

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Komende kabinetsformatie wordt steeds moeilijker

HET FINANCIËEL BELEID

Ondanks herhaalde waarschuwingen is het kabinet er te laat toe overgegaan een voorzigtiger financieel beleid te voeren. Hier zal bij de formatie een veel realistischer beleid gevoerd moeten worden. Vast moet staan, dat alle betrokken partijen aan deze uiterst moeilijke en - weinig populaire operatie willen meewerken.

De financiële verantwoording van het CDA-programma ligt er niet om. Zij is door het CDA-congres aanvaard en vraagt om ombuiging van het stijgingsacres tot 0.6 procent.

DE ABORTUSPROBLEMATIEK

De CHU heeft bij de vorige formatie het een ernstige fout genoemd, dat het kabinet deze fundamentele kwestie overliet aan initiatieven vanuit de Kamer, de PvdA heeft zich overigens door een akkoord met de VVD te sluiten niet aan de afspraak gehouden. Deze kwestie zal bij de formatie moeten worden geregeld. De onzekerheid kan hierover niet langer duren.

DE ONDERWIJSPROBLEMATIEK

De CDA-fracties hebben door hun houding tegenover het verworpen voorstel tot wijziging van het onderwijsartikel in de grondwet nog eens duidelijk onderstreept dat het hun ernst is met de vrijheid van onderwijs.

Van vernieuwing van het onderwijs is het CDA voorstander. De vrijheid van onderwijs mag echter niet worden aangetast.

Het CDA wenst voor het onderwijs en de na lange strijd verkregen rechten op te komen.

Ten aanzien van de middenschool worden experimenten geaccepteerd. De experimenten moeten dan wel zo worden ingericht, dat er een weg terug is, wanneer de resultaten - en dat lijkt ons waarschijnlijk - negatief worden beoordeeld. Met het experiment mag de Middenschool niet worden binnengehaald.

DEFENSIE

Het kabinet heeft geen betere regeling terzake van de gewetensbezwaarden tot stand gebracht. Maar een betere regeling daarvoor is volstrékte noodzaak.

HUURBELEID

Er dient bij de komende formatie een sluitende regeling getroffen te worden voor het huurbeleid, dat niet opnieuw jaarlijks vlak voor het Kerstreces een terugkerende discussie over het percentage huurverhoging in de Tweede Kamer gehouden wordt.

WELZIJNSBELEID

Wat gezegd is over het onderwijs geldt in algemene zin voor het Welzijnsbeleid. De tendens om in deze sector tot schaalvergroting over te gaan mag niet leiden tot verlies van identiteit van de levensbeschouwelijke organisaties. Op veel terreinen dreigt dit gevaar. Wij achten de levensbeschouwelijke inbreng en het vrijwilligerswerk in de welzijnssector van essentieel belang. Daaraan zal meer ruimte moeten worden gegeven.

REGIONAAL BELEID

Het regionale beleid is tot dusver nog niet bepaald indrukwekkend, althans wat de resultaten betreft voor de noordelijke, oostelijke en de zuidelijke regio's. Het treft wel bijzonder, dat voortdurend aan allerlei spreidingen wordt gedaan, maar in wezen is het landelijk beleid toch in de werkelijkheid een op het westen gericht beleid.

In het nieuwe kabinet zou bepaald een staatssecretaris voor regionale zaken niet misstaan.

De gedachte van de voorzitter van de Friese CDA-Statenvructie mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nanta om een dergelijke staatssecretaris aan te stellen, die dan ook tegelijk coördinator kan zijn voor het over talloze ministeries versnipperde beleid voor de regio is de moeite van het overdenken waard.

Er kan veel meer worden geregeld in nationale raamwetten, die voldoende mogelijkheden dienen te bieden om door de regio zelf - aangepast aan de eigen situatie - te worden ingevuld. Ook voor de regionale taal en cultuur dient meer te worden gedaan.

De totaliteit van het regionale beleid zal een belangrijk punt bij de formatiebesprekingen moeten worden.

ALLERLEI

Andere knelpunten zijn: tweede luchthaven, Markerwaard, kerncentrales, defensieuitgavenniveau, mediabeleid, gezinspolitiek, middenstandsbeleid, Europees beleid, positie van de kleine spaarder. Aldus dr. Krusinga in zijn beschouwing over hetgeen op het bord van de kabinetsformateur komt te liggen.

H. L.

De komende kabinetsformatie wordt volgens dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter van de CHU-Tweede-Kamerfractie, steeds moeilijker. Op het bord van de kabinetsformateur stapelen de problemen zich meer en meer op, aldus dr. Krusinga zaterdag jongstleden tot de Unieraad.

De volgende problemen passeerden de revue:

Advies voor CHU-kandidatenlijst

De Unieraad heeft, op zijn zaterdag 8 januari jongstleden te Utrecht gehouden vergadering, een advies opgesteld voor de samenstelling van de CHU-kandidatenlijst.

Aan de hand van dat advies wordt op de groepsvergaderingen op zaterdag 12 februari de lijst definitief vastgesteld.

Het advies van de Unieraad luidt als volgt:

1. Dr. R. J. H. Krusinga, thans voorzitter CHU-fractie Tweede Kamer,
2. drs. G. van Leijenhof, Tweede-Kamerlid CHU,
3. drs. D. F. van der Mei, Tweede-Kamerlid CHU,
4. T. Tolman, Tweede-kamerlid CHU,
5. mevrouw mr. E. A. Haars, lid provinciale staten van Utrecht en oud-lid Tweede Kamer
6. H. Wisselink, Tweede-Kamerlid CHU,
7. drs. H. Eversdijk te Heinkensand, docent en fractievoorzitter provinciale staten van Utrecht,
8. mr. G. van Muiden te Nootdorp, secretaris Nederlands Christelijk Ondernemersverbond,
9. drs. H. A. van Zwieten, burgemeester van Sloten,
10. mevrouw C. H. Evenhuis - van Essen te Amsterdam, voorzitter Nederlandse Vereniging van Vrouwenbelangen,
11. A. B. Kramer te Breda, afdelingschef telefoondistrict en lid gemeenteraad,
12. drs. G. Gerriste te Soest, economisch stafmedewerker departement van landbouw,
13. drs. C. P. van Dijk te Rotterdam, adviseur Wereldbank en lid gemeenteraad,
14. mr. J. S. L. Gualtherie van Weezel te Den Haag, assistent-woordvoerder bij het departement van buitenlandse zaken,

15. drs. W. J. Deetman te Gouda, directeur besturenraad protestants christelijk onderwijs,
16. drs. A. S. W. Schapenk te Leersum, socioloog en wethouder,
17. drs. P. B. R. de Geus te Maassluis, marineofficier,
18. drs. L. P. Heukels te Den Ham, arts en voorzitter CHJO,
19. Tj. de Graaf te Brunssum, maatschappelijk werker en wethouder,
20. W. A. Mateman te Aalten, docent en wethouder,
21. mr. G. J. van Hattum te Den Haag, sous-chef directie Europa bij het departement van buitenlandse zaken,
22. P. Meinema te Heiloo, ambtenaar gemeentesecretarie, lid provinciale staten,
23. Chr. L. van Gulyk te Alphen aan de Rijn, beleidsmedewerker, oudvoorzitter CHJO,
24. drs. P. Patermeijer te Woerden, automatiseringsmanager,
25. J. J. Matthijse te Groningen, directeur groenten- en fruitveiling, lid gemeenteraad,
26. mr. J. J. Paarleberg te Zeist, wethouder openbare werken,
27. drs. W. P. Tip te Westzaan, stafiid grootwinkelbedrijf, lid gemeenteraad,
28. mr. G. L. J. Cazemier te Haren, lid provinciale staten,
29. C. Hoogstraten te Veendam, directeur aannemings bedrijf, wethouder en lid provinciale Staten.
30. K. Olieman te Zevenhuizen, tuinder en lid gemeenteraad,
31. M. de Jeu te Sittard, adjunct-directeur drukkerij en voorzitter gemeenteraadsfractie,
32. A. H. Munters te Fijnaart, landbouwer en dijkgraaf.

H. L.

Gelukwens voor Koninklijk paar

De Tweede-Kamerfractie van de CHU heeft op vrijdag 7 januari koningin Juliana en prins Bernhard een gelukwens-telegram gezonden ter gelegenheid van het feit, dat het koninklijke paar op die dag veertig jaar getrouwd was. De tekst van het telegram luidde:

„De fractie van de CHU wenst Uwe Majesteit en Zijne Koninklijke Hoogheid van harte geluk met uw veertigjarig huwelijksfeest. Zij spreekt daarbij de wens uit dat het u gegeven moge worden nog vele jaren de huwelijksdag in uw familie-

kring en te midden van ons volk te mogen gedenken.

Bij ons heerst zeer grote dankbaarheid voor al hetgeen uw gezin voor ons land heeft mogen betekenen. God zegene U en de Uwen bij de uitoefening van uw aller zware taak en op uw verdere levenspad.”

Het telegram, dat ondertekend was door dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter en H. Wisselink, secretaris van de CHU-fractie, werd gezonden naar Lech in Oostenrijk. Te Lech, in het Hotel Post, vierde het koninklijk gezin in de eigen kring het veertigjarig huwelijksfeest.

PARLEMENTARIA

Waterkringen nieuwe stijl

Minister Westerterp (Verkeer en Waterstaat) heeft een voorontwerp van Wet op de waterkringen ter kennisgeving toegezonden aan de Staten-Generaal. In dit voorontwerp wordt de instelling geregeld van vijf nieuwe openbare lichamen in ons land: de zogenoemde waterkringen.

De regeling van de waterkringen houdt verband met het wetsontwerp over de reorganisatie van het binnenlands bestuur, dat bij de Tweede Kamer is ingediend. Als deze reorganisatie doorgaat, brengt dat onder meer een provinciale herindeling met zich mee. De 24 provincies zullen dan kleiner van omvang worden en een andere begrenzing krijgen. Daardoor zullen de meeste ongeschikt zijn om afzonderlijk de taken op het gebied van de waterkering en de waterhuishouding te behartigen, die thans door de huidige provincies worden uitgevoerd. Tot deze taken behoort de instelling en regeling van en het toezicht op de waterschappen. Minister Westerterp meent dat deze waterstaattaken ook na een eventuele herindeling blijven

thuishoren op provinciaal niveau. Na de vorming van de 24 nieuwe provincies zouden echter veel waterschappen en onder provinciaal beheer staande waterstaatsobjecten, die als één geheel moeten worden beschouwd, in twee of meer provincies komen te liggen. Daarom heeft minister Westerterp nu een regeling ontworpen die de provincies-nieuwe-stijl verplicht samen te werken op het gebied van de waterkering en de waterhuishouding.

Zoals gezegd, krijgt deze samenwerking gestalte in de instelling van vijf openbare lichamen waarvoor de naam waterkringen is gekozen. Elke waterkring omvat een aantal provincies of gedeelten daarvan, samenhangend met de eisen die de waterstaatkundige omstandigheden in de verschillende delen van het land stellen.

GLOBAAL

Globaal genomen zouden de vijf waterkringen de volgende gebieden kunnen omvatten. In het voorontwerp beslaat water-

kring I de (oude) provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel. Waterkring II omvat het noordwesten van Gelderland, Flevoland en het grootste deel van de provincies Utrecht en Noord-Holland. Waterkring III beslaat hoofdzakelijk het resterende deel van Gelderland. De grenzen van waterkring IV vallen vrijwel samen met die van de oude provincies Zuid-Holland en Zeeland. Waterkring V valt globaal samen met Noord-Brabant en Limburg.

De waterkringen worden belast met de provinciale taken op het terrein van de waterkering en de waterhuishouding, met de zorg voor het waterschapsbestel en met het toezicht op waterstaatswerken die in het beheer zijn bij andere lichamen dan de provincies.

Het bestuur van een waterkring wordt gevormd door een raad, een dagelijks bestuur en een voorzitter. In het voorontwerp van wet heeft minister Westerterp gekozen voor een opzet waarbij de leden van de raad van de waterkring worden benoemd

door en uit de staten van de deelnemende provincies. Het dagelijks bestuur wordt gekozen door en uit de waterkingsraad. De voorzitter zou op dezelfde wijze kunnen worden benoemd als een commissaris van de koningin. De kosten van een waterkring komen ten laste van de provincies die er in samenwerken.

INSPRAAK

Alvorens een definitief ontwerp van wet op te stellen, heeft minister Westerterp het voorontwerp voor advies toegezonden aan de provinciale besturen en een aantal andere instanties. Deze instanties zijn de Raad voor de Territoriale Decentralisatie, de Raad van de Waterstaat, de Raad voor de Gemeentefinanciën, de Kiesraad, de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Ook van andere dan de hiervoor genoemde instellingen wil minister Westerterp graag reacties ontvangen. Hij heeft gevraagd hun opvattingen voor 1 mei a.s. te krijgen.

H.L.

Wat de Tweede Kamer behandelen gaat

De Tweede Kamer komt volgende week dinsdag 18 januari weer in openbare vergadering bijeen. De kerstvakantie behoort dan tot het verleden. Tot aan de verkiezingen wacht de kamer veel werk. Het is de bedoeling nog een aantal belangrijke regeringsvoorstellen af te handelen: de grondwet, de VAD, de wijziging van de wet op de ondernemingsraden, de investeringsrekening en wijzigingen van de grondwet. Van 1 tot en met 18 april heeft de Tweede Kamer paasvakantie. Daarna wordt tot en met 28 april vergaderd en dan stoppen de openbare vergaderingen om de kameralen gelegenheid te geven volop deel te nemen aan de verkiezingscampagne van hun partij.

* * *

Voor de komende weken ziet de agenda van de openbare vergaderingen van de Tweede Kamer er als volgt uit: dinsdag 18, woensdag 19 en donderdag 20 januari: begrotingen departement van financiën en voor de betrekkingen met de Antillen, de wetsontwerpen inzake woningverbetering en huurprijsaanpassing, en de woonwagewet, dinsdag 25, woensdag 26 en donderdag 27 januari: begroting van het departement van onderwijs, de wijziging van de grondwet inzake de bepalingen over het Nederlanderschap, de grondwaterwet, de invoering van de zomertijd en de herziening van de regeling voor het provincie-

fonds, dinsdag 1, woensdag 2 en donderdag 3 februari: het wetsvoorstel over de openbaarheid van bestuur, de voorstellen over het toezicht op het kredietwezen, de nota bejaardenwet en het initiatiefvoorstel tot wijziging van de enquêtewet, dinsdag 8, woensdag 9 en donderdag 10 februari: wet ziekenhuisvoorzieningen, zonering luchtvaartterreinen en de emancipatie van de vrouw.

* * *

Zij, die het voornemen hebben het debat in de Tweede Kamer over een bepaald onderwerp bij te wonen, doen er goed aan, alvorens naar Den Haag te reizen, te informeren naar het juiste tijdstip van de behandeling. De agenda van de kamer ondergaat vaak op het laatste ogenblik wijzigingen. Inlichtingen worden gegeven door het secretariaat van de CHU-fractie en de afdeling voorlichting van de Tweede Kamer, telefoon 070-614911.

De vergadertijden zijn: gedurende de laatste twee weken van januari: dinsdagmiddag en -avond, woensdagmorgen, -middag en -avond en donderdagmorgen, -middag en -avond. Daarna zijn de vergadertijden: dinsdagmiddag en -avond, woensdagmiddag, donderdagmorgen, -middag en -avond.

H. L.

Advies over milieukwaliteitsnormen

Het opstellen van milieukwaliteitsnormen kan het ruimtelijk en het milieuhygiënisch beleid beter op elkaar afstemmen. Dit staat te lezen in het advies van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening, dat aan de Tweede Kamer is aangeboden.

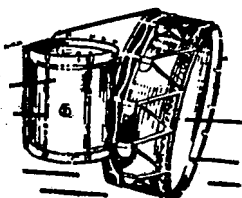
In het advies geeft de raad eerst aan wat milieukwaliteitsnormen zijn. Het zijn beleidsnormen, regels dus die niet allereerst tot de burger zijn gericht maar primair het bestuur binden. Het zijn normen ten aanzien van het milieu van een gebied. Ze leggen vast waar bepaalde milieu-belastende handelingen wel en niet mogen worden verricht.

De raad constateert, dat het op dit moment onduidelijk is in hoeverre opneming van milieukwaliteitsnormen in bestemmingsplannen mogelijk is. Zou de regering daar voorstander van zijn, dan moet dat door wetswijziging buiten twiifel gesteld worden. Voor wat betreft de geluidshinder is dit de bedoeling, zoals uit recente wetsvoorstellen blijkt. Het gaat dan echter om rijksnormen en de raad vindt dat daarbij onvoldoende rekening gehouden wordt met de ruimtelijke plannen van de lagere overheden.

De raad beveelt daarom aan een systeem te kiezen, waarbij de rijksoverheid vastlegt, wat absoluut onacceptabel is - het zogenoemde basisbeschermingsniveau - terwijl het aan de lagere overheden overgelaten wordt aanvaardbaarheids grenzen vast te stellen die meer op de regionale situatie zijn

afgestemd. Dit laatste zou in principe moeten gebeuren in ruimtelijke plannen, waarbij de voorkeur van de raad uitgaat naar het streekplan. Mits er maar een goede koppeling is met het streekplan zou het ook mogelijk zijn de normen in een op dit plan aansluitend milieubeheersplan op te nemen, zodat een meer directe relatie kan worden gelegd met saneringsprogramma's en andere op de verbetering van de kwaliteit van het milieu gerichte activiteiten.

H. L.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Relatie tussen ruimtelijke ordening en goederenvervoer

De commissie verkeer en vervoer van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening heeft een nota gepubliceerd over „geïntegreerde beschouwing van goederenvervoer en ruimtelijke ordening”. Deze nota zal als bouwsteen worden gebruikt voor enkele toekomstige adviezen van de Raad, zoals de adviezen over de structuurschema's verkeer en vervoer, vaarwegen en zeehavens.

De commissie bepleit in de nota het goederenvervoer te bekijken in het kader van de ruimtelijke ordening. Het ontbreken van dit „ruimtelijke” kader heeft in het verleden geleid tot een aantal problemen zoals: energieverpilling, onveiligheid, mi-

lieuproblemen (luchtvervuiling, geluidshinder) en een minder doelmatig gebruik van de schaarse ruimte.

De commissie bespreekt de invloed van het goederenvervoer op de ruimtelijke ordening. Hierbij besteedt zij vooral aandacht aan de keuze van vestigingsplaatsen van bedrijven, die van enorm belang zijn voor de structuur van het vervoer. Ook bekijkt zij de invloed van de ruimtelijke ordening op het goederenvervoer. Zij komt daarbij tot de conclusie, dat er bij het opstellen van het ruimtelijk beleid te weinig aandacht wordt besteed aan de samenhang tussen goederenvervoer en ruimtelijke ordening.

H. L.

Regering komt tegemoet aan bezwaren

De regering heeft bij nadere overweging besloten tegemoet te komen aan de bezwaren die zijn geuit tegen het schrappen uit de Grondwet van provinciale bevoegdheden ten aanzien van waterschappen.

Dit blijkt uit de aan de Tweede Kamer aangeboden memorie van antwoord op het voorlopig verslag van deze Kamer over het wetsontwerp tot wijziging van de Grondwet met betrekking tot de waterschappen. In verband met het bovenstaande is bij deze memorie van antwoord een nota van wijziging gevoegd.

De nieuwe tekst van het desbetreffende artikel vermeldt met zoveel woorden bevoegdheden van de provincie ten aanzien van instelling, opheffing en reglementering van waterschappen. Daarnaast geeft het artikel, evenals in de oorspronkelijke redactie, meer ruimte aan de wetgever om de zijns inziens nodige voorzieningen te treffen met betrekking tot het waterschapsbestel.

H. L.

Stemzegel

De PTT zal op 25 januari een bijzondere postzegel uitgeven die gewijd is aan de komende verkiezingen van de Tweede Kamer op 25 mei. Op de zegel is een deel van het bekende stembiljet afgebeeld met een rood ingevuld vakje en een rood gepunt potlood. De zegel bevat verder de kleuren geel, grijs en zwart. Erop gedrukt staan, behalve het woord Nederland, de woorden: „Tweede Kamer der Staten-Generaal”. De zegel is 36 bij 25 millimeter en wordt uitgegeven in de waarde 45 cent. Hij zal voor onbepaalde tijd, als zegel voor drukwerk, aan de postinrichtingen verkrijgbaar zijn.

Nieuwjaarswens CHJO-bestuur

Graag wil ik alle CHU- en CHJO-leden een gelukkig en voorspoedig 1977 toewensen. Een 1977, waarin belangrijke dingen staan te gebeuren. Verkiezingen op 25 mei met 3 verenigde christen-democratische partijen, het CDA in een hoofdrol. Hoe anders was het 4 jaar geleden toen het PAK nog als een hechte eenheid leek te opereren. Nu dreigt zelfs de PPR nog uit de boot te vallen (ultra-centrifugeproject).

Anderzijds toont dit maar al te duidelijk aan hoe gemakkelijk een samenwerking uit elkaar kan vallen als je te nadrukkelijk op je eigen punten blijft staan en je niet aan gemaakte afspraken houdt. Ook het CDA zal erop moeten letten zich aan afspraken te houden en naar congres-uitspraken te luisteren, ook al passen ze niet direct in eigen politieke stellingname. Zo niet, dan staat ook voor anderen de weg open zich hieraan niet te houden. Ook de CHJO staat voor

belangrijke beslissingen. De onderhandelingen over een federatief CDJA schieten aardig op. Het is te verwachten dat met enkele maanden een federatief CDJA opgericht zal kunnen worden. Om dit goed te laten functioneren is het noodzakelijk dat alle drie de christen-democratische jongerenorganisaties op adequate wijze hierin kunnen participeren. Dat brengt voor de CHJO veel werk mee. De organisatie dient belangrijk versterkt te worden en daarvoor starten wij nu een ledenwerfactie en een donateurscampagne, teneinde ook de CHJO op volwaardige wijze in een CDJA te laten deelnemen. Daarom roep ik een ieder op tenminste één lid voor de CHJO te werven. Dan zal ook het CDA het nodige jeugdige elan op kunnen brengen.

L.P. Heukels
voorzitter CHJO.

In memoriam dr. I. N. Th. Diepenhorst

Op Oudejaarsdag 1976 werd onverwacht uit de kring der zijnen weggenomen dr. I. N. Th. Diepenhorst, die jarenlang in onze Christelijk-Historische Unie een belangrijke en vooraanstaande plaats heeft ingenomen.

Hij stond niet te dringen om die plaats te veroveren, maar werd er vanzelfsprekend toe geroepen, begiftigd als hij was met grote gaven van hart en geest.

Men kent zijn carrière: burgemeester van Epe, lid der Gedeputeerde Staten van Gelderland, lid van de Tweede Kamer, Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en gedurende zijn kamerlidmaatschap ook lid van de Beneluxraad en het Europese Parlement.

Een staat van dienst om trots op te zijn!

* * *

Maar trots was zeker niet de meest in het oog lopende eigenschap van dr. Diepenhorst. Daarvoor was hij te zeer overtuigd van de betrekkelijkheid der dingen en daarvoor was hij te zeer gegrepen door het besef, dat hij de plicht had om te dienen. Velen zagen in dr. Diepenhorst veel meer de man van de studeerkamer dan van de praktijk des levens.

Zijn wetenschappelijke aanleg bracht mee, dat hij veel studeerde, veel las en veel overdacht.

Maar tal van verenigingen, commissies en instanties mochten van zijn uitgebreide kennis en ervaring profiteren.

Ik noem ze niet alle, maar wil wel een uitzondering maken voor de jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting, waarvan hij vele jaren voorzitter was. Daar voelde hij zich in zijn element en kwam zijn juridische en theologische kennis uitstekend tot zijn recht. Daar kon men ook genieten van zijn - vaak droge - humor en van de speelsheid, waarmee hij zijn gedachten formuleerde.

* * *

Dr. Diepenhorst hield van reizen. Hij wilde weten, hoe andere mensen in verre landen leefden, maar dat niet alleen, hij trok zich hun lot aan en sprak daarover als kamerlid, in de Verenigde Naties en als staatssecretaris speciaal belast met de ontwikkelingshulp.

Na de dood van zijn vrouw, nu ruim vijf jaar geleden, heeft dr. Diepenhorst zich uit het openbare leven teruggetrokken. Hij bleef echter tot op het laatst grote belangstelling tonen voor zaken, waarmee hij vroeger bemoeienis had.

De Christelijk-Historische Unie heeft veel aan hem te danken.

Vele in en buiten de Unie zullen de nagedachtenis van deze beginselvaste, trouwe en onbaatzuchtige figuur in hoge ere blijven houden!

Beernink.

Indrukwekkend en steervol afscheid....

Op woensdag 5 januari zijn velen uit het gehele land naar Epe gereden om de laatste eer te bewijzen aan de zo plotseling overleden dr. I. N. Th. Diepenhorst, onder andere oud-voorzitter en na zijn aftreden erelid van „zijn” Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting. Vorig jaar heeft hij als voorzitter afscheid genomen van de Lohmanstichting. Wij mogen wel zeggen dat Diepenhorst gedurende ruim 20 jaar „eigenlijk de Lohmanstichting was”. Ook als voorzitter van onze stichting heeft hij de Unie op voortreffelijke wijze gediend.

Het was 5 januari een koude, mistige ochtend, maar wat was het hartverwarmend zoveel van zijn vrienden - ook uit de Unie - in de rouwdienst in de Goede Herder Kerk te Epe en later op de begraafplaats „Norel-bos” bijeen te zien.

In de kerk werd eerst gesproken door de minister van Binnenlandse Zaken, mr. W. F. de Gaay Fortman, een neef van de heer Diepenhorst. Uit diens woorden bleek duidelijk de zeer persoonlijke relatie, die tussen hen beiden in de loop der jaren was gegroeid. De heer De Gaay Fortman belichtte de drie dimensies, die hij in het leven van Diepenhorst had ontdekt.

Allereerst de relatie tot het andere: de bomen, de planten, de dieren, de vruchten, kortom de natuur, waar hij zo intens van kon genieten. Elk jaar waren wij daar getuige van als hij ons in augustus uitnodigde voor een bestuursvergadering van de Lohmanstichting op zijn prachtig gelegen buiten „de Epenhorst”. Een goede traditie was dat. Telkens weer kwamen wij onder de indruk van de zorg, waarmee hij jaarlijks deze speciale - bijna feestelijke - vergadering voorbereidde. Overal bloemen, door de openstaande terrasdeuren keek je in die tijd van het jaar uit op een prachtig bos- en heidelandschap. Een waar Paradijs! Wat kon hij dan een sfeer scheppen, niet in het minst door de attente en stijlvolle wijze, waarop hij als voorzitter met ieder bestuurslid omging.

Zo ben ik haast automatisch gekomen bij de tweede relatie, die mr. De Gaay Fortman accentueerde: Diepenhorst's relatie tot de anderen.

Hij zei onder de indruk te zijn van de talrijke relaties die de heer Diepenhorst met zeer velen onderhield uit hoofde van de vele bestuurlijke werkzaamheden voor land, provincie en gemeente, alsmede vanwege de vele instellingen en verenigingen die hebben geprofiteerd van zijn grote bekwaamheid en werkkraft.

Verder de relaties met zijn vele vrienden uit de Rotary, de betrekkingen met zijn familieleden etc. „Als hij mij bezocht”, zo zei de heer De Gaay Fortman, „was er altijd wel één speciaal onderwerp dat tijdens zo'n bezoek uitvoerig werd besproken. Dan kwam het kleine papertje tevoorschijn met aantekeningen, die hij had gemaakt ter voorbereiding van het gesprek. Wat heeft hij de relaties met velen altijd zorgvuldig onderhouden en bijgehouden. Wat heeft hij vaak bemiddeld als daar een breuk was of dreigde tussen twee of meer personen, die hij kende. Dan zette hij zich in om te trachten de verhoudingen weer te herstellen. Hij had ook altijd minstens één speelse grap te vertellen als hij kwam”, zei mr. De Gaay Fortman.

Zo hebben wij hem in de Lohmanstichting ook leren kennen: uiterst consciëntieus was alles voorbereid voor elke vergadering: het bijbelgedeelte dat hij las, was alles voorbereid voor elke vergadering: het bijbelgedeelte dat hij las, het openingsgebed dat hij uitsprak, ja alles. Hij was typisch een man van het harmoniemodel. De polarisatie vervult hem met afschuw, evenals het „carrière-maken”. Door overleg en praten wilde hij graag tot beslissingen komen, zelden werd er in het bestuur van de Lohmanstichting gestemd....

De laatste dimensie waar de heer De Gaay Fortman over sprak was Diepenhorst's relatie tot God.

Zijn geloof, waarvan hij zijn gehele leven heeft getuigd. Geen geloof van strakke dogma's; wel een geloof dat hij zeer persoonlijk beleefde, inhoud gaf en uitdroeg. Niemand, die er bij was zal Diepenhorst's getuigenis vergeten bij de begrafenis van zijn vrouw in 1971. Een schitterende zaterdagmiddag in mei was het. Zelden heb ik zo persoonlijk, zo hartelijk en diep-ontroerend bij een graf horen spreken; het was een geloofs-belijdenis waarvan hij die middag voor honderden getuigde, 't was waarlijk indrukwekkend.

Voorzitter mr. O. W. A. van Verschuer zei het zaterdag j.l. toen hij de heer Diepenhorst in de Unieraad herdacht heel treffend: „Wij beseften die middag allen dat wij hem eigenlijk ook al een beetje hadden begraven.”

Afgelopen woensdag sprak in de rouwdienst ook ds. N. O. Steenbeek-huisvriend van de Diepenhorsten - over dit persoonlijk geloof. Van de kracht en warmte, die de heer Diepenhorst uitstraalde. Gesterkt door zoveel bemoedigende en juist gekozen woorden zijn wij daarna naar de begraafplaats gegaan. Honderden brachten Jit Diepenhorst toen de laatste eer. Het was enerzijds een dag vol droefheid, anderzijds ook een dag van grote dankbaarheid.

„Nu laat Gij, Here, uw dienstknecht gaan in vrede, naar uw woord want mijn ogen hebben uw heil gezien, dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volken”.

Dat waren de laatste woorden die door ds. Steenbeek in de rouwdienst uit de Bijbel werden gelezen.

Woorden, waar de heer Diepenhorst - zo vertelde ds. Steenbeek - zelf naar had verwezen in zijn aantekeningen, aantekeningen door hem gemaakt ook voor het laatste afscheid van zijn vele vrienden. Hattem, 10 januari 1977

Drs. C. Dekker, sekretaris Lohmanstichting.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Reorganisatie binnenlands bestuur

Definitieve voorstellen bij Tweede Kamer ingediend

De regering heeft vorige week de definitieve voorstellen inzake de reorganisatie van het binnenlands bestuur - de vorming van provincies nieuwe stijl - bij de Tweede Kamer ingediend. In onderstaand artikel wordt een indruk gegeven van deze voorstellen.

Het christelijk-historische weekblad de Nederlander heeft einde 1975 en begin 1976 een lange reeks artikelen gewijd aan de reorganisatie van het binnenlands bestuur. Minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken en zijn staatssecretaris Polak hadden in de loop van 1975 hun reorganisatieplannen openbaar gemaakt zodat alle betrokkenen de gelegenheid kregen commentaar te leveren. De artikelen in de Nederlanders waren mede bedoeld een bijdrage te leveren aan de inspraak. Voortbordurende op de reeks artikelen volgt er thans een weergave van de bij de Tweede Kamer ingediende voorstellen.

De regering stelt een ingrijpende hervorming voor van de bestuurlijke organisatie van ons land. Dit geschiedt in twee wetsontwerpen: een wetsontwerp met betrekking tot de reorganisatie van het binnenlands bestuur en een wetsontwerp met betrekking tot de provinciale indeling. Daarmee vindt een inspraak- en overlegperiode van vele jaren een voorlopig einde. Het is het voornemen van de regering om naast deze twee wetsontwerpen, die bij de Tweede Kamer zijn ingediend, nog een daarmee samenhangend, meer technisch wetsontwerp tijdens deze kabinetsperiode in te dienen, namelijk een wetsontwerp tot wijziging van de financiële verhoudingswet. Maar met de twee wetsontwerpen die thans het parlement hebben bereikt, ligt voor het eerst één afgewogen totaalconceptie van een nieuwe bestuurlijke organisatie van ons land ter behandeling bij de Tweede Kamer.

WIJZIGINGEN

De beide ingediende wetsontwerpen verschillen, mede ten gevolge van de inspraak, op een aantal punten aanzienlijk van het bekende conceptwetsontwerp waarover de regering veel adviezen vroeg en kreeg. Het uitgangspunt werd echter niet gewijzigd, al vond op vele plaatsen aanvulling en verduidelijking plaats.

Dit betreft onder andere:

- de aanwezigheid van een duidelijk plan om, met voortdurende rapportage aan de staten-generaal, te komen tot decentralisatie van bestaande rijkstaken en verhindering van de zogenaamde „sluipende centralisatie” bij nieuwe rijkstaken;
- de beperking van het aantal van de gemeente naar de provincie over te brengen taken (zo blijft bijvoorbeeld de bevoegdheid tot vaststelling van een bouwverordening bij de gemeente);
- de bevoegdheid tot het vaststellen van structuur- en bestemmingsplannen blijft - zo wordt thans duidelijk gesteld - in beginsel bij de gemeenten berusten;
- de lijst van activiteiten, waarvan het provinciaal bestuur zich moet onthouden (de zogenaamde negatieve lijst bij de Provinciewet) is vervallen;
- de lijst van activiteiten, waarvan het gemeentebestuur zich moet onthouden (de zogenaamde negatieve lijst bij de gemeentewet) is drastisch ingekort;
- de financiële consequenties van het wetsontwerp zijn duidelijk aangegeven; op den duur f 400 miljoen per jaar; de aanloopkosten variëren, deze zijn afhankelijk van de mate van fasering van de invoering;
- de gemeentelijke indeling van een aantal provincies is gewijzigd: zo blijft de kop van Drenthe in het wetsontwerp Drents en wordt een provincie Flevoland voorgesteld. Verder wijziging ten aanzien van de indeling van de gemeenten Nieuwerkerk aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Haarlemmerliede c.a.

DOELEINDEN

De regering streeft met deze bestuurshervorming een aantal doeleinden na:

- te waarborgen, dat taken die door de maatschappelijke en technische ontwikkeling te zwaar of te omvangrijk zijn gewor-

den om door thans bestaande gemeenten te worden uitgeoefend, worden toevertrouwd aan regionale lichamen met democratisch samengestelde bestuursorganen;

- decentralisatie van macht van de rijksoverheid naar deze regionale lichamen: de provincies nieuwe stijl;
 - het kader te scheppen, waarin op regionaal niveau plannen ontwikkeld kunnen worden voor voorzieningen op velerlei gebied en waarin deze voorzieningen gecoördineerd kunnen worden voorbereid; tevens dienen deze regionale besturen met eigen bevoegdheden te kunnen optreden als gesprekspartner van de rijksoverheid.
- Een van de belangrijkste overwegingen, die de regering bij haar plannen voor de opzet van een nieuwe bestuurlijke organisatie heeft geleid, is geweest het vermijden van een vierde bestuurslaag. Het in het leven roepen van een vierde bestuurslaag zou leiden tot ondoelmatigheid, tot het in het leven roepen van nieuwe ambtelijke apparaten, tot grotere ondoorzichtigheid voor de burger, en met name ook tot een vergaand uithollen van de betekenis van de gemeenten. Het is om deze redenen, en omdat het niet mogelijk zou zijn rijkstaken te decentraliseren naar daarvoor te kleine gewestelijke eenheden, dat de regering de gedachte aan het tot stand brengen van 44 of meer gewesten heeft verworpen en heeft gekozen voor een beperkt aantal sterke provincies, elk met minimaal 200.000 inwoners: Bij een groter aantal zou er naar het oordeel van de regering te weinig ruimte overblijven voor de gemeenten als zelfstandige bestuurseenheden met eigen taken.

GEHEEL ANDERS

Door de indeling van het land in 24 provincies nieuwe stijl zal de bestuurlijke kaart van Nederland er geheel anders uit komen te zien. Slechts de grenzen van de huidige provincies Friesland, Groningen en Zeeland zullen niet veranderen, die van Drenthe in zeer beperkte mate. Voor de overige provincies zijn de gevolgen ingrijpend. Ook de IJsselmeerpolders zijn in de nieuwe territoriale indeling begrepen.

GEMEENTELIJKE HERINDELING

De regering zal óók in de toekomst voorstellen indienen voor gemeentelijke herindeling, zoveel mogelijk streeksgewijze. De nieuwe provincies zullen immers uit krachtige gemeenten moeten bestaan die ook ruimtelijk hun taken aan kunnen. De regering acht die herindeling urgent en geeft daarvoor een tijdschema. De regering verworpt echter de gedachte de bestuurlijke problematiek alleen met herindeling op te lossen. Daarvoor zouden gemeenten met minimaal 75.000 inwoners nodig zijn. In tal van streken van ons land zou de burger zich dan moeilijk met zijn gemeente kunnen identificeren. Voor het aantal inwoners van gemeenten kan de regering geen absolute grens aangeven.

TAAKVERDELING

Om tot een zo evenwichtig mogelijk bestuur te komen is er in de bij het parlement ingediende voorstellen naar gestreefd aan iedere bestuurslaag een breed samengesteld pakket van taken toe te vertrouwen. Het op ieder bestuursniveau werkzame bestuur zal over de uitvoering van die taken zelf in redelijke mate vrij moeten kunnen beslissen (geen bevoogding van bovenaf). Daarbij moet de democratie verzekerd zijn in die zin, dat het bestuur op democratische wijze is samengesteld en democratische afweging van belangen, verantwoordigingsplicht en publieke controle tot hun recht komen. De gemeenten blijven bestaan als autonome bestuurslichamen met belangrijke eigen taken en met eigen, niet van de provincies afhankelijke, financiële middelen.

Als uitdrukkelijk gemeentelijke taken blijven in ieder geval aangewezen alle voorzieningen die als van zuiver plaatselijk belang moeten worden beschouwd, zoals die op het gebied van basisonderwijs, sportaccommodaties en welzijnsvoorzieningen, en in beginsel dus in zeer veel gevallen het maken van bestemmingsplannen.

Volgens het wetsontwerp reorganisatie binnenlands bestuur zullen alleen bepaalde in de wet aan te wijzen taken die thans door de gemeenten of door gemeenschappelijke organen worden verricht overgaan naar de provincies nieuwe stijl. De uitvoerings-

taken die wel naar de nieuwe provincies overgaan liggen onder meer op het gebied van verkeer en openbaar vervoer, gezondheidszorg, projecten van groot formaat voor de openluchtrecreatie, natuur- en landschapsbescherming, politie en brandweer. Verder uitvoeringstaken met betrekking tot de aanleg, de inrichting en het beheer van zeehavens en van bepaalde bedrijfsterrainen.

Daarnaast behouden of krijgen de provincies taken op gebieden als milieuhygiëne en ruimtelijke ordening. Gehandhaafd blijft het door de provincies vaststellen van streekplannen (in deze plannen wordt de toekomstige ruimtelijke ordening voor een deel van de provincie aangegeven). Hetzelfde geldt voor de gemeenten ten aanzien van structuurplannen (die voor de gehele gemeente gelden) en bestemmingsplannen (die op een deel van de gemeentelijke ruimte betrekking hebben). Alleen in bijzondere gevallen zal de bevoegdheid tot het vaststellen van structuurplannen en van bestemmingsplannen van de gemeenten naar de provincies overgaan. Dit zal het geval zijn wanneer bovengemeentelijke belangen een overwegende rol spelen.

De provincies zullen niet altijd alle taken die aan hen worden toevertrouwd zelf uitvoeren. Zij zullen daarvoor de medewerking van de gemeenten kunnen inroepen (medebewind), waarbij overigens is gewaarborgd, dat de gemeenten de nodige financiële middelen zullen krijgen voor de uitvoering van hun taken.

Van groot belang is ook de decentralisatie van rijkstaken. Dit wil zeggen het overhevelen van taken, die nu door het rijk worden uitgevoerd, naar de provincies of het voorkomen van centralisatie bij nieuwe wetsontwerpen.

FINANCIËLE ASPECTEN

De voorstellen over de bestuurlijke reorganisatie zullen vanzelfsprekend een wijziging brengen in de bestaande financiële verhouding tussen de verschillende overheden. De regering gaat bij de totstandkoming van een nieuwe financiële verhouding van de volgende uitgangspunten uit:

1. Gemeenten en provincies dienen over voldoende middelen te kunnen beschikken om de aan hen toekomende taken op redelijke wijze te kunnen vervullen.
2. Elke bestuurslaag dient bij de besteding van de middelen een zo groot mogelijke keuze-vrijheid te hebben.
3. Elke bestuurslaag dient te kunnen beschikken over een eigen belastinggebied

van zodanige omvang, dat een redelijke afweging tussen belastingdruk en voorzieningenniveau mogelijk is.

4. Gemeenten en provincies dienen bij de toedeling van middelen zoveel mogelijk onafhankelijk van elkaar te zijn, dat wil zeggen: er dient zowel een financiële verhouding rijk-provincies als een financiële verhouding rijk-gemeenten te zijn. Dit geldt niet wanneer de gemeenten voor financieel belangrijke taken door de provincies tot medebewind worden geroepen.

5. Het verschijnsel koppelsubsidies, waarbij de rijksoverheid uitkeringen aan lagere overheden doet ter gedeeltelijke dekking van de kosten van specifieke projecten, dient zoveel mogelijk te worden teruggedrongen.

BELASTINGGEBIED

Provincies en gemeenten zullen elk over een eigen belastinggebied moeten kunnen beschikken. Na afweging van verschillende mogelijkheden in dit opzicht is de regering tot de slotsom gekomen, dat invoering van nieuwe soorten van belastingen voor de lagere overheid niet wenselijk is en dat het zwaartepunt van de belastingheffing door de lagere overheid zal dienen te liggen bij de bevoegdheid tot heffing van de belastingen op onroerend goed (enkele jaren geleden in de plaats gekomen van onder meer gemeentelijke straatbelasting, grondbelasting en personele belasting).

In het wetsontwerp reorganisatie binnenlands bestuur is voorgesteld om aan provincie en gemeente beide de bevoegdheid te geven onroerendgoedbelasting te heffen. Zij kunnen deze belasting heffen, zowel van de eigenaren als van de gebruikers van alle onroerende goederen.

Een verschil met de huidige regeling zal zijn dat er niet langer keuze zal bestaan tussen twee grondslagen, waarop de onroerendgoedbelasting gebaseerd kan zijn. Dat zijn op het ogenblik: of de waarde of de oppervlakte van het desbetreffende onroerend goed.

In de toekomst zal alleen de oppervlakte (gecorrigeerd in verband met bestemming en kwaliteit) als basis voor de vaststelling van de onroerendgoedbelasting worden gehanteerd.

FINANCIËLE CONSEQUENTIES

Zeer belangrijk is de vraag welke financiële

vervolg op pagina 5

Commentaar fractievoorzitter dr. R. J. H. Kruisinga

De voorzitter van de CHU-Tweede-Kamerfractie, dr. R. J. H. Kruisinga, heeft op de vorige week zaterdag te Utrecht gehouden vergadering van de Unieraad, commentaar gegeven op de regeringsplannen voor de reorganisatie van het binnenlands bestuur. Dr. Kruisinga meende, dat de desbetreffende wetsontwerpen op belangrijke punten gewijzigd moeten worden.

De bezwaren van dr. Kruisinga:

1. De regeringsplannen gaan te veel uit van schaalvergroting. Er is te weinig oog voor de mogelijkheden tot funktionering van het bestuur op kleinere schaal. Dat men gemeenten beneden 10.000 inwoners in beginsel wil opheffen, is een veel te star uitgangspunt. Juist kleinere leefgemeenschappen zijn van essentieel belang voor het welzijn van de burgers. En hier moet bepaald meer aandacht aan de wijkraden in de grote gemeenten worden gegeven. Terwijl verdeling in kleinere gemeenten van bepaalde grote gemeenten moeten worden overwogen.
2. De taak van de gemeenten wordt uitgehold. Het voorstel is te rigoreus. De gemeenten moeten hun taak kunnen blijven vervullen.
3. Juist omdat de gemeente financieel sterk afhankelijk is van hogere organen blijft de gemeente een zwakke schakel in dit ontwerp.

4. Over de decentralisatie van taken tussen rijk, provincies nieuwe stijl en gemeenten zal een fundamentele bezinning plaats moeten hebben. De afstoting van rijkstaken naar de provincie en van provinciale taken naar de gemeenten moet veel meer aandacht krijgen.

5. Wellicht is een eerste gedachtenwisseling in het parlement over dit ontwerp mogelijk. Deze problematiek is echter zo essentieel, dat nadere uitwerking van de bestuurlijke herindeling een taak wordt van het volgende kabinet.

6. De kosten van de geplande bestuurlijke operatie worden zeer sterk onderschat.

7. Om de ombuiging van het financiële beleid mogelijk te maken is de voorziening van gelden voor dit doel, in de rangschikking van prioriteiten voor collectieve uitgaven door het CDA-congres geschrapt. In simpel Nederlands: bij de vele lasten, die het Nederlandse volk voor collectieve uitgaven moet opbrengen, is hiervoor géén geld! Het laatste punt maakt de hele discussie over deze zaak nogal schimmig. Ook dit kabinet doet daar in dit opzicht erg aan mee. Het dient wel dit wetsontwerp in, maar heeft er in de meerjarenraming niet voor gereserveerd. Dat kan natuurlijk niet.

Aldus dr. Kruisinga over het plan 24 provincies nieuwe stijl te vormen.

H. L.

„Wonderlijke gedachtengangen in regeerakkoord PvdA/PPR”

„Het regeerakkoord tussen PvdA en PPR is een verwerpelijk stuk. Het wordt gekenmerkt door wonderlijke gedachtengangen.” Dit heeft dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter van de christelijk-historische Tweede-Kamerleden, gezegd op de vergadering van de Unieraad van vorige week zaterdag.

De wonderlijke gedachtengangen blijken onder meer hieruit dat volgens het regeerakkoord PvdA/PPR, ook al zouden de christen-democraten als grootste groep naar voren treden en duidelijke verkiezingswinst boeken en een grotere fractie vormen dan de PvdA, de PvdA dan nog Den Uyl als minister-president wil.

En ook al zouden PvdA en PPR tesamen minder zetels in het parlement hebben dan de CDA-fractie, dan nog willen PvdA en PPR behalve de premier ook nog meer zetels in het kabinet. Verder zullen de beide partijen aan een regeringsvorming niet meewerken als ze tesamen niet meer zetels halen dan ze nu hebben. Ze willen niet verder meespelen als ze gelijk spelen of verliezen. Daarnaast moeten, wil men met anderen regeren, die anderen bereid zijn het regeerakkoord van PvdA en PPR helpen uitvoeren.

NIET GERING

Dr. Krusinga noemde de eisen, neergelegd in het regeerakkoord PvdA/PPR niet gering.

„Het lijkt nauwelijks denkbaar dat enige andere partij, die zich respecteert, aan die eisen voldoet. Het hele stuk is vervuld van het willen opleggen van een dictaat van een minderheid aan een meerderheid. Het ademt de sfeer van de formatie-Burger, die nu al jaren de Nederlandse politieke verhoudingen zo heeft verpest”, aldus dr. Krusinga.

De CHU-fractievoorzitter citeerde met genoegen het lid van de Eerste Kamer en partijvoorzitter van de KVP, de heer Vergeer: „Noch de letterlijke tekst, noch de nadere uitleg van de heer Den Uyl zijn voor ons aanvaardbaar. Ongewijzigd handhaven van de resolutie betekent slechts het einde van een moeizaam tot stand gekomen samenwerking tussen socialistische en christen-democraten.”

Het CDA gaat volgens dr. Krusinga een geheel eigen weg binnen de Nederlandse samenleving. Een weg niet gemarkeerd door VVD of PvdA en PPR. Een weg gemarkeerd door de marsroute van het Evangelie door ons eigen christen-democratische program op het CDA-congres vastgesteld. Een weg op vele punten essentieel verschillend en van VVD en van PvdA.

„We wijzen alle vormen van polarisatie af. Ook die polarisatie, waarvan de ontwerp-resolutie van PvdA en PPR getuigt. Onze strategie is principieel en praktisch een andere dan die van deze resolutie”, zei dr. Krusinga.

De formatie, die na de verkiezingen te wachten staat zal buitengewoon moeilijk en waarschijnlijk ook langdurig zijn. De formatie zal echter gekenmerkt moeten worden door grote openheid.

vervolg van pagina 4

gevolgen zowel in de sfeer van uitgavenverhoging als van besparingen, aan de voorgestelde bestuurlijke reorganisatie zullen zijn verbonden. Om tot een verantwoord raming te komen is door de ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën een werkgroep ingesteld waarin naast vertegenwoordigers van hun departementen ook externe deskundigen zitting hadden. De werkgroep heeft over de financiële consequenties een rapport uitgebracht dat ook aan de Tweede Kamer wordt overlegd. Uit de becijferingen van de werkgroep blijkt, dat de blijvende extra kosten, die met de reorganisatie zullen zijn gemoeid, naar het prijspeil-1975 worden geraamd op rond f 400 miljoen per jaar. Daarnaast moet rekening worden gehouden met tijdelijke en eenmalige uitgaven. De hoogte hiervan is afhankelijk van het tempo waarin de reorganisatie zich zal voltrekken.

H. L.

Uiteraard zullen de bedragen die met de bestuursvorming zijn gemoeid te zijner tijd in de meerjarenafspraken moeten worden opgenomen. Het tempo van de invoering van de nieuwe bestuurlijke organisatie zal mede in het licht van de financiële consequenties dienen te worden bezien.

Grens van de provincie nieuwe stijl.

Het mag volgens dr. Krusinga niet meer zo zijn als onder formateur Burger dat met de ene groep c.q. de christen-democraten alles in het openbaar per brief wordt geregeld en dat intern via verdere onbekende gesprekken ter linker zijde de besprekingen plaatsvinden.

„Uiteraard rekening houdend met de verkiezingsuitslag dienen de betrokken partijen bij de formatie als volwaardige partners aan de tafel te gaan zitten om te trachten de noodzakelijke compromissen tot stand te brengen. De formatie zal een reële moeten zijn, waarbij de onderhandelende partijen elkaar op basis van de verkiezingsuitslag als gelijkwaardig erkennen en op basis van die gelijkwaardigheid ook elkaars programma als zodanig erkennen. Er mag geen plaats zijn voor dictaten vooraf.

Er mag geen plaats zijn als bij de formatie Burger voor onaantastbare gefixeerde programma's. En er mag geen plaats zijn voor niet op basis van de verkiezingsuitslag te motiveren zetelverdeling”, aldus dr. Krusinga.

INTENTIE

Wat de intentieverklaring betreft herinnerde dr. Krusinga aan hetgeen lijsttrekker Van Agt zei op het CDA-congres: „Welke positie betreft het CDA in het krachtenveld van de actuele politiek? Neigt het naar de progressieven of naar de liberalen? Stuur het nu al op een verbond met één van die beide aan? Het antwoord daarop kan kort en krachtig zijn. Wij maken geen buigingen naar links en geen buigingen naar rechts. We laten ons ook geen plaats wijzen tussen dat links en dat rechts. Van het afleggen van een intentieverklaring kan onder de omstandigheden van nu geen sprake zijn. Het CDA heeft zijn eigen karakter en zijn eigen profiel”.

Degenen, die het congres hebben bijgewoond, kennen de reactie van het congres. Het CDA-congres voelt totaal niets voor die intentieverklaring en dan druk ik mij heel erg gematigd uit.

Dr. Krusinga had aan de woorden van mr. Van Agt niets toe te voegen. „Degenen, die het CDA-congres hebben bijgewoond, kennen de reactie van het congres. Het CDA-congres voelt totaal niets voor die intentieverklaring en dan druk ik mij heel erg gematigd uit.”

H. L.

Kanttekeningen bij deel zeven van

„Het koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog”

De Jongs oordeel

over de Jodenvervolgving roept veel vragen op

Het kritisch oordeel van dr. L. de Jong over de houding van de Joodse Raad en de Nederlandse bevolking tegenover de deportatie van Joodse landgenoten in de jaren 1940 tot 1945, heeft er toe geleid dat deze recensie langer is uitgebleven dan mijn bedoeling was.

Over dit zevende deel van De Jongs standaardwerk - waarin de periode van mei 1943 tot juni 1944 beschreven wordt, is reeds veel gepubliceerd. Ik beperk mij tot enkele opmerkingen over de visie van de auteur op de Jodenvervolgving.

De Jong komt in een nabeschouwing over de deportatie van de Nederlandse Joden tot een uiterst kritische conclusie. Hij keurt de houding van de Joodse Raad af en stelt voorts dat de Nederlandse bevolking - met uitzondering van de februaristaking in 1941 - door een passieve houding het uitroeien van de Joden vergemakkelijkt heeft. Over de Joodse Raad wil ik verder niet schrijven. Ik acht mij daartoe niet competent. Wel teken ik hierbij aan dat in de Joodse gemeenschap in ons land verschillend over het optreden van deze Raad in de oorlog, wordt gedacht. De Jong onderschat mijns inziens de ongekend grote problemen waarvoor de leden van de Joodse Raad stonden.

DE HOUDING DER NEDERLANDERS

De auteur onderstreept zijn kritisch oordeel over de Nederlandse bevolking met een reeks voorbeelden, waaruit zijns inziens duidelijk blijkt dat men van het lot dat de Joden na deportatie wachtte, op de hoogte was.

Ik heb echter met zijn conclusie grote moeite. Leeftijd en ervaring spelen in een beoordeling van deze trieste zaak ongetwijfeld een belangrijke rol. Mijn persoonlijke ervaringen zijn beperkt tot vage herinneringen over de aanwezigheid van Duitse soldaten op straat; de hongertochten; en de razzia's.

Dr. De Jong heeft de oorlog bewust beleefd. Hij was naar Londen uitgeweken waar hij onder meer meewerkte aan Vrij Nederland.

Naar mijn mening wordt de Jongs oordeel over de deportatie van Joodse landgenoten te sterk gedomineerd door zijn verblijf buiten Nederland, gedurende de oorlogsjaren. Hoe lag de situatie in bezet Nederland? Er was een kleine groep NSB'ers en collaborateurs; daartegenover een kleine groep die actief - binnen en buiten Nederland - aan het verzet deelnam. Maar hoe reageerde de grote massa tussen die twee uitersten?

Die groep haatte de Duitse bezetter. Zij trachtte er van te maken wat er van te maken viel. Haar parool was: „Blijf uit de buurt van de moffen”. En dat was zeker toen de oorlog vorderde, lastig genoeg. Men liep de kans zijn fiets te verspeelen; soms moest men onderduiken; aan voedsel was moeilijk te komen; kopen op de zwarte markt was strafbaar.

VOORLICHTING

Welke informatie kreeg deze bevolkingsgroep? In de eerste plaats door middel van de gelijkgeschakelde pers, die zweeg over de gruwelen der deportatie. In de twee

...weggevoerd in goederenwagons...

plaats door middel van de illegale pers en de radio uit Londen. Hier was men echter, aldus De Jong, uiterst terughoudend met mededelingen over dit onderwerp.

Betrouwbare informatie is in oorlogs- en bezettingstijd vrijwel niet te krijgen. Geruchten worden sterk. Positieve berichten worden doorgaans breed uitgemeten; negatieve ontwikkelingen worden vaak verdronken. Tegen die achtergrond moet mijns inziens ook de opname van informatie over de deportaties van Joden worden gezien. Daarbij zijn de gruwelen zo onvoorstelbaar dat het uiterst moeilijk wordt dit voor waar aan te nemen.

De Jong relateert trouwens zijn oordeel in belangrijke mate. Hij erkent dat bij een krachtiger houding van de Nederlandse bevolking de deportaties niet hadden kunnen worden voorkomen maar dat men waakzamer zou zijn geweest; minder lijdzaam en dat er meer hulp aan de Joden zou zijn verstrekt.

Wij plaatsen hier een groot vraagteken. De grote groep Nederlanders, die we hiervoor aanduiden had met de normale dagelijkse problemen reeds genoeg zorgen. Men had geen enkele behoefte om „de held te spelen”; op hulp aan Joodse onderduikers stonden zware straffen.

Men kan bovendien de vraag breder stellen. Zou in geval van een bezetting de Nederlandse bevolking ooit, in meerderheid anders handelen? Wie zichzelf die

vraag stelt komt voor beklemmende problemen te staan.

In 1960 werden de eerste films over de Tweede Wereldoorlog, aan de hand van authentiek archiefmateriaal getoond. („Opmars naar de galg”; „Mein Kampf”; „Bis fünf nach zwölf” e.a.). Ik was toen 20 jaar. Bij het zien van deze films was ik er van overtuigd dat ik mij actief in het verzet zou begeven, als ik daartoe de leeftijd had gehad, tijdens de bezetting. Nu ik dit boek van dr. De Jong lees ben ik 16 jaar ouder. Opnieuw geconfronteerd met deze vragen neig ik er toe te erkennen dat ik gesteld voor de vraag: wat te doen tijdens een bezetting, er de voorkeur aan zou geven mijn leven niet te riskeren en te trachten er met mijn gezin zo goed mogelijk door te komen. De Jong verwijt in feite de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking een gebrek aan moed tijdens de bezetting. Daarmee stelt hij de lezer een essentiële vraag, die elk voor zich bij het lezen van dit boek, zal moeten beantwoorden. Alleen dit al maakt het zevende deel van „Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog” tot een boek dat waard is gelezen te worden.

H. van Spanning.

Dr. L. de Jong: „Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog”; deel 7; twee banden; uitg. Staatsuitgeverij Den Haag, f 59,-.

Stalin, Roosevelt en Churchill in Teheran

Tindemans - onze man!

Jaarwisseling in de Rijnmond - klokke twaalf loeit het scheepsconcert: stoomfluiten, drukluchtsirenes, misthoorns begroeten het nieuwe jaar. Hoeveel Nederlandse schepen zouden daar nu bij zijn, bedenkt ik? De grootste haven ter wereld; een industriegebied met in meerderheid vestigingen van concerns die hun vertakkingen hebben over geheel Europa en daarbuiten.

Terecht noemen we dit gigantische, fascinerende gebied Europoort. Achter mij het Westland, waar het vuurwerk duizendvoudig weerkaatst in de kassen van de glazen stad. Ook de Westlandse tuinders zijn de nationale grenzen allang ontgroeid en zijn de warmoezeniers van West-Europa geworden.

Waarom die gedachten bij me opkomen? Omdat het laatste wat ik in het oude jaar las het uittreksel was, dat de Nederlander publiceerde uit de toespraak van Leo Tindemans voor het CDA-congres op 11 december. Een magistrale rede! Niet alleen om de overtuigende manier, waarop hij werd uitgesproken, maar vooral om de belangwekkende inhoud. Hetgeen er over ons congres in de publiciteit is gekomen, vond ik nogal magertjes, maar op één punt hebben de journalisten zich compleet vergalopperd, nl. door geen aandacht te schenken aan wat de voorzitter van de Europese Volks Partij ons had te zeggen.

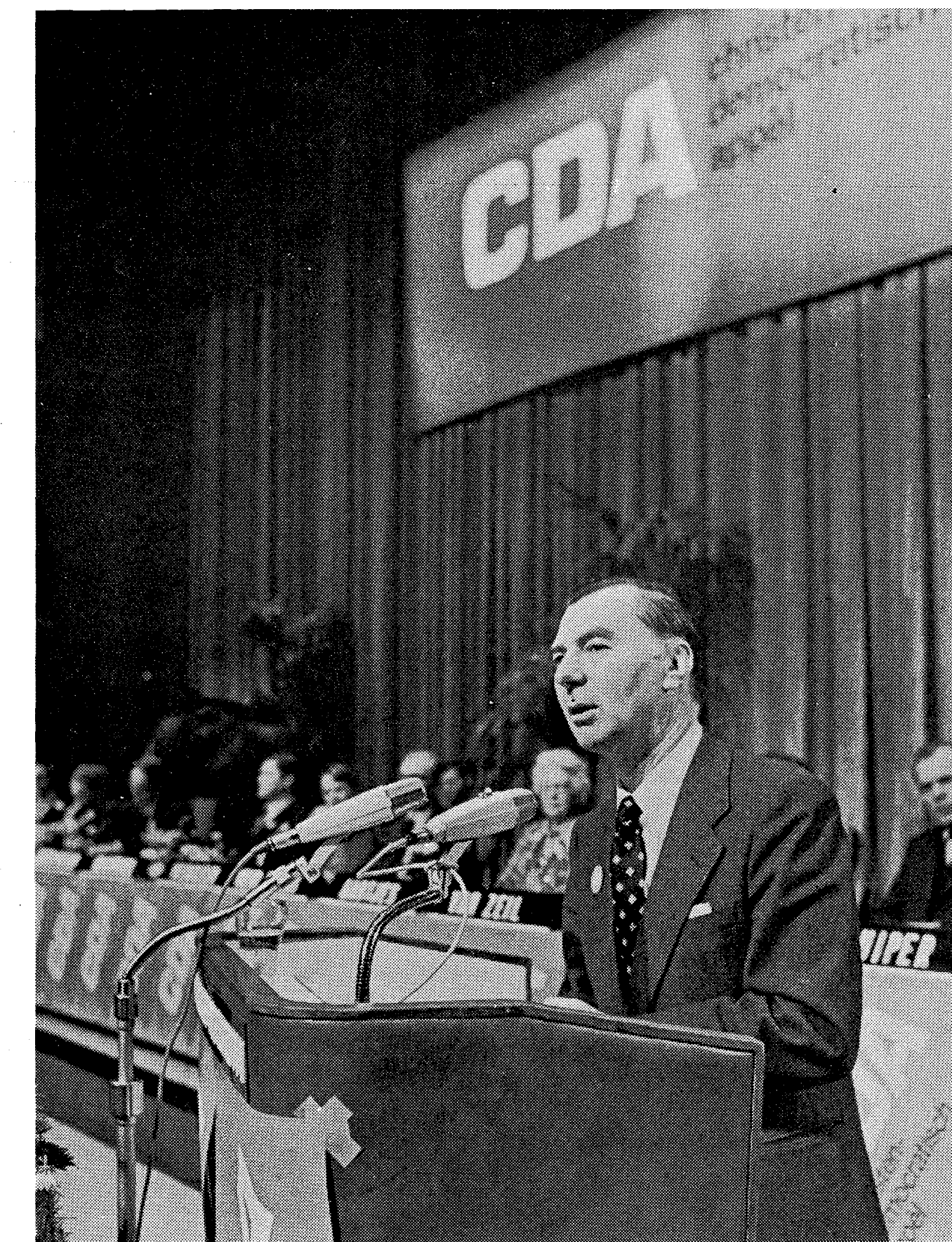
EUROPEES PERSPECTIEF

Want het was maar niet een toevallige feestredenaar die hier sprak! Als het al bevreemding wekte bij de congresgangers dat hij het congres plaatste in het kader van Europa, dan was dat wel een tekortkoming van ons en niet een vergissing van Tindemans. We moeten ons er ten volle van bewust zijn, hoe ons land is vervlochten met Europa en in wijder verband met de wereld. Dat geldt in de eerste plaats voor de economie, maar ook voor zulke uiteenlopende zaken als de recreatie, de defensie, de cultuur en de zorg om de verre naaste. Ik zal niet trachten te herhalen wat Tindemans heeft gezegd - de redactie van „de Nederlander” had het goede inzicht om de essentie van zijn rede te publiceren, dus u hebt het kunnen lezen, voor zover u het niet hebt gehoord.

Het doet goed bij alle pessimisme over de Europese eenwording de inspirerende woorden van Tindemans te vernemen. Het is dezelfde inspiratie die de staatslieden dreef, die op de puinhopen van de tweede wereldoorlog aan een verenigd Europa gingen bouwen. Onder die staatslieden waren de christen-democraten geenszins de minsten! Volgend jaar treedt voor Europa een nieuwe fase in, als het parlement rechtstreeks gekozen wordt. Daaruit zou de nieuwe impuls kunnen ontspruiten om de Gemeenschap - zo uitermate belangrijk - uit het slop te halen.

BIJBELSE INSPIRATIE

Het is verheugend uit hetgeen Tindemans ons op ons congres te zeggen had te concluderen, dat de christen-democraten in Europa worden geleid door een man, wiens

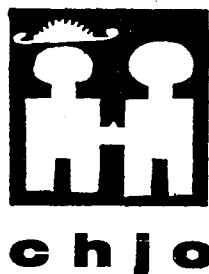

ideeën ons uit het hart gegrepen zijn. Als er al christen-democraten zijn, die de C in onze naam „gar nicht wichtig” vinden, Leo Tindemans sprak hartverwarmend over de samenhang van evangelie en politiek handelen. En dat - terzijde - op een wijze die ten overvloede de rijkdom van onze taal nog eens aantoonde. Wij met ons nieuwbakken CDA en de ver-

kiezingen van 25 mei in zicht, hebben onze handen vol om een goede organisatorische en electorale basis te leggen. Maar laten we goed in 't zicht houden dat we ook een taak in Europa hebben. We zijn het aan de visie en het enthousiasme van de christen-democratische grondleggers van de Europese gemeenschap verplicht, om de draad vast te houden en verder te spinnen. Als

EVP en met Tindemans als inspirator moeten we de christen-democratische idealen uitdragen, over de nationale grenzen heen. Grenzen die steeds meer vervagen en idealen, die steeds duidelijker internationaal bepaald (en te verwezenlijken) zijn. We weten, wat ons in dit nieuwe jaar te doen staat!

Maassluis, 1 jan. 1977 Pieter de Geus

Internationale contacten christen- democratische jongeren

Zaterdag 18 december j.l. werd door de fractiebegeleidingsgroep Defensie van de ARJOS in de „Voorhof” te Wester bork een conferentie georganiseerd over ontwikkelings samenwerking. Leden van de Junge Union uit het Bezirk Münster en ARJOS- en CHJO-leden uit de vier noordelijke provincies waren uitgenodigd. Er waren ongeveer dertig mensen aanwezig.

Na aankomst van alle deelnemers lichte ARP-kamerlid J. Van Houwelingen het Nederlandse standpunt en Reinhard Wolters, Junge Union-Bezirkvorsitzender van

Münster, het Duitse standpunt inzake ontwikkelings samenwerking toe.

Er werd daarbij naar mijn mening te veel stilgestaan bij de tegenstelling Bondsrepubliek Duitsland - Nederland ten tijde van de V.N. Wereldhandelsconferentie in Nairobi in mei 1976, met betrekking tot het ontwikkelingsvraagstuk, met name met betrekking tot het te kiezen Weltwirtschaftsysteem, terwijl te weinig aandacht geschonken werd aan mogelijkheden om tot een overeenstemming te komen. Jammer genoeg kon de heer van Houwelingen het gedeelte van de conferentie na de - voor-

treffelijke - lunch niet meer bijwonen in verband met drukke werkzaamheden elders. Tijdens de middaguren werd eerst in 4 groepen, daarna plenair verder gepraat over wat in concreto gedaan kan worden om de ontwikkelingslanden economisch en ook sociaal op een hoger plan te brengen. De volgende onderwerpen werden daarbij besproken:

- grondstoffenbank, - freie marktwirtschaft, sozial marktwirtschaft, plan marktwirtschaft, - freie marktwirtschaft, sozial marktwirtschaft, plan marktwirtschaft, - speciale problematiek van de vierde wereld landen (ontwikkelingslanden die geen grondstoffen bezitten),
- het standpunt van de ontwikkelingslanden zelf, - het gebruik van ontwikkelingsgeld voor wapenaankoop, - de politieke situatie in de ontwikkelingslanden, - de macht van de multinationale ondernemingen naast de macht van de grote staten om bepaalde hervormingsmaatregelen door te voeren of tegen te houden.

Steeds weer bleek in deze gesprekken hoezeer werkelijke bereidheid tot hulp aan de arme landen een mentaliteitsverandering

in brede lagen van de bevolking in rijke landen behoef.

Aan de andere kant komt dan pas geboden hulp aan de ontwikkelingslanden ten goede aan de hele bevolking aldaar, wanneer deze landen een zo ver mogelijk doorgevoerd democratisch regeringsstelsel hebben.

's Avonds kon na een warme maaltijd de kennismaking tussen Nederlanders en Duitsers voortgezet worden, hetgeen gestimuleerd werd door het spelen van een cabaretspel, waarbij het woord „spraakverwarring” o.a. als onderwerp gekozen was.

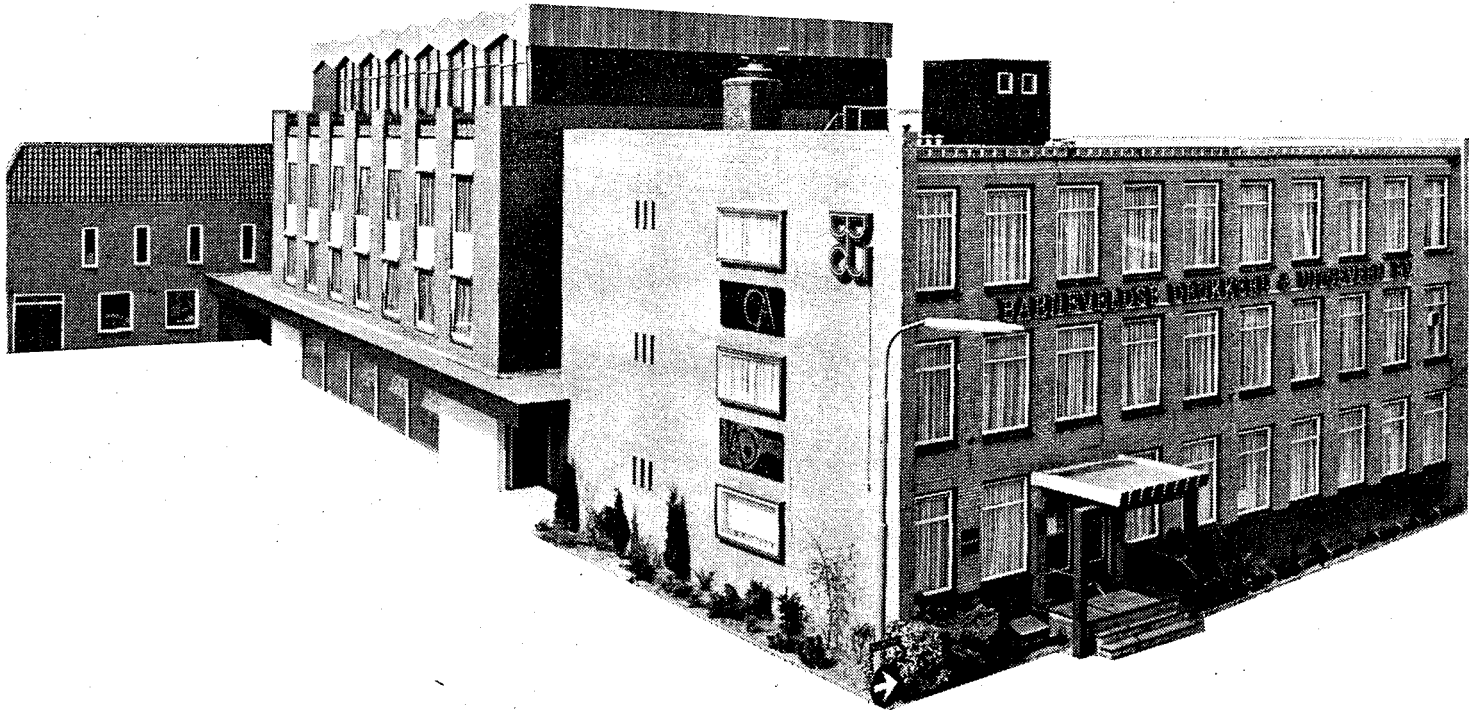
Het ziet er naar uit dat in de toekomst meer van dergelijke Duits-Nederlandse jongerenontmoetingen worden georganiseerd. Reinhard Wolters kondigde alvast een 8 dagen durend Seminar aan, dat de Junge Union in oktober 1977 hoopt te houden over „Europa”.

Te zijner tijd zullen verdere mededelingen over dit Seminar volgen.

Anke Procee-Renema,
lid van de CHJO-commissie

Buitenland.

„Op de goede weg met de B.D.U.“

„Op de goede weg met de BDU”, dit stond met grote letters in een advertentie, die de gehele achterpagina van „de Nederlander” van 31 december jl. besloeg. Het letterwoord in deze slagzin komt overigens in elk nummer van ons weekblad voor, namelijk onder de redactionele en administratieve gegevens: „Druk: BDU b.v., Barneveld”.

De Barneveldse Drukkerij en Uitgeverij B.V. is een bloeiend bedrijf. Verleden jaar heeft het gebouwencomplex, waarin het is gevestigd (Nieuwstraat 15) een indrukwekkende uitbreiding ondergaan. Naar aanleiding daarvan heeft de BDU een interessant boekje uitgegeven: „Ruim 100 jaar drukkarijsgeschiedenis in Barneveld” door G. Crebolder.

In 1871 richtte de heer G. W. Boonstra (geboren te Leeuwarden) de „Barneveldsche Drukkerij” op. Daar rolde in hetzelfde jaar het eerste nummer van de „Barneveldsche Courant”, een weekblad, van de pers. De krant was met de hand gezet en de pers met de voet bediend. Nu, ruim honderd jaar later, drukt de BDU naast „de Nederlander” een tiental kranten, waarvan het verspreidingsgebied

begrensd wordt door de lijn Amersfoort - Nijkerk - Ermelo - Apeldoorn - Arnhem - Rhenen - Maarn - Amersfoort en beschikt zij over een fotografische zetterij en een offstrotatiedrukkerij.

De heer Boonstra overleed in 1908. In de verdere ontwikkeling van het door hem gestichte bedrijf hebben o.a. de heren J. Bijlsma (overleden in 1941) en G. Heine (overleden in 1940) een groot aandeel gehad. De directie van de BDU bestaat thans uit de heren D. Rebel (sinds 1952) en H. J. Heine (sinds 1957).

De heer Rebel is lid van onze redactie. Er bestaat dus tussen ons weekblad en de BDU behalve een zakelijke ook een persoonlijke relatie.

De inhoud van de advertenties in „de Nederlander” valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactie. Wij leveren daar dan ook geen commentaar op. Maar ditmaal willen we een uitzondering maken door te verklaren, dat wij het met de slagzin „Op de goede weg met de BDU” van harte eens zijn.

K. de Vries.

Waar en wanneer

spreken

CHU-politici?

Veghel: P. J. J. Mertens in Zaal „De Blauwe Kei” te Veghel op 17 januari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Veghel.

Winschoten: B. Beumer te Winschoten op 17 januari 1977.

Zwolle: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee in Wijkcentrum „SIO” te Ittersum op 17 januari 1977 om 20.00 uur voor de CDA-Statenskring Zwolle.

Ommen: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op 19 januari 1977 voor de NCVB.

Scherpenzeel: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op 20 januari 1977 voor de NCVB.

Dokkum: B. Beumer te Dokkum op 20 januari 1977.

Roosendaal: Drs. J. de Koning en Dr. R. J. H. Kruisinga in de „Eratozaal” te Roosendaal op 20 januari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Brabant.

Ouderkerk a/d IJssel: M. W. Schakel te Ouderkerk a. d. IJssel op 21 januari 1977.

Neede: H. Wisselink op 21 januari 1977 voor de Chr. Mannenvereniging.

Twente: 24 januari 1977 Werkbezoek CDA-Kamerleden.

Raalte: Drs. R. F. M. Lubbers in „De Leezenkamp” te Raalte op 24 januari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Overijssel.

Etten-Leur: De heer F. G. van der Gun in „De Nobelaer” te Etten-Leur op 25 januari 1977 om 10.30 uur voor de R.K. Boerenbond.

Wijchen: De heer J. P. M. Hendriks in zaal „Verploegen” te Wijchen op 25 januari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Wijchen.

Den Helder: Mr. Dr. K. de Vries in Regiocentrum „De Noordkop” te Schagen op 26 januari 1977 om 20.00 uur voor de CDA-Statenskring Den Helder.

Tilburg: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Chinees-Indisch Restaurant „Lotus” in Tilburg op 27 januari 1977 om 20.00 uur voor de Vrouwenbeweging van het NKV.

Steenbergen: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers te Steenbergen op 27 januari 1977. 's Middags.

Polsbroek: De heer M. W. Schakel te Polsbroek op 28 januari 1977.

Twente: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Twente op 31 januari 1977.

Ede: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op 31 januari 1977 voor de NCVB.

Drente: 31 januari 1977 Werkbezoek CDA-Kamerleden.

Leeuwarden: Prof. Dr. J. W. van Hulst in de Curioskerk te Leeuwarden op 3 februari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Leeuwarden.

Weesp: Mevrouw J. G. Kraayeveld in Weesp op 4 februari 1977.

Diever: De heer H. Wisselink voor het CDA-Diever op 4 februari 1977.

Den Bosch: De heer Th. M. Hazekamp op 7 februari 1977 in Kring Den Bosch voor het Midden- en Kleinbedrijf.

Zoeterwoude: De heer P. J. A. v. d. Sanden in „Don Bosco” te Zoeterwoude op 7 februari 1977 om 21.00 uur voor de LTB-Zoeterwoude.

Wogmeer: De heer P. Meinema in Zaal „Homan” te Wogmeer-Hensbroek op 10 februari 1977 om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwengilde.

Makkum: Mevrouw M. A. H. Andela-Bauer op 10 februari 1977.

Amersfoort: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 10 februari 1977 Politieke Scholingscursus. **Zijderveld:** De heer M. W. Schakel op 11 februari 1977.

Zwolle: De heer H. Wisselink op 12 februari 1977 Kamerkring CHU.

Utrecht: De heer L. P. Heukels op 14 februari 1977.

Gelderland: Werkbezoek CDA-Kamerleden op 14 februari 1977.

Heiloo: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 14 februari 1977.

Deventer: Drs. R. F. M. Lubbers in „Het Open Hof” te Deventer op 14 februari 1977 om 20.00 uur voor CDA-Deventer.

Hoorn: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 16 februari 1977 voor de NCVB.

Ottoland: De heer M. W. Schakel op 18 februari 1977.

Groningen: Mr. W. Aantjes in het Academiegebouw Offerhauszaal te Groningen op 21 februari 1977 om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock”.

Scheveningen: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 23 februari 1977.

Zwolle: De heer L. P. Heukels op 24 februari 1977 voor de CH-Kamerkring.

Emmeloord: De heer H. Wisselink op 25 februari 1977 voor een Landbouworganisatie.

Soesterberg: De heer W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Continenten” te Soesterberg op 25 februari 1977 om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (Kaderkursus).

Haarlem: Mr. W. Aantjes in de aula van het Stedelijk Gymnasium te Haarlem op 25 februari 1977 om 10.00 uur.

Putten: Drs. R. F. M. Lubbers in C.N.V. Vakantie-oord „De Kleine B” te Putten op 28 februari 1977 om 20.00 uur voor CDA-Putten (openbare vergadering).

Vaassen: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de NKV/Vrouwen op 28 februari 1977.

Oss: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Oss op 28 februari 1977.

Noord-Holland: Werkbezoek CDA-Kamerleden op 28 februari 1977.

Voor uw

- * Dieselolie, Benzine, Petroleum
- * Kolen, Huisbrandolie
- * Tank-transporten
- * Butaan- en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuilafvoer.

„DE KLOK” Handelsmij. N.V.

WEST-VARKENOORDSEWEG 470
ROTTERDAM-24 - Tel. 190200
Tel. 325011 afdeling containers.

HANAB B.V.

VALKENBURG - ZH Telefoon 01718-71941*

VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Tot onze diepe droefheid nam God zeer onverwacht tot Zich onze lieve vader en grootvader

ISAAC NICOLAAS THEODOOR DIEPENHORST
op de leeftijd van 69 jaar.

oud-burgemeester van Epe
oud-lid van het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
oud-staatssecretaris van Buitenlandse Zaken
o.a. ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw

Utrecht: J. M. A. Diepenhorst
's Gravenhage: A. R. E. I. Diepenhorst
Domburg: P. A. D. H. Diepenhorst
Y. J. D. Diepenhorst-
Van der Veen Meerstadt
Alexander
Carolina
Diederik
Baambrugge: G. A. L. R. Diepenhorst
M. J. M. M. Diepenhorst-
Sandberg tot Essenburg
Jacobine
Godert
Gouda: K. G. B. O. R. Diepenhorst
B. E. P. Diepenhorst-
Betist
Annabelle

Epe, 31 december 1976,
„De Epenhof“, Kortenkampweg 6.

De begrafenis heeft 5 januari plaats gehad op de begraafplaats „Norelbos“ te Epe.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELN**

dan

**VAN
ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

TUINAANLEG

BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUIJEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUIJEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het gaat om financiële zekerheid.

Badhuisstraat 95,
Vlissingen.
Postbus 151.
Telefoon 01184-1 44 61-
191 92.

**MAKELAARSKANTOOR
HOOGENRAAD**

HAAGWEG 171 - TELEFOON 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken - Taxatiën

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

AANNEMINGSBEDRIJF

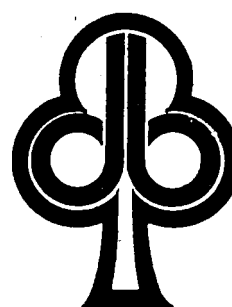
 HOOGVLIET & ZN. B.V.

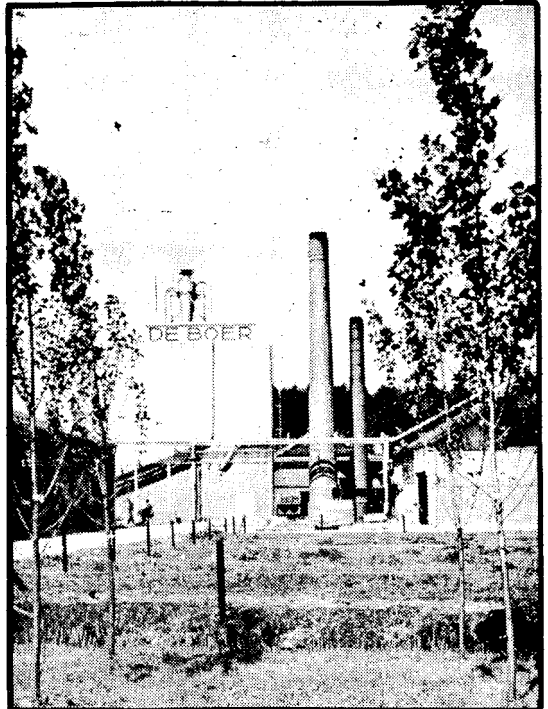
Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330

Adverteer
in
de
Nederlander

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

**BOUWBEDRIJF
P. HULSBOS Jzn. b B.V.**

Venneperweg 873 - Nieuw Vennepe.

NIEUW VENNEPE - Telefoon 02526-2277
ABBENES - Telefoon 02524-226

**KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW**

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

Betonfabriek „Vrijenban“

A. M. HOEKE.

Rotterdamseweg 376 - DELFT
Telefoon 015-56 01 93 - b.g.g. 12 40 08.

BETONWAREN

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwkeren.

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

N.V. AANNEMERSBEDRIJF

Ph. de Koning Jr.
VOOR ALLE BETONWERKEN

Vissersbuurt 110
Telefoon 01850-39543-51543 - Papendrecht

INTERIEURVERZORGING B.V.
KEEN ZAAK OM MEE IN ZEGTE G.A.P.

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

**KAMERBREED
TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte**

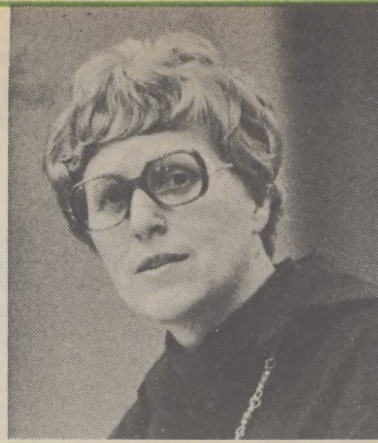
Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
smn

CDA christen democratisch appèl

Inhoud

Congres van de waarheid	3
Antwoorden op het CD-appèl/ Begrip en onbegrip	4
Handen uit de mouwen/Bestuur- lijke reorganisaties concreet op tafel	5
Meer mogelijkheden voor vrouw zichzelf te zijn	6
Emmen heeft blijvende overheids- steun nodig./Agenda	7
Enquêtes zijn geen verkiezings- uitslag	9

„Het CDA zal zich nog moeten bewijzen. We hebben nu een program, dat in het algemeen echt geen slecht program is — op een paar uitzonderingen na, zoals de kwestie van de kinderbijslag en de verhouding tot het inkomen wat men er op het congres heeft ingestopt. Daar ben ik erg ongelukkig over, maar het program zelf vind ik echt wel de moeite waard. Daar kun je best wat mee doen. En welke collega's zitten er straks, met mij hoop ik dan, in die nieuwe fractie van het CDA? Ik geloof wel dat dat erg wennen zal zijn en ik heb alleen maar één vrees dat dat CDA in zijn nieuwe opstelling zichzelf bombardeert tot een midden-groep. Daar houd ik niet van en ik zal mijn best blijven doen dat te voorkomen”.

Aan het woord is minister Boersma van Sociale Zaken, een der kandidaten voor het CDA bij de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer. De vraag is of die kandidatuur te maken heeft met vroegere opmerkingen van de heer Boersma, waaruit opgemaakt kon worden dat hij er niet veel voor voelt als minister terug te komen.

Toekomstig CDA-kamerlid Boersma:

Politiek moet mensen meer houvast geven

„Ik zou er op zichzelf ook wel graag bij willen blijven”, aldus minister Boersma, „maar ik heb het al zes jaar aan één stuk gedaan. Dat zijn gewoon zes zware jaren. Daar zouden er dan nogeens vier bijkomen, dat is tien. Dat is — vind ik — teveel aan één stuk. Verder is het ook nog zo, dat je opdroogt, je ideeën raken op. Dan is mijn conclusie dat het 't beste zou zijn dat er weer een nieuwe vent op deze plek komt te zitten. Die kan weer fris beginnen. Het is dus bepaald niet zo dat ik het straks met plezier loslaat. Maar ik geloof dat het al met al toch beter is, ook al weet ik dan dat sommige dingen nog niet af zullen zijn. Verder vind ik — en dat is ook mijn voorne-men — dat een scheidende bewindsman weer terug moet in de Kamer.”

1972 ben ik ook nog steeds niet vergeten, die heeft de aanzet gegeven tot deze richting.

Als Van Agt zegt dat er verschillen zijn met de PvdA, dan onderschrijf ik dat. Dat is altijd zo geweest en dat zal altijd zo blijven. Hetzelfde geldt natuurlijk in minstens zo sterke mate voor de VVD. Ik vind die verschillen met de VVD ook veel groter, omdat ik bij de PvdA veel meer herken. Bijvoorbeeld de instelling om iets proberen te doen voor de zwakken in de samenleving. Niet alleen in onze samenleving, maar ook buiten onze grenzen voor de derde wereld.”

Zo'n houding verwacht u dus ook van een christelijke partij?

„Ik noem dat woord christelijk niet

zo vaak, omdat ik bang ben dat daarmee het doen en laten van mensen, die onder die noemer politiek bedrijven, het christendom eigenlijk te zwaar belasten. Ik spreek dus liever niet over christelijke politiek. Onze politiek van christendemocraten wordt door gebruik van dat woord niet verheven tot christelijkheid. Maar de door u genoemde houding verwacht ik wel van christendemocraten. Christendemocratische politiek moet voorhoedepolitiek zijn.”

Als u terugkijkt naar de vier jaar van dit progressieve kabinet, bent u dan tevreden? Waarbij we ook denken aan het feit dat u vanuit de christendemocratische hoek een niet onbe-

(Vervolg op pagina 3)

lijsttrekker van agt

Op weg met het CDA

Het CDA-kongres heeft besloten dat ik met u op weg mag gaan. Ik doe dat van harte. Want ik weet dat er een onafzienbare schare van mensen gereed staat het CDA hun steun en stem te geven. Het zijn de telkens vele honderden die wij nu al, geruime tijd nog vóór de datum van de verkiezingen, ontmoeten waar wij ook in het land een bijeenkomst beleggen. Het CDA heeft bezit genomen van de harten van ontzaglijk veel mensen, in alle delen van het land. Overal is er enthousiasme, zelfvertrouwen, saamhorigheid. Het CDA met één lijst en één lijstaanvoerder: daartoe kwam het, want de wens van de basis was onweerstaanbaar.

Het CDA heeft zijn eigen karakter en zijn eigen profiel. Het richt zich nu tot de kiezers, met een program dat klinkt als een klok, met een garde van bekwame mensen die verantwoordelijke taken in kabinet en parlement kunnen vervullen, met een elan en een geestdrift die doortrikt in het hele land.

U en wij van het CDA zijn met verhevigde inzet aan het werk gegaan. Want er is nog veel te doen. Aan de opdracht die in de evangelische boodschap, onze principiële grondslag, is verrat, moeten wij vorm geven in de wereld van vandaag.

In het besef dat niet alle tekorten en gebreken aanstonds verholpen kunnen worden, moeten wij streven naar vernieuwing overal daar waar mensen niet ten volle tot hun recht kunnen komen. Hiertoe zullen wij offers moeten brengen. Wij christendemocraten waarschuwen voor de in andere kringen heersende gedachte dat de overheid, en zij alleen, bij machte zou zijn elke nood te lenigen en elk verlangen naar verbetering van de betrekkingen tussen mensen en groepen van mensen te vervullen. Dat is een illusie, omdat zij onvervulbare verwachtingen bij de burgers wekt en zo oorzaak wordt van teleurstelling en frustratie. En ook omdat mensen niet in de waan mogen komen dat de overheid hun levensweg wel plaveit, zodat het besef ver-

vaagt in hoge mate zelf verantwoordelijk te zijn voor eigen bestaan en dat van anderen. Tenslotte omdat bij een overheid die tot geneesheer van alle kwalen wordt uitgeroepen een onzalige concentratie van macht kan ontstaan.

Het CDA zet zich in voor een verantwoordelijke maatschappij, dat is een gemeenschap van verantwoordelijke mensen, die oog hebben voor de materiële en geestelijke nood van hun naasten. Daarom is ook het thema van ons program, „niet bij brood alleen”, zo treffend gekozen.

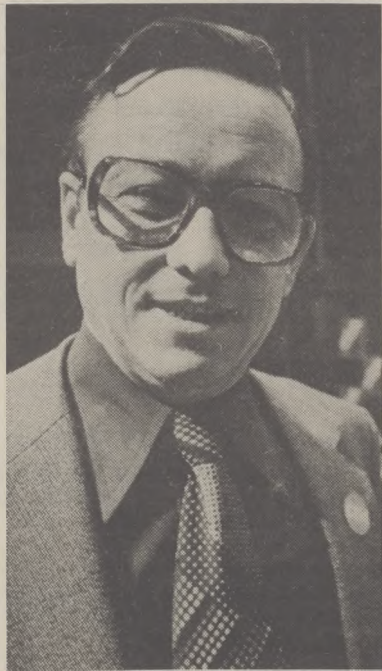
Onze naasten leven niet allen vlak naast de deur. In tal van landen heerst ten hemel schreiende nood. Het grootste deel van de mensen op deze aarde leeft in armoede, lijdt gebrek en verkommert. Als wij voor dit onrecht en deze nood ter verantwoording worden geroepen, kunnen wij ons niet kwijten met een beroep op de anderhalf procent van ons nationale inkomen die wij afstaan aan ontwikkelingshulp. Daar tegenover staat immers nog altijd achtenennegentien procent die wij voor eigen gemakken reserveren.

Als het dit is — en het is maar een greep uit het vele — waardoor u wordt bewogen en waarom het CDA zoveel gehoor vindt, dan is er hoop op zegen.

A. A. M. van Agt,
CDA-lijsttrekker

CDA-lijsttrekker Van Agt heeft onlangs een aantal tegenstellingen genoemd tussen het CDA-program en de programs van VVD en PvdA. Als tegenstellingen tussen CDA en PvdA niet te overbruggen zouden zijn, hoe staat u dan tegenover een eventueel samengaan met de VVD?

„Daar ben ik tegen. Dat heb ik al meermalen uitgesproken. Met een aantal VVD'ers zou ik heel goed overweg kunnen. Ik heb dat ook ervaren in de tijd van het kabinet-Biesheuvel. Zo heb ik voortreffelijk kunnen samenwerken met mijn eigen staatssecretaris Rietkerk, met een man als Geertsema, met Langman en Vonhoff. Maar dat waren liberalen in de goede zin van het woord. De VVD van nu voert een opportunistische gelegenheidspolitiek van een bedenklijk soort. Daarin herken ik het echte liberalisme niet, maar wel een toenemend conservatisme. En de verkiezingscampagne van Wiegel in

Een nieuwe stap

Nog slechts 4 maanden zijn wij verwijderd van 25 mei 1977, de dag waarop er verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn en waaraan voor het eerst wordt deelgenomen door het CDA.

In het Centraal Verkiezing Comité wordt in hoog tempo gewerkt aan de opzet en de vormgeving van de verkiezingscampagne. Vele en belangrijke bouwstenen voor die campagne worden aangedragen door de regionale campagneteams, door de leden van de vele stafwerkgroepen die het Centraal Verkiezing Comité kent en door de leden van de Braintrust.

Eén van de belangrijke beslissingen die intussen al genomen zijn, is geweest de beslissing om te komen tot de uitgave van 7 gemeenschappelijke bladen voor de leden van ARP, CHU en KVP, alsmede de rechtstreekse leden van het CDA, die deze nummers zullen ontvangen i.p.v. CDAktueel. Vóór de verkiezingen zullen er 6 verschijnen: direct na de verkiezingen komt het 7e gemeenschappelijke ledenblad uit. Deze beslissing is genomen in goed overleg tussen de besturen van de ARP, de CHU, de KVP en het CDA, terwijl alle medewerking, ook voor de uitvoering van de beslissing, is toegezegd door de leden van de

redactie-commissies van de bladen van onze partijen. De beslissing wil nadrukkelijk uiting geven aan de wil om de CDA-verkiezingscampagne samen te voeren.

Het eerste van de gemeenschappelijke nummers ligt thans voor u. De leden van de gemeenschappelijke redactie en ook anderen hebben er hard aan gewerkt. Zij stellen uw commentaar, resp. uw suggesties heel erg op prijs. In de mate van het mogelijke zal daarvan gebruik worden gemaakt bij de voorbereidingen voor de nog komende gemeenschappelijke nummers.

De leden van de gemeenschappelijke redactie-commissie hopen door middel van de aldus opgezette gemeenschappelijke ledenbladen, een bijdrage te leveren aan de alom zichtbare groei van en in het CDA, alsmede een bijdrage te leveren aan een goed resultaat bij de komende Tweede Kamer verkiezingen, hetgeen van eminent belang moet worden geacht voor de gehele Nederlandse samenleving, waarvoor het CDA zich graag wil inzetten.

P. H. van Zeil,
voorzitter gemeenschappelijke redactiecommissie

Boeiende politieke lectuur!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.

„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)”, telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is. Prijs: f 13,50.

POLITIEK? KOM NOU!

In de serie „Politiek? Kom nou!” verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap. In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.

Prijsregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f0,70 per ex.; 25 ex. en meer f0,55 per ex.

ONDERDRUKKING IN OOST-EUROPA

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel” wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgd christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit. Prijs: f 5,-.

UNIEK CDA-BOEK

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen” een zeer waardevol bezit. Prijs: f 5,95.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de AR-Partij. Dit zijn: dr. D.Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A.J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek! De prijs: f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen. De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje — met vele cartoons verlucht — bedraagt f 3,50.

BOUWSTENEN VOOR EEN EUROPEES BELEID

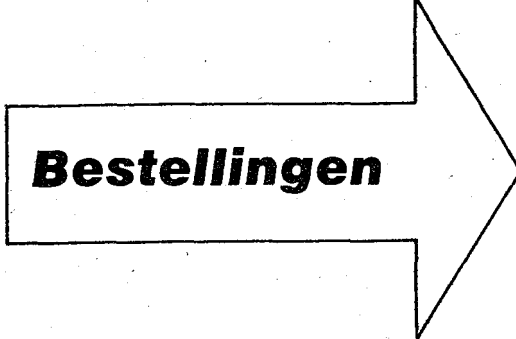
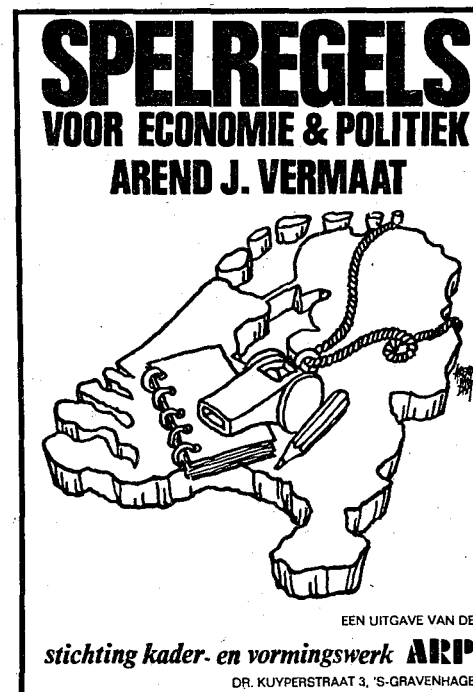
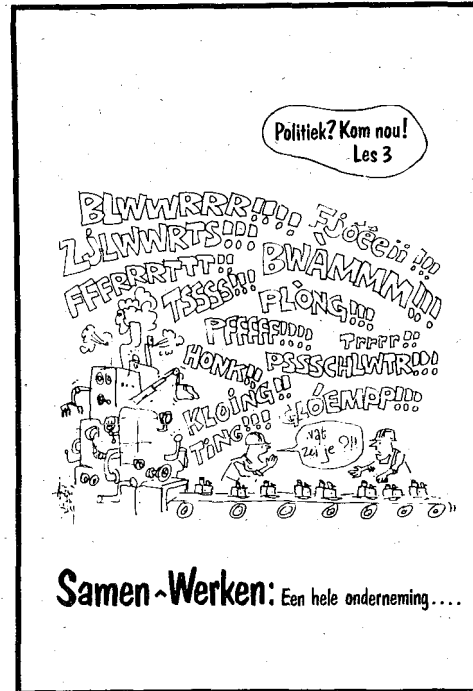
De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over een verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Een zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding. Prijs: f 6,50.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS

Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het telt 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport stelt 52 pagina's en kost f 5,25.

U kunt de bovenstaande GDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

Politiek moet mensen meer houvast geven

Vervolg van pagina 1

langrijke stoot tot deze samenwerking hebt gegeven.

„Nou, helemaal tevreden, nee. Ik zou pas tevreden zijn als die vier jaar voortgezet werden met minstens nog eens vier jaar. Natuurlijk wil ik niet onderschatten wat er is gebeurd. Maar van de voorgenomen fundamentele wijzigingen en vernieuwingen is toch niet alles terechtgekomen. Niet dat ik dat ook allemaal had willen veranderen, maar een aantal zaken toch wel. Zo is het nemen van een beslissing over de prijzen nog steeds een eenzijdige beslissing van de ondernemer, zij het onder spelregels door de overheid opgelegd, maar daar komt geen vakbond aan te pas. Ook het nemen van beslissingen over investeringen, of ze er moeten komen en zo ja in welke omvang en op welke plaats, is niet een zaak waar de vakbeweging iets over te vertellen heeft, waar de regering ook wezenlijk geen grote invloed op kan uitoefenen.

Om dit soort zaken gaat het bij de vraag naar invloed van het kapitaal. In mijn opvatting is de factor kapitaal in de grote NV een anonieme factor. Het zijn mensen die daar geld in hebben gestoken in de hoop daar een beloning voor te krijgen. En die mogen ze ook best hebben, maar ik zie niet direct in waarom dat ook zou moeten leiden tot het hebben van invloed en macht. In wezen vind ik de leiding een heel belangrijke factor in de onderneming, die een aparte poot vormt en dat de werknemers een heel belangrijke vorm van inspraak moeten hebben. Ik ben dan ook van plan — hoewel het de komende maanden niet meer kan zijn dan een aanzet — verder te laten onderzoeken welke rechtsvorm van de onderneming geschikt is om meer inspraak en beslissingsbevoegdheid aan de werknemers te kunnen verschaffen. De gedachten gaan uit naar vormen van coöperaties, die je helemaal zou moeten ombouwen. Dit is niet hetzelfde als arbeiderszelfbestuur, maar het is een nieuwe vorm waarin medezeggenschap een hele nieuwe dimensie zou kunnen krijgen. Ik zeg niet dat we niks hebben gedaan, er is immers een nieuwe wet op de ondernemingsraden, de VAD, hoe betrekkelijk gebrekkig misschien straks ook nog in zijn uitwerking, betekent ook een fundamentele koerswijziging. Maar het is toch niet meer dan knabbelen in de marge.

Werkloosheid

Hoe kijkt u nu tegen de werkloosheidscijfers aan en de pogingen die cijfers terug te dringen?

„Als voorlopig streefgetal is zoals

bekend genoemd 150.000. Met de aantekening dat ook dit getal te hoog is. Het is een streefcijfer waarvan we zeggen als dat nu maar lukt, kunnen we misschien ook nog verder komen.

Duidelijk is dat naast reeds bestaande onzekerheden er een heel duidelijke bij is gekomen, namelijk de bestaansonzekerheid voor veel mensen: krijg ik volgend jaar een baan, of houd ik volgend jaar de baan die ik nu heb? De voortekenen zijn bepaald niet gunstig. Voor het uitgestippelde beleid, tussen nu en 1980, hebben we meer tijd nodig dan de tijd die ons rest tot aan de verkiezingen. Al met al ben ik bezorgd. Ik hoop en verwacht dat ook bij de onderhandelingen over lonen en arbeidsvoorwaarden rekening gehouden zal worden met de effecten op de werkgelegenheid. Want het kan natuurlijk niet anders dan funest zijn, wanneer er op grote schaal arbeidsomrust zou ontstaan. Ik ben daar mede verantwoordelijk voor, maar die verantwoordelijkheid rust ook op de schouders van werkgevers en werknemers.

De cijfers voor de te verwachten loonontwikkeling zien er gunstig uit. De ontwikkeling van de prijzen, dus de inflatie, gaat duidelijk in neerwaardse richting. Dat betekent dat we, wat dat betreft, een hele goede aanzet hebben gegeven door het regeringsbeleid in 1976. Het is nu mede aan de anderen om die lijn vast te houden, zodat op langere termijn de vooruitzichten voor de werkgelegenheid gunstiger worden.

Fundamentele waarden

Hoe staat u tegenover de uitspraken van Van Agt, in het kader van — wat men noemt — het ethisch of geestelijk reveil?

„Om te beginnen moet nog maar eens gezegd worden dat collega Van Agt bespiegelingen heeft gehouden over de tijd na zijn ministerschap. Hij heeft toen gezegd dat er in het leven van mensen fundamentele waarden zijn, die te weinig aandacht krijgen. Daarna is die aanduiding ethisch reveil een zelfstandig leven gaan leiden.

In zijn grote toespraak op het CDA-congres heeft hij echter die woorden ethisch reveil niet gebruikt. Ik hoop ook dat dat betekent dat het geen verkiezingslogan gaat worden. Waarover ik het overigens volledig met hem eens ben, is de overheersende aandacht voor materiële zaken. Dat punt heb ik zelf ook al meermalen genoemd, ook in de tijd dat ik bij de vakbeweging werkte.

Er zijn natuurlijk een heleboel zaken, ik denk dan niet slechts aan abortus en dergelijke dingen, die te maken hebben met fundamentele aspecten van het menselijk bestaan. Die dreigen in de politiek toch wel vaak naar de achtergrond te worden gedreven als gevolg van de overheersende aandacht voor het materiële.

Een positief voorbeeld vind ik de kwestie van de medezeggenschap. Die heeft natuurlijk specifiek te maken met de vraag hoe steekt de mens nu in elkaar? Moet hij niet een stuk verantwoordelijkheid dragen? Hoe beschouw je de mens bij de vele onzekerheden, die kenmerkend zijn voor het leven van hier? Bij toenemende onzekerheid hebben mensen toch weer iets van houvast nodig. Wij hebben dat ook bij de bezetting gezien. Toen waren de kerken veel voller dan tegenwoordig. Toch heeft men, hoe men ook over God en geloof denkt, iets nodig buiten het puur materiële. Een stukje houvast.

Ik geloof dat zeker ook een christen-democratische politiek moet proberen om in die sfeer wat meer houvast aan mensen te geven.

Niet bij brood alleen. Dat is dan de slogan en die vind ik aanmerkelijk beter dan ethisch reveil, want dat is iets waarvan ik niet weet wat dat zou moeten betekenen. Ik ben ook bang dat dat kan leiden — dat gevaar zie ik — tot conservatisme.

Congres van de waarheid

EEN VAN DE DRIE

Het lijkt er soms op alsof er in de PvdA een rolverdeling optreedt tussen minister-president Den Uyl en fractievoorzitter Van Thijn. Van Thijn is daarbij degene die op hoge toon ultimata aan het CDA stelt (concept-resolutie, vier wetsontwerpen) en Den Uyl degene die deze eisen daarna afzwakt: de aanmatiging tegenover de redelijkheid.

In elk geval ervaart Van Thijn daarbij aan den lijve dat er niet alleen maar aantrekkelijke kanten aan zitten de premier te mogen „leveren“. Je bewegingsvrijheid als partij en fractie wordt er niet onbelangrijk door ingeperkt!

In elk geval geldt voor ons alleen het uiteindelijke resultaat. En al is een partijcongres niet de laatste fase in een kabinetsformatie, het is duidelijk dat het a.s. congres van de PvdA van grote betekenis zal kunnen zijn. Hoewel CDA en PvdA en VVD als concurrenten en tegenstanders de slag om de kiezer strijden, moeten wij het niet van narigheid bij de beide anderen hebben. Er is in land duidelijk plaats voor de drie politieke hoofdstromingen en het is een algemeen belang dat elk dezer stromingen door een principiële en constructieve partij wordt vertegenwoordigd.

Daarom interesseert het ons wel degelijk welke koers de PvdA op haar congres zal inslaan. Daarbij gaat het om een keus, die kortweg kan worden aangeduid als die tussen een kwantitatieve en een kwalitatieve benadering.

In de concept-resolutie ligt tot nu toe het accent zeer duidelijk op de eerste benadering. De kernvraag waar het congres voor staat is m.i. of de PvdA de grootheid zal weten op te brengen niet krampachtig te kiezen voor getalsmatige garanties maar principieel te kiezen voor een gezindheid, niet primair naar de posities en posities te kijken maar naar het beleid.

Parlement en kabinet

Nu besef ik zeer wel dat mij zal worden tegengeworpen dat dit een valse tegenstelling is. De getalsmatige wensen (de bekende 8-8-verhouding inclusief het premierschap) dienen immers zo zal men zeggen om een bepaald beleid veilig te stellen.

Een van de grootste obstakels in de verhouding tussen tegenover elkaar staande partijen is de moeilijkheid om van elkaar te proberen te begrijpen hoe de ander ons ziet. Ik nu meen wel iets te begrijpen van wat in de PvdA menige voorstander van de concept-resolutie beweegt. De parlementaire verhoudingen liggen nu eenmaal zo dat het CDA veel vaker dan de PvdA de mogelijkheid heeft via een alternatieve Kamermeerderheid gewenste beslissingen af te dwingen. De PvdA zoekt dit nu te compenseren door een getalsmatig overwicht in het kabinet. Naar mijn mening is dit een ondeugdelijke en dus verwerpelijke weg.

Voor de lopende periode waren die grotere parlementaire mogelijkheden voor het CDA uitdrukkelijk bij de formatie in 1973 als tegenhanger van de onevenredige kabinetssamenstelling als wezenlijk onderdeel in de formatie opgenomen. Het daarvan gebruik maken mag het CDA dan ook niet worden verweten.

Als dit de PvdA blijkbaar zo slecht is bevallen, handelt zij zeer onlogisch door de waarborgen nu weer in dezelfde richting te zoeken. Zij zou nu juist aan een andere benadering de voorkeur moeten geven.

(Trouwens, bij de abortus-wetgeving wist de PvdA ook zeer goed de weg van de alternatieve parlementaire meerderheid te bewandelen door in strijd met de bij de formatie afgesproken procedure een ad hoc verbond met de VVD aan te gaan en blijkens de artikelen van Roethof nog steeds na te streven!).

Andere en betere weg

Geen enkele partij mag aan een andere verwijten dat zij haar eigen program in voldoende mate in het beleid wil kunnen herkennen. Dit kan echter op andere en betere wijze dan in de concept-resolutie van de PvdA wordt gevraagd. Niet voor niets is de formatie van 1973 van de aanvang af niet voor herhaling vatbaar verklaard.

Zulk een betere weg is bijvoorbeeld die van het bevorderen van een goede vertrouwensrelatie tussen de het kabinet steunende partijen en fracties. Zo'n betere weg is ook die van het maken van programmatische afspraken bij de formatie, hetgeen de mogelijkheid van daaraan voorafgaande gezamenlijke programmatische verkenningen niet behoeft uit te sluiten.

De garanties worden dan niet gezocht in getallen en posities, maar in program en beleid. De waarborgen liggen dan niet in een kwantitatieve maar in een kwalitatieve benadering.

1977

Het is niet toevallig dat hiervoor al enkele keren het jaartal 1973 opdook. Als de PvdA harerzijds zou willen trachten zich in onze situatie in te leven, dan zou zij moeten begrijpen dat het CDA niet anders dan afwijzend kan staan tegenover een resolutie die herinneringen aan de methode van 1973 oproept. Het jaar 1973 speelt in CDA-kring een vergelijkbare rol als 1966 bij de PvdA.

Vanaf de aanvang is door ons gesteld dat de formatie-1973 (waarvoor ik voor mij de verantwoordelijkheid tot op vandaag niet betreure) haar rechtvaardiging zou moeten vinden in een andere gang van zaken in 1973.

Ieder symptoom dat op een herhaling van 1973 kan duiden maakt ons terecht wantrouwend.

Tegen die achtergrond beoordelen wij een resolutie.

Het CDA heeft zijn eigen formatiekriteria vastgesteld aan de hand waarvan onze handelwijze bij de formatie zal worden bepaald. Ook de samenstelling van een optredend kabinet zal daaraan worden getoetst. Het zijn de voldoende herkenbaarheid van het eigen program, het tot zijn recht komen van de verkiezingsuitslag, de wenselijkheid van een parlementaire meerderheid, en de aard van de actuele problemen.

Geen van deze criteria mag los van de andere worden gezien. Zowel wie een van deze criteria negeert als wie een ervan verabsoluteert, handelt in strijd met wat het CDA daaromtrent heeft besloten. Het gaat erom dat aan alle vier op evenwichtige wijze zo goed mogelijk recht wordt gedaan.

Maar zij moeten wel alle vier serieus worden genomen. Ook een voorkeur voor een bepaalde combinatie en eventuele voorafgaande besprekingen of afspraken vinden daarin hun grens.

Naar mijn mening is niet goed in te zien waarom deze criteria alleen voor het CDA zouden moeten gelden en waarom zij niet evenzeer door andere constructief-democratische par-

tijen zouden kunnen worden gehanteerd. Dit zou een heel wat deugdelijker basis zijn voor samenwerking dan tot nu toe door de PvdA wordt nagestreefd. En het zou het (binnen de door deze criteria aangegeven grenzen uitspreken van een voorkeur of intentie) kunnen bevorderen.

Het bovenstaande zijn slechts enkele gedachten met betrekking tot het te houden PvdA-congres. Het zou mij niet moeilijk vallen het aantal aspecten te verveelvoudigen, maar zoveel ruimte staat mij niet ter beschikking. Ik zwijg dus bijvoorbeeld over wat een eventuele voorkeur of intentieverklaring nu wel of niet betekent. Zwijgen moet ik ook over de manier waarop ten onrechte het oordeel over de PvdA wordt vereenzelvigd met het oordeel over het kabinetsbeleid. Met moeite zwijg ik ook over de heilloze wijze waarop de discussie meer en meer (en steeds meer zwart-wit) op de personen Van Agt en Den Uyl dreigt te worden toegepit. Steenkamp heeft zich wat dit betreft volkomen terecht over De Rooie Haan opgewonden.

Overschatten nog onderschatten

Een partijcongres is niet de laatste fase. Congressen formeren niet. De concept-resolutie bleek al eerder voor verandering vatbaar, van het PvdA program verscheen al een tweede versie, over het defensiebeleid stelde de PvdA-fractie een gematigde nota vast, de CHU werd door de PvdA in feite als regeringspartner via het CDA (en bij het overleg over huren en hervormingsontwerpen inmiddels ook reeds feitelijk) aanvaard. De minister-president zag bij het aanvaarden van uiteenlopende resoluties door PvdA en PPR al ruimte voor een „andersoortige samenwerking“ tussen deze partijen. Het zijn evenzovele voorbeelden dat in de politiek het laatste woord pas gesproken is als inderdaad het laatste woord is gesproken.

Zo min als de betekenis van een partijcongres moet worden overschat, mag het worden onderschat. Op zichzelf oirbare wenselijkheden kunnen zo worden geformuleerd en getoonzet dat openingen worden dichtgemetseld. De invloed van een partijcongres op het politieke klimaat kan wel degelijk in feite beslissend zijn.

In dit licht is de aandacht die hier aan het PvdA-congres is besteed zeker niet misplaatst. Het zou zeer wel het congres van de waarheid kunnen worden.

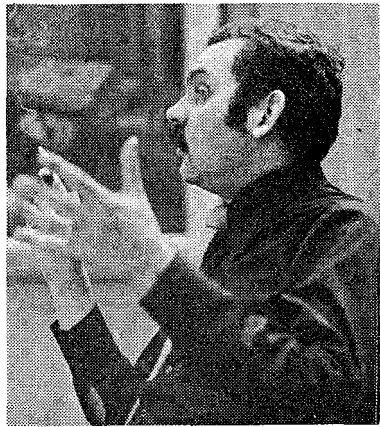
Eigen beleid eerste zorg

Het belangrijkste voor het CDA blijft (het zij ook bij deze gelegenheid gezegd) dat het zich zijn prioriteiten niet door anderen laat opdringen, maar deze zelf bepaalt en handhaaft. Dat wij ons niet laten verleiden wat anderen het belangrijkste vinden ook als voor ons het belangrijkste te gaan beschouwen. Voor anderen mogen de posities het belangrijkste zijn, voor ons dienen karakter en inhoud van het beleid het te blijven.

Bij een christelijke politiek behoort ook je methodes te laten bepalen door je eigen karakter, niet hen van anderen over te nemen.

Bij alle aandacht voor anderen dienen onze zorg en activiteit allereerst en allermeeft gericht te zijn op het vorm en inhoud geven aan een beleid, waarin de eigen en principiële uitgangspunten van een werkelijk christen-democratische politiek herkenbaar zijn. **Aantjes**

Begrip en onbegrip van Frans Jozef van der Heijden

Gewoon opheffen

Ik zou er heus niet over begonnen zijn wanneer niet Wim Kan het Nederlandse volk zo verpletterend duidelijk gemaakt had wat het boven het hoofd hangt: 24 provincies. Nu trof het dat vier dagen later na de officiële bekendmaking door Wim Kan minister De Gaay Fortman al een persconferentie belegde om het allemaal uit te leggen. Ik er dus even naar toe omdat je het toch maar nooit zeker weet met die Wim Kan. De persconferentie begon al goed want de eerste vraag luidde: „wanneer zal de eerste nieuwe provincie geopend worden?”. Een moeilijke vraag, waarover de bewindsman verheugd was omdat nu ook hij de kans eens kreeg om uit te leggen dat het nog allemaal maar plannen zijn. Voor 1981 gebeurt er helemaal niks, daarna zou men het eens kunnen proberen met bijvoorbeeld de nieuwe provincie Friesland, die echter weer het nadeel heeft dat zij werkelijk sprekend op de oude provincie lijkt. Of wat te denken van Zeeland, dat zich in 1583 bij de toenmalige zeven provinciën voegde onder de uitdrukkelijke voorwaarde „altoos apart” te mogen blijven. En inderdaad Zeeland blijft Zeeland. Niets progressiefs dus. Nu ik er nader over nadenk is dat niet helemaal waar want Noord-Brabant zou volgens de nieuwe plannen gevierendeeld moeten worden, hetgeen in Brabant zelve het snedige commentaar van een burgemeester opleverde: „Ik kan me

dan niet de provincies gewoon opheffen? Voor de centralisatie van thans maakt het niet uit, voor de decentralisatie van de toekomst lijkt het mij een winstpunt? Of heb ik het echt niet goed begrepen?

Maoïstische truc

Als ik de commentator Brugsma in de Haagse Post eind vorig jaar goed begrepen heb vormen de woorden christen en democraat elkaars natuurlijke tegenstelling. Nu heb ik persoonlijk de indruk dat sociaal-democraten nogal regelziek zijn, hetgeen ook niet direct tot de deugden van de ware democraat behoort. Maar dat is het ergste niet. Erger vind ik, dat Brugsma een soort maoïstische truc uithaalt, waarbij in de propagandamachine gewoon bepaalde begrippen verwisseld worden. Je suggereert gewoon dat christen-democratie gelijk staat met dictatuur en klaar ben je. Wat dat betreft kan onze premier er ook wat van. Bij gelegenheid van de verkiezing tot de beste „Den Uyl” van het jaar in het radioprogramma „In de Rode Haan” kwam hij tot de volgende uitspraak: „... normale mensen, normale, progressieve mensen, ... nu ja, progressieve mensen zijn natuurlijk normaal ...” Als ik dat zo hoor ga ik er aan twijfelen.

Tolerant

„Voorwaarts en niet vergeten” is de titel van een serie van negen televisieprogramma's over de vroegste geschiedenis van het socialisme in Nederland, die de Vara uitzendt. In een omkaderd artikel in de Volkskrant van zaterdag 8 januari komt naar voren dat het hier gaat om een totaalbeeld van de strijd voor het socialisme, waarmee de VARA nog eens wil bewijzen dat zij een eigen gezicht heeft. — „Voorwaarts en niet vergeten” geschiedenis van gewone mensen — luidt de kop van de voorbeschouwing. En wat prijkt er uitgerekend midden in de kolommen van dit lezenswaardige verhaal over de weinig tolerante Nederlanders in de jaren 1860-1918?

Een knaap van een advertentie met de volgende tekst: CNV start 1977 30.000 leden sterker. Onbegrijpelijk tolerant van De Volkskrant.

Haitink en de revolutie

Overigens ben ik van mening, dat de spelers van Feyenoord zeker tien procent meer moeten verdienen dan bijvoorbeeld de spelers van Ajax. Ik heb reuze respect voor die jongens van Ajax. Ze zijn er ambitieus, soms een beetje te ambitieus. Ik zeg altijd maar: Gelukkig dat Feyenoord er is, anders was Ajax nooit zo ver gekomen. Want ze trekken zich aan Feyenoord op. Als Ajax en wie weet straks ook die andere clubs meer mogen en kunnen betalen ontstaat voor Feyenoord een noodsituatie. Iedereen uit de pot met goede spelers wordt weggekocht. En die pot is echt niet groot. (Vrij naar Bernhard Haitink, die zich met zijn volle gewicht op Rotterdams eigen orkestenrevolutie geworpen heeft.)

Antwoorden op het CD-Appèl

Sinds het besluit over de presentatie van één lijst voor het CDA is er met des te meer nadruk gewerkt aan de politieke strategie van onze organisatie.

Daarover willen we het hier hebben. Immers, nu gaat het om een nieuwe start; hoewel...

Niet onbekend, niet onbemind

De eerste landelijke verkiezingscampagne van het CDA; dat is een eigenaardig idee, want het CDA, dat kent iedereen al lang. Het is meer in het nieuws dan welke andere partij ook. Iedereen heeft gezien hoe het CDA met vallen en opstaan verder is gegroeid. Dat is niet gladjes verlopen, het is niet gegaan zoals in een mooie droom. Daar was het allemaal te echt voor. Daarom is het goede van het CDA ook geloofwaardig. Veel mensen zijn geboeid geraakt door de vasthoudendheid waarmee obstakels uit de weg geruimd zijn. Er is een flink stuk vertrouwen in het

groeide eensgezindheid kunnen blijken uit de manier waarop we het CDA naar buiten brengen. Er is al heel wat meer harmonie in ons koor dan voorheen. Die winst moeten we pakken en verder nog een paar duidelijke afspraken maken om tot een goede onderlinge afstemming te komen. Laten we de dingen helder en eerlijk bij de naam noemen; we hebben elkaar aan elkaar verplicht; op een heel speciale manier!

Immers, we hebben samen gewild dat het CDA zich onder de kritiek van het Evangelie zal stellen. Dat zal de bron van inspiratie moeten zijn; d.w.z.: tegen alle modieuze en afgesleten praat in zoeken we die voedingsbodems van waaruit nieuwe ideeën, plannen en praktische hints voor het maatschappelijk leven kunnen ontstaan. Wat dat allemaal inhoudt daarop komen we een volgende keer nog terug. Misschien is het ook beter om ach-

CDA ontstaan, daar wijzen de enquête-uitslagen op. Veel anderen hebben hun keuze nog niet bepaald maar hebben belangstelling. In de komende campagne zal ons van alles gevraagd worden. Wat is het CDA, wat willen ze daar en waardoor worden ze ten diepste gedreven? Het is van belang dat we daarop recht-toe recht-aan een antwoord kunnen geven; en een goed antwoord.

Goede vraag verdient goed antwoord

Deftig uitgedrukt wordt dit de „vraag naar de grondslag” genoemd. Je zou dat ook veel praktischer kunnen stellen: het gaat erom een kort en bondig antwoord te geven zodat het duidelijk is waar het CDA staat. Uit een waslijst van goede politieke voornemens kunnen immers alleen de fijnproevers opmaken wat de kern van ons beleid is. Ons antwoord moet ook een trefzekere typering zijn van onze politiek, dat moet aan het beleid in de diverse sectoren te zien zijn. Voor de toekomst is ons antwoord van belang omdat het een lijn in het werk moet brengen. Principes zijn niet om er over te dromen; ze zijn bedoeld om ons op goede ideeën te brengen voor het praktische werk; ze bevorderen een besluitvaardig optreden.

Winst van eensgezindheid

In deze eerste campagne zal de ge-

van de politieke situatie. Deze hebben soms te maken met enkele bloeiende vormen van bijgeloof of met verouderde vooronderstellingen. Er zijn er een paar te noemen:

a) de macht van de burgerlijke overheden

Deze worden zozeer met alles en nog wat belast tot we zelf onder de belastingen gebogen gaan. De overheid krijgt overal de schuld van en wordt allerlei bevoegdheden toegeschoven.

Vernieuwingen schijnen pas echt indrukwekkend te kunnen zijn als de overheid ze bedacht heeft.

Wij weten wel beter. De overheid is één van de factoren in het maatschappelijk gebeuren en ook een gewichtige, maar we kunnen daarop niet al onze verantwoordelijkheden afwentelen. Er zijn er ook die juist alles verwachten van het vrije spel der maatschappelijke krachten, maar die kunnen, gezien de ervaringen met dat idee, moreel gesproken, de broek nauwelijks meer ophouden.

b) „t Nut” als maat aller dingen

We hebben vandaag de dag wel begrepen dat de waarde van de mens niet zo maar in z'n bruikbaarheid kan worden uitgedrukt. Het gaat niet alleen om wat je oplevert aan economisch goed; het gaat niet alleen om de efficiency. Wie nu denkt dat dit soort denken, in termen van nut en opbrengst, uitgeroeid is die heeft zich schromelijk vergist. In het sociaal-cultureel organisatieleven bijvoorbeeld wordt op grond van nuttigheidsoverwegingen nogal wat op „levensbeschouwing” bezuinigd. De verscheidenheid in kleur van de organisaties maakt plaats voor grauwe algemeenheid. Zeker het CDA zal hier de geestelijke waarden hoger willen waarderen dan „t nut” alleen, hoezeer we ook geroepen zijn om financieel een ingetogen beleid te bevorderen.

c) mogelijkheden van economische groei

Het keerpunt program van de PvdA was daarop gebaseerd. Daar is van meet aan al de draak mee gestoken en al dra bleek dat de economische situatie geen grote bokkesprongen toeliet. Het realistisch CDA-program had daarom meer kans van slagen. Daarmee is weer bewezen dat een program dat rekening houdt met de weerbarstigheid van de omstandigheden betere gereedschappen aanreikt om de problemen te lijf te gaan die zich in de werkelijkheid voordoen. De spanning tussen willen en kunnen hebben we steeds nodig, maar we moeten daarbij politiek op de been kunnen blijven.

Voor partijen die zich niet kunnen aanpassen aan de veranderde omstandigheden is regeren een onprettig werk.

Wie met verstand en vindingrijkheid, tegen de druk in, z'n prioriteiten wil realiseren kan ook in deze moeilijke tijden een uitdaging zien.

A. M. Oostlander

„nog eerder voorstellen dat Brabant en Limburg samengevoegd worden”. Nu staat het getal van 24 nog niet geheel vast. Minister De Gaay Fortman vindt 24 wel het best maar er is verder te praten over 15, 18, 30 weet ik verder veel. Het CDA heeft daar trouwens ook al zo zijn gedachten over laten gaan, hetgeen de heer minister verleide tot de uitspraak: „Ik heb geen enkele behoefte om naar het CDA te luisteren, want het CDA luistert ook nooit naar mij”, duidelijk een grapje. Maar ook daar moet je voorzichtig mee zijn, want de commissaris van de koningin in Noord-Brabant heeft in het Brabants Dagblad verklaard, dat wij ons niet met dit soort grappen moeten bezighouden terwijl we nog zoveel andere zorgen aan het hoofd hebben. Een schrale troost is wellicht, dat er waarschijnlijk geen geld is om in de jaren tachtig welke oude provincie dan ook te sluiten en welke nieuwe dan ook te openen. Ja, als we moeten bezuinigen op kosten van de overheid zouden we

ZONDAG 6 FEBRUARI

Zondag voor het werelddiakonaat

GIRO 2211
t.n.v. het Algemeen Diakonaal Bureau van de Gereformeerde Kerken,
Burg. De Beaufortweg 18, Leusden.

GIRO 8685
t.n.v. de Generale Diakonale Raad der Nederlandse Hervormde Kerk, Maliesingel 26, Utrecht.

GIRO 5261
t.n.v. de Stichting Oecumenische Hulp aan Kerken en Vluchtelingen,
Corn. Houtmanstraat 17, Utrecht.

Werelddiakonaat is in Gods naam helpen bij gebrek aan eten en drinken gebrek aan onderdak gebrek aan vrijheid gebrek aan liefde gebrek aan recht

Geef uw diakenen zondag het broodnodige werkkapitaal in handen

HANDEN UIT DE MOUWEN

De verkiezingscampagne speelt zich vooralsnog vooral achter de schermen af. Want laten we ons niet vergissen de campagne is al lang begonnen.

Alleen merken de meeste mensen er niets van; behalve dan dat deze of gene politicus af en toe eens dreigende taal spreekt. En natuurlijk zijn daar de opinie-onderzoeken, waardoor af en toe de indruk wordt gewekt alsof het Nederlandse volk al heeft gestemd.

Iedere partij die zichzelf respecteert en die een goede campagne wil voeren is volop met de voorbereiding bezig.

Program, propagandamateriaal, affiches, documentatie het wordt ijverig verzameld om te pogen er straks de gunst van de kiezer mee te winnen. En, uiteraard moet de tegenstander bestreden worden.

Het CDA zit niet stil.

Wekelijks wordt er vergaderd hetzij door het Centraal Verkiezings Comité of door enkele werkgroepen om lijnen uit te zetten of onderdelen voor de campagne uit te werken. Dat moet allemaal met de nodige zorgvuldigheid gebeuren. Rekeninghoudend met de tradities in elk van de drie partijen moet er een goede campagne worden voorbereid, die de mensen aanspreekt.

Niet alleen landelijk, maar ook in de regio gonst het van activiteiten. Dat mag ook niet anders zijn, want de campagne zal moeten drijven op de mensen in het land.

Het CDA kan nog zulke mooie plannen maken, maar wanneer er niet honderden mensen bereid zijn die plannen uit te voeren zal blijken dat het CDA een papieren tijger is. Wat ieder ook heeft gewild, dat laatste zeker niet.

Een van de belangrijkste activiteiten op dit moment wordt gevormd door de opbouw van het organisatie-net. In iedere plaats moet er een CDA-verkiezingsteam van de grond komen.

De afdelingen van ARP, CHU en KVP hebben het verzoek gekregen zo'n verkiezingsteam te vormen.

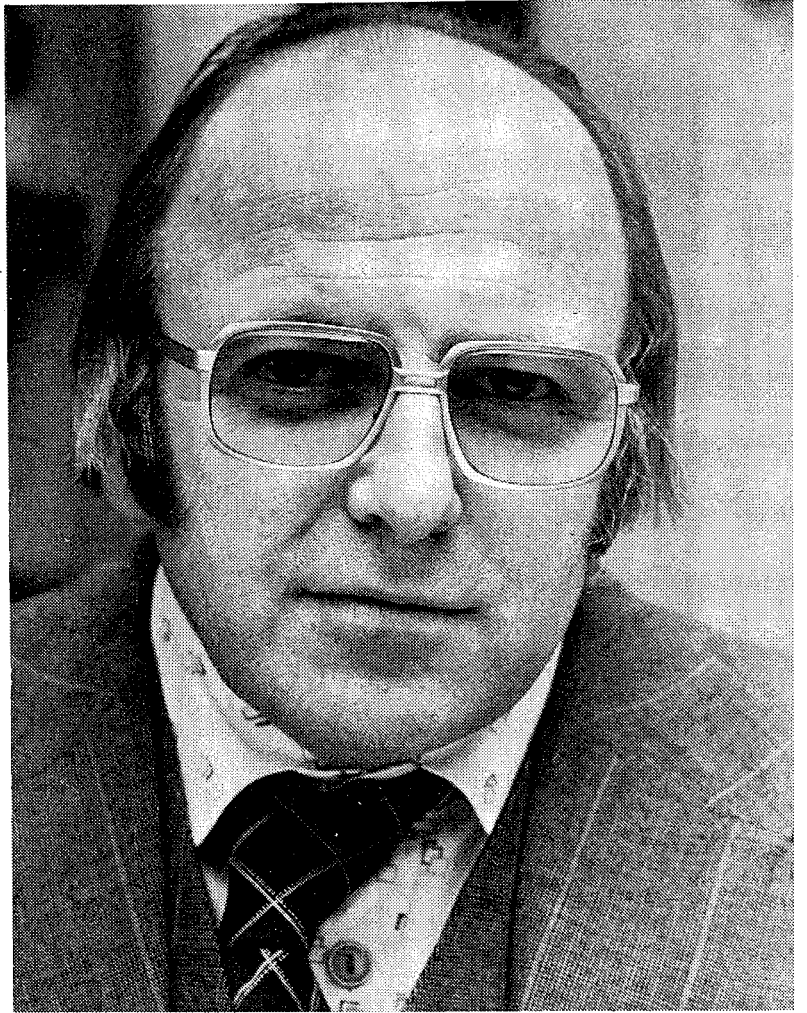
Het is bekend, dat dit inmiddels ook in een groot aantal plaatsen reeds is gebeurd.

Waar reeds CDA-verbanden bestaan of CDA-verbanden in oprichting zijn levert dit geen problemen op.

Waar de plaatselijke afdelingen eigenlijk nog nauwelijks contact hebben gaat het moeilijker. En dan hebben we nog niet eens gesproken over die plaatsen waar geen van de drie partijen een afdeling heeft of waar afdelingen zijn ingeslapen.

Het is duidelijk, dat in de organisatie-opbouw veel tijd en energie wordt gestoken. Wij menen, dat er in iedere plaats over het CDA moet worden gesproken.

Per gemeente dient er één centraal adres te komen. Dat adres en vooral de persoon achter dat adres — fungeert als contactpunt met het regionale campagne-team. Naar dat adres zal ook het verkiezingsmateriaal worden gezonden.

D. Corporaal

Vervolgens moet er vanuit dat ene gemeentelijke adres een verdere verspreiding plaatsvinden over de diverse plaatsen, waaruit de betreffende gemeente is samengesteld.

Het zou ondoenlijk en ook onjuist zijn wanneer er in de campagne gewerkt zou moeten worden met meerdere adressen. Van coördinatie zou dan waarschijnlijk weinig terecht komen.

De vraag is enkele malen gesteld hoe nu zo'n CDA-verkiezingsteam van de grond moet komen. Welnu, de besturen van de plaatselijke afdelingen — voorzover aanwezig — dienen de koppen bij elkaar te steken en ieder enkele personen aan te wijzen, die zich belasten met de voorbereiding van de plaatselijke en/of gemeentelijke campagne.

Is er slechts van een of twee van de drie partijen een afdeling, dan zorgt dat bestuur of die beide besturen voor het samenstellen van een CDA-verkiezingsteam.

Daarbij moet op twee dingen speciaal worden gelet:

a) schakel ook rechtstreekse leden in bij de vorming van het plaatselijk CDA-verkiezingsteam

b) wanneer niet alle drie de partijen een afdeling hebben, probeer dan wel enkele leden van die andere partijen in uw plaats te vinden om die bij het team in te schakelen.

Het CDA is een federatie van de drie partijen en het kent daarnaast rechtstreekse leden.

Bij het presenteren van het CDA moet ieder in zijn eigen omgeving zelfs de indruk vermijden alsof het CDA een zaak is van één van de drie partijen.

Via het CDA willen wij aan vereniging gestalte geven.

Partijvereniging en maatschappijvereniging.

Wij verkiezen niet de gezapige rust, maar de dynamiek, die kenmerkend is voor het leven. Het is de moeite waard de handen uit de mouwen te steken om — geïnspireerd door het Evangelie — met de politiek bezig te zijn.

D. Corporaal

Ondernemingsraad

Begin januari verscheen een zeer uitvoerige Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag naar aanleiding van het wetsontwerp Ondernemingsraden. Genoemd wetsontwerp zal, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, in maart a.s. in de Tweede Kamer aan de orde komen.

Het wetsontwerp beoogt ruimere bevoegdheden te geven aan de ondernemingsraad, terwijl het ook voorstellen doet tot een grotere zelfstandigheid van die personeelsvertegenwoordiging.

Het is goed om op te merken dat de christen-democraten reeds vanaf 1971 hebben gepleit voor verruiming van de bevoegdheden van de ondernemingsraad. Dat past in onze opvattingen over de plaats en de betekenis van de faktor arbeid in het ondernemingsgebeuren. Dat past ook in onze opvatting over de verantwoorde maatschappij die wij nastreven.

De christen-democraten zullen tegen die achtergrond hun aandeel leveren in de komende Kamerdebatten. Daarnaast zullen zij centraal stellen dat ook in de onderneming overleg tussen degenen die verantwoordelijkheid dragen noodzakelijk is. In de onderneming die ons voor ogen staat zullen het steeds de vertegenwoordigers van de factoren arbeid, leiding en kapitaal zijn die gezamenlijk het beleid uitstippelen voor de onderneming en met elkaar de verantwoordelijkheid dragen. Daaraan zal men ons kunnen blijven herkennen.

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuiperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

H. P. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Telefoon 070-465222.

Bestuurlijke reorganisatie concreet op tafel

Minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken heeft twee belangrijke wetsontwerpen bij de Tweede Kamer ingediend. Het ene betreft de reorganisatie van het binnenlands bestuur; het andere de indeling van ons land in 24 provincies. Bovendien is nog te verwachten een wetsontwerp tot regeling van de financiële verhouding van rijk, provincie en gemeente. Voorts zal in de tachtiger jaren een grootscheepse gemeentelijke herindeling plaatsvinden.

Het gehele probleem van de bestuurlijke organisatie komt hiermede duidelijker en concreet aan de orde, na alle lange discussies in vele lange voorbijgegangene jaren.

Het is een verdienste van het kabinet, maar met name van de bewindslieden van Binnenlandse Zaken, minister De Gaay Fortman en staatssecretaris Polak, dat zij zover zijn gekomen. Ons land wacht reeds te lang op een reorganisatie van het binnenlands bestuur en verbetering van de democratie.

Iedereen mag blij zijn, dat beide ge-

noemde wetsontwerpen op tafel liggen.

Wij zijn er natuurlijk nog niet. De parlementaire discussie moet nog plaatsvinden.

Dat zal wel hoofdzakelijk pas gebeuren tussen een in mei a.s. nieuw gekozen parlement en een daarna nieuw gevormd kabinet. Er zal nog wel geschaafd (geamendeerd) moeten worden. Maar de bouwstenen liggen nu wel klaar.

Er kan nu verder gebouwd worden. Bij dit bouwen behoort wat ons betreft — zoals bekend — het terugbrengen van de 24 tot bijvoorbeeld zo'n 18 provincies. Dat lijkt ons genoeg, mede gelet op de noodzakelijke decentralisatie van rijkstaken, welke nog steeds onvoldoende uit de verf komt. De bewindslieden van Binnenlandse Zaken lijken ons op het punt van die decentralisatie van een betere geest vervuld dan de andere bewindslieden in het algemeen tot daden weten te komen.

Vervolgens zal bijvoorbeeld ook nog nadere aandacht moeten worden besteed aan de taakafbakening van ge-

Mr. W. F. de Gaay Fortman

meenten en provincies, hoezeer ook terzake verbeteringen vergeleken bij aanvankelijke voornemens zijn aangebracht.

Wat de kosten betreft zouden wij willen waarschuwen tegen een ongemotiveerde hetze. Als bevordering van de democratie meer geld kost

kan men niet zo maar zeggen, dat de voorgestelde reorganisatie van het binnenlands bestuur dan maar voorlopig (definitief) achterwege moet blijven.

Wijs en zuinig beleid en goede prioriteitenstelling zullen tot een aanvaardbare oplossing moeten leiden. Wij mogen in ieder geval ons er over verheugen, dat een veel betere oplossing is gevonden, dan de veel kostbaarder vorming van een vierde bestuurslaag van gewesten tussen gemeenten en provincies in, met ondoelmatige nieuwe ambtelijke apparaten, grotere ondoorzichtigheid en vergaande uitholling van de betekenis van de gemeenten.

Wij mogen nu van het parlement verwachten, dat het zich met veel energie en een constructieve aanpak op deze belangrijke zaak werpt en deze binnen redelijk korte tijd tot aangepaste wetgeving brengt. Een wijze wetgeving, die geen strak keurslijf aanbrengt, maar ook ruimte laat voor toekomstige ontwikkelingen.

dr. W. de Kwaadsteniet

Het CDA en de vrouw

Meer mogelijkheden voor vrouw zichzelf te zijn

DOOR MEVROUW J. G. KRAAIJEVELD-WOUTERS

Voert het CDA een duidelijk emancipatiebeleid?

Ja en nee. Theoretisch zijn we samen aardig op weg.

Het blijkt echter niet mee te vallen uit eigen mooie verhalen en doelstellingen concrete politieke consequenties te trekken.

Het is een kwestie van leer en leven — ze met elkaar in overeenstemming brengen — visie vertalen in politieke daden.

Verantwoordelijke maatschappij

Samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij — dat is het thema waarop de CDA-samenwerking is gegroeid.

Elk mens is geroepen tot individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Elke man.

Maar ook elke vrouw.

De CDA-frakties hebben dat zo in de Kamer gesteld toen de emancipatievraagstukken aan de orde waren. Elk mens — elke man en elke vrouw — is een unieke schepping van de Heer.

Zowel vrouwen als mannen zullen moeten kunnen woekeren met de gaven die ze hebben ontvangen en samen kunnen werken aan een verantwoordelijke maatschappij.

Samen zijn man en vrouw van grote betekenis voor de ontplooiing en humanisering van de samenleving, in al z'n verbanden.

Emancipatiebeleid van de Overheid dient een ruimtescheppend beleid te zijn.

Een beleid dat er doelbewust op gericht is dat vrouwen en mannen samen echt verantwoordelijk kunnen zijn voor de gezinsontwikkeling en de maatschappelijke ontwikkeling en royaal kunnen deelnemen op alle terreinen van de samenleving.

Visie en concreet beleid

CDA-emancipatiebeleid heeft dus alles te maken met onze visie op de mens.

Als vrouw, als man, leven we weliswaar in een gebroken wereld, maar toch voor het aangezicht van de Heer.

Dat betekent accent op vrijheid, verantwoordelijkheid en dienstbaarheid. Ook als CDA-partijen moeten we tegelijkertijd concluderen dat lang niet iedere vrouw in ons maatschappelijk, economisch en politiek bestel royaal tot haar recht komt als waardevol, talentvol, verantwoordelijk mens. Ons politiek beleid zal er dus op gericht moeten zijn dat man en vrouw optimaal kunnen functioneren — dat zij zo goed mogelijk eigen keuzen en taakverdelingen kunnen maken en tot hun recht kunnen komen binnen de spanning van de relaties: het ook anderen tot hun recht laten komen.

CDA-praktijk

Hoe moeilijk het is om de principiële visie in concrete politieke praktijk om te zetten is wel gebleken bij het samenstellen van het CDA-program. Veranderingen in structuren aanbrengen op de verschillende beleidsterreinen, zodat ook de vrouw meer mogelijkheden worden geboden zichzelf te zijn, blijkt op vele bezwaren te stuiten. Toegegeven, het is een moeilijk een weerbarstige materie en alles zal heus niet van vandaag op morgen perfect geregeld kunnen worden.

De arbeidsmarkt-situatie is niet best, het financieel en economisch klimaat is niet gunstig voor ingrijpende beleidsomkeringen. Maar het is toch typerend dat (op een enkele na) alle amendementen gericht op een concreet beleid t.a.v. de vrouw niet zijn opgenomen in het CDA-program.

Als we als CDA een duidelijk „emancipatiebeleid” willen voeren, zal dat niet met geheel gesloten beurzen kunnen en we zullen er in onze prioriteitenstelling iets voor over moeten hebben.

Tindemans riep het CDA-congres op tot het invullen van de begrippen solidariteit, verantwoordelijkheid en participatie.

Dat was een politieke uitspraak op een congres dat zich bezighield met de concretisering (in een program) van een politieke visie op de inrichting van de samenleving.

We onderstreepten Tindemans' speech met een warm, instemmend applaus.

De samenleving is echter wel het samenleven van mannen en vrouwen, die samen tot het invullen van deze begrippen geroepen worden. Applaudiseren is niet geheel vrijblijvend!

Positief

In de Tweede Kamer hebben de CDA-frakties intussen getracht een positieve bijdrage te leveren aan het emancipatie-debat. Zij zijn bereid gebleken mee te praten en mee te denken over concrete oplossingen voor de vele problemen die zich rond de emancipatie van de vrouw presentieren.

Gedacht moet worden aan de nog altijd duidelijke achterstand (kwantitatief en kwalitatief) van meisjes in het onderwijs, de scholing van een hele generatie vrouwen die vroeger weinig scholingsmogelijkheden heeft gehad, de moeilijke „fiscale” plaats van de vrouw die een volledige dagtaak thuis vervult, eventuele keuze-

mogelijkheid bij „rolwisseling”, beleid dat gevoerd dient te worden in de relatie vrouw-arbeidsmarkt, waar bij het gigantische vraagstuk van herverdeling van arbeid reëel op tafel komt, het scheppen en bevorderen van deeltijd-arbeid, arbeidsorganisatie, welzijnsvoorzieningen rond het gezin. En zo voort.

Schouders eronder

Het CDA heeft een voortreffelijke visie op emancipatiebeleid.

Het CDA heeft er moeite mee deze visie consequent handen en voeten te geven in de politieke praktijk.

Dat moet vandaag nog de conclusie zijn.

Laten we er met elkaar vanaf nu onze schouders onder zetten.

Er moet nog veel doordacht en besproken worden t.a.v. gewenst CDA-emancipatiebeleid.

Hopelijk willen de drie wetenschappelijke bureaus daarbij hun onmisbare steun verlenen: deskundigheid in

een werkgroep bundelen b.v. en moeilijke emancipatie-thema's expliciet aan de orde stellen.

Steeds opnieuw zullen we onze visie ter visie moeten durven leggen. In hoeverre bijvoorbeeld is onze visie op het gezin en onze visie op de verantwoordelijke mens die vrouw heet, met elkaar in overeenstemming — of zit er hier en daar iets tegenstrijdigs in?

Vrouwen willen gelukkig steeds meer meedenken en meepraten en meebeslissen over de moeilijke samenlevingsvraagstukken van vandaag — als verantwoordelijke mensen, die zich niet meer willen en ook niet kunnen permitteren de politieke verantwoordelijkheid alleen zwaar op de schouders der mannen te laten drukken.

Gelukkig: ook vele vrouwen in CDA-verband.

Laten we als vrouwen en mannen in het CDA samen ook proberen een meeslepend emancipatie-beleid te ontwikkelen — geënt op onze christen-democratische achtergrondverhalen.

In het belang van de helft van onze samenleving, die vrouw heet — dat ook. Maar vooral in ons aller belang. Wie vrouw zegt, zegt immers in één adem man — en kind — en toekomst! Daarbij zijn de man en de vrouw gebaat.

Daarmee zijn we allen gediend.

Voor de ontwikkeling van een land, het welzijn van de wereld en de vrede is „maximale” deelname van vrouwen en mannen op alle levens-terreinen vereist, zo stellen de Verenigde Naties.

In het CDA beamen we dat van harte.

CDA en top van basis

Wel mooi

„Ik heb een zwak voor Dries, zoals hij zich beschrijft met al zijn tekortkomingen”, zegt de scheidende defensie-minister Henk Vredeling.

„Maar mijn moeder uit een Amsterdamse volksbuurt sprak al kernachtig van „nederige hoogmoed.” Daarom geloof ik dat Van Agt het in een geheim hoekje van zijn hart wel mooi vindt wat er nu met hem gebeurt”. (Leids Dagblad).

Goede wens

Dokkum heeft een nieuwe (CDA)-burgemeester gekregen. In zijn begroetingstoespraak zei de loco-burgemeester te weten dat een bestuurder aan veel kritiek bloot staat. Daarom gaf hij hem in overweging: Doch dyn plicht en lit de lje mar rabje”.

Toch zijn zij het

„De verhoudingen tussen PvdA enerzijds en CDA anderzijds zijn zodanig dat het net lijkt alsof deze groeperingen geen drie en een half jaar met elkaar zijn opgetrokken. Zij zijn het wel — maar de wederzijdse irritatie is groot”. Aldus mr. J. J. Vis in NRC-Handelsblad.

Fascinerende hondebanaan

De Alkmaarse Courant had een gesprek met wethouder Jan Douma. Een AR-man van huis-uit, maar duidelijk blij met de samenwerking in het CDA. „Het stadhuis is mijn tweede thuis geworden”, zegt de enthousiaste wethouder. Het wethouderschap is zo iets als een fascinerende hondebanaan. Het is zo'n boeiende opdracht dat je graag bereid bent elk uur van de dag aan dit werk te geven.”

Geen lol aan

„Ik kan er nog steeds geen lol in

zien om een mens als Van Agt in de Tweede Kamer in de ellende te zien staan. Hoewel ik vind dat tijdens dat debat over de gang van zaken rond de niet-geslaagde aanhouding van Menten, politiek gezien, is gebeurd wat moest gebeuren, heb ik er geen lol in gehad Van Agt zo te zien. Dan kan ik niet”. „Dat zal wel met christelijke ethiek te maken hebben denk ik zo”, aldus Ien van den Heuvel, voorzitter van de PvdA in gesprek met het Nieuwsblad van het Noorden.

Friesland proeftuin?

De fractie-voorzitter van het CDA in de Friese provinciale staten, mevrouw Dieuwke J. W. de Graaff-Nauta, heeft gesuggereerd van Friesland een proefgebied te maken voor de decentralisatie. Ook zou zij een staatssecretaris aangesteld willen zien voor alle regionale zaken. Volgens haar wordt er in Den Haag te weinig aan de rego gedacht omdat het landelijk beleid in werkelijkheid op het westen is gericht.

Weer een steekproef

Hoewel zeker de helft van 700.000 nieuwe jonge kiezers niet of nauwelijks beschikt over enige politieke kennis en een kwart van het totaal nog niet weet of men in mei wel gaat stemmen, blijkt bij degenen die voor zichzelf al een keuze hebben bepaald het CDA favoriet te zijn. VOO (Veronica) heeft dat door Veldkamp uit laten zoeken. Van de ondervraagde jongeren zeiden 12,7 pct. op het CDA te zullen stemmen, 11,6 pct. noemde de VVD en 10,9 pct. de PvdA.

Van Agt tweede

Ook het weekblad De Tijd is weer

eens aan het proef-steken geweest. De parlementaire journalisten werd gevraagd: wie is de politicus van het jaar? Den Uyl kwam met 51 punten uit de bus en werd eerste. Van Agt werd met 44 punten als tweede aangewezen. Als derde eindigde Aantjes (32 punten) en Duisenberg (met 18 punten) als vierde.

Kladboel

De partijbureaus van de CDA-partijen, ARP, KVP en CHU, zijn woensdag voor Kerst met verf beklad door voorstanders van vrije abortus. Met rode en witte verf kregen als Van Agt moet weg en Van Agt drijf af op de kantoorgebouwen geschilderd. Ook het VVD-kantoor werd op deze wijze besmeurd.

Drents CDA van start

„In het verleden zijn we onduidelijk geweest omdat we afzonderlijk optrokken. Daar is gelukkig nu een einde aan gekomen”. Dit zei de heer G. Numan uit Vries, voorzitter van het nieuwe CDA-verband in Drente. De vice-voorzitter van het landelijk CDA-bestuur, drs. R. Zijlstra ondertekende mede de oprichtingsakte. Hij hield de leden voor, het CDA niet als doel te beschouwen doch als middel om politieke idealen te verwezenlijken.

Knullige politiek

Ook in de gemeenteraad van Vlagtwedde wordt blijkbaar meer gepraat en gevraagd dan strikt nodig moet worden geacht. De CDA-woordvoerder R. Smits sprak in dit verband over „knullige politiek”. Als voor het beantwoorden van schriftelijke vragen dezelfde kosten in rekening zouden moeten worden gebracht als in de Tweede Kamer”, zo had Smits uitgerekend, „dan zou de gemeente Vlagtwedde dit jaar 858.000 gulden voor dit doel hebben moeten neertellen”.

Zuinig bij kaarslicht

Bij het vredig licht van kerstkaarsjes heeft de raad van Witmarsum vinnig gediscussieerd over de verbouwing van het gemeentehuis. Het CDA was voorstander van een wat goedkopere oplossing dan B. en

W. voorstelden. Blijkbaar kreeg daarbij ook de burgemeester nogal wat kritiek te slikken. Volgens de Leeuwarder Courant merkte iemand op de publieke tribune op: „Hy wurdt fan syn eigen mannen net sparre”. Het „goedkopere” CDA-voorstel werd tenslotte met 10 tegen 5 stemmen aanvaard.

Liever plaatselijk

Het Tweede Kamerlid voor de KVP, de 39-jarige Wim du Chatinier zal na de kamerverkiezingen niet meer op het Binnenhof terugkeren. Hij geeft de voorkeur aan de gemeentelijke politiek, waar hij als voorzitter van de CDA raadsfractie in Den Haag, druk deel neemt. „In de landelijke politiek bestaat er praktisch geen contact met de bevolking en als raadslid heb je bovendien meer het gevoel dat je iets bereiken kunt”, zo vertrouwde hij Het Vaderland toe.

Eensgezind defensief?

Volgens Vrij Nederland gaat de PvdA, (wanneer de meerderheid haar zin krijgt) straks de verkiezingen in met een defensieparagraaf die weinig verschilt van de CDA-doelstellingen. Ook het CDA maakt zich zorgen over de bewapeningswedloop maar houdt krampachtig vast aan de Navo en de kernwapens. Het verschil is slechts dat de PvdA aanstuurt op een nieuwe defensie-strategie: de Dankert-doctrine”.

Jimmy en Dries

Volgens Ton Oostveen in het Nieuwsblad van het Zuiden is er sprake „van een in veler ogen bedenkelijke parallel tussen het optreden van Jimmy Carter en Dries van Agt. Beiden lopen eerlijk gezegd nogal met hun geloofsovertuiging te koop. De een licht de pers in over het aantal malen per dag dat hij bidt, de tweede vertrouwt ons toe dat hij eigenlijk priester had willen zijn. En dat in een tijdperk waarin zoveel mensen vraagtekens plaatsen bij de westerse maatschappij, die zij als een kwalijk produkt zien van eeuwen „christelijke politiek”.

Moderne machines in een modern fabriekscomplex van Enka Glanzstoff te Emmen. Werkloze veenarbeiders vonden 25 jaar geleden dankbaar werk in deze fabriek.

Emmen heeft blijvende overheidssteun nodig

Zuidoost-Drenthe stond kort na de tweede wereldoorlog voor de bepaald niet gemakkelijke opgave om werk te vinden voor een heel leger werkloze arbeiders, voor wie in de veenderij geen emplot meer was. De ontginning van het hoogveen — een uniek stuk natuurgebied waarvan het laatste nog ongeschonden stuk nu wordt opgenomen in het veenmuseum te Barger Compasuum — naderde haar einde. Naarmate het veen werd afgegraven en bovendien turf door steenkool werd vervangen, waren in Zuidoost-Drenthe steeds minder turfgravers nodig. Het gevolg was dat dit deel van Drenthe na 1945 met een enorm overschot aan arbeidsreserve zat.

Er was toen maar één remedie gevonden: industrialiseren! Maar hoe haal je fabrieken naar een gebied, dat nog duidelijk de sporen draagt van achterstelling en verpaupering en waar plaggenhutten staan als trieste en naargeestige herinnering aan een tijd vol kommer en armoe? Want armoe kenmerkte dit gebied. Het turfgraven was seizoenarbeid. In de barre wintermaanden werd er niets verdiend en moest er worden geteerd op een schamel spaarpotje. Wilde de turfgraver redelijk „brood op de plank hebben” dan moesten in de maanden dat kon worden gewerkt, vrouw en kinderen mee het grauwe veen in.

Mr. K. H. Gaarlandt, de eerste naoorlogse burgemeester van Emmen, gaf het antwoord: er moeten fabrieken komen! Maar eerst moeten we de infrastructuur — het industriële klimaat — flink gaan opvijzelen, meende hij. Het duurde nog tot het begin van de vijftiger jaren voor de industrialisatie van het gebied — krachtig gestimuleerd door de centrale overheid — op gang kwam. Trekpaard vormde aanvankelijk de AKU, nu als Enka Glanzstoff de Europese kunstvezelproducent van het Akzo-concern. Toen de eerste fabriek in 1951 aan de rand van Emmen werd geopend, werd opgelucht adem gehaald. Er was werk voor de veenarbeiders. Het betekende voor deze mensen wel een omschakeling. Van de buitenlucht naar monotoon draaiende machines binnen vier muren. De eeltige handen, die met de ragfijne nylonraad moesten omgaan, werden regelmatig gemanicuurd.

In de jaren die daarna volgden slaagde Zuidoost-Drenthe er in zich aan de problemen te ontworstelen.

Emmen werd een industrieel metropool van de eerste orde. Er kwamen moderne fabrieksgebouwen, goede autowegen en tal van voorzieningen die de infrastructuur een flinke impuls gaven. Het gebied stond model voor een geslaagd regionaal industrialisatiebeleid. Het industriële „wonder” had zich hier voltrokken. Emmen werd zelfs een voorbeeldstad voor planologen en stedenbouwkundigen. Met bussen vol kwamen ze, om te zien hoe hier woonwijken werden gebouwd. De bevolking groeide snel. Vier woonwijken kwamen er: Emmerveer, Angelslo, Emmerhout en Barger. Elk goed voor vijftienduizend mensen. De vijfde wijk — Rietlanden — staat op stapel. Emmen werd duidelijk de derde groeipool van het Noorden. Naast Groningen en Leeuwarden. Prognoses, gedaan in regeringsnota's, bleken te kloppen.

De klad

In die onstuimige groei zit nu heel duidelijk de klad. Het met zoveel elan opgebouwd industrieel complex vertoont ernstige scheuren. De welvaart, die jarenlang met name van Emmen afstraalde, lijkt een façade te worden. De groei van de industriële werkgelegenheid is enkele jaren geleden reeds een halt toegevoerd. In 1946 werkten 760 Emmenaren in de industrie. Twintig jaar later was dat aantal gegroeid tot 10.000. Een hoogtepunt bereikte Emmen in 1970: 12.000 industriële arbeidsplaatsen. Daarna trad een stabilisatie op. Vorig jaar en het jaar daarvoor trad een terugval op tot 10.500.

De grootste zorg van Emmen is nu, hoe een verdere terugval te voorkomen. Het werkloosheidspercentage — in de gloriejaren teruggedrongen tot amper vijf procent — schommelt nu rond de dertien procent. Deskundigen vrezen dat door een verdere afkalving van het industriële complex, het aantal werklozen wel eens de twintig procent zou kunnen benaderen. De vooruitzichten zijn allesbehalve rooskleurig.

Enka Glanzstoff, met zijn 4.000 werknemers de grootste industriële nederzetting van Emmen, wil de fabriek in Emmer Compasuum sluiten. De 300 personeelsleden kunnen worden overgeheveld naar de vestigingen in Emmen. Daar is door inkrimping wat ruimte gekomen voor deze mensen. Geen ontslagen, wel een verlies aan arbeidsplaatsen. En het lijkt er op dat die tendens zich voortzet, ook al

gaat Enka — ter versterking van haar nederzetting in Emmen — enkele miljoenen investeren in nieuwe machines. Ontslagen wél bij de kousenfabriek Danlon, een onderneming die al jarenlang kampt met verliezen omdat ze niet meer kan concurreren tegen de goedkope importen. Enkele jaren geleden werd een debacle voorkomen, toen Jansen de Wit te Schijndel het bedrijf overnam. Maar opnieuw zijn er problemen. De fabriek, eens de trots van Emmen met 1.800 werknemers, telt nu nog slechts 600 personeelsleden. En daarvan moet zeker de helft afvloeien, willen de miljoenen die het rijk opnieuw in deze onderneming steekt, nog enig rendement opleveren.

Meer bedrijven staan overigens op de tocht. Kortgeleden kondigde OAK Holland, een bedrijf dat televisieconverters maakt, aan dat van de bijna 200 werknemers er 50 moeten worden ontslaan. En ook bij de machinefabriek Werkland moeten als gevolg van een noodzakelijke reorganisatie om het bedrijf weer financieel gezond te maken, enkele tientallen mensen de laan uit.

Eenzijdig

Er wordt wel eens verwijtend opgemerkt dat Emmen een te eenzijdig opgebouwde industriële werkgelegenheidsstructuur heeft, dat de basis te weinig gedifferentieerd is. Emmen zou het teveel hebben gezocht in produktiebedrijven van elders gevestigde multinationale ondernemingen. Als de conjunctuur naar beneden gaat, zoals de laatste tijd duidelijk het geval is, dan ziet men dat immers het eerst gebeuren in perifere vestigingen als in Zuidoost-Drenthe. Toegegeven, Emmen zou meer de nadruk hebben moeten leggen op het aantrekken van kapitaalsintensieve bedrijven of van hoofdvestigingen. Emmen wordt nu duidelijk meegesleept met de slechte toestand in bijvoorbeeld de Europese textielindustrie. Hooggeveen, eveneens een belangrijke Drentse industrie, heeft door een veel meer gediversifieerd bedrijvenpatroon een geregisteerde werkloosheid van 7,4 procent. In Emmen heeft men door de laaggeschoolde arbeidsmarkt vrijwel uitsluitend produktiebedrijven aangetrokken, die thans door conjuncturele en structurele ontwikkelingen genoodzaakt worden ingrijpende saneringen

(Vervolg op pagina 9)

AGENDA

Ontmoetingen met politici

VEGHEL: P. J. J. Mertens in zaal „De Blauwe Kei” te Veghel op 17 januari om 20.00 uur voor het CDA-Veghel.

WINSCHOTEN: B. Beumer te Winschoten op 17 januari.

ZWOLLE: Mr A. P. J. J. M. van der Stee in Wijkcentrum „SIO” te Ittersum op 17 januari om 20.00 uur voor de CDA-Statenskring Zwolle.

OMMEN: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op 19 januari voor de NCVB.

SCHERPENZEEL: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op 20 januari voor de NCVB.

DOKKUM: B. Beumer te Dokkum op 20 januari.

ROSENDAAAL: Drs J. de Koning en dr R. J. H. Kruisinga in de „Eratozaal” te Rosendaal op 20 januari om 20.00 uur voor het CDA-Brabant.

OUDEKERK a. d. IJssel: M. W. Schakel te Ouderkerk a. d. IJssel op 21 januari.

NEEDE: H. Wisselink op 21 januari voor de Chr. Mannenvereniging.

TWENTE: 24 januari Werkbezoek CDA-Kamerleden.

RAALTE: Drs R. F. M. Lubbers in „De Leezenkamp” te Raalte op 24 januari om 20.00 uur voor het CDA-Overijssel.

ETTEN-LEUR: F. G. van der Gun in „De Nobelaer” te Etten-Leur op 25 januari om 10.30 uur voor de R.K. Boerenbond.

WIJCHEN: J. P. M. Hendriks in zaal „Verploegen” te Wijchen op 25 januari om 20.00 uur voor het CDA-Wijchen.

DEN HELDER: Mr dr K. de Vries in Regiocentrum „De Noordkop” te Schagen op 26 januari om 20.00 uur voor de CDA-Statenskring Den Helder.

TILBURG: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Chinees-Indisch Restaurant „Lotus” in Tilburg op 27 januari om 20.00 uur voor de Vrouwenbeweging van het NKV.

STEENBERGEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers te Steenbergen op 27 januari 's middags.

TETERINGEN: P. H. v. Zeil op 27 januari om 20.00 uur. Oprichting CDA-afdeling.

POLSBROEK: M. W. Schakel te Polsbroek op 28 januari.

TWENTE: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Twente op 31 januari.

EDE: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op 31 januari voor de NCVB.

DRENTE: 31 januari Werkbezoek CDA-Kamerleden.

LEEUWARDEN: Prof. dr J. W. van Hulst in de Curioskerk te Leeuwarden op 3 februari om 20.00 uur voor het CDA-Leeuwarden.

WEESP: Mevrouw J. G. Kraayeveld in Weesp op 4 februari.

DIEVER: H. Wisselink voor het CDA-Diever op 4 februari.

DEN BOSCH: Th. M. Hazekamp op 7 februari in Kring Den Bosch voor het Midden- en Kleinbedrijf.

ZOETERWOUDE: P. J. A. v. d. Sanden in „Donbosco” te Zoeterwoude op 7 februari om 21.00 uur voor de LTB-Zoeterwoude.

WOGMEER: P. Meinema in Zaal „Homan” te Wogmeer-Hensbroek op 10 februari om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwengilde.

MAKKUM: Mevrouw M. A. H. Andela-Bauer op 10 februari.

AMERSFOORT: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 10 februari. Politieke Scholingscursus.

ZIJDERVELD: M. W. Schakel op 11 februari.

ZWOLLE: H. Wisselink op 12 februari Kamerkring CHU.

UTRECHT: L. P. Heukels op 14 februari.

GELDERLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden op 14 februari.

HEILOO: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 14 februari.

DEVENTER: Drs R. F. M. Lubbers in „Het Open Hof” te Deventer op 14 februari om 20.00 uur voor CDA-Deventer.

ZUTPHEN: P. H. v. Zeil op Politiekaderschool om 14 uur.

HOORN: Mevrouw J. G. Kraayeveld op 16 februari voor de NCVB.

OTTOLAND: M. W. Schakel op 18 februari.

GRONINGEN: Mr W. Aantjes in het Academiegebouw Offerhouzaal te Groningen op 21 februari om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock”.

SCHEVENINGEN: Mevrouw J. C. Kraayeveld op 23 februari.

ZWOLLE: L. P. Heukels op 24 februari voor de CH-Kamerkring.

EMMELOORD: H. Wisselink op 25 februari voor een Landbouworganisatie.

SOESTERBERG: W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Continenten” te Soesterberg op 25 februari om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (Kadercursus).

HAARLEM: Mr W. Aantjes in de aula van het Stedelijk Gymnasium te Haarlem op 25 februari om 10.00 uur.

PUTTEN: Drs R. F. M. Lubbers in CNV Vakantie-oord „De Kleine B” te Putten op 28 februari om 20.00 uur voor CDA-Putten (openbare vergadering).

VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de NKV/Vrouwen op 28 februari.

OSS: Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Oss op 28 februari.

NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden op 28 februari.

In Getrouw staat een vervolgverhaal.

Maandelijks leest u in Getrouw het vervolgverhaal over de Ondergrondse Kerk in de communistische landen. Maar het is geen gewoon vervolgverhaal zoals u dat misschien gewend bent. Nee, het vervolgverhaal in Getrouw informeert u over de vervolgd en om wille van het geloof. Het geloof in de Heere Jezus Christus, dat zo krachtig is, dat geen aardse macht het kan vernietigen. In Getrouw leest u op welke manier steun wordt verleend aan de Ondergrondse Christenen. Op welke manier u kunt helpen. Vraag een proefnummer en lees het vervolgverhaal.

Getrouw is het maandblad van de ondergrondse kerk en de Internationale Raad van Christelijke Kerken.

Postbus 80 - De Bilt, 030-764344

GELD LEENT U VIA VEHA

Wij zijn gevolmachtigd en kunnen uw aanvraag geheel per telefoon behandelen. Uiterste discretie. Geen informatie bij werkgever. Lopende leningen kunnen worden overgenomen.

Enkele voorbeelden. Andere bedragen en termijnen mogelijk

IN HANDEN		TERUGBETALEN	
f 5.000	36 x f 177	of 48 x f 142	of 60 x f 121
f 7.000	36 x f 244	of 48 x f 195	of 60 x f 165
f 9.000	36 x f 310	of 48 x f 248	of 60 x f 210
f 11.000	36 x f 377	of 48 x f 301	of 60 x f 254
f 13.000	36 x f 444	of 48 x f 354	of 60 x f 299
f 15.000	36 x f 511	of 48 x f 407	of 60 x f 344

VEHA

DISCONTERINGSMAATSCHAPPIJ

EDE, Op de Berg 43, tel. 08380-10369 of 20258 / AMERSFOORT, Kamp 13, tel. 033-23697 of 22882 / NIJMEGEN, Berg en Dalseweg 172, tel. 080-230327* / DEN BOSCH, Julianaplein 29, tel. 073-137652*. Telefoon na 18 uur 04180-4129.

BOEKEN DIE LICHT VERSPREIDEN

NIEUW:

Mienke en Margaret Phyllis Thompson

is het levensverhaal van Mienke Hanskamp, een Nederlandse zendelinge en haar Engelse kollega, Margaret Morgan, die als verpleegsters werkzaam waren onder lepra-patiënten in Thailand. Zij hebben niet alleen hun leven ingezet, maar gaven het ook werkelijk, nadat zij een jaar lang gevangen werden gehouden door guerrilla-strijders. Phyllis Thompson beschrijft hoe God hen heeft gebruikt en voorbereid en hun sterven tot zegen van velen werd

ISBN 80 700 48 124 182 pag. **f 7,90**

De brug over de Chin-rivier

Rob H. Matzken

De auteur, bekend van zijn boeken „Anders Denken” en „Anders Denken-Boerderij”, geeft in deze brochure de boodschap weer, die God ons door de gebeurtenissen in China te zeggen heeft. Velen worden bekoord door de wijze waarop het China van Mao zich aan de wereld voorstelt. Is Mao het antwoord op alle problemen waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd, of is het nog steeds Jezus Christus?

ISBN 90 700 48 132 28 pag. **f 2,50**

VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL

Uitgeverij Evangelische Lektuur Kruistocht

POSTBUS 392 - ALMELO - TEL. 05490-1.99.27

Hebt U wel eens op een GROOT KERKORGEL gespeeld?

Prijs f 10.985,-

Bezoekt tevens onze stand op de Muziekbeurs '77 te Utrecht 26 t.e.m. 30 januari Stand no. 360

Wilt u er meer van weten? Vraag dan geheel vrijblijvend informatie bij:

Bespeel dan nu de Opus 18

- 37 sprekende stemmen ● volledige koppels
- 6 vaste combinaties ● extra generator voor tongwerken

Johannus

ORGELBOUW - ELECTRONIUM B.V. - MORSESTRAAT 28 - EDE - TEL. 08380-19148

Prijswijzigingen voorbehouden

CJV YMCA Nederland

De nieuwe vakantiebrochure 1977

„Vakantie met pluspunten”

1. Kinder-, tiener- en jongerenkampen (w.o. creativiteits, boerderij-, spel-, sport- en zeilkampen).
2. Vakanties voor het gehele gezin.
3. Internationale vakanties voor jongeren in binnen- en buitenland.
4. Buitenlandse reizen voor alle leeftijden.

CJV-YMCA NEDERLAND

(Organisatie voor jeugd- en jongerenwerk, afdeling Vakantie-administratie)

Soestdijkerweg 10b - Lage Vuursche - Tel. 02156-441.

RECHTSTREEKS VAN FABRIEK

leveren wij diverse artikelen, met uw eigen kerk of bejaardentehuis voor activiteiten met een blijvende herinnering:

RESTAURATIE NIEUWBOUW ORGELBOUW

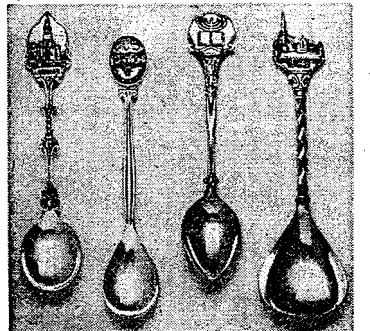
Vraag gratis monsters en meer informatie bij:

Zilverstad-Schoonhoven b.v.

fabrikanten van geschenkartikelen

Postbus 507 Schoonhoven

Telefoon 01823-4044
Telex 25673 zstad nl.

1110 1114 1118 1109-5

Advies- en Financieringskantoor

'Ommoord'

Uw financiële raadsman

Bemiddeld bij het verkrijgen van:

Persoonlijke leningen tot f 15.000,- desgewenst binnen 1 dag afgewerkt. Lopende verplichtingen worden overgenomen
1e Hypotheken tot 100%
2e Hypotheken tot 90% van de executiewaarde

Ook voor al uw assurantieproblemen

Vraag geheel vrijblijvend inlichtingen

J. Mol, Citroenkruid 13, Rotterdam-3014. Telefoon 010-21.25.34

Overheidssteun blijft nodig

Vervolg van pagina 7

door te voeren. De te weinig doorgevoerde differentiatie begint zich nu te wreken. Het gevolg van deze eenzijdige structuur is ook, dat de bevolking over het algemeen laaggeschoold is gebleven. En helaas is er de landelijke trend, dat laaggeschoolden steeds meer langs de kant komen te staan. Gebrek aan hooggekwalificeerde arbeid heeft vele geschoolden er bovendien toe doen besluiten naar elders te trekken. Aan dat probleem wil men nu iets gaan doen. Minister Lubbers — onlangs met zijn ambtsgenoot Boersma op een CDA-bijeenkomst in Emmen — liet weten dat Enraf Nonius — een bedrijf dat hooggekwalificeerd personeel nodig heeft — zich in Emmen wil gaan vestigen. Vicon uit Nieuw Vennep wil eveneens naar Drenthe komen en er zijn ook gevorderde plannen voor uitbreiding van de stalen meubelenfabriek Emmen (dochter van Polynorm in Bunschoten). Totaal zou dit „stofzuigerwerk" van minister Lubbers goed zijn voor een 400 arbeidsplaatsen. Daarmee zal Emmen het voorlopig moeten doen, want de industriële perspectieven blijven vooralsnog somber. Zelfs de komst van enkele rijksdiensten — Emmen krijgt enkele afdelingen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van Defensie — kan dit zorgvolle beeld niet veranderen.

Eenzijdig

Burgemeester drs. H. A. Beusekamp erkent dat de industriële werkgelegenheid wat te eenzijdig is opgebouwd. Maar in een periode van grote werkloosheid, was uiteraard elke fabriek die werk kwam bieden, welkom. Er is volgens hem zeker geprobeerd variatie te brengen in de industriële opbouw, maar dat lukte in onvoldoende mate. Hij wijst er evenwel op, dat van de 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen die het Noorden er heeft bijgekregen, er een kwart naar Zuidoost-Drenthe is gegaan. De rijksoverheid heeft de afgelopen jaren honderden miljoenen gulden gestopt in het opkrikken van Emmen. Op zich moet dat voor drs. Beusekamp al voldoende aanleiding zijn voor Den Haag om door te gaan met steunverlening. Burgemeester Beusekamp is econoom genoeg om te weten dat een bedrijf niet ongelimiteerd kan blijven doorgaan met produceren als er geen afzet is. Je kunt Enka niet verbieden om te zoeken naar wegen om de kosten te verlagen, meent hij. Maar Enka kan wel worden gevraagd om nieuwe producten in Emmen te gaan produceren. Als het moet met regeringssteun. We moeten niet eerder arbeidsplaatsen afbouwen, dan nadat er nieuwe zijn bijgekomen.

Drs. J. J. P. van Kappel, adjunct-directeur van de NOM, de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij, zei onlangs in een interview met „Het Financiële Dagblad": De wortel van de huidige problemen zit in de prijs van de factor arbeid, gecombineerd met de produktiviteit. Om uit de huidige problemen te komen zal er vooral een goede relatie moeten zijn tussen overheid en bedrijfsleven. Wederzijds vertrouwen is hierbij van groot belang.

De heer Van Kappel acht het van veel belang dat in de Investeringsrekening de regionale component een zwaar accent zal krijgen. Hij beklemtoont in het artikel het grote belang dat gehecht moet worden aan de vestiging van DSM bij de Eemshaven en de aanleg van een ethyleenleiding van Marl in Duitsland via Zuidoost-Drenthe naar Groningen. Bij Emmen zou dan bijvoorbeeld een aftakking van de pijpleiding kunnen worden gerealiseerd, waardoor daar ethyleenverwerkende bedrijven zouden kunnen worden gevestigd.

Opvallend is dat alle drie grote onderzoekbureaus (de NV v/h Nederlandse Stichting voor Statistiek NSS, het Bureau Lagendijk en het NIPO) tot op heden dezelfde hoofdconclusies laten zien te weten:

— geleidelijke, inmiddels aanzienlijk geworden teruggang van de PvdA en — in mindere mate — van de PPR terwijl D'66 sinds 1974 gestabiliseerd is op een minimale omvang met recentelijk een kleine opleving;

— neiging tot vooruitgang van het CDA;

— winst voor de VVD zij het dat sedert het absolute hoogtepunt, dat begin september 1976 werd bereikt een regelmatige afname van de kiezersvoorkeur voor deze partij valt waar te nemen.

Uitspraken die verder gaan dan deze algemene trendbeelden acht ik niet reëel. Het zorgvuldig analyseren en vergelijken van de verschillende enquête uitslagen is wel van groot belang om het effect van bepaalde actuele gebeurtenissen te kunnen beoordelen. In dit verband wil ik op een tweetal voorbeelden wijzen.

De zaak Menten

Al maanden is de zaak-Menten het journalistieke hoofdthema van het nieuws. Het valt daarom zonder meer te verwachten, dat na het kamerdebat over deze emotioneel zo zeer geladen zaak, de partijen die zich wat agressiever hebben opgesteld enig voordeel zouden behalen.

Een direct na het debat gehouden enquête van de NSS bevestigt deze veronderstelling. In 14 dagen zakte de politieke voorkeur voor het CDA toen met 5 procent, steeg de PvdA met 3 procent en de VVD met 1 procent. In die zelfde tijd gehouden enquête van eveneens de NSS liet zien dat 56 procent van de kiesgerechtigden van oordeel was dat het CDA schade van deze zaak zal ondervinden.

Inmiddels zijn weer twee peilingen uitgevoerd door hetzelfde bureau. Bij de eerste peiling bleek al dat het CDA zich op het niveau van vóór het kamerdebat heeft hersteld. De

tweede peiling bevestigde dit. Deze tijdelijke verandering kwam bij het NIPO niet tot uiting. De reden zal zijn dat dit bureau met een gewogen gemiddelde over vier weken rekent zodat tijdelijke veranderingen nauwelijks gesignaleerd worden.

Op korte termijn; waarbij gedacht moet worden aan enkele weken, wil dus wel een negatief effect waar te nemen, maar op wat langere termijn oordeelt de kiezer kennelijk op andere gronden dan de publiciteitsmedia voor hem belangrijk vinden.

Abortus voorstel

Ook de verwerping van het abortusvoorstel in de Eerste Kamer heeft in de publiciteitsmedia veel aandacht gehad. Men zou daarbij welhaast de indruk hebben gekregen dat men binnen de drie politieke hoofdstromingen volstrekt gelijkgezind dacht en dat het CDA voor het gesloten front van de PvdA en VVD kiezers stond. Niets is minder waar dan deze simplificatie van de politieke verhoudingen. Het bureau Lagendijk enquêteerde in oktober, dus nog voor het Eerste kamer debat, uitvoerig over deze zaak. Daarbij bleek, dat slechts 31 procent van de PvdA stemmers onder alle omstandigheden voor legalisatie was, 13 procent van de VVD stemmers en 4 procent van de CDA stemmers waren ook deze mening toegedaan. Van de PvdA stemmers vond 10 procent dat nooit abortus mag worden gepleegd 16 procent van de CDA kiezers en 4 procent van de VVD kiezers was ook deze mening toegedaan. Tussen deze twee uitersten van „in alle gevallen" en „nooit" bevonden zich de overgrote meerderheid van alle drie genoemde politieke stromingen, stelling dat in bepaalde gevallen wel legalisatie mag plaats vinden. De beoordeling van deze gevallen loopt dan vanzelf sterk uiteen.

Met het in de Tweede Kamer aangenomen voorstel was 27 procent van de gevraagden het grotendeels eens, 27 procent ten dele, 33 procent helemaal niet, 13 procent kon zich geen oordeel vormen.

Opmerkelijk is dat 62 procent van de

Wij worden tegenwoordig overspoeld met enquête-uitslagen over de politieke voorkeur van de kiezer. Tot 25 mei zal deze stroom alleen maar toenemen. Bij de interpretatie van de enquête uitslagen is grote terughoudendheid geboden. De peiling van de publieke opinie is een goede zaak. De conclusies die men aan de uitslagen verbindt, zijn vaak ongegrond. Zo is bijvoorbeeld de „nieuwe" zetelverdeling in de Tweede Kamer, die berekend wordt aan de hand van de enquête-uitslagen hoogst twijfelachtig. Het suggereert meer dan het is. Allereerst omdat de verkiezingen nog meer dan vier maanden verwijderd zijn en het gedrag van een belangrijk deel van de kiezer beïnvloed wordt door de actualiteit van de laatste drie vier weken voor de verkiezingen. Bovendien heeft een steeds toenemend deel van de kiesgerechtigden, op dit moment 30 procent, nog geen standpunt bepaald. Het rekentechnisch toedelen van deze stemmen aan de politieke partijen is op zijn minst dubieus, het is puur koffiedik kijken. Ook al kraait de Rooie Haan nog geen victorie.

Enquêtes zijn geen verkiezingsuitslagen

DOOR DRS. J. D. GABOR *

ondervraagden van mening was dat in tegenstelling tot het aangenomen voorstel in de Tweede Kamer, wel een in weken uitgedrukte exacte grens, dient te worden bepaald. In de peiling van de NSS, die plaats vond na de verwerping van het voorstel door de Eerste Kamer, bleek een aanzienlijke vooruitgang van 4 procent voor de VVD. Het NIPO bevestigde deze sprong niet. Mogelijk zal de verwerkingstechniek een verklaring kunnen zijn. Het is ook denkbaar dat wij ook hier met een kortetermijn effect van enkele weken te maken hebben.

CDA geen optelsom

Tot slot nog enkele opmerkingen over het CDA electoraat. De publiciteitsmedia en onze politieke tegenstanders proberen de mensen wijs te maken dat het CDA een „restauratie" poging is van drie confessionele partijen. Hoewel deze bewering voorbijgaat aan de intentie van de partners in het CDA klinkt het op het eerste gezicht niet onaannemelijk.

Een in oktober 1976 door de NSS uitgevoerde enquête wijst echter in een andere richting. Men kon toen zowel op het CDA als ook op een van de drie moederpartijen stemmen. De CDA kreeg de voorkeur van 10 procent van de kiesgerechtigden. De moederpartijen kregen 17 procent. De kenmerken van de typische CDA-stemmer weken in opvallende mate af van degenen die op de moederpartijen stemden. Dit geldt zowel voor de leeftijdsopbouw als voor de landelijke spreiding.

Het CDA spreekt de jonge stemmers sterk aan. Ter illustratie het volgende: 39 procent van alle kiesgerechtigden valt in de categorie tussen de 18 en 34 jaar. Van de typische CDA stemmers behoorde toen 38 procent tot deze leeftijdsgroep. De moederpartijen haalden met uitzondering van de ARP niet meer dan de helft van dit cijfer. Bij de studenten lag het aandeel van de CDA stemmers zelfs hoger dan het landelijk aandeel van deze categorie bij de kiezers. Aan dit gegeven zal in partij organi-

satorisch verband ook de nodige aandacht moeten worden geschonken. Eveneens was het opmerkelijk dat de landelijke spreiding van de typische CDA-stemmers nagenoeg overeenkwam met de landelijke spreiding van de kiesgerechtigden. Bij de moederpartijen deed zich zoals te verwachten was een sterke regionale spreiding volgens het traditioneel patroon voor.

In de verkiezingsstrijd zal het CDA door stijl en inhoud de kiezer moeten overtuigen. Een enkele zetel meer of minder is niet belangrijk. Een goed geprofileerd en duidelijk overgebrachte, evangelisch geïnspireerde politieke filosofie staat voorop. De eenheid van de christen-democratische parten met hun eigen signatuur en hun eigen mentaliteit zal de garantie moeten zijn voor de stabiliteit van ons landsbestuur. Om met de voorzitter van het Centraal Verkiezings Comité van het CDA te spreken. „Wij worden niet gemotiveerd door machtswellust, doch door verantwoordelijkheidsbesef."

Conclusies

Ik zou de volgende conclusies willen trekken:

- de uitslag van verkiezings enquêtes moet zeer terughoudend worden geïnterpreteerd, het is beslist geen verkiezingsuitslag;
- het aantal niet-weters of mogelijke niet-stemmers is buitengewoon hoog, hun stem kan beslissend zijn;
- actuele, door de publiciteitsmedia gedragen, politieke strijdpunten hebben een kortstondig effect van enkele weken op de publieke opinie;
- het CDA is geen optelsom, is geen restauratie, maar een op vaste evangelische basis geënte politieke stroming die bij een steeds groter aantal kiezers aanslaat;
- niet het winnen van zetels maar het door stijl en inhoud goed profileren en duidelijk overbrengen van onze politieke boodschap staat voorop.

* De heer Gabor is lid van de zogenaamde Braintrust dat door het CDA ter voorbereiding van de Tweede Kamer verkiezingen is gevormd en in die hoedanigheid voorzitter van de werkgroep CDA-politologen.

Een goed begin!

Een goed begin
van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van f 6,55.**

----- ✂

Bon voor elke dag Trouw in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

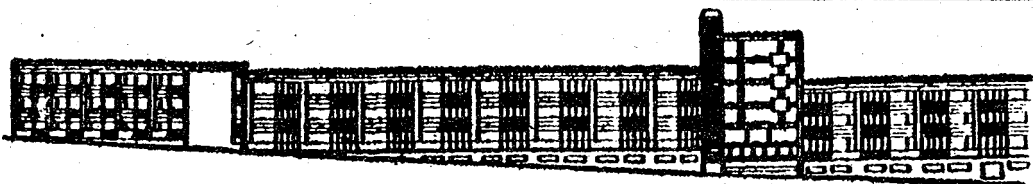
Naam:

Adres:

Plaats: CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bosspark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT 't VELTHUYS BOSWEG HATTEM
tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

Dijkstra's

Incassobureau

Talmastraat 7 - ASSEN - Tel. 40920

Incasso's, Huur- Pacht- en Rechtzaken

EVANGELIE- EN VAKANTIEBOERDERIJ

KOM en ZIE

Breinder 5, Schinnen

IS NOG STEEDS OPEN!

Nooit kunt u plezieriger Evangelisatiewerk steunen, u brengt gewoon uw vrije dagen of weekends bij ons door!
Bel eens op of schrijf eens, de prijs zal u plezierig aandoen.
Tel. (04493) 1672.

OOSTERBEEK (ARNHEM)

Hotel „Dreyeroord”

TELEFOON 085-333169

BOS - EN - HEIDE

Het hotel waar mevrouw zich „uit” en mijnheer zich „thuis” voelt

Familie v. d. Straaten

VERHUIS RUSTIG

Uw gehele inboedel wordt met de grootste zorg behandeld en veilig overgebracht binnen NEDERLAND en BELGIË/LUXEMBURG.

Fa. Hartgers en Zonen

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.

1e WORMENSEWEG 88 — APELDOORN
TELEFOON (055) 23 15 56-23 37 16.

MERCASOL - Roestpantser

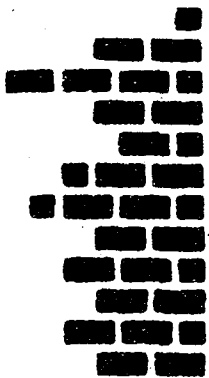
voor de Zweedse ML behandeling van automobielen.

Importeur:

Perquin Import B.V.

Haagweg 15, Leiden, Tel. 071-769200.

B.V. AANNEMERSBEDRIJF V/H

**Gebr. W.G. en
G.W. Geeve**

**NIEUWBOUW
VERBOUW
ONDERHOUD
ADVIEZEN
OVENBOUW**

Havendam 1 - Rhoon tel. nr. 01890-5500. Postbus 834

**VERZORGINGS- annex SERVICEFLAT
'TALMA' - DRACHTEN**

De afdeling service-appartementen heeft nog enkele

2-KAMERFLATS

beschikbaar, bestaande uit woonkamer, slaapkamer, keuken, toilet- en doucheruimte, entree en berging.

Bij de huurprijs is inbegrepen:

- iedere dag een warme maaltijd, VERS GEKOOKT;
- eens per week huishoudelijke hulp;
- centrale verwarming;
- elektriciteit;
- waterverbruik en boilerhuur;
- glasverzekering + diverse belastingen.

De huurprijs is als volgt:

- 2-kamer appartement per maand f 1.039,— be-
woond door 1 persoon.
- 2-kamer appartement per maand f 1.139,— be-
woond door 2 personen.

INLICHTINGEN EN BROCHURES:

Mevrouw J. Hes, Haverstuk, Drachten.
Maandag t.m. vrijdag van 14.00—16.00, tel. 05120-15125.

BUNNIK

**BOUW. EN
AANNEMINGSBEDRIJF**

A. J. van der Tol b.v.

**NIEUWBOUW
RESTAURATIE
BUNGALOWBOUW
VERBOUW**

Schoudermantel 39, Bunnik - Telefoon: 03405-1400

**Protestants
Christelijk internaat**

Slotstraat 13, Culemborg. Tel. (03450) 2419

In ons jongensinternaat trachten wij in de geest van het Evangelie bezig te zijn met de opvoeding en studie-begeleiding van onze leerlingen, die het Koningin Wilhelmina College, chr. scholengemeenschap voor gymnasium, atheneum, havo en mavo, bezoeken.

Indien de studie van uw zoon zowel voor hem als voor het gezin problemen geeft, neemt u dan eens contact met ons op.

Wij ontvangen u gaarne voor een gesprek of zenden u desgewenst een prospectus toe.

C. Brunt, directeur

**SYSTEEMBOUW
VERMEULEN
B.V. MILL**

Industrieterrein - Postbus 3
Tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en
Semie Permanent)

Systeembungalows, Scholen, Kantoren.
Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen,
etc.

In de provincies
UTRECHT, GELDERLAND, ZUID- en
NOORD-HOLLAND
levert

**VINK
VRIESVLEES**

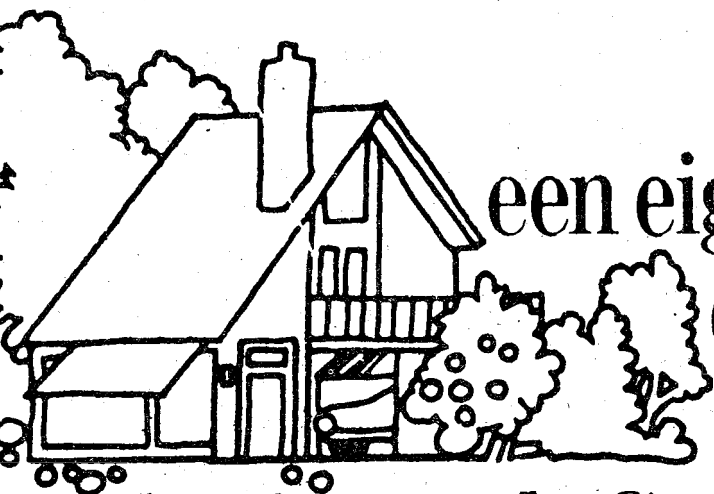
zonder vrachtkosten. Eerste kwaliteit vers varkens-, rund- en lamsvlees; kip, vis, snacks en alle soorten groenten. Vraag een uitgebreide folder. Ook u die nog met plannen loopt over een vriezer, wij verkopen en verhuren ze voor een gemakkelijke prijs.

KOM ZATERDAG NAAR WESTBROEK, leuke rit, leuk praten, kopje koffie en vakkundige voorlichting.

Dr. Welfferweg 17, Westbroek, gem. Maartensdijk. Tel. 03469-209 of 459.

hypotheken

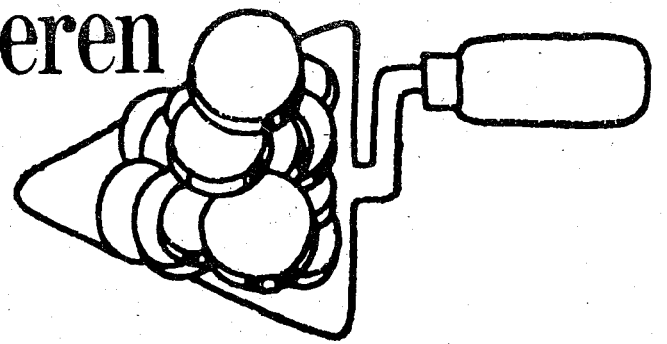
Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN**

Tel. 050-127902
127687

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

VREDE EN VRIJHEID

DOOR: DR. K. DE VRIES, lid Eerste Kamer CHU

Wat is vrede, wat is vrijheid? Wij zijn geneigd, genoeg te nemen met negatieve omschrijvingen als: een toestand, waarin geen oorlog woedt (vrede), een toestand, waarin geen onderdrukking heerst (vrijheid). Maar de oorspronkelijke betekenis van deze twee begrippen is positief. Volgens het Nederlands etymologisch woordenboek van dr. Jan de Vries zijn „vrede” en „vrijheid” afgeleid van één-en-dezelfde stam, een stam, die men ook aantreft in het woord „vriend” en die saamhorigheid uitdrukt. Echte vrede en ware vrijheid zijn alleen mogelijk op basis van saamhorigheid.

Wie in de middeleeuwen, zo'n vijfhonderd jaar geleden, burger van een stad wou worden, moest een eed afleggen op het stadsrecht. Daardoor kreeg hij deel aan de stadsvrede: de door het recht beschermde saamhorigheid tussen de burgers. Hier was de vrijheid bij inbegrepen: „stadsrecht maakt vrij”.

De middeleeuwse stad was een voorloper van de moderne staat. De Nederlandse staat is in de zestiende eeuw ontstaan uit een vrijheidsstrijd onder het devies „een-dracht maakt macht”. Van een republiek is ons land in de negentiende eeuw, om precies te zijn in de jaren 1813-1815, een koninkrijk geworden: de bekroning van een lotsverbondenheid tussen het Nederlandse volk en het huis van Oranje, die al dateerde van de tachtigjarige oorlog. Oranje is nog steeds het brandpunt van onze nationale saamhorigheid. Moge dat zo blijven tot in lengte van eeuwen!

Van de stadsvrede naar de staatsvrede: dat betekende, dat zoals voorheen tussen burgers van een stad voortaan tussen burgers van een staat oorlog uitgesloten was, zo niet feitelijk (denk aan een burgeroorlog) dan toch rechtens. Verdere schaalvergroting -- van staatsvrede naar wereldvrede -- is tot op heden helaas niet mogelijk gebleken. In onze eeuw is het zelfs tweemaal tot een wereldoorlog gekomen. De na de eerste opgerichte Volkenbond is op een fiasco uitgelopen. Het is waar: de na de tweede wereldoorlog onder het motto „one world or none” (één wereld of geen wereld) gestichte Organisatie der Verenigde Naties bestaat nog steeds en praat nog steeds, maar daarmee is dan ook alles gezegd. Van een wereldwijde, op saamhorigheid gebaseerde vrede is geen sprake. En wat de vrijheid betreft: de meeste lidstaten van de V.N. worden dictatoriaal geregeerd.

Wij Nederlanders hebben het voorrecht, te leven in een democratisch geregeerd land. Dat betekent niet, dat we kunnen doen en laten wat we willen: we hebben behalve rechten ook plichten. Maar dat alles is vastgelegd in regels, die zijn opgesteld „in gemeen overleg” tussen regering en volksvertegenwoordiging. En aan deze regels hebben niet alleen de geregeerden maar ook de regeerders zich te houden, m.a.w.: ons land is een rechtsstaat.

ANDERS

Velen van ons hebben een tijd beleefd, waarin het anders was: de jaren 1940-1945. Wij hebben toen aan den lijve ondervonden, wat een politiestaat is. „Recht is, waar wij belang bij hebben”, zeiden de bezetters en hun handlangers. Wij hebben het geweten en we mogen het niet vergeten. Waar ons geheugen te kort schiet, zorgt het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie onder leiding van prof. dr. L. de Jong voor de rest.

Dat ons land in 1945 weer een rechtsstaat is geworden, dat de vrede is hersteld en de vrijheid herkegen, is te danken aan het verzet van binnenuit en de hulp van buitenaf. Er is één land, waaraan ons volk het, meer dan aan welk ander land ter wereld

ook, te danken heeft, dat het leeft in vrijheid, welvaart en vrede: de Verenigde Staten van Amerika. Dat land heeft door de invasie in Normandië de tweede wereldoorlog beslist, ons met zijn Marshall-hulp weer op de been geholpen en door de oprichting van de NAVO de Russen op een afstand weten te houden.

Er wordt in Nederland door bepaalde persorganen en omroeporganisaties al jaren lang een systematische anti-Amerikaanse propaganda gevoerd. Ik aarzel niet, dat schandelijk te noemen. Maar hieraan moet nog iets worden toegevoegd: deze propaganda is ook gevaarlijk.

Nederland ligt in West-Europa en West-Europa wordt tegen een dreigende Russische overheersing beschermd door de NAVO, een organisatie, die staat of valt met de Verenigde Staten. Anti-Amerikaanse propaganda is dus ondermijning van de NAVO, het bolwerk van onze vrede en onze vrijheid.

In de televisierubriek van de Leeuwarder Courant en een aantal andere regionale dagbladen van 26 juli 1976 werd het Duitse „Berufsverbot”, waardoor bepaalde staatsgevaarlijk geachte personen van het vervullen van overheidsfuncties worden uitgesloten, toegeschreven aan Amerikaanse invloed. Ik citeer: „Niet voor niets wordt wat er nu gebeurt in Duitsland het „nieuwe MacCarthy-isme” genoemd en misschien is er een parallel te trekken. Het democratisch systeem waarop de Amerikanen zo prat gaan, hebben dezelfde Amerikanen geïntroduceerd in Duitsland, dat er nu ok prat op gaat het schoolvoorbeeld te zijn van een democratische rechtsstaat. Misschien moet je wel proberen niet zo'n model-democratie te zijn, want alleen in model-democratieën schijnt het voor te komen dat het kerstmantje een verkapte communist is en een linkse treinmachinist staatsgevaarlijk.” Commentaar overbodig.

MOTIEVEN

Welke motieven zitten er achter de anti-Amerikaanse propaganda? Het is duidelijk, dat communisten de Verenigde Staten, het in hun ogen meest kapitalistische land van de wereld, beschouwen als het voornaamste struikelblok op de weg naar hun ideaal: „De internationale zal eenmaal heersen op aard”. Het is ook duidelijk, dat pacifisten aan Amerika als de kern van de NAVO een broertje dood hebben, al is het minder duidelijk, waarom dit laatste niet of althans niet in dezelfde mate geldt ten aanzien van Rusland. Achter de anti-Amerikaanse propaganda van andere zijden zitten waarschijnlijk psychologische motieven; misschien is het in vele gevallen domweg een kwestie van antipathie. Tenslotte is er ook nog zoiets als de mode: sommigen schijnen te menen, dat je, als je voor progressief wilt doorgaan, met geen fatsoen niet pro-Amerikaans kunt zijn.

Communisten, pacifisten en „progressieven”, die anti-Amerikaanse propaganda bedrijven, behoeven niet pro-Russisch te zijn, maar zij spelen de Sovjet-Unie wel in de kaart. Ja maar, zullen ze zeggen, West-Europa wordt helemaal niet door de Russen

bedreigd. De Sovjet-Unie en de overige landen van het Warschaupact hebben immers op 1 augustus 1975 in Helsinki de slotakte van de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa getekend. De „koude oorlog” van de jaren '50 en '60 is voorbij; onze tijd staat in het teken van „détente”, ontspanning. Dat blijkt ook uit de onderhandelingen in Genève tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie over beperking van strategische kernwapens en uit de besprekingen in Wenen tussen vertegenwoordigers van de NAVO en het Warschaupact over wederzijdse evenwichtige troepenvermindering in Midden-Europa.

Om met dit laatste te beginnen: deze onderhandelingen en besprekingen zijn al jaren aan de gang, maar er zijn nog steeds geen spijkers met koppen geslagen. En wat Helsinki betreft: daar is afgesproken, dat dit jaar op een conferentie in Belgrado zal worden nagegaan, wat er van de gemaakte afspraken -- o.m. inzake handhaving van de mensenrechten en uitwisseling van personen, inlichtingen en ideeën -- terecht is gekomen. Ik zal daar niet op vooruit lopen, maar moet wel zeggen, dat mijn verwachtingen niet hooggespannen zijn. Dit laatste zeg ik mede op grond van ervaringen, die ik heb opgedaan als lid van de Nederlandse parlementaire delegatie, die van 12 tot 21 augustus 1976 Rusland heeft bezocht op uitnodiging van de Opperste Sovjet: er viel met onze gastheren over de zoëven genoemde onderwerpen eenvoudig niet te praten.

Vrede en vrijheid: men moet wel ziende blind zijn om in dit verband de NAVO en Warschaupact over één kam te scheren. Het eerste bondgenootschap is gebaseerd op vrijwilligheid, het tweede op dwang. Ter illustratie: in 1956 is Hongarije en in 1968 Tsjechoslowakije door middel van tanks weer in het Russische gareel gebracht, maar toen in 1966 Frankrijk zich zo niet in politieke dan toch in militaire zin terugtrok uit de NAVO, hebben de Parijzenaars geen Amerikaanse tanks over de Champs Elysées zien rijden...

VERSCHIL

Er is nog een verschil, dat in de anti-Amerikaanse propaganda welbewust wordt verzwegen: de NAVO is defensief, het Warschaupact offensief ingesteld. Uit het op 2 september 1976 verschenen rapport, getiteld „De militaire balans”, van het Internationaal Instituut voor Strategische Studies in Londen blijkt, dat in Midden-Europa toen 910.000 man, 19.000 tanks, 5600 kanonnen en 4200 tactische gevechtsvliegtuigen van het Warschaupact stonden tegenover 635.000 man, 7000 tanks, 2700 kanonnen en 2100 tactische gevechtsvliegtuigen van de NAVO. Wat de zeestrijdkrachten betreft, moge ik herinneren aan het antwoord, dat minister Vredeling op 27 augustus 1976 heeft gegeven op van Christelijk-Historische zijde gestelde Tweede-Kamervragen: „In het Noordzeegebied is een zekere toename van activiteiten te constateren van schepen en vliegtuigen die voorbij komen in het kader van de toenemende aanwezigheid van de Sovjet-marine op de wereldzeeën. Tevens is er een groeiende Sovjet-belangstelling voor de activiteiten op de boorinstallaties op de Noordzee. Er is ook sprake van een toenemende gevechtscapaciteit van de USSR-marine en daarmee van een toenemende aanvalskracht.”

Dat de krachtsverhoudingen op het gebied van de zogenaamde conventionele bewapening voor de NAVO steeds ongunstiger worden, heeft als huiveringwekkend gevolg, dat de kans, dat er bij een Russische aanval naar nucleaire wapens, hetzij tactische, hetzij strategische, zal moeten worden gegrepen, steeds groter wordt.

Er zijn mensen, die bereid zijn, het risico van een bezetting te aanvaarden. Velen, die vóór 1940 op hetzelfde standpunt stonden, hebben 1945 niet beleefd, omdat de consequenties van dat standpunt voor hen ondraaglijk bleken...

K. de Vries.

Lijsttrekker Van Agt op jaarvergadering CH-gemeentebestuurders

CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt spreekt op de ochtendbijeenkomst van de jaarvergadering van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeentebesturen en provinciebesturen. Deze jaarvergadering wordt gehouden op zaterdag 19 februari aanstaande in een der zalen van het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

Minister Van Agt kreeg het verzoek zijn rede toe te spitsen op het binnenlands bestuur.

Ook spreekt op de jaarvergadering het christelijk-historische Eerste-Kamerlid D. Rijnders. Zijn onderwerp is „Lokaal bestuur in perspectief”. De heer Rijnders is ondermeer directeur van het Coördinatiebureau Noordelijk deel Randstad, vice-voorzitter van de raad van advies voor de ruimtelijke ordening en voorzitter van de stuurgroep verstedelingsnota.

De jaarvergadering van de Vereniging van CH-gemeente- en provinciebestuurders vangt om 10 uur aan. Zij duurt tot half vier. Het bestuur rekent op een grote opkomst niet alleen van leden en van bestuurders, maar ook van andere belangstellenden en belanghebbenden.

BERICHT VOOR DE ABONNEES

CONTRIBUTIEBETALING 1977

Door de stagnatie met de computer, waarvan wij, vanaf 1 januari i.l., evenals de CHU, gebruik maken, konden de acceptgirokaarten voor betaling van het abonnementsgeld 1977, eerst na 16 januari worden verzonden. Ook de tot nu toe door

ons opgegeven adresveranderingen en anderszins kunnen om dezelfde reden niet onmiddellijk worden verwerkt. Wij roepen voor een en ander uw clementie in. Vanzelfsprekend rekenen wij op uw medewerking voor spoedige betaling zodra u het acceptgirobiljet hebt ontvangen.

De Administratie.

PARLEMENTARIA

Rijnders in Senaat

VERKEER EN WATERSTAAT HEEFT SLEUTELPOSITIE INRICHTINGSBELEID

Bij het beleidsdebat over de begroting van Verkeer en Waterstaat in de Eerste Kamer heeft de heer D. Rijnders (chu), sprekend namens de CDA-frakties sterk aangedrongen op een gecoördineerde aanpak van het inrichtingsbeleid. Het departement van Verkeer en Waterstaat heeft daarin een sleutelpositie. Wanneer de infra-structuur voor een evenwichtige functie van particulier en openbaar vervoer niet vooraf wordt gecreëerd gaan we met onze gebundelde deconcentratie en suburbanisatie de mist in, aldus spreker.

Als niet de financiën, naar afspraken in bestuursovereenkomsten te faseren, binnen te stellen prioriteiten, tijdig voor Verkeer en Waterstaat worden toebedeeld, gaat de noodzakelijke planmatige aanpak plaats maken voor ad hoc beslissingen en is tot schade van allen de discontinuïteit niet doorbroken.

Het ruimtelijk inrichtingsbeleid vraagt een concrete analyse van de noodzakelijke veranderingen van het verkeer en vervoer. Met name is dit, aldus Rijnders van belang voor de relatie tussen het verkeers- en vervoersbeleid en het verstedelijkingsbeleid.

KNELPUNTEN

De CDA-woordvoerder gaf hiervan een aantal voorbeelden. De geplande groei van West-Brabant zal gepaard moeten gaan met aanleg van infrastructuurlijnen (wegen; bruggen; spoorlijnen); anders ontstaat een verstedelijkingsgebied zonder verbindingen naar buiten.

Ten aanzien van de Amsterdam-Lelystadlijn deed Rijnders de suggestie de beslissing hierover los te koppelen van het structuurschema. Het duurt nog lang voordat het schema tot parlementaire besluitvorming komt terwijl de lijn Amsterdam-Lelystad er al had moeten liggen.

In verband met de stimulering van de ontwikkeling van het Noorden achtte spreker verbetering en aanleg van de infrastructuur en vervoersverbindingen van groot belang. Naast de ontwikkeling van het Eemshavengebied van zal naar zijn mening aan Emmen en Leeuwarden de status van groeikern moeten worden gegeven; maar dan zullen deze ook geheel ontsloten moeten zijn.

Industrialisering van het Noorden is onmogelijk zonder de hoogst noodzakelijke infrastructuur. Komt deze er niet dan gaat het Noorden in toenemende mate een achtergebleven gebied worden, met bijvoorbeeld Zuid-Oost Drente als rampenclave.

VERKEERSCONGESTIES.

De CDA-woordvoerder wees er voorts op dat de ruimtelijke ontwikkeling van ons land nadeel gaat ondervinden van een aantal slechte verkeerssituaties; met name noemde hij hierbij de Lekbrug bij Vianen; de Van Brienoordbrug; de weg ten Noorden van de Coentunnel; de Velsertunnel; de Moerdijk; de ster van Leidschendam en de weg Leiden-Bodegraven.

De situatie van het Rijkswegenfonds noemde spreker zorgelijk. De teruggang van dit fonds - 100 miljoen minder dan in 1976 - heeft naar zijn mening een kritieke grens bereikt. Op deze wijze kan dit fonds geen instrument zijn voor het inrichtingsbeleid.

OPENBAAR VERVOER.

Rijnders achtte een beleid dat gericht moet zijn op bevordering van het openbaar vervoer niet goed herkenbaar. De uitvoering van het meerjarenplan personenvervoer is geen bijdrage geworden voor de noodzakelijke voorzieningen.

Openbaar vervoer behoort tot het pakket van noodzakelijke voorzieningen. Of de kleine kernen moeten groeien om een behoorlijk openbaar vervoer rendabel te houden of het min of meer minder rendabele openbaar vervoer moet worden geaccepteerd ten bate van de verstedelijking en dus de strijd tegen de suburbanisatie. De door de Regering geaccepteerde vermindering van het openbaar vervoer kon wel eens tegen het door dezelfde Regering gestelde spreidings- en in-

richtingsbeleid gaan werken. Op vele plaatsen ligt thans reeds het voorzieningsniveau beneden een voor ons aanvaardbaar en dalend minimum. De afweging van de belangen van gevraagde vervoersvoorzieningen tegen de met dit vervoer gemoeide offers, kan fataal werken voor het maatschappelijk leven in heel veel kleine gemeenschappen die beschermd moeten worden, ook tegen een te strakke hantering van het begrip rendement, aldus Rijnders.

DUIDELIJKE KEUZE.

De CDA-woordvoerder betoogde dat een duidelijke keuze moet worden gedaan. De elementen verkeer en vervoer zijn voor het inrichtingsbeleid van het grootste belang. Het staat of valt er mee.

Het heeft geen zin om bouwlocaties aan te wijzen zonder infrastructuur te bewerkstelligen. Het heeft geen zin regionale economische ontwikkeling te bevorderen, als de ontsluiting niet wordt bevorderd. Het heeft geen zin om over verbetering van de noordelijke provincies verklaringen af te leggen, wanneer geen zekerheid over de infrastructuurele werken kan worden gegeven.

Eigenlijk moet ik de vraag stellen of het

door ons gekozen verstedelijkingspatroon in de uitvoering van werken wel betaalbaar en dus haalbaar is, als binnen het totaal van de nationale huishouding hiervoor geen zwaardere prioriteiten worden gesteld. Krijgen deze werken nu absolute voorrang? Of zullen wij het tempo van operationalisering moeten aansluiten aan de financiële mogelijkheden? Maar wat betekent dat? Wat is wel mogelijk en wat moet wachten? Onze bevolking en de besturen van de overheidsorganen moeten duidelijkheid.

Anderzijds heeft het geen zin groeisteden en -kernen aan te wijzen, achtergebleven gebieden de erkenning van verbetering te geven, als wij niet tijdig de investeringen voor dit deel van de ruimtelijke inrichting kunnen verrichten.

Het heeft geen zin Almere en Lelystad groeikernen te doen zijn voor de overloop uit Amsterdam en ten bate van de stadsvernieuwing van Amsterdam, wanneer pas in 1985 en 1988 een adequate openbare vervoersvoorziening in de zin van railverbinding tot stand komt.

Wat moet gebeuren, als de Minister tot de conclusie komt dat de verstedelijkingsnota een voor hem in de sector verkeer en vervoer, onhaalbare en onbetaalbare rekening

betekent. Moeten wij het verstedelijkingspatroon dan terugdraaien? Wat besluit de Regering dan te doen als onze nationale huishouding de infrastructuurinvestering niet kan dragen? Wij kunnen niet voor een „laat maar gaan” ruimtelijk beleid kiezen. Wij zullen moeten kiezen, maar als wij de goede ruimtelijke visie van de Regering volgen, dan zullen dit Departement en de daarbij behorende diensten en directoraten zich toch gericht hierop moeten instellen. Kan het rijkswegenfonds niet meer worden gecoupeerd en zullen belangrijke fondsen deze Minister ter beschikking moeten worden gesteld? Het geheel van aanpak zal een andere allure moeten krijgen, ons volk heeft daar in zijn ruimtelijke ontwikkeling maatschappelijk en economisch behoefte aan.

Minister Westerterp zei in zijn antwoord dat hij een verdere bezuiniging op de aanleg van rijkswegen onaanvaardbaar acht. Hij wenst in een volgend kabinet alleen als minister van Verkeer en Waterstaat terug te keren wanneer vaststaat dat de financiële armslag van dit departement niet verder wordt beperkt.

H. van Spanning

Internationaal onderwijs, taak van Universiteiten en Hogescholen

Internationaal onderwijs wil voorzien in de onderwijstekorten van ontwikkelingslanden door aanvullende opleidingen in het bijzonder voor degenen, die aantoonbaar betrokken zijn of zullen worden in het ontwikkelingsproces in hun land. Er moet van uitgegaan worden, dat dat onderwijs mede behoort tot de taak van alle Nederlandse universiteiten en hogescholen. Nu wordt dit onderwijs groten-deels gegeven buiten die instellingen in afzonderlijke instituten.

Het verdient aanbeveling aan het internationaal onderwijs van wetenschappelijk niveau de mogelijkheid te bieden om door middel van omvorming tot (inter-) universitaire instituten en de instelling van universitaire studierichtingen mede de vruchten te plukken van de bij de universiteiten en hogescholen in de loop der eeuwen opgetaste kunde, vaardigheden en inzichten.

Dat is de kern van de memorie van het antwoord op het wetsontwerp tot Wijziging van de Wet onderwijs gericht op het buitenland, speciaal ten behoeve van personen die geen buitenlander zijn. Het wetsontwerp dateert van februari 1974. De memorie van antwoord is ondertekend door staatssecretaris Klein van onderwijs en wetenschappen, Van der Stee van landbouw en Pronk voor ontwikkelingssamenwerking.

In het wetsontwerp wordt de mogelijkheid geopend dat universiteiten of hogescholen studierichtingen instellen ten behoeve van „niet-Nederlanders”. De bewindslieden hopen hiermee een wettelijke basis te geven een integratie van het internationaal onderwijs binnen de instellingen voor wetenschappelijk onderwijs.

In het wetsontwerp ligt volgens de bewindslieden een basis voor een gesprek over de reorganisatie (inhoudelijk en structureel) van het in Nederland te geven internationaal onderwijs op academisch niveau. Zij onderstrepen daarbij de beleidsveranderingen welke beogen het systeem, dat accent legt op de steun aan bepaalde instituten en instellingen, te vervangen door een systeem, dat het accent verlegt naar steun voor overeengekomen vormen van dienstverlening. „Dit impliceert niet alleen een kwantitatieve opbouw van bestaande voorzieningen in ons land, maar ook een

kwalitatieve intergratie van de op de behoeften van ontwikkelingslanden afgestemde complementaire cursussen met het internationale onderwijs, dat wordt uitgevoerd via het programma van Universitaire Ontwikkelingssamenwerking”, aldus de bewindslieden. In hun antwoord memoreren de bewindslieden, dat in de afgelopen kwarteeuw de opleidingsfaciliteiten in de ontwikkelingslanden zelf in snel

tempo zijn toegenomen; vele van de in „donorlanden,” georganiseerde opleidingen zouden nu al zonder bezwaar in de ontwikkelingslanden zelf gegeven kunnen worden, behalve waar het gaat om onderwijs, waarbij specialisaties in vakken geboden worden of waarbij kostbare apparatuur en uitrusting vereist is. Tenslotte wijzen de bewindslieden erop dat de eventuele omvorming van bestaande instituten (bijvoorbeeld het instituut voor Sociale Studiën of het Internationaal Instituut voor Luchtvaart en Aardkunde) tot (inter-) universitaire instituten een zaak is van vrijwilligheid: een dergelijke omvorming wordt niet voorgeschreven.

Advies milieukwaliteitsnormen aangeboden

Het opstellen van milieukwaliteitsnormen kan het ruimtelijk en het milieuhygiënisch beleid beter op elkaar afstemmen. Dit staat te lezen in het advies van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening, dat minister Gruijters aan de Tweede Kamer heeft aangeboden.

In het advies geeft de Raad eerst aan wat milieukwaliteitsnormen zijn. Het zijn beleidsnormen, regels dus die niet allereerst tot de burger zijn gericht maar primair het bestuur binden. Het zijn normen ten aanzien van het milieu van een gebied. Ze leggen vast waar bepaalde milieubelastende handelingen wel en niet mogen worden verricht.

De Raad constateert, dat het op dit moment onduidelijk is in hoeverre opneming van milieukwaliteitsnormen in bestemmingsplannen mogelijk is. Zou de regering daar voorstander van zijn, dan moet dat door wetswijziging buiten twijfel gesteld worden. Voor wat betreft de geluidshinder is dit de bedoeling, zoals uit recente wetsvoorstellen blijkt. Het gaat dan echter om rijkswetten en de Raad vindt dat daarbij onvoldoende rekening gehouden wordt met de ruimtelijke plannen van de lagere overheden.

De Raad beveelt daarom aan een systeem te kiezen, waarbij de rijksoverheid vastlegt, wat absoluut onacceptabel is - het zogenaamde basisbeschermingsniveau - terwijl het aan de lagere overheden overgelaten wordt aanvaardbaarheids grenzen vast te stellen die meer op de regionale situatie zijn afgestemd. Dit laatste zou in principe moeten gebeuren in ruimtelijke plannen, waarbij de voorkeur van de Raad uitgaat naar het streekplan. Mits er maar een goede koppeling is met het streekplan zou het ook mogelijk zijn de normen in een

op dit plan aansluitend milieubeheersplan op te nemen, zodat een meer directe relatie kan worden gelegd met saneringsprogramma's en andere op de verbetering van de kwaliteit van het milieu gerichte activiteiten.

H.L.

Uitbreiding regeling buitengewone lasten (kleding en beddegoed)

Staatssecretaris Van Rooijen van Financiën heeft tijdens de behandeling van de rijksbegroting (Financiën) in de Tweede Kamer meegedeeld dat de regeling in de inkomsten- en loonbelasting om extra uitgaven voor kleding en beddegoed als gevolg van ziekte of invaliditeit als buitengewone last aan te merken, wordt uitgebreid. Volgens de huidige regeling wordt voor degene die deze extra uitgaven heeft, een bedrag van f 400,- als buitengewone last aangemerkt. De uitbreiding van deze regeling houdt in dat voor degene van wie blijkt dat de extra uitgaven voor kleding en beddegoed meer bedragen dan f 800,- het vaste aftrekbedrag in plaats van f 400,- op f 1000,- wordt gesteld.

De nieuwe regeling zal op 1 januari 1976 ingaan. Degenen die in 1976 uitluitend onder de heffing van de loonbelasting vielen, zullen van deze regeling gebruik kunnen maken door indiening van het zogenaamd T-biljet.

WEINIG SYMPATHIE VOOR RECHT VAN AANBIEDING

De CDA-fracties in de Tweede Kamer (KVP, ARP en CHU) kunnen weinig sympathie opbrengen voor een recht van aanbeveling van de gemeenteraad bij de benoeming van een burgemeester. Dit heeft het Tweede-Kamerlid Kleisterlee (KVP), fungerend secretaris van de CDA-fracties vorige week schriftelijk meegedeeld aan PvdA-fractievoorzitter Van Thijn.

Tijdens de behandeling van de begroting van het departement van binnenlandse zaken, vorig najaar, vroeg het PvdA-kamerlid Stoffelen de CDA-fracties zich uit te spreken over het recht van aanbeveling. De brief bevatte de gevraagde uitspraak.

De tekst van de brief van de CDA-fracties aan fractievoorzitter Van Thijn luidt:

„De discussie over de wenselijkheid van een recht van aanbeveling van raad en Provinciale Staten bij de benoeming van een burgemeester, respectievelijk Commissaris der Koningin dateert niet van vandaag of gisteren. Reeds vele decennia geleden werd een eerste poging ondernomen de Gemeentewet en de Provinciewet in die zin te wijzigen, dat bedoeld recht aan de Gemeenteraad en Provinciale Staten zou toekomen. Bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is het recht van aanbeveling nimmer erg populair geweest. Reeds een vijftal voorstellen tot invoering van een recht van aanbeveling werd door Kamers van wisselende samenstelling verworpen. Ook thans zijn wij van mening dat goede gronden aanwezig zijn geen medewerking te verlenen aan de totstandkoming van een daartoe strekkend voorstel. Bovenal beschouwen wij - met de indieners van het voorstel van wet tot herziening van de Gemeentewet (10 361 MvA) - een recht van aanbeveling als een eerste stap in de richting van het door ons

afgevoerd systeem van verkiezing van burgemeesters.

Tevens vragen wij ons af, of het recht van aanbeveling nu wel het meest geschikte middel is om aan de gewenste inspraak van de raad gestalte te geven. Is het recht van aanbeveling niet een pseudo-inspraakrecht, een slechts formele vorm van inspraak en zal het niet frustrerend werken voor hen die er meer van verwacht hadden? Daarnaast houden wij het voor mogelijk, dat het potentieel van gegadigden voor een burgemeesterspost sterk zal afnemen, wanneer

a) de sollicitatie-procedure openbaar gemaakt zal worden

b) de verhouding van de burgemeester tot de raad een meer afhankelijke zal worden.

* * *

Wij zouden het betreuren, indien geschikte kandidaten voor het burgemeestersambt niet zouden solliciteren vanwege het feit, dat hun sollicitatie in brede kring bekend zou worden.

Hier moet onder meer gedacht worden aan het effect, dat openbaarmaking zal hebben op het bestuurlijk functioneren van bijvoorbeeld de sollicitant, die op dat moment nog in een andere gemeente het ambt van burgemeester bekleedt. Het feit, dat hethier gaat om een sollicitatie naar een openbare functie betekent toch nog niet, dat een dergelijke sollicitant nauwelijks of geen rechten heeft. Ook over zijn privacy dient gewaakt te worden. In dit verband is het interessant te refereren aan een in 1972 door Dr. R. L. Morlan gehouden onderzoek, waaruit onder meer bleek dat 98 % van de onderzochte burgemeesters vóór het systeem van benoeming is, alsmede - en dat is in dit verband nog relevanter - dat ruim de helft

van de burgemeesters te kennen had gegeven hun ambt niet te willen continueren, als de benoemingsprocedure zou worden vervangen door een verkiezingsprocedure. Bij het effectueren van het recht van aanbeveling gelden in principe gelijke bezwaren.

Daarenboven willen wij opmerken, dat een recht van aanbeveling geenszins het geëigende middel tot inspraak zal zijn bij herbenoeming en ontslag van burgemeesters. Deze kwesties lenen zich onzes inziens niet voor openbare bespreking/discussie in een plenaire vergadering van de Gemeenteraad.

* * *

Resumerend kan gesteld worden, dat onze fracties weinig sympathie kunnen opbrengen voor een recht van aanbeveling van de Gemeenteraad bij de benoeming van 'n burgemeester. Tot slot delen wij u mede, dat wij enigszins verwonderd waren, dat deze kwestie andermaal in de Tweede Kamer aan de orde werd gesteld. Immers voorstellen tot invoering van bedoeld recht - 1967: voorstel van de heer Van Thijn, 1968: motie-Van Thijn, 1970: voorstel van wet van de heren Van Thijn en Franssen en 1973: motie-Goudsmit - werden keer op keer verworpen. Getuige de door ons in 1975 ondersteunde motie-Tilanus zijn onze fracties van oordeel, dat het wenselijk ware, wanneer rondom de positie van de burgemeester de rust hersteld zou worden."

Aldus de brief van de samenwerkende Tweede-Kamerfracties van KVP, ARP en CHU aan drs. Van Thijn, voorzitter van de PvdA-fractie.

H.L.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnements, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander" en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander" te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

BENOEMINGSBELEID BURGEMEESTERS

Met bijzondere belangstelling nam ik kennis van het artikel onder het hoofd „Vermindering aantal CHU-burgemeesters" in de Nederlander van 7 november jl.

Uit dit artikel, dat gebaseerd was op een recente mededeling van minister de Gaay Fortman aan de Tweede Kamer, bleek onder meer dat het aantal CHU-burgemeesters sedert mei 1973 van 136 is teruggelopen tot 117.

Daarnaast bleek, dat het aantal KVP-burgemeesters in diezelfde periode daalde van 344 tot 337 en het aantal burgemeesters van de ARP steeg van 123 tot 127.

Het spreekt dacht ik voor zichzelf, dat het netto verlies van de 22 CDA-burgemeesters hoofdzakelijk ten gunste is gekomen van enerzijds de PvdA nl. 16 burgemeesters en anderzijds ten gunste van de VVD t.w. 5 burgemeesters. Gezien de teruggelopen aanhang van zowel de ARP, de CHU als de KVP in de afgelopen jaren, een alleszins reële ontwikkeling.

Was het niet oud-minister Beernink, die reeds in 1972 (ongevraagd!) als zijn mening te kennen gaf, dat het aantal CHU-burgemeesters aan de hoge kant was; een uitlating die hem toen door geestverwanten bepaald niet in dank werd afgenomen. Wat echter thans ten aanzien van een overbedeling van burgemeesters van de CHU geldt, is in nog meerdere mate van toepassing op het aantal KVP-burgemeesters en naar mijn overtuiging evenzeer van toepassing op het aantal AR-burgemeesters.

Bij mijn verdere beschouwing laat ik uiteraard in het midden, of een politieke verdeling van het aantal burgemeestersposten naar rato van het totaal aantal gemeenten gelet op het verschil in „zwaarte" van de verschillende gemeenten, de juiste maatstaf is.

ANDER BEELD

Waar het mij thans om gaat is namelijk dit, dat in het door de bewindsman van Binnenlandse Zaken aan de Kamer overgelegde overzicht, de meest recente verkiezingsuitslag nl. die van de in maart 1974 gehouden Statenverkiezingen ontbrak.

Met name ten aanzien van de krachtsverhouding tussen de ARP en de CHU zou deze uitslag een totaal ander beeld en naar mijn overtuiging een veel reëler beeld te zien hebben gegeven. De respectievelijke uitslagen van de Tweede Kamerverkiezingen in 1972 en van de Statenverkiezingen in 1974 zouden nl. het navolgende beeld te zien hebben gegeven.

KVP 17,7% (1972) 17,8% (1974)
ARP 8,8% (1972) 6,5% (1974)
CHU 4,8% (1972) 6,6% (1974)

In het licht van de in oktober jl. gehouden verkiezingsenquête 'd Hondt (VARA in de rooie haan), met als prognose een winst voor de CHU van 4 zetels en voor de ARP een verlies van 2 zetels of 12 zetels voor de ARP en 11 zetels voor de CHU, ben ik in mijn overtuiging gesterkt, dat de krachtsverhouding tussen de ARP en de CHU elkaar momenteel niet veel zal ontlopen.

Tegen deze achtergrond bezien, vind ik het hoogst bedenkelijk, dat de heer De Gaay Fortman in de afgelopen jaren wel rigoureuus het mes heeft gezet in het aantal CHU-burgemeestersposten en in mindere mate in dat van de KVP; maar zijn eigen partij de ARP nagenoeg buiten schot heeft gelaten.

Volledigheidshalve wil ik niet onvermeld laten welke gemeenten de afgelopen jaren in de plaats van een CHU-burgemeester een ARP-burgemeester hebben gekregen.

Haarlemmermeer	(70.000 inw.)
Wierden	(20.500 inw.)
Nunspeet	(21.000 inw.)
's Gravenzande	(15.700 inw.)
Sassenheim	(13.000 inw.)
Woudenberg	(9.100 inw.)
Steenderen	(4.600 inw.)
Kockengen	(2.800 inw.)

Tegenover deze voor de ARP niet onbelangrijke winst, stond als belangrijkste verlies de gemeenten Oud-Beijerland (14.000 inw.), alsmede de gemeente Schoonhoven (10.000 inw.) die beide overgingen naar de PvdA.

Nogmaals, met een correctie van het momenteel te hoge aantal CDA-burgemeestersposten kan ik volkomen accoord gaan. Maar dan ook rechtvaardig over alle drie de CDA-partners en niet onevenredig zwaar ten nadele van de CHU.

Met bijzonder veel belangstelling zie ik de benoeming in de momenteel vakant zijnde c.h. gemeenten Stadskanaal, Boskoop, Goudswaard, Piershil en Nieuw-Beijerland tegemoet.

De in deze gemeenten te verwachten benoemingen zullen ons spoedig leren, of de

door mij gesignaleerde bedenkelijke trend in het burgemeesters-benoemingsbeleid al dan niet zal worden gecontinueerd.

Woubrugge D. Brouwer de Koning.
januari 1977.

Coördinatie opsporing milieudelicten

Het interdepartementaal overleg inzake de handhaving van het milieurecht, dat in het leven is geroepen door de Minister Van Agt van Justitie, heeft een rapport uitgebracht over de coördinatie bij de opsporing van milieudelicten. Met de mededeling dat de regering zich in hoofdlijnen met dit rapport kan verenigen is het aan de Tweede Kamer gezonden.

Coördinatie en samenwerking

Het rapport stelt vast dat een groot aantal instanties is belast met de handhaving van het milieurecht, de opsporing van milieudelicten en met het toezicht op de naleving van milieuwetten.

Als gevolg daarvan kan van een behoorlijke georganiseerde opsporing van milieucriminaliteit niet worden gesproken. Toch acht het interdepartementaal overleg op dit punt de voordelen van bijvoorbeeld één milieupolitie niet geheel opwegen tegen de nadelen.

Bij de gespecialiseerde controlediensten is immers een grote hoeveelheid deskundigheid en ervaring voorhanden. Ook kan zo'n dienst terugvallen op het orgaan, waarvan het deel uitmaakt, voor technische hulpmiddelen en gespecialiseerde deskundigen. Bovendien zullen controlerende ambtenaren van de lagere overheid doorgaans het best met de plaatselijke situatie vertrouwd zijn.

Het interdepartementaal overleg stelt derhalve voor de gebreken van de decentralisatie en deconcentratie op het gebied van de handhaving van het milieurecht zoveel mogelijk te ondervangen en de voordelen van

het bestaande systeem uit te buiten. Het is van mening dat er in de komende jaren alles aan moet worden gedaan om de krachten te bundelen en de samenwerking te stimuleren. Het verwacht dat op die manier een effectief opsporingsbeleid voor milieudelicten tot stand kan komen. Daarbij neemt het openbaar ministerie reeds thans een centrale plaats in. Bij elk arrondissementsparket bestaat een milieu-afdeling. Die afdelingen zijn landelijk gebundeld.

Middelen

Het rapport beveelt een aantal middelen aan voor het bereiken van een goede samenwerking:

- Regelmatig overleg tussen de verschillende instanties die zich met de handhaving van het milieurecht bezig houden. Nodig is het scheppen van overlegstructuren op verschillende niveaus. Daarbij is onder meer van belang het maken van een werkverdeling tussen de politie, de gespecialiseerde diensten en de toezicht houdende ambtenaren.

- Er zou een centraal informatiepunt tot stand moeten komen waar een overzicht bestaat van de beschikbare mankracht, de deskundigen op het terrein van het milieurecht en de technische hulpmiddelen die bij de opsporing kunnen dienen.

- Bij elk politiekorps en bij elke gespecialiseerde dienst moet een verbindingsman worden aangesteld als schakel met andere korpsen en diensten. Hij is het informatiepunt voor zijn bewakingsgebied.

H. L.

VRIJE MENINGSUITING VAN AMBTENAREN

Er is een wettelijke regeling in voorbereiding, waarin bepalingen worden opgenomen over de gelding van grondrechten voor ambtenaren, aldus heeft minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken dezer dagen laten weten.

Bij het geven van gedragsregels voor de uitoefening van grondrechten door ambtenaren dient men een bevredigend evenwicht te vinden tussen twee soms uiteenlopende belangen. Het belang van de ambtenaar bij de onbelemmerde uitoefening van zijn grondrechten en het belang dat de overheid soms heeft bij een zekere terughoudendheid van de ambtenaar bij die uitoefening. Verder speelt hierbij een rol, dat een conflict tussen deze twee belangen zich in talloze, soms sterk van elkaar verschillende gestalten kan voordoen. Vrijwel ieder geval wordt gekenmerkt door eigen specifieke vragen en problemen.

Het geven van een algemene norm, die wel een duidelijk richtsnoer geeft voor de beoordeling van zich voordoende gevallen, maar tevens de nodige flexibiliteit heeft om op de verschillende gevallen te kunnen worden toegepast, lijkt de minister daarom de aangewezen oplossing.

Een niet onbelangrijk voordeel van een algemeen gestelde norm is, dat zij de beantwoording van de vraag: kan dit (nog) wel? primair bij de ambtenaar zelf legt. Deze is verantwoordelijk voor zijn beslissing iets te zeggen of te schrijven. Vanzelfsprekend kan hij van tevoren contact opnemen met de leiding van het dienstonderdeel, waartoe hij behoort. Dat mag er echter niet toe leiden, dat een klimaat ontstaat waarin van hem wordt verwacht dat hij voorgenomen publikaties of andere uitingen eerst aan de leiding voorlegt.

Op die wijze zou een vorm van preventief toezicht op de inhoud van meningsuitingen kunnen ontstaan, hetgeen de Grondwet uitdrukkelijk verbiedt. De leiding mag eerst achteraf de sancties opleggen waartoe zij krachtens het ambtenarenrecht bevoegd is. Desgewenst kan daarna aan de ambtenarenrechter worden gevraagd een eindoordeel uit te spreken.

In verband met wetgeving als hierboven bedoeld denkt de minister aan de norm, dat de ambtenaar zich dient te onthouden van het doen van uitingen en dergelijke, indien daardoor de goede functionering van het dienstonderdeel, waarvan hij deel

uitmaakt, of de goede vervulling van zijn functie zou worden verstoord, dan wel de indruk zou worden gewekt dat hij bij de uitoefening van zijn functie niet de daarvoor noodzakelijke objectiviteit in acht zal nemen.

ZAKELIJK

Het belang van deze norm is, dat deze een zakelijke toetsing eist van meningsuitingen en dergelijke op hun effect op het functioneren van de organisatie, waar betrokkene deel van uitmaakt.

Totdat deze wetgeving in werking zal zijn getreden gelden de thans bestaande voorschriften uit de rechtspositieregelingen voor ambtenaren. Voor de burgerlijke

rijksambtenaren valt hierbij te wijzen op artikel 50, eerste lid, van het A.R.A.R. (De ambtenaar is gehouden de plichten uit zijn ambt voortvloeiende, nauwgezet en ijverig te vervullen en zich te gedragen zoals een goed ambtenaar betaamt). Ter concretisering van deze bepaling is bij besluit van de Minister-President van 21 juli 1972 een aanwijzing over het ambtelijk optreden (extern) vastgesteld. Ook deze aanwijzing bevat als kern de norm omtrent het goed functioneren van het dienstonderdeel.

De aanwijzing draagt het karakter van een aanbeveling, een raadgeving. Zij geeft in algemene zin aan, hoe naar de mening van de regering de ambtenaar zich bij het doen van uitingen heeft te gedragen.

DEN HELDER STEUNT PROJECT IN ONTWIKKELINGSLAND

De heer S. Post (CHU) heeft het voor elkaar gekregen dat de gemeente Den Helder f 20.000 reserveert voor de ondersteuning van een project in een ontwikkelingsland. Op straat wordt hierover, is ons gebleken, met zeer gemengde gevoelens gedacht. Meestal echter verneemt men dat een gemeente zich met dergelijke zaken niet moet bemoeien, het Rijk trekt voor ontwikkelingshulp immers geld uit („En niet zo zuinig!”), en naar veler oordeel zelfs veel te veel. Maar de heer Post is enthousiast, hij gelooft in zijn initiatief, hoewel: „Ik was eigenlijk stomverwonderd dat het wat de gemeenteraad betreft kan doorgaan. Laten we eerlijk zijn, we zijn maar een kleine fractie en dan heb je de steun van andere fracties nodig”.

Hoe komt iemand nu op de gedachte om ook uit de gemeentelijke pot geld aan te wenden voor ontwikkelingshulp? In zijn algemene beschouwing zei de heer Post: „Het lijkt wel of in deze gemeente alles kan en aan alle verlangens kan worden voldaan!” Hij somde op: Subsidies en garanties, grote uitgaven op onderwijs- en welzijnsgebied en op sociale zorg, en hij vroeg zich af: „Kunnen we zo doorgaan? Wordt het niet tijd dat we ook in de gemeentelijke begroting een plaatsje inruimen voor degenen die het veel slechter hebben dan wie ook in Nederland?”

En zo is het gekomen. Gisteren onderstreepte de heer Post: „Ja toch? Voor alles is er geld, allemaal prachtig en ik gun het de burgerij van harte, maar het is toch goed om ook iets te doen voor anderen die het beroerd hebben?!” Zelf kwam hij op de gedachte en hij vond steun in de gezamenlijk CHU/KVP-fractie (werkgroep): „Zet het maar op papier, probeer het!”

VAN KAMPEN

Nu de gemeenteraad goedkeuring aan het voorstel heeft gehecht, heeft de heer Post contact opgenomen met de heer Anthony van Kampen, oud-Nieuwedieper, vermaard journalist en schrijver, die „overal” is geweest en graag heeft toegezegd aan de heer Post betreffende de keuze van een project advies uit te brengen. „De bedoeling is dat het geld gericht wordt besteed, zodat we weten waar het naartoe gaat en dat het dus niet ergens op de grote hoop terecht komt.

In de raad heb ik de naam Anthony van Kampen al genoemd. Toen ik hem belde was hij razendenthousiast, temeer omdat het plan uit zijn „oude stad” komt! Ik heb hem gezegd dat ikzelf denk aan bijvoorbeeld een schoolje of een operatiekamer die moet worden ingericht. 't Is wel niet zo'n groot bedrag f 20.000, maar in een ontwikkelingsland kun je er toch wel vrij veel meedoen!”

Het uittrekken van geld door een gemeente voor ontwikkelingshulp is geen landelijke primeur, het is elders eerder gebeurd. Wel dacht de heer Post dat Gedeputeerde Staten van Noord-Holland met een dergelijk initiatief nog niet zijn geconfronteerd. Dat betekent dat men heeft af te wachten of GS hun goedkeuring eraan hechten. Elders is het voorgekomen dat GS zeiden: „Akkoord, maar dan moet de burgerij in uw gemeente ook iets doen, iets organiseren, en er moet in de activiteit regelmaat zitten, niet worden volstaan met één keertje een bedrag(je)”, maar het is evenzeer vernomen dat GS elders zeiden:

„'t Is jullie geld, ga rustig je gang, je begroting is toch sluitend?”

POLITIEK

Intussen wordt „op straat” ook gehoord: „Snap je zo'n Post nou? Eerder stond hij volstrekt afwijzend tegenover elke wijze van hulpverlening aan een ander land”, en van PvdA-zijde schijnt te zijn opgemerkt: „Ik dacht toch dat u destijds niet zo enthousiast was voor de Wereldwinkel?!” Het is volgens de heer Post niet eerlijk om zulke dingen met elkaar te vergelijken. „Toentertijd was ik inderdaad nogal tegen de Wereldwinkel. Dat was destijds, ik moet er haastig aan toevoegen dat ik niet weet hoe het momenteel staat met de Wereldwinkel. Maar ik blijf er wel bij dat op geen enkele wijze moet worden gesteund waar men de hulp in de politieke sfeer trekt. Ik vond de Wereldwinkel erg links en eenzijdig gericht, en dan moet je je als gemeente afzijdig houden!

En verder zal men wel doelen op een interpellatie die ik heb gehouden naar aanleiding van een collecte voor de partij van Soares in Portugal. Ik vind dat een gemeentebestuur aan zoiets niet kan meedoen. dat is voor mij een principiële zaak. Ik ben niet tegen hulp als die hulp maar niet uit politieke overwegingen wordt gegeven. De mensen die nu dus over me praten als zou ik niet consequent zijn, die verwarren duidelijk twee zaken. En dat heb ik hierbij, met wat ik u heb verklaard, wel voldoende toegelicht, dacht ik”.

Nieuw maandblad „Natuur en Milieu”

Een nieuw maandblad „Natuur en milieu” is verschenen, een uitgave van de Stichting Natuur en Milieu te 's-Graveland. Tot dusver gaf deze stichting twee tijdschriften uit: „Natuur en landschap” en „Natuur en Milieuzorg”, die elk zes keer per jaar verschenen. Een belangrijk motief om over te gaan op een maandblad is de behoefte van de stichting meer „heet van de naald” te kunnen reageren op actuele gebeurtenissen.

In het nieuwe maandblad blijven de belangrijkste elementen van de oude tijdschriften behouden: studies op het gebied van natuur en milieu („Natuur en landschap”) en actie-ondersteuning van regionale milieugroepen („Natuur en Milieuzorg”). Het nieuwe blad voegt daaraan een derde aspect toe: analyses, reportages; interviews en commentaren over actuele milieuproblemen.

„Natuur en milieu” staat onder eindredactie van drs. Marijke M. A. Brunt en Vic Langenhoff. Het blad is gedrukt op kringlooppapier en komt van de persen van Drukkerij De Volharding te Amsterdam. Een abonnement op het maandblad kost f 25,- per jaar, losse nummers zijn verkrijgbaar voor f 4,-. Inlichtingen: Stichting Natuur en Milieu, Noordereinde 60 te 's-Graveland. Telefoon (035) 62004.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

januari 1977

BIJ HET BEGIN

De redactie van dit nieuwe blad, dat in de plaats treedt van *Gemeente & Gewest (KVP)*, *De Magistratuur (ARP)* en *Gemeentebestuur (CHU)*, stelt zich voor en verantwoordt zich.

BESTUURDERS AAN HET WOORD

Twee praktijkmensen geven in interviews hun mening over zaken waarmee zij dagelijks bezig zijn. Voor gedeputeerde Buijsert (Zuid-Holland) is dat de volkshuisvesting - nog steeds een harde noodzaak. Vandaar zijn pleidooi voor een nieuw vestigingsbeleid.

Wethouder Van Gils (Terheijden) spreekt zich uit voor decentralisatie van het woonwagengebied.

ASPECTEN VAN BESTUUR

Vier artikelen in dit nummer handelen over de vraag hoe het bestuur in deze tijd moet zijn ingericht. De zgn. territoriale decentralisatie binnen een gemeente komt aan de orde in bijdragen van E. J. Meijer, over de dorpsraad in Hooglanderveen (Amersfoort), en van Robbert van den Helm naar aanleiding van de decentralisatie in Rotterdam. Burgemeester Beelaerts van Blokland (Amstelveen) zet uiteen wat „complementair bestuur” kan betekenen voor de samenwerking tussen rijk, provincie en gemeente. Tenslotte een beschouwing van A. W. H. M. Jansen als reactie op het wetsontwerp tot instelling van een landelijke ombudsman.

RUBRIEKEN

Naast artikelen, commentaren en af en toe een interview bevat Bestuursforum een aantal rubrieken die regelmatig terugkeren, nl. een *Kroniek* (signalering van actuele gebeurtenissen, ontwikkelingen en opvattingen), een rubriek *Den Haag* (berichten over nieuwe wetgeving, Kamerdebatten, beschikkingen, enz.), *Vraag en antwoord*, en *Boeken en brochures*. Tenslotte verschijnt in dit blad het *Verenigingsnieuws* van het AR-Verband en de CH-Vereniging van gemeente- en provinciebestuurders.

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van

Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer. NS

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Ontwikkelingssamenwerking

De Nederlandse ontwikkelingshulp in 1977

door drs. D. J. Barreveld

In 1977 zal door Nederland aan ontwikkelingssamenwerking in totaal 3071,3 miljoen gulden worden uitgegeven. Met dit bedrag slaat Nederland in het ontwikkelingssamenwerkingsgebied een uitstekend figuur. Vergelijken we de Nederlandse bijdrage met die van de andere DAC landen dan krijgen we het volgende beeld (voor 1975):

andere westerse landen zijn nog ver van dit doel af. Dit doel werd bij de aanvang van het Tweede Ontwikkelingsdecennium op 24 oktober 1970, door de aanvaarding van resolutie 2626, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties te New York, aanvaard. Onder het BNP (Bruto Nationaal Produkt) verstaan we de som van alle in ons land in

	1975	
	miljoenen \$	als % van BNP
Australië	507	0,61
Oostenrijk	64	0,17
België	377	0,59
Canada	869	0,57
Denemarken	205	0,58
Finland	48	0,18
Frankrijk	2121	0,63
West-Duitsland	1691	0,40
Italië	183	0,11
Japan	1148	0,24
Nederland	603	0,75
Nieuw-Zeeland	66	0,52
Noorwegen	184	0,66
Zweden	566	0,82
Zwitserland	104	0,19
Verenigd Koninkrijk	863	0,38
Verenigde Staten	4007	0,27
Totaal DAC landen	13606	0,36

DAC is de afkorting van Development Assistance Committee, in feite een club van rijke Westerse landen die nauw samenwerken op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Men werkt in dit verband al zo'n 15 jaar samen.

Samen met Zweden is ons land dus het enige land dat de doelstelling, vastgelegd in de Strategie voor het tweede ontwikkelingsdecennium, heeft gehaald. De meeste

één jaar geproduceerde goederen; dit ter onderscheiding van het Nationaal Inkomen waaronder men de som van alle beloningen verstaat.

Voor 1976 bedraagt het aandeel van de ontwikkelingshulp in het BNP zelfs 1,25%. Dat het leeuwenaandeel van de ontwikkelingshulp van de westerse landen moet komen blijkt wel uit het volgende overzicht:

totale hulpstroom naar ontwikkelingslanden (in miljarden \$)

herkomst	1970	1971	1972	1973
DAC-bilateraal	13,89	15,61	16,91	20,97
Multilaterale instellingen	1,87	2,38	2,95	2,91
Communistische landen (bilateraal)	1,50	1,45	1,40	1,50
OPEC-landen, bilaterale officiële stroom	0,37	0,47	0,40	0,47

Met name de communistische landen slaan een bijzonder pover figuur. Deze landen baseren zich op het standpunt dat de oorzaak van de achtergebleven ontwikkeling van ontwikkelingslanden gezocht dient te worden in de „eeuwenlange gewetenloze uitbuiting”. De vroegere koloniale mogendheden hebben maar te zorgen voor herstel van het indertijd aangerichte kwaad.

De Nederlandse ontwikkelingshulp aan Cuba krijgt, in het licht van dit standpunt, ten opzichte van de enorme wapenleveranties door de communistische landen aan Cuba toch op zijn minst een bijzonder wrange bijmaak.

DE BEGROTING VOOR 1977

De regering is van mening dat het aanbeveling verdient om te streven naar een actieve

afdeling A (ODA)	begroting 1977 (in miljoenen)	%
1. Bilaterale projecten- en programmahulp	1067,3	34,4
2. Ontwikkelingsfinanciering via internationale org.	509,7	16,6
3. Directe hulp aan armsten	476,0	15,5
4. Voedselhulp	154,0	5,0
5. Medefinanciering projecten part. org. en vrijwilligersproj.	155,0	5,0
6. Onderzoek en onderwijsproj.	64,3	2,1
7. Bevordering nijverheid en export van ontwikkelingslanden	10,0	0,3
8. Hulp aan Ned. Antillen	155,0	5,0
Totaal afdeling A (ODA)	2591,3	84,4
Afdeling B (non-ODA)	480,0	15,6
Totaal	3071,3	100,0

ODA is de afkorting van Official Development Assistance. De ODA posten omvatten dus in feite de echte hulpverleningsactiviteiten, terwijl de non-ODA posten betrekking hebben op opvang en begeleiding buitenlandse werknemers, immigratie Surinamers, internationale apparaatskosten (VN, OESO), etc.

Medio november is deze begroting inmiddels zonder wijzigingen door de tweede kamer goedgekeurd. De belangrijkste poging tot verandering betrof het voorstel om

bijdrage van de Europeesche Gemeenschap aan de politieke en economische emancipatie van de derde wereld. Niet alleen is de EEG als economische macht van grote betekenis, de Gemeenschap is bijvoorbeeld ook de grootste importeur van grondstoffen. Het streven zal dan ook moeten zijn om tot een gemeenschappelijk beleid te komen.

De regering is, voor wat de aanwending van de hulp betreft, van mening dat deze primair gericht moet zijn op de allerarmsten in de samenleving. Het accent moet hierbij in de eerste plaats liggen op groepen in een land en niet op een land in z'n totaliteit. Er zal over de aanwending in een land dan ook met dit land een dialoog gevoerd moeten kunnen.

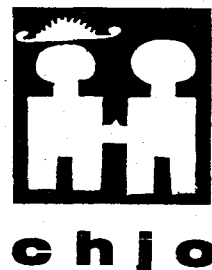
De relatie ontwikkelingssamenwerking en bedrijfsleven zal verder uitgebouwd dienen te worden. Het gaat hierbij niet alleen om de relatie in het kader van de uitvoering van hulpprogramma's, maar ook de rol van het bedrijfsleven als brenger van productieve sectoren in ontwikkelingslanden. Belangrijk is in dit verband de ophanden zijnde herstructurering van de FMO (Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden).

Onderstaande cijfers geven een beeld van de wijze waarop het voor 1977 begrote bedrag van f 3.071.300.000,- is verdeeld over de diverse categorieën van hulpverlening:

in het kader van het concentratiebeleid aan Cuba een bedrag van f 15.000.000,- te verstrekken. Een VVD notie om deze post te schrappen haalde het, ondanks de voltallige steun van de CHU, DS'70 en een aantal KVP-ers (waaronder fractie-leider Andriessen), net niet. In een volgend artikel zal een karakteristiek worden gegeven van het concentratie-land Cuba.

drs. D. J. Barreveld.

„EUROPA“-CONFERENTIE

De Europa-conferentie was een gezamenlijke conferentie van ARJOS en CHJO. Bij de voorbereiding ervan zijn de commissies buitenland van beide jongerenorganisaties nauw betrokken geweest. Op zaterdag 8 januari zaten we dan gezamenlijk bijeen om naar de referaten van de heren Berkhouwer, Van der Hek en Kruisinga te luisteren.

Eerste spreker was de heer Kruisinga. "Er is weinig gedaan aan het verdiepen van het inzicht in de zaak van de Europese éénheid", aldus de heer Kruisinga. Kort na de Tweede Wereld oorlog was de Europese éénheid een ideaal voor de mensen. Geleidelijk is dit idealisme weggeëbt. Toch is een gezamenlijk Europees beleid hard nodig t.a.v. de wereld buiten Europa. Hierop schetste de heer Kruisinga de diverse moeilijkheden bij het uitwerken van de Europese éénheid. Nodig is dat er een gezamenlijk buitenlands beleid komt. Dit is vooral gebleken t.a.v. de naleving van de accoorden van Helsinki (in Oost-Europa verharding der standpunten). Ook tegenover de Derde Wereld is éénheid nodig, met name wat betreft de ontwikkelingshulp. Het CDA-programma spreekt zich duidelijk uit tegen een Europese kernmacht. Om te komen tot een gezamenlijk economisch beleid is het

noodzakelijk dat er een monetaire unie tot stand komt. Concluderend merkte de heer Kruisinga op dat er sterke nadruk gelegd dient te worden op een grotere éénheid. Daartoe is een nieuwe ideële impuls nodig. De Europese verkiezingen kunnen hiervoor van groot belang zijn.

SYMPTOMATISCH

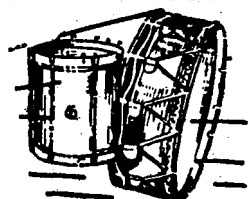
Hierna verliet de heer Kruisinga de zaal om zich elders in de Jaarbeurs naar de Unieraad te spoeden. Vervolgens kwam de heer Van der Hek (PvdA) aan het woord. Hij had in de stukken die ter voorbereiding op de conferentie aan de deelnemers waren toegezonden de parlementaire democratie gemist. Het verwaarlozen van dit aspect achtte hij Symptomatisch voor het denkklimaat rond de Europese éénheid. Hij merkte dit vooral bij christen-democraten. De verhouding van de Europese Gemeenschap tot de Derde Wereld is - volgens hem - voornamelijk bepaald door het eigen belang. Dit blijkt uit het associatie-beleid: de geassocieerde landen hebben er voordeel van, de niet geassocieerde duidelijk na-deel. Het Europese beleid heeft mondiale instellingen als I.M.F. en Wereldbank op de helling gezet, voornamelijk door toedoen van Frankrijk. Zaken van Vrede en Veiligheid en de Europese Kernmacht achtte de heer Van der Hek geen zaak van de E.E.G.,

maar een mondiaal probleem. Daarom kan dit ook niet aan de E.E.G. worden toevertrouwd. Ddaarna was het woord aan de heer Berkhouwer (VVD), die ons behalve de Europese melk nu ook de Europese postzegel en het Europese paspoort wilde verkopen. Volgens hem wordt het idee van het harmonisatie-model steeds sterker dan het idee van het konflikt-model. In heel de wereld groeit het inzicht dat men onderling van elkaar afhankelijk is (vgl. Jamini-olieprijzen). Daarom verzette hij zich tegen die mensen in Nederland die zo schermen met de nationale soevereiniteit. Na de toespraak van de heer Berkhouwer konden we de lunch (al dan niet met melk) gaan gebruiken. 's-Middags zaten we bij elkaar om in groepjes te discussiëren over hetgeen de sprekers ons verteld hadden. De vragen die hieruit nog overbleven, konden we in de plenaire discussie voorleggen aan de sprekers. Helaas was de heer Kruisinga verhinderd 's-middags bij ons aanwezig te zijn, omdat zijn aanwezigheid op de Unieraad dringend gewenst was. In zijn plaats was de heer De Koning namens het CDA aanwezig. De plenaire discussie bracht overigens weinig nieuws. De sprekers bleven hun stokpaardjes berijden.

De gehele conferentie overziend, kan ik van geen van de sprekers zeggen dat ze mij door hun bezieling voor de Europese zaak

enthousiast gemaakt hebben voor de Europese éénheid. Hoewel ik redelijk politiek geëngageerd meen te zijn, heb ik de neiging om (met een variant op Berkhouwer) te zeggen; "Europa moet", maar het is wel tegen heug en meug in.

Egbert Bluemink, secretaris CHJO.

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Unieke belangen op het Unesco-spel I

door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters, ARP-Tweede kamerlid

In een tweetal artikelen gaat mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters - die als Tweede-Kamerlid onlangs 14 dagen te Nairobi deel uitmaakte van de Nederlandse Unesco-delegatie - in op de sfeer en de resultaten van deze vijf weken durende Unesco-conferentie.

NAIROBI

Wie in politieke discussies over „Nairobi” spreekt, doelt daarmee meestal op de Unctad-conferentie. Het gaat dan over vraagstukken van nieuwe economische orde, een rechtvaardiger welvaartsverdeling, ontwikkelingsamenwerking, het fundamentele recht dat armen en hongerigen hebben op een bestaansminimum.

„Nairobi” is een begrip geworden, mee door de vele publiciteit die de Unctad heeft gekregen. Door voor- en nabeschouwingen, maar vooral ook door een constante informatie-stroom tijdens de conferentie zelf. Via bijdragen van Nederlandse journalisten hebben we de ontwikkelingen, spanningen en beslissingen van het congres kunnen meebeleven.

NAIROBI-UNESCO

Zal „Nairobi” ook op andere wijze een begrip worden in Nederland, na de vijf weken durende Unesco-conferentie, die daar zojuist is gehouden? Daar is niet veel kans op. De ups en downs van de conferentie zijn nauwelijks tot Nederland doorgedrongen. De summier berichten die in onze pers zijn verschenen, zijn niet door Nederlandse journalisten zelf opgehaald, de sfeer proevend, de spanningen overdragend.

BELANGRIJK?

Zijn de Unesco-thema's niet belangrijk? Laat een ieder zelf oordelen. Het gaat om onderwijs, wetenschappen, cultuur, communicatie. Deels zijn dat zaken van een andere orde dan markt- en prijsbeleid en een rechtvaardig economisch bestel, hoewel er ook raakvlakken zijn.

Toch is het de vraag wat ten slotte dieper ingrijpt in de ontwikkeling van de wereldsamenleving: een verandering van de economische orde of een verandering in opvattingen, waarden, gedragspatronen, cultuuruitingen en communicatiemogelijkheden. Daarachter verbergt zich namelijk een immense immateriële strijd.

Een strijd tussen verschillende filosofieën en ideologieën. Een strijd ook tussen staatsbemoeiing en de vrijheid van de burger - tussen geestelijke vrijheid, gegarandeerd in grondrechten en grondwetten en de subtiële, soms zelfs grove pogingen van overheden om die vrijheden te beïnvloeden en te begrenzen en daarmee om zeep te helpen. Men zou kunnen zeggen dat Unctad-Nairobi zich vooral met de materiële ontwikkeling van landen, volken, mensen heeft beziggehouden en Unesco-Nairobi met de immateriële ontwikkeling. Beide zijn van grote betekenis - de laatste zeker niet minder dan de eerste!

TWEE LIJNEN

Er stonden juist ditmaal unieke belangen op het Unesco-spel. Reeds tevoren werd voorspeld dat deze 19de conferentie wel eens de belangrijkste Unesco-vergadering zou kunnen worden die ooit werd gehouden. We kunnen daarbij een tweetal hoofdlijnen onderscheiden. Ten eerste wordt de Unesco bedreigd door steeds sterkere politisering, zoals dat in zoveel V.N.-organen vandaag het geval is. Kan Nairobi daar een halt aan toeroepen of niet. Ten tweede stellen sommige landen bij belangrijke Unesco-onderwerpen zulke ingrijpende veranderingen voor, dat er een ongewenste koerswijziging dreigt, die hier en daar ook reeds werkelijkheid wordt.

POLITISERING

Reeds twee jaar geleden te Parijs werd de Unesco-conferentie in de politieke sfeer getrokken. Vraagstukken van algemeen politieke aard, eigen politieke problemen en verlangens van leden-landen behoren in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties thuis en niet in de speciale organen. In de Unesco gaat het over vraagstukken van onderwijs, scholing en vorming, van volwassenen-onderwijs en permanente educatie, van belangrijk wetenschappelijk onderzoek, het behoud van culturele verscheidenheid, het verbeteren van communicatie-structuren.

De Unesco-debatten raken ook de vragen van nieuwe economische orde, de technologische ontwikkeling in haar sociale en culturele context.

Het gaat om het bevorderen van situaties waarin mensen, ja gehele volken kunnen kiezen voor een eigen ontwikkeling - in overeenstemming met eigen concepties, doelstellingen, ideeën, waarden, wereldvisies; zoals minister Van Kemenade het namens Nederland uitdrukte.

Daarbij is onbeperkte vrijheid van meningsuiting een essentiële voorwaarde, als hoeksteen van een vrije en democratische samenleving. „Politiseren” in Unesco-verband is niet verkeerd, zolang dit beperkt blijft tot het discussiëren over de politieke en ideologische aspecten van educatief, wetenschappelijk, cultureel en communicatief beleid, zo stelde de Nederlandse minister. Een dergelijke discussie is belangrijk en ook legitiem in de Unesco. Men zou zelfs kunnen zeggen dat als men zou nalaten deze politieke en ideologische aspecten van de Unesco te bediscussiëren, men een organisatie zou creëren met een puur technocratisch karakter.

Een andere vorm van „politiseren” wekt echter bezorgdheid: het gebruik van bepaalde onderwerpen op het terrein van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie, uitsluitend en alleen voor niet tot de zaak behorende, politieke doeleinden. Deze vorm van „politiseren” wordt door Nederland verworpen.

EFFECT OP DE DELEGATIE

Het gesignaleerde politiseringsproces in de Unesco gaat niet aan de Nederlandse delegatie voorbij. Tot nu toe waren de discussies vooral onderwijskundig gekleurd, werden de vraagstukken bezien met ogen van wetenschap of cultuur. Nu gaan de internationale politieke situaties duidelijk meespelen in de meningsvorming en ook in de besluitvorming. Steeds duidelijker wordt het accent dat „buitenlandse zaken” gaat aanbrengen in de Nederlandse standpuntbepaling. Het wordt bijv. belangrijk zoveel mogelijk met „de negen” op één toer te komen of te blijven en de verhouding van Nederland tot de indiener van een resolutie weegt soms sterk mee. In de delegatie ontstaan daardoor af en toe wel spanningen. Het is de vraag in hoeverre de geschetste ontwikkeling gewenst is.

EEN CONCREET GEVAL

Een voorbeeld. Er ontstond een brede discussie over de NGO's, de niet-gouvernementele organisaties die op Unesco-terreinen zich bewegen en voor bepaalde activiteiten subsidie ontvangen of met de Unesco contracten afsluiten. Elke particuliere organisatie die met de Unesco in zee wil, moet achter de con-

stitutie staan, achter de bedoelingen van de Unesco. In Nairobi komt Cuba met het voorstel de NGO's te verplichten zich bovendien achter alle uitspraken, alle resoluties van de Unesco te stellen. Wat zal dat betekenen als de Unesco in de toekomst misschien ook tot zwaar geladen politieke uitspraken komt? En afgezien daarvan - moet een internationaal orgaan als de Unesco aan zelfstandige organisaties inhoud-

lijke voorwaarden stellen? Nederland heeft daartegen duidelijk „nee” gezegd. Een dergelijke voorwaarde zou immers een grote bedreiging betekenen voor de autonomie van de NGO's.

Tegelijkertijd heeft ook China een resolutie ingediend. De Verenigde Naties hebben enige jaren geleden gekozen voor China tegenover Taiwan. China stelt voor dat nu ook in alle V.N.-organen alle relaties verboden moeten worden met Taiwan. Dat betekent dat ook aan de NGO's als voorwaarde moet worden voorgehouden dat zij geen enkel contact mogen hebben met de „Chiang-Kai-Sjek-clique”, niet internationaal en ook niet via regionale of nationale kanalen. Op dit moment ontstaat een discussie in de Nederlandse delegatie.

Benadert men de zaak met het oog op de NGO's, dan zeg je onmiddellijk nee tegen het Chinees voorstel. Ook nu is het immers weer het stellen van een voorwaarde aan autonome organen. In de NGO's zal men zelf wel uitmaken met wie men contact wil hebben en met wie niet. Benadert men de zaak vanuit de buitenlandse-zaken-invalshoek, dan wordt het belangrijk de goede relatie met China niet te verstoren en op z'n minst betekent dat onthouding van stemming. Frankrijk en België stemmen zelfs voor de Chinese resolutie, zij het dat ze met een stemverklaring deze bijzonder positieve opstelling weer wat afzwakken. Nederland kiest tenslotte toch voor tegenstemmen op het cruciale onderdeel van de resolutie en valt daarmee wel uit de EEG-boot.

Tenslotte onthoudt Nederland zich bij het stemmen over de gehele resolutie. „Het was een keuze tussen de koopman en de dominee” schertste een delegatielid. Het is de vraag of deze vergelijking de discussie geheel typeert, maar een aanwijding is het wel.

DONATEURS-ACTIE CHJO 1977

Een nieuw jaar met goede voornemens? Als de derde januari-week dáár is, blijft wellicht een gewillige geest, doch zwakte van ander materiaal. Het CHJO-bestuur echter bruist over van activiteiten; daarin zijn mijlpalen op de kalender slechts kilometerpaaltjes op onze snelle rit om nog veel onbekend en onontgonnen land te leren kennen en benutten.

In vorige „Nederlanders” gaven we u al diverse overzichten van onze activiteiten. Ontbreekt het ons daarbij niet aan enthousiasme, wel echter aan mankracht en spankracht in het financiële. Wij doen daarom ook een dringend beroep op de gehele CHU ons juist nu te steunen door de eerdergenoemde gewillige geest het zwakke giroboek te laten hanteren en donateur te worden van onze jongerenorganisatie. Mocht u nog niet voldoende overtuigd zijn, hier dan wat fundamentele argumenten:

a. Op dit moment wordt er hard gewerkt

aan federatie- en fusieplannen voor een christen democratische jongerenorganisatie. Het is van belang dat in het voórsortevak hiervan de CHJO een numeriek en financieel sterke positie heeft.

b. Wij worden gesubsidieerd door CRM, doch een eigen deel in de sterk toegenomen kosten is essentieel. Dat deel is slechts schrapend bijeen te garen. Ruimte geeft hier veel adem.

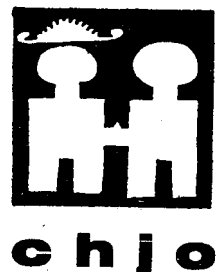
c. Nieuwe groepen zijn zojuist opgericht, Overijssel-Oost, Utrecht en binnenkort volgen nog andere. Startkosten per lid zijn hier hoger dan bij het „oude bestand”. Argumenten te over. Wij houden u via „De Nederlander” goed op de hoogte. U bent, met alle jongeren en allen die jong van harte zijn welkom bij al onze activiteiten! Daarom nog slechts twee dingen: ons „bij voorbaat dank” en... ons gironummer: 200450 t.n.v. Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO.

Jan van den Assem
vice-voorzitter CHJO.

AGENDA VAN CHJO

Het CHJO-bestuur heeft al geruime tijd het voornemen gehad een conferentie te organiseren met het oog op de verkiezingen. Wij hadden gedacht minister Van Agt, de lijsttrekker van het CDA, te vragen hiervoor te komen spreken. Nu de besprekingen over een federatief CDJA in een vergevorderd stadium zijn, leek het wenselijk deze conferentie de eerste manifestatie van het CDA te laten zijn.

Helaas hebben wij tot nu toe geen zekerheid of minister Van Agt bereid is in april (of eventueel in de eerste helft van mei) voor ons te komen spreken. Uiteraard hoort u dat zo spoedig mogelijk van ons. Thema van de conferentie zal zijn: „Hoofdlijnen van een christen-democratisch beleid 1977-1981”.

CHJO, afdeling Den Ham, vergadering 17 februari a.s. om 20.00 uur in restaurant Daggert, Dorpsstraat, Den Ham. Onderwerp: „Wat stemmen we bij de komende Tweede Kamerverkiezingen?”. Inleider: L. P. Heukels. Contact-adres: Grotestraat 47, Den Ham (O.).

Voorlopige terugblik op half jaar Nederlandse EG-voorzitterschap

Het is Nederland redelijk gelukt om in de Ministerraad van de EG, in de Europese Politieke Samenwerking en talrijke andere communautaire instellingen die het in het afgelopen halfjaar heeft gepresideerd, op te treden als een energiek voorzitter, die de nodige fantasie toonde om tot compromissen te komen. Maar, zo zegt men in gezaghebbende kringen in Den Haag, er is een verschil tussen een succesvol voorzitter zijn en succes hebben: het voorzitterschap kan geslaagd zijn, zonder dat de resultaten van dit voorzitterschap zo geslaagd zijn.

Minister Van der Stoep, staatssecretaris Brinkhorst, premier Den Uyl en alle andere ministers die één of meer malen de zogenoemde vakronden hebben voorgezeten, hadden in juli, toen het voorzitterschap in Nederlandse handen kwam, geen al te hoge verwachtingen. Zij hebben geprobeerd realistisch te zijn, te zien op welke terreinen voortgang mogelijk zou zijn en waar door Nederlandse initiatieven iets in beweging zou kunnen worden gebracht. Er is, zo meent men in Den Haag, wel iets bereikt, zij het dan op gebieden die weinig

tot de publieke opinie spreken. Maar men is duidelijk teleurgesteld dat het plan-Duisenberg - dat overigens al van vóór het Nederlandse voorzitterschap dateerde en dat beoogde een grotere mate van eenheid te brengen in het monetaire beleid - niet van de grond is gekomen, zoals tijdens de topconferentie van eind november in Den Haag is gebleken.

Indien geen voortgang wordt gemaakt op de weg naar een economische en monetaire unie zullen de moeilijkheden blijven voortduren. Dit uitblijven van voortgang is naar Nederlandse opvatting niet alleen maar een gevolg van de slechte economische omstandigheden waarin tal van EG-landen verkeren.

Als de overige EG-landen zelfs niet bereid zijn het plan-Duisenberg te aanvaarden, dan ziet men in Den Haag niet goed hoe iets kan worden gedaan om de werkloosheid doeltreffend te bestrijden en een verder uiteendrijven van de economie der lidstaten te voorkomen.

Men beklagt de Britten, die per 1 januari het voorzitterschap van Nederland overgenomen hebben, en niet alleen omdat het

voorzitterschap van de EG elk halfjaar moeilijker schijnt te worden. Engeland is namelijk bijzonder nauw betrokken bij de problemen van het visserijbeleid - een binnenlands-politiek geladen kwestie in het Verenigd Koninkrijk - zodat de Britse positie in conflict kan komen met het voorzitterschap.

De stemming in de Ministerraad van de EG is de laatste tijd goed te noemen, maar, maar elk land heeft te kampen met nationale problemen en Nederland heeft het afgelopen halfjaar gemerkt dat de voorzitter om iets te kunnen bereiken afhankelijk is van de goodwill van zijn partners.

De Europese Commissie, zo meent men in Den Haag, zou nog meer dan reeds gebeurt, nauwe contacten moeten onderhouden met de negen hoofdsteden, teneinde oplossingen voor te bereiden (en zo de taak van het voorzitterschap te verlichten).

Gezien de moeilijkheden, in de eerste plaats over het visserijbeleid, maar ook over de zogenoemde monetaire compenserende bedragen (heffingen en restituties bij

in- en uitvoer van landbouwproducten tussen EG-landen om de gevolgen van re- en devaluaties voor de gemeenschappelijke landbouwmarkt tegen te gaan) - twee zaken die de Engelse belangen ten nauwste raken - vreest men in Den Haag dat het begin van het Engelse voorzitterschap verre van gemakkelijk zal zijn. (anp)

ENKELE RESULTATEN.

In het afgelopen halfjaar werden verschillende besluiten genomen. De belangrijkste, voorzover zij de structuur van de integratie betreffen, waren onder andere:

Intern beleid: het zetelstal per lidstaat voor het direct te kiezen Europese Parlement; een aanzet tot een gemeenschappelijk energie- en transportbeleid; richtlijn procedures voor overheidsopdrachten; btw-grondslag ten behoeve van eigen middelen van de Gemeenschap; ontslagprocedures bij fusie van ondernemingen; onderwijsresolutie (afstemming beroepsopleiding op toekomstig werk); tweede actieprogramma voor milieubescherming; Rijnverdrag.

Extern beleid: overeenkomst met Egypte, Jordanië en Syrië in het kader van het globale Middellandse Zee-beleid; begin van onderhandelingen over toetreding van Griekenland; uitbreiding van de betrekkingen met Joegoslavië; uitbreiding van het algemeen preferentieel stelsel ten behoeve van ontwikkelingslanden; instelling van een 200-mijlszone voor de visserij.

Waar en wanneer spreken CHU-politici?

Tilburg: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Chinees-Indisch Restaurant „Lotus” in Tilburg op 27 januari 1977 om 20.00 uur voor de Vrouwenbeweging van het NKV. **Zutphen:** mevrouw J. R. H. May-Weggen op 27 januari 1977 om 20.15 uur in de Gereformeerde Kerk te Zutphen voor het KVG.

Steenbergen: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers op 27 januari 1977 te Steenbergen ('s middags).

Wageningen: L. A. M. de Bekker op 27 januari 1977 om 15.30 uur voor de Landelijke Organisatie Selekteurs te Wageningen.

Hillegom: F. G. v. d. Gun op 27 januari om 20.00 uur in het Wapen van Friesland te Hillegom voor de Sociale Ontwikkelingskring.

Breda: mevrouw G. M. P. Cornelissen op 27 januari 1977 om 20.15 uur in Huize „Louise” te Breda (politieke scholings cursus).

Aalsmeer: F. Borgman op 27 januari 1977 in Aalsmeer voor de Chr. Geref. Mannenvereniging.

Vaals: drs. H. A. C. M. Notenboom op 21 januari 1977 om 20.00 uur in het Cultureel Centrum te Vaals.

Polsbroek: M. W. Schakel op 28 januari 1977 in Polsbroek.

Ruurlo: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers op 31 januari 1977 in Ruurlo voor de Vrouwen van de Land- en Tuinbouwbond. **Zaltbommel:** mevrouw A. M. van de Werff-Terpstra en mr. J. N. Scholten om 20.00 uur in het parochiehuis, Oliestraat 24 te Zaltbommel voor CDA-verband Zaltbommel.

Ede: mevrouw J. G. Kraayeveld op 31 januari 1977 in Ede voor de NCVB.

Drente: Op 31 januari 1977 Werkbezoek CDA-kamerleden.

Maastricht: mevrouw A. H. S. M. Lückers op 31 januari 1977 in Maastricht voor de ZONTA.

Heemstede: J. de Vries op 31 januari 1977 om 20.00 uur in de Burgerzaal van het Raadhuis te Heemstede (politieke scholingscursus).

Sneek: dr. E. Bleumink op 31 januari 1977 te Sneek (politieke scholingscursus).

Achtkarspelen: S. Faber op 31 januari 1977 in Achtkarspelen.

Goes: drs. H. Eversdijk op 31 januari 1977 in Goes.

Winterswijk: mevrouw J. R. H. May-Weggen op 1 februari voor de Verpleegsterschool te Winterswijk.

Utrecht: F. G. v. d. Gun op 31 januari 1977 om 20.00 uur voor de Jongeren Europese Beweging in Utrecht.

Hillegom: J. van Elsen op 1 februari 1977 om 20.00 uur in Hotel Zomerzorg te Hillegom voor het CDA Hillegom.

Soest: F. G. v. d. Gun op 2 februari 1977 voor de JOVD te Soest.

Leeuwarden: prof. dr. J. W. van Hulst in de Curioskerk te Leeuwarden op 3 februari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Leeuwarden.

Maassluis: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers op 3 februari 1977 voor het CDA-Maassluis.

Breda: R. Harkema op 3 februari 1977 om 20.15 uur in Huize „Louise” te Breda (politieke scholings cursus).

Weesp: mevrouw J. G. Kraayeveld in Weesp op 4 februari 1977.

Bolsward: J. van Houwelingen te Bolsward op 4 februari 1977.

Diever: H. Wisselin voor het CDA-Diever op 4 februari 1977.

Den Bosch: Th. M. Hazekamp op 7 februari 1977 in Kring Den Bosch voor het Midden- en Kleinbedrijf.

Rijnsburg: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers op 7 februari 1977 om 20.00 uur in de Immanuelkerk te Rijnsburg voor het CDA-Rijnsburg.

Zoeterwoude: P. J. A. v. d. Sanden in „Donbosco” te Zoeterwoude op 7 februari 1977 om 21.00 uur voor de LTB-Zoeterwoude.

Losser: S. C. Weijers op 7 februari 1977 te Losser (politieke scholingscursus).

Grave: W. J. Vergeer op 8 februari 1977 om 20.00 uur in het Oranje Hotel te Grave voor het CDA-Grave.

Helden: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers op 9 februari 1977 te Helden.

Wogmeer: P. Meinema in zaal „Homan” te Wogmeer-Hensbroek op 10 februari 1977 om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwenwengilde.

Hazerswoude: dr. A. Veerman op 10 februari 1977 om 20.00 uur in de Geref. Kerk te Hazerswoude voor het CDA-Hazerswoude.

Arnhem: drs. H. Eversdijk op 10 februari 1977 te Arnhem.

Makkum: mevrouw M. A. H. Andela-Bauer op 10 februari 1977 in Makkum.

Amersfoort: mevrouw J. G. Kraayeveld op 10 februari 1977 in Amersfoort (politieke scholingscursus).

Ameland: drs. W. K. N. Schmelzer op 11 februari in zaal „De Boeg” op Ameland voor het CDA-Ameland.

Zijderveld: M. W. Schakel op 11 februari 1977 in Zijderveld.

Schajk: mevrouw G. M. P. Cornelissen op 11 februari 1977 om 20.00 uur in het Dorpshuis te Schajk voor het CDA-Schajk.

Zwolle: H. Wisselink op 12 februari 1977 in Zwolle.

Gelderland: Op 14 februari 1977 Werkbezoek CDA-kamerleden.

Nijverdal: J. van Houwelingen op 14 februari 1977 in Nijverdal.

Heiloo: mevrouw J. G. Kraayeveld op 14 februari 1977 te Heiloo.

Deventer: drs. R. F. M. Lubbers in „Het Open Hof” te Deventer op 14 februari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Deventer.

Utrecht: Th. M. Hazekamp op 14 februari 1977 om 20.00 uur in het Marcuscentrum in Utrecht Hoograven voor de Nederlandse Vrouwenraad stad Utrecht (politieke scholingscursus).

Middenmeer: drs. K. de Jong Ozn, op 14 februari 1977 om 20.00 uur in de „Oude Beurs” te Middenmeer voor het CDA Wieringermeer.

Dantumadeel: drs. B. Beumer op 14 februari 1977 om 19.45 uur in Dorpshuis „De Pipegaal” te Broeksterwoude voor de AR-kiesvereniging Dantumadeel.

Oisterwijk: drs. W. K. N. Schmelzer op 15 februari 1977 om 20.15 uur in de „Dorps-herberg” te Oisterwijk voor het CDA-Oisterwijk.

Gemeenten en ruimtelijke ordening

Op een dezer dagen gehouden vergadering van de afdeling Zuid-Holland van de vereniging van CH-leden van gemeente- en provinciebesturen hield de heer D. Rijnders, oud-burgemeester van Amstelveen, lid van de Eerste Kamer voor de C.H.U., vice-voorzitter van de Raad voor de Ruimtelijke Ordening en voorzitter van de stuurgroep-Verstedelingsnota, een zeer deskundige - inleiding over „De gemeenten en de ruimtelijke ordening”.

Tal van aspecten rond deze materie kregen, ook in de gedachtenwisseling, waarvan velen gebruik maakten, aandacht. Wij noemen:

- de regeringsnota's over de ruimtelijke ordening;

- de te treffen gemeenschapsvoorzieningen, waarbij niet alleen de rentabiliteit een rol behoort te spelen (voorbeeld: Onvoldoende ontsluiting van de gemeente Emmen. Zweden kent in dit opzicht een beter, vollediger, beleid.);

- de stadsvernieuwing en -verkrotting (geeft vaak grote problemen en spanningen: oude woninghuur plm f 100,-, nieuwe woninghuur circa f 400,- per maand);

- de inbreng vanuit „de participatie”;

- de meerjarenplanningen en -begrotingen (zijn steeds meer nodig en vinden bij de overheidsbesturen voortdurend ruimer aandacht);

- het complementair bestuur en (de noodzaak van) de zwaardere coördinatie;

- de consequenties van het feit dat geen enkele gemeente gelijk is (zoals vroeger

wel vaak het geval was); de enorme variaties (groei- en niet-groeiemeenten, enz.) maakt uniforme behandeling niet langer mogelijk, in verband waarmee een andere verdeling van de middelen van het gemeentefonds onvermijdelijk is;

- decentralisatie van bestuur (naar de provincies);

- herzien budget-behandeling is vereist, op basis van vijfjaren-planningen, om in de gegeven tijdsomstandigheden op verantwoord wijze te kunnen handelen;

- de bouw-lokatie (moeilijke zaak. Wat is de behoefte? Er ontstaan spanningsvelden);

- spreiding van de bedrijven (laat veel te wensen over);

- de procedures Wet ruimtelijke ordening bij de gemeenten (bijzonder lange tijdsduur: minimaal 4 jaar);

- de zwakte van het openbaar bestuur (is vaak: de „vlucht” in visies en het weinig operationeel maken ervan);

- het belangrijkste beleidsuitgangspunt is het voortdurend inhoud geven aan het besef dat het om mensen gaat;

- Het zich manifesterende slechte bestuur in de grote steden is in grote mate het gevolg van onvoldoende visie in het verleden;

- in het te voeren beleid niet te veel letten op historisch gegroeide gemeentegrenzen, maar meer oog hebben voor de verlangens van economische eenheden;

- bestuurs-decentralisatie in de grote stad verdient veel meer aandacht en inhoud te krijgen dan tot nu toe het geval is;

- de komende nota „Verkeer en Vervoer” is uiterst belangrijk (Goed lezen en commentaar leveren vanuit provinciaal en gemeentebestuur);

- de laatste jaren zijn veel nota's geproduceerd, maar door te vergaande koppelingen blijven dringend nodige uitspraken vaak te lang uit;

- er zijn teveel rijksbijdrageregelingen, die niet zijn gestoeld op een-formele-wet;

- van „bovenaf” is er een te sterke maatschappij-beïnvloeding en bevoogding (Gevaarlijke ontwikkeling, die „de burger” niet aanspreekt en leidt tot een onverschillige opstelling/houding).

TOT 140% HYPOTHEEK

Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.

Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.

Advies en bemiddeling onroerend goed.

HUIZEN te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje.

Drs. J. A. Uding & Partners

Financ. adv. en vastgoed consultants.

v. Maerlantlaan 7 - Amersfoort.

033-17647.

Voor uw belangstelling ontvangen tijdens de ziekte en bij het overlijden van onze beste vader, grootvader, broer, zwager, oom en huisgenoot

DIRK DE KLERK

betuigen wij onze hartelijke dank.

H. C. Engelen-de Klerk
N. H. Engelen
en kinderen
Fam. de Klerk
Fam. Gerritsen
J. M. Reijmen

Zetten, januari 1977.

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330

TUINAANLEG

BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
**GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.**

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en
- afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

KOCH

Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

ALLE ZWARE TRANSPORTEN

EXPEDITIE- EN TRANSPORTBEDRIJF
Fa. M. Bouw & Zonen
VETKAMP 94 - NIJKERK
Tel. (03498) 1355

GEREGELDE LINDIENSTEN
DOOR GEHEEL NEDERLAND

BOUW- EN AANNEMERSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstr. 64, tel. 01719-2100-1831
Oude Zeeweg 33, tel. 01719-4500
NOORDWIJK.

Het Bestuur van de Provinciale Persvereniging voor Friesland - uitgeefster van het Friesch Dagblad - gevestigd te Leeuwarden, roept sollicitanten op voor de per 1 juli 1977 vakant komende functie van

Hoofdredacteur van het Friesch Dagblad

Voor deze betrekking kunnen gegadigden in aanmerking komen, die:

- van harte instemmen met grondslag en doelstelling van de krant als Christelijk-nationaal dagblad;
- de capaciteiten bezitten om inspirerend en stimulerend leiding te geven aan de redactie van het blad en vanuit een brede achtergrond artikelen te schrijven over de maatschappelijke, politieke en sociale vragen, die aan de orde zijn;
- Friesland kennen en belangstelling hebben voor zijn taal en cultuur.

In eerste aanleg wordt voor de vervulling van deze vakature gedacht aan iemand, die deze functie als een volledige betrekking zal aanvaarden. In overleg zal het echter mogelijk zijn regelingen te treffen, die ruimte laten voor combinatie met andere werkzaamheden. Eventueel kan een meerhoofdige hoofdredactie worden gevormd. Er kunnen voldoende overgangsregelingen (w.o. tijd voor inwerken) worden getroffen.

Het salaris kan in overleg en in overeenstemming met het belang van de functie worden bepaald. Voor deze functie zullen de pensioen- en andere sociale voorzieningen van de c.a.o. voor Dagbladjournalisten geldend zijn.

Uitgeverij en Drukkerij Friesch Dagblad hebben zich in de laatste jaren ontwikkeld tot een gezond en modern ingericht bedrijf.

Nadere informatie worden aan belangstellenden gaarne verstrekt door de tegenwoordige hoofdredacteur, de heer H. Algra (tel. 05100-26668) of de directeur, de heer R. Boomgaardt (tel. 05100-38765, of thuis 23080).

Sollicitaties, die uiteraard vertrouwelijk zullen worden behandeld, dienen binnen twee weken na de plaatsing van deze advertentie te worden ingezonden bij de voorzitter van de Persvereniging, de heer R. R. Kok, Moleneind 73, Drachten.

Maaskant

Maaskant
WINKEIGATERIJ KREKCHTEN

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt.Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

En een gesloten verspreidings-geheel voor de
West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

De Barneveldse Krant	Lunters Nieuwsblad
De Woudenberger/ Scherpenzeelse krant	Bennekoms Nieuwsblad
De Stad Nijkerk	Veldhuizen (weekblad voor nieuw Ede)
De Leusder Krant	Hoewelakens nieuws- en advertentieblad
De Stad Amersfoort	De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.
Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukkerij/Handeldrukkerij
Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

BOUWBEDRIJF

P. HULSBOS Jzn. b B.V.

Venneperweg 873 - Nieuw Venneper.

NIEUW VENNEP - Telefoon 02526-2277

ABBENES - Telefoon 02524-226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS

BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Verkiezingsmotto CDA: Samen verantwoordelijk

Het verkiezingsmotto van het CDA is „Samen verantwoordelijk”. Dit heeft de lijsttrekker van het CDA, minister Van Agt vorige week zaterdagavond meegedeeld in zijn commentaar op het verloop van de congressen van PvdA en PPR. „Samen verantwoordelijk, dat betekent dat je moet doen wat je kunt in redelijkheid om samen te werken met anderen, ook met anderen, die wat overspannen eisen stellen”, aldus minister Van Agt.

De congressen van PvdA en PPR keurden een samenwerkingsresolutie goed. Daarin staat, dat de beide partijen voor de verkiezingen een regeerakkoord zullen sluiten.

Ook staat er in, dat de progressieve partijen na de verkiezingen met andere partijen, in casu het CDA, zullen samenwerken, als PvdA en PPR minstens evenveel kamerzetels behalen als zij thans hebben. In het dan de te vormen kabinet willen de progressieven minstens acht progressieve bewindslieden, waaronder drs. Den Uyl als minister-president. Er zou dan plaats zijn voor acht christen-democratische bewindslieden.

GEEN INTENTIEVERKLARING

Minister Van Agt zei in zijn commentaar, dat over het regeerakkoord heel goed te praten valt. Maar thans, aldus de lijsttrekker van het CDA, legt het CDA geen intentieverklaring aan PvdA en PPR, de beide akkoordpartijen, af.

GEEN GOEDE ZAAK

CDA-voorzitter Steenkamp zei in zijn commentaar, dat hij drie positieve punten zag in het verloop van de beide congressen. „Punt een: de anti-CDA-moties zijn met grote meerderheid verworpen. Punt twee: de PvdA is voor de verdwazing van de PPR niet door de knieën gegaan. Punt drie: len van den Heuvel en Joop den Uyl hebben naar mijn mening duidelijk een opening gelaten naar het CDA”, aldus Steenkamp. Hij vindt de samenwerkingsresolutie geen goede zaak. Zijn redenen zijn: de PvdA zegt: als we achteruit gaan of een minderheid vormen dan doen we niet mee. Ik vind dat je dat in Nederland niet kunt zeggen. Want in onze democratie regeer je in coalities. Daar moet je je verantwoordelijkheid niet ontlopen. Dan moet je bereid zijn mee te

doen, aldus de voorzitter van het CDA. Hij acht het voorts niet juist, dat de VVD zo absoluut is uitgesloten, en dat nu al zonder dat de verkiezingsuitslag bekend is, vastgehouden wordt aan de 8 - 8 verhouding.

Zijn commentaar samenvattend zei Steenkamp, dat de samenwerkingsresolutie van PvdA/PPR minder slecht is dan hij eerst was. „Er is meer gewijzigd dan alleen maar de verpakking. Maar ik geloof dat het beter is om nu eerst maar af te wachten wat er op woensdag 25 mei, de verkiezingsdag, gebeurt”.

NIET TRAPPELEN

CHU-fractievoorzitter Kruisinga zei in zijn commentaar, dat de christen-democraten nooit hebben staan trappelen bij de samenwerkingsresolutie. „Die resolutie is slecht en verwerpelijk”, aldus dr. Kruisinga. Hij zette zich af tegen de zogenaamde meerderheidsstrategie, die hij uitlegde als een eis van de PvdA om, hoe de verkiezingen ook uitpakken, een meerderheid in het kabinet te behouden. „Daarvoor voelt het CDA niets. Ook een minimumprogramma is voor het CDA geen

aantrekkelijke zaak. Afgezien van het ultimatieve karakter van een dergelijke program komt er vaak weinig van terecht”, aldus dr. Kruisinga.

Ten aanzien van de belangrijke hervormingsvoorstellen schaarde Kruisinga zich achter de mening van zijn anti-revolutionaire collega Aantjes, volgens wie de Partij van de Arbeid ten opzichte van het CDA zo'n beetje de positie inneemt van eisende partij tegenover gedaagde. Zo mag een samenwerkingssituatie niet zijn, de CH-fractievoorzitter kondigde aan dat het CDA zal proberen in de wetsontwerpen inzake de ondernemingsraden, de grondpolitiek en de vermogensaanwasdeling wijzigingen aan te brengen. Bij de nieuwe investeringsrekening plaatste hij het vraagteken of die nog wel voor 25 mei kan worden behandeld, daar het kabinet nog steeds geen wetsontwerp heeft ingediend. Kruisinga meent dat het antwoord op de vraag of het CDA bereid is om met de PvdA te gaan regeren pas na de verkiezingen kan worden gegeven.

H. L.

Commentaar

Niet het CDA maar Den Uyl speelt een dubbelrol

In het verleden heeft premier Den Uyl enkele opvallende redevoeringen gehouden, die - naar achteraf bleek - niet als premier maar als „mijnheer Den Uyl” uitgesproken waren. Inmiddels heeft Den Uyl er een nieuwe functie bij. Vorige week konden we hem op het congres van de PvdA als lijsttrekker aan het werk zien. Een functie die voor premier Den Uyl nieuwe problemen meebrengt.

Ook zijn achterban moest er nog aan wennen. Nadat Den Uyl zich op het congres in de discussie over de minimumprogramapunten had gemengd, was het veel congresgangers niet duidelijk of de premier of de lijsttrekker had gesproken. Ook de wijze waarop Den Uyl zijn interventie begon, werkte dit in de hand. Hij sprak het congres bij die gelegenheid niet op de bij de PvdA gebruikelijke wijze, met „partijgenoten” toe maar met „Beste mensen”.

SCHIZOFRENIE?

In zijn slotrede signaleerde Den Uyl twee gestalten van het CDA. Ten eerste: zijn collega-ministers van KVP en ARP, waar hij constructief mee had samengewerkt. Ten tweede: de deelname van de CHU aan het CDA. De CHU, die kritiek had uitgeoefend op dit kabinetsbeleid en minister Van Kemenade had verweten dat hij de onderwijsvrijheid in gevaar bracht.

De schizofrenie die Den Uyl hier meent te signaleren, ligt echter niet aan het CDA. Zij wordt veroorzaakt door het feit dat Den Uyl twee visies op het CDA heeft; een als premier en een als lijsttrekker. In deze laatste functie is zijn visie, sinds 1972, nog niet bij de tijd.

In 1972 heeft lijsttrekker Den Uyl de eenheid van de christen-democratische partijen steeds ontkend. Tijdens de formatie is door zijn geestverwant formateur Burger, niets nagelaten om dit beeld bevestigd te zien. KVP, ARP en CHU werden met kracht uit elkaar gedreven; intern werd verdeeldheid gezaaid. We herinneren hier aan de bijzondere omstandigheden waaronder KVP-bewindslieden in het kabinet werden opgenomen; om maar te zwijgen van de AR-ministers Boersma en De Gaay Fortman.

Eenmaal premier geworden heeft Den Uyl kennelijk de fout gemaakt het CDA identiek te achten aan zijn collega-ministers van KVP en ARP; zonder zich de bijzondere relatie van deze bewindslieden met hun geestverwante fracties voor ogen te houden en zonder te letten op de ontwikkeling die ARP, KVP en CHU op weg naar het CDA hebben doorgemaakt. De relatie van bewindslieden tot de Kamerfracties is trouwens ook op ander terrein geen sterk punt van Den Uyl. Het beleid van zijn socialistische collega's Van der Stoep en Vredeling mocht zich de afgelopen jaren - op zijn zachtst gezegd - niet in de onverdeelde sympathie van de Kamerfracties van PvdA en PPR verheugen.

Het pleit voor de betogen van Gerard van Leijenhorst dat Den Uyl zich alleen de kritiek van de CHU op het onderwijsbeleid schijnt te herinneren. Van onze kant herinneren wij Den Uyl er aan dat het voorstel tot wijziging van artikel 208 van de grondwet (inzake de onderwijsvrijheid) door de CDA-fracties (CHU+KVP+ARP) unaniem is afgewezen.

Gehoord de discussies op het PvdA-congres, onder meer over het Almelo-UCN-project en de samenwerkingsresolutie, komt het ons voor dat Den Uyl in zijn huidige dubbelrol de handen vol zal hebben om als premier zijn PPR-collega's in het kabinet te houden en als lijsttrekker de PPR binnen het „progressieve samenwerkingsverband” te houden.

Nu Den Uyl ook in 1977 tot lijsttrekker van de PvdA is gekozen - een eervolle taak, waarmee wij hem van harte feliciteren - doet hij er echter goed aan de ontwikkeling van de christen-democratische samenwerking sedert zijn optreden als premier in 1973 nog eens goed te bestuderen en niet het CDA als identiek met zijn collega's van KVP en ARP in het kabinet te beschouwen.

H. van Spanning

Om de toekomst van onze samenleving

door: Hans Gualtherie van Weezel

SMALLE MARGES

Tijdens alle discussies rond het pro en contra van een uitbreiding van een Ultra Centrifuge-project verdienen de resultaten van een studie van de OESO (de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling waarvan ook Nederland lid is) over energie extra aandacht. Dit mede tegen de achtergrond bezien van de afwijzende houding van een gedeelte van het recente PvdA-Congres en het gehele PPR-Congres inzake kernenergie.

Op grond van deze studie wordt immers de conclusie getrokken dat wanneer er in de Westerse wereld niet snel ingrijpende maatregelen zullen worden getroffen om het energie-verbruikspatroon te verleggen en tegelijkertijd alternatieve energiebronnen aan te boren, een nieuw soort olie-crisis tot de reële mogelijkheden kan gaan behoren. Zonder in dit bestek op de merites van deze studie verder in te willen gaan en zonder verder na te willen gaan of het de voorstanders van kernenergie al dan niet direct of indirect in het gelijk stelt, kan er niet aan voorbij gegaan worden dat het hier in wezen mede gaat om de toekomst van onze samenleving.

DISCUSSIE

Bij de gehele discussie over het energie-vraagstuk waartoe dit OESO-rapport eveneens een aanzet geeft, gaat het immers om de vraag waar wij nu eigenlijk staan en welke onze aspiraties zijn. De mate waarin hierbij voorts leiding gegeven kan worden, hangt mede af van technisch en maatschappelijk inzicht alsmede van politieke doelstelling. Bij dit alles dient wel beseft te worden hoe snel alles zich tegenwoordig evoeueert hetgeen alleen al moge blijken uit het rapport van de z.g. Club van Rome in 1970, dat aanleiding gaf tot bezinning, pessimisme en vooral ook ecologisch denken. Hierna kwam de olie-crisis met depressie, recessie en als gevolg hiervan de noodzaak van effectieve energie-research. Thans leven wij in een tijd van inflatie, golven van loon- en salarisverhogingen, versnelde mechanisatie en bij dit alles een toenemende structurele werkloosheid; vraagstukken

waarvan men het bestaan nog maar enkele jaren geleden nauwelijks kon bevroeden. Bij dit alles lijkt nu het vraagstuk van de alternatieve energie-productie en met name die van kernenergie te zijn gekomen, waardoor vooral bij ecologen en milieudeskundigen een zekere tweestrijd lijkt te zijn ontstaan.

TWEESTRIJD

Tweestrijd juist bij hen omdat ook zij het inzicht zullen hebben gekregen dat hoewel men tal van zaken bij kan sturen, bepaalde ontwikkelingen waaronder nucleaire technologie nu eenmaal niet te stuiten zijn, omdat zij behalve door een zeker automatisme tevens door impulsen van buitenaf bepaald worden. De kwestie Almelo lijkt een en ander op overduidelijke wijze te illustreren. Zo loopt het verdrag van Almelo over de samenwerking tussen Nederland, West-Duitsland en het Verenigd Koninkrijk in 1981 af. Hierna is ieder van de drie partners derhalve vrij om te doen en te laten wat hij zelf goed dunkt. Dit impliceert dat met name West Duitsland desgewenst op eigen grondgebied en theoretisch even over de grens bij Almelo een eigen Ultra Centrifuge-project in beheer zou kunnen nemen. Voor een dergelijk nucleaire „Alleingang”, zo stelt de NRC van 27 januari 1977, zouden vele zeer bevreemd kunnen zijn. Voor de Engelsen, zo vervolgt dezelfde krant, zou dit de reden zijn de „Troika” tot het uiterste voor een uiteenvallen te willen behoeden, omdat door een opzegging van het verdrag de vinger in andermans nucleaire pap er met name op het gebied van veiligheids garanties verspeeld zou kunnen worden. Afgezien van kwesties als werkgelegenheid, verlies van geld en technische „know how” zijn het juist deze elementen alsmede de resultaten van de eerder genoemde OESO-studie die ons moeten doen beseffen hoe smal de marges binnen de beleidsruimte in deze eigenlijk wel zijn. Dit neemt uiteraard niet weg dat wij in vergelijking tot onze buurlanden een zekere tussenweg kunnen vinden die past in het streven naar een zo goed mogelijk bewoonbaar en veilig Nederland.

PARLEMENTARIA

Van Leijenhorst:

Minister Van Kemenade is te veel „nota-producent”

„Het zou me niet verbazen als minister Van Kemenade in de geschiedenis zou blijven voortleven als de „nota-producent” bij uitstek. De bewindslieden op het departement van Onderwijs hebben hard gewerkt. Maar hun produktie was eenzijdig; nota's en nog eens nota's. Deze nota's zijn onvoldoende geschraagd door wetgeving. De bezwaren hiervan zijn dat het beleid voor het parlement moeilijk wordt te controleren en ondoorzichtig blijft voor het onderwijsveld.”

Aldus drs. G. van Leijenhorst bij de laatste begrotingsbehandeling van Onderwijs en Wetenschappen tijdens deze kabinetsperiode.

Spreker gaf in zijn speech een evaluatie van het gevoerde beleid. De filosofie achter het beleid van minister Van Kemenade achtte hij onduidelijk. Volstrekt ondoorzichtig is van welk mensbeeld deze bewindsman uitgaat.

De debatten over artikel 208 van de Grondwet (de vrijheid van onderwijs) zijn volgens Van Leijenhorst leerzaam en nuttig geweest. In bepaalde opzichten zijn we nader tot elkaar gekomen. Maar waarom moest alles zo moeizaam verlopen? Iedere vierkante meter vrije grond - en de vrijheid van inrichting kent eigen grond - moest blijkbaar opnieuw worden veroverd. Wij hadden heel wat tijd en moeite kunnen besparen, wanneer de regering in haar nota's met betrekking tot de eigen vrijheid de eigen inrichtingsvrijheid van het bijzonder onderwijs maar wat royaler uit de hoek was gekomen.

De vrijheid van onderwijs zal ook na de verwerping van het voorstel tot wijziging van artikel 208 der grondwet in de verdere wetgeving aktueel blijven. Met name noemde spreker hierbij het w.o. tot verruiming van de Kleuteronderwijswet. Waardering had hij voor de maatregelen voor het kleuter- en basisonderwijs; de sti-

mulering en herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs en de ontwikkeling van de lerarenopleidingen. De wetgeving als geheel is naar zijn mening echter onder de maat gebleven.

De presentatie van het beleid is aldus Van Leijenhorst een zwakke stee van de minister. Komt hij niet te veel over als iemand die het alleen weet? Wordt de schijn gewekt dat althans de creativiteit door Den Haag wordt gemonopoliseerd, onder voorbijzien van het feit dat er in het veld ook wel degelijk vruchtbare ideeën leven, die ook structureel gezien voor ons onderwijs van groot belang kunnen zijn? Ik ben van oordeel dat de mogelijkheid wat betreft de inbreng van het veld tot nu toe nog onvoldoende is geweest.

Van Leijenhorst kwam vervolgens tot wat hij de lakmoesproef noemde. Hij zei uit te komen bij een zure reactie. Niet zozeer vanwege de kleur die deze proef oplevert, ook al bevat me deze kleur maar matig. De zoetstof in het beleid van deze bewindsman maakt het zure niet zoet. Hetgeen zoveel betekent dat continuering van dit beleid niet de toets van onze politieke welwillendheid kan doorstaan.

Hogere opleidingen

Sprekend namens de CDA-fracties ging Van Leijenhorst in op een aantal beleids-onderdelen van de begroting. Uitvoerig behandelde hij onder meer de hogere opleidingen van algemene aard. Hij had met verbazing kennis genomen van de circulaire van 19 januari j.l. waarin de

instellingen voor hoger beroepsonderwijs worden uitgenodigd om deze zogenaamde AHO's tot ontwikkeling te brengen. Deze circulaire is niet alleen een week voor de behandeling van de begroting uitgegaan maar ook voor de behandeling van de nota Hoger Onderwijs in de Toekomst.

Nadat uit de beantwoording van minister Van Kemenade bleek dat de bewindsman - ondanks het dringend verzoek van Van Leijenhorst - niet voornemens was eerst de behandeling van deze nota in de Kamer af te wachten, stelde spreker in zijn repliek dat eerst een integrale behandeling van de nota Hoger Onderwijs in de Toekomst gewenst is alvorens een verantwoorde beslissing over de algemene hogere opleidingen kan worden genomen. Hij noemde het een drogreden wanneer de minister zich beroept op de aanmeldingen naar aanleiding van in de nota aangekondigde beleidsvoornemens. Veelzeggend achtte spreker het dat de HBO-Raad geweigerd heeft een advies over het AHO aan de minister uit te brengen, juist vanwege de ontkoppeling van maatregelen op korte en lange termijn.

Van Leijenhorst diende namens de CDA-fracties een motie in, waarin het kabinet werd verzocht de algemene hogere opleidingen niet tot ontwikkeling te brengen voordat de nota Hoger Onderwijs in de Toekomst in de Tweede Kamer is behandeld.

H. van Spanning

RAAD VAN EUROPA

Opnieuw voorstel voor een gelijk begin zomertijd

STRAATSBURG - De assemblee van de Raad van Europa heeft een voorstel van de Nederlandse CH-senator F. Piket overgenomen waarin om een gemeenschappelijk systeem voor de invoering van de zomertijd wordt gevraagd.

Piket steunde daarbij op een voorstel van de Europese commissie, het dagelijks bestuur van de Europese gemeenschappen, om in alle landen op dezelfde dag over te gaan op de invoering van de zomertijd.

De Benelux en Frankrijk hebben dit jaar een andere begindatum dan Groot-Brittannië en Ierland en deze datum verschilt dan ook met die waarop men in Italië op de zomertijd overgaat. West-Duitsland en Zwitserland voeren dit jaar geen zomertijd

in zodat het voor de reizigers eind maart een chaos zal worden wil men bij de tijd blijven.

De assemblee van de negentien landen in Europa volgde de aanbeveling van Piket om de landen die de zomertijd willen invoeren te overtuigen dat dit het beste kan geschieden volgens het voorstel van de Europese commissie in Brussel. En dit voorstel voorziet in 1978 een periode van 2 april tot 15 oktober en in 1979 van 1 april tot 14 oktober.

De invoering van de zomertijd zal overigens in feite niet veel energie besparen, maar wel een psychologisch effect hebben op de bevolking om zuinig te zijn met energie, aldus mr. Piket, zo berichtte het ANP.

CHARTA '77

Verklaring fractievoorzitters Tweede Kamer

Op initiatief van de fractiecommissie buitenlandse zaken van het CDA is door het grootste deel van de Tweede Kamerfractie voorzitters de volgende verklaring ondertekend;

Onderstaande voorzitters van de Tweede Kamerfracties hebben kennis genomen van het door een aantal burgers van Tsjecho-Slowakije opgestelde Charta '77. De fractievoorzitters verklaren naar aanleiding hiervan het volgende:

1. Met een beroep met name op de verdragen van New York van 1966 inzake de mensenrechten, de slotakte van de conferentie van Helsinki, en de Universele Verklaring inzake de Rechten van de Mens, die alle door Tsecho-Slowakije zijn onderschreven, verklaren deze Tsjechoslowaakse burgers in Charta '77 zich als individuele burgers en als groep te willen inzetten voor de „naleving van de burger- en mensenrechten in ons land en in de wereld.”
2. Met deze Tsjechoslowaakse burgers zijn de fractievoorzitters van oordeel, dat de verantwoordelijkheid voor de naleving van de burgerrechten in een land weliswaar in de eerste plaats ligt bij de Staat, maar dat iedere burger zijn eigen aandeel heeft in de verantwoordelijkheid voor het verwezenlijken van die verdragen. Deze verdragen zijn bindend niet alleen voor de Staten, die partij zijn, maar ook voor de burgers van die Staten. De burgers hebben niet alleen het recht maar ook de morele plicht op te komen voor de verwezenlijking van de in die verdragen vastgelegde rechten.
3. Verdragen mogen geen papieren façade zijn. Waar burgers zich op internationaal erkende mensenrechten beroepen, gaat ook ons dat, naar de overtuiging

van de fractievoorzitters, aan. Van deze overtuiging gaat ook Charta '77 uit.

4. De opstellers van Charta '77 stellen, dat zij „geen basis voor oppositie” willen vormen. Zij willen het algemeen belang dienen en „een konstruktieve dialoog” voeren „met de politieke en staatsmacht.” Niettemin zijn enige ondertekenaars op onduidelijke gronden aan langdurige verhoren onderworpen, resp. gearresteerd. De relatie met Charta '77 wordt weliswaar ontkend, maar is onmiskenbaar.
5. De fractievoorzitters, die de gememooreerde uitgangspunten van Charta '77 onderschrijven, zijn geschokt door deze gang van zaken en wensen met kracht hiertegen te protesteren. Zij spreken er hun ernstige bezorgdheid over uit, dat door deze gang van zaken verwachtingen, die de slotakte van Helsinki heeft gewekt voor waarlijk ontspannen en waarlijk menselijke verhoudingen in Europa - waarnaar de burgers in alle staten van Europa snakken en waarvoor de fractievoorzitters zich met volle overtuiging inzetten - de bodem dreigt te worden ingeslagen. Zij doen dan ook een klemmend beroep op de Tsjechoslowaakse autoriteiten, positief te reageren op de door Charta '77 beoogde konstruktieve dialoog en zich van repressieve maatregelen t.a.v. de dragers van dit humanitaire burger-initiatief te onthouden.

De ondertekening luidde: Van Thijn (PvdA), Andriessen (KVP), Wiegel (VVD), Aantjes (ARP), De Gaay Fortman (PPR), Kruisinga (CHU), Drees (DS'70), Terlouw (D'66), Abma (SGP), Koekoek (BP), Jongeling (GPV), Van der Lek (PSP), Beuker (RKPN), Huijsen (onafhankelijk) en Nooteboom (onafhankelijk).

Welke partij wordt de grootste?

door Drs. P. B. R. de Geus

Met de verkiezingen van 25 Mei in zicht, duikt de vraag op: welke partij wordt de grootste?

Laten we het over één ding met elkaar eens zijn: de grootste partij bij de voorgaande verkiezingen bestond uit de thuisblijvers! Nu de opkomstplicht is afgeschaft, blijken de niet-stemmers een 30 tot 40 procent te scoren - geen enkele partij haalt zo'n grote aanhang! De grote verschuivingen die we de laatste jaren te zien hebben gekregen, zijn vooral toe te schrijven aan de thuisblijvers.

Na de verkiezingen verschijnen er in de pers analyses van de verschuivingen. Allerlei (wetenschappelijke) instellingen leggen dan uit hoe groepen stemmers van partij A naar partij B zijn overgegaan enzovoorts. Hoe bepalen zij dat? Door bij de deur van de stemlokale steekproeven te houden. „Hoe heeft U gestemd, mijnheer/mevrouw, en hoe de vorige keer?” Maar dat geeft een sterk vertekend beeld, want bij mijn weten nemen die wetenschappers geen steekproeven bij de grootste partij: de thuisblijvers. Omdat er met percentages wordt gewerkt, valt dat nooit op, want de stemmers worden op 100 gesteld, dus het klopt altijd.

Dat de niet-stemmers stelselmatig worden veronachtzaamd blijkt ook uit het feit dat men in die stemverschuivings-analyses zelden of nooit tegenkomt: „vorige keer niet gestemd”. Behalve voor de jongeren die voor 't eerst naar de stembus mogen.

Bij de opiniepeilingen, waarmee we nu om de oren worden geslagen is het al niet anders. In sommige ervan treft men een groep „weet (nog) niet” aan, maar thuisblijvers kom ik er nooit tegen. Toch hoeven we ons niet te vlijen met de hoop dat de opkomst op 25 Mei 100% zal zijn! Spijtig genoeg. Over de nauwkeurigheid van enquêtes zou ook nog wel wat te zeggen zijn, al was het alleen maar dat in sommige steekproeven de randstad over-vertegenwoordigd is. Men gaat nu eenmaal niet zo makkelijk naar Terneuzen, Kerkrade of Dokkum om iemand om z'n mening te vragen.

Conclusie 1: bekijk opiniepeilingen over de verkiezingen met enige scepsis.

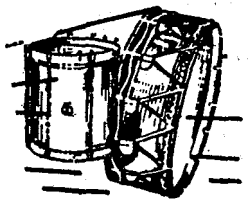
Conclusie 2: laten we er met ons allen ALLES aan doen om de kiezers te interesseren voor het CDA. De thuisblijvers mogen niet weer de grootste club worden. Laat ons nieuwe élan aanstekelijk werken om de kiezers aan onze zijde te krijgen!

Nederlandse christen-democraten naar Spanje

Voor het eerst in de geschiedenis heeft het algemene bestuur van de Europese Unie van Christen-Democraten op het Iberisch schiereiland vergaderd. deze vergadering werd gehouden op 1 en 2 februari te Madrid. Een Nederlandse delegatie van Christen-Democraten was aanwezig.

De delegatie bestond uit: R. Kruisinga (voorzitter Nederlandse equipe); H. de Boer (vice voorzitter); K. Kleisterlee (secretaris); F. Andriessen (KVP); W. Vergeer (KVP); Mevr. M. Leyten (KVP); D. Corporaal (ARP); A. Oliekens (CHU); K. J. Hahn (secretaris Informatie en Documentatiecentrum EUCD) alsmede minister Van der Stee van landbouw en visserij en staatssecretaris Kooimans van buitenlandse zaken.

Het bezoek van de Nederlandse delegatie had o.a. tot doel de democratische krachten in Zuid-Europa moreel te steunen in hun strijd voor een democratisch staatsbestel.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Een half jaar Arob (I)

Meer rechtsbescherming voor de burger

door: mr. W. Scholten

Met ingang van 1 juli 1976 is in werking getreden de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen, houdende regels betreffende beroep op de Raad van State tegen overheidsbeschikkingen (de zogenaamde Wet Arob). Deze wet is in de plaats gekomen van de sedert 1964 geldende Wet Beroep Administratieve Beschikkingen (de zogenaamde Wet B.A.B.), waarin een algemeen aanvullend beroep op de Kroon tegen beschikkingen van de centrale overheid was geregeld.

Van de verschillen tussen de Wet B.A.B. en de wet Arob zijn de twee belangrijkste:

- a) de wet Arob geeft niet alleen een beroepsrecht tegen beschikkingen van de centrale overheid, maar ook vele beschikkingen van de lagere overheid, zoals provincie en gemeenten, vallen onder de werkingssfeer van de Arob;
- b) het beroep staat niet meer open bij de Kroon, maar bij de nieuw gevormde Afdeling rechtspraak van de Raad van State.

Voorts is het begrip beschikking waartegen beroep open staat verruimd. Voor de Wet Arob geldt als beschikking het schriftelijk besluit van een administratief orgaan, gericht op enig rechtsgevolg. Uitgezonderd van het begrip beschikkingen zijn besluiten van algemene strekking en rechtshandelingen naar burgerlijk recht. Als administratief orgaan in de zin van de wet Arob geldt in beginsel iedere persoon en ieder college, met enig openbaar gezag binnen Nederland bekleed. Maar artikel 1 van de Wet Arob maakt op deze algemene omschrijving een aantal belangrijke uitzonderingen. Ik noem er enkele. Niet als administratief orgaan gelden bijvoorbeeld de wetgevende en rechterlijke macht, de Kamers der Staten-Generaal, de Algemene Rekenkamer en de Octrooiraad.

De gronden waarop beroep kan worden ingesteld zijn in de wet precies omschreven. Artikel 8 van de wet Arob

bepaalt dat beroep kan worden ingesteld terzake dat:

- a) de beschikking met een algemeen verbindend voorschrift strijdt;
- b) het administratieve orgaan bij het geven van de beschikking van zijn bevoegdheid kennelijk tot een ander doel gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waaronder die bevoegdheid gegeven is;
- c) het administratieve orgaan bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot de beschikking heeft kunnen komen;
- d) Het administratieve orgaan anderszins heeft beschikt in strijd met enig in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur.

VERSTANDIG

Behalve de beperkingen die voortvloeien uit het begrip beschikking zijn in artikel 5 en 6 van de wet Arob nog een vrij groot aantal beschikkingen genoemd, waartegen geen beroep op grond van deze wet openstaat. Het zou me te ver voeren al deze uitzonderingen in dit artikel te vermelden, maar wie plannen heeft om van de Wet Arob gebruik te maken doet er verstandig aan, zich eerst goed over deze uitzonderingen te oriënteren. Een van de eerste uitspraken van een meervoudige Kamer van de Afdeling rechtspraak had betrekking op een uitzonderingsgeval als vermeld in artikel 5. Onder letter m van dat artikel staan namelijk vermeld als beschikking waartegen geen Arob-beroep mogelijk is: „beschikkingen gegeven op grond van een wetelijk voorschrift inzake belastingen”. Het geval betrof een belastingplichtige die aan de Staatssecretaris van Financiën om toepassing van een bijzondere regeling in de investeringsaftrek had gevraagd. De Staatssecretaris had het verzoek afgewezen. Tegen deze beslissing stond geen beroep open bij de normale belastingrechter: het gerechtshof.

Belanghebbende deed nu een beroep op de

Arob, gelet op de volgens hem algemene strekking van deze wet om beroep tegen overheidsbeschikkingen mogelijk te maken daar waar die mogelijkheid thans nog niet bestaat. Met andere woorden, de Arob vult volgens deze belanghebbende bestaande leemten in de administratieve rechtspraak op. De Afdeling rechtspraak verklaarde hem echter niet ontvankelijk, gelet onder meer op de duidelijke bewoordingen van artikel 5, letter m. Dit artikel, aldus de afdeling, sluit beroep ingevolge de Wet Arob uit tegen alle beschikkingen gegeven op grond van de belastingwetgeving. Hieraan doet niet af de omstandigheid, dat de Wet Arob blijkens de geschiedenis van haar totstandkoming bedoeld is om een beroepsrecht toe te kennen, daar waar dit ontbrak.

De Raad van State zal dus in de toekomst niet als aanvullend fiscaal rechter gaan functioneren.

Een nieuw element - dat overigens niet alleen geldt voor beschikkingen van de Afdeling rechtspraak maar ook voor de adviezen van de Afdeling voor de geschillen van bestuur terzake van zogenaamde Kroonberoepen - is de mogelijkheid om hangende het onderzoek het bestreden besluit op verzoek van de belanghebbende te schorsen op grond, dat de uitvoering van het besluit voor hem een onevenredig nadeel met zich zou brengen in verhouding tot het door een onmiddellijke uitvoering van het besluit te dienen belang. In het kader van deze schorsingsprocedure - te vergelijken met een kort geding in civiele zaken - is het bovendien mogelijk de Afdeling rechtspraak te verzoeken een voorlopige voorziening te treffen ter voorkoming van onevenredig nadeel als hiervoor bedoeld. In het eerste halfjaar dat de wet Arob functioneert is de meeste ervaring opgedaan met deze schorsingen en voorlopige voorzieningen. Daarover wil ik iets vertellen in een tweede artikel.

(slot volgt)

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Weer verwachting wijziging van politiewet met oog op samenwerking

In afwachting van de algehele herziening van het Nederlandse politiebepaling heeft de Regering een wetswijziging voorgesteld om de samenwerking tussen de politiekorpsen gemakkelijker te maken. Die samenwerking wordt thans sterk gehinderd, doordat de rijkspolitie zich van de taakvervulling dient te onthouden in gemeenten waar gemeentepolitie is (artikel 33 van de Politiewet) en omgekeerd is de taakuitoefening van de gemeentepolitie beperkt tot het grondgebied van de eigen gemeente (artikel 34 van de Politiewet).

De territoriale beperkingen gaan vrij ver en hebben betrekking op de handhaving van de rechtsorde, de opsporing van strafbare feiten, handhaving van de openbare orde en zelfs ook op de hulpverlening.

BELEMMERINGEN

Reeds jarenlang is er van de zijde van de politie en de gemeenten aangedrongen op wetswijziging. Ook vanuit de Tweede Kamer. In een schrijven van de Politiebonden gericht aan de Tweede Kamer wordt gesteld, dat de politieambtenaren de territoriale beperkingen van de artikelen 33 en 34 van de Politiewet als duidelijke belemmeringen ervaren. In veel gevallen is het niet mogelijk de opsporing van strafbare feiten of de handhaving van de openbare orde optimaal te doen zijn, soms is zelfs van schade aan de taakuitvoering sprake. Ook bij de hulpverlening moeten politieambtenaren het in bepaalde gevallen vanwege deze beperkingen laten afweten. Hierdoor kan soms nodeloos schade of leed niet worden voorkomen, hetgeen bovendien door het publiek niet wordt verstaan.

De brief van de bonden spreekt duidelijke taal. De wetswijziging blijft echter beperkt tot een uitbreiding van de lijst van uitzonderingen.

IN GEHELE LAND

Waarom is niet eenvoudig de bepaling opgenomen, dat iedere politieambtenaar in het gehele land bevoegd is? Dat zou meer in overeenstemming zijn met de opgedragen taken aan de Nederlandse politieambtenaar en de verantwoordelijkheid waarmee hij zijn bevoegdheden uitoefent.

Daar komt nog bij, dat de misdadige elementen mobieler zijn dan ooit en ook andere maatschappelijke ontwikkelingen de nodige beweeglijkheid van de politie vereisen.

Wij achten deze wetswijziging wel een stap in de goede richting, maar ook niet meer dan dat. Feitelijk zou elke politieambtenaar overal bevoegd moeten zijn met uitzondering van enkele specifieke zaken. De bewindslieden van justitie en binnenlandse zaken, die het wetsvoorstel beiden hebben ondertekend, willen beslist niet zo ver gaan. In de toelichting schrijven zij, dat zij bewust de voorkeur aan een uitbreiding van de lijst van uitzonderingen geven boven het opnemen van een bepaling, dat iedere politieambtenaar in het land bevoegd is.

De bewindslieden willen het vraagstuk van de algehele bevoegdheid pas aan de orde stellen in het kader van de algemene herziening van de Politiewet en dan het gehele systeem van de artikelen 28 - 34 en de verhouding van de artikelen tot de Gemeen-

door: H. Wisselink, lid Tweede Kamer voor CHU

tewet en het Wetboek van Strafvordering in de overweging betrekken. Bij de behandeling van de begroting van binnenlandse zaken hebben wij van onze kant aangedrongen op het wegnemen van enige knelpunten, in afwachting van de

nieuwe Politiewet. Het zij toegegeven, dat aan deze wens naar de letter wel is voldaan, maar wij hadden er toch meer van verwacht.

Herman Wisselink.

Lijsttrekker Van Agt op jaarvergadering CH-gemeentebestuurders

CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt spreekt op de ochtendbijeenkomst van de jaarvergadering van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeenten en provinciebesturen. Deze jaarvergadering wordt gehouden op zaterdag 19 februari aanstaande in een der zalen van het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

Minister Van Agt kreeg het verzoek zijn rede toe te spitsen op het binnenlands bestuur.

Ook spreekt op de jaarvergadering het christelijk-historische Eerste-Kamerlid D. Rijnders. Zijn onderwerp is „Lokaal bestuur in perspectief”. De heer Rijnders is ondermeer directeur van het Coördinatiebureau Noordelijk deel Randstad, vicevoorzitter van de raad van advies voor de ruimtelijke ordening en voorzitter van de stuurgroep verstedelingsnota.

De jaarvergadering van de Vereniging van CH-gemeente- en provinciebestuurders vangt om 10 uur aan. Zij duurt tot half vier. Het bestuur rekent op een grote opkomst niet alleen van leden en van bestuurders, maar ook van andere belangstellenden en belanghebbenden.

Unieke belangen op het Unesco-spel II

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters
ARP-Tweede-Kamerlid

In deze bijlage wordt het artikel dat mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters vorige week in de Nederlander schreef over de Unesco-conferentie in Nairobi vervolgd. In een tweetal artikelen gaat mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters - die als Tweede-Kamerlid 14 dagen te Nairobi deel uitmaakte van de Nederlandse Unesco-delegatie - in op de sfeer en de resultaten van deze vijf weken durende Unesco-conferentie.

Gevaar van verharding

Het opvoeren van eigen politieke problemen door ledenlanden leidt niet alleen de aandacht van de eigenlijke conferentie-onderwerpen af maar bergt ook het gevaar in zich van een verharding van de landen tegenover elkaar. Het is wel duidelijk dat in een verziekte conferentiesfeer nauwelijks bereidheid overblijft om elkaar te helpen.

Moeilijke problemen zijn er genoeg - ook op het gebied van onderwijs-ontwikkeling, wetenschapsbeoefening, het opzetten van communicatie-systemen en het behouden en ontwikkelen van culturele eigenheid en identiteit. Willen de debatten werkelijk tot steun aan elkaar leiden, dan moet er toch enigszins een klimaat van vertrouwen en bereidheid op de conferentie aanwezig zijn.

De sfeer van Nairobi

Het gevaar van een verziekte conferentie zat er in Nairobi-Unesco zeker in. In Parijs was men twee jaar geleden ontstemd uiteen gegaan. Dat was vooral veroorzaakt door aanvallen op Israël en pogingen deze staat te isoleren. Via een Arabisch voorstel werd Israël namelijk geweigerd deel te nemen aan Unesco-activiteiten van de landen-groep Europa. Reden: Israël verricht archeologische opgravingen in de Arabische wijk van Jeruzalem. Bij wie zou Israël zich echter anders kunnen aansluiten? Het Amerikaanse congres besloot daarna de uitgaven aan de Unesco op te schorten. Een belangrijke daad, daar Amerika wel 25% van de Unescokosten voor zijn rekening neemt.

Er hingen ook nu heel wat hete hangijzers boven de Unesco-markt. Wonder boven wonder is het wat de sfeer betreft redelijk

goed afgelopen in Nairobi. Weliswaar werden ook nu steeds opnieuw aanvallen op Israël gedaan, maar er was op tijd een nooduitgang gecreëerd. Reeds bij het begin van de conferentie werd namelijk besloten een „consensus-groep” op te richten, de „GT-1 groep”, waarheen hete hangijzers eventueel kunnen worden doorgeschoven. De groep zal het breekpunt opnieuw bestuderen en consensus-oplossingen voorstellen. Dat betekent meteen afkoeling op deze vergadering - weg met onverteerbare voorstellen; voorlopig in de ijskast ermee.

Brede overeenstemming

Er ontstond een „sfeer van Nairobi”. Eindelijk eens een vergadering in Afrika en niet in Parijs, symbool van het rijke, overheersende westen. Daarbij de gastvrijheid in een ontwikkelingsland en de krachtige oproep tot samenwerking van de Kenyanse president. Bovendien vooral de houding van vele Afrikaanse landen om zich ergens te distantiëren van Rusland (misschien ook van de Arabische landen) en zelfstandiger en onafhankelijker te opereren.

Het heeft als positief gewerkt, zodat de verwachte „clash” is voorkomen en de conferentie in een behoorlijke sfeer tot een einde is gebracht. De aanvallen op Israël zijn ook nu niet van de lucht geweest, vooral doordat een aantal landen steeds opnieuw voorstellen indiende tegen Israël. Steeds opnieuw voorstellen om in resoluties over geheel verschillende thema's het begrip „uitroepen van zionisme” op te nemen, „zionisme” in relatie tot racisme.

Herhaaldelijk bleek er bij de stemming bereidheid te bestaan de zaak door te schuiven naar de „GT-1 groep”. Dat betekende tenminste niet steeds dezelfde dreun op het hoofd van Israël. Wel is er een veroordeling van Israël uitgesproken t.a.v. de archeologische opgravingen en het liep niet zo goed af met het thema „onderwijs in de bezette gebieden”. Anderzijds is het gelukt Israël toch de deur te openen tot de landen-groep Europa. Uit een door Rusland geïnspireerd voorstel om Israël slechts toe te laten als er „unanimiteit” zou bestaan in de landengroep, is de pijn weggehaald door het begrip „brede overeenstemming” op te voeren. Daarmee was de slag gelukkig gewonnen.

Staatsbemoeïing

Het tweede gevaar dat de Unesco bedreigt is het reeds meer invloed geven aan staten en internationale organen op zaken van onderwijs, cultuur en communicatie. Dat kan een grote staatsbemoeïing betekenen, juist op het gevoelige terrein van vorming en overdragen en doorgeven van waarden en opvattingen. Juist Unesco beweegt zich op het terrein van vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, vrijheid van vergadering en vrijheid van drukpers. Het is zaak hier een zeer oplettend en actief beleid te voeren. Vooral geldt dat voor landen die het particulier initiatief en het democratische funkeren van het staatsbestel en het pal staan voor de grondrechten hoog in hun vaandel hebben geschreven.

Persvrijheid

In Nairobi stond de persvrijheid terdege op het spel. De Russen dienden een resolutie in waarin zij stelden dat „staten verantwoordelijk zijn voor de activiteiten in de internationale sfeer van alle massa-media die onder hun rechtsorde vallen”. Daarbij wordt gesteld dat de massa-media gebruikt dienen te worden bij de bestrijding van oorlogspropaganda, racisme en apartheid, waarbij zo maar even ook het „zionisme” nog wordt meegenomen. Grote bonje in de internationale persorganen en journalisten-organisaties - en terecht. Dank zij het feit dat vele Afrikaanse landen probeerden narigheid te voorkomen op dit eerste Afrikaanse Unesco-congres en zij zich bovendien wat onafhankelijker durfden opstellen ten opzichte van Rusland, is tenslotte de onheilspellende resolutie naar de „GT-1 groep” verwezen en daarmee voorlopig in de ijskast gezet.

Sport en particulier initiatief

Eenzelfde soort voorstel ten aanzien van de sport is helaas wel aangenomen. Internationaal charter en internationaal ontwerp-richtlijnen opstellen, dat waren de voornaamste punten uit de resolutie. Neem als staat de sport in handen en alle problemen zijn opgelost. Geen gezeur meer over verspilling van gelden en energie - alles in één hand en het komt voor elkaar. Tegelijkertijd is het een prachtig visitekaartje voor een land als men als Overheid ook voor een gezonde, levenslustige sportontwikkeling zorgt. De DDR met z'n perfecte sportorganisatie is daar een voorbeeld van.

Nederland heeft als een leeuw gevochten tegen deze voorstellen en voor de vrijheid van het particuliere initiatief - de vele gekleurde en rijk geschakeerde sportorganisaties. Sommige landen, waaronder ook Frankrijk en enigermate België, bleken wel gevoelig voor het staatsverhaal. Men heeft de zaak wel wat afgezwakt, maar het venijn is tenslotte toch niet uit het voorstel verdwenen. Nederland heeft - ondanks alle inspanningen - op dit punt grandioos verloren.

Kansen door werkelijke solidariteit

Het gevaar van staatsbemoeïing, juist op de terreinen van de Unesco - en dat zijn de terreinen van de geestelijke vrijheid! - blijft op de loer liggen. Zolang landen niet in staat zijn zelf hun eigen zaken op orde te stellen blijven ze bovendien bijzonder kwetsbaar. Wanneer men zelf niet een (duur!) communicatiesysteem heeft ontwikkeld, blijft men afhankelijk van nieuwsgaring en radio- en t.v.-producten van anderen, gezien vanuit de opvattingen en waardepatronen van die anderen. Logisch dat dan de verleiding ontstaat als regering van een ontwikkelingsland toch maar wat te gaan censureren, om nog iets van de eigen culturele verscheidenheid en identiteit te bewaren tegenover de stortvloed van (dikwijls westerse) ideeën.

Bereid tot internationale solidariteit?

Zolang men zelf niet voldoende gevarieerd onderwijs kan opzetten (650 miljoen kinderen ontvangen nog geheel geen onderwijs) en zolang men zelf niet in staat is voldoende wetenschappelijk onderzoek te bekostigen, zodat men tot eigen, gevarieerde ontwikkelingsmodellen kan komen, zolang blijft ook bemoeienis vanuit de internationale organen dreigen. We zullen elkaar als Unesco-leden-landen solidair terzijde moeten staan - moreel, financieel en via know-how e.d. Dat betekent in de Unesco-discussies aandacht voor nieuwe, internationale economische orde en het oprichten van steunfondsen en het toezeggen van hulp aan ontwikkelingslanden bij het ontwikkelen van eigen communicatie-systemen. Ook in Nairobi-Unesco was de vraag: zijn we werkelijk bereid tot internationale solidariteit, met alle materiële consequenties vandien. Unctad-Nairobi en Unesco-Nairobi hebben toch blijkbaar veel met elkaar gemeen!

Om heel de wereld

door drs. ing. J. de Jong

Van 12 tot en met 20 januari jl. hield de sectie „Bouw, civiele techniek en openbare werken” van de Internationale Arbeidsorganisatie te Genève haar negende zitting. De Internationale Arbeidsorganisatie, doorgaans aangeduid met de Engelse afkorting ILO, is opgericht direct na de eerste wereldoorlog en kan gezien worden als een vrucht van het oprecht verlangen naar vrede. In de omschrijving van de doelstelling van de ILO komt de volgende zinsnede voor: De ware en duurzame vrede hangt onder meer af van het sociaal en economisch welzijn van de wereldbevolking.

De ILO is momenteel een dochter van de Verenigde Naties, maar op grond van haar historie een zeer bijzondere dochter. De ILO is het enige orgaan van de Verenigde Naties waar drie-partijen-overleg plaatsvindt. Elk deelnemend land zendt een delegatie die gelijkelijk bestaat uit werknemers, werkgevers en overheid. De harmoniegedachte welke hieraan ten grondslag ligt zal christen-democraten ongetwijfeld aanspreken.

Een belangrijk gedeelte van de taak van de ILO bestaat uit het opstellen en aannemen van resoluties en aanbevelingen. Deze resoluties en aanbevelingen worden vervolgens naar de regeringen van de aangesloten landen gezonden. Hoewel de ILO geen bevoegdheden heeft om uitvoering af te dwingen, is haar invloed niet gering. Zij is immers het denkforum over toekomstige normatieve sociale en economische verhoudingen. Daarom houden de nationale overheden bij hun wetgeving met de gedachten hieromtrent in Genève ontwikkeld, in meer of mindere mate rekening.

NIEUWE INDRUKKEN

Wie als schrijver dezès het voorrecht heeft gehad deel uit te mogen maken van de Nederlandse delegatie komt terug met een groot aantal nieuwe indrukken. Bij de openingszitting wordt men reeds geconfronteerd met een bonte schakering van mensen en mensentypen. Een wonderlijke, kleurrijke veelzijdigheid. Tijdens de gesprekken met mensen van andere continenten blijkt het verschil in denkkader van waaruit eenzelfde probleem wordt benaderd. Wij allen zijn in ons denken in zekere mate gebonden aan de eigen historie, aan de eigen cultuur, aan de eigen sociale en economische verhoudingen, aan de eigen wetgeving, aan het eigen politieke systeem.

En hoewel het vertrekpunt voor een ieder verschillend is, het doel is hetzelfde. Het gaat immers allen om de doelstelling van de ILO een heel klein beetje meer inhoud te geven als deze spreekt over het sociaal en economisch welzijn van de wereldbevolking. Welzijn is echter een moeilijk begrip. Welzijn heeft iets te maken met zich gelukkig voelen. Onwillekeurig dringt de vraag zich op of verhoging van het welzijn in zijn algemeenheid wel mogelijk is door het bestaan van te grote verschillen in welvaart.

Het sluiten van de ogen voor een te grote economische ongelijkheid leidt tot vermaterialisering van het denken. Rijke mensen kunnen hierdoor diep ongelukkig zijn.

De onderwerpen op deze zitting hadden betrekking op de verbetering van de beroepsopleiding en op de stabilisering van werkgelegenheid en inkomen in de bouw-nijverheid. Bij de discussie kwam een scheidslijn naar voren tussen de rijke en de

arme landen. Niet dat men fel tegenover elkaar stond, eerder het tegendeel. Men had volledig begrip voor elkaar. Het ging immers alleen nog maar om aanbevelingen.

Er behoefde nog niets op tafel gelegd te worden. Maar het simpele opstellen van aanbevelingen als richtlijnen voor de nationale overheden bleek al een moeilijke zaak. Voor ons is een uitspraak als „de overheid behoort in samenwerking met het bedrijfsleven in tijden van werkloosheid door middel van omscholingsprogramma's de plaatsingsmogelijkheden in andere bedrijfstakken te bevorderen” volkomen redelijk. Voor iemand uit de derde wereld daarentegen, waar open en vooral verborgen werkloosheid in vrijwel alle bedrijfstakken bij voortdurend voorkomen, en waar bij gebrek aan middelen geen scholing en dus ook geen bijscholing mogelijk is, is een dergelijke uitspraak een farce.

Bovenstaande impliceert niet dat door de ILO niets ten behoeve van de derde wereld wordt gedaan. Integendeel. Zo werkt men om bij de bouw te blijven onder meer aan de volgende projecten:

- een modulair trainingssysteem voor vaklieden in de betonbouw. Met moderne leermiddelen en door gerichte instructie tracht men vaklieden in korte tijd op te leiden. Door visualisering van de te verrichten handelingen is het zelfs mogelijk analfabeten op te leiden.

- Een arbeidsintensief wegenbouwplan. Tengevolge van de grote werkloosheid in de ontwikkelingslanden is de loonvoet laag. De rentestand is daarentegen hoog,

vandaar dat men streeft naar meer arbeidsintensieve productiemethoden dan in de geïndustrialiseerde landen.

Nadenkend over het bezoek aan de ILO te Genève geeft het een zeker gevoel van voldoening te weten dat het CDA hoge prioriteit aan ontwikkelingshulp wil toekennen.

Dit is een goede zaak. Natuurlijk betekent dit niet, dat kritiek op de wijze waarop en de richting waarin hulp verleend wordt, ongeoorloofd is. De CHU heeft in het verleden terecht voor een kritische begeleiding gezorgd. Kritiek is niet geoorloofd als zij louter en alleen gericht is op minder geven.

VOORTOUW

Christen-democraten zullen het voortouw moeten nemen bij het streven de wereld bewoonbaar te maken en te houden. Zij zullen in de eerste plaats moeten weten van een wereldwijde opdracht van Hem naar wie zij zich noemen. Radio en televisie geven ontspanning en verstrooiing. Radio en televisie geven ook informatie over mensen in erbarmelijke omstandigheden. Lazarus ligt niet meer aan de poort zoals in Lucas 16, maar verschijnt anno 1977 regelmatig op de beeldbuis. Hij doet een appél op ons, een appél op christen-democraten. Wij moeten antwoorden. Er is haast bij. Daarom zal het CH-beginsel dat **het gaat om heel het volk** uitgebouwd moeten worden tot het CDA-beginsel bij uitstek dat **het gaat om heel de wereld**. Een beter gezicht kan men het CDA bij de aanvang nauwelijks toewensen.

Drs. ing. J. de Jong,
(Raadslid Protestant Christelijke
Combinatie Alphen aan den Rijn)

Ontwikkelingssamenwerking

De Nederlandse ontwikkelingshulp in 1977 (II)

door drs. D. J. Barreveld

De belangrijkste begrotingspost van de begroting 1977 voor ontwikkelingsamenwerking is de post voor Bilaterale projecten- en programmahulp. Onder deze post vallen zaken zoals: leningen aan concentratielanden, schulden consolidaties, giften aan concentratielanden, hulpverlening aan Suriname, voorbereiding projecten- en deskundigenhulp en overige projecten- en deskundigenhulp. Voor 1977 bedraagt deze post 1067,3 miljoen gulden. Ongeveer de helft van dit bedrag wordt gespendeerd aan leningen aan concentratielanden.

Van de oorspronkelijke groep van 11 concentratielanden behoorde slechts Tanzania tot de groep van minst ontwikkelde landen. Na de grondstoffencrisis werden alsnog Bangladesh, India, Kenya en Pakistan aan deze categorie toegevoegd.

De overige concentratielanden waren er relatief gunstiger aan toe: Colombia, Indonesië, Nigeria, Peru, Tunesië en Turkije.

De criteria voor de kwalificatie „minst ontwikkeld land” zijn:

- BNP per hoofd van de bevolking minder dan \$ 100-

- meer dan 80% analfabeten

- aandeel van industrie in nationaal inkomen minder dan 10%

In de praktijk vertaald betekent dit dus dat, wil men tot deze categorie gerekend worden, bittere armoede troef is (een inkomen per hoofd van de bevolking van pakweg f 250,- in een geheel jaar!!!), dat vrijwel niemand lezen of schrijven kan en dat er vrijwel geen industrie (en dus geen werkgelegenheid) is.

Van de huidige groep van 17 landen behoren er vijf tot de groep van minst ontwikkelde landen (Bangladesh, Boven-Volta, Noord-Jemen, Tanzania, Soedan). Daarnaast behoren er vijf tot de categorie van door de grondstoffencrisis meest getroffen land (Egypte, India, Kenya, Pakistan en Sri Lanka), terwijl er zeven in relatief gunstige omstandigheden verkeren (Colombia, Cuba, Indonesië, Jamaica, Peru, Tunesië en Zambia).

Dat de Nederlandse hulpverlening zich in toenemende mate op de allerarmsten richt is een feit. Zo werd in 1974 aan deze categorie voor 562 miljoen besteed, in 1975: 690, in 1976: 807, terwijl men voor het komend jaar deze lijn wil doortrekken. De hulpverlening zelf bestaat enerzijds uit schenkingen en anderzijds uit leningen op

zeer gunstige basis. In 1976 zal het schenkingspercentage voor de minst ontwikkelde landen circa 50 bedragen. De leningsvoorwaarden zijn: rente 3/4%, looptijd 50 jaar, aflossingsvrije periode 10 jaar (de zogenaamde IDA-voorwaarden). De rente voor de overige landen bedraagt 3 3/4 à 4 3/4%. Suriname kreeg de hulp in z'n geheel in de vorm van een gift. De Nederlandse ontwikkelingshulp zal zich in 1977 dus vooral op deze groep van 17 richten. Onderstaande tabel geeft een aantal kerngegevens van deze groep:

Naam land	aantal inw.	bevolkings-groei	BNP per hoofd	buitenl. schulden in miljoenen	% analfabeten volwassenen	% bevolking in steden
Bangladesh	79 milj.	2,8%	76 \$	1.522 \$	80%	7%
Boven Volta	5,5 milj.	2	80	41	?	5
Noord Jemen	6 milj.	2,2	90	293	90	5
Tanzania	15 milj.	2,7	110	675	75	8
Soedan	17,7 milj.	2,5	118	750	80	10
Egypte	34,8 milj.	2,5	240	2.139	60	40
India	600 milj.	2,2	110	12.400	70	20
Kenya	13,3 milj.	3,3	180	401	70	12
Pakistan	71 milj.	3,2	137	4.486	80	25
Sri Lanka	13,5 milj.	2,3	118	660	15	15
Colombia	22 milj.	2,9	440	2.177	26	50
Cuba	8,6 milj.	1,5	450	6.000	5	60
Indonesië	130 milj.	2,2	120	4.950	40	17
Jamaica	2 milj.	2,6	720	320	15	37
Peru	15,2 milj.	2,8	520	3.000	34	50
Tunesië	5,6 milj.	1,9	460	836	40	48
Zambia	4,9 milj.	3	585	300	65	35

De bovenste tien behoren dus tot de zogenaamde „algemene concentratielanden”, deze komen voor omvangrijke steun in aanmerking, terwijl de onderste zeven tot de groep „bijzondere concentratielanden” behoren en alleen hulp krijgen op grond van bijzondere omstandigheden.

TYPISCH

Typische kenmerken van de tien armsten zijn wel dat een hoog analfabetisme gepaard gaat met een laag percentage van de bevolking dat in de steden woont. Tevens bezit deze categorie vrijwel geen industrie van enige betekenis. Het zijn in feite landen die nog geheel in het agrarische stadium leven, bindende faktor is vooral nog het stamverband. Het voornaamste

probleem van deze landen is de dagelijkse strijd om het kakte bestaan. Hoe vreemd dit wellicht ook klinken moge, het grootste gevaar dat deze landen in feite bedreigd is ondoordachte en vooral ongecontroleerde hulpverlening. In het verleden zijn dikwijls fouten gemaakt, met vaak enorme ongewenste gevolgen. Een van de oorzaken van uitgestrekte, met tientallen miljoenen mensen bevolkte, sloppen wijken in India is geweest het feit dat epidemien erg vlug en uiterst goedkoop met de moderne geneeskunde te bestrijden waren. Hierdoor ont-

stond een enorm geboorte-overschot, er was onvoldoende voedsel en geen werk met als gevolg dat men naar de stad trok. In de stad is echter ook geen werk. Uiteraard is dit geen pleidooi om geen medische hulp te verlenen, in tegendeel. De medische hulp moet echter onderdeel uitmaken van een algemeen plan. Doet men dit niet dan verbreekt men het veelal bijzonder fragiele evenwicht dat er bestaat en zijn de gevolgen vaak veel erger dan de oplossing van de oorspronkelijke kwaal.

Onlangs bleek in Kenya dat in een bepaalde regio jonge moeders na een bevalling vaak door hun echtgenoot in de steek werden gelaten. Onderzoek bracht aan het licht dat de oorzaak lag aan het feit dat een Nederlands medisch centrum jonge a.s. moeders

er toe bewoog in het centrum te bevallen. Dit had een enorme daling van het zuigelingensterftecijfer tot gevolg. Het feit echter dat de vrouwen hierdoor een paar dagen in het centrum moesten blijven bestempelde hen tot „waardeloze” vrouwen, ze konden dan hun werk op het land niet doen. Vrouwen waarbij de bevalling met behulp van de keizersnede gebeurde werden vaak zelfs geheel uitgestoten, het feit dat deze nog langer niet konden werken deed de echtgenoot gauw naar een „betere” omzien.

In ditzelfde land bleek dat een vrijwilligersbouwproject maar niet van de grond kwam. De oorzaak lag in het feit dat men vierkante huizen bouwde inplaats van ronde zoals de oude kralen waren. Op vierkante huizen lag een taboe.

Wat ik hiermede wil betogen is dat er veel meer naar een multidisciplinaire aanpak van de ontwikkelingsproblematiek toegewerkt zal moeten worden. Onze meestal goedbedoelde nuchtere westerse aanpak maakt op langere termijn anders veel meer kapot dan verholpen wordt.

ANDER VLAK

De problematiek van de zeven bijzondere concentratielanden ligt op een geheel ander vlak. Kernprobleem is hier vooral de allesoverheersende werkloosheid. Dit is alleen te verhelpen door meer industrialisatie. Aangezien men in deze landen uiteraard geen sociale voorzieningen heeft (waar zou het geld vandaan moeten komen?) leidt deze werkloosheid, die overigens vooral in de steden tot uiting komt, tot absoluut in onze huidige tijd ontoelaatbare en onduurbare toestanden.

De Nederlandse hulp beperkt zich bij deze categorie tot specifieke projecten.

Het zou echter wenselijk zijn indien met betrekking tot deze groep landen wat meer de aandacht gelegd zou worden op het scheppen van werkgelegenheid. Hier zou wat meer particulier initiatief, met name van ondernemerszijde, zeker op zijn plaats zijn. Bij een kabinet van de huidige signatuur is op dit terrein echter niet te veel te verwachten. Zaken doen in deze landen is op zijn minst riskant en er zouden dan garanties van de Nederlandse overheid moeten komen. Te denken valt aan garanties met betrekking tot het geïnvesteerd vermogen, belastingfaciliteiten e.d. Een van de meest zinvolle manieren ter bevordering van de werkgelegenheid in deze landengroep is wel het stichten van dochterondernemingen of joint-ventures. De onderneming profiteert van de gunstige arbeidsmarkt terwijl het ontwikkelingsland profiteert van het werkgelegenheidsaspect en de know-how. Tot nu toe zijn het eigenlijk alleen de door de linkse partijen veel versmade multinationals die zich met succes op dit terrein bewegen.

drs. D. J. Barreveld.

Tweede woning zonder meer verbieden Geen bevordering leefbaarheid

Door: Drs. H. Eversdijk, lid uniebestuur en voorzitter CDA-fractie in Zeeuwse Staten.

Voorop het platteland gaan steeds meer gemeentebesturen er toe over om verordeningen te manken die het aantal tweede woningen moet beperken. Daarbij gaat het vooral vaak om de tweede woning binnen de dorpskernen. Dit beperken van het aantal tweede woningen gebeurt dan in het kader van het leefbaar houden van de dorpskerken. Meestal wordt slechts in bijzondere gevallen ontheffing verleend. Op deze wijze wordt een poging ondernomen om de ontvolking van de wooncentra te beteugelen.

GOEDE ZAAK

Op zich is dit een zeer goede zaak. Veel dorpen zijn al verknoeid door het feit dat in de dorpskernen grote aantallen tweede woningen zijn gekomen. Wanneer echter een gemeente alleen maar een verordening vaststelt die de tweede woning binnen de kern verbiedt, dan is dat nauwelijks een bijdrage aan het bevorderen van de leefbaarheid. Het vaststellen van een dergelijke verordening is slechts een eerste stap.

ACTIEVE POLITIEK NODIG.

Tegelijk met het vaststellen van de verordening dient een plan te worden gemaakt voor het voeren van een actieve „leefbaarheidspolitiek.” Verbiedt men enkel de tweede woning, dan is vaak het gevolg dat een vrijkomende, eenvoudige woning met weinig voorzieningen (en juist dat type verdwijnt vaak in de tweede-woning sfeer) onverkoopt blijft en leeg staat. In de

eerste plaats wordt hier - door de eigenaar zeer beperkt, maar ook de leefbaarheid wordt er niet mee gediend. Immers, van een dergelijke, leegstaande woning is de eerste ruit snel ingegoooid en de rest volgt dan vanzelf wel. Wil een gemeentebestuur ernst maken met het behoud of de verbetering van de leefbaarheid, dan zijn andere maatregelen nodig.

RENOVATIE, REHABILITATIE, RESTAURATIE.

Voor elke kern die met het euvel van de tweede woning binnen de dorpskern te maken heeft, zou eigenlijk een „overlevingsplan” moeten worden opgesteld. De eerste stap in zo'n plan is dan een verbod op de tweede woning, maar er volgen dan een groot aantal andere stappen. Vrijkomende woningen, die niet direct voor permanente bewoning verkocht of verhuurd kunnen worden, moeten door de overheid zelf of door een woningstichting worden opgekocht. Afhankelijk van de toestand van de woning moet dan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die regelingen voor renovatie, rehabilitatie of restauratie bieden. De gemeente zou niet moeten aarzelen om daar ook gelden uit de algemene middelen in te stoppen, hoewel uiteraard uitputtend de bestaande regelingen eerst moeten worden toegepast. Op deze wijze krijgt een kern een aantal goede woningen beschikbaar zonder dat er direct nieuwbouw gepleegd wordt.

TERUG NAAR HET DORP.

Met name onder jonge mensen is er een „trek” naar het kleine en is er weer belang-

stelling voor de menselijke maat. Men ziet dan ook een beweging die weer op de dorpen wil wonen. Welnu, wanneer dan kleine, maar goed geoutilleerde woningen beschikbaar zijn, dan zal het verkopen of verhuren van deze huizen geen probleem zijn. De leefbaarheid is hier ten eerste mee gediend, temeer daar het nooit zeer grote aantallen van deze woningen zal betreffen. Problemen tussen autochtonen en allochtonen, die men vooral bij veel nieuwbouw aan oude dorpen ziet optreden, zullen dan ook voorkomen worden. Het beschikbaar komen van dergelijke, opgeknapt woningen gaat meestal immers slechts geleidelijk en dus gaat ook de eventuele „instroming” geleidelijk. Overigens hoeven deze opgeknapt huizen zeker niet enkel bestemd te zijn voor mensen van buiten het dorp. Ook jonge mensen van het dorp zelf zullen zeker belangstelling hebben, temeer daar door de gezinsverdunding en door het feit dat veel vrouwen na hun huwelijk nog enige tijd blijven werken, de vraag naar een wat kleinee woning zeker aanwezig is.

DANKBAAR WERK.

In enkele delen van het land, ook in Zeeland, zijn proeven genomen met het bevorderen van de leefbaarheid op deze wijze. Dat bleek dankbaar werk te zijn. Ook de rijksoverheid steunt dit werk bijvoorbeeld door het mogelijk te maken dat bij de dienst gemeentewerken extra mankracht komt. Hierdoor kan ook een particulier die een oud pand koopt voor zelfbewoning, aankloppen bij de dienst om advies. Niet alle dorpen zijn geschikt om tot beschermd dorpsgezicht verklaard te worden, wel zijn veel dorpen geschikt om via renovatie en rehabilitatie zodanig vernieuwd te worden dat men er weer prettig woont.

Spreekbeurten

CHU-politici:

Drs. G. van Leijenhorst: 4 februari, Rotterdam: Chr. onderwijs; 10 februari Polsbroek: Chr. vrouwenvereniging; 14 februari, Bedum: CDA; 11 februari: Maarsse: Chr. onderwijs; 18 februari, Rotterdam: Ger. Bond; 21 februari Kampen: Chr. Mavo 24 februari Spijkenisse: Classis den Briel, Ned. Herv. Kerk; 28 februari Oss: CDA; 3 maart Maarsse: CDA; 7 maart Renswoude: CDA; 10 maart Ermelo: Chr. onderwijs; 17 maart Ameide: CDA; 24 maart: St. Analand: Chr. onderwijs; 31 maart Leiden: Studentenver. Penopolia.

T. Tolman: 3 februari Zwolle: agrarische jongeren Overijssel (middag): avond Benschop: gezamenlijke landbouworganisaties; 12 februari Leeuwarden: Groepsvergadering CHU; 14 februari Eibergen: CDA; 18 februari Wollega: gezamenl. landbouworganisaties; 21 februari Zevenhuizen Gr.: CDA; 22 februari Barendrecht: CDA; 28 februari De Meern: agrarische jongeren Utrecht; 3 maart Ede: CDA.

H. Wisselink: 4 februari Diever: CDA; 11 februari Hengelo: JOVD; 12 februari Zwolle: groepsvergadering CHU; 14 februari Doetinchem: CDA; 16 februari Bathmen: CDA; 17 februari Eibergen: CBTB; 21 februari Twello: Landbouworganisaties; 23 februari Markelo: CDA; 25 februari Emmeloord: Landbouw-organisaties. Statenkring Gouda CHU 5 februari: vergadering in het Herv. Centrum, Oosthaven 31 te Gouda, 10.00 uur v.m.

Spreekers o.a. mr. G. van Muiden, drs. W. J. Deetman en ir. J. de Jong.

ABORTUS: NOG NIET UIT DE PROBLEMEN

(Onderstaand stukje is door de overvloed aan copij op het CHJO-secretariaat wat in de verdrukking geraakt. Het is een reactie op het abortusdebat in de Eerste Kamer).

Onlangs werd in de Eerste Kamer het wetsvoorstel inzake abortus van VVD en PvdA met een verrassend grote meerderheid verworpen. Als het was aangenomen dan zouden er grote problemen zijn gerezen, waarbij een kabinetscrisis niet denkbeeldig was. Nu het voorstel gelukkig verworpen is, zijn we daarmee niet uit de problemen. Politiek gezien is er bijna sprake van een patstelling; onder de bevolking vinden we ook bij niet christen-democraten meer voorstanders van het „neen, tenzij” dan we aanvankelijk dachten. Deze ontwikkeling betekent dat de abortuskwestie blijft spelen bij de verkiezingen en ook bij de komende kabinetsformatie, of we dat nu leuk vinden of niet. Het lijkt erop dat de VVD voorzichtig sondeert wat het CDA vindt van een eventueel compromis inzake abortus tussen VVD en CDA. Van het depolitiseren, wat de VVD wenst, komt dan niets terecht.

Binnen het CDA vinden we mensen die met de PvdA verder willen regeren: de PvdA wil van een abortus-compromis niets weten, zij heeft zich ook niet aan de bij de kabinetsformatie gemaakte afspraken gehouden. Betekent deze opstelling van sommigen in het CDA dan dat de abortuskwestie minder zwaar weegt dan samenwerking met bepaalde andere politieke partijen? Dit zou toch zeer te betreuren zijn. Juist hen heb ik op het CDA-congres over het zwakke in de samenleving horen praten.

HERBEZINNING

Hierop zullen we ons moeten richten. In de komende tijd zal het voor alle partijen, ook voor het CDA, noodzakelijk zijn zich te herbezinnen op de abortuspolitiek. Te trachten dit op te lossen vanuit machtspolitiek denken zou een funeste zaak zijn voor de geloofwaardigheid van het CDA. Er zal welhaast een nationale bereidheid nodig zijn het probleem aan te pakken. Men zou dan kunnen denken aan:

- afschaffing van het abortustoerisme
- wanneer sociale nood tot abortusaanvragen leidt dan zullen ook sociale oplossingen de eerst aangewezen zijn.
- verantwoorde „afweging” van de belangen van de zwangere en het potentiële leven.
- versoepeling van het adoptiebeleid.
- verbetering van het anti-conceptiegedrag (soms juist bij christenen een probleem).
- aanvaarding van de ongewenst zwangere door haar omgeving en ouders waardoor de zwangerschap misschien minder ongewenst wordt.

Dat vraagt een persoonlijke verandering. Niet nawijzen, maar helpen aanvaarden. Wanneer hierover overeenstemming kan worden bereikt dan zal het maatschappelijk kwaad dat abortus toch nog wel is aanzienlijk in omvang verminderen, waardoor een oplossing misschien gemakkelijker te bereiken is. Leidraad bij dit alles kan zijn dat een mens niet over (potentieel) leven van anderen kan en mag beschikken, tenzij zwaar wegende factoren dat noodzakelijk maken.

L. P. Heukels,
voorzitter CHJO.

CHJO Agenda

Op 8 februari is er te Leeuwarden in „Trefpunt” een oprichtingsvergadering van een CHJO-afdeling in Friesland. Aanvang 19.30 uur. Ieder die CHJO-lid is of belangstelling voor de CHJO heeft en in Friesland woont, wordt van harte uitgenodigd hier aanwezig te zijn. Contactadres: Binne Flootman, Beetgumerdijk 32, Marssum, tel. 05107-726.

Op 26 maart of 2 april zal er een **Algemene Vergadering** van de CHJO gehouden worden. Op de agenda staat o.a.: de vorming van het CDJA; het jaarverslag; begroting en financieel jaarverslag en wat er verder ter tafel komt. 's Middags zullen we gaan discussiëren n.a.v. de conclusies uit een rapport van de commissie binnenland over „Bedrijfsdemocratisering”.

In april (± 22-24 april) zal er in Maastricht een grootse manifestatie rond het thema „Europa” plaatsvinden. Hieraan zal

worden deelgenomen door ± 1000 mensen uit alle landen van de gemeenschap. Nadere gegevens volgen nog.

Den Ham, 17 februari 20.00 uur restaurant Daggert, CHJO afdeling Den Ham „Wat stemmen wij bij de verkiezing” door L. P. Heukels. Contactadres: Grotestraat 47, Den Ham.

Op 12 februari vinden er op diverse plaatsen in het land de zgn. „groepsvergaderingen” plaats. Het gaat hierbij over de kandidatuur voor de Tweede Kamer. Graag wil het CHJO-bestuur de CHJO-ers opwekken deze zo mogelijk te bezoeken.

Tenslotte: In april is er een congres over „Hoofdlijnen van een christen-democratische politiek 1977-1981”. Dit congres zal de eerste manifestatie van het CDJA zijn. (Zie ook de vorige „Nederlander”)

Commissie Binnenland CHJO over bedrijfsdemocratisering

Eén van de commissies binnen de CHJO is de Commissie Binnenland. Deze commissie stelt zich ten doel eens per vier maanden met een nota te komen over een onderwerp dat in het brandpunt der belangstelling ligt of zal liggen, op het terrein van de binnenlandse politiek. De nota's kunnen op de eerstvolgende ledenvergadering besproken worden waarna publicatie kan volgen. Thans behandelt de commissie het onderwerp „bedrijfsdemocratisering” toegespitst op de wet op de ondernemingsraden van 1950 en 1971 alsmede op het wetsontwerp op de ondernemingsraden van 1976. De commissie bestaat uit zes personen, waarvan vier personen het bovengenoemde onderwerp bestuderen. Aandacht wordt besteed aan de historische

ontwikkeling van de bedrijfsdemocratisering, de meningen aanwezig bij de vakcentrales, werkgeversorganisaties en politieke partijen.

De leden van de commissie zijn: Ellen van Dee, 't Veerhuis 144, Leiden. Binne Flootman, Beetgumerdijk 32, Marssum (Fr.). Hinne Krolis, Diemerdijkstraat 5, Weesp. George Melse, Schoenerstraat 43, Zaandam. Jan-Willem Pauw, Gerard Doulaan 10, Naarden. Paul S. Procee, Concordiastraat 10A, Groningen (voorzitter) (tel. 050-779456). Nieuwe leden zijn altijd welkom!
Paul S. Procee

Waar en wanneer spreken CDA-politici

VRIJDAG 4 FEBRUARI '77

Weesp: mevrouw J. G. Kraayeveld.
Bolsward: J. van Houwelingen.
Diever: H. Wisselink voor het CDA-Diever.

MAANDAG 7 FEBRUARI '77

Den Bosch: Th. M. Hazekamp voor het midden- en kleinbedrijf.
Rijnsburg: mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs om 20.00 uur in de Immanuelkerk voor het CDA-Rijnsburg.
Zoeterwoude: P. J. A. v. d. Sanden in „Don Bosco” om 21.00 uur voor de LTB/Zoeterwoude.
* **Tilburg:** drs. M. J. J. van Amelsvoort voor Sociëteit Theseus.
* **Zutphen:** mevrouw A. M. C. Groensmit voor de Kaderschool van de Gemeentepolitie.
* **Roermond:** mevrouw mr. A. H. S. M. Lückers voor Jongeren centrum S'61.
Doesburg: drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur in „De Onderbouw” van de R.K.-kerk aan de Juliana van Stolberglaan voor het CDA i.o. Doesburg.
Herveld: J. P. M. Hendriks om 20.00 uur in „Het Hoge Hof” voor het CDA-Valburg.
Udenhout: mevrouw J. J. M. S. Leyten voor de R.K. Boerenbond (gezinsdag).
Losser: S. C. Weijers (politieke scholingscursus).

DINSDAG 8 FEBRUARI '77

Grave: W. J. Vergeer om 20.00 uur in het „Oranjehotel” voor het CDA-Grave.
* **Broek op Langedijk:** dr. K. de Vries voor het CDA i.o.

WOENSDAG 9 FEBRUARI '77

* **Helden:** mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs.
Streefkerk: J. van Houwelingen in Bejaardencentrum „Beter wonen” om 19.45 uur.
* **Den Haag:** dr. R. J. H. Krusinga voor het CDA-Den Haag.

DONDERDAG 10 FEBRUARI '77

Wogmeer: P. Meinema in Zaal „Homan” om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwengilde.
Hazerswoude: dr. A. Veerman om 20.00 uur in de Gereformeerde kerk voor het CDA-Hazerswoude.
Arnhem: drs. H. Eversdijk.
Makkum: mevrouw M. A. H. Andela.
Amersfoort: mevrouw J. G. Kraayeveld (politieke scholingscursus).
* **Amsterdam:** mr. P. H. Kooijmans voor de Vrije Universiteit afd. Vormingscentrum.

VRIJDAG 11 FEBRUARI '77

Ameland: drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in zaal „De Boeg” voor het CDA-Ameland.
Zijderveld: M. W. Schakel.
Schaijk: mevrouw G. M. P. Cornelissen om 20.00 uur in het „Dorpshuis” voor het CDA-Schaijk.
Boxmeer: drs. H. A. C. M. Notenboom om 20.30 uur in Hotel „Riche” voor het CDA-Boxmeer.
* **Onstwedde:** B. J. M. Hermsen voor het CDA-Onstwedde.
Hengelo: H. Wisselink voor de JOVD-Hengelo.

ZATERDAG 12 FEBRUARI '77

Zwolle: H. Wisselink.

MAANDAG 14 FEBRUARI '77

Gelderland: werkbezoek CDA-Kamerleden.
Nijverdal: J. van Houwelingen.
Heiloo: mevrouw J. G. Kraayeveld voor een oudervereniging.
Deventer: drs. R. F. M. Lubbers in „Het Open Hof” om 20.00 uur voor het CDA-Deventer.
Utrecht: Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in het „Marcuscentrum” in Utrecht Hoograven voor de Nederlandse Vrouwenraad stad Utrecht (politieke scholingscursus).
Middenmeer: drs. K. de Jong Ozn. om 20.00 uur in de „Oude Beurs” voor het CDA-Wieringermeer.
Dantumadeel: drs. B. Beumer om 19.45 uur in Dorpshuis „De Pipegaal” te Broeksterwoude.
Rotterdam: Th. M. Hazekamp om 14.00 uur (politieke scholingscursus).
Kampen: B. Roolvink om 20.00 uur (politieke scholingscursus).

MAANDAG 14 FEBRUARI '77

* **Utrecht:** drs. M. J. van Rooijen voor Studentenvereniging Veritas.
* **Hilversum:** mevrouw J. G. Kraayeveld voor de VVD-Hilversum.

Oudewater: mr. W. Aantjes om 20.00 uur in Hotel „Seelt” voor de samenwerkende partijen KVP/ARP/CHU.

DINSDAG 15 FEBRUARI '77

Oisterwijk: drs. W. K. N. Schmelzer om 20.15 uur in de „Dorpsherbberg” voor het CDA-Oisterwijk.
* **Texel-Oudeschild:** H. A. de Boer voor het CDA-Texel.

WOENSDAG 16 FEBRUARI '77

Hoorn: mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
Heerenveen: S. Faber.
Weert: W. Bremen om 20.00 uur in Zaal „Verstraeten” (politieke scholingscursus).
Mariëberg: mr. J. Buikema om 20.00 uur in het dienstgebouw van de Gereformeerde Kerk.
Boekel: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in Gemeenschapshuis „Mia Domino” voor het CDA-Boekel.

DONDERDAG 17 FEBRUARI '77

Bergen N.H.: mr. G. van Muiden om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
Tilburg: mevrouw J. J. M. S. Leyten voor het Vrouwendispuut.
's-Heerenhoek: drs. H. Eversdijk voor het CDA-'s-Heerenhoek.
* **Haarlem:** drs. M. J. van Rooijen voor het CDA-Haarlem.
Ter Aar: drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in het „Dorpshuis” voor het CDA-Ter Aar.
* **Het Bildt:** drs. H. A. van Zwieten.

VRIJDAG 18 FEBRUARI '77

Ottoland: M. W. Schakel.
* **Zeist:** mr. H. v. d. Broek voor het KSG De Breul.
Heemskerk: mevrouw J. G. Kraayeveld voor het CDA-Heemskerk.

MAANDAG 21 FEBRUARI '77

Groningen: mr. W. Aantjes in het Academiegebouw Offerhouzaal om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock”.
Rijswijk Z.H.: drs. M. W. J. M. Peijnenburg om 19.30 uur in de „Messiaskerk” voor het Jeugdcentrum „De Kelderwerf”.
Raalte: S. C. Weijers (politieke scholingscursus).
* **Wateringen:** drs. B. Beumer voor het CDA-Wateringen-Kwintshoul.

MAANDAG 21 FEBRUARI '77

Zevenhuizen (Gr.): T. Tolman om 19.45 uur in de Christelijke Huishoudschool voor de samenwerkende partijen ARP en CHU.

DINSDAG 22 FEBRUARI '77

* **Barendrecht:** T. Tolman voor het CDA-Barendrecht.
* **Vlaardingen:** dr. R. J. H. Krusinga voor het CDA-Vlaardingen.

WOENSDAG 23 FEBRUARI '77

Scheveningen: mevrouw J. G. Kraayeveld.
Kamperland: drs. H. Eversdijk voor de samenwerkende partijen ARP en CHU.
Berghem: S. Faber.
* **Oude Tonge:** mr. J. N. Scholten en mr. H. J. B. Aarts om 20.00 uur, waarschijnlijk in het Verenigingsgebouw.
* **Wageningen:** drs. C. P. van Dijk voor het CDA-Wageningen.
* **Zoetermeer:** drs. M. J. van Rooijen voor het CDA-Zoetermeer
* **Nootdorp:** drs. M. J. J. van Amelsvoort voor het CDA-Nootdorp.

DONDERDAG 24 FEBRUARI '77

Leiderdorp: drs. B. Beumer om 21.00 uur in Wiks Bar.
Amersfoort: drs. M. W. J. M. Peijnenburg voor de Amersfoortse Vrouwenraad.
* **Kempenland:** W. J. Vergeer voor het CDA-Kempenland.

VRIJDAG 25 FEBRUARI '77

Emmeloord: H. Wisselink voor een Landbouwwerkgroep.
Soesterberg: W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Continenten” om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus).
Haarlem: mr. W. Aantjes in de aula van het Stedelijk Gymnasium om 10.00 uur.

ZATERDAG 26 FEBRUARI '77

Herpen: mr. H. J. B. Aarts om 20.00 uur in het Jeugdhuis „De Kuijl” voor de Stichting Jeugdbelangen.

* De complete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité Postbus 7676 in Den Haag.

Nogmaals: MBFR - een vicieuze cirkel

Onder de titel „M.B.F.R.-een vicieuze cirkel” heeft Drs. Ton de Kok een artikel in de Nederlander van 31 december jongstleden doen opnemen, dat in een orgaan van de P.v.d.A. niet misstaan zou hebben.

GEEFT in dit artikel blijkt, dat hij noch iee-grijpt van de mentaliteit van de communistische leiders in de wereld, noch tot een juiste interpretatie van feiten en achtergronden in staat te zijn.

Het is namelijk bij de reeds 3 jaar durende MBFR-onderhandelingen duidelijk gebleken dat er over een redelijke vermindering der strijdkrachten met de Russen niet te praten valt. De Tsjecho-Slowaakse Ambassadeur Jiri Meisner verklaarde namens de Warschaupact landen: „dat in het belang van de onverminderde veiligheid van alle deelnemers het instandhouden van de huidige krachtenverhouding, echter op een in aantal teruggebracht niveau, van strijdkrachten en uitrusting, de enige realistische grondslag voor een resultaat van deze onderhandelingen” kan zijn.

En wij weten langzamerhand allemaal, dat de krachtenverhoudingen in Europa 3:1 ten gunste van de Warschaupact landen liggen waarbij komt, dat zij in het achter ons liggende jaar een groot aantal nieuwe met atoomkoppen geladen raketten gericht op West-Europese steden hebben opgesteld. En dit noemt drs. De Kok dan een begrijpelijke verdedigingsmaatregel in gegeven uit angst voor het imperialistische Westen. Maar de heer De Kok maakt zich niet alleen schuldig aan foutieve interpretaties, doch ook aan geschiedenisvervalsing.

VERDER

Dat „vooraanstaande Westerse politici” plannen hadden om na het veroveren van Duitsland direct door te stoten naar de Sovjet Unie is onjuist. Ik zat in april/mei 1945 in Duitsland aan de frontlijn tussen de troepen der Westerse landen en de Russen. Om de Russen tegemoet te komen, zijn de Amerikanen - die hun overeengekomen taak sneller volbracht hadden - volkomen te goeder trouw verder kar het oosten opgerukt dan afgesproken was. Dit werd - door de altijd wantrouwende Russen - ogenblikkelijk als een daad van agressie uitgelegd wat het absoluut niet was. De Amerikanen - zoals gezegd - wilden alleen

de Russen helpen, zoals fatsoenlijke landen dat onder elkaar plegen te doen. Maar daar begrepen de Russen natuurlijk niets van. Er was toen wel een stroming - vooral onder de Duitsers - die zeiden: „en nu meteen door naar Moskou”, maar dat hebben de Amerikanen (en dat waren de enigen die over voldoende potentieel beschikten om een dergelijk plan uit te voeren) à priori en à fortiore afgewezen. Eisenhower heeft er geen moment over gedacht en Roosevelt - zo mogelijk - nog minder. Dat verhaal is dus nonsens en dat wisten de Russen drommels goed. Maar wat drs. De Kok niet vertelt is, dat de Sovjet-Unie na 1945 zijn strijdkrachten op volledige sterkte aanhield en deze - in stede van af te bouwen zoals alle West-Europese mogendheden en Amerika deden - steeds verder perfectioneerde. (4,7 miljoen man perfect bewapend thans en 20% van het bruto nationale produkt voor defensie! Ter vergelijking: Nederland ter nauwernood 3%).

Door onderwerping der Oost-Europese staten - die als Sovjet-Russische machtsfeer waren erkend - tot een koloniale status voorzag Rusland zich van een cordon van volledig beheerst gebied. Met elk dezer staten werd een militair bondgenootschap afgedwongen, wat verzekerd werd door een militaire bezetting door Russische troepen (behoudens Roemenië en Joegoslavië). Als verdediging hiertegen sloten de Westerse landen zich aaneen tot de NATO en als antwoord daarop werd het Warschaupact gesloten wat niets anders was dan een extra formele bekrachtiging van een reeds door liberale verdragen bestaand bondgenootschap. Het verhaaltje dat de NATO eerst werd opgericht als „agressieve daad” en het Warschaupact als antwoord daarop, is een communistische leugen die in „de Nederlander” allerminst thuis hoort!

VOORSTELLING

Dat de Russen niet ontwapenen „omdat ze bang zijn, dat (Westerse) imperialistische krachten de socialistische vooruitgang willen stuiten” etc. is een voorstelling van zaken die zo bezijden de waarheid is, dat men deze Russen niet eens behoort te vermelden. Het doen voorkomen alsof dit de werkelijke mening der Russische leiders is betekent grats propaganda maken voor

het communisme. De indruk die artikelen als dat van drs. De Kok nalaten is altijd weer: „vanuit hun standpunt bekeken hebben die „arme Russen” toch eigenlijk wel gelijk”.

Drs. De Kok behoort te weten dat communisten nooit gelijk hebben, en dat met hen ook nooit een overeenkomst af te sluiten is, omdat ze zich er nimmer aan houden (zie gang van zaken na Helsinki waar toch wel voldoende over gepubliceerd is, dacht ik). De communisten hebben maar één doel en dat is de wereldheerschappij, d.w.z. het uitroeien van elke persoonlijke vrijheid, het uitroeien van alle vormen van godsdienstbeoefening en de absolute onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan het almachtige staatsapparaat.

Daartoe is elk middel heilig. Wanneer een gewapende overval de heerschappij over bepaalde landen kan brengen, valt men die landen met wapens aan; wanneer een ideologische ondergraving van hun systeem een beter middel is doet men dat. En dit laatste gaat onverminderd voort overal ter wereld. Vreedzame coëxistentie betekent alleen een ongestoorde mogelijkheid hun ondermijnende propaganda te kunnen uitoefenen.

Wanneer wij als belijdende christenen het communisme als overheersend systeem buiten onze grenzen willen houden dan zullen wij twee dingen moeten doen:

1. Zorgen dat we zo effectief bewapend zijn, dat de Russen zich wel 10 maal bedenken voordat ze ons aanvallen.
2. Elke propaganda die er toe dient het morele weerstandsvermogen en de wil tot zelfhandhaving van onze Westerse beschaving te ondergraven verre van ons te houden. En daartoe behoort ook een „welwillend” artikel als van drs. De Kok. Hengelo.

A. Koldewijn.

Noot: In Afrika bijvoorbeeld hebben de Russen 2,6 miljard dollar aan wapenen geleverd. Er werken daar 5.500 militairen (adviseurs) o.a. 1.100 in Somalië, 650 in Algerije, 400 in Uganda, verder heeft Rusland luchtvaart- en havenfaciliteiten voor resp. haar luchtmacht en haar marine in: Algerije, Mali, Guinea, Somalië, Kenia,

Gaboën, Angola, Kongo, Libië.

Voorts bevinden zich nog afdelingen Sovjet-Russische militairen in Zuid-Jemen, de Jemenitische Arabische Republiek en volgens de laatste berichten in Irak.

En dat allemaal omdat die arme Russen zich zo moeten verdedigen tegen het agressieve Westen!

NASCHRIFT:

Geachte Redactie,

Een polemiek kan alleen zinvol zijn als beide elkaar bestrijdende partijen toegankelijk zijn voor elkaars argumenten. Wanneer echter de heer Koldewijn zijn reactie op mijn artikel inleidt op de uiterst aanmatigende manier zoals in de tweede alinea, dan geeft hij met dit waardeoordeel te kennen dat er - wat hem betreft - geen mogelijkheid kan zijn voor een discussie.

Bij verder lezen wordt deze conclusie bevestigd door de aard van de negaties die de heer Koldewijn gebruikt. Woorden als: niets, nooit, nonsens en onzin laten geen enkele ruimte voor een zinvol gesprek en getuigen alleen maar van een volstrekt fossiele en rigide visie op de Oost-West verhoudingen.

Toch wil ik nog wel het volgende kwijt. Het ging er in mijn artikel geenszins om, om te bewijzen wie er het historische gelijk aan zijn zijde heeft. Daarom zijn de door de heer Koldewijn aangehaalde politiek-historische platitudes volstrekt irrelevant en is het zinloos daar op in te gaan.

Het punt is dat er bij de ontwapeningsbesprekingen twee partijen tegenover elkaar staan die beide menen het gelijk aan hun kant te hebben. Of het structurele wantrouwen van de Russen - gebaseerd op hun ideologie en de gebeurtenissen uit het recente verleden - nu terecht is of niet, doet er niet ter zake. Het gaat er om dat Westerse onderhandelaars besprekingen voeren met een opponent die opereert vanuit dit wantrouwen. Daarom heb ik in het slot van mijn artikel gepleit voor een constructieve gedachtenwisseling over de ideologische patstelling waarin wij ons bevinden. Zonder reductie van het wantrouwen is een wezenlijke reductie van het bewapeningsniveau uitgesloten.

Drs. Ton de Kok.

„Desnoods vormt het CDA alleen een regering”

Professor dr. J. W. van Hulst, fractieleider van de CHU in de Eerste Kamer, sprak dezer dagen te Sliedrecht. Hij stelde, dat het CDA er alleen gekomen is, dank zij de vaste wil tot samenwerking van alle drie partijen: AR, CH en KVP. Die samenwerking wordt gedragen door het beginsel: „Niet bij brood alleen”. Deze woorden vormen ook het motto van het CDA-programma voor de verkiezingen op 25 mei.

Het CDA gaat deze verkiezingen tegemoet met een eigen programma waarin gestreefd wordt naar een wereld met meer gerechtigheid. Wij zijn bepaald niet kleurloos, we buigen niet naar de PvdA, we buigen niet naar de VVD. We staan niet tussen die twee partijen in, maar we hebben een eigen identiteit. In het politieke krachtenveld heeft het CDA een eigen programma, een eigen karakter en een eigen profiel.

Als het CDA na de Tweede-Kamerverkiezingen van 25 mei geroepen wordt om Nederland te regeren, dan zal het dat doen in het besef dat de wereld niet wordt bestuurd vanuit het Witte Huis in Washington of vanuit het Kremlin in Moskou, maar dat het lot van de wereld in Gods handen ligt.

Stilstaand bij premier Den Uyl en zijn partij, wees professor Van Hulst erop dat het in de politieke geschiedenis van Nederland nog nooit vertoond is, dat een partij al vóór de verkiezingen eiste: Ook al wordt de PvdA niet de grootste partij, toch moet die PvdA de minister-president leveren. Ook de stelling in die partij: we willen wel met het CDA regeren, als we allebei acht ministers leveren, noemde de spreker ongehoord.

Als de PvdA overvraagt en de VVD zou afvallen dan moet het CDA de moed hebben om alleen een minderheidsregering te vormen. We kunnen ook zonder hen. Laten zij ons dan maar eens gedogen!

TE VEEL

Over het plan om veel gemeenten samen te voegen, zei Van Hulst: Deze regering gaat

te veel uit van schaalvergroting. er is te weinig zorg voor de mogelijkheden van de kleinere dorpen. Dat men alle gemeenten beneden de 10.000 inwoners wil opheffen is een veel te star standpunt. Juist de kleinere leefgemeenschappen zijn van groot belang voor het welzijn van de burgers. Eerder moet de verdeling van grote gemeenten in kleinere worden overwogen. En over het opdelen van ons land in 24 provincies: Dit plan wordt nu beslist niet uitgevoerd. Het zou een taak kunnen zijn voor een volgend kabinet. Maar dan dient men toch wel oog te hebben voor de enorme kosten die zo'n reorganisatie met zich meebrengt. Dit kabinet heeft de wet

wel ingediend, maar in de begroting niet eens een post hiervoor opgenomen. De regering gelooft er dus blijkbaar zelf niet in! Gelet op de financiële gevolgen mag verwacht worden dat ook in een CDA-kabinet voor dit plan geen plaats zal zijn.

Tegen het plan van minister Van Kemenade om na de lagere school een middenschool te vormen, had Van Hulst veel bezwaren. Deze minister wil dit plan met alle geweld doorgang laten vinden, maar zelfs zijn eigen PvdA heeft de middenschool niet in het verkiezingsprogramma opgenomen.

Verder vroeg de spreker zich af hoe het mogelijk is dat we aan de ene kant meer dan

200.000 werkelozen hebben, terwijl er van de andere kant 55.000 vacatures - open arbeidsplaatsen - te vervullen zijn. Wat een land, wat een land, waar dat allemaal maar kan!

Met betrekking tot de ontwikkelingshulp merkte Van Hulst nog op dat we natuurlijk te zorgen hebben voor de zwakkeren in de wereld, maar als men kiest vóór hulp aan Cuba en tegen hulp aan Indonesië men wel dient te bedenken dat er verhoudingsgewijs in Cuba meer politieke gevangenen zijn dan in Indonesië. Voor een christelijke partij als het CDA blijft ook in de politiek het belangrijkste uitgangspunt: „Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en... Zijn gerechtigheid”.

DALING AANTAL VERKEERSONGEVALLEN OP RIJKSWEGEN IN 1975

Uit een overzicht van de dienst Verkeerskunde van Rijkswaterstaat blijkt dat de daling van het aantal ongevallen op de rijkswegen zich ook in 1975 heeft voortgezet. Vergeleken met bijvoorbeeld het jaar 1973 kon op alle typen wegen een daling van de ongevallenfrequentie worden geconstateerd. De ongevallenfrequentie is het aantal geregistreerde ongevallen per miljoen verreden voertuigkilometers. Ook op de twee belangrijkste wegtypen - d autosnelwegen en de enkelbaans wegen met twee rijstroken - was de ongevallenfrequentie fors gedaald.

Op autosnelwegen met tweemaal twee rijstroken daalde het cijfer van 0,55 tot 0,48 en op de enkelbaans wegen met twee rij-

stroken van 1,60 tot 1,25. Op de autosnelwegen daalde het aantal ongevallen met dodelijke afloop van 92 tot 59. Op enkelbaans rijkswegen met twee rijstroken daalde het aantal ongevallen met dodelijke afloop van 234 tot 181. In totaal werden er in 1975 315 ongevallen met dodelijke afloop geregistreerd, waarvan 45 op wegvakken binnen de bebouwde kom.

Uit de cijfers blijkt opnieuw dat de autosnelwegen belangrijk veiliger zijn dan de andere wegen. Overigens blijkt ook dat bij een toeneming van het verkeer op een weg het aantal ongevallen per kilometer aanzienlijk sneller stijgt dan de verkeersintensiteit. Op wegen waar in de spitsuren files ontstaan, ligt het aantal ongevallen dan ook

beduidend hoger dan op andere wegen. Ook in 1975 was er een aantal plaatsen waar evenals in 1973 meer ongevallen gebeurden dan op andere delen van de rijkswegen; dit zijn de zogenaamde black spots op de wegenkaart. Deze vakken omvatten 5,3 procent van de totale lengte van het Nederlandse autosnelwegennet. Hierop vond in 1975 28 procent van alle ongevallen en 18,2 procent van de ongevallen met doden en/of gewonden op autosnelwegen plaats. Op de niet-autosnelwegen vond 23 procent van alle ongevallen en 24,6 procent van de ongevallen met doden en/of gewonden plaats op 12,1 procent van de totale weglengte.

H.L.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiverken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58. TELEFOON 05100-20841.

**MAKELAARSKANTOOR
HOOGENRAAD**

HAAGWEG 171 - TELEFOON 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken - Taxatiën

Betonfabriek „Vrijenban”

A. M. HOEKE.

Rotterdamseweg 376 - DELFT
Telefoon 015-56 01 93 - b.g.g. 12 40 08.

BETONWAREN

Voor uw

- * Dieselolie, Benzine, Petroleum
- * Kolen, Huisbrandolie
- * Tank-transporten
- * Butaan- en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuilafvoer.

„DE KLOK” Handelsmij. N.V.

WEST-VARKENOORDSEWEG 470
ROTTERDAM-24 - Tel. 190200
Tel. 325011 afdeling containers.

Adverteer

in de

Nederlander

INTERIEURVERZORGING B.V.
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a' Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

**KAMERBREED
TAPIJT
4000 m² in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m² toonruimte**

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid.

Badhuisstraat 95,
Vlissingen.
Postbus 151.
Telefoon 01184-1 44 61-
1 91 92.

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

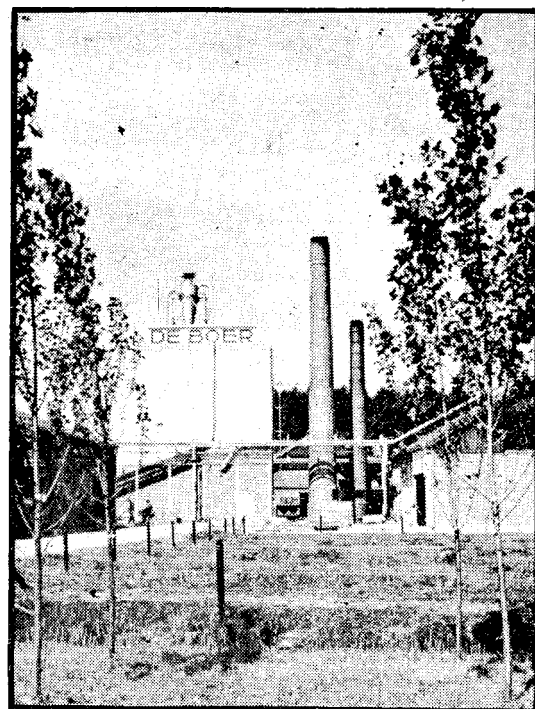
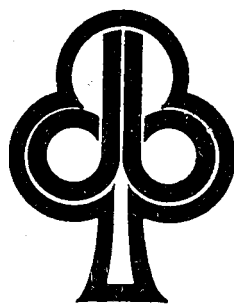
Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

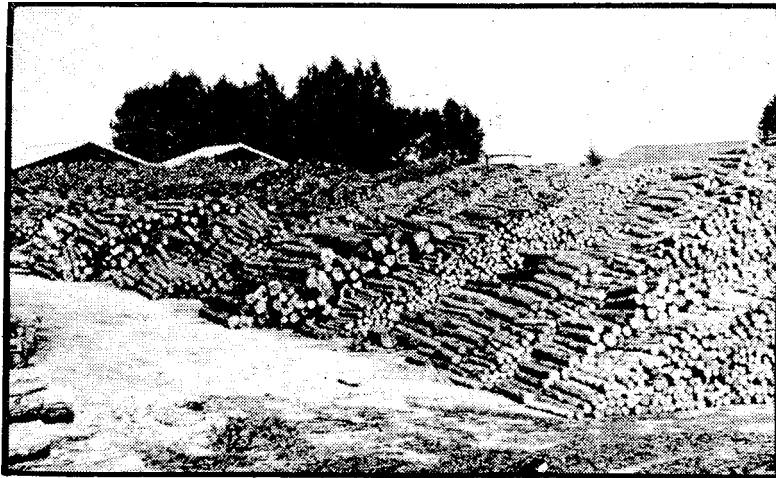
Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

DR. ABRAHAM KUYPERSTICHTING

Wegens vertrek van de huidige secretaresse naar het buitenland ontstaat binnenkort bij ons een vacature voor een

SECRETARESSE

voor een van onze stafmedewerkers.

De werkzaamheden omvatten correspondentie, voorbereiding en nazorg van vergaderingen van commissies e.d., het uittikken van artikelen en rapporten en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

- Wij vragen van haar:
- goede kennis van het Nederlands
 - flexibiliteit en verantwoordelijkheidsgevoel
 - behoorlijke algemene ontwikkeling, bij voorkeur vwo/havo-niveau
 - typevaardigheid
 - collegiale samenwerking met de twee andere secretaresses.

- Zij kan van ons verwachten:
- een goed salaris
 - prettige werksfeer op een klein kantoor
 - zelfstandig en afwisselend werk.

De Dr. Kuiperstichting is het wetenschappelijk bureau van de ARP, dat zich bezig houdt met het politieke beleid op de langere termijn. De meeste werkzaamheden worden verricht in samenwerking met de wetenschappelijke bureaus van KVP en CHU, in het kader van het groeiende CDA.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot de betrokken stafmedewerker, drs. W. van den Bos Czn. (070-606838).

Sollicitaties te richten aan de directeur van de Dr. Kuiperstichting, drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

HANAB B.V.

VALRENBURG - ZH Telefoon 01718-71941

VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

CHU/CDA-kandidaten voor komende Tweede-Kamerverkiezingen

In de afgelopen jaren is veelvuldig de wens geuit dat ARP, CHU en KVP met één gezamenlijke CDA-lijst aan de verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in 1977 zouden deelnemen. Sinds eind vorig jaar staat vast dat deze wens in vervulling zal gaan. Dit is algemeen bekend en tevens is bekend te achten dat bij de aan het besluit voorafgaande besprekingen op deze CDA-lijst de plaatsen 3, 6, 9, 12, 15, 25, 31, 37 en 43 aan de CHU zijn toegewezen. Dit is meerdere malen gepubliceerd en wel voor het eerst in „De Nederlander” van 25 juli 1975.

Bij een verkiezingsuitslag die ongeveer overeenkomt met die van 1972 waarbij KVP, ARP en CHU resp. 27, 14 en 7 zetels verwierven (totaal 48 dus) zullen daardoor in plaats van het door de kwestie-Huysen tot 6 gereduceerde aantal CH-Tweede Kamerleden er 9 deel uit gaan maken van de nieuwe CDA-fractie. Dit zal tevens het geval zijn indien er - onverhoopt - sprake zou zijn van een gering verlies terwijl bij winst er nog aanzienlijk meer gekozen worden. Er komen n.l. ook nog CHUers op de 49e, 52e en 55e plaats enz. Hierover nu reeds te veel vermelden is echter voorbarig, om winst bij de stembus (bij enquetes ligt het momenteel wat gemakkelijker) te boeken moet er landelijk, regionaal en plaatselijk nog heel wat werk verzet worden!

STRUIKELBLOK

Het geheel lijkt door het genomen besluit en de gemaakte afspraak nu een eenvoudige kwestie te worden, doch er is ook hier een theorie (waarop de afspraak gebaseerd is) en een praktijk (op grond waarvan de afspraak verwezenlijkt moet worden). En dan is er reeds direct een obstakel waardoor één landelijke CDA-lijst een onmogelijkheid is, hetgeen waarschijnlijk voor velen een teleurstelling zal inhouden. Dit struikelblok is de Kieswet welke een bepaling inhoudt waardoor het maximaal aantal kandidaten dat op één lijst kan voorkomen beperkt is tot 30. Deze beperking is

terug te voeren op het in 1918 vervangen districtenstelsel. Onder het huidige kiesstelsel, met evenredige vertegenwoordiging, zijn de 18 voorkomende Kamerkiekringingen nog enigszins te beschouwen als grote districten.

Het is mogelijk per Kamerkiekringingen nog enigszins te beschouwen als grote districten.

Het is mogelijk per Kamerkring, of per groep van Kamerkringen, verschillende lijsten in te dienen die onderling verbonden kunnen worden. Om het aantal voor de CDA benodigde kandidaten te kunnen stellen is het noodzakelijk van deze mogelijkheid gebruik te maken. Het gevolg daarvan is dus dat er in de verschillende delen van het land ook verschillende CDA-lijsten zullen voorkomen.

Dit aantal is vastgesteld op 6. Er komen lijsten voor de provincies: 1. Groningen, Friesland en Drenthe (Kamerkringen Groningen, Leeuwarden en Assen); 2. Overijssel en Gelderland (Zwolle, Arnhem en Nijmegen); 3. Utrecht en Noord-Holland (Utrecht, Amsterdam, Den Helder en Haarlem); 4. Zuid-Holland en Zeeland (Rotterdam, 's-Gravenhage, Leiden, Dordrecht en Middelburg); 5. Noord-Brabant ('s-Hertogenbosch en Tilburg); 6. Limburg (Maastricht). Op alle zes de lijsten zal, om de eenheid tot uitdrukking te brengen, de top van de lijst (de nummers 1 t/m 4) geheel het zelfde zijn. Daarin komen voor de lijsttrekker van het CDA en de voorzitters van de huidige ARP, CHU en KVP fracties en wel als volgt:

1. mr. A. A. M. van Agt (de lijsttrekker)
 2. mr. W. Aantjes - ARP
 3. dr. R. J. H. Krusinga - CHU
 4. mr. F. H. J. J. Andriessen - KVP
- Vanaf no. 5 t/m no. 30 zullen de lijsten ieder een andere reeks namen bevatten. Slechts een beperkt aantal van de kandidaten zal op meer dan één lijst voorkomen. Dit zijn de z.g. „wipkandidaten.” Op de zes verschillende kandidatenlijsten nemen de CHU-ers de volgende plaatsen in:
- in groep 1 de plaatsen 3 (dr. Krusinga), 6, 9, 12, 17, 19, 22 en 29.

- in groep 2 de plaatsen 3 (dr. Krusinga), 7, 10, 16, 21, 24 en 27.

- in groep 3 de plaatsen 3 (dr. Krusinga), 7, 10, 14, 23 en 27.

- in groep 4 de plaatsen 3 (dr. Krusinga), 7, 10, 14, 23 en 27

- in groep 5 de plaatsen 3 (dr. Krusinga) 13, 18 en 24.

- in groep 6 de plaatsen 3 (dr. Krusinga), 7, 11 en 23.

In totaal nemen de CHU-ers op de 6 lijsten 35 plaatsen in.

Indien het CDA nu weer 48 zetels verwerft en de stemmen ongeveer gelijk over het land verdeeld zijn als in 1972 zal 14 x een CHUer op de CDA-lijsten gekozen doch daarbij 6 x dr. Krusinga die slechts in één groep een zetel kan aanvaarden en dus 5 x moet bedanken. Hieruit volgt dat, geheel volgens het lijstvoorstel, er 9 een zetel behaald zullen hebben.

Bij een resultaat van 55 zetels worden dit er automatisch 12. De overige 18 plaatsen - dus te behalen zetels boven een aantal van 55 - van de CHU zullen in totaal bezet gaan worden door ca. 13 kandidaten waarvan er dus enkelen „wipkandidaten” worden die

dus op meer dan één lijst voor zullen komen. Dit is noodzakelijk om de door de Unieleden vast te stellen volgorde van de kandidaten te waarborgen. Daaruit volgt weer dat er in totaal ca. 25 verschillende personen op de 35 plaatsen voor zullen komen.

Het geheel is zo geregeld door een commissie waarvan o.m. de voorzitter van de Kiesraad, oud-minister mr. H. K. J. Beernink, deel uitmaakt.

WELOVERWOGEN

De weloverwogen rangschikking van de kandidaten is gebaseerd op een theorie en wel de te verwachten stemmenpercentages op de CDA-lijsten in de zes verschillende groepen.

Ook hier kan (en zal) de praktijk weer nieuwe problemen scheppen. De uiteindelijke verkiezingsuitslag is de onbekende faktor die uiteindelijk beslissend zal werken. In één of meerdere der groepen kan de uitslag uiteraard erg tegenvallen en in andere weer meevallen. Hierdoor wordt de evenwichtige verdeling dan vanzelfsprekend verstoord. Dit wordt dan weer opgevangen door een ingewikkeld stelsel van afspraken die volgens de totale rangschikking van de kandidaten eerder in aanmerking komen voor een zetel. Zo komt dan uiteindelijk de in het begin van dit artikelte genoemde volgorde toch tot stand.

Uniebureau
A. van Dam.

CLEMENTIE

Nu blijkt dat bij de verzending van onze acceptgirokaarten deze inderdaad aan alle lezers van het Weekblad De Nederlander zijn uitgegaan, moeten wij aan abonné's (of oud-abonné's), die om welke reden dan ook geen kaart moesten ontvangen, de clementie inroepen voor de toezending daarvan. Deze abonné's verzoeken wij vriendelijk die kaart als niet ontvangen

te beschouwen. Onze opgaven van de laatste maanden op het bovenstaande betrekking hebbend en die van nieuwe abonné's en adresveranderingen, konden helaas nog niet in de computer worden verwerkt. Het blijkt, dat men ook hier met bepaalde computerkinderziekten, welke ook elders voorkwamen, heeft te maken, waarvoor tijd nodig is om er uit te komen.

Dringend vragen wij dan ook om nog enig geduld te willen oefenen. Uiteindelijk komt deze zaak in orde.

De Administratie.

Commentaar

Een merkwaardig verschil

In „Ons Mavoblad” (wekelijks orgaan van de Vereniging voor Christelijk Mavo) van 2 februari j.l. stond een brief (d.d. 12 januari) van drs. K. de Jong Ozn., staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen, „aan de leden van de Mavo-organisaties. De bewindsman schreef o.m.: „Er is in deze begroting (in het kader van het kabinetsbeleid) voor niet minder dan 453 miljoen bezuinigd. Dit is verrweg de grootste bezuinigingsoperatie ooit op ons departement uitgevoerd. Men vergelijkte 1976: 220 miljoen; minister Van Veen (1972: o.a. 32-30!) ver beneden de 200 miljoen”.

Toen ik dit las, moest ik terugdenken aan maandag 29 november 1971. Aan de avond van deze dag kwamen in de Irenehal van het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht naar schatting 30.000 onderwijsmensen bijeen om de toenmalige minister van onderwijs en wetenschappen, mr. C. van Veen, de les te lezen. Er werden spectaculaire spandoeken ontvouwd en oorverdovende spreekkoren aangeheven: „Van Veen, ga heen!”

Ik ben oog- en oorgetuige geweest van dit „Onderwijsprotest '71” (O'71). Op het podium zat een aantal topfiguren uit de Nederlandse onderwijsorganisaties. Alleen de eerste twee sprekers wisten zich min of meer verstaanbaar te maken. Na hun optreden werd het in de Irenehal zo rumoerig, dat de bijeenkomst voortijdig -- het programma was amper voor de helft afgewerkt -- moest worden gesloten.

Uit de zoëven genoemde brief van staatssecretaris De Jong blijkt, dat minister Van Kemenade in 1976, bij het opstellen van de begroting voor 1977, veel sterker heeft bezuinigd dan zijn voorganger in 1971. Maar van een „O'76” is geen sprake geweest. In het „PCO-magazine”, het weekblad van de Protestants-Christelijke Onderwijsvakorganisatie, van 26 januari j.l. stond te lezen: „Voordat op dinsdag 25 januari de behandeling van de onderwijsbegroting in de Tweede Kamer van start ging overhandigen vertegenwoordigers van de NFO aan dr. Anne Vondeling circa 130.000 handtekeningen. De handtekeningen die het resultaat zijn van een door de Nederlandse Federatie van Onderwijsvakorganisaties, NFO, georganiseerde actie, moeten de grote ongerustheid onderstrepen die is ontstaan over de ontwikkelingen in het onderwijs”. Vergeleken met de tam-tam van „O'71” kan deze actie niet anders dan tam worden genoemd. Een merkwaardig verschil.....

K. de Vries.

Een staatsman ter navolging

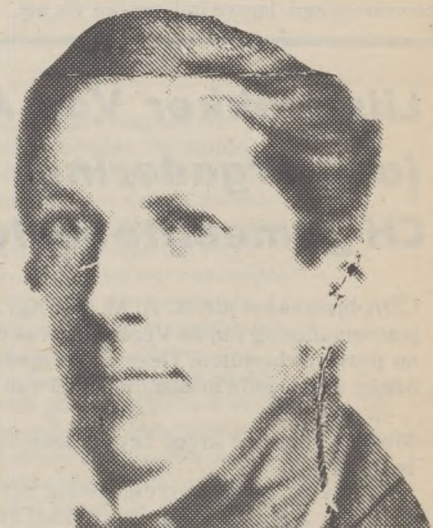
Groen van Prinsterer herdacht

(1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging”. In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., dr. R. J. H. Krusinga, drs. H. van Spanning en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

PARLEMENTARIA

Senator Rijnders waarschuwt voor politieke touwtrekkerij rond burgemeestersbenoemingen

„Naar ons gevoelen maken veel politieke partijen het ambt van burgemeester tot een verlengstuk van overheersende politieke kleur of politieke macht. De burgemeesters zijn hierdoor bijna gedwongen politiek te bedrijven. De verpolitiekte burgemeester heeft zijn intrede gedaan.” Dit zei het CHU-Eerste Kamerlid D. Rijnders, die namens de CDA-fractie het woord voerde bij het beleidsdebat in de senaat over de begroting van Binnenlandse Zaken.

Bezwaar hebbend tegen de geïntroduceerde politieke burgemeester, wees Rijnders er op dat toch primair de bekwaamheid van de ambtsdragers, het speciale karakter van de betrokken gemeente of de streek en het godsdienstig en maatschappelijk karakter van gemeente een overheersende rol moeten spelen. De burgemeester zelf orgaan zijnde, boven de partijen staande, typisch bestemd tot arbitrage en bestuur, merkte spreker op. De commissarissen van de Koningin zullen,

naar de minister mededeelde, zeker grotendeels volgens overeenkomstig patroon hun aanbevelingen willen schrijven. Doch vóór zij tot een aanbeveling komen, hebben zij bij hun voorbereiding daartoe verschillende uitgangspunten gehanteerd. Wat te zeggen van lijsten met gegevens van sollicitanten, in handen van politieke partijen, om tot sollicitatiebezoeken te doen komen en kandidaten-voordrachten op te stellen? Wie beoordeelt nu? De partij, raadsleden, de raad of de commissaris? Wat te zeggen van de kandidaat die van een politieke partij op zo'n sollicitantenzitting hoort: „U wordt het niet, wij hebben een ander en de commissaris heeft ons gevraagd één naam te noemen, die dan zal worden aanbevolen.” Zijn wij ons er echt wel van bewust, dat tot nu toe wettelijk gekozen is voor de benoemde burgemeester en niet voor de gekozen burgemeester? Kan de minister zijn mededeling, dat hij bij zijn beleid stringent vasthoudt aan het principe van de benoemde burgemeester, nog helemaal in

stand houden, wanneer enigen der commissarissen door hun wijze van voorbereiding van hun aanbevelingen in principe kiezen voor de door de raad of de meerderheid daarvan aangewezen kandidaat?

Er zijn commissarissen die bij voorkeur mensen met bestuurlijke opleiding en ervaring aanbevelen. Anderen weer niet. Opvallend is wel dat toch betrekkelijk weinig kans wordt gegeven aan promotie uit het bestaande burgemeesterskorps. Wel veel wethouders, raadsleden, bondsbestuurders, enz. De minister vraag ik, nu hij nog een aantal benoemingen heeft te bevorderen, kandidaten uit het eigen burgemeesterskorps kansen te geven. Haarlem, Enschede, Heemskerk, Hilversum, Stads kanaal, Oldenzaal, Appingedam, De Bilt, Brielle, Boskoop, Moordrecht, enz. geven hem daarvoor een kans.

AMSTERDAM

Ten aanzien van de benoeming in Amsterdam hoop ik dat niet de profielsechs van

één politieke partij, doch van de Amsterdamse gemeenteraad uitgangspunt zal zijn voor de aanbeveling. De minister zal, wetende dat onze interfractie hierbij een zorgvuldige raadsinspraakprocedure waardeert, terwijl wij weten dat hij deze procedure voorstaat, wel willen voorkomen dat Amsterdam een z.g. partijbenoeming krijgt als in Rotterdam zich heeft voorgedaan. De inspraakprocedure is belangrijk voor de vraag hoe het ambt van burgemeester in Amsterdam wordt gezien, aldus Rijnders.

ADVIEZEN

Sprekend over de reorganisatie van het binnenlands bestuur, wees de CDA-woordvoerder er op dat tegen publikatie van adviezen - ook als er sprake is van afwijkende adviezen - bij de vice president van de Raad van Staten geen principiële bezwaren schijnen te bestaan. Bij een recente wijziging van de Kieswet is het advies van de Raad van Staten wel gepubliceerd. De minister heeft in antwoord op schriftelijke vragen meegedeeld publikatie van de adviezen betreffende de wetsontwerpen over het binnenlands bestuur iet te overwegen. Rijnders drong er op aan de vice-president van de Raad van State te vragen een equivalent verzoek te doen uitgaan over de publicatie van de bedoelde adviezen over de ontwerpen van wet betreffende de reorganisatie van ons binnenlands bestuur. Openbaarheid van deze adviezen kan de meningsvorming gezond bevorderen, ook wanneer deze adviezen afwijkend of afwijzend zouden zijn. H. van Spanning

Wetenschappelijk onderwijs groeit in tal en last

door drs. M. Beinema, ARP-Tweede-Kamerlid, woordvoerder CDA-fracties

Sinds jaar en dag wordt de aansluiting school-arbeidsmarkt een steeds nauwere flessehals waarin steeds meer jongeren die hun opleiding of studie voltooit hebben, blijven steken.

Sinds jaar en dag ook is deze problematiek onderwerp van gesprek en discussie in de onderwijscommissie van de samenwerkende KVP-, ARP- en CHU-fracties.

Bij de behandeling van de onderwijsbegroting heb ik dezer dagen over dit vraagstuk, toegespitst tot het Wetenschappelijk Onderwijs, mogen en moeten spreken: mogen, omdat de CDA-fracties mijn opvatting deelden dat het wenselijk was dit aan de orde te stellen; moeten, omdat de omstandigheden ons niet toelaten hierover te zwijgen, maar het noodzakelijk maken, dat de Tweede Kamer zich in de komende maanden en jaren bij herhaling diepgaand over deze problematiek buigt.

GROEIENDE STROOM STUDENTEN

Vele mensen hebben de natuurlijke neiging door te gaan tot en met de „hoogste” opleiding, die zij in hun omstandigheden en met hun capaciteiten kunnen volgen. Een van de motiveringen daarvoor, is het willen krijgen van een betrekking die zoveel mogelijk salaris en/of arbeidsvoldoening oplevert. Daar komt nog bij, dat de toe te juichen „externe democratisering” van het onderwijs ertoe geleid heeft dat, hoewel door zeer verschillende oorzaken een kind uit een welgesteld milieu nog steeds aanzienlijk meer kans heeft Wetenschappelijk Onderwijs te ontvangen, de kansen van kinderen uit zgn. lagere milieus om via het

Tabel Eerstejaars studenten	1965	1970	1975	1980
wiskunde en natuurwetenschappen	1656	2237	2361	2798
letteren	1043	1174	3153	4123
sociale wetenschappen	1935	3796	3234	3887

voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs een universiteit of hogeschool te bereiken, groeiende zijn.

GROEI GEWENST

Deze ontwikkeling is door vrijwel alle politieke partijen van harte gewenst, zij het in verschillende maten van enthousiasme, bevorderd. In de Memorie van Toelichting van de onderwijsbegroting lezen we dit jaar dan ook (weer) de leus: „De regering streeft ernaar te komen tot een hoger onderwijs voor velen, hetgeen zeggen wil dat een ieder die bevoegd is en dat wenst, een opleiding in het hoger onderwijs moet kunnen volgen”. En ons eigen Program van Aktie 1971-1975 zei het zo: „Het grote belang van het onderwijs voor enkeling en samenleving eist, dat ieder de best mogelijke kans krijgt tot ontplooiing van zijn talenten en dat barrières, die een ontplooiing zouden belemmeren worden onderkend en zoveel mogelijk weggenomen.” (p. 45, 46).

GROEI TE GROOT

Het heeft er echter alles van, dat het „ieder de best mogelijke kans” geven in tenminste

enkele komende jaren niet kan blijven betekenen dat „ieder die bevoegd is een opleiding moet kunnen volgen” ook in dat deel van het Hoger onderwijs dat als Wetenschappelijk Onderwijs aangeduid wordt.

Het was daarom geen plezier, maar bittere noodzaak n.a.v. de geciteerde regels uit de Memorie van Toelichting de vrees uit te spreken, dat die leus „in de nabije toekomst zal verkeren in een kreet, dat er illusies worden gewekt die zich zullen ontpoppen als desillusies.” Wij zien namelijk wel de wenselijkheid, maar niet de mogelijkheid in de eerst komende jaren met verhoudingsgewijs gelijkblijvende geldmiddelen de groeiende aantallen studenten volledig op te nemen en toch het niveau van het W.O. te behouden. De groei is daarvoor te groot en verloopt te snel. Ter staving enkele cijfers voor 1965, 1970 en 1975, aangevuld met de verwachtingen voor 1980 (zie de tabel).

Deze cijfers geven bovendien aan, dat de ene faculteit weinig, de andere zeer snel en de derde eerst niet meer en weer wel groeit. Tegenover deze zeer snelle „verplaatsingen” van studenten kunnen slechte langzame „verplaatsingen” van personeel gesteld worden.

LAAT DE UNIVERSITEITEN MAAR SCHUIVEN

Weliswaar is het binnen het W.O. waarschijnlijk nog wel mogelijk om op bepaalde punten met hetzelfde geld meer te doen, maar daar staat tegenover, dat bij bijvoorbeeld de investeringen in gebouwen begrijpelijke zuinigheid de wijsheid bedriegt en het eind de lasten zal doen dragen.

Al met al een situatie, waarin met een relatief gelijkblijvend budget wel meer, maar niet alle zich aanbiedende studenten opgenomen kunnen worden. Zeker ook een situatie, waarin we het raadzaam achten de wens uit te spreken, dat de universiteiten meer vrijheid krijgen om met een gelijkblijvende geldsom hun eigen specifieke mogelijkheden te benutten om hun eigen specifieke moeilijkheden op te lossen. Anders gezegd, het departement moet minder posten vastleggen, zodat de universiteiten meer kunnen schuiven. De staatssecretaris beaamde deze wenselijkheid en meende dat de mogelijkheid deze te verwezenlijken dichterbij gekomen is.

EN DAN DE ARBEIDSMARKT NOG

Niet alleen stellen de tijdomstandigheden een financiële grens aan de groei van universiteiten en hogescholen, ook de arbeidsmarkt doet dit. „We zijn immers in toenemende mate bezig hooggeschoolde mensen op de arbeidsmarkt te brengen, die - en nu citeer ik Albada uit het Onderwijsverslag 1975 - slechts de keuze hebben tussen werkloosheid en arbeid die niet voldoet aan hun verwachtingen. „Die overschatting - en ik stem weer met Albada in - is niet slechts nationaal-ekonomische verspilling, maar leidt ook tot persoonlijke frustraties. Wel heb ik de neiging, maar ik ben dan ook geen economist, het laatstgenoemde kwaad erger te achten dan het eerste.”

Nu is bij studies die niet vrijwel uitsluitend op een beroep gericht zijn, zoals medicijnen wel is de door de arbeidsmarkt gestelde grens vooralsnog vaag, vaak zelfs niet eens waarneembaar.

OPLOSSINGEN, VRAGEN OFFERS

„Ik besluit met een wat langer citaat uit mijn bijdrage aan de begrotingsbehandeling. „Wanneer het inderdaad onvermijdelijk wordt de numerus-fixus-richtingen in aantal en tijd meer te doen groeien dan we aanvankelijk - op capaciteitsgronden overigens - meenden dat nodig zou zijn komt de selectiemethode - nu „gewogen loting” - in een ander licht te staan. Ik wil bij voorbaat stellen dat t.z.t. bij de bespreking van het nog in te dienen wetsontwerp ter vervanging van de Machtigingswet In-schrijving Studenten de mogelijkheid van een universitair toelatingsexamen de volle aandacht verdient.

Met de bewindslieden zijn wij stellig van mening dat een van de plichten van de overheid is, de burger zoveel mogelijk gelegenheid tot zelfontplooiing te geven ook in het W.O.

En al wij vrezen dat onze universiteiten en hogescholen in de nabije toekomst niet alle gegadigden zullen kunnen opnemen, betekent dat niet dat wij wanhopen en menen dat daar nooit verbetering in kan komen. Er zijn middelen om het aanbod van dan wel de vraag naar afgestudeerden te beïnvloeden, zoals verlaging van het te verwachten inkomen en verhoging van het aantal gespecialiseerde functies op hoog niveau. Bij het laatste valt niet alleen te denken aan uitbreiding van geavanceerde industrie, maar ook aan geavanceerde ideeën, zoals de door de Groningse hoogleraar Wattel in het Christelijk Historisch Tijdschrift van april 1976 gelanceerde gedachte van een 6-daagse werkweek met 3-daagse banen. Des te radicaler dergelijke oplossingen echter zijn, des te meer tijd en moeite kost het een gemeenschap daartoe bereid te maken.”

Lijsttrekker Van Agt op jaarvergadering CH-gemeentebestuurders

CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt spreekt op de ochtendbijeenkomst van de jaarvergadering van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen. Deze jaarvergadering wordt gehouden op zaterdag 19 februari aanstaande in een der zalen van het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

Minister Van Agt kreeg het verzoek zijn rede toe te spitsen op het binnenlands bestuur. Ook spreekt op de jaarvergadering het christelijk-historische Eerste-Kamerlid D. Rijnders. Zijn onderwerp is „Lokaal bestuur in perspectief”. De heer Rijnders is ondermeer directeur van het Coördinatiebureau Noordelijk deel Randstad, vice-voorzitter van de raad van advies voor de ruimtelijke ordening en voorzitter van de stuurgroep verstedelijkingsnota. De jaarvergadering van de Vereniging van CH-gemeente- en provinciebestuurders vangt om 10 uur aan. Zij duurt tot half vier. Het bestuur rekent op een grote opkomst niet alleen van leden en van bestuurders, maar ook van andere belangstellenden en belanghebbenden.

Een half jaar Arob (II) Een stroom van uitspraken

door: mr. W. Scholten

In mijn eerste artikel in „de Nederlander” van vrijdag 4 februari 1977 over de per 1 juli 1976 in werking getreden Wet Administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen (Wet Arob) heb ik een beknopt overzicht gegeven van de verhoogde rechtsbescherming welke voor de gemiddelde burger uit deze wet voortvloeit. In dit tweede en laatste artikel ga ik voorbeeldsgewijs aan de hand van een aantal inmiddels door de voorzitter van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State gedane uitspraken wat dieper in op de in de Wet Arob opgenomen mogelijkheid tot schorsing van administratieve besluiten en tot het treffen van voorlopige voorzieningen.

Wie regelmatig de aankondigingen van de zittingen van de voorzitter van de Afdeling rechtspraak in de Staatscourant leest, kan al enige indruk hebben gekregen van de grote stroom van administratief-rechtelijke korte gedingen welke na 1 juli 1976 is tot stand gekomen. Weken met 7 schorsingsprocedures zijn de laatste maanden eerder regel dan uitzondering. Wat bij het beschouwen van de uitspraken opvalt is, dat er duidelijk van de kant van appellanten nog van een gewenningsperiode sprake is. In een niet onbelangrijk aantal gevallen blijkt namelijk een verzoek om schorsing te worden gedaan zonder dat de Wet Arob daartoe de mogelijkheid biedt. Eén van de fouten die daarbij wordt gemaakt is dat een verzoek om schorsing wordt gedaan zonder dat van de normale beroepsprocedure gebruik is gemaakt. De Wet Arob zegt echter heel duidelijk, dat een verzoek om schorsing alleen kan worden gedaan „hangende het onderzoek” van een door de Afdeling rechtspraak te beslissen geschil of van een beschikking waartegen bij het orgaan dat de beschikking heeft genomen op de voet van artikel 7 Wet Arob een bezwaarschrift is ingediend. Wie niet eerst de normale weg van bezwaar en beroep heeft aangespannen kan niet van de voorzitter van de Afdeling rechtspraak een schorsing of een voorlopige voorziening vragen. Een andere fout die wel eens wordt gemaakt is, dat schorsing wordt gevraagd van een beslissing die geen beschikking in de zin van de wet is. Om daarvan een voorbeeld te geven: In de plaats X liet het college van B en W reconstructiewerkzaamheden aan een plein uitvoeren, waaronder het opbreken van plaveisel en het vellen van bomen. Het verzoek om schorsing moest niet ontvankelijk worden verklaard omdat aan deze reconstructiewerkzaamheden geen schriftelijk besluit van het college van B en W ten grondslag lag.

AANZEGGING

Het komt in de administratieve praktijk nogal eens voor, dat een burger wordt aangezegd om iets te doen, bijvoorbeeld het slopen van een in strijd met de wettelijke

voorschriften opgericht bouwwerk, en dat - bij het niet voldoen aan de aanzegging - een tweede brief wordt geschreven met een herhaald bevel, vaak met aankondiging van politiedwang. Zij die alleen van deze tweede brief schorsing vragen worden met een niet ontvankelijkheid bedreigd, omdat aan deze tweede brief niet enig zelfstandig rechtsgevolg was verbonden dat ook niet reeds bij de eerste brief was ingetreden. Alleen wanneer het administratief orgaan bij de tweede brief het geschil materieel heeft heroverwogen kan het anders liggen. Een gemeenteraad besliste afwijzend op een verzoek van een inwoner om aan hem een naast zijn woning gelegen pand te verkopen. Het verzoek om schorsing werd afgewezen omdat het besluit van de gemeenteraad uitsluitend tot strekking had de weigering van een rechtshandeling naar burgerlijk recht, te weten een overeenkomst van koop en verkoop. Zo'n besluit is geen beschikking in de zin van de Wet Arob.

VOORBEELD

Ter afsluiting van de vraag of er van een beschikking sprake is, nog het volgende geval. Iemand had zonder vergunning woonruimte in gebruik genomen. De burgemeester van de desbetreffende plaats beval op grond van artikel 23 van de Woonruimtetwet 1947 de woning vóór een bepaalde datum te ontruimen. Belanghebbende diende daartegen tijdig een bezwaarschrift in en vroeg voorts aan de voorzitter van de Afdeling rechtspraak om schorsing. De burgemeester stelde in deze procedure, dat een bevel krachtens artikel 23 van de Woonruimtetwet niet is een beschikking in de zin van de Wet Arob. De voorzitter van de Afdeling gaf daarover op 3 januari 1977 de navolgende beslissing: „Wij delen dit oordeel niet.

Verweerders besluit op grondslag van artikel 23 van de Woonruimtetwet 1947 genomen, houdt in een schriftelijk bevel, gericht tot verzoekers om de in gebruik genomen woonruimte eigener beweging te ontruimen binnen een bij genoemd bevel bepaalde termijn. Dit besluit is gericht op het rechtsgevolg voor verzoekers een ontruimingsplicht als voormeld te doen ontstaan, alsmede voor verweerder de bevoegdheid te scheppen na ommekomst van genoemde termijn tot ontruiming over te gaan. Verweerder is geenszins tot het doen ontruimen krachtens enig algemeen verbindend voorschrift verplicht en mitsdien evenmin tot het doen uitgaan van een bevel als het onderhavige. Zijn bevoegdheid dient te worden uitgeoefend met inachtneming van algemeen verbindende voorschriften en van algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Een beoordeling daarvan op grondslag van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen - welke beoogt een

verhoogde rechtsbescherming voor de burger tegenover de overheid tot stand te brengen - zou slechts achterwege moeten blijven, als de wet ten deze een uitdrukkelijke uitzondering zou hebben bevat. Dit is met betrekking tot deze, voor de overheid zeer verstrekkende bevoegdheid niet het geval. Verzoekers kunnen derhalve in hun verzoek worden ontvangen.” Het verzoek om schorsing werd vervolgens afgewezen. Daarbij werd onder meer in aanmerking genomen dat appellant zich willens en wetens in deze positie had gebracht. Voorts werd de nadruk gelegd op het belang van een doelmatige verdeling van de schaarse woonruimte binnen de gemeente A, waar velen lijden onder een dringende woningnood. Een ook uit gemeentelijk-politieke gezichtshoek interessante procedure betrof het verzoek om schorsing gevraagd door een wethouder van een gemeente, aan wie door de gemeenteraad met toepassing van artikel 87a der gemeentewet tussentijds ontslag was verleend. Er was inmiddels door de gemeenteraad een andere wethouder benoemd. Het verzoek om schorsing werd afgewezen omdat schorsing tot de met artikel 86 der gemeentewet strijdige situatie zou leiden - althans voor de duur van de schorsing - dat de gemeente drie wethouders zou tellen. Reeds hierom kon volgens de voorzitter van de Afdeling rechtspraak het verzoek om schorsing niet in overweging worden genomen.

Somtijds wordt gedacht dat een verzoek om schorsing er toe kan leiden, dat een in eerste instantie geweigerde vergunning, bijvoorbeeld een bouwvergunning, alsnog wordt verleend. Dat is echter een misverstand. Schorsing stuit weliswaar de werking van een besluit tot weigering van een vergunning, maar leidt er niet toe dat de appellant daardoor in het bezit van de - in eerste instantie geweigerde - vergunning wordt gesteld. Zodanige verzoeken om schorsing plegen dan ook te worden afgewezen.

„KOEPEL”

Tenslotte nog een voorbeeld van een voorlopige voorziening. Subsidiebeschikkingen vallen in beginsel onder de Wet Arob. De Staatssecretaris van C.R.M. had aan een organisatie, werkzaam op het terrein van de jeugdzorg, medegedeeld dat een subsidie, welke gedurende een aantal jaren aan deze organisatie als zogenaamde „koepel” in de zin van artikel 24 van de Rijkssubsidieeregeling jeugd- en jongerenwerk was toegekend, met ingang van 1 januari 1977 zou worden beëindigd. De organisatie vroeg schorsing van dit besluit en een voorlopige voorziening. De Staatssecretaris deed een beroep op het belang gelegen in een tekort aan beschikbare gelden op de Rijksbegroting. De voorzitter achtte gronden voor schorsing aanwezig, onder meer gelet op de juridische en morele verplichtingen van de organisatie tegenover haar personeel. Maar de voorzitter vond ook dat de organisatie, hangende het beroep, zijn activiteiten niet diende uit te breiden en bestaande of openvallende vacatures niet diende te vervullen. Als voorlopige voorziening werd daarom bepaald, dat de subsidie weliswaar moest worden voortgezet,

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs 125,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

maar niet voor vervulling van vacatures of voor uitgaven anders dan voor de bekostiging van reeds lopende activiteiten.

Het vorenstaande is uiteraard noch een volledig noch een schematisch overzicht van de uitspraken „in kort geding” van de voorzitter van de Afdeling rechtspraak. Maar ik hoop hiermede wel enig inzicht te hebben gegeven in de ontwikkelingen sinds de Wet Arob in werking is getreden.

ganzezalf

In „Uitleg”, Weekblad van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen van 12 januari 1977, 41e jaargang, nr. 489, is een uitvoerig overzicht gewijd aan de Kamerdebatten over het Wetsontwerp tot wijziging van de onderwijsbepalingen in de Grondwet. Dit overzicht begint aldus: „Waar ging het nu eigenlijk allemaal om? Wat was er zo belangrijk dat de Kamer er urenlang over debatteerde en vele kranten er lange artikelen aan wijdden?” De overzichtschrijver laat nadrukkelijk het regeringsstandpunt uitkomen dat er in het ontwerp vrijwel niets verandert. De meerderheid van de Kamer dacht er anders over en op 23 december 1976 werd het ontwerp verworpen. Men zag in dat een Kamerlid gelijk had met zijn loze vraag - ook hier geciteerd -: „waarom er veranderd moest worden als er toch niets verandert?”

In dit overzicht treft een alinea, door de schrijver apart voorzien van de vetgedrukte tussentitel: „Ganzezalf”. Een Kamerlid haalt in deze passage, volgens de daar gedrukte tekst, een oud gezegde aan over een ongewenste politieke minderheid, die „de vlieg is die de ganzezalf bederft”. Of de aangehaalde spreker zulke onzin gezegd heeft, dan wel of de overzichtschrijver hem verkeerd verstaan heeft, kan ik niet uitmaken. Het laatste zal wel het geval zijn. De gebruikte beeldspraak is ontleend aan Prediker 10, 1 en luidt: Eén doode vlieg doet de zalf des apothekers stinken (Statenvertaling). De spreker heeft natuurlijk willen zeggen: de gansche zalf.

Deze spreekwijze is gemeengoed geworden in de Nederlandse taal. Het officiële blad van het Departement van O. en W. heeft hiermede niet slechts van falende Bijbelkennis doen blijken.

Leiden

J. N. Bakhuizen van den Brink.

(Naschrift van de redactie van „de Nederlander”: De Handelingen (het stenografisch verslag) van de Tweede Kamer vermeldde in deel 11 van de zitting 1976-1977, op bladzijde 2008, dat het Kamerlid gezegd heeft: „Want zij is de vlieg, die de ganze zalf bederft”.

Elk kamerlid en elke bewindsman corrigeren het stenografisch verslag van hetgeen zij in de Tweede Kamer (en ook de Eerste Kamer) gezegd hebben. We mogen aannemen, dat het bedoelde Kamerlid de twee woorden „ganse zalf” gebruikte en dat hij dus geen onzin uitsprak).

Ganzezalf

Het V.V.D.-kamerlid wijdde ook nog enkele woorden aan het liberale verleden. Hij stelde onder meer dat de jong-liberalen in de zeventiger jaren van de vorige eeuw in hun idealisme voor kwalitatief beter onderwijs voorbijgegaan waren aan het daadwerkelijk erkennen van het recht van andersdenkenden om een school naar eigen inzicht op te richten. Wanneer de liberalen in die tijd tegengeworpen wordt, dat minderheden worden onderdrukt, is de reactie: Welnu, dan moet die minderheid maar worden onderdrukt, want zij is de vlieg die de ganzezalf bederft en zij heeft in onze maatschappij geen recht van bestaan. Er volgde een beleid van bewuste bevoordeling van het van staatswege gegeven openbaar onderwijs op, aldus Evenhuis, die van deze historie afstand wenste te nemen. Liberalen moeten volgens hem onverkort het recht erkennen op een eigen school van hen die op welke gronden ook zelf een school willen stichten.

Opgeklapte emotie
Dr. H. J. G. Waltma
betoog dat de

Verkiezingsfonds CDA

Het Centraal verkiezings Comité (CVC) van het CDA heeft aan het einde van de vorige week een verklaring uitgegeven over de giften, welke ten behoeve van het CDA-verkiezingsfonds vanuit het bedrijfsleven ontvangen werden. Uit die verklaring bleek, dat vijftien bedrijven tot een totaal van f 26.100 bijdragen verstrekten. Het totaal bedrag van het verkiezingsfonds beloopt meer dan f 1 miljoen.

De verklaring van het CVC van het CDA luidde: „Toen op 25 september 1976 de ARP, CHU en KVP besloten om voor de Tweede Kamer-verkiezingen met één CDA-lijst uit te komen, was één van de vele zaken die geregeld moest worden de financiering van de verkiezingscampagne. Er was namelijk een verschil in benadering tussen de ARP aan de ene kant en de CHU en KVP aan de andere kant. De ARP financierde haar verkiezingscampagnes uitsluitend met behulp van bijdragen van haar leden; de partij kreeg geen giften vanuit het bedrijfsleven. Ofschoon de verkiezingscampagnes van CHU en KVP eveneens voor het leeuwendeel door de leden werden gefinancierd deden ook bedrijven schenkingen.

Op grond van deze gegevens werd in oktober 1976 het volgende beleid uitgestippeld voor de financiering van de verkiezingscampagne in 1977:

1. de verkiezingscampagne 1977 wordt hoofdzakelijk gefinancierd met behulp van bijdragen van de leden van het CDA (leden van de ARP, CHU, KVP en rechtstreekse leden);

2. er wordt geen beroep gedaan op het bedrijfsleven om het CDA financieel te steunen;

3. uitsluitend die bedrijven die bij de laatste verkiezingscampagne van 1972 aan CHU en/of KVP schenkingen hadden gedaan, worden verzocht om, indien zij zouden overwegen opnieuw bij te dragen, thans die bijdrage te doen ten behoeve van het gezamenlijke CDA-verkiezingsfonds. In dezelfde brief wordt aan de bijdrage een maximum gesteld van f 5.000,-, terwijl te-

vens op het openbare karakter van verkiezingsbijdragen wordt gewezen.

Thans kan worden vastgesteld, dat de financiering van de CDA-verkiezingscampagne geslaagd is. De krap opgestelde begroting van f 1.100.000,- is aan de inkomenskant overschreden, zodat er iets meer ruimte in de mogelijkheden zal komen en tegenvallers kunnen worden opgevangen. De afgeronde cijfers op dit moment zijn: bijdragen van de leden (hetzij uit gemaakte reserveringen (ARP en CHU), hetzij uit een speciale ledenactie (KVP), hetzij uit vrijwillige bijdragen van politieke prominenten van de drie partijen) f 1.150.000,-. Bovendien werd een bedrag van f 26.100,- van bedrijven ontvangen. Het CDA-bestuur zal zich beraden of het door hem voorgestane en in de praktijk gebrachte beleid van openheid en onafhankelijkheid niet beter, zoals in sommige andere democratische landen reeds thans het geval is, op wettelijke leest geschoeid moet worden, zodat het algemene gelding krijgt”.

GIFTENLIJST

Aan deze verklaring van het CVC van het CDA was de volgende giftenlijst toegevoegd: C. J. Aafjes, Rotterdam f 100,-; N. V. Slavenburg, Rotterdam f 2.000,-; Kok-Ede N.V. f 500,-; N.V. Willem II Sigarenfabrieken, Valkenswaard f 500,-; N.V. Laura en Vereeniging, Eijgelshoven f 1.000,-; Ned. Beleggings Consortium Nebeco, Amsterdam f 2.500,-; J. P. A. Nellissen, Venray f 1.000,-; Visser's Wegenvbouw- en Aannemingsbedrijf, Drunen f 1.500,-; Preek en Cloppenburg-Lampe, Rijswijk f 2.000,-; Korteweg's Bouwmaatschappij N.V., Breda f 500,-; De Moel N.V., Alkmaar f 500,-; Lanschot Bankiers, 's Hertogenbosch f 5.000,-; Kon. Ned. Stoomboot Mij. B.V., Amsterdam f 2.500,-; OGEM B.V., Rotterdam f 1.500,-; Eerste Ned. Cement Industrie, Maastricht f 5.000,-, samen: f 26.100,-.

De begroting van het verkiezingsfonds van het CDA vertoont het volgende beeld:

Algemeen:		
Vergaderkosten (inkl. instructiedagen)	25.000	
Bureaunkosten	15.000	
Porto	30.000	
Telefoon	10.000	
Personeel	35.000	
Begeleiding PR	50.000	
Begeleiding vormgever	25.000	
		190.000
Regionale campagne teams		50.000
Volmachtactiviteiten		2.000
Jongeren		30.000
Vrouwen		30.000
		408.000
Activiteiten:		
TV	17.000	
Radio	2.000	
Schrijvende pers	2.000	
CDA-bladen (gezamenlijke publikaties)	80.000	
Advertentiecampagne	200.000	
Verkiezingsbijeenkomsten	15.000	
Persoonlijke brieven	30.000	
Informatiepakket alle leden	60.000	
Debatactiviteiten	2.000	
		315.000
Materiaal:		
Affiches (3 maten)	80.000	
Stickers	30.000	
Program	20.000	
Program Folder	90.000	
Strooifolder	40.000	
Advertentiemateriaal	5.000	
Divers leuk materiaal	50.000	
		25.000
Coaching lijsttrekker en overige kandidaten:		
Training	8.000	
Dokumentatie	10.000	
TV-materiaal	2.000	
Knipseldienst	5.000	
		50.000
Onderzoeken		
Onvoorzien		1.100.000

Alle genoemde bedragen zijn in gulden. Het algemeen bestuur van het CDA keurde deze begroting goed en delegerde het aanbrengen van onderlinge wijzigingen aan het CVC.

H. L.

Een tekort op de begroting 1977

Hoewel het hoogtepunt van de Unieraad op 8 januari 1977 de advisering over de kandidaatstelling was, is ook nog de begroting 1977 vastgesteld. Enkele dingen wil ik u niet onthouden.

Lasten	Begroting 1976	Begroting 1977
Personeelskosten	115.000	130.000
Kantoorkosten	75.500	94.000
Bestuurskosten		
Bestuurskosten CHU	27.000	26.000
Idem CDA	33.000	60.000
	60.000	86.000
Propaganda, voorlichting		
Contactblad	90.000	100.000
Radio, t.v.	25.000	25.000
Drukwerk	17.000	8.000
Vormingswerk	4.000	5.000
	146.000	138.000
Donaties		
C.H. Vrouwen/Jongeren	9.000	9.000
N.E.I.	12.000	14.000
Lohman Stichting	40.000	40.000
	61.000	63.000
Totaallasten	457.500	511.000
Baten		
Centrale inning	537.500	550.000
Af: 40% afd., s.k., k.k.	215.000	220.000
	322.500	330.000
Afdracht v.j.	110.000	30.000
Intrest	1.000	11.000
Verkopen materiaal	3.000	3.000
Subsidie radio, t.v. uitzending	15.000	17.000
Exploitatie pand	6.000	10.000
Totaal baten	457.500	401.000
Saldo overschot -		tekort 110.000

Een paar posten vragen commentaar. In de eerste plaats dat de heer H. Lindenburg van het Uniebureau, met zijn mensen nog steeds kans ziet het vele werk te verzetten en daardoor de personeelskosten laag weet te houden. Dat is een lichtpuntje. De kosten van centrale inning en computer drukken relatief zwaar, maar deze werkwijze is het offer waard. De kosten van het CDA groeien fors. Gelukkig, zeg ik. Maar... er mag geen vierde partijbureau ontstaan! De opbouw van CDA-activiteiten moet gepaard gaan met afbouw van eigen activiteiten. De één groeien de ander minder worden. Nostalgisch blijven hangen in ons CH-sfeertje heeft geen zin. Dat betekent dat ook een andere post voor een kritische, zéér kritische benadering in aanmerking komt, n.l. die van het ledencontactblad.

Kosten ongeveer één ton. Het moet mogelijk zijn om een aktueel, lezenswaardig contactblad te doen bezorgen in zo'n 170.000 CDA-leden-gezinnen. Daar moet in 1977 over beslist worden! Toch zal administratie en pers nu gebundeld dienen te worden. Niet alleen ter besparing van kosten en opvoering van de productiviteit - ja wel, ook dat! - maar ook om in dat christen-democratisch centrum de krachten te bundelen en vandaaruit de christen-democratische gedachte te versterken; inhoud te geven en ingang te doen bewerkstelligen in brede lagen van ons volk conform de CH-traditie: Voor heel het volk.

En nu de ontvangsten. Het eerste jaar van de centrale inning is redelijk goed verlopen. Circa 19.000 leden hebben samen rond 530.000 gulden aan contributie betaald, waarvan 40% voor kringen en afdelingen. Dank daarvoor. Maar ons ledencontactblad gaat naar rond 27.000 adressen. Dat zouden leden moeten zijn. Daar hebben we niets van gehoord. En dat zou niet mogen voorkomen! Ik weet dat sommige kiesverenigingen nog zelf de inningskaarten hebben opgevraagd omdat die overgang naar centrale inning een te grote stap was bij alle andere aangekondigde maatschappijvormingen. Maar van de 170 kiesverenigingen die het zelf wilden innen hebben een 70-tal nog steeds niet gereageerd. Daarom stellen we

straks in de algemene ledenvergadering voor de centrale inning voor iedereen verplicht in te voeren.

Maar er is nog meer. Op 12 februari stellen we in de groepsvergaderingen onze kandidatenlijst vast. En niet betalen betekent geen stemrecht. Geen invloed hebben op onze afvaardiging naar de Tweede Kamer. Als u dit nog leest vóór 12 februari informeer dan bij uw bestuur of alles in orde is. Zo niet, vóór de aanvang van de groepsvergadering kunt u ook nog betalen. Dat kan zijn voor alle plaatselijke leden omdat de kiesvereniging nog niets heeft afgedragen, dat kan ook zijn - bij centrale inning - omdat enkele leden nog nalatig zijn en u daardoor minder stemmen mag uitbrengen. Kijk 't goed na en vóór de vergadering, ga tijdig naar de groepsvergadering om 't alsnog financieel in orde te brengen. Dan kunt u 't optimale stemrecht benutten. Dat was 't dan weer voor deze keer. O ja, nog een ding: kijk eens of u de acceptgirokaart 1977 nog hebt liggen? Zo ja, vul dan een aardig bedrag in voor de CHU. We hebben dit jaar veel geld nodig. Eén ton te kort is weg als u per lid f 5,- meer betaalt dan u voornemens was te betalen. Mag ik op uw steun rekenen?

Met vriendelijke groet,
A. J. Kaland, penningmeester CHU.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Staginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Interrupties: ja of neen?

door H. Wisselink,
Lid Tweede Kamer voor CHU

Tweede-Kamervoorzitter Vondeling heeft zijn gebruikelijke slottoespraak voor Kerstmis deze keer niet uitgesproken. Wij zaten al lang in de kleine uurtjes, iedereen was het zat.

Enkele weken nadien schreef Vondeling aan de leden, dat zijn tekst bovendien niet zo goed aansloot bij het voorgaande, maar dat hij behoefte had een gedeelte eruit, nl. over de interrupties aan de Kamer mee te delen.

Het was niet zijn bedoeling om in het vervolg geen onderbrekingen meer toe te staan, want echte interrupties zijn vaak het zout in de pap, maar het wordt de laatste tijd al te gek. Ik ben dit van harte met de Kamervoorzitter eens en vermoed, dat vele lezers, die het debat rond de zaak-Menten op de t.v. hebben gevolgd ook die mening zullen zijn toegedaan.

KORT

De heer Vondeling schrijft dan in zijn bovenvermelde brief, dat hij, omdat het erg moeilijk is voor de voorzitter om verschil te maken tussen de leden, ik bedoel „goede”

en „slechte” interruptanten, hij besloten heeft voortaan alleen korte interrupties toe te staan. Onder kort verstaat hij dan één of twee zinnen van in totaal ten hoogste 30 woorden. Bovendien behoudt hij zich het recht voor om in bijzondere gevallen in het geheel geen interrupties toe te staan. Bijvoorbeeld als een verklaring wordt afgelegd, in geval van onervaren leden of bewindslieden, tijdnood, het „dood” interrumperen van een betoog en dreigende wanorde. Vondeling gaf in zijn brief een opsomming van de regelingen in andere parlementen.

In zeventien van de zesenvijftig parlementen worden interrupties niet toegestaan; heeft een lid eenmaal het woord dan kan hij zijn redevoering uitspreken zonder interrupties te behoeven te vrezen. In de overige parlementen worden interrupties toegestaan, gewoonlijk over de orde, of wanneer de voorzitter ze toelaat of wanneer het lid dat men wenst te interrumperen, daarvoor gelegenheid geeft. De Tweede-Kamerleden kregen het volgende overzicht:

Land	Interrupties
Oostenrijk	neen
België	alleen over de orde.
Denemarken	neen
Frankrijk	alleen indien het lid, dat men wil interrumperen zulks toelaat.
Duitsland (Bondsrepubliek) Bondsraad	alleen indien het lid, dat men wil interrumperen bereid is een vraag te aanvaarden.
Bondsraad	neen
Ierland	aan leden worden interrupties toegestaan uit hoffelijkheid, hoewel het Reglement van Orde ze niet toestaat.
Israël	korte tussenkomsten zijn toegestaan.
Italië	ja
Japan	neen
Noorwegen	ja
Zweden	neen
Zwitserland	neen

Zojuist verschenen:

CDA-visie op abortus

Dezer dagen verschijnt een belangwekkende documentaire, getiteld: „CDA-visie op abortus. De eigen visie van de Christendemocratenproblematiek, en het feit dat na de verwerping van het CDA/PvdA-wetsvoorstel door de Eerste Kamer, het ARP/KVP-wetsvoorstel in de hernieuwde discussie omtrent de abortusproblematiek weer een belangrijke rol zal kunnen gaan spelen, zijn voor de in CDA-verband vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, aanleiding geweest om te komen tot een documentaire uitgave m.b.t. abortusproblematiek, waarin de christen-democratische visie haar weerslag vindt. In dit fraai geïllustreerde boek vindt u:

- een weergave van de standpunten van politieke partijen,
- de wetsontwerpen van ARP/KVP en VVD/PvdA,
- redevoeringen van CDA-woordvoerders drs. Tilanus, mevrouw Cornelissen en mr. Van Dam, tij-

dens de parlementaire behandeling van de twee initiatiefontwerpen in de Tweede Kamer, de redevoeringen van mevrouw J. van Leeuwen en mevrouw Gardeniërs-Berendsen tijdens hun verdediging van het ARP/KVP-initiatief-wetsontwerp.

- Voorts zijn enkele bijlagen opgenomen met statistische overzichten, een literatuurlijst, en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.
- Het geheel wordt voorafgegaan door een instructieve inleiding die de CDA-visie op de nu al vele jaren durende discussie in een kader zet.

Dit boek telt 141 pagina's met foto's en kost f 6,95.

BESTELLINGEN

Stort verschuldigde bedrag op giro 169900, ten name van CHU te Den Haag met vermelding van titel en aantal.

Boeiend, maar te weinig tijd

Informatiedag politieke scholingscursussen

Dezer dagen werd in het Utrechtse Jaarbeurs- en Congrescentrum de informatiedag politieke scholingscursus gehouden. De leiding van deze dag, welke door de CHU was georganiseerd berustte dit jaar bij het Anti-Revolutionaire Vrouwen Comité.

Met ruim zestig zeer geïnteresseerde CDA-dames, grotendeels zelf toekomstig spreekster op of discussieleidster van de in dit jaar te houden politieke scholingscursussen, werden met de Tweede Kamerleden Van Houwelingen (ARP), Tilanus (CHU) en mevrouw Gardeniërs (KVP) de vier onderwerpen van deze cursussen besproken.

SELEKTIEVE GROEI

Na de opening door mevrouw Westhoff-Hubée, vice-presidente van het ARVC beet de heer Van Houwelingen de spits af met het onderwerp „Selektieve groei”. Hij stelde dat momenteel zeker signalen waar zijn te nemen dat er grenzen zijn aan hetgeen de mens kan en mag doen met de

schepping. Zeker voor CDA-mensen is er een duidelijke opdracht naar het rentmeesterschap over de schepping.

Een ongebreidelde groei is op dit moment niet verantwoord

Een ongebreidelde groei is op dit moment niet verantwoord meer. Een selektieve groei - dus wel groei - kan nog wel, echter niet om eigen welvaart na te jagen, maar om de arbeid in dienst te stellen van hetgeen op deze wereld nodig is. Een selektieve groei, waarbij zowel de overheid, als de samenleving, als het individu zijn verantwoordelijkheden heeft.

GEZONDHEIDSZORG

Na een levendige en boeiende discussie over het vorige onderwerp, leidde Tilanus het onderwerp „Gezondheidszorg” in. Hij stelde daarbij dat gezondheid een onbetaalbaar goed is, maar dat de gezondheidszorg betaalbaar moet blijven. Met deze uitspraak legde hij direkt de link naar de kostenkant van het geheel. Er zijn een viertal geldstromen, van waaruit de gezondheids-

VERANDEREN

In zijn brief aan de Tweede Kamer publiceerde dr. Vondeling het deel van zijn speech, dat hij voor Kerstmis niet uitsprak had:

„Wat het onderbreken van sprekers betreft stel ik mij wel voor in het nieuwe jaar mijn beleid te veranderen. Ik ben een groot voorstander van levendige gedachtenwisselingen. Interrupties, echte interrupties kunnen daartoe bijdragen. Maar de ontwikkeling van de laatste jaren vind ik niet goed. De gang van zaken in openbare commissievergaderingen heeft daartoe waarschijnlijk bijgedragen. Ik loop met de gedachte rond, en die ben ik vandaag niet kwijt geraakt, om alleen een onderbreking toe te staan die uit één zin bestaat; één en niet meer! Een vraag, een ontkenning, een kreet van aanmoediging of verontwaardiging, een goede woordspeling, een prik die een opgeblazen betoog ineens doet schrompelen. Kortom: een echte interruptie, beter misschien nog een korte eruptie, een plotse-linge, spontane uitbarsting. Ik schat dat niet

meer dan 10% van de talrijke onderbrekingen die we de laatste tijd kennen aan die voorwaarde voldoet. Wellicht wil men daar in de komende dagen ook eens over denken.”

OVERTROKKEN

„Boze” tongen in de Kamer beweren wel eens, dat de huidige voorzitter teveel de schoolmeester uithangt. Ik ben van mening dat dit sterk overtrokken is. De Kamer kampt erg met tijdgebrek. Er zijn nu eenmaal veel partijen in de Kamer en allemaal willen ze hun zegje kwijt. Nog te weinig wordt er schriftelijk afgedaan of in de commissies. De achterstand wordt met de dag groter. Wat meer zelfdiscipline van de kant van de leden is dan ook dringend gewenst. Spotters beweren, dat het in de politiek de kunst is om met veel woorden weinig te zeggen. Laat het liever zo worden, dat met weinig woorden veel wordt gezegd. Dat is wel zo efficiënt en veel interessanter voor degenen, die er naar moeten luisteren.

Herman Wisselink.

zorg wordt gefinancierd, t.w.:

- ziektekostenverzekeringspremies
- subsidies door rijk, provincie en gemeente
- contributies en retributies
- eigen bijdragen.

Aangezien we echter met onze arbeid in feite alles zelf moeten opbrengen is het zaak het geld zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Ook de gezondheidszorg heeft sterke kostenstijgingen meegemaakt en maakt ze nog altijd mee. Tilanus wees ten slotte op een aantal wettelijke mogelijkheden om de gezondheidszorg te verbeteren en de kosten in de hand te houden. Jammer was dat de tijd te kort was om uitgebreid over dit onderwerp te discussiëren.

COLLECTIEVE VOORZIENINGEN

Bij afwezigheid van de heer Peijnenburg - KVP-Tweede Kamerfractielid, wagens persoonlijke verplichtingen - besprak de heer Van Houwelingen ook dit onderwerp. Het CDA heeft in z'n program gekozen voor een stijgingspercentage van 0,7% in plaats van de 1% die de regering heeft voorgesteld. Op dit punt vallen duidelijke verschillen waar te nemen met bijvoorbeeld VVD en PvdA. Met name de VVD is van mening dat het besteedbare inkomen op peil moet blijven, zodat bezuinigd dient te worden in de collectieve sector. De PvdA daarentegen is van mening dat niet mag worden gesleuteld in de collectieve sfeer.

Het CDA tenslotte is van mening dat op beide terreinen het één en ander dient te gebeuren. In zijn betoog ging Van Houwelingen ook nog in op de wetsvoorstellen ten aanzien van de ondernemingsraden en de vermogensaanwasdeling, hetgeen in de discussie hierover voldoende stof tot spreken gaf.

FILMPLOEG

Voordat het laatste onderwerp werd behandeld, werd achter „gesloten deuren”

het hoe en waarom besproken van een filmploeg die onverwachts aantrad om een paar opnames te maken. Het bleek dat dit zou moeten gebeuren in aansluiting op het interview dat mevrouw Gardeniërs die middag gaf aan het Humanistisch Verbond voor hun uitzending van 23 januari. Na veel heen en weer gepraat werd besloten toch deze ploeg in de zaal toe te laten voor het opnemen van enkele shots van de zaal.

MENS EN MAATSCHAPPIJ

Na dit „oponthoud” nam mevrouw Gardeniërs het vierde en laatste onderwerp bij de kop: „Visie politieke partijen op mens en maatschappij”. Vanuit de CDA-visie hield zij een helder en gloedvol betoog. Met het evangelie als richtsnoer en het democratisch handelen als uitgangspunt probeert en wil het CDA haar appelkarakter, haar democratische visie, haar verantwoordelijkheid, haar verzoenende politiek, het evangelisch perspectief gestalte geven. Duidelijk schetste zij het vertikale karakter van het CDA, dit in tegenstelling met bijvoorbeeld de VVD en de PvdA met een meer horizontalistisch karakter, die vanuit bepaalde maatschappelijke belangen opereren. Genoeg stof voor een boeiende discussie, zoals wel bleek.

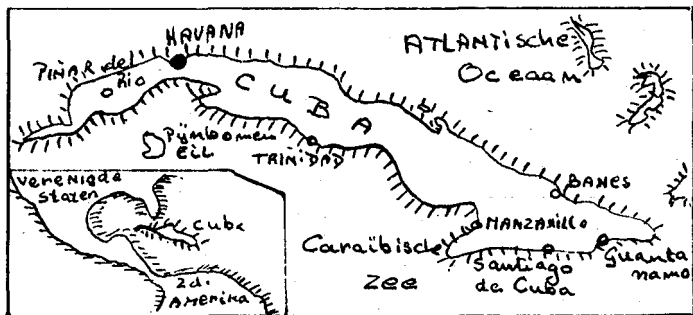
BOEIEND, MAAR TEKORT

De grote handicap van deze dag was, zoals bleek, het tijdsgebrek. De presidente van het ARVC, mevrouw Van Velthooven, die de leiding had bij de discussies had de grootste moeite om alles binnen de geplande tijd te houden. De tijd was te kort om uitgebreid stil te staan bij alle onderwerpen, zodat geconcludeerd mag worden dat de vier onderwerpen teveel waren voor één dag. Mogelijk kan in het volgend jaar de zaak gespreid worden over twee dagen, waardoor een meer gedegen informatie en discussie mogelijk wordt. Ondanks dit bezwaar, toch een bijzonder vruchtbare en leerzame dag.

NIEK HOGELAND

Ontwikkelingssamenwerking

Het concentratieland CUBA

Algemene gegevens

Oppervlakte	110.922 km ² (ruim 3x Nederland)
Staatsvorm	republiek
Aantal inwoners	8,6 miljoen (1972)
Bevolkingsgroei	1,5% per jaar
BNP per hoofd	\$ 450 (1972-'73)
Jaarlijkse economische groei	niet exact bekend
Buitenlandse schuld	ongeveer 6 miljard (1972)
Rente en aflossing in % van de export	niet bekend, wordt grotendeels in natura-leveranties aan krediteurlanden, met name de Sovjet-Unie, voldaan
Officiële munteenheid	peso = ca f 3,15
Urbanisatie percentage	60%
Analfabetisme onder volwassenen	5%
Godsdienst	Rooms-katholiek

RECENTE GESCHIEDENIS

Van oorsprong was Cuba een Spaanse kolonie, Spaans is dan ook de taal die er gesproken wordt. In 1902 werd Cuba een onafhankelijk land. Echter tot 1934 behielden de Verenigde Staten het recht de soevereiniteit van het eiland te beschermen en er de binnenlandse orde te handhaven.

Aan het groeiend verzet tegen de bevoogding door de V.S. kwam in 1934 een einde, het land werd geheel zelfstandig. Sterke man werd kolonel Batista, aanvankelijk hoofd van de strijdkrachten later verscheidene malen president. Economisch bleef de V.S. de dienst op het eiland uitmaken. Vele ondernemingen waren Amerikaans eigendom, waaronder de belangrijke suikerindustrie.

In 1959 slaagde Fidel Castro er in het regiem Batista omver te werpen. Er werd een nieuwe regering benoemd met Castro als premier.

De nationalisatie van Amerikaanse ondernemingen leidde in 1961 tot een verbreking van de diplomatieke en handelsbetrekkingen met de Verenigde Staten. Er werd door de V.S. een handelsembargo tegen Cuba afgekondigd.

Steun aan andere bevrijdingsbewegingen in Zuid-Amerika had een isolement van Cuba in Latijns-Amerika tot gevolg.

In 1963 werd de Verenigde Partij van de Socialistische Revolutie (PURS) gesticht; dit werd de enig toegelaten partij in het land. De PURS kreeg in 1965 de naam Communistische Partij van Cuba, formeel geaccepteerd als zusterpartij van de Russische CP. Het aantal leden bedraagt thans ongeveer 80.000. Alhoewel er dus zeer nauwe banden met de Sovjet Unie en haar satelliet staten bestaan, kan niet ontkend worden dat Cuba niet zonder meer blindelings de koers van Moskou volgt. De laatste jaren is de boycot van een groot aantal landen opgeheven.

ONTWIKKELINGSNIVEAU EN ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Castro's eerste doel na de machtsovername was een streven tot betere inkomensverdeling, goede sociale voorzieningen en werkgelegenheid voor iedereen.

Hij weet Cuba's situatie vooral aan de uitbuiting door de buitenlandse ondernemingen, vooral met name de Amerikaanse. Deze ondernemingen werden dan snel genationaliseerd. Tevens vond er een herverdeling van de grond plaats, met uitzondering van enkele coöperatieve bedrijven werden er hoofdzakelijk staatslandbouwbedrijven van duizenden hectaren gesticht.

In de steden werden de huizen onteigend en tegen lage huren door de staat aan de bewoners ter beschikking gesteld. Op het platteland begon in 1961 een massacampagne tegen het analfabetisme, men had hier veel succes mee.

Revolutie en nationalisatie hadden tot gevolg dat bijna een tiende deel van de bevolking (ca 800.000) naar het buitenland vluchtte. Zoals in dergelijke situaties gebruikelijk is betrof het vooral de toplaag van de bevolking die vluchtte. Van een systematische planning, economische hervormingen e.d. kwam dan ook voorlopig weinig terecht.

De poging om Cuba minder afhankelijk van de suiker te maken moest dan ook voorlopig de ijskast in. Per saldo kwam de economische groei in de periode 1963-1970 vrijwel tot stilstand. Alleen grootscheepse hulp van de Sovjet Unie hield het land op de been. Toch kwam tamelijk snel een keer ten goede, in 1971 bedroeg de groei al weer 5%, in 1973 13% en in 1974 10%.

Deze verbetering kwam vooral door de aansluiting bij de COMECON, een zekere mate van delegatie (Castro delegerde een deel van zijn taken aan zeven vicepremiers) en meer vrijheid voor de staatsondernemingen.

PLANNEN EN PERSPEKTIEVEN

Voor de periode 1976-1980 is een vijfjaren plan gemaakt. Men streeft hierin naar een economische groei van 6% per jaar. De prioriteiten in dit plan zijn, in volgorde van belangrijkheid:

- Gratis onderwijs en gezondheidszorg voor iedereen
- In cultuur brengen van alle geschikte grond
- Ontwikkeling van de industrie
- Volkshuisvesting

Men blijft verder streven om Cuba minder afhankelijk van de suikerproductie te maken. De veehouderij, visserij en mijnbouw (Cuba heeft o.a. rijke laterietreserves, belangrijk voor cobalt en nikkelproductie) krijgt grote aandacht. Ook aan de industrie, ten behoeve van de landbouw, cementproductie, schoenen en textiel, wordt veel aandacht geschonken.

Na aanvankelijk veel nadruk op immateriële zaken gelegd te hebben, kwam men in 1970 toch tot de conclusie dat dit niet voldoende was. Grotere aandacht voor materiële beloningen in de industrie volgde, terwijl ook aan medezeggenschap meer aandacht gegeven werd.

FINANCIËLE BELEID

De inkomsten van de staat bestaan voor de helft uit winst van de staatsondernemingen, slechts 15% komt van de belastingen. Tot de inkomsten wordt ook de financiële hulp van de Sovjet Unie gerekend. Van de uitgaven is 40% bestemd voor overheidsinvesteringen, 30% voor sociale voorzieningen, cultuur e.d. Defensie en openbare orde krijgen zo'n 9%.

De COMECON-landen zijn Cuba's belangrijkste handelspartners. De uitvoer van suiker neemt met 74% nog veruit de belangrijkste plaats in.

De schuld aan de Sovjet Unie bedraagt naar schatting inmiddels zo'n 4 'a 5 miljard dollar en aan de andere Oost-Europese landen ca. 650 miljoen dollar.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING NEDERLAND - CUBA

Cuba werd in 1975 aan de lijst van bijzondere concentratielanden toegevoegd, nadat dit land al enige jaren op beperkte schaal technische hulp had ontvangen. De financiële hulp bestaat tot nu toe uitsluitend uit leningen.

(III)

door drs. D. J. Barreveld

Bilaterale samenwerking 1972-'75 (in miljoenen gulden)

jaar	totale hulp	leningen	schenken	technische hulp
1972	0,13	--	--	0,13
1973	0,13	--	--	0,13
1974	0,13	--	--	0,13
1975	10,--	6,0	--	4,--

Bron: IS 1976 nr. 1

De financiële hulp werd onder meer besteed aan voedselproductie verbetering. Voorwat de technische samenwerking betreft is Nederland o.a. betrokken bij de opzet van een controlesysteem ter voorkoming van vervuiling van oppervlaktewater. Verder wordt bijstand verleend aan de modernisering van de voedselproductie. De totale hulp aan Cuba zal worden geconcentreerd in de medische sector (inrichting van ziekenhuizen en poliklinieken).

Technische samenwerking 1972-'75 (verplichtingen aangegaan 30-9-1975, in miljoenen gulden)

	1972	1973	1974	1975
assistent-deskundigen-programma	0,09	0,05	0,06	0,07
fellowshipprogramma	0,04	0,07	0,05	0,05
Literatuurprogramma	--	0,01	0,02	0,01

Bron: IS 1976 no. 1.

Voor 1977 is in totaal zo'n 15 miljoen gulden uitgetrokken. Dit voorstel werd door een aantal tweede kamerleden als onaanvaardbaar beschouwd, mede in verband met Cuba's activiteiten in Angola. Een motie om deze post te schrappen haalde het net niet. In tegenstelling tot een groot deel van de CDA collega's stemde de voltallige CHU fractie vóór deze motie. Het argument van de vóórstemmende

CDA-ers doet wat hypocriet aan, zij stelden dat ontwikkelingssamenwerking geen politieke zaak mocht zijn.

Het heeft er alle schijn van, als men de ontwikkeling van de Nederlandse hulp aan Cuba in de loop der jaren beziet, dat het huidige kabinet er aardig in geslaagd is via een soort salamataktiek dit tot een „normale zaak” te maken.

Drs. D. J. Barreveld.

Verkiezingskoorts

Campagneteams - spreekbeurten - verkiezingsmateriaal

Het is welhaast een onmogelijke zaak om drie partijen met drie bureaus (en ook nog het CDA-bureau), met elk een eigen traditie, eigen mentaliteit en eigen organisatie één verkiezingscampagne te laten voeren. Mat het zal toch moeten. We zullen proberen enkele belangrijke punten, aanwijzingen zo u wilt, te geven.

1. De landelijke activiteiten zoals begeleiding lijsttrekker, radio en t.v., advertentiecampagne in grote dagbladen, verstrekken van informatie (documentatie en spreekschetsen), algemene planning van spreekbeurten en aanmaak propagandamateriaal worden verricht door het Centraal Verkiezings Comité (CVC) onder leiding van de heer Janssen van Raay.

2. De overige activiteiten worden regionaal geregeld en uitgevoerd door de regionale campagneteams. Elke kamerkring heeft zijn team, behalve 's Hertogenbosch en Tilburg die één team hebben gevormd voor N. Brabant en zo ook in Gelderland de kamerkringen Arnhem en Nijmegen.

De regionale campagneteams hebben als belangrijke taken: doen verspreiden van propagandamateriaal, organiseren van acties (persoonlijke benadering, markt-evenementen), bijeenkomsten, verkiezingscaravans), planning en regeling van spreekbeurten in de periode vanaf 1 april, als contactadres en verkiezingscentrum fungeren, zorgen voor publiciteit rondom de verkiezings-evenementen.

3. De regeling van de spreekbeurten is nu als volgt:

a) Vraag een spreekbeurt schriftelijk aan bij het Centraal Verkiezings Comité (CVC) Postbus 7676, Den Haag.

b) Is de bijeenkomst voor 1 april dan zal de stafwerkgroep spreekbeurten van het CVC trachten de gewenste spreker (of een redelijke vervanger) voor u te krijgen. In uw blad „de Nederlander” kunt u het resultaat

aantreffen onder de kop „Waar spreken CDA-politici”, een lange lijst van CDA-bijeenkomsten.

c) Is uw bijeenkomst na 1 april gedacht, dan wordt uw aanvraag met de bij het regionale campagneteam aanwezige plannen en aanvragen vergeleken en besproken. Uw campagneteam zal dan de aanvraag verder behandelen.

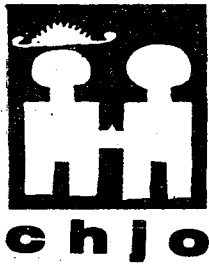
PROBLEMEN

In de praktijk doen zich allerlei problemen voor. Men probeert b.v. rechtstreeks een spreker te krijgen en dan zegt het goed geïnstrueerde kamerlid: Nee, vraag het maar schriftelijk aan bij het CVC. Dikwijls echter lukt het wel, dan weet het CVC niets (en dus geen publicatie), en dan weet ook het regionale campagneteam niets. Wat ook vaak voorkomt is het volgende. Men probeert een spreker te arrangeren en belt daartoe meerdere kamerleden op. Het gelukt evenwel niet. Wat nu? Vragen bij het CVC staat vrij en dus..... ja dan zitten die mensen op het kantoor met de brokken. Wat een tijd gaat daar in zitten om op korte termijn nog iemand te vinden. Zo zijn er veel voorbeelden te noemen van hoe het mis kan gaan.

4. Tot slot nog iets over het verkiezingsmateriaal.

Er is momenteel helaas nog niet veel. Voor nu te houden bijeenkomsten kunt u eventueel bij het CDA-bureau informeren wat er te koop is. Het CDA-program komt hopelijk nog deze maand van de pers. De affiches, programfolders, verkiezingsfolders, lucifers, ballonnen, geduldspelletjes en dergelijke zijn eerst eind maart verkrijgbaar. Overigens wordt u hierover te zijner tijd door uw campagneteam geïnformeerd. Alle materiaal wordt besteld en verspreid via de regionale campagneteams.

Steun voor jongerenkandidatuur

Onderstaande brief zal verspreid worden onder de bezoekers van de groepsvergaderingen van a.s. zaterdag. Deze brief handelt over de jongerenkandidatuur vanuit de CHJO. De inhoud van de brief zal verder wel voor zich spreken.

„In de vergadering waarover U thans bijeengekomen bent, gaat U beslissingen nemen die van belang zijn voor de samenstelling van de christen-democratische fractie in de Tweede Kamer. Dat deze samenstelling veel te maken heeft met het gezicht van het CDA naar buiten zal zonder meer duidelijk zijn. Daarom wil het CHJO-

bestuur U graag enkele kandidaten voorstellen die U waarschijnlijk minder goed zult kennen, maar waarvan wij weten dat zij achter de christen-democratische beginselen staan. Bovendien zijn zij jong en zullen daarom zeker aantrekkingskracht uitoefenen op de jonge kiezers. Wij hopen dat U bij het aanbrengen van uw stem deze argumenten zwaar wilt laten wegen. In de eerste plaats enkele gegevens over mr. Gualtherie van Weezel, die U misschien minder bekend is, maar die op het politieke terrein, m.n. ook internationaal, op korte termijn bekend geworden is.

Wij mogen enkele feiten onder uw aandacht brengen: Deze 34-jarige jurist is enige jaren werkzaam geweest bij de E.E.G. in Brussel. Daar kon hij zich m.n. ook wijden aan de Europese politiek en kon hij zeer actief zijn bij de Belgische CVP-jongeren. Als enige werd hij door hen tot erelid van deze actieve jongeren genoemd. Hierna deed hij enige jaren ontwikkelingswerk in Nigeria als ambassade-medewerker. Na deze internationale ervaringen keerde hij met zijn gezin terug naar Nederland. Hij trad in dienst van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en werd één van de woordvoerders van minister van der Stoep. Het Uniebestuur plaatste hem bij de eerste tien op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer! Wij vragen van U hetzelfde te doen.

Vervolgens vragen wij uw steun voor de tweede jongeren-kandidaat, nl. de voorzitter van de CHJO. Drs. Heukels, arts, is sinds een klein jaar voorzitter van de CHJO. Vóór die tijd (1967-1972) was hij voorzitter van de CHJO in de stad en de provincie Utrecht en tevens actief in de

CHU. Daarbij was hij lid van de commissie buitenland van de CHJO en legde zo ook verscheidene buitenlandse contacten.

Sinds zijn benoeming tot voorzitter van de CHJO raakte de CHJO in een stroomversnelling. Een full-time secretaris kon worden aangesteld, het CDJA kwam een stapje dichterbij en ook de opbouw van de organisatie werd actief ter hand genomen. De CHJO kan zijn voorzitter echter vooralsnog niet missen. Wij vragen U dan ook hem op de twaalfde plaats te zetten, zodat hij na beëindiging van zijn voorzitterschap (begin 1978) een eventuele Tweede Kamer-zetel kan aanvaarden. Wij beseffen dat we U slechts summiere gegevens verstrekken hebben. Toch hopen wij U hiermee voldoende geïnformeerd en gemotiveerd te hebben om uw stem aan deze jonge kandidaten te verlenen. Bij voorbaat onze hartelijke dank”.

De brief was namens het CHJO-bestuur ondertekend door E.J. Bluemink, algemeen secretaris.

CHJO-contributie 1977

Langs deze weg worden de CHJO-leden opgewekt hun contributie voor 1977 (eventueel ook de achterstallige contributie) zo spoedig mogelijk over te maken op giro 200450 t.n.v. Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Weesp! Gehoopt wordt dat de CHJO-leden ook in dezen hun verantwoordelijkheid zullen beseffen. Indien men aan deze oproep geen gehoor

geeft zal de CHJO de contributie via rekening of accept-giro's moeten gaan innen.

Dat dit extra en onnodige kosten met zich meebrengt, zal wel duidelijk zijn. Voorkom deze extra kosten door tijdig de contributie te voldoen. Het aldus uitgespaarde geld kunnen we voor zoveel nuttiger doeleinden bestemmen!

CHJO-agenda

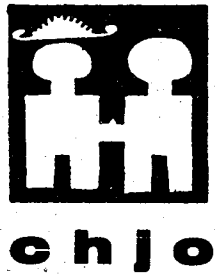
8 februari „Trefpunt” Leeuwarden 19.30 uur: Oprichtingsvergadering CHJO-afdeling Friesland. Contact-adres: Binne Flootman, Beetgumerdijk 32, Marssum, tel.:05107-726

17 februari, restaurant Daggert 20.00 uur: CHJO-afdeling Den Ham „Wat stemmen wij bij de verkiezingen” door L.P. Heukels. Contact-adres: Grotestraat 47, Den Ham.

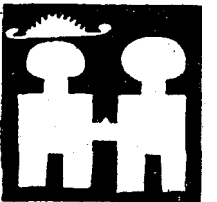
Onder voorbehoud: Op een van de zaterdagen vallend tussen medio april en medio mei: Congres (als eerste manifestatie van het CDJA) over

„Hoofdpijnen van een christen-democratische politiek 1977-1981”. Spreker: Van Agt?

26 maart: Algemene Vergadering CHJO. 's-Middags discussie over bedrijfsdemocratisering?

Oprichting van plaatselijke of regionale CHJO-afdelingen

De datum 20 januari 1977 is in deze kolommen ongemerkt voorbijgegaan. Was het dan zo'n bijzondere datum? Nee, dat niet. Wel werd op deze datum in Utrecht weer een plaatselijke groep van de CHJO opgericht. De spreker op die avond was mr. T.W. Mertens. Hij sprak over het onderwerp: „Wat bezielt de CHJO (als vitaminebron van het CDA)”. Naast Groningen, die als regionale afdeling van de CHJO in de „komkommertijd” van de CHJO is blijven bestaan, zijn er dus nu afdelingen in Den Ham en Utrecht. Binnenkort volgt hopelijk Friesland. Voor het CHJO-bestuur is het een verheugende zaak dat er thans weer mensen binnen de CHJO zijn die zich actief inzetten voor de vorming van plaatselijke of regionale afdelingen van de CHJO.

Plaatselijke of regionale afdelingen binnen de landelijke organisatie hebben het voordeel boven de landelijke organisatie dat men elkaar vaker ontmoet en daardoor beter leert kennen. Zo voelt men zich als

'CHJO-lid ook meer bij elkaar en bij de organisatie betrokken.

In de vorige „Nederlander” werd de oprichtingsvergadering op 8 februari van de afdeling Friesland aangekondigd. Wij hopen dat er ook hier weer een groeiende en bloeiende CHJO-afdeling zal ontstaan. De initiatiefnemers wensen wij veel succes.

Graag willen wij de wens uitspreken dat deze gebeurtenissen een hart onder de riem zullen zijn voor de CHJO-ers die elders pogingen doen om te komen tot het oprichten van plaatselijke of regionale afdelingen en dat zij tevens een lichtend voorbeeld zullen zijn voor de CHJO-ers die hier (nog) niet mee bezig zijn. Een goede verstaander heeft volgens het spreekwoord slechts een half woord nodig! Toon ons graag de juistheid van dit spreekwoord aan!

Namens het CHJO-bestuur, Egbert Bluemink, algemeen secretaris

Nieuwe les Maatschappijleer:

„Verkiezingen en democratie”

Vorige week verscheen de vierde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!” Het thema van deze les is „Verkiezingen en democratie”. De nieuwe les-

brief is speciaal geschreven met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1977. In de nieuwe lesbrief wordt uitvoerig ingegaan op het verschijnsel „verkiezingen” en op het verschijnsel „democratie”.

Ter sprake komen opvattingen over democratie en gezag, vormen van kiesstelsels, zoals het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel, kiesdeler en kiesdrempel, actief en passief kiesrecht, rol van politieke partijen, kabinetsvorming, en Europese verkiezingen. De lesbrief bevat 12 pagina's en is in een duidelijke en heldere taal geschreven. (moeilijke woorden, zijn zoveel mogelijk vermeden).

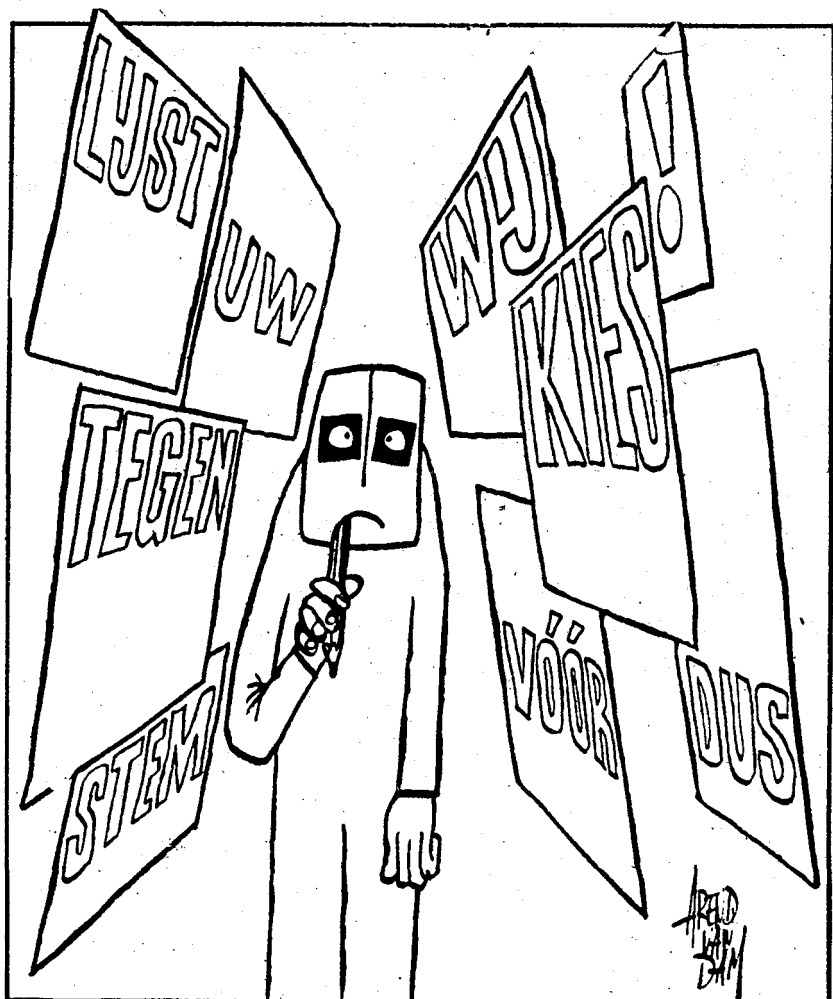
Het behoeft nauwelijks toelichting dat deze lesbrief een hoge mate van actualiteit bezit. Voor leraren maatschappijleer en geschiedenis kan deze lesbrief een waardevol hulpmiddel bij hun lessen zijn. Ook om de politieke belangstelling van schoolgaande kinderen (en eventueel ook voor de catechese) kan deze les nuttige diensten bewijzen. Ook voor de ledenwerving en voor benadering van jongeren door kiesveren-

gingen is deze lesbrief uitstekend geschikt. Bestel meteen ook de eerste drie lesbrieven die resp. handelen over de inrichting van ons staatsbestel, politieke stromingen: liberalisme, socialisme en christen-democratie, en over het gebeuren in de onderneming.

Bestel meteen de complete set van vier lesbrieven. U zult er geen spijt van hebben. De belangstelling voor deze lesbrieven is trouwens erg groot. Bestellingen van meer dan 500 exemplaren tegelijk zijn de laatste maanden geen uitzondering.

PRIJSREGELING

De prijs van de lesbrieven bedraagt f 1,25 per exemplaar. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 169900 ten name van CHU, Stichting Kader- en Vormingswerk, 's-Gravenhage, met vermelding van het gewenste.

EUCD-vergadering in Madrid

Vorige week heeft het politieke bureau van de Europese Unie van Christen-Democraten, voor de eerste maal, zijn vergadering gehouden op het Iberisch schiereiland, in Madrid. Een grote Nederlandse delegatie, onder voorzitterschap van dr. R. J. H. Krusinga, was op deze vergadering aanwezig.

De EUCD-vergadering nam drie resoluties aan. De eerste resolutie zegt steun toe aan de Spaanse regering van Suarez bij het democratiseringsproces. Dat proces mag niet verstoord worden door geweld en terreur, aldus de Europese christen-democraten. Zij zijn er voorstander van, dat Spanje toetreedt tot de EEG, zodra de basisvoorwaarden voor een democratisch bestel in Spanje gerealiseerd zijn. De voorwaarden

zijn onder meer het houden van vrije verkiezingen, de vrije vorming van politieke partijen, het recht van vrije meningsuiting en vrijheid bij het vormen van vakorganisaties.

In de tweede resolutie riep de EUCD op tot politieke en financiële steun aan Portugal, om dit land te helpen de economische crisis te boven te komen. Ook dit land moet zo spoedig mogelijk kunnen toetreden tot de EEG. De derde resolutie had betrekking op de schending van mensenrechten in de Oostbloklanden. „Die schending wordt veroordeeld. De situatie in de Oostbloklanden is zeer ernstig en schokkend voor de publieke opinie”, aldus de resolutie.

H. L.

Minister van der Stee: Europa moet nu dokter gehoorzamen

Wie zegt dat nauwere economische samenwerking in Europa nu, omdat de tijden moeilijk zijn, niet kan, maar wellicht pas in de jaren tachtig, doet denken aan een zieke die beweert nu ziek te zijn om de voorschriften van zijn dokter op te volgen, maar dit stellig wel eens te zullen doen als hij zich weer beter voelt.

Minister van der Stee van Landbouw en Visserij zei dit dezer dagen in West-Berlijn, eraan toevoegend dat hij zo'n redenering absurd vindt, voor de zieke maar ook voor Europa. Hij sprak bij de opening van de „Grüne Woche”, ter gelegenheid van het feit dat Nederland 25 jaar geleden de eerste buitenlandse deelnemer was aan deze tot dan toe nationaal-Duitse tentoonstelling van levensmiddelen en landbouwproducten. De minister herinnerde eraan dat toen, in de jaren vijftig, het klimaat gunstig was voor een Europese politiek. Het grootste gedeelte van die 25-jarige periode, het gedeelte tot de jaren zeventig, is

volgens de minister voor vele landen, vooral in het geïndustrialiseerde westen, uitzonderlijk gunstig verlopen. De wereldhandel verzesvoudigde zich, de reële inkomens in de westelijke landen verdrievoudigden zich, de Europese samenwerking boekte grote resultaten.

OP DE TOCHT

Nu echter, in de jaren zeventig, weten wij dat veel van wat wij in de jaren vijftig en zestig als vanzelfsprekend beschouwden op de tocht is komen te staan. De economische terugslag van 1974 en 1975 was veel groter, het economisch herstel daarna veel bescheidener dan wij in vorige decennia gewend waren. Het spook van de werkloosheid kwam na twintig jaar levensgroot terug, de strijd tegen de wereldinflatie is nog in volle gang, de voorwaarden voor terugkeer naar stabiele internationale monetaire verhoudingen en vaste wisselkoersen zijn nog niet vervuld, energie is duurder

en het aanbod ervan onzekerder geworden, de motor van de Europese politiek is vrijwel tot stilstand gekomen. De combinatie van dit alles is teleurstellend en bovendien riskant, aldus minister Van der Stee. Er is ongetwijfeld een algemeen inzicht dat de EG-landen een grote mate van onderlinge afhankelijkheid hebben ontwikkeld, maar de afstand tussen dit inzicht en een gezamenlijke aanpak van de problemen is nog groot. Juist nu het ons economisch tegenzit, aldus minister Van der Stee, kunnen wij overall om ons heen waarnemen dat onder de druk van geringe rendementen en grote werkloosheid de aandrang tot nationale protectie toeneemt. Zij, die daarvan heil verwachten, zijn de lessen van de jaren dertig blijkbaar alweer vergeten. En nationale oplossingen zouden nu juist door de sterk gegroeide onderlinge afhankelijkheid nog rampzaliger gevolgen hebben dan destijds.

POSITIEF

Toch was de minister niet pessimistisch: „Ik geloof ook dat wij moeten oppassen de „Götterdämmerung” te prediken. Ik zeg vaak dat wij elkaar de ellende ook kunnen aanpraten”. Beter leek het hem publiekelijk vast te stellen dat het ondanks

alles in de Europese Gemeenschap niet gekomen is tot onderlinge handelsoorlogen met daarbij behorende restricties en alle gevaarlijk politieke gevolgen. Zo breekbaar is de Europese constructie dus toch ook weer niet gebleken. Een ander positief punt vond de minister, dat de inflatie in het jaar dat achter ons ligt een duidelijke daling te zien gaf en dat wij in 1977 een verdere vermindering mogen verwachten. Dit wijst erop dat de noodzakelijke discipline om de geldontwaarding te bestrijden sterker wordt. Diezelfde discipline, aldus de minister, zullen wij moeten opbrengen tegen krachten die tenderen naar een economisch nationalisme. Wij beschikken over de internationale kaders om aan deze discipline inhoud en gestalte te geven. De EG is er één van en voor Europa verreweg de belangrijkste. In het begin van zijn rede merkte mr. Van der Stee op dat de „Grüne Woche” sinds Nederland haar 25 jaar geleden internationaal maakte, is uitgegroeid tot het grootste agrarische gebeuren in Europa. „Niemand zal kunnen of willen zeggen dat dit een toevalligheid is”. Al is Berlijn dan niet het geografisch middelpunt van Europa, het hart van Europa klopt in Berlijn, aldus de minister. H. L.

Waar en wanneer spreken CDA-politici

VRIJDAG 11 FEBRUARI 1977

Ameland: drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in zaal „De Boeg” voor het CDA-Ameland.
Zijdeveld: M. W. Schakel.
Schajik-Reek: mevr. G. M. P. Cornelissen om 20.00 uur in het „Dorpshuis” voor het CDA-Schajik-Reek.
Boxmeer: drs. H. A. C. M. Notenboom om 20.30 uur in Hotel „Riche” voor het CDA-Boxmeer.
Onstwedde: B. J. M. Hermsen om 20.00 uur in „De Ekkelkamp” voor het CDA-Onstwedde.
Maarsse: drs. G. van Leijenhurst voor het Chr. Onderwijs.
Roosteren: W. Bremen.

MAANDAG 14 FEBRUARI 1977

Gelderland: Werkbezoek CDA-Kamerleden.
Nijverdal: J. van Houwelingen.
Heiloo: mevr. J. G. Kraayeveld voor een oudervereniging.
Deventer: drs. R. F. M. Lubbers in „Het Open Hof” om 20.00 uur voor het CDA-Deventer.
Utrecht: Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in het „Marcuscentrum” in Utrecht Hoograven voor de Nederlandse Vrouwenraad stad Utrecht (politieke scholings cursus).
Middenmeer: drs. K. de Jong Ozn. om 20.00 uur in de „Oude Beurs” voor het CDA-Wieringermeer.
Dantumadeel: drs. B. Beumer om 19.45 uur in Dorpshuis „De Pipegael” te Broeksterwoude.
Rotterdam: Th. M. Hazekamp om 14.00 uur (politieke scholings cursus).
Kampen: B. Roolvink om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
Bedum: drs. G. van Leijenhurst voor het CDA-Bedum.
Eibergen: T. Tolman voor het CDA-Eibergen.
Doetinchem: H. Wisselink voor het CDA-Doetinchem.
Utrecht: drs. M. J. van Rooijen voor Studentenvereniging Veritas.
Hilversum: mevr. J. G. Kraayeveld voor de VVD-Hilversum Politiek debat met de heer Geurtsen.
Oudewater: mr. W. Aantjes om 20.00 uur in Hotel „Seelt” voor de samenwerkende partijen KVP/ARP/CHU.

DINSDAG 15 FEBRUARI 1977

Oisterwijk: drs. W. K. N. Schmelzer om 20.15 uur in de „Dorpshuis” voor het CDA-Oisterwijk.
Oudeschild-texel: H. A. de Boer om 20.00 uur in zaal „Lindeboom” voor het CDA-Texel i.o.

WOENSDAG 16 FEBRUARI 1977

Hoorn: mevr. J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
Bathmen: H. Wisselink voor het CDA-Bathmen.
Heerenveen: drs. S. Faber.
Weert: W. Bremen om 20.00 uur in zaal „Verstraeten” (politieke scholingscursus).
Marienberg: mr. J. Buikema om 20.00 uur in het dienstgebouw van de Gereformeerde Kerk.
Boekel: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om

20.00 uur in Gemeenschapshuis „Mia Domo” voor het CDA-Boekel.

DONDERDAG 17 FEBRUARI 1977

Bergen N.H.: mr. G. van Muiden om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
Tilburg: mevr. J. J. M. S. Leyten voor het Vrouwendispuut.
's-Heerenhoek: drs. H. Eversdijk voor het CDA - 's-Heerenhoek.
Eibergen: H. Wisselink voor de CBTB-Eibergen.
Haarlem: drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in Hotel „Die Raekse” voor het CDA-Haarlem.
Rijswijk Z.H.: J. van Elsen om 09.00 uur voor de Luchtmachtstafschool Ypenburg.
Ter Aar: drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in het „Dorpshuis” voor het CDA-Ter Aar.
Het Bildt: drs. H. A. van Zwieten.

VRIJDAG 18 FEBRUARI 1977

Ottoland: M. W. Schakel.
Rotterdam: drs. G. van Leijenhurst voor de Gereformeerde Bond.
Zeist: mr. H. v. d. Broek voor het K. S. G. De Breul.
Ezinge: drs. B. Beumer.
Heemskerk: mevr. J. G. Kraayeveld voor het CDA-Heemskerk.
Wolvega: T. Tolman voor de gezamenlijke landbouworganisaties.
Renkum: mr. J. N. Scholten voor het CDA-Renkum i.o.

MAANDAG 21 FEBRUARI 1977

Groningen: mr. W. Aantjes in het Academiegebouw Offerhouszaal om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock”.
Twello: H. Wisselink voor de gezamenlijke landbouworganisaties.
Rijswijk Z.H.: drs. M. W. J. M. Peijnenburg om 19.30 uur in de „Messiaskerk” voor het Jeugdcentrum „De Kelderwerf”.
Raalte: S. C. Weijers (politieke scholingscursus).
Wateringen: drs. B. Beumer voor het CDA-Wateringen-Kwintshoel.
Hoogezand: B. J. M. Hermsen om 19.30 uur in Hotel „Faber” voor de ABTB-Groningen.
Kampen: drs. G. van Leijenhurst voor de Chr. Mavo.
Zevenhuizen (Gr.): T. Tolman om 19.45 uur in de Christelijke Huishoudschool voor de samenwerkende partijen AR/CH.
Vianen: drs. R. F. M. Lubbers voor het CDA-verband Vianen.

DINSDAG 22 FEBRUARI 1977

Barendrecht: T. Tolman voor het CDA-Barendrecht.
Vlaardingen: dr. R. J. H. Kruisinga voor het CDA-Vlaardingen.

WOENSDAG 23 FEBRUARI 1977

Scheveningen: mevr. J. G. Kraayeveld.
Markelo: H. Wisselink voor het CDA-Markelo.
Kamperland: drs. H. Eversdijk voor de samenwerkende partijen ARP en CHU.
Berghem: drs. S. Faber.
Oude Tonge: mr. J. N. Scholten en mr. H. J. B. Aarts om 20.00 uur, waarschijnlijk in het Verenigingsgebouw.

Wageningen: drs. C. P. van Dijk voor het CDA-Wageningen.
Zoetermeer: drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in wijkcentrum „Meerzicht” voor het CDA-Zoetermeer.

DONDERDAG 24 FEBRUARI 1977

Nootdorp: drs. M. J. J. van Amelsvoort om 20.00 uur in „Het Witte Paard” voor het CDA-Nootdorp.
Leiderdorp: drs. B. Beumer om 21.00 uur in Wiks Bar (politiek café).
Groningen: mr. F. Andriessen om 12.00 uur gastcollege voor de Rijks Universiteit te Groningen.
Amersfoort: drs. M. W. J. M. Peijnenburg voor de Amersfoortse Vrouwenraad.
Spijkenisse: drs. G. van Leijenhurst voor de Classis Den Briel Ned. Herv. Kerk.
Kempenland: W. J. Vergeer voor het CDA-Kempenland.
Diemen: H. A. de Boer voor het CDA-Diemen.
Rotterdam: mr. J. N. Scholten voor het Rotterdamse Studenten Gezelschap.

VRIJDAG 25 FEBRUARI 1977

Emmeloord: H. Wisselink voor de gezamenlijke landbouworganisaties.
Soesterberg: W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Continenten” om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus).
Haarlem: mr. W. Aantjes om 10.00 uur in de aula van het Stedelijk Gymnasium.

ZATERDAG 26 FEBRUARI 1977

Herpen: mr. H. J. B. Aarts om 20.00 uur in Jeugdhuis „De Kuijl” voor de Stichting Jeugdbelangen.
Tilburg: mr. F. Andriessen om 15.00 uur in de Koninklijke Harmoniezaal voor het NKV en KWJ.

MAANDAG 28 FEBRUARI 1977

Utrecht: drs. B. Beumer voor het ARJOS.
Oss: drs. G. van Leijenhurst voor het CDA-Oss.

De Meern: T. Tolman voor de Agrarische Jongeren in Utrecht.
Berkel Enschoot: L. A. M. de Bekker voor het NCB.
Putten: drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in CNV-Vakantietoord „De Kleine B” voor het CDA-Putten (openbare vergadering).
Vaassen: mevr. M. H. M. F. Gardeniers voor de NKV-Vrouwen.
Noord-Holland: Werkbezoek CDA-Kamerleden.

DINSDAG 1 MAART 1977

De Bilt: mr. F. Andriessen voor het CDA-De Bilt om 20.00 uur.
Heerhugowaard: Th. M. Hazekamp om 20.30 uur in de Exoduskerk voor het CDA-Heerhugowaard.

WOENSDAG 2 MAART 1977

Waddinxveen: mevr. J. G. Kraayeveld (politieke scholingscursus).
Ijmuiden: mr. G. van Muiden (politieke scholingscursus).

DONDERDAG 3 MAART 1977

Bergen N.H.: mevr. H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
Maarsse/Tienhoven: drs. G. van Leijenhurst.
Bennekom: T. Tolman om 20.00 uur in „De Brink” voor het CDA-Ede.

VRIJDAG 4 MAART 1977

Boxtel: mr. F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse werkgeversverenigingen.
Dinteloord: mevr. G. M. P. Cornelissen om 20.00 uur in Hotel „De Beurs” voor het samenwerkingsverband KVP/CHU/ARP.
Eindhoven: drs. M. J. J. van Amelsvoort.
Schagen: drs. M. J. van Rooijen om 09.00 uur voor de Rijksscholengemeenschap.

ZATERDAG 5 MAART 1977

Veendam: F. Borgman voor het ARJOS.
Goes: mr. P. H. Kooijmans om 10.00 uur in de „Prins van Oranje”.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**
dan

**VAN
ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
s
Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Inhoud

Politieke ontwikkeling nu en straks	3
Ontwikkelingssamenwerking, toetssteen van waarachtigheid/ Antwoorden op het CDA-Appèl	4
Aandacht voor Twente	5
Het CDA in het land van Bartje	6
Kritisch-solidair/ Financiën van het Centraal Verkiezingscomité	7
Begrip en onbegrip/ CDA-Brabant bijeen op de „Guldenberg”	8
Van basis en top/Agenda	9
De Gaay Fortman krijgt CDA-blad aangeboden	11

Bij de hardnekkigste vijanden van dit kabinet hoort ongetwijfeld de ernstige economische terugslag, waarmee het praktisch vanaf het begin van zijn bestaan wordt geconfronteerd. Die terugslag blijkt veel moeilijker te overwinnen dan aanvankelijk wordt gedacht: de gewone pepmiddelen helpen soms te weinig, soms te laat. En in ieder geval kan de regering niet voorkomen, dat het werkloosheidscijfer stijgt tot ver boven de 200.000. Pas de laatste tijd gaat het wat beter, maar niemand durft nog echt optimistisch te doen. Ook minister R. F. M. (Ruud) Lubbers niet. Toch ziet hij de zaken niet echt somber, of als een gevecht tegen de bierkaai. „Daarvoor hebben we, zowel op de korte als op de lange termijn, te veel middelen om er iets aan te doen. En die moeten we proberen. Dat gebeurt op twee manieren.

De eerste is gerichte, specifieke ondersteuning van het bedrijfsleven in verschillende vormen. De tweede, de zgn. 1%-operatie, een algemene maatregel gericht op verbetering van de bedrijfsresultaten. Daaruit wordt

Lubbers: Vingerroefeningen omzetten in beleid Overheidsinvloed in bedrijven geen doel op zichzelf

INTERVIEW DOOR HANS HOYINCK

dan, hoop ik, voldoende moed geput om de investeringen weer wat op te krikken, nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen enzovoort. Intussen moeten we er wel voor zorgen dat korte en lange termijnremedies elkaar niet al te hard bijten. Het is een hard gegeven, dat in moeilijke situaties als waarin we nu zitten en waarin de gewone mechanismen niet voldoende werken de verantwoordelijkheid en daarmee de invloed van de overheid toeneemt. Maar die overheid mag nooit een doel op zich zelf worden.”

De werkloosheid blijft wel een nijpend probleem. Maakt dat die toenemende overheidsbemoeienis eigenlijk niet tot een noodzaak?

Ik ben er niet van overtuigd, dat de oplossing van het werkloosheidsprobleem per se tot grotere overheidsinvloed zou moeten leiden. Achteraf kunnen we constateren, dat het spiegelbeeld van het verlies aan arbeidsplaatsen, nl. het scheppen van nieuwe, aan het eind van de jaren zestig al enigszins ging stagneren. Kennelijk was de economie toen al niet meer in staat om voor voldoende arbeidsplaatsen te zorgen, door processen, die op dat moment niet goed waren te doorzien en te overzien, maar die er niettemin toch waren. En dat betekent natuurlijk nogal wat, vooral als na verloop van tijd blijkt, dat er geen sprake is van een conjuncturele gril, maar van een structureel meens.

Bij die vergrote invloed vallen overigens nog wel een paar kanttekeningen te maken. Op de eerste plaats is in het beleid gekozen voor sectoraal overleg, waarbij de drie partners, dus ook de overheid een belang hebben. Logisch dus dat op het moment, dat er op dit niveau afspra-

ken worden gemaakt de overheid een vinger in de pap heeft. Bedenkt u echter wel dat het uitgangspunt ook in dat sectorale overleg is, de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemingen. Nog altijd een aardig verschil met de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, die principieel een veel zwaardere ingreep betekende. Bovendien is die omvang van die overheidsinvloed vaak een kwestie van interpretatie. De werkgevers zijn nogal geneigd te benadrukken dat het beleid te veel specifiek op bedrijven is gericht, terwijl van die kant algemene, globale maatregelen worden geprefereerd. De vakcentrales beweren het omgekeerde.

Hoe schat u de ontwikkeling van die overheidsinvloed voor de komende tijd in?

De nabije toekomst zal naar mijn taxatie meer een regularisatie van de overheidsinvloed te zien geven dan een toename. De beleidsvragen zullen zich concentreren op de vraag: Wat zijn, vanuit de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemingen, de juiste beslissingen en zijn die beslissingen ook voor de gezamenlijke partners in de sector aanvaardbaar. We zijn in een fase aangekomen waarin we de opgedane ervaringen op dit punt moeten omzetten in een meer beleidsmatige aanpak. De normen en methodieken van het door de overheid steunen en sturen zijn en worden doorzichtig gemaakt en geobjectiveerd. Dat wil niet zeggen, dat daarmee subjectieve beslissingen, subjectief in de zin van: een keuze maken voor het een en tegen het ander, worden uitgesloten. Bij gerichte maatregelen blijft die keuze noodzakelijk. Gericht wil dan echter niet zeggen subjectief in de gebruikelijke, enigszins kwalijke zin van het woord.

Scheidsrechter en bankier

Toch blijkt uit uw begroting dat u de steun aan individuele bedrijven vermindert. Waarom?

Omdat ik van mening ben dat die vorm van overheidssteun uiteindelijk niet meer is dan een lapmiddel, geen goede zaak. De overheidsbemoeienis met een bedrijf dat geholpen moet worden is vaak een harde, zij het tijdelijke ingreep, een gele of rode kaart die door de scheidsrechter van het economisch spel wordt uitgedeeld. Als dat veelvuldig gebeurt, dan is er iets mis met het spel of met de scheidsrechter. Het beste is dat die laatste zich er zo min mogelijk al te nadrukkelijk mee bemoeit. Dat kan alleen als dat sectorale overleg, voorzien van een goede macro-economische parapluie, van de grond komt. Daar mikken we dan ook op. En om even in de vergelijking te blijven: als de scheidsrechter veelvuldig ingrijpt krijgen de spelers maar ook het publiek een overdreven vertrouwen in wat de overheid allemaal kan. Die vertekening van het beleid wordt nog in de hand gewerkt doordat de overheid behalve scheidsrechter ook nog een bijzondere soort bankier is. Want wij verlenen kredieten aan bedrijven in nood, die voor gewone banken te hoge of veel te hoge risico's inhouden. Dat kunnen en moeten wij doen omdat wij als overheid ook een aantal niet-economische normstellingen aanhouden. De kans dat we in dat soort situaties ons geld terugzien is soms erg gering. Daardoor wordt vaak de schijn gewekt alsof de overheid subsidies geeft, of bedragen à fonds perdu, die toch niet behoeven te worden terugbe-

(Vervolg op pagina 2)

lijsttrekker van agt

Samen verantwoordelijk

De sociaal-economische problemen en de moeilijkheden op menig ander terrein zijn van dien aard dat meer ernst, bezorgdheid en partijpolitieke bescheidenheid worden gevraagd.

Het gaat niet aan om eis op eis te stapelen. Het moet ons niet gaan om het verdeelen van de huid. Zeker niet vóór de beer geschoten is. Dat blijft het bezwaar tegen de aangenomen PvdA/PPR-resolutie over de toekomstige regeringssamenwerking. Al is deze resolutie in de goede richting veranderd, toch blijft het een principiële fout niet de bereidheid te hebben als minderheid te regeren. Dat is de conclusie die te trekken valt uit de gedachte in de resolutie dat de PvdA/PPR niet met minder ministerszetels dan het CDA aan de regering willen deelnemen. Een politieke groepering met verantwoordelijkheidsbesef moet zich juist in moeilijke tijden voor het landsbelang willen inzetten. Ook al doet het pijn, ook al vrees het gezichtsverlies. En daar kunnen christen-democraten over meepraten na de formatie van 1973.

Wij gaan de verkiezingen in met het motto „Samen verantwoordelijk”. Dat is een oproep tot onszelf, tot andere democratische partijen, tot het Nederlandse volk. De kern van dit motto is dat het niet aangaat om verantwoordelijkheden naar anderen af te schuiven. Dat doet het CDA ook niet als het gaat om het dragen van regeringsverantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid schuwen wij niet. In het besef dat wij als grootste politieke minderheidsgroepering bereid moeten zijn compromissen te sluiten. In de wetenschap dat de christen-democraten al tientallen jaren bereidheid hebben getoond mee een regering te vormen.

Ook de afgelopen vier jaar. Die bereidheid hebben wij de komende vier jaar ook, omdat wij ons niet willen verschuilen achter het vruchteloos oppositie voeren. De bereidheid is er om te regeren, en dat moet in Nederland met anderen. Daarbij hebben wij geen principiële voorkeur voor liberalen of socialisten. Wel zal het voor onze overweging met wie wij na de verkiezingen het eerst willen praten van belang zijn of de huidige coalitie met de progressieven tot aan de dag van de verkiezingen zal stand houden.

Het lijkt alsof we een maatschappelijke ontwikkeling doormaken waarin dat „samen verantwoordelijk” met grotere klem moet worden gesteld. Op zich voor het CDA een vertrouwd gedachte, omdat de studie „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij” de start van het CDA omljnde. Het samen verantwoordelijk geldt voor de bestrijding van de werkloosheid. Het geldt voor de verhouding tussen werkgevers en werknemers in de ondernemingen waarbij de laatsten meer medezeggenschap moeten krijgen. Het verplicht ons om ter wille van de levenskansen van hen die na ons komen als betere rentmeesters met milieu en grondstoffen om te gaan. Het samen verantwoordelijk moet beheersend zijn voor de wijze waarop wij onze naasten elders

ter wereld te hulp komen en voor de wijze waarop wij de zwakken in ons eigen land beschermen. Samen verantwoordelijk ook voor de leefbaarheid van onze steden en dorpen, voor de gezondheid van ons volk. Zo is er nog veel meer te noemen uit ons inspirerende program.

Natuurlijk, veel problemen worden ook door anderen onderkend. Maar ons motto „samen verantwoordelijk” wil onze benadering typeren. Want ten diepste wordt dit alles gedragen door het samen verantwoordelijk zijn tegenover God, voor wie niemand te klein of te onbelangrijk is om mee te werken aan de opdracht die wij op deze aarde hebben. Dit appèl plaatst ons niet op een voetstuk. Integendeel, het is een oproep die in onze partijen beluisterd wil worden. Wij hopen dat dat ook voor anderen gelden mag. Want dan zullen polarisatie en groepsbelang wijken voor solidariteit en gerechtigheid.

Met het CDA hopen we een andere sfeer op te bouwen. De sociaal-economische omstandigheden, de politieke problemen op andere terreinen zijn van dien aard dat meer ernst, bezorgdheid en partijpolitieke bescheidenheid worden gevraagd. Het gaat niet aan om eis op eis te stapelen. Het moet ons niet gaan om het verdeelen van de huid. Zeker niet vóór de beer geschoten is.

Een partij met verantwoordelijkheidsgevoel moet zich juist in zeer moeilijke tijden voor het landsbelang willen inzetten.

Ook al doet dat pijn, ook al vrees men gezichtsverlies.

Het CDA kan daarover meepraten sinds de formatie-Burger. Wij willen dan ook de verkiezingen in onder het motto „Samen verantwoordelijk”. Dat is een oproep tot onszelf, tot de andere democratische partijen, tot het Nederlandse volk. De kern van dit motto is het besef dat het niet aangaat om verantwoordelijkheden naar anderen af te schuiven. De partijen niet naar elkaar, de burgers niet naar de overheden de sociale partners niet over en weer.

Het lijkt alsof we een nieuwe maatschappelijke ontwikkeling doormaken waarin dat „samen verantwoordelijk” met grotere klem moet worden gesteld.

Voor het CDA is dat een vertrouwd gedachte. „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij” heette de studie die de start van het CDA omljnde. Daarom ook zal de eigenheid van het CDA daarvoor bepaald kunnen worden. Het roept op tot een actieve inzet van alle groepen en alle mensen, in onderlinge solidariteit.

Samen verantwoordelijk: voor de problemen van vandaag en de oplossing daarvan voor de strijd tegen werkloosheid voor de ondernemingen als werkgevers en werknemers voor de levenskansen van hen die na ons komen voor het zwakke in de samenleving,

(Vervolg op pagina 3)

Lubbers

(Vervolg van pagina 1)

taald. Maar zo is het natuurlijk niet. Voor elke kredietverlening komt een plan op tafel, waarbij is aangegeven hoe het betrokken denkt, zichzelf weer te kunnen bedruipen en op welke termijn. Ik heb overigens de indruk, dat deze onjuiste beeldvorming bezig is, langzamerhand te verdwijnen.

Naast het macro-economisch beleid versus de bedrijfstakgewijze aanpak en de steun aan individuele bedrijven, moet ook nadrukkelijk genoemd worden de zgn. functionele benadering. Daaronder versta ik het beleid gericht op onderzoek en ontwikkeling in het bedrijfsleven, maar ook de exportbevordering, de uitbouw van instituties die ook in moeilijke gevallen voorzien in risico-dragend kapitaal, de gezamenlijke exportinspanning, met name die van kapitaalgoederen. Tenslotte natuurlijk als een van de meest belangrijke het regionale beleid en het daarbij behorende spreidingsbeleid. Al met al wordt langs al die wegen de werkgelegenheidsontwikkeling ondersteund, en niet zonder succes.

Selectieve groei

Sturen en beïnvloeden van het economisch proces kan de overheid niet alleen door maatregelen op het terrein van de economie zelf, maar ook daarbuiten.

Natuurlijk. Daarmee komt het vraagstuk van de selectieve groei aan de orde, dat we uitvoerig hebben bekeken in de Structuurnota. Wij hebben (of ontwikkelen) als samenleving nu eenmaal een aantal doelstellingen, waarvan de realisatie niet zomaar voortvloeit uit het gedrag van ondernemingen. Milieu en ruimtelijke ordening zijn daar voorbeelden van. De instrumenten om dit geheel van wenselijkheden en doelstellingen niet voortdurend met elkaar in botsing te brengen zijn er: in de sfeer van het marktmechanisme door middel van de subsidies of heffingen, danwel geboden of verboden, en ook de voorlichting speelt op dit punt een rol.

Het is duidelijk dat een eerlijke afweging van die belangen eist, dat we heel zorgvuldig met die instrumenten omspringen. Het middel mag niet erger zijn dan de kwaal. Veel hangt ook af van de creativiteit van de onderneming. Die moet de nodige speelruimte krijgen om de algemeen-maatschappelijke nadelen van zijn activiteiten zoveel mogelijk te beperken. Zo is het bijvoorbeeld heel vaak niet het produkt zelf, dat schadelijk is (en dus verboden moet worden) maar de wijze waarop het wordt geproduceerd. Even vaak is het de onderneming zelf, die zo'n euvel het best en doeltreffendst kan verhelpen. Dat het beter is dit te bevorderen dan alleen maar te verbieden, is duidelijk.

Worden de marges voor het bedrijfsleven door dit soort maatregelen niet te klein op een moment waarop men wat meer speelruimte juist goed zou kunnen gebruiken? Je krijgt soms het idee, dat de overheid vaak net iets meer wil regelen, verbieden of verordenen dan een bepaald bedrijf of bedrijfstak kan incasseren waardoor het van de regen in de drop komt. Of is die indruk fout?

Niet in zoverre, dat het bedrijfsleven alles bij elkaar genomen inderdaad met nogal wat handenbindende zaken en voorwaarden rekening heeft te houden, onverschillig of die nu al dan niet door de overheid zijn opgelegd. Daarbij tellen zaken als arbeidskosten en fiscaal regiem zo goed als beperkende maatregelen, die met het oog op de noodzaak van selectieve groei worden genomen. Ik ben van mening, dat de balans tot nu toe redelijk in evenwicht is gebleven, al kan ik me voorstellen, dat de wijze waarop het regeringsbeleid is gepresenteerd wel kan hebben bijgedragen aan de ontbrekende indruk dat dit niet zo is. Hoe dan ook, het is zeker niet waar dat al die belemmeringen zomaar ineens uit de lucht zijn komen vallen. Alle zaken waren al in beweging of in voorbereiding. Een probleem is wel eens dat bepaalde bijstellingen in de selectieve groei-ontwikkeling te laat gedaan worden, als het ware om één minuut voor twaalf, met als gevolg dat je als overheid nauwelijks meer anders kunt dan hard ingrijpen, zoals bijv. in

Rijnmond, waar de situatie zo ernstig was (ook door verschil van mening tussen de eerstverantwoordelijke partners) dat een vloeiend beleid op termijn niet meer mogelijk was. Dat werd niet voor niets saneringsgebied genoemd. Er is daar overigens al veel verbeterd, zodat wij ook daar weer in rustiger vaarwater komen.

Crisisbeheersing

De hardnekkigheid van de crisis lijkt zowel een waarschuwing als een aansporing om de kans op herhaling zo klein mogelijk te houden. Hoe pakt u dat aan? En overleven we een tweede crisis van de omvang van die van 1973?

Onze voornaamste zorg kan natuurlijk voorlopig geen andere zijn dan de werkgelegenheid. Die is, alweer voorlopig, vooral gebaat bij een intensieve aanpak en bemoeienis door de overheid in de vormen zoals we die zojuist besproken hebben. Bij dit alles hebben wij ons een pittige taakstelling opgelegd: 150.000 voor 1980 wordt een hele kluit, maar het is te halen. We zijn niet machteloos. Ik vind dat we binnen de marges waarin het probleem speelt door doelbewust beleid echt wel iets kunnen doen. Op de lange termijn moeten we ons vooral concentreren op de ontwikkeling van een ander gedragspatroon ten aanzien van de groei van onze welvaart. Het energiebeleid en de recycling zijn voorbeelden daarvan. Bescheiden, maar ze zijn er. Ik denk dat we ongeveer een generatie nodig zullen hebben om allerlei belangrijke aspecten van overheidsbeleid — milieu, ontwikkelingshulp, ruimtelijke ordening — in het economisch proces te incorporeren. Dat doe je niet even op een achternamiddag. Dat moet punt voor punt worden gescoord. In deze kabinetsperiode is beleidsmatig op dat terrein wel duidelijk een begin gemaakt. Naar mijn persoonlijke smaak gaat het met die selectiviteit in de groei nog te langzaam. Juist op dit terrein zal het CDA erg belangrijk kunnen zijn; het gaat dan immers om het karakter van onze welvaart en dat lijkt mij erg belangrijk voor de maatschappij van morgen. In dit stadium, zoveel jaren nadat de begrippen „kwaliteit van het bestaan” en „Club van Rome” vertrouwd zijn geworden, is dit nu overigens een zaak van een concrete aanpak en maatregelen.

Kernenergie

Hoe past kernenergie in het toekomstige energieverbruik?

Het is zeker dat de kernenergie niet de oplossing is voor alle problemen. Het moet hoe dan ook een vrij bescheiden rol blijven vervullen. Ik ben voor zo'n beperkte toepassing, wanneer deze goed wordt beëxperimenteerd, voorbereid en uitgevoerd. Mijn indruk is dat het zich principieel opstellen tegen het gebruik van kernenergie voor een goed deel voortkomt uit de onbekendheid met de werkelijke omvang van de risico's. Dit in tegenstelling tot de nadelen die men heeft bij de energiewinning uit kolen en gas, die men kent en waarmee men in ieder geval heeft leren leven. Kernenergie kan schoon en veilig toegepast worden. Het vereist echter wel een complexe en goed beheerde organisatie. Daarom moeten wij op dit terrein stap voor stap verdergaan. Ons niet laten opjagen door al te blind enthousiasme, maar evenmin toegeven aan hen die met even valse argumenten actie tegen voeren.

Als u de economische voorwaarden en vooruitzichten tot 1980 moet karakteriseren, hoe is dan uw waardering?

De zaken liggen stroef. De bedrijven zitten moeilijk, ook en niet in de laatste plaats door de internationale economische ontwikkelingen. Pluspunt is dat ik nu rustig kan zeggen dat de winsten omhoog moeten zonder dat iemand mij dat kwalijk neemt. Dat hoefde ik vier jaar geleden niet te proberen. We hebben ook een erg positieve betalingsbalans, de bereidheid om er weer bovenop te komen is onmiskenbaar en we staan niet met lege handen. De mogelijkheden zijn er, het is nu zaak om er iets mee te doen. Dat wordt de opdracht voor de komende tijd. Wij zullen het dan wel samen moeten doen. Slechts als men vertrekt uit het besef van die noodzaak kan men slagen. Het gaat dan niet eens in de eerste plaats om het zgn. herstel van de economie maar om de maatschappij van morgen.

Het PvdA-congres;

Beurtelings hinken op linker en rechterbeen

H. Van Spanning

De relatie tot wat men voor de oorlog, de „burgerlijke partijen” noemde vormt voor de PvdA — evenals vroeger voor de SDAP — een voortdurend discussiepunt.

Twee opvattingen spelen hierbij een rol. Enerzijds de strategie van de meerderheidsvorming van „links”, met uitsluiting van andere partijen; anderzijds de opvatting dat samenwerking met andere partijen — met name de christen-democraten — de PvdA de mogelijkheid geeft belangrijke onderdelen van haar program te verwezenlijken.

Achter beide visies staan principiële discussiepunten. De vrees dat bij samenwerking met de christen-democraten te grote concessies moeten worden gedaan en dat de PvdA „verburgerlijkt”, staat tegenover de visie dat continue oppositie — bij het in de minderheid blijven — de partij in extremistisch links, vaarwater zal brengen.

Oppositieel karakter

De eerste fundamentele discussie in de SDAP over de samenwerking had plaats in 1913. Het Zwols congres verwiëp toen samenwerking met andere partijen. In 1918 sprak het congres zich in beginsel voor samenwerking uit. In de loop van datzelfde jaar volgde de mislukte „revolutieopgave” van Troelstra. Mede door deze tweeslachtige opstelling zou het tot 1939 duren voor bewindslieden uit de SDAP in een kabinet werden opgenomen.

van een verklaring vooraf; in 1969 geformuleerd in de anti-KVP-resolutie; de strekking van deze resolutie werd later uitgebreid tot ARP en CHU.

■ de vorming van een „progressieve concentratie” met D'66 en PPR; gevolgd door een stembusakkoord tussen deze partijen en het formeren voor de verkiezingen van een „schaduwkabinet”.

Een derde belangrijk element dat niet werd aanvaard was de vooral door Nieuw Links gepropageerde gedachte van het minimum-program.

Formatie-Burger

In het parlement werd de taktiek gericht op het isoleren van de KVP en het uit elkaar drijven van de christen-democratische partijen. Tot 1970 — toen de ARP sterke invloed onderging van de „radicalen” — trachtte men de AR-fractie naar de kant van de „progressieven” te

ook een plaats moest krijgen — en de bekende 10/6-formule in het kabinet.

Verweerde en verlaten fundamenten

Het aldus geformeerde kabinet was een tussenstation op weg naar andere parlementair-politieke verhoudingen. Centraal daarbij stond de vraag hoe de samenwerking van „progressieven” en christen-democraten zich verder zou ontwikkelen.

De ontwikkeling is in het voordeel van de christen-democraten beslist. Het CDA kwam tot stand. Van de „linkse concentratie” staan nog slechts verweerde en verlaten fundamenten overeind. D'66 speelt vrijwel geen rol meer; de PPR stelt zich voortdurend onafhankelijk op.

In deze continu gevoerde discussie tussen ideologie en parlementaire praktijk moest de PvdA op het jongste partijcongres een nieuwe uitspraak doen.

De recente ontwikkeling wordt treffend geïllustreerd in de lotgevallen van twee prominenten uit de tijd van de radicalisering tussen 1966 en 1972.

Toen in 1966 over het minimumprogram werd gediscussieerd riep een afgevaardigde uit Hoevelaken het congres toe: „Op naar het minimumprogram; op naar

Ook tijdens de deelname aan de kabinetten tussen 1946 en 1958 bleef de PvdA een oppositieel karakter behouden. Programmatisch was men bereid met de KVP — later ook met CHU en ARP — samen te werken. Maar de confessionele partijen werden gelijktijdig krachtig bestreden, op basis van de „doorbraakgedachte”. Sinds 1952 werd de VVD door de socialisten van samenwerking uitgesloten. Dit gebeurde overigens wederzijds.

Na de deelname aan het kabinet-Cals (1965-'66) beëindigd door de „nacht van Schmelzer” ging de PvdA, mede onder invloed van „Nieuw Links” de strategie verleggen. Hoewel samenwerking formeel niet werd uitgesloten domineerde de bestrijding van de christen-democraten.

Elementen van deze strategie waren:

■ de eis van de christen-democraten

trekken. Eind 1970 werd de taktiek gelegd op het dringen van de CHU in de „conservatieve” hoek.

De formatie-Burger vormde een belangrijk intermezzo. Gebruik makend van het feit dat de „linkse drie” de grootste minderheid vormden werd getracht de christen-democratische samenwerking te doorbreken. Maar tegelijkertijd moesten PvdA, PPR en D'66 — volstrekt in tegenspraak met hun beloften aan de kiezers — toch een samenwerking met de christen-democraten aangaan. Formateur Burger slaagde er in de CHU los te maken en in de ARP interne verdeeldheid te creëren. Tijdens de formatie werd naar buiten toe dit element sterk geaccentueerd. De voor de „linkse drie” hiermee gepaard gaande negatieve aspecten werden zo goed mogelijk vercocht. De belangrijkste elementen hierbij vormden de dominerende positie van „Keerpunt” — hoewel Schets van Beleid

het breekijzer in de confessionele partijen.” Deze afgevaardigde, André van der Louw, zou enkele jaren later als partijvoorzitter, de beslissing ten gunste van deelname van de PvdA aan het kabinet-Den Uyl verdedigen; daarna werd hij burgemeester van Rotterdam, bestuurd door een links programcollege.

Het voorstel voor de anti KVP-resolutie werd in 1969 gedaan door een andere vooraanstaande Nieuw Linkser, Han Lammers. Hij zou enkele jaren later — onder druk van zijn partij-afdeling — ontslag nemen als wethouder van Amsterdam, toen hij pleitte voor een opening in het links-programcollege. Hij is thans landdrost van Oost-Flevoland.

Van richting veranderd?

Behalve Van der Louw en Lammers zijn ook andere vooraanstaande Nieuw-Linkers tot diverse functies geroepen, waardoor het congres van een aantal

kopstukken is beroofd. Heeft deze ontwikkeling — in combinatie met de deelname van de PvdA aan het kabinet-Den Uyl — de besluitvorming van het congres van richting veranderd?

Ten dele is dat zeker het geval, bij voorbeeld op enkele hoofdpunten van de discussie over de strategie: het minimum-program en de 10/6-formule.

Het minimum-program bleek na aanvankelijke verwerping van het amendement-Ammerstol, via een ander, aangenomen amendement, toch te zijn opgenomen. Ien van den Heuvel, Ed van Thijn en Den Uyl kwamen er aan te pas om dit punt alsnog uit het program te halen. Het Partijbestuur dreigde daarbij met intrekking van de concept-resolutie. Op het punt van de formule omtrent de zetelverdeling in een nieuw kabinet ging aanvankelijk de PPR dwars liggen.

De Radicals spraken zich uit voor de 10/6-formule in plaats van de voorgestelde verhouding van 8/8+. Hier sprak het bestuur een onaanvaardbaar over uit. In dit geval gesteund door een geëmotioneerd congres, dat op dat moment tekenden toonde de PPR beu te zijn.

Een zekere matiging is voorts te constateren op een ander punt.

De anti-KVP-resolutie, die nooit officieel is ingetrokken, functioneert op dit moment in de praktijk niet meer. Er leven nog steeds in het PvdA-congres sterke reserves tegen het CDA. Zowel Den Uyl als Ien van den Heuvel maakten in hun redes een onderscheid tussen „progressieve” en „conservatieve” christen-democraten. Dit neemt echter niet weg dat men zich ten aanzien van het CDA behoedzaam opstelde.

Maar daar staat tegenover dat dit congres op andere onderdelen niet bereid was de leiding te volgen. We noemen de radicale amendering van het programhoofdstuk over Vrede en Veiligheid; de uitspraak inzake het UCN-project en de stemming over de nationale gezondheidszorg.

Dubbele strategie

In het PvdA-congres heerst de gewoonte om bij discussies over haar strategie de beschuldigende vinger naar het CDA te heffen. Als een nachtmerrie wordt — zoals door Den Uyl in zijn betoog over het UCN-project — gesproken over een kabinet waarin de VVD is vertegenwoordigd.

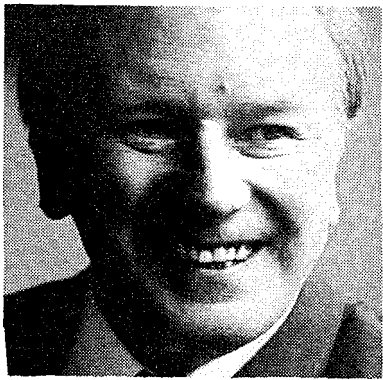
Deze problematiek kan echter niet aan het CDA verweten worden.

Zij berust bij de PvdA zelf. Van Thijn waarschuwde in zijn betoog tegen het minimum-program voor een dubbele strategie. Hierin ligt exact de kern. De PvdA heeft in feite twee strategieën en moet regelmatig hieruit kiezen. Men kan zich zodanig profileren dat samenwerking met het CDA op voorhand praktisch onmogelijk is en alleen de oppositie over blijft. Men kan ook kiezen voor een opstelling die constructieve samenwerking met het CDA in beginsel mogelijk maakt. Ook de thans genomen congresbesluiten dragen een tweeslachtig karakter. De 8/8+-formule functioneert alleen wanneer de verkiezingsuitslag een dergelijke samenstelling het meest voor de hand liggend maakt. Elke afwijking hiervan zal keiharde onderhandelingen vragen. Lijsttrekker Den Uyl en het partijbestuur zullen voor elke wijziging de partij-organen moeten overtuigen.

Samenwerking in beginsel mogelijk

Het is daarom onjuist wanneer van socialistische zijde wordt gesteld dat de problemen rond de regeringsvorming in ons land uitsluitend aan het CDA zijn te wijten. De PvdA schept zelf problemen doordat zij beurtelings op haar linker- en dan op haar rechterbeen hinkt. Men kan nooit te lang op een been staan; daarom blijft het altijd een vraag op welk been het meest wordt geleund. Dat is thans het rechterbeen, geleid op de matiging van de strategie ten opzichte van het CDA en de krachtige wijze waarop de PPR tot de orde is geroepen. Daartegenover staat dat het linkerbeen steeds wordt bijgetrokken; gezien de scherpere formuleringen van de defensieparagraaf; de UCN; en de nationale volksgezondheid.

Samenwerking tussen het CDA en een constructieve PvdA lijkt na dit congres in beginsel zeker mogelijk. De vraag blijft echter welke marges Den Uyl zal krijgen van de partij, na de verkiezingsuitslag.

Eén van de drie

Dr. R. J. H. Kruisinga
voorzitter CHU-Tweede
Kamerfractie

Politieke ontwikkeling nu en straks

Christen-democratische politieke ontwikkeling in het naaste verleden en in de naaste toekomst.

Het CDA komt uit met één lijst bij de komende Tweede Kamerverkiezingen. Onze politieke tegenstanders hebben dit lang voor onmogelijk gehouden.

De Christen-democratie was huns inziens sinds de laatste kabinetsformatie dood omdat de eenheid van ARP, KVP en CHU was doorbroken. Voor ons was de fundamentele betekenis van de christen-democratie voor ons land echter sterker dan de tijdelijkheid van dit kabinet-Den Uyl.

Er is door ARP, CHU en KVP in alle gelegingen hard gewerkt. Daarbij zijn soms stevige discussies gevoerd.

Maar daarbij stond voor ons allen voorop, dat we de christen-democratie een herkenbaar gezicht willen geven. Het CDA moest een partij worden, waarin we op basis van uitgangspunten, beleid en program, wilden werken met elkaar.

Herhaaldelijk hebben onze politieke tegenstanders — socialisten zowel als liberalen — gétracht verdeeldheid tussen de christen-democratische partners te zaaien.

Uiteraard bestaan er tussen ARP, CHU KVP verschillen. Dat is voor partijen met een zo lange traditie en historie ook niet verwonderlijk.

Maar onze eenheid, ons gemeenschappelijk ideaal is sterker gebleken.

Er kwam niet alleen één lijst, maar ook één lijsttrekker.

We gaan nu op weg naar de verkiezingen.

Het zal een zware strijd worden.

Naar mijn stellige overtuiging kunnen we echter een goed resultaat behalen.

De christen-democratie heeft een eigen identiteit.

Die identiteit wordt onderstreept door

(Vervolg van pagina 1)

Samen verantwoordelijk

het welzijn van de verre naaste voor de leefbaarheid van stad en dorp voor de gezondheid van ons volk

Er is nog veel meer te noemen. Veel problemen worden ook door anderen onderkend. Het samen verantwoordelijk moet echter onze benadering **typeren**. Want ten diepste wordt dit alles gedragen door het samen verantwoordelijk zijn tegenover God. Voor wie niemand te klein of te onbelangrijk is als het gaat om mee te werken aan de opdracht die we t.o.v. mens en schepping hebben. Het is duidelijk dat dit Appèl niet óns op een voetstuk plaatst.

Integendeel, het is een oproep die in onze partijen beluisterd wil worden. Wij hopen dat dat ook voor anderen gelden mag.

Indien dat het geval is dan zullen polarisatie en groepsbelang meer en meer gaan wijken. Dan zullen solidariteit en gerechtigheid de begrippen zijn die de politiek bepalen. Want iedere mens en iedere groep telt, ongeacht hun belang of capaciteit.

Wie de noodzaak van deze gezamenlijke inzet niet onderkent, wie meent dat hij of zij deze **verantwoordelijkheid in solidariteit** mag ontlopen die heeft de ernst van de tijd niet gevat. Die bedrijft versleten politiek. Laat niemand blijven steken in het bekende „spel van de macht”.

Laten we de **echte** problemen onder ogen gaan zien. In verantwoordelijkheid.

een goed program.

Een program, dat waard is om ons ervoor in te zetten.

Welzijnsbeleid

Ik wil enkele vitale punten uit dit program nader aangeven.

In de eerste plaats het welzijnsbeleid, waaronder ik hier zowel CRM als Onderwijs beschouw.

In het CRM-beleid zal in de toekomst veel meer aandacht besteed moeten worden aan de waarde en betekenis van levensbeschouwelijke organisaties in deze sector. Juist hier waar het verbeteren en opbouwen van intermenselijke relaties centraal staat is dit levensbeschouwelijk aspect onmisbaar.

Het welzijnswerk zal veel beter gestructureerd dienen te worden.

De betrokkenen moeten duidelijk weten waar zij aan toe zijn; zij dienen rechtszekerheid te hebben; daarvoor is een kaderwetgeving voor het gehele welzijnsbeleid gewenst. De christen-democraten hebben hier reeds bij de eerste algemene beschouwingen op aangedrongen. De kaderwet is echter nog niet uitgebracht.

Van groot belang is ook nadere bezinning op de betekenis van het vrijwilligerswerk in het welzijnsbeleid, alsook een duidelijke opsporing van kansarmen.

Ondanks herhaalde waarschuwingen van christen-democratische zijde is in het onderwijsbeleid te weinig rekening gehouden met de werkers in het onderwijsveld en de positie van het bijzonder onderwijs. Het CDA steunt vernieuwingen in het onderwijs.

De overheid mag echter aarzelingen bij onderwijsorganisaties niet afdoen met de opmerking, dat zij niets willen.

Wanneer het bijzonder onderwijs zijn functie wil onderstrepen moet het daarvoor gelegenheid hebben. Uiteraard kan dit niet tot voortdurend uitstel van beslissingen leiden. Maar het is een fout om veranderingen d.m.v. grondwetsherziening te forceren. Die grondwetswijziging is — en dat mag nadrukkelijk worden gesteld — afgewezen. Van bovenaf mogen dan niet de bestaande regels — vrucht van een eeuw onderwijsstrijd — zonder meer worden doorbroken.

Ondanks de op zich in enkele opzichten niet geheel af te wijzen arbeid van Minister Van Kemenade, heeft het onderwijsveld de afgelopen jaren moeten werken in een sfeer, die werd gevoeld als een van boven af opleggen van vernieuwingsprocessen, die men — met de gevolgen van de Mammoetwet nog naderkend — zonder schade voor het onderwijs niet kon verteren.

Zwakken

De christen-democratie zal steeds moeten letten op de zwakken in de samenleving. Voortdurend dient men waakzaam te zijn, waar door het gevoerde beleid zwakke groepen in de knel dreigen te komen.

Op dit moment vraagt de werkloosheidsbestrijding grote aandacht. Maar bij de discussies over lonen, prijzen en werkgelegenheid zal ook steeds moeten worden gelet op groepen, die tussen de wal en het schip dreigen te vallen. Ik denk daarbij aan de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf, de kleine spaarders, de bejaarden en de gehandicapten.

Ten aanzien van het financieel economisch beleid vraagt de toenemende druk

COMMENTAAR

Zorgvuldig beleid

Zowel van de regering als van het parlement mag een zorgvuldig beleid worden verlangd. Dat houdt onder meer in, dat steeds moet worden nagegaan of beslissingen die genomen worden, in het belang van de samenleving zijn. Wanneer het om fundamentele zaken gaat, zal meer studie en meer beraad nodig zijn. Zo zal niemand er bezwaar tegen hebben, dat veel studie en beraad plaatsvinden alvorens beslist wordt of medewerking kan worden verleend aan de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo.

Het valt echter op, dat met name de Partij van de Arbeid en de PPR slechts met veel moeite bereid zijn te aanvaarden dat er óók sprake moet zijn van zorgvuldige wetgeving wanneer het gaat om de wijziging van de Wet op de Ondernemingsraden en de Wet op de Vermogensaanwasdeling. Ook hier gaat het namelijk om fundamentele zaken, die studie en beraad vereisen. Als men de tijd daarvoor niet aan het parlement zou willen gunnen, doet men afbreuk aan de eis waaraan de volksvertegenwoordigers moeten voldoen, namelijk zorgdragen voor een goede wetgeving. Men meet dan ook met twee maten en dat is niet evenwichtig!

Financiën

Elders in dit blad blijkt, dat de leden van ARP, CHU en KVP en de partijen zelf kans hebben gezien om een bedrag van afgerond f 1.150.000,— op tafel te leggen voor de verkiezingscampagne. Dat is een woord van dank waard. Het getuigt van een betrokkenheid bij het gebeuren en het geeft ook aan, dat men waarde toekent aan een goede en waardige verkiezingscampagne van het CDA.

Daarnaast hebben 15 bedrijven een bedrag van f 26.100,— op tafel gelegd. Van het begin af aan is het openbare karakter van dit soort verkiezingsbijdragen in het oog gehouden. De lijst van bedrijven en de door hen geschonken bedragen is thans openbaar gemaakt. Wij vinden dat een goede zaak. Het ware te wensen, dat ook de andere partijen eenzelfde openheid zouden betrachten.

Het CDA-bestuur zal zich beraden of het door hem voorgestane en in de praktijk gebrachte beleid van openheid en onafhankelijkheid meer algemene gelding zal kunnen krijgen. Dat zou kunnen gebeuren op basis

op de midden-inkomsgroepen om passende maatregelen.

Van groot belang zullen de komende tijd het defensiebeleid en de buitenlandse politiek worden. Minister Vredeling heeft een beleid gevoerd, dat wij in grote lijnen hebben kunnen steunen. Bij de formatie zullen op dit terrein knopen moeten worden doorgemaakt. Defensie is te belangrijk om via voortdurende bijstellingen en jaarlijkse discussies met veel touwtrekkerij behandeld te moeten worden.

In het buitenlands beleid wordt vooral de Europese politiek van groot belang.

In 1978 zullen voor het eerst rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement worden gehouden. In Europees verband zullen de christen-democraten, onder de bezielende leiding van Tindemans (u herinnert zich ongetwijfeld zijn inspirerende rede op het CDA-congres), zich hier krachtig moeten inzetten.

Temeer omdat in socialistische kring wel eens geluiden worden gehoord waarbij de sterke indruk wordt gewekt, dat sommigen alleen geïnteresseerd zijn in de Europese politiek, wanneer socialistische kabinetten in de lidstaten aan het

van afspraken tussen partijen. Het zou ook kunnen door dat op wettelijke leest te schoeien.

Israël

„Er is één land dat op onze bijzondere aandacht aanspraak heeft, omdat het voor wie de Bijbel eerbiedigt een unieke betekenis heeft. Israël, een broeder in het nauw, die wij onder geen (economisch) beding mogen verlaten”, aldus CDA-lijsttrekker Van Agt tijdens zijn rede op het jongste CDA-congres.

Dat is de geest en strekking waarmee het CDA de positie van Israël in het Midden-Oosten benadert. Van daar dat de CDA-frakties afstand namen van een brief over het Midden-Oosten die een aantal Europese parlementariërs, waaronder ook Nederlandse, aan Carter hebben gestuurd. De intentie van met name de Nederlandse ondertekenaars is ongetwijfeld goed. Maar als de strekking van de brief als tegemoetkomend aan de Arabische wensen kan worden gezien en daardoor afstandnemend ten aanzien van Israël, is deze in strijd met het CDA-beleid en program en de rede van lijsttrekker Van Agt. Daarmee is de CDA-opstelling ten opzichte van Israël duidelijk: die van een vriend.

Ritselaars

Blijkbaar is het CDA-congres, dat Van Agt als lijsttrekker aanwees, door Steenkamp lelijk in de boot genomen. De voorzitter verzekerde dat congres toen namelijk dat de benoeming van Van Agt tevoren door de volgende vijf instanties unaniem was goedgekeurd: eerst door het dagelijks CDA-bestuur, toen door het algemeen CDA-bestuur en vervolgens door de drie partij-raden (van KVP, van AR en van CH). Ook het zeer drukbezochte congres bekrachtigde daarna met grote eenstemmigheid de benoeming.

Maar wat weet nu (24 januari) Het Vrije Volk te onthullen? Dat die benoeming aan „de ritselaars in het CDA” te wijten is. „Aan die benoeming”, zegt het blad, „is geen CDA-er te pas gekomen, behalve dan Steenkamp, de drie partij-voorzitters en Van Agt zelf. Geen partijraad, geen congres heeft er iets aan kunnen veranderen.” Zou Steenkamp zich nu zó vergist hebben of is die bewering van Het Vrije Volk een voorproefje van hetgeen we, met de Kamerverkiezingen in zicht, nog aan politiek-journalistieke „ritselarij” voorgeschoteld zullen krijgen.

bewind zijn. Christen-democraten hebben in het verleden de Europese eenwording krachtig gestimuleerd. Die traditie zullen we moeten voortzetten.

De inzet

Tenslotte: Onze lijsttrekker Van Agt heeft er op het congres al op gewezen: de christen-democratie neemt een zelfstandige plaats in in het politieke krachtenveld. Dat geldt ook de maanden, die ons voor de verkiezingen nog resten, waarin belangrijke wetsontwerpen aan de orde komen.

Wij zijn geen waterdragers voor de socialisten en wij lonken niet naar de liberalen. Wij mogen trots zijn op wat door ons de afgelopen jaren op weg naar eenheid van de christen-democratie in ons land is tot stand gebracht.

Onze identiteit en ons program hoeven we bepaald niet weg te moffelen.

Daarom kunnen we als anti-revolutionairen, christelijk-historischen en KVP-ers samen als christen-democraten op weg gaan.

In het vertrouwen dat de christen-democratie tot zegen kan zijn voor land en volk.

Ontwikkelingssamenwerking: toetssteen van waarachtigheid

Tijden van sterke economische groei laten ruimte voor de vervulling van dikwijls tegenstrijdige politieke verlangens, onder welk etiket ook verpakt. Zo zijn er situaties waarin een sterke verbetering van de eigen inkomenspositie en opvoering van steunmaatregelen aan de zwakkeren hand in hand kunnen gaan. Het uur der waarheid komt wanneer de economische groei omslaat in stagnatie of teruggang. Dan staat de politiek opnieuw voor de moeilijke keuze: toegeven aan degenen, die voor de behartiging van de eigen belangen grond kunnen maken of aan bod laten komen de echt zwakkeren, die zelfs naar de politiek toe geen vuist meer kunnen maken. In de laatste jaren heeft heel de rijke wereld voor dit keuzevraagstuk gestaan. Helaas moet men zeggen, dat in vele landen het pleit beslecht is ten nadele van die zwaksten, wier lot men, voorlopig schijnbaar ongestraft, kon verwaarlozen: m.n. de zwaksten in de internationale samenleving, de ontwikkelingslanden en hun bewoners, waarvoor geen machtige belangengroepen, geen grote sociale organisaties, geen invloedrijke lobby's, maar dikwijls slechts zwakke actiegroepen en de christelijke kerken het hebben opgenomen.

In vele landen van Europa en daarbuiten, ook landen met regeringen, die zichzelf vooruitstrevend of socialistisch noemen, is in de afgelopen jaren de ontwikkelingshulp het sluitstuk van de begroting geworden. In de Bondsrepubliek Duitsland moest na een konflikt met Bondskanselier Schmidt minister Eppler het veld ruimen, niet omdat hij de bijdrage van het rijke Duitsland aan de ontwikkelingshulp onwillekeurig wilde opschroeven, maar gewoon omdat hij de Bondsrepubliek wilde houden aan de internationaal aangegane verplichting om in het midden van de zeventiger jaren 1½% van het netto nationale produkt voor ontwikkelingshulp ter beschikking te stellen. Binnen de West-Duitse coalitie werd het konflikt tussen de wensen voor verbetering van de eigen inkomens, ei-

gen voorzieningen en van die, die geen vakbeweging en geen andere kracht tot steun hadden, beslecht ten nadele van de laatste. Wat betekent in zo'n geval progressief beleid? Duitsland was niet het enige voorbeeld.

Toen in het midden van vorig jaar ook in Nederland de stemmen voor bezuiniging luider werden en toen voor het eerst eigenlijk de ontwikkelingshulp onderwerp werd van tamelijk ernstige kritiek heeft het CDA zijn standpunt duidelijk gemaakt: De problemen van onze welvaart mogen niet worden afgewenteld op de schouders van hen, die aan die welvaart part noch deel hebben gehad. Onze internationale verplichtingen, onze voorgenomen groei van de ontwikkelingshulp moet nagekomen worden en ons beleid tot spreiding van de werkgelegenheid over de gehele wereld moet zoveel mogelijk voortgezet worden. Daarmee werd de rol van de christendemocratie terzake van dit vraagstuk opnieuw bevestigd. Al onder het Kabinet De Jong, had door het toedoen van minister Udink vooral, de vooraanstaande plaats van Nederland bij de aanpak van dit centrale probleem van de arm-rijk verhouding in de wereld, gestalte gekregen. Zowel doordat Nederland als een van de eerste landen aan de 1%-norm ging voldoen, als door de initiatieven en acties voor een herordening van de internationale structuur van onze economie. Aan- tjes op het eerste CDA-Congres, Andriessen bij de bezuinigingsoperaties, Steenkamp in augustus, hebben duidelijk gemaakt, dat er op dit punt geen compromis mogelijk was.

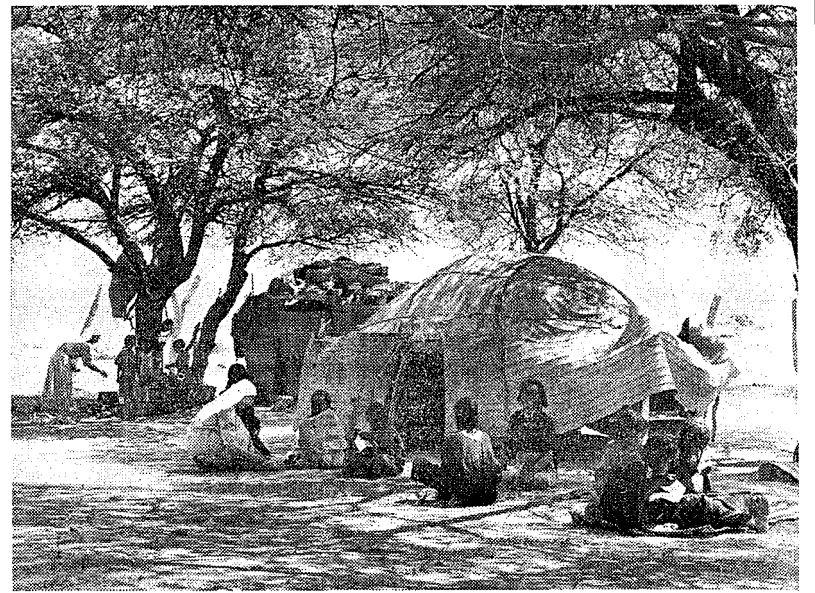
In het nieuwe CDA-programma wordt die lijn doorgezet: hard is vastgelegd, dat de ontwikkelingshulp in ieder geval niet beneden het huidige niveau mag dalen en daarmee is de positie van de ontwikkelingshulp in het budget in ieder geval verankerd. Overigens in de hoop, dat er spoedig betere tijden aan zullen breken, zodat, zoals in de toelichting wordt gesteld, ook aan een geleidelijke

verhoging later gedacht kan worden. Vastgelegd is ook de opdracht aan de uitvoerders van het programma om te streven naar een nieuwe internationale economische orde, waarin gelijkwaardigheid aller landen, die aan het economische proces deelnemen, voorop staat. Mooie woorden: hoe duidelijk het CDA ernst wil maken met deze zaken blijkt ook uit de krachtige onderstreping van dit punt in de rede van lijsttrekker Van Agt. Ons rentmeesterschap in dienstbaarheid van deze aarde bestaat niet alleen uit het verschaffen van enige financiële bijstand.

„De bereidheid rechtvaardige verhoudingen in de wereld te bewerkstelligen zal ook en vooral betrekking moeten hebben op een herziening van de internationale arbeidsverdeling, op het garanderen van minimumprijzen – op de basis van internationaal recht – van een nieuwe economische orde.”

Met deze stellingname kan het CDA springen, ook met de polsstok van de opinie in de eigen achterban. Uit zoveel signalen blijkt, dat zij die het CDA ondersteunen, bepaald gevoelig zijn voor de redenering, dat men zijn internationale afspraken moet nakomen, dat ook de zwakke stem van arme landen gehoord moet worden, maar vooral dat we niet langer mede verantwoordelijk mogen zijn voor het voortduren van de absolute ongelijkheid in de wereld.

Tezelfdertijd heerst er echter binnen het CDA bezorgdheid om de kwaliteit van de hulp. De bereidheid tot offer legt aan de overheid ook de plicht op om de besteding van dat offer met zo zorgvuldig mogelijke garanties te omgeven. Geen overdreven garanties, geen overdreven bekommernis om de besteding van die 1½%. D.w.z. geen exorbitant zwaardere eisen, maar wel een bewaking tegen on-eigenlijk gebruik van aanwending van de hulp voor het dienen van primair Nederlandse belangen: Dat kan zijn op partijpolitiek gebied, maar dat kan ook zijn het mogelijk maken van hobbyïsme en het in stand laten van duidelijk verouderd ge-

bleken instrumenten van ontwikkelings-samenwerking.

In dit verband wordt in het nieuwe CDA-programma dan ook duidelijk aandacht gevraagd voor maatregelen tegen oneigenlijk gebruik van de Nederlandse ontwikkelingshulp. Maar er worden ook voorkeuren uitgesproken. Eén van die voorkeuren gaat in de richting van een groter aandeel van kleinere projecten en een zwaardere inschakeling van de particuliere organisaties, waaronder organisaties van missie en zending.

Hiermede bevestigt het CDA ook een traditie van langere tijd. Particuliere organisaties inschakelen in de ontwikkelingshulp is geforceerd door de christendemocratische partijen. Het is een van de zeer weinige, zo niet het enige programma, dat nu 12 jaar geleden door het Parlement is afgedwongen en waarvan men nu moet erkennen, dat het een van de meest effectieve instrumenten van het beleid voor ontwikkelingshulp is. Het medefinancieringsprogramma, inschakeling van particuliere organisaties overzee, uitvoering van kleinere projecten. Het gaat om duidelijk sociaal-economisch werk, dat particuliere organisaties bewezen hebben werkelijk directe steun te kunnen bieden aan de armen in de ontwikkelingslanden. Soms beter dan de regeringen van die landen, dikwijls beter dan de internatio-

nale organisaties en soms tegen die regeringen in. Intussen moeten regeringen en internationale organisaties als kanaal gehandhaafd blijven, maar als werkelijk particuliere organisaties bewezen hebben, dat ze als een goed instrument kunnen fungeren, moet dan hun aandeel in de ontwikkelingshulpbegroting beperkt blijven tot de 4 à 5% van de afgelopen periode, terwijl de 95 andere procenten naar die regeringen, internationale organisaties en ook naar Nederlandse instellingen toegingen? Het gaat erom om duidelijker dan voorheen de hulp te richten in de derde wereld op de zieke, die medische verzorging nodig heeft, op het kind dat voedsel nodig heeft, het gezin een dak boven het hoofd, de bejaarde een minimale zekerheid, dat de ouderdag verzorgd zal worden zonder een overvloedig kindertal, op de volwassene die werk moet krijgen om zich en de zijnen in leven te houden.

Het CDA beseft, dat de armen in deze wereld niet eindelijk kunnen wachten. In de komende Kabinetsperiode moet de rol van Nederland bevestigd en uitgebreid worden, de kwaliteit van de hulp verstrekt en een actief beleid voor een herstructurering van de wereld-economie gevoerd worden. Het programma en de geest van het CDA zijn de voorwaarden voor een waarachtig beleid op dit terrein.

Antwoorden op het CD-Appèl

De waarde van een politieke partij komt juist aan het licht in tijden waarin het regeren moeilijk is. In zo'n situatie leven we nu. Het komt erop aan dat de goede instrumenten aanwezig zijn waarmee de huidige problemen behandeld kunnen worden.

Is het zo gek om te stellen dat vanuit de Evangelische inspiratie een goed zicht op de oorzaak van maatschappelijke kwalen kan ontstaan?

Als dat zo is dan dienen we aandachtig te luisteren naar het Appèl dat tot ons komt.

Oefenen in verantwoordelijkheid

Het Appèl komt tot ons. Dat betekent dat we het 'gehoor geven' niet als de taak van anderen, van overheden enzo, opvatten. Nee, in de eerste plaats gaat het om onszelf. Het valt niet te ontkennen dat we het dragen van verantwoordelijkheden in vele opzichten verlerd hebben. Eisen stellen we liever aan anderen, verwijten treffen anderen, anderen falen. Het wordt tijd dat mensen zich maatschappelijk weer wat volwassener gaan gedragen. Het komt er immers op aan dat we ons in het persoonlijk leven verantwoordelijk weten voor het welzijn van onszelf en onze naaste omgeving. Dat schept een klimaat waarin ieder op z'n plaats met vindingrijkheid meehelpt om de huidige problemen te overwinnen. Dan is het ook vanzelfsprekend dat de eisen worden gematigd, waar mogelijk een stap terug wordt gedaan.

Het belang der kleine dingen

Je kunt 't al zien aan een verkiezings-campagne waaraan wordt meegewerkt

door tienduizenden mensen. Van de paar grote giften en de krachtpatserij van enkelingen, hoe gewaardeerd ook, kan het niet komen. Zo is het ook met de andere politieke problemen. Om een voorbeeld te noemen: werkloosheidsbestrijding is niet alleen een zaak voor de rijksoverheid; ook van de kleinere verbanden, gemeenten, wordt vindingrijkheid gevraagd om te zien wat op hun niveau aan deeloplossingen kunnen worden gevonden.

Een ander voorbeeld is de betekenis van een sobere levensstijl voor een verantwoord beheer van grondstoffen en energie.

Ook eenvoudige loyaliteit tegenover een regering, die zich inspant, is onmisbaar. Veel mensen beseffen onvoldoende hoe „machtig” men is als men samen verantwoordelijk wil zijn.

Politiek perspectief

Het is typerend voor de christendemocratie om, behalve op verandering van structuren, met name aan te dringen op verandering van de gezindheid van mensen en groepen.

Daar komt nog bij dat geen enkele groep of klasse daarvan uitgesloten wordt. Vaak wordt gezegd dat vooral bij protestanten nogal een pessimistisch zicht op de menselijke natuur heerst. Het eigenaardige is dat **als puntje bij paaltje komt toch bij de christen-democraten een grotere mate van vertrouwen in mensen en groepen bestaat** dan bij vele anderen. Vandaar ook dat de leuze „Samen verantwoordelijk” zo goed bij de christen-democraten past. Daar spreekt immers een vertrouwen uit dat mensen wat kunnen; meer nog dat ze inderdaad

in staat zijn om de problemen die zich voordoen samen te behandelen. Wij doen dus met deze leuze een beroep op de activiteit, de zelfwerkzaamheid van mensen en groepen; en tegelijkertijd spreken we uit dat er, als wij zo werken, een positief perspectief is voor deze samenleving.

Zowel bij links als bij rechts schrikt men soms terug voor de risico's die aan deze christen-democratische mentaliteit verbonden zijn. Wij willen aan een sprekend voorbeeld nog eens uiteenzetten hoe dit „samen verantwoordelijk” in de praktijk werkt, en hoe christen-democraten al lange tijd op deze wijze in de politiek bezig zijn.

Samen verantwoordelijk in de onderneming

Sinds jaar en dag wordt er door christen-democraten op gehamerd, dat uitvoerend personeel en bedrijfsleiding, werknemers en werkgevers, deelgenoten zijn in een samenwerkingsverband. Dit dient naar ons inzicht ook tot uitdrukking te komen in de structuur van de ondernemingsraad, in z'n bevoegdheden, en ook in de samenstelling van de Raad van Commissarissen. Juist in onze kring treft men op dit terrein de meest vervaagende experimenten aan, waarbij ieder in z'n volle menselijke verantwoordelijkheid wordt erkend. Als kenmerk geldt bij ons steeds de **afkeer van die heilloze vormen van polarisatie tussen groepen of klassen waardoor mensen van elkaar vervreemden. Dit is geheel in overeenstemming met de centrale boodschap van het Evangelie, het overbruggen van kloven die er tussen mensen zijn gegroept.**

Het opkloppen van die tegenstellingen brengt het „Samen verantwoordelijk” in de knel met alle negatieve gevolgen van dien. **Het zal trouwens met het delen van verantwoordelijkheid niet lukken als we dat bouwen op strijd in plaats van op overleg.** Er moet immers een minimum aan onderling vertrouwen kunnen groeien. Ook hier zullen we eerst uit de cirkelgang van het conflict moeten springen. Er zullen nog moeilijkheden genoeg te overwinnen zijn, voordat in het bedrijfsleven een echte democratische mentaliteit sprake is. Laten we derhalve de zaken in het menselijke vlak niet nog moeilijker maken.

Dus ook delen in de winst

Het bestaan van een gezamenlijke verantwoordelijkheid leidt eigenlijk vanzelfsprekend tot een samen delen in de overwinst, die het bedrijf maakt (overwinst is dat gedeelte van de winst dat na een redelijke vergoeding aan de kapitaalverschaffers overblijft.). Deze zogenaamde vermogensaanwasdeling (VAD) is een vorm van bezitsspreiding. **Bezitsvormingspolitiek is eveneens door christen-democraten al lang geleden in praktijk gebracht.** De toenmalige socialisten wilden daar destijds niet aan uit vrees dat de arbeiders kleine kapitalistjes zouden worden. Men kan bij deze herinnering een glimlach nauwelijks onderdrukken. Christen-democraten vinden, gezien de wijze waarop men dit samen delen fundeert, dat ieder die in deze vermogensaanwas deelt ook een duidelijke relatie ziet tussen z'n taak in het bedrijf en het profijt van z'n werk. Deze bezitsvorming moet niet vervagen tot iets waarover slechts door één of andere centralistische bureaucratie beschikt wordt.

Vershil in richting

De liberalen zijn op deze punten nooit door creativiteit of dadendrang opgevalen. Zij kunnen ons maar moeilijk volgen. Men zit daar nog met een wat overspannen vrijheidsidee, dat helaas vooral aan de sterkeren de beste kansen biedt. Daarmee wordt de waardigheid van de verantwoordelijke mens enigszins miskend. **Als hun systeem de overhand zou krijgen, dan zou het ondernemingsklimaat er bepaald niet beter op worden!** Bij links ziet men wel de noodzaak om op genoemde punten tot hervormingen te komen. Helaas zijn hun oplossingen nog te veel behept met het strijdmodel en het bureaucratisch centralisme. Daarbij komt het echt mededragen van verantwoordelijkheid door alle betrokkenen in de knel. Het samen delen van de verantwoordelijkheid als gelijkwaardige partners wordt, op het ogenblik, soms zelfs uitdrukkelijk verworpen.

Onder de druk van het al te menselijke

Er is christen-democraten veel aan gelegen dat hervormingen in de sfeer van de onderneming op de goede wijze plaatsvinden. Soms tracht men dat bij links voor te stellen als een poging om hervormingen tegen te houden. Dat kan ons bijzonder ergeren, vooral omdat juist wij de meest vervaagende ideeën in praktijk willen brengen. Het opkloppen van klassestrijd-ideeën vinden wij een terugval. Gezien de politieke machtsverhoudingen is het evenwel denkbaar dat wij met behoudender ontwerpen genoegen moeten nemen dan wij zelf zouden wensen.

Vanuit de regio

Aandacht voor Twente

Steeff C. Weijers,
KVP-Tweede Kamerlid

Een Twentse Pannekoek

„Er ligt tussen Dinkel en Regge een land“, zo begint het Twentse volkslied. Enkele regels verder luidt het: „het land van de arbeid, het land der natuur“. Inderdaad. Twente een streek van ons land gesierd met een uniek coulissenlandschap, een eigen historie, een spreekwoordelijke taal, een eigen sociaal-economisch bestel maar ook een serie politieke en bestuurlijke problemen. Je zou kunnen zeggen dat Twente een voorbeeld is van een verwevenheid tussen industrie en landschap. Die draden van dat weefsel zijn de laatste jaren wat scheef. Hier en daar wat zwak. Het Twentse weefsel is verstoord. Met name de werkgelegenheid geeft grote zorgen.

Landschap

Een eeuwenoud Twents landschap. Golvende essen, tussen eikenbomen verdoken boerderijen, bos en hei, glinsterende beken. Wie de moeite neemt om van de grote weg af te dwalen ontmoet in

dat deze gronden hoger liggen dan menig ander stuk van Nederland. Dat geeft dan weer zijn eigen afwateringsproblemen. We kennen bovendien grensrivieren met typische formele problemen daar omheen.

Er is bosbouw maar – en dat is dacht ik het belangrijkste – er is ook landbouw. Er is veeteelt en het is uniek om te ervaren hoe een Twentse boer, verknocht aan zijn grond, verknocht aan het landschap, van vader op zoon door-boert op zijn eigen koninkrijk. Dat is vandaag aan de dag niet zo'n eenvoudige zaak. Immers landschaps- en natuurbeheer vragen feitelijk om hun waarde binnen dat economische boeren.

De relatienota van de regering over deze zaak wordt hier met argusogen bekeken maar bovenal wordt met scherpe ogen gelet op datgene wat er plaats gaat vinden rondom beheersvergoedingen en om beheer als zodanig van landschappelijk waardevolle gebieden. Men moet oppassen om op het boerenhart te trappen in de veronderstelling dat een Twentse boer geen oog heeft voor het landschap dat hij met zijn familie van generatie op generatie heeft gemaakt.

Een andere vraag is of niet meer dan tot nu toe de Twentse boerderij als een monument moet worden gezien en of daar ook niet meer aandacht voor zou moeten komen.

Er wordt ook wel eens gesproken dat tuinbouw in Twente meer zou moeten plaatsvinden. En dat geen groentetuinbouw, geen produktietuinbouw zoals dat heet, maar sierteelt, heesters, bloemen. Er zijn een aantal ontwikkelingen gaande. De vraag is of ook het onderwijs zich in die richting zou moeten ontwikkelen. Te denken valt aan een middelbare landbouwschool.

Historie en gebruiken

Ik zei het al, Twente heeft een hele eigen historie. Niet alleen in de zin dat het grensgebied is en ook al een lange periode heeft gehad dat het onder gezag van bijv. de bisschop van Münster verbleef, maar heeft ook sociaal-economisch een hele eigen historie.

Het is altijd een gewest, een streek met nu ruim een half miljoen inwoners, die in vergelijking met bijv. de Hollanden, achtergesteld werd en in vele Twentse ogen nog steeds achtergesteld wordt.

Als je bijv. de moeite neemt om situatieschrijvingen te nemen van de arbeidende klasse in de 19de eeuw en je legt die gegevens naast elkaar dan komt daaruit ook het schrijnende beeld van gebrek, van uitzichtloosheid. Ook in vergelijking met bijv. de Leidse textiel. Dan begrijp je dat figuren als Ariëns, begonnen als bestrijder van het drankmisbruik, niet aan dat sociaal-economische vraagstuk kon ontkomen en daar ook vanuit het Evangelie een antwoord op zocht. Uit die historie komen in Twente nog vele gebruiken voor. Wie met de paasdagen hier is zal tegen de avondhemel op veel plaatsen de paasvuren zien branden. In de donkere dagen voor kerstmis klinken de midwinterhoorns klagelijk over het land. In Ootmarsum wordt nog, zoals dat heet gevloggeld; hoewel dat meer een attractie gaat worden in de zin van het vreemdelingenverkeer.

Een ander gegeven is het zogenaamde klootschieten. Een eeuwenoude Twentse sport waarvoor gelukkig de laatste tijd wat meer belangstelling is gekomen.

Een ander teken van historie is de Twentse pannekoek. Pannekoek is uiteraard al een uitdrukking van een schraal volksvoedsel. Voor de kinderen van nu is het een tractatie maar het is vanuit de historie een eenvoudige maaltijd. Een pannekoek met spek of met worst.

Twenten onder elkaar spreken Twents. Een hele aparte taal. Men zegt wel dialect maar het lijkt meer op een taal, alhoewel men het over één schrijfwijze niet eens is. Een taal die rijk is aan beelden die in enkele woorden een hele zienswijze tot uitdrukking kan brengen. Het is jammer dat de kans aanwezig is dat dit dialect gaat verdwijnen; dat het Twents als zand tussen onze vingers wegstroomt. Het zou ons een lief ding waard zijn als er een mogelijkheid zou zijn om de Twentse taal beter te behouden dan nu gebeurt. Een klein voorbeeldje van beeldend taalgebruik. Toen een grote textielabrikant een nieuwklokkenspel gaf aan de Plechelmusbasiliek in Oldenzaal was dat een grote gebeurtenis en bij de plechtige ingebruikstelling zei de ene kromgetrokken wever tegen de andere: „Kiek no kun je onze bottn hörn klepn“.

Randland

Twente is ook grensland. Men kijkt direct over de grens en vergelijkt. Ik denk nog eens aan de benzinedistributie in Nederland tijdens de oliecrisis. Die distributie was een bron van vrolijkheid. Maar we zien ook de grondaanbiedingen van de Duitse overheid om industrie in bijv. Nordhorn aan te trekken. Voor DM 1 kom je een heel eind en als je dat nog teveel vindt, kun je het waarschijnlijk nog wel voor niets krijgen.

Twente voelt zich dan ook randland. Het voelt zich soms aan de rand van de Ne-

derlandse samenleving. Vooral als je die sociaal-economische zaken op je af laat komen. Het knellende probleem van werkgelegenheid. Hier ontstaat toch vaak het gevoel dat men in overig Nederland zo weinig begrijpt en aanvoelt wat zich hier allemaal afspeelt. Je kan dan onmiddellijk zeggen dat Twente dit onvoldoende probeert duidelijk te maken. Dat moge misschien waar zijn, maar het neemt het feit niet weg dat een Nederlandse overheid meer dan tot nu toe moet proberen te luisteren en te begrijpen wat zich in Twente afspeelt. Dat geldt ook voor de christen-democraten in ons land. Laten wij als voorbeeld de textielindustrie bij de kop nemen. De textielindustrie in Twente was van origine een huisnijverheid van de Twentse boer in de winterdag. Later is dat industrie geworden en Twente stond bekend als land van katoen en heide. De laatste tientallen jaren is de klad in de textiel gekomen en dat betekent dat zich zulks in feite over de rug van Twente afspeelt. Het aantal arbeidsplaatsen is van pakweg 35.000 teruggelopen tot een 16.000. En als de tekenen niet bedriegen zal dat nog wat minder worden.

Arbeidsplaatsen	Textiel	Kleding
1970	22.100	5.800
1973	17.000	4.900
1976	13.400	3.300
Dalingsperc.		
1974/75	- 6,5%	-12,9%
1975/76	-12,6%	-14,1%

Men moet goed begrijpen wat voor menselijke drama's daar achter schuil gaan.

Onlangs bracht een delegatie van CDA-kamerleden en statenleden een werkbezoek aan Twente. Daarbij werd uitvoerig kennisgenomen en goed geluisterd naar hetgeen men vanuit Twente te zeggen had. Daar volgt ongetwijfeld actie op. De CDA-kamerleden hebben als mening uitgesproken dat er in Twente textielindustrie moet blijven. Het CDA is van mening dat de regering daarvoor een aantal maatregelen zal moeten nemen: kredietverlening, tegen gaan van concurrentievervalsing. Maar het is niet alleen de textiel waar problemen van werkgelegenheid zich aftekenen. Het geldt voor het hele industriële gebeuren. We denken aan Stork in Hengelo, aan de Holec in Hengelo, om maar te zwijgen over Ureco in Almelo waar het congres van de PvdA ook knikkende knieën heeft gekregen.

Als men in het westen van ons land van oordeel is dat er een schaapsbouwindustrie moet blijven en men daar x-miljoen voor op tafel wil leggen dan moet men zich goed realiseren dat hier in Twente gezegd wordt: o.k., als de scheepsbouw zo belangrijk is, waarom zou die textielindustrie dan minder belangrijk zijn?

Een paar dagen geleden zou de minister van Economische Zaken in Raalte komen om te spreken over het regionaal-economisch beleid. Hij is niet op komen dagen omdat op die avond het kabinet bijeen kwam. Dat was een teleurstelling voor velen. Maar het was bovenal een teleurstelling omdat men verwachtte dat de minister uitspraken zou doen die enig perspectief zouden geven, enige toekomst voor het gewest Twente. Wij blijven echter met grote ogen uitkijken naar die nota, met name naar de concrete maatregelen voor Twente.

Voor een goed begrip zij opgemerkt dat Twente voorheen het derde industriegebied van Nederland was. Een hoog percentage werkgelegenheid werd uit die industrie verkregen.

Nu is het een algemeen gegeven dat de industriële werkgelegenheid terugloopt en dat de dienstensector zich versterkt. Maar een streek die op zichzelf al een groot aandeel van de arbeidsplaatsen in de industrie heeft, krijgt dan een zwaardere klap bij een algemene teruggang van de industrie. Dan komt daar voor Twente nog bij dat de hele structurele problemen van de textielindustrie zich over de rug van diezelfde streek voltrekt. Dat maakt de zaak schrijnend en ook moeilijk beleefbaar en begrijpbaar.

Nu zijn er ook wel gunstige ontwikkelingen. Ik denk aan het feit dat de Technische Hogeschool hier gekomen is, dat de Internationale School voor luchtvaarting en aardkunde hier gekomen is. Maar dat neemt niet weg dat er meer moet gebeuren.

Nu zijn werkgevers en werknemers en overheid al jaren met elkaar in samenspraak en in beleid om Twente, wat dat betreft, uit het slop te halen. Dat gebeurt in de Stuurgroep Economie Twente.

Onlangs is een rapport uitgebracht, naast de vele rapporten die er al zijn, over wat er in de eerste jaren concreet moet gebeuren. Daarbij is een dringend beroep gedaan op de overheid om daaraan medewerking te geven. Wij zijn erg benieuwd wat daar van terecht gaat komen.

Wij hebben wel een voetbalclub, F.C. Twente, die jarenlang in de hoogste regio's van de ranglijst heeft gespeeld maar jammer genoeg dit seizoen teruggevallen is. Wij hebben sociaal-economisch het gevoel dat we al jaren op de laatste plaatsen zitten en dat wij hulp van buiten nodig hebben om aan degradatie te ontkomen.

De christen-democraten vormen in Twente een meerderheid. En in Twente wordt het CDA dan ook met open armen ontvangen en zijn er ook vele initiatieven om dat CDA van de grond te helpen. In de wetenschap dat voor Nederland een christen-democratische stroming een goede zaak is en dat ook hier in deze kant van het land duidelijk behoefte is aan een dergelijke politieke groepering.

De pannekoek

In het vroegere Twente was het zo dat de pannekoek een rol speelde bij het huwelijksaanzoek. Je moet je dat voorstellen. Een Twentse boerenjongen die niet goed uit zijn woorden kan komen om een meisje te gaan vragen en een meisje wat hem niet zo vlak voor de kop kan zeggen dat ze hem liever niet heeft.

Volgens oude, maar toch wel betrouwbare, overleveringen, konden deze verlegenheidsmoeilijkheden op een hoffelijke wijze omzeild worden door het opvoeren van een soort tweepersons-pantomime zonder publiek. De mimiek in van beide spelers uiterst neutraal. Beiden doen of hun neus bloedt. Absoluut stilzwijgen is niet noodzakelijk. Het eventuele gesprek gaat over het weer, het vee, het gewas en over allerlei andere zaken dan de bedoelingen van de jongen of het gevoel van het meisje.

Haar ja of nee is allang beslist en de boekwetten spekkennekoek, waarop ze hem gaat tracteren, zal duidelijk maken hoe haar besluit zal zijn. Want de clou van dit pannekoekenaanzoek is gauw verteld: als de pannekoek mooi en gaaf was dan betekende dat zij ja zou zeggen als hij verder zou willen gaan door haar ten huwelijk te vragen; had zij er echter 'nen spleuthàs, een spleetharst zou je kunnen zeggen, van gemaakt door hem voor het bakken tot op de helft in te snijden, dan was zijn komst vergeefs en zijn aanzoek overbodig. Zo'n spleuthàs is symbolisch voor het niet tot elkaar komen. Vandaar dat hier ook wel gezegd wordt: „Nen spleuthàs in 'n pannkookn kriegn“, d.w.z. een blaauwtje lopen of op een hoffelijke manier bij voorbaat afgewezen worden.

Dat beeldje even vasthoudend dan zegt het Twentse CDA: wij doen mee, wij doen graag mee en we zullen graag een mooie pannekoek bakken waarin die christen-democratie tot uitdrukking komt. Een pannekoek zonder spleuthàs. Maar we verwachten wel dat het kabinet voor Twente een mooie pannekoek bakt; ook een pannekoek zonder spleuthàs.

Twente ruimte en rust. Ontmoet een afwisselende natuur die zijn oog zal strelen. Maakt kennis met een Twentse boerderij die net zo klassiek is als een Amsterdams grachtenhuis.

Er zijn ook steden zoals Enschede, Hengelo, Almelo. Er zijn ook steden met een heel eigen historie als Oldenzaal en Ootmarsum. Die steden zijn van deze tijd. Ze zijn populair, ook voor onze oosterburen. Soms met oude, verlaten fabrieksgebouwen in het centrum, die nodig weg moeten.

Rond die wat grotere plaatsen zijn er vele gemeenten die het landschap in hun rustige eenvoud sieren.

Dat landschap en het behoud ook van dat landschap dat zijn zaken waar wij voor staan. Gewezen mag worden op allerlei initiatieven met name om de waterzuivering waar te maken en als de plannen zich doorzetten, zal er over enige tijd weer vis in de Dinkel springen.

Ook hier kennen wij het gevaar van de landhonger van de stadsuitbreiding. Ook het probleem van de kleine kernen. Gelukkig zijn er ontwikkelingen – mede ontstaan door initiatieven uit CDA-kring – om een goed kernenbeleid in Twente te voeren. Zo zal het mogelijk moeten zijn om de kruising van stad en platteland, die hier zo kenmerkend is, op een evenwichtige manier te laten voortbestaan.

In dat land zitten wij ook met het waterbeheer. Tenslotte moet eenieder begrijpen

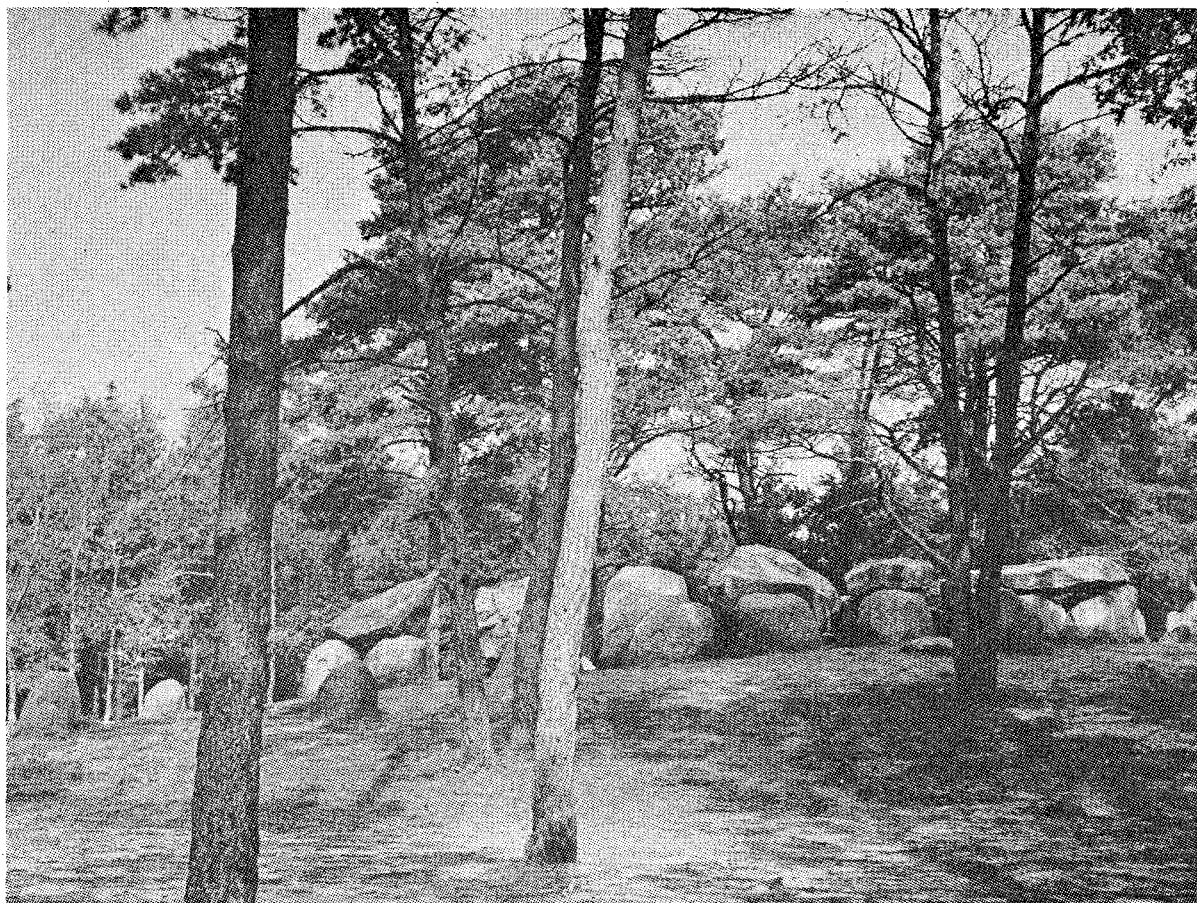
In Overijssel neemt de landbouw in het sociaal-economisch bestel een belangrijke plaats in. Van de mannelijke beroepsbevolking heeft maar liefst 9 1/2% de landbouw als hoofdberoep (landelijk is dat 6%). Inclusief de toelevering, verwerking en afzet komt het percentage op 19% (landelijk 12%). Van het Overijsselse landoppervlak wordt 70% gevormd en beheerd door de landbouw.

Een ander probleem wat zich binnen het landschap aftekent, zijn de rijkswegen. Er wordt al jaren gesproken en gedacht en allerlei ideeën doen oppeld over de tracés waar de rijksweg in Twente doorheen zou moeten om in Duitsland verder op het Duitse autowegenet aan te sluiten. De Kardinaalshoed, Rijksweg 35, De Poppe, Gronau, Boerskotte, dat zijn allemaal begrippen in deze streek die tot uitdrukking brengen waar de problematiek van de wegeaanleg zich afspeelt. De minister wacht op advies. Wij vinden dat hij niet meer zolang kan wachten. Twente moet weten waar de rijksweg zal komen liggen. Als die beslissing er is dan moeten we ook en dan zullen we ook ophouden om daar verder nog over te tokken; dan zijn we alleen maar blij dat het ei gelegd is en de weg er gaat komen.

Vanuit de regio

Het CDA in het land van Bartje

J. de Swan

Een uit 16 leden bestaande delegatie uit Eerste- en Tweede Kamerfracties van het CDA bezocht in twee groepen maandag 31 januari jl. de provincie Drente. De delegatie was als volgt samengesteld: uit de Eerste Kamer mevrouw Ten Kate-Veen en de leden Van der Maden, Efferich, De Vries en Rijnders en uit de Tweede Kamer de dames Andela-Baur, Kraayeveld-Wouters en de heren Hermesen, Andriessen, Beumer, Van Houwelingen, Van der Mei, Tolman, Wisselink, Veerman, V. d. Broek. Toegevoegd verder de CDA-gedeputeerden Trip en Hollenbeek Brouwer, de heren Numan en Oosthoek alsmede de heer Ter Laak namens het provinciaal CDA-bestuur Drente. Verder nog van de propagandacommissie de heren Van Goor en Kremers en mevrouw Van Noord.

De eerste groep bezocht het rayon Hoozevee. Smilde en Meppel, terwijl de tweede groep Erica-Nieuw Weerdingen en Zuidlaren voor haar rekening nam.

In Hoozevee werden besprekingen gevoerd met het college van Burgemeester en wethouders over plaatselijke en regionale zaken. Een bezoek werd gebracht aan het plaatselijk opvangcentrum voor woonwageneigenaren en aan de werkplaatsen van de gemeentelijke sociale dienst.

In Smilde — wat het volgende reisdoel was — werden in een onderhoud met B. en W. onder meer de kwesties met de Zuid-Molukkers aldaar behandeld. Vervolgens werd het nieuwe dienstencentrum voor bejaarden in Smilde bezocht. Als afsluiting van het bezoek aan deze gemeente werd het nieuwe complex van de prof. Hart de Ruyterstichting bewonderd. Deze stichting stelt zich ten doel te fungeren als jeugdpsychiatrisch centrum voor het Noorden en biedt plaats aan 80 jongens en meisjes vanaf ca. 7 jaar. Het doel van de kliniek is het residentiële onderzoeken en/of behandelen van jeugdigen met gedrags- en aanpassingsmoeilijkheden op emotionele grondslag, bij wie dat onderzoek en die behandelingen niet (uitsluitend) ambulante kunnen gebeuren.

Als afsluiting van het bezoek aan Drente van deze eerste groep werd het gezelschap in Meppel ontvangen voor een informeel gesprek met het college van B. en W. De Meppelse situatie werd in ogenschouw genomen en toegelicht door burgemeester Eijssink. Op een persconferentie, voorafgaande aan de avondbijeenkomst in de schouwburg Ogerop, werden de CDA-standpunten uiteengezet aan de plaatselijke en regionale pers door de kamerleden Rijnders, Veerman en Van den Broek.

Deze drie laatstgenoemde kamerleden voerden tevens het woord op de openbare verkiezingsbijeenkomst. De heer Rijnders behandelde daar de verstedelijkingsnota en de heer Veerman sprak

over het onderwijsbeleid, terwijl de heer V. d. Broek een opwekkend slotwoord sprak.

Deze bijeenkomst was goed bezocht, naar schatting ongeveer 200 bezoekers.

De tweede groep begon de dag met een bijeenkomst in Erica met inleidingen door de wethouder belast met o.a. tuinbouw en de plaatselijke buurthuisleider. Vervolgens werden bezoeken gebracht aan het tuinbouwcentrum en volgde een discussie met leden van de werklozenvereniging.

In het veenkoloniale gebied van Nieuw Weerdinge en Valthermond werden de gevolgen van de herichtingswet besproken met diverse landbouwers, waarna in het dorps huis te Valthermond met de be-

heerscommissie van dit dorps huis over de sociaal-culturele aspecten van dit veenkoloniale gebied werd gediscussieerd.

Tijdens een persconferentie te Zuidlaren in de Prins Bernhardhoeve werd de plaatselijke en regionale pers geïnformeerd, waarna de openbare verkiezingsbijeenkomst begon in de glazen zaal van de hoeve.

De heer Andriessen voerde hier het woord over actuele politieke zaken terwijl de heer Tolman meer het landbouwbeleid onder de loupe nam.

Evenals in Meppel was ook de bijeenkomst in Zuidlaren uitstekend bezocht — naar schatting 150 bezoekers — en heerste ook hier een prima CDA-sfeer.

De tweede groep werd vergezeld van een groep van de VPRO-televisie, die met name in Erica opnamen maakte van de gesprekken met de werklozen aldaar welke opnamen in een der eerstvolgende programma's van Macchiavelli worden uitgezonden — mogelijk donderdag 10 februari a.s.

De Drentse pers besteedde ruime aandacht aan dit werkbezoek. In het Nieuwsblad van het Noorden van dinsdag 1 februari over de bijeenkomst in Zuidlaren met foto's van de heren Andriessen en Tolman. In de Drentse en Asser Courant evenals de Emmer Courant eveneens met foto's van delegatielieden, terwijl de Hoozeveense Courant en het Hoozeveense Dagblad met de Meppeler Courant uitgebreide verslagen

brachten met foto's van het werkbezoek.

Vermelding verdient voorts nog de aanwezigheid van de NCRV-radio Hier en Nu, die een gedeelte van de rede van de heer Andriessen in haar uitzending van maandagavond 31 januari jl. opnam.

Tenslotte een woord van bijzondere dank aan het organiserend comité van het CDA-Drente, dat voor een uitstekend en vlot verlopen programma had gezorgd en niet minder dank aan de kamerleden, die allen zonder uitzondering voor een optimale inzet zorgden en daardoor niet weinig bijdroegen tot het welslagen van deze door prachtig zonnig weer begunstigde dag.

Boeken van CDA-Vormingsstichtingen

Eén van de taken van de in CDA-verband samenwerkende vormingsstichtingen ARP, CHU en KVP is het uitbrengen van publikaties. De laatste maanden zijn er enkele belangwekkende uitgaven door de stichtingen op de markt gebracht.

Lesbrieven maatschappijleer

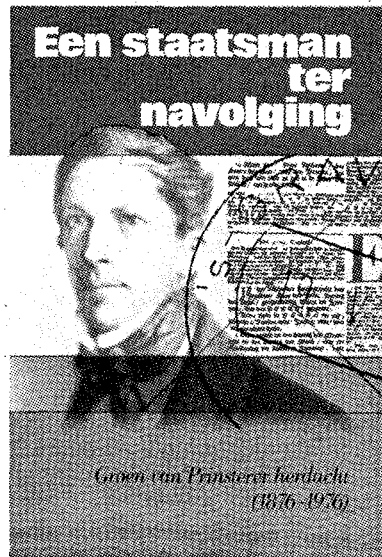
Vorige maand verscheen de vierde lesbrieven maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!” het thema van deze les is „verkiezingen en democratie”. De nieuwe lesbrieven is speciaal geschreven met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1977. Ter sprake komen opvattingen over democratie en gezag, vormen van kiesstelsels, zoals het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel, kiesdeler en kiesdrempel, actief en passief kiesrecht, rol van politieke partijen, kabinetsvorming en Europese verkiezingen. De lesbrieven bevat 12 pagina's en is in een duidelijke en heldere taal geschreven (moeilijke woorden zijn zoveel mogelijk vermeden).

Voor leraren maatschappijleer en geschiedenis kan deze lesbrieven een waardevol hulpmiddel bij hun lessen zijn. Ook om de politieke belangstelling van schoolgaande kinderen — en eventueel ook voor de catechese — kan deze les nuttige diensten bewijzen.

Bestel dan meteen de **eerste drie lesbrieven** die respectievelijk handelen over de **inrichting van ons staatsbestel, politieke stromingen: liberalisme, socialisme en christen-democratie, en over het gebeuren in de onderneming.** U zult geen spijt van deze complete set lesbrieven hebben. De belangstelling ervoor is trouwens erg groot. Bestellingen van meer dan 500 exemplaren tegelijkertijd zijn de laatste maanden geen uitzondering. Vooral de scholen van het lager beroeps- en nijverheidsonderwijs maken erg veel gebruik van deze lesbrieven.

Prijsregeling

De prijs van de lesbrieven bedraagt f 1,25 per ex; 2 t/m 4 ex. f 1,— per ex. 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex. 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex. 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

Groen van Prinsterer

Eind vorig jaar verscheen ook het boek „Een staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976).” Een dertigtal vooraanstaande deskundigen uit protestantse, rooms-katholieke, socialistische en liberale kring schrijft over de betekenis van deze 19e eeuwse staatsman, grondlegger van de Anti-Revolutionaire en christelijk-historische richting in de Nederlandse politiek. Uitvoerig wordt de betekenis van Groen van Prinsterer voor school, kerk, staat en maatschappij toegelicht. Onder deze deskundigen zijn theologen, geschiedkundigen, kerkhistorische en politici. Het boek telt 260 pagina's en is rijk geïllustreerd. De prijs van deze CDA-uitgave is f 13,50.

lustreerd. De prijs van deze CDA-uitgave is f 13,50.

Abortus-documentatie

Dezer dagen verschijnt een belangwekkende documentatie, getiteld „CDA-visie op abortus”. De eigen visie van de christen-democraten-problematiek, en het feit dat na de verwerping van het VVD/PvdA-wetsvoorstel door de Eerste Kamer, het ARP/KVP-wetsvoorstel in de hernieuwde discussie omtrent de abortus-problematiek weer een belangrijke rol zal kunnen gaan spelen, zijn voor de in CDA-verband vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, aanleiding geweest om te komen tot een documentaire uitgave m.b.t. abortus-problematiek, waarin de christen-democratische visie haar weerslag vindt. In dit fraai geïllustreerde boek vindt u een weergave van de standpunten van politieke partijen, de wetsontwerpen van ARP/KVP en VVD/PvdA, redevoeringen van CDA-woordvoerders drs. Tilanus, mevr. Cornelissen en mr. Van Dam, tijdens de parlementaire behandeling van de twee initiatief-ontwerpen in de Tweede Kamer, de redevoeringen van mevr. J. van Leeuwen en mevr. Gardeniers-Berendsen tijdens hun verdediging van het ARP/KVP-initiatief-wetsontwerp. Voorts zijn enkele bijlagen opgenomen met statistische overzichten, een literatuurlijst, en een schets van de procedure-gang van een initiatief-ontwerp. Het geheel wordt voorafgegaan door een instructieve inleiding die de CDA-visie op de nu al vele jaren durende discussie in een kader zet. Dit boek telt 141 pagina's en kost f 6,95

CDA-geschiedenis

Tenslotte wijzen wij u op een boek waarin u een uitgebreide documentatie aantreft over de geschiedenis van het CDA. Alle redevoeringen van het eerste CDA-congres, dat op 23 augustus 1975 in Den

christen democratisch appèl

CDA

VAN
WOUDSCHOTEN
TOT
HOOGEVEEN

Documentatie over de
grondslagdiscussie in
het CDA

Uitgever: stichting kader. en vormingswerk ARP

Haag werd gehouden, zijn o.a. in deze uitgave opgenomen. Dit boek over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin o.a. veel informatie over de gevoerde grondslagdiscussie, bevat in totaal 156 pagina's en is met vele foto's en spotprenten verlicht. De prijs ervan is f 5,95.

Dit boek kan men bestellen bij de AR-vormingsstichting.

Besteladressen

Stort het verschuldigde bedrag, met vermelding van het gewenste en aantallen op één van de navolgende girorekening.

giro 89673 t.n.v. ARpartijstichting, Den Haag

giro 604500 t.n.v. Savornin Lohmanstichting, Den Haag

giro 237339 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming Den Haag

KRITISCH-SOLIDAIR

Fred Borgman,
voorzitter Arjos

Zoals iedere ingewijde Arjoser weet, hoopt de Arjosraad op 19 februari a.s. in Zwolle bijeen te komen.

En voor wat minder ingewijden: de Arjosraad is het politiek overlegorgaan van de Arjos (de jongerenorganisatie van de ARP) met een aantal statutair vastgelegde bevoegdheden.

De raad, die bestaat uit 10 provinciale fracties versterkt met de leden van het hoofdbestuur en een aantal adviseurs, komt tenminste 2 maal per jaar bijeen.

De voorjaarsvergadering van de raad staat doorgaans in het teken van het thema van de laatstgehouden studieconferentie van de binnenlandse commissie. In oktober van het vorig jaar hebben we een uitstekende studieconferentie gehad, met als thema „Rechtstaat en terreur”. De Arjosraad hoopt zich in zijn vergadering van 19 februari a.s. met een resolutie betreffende dit onderwerp bezig te houden. We realiseren ons dat het om een bijzondere complexe materie gaat: de staat en haar inrichting; het recht, en de toetsing van het recht; het gezag van de overheid; het recht van minderheden; burgerlijke ongehoorzaamheid; terroristische acties; en het voorkomen en bestrijden ervan en de berechting van terroristen.

Uitdaging

Het is echter een uitdaging om juist voor zo'n onderwerp een goede discussie te hebben, en middels een resolutie, die overwegingen en daarop gebaseerde uitspraken bevat als Arjos een bijdrage te leveren aan de discussie die op verschillende niveaus aan deze materie wordt gewijd.

Tijdens de middagvergadering van de Arjosraad wordt een hoofdbestuursresolutie m.b.t. de partijpolitieke situatie behandeld.

Een resolutie over de partijpolitieke situatie en nu eens niet een resolutie m.b.t. de totstandkoming van het CDA. De laatste jaren hebben we ons o.m. steeds met resoluties het CDA betreffende, bezig moeten houden.

Beleid CDA

Als we nu met een resolutie over de partijpolitieke situatie komen, uitmondend in een uitspraak over ons denken over een regeringscombinatie na 25 mei, heeft die resolutie natuurlijk ook alles met het CDA te maken, maar het gaat dan niet slechts over de organisatie, maar over het beleid. En laat het een ieder duidelijk zijn: toen we tijdens die bewogen Arjosraadvergadering van 23 september uiteindelijk „Ja” zeiden tegen het CDA, betekende dat niet dat we er daar mee vanaf waren. We zijn niet klaar met het CDA. . . het begint nu pas. De Arjos is nu gehouden om — veelal middels de ARP — mede richting te geven aan het politieke beleid van het CDA; en dit vanuit dezelfde houding

een program van uitgangspunten dat het karakter van het CDA op niet mis te verstane wijze bepaalt; er ligt een politiek program waar we enthousiast voor zijn, en er is in toenemende mate sprake van éénheid in beleid.

Het „ja” van de Arjos tegen het CDA klonk aarzelend waar het ging om de zorg die wij hadden — en laten we eerlijk zijn — ook nog wel hebben en zullen houden inzake het gestalte geven aan een werkelijk nieuw elan; het „ja” klonk krachtig en overtuigend waar het ging en gaat om onze bereidheid om ons thans, vervuld van hoop en vertrouwen, met zorgen en idealen, tesamen de basis vormend voor onze kritisch-solidaire houding — met kracht voor het CDA in te zetten.

Ik ben blij met de winst die het CDA blijkens de opiniepeilingen zal gaan maken maar ik realiseer me dat veel van die winst het gevolg is van steun van mensen die worden aangetrokken door het nieuwe; het CDA een nieuwe ster aan het politieke firmament.

Christelijke politiek

Waar het mij om gaat is dat we deze mensen ook straks zullen moeten vasthouden, moeten vasthouden als dat nieuwe van het CDA af is. Dan zal het CDA moeten blijken op een andere manier **nieuw** te zijn; het nieuwe en steeds weer vernieuwde; het verrassende van christelijke politiek.

Over al deze punten willen we tijdens de a.s. Arjosraadsvergadering met elkaar spreken aan de hand van een resolutie. Een resolutie die erop zal aandringen dat door het CDA het beleid dat de afgelopen 3 1/2 jaar is gevoerd en waarvoor wij hebben gestaan, niet in de verkiezingsstrijd zal worden verloochend. Een resolutie die er **niet** op zal aandringen een principiële keuze voor de PvdA of voor de VVD te maken, maar een resolutie waarin van het CDA zal worden verlangd haar eigen program serieus te nemen.

Niet principieel kiezen voor de PvdA, niet principieel kiezen voor de VVD. Niet de VVD bij voorbaat afwijzen, maar op basis van ons eigen program principieel kiezen **tegen** de opportunistische en materialis-

Dr. Abraham Kuiperstichting

Wegens vertrek van de huidige secretaresse naar het buitenland ontstaat binnenkort bij ons een vacature voor een

secretaresse

voor een van onze stafmedewerkers.

De werkzaamheden omvatten correspondentie, voorbereiding en nazorg van vergaderingen van commissies e.d., het uittikken van artikelen en rapporten en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

Wij vragen van haar:

- goede kennis van het Nederlands
- flexibiliteit en verantwoordelijkheidsgevoel
- behoorlijke algemene ontwikkeling, bij voorkeur vwo/havo-niveau
- typevaardigheid
- collegiale samenwerking met de twee andere secretaresses.

Zij kan van ons verwachten:

- een goed salaris
- prettige werksfeer op een klein kantoor
- zelfstandig en afwisselend werk.

De Dr. Kuiperstichting is het wetenschappelijk bureau van de ARP, dat zich bezig houdt met het politieke beleid op de langere termijn.

De meeste werkzaamheden worden verricht in samenwerking met de wetenschappelijke bureaus van KVP en CHU, in het kader van het groeiende CDA.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot de betrokken stafmedewerker, drs. W. van den Bos Czn. (070-60.68.38).

Sollicitaties te richten aan de directeur van de Dr. Kuiperstichting, drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

tische politiek van de VVD.

Zowel voor wat betreft haar huidige opstelling als voor wat betreft haar program. Als we gedwongen met deze VVD verder zouden moeten, sluit ik me liever bij de heer Krusinga aan waar deze dan kiest voor de oppositie.

Ik meen echt dat er zeker mogelijkheden aanwezig zijn om met de PvdA verder te

regeren. De wens hiertoe is bij de Arjos voluit aanwezig.

Ik hoop zowel op de wenselijkheid als de mogelijkheid tijdens mijn inleiding voor de Arjosraad nader in te gaan en sluit nu af met de oproep aan alle Arjossers om de schouders er onder te zetten en ons te geven voor die grote taak voor kleine mensen.

De financiën van het Centraal Verkiezings Comité

P. H. van Zeil

Toen op 25 september 1976 alle nodige besluiten binnen de ARP, de CHU en de KVP om bij de a.s. verkiezingen voor de Tweede Kamer met één CDA-lijst uit te komen waren genomen, dienden er vanzelfsprekend vele zaken geregeld te worden. Zowel in de vorige editie van het gemeenschappelijk ledenblad als in deze editie wordt er over de verkiezingscampagne geschreven. Daaruit blijkt overduidelijk dat een goede verkiezingscampagne vele facetten kent. Een van de facetten is de financiering van de verkiezingscampagne. Ook in ons gemeenschappelijk ledenblad willen wij daarover iets zeggen.

In de discussies over de wijze van financiering bleek, dat de ARP haar verkiezingscampagnes financierde uitsluitend met behulp van bijdragen van haar leden. De ARP kreeg geen giften vanuit het bedrijfsleven. Voorts bleek, dat de CHU en de KVP hun verkiezingscampagnes voor het leeuwendeel financierden met behulp van bijdragen van de leden. Daarnaast deden deze partijen een beroep op sympathisanten, waaronder ook bedrijven.

Op grond van deze gegevens werd in oktober 1976 het volgende beleid uitgesteld voor de financiering van de verkiezingscampagne in 1977:

1. De verkiezingscampagne 1977 wordt hoofdzakelijk gefinancierd met behulp van bijdragen van de leden van het CDA, dat wil zeggen leden van de ARP, de CHU, de KVP en de rechtstreekse CDA-leden;

2. Er wordt geen beroep gedaan op het bedrijfsleven om het CDA financieel te steunen;

3. Uitsluitend die bedrijven, die bij de laatste verkiezingscampagne (van 1972) aan de CHU en/of de KVP schenkingen hebben gedaan, wordt verzocht om, indien zij zouden overwegen opnieuw bij te dragen, thans die bijdrage te doen t.b.v. het gezamenlijke CDA-verkiezingsfonds. In dezelfde brief wordt aan de bijdrage een maximum gesteld van f 5.000,— terwijl tevens op het openbare karakter van de verkiezingsbijdragen wordt gewezen.

Thans kan worden vastgesteld, dat de krap opgestelde begroting van

f 1.100.000,— aan de inkomstenkant is overschreden. Daardoor is er iets meer ruimte in de mogelijkheden gekomen en kunnen tenevens worden opgevangen.

Op dit moment zijn de cijfers: bijdragen van de leden, hetzij uit gemaakte reserveringen (ARP en CHU), hetzij uit een speciale actie onder de leden (KVP), hetzij uit vrijwillige bijdragen van leden van drie partijen die een politieke functie vervullen f 1.150.000,—. Bovendien werd een bedrag van f 26.100,— van in totaal 15 bedrijven ontvangen.

Ter oriëntatie van onze leden volgt hieronder een overzicht van de bedrijven die giften hebben geschonken, met daarachter het bedrag van de gift:

Lijst van bedrijven

C. J. Aafjes, Rotterdam	f 100,—
N.V. Slavenburg, Rotterdam	f 2.000,—
Kok-Ede N.V.	f 500,—
N.V. Willem II Sigarenfabrieken, Valkenswaard	f 500,—
N.V. Laura en Vereniging, Eijgelshoven	f 1.000,—
Ned. Beleggings Consortium Nebeco, Amsterdam	f 2.500,—
J. P. A. Nelissen, Venray	f 1.000,—
Visser's Wegenbouw- en Aannemingsbedrijf, Drunen	f 1.500,—
Peek en Cloppenburg-Lampe, Rijswijk	f 2.000,—
Korteweg's Bouwmaatschappij N.V., Breda	f 500,—
De Moel N.V., Alkmaar	f 500,—
Lanshot Bankiers, 's-Hertogenbosch	f 5.000,—
Kon. Ned. Stoomboot Mij B.V., Amsterdam	f 2.500,—
OGEM B.V., Rotterdam	f 1.500,—
Eerste Ned. Cement Industrie, Maastricht	f 5.000,—
	f 26.100,—

Begrip en onbegrip van Frans Jozef van der Heijden

Goed voorbeeld

„En laat ons asjeblief een beetje lachen” schreef een lezer in zijn beoordeling van het eerste gemeenschappelijke nummer van de CDA-partijbladen.

Dat is natuurlijk geen eenvoudige zaak. Zoveel pret is er niet te beleven aan de politieke strijd van iedere dag.

Het is niet voor niets dat Wim Kan een paar jaar moet sparen om het ganse volk aan het schateren te krijgen. Het meesterschap van Wim Kan is trouwens gebaseerd op het zorgvuldig wegsnijden van alle nuances, die

Rotterdam in de krant ziet staan heeft hij altijd zo'n donker pak aan en een ketting om. Maar laatst zag ik een foto van hem waarop hij in spijkerbroek stond. ... Zo loop ik er ook graag bij. „Maar als de burgemeester naar een officiële bijeenkomst gaat moet hij er wél netjes uitzien.” Nieuw links van tien jaar geleden is nieuw establishment geworden en strekt tot voorbeeld.

Ik moet trouwens aan mijn vader denken, die vroeger altijd zei: Eet met mes en vork – als je nog eens een keer bij de koningin moet eten weet je niet hoe het hoort.”

Maar toen ik een keer met een aantal raadsleden door de koningin ontvangen werd kreeg ik sandwiches uit het vuistje.

Gunst van het midden

Waar ik ook binnenpret over hebben kan is de positie van de minister van buitenlandse zaken Max van der Stoep in zijn eigen partij. Wanneer je het weekblad De Tijd leest blijkt dat de buitenland-specialisten van de partij van de arbeid hem nauwelijks zien zitten. Aan de andere kant kan de partij van de arbeid deze bij het grote kiezersvolk populaire minister niet voorbij lopen in wat men noemt de strijd om de gunst van het midden. Nu had Jan Joost Lindner in de Volkskrant van 5 februari 1977 gezegd: „Het politieke midden bestaat vooral uit mensen, die gevangen blijven zitten in enerzijds – anderzijds en in die afweging niet tot heldere conclusies komen.”

Ik weet natuurlijk niet of de partij van

politici in hun standpunten aanbrengen om niet met hun eigen achterban in moeilijkheden te komen of door hun tegenstanders aan repen gesneden te worden.

Toch zijn er met mijn betrekkelijk gering gevoel voor humor best grappjes te maken over al die onbegrijpelijke dingen, die praktisch wekelijks voorvallen zonder dat ze echt opgemerkt worden. Als ik bijvoorbeeld in de kinderkrant van het Algemeen Dagblad de volgende discussie tussen twee kinderen lees dan moet ik lachen: „Als je de burgemeester van

de arbeid dit midden voor ogen heeft? Persoonlijk heb ik langzamerhand de indruk, dat het midden voor de partij van de arbeid begint bij de socialisten, die niet naar het partijcongres afgevaardigd worden.

Sterke man voor Amsterdam

Ook erg aardig, maar niet helemaal te begrijpen zijn de tonelen, die zich rond de opvolging van burgemeester Samkalden van Amsterdam afspelen.

In december al schetste de partij van de arbeid in Amsterdam een profiel voor de nieuw te benoemen burgemeester. Alleen een volslagen idioot zou aan dat profiel willen voldoen, maar aangezien burgemeesters benoemd en niet geschetst worden doet dat verder niet veel terzake.

Een paar verstandige mensen in de top van de plaatselijke PvdA hadden helemaal geen profiel nodig om tot een goede kandidaat te komen: de huidige staatssecretaris van binnenlandse zaken Wim Polak. De moeilijkheid is alleen dat Wim Polak nog graag een beetje van zijn leven wil genieten en meent daar als burgemeester van Amsterdam geen kans toe te zien.

Nu schijnt het dat het bestuur van de partij van de arbeid Ed van Thijn naar voren geschoven heeft als kandidaat voor het burgemeesterschap van Amsterdam.

De achtergrond hiervan is, dat de socialisten de laatste tijd een beetje moeilijk zijn komen te zitten met de uiterst voortvarende Van Thijn, die bijvoorbeeld met de inmiddels

weggewerkte resolutie zijn fractie nogal voor verrassingen zette en met zijn voorwaarden aan het CDA over vier uiterst belangrijke wetsvoorstellen ook het kabinet Den Uyl in verlegenheid bracht. Ook de regering weet niet hoe vier van dergelijke zware voorstellen in de pakweg dertig vergaderdagen (die met name de Tweede Kamer voor de verkiezingen nog resten) door het parlement geramd moeten worden.

Van Thijn als fractievoorzitter wippen is tegenover de buitenwereld een moeilijke zaak. Hem minister maken zit er ook niet erg in, want in het kader van de nieuwe formule die de partij van de arbeid voor de regering wenst aan te houden zitten per definitie minder progressieve ministers dan er nu zijn terwijl men wellicht ook nog extra moet delen met D'66.

Dus Amsterdam voor Van Thijn.

Maar dat zien de Amsterdammers nu weer niet zo erg zitten. Volgens het zogenaamde Peters Principe krijgt tenslotte iedereen een functie waarvoor hij niet geschikt is. Voor Amsterdam, die lastige stad, geldt waarschijnlijk dat er geen betere socialist te vinden is.

Misschien hebben de Amsterdammers genoeg gevoel voor humor om daarmee te leren leven?

Mij persoonlijk zal het echter niet verbazen wanneer ten lange leste een roep om een sterke man door Amsterdam zal gaan: ROEL VAN DUYN ... ROEL VAN DUYN ... ROEL.

CDA-Brabant bijeen op de „Guldenberg”

Mr. D. C. B. Burgers, voorzitter Provinciaal Campagneteam CDA-Brabant

Een instructie- en informatieweekend op 4 en 5 februari 1977 bracht ruim 125 Brabantse campagne-voerders, samen met Brabantse kamerleden, bewindslieden, gedeputeerden, statenleden, de vicevoorzitter van het Centraal Verkiezings Comité, Piet van Zèil, e.a. bijeen in het conferentieoord de Guldenberg in Helvoirt

Opzet van de samenkomst was, naast een onderlinge kennismaking tussen degenen, in de gemeentelijke teams belast met de verkiezingscampagne, alle onderdelen van de immens Brabantse verkiezingsmachinerie op elkaar af te stemmen, de meest recente informatie aan elkaar door te geven en de geformuleerde instructies te toetsen aan elkaars ervaringen

Het werd een uitermate nuttig en geslaagd weekend, waarin tot diep in de nacht werd doorgeboord, maar waarin ook de blauwdrukken van de campagne-opzetten in de verschillende districten werden verrijnd en gedetailleerd.

Op drie niveaus heeft de Brabantse verkiezingscampagne vorm en inhoud gekregen.

In het PCT (Provinciaal Campagne Team), 40 man sterk, komen alle verbandingen samen, vindt de coördinatie op provinciaal niveau plaats, worden de provinciale manifestaties voorbereid en begeleid en wordt ondersteuning gegeven aan de vier districten, waarin de daadwerkelijke uitvoering van de campagne gestalte krijgt.

De indeling in 4 districten roept associaties op met de in deze contreien allereerste zo verfoede en van de hand gewezen voornemens van de minister van binnenlandse zaken om Brabant bestuurlijk te vierdelen. Ook op het vlak van de verkiezingscampagne is een gedecentraliseerde uitvoering op regionaal niveau de meest aangewezen, maar met een „wakend”, „toezien”, „controlerend” en „begeleidend” PCT. Provincie en re-

gio's kunnen het in Brabant erg goed met elkaar vinden en vullen elkaar over en weer voortreffelijk aan. Het zijn lijnen, die vatbaar zijn voor doortrekking – het gebeurt hier trouwens al jaren! – op het bestuurlijke vlak.

Terug naar de campagne!

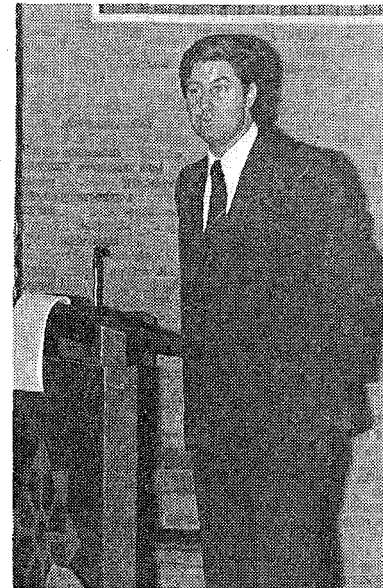
Vier DCT's (Districts Campagne Teams), elk bestaande uit ± 35 personen hebben de verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van de campagne in hun gebied: de spreekbeurten, de fora, de corso's, de campagnereizen, de materiaalverdeling en vele andere zaken.

In 131 GCT's (Gemeentelijke Campagne Team's) – afgezien van een enkele gemeente, waar via een CDA-contactman de zaak is kortgesloten – wordt het werk in de steden en dorpen door eigen lokale

teams tot in alle uithoeken van de gemeente verricht.

Landelijk voorzitter Piet Steenkamp en provinciaal voorzitter Ton Wagemakers werden in de Guldenberg geconfronteerd met een enthousiast partij-kader, dat geïnstrueerd en goed voorbereid gereed staat om de voorwaarden scheppen, dat de christen-democratische boodschap optimaal in het Brabantse land kan worden gehoord.

Bestrijding van de werkeloosheid, terugdringen van de overheidsuitgaven, een centrale plaats voor het gezin, veiligheid op straat, adequate fiscale maatregelen voor middenstander, boer en tuinder; aandacht vooral ook voor de immateriële zaken in het leven, en één ongedeelde provincie, staan hoog in het Bra-

Mr. D. C. G. Burgers, burgemeester van Haaren N.B., Voorzitter Provinciaal

A. J. C. Wagenmakers, Voorzitter CDA-Brabant

bantse vaandel geschreven. Brabant heeft geen behoefte aan opgevoerde spanningen, verketting van de medemens, ophitsen van bevolkingsgroepen tegen elkaar.

De Brabander wil, naast een stuk materiële welvaart, in rust kunnen werken en leven, plezier hebben in dat werk, kunnen lachen en fluiten. Het CDA biedt hem daartoe in het partijprogramma een eerlijk, een haalbaar, een menselijk, een christelijk perspectief, met speciale aandacht voor de jongeren en de bejaarden, de werkers in de onderneming, de kleine middenstander, waaronder de Brabantse boer en tuinder.

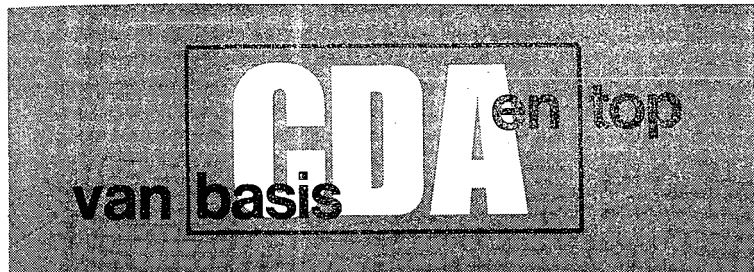
Hartelijk dank ook via dit kanaal aan u, vele honderden actieve werkers en wersters van Vierlingsbeek tot Nieuw-Vossemeer en van Werkendam tot Budel, hartelijk dank voor het zeer vele voorbereidende werk, dat u vóór en achter de schermen belangloos voor de partij hebt gedaan, voor de honderden kilometers, die u hebt afgelegd en voor uw gemeente.

Het CDA-Brabant is klaar voor de strijd en gaat met groot vertrouwen de verkiezingen tegemoet!

Brabantse CDA-campagnevoerders in congres bijeen

AGENDA

Geen flauwe grappen

De VVD moet zich, vindt mr. H. van Rie, niet al te nadrukkelijk afzetten tegen CDA-lijsttrekker Van Agt. „Het meedoen aan naargeestige of flauwe grappen aan het adres van Van Agt, hetgeen tegenwoordig in bepaalde kringen mode schijnt te zijn“, acht de oud-senator „niet goed voor de VVD“.

Poppenkast overbodig

„Mocht het die richting uitgaan, iaat men het zeggen, dan kunnen wij een stuk poppenkast overslaan“ zei de voorzitter van de CDA-fractie in de Amsterdamse raad. Hij doelde daarbij op de wijze waarop de opvolger voor burgemeester moet worden aangewezen. Zou het in de richting gaan van een „partijbenoeming“, zoals destijds in Rotterdam, dan kan, vindt de CDA-fractie, de schijnvertoning van een inspraakprocedure beter achterwege blijven.

Ook gevaren

Staatssecretaris De Jong, sprekend in Stadskanaal, zei enigszins optimistisch te zijn over het CDA, doch ook gevaren te zien. „Het gevaar is dat het CDA voor een belangen- en voor een middenpartij wordt uitgemaakt, dat we de de-

confessionalisering geen halt toe kunnen roepen en dat het evangelie de jeugd niet blijft aanspreken“.

Koploper

De Statenkring Horst kan zich in zekere zin „koploper“ in Limburg noemen. In Noord-Limburg, ten Noorden van Venlo, zijn in de onderscheiden gemeenten op twee uitzonderingen na, ofwel reeds CDA-afdelingen opgericht of er zijn daartoe plannen gesmeed.

Zeer positief

Minister Pronk van „Ontwikkelingssamenwerking“ ziet samenwerking met het CDA wel zitten. In „De werkgever“ verklaart hij zonder omwegen dat „de houding van KVP en AR in de afgelopen vier jaar zeer positief is geweest, zowel wat betreft de omvang, de richting als de structurele aanpak van de ontwikkelingssamenwerking“. „Ik denk niet, aldus Pronk, „dat de CHU binnen het CDA hieraan iets zal kunnen veranderen“.

Weg, weg, weg . . .

„De heer Van Agt moet weg“, zegt Henk Hofland in de Haagse Post. „Hij moet niet alleen weg als minister van Justitie, vice-minister-president en lijsttrekker van de christen-democraten, hij moet helemaal weg uit de politiek, terug naar een broodwinning waar zijn doen en laten alleen interessant is voor degenen die er uitdrukkelijk en uit vrije wil iets mee te maken willen hebben“.

Toevallige spot?

Wat politieke partijkus betreft blijkt de Nederlandse journalistiek geen afspiegeling te zijn van het Nederlandse volk. De CDA-partijen die in 1972 bij 31,3 procent van ons volk in de gunst stonden (een percentage dat nu wel hoger gesteld zal kunnen worden) haalden onder de journalisten slechts 9,5 procent. De „linkse“ partijen zijn daarentegen zwaar over-vertegenwoordigd onder de journalisten. „Is het, als men dit cijfermateriaal bekijkt, toevallig dat een groepering als het CDA, die zich in toenemende mate in de goede gezindheid van ons volk mag verheugen, tegelijk in allerlei publikaties nogal laetdunkend, hautain en spottend wordt bejegend?“ – zo vraagt dr. E. Diemer zich in het Centraal Weekblad af.

Natuurlijk . . .

Premier Den Uyl in gesprek met het weekblad De Tijd: „Natuurlijk, ik wil met het CDA samenwerken. Maar in de hoop, en dat is geen hoovaardij, het CDA telkens te kunnen confronteren met wat hun beste mensen op hun beste momenten zeggen. Daarmee doe ik niets af aan de misgrepen en tekortkomingen van socialistische kant. Die zijn er ook, daar gaat het helemaal niet om“.

Meer soberheid svp

Minister Dé Gaay Fortman zegt in een gesprek met Elsevier, helemaal niet gelukkig te zijn met het laatste CDA-congres. „Ik vond dat veel te triomfalistisch en niet in overeenstemming met de soberheid die christendemocraten van nature zouden moeten hebben. Men hemelde veel te veel mensen op. Zo in de trant van „wij gaan het maken“, Nederland zit op ons te wachten. In de AR, die toch altijd erg overtuigd van eigen gelijk is geweest, heb ik zo iets nooit meegemaakt. Je moet ook niet te veel goed spreken van mensen die het werk voor je moeten doen“.

Kleurloos?

De CDA-fractie leider in de provinciale staten van Zeeland, drs. H. Eversdijk, blijkt het niet zo te kunnen waarden dat premier Den Uyl het CDA „kleurloos“ heeft genoemd. „Waar het om gaat“, zo betoogde Eversdijk te Veere, „is natuurlijk het feit dat het CDA niet rood is. En dat vinden sommigen nu eenmaal de enigszaligmakende kleur“.

Democratisch

W. L. Brugsma heeft in de Haagse Post duidelijk gemaakt waarom christenen geen democraat kunnen zijn, hoe vaak zij zich ook als zodanig gedragen. Zij kunnen dat, volgens Brugsma, niet zijn omdat zij behalve de Grondwet, nog een boek hebben, „namelijk de Bijbel en dat is een wetsgeschrift dat ook met tweederde meerderheid van de Staten-Generaal niet te amenderen is“. Brugsma meent voor zijn stelling argumenten te kunnen ontlenen aan „de martelgang van het abortus-ontwerp“. Arie Kuiper dient in De Tijd Brugsma van replek. Hoewel ik christen ben, zegt Kuiper, onderdruk ik met kracht de neiging om te bidden: „Heer, gij die in uw ondoorgroendelijke wijsheid aan W. L. Brugsma het vermogen om goed te schrijven hebt gegeven, ik bid u, Heer, leer hem nu ook nog nadenken en een goed democraat te zijn“.

Een stuk prettiger

„Ik zou het zo gek niet vinden als PvdA en VVD samen een kabinet zouden vormen. Het zou voor het CDA een stuk prettiger zijn. Het is niet goed gedwongen te zijn tot deelname aan de regering“. Aldus prof. dr. W. Albeda in gesprek met „Hervormd Nederland“.

Invloed personen

Er wordt wel eens beweerd, zegt het Friesch Dagblad, dat het in de politiek voornamelijk om personen draait. „Dat is te sterk uitgedrukt. Maar het ziet er vooralsnog wel naar uit, dat het in niet onbelangrijke mate van Den Uyl en Van Agt zal afhangen of ons een gepolariseerde politieke tweedeling staat te wachten of een soort brede-basis-politiek“.

Geen probleem

Voor staatssecretaris Jan Schaefer is de verhouding met het CDA geen probleem, naar hij Trouw verzekerde. Hij maakt er aanspraak op dat de PvdA voor het kabinet Den Uyl de filosofie van het beleid op het gebied van de stadsvernieuwing heeft geleverd, maar hij constateert dat de CDA-fracties dit beleid mede hebben mogelijk gemaakt. Hij zal dat in de verkiezingsstrijd niet verzwijgen en rekent erop dat het CDA dat evenmin zal doen.

Ontmoetingen met CDA-politici

Woensdag 16 februari 1977:

HOORN: Mevrouw J. G. Kraaijeveld voor de NCVB.
BATHMEN: H. Wisselink voor het CDA-Bathmen.
HEERENVEEN: Drs S. Faber.
WEERT: W. Bremen om 20.00 uur in zaal „Verstraeten“.
MARIËNBERG: Mr J. Buikema 20.00 uur dienstgebouw Geref. Kerk.
BOEKEL: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp 20.00 uur Gemeenschapshuis „Mia Domo“ voor CDA-Boekel.

Donderdag 17 februari 1977:

BERGEN N.H.: Mr G. van Muiden om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
TILBURG: Mevrouw J. J. M. S. Leyten voor het Vrouwendispuut.
's-HEERENHOEK: Drs H. Eversdijk voor CDA-'s-Heerenhoek.
EIBERGEN: H. Wisselink voor de CBTB-Eibergen.
HAARLEM: Drs M. J. van Rooijen 20.00 uur Hotel „Die Raekse“ voor CDA-Haarlem.
RIJSWIJK Z.H.: J. van Eisen om 09.00 uur voor de Luchtmachtstafschool Yperburg.
TER AAR: Drs W. K. N. Schmelzer 20.00 uur „Dorpshuis“ voor CDA-Ter Aar.
HET BILDT: Drs H. A. van Zwieten.

Vrijdag 18 februari 1977:

OTTOLAND: M. W. Schakel.
ROTTERDAM: Drs G. van Leijenhof voor Gereformeerde Bond.
ZEIST: Mr H. v. d. Broek voor het K.S.G. De Breul.
EZINGE: Drs B. Beumer.
HEEMSKERK: Mevrouw J. G. Kraaijeveld voor het CDA-Heemskerk.
WOLVEGA: T. Tolman voor gezamenlijke landbouworganisaties.
RENKUM: Mr J. N. Scholten voor het CDA-Renkum i.o.

Maandag 21 februari 1977:

GRONINGEN: Mr W. Aantjes in Academiegebouw Offerhouzaal 20.00 uur voor Vereniging van Chr. Studenten „Hendrik de Cock“.
TWELLO: H. Wisselink voor gezamenlijke landbouworganisaties.
RIJSWIJK Z.H.: Drs M. W. J. M. Peijnenburg 19.30 uur „Messiaskerk“ voor Jeugdcentrum „De Kelderwerve“.
RAALTE: S. C. Weijers (politieke scholingscursus).
WATERINGEN: Drs B. Beumer voor CDA-Wateringen-Kwintshoeul.
HOGEZAND: B. J. M. Hermsen 19.30 uur Hotel „Faber“ voor ABTB-Groningen.
KAMPEN: Drs G. van Leijenhof voor de Chr. Mavo.
ZEVENHUIZEN (Gr.): T. Tolman om 19.45 uur in Christelijke Huishoudschool voor samenwerkende partijen AR/CH.
VIANEN: Drs R. F. M. Lubbers voor het CDA-verband Vianen.

Dinsdag 22 februari 1977:

BARENDRECHT: T. Tolman voor het CDA-Barendrecht.
VLAARDINGEN: Dr R. J. H. Krusinga voor het CDA-Vlaardingen.

Woensdag 23 februari 1977:

SCHEVENINGEN: Mevrouw J. G. Kraaijeveld.
MARKELO: H. Wisselink voor het CDA-Markelo.
KAMPERLAND: Drs H. Eversdijk voor samenwerkende partijen ARP en CHU.
BERGHEM: Drs S. Faber.
OUDE TONGE: Mr J. N. Scholten en Mr H. J. B. Aarts 20.00 uur, waarschijnlijk in het Verenigingsgebouw.
WAGENINGEN: Drs C. P. van Dijk voor het CDA-Wageningen.
ZOETERMEER: Drs M. J. van Rooijen 20.00 uur Wijkcentrum „Meerzicht“ voor CDA-Zoetermeer.

Donderdag 24 februari 1977:

GRONINGEN: Mr F. Andriessen Gastcollege Rijksuniversiteit Groningen, Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse politieke partijen 12.00 uur.
NOOTDORP: Drs M. J. J. van Amelsvoort 20.00 uur „Het Witte Paard“ voor CDA-Nootdorp.
LEIDERDORP: Drs B. Beumer 21.00 uur Wiks Bar (politiek café).
AMERSFOORT: Drs M. W. J. M. Peijnenburg voor Amersfoortse Vrouwenraad.
SPIJKENISSE: Drs G. van Leijenhof voor Classis Den Briël Ned. Herv. Kerk.
KEMPENLAND: W. J. Vergeer voor het CDA-Kempenland.
DIEMEN: H. A. de Boer voor het CDA-Diemen.
ROTTERDAM: Mr J. N. Scholten voor Rotterdamsch Studenten Gezelschap.

Vrijdag 25 februari 1977:

EMMELOORD: H. Wisselink voor gezamenlijke landbouworganisaties.
SOESTERBERG: W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Continenten“ 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus).
HAARLEM: Mr W. Aantjes 10.00 uur in aula van het Stedelijk Gymnasium.

Zaterdag 26 februari 1977:

TILBURG: Mr F. Andriessen Forum in kader van vormingsproject van NKV en KWJ Tilburg 15.00 uur Kon. Harmoniezaal, Stationsstraat.
HERPEN: Mr H. J. B. Aarts 20.00 uur Jeugdhuis „De Kuil“ voor Stichting Jeugdbelangen.

Maandag 28 februari 1977:

UTRECHT: Drs B. Beumer voor de ARJOS.
OSS: Drs G. van Leijenhof voor het CDA-Oss.
DE MEERN: T. Tolman voor de Agrarische Jongeren in Utrecht.
BERKEL/ENSCHOT: L. A. M. de Bekker voor het NCB.
PUTTEN: Drs R. F. M. Lubbers 20.00 uur CNV-Vakantieoord „De Kleine B“ voor CDA-Putten (openbare vergadering).
VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs voor de NKV-Vrouwen.
NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden.

Dinsdag 1 maart 1977:

DE BILT: Mr F. Andriessen voor het CDA-De Bilt om 20.00 uur.
HEERHUGOWAARD: Th. M. Hazekamp 20.30 uur Exoduskerk voor het CDA-Heerhugowaard.

Woensdag 2 maart 1977:

WADDINXVEEN: Mevrouw J. G. Kraaijeveld (politieke scholingscursus).
IJMUIDEN: Mr G. van Muiden (politieke scholingscursus).

Donderdag 3 maart 1977:

BERGEN N.H.: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
MAARSSSEN/TIENHOVEN: Drs G. van Leijenhof.
BENNEKOM: T. Tolman 20.00 uur „De Brink“ voor CDA-Ede.

Vrijdag 4 maart 1977:

BOXTEL: Mr F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse Werkgeversverenigingen.
DINTELOORD: Mevrouw G. M. P. Cornelissen 20.00 uur Hotel „De Beurs“ voor samenwerkingsverband KVP/CHU/ARP.
EINDHOVEN: Drs M. J. J. van Amelsvoort.
SCHAGEN: Drs M. J. van Rooijen 09.00 uur voor Rijksscholengemeenschap.

Zaterdag 5 maart 1977:

VEENDAM: F. Borgman voor ARJOS.
GOES: Mr P. H. Kooijmans 10.00 uur „Prins van Oranje“.

Maandag 7 maart 1977:

WOERDEN: Mr F. Andriessen 14.00 uur forumdiskussie RK. Mavo St. Jozef, Essenlaan 3.

Maandag 14 maart 1977:

ZEELAND: Mr. F. Andriessen (CDA-werkbezoek)

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris),
OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris)
p/a Dr. Kuiperstraat 3,
DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet,
ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.
A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

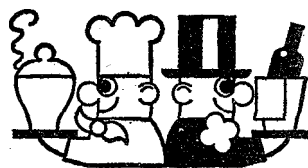
H. van Spanning, DEN HAAG.

H. P. van Zeil (voorzitter),
UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

frans a.m. kuil

Een feestelijke gebeurtenis in het vooruitzicht? FRANS KUIL biedt u veel mogelijkheden op culinair gebied. Een fijne receptie, een mooi koudbuffet en een sfeervol diner. Een groot feest? 50, 100, 500 gasten? Het hele feest inclusief feestruimte, meubilair, porselein, muziek, bloemen en artiesten, alles organiseren wij voor u. Met de ervaring die wij op dit gebied hebben, kunnen wij u behulpzaam zijn met het verzorgen van de festiviteiten rondom een gedenkwaardige dag.

horeca uitzendbedrijf

catering service

010-354933*

vlaardingen-rotterdam

ZWEM- EN SAUNA-INRICHTING

'MAURITSKADE'

ZWEMMEN 1.75

OPENINGSTIJDEN:

Maandag	12.00—18.00 uur
Dinsdag	8.30—18.00 uur
Woensdag	8.30—18.00 uur
Donderdag	8.30—18.00 uur
Vrijdag	8.30—18.00 uur
Zaterdag	8.30—17.00 uur

TERRAS 0.45

OPENINGSTIJDEN SAUNA'S:

Maandag t/m vrijdag	12.00—22.00 uur
Zaterdag	9.00—18.00 uur
Zondag	9.00—13.30 uur
Prijsidee: 2 uur bezoek kost u f 8,25, incl. handdoeken.	

'n goede sauna!

2 gescheiden afdelingen - dames sauna - heren sauna

BEIDE AFDELINGEN DAGELIJKS GEOPEND!

Bezoeksters van de dames-sauna kunnen zonder prijsverhoging gebruik maken van ons **SOLARIUM 8000**

Alle gewenste inlichtingen: Mauritskade 4, DEN HAAG,
telefoon 070 - 64 25 75,
na 1200 uur: telefoon 070 - 46 68 12.

lid van de NSV, de Nederlandse Saunavereniging (landelijke organisatie van uitsluitend bonafide sauna-inrichtingen)

„SPECIALE VAKANTIEREIZEN NAAR INDONESIË”

Wilt u...

na zoveel jaren nog graag weer eens terug naar het land, waar u zo dikwijls met weemoed aan terugdenkt?

Heeft u...

daarbij een speciale plaats op het oog?
Onze directeur zelf zorgt voor een pensionadres in of bij die plaats.
Ook zeer goede Hotels en Guest-houses behoeven niet duur te zijn.

Wendt
U
tot

REISBUREAU „INTERJET”

Voor het Oosten en Noord-Oosten van het land:

Esweg 22, Hardenberg, telefoon 05232-2018

Voor het Noorden v/h land:

Stoeldraaierstraat 52 „Toko Borobudur” Groningen

WIJ KUNNEN U RETOURVLUCHTEN AANBIEDEN vanaf f 1790,-

N.B.

Wilt u hier in Nederland weer eens in de sfeer van „Tempo Dulu” verkeren en exclusieve Indonesische gerechten maken of klaar kopen, loop dan eens binnen bij onze „Toko Borobudur” op het zelfde adres.

Kritische aandacht

De Tijd is een onafhankelijk opinieweekblad. Sommigen schijnen er behoefte aan te hebben de Tijd een CDA-krant te noemen. Maar onze lezers weten wel beter.

Natuurlijk schrijft de Tijd veel over het CDA. Het is ten slotte een partij die nogal wat aandacht verdient. Vooral kritische aandacht. Een partij, die haar inspiratie ontleent aan het Evangelie, vraagt er om.

De Tijd vraagt op zijn beurt ook kritische aandacht. Een opinieweekblad is ten slotte geen amusementslectuur, al valt er ook in de Tijd wel iets te lachen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam

Adres

Plaats

Tel.....

C

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel — sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

De Gaay Fortman krijgt CDA-blad aangeboden

De minister van binnenlandse zaken De Gaay Fortman ontving maandag 17 januari uit handen van oud-minister prof. dr. G. H. Veringa het eerste exemplaar van

Dr. G. H. Veringa, tweede van rechts, heeft het eerste exemplaar van „Bestuursforum” aan minister De Gaay Fortman overhandigd.

Mr. W. R. van der Sluis, voorzitter ARP-vereniging Gemeente en provinciebestuurders, en mr. S. H. Scheenstra (CHU) luisteren belangstellend toe.

het nieuwe blad voor CDA gemeente- en provinciebestuurders „Bestuursforum”. Met de verschijning van dit blad is een einde gekomen aan de drie afzonderlijke bladen „Gemeente en Gewest” (KVP) „De Manstratuur” (ARP) en „Gemeentebeleid” (CHU). Het blad wordt gezamenlijk uitgegeven door:

- Het Centrum voor Staatkundige Vorming (Wetenschappelijk Instituut voor de KVP);
- Het Verband van Verenigingen

van Anti-Revolutionaire gemeente- en provinciebestuurders (met medewerking van de dr. A. Kuypertstichting);

■ De Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen (CHU).

Prof. dr. Veringa memoreerde in zijn korte aanbiedings-speech dat „Bestuursforum” in het CDA z'n politieke en ideologische achtergrond vindt. Na een 40 tot 50 jaar afzonderlijk verschijnen be-

tekt de samensmelting van de drie bladen het ontstaan van het eerste geïntegreerde CDA-tijdschrift.

In zijn dankwoord zei minister De Gaay Fortman ondermeer: „Als degenen die menen dat de christelijke levensovertuiging ook in de politieke organisatie tot uitdrukking moet worden gebracht, nauwer samenwerken, moet dat ook voor de persorganen gevolgen hebben. Een bundeling van krachten behoeft niet te betekenen dat men het eigene verliest. Wel kan het de gemeenschappelijke overtuiging sterker uitdragen”. De bewindsman beëindigde zijn woorden met het uitspreken van de hoop dat ook zal blijken dat het een CDA-blad is.

Net als de drie – nu opgeheven – bladen

zal „Bestuursforum” maandelijks verschijnen en zal bestaan uit een opiniërend gedeelte (commentaren, artikelen, interviews) en hoofdzakelijk informatieve rubrieken.

De burgemeester van Katwijk en oud-CHU-Tweede Kamerlid mr. C. A. Bos is voorzitter van de redactie.

Het eerste nummer is verschenen in een oplage van 5.500 expl. en omvat een lezerskring van nagenoeg alle raadsleden, wethouders, burgemeesters, Staten- en Kamerleden van de drie CDA-partijen. Daarnaast richt het blad zich verder tot allen die geïnteresseerd zijn in het bestuur van gemeenten, gewesten, provincies en rijk.

Studiedag Midden- en Kleinbedrijf

De stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP organiseren op maandag 25 april een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI Congrescentrum te Amsterdam.

Dit ondermeer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zijn alle leden welkom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middenstand.

U doet er daarom goed aan reeds nu in te schrijven.

Inschrijvingen geschieden door het overmaken van f 15,- op girorekening 379333 t.n.v. Algemeen Penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB.

Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin ondermeer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf”.

Bij aankomst in de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart. Organisatie en informatie bij Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel. 070-653934.

Begrafenis- en crematieonderneming

J. CHR. BIEMANS B.V.

Loderstraat 26
Telefoon 010-222678
Rotterdam-12

Dag en nacht bereikbaar

ROUWKAMERS BESCHIKBAAR

Dijkstra's

Incassobureau

Talmastraat 7 - ASSEN - Tel. 40920

Incasso's, Huur- Pacht-
en Rechtzaken

Een goed begin!

Een goed begin
van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met een welkomstkorting van f 6,55.

— — — — — ✂ — — — — —
Bon voor elke dag Trouw in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam:

Adres:

Plaats: CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1.000.-
levert op na:

3 jaar f 1250.- ($7\frac{3}{4}\%$)

4 jaar f 1375.- ($8\frac{1}{4}\%$)

5 jaar f 1525.- ($8\frac{3}{4}\%$)

CHR. SPAARBANK
„EIGEN HAARD”
GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Standvastig en onafhankelijk

door mr. O. W. A. van Verschuer, voorzitter CHU

Nu wij nog enkele maanden van de verkiezingen verwijderd zijn, de meeste kandidatenlijsten bekend zijn en in elk geval de lijsttrekkers, breekt een volgende fase van de verkiezingsstrijd aan.

De fase van het aanscherpen van eigen profiel door het benadrukken van de belangrijkste programmapunten en de verschillen met andere politieke partijen. De fase ook van het formuleren van een minimum van eisen voor een volgende regeringsperiode. Een onderdeel daarvan vormt het formuleren van de voorwaarden voor deelname aan een regering en de samenwerking of uitsluiting al dan niet van andere partijen. Voordat ik enkele opmerkingen daarover maak, eerst het volgende.

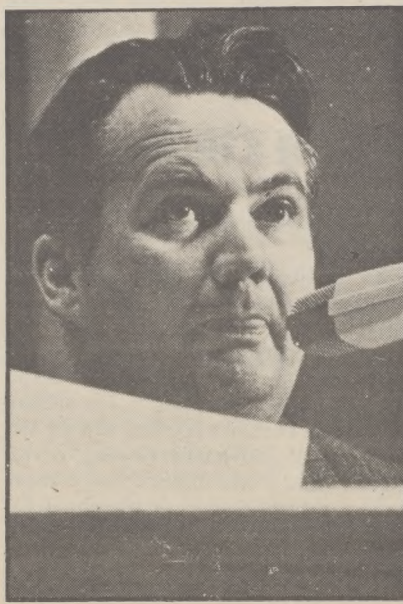
Niet alleen het feit, dat te verwachten valt, dat het CDA de grootste partij zal worden, maar ook en met name de doorwerking van het door het CDA aanvaarde uitgangspunt, legt een grote verantwoordelijkheid op het CDA. Het CDA weet dat praktisch in de huidige politieke situatie geen regeringsmeerderheid zonder hen te vormen is. Het CDA weet ook, dat het gekozen uitgangspunt geen eensluidende politieke opinie en lijn waarborgt. Het CDA wil in zichzelf een synthese vormen van diverse meningen en lijnen. Deze synthese komt niet moeiteloos tot stand. Christen-Democratische politiek vergt een discussie tot en met de basis met de bereidheid - de vaste wil - elkaar op één lijn te vinden. Want dat is ook een wezenkenmerk van Christen-Democratie elkaar vast te houden, for better and worse. Bevordert dat politieke duidelijkheid? Niet als met politieke duidelijkheid bedoeld wordt een scheiding tussen links en rechts. Een wit-zwart opstelling in het Nederlandse politieke krachtenveld.

AFWIJZEN

Een dergelijke scheiding wijzen Christen-Democraten af. Het Nederlandse volk kan door massaal op het CDA te stemmen, aangeven dat zij het onnodige, onjuiste en ongewenste aanscherpen van tegenstellingen van PvdA en VVD van de afgelopen jaren afwijzen. Het gemeenschappelijke belang van VVD en PvdA lag in het kapot maken van de Christen-Democratische partijen. Door de totstandkoming van het CDA is aan dit afbrekingsproces een einde gemaakt.

Toch bedreigt nog steeds het gevaar van de keus tussen PvdA of VVD, het CDA. Geluiden uit velerlei hoeken dat men vóór PvdA is of tegen VVD is of andersom, wijzen daarop. Als het CDA niet kiest voor een regering met VVD, kies ik hen niet. Als het CDA niet kiest voor een regering met PvdA, kies ik hen niet. Weer is op deze manier het CDA ingedeeld bij links of rechts. Men doet het CDA daarmee onrecht en raakt - bewust of onbewust - in de ban van de VVD en PvdA. Ieder die zo redeneert, misbruikt het CDA als een slap afgietsel van de polariserende partijen. Een hoogst bedenkelijke zaak. Wat is het antwoord van het CDA op deze hernieuwde aanvallen?

Een grotere aandacht voor en duidelijkheid over een eigen onafhankelijke koers. Bovendien meer zelfvertrouwen dat niet PvdA en niet VVD de toon hebben aan te geven in extreem links en extreem rechtse vormen maar een eigen uitgebalanceerde CDA-koers. Een standvastigheid bovenal om deze koers te volgen en de vraag aan PvdA en VVD nu het CDA te laten weten in

O. W. A. baron van Verschuer

welke mate zij van deze CDA willen en wensen af te wijken. Het CDA weet dan waar het aan toe is, wat belangrijker is, de Nederlandse kiezers weten als zij stemmen op het CDA, welke koers zij dan steunen. De conclusie moet zijn, dat een nadere vertaling van CDA-wensen, minimumprogramma wenselijk is. Om vervolgens met standvastigheid deze punten met name in de discussie met anderen overeind te houden.

Het moet voor een ieder duidelijk zijn dat stemmen op het CDA niet betekent het stemmen op een partij die al bij voorbaat alle eisen van andere partijen voor zoete koek slikt.

CDA kiezen betekent: Wij kiezen voor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Ik hoop en verwacht dat onze representanten er in slagen dat voor het voetlicht van de kiezers te brengen.

Verschuer

Huldiging voor 65 jaar lidmaatschap

De heer J. van Straten, wonende Prinses Marijkeweg 42 te Ameide is onlangs gehuldigd door de christelijk-historische vereniging Ameide-Tienhoven. Hij was 65 jaar lid van de CHU en in 1958 medeoprichter van de kiesvereniging.

Tijdens een vergadering van de kiesvereniging kreeg de heer Van Straten (die 90 jaar is) bloemen aangeboden. De heer Klein Kranenburg uit Hagestein overhandigde namens de statenkring Dordrecht van de CHU 65 sigaren, voor elk jaar lidmaatschap een sigaar.

Unieraad op zaterdag 19 maart

Zaterdag 19 maart komt de Unieraad bijeen voor een extra vergadering in verband met de komende verkiezingen voor de Eerste Kamer (op 26 mei). De vergadering vangt om 11.00 uur aan en wordt gehouden te Utrecht.

Kandidatenlijst CHU vastgesteld

De kandidatenlijst van de CHU voor de komende Tweede-Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei aanstaande is thans definitief vastgesteld. Met de kandidatenlijsten van de KVP en van de ARP wordt de CHU-lijst samengevoegd tot de éne CDA-kandidatenlijst.

De CHU-lijst luidt:

1. dr. R. J. H. Krusinga, Wassenaar,
2. drs. G. van Leijenhof, Garderen,
3. T. Tolman, Oldeholtpa,
4. drs. D. F. van der Mei, De Meern,
5. H. Wisselink, Bathmen,
6. drs. H. Eversdijk, Heinkensand,

7. mr. J. S. L. Gualtherie van Weezel, Den Haag,
8. drs. C. P. van Dijk, Rotterdam,
9. mr. G. van Muiden, Nootdorp,
10. mevr. C. H. Evenhuis-van Essen, Den Haag,
11. W. A. Mateman, Aalten,
12. mevrouw mr. E. A. Haars, Breukelen,
13. A. B. Kramer, Breda,
14. drs. L. P. Heukels, Den Ham (Ov),
15. drs. W. J. Deetman, Gouda,
16. drs. G. Gerritse, Soest,
17. drs. P. B. R. de Geus, Maassluis,
18. drs. H. A. van Zwieten, Sloten,
19. J. J. Matthijsse, Groningen,
20. Tj. de Graaf, Brunssum,
21. mr. G. J. van Hattum, Den Haag,
22. P. Meinema, Heiloo,
23. drs. A. G. W. Schapenk, Leersum,
24. drs. P. Petermeijer, Woerden,
25. Chr. L. van Gulyk, Alphen aan den Rijn.

Afgevaardigden van de christelijk-historische kiesverenigingen hebben op zaterdag 12 februari jongstleden, op groepsvergaderingen te Middelburg, Haarlem, Zwolle, Utrecht, Groningen, Rotterdam, Arnhem en Leeuwarden, gestemd over de kandidatenlijst.

De Unieraad had het volgende advies gegeven: 1. Krusinga, 2. Van Leijenhof, 3. Van der Mei, 4. Tolman, 5. mevrouw Haars, 6. Wisselink, 7. Eversdijk, 8. Van

Muiden, 9. Van Zwieten, 10. mevrouw Evenhuis, 11. Kramer, 12. Gerritse, 13. Van Dijk, 14. Gualtherie van Weezel, 15. Deetman, 16. Schapenk, 17. De Geus, 18. Heukels, 19. De Graaf, 20. Mateman, 21. Van Hattum, 22. Meinema, 23. Van Gulyk, 24. Petermeijer, 25. Matthijsse, 26. mr. J. J. Paarlberg te Zeist, 27. drs. W. P. Tip te Westzaan, 28. mr. G. L. J. Cazemier te Haren, 29. C. Hoogstraten te Veendam, 30. K. Olieman te Zevenhuizen, 31. M. de Jeu te Sittard en 32. A. H. Munters te Fijnaart.

Het advies van de Unieraad was opgesteld, aan de hand van een voorstel van het Uniebestuur, het dagelijks bestuur van de CHU. Dat voorstel luidde: 1. Krusinga, 2. Van Leijenhof, 3. Van der Mei, 4. Tolman, 5. Wisselink, 6. Eversdijk, 7. mevrouw Haars, 8. Van Muiden, 9. Van Dijk, 10. Gualtherie van Weezel, 11. Petermeijer, 12. Van Zwieten, 13. Gerritse, 14. mevrouw Evenhuis, 15. Paarlberg, 16. Deetman, 17. Heukels, 18. Schapenk, 19. Mateman, 20. De Jeu, 21. Van Hattum, 22. De Geus, 23. Kramer, 24. Cazemier, 25. Olieman.

Elders in dit nummer van „de Nederlander” staan de uitslagen van de stemmingen op de groepsvergaderingen, met de behaalde puntenaantallen.

H. L.

Algemene vergadering CHU juni 1977

Aan de christelijk-historische kiesverenigingen, statenkringverenigingen en kamerkringverenigingen wordt meegedeeld, dat de algemene vergadering 1977 van de Unie zal worden gehouden op zaterdag 4 juni 1977 te Utrecht.

Namen van kandidaten voor het lidmaatschap van de Unieraad kunnen uiterlijk acht weken van te voren worden ingezonden aan het secretariaat van de Unie. De volgende leden zijn aftredend en herkiesbaar: mr. G. van Muiden (gekozen in 1973); P. G. van Delden (gekozen in 1973); drs. A. M. de Boo (gekozen in 1973). Aftredend en niet herkiesbaar zijn: L. C. van Dalen (herkozen in 1973); L. de Snayer (herkozen in 1973); dr. C. Blankenstijn (herkozen in 1973).

Voorstellen ter behandeling in de algemene vergadering moeten, voorzien van een korte toelichting, vóór 8 april zijn ingediend bij de secretaris van de Unie, p/a Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.

mr. J. L. Janssen van Raay,
secretaris CH.

Het kandidaatschap voor het ambt van premier

De lijsttrekker van het CDA, minister mr. A. A. M. van Agt, heeft vorige week de volgende verklaring uitgegeven: „Het bericht gaat rond dat ik niet de eerste CDA-kandidaat voor het ambt van minister-president zou zijn. Dat geeft mij aanleiding het volgende te verklaren.

Het bestuur van het CDA heeft enige maanden geleden reeds besloten dat de lijsttrekker de eerste CDA-kandidaat voor het premierschap is. Aan dat besluit acht ik mij uiteraard gebonden. Dit neemt niet weg dat het CDA verscheidene personen in zijn midden heeft die een goede premier zouden kunnen zijn.

Ik herinner er overigens aan dat het CDA, anders dan de PvdA, niet de eis stelt dat het slechts aan een toekomstige regering zal deelnemen indien zij zelf het premierschap krijgt. Wel meent het CDA dat het, wanneer het als grootste uit de verkiezingen zou komen, als eerste ervoor in aanmerking komt de premier voor het nieuwe kabinet te leveren.”

Aldus de verklaring van lijsttrekker Van Agt. In het bedoelde bericht werd gesteld, dat president dr. J. Zijlstra van de Nederlandsche Bank naar voren geschoven zou zijn als kandidaat voor het premierschap.

na de komende verkiezingen. Tweede-Kamervoorzitter Vondeling reageerde op dat bericht in een door de tv uitgezonden vraaggesprek en zei ondermeer op het standpunt te staan, dat de president van de Nederlandsche Bank geen minister kan worden.

Naar aanleiding van de opmerkingen van dr. Vondeling kwamen de besturen van de CDA-fracties in de Tweede Kamer bijeen. De fungerend voorzitter, mr. W. Aantjes, zond na deze fractiebesturenvergadering het volgende briefje naar dr. Vondeling:

„Geachte voorzitter,

In de donderdagmiddag 17 februari gehouden fractiebesturenvergadering der C.D.A.-fracties is bezorgdheid geuit over de wijze waarop het Kamervoorzitterschap als gevolg van uitlatingen uwerzijds in geding is gekomen.

Namens de voorzitters der drie C.D.A.-fracties zou ik u willen verzoeken dinsdag 22 februari op een u passend moment de fractievoorzitters (het zgn. seniorenconvent) uit te nodigen voor een bespreking met u te dezer zake”.

Aldus het door de ARP-fractievoorzitter mede namens zijn collega's van KVP en CHU gedane verzoek.

H. L.

CDA-studiedag midden- en kleinbedrijf

Op maandag 25 april organiseren de stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI Congressentrum te Amsterdam.

Dit ondermeer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zijn alle leden welkom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middenstand. U doet er daarom goed aan reeds nu in te schrijven. Inschrijvingen geschieden door het overmaken van f 15,- op girorekening 379333 ten name van algemeen penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB.

Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin ondermeer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf”.

Bij aankomst bij de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart. Organisatie en informatie bij Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel: 070 - 653934.

Senaat verwerpt voorstel-de Geer

De Eerste Kamer heeft onlangs met 47 tegen 20 stemmen een voorstel van de CHU-senator jhr. De Geer van Oudegein verworpen, waarin werd gevraagd enkele voorstellen tot wijziging van de grondwet op korte termijn niet in behandeling te nemen.

Het betreft onder meer voorstellen inzake grondwetsbepalingen over de klassieke en sociale grondrechten. Het seniorenconvent van de senaat had voorgesteld deze onderwerpen op 5 en 6 april a.s. te bespreken. In zijn motivering had De Geer gesteld dat de tijd van voorbereiding voor deze grondwetsvoorstellen te kort is om over zulke fundamentele zaken een afgewogen beslissing te nemen. Daarbij komt dat bij de voorstellen betreffende de klassieke en sociale grondrechten wordt afgeweken van de adviezen van de Staatscommissie-Cals-Donner en de Raad van State.

Spreker achtte het voorts ongewenst een beslissing te nemen over een onderdeel van de grondwetsherziening zonder dat er een beeld van de totaliteit bestaat. Van het aantal aangekondigde voorstellen tot grond-

wetsherziening kennen we slechts de helft, aldus De Geer.

De Geer achtte het bij deze belangrijke grondwetsherziening niet gewenst de voorgeschreven ontbinding van beide Kamers te laten samenvallen - zoals meestal gebeurt - met normale periodieke verkiezingen van de Tweede Kamer. De ontbinding is bedoeld om het oordeel van de kiezers over de grondwetsherziening te vragen. Daar komt in combinatie met een periodieke verkiezing niets van terecht en dat is bij deze belangrijke herziening van de grondwet ongewenst.

De CH-woordvoerder wees er op dat zijn bezwaren uitsluitend de werkwijze van de Kamer gelden en geen verband houden met inhoudelijke politieke bezwaren tegen de aanhangige voorstellen.

Het voorstel De Geer kreeg echter slechts steun van een minderheid van 20 senatoren. Naast de fracties van CHU, Boerenpartij en SGP stemden een aantal leden van de VVD, ARP en KVP voor.

H. van Spanning.

De vrouw in de CHU

Nadat de Unieraad enige wijzigingen had aangebracht in de volgorde, zoals deze door het bestuur van de Christelijk Historische Unie was voorgesteld, werd zaterdag 12 februari j.l. de definitieve kandidatenlijst van de CHU samengesteld, welke wordt ingevoegd in de CDA-lijst voor de Tweede Kamerverkiezingen 1977. Het is teleurstellend, dat enkele groepsvergaderingen mevrouw mr. Bert Haars zo laag hebben gezet, dat zij op de landelijke lijst voor de CHU zakte van plaats 5 naar plaats 12.

Verheugend is, dat mevrouw Hanske Evenhuis-van Essen plaats 10 kon behouden.

De Centrale van C.H.Vrouwen had verzocht om twee van de eerste tien plaatsen door vrouwen te laten innemen. De uitein-

delijke lijst toont, dat de leden voor de vrouw minder ruimte hebben gelaten. Naar mijn mening heeft de Centrale zich bij haar verzoek goed en redelijk opgesteld. Gezien het aantal vrouwelijke stemmers hadden de vrouwen wellicht verdergaande voorstellen kunnen doen aangaande het te plaatsen aantal vrouwen op de lijst. Het is jammer, dat deze redelijkheid en zorgvuldigheid niet geheel zijn gehonoreerd.

Onze twee C.H.-vrouwen zijn zeer ervaren in politiek en vrouwenbeweging. Het is te hopen, dat de verkiezingsuitslag voor het CDA zo gunstig zal zijn, dat beide dames in de Tweede Kamer zullen komen om dan die leden van onze partij, die nog huiverig staan tegenover de vrouw in de politiek, te tonen, dat ze „hun mannetje staan”.

drs. Mieke Boers-Wijnberg, Amerongen.

CDA-frakties spraken met de premier

door Dr. R. J. H. Kruisinga

Het gesprek tussen premier den Uyl en de fractievoorzitters van de regeringspartijen en de CHU heeft ook in onze kring veel aandacht getrokken.

Waarvoor diende dit gesprek? Zijn er door de CDA-frakties toezeggingen gedaan? Is de CHU nu ineens van oppositiepartij regeringspartij geworden? Dat zijn enkele vragen, die ons bereikten.

Wat was de achtergrond van dit gesprek? Deze bijeenkomst had plaats op verzoek van de premier nadat vooral Van Thijn sterk op een gesprek had aangedrongen. Van chr. dem. zijde zijn daarbij twee voorwaarden gesteld; De drie CDA-frakties (AR, KVP en CHU) dienden gezamenlijk gehoord te worden; en ook de vice premier Van Agt behoorde bij het gesprek aanwezig te zijn. Daarbij stelden de CDA-frakties zich op het standpunt dat ten aanzien van de aanhangige wetsontwerpen inzake de grondpolitiek, de VAD, de wet op de Ondernemingsraden en de Investeringsrekening slechts over de procedure en niet over de inhoud gesproken kon worden.

De CHU-fraktieleiden hadden tegen deze opzet geen bezwaar. Ten eerste omdat vast stond dat van CDA-zijde niet over de inhoud van deze wetsontwerpen gesproken zou worden; ten tweede omdat het voorzitterschap van de gemeenschappelijke fractievergadering rouleert. Het is daarom gewenst dat de drie fractievoorzitters van alle zaken op de hoogte zijn. Voor mij was dit het belangrijkste motief om aan dit gesprek deel te nemen. Tenslotte wensten wij niet, dat Den Uyl gelegenheid zou krijgen opnieuw te proberen - zoals dit door Burger tijdens de for-

matie is gedaan - een wig tussen ARP, KVP en CHU te drijven.

Het feit dat wij slechts over procedurele zaken wensten te spreken en niet binnenskamers wilden onderhandelen, is nog eens nadrukkelijk onderstreept door het, volgens ons wens, afzonderlijk spreken met de CDA-fractie voorzitters enerzijds en de voorzitters van de fracties van PvdA, D'66 en PPR anderzijds.

Tegen die achtergrond heb ik namens de CHU-leden in de gem. fractie deelgenomen aan dit overleg. Daarbij heb ik nadrukkelijk onderstreept dat de positie van de CHU tegenover dit kabinet ongewijzigd is; op geen enkele wijze mag uit mijn aanwezigheid bij deze bespreking worden afgeleid dat de CHU daarmee tot de regeringspartijen gerekend moet worden; Dat is trouwens ook niet het geval geweest toen wij besloten tot het houden van gezamenlijke fractievergaderingen.

INHOUD GESPREK

Over de inhoud van het gesprek wil ik nog het volgende opmerken. Het is niet ongebruikelijk dat een minister-president tijdens de laatste fase van zijn kabinet, voor de verkiezingen, een overzicht maakt van wetsontwerpen, die nog aanhangig zijn en daarbij een prioriteitenlijstje maakt voor behandeling in de Kamer. Aangezien de vaststelling van de Kameragenda een recht is dat aan de Kamer is voorbehouden moet iedere minister altijd zijn wensen kenbaar maken en informeren of de Kamer hiermee bij opstelling van de agenda rekening wil houden.

Door de PvdA is echter aan een viertal nog aanhangige wetsontwerpen een bijzondere betekenis gegeven. De VAD, de wijziging van de wet op de Ondernemingsraden; de Investeringsrekening en de grondpoli-

tiek zijn door deze partij tot test case voor het beleid van dit kabinet uitgeroepen.

Hierdoor heeft het gesprek met de premier - dat vooral door links met veel tromgeroefel is aangekondigd bijzondere belangstelling gekregen.

Kennelijk hoopte men in het gesprek van CDA-zijde inhoudelijke toezeggingen te krijgen. Dit werd echter door ons op voorhand afgewezen.

Discussies over wetsontwerpen behoren in het openbaar plaats te hebben. Onderhandelingen achter gesloten deuren zijn strijdig met de beginselen van ons parlementaire stelsel.

Wat ons betreft had het verzoek van premier den Uyl op minder spectaculaire wijze gedaan kunnen worden.

Van CDA-zijde is slechts herhaald wat het kabinet reeds kon weten.

Wij zullen aan de behandeling van deze wetsontwerpen loyaal medewerken. Van ons kunnen geen destructieve amendementen worden verwacht; geen vertraging bij de voorbereiding; geen filibusters (langdurige redevoeringen) om de behandeling te vertragen.

Op grond waarvan vermoeden Van Thijn c.s. trouwens dat een dergelijke houding van het CDA kan worden verwacht? Wel wensen wij het recht van amendement en het volstrekt open overleg over deze voorstellen volledig overeind te houden. De Kamer mag niet genuilkorfd deze besprekingen in gaan.

VONDELING I

Kamervoorzitter Vondeling pleegt zich de laatste tijd nog al eens op bijzondere wijze op te stellen. Van een Kamervoorzitter

mag een zekere onpartijdigheid worden verwacht. Hij neemt een geheel eigen positie in.

Onlangs heeft Vondeling echter krasse uitspraken gedaan naar aanleiding van geruchten dat CDA-lijsttrekker Van Agt liever Zijlstra als premier zag optreden dan zichzelf.

Het is typerend voor de natuurlijke bescheidenheid van Van Agt dat hij - overigens in een vertrouwelijke bespreking met het genootschap van hoofdredacteuren - een dergelijke opmerking maakt.

In een nadere verklaring heeft Van Agt dit punt inmiddels tot de juiste proporties teruggebracht.

Kamervoorzitter Vondeling heeft echter gemeend een reeks forse uitspraken te moeten in doen in „Den Haag vandaag”.

Ik acht dit een volstrekt onjuiste handelwijze. Vondeling leek hier te spreken als fractievoorzitter van de PvdA; een stoel waar hij niet hoort; terwijl hij vergat dat hij als Kamervoorzitter zich van een dergelijk optreden dient te onthouden.

Ik acht deze zaak des te ernstiger omdat Vondeling eerder is genoemd als auteur van een uiterst kritisch artikel over Van Agt onder de schuilnaam Ed Reveil. Dit is door de betrokken krant nooit teruggenomen, terwijl Vondeling die destijds dreigde met juridische stappen, dit voorneemen nooit heeft uitgevoerd.

Wellicht ambiert Vondeling na de verkiezingen het Kamervoorzitterschap niet meer en is hij een aktie voor een andere politieke functie begonnen. Mijs inziens zal hij zich in de toekomst anders behoren te gedragen wanneer hij na de verkiezingen een serieuze kandidaat voor het voorzitterschap van de Kamer wil zijn.

Programma van uitgangspunten van het CDA te mager

door: Mr. O. W. A. van Verschuier, voorzitter CHU

Terecht wordt in Christelijk-Historische kring grote waarde gehecht aan een goede formulering van het programma van uitgangspunten van het CDA. Men hoeft geen „fijnproever” te zijn om aan te voelen als men het programma van uitgangspunten naast het beginselprogramma van de CHU legt dat het programma van uitgangspunten te mager is. Door de kiesvereniging „Nassau” te Alblisserdam ben ik dan ook volstrekt correct herinnerd aan de passage in mijn toespraak tot de algemene vergadering van de CHU op 22 mei 1976. Deze passage luidde:

„Moelijker heb ik het, met het programma van uitgangspunten. De bedoeling van dit programma is dat het aangeeft kernpunten van christen democratische politiek. Het heeft mij iets teveel van de grootste gemene deler van wat er aan opvattingen over deze punten bij KVP, ARP en CHU leeft. Het heeft als zodanig ook een ander karakter dan het programma van beginselen dat wij als CHU hebben vastgesteld. Ik dacht dat het binnen de afspraken rond het functioneren van de grondslag lag als ik stel dat in dit federatieve stadium de beginselprogramma's van de drie partijen, voorzover bestaande, blijven gelden en met name voor ons denken en handelen toetssteen zullen blijven. In een volgend stadium van het groeiproces wat wij doormaken en wat zeker ook voor dit stuk geldt, moeten wij dan een meer bij ons aansluitend stuk maken. Ik zou het binnen de taak van de per-

manente programma advies commissie vinden liggen, als zij zich daarmee zouden belasten.”

AFSPRAAK

Uiteraard is voor mijn ziekte deze kwestie door mij in het CDA dagelijks en algemeen bestuur aan de orde gesteld en er is toen afgesproken dat in elk geval het programma van uitgangspunten een andere status en gewicht zou krijgen als het politiek programma. Met andere woorden met vaststelling van het politiek programma door het CDA-congres, vervallen alle vroegere afzonderlijke en gemeenschappelijke politieke programma's van KVP, ARP en CHU. Voor het programma van uitgangspunten geldt dit niet en het beginselprogramma van de CHU blijft voor onze Kamerleden, Bestuur, Staten- en Raadsleden onverkort gelden. Alleen als overeenstemming wordt bereikt op een ook voor de CHU aanvaardbare formulering, kunnen wij van dit stadium afstappen.

Deze overeenstemming is helaas niet bereikt. Een voorstel van de CHU voor aanvulling van het programma met één punt is niet door de delegaties van KVP en ARP aanvaard. Het voorstel voor aanvulling van de CHU luidde:

De samenleving waarvoor wij ons willen inzetten is die:

- waarin wordt erkend dat de overheid als zodanig Gods dienares is,

- waarin de overheid ruimte laat voor de kerken - als zijnde van eigen rechte - en regelmatig kennisneemt van hun opvattingen en uitspraken.

BLIJVEN FUNCTIONEREN

Ik betreur deze afwijzing. Ook de motieven voor een afwijzing zijn mij niet duidelijk. In dit federatieve stadium van het CDA acht ik echter aanvaardbaar dat eigen beginselprogramma's van de samenstellende partijen blijven functioneren. Uiteraard zal wel gewerkt moeten worden aan het ook te dezen aanzien op één lijn komen. Het CHU-bestuur zal zich daarvoor blijven inzetten.

Naast de vele actuele politieke vragen die om diepgaande bespreking in CDA verband vragen, zal ook de geestelijke verdieping van het CDA aandacht vragen.

Immers deze verdieping zal de energiebron moeten vormen waaruit wij onze krachten putten. Zonder dat vervallen we tot een gemakkelijk opportunistische en pragmatisme. Bij deze verdieping behoort ook de door de CHU voorgestane aanvulling. Ik vertrouw er op dat ook in KVP- en AR-kringen na diepgaande discussie begrip en ondersteuning van de Christelijk Historische verlangens verkregen kan worden.

Verschuier.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

Mr. van Muiden voor CHU statenkring Gouda:

Kabinet trapte op gaspedaal van de inflatie, in plaats van op de rem

In de bijeenkomst van de Statenkring Gouda heeft mr. G. van Muiden, algemeen secretaris van het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond en kandidaat-kamerlid, het kabinet-Den Uyl het verwijt gemaakt de inflatie te hebben aangewakkerd in plaats van te hebben bestreden. Met de mond werd de inflatiebestrijding beleden, maar met de daad werd fors op het gaspedaal getrapt in plaats van op de rem.

Spreker stelde in zijn betoog onder de titel „Economisch Perspectief 1977-1981”, dat de collectieve uitgaven en de groei daarvan te hoog zijn.

Van elke gezamenlijke verdiende gulden gaat 55 cent naar de overheid en de sociale verzekering. Dat wordt elk jaar 2 cent meer als er niets gebeurt, 1 cent meer als het plan Duisenberg (de zgn. 1-procentoperatie tot 1980) slaagt en gemiddeld 0,7 à 0,8 cent meer als het CDA in zijn program wordt gevolgd.

Van bezuiniging is dus geen sprake, alleen van beperking van de verhoging. Bovendien is de economische groei lager dan de 5 à 6 procent uit de zestiger jaren. In 1974 en 1975 tezamen genomen was de groei zelfs nul. In de jaren tot 1980 mogen we blij zijn met een groei van 3 à 4 procent. We gaan dan ook verkiezingen tegemoet in een tijd, dat politieke moed meer dan ooit nodig is om de kiezers duidelijk te maken, dat impopulaire maatregelen onvermijdelijk zijn”, aldus mr. Van Muiden.

BEDRIJFSRENDEMENT IS ONGEVEER NUL

De gevolgen van de opeenstapeling van wenssen bij overheid, particulieren (lonen) en trekkers van sociale uitkeringen (stijging sociale premiedruk) gingen in het verleden en ook thans de middelen te boven. Dat was en is de hoofdoorzaak van de inflatie en de werkloosheid, die hand in hand samen gaan. Niemand is bereid offers te brengen, een stukje in inkomen terug te gaan. Belastingen en premies, die alsmaar stegen, worden afgewenteld, evenals hogere overheidstarieven (aardgasprijzen). Twee jaar achtereenvolgens zijn er begrotingstekorten als nooit tevoren (15 miljard gulden

per jaar) met alle inflatiegevolgen van dien. De inflatie in Nederland bedraagt het dubbele van die in Duitsland, terwijl ook in de Verenigde Staten de inflatie lager is.

Daar we door de aardgasopbrengsten een harde gulden hebben en ons inflatietempo te hoog is en was, is de internationale concurrentiepositie nog moeilijker dan deze toch al zou zijn door de wereldrecessie.

De groep overige inkomens, waaronder bedrijfswinsten en inkomens zelfstandigen, heeft sinds 1970 het gelag moeten betalen. In 1970 bedroeg het aandeel in het nationaal inkomen nog 17 procent en in 1975 werd het dieptepunt bereikt op 3½ procent. Het Centraal Planbureau concludeerde dan ook, dat na betaling van belastingen het rendement voor het bedrijfsleven als geheel nul bedroeg en het rendement op het eigen vermogen negatief was.

De investeringen zijn dan ook gaan dalen: in 1970 nog 15½ procent van het nationaal inkomen en in 1977 11½ procent volgens verwachting van het Centraal Planbureau. De werkloosheid nam toe van 56.000 tot 215.000 en zal in 1980 ook nog rond dit cijfer schommelen ondanks de 1-procentoperatie.

KABINET-DEN UYL DURFT HET NIET AAN PROBLEMEN AAN TE PAKKEN

Ook onder voorgaande kabinetten zijn de collectieve lasten gestegen en was er loon- en prijsinflatie. Maar het kabinet-Biesheuvel was druk bezig daar wat aan te doen. De overheidsfinanciën werden gesaneerd door de vlottende schuld te verminderen en het begrotingstekort laag te houden (ongeveer 4 miljard). Met de sociale partners (werkgevers en werknemers) werden gesprekken gevoerd om tot matiging te komen van de loon- en prijsontwikkeling langs vrijwillige weg via het afsluiten van een Centraal Akkoord, dat lukte voor het jaar 1973, maar doorkruist werd door de stakingsgolf onder aanvoering van Arie Groenevelt. Het kabinet-Den Uyl trapte fors op het gaspedaal door de overheidsuitgaven te verhogen (de begroting 1977 bedraagt het dubbele van die van 1973), het begrotingstekort op te voeren, de aardgasprijs fors te

verhogen en de opbrengst niet te gebruiken voor investeringen, maar voor overheidsuitgaven, de loon- en inkomstenbelasting en de BTW te verhogen en in 1973 de gulden te revalueren. In 1974 tijdens en na de oliecrisis werd de loonontwikkeling krachtens de Machtigingswet door de Regering bepaald. De prijscompensatie werd naar voren gehaald, terwijl de invoerprijzen met 35 procent stegen en de stijging van het consumptieprijspeil toch al hoog was. De van buiten komende inflatie werd hierdoor nog eens extra versterkt. Terwijl het nationaal inkomen in 1974 en 1975 niet steeg, steeg wel het looninkomen reëel met 4 procent per jaar naast een hoge prijscompensatie. De inkomens van zelfstandigen daalden fors, in 1973 met 3 procent, in 1974 met 7 procent en in 1975 en 1976 trad een stijging op met ongeveer 2 procent tezamen genomen. Voor 1977 is geen stijging te verwachten.

Met enige trots heeft het kabinet mededeling gedaan van de reële stijging van het inkomen sedert 1973 van verschillende groepen: AOW-trekkers 25,1 procent, minimumloners 16,5 procent, modale werknemers 11,7 procent, terwijl een daling optrad voor hogere looninkomens.

Hoezeer het ook begrijpelijk is, dat men voor de minder bedeelde groepen en voor de zwakken in de samenleving wat extra's moet doen, juist wanneer de tijden moeilijker worden, deze forse nivelleringsoperatie in drie jaar tijd heeft zulke schadelijke neveneffecten voor onze gehele samenleving en de ontwikkeling van onze economie, dat juist de zwakkeren daarvan het slachtoffer dreigen te gaan worden, gelet op de werkloosheidscijfers en de vele bedrijfsluitingen. De CHU heeft al vanaf 1973 de waarschuwend vinger opgeheven en de CDA-fracties hebben ook gezamenlijk van hun bezwaren doen blijken.

In het najaar van 1975 werd de motie Andriessen, Aantjes, Krusinga aanvaard om al in 1976 te komen tot een forse aanpak van de groei van overheidsuitgaven en sociale voorzieningen.

Door het pas in juni 1976 indienen van de Nota van Minister Duisenberg inzake de 1-procent-operatie is 1976 een verloren jaar en ook voor 1977 zijn er weinig beleidsvoornemens, die tot een effectieve vermindering leiden van de groei van de collectieve uitgaven. Het kabinet heeft duidelijk gekozen voor een langzame en geringe groeivermindering in de jaren 1978 en volgende, wanneer men zelf geen politieke verantwoordelijkheid meer zal dragen. De ingreep in de sociale verzekering wordt uitgesteld tot na de verkiezingen.

OMBUIGING NODIG

Het CDA wil volgens zijn program komen tot de noodzakelijke ombuiging, maar het wordt het CDA hierbij niet gemakkelijk gemaakt. Het is de enige grote partij, die

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

bereid is regeringsverantwoordelijkheid te dragen samen met anderen uiteraard wel op basis van een behoorlijke inbreng van het eigen program. De VVD wenst niet te regeren met de Partij van de Arbeid en de laatste ook niet met de VVD. Met het CDA wel, als zij een meerderheidspositie in het kabinet kan innemen. Hierdoor wordt in feite ook de kiezer beknot in zijn keuzemogelijkheid.

EEN HERHALING VAN DE KABINETS-FORMATIE 1973 IS NIET MOGELIJK-HEID

Het CDA heeft een eigen beleid, eigen uitgangspunten en doelstellingen, een eigen program en eigen verantwoordelijkheid tegenover de kiezers. Daarom mag een kabinetsformatie, zoals in 1973, niet herhaald worden. Het CDA zal bij de kabinetsformatie harde eisen moeten stellen, waarbij het streven naar evenwicht tussen collectieve uitgaven enerzijds en particuliere consumptie, investeringen en verbetering van het rendement voor het bedrijfsleven anderzijds er één zal moeten zijn, naast inflatie- en werkloosheidsbestrijding. Men zal inkomensgroepen tussen de f 25.000,- en f 50.000,- ook niet nog eens zwaarder moeten belasten dan nu al gebeurt: netto (met inachtneming van afschaffing kinderbijslag, subsidies, studietoelagen etc.) zal de f 40.000,- man evenveel gaan verdienen als de f 25.000,- man volgens het huidige kabinetsbeleid en de bestaande fiscale en sociale wetgeving. Sterkere schouders kunnen zwaardere lasten dragen. Maar nu is het evenwicht duidelijk verstoord.

Ten aanzien van de zelfstandigen zal een beleid gericht op inkomensherstel tot de jaren 1980 noodzakelijk zijn. Volgens de huidige verwachtingen van hekt Centraal Planbureau en het Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf, zullen de inkomens van zelfstandigen in 1980 zich (in koopkracht uitgedrukt) beneden die van 1972 bevinden. Daarin kan niet worden berust, aldus mr. Van Muiden.

Artikel 208 bestaat nog! Hoe bestaat het?

door: drs. G. van Leijenhorst, lid Tweede Kamer voor CHU

Het bekende onderwijsartikel - artikel 208 van de Grondwet bestaat nog. Hoe bestaat het?

Het zag er in de donkere decemberdagen, even voor de Kerst, naar uit dat artikel 208 de zestig niet zou halen.

Immers, het door de bewindslieden De Gaay Fortman en Van Kemenade ingediende wetsontwerp, dat het na veel moeite en strijd - de schoolstrijd! - verkregen artikel 208 moest vervangen, scheen niet kansloos te zijn.

Toch heeft het onderwijsartikel de po-

litieke stormen doorstaan. Het jaar 1976 sloot wat dat betreft goed af; tot vreugde van velen, die immers het bekende onderwijsartikel niet zo zeer zien als een dorre opsomming van juridische termen, doch veeleer als een levend document, waarin ook in deze tijd de actualiteit van de onderwijsvrijheid zich als een verworven nimmer te betwijfelen recht aan het geweten der natie blijft appelleren. Thans kijken we als 't ware alweer 'n beetje uit de verte op het decemberdebat terug. Niettemin leek het mij goed - trouwens desge-

vraagd - nog een korte nabespreking aan dit onderwerp te wijden.

EEN KWESTIE VAN TERMINOLOGIE?

De regering heeft het laatste jaar een groot aantal wetsvoorstellen tot wijziging van de Grondwet ingediend; dit in het kader van een algehele Grondwetsherziening. Omdat er tevens een herschikking van de klassieke grondrechten plaatsvond, waarvan tevens enkele grondig gewijzigd werden, kon ook het onderwijsartikel, hetwelk namelijk het

klassieke grondrecht van de vrijheid van onderwijs uitdrukt, niet de dans ontspringen.

Maar waarom niet het thans bekende artikel 208 ongewijzigd opgenomen op de nieuwe plaats? De regering verklaarde met nadruk, dat het alleen maar ging om terminologische veranderingen, inhoudelijk zou er niets zijn gewijzigd. Wanneer dit inderdaad het geval zou zijn geweest, had niemand er zoveel drukte over behoeven te maken.

Vergelijkend overzicht van de hier genoemde onderwijsartikelen

WETSONTWERPEN

Artikel 1.22

Het scheppen van voorwaarden voor de instandhouding en ontwikkeling van voorzieningen waardoor ieder een op de persoonlijke en maatschappelijke behoeften en mogelijkheden afgestemde vorming en opleiding kan verwerven, is voorwerp van zorg der overheid.

Artikel 1.23

1. Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het bij de wet te regelen toezicht van de overheid. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid en, voor wat bij de wet aangewezen soorten van onderwijs betreft, ten aanzien van de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven.

2. De wet regelt het openbaar onderwijs met eerbiediging van ieders godsdienst en levensovertuiging. Zij verzekert dat overal voldoende gelegenheid wordt gegeven tot het ontvangen van openbaar basisonderwijs en dat voldoende is voorzien in de behoefte aan bij de wet aangewezen andere soorten van openbaar onderwijs.

3. Voor zover deze aan bij of krachtens de wet te stellen voorwaarden voldoende, worden het bijzonder basisonderwijs en de bij de wet aangewezen andere soorten van bijzonder onderwijs naar dezelfde maatstaven als het overeenkomstige openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd.

4. De in het voorgaande lid bedoelde voorwaarden eerbiedigen de vrijheid van richting, waaronder met name zijn begrepen de keuze van de leermiddelen en de aanstelling van hen die onderwijs geven. Zij worden met inachtneming van de vrijheid van richting zodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het bijzonder onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd als die van het openbaar onderwijs.

(Geen bepaling)

CDA-AMENDEMENTEN

Artikel 1.22

1. De verzekering van voorwaarden, waardoor ieder een passende vorming en opleiding kan verwerven, is voorwerp van zorg der overheid. (In dit amendement werd tevens voorgesteld artikel 1.23 te vernummeren tot artikel 1.22)

2. (dezelfde tekst)

2. (dezelfde tekst)

4. Het bijzonder basisonderwijs alsmede de bij de wet aangewezen andere soorten van bijzonder onderwijs, die aan bij de wet of zondig krachtens de wet bij algemene maatregel van bestuur of ministeriële verordening te stellen voorwaarden voldoende, worden naar dezelfde maatstaf als het overeenkomstige openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd.

3. De eisen van deugdelijkheid voor het uit de openbare kas te bekostigen onderwijs worden gesteld bij de wet of zondig krachtens de wet bij algemene maatregel van bestuur of ministeriële verordening, met inachtneming van de vrijheid van richting van het bijzonder onderwijs. Deze eisen worden zodanig gesteld dat de deugdelijkheid van het bijzonder onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd als die van het openbaar onderwijs.

5. De in het derde en vierde lid bedoelde eisen en voorwaarden eerbiedigen met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs, betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling van hen die onderwijs geven.

Men legde de verschillende teksten naast elkaar. Om een goede vergelijking te krijgen heb ik ze nog eens naast elkaar geplaatst, namelijk het huidige artikel 208, de tekst van de staatscommissie Cals-Donner, het regeringsvoorstel en het door ons ingediende amendement.

„KRACHTENS DE WET”

In een eerder geschreven artikel heb ik reeds uitvoerig de bezwaren tegen het regeringswetsontwerp uiteengezet. Ik zal nu niet in herhaling treden. Aan de hand van de teksten kan men bovendien duidelijk de verschillen nagaan. In 1917 komt het woord krachtens de wet” (het treffen van regelingen bij algemene maatregel

STAATSCOMMISSIE

Artikel 83

1. De verzekering van voorwaarden, waardoor ieder een passende vorming en opleiding kan verwerven, is een voorwerp van aanhoudende zorg der overheid.

Artikel 7

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij de wet te regelen.

Artikel 83

2. De wet regelt het openbaar onderwijs met eerbiediging van ieders godsdienst en levensovertuiging. Zij verzekert dat overal voldoende gelegenheid wordt gegeven tot het ontvangen van openbaar kleuter- en basisonderwijs en dat voldoende is voorzien in de behoefte aan openbaar voortgezet onderwijs in een genoegzaam aantal scholen.

4. Het bijzonder kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs, dat aan bij de wet te stellen voorwaarden voldoet, wordt naar dezelfde maatstaven als het openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd.

5. De genoemde eisen en voorwaarden eerbiedigen de vrijheid van richting, waaronder is begrepen de vrijheid betreffende de keuze van de leermiddelen en de aanstelling van hen die onderwijs geven.

Instellingen van bijzonder onderwijs hebben gelijke bevoegdheden als die van het openbaar onderwijs, indien zij voldoen aan bij de wet te stellen eisen. Deze eisen worden zodanig geregeld, dat zij de deugdelijkheid van het openbaar en het bijzonder onderwijs even afdoende waarborgen.

(Geen bepaling)

GRONDWET

Artikel 208, eerste lid

Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regering.

Artikel 208, tweede lid

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij de wet te regelen.

Artikel 208, derde en vierde lid

Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, bij de wet geregeld. In elke gemeente wordt van Overheidswegen voldoende openbaar algemeen vormend onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven.

Artikel 208, zevende lid

Het bijzonder algemeen vormend onderwijs, dat aan de bij de wet te stellen voorwaarden voldoet, wordt naar dezelfde maatstaf als het openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd. De wet stelt de voorwaarden vast, waarop voor het bijzonder algemeen vormend middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs bijdragen uit de openbare kas worden verleend.

Artikel 208, vijfde en zesde lid

De eisen van deugdelijkheid, aan het geheel of ten dele uit de openbare kas te bekostigen onderwijs te stellen, worden bij de wet geregeld, met inachtneming, voor zover het bijzonder onderwijs betreft, van de vrijheid van richting. Deze eisen worden voor het algemeen vormend lager onderwijs zodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het geheel uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs en van het openbaar onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd. Bij die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd.

Artikel 208, achtste lid

De Koning doet jaarlijks van de staat van het onderwijs aan de Staten-Generaal verslag geven.

Dan was immers alle onrust in het land overbodig geweest. Tot tweemaal toe zonden zeven organisaties het gehele bijzonder onderwijs omvattende, waaronder de landelijke prot. chr. schoolraad, de landelijke r.k. schoolraad, de universiteit van Nijmegen, de hogeschool van Tilburg en de Vrije Universiteit van Amsterdam, de Minister van Onderwijs een uitvoerig schrijven, waarin zij wezen op de onaanvaardbaarheid van het wetsvoorstel. Was de regering zo naïef, dat ook zichzelf geloofde in een slechts terminologische wijziging van het onderwijsartikel? Uit het debat heb ik niet de indruk overgehouden, dat zij wat dit betreft tot andere gedachten is gekomen.

van bestuur of ministeriële beschikking resp. delegatie aan de Kroon en aan de minister, alsmede het delegeren van regelingen aan de provincies of gemeenten) niet voor. Evenmin treffen we deze woorden aan bij Cals-Donner. Op grond van het wetsvoorstel van De Gaay Fortman en Van Kemenade kan er een ongebreidelde delegatie plaatshebben (of het ook zal gebeuren, is een tweede), zowel naar de Kroon en de minister, als naar de lagere overheden.

Nu is het in de praktijk zo, dat aan de delegatie niet geheel valt te ontkomen. De wetgever zal nu eenmaal bepaalde zaken aan de Kroon of minister moeten overlaten. Dat is ook, en betrekking hebbend op bij-

zaken, (spaarzaam) gedaan in de lager onderwijswet en de kleuteronderwijswet (o.a. het bouwbesluit). Dit is echter te rigoureuus gedaan in de wet op het voortgezet onderwijs - de mammoetwet - een zaak, waar niet alleen Tilanus Sr. (CHU) maar ook o.a. Berghuis en Algra (AR) zich destijds fel tegen hebben verzet. Dit is zelfs de voornaamste reden geweest, waarom de CHU in 1962 tegen de mammoetwet heeft gestemd.

Het is dus juist, dat delegatie al langer voorkomt in onze onderwijswetgeving. Maar is dat nu een argument om de zaak

Vervolg op pagina 5

Vervolg van pagina 4

maar helemaal open te gooien? Moet men, omdat thans de deur reeds op een kier staat, de deur er maar helemaal uithalen?

Juist in een periode, waarin we zo'n actief onderwijsbeleid hebben, moet niet alleen de wetgeving gelijke tred houden met de activiteiten welke worden ontwikkeld, maar moeten de onderwijswetten ook zodanig gedetailleerd zijn, dat daardoor de vrijheid van onderwijs optimaal gewaarborgd wordt. Een te ruime delegatie naar Kroon of minister - of naar provincie en gemeente - levert de vrijheid van onderwijs maar al te lichtvaardig uit aan de goedgunstigheids van personen of instanties, waarop nu eenmaal minder democratische controle valt uit te oefenen.

Wij hebben via het amendement een poging gedaan om toch tot een zodanige begripsbepaling te komen, dat enerzijds delegatie niet wordt uitgesloten, maar dat anderzijds die mogelijkheid alleen bestaat in bijzondere gevallen, namelijk als het gaat om de **uitwerking van in de wet gestelde regelen** middels een algemene maatregel van bestuur of ministeriële verordening. Om die duidelijke beperking aan te geven werd het woordje „zonodig” geïntroduceerd. Delegatie naar provincie en gemeente werd dus geheel uitgesloten. In de toelichting op het amendement werd nog eens nader omschreven hoe de verschillende woorden precies moesten worden geïnterpreteerd. De vraag is b.v. relevant, of dat woordje „zonodig” wel adequaat genoeg uitdrukt, hetgeen bedoeld wordt. Persoonlijk heb ik daar nog wel mijn twijfels over. Past het bovendien wel in de systematiek van de Grondwet? Zou het niet spoedig tot allerlei uiteenlopende interpretaties aanleiding kunnen geven? Merkwaardigerwijs bleek de regering met het woordje „zonodig” geen enkele moeite te hebben, hetgeen ons wel even deed twifelen aan de oprechte wil van de bewindslieden om tot een zo zuiver mogelijke terminologie inzake de wetteksten te komen. Hierop is het amendement dus niet gestrand. Dit gebeurde namelijk op grond van het feit, dat wij delegatie naar provincie of gemeente onmogelijk wilden maken.

Ons standpunt kwam in het kort hierop neer: delegatie naar Kroon of minister geschiedde alleen in bijzondere gevallen, delegatie naar provincie of gemeente nimmer. Daar bleek vooral van de zijde van de PvdA veel weerstand tegen te bestaan. Er kwam een subamendement van die kant om delegatie naar lagere overheden wel mogelijk te maken.

Tegen de verwachting in kreeg dit niet de steun van de VVD, zodat het werd verworpen. Het CDA-amendement was tot op dat moment dus ongeschonden uit de strijd gekomen. Wat zou de VVD nu doen met ons amendement? Tot aan de stemming toe had deze fractie zich wat dit betreft in een ijzig stilzwijgen gehuld. Toen de stemming kwam, bleek dat de liberalen (met de gehele overkant: PvdA, PPR, D'66, CPN, DS'70 en PSP) bleven zitten. Alleen de KVP, ARP, CHU, SGP, GPV en BP steunden het amendement, zodat het werd verworpen. (Ten onrechte blijkt uit de Handelingen der Tweede Kamer 1976/1977, blz. 2475 rechterkolom, dat de CHU tegen dit amendement zou hebben gestemd.)

Zo werd dus het wetsontwerp van de regering naar de prullemand gedelegeerd. Ook ons zo moeizaam tot stand gekomen amendement - waaraan zoveel denk- en overredingskracht was geofferd - onderging dit zelfde lot.

De term „krachtens de wet” zal dus in het onderwijsartikel (voorlopig) niet worden aangetroffen.

DE VRIJHEID VAN ONDERWIJS LAAT ZICH NIET VERKNIPPEN.

De vraag rijst wellicht: vanwaar ons hardnekkig verzet tegen delegatie aan provincie en gemeente? Hierover in dit bestek slechts het volgende.

Bij delegatie van een stuk onderwijsbeleid naar de lagere overheidsorganen lopen we duidelijk het risico, dat allerlei zaken, die ook met de vrijheid van onderwijs te maken hebben, aan de parlementaire controle worden onttrokken. Ik vroeg er direct aan toe, dat het hier niet gaat om de positie van het parlement, maar om de plaats van ons Nederlandse onderwijs. In ons land hebben we een nationaal onderwijsbeleid en dus een nationale wetgeving. Delegatie naar beneden kan ertoe leiden, dat de vrijheid van onderwijs in een bepaalde regio anders gaat functioneren dan waartoe in de centrale wetgeving voorzien is. Zal b.v. de positie van het christelijk onderwijs vanuit regionaal gezichtspunt bezien wel dezelfde zijn als wanneer deze landelijk wordt bepaald en beschermd?

De vrijheid van richting, de vrijheid van scholenstichting en de vrijheid van

inrichting worden grondwettelijk gegarandeerd. Hierop is onze onderwijswetgeving geënt. De vrijheid van onderwijs laat zich niet verknippen. Iets anders is of de lagere overheden niet kunnen worden betrokken bij de **uitvoering** van de onderwijswetgeving. Medebewind is echter niet hetzelfde als delegatie. Uitvoering van wettelijke regelen is gans iets anders dan de regelgevende bevoegdheid zelve.

Ik ben me ervan bewust, dat ik me hierbij waag op een veld, waar heel wat staatsrechtelijke voetangels en klemmen zitten. Het blijft echter zaak - en daar gaat het om temidden van allerlei op zichzelf te waarden regionaliserende tendenzen - dat de vrijheid alsmede de deugdelijkheid van ons Nederlandse onderwijs, als verankerd in de Grondwet, maximaal gegarandeerd blijven.

ANDERE BEZWAREN

Ingewijden zullen zich herinneren, dat wij nog enkele andere niet geringe bezwaren hadden tegen het regeringswetsontwerp. Ik memoreer: het wegvallen van het onderscheid tussen „eisen van deugdelijkheid” en „subsidievoorwaarden”, het niet meer spreken over de vrijheid van het bijzonder onderwijs en de onduidelijkheid omtrent de begrenzing tussen „onderwijs” enerzijds en „vorming en opleiding” anderzijds.

Men vergelijk hiervoor opnieuw de voorstellen, het amendement en art. 208. Wat betreft dit laatste was het niet van belang ontbloeit om te weten wat nu precies onder onderwijs verstaan moest worden en wat onder vorming en opleiding. Immers over vorming en opleiding werd gesproken in een sociaal grondrecht, over onderwijs in een klassiek grondrecht, hetgeen ook werkelijk het een en ander garandeert. Mocht dus het onderwijs een beperktere interpretatie krijgen, dan zou dit immers tevens inhouden, dat de vrijheid van onderwijs een beperktere reikwijdte krijgt. Vandaar een ander amendement onzerzijds om ook de zorg van de overheid om een ieder een passende vorming en opleiding te verzekeren, in het onderwijsartikel onder te brengen. Echter dit amendement sneuvelde reeds in het begin van de stemmingen. Toen achteraf evenwel bleek, dat art. 208 zijn leven verlengd zag, zou aanneming van dit amendement een weinig fraaie combinatie van wetteksten hebben opgeleverd. Zo kan verlies zelfs winst opleveren. Immers art. 208 bestaat nog. Hoe bestaat het?

HOÉ BESTAAT HET?

Even de nadruk op het woordje „hoe”. Art. 208 staat straks in een wel wat vreemde omgeving. De andere wetsartikelen zijn ook wat betreft terminologie gemoderniseerd. Het onderwijsartikel staat er als een

historisch monument tussenin, zo het er niet uit oprijst. Hoé zal het daarom bestaan? Dit is geen overbodige vraag. Immers, zal het gelezen worden door de bril van de omringende artikelen of zal het geïnterpreteerd worden vanuit zijn historische relevantie? Het moge waar zijn, dat art. 208 hier en daar moeilijk leesbaar is, maar hier staat tegenover, dat de 80-jarige strijd om de vrijheid van onderwijs zich in de wetteksten weerspiegelt. Een goed verstaan van het onderwijsartikel lijkt ons

Verkiezingskoorts Campagneteams - spreekbeurten - verkiezingsmateriaal

Het is welhaast een onmogelijke zaak om drie partijen met drie bureaus (en ook nog het CDA-bureau), met elk een eigen traditie, eigen mentaliteit en eigen organisatie één verkiezingscampagne te laten voeren. Mat het zal toch moeten. We zullen proberen enkele belangrijke punten, aanwijzingen zo u wilt, te geven.

1. De landelijke activiteiten zoals begeleiding lijsttrekker, radio en t.v., advertentiecampagne in grote dagbladen, verstrekken van informatie (documentatie en spreekschetsen), algemene planning van spreekbeurten en aanmaak propagandamateriaal worden verricht door het Centraal Verkiezings Comité (CVC) onder leiding van de heer Janssen van Raay.

2. De overige activiteiten worden regionaal geregeld en uitgevoerd door de regionale campagneteams. Elke kamerkring heeft zijn team, behalve 's Hertogenbosch en Tilburg die één team hebben gevormd voor N. Brabant en zo ook in Gelderland de kamerkringen Arnhem en Nijmegen.

De regionale campagneteams hebben als belangrijke taken: doen verspreiden van propagandamateriaal, organiseren van acties (persoonlijke benadering, markt-evenementen, bijeenkomsten, verkiezingscaravanen), planning en regeling van spreekbeurten in de periode vanaf 1 april, als contactadres en verkiezingscentrum fungeren, zorgen voor publiciteit rondom de verkiezings-evenementen.

3. De regeling van de spreekbeurten is nu als volgt:

a) Vraag een spreekbeurt schriftelijk aan bij het Centraal Verkiezings Comité (CVC) Postbus 7676, Den Haag.

b) Is de bijeenkomst voor 1 april dan zal de stafwerkgroep spreekbeurten van het CVC trachten de gewenste spreker (of een redelijke vervanger) voor u te krijgen. In uw blad „de Nederlander” kunt u het resultaat

dan ook niet mogelijk, indien het niet gezien wordt in het licht van de lange worsteling, welke tot het ontstaan van dit historisch document geleid heeft.

Uit de wetsontwerpen van de regering bemerkte men nauwelijks, dat hieraan aandacht werd geschonken. Het is daarom goed, dat de voorstellen werden verworpen. Alleen voorstellen, welke 1917 transparant maken tot op vandaag verdienen een welwillende bejegening.

Van Leyenhorst

aantreffen onder de kop „Waar spreken CDA-politici”, een lange lijst van CDA-bijeenkomsten.

c) Is uw bijeenkomst na 1 april gedacht, dan wordt uw aanvraag met de bij het regionale campagneteam aanwezige plannen en aanvragen vergeleken en besproken. Uw campagneteam zal dan de aanvraag verder behandelen.

PROBLEMEN

In de praktijk doen zich allerlei problemen voor. Men probeert b.v. rechtstreeks een spreker te krijgen en dan zegt het goed geïnstrueerde kamerlid: Nee, vraag het maar schriftelijk aan bij het CVC. Dikwijls echter lukt het wel, dan weet het CVC niets (en dus geen publicatie), en dan weet ook het regionale campagneteam niets. Wat ook vaak voorkomt is het volgende. Men probeert een spreker te arrangeren en belt daartoe meerdere kamerleden op. Het gelukt evenwel niet. Wat nu? Vragen bij het CVC staat vrij en dus..... ja dan zitten die mensen op het kantoor met de brokken. Wat een tijd gaat daar in zitten om op korte termijn nog iemand te vinden. Zo zijn er veel voorbeelden te noemen van hoe het mis kan gaan.

4. Tot slot nog iets over het verkiezingsmateriaal.

Er is momenteel helaas nog niet veel. Voor nu te houden bijeenkomsten kunt u eventueel bij het CDA-bureau informeren wat er te koop is. Het CDA-program komt hopelijk nog deze maand van de pers. De affiches, programfolders, verkiezingsfolders, lucifers, ballonnen, geduldspelletjes en dergelijke zijn eerst eind maart verkrijgbaar. Overigens wordt u hierover te zijner tijd door uw campagneteam geïnformeerd. Alle materiaal wordt besteld en verspreid via de regionale campagneteams.

Behaalde puntentotalen bij stemmingen op groepsvergaderingen

De stemmingen op de groepsvergaderingen van zaterdag 12 februari voor de samenstelling van de kandidatenlijst van de CHU leverden de volgende resultaten op. Allereerst wordt de totaaltelling weergegeven, en daarna volgen de tellingen per groepsvergadering.

LANDELIJKE KANDIDATEN CHU

1. Kruisinga 35770, 2. Van Leyenhorst 31911, 3. Tolman 29513, 4. Van der Mei 29037, 5. Wisselink 28128, 6. Eversdijk 27615, 7. Gualthérie van Weezel 24536, 8. Van Dijk 24457, 9. Van Muiden 23423, 10. mevrouw Evenhuis-Van Essen 23405, 11. Mateman 23369, 12. mevrouw Haars 22252, 13. Kramer 21341, 14. Heukels 18848, 15. Deetman 18208, 16. Gerritse 16684, 17. De Geus, 14536, 18. Van Zwieten 13146, 19. Matthijse 12758, 20. De Graaf 19946, 21. Van Hattum 11731, 22. Meinema 11360, 23. Schapenk 11195, 24. Petermeijer 11107, 25. Van Gulyk 7864.

MIDDELBURG

1. Kruisinga 4935, 2. Eversdijk 4683, 3. Kramer 4479, 4. v. Leyenhorst 4045, 5. Cornelissen 3846, 6. de Graaf 3723, 7. Wisselink 3575, 8. Tolman 3552, 9. v. d. Mei 3274, 10. Mateman 3123, 11. v. Dijk 3103, 12. Mw. Evenhuis-v. Essen 3002, 13. Gualthérie v. Weezel 2956, 14. Heukels 2454, 15. v. Muiden 2259, 16. Mw. Haars 1855, 17. Petermeijer 1762, 18. Deetman 1678, 19 Mw. v. d. Plas- Tanus 1579, 20. Meinema 1456, 21. de Geus 1453, 22. de Boe 1371, 23. v. Zwieten 1236, 24. de Jeu 1195, 25. Schapenk 1148, 26 v. Hattum 1137, 27. Ventevogel 1111, 28. Munters 1026, 29. Gerritse 992, 30. Paarlberg 939.

HAARLEM

1. Kruisinga 2555, 2. v. Leyenhorst 2400, 3. Mw. Haars 2028, 4. v. d. Mei 2019, 5. Eversdijk 1996, 6. v. Muiden 1860, 7. Tolman 1851, 8. v. Zwieten 1842, 9. Mw. Evenhuis-v. Essen 1801, 10. Gerritse 1673, 11. Kramer 1673, 12. v. Dijk 1652, 13. Mateman 1603, 14. Wisselink 1601, 15. Deetman 1569, 16. Gualthérie v. Weezel 1562, 17. de Geus 1469, 18. Meinema 1385, 19. Schapenk 1162, 20. Heukels 1137, 21. v. Gulyk

1056, 22. Petermeijer 969, 23. de Graaf 952, 24. v. Hattum 945, 25. Matthijse 736, 26. Tip 697, 27. v. d. Bijl 292, 28. v. Dis 237, 29. Pzn. v. d. Mije 230, 30. C. G. W. M. v. Hoogstraten 186.

ZWOLLE

1. Kruisinga 4550, 2. Wisselink 4391, 3. v. Leyenhorst 4037, 4. Tolman 3958, 5. v. d. Mei 3830, 6. Mateman 3825, 7. Eversdijk 3638, 8. Mw. Evenhuis-v. Essen 3474, 9. Gualthérie v. Weezel 3394, 10. Heukels 3119, 11. v. Dijk, 2955, 12. v. Muiden 2862, 13. Kramer 2735, 14. Deetman 2667, 15. Gerritse 2245, 16. Matthijse 2092, 17. Mw. Haars 2053, 18. Schipper 1980, 19. Fokke 1785, 20. v. Hattum 1676, 21. de Groot 1671, 22. Timmerman 1666, 23. Meinema 1652, 24. Bakhuis 1528, 25. de Geus 1210, 26. v. Heuven 1046, 27. Aalderink 819, 28. Mw. v. d. Plas-Tanis 669, 29. Schuur 646, 30. H. de Jong 569.

UTRECHT

1. Kruisinga 2730, 2. v. Leyenhorst 2510, 3. v. d. Mei 2503, 4. Mw. Haars 2384, 5. Tolman 2333, 6. Wisselink 2269, 7. Gualthérie v. Weezel 1974, 8. Eversdijk 1961, 9. v. Muiden 1923, 10. Schapenk 1857, 11. Mw. Evenhuis v. Essen 1838, 12. Kramer 1767, 13. v. Dijk 1720, 14. Heukels 1581, 15. Deetman 1429, 16. Gerritse 1423, 17. de Geus 1423, 18. Mateman 1317, 19 v. Zwieten 1178, 20. v. Hattum 1093, 21. de Graaf 1031, 22. v. d. Assem 990, 23. Meinema 973, 24. Petermeijer 923, 25. v. Gulyk 764, 26. Matthijse 652, 27. v. Dam 476, 28. Hulst 296, 29. Bokhorst 119, 30. Rebel 117.

GRONINGEN

1. Kruisinga 2835, 2. Matthijse 2732, 3. Tolman 2508, 4. v. Leyenhorst 2399, 5. Mw. Haars 2337, 6. v. d. Mei 2315, 7. Gerritse 2305, 8. Wisselink 2227, 9. Mw. Evenhuis-v. Essen 2125, 10. Gualthérie v. Weezel 2022, 11. Eversdijk 2003, 12. v. Zwieten 2002, 13. v. Muiden 1889, 14. v. Dijk 1829, 15. Deetman 1618, 16. Heukels 1371, 17. Mateman 1342, 18. de Geus 1267, 19. de Graaf 1118, 20. Schapenk 1116, 21. G. L. J. Cazemier 1011, 22. C. Hoogstraten 963, 23. v. Hattum 924, 24. v. Gulyk 866, 25. Czn. v. d. Schoot 866, 26. Kramer 724, 27. Olieman 585, 28. Meinema 502, 29. Petermeijer 394, 30. Paarlberg 167.

ROTTERDAM

1. Kruisinga 7665, 2. v. Leyenhorst 7031, 3. v. d. Mei 6370, 4. Tolman 6094, 5. v. Dijk 5823, 6. Wisselink 5713, 7. Eversdijk 5547, 8. v. Muiden 5349, 8. Gualthérie v. Weezel 5150, 10. Mw. Haars 5126, 11. Mateman 4323, 12. Mw. Evenhuis-v. Essen 4124, 13. Petermeijer 4036, 14. de Geus 3944, 15. Kramer 3930, 16. Deetman 3860, 17. Heukels 3615, 18. Gerritse 3315, 19. v. Hattum 3296, 20. Olieman 2946, 21. Schapenk 2531, 22. v. Zwieten 2345, 23. de Graaf 2007, 24. Meinema 1905, 25. v. Gulyk 1904, 26. Mathijse 1808, 27. J. de Jong 1806, 28. Timmerman 1030, 29. Paarlberg 804, 30. de Jeu 657.

ARNHEM

1. Kruisinga 5985, 2. v. Leyenhorst 5792, 3. v. d. Mei 5427, 4. Mateman 5033, 5. Tolman 4901, 6. Wisselink 4888, 7. Eversdijk 4788, 8. v. Muiden 4665, 9. Gualthérie v. Weezel 4370, 10. v. Dijk 4125, 11. Mw. Evenhuis-v. Essen 4068, 12. Kramer 3172, 13. Mw. Haars 3113, 14. Heukels 3006, 15. Deetman 2994, 16. Gerritse 2399, 17. v. Zwieten 2089, 18. Schapenk 1982, 19. Mw. v. d. Plas-Tanis 1938, 20. Petermeijer 1895, 21. de Geus 1882, 22. Rebel 1670, 23. Meinema 1642, 24. de Graaf 1607, 25. v. Gulyk 1590, 26. v. Hattum 1559, 27. Matthijse 1485, 28. G. de Vos 1236, 29. Broekhuis 1196, 30. B. W. Cazemier 844.

LEEWARDEN

1. Kruisinga 4515, 2. Tolman 4316, 3. v. Leyenhorst 3697, 4. Wisselink 3464, 5. Mw. Haars 3356, 6. v. d. Mei 3299, 7. v. Dijk 3250, 8. Gualthérie v. Weezel 3108, 9. Sijtsma 3075, 10. Eversdijk 2999, 11. Mw. Evenhuis-v. Essen 2973, 12. Kramer 2861, 13. Mateman 2803, 14. v. Muiden 2616, 15. Heukels 2565, 16. Matthijse 2419, 17. Deetman 2393, 18. Gerritse 2332, 19. v. Zwieten 2235, 20. de Geus 1888, 21. Meinema 1845, 22. de Graaf 1465, 23. Bult 1451, 24. Schapenk 1321, 25. Munters 1313, 26. v. Hattum 1101, 27. Petermeijer 1064, 28. v. Gulyk 982, 29. Leicht 467, 30. G. L. J. Cazemier 461.

Adieu Missie..... Adieu New York

door mevrouw H. Evenhuis-van Essen

Drie maanden „General Assembly” zitten erop en ik moet eerlijk zeggen dat het een boeiende, leerzame tijd is geweest. De laatste weken werden besteed aan het voor ons zo belangrijke agendapunt 75, nl. „United Nations Decade For Women: Equality, Development and Peace”. Om ons te oriënteren hadden wij de beschikking over de verschillende rapporten van „The Secretary-General” waar alle verslagen en plannen aan de orde werden gesteld. Een verslag van deze periode lijkt mij voor allen die zich bezig houden met emancipatie, van groot belang. De verschillende statements muntten uit door kortheid, en dat is vermeldenswaard omdat geen enkele afgevaardigde het schuwt om soms, en schrikt U niet, een uur vol te praten zonder ook maar op het onderwerp in te gaan, en gaat men op het onderwerp in dan blijft er niets van over.

De indruk van het algemeen debat (agendapunt 75) ziet er als volgt uit: Afrikaanse landen: een vrij kritische benadering van de eigen situatie en vooral de

nadruk op de grote achterstand van de vrouw op het platteland. Een uitzondering was Liberië die rustig vertelde dat er in haar land geen enkel probleem bestond, alles was gelijk en dat niet alleen, maar er was gewoonweg een vrouwelijke minister, wat wil je nog meer... Gelukkig waren de overige landen eerlijker en werd ook daar het analfabetisme als één van de grootste problemen gevoeld. Ook de mannen zijn veelal ongeletterd maar de vrouwen en meisjes zijn toch wel de laatsten die een kans krijgen te leren lezen en schrijven.

Ook in Azië werd het analfabetisme als één van de problemen gezien en het werken van vrouwenorganisaties als zeer belangrijk ervaren. Regionale benadering van de problemen is essentieel en een regionaal seminar in Nepal in februari 1977 werd aangekondigd. In de Latijnsamerikaanse landen werd ook het analfabetisme als eerste probleem gezien en de integratie van de vrouw staat ook daar op een laag pitje. Het was ook „verkwikkend” te horen dat er in de Oostbloklanden geen problemen

bestonden. De emancipatie was een feit en wordt door de socialistische maatschappij volledig gewaarborgd. Het kapitalistische en kolonialistische systeem werkt discriminatie in de hand. De cijfers, wat betreft de vervolgoledingen, gaven hiervan een beeld. In de wandelgangen werd de emancipatie-gedachte naar aanleiding van de cijfers in twijfel getrokken omdat de mentaliteitsverandering in verband met de man-vrouw relatie niet veranderd is en de vrouw een dubbele taak heeft. Dit komt in meerdere landen voor en ook wij zullen op dat punt moeten letten.

EERLIJK

De westelijke landen gaven een eerlijk verslag van hun onvolkomenheden betreffende de voortgang. Natuurlijk gaan alle vergelijkingen mank met andere werelden en dat moeten wij ons wel bewust zijn. Wanneer het ene gedeelte van de wereld vecht om de eerste levensbehoeften dan klinken onze verwijten wat de voortgang van de emancipatie betreft aardig elitair. Maar toch... men constateert dat nog te weinig vrouwen werkelijk bezig zijn met de emancipatie en hoewel in sommige landen het percentage van buitenshuis werkende vrouwen toenam, nu met de economische recessie, een terugval duidelijk merkbaar is. Niet alleen in Nederland dus... De motivatie van de vrouw die buitenshuis gaat werken is nog moeilijk na te gaan, opleiding en kans op promotie kunnen een vertekend beeld geven.

Wel wordt door allen meer faciliteiten voor de buitenshuis werkende vrouw met gezinsverantwoordelijkheid gevraagd, waarmee volgens mij en enige andere afgevaardigden bedoeld moet worden, de buitenshuis werkende mens met gezinsverantwoordelijkheid. Grote indruk maakte op mij het statement van de Israëlische afgevaardigde, die een dringend beroep deed op haar Arabische zusters om gezamenlijk te werken aan een vrede door het dialoog, en met wederzijds respect voor de Arabische en Joodse cultuur. Dit in tegenstelling met Irak, die het langste statement hield en nadrukkelijk inging op zionisme in negatieve zin. Het was te verwachten dat de mogelijke verhuizing van „Social and Humanitarian Affairs” waaronder de „vrouw” ressorteert, aandacht kreeg. De afgevaardigde van de Filippijnen stelde het aan de orde en de vrees dat de economische aspecten voor een verhuizing de overhand zullen krijgen leeft bij velen. Mevrouw Sipila kreeg de

gelegenheid om haar bezwaren naar voren te brengen en die bestonden onder meer uit:

- de personeelsbezetting (een deel van het personeel wenste niet naar Wenen te verhuizen en in verband met 1980 wanneer de eerste conferentie gepland is, is dit een grote moeilijkheid);
 - gebrek aan coördinatie, wanneer alleen deze afdeling verhuist en het economische gedeelte in New York blijft;
 - geen direct contact met Headquarters wat isolatie in de hand werkt;
 - geen kans op integratie en invloed op het directe personeelsbeleid bij de VN.
- Kortom... Mevrouw Sipila is er tegen. Het International Research and Training Institute dat in Teheran gevestigd moet worden, gaat door, terwijl ook daar de eerste aandacht gegeven zal worden aan de vrouw op het platteland.

POSITIEF

De resolutie betreffende dit Instituut werd bij consensus aangenomen. Gelukkig hebben vele landen positief gereageerd op het verzoek geld ter beschikking te stellen voor het Voluntary Fund want ook hier gaat alleen de zon voor niets op, en wil men iets bereiken dan zal het nodige geld op tafel moeten komen. De resolutie betreffende de Pledging Conference for the United Nations Decade for Women, die Nederland mede indiende, werd ook al bij consensus aangenomen, dat belooft wel wat.... Wel zijn er gelukkig altijd landen die alles willen weten, ook waar het geld gebleven is in het verleden, maar ook daar was op gerekend en opening van de financiële zaken gegeven.

Pikante bijzonderheden... ja die zijn er ook... Mr. Barudi, afgevaardigde van Saoedi-Arabië, hield een gloeiend betoog voor de vrouw, althans dat dacht hij. Voor de vrouw was het mooiste moment in haar leven wanneer zij in de ogen van haar zoon kon kijken, arme dochters... en bovendien was het niet alleen een voorrecht dat de man haar wilde beschermen, maar ook dat het gevolg hiervan kon zijn dat een kostbaar juweel om haar hals gehangen werd! Dit laatste leek mij wel voor slechts enkelen uitvoerbaar te zijn. De Nieuwzeelandse reageerde er fel op maar gelukkig konden wij constateren dat hij de enige was die deze „mening” verkondigde. Ik hoop van harte dat met mijn verslag van de laatste weken in New York bij de General Assembly, iedereen enig inzicht heeft gekregen van het werk bij de Verenigde Naties in het bijzonder van de belangen van de vrouw die hier helaas nog te weinig inbreng heeft, maar op weg is naar de gelijkwaardigheid die haar toekomst....

Hanske Evenhuis-van Essen

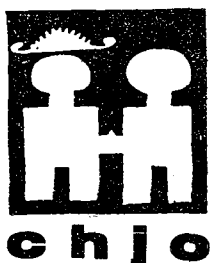
Kamerleden onontbeerlijk bij Assemblée VN

Een delegatie naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties wordt samengesteld uit o.a. afgevaardigden van belangenorganisaties, zoals de vakverenigingen, politieke jongeren en vrouwenverenigingen. Van hen wordt een stuk deskundigheid verwacht op een bepaald gebied dat zij namens hun groep onder de aandacht moeten brengen en inzicht in de algemene politieke situatie. Het blijft dus duidelijk een beperkt gebied en dat is juist omdat zij een achterban vertegenwoordigen, samengesteld uit de veelkleurige tuin van ons politiek denken in Nederland. Volkomen anders is het met de kamerleden. Kamerleden zijn duidelijk in politieke opstelling, hebben reeds lang inzicht in het echte politiek beleid van de regering en spreken diensten-

gevolge met kennis van zaken van de „achtergrondmuziek”. Met kamerleden wordt politiek bedreven. De delegatievergaderingen winnen aan kleur en productiviteit wanneer kamerleden van verschillende richtingen aanwezig zijn, en ik kan het weten omdat ik drie maanden dit samenspel zag gebeuren. Ambtenaren, „hoe hoog ook gezeten” voeren uit, putten uit een langdurige ervaring en zijn deskundig op een bepaald gebied. Allen hebben een andere opdracht maar dan mag dan ook geen enkele schakel aan ontbreken en omdat de Verenigde Naties „politiek” bedrijven is juist dat kamerlid onontbeerlijk, en daar weet onze fractievoorzitter dr. Kruisinga over mee te praten.

Hanske Evenhuis-van Essen

Wordt lid van de CHJO

De Christelijk-Historische Jongeren Organisatie geeft jongeren (16-30 jaar) de mogelijkheid om met politiek en wel in het bijzonder de christen-democratische politiek kennis te maken. Op basis van het Evangelie willen wij in de politiek werken, samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij, verantwoordelijk voor je naaste en met oog voor de gehele maatschappij. Niet liberaal, niet socialistisch, maar christen-democratisch; daar wil de CHJO zich voor inzetten. Ook voor de vorming van een Christen-Democratisch Jongeren Appèl, een CDJA. Help mee christen-democratische politiek en een uCDJA vorm te geven. Meld je aan als lid door onderstaande bon in te vullen, dan krijg je een informatiemap over de CHJO alsmede een abonnement op „De Nederlander” met daarin al het CHJO-nieuws.

Naam:
 Adres:
 Woonplaats:
 leeftijd:

meldt zich aan als CHJO-lid en betaalt f 15,- (tot eind '77). Dit bedrag gelijktijdig met de opgave overmaken op gironummer: 200450 t.n.v. Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Weesp.

Dit strookje opsturen naar het secretariaat van de CHJO, Berkelstraat 78, te Utrecht. Belangstellenden kunnen het secretariaat ook bellen: 030-884687.

De jongerenkandidatuur

In het c.h. weekblad „de Nederlander” van vrijdag 11 februari stond een brief van de CHJO betreffende de jongerenkandidatuur. Daarin was te lezen dat wij ons ingezet hebben om enkele jongerenkandidaten hoger op de lijst geplaatst te krijgen. Onze inspanningen zijn niet tevergeefs geweest. Dit geldt zeker t.a.v. de heer J.S.L. Guathérie van Weezel, die de jongerenkandidaat bij uitstek was.

Langs deze weg wil het CHJO-bestuur dan ook alvast haar erkentelijkheid uitspreken jegens allen die zich voor hem in-

gezet hebben. Wij zien hierin dan ook een bewijs van waardering binnen de CHU voor de huidige koers van de CHJO, waarvan Hans Gualthérie van Weezel mede een exponent is. Het vertrouwen dat de CHU ons hierin gegeven heeft hopen wij niet te hoeven beschamen.

In een volgende „de Nederlander” zal een nadere beschouwing over de jongerenkandidatuur volgen.

namens het CHJO-bestuur,
 Egbert Bluemink, alg. secr.CHJO.

Nogmaals „Donateursactie CHJO”

Goede gevers die ons al bedacht hebben allereerst welgemeende dank! Zij die om de één of andere reden hun giroboek voor de CHJO gesloten hielden, roepen wij op met dezelfde ijver die wij trachten aan de dag te leggen het bovengenoemde verzuim goed te maken. Het gironummer is 200450 t.n.v. Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Weesp.

Wij hebben echter beloofd dat een „bedelbrief” uit niet alleen vragen zou bestaan, integendeel wij wensen de CHU-leden met wie wij de nieuwe koers van CHJO en Christen-Democratische jongeren ingeslagen zijn, nauwkeurig op de hoogte te houden van onze activiteiten. En die zijn er zeker (zie ook vorige „Nederlanders”, red.): De groep Utrecht is weer van de grond en ook de provinciale groep

met dezelfde naam is aan het doorbreken. Friesland draait weer en N.O. Overijssel geeft het beeld van een opbloeiende CHJO-club. In de randstad ligt ons volgende werkerterrein. Veel ingedutte CHJO-leden moeten worden heropgewekt om actief hun steentje bij te dragen. Landelijk staat er immers groot nieuws te wachten. De oprichting van een CDJA-federatie nadert. Gezien de prettige onderhandelingen, met rase schreden. Het CH-geluid moet hierin meeklinken, zinnig en duidelijk. Zo luidt ons devies daarbij.

Nu wij elkaar op deze wijze weer ontmoet hebben, is het bijna onontkoombaar de eerste alinea in daden om te zetten. Met Uniegroet, namens het CHJO-bestuur, Jan van den Assem, vice-voorzitter CHJO.

Waar en wanneer spreken CDA-politici?

DONDERDAG 24 FEBRUARI 1977

Nootdorp: drs. M. J. J. van Amelsvoort om 20.00 uur in „Het Witte Paard” voor het CDA-Nootdorp; **Leiderdorp:** drs. B. Beumer om 21.00 in Wiks Bar (politiek café); **Oud Vossemeer:** drs. H. Eversdijk voor de Plattelandsvrouwen (gezinsavond); **Groningen:** mr. F. Andriessen om 12.00 uur gastcollege voor de Rijksuniversiteit vvmte Groningen; **Amersfoort:** drs. M. W. J. M. Peijnenburg voor de Amersfoortse Vrouwenraad; **Spijkenisse:** drs. G. van Leijenhof voor de Classis Den Briel Ned. Herv. Kerk; **Kempensland:** W. J. Vergeer voor het CDA-Kempensland; **Rotterdam:** mr. J. N. Scholten voor het Rotterdamsch Studenten Gezelschap.

VRJJDAG 25 FEBRUARI 1977

Emmeloord: H. Wisselink voor de gezamenlijke landbouworganisaties; **Zwolle:** S. C. Weijers voor het CDA-Zwolle; **Soesterberg:** W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Continenten” om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus); **Hardenberg:** drs. G. van Leijenhof voor het CDA-Hardenberg; **Haarlem:** mr. W. Aantjes om 10.00 uur in aula van het Stedelijk Gymnasium.

ZATERDAG 26 FEBRUARI 1977

Herpen: mr. H. J. B. Aarts om 20.00 uur in Jeugdhuis „De Kuyf” voor de Stichting Jeugdbelangen; **Tilburg:** mr. F. Andriessen om 15.00 uur in de Koninklijke Harmoniezaal voor het NKV en KWJ.

MAANDAG 28 FEBRUARI 1977

Utrecht: drs. B. Beumer om 20.00 uur in de zaal van Christelijke Sociale Belangen voor het ARJOS; **Oss:** drs. G. van Leijenhof voor het CDA-Oss; **IJsselstein:** F. J. van der Gun voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP; **De Meern:** T. Tolman

voor de Agrarische Jongeren in de provincie Utrecht; **Schalkhaar:** W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus); **Berkel/Enschot:** L. A. M. de Bekker voor het NCB; **Putten:** drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in CNV-Vakantieoord „De Kleine B” voor het CDA-Putten (openbare vergadering); **Delft:** P. J. J. Mertens voor het CDA-Delft; **Vaassen:** mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs voor de NKV-Vrouwen; **Heemstede:** drs. D. F. van der Mei in de Burgerschapszaal van het raadhuis te Heemstede (politieke scholingscursus); **Noord-Holland:** Werkbezoek van CDA-Kamerleden.

DINSDAG 1 MAART 1977

De Bilt: A. F. M. ter Bekke (politieke scholingscursus); **Almelo:** A. F. M. ter Bekke (politieke scholingscursus); **Heerhugowaard:** Th. M. Hazekamp om 20.30 uur in de Exoduskerk voor het CDA-Heerhugowaard; **Den Haag:** mr. W. Scholten om 20.00 uur voor het CDA-Den Haag, afdeling Benoordenhout/Archipel; **Almelo:** L. F. Heukels (oprichtingsvergadering CDA-jongeren).

WOENSDAG 2 MAART 1977

Utrecht: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor de ABTB provincie Utrecht; **Rotterdam:** drs. A. G. W. Schapenk (politieke scholingscursus); **Waddinxveen:** mevrouw J. G. Kraayeveld (politieke scholingscursus); **Rotterdam:** drs. H. Eversdijk voor het Rotterdams Studenten Dispuut; **IJmuiden:** mr. G. van Muiden (politieke scholingscursus); **Weert:** mevrouw M. Nagel (politieke scholingscursus).

DONDERDAG 3 MAART 1977

Valkenburg Z.H.: drs. M. J. van Rooijen voor het CDA-Valkenburg; **Bergen N.H.:** mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus); **Tiel:** mevrouw M. Nagel voor de

CDA-Vrouwen; **Maarssen/Tienhoven:** drs. G. van Leijenhof; **Groesse:** mevrouw M. Nagel voor de NCB; **Bennekom:** T. Tolman om 20.00 uur in „De Brink” voor het CDA-Ede; **Dedemsvaart:** mevrouw E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus).

VRJJDAG 4 MAART 1977

Boxtel: mr. F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse Werkgeversverenigingen; **Eindhoven:** drs. M. J. J. van Amelsvoort; **Schagen:** drs. M. J. van Rooijen om 9.00 uur en mevrouw dra. F. J. Laning 's middags voor de Rijksscholengemeenschap.

ZATERDAG 5 MAART 1977

Veendam: F. Borgman voor het ARJOS; **Goes:** mr. P. H. Kooijmans om 10.00 uur in de „Prins van Oranje”.

MAANDAG 7 MAART 1977

Sneek: mevrouw M. A. M. F. Gardeniërs voor de ABTB Krite Friesland; **Baarderadeel:** mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in zaal Oosterwierum voor het CDA-Baarderadeel; **Renswoude:** drs. G. van Leijenhof in zaal „Rehoboth” om 20.00 uur voor het CDA-Renswoude; **Sas van Gent:** Th. M. Hazekamp; **Oss:** mevrouw G. M. P. Cornelissen voor de samenwerkende vrouwenverenigingen; **Woerden:** mr. F. Andriessen om 14.00 uur in de aula van de St. Jozefmavo; **Leiden:** dr. A. D. W. Tilanus (politieke scholingscursus); **Zwolle:** mr. G. van Muiden voor de samenwerkende vrouwenverenigingen; **Enschede:** mr. W. Aantjes om 20.00 uur in „De Agora in de Vrijhof” voor de Technische Hogeschool Twente; **Nagele:** drs. B. Beumer (politieke scholingscursus); **Franeker:** drs. S. Faber voor het CDA-Franeker.

DINSDAG 8 MAART 1977

Bodegraven: Prof. dr. P. A. J. M.

Steenkamp om 20.00 uur in „t Anker” voor de samenwerkende partijen ARP/CHU en KVP; **Krimpen a/d IJssel:** drs. R. F. M. Lubbers voor het CDA-Krimpen a/d IJssel; **Rotterdam:** hotel Engels, drs. H. Eversdijk.

WOENSDAG 9 MAART 1977

IJmuiden: mevr. H. Evenhuis (politieke scholingscursus); **Leiden:** J. de Vries (politieke scholingscursus); **Brunssum:** dr. R. J. H. Kruisinga om 20.00 uur voor het CDA-Brunssum.

DONDERDAG 10 MAART 1977

Pannerden: mevrouw M. Nagel voor het Katholieke Vrouwen Gilde; **Delft:** drs. H. W. J. M. Peijnenburg voor de wiskundige studievereniging „Christiaan Huygens”; **Helden:** L. A. M. de Bekker voor de LTB; **Loenen/Veluwe:** drs. W. K. N. Schmelzer voor het CDA-Loenen; **Alkmaar:** A. J. Hermes om 14.45 uur voor de HTS in Alkmaar; **Oegstgeest:** prof. dr. B. Goudzwaard voor het CDA-Oegstgeest; **Ermelo:** drs. G. van Leijenhof voor het Chr. Onderwijs.

VRJJDAG 11 MAART 1977

Zegveld: B. Roolvink om 20.00 uur in „Milandhof” voor de samenwerkende partijen CH en AR; **Rijsbergen:** L. A. M. de Bekker voor het NCB; **Leeuwarden:** mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in het schoolgebouw van de Rijksscholengemeenschap voor de schoolvereniging Eloquencia; **Schiebroek:** mevrouw M. A. M. F. Gardeniërs voor het CDA-verband Hillegerberg/Schiebroek i.o.

ZATERDAG 12 MAART 1977

Utrecht: prof. dr. B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

Provinciaal bestuur CHU in Zuid-Holland

door: Wm C. de Kruijf

De groepsvergadering voor de CHU-Kamerkringen Dordrecht, Den Haag, Leiden en Rotterdam, welke op zaterdag 12 februari jl. in de Goede Herderkerk te Schiebroek werd gehouden, is tevens gebruikt voor de oprichting van een provinciale vereniging van kiesverenigingen en de vorming van een provinciaal bestuur.

Reeds in augustus 1973 deed ik als voorzitter van het laatste tijdelijk provinciaal groepsbestuur een poging om voor de verkiezingen van de Provinciale Staten een provinciaal bestuur te vormen met het oog op de besprekingen met ARP en KVP over een eventuele gemeenschappelijke kandidatenlijst voor deze verkiezingen. Dit is toen niet gelukt. Enerzijds omdat de Statuten daarin niet voorzagen, anderzijds omdat de tijd er blijkbaar nog niet rijp voor was.

Wel werd een voorlopig provinciaal bestuur gevormd, noodzakelijk voor bovengenoemd gesprek, doch het was een college zonder enig gezag. De besprekingen over de ene CDA-lijst voor de provincie zijn uiteindelijk mislukt.

Wel is een lijstverbinding tot stand gekomen tussen de AR- en de CH-lijsten, doch na de verkiezingen traden de drie fracties in de Provinciale Staten zelfstandig op. Dit in tegenstelling tot de andere tien provin-

cies, waar overal CDA-fracties werden gevormd. Intussen zijn wij bijna vier jaar verder en is ook de vorming van het CDA als federatie definitief van de grond gekomen. In de Tweede Kamer verschijnt na 25 mei een CDA-fractie en de Eerste Kamer zal hetzelfde te zien geven. Dit betekent, dat in de provincies CDA-Statutenverbanden zullen moeten worden gevormd.

Met deze wetenschap heb ik op 6 november 1971 in Rotterdam een vergadering belegd van vertegenwoordigers van de zeven Statenkringen teneinde enig voorbereidend werk te doen voor de oprichting van een provinciale vereniging. Intussen bieden sinds 25 mei 1975 ook de Statuten van de Unie de mogelijkheid om in provincies met meer dan één Kamerkring zo'n provinciale vereniging op te richten. Bestrijkt een Kamerkring - zoals in Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Limburg - één provincie, dan fungeert het desbetreffende Kamerkringbestuur als provinciaal bestuur. Voor Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland en Noord-Brabant ligt dit evenwel anders.

Welnu, de in Rotterdam aanwezige kiesverenigingen hebben zich met algemene stem-

men accoord verklaard met de oprichting van een provinciale vereniging, geënt op de Statuten, zoals deze zijn vastgesteld in de Algemene Vergadering van 25 mei 1975 te Utrecht.

Ook ging men accoord met de vorming van een provinciaal bestuur, gevormd uit twee vertegenwoordigers per Statenkring met als adviserende leden een waarnemer uit de Kamerkringen Dordrecht en Leiden. Ook de fractievoorzitter uit de Staten maakt als adviserend lid deel uit van dit bestuur.

Door de Statenkringen waren als zodanig aangewezen:

Dordrecht: J. van Bommel; H. R. A. L. Klein Kranenburg.

Delft: G. van Baalen; P. J. van de Marel. Ridderkerk: A. W. Braber; M. de Jonge. Leiden: J. de Geus; mevrouw ir. N. C. de Ruitter.

Gouda: drs. J. van Helleman; A. R. R. Vos.

Den Haag: Wm C. de Kruijf; J. J. de Baan

Rotterdam: mevrouw G. R. de Ridder-Hoeksema; drs. M. Smits.

KK Dordrecht: J. W. Sluimer (adviseur).

KK Leiden: W. Oudshoorn (adviseur). Fractievoorzitter: prof. mr. H. Franken (adviseur).

De afgevaardigden kozen uit hun midden een voorlopig dagelijks bestuur, bestaande uit:

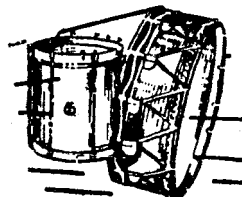
Wm C. de Kruijf, Den Haag, voorzitter; mevr. G. R. de Ridders-Hoeksema, Rotterdam, secretaris; J. van Bommel, Dordrecht, penningmeester.

De groepsvergadering ging tenslotte accoord met het voorstel om het voorlopig gevormde provinciaal bestuur officieel te bekrachtigen.

Eindelijk heeft nu ook de CHU in Zuid-Holland een provinciaal bestuur als volwaardige gesprekspartner van de ARP en KVP-besturen.

Het dagelijks bestuur vormt met de dagelijkse besturen van ARP en KVP, alsmede de drie fractievoorzitters het provinciaal CDA-bestuur, dat momenteel bezig is met: a. de vorming van CDA-Statutenverbanden; b. de voorbereiding van een CDA-lijst voor de Statenverkiezingen (technisch lijstvoorstel).

De Kruijf

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Verschenen publicaties

„De Verenigde Naties”,
ideaal en werkelijkheid, door
P. R. Baehr.

Dit in samenwerking met de heer P. J. G. Kapteyn tot stand gekomen boek, is een beschrijving en een poging tot verklaring van de doelstellingen, de structuur en het functioneren van de VN.

In elf hoofdstukken worden o.m. behandeld: voorgeschiedenis en ontstaan van de VN, structuur van de VN, de leden, handhaving van internationale vrede en veiligheid, alsmede de VN in relatie tot de rechten van de mens, de niet-zelfbesturende gebieden en de internationale economische, sociale en culturele samenwerking.

Uiteraard wordt ook aandacht besteed aan de ontwikkeling van de Derde Wereld met tot besluit het Handvest en de Ledenlijst per 1 januari 1976.

Uitgave: Het Spectrum - Utrecht/Antwerpen. Prijs f 9,50.

Initiatief CDA-Vrouwenberaad Gelderland

Het CDA-Vrouwenberaad Gelderland heeft in verband met de komende verkiezingen een brief gestuurd naar alle rooms-katholieke en protestants-christelijke vrouwenorganisaties in Gelderland. In deze brief wordt geattendeerd op de mogelijkheid om ten behoeve van de plaatselijke leden samen met enkele leden van het CDA-Vrouwenberaad een discussie-avond te organiseren over het CDA en de Christen-Democratische politiek. Deze brief blijkt niet aan dovemansoren te zijn gericht. Verscheidene verenigingen hebben al positief gereageerd en inmiddels

zijn de eerste afspraken gemaakt met vrouwenorganisaties in Ede, Zutphen, Baak, Wichmond, Meddo (Winterswijk), Hattem, Ermelo en Groesze.

Voor deze discussie-avonden heeft het Vrouwenberaad uit eigen gelederen een kleine groep van spreeksters gevormd.

Wie informatie wil over dit initiatief kan terecht bij:

Mevrouw M. Wolfhagen-van Herten, Thorbeckestraat 20, Zevenaar, (telefoon: 08360-23997) en bij mevrouw J.R.H. May-Weggen, Kruisemuntstraat 134 te Apeldoorn. (telefoon: 055-216312).

van CHJO naar CDJA

De hoofdbesturen van de drie jongerenorganisaties hebben overeenstemming bereikt over de conceptstatuten voor een CDJA. Deze moeten goedgekeurd worden door de Algemene Vergaderingen van de drie jongerenorganisaties alsmede bij de ARJOS door de AR-partijraad. Dit kan eind maart gereed zijn, nadat tevoren nog besprekingen met het CDA-bestuur over de totstandkoming van het CDJA zijn gevoerd. Tussen half april en half mei volgt dan de officiële presentatie van het CDJA, waarbij minister van Agt is uitgenodigd om „Van CHJO naar CDJA“ was het thema

van het nieuwe bestuur van de CHJO toen het in april 1976 in functie werd gekozen.

Ik moet zeggen dat wij er als bestuur erg gelukkig mee zijn, dat de totstandkoming van het CDJA nu ook voor de deur staat en dat er overal in het land enthousiaste jongeren zijn die nauwelijks kunnen wachten om als CDA-jongeren aan het werk te gaan.

Ook voor de rechtstreeks CDA-jongeren is er volop plaats bij deze federatieve samenwerking van christen-democratische jongeren. De procedure is verder als volgt:

met ons te discussiëren over de hooftlijnen van de christen-democratische politiek 1977-1981.

Op onze algemene ledenvergadering van 26 maart a.s. moeten we met z'n allen beslissen over de totstandkoming van het CDJA!

's-Middags is er discussie over het rapport over bedrijfsdemocratisering van de commissie binnenland, dat U op aanvraag toegezonden wordt. Daarom is het nodig dat iedereen aanwezig is.

CHJO-bestuur

KOCH

Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

HANAB B.V.

VALKENBURG - ZH Telefoon 01718-71941*

VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

BOUW- EN AANNEMERSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstr. 64, tel. 01719-2100-1831

Oude Zeeweg 33, tel. 01719-4500

NOORDWIJK.

TOT 140% HYPOTHEEK

Kostel. vrijbl. off. Geen afsluifprovisie.

Geldening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.

Advies en bemiddeling onroerend goed.

HUIZEN te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje.

Drs. J. A. Uding & Partners

Financ. adv. en vastgoed consultants.

v. Maerlantlaan 7 - Amersfoort.

033-17647.

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

Voor uw

- * Dieselolie, Benzine, Petroleum
- * Kolen, Huisbrandolie
- * Tank-transporten
- * Butaan- en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuilafvoer.

„DE KLOK“ Handelsmij. N.V.

WEST-VARKENOORDSEWEG 470
ROTTERDAM-24 - Tel. 190200
Tel. 325011 afdeling containers.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

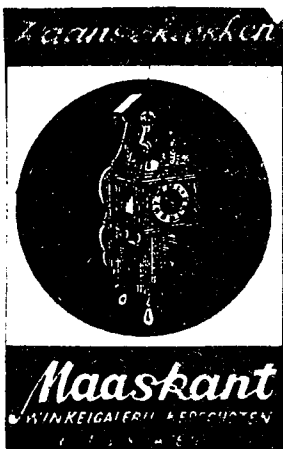
Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDEBSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

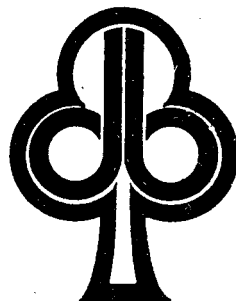
Stelt u prijs op

VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN
dan

VAN ZEBEN'S

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Kistenfabriek

Nijkerk

N. DE BOER

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Commentaar

Nogmaals de zaak Menten

Het tweede debat over de zaak-Menten heeft minder in de belangstelling gestaan dan de eerste discussie hierover, in de Tweede Kamer, op 18 november. De emoties zijn geluwd, zowel bij de bevolking als in de Kamer. Opvallend was bv. dat geen PPR-woordvoerder aan het debat deelnam. Niet zozeer de inhoud van deze zaak maar de botsing tussen minister Van Agt en de PvdA-fractie heeft de meeste aandacht getrokken.

Bij een beoordeling van de discussie tussen Van Agt en de socialist Kosto moet wellicht rekening gehouden worden met een toenemende verkiezingskoorts, waardoor soms dingen gezegd worden die harder overkomen dan is bedoeld. Niettemin moeten we constateren dat Kosto hier een scheve schaats gereden heeft. Het verwijt van Van Agt dat de PvdA-fractie in deze kwestie halfhartig handelde is volkomen terecht.

In onze staatsrechtelijke verhoudingen mag een minister er vanuit gaan dat hij het vertrouwen van de Kamer (meerderheid)

heeft tenzij, via een uitspraak van de Kamer, nadrukkelijk het tegendeel blijkt. Kosto treedt deze ongeschreven regel met voeten. Hij verklaart in ronde bewoordingen dat Van Agt als minister van Justitie heeft gefaald maar dient geen motie in om die uitspraak politiek gestalte te geven.

Dit is inderdaad halfhartig. Van een met een kabinet sympathiserende fractie mag worden verwacht dat zij in het beleid vertrouwen heeft. Dat hoeft een fractie waarop het kabinet steunt niet van de daken te schreeuwen. Maar indien zo'n fractie geen vertrouwen heeft in een bewindsman dient zij dit in een uitspraak vast te leggen; dan wel te zwijgen of op zijn minst dit misnoegen op volstrekt andere wijze te verwoorden dan thans door Kosto is gedaan.

Een weinig creatieve oppositie kan zich permittieren om uitsluitend kritiek te leveren zonder een Kameruitspraak te vragen; wanneer een regeringspartij dit doet - en de PvdA is zelfs de grootste regerings-

partij - druipt dit in tegen alle regels van politiek fatsoen. Het is overigens opvallend dit merken we terzijde op - dat ook door de meest kritische oppositiepartijen (VVD en CPN) geen enkele motie is ingediend.

Opmerkelijk is voorts dat na de ernstige beschuldiging van Kosto en de duidelijke en terechte vraag van Van Agt om dit in een Kameruitspraak vast te leggen, niet de PvdA-fractievoorzitter hierop antwoordde waar dit eigenlijk een zaak voor was - maar dat de fractie dit aan Kosto overliet. Dit wijst er op dat de PvdA-fractie kennelijk niet unaniem achter de visie van Kosto staat of dat op zijn minst binnen de PvdA-fractie, genuanceerd over deze kwestie wordt gedacht.

Wij laten de motieven van Kosto om geen motie in te dienen verder geheel voor zijn rekening.

Wel willen we nog een opmerking maken over Kosto's exegese van een interview van Van Agt in het Parool, waarin de bewindsman onder meer stelde dat hij zijns inziens voor het politiek métier eigenlijk te naïef en te goedgelovig is.

Minister Van Agt heeft meerdere malen getoond dat hij een afkeer heeft van wat algemeen wordt aangeduid als het spelen van „politieke spelletjes” ter meerdere glorie van een politicus.

Dat hij dit, staande op een vooraanstaande politieke post, openlijk zegt, siert hem.

Als de PvdA-woordvoerder hieruit concludeert dat Van Agt dan beter kan opstappen uit de politiek zegt dit meer ten nadele van Kosto's opvatting over de politiek dan ten nadele van de opvatting van Van Agt.

In zijn betoog stelde Kosto aan het adres van Van Agt onder meer: „Wie zich (voor de politiek) beschikbaar stelt moet het goed doen. Dat betekent wel eens eigen gevoelen en voorkeuren ten achter stellen bij wat men in de kwaliteit van politicus moet doen”.

Het komt ons voor dat Kosto zijn uitspraak nog eens rustig na moet lezen; en zich af moet vragen of zijn optreden in dit debat wel aan deze - door hem zelf geformuleerde - norm heeft voldaan.

H. van Spanning.

Verkapte nationalisatie van gezondheidszorg?

door L. P. Heukels, voorzitter CHJO

Aan het Haagse Binnenhof en in de wereld van de gezondheidszorg komen meer en meer twee wetsontwerpen in het middelpunt van de belangstelling te staan. Het zijn de wetsontwerpen over de gezondheidsstarieven en de gezondheidszorgvoorzieningen, welke in oktober jongstleden bij de Tweede Kamer zijn ingediend en waarvan staatssecretaris Hendriks en minister Lubbers de eerst-verantwoordelijke bewindslieden zijn.

Volgende week vrijdag houdt de vaste Tweede-Kamercommissie voor volksgezondheid een eerste hoorzitting, op maandag 14 maart gevolgd door een tweede. Niet minder dan dertig organisaties en instellingen op het brede terrein van de ge-

zondheidszorg worden dan gehoord en zij hebben thans reeds hun commentaren laten horen. In een inleiding wil ik eerst ingaan op de inhoud van de twee wetsontwerpen. Daarna wil ik in volgende artikelen de inhoud van weergegeven de kritiek vanuit de medische wereld.

EVENWICHTIG

Het wetsontwerp tarieven gezondheidszorg heeft tot doel een evenwichtig en inzichtelijk stelsel van tarieven voor de individuele beroepsuitoefenaren, de inrichtingen en de instellingen in de gezondheidszorg te bevorderen. Door de bundeling van de tarieven en honoraria in één hand (centraal) te leggen, moet het mogelijk worden een evenwichtig systeem te

ontwikkelen, dat gaat bijdragen aan het doelmatig functioneren van het totale bestel dat betrokken is bij het verlenen van gezondheidszorg. Op dit wetsontwerp steunt een belangrijk deel van de kostenbeheersing in de gezondheidszorg. Belangrijke punten uit het ontwerp:

- Regeling tarieven gezondheidszorg

- Tarieven zijn: honoraria, verplegingstarieven, vergoedingen, kortom alle prijzen in de gezondheidszorg

- Tarieven behoeven de goedkeuring van het nieuw in te stellen Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg

- De overheid geeft dit Centraal Orgaan richtlijnen over de hoogte, de opbouw en de wijze van berekening

- Wanneer er geen overeenstemming wordt bereikt dan stelt dit Centraal Orgaan de tarieven vast

- Het Centraal Orgaan bestaat uit onafhankelijke deskundigen, dus geen direct betrokkenen.

- Het verboden een tarief te berekenen dat niet is goedgekeurd

- Beroep tegen deze vaststellingen is de facto nauwelijks mogelijk

Tot zover het wetsontwerp gezondheidszorgtarieven.

Regionalisatie

Dan nu de hoofdlijnen van het wetsontwerp gezondheidsvoorzieningen. Eén van de hoofdpunten is de regionalisatie van de gezondheidszorg. Dit betekent dat een nader te bepalen regio een sluitend geheel van voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg krijgt. Hiertoe zullen gemeenten en provincies meer macht moe-

ten krijgen om deze plannen uit te werken.

- Eisenbeleid: Hierbij worden eisen gesteld bij Algemene Maatregel van Bestuur die verband houden met de beroepsuitoefening

- Erkenningenbeleid en vergunningenbeleid. Een erkenning is nodig voor de vergoeding van kosten ingevolge deze wetten. Zonder erkenning is het niet mogelijk in de gezondheidszorg te werken. Vergunningen zijn nodig om instellingen in de gezondheidszorg te beginnen, bijv. ook de praktijk van een fysiotherapeut heeft een vergunning nodig om te mogen beginnen.

- aanwijzingen- en voorschriftenbeleid.

Hierbij kunnen overheidsinstellingen direct ingrijpen in het functioneren van de gezondheidszorg. Wanneer de overheid meent dat een betrokken instelling van gezondheid onvoldoende functioneert, dan volgt een aanwijzing en eventueel sluiting van de betrokken instelling!

Daarnaast krijgt de overheid de bevoegdheid om praktijkgrootte, apparatuurgebruik en -aanschaf dwingend voor te schrijven. Van groot belang is ook dat de minister bij Algemene Maatregel van Bestuur kan bepalen dat bepaalde nevenfuncties niet meer vermeld mogen worden op straffe van intrekking van een erkenning! Tot slot kunnen ambtenaren, belast met de controle op de naleving van de wet, met behulp van de politie zich overal toegang verschaffen, voorzover zij menen dat dit nodig is.

Tot zover in vogelvlucht beide wetsontwerpen. Een volgende keer hoop ik uiteen te zetten welke bezwaren er in de KNMG (Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering van de Geneeskunst) leven en die reeds nu tot het uitspreken van een onaanvaardbaar is gekomen. Men spreekt van een verkapte nationalisatie van de gezondheidszorg.

Den Ham

L.P. Heukels
voorzitter CHJO.

Algemene vergadering CHU juni 1977

De algemene vergadering 1977 van de Unie zal worden gehouden op zaterdag 4 juni 1977 te Utrecht.

Namen van kandidaten voor het lidmaatschap van de Unieraad kunnen uiterlijk acht weken van te voren worden ingezonden aan het secretariaat van de Unie. De volgende leden zijn aftredend en herkiesbaar: mr. G. van Muiden (gekozen in 1973); P. G. van Delden (gekozen in 1973); drs. A. M. de Boo (gekozen in 1973).

Aftredend en niet herkiesbaar zijn: L. C. van Dalen (herkozen in 1973); L. de Snayer (herkozen in 1973); dr. C. Blankenstijn (herkozen in 1973).

Voorstellen ter behandeling in de algemene vergadering moeten, voorzien van een korte toelichting, vóór 8 april zijn ingediend bij de secretaris van de Unie, p/a Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.

mr. J. L. Janssen van Raay,
secretaris CH.

PARLEMENTARIA

Tweede Kamer akkoord met wijziging wet ziekenhuisvoorzieningen

Motie-Weijers aangenomen

De Tweede Kamer heeft deze dagen een wijziging van de wet Ziekenhuisvoorzieningen aangenomen. Door deze wetswijziging wordt het mogelijk - in het kader van de kostenbeheersing in de gezondheidszorg - ziekenhuizen geheel of gedeeltelijk te sluiten. Tevens geeft de wet een basis voor het opstellen van het plannen van ziekenhuisvoorzieningen, waarin een centrale rol wordt vervuld door de provincies.

Namens de CDA-frakties voerde S. Weijers (KVP) in dit debat het woord. Hij diende een amendement en een motie in, die beide werden aangenomen.

ACADEMISCHE ZIEKENHUIZEN

In zijn motie vroeg Weijers de regering overleg te plegen met de academische ziekenhuizen over de wijze waarop de door deze ziekenhuizen verleende hulp zo volledig mogelijk kan worden ingepast in de

wettelijke regelingen ten aanzien van de gezondheidszorg.

Spreker wees er op dat zijns inziens de eerste verantwoordelijkheid voor de planning van ziekenhuizen bij de staatssecretaris van volksgezondheid hoort te liggen. Het door de Kamer aanvaarde amendement-Weijers had betrekking op de positie van de provincie in de planprocedure.

De planning van ziekenhuisvoorzieningen wordt door deze wetswijziging in handen gelegd van de provincies. Weijers achtte dit een goed uitgangspunt. In het ontwerp was voorgesteld dat het college van Gedeputeerde Staten de suggesties van het college van ziekenhuisvoorzieningen moet beoordelen. Spreker meende dat deze planning gedragen moet worden door alle betrokkenen, zowel uit de kring van de overheid als van het particulier initiatief. Een regionale, openbare ontmoeting van alle betrokkenen uit de wereld van de gezondheidszorg en de

regionale overheid verdient naar zijn oordeel de voorkeur. Daarom stelde hij voor het ontwerp-plan niet door G.S. te doen vaststellen maar door Provinciale Staten.

COLLEGE ZIEKENHUISVOORZIE- NINGEN

De CDA-woordvoerder ging ook in op de onrust die is ontstaan over enkele adviezen van het college ziekenhuisvoorzieningen. Regelmatig komen wij in de publiciteit adviezen tegen van het college. Recent bijvoorbeeld die over het Kennemerland: Is het eigenlijk wel juist om dergelijke onderzoeken in dat stadium al publiek te maken? Krijgt een advies daarmee niet veel meer betekenis dan het in feite heeft? Ook inhoudelijk hebben wij soms enige moeite, zeker in relatie met de motie Aarts. Immers, mogen wij de publiciteit geloven, dan zou het advies ertoe strekken om bijv. in het Kennemerland recent gebouwde zie-

kenhuizen buiten de stad Haarlem te sluiten. Velsen een plaats van maar liefst een 60.000 inwoners zou zonder ziekenhuis komen. Terwijl bijv. voor Zoetermeer met ± 50.000 inwoners een ziekenhuis noodzakelijk is. Wij zijn daar zeer verwonderd over en vragen ons af welke criteria daar nu voor gehanteerd worden.

Bovendien bekruipt ons het gevoel dat uit dergelijke adviezen afgeleid mag worden dat ziekenhuizen buiten de grotere steden allemaal in de gevarenzone dreigen te komen. En dat vinden wij nu in tegenspraak met de gememoreerde motie. Die had juist de bedoeling om tot een evenwichtige spreiding te komen en de functie van kleinere huizen daarbij niet uit het oog te verliezen, aldus Weijers.

Een reëel alternatief achtte spreker, wanneer er sprake is van overbedding in een bepaalde streek, dat het in beginsel ook alle ziekenhuizen moeten zijn die delen in de pijn.

Staatssecretaris Hendriks maakte in zijn antwoord duidelijk dat ingevolge de nieuwe planprocedure krachtens dit wetsontwerp de provincie - op basis van een advies van het college ziekenhuisvoorzieningen, advies moet uitbrengen aan de bewindsman, waarna hij een beslissing neemt. Het college Ziekenhuisvoorzieningen heeft derhalve een strikt adviserende en geen beleidsbepalende taak.

H. van Spanning.

Evaluatie van emancipatiedebat in de Tweede Kamer

21 Juni 1976 was een historische dag in de geschiedenis van de emancipatie van de vrouw, want toen kwam dit probleem voor het eerst aan de orde in een openbaar debat in de Tweede Kamer.

Gedurende drie openbare commissievergaderingen en een plenair debat hebben sommige Kamerleden, van wie 13 vrouwen en 13 mannen, met de regering de positie van de vrouw in alle facetten van haar maatschappelijk bestaan onder de loep genomen.

Al inventariserend is het de deelnemers aan de debatten - zeker ook van de regeringskant - duidelijk geworden dat er nog vreselijk veel te doen valt om de vrouw een gelijkwaardige plaats naast de man te kunnen geven.

Onderwerpen, waaraan vooral aandacht besteed werd en terreinen waarop volgens de vrouwen en mannen van het CDA het snelst verbetering aan gebracht moet worden, waren:

1. Coördinatie en onderzoek van het emancipatiebeleid. Dien Cornelissen pleitte voor subsidies aan bestaande vrouwenorganisaties, die - zoals zij uitdrukkelijk - zo'n grote rol spelen bij de ontwikkeling vorming en de ontplooiingsmogelijkheden van de vrouwen in Nederland. Zij heeft een motie hiertoe ingediend.

2. Onderwijs en wetenschappen. Jeltien Kraaijeveld stelde dat het nationaal onderwijsbeleid gericht moet zijn op inhaalmanoeuvres voor de vrouw. Zij richtte o.a. de aandacht op de generatie van vrouwen, die voor een groot deel weinig mogelijkheden heeft gehad op het gebied van scholing en pleitte voor meer moeder-Mavo's.

3. Het arbeidsproces. We hebben de regering gewezen op een falend benoemingenbeleid en gevraagd om een beter personeelsbeleid te voeren, vooral gericht op de arbeidsvoorwaarden voor de gehuwde vrouw en de oudere ongehuwde vrouw en om de mogelijkheid van eerdere pensionering.

Hanny van Leeuwen heeft vooral aandacht gevraagd voor laatstgenoemde groep en een motie ingediend, waarin zij de regering erop wijst hoe moeilijk deze groep het heeft en vraagt om een tijdelijke rijksgroepsregeling voor oudere ongehuwde vrouwen in overweging te nemen alsmede enkele varianten te bekijken, zoals bijvoorbeeld rechten op 55, 60 of 62 jarige leeftijd tot de inkomensgrens van het minimumloon of de welstandsgrens van de ziekenfondswet bij 2 of 4 uur korter werken per dag.

Annemieke van Heel wees erop dat de vrouw in de buitenlandse dienst weinig kansen heeft en constateerde dat we maar één vrouwelijke ambassadeur hebben en de delegaties naar internationale organisaties wat vrouwen betreft onderbezet zijn. Zij vroeg ook aandacht voor de positie van de vrouw in de Navo-krijgsmachten.

Arnold Tilanus heeft de aandacht gevestigd op discriminatie in de sociale wetgeving en gewezen op het belang van de arbeid van de huisvrouw en de meewerkende vrouwen in agrarische- en kleine middenstandbedrijven.

Bouke Beumer heeft de fiscale problemen van de werkende gehuwde vrouw nog eens voorgelegd aan de regering. Ik heb de problematiek rond de ongehuwde moeder en de echtscheidingen aan de Minister van Justitie voorgelegd en aandacht gevraagd voor het gezin, dat worstelt met moeilijkheden rond weggelopen minderjarigen en aan hun gezag onttrokken kinderen. De Kamer heeft de moties van Dien Cornelissen, Jeltien Kraaijeveld en Hanny van Leeuwen

aangenomen. Deze moties verzochten de regering respectievelijk:

a. subsidie voor vrouwenorganisaties, zoals onder punt 1 vermeld;
b. een beleidsplan met betrekking tot de emancipatie van de vrouw;
c. betere voorzieningen voor de ongehuwde oudere vrouw.

De Staatssecretaris van Financiën heeft ons toegezegd dat hij voor het Paasreces de nota over de fiscale positie van de buitens-

huiswerkende gehuwde vrouw aan de Kamer zal doen toekomen. De regering heeft verder toegezegd op andere speciale problemen zoals bovenvermeld te studeren.

De conclusie is, dat we al met al toch wel vruchtbaar gediscussieerd hebben, zij het alleen al omdat alle problemen eens overzichtelijk op een rij gezet zijn. De houding van de regering heeft ons echter teleurgesteld. Er zijn weinig reële toezeggingen gedaan en we zullen afwachten wat de nieuwe regering van onze verlangens zal meenemen in haar beleid.

Ton Lückers.

Geen subsidie voor het Palestina comité

door mr. G. C. van DAM: ARP-Tweede Kamerlid en CDA-woordvoerder

Het Nederlands Palestina Comité vroeg vorig jaar via de Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingssamenwerking subsidie uit de ontwikkelingsgeld voor het aanstellen van een full time medewerker.

De Nationale Commissie adviseerde in november j.l. gunstig over deze aanvraag. Dat advies heeft nogal wat onrust gewekt.

Voor- en tegenstanders roerden zich. Het verzet kwam begrijpelijkerwijze uit de Joodse gemeenschappen en uit instellingen, die zich met het lot van Israël bezighouden. Het Palestina Comité kreeg voor zijn aanvraag steun van verschillende kanten, o.a. van Kamerleden uit de PvdA en de PSP-fracties, die via schriftelijke vragen Minister Pronk aanspoorden gunstig op het advies te beschikken. Daarentegen liet

de VVD-fractie eveneens via schriftelijke vragen weten, dat zij tegen de subsidie was.

NIET OP REGERINGSSTOEL

Van de zijde van de CDA-fractie hebben wij ons van een standpuntbepaling ten opzichte van de regering onthouden. Vooreerst alleen al, omdat de Adviescommissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingssamenwerking eerst nog advies moest uitbrengen, voordat de minister tot zijn beslissing kon komen. Maar ons belangrijkste motief om ons van een stellingname te onthouden, is gelegen in onze opvatting over de verhouding regering-volksvertegenwoordiging, die er op neerkomt, dat de volksvertegenwoordiging niet op de stoel van de Regering mag gaan zitten. De Regering heeft haar eigen verantwoordelijkheid voor het nemen van een beslissing. Oordeelt de volksvertegenwoordiging een

beslissing onjuist, dan dient zij de Regering ter verantwoording te roepen. De volksvertegenwoordiging moet de Regering ruimte geven voor het nemen van een juiste beslissing.

HAAKS OP BELEID

Het zal niet verbazen, dat de beslissing, die Minister Pronk met betrekking tot de subsidie-aanvraag van het Palestina Comité heeft genomen, onze instemming heeft. Dit Comité richt zich in zijn beleid op dat van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO). De bedreiging die van dat beleid op Israëls bestaansrecht uitgaat, staat op dat punt haaks op het beleid van de Nederlandse Regering ten aanzien van Israël. Het zou onbegrijpelijk zijn geweest en het was daarom ook niet te verwachten, dat minister Pronk een andere beslissing zou nemen als hij heeft genomen.

Pleidooi voor essentiële rol gemeenteraden bij burgemeestersbenoemingen

De voorzitter van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeentelijke provinciebesturen, mr. S.J. Scheenstra (tevens burgemeester van Asperen en Heukelum) heeft onlangs op de jaarvergadering van zijn vereniging te Utrecht gepleit voor een essentiële rol van de gemeenteraad bij de benoeming van een nieuwe burgemeester. „Thans heeft de raad formeel en feitelijk geen been om op te staan”, aldus mr. Scheenstra.

Volgens minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken is bij de benoeming van burgemeesters een grote mate van inspraak praktijk geworden. De commissarissen der koningin moeten volgens hun instructie al-

vorens zij de minister een aanbeveling doen van enige personen voor de vervulling van een burgemeestersvakature de betreffende gemeenteraad horen over zijn gevoelens inzake te stellen eisen van bekwaamheid en geschiktheid. Mr. Scheenstra zei dat deze regel op elf manieren geïnterpreteerd wordt. „Dus zoveel commissarissen, zoveel zinnen, waarbij de inspraak en de mogelijkheid daartoe per provincie verschilt”, aldus mr. Scheenstra. Hij meent, dat momenteel zich een begin van wildgroei begint af te tekenen. „Zolang er terzake geen eenduidig beleid gevoerd wordt weten de gemeenteraden niet wat hun inspraak werkelijk waard is en hebben de belangstellende sollicitanten geen flauw vermoeden in welke

„mallemlen van het leven” zij zich storten door zich voor een bepaalde vakature te melden.”

ANDERS

De voorzitter van de vereniging van CH-gemeente- en provinciebestuurders zei, dat het anders moet. „De gemeenteraad moet meer en concreet bij de voorbereiding van de benoeming van de burgemeester worden betrokken. Het zou kunnen, bijvoorbeeld met vertrouwelijk beraad, onder leiding van de commissaris der koningin, met een beperkt aantal geselecteerde kandidaten”, zei mr. Scheenstra.

H.L.

CDA-commentaar op WIR

Actief beleid voor stimuleren investeringen wenselijk

„Een actief beleid met betrekking tot het stimuleren van investeringen, in het belang van de werkgelegenheid, is wenselijk.” dit hebben de Tweede-Kamerfracties van KVP, ARP en CHU uitgesproken in hun commentaar op het onlangs door de regering ingediende wetsontwerp inzake de investeringsrekening (WIR). De nieuwe wet moet de rijksoverheid in staat stellen een deel van de opbrengst van bepaalde belastingen te bestemmen voor bijdragen aan investeringen in het bedrijfsleven.

De WIR behoort evenals de grondpolitiek, de wijziging van de zeggenschap van de ondernemingsraden en de vermogensaanwasdeling tot de onderwerpen, welke het kabinet-Den Uyl nog voor de Tweede-Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei geregeld wil zien. De CDA-fracties in de Tweede Kamer hebben, voor wat de WIR betreft, met de regering de wenselijkheid

van een spoedige parlementaire behandeling onderschreven. Niet alleen moeten de investeringen gestimuleerd worden, ook moet voorkomen worden dat door opschorten van investeringen een te lange periode van onzekerheid ontstaat, aldus de CDA-fracties.

Het commentaar van KVP, ARP en CHU op de WIR luidt:

POSITIEF

* Positief achten wij de verbetering van de faciliteiten voor verliesgevendende bedrijven en nieuwe bedrijven met aanloopverliezen. Bovendien is het van belang dat de gelden sneller aan de onderneming ter beschikking worden gesteld.

* Met instemming hebben wij er kennis van genomen dat dit wetsontwerp o.m. terzake van de rechtszekerheid en objectiviteit aansluit bij de huidige fiscale investeringsfacili-

teiten. Ook bij de verdere uitwerking dienen objectiviteit en rechtszekerheid gewaarborgd te blijven.

* In het wetsontwerp is nog slechts zeer ten dele het facettenbeleid verwerkt. Wij kunnen instemmen met de opvatting van de regering dat een zorgvuldige ontwikkeling en uitwerking van de criteria voor de richtinggevendende toeslagen noodzakelijk is en eerst in een later stadium zal kunnen worden ingevoerd. Wel zal hieraan met voortvarendheid dienen te worden gewerkt.

* Wij vragen ons af of er in de eerste fase niet naar gestreefd zal moeten worden een toeslag te introduceren voor milieu-investeringen (dit zou ons inziens volledig in overeenstemming zijn met het EEG-beleid terzake). Ook in het verleden is onzerzijds gepleit voor het betrekken van de milieuaspecten bij de investeringsfaciliteiten.

* De invoering van kleinschaligheids- en regionale toeslagen zijn belangrijk. Wij vragen ons af of het arbeidsplaatsencriterium niet te eenzijdig wordt benadrukt. Wij betwijfelen of dit op langere termijn wel in het belang is voor een gezonde bedrijfsstructuur.

Aldus het commentaar van de CDA-fracties in de Tweede Kamer op de voorgestelde wettelijke investeringsregeling (WIR).

H.L.

Lijsttrekker Van Agt: CDA eist premierschap niet bij voorbaat op

Het CDA eist het premierschap van het na de verkiezingen te vormen kabinet niet bij voorbaat op, ook niet als het de grootste politieke groepering zou zijn geworden. „Wij eisen het niet op hoge toon op”. aldus de lijsttrekker van het CDA, minister Van Agt, op de te Utrecht gehouden jaarvergadering van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen.

Mr. Van Agt noemde het opeisen van het premierschap door PvdA en PPR een verkeerd voorbeeld. Hij herinnerde er aan, dat de PvdA-voorman dr. Drees Sr. kabinetten leidde, waarin de PvdA een minderheidspositie had. „Het CDA neemt het verkeerde voorbeeld van anderen niet over. De flexibiliteit van de christen-

democraten uit de tijd van Drees is bij de christen-democraten van thans niet verdwenen”, zei mr. Van Agt. Wel meent het CDA dat het als eerste er voor in aanmerking komt de premier te leveren, als het als grootste groep uit de stembusrijd tevoorschijn treedt.

Minister Van Agt zei, dat er voor het CDA nog steeds geen reden is voor een intentieverklaring ten gunste van de PvdA. „Het uiten van voorkeur voor de socialisten zou nu door velen in onze kring en daarbuiten worden verstaan als een premie op de samenwerkingsresolutie. Die premie zou onverdiend zijn en heel slecht worden begrepen”, aldus mr. Van Agt. Hij zei dat het bovendien zonderling zou zijn om voorkeur voor de PvdA uit te spreken, nu het CDA aan de vooravond staat van het

examen in vier delen bij de bovenmeesters van de PvdA, opdat zij nader kunnen beoordelen of het CDA wel in de waardigheid van ook in de toekomst coalitiepartner te zijn kan worden verheven”.

Minister Van Agt ging nog in op het examen in vier delen. Hij doelde daarbij op de parlementaire behandeling van de vier hervormingsvoorstellen van het kabinet betreffende de grondpolitiek, de vermogensaanwasdeling, de investeringsrekening en de ondernemingsraden.

„Die voorstellen zijn geen 24-karaats concretisering van louter socialistische denkbeelden. Het zijn compromissen en in de voorstellen zitten zowel socialistische als christen-democratische bestanddelen”.

H.L.

Spaanse christen-democraten starten verkiezingsstrijd

door drs. C. Kleisterlee, KVP-Tweede-Kamerlid

De zes Spaanse christen-democratische groeperingen, die in een hecht en hartelijk samenwerkingsverband hun politieke activiteiten verrichten, hebben onlangs in Madrid hun politieke congres gehouden onder het motto:

ENCUENTRO CON EUROPA ONTMOETING MET EUROPA

Dit congres werd afgesloten met een door zeker 2000 Spanjaarden bezochte demonstratieve bijeenkomst in aanwezigheid van vrijwel alle Westeuropese christen-democratische partijen, die op dat tijdstip een vergadering van het algemeen Bestuur van de Europese Unie van Christen Democraten in Madrid hielden. De veiligheidsmaatregelen waren perfect en het kwam tijdens deze manifestatie dan ook niet verder dan een onschuldig rookbommetje.

40 JAREN ZWIJGEN VOORBU

Ook de christen-democraten van Nederland waren daar met een sterke delegatie, waarvan o.a. de heer Krusinga als leider van de Nederlandse equipe, alsook minister v. d. Stee en staatssecretaris Kooymans deel uitmaakten, naast een aantal politieke leiders uit de drie christen-democratische partijen.

Het is een indrukwekkende slot-manifestatie van het Spaanse christen-democratische congres geworden. Er heerste een sfeer van intense blijheid, van verlicht en opgelucht ademhalen, van groeiend zelfbewustzijn. De tijd van 40 jaren zwijgen werd afgesloten, niet met bitterheid naar het verleden, niet met banvloeken naar

groepen en personen die nog in het oude regie zijn blijven hangen. Integendeel, de naar uiterlijk - Spaanse Churchill, Gil Robles, de oude christen-democratische nestor van de Spaanse democratie, de gedurende tientallen jaren verbannen verzetsleider, dankte alle „vijanden” die het de christen-democraten hebben mogelijk gemaakt met zulk een diepe overtuiging als een hechte eenheid thans de democratie te kunnen helpen vestigen.

EIGEN GEZICHT

Er was werkelijk ontroering. Ruiz Gimenez, de ideologische leider van de christen-democraten en de progressieve voorzitter van een van de christen-democratische groeperingen in Spanje, werd na zijn gloedvol betoog met voor Nederlandse begrippen overkokend temperament, na afloop van zijn ontboezeming, hartelijk door zijn zoon op beide wangen gekust. „Het hart heeft gronden, die aan het verstand niet bekend zijn”, riep hij uit en „met knipperende ogen treden wij, na een lange donkere nacht, klaarwakker in het licht van de vrijheid”.

Een enorm verlangen naar vrijheid, een niet meer omkeerbaar proces naar ware democratie, een met vaste hand geleide actie om de eigen identiteit te versterken, het eigen gezicht van de christen-democraten scherp te markeren, zonder partijpolitieke compromissen naar rechts of naar links, het vermijden van elke vorm van geweld, het kweken van sereniteit en gerustheid onder het Spaanse volk, het zijn de overwegende kenmerken van de zeer vitale christen-democratie in Spanje, waar-

aan gelukkig ook veel vrouwen en zeer veel jongeren hun medewerking geven. De Spaanse christen-democraten, die zich niet beter wanen dan anderen omdat ze het Spaanse volk niet willen verdelen in „goede en betere” burgers, zijn overigens in geen enkel opzicht van plan politieke banden te smeden met hen „die vandaag nog niet weten welke weg zij te kiezen hebben” en evenmin met hen die „eerst gisteren ontdekten dat grote en ingrijpende veranderingen onontkoombaar zijn”.

SPAANSE DEMOCRATISCHE STAAT

Zij zoeken slechts coalities met hen, die hun vaderland feilloos willen helpen aan een bevrijdende democratie.

Zij wijzen alle extreme stromingen van rechts en van links falikant van de hand en laten zich ook niet door geweld afbrengen van de marsroute naar de ware democratie.

Zij willen een krachtige op een grondwet berustende Spaanse democratische staat stichten, niet als een gesplitste optelsom van een aantal regio's, maar wel met redelijke mogelijkheden voor regionale autonomie en met erkenning van regionale identiteiten en culturen, zoals die van Basken, Catalonen, Galliciërs en Valencianen. Geen arme en rijke regio's meer naast elkaar, maar regio's met gelijkwaardige ontwikkelingsmogelijkheden binnen de federale eenheidsstaat Spanje. Ruiz Gimenez ontvouwde een politiek dynamisch vrijheidsprogramma, waarin gerechtigheid en solidariteit, verdwijning van armoede en verbondenheid met de „gewone” man centraal staan. „Wij zullen de man van de straat niet verraden!” riep hij uit.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spinning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE: H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25.- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

EUROPEES ANTWOORD

Als één ding aan ons is duidelijk gemaakt dan is het dat Spanje veel verwacht van Europa. Zij zijn bereid geweest en nog om veel te doen, zich gereed te maken als waardige Europese democratische partner in het Europese milieu binnen te treden. „Europa is ook onze bodem, waarop wij hard hebben gewerkt, waarvoor wij veel hebben geofferd en waarmee wij ons in onze historische en culturele wortels verbonden weten”, sprak Ruiz Gimenez.

Het antwoord van Europese zijde liet niet op zich wachten. Leo Tindemans, de voorzitter van de Europese Volks Partij, de federatie van christen-democraten in Europa, de huidige minister-president van België, stelde terecht dat de beslissende slag om de vrijheid in Spanje met de verkiezingen is begonnen. Hij zegde toe zich sterk te maken en riep daartoe alle democraten van Europa op om een democratisch Spanje zo snel mogelijk op te nemen binnen de Europese gemeenschap.

Minister v. d. Stee sprak namens de Nederlandse christen-democraten ons verlangen naar hechte vriendschapsbanden met de Spaanse christen-democraten uit - hij uitte onze diepe bewondering voor alle leed en verdriet dat zij voor hun vrijheid hebben willen offeren tot op doodsveroordeling toe en zegde hun onze onvoorwaardelijke politieke steun toe.

HISTORISCHE GEBEURTENIS

De Franse minister Lecanuet prees de christen-democraten omdat zij oppositie voeren op het hoogste niveau, grote politieke ingetogenheid laten samengaan met een overtuigende en strakke beleidslijn naar ware democratie.

Een historische gebeurtenis is daarmee in Spanje gepasseerd. De verkiezingsstrijd met goede perspectieven voor de christen-democraten heeft de poort naar een ware democratie thans wijd opengezet. Niemand zal die meer kunnen sluiten.

chjo

CHU kiest toch jonger dan u denkt

„CHU kiest toch jonger dan u denkt”, dit zouden we willen toevoegen aan allen, die na vele jaren het geharrewar „in de jongeregeleerden der Unie” vanuit PvdA of VVD gevolgd te hebben, de scepsis met karrevrachten over ons heen laadden. „Wat doe je daar nou nog” en „Is het dan zo gezellig bij je opa”, dat kon je meestal horen als je leden van niet zo erg verwante jongeregroepen ontmoette en bekende dat je CHJO-er was gebleven.

Gelukkig hebben de Unieleden ons wel goed begrepen. Ze hebben gezien dat ondanks alles wij afgelopen lente een nieuwe lente over de CHJO wilden blazen, en wat meer was: zij honoreerden dat ten volle op de kandidaatstellingslijst voor de Tweede Kamerverkiezingen. Was er dan de vijf voorgaande jaren geen nare smaak over en

weer blijven hangen? Had de CHU-achterban, door tegenstanders altijd als wat kleinzielig afgeschilderd, de kwestie-Huijsen niet aangegrepen om nu de eerste 40 jaar geen jongere meer te vertrouwen...?

Het tegendeel bleek waar te zijn. Een enorme gebeurtenis, die groepsvergaderingen op dat punt. Geen „Hoekse- en Kabeljouwse twisten” zoals in het verleden, maar een evenwichtig pleiten voor constructieve kandidaten. En we hebben het geweten! Hans Gualtherie van Weezel van 14 naar 7 en Peter Heukels van 18 naar 14. U hebt ons wel erg veel vertrouwen op de stembiljetten gegeven. Wij zien dat als een bewijs dat alle vertrouwen in de CHJO hersteld is en het geeft ons inspiratie te over om door te gaan, te bouwen aan nieuwe groepen, aan een

CDJA, aan een prima verhouding met CHU CDA in alle bestuurslichamen, kortom... dit rondje was voor ons.

Bovendien is de rest van de lijst een waarborg dat de vernieuwing en de jeugdigheid ook buiten de twee door ons genoemden (door te bundelen probeerden we onze kracht niet al te veel te verspelen) doorgezet heeft. Wij wensen de Unie succes toe. Binnen het CDA gaan wij met een prima team 's lands vertegenwoordiging in.

Utrecht

Jan van den Assem,
vice-voorzitter CHJO

J. v. d. A.

Verklaring CHJO inzake keuze regeringspartners

De CHJO heeft onderstaande verklaring over de keuze van regeringspartners uitgegeven:

In overweging nemende:

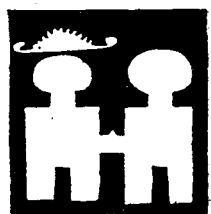
- dat PvdA en PPR een verdeling van ministerposten in het komende kabinet wensen volgens de 8-8 plus formule daarbij gelet op het feit

- dat er op 25 mei nog verkiezingen volgen, waarbij de kiezers zich zullen uitspreken over de verkiezingsprogramma's en het ge-

P.S.: Jammerlijk was het bij al deze vreugde te moeten constateren dat vrijwel alle publiciteitsmedia, ook uit „aanverwante kringen”, minimaal aandacht besteedden aan bovengenoemde belangrijke vergaderingen. Hoe schrijnend was het om het verschil met 5 en 6 jaar geleden te zien, toen menig journalist „even een lekker verhaaltje over de ruzie's in de Unie” bij elkaar vergaarde en de „ruïne van de Unie” nog verder wilde gruzelementen. Wij laten over dit contrast zeker niet dit als laatste woord horen.

voerde beleid spreekt de CHJO als haar mening uit dat het CDA op dit moment onder invloed hiervan niet tot een voorkeursuitspraak voor VVD of PvdA mag komen. Zij spreekt de hoop uit dat het CDA met dezelfde bezieling en inzet mag doorgaan met een eigen identiteit de weg op te gaan naar een verantwoordelijke maatschappij.

Het CHJO-bestuur.

chjo

Agenda

Op zaterdag 5 maart komt, na al eerder aangekondigde voorbereidende besprekingen, de CHJO, afdeling Friesland om 9.30 uur bijeen in „Trefpunt” te Leeuwarden.

Spreekers aldaar zal zijn drs. L. P. Heukels, voorzitter van de CHJO. Nadere inlichtingen over deze vergadering zijn te verkrijgen via B. Flootman, Beetgumerdijk 32 te Marssum of S. Jansen, Annie Westlandstraat 11-IV te Leeuwarden. Wij wensen deze CHJO-afdeling een goede start met een druk bezochte vergadering.

Op donderdag 24 maart vergadert de CHJO, afdeling Den Ham over het rapport van de commissie binnenland over de be-

drijfsdemocratisering. Contact-adres: Grotestraat 47, Den Ham.

Zaterdag 26 maart 10.00 uur: **Algemene Vergadering** van de CHJO in restaurant „Swisse” te Zwolle. 's Middags 13.30 uur: studie-middag n.a.v. het rapport van de commissie binnenland over bedrijfsdemocratisering. Spreker: dr. R. J. H. Krusinga? Op vrijdag 16 april zal te Utrecht in de **Jaarbeurs de eerste manifestatie van het CDJA plaatsvinden**. 's Middags zal daar voor ons spreken **mr. A. A. M. van Agt**, lijsttrekker van het CDA. Ook **prof. Steenkamp en andere CDA-topfiguren zullen deze bijeenkomst met hun aanwezigheid opluisteren**.

Doet een goed voorbeeld ook goed volgen?

In haar laatste vergadering heeft de statenkring Ommen van de CHU behalve van haar warme belangstelling voor het jongerenwerk ook materieel blij gegeven van haar sympathie. Zij stelde bijna 10% van haar begroting ter beschikking als startsubsidie voor het politiek jongerenwerk in Overijssel. Onze hartelijke dank.

Kennismakingsbijeenkomst CDA-bestuurders in Noord-Holland

Voor de CDA -bestuurders in gemeenten en provincie in Noord-Holland wordt op zaterdag 26 februari een kennismakingsbijeenkomst gehouden in het raadhuis van Bussum. Het initiatief daartoe is genomen door de afdeling Noord-Holland van de Vereniging van CH-leden van gemeenten en provinciebesturen, in overleg met de AR-vereniging. Het is de bedoeling na deze kennismakingsdag met voortvarendheid een krachtige CDA-bestuursorganisatie op te bouwen.

De vergadering vangt om half tien aan

Dank voor initiatieven inzake Rotterdam Nucleair

De bedrijfsledengroep Rotterdam Nucleair van de Industriebond CNV heeft de Tweede-Kamerfractie van de CHU, en met name haar fractievoorzitter dr. R.J.H. Krusinga, schriftelijk bedankt voor de genomen initiatieven met betrekking tot het bedrijf Rotterdam Nucleair. „Wij zijn er van overtuigd dat het een en ander mede heeft bijgedragen tot het door de overheid genomen besluit deel te nemen in Rotterdam Nucleair, zij het dat de naam gaat veranderen in RSV - Zware Apparatenbouw”, aldus de bedankbrief.

H.L.

Voorkomen van kleine criminaliteit

De ophelderingspercentages van de politie laten zien dat van de zogenaamde „kleine criminaliteit” (een groot deel van de eenvoudige diefstallen en vernielingen) slechts een betrekkelijk gering gedeelte wordt opgehelderd. Dit is op zich wel begrijpelijk omdat de politie doorgaans de meeste tijd besteed aan het oplossen van de meer zware criminaliteit. Dat neemt natuurlijk niet weg dat het ook van belang is aandacht te besteden aan die andere delicten, te meer daar deze een aanzienlijk deel uitmaken van de totale geregistreerde criminaliteit.

Aldus het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het departement van justitie in een recent gepubliceerd rapport.

HOE?

In het rapport „Criminaliteit en technopreventie” wordt aangegeven welke wegen hierbij bewandeld kunnen worden. De grondgedachte is, dat door een beter gebruik te maken van de technologie het in principe mogelijk moet zijn een groot deel van deze vormen van criminaliteit te voorkomen. In het rapport komen daarbij de volgende gebieden aan de orde: diefstal van auto's en fietsen; diefstal in zelfbedieningszaken; inbraken in woonhuizen en zakkenrollerij.

Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat met name op dit terrein een aantal mogelijkheden liggen. Zo is bijvoorbeeld uit recente studies bekend dat het verplicht stellen van een stuurslot in nieuwe auto's leidt tot een vermindering van het aantal gestolen auto's.

AANBEVELINGEN

In het rapport zijn een aantal aanbevelingen opgenomen. Zo wordt benadrukt dat overheid en producent zich meer bewust moeten zijn van de mogelijkheden op technopreventief gebied bij zaken als het plannen van nieuwe wijken, het bouwen van woningen, het fabriceren van auto's, fietsen en andere criminaliteitsgevoelige objecten. Met behulp van de zogenaamde risico-analyse kan worden vastgesteld wat en waar de kwetsbare plekken zijn. De burger zal zich er meer van bewust moeten worden dat hij het potentiële dieven soms wel erg makkelijk maakt (niet op slot zetten van auto of fiets, niet goed afsluiten van woning enz.).

Naast het stimuleren van nieuwe toepassingen van technopreventie is het van belang dat bestaande voorzieningen op hun kwaliteit worden getoetst. Er zou als het ware een „kwaliteitskeur” moeten komen voor beveiligingssystemen die aan bepaalde eisen voldoen.

Ter bevordering van een ruimere toepassing van de technopreventieve voorzieningen is het van belang een aantal activiteiten te ontwikkelen. In concreto kan hierbij gedacht worden aan: het stimuleren van ontwikkelingsprojecten; het voorlichten van belanghebbenden, dat wil zeggen lagere overheden, producenten en publiek; en het bevorderen van wetgevende arbeid, bv. met betrekking tot te stellen kwaliteitseisen.

H. L.

CDA-lijsttrekker Van Agt:

„Over regeerakkoord PvdA/PPR valt blijkbaar te praten”

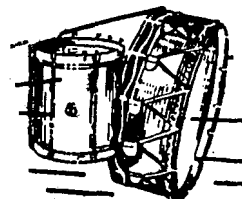
Aan het einde van deze week moeten, in afzonderlijke vergaderingen in het RAICongrescentrum te Amsterdam, de partijraad van de PvdA en de landelijke kerngroep van de PPR beslissen of de beide partijen met het oog op de komende Tweede-Kamerverkiezingen een regeerakkoord zullen sluiten. Vorige week vond de openbaarmaking plaats van het ontwerp van dat akkoord.

„Over het regeerakkoord van PvdA en PPR valt blijkbaar te praten”, aldus de lijsttrekker van het CDA, minister mr. A.A.M. van Agt in zijn commentaar.

Volgens mr. Van Agt is het praten hard nodig, indien het tot een samenwerking van CDA met PvdA en eventueel PPR zou komen. „Ondanks positieve punten, die in het ontwerp van het regeerakkoord staan - zoals de aandacht voor de ontwikkelings-samenwerking, de zorg voor de zwakkeren in de samenleving - worden er ook punten vermeld die grote moeilijkheden zullen geven”. Mr. Van Agt dacht wat dit laatste betreft ondermeer aan de opvattingen over defensieuitgaven en het Navo-lidmaatschap, het ongenueanceerde standpunt inzake kernenergie, de oude socialistische wens om de grond in overheidshanden te brengen en de opvatting inzake abortus”. Lijsttrekker Van Agt vindt een aantal

punten uit het ontwerp-regeerakkoord van PvdA en PPR strijdig met het kabinetsbeleid, dat volgens de strategie van de PvdA inzet moet worden van de verkiezingscampagne.

H.L.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Ontwikkelingssamenwerking

Ontwikkelingssamenwerking en werkgelegenheid (I)

Met opzet koos ik voor de titel „Ontwikkelingssamenwerking en werkgelegenheid” en niet voor b.v. „De werkgelegenheid in de derde wereld” of iets dergelijks. Alhoewel er op het oog niet veel verschil lijkt te zijn, is er toch een enorm onderscheid. Immers het maakt veel uit of we samen praten over een bepaalde manier van samenwerking of dat we alleen maar constateren dat ergens een bepaalde ontwikkeling plaatsvindt.

Kijken we naar de grote lijn in het wereldimport- en export-gebeuren dan zien we dat de combinatie „arm land en grondstoffen-exporteur” steeds staat tegenover „rijk land en grondstoffen-importeur”.

Het is nu eenmaal een feit dat wij in West Europa, en in Nederland in het bijzonder, voor onze import van grondstoffen vrijwel geheel afhankelijk zijn van de arme derde wereldlanden. Wij bezitten nu eenmaal geen koffieplantages, geen rubber of theecultures, geen katoen of ijzererts, etc. Bananen en citrusvruchten groeien in ons land nu eenmaal niet, terwijl we voor onze zeep- en margarineproductie ook al afhankelijk zijn van de West-Afrikaanse plantages.

Veelal worden de van deze grondstoffen geproduceerde goederen weer geëxporteerd naar dezelfde derde-wereldlanden, uiteraard wil men daar ook radio's, televisie's en koelkasten hebben.

Aangezien de arbeid in de meeste van deze landen niet alleen overvloedig aanwezig is, maar bovendien ook nog erg goedkoop,

ligt het voor de hand dat deze duurzame consumptiegoederen goedkoper daar geproduceerd zouden kunnen worden. Dit nu had men vele tientallen jaren geleden al in de gaten met als gevolg dat men een systeem van invoerbepalingen ontwikkelde waarbij het bijna onmogelijk werd om kant en klare artikelen in ons land in te voeren. Met andere woorden de (dure) productie in het eigen land werd beschermd.

Na de tweede wereldoorlog is op internationaal nivo veel gesproken en ook veel gedaan aan het beperken van de handelsbelemmeringen. Een vervelend gevolg hiervan was voor ons dat sommige industrietakken niet meer zo volledig beschermd werden als ze gewend waren, met als gevolg dat ze grotendeels verdwenen, men denke aan bijvoorbeeld de textiel- en schoenenindustrie, maar ook aan eenvoudige assemblagewerkzaamheden (radio's en dergelijke).

Belangrijk bij deze ontwikkeling is dat we goed beseffen dat enerzijds wij niemand kunnen dwingen om zijn grondstoffen voor een zacht prijsje aan ons af te staan, en anderzijds dat wij als regel over goede tot zeer goede sociale voorzieningen beschikken in tegenstelling tot de derde wereld landen. Men kent daar geen WW, WAO of AOW, wie geen werk heeft moet maar zien hoe hij het redt.

Hoe zeer het aantal actieven per land uitencloopt blijkt wel uit tabel 1.

Tabel 1.

land	aantal inwoners	% mannen dat econ. actief is	% vrouwen dat econ. actief is	totaal % actieven	werkzaam in landbouw
Algerije	11.821.000	42,2	1,8	21,7	50,4
Ivoorkust	4.630.000	55,7	58,8	57,2	86,2
Zambia	4.056.000	41,0	16,6	28,6	45,2
Marokko	15.153.000	44,5	8,0	26,3	50,0
Argentinië	23.390.000	57,9	19,4	38,5	14,8
Colombia	17.484.000	47,6	11,6	29,4	38,6
Brazilië	93.139.000	50,5	13,2	31,7	44,3
Mexico	48.225.000	43,6	10,2	26,9	39,5
India	547.949.000	52,5	11,9	32,9	72,0
Iran	25.078.000	50,7	8,3	30,2	41,8
Syrië	6.154.000	42,7	5,5	24,8	53,9
Sri Lanka	12.712.000	50,1	18,7	34,8	41,4
Verenigde Staten	203.212.000	52,7	29,5	40,8	4,0
Japan	104.665.000	63,2	39,1	50,9	19,1
DDR	17.068.000	56,1	41,3	48,1	11,7
Nederland	13.046.000	54,4	19,1	36,7	6,0

Bron: Yearbook of labour statistics

De cijfers laten enkele zeer opvallende dingen zien. In de eerste plaats blijkt het dat in de overwegend Islamietische landen het aantal werkende vrouwen erg gering is. In de tweede plaats dat naarmate een land een hogere welvaart heeft het percentage mensen dat in de landbouw werkzaam is geringer wordt.

Voor al vanwege het feit dat de landbouw in arme landen vaak nog uiterst primitief is (zelfs de ploeg is vaak nog onbekend) schuilt in deze tak vaak een enorme verborgen werkloosheid. Men werkt veelal op het land omdat er helemaal niets anders te doen is.

Het is, dacht ik, een zaak van Christenplicht om er naar te streven de hoeveelheid werk zo eerlijk mogelijk te verdelen. Een dergelijke verdeling behoeft helemaal niet per definitie meer werklozen in ons land, of in West Europa, te betekenen. Wij hebben op zoveel terreinen een technische of wetenschappelijke voorsprong dat wij ons weinig zorgen behoeven te maken. Bovendien hebben wij onze haast unieke sociale voorzieningen als overbrugging bij de hand. Zijn wij niet bereid tot een eerlijke deling dan

kon het vroeg of laat ook wel eens gebeuren, zoals nu in feite met de olie het geval is, dat we maar moeten afwachten of er nog wat voor ons overschiet en op wat voor voorwaarden.

ERNST

De ernst van de situatie op werkgelegenheids gebied blijkt nog eens duidelijk uit de cijfers van tabel 2. Deze cijfers zijn wat verder gedetailleerd dan die van tabel 1. Men bedenke hierbij dat veel landen, meestal uit prestige overwegingen, de neiging hebben om de cijfers wat in gunstige zin aan te passen. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de officiële werkloosheidscijfers van veel landen zelden de werkelijke ernst van de zaak. Niemand vindt het nu eenmaal prettig om met werkloosheidspercentages van 10, 20 of soms nog wel meer te worden geconfronteerd.

De uiterlijke symptomen ziet men vooral aan de krottenwijken aan de rand van vele grote steden. Als we dan ook nog bedenken dat de meeste ontwikkelingslanden een zeer snelle bevolkingsgroei vertonen, ik gaf u enkele cijfers in een vorig artikel, dan hebben we het probleem redelijk compleet.

land	% van de leeftijdsgroep dat economisch actief is				
	tot 15 jr.	15-24 jr.	25-59 jr.	60-64 jr.	65+
El Salvador	9,1	64,4	61,3	57,6	41,9
Iran	6,7	45,4	56,2	41,7	27,0
Nepal	14,0	62,5	65,2	39,7	25,1
Thailand	10,9	80,1	85,6	60,6	31,5
Indonesië	4,5	44,6	54,2	57,9	40,8
België	0,5	55,1	63,3	33,7	4,1

Bron: Yearbook of labour statistics

door drs. D. J. Barreveld

Zoals de cijfers laten zien nemen al op zeer jonge leeftijd velen deel aan het arbeidsproces, ook betekent 65 jaar niet dat men met werken op houden kan. Men lette ook op de verschillen met België, een land dat wel zo'n beetje als maatgevend voor West-Europa kan gelden. De stelling dat wij gezamenlijk de handen ineen zullen moeten slaan is dan ook beslist niet overtrokken.

VERBETERING

Gelukkig zijn er inmiddels op een aantal terreinen aanzetten tot verbetering op gang gekomen. Belangrijk is in dit verband vooral de Weredwerkgelegenheidsconferentie van medio 1976 geweest. Deze conferentie heeft o.m. een aantal uitgangspunten geformuleerd, alsmede een Programma van Actie aanvaard.

In een volgend artikel kom ik hierop terug.
drs. D. J. Barreveld

Vrouwen van Nederland helpen vrouwen van Noord-Ierland

Begin deze maand vond in de Westerkerk te Amsterdam een Manifestatie plaats om de komende activiteiten van de Werkgroep „Vrouwen Hulp Noord-Ierland” onder de aandacht te brengen. Prinses Beatrix, mevrouw dr. Marga Klompé, de commissaris van de koningin in Noord-Holland en de burgemeester van Amsterdam en hun echtgenoten hadden aan de uitnodiging tot het bijwonen van de Manifestatie gehoor gegeven. En niet alleen zij; maar ook vele vertegenwoordigsters van de vrouwenorganisaties uit alle delen van het land waren aanwezig. De Westerkerk was vol! Liesbeth List zong liederen van Theodorakis. Het Westerkerkkoor werkte mee om de bijeenkomst op stijlvolle wijze met zang te omlijsten.

Mevrouw Klompé gaf een historisch overzicht van het ontstaan van de huidige ontwikkelingen en bewees hiermede, dat de moeilijkheden beslist niet alleen van de laatste jaren zijn. Daarom juist is een oplossing zo moeilijk. Betty Williams die zich samen met Mairead Corrigan in Noord-Ierland voor de vrede in haar land met grote moed inzet, gaf in haar kort maar indringend relaas feiten en cijfers over de toestand van vandaag. Trix Betlem, van wie het initiatief voor het ontstaan van de werkgroep is uitgegaan, zei in haar slotwoord dat de steun, die we als vrouwen willen geven, misschien naïef is, maar dat geweld, haat en het gooien van bommen nog veel naïefer zijn.

BELOFTE

Met deze Manifestatie is de vrouwen van Noord-Ierland beloofd hen niet in de steek te laten. In april zal een grote aktie ge-

houden worden met als doel het bijbrengen van middelen om groepen Noord-Ierse vrouwen, katholieken en protestanten, die in mensonwaardige omstandigheden leven, naar ons land te laten komen om wat op verhaal te komen, elkaar te leren kennen en te begrijpen, waardoor het grote isolement kan worden doorbroken. De werkgroep „Vrouwen Hulp Noord-Ierland” doet dit in samenwerking met de Stichting „Hulp Noord Ierland” te Utrecht. Deze Stichting heeft al vele jaren ervaring met het begeleiden van groepen uit Noord-Ierland. Voor deze activiteiten zal veel hulp nodig zijn niet alleen voor het onderdak brengen en begeleiden van de groepen, maar ook om dit financieel mogelijk te maken. Geld zal ook nodig zijn voor hulp in Noord-Ierland waarmee, wanneer de vrouwen weer terug zijn in hun katholieke en protestantse wijken, de contacten die hier opgebouwd zijn, door onderlinge ontmoetingen daar bestendig kunnen worden.

De werkgroep „Vrouwen Hulp Noord-Ierland”, waarin vertegenwoordigsters zijn opgenomen van alle nederlandse vrouwenorganisaties, van vrouwenactiegroepen en partikulieren, ongeacht godsdienstige, politieke of maatschappelijke achtergrond, stelt zich ten doel het verlenen van zo kon-kreet mogelijk hulp aan de slachtoffers van het Noord-Ierse conflict, in het bijzonder de vrouwen in de allerarmste wijken.

MAGDA STOLTE.

P.S. De door Catherine Andriessen georganiseerde verkoop van witte chrysanten op het CDA-Congres op 10 en 11 december j.l. heeft een bedrag van f 1116.11 opgebracht.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging”. In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., dr. R. J. H. Krusinga, drs. H. van Spanning en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Naar een nieuw museumbelid

„Stuk cultuur waar iedereen bij betrokken is”

Kortgeleden werd aan de Tweede Kamer de nota „Naar een nieuw museumbelid” aangeboden. Het is een heel boekwerk geworden, waarin belangrijke uitspraken en suggesties worden gedaan voor de museale toekomst van Nederland. Over een aantal hoofdpunten uit deze nota sprak de redactie van Trefpunt, het blad van het departement van CRM, met dr. Th. J. Meijer, plaatsvervangend hoofd van de Directie Musea, Monumenten en Archieven van het ministerie van CRM. Hij is zeer nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de nota.

Het is inderdaad een wat fors boekwerk geworden, maar dat komt omdat nu voor het eerst het hele museumbestel in ons land aan een grondig onderzoek is onderworpen. De opzet van de nota is, behalve een inventarisatie, een schets te geven voor een nieuwe ontwikkeling. De bedoeling is, dat het museumbestel - de musea zoals die op het ogenblik in ons land functioneren - uiteindelijk een belangrijke rol gaat spelen in een beleid, dat erop gericht is de mensen iets te brengen. Een stuk cultuur waar iedereen bij betrokken is. Deze cultuur ook dichterbij de mensen te brengen. Dat is eigenlijk het hoofdpunt van de nota. De musea moeten worden ingepast in een breder beleid, dat gericht is op onderwijs en vorming en in een nog bredere zin, een beleid dat gericht is op welzijn,” zegt Meijer.

DROEVIGE ZAAK

Wat zal het effect van de nota zijn op het museumwezen straks? „Op den duur zal het erop neerkomen, dat er een verschuiving gaat plaatsvinden. De nu bestaande waarden zullen misschien wat bijgesteld worden, andere waarden zullen meer naar voren moeten komen. Dit betekent concreet dat bepaalde activiteiten zoals die nu in een museum plaatsvinden straks misschien wat minder voorrang zullen krijgen en dat zaken die nu ontbre-

ken, op de voorgrond zullen treden. Ik bedoel hiermee speciaal het accent, dat in de komende tijd gelegd gaat worden op het educatieve werk in het museum. Mogelijk betekent dit wat minder geld en minder mogelijkheden voor zaken, die nu nog de overhand hebben.”

En de gevolgen van de nota - in een wat later stadium - voor de museumbezoeker? Meijer: „Het streven van het beleid is er vooral op gericht - ik vertelde het al - van de musea iets te maken wat van belang kan zijn voor een zo groot mogelijk publiek. Alle mensen hebben deel aan onze cultuur en dat betekent dan ook dat iedereen in de gelegenheid moet zijn om gebruik te maken van hetgeen de musea te bieden hebben. Er liggen nu enorme hoeveelheden mogelijkheden opgeborgen in de musea, maar die komen er niet altijd voldoende uit. En het is ook zo, dat een heleboel mensen eigenlijk niet beseffen wat er in een museum aan de hand is. Dat hebben wij onlangs nog heel duidelijk kunnen merken uit een statistisch onderzoek, waaruit bleek dat 64% van de bevolking niet of nauwelijks in een museum kwam. Dat is in feite een droevige zaak, omdat daarmee veel waarden die geboden kunnen worden niet dáár komen waar zij zouden horen.”

VERFIJNING VAN KRITERIA

De nota „Naar een nieuw museumbelid” geeft in een aantal vrij algemene uitgangspunten een schets van de structuur en het ligt in de bedoeling die structuur te verduidelijken en uit te werken in een aantal programma's.

Meijer preciseert: „Het zijn in feite drie werkprogramma's. In de eerste plaats gaat het om het bevorderen van de onderwijs-taak, de vormingstaak dus, om die te beklemtonen. Hetgeen wil zeggen, dat we in het bijzonder reizende tentoonstellingen gaan bevorderen. Dat zijn exposities, die op één centrale plaats worden gemaakt en die dan al naar gelang de behoefte op ver-

schillende plaatsen in het land worden gepresenteerd. Een ander belangrijk punt is de verfijning van de algemene criteria zoals die in de nota zijn gesteld. Er zijn bijvoorbeeld algemene richtlijnen gegeven op grond waarvan een bepaald museum nationaal zal moeten gaan heten, of ook juist niet natuurlijk. Dit zijn zaken die wat verder bijgescherpt zullen moeten worden. En tenslotte - eveneens heel belangrijk - een verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de verschillende overheden als rijk, provincie en gemeente. Ook daarvoor zal een verdere verfijning noodzakelijk zijn. Er zal dus een soort optelsommetje gemaakt moeten worden. Zoals: deze voorziening en dit museum aan die overheid, een andere voorziening en een ander museum aan een andere overheid.”

Naast een planning op korte termijn hebben de makers van de nota ook gedacht aan een planning op langere termijn, in feite een voortzetting van de eerste planning. Men heeft dan namelijk een beter inzicht gekregen in de door Meijer genoemde „verschuivingen”, maar ook in de financiële gevolgen. Want daaraan ontkomt je niet.

Meijer: „Er zitten wellicht vrij forse financiële gevolgen aan de nota. Voor een deel hebben die te maken met de verschuivingen. Het overhevelen van de verantwoordelijkheid van de ene overheid naar de andere zal namelijk betekenen, dat ook de financiële lasten anders zullen komen te liggen. Anderzijds is het duidelijk de bedoeling, dat bepaalde voorzieningen die nu bestaan, uitgewerkt zullen gaan worden en beter zullen worden toegerust om de taken die de verschillende overheden krijgen toebedeeld ook ten uitvoer te brengen.”

RIJKSMUSEA ALS STEUNPUNTEN

Uit de nota blijkt, dat het niet is uitgesloten, dat er straks misschien meer rijksmusea zullen komen. Meijer onderschrijft dit, maar vindt het niet zo'n wezenlijke zaak: „Er

zijn een aantal sectoren, die in een museum vertaald zouden kunnen worden. Ik denk bijvoorbeeld aan de techniek, een onderwerp dat in ons land in het museale bestel een beetje op de achtergrond is gebleven. Ik kan me voorstellen, dat een dergelijk aspect ook in de toekomst wat meer reliëf zal kunnen krijgen en dat dit dan opgevat zou kunnen worden als een nationale zaak en dus verbeeld in een rijksmuseum. Belangrijker echter is, dat er per provincie goede museale voorzieningen komen. Ik geloof dat het tot de taken van de rijksmusea behoort om het werk in de provincie te ondersteunen.” Meer aandacht dus voor de kleinere musea? Meijer weer: „Dat is inderdaad de bedoeling. Maar voor het goede begrip: het ligt niet in de bedoeling de bestaande museale voorzieningen in de grote steden zonder meer te kappen. Beslist niet. Het gaat er om, dat de in de provincies bestaand museale voorzieningen verder worden uitgebouwd en daar waar ze ontbreken of onvoldoende functioneren, worden versterkt.”

Ondersteuning dus door rijksmusea van het werk van de musea elders in het land. Meijer noemt als voorbeeld het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden: „Het is een rijksmuseum met allerlei mogelijkheden zoals een grote verzameling en vooral deskundigheid. Mogelijkheden, die ten goede kunnen komen aan datgene wat op verder gelegen plaatsen in de provincie noodzakelijk zou kunnen zijn. Men kan dus vanuit een centraal punt een tentoonstelling samenstellen voor een publiek dat een klein natuur-historisch museum in de provincie bezoekt. Dat geldt ook voor de deskundigheid: op één bepaalde plaats gecentraliseerd, maar wél ten goede komend aan musea elders in het land. Tot slot hebben wij nog getracht een systeem te bedenken waarbij museale deskundigen - het zijn rijksmuseumconsulenten - werkzaam kunnen zijn ten behoeve van de kleinere musea. Die consulenten kunnen steun verlenen, adviezen geven en contacten leggen tussen de kleinere musea en de rijksmusea, die beschouwd moeten worden als de bakermat van gespecialiseerde museale activiteiten en voorzieningen.”

Rapport van de commissie jeugdwerkloosheid

Perspectieven voor jongeren zonder werk

Het rapport „Perspectieven voor jongeren zonder werk” opgesteld door de commissie Jeugdwerkloosheid, is dezer dagen door de Raad voor de Jeugdvorming aangeboden aan de bewindslieden van Sociale Zaken, van Onderwijs en Wetenschappen en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Het rapport is opgesteld door een commissie van de Raad. Deze commissie, omvatte onder meer vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties en de werkende jongerenorganisaties. Ambtenaren van de betrokken ministeries hebben als waarnemers gefunctioneerd. De Raad voor de Jeugdvorming heeft als regeringsadviesorgaan op het terrein van het jeugdbeleid, zijn standpunt over het rapport nog niet bepaald. Na een studiedag, medio maart 1977, waarvoor onder andere deskundigen op sociaal-economisch en sociaal-cultureel terrein zullen worden uitgenodigd, zal de Raad voor de Jeugdvorming een definitief standpunt formuleren in een advies aan de regering.

Niet de sociaal-economische oorzaken van het verschijnsel jeugdwerkloosheid vormen het uitgangspunt voor het rapport maar de jeugdige werklozen: hun situatie, achtergronden en de problematiek waarmee zij worden geconfronteerd.

Er worden aanbevelingen gedaan om te komen tot een samenhangend beleid waardoor de jongeren die het meest te lijden hebben onder langdurige of regelmatig terugkerende werkloosheid - de risicogroepen - zich zoveel mogelijk betrokken blijven of gaan voelen bij het maatschappelijk gebeuren. Er moeten nieuwe kansen en perspectieven worden geboden waardoor deelname aan het maatschappelijk leven in al zijn facetten wordt bevorderd. Ondanks alle mogelijke maatregelen zal de

jeugdwerkloosheid - een internationaal verschijnsel - voorlopig omvangrijk blijven. Hiermee rekening houdend en uitgaande van het belang van „werken” (hetgeen in het rapport ruimer wordt gedefinieerd dan alleen als beroepsarbeid) voor het welzijn van individu en samenleving, moet worden gestreefd naar:

- betere verdeling van de werkgelegenheid
- verruiming van het bestaande arbeidsbegrip
- vermindering van de nadruk op beroepsarbeid als voornaamste levensvervulling.

Het gaat hier om de globale aanduiding van een lange-termijn perspectief dat nader moet worden uitgewerkt. Het grootste deel van het rapport gaat over beleidsaanbevelingen die op korte termijn gerealiseerd moeten worden. Tegelijkertijd zijn zij in onderlinge samenhang te beschouwen als stap in de richting van het langere termijn perspectief.

BELEIDSAANBEVELINGEN

In de eerste plaats worden vier suggesties gedaan om meer jongeren aan „werk” te helpen:

- bevordering van deeltijdarbeid
- creëren van nieuwe, onkonventionele werkgelegenheid
- een vervolg op de interim-maatregel jeugdige werklozen
- het mogelijk maken van deelname aan vrijwilligersprojecten met behoud van uitkering.

Een volgende categorie van voorstellen heeft betrekking op noodzakelijke sociaal-culturele en educatieve voorzieningen.

In de derde plaats worden aanbevelingen gedaan op het gebied van de beroepskeuzebegeleiding.

Tenslotte worden er suggesties geopperd om te bewerkstelligen dat de verschillende beleidsinstrumenten met name ook in de plaatselijke situatie op elkaar kunnen worden afgestemd.

Voorafgaand aan de hoofdstukken met beleidsvoorstellen wordt de categorie van jongeren zonder werk onder de loupe genomen. Op basis van statistisch materiaal en andersoortig onderzoek wordt ingegaan op de samenstelling, achtergronden en de problematiek van de jeugdige werklozen. Enkele punten:

- behalve voor de officiële werkloosheid moet men oog hebben voor verborgen werkloosheid en voor hen die een baan „als nevenactiviteit” wenssen; hieronder treft men veel jonge vrouwen;
- de oorzaken voor de kwetsbaarheid moeten onder meer worden gezocht in de factoren (b.v. milieu, plaatselijke werkgelegenheid) die het beroepskeuzeproces beïnvloeden; vaak is er meer sprake van „terecht komen” in de arbeid dan van „kiezen” voor een beroep;
- de aansluiting school-arbeidsmarkt is problematisch;
- veel werkloze jongeren hebben een laag opleidingsniveau;
- het aantal beroepsalternatieven voor deze jongeren is gering; dit geldt vooral voor meisjes;
- meisjes met weinig opleiding trekken zich vaak geheel van de arbeidsmarkt terug;
- werkloosheid van lange duur verhoogt de kwetsbaarheid: het veroorzaakt „littkens”.

Het rapport wordt afgesloten met een hoofdstuk waarin een aantal voorwaarden worden beschreven om de beleidsvoorstellen in praktijk te kunnen brengen. In dat verband wordt gepleit voor het uitwerken van ideeën door onder andere een versterkte Interdepartementale Werkgroep Jeugdwerkloosheid en het opzetten van experimenten op diverse gebieden. Belangrijk zijn ook de voorstellen met betrekking tot onderzoek. De programmering van onderzoek gericht op werkloze jongeren moet gestalte krijgen binnen een planning van jeugdonderzoek in zijn algemeenheid.

RISICO-GROEPEN

Bij het formuleren van de beleidsaanbevelingen heeft de commissie voortdurend

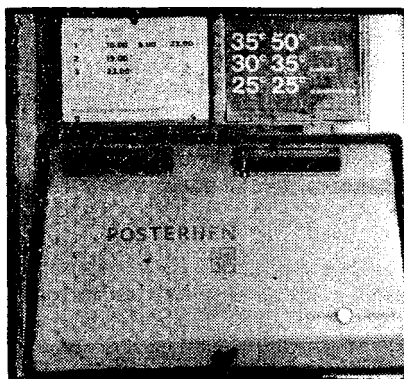
vooral de risico-groepen voor ogen gehad:

- jongens maar vooral ook meisjes met geringe, halfgemaakte opleiding;
- jongeren van het lager beroeps-onderwijs die bij gebrek aan arbeidsplaatsen in het kader van het leerlingwezen geen verdere beroepsopleiding kunnen beginnen;
- jongeren met een opleiding waar weinig vraag naar is en waar weinig vervolgoopleidingen op aansluiten (meisjes met mavo).

Onder de kop „arbeidsplaatsen voor werkloze jongeren” wordt gepleit voor het creëren van deeltijdarbeidsplaatsen voor jeugdigen in alle sectoren waar thans arbeid wordt verricht. Een meerderheid vindt dat werkgevers uiteindelijk verplicht moeten kunnen worden tot het realiseren van de deeltijdplaatsen en dat het GAB de werkloze jongeren moet kunnen verplichten deze als passend te aanvaarden.

Zowel de non-profit sektor als in de ambachtelijke sektor is sprake van verborgen werkgelegenheid. Deze werkgelegenheid moet worden opgespoord en zoveel mogelijk worden opgevuld. In de ambachtelijke sfeer moeten experimentele werkplaatsen, waar ook geëxperimenteerd wordt met een andere manier van werken, worden gestimuleerd. Er moeten landelijke richtlijnen worden opgesteld volgens welke jongeren zonder werk een bepaalde periode in het vrijwilligerswerk bezig kunnen zijn of een part-time opleiding kunnen volgen met behoud van uitkering. In het vierde hoofdstuk wordt een vervolg op de interim-maatregel jeugdige werklozen bepleit.

Ook dit vervolg zal uitdrukkelijk gericht moeten zijn op de risico-groepen. Ook in dit verband moet deeltijdarbeid mogelijk worden gemaakt en moet de mogelijkheid worden geboden om naast het werk een opleiding te volgen. Via de vervolgmaatregel moeten tweede kansen op een beroepskeuze geboden kunnen worden. Er moet worden onderzocht op welke wijze sociaal-culturele en educatieve programma's uitgebreid en toegankelijk gemaakt kunnen worden voor de risico-groepen. Bij

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

WELKE IS DE CDA-KOERS?

Van Agt heeft het niet begrepen op de PvdA van Kosto/Den Uyl. Aantjes is vòòr de PvdA. Andriessen is teleurgesteld en wil een onafhankelijke koers. Kruisinga is niet afkerig van samen met de VVD. Aantjes wil wel met de socialisten. J. M. den Uyl/Jac. Huijsen.

Ik ben CHU/CDA. Wil een eigen CDA-koers volgens het eigen CDA-programm/„Goudswaard!” Niet bij brood alleen...! Het Evangelie van Jezus Christus vervat in de complete Bijbel - als uitsluitend richtsnoer voor ons politieke en maatschappelijke handelen. Dat houdt in: Hongerigen voeden, naakten kleden, daklozen huisvesten: kortom elke werkelijk zwakke in de samenleving helpen, zonder onderscheid van ras, taal of natie. Zonder onderscheid van levens- of wereldbeschouwing. De daad werkelijk bij het Woord voegen. Geensocialisme, liberalisme, communisme of andere „ismen”, maar CDA: Christen De-

mocratisch Appèl en/of Christen Daden Activeren, tot eer van Zijn Naam, tot heil van de naaste tegelijkertijd, d.i. bevorderen van de goede maatschappij (hervorming ter navolging.

Voorburg

J. Keijzer

LONEN EN PRIJSCOMPENSATIE

Getroffen ben ik door de gemakkelijheid waar bij loonconflicten tussen werkgevers en werknemers tot staking en uitsluiting wordt overgegaan. Als men vele regeringsleden, volksvertegenwoordigers, vakbondsleden en bedrijfsleiders hoort zou men moeten geloven dat het nemen van dergelijke maatregelen tot een sociale en „christelijke” deugd wordt verheven, evenals de polarisatie.

Als men zich dan ook nog realiseert om wat a-sociale zaak het gaat breekt mij de klomp.

die reeds hebben gewerkt toegankelijke voorzieningen op het gebied van beroepskeuzebegeleiding worden gekreëerd. De verschillende beleidselementen zullen op elkaar moeten worden afgestemd. In de visie van de commissie zijn zowel de verschillende mogelijkheden om aan de werkweld” (deeltijdarbeid, vrijwilligerswerk e.d.) deel te nemen als de mogelijkheden om gelijktijdig deel te nemen aan educatieve programma's en beroepskeuzebegeleiding, in onderlinge samenhang essentieel om de kans op welslagen van een emancipatorisch beleid gericht op de risicogroepen te vergroten. De vereiste samenhang in het beleid zal moeten worden bewerkstelligd door contactgroepen voor jeugdwerkloosheid op plaatselijk/regionaal, provinciaal en landelijk nivo alsmede door een versterkte Interdepartementale Werkgroep Jeugdwerkloosheid.

H. L.

De vakbonden en ondernemersorganisaties zullen wel even uitvechten of de loon en salaristrekken, de heilige koe in ons volksbestaan, compensatie zullen verkrijgen in hun lonen en salarissen voor de gevolgen van de inflatie.

In deze tijd van economische neergang kan het niet betaald als tot nu toe, uit de woeker winsten die men creëerde dus komt het dubbel op het andere, lijdelijke, deel van ons volk neer.

Als we de betrokken minister mogen geloven is er namens de huidige regering maar één oplossing aanvaardbaar: volledige prijscompensatie en twee procent loonopslag voor de loon en salaristrekken. Het a-sociale komt duidelijk naar voren in de gevolgen waardoor weer een ex-aantal bonafide, kleinere bedrijven in bestaansmoeilijkheden komen omdat zij de prijscompensatie en twee procent winst meer niet mogen berekenen.

En de door dezelfde groepen zo gesmade kapitale bedrijven geven deze stunt graag

toe daar ze straks met meer machtsvertoon kunnen opereren.

Dat dit alles in flagrante strijd is met de geest van de uitgaven van het CDA. „Offers voor de toekomst” en „Midden- en kleinbedrijf” is duidelijk.

Ook de art. 17-31-89-95-104 en 125 van het werk-program CDA gaan lijnrecht tegen de loon- en inkomenspolitiek van vandaag de dag in. Zestig jaar geleden heb ik in een boek van de „rode” minister dr. J. R. Slotemaker de Bruïne gelezen: „Het kapitalistische socialisme door enkelen voorgestaan zal veel duivelser zijn dan het materialistisch-socialisme van Karl Marx”. We kunnen het niet anders zien dat we ook weer bij het huidige loonconflict met een stukje kapitalistisch-socialisme te maken. Voor onze CH-volksvertegenwoordigers zaak om ook in dezen het thema: „niet bij brood alleen” hoog te houden in hun opstelling.

Oosterbierum

A. Stellingwerf

Unieraad over Staatsverkiezingen

Zaterdag 19 maart komt de Unieraad bijeen voor een extra vergadering in verband met de komende verkiezingen voor de Eerste Kamer (op 26 mei). De vergadering vangt om 11.00 uur aan en wordt gehouden te Utrecht.

CDA-studiedag midden- en kleinbedrijf

Op maandag 25 april organiseren de stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP een studiedag over de

positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI Congressentrum te Amsterdam.

Dit ondermeer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zijn alle leden welkom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middensta d. U doet er daarom goed aan reeds nu in te schrijven. Inschrijvingen geschieden door het overmaken van f 15,- op girorekening 379333 ten name van algemeen penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB.

Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin ondermeer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf”.

Bij aankomst bij de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart. Organisatie en informatie bij Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel: 070 - 653934.

Waar en wanneer spreken CDA-politici?

DONDERDAG 3 MAART 1977

Valkenburg: drs. M. J. van Rooijen voor het CDA-Valkenburg Z.H.; Bergen N.H.: mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus); * Zelhem: S. C. Weijers voor het CDA-Zelhem; Tiel: mevrouw M. Nagel voor de CDA-vrouwen; Maarssen/Tienhoven: drs. G. van Leijenhof om 20.00 uur in „De Ark” te Maarssenbroek; Groesse: mevrouw M. Nagel voor de NCB; Bennekom: T. Tolman om 20.00 uur in „De Brink” voor het CDA-Ede; Dedemsvaart: mevrouw E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus).

VRIJDAG 4 MAART 1977

Boxtel: mr. F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging; * Heubergen: drs. Th. E. Westerterp; * Eindhoven: drs. M. J. J. van Amelsvoort; Beverwijk: mevrouw A. M. C. Groensmit om 13.00 uur voor de Wenckebach-MTS; Schagen: drs. M. J. van Rooijen om 09.00 uur voor de Rijksscholengemeenschap.

ZATERDAG 5 MAART 1977

Veendam: F. Borgman voor het ARJOS; Leeuwarden: drs. L. P. Henkels in het Trefpunt. Oprichting CHJO-Friesland; Goes: mr. P. H. Kooijmans om 10.00 uur in de „Prins van Oranje”.

MAANDAG 7 MAART 1977

Sneek: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in zaal „van der Wal” voor de ABTB Krite Friesland; Baarderadeel: mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in zaal „Oosterwierum” voor het CDA-Baarderadeel; Almelo: drs. J. Boersma om 20.00 uur in Ontmoetingscentrum „De Runneboom” voor het CDA-Almelo; Renswoude: drs. G. van Leijenhof in zaal „Rehoboth” om 20.00 uur voor het CDA-Renswoude; Sluis: Th. M. Hazekamp 's middags; Zeeuws Vlaanderen: Th. M. Hazekamp 's avonds (oprichting CDA); Oss: mevrouw G. M. P. Cornelissen voor de samenwerkende vrouwenverenigingen; Ommen: mevrouw E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus); Woerden: mr. F. Andriessen om 14.00 uur in de aula van de St. Jozefmavo; Hengelo: H. G. J. van Roekel (politieke scholingscursus); Leiden: dr. A. D. W. Tilanus (politieke scholingscursus);

Nieuwleusen: E. Wiersema (politieke scholingscursus); Zwolle: mr. G. van Muiden om 20.00 uur voor de samenwerkende vrouwenverenigingen in Thorbecke S.G.; Den Ham: mr. J. Buikema om 20.00 uur in Hervormd Centrum „De Rank” voor het CDA-Den Ham; Drachten: T. J. Bouwes (politieke scholingscursus); Enkhuizen: C. J. J. Nooy (politieke scholingscursus); Enschede: mr. W. Aantjes om 20.00 uur in „De Agora in de Vrijhof” voor de Technische Hogeschool Twente; * Zwaag: mevrouw A. M. C. Groensmit voor het CDA-Zwaag; Kampen: W. A. Mateman (politieke scholingscursus); Nagele: drs. B. Beumer (politieke scholingscursus); Franeker: drs. S. Faber voor het CDA-Franeker; Halsteren: P. A. M. Cornelissen.

DINSDAG 8 MAART 1977

Rotterdam: drs. H. Eversdijk in Hotel Engels voor de Kamerkring Rotterdam; Bodegraven: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in 't Anker voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP; Amersfoort: drs. G. Gerritse om 12.45 uur in Amersfoort voor de Rijksscholengemeenschap; * Krimpen a/d IJssel: drs. R. F. M. Lubbers voor het CDA-Krimpen a/d IJssel; Heusden: mr. F. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Heusden i.o.

WOENSDAG 9 MAART 1977

Ijmuiden: mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus); Leiden: J. de Vries (politieke scholingscursus); * Vessem: ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Vessem; Diemen: H. A. de Boer om 20.00 uur in „De Schuilplaats” N.H. Kerk voor het CDA-Diemen.

DONDERDAG 10 MAART 1977

Pannerden: mevrouw M. Nagel voor het Katholieke Vrouwen Gilde; * Molenaarsgraaf/Brandwijk: dr. A. Veerman; * Hazerswoude: A. P. J. v. d. Weijde voor de Jongerenvereniging LTB kring de Meerlanden; Delft: drs. M. W. J. M. Peijnenburg om 14.00 uur in de Auditorium aula van de TH-Delft voor de wiskundige studievereniging „Christiaan Heugens”; 0 St. Oedenrode: J. P. M. Hendriks voor de CDA-St. Oedenrode; Helden: L. A. M. de Bekker voor

Vervolg op pagina 8

CHRISTEN-DEMOCRATISCH APPÈL

CDA

VISIE OP ABORTUS

Een actuele en boeiende documentatie over de abortus-problematiek, waarin de visie van de christen-democraten op dit probleem uitvoerig weergegeven wordt.

In dit 140 pag. tellende, geïllustreerde boek, zijn de twee initiatief-wetsontwerpen van ARP/KVP en PvdA/VVD opgenomen, alsmede de redevoeringen van de CDA-woordvoerders tijdens de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer. Voorts zijn opgenomen enkele statistische overzichten, een literatuurlijst en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.

Stort f 6,95 op postgiro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag m.v.v. gewenste.

Vervolg van pagina 7

de LTB; Loenen/Veluwe: drs. W. K. N. Schmelzer voor het CDA-Loenen; Alkmaar: A. J. Hermes om 14.45 uur voor de HTS in Alkmaar; Oegstgeest: prof. dr. B. Goudzwaard voor het CDA-Oegstgeest; Ermelo: drs. G. van Leijenhorst voor het Chr. Onderwijs.

VRIJDAG 11 MAART 1977

Zegveld: B. Roolvink om 20.00 uur in „Milandhof” voor de samenwerkende partijen CHU en ARP; Rijsbergen: L. A. M. de Bekker voor het NCB; Leeuwarden: mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in het schoolgebouw van de Rijksscholengemeenschap voor de schoolvereniging Eloquencia; Schiebroek: mevrouw M. A. M. F. Gardeniers om 20.15 uur in „De Brandaris” voor het CDA-verband Hilleberg/Schiebroek i.o.

ZATERDAG 12 MAART 1977

Utrecht: prof. dr. B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurs congrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

MAANDAG 14 MAART 1977

Enkhuizen: mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus); Goes: drs. H. Eversdijk voor de CDA-Statenskring; Lelystad: mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor de Vereniging van Chr. Ondernemers; Oosterwierum: mevrouw M. A. H. Andela; * Hilversum: mr. G. van Muiden; Utrecht: mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel (politieke scholingscursus); Nijveen: drs. B. Beumer voor het CDA-Nijveen; Culemborg: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Open Hof”; Oostkapelle: H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Gemeentecentrum; Raalte: drs. G. van

Leijenhorst (politieke scholingscursus); Heemstede: C. J. J. Nooy om 20.00 uur in de Burgerschapszaal van het Raadhuis (politieke scholingscursus); * Oldenzaal: drs. R. F. M. Lubbers voor het CDA-Oldenzaal; Rotterdam: J. van Houwelingen (politieke scholingscursus).

DINSDAG 15 MEART 1977

Amsterdam: mr. J. N. Scholten om 12.00 uur in Park Restaurant Rosarium voor het Genootschap voor Reclame; Almelo: mr. dr. H. H. Schoemaker (politieke scholingscursus); Berghum: drs. S. Faber voor het CDA-Berghum.

WOENSDAG 16 MAART 1977

Huizum: mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond; Goirle: W. J. Vergeer om 20.00 uur in „t Centrum” voor het CDA-Goirle; * Venlo: drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur voor het CDA-Venlo-Blerick; Enscht: mevrouw J. J. M. S. Leyten; Weert: G. M. van den Boom om 20.00 uur in zaal „Verstraeten” (politieke scholingscursus); IJmuiden: P. Meinema om 19.45 uur in de zaal onder de Petrakerk (politieke scholingscursus); Lopik: mr. F. Andriessen om 20.00 uur in Cultureel Centrum „Wieleroord” (Dorpshuis) voor het CDA-Lopik; Rotterdam: mr. G. van Muiden (politieke scholingscursus); * Rijswijk Z.H.: prof. mr. W. F. de Gaay Fortman voor het CDA-Rijswijk.

DONDERDAG 17 MAART 1977

* Wouterswoude: mevrouw M. A. H. Andela; Bergen N.H.: J. de Vries (politieke scholingscursus); Nijverdal: mr. W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus); * Cothen: F. G. van der Gun; Ameide: drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Ameide; Teteringen: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor het CDA-Teteringen.

VRIJDAG 18 MAART 1977

* Hoogerheide: drs. Th. E. Westerterp; Leiden: mr. W. Aantjes om 14.30 uur in de aula van de Scholengemeenschap St. Agnes; Medemblik: mr. W. Aantjes om 20.00 uur in Hotel Café Restaurant „Het Wapen van Medemblik” voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP; Hagestein: drs. G. van Leijenhorst om 20.00 uur in Dorpshuis „De Biezen” voor de samenwerkende partijen KVP en CHU; Sneek: B.

J. M. Hermsen voor de JOVD; * Hattem: mr. H. v. d. Broek; * Haften: mr. H. J. B. Aarts en mr. J. N. Scholten om 20.00 uur voor het CDA-Haften; * Roermond: P. H. van Zeil voor de LTB kring Horst; Groningen: drs. B. Beumer voor de JOVD.

* De complete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité Postbus 7676 in Den Haag.

Adverteer

in de

Nederlander

Betonfabriek „Vrijenban”

A. M. HOEKE.

Rotterdamseweg 376 - DELFT
Telefoon 015-56 01 93 - b.gg. 12 40 08.

BETONWAREN

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Stelt u prijs op

VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN

dan

VAN ZEBEN'S

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

KAMERBREED
TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BAKKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

INTERIEURVERZORGING B.V.
WESZELAK ONNIEUWTECHNOL
Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a. Kerpis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

AANNEMINGSBEDRIJF

OOGVLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330

MAKELAARSKANTOOR HOOGENRAAD

HAAGWEG 171 - TELEFOON 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken - Taxatiën

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Ventevogel
Financiële
Service Groep

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid.

Badhuisstraat 95,
Vlissingen.
Postbus 151.
Telefoon 01184-1 44 61-
1 91 92.

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Op welke financiële steun van het Rijk mogen de pre-gewesten rekenen?

door H. Wisselink, lid van de Tweede Kamer

Staatssecretaris Polak van Binnenlandse Zaken zal binnenkort een beschikking uitvaardigen betreffende het verlenen van bijdragen aan de pre-gewesten in de algemene kosten.

De Vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken heeft vorige week het concept-besluit met de bewindsman besproken. Dit overleg verliep op bevredigende wijze. Polak had tijdens de begrotingsbehandeling toegezegd geen beslissing te zullen nemen voor de adviezen binnen waren van de Raad voor de Gemeentefinanciën en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het mondeling overleg met de Kamercommissie was gevoerd.

Hij heeft dus woord gehouden en bovendien duidelijk weten te maken, dat de zaak nog open was. Enige jaren geleden was er nog geen behoefte aan een aparte bijdrageregeling voor de gewesten. De subsidiebedragen waren daarvoor toen nog te gering. Thans kan er een post van f 13 miljoen verdeeld worden en moeten daarvoor verdeelsleutels ontworpen worden. Het moeilijke punt hierbij is, de grote verscheidenheid van de pre-gewesten, zowel naar omvang als naar de aard.

De Staatssecretaris erkende dat het voorliggende ontwerp daarom voor verbetering vatbaar was. Hij zocht naar een systeem, waarbij Binnenlandse Zaken geen inhoudelijke bemoeienis met de pre-gewesten zou hebben, maar toch door middel van meer

objectieve maatstaven de bijdragen zouden kunnen worden gesteld. Het zal wel moeilijk zijn het een en het ander met elkaar te laten rijmen. De adviserende instanties blijken nogal beducht voor beïnvloeding van de gemeenten middels de geldkraan van het Rijk. Dat behoeft ons, gezien de opgedane ervaringen in het verleden niet te verbazen.

Wij hebben er bij de bewindsman op aangedrongen elke schijn te vermijden regulerend te willen optreden bij het vaststellen van de bijdragenormen. De eigen inzichten en activiteiten van de gemeenten mogen niet worden doorkruist.

WILLEKEURIG

Een ander punt waar wij moeite mee hadden is, dat de vrij willekeurige wijze, waarop tot dusverre de bijdragen verstrekt wrden, nu maatgevend gaat worden. De inschaling geschiedt namelijk op basis van de uitkeringen in 1975 en 1976. Deze schaal bestaat uit 13 lagen, te beginnen met een vast bedrag van f 50.000 en dan voor elke laag er f 25.000 bij. De uitkering per inwoner begint met f 0,50 en loopt op tot het maximum van f 3,50.

Polak erkende, dat meer objectieve normen moeten worden gevonden. Hier wordt naarstig naar gezocht, maar de „stem der wijzen” was nog niet gevonden. Hij wilde voor 1977 de voorliggende regeling gebruiken uit praktische overweging.

Op de begroting 1977 is er f 13 miljoen uitgetrokken en die moeten nu zo vlug mogelijk verdeeld worden. Afwijkingen van de schaal wilde hij pas toepassen na ingewonnen advies van de Raad voor de gemeentefinanciën.

De meest omstreden bepaling was de 100.000-inwonergrens. Daar beneden zou een pre-gewest geen aanspraak op subsidie kunnen maken. Gewesten, beneden deze grens, die reeds in voorgaande jaren een bijdrage ontvingen, zullen nog drie jaar volgens een afbouwregeling op een subsidie kunnen rekenen, daarna niet meer.

Algemeen was de Kamercommissie van oordeel, dat nu nog nieuw te vormen gewesten beneden 100.000 inwoners niet financieel gesteund moeten worden. Reeds bestaande samenwerkingsverbanden met name in plattelandsgebieden wilde men wel blijvend steunen, b.v. Oost-Groningen. Het onder de maat zijn naar grootte behoefte nog niet te betekenen, dat de kwaliteit te wensen over zou laten. Bovendien leert de ervaring, dat kleine pre-gewesten na enige tijd wel behoefte hebben om door samenvoegingen de grenzen te verruimen. Een belangrijke bepaling van de bijdrageregeling is, dat de algemene kosten van het gewest minstens f 3,- per inwoner moet bedragen. Onder algemene kosten worden verstaan de kosten van het bestuur, de huisvesting en het ambtelijk apparaat.

Op zich geen onbillijke eis. De pre-gewesten hebben een belangrijke functie voor de grensoverschrijdende taken, die de gemeenten zelfstandig niet meer aan kunnen.

WEGBEREIDERS

Moeten de pre-gewesten beschouwd worden als de wegbereiders voor de bestuurlijke reorganisatie?

Over deze vraag waren de meningen sterk verdeeld.

Sommigen wilden hier bij het vaststellen van de normen sterk rekening mee houden. Wij hebben dit bestreden. Het zal nog wel enige jaren duren voor er over bestuurlijke reorganisatie voldoende zekerheid komt. Intussen bestaat er dringende behoefte aan verlengd lokaal bestuur, gevarieerd naar regio. De begrenzing achten wij minder van belang. Het gaat meer om de kwaliteit, om wat werkelijk tot stand komt. Is het een doe-gewest of een praat-gewest? De bijdrageregeling zal zoveel mogelijk daarop moeten inspelen. De laagste schalen voor de praters, de hoogste voor de pre-gewesten, waar werkelijk wat gebeurt. Hierdoor kunnen de tekortkomingen in het huidige bestel voor een groot deel worden rechtgetrokken. Men moet dat echter wel samen willen. „Dwarsslagers” kunnen sterk remmend werken. Dat is de zwakke kant van de samenwerkingsverbanden en daardoor zijn de verschillen te groot.

Bijzondere aandacht werd nog geschonken aan het pre-gewest Twente, waar dringend behoefte betaamt aan samenbundeling van verschillende in het verleden tot stand gebrachte regelingen. Tot op heden kwam men in dat gebied nog niet voor een bijdrage in aanmerking.

Nu er in één keer een vrij zwaar gewest tot stand zal komen mogen ze volgens Polak ook op een flinke duit rekenen.

H. Wisselink

Zorgen over lot van Christenen

De christelijk-historische fractievoorzitter in de Tweede Kamer, dr. R.J.H. Krusinga, heeft minister Van der Stoep van buitenlandse zaken schriftelijk gevraagd, of hij de Russische regering op de hoogte wil brengen van de zorg die in Nederland leeft over de positie van Christenen, onder meer in Rusland. In zijn vragen verwees dr. Krusinga naar de activiteiten van Christenen van verschillende kerkenovertuigingen in Nederland, waarbij wordt opgeroepen tot gebed voor vervolgde mede-Christenen en de aandacht gevraagd wordt van regering en parlement voor de positie van Christenen in verschillende landen waar hun christelijke overtuiging dikwijls resulteert in verlies van betrekking en niet zelden in gevangenneming.

Dr. Krusinga vroeg minister Van der Stoep in het bijzonder bij de regering van de Sovjet-Unie aan te dringen op spoedige vrijlating van ds. George Vins, de secretaris van de Russische raad van evangelische Christenen en Baptisten. Ds. Vins verkeert in een zorgelijke situatie doordat hem noodzakelijke medicamenten en voedsel worden onthouden.

IN OEGANDA

Naar aanleiding van de berichten over het ter dood brengen van Christenen in Oeganda stelde de christelijk-historische senator mr. F.H. Piket schriftelijke vragen aan minister Van der Stoep. Als de berichten waar zijn, aldus mr. Piket, moet de bewindsman bevorderen dat in het kader van de Europese politieke samenwerking veel aandacht zal worden besteed aan de problematiek rond Oeganda in het algemeen en aan het lot van de Christenen en alle

over in dat land wonende personen, ongeacht de religie in het bijzonder.

Mr. Piket verzocht minister Van der Stoep er naar te streven dat de negen landen van de Europese gemeenschap zich zullen inzetten, teneinde de ontwikkelingen in Oeganda gunstig te beïnvloeden, waardoor de mensenrechten in dat land zullen worden gewaarborgd en de mondiale onrust rond Oeganda zal afnemen.

TOEGELATEN

Omstreeks het tijdstip waarop de beide CHU-parlementariërs hun schriftelijke vragen stelden, lichtte staatssecretaris Zeevalking van justitie de Tweede Kamer in over de gang van zaken met betrekking tot uit Turkije afkomstige Syrisch Orthodoxe Christenen en Armeniers. De Nederlandse regering besloot opnieuw - en voor de laatste maal - een groep, die zich reeds in Nederland bevindt met inbegrip van hun familieleden die nog op overkomst wachten, het verblijf in ons land toe te staan. In totaal zal het hier om 400 personen gaan. De bewindsman schreef het volgende aan de Tweede Kamer:

„Sedert medio 1976 meldt zich een toenemend aantal uit Turkije afkomstige Syrisch Orthodoxe Christenen en Armenen met verzoek om asielverlening. Hoewel in Turkije geen sprake is van vervolging van Turkse minderheden - de betrokkenen geven dit zelf ook toe - zijn er vooral in de kleine dorpen, waar de groep die zich thans in Nederland bevindt vandaan komt, ernstige tegenstellingen tussen Moslims en Christenen die vaak tot botsingen aanleiding geven.

Hoewel zij elders in Turkije een toevlucht

zouden kunnen vinden, hebben deze groepen blijkbaar besloten Turkije te verlaten. In Zweden zijn inmiddels enkele duizenden leden van deze groepen binnengekomen - naar verluidt ongeveer 6000 - en zijn zodanige problemen gerezen dat de Zweedse regering zich genoodzaakt heeft gezien verdere toestroming tegen te houden. Hiertoe is onder meer een datumgrens gesteld hetgeen inhoudt dat na deze datum geen nieuwe Turkse emigranten van bedoelde groepen meer worden toegelaten. Aangezien in Turkije geen sprake is van vervolging in de zin van het Vluchtelingenverdrag van Genève en het - zoals gezegd - voor de betrokkenen mogelijk is zich elders in Turkije te vestigen indien zij dit wensen, gaat het hier niet om vluchtelingen en bestaat er voor de Nederlandse overheid geen verplichting tot toelating.

Nochthans heeft de Nederlandse regering op 2 juli 1976 om humanitaire redenen besloten de groep van deze emigranten die zich op die datum in Nederland bevond en hun gezinsleden toestemming tot verblijf te verlenen en vanaf die datum nieuwe aanvragen te weigeren. Het ging hier om een aantal van ruim 200 personen.

Na de genoemde datum van 2 juli 1976 is de toestroming niet afgenomen. Voorts is van de zijde van het parlement, van kerkelijke zijde en door de hulpverlenende organisaties aangedrongen op verruiming van de toelating van deze groepen. In verband hiermede is besloten de gestelde datumgrens te verleggen en te stellen op 1 maart 1977, met dien verstande dat vanaf deze datum de immigratie van deze vreemdelingen noodzakelijkerwijs definitief zal worden gestopt.

Er zij op gewezen dat het totale aantal leden van deze groepen in de vele tienduizenden loopt en de emigratie zich volgens verkregen inlichtingen voornamelijk op Zweden en Nederland richt. Hier komt nog het volgende bij.

Door de regering is nu als uitgangspunt voor de jaarlijkse toelating van asielzoekers een quotum van 750 personen vastgesteld. De hier bedoelde groep van Turkse Christenen zal nog niet onder dit quotum vallen, doch verdergaande toelating van deze categorie vreemdelingen zou betekenen dat zij in de toekomst het quotum ongetwijfeld geheel zouden vullen. Dit zou met name betekenen dat overbrenging naar Nederland van de in nood verkerende vluchtelingen zou moeten worden beperkt, tenzij telkenmale door de regering bijzondere maatregelen zouden worden genomen.

Met de toelating van de hier bedoelde groep Turkse Christenen heeft Nederland naar de mening van de regering datgene gedaan wat redelijkerwijs van haar kon worden verwacht om een bijdrage aan de opvang van deze emigratie te leveren”, aldus Staatssecretaris Zeevalking.

H.L.

Unieraad over Senaatsverkiezingen

Zaterdag 19 maart komt de Unieraad bijeen voor een extra vergadering in verband met de komende verkiezingen voor de Eerste Kamer (op 26 mei). De vergadering vangt om 11.00 uur aan en wordt gehouden te Utrecht.

CDA-frakties:

Wijziging Onteigeningswet is sterk dogmatisch

„Wij hebben geen moeite met wetten die de eigendom aan regels binden ter bescherming van de zwakkeren en ter betere ordening van het ruimtelijk beleid. Maar wij hebben er wel moeite mee als deze wetten uitsluitend en alleen voortvloeien uit politieke dogma's en niet uit de behoeften die uit de mensen zelf voortkomen. Wij willen best meewerken aan het zoeken naar nieuwe effectieve instrumenten om waar nodig regelend op te treden in de grondmarkt. Zowel in de „Schets van beleid” als in het nieuwe CDA-programa is gesteld dat grondspeculatie moet worden tegengegaan en dat wij voorstander zijn van een voorkeursrecht voor gemeenten. Het verschil in opvatting tussen de CDA-frakties en het kabinet berust op de wijze waarop deze doelstelling in het wetsontwerp is uitgewerkt. Daar hebben wij grote moeite mee. Het kabinet is bij het uitschakelen van ongerechtvaardigde meerwaarde verder gegaan wij gerechtvaardigd vinden.”

Dit zei de heer L. de Bekker (KVP), die namens de CDA-frakties het woord voerde bij het vorige week in de Tweede Kamer begonnen debat over de voorstellen inzake de grondpolitiek.

Het gaat hier om twee wetsontwerpen. Een voorstel om de gemeenten een voorkeursrecht te geven bij de verwerving van onroerend goed; en voorts een wijziging van de Onteigeningswet waarin nieuwe regels worden vastgesteld voor de vaststelling van de waarde van onroerend goed bij onteigening.

ONTEIGENINGSWET

De wijziging in de Onteigeningswet is gebaseerd op de gebruikswaarde; dat wil zeggen de waarde van de grond op basis van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt tijdens de onteigening; hiermee wil het kabinet prijsopdrijving als gevolg van toekomstig gebruik van de grond tegengaan.

Voor de linkse partijen - met name de PvdA is dit één van de voorstellen die zij als test case voor de voortzetting van de samenwerking met het CDA hebben uitgeroepen. Als uitgangspunt stelde de heer Bekker dat eigendom en grondbezit geen doel op zichzelf zijn maar een middel; een middel voor velen om zich een bestaan te verwerven. Als zodanig heeft grondeigendom een sociale functie. De eigenaar - onverschillig of dit een particulier of de overheid is - mag niet in de gelegenheid c.q. de verleiding komen van zijn bezit te willen en te kunnen profiteren.

De voorgestelde wetswijziging kan echter, aldus spreker, onmogelijk worden gemotiveerd met verwijzing naar het onbevredigend functioneren van de huidige onteigeningswet. Uit publikaties blijkt dat dit niet het geval is; het kabinet geeft hiervoor geen duidelijke motivering. Voor het bestrijden van excessen in sommige gevallen zijn andere instrumenten nodig. Incidentele prijsopdrivingen zijn het gevolg van minnelijke overeenkomsten. Deze overeenkomsten zijn meestal nodig omdat een gemeente haar zaken niet tijdig heeft geregeld of te hard van stapel wil lopen. Een oplossing hiervoor biedt onder meer het voorkeursrecht maar de voorgestelde wijziging van de Onteigeningswet is hiervoor niet nodig.

DOGMATISCH

De CDA-woordvoerder toonde zich echter bereid om mee te werken aan maatregelen die prijsopdrijving tegengaan. Het uitgangspunt van het kabinet is echter dogmatisch. In de huidige jurisprudentie wordt namelijk reeds in belangrijke mate met prijsopdrijving als gevolg van verwachte waarde van de grond rekening gehouden. In het wetsontwerp worden de voordelen voor de eigenaar van grond, die uit overheidshandelen voortvloeien door de overheid opgeëist zonder dat men de bereidheid heeft in voorkomende gevallen de nadelen van dit overheidshandelen ook te vergoeden. Niet alleen kan namelijk de grondprijs als gevolg van planologische maatregelen stijgen; in andere gevallen kan grond door planologische maatregelen minder waard worden.

VERKEERSWAARDE

De Bekker stelde tegenover het uitgangspunt van de gebruikswaarde een door de CDA-frakties juist geacht uitgangspunt, namelijk de maatschappelijke verkeerswaarde. Dit waardebeginsel - in CDA-kring ontworpen door prof. De Haan gaat uit van de waarde van de grond in het normale verkeer, waarop in mindering kan worden gebracht de waarde-elementen die als gevolg van overheidshandelen zijn ontstaan, zoals b.v. waardevermeerdering als gevolg van wegeaanleg.

Wil men als overheid dat deel van de burgers dat onteigend wordt correct behandelen, dan kan men in redelijkheid niet verder gaan dan het uitschakelen van elke onevenredige invloed van het overheidshandelen op de waarde. Net als iedere burger moet de onteigende tot op zekere hoogte geven en nemen, aldus De Bekker.

Om deze gedachte in het wetsvoorstel neer te leggen is het nodig dat het ontwerp wordt uitgebreid met twee bepalingen:

- uitschakeling van de invloed op de

waarde die uitgaat van overheidswerken, die in verband met de bestemming zijn of zullen worden uitgevoerd.

- uitschakeling van onevenredige invloeden van planologische overheidsbepalingen op de waarde.

Spreker diende een amendement in, waarin deze uitgangspunten zijn neergelegd.

ONBILLIJK

De gebruikswaarde zal, aldus De Bekker, door de onteigende niet als billijk worden ervaren. Hij zei te huiveren bij de gedachte dat in Nederland een voor de rechtsstaat zo belangrijke wet als de onteigeningswet zou kunnen ontstaan, die als onrechtvaardig wordt ervaren. Nu de regering onze suggesties in de schriftelijke voorbereiding van dit wetsontwerp niet heeft overgenomen, zijn we, aldus de CDA-woordvoerder, genoodzaakt zelf met een wijzigingsvoorstel te komen.

Dit amendement houdt rekening met de door het kabinet geuite bezwaren tegen het begrip „negatieve ontwikkelingsschade”

en zoekt aansluiting bij de bestaande rechtspraak. Wij zijn ervan overtuigd dat dit amendement volledig recht doet aan onze gezamenlijke doelstelling: het voorkomen van het incasseren van ongerechtvaardigde meerwaarde.

VOORKEURSRECHT

Het tweede wetsontwerp, het voorkeursrecht van gemeenten bij verwerving van onroerend goed werd namens de CDA-frakties behandeld door mr. G. C. van Dam.

Dit wetsontwerp versterkt de positie van de gemeenten bij hun aankoopbeleid van onroerend goed doordat de gemeente gronden in een bestemmingsplan kan aanwijzen die zij wenst aan te kopen.

De CDA-woordvoerder stelde dat de CDA-frakties positief staan tegenover dit voorstel. De voorrangpositie die het aan de gemeenten verschafte is naar zijn mening een wenselijke zaak.

De CDA-frakties dienden op twee punten amendementen in.

Het voorkeursrecht geldt voor twee jaar met de mogelijkheid van verlenging met een jaar. Van Dam wees erop dat deze periode betrekkelijk lang is. Een eigenaar kan in die periode in moeilijkheden komen omdat hij zijn grond niet langer kan aanhouden. Een uitweg uit deze problematiek kan zijns inziens gevonden worden in een koopplicht voor de gemeente.

Het oordeel hiervoor dient in handen te worden gelegd van de rechter.

In een tweede amendement stelde de CDA-woordvoerder voor de deskundigen die bij gevallen van de Onteigeningswet advies moeten geven, niet te binden aan artikel 40 van de Onteigeningswet, zoals thans in het wetsontwerp is voorgesteld. Spreker vond dit een onjuiste koppeling tussen beide wetsontwerpen.

H. van Spanning

Wetsontwerp stakingsrecht terecht niet terstond ingetrokken

door mr. G. C. van Dam; ARP-Tweede Kamerlid en CDA-woordvoerder

De uitspraken in kort geding van de President van de Utrechtse rechtbank in het loongeschil in de zuivelindustrie had een uitlooptje in de Tweede Kamer.

De CPN maakte bij monde van de heer Bakker bezwaar tegen het feit, dat de President in de overwegingen van zijn vonnis het wetsontwerp tot regeling van het stakingsrecht betrof, dat 7 jaar geleden door de ministers Polak en Roolvink werd ingediend, maar dat nog steeds niet is behandeld vanwege de meningsverschillen binnen en buiten de Kamer. Bakker vond intrekking van het wetsontwerp dringend geboden en verzocht de Regering in een motie dienovereenkomstig te handelen. Het Kamerlid Roethof van de PvdA bleef daarbij niet achter en legde in een motie een programma neer, bestaande uit drie onderdelen:

■ hoogste prioriteit geven aan de voorgenomen bekrachtiging van het Europees Sociaal Handvest;

■ de rechtmatigheid van de staking als fundamenteel recht van de werknemers onvervuld in de wet vastleggen;

■ een wetsontwerp indienen, inhoudende de instelling van een meerhoofdig rechterlijk college, waarbij de rechtspraak in stakingsaangelegenheden wordt geconcentreerd.

Met deze motie ging Roethof voorbij aan de discussie over het stakingsvraagstuk, gehouden bij de behandeling van de begroting Justitie in oktober jl. In die discussie was van de kant van de drie chr.-democratische fracties reeds een programma aan de Regering voorgelegd, waarin werd bepleit:

■ bekrachtiging Europees Sociaal Handvest;

■ centralisatie van de stakingsrechtspraak bij één rechterlijk college;

■ verdere behandeling van een eveneens reeds zeven jaar bij de Kamer aanhangig wetsontwerp inzake commissies van onderzoek voor arbeidsconflicten.

Roethof maakte toen nog bezwaar tegen de ratificatie van het Europees Sociaal Handvest, omdat het stakingsrecht voor de ambtenaren daar nog buiten valt. Van onze kant is toen bepleit, de ratificatie daarvan om die reden niet op te houden, temeer ook, omdat het Europees Sociaal Handvest de principiële erkenning van het stakingsrecht inhoudt.

Dat zou punt 2 van Roethofs wensen overbodig maken. In ieder geval is het gelukkig, dat de PvdA-fractie nu ook zover is, dat zij de ratificatie van het Europees Sociaal Handvest niet meer op de ambtenaren, die zelf met het vraagstuk nog niet klaar zijn, wil laten hangen. Wat betreft het rechtstreekse effect van de ratificatie voor de principiële erkenning van het stakingsrecht in Nederland aarzelde minister Van Agt in oktober nog. Nu nam hij het standpunt in, dat ratificatie van het Europees Sociaal Handvest inderdaad een principiële erkenning van het stakingsrecht voor de Nederlandse verhoudingen betekent, waarmee een formele moeilijkheid voor de rechter zal zijn weggenomen. Het was juist ook vanwege het feit, dat in ons rechtsbestel het stakingsrecht niet is vastgelegd, dat de Utrechtse president voor zijn standpunt, dat staken in principe geoorloofd is, steun zocht in het bij de Kamer aanhangige wet-

ontwerp, waarin die erkenning wordt voorgesteld. Dat Bakker hiertegen bezwaar maakte is op zichzelf moeilijk te begrijpen. Hij moest dat echter wel doen, omdat de president voor de toetsing van de staking bepaalde normen aan het wetsontwerp had ontleend, en dat kwam volgens Bakker niet te pas. Minister Van Agt greep in zijn beantwoording terug op het „pakket” dat bij de begrotingsbehandeling aan de orde was geweest en voor de Regering een minimum-programa inhoudt. Hij hoopte, dat de Kamer het Europees Sociaal Handvest snel zal afwerken en het wetsontwerp inzake de commissies van onderzoek zal afhandelen. Hij zegde toe, zelf alles in het werk te zullen stellen nog vóór het einde van de Kabinetperiode een wetsontwerp inzake een gespecialiseerd rechterlijk college in te dienen. Dat zou dan tevens een goede gelegenheid zijn het omstreden stakingswetsontwerp in te trekken.

Norbert Schmelzer komt weer met CDA-lied

Tijdens een groots opgezette CDA-bijeenkomst op dinsdagavond 15 maart a.s. in Pulchri Studio, waarin de acht uit Den Haag afkomstige CDA-kandidaten voor de Tweede Kamer zich zullen presenteren, brengt drs. Norbert Schmelzer een CDA-lied in première.

De oud-minister van Buitenlandse Zaken en oud-KVP-fractievoorzitter in de Tweede Kamer zal het lied zelf ten gehore brengen. Daarbij wordt hij begeleid door de Haagse band „Stich”.

Het geheel staat onder verantwoordelijkheid van het Haagse CDA-Campagneteam, dat bij gebleken succes het CDA-lied op de plaat zal vastleggen.

Norbert Schmelzer maakte als muzikaal politicus, eveneens met een CDA-lied, voor het eerst furore bij de Gemeenteraadsverkiezingen in 1973.

Tijdens deze openbare CDA-bijeenkomst, die om 20.00 uur in Pulchri, Lange Voorhout 15 te Den Haag begint, zal de Haagse CDA-wethouder H. Happel zal de acht uit Den Haag afkomstige Kamerkandidaten introduceren.

De kandidaten, die zich in een maandspeech van enkele minuten moeten presenteren, zijn: mr. G. C. van Dam, 54 jaar, ARP-Tweede Kamerlid; mr. J. S. L. Gualthézie van Weezel, 35 jaar, CHU, assistent woordvoerder bij het ministerie van Buitenlandse Zaken; G. J. van Hattum, CHU, rijksambtenaar bij het ministerie van Buitenlandse Zaken; mr. J. P. van Iersel, 36 jaar, KVP, secretaris bij het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW); drs. M. W. J. M. Peijnenburg, 49 jaar, KVP-Tweede Kamerlid; E. J. Rutten, 49 jaar, KVP, organisatie-adviseur in rijksdienst en drs. A. Veerman, 60 jaar, ARP-Tweede Kamerlid.

Uitbreiding Europese Gemeenschap volstrekte noodzaak

door Dr. R. J. H. Krusinga

Uitbreiding van de Europese Gemeenschap is voor de politieke eenheid van Europa volstrekte noodzaak. Men zou zelfs verder kunnen gaan en moeten stellen, dat het voor het politieke behoud van Europa noodzaak is. En zeer zeker ook voor de staatkundige rol, die de Europese landen ieder voor zich en gezamenlijk temidden van de wereldmachten kunnen en moeten spelen.

De toetreding van landen als Spanje en Portugal tot de EEG is niet in de eerste plaats een financieel-economisch vraagstuk. Het is een politiek vraagstuk van de eerste orde. Trouwens ook bij niet toetreding van Spanje en Portugal tot de EEG zouden de EEG-landen gehouden zijn financieel-economische hulp aan die landen te geven. De toetreding van hen is daarom en voor het behoud van de Europese democratie, en voor de toekomst van Europa zelf en voor de rol van Europa naar buiten van veel wijdere betekenis dan alleen van economische.

De Europese christen-democraten zijn vast besloten vanuit die visie de toetreding van Spanje en Portugal met alle kracht te bevorderen.

Natuurlijk zijn zij er zich daarbij van bewust, dat hierbij grote moeilijkheden moeten worden overwonnen.

VERDIEPING

Bij die uitbreiding van Europa zal niet daarna, maar tegelijkertijd moeten worden gestreefd naar een verdieping en een versnelling in het mechanisme van het Europese beslissingsmodel. Daarbij staat voor de Europese christen-democraten uitvoering van het rapport Tindemans voorop. Ter uitvoering daarvan zal meer politieke druk dan tot nu toe is uitgeoefend, noodzakelijk zijn. Die druk zal niet alleen in het Europees parlement maar ook in de afzonderlijke nationale partijen moeten worden uitgeoefend.

Een belangrijke stap voorwaarts zal zijn de directe verkiezing van het Europees parlement, voorbereiding waarvan de Europese christen-democraten een groot aantal zaken in voorbereiding hebben genomen. Verwacht moet worden, dat het politieke program en het verkiezingsprogram voor de Europese verkiezingen van de Europese christen-democraten vóór het zomerreces gereed zal zijn.

Een groot Europa-Congres van de Europese christen-democraten wordt nu voorbereid en zal waarschijnlijk eind september of begin oktober in Brussel worden gehouden.

Met de uitvoering van het rapport Tindemans ter verdieping van de activiteiten van de EEG zijn wij er natuurlijk niet. Verdere stappen zullen in een verdere toekomst noodzakelijk zijn. Daarbij moet zeker gedacht worden aan eenvoudige meerderheidsbeslissingen, zoals binnen vele nationale kabinetten of in de EEG-Ministerraad.

UITBOUW

Daarnaast zal worden gedacht aan de uitbouw van het Europese parlementaire stelsel tot een tweekamerstelsel, zoals ook in de meeste van de EEG-lidstaten bestaat. Het Europese „congres” zou dan op basis van volstreekte evenredigheid door de bevolking kunnen worden gekozen, terwijl voor de Europese „senaat” per aangesloten lidstaat evenveel leden zouden kunnen worden aangewezen. Daarmee zou worden aangesloten op de historie van Europa, ontstaan als het is uit naties met rijke en oude geschiedenis. Daarbij zou bovendien kunnen worden tegemoetgekomen aan de blijvende spanning die heeft bestaan, nog bestaat en zal blijven bestaan tussen de drang naar het puur federaal en een puur unitaris Europa.

Natuurlijk zullen wij moeten gaan naar iets, dat daar tussenin ligt, maar daartoe zijn parlementaire democratische en bestuurlijke instrumenten noodzakelijk.

ENTHOUSIASME

Voor de realisatie hiervan is iets van het enthousiasme, dat destijds mensen als De Gasperi, Adenauer en Schumann bezielden, noodzakelijk, maar er zijn vele rationele overwegingen, die daartoe ook aanleiding geven.

NEGEN PUNTEN

Ik wil daar een negental punten van noemen:

1e De internationale politieke plaats van Europa in de afzonderlijke landen, internationaal politiek bepaald in dit tijdsgewricht.

2e De wijziging in regeringsvorm, die in een aantal Europese landen is opgetreden.

3e De ontwikkeling binnen de verschillende grootmachten als de USA, de USSR en China.

4e De Euro-Arabische dialoog.

5e Het uiterst teleurstellende verloop van follow-up van de Akkoorden van Helsinki.

6e De oplossing van brandende problemen in Europa: a. werkloosheid; b. milieubeleid; c. regionaal beleid; d. industrieel beleid; e. Monetaire Unie; f. landbouwbeleid is zonder nauwe Europese samenwerking niet mogelijk. Een Monetaire Unie lijkt daarbij noodzakelijk. Werknemers en werkgevers en overheid moeten de werkloosheidsproblematiek op Europees niveau bespreken. Gemeenschappelijk antwoord op de Japanse uitdaging in geval van structurele werkloosheid in de Europese scheepsbouw (6,5 miljoen werknemers) moet worden gevonden.

7e Vraagt het ontwikkelingshulpbeleid ten aanzien van zowel Azië als Afrika en Zuid-Amerika een internationaal gecoördineerd beleid. Een beleid, waartoe thans zeker de grootmachten USSR, inclusief de Oost-Europeaanen, USA en China nauwelijks bereid zijn.

8e Europa blijft na de energie-crisis, meer dan één van de andere sterk ontwikkelde landen, in buitengewone mate in haar grondstoffenvoorziening van anderen afhankelijk.

9e De blokvorming, die in het uiterst be-

langrijke vredesinstrument in de Verenigde Naties in haar gespecialiseerde organen in toenemende mate optreedt en idealiter in deze vorm zou moeten worden doorbroken, kan in deze vorm enkel door gezamenlijke inspanning worden doorbroken.

RUIME ZIN

Dit alles leidt ertoe, dat een groter Europa dan de kerngroep van zes landen, waarmee het begon, op zichzelf teruggeworpen tot sterkere integratie op politiek gebied in ruime zin zou moeten komen. Echter de doelstelling bij het smeden van de eenheid zal, wil voldoende geestdrift aanwezig kunnen zijn, (zoals die er na de tweede wereldoorlog was) niet enkel economisch mogen zijn. Zij zal mede sociale, mede culturele, mede educatieve, mede milieubeschermdende en niet in de laatste plaats ook een actieve vredespolitiek omvatten. Slechts dan zal voldoende geestdrift bij de mensen uit de verschillende landen te wekken zijn. Dit zal nodig zijn. Want zonder dat is ook de politieke wil van de politici niet of nauwelijks te verwachten. Dit ideaal kan en mag niet enkel financieel-economisch zijn. Het zal als kernelement en sociaal, en cultureel, en vredespolitiek en ontwikkelingselementen mede moeten omvatten.

(Dr. R. J. H. Krusinga, de schrijver van dit artikel, is niet alleen voorzitter van de CHU-fractie in de Tweede Kamer. Hij is ook voorzitter van de Nederlandse equipe van de EUCD, de Europese Unie van Christen-Democraten).

Minister De Gaay Fortman:

Geen verplichte bijdrage van ambtsdragers aan politieke partij

„Terwille van de zuiverheid van de politieke verhoudingen zouden de politieke partijen er goed aan doen alles te vermijden, waardoor de indruk wordt gewekt dat benoemde en gekozen ambtsdragers verplicht zijn de politieke partij van hun keuze met bedragen, uitgaande boven de normale contributie, te steunen”. Dit heeft minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken dezer dagen geantwoord op schriftelijke vragen van het christelijk-historische Eerste-Kamerlid D. Rijnders.

De senator stelde zijn vragen naar aanleiding van krantenberichten over verplichte partijbijdragen door politieke ambtsdragers met dreiging van roeyement of belemmering van carrière bij niet voldoen van de bijdrage. Gevraagd werd of de bewindsman de opgelegde verplichting in strijd acht met de door betrokkenen bij het aanvaarden van hun ambt afgelegde ambtseed.

In zijn antwoord deelde minister De Gaay Fortman mee, dat het huishoudelijk reglement van de PvdA bepaalt dat middelen van het door het partijbestuur ingestelde Fonds voor Bijzondere Activiteiten onder meer verkregen worden uit bijdragen van leden, die een politieke functie bekleden, tot het bereik van het lidmaatschap van de partij geacht mag worden te hebben bijgedragen en wier inkomenspositie een verplichting tot betaling toelaat. Naar het oordeel van de minister vloeit uit deze regeling geen rechtens bindende verplichting tot betaling voort.

Het feit, dat tot de PvdA behorende politieke ambtsdragers vrijwillig bijdragen storten in het PvdA-fonds voor bijzondere activiteiten gaf de bewindsman aanleiding op te merken, dat verscheidene politieke partijen een beroep doen op leden, van wie aangenomen kan worden dat zij in staat zijn meer dan de normale contributie te betalen, de partij door regelde extra-bedragen te steunen. Op zichzelf is dat niet afkeurenswaardig, aldus minister De Gaay Fortman. Maar hij meent, dat vanwege de zuiverheid van de politieke verhoudingen de partijen er goed aan doen de indruk te vermijden dat het om een verplichte bijdrage zou gaan. „Of in een bepaald

concreet geval door een benoemde of gekozen ambtsdrager in strijd met de door hem afgelegde zuiveringseed of zuiveringsverklaring is gehandeld, staat ter beoordeling van de strafrechter”, zo antwoordde de bewindsman senator Rijnders.

KANS OP STRAFVERVOLGING

Enkele dagen nadat minister De Gaay Fortman de schriftelijke vragen van de christelijk-historische parlementariër had beantwoord, maakte de voorlichtingsdienst van het departement van binnenlandse zaken bekend, dat de bewindsman zich schriftelijk tot het PvdA-bestuur wendde inzake de bijdrage aan het PvdA-fonds voor bijzondere activiteiten.

„De kans is niet uitgesloten, dat het openbaar ministerie (OM) op grond van het bepaalde in het Wetboek van Strafrecht aanleiding zou kunnen zien tot strafvervolgving over te gaan in het geval politieke ambtsdragers, die een zuiveringseed hebben afgelegd, uitsluitend omdat zij in een openbare functie zijn of worden benoemd of gekozen, een bijdrage aan de partij hebben afgestaan of toegezegd”, aldus de minister in zijn brief aan het PvdA-bestuur.

Volgens de bewindsman mag een politieke partij geen misbruik maken van haar machtspositie door personen een deel van de beloning, die zij door het bekleden van een openbaar ambt ontvangen, te ontnemen. Er bestaat dan een bijzondere financiële band tussen partij en de gekozen of de benoemde, die niet aanwezig is tussen de partij en andere leden. „Op iedere wijze zal voorkomen moeten worden dat de indruk wordt gewekt dat een partij het bekleden van openbare functies door haar leden afhankelijk maakt van een speciaal door deze categorie betaalde bijdrage. Dit geldt vooral als het gaat om het opleggen van een verplichting tot betaling van betaalde bedragen aan bekleders van een openbaar ambt en deze verplichting wordt nog versterkt, indien op niet-nakoming van bedoelde verplichtingen sancties als bijvoorbeeld roeyement worden gesteld. Dit zou immers betekenen dat de betrokkene min of meer verplicht wordt te betalen”, aldus minister De Gaay Fortman.

H.L.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnements, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

CDA-programma nu verkrijgbaar!

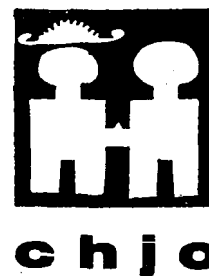
Deze week kwam het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke document een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk” vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke discussie. De prijs ervan: f 4,-. Bestellingen: Stort f 4,- op gironummer 137.000 t.n.v. CDA, Den Haag, m.v.v. gewenste.

Algemene vergadering CHU juni 1977

De algemene vergadering 1977 van de Unie zal worden gehouden op zaterdag 4 juni 1977 te Utrecht. Namen van kandidaten voor het lidmaatschap van de Unieraad kunnen uiterlijk acht weken van te voren worden ingezonden aan het secretariaat van de Unie. De volgende leden zijn aftredend en herkiesbaar: mr. G. van Muiden (gekomen in 1973); P. G. van Delden (gekomen in 1973); drs. A. M. de Boo (gekomen in 1973). Aftredend en niet herkiesbaar zijn: L. C. van Dalen (herkomen in 1973); L. de Snayer (herkomen in 1973); dr. C. Blankenstijn (herkomen in 1973). Voorstellen ter behandeling in de algemene vergadering moeten, voorzien van een korte toelichting, vóór 8 april zijn ingediend bij de secretaris van de Unie, p/a Wassenaarseweg 7, 's Gravenhage.

Gezondheidszorg is niet volmaakt

door L. P. Heukels, voorzitter CHJO

In mijn inleiding over de thans bij de Tweede kamer aanhangige wetsontwerpen over de gezondheidstarieven en gezondheidszorgvoorzieningen (zie het vorig nummer van de Nederlander) schetste ik reeds. De ernst van de kritiek van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering van de Geneeskunst (KNMG). Een onaanvaardbaar wordt niet zomaar uitgesproken. Wat is er aan de hand? Ten eerste brengen zij (de KNMG) een aantal algemene bezwaren in met betrekking tot de totstandkoming van beide wetsontwerpen. Deze zijn tot stand gekomen zonder daadwerkelijke inspraak van de betrokken beroepsorganisaties. Het in de wetsontwerpen genoemde „na overleg met de beroepsorganisaties” wordt dan ook met de nodige reserve bezien.

Ten tweede zullen in beide wetsontwerpen vrijwel alle regelen bepaald worden bij Algemene Maatregel van Bestuur. Dit betekent dat de overheid zonder tussenkomst van parlement en/of beroepsorganisaties besluiten kan nemen. De KNMG vindt dit een weinig verheffend voorbeeld van deling van macht en signaleert hier een toenemende macht bij de overheid. Dan wil ik nu de bezwaren schetsen die de KNMG heeft t.a.v. het wetsontwerp gezondheidszorgtarieven. In de beschreven samenstel-

ling van het Centraal Orgaan voor tarieven en haar werkwijze ligt reeds besloten dat er van onderhandelingen over de lonen in de gezondheidszorg geen sprake meer kan zijn. Hoe werkt dit Centraal Orgaan en hoe is het samengesteld? Het Centraal Orgaan is samengesteld uit onafhankelijke kroonleden die geen binding mogen hebben met de gezondheidszorg. Zij gaat tarieven in de gezondheidszorg vaststellen al dan niet na bereikte overeenstemming over deze tarieven tussen de onderhandelingspartners. Interessant is nu wat de mogelijkheden zijn als er geen overeenstemming wordt bereikt over de vaststelling van de tarieven of als een bereikte overeenstemming door het Centraal Orgaan niet wordt goedgekeurd. De minister kan dan richtlijnen aan het Centraal Orgaan geven over de hoogte, de opbouw en de wijze van berekening van de tarieven. Het Centraal Orgaan mag alleen tarieven goedkeuren die aan de gestelde richtlijnen voldoen. De minister laat zich over deze richtlijnen adviseren door... het Centraal Orgaan! Het Centraal Orgaan mag tarieven dwingend opleggen en het is vrije ondernemers verboden tarieven in rekening te brengen die niet zijn goedgekeurd. Beroep tegen deze richtlijnen van de minister is onmogelijk. Het komt erop neer dat er door de minister een eenzijdig loon-

beleid kan worden gevoerd, en de KNMG vreest dat dit ook zal worden gevoerd.

MERKWAARDIG

Vergelijk eens de situatie dat de vakbonden zou worden meegedeeld dat de overheid de lonen wel zou vaststellen en dat beroep hierover niet mogelijk zou zijn. Men is wel voor mindere zaken de straat opgegaan! Daarbij vindt de KNMG het op zijn zachtst gezegd merkwaardig dat in een orgaan dat lonen wil bepalen geen betrokkenen mogen zitten. Samenvattend heeft de KNMG bezwaren tegen de geringe inspraakmogelijkheden bij de totstandkoming van de wet, bezwaren tegen het feit dat teveel bij Algemene Maatregel van Bestuur zal worden geregeld, bezwaren tegen de samenstelling en werkwijze van het Centraal Orgaan voor tarieven van gezondheidszorg. De KNMG heeft deze wet als onaanvaardbaar van de hand gewezen.

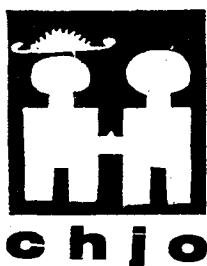
TEVEEL

Nu kom ik op de bezwaren die de KNMG aanvoert tegen het wetsontwerp gezondheidsvoorzieningen. Hoofdbezwaar van de KNMG is dat zij van oordeel is dat het betrokken wetsontwerp teveel door de overheid wil laten regelen. Door een teveel

aan regels en overorganisatie vreest men in Engelse toestanden terecht te komen. Vele zaken die nu min of meer bevredigend door de betrokkenen zelf worden geregeld, moeten door de overheid worden overgenomen, waarbij kennelijk het overheidsdeelnemen op zich heilzaam moet werken. (En dat voor een CDA-staatssecretaris!) Reeds in mijn eerste artikel heb ik de vele procedures en maatregelen genoemd die de werking van deze wet moeten gaan ondersteunen en die volgens de KNMG op een verkapte nationalisatie neerkomen. De KNMG is uitdrukkelijk niet van mening dat de gezondheidszorg nu volmaakt is; zij is het met de regering eens dat de gezondheidszorg efficiënter zou kunnen werken. Oneens is de KNMG het met de regering als zij de oplossing hiervan alleen zoekt in de structuur van de gezondheidszorg en vindt dat centralisering de zaak wel zal saneren. In een volgend artikel wil ik proberen een overzicht te geven van de problemen die er in de gezondheidszorg bestaan en een poging doen op enkele van deze problemen in te gaan.

Den Ham,

L.P. Heukels,
voorzitter CHJO.

Agenda

2 Vakbonden - Werkgevers
3 Meningingen van de drie grote politieke stromingen.

Om 15.00 uur spreekt de heer Gerritse. Vanaf 15.30 uur tot ± 16.30 uur: plenaire discussie. Iedere belangstellende wordt hierbij hartelijk uitgenodigd aan deze mid-

dag deel te nemen. wraag wel vooraf opgave bij het secretariaat: Berkelstraat 78, Utrecht, tel.:030-884687.

* * *

Van 6 tot 8 mei houdt de Junge Union Deutschlands een congres over Europa. Zij

die hieraan willen deelnemen, behoeven slechts de reiskosten te betalen. Het verblijf wordt door de gastheren betaald. Nadere

inlichtingen en opgaven bij Gerrit Goedhart, Wilhelminapark 55, Utrecht, tel.: 030-514123 of bij het secretariaat.

De lijsttrekker

door: prof. dr. J. v. Bakhuizen van den Brink

Het is zeker geen onverdeeld voorrecht, laat staan een genoeg om tot lijsttrekker van het CDA gekozen te zijn. Van alle kanten stormt al wat links en, helaas, veel wat liberaal is, op de lijsttrekker af om mede door middel van kritiek op zijn ministerieel beleid het CDA zoveel mogelijk afbreuk te doen. Het pleit in alle opzichten voor de persoon van mr. Van Agt, dat hij zich daardoor niet laat ontmoedigen. Intussen komen hierbij twee zaken duidelijk aan het licht. In de eerste plaats dat men tegen een frontaanval op het CDA opziet en derhalve een sluipteggen kijst. En in de tweede plaats dat men van de door mr. Van Agt gebruikte leuze: *ethisch réveil*, niets heeft willen of kunnen begrijpen.

Om met het tweede te beginnen. De beide woorden van dit devies schijnen voor de voornamelijk op het materiële gerichte politici en politieke schrijvers, met wie wij tegenwoordig te tobben hebben, bijzonder moeilijk te zijn. Daarom hebben ze direkt gezegd, dat deze oproep geen inhoud had, en daarbij is het gebleven. Voor hen was dat dan ook zo, en dit was de gemakkelijkste manier om zich van de zaak af te maken. Toch is het niet zo moeilijk voor niet al te ongeletterde mensen om tot een positief begrip van de inhoud van deze leuze door te dringen. Velen onzer zullen misschien gedacht hebben aan het Réveil van het begin van de vorige eeuw. Dat was een specifiek godsdienstig réveil.

Het woord betekent opwekking en ontwaking. Het Réveil bracht toentertijd tegenover enerzijds dogmatisme, anderzijds suf en doods godsdienstig liberalisme, verdiept religieus denken weer tot leven en handelen. Wanneer wij nu, wel te verstaan op politiek terrein, van ethisch réveil spreken, bedoelt men daarmee een opwekking en een ontwaken tot hernieuwing van zedelijk leven, gemoedsleven daarbij inbegrepen, dat boven het zwaarwegend, enkel materiële tracht uit te komen. Het is het in praktijk brengen van diepere motieven, die ook op nog andere levenswaarden gericht zijn en door hogere beginselen die aan het menselijk gemoed geschonken zijn, gestuwd worden. „Ethos”, waarvan „ethisch” afgeleid is, omvat het hele karakter van de mens met al zijn aspecten, motieven en krachten. Het nieuwe nu is, dat wij daarmee boven de

vermoeiende en banale druk, die het openbare leven nu al jaren in vrijwel uitsluitend stoffelijke zin beheerst en vervormt, willen trachten uit te komen. Dit kost grote inspanning. Gemakkelijk is het niet om daar politiek iets van terecht te brengen. Door de overwegend platvloerse tendensen van de moderne samenleving dreigen we eraan gewend te raken ons van de dieper reikende problemen met een zeker opportunisme af te maken. De politiek komt daardoor in een steeds slechtere reuk te staan. Vandaar: *réveil!*

Jarenlang houden we ons nu al met bijna alleen lonen en prijzen, lonen en lonen bezig en met niet veel anders. Het andere wordt er door verdrongen. Men kan niet overal aandacht aan geven. Dat gaat geleidelijk van kwaad tot erger. Wat nog een beetje kleur, verheffing, geestelijke vrijheid en creativiteit in het leven, persoonlijk en gemeenschappelijk zou kunnen brengen, en dit vroeger ook werkelijk deed, wordt weggedrongen. Ons niveau zakt naar de laagte in een proces, dat nu wel haast voor niemand meer geheim en onopgemerkt kan blijven. Dit draagt er toe bij, dat de tegenstanders „ethisch réveil” een onbegrijpelijk streven vinden. Zó ver zijn zij al. Voor ons een aanleiding te meer om het er niet bij te laten zitten, maar opgewekter dan ooit overeind te komen en te blijven!

DOORWERKEN

Het tweede punt betreft het uitblijven van een echte frontaanval op het CDA. De anderwetse leer, dat godsdienst privaatzak is en de uit de godsdienst voortvloeiende levensmotieven dus ook, wordt wel door de hele mensheidsgeschiedenis gelogenstraft, maar werkt toch in de politiek nog vaak heel sterk door. Alsof een mens zich in tweeën kan delen en, wanneer hij het politieke terrein betreedt, zijn innerlijke levensovertuiging als een jasje zou kunnen en moeten uittrekken. Maar ook na de a.s. verkiezingen zal men het CDA nodig hebben, of zal het CDA met de tegenstanders willen en moeten praten. Om deze twee redenen blijft een frontaanval uit.

De laatste door de Vereniging voor

Statistiek gepubliceerde uitkomst betreffende de onderlinge verhoudingen van de kiezers heeft uitgewezen: PvdA 37%, CDA 33%, enig verlies derhalve. Hoe deze cijfers wezenlijk te waarderen zijn, kan geen mens met zekerheid zeggen. Duidelijk is echter wel, dat de overwinning nog lang niet behaald is en dat er dus nog hard gewerkt en ook duidelijk opgewekt en getuigd zal moeten worden. Getuigd, in negatieve zin, dat wij er schoon genoeg van hebben; in positieve zin: niet bij brood alleen!

Mr. Van Agt heeft zeer kort geleden in een felle discussie in de Kamer zijn verheffde afkeer van de politiek uitgesproken. Dat mag vreemd geklinken hebben voor een lijsttrekker. In de context van zijn - terecht scherpe - verweer betekende dat duidelijk: zijn afkeer van een bepaalde ondermaatse opportunistische manier van politiek bedrijven. Wie zou het er niet mee eens zijn dat hij aldus zijn tegenstander op zijn plaats heeft gezet?

Laten wij nu aan de andere grote lijsttrekker denken. Minister Den Uyl heeft tijdens de stakingen, die nu, hopen wij, voorbij zijn, en vlak daarna de stakers en hun ophitsers een sterke steun in de rug gegeven, waarvan de meerderheid van ons volk wel opgekeken zal hebben. Anderen hebben stellig in hun vuistje gelachen. Verdoezeld werd, dat over deze uitermate schadelijke zaak in het kabinet minstens genuanceerd, zoal niet bepaald verschillend werd gedacht. Min. Den Uyl is van mening, dat er in ons politieke stelsel niet alleen ruimte maar ook respect voor stakingen moet kunnen zijn: om druk uit te oefenen op de werkgevers wanneer onderhandelingen vruchteloos zijn geworden.

Hier uit volgt dus, dat ná onderhandelingen druk toegepast mag en moet worden. Dit betekent, ook voor wie verzoend is met het „stakingsrecht”, dat er dan maar samenleving en onoverzienbare schade voor de economie, met name voor degene, die het van de economie hebben moeten. Zulks onder bescherming van de minister-president. Wie op deze lijsttrekker stemt, weet wat hij mogelijk in de toekomst kan verwachten.

In de kritieke dagen in het najaar van 1976, die verliepen tussen het voornemen van de justitie om P. Menten te arresteren en diens vlucht, was de minister-president minister van justitie ad interim, omdat mr. Van Agt

Wie heeft een schrijfmachine over?

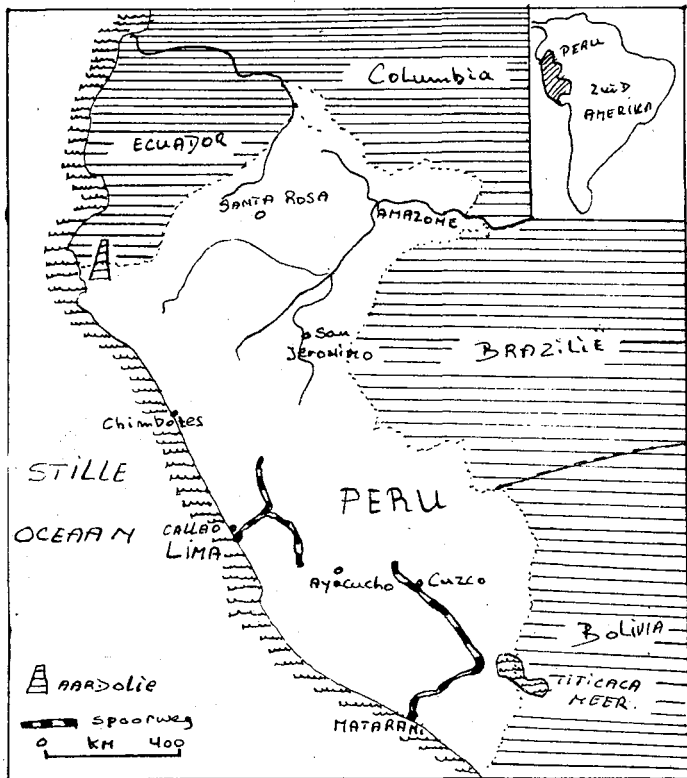
De CHJO heeft voor haar secretariaat dringend behoefte aan een goede, niet te dure tweedehands schrijfmachine. Graag doen wij hiervoor een beroep op de lezers van dit blad. Bij vervanging door nieuwere typen worden vaak goede tweedehands machines terzijde gesteld. U kunt er ons een plezier mee doen. (hier ligt trouwens tevens een mogelijkheid voor een donatie „in natura”).

Als u iets in deze richting weet of op hetoog heeft, neemt U dan eens contact op met het secretariaat. Adres en telefoonnummer: Berkelstraat 78, Utrecht, telefoon 030-884687

Vervolg op pagina 5

Ontwikkelingssamenwerking

Het concentratieland Peru

Algemene gegevens

Oppervlakte: 1,28 miljoen km² (38 x Ned.)
 Staatsvorm: republiek
 Aantal inwoners: 15,2 miljoen (schatting 1975)
 Bevolkingsgroei: 2,8% per jaar
 BNP per hoofd: \$ 520 (1972)
 Jaarlijkse economische groei: 6,6% (1974)
 Buitenlandse schuld: ca. \$ 3 miljard (1975)
 Rente en aflossing in % van export: 20,6 (1974, exclusief herfinanciering)
 Officiële munteenheid: 1 sol = ca. f 0,06
 Urbanisatiepercentage: 50%
 Analfabetisme volwassenen: 34%
 Godsdienst: Rooms-Katholiek

recente geschiedenis

Peru heeft vanouds een centrale plaats in Zuid-Amerika ingenomen. In de periode 1000 tot 1531 vond men hier het zeer hoog ontwikkelde Incijk. Dit rijk omvatte ook grote delen van het huidige Bolivia en Ecuador. Een belangrijke bindende factor in dit Incarijk was de collectivistische samenlevingsvorm die men er op nahield.

Ook nu nog vormt deze vorm van samenteving een belangrijke bron van inspiratie voor Peruaanse sociale hervormers.

In 1531 werd het Incarijk door de Spanjaarden, overigens met slechts een handjevol mensen, veroverd. De huidige hoofdstad Lima werd residentie van de Spaanse onderkoning, in plaats van de oude hoofdstad Cuzco. De bevolking werd als slaaf op de Spaanse hacienda's en in de mijnen gebruikt. Een belangrijke opstand tegen het Spaanse gezag vond in 1780 plaats onder leiding van Tupac-Amaru, de zaak mislukte echter.

De bekende Zuid-Amerikaanse bevrijder Simon Bolivar maakte een einde aan de Spaanse overheersing, de eenheid op het continent ging echter verloren. In 1827 werd Peru een zelfstandige republiek.

Het land werd als regel door een dictator geregeerd. Economisch werd het land een paradijs voor buitenlandse investeerders. De verbouw van exportgewassen, zoals suiker, katoen, de exploitatie van bodemschatten zoals koper en guano kwamen geheel in buitenlandse handen. Ook banken, industrieën en spoorwegen werden door buitenlandse belanghebbers geëxploiteerd. In de jaren dertig ontstond de Alianza Popular Revolucionaria Americana (APRA), een partij die streefde naar verbetering van onder meer het lot van de indianen. Op verdenking van communistische sympathieën werd de partij echter tot 1945 verboden. De partij kreeg echter steeds meer een rechts-populistisch karakter. In 1968 werd president Belaunda Terry door een junta tot aftreden gedwongen. Ge-

overschotten en hogere belastingopbrengsten, die ons afgeperst worden, inderdaad zulke bewijzen zijn? Dergelijke „meevallers” zijn niet zo onvoorspelbaar als ze voorgesteld worden - of er moeten wel heel zwakke rekenaars in Den Haag zitten.

Aan het eind van de preambule van Keerpunt 1972 wordt gesproken van een nieuwe wijze van samenleven. „Deze mag niet langer beheerst worden door allerlei dwangbegrippen van het traditionele „vooruitgang” denken: de opgezweepte maatschappelijke wedijver, de jacht op kwantitatieve prestaties, een allesbeheersende materiële arbeids- en bezitsmoraal. Het zal een nieuwe wijze van samenleven zijn waarin menselijke waarden als de kwaliteit van het bestaan, creatief leven, „beter” is meer dan „meer”, centraal staan.” Het klinkt heel idealistisch, maar er is weinig van terecht gekomen, de laatste weken hebben iets volkomen anders laten zien. Er is een ander Keerpunt nodig en daarvoor is de zinspreuk: „niet bij brood alleen” bijzonder passend.

Leiden.

door drs. D. J. Barreveld

neraal Velasco Alvarado volgde hem op. Vermoedelijk was de junta bevreesd dat bij de verkiezingen in 1969 de APRA een meerderheid zou behalen. Op 29 augustus 1975 werd Alvarado op zijn beurt weer afgezet en opgevolgd door generaal Morales Bermudez, één van zijn naaste medewerkers.

ONTWIKKELINGSNIVO EN ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Een eerste aanzet voor een nationaal ontwikkelingsbeleid stamt van president Belaunda. Zijn belangrijkste doel was ontsluiting van het binnenland. Het is van belang hierbij te weten dat Peru eigenlijk in drie delen uiteenvalt, nl.

I. De Costa, een 80 - 180 km brede kuststrook langs de Stille Oceaan. Alleen daar waar rivieren, komend van het Andesgebergte, voor water zorgen kan dit gebied gebruikt worden, verder is het woestijngebied. In dit gebied woont echter 43% van de bevolking. De havens zijn vooral van belang voor de visserij en aanverwante industrie.

II. De Sierra, de drie grote Andesketens die het land van Noord naar Zuid doorkruisen. Vruchtbare dalen wisselen zich af met dorre en kale bergen. In dit gebied woont 47% van de bevolking.

III. De Selva, de beboste hellingen aan de Oostzijde van de Andes, uitlopend in het tropisch oerwoudgebied van de Amazone. Het was vooral dit zeer dun bevolkte gebied dat Belaunda wilde ontsluiten, hij achtte dit nodig omdat slechts 2% van Peru's grondgebied voor landbouw geschikt was.

Het leger vond echter dat Belaunda te soepel was met zijn hervormingen (o.a. met betrekking tot nationalisatie van IPC, een dochteronderneming van de Amerikaanse Standard Oil) en zette hem aan de kant. Dit Peruaanse leger bestond, in tegenstelling tot de legers van veel andere Zuidamerikaanse landen, uit jonge ambitieuze Peruanen uit alle lagen van de bevolking. Zij hadden hun eigen opvatting over het voor hun land meest geschikte ontwikkelingsbeleid. Zij waren sterk geïnspireerd door het oude Incarijk, met zijn collectivistische maatschappelijke structuur. Peru kreeg dan ook een eigensoortige manier van ontwikkeling, dat zich noch „kapitalistisch”, noch „communistisch” presenteerde.

De zaken kwamen in een stroomversnelling, landhervorming werd energiek ter hand genomen (met schadeloosstelling van de eigenaars), nationalisatie van grote buitenlandse belangen vond plaats (meestal zonder schadevergoeding), ter bescherming van de visserij voerde men als eerste de 200 mijlszone in.

Men ont kwam er niet aan om, gezien de grote verborgen werkloosheid en het steeds groeiende stadsproletariaat, prioriteit te geven aan de industriële ontwikkeling. Peru was overigens veel minder geïndustrialiseerd dan de meeste andere Zuid-amerikaanse landen, omdat de binnenlandse afzetmogelijkheden gering waren. Het in 1971 opgestelde vijfjarenplan voorziet in de creatie van ruim een miljoen nieuwe arbeidsplaatsen, overigens met buitenlandse hulp. Bijna 40% van de financiering zou uit buitenlandse bronnen moeten komen. Het streefcijfer van economische groei (7 1/2% per jaar) werd tot op heden echter niet gehaald, men bleef er overigens wel dichtbij; de groei bedroeg in de periode 1969-'72 gemiddeld 6,2% per jaar, in '72 5 1/2%, in '73 5,6% in '74 6,6%.

Tot op heden blijft de bijdrage van particuliere buitenlandse investeerders beneden de verwachtingen, met als gevolg dat de buitenlandse schulden sterk oplopen. Nu financiert men namelijk veel via leningen.

PLANNEN EN PERSPECTIEVEN

De hoofddoelstellingen van het thans van kracht zijnde vijfjarenplan zijn:
 - uitbreiding van de produktie van de meest essentiële voedingsmiddelen
 - verhoging van de deviezeninkomsten
 De invoer van levensmiddelen is momenteel onder staatstoezicht geplaatst. Het grootste probleem voor de Peruaanse landbouw is het gebrek aan goede grond. Irrigatie e.d. moet hier oplossingen brengen. Inmiddels is overigens reeds 70% van de voor onteigening in aanmerking komende grond verdeeld, het betreft hier 85% van de vruchtbaarste grond. De veehouderij is nog weinig omvangrijk, zodat vlees en melkprodukten moeten worden ingevoerd.

Zowel voor de voedsel-voorziening als voor de deviezeninkomsten zijn de Peruanen dan ook sterk aangewezen op de visserij. De visrijckdom trekt ook veel vogels aan, hetgeen de rijkdom aan guano verklaart. Men tracht momenteel de vloot en verwerkende industrieën te moderniseren. Het Andesgebergte is bijzonder rijk aan allerlei delfstoffen, ook Peru heeft hierin zijn aandeel. Vooral koper, zilver, ijzer, lood, zink, steenkool en aardolie wordt er gevonden. Aardoliewinning dekt ongeveer 70% van de eigen behoefte. Veel van de mijnbouw bevindt zich nog in de ontwikkelingsfase, er liggen voor Peru dan ook veel perspectieven op dit vlak.

Op sociaal terrein krijgen verbetering van de medische voorzieningen en de strijd tegen het analfabetisme veel aandacht. In het plan 1973-'74 waren 12% van de uitgaven bestemd voor onderwijs en gezondheidsvoorzieningen.

Ontwikkelingssamenwerking Nederland - Peru

Peru behoort tot de zogenaamde algemene concentratielanden, de financiële hulp heeft de laatste jaren uitsluitend bestaan uit leningen.

Bilaterale samenwerking 1972 - 1975 (exclusief voedsel- en noodhulp) jaar totale hulp leningen schenkingen technische hulp

jaar	Totale hulp	leningen	schenkingen	Technische hulp
1972	18,0	11,0	—	7,0
1973	18,0	11,0	—	7,0
1974	25,0	18,0	—	7,0
1975	33,0	23,0	—	10,0

(in miljoenen guldens)

De hulp wordt vooral besteed aan verbetering van de visserij, opleidingsprojecten, verbetering landbouw en veeteelt. Ook bij goedkope woningbouw is ons land betrokken. In de sociale sector wordt geadviseerd bij gezondheids- en onderwijsprojecten.

Technische samenwerking 1972 - 1975 (in miljoenen guldens)

	1972	1973	1974	1975
medefinancieringsprogramma's	0,35	0,58	3,24	0,27
assistent- deskundigenprogr.	0,74	0,82	0,77	0,44
jongeren vrijwilligers	0,65	0,57	0,80	0,70
fellowhipprogramma	0,13	0,27	0,43	0,16
universitaire projecten	0,22	0,80	1,17	0,42
literatuur + diversen	0,10	0,03	0,03	0,19

drs. D. J. Barreveld

Vervolg van pagina 4

zich in het buitenland bevond. Toen deze na zijn terugkeer over het verloop van deze ongelukkige zaak in de Kamer tekst en uitleg moest geven, stond hij alleen achter de kathedraal. De gewezen minister van justitie ad interim, die in die dagen de verantwoordelijkheid voor het betrokken departement had gedragen, liet zich niet zien. Waarom niet? Mr. Van Agt heeft bij deze gelegenheid de noblesse getoond niets van de verantwoordelijkheid van zich af te schuiven naar degene, die hem ambtelijk vervangen had. Ethische sportiviteit, in de beste zin van het woord.

MEEVALLERS

De wonderbaarlijke financiële „meevallers”, die in de laatste weken onze verbazing hebben gewekt, zijn door de minister-president als tekenen van een beginnend herstel voorgesteld en als eerste bewijzen, dat het gevoerde sociaal-economisch beleid goed geweest is. Moeten wij ons laten zeggen dat premie-

De afgelopen jaren is er onder auspiciën van de Verenigde Naties (VN) een hele reeks conferenties gehouden over onderwerpen waar de hele wereld mee te maken had en nog mee te maken heeft: het milieu, de voedselvoorziening, de vestiging van industrie, de groei van de bevolking, huisvesting, werkgelegenheid. Aan de hand van deze onderwerpen werd telkens weer de vraag gesteld, wat we moeten doen om de wereld voor zoveel mogelijk mensen leefbaar te maken en ook in de toekomst leefbaar te houden. Die conferenties op zich losten natuurlijk niet veel op maar er kwamen wel plannen en programma's uit voort waarmee regeringen en organisaties aan het werk werden gezet. Over enkele maanden vindt er weer zo'n conferentie plaats, namelijk de VN-waterconferentie van 14 tot 25 maart in Argentinië.

Om te beseffen hoe belangrijk water is in ons dagelijks bestaan hoeven we alleen maar even terug te denken aan de afgelopen zomer, toen een ongewone droogte in West-Europa grote problemen met zich meebracht voor de landbouw en zelfs voor de drinkwatervoorziening. Sinds jaar en dag waren we gewend zoveel water te gebruiken als we maar wilden, maar die overvloed bleek helemaal niet zo vanzelfsprekend te zijn. Minder zichtbaar dan het weer maar zeker zo belangrijk is in landen als Nederland de nog steeds toenemende vervuiling van het grond- en oppervlaktewater. Daardoor wordt het steeds moeilijker voor de waterleidingbedrijven om te zorgen voor voldoende

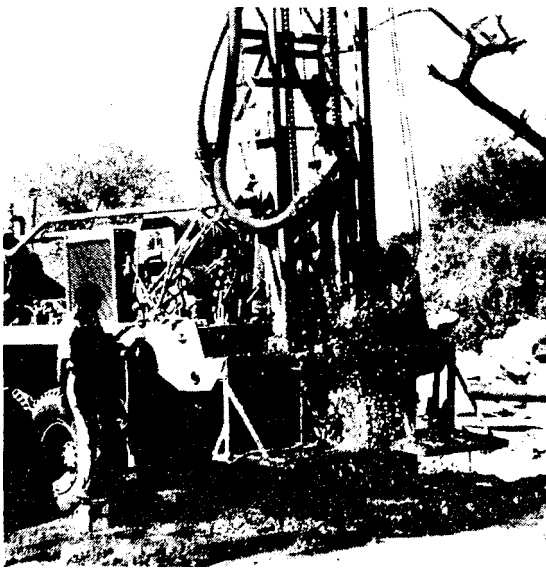
schoon water, nog afgezien van allerlei andere schadelijke gevolgen.

In ontwikkelingslanden doet zich ook wel het probleem van de vervuiling voor, zeker in de verstelijkte gebieden, maar van veel meer belang is dat er vaak helemaal geen behoorlijke watervoorziening bestaat. Naar schatting 1500 miljoen mensen hebben niet de beschikking over voldoende en schoon water op loopafstand, laat staan over warm en koud stromend water zoals bij ons. In vele landen wordt wel hard gewerkt aan het verbeteren van de drinkwatervoorziening, maar de bevolking neemt vaak zo snel toe dat de voorzieningen daarbij achterblijven. Andere problemen in ontwikkelingslanden betreffen de watervoorziening voor de landbouw, want er is op vele plaatsen ernstig gebrek aan bevoeiings- en afwateringssystemen. Om nog maar te zwijgen van rampzalige perioden van droogte zoals in de Sahellanden, waarmee vergeleken onze droogte van dit jaar betrekkelijk onschuldig was.

Voorraden

Het is de bedoeling dat al deze en nog vele andere problemen in verband met de op de wereld beschikbare watervoorraden aan de orde komen tijdens de conferentie in Argentinië.

links: In Ethiopië wordt, met financiële steun van het Kinderfonds van de VN (Unicef), een waterput geslagen.
rechts: Water in overvloed lijkt het wel, maar naar schatting 1500 miljoen mensen in de Derde Wereld hebben nog niet eens de beschikking over het hoognodige.

rentie in Argentinië. Plannen voor een wereldwaterconferentie dateren al van vijf jaar geleden, toen de commissie inzake natuurlijke hulpbronnen van de Economische en sociale raad van de VN (ECOSOC) een aanbeveling in die richting deed.

Aanvankelijk werd o.a. overwogen, of het niet meer zin zou hebben een aantal afzonderlijke conferenties te houden in verschillende delen van de wereld. Uiteindelijk kwam men echter toch tot de slotsom dat waterproblemen zich niet lenen voor een indeling in regio's (groepen bij elkaar liggende landen), maar wel naar aardrijkskundige en sociaal-economische omstandigheden die voor ver van elkaar liggende landen dezelfde kunnen zijn. Denk maar aan de watervervuiling die zowel in Europa optreedt als in Noord-Amerika en Japan.

Agenda

Als secretaris-generaal van de conferentie is benoemd de heer Yahia Abdel Mageed uit Soedan.

Op de voorlopige agenda staan vier hoofdonderwerpen:

- 1) een overzicht van het aanbod van en de vraag naar water voor met name huishoudelijk ge-

bruik, de produktie van voedsel en industriële produktie;

- 2) de mogelijkheden en beperkingen van technieken om de hoeveelheid bruikbaar water te vergroten en het opnieuw gebruiken van water te bevorderen;

- 3) het aangeven van manieren waarop overheden het waterbeheer kunnen aanpakken naar gelang van plaatselijke omstandigheden en problemen;

- 4) voorstellen voor actie op nationaal en internationaal niveau.

Het afgelopen half jaar hebben vier regionale commissies van de ECOSOC voorbereidende bijeenkomsten gehouden in respectievelijk Bangkok, Lima, Addis Abeba en Genève. Alleen de economische commissie voor westelijk Azië heeft geen dergelijke bijeenkomst georganiseerd vanwege de burgeroorlog in Libanon, die de activiteiten van deze commissie ernstig heeft belemmerd. Verder heeft de secretaris-generaal een aantal vergaderingen van deskundigen op touw gezet, zoals de vergadering van half november in Rome waar gepraat werd over de uitvoering van aanbevelingen op het gebied

van de watervoorziening van de Wereldvoedselconferentie van 1974.

In verschillende landen zijn nationale comité's ter voorbereiding van de deelname aan de conferentie opgericht door de regeringen en daarnaast zijn er allerlei particuliere organisaties en instellingen die een bijdrage aan de conferentie willen leveren. In Argentinië schijnt de voorbereiding niet zo vlot te verlopen, zoals bleek uit het plotselinge ontslag van de voorzitter van de Argentijnse nationale commissie voor de conferentie en uit de afgelasting van de aangekondigde internationale tentoonstelling.

Werkgroep

In Nederland bestaat sinds februari van 1976 een werkgroep met vertegenwoordigers van verschillende ministeries, die de deelname van de Nederlandse delegatie aan de conferentie voorbereidt. Er zullen van Nederlandse zijde drie vergaderstukken voor de conferentie worden ingediend: een over de Nederlandse waterschappen, een met een structuurschema van de watervoorziening in Nederland en een stuk over het International Reference Centre for Community Water Supply, een met de Wereldgezondheidsorganisatie verbonden adviescentrum dat in Den Haag gevestigd is - en dat zich vooral bezighoudt met de drinkwatervoorziening in ontwikkelingslanden.

Een zeer belangrijk onderdeel van de voorbereiding is het symposium over waterproblemen in ontwikkelingslanden, dat in de tweede week van februari in Nederland zal plaatsvinden. Daar zal vooral de nadruk gelegd worden op de problemen waar men in de praktijk mee te maken krijgt. De helft van de ongeveer 40 deelnemers zal bestaan uit Nederlandse deskundigen die betrokken zijn bij projecten op het gebied van de watervoorziening in ontwikkelingslanden.

Boeiend onderwerp

Grondwetsherziening

door dr. W. de Kwaadsteniet, ARP-Tweede Kamerlid en CDA-woordvoerder

Vorige week is weer één van de vierendertig wetsontwerpen tot algemene herziening van de gehele grondwet in de Tweede Kamer behandeld.

Ditmaal ging het om het hoofdstuk waarin wordt geregeld hoe de procedure tot grondwetsherziening is, dus hoe de veranderingen in de grondwet kunnen worden aangebracht.

Ook dit was weer een boeiend onderwerp. Niet dat er in de hoofdlijnen van de wijze van grondwetsherziening verandering zou komen, maar er waren toch twee interessante punten aan de orde.

HOOFDPUNTEN

De hoofdpunten voor de wijze van grondwetsherziening zijn sinds 1848 - dus al ruim 125 jaar - de volgende.

- Precies als elke wet komt ook een grondwetsherziening tot stand in samenwerking tussen regering en Staten-Generaal. Achtereenvolgens moeten de Tweede Kamer en de Eerste Kamer de wet met gewone meerderheid aanvaarden. Dat gebeurt dus in de zogenaamde eerste lezing.
- De zittende Staten-Generaal zijn niet bevoegd (samen met de regering) een grondwetsherziening definitief tot stand te brengen; zij aanvaarden alleen een wet die verklaart dat er grond bestaat bepaalde veranderingen in overweging te nemen.
- Na afkondiging van die wet, waarin de voorgestelde veranderingen zijn aangenomen, worden de beide Kamers ontbonden en vinden verkiezingen plaats.
- De nieuw optredende Staten-Generaal nemen het voorstel in behandeling en kunnen dit slechts met ten minste tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen aannemen. Dat geldt dus voor beide Kamers.

De Tweede Kamer heeft dan niet - zoals anders - nog het recht van amendement. Dit is dus de behandeling in de zogenaamde tweede lezing door achtereenvolgens de Tweede Kamer en de Eerste Kamer.

SPLITSINGSRECHT

Nu stelde de regering in het wetsontwerp dat vorige week in de Tweede Kamer werd behandeld nog iets nieuws voor, namelijk het splitsingsrecht. De Tweede Kamer zou het splitsingsrecht krijgen bij behandeling van een wetsontwerp tot grondwetsherziening en wel in de tweede lezing.

Het is in het verleden meermalen voorgekomen, dat een wijzigingsontwerp, waarop veranderingen van verschillende grondwetsartikelen samen waren opgenomen - terwijl er tussen deze veranderingen geen direct verband bestond - in tweede lezing werden verworpen, omdat tegen één der voorgestelde veranderingen bezwaar bestond, hoewel hetgeen overigens werd voorgesteld niet anders dan instemming ondervond. Een dergelijke situatie zou nu vermeden kunnen worden indien een herzieningsontwerp in tweede lezing alsnog kan worden gesplitst in meer dan één wetsontwerp. Een besluit tot splitsing zou dan ook met tweederde van de uitgebrachte stemmen moeten worden aanvaard.

De Tweede Kamer heeft vorige week deze gedachte aanvaard. Er is overigens eerst vrij uitvoerig over gediscussieerd. Het moet immers niet zo worden, dat dit splitsingsrecht gehanteerd zou gaan worden als een soort amendementsrecht. De Tweede Kamer vond na discussie het gevaar daarvan niet aanwezig. Dat gevaar werd bovendien nog verminderd, doordat in gemeen overleg tussen Kamer en regering werd besloten tot een splitsingsrecht tevens in eerste lezing voor de Tweede Kamer. Aldus gewijzigd is het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aanvaard. Nu is het de beurt aan de Eerste Kamer haar oordeel ook over dit wetsvoorstel te geven. Regering en Tweede Kamer hopen, dat de Eerste Kamer ertoe zal bijdragen, dat ook dit wetsontwerp door haar nog zo tijdig behandeld wordt, dat de tweede lezing ervan tijdens de volgende zittingsperiode van de Staten-Generaal kan plaatsvinden.

VERENIGDE VERGADERING

Het tweede punt, dat met name aandacht

trok was de suggestie om de tweede lezing van een grondwetsherziening voortaan niet meer te doen plaatsvinden door de Tweede Kamer en de Eerste Kamer ieder afzonderlijk, maar in een verenigde vergadering van de beide Kamers.

Daartoe is onzerzijds vorige week ook een amendement ingediend. Diverse sprekers voelden er niet veel voor en minister De Gaay Fortman was er tegen. Als tegenargumenten werden aangevoerd: aantasting van de positie van de Eerste Kamer, het dan ten onrechte evenveel gewicht toekennen aan stemmen van Eerste- en Tweede-Kamerleden, terwijl er door verschil van wijze van verkiezing een niet gelijke representativiteit zou zijn, en het zou in strijd zijn met de gedachte van het tweekamerstelsel.

Geen van deze tegenargumenten achten wij sterk. Inderdaad heeft veelal bij de gedachte aan de verenigde vergadering wel op de achtergrond gespeeld mogelijke vermindering van de stem-invloed van de Eerste Kamer. Dit verhindert nu blijkbaar een andere, meer nuchtere kijk op de werkelijkheid van vandaag.

GEKWALIFICEERDE MEERDERHEID

Wij achten vervolgens de representativiteit van Eerste- en Tweede-Kamerleden feitelijk gelijk. Volgens de grondwet hebben beide Kamers gelijke rechten t.a.v. de stemming over de grondwetsherzieningsontwerpen in tweede lezing. En dat dit in strijd zou zijn met de gedachte van het tweekamerstelsel, zoals de minister beoogde, is o.i. bijzonder weinig overtuigend. Het gaat hier niet over gewone wetgeving, maar alleen over grondwetgeving uitsluitend in tweede lezing.

Wij staan er als volgt tegenover. De tweede lezing is het sluitstuk van een grondwetsherzieningsprocedure. De Tweede Kamer en Eerste Kamer hebben in eerste lezing hun fiat aan de wetsontwerpen gegeven. Beide Kamers door de kiezers - of indirect door de Provinciale Staten - gekozen. De Staten-Generaal, bestaande uit de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, vertegenwoor-

digen het gehele Nederlandse Volk, zoals de grondwet dit onder woorden brengt. Nog een keer - nu in tweede lezing - overzien zij beide de tot dusver verrichte grondwetgevende arbeid. Voor aanvaarding is een gekwalificeerde meerderheid van tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen van belang. Het fraaiste is, dat dit door de Staten-Generaal als geheel gebeurt, d.w.z. door de Kamers in verenigde vergadering. Dat accentueert de specifieke taak van de beide Kamers in tweede lezing ten aanzien van grondwetsherziening; allebei moeten zij de taak nog eens heroverwegen en dan het beste gezamenlijk. Dit zou recht doen aan het eigensoortig karakter van de grondwetsherziening in tweede lezing. Door het wederzijds aanvullend effect kan een evenwichtiger besluitvorming worden bevorderd. Men moet zich hierbij goed realiseren, dat de Eerste Kamer haar eigen normale heroverwegingsfunctie reeds in eerste lezing heeft uitgeoefend. Verder kan via de verenigde vergadering enige versnelling en dus ook vereenvoudiging van de procedure worden gebruikt. Het lijkt een goede zaak, dat met name bij verandering van de grondwet in laatste instantie ook de leden van de beide Kamers samen in gemeen overleg hun standpunt bepalen. Vandaar het amendement-De Kwaadsteniet, mede-ondertekend door Van der Sanden (KVP), Tilanus (CHU) en Veerman (ARP). Echter, het mocht niet baten. Er bleek onvoldoende weerklank in de Tweede Kamer. Naar onze indruk is de zaak de laatste tijd onvoldoende doordacht en onvoldoende besproken, zo men wil: beschreven. Maar het is niet anders.

VERKLARING

Dit leidde ertoe, dat vlak voor de stemming de volgende verklaring is afgelegd.

„De beantwoording van de minister van Binnenlandse Zaken met betrekking tot behandeling van de tweede lezing in verenigde vergadering heeft de fracties van ARP, CHU en KVP in géén opzicht kunnen overtuigen. Niettemin trek ik mijn amendement terzake..... in, omdat in het debat gebleken is, dat op dit moment de tijd nog niet rijp is voor dat voorstel in deze Kamer een meerderheid te verwerven.”

Wij zouden het bepaald de moeite waard achten indien de Eerste Kamer zich in het debat toch ook over deze zaak zou willen buigen, tol van historische en momentele gevoeligheden. Er zit in ons voorstel wellicht toch meer dan velen eerst dachten. En al kan de Eerste Kamer niet amenderen, wellicht kan haar bijdrage in het debat van 1977 leiden tot een andere positiekeuze bij een volgende grondwetsherziening.

Dr. E. Bleumink lector

Dr. E. Bleumink (41) uit Paterswolde (Dr.) is benoemd tot lector in de dermatologie (faculteit der geneeskunde) aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Dr. Bleumink, sinds 1971 als wetenschappelijk hoofdmedewerker aan deze universiteit verbonden, zal zich in het bijzonder bezighouden met de biochemie van de huidziekten.

De heer Bleumink legde in 1963 cum laude zijn doctoraalexamen scheikunde af in Utrecht, waar hij in 1967 ook promoveerde. Hij werkte tot 1971 bij de dermatologische kliniek in Utrecht. De heer Bleumink neemt deel aan gezamenlijke

projecten dermatologie met universiteiten in Vancouver en Hamburg, en aan een Nederlands-Zweeds-Engels project over penicilline-allergie. Hij werkt mee aan de nieuwe druk van „Side effects of drug” en van „Contact eczeem”. Daarnaast is hij medewerker van drie politiek-maatschappelijke periodieken en is hij lid van commissies op het gebied van volksgezondheid en wetenschapsbeleid.

De heer Bleumink is tevens lid van het dagelijks bestuur van de Christelijke Pers, van de Unieraad van de CHU en voorzitter van de Jhr. mr. A. F. Savornin Lohmanstichting.

CDA-studiedag midden- en kleinbedrijf

Op maandag 25 april organiseren de stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI Congrescentrum te Amsterdam. Dit onder meer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie. Op deze studiedag zijn alle leden wel-

kom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middenstand. U doet er daarom goed aan reeds nu in te schrijven. Inschrijvingen geschieden door het overmaken van f 15,- op girorekening 379333 ten name van algemeen penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB.

Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin onder meer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf”. Bij aankomst bij de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart. Organisatie en informatie bij Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel.: 070-653934.

CDA-redevoeringen in brochure!

Onder de titel „Vernieuwing in samenspraak” verscheen onlangs een brochure met redevoeringen, op het CDA-Congres van 10 en 11 december j.l. te Den Haag gehouden, van o.a. prof. P. Steenkamp, prof. B. Goudzwaard, premier L. Tindemans van België en lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt van het CDA.

Prof. Steenkamp geeft zijn visie weer op de gestalte van het CDA in de Nederlandse politiek. Prof. Goudzwaard schetst een beeld van de „ideale samenleving” vanuit het politiek program „Niet bij brood alleen”. De Belgische premier Tindemans schetst vanuit Europees perspectief de politieke marsroute van de christendemocraten. Lijsttrekker Van Agt schetst de plaats van het CDA in het krachtenveld van de Nederlandse politiek. Deze aantrekkelijk uitgegeven brochure is te bestellen door storting van f 13,- op giro 169900 ten name van de CHU, Den Haag,

m.v.v. gewenste aantallen. Bij afhalen op het Uniebureau, Wassenaarseweg 7 te Den Haag kost de brochure slechts f 2,-.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

DE VROUW IN DE CHU

De opmerkingen van mevrouw drs. Boers-Wijnberg in haar bijdrage „De vrouw in de CHU” in de Nederlander van 25 februari 1977 wil ik hiermede gaarne ondersteunen.

Bovendien geven deze opmerkingen mij aanleiding aandacht te vragen voor de uiterst belangrijke rol die de vrouw in deze snel evoluerende wereld speelt. Vooral in een periode van zozeer toekomstbepalende verkiezingen als ons thans wachten. De politieke belangstelling, de

politieke daad- en overredingskracht van de vrouw zijn voor deze verkiezingen harder nodig dan ooit. Maar ook haar blijvende politieke betrokkenheid nadien, omdat de door de CDA-beginselen gemotiveerde vrouw een verfrissende inbreng zal hebben bij het herstel van een samenleving, waar niet-polarisatie maar bereidheid tot samenwerking leidraad is. In een steeds gecompliceerder wordende wereld een eerste vereiste.

Voorhout

A. Pierhagen

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Waar en wanneer spreken CDA-politici?

VRIJDAG 11 MAART 1977

Roermond: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur voor het CDA-Roermond; **Zegveld:** B. Roolvink om 20.00 uur in „Milandhof” voor de samenwerkende partijen CHU en ARP; **Den Bosch:** Ir. G. J. M. Braks om 20.00 uur voor de NCB; **Rijsbergen:** L. A. M. de Bekker voor het NCB; **Leeuwarden:** mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in het Schoolgebouw van de Rijksscholengemeenschap voor de schoolvereniging Eloquentia; **Schiebroek:** Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.15 uur in „De Brandaris” voor het CDA-verband Hillegersberg/Schiebroek i.o.

ZATERDAG 12 MAART 1977

Utrecht: Prof. Dr. B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA; **Den Haag:** B. Bol om 10.00 uur voor de Stichting IKVOS.

MAANDAG 14 MAART 1977

Enkhuizen: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus); **Goes:** Drs. H. Eversdijk voor de CDA-Statenskring Goes; **Lelystad:** mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor de Vereniging van Chr. Ondernemers; **Oosterwierum:** mevrouw M. A. H. Andela; **Hilversum:** mr. G. van Muiden om 12.00 uur in „De Boerderij” voor het Gezelschap van Jonge Akademici (Philips Gooi-Noord); **Utrecht:** mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel (politieke scholingscursus); **Nijvenveen:** drs. B. Beumer voor het CDA-Nijvenveen; **Culemborg:** M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Open Hof”; **Oostkapelle:** H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Gemeentecentrum; **Raalte:** Drs. G. van Leijenhorst (politieke scholingscursus); **Heemstede:** C. J. J. Nooy om 20.00 uur in de Burgerschapszaal van het Raadhuis (politieke scholingscursus); **OidENZAAL:** drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in de zaal „Roord” voor het CDA-Oldenzaal i.o.; **Rotterdam:** J. van Houwelingen (politieke scholingscursus).

DINSDAG 15 MAART 1977

Amsterdam: mr. J. N. Scholten om 12.00 uur in Park Restaurant Rosarium voor het Genootschap voor Reclame; **Schiedam:** mr. J. N. Scholten om 20.00 uur voor het Stedelijk Huuroverleg in Schiedam; **Almelo:** mr. dr. H. H. Schoemaker (politieke scholingscursus); **Loenen:** (Veluwe) drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in Hotel „Bosoord”; **Berghum:** drs. S. Faber voor het CDA-Berghum.

WOENSDAG 16 MAART 1977

Huizum: mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond; **Nuenen:** ir. G. J. M. Braks om 20.00 uur voor het CDA-Nuenen; **Goirle:** W. J. Vergeer om 20.00 uur in „t Centrum” voor het CDA-Goirle; **Kortenhoef:** P. H. van Zeil om 20.00 uur voor Jeugdsoos Pluto; **Venlo:** drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur voor het CDA-Venlo-Blerick; **Enschot:** mevrouw J. J. M. S. Leyten; **Weert:** G. M. van den Boom om 20.00 uur in zaal „Verstraeten” (politieke scholingscursus); **IJmuiden:** P. Meinema om 19.45 uur in de zaal onder de Petrakerk (politieke scholingscursus); **Lopik:** mr. F. Andriessen om 20.00 uur in Cultureel Centrum „Wiele-

roord” (Dorpshuis) voor het CDA-Lopik; **Rotterdam:** mr. G. van Muiden (politieke scholingscursus); **Rijswijk Z.H.:** Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman voor het CDA-Rijswijk.

DONDERDAG 17 MAART 1977

Wouterswoude: mevr. M. A. H. Andela; **Bergen N.H.:** J. de Vries (politieke scholingscursus); **Wanrooij:** ir. G. J. M. Braks om 20.00 uur voor het CDA-Wanrooij; **Nijverdal:** mr. W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus); **Cothen:** F. G. van der Gun; **Ameide:** drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Ameide; **Teteringen:** P. H. van Zeil om 20.00 uur voor het CDA-Teteringen.

VRIJDAG 18 MAART 1977

Hoogerheide: drs. Th. E. Westerterp; **Leiden:** Mr. W. Aantjes om 14.30 uur in de aula van de Scholengemeenschap St. Agnes; **Medemblik:** Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in Hotel Cafe Restaurant „Het Wapen van Medemblik” voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP; **Huijbergen:** drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur in „In de Zon” voor het CDA-Huijbergen; **Hagestein:** drs. G. van Leijenhorst om 20.00 uur in Dorpshuis „De Biezen” voor de samenwerkende partijen KVP en CHU; **Sneek:** B. J. M. Hermens voor de JOVD; **Hattem:** Mr. H. v. d. Broek; **Haften:** mr. H. J. B. Aarts en mr. J. N. Scholten om 20.00 uur voor het CDA-Haften; **Roermond:** P. H. van Zeil voor de LTB kring Horst; **Groningen:** drs. B. Beumer voor de JOVD.

ZATERDAG 19 MAART 1977

Maastricht: drs. H. A. C. M. Notenboom; **Ermelo:** drs. H. Eversdijk.

MAANDAG 21 MAART 1977

Roosendaal: drs. K. de Jong Ozn.; **Deventer:** mr. F. Andriessen om 12.00 uur in Sociëteit „De Hereeniging” lunchbijeenkomst voor het departement Deventer van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel; **Breda:** Ir. P. A. M. Cornelissen voor de

Rijksscholengemeenschap; **Amstelveen:** mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 10.00 uur in de Bankraskerk voor de CDA-Vrouwen; **Schalkhaar:** mevrouw F. Wagenaar-Becks (politieke scholingscursus); **Hengelo:** L. A. E. Hesselink (politieke scholingscursus); **Schoonhoven:** prof. mr. W. F. de Gaay Fortman om 20.00 uur in het Hervormd Centrum voor de Samenwerkende partijen KVP/ARP en CHU; **Utrecht:** C. L. J. van Lent voor de Vereniging BITON; **Arnhem:** mr. A. P. J. J. M. van der Stee om 19.30 uur in „Musis Sacrum” voor de ABTB kring Gelderland; **Veendam:** J. van Houwelingen om 20.00 uur in Ontmoetingscentrum Veenlust voor de Streekraad Oost-Groningen; **Eelde/Paterswolde:** B. J. M. Hermens; **Tiel:** Mr. W. Aantjes om 20.00 uur voor het CDA-West Betuwe; **Rotterdam:** mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond; **Nijmegen:** mevrouw A. H. S. M. Lückers voor de Universiteit Nijmegen; **Ommen:** Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in de aula van de Chr. Scholengemeenschap „De Stadsmars” voor het CDA-Ommen.

DINSDAG 22 MAART 1977

Dieren: W. J. Vergeer om 20.00 uur in café-zaal „De Klok” voor het CDA-Rheden; **Zwartsluis:** H. Wisselink om 20.00 uur in Geref. Jeugdcentrum „Vrede” voor het CDA-Zwartsluis; **Rijswijk Z.H.:** prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 09.30 uur in de Johanneskerk voor het CDA-Vrouwenberaad; **Zoetermeer:** prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Benedenzaal van de Morgensterkerk voor het CDA-Zoetermeer; **Dordrecht:** Ds. A. Oliemans voor het Gemeenschap Studiehuis „Kranenburg”; **Hellendoorn:** A. J. W. Krosse; **Haarle:** A. J. W. Krosse over alg. politiek voor het CDA-Haarle; **Haarlem:** mevrouw H. Evenhuis om 19.30 uur in de aula van het Mendel College voor het Mendel College; **Cuijk:** mr. J. N. Scholten; **Oirschot:** drs. Th. E. Westerterp voor het CDA-Oirschot.

WOENSDAG 23 MAART 1977

Hoogeveen: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Hermijn Bavinckhuis” voor het CDA-Hoogeveen; **'s Hertogenbosch:** drs. M. J. van Rooijen voor de Katholieke Stu-

dentvereniging van de Hogere Agrarische School „Gremio Unio”; **Driebruggen:** W. J. Vergeer om 20.00 uur in Ver. gebouw „Durate” voor de samenwerkende partijen KVP/CHU/ARP; **Joure:** drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in „De Poort” voor het CDA-Haskerland; **Delft:** mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Delftse Vrouwen; **Cuijk:** mr. F. Andriessen voor de Lionsclub; **Baarn:** B. Roolvink om 20.00 uur in „Het Brandpunt” voor het CDA-Baarn; **Hengelo:** mevrouw drs. A. C. Grol-Overling voor de stichtingen JASH en Babylon; **Enschede:** dr. A. G. W. J. Lansink voor de SRD Vakbond voor Studenten.

DONDERDAG 24 MAART 1977

Waddinxveen: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in de hal van de Ontmoetingskerk voor het CDA-Waddinxveen; **Nootdorp:** drs. W. v. d. Bosch Czn om 20.00 uur voor het CDA-Nootdorp; **Warffum:** drs. B. Beumer; **Lelystad:** F. Borgman voor het Jongeren-CDA; **St. Annaland:** drs. G. van Leijenhorst voor de Chr. Ond.; **Utrecht:** mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Geref. Vrouwenbond; **Almkerk:** mr. J. N. Scholten voor het CDA-Almkerk.

VRIJDAG 25 MAART 1977

Echt: mr. H. J. B. Aarts voor „Het Gat” (informatiekrant); **Scheemda:** drs. H. A. van Zwieten voor het CDA-Scheemda; **Staphorst:** M. W. Schakel; **Ottoland:** F. Borgman om 19.30 uur in het Dorpshuis voor het Overlegorgaan GJV-es Alblasserwaard; **Rhene:** H. Wisselink; **Lunteren:** mr. J. N. Scholten voor de Bond van Christelijke Woningbouwverenigingen „In de Blijde Wereld”; **Dinteloord:** mevrouw G. M. P. Cornelissen om 20.00 uur in hotel „De Beurs” voor de samenwerkende partijen KVP/CHU/ARP; **Hengelo:** S. C. Weijers voor de Jongerensoos Sionskerk; **Dokkum:** mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur in „De Posthoorn”.

ZATERDAG 26 MAART 1977

Zwolle: drs. L. P. Heukels om 10.00 uur in Restaurant „Suisse”; **Schiedam:** dr. R. J. H. Krusinga om 20.00 uur in Hervormd Wijkcentrum „De Rank” voor het CDA-Schiedam.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

Voor uw

- * Dieselolie, Benzine, Petroleum
- * Kolen, Huisbrandolie
- * Tank-transporten
- * Butaan- en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuilafvoer.

„DE KLOK” Handelsmij. N.V.

WEST-VARKENOORDSEWEG 470
ROTTERDAM-24 - Tel. 190200
Tel. 325011 afdeling containers.

HET NEDERLANDS
CHRISTELIJK
ONDERNEMERS
VERBOND TE RIJSWIJK.

Centrale van Christelijke Ondernemersorganisaties in het Midden- en Kleinbedrijf, vraagt voor zo spoedig mogelijk een

SECRETARIS.

Zijn taak zal bestaan uit:

- de voorbereiding en de uitvoering van het bestuursbeleid
- informatie en voorlichting aan de leden.

Onze gedachten gaan uit naar iemand met

- een academische opleiding of een vergelijkbaar niveau
- een positieve instelling m.b.t. de christelijk sociale organisaties
- een gerichte sociaal economische belangstelling en ervaring
- organisatorische en contactuele kwaliteiten
- politieke interesse
- gevoel voor publiciteit en public relations.

Geboden wordt

- een salariering gebaseerd op de regeling voor het overheidsperoneel
- een veelzijdige functie
- een dynamisch werkklimaat.

Belangstellenden kunnen hun sollicitatie richten aan de Algemeen Secretaris van het NCOV, Treubstraat 25 te Rijswijk. De Algemeen Secretaris, Mr. G. van Muiden, en de plv. Algemeen Secretaris, de heer W. de Graaff, zijn graag bereid nadere inlichtingen te verstrekken (tel. 070-99.27.22).

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

HANAB B.V.

VALKENBURG - ZH Telefoon 01718-71941*

VEENDAM - Telefoon 05987-7800.

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Inhoud

Christendemocratische visie en hervormingsvoorstellen Lijsttrekker Van Agt: overleg en samenwerking, pag. 1
Bejaardenbeleid/Verkiezingsprogramma biedt vertrouwen, pag. 2
Politiek inzake Zuidelijk-Afrika/Commentaren, pag. 3
Antwoorden op CD-Appel/Wijziging Dienstp/ichtwet, pag. 5
Standpunten CDA-bestuur/Van basis en top/Begrip-onbegrip, pag. 6
Informatie over de verkiezingscampagne, pag. 7 t/m 10
Agenda, pag. 11.

De Tweede Kamer heeft voordat zij begint aan de vergaderloze periode tot aan de Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei, niet zo veel openbare vergaderingen meer. Maar toch is het streven om voor het begin van dat verkiezingsreces de voor het huidig kabinet belangrijke wetsontwerpen afgehandeld te hebben.

Die wetsontwerpen zijn wel aangeduid als de hervormingsvoorstellen van het kabinet, omdat zij betrekking hebben op de grondpolitiek, de ondernemingsraden, de investeringen en het delen in de bedrijfswinsten.

Met name van de kant van de socialistische en radicale partners in de huidige regeringscoalitie is de laatste tijd veel nadruk gelegd op de noodzaak de parlementaire behandeling – en in elk geval de Tweede-Kamerdebatten – voor de verkiezingen achter de rug te hebben. De andere partners in de coalitie, de

Deze week werd in de Tweede Kamer het tweede van de zgn. hervormingsvoorstellen behandeld; de Wet op de Ondernemingsraden. Op de foto de minister van sociale zaken drs. J. Boersma.

Christen-democratische visie en de hervormingsvoorstellen

christen-democraten, hebben die noodzaak niet ontkend. Door de nadruk welke socialisten legden op de tijdige behandeling is bij menigeen de indruk ontstaan, dat de voorstellen over de grondpolitiek, over het toekennen van meer bevoegdheden aan ondernemingsraden, over de vermogensaanwasdeling en over de investeringsrekening voor het bedrijfsleven, socialistische produkten zouden zijn. De socialisten zelf lieten niet na de onderhavige zaken naar zich toe te trekken. Maar ook in christen-democratische kring is wel het geluid gehoord, dat het hier zou gaan om 24-karaats concretisering van louter socialistische denkbeelden.

Schets van beleid

Niets is minder waar. Het gaat bij alle onderwerpen om binnen het kabinet gesloten compromissen. De voorstellen hebben zowel socialistische als christen-democratische bestanddelen. Het bekende groene boek, de door de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU opgestelde „Schets van beleid voor 1973 en volgende jaren” laat zien hoe vier jaar geleden al de christen-democratische wensen waren. De „Schets van beleid” stelde al, dat een stringente grondpolitiek onontbeerlijk is en dat grondspeculaties moeten worden tegengegaan. De wetsontwerpen over de onteigening en

het voorkeursrecht van gemeenten bij grondaankoop, waarover de Tweede Kamer in de afgelopen weken sprak, bevatten veel gedachten van de christen-democraten. Weliswaar was de uitwerking niet zoals zij het graag gezien zouden hebben, maar de wetsontwerpen waren heel ver verwijderd van de socialistische hartewens de grond in Nederland te nationaliseren.

Wel ondernemingsraden

Dezer dagen behandelt de Tweede Kamer de wijziging van de wet op de ondernemingsraden. Ook dit wetsvoorstel is het resultaat van een compromis. Het stelde een aanmerkelijke uitbreiding voor van de bevoegdheden van de ondernemingsraden. Dat is in overeenstemming met de grondgedachte, die in de „Schets van beleid” daarover uitdrukkelijk werd uitgesproken en die van wezenlijk belang is in de visie van christen-democraten op de onderneming als gemeenschap waarin arbeid, kapitaal en management tot samenwerking zijn geroepen.

Vermogensaanwasdeling

De vermogensaanwasdeling, die nog in de Tweede Kamer aan de orde moet komen, is voor christen-democraten een eis van rechtvaardigheid. Het groene boek van 1973 maakt er uitdrukkelijk melding van in een reeks, waarin ook

staan spaarloon, spaarregelingen en eigen-woningbezit. Het is de reeks met wat vroeger wel als bezitsvorming werd aangeduid. Het wetsontwerp over de VAD wil een deel van de overwinst laten toevloeien aan de werknemers van het betrokken bedrijf. Een ander deel gaat naar een centraal fonds, dat in overwegende mate door de vakbeweging wordt beheerd. De christen-democraten hadden liever meer willen bestemmen voor de mensen van het eigen bedrijf. De socialisten zouden meer voor de grote pot hebben willen bestemmen. Maar het VADontwerp vertoont nu de gelaatstreken van een politiek vergelijk.

Wetsontwerp investeringsrekening

En zo is het ook met het wetsontwerp over de investeringsrekening, daar willen we haast achter zetten. Zo zijn alle vier de voorstellen geen nummers geworden van onversneden socialistische allure. CDA-lijsttrekker Van Agt gaf dezer dagen de volgende uitspraak: Het is verre van waar, dat de christen-democratische bewindslieden, die optraden als onderkeners van de wetsvoorstellen, gefungeerd zouden hebben als galeislaven in een rode sloep, die naar het socialistische Utopia is uitgevaren. Integendeel, de wetsontwerpen bevatten alle vier heel duidelijk veel van hetgeen de christen-democraten voor ogen staat.

Verbod vertoning harde-porno

Dien Cornelissen

Wat is er nu feitelijk aan de hand met het verbod van harde-pornofilms in bioscopen is een vraag die herhaalde malen gesteld wordt. Graag wil ik iets schrijven om hopelijk daarmee enige duidelijkheid te brengen.

Op 1 mei 1970 werd een commissie „Zedelijkheidswetgeving” ingesteld, waarvan prof. Nicolai de voorzitter werd en naar zijn naam wordt de commissie vaak genoemd. Deze commissie heeft enkele rapporten uitgebracht t.w. over de filmkeuring, over de pornografie en op 9 febr. jl. over de prostitutie. In deze rapporten heeft zij bepaalde adviezen aan het kabinet gegeven. Het is dan aan het kabinet en/of de betrokken minister om deze adviezen op te volgen. Tot op heden heeft minister Van Agt geen haast gehad om met wetsontwerpen op dit terrein te komen. Wel is in juni 1975 een

initiatief-wet van de PvdA-Kamerleden Voogd-Naas-Bergen om de filmkeuring voor volwassenen af te schaffen door de Tweede Kamer aangenomen, waarbij de fracties van de ARP, CHU en KVP hebben tegengestemd. Bij de behandeling van dit initiatief-wetsontwerp is gesproken over artikel 240 Wetboek van Strafrecht wat aan de justitiële ambtenaren de bevoegdheid gaf om eventueel op te treden, zij het repressief, dus achteraf. Wel was een meerderheid van de Kamer (VVD + PvdA) van mening dat artikel 240 diende te worden herzien (motie Wiegel). Tot op heden is dit evenwel niet gebeurd en in de Eerste Kamer heeft de heer Schwarz (D'66) er 1 maart '77 bij motie op aangedrongen dat deze wijziging alsnog door de minister moest worden uitgevoerd door het indienen van een wetsontwerp. Los van deze zaak, want de gewijzigde wet op de filmkeuring zal eerst medio 1977 in werking treden, hebben de Pro-

cureurs-Generaal juist naar aanleiding van het feit dat porno-films in openbare bioscopen werden gedraaid, besloten om tot maatregelen over te gaan. Reeds in augustus 1976 werd in Zuid-Limburg een film „Deep Throat” in beslag genomen. Op 22 december 1976 schreven de P.G.'s een brief naar de bioscoopbond waarin ze meedeelden dat harde-pornofilms die vertoond werden in bioscopen in beslag zouden worden genomen. Om nu aan te geven wat een bioscoop was hebben ze gesteld dat het bioscopen moesten zijn met meer dan 50 zitplaatsen. Elke grens die je in deze legt is arbitrair, maar de P.G.'s waren tot dit aantal gekomen na overleg met de hoofdofficieren van Justitie. De Vaste Commissie van Justitie heeft over deze zaken een mondeling overleg gehad met de minister van Justitie op 2 maart. Daar het verslag hiervan nog moet verschijnen, past het niet om hieruit nu al mededelingen te doen.

Overleg en samenwerking: het zijn twee woorden die de christen-democratische politiek karakteriseren. Het zijn twee woorden die onze houding ten opzichte van anderen moeten bepalen. Geen onnodige barricades opwerpen als je met elkaar moet samenwerken; geen overbodige of grievende eisen stellen voordat je gaat overleggen.

Onze politieke stijl is daardoor genuanceerder, rustiger dan die van anderen. Natuurlijk vechten wij voor een goed verkiezingsresultaat. Zeker, het CDA mag bogen op een redelijke zelfbewustheid.

Maar het past niet in onze politieke opstelling deuren voor overleg en samenwerking bij voorbaat dicht te gooien. Dat nu is mijn verontrusting tegenover de PvdA/PPR-resolutie.

Intentieverklaring

In het najaar van 1976 stelde het Algemeen Bestuur van het CDA zich ten doel voor de Tweede-Kamerverkiezingen van mei te bezien of er ruimte was voor een intentieverklaring op basis van programvergelijking en op basis van wederkerigheid. Welnu het Algemeen Bestuur heeft zich onlangs hierover beraden na een zorgvuldige voorbereiding door het dage-

geheel teniet wordt gedaan door een verlies van de PPR. Verder is de resolutie onwils, omdat als elk der drie grote hoofdstromingen zulke resoluties zou aannemen, dan zouden in Nederland nog slechts minderheidskabinetten mogelijk zijn. Om deze redenen kan er van een voorkeursuitspraak of intentieverklaring geen sprake zijn, omdat dit nu zou worden uitgelegd als een premie op dit onzalige brouwsel. Ik spreek dan nog niet eens over de wederkerigheid, te weten het nuchtere feit, dat de PvdA nog helemaal geen intentieverklaring heeft afgelegd en nog bezig is ons een examen in vier delen te doen afleggen, nl. de grondpolitiek, de ondernemingsraden, de VAD en de investeringspolitiek.

Minister-president

De kans is groot, dat de PvdA na 25 mei afmarcheert naar de oppositie. Volgens

Overleg en samenwerking

lijks bestuur van het CDA. Resultaten hiervan zijn u reeds door de media gedaan. In bescheiden mate, omdat ik als lijsttrekker al reeds eerder in overleg met andere CDA-voorzitters over wel of geen intentieverklaring opmerkingen had gemaakt, die niet afweken van datgene wat het Algemeen CDA-bestuur nu officieel als het CDA-standpunt heeft opgemerkt. Simpelweg komt dit standpunt hierop neer: het CDA betreurt het dat de Congresresolutie van de PvdA het onmogelijk heeft gemaakt om aan de beantwoording van die vraag – wel of geen intentieverklaring – toe te komen. Er kan dus nu geen sprake zijn van een intentieverklaring of voorkeursuitspraak ten opzichte van de PvdA. Op deze partij spitste de vraagstelling zich toe gezien de samenstelling van het huidige kabinet, waar ik zelf deel van uit maak. Waarom kon genoemde vraag niet worden beantwoord? In Utrecht heb ik op 19 februari voor de CHU-gemeente- en provinciebestuurders een aantal redenen aangegeven. Ik heb toen erkend dat de resolutie minder slecht was dan de concepten daarvoor, maar dat zij toch nog steeds irritatie in onze kring hebben bewerkstelligd. De resolutie blijft onverantwoordelijk omdat zij de PvdA en de PPR naar de oppositie verwijst bij b.v. een kleine winst van de PvdA die in zijn

die resolutie. Daarom constateert het Algemeen Bestuur van het CDA terecht, dat de vraag of de lijsttrekker van de PvdA, als deze partij niet de grootste coalitiepartner wordt in een toekomstig kabinet, toch minister-president wordt, niet aan de orde is, aangezien deze Partij blijkens haar eigen resolutie dan kiest voor de oppositie! Over dat toekomstig minister-presidentschap moeten wij ophouden te blijven discussiëren: wij kiezen op 25 mei niet de minister-president, maar een nieuwe Tweede Kamer.

Goed verkiezingsresultaat

Tenslotte zou iemand uwer zijk kunnen afvragen wat het CDA, nu zij geen voorkeur en geen intentieverklaring uitspreekt, doet als op 26 mei de balans wordt opgemaakt en het zittende kabinet zijn rit puffend en blazend heeft uitgereden. Ik ga zonder meer uit van een goed CDA-verkiezingsresultaat. Beginnen we dan met een volstrekt blanco situatie? In principe wel, maar het CDA is een fatsoenlijke klub. Als het kabinet zijn rit uitzit – en ik zeg dat tussen de zoveelste bespreking over de grondpolitiek door – dan zal het CDA als eerste gaan praten met de PvdA. Of die gesprekken zullen slagen, hangt van veel factoren af. En niet alleen van CDA-factoren!

Nota Bejaardenbeleid 1975 *

Til Gardeniers-Berendsen (KVP-Tweede-Kamerlid), Hannie van Leeuwen (ARP-Tweede-Kamerlid) en Arnold Tilanus (CHU-Tweede-Kamerlid).

In de eerste twee weken van februari 1977 is in de Tweede-Kamer de Nota Bejaardenbeleid 1975 behandeld. Daaraan was een uitvoerig overleg tussen de Bijzondere Commissie van de Kamer en de bewindslieden voorafgegaan.

Een dergelijke behandeling kan niet anders dan over de hoofdlijnen van het beleid gaan. De uitwerking in details komt daarna in wetten en maatregelen.

Het belang van de behandeling van deze nota was dan ook, dat er een richting wordt vastgesteld, waarin het bejaardenbeleid moet worden ontwikkeld. Het tweede belang van een openbare behandeling is, dat daardoor de belangen van een bepaalde groep, in dit geval de bejaarden nog eens extra in de publieke belangstelling worden gebracht.

In de derde plaats kunnen de Kamerleden van de verschillende politieke richtingen in het publiek, tegenover de kiezers en met name tegenover de belanghebbende groep, hun standpunt en politieke visie tot uitdrukking brengen. Ook dat is belangrijk, omdat de kiezers en de bejaarden dan weten, wat zij van iedere politieke partij mogen verwachten. Deze drie aspecten pleiten er ook voor, dat wij hiermede de zaak niet als afgehandeld beschouwen. Wij zullen voortdurend de vinger aan de pols moeten houden. Daarom wil de CDA-fractie, die bij deze behandeling nauw heeft samengewerkt, over vijf jaar een derde Nota Bejaardenbeleid. Dan kunnen we opnieuw het bestek voor de volgende periode van 5 jaar opmaken.

Vervolgens een overzicht van de door moties begeleidde belangrijkste punten van de behandeling.

*) door redactie bekort

Beroepskrachten en vrijwilligers

Namens de CDA-fracties bepleitte mevrouw Cornelissen een betere coördinatie in de opleidingen tussen CRM en O en W. Het is te dwaas, dat diploma's, verstrekt door instellingen, die onder CRM ressorteren, niet erkend worden door O en W. Daardoor worden doorgangsmogelijkheden belemmerd.

Zij pleitte er ook voor niet alle part-time opleidingen om te zetten in dagopleidingen, zodat vrouwen, die part-time willen werken, ook een kans in de opleidingen krijgen. Uiteraard wees zij op de grotere behoefte aan bejaardenverzorgsters en vrijwilligers, verband houdende met de beoogde mindere opname in bejaardentehuizen. Met dat laatste zijn wij het eens, maar dan moet het eerste mogelijk zijn. Mevrouw Cornelissen sprak haar zorg uit over de omzetting van de part-time hulpen in zgn. alpha-hulpen in het kader van de gezinsverzorging.

Ten slotte vroeg mevrouw Cornelissen of het niet tijd werd, dat op centraal niveau opleidings-eisen worden gesteld voor directiefuncties.

Inkomenspositie bejaarden

Door de heer Stanek (DS'70) werd een motie ingediend om de AOW-uitkering gelijk te houden aan het minimumloon. Wij hebben daar in de fractie uitvoerig over gesproken, omdat het de vraag is of in het kader van de bezuinigingen op alle sociale uitkeringen, waarvoor de regering nog voorstellen zou doen, het aanvaardbaar zou zijn, om reeds van één uitkering, de AOW, vast te leggen, dat er niets mag veranderen.

Mevrouw Van Leeuwen heeft namens onze fracties indringend gevraagd aan het Kabinet, om ons het gehele beeld van de bezuinigings-voorstellen te laten zien, vóórdat wij ons over een onderdeel daarvan moesten uitspreken.

Op het laatste moment, vlak voor de

stemmingen, kregen wij een brief van Minister Boersma, waarin hij o.a. mededeelde, dat de koppeling AOW-minimumloon gehandhaafd bleef. Aan het verzoek van mevrouw Van Leeuwen was voldaan. De heer Stanek trok zijn motie in. De bejaarden kunnen gerust zijn op hun AOW-uitkering.

Huisvesting van bejaarden

In de bouw van bejaardenwoningen dreigt enige stagnatie te komen. Dat was reden voor de heer Scholten om namens de CDA-fracties een motie in te dienen, waarin gevraagd werd eerder dan in 1985, zoals de regering voorstelde, voor ten minste 25% van de bejaarden een bejaardenwoning beschikbaar te hebben.

Door de openbare behandeling van de nota worden de belangen van de bejaarden nog eens extra in de publieke belangstelling gebracht.

Staatssecretaris Van Dam zei, dat deze toestand in een aantal gemeenten reeds bereikt was of binnenkort bereikt zou worden. In het westen des lands vreesde hij meer moeilijkheden voor de nieuwbouw. Maar hij zag wel mogelijkheden in vernieuwbouw en sanering. Hij beloofde ernaar te streven om daar waar dit maar enigszins mogelijk zou zijn, het beoogde percentage bejaardenwoningen vóór 1985 te realiseren. Deze toezegging was voor ons voldoende om de motie in te trekken.

De heer Scholten had in de O.C.V. nog een motie ingediend, die erop gericht was, dat de overheid meer invloed zou krijgen bij de oprichting van service-flats door bouwondernemers. Hun activiteiten doorkruisen namelijk voortdurend de planning van bejaardenvoorzieningen. De staatssecretaris, die in de O.C.V. de boot afhiel, bleek in de plenaire vergadering bereid de mogelijkheid van meer greep op deze activiteiten te willen onderzoeken. Daardoor werd ook deze motie overbodig en kon dus ingetrokken worden.

Mevrouw Gardeniers-Berendsen vroeg in een motie namens de CDA-fracties

aandacht voor de brandveiligheid in bejaardentehuizen. Zij wenste duidelijker voorschriften en een duidelijker taakverdeling tussen provincie, gemeente en houders van bejaardenoorden. De staatssecretaris van CRM zegde toe, dat hij zou zien of het met art. 8a, tweede lid, van de Wet op de Bejaardenoorden iets kon opleen. Noodzakelijk zijn gemeentelijke verordeningen en de deskundigheid van de provinciale inspecties van de brandweer. De staatssecretaris was het daarmede eens en beloofde actief te zullen zijn. Daarop zei mevrouw Gardeniers, dat zij die activiteit wilde afwachten en haar motie boven de markt wilde laten hangen. Dat is een stok achter de deur, die formeel heet: de motie is van de agenda afgevoerd.

Samenwerking in het bejaardenwerk

Bij de Kamer heerste algemeen ongenoegen over het gebrek aan coördinatie en samenwerking tussen de diverse departementen en tussen de overheid en het particulier initiatief. Een coördinerende adviesinstantie ontbreekt. Dat was voor mevrouw Gardeniers-Berendsen reden om namens de CDA-fracties te pleiten voor een Raad voor het bejaardenbeleid. In afwachting van een wettelijke regeling van samenstelling, taak en bevoegdheden zou een Voorlopige Raad kunnen worden gevormd.

Mevrouw Gardeniers-Berendsen had namens de CDA-fracties in de O.C.V. een motie ingediend, die vroeg om een advies van de Centrale Commissie Bejaardenoorden over de financiering en over de planning van verzorgingstehuizen. Vooral het laatste punt was nog van belang. In de Nota werd gesteld, dat gestreefd zou worden naar een opnamecapaciteit van 7% in bejaardenoorden. Daarover is uitvoerig gediscussieerd, omdat de juistheid van deze 7%-norm door niemand bewezen kan worden. Alleen bij voldoende hulp in de wijk zou de norm hanteerbaar zijn.

Bovendien zal de ervaring moeten worden afgewacht van de opnamecommissies ex-art. 6 j van de Wet op de Bejaardenoorden, die nu pas op gang komen. De staatssecretaris van CRM zei, dat hij die ervaring heel belangrijk vond en dat hij de 7%-norm inmiddels

Vervolg op pag. 6

Verkiezingsprogramma biedt vertrouwen voor politieke praktijk

J. P. van Iersel

Een dezer dagen is de eindtekst van het CDA-verkiezingsprogramma gepubliceerd. De integratie van de verschillende gedachtenwerelden in het CDA is in volle gang. In dit proces heeft de totstandkoming van het verkiezingsprogramma een belangrijke stimulerende rol gespeeld: het bood de gelegenheid om in alle CDA-verbanden de kernvraagstukken van nu en van de toekomst de revue te laten passeren en daarover een standpunt in te nemen. Vandaar dat het program gedetailleerder is dan zijn voorgangers. Het steekt daarmee ook gunstig af tegen zijn tegenvoetters van andere partijen.

De betekenis van ons program ligt derhalve zowel in een bevestiging van onze identiteit naar buiten als in die van onze identiteit naar binnen. De gemeenschappelijke inspanning om tot deze samenvattende visie op de samenleving voor de volgende kabinetsperiode en daarna te komen, heeft een indringend en zelfbewust program voor de verkiezingsstrijd geleverd.

Uitgangspunten

Het program blijkt een concrete uitwerking van de christendemocratische basisopvattingen over de menselijke vrijheid, verantwoordelijkheid en solidariteit en hun onderlinge wisselwerking. Christendemokraten gaan de dynamische werkelijkheid niet te lijf met dogmatische schema's: de dynamiek van het leven is voor hen een gegeven. Maar de invloed die zij op deze werkelijkheid willen uitoefenen, zal steeds worden getoetst aan de drie genoemde beginselen, die in onderling verband gezien hun ware betekenis krijgen.

Het accent wordt in het CDA-motto gelegd op de verantwoordelijkheid en de solidariteit: „Samen verantwoordelijk”. Terecht is voor dit uitgangspunt gekozen. Eén van de hoofdfouten in onze samenleving is immers, dat niet meer duidelijk is, wie voor wat verantwoordelijkheid draagt. En waar is er sprake van bewust beleefde solidariteit? Op alle mogelijke gebieden zijn we in een proces

van afwentelen van verantwoordelijkheden terechtgekomen. Dit is het geval, of het nu gaat om ideële zaken, zoals de zorg van kinderen voor hun gepensioneerde ouders of over materiële zaken, zoals een rechtvaardige verdeling van lasten in de huidige economische situatie. Onze verantwoordelijkheden en daarmee onze solidariteit zijn anoniem geworden. Juist ook in de periode van economische groei, waarvoor een onzekere toekomst in de plaats is gekomen, zijn we voortgedreven, alsof alles mogelijk was. De algemene vervaging van het normbesef heeft daaraan nog het zijne toegevoegd. Daarom wil het CDA, dat de mensen en de samenleving weer concreet aanspreekbaar worden op hun verantwoordelijkheid en solidariteit. Daarmee is onze individuele en gemeenschappelijke vrijheid uiteindelijk ook gediend. Dit uitgangspunt is de toetssteen voor het politieke beleid van alledag en voor gewenste en noodzakelijke maatschappijvormingen.

Vier hoofdstukken

De systematiek van het program is vanzelfsprekend toegesneden op de brandende kwesties, die ook in de naaste toekomst niets van hun aktualiteit zullen verliezen. Hoofdstuk I gaat in op probleemgebieden, waarmee de mensen in hun directe omgeving worden geconfronteerd en waarin door politieke besluitvorming verbeteringen kunnen worden

aangebracht. Ik noem onder meer de zorg voor achtergebleven groepen van vandaag, de geestelijke volksgezondheid, de inspraak van de burger bij overheidsbeslissingen en in het particuliere bedrijfsleven en het onderwijs.

Hoofdstuk II behandelt het centrale thema van de werkloosheid, die is ontstaan als gevolg van de terugval van de economische groei. Deze terugval heeft ook gevolgen voor de uit hun voegen geraakt zijnde overheidsuitgaven en particuliere inkomensvorming. Daarnaast spreekt het program over de economische structuur van ons land, die door mondiale ontwikkelingen van producties en afzetpatronen en door de verscherping van de randvoorwaarden voor het bedrijfsleven, zoals de eis van een gezond milieu en de grondstoffenschaaarste tot het zoeken van nieuwe wegen in het overheidsbeleid noopt.

Hoofdstuk III gaat onder de voor de overheid veelzeggende naam „Dienstbaar beheer” in op een aantal onderwerpen, die buiten de directe sfeer van de economische structuur en de arbeidsvoorwaarden liggen, zoals het binnenlands bestuur, de ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing, verkeer en vervoer, volksgezondheid, huisvesting en grondpolitiek.

Hoofdstuk IV ten slotte maakt duidelijk, dat we in Nederland niet op een eiland leven, maar medeverantwoordelijkheid dragen voor de wereld, zoals onder meer op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking. Voor onze vrijheid hebben wij ons in NATO-verband aanzienlijke defensie-inspanningen te getroosten. Eveneens is het CDA een groot voorstander van de versterking van de Europese Samenwerking.

Enkele voorbeelden

Bij wijze van voorbeeld beperk ik mij tot enkele opmerkingen over twee belangrijke punten, de medezeggenschap en

de financiële norm voor het regeringsbeleid.

Het program spreekt zich in punt 27 uit voor een bepaalde vorm van gemeenschappelijk bestuur van grote ondernemingen door vertegenwoordigers van de factoren kapitaal en arbeid: de Raad van Commissarissen zal in de toekomst voor drie maal éénderde moeten worden samengesteld uit vertegenwoordigers van werknemers, uit vertegenwoordigers van kapitaalverschaffers en uit een groep die door werknemers en kapitaalverschaffers gezamenlijk wordt benoemd.

Punt 27 houdt echter ook een opdracht in. Het zegt immers, dat hierbij rekening zal worden gehouden met het advies van de Sociaal-Economische Raad. In dat advies zal moeten blijken, of de sociale partners de verantwoordelijkheid van dit gezamenlijk beheer willen dragen. Zo zal bijvoorbeeld de vakbeweging moeten tonen, dat zij langs deze weg medeverantwoordelijkheid voor het ondernemingsbeleid wil nemen. Het CNV aanvaardt deze in beginsel, maar wat de FNV betreft tast men nog in het duister. Zo vormen enkele spanningsvelden in punt 27 een concrete illustratie van onze uitgangspunten: uitbreiding van rechten, maar dan ook het aanvaarden van medeverantwoordelijkheid, waarop men aangesproken kan worden; en daarnaast het uitspreken van een politieke voorkeur, maar tegelijk de eis van kleur bekennen van de maatschappelijke organisaties, die er het nauwst bij betrokken zijn.

De financiële norm voor het regeringsbeleid ligt neergelegd in een aparte bijlage van het program. Het daarin vervatte vereiste van matiging van de stijging van de overheidsuitgaven geldt vrijwel voor alle gebieden, waarbij overigens de zorg voor de zwakken in onze samenleving voorop blijft staan.

In de financiële verantwoording van het CDA-program staat het herstel van de werkgelegenheid in Nederland centraal. Dit is niet te bereiken zonder een aanpak van de inflatie en deze is op haar beurt alleen maar aangewakkerd door de overmatige groei van de overheidsuitgaven en van de inkomens in de achter ons liggende periode van economische groei. Ondanks dat deze al enige jaren stagneert, heeft het kabinet-Den Uyl de tering nog niet naar de nering weten te zetten. Het CDA maakt de noodzakelijke

inkrimping zeker tot inzet van de komende kabinetsperiode.

Nederland en de andere westelijke landen hebben jaren lang op te ruime voet geleefd. Om onszelf evenwichtige toekomst te verzekeren moeten we een stap terug durven zetten.

Vertrouwen voor de toekomst

Ik kan u slechts aanraden ons verkiezingsprogramma zelf te lezen. In alle hoofdstukken zal men een overeenkomstige afweging herkennen, die in de twee genoemde voorbeelden tot uitdrukking komt.

Het program zal ook zijn reële betekenis voor de komende kabinetsperiode niet missen. Het werpt daarop al zijn schaduwen vooruit, nu de vier „maatschappijhervormende” wetsvoorstellen: grondpolitiek (punt 161-166), ondernemingsraden (punt 24 en 25), investeringsrekening (punt 87-89) en vermogensaanwasdeling (punt 110) in de Kamer aan de orde zijn. Het verloop van de Kamerbehandeling doet in ieder geval meer recht aan de christendemocratische opvattingen dan aan de socialistische. Men kan dit in ons program nalezen. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst!

CDA-programma nu verkrijgbaar!

Begin volgende week komt het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke document een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk” vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke discussie. De prijs ervan: f 4,-. Bestellingen: Stort f 4,- op gironummer 15008 tnv CVC/CDA Den Haag, m.v.v. gewenste.

COMMENTAAR

Voor regeren is méér nodig

In de achter ons liggende weken heeft de leider van de fractie van de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer het Nederlandse volk onthaald op enkele krasse uitspraken.

Zo sprak hij erover dat de 200 000 werklozen in Nederland zullen getuigen in de zaak van de grondpolitiek. Daarmede werd gesuggereerd dat de structurele en conjuncturele werkloosheid in ons land voor tenminste een belangrijk gedeelte kan worden opgelost als de gebruikswaarde sec in de nieuwe ontelingswet een plaats zou krijgen.

Daarna sprak hij van een moorddaanslag van het CDA op de beide wetsontwerpen terzake de grondpolitiek. Hij geeft daarmee blijk onvoldoende kennis te hebben van de eigen verantwoordelijkheid van het parlement.

Tenslotte smeekte de heer v. Thijn dat er toch iets van Keerpunt 1972 zou moeten worden gerealiseerd. Alsof het neerschrijven van doelstellingen van het poli-

tiek handelen zonder voldoende weging en afweging al recht geven op realisering ervan.

Nee, voor regeren is méér nodig dan het slaken van emotionele kreten, ook al worden deze nog zo luid uitgesproken. Nodig zijn onder meer: verantwoordelijkheid, goede en evenwichtige weging en afweging, alsmede een juiste voorlichting.

Regeerakkoord Partij v.d. Arbeid en de P.P.R.

In het begin van deze maand hebben de Partij v.d. Arbeid en de Politieke Partij Radicalen overeenstemming bereikt over een nieuw regeerakkoord. Alhoewel bedoeld regeerakkoord een zaak is van de beide genoemde partijen, lijkt het ons toch, mede gelet op de positie van in het bijzonder de

Partij v.d. Arbeid, nuttig er enkele opmerkingen over te maken.

Allereerst valt op dat het regeerakkoord niet wordt gezien als onaantastbaar. In de formatie valt er dus over te praten. Dat is gelukkig een wezenlijk andere situatie dan in 1972 toen Keerpunt als een onaantastbaar document werd gezien, alhoewel later bleek dat die onaantastbaarheid slechts betrekkelijk was.

Opgemerkt moet voorts worden dat met name de passages over aandacht en zorg voor de zwakkeren in onze samenleving, alsmede hetgeen gezegd wordt over de ontwikkelings-samenwerking ons bijzonder aanspreken.

Heel anders en ook heel erg moeilijk ligt het met de passages over het buitenlands beleid, het defensiebeleid, het lidmaatschap van de NAVO en de abortus. Op deze terreinen is er sprake van belangrijke verschillen van inzicht tussen het CDA en deze partijen. Bovendien wijken de passages met betrekking tot het buitenlands beleid, het defensiebeleid en de NAVO sterk af van het terzake gevoerde kabinetsbeleid. En juist het kabinetsbeleid wil men in de verkiezingscampagne sterk verdedigen. In het belang van ons land hopen wij dat een nader beraad tot andere inzichten op deze gebieden zal leiden. Met name de verantwoordelijkheid van de Partij v.d. Arbeid vereist dat.

Eén van de drie

Mr. F. Andriessen, voorzitter KVP-Tweede Kamerfractie.

Dialogoog komt na de verkiezingen

De verkiezingen komen in zicht. Nog een goede twee maanden en het is zover. Afgezien van de herleving van D'66 (je kunt je afvragen waar die naam nog voor staat nu deze partij - de radicale vernieuwingspartij uit 1966 - zich heeft omgevormd tot een liberaal alternatief. Misschien is het opportuun om de naam te veranderen in D'77) is het verschijnsel „CDA“ het enige markante en nieuwe. Het progressieve front van enige jaren geleden is in rook opgegaan en het sinds 1972 functionerende progressieve blok is gespleten. In de strategie voor na de verkiezingen wordt D'66 echter al weer dapper bij de progressieven opgeteld.

gens tussen beide extremen in. Het zal van belang zijn in de verkiezingsstrijd onze positie in de politiek duidelijk tot uitdrukking te brengen. Er is geen gemakkelijk gelijk in de moeilijke vragen waarvoor wij staan. Slogans doen het wel maar lossen niets op. Liever verplichtingen aangaan dan beloften doen. Een eigen weg gaan, zeker, maar die weg gaat niet door niemandsland. De verhouding met andere partijen is bij elke politieke stellingname aan de orde. Vanuit het samen verantwoordelijk zijn aanvaarden wij een voorkeursrecht van de overheid, daar waar goed omschreven gemeenschapstaken moeten worden vervuld. Diezelfde gedachte doet ons geleidelijke nationalisatie van de grond afwijzen.

Vitale onderdelen

De VVD kwam niet tot een liberaal reveil. Integendeel, de beeldvorming van deze partij als behoudende partij heeft zich gezet.

Vanuit de verdeeldheid van '72-'73 komt straks het CDA als één democratische fractie naar voren; als vertegenwoordiger van de christendemocratie in Nederland.

De totstandbrenging van het CDA was geen eenvoudige zaak. Het besef van samen verantwoordelijk was de prikkel tot de actie „Wij horen bij elkaar“. Deze actie resulteerde na vele inspanningen aan de top, in de huidige eenheid. De herbezinning op de functie van de grondslag en de herbronning naar die grondslag vormen vitale onderdelen in dit proces van eenwording.

Dat proces zal eerst op overtuigende wijze afgesloten zijn als de federatieve opbouw die thans de partijstructuur kenmerkt, vervangen zal zijn door één nieuwe partij waarin de drie bestaande partijen én de directe leden zijn opgegaan. De vorming van één Kamerfractie na de komende verkiezingen zal dit proces kunnen en moeten stimuleren. Van politieke eenheid naar organisatorische eenheid was veelal de leuze. Men zal thans de politieke eenheid haar positieve invloed op het eenwordingsproces moeten gunnen.

Samen verantwoordelijk is het verkiezingsmotto van het CDA. Ik acht dit motto goed gekozen. In de eerste plaats is het noodzakelijk in een samenleving, waarin de polarisatie toeneemt, de gedachte van saamhorigheid over belangtengestellingen heen, present te stellen. Daarom plaatsen wij niet de vrijheid voorop maar de verantwoordelijkheid waarin vrijheid tot medemenselijkheid wordt.

Slogans lossen niets op

Dat bepaalt de inhoud van onze politiek die primair kijkt naar de bedreigde mens. Het bepaalt ook de wijze van politiek voeren, namelijk via de dialoog. Het is daarom van groot belang dat Nederland in politiek opzicht een driestromenland is, waarin minderheidsgroepen elkaar in coalities moeten vinden. Op zichzelf staat deze politieke situatie haaks op de maatschappelijk polarisatie (= tweedeling) en dat kan grote spanningen veroorzaken.

Het kan ook de keuze van een coalitiepartner bemoeilijken. Toch acht ik het een voordeel dat via de drie minderheidsgroepen in de politiek een automatische correctie op het doen overheersen van belangtengestellingen is ingebouwd.

De rol van het CDA is daarin bijzonder gemarkeerd doordat de beide andere politieke hoofdstromen elkaar wederkerig uitsluiten. Zij behoeven met elkaar geen rekening te houden en dat zal, ook gegeven de opstelling van de politieke leiders van beide groepen, de toon van de verkiezingsstrijd bepalen. Wij verhouden ons tot de beide andere groepen op een volstrekt eigen wijze. Wij staan niet er-

Zuid-Afrika; stilstand is achteruitgang

Mr. P. H. Kooymans, staatssecretaris Buitenlandse zaken

Na de koortsachtige diplomatieke activiteiten rondom Zuidelijk Afrika van de laatste maanden van 1976, is de windstilte die in de eerste periode van 1977 is ingevallen, verontrustend, want zo ergens geldt dat stilstand achteruitgang is, dan is dit in Zuidelijk Afrika. Die windstilte is het directe gevolg van het feit dat de Zuid-Rhodesische premier Ian Smith de Britse voorstellen, die het uitgangspunt moesten zijn voor een voortzetting van de conferentie van Genève, heeft verworpen.

Die windstilte heeft natuurlijk ook te maken met het feit dat er in Amerika een nieuwe regering is opgetreden, die haar standpunt m.b.t. Zuidelijk Afrika nog moet bepalen. Beide feiten moeten de Zuidafrikaanse minister-president Vorster met de nodige zorg vervullen, omdat zij zijn berekeningen dreigen te doorkruisen.

Geen gelijksoortige gevallen

Het ligt voor de hand aan te nemen dat Vorster's bereidheid mee te werken aan een snelle oplossing van het Rhodesische probleem door de totstandkoming van een (zwart) meerderheidsbewind aldaar, ingegeven is door de hoop dat daarmee voor Zuid-Afrika zelf de nodige tijd gewonnen zou worden. Nu worden immers Rhodesië, Namibië en Zuid-Afrika steeds in één adem genoemd. Van Zuidafrikaanse zijde is altijd gesteld (en niet ten onrechte) dat het hier echter niet om gelijksoortige gevallen gaat. Rhodesië en Namibië zijn koloniale restanten, Zuid-Afrika is een probleem op zichzelf met een geheel eigen karakter, omdat het hier betreft een samenleving van verschillende rassen, die allen min of meer oorspronkelijke bewoners van het land zijn. Vestiging van een meerderheidsbewind in Rhodesië en onafhankelijkheidsverlening aan Namibië zou de eigensoortigheid van de Zuidafrikaanse problematiek weer duidelijker in het licht stellen en wellicht de Zuidafrikaanse Regering in de gelegenheid stellen haar eigen „oplossing“ voor de veel-rassige samenleving, te weten het thuislandbeleid, met kracht voort te zetten.

Koude kermis

Als deze opvatting ten grondslag heeft gelegen aan Vorster's bereidheid om mee te werken aan verwezenlijking van het plan-Kissinger, dan is hij van een koude kermis thuis gekomen. In de eerste plaats is daar de weigering van de als altijd weer onberekenbare Ian Smith op de Britse voorstellen. Of Smith nu poogt profijt te trekken van de enorme verdeeldheid binnen de Rhodesische oppositie dan wel probeert door een uitdaginge politiek t.a.v. de hem omringende zwarte staten een zodanige situatie te creëren dat Zuid-Afrika hem verder wel moet steunen, wil het niet zelf meegesleurd worden in de loop der gebeur-

tenissen, is niet zo belangrijk. Het resultaat is gelijk; het probleem Rhodesië blijft als een molensteen om Vorster's nek hangen. Verontrustender voor hem moet evenwel zijn dat de nieuwe Amerikaanse regering haar beleid dan nog wel niet heeft vastgesteld m.b.t. Zuidelijk Afrika, maar over één ding geen twijfel heeft laten bestaan, n.l. de volstrekte afwijzing van het apartheidsbeleid en het vaste besluit om tegen dat beleid actief op te treden. En dat heeft de bodem weggeslagen onder Vorster's hoop dat hij door medewerking aan een oplossing van de problemen Rhodesië en Namibië voor Zuid-Afrika zelf tijd zou kunnen kopen. De uitlatingen van V.N.-ambassadeur Andrew Young, minister Cyrus Vance en president Carter zelf, de zich wijzigende opstelling van het Amerikaanse bedrijfsleven, dat alles moet hem duidelijk hebben gemaakt dat die tijd hem niet zal worden gegund.

Gastarbeider in eigen land

Velen hebben zich afgevraagd hoe Vorster zich sterk kan maken voor een zwart meerderheidsbewind in Rhodesië en Namibië, terwijl hij dat voor Zuid-Afrika afwijst. Zijn verklaring is - zoals gezegd - dat de situatie anders is. Deze beide landen zijn koloniale restanten, in Zuid-Afrika zelf krijgt de zwarte zijn politieke mondigheid in de thuislanden, die allen - evenals reeds geschied is met Transkei - op den duur onafhankelijk moeten worden.

Maar zo'n verhaal komt natuurlijk niet over bij de zwarte bevolking, die in Zuid-Afrika in exact dezelfde politieke onmondigheid leeft als in Rhodesië en Namibië en daarom geen oog heeft voor beweerde verschillen. Maar dat wil niet zeggen dat Vorster geen gelijk heeft. Zuid-Afrika is inderdaad geen koloniale situatie. We hebben daar niet te maken met koloniale overheersers, die na de onafhankelijkheid naar hun moederland kunnen terugkeren. Voor blank en bruin en zwart is Zuid-Afrika het eigen land. Maar dat betekent dan tegelijkertijd dat het thuislandbeleid een doodlopende weg is. Doodlopend in verschillende opzichten: het biedt geen oplossing voor de (toch altijd nog enkele miljoenen) kleurlingen en Indiërs, die op deze manier veroordeeld zijn overal tweede-rangs burgers te blijven. En het biedt geen oplossing voor de miljoenen zwarten die in

de stedelijke gebieden wonen en geen enkele reële band met de thuislanden hebben, waartoe zij geacht worden te behoren. Maar dat zijn praktische bezwaren. Veel wezenlijker is het feit dat met het thuislandbeleid de zwarte, die even Zuidafrikaans is als de blanke, die een even onmisbare rol speelt in de ene, ongedeelde Zuidafrikaanse economie als de blanke, niettemin een plaats in de Zuidafrikaanse samenleving wordt ontzegd. Hij wordt gemaakt tot gastarbeider in zijn eigen land. En dat is volstrekt verwerpelijk en mag door de wereld nimmer worden geaccepteerd.

Boodschap

Het benauwende is dat de lessen van Soweto, van de onlusten van vorig jaar, door de regering-Vorster niet ter harte worden genomen. Slechts door de medeverantwoordelijkheid van alle bevolkingsgroepen voor de vormgeving van de Zuidafrikaanse samenleving te erkennen, kan een toenemende polarisatie worden vermeden. Velen vragen zich met angst in het hart af of het al niet te laat is, of een verzoening nog wel mogelijk is. Door voort te gaan met de huidige politiek lokt de Zuidafrikaanse regering zelf de eis van een zwart meerderheidsbewind uit. Door erkenning in het verleden van de medeverantwoordelijkheid van allen had deze eis niet behoeven te rijzen, omdat dan niet het raciale element maar andere elementen als deskundigheid of politieke richting hadden kunnen prevaleren. Door op de ingeslagen weg voort te gaan, draagt de Zuidafrikaanse regering de verantwoordelijkheid voor een toenemende radicalisering, waarbij alle gematigde elementen worden weggevaagd. Het minste wat de regering-Vorster behoort te weten is dat zij, als de bom uiteindelijk barst, niet op hulp van buiten hoeft te rekenen. Die boodschap is haar nu in klare taal door de nieuwe Amerikaanse regering gebracht. Het is te hopen dat die boodschap ook wordt verstaan. Wij kunnen niet zeggen hoe de uiteindelijke Zuidafrikaanse staatsstructuur er wel moet uitzien; dat is een zaak voor de Zuidafrikanen, voor alle Zuidafrikanen, zelf. Maar wij kunnen wel zeggen, wat niet kan, omdat het strijdig is met het scheppingsgegeven dat de mens, of hij zwart, blank of bruin is, is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en daarom fundamenteel gelijk is geschapen.

Sneeuw ruimen in een doodlopende straat

M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid

Het C.D.A. is een feit. Ik reken mij tot hen, die het met een gevoel van opluchting constateren.

Wil men op de basis van christelijke levensbeginselen in dit land in het laatste kwart van deze eeuw georganiseerde invloed op het publieke leven uitoefenen dan is bundeling van gelijk gerichte kracht geboden. Deze bundeling bleek op principiële en praktisch verantwoorde wijze tot stand te kunnen komen.

De christen-democratische concentratie is geen toevallige. Wij anti-revolutionairen gingen bij dit alles niet over één nacht ijs. Dat er geestverwanten zijn, niet in de laatste plaats in de geleerden van de oudere generatie, die met deze loop der dingen moeite hebben is begrijpelijk.

Houthakker en waterputter

Een politieke partij heeft haar eigen geschiedenis, tradities, klimaat, vergader-methodiek. Naarmate men langer meeloopt, klemmt dat te meer. Ik ervaar dat aan de eigen, ouder wordende lijve.

Deze hier en daar voorkomende anti-revolutionaire moeizaamheid is kennelijk de kleinere, reformatorische partijen niet ontgaan.

Uit recente publikaties valt af te leiden, dat men aldaar op deze verontruste anti-revolutionairen mikt.

Men opent de deur, men sticht zelfs een nieuw huis (R.P.F.) om deze „ontheemden” een nieuw politiek tehuis te bieden. Een kort gesprek met deze anti-revolutionairen is het doel van dit artikel. *Noch de S.G.P. noch het G.P.V. noch de R.P.F. kan voor een recht geaard anti-revolutionair een alternatief voor het C.D.A. zijn.*

In zeker opzicht maakt het G.P.V. mij het 't gemakkelijkst. Dat is namelijk een *voluit kerkelijke* partij. Er mag hier of daar eens een christelijk gereformeerde in genade aangenomen worden, regel is dat de autonome plaatselijke kiesverenigingen slechts binnenvereensdensen vrijgemaakte als lid toelaten. De kiesvereniging in Wezep b.v. die nu is aangesloten bij de R.P.F., is buiten het G.P.V. geplaatst toen de vrijgemaakte kerk aldaar buiten het vrijgemaakte kerkverband raakte (Koers van 18 febr. 1977). De „binnenvereensdensen” maken in het G.P.V. de deling uit, die bepalen het beleid.

Wie niet-vrijgemaakt is kan politiek slechts als houthakker en waterputter fungeren.

En de weg naar het *volwaardig* staatsburgerschap is net iets te lang en te moeizaam geweest om in die randfiguurte voldoening te vinden.

Wat recht-geaarde, rechtsgezinde anties van de S.G.P. gescheiden hield en houdt was en is de overtuiging, dat met de staatkundig-gereformeerde beginselen (b.v. het onverkort handhaven van art. 36 der N.G.B.) de geestelijke vrijheid op gespannen voet staat.

Daar verandert de komst van het C.D.A. niets aan.

Wat mij, persoonlijk, in bepaalde uitingen van G.P.V. en S.G.P. zijde hindert is de geestelijke zelfverheffing en het meedogenloze oordeel over mede-christenen, die men daar ontdekt. Twee recente voorbeelden ontleend aan in „Koers” afgedrukte interviews. Eén met J. v.d. Jagt, voorz. G.P.V.: „een christelijke partij durf ik het C.D.A. niet meer te noemen”. Het andere met A. C. P. Hardonk kamerkandidaat voor het S.G.P.: „Wie ergens toch nog sporen in zich heeft van een christelijke achtergrond en die niet helemaal overboord wil zetten, kan nog altijd naar het C.D.A. Daarnaast moeten we van een te voeren christelijke politiek van het C.D.A. niet al te veel verwachten”.

Hier spreekt geen geestelijk broederschap uit. Hier niets van het samen in zonde en gebrek liggen. Hier het klimaat van het Eigen, Grote, Enige Gelijk.

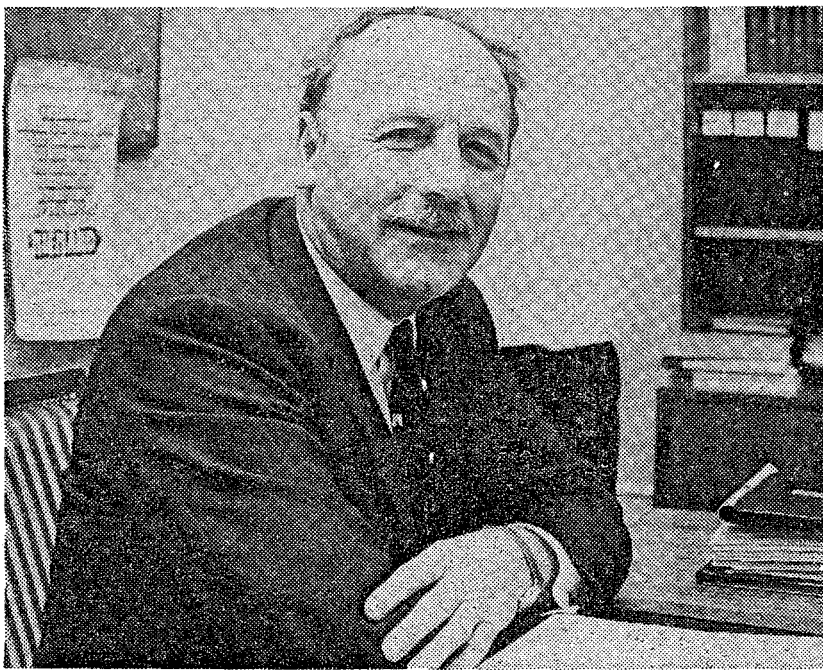
Sneeuwruimen

Het ligt te zeer buiten onze anti-revolutionaire traditie om een verlokking te zijn.

„De R.P.F. richt zich op ontevreden A.R.P.-kiesers die het er niet mee eens zijn dat de anti-revolutionairen samen met katholieken en christelijk historisch het C.D.A. hebben gevormd” aldus het slot van een artikel dat „De Telegraaf” bracht onder de agressieve kop: „Nieuwe partij opent vuur op het C.D.A.”

Afgezien van het feit, dat ik bepaald andere partijen voor ogen zou hebben als het vuur dan persé zoudend moet worden betreur ik deze *afloop*, en naar aan te nemen valt: *afgang*.

Ik heb met een aantal mannen, die nu aan de wieg van de R.P.F. staan, te diepgaand gesproken, te zeer hun zorg

tot de mijne gerekend om hun uiteindelijke vlucht in de politieke sekse niet ernstig te betreuren. Meer zal de R.P.F. niet kunnen zijn. Naar mijn taxatie geen vertegenwoordiging in 's lands vergaderzaal c.q. maximaal één afgevaardigde. Een sneeuwpop in de tropen. Daarvoor trekt men zich dan groepsgewijze terug uit de totaliteit, bevestigt zichzelf, doet op congres en toogdag aan collectieve zelfbevrediging en heeft aan het einde van de rit geen andere keuze van het overgaan tot de orde van de dag, waarop men echter geen wezenlijke invloed heeft.

Het doet mij denken aan het sneeuw ruimen in een doodlopende straat: aangehaard voor de 3 of 4 aanwonenden, maar het doorgaande verkeer raast achter de rug voorbij.

Men kome mij niet aan boord met de opmerking, dat die ene man in 's lands vergaderzaal getuigend kan optreden. Dat is mij te mager.

Ik ben diep overtuigd van de plicht, zeker van een christelijke partij, om ter bestemder plaats ter bestemder tijd te ge-

tuigen. De profeet in ons zal voor een ieder herkenbaar moeten zijn. *De christen behoort naast profeet evenwel ook priester en koning te zijn.*

Wezenlijke invloed

Die laatste twee opdrachten kunnen vanuit fracties van één, twee, drie personen – afgezien van een enkel uitzonderingsgeval – niet echt waargemaakt worden.

Volgens de daartoe gestelde gedragsregels van onze parlementaire democratie vallen beslissingen, die de gehele natie binden, bij meerderheid onder 150 + 75 afgevaardigden. Wezenlijk invloed nemen op de publieke zaak kan in Nederland op de langere duur slechts plaatsvinden vanuit grotere partijverbanden. Het vraagt in ons land bovendien nog de bereidheid tot samenwerken met andere, grotere partijen.

Bepaald geen schande, want samenwerking is de bron van alle beschaving. En zout leidt puur op zich tot een Dode Zee.

Gratis propagandakaarten!

Nieuwe leden blijven nodig

Dezer dagen ontvangen de secretarissen van de besturen van de kiesvereniging een brief, waarin o.a. aandacht gevraagd wordt voor de noodzaak van werving van ARP-leden.

Ledenwerfkatern

Eind vorig jaar kwam een aangepaste herdruk van de ledenwerfkatern „Een sterke ARP – is een steun voor het C.D.A.” gereed. In deze 4 pagina's tellende fraai geïllustreerde katern, wordt uitvoerig aandacht besteed aan de ARP. De belangstelling voor deze herdruk is bijzonder groot.

Propaganda-kaarten

Een tweede mogelijkheid om op dit terrein actief te zijn, is door het verspreiden van *propagandakaarten*.

Tot een aantal van omstreeks 200 exemplaren stelt de ARP per kiesvereniging n.l. gratis propagandakaarten beschikbaar. Zeer geschikt om te verspreiden tijdens manifestaties in het kader van verkiezingen, of bijeenkomsten van uw K.V. e.d. Door het afscheuren van de geperforeerde propagandakaart kan men zich ongefrankeerd als lid van de ARP, of als abonnee van Nederlandse Gedachten opgeven. Bel of schrijf naar het Partijbureau, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (tel. 070-46.96.20), t.a.v. C. Bremmer.

Bestellingen ledenwerfkatern

Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. AR-Partij, Den Haag, m.v.v. het gewenste aantal.

Verdeling AR-kandidaten over de 6 in te dienen lijsten

Lijst:

Groningen/Friesland/Drenthe

2. mr. W. Aantjes	(1)
5. dr. B. Beumer	(9)
8. dr. S. Faber	(13)
11. mw. drs.	
F. J. Laning-Boersema	(21)
14. J. van Noord	(24)
16. drs. G. H. Terpstra	(26)
wissel	
18. mw. J. van Leeuwen	(2)*
wissel	
20. drs. J. de Koning	(3)
21. S. P. Hoekstra	(29)
23. mr. H. Drost	(31)
25. drs.	
A. J. Achterstraat	(33)
27. F. Jonkman	(34)
30. drs. W. T. van Gelder	(39)

* Noot: Deze wisselplaats is nog niet definitief vastgesteld!

Lijst Overijssel/Gelderland

2. mr. W. Aantjes	(1)
6. drs. J. de Koning	(3)
9. H. A. de Boer	(8)
12. J. van Houwelingen	(11)
19. mr. J. Buikema	(19)
wissel	
23. M. W. Schakel	(5)
25. B. Enserink	(30)
29. ing. M. J. Hebly	(38)

Lijst Utrecht/Noord-Holland

2. mr. W. Aantjes	(1)
6. drs. J. Boersma	(4)

2. mr. G. C. van Dam (7)

12. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters	(10)
15. F. Borgman	(17)
19. drs. E. Heerma	(22)
wissel	
22. H. A. de Boer	(8)
24. mw. J. R. H. May-Weggen	(27)
27. drs. G. A. de Boer	(28)

Lijst Zuid-Holland/Zeeland

2. mr. W. Aantjes	(1)
6. mw. J. van Leeuwen	(2)
9. M. W. Schakel	(5)
12. dr. A. Veerman	(6)
14. dr. W. de Kwaadsteniet	(14)
17. drs. H. C. Couprie	(20)
wissel	
21. M. Beinema	(15)
25. drs. W. v.d. Bos Czn.	(36)
29. L. W. J. van Atten	(37)

Lijst Noord-Brabant

2. mr. W. Aantjes	(1)
8. mr. J. N. Scholten	(12)
17. L. de Graaf	(16)
25. mw. A. J. Verhoog-Bokma	(32)
27. ir. R. de Boer	(35)

Lijst Limburg

2. mr. W. Aantjes	(1)
10. M. Beinema	(15)
12. dr. B. de Vries	(18)
13. W. de Graff	(23)
wissel	
21. drs. J. Boersma	(4)
25. dr. H. van Ruller	(25)

Een goed bestede gift!

Geef voor Gerbrandy-borstbeeld

Einde vorig jaar vroegen wij in dit blad de aandacht van onze lezers voor het besluit van het partijbestuur om plaatsing van een borstbeeld van Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer mogelijk te maken.

De lezers van N.G. en allen die sympathiek stonden tegenover het besluit van het partijbestuur werden opgewekt een gift te storten. De totale kosten van dit project bedragen omstreeks 20 000 à 24 000 gulden. Een mooi bedrag is reeds binnengekomen, maar het spreekt vanzelf dat het benodigde bedrag niet binnen enkele weken bereikt is. Daarom vragen we er aan het begin van dit nieuwe jaar nogmaals uw aandacht voor. Als lezer bent u evenwel ongetwijfeld geïnteresseerd in meer informatie

hierover. Het Presidium van de Tweede Kamer heeft zich akkoord verklaard met de plaatsing van een dergelijk borstbeeld.

Het beeld zal vervaardigd worden door mevrouw Maria J. van Everdingen, beeldhouwster te Loënga in Friesland. Het beeld zal ongeveer 110 cm hoog worden en geplaatst worden op een 70 cm hoge sokkel. De bij dit artikel geplaatste illustratie geeft hiervan een idee. Het is de bedoeling op 5 mei 1977 het beeld officieel te doen onthullen. Een symbolischer datum is nauwelijks denkbaar.

Grote zoon

Sneek kreeg in 1976 een standbeeld van deze christenstaatsman, voortrekker van het Nederlandse verzet tegen Nazi-Duitsland vanuit de Engelse hoofdstad Londen.

uitgaven

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP geeft regelmatig publicaties uit t.b.v. belangstellenden in christen-democratische kring en daarbuiten. Bestel eens een van de volgende uitgaven:

CDA-visie op abortus

Een documentatieschets die uitvoerig op dit actuele probleem ingaat; 141 pagina's; prijs f 6,95.

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van de totstandkoming van het CDA; prijs f 5,95.

Inkomenspolitiek

Een principiële stellingname van drs. Ad Schouten over dit probleem; 88 pagina's; prijs f 6,25.

Lesbrieven over politiek

Verkiezingen en democratie is het thema van de 4e lesbrieven in de serie politiek? Kom nou! Prijs f 1,25 per ex.; 2 t/m ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 en meer ex. f 0,55 per ex.

Bestellingen:

stort verschuldigde bedrag op postgironr. 89673, t.g.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Zojuist verschenen

Jaarverslag ARP over 1976

Zojuist verscheen het jaarverslag van de ARP, „De ARP in het jaar 1976”.

In een twaalf pagina's tellende mid-denkatern leest u alles over de activiteiten die er in het jaar 1976 verricht zijn. Uitgebreid aandacht wordt o.a. besteed aan de activiteiten van Partijbestuur en Dagelijks Bestuur, Eerste en Tweede-Kamerfractie, het gebeuren op de drie partijraden.

Voorts ook uitvoerige aandacht aan het C.D.A. Voor allen die geïnteresseerd zijn in het reilen en zellen van de ARP is deze krant van bijzonder belang. Erg veel nuttige informatie, die in de toekomst van belang kan zijn, staat in deze krant vermeld.

Bestellingen

De prijs van de katern „De ARP in het jaar 1976” bedraagt f 1,- per stuk. Stort verschuldigde bedrag op postgironr. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Wat zou mooier zijn dan de verwezenlijking van een borstbeeld, een jaar later, van deze „grote zoon” van de ARP in ons Parlement? *Geef voor Gerbrandy! Stort uw bijdrage op giro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. „borstbeeld Gerbrandy”.*

Een nieuwe staatsloterij op komst?

Chris van Gulik, oud-voorzitter CHJO

Op 31 januari 1977 heeft de vaste Commissie voor Defensie zich beziggehouden met de voorstellen tot wijziging van de Dienstplichtwet en van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, alsmede met het dienstplicht-, vrijstelling- en uitstelbeleid. De regeringsvoorstellen betreffen voornamelijk een verlaging van de opkomleeftijd van 20 tot 19 jaar, het achterwege laten van de inschrijving van personen geboren in 1959 en het invoeren van de mogelijkheid van vrijstelling wegens zusterdienst.

Tijdens deze vergadering zijn een aantal interessante onderwerpen aan de orde gekomen, zoals leeftijd van opkomst naar keuze, verkorting van de dienstdienst tot 12 maanden, het niveau van de wedde en invoering van een lotingsstelsel.

Met name de PvdA heeft in een groot aantal moties de wens tot vergaande wijzigingen in het dienstplichtbeleid onder woorden gebracht, teneinde een rechtvaardiger verdeling van de dienstplichtlast te verkrijgen. De CDA-fracties zijn eveneens van mening, dat het offer van de dienstplicht thans niet rechtvaardig is gespreid. Fundamentele wijzigingen in het beleid dienen echter aan de orde te worden gesteld in het kader van een totaal-discussie vindt het CDA. Zij wenst dat te doen, nadat het eindrapport bekend is van de commissie-Mommersteeg (de staatscommissie die wenselijkheid en mogelijkheid van een vrijwilligerskrijgsmacht bestudeert), zodat de bevindingen van deze commissie in de discussie kunnen worden betrokken. Deze opvatting heeft het CDA neergelegd in een motie, mede ondertekend door VVD, SGP en GPV. Daarin wordt de regering uitgenodigd tot modernisering van het dienstplichtbestel in te dienen en intussen het aantal incidentele wijzigingen in het huidige bestel te beperken.

Bezinning nuttig

Toch zullen de CDA-fracties zich straks in de Kamer moeten uitspreken over de PvdA-moties. De PvdA betoogde, dat als de regering straks voorstellen over een nieuw dienstplichtbeleid gaat opstellen het goed is dat zij reeds tevoren weet in welke richting de Kamer denkt. Daartoe heeft de PvdA een aantal uitspraken van de Kamer per motie voorbereid. Dat is een opvatting waarvoor men zeker begrip kan hebben. Wel zou het dan juist zijn, dat duidelijk uit de tekst blijkt, dat de Kamer met deze moties thans niet méér wil dan alleen een gedachte-richting aangeven.

Voor een dergelijke gang van zaken pleit tevens, dat daardoor straks, na verschijnen van het eindrapport van de commissie Mommersteeg, een zuiverder afweging kan worden gemaakt tussen een dienstplicht- en een vrijwilligerskrijgsmacht, indien daarbij niet uitsluitend be-

noeft te worden uitgegaan van het huidige functioneren van de dienstplicht. Indien de Kamer reeds eerder zicht kan geven op mogelijk te hanteren uitgangspunten ten behoeve van een vernieuwd dienstplichtbeleid, wordt het beter mogelijk bij de te maken keuze de alternatieven goed onder ogen te zien.

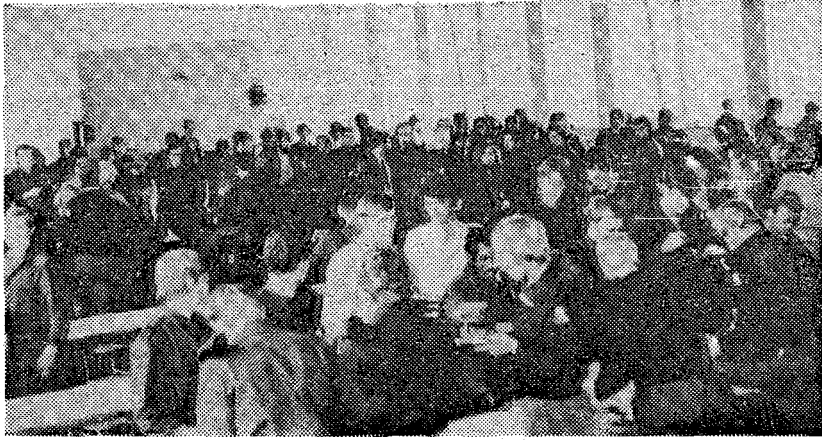
Bovendien moet worden bedacht, dat ook als zou worden gekozen voor een vrijwilligerskrijgsmacht, de invoering daarvan een ruim aantal jaren zal vergen. Gedurende die periode zal het dienstplichtstelsel moeten blijven bestaan.

Dit alles betekent, dat bezinning op een beter functioneren van dit systeem wel degelijk zinvol is.

Loting

Eén van de meest opvallende moties van de PvdA betreft de invoering van een systeem van ongewogen loting om het overschot aan dienstplichtigen weg te werken. Per lichtung overtreft het aanbod van goedgekeurde dienstplichtigen de behoefte. Dit overschot wordt nu weggevoerd door middel van een tweede selectie aan de hand van de keuringsuitslag. Van de reeds goedgekeurde dienstplichtigen worden alleen de allerbesten in dienst opgeroepen. De overigen worden buitengewoon dienstplichtig.

De PvdA is van mening, dat echter op deze wijze de keuringsresultaten oneigenlijk worden gebruikt, omdat geen sprake meer is van een directe relatie tussen de uitkomsten van deze keuring en plaatsbaarheid van de betrokkene. De gehanteerde criteria zijn niet relevant en daarom is deze methode onsympathiek en onrechtvaardig. In de opvatting van de PvdA dienen alle dienstplichtigen gelijke kansen te hebben om tot buitengewoon dienstplichtige te worden bestemd ingeval van een overschot, en dient de verdeling van de last van de dienstplicht over de goedgekeurden zo objectief mogelijk te geschieden. Daartoe wil de PvdA door middel van ongewogen loting bepalen wie van de goedgekeurden buitengewoon dienstplichtig worden. Zij erkent dat loting geen fraai systeem is, maar is van oordeel dat het wel het meest rechtvaardig, althans zonder aanzien des persoons, werkt. Van belang is wellicht te vermel-

In naburige landen heeft men evenals in Nederland te maken met een overschot aan dienstplichtigen. In West-Duitsland wordt een oplossing gezocht door toepassing van het uitstel-, vrijstellings- en oproepingsbeleid. In Denemarken wordt het systeem van vrijloting van militaire dienst toegepast.

den, dat de PvdA de bestaande vrijstellingsgronden, zoals broederdienst en kostwinnerschap, wil afschaffen en daarvoor één nieuwe in de plaats wil stellen, nl. het „bijzonder geval”. Resultaat hiervan zal zijn, dat meer jongemannen aan de dienstplicht zullen meedoen.

3 op de 10

Het feit dat de behoefte aan dienstplichtigen geringer is dan het aanbod heeft uiteraard tot gevolg dat slechts een deel van de dienstplichtigen in werkelijke dienst komt. Dikwijls wordt erop gewezen, dat het feit dat slechts drie à vier van de tien ingeschrevenen tenslotte moet opkomen, een onrechtvaardige verdeling van de dienstplichtlast betekent. Hier dient echter wel enige nuanceering te worden aangebracht. Voor een goed zicht op de verhoudingen moet worden bedacht, dat ongeveer 25% van de jongemannen niet geschikt blijkt te zijn voor vervulling van de dienstplicht, terwijl een deel van de overigen dienst weigert, dan wel vrijwillig dienst neemt. Zelfs in tijden dat er een tekort aan dienstplichtigen was, kon slechts 50% van het totaal aantal ingeschrevenen voor de dienstplicht opkomen. Ondanks deze relativering blijft het feit echter dat thans een vrij gering aantal dienstplichtigen in dienst komt.

Geboortendaling

Van belang in dit geheel is uiteraard de ontwikkeling van het geboortecijfer. Het huidige ruime aanbod van dienstplichtigen vindt zijn oorzaak in de na-oorlogse geboortengolf. De laatste jaren zien we echter een opmerkelijke daling in het aantal geboorten, welke trend naar wordt verwacht nog zal voortduren. Dit zal te zijner tijd gevolgen hebben voor het aanbod van dienstplichtigen. Reeds nu kan worden berekend, dat in de negentig jaren het aanbod van dienstplichtigen, in vergelijking met thans, zo'n 25% zal dalen. Dit betekent, indien de behoefte niet evenredig daalt, dat het opkomstpercentage een verhoging zal ondergaan.

Het feit dat het aanbod geen star gegeven is, maar in de tijd gezien veeleer verloopt als een golfbeweging, zal verdisconteerd moeten worden in de overwegingen omtrent eventueel te nemen maatregelen ter bereiking van een rechtvaardiger verdeling van de dienstplichtlast. De vraag of en in hoeverre het huidige overschot uitgangspunt kan en moet zijn voor drastische wijziging van systeem, dient onder ogen te worden gezien.

Buitenland

In de twee ons omringende landen waar men eveneens met een overschot te maken heeft, wordt dit probleem verschillend aangepakt. In West-Duitsland wordt een oplossing gezocht in toepassing van het uitstel-, vrijstellings- en oproepingsbeleid; sinds kort worden gehuwde dienstplichtigen niet opgeroepen.

In Denemarken wordt toegepast het systeem van vrijloting van militaire dienst, waarna onderbrenging volgt bij de plaatselijke civiele defensie of bij de algemene mobilisatie-reserve daarvan. Het systeem van vrijloting is ons land overigens niet vreemd. Het is toegepast tot 1938 en daarna vervangen door invoering van vrijstelling wegens broederdienst.

Weinig enthousiasme

De meerderheid van de Kamer lijkt voorsnóg, evenals de bewindslieden, niet veel te voelen voor invoering van een lotingsstelsel. Van de zijde van het CDA is betoogd, dat vóór de loting alleen pleit de volkomen neutraliteit. Een lotingsstelsel heeft echter altijd de kenmerken van willekeurigheid in zich. Men dient rekening te houden zowel met de belangen van het individu, als van de maatschappij en ook van de krijgsmacht. Het is zeer de vraag of een lotingsstelsel daaraan zal kunnen voldoen. De CDA-fracties bleken voorshands van oordeel dat het huidige systeem in de afweging niet meer of minder rechtvaardig is dan een lotingsstelsel. Staatssecretaris Van

Gevraagd

electrische typemachine

De verkiezingscampagne brengt veel extra werk met zich mee. Extra krachten moeten worden ingeschakeld. Daartoe zijn extra typemachines nodig. Op het CDA-bureau heeft men behoefte aan elektrische IBM type-machines met correctielint. Welke instantie kan ons tijdelijk aan één of meer machines helpen? Bel of schrijf naar: D. Corporaal, secretaris CVC, p/a Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-64.79.40.

Lent wees erop dat niemand het systeem van loting als zodanig toejuicht. Daar zijns inziens thans op grond van objectieve maatstaven het tijdelijke overschot wordt opgeheven, is voorlopig geen behoefte aan het lotingsstelsel.

De VVDM heeft laten weten niet voor loting te voelen. Deze vereniging is van mening, dat gezien de situatie op hogescholen en universiteiten waar voor bepaalde studies reeds geloot moet worden, de maatschappelijke kansen van jongeren er steeds meer beginnen uit te zien als loten uit de loterij. De VVDM wil daarom, dat eerst ernstig wordt onderzocht welke andere methoden er verder aanwezig zijn om het overschot aan dienstplichtigen weg te werken, voordat wordt gedacht aan overgang naar een systeem van loting.

Nader onderzoek noodzakelijk

Het zal duidelijk zijn, dat thans een definitief oordeel over een lotingsstelsel nog niet valt te geven. De consequenties van eventuele invoering van loting zijn immers op dit moment nog allerminst geheel te overzien. Een aantal aspecten behoeft nader onderzoek. Een beoordeling zal uiteindelijk dienen plaats te vinden in het kader van een totaal-afweging omtrent het te voeren dienstplichtbeleid. Ik ben er voorsnóg niet van overtuigd, dat loting uiteindelijk te verkiezen is boven de huidige methodiek. Men kan echter niet anders dan constateren dat de huidige gang van zaken zeker niet in alle opzichten bevredigend is. De wijze waarop men thans door middel van een herweging van de keuringsresultaten het teveel aan dienstplichtigen tot buitengewoon dienstplichtigen aanwijst, suggereert een mate van ongeschiktheid van de betrokkene, die in werkelijkheid niet aldus bestaat.

Het is daarom wenselijk, dat de regering in het kader van een integrale evaluatie van het dienstplichtbeleid de verschillende mogelijkheden, waaronder loting, om het surplus aan dienstplichtigen weg te werken, diepgaand op hun merites onderzoekt. Op grond van de uitkomsten van dergelijk onderzoek zal straks het nemen van een gemotiveerde en verantwoorde beslissing mogelijk moeten zijn.

Antwoorden op het CDA-Appèl

een beroep op volwassenheid

In ons „moderne” Nederland is anno 1977 nog heel wat verouderde mentaliteit te vinden. Soms tref je die bij jezelf aan, soms elders. Die erkenning maakt het makkelijker om elkaar, recht op de man af, de fellen te tonen.

De meeste gebreken in de maatschappelijke gezindheid hebben te maken met tekortschieten van de gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Dat bleek al bij de behandeling van de sociaal-economische kwesties.

Zelfbestuur herkenbare democratie

Er is een aantal andere gebieden waarin die gezamenlijke verantwoordelijkheid al vroeg werkelijkheid is geworden. Het gaat daarbij steeds om zaken waar de overheid pas veel later ontdekte dat ze een ondersteunende, wetgevende, taak had.

Zo is in de maatschappelijke hulpverlening, de volksgezondheid, de culturele sfeer en in onderwijs en opvoeding altijd door het particuliere initiatief de stoot tot de opzet van het werk gekomen. Hier was echt sprake van instellingen die dichtbij de mensen, door de mensen zelf, bestuurd werden.

Naar onze mening is die herkenbare democratie van wezenlijk belang voor de arbeid op deze gebieden. De levensbeschouwelijke inspiratie, van waaruit met name tal van vrijwilligers bezig zijn, is vaak de pit in het werk. Daardoor wordt ook het vertrouwen gewekt van hen die erdoor gedient worden. Het kan juist dat klimaat vormen waarin helper en geholpene zich thuis voelen.

Dienstbare overheid

In een steeds gecompliceerdere maatschappij wordt ook de dienende taak van de overheid omvangrijker. Dat betekent zowel een behoefte aan wetten als aan geldmiddelen. Terecht wordt er scherp op toegezien dat de belastinggelden doelmatig worden besteed. Er is soms te

weinig verantwoord met de financiën omgesprongen. De organisaties op sociaal-cultureel terrein hebben wel eens teveel van de overheid verwacht. Het steeds maar vragen-om-meer wreekt zich; de overvragers krijgen nu het lid op de neus.

De overheid zal echter de verleiding moeten weerstaan om uit pure zuinigheid, die de wijsheid bedriegt, aan de bestaande vormen van herkenbare democratie afbreuk te doen.

De bestuurskracht van het particulier organisatieleven verdient eerder bescherming en versterking. Bij stromingen die weinig of niets hebben gepresteerd op deze terreinen bestaat meestal niet veel bezwaar tegen het onder druk zetten van het particulier organisatieleven; met name als daardoor de hun niet welgevallige levensbeschouwelijke gerichtheid kan worden ondergraven.

Verantwoordelijk durven zijn

Christen-democraten willen graag de veelvormige verantwoordelijkheidsbele-

ving versterken. In het onderwijs met al z'n schoolverenigingen heeft men al een eeuw ervaring met zelfstandig bestuur. Anderen kijken daar jaloers naar, al kunnen ze moeilijk toegeven dat de ontwerpers van deze bestuursvorm hun tijd ver vooruit zijn geweest.

Men volgt nu aarzelend met ouderparticipatie, inspraak en dergelijke. Maar hoe men het overheidsonderwijs ook op mag sieren nooit wordt het democratisch niveau gehaald zoals dat bij het bijzonder onderwijs is, waar ouders en supporters zelf de beslissende stem hebben.

Vernieuwing van onderwijs

Deze opvatting over democratie brengt mee dat we enthousiaster zijn voor vernieuwingen die „van onderop” komen dan voor hervormingen die in hoofdzaak door ministeries worden uitgedacht. Natuurlijk is creativiteit, van welke zijde ook, welkom. Maar de effectiviteit van hervormingen hangt toch wel erg af van de vraag of de mensen die het doen moeten zich ermee vereenzelvigen kunnen.

Bij allerlei sociaal-cultureel werk gaat het om de zelfwerkzaamheid van de mensen.

Ook de overheid zou minder moeten

vóorkauwen en meer moeten uitdagen tot eigen creativiteit. En dan gaat het niet alleen om het „invullen” van een door de overheid bepaalde beleidsruimte, maar om het kiezen van een richting.

Politiek is afhankelijk

Bij dat alles is overduidelijk dat politici wel op kunnen komen voor de bevoegdheden van andere samenlevingsverbanden, maar dat zo'n streven alleen maar effect heeft als die andere organisaties en instituten dan ook actief zijn. Soms laat dat veel te wensen over. De consumptiementaliteit is ook bij ons te vinden.

Wie laat zich gaarne verzorgen? Het passieve genieten is aantrekkelijker dan het dragen van verantwoordelijkheden. Dat laatste is maar riskant. Het stelt je bloot aan kritiek, het kost je je vrije tijd.

Deze gangbare, al te menselijke, neigingen ondermijnen intussen de mogelijkheden voor christen-democratische politiek.

Vandaar ons appèl – een uitdaging tot volwassenheid.

Begrip en onbegrip

van Frans Jozef van der Heijden

Ik weet natuurlijk wel dat leders aandacht uitgaat naar de Tweede Kamerverkiezingen, maar hetgeen in sommige gemeenteraden gebeurt is interessant genoeg om eveneens aandachtig te volgen. En al helemaal waar het om gemeenteraden gaat waar zogenaamde linkse programmacolleges de dienst uitmaken. Tegen het licht van het regeerakkoord tussen de socialistische reus en de radicale kabouter is het zelfs leerzaam te zien wat de PvdA en de PPR van zo'n praktische samenwerking bakken.

Het Rijnmondgebied mag op dit terrein als een proeftuin aangemerkt worden. Met name in Schiedam, Vlaardingen

en Rijnmond zelf zitten de PvdA en de PPR in de colleges van b. en w. en het dagelijks bestuur. Rotterdam is daar in zoverre een uitzondering op, dat de Partij van de Arbeid sterk genoeg was in de gemeenteraad om alleen alle wethoudersplaatsen te bezetten en de PPR alleen maar een rol in het gemeenschappelijk fractiebeleid speelt.

Wanneer ik nu de werkwijzen van de beide partijen in de raden van Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen en voorts de Rijnmondraad nader bekijk dan kom ik al snel tot de conclusie, dat PvdA en PPR karakterologisch zo zeer verschillen dat zij eigenlijk niet in staat zijn samen tot een consistent bestuur te komen. Sterker nog de vaak ver-

voortgeschoven standpunten van PPR-mensen delen de grote fracties van de socialisten op in twee vleugels, die slechts met kunst en vliegwerk bij elkaar gehouden kunnen worden. De samenwerking brokkelt ook af, hetgeen ontslag van PPR-wethouders tot gevolg heeft zoals in Schiedam te zien is of leidt tot een politiek van gedogen zoals in Vlaardingen en Rijnmond het geval is. In Rotterdam speelt dit minder omdat de PPR geen dagelijks bestuursverantwoordelijkheid draagt en de ene stem van de PPR niet in staat is de verhoudingen in de raad (met een volledige meerderheid voor de PvdA) te verstoren.

Als algemene oorzaak van dit proces wordt wel gezien het gebrek aan bestuurlijke ervaring van de PPR, de zwevende visie op zeer concrete problemen en het afschuwelijk berijden van stokpaarden, die het misschien op een verkiezingstoernooi aardig doen, maar die bij het oplossen van praktische vraagstukken niet veel zoden aan de dijk zetten. Daar komt wellicht nog bij dat de druk van de achterban van de PPR-volksvertegenwoordigers, die niet direct gehinderd wordt door verantwoordelijkheid voor het te voeren beleid, zo groot is dat zij isolatie van hun mensen in de raad tot gevolg heeft. Als de meerderheid dan ook nog afhangt van de PPR-fractie liggen met name de spanningen in de dagelijks bestuurscolleges voor het opscheppen en is menige wethouder bij het

verdedigen van zijn voorstellen afhankelijk geworden van de partijen, die eigenlijk waren uitgesloten. In Rijnmond is het zelfs nu zover, dat een lizere fractiediscipline binnen de PvdA-fractie is opgelegd om niet nog verder af te glijden, hetgeen menig Rijnmondsraadslid volledig frustrant en zijn inspiratie doet afnemen.

Ik geef dit aan met het oog op dat prachtige regeerakkoord tussen de nationale toppen van de PvdA en de PPR, waar ik de juiste betekenis nog niet van doorzien kan. Zoals ik het begrip kan het hooguit gebruikt worden als een soort minimumprogramma bij de onderhandelingen met bijvoorbeeld het CDA of bijvoorbeeld D'66. Dat betekent eigenlijk, dat de vijftien punten, waaroever PvdA en PPR het zo moeizaam eens zijn geworden nog volledig op de helling gaan. „Er is over te praten” hebben leidinggevende christen-democraten gezegd. „Het biedt een uitgangspunt” is van de zijde van D'66 opgemerkt.

Wanneer ik me realiseer, dat het regeerakkoord tussen PvdA en PPR met name bij de PPR met 44 tegen 41 stemmen is goedgekeurd dan kan ik me niet goed voorstellen dat zodra er flink aan de punten van akkoord gesleuteld gaat worden de PPR nog verantwoordelijk wil zijn voor het gesloten regeerakkoord.

In feiten zie ik al weer gebeuren wat de ervaring in de meerderheidscolleges van Rijnmond leert. De PvdA moet besturen met een PPR die veel radicaler is dan de PvdA bij de oplossing van praktische problemen gebruiken kan. De PPR zal daarbij geen gelegenheid voorbij laten gaan om verdeeldheid te zaaien. De PPR-Kamerleden komen niet als dat in het Rijnmondgebied is gebeurd in een soort positie van gedoogd worden om de schone schijn van een linkse samenwerking op te houden. Maar van echt meetellen is natuurlijk geen sprake. De PPR is in grote interne verdeeldheid accoord gegaan met een akkoord dat niets voorstelt. Onbegrijpelijk. De PvdA heeft zijn lot verbonden met een politieke partij die niet consistent is en voortdurend het breëkijzer gereed houdt om in de fractie van de partij van de arbeid te zetten. Onbegrijpelijk. Het kan natuurlijk zijn dat ik de strekking van het gehele regeerakkoord niet begrepen heb en dat het alleen maar dient om de PPR straks zelf te laten zeggen: wij zien niets in een regering met PvdA/PPR en CDA en wij haken af. De regeerbaarheid van het land zou dan wel eens aanzienlijk minder in gevaar zijn dan bij een voortgezet akkoord tussen PvdA en PPR gevreesd moet worden. Misschien kan de PvdA-top nog eens bij de basis in Rijnmond informeren wat precies van de PPR te verwachten is. Niet veel naar mijn oordeel.

Standpunt CDA m.b.t. intentieverklaring en minister-president

Hieronder volgt de tekst van de brief welke is verzonden aan de bestuursleden van het CDA inzake het standpunt van het CDA met betrekking tot de intentieverklaring en de minister-president

Op de laatstgehouden vergadering van het Algemeen Bestuur is besloten de voor maandag 21 maart a.s. geplande vergadering geen doorgang te doen vinden.

De eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur zal nu volgens schema plaatsvinden op vrijdag 15 april a.s. in de Jaarbeurs te Utrecht; aanvang 17.00 uur.

Agenda en bijbehorende stukken worden u te zijner tijd toegezonden.

Hieronder treft u nog aan de tekst van de door het Algemeen Bestuur uitgegeven verklaringen m.b.t. intentieverklaring en minister-president.

Besloten is ter zake van de intentieverklaring, desgevraagd mee te delen, dat, indien dit kabinet zijn periode uitdient, het AB het het meest voor de hand liggend acht, dat het CDA na de verkiezingen het eerste gesprek over een te vormen coalitie voert met de PvdA.

Mr. J. G. H. Krajenbrink
secretaris

Standpunt m.b.t. intentieverklaring

1. Het Algemeen Bestuur van het CDA heeft op 20 augustus 1976 o.a. uitgesproken: a. dat „er ruimte bestaat om vóór de Tweede Kamerverkiezingen, op basis van programvergelijking en wederkerigheid, een intentieverklaring af te geven omtrent de gewenste kabinetssamenstelling na de verkiezingen. Een intentieverklaring betekent niet het aangeven van een blijvende verwantchap, evenmin het uitsluiten van andere constructieve partijen”.

b. dat „bij een op te stellen intentieverklaring uiteraard de bij een kabinetsformatie te hanteren criteria een rol spelen. Het Algemeen Bestuur meent dat als formatie-criteria dienen te gelden:

- het eigen program en de realisering daarvan
- de verkiezingsuitslag
- de wenselijkheid van een parlementair meerderheidskabinet
- de actuele politieke situatie.

Het spreekt vanzelf dat deze criteria in hun onderlinge samenhang dienen te worden bezien”.

2. Het Algemeen Bestuur heeft zich met grote zorgvuldigheid beraden op de vraag of het mogelijk is de sub 1 bedoelde intentieverklaring af te geven. Gelet op de samenstelling van het huidige kabinet heeft het Algemeen Bestuur het beraad toegespitst op de PvdA.

3. Het Algemeen Bestuur betreurt het, dat de Congresresolutie van de PvdA het onmogelijk heeft gemaakt om aan beantwoording van die vraag toe te komen.

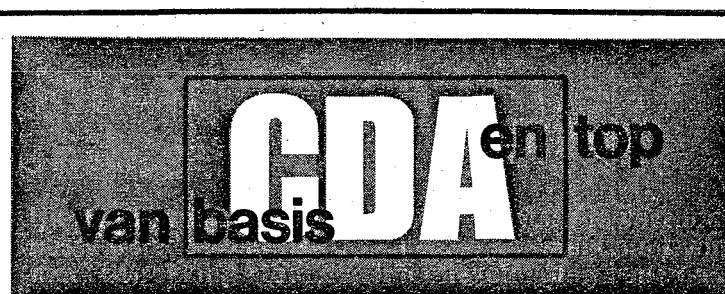
Standpunt m.b.t. minister-president

1. De verkiezingen dienen om de leden van de Tweede Kamer te kiezen, niet een minister-president. In de samenstelling van het na de verkiezingen te formeren kabinet behoort de verkiezingsuitslag tot zijn recht te komen.

2. De minister-president, behoort een geestverwant te zijn van de politieke groepering, die met de grootste regeringsfractie in de Tweede Kamer vertegenwoordigd is, tenzij deze fractie daarvan zelf afziet. In het totaal van de overeenstemming, waarop een coalitiekabinet moet steunen is de vervulling van het premierschap voor het CDA een zwaarwegende factor.

3. De lijsttrekker van het CDA is zijn eerste kandidaat voor het premierschap.

4. De vraag, of ook de lijsttrekker van een partij, die niet de grootste coalitiepartner is, minister-president zou kunnen worden, is t.a.v. de PvdA niet aan de orde, aangezien deze partij blijkens haar congresresolutie in dat geval kiest voor de oppositie.

Nonnevotten

Nonnevotten, cognac en de huisorde van Haverbuule vormden de carnavalsonderscheiding waarmee Norbert Schmelzer van zijn bezoek aan Munstergeleen is teruggekeerd. Hij sprak daar op een CDA-samenkomst. „Het is de eerste onderscheiding die ik ontving sinds ik minister-af ben” vertouwde Schmelzer prins Wim I toe, toen deze hem de huisorde omhing.

Over Rome

Mevrouw Van den Heuvel - „meestal len genoemd” - heeft het CDA een neo-Romme-bouwsel genoemd. Professor van Hulst (Eerste Kamerlid voor de CHU), sprekend in Leeuwarden, zei daarover: „Onder Romme en in een periode dat de PvdA in de oppositie was, zijn Neerlands belangrijkste sociale voorzieningen tot stand gekomen. De christen-democraten hebben een uitstekend sociale politiek gevoerd”.

Respect

Oud-minister Vredeling van defensie en diens opvolger Stermerdink, beiden PvdA, verdienen respect, omdat ze gewoon het CDA-program uitvoeren. En dat valt niet mee voor socialist. Aldus de KVP-defensie-specialist in de Tweede Kamer, Joop van Elzen, tegenover Stan Huygens van De Telegraaf.

Te weinig regio

„Als je ziet wat Overijssel en de Achterhoek samen aan mankracht in de Tweede Kamer op zouden kunnen brengen en wat er komt, dan moet je toch wel vaststellen dat dit gebied achtergesteld is”, zegt het CH-Kamerlid Herman Wisselink uit Bathmen. Deze achterstelling van de regio wijt Wisselink niet alleen aan de politieke partijen. „Als er meer eenheid zou zijn, als niet elk gewest zijn eigen man wilde hebben, zou er wel iets meer te bereiken zijn”.

Vervolg van pag. 2

met soepelheid zou hanteren. Daarop trok mevrouw Gardeniens haar motie in.

Gezondheidszorg

Op grond van artikel 6 j van de Wet op de Bejaardenoorden moet iedere gemeente, eventueel samen met andere gemeenten, een commissie in het leven roepen, die alle aanvragen voor opname in een bejaardentehuis moet beoordelen. In een dergelijke commissie moet in ieder geval een arts en een maatschappelijk werker zitten, die de problematiek

Geen twijfel

In een gesprek met Parool zegt minister Duisenberg er geen enkele twijfel over te hebben dat het nieuwe kabinet er een van progressieven en CDA zal worden. Een minderheidskabinet van alleen CDA-ers lijkt hem een politieke onmogelijkheid. Dat zou zowel door de progressieven als door de VVD gedoogd moeten worden. In een zakenkabinet ziet Duisenberg ook niets. Het verschil tussen het regeerakkoord PvdA/PPR en het CDA-programma acht hij vooral een verschil in steer.

Komieke positie

Wanneer het CDA een voorkêur voor de socialisten zou uitspreken kan, volgens lijsttrekker Van Agt op de ochtend van 26 mei de volgende komieke positie ontstaan: De CDA-handen uitgestoken naar links worden niet gegrepen want de gedresseerde van deze bejegening blijkt uit kracht van haar eigen proclamatie (zetelverlies) oppositiepartij te zijn geworden.

PvdA niet modern

„De PvdA is een type partij die niet meer past in een moderne maatschappij. In een pluriforme samenleving dient een politieke partij niet bij voorbaat een werkgevers- of werknemerskant te staan. Een moderne politieke partij dient het algemeen belang. In die zin is het CDA een moderne partij”. Dit zei prof. dr. W. Albeda, fractieleider van de AR Eerste Kamerfractie op een CDA-samenkomst in Schiedam. Aanleiding was de houding welke het PvdA-congres tegenover het loonconflict heeft aangenomen. „Er is overigens wel verschil”, zei Albeda, „tussen wat PvdA-congressen besluiten en bewindslieden daar verklaren en het feitelijk gedrag van de regering. Hoe dat kan is me overigens een raadsel”.

van de ouder wordende mens kennen. Namens de CDA-fracties heeft de heer Tilanus betoogd, dat dit een eenzijdig advies naar het bejaardenoord toe is. Beter zou zijn een indicatie, volgens welke een bejaarde, hetzij in een bejaardenoord, hetzij in een verpleeghuis, hetzij in dagverpleging met revalidatie, hetzij in een zelfstandige huisvesting met wijkhulp het meest op zijn plaats zou zijn. De staatssecretaris van Volksgezondheid, de heer Hendriks had bezwaren van juridische en praktische aard tegen uitbreiding van de taak van de

Branche-ervaring

De CDA-fractie in de Leidse gemeenteraad wil de verkoop van toekomstige artikelen in benzinstations aan banden leggen. Na zes uur zouden daar geen artikelen als drank, speelgoed en snoep meer worden verkocht. Nu overtreden de pomphouders in felle de winksluitingswet en wordt de middenstand oneerlijke concurrentie aangedaan. Er zal nu worden bekeken in hoeverre tegen deze branche-ervaring kan worden opgetreden.

Wel nuttig

„Boersma's verzekering over de onafhankelijkheid van de Nederlandse rechter is theoretisch misschien overbodig, maar wel nuttig. Als er grote conflicten zijn, groeit de kans dat het belang van de mensen hun oordeel vertroebelt. Het kan geen kwaad als een minister dan even herinnert aan een van de grootste rechtsgoederen die onze samenleving kent. Er zijn zoveel andere samenlevingen waarin de rechters inderdaad verre van onafhankelijk zijn”. Aldus de Leeuwarder Courant.

Keuze maken

Zowel de CDA-lijsttrekker als de PvdA wordt door Trouw opgewekt een keus te maken. „Van Agt is politicus - en dan praat hij voortaan niet meer over aversie - of hij is het niet. Hij kan niet vice-premier alsmede lijsttrekker van het CDA zijn en tegelijkertijd zijn neus ophalen voor wat hij in beide functies moet doen, namelijk politiek bedrijven”. „Ook de PvdA moet eens kiezen”, zo vervolgt Trouw. „Zij werkt samen met de heer Van Agt en met het CDA ofzij doet dat niet. Men kan niet een coalitie vormen met een politicus die men tezelfdertijd in een speciaal voor dit doel georganiseerd (Menten-) debat onder luid misbaar met de grond gelijk maakt”.

Solidariteit

„Het lijkt soms alsof we meer bezig zijn elkaar kapot te maken dan in solidariteit met elkaar te leven”, verzuchtte mevrouw Van den Heuvel op het PvdA-congres. „We zouden er goed aan doen te bedenken dat de maatschappij die we willen bereiken, een maatschappij gebaseerd op onderlinge solidariteit, al te herkennen zou moeten zijn in de manier waarop we met elkaar omgaan. Daar ontbreekt het nog al eens aan”.

commissie ex-art. 6 j. Daarop diende de heer Tilanus een motie in, waarin d regering gevraagd wordt met alle haar ten dienste staande middelen de samenwerking van alle instanties voor bovengenoemde indicaties te bevorderen. Bij de plenaire behandeling zei de heer Hendriks, dat hij de motie zag als een ondersteuning van het beleid om tot nauwe samenwerking met de commissies ex-art. 6 j te komen. De Kamer achtte het toch nuttig om haar wens tot coördinatie in het opname-beleid vast te leggen. De motie werd aangenomen.

Samen verantwoordelijk

Dat is het motto van het Christen Democratisch Appèl bij deze verkiezingen.
Dat is de consequentie, die we trekken, als we de oproep vanuit het Evangelie horen.
Samen verantwoordelijk, dat betekent dat we op ons eigen houtje er niet veel van terecht brengen.
Mensen hebben elkaar nodig.

Samen verantwoordelijk, dat betekent dat we naar-buiten-gericht zijn.
Dat het belang van de ander ons aangaat.

Dat er ook iets is dat ons met onze tegenstanders verbindt.

Het geeft onze politieke stijl een eigen kleur.

Door dit samen verantwoordelijk ontkomen we aan de cirkelgang van de belangstrijd.

Politiek is meer, kan iets beters zijn. Bij het „samen verantwoordelijk” past geen consumptieentaliteit.

Er is wat voor ons te doen.

Er is een toekomst waar we zelf invloed op kunnen uitoefenen ten goede of ten kwade.

Samen verantwoordelijk, dat doet een beroep op onze volwassenheid.

Praktisch en concreet

Samen zijn we verantwoordelijk voor de werkgelegenheid.

Daarom moet de inflatie bestreden worden.

Dat heeft consequenties voor ieders persoonlijk leven.

Matiging, versobering.

Samen verantwoordelijk voor de zwakke groepen in de samenleving. Daarvoor willen wij samen de lasten dragen.

Opdat die zwakken op hun beurt weer als verantwoordelijke mensen leven kunnen.

Samen verantwoordelijk voor de gezondheid van ons volk.

Een zorgvuldig omgaan met onszelf en met de ander. Zowel in leefgewoonten als bijvoorbeeld in het verkeer.

Samen verantwoordelijk in de onderneming.

Daarom moet de afstand tussen leiding en werknemer worden vermindert in plaats van vergroot.

Daarom moet ook de werknemer als volwassen deelgenoot in de onderneming kunnen en willen meewerken.

Dus moet hij ook kunnen delen in de overwinst.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs.

Vandaar onze voorkeur voor een school die in handen is van ouders en „supporters”.

Niet als opsiering of modegril, maar echt.

Samen verantwoordelijk voor schepping en milieu.

Het gaat om de toekomst van hen die na ons komen.

Het gaat niet aan dat wij alles opsouperen.

Samen verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de derde wereld.

Daarom ligt hier een belangrijke overheidstaak.

Maar daar blijft het niet bij.

Ook zullen de particuliere organisaties (zoals Wereldiakonaat en Internationale Caritas) hun menslievende arbeid moeten kunnen ontplooiën.

Samen verantwoordelijk voor Europa. Ook wij kunnen er iets aan doen dat in dit werelddeel een stukje internationale rechtsorde ontstaat.

Een statengemeenschap die zich mede in dienst wil stellen van de behoeften die elders op de wereld leven.

Daarom willen wij ons ook onttrekken aan een veiligheidssysteem.

Wij willen zuinig zijn op die schaarse democratieën die er in de wereld bestaan. Immers wie zou zich nog tegen onmenselijkheid verheffen?

Landsbestuur

Samen verantwoordelijk voor het landsbestuur.

Dat moet ook mogelijk zijn.

Door openheid en doorzichtigheid van wat er gebeurt.

Het landsbestuur is er voor de bescherming van de rechten van de burgers.

Velen willen het beschouwen als het eindstation van ons grote afschuifstelsel.

In onze tijd beseffen wij hoe gevaarlijk zwaar onze zorgen op de overheid kunnen drukken.

Samen zijn wij verantwoordelijk, dat valt niet af te schuiven naar een hogere instantie.

Hoe democratisch die ook gecontroleerd moge zijn.

Tal van groepen organisaties en instituten hebben hun eigen mandaat.

In de uitoefening daarvan dienen zij elkaar te steunen, en daartoe dienen zij elkaar te stimuleren.

In die verantwoordelijke samenleving heeft de politieke zijn eigen unieke betekenis.

Politiek kan niet alles.

Het hangt van mensen af.

Dat geeft ons een stuk ernst, maar ook een gevoel van saamhorigheid.

Bij dat alles moet het Evangelie onze inspiratiebron zijn, de kritische toets voor ons politieke gedrag.

Want ten diepste is het zo: samen verantwoordelijk tegenover God.

Andreas (Dries) Antonius Maria van Agt is op 2 februari 1931 in Geldrop (Noord-Brabant) geboren.
Hij doorliep het gymnasium alpha, en ging rechten studeren aan de Nijmeegse universiteit, een studie die hij in 1955 cum laude afsloot.

Advocaat

Na een tweejarige advocatenpraktijk te Eindhoven volgde een ambtelijke carrière in Den Haag. Hij werkte vijf jaar bij de directe juridische en bedrijfsorganisatorische zaken van het Ministerie van Landbouw en Visserij. In 1963 kwam hij voor de eerste maal naar het ministerie van Justitie en wel naar de stafafdeling wetgeving publiekrecht. Dat duurde tot 1968.

Hoogleraar

Want met ingang van 1 oktober 1968 werd hij benoemd tot gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Aan de juridische faculteit met als leeropdracht „strafrecht en strafprocesrecht” volgde hij prof. mr. D. van Enk op, die in mei van dat jaar plotseling was overleden.

Tijdens zijn hoogleraarschap verrichtte hij voor het eerst belangrijk politiek werk. Tesamen met o.a. de huidige CDA-voorzitter Steenkamp stelde hij tussen Kerstmis en oud-jaar 1969 het KVP-programma op.
Van Agt was de tekstschrjver die op

De CDA-lijsttrekker: Dries van Agt

puntige en duidelijke wijze een opmerkelijk program schreef.

Bewindsman

Op 6 juli 1971 werd Van Agt aangezocht als minister van Justitie in het kabinet Biesheuvel. Een functie die hij na aanvankelijke aarzelingen aanvaardde. Hij

volgde de liberaal Polak op. Samen met zijn AR-collega drs. J. Boersma was hij de enige bewindsman die van het kabinet Biesheuvel overstapte naar het huidige kabinet, dat in mei 1973 in het veld trad. Met de Anti-Revolutionair prof. dr. W. Albeda verrichtte hij informatie-werk ter voorbereiding van het nu nog zittende kabinet. Dries van Agt was naast minister van Justitie vanaf 1973 vice-president en als zodanig de eerste christen-democraat in het kabinet.

In de zomer van 1976 kondigde hij aan na de verkiezingen van mei 1977 niet meer in de voorste gelederen van het politieke bedrijf te willen blijven strijden. Deze rust werd hem niet gegund.

Lijsttrekker

Want eind oktober 1976 werd Dries van Agt tot het lijsttrekkerschap van het CDA geroepen.

De partijraden van de drie partijen stemden in met het voorstel van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het CDA. Op 11 november bekrachtigde het CDA-congres deze benoeming. Daarmee is hij de eerste lijsttrekker van het Christen Democratisch Appèl in Nederland.

Verkiezingsbijdragen

Een verkiezingscampagne kost geld.

Veel geld zelfs.

Een politieke partij, die aan de weg wil timmeren moet zich laten horen.

Dat betekent: program, folders, pamfletten, affiches, documentatie.

Er moet geadverteerd worden, radio- en t.v.-uitzendingen moeten tot stand komen.

Kortom, er moet als regel meer worden uitgegeven, dan er eigenlijk voor handen is.

Iedere bijdrage is daarom van harte welkom.

Het CDA heeft een verkiezingsgrootnummer.

U kunt uw bijdrage storten op dat grootnummer 15008 t.n.v. verkiezingsfonds CDA, Den Haag.

Meer informatie over het CDA?

Wilt u meer weten over het CDA?
Of heeft het CDA reeds uw sympathie?

In het eerste geval kunt u nadere inlichtingen vragen.

U kunt zich echter ook aanmelden als lid van één van de drie partijen (en daar-

mee als lid van het CDA) of rechtstreeks als CDA-lid.

Vul onderstaande bon in.

Stop die in een enveloppe, waar u op schrijft. Antwoordnummer 1700, Den Haag.

U plakt er géén postzegel op, maar u post de enveloppe wel en u hoort meer van ons.

BON

NAAM

ADRES

WOONPLAATS

0 wil meer inlichtingen over het CDA

wordt lid van

* aankruisen wat van toepassing is.

0 ARP, 0 CHU, 0 KVP, 0 rechtstreeks lid.

Datum:

Handtekening:

Het is tijd dat we wakker worden uit de droom van ieder jaar meer en ieder jaar beter. Dat zou je de centrale boodschap kunnen noemen van het CDA program voor de jaren '77-'81. Er wordt een beroep gedaan op alle burgers om mee te werken aan de beantwoording van de grote vragen van deze tijd. Het CDA wil daarmee werken aan de totstandkoming van een „verantwoordelijke maatschappij”.

Dat maatschappijbeeld kleurt de hele aanpak van de politieke problematiek. Ook als het over „centenkwesties” gaat. Vandaar de titel van het program: „Niet bij brood alleen”.

Opzet van het program

Tweehonderd artikelen op de kop af, met een brede toelichting daarnaast. Dat alles ingeleid door een 14-tal kernpunten van principiële aard. Een opzet met diverse voordelen. Het CDA kan door die toelichting het voorgestelde beleid in een duidelijk kader zetten. Daardoor wordt de achtergrond begrijpelijk. Het voorkomt dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Uit die 200 programpunten blijkt een grote mate van concreetheid en praktische zin. Het is een duidelijke handleiding voor rechtstreekse parlementaire activiteit.

Het politieke beleid wordt in een viertal hoofdstukken beschreven. Typerend is

dat begonnen wordt met „Mensen leven samen”. De directe levensomstandigheden, de „kwetsbare mens” vooral komen hier aan de orde. Dan komen de sociaal-economische vragen onder de waarschuwendende titel „Groeï binnen grenzen”. Vervolgens behandelt het program het binnenlandse bestuur („Dienstbare overheid”) om te besluiten met het hoofdstuk over onze internationale verantwoordelijkheden.

Hoofd- en zijlijnen

Toekomstgericht

Wat vooral opvalt is de visie op de langere termijn. De verantwoordelijkheid voor de generaties die na ons komen, de toekomst van de wereldsamenleving, kleuren het beleid.

Veel aandacht wordt gegeven aan de problemen rond de energievoorziening en het omgaan met schaarse grondstoffen. Menig concreet beleidspunt geeft aan hoe de overheid zelf aan een grotere soberheid kan meewerken (isolatie van woningen, hergebruik van materialen, zoeken naar andere energiebronnen dan kernenergie, toepassing van milieuvriendelijke technieken etc. Het CDA wil de economische groei, zonodig, intomen, als ons rentmeesterschap voor de schepping dat vraagt. Dat wordt ver-

woord in harde cijfers, waaruit blijkt dat het ons ernst is.

De directe sociaal-economische knelpunten.

De schrijnende werkloosheid heeft de volle aandacht. Door het haasje-overspringen van lonen en prijzen (geldontwaarding, inflatie) zijn we in een gevaarlijke cirkelgang gekomen, waarvan de lasten met name door de werklozen ondervonden worden.

Meevallers in de economische groei worden bijvoorbaat gereserveerd voor de bestrijding van deze ziekten van ons maatschappelijk bestel. Maar ook zonder zulke meevallers worden diverse gerichte maatregelen mogelijk geacht. Een belangrijke rol daarin speelt de bezuinigingspolitiek die de overheid zichzelf oplegt.

Het CDA doet een beroep op de verantwoordelijkheid van de burgers met zijn standpunt ten aanzien van de inkomensvorming. Matiging van lonen en prijzen, versobering bij hen die het breder hebben, zijn noodzakelijke voorwaarden voor inflatie-bestrijding.

De kwetsbare mens

„Meer geld voor dit, meer geld voor dat” dat is er niet meer bij vandaag. Toch stelt het CDA enkele prioriteiten. Die

gelden dan specifieke groepen van mensen in nood; zieken, gehandicapten, verpleegden in inrichtingen. Daarnaast wordt gepleit voor verbetering van woonomstandigheden in verwaarloosde dorps- en stadswijken. Veel psychische en sociale nood kan daardoor voorkomen worden. Een hard punt in het program is ook de ontwikkelingshulp. Al eerder heeft onze lijsttrekker laten weten dat er op dit punt met het CDA niet te marchanderen is. Voor ons is hier geen weg terug. Onze situatie is immers nog altijd onvergankelijk veel gunstiger dan die van de armsten in de arme landen.

Menselijke verantwoordelijkheid

Het CDA wil de waardigheid van de mens tot z'n recht laten komen door hem in z'n verantwoordelijkheden te respecteren. Daarom pleiten we voor meer waardering voor vrijwilligerswerk op maatschappelijke terreinen, die daarvan profiteren kunnen.

In veel levensbeschouwelijke organisaties, in scholen en in het particulier initiatief in brede zin, werken mensen in besturende of uitvoerende taken. De persoonlijke inzet van vrijwilligers is vaak de pit in het werk. Nederland kent een veelvormige democratie. Daarin dragen de burgers directe verantwoordelijkheid. Die veelvormigheid moet door de overheid

worden ondersteund en bevorderd door een overzichtelijke wetgeving. Menselijke waardigheid moet ook tot zijn recht komen in het bedrijf waar men werkt. Het CDA wil de samenwerking tussen bedrijfsleiding en werknemers benadrukken. Zij moeten zich als gelijkwaardige deelgenoten kunnen beschouwen. De gezamenlijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsgebeuren moet ook in de structuur van de onderneming tot uitdrukking komen. En dus ook in het samen delen in de overwinst. In het CDA beseffen we dat in deze tijd van schaalvergroting de mens zich vaak ontheemd voelt. Daarom willen we zorgen dat het kleinschalige niet weggebult wordt. Al die leefgemeenschappen waarin de contacten van mens tot mens op een eigensortige wijze tot hun recht kunnen komen, de levensvatbare kleine gemeente, het midden- en kleinbedrijf, verdienen de bescherming van de overheid. Juist ook om de creatieve bijdrage die zij aan een zich steeds vernieuwende maatschappij leveren kunnen.

In het CDA-programma hebben we te maken met een moedig project. Het is niet verenigbaar met een consumptie-mentaliteit. Soms snijdt het in eigen vlees. Er spreekt een grote mate van ernst uit. Maar anderzijds is het duidelijk dat hier een kiezer wordt toegesproken die bereid is om zijn volle verantwoordelijkheid samen met anderen voor de komende jaren op zich te nemen. Moge er velen zo in Nederland gevonden worden.

Van Appèl tot program

Wat doet het CDA aan de verkiezingen

In dit seizoen zijn in tal van plaatsen en provincies kontakten tot stand gekomen en/of verder uitgebreid tussen de organen van de drie christen-democratische partijen ARP, CHU en KVP. Gezocht wordt naar meer en betere samenwerkingsvormen.

Vele ontwerp-reglementen zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de landelijke partijbesturen met het verzoek de betrokken CDA-samenwerkingsverbanden te erkennen.

Samenwerking

Die samenwerking op plaatselijk en regionaal niveau is des te meer noodzakelijk, omdat in deze tijd veel inspanningen geleverd moeten worden om een zo goed mogelijk verkiezingsresultaat te behalen. Onder het motto „Samen verantwoordelijk” de verkiezingen ingaan, betekent ook dat men de handen ineen moet slaan en gezamenlijk moet zoeken naar mogelijkheden om de voorgestane politiek uit te dragen en te verbreiden, en de meningsvorming te bevorderen. Het zal iedereen duidelijk zijn dat een goed resultaat bij de verkiezingen niet zonder meer op ons bord gepresenteerd wordt. Daar zal hard voor gewerkt moeten worden, door iedereen van basis tot top.

In elke plaats en regio zijn CDA'ers nodig om de verkiezingsactiviteiten te doen slagen. In de organisatorische opzet zal er in iedere gemeente een contactpersoon moeten zijn om het verkiezingsmateriaal, als affiches, stickers, ballonnen, draagtassen, folders, pamfletten, brochures, documentaties e.d. te verspreiden, kunnen CDA-leden en sympathisanten, daadwerkelijk meehelpen door zich spontaan op te geven als medewerker voor bijvoorbeeld de zgn. „plakploeg”, die steeds weer moet zorgen dat affiches op de van gemeentewege geplaatste borden goed zichtbaar blijven, of als bezorger/bezorgster van het materiaal bij degenen die daarom gevraagd hebben. Een kleinere maat affiche zal in de campagnevoering moeten verschijnen op de ramen van streek-leden van het CDA.

Geen papieren campagne

De verkiezingscampagne mag niet uitsluitend een papieren campagne zijn. De kiezers, van jong tot oud, dienen persoonlijk te worden benaderd en aangehouden. Met folders en pamfletten in de hand zullen de CDA-leden langs alle deuren trekken, om de buurtbewoners in een persoonlijk gesprek de visie van het CDA op hun problematiek mee te delen,

over te brengen. Het CDA verkoopt de kiezers geen knollen voor citroenen. Willen wij een antwoord geven op de problemen, die deze maatschappij oproept en willen wij oplossingen aandragen om de buurt, de woonplaats, het land en de wereld beter leefbaar te maken of te houden, dan zullen wij er met elkaar de schouders onder moeten zetten. Samen zijn wij verantwoordelijk. Dat is waarvoor het CDA zich sterk wil maken en daarvoor hebben zij leders steun nodig: Een steun op de CDA-kandidatenlijst. Indien wij ons ervan bewust zijn dat in 1978 alweer verkiezingen voor de Staten en Raden voor de deur staan, pleit het ervoor dat Staten- en Raadsleden bij de verkiezingsactiviteiten een belangrijke rol meespelen. Zittende leden in vertegenwoordigende lichamen en potentiële kandidaten kunnen de plaatselijke of regionale campagne goed ondersteunen door reeds nu behulpzaam te zijn bij de

persoonlijke benadering van de kiezers. In de verkiezingsstrijd worden voorts op grote schaal „karavaantochten” georganiseerd, meestal op een zaterdag, soms op een dag in de week wanneer de stad of het dorp „in rep en roer is” vanwege een feestweek of de wekelijkse markt. Voor die karavans heeft men behoefte aan veel volgauto's, tractors of bolderswagens en natuurlijk weer veel leden en sympathisanten, die de stoet begeleiden voor de benadering van de voorbijgangers en voor het uitdelen van pamfletten, waarin in korte bewoordingen is aangegeven wat het CDA wil en waarom zij wil vechten.

Bezoeken moeten gebracht worden aan bejaardenhuizen, jongeren-sociëteiten, verenigingen, fabrieken, werkplaatsen voor het directe contact met de bewoners en het daar aanwezige personeel. Met bovenstaande is slechts een greep gedaan uit de talrijke activiteiten, die ondernomen gaan worden. Van geval tot geval verschillend is ieders inzet nodig. Meldt u zelf aan bij het gemeentelijk contact-adres of bij een van de bekende bestuursleden van ARP, CHU, of KVP in uw woonplaats, om uw diensten aan te bieden. Neem ook uw echtgenoot(o) en kinderen en of andere familieleden en kennissen mee. Iedere hulp is gewenst, iedere hulp is welkom. Met deze hele opsomming zou de gedachte kunnen opkomen dat iemand in het CDA alleen iets kan doen in de ver-

kiezingscampagne. Het tegendeel is het geval. Natuurlijk zult u begrijpen, dat in deze tijd vrijwel alles in het teken staat van de verkiezingen, maar ook daarna kunt u in het CDA-verband, indien u dat wenst activiteiten ontplooiën.

Gezamenlijke lijst

Het Christen Democratisch Appèl is een federatie van drie bestaande partijen ARP, CHU en KNP. Het woord „federatie” houdt in dat de daarin deelnemende partijen voorlopig volledig in stand blijven, ieder met hun eigen organisatie en hun eigen werkwijze. Via het federatieve verband pogen de partijen echter op een groot aantal punten samen te werken. Men ijvert bijvoorbeeld om de christen-democratische politieke meningsvorming te bevorderen door studie, voorlichting en kadervorming. Men poogt ook te bevorderen dat geestverwanten worden gekozen in gemeenteraden e.d.

Besloten is dat met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst aan de Tweede Kamerverkiezingen zal worden deelgenomen. Te verwachten is dat ook regionaal en plaatselijk in toenemende mate CDA-fracties zullen ontstaan. Op die wijze wordt bevorderd, dat de federatie geleidelijk wordt omgebouwd in de richting van een fusie van de drie partijen.

Lid van de federatie CDA is men automatisch, wanneer men lid is van ARP, of CHU of KVP. Via het lidmaatschap van één van de drie partijen heeft ieder ook zijn/haar rechten als CDA-lid. Daarnaast is er de mogelijkheid rechtstreeks lid van het CDA te worden, indien iemand niet kan besluiten zich bij een van de drie partijen aan te sluiten.

In ieder van de 3 deelnemende partijen kan men dus actief met de politiek bezig zijn, terwijl men via het rechtstreeks lidmaatschap ook tezamen met die partijen kan bezig zijn. Als lid van de partij is men actief bij de kandidaatstelling voor de Gemeenteraad en Tweede Kamer, de vaststelling van het Program van Actie, het kiezen van leden van andere partijorganen. Partijen doen aan propaganda-activiteiten, leden- en abonneewerving en natuurlijk denkt en praat men voortdurend over de politiek

Speciale verkiezings-pamfletten

Hoe denkt het CDA over ...? Dat vindt u in het verkiezingsprogramma. Ten aanzien van een aantal onderwerpen zal het CDA echter speciale pamfletten laten verschijnen. Omstreeks half april zijn deze beschikbaar. U treft daarin nadere informatie aan over:

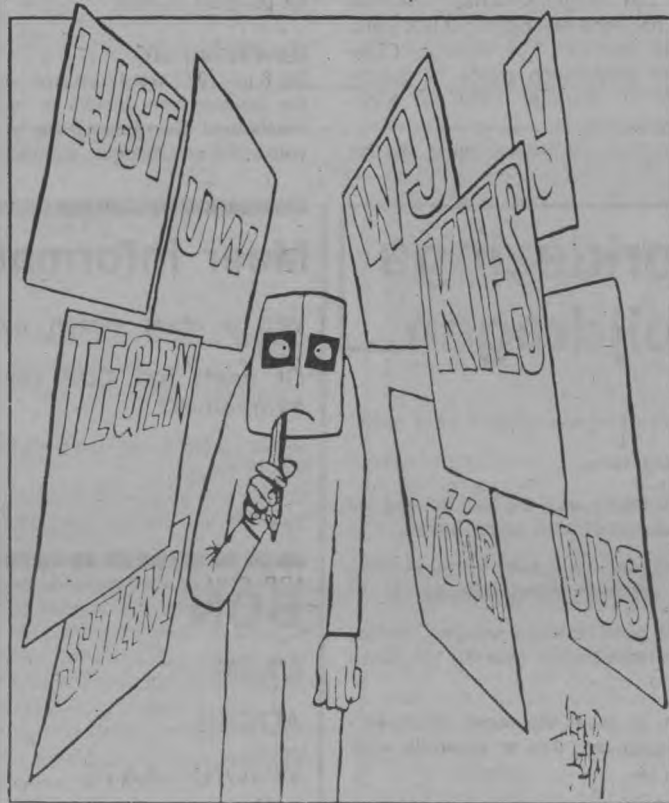
- werkgelegenheid
- ontwikkelingshulp
- gezin
- milieu
- onderneming
- onderwijs
- welzijn
- volksgezondheid
- buitenlands beleid/defensie
- karakter van het CDA
- zelfstandigen
- bejaarden
- Surinamers
- varenden
- jongeren
- vrouwen

Te zijner tijd zullen de regionale campagne-teams hierover beschikken en het Centraal Verkiezingssecretariaat.

actuele zaken, bespreekt men de pro's en contra's, ondersteunt men de verwante fracties in raad, staten en Kamer bij hun besluiten over bepaalde kwesties met een goed doordacht oordeel vanuit de eigen partijorganen.

Handen uit de mouwen

De leden van het CDA kunnen ook na de verkiezingen actief mee blijven draaien in het organisatorisch partij- en federatieverband en ook dat is nodig om de christen-democratische politiek werkelijk gestalte te geven. Juist na verkiezingen zullen zij er met elkaar blij van moeten geven hun beloften en wensen zo goed mogelijk te realiseren. Laat het er niet bij zitten, maar steekt allen de handen uit de mouwen. Nu en straks.

De financiering van de campagne

Het voeren van een verkiezingscampagne kost handen vol geld. Daarnaast zijn honderden mensen bereid hun vrije tijd geheel gratis beschikbaar te stellen om de campagne te doen slagen. Maar dat kan alleen maar wanneer er materiaal voorhanden is. Er moet een organisatie van de campagne zijn, die voor de toelevering van het verkiezingsmateriaal zorgt. De verkiezingsbegroting het CDA omvat een bedrag van 1,1 miljoen gulden. Dat lijkt heel wat, maar daarmee kun je echt nog niet een „ideale” campagne voeren.

Het betreft hier uiteraard een raambegroting, waarbinnen eventueel met de verschillende posten geschoven kan worden.

Persverklaring

Toen op 25 september 1976 de ARP, CHU en KVP besloten om voor de Tweede-Kamerverkiezingen met één CDA-lijst uit te komen, was één van de vele zaken die geregeld moest worden de financiering van de verkiezingscampagne. Er was namelijk een verschil in benadering tussen de ARP aan de ene kant en de CHU en KVP aan de andere kant. De ARP financierde haar verkiezingscampagnes uitsluitend met behulp van bijdragen van haar leden; de partij kreeg geen giften vanuit het bedrijfsleven. Ofschoon de verkiezingscampagnes van CHU en KVP eveneens voor het leeuwedeel door de leden werden gefinancierd deden ook bedrijven schenkingen.

Op grond van deze gegevens werd in oktober 1976 het volgende beleid uitgestippeld voor de financiering van de verkiezingscampagne in 1977:

1. de verkiezingscampagne 1977 wordt

Verdeling

De hoofdverdeling van het bedrag is weergegeven in onderstaande tabel.

Kostenverdeling:	
algemene kosten (vergaderingen, bureaustkosten, port, telefoon, personeel enz.)	f 190 000,-
regionale teams	f 50 000,-
jongeren/vrouwen	f 60 000,-
advertentiecampagne	f 200 000,-
diverse activiteiten,	
w.o. T.V., informatiepakketten enz.	f 208 000,-
materiaal (affiches, stickers enz.)	f 315 000,-
training en documentatiemateriaal	f 25 000,-
volmachten	f 2 000,-
onvoorzien	f 50 000,-
Totaal	f 1 100 000,-

hoofdzakelijk gefinancierd met behulp van bijdragen van de leden van het CDA (leden van de ARP, CHU, KVP en rechtstreekse leden);

2. er wordt geen beroep gedaan op het bedrijfsleven om het CDA financieel te steunen;
3. uitsluitend die bedrijven die bij de laatste verkiezingscampagne van 1972 aan CHU en/of KVP schenkingen hadden gedaan, worden verzocht om, indien zij zouden overwegen opnieuw bij te dragen, thans die bijdrage te doen ten behoeve van het gezamenlijke CDA-verkiezingsfonds. In dezelfde brief wordt aan de bijdrage een maximum gesteld van f 5000, terwijl tevens op het openbare karakter van verkiezingsbijdragen wordt gewezen.

Thans kan worden vastgesteld, dat de financiering van de CDA-ver-

kiezingscampagne geslaagd is. De krap opgestelde begroting van f 1.100.000 is aan de inkomenskant overschreden, zodat er iets meer ruimte in de mogelijkheden zal komen en tegenvallers kunnen worden opgevangen. De afgeronde cijfers op dit moment zijn: bijdragen van de leden (hetzij uit gemaakte reserveringen (ARP en CHU), hetzij uit een speciale ledenactie (KVP), hetzij uit vrijwillige bijdragen van politieke prominenten van de drie partijen) f 1 150 000. Bovendien werd een bedrag van f 26 100 van bedrijven ontvangen.

Uit het bovenstaande blijkt wel dat geruchten als zou de campagne van het CDA, door het bedrijfsleven worden gefinancierd onjuist zijn. Giften zijn vrijwillig en er kan geen enkel recht aan ontleend worden. Het CDA verplicht trouwens niemand - ook volksvertegenwoordigers niet - giften te geven.

Verkiezingscampagne in de regio

Het CDA heeft niet alleen één centraal adres in Den Haag. Er staan gelukkig veel mensen achter het CDA. Het CDA is in iedere Kamerkieskring bereikbaar. Hieronder

treft u de sekretariaatsadressen aan van de 16 regionale verkiezings-teams die het CDA kent. Voor inlichtingen over uw regio kunt u daar terecht.

SECRETARIATEN REGIONALE CAMPAGNETEAMS

GRONINGEN

Dhr. A. Poort
Postbus 1231
Groningen
050-77.90.41

LEEWARDEN

Dhr. D. Talstra,
Anthony Fokkerstraat 20
Hardegarijp
05110-2687

OVERIJSEL

Dhr. W.L.N. Kortekaas,
Wertdorplan 59,
Raalte
05720-2356 (thuis)
05720-1315 (knt.)

DRENTHE

Dhr. J. van Goor
Kleine Beer 32
Hoogeveen
05280-6.84.32

GELDERLAND

CDA secretariaat
Jonkheer van Sandbergweg 82
Post Elspeet
05770-7215

UTRECHT

K. Grool
Gallicé 7
Leusden
033-4.21.25

DEN HELDER

Mw. Gerssen-Bloema
Buitenweeren 29
Broek in Waterland
02903-1.65.29

HAARLEM

Dhr. W. v.d. Ploeg
Oranje Nassaulaan 64
Overveen
023-26.59.50
023-28.66.50

AMSTERDAM

Dhr. mr. P.G. van Oyen
Dina Apeldoornstraat 3
Amsterdam
020-25.20.51 (knt.)

LEIDEN

Mw. T.C. Makkinga-van Loon,
Schiedams Hoge Zeedijk 24
Gouda
01820-1.20.28

DEN HAAG

Dhr. A. den Harder
Sneeuwbalstraat 36
Den Haag
070-39.20.35 (thuis)
015-13.32.22 (toest. 4460 of 5578)

ROTTERDAM

Dhr. R. Smits
Schiedamsdijk 163
Rotterdam
010-14.35.48

DORDRECHT

Dhr. J.M. van Dijk
Oude Campseweg 22 A
De Lier
01747-3700

ZEELAND

Dhr. E.P.H. Nieuwkerk,
Zuidstraat 19
Poortvliet
01662-476

MAASTRICHT

Dhr. G.A. van der Belt
K.S.G.-straat 18
Heerlen
045-21.46.15

NOORD BRABANT

Dhr. mr. R. Gerrits
Noordeinde 8
Grave
08860-3373 (thuis)
08860-3041 (knt)

De christen-democratie in het Nederlandse Driestromenland

Een politiek beleid speelt zich af tegen een achtergrond. Dat geldt ook voor christen-democratische politiek. De achtergrond wordt in dit geval gevormd door de beide andere hoofdstromingen: het liberalisme en het socialisme.

Het liberalisme is van die beide de oudste. Als we aan de ontmoetingen tussen christen-democratie en liberalisme terugdenken, dan doen we dat met gemengde gevoelens. Het is ooit een drijvende kracht geweest achter een

Ook vanuit het socialisme zijn ooit impulsen tot maatschappelijke vernieuwing uitgegaan. Zij droegen bij tot de vorming van de huidige verzorgingsstaat. Daarbij werd aan de burgerlijke overheden veel meer bevoegdheid toegekend dan de li-

maatschappelijke ontwikkeling die naar een nieuw niveau voerde. De liberalen droegen bij tot de stichting van de rechtstaat. Zij zagen deze vooral als de beschermer van de vrijheid van de individuele ondernemende burger. De speelruimte van die burgers moest zo weinig mogelijk door de overheid worden beknot. We weten waar dat op uit is gelopen. „Het vrije spel der maatschappelijke krachten”, waar de sterksten het wel redden en waar de zwaksten tussen de wielen raken.

beralen lief was. De socialisten werken namelijk met het mistige gemeenschapsbegrip. Het adres van die „gemeenschap” is dan de staat. De socialisten meenden het vrije spel der maatschappelijke krachten de overhand te

kunnen krijgen door de sociaal-economisch zwakkeren te bundelen tot één grote sterke groep.

Overleg en samenwerking

Christen-democraten gaan, met waardering voor wat bovengenoemde stromingen bijdroegen aan veranderingen in de maatschappij, een volgend stadium in door te spreken van „de overheid in een verantwoordelijke maatschappij”. Zo'n verantwoordelijke maatschappij kan niet gebaseerd zijn op een strijd tussen klassen, groepen of belangen. Overleg en samenwerking zijn daar de kernbegrippen. Het gaat er verder niet om hoeveel de overheid in de maatschappij te doen of te zeggen heeft, maar om wat de overheid doet. De overheid is een uiterst belangrijke instelling die erop gericht moet zijn de maatschappij te dienen, niet om de maatschappij te overheersen. Tal van wetten en maatregelen worden daarvan gevraagd ter ondersteuning van de mogelijkheden van mensen en organisaties om hun eigen verantwoordelijkheden werkelijk waar te maken.

Vernieuwing

Wij onderstrepen de taken die de overheid ten dienste van het zwakke in de samenleving heeft. Voor ons is dat niet beperkt tot sociaal-economisch terrein. Ook de christen-democratie is mede een reactie tegenover een verward liberalisme, dat door zijn systeem zoveel schade aan de maatschappelijke verhoudingen heeft aangebracht. De opsplitsing van ons volk in klassen met terjengesteld be-

lang, die in een vrij spel proberen de maatschappij te veroveren, wordt door christen-democraten hartgrondig afgevoerd. Door tal van hervormende maatregelen hebben christen-democraten aan het dempen van kloven gewerkt. Dat is heden ten dage zeer goed zichtbaar geworden. Dat is de weg die wij verder willen gaan. Het kwaad is niet te lokaliseren in één bepaalde klasse. Ook niet alleen maar in een systeem, het gaat door leders hart. Vandaar het voortdurende appél op anderen, maar vooral ook op onszelf, om tot een vernieuwing in doen en denken te komen.

Vooruitgangsgeloof

Zowel liberalen als socialisten zijn, ieder op hun eigen wijze, behept met het vooruitgangsgeloof. De vooronderstellingen daarvan blijken evenwel niet op te gaan. De beide wereldoorlogen hebben de onhoudbaarheid van zo'n optimistisch-humanistisch mensbeeld al op dramatische wijze aangetoond. Er mogen op technisch en wetenschappelijk gebied opzienbarende veranderingen zijn opgetreden, de mensheid is er waarschijnlijk niet volwassener op geworden. Ook in sociaal en redelijk opzicht moet men toch de les hebben geleerd, dat conflicten, indien enigszins mogelijk, niet door strijd dienen te worden opgelost. Christen-democraten gaan uit van de gedachte dat vooruitgang niet iets automatisch is: dat ontwikkelingen op diverse gebieden genormeerd dienen te verlopen. Dat wil zeggen dat de richting daarvan van wezenlijk belang is. Daarbij worden christen-democraten door hun

minder romantisch mensbeeld ervoor behoed om al te snel ontmoedigd te raken.

Rentmeesterschap

In liberalisme en socialisme is er sprake van een overwaardering van de sociaal-economische aspecten van de samenleving. Daarbij staan de vragen rond de eigendom centraal. Zij leggen daarbij verschillende accenten. De een acht het private eigendom van de hoogste waarde, vanwege de individualistische mensopvatting, de ander zoekt het in gemeenschaps-eigendom, omdat de collectiviteit voor hem voorop staat. Christen-democraten aanvaardden gemakkelijk allerlei tussenvormen en wettelijke beperkingen op het gebruik van de eigendom. Dit vanuit de gedachten van het verantwoord rentmeesterschap. Het gaat volgens christen-democraten in de politiek niet zonder meer om verdelingsvraagstukken of om de ontplooiing van de individuele ondernemende persoonlijkheid. Het gaat er christen-democraten ten diepste om dat mensen en groepen hun verantwoordelijkheden kunnen dragen. Daar staan ons verschillende wegen voor open. De beste vorm waarin een regeling kan worden gegoten is die waarbij zo weinig mogelijk kans is op een afschuiven van bevoegdheden. Er zullen geen neveneffecten mogen ontstaan die de volwassenheid van de burgers tekort doen. De mogelijkheden zijn legio. Immers, de machten zijn uit zichzelf al zeer gespreid in deze maatschappij. Dat moet worden gerespecteerd en krachtig bevorderd.

Ontstaan en karakter van het CDA

Sinds het einde van de vorige eeuw kent Nederland drie christen-democratische partijen: te weten, de Katholieke Volkspartij, de Anti Revolutionaire Partij en de Christelijk Historische Unie. De laatste twee van protestantse signatuur. De eerste van rooms-katholieke.

Vanaf hun ontstaan hebben deze drie partijen zich zowel principieel als in praktisch politiek opzicht verwant gevoeld. Als regel hebben zij in de parlementaire geschiedenis van ons land dan ook gezamenlijk regeringsverantwoordelijkheid gedragen. Slechts bij uitzondering kwamen zij politiek tegenover elkaar te staan als regeringspartij en oppositie.

Oprichting

Aan het einde van de zestiger jaren was de tijd rijp om te onderzoeken of deze principiële en politieke gebondenheid zou kunnen uitmonden in een organisatorisch verband. Werkgroepen, door de drie partijen gezamenlijk opgezet, produceerden rapporten waaruit bleek dat een nauwer samengaan niet op onoverkomelijke moeilijkheden zou behoeven te stuiten. Bij de verkiezingen van 1971 en 1972 stelden de drie partijen nog wel ieder een eigen programma op, maar kwamen ook met een gezamenlijk urgentieprogramma uit. Op 23 juni 1973 werd het Christen Democratisch Appel (CDA) opgericht. Voorjaar 1975 zijn de statuten

van de federatie aangenomen, waarmee het CDA als federatieve organisatie een feit werd.

Leden

Leden van het CDA zijn de leden van ARP, CHU en KVP alsmede degenen die zich als rechtstreeks lid van het CDA aanmelden. Het CDA is bij verkiezingen voor het eerst opgetreden in 1973, zowel bij de Staten- als bij de Raadsverkiezingen. In de meeste gemeenten en provincies werken de fracties van ARP, CHU en KVP samen in één CDA-fractie. Vorig jaar werd het besluit genomen om bij de eerstkomende Tweede-Kamerverkiezingen met één lijst uit te komen. Daarna zullen de drie partijen in de Tweede Kamer met één CDA-fractie optreden. Dat zal ook in de Eerste Kamer gebeuren. Er is in Nederland veel gesproken over partijvernieuwing. Uitsluitend de christen-democratische partijen zijn erin geslaagd het niet alleen bij woorden te laten. Zij hebben de handen daadwerkelijk in één geslagen.

Karakter

Het CDA aanvaardt het evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen en richt zich uitdrukkelijk tot het gehele Nederlandse Volk zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering. Het christelijke mensbeeld is het mensbeeld van de geschonden mens, die zowel iets goddelijks als iets duivels tegelijk heeft. Voor deze mens in nood dient de overheid haar dienende functie te vervullen. Niet vanuit een blauwdruk van een ideale maatschappij, maar vanuit een idee over de bestemming van de mens. Deze mens tot zijn recht te laten komen, dat is de kern van de dienende taak van de overheid.

Program

Om dat te bereiken moeten de maatschappelijke structuren waarin de mens zichzelf heeft ingekapseld soms doorbroken worden of omgezet. In het politieke program van het CDA zijn geprobeerd lijnen aan te geven naar een samenleving, waarin mensen zich voor elkaar verantwoordelijk weten en ook aan elkaar verantwoordelijkheid afleggen. Dit alles vanuit een besef dat mensen verantwoordelijkheid dragen tegenover God voor de instandhouding van Zijn Scheping.

Het wordt hoog tijd dat wij, de zwijgende meerderheid, onze stem ook eens laten horen.....

Christen-democratische politici over beginsel en beleid

Van Agt over onze wereld:

„Het is niet minder dan een schande dat het grootste deel van de mensen op deze aarde in armoede leeft, gebrek lijdt en verkommt. Wij zouden ons er voor moeten schamen met elkaar te bekvechten over wat wij onze economische problemen noemen en te klagen over de vertraging van de groei van onze welvaart, zolang er op zoveel plaatsen elders in de wereld mensen bezwijken aan honger en ellende, zolang waar ook ter wereld kinderen sterven langs de straten, zolang mensen omkomen omdat hun de meest elementaire voorzieningen ontbreken. Wanneer de Heer, die ons deze aarde heeft toevertrouwd om deze als goede rentmeesters te behoren in dienstbaarheid aan elkaar ons daarvoor ter verantwoording zal roepen, zullen we ons niet kunnen kwijten met een beroep op de anderhalf procent van ons nationale inkomen die wij afstaan tegenover de achttien procent en een halve procent die we voor eigen gemakken reserveren”.

Van Agt over mensenrechten

„Aandacht - nee meer dan dat: actie - mag ook van ons worden verwacht wan-

neer wij vernemen dat, waar ook ter wereld, de rechten van de mens worden geschonden of zelfs vertrapt. Wij veroordelen de dwang tot apartheid in Zuid-Afrika, de knevelarij in de Sovjet-Unie, de uitbuiting in vele landen van Latijns-Amerika, alle inbreuken door ongeacht welk regime op de waardigheid, op de fundamentele rechten en vrijheden van de mens. Wij prijzen de volharding waarmee Amnesty International tegen al dit onrecht strijdt en verheugen ons erover, dat de waardering daarvoor in ons land onlangs ook door de uitreiking van de Erasmusprijs tot uiting is gebracht.”

Van Agt over de zwakkeren

„De zwakkeren, dat zijn de verslaafden aan slopende drugs die onmachtig worden - wegzakken in fysieke en psychische ellende. Zij behoeven zorg, de handelaren die hen in hun nood brachten, de strengste bestraffing. Inmiddels moeten we ook naar best vermogen de oorzaken blootleggen, waarom vooral jonge mensen in deze verslaving belanden. In een aantal gevallen (maar zeker niet alle) omdat zij thuis te weinig vriendschap en ware belangstelling voor hun ideeën en problemen hebben gevonden.”

Goudzwaard over vrije tijd en geld

„Arbeiden, produceren behoort immers in onze ehtiek méér te zijn dan middelen-aanmaken. Evenals het leven méér is dan vrijetijds- en geldbesteding. Arbeiden en leven is voor ons allereerst een kwestie van antwoord willen geven, van een creatief kunnen dienen van God en de naaste.

Goudzwaard over de titel van het program

„Maar wel heb ik gearzeld, omdat die uitdrukking - niet bij brood alleen - tenslotte aan de Bijbel zelf is ontleend (Deuteronomium 8: 3) en daar ook in één adem wordt verbonden aan plicht tot antwoord geven aan God en onze naasten. Zijn wij dan toch niet weer opnieuw bezig te monopoliseren, de Bijbel voor ons in te huren, en ons zelf als het kanaal voor de totstandbrenging van het reveil in onze materialistische gezindheid aan te prijzen? Het gevaar is er. Daarom wil ik tot slot uitdrukkelijk zeggen hoe juist deze zinspreuk bedoeld is. Ze is niet bedoeld om ons zelf reveillistisch omhoog 'a' steken. Het is eerder andersom: ze geeft aan, waaronder we willen doorgaan. Een

CDA dat dit thema kiest, zegt daarmee: hierop wil ik door mijn eigen kiezers en door anderen worden aangesproken. Aan die hoofdlijn moet men ons beoordelen en willen wij in onze scheefgegroeide samenleving ook worden beoordeeld. Het is dan ook een karakterkeuze, om ons juist met dit thema aan het Nederlandse volk te willen presenteren.

De Belgische premier Tindemans over onze basisopvatting

„Zonder te polemiseren zou ik de dichter Karel van de Woestijne willen aanhalen. Hij heeft een gedicht geschreven dat begint met een zin die veel inhoudt: „Van alle reis terug...”, wat inhoudt dat men alles nu heeft meegemaakt, alle boeken heeft gelezen en nu op levenservaring kan bogen. Als „Van alle reis terug...”, op het politieke vlak vertaald zou worden, dan zou dit betekenen: wanneer men in de wereld rond zich heen kijkt naar alle sociale stelsels en politieke opvattingen, dan komt men „van alle reis terug...”. Met sterke overtuiging belandt men weer bij die basisopvattingen van de christen-democratie, namelijk solidariteit”.

Tindemans over onze mensopvatting

„Onlangs zei iemand die niet tot onze kringen behoort hoe hij de mensopvatting zag, namelijk: „Bekijk die beelden die ons zijn overgebleven uit de Griekse en Romeinse beschaving. Dat zijn allemaal mensen in de kracht der jaren, mooie mannen en vrouwen, sterk, welgevoed, blijkbaar welgesteld, want over de slaven uit die periode geeft men geen beelden.” Hij voegde er aan toe: „Dat was het heidense mensbeeld: sterk, jong en welgesteld”. Men kan heden ten dage de vergelijking trekken met de helden op de televisie, die zijn ook jong, sterk en aan geen enkele zedenwet gebonden.”

Steenkamp over mentaliteit

„Wij moeten duidelijk overbrengen wat wij in deze willen, maar vooral wat onze mentaliteit van verandering betekent. Dat kan stemmen kosten. Dan zullen degenen die bij ons proberen weg te kruipen tegen de veranderingen of die een schuilte hopen te vinden tegen structurele wijzigingen, bedrogen uitkomen. Wij zeggen het nog eens met nadruk: ledereen is bij ons welkom en wij nemen niemand de maat.”

De Kandidaten bij de a.s. Tweede-Kamer-verkiezingen

De drie partijen, die het CDA vormen, hebben met elkaar afspraken gemaakt over de kandidatenlijst. Dat moest ook wel, want bij vorige verkiezingen diende ieder van de drie partijen een eigen lijst in.

Voor deze verkiezingen heeft iedere partij volgens de spelregels die daarvoor gelden vastgesteld hoe de volgorde van de eigen kandidaten zou zijn. Die kandidatenlijsten zijn vervolgens in elkaar geschoven tot één totaalijst.

Kandidaten

Via die lijst zullen 152 personen vanuit de drie partijen worden gekandideerd. Van deze lijst valt af te lezen in welke volgorde de kandidaten voor de Tweede Kamer gekozen zullen worden. Achter iedere naam prijkt tussen haakjes de naam van de partij door wie betrokkene kandidaat wordt gesteld. Nu is het volgens de bepaling van de Kieswet onmogelijk één kandidatenlijst met 152 kandidaten in te dienen. Het land is verdeeld in 18 Kamerkiekringingen en in elk van die Kamerkiekringingen mag een lijst met 30 kandidaten worden ingediend. De lijsten in de Kamerkiekringingen kunnen met el-

kaar worden verbonden, zodat er toch één lijst ontstaat.

Zes lijsten

Het CDA zal niet met 18 verschillende lijsten uitkomen, maar met 6 lijsten. Ook die 6 lijsten treft u op deze pagina aan. Voor het vaststellen van de verkiezing van de kandidaten is echter de volgorde op de totale lijst bepalend. Op ieder van de zes lijsten zijn de eerste 4 kandidaten gelijklopend. Van Agt staat overal nr. 1, Aantjes nr. 2, Kruisinga nr. 3, en Andriessen nr. 4. Daarnaast is aan iedere partij de mogelijkheid geboden rond de nummers 20 op iedere lijst zogenaamde „wisselkandidaten” te plaatsen. Op die plaatsen kunnen personen worden gekandideerd, die b.v. voor een andere regio van belang zijn, die daar bekendheid genieten of die – om gekozen te worden – staan gekandideerd op een lijst, die niet voor hun woongebied geldt.

1. mr. A. A. M. van Agt

2. mr. W. Aantjes

3. dr. R. J. H. Kruisinga

4. mr. F. H. J. J. Andriessen

5. mw. J. van Leeuwen

6. drs. G. van Leijenhorst

7. ir. P. A. M. Cornelissen

8. drs. J. de Koning

9. T. Tolman

Definitieve CDA-kandidatenlijst verkiezingen Tweede Kamer

1. mr. A. A. M. van Agt, Groesbeek (KVP); 2. mr. W. Aantjes, Utrecht (ARP); 3. dr. R. J. H. Kruisinga, Wassenaar (CHU); 4. mr. F. H. J. J. Andriessen, Bithoven (KVP); 5. mw. J. van Leeuwen, Zoetermeer (ARP); 6. drs. G. van Leijenhorst, Garderen (CHU); 7. ir. P. A. M. Cornelissen, Best (KVP); 8. drs. J. de Koning, Voorschoten (ARP); 9. T. Tolman, Oldeholtpa (CHU); 10. R. v.d. Linden, Mechelen (België); (KVP); 11. drs. J. Boersma, Zeist (ARP); 12. drs. D. F. v.d. Mei, de Meern (CHU); 13. drs. R. F. M. Lubbers, Rotterdam (KVP); 14. M. W. Schakel, Hoornaar (ARP); 15. H. Wisselink, Bathmen (CHU); 16. drs. Th. E. Westerterp, Ulvenhout (KVP); 17. drs. M. U. J. M. Peijnenburg, 's-Gravenhage (KVP); 18. P. J. A. v.d. Sanden Rijswijk (Z.-H.) (KVP); 19. mw. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, Leiden (KVP); 20. mr. dr. A. Veerman Rijswijk (Z.-H.) (ARP); 21. A. H. Hermes, Beverwijk (KVP); 22. drs. H. A. C. M. Notenboom, Venlo (KVP); 23. mr. H. v.d. Broek, Velp (KVP); 24. mr. G. C. van Dam, 's-Gravenhage (ARP); 25. drs. H. Eversdijk, Heinkenszand (CHU); 26. mw. G. M. P. Cornelissen, Boxmeer (KVP); 27. G. J. M. Braks, Brussel (België) (KVP); 28. mr. A. P. J. v.d. Stee, 's-Gravenhage (KVP); 29. W. G. Bremen, Kerkrade (KVP); 30. H. A. de Boer, Santpoort (ARP); 31. mr. J. S. L. Gualthérie van

Weezel, 's-Gravenhage (CHU); 32. C. F. Kleisterlee, 's-Gravenhage (KVP); 33. S. C. Weijers, Hengelo (Ov.) (KVP); 34. P. H. v. Zeil, Utrecht (KVP); 35. drs. B. Beumer, Hoogezaand (ARP); 36. drs. H. J. B. Aarts, Tilburg (KVP); 37. drs. C. P. van Dijk, Rotterdam (CHU); 38. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugewaard (ARP); 39. Th. M. Hazekamp, Zoetermeer (KVP); 40. J. P. de Boer, Lisse (KVP); 41. J. Hendriks, Tilburg (KVP); 42. J. van Houwelingen, Putten (ARP); 43. mr. G. van Muiden, Nootdorp (CHU); 44. mr. J. N. Scholten, Andel (N.Br.) (ARP); 45. S. J. M. Dijkman, Zeist (KVP); 46. F. G. v.d. Gun, Utrecht (KVP); 47. dr. S. Faber, Hardegarijp (ARP); 48. A. G. W. J. Lansink, Nijmegen (KVP); 49. mw. C. H. Evenhuis-van Essen, 's-Gravenhage (CHU); 50. mw. V. N. M. Korte-Van Hemel, Bussum (KVP); 51. dr. W. de Kwaadsteniet, Rotterdam (ARP); 52. W. A. Mateman, Aalten (CHU); 53. drs. M. J. van Amelsvoort, Veldhoven (KVP); 54. drs. M. Beinema, Middelburg (ARP); 55. mw. mr. E. A. Haars, Breukelen (CHU); 56. C. E. M. de Waal, Roermond (KVP); 57. B. J. M. Hermen, Emmen (KVP); 58. L. de Graaf, Bithoven (ARP); 59. M. J. B. Hennekam, Prinsenbeek (KVP); 60. drs. M. J. van Rooyen, Oegstgeest (KVP); 61. P. R. Smink, Zeist (KVP); 62. F. Borgman, Aalsmeer (ARP); 63. A. P. M. Frinking, Rijswijk

Z.H. (KVP); 64. A. W. B. van Baars, Eindhoven (KVP); 65. dr. B. de Vries, Capelle a/d IJssel (ARP); 66. *); 67. mr. J. A. Jommersteeg, Amsterdam (KVP); 68. F. J. v.d. Heyden, Rotterdam (KFP); 69. mr. J. Buikema, Hengelo (Ov.) (ARP); 70. mw. M. A. J. Andela-Bauer, Tzum (Fr.) (KVP); 71. C. J. J. Nooy, Krommenie (KVP); 72. drs. L. P. Heukels, Den Ham (Ov.) (CHU); 73. drs. H. C. Couprie, Gouda (ARP); 74. mw. dr. A. M. C. Th. v. Heel-Kasteel, 's-Gravenhage (KVP); 75. drs. W. J. Deetman, Gouda (CHU); 76. G. van Riet, Brunssum (KVP); 77. mw. drs. F. J. Laning-Boersema, Den Helder (ARP); 78. J. P. van Iersel, 's-Gravenhage (KVP); 79. W. L. M. Kortekaas, Raalte (KVP); 80. drs. E. Heerma, Amsterdam (ARP); 81. drs. G. Gerritse, Soest (CHU); 82. V. A. M. v.d. Burg, Zeist (KVP); 83. J. J. Bulte, Harreveld gem. Lichtenvoorde (KVP); 84. W. de Graaff, Zoetermeer (ARP); 85. A. S. Frowijn, Bithoven (KVP); 86. A. J. M. Appels, Oss (KVP); 87. drs. P. B. R. de Geus, Maassluis (CHU); 88. J. van Noord, Dwingeloo (ARP); 89. H. L. G. Seyben, Belferd (KVP); 90. M. A. M. Boersma, Boxtel (KVP); 91. E. M. W. Borm-Luykx, Emmeloord (KVP); 92. dr. H. van Ruller, Voorburg (ARP); 93. drs. H. A. van Zwieten, Sloten (Fr.) (CHU); 94. mw. mr. A. H. S. M. Lückers-

Bergmans, Heerlen (KVP); 95. drs. A. M. A. J. Janssen, Boxtel (KVP); 96. drs. G. H. Terpstra, Utrecht (ARP); 97. P. J. G. Molthoff, Hulst (KVP); 98. E. C. M. Wagemakers, 's-Hertogenbosch (KVP); 99. J. J. Matthijse, Groningen (CHU); 100. mw. J. R. H. May-Weggen, Apeldoorn (!) (ARP); 101. J. H. Verburg, Bennebroek (KVP); 102. A. W. Paulis, Melick (KVP); 103. mw. P. H. M. de Jacobs-Aarts, Deurne (KVP); 104. drs. G. A. de Boer, Amersfoort (ARP); 105. Tj. de Graaf, Brunssum (CHU); 106. mw. R. M. v.d. Maesen, Rotterdam (KVP); 107. H. H. L. M. Pröpper, Brummen (KVP); 108. S. P. Hoekstra, Leeuwarden (ARP); 109. ir. M. de Leng, Bavel (KVP); 110. mr. G. J. van Hattum, 's-Gravenhage (CHU); 111. B. Enserink Dinxperlo (ARP); 112. L. L. J. Daems, Maastricht (KVP); 113. W. S. Westendorp, Workum (KVP); 114. mr. H. Drost, 's-Gravenhage (ARP); 115. P. Meinema, Heiloo (CHU); 116. P. G. J. A. M. Coonen, Nijmegen (KVP); 117. mw. M. J. de Sutter-Besters, Dordrecht (KVP); 118. mw. A. J. Verhoog-Bokma, Waarland (N.H.) (ARP); 119. H. J. M. Schellekens, Bergen op Zoom (KVP); 120. drs. A. G. W. Schapenk, Leersum (CHU); 121. P. G. M. Driessen, Huissen (KVP); 122. drs. J. Achterstraat, Badhoevedorp (ARP); 123. L. A. E. Hesselink, Mariaparochie gem. Tubbergen (KVP); 124. ing. E. J. Rutten, 's-

Gravenhage (KVP); 125. drs. P. Petermeijer, Woerden (CHU); 126. F. Jonkman, Drachten (ARP); 127. H. E. A. Driessen, Leiden (KVP); 128. ir. R. de Boer, Wageningen (ARP); 129. drs. Chr. L. van Gulyk, Alphen a/d Rijn (CHU); 130. A. B. M. Eikhuizen, 's-Hertogenbosch (KVP); 131. J. P. J. Lagrand, Volendam (KVP); 132. drs. U. v.d. Bos Czn., Gouda (ARP); 133. A. J. J. Bransen, Utrecht (KVP); 134. C. B. J. van Haarlem, Doetinchem (KVP); 135. K. Olieman, Zevenhuizen (Z.H.) (CHU); 136. L. W. J. van Atten, Schiedam (ARP); 137. D. Wesselius, Zuidwolde (KVP); 138. J. P. Wijnhoven, Bergen (L.) (KVP); 139. mw. drs. A. C. Grol-Overling, Hengelo (Ov.) (KVP); 140. ing. M. J. Hebly, Winterswijk (ARP); 141. mw. L. v.d. Plas-Tanis, Terneuzen (CHU); 142. mw. A. P. M. Geerdink-Johannink, Arnhem (KVP); 143. drs. W. T. van Gelder, Amsterdam (!) (ARP); 144. W. C. M. Adriaansen, Gouda (KVP); 145. dr. ir. J. Cornelissen, Nuenen (N.Br.) (CHU); 146. L. de Borgie, Weert (KVP); 147. mw. H. Poels-Peters, Venray (KVP); 148. A. P. G. Mokkers, Bockel (N.Br.) (KVP); 149. P. A. Ch. Ammerlaan, Nijkerk (KVP); 150. H. Op de Coul, Roermond (KVP); 151. L. G. J. Jacobs, Horst (L.) (KVP); 152. J. Persoon, Bocholtz (KVP). *) In deze plaats moet door onvoorziene omstandigheden nog worden voorzien.

Lijst Groningen, Friesland, Drenthe.

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 3. F. H. J. J. Andriessen; 5. B. Beumer; 6. T. Tolman; 7. A. P. J. J. v.d. Stee; 8. S. Faber; 9. G. van Muiden; 10. B. J. M. Hermen; 11. F. J. Laning-Boersema; 12. W. J. Deetman; 13. M. Andela-Bauer; 14. J. van Noord; 15. W. S. Westendorp; 16. G. H. Terpstra; 17. G. Gerritse; 18. mw. J. van Leeuwen (w); 19. P. B. R. de Geus; 20. J. de Koning (w); 21. S. P. Hoekstra; 22. H. A. van Zwieten; 23. H. Drost; 24. D. Wesselius; 25. A. J. Achterstraat; 26. A. C. Grol-Overling; 27. F. Jonkman; 28. A. P. M. Geerdink-Johannink; 29. J. E. Matthijse; 30. W. T. van Gelder.

Lijst Overijssel, Gelderland

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen; 6. J. de Koning (o); 7. G. van Leijenhorst (o); 8. mr. H. v.d. Broek; 9. H. A. de Boer (o); 10. H. Wisselink; 11. S. C. Weijers;

Kandidaten lijsten CDA per regio

12. J. van Houwelingen; 13. A. G. W. Lansink; 14. W. A. Mateman; 15. M. J. van Rooyen; 16. W. L. M. Kortekaas; 17. J. J. Bulte; 18. E. M. W. Borm-Luykx; 19. J. Buikema; 20. H. H. L. M. Pröpper; 21. L. P. Heukels; 22. O. G. J. A. M. Coonen; 23. M. W. Schakel; 24. G. J. van Hattum; 25. B. Enserink; 26. L. A. E. Hesselink; 27. L. v.d. Plas-Tanis; 28. P. G. M. Driessen; 29. M. J. Hebly; 30. C. B. J. van Haarlem.

Lijst Zuid-Holland, Zeeland

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. M. W. J. M. Peijnenburg; 6. mevr. J. van Leeuwen (o); 7. H. Eversdijk; 8. C. F. Kleisterlee; 9. M. W. Schakel (o); 10. C. P. van Dijk; 11. P. J. A. v.d. Sanden; 12. A. Veerman; 13. J. J. P. de Boer; 14. W. de Kwaadsteniet; 15. G. van Leijen-

horst (w); 16. F. J. v.d. Heyden; 17. H. C. Couprie; 18. A. P. M. Frinking; 19. A. M. C. Th. v. Heel-Kasteel; 20. J. P. van Iersel; 21. M. Beinema (w); 22. P. J. G. Molthoff; 23. P. Petermeijer; 24. A. S. Frowijn; 25. W. v.d. Bos Czn.; 26. mw. R. v.d. Maessen; 27. K. Olieman; 28. H. E. A. Driessen; 29. L. W. J. van Atten; 30. E. J. Rutten

Lijst Noord-Holland, Utrecht

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. R. F. M. Lubbers; 6. J. Boersma (o); 7. D. F. v.d. Mei; 8. A. J. Hermes; 9. G. C. van Dam; 10. P. H. van Zeil; 11. S. J. M. Dijkman; 12. J. G. Kraaijeveld-Wouters; 13. F. G. v.d. Gun; 14. C. H. Evenhuis-van Essen; 15. F. Borgman; 16. mw. E. A. Haars; 17. V. N. M. Korte-Van Heuvel; 18. P. R. Smink; 19. E. Heerma; 20. J. A.

Mommersteeg; 21. C. C. J. Nooy; 22. H. A. de Boer (w); 23. G. van Leijenhorst (w); 24. J. R. H. May-Weggen; 25. V. A. M. v.d. Burg; 26. J. H. Verburg; 27. G. A. de Boer; 28. P. Meinema; 29. J. Lagrand; 30. A. J. Bransen.

Lijst Noord-Brabant

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. Th. E. Westerterp; 6. mw. G. M. P. Cornelissen; 7. P. A. M. Cornelissen; 8. J. N. Scholten; 9. J. Hendriks; 10. H. Aarts; 11. G. J. M. Braks; 12. M. J. J. van Amelsvoort; 13. *); 14. M. J. B. Hennekam; 15. A. W. B. Baars; 16. A. M. A. J. Janssen; 17. L. de Graaf; 18. A. G. W. Schapenk; 19. E. C. M. Wagemakers; 20. A. J. M. Appels; 21. M. de Leng; 22. M. A. M. Boersma; 23. A. B. M.

Lijst Limburg

1. A. M. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. H. A. C. M. Notenboom; 6. R. v.d. Linden; 7. J. S. L. Gualthérie van Weezel; 8. Th. M. Hazekamp; 9. W. G. Bremen; 10. M. Beinema (o); 11. Tj. de Graaf; 12. B. de Vries; 13. W. de Graaff; 14. C. E. M. de Waal; 15. G. van Riet; 16. H. L. G. Seyben; 17. A. Lückers-Bergmans; 18. A. W. Paulis; 19. L. L. J. Daems; 20. J. P. Wijnhoven; 21. J. Boersma (w); 22. L. de Borgie; 23. Chr. L. van Gulyk; 24. M. J. de Sutter-Besters; 25. H. van Ruller; 26. H. Poels-Peters; 27. H. Op de Coul; 28. P. A. Ch. Ammerlaan; 29. L. G. J. Jacobs; 30. J. Persoon. *) in deze plaats moet door onvoorziene omstandigheden nog worden voorzien.

CDA christen
democratisch
appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris),
OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris)
p/a Dr. Kuyperstraat 3,
DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet,
ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.
A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter),
UTRECHT.

Redactie-adres:

CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

**HET CDA IN
DE ETHER**

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 28 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum I, door de ARP op zaterdag 19 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum II en door de KVP eveneens op zaterdag 19 maart van 18.50-19.00 uur op Hilversum I.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 19 maart 1977

★ MAASTRICHT: Drs. H. A. C. M. Notenboom.
ERMEL: Drs. H. Eversdijk.

Maandag 21 maart 1977

ROOSEDAAL: Drs. K. de Jong Ozn. om 20.30 uur voor het CDA i.o. Roosendaal en Nispen.

VRIEZENVEEN: Mr. J. Buikema om 20.00 uur in de zaal van de Geref. Kerk te Vriezenveen.

DEVENTER: Mr. F. Andriessen om 12.00 uur in Sociëteit „De Hereeniging” lunchbijeenkomst voor het departement Deventer van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel.

BREDA: Ir. P. A. M. Cornelissen voor de Rijkscholengemeenschap.

AMSTELVEEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 10.00 uur in de Bankraskerk voor de CDA-Vrouwen.

AMERSFOORT: Mr. P. H. Kooijmans om 13.45 uur in de aula van de R.K. Technische School „Niek Savio” voor de HTS-Amersfoort.

SCHALKHAAR: Mevrouw F. Wagenaar-Becks (politieke scholingscursus).

HENGEL: L. A. E. Hesselink (politieke scholingscursus).

SCHOONHOVEN: Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman om 20.00 uur in het Hervormd Centrum voor de samenwerkende partijen KVP/ARP/CHU.

UTRECHT: C. L. J. van Lent om 20.00 uur in de „Werk kelder” voor de Vereniging BITON.

ARNHEM: Mr. A. P. 1. J. M. van der Stee om 19.30 uur in „Musis Sacrum” voor de ABTB kring Gelderland.

VEENDAM: J. van Houwelingen om 20.00 uur in Ontmoetingscentrum Veenlust voor de Streekraad Oost-Groningen.

★ EELDE/PATERSWOLDE: B. J. M. Hermsen.

ZALTBOMMEL: Mr. H. v.d. Broek (politieke scholingscursus) om 20.00 uur in de aula van de Openbare MAVO.

★ TIEL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur voor het CDA-West Betuwe.

ROTTERDAM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond.

ALKMAAR: Dr. K. de Vries voor de Kamerkring Den Helder.

NIJMEGEN: Mevrouw A. H. S. M. Lückers voor de Universiteit Nijmegen.

OMMEN: Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in café-zaal de aula van de Chr. Scholengemeenschap „De Stadsmars” voor het CDA-Ommen.

Dinsdag 22 maart 1977

DIEREN: W. J. Vergeer om 20.00 uur in café-zaal „De Klok” voor het CDA-Rheden.

ZWARTSLUIS: H. Wisselink om 20.00 uur in Geref. Jeugdcentrum „Vrede” voor het CDA-Zwartsluis.

BUSSUM: Mevrouw V. N. M. Korte voor het W. de Zwijgerlyceum.

RIJSWIJK: Z. H.: Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 09.30 uur in de Johanneskerk voor het CDA-Vrouwenberaad.

MAASLAND: T. Tolman voor het CDA-Maasland om 20.00 uur in „De Magneet”.

ZOETERMEER: Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Bene-

denzaal van de Morgensterkerk voor het CDA-Zoetermeer.

DORDRECHT: Ds. A. Oliemans voor het Gemeenschap Studiehuis „Kranenburg” om 20.00 uur.

HELLENDOORN: A. J. W. Krosse.

HAARLEM: J. W. Krosse over alg. politiek voor het CDA-Haarle.

HAARLEM: Mevrouw H. Evenhuis om 19.30 uur in de aula van het Mendel College voor het Mendel College.

★ CUIJK: Mr. J. N. Scholten.

OIRSCHOT: Drs. Th. E. Westerterp voor het CDA-Oirschot om 20.00 uur in Gemeenschapshuis „De Enck”.

Woensdag 23 maart 1977

HOOGVEEN: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Herman Bavinckhuis” voor het CDA-Hoogveen.

DEN BOSCH: Drs. M. J. van Rooijen voor de Katholieke Studentenvereniging van de Hogere Agrarische School „Gremio Unio” om 19.30 uur in de grote zaal van het Casino.

DRIEBRUGGEN: W. J. Vergeer om 20.00 uur in Ver. gebouw „Durate” voor de samenwerkende partijen KVP/CHU/ARP.

★ OUY: Dr. D. Th. Kuiper in Dorpshuis „De Sprong” voor het CDA-Ubergen i.o.

JOURE: Drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in „De Poort” voor het CDA-Haskerland.

DELFT: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Delftse Vrouwen.

CUIJK: Mr. F. Andriessen voor de Lionsclub.

BAARN: B. Roolvink om 20.00 uur in „Het Brandpunt” voor het CDA-Baarn.

ENSCHED: Dr. A. G. W. J. Lansink voor de SRD Vakbond voor Studenten om 19.30 uur in zaal „Agora”.

Donderdag 24 maart 1977

WADDINXVEEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in de hal van de Ontmoetingskerk voor het CDA-Waddinxveen.

NOOTDORP: Drs. W. v.d. Bosch Czn om 20.00 uur voor het CDA-Nootdorp.

LOENEN (Veluwe): Drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in Hotel „Bosoord”.

WARFFUM: Drs. B. Beumer.

DOKKUM: Prof. dr. J. W. van Hulst.

LELYSTAD: F. Borgman voor het Jongeren-CDA.

ST. ANNALAND: Drs. G. van Leijenhof voor de Chr. Ond.

UTRECHT: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Geref. Vrouwenb.

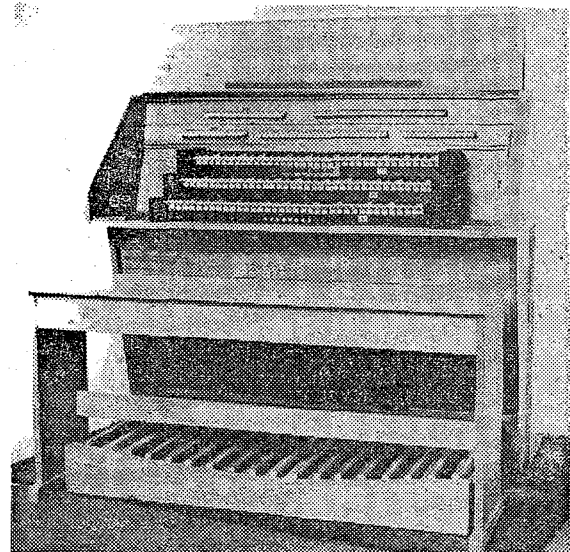
ALMKERK: Mr. J. N. Scholten voor het CDA-Almkerk.

★ De complete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité, Postbus 7676 in Den Haag.

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55
DRUKKERS - UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

KOMT U EENS NAAR HET DORP
MET DE SFEER VAN WELEER, EN
LAAT U ONZE ORGANIST EENS UW
GELIEFDE WERKEN VOORSPELEN.

ERKEND DEALER VAN:

AHLBORN - JOHANNUS - FARFISA
SOLINA - EMINENT ORGELS

Muziekhandel BRUURMIJN

Oostvoorstraat 41-42. Oud-Beijerland. Tel. 01860-3246
Tel. organist A. L. den Boer, 01860-2675

POLITIEK ARCHIEF VAN DE NEDERLANDSE POLITIEK

Politiek Overzicht biedt maandelijks een overzichtelijk gerangschikt documentair verslag van de Nederlandse politiek. Feitelijke informatie over het regeringsbeleid, het doen en laten van politieke partijen, organisaties, raden en commissies.

Politiek Overzicht is voor ieder die „bij” wil zijn een onmisbaar hulpmiddel; elke jaargang is een compleet en handzaam archief.

Politiek Overzicht is een uitgave van de Stichting Burgerschapkunde en kost f 32,50 per jaar (11 nummers).

Informatie en abonnementen:
Stichting Burgerschapkunde,
tel. 071 893403, Postgiro 1501169
Antwoordnummer 235, Leiden
(geen postzegel nodig)

O
V
E
R
Z
I
C
H
T

HYPOTHEEK TOT 140%
Kostenl. GEEN
afsluitprovisie
Geldtelling

Huizen te k. gevr. en
aangeb., ook in Spanje
Drs. J. A. Uding &
Partners.
Financ. adv. en vastgoed
consultants
Van Maerlantlaan 7 -
Amersfoort
tel. 033-17647.

Herhaling
is de
kracht
van de
reclame

1845 - 1974 - 1977

De Tijd is een onafhankelijk opinieweekblad. In 1974 voortgekomen uit het in 1845 opgerichte dagblad. Een blad dat de Tijd heet - of het nu dagelijks of wekelijks verschijnt - zal altijd het stempel van zijn afkomst dragen. Daarom noemt men de Tijd ook nu nog een katholiek blad.

Nu wordt onder „katholiek” in 1977 iets anders verstaan dan in 1845. Vooral wanneer het gaat om de relatie met de reformatorische christenen. Trouwe lezers in de Tijd ervaren dit.

Er is een toenemende aandacht voor hetgeen de christenen verbindt. De Tijd wil die aandacht uitdragen. Ook onder degenen die het „huis met de vele kamers” niet bewonen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt - geheel vrijblijvend - vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam

Adres

Plaats

Tel.

C2

Deze bon ingevuld in envelop -
zonder postzegel - sturen aan
Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6,
Amsterdam.

U kunt ook direct
een abonnement
bestellen:
020-233984

RECHTSTREEKS VAN FABRIEK

leveren wij diverse artikelen, met uw eigen kerk of
bejaardentehuis voor activiteiten met een blijvende
herinnering:

**RESTAURATIE
NIEUWBOUW
ORGELBOUW**

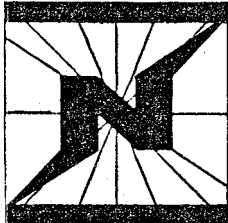
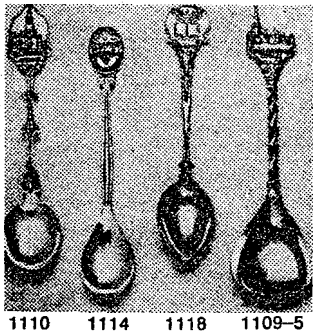
Vraag gratis
monsters en meer
informatie bij:

**Zilverstad-
Schoonhoven b.v.**

fabrikanten van
geschenkartikelen

Postbus 507
Schoonhoven

Telefoon 01823-4044
Telex 25673 zstad nl.

Onderlinge Ziektekostenverzekering
Maatschappij

„Het Noorden” w.a.

KANTOOR: HOORNSEDIEP WZ 131 - GRONINGEN

POSTADRES: POSTBUS 8020 - GRONINGEN

TELEFOON: 050 - 262858 (5 LIJNEN) - NA 18.00 UUR 050 - 772766

Inderdaad, een zeer **unieke** en **aantrekkelijke** vorm van Ziekte-
kostenverzekering (uiteraard voor onverplicht verzekerden) met
een dekking op basis van **100 procent** van:

- * Huisartsenhulp en Apothekerskosten
- * Specialistische hulp, waaronder begrepen kaakchirurgische ingrepen
- * Bevalling en kraamzorg volgens de algemene richtlijnen en tarieven van de K.L.O.Z.
- * Ziekenhuisverpleging (inclusief alle bijkomende kosten) laagste 3e klasse of klasse 2B
- * Sanatoriumverpleging
- * Verpleging in Psychiatrische Inrichtingen, Revalidatie-inrichtingen en Inrichtingen voor Epileptici
- * Ziekenvervoer per taxi of ambulance
- * Nierdialyse thuis en polikliniek in Ziekenhuis
- * Uitwendige geneeswijzen, zoals massage, heilgymnastiek, hoogtezon-behandeling, bestralingen enz.
- * Fysische therapeutische hulp
- * Prothesen ter vervanging van ledematen (naar normen en tarieven Vereniging Orthobanda)
- * Spraaklessen n.a.v. operaties aan keel en stembanden

Hierlangs afknippen s.v.p.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Ref.: CDA

Wij bieden U:
de sleutel tot
een goede
ziektekosten
verzekering

Leeftijdsgrens bij toetreding
55 jaar.

Verzekeringsgebied: **Neder-
land en Europa.**

Groepsverzekeringen op Col-
lectieve Basis mogelijk.

**Aantrekkelijke en redelijke
premies.** Berekening naar
omslag (winstoogmerk uitge-
sloten). Omslag voor kinde-
ren t/m 21 jaar: $\frac{1}{3}$ van de
omslag voor volwassenen.
Omslag voor studerende kin-
deren van 22 tot 27 jaar: $\frac{2}{3}$
van de omslag voor volwas-
senen. Geen omslag vanaf
het 4e kind beneden de 22
jaar. Toeslag voor verzeke-
ring met 2e kl. ziekenhuis-
verpleging 25 %.

Het Noorden opent voor U
haar grenzen. U kunt onge-
frankeerd volledige inlichtin-
gen aanvragen als U adres-
seert: Antwoordmactiging
1039 - Groningen. Schrijf
s.v.p. onder ref. C.D.A.

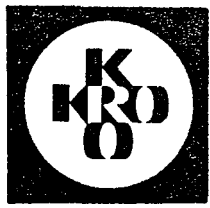
fotoposters
naar eigen dia, kant en klaar
gedrukt in full color op stan-
daardformaat 49 x 69 cm, voor
allerlei (reklame)doeleinden, bij
5000 expl. slechts

51 cent

excl. BTW. Hogere oplagen -
lagere prijs. Alles wat u nodig
hebt is een kleurendia (ander
materiaal na overleg). Levertijd
2 weken. Min. oplage 500 expl.
Vrijblijvend informatie:

NDB
Leiden Oosterkerkstr. 11
Tel. 071-125041
ook na 16.30 uur

Schrijf!
Informeel!
en
Overtuig U!

Volgend jaar zijn er
WEER verkiezingen:
Voor het KRO-bestuur!

KRO-begunstigers kiezen
iedere 5 jaar
rechtstreeks bestuursleden en
regionale vertegenwoordigers
die meebeslissen
over het KRO-beleid

Geen andere omroep biedt
zijn 'achterban' zoveel macht

Bent U al KRO-begunstiger?

Ja, dan zit U goed
Nee, dan niet langer wachten
Vul nu deze bon in.

Ja, ik wil begunstiger van de KRO zijn:

begunstiger en Studiolezer f. 44,60 voor een heel jaar

f. 22,60 voor een half jaar

f. 11,60 voor een kwartaal

begunstiger en Mikro-gids f. 26,50 voor een heel jaar

f. 13,95 voor een half jaar

begunstiger zonder gids f. 10,00 voor een heel jaar

*aankruisen wat u wilt.

voorletters, naam _____

straat _____

plaats _____

Ik betaal met de acceptgirokaart, die ik zal ontvangen.

(Invullen, uitknippen en opsturen - in een gesloten envelop

naar KRO Antwoordnr. 70, Amsterdam.) Postzegel hoeft niet.

Handtekening:

BISSCHOPPELIJK COLLEGE

HAGEVELD
HEEMSTEDE

INTERNAAT
voor jongens

atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo
(scholen in Haarlem en
Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek
naar een nieuwe school.
Hebt u ook gespeeld met de
gedachte, dat een school-
internaat een mogelijkheid is?
Ons college wil een leer- en
leefgemeenschap zijn voor
jongens. Studiebegeleiding,
schooladvies, beroepskeuze en
persoonlijkheidsvorming
krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin
en de eigen omgeving te be-
houden zijn de jongens in de
weekends thuis.
Stelt u vrijblijvend op de
hoogte.

Inlichtingen bij de directie van
Hageveld, Cruquiusweg 15,
Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen
9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS

In vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

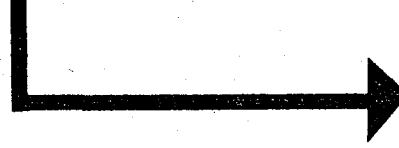
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

ADVERTEREN KOST GELD

NIET ADVERTEREN
kost meer!

Een goed begin!

Een goed begin
van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commenta-
ren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Ultste-
kend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtge-
ving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let u om onderstaande
bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met een wel-
komstkorting van f 6,55.

Bon voor elke dag Trouw in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14
dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam:

Adres:

Plaats:CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer
2792-Amsterdam.

U bent't toch eens met de NCRV...

Nou, blijf er dan niet langer buiten staan!

U kijkt en u luistert vaak naar de NCRV omdat u zich thuisvoelt bij de programma's. De NCRV is nu eenmaal geen kleurloze omroep, daar zit een beginsel achter.

Daarom voelt u zich - wellicht onbewust - allang aangetrokken tot de NCRV.

De omroep die is afgestemd op uw levenshouding.

Ga dan nu ook metterdaad achter de NCRV staan. Geef u op als lid en werk er daardoor voortaan bewust aan mee dat de eigen stem van de NCRV in de ether blijft en alleen maar beter en sterker wordt.

**PITTIIG PLEZIERIG
PRINCIPIEEL**

Ja, ik word lid van de NCRV. U kunt mij noteren voor

- f 10,- per jaar (steunlidmaatschap)
- lidmaatschap inkl. jaarabonnement NCRV-gids en betaal dan
- f 36,50 ineens voor een heel jaar*
- f 18,25 per halfjaar*
- * en wacht uw akseptgirokaart af
- f 0,76 per week
- Ik ontvang de gids gratis tot 1 april 1977

Naam

Straat

Plaats

Postbestelling

Geboortjaar

Knip de bon uit en stuur deze aan NCRV,

Antwoordnummer 50, Baarn. Postzegel is niet nodig.

HMH

**HOOGWERF
METAAL HANDEL B.V.**
Stationsstraat 147 - Horst-
Limburg
telefoon 04709-3277

Aleen-importeur voor de B.R.C.
Eng. Co. Ltd. Stafford-Engeland

Wij leveren een compleet
programma gelaste

DRAADPRODUKTEN
gepunte gaas in div. mazen en hoogten, veiligheidsafasteringen
- panelen voor hekwerk - bouwstaal - hondenkennels etc.

DRAADVLOEREN
voor biggenkooien en kraamhokken in div. maaswijdten en
draaddikten - leverbaar in elke gewenste vloerafmeting.

Prijs en documentatie op
aanvraag.

Bel of schrijf even!

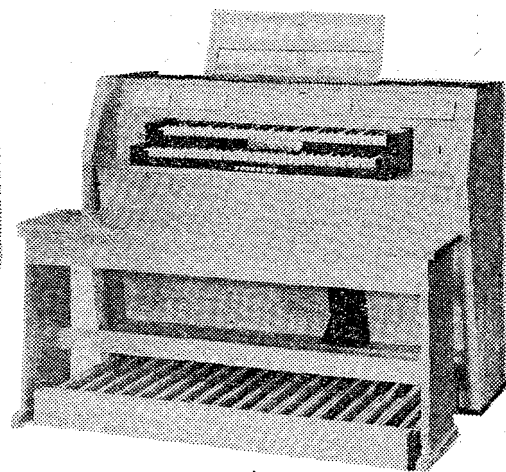
HOOGWERF - HORST

Hebt U wel eens op een **GROOT KERKORGEL** gespeeld?

Prijs
f 10.985,-

Wilt u er meer van weten?

Vraag dan geheel vrijblijvend informatie bij:

Bespeel dan nu de Opus 18

- 37 sprekende stemmen ● volledige koppels
- 6 vaste combinaties ● extra generator voor tongwerken

Johannus

ORGELBOUW - ELECTRONICUM B.V. - MORSESTRAAT 28 - EDE
TEL. 08380-19148

Prijswijzigingen voorbehouden.

Voor de aangekondigde facsimile-uitgave van

DE DELFTSE BIJBEL VAN 1477

blijkt zoveel belangstelling te bestaan, dat deze reeds bij verschijning

(omstreeks 31 maart a.s.) uitverkocht zal zijn.

Dit verheugende feit heeft de uitgevers doen besluiten een **aanvullende druk** voor te bereiden, welke omstreeks 1 juli a.s. gereed zal zijn. In verband daarmee is de

voorintekentermijn verlengd tot 31 maart a.s.!

Dat betekent dat U nog kunt profiteren van de lage voorintekenprijs, die een besparing geeft van maar liefst f 50,- als u deze maand intekent op de aanvullende druk van deze unieke, prachtig uitgevoerde facsimile-uitgave.

Het werk verschijnt in 2 delen en is voorzien van een uitvoerige historische toelichting door Prof. Dr. C. C. de Bruin te Leiden. De beide delen worden in zware stempelband gebonden en in een fraaie cassette geleverd.

Unieke heruitgave van de eerste Bijbel in de Nederlandse taal die 500 jaar geleden (nog vóór de Reformatie!) in druk verscheen.

Deze kostbare facsimile-uitgave is van groot historisch en cultureel belang. De Delftse Bijbel is namelijk de eerste in de Nederlandse taal verschenen Bijbel, tevens de **oudste Incunabel of Wiegedruk**, zoals de eerste producten van de omstreeks 1450 uitgevonden boekdrukkunst worden genoemd.

De Delftse Bijbel telt 1284 pagina's, bedrukt in 2 kolommen, heeft een formaat van 20 x 28 cm. en wordt gedrukt op 120-grams, lichtgetint, geveergeerd offset (de gewone tekst in zwart; de beginkapitalen der hoofdstukken en kleine ornamentjes in rode druk).

Dank zij subsidies van verscheidene fondsen is deze prachtige uitgaven **tot 31 maart a.s. verkrijgbaar voor slechts f 250,-**. Daarna bedraagt de prijs f 300,-.

Belangrijke mededeling

Elke intekenaar ontvangt gratis bij de Bijbel een door de PTT verstrekte oorkonde met de **speciale herdenkingszegel**, afgestempeld op de dag van uitgifte, en een fraai gecalligrafeerde **bladwijzer met microfiche**, waarop alle 1284 pagina's van de Delftse Bijbel (220 x verkleind!) zijn afgebeeld.

Als u teleurstelling wilt voorkomen (de aanvullende druk is beperkt) stuur dan vandaag nog uw bestelling in.

U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen. **Onze telefoonnummers zijn: (05170) 3147 en 2120; b.g.g. 2436.**

Prof. Dr. C. C. de Bruin

Naast het voordeel van de intekenprijs bestaat de mogelijkheid van **gespreide betaling**.

Het gehele bedrag is desgewenst

betaalbaar in 5 termijnen van f 50,- per maand

Laat dit dubbele voordeel u niet ontgaan. Profiteer van de lage voorintekenprijs én van de gemakkelijke betalingsregeling door gebruik te maken van het **INTEKENBILJET**.

Zend dit vandaag nog (in open envelop, zonder postzegel) aan:

T. WEVER B.V.

ANTWOORDNUMMER 5 – FRANEKER

INTEKENBILJET

Zend mij bij verschijning tegen voorintekenprijs:

..... ex. DE DELFTSE BIJBEL VAN 1477,
kompl. in 2 delen, in cassette, f 250,-.

Ik betaal na ontvangst van deze uitgave het gehele bedrag ineens/In 5 termijnen van f 50,- per maand.*

Naam:

Straat:

Plaats:

Gironummer: Datum:

*Doorhalen wat u niet wenst.

CDA

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 8822 - 's Gravenhage-2078 - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Dr. R. J. H. Krusinga over grondpolitiek:

„Constructieve opstelling CDA-frakties”

„Bij het totstandkomen van het kabinet-Den Uyl is, gelet op de bijzondere samenstelling van het kabinet, van de zijde van de regering nadrukkelijk verklaard, dat het kabinet bij zijn optreden zeer in het bijzonder rekening zal houden met de wensen vanuit de Staten-Generaal gedaan. Helaas is de laatste maanden niet gebleken dat het kabinet deze toezegging werkelijk nakomt. Het is immers duidelijk, dat voor de amendementende Bekker terzake van de grondpolitiek een meerderheid in de Kamer te vinden is. Wat van christen-democratische zijde verlangd wordt in dit opzicht is daarbij uiterst redelijk. De christen-democraten stellen zich thans uitermate constructief op.” Aldus heeft dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter van de CHU-fractie in de Tweede Kamer, vorige week zaterdag gezegd op de te Utrecht gehouden vergadering van de Unieraad van de CHU, in een korte politieke rede.

Dr. Krusinga zei, dat van de kant van het CDA ten tijde van de problematiek rond de grondpolitiek alles gedaan is om een kabinetscrisis te voorkomen. Volgens hem stak daartegen bepaald het optreden van een aantal linkse fracties af. „Eerst werd op hoge toon een aantal ultimata gesteld met betrekking tot de realisering van een viertal voorstellen, waarmee het kabinet-Den Uyl

uiterst laat in de Tweede Kamer is gekomen”, aldus dr. Krusinga en hij vervolgde: „Daarbij is belangrijke en uiterst gecompliceerde wetgeving aan de orde. Dat dient zeer zorgvuldig en nauwkeurig te geschieden. De Tweede Kamer is als volksvertegenwoordiging bijeen om zorgvuldige en weloverwogen wetgeving tot stand te brengen. Zij is niet bijeen om op hoge toon geëiste ultimata van één der regeringsfracties in te lossen.

Stelde die fractie al een aantal inhoudelijke ultimata, daarenboven stelde zij in samenwerking met de VVD nog een ultimatum in de tijd, aan wat het Partij van de Arbeid-congres noemde „haar kabinet dat zij zich niet liet afnemen.”

TOONZETTING

Als men daarbij de toonzetting hoort van de betogen van vorige week donderdag van de zijde van de linkse drie in de Kamer gehouden tegenover dit kabinet, dan moet men zich volgens dr. Krusinga toch afvragen wiens kabinet dit is. „En dan zwijgen wij nog maar over het feit, dat de PvdA-fractie in de Tweede Kamer heeft medegedeeld, dat de vice-premier van dit kabinet, tevens lijsttrekker voor het CDA, ongeschikt voor zijn ambt als minister van

justitie wordt geacht. Ondanks een uitnodiging van de zijde van het CDA heeft de PvdA-fractie daarvan niets teruggenomen,” zei dr. Krusinga.

De CDA-fracties hebben alles gedaan om een kabinetscrisis te voorkomen en zij zullen dat blijven doen, zei de CHU-fractievoorzitter. Maar hij vond, dat het zo niet kan doorgaan. De vertoning, die voor de ogen van het Nederlandse volk door het kabinet in de afgelopen weken is opgevoerd doet het aanzien van de parlementaire democratie geen goed.

REDELIJK

„Wat de CDA-fracties terzake van de grondpolitiek verlangen, is uitermate redelijk. Het is ook helemaal niet ingewikkeld. In de eerste plaats moeten degenen, die getroffen worden door overheidsingrijpen hun rechtmatige schadeloosstelling ontvangen en het gaat daarbij o.a. om boeren, tuinders en middenstanders, zowel eigenaars van bedrijven als huurders en pachters. Wij zien niet in waarom deze groep hardwerkende mensen, als zij door overheidsingrijpen getroffen worden, geen billijke schadeloosstelling zouden moeten ontvangen. Dat lijkt ons buitengewoon onbillijk.

In de tweede plaats zijn wij van oordeel, dat als de overheid een voorkeursrecht neemt, dat zij dan ook dat voorkeursrecht uitoefent. Op het voorkeursrecht sluit dus logisch een koopplicht aan.

In de derde plaats is destijds bij het preconstituerend beraad gesproken over wijziging van de waarde bij onteigening en over een voorkeursrecht uit te oefenen bij de overheid. Van koppeling van die beide zaken is nergens sprake geweest. Niet in te zien valt, waarom die koppeling dan nu ineens moet worden aangebracht,” aldus dr. Krusinga.

WAARDERING

Op voorstel van het Uniebestuur sprak, na de rede van dr. Krusinga, de Unieraad met algemene stemmen zijn waardering uit voor de vasthoudendheid, welke de CDA-Tweede-Kamerfracties in de afgelopen weken betoond hebben voor wat betreft de grondpolitiek. „Een rechtvaardige schadeloosstelling bij onteigening, het voorkeursrecht en de koopplicht van gemeenten dienen uit oogpunt van billijkheid en rechtszekerheid overeind te blijven,” aldus de Unieraad. De raad deed een beroep op ministers en de CDA-fracties om dit standpunt tot het uiterste te handhaven. H.L.

Vertreding mensenrechten

door: Dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter Tweede kamerfractie CHU

De afgelopen jaren is mijnerzijds bij iedere begrotingsbehandeling van het departement van buitenlandse zaken en regelmatig via schriftelijke vragen het probleem over de vertreding van de mensenrechten aan de orde gesteld. Gelukkig krijgt dit probleem nu meer aandacht. De Wereldunie van Christen-Democratische Partijen heeft de Socialistische Internationale en de Liberale Internationale, alsmede de Amerikaanse democratische en republikeinse partij uitgenodigd om een groot interpartijcongres nog dit najaar, zo mogelijk begin september in Wenen over dit vraagstuk te houden. Het valt te hopen, dat dit initiatief doorgang zal vinden. De Nederlandse christen-democraten zullen hieraan alle steun willen geven.

Deze maand bereikt ons het bericht, dat weer een aantal van de christen-democratische vrienden in Chili gevangen gezet zijn. Er bevinden zich daaronder persoonlijke vrienden van de Nederlandse christen-democraten. Wij hebben als Nederlandse equipe van de Europese Unie van Christen-Democraten een scherp protest hierover aan de Chileense regering gericht.

NADRUKKELIJK

Bij de laatste bespreking van het politiek bureau van de Europese Unie van Christen-Democraten is nog eens nadrukkelijk vastgelegd - en ik wil dat onderstrepen - dat als het om bescherming van mensenrechten gaat het natuurlijk gaat om politieke vrijheid. Maar het gaat niet alleen om politieke vrijheid, het gaat ook om godsdienstvrijheid.

En de situatie terzake van de godsdienstvrijheid in Oost-Europa is er na de ondertekening van de Slotakte van Helsinki niet beter op geworden. Integendeel. Met name de Baptistische gemeenten en de Pinkstergemeenten hebben sterk onder vervolging te lijden, maar ook andere protestantse

groeperingen en ook de Katholieke kerk o.a. in Polen staan aan steeds scherpere vervolging bloot.

Als wij over mensenrechten spreken - en wij achten daarbij de godsdienstvrijheid inbegrepen - dan achten wij daarnaast ook de vrijheid van levensbeschouwelijke, van christelijke organisatie van essentiële betekenis. Zonder de drie pijlers pastoraat, apostolaat en diaconaat kan de kerk trouwens niet leven.

ESSENTIEEL

Ook om die reden is de diaconale christelijke organisatie van essentiële betekenis voor ons en als wij over mensenrechten spreken, verlangen wij ook vrijheid van het leven en werk van deze organisaties.

Evenzeer is voor ons essentieel de vrijheid van ouders om hun kinderen te trachten een christelijke opvoeding te geven. Aan

dat recht ontbreekt in Oost-Europa zeker alles. Het is zo, dat degenen, die trachten in hun leven aan het Evangelie gestalte te geven in Oost-Europa niet alleen persoonlijk in hun beroepsmogelijkheden worden aangetast, maar hetzelfde geldt zelfs voor de mogelijkheden voor hun kinderen om technische of vakscholing te ontvangen. Christelijke partijen hebben een opdracht in sterkere mate dan voorheen voor die vrijheden op te komen en de Europese Unie van Christen-Democraten heeft een bijzondere opdracht met betrekking tot deze vrijheden in politieke zin, maar ook voor godsdienstvrijheid, christelijke organisatie en christelijke opvoeding in dit continent in Europa. Hieraan zal in de toekomst nog veel grotere aandacht moeten worden geschonken.

Het in Den Haag gepresenteerde CDA-lied

Tijdens de startavond van de CDA-verkiezingscampagne in Den Haag is een Haags CDA-lied gepresenteerd. De presentator was oud-minister drs. W. K. N. Schmelzer.

De tekst van het lied luidt:

Wij sturen vastbesloten naar
een fris, vernieuwd bestel
Het CDA roept ieder op
een nationaal appèl
De kiezer zoekt een uitweg uit
de politieke brei
Maar als het straks tot kiezen komt
dan kiezen wij partij.

Refrein:

Drie letters maar
't is geen bezwaar
Op daden komt het aan
op recht en op verdraagzaamheid
op vrijheid en saamhorigheid
Da's logica
waar ik voor sta
Dat is het CDA.

Wie toekomst zegt, die zegt ook jeugd
de hoop van ieder land
Zo heeft ook 't jonge CDA
die toekomst in zijn hand
Ook vindt de vrouw haar eigen plaats
bij ons in de partij
Zij bouwt van ganser harte mee
aan onze maatschappij.

Refrein.

Kijk verder dan de eigen grens
niet naar ons land alleen
Want waar je kijkt ligt overal
Europa om je heen
Schep samen zo een perspectief
Voor jou, voor allemaal
Zo bouwen wij in harmonie
aan ieders ideaal.

Refrein.

Het materieel van onze krijgsmacht

door: dr. K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CHU

Tijdens de behandeling van de defensiebegroting voor 1977 in de Eerste Kamer op 8 maart jl. heb ik o.m. aandacht besteed aan de materieelproblematiek. Hier volgt een gedeelte van mijn speech:

„We hebben eerst de onaangename erfenis van Den Toom en De Koster opgevangen. De filosofie van: laat maar waaien, als het aan de buitenkant maar lijkt alsof we alles doen, dat niet politiek beslissen over defensie. Een groot gedeelte van defensie was gewoon rot. Wij moesten ervoor zorgen dat wat je inbrengt ook goed van kwaliteit is.” Aldus de minister in de Haagse Post van 29 januari jl. Hoewel ook ik kritiek heb op het door de kabinetten De Jong en Biesheuvel gevoerde defensiebeleid, gaat deze uitspraak mij te ver. Minister De Koster heeft nauwelijks de kans gekregen, doordat het kabinet, waarvan hij deel uitmaakte, aan het einde van z'n eerste jaar zelfmoord pleegde. En wat minister Den Toom betreft moge ik verwijzen naar het antwoord, dat in de nota naar aanleiding van het voorlopig verslag van de vaste commissie voor defensie van deze Kamer is gegeven op de vraag: „Welke bestellingen van groot materieel zijn gedaan onder het huidige kabinet en welke onder het kabinet-De Jong?” Uit dit antwoord blijkt, dat het aantal belangrijke bestellingen voor de landmacht onder laatstgenoemd kabinet (7) bijna even groot is geweest als dat onder het tegenwoordige (8): van „laat maar waaien” gesproken...

WAARDERING

Waardering heb ik voor het materieelsbeleid, dat deze bewindsman als Staatsse-

cretaris onder zijn voorganger, minister Vredeling, heeft gevoerd ten behoeve van de Koninklijke Luchtmacht en van de Koninklijke Marine. Ik denk o.m. aan de bestelling van nieuwe gevechtsvliegtuigen (F-16) en van standaardfregatten. Mijn erkentelijkheid wordt overigens getemperd door de gang van zaken met betrekking tot de vervanging van de Neptune-vliegtuigen.

Bij de behandeling van de defensiebegroting voor 1976 op 23 maart van dat jaar heb ik gesproken van een „blamage”.

Toen ik in de memorie van toelichting van de begroting voor 1977 las: „Het probleem van de vervanging vormt thans echter onderwerp van nader beraad” (blz. 12), gloorde er hoop, maar uit het antwoord van de minister op een desbetreffende vraag uit het voorlopig verslag heb ik begrepen, dat er tijdens deze kabinetsperiode niets meer van komt. Ik citeer: „De vervanging van de Neptune-vliegtuigen en de verloren gegane Atlantic wordt gezien in het kader van de studie over het toekomstig defensiebeleid.”

Ik kom nu tot het materieelsbeleid ten behoeve van de Koninklijke Landmacht. Er zijn sinds de verschijning van de defensiebegroting voor 1977 twee verontrustende brochures verschenen: „Veiligheid bittere noodzaak” en „Bedreigde Gevechtskracht”. Eerstgenoemde publicatie, die dateert van oktober jl. bevat een „beschouwing over de defensieproblematiek in het kader van de rijksbegroting 1977”, gegeven door de Federatie van Ver-

enigingen van Nederlandse Officieren FVNO. Ik beperk mij tot het citeren van één zin uit de paragraaf „Het materieel”: „Door het bij voortduring uitstellen van de aanschaf van vervangend materieel komt het regelmatig voor dat voor verouderde uitrusting geen reserve-delen meer verworven kunnen worden” (blz. 11).

„Bedreigde Gevechtskracht”, verschenen in december jl., heeft als ondertitel: „Uitkomsten van een enquête onder officieren dienende bij het Eerste Legerkorps, uitgevoerd onder auspiciën van de VOKL” (Vereniging van Officieren van de Koninklijke Landmacht en van de Koninklijke Luchtmacht). Deze enquête is m.i. niet in alle opzichten geslaagd. Een vraag als

„Hebt u in het algemeen vertrouwen in het beleid dat de regering voert ten aanzien van defensiezaken?” is volgens mij ongepast. Een officier van Harer Majesteits krijgsmacht heeft te dienen, ook als het beleid van Harer Majesteits regering hem niet zint. Luitenant-Generaal Jhr. W. H. de Savornin Lohman, Directeur-Generaal Personeel en Inspecteur-Generaal van de Strijdkrachten, heeft zich dan ook in een uitzending van AVRO's Televisier d.d. 14 december jl. terecht gedistancieerd van dit onderdeel van de enquête. Maar er zijn ook „uitkomsten”, die wel degelijk au sérieux moeten worden genomen. In de samenvatting wordt gesproken van „grievens op materieel-gebied”. Deze „gelden met name de technische ouderdom van het materieel, het veelvuldig in reparatie zijn en het gebrek aan reservedelen” (blz. 15). In het hoofdstuk „Evaluatie” staat o.m. te le-

zen: „Naar het oordeel van de officieren mankeert er erg veel aan het goede functioneren van het legerkorps. Waarschijnlijk het meest knaagt dan wel, dat de inzetbaarheid van het (rijdend) materieel beneden een aanvaardbaar peil is. Een toekomstig gevecht vereist een snelle verplaatsing over honderden kilometers naar de eerste oevertopstellingen; het moderne gevecht vereist een uiterste beweeglijkheid en stootkracht; het kunnen voortzetten van het gevecht vereist een continue bevoorradingsstroom vanuit verzorgingsgebieden... Ook anderszins heeft de huidige materieel-situatie ernstige gevolgen. Met het defecte materieel kan niet worden geoefend. Zowel de individuele geoefendheid als de geoefendheid in onderdeelverband lijden daar sterk onder (blz. 16)”.

ROT

In de Haagse Post van 29 januari jl. heeft de minister naar aanleiding van dit enquête-verslag gezegd: „Dat van die vrachtwagens die rot zijn, dat klopt. Die komen er nu aan, maar ik kan ze ook niet zelf maken”. Dit laatste slaat kennelijk op het feit, dat er in 1976 4.000 vrachtwagens bij de DAF zijn besteld. Deze zullen blijkens een mededeling van generaal De Savornin Lohman, gedaan in het zoëven genoemde vraaggesprek voor de televisie, worden afgeleverd in 1978 en volgende jaren. Er blijft dus nog geruime tijd „something rotten” in het Eerste Legerkorps, het pièce de résistance van de Koninklijke Landmacht...

K. de Vries

Piket informeert naar regionale opbouw van de gezondheidszorg

„Als de staatssecretaris inderdaad van plan is de regio's in te schakelen is hij dan van plan om dat geleidelijk aan te doen of wenst hij daaraan eerst te beginnen op het tijdstip dat de wetsontwerpen Voorzieningen Gezondheidszorg en Tarieven Gezondheidszorg tot wet zullen zijn verheven.”

Dit vroeg mr. F. H. Piket (C.H.U.) tijdens het beleidsdebat over volksgezondheid in de Eerste Kamer. Spreker besteedde daarbij onder meer uitvoerig aandacht aan beide genoemde wetsontwerpen.

Uiteraard zal, aldus Piket aansluiting gezocht moeten worden bij de huidige bestuurlijke indeling. In de toekomst echter - wanneer het wetsontwerp herziening organisatie van het openbaar bestuur zal zijn aanvaard - zullen weer andere regio's ontstaan. Daardoor zal andere bundeling noodzakelijk zijn.

Ik durf, M. d. V., bij de huidige structuur nu al niet te denken aan al de kosten, die daaraan verbonden zullen zijn, maar wanneer deze bestuurlijke indeling zal zijn herzien, zal dat uiteraard nog meer gaan kosten. Toch vraag ik mij af, of - ook al wil men de primaire verantwoordelijkheid in handen geven van democratisch gekozen bestuurlijke organen - de betrokkenheid en inspraak van de beroepsorganisaties ook op regionaal niveau achterwege kan blijven. Ik geloof, dat dat niet kan. Ik meen, dat juist ook de medewerkers en alle andere bij de gezondheidszorg betrokken organisaties duidelijk inspraak moeten hebben.

FINANCIERING

Het beleid ten aanzien van zowel de voorzieningen en planning als het beoordelen van de tarieven, kan niet los gezien worden van de financiering. Maar is het de bedoeling van de Staatssecretaris de financierende instanties uitsluitend tot betalende instanties te degraderen? Als dat zo is, dan wordt er toch wel een stuk verantwoordelijkheid weggenomen. Is de Staatssecretaris dat met mij eens?

Ik vraag mij ook af, of beleidsbepaling vanuit een deeltaak los van de andere deeltaken wel evenwichtig kan zijn. Als men de verschillende functies gaat onderscheiden, leidt dit dan tot de consequentie om daarvoor ook verschillende bij de wet ingestelde organen in het leven te roepen? Ik heb het gevoel, dat daaraan niet te ontkomen is. Maar de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft juist

dezer dagen aangedrongen op sterke beperkingen van het aantal adviesorganen. Daarom zal ik het op hoge prijs stellen, als de Staatssecretaris deze fundamentele vraag uitvoerig zal willen beantwoorden.

Ik meen dat het antwoord van de Staatssecretaris van grote betekenis is voor de betrokkenheid van de diverse verzekeringsinstanties bij de gezondheidszorg, zowel die van gemeenten als van provincies, als van de beroepsorganisaties. Hoe ziet de Staatssecretaris de betekenis en de invloed van het particulier initiatief,

waaronder begrepen de beroepsorganisaties?

Is het de bedoeling van de Staatssecretaris deze te stimuleren of zullen deze moeten worden verminderd?

STERVENSBEGELEIDING

Piket zei voorts van oordeel te zijn dat het vraagstuk van de stervensbegeleiding in toenemende mate in de belangstelling komt maar dat we tot op heden nog niet de juiste wegen gevonden hebben. Eerder is meegedeeld dat over dit vraagstuk aan de Gezondheidsraad om advies zou worden gevraagd.

Thans schijnt een departementale werkgroep dit probleem te bestuderen. Hij informeerde wat met de bestudering van de vragen rond de stervensbegeleiding nu precies gebeurt.

Spreker zei het te betreuren dat de Staatssecretaris voorshands de gedachte afwijst om de buro's voor levens- en gezinsmoeilijkheden onder de werking van de AWBZ te brengen. Hij wees er op dat deze buro's in grote financiële moeilijkheden verkeren en drong er op aan over deze kwestie een advies aan te vragen.

H. van Spanning

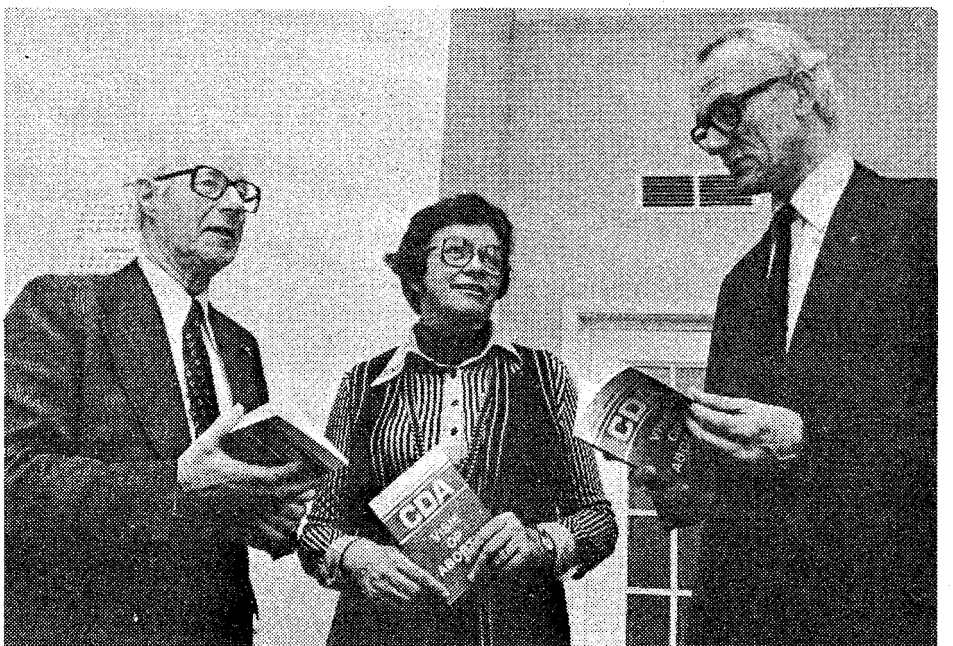
Dr. Kruisinga wil druk op Cambodja

CHU-fractievoorzitter Kruisinga wil dat effectieve druk wordt uitgeoefend om zo spoedig mogelijk een einde te maken aan de „meest gruwelijke terreur” in Cambodja. In schriftelijke vragen aan minister Van der Stoep (buitenlandse zaken) vraagt dr. Kruisinga de bewindsman de situatie in Cambodja ook onder de aandacht te brengen van de commissie voor de mensenrechten van de Verenigde Naties. In zijn vragen verwees de fractievoorzitter naar berichten dat er thans op zeer grote schaal mensen worden vermoord en dat de inwoners van Cambodja permanent staan blootgesteld aan de meest gruwelijke terreur uit de geschiedenis.

H.L.

Nederlandse christendemocraten protesteren bij Chili

De Nederlandse groep van de Europese unie van christen-democraten heeft met grote ongerustheid kennisgenomen van de inhechtenisneming van de Chileense christen-democratische partijvoorzitter Andres Zaidivas en de vice-voorzitter Tomas Reyes. Dit stelde het bestuur van de groep in een uitgegeven verklaring. In een telegram dat aan de Chileense ambassadeur in Den Haag verzonden is wordt gezegd dat het ten zeerste betreurd wordt dat „door het buiten de wet stellen van de Chileense christen-democratische partij de geestelijke ruimte voor politiek anders-

denkenden tot nul is gereduceerd.”

De Nederlandse groep van de Europese unie van christen-democraten dringt er bij de Chileense regering met klem op aan de beide gevangen genomen christen-de-

moocratische partijpolitici Zaidivas en Reyes te behandelen overeenkomstig de internationaal geldende opvattingen inzake de rechten van de mens.

H.L.

Bespiegelingen bij een Haagse verhuizing

De regeringsgebouwen, die uitzien op de Hofvijver te Den Haag, herbergen thans ook het ministerie van algemene zaken.

Het departement van algemene zaken is vorige week verhuisd van de villa aan het Plein 1813 te Den Haag naar een geheel gerestaureerd pand aan het Haagse Binnenhof, het gebouw waarin vele jaren het departement van verkeer en waterstaat gevestigd was. Op zichzelf is een verhuizing niets bijzonders. Maar het departement van algemene zaken is het departement, waarvan de minister-president de verantwoordelijke bewindsman is. Het ANP gaf over deze verhuizing een uitvoerig verhaal, waaraan het onderstaande ontleend is.

De verhuizing hing al geruime tijd in de lucht; al sinds het vertrek (in 1970) van het ministerie van verkeer en waterstaat naar het oude KLM-gebouw aan de Plesmanweg in Den Haag werd er gewerkt aan het opknappen van het gebouw aan het Binnenhof, dat aan de achterkant uitziet op de Hofvijver.

De verhuizing is wel interessant, omdat het een van de eerste is in de reeks die de komende jaren de omgeving van het Binnenhof totaal zal veranderen. In de grote bouwprojecten in het kader van de vernieuwing van de Haagse binnenstad worden kantoorflats neergezet voor onder andere het ministerie van Binnenlandse zaken en dat van de justitie. Financien verhuisde in de zomer van 1976 al naar een moderne beton-en-glas-constructie aan het korte Voorhout. De bewindslieden daar kijken vanuit hun werkkamers op het groen van de Koekamp, waar enkele tientallen herten verblijven.

Het ministerie van financiën verliet een reeks met elkaar verbonden oude panden aan de Kneuterdijk, die nog werden verwarmd met naar schatting 200 potkachel-tjes. Het gebouwencomplex, dat onder andere het paleisje Kneuterdijk omvatte, was wel romantisch, maar niet erg „werkbaar,” en veel te klein. Overigens worden deze gebouwen nu drastisch verbouwd. Zij zullen straks de Raad van State huisvesten, die nu onder andere op het Binnenhof zit.

Villa

Het kabinet van de minister-president, het departement van algemene zaken, was jarenlang ondergebracht in een kleine villa met tuin aan het Plein 1813. Het grote plein is gevuld met geparkeerd blik, van de mensen die in de kantoren in de omgeving werken. Aan een ventweggetje ligt, vlakbij de Canadese ambassade, het gebouw van de KNAC en schuin tegenover de vroegere ambtswoning van de minister van buitenlandse zaken (onder andere Luns en Stikker hebben er gewoond), een niet al te grote villa met een kleine tuin. Hierin was sinds de bevrijding in 1945 het departement van algemene zaken gehuisvest.

Dit ministerie, altijd onder beheer van de premier, werd ingesteld op 3 juli 1937, onder het vierde ministerie-Colijn (zo heten vroeger kabinetten). In de jaren tot 1940 was er echter geen „apart” departement van algemene zaken, omdat de to-

malige premiers ook nog een ander ministerie onder zich hadden, al was het maar „ad interim” (tijdelijk, na aftreden van een minister bijvoorbeeld). Colijn was bijvoorbeeld in 1937 minister van algemene zaken, van buitenlandse zaken (a.i.) en van economische zaken (a.i.). Tijdens het tweede ministerie-De Geer (augustus 1939 september 1940) was jhr. mr. D. de Geer minister van financiën en van algemene zaken.

De betrokken bewindslieden zaten dan op hun „vak”-ministerie en deden algemene zaken er zo'n beetje bij. Pas na de oorlog werd algemene zaken een klus alleen voor de minister-president. De eerste na-oorlogse premier, de onlangs overleden prof. ir. W. Schermerhorn, nam in 1945 zijn intrek in de villa aan het Plein 1813. Het is niet geheel duidelijk waarom juist dit pand werd gekozen. Het heeft te maken gehad met de ligging (vlak bij het centrum) en het feit dat het waarschijnlijk leeg stond wegens ontruiming door Duitsers.

Taak

Wat is nu de taak van het departement van algemene zaken? Volgens de „Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden 1976”, waarin alles over de overheidsorganen staat vermeld, heeft algemene zaken „de zorg voor de zaken betreffende het algemeen regeringsbeleid; voorzover deze zorg niet bepaaldelijk wordt behartigd door een der andere departementen van algemeen bestuur.”

Het departement wordt geleid door de minister-president. Hij heeft onder zich een secretaris-general: de hoogste ambtenaar. Er is geen staatssecretaris. De secretaris-general is verantwoordelijk voor twee hoofdafdelingen: het kabinet van de minister-president en de Rijksvoorlichtingsdienst. Het kabinet bestaat uit onder andere raadgevers, een coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, een perschef (ook hoofd van de RVD), een afdeling comptabiliteit en algemene dienst en een afdeling personeelszaken. Er werken in totaal een kleine 50 man.

De andere tak van algemene zaken, de RVD, verzorgt de voorlichting van het kabinet en het Koninklijk Huis, maar bemoeit zich ook met de produktie van communicatiemateriaal en met de distributie daarvan (foto's, films, e.d.).

Onder algemene zaken vallen tenslotte ook nog de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid: een top-adviesorgaan voor de regering, en wat commissies, zoals de voorlichtingsraad (coördinatie van voorlichtingsorganen van de rijksoverheid) en de nationale telecommunicatieraad (coördinatie van de telecommunicatie onder „buitengewone omstandigheden” - oorlog e.d.).

De secretaris-general bemoeit zich ook met het secretariaat van de ministerraad en de vaste colleges uit die raad.

Binnenhof

Het gebouw Plein 1813 nummer 4 was in de loop der jaren te klein en te ouderwets

geworden. Nu is er meer ruimte in gebouw Binnenhof 20. Maar ook daar is het geen weelde: Binnen niet al te lange tijd staat dan ook nog een verhuizing voor de deur: als het naastgelegen pand van binnenlandse zaken leeg komt. Dan schuift de RVD op, en krijgt algemene zaken meer ruimte, zij het dat enkele andere gebruikers van het Binnenhof een graantje mee wil pikken van de extra ruimte. Men verwacht dat onder andere de Eerste Kamer een claim zal doen.

Bij het gemoderniseerde Binnenhof 20 horen ook twee zeer representatieve zalen: de Trèveszaal en de Statenzaal. Vooral de (grotere) Trèveszaal is bijzonder mooi, nu die weer in de oude luister is hersteld. In deze zaal vergaderde tot rond het eind van de jaren zestig wekelijks de ministerraad.

Deze vergaderingen werden vanwege de aanstaande verbouwing verplaatst: eerst naar de mooie oude zaal op de eerste etage bij Justitie aan het Plein (vlak bij het Binnenhof) en later naar het Catshuis, ambtswoning van de premier, tussen Den Haag en Scheveningen gelegen.

Gespeculeerd is op het weer in gebruik nemen van de Trèveszaal als vergaderplaats, iedere vrijdag, van de ministerraad. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat dit zal gebeuren in de toekomst, al is daarover nog geen beslissing genomen.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 8822, 's-Gravenhage-2078.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Behalve ministeries, zal straks ook de Tweede Kamer een ingrijpende wijziging in de huisvesting ondergaan. Het rijk heeft een hele reeks gebouwen bijgekocht: aan het Plein en langs een hele kant van de Lange Poten, waaronder het bekende restaurant „The House of Lords” en Hotel Central zijn gevestigd. Deze zullen over een luttel aantal jaren plaats moeten maken voor kamergebouwen: meer werkruimte voor de parlementariërs, een nieuwe vergaderzaal (die misschien plaats zal moeten bieden aan veel meer kamerleden) en meer ruimte voor de diensten van de Tweede Kamer. (ANP)

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer. DN

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

In memoriam A. B. Kramer

Dinsdagavond 15 maart jl., na thuiskomst van een CDA-manifestatie in Den Haag, lag daar het bericht dat mijn vriend Ton Kramer in de vooravond ten gevolge van een hartaanval op 57-jarige leeftijd plotseling was overleden. Onvoorstelbaar, niet te geloven, zo was mijn eerste reactie. Denkende aan zijn verkiesbare plaats op de CDA-kandidatenlijst voor de Tweede Kamer ontglipte mij de uitdrukking „In het gezicht van de haven gestrand”. Doch is dit wel juist? God laat zijn kinderen toch niet stranden. Hij heeft hem op het juiste ogenblik tot zich genomen. 't Is voor ons moeilijk te begrijpen, maar Gods wegen zijn ondoordringelijk. Wij kenden elkaar al zo'n twintig jaar. Uit de Scholingscommissie van de CHU, waarvan hij waarnemend voorzitter was en ik

secretaris. Met dit werk, waarvoor hij zich volledig inzet, begon het. Andere functies volgden. In 1962 werd hij lid van de Gemeenteraad van Breda, naderhand ook van het Stadsbestuur Breda. In 1971 lid van de Unieraad. Ook in Brabant was hij actief in onze politieke organisatie. Daarnaast vond hij nog tijd voor vakvereniging en onderwijs. Zo was hij o.m. lid van het hoofdbestuur van de Nederlandse Christelijke Bond van Overheidspersoneel en tweede voorzitter van de Christelijke Stichting voor school-, studie- en beroepskeuze in Brabant en Limburg. Bij deze veelheid van functies, die ook daadwerkelijk door hem werden uitgevoerd, verloor hij nooit zijn gevoel voor humor. Hij verstond de kunst om te relativeren. Hij kon geen „neen” zeggen. Voor een

spreekbeurt deed men nimmer tevergeefs een beroep op hem. Kramer was een echte sjouwer, zoals ds. Stoutjesdijk tijdens de rouwdienst in de aula van de begraafplaats

„de Bieberg” zo treffend opmerkte. Voor velen was hij de vriendelijke en wijze raadsman.

Teurstellingen zijn hem in zijn politieke loopbaan niet bespaard gebleven. Wij hebben er samen vaak over gesproken. Zij hadden echter geen invloed op zijn activiteiten voor de Unie en later het CDA. Zijn verkiesbare 13e plaats op de CHU-lijst, waarover ik hem zaterdagavond 12 februari telefonisch inlichtte, zag hij als een bekroning van zijn werk, maar ook als het begin van een nieuwe periode in zijn leven.

Het werd geen nieuwe periode, doch wel een nieuw leven. God haalde hem thuis. Onze deelneming gaat uit naar zijn vrouw en kinderen. Mogen zij troost vinden bij Hem, die ook de Leidsman was van hun man en vader.

Wm C de Kruyf

Unieraad herdacht A.B. Kramer

De Unieraad heeft vorige week zaterdag, aan het begin van de te Utrecht gehouden vergadering, het plotseling overlijden van zijn mede-lid A. B. Kramer herdacht.

De Unie-voorzitter, mr. O. W. A. van Verschuer zei in zijn herdenkingstoespraak, dat de heer Kramer een groot aantal jaren, op verschillende wijzen, met de CHU verbonden is geweest. Meer dan 25 jaar zette hij zich in bij de CHJO, de plaatselijke kiesvereniging, de statenkring, de kamerkring en de Unieraad. „Kramer ontloopte veel activiteiten, naast zijn dagelijks werk. Er is bij ons erg veel dankbaarheid in het hart,” aldus mr. Van Verschuer. „Wij zullen ons

zijn levendige en gemotiveerde inbreng op onze vergaderingen herinneren.” Mr. Van Verschuer herinnerde er ook aan, dat de heer Kramer een plaats kreeg op de CHU-kandidatenlijst voor de komende verkiezingen. „Hij stond op een niet gans onverkiesbare plaats. Volgens berekeningen zou hij eerlang kamerlid geworden zijn en dat was een langgekoesterde wens van Kramer. Het heeft niet zo mogen zijn. Op Gods tijd heeft God Zijn kind tot zich genomen. In dankbaarheid herdenken wij Kramer en wij wensen mevrouw Kramer en haar kinderen sterkte toe,” zei de Unievoorzitter.

H.L.

Advies Unieraad voor kandidatenlijst Eerste Kamer

Als de Eerste Kamer begin volgende maand de reeds door de Tweede Kamer behandelde grondwetswijzigingen goedkeurt, moet op donderdag 26 mei de gehele Eerste Kamer opnieuw gekozen worden. De Unieraad heeft in zijn vorige week zaterdag te Utrecht gehouden vergadering het advies opgesteld voor de christelijke-historische kandidatenlijsten, welke voor de Eerste-Kamerverkiezingen ingediend zullen worden.

Zoals bekend wordt de Eerste Kamer gekozen door alle provinciale staten. De kandidatenlijst voor deze verkiezing wordt ingediend door de statenfracties.

Bij de Eerste-Kamerverkiezingen zijn er vier groepen. Elk der groepen kiest een aantal leden. De groepen en aantallen zijn: groep I - de provinciale staten van Noord-Brabant, Zeeland, Utrecht en Limburg kiezen 21 Eerste-Kamerleden; groep II - de staten van Gelderland, Overijssel, Groningen en Drenthe kiezen 19 leden; groep III - de staten van Noord-Holland en Friesland kiezen 17 leden; groep IV - de staten van Zuid-Holland kiezen 18 leden.

ADVIES

Het advies van de unieraad voor de op te stellen kandidatenlijsten luidt:

Groep I: 1. A. J. Kaland te Middelburg, penningmeester van de CHU en gedeputeerde van Zeeland; 2. P. Bode, burgemeester van Veenendaal; 3. dr. ir. J. Cornelissen, chemicus te Nuenen, voorzitter CHU-kamerkring Den Bosch; 4. mevrouw mr. L. G. Baud te Breukelen, advocaat en procureur en gemeenteraadslid; 5. P. G. van den Bosse te Axel, gemeentesecretaris en statenlid; 6. T. W. Mertens te Utrecht, juridisch adviseur Van Gend en Loos en statenlid.

Groep II: 1. J. Hey, Eerste-Kamerlid en burgemeester van Scherpenzeel; 2. D. Rijnders te Amstelveen, Eerste Kamerlid; 3. mr. O. W. A. van Verschuer, voorzitter CHU en gedeputeerde van Gelderland; 4. W. Netjes te Emmeloord, landbouwer en raadslid; 5. dr. E. Bleumink te Vries (D.), lector aan de Rijksuniversiteit te Groningen en voorzitter van de Lohmanstichting; 6. J. M. L. Oosthoek te Roden, directeur Scheepshypotheekbank Nederland.

Groep III: 1. dr. K. de Vries te Leeuwarden, Eerste-Kamerlid; 2. mr. Y. Scholten te Den Haag, advocaat en procureur en oud-minister; 3. mevrouw D. W. Y. de Graaff-Naute, wethouder te Sneek; 4. jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen; 5. drs. J. van Dis te Hilversum, gedeputeerde van Noord-Holland; 6. Abr. van Twist, gemeentesecretaris van Harlingen.

Groep IV: 1. prof. dr. J. W. van Hulst te Amsterdam, Eerste-Kamerlid; 2. mr. J. H. Piket te Den Haag, Eerste-Kamerlid; 3. mevrouw H. Tegelaar-Boonacker te Rijswijk (ZH), raadslid en voorzitter Centrale van CH-vrouwen; 4. mr. J. A. Janssen van Raay te Rotterdam, secretaris CHU en advocaat en procureur; 5. dr. C. Blankestijn te Den Haag, raadslid; 6. prof. mr. H. Franken te Rotterdam, hoogleraar aan de Erasmus-universiteit en fractievoorzitter staten van Zuid-Holland.

NIET HERKIESBAAR

De thans zittende Eerste-Kamerleden voor de CHU, jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein en mevrouw A. ten Kate-Veen, hebben zich niet herkiesbaar gesteld. De heer De Geer kwam op 5 juni 1963 in de Eerste Kamer en mevrouw Ten Kate op 25 maart 1975.

H.L.

Waar blijft de nota?

Het is niet uitgesloten, dat dit opschrift verbazing kan wekken.

Immers het verschijnsel van de laatste tijd, dat we onder nota's bedolven worden, is algemeen. Eerder teveel dan te weinig. Nota's waar niet ieder op zit te wachten. Wel wordt op de pachtnota gewacht.

Reeds geruime tijd is deze nota door de Minister van Landbouw in het vooruitzicht gesteld. Algemeen was de teleurstelling, dat bij de begroting man landbouw deze nota weer naar de toekomst werd verwezen.

Wel is enkele weken geleden een ontwerp-pachtnormenbesluit 1977 aan het bedrijfsleven voorgelegd.

Op 19 april a.s. zal de vaste commissie van Landbouw hierover mondeling met de Minister van gedachten wisselen. Daarmee is de veelvuldig aan mij gestelde vraag, of per 1 april de nieuwe pachtnormen zullen ingaan, beantwoord. Ingangsdatum per 1 april kan niet meer. Mogelijk per 1 augustus of later.

DE BETEKENIS VAN DE PACTH

Niemand zal kunnen ontkennen, dat de pachtwet niet zegenrijk gewerkt heeft. Mistanden, die voorkwamen zijn verdwenen. Momenteel moet met klem de vraag gesteld worden de wet nog wel voldoet aan de uitgangspunten van artikel 3 van de pachtwet, namelijk het op een evenwichtige wijze dienen van de belangen van pachter en verpachter. Ik heb de neiging om deze vraag ontkennend te beantwoorden. Er is sprake van een zorgelijke ontwikkeling. Het pachtareaal loopt sterk terug. En daarmee een belangrijk - goedkope - financieringsbron voor de boer. Wat is daarvan de oorzaak?

Dit laat zich niet met een paar woorden weergeven. Allereerst de hoogte of beter gezegd de laagte van de pachtnormen. Zeer zeker ook de knellende banden van het wettelijk continuatierecht. Het toenemende verschil in prijs tussen verpachte en pachtvrije grond.

Toenemende mondelinge overeenkomsten nemen hand over hand toe. Zo dreigt door een aantal oorzaken de pachtwet uitgehold te worden.

WAT WIL DE REGERING NU?

Eigenlijk heel veel.

- Zeer sterke verhoging van het pacht prijs-peil.
- Wijziging indeling pachtnormen van de grond door beperking aantal grondsoorten.
- Herinvoering kwaliteitslasten.
- Invoering aparte kaveltoeslag.
- Invoering huiskavelbegrip voor veehouderijbedrijven.
- Verhoging pachtwaarde voor specifieke gewassen.

Een aantal belangrijke voorstellen, voldeende om te komen tot een zinvolle discussie. Te zeggen dat hier sprake is van een fundamentele ingreep is mogelijk overdreven, maar ingrijpend is een ander wel. Het is daarom raadselachtig, waarom de Minister niet met een pachtnota is gekomen maar wel deze forse ingreep.

PACTHPRIJSVERHOOGING

Op de jaarvergadering van de Bond van Landpachters heb ik in een daar gehouden lezing er op aangedrongen het instituut van de pacht te koesteren. De pachtsom mag niet de sleutelpost zijn van de bedrijfsvoering.

Gelukkig bleek daar veel begrip voor.

Daarmee is niet gezegd, dat iedere pachtprijsverhoging aanvaardbaar is. Dit pakket voorstellen is geenszins aanvaardbaar. Mogelijke cumulaties in de voorstellen kunnen de pachtsom doen stijgen tot 100 à 140%.

Dit geldt voor de meest ideale landbouwgebieden. Uiteraard zijn dat met name de nieuwe polders. Domeinen zou van deze voorstellen de grootste profiteur zijn.

Het sterke vermoeden is aanwezig, dat Minister Duisenberg over de linkerschouder en staatssecretaris de Goede over de rechterschouder van Van de Stee gekeken hebben bij het invullen van de cijfers. De overheid zou bij aanvaarding ongetwijfeld de grootste winst opstrijken.

Daaruit blijkt, dat óók op dit terrein de regering rolvast blijft in het verhogen van haar tarieven.

Verhoging van de basispachtnormen van 30% (ook advies van het Landbouwschap) lijkt aanvaardbaar.

De andere voorstellen?

Terwille van een evenwichtig beleid zal men een aantal voorstellen o.a. kavelgrootte - huiskavel - specifieke gewassen voor kennisgeving moeten aannemen. Hier hoeft geen sprake van het op de lange baan schuiven te zijn.

Bij overwegingen om de mobiliteit van de pachtgrond te bevorderen kunnen al deze, voor een deel waardevolle gedachten in beschouwing worden genomen.

Een van de eerste taken van de volgende Minister van Landbouw zal moeten zijn om zo snel mogelijk de pachtnota te presenteren. Indien Minister v.d. Stee deze post blijft bezetten kan het een prachtnota worden.

Hij heeft de tijd gehad om erover te denken.

Teun Tolman.

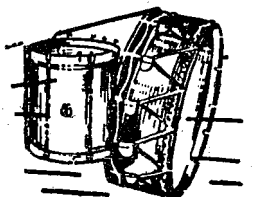
Protestants christelijk onderwijs bezorgd over beleid minister Van Kemenade

In kringen van het protestants-christelijk onderwijs bestaat ernstige bezorgdheid over de uitkomst van de beslissing, die minister Van Kemenade binnenkort moet nemen over de uitbreiding van het aantal nieuwe lerarenopleidingen (NLO's). Dit blijkt uit een brief die de Nederlandse Protestants-Christelijke Schoolraad, samen met de aanvragers voor een protestants-christelijk instituut in Zwolle, heeft laten uitgaan aan het protestants-christelijk voortgezet onderwijs in de vijf noordelijke en oostelijke provincies.

Grond voor deze bezorgdheid vormen de hardnekkige geruchten, dat de minister overweegt of geen nieuwe instituten toe te staan of Twente als vestigingsplaats te kiezen voor een nieuw protestants-christelijk instituut. In beide gevallen zou afbreuk worden gedaan aan het gerechtvaardigde verlangen van het protestants-christelijk onderwijs om qua capaciteit een toereikende voorziening voor de protestants-christelijke lerarenopleiding te bereiken.

De aanvragers van een protestants-christelijk NLO in Zwolle kunnen rekenen

op de steun van het gehele georganiseerde protestants-christelijke onderwijs en van een brede achterban in de noordelijke en oostelijke provincies.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Levering van drie korvetten aan Indonesië

al dan niet in strijd met de ontwapeningsnota?

door mr. Scholten, ARP-Tweede Kamerlid en CDA-woordvoerder

Op 21 augustus 1975 werd door de Nederlandse Regering een exportvergunning afgegeven voor de levering van een drietal korvetten aan de Indonesische Marine, bestemd voor patrouille in de sinds de laatste zeerechtconferentie nogal uitgebreide territoriale zee van Indonesië. In feite behoren sindsdien grote delen van de Archipel tot de Indonesische binnenzee.

Met een kleine en verouderde marine kon Indonesië haar taak bepaald niet vervullen. Uitbreiding ervan is dan ook redelijk en anno 1975 kon de Nederlandse Regering terecht de gevraagde vergunning verlenen. Thans worden bij Rijn-Schelde-Verolme de drie korvetten gebouwd voor een prijs van ca. 500 miljoen gulden, die bij oplevering contant zullen worden betaald. Uit het project vloeien 3.500 manjaren aan werk voort, op zich een mooie order voor dit concern en voor de Nederlandse scheepsbouw.

DAAD VAN AGRESSIE

Complicaties ontstonden toen op 7 december 1975 Indonesië Oost-Timor binnenviel, een daad van agressie, in strijd met het Handvest van de Verenigde Naties en zowel als in 1975 als in 1976 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties veroordeeld, zij het ook met een opvallend groot aantal onthoudingen. Bij het recente debat in de Tweede Kamer over het al dan niet intrekken van de exportvergunning heeft minister Van der Stoep gewezen op de uitzonderlijke situatie, die zich op Oost-Timor heeft voorgedaan. Het Portugese koloniale gezag was in feite verdwenen zonder dat de door de dekolonisatie commissie van de Verenigde Naties bepleite voorbereiding voor onafhankelijkheid had plaatsgevonden. Bovendien was de bevolking in twee groepen gesplitst, een kleine pro-Indonesische en één die zich onder leiding van het FRETILIN voorstander toonde van onafhankelijkheid. Dit alles neemt niet weg, dat Indonesië een daad van agressie heeft gepleegd en het recht van zelfbeschikking van de bevolking van Timor met voeten treedt. De soevereiniteit van de Re-

publiek Indonesia over Oost-Timor wordt noch door Nederland noch door Portugal erkend. De berichten over het huidige Indonesische optreden op Timor liegen er niet om. Volgens Australische Rapporten en in het bijzonder volgens de Australiër James Dunn, voormalig consul op Timor, houden de Indonesische troepen beestachtig huis op Timor. Een groeiend aantal vluchtelingen uit Timor bevindt zich thans in Portugal en ook zij rapporteren in voor Indonesië uiterst ongunstige zin.

Tijdens het debat heb ik namens het C.D.A. gewezen zowel op deze daad van agressie als op het schenden van de fundamentele menselijke rechten en vrijheden en aan Minister Van der Stoep gevraagd zich voor deze zaak in te zetten, rechtstreeks in contacten met Indonesië zowel als via internationale contacten. De Minister heeft dit toegezegd en zal daarover op mijn verzoek nader rapporteren aan de vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken.

NU WEL OF NIET LEVEREN?

Inmiddels was in V.N.-verband reeds besloten een zogenaamd fact-finding-mission naar Timor te zenden, die voor de eerstvolgende september-zitting moest rapporteren. De zaak staat ook op de agenda van de Veiligheidsraad, zodat ook van die zijde actie tot de mogelijkheden behoort. Zowel in New York als in Den Haag is deze zaak voorlopig niet van de baan. Dat is duidelijk, Nederland heeft een speciale relatie met Indonesië en dat betekent ook speciale verantwoordelijkheid. Het is wel zaak deze verantwoordelijkheid op de juiste wijze te beleven en daarbij met name te letten op de effecten die ons optreden in Indonesië heeft.

Dit geldt zowel voor het lot van de politieke gevangenen als nu voor de kwestie Timor. In het kamerdebat speelde de Nederlandse binnenlandse situatie en met name de verkiezingen van 25 mei a.s. een rol. Opvallend was, dat P.S.P. en P.P.R. elkaar „links” trachten te passeren door het indienen van alternatieve moties. De

P.v.d.A. bleef op haar beurt niet geheel buiten de daardoor optredende windvallen.

Centraal stond de vraag: moet er onder deze omstandigheden aan Indonesië geleverd worden of moet de vergunning thans worden ingetrokken. Het laatste vroeg de P.S.P. in een motie. Dit werd door de Regering geweigerd en het C.D.A. steunde hierin het kabinet. Deze houding vraagt om een verduidelijking. Immers in de ook door ons op dit punt ondersteunde nota Ontwapening en Veiligheid staat op pagina 64:

„Nederland voert een selectief wapen- en exportbeleid, waarbij overwegingen van vredesbeleid prevaleren boven strikt commerciële belangen. Leveranties naar gevoelige en potentieel gevoelige regio's worden zorgvuldig op hun politieke merites beoordeeld. Dit geldt met name voor uitvoer naar landen, die in een gewapend conflict zijn betrokken of waar gevaar bestaat voor gebruik van het wapenmateriaal voor het onderdrukken van de eigen bevolking.”

WAT IS DE BETEKENIS VAN DEZE PASSAGE?

Het is duidelijk, dat beginselen van behoorlijk bestuur met zich meebrengen dat op een eenmaal verleende toezegging voor een vergunning niet wordt teruggekomen tenzij zware en doorslaggevend argumenten dit noodzakelijk maken. Het is ook duidelijk, dat er spanning kan optreden tussen de beginselen van behoorlijk bestuur enerzijds en de genoemde beginselen uit de ontwapeningsnota anderzijds. In het debat is onzerzijds erop gewezen, dat op zich juiste argumenten een functie moeten hebben in de praktijk, dat ze niet los gezien kunnen worden van de realiteit, hetgeen een zorgvuldige afweging impliceert. Deze realiteit is dat de korvetten eerst in 1979 en 1981 zullen worden opgeleverd, zodat iedere relatie met de huidige situatie op en rondom Timor ontbreekt, dit kan ten tijde van de levering anders zijn. Minister Van der Stoep heeft er terecht op gewezen, dat

er reden zou zijn voor heroverweging, indien medio 1979 rondom Timor zich oorlogshandelingen zouden voordoen, van een zodanige omvang en aard, dat inzet van de korvetten in een dergelijke strijd waarschijnlijk zou zijn. Hieraan toevoegend, er geenszins vanuit te gaan, dat zich medio 1979 een dergelijke situatie zou voordoen. Mocht dat wel zo zijn, dan is een heroverweging uiteraard geboden. Voorts wees de Minister op de mogelijkheid, dat de Veiligheidsraad tot sancties zou oproepen. Deze zouden prevaleren boven de aangegane verplichting.

Ook aan een derde mogelijkheid namelijk dat Indonesië betrokken zou raken in een ander militair conflict besteedde de bewindsman aandacht, daarbij de criteria van de Ontwapeningsnota verder verfijnend. Hij stelde dat de vergunning in heroverweging genomen zou kunnen worden, „indien Indonesië in oorlogshandelingen betrokken raakt, die niet het gevolg zijn van onuitgelokte agressie, tegen dit land.” Later voegde hij hieraan toe, dat indien een land in een verdedigingsoorlog wordt gedwongen niet zonder meer ervan mag worden uitgegaan, dat niet geleverd zal worden.

NIETS OPGELOST

Samenvattend kunnen wij de beleidslijn van de Minister en het Kabinet onderschrijven, hetgeen eveneens voor de P.v.d.A.-fractie het geval is. Enig verschil in stembedrag op een drietal moties, lijkt me bepaald door meer interne overwegingen. Al met al is er voor de mensen van Timor op dit moment niets opgelost. De Tweede Kamer en de Regering hebben de goede verstaander echter wel een duidelijke hint gegeven. Hopelijk met enig effect. Want het gaat en het blijft gaan, niet om abstracties en formeel gelijk, maar om een menswaardig bestaan in dit geval van het volk van Oost-Timor, dat recht heeft op zelfbeschikking. Dat recht ondersteunen wij. Wij hebben het volste vertrouwen dat het Kabinet naar beste weten en vermogen deze zaak zal blijven behartigen.

Kritische vragen over Cubanen in Zaire

Het Tweede-Kamerlid dr. R. J. H. Kruisinga, voorzitter van de CHU-fractie, stelde de volgende schriftelijke vragen aan minister Pronk voor ontwikkelingssamenwerking:

1. Herinnert de bewindsman zich onze vragen van 23 april 1976 waarin hij in antwoord op de vraag of meer mogelijkheden bij de voorbereiding van de militaire expeditie van Cubaanse soldaten in Angola betrokken zijn geweest, heeft geantwoord dat: „Volgens dezerzijdse gegevens de Cubaanse interventie heeft plaatsgevonden met steun van de Sowjet-Unie” en kan de minister zich indenken dat thans op zijn minst de gedachte leeft bij velen dat wederom op instigatie van de Sowjet-Unie gewapende interventie wordt gepleegd, in een gebied met belangrijke strategische grondstoffen, nu in Zaire, en wil de minister hierover op korte termijn zijn mening geven?

2. Herinnert de minister zich tevens dat hij in antwoord op vraag 4 van de vragen van 23 april 1976 luidende: „Welke functie oefent de overzeese Cubaanse legermacht in Angola en in genoemde andere landen uit?”, heeft geantwoord: „In Angola bestaat de taak van de Cubaanse troepenmacht vermoedelijk uit het geven van militaire opleiding resp. pacificatie operaties (inclusief het voorkomen van interventies vanuit omliggende landen) en bewaking van verbindingen; in andere landen naar verluidt voornamelijk uit het geven van militaire opleiding. „Wil de Minister mededelen of hij dit „vermoeden” in het huidige stadium misschien reeds kan bevestigen?

3. Wil de minister, in aansluiting op zijn uiteenzetting in de Tweede Kamer op 29 januari 1976, mededelen of hij niet van mening is dat de toestand in Afrika zich dusdanig aan het veranderen is dat thans de tijd is aangebroken om de „geëigende reactie daarop te kiezen” zoals door de Minister toen is toegezegd en wil de Minister tevens hierbij betrekken zijn opvatting dat „de ontwikkelingssamenwerking met Cuba voor heroverweging in aanmerking komt -

na overleg met enige donorlanden - indien dit land elders in Afrika zou interveniëren?

4. Is er reeds overleg geweest met de andere donorlanden over de heroverweging van de ontwikkelingssamenwerking, zo ja wat is hiervan het resultaat, zo nee waarom heeft dit nog niet plaatsgevonden en wanneer is de Minister voornemens aan deze door hem zelf voorgestelde beleidslijn in geval van gewapende interventie - uitvoering te geven?

5. Wil de minister mededelen wat in het licht van de gewijzigde situatie zijn antwoord is op onze vraag zoals gesteld op 8 juli 1976. Deze vraag luidde: „Achten de bewindslieden hun visie dat Cubaanse interventie kan bijdragen tot vergroting van de instabiliteit zonder op zich oorzaak daarvan te zijn” tegen de achtergrond van de recente ontwikkeling nog juist en - zo niet - is het dan niet wenselijk de Cubaanse regering officieel in kennis te stellen van de toenemende zorgen van de Nederlandse regering met betrekking tot de ontwikkelingen in Afrika?

6. Is de minister thans bereid er bij zijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken op aan te dringen ten spoedigste aan de Cubaanse regering mede te delen dat de Nederlandse regering verlangt dat op korte termijn alle Cubaanse militairen (die zich in Afrika en het Midden-Oosten bevinden) uit deze gebieden worden teruggetrokken?

7. Wil de minister in het bijzonder de Tweede Kamer informeren over de conclusies van het beraad met andere EG-partners, zoals door de regering medege-deeld bij de beantwoording van de vragen 5, 6 en 7 van 8 juli 1976?

8. Is de minister bereid de Cubaanse vice-eerste minister Carlos Rafael Rodriguez, mede te delen dat in toenemende mate in ons land verontwaardiging te bespeuren valt over het Cubaanse optreden en dat derhalve de Cubaanse regering zelf verantwoordelijk zal zijn voor een eventuele verbreking van de relaties tussen beide landen voor zo ver het de ontwikkelings-samenwerking betreft?

9. Is de minister niet van mening dat de internationale rechtsorde thans ernstig wordt aangetast en is de minister niet tevens van oordeel dat het volstrekt uitgesloten is dat de Cubaanse officieren in Zaire zijn op verzoek van de regering - zoals in

Angola het geval was - en welke consequenties verbindt de minister aan de uitspraak van de minister-president Den Uyl

die heeft gezegd dat indien er onverhoofd van een escalatie van het Cubaanse optreden in Afrika sprake zou zijn, de regering daarin aanleiding zou zien om haar beleid met betrekking tot Cuba opnieuw in overweging te nemen?

Aldus de vragen van dr. Kruisinga aan minister Pronk.

H.L.

Laatste gegevens algemene vergaderingen CHJO

In voorgaande nummers van „de Nederlander” is de Algemene Vergadering van de CHJO op zaterdag 26 maart a.s. reeds uitvoerig aangekondigd. Hier nog wat aanvullende gegevens: In de uitnodiging is helaas een fout geslopen betreffende het adres waar de vergadering gehouden wordt. Dit moet zijn Blijmarkt 15, Zwolle, in plaats van Blijmarkt 11.

Alleen diegenen die hun contributie voldaan hebben zijn gerechtigd te stemmen op deze algemene vergadering. Op de agenda staat vermeld: Vaststelling van de contributie. Dit vraagt enige toelichting. Het CHJO-bestuur is van mening dat de contributie (jarenlang op hetzelfde peil gebleven) thans enige verhoging behoeft.

Dit is mede noodzakelijk geworden door de groeiende activiteit binnen de CHJO, met name de (her)oprichting van regionale en plaatselijke afdelingen. Ook bestaat het voornemen aan alle betalende CHJO-leden gratis een CHJO-abonnement op „de Nederlander” te geven. Dit met het oog op de communicatie met de leden. Derhalve moet de contributie vastgesteld worden op f 20,-.

Op de discussiemiddag spreekt drs. G. Gerritse uit Soest. Drs. Gerritse, die verbonden is aan het ministerie van Landbouw, mag, gezien zijn origine als vakbondsman en zijn lidmaatschap van de SER, geacht worden kennis te hebben van de problematiek rond de bedrijfsdemocratisering.

Nogmaals: schrijfmachine!

Op de oproep die wij in „de Nederlander” van 11 maart jl. plaatsten voor een tweedehands schrijfmachine voor het CHJO-secretariaat is tot nu toe geen reactie gekomen. Wij hopen dat u het niet vergeten bent. Daarom nogmaals: kijkt u alstublieft

rond in om omgeving en als u iets weet dan graag een telefoontje naar het secretariaat: Berkelstraat 78, Utrecht, tel. 030-884687.

Egbert Bluemink,
algemeen secretaris CHJO.

Nieuwe weg voor christen-democraten

Verslag vierde Wereldcongres van jonge christen-democraten te Rome

door Pieter F. Dudink, stafmedewerker KVP

Onlangs vond in Rome het Vierde Wereldcongres van de jonge christen-democraten plaats. Vanuit Nederland namen daaraan deel: Wim Polman (ARJOS), Gerrit Goedhart (CHJO) en Pieter Dudink (KVPJG).

Dit wereldcongres dat voor het eerst na 6 jaar weer bijeen werd geroepen, stond in het teken van een nieuwe wereldorde. Dat is een groot woord. Maar als christen-democraten, mondiaal georganiseerd, behoort het tot onze taak te kijken naar de situatie in de wereld en als we dan constateren dat we daarmee onvrede hebben, zullen we eraan moeten werken daarin verbetering te brengen. Dan ook wordt het tijd dat de christen-democraten in de wereld zich gezamenlijk gaan beraden over meer gemeenschappelijke politieke uitgangspunten. Vandaar dat er tijdens dat congres veel is gesproken over de onaanvaardbare schending van de mensenrechten in vele landen en de voor ons jonge christen-democraten onaanvaardbare verdeling van de wereld in een kapitalistisch en communistisch blok enerzijds en een arm blok anderzijds. Om tot een nieuw gemeenschappelijk politiek uitgangspunt te komen is tijdens het congres veel gesproken en geschreven over een nieuwe basis-ideologie, gebaseerd op het evangelie en gericht op de mens. Een ideologie die niet dogmatisch is en zowel het kapitalisme in zijn pure vorm als het collectivisme afwijst. Beide systemen hebben in de praktijk bewezen ofwel te leiden tot een onrechtvaardige verdeling van de rijkdommen van deze aarde, ofwel tot ontkenning van de mens als individu.

Werken aan een nieuwe start

Bovendien hebben beide systemen geleid tot de vorming van elkaar vijandige machtsblokken in de wereld. Beide systemen zijn de mens gaan overheersen. Het is onze opvatting dat het systeem er is voor de mens en niet de mens voor het systeem. Uiteraard is het in dit artikel slechts mogelijk een tipje van de sluier van alle discussies tijdens dat congres op te lichten. Op zo kort mogelijke termijn zullen de drie jongerenorganisaties aan de gang gaan om in brede lagen van de partij de tijdens dat congres tot stand gekomen nota over de basisideologie tot onderwerp van discussie te maken. Naar mijn gevoel sluit dat ook sterk aan bij wat wij als christen-democraten in Nederland voelen als noodzakelijke vernieuwing. Evenzeer als het socialisme en liberalisme van tijd tot tijd toe zijn aan vernieuwing, is ook de christen-democratie toe aan een zich opnieuw oriënteren op de maatschappelijke veranderingen, de moderne middelen en het binnen dat geheel functioneren van christelijke waarden. Wellicht kan dat wat er in Rome is voorbereid een goede aanzet zijn bij dat denken en die discussie ook in Nederland.

Resolutie

Helaas bleken tijdens het congres niet alle delegaties zo gelukkig met een discussie over een nieuwe ideologie. Met name lagen onze Duitse vrienden nogal dwars. Op de eerste plaats meenden zij de stukken te laat ontvangen te hebben om daar tijdens het congres zinvol over te kunnen discussiëren en op de tweede plaats gebruikten zij het argument geen mandaat van de Junge Union te hebben om daarover te spreken. Zij namen die kwestie zo hoog op dat enige tijd dreigde dat een open discussie over deze materie niet mogelijk zou zijn. De Nederlandse delegatie zag zich toen gedwongen tegen een brokje conservatisme dat onze Duitse vrienden bleken te vertonen, verzet aan te tekenen. Met genoegen hebben we mogen vaststellen dat onze krachtige pleidooien ertoe hebben geleid dat onze Duitse vrienden hun verzet opgaven en niet langer een sta-in-de-weg waren bij deze zo belangrijke discussie voor de christen-democratie. Om te voorkomen dat na dit congres de discussies over dit onderwerp zouden staken, is aan het eind van het congres besloten dat er een permanente studiegroep zou worden gevormd vanuit een aantal Latijns-Amerikaanse christen-democratische partijen. Voorts diende Gerrit Goedhart, die vanuit de Nederlandse equipe zich in het bijzonder met deze discussies heeft beziggehouden, een resolutie in waaruit ik hier twee alinea's weergeef:

„Wij verklaren dat de christelijke inspiratie de principiële basis voor ons politiek handelen blijft. Het is onze wil door vaststelling van een nieuwe ideologische basis een nieuw begin voor de christen-democratie in te luiden, gebaseerd op internationale solidariteit en respect voor ieder individu en alle volkeren.

Wij beloven in al onze partijgeledingen het document te bespreken dat het resultaat is van onze studies gedurende het congres en een uiteindelijke beslissing over een formulering ten aanzien van een nieuwe ideologische basis binnen een jaar te zullen nemen”.

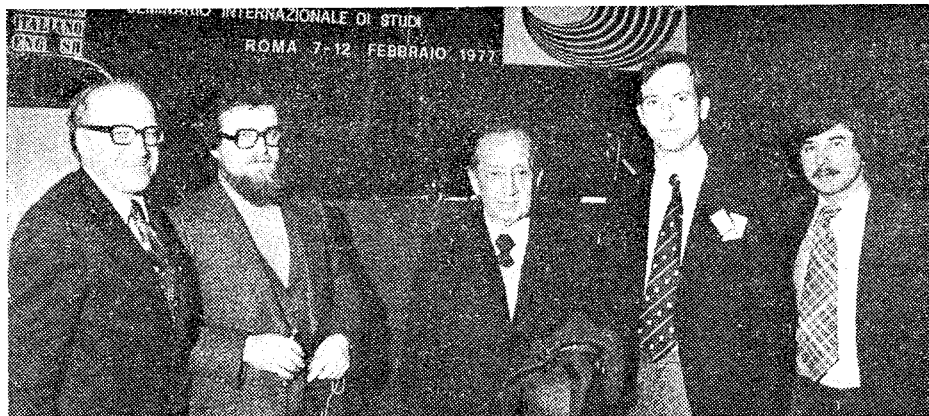
Mensenrechten

Een tweede centraal thema tijdens het congres was „mensenrechten”. Vanuit een bestaande situatie in de wereld waarin geconstateerd moet worden dat, alhoewel er een Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens bestaat en hoewel in Helsinki overeenkomsten zijn gesloten, in vele landen de rechten van de mens soms in zeer ernstige mate nog worden geschonden. Gelukkig waren de discussies rond dit onderwerp niet gericht op veel theoretiseren, maar vooral op de vraag hoe wij in praktische zin bestaand onrecht zouden kunnen bestrijden. Op de eerste plaats hebben we daarom besloten in nauwe samenwerking met Amnesty-International onze aandacht te richten op de situatie in Latijns-Amerika. Op de tweede plaats hebben we 15 mei, de verjaardag van de Wereld Unie van jonge christen-democraten, uitgeroepen als de dag van de rechten van de mens.

Chili

Uiteraard bestaat zo'n wereldcongres niet alleen uit hard werken in studiegroepen. Ook waren er talloze speeches van vooraanstaande christen-democraten. Tussen al die speeches trof ons het meest het verhaal van de heer Tomic, een Chileense christen-democraat die indertijd tegenkandidaat was naast Allende bij de presidents-verkiezingen. Na een eerste verkiezingsronde haalde hij 32% van de stemmen en Allende 36% zodat geen van beide kandidaten een meerderheid kreeg. Daarna riep de heer Tomic alle christen-democraten op Allende voor het presidentschap te steunen en aldus werd Allende president van Chili. Na de val van Allende was het ook voor Tomic noodzakelijk om zijn land te ontvluchten. Thans woont hij in Zwitserland en loopt nog dagelijks het gevaar van een aanslag op zijn leven. Tomic vroeg zich in zijn rede af hoe het nou mogelijk was dat in de zestiger jaren vele christen-democraten deel uitmaakten van vele regeringen in de wereld, terwijl nu in de zeventiger jaren er nog maar een paar landen zijn waar christen-democraten in hun regering deelnemen. „Heeft het christendom dan niets meer te bieden?” „Nee”, antwoordde hij, „het is de gevoerde praktische politiek van christen-democraten”.

Met name constateerde hij dat de gevestigde christen-democraten in Europa de laatste jaren stimulans waren geweest voor een echte vernieuwing: „Immers, het kapitalistische tijdperk loopt ten einde, het kapitalisme heeft de verdienste de wetenschap ver vooruit geholpen te hebben en economische rijkdom te hebben gebracht, maar het is de keerzijde van de medaille die ons toont een ongelijke verdeling van de rijkdom en een verarming van het geestelijk leven”. Hij toonde zich een antikapitalist en een anticollectivist, maar sprak uit niet in alle opzichten een antimarxist te zijn. „Wil het collectivisme het nu aflopende kapitalistische tijdperk niet automatisch opvolgen, dan zullen met name de christen-democraten moeten zorgen voor alternatieven. Want zowel het socialisme als het liberalisme zijn té materialistisch daarvoor”. Hetgeen tijdens het congres in Rome gebeurde, rond de formulering van een nieuwe basis-ideologie, achtte hij een hoopgevend teken en dit was zeker voor het congres een stimulans om op de ingeslagen weg verder te gaan. Een tweede Chileen met wie wij mochten kennismaken, was de heer Leighton. Deze, ook gevluchte, christen-democraat is de oprichter van de Christen-Democratische Partij in Chili. Hij is oud-minister uit het kabinet Frey, gevlucht voor het schrikbewind van Pinochet en juist hersteld van een gruwelijke aanslag op zijn leven, enkele

maanden geleden in Rome. Zijn vrouw, die daarbij ook gewond raakte wordt nog altijd, half verlamd, verpleegd. Ik zeg dit niet om nieuwe martelaren in de toch al uitgebreide rij bij te voegen, wel wil ik dit voorbeeld aanhalen om de Allende-cultus, zoals die in Nederland is ontstaan enigermate te relativieren. Het zijn niet alleen de socialistische in Chili die het moeilijk hebben, ook eerlijke rechtgeaarde christen-democraten zijn zowel in Chili, als daarbuiten niet veilig. Ik zal het verhaal van de heer Leighton hier niet navertellen, als citaat zou daar niet veel van overblijven. Maar eenmaal geconfronteerd met een man als Leighton, en zo waren er meer in Rome, realiseer je je hoe veilig wij óók als christen-democraten in Nederland onze eigen politieke arbeid kunnen verrichten en hoeveel het waard is om vrijelijk voor je mening uit te kunnen komen en hoe bitter noodzakelijk om vanuit een internationale actie al die regimes te bestrijden, die nog altijd de mensenrechten met voeten treden.

Slotverklaring

Vermeldenswaard in dit verslag is ook de zeer goede samenwerking die wij met de christen-democraten uit Spanje hebben kunnen opbouwen in verschillende commissies van het congres. We weten in welke moeilijke omstandigheden de Spaanse christen-democraten op dit moment nog verkeren. Maar het enthousiasme, de werklust en de gedegenheid, waarmee onze Spaanse vrienden aan dit congres hebben deelgenomen, heeft ons de hoop gegeven dat de Spaanse christen-democraten in eigen land hun mannetje zullen staan. De unaniem aanvaarde slotverklaring van het congres - en we mogen dat zonder al te grote ijdelheid toch wel opmerken - is vooral het werk geweest van onze Spaanse vrienden in nauwe samenwerking met de

Nederlandse delegatie. Enkele citaten uit die slotverklaring:

„Wij spreken onze bereidheid uit te vechten voor een vrije maatschappij, waarin alle mensen gelijkwaardig zijn en waarin solidariteit voor altijd haat en geweld uitschakelt.” (-) „Ook willen wij uitdrukking geven aan onze onvrede met de huidige maatschappij en verklaren met alle kracht de uitbuiting van een groot deel van de mensheid te willen bestrijden.” (-)

„In de huidige situatie constateren wij met afkeuring dat vrijwel alle internationale verdragen en conventies, bescherming en garantie van de mensenrechten systematisch geweld wordt aangedaan. Wij dringen aan op de volledige uitvoering van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Akkoord van Helsinki en de Verklaring van de Economische Rechten en Plichten van Staten, door alle regeringen.” (-) „We protesteren tegen het grote aantal regimes, die op schaamteloze wijze de meest elementaire mensenrechten geweld aandoen; in Latijns-Amerika speciaal het regime van Chili; in Afrika het apartheidregime van Zuid-Afrika; in Azië o.m. het regime in Indonesië; en in Europa van de communistische regimes het regime van Tsjecho-Slowakije...”

Hoop op een goede reactie

Ik hoop echt dat het enthousiasme en de geest van de vernieuwing zoals die tijdens het congres in Rome aanwezig was, zal overkomen in alle christen-democratische partijen. En dat vandaar uit een internationale actie zal worden geboren, die tot vernieuwing van de christen-democratie zal leiden en ons een stap dichterbij zal brengen naar die maatschappij, die wij vanuit ons evangelisch denken voorstaan.

CD-politiek slaat bij jongeren aan

De CHJO-voorzitter, L. P. Heukels heeft voor de afdeling Friesland van de CHJO, die in een heroprichtingsvergadering bijeen was, sprekend over de christen-democratische politiek, opgemerkt dat het CHJO-bestuur blij is dat deze bij de jongeren blijkt aan te slaan.

„En ik maak me sterk dat het juist het immateriële in de politiek is dat zo'n aantrekkingskracht uitoefent,” aldus de voorzitter. Als voorbeelden hiervoor noemde hij: VAD, bedrijfsdemocratisering, welzijnsaspecten van de jeugdwerkloosheid, enz. Maar ook onderwijs en bescherming van het weerloze leven (het beginnende en het naar het einde neigende leven). Onderwerpen die terecht zeer belangrijk zijn en die naar het inzicht van het CDA veel te weinig op de voorgrond staan. Teveel denkt men in de Nederlandse politiek aan materiële zaken: prijscompensatie, enkele procenten meer loonstijging, zonder er naar om te zien of anderen in binnen- en buitenland geen nood hebben. Zonder zich te bekommeren om de vraag of de werkloosheid er niet door toeneemt, zonder zich af te vragen wat de effecten zijn op de internationale situatie en met name ook op de ontwikkelingsamenwerking. Hier was sprake van aantasting van verworven rechten, daarom moest de zaak plat! Groeps-egoïsme viert hoogtij.

De heer Heukels toonde zich zeer teleurgesteld over het hervormingsgezinde, dat is: progressieve karakter van de vakbonden wanneer het om eigenbelang gaat.

KLEUR BEKEND

Sprekend over de vermeende noodzaak voor het CDA om een keus te maken tussen links of rechts merkte de heer Heukels op:

Men zegt: „Het CDA moet kleur bekennen. Het moet nu eindelijk eens laten zien of het onder de oppervlakte eigenlijk socialistisch dan wel liberaal is. Laat ons nu eindelijk eens zien waar jullie staan.”

Welnu het CDA heeft kleur bekend. Daarvoor hoeft je alleen maar het programma te lezen en dan weet je dat het CDA gekozen heeft, gekozen voor een christen-democratisch program en geen links of rechts program. Waar het ons in het CDA om gaat is om na de verkiezingen te zien met welke partij we zoveel van ons christen-democratisch program kunnen waarmaken dat we met hen een kabinet kunnen vormen.

Het is nogal makkelijk van de PvdA en de VVD om te zeggen dat zij niet samen willen werken, daarmee de verantwoordelijkheid voor de regeerbaarheid van ons land van zich afschuivend, en er op rekenend dat het CDA die verantwoordelijkheid wel zal voelen.

Over het al dan niet uitgeven van een intentieverklaring merkte de heer Heuken op: Wij zijn een scherp tegenstander van intentieverklaringen.

Wij betreuren het dat er ook in het CDA mensen zijn die menen dat een intentieverklaring de duidelijkheid bevordert.

Een intentieverklaring benadeelt juist de kracht van het CDA-program. De mensen beschouwen dit als een toegeven aan links of rechts. De eigen profilering leidt eronder; tenzij deze mensen in het CDA vinden dat links of rechts nog iets essentieels aan onze profilering kunnen toevoegen. Wij vinden, met Van Agt, dat het CDA niet naar links of rechts moet buigen. Deze eigen koers gold niet alleen voor het CDA-congres, maar geldt tot en met de verkiezingen en in de komende kabinetperiode.

chjo bestuur:

Wetsontwerpen gezondheidszorg intrekken

Het CHJO-bestuur heeft een brief gezonden aan de vaste Tweede-Kamercommissie voor volksgezondheid. Deze brief behelst een verklaring inzake het wetsontwerp gezondheidszorgvoorzieningen en -tarieven. De tekst van deze verklaring luidt:

Het CHJO-bestuur:

overwegende dat er behoefte bestaat aan een zo goed mogelijk functionerend stelsel van voorzieningen ter bevordering van een kwalitatief goede, doelmatige en beschikbare gezondheidszorg,

uitgaande van de noodzaak om **samen verantwoordelijk** te zijn voor deze zorg, gelet op:

- het gebrek aan inspraak bij de totstandkoming van beide wetsontwerpen,

- de inhoud en het centralistisch karakter van beide wetsontwerpen,
- de ernstige kritiek uit vrijwel de gehele gezondheidszorg,

overwegende dat vergroting van de doelmatigheid en besparing ook op andere wijzen bereikt kunnen worden en overwegende dat de werkers in de gezondheidszorg bereid zijn hieraan mee te werken,

doet een dringend beroep op de vaste Kamercommissie er bij de staatssecretaris op aan te dringen deze naar nationalisatie neigende wetsontwerpen in te trekken en op basis van bovengenoemde uitgangspunten op korte termijn met de beroepsorganisaties te gaan overleggen.

Het CHJO-bestuur.

Waar en wanneer spreken CDA-politici?

Vrijdag 25 maart: Echt: Mr. H. J. B. Aarts voor „Het Gat” (informatiekrant); Scheemda: Drs. H. A. van Zwieten; Staphorst: M. W. Schakel om 20.00 uur in Motel „Waanders”; Oosterwolde: T. Tolman voor de Stichting Open Huis; Ottoland: F. Borgman om 19.30 uur in het Dorpshuis voor het Overlegorgaan GJV-es Alblasserwaard; Lunteren: Mr. J. N. Scholten voor de Bond van Chr. Woningbouwverenigingen „In de Blijde Wereld”; Dinteloord: Mevrouw G. M. P. Cornelissen om 20.00 uur in Hotel „De Beurs”; Hengelo: S. C. Weijers voor de Jongerensoos Sionskerk om 20.00 uur; Zwolle: A. J. Hermes, mevrouw J. G. Kraayeveld en drs. G. van Leijenhorst om 09.30 uur in de Buitensociëteit te Zwolle voor de vereniging van Chr. MAVO's; Dokkum: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur in „De Posthoorn” voor de CDA-Vrouwen Friesland. **Zaterdag 26 maart:** Zwolle: Drs. L. P. Heukels om 10.00 uur in Restaurant „Suisse”; Assen: T. Tolman voor de Kamerkring Drenthe om 10.00 uur in Restaurant Bellevue; Schiedam: Dr. R. J. H. Krusinga om 20.00 uur in Hervormd Wijkcentrum „De Rank”.

Maandag 28 maart: Valkenswaard: Drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur in zaal Maenen; Coevorden: C. L. J. van Lent om 20.00 uur in „De Schalm” in Steenwijksmoer gem. Coevorden; Delft: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in de Immanuelkerk; Genneep: Drs. H. A. C. M. Notenboom voor het CDA-Genneep om 20.00 uur in Hotel de Kroon; Tiel: J. van Houwelingen (politieke scholingscursus) om 20.00 uur in Cultureel Streekcentrum „De Agnietenhof”; Hoorn: Dr. D. Th. Kuiper om 20.00 uur in de Parkschouwburg; Nieuwleusen; H. Wassebalie voor de Vrouwenfederatie; Nijmegen: Mevrouw A. H. S. M. Lückers voor de studenten; Hengelo: Mevrouw H. A. H. Andela (politieke scholingscursus); Ede: Mevrouw M. Nagel voor de NCB; Gramsbergen: T. Tolman om 20.00 uur in het Dorpshuis; Nieuwleusen: H. Wisselink; Nijmegen: Mr.

H. v. d. Broek voor de VNKV Centraal Nijmegen.

Dinsdag 29 maart: Wolvega: T. Tolman; Harlingen: H. A. de Boer om 20.00 uur in „De Lichtboei”; Nijmegen: W. A. Mateman; Vlaardingen: P. J. A. van der Sanden; Hillegom: Mevrouw M. A. H. Andela om 13.30 uur in Restaurant „Treslong” voor de Ver. van Kath. Land- en Tuinbouwvrouwen; Almelo: W. M. A. Peters (politieke scholingscursus). Venlo: Drs. P. R. H. M. v. d. Linden om 14.00 uur voor de HTS-Venlo; Doorn: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in het Revius' Lyceum Eersel; Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in „De Roskam” voor het CDA-Kempenland; Zuidland: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs voor de vrouwen van de Chr. Land- en Tuinbouwbond; Sittard: P. J. J. Mertens; Leeuwarden: Drs. S. Faber om 20.00 uur in de Kurioskerk; Den Helder: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor de JOVD-Den Helder in „de Boerderij”.

Woensdag 30 maart: Amstelveen: Drs. M. J. van Rooijen; Den Helder: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 17.00 uur in Schoolgebouw Molukkenstraat voor de Openbare Scholengemeenschap „Nieuwediep”; Groningen: Mr. F. Andriessen debat met drs. E. van Thijn; Geldrop: P. J. J. Mertens; Hilversum: Mevrouw V. N. M. Korte; Middelburg: Drs. Eversdijk; Goes: Drs. M. Beinema in scholengemeenschap „De Vakschool” om 20.00 uur (politieke scholingscursus); Bergum; Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in „Glinstra State”.

Donderdag 31 maart: Bergen N.H.: Drs. A. v. d. Mark (politieke scholingscursus); Delft: Prof. Dr. B. Goudzwaard om 20.00 uur in de Studenten Barbarakapel voor een werkgroep van studenten; Leiden: Drs. G. van Leijenhorst voor Studentenvereniging Panoplia; Monster: Dr. A. Veerman om 20.00 uur in de Oranje Nassaschool voor Chr. LEAO voor het CDA-Monster/Poeldijk; Deventer: Prof. dr. W. Albeda om 20.00 uur in „Help U Zelfen”; Maasbracht: Drs. P. R. H. M. van der Linden. Voorhout: Drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in het Parochiehuis; Heeswijk: Ir. G. J. M. Bracks; Den Helder: P. Meinema om 20.00 uur in de Oud-Katholieke kerk aan de Timorlaan voor de Federatieve Vrouwenraad; Oudewater: Prof. Dr. J. W. van Hulst.

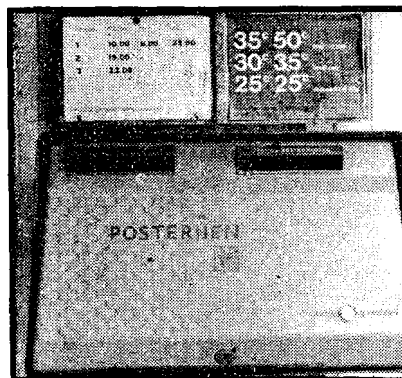
Vrijdag 1 april: Ooyen: Ir. G. J. M. Bracks; Renkum: Drs. G. van Leijenhorst.

Maandag 4 april: Nieuwe Pekela: Drs. B. Beumer; Dalfsen: H. Wisselink (politieke scholingscursus); Amsterdam: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB-Amsterdam-Zuid; Oud-Gastel: Drs. Th. E. Westerterp voor het CDA-Oud-Gastel.

Dinsdag 5 april: Wageningen: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs om 20.00 uur.

Woensdag 6 april: Sittard: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniërs voor de vrouwenorganisaties; Terneuzen: Drs. H. Eversdijk; Maarheeze: Ir. P. A. M. Cornelissen.

Donderdag 7 april: Hoensbroek: Drs. J. de Koning; 's-Gravenmoer: Mr. H. J. B. Aarts; Buitenpost: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in „De Schakel”.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

ZONDER DEN UYL

De Telegraaf editie van 7 dezer meldt dat de leiding van het CDA wel bereid zou zijn om drs. Den Uyl te accepteren als Minister-president ook indien het CHA enige zetels meer weet te verwerven dan de progressieven.

Zou deze mededeling juist zijn dan zal ik mijn stem, die ik jaar en dag op de CDU uitbracht, niet op het CDA uitbrengen. Samenwerking met de PvdA op zich zelf à la bonheur, maar dan zonder Den Uyl als minister-president. Uitstekend politicus als hij is, als minister president is hij ongeschikt omdat hij in '99 van de 100 gevallen duidelijk blijkt geeft partijman te zijn, - dus partijdig -, en geen staatsman, zowel wat binnenlandse problemen betreft als in het buitenland.

Laren (Geld.)

M. P. Baron v. d. Borch v. Verwolde

SERIEUS?

6500 Woningen minder voor Gelderland, Overijsel en Noord-Brabant.

65000 manjaren minder werk voor ca. 22 jaar, dat wil zeggen 3000 extra werklozen, in gebieden die niet de laagste werkloosheidscijfers hebben.

Wie beweert nu nog dat deze regering de werkloosheid serieus neemt?

Renswoude

Ing. C. Taal

BEGINSELPROGRAMMA CHU

Onze Unie-voorzitter, Baron Van Verschuer, heeft in „de Nederlander” van 25 februari jl. enkele opmerkingen gemaakt over het programma van uitgangspunten van het CDA.

Hij stelt daarbij vast:

a. dat men geen fijnproever behoeft te zijn om aan te voelen dat het programma van uitgangspunten van het CDA erg mager is vergeleken met het beginselprogramma van de CHU.

b. dat het beginselprogramma van de CHU onverkort blijft gelden voor C.H. kamer-, bestuurs-, staten- en raadsleden zolang er nog geen overeenstemming is bereikt over een - ook voor de CHU aanvaardbare - formulering van het CDA-beginselprogramma;

c. dat de CHU heeft voorgesteld het programma van het CDA aan te vullen met de alinea: „De samenleving, waarvoor wij ons willen inzetten is die, waarin erkend wordt, dat de Overheid als zodanig Gods dienaar is... en waarin de Overheid ruimte laat voor de kerken - als zijnde van eigen rechte en regelmatig kennis neemt van hun opvattingen en uitspraken” maar dat dit voorstel van de CHU niet werd aanvaard door de detoet es van KVP en ARP.

d. dat het in dit federatieve stadium van het CDA aanvaardbaar is dat de eigen beginselprogramma's van de in het CDA samenwerkende partijen blijven functioneren.

Inhakend op bedoeld artikel van Baron Van Verschuer zou ik het volgende willen opmerken:

1. Het was een goed idee van onze Unie-voorzitter om nog eens duidelijk zwart op wit te zetten dat het programma van uitgangspunten van het CDA inderdaad te mager is. Vele CH-kiezers en CH-leden hebben daar dan ook de grootste moeite mee en het zal hun ongetwijfeld goed hebben gedaan te vernemen dat de kamerleden van de CHU ook na 25 mei a.s. in de Tweede Kamer hun taak hebben te verrich-

ten uitgaande van de Christelijke Historische beginselen! De uitspraken in dezen van onze Unie-voorzitter zullen voor deze verontruste CH-leden/kiezers reden kunnen zijn om met meer vrijmoedigheid hun stem uit te brengen op de gecombineerde lijst van CHU / ARP / KVP.

2. De CHU heeft als aanvulling op het CDA-beginselprogramma een alinea willen invoegen over de Overheid - Gods Dienares - en over de Kerken. Mij dunkt, dat in een beginsel-programma van een Christelijke partij een zinsnede omtrent deze zaken niet nog ontbreken!! Het feit, dat ARP en KVP deze aanvulling hebben geweigerd is voor mij een reden te meer om met nadruk vast te stellen, dat het blijven functioneren van ons eigen beginselprogramma niet alleen aanvaardbaar is te noemen, zolang het CDA in een federatief stadium verkeert, maar dat het onze enige opdracht is bij al ons politiek denken en handelen nu en ook in de toekomst!

3. Dit alles versterkt mij bovendien in mijn mening, dat de CHU moet blijven bestaan in al zijn organen en organisaties en dat de „voorspellingen” van sommigen, die ons steeds weer willen doen geloven, dat de Unie binnen enkele jaren zal zijn opgelost in het CDA, nu eens duidelijk moeten worden tegengesproken door ons Uniebestuur! Daar hebben de leden van de CHU recht op!

En wat het CDA betreft lijkt het mij beter het federatief stadium te prolongeren en het voorlopig nog te houden bij een gescheiden optrekken en een gezamenlijk strijden voor de stoffelijke - maar bovenal voor geestelijke belangen van ons volk, of zoals onze Oosterburen dat plegen te zeggen: „Getrennt marschieren und vereint schlagen!”

't Harde

A. Visser

DIENSTPLICHT

In Trouw/Kwartet 10 maart jl., blz 11, staat dat het CNV zich verzet tegen overslaan van een jaarlichting (1959) voor de militaire dienst. Terecht m.i. Maar er is meer.

Reeds geruime tijd wordt slechts 1 op de 3 als dienstplichtige opgeroepen voor 16 à 20 maanden. Volkomen willekeurige selectie. M.i. is het vrijstellen t.o.v. de ene man die wel moet opkomen. Hoewel (naar wordt beweerd) verkorting van de dienstdaag tot b.v. 12 maanden veel duurder zou zijn voor de schatkist is dit geen steekhoudend argument, zeker niet om discriminatie toe te passen. Gelijke monniken, gelijke kappen.

De ene dienstplichtige, die voor twee vrijstellers moet dienen, brengt een ongerechtvaardigd groot offer, resp. de twee anderen worden ongerechtvaardigd bevoordeeld. Hoewel principieel ook niet juist zou het uit praktisch oogpunt aanbeveling kunnen verdienen de jongere werklozen te laten opkomen. Dat socialistische ministers van defensie, - die hun mond vol hebben „solidariteit” en „gelijkwaardige” behandeling, de zwakkere (terecht) voorop, hebben deze discriminatie bewerkstelligd. Onbegrijpelijk dat van Lent (en Van Elten/Hannie van Leeuwen) e.e.a. goedvinden, althans accepteren. Verder ook zij die opteren voor een z.g. geestelijk ambt (predikanten, priesters) moeten nu voortaan onder de dienstplicht vallen. Wat deed de VVD (M) in deze kwesties?

Voorburg

J. Keijzer

Rectificatie

In het artikel De Lijsttrekker, opgenomen in het nummer van „De Nederlander” van 11 maart jl., pag. 4, vierde kolom, voorlaatste alinea, zijn twee regels uitgevallen, waardoor de tekst onbegrijpelijk is geworden. Hier volgt de juiste lezing: Hieruit volgt dus, dat na onderhandelingen druk toegepast mag en moet worden. Dit betekent, ook voor wie verzoend is met het „stakingsrecht”, dat er dan maar gevochten moet worden. Chaos derhalve in de maatschappij, scheuring in de samenleving, en onoverzienbare schade voor de economie, met name voor degenen die het van de economie hebben moeten. Zulks onder bescherming van de minister-president. Wie op deze lijsttrekker stemt, weet wat hij mogelijk in de toekomst kan verwachten.

J. N. Bakhuizen van den Brink

AANMEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

KOCH

Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

TOT 140% HYPOTHEEK
Kostel. vrijbl. off. Geen afsluftprijs.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje
Drs. J. A. Uding & Partners
Financ. adv. en vastgoed consultants.
v. Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-1 76 47.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**

dan

**VAN
ZEBEN'S**

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Voor uw

- * Dieselolie, Benzine, Petroleum
- * Kolen, Huisbrandolie
- * Tank-transporten
- * Butaan- en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuilafvoer.

„DE KLOK” Handelsmij. N.V.
WEST-VARKENOORDSEWEG 470
ROTTERDAM-24 - Tel. 190200
Tel. 325011 afdeling containers.

BOUW- EN AANNEMERSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstr. 64, tel. 01719-2100-1831
Oude Zeeweg 33, tel. 01719-4500
NOORDWIJK.

ALLEZWAARSTRANSPORTEN

EXPEDITIE- EN TRANSPORTBEDRIJF
Fa. M. Bouw & Zonen
VETKAMP 94 - NIJKERK
Tel. (03494) 1355

GEREGELDE LINDENSTEN
DOOR GEHEB: NEDERLAND

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken
(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Laan van Kerkhoven

Maaskant
WILHELMIGERIJN 4 EDECHOUTEN

TUINAANLEG

BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en
- afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

BOUWBEDRIJF P. HULSBOS Jzn. b B.V.

Venneperweg 873 - Nieuw Venneper.

NIEUW VENNEPER - Telefoon 02526-2277
ABBENES - Telefoon 02524-226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.

VALRENBURG - ZH Telefoon 01718-71941*
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

**GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS**

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Commentaar

De kabinetscrisis

Is het CDA werkelijk de schuldige?

Voor de PvdA-fractie is de verklaring van de kabinetscrisis heel eenvoudig. Het CDA is de schuldige. De christen-democraten hebben de formatie-afspraken geschonden. Op het kritieke moment, als het kabinet de oogst zal binnenhalen, wordt het kabinet door Van Agt naar huis gestuurd. De kiezer moet nu maar een uitspraak doen. 'Wij laten ons niet de grond inboren'!

De werkelijkheid is echter anders. Zonder te willen stellen dat de PvdA alleen de ware schuldige is - zo zijn wij christen-democraten nu eenmaal niet -; is de redenering die door de PvdA-fractie wordt verkondigd, veel te simplistisch.

De 'Conclusies van de bespreking van kandidaat-bewindslieden onder leiding van de formatie d.d. 3 mei 1973' vermeldt over de grondpolitiek letterlijk het volgende:

'Ten aanzien van de grondpolitiek: speculatie tegenaan door een voorkeursrecht te geven aan de overheid, met name aan de gemeenten, en door bij onteigening van grond in beginsel de gebruiks waarde daarvan te vergoeden. Correctie voor onbillijkheden, bij voorbeeld welke bij noodzakelijke vervanging kunnen optreden.'

Is deze afspraak nu door het CDA doorbroken? Dat is beslist niet het geval. De onvrede bij de socialisten wordt veroorzaakt door de volstrekt eenzijdige interpretatie die zij aan dit artikel hebben gegeven.

Opvatting socialisten

De socialistische Tweede Kamerfractie heeft deze bepaling als volgt geïnterpreteerd:

- het CDA moet door haar steun aan vier wetsontwerpen, waaronder de grondpolitiek, bewijzen dat zij de samenwerking met de PvdA waard is.

- Het wetsontwerp dat door het kabinet is ingediend is voor ons zodanig positief dat er niet te veel aan veranderd mag worden.

- De CDA-frakties gaan tegen de hun geestverwante ministers in wanneer zij dit voorstel zoals het er ligt niet steunen.

-De regeling van de grondpolitiek is voor ons een test case voor het 'progressief' karakter van dit kabinet.

Met andere woorden: de PvdA-fractie bindt de CDA-frakties aan het kabinetsvoorstel, zoals het is geformuleerd; en koppelt hier tevens haar bereidheid om met het CDA na de verkiezingen verder te regeren aan vast.

Nu kan men uiteraard van mening verschillen over de vraag in hoeverre een kabinetsvoorstel of een amendement binnen de overigens vrij ruime - grenzen van de kabinetsafspraken over de grondpolitiek valt.

Maar de PvdA-fractie maakt zelfs de gedachtenwisseling hierover vrijwel onmogelijk omdat zij het kabinetsvoorstel - en haar visie hierop - als identiek met de kabinetsafspraken beschouwt.

Het is niet moeilijk om de achtergrond van deze houding te verklaren. A priori kan namelijk elk wetsontwerp dat het kabinet voorstelt voor de 'linkse drie' gunstiger uitvallen omdat zij in het kabinet over een meerderheid beschikt. De PvdA-fractie verklaart echter de wetsvoorstellen inzake de grondpolitiek als sacrosanct; Doordat de socialistische CDA-frakties

echter willen binden aan dit kabinetsbesluit maken zij een ernstige fout ten de parlementaire spelregels omdat hierdoor het recht van amendement wordt ondergraven. Wanneer men zo sterk hecht aan een voorliggend wetsontwerp wordt praktisch elk amendement als destructief ervaren. Hier is sprake van een beknotting van het voor de behandeling van elk wetsvoorstel noodzakelijke 'gemeen overleg' tussen kabinet en parlement.

Binding van christen-democraten

Een tweede voorbeeld van geheel eigen interpretatie geven de socialistische ten aanzien van de binding van de CDA-frakties aan hun geestverwante ministers in het kabinet. Het geringste wijzigingsvoorstel waarmee de CDA-frakties overwegen te komen, werd reeds voor de behandeling door de PvdA-fractie afgeschilderd als wantrouwen van de christen-democraten in hun eigen bewindslieden Van 'agt en Van der Stee.

Terzijde merken wij op dat dit toch wel wonderlijk aandoet. De CDA-frakties worden opgeroepen pal achter de ondertekenaars van de wetsontwerpen inzake de grondpolitiek te gaan staan, terwijl de socialist Kostó enkele weken te voren nog in het openbaar zei dat minister Van Agt volgens zijn fractie minder geschikt was voor het leiden van het departement van Justitie.

belangrijker is echter dat de PvdA-fractie vergeet dat de binding van de fracties van KVP en ARP aan de hun geestverwante ministers een volstrekt andere is dan die van de PvdA aan de PvdA-bewindslieden. De wijze waarop de zes ministers van KVP en ARP tot dit kabinet zijn toetreden, hoeven we hier niet uitleen te zetten. Dat is genoegzaam bekend.

De PvdA-fractie tracht derhalve niet alleen het recht van amendement in te perken; zij praat de CDA-frakties een binding met de haar geestverwante ministers aan, die volstrekt niet bestaat.

Vervolgens gaat de PvdA-fractie nog een stap verder. Zij emoeit zich ook met een recht dat specifiek aan het kabinet is voorgehouden namelijk: de mogelijkheid om het onaanvaardbaar uit te spreken. De socialistische woordvoerder Wierenga adviseerde reeds bij de eerste termijn van de behandeling van de voorstellen inzake de grondpolitiek aan minister Van Agt om zo nodig het onaanvaardbaar uit te spreken.

Nog afgezien van de constatering dat de parlementaire behandeling er wel wonderlijk zou gaan uitzien wanneer iedere regeringsfractie wanneer het haar uitkwam zulke adviezen aan het kabinet zou geven, merken we op dat de PvdA-fractie hier bewust bezig is een van de conclusies van het beraad van de kandidaat-bewindslieden te ondergraven.

De laatste conclusie van dit beraad vermeldt namelijk:

'De Kabinetskwestie: het kabinet zal ten deze grote terughoudendheid betrachten.'

Nu de PvdA-fractie de laatste week toch zo veelvuldig aan de christen-democraten de conclusies van dit beraad voorhoudt, willen wij niet nalaten er op te wijzen dat de gedragswijze die de PvdA-fractie bij de regeling van de abortuswetgeving heeft aangenomen (c.q. een gezamenlijk initiatiefvoorstel met de VVD) volkomen in strijd is met de afspraken van het preconstituerend beraad.

Iets meer bescheidenheid wanneer de conclusies van dit beraad ten tonele worden gevoerd om het CDA van woordbreuk te betichten zou de PvdA-fractie dan ook passen.

Achtergrond

De krachtige taal van de PvdA-fractie moet ons inziens gezien worden als een verbergen van eigen interne zwakheden. Het bondgenootschap met de PPR heeft de PvdA in een delicate positie gebracht. Slechts met de grootste moeite is het op het jongste congres van beide 'progressieve bondgenoten' mogelijk gebleken bij elkaar te blijven. De PPR heeft herhaaldelijk laten blijken dat zij een kabinet met het CDA na de verkiezingen nauwelijks nog ziet zitten. Ook tijdens de thans ontstane crisis is dit van PPR-zijde gesteld.

Het is daarom een afleidingsmanoeuvre wanneer de PvdA poogt alle schuld voor de thans ontstane politieke problemen op het CDA te schuiven.

Er zijn in het linkse kamp krachten aan het werk die - ondanks de verklaring van het cda-bestuur dat men na de verkiezingen als eerste met de PvdA wilde onderhandelen - duidelijk de voorkeur geven aan het voeren van oppositie; en van het mede dragen van regeringsverantwoordelijkheid af te willen.

Bij de PPR is dat zeer duidelijk. Bij de PvdA ziet men hiervan regelmatig uitingen. De wijze waarop de bekende 8-8+-formule wordt gehanteerd (als spijkerhard en onaanstaarbaar) is al niet erg bevorderlijk voor een vlot verloop van een kabinetsformatie.

Naast een onwillige PPR-bondgenoot worstelt de PvdA kennelijk met een lastige achterban. Dit wordt afgereageerd op de CDA-frakties en op minister CDA-lijsttrekker Van Agt. Dat premier den Uyl zich openlijk heeft gedistancieerd van de uitspraken van Kostó over Van 'agt wijst er op dat de

In dit nummer

In dit nummer van het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” wordt ruime aandacht besteed aan de vorige week uitgebroken kabinetscrisis en hetgeen daaraan ten grondslag ligt. De lezer treft aan commentaren en beschouwingen, en weergaven van uitspraken van CDA-lijsttrekker Van Agt en CDA-voorzitter Steenkamp. Ook wordt gepubliceerd het advies van fractievoorzitter Kruisinga aan Koningin Juliana over de ontslaaanvragen van en het terbeschikkingstellen van portefeuilles en functies door de ministers en staatssecretarissen.

PvdA-fractie in deze zaak niet op één lijn zit met haar geestverwante premier/PvdA-lijsttrekker.

De PvdA-fractie heeft de afgelopen maanden door een geheel eigen en eenzijdige interpretatie van de formatie-afspraken de CDA-frakties willen binden aan de kabinetsvoorstellen inzake de grondpolitiek; het recht van amendement getracht te beknotten; bindingen tussen christen-democratische bewindslieden en de CDA-frakties willen suggereren die niet bestaan; en in afwijking van formatie-afspraken en parlementaire gedragsregels getracht het stellen van de kabinetskwestie door Van Agt uit te lokken.

En dit alles onder het mom van een test-case van een politieke samenwerking tussen socialistische en christen-democraten, terwijl in socialistische kring onenigheid bestaat over de vraag of men na de verkiezingen wel regeringsverantwoordelijkheid wil dragen.

De PvdA-fractie doet er verstandig aan eerst deze vraag in eigen kring eens te beantwoorden, alvorens zij de beschuldigende vinger naar het CDA heft.

In de zorgelijke situatie, als gevolg van deze kabinetscrisis ontstaan is het in ieder geval verheugend dat de christen-democratische bewindslieden en de CDA-frakties bij deze crisis een lijn hebben getrokken.

H. van Spanning.

Uitnodiging voor oprichting CDJA

Op zaterdag 16 april zal te Utrecht in de Jaarbeurs (Expozaal) de oprichtingsvergadering van het CDJA, Christen Democratische Jongeren Actie, plaatsvinden. Graag nodigt de CHJO langs deze weg haar leden uit hieraan deel te nemen. De vergadering vangt aan om 10.00 uur. In de ochtendvergadering zal prof. dr. P.A.J.M. Steenkamp, voorzitter van het CDA, spreken. 's-Middags hoopt de CDA-lijsttrekker, mr A.A.M. van Agt, een toespraak te houden. Opgave (met vermelding: CHJO-lid) gaarne spoedig aan de KVPJG t.a.v.: Ron Davids, Mauritskade 25, Den Haag. U kunt u ook opgeven voor de lunch (voor een bedrag van f 10,-). Eveneens kunnen bij het KVPJG-bureau treinreductiebonnen besteld worden.

Ik hoop op een goede opkomst van CHJO zijde. Deze zaak moet ons allen ter harte gaan.

Egbert Bleumink,
algemene secretaris CHJO.

christen democratisch appèl
CDA 1
van agt

CDA - BUNION 1976 - DEN HAAG

Parlement haalt één van zijn rechten onder stof vandaan

PARLEMENTARIA

door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid en CDA-woordvoerder

Dezer dagen heeft ook de Eerste Kamer een wijziging van de Enquêtewet aanvaard. De Tweede Kamer deed dit een maand eerder.

Het voorstel van wet tot wijziging van de Enquêtewet was een zogenaamd initiatief-voorstel van de Tweede-Kamerleden De Vries, (PvdA), Aarts (KVP), Kappeyne van de Coppello (VVD), De Kwaadsteniet (ARP), Tilanus (CHU) en Waltmans (PPR). Tot de meest wezenlijke rechten van het parlement behoort het recht op informatie. Artikel 104 van de grondwet betreft het recht van interpellatie en het vragenrecht; artikel 105 spreekt van het recht van enquête.

90 jaar niet gebruikt

Van het recht om de ministers vragen te stellen en hen te interpellieren wordt met name door de Tweede Kamer veelvuldig gebruik gemaakt.

Van het recht van enquête kan dit bepaald niet worden gezegd.

Het enquêterecht werd bij de grondwet van 1848 toegekend aan de Tweede Kamer en bij de grondwetsherziening van 1887 ook aan de Eerste Kamer en aan de Verenigde Vergadering.

Alleen de Tweede Kamer heeft het recht metterdaad uitgeoefend. In die Kamer is in totaal achttien maal een voorstel tot het houden van een parlementaire enquête aan de orde geweest. Negen maal werd het voorstel verworpen, verviel het of werd het ingetrokken; negen maal werd het aangenomen. Van die negen enquêtes werden er acht gehouden in de periode tussen 1852 en 1887. De negende en laatste enquête was een zeer eigensoortige. Deze vond plaats in de jaren 1948/1956. (De zgn. Oorlogs-enquête over de periode 1940-1945). Deze enquête buiten beschouwing gelaten kan geconstateerd worden, dat het parlementaire recht van enquête in negentig jaar niet is gebruikt. Het recht was inderdaad bijna onder het stof verdwenen. *

Vereenvoudiging procedure

Het recht van enquête kwam in 1974 in zoverre weer even in discussie, dat het kabinet toen (in zijn Nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid) voorstelde dit als recht van de Eerste Kamer te schrappen. Wij hebben ons daartegen destijds krachtig verzet en gezegd, dat het goed was het recht van enquête ook voor de Eerste Kamer te behouden. Het kabinet heeft zich bij dit standpunt vervolgens neergelegd. In „De Tijd” van 1 maart 1974 schreef ook prof. mr. P.J. Boukema, dat er voldoende reden is om - ter versterking van de positie van het parlement - een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om het enquêterecht beter te laten functioneren.

In die tijd, februari 1974, hadden de Tweede-Kamerleden Jurgens (PPR) en De Vries (PvdA) er op aangedrongen het enquêterecht nieuw leven in te blazen. Zij probeerden in andere Kamerfracties medestanders te vinden. Dat dit gelukt is blijkt uit het feit, dat uiteindelijk een initiatief-voorstel gepresenteerd werd door Kamerleden uit zes fracties.

Met de aanvaarding van de voorgestelde wijziging is een vereenvoudiging van de procedure om tot een parlementaire enquête te besluiten mogelijk gemaakt.

Geen principiële verschillen

Naast een of meer Kamerleden kunnen ook Kamercommissies voorstellen een onderzoek in te stellen. Als besloten wordt tot een enquête kan de uitvoering opgedragen worden aan een reeds bestaande Kamercommissie of een aparte daartoe in te stellen commissie van Kamerleden. Ook is gelet op een voldoende bescherming van de positie van getuigen.

Tevens is nu nadrukkelijk in de wet vastgelegd, dat de verhoren van getuigen als regel in het openbaar plaatsvinden. Er is geen principiële verandering aangebracht. Het middel om informatie te verkrijgen ten einde de controlerende en mede wetgevende taak van het parlement beter te kunnen verrichten, wordt eenvoudiger te hanteren gemaakt en van enkele inhoudelijke handicaps bevrijd. De vraag blijft natuurlijk of van het enquêterecht meer gebruik zal gaan worden gemaakt.

Een Kamermeerderheid, waarop het kabinet steunt, kan een verzoek tot een en-

quête, gedaan door een oppositionele minderheid, gemakkelijk beschouwen als kritiek op of wantrouwen jegens het door haar gesteunde kabinet en het verzoek deswege bij meerderheid afwijzen. Het lijkt niet goed steeds een verzoek tot enquête alleen in dat kader te beoordelen. Het is een algemeen parlementair middel, gelijk als - zij het een veel zwaarder middel - het interpellatierecht en het vragenrecht. Wanneer het parlement bij de hantering ervan redelijke gematigdheid betracht, zou al te grote terughoudendheid en tegenstand zeker niet op zijn plaats zijn.

Niet vrezen voor overmatig gebruik

Toekenning van het enquêterecht aan een minderheid van de Kamer wordt in strijd geacht met de huidige grondwet. Bij de behandeling van de aan de gang zijnde grondwetsherziening zou bij amendement (op wetsontwerp 14225) de mogelijkheid kunnen worden geschapen om wanneer een bepaalde minderheid - bijv. een vierde of een derde van het aantal leden - dat vraagt een enquête verplicht te stellen.

Overigens zou ook langs de weg van de staatsrechtelijke praktijk reeds een flink stuk gevorderd kunnen worden. Minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken, die een gedeelte van het debat meemaakte, onderstreepte dit. Het recht van interpellatie en het recht van enquête zijn verwante rechten. En hij zei: „Wij hebben een ontwikkeling gezien t.a.v. het recht van interpellatie dat de Kamer hoe langer hoe meer geneigd is, een interpellatie die niet op het eerste gezicht volstrekt onredelijk is, toe te staan, ook wanneer misschien bij een meerderheid van de Kamer geen behoefte bestaat om een interpellatie te houden en misschien zelfs een meerderheid die interpellatie overbodig acht. Welnu, het is niet uitgesloten dat een dergelijke praktijk zich ook t.a.v. het recht van enquête zou ontwikkelen.

Voor overmatig gebruik van het enquêterecht is zeker niet te vrezen. Het is interessant nog eens na te gaan welke negen enquêtes wél en welke negen enquêtes niet zijn gehouden.

Verworpen, ingetrokken of vervallen enquêtes

1. Zitting 1852-1853. Voorstel Wintgens tot het instellen ener enquête naar de toestand der nationale vissereien. Ingetrokken.
2. Zittingen 1854-1855, 1855-1856. Voorstel Rochussen tot het instellen ener enquête omtrent het misbruik van sterke drank. Verworpen.
3. Zitting 1855-1856. Voorstel-Dullert en Blaupot ten Cate tot het instellen van een enquête omtrent de aanbesteding der levering van muntplaatjes voor de koperen pasmunt in Nederlands Indië. Ingetrokken.
4. Zitting 1855-1856. Voorstel-Van Hoëvell tot het houden ener enquête omtrent de aanbesteding der levering van muntplaatjes voor de koperen pasmunt in Ned. Indië. Verworpen.
5. Zitting 1865-1866. Voorstel van Zuylen van Nijvelt tot het instellen van een enquête betreffende de verkiezingen in Limburg. Verworpen.
6. Zitting 1908-1909. Voorstel der commissie van rapporteurs voor het wetsontwerp tot wijziging en verhoging van hoofdstuk V der Staatsbegroting voor 1908, tot het instellen ener enquête naar de inrichting van de departementen van algemeen bestuur. Vervallen (i.v.m. de intrekking van het wetsontwerp).
7. Zitting 1909-1910. Voorstel-Troelstra tot het instellen ener enquête omtrent handelingen van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken (Dr. A. Kuijper, minister-president 1901-1905) terzake van decoraties in 1903 en 1905. Verworpen.
8. Zitting 1937-1938. Voorstel-Wendelaar tot het houden van een onderzoek (enquête) naar: a. de juiste toedracht van de feiten, welke de minister van Justitie geleid hebben tot zijn opdracht tot het houden van opsporingsonderzoek door de brigads Oss der Kon. Marechaussee; b. de vraag of de minister bevoegd was en voldoende

aanleiding had tot de opdracht. Verworpen.

9. Zitting 1968-1969. Voorstel-Aarden c.s. tot het houden van een enquête naar concentratie van economische macht door fusies en soortgelijke vormen van samengaan van ondernemingen. Verworpen.

Gehouden enquêtes

1. Zittingen 1851-1852, 1852-1853. Omtrent de accijns op het zout.
2. Zittingen 1855-1856, 1856-1857. Omtrent de uitvoering van de concessie tot landaanwinning en verdieping van het vaarwater op het Zwolsche Diep.
3. Zittingen 1858-1859, 1859-1860, 1860-1861. Omtrent de toestand van de Maas en de Zuid-Willemsvaart.
4. Zittingen 1861-1862, 1862-1863. Omtrent de Zeemacht, die Nederland behoeft.
5. Zittingen 1873-1874, 1874-1875, 1875-1876. Omtrent de Nederlandse Koopvaardijvloot.
6. Zittingen 1876-1877, 1877-1878. Omtrent de besmettelijke longziekte onder het rundvee.
7. Zittingen 1880-1881, 1882-1883,

1883-1884. Omtrent de exploitatie der Nederlandse Spoorwegen.

8. Zittingen 1886, 1886-1887. Betreffende de werking der wet van 19 september 1874 (Stbl. nr. 130) en omtrent de toestand van fabrieken en werkplaatsen.

9. Zittingen 1947-1956. Omtrent het regeringsbeleid der kabinetten De Geer, Gerbrandy en Schermerhorn-Drees, sedert de Duitse inval in Nederland van 10 mei 1940 en de oorlog met Japan tot aan de opening van de zitting der voorlopige Staten-Generaal op 20 november 1945, alsmede naar het daaraan voorafgaande beleid, voorzover dit onmiddellijk verband houdt met de gebeurtenissen in de vorenbedoelde tijdvakken. („Enquête-Commissie Regeringsbeleid 1940-1945”).

Hulpmiddel

Het zal in de komende jaren moeten blijken of na de wijziging van de Enquêtewet meer enquêtes zullen worden gehouden. In ieder geval ligt een van de hulpmiddelen tot uitoefening van de grondwettelijke macht van het parlement wat beter bruikbaar gereed.

Minister Van der Stee:

Compromis grondpolitiek was te eenzijdig

De ministers Van Agt van justitie en Van der Stee van landbouw vonden het compromis over de grondpolitiek, waarover het kabinet-Den Uyl voor zijn val een beslissing had genomen, te eenzijdig. Zij hebben dan ook tegengestemd en uit de stemming binnen de ministerraad hun conclusies getrokken. Minister Van der Stee heeft dit verteld in een interview, dat opgenomen is in „Boer en Tuinder”, het weekblad van de katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond.

Wat het compromis behelsde wilde de minister niet zeggen, maar hij vergeleek de ontwikkelingen binnen het kabinet met de verkoop en aankoop van een huis, waarbij het bij de laatste duizend gulden tot een breuk kan komen. Binnen enkele dagen, zo kondigde hij aan, zouden over het compromis meer mededelingen gedaan worden. Zijn collega Van Agt en hij, zo vertelde mr. Van der Stee, hebben, als indieners en verdedigers van het wetsontwerp tot wijziging van de onteigeningswet, gesteld dat ze de verdediging daarvan niet op zich konden nemen. Ze hebben hun ontslag aangeboden en zijn daarbij gevolgd door de andere vier CDA-ministers. Nu het demissionaire kabinet „op de winkel past maar de winkelpui niet mag verbouwen” verwachtte minister Van der Stee toch niet te veel problemen bij Nederlandse deelneming aan de EEG-prijzronde in Brussel. Voor dat prij-

zende had het kabinet hem al machtiging gegeven.

NIET ONTEVREDEN

Van der Stee vertelde verder niet ontevreden te zijn over zijn 3,5-jarige ambtsperiode als minister van landbouw en visserij. Het is niet ondenkbaar dat juist in deze periode de basis is gelegd voor een beleid, dat over tien tot twintig jaar zal uitmonden in een goede relatie tussen landbouw, land-schap, natuur en milieu.

Over wat er gebeurd is met het kabinet: de ellende is geweest dat het kabinet-Den Uyl de laatste maanden te veel dingen te snel heeft moeten behandelen. Maatschappelijke hervormingen gaan stap voor stap, vindt Van der Stee. De discussie rond de grondpolitiek heeft zo'n 25 jaar geduurd: nu werd verwacht dat men er binnen enkele maanden uit zou komen. De heer Van der Stee vertelde verder, zich mateloos te hebben geergerd aan de „exameneisen voor voortzetting van de coalitie”, waarover van progressieve zijde opmerkingen zijn gemaakt. Ook de persoonlijke aanvallen op de positie van de CDA-lijsttrekker hebben de tegenstellingen ontsleidend verscherpt. „Hoewel er in het kabinet nooit een kwaad woord is gevallen, en dat tot aan de laatste minuut, hebben de verhoudingen zich in het kabinet verslechterd”, aldus minister Van der Stee in „Boer en Tuinder”.

H. L.

Rijksbijdrageregeling voor hulpverlening aan jongeren

Het concept is gepubliceerd van een rijksbijdrageregeling voor maatschappelijke hulp- en dienstverlening aan jongeren en volwassenen. De regeling beoogt meer eenheid te brengen in de hulpverlening aan jongeren en bestrijkt, in het algemeen gesproken, de terreinen van de al dan niet alternatieve hulpverlening aan jongeren en de hulpverlening aan (jonge) druggebruikers, voor zover bij dit laatste tenminste niet duidelijk hulpverlening in meer medische of juridische kaders aan de orde is. Onder hulpverlening worden hierbij ook heel duidelijk gerekend: preventie, opsporing van hulpzoekenden, eerste (crisis)opvang, agogische begeleiding, nazorg en bemiddeling op terreinen als werken, wonen, studeren enz.

Bij deze laatste zaken gaat het met name om het voorkomen van nieuwe problemen, of van de terugval in oude - en om het weer redzaam maken van het individu. De rege-

ling erkent ook het belang van sociale actie als mogelijk onderdeel van de hulpverlening.

De regeling is een rijksbijdrageregeling, hetgeen past in het decentralisatiebeleid dat met name door het departement van CRM wordt gevoerd.

Een en ander betekent dat de lagere overheden - vooral gemeenten - zelf de subsidie ter hand moeten nemen, een planning en programmering voor deze hulpverlening moeten opzetten en op grond daarvan bij het rijk om een bijdrage in de kosten kunnen vragen. De regeling schrijft bij dit alles een zover mogelijk doorgevoerde democratische besluitvorming voor, zowel in de totstandkoming van deze plannen en programma's als binnen de betrokken instellingen zelf.

Het ligt in de bedoeling de regeling medio mei 1977 van kracht te doen worden.

H. L.

Wat ons te doen staat

door: drs. D. F. van der Mei, vice-voorzitter CHU-fractie in Tweede Kamer

De jongste kabinetscrisis heeft - zoals bij dit soort gebeurtenissen terecht gebruikelijk is - nogal wat beroering met zich gebracht. Nauwelijks was de val van het kabinet een feit of vanuit de kring van de PvdA werd een grootscheepse aanval op het CDA gelanceerd, waarbij vooral de KVP het moest ontgelden. Met de waarheid werd het niet zo nauw genomen. Met name werd de indruk gewerkt, dat grondspeculanten door het CDA in bescherming zouden worden genomen. Een valse voorstelling van zaken, die door het CDA-bestuur terecht met verontwaardiging van de hand werd gewezen.

De oorzaken van de crisis waren velerlei: - Niet ten onrechte is opgemerkt, dat een kabinet, dat in strijd met de parlementaire krachtsverhoudingen wordt samengesteld, de kiem van de ontbinding in zich draagt.

- Het nu zo langzamerhand welbekende karakter van enkele wetsontwerpen, die een fundamentele structuurverandering zouden moeten inluiden. De progressiviteit - wat dat dan ook moge zijn - van de christen-democraten zou getoetst worden aan hun bereidheid mede te helpen deze wetsontwerpen door het Parlement te krijgen.

- Het optreden van de PvdA-fractie in het laatste Mentendebat tegenover minister Van Agt was van een ongekend grof karakter. Op de manier van: we verdragen je alleen omdat we je nodig hebben.

Al die punten onderstrepen het grove politieke machtsdenken, dat de PvdA nog steeds niet kwijt is en dat ook tot uitdrukking komt in de PvdA/PPR-resolutie.

Welnu, we behoeven niet bij al deze punten stil te blijven staan. We moeten ze echter ook niet vergeten, want dan bedriegen we onszelf.

WELKE WEG?

Van grote betekenis is nu welke weg wij als CDA naar de komende verkiezingen nemen. Onze drie partijen hebben besloten met één lijst aan die verkiezingen deel te nemen. In de hele discussie rondom die ene lijst heeft het al of niet afgeven van een intentieverklaring een grote rol gespeeld.

Bij de voorstanders van zo'n intentieverklaring nam de voorkeur voor een voortzetting van de coalitie van christen-democraten en linkse groeperingen een belangrijke plaats in. Bij de tegenstanders werd aan het verzet tegen een **intentieverklaring als zodanig** (dus het uit spreken van een voorkeur voor regeren met welke andere groepering dan ook) een hoge waarde toegekend. Het CDA-bestuur nam het wijze besluit geen intentieverklaring af te geven, gezien de PvdA/PPR-resolutie. Het ligt dus volstrekt in de lijn van dit besluit, dat het CDA **onafhankelijk** de verkiezingen ingaat.

Er is geen enkele reden waarom die onafhankelijke koers ons met reserve moet vervullen. Als christelijke politieke groepering hebben we een duidelijk uitgangspunt, van waaruit wij onze politieke verantwoordelijkheid gestalte willen geven. Dat uitgangspunt vormt de centrale basis van het vertrouwen tussen onze kiezers en onze gekozenen. En de gestalte van onze politieke verantwoordelijkheid als CDA is voor een belangrijk deel te vinden in ons verkiezingsprogramma. Welnu, met dat uitgangspunt en met ons programma kunnen we voor de kiezers komen en zullen we herkend worden als een eigensoortige politieke groepering, die niet aanleunt tegen noch zich afzet tegen welke andere politieke richting dan ook.

FEL KARAKTER

Het valt te verwachten, dat de verkiezingsstrijd een fel karakter zal dragen. Het poli-

tieke klimaat zal daarbij sterk beïnvloed worden door het krachtenveld, gevormd door Liberalisme en Socialisme. Geen van beide richtingen wil zich als zodanig baseren op het Evangelie. Geen van beiden kent een gemeenschappelijk uitgangspunt als samenbindend element, zoals de christen-democratische partijen en het CDA zelf dit kennen. Liberalisme en Socialisme zijn eigenlijk twee richtingen, die de neiging om **tegenover elkaar** te staan, nauwelijks kunnen onderdrukken (om het eens genuanceerd te mogen zeggen). De christendemocratie daarentegen moet naar z'n aard streven naar het overbruggen van tegenstellingen. Juist in de komende tijd behoort dit de taak van de christen-democraten te zijn. Want: indien er ooit een tijd geweest is, waarin **samenwerking** - wat op z'n minst betekent elkaar werkelijk verdragen - een vereiste is om uit de moeilijkheden te komen, dan is dat thans het geval. Men behoeft slechts te denken aan de enorme financieel-economische en sociaal-economische problemen, waarvoor ook ons land staat. Problemen, die alleen in een geest van eensgezindheid en offerbereidheid kunnen worden opgelost. Samenwerking tussen alle constructieve groeperingen is daardoor meer dan ooit nodig.

Echter, we moeten tegelijkertijd ook constateren, dat, indien er ooit een tijd geweest is waarin die noodzakelijke samenwerking moeilijk te bereiken valt, dit eveneens thans het geval is. Desondanks blijft dit toch onze opdracht als christen-democraten. Ook om die reden is het een goede zaak, dat het CDA politiek onafhankelijk de verkiezingen ingaat, bereid samen te werken met elke constructieve groepering op basis van wederzijds respect.

Alleen op die wijze kan de parlementaire democratie op een verantwoorde wijze blijven functioneren.

D. F. van der Mei.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

De grote komedie

door: T. Tolman, lid Tweede Kamer voor CHU

De PvdA is volop in het offensief na de kabinetscrisis. Grote advertenties met als opschriften: „Wij laten ons niet in de grond stampen”, „Woede is een prima raadgever”, „Wordt daarom lid”, enz. De PvdA maakt nog steeds dezelfde fout. Aan de doordrammerij komt geen eind. En woedend worden als men zijn zin niet krijgt is een onaangenaam kindertrekje. De vraagstukken rondom de grondpolitiek zijn politiek veel te veel opgeklopt, waardoor een zakelijke discussie met de linkse drie erg moeilijk zal blijven. Zo ooit dan lijkt een afkoelingsperiode hier zeer terecht.

VAN AGT

Van Agt verdient een groot compliment. Hij is trouw gebleven aan (foute) afspraken van de kabinetsformatie, maar heeft gevochten voor een rechtvaardige vergoeding voor de slachtoffers van een eventuele onteigening. Vergoeding op basis van gebruikswaarde is en blijft een foutief uitgangspunt in de grondpolitiek. Wij hebben daar altijd bezwaren tegen gehad. De minister van justitie heeft een eerlijke poging gedaan om de afspraak gebruikswaarde te blijven hanteren. Met daarnaast correcties voor onbillijkheden. De linkse drie hebben daar te weinig ruimte voor gegeven en zodoende was de minister, die een rechtvaardige vergoeding wil geven voor boeren, tuinders, middenstanders in een dwangpositie geraakt met het bekende gevolg.

Het is tekenend, dat wanneer mensen in hun bestaan worden bedreigd bedrijven moeten verlaten, volgens de linkse drie niet een zodanige vergoeding kunnen ontvangen, dat ze voldoende schadeloos gesteld worden om elders weer te beginnen. De huidige wetgeving biedt hiertoe wel de ruimte!

PRUZEN

Evenals vele goederen, ook huizen, zijn de prijzen van grond de laatste tijd sterk ge-

stegen. Vrij globaal gesproken wordt de grond in ons land door de overheid nog steeds aangekocht voor zeer aanvaardbare prijzen. Meer dan 95% wordt door minnelijke schikking verkregen. Via een goed functionerende onteigeningswet kan men over de rest beschikken.

Het fabeltje, dat de onteigening gebaseerd moet zijn op gebruikswaarde en dat daardoor grond voor woningen enz. goedkoper zal worden is ons veel te veel aangepaast. Niet 40 à 60.000 per ha. voor uitbreidingsplannen is duur. Maar wel als de toverstaf van de gemeente hierover is gegaan. De grond is bouwrijp gemaakt, maar kost dan géén f 50.000 maar één à anderhalf miljoen gulden per ha. Niet de basiswaarde voor maagdelijke landbouwgrond, maar de bouwrijpe prijs is erg hoog. Den Uyl spreekt daar niet over. Ziedaar de grote komedie! Nu de verantwoordelijkheid bij de gemeente ligt, spreekt men daar niet over. In ons land geldt schijnbaar en met name bij de linkse drie: Wat de overheid doet is altijd goed.

VOORKEURSRECHT

Jammer is het, dat het gewenste voorkeursrecht nu ook de mist is ingegaan. Op dit punt zou men aan een aantal wensen van gemeenten tegemoet zijn gekomen. Daar tegenover is onze wens koopplicht. Helaas voorzover te overzien valt hier door de regering ook geen ja-woord te verwachten. Dit wetsontwerp had, als de onteigeningswet niet een crisis had veroorzaakt, ook tot grote spanningen aanleiding kunnen geven.¹¹

Uit evenwichtige belangenbehartiging vloeit voort naast voorkeursrecht voor de gemeente ook de koopplicht in te voegen.

BOOSDOENERS

Het is duidelijk, dat in de ogen van de linkse drie met betrekking tot de grondpolitiek er drie grote boosdoeners in ons land zijn. Minister Van Agt, projektontwikkelaars en grondspeculanten.

Wij veroordelen speculatie, dat is duidelijk. Wel is het merkwaardig, dat desgevraagd de voorbeelden door de regering niet genoemd zijn. Projektontwikkelaars worden door de linkse drie met de vinger nagewezen. Ten onrechte! Veel voorbeelden kunnen genoemd worden hoe in goede harmonie gemeenten met projektontwikkelaars kunnen samenwerken. Deze kunnen althans zeer stimulerend werken. Gemeenten kunnen duidelijke en voor hen aanvaardbare afspraken maken.

HET VOLGENDE HOOFDSTUK

Het is duidelijk, dat bij de volgende kabinetsformatie de grondpolitiek weer in discussie komt. Dan verkeren wij in een nieuwe politieke situatie.

Is de wil aanwezig om snel voorkeursrecht aan de gemeenten te verlenen, dan zal dat politiek zeker haalbaar zijn. Ontkoppeling met de wijziging van de onteigeningswet dient dan plaats te vinden. Na de gebeurtenissen van de afgelopen week, die tot een crisis hebben geleid, kan onze lijstaanvoerder Van Agt zich nu distantiëren van de gebruikswaarde. Hij heeft de handen vrij en is niet meer gebonden aan vroegere afspraken. Maar allereerst komt de politieke vraag of de onteigeningswet gewijzigd moet worden. Wij zijn van oordeel, dat de noodzaak daartoe niet is aangevoeld.

Indien deze vraag wel bevestigend wordt beantwoord, is het amendement Bekker, gesteund door de gehele CDA-fractie, een duidelijk gegeven. Dit baseert zich op de verkeerswaarde of werkelijke waarde. De opmerkingen, dat de verschillen in het kabinet maar klein zijn, bagatelliseren het vraagstuk.

Niet het verschil in het kabinet, maar het verschil tussen regering en kamer is belangrijk.

Er is een fundamenteel en principieel verschil tussen vergoeding op basis van verkeerswaarde en gebruikswaarde. Al kan

Wijziging postadres

redactie 'De Nederlander'

Het postadres van de redactie van het christelijk-historische weekblad 'de Nederlander' is gewijzigd. De wijziging betreft niet alleen het postbusnummer, maar ook het toevoegen van de nieuwe postcode aan de plaatsnaam.

Het nieuwe postadres is: Redactie 'de Nederlander', postbus 33288, 2503 BC 's-Gravenhage.

door correcties en toepassing negatieve ontwikkelingsschade het verschil in bepaalde gevallen materieel klein zijn. Eenmaal gebruikswaarde aanvaard hebbende zal bij een toenemende greep van de overheid op de grond deze altijd gelden.

POSITIE CDA

Door een aantal oorzaken, maar vooral onduidelijkheid, het teveel meegaan met de linkse drie zijn we op een dieptepunt bij de opiniepeiling aangekomen. Gelukkig heeft Van Agt nu voet bij stuk gehouden. De massale kiezersvlucht van het platteland dreigde. Boeren en tuinders kunnen nu weer het volste vertrouwen hebben in het CDA.

KERNPUNT

Geen steun aan speculanten wordt door ons bepleit, maar eenvoudig voldoende schade-loosstelling, dat elders het bedrijf kan worden voortgezet. Deze minimale vraag moet gehonoreerd worden, als men door onteigening slachtoffer wordt van het algemeen belang.

Het devies van de PvdA eerlijk delen, moet niet wettelijk goedgekeurd vermogen of bezit ontnemen worden. Dit dreigt met de grondpolitiek. Van Agt heeft dat voorkomen. En dat is een grote verdienste.

T. Tolman.

Minister Van Agt:

Meningsverschil was eigenlijk geen kabinetscrisis waard

Tijdens de uitzending van de KRO-rubriek 'Brandpunt', vorige week donderdagavond, had de eindredacteur van deze rubriek Ad Langebent een lang vraaggesprek met de demissionaire minister mr. A.A.M. van Agt. Een groot deel van het vraaggesprek wordt hieronder afgedrukt.

Langebent: Ik wil beginnen met een citaat uit het dagblad Trouw van vanmorgen, opgetekend uit de mond van AR-fractie leider Aantjes. Hij zegt letterlijk: het meningsverschil over de grondpolitiek was geen kabinetscrisis waard. Bent u het daarmee eens?

Van Agt: Hij heeft gelijk. Het meningsverschil zoals het tenslotte overgebleven was, was eigenlijk geen kabinetscrisis waard.

Wel de zaak waarover we al die weken hebben getwist. Maar tijdens dat dispuut van enkele weken lang in het kabinet waren we wel zo dicht bij elkaar gekomen dat het mogelijk moest zijn geweest om die laatste kloof te overbruggen.

Langebent: Is het dan een soort bedrijfsongeluk geweest?

Van Agt: Ja, je zou het zeggen. Er was op een gegeven moment een positie waarin de PvdA meende niet verder te kunnen gaan, ze waren wel een eindje naar ons opgeschoven. Wij waren een heel eind naar hen toe opgeschoven terwille van een alsnog te bereiken overeenstemming. Dat laatste kon niet, ik vind het erg jammer. Wij hebben veel gedaan.

Langebent: Een bedrijfsongeluk dus, niemand heeft het eigenlijk gewild, begrijp ik.

Van Agt: Iedereen vond het jammer en de eerste reactie toen het eenmaal onvermijdelijk bleekbaar gebeurd was, toen waren we het eigenlijk zonder veel discussie over het eens dat we de zaak zo zouden moeten afwikkelen, indien enigszins mogelijk, dat de zestien, zij het dan in min of meer demissionaire toestand, dus niet in volle bevoegdheden, tot 25 mei bijeen zouden kunnen blijven.

Langebent: In de kranten is een aantal oorzaken gegeven voor deze crisis. Een van de oorzaken die genoemd worden is dat de verhoudingen tussen progressieven en christendemocraten de laatste tijd vertroebeld, verpest, misschien zelfs verziekt waren. Is dat een juiste constatering, een juiste analyse?

Van Agt: Het was binnen het kabinet in ieder geval niet zo. Het is dat tot het laatste moment toe, door de diepe ellende van de laatste uren heen, zijn de persoonlijke verhoudingen binnen de ploeg heel goed gebleven. En we hebben in volkomen rust, eigenlijk zelfs in vriendschap, met elkaar besproken hoe we nu die zaak verder staatsrechtelijk en politiek moesten afwikkelen. Maar buiten het kabinet daar waren wel allerlei krachten werkzaam, daar was de tegenstelling er de laatste maanden zeker niet minder op geworden.

Langebent: Een andere oorzaak die genoemd is dat de progressieven de christendemocraten hebben willen testen vlak voor de verkiezingen, hebben willen toetsen. Zij moesten vier hervormingsvoorstellen, de ondernemingsraden, de grondpolitiek, de VAD en de WIR, goedkeuren. Heeft dat, wat Aantjes noemt examensfeertje, ook bijgedragen tot de breuk?

Van Agt: Ik denk het wel, een beetje in dubbel opzicht. Niet alleen in dit opzicht dat het voor de geexamineerden daardoor moeilijker is gemaakt om nog meer toe te geven dan ze uit zichzelf bereid waren te doen. Maar ook omdat degenen die het examen aan ons oplegden, omdat ze er zelf met zo veel bombarie het grote examen van gemaakt hadden, ook zichzelf het onmogelijk hebben gemaakt om veel concessies te doen. Die kwamen er dan ook niet.

VERANTWOORDELIJK

Langebent: U was als minister in het kabinet er mee eens dat die vier voorstellen nog door de Kamer moesten voor de verkiezingen, daar hebt u toch ook ja tegen gezegd.

Van Agt: Jawel, ik draag als kabinetsminister verantwoordelijkheid voor de indiening van die voorstellen. Maar dat wil niet zeggen dat je een voorstel dat eenmaal ingediend is door een kabinet, dat dat precies zo, zonder een punt of een komma erin veranderd, in het Staatsblad moet, want er is ook nog zoiets als gemeenschappelijk overleg met het parlement.

Langebent: Een andere oorzaak die genoemd wordt voor de breuk is het feit dat u lijsttrekker bent van het CDA, de heer Den Uyl lijsttrekker van de PvdA en dat u samen in het kabinet zit op hoge posten daar. Is dat ook een oorzaak?

Van Agt: Ik geloof het niet. Laat ik dit zeggen, ik ben er volstrekt zeker van en van overtuigd dat ik voor de goede zaak van een vergoeding, we gaan niet in de techniek hebben we afgesproken, maar het is een goede zaak en een belangrijke zaak, om regeling in het wetsontwerp voor vergoeding van de z.g. negatieve ontwikkelingsschade. Dat is een goede zaak en daar ben ik tijdens de behandeling van het ontwerp almeer meer van overtuigd geraakt. Ik zou er even hard voor gestreden hebben wanneer ik geen lijsttrekker was geweest als nu.

VERKIEZINGEN

Langebent: We gaan even naar de verkiezingen kijken en naar de tijd daarna, de kans op een kabinet van christendemocraten en socialisten, zijn die kansen nu sinds dinsdag gestegen, gelijk gebleven of gedaald?

Van Agt: Gestegen natuurlijk niet. Als je nu met elkaar mot maakt, stampij, dan is dat nu niet het meest bevorderlijk ervoor om samen verder te gaan. Maar dus niet gestegen, dat zou onzin zijn om dat te be- weren. Maar ik geloof ook dat het nog altijd mogelijk is en sterker: de ministers van het kabinet die hebben voorzover het van hen afhangt het zo willen doen zijn waar nu eenmaal de overeenstemming niet te bereiken viel, dat zo zijnde, de ministers van het kabinet wilden het zo afwikkelen dat de weg naar elkaar niet zou worden geblokkeerd.

Langebent: De heer Den Uyl stelde voor een nieuwe regering van christendemocraten en socialisten, twee voorwaarden. In de eerste plaats spijkerharde afspraken met betrekking tot VAD, ondernemingsraden, grondpolitiek en investeringsrekening. Bent u daartoe bereid, tot die afspraken?

Van Agt: Spijkerharde afspraken, goede afspraken die zou ik zelf ook wel willen. We hebben in mei 1973 afgesproken een algemene formule die je op verschillende manieren kon invullen, zoals ik zei: gebruikswaarde met correcties voor onbillijkheden. Nu blijkt dat we het niet eens kunnen worden over welke correcties voor welke onbillijkheden. Nou dat is vervelend, dat willen wij ook wel eens goede afspraken daarover.

Langebent: Eerste punt is accoord.

Van Agt: Accoord niet alleen, maar dat willen wij zelf ook.

Langebent: Tweede punt: acht christendemocratische ministers, acht progressieve ministers en Den Uyl minister-president. Tweede spijkerharde voorwaarde van Den Uyl. Uw antwoord.

Van Agt: Dat hangt van de verkiezingsuitslag af. Kijk eens als de verkiezingsuitslag zo zou zijn dat de christendemocraten, het CDA dus, als grootste uit de verkiezingen komt, groter dan de PvdA en de PPR samen, dan kan dat niet. Want de samenstelling van het nieuwe kabinet zal een weerspiegeling moeten zijn, een getrouwe en een eerlijke van de uitslag van de verkiezingen.

Langebent: Antwoord dus: voorlopig niet, we moeten het afwachten.

Van Agt: Het hangt van de verkiezingsdatum af, dus acht-acht-plus, wat er ook gebeurt, als hij het zo bedoeld, ik kan me dat nauwelijks voorstellen....

Langebent: Ik proef het er wel uit:

Van Agt: Als hij het zo bedoeld dan zeg ik nee.

Langebent: Ander punt u heeft enkele weken geleden gezegd dat u na de verkiezingen bereid was om eerst met de progressieven te gaan praten om te kijken of u het met hen eens kunt worden. Bent u daar nog toe bereid, vanavond?

Van Agt: Daar moeten we eens goed over praten in het algemeen bestuur van het CDA. We hebben in het CDA met elkaar afgesproken, kijk eens als het kabinet de rit uitdient, dus er nog zit en wij dachten natuurlijk allemaal als normaal kabinet, tot op de dag van de verkiezingen toe, dan is het een zaak van fatsoen alleen al, dat je de volgende morgen niet kruis of munt gooit met wie je dan gesprek zult openen. Maar dat je dat doet met de mensen met wie je tot gisteravond aan toe samen in de regering zat. Nou is dat allemaal wat moeilijker komen te liggen, we moeten er in het CDA eens goed over praten, maar ik sluit het niet uit.

Aldus een weergave van een deel van het door Brandpunt uitgezonden vraaggesprek met minister Van Agt.

H.L.

Advies aan koningin Juliana

Vorige week heeft de voorzitter van de CHU-fractie in de Tweede Kamer aan koningin Juliana een advies uitgebracht, tijdens een bezoek aan haar op het paleis Huis ten Bosch te Den Haag. Dat advies had betrekking op de ontslagaanvraag van de ministers en staatssecretarissen van KVP en ARP en op het terbeschikkingstellen van de portefeuilles en functies door de ministers en staatssecretarissen van PvdA, D'66 en PPR.

Het advies van dr. Krusinga luidde:

"Kamerontbinding lijkt mij onder de huidige omstandigheden geboden, mede gelet op het feit, dat zonder deze kamerontbinding de huidige Tweede Kamer nog ongeveer vier maanden zitting zou houden.

Poging tot reconstructie of vorming van een zakenkabinet of vorming van een rompkabinet lijkt mij, mede gelet op de nog zeer korte parlementaire periode (in feite resten ons nog slechts 9 zittingdagen vóór het verkiezingsreces) geheel ongewenst.

Te overwege ware de ontslagaanvraag van

de ministers, alsmede de terbeschikkingstelling der portefeuilles te weigeren, dan wel deze ontslagaanvraag respectievelijk ter beschikkingstelling in beraad te houden en het kabinet te vragen de komende tijd de lopende zaken in behandeling te nemen.

Voorzover in het parlement duidelijk meerderheden bestaan voor het afdoen van zaken, die urgent zijn, zouden deze zaken in het gemeen overleg van Regering en Staten-Generaal dienen te worden behandeld.

Aangezien ook uit overwegingen van de beperkte tijd reconstructie van het kabinet uitgesloten moet worden geacht lijkt het ongewenst daartoe pogingen in het werk te stellen.

Dat betekent ook, dat tussenkomst van formateurs of informateurs op dit ogenblik een zeer gewrongen indruk zou maken".

Aldus het advies van dr. Krusinga, voorzitter van de CHU-Tweede-Kamerfractie, aan koningin Juliana.

H.L.

Professor P. Steenkamp De basis laat zich het CDA niet meer afnemen

„Ik doe geen enkele voorspelling over wat er vandaag zal gebeuren, maar ik zie overal de mensen zitten, die zich het CDA niet laten afnemen”, aldus professor Steenkamp op dinsdag 22 maart voor het CDA-Vrouwenberaad te Rijswijk, waar een 240 vrouwen bijeen waren om de voorzitter van het CDA te horen spreken. Dit was op de ochtend van de dag, dat 's-avonds het progressief - christen-democratenkabinet Den Uyl - Van Agt viel over de grondpolitiek. De basis is doorgebroken naar een ideaal, over alle geloofspolarisatie heen. Dat gaat zijn eigen weg.”

Het CDA heeft volgens Steenkamp zijn eigen visie op inkomensbeleid, milieu, vrijheid van onderwijs, rol van de overheid etc. Het werkt naast de Partij van de Arbeid, naast de VVD. Op de dag van vandaag zitten wij met verstoorde verhoudingen. „Het CDA ligt op de pijnbank. Iedere Nederlander is een struisvogel als hij niet ziet

hoe de PvdA in paniek heeft gehandeld door haar resolutie met de PPR en hun eis van een 8 - 8 zetelverdeling. Zij zeggen bovendien dat in een combinatie met het CDA alleen Den Uyl premier kan worden. Als een partij zich vastklampt aan maar één persoon, is die partij levensvreemd aan het democratisch bestel”, zei professor Steenkamp. De bezwaren tegen de VVD zijn van een andere aard. Het CDA vindt haar te behoudend voor onze maatschappij, die in beweging is. De VVD biedt daardoor onvoldoende oplossingen aan de grote problemen zoals werkgelegenheid, gezinspolitiek, ontwikkelingshulp.

„Ondanks de grote verschillen met andere partijen wil het CDA niet polariseren. Wij breken geen bruggen af, maar wij willen samen met anderen terug naar de bron, op zoek naar geestelijke waarden. Dat is onze mentaliteit”, aldus professor Steenkamp. Hij was aan het begin van de bijeenkomst verwelkomd door mevrouw H. Tegelaar-Boonacker, gemeenteraadslid van het CDA te Rijswijk.

Resolutie CHJO over ondernemingsraden

De algemene vergadering van de CHJO heeft zich vorige week zaterdag te Zwolle ondermeer bezig gehouden met het bespreken van het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp inzake de ondernemingsraden.

De volgende resolutie werd aangenomen:

„De CHJO, in algemene vergadering te Zwolle bijeen, gehoord de besprekingen van het wijzigingsontwerp van de wet op de ondernemingsraden;

overwegende dat:

- de ondernemingsraad gezien moet worden als een samenwerkingsverband,
- de uitbreiding van de advies- en instemmingsbevoegdheden in het wijzigingsont-

werp van de wet op de ondernemingsraden een verbetering is ten opzichte van de huidige wet op de ondernemingsraden uit 1971,

- het beroepsrecht van de ondernemingsraad-nieuwe stijl een juiste ontwikkeling is, maar dan wel als laatste remedie,
- het wijzigingsontwerp van de wet op de ondernemingsraden te uitgebreide regelingen geeft voor de beroepsprocedure,
- de directeur dient te behoren tot de ondernemingsraad nieuwe stijl, waardoor tevens de overlegvergadering overbodig wordt,

spreekt als haar mening uit dat het de wet op de ondernemingsraden uit 1971 uitgewerkt dient te worden in bovengenoemde zin.”

christen democratisch appèl
CDA 1
van agt

Geen gejammer, alstublieft

CDA staat voor krachttoer

Tot degenen, die in gejammer uitbarsten zijn over de val van het kabinet-Den Uyl, behoort schrijver dezes niet. Direct na de val al niet, maar zeker niet nu hij kennis heeft kunnen nemen van de onmiddellijk begonnen hetze door een deel van de dagbladpers tegen het CDA en de reeks persoonlijke beledigingen die onze lijstadvouder Van Agt naar het hoofd geslingerd worden. Geen kwalifikatie blijkt te grof te zijn.

Afgezien hiervan lijkt er voor dramatisering weinig reden te zijn. Kabinetskrisis zijn een normaal onderdeel van ons democratisch staatsbestel. Mits de redelijkheid betracht wordt, zijn ze geen bewijs van zwakte maar juist van sterkte deze democratie, hoe graag men ook dit om allerlei doeleinden soms anders wil uitleggen. De heer Den Uyl, aan wie alle lof toekomt voor zijn regeertalent, heeft menigmaal de zaak kunnen redden door moeilijke beslissingen vooruit te schuiven, zodat de bekende slagzin „regeren is vooruitzien” gewijzigd werd in „regeren is vooruitschrijven”. Al dan niet opzettelijk heeft hij echter de fout gemaakt, een aantal beslis-

singen niet lang genoeg uit te stellen. Zijn de gevolgen van een reeks minder aangename beslissingen, bewust of onbewust, verschoven naar data achter de verkiezingsdag, de zogenaamde hervormingsvoorstellen zouden en moesten - wilde de keerpunt-theorie niet helemaal mislukt geacht worden - in enige maanden tijds en vlak voor de verkiezingen als klinkende successen der progressieven aanvaard worden. Op zichzelf genomen niet zo'n onbillijk verlangen, maar iedereen, die enige weet heeft van de ingewikkeldheid dezer problematieken, kon op zijn vingers natellen dat dit op een mislukking uit moest lopen, tenzij niet het algemeen maar het partijbelang eenzijdig de inzet moest zijn. De val van het kabinet-Den Uyl is dus gezien verdiend en niet andersom. Ze is het loon van onverantwoorde haast.

Als ooit de lood-om-oud-ijzer theorie waar is gebleken, dan in deze dagen: socialisten en liberalen haasten zich het CDA in diskrediet te brengen, om het CDA openlijk of slinks zoveel mogelijk „gezichtsbeschadiging” toe te brengen. Interessant is te zien, hoe intelligente men-

sen plotseling meer op instinct dan op verstand hunner aanhangers spelen.

DUIDELIJKHEID

Aan onze politieke leiders worden thans hoge eisen gesteld. Zij, die in het bestuurlijke vlak opereren, zullen dienen te bedenken dat het spotten met ons politieke bestaan is thans verdeeldheid ten toon te spreiden die afgeleid wordt van onze verschillende afkomst (ARP, CHU, KVP). De gelederen zullen gesloten moeten blijven.

Onze voormannen op het politieke front hebben al laten blijken zichzelf - een enkele uit vermoeidheid voortkomende driftbui daargelaten - goed in de hand te hebben. Dit met elkaar afsprekend, zal het er op aankomen onze veelvormige aanhang duidelijk te maken dat het CDA een modern beleid voorstaat op grond van eeuwenoude principes. Niet de vrees, de achterban op de tenen te staan, moet daarbij leidraad zijn, maar gewoon het verlangen helder te zeggen wat wij nastreven. De mensen mogen daarbij best weten, dat extreem socialisme gebleken is niet zo onschuldig te

zijn als wel is voorgewend, extreem liberalisme evenmin.

Het CDA is geen kleurloze middenrol toegedacht, wel een hoogst belangrijke bemiddelende rol.

En wat de fatsoensnormen en de persoonlijke veiligheid betreft - ze hebben meer met vrijheid te maken dan doorgaans beseft wordt - het was ten hoogste tijd dat ze onze opzettelijke aandacht kregen, niet om de puritein uit te hangen, maar gewoon om wat niveau te houden of te krijgen in onze maatschappij.

Man en broeders, Rooms en, Gereformeerden, Hervormden, laat je niet van de wijs brengen. Houdt er maar rekening mee, dat er het hardst met modder gehooit wordt als je je zondagse pak aan hebt.

En wat meer is, verliezend of winnend, het is in de ogen onzer - overigens gerespecteerde - tegenvoeters wel verschrikkelijk ouderwets, maar ontdaan van alle franje en eigen onvolkomenheid, wij zijn zoekers niet in de eerste plaats naar wat mensen van ons willen, maar naar wat de Schepper van ons eist tot welzijn van Zijn schepselen.

D. Rebel

Barneveld

Grondpolitiek en ethiek

door: mr. W. H. Vermaas

Wanneer men de huidige ontwerpen over de grondpolitiek, dus enerzijds een voorstel om de schadevergoeding bij onteigening te beperken tot de zogenaamde gebruikswaarde en anderzijds een voorstel om bij vervreemding een voorkeursrecht te geven aan de gemeenten eveneens tegen deze gebruikswaarde, nader beziet, valt het op, dat onteigening zonder schadevergoeding of tegen een geringe vergoeding steeds is voorgekomen in revolutionaire tijden. In ons land valt te denken aan de Spaanse overheersing, die gepaard ging met willekeurige en onrechtmatige verbeurdverklaringen, alsmede de Bataafse omwenteling die ook gepaard ging met veel onteigeningen zonder vergoeding.

Onder onteigening verstaan wij het overgaan van het daarvoor aangewezen perceel in eigendom krachtens overheidsmaatregel. Terecht is dit instituut met de nodige waarborgen omringd, waarbij wel voorop staat, dat de eigenaar door de onteigening niet in een slechtere vermogenspositie mag geraken dan hij was. Met dit standpunt wordt in het ingediende ontwerp gebroken.

Tot de weinige schrijvers, die zich bezig houden met de rechtsgrond der onteigening behoort A. F. de Savornin Lohman in zijn hoofdwerk „onze constitutie”. Hij vermeldt, dat de eigendom als recht niet „heiliger” is dan andere rechten, al wordt het in de grondwet speciaal gewaarborgd. Hij acht afhankelijk van de opvattingen over algemeen belang of men al dan niet de voorkeur geeft aan particulier eigendom en ziet dit belang vooral in de behoefte aan betere ontginning.

Men mag daar wel aan toevoegen, dat dit geldt voor alle investeringen, die slechts mogelijk zijn met een behoorlijk gewaarborgd eigendomsrecht. Wanneer men bloot staat aan een onteigening tegen minder dan

de verkeerswaarde zal het voor een eigenaar moeilijk worden hypothecair krediet van voldoende hoogte aan te trekken. De onteigenaars en hun ambtenaren zal dit geen belang inboezemen maar voor het economische leven als geheel is het nadelig en niet alleen voor de eigenaren.

BELANGRIJKSTE

Voor Lohman blijft echter het belangrijkste het ethische argument, dat de wetgever, wanneer hij de particuliere eigendom erkent die niet mag afnemen zonder volledige schadevergoeding.

Wij kunnen stellen, dat ook voor de overheid het achtste gebod om niet te stelen geldt, waaronder begrepen is het tot zich nemen met schijn van recht, zoals de Heidelbergse het in Zondag 42 formuleert. In een opstel over individueel grondbezit, waarschijnlijk geschreven naar aanleiding van een poging om bij de Woningwet op ontoelaatbare wijze de schadevergoeding bij onteigening te beperken, die mede door zijn toedoen is mislukt, formuleerde Lohman zijn standpunt aldus: „Een wetgever, die, zonder volledige schadeloosstelling, zijn bescherming onttrekt aan de eigenaar die de grond verkreeg overeenkomstig het bestaande recht, of die de individuele grondbezitter ging benadelen, om de waarde van de grond geheel of gedeeltelijk in handen te brengen van hem die er niet voor betaald heeft, pleegt roof”.

NIET VLEKKELOOS

De huidige onteigeningswet is niet helemaal vlekkeloos, doch brengt niet een aparte benadeling mede als de vergoeding van de zogenaamde gebruikswaarde zou invoeren. Men schijnt dit nog te willen verbeteren door ook een vergoeding te geven voor de zogenaamde negatieve ontwikkelingsschade, een begrip dat nog onbekend is bij gebreke van wettelijke formulering doch slechts aan sommige eigenaren uitkomst zal geven. De vaststelling van deze schade zal stellig veel processuele moeilijkheden geven, want daarover heeft niemand zich nog bekommerd. De onteigenaars en hun ambtenaren zullen wel trachten bij het aanbod dit te verzwijgen en de betrokken eigenaren ontraden deskundig advies in te winnen, zoals nu ook maar al te vaak gebeurt.

Het is hier de plaats om te wijzen op een omstandigheid, dat sommige buitenlanders als Amerikanen beter zullen worden behandeld dan Nederlanders. In 1956 is er namelijk een verdrag gesloten tussen Nederland en de Verenigde Staten van vriendschap, handel en scheepvaart, dat in art. VI lid 4 waarborgen geeft tegen onrechtmatige onteigening en daarvoor eist prompte betaling en rechtvaardige vergoeding. Men moet daaronder verstaan een zodanige

vergoeding, dat de onteigende partij niet in een slechtere vermogenspositie komt dan hij voor de onteigening was.

Artikel 66 der Grondwet brengt mede, dat wettelijke voorschriften in strijd met een verdrag buiten toepassing blijven. Zo zullen Amerikanen er bij onteigening beter afkomen dan Nederlanders. Dit is op zichzelf reeds onaanvaardbaar en bovendien in strijd met artikel 4 der Grondwet, dat aan allen op het grondgebied gelijke bescherming van persoon en goed garandeert. Een vreemdeling mag niet slechter worden behandeld dan een Nederlander doch ook een Nederlander mag niet slechter worden behandeld dan een vreemdeling.

Over de strijd met de Grondwet dient meer te worden gezegd. Van alle voornamelijk overheidspersonen wordt een eed op de Grondwet vereist. Dit brengt voor ministers mede, dat zij geen ongrondwettige voorstellen mogen indienen en voor kamerleden, dat zij dergelijke voorstellen niet mogen aannemen. Doen zij dit toch, dat schenden zij hun eed. Onder eed kan men verstaan een plechtige betuiging bij het afleggen van een verklaring of belofte, dat men zich daarbij voor ogen stelt Gods alwetendheid en zijn straffen van alle leugen. Het schenden van een eed is dus een ernstige zaak en valt onder het negende gebod, dat valse getuigenis verbiedt. Men hoort hierover bij de grondpolitiek weinig spreken, doch van ethisch standpunt moet de strijd met de grondwet al voldoende zijn om de ingediende ontwerpen af te wijzen, ook bij het aanvaarden van een enkele kleine verbetering, daar de bedoeling om te onteigenen zonder gehele schadevergoeding aanwezig blijft.

REDEN

De begeerlijkheid voor de gemeentebesturen om voor een te laag bedrag aan onroerend goed te komen is de reden geweest voor het zogenaamde voorkeursrecht. Wanneer een eigenaar van onroerend goed in een zogenaamd structuurplan tot

verkoop wil overgaan, dient men dit eerst aan de gemeente aan te bieden, die het niet zo erg nodig heeft, want dan zou men wel verdienen en dan een laag bod doet. Gaat de eigenaar daar niet mede accoord, dan volgt een zogenaamde prijsvaststellingsprocedure, die nogal gelijk is op een onteigeningprocedure en waar meestal wel anderhalf of twee jaren mede gemoeid zijn. Vindt de gemeente de dan vastgestelde prijs te hoog, dan is de oorspronkelijke koper wel niet meer bereid als nog tot aankoop over te gaan. Een uitzondering zal gelden voor een hypotheekhouder, die verkoopt wegens wanbetaling van de eigenaar. Dit is echter onvoldoende. Een hypotheekhouder pleegt niet tot verkoop over te gaan, omdat hem dat zo goed uitkomt doch omdat hij daartoe wordt gedwongen door een beslag, een faillissement, een sterfgeval of dergelijke redenen. Bij een dergelijke gedwongen verkoop zal de opbrengst niet zo hoog zijn, tenzij er gelegenheid is om later op een beter tijdstip door te verkopen, doch dan heeft men weer te maken met het voorkeursrecht der gemeente. Juist bij dergelijke verkopen, moet de koper weten dat men redelijk kan doorverkopen en het ontbreken van deze gelegenheid werkt prijsdrukkend en belet het verstrekken van hypothecair krediet, een vorm van financiering die voor kleinere bedrijven en ook voor particulieren van groot belang is en niet lichtvaardig mag worden aangetast om te voldoen aan de begeerte der gemeenten om voor een koopje aan onroerend goed te komen. Hier is strijd met het tiende gebod, dat een dergelijke begeerte verbiedt.

Wanneer wij de strekking en uitwerking der ingediende ontwerpen over de grondpolitiek overzien, dan blijkt wel, dat zij van ethisch standpunt geheel en al onaanvaardbaar zijn en zonder meer dienen te worden afgewezen.

Middelburg

W. H. Vermaas.

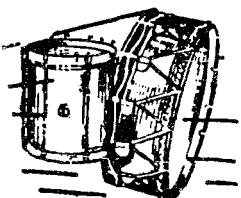
Adhesiebetuiging

De in de regio Zwolle gevestigde protestants-christelijke instellingen voor hoger beroepsonderwijs en de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Kampen hebben in een brief aan minister Van Kemenade van onderwijs krachtig adhesie betuigd aan de aanvraag voor een protestants-christelijke nieuwe lerarenopleiding in Zwolle.

Er bestaat bij deze instellingen (Christelijk-Sociale Academie te Kampen, Christelijke Hogere Landbouwschool te Dronten, Christelijke school voor hoger economisch en administratief onderwijs te Zwolle, Hervormd Pedagogische Academie te Zwolle en Christelijke school voor hoger huishoud- en nijverheids-onderwijs te Zwolle) bereidheid tot een nauwe onderlinge samenwerking. Deze samenwerking zou duidelijk aan

kracht winnen als ook op het terrein van de nieuwe lerarenopleiding en het kunstonderwijs in deze regio een protestants-christelijke instelling gesticht wordt.

Men is echter duidelijk geschrokken van de berichten, dat minister Van Kemenade niet bereid is de protestants-christelijke nieuwe lerarenopleiding voor Zwolle toe te wijzen. Een dergelijke beslissing kan niet berusten op een redelijke beslissing afweging van belangen. Zowel bij geen uitbreiding van het aantal nieuwe lerarenopleidingen als bij vestiging van een protestants-christelijk instituut in Twente wordt tekort gedaan aan de gerechtvaardigde verlangens van het protestants-christelijk onderwijs. Daarom deden de instellingen een beroep op minister en volksvertegenwoordiging de aanvraag voor Zwolle te honoreren en een start van dit instituut in 1978 mogelijk te maken.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

CHJO-voorzitter: L. P. Heukels:

Val van het kabinet gevolg van machtsstreven PvdA

'De val van het kabinet-Den Uyl is een gevolg van de bij de kabinetsformatie gevolgde procedure en van het machtsstreven van de PvdA'. Dit heeft de voorzitter van de CHJO, drs. L.P. Heukels, vorige week zaterdag gezegd op de algemene ledenvergadering van deze organisatie.

In zijn jaarrede ging voorzitter Heukels uitvoerig in op de ontstane politieke situatie. Hij merkte op, dat men zal trachten de KVP en minister Van Agt de schuld voor de kabinetscrisis in de schoenen te schuiven. 'Ik ben hiervan allerminst overtuigd', aldus drs. Heukels.

De val van het kabinet is een gevolg geweest van het feit dat het kabinet alleen op de parlementaire steun van PvdA en PPR kon rekenen.

Het regeringsvoorstel ten aanzien van de grondpolitiek kwam niet tegemoet aan het CDA-programma. En van Agt was hieraan gehouden. Het CDA was heus wel bereid tot een compromis. Daarom moet de schuld bij beide partijen gezocht worden. Er mag geen begin van twijfel over bestaan dat ook het CDA volstrekt tegen grondspeculaties is.

De heer Heukels meende dat het kabinet niet op deze zaak had hoeven vallen. Het was een zakelijk verschil van mening dat zakelijk opgelost had moeten worden, maar men verwachtte blijkbaar dat het CDA wel weer zou toegeven. De conclusie is dan ook dat de val van het kabinet een gevolg is van de formatie-procedure en van het machtsstreven van de PvdA. Hoe komt het dat het kabinet nadat het vier jaar goed gegaan was, toch nog gevallen is? De heer Heukels noemde hiervoor twee oorzaken: Het abortus-debat en de beide Menten-debatten. Een belangrijke rol heeft de opstelling van de PvdA tijdens het tweede Menten-debat hierbij gespeeld.

Voor een komend kabinet zal nodig zijn: een regeerakkoord en voldoende parlementaire steun. Het faillissement van de formatie Burger is, zij het laat, toch aan het licht gekomen.

De Christelijk-historische Jongeren Organisatie CHJO hield haar algemene ledenvergadering in restaurant 'Suisse' te Zwolle. In zijn jaarrede sprak voorzitter Heukels allereerst zijn vreugde uit over het feit, dat het dit jaar gekomen is tot de vorming van een CDJA en dat zo een eerste stap gezet is naar de opheffing van de onnatuurlijke scheiding

tussen de drie christen-democratische jongeren organisaties.

Daarna ging Heukels in op de aanstaande Tweede-Kamerverkiezingen.

Hij noemde de actie die de CHJO gevoerd heeft voor haar jongerenkandidaat, Hans van Weezel. In het vertrouwen dat de Unie hierbij aan de CHJO geschonken heeft zag hij een bewijs dat de Unie heeft ingezien dat vernieuwing en verjonging noodzakelijk is. Hierdoor zijn hoge verwachtingen gewekt, met name als we denken aan de eigen koers van het CDA. Het tot stand brengen van een dienstbare en meer rechtvaardige samenleving is een hoog goed en het is het ten volle waard dat wij ons ervoor inzetten. Hierna noemde de heer Heukels een aantal bezwaren tegen het kabinet den Uyl. Teveel dacht dit kabinet dat toenemende overheidsinvloed automatisch verantwoorde oplossingen uit de bus zou doen rollen. Wij vinden, met het CDA, dat oplossingen tot stand moeten komen door samen verantwoordelijk te zijn. Te lang ook heeft het kabinet gemeend dat het met de economische toestand wel meeviel, ondanks waarschuwingen van onder meer de christen-democratische fracties.

Terecht streeft het CDA naar meer bezuinigingen; juist om de sociale voorzieningen in de toekomst veilig te stellen. Het is onjuist bezuinigingen bij de overheid als werkloosheidsbevorderend te bestempelen. Met een arbeidsplaats bij het bedrijfsleven wordt geld verdient, een arbeidsplaats bij de overheid, hoe nuttig die op zich ook kan zijn, kost geld.

Ook ten aanzien van immateriële onderwerpen achtte de heer Heukels het kabinetsbeleid onvoldoende, met name rond de abortusproblematiek.

Bij de komende kabinetsformatie dient deze gevoelige problematie voorgoed en afdoende geregeld te worden. Uitgangspunt zal moeten zijn dat de waarde van het ongebooren weerloze leven in voldoende mate wordt meegewogen bij een abortusaanvraag.

Sprekend over de brugfunctie van het kabinet, merkte de voorzitter op dat deze leed onder het feit dat de socialistische vier hervormingsvoorstellen tot toetssteen van de progressiviteit van het CDA wensen te maken. Samenwerking te laten afhangen van de vraag of anderen bereid zijn hun programma te laten schieten is volstrekt onjuist.

Naar de mening van de heer Heukels zou

een voortdurende samenwerking van het CDA met rechts of links ten koste gaan van de eigen identiteit van het CDA.

Deze eigen identiteit, deze derde weg, niet uitgaande van groepsbelagn maar van een zich in willen zetten voor de naaste, niet polariserend maar harmonie zoekend vormt voor ons een onmisbaar element in de Nederlandse politiek.

Het zou voor de democratie veel gezonder zijn als de drie grootste politieke stromingen elkaar niet bij voorbaat uitsluiten om samen in een kabinet zitting te nemen. Het is nogal makkelijk geredeneerd van PvdA en VVD dat ze niet samen willen regeren. Daarmee schuiven ze de verantwoordelijkheid voor de regeerbaar

heid voor de regeerbaarheid van ons land al te eenvoudig af op het CDA. En dat legt men dan weer uit als: 'zie je wel, het CDA weet niet te kiezen. Nu weer eens regeren met links, dan weer met rechts.'

Toch heeft het kabinet-Den Uyl een moeilijke periode achter zich. Den Uyl heeft daarbij het schip van staat op knappe wijze langs de klippen geloodst. We mogen daarbij echter niet vergeten dat hij een socialistische stuurman is, op weg naar sociaalistische horizonten.

Naar aanleiding van de bedrijfsdemocratisering merkte de voorzitter op dat het gaat om de vraag of we een dualistisch gepolariseerd bedrijfsleven wensen, of dat we ons willen inzetten voor de visie dat de onderneming een samenwerkingsmodel is waarin werkgevers en werknemers samen verantwoordelijk zijn voor wat er in de onderneming gebeurt.

Over de wetsontwerpen op het terrein van de volksgezondheid:

Het is een goede zaak dat de regering wetsontwerpen heeft ingediend om verbeteringen op dit terrein te brengen. Maar deze ontwerpen zijn sterk collectivistisch; de overheid meent oplossingen aan de betrokkenen te moeten opleggen. De belangrijkste bezwaren tegen deze wetsontwerpen zijn: Het centralistisch karakter, de te grote overheidsinvloed en het eenzijdige prijsbeleid dat de overheid alleen aan de werkers in de gezondheidszorg wil gaan opleggen.

Samen

In de gezondheidszorg zijn veranderingen nodig en bij de betrokkenen bestaat ook wel

bereidheid om tot verandering te komen. Daarom moet de regering pogen samen met de betrokkenen tot oplossingen te komen. Veranderingen kunnen waarachtig wel tot stand komen zonder verkapt nationalisatie in de gezondheidszorg.

De recente stakingsgolf. Het is jammer te moeten constateren dat de bonden zich weinig solidair getoond hebben met de werklozen, die wat betreft hun werkgelegenheid mede afhankelijk zijn van de investeringsbereidheid van de ondernemingen. Hopelijk is door deze stakingen het sociale klimaat niet voor langere tijd aangetast:

Sprekend over de partijpolitieke situatie, laakte de voorzitter de resolutie van PvdA en PPR van vorig jaar herfst. Hierin wordt onafhankelijk van de verkiezingen vooral al van alles geregeld.

Lof verdient de CDA-fractie in de Tweede Kamer voor de wijze waarop ze, haar standpunt naar voren brengt, met nadruk op het samen verantwoordelijk zijn, ten opzichte van de vier hervormingsvoorstellen, die haar als toetsstenen van progressiviteit worden toegeschoven.

Wanneer PvdA en PPR in een volgend kabinet wensen terug te keren dan moeten ze toch op zijn minst bereid zijn op op zakelijke basis compromissen te sluiten met eventuele coalitiepartners. Door hun ultimatieve opstelling blokkeren ze werkelijk overleg en oplossingen van verschillende belangrijke politieke problemen.

Minimum

Als punten voor een minimumprogramma van het CDA die als uitgangspunten zouden kunnen dienen bij de komende kabinetsformatie, noemde de heer Heukels: Het werkgelegenheidsbeleid, de bezuinigingen, de sociale zekerheden, het samen verantwoordelijk zijn, de ontwikkelingssamenwerking en de vele immateriële zaken die het leven zo waardevol maken (oftewel: Niet bij brood alleen!).

Tenslotte ging de heer Heukels in op de hoop die sommigen koesteren dat het CDA een linker en een rechter vleugel zouden krijgen.

'Ik hoop ook dat het CDA vleugels zal krijgen', aldus de heer Heukels, 'maar dan vleugels om samen aan een betere wereld te kunnen en te mogen bouwen.'

„Het kabinet Schermerhorn-Drees 1945/'46"

Een boeiend maar te pretentieus boek

'Het kabinet Schermerhorn-Drees 1945 / '46 is een boek dat na het lezen, bij mij gemengde reacties oproept.

Op zichzelf moet het verschijnen van deze lijvige, ruim 700 pagina's tellende studie van Duynstee en Bosmans positief worden beoordeeld.

Het boek bevat een grote hoeveelheid gegevens, die op overzichtelijke wijze zijn bijeengebracht.

Na hoofdstukken over 'De situatie in mei-juni 1945'; 'de kabinetsformatie'; en 'Het herstel van de democratie' worden achtereenvolgens behandeld: 'De bijzondere rechtspleging en zuivering'; 'Het financieel-economisch beleid'; 'Het sociaal economisch beleid'; 'Onderwijs Kunsten en Wetenschappen'; 'De grondwetswijziging'; 'Indië' en 'Het buitenlands beleid'.

Daar staat echter tegenover dat de auteurs dit werk aanbieden op een wijze die niet anders kan worden omschreven als 'te hoog gegrepen'.

Het boek is het eerste deel in een serie over de parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945. Een tweede deel, over het kabinet-Beel (1946-1948) is in voorbereiding.

De serie moet volgens de auteurs worden gezien als een vervolg op de bekende werken van Van Welderen Rengers (Schets eener parlementaire geschiedenis van Nederland) en P.J. Oud, 'Het jongste Verleden' (1918-1940).

De auteurs merken in de inleiding voorts onder meer op:

'Hoewel de serie in eerste aanleg is opgezet als een inventarisatie van de na-oorlogse

parlementaire problemen, gaat het toch niet uitsluitend om een afgezonderde beschrijving van de gebeurtenissen in het parlement. Zonder de pretentie te hebben een doorlichting te geven van de samenleving in al haar facetten, zullen tevens die maatschappelijke ontwikkelingen aandacht krijgen, waarvan de weerslag in de politieke verhoudingen in het algemeen en in het parlement in het bijzonder duidelijk is aan te tonen. M.A.w. getracht wordt om niet alleen het parlementaire gebeuren in kaart te brengen, maar om ook in grote lijnen de historische context te schetsen, waarbinnen dit parlementaire gebeuren zich heeft afgespeeld; zo kan een beschrijving van een schijnbaar geïsoleerde arena worden voorkomen.'

Ondanks de relativering die de auteurs aanbrengen wordt hier een uitgangspunt gekozen dat niet optimaal is te realiseren.

Naast de Handelingen en een uitgebreide persdocumentatie is slechts gebruik gemaakt van de notulen van de ministerraad. Deze bron geeft echter geen opzienbare nieuwe gezichtspunten.

Voor het geven van een goede historische context verschijnt deze studie eigenlijk te vroeg. Sedert enige tijd zijn de papieren van Beel, Drees, Romme en Schermerhorn op het Rijksarchief gedeponereerd. Deze stukken worden momenteel geïnventariseerd en geordend.

Bovendien wordt aan het historisch instituut in Groningen een documentatie opgezet over de na-oorlogse politieke ontwikkeling.

De publikatie van dit boek wekt op buitenstaanders als uw recensent dan ook de indruk dat de coordinatie tussen de diverse instellingen die zich bezig houden met de studie van de parlementaire geschiedenis niet optimaal functioneert.

De auteurs van dit boek zijn werkzaam op het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen.

De auteurs hebben op zich wel oog voor deze problematie. Zij stellen dat het raadplegen van meerdere bronnen deze studie door haar omvang onhanterbaar zou maken en het centrale thema (de parlementaire geschiedenis) in het gedrang zou brengen.

Op zich hebben wij begrip voor deze argumentatie. De vraag rijst echter of gelet op het beschikbare materiaal aan een goede parlementaire historische studie niet eerst publikatie van een aantal bronnen - of deelstudies vooraf zou moeten gaan. Zo bezien is dit boek ondanks de bescheiden opzet eigenlijk nog veel te gedetailleerd; terwijl er geen grote lijnen getrokken kunnen worden.

Ook het plaatsen van dit werk als een vervolg op de series van Van Welderen Rengers en Oud roept vragen op. Weliswaar ontbreekt een vergelijkbaar werk voor de periode na 1945 maar het is een hote pretentie om idt boek als vervolg op Van Welderen Rengers en Oud te presenteren.

In de serie van Van Welderen Rengers is in 1956 een deel verschenen handelend over de periode 1940 tot 1946. Dit, door de toen-

malige voorzitter van de Tweede Kamer, dr. L.G. Kortenhorst, geschreven boek is ten aanzien van de jaren 1945/'46 veel beknopter dan het nu verschenen werk van Duynstee en Bosmans. Dit neemt niet weg dat de auteurs hun boek op een wat wonderlijke wijze aan de serie van Van Welderen Rengers vasthaken.

'Het Jongste Verleden' van Oud draagt een geheel eigen karakter door de directe betrokkenheid van de auteur als Kamerlid en minister, bij de periode van 1918 tot 1940.

Het boek van Duynstee en Bosmans mist echter de brede hoofdlijnen van de serie van Van Welderen Rengers en kan de geheel eigen benadering van Ouds werk niet evenaren.

Een interessante vraag voor de toekomst is hoe de aangekondigde volgende delen in deze serie over de parlementaire geschiedenis na 1945, zullen worden afgestemd op het eerder verschenen overzicht van Duynstee over de kabinetsformaties van 1946 tot 1965.

Concluderend kunnen we stellen dat 'Het kabinet Schermerhorn-Drees 1945 - 1946' een waardevolle bijdrage vormt voor verdere studie over de na-oorlogse parlementaire geschiedenis; maar de presentatie van dit boek is te ambitieus, gelet op het resultaat.

H. van Spanning.

Prof. Mr. F.J.M. Duynstee/Dr. J. Bosmans 'Het kabinet Schermerhorn-Drees 1945/1946'; uitg. Van Gorcum en Comp., Assen; Serie: Parlementaire Geschiedenis van Nederland na 1945 deel 1; 720 blz. + Bijlagen; prijs: ingen. f 65,-; geb. f 85,-.

Waar en wanneer spreken CDA-politici

Vrijdag 1 april:
Ooyen: Ir. G.J.M. Braks voor het CDA-Ooyen.
Renkum: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Renkum.
Lelystad: Drs. M.J. van Rooijen om 20.00 uur in zaal Ontmoetingskerk.
Zaandam: H.A. de Boer.

Zaterdag 2 april:
Zeist: Drs. K. de Jong Ozn. om 10.00 uur in Conferentieoord "Woudschoten" voor het samenwerkingsverband secties beroeps-onderwijs PCO.

Zondag 3 april
Nistelrode: Ir. G.J.M. Braks voor het CDA-Nistelrode.

Maandag 4 april
Nieuwe Pekela: Drs. B. Beumer.
Dalfsen: H. Wisselink (politieke scholingscursus).
Amsterdam: Mevrouw J.G. Kraayeveld voor de NVCB-Amsterdam-Zuid.
Oud-Gastel: Drs. Th. E. Westertep voor het CDA-Oud-Gastel.
Dinxperlo: Drs. G. van Leijenhorst voor het Chr. onderwijs.

Limburg: Th. M. Hazekamp.
Leusden: H.A. de Boer.

Dinsdag 5 april
Wageningen: Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers om 20.00 uur voor het CDA-Wageningen.
Zuid-Limburg: H.A. de Boer.
Rotterdam: Drs. R.F.M. Lubbers.
Assen: P.J.J. Mertens.
Raalte: Mevrouw L. van der Plas om 20.00 uur in "De Leeren Lampe" voor de Statenkring Deventer (avond voor de vrouw).

Woensdag 6 april
Sittard: Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers voor de vrouwenorganisaties.
Terneuzen: Drs. H. Eversdijk (politieke scholingscursus).
Maarheeze: Ir. P.A.M. Cornelissen voor het CDA-Maarheeze.
Zeeland: Drs. R.F.M. Lubbers.
Limburg: Th. M. Hazekamp.
Limburg (Arcen): Mr. O.W.A. Baron van Verschuer.
Noord-Brabant: Drs. K. de Jong Ozn.
Haaksbergen: Mevrouw M.H.M.F.

Gardeniers om 20.00 uur in zaal Eijsink (oprichtingsvergadering CDA).
Noord-Brabant: P.J.J. Mertens.
Donderdag 7 april
Rotterdam: Mr. P.H. Kooijmans.
Hoensbroek: Drs. J. de Koning.
's-Gravenmoer: Mr. H.J.B. Aarts.
Buitenpost: Mevrouw M.A.H. Andela om 20.00 uur "De Schakel".

Dinsdag 12 april
Schiebroek: Drs. K. de Jong Ozn. om 15.00 uur opening chr. LEAO-school "Pr. Irene".
Varsseveld: F. Borgman om 20.00 uur
Beilen (Drenthe): Mr. O.W.A. Baron van Verschuer.
Naaldwijk: Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers (politieke scholingscursus).
Kamerik: Drs. G. van Leyenhorst om 20.00 uur voor het CDA-Kamerik.
Alphen a/d Rijn: P.J.S. de Jong om 20.30 uur voor het CDA-Aphen a/d Rijn.

Woensdag 13 april
Mariënborg: J. van Houwelingen om 20.00 uur in het gebouw bij de Gereformeerde Kerk aan de Oudeweg.

Voorburg: Dr. A. Voorman om 20.00 uur in "The Fox" voor het CDA-Voorburg.
Alkmaar: Mevrouw J.G. Kraayeveld voor de NVCB.
Gouda: Drs. K. de Jong Ozn. om 15.00 uur opening Christelijke Scholengemeenschap "De Driestar".
Drenthe: Mr. A.P.J.J.M. v.d. Stee.
Drachten: Mevrouw M.A.H. Andela.
Rijssen: Th. M. Hazekamp.
Roden: Drs. K. de Jong Ozn. 's avonds.
Zierikzee: Dr. R.J.H. Kruisinga.
Donderdag 14 april
Amsterdam-Z: Mevrouw J.G. Kraayeveld voor de NVCB.
Mil: Ir. G.J.M. Braks voor het CDA-Mil.
Oss: Mr. W. Aantjes.
Zeeland: Mr. A.P.J.J.M. van der Stee.
Ridderkerk: Prof. Mr. W.F. de Gaay Fortman voor de Statenkring Ridderkerk.
IJsselmuiden: Drs. G. van Leijenhorst om 20.00 uur in de zaal bij de Gereformeerde kerk aan de Dijkgraafstraat (oprichting CDA).
Rotterdam: Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers om 20.00 uur voor het Rotterdams bedrijfsapostolaat bij het vervoer.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

KABINET DEN UYL
 Hoewel niet erop hopen, maar wel vrend, er komt na 25 mei een tweede kabinet Den Uyl, hetzij met CDA, hetzij met de VVD! Aantjes c.s. sturen rechtstreeks aan op het eerste. Den Uyl, politiek realistisch, voorzagen reeds lang, de vier examenopgaven kunnen in deze periode niet uitgewerkt worden, wel met 8-8+ in de volgende periode, tegelijk 4 „hervormingsvoorstellen” in de verkiezingsstrijd verpend en vervolgens de grote buit (ver-

kiezingsoverwinning voor PvdA en D'66 en socialistische „hervorming”) in de wacht te slepen. In tal van onderwerpen is VVD al één met PvdA geweest t.o.v. CDA enz., o.a. abortus, pornografie/filmkeuring, zaak Menten Kosto etc., dus wie weet!

Het e.e.a. lijkt erg veel op „doergestoken kaart” (Alleen niet door Van Agt, hij is te rechtschapen om partijpolitiek te bedrijven).

Voorburg J. Keijzer.

CDA-bestuur: verdere polarisatie voorkomen

Het algemeen bestuur van het CDA wil dat verdergaande polarisatie wordt voorkomen en dat de kabinetscrisis zo wordt opgelost dat de hervormingsvoorstellen waarover geen conflict te vreezen valt, kunnen worden afgehandeld. Het CDA-bestuur onderschrijft de mening van de drie christen-democratische fractievoorzitters, dat de thans verstoorte verhoudingen niet behoeven te leiden tot gebroken verhoudingen in de toekomst. Een en ander staat in de verklaring die het bestuur vorige week donderdagavond heeft uitgegeven na een vergadering in Utrecht.

Het bestuur wees "met verontwaardiging" de voorstelling van zaken af als zou het CDA speculanten in bescherming willen nemen in het conflict rond de grondpoli-

तिक. "Het CDA is in tegendeel zeer teleurgesteld, dat door een conflict op ander onderdelen een regeling tegen de grondspeculatie uitblijft", zo heette het in de verklaring.

Het bestuur vindt ook dat het conflict niet te voorkomen was "mede door de sfeer die van progressieve zijde is opgeroepen". De progressieve partijen zouden dat met name hebben gedaan door het als ultimatum stellen van enkele belangrijke wetsvoorstellen en door de sterk op CDA-lijsttrekker Van Agt toegespitste aanvallen. De hoofdstreking van de wetsontwerpen over de grondpolitiek hadden de instemming van het CDA, aldus het bestuur van het CDA.

H.L.

Studiedag over midden- en kleinbedrijf

De Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk ARP, CHU en KVP organiseren op maandag 25 april 1977 in het RAI Congrescentrum te Amsterdam een studiedag over de positie van het midden- en kleinbedrijf. Dit naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke instituten van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zullen drs. R. F. M. Lubbers en Th. M. Hazekamp resp. minister en staatssecretaris van economische zaken, redevoeringen houden.

Discussiegroepen houden zich des morgens bezig met: de CDA-opvattingen over de verdere ontwikkeling van onze economie in het algemeen en de plaats van het midden- en kleinbedrijf in deze ontwikkeling in het bijzonder.

Voorts zullen de groepen zich afzonderlijk bezighouden met: algemene politiek (Een centrale aanbeveling in het rapport betreft een ander loonbeleid, waardoor arbeidsintensieve sectoren minder in de knel raken

doorzij in de afgelopen jaren zijn geraakt); ruimtelijke ordenings- en mededingingsbeleid (Nieuwe vormen van concurrentie op nieuwe vestigingsplaatsen kunnen het midden- en kleinbedrijf voor zware problemen stellen. Ook kan de continuïteit bedreigd worden door de ontvolking van sommige delen van het platteland en van de centra van grote steden); zelfstandig ondernemerschap; begeleiding, ondersteuning en financiering. (Het rapport beschrijft de typische kenmerken en problemen van het midden- en kleinbedrijf, zoals zelfstandig ondernemerschap, beperkte toegang tot de kapitaalmarkt en arbeidsintensiviteit en op basis hiervan somt het rapport een reeks maatregelen op); Minimuminkomen, zelfstandigen. (In het algemeen zal het inkomensbeleid ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf indirect van aard zijn. Toch noemt het rapport drie uitzonderingen op voor een minimuminkomen voor zelfstandigen).

's Middags zal een plenaire discussie plaatsvinden met een forum, onder leiding van H. A. de Boer, lid van de Tweede Kamer, voorzitter van de ARP, waarin voortsitting hebben: H. van der Meulen, secretaris van het CNV; mr. G. van Muiden, algemeen secretaris van het NVOV; drs. H. A. C. M. Noteboom, lid van de Tweede Kamer; dr. L. M. van Leeuwen, lid van de CDA program-commissie en dr. B. de Vries, lid van de studietoelichting midden- en kleinbedrijf.

Voor deelname kan men zich uitsluitend aanmelden door overmaking van de deelnemerskosten f 15,- op girorekening 379333 ten name van de algemeen penningmeester KVP, Mauritskade 25, Den Haag, onder vermelding „Studiedag MKB”, en de naam van de groep waaraan wordt deelgenomen.

Na ontvangst van de betaling worden de benodigde documentatiepapieren waaronder het rapport midden- en kleinbedrijf, de groepsdiscussie vragen, en het artikel „Beleidsgetoets” van H. A. de Boer, toegezonden.

CDA-programma nu verkrijgbaar

Het definitieve CDA-program is in druk verschenen. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke document een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd.

De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze

„Samen verantwoordelijk” vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke discussie. De prijs ervan: f 4,-. Bestellingen: stort f 4,- op gironummer 15008 ten name van CVC/CDA Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Congres jonge Europese christen-democraten

Op 22, 23 en 24 april houden de jonge Europese christen-democraten hun tweede congres wederom in Maastricht.

Europese parlement, welke in het komend jaar zullen plaatshebben.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij John Goessen, Hogeweg 47, Grondveld. Tel. 04408-1483, of door invulling van onderstaande bon.

De thema's van dit congres zijn:

■ Het programma van de Europese Volkspartij en

■ de rechtstreekse verkiezingen van het

De deelname aan het congres is gratis, evenals de maaltijden en overnachtingen. Wel zijn de reiskosten voor eigen rekening.

Bon opgave voor JECD-congres

Aan: J. Goessen, Hogeweg 47, Grondveld.

Naam:

Adres:

Woonpl.:

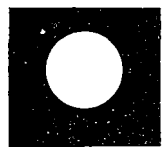
vr/man*

Tel.:

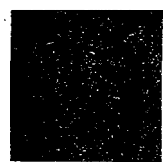
Ik maak wel/niet* gebruik van aangeboden mogelijkheid tot overnachting.

*Doorhalen wat niet van toepassing is.

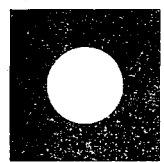
van agt
1
 christen democratisch
 appèl
CDA

**Woensdag
25 mei**

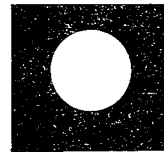
**verkiezing
Tweede Kamerleden**

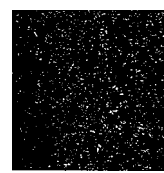
Laat uw stem
niet verloren gaan

Maak goed gebruik
van uw stemrecht

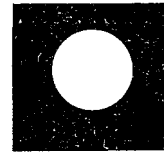
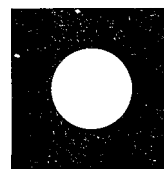
**Stemmen
bij volmacht**

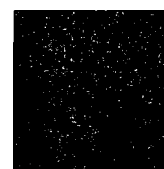
Als u niet zelf kunt gaan stemmen, kunt u een andere kiezer machtigen. U bent vrij in de keuze van uw gemachtigde.

Op de gemeentesecretarie ontvangt u een machtigingsformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.

Na die datum kunt u alleen iemand machtigen die binnen uw eigen stembiljet woont. In dat geval kunt u de machtiging verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

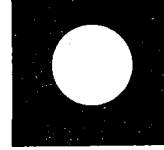
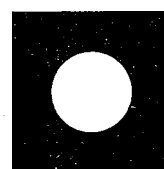
**Stemmen in een
andere gemeente**

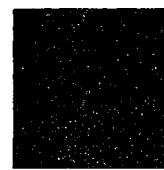
Wilt u buiten uw woonplaats gaan stemmen, vraag dan een kiezerslegitimatiekaart aan, waarmee u in elk stembureau in Nederland terecht kunt.

Op de gemeentesecretarie ontvangt u een aanvraagformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.

Na die datum kunt u tot en met *vrijdag 20 mei* op vertoon van uw oproepingskaart bij uw gemeentesecretarie een kiezerslegitimatiekaart aanvragen.

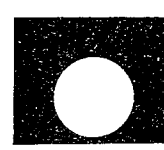
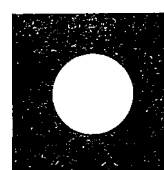

**Op de
verkiezingsdag**

Op vertoon van uw oproepingskaart, volmachtlegitimatiekaart of kiezerslegitimatiekaart ontvangt u in het stemlokaal een stembiljet. Met het rode potlood dat in het stembiljet ligt, vult u de witte stip vóór de naam van uw kandidaat in. Het gebruik van ander schrijfmateriaal maakt uw stembiljet ongeldig.

Kunt u onverwachts niet zelf gaan stemmen, dan kunt u alsnog een andere kiezer uit uw eigen stembiljet machtigen. De machtiging kunt u verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Laat uw stem niet verloren gaan
Maak goed gebruik van uw stemrecht

Het CDA - De CHU

De komende verkiezingen

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit. Zo'n gebeurtenis is de a.s. verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Daar is reeds heel wat aan voorafgegaan, de spanningen rond het CDA en de éne lijst en de kandidaatstelling in de verschillende delen van het CDA, die voor wat de CHU betreft zaterdag 12 februari door de groepsvergaderingen afgerond zijn.

Voorts natuurlijk de voorbereidingen voor de verkiezingen waarbij steeds meerderen betrokken worden, door middel van werkgroepen, regionale en plaatselijke campagne teams. En wie nu nog niet in een team of werkgroep zit heeft waarschijnlijk tenminste al eenmaal een uitnodiging in de brievenbus gevonden om een vergadering, een spreekbeurt, een forumavond of iets dergelijks bij te wonen.

Ook het Uniebureau draagt zijn steentje bij. De beide telefoonlijnen zijn praktisch permanent bezet, de post stroomt binnen in grote massa's en veelvuldig komen er bezoekers en geïnteresseerden. Zo gaat het wel door tot diep in de maand mei en dan staat weer voor de deur de Algemene Vergadering van de CHU waarvan u weliswaar de eerste aankondiging in dit nummer zult aantreffen en waarvoor alle voorbereidingen nog getroffen moeten worden, zo tussen de (verkiezings)bedrijven door! Na mei waarin de CHU als CDA naar de stembus gaat zal in juni de CHU weer als UNIE bijeen zijn en de balans opmaken. Daarbij of een teleurstelling moeten verwerken (als het bij de stembus niet gelopen heeft zoals gehoopt wordt) of kunnen terugzien op een gezamenlijk behaald succes.

EEN HERINNERING

Van de dan aanwezigen zullen zeer waarschijnlijk velen terugdenken aan vorige bijeenkomsten. Er zal een bepaalde weemoed zijn, enkelen die nimmer ontbraken (zoals de heer Boon uit Ommen) zijn ons ontvallen en zullen node gemist worden.

Onder de deelnemers zullen er zijn die (nog steeds) wat onwennig staan tegenover de nieuw gegroeiende verhoudingen. Anderen zullen zich na de verkiezingen wat eenzaam voelen: als Unie alléén. Terugziende op de vergadering van 1976 houdt in een moment stilstaan bij de herhaalde oproepen van toen (o.a. van de fractieleiders) „Laat ons niet in de steek! Maak de inbreng van de CHU in het CDA zo groot mogelijk!“. Op grond daarvan wordt wel eens gevraagd: „hoe loopt het nu met de CHU!“

ACHTERUIT EN VOORUIT

Het is thans nog niet mogelijk om daar iets definitiefs over te zeggen. Er is een aantal leden (gelukkig is het nog een wat beperkt aantal) dat meende niet langer mee te kun-

nen doen. Dat is heel jammer: maar wie weet? De Unie heeft altijd iets speciaals gehad, en is voor velen een soort thuis geweest. Iemand liep weleens weg, doch keerde veelal later terug, alleen reeds omdat hij zich elders toch niet thuis voelde. Hopelijk zal dit ook thans het geval zijn. Er zijn aanwijzingen voor. Soms wordt als lid bedankt, met toevoegingen als „althans voorlopig“, enz. Dus een breuk die niet geheel en al definitief is! Daartegenover stromen ook nog steeds nieuwe leden binnen, uit alle delen van het land bereiken ons steeds aanmeldingen. Daarbij zijn allerlei namen en gebeurtenissen die herinneringen opwekken aan de grote ledenwerfacties van de afgelopen jaren.

We kunnen niet alles noemen, - slechts enkele voorbeelden - Achtkarspelen is nog steeds meer dan actief en immer bereiken ons gunstige berichten van de heer de Haan en de zijnen. De nieuwe kiesvereniging te Anna Paulowna (reeds eerder aangekondigd) zond onlangs een flinke ledenlijst, in de nog af te werken map liggen o.m. berichten uit Wezep, Hoevelaken, Oss, Breda en vele andere bekende plaatsnamen. Er zijn zelfs meerdere geheel nieuwe kiesverenigingen ingeschreven: onder meer te Lekkerveer en Baarland. Opzienbarend is voorts geweest een bericht uit Sittard. In onze informatiegids moesten we nog drie leden aldaar vermelden, in feite het overblijfsel van een voorheen bestaande kleine kiesvereniging. De heer De Jeu - onze steunpilaar sinds lang - verraste ons in niet geringe mate door een aantal nieuwe aanmeldingen. Zo telt nu Limburg een naar verhouding krachtige kiesvereniging méér!. Ook elders in Limburg loopt het naar wens.

SCHULDIG

Gezien al die activiteiten voelen we ons wel eens wat schuldig. Door de werkelijk enorme drukte (te meer door de overgang op de computer-administratie met alle daaraan verbonden kinderziekten) is het altijd niet gelukt ieder tijdig welkom te heten en het een en ander over al deze kleine en grote gebeurtenissen te publiceren. Soms zal het onze nieuwe leden (bijv. de grote stroom die ook bij ons is binnengekomen na de bekende advertenties: wordt lid van CDA, KVP, ARP of CHU) voorkomen zijn of hun aanmelding niet gewaardeerd werd. Het is daarom dat we nog eens benadrukken willen: „U bent ons heel welkom! Wij hebben u allen nodig - nog steeds - want de kracht van het CDA ligt in die der samenstellende delen! En de werwers? De goede verstaanders van de oproepen: „Maak de Unie zo sterk mogelijk!“. Hulde en dank voor al uw arbeid.

UNIEBUREAU

Betonfabriek „Vrijenban“

A. M. HOEKE.

Rotterdamseweg 376 - DELFT
Telefoon 015-56 01 93 - b.g.g. 12 40 08.

BETONWAREN

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid.

Badhuisstraat 95,
Vlissingen.
Postbus 151.
Telefoon 01184-1 44 61-
1 91 92.

INTERIEURVERZORGING B.V.

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

**KAMERBREED
TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte**

MAKELAARSKANTOOR HOOGENRAAD

HAAGWEG 171 - TELEFOON 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken - Taxatiën

de nederlander

BLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Admini

enterlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

0015652 151
BEERNINK H K J
THOMAS JEFFERSON LN 611
RIJSWIJK Z H 2105

CDA-lijsttrekker Van Agt:

Waarover ontstond de crisis? Geen spijt van handelwijze

De lijsttrekker van het CDA, minister mr. A. A. M. van Agt, heeft vorige week tijdens een politieke bijeenkomst te Bochtoltz in Limburg uitvoerig gesproken over de voorgeschiedenis van de kabinetcrisis van enkele weken geleden. Gezien het belang heeft de redactie van het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” besloten een groot deel van de rede van lijsttrekker Van Agt letterlijk af te drukken.

Waarover ontstond de crisis? „Grondpolitiek”. Een misleidend woord. Feitelijk waren aan de orde:

- a) het wetsontwerp tot wijziging van de Onteigeningswet,
- b) het wetsontwerp inzake voorkeursrecht voor gemeenten.

Beide wetsontwerpen waren een uitvoering van de conclusies in het „preconstituerend beraad” van mei 1973 (afspraken tussen de kandidaat-ministers onderling, niet tussen of met de fracties Tweede Kamer). De inhoud van de conclusie over de grondpolitiek waren: „Speculatie tegengaan door een voorkeursrecht te geven aan de overheid, met name aan de gemeenten, en door bij onteigening van grond in beginsel de gebruikswaarde daarvan te vergoeden. Correcties voor onbillijkheden, b.v. die welke bij noodzakelijke vervanging kunnen optreden”.

CONFLICT ONTSTAAN OP W.O. ONTEIGENINGSWET

Bij het wetsontwerp voorkeursrecht waren wel enkele problemen gerezen, maar die waren zeker oplosbaar. Het wetsontwerp wijziging onteigeningswet werd ingediend in december 1975. Het begint met te bepalen dat de waarde van onroerend goed bij onteigening wordt begroot op de grondslag van het gebruik dat daarvan ten tijde van de onteigening wordt gemaakt. Op dit uitgangspunt brengt het ontwerp echter een aantal belangrijke correcties aan. In het bijzonder bevat het ontwerp uitzonderingsbepalingen ten behoeve van de land- en tuinbouw.

In de eerste schriftelijke reactie op dit wetsontwerp werd al door verschillende Kamerfracties, o.a. die van de christen-democraten en van de PvdA, het vraagstuk van de negatieve ontwikkelingschade (verder te noemen nos) aan de orde gesteld. Daarmee wordt het volgende bedoeld. Het gebeurt vaak dat een ondernemer al in de periode voorafgaande aan de onteigening schade heeft ondervonden doordat de overheid zich met de grond waarop hij werkt is gaan bemoeien. In veruit de meeste gevallen gaat aan de onteigening een bestemmingsplan vooraf. Bestemmingsplannen bevatten vaak bepalingen die belemmeringen stellen aan het gebruik dat van het onroerend goed wordt of kan worden gemaakt. Eén van de voorbeelden daarvan is het verbod kassen te plaatsen op grond die bestemd is voor woningbouw. Niet zelden vinden bestemmingsplannen hun voorloper in een andere planologische beslissing zoals een streekplan of een structuurplan. De praktijk wijst uit dat ondernemers, wanneer hun bedrijf door zulk een planologische beslissing wordt overschaduwd en daardoor het vooruitzicht op onteigening ontstaat, investeringen achterwege laten waartoe zij anders zeker zouden hebben besloten. Zij talmen met onderhoud en zien van modernisering af. Als gevolg daarvan verpietert het bedrijf, mede doordat het vaak veel langer duurt voordat het werkelijk tot onteigening komt

dan betrokkenen hebben gedacht en mochten denken. De opbrengsten van het bedrijf worden daardoor reeds in de jaren vóór de onteigening lager dan zij hadden kunnen zijn. Bij onteigening zou deze verpietering doorwerken in de berekening van de schadeloosstelling, tenzij de wet daarvoor een voorziening treft. In zulk een voorziening was het in de wakenlange debatten in het Kabinet te doen. Ik heb er bijna twee maanden lang voor gepleit aan het wetsontwerp een bepaling toe te voegen dat bij de berekening van de inkomstschade (d.i. de vergoeding die de onteigende krijgt wegens derving van inkomsten in de toekomst) mede rekening moet worden gehouden met de wijze waarop het bedrijf zich zou hebben ontwikkeld als het niet in de versukkeling was geraakt door een planologische beslissing die aan de onteigening vooraf ging. Al begin februari heb ik aan de meest betrokken leden van het Kabinet doen weten dat de toevoeging van een dergelijke bepaling op zichzelf gewenst was en bovendien noodzakelijk zou zijn om het wetsontwerp in veilige haven te brengen. Die mening heb ik met name gebaseerd op de inhoud van het eindverslag van de Tweede Kamer over het wetsontwerp. Samen met collega Van der Stee, de andere christen-democratische ondertekenaar van het wetsontwerp, heb ik in de ministerraad met klem betoogd dat nog vóór de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer het wetsontwerp in die zin moest worden aangevuld.

WEIGERING

De ministerraad weigerde dat evenwel: eerst moest maar worden afgewacht hoe de beschouwingen tijdens de mondelinge behandeling in de Kamer in de eerste termijn zouden luiden en dan zou het Kabinet wel verder zien. Tijdens die eerste termijn is het CDA vervolgens met het amendement-De Bekker gekomen. Dat amendement had hetzelfde doel als het wetsontwerp, nl. het bestrijden van speculatie, maar wilde dat doel op een andere wijze bereiken: geen gebruikswaarde met correcties naar boven, maar de verkeerswaarde met correcties naar beneden. Sindsdien heeft in het Kabinet een langdurige discussie plaatsgevonden over de vraag of, en vooral in welke vorm, aan het wetsontwerp alsnog een bepaling over nos zou moeten worden toegevoegd. Die discussie handelde in hoofdzaak over twee kwesties: hoe moet zo'n bepaling dan luiden en op welk tijdstip (aanstands of na een aantal jaren pas) moet deze van kracht worden. Daarover zijn we het in het Kabinet niet eens geworden.

ONGEGROND

Her en der klinkt de beschuldiging dat ik mij zou hebben los gemaakt van de afspraken waartoe ik mijzelf in mei '73 heb verbonden. Deze beschuldiging is volstrekt ongegrond. Nooit heb ik in of buiten het Kabinet geijverd voor een ander stelsel dan dat van de gebruikswaarde met correcties. In de ministerraad bestond er algehele overeenstemming over dat hetgeen ik daar bepleitte strookte met de betreffende con-

clusie van het preconstituerend beraad. Het ging er immers alleen om of aan het stelsel van onteigening tegen gebruikswaarde al dan niet een nadere correctie, en zo ja welke, moest worden toegevoegd.

ONJUIST

Een andere beschuldiging is dat ik zou hebben gehandeld in strijd met het staatsrecht en/of met het politieke fatsoen. Het is allebei onjuist. Geen minister is gehouden een wetsontwerp te verdedigen waarvan hij de overtuiging heeft gekregen dat het niet haalbaar is en zeker niet wanneer hij aanvulling van het ontwerp nodig is gaan vinden omdat de gedachtenwisseling met de Kamer hem de redelijkheid daarvan heeft doen inzien. Het gebeurt herhaaldelijk dat wetsontwerpen in de loop van hun behandeling door de Tweede Kamer door de Regering zelf worden veranderd en soms zelfs op heel ingrijpende wijze (waarvan hier geen sprake was). Kras voorbeeld hiervan: de vermogensaanwasdeling, de VAD.

MISLEIDING

De lucht staat bol van het verhaal dat de christen-democraten nu de strijdbijl hebben opgenomen terwille van speculanten en projectontwikkelaars. Zie b.v. de advertentie die de PvdA daags na de crisis in veel dagbladen plaatste. Dit verhaal is een produkt van onkunde dan wel van bewuste misleiding. De door mij voorgestelde nadere correctie op het wetsontwerp was zodanig geformuleerd dat speculanten er geen cent aan zouden kunnen verdienen.

Ook projectontwikkelaars zouden er voor geen duit voordeel aan hebben. Zelfs gewone beleggers zouden er niets aan hebben. Het gaat alleen en uitsluitend om ondernemers als boeren, tuinders en middenstanders in de steden en dorpen, een en ander ongacht of zij eigenaren van het onteigende bedrijf zijn dan wel pachters of huurders daarvan. Ook onwaar is dus de bewering dat het CDA eenzijdig partij zou hebben gekozen voor de eigenaren van onroerend goed.

REDELIJK

De christen-democraten hebben in de ministerraad een hele reeks van voorstellen gedaan om het gerezen verschil op een redelijke wijze op te lossen. Tot op de laatste avond toe. Daarnaast hebben wij in de laatste fase van de discussie in de ministerraad ook nog het denkbeeld geopperd om de onteigeningswet voorlopig maar te laten rusten en door te gaan met het wetsontwerp voorkeursrecht. Deze werkwijze zou het mogelijk hebben gemaakt ook andere nog aanhangige wetsontwerpen, zoals die over de ondernemingsraden, de vermogensaanwasdeling, de investeringsrekening, de huurprijzen en de gewetensbezwaarden militaire dienst, af te handelen. Maar PvdA en PPR wezen dat af.

Zij verwierpen ook de laatste voorstellen tot wijziging van het wetsontwerp Onteigeningswet die wij nog deden. Daarna kwam het voorstel in stemming dat de progressieven al op de donderdag daarvoor hadden gedaan. Dat was „de gecasteerde diepvrieshaan”: een door een tweetal ingrepen gereduceerde bepaling over nos, die bovendien pas na een jaar of drie/vier in werking zou mogen treden. Dat vonden collega Van der Stee en ik ontoereikend, geen adequate voorziening in de door allen onderkende lacune in het wetsontwerp.

WIE DE SCHULD?

Wie draagt de schuld van deze crisis? En: was de crisis te vermijden geweest?

- a) Het ging om een belangrijke en rechtvaardige zaak: een billijke schadeloosstelling voor wie ten behoeve van de gemeenschap van huis en haard worden verdreven.
- b) Een regeling daarvoor, in de vorm van een nadere correctie, viel binnen de grenzen van de politieke afspraak, gemaakt voor de start van het Kabinet.
- c) Ook de progressieven onderkenden het probleem van de negatieve ontwikkelingschade en, tenslotte, ook de wenselijkheid daarvoor in dit wetsontwerp een regeling, uiteraard alleen voor onteigenden, te treffen, zulks in afwachting van een algemene wet.
- d) Zij wezen al onze voorstellen tot aanvulling van het wetsontwerp van de hand. Tenslotte bevalen zij, door aan te sturen op een besluit van de Ministerraad waarin zij de meerderheid hebben, collega Van der Stee en mij een nota van wijzigingen op het wetsontwerp in te dienen die wij, ondertekenaars van het wetsontwerp, te schamel vonden en die wij daarom niet voor onze verantwoordelijkheid wilden nemen. Van der Stee en ik werden daardoor genoodzaakt ontslag te vragen. Onze christen-democratische collega's hebben zich daarbij aangesloten. Het is het lot van de minderheid in een Kabinet in geval van een conflict ontslag te moeten vragen. Hadden de getalsverhoudingen binnen het Kabinet anders gelegen, dan hadden de progressieven die consequentie moeten trekken.
- e) In 1973 hebben wij genoeg genomen met een zetelverdeling 10-6. In strijd met verhoudingen in de Tweede Kamer, om een brug te slaan naar de socialisten. Dat bracht ons in de minderheidspositie die een week geleden het vragen van ontslag onvermijdelijk maakte. Het is volstrekt onredelijk ons nu als de brekers te brandmerken.
- f) Het uitbreken van het conflict was te vermijden geweest als de progressieven niet al onze voorstellen hadden afgewezen en aan hun eigen, al te povere, voorstel van donderdag vóór de crisis hadden vastgehouden.
- g) Het vragen van ontslag was, als consequentie uit het conflict, te vermijden geweest als de progressieven ermee hadden willen instemmen dat alle Ministers hun portefeuilles ter beschikking zouden stellen. Dat had gekund: met de motivering dat het Kabinet was vastgelopen met de uitvoering van een van de conclusies van het preconstituerend beraad en dat dus de grondslag aan de samenwerking was ontvallen.

GEEN SPIJT

Wij zijn niet trots op deze crisis, maar we hebben van onze handelwijze ook geen spijt.

Geen gevoel van opluchting dat we van de progressieven af zijn. Voor juichen geen reden. Evenmin gevoelens van zelfverwijt dat we de crisis hadden kunnen voorkomen door toch maar toe te geven aan de progressieven, die ons wel enigermate waren tegemoet gekomen, maar minder dan halverwege. Het ging om een gewichtige en rechtvaardige zaak.

Wij betreuren het dat over de opneming in het wetsontwerp van een naar ons oordeel redelijke regeling voor de negatieve ontwikkelingschade geen overeenstemming te bereiken viel, aldus CDA-lijsttrekker Van Agt in zijn rede te Bochtoltz (Limburg).

Grondpolitiek: iets aan doen, voor het te laat is

De jongeren, bijeen in het Agrarisch Jongeren Kontakt (AJK), breken momenteel hun hoofd om een oplossing te vinden voor het probleem dat wordt veroorzaakt door het uit de pan vliegen van de prijzen voor landbouwgronden.

Die hoge grondprijzen zijn er de oorzaak van dat alleen eigenaars van financieel sterke bedrijven nog grond kunnen kopen. Zelfs op die bedrijven blijft die grond, economisch gezien, vaak totaal onrendabel maar in het achterhoofd van de kopers speelt de angst voor de inflatie en de zucht naar speculatie een hartig woordje mee.

't Is momenteel zo dat een jonge boer die een bedrijf wil beginnen of een boer die zijn bedrijf uit wil breiden door grond aan te kopen, niet meer aan bod komt.

Daar moet wat aan gedaan worden vóór het te laat is, mogelijk is het al te laat. Terwijl de opbrengstprijzen van aan grond gebonden produkten, melk, graan, enz. zijn afgestemd op een grondprijs van plm. f 15.000,- per HA., is landbouwgrond beneden f 50.000,- per HA vrijwel niet te koop.

Elke f 10.000,- die de grond per HA meer kost dan die f 15.000,- brengt een kostprijsverhoging mee van plm. 10 ct. per kg. melk en f 15,- per 100 kg tarwe. Van ande-

re produkten kan men een soortgelijke berekening opstellen. Dit kan gewoonweg niet, en 't wordt jaar op jaar erger.

NEVENASPECTEN

De jongeren brengen oplossingen naar voren. Ik ga daar verder niet op in, wel wil ik wijzen op nevenaspecten van de zaak, dingen waar de jongeren tegenop moeten roeien.

In de eerste plaats het feit dat ze bitter weinig medewerking hebben van de gevestigde boeren en, helaas, ook van de organisaties van die boeren. Boeren met grondbezit, trouwens alle grondbezitters vinden de ontwikkelingen van nu maar best, elk jaar wordt hun bezit meer waard. Zelfs de meeste pachtboeren staan er vrij positief tegenover. Immers, velen van hen hebben altijd de kans een keer in de gelegenheid te komen het bedrijf tegen een redelijke prijs over te nemen en kunnen dan de slag van hun leven slaan.

Dan de politieke partijen. Blijkens recente uitspraken van de heer Tolman, landbouwspecialist van de CHU, dus ook van het CDA, gedaan op een vergadering hier in Bennekom waar ik een vraag dienaangaande stelde, blijkt dat men van die zijde

totaal onkundig is van de problemen die zich thans voordoen en dat men zich nog nooit heeft afgevraagd wat hier aan gedaan moet worden.

Hetzelfde kan men verwachten binnen de kringen van de VVD. Zelfs de Boerenpartij van de heer Koekoek zal er niet aan denken te protesteren tegen de huidige gang van zaken.

Het gaat tenslotte om de belangen van een heel kleine groep, meest jonge boerenzoons die nog geen bedrijf hebben, maar er wel graag een willen opzetten. Politiek is dat kleine groepje weinig interessant. Men realiseert zich daarbij blijkbaar niet dat de toekomst van onze hele boerenstand in 't geding is. Door die hoge grondprijzen loopt n.l. onze concurrentiepositie groot gevaar!

Het probleem schreeuwt om een oplossing. Het AJK zoekt een oplossing die binnen de landbouw te realiseren is. Een goed uitgangspunt. Lukt dit echter niet dan is in de toekomst overheidsingrijpen onvermijdelijk en dan kunnen we een jarenlange politieke strijd verwachten met alle nare gevolgen van dien.

Een strijd waarin de jongeren alleen maar steun kunnen verwachten van de linkse partijen. Ik ben helemaal niet zo weg van

PARLEMENTARIA

de linkse politiek en ik ben bang dat partijen als de VVD en het CDA juist door dat ze nu maar net doen of hun neus bloedt, en de jongeren in de kou laten staan, diezelfde jongeren in bepaalde opzichten naar links drijven.

Ik ben onlangs op uitnodiging op een discussie-avond van een afdeling van het AJK geweest en heb daar tegen die jongeren o.a. gezegd: Ik zie jullie problemen duidelijk en ik sta helemaal achter jullie. De oplossing die jullie voor ogen hebben zie ik niet zo zitten, maar, voor zover mij dat mogelijk is, wil ik jullie helpen.

Met dit schrijven dat tot doel heeft de mensen in landbouworganisaties en politieke partijen aan het denken te zetten, hoop ik een begin aan die hulp gemaakt te hebben. Ik besluit met het neerschrijven van een slogan die door het AJK gebruikt wordt en ik hoop dat de lezers die goed op zich laten inwerken.

ARM LEVEN, RIJK STERVEN!

Dat rijk slaat, je begrijpt dat natuurlijk wel, op aardse bezittingen.

Bennekom

H. van Eck.

Europese verkiezingen in Tweede Kamer

(van een medewerker)

De regering streeft er naar nog uiterlijk deze zomer, maar waarschijnlijk pas na de Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei, een wetsontwerp in te dienen dat de directe verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement regelt. De werkgroep die met het wetsontwerp bezig is hoopt het in de loop van april bij de Kiesraad in te dienen.

Staatssecretaris Brinkhorst, die onlangs in de Tweede Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken het wetsontwerp verdedigde ter goedkeuring van het Verdrag van 20 september over de eerste Europese verkiezingen, meende dat het stelsel van evenredige vertegenwoordiging „het meest voor de hand” lag, en noemde hetgeen in de motie-Berkhouwer is gevraagd over het toekennen van stemrecht aan Nederlanders die in andere EG-landen wonen „een ook voor de regering aannemelijk uitgangspunt”. De regering zal er in overleg met andere EG-landen naar streven dat een zo eenvoudig en een zo uniform mogelijke regeling wordt getroffen, waarbij ieder op zijn nationale kandidaten kan stemmen en voorkomen wordt dat men twee maal zijn stem uitbrengt.

De procedure voor de Europese verkiezingen moet zo veel mogelijk aansluiten op die welke bij de Tweede Kamerverkiezingen wordt toegepast. Dit houdt in dat Nederland als één kieskring wordt beschouwd, en dat er niet achttien kandidatenlijsten per partij, maar slechts één kandidatenlijst in alle achttien Tweede Kamerkieskringen zal worden ingediend (en waarvoor een waarborgsom van 18.000 moet worden betaald).

Omdat de verkiezingen voor de provinciale staten op 29 maart worden gehouden, en die voor de gemeenteraden op 31 mei, lijkt het „niet goed doenlijk” verkiezingen voor het Europees Parlement te laten samenvallen met de statenverkiezingen. Staatssecretaris Brinkhorst legde er overigens de nadruk op dat de regering nog geen keuze

heeft gedaan voor het laten samenvallen van de eerste Europese verkiezingen met nationale verkiezingen, ook al omdat de EG-ministerraad pas een besluit over de verkiezingsdatum zal nemen wanneer de parlementaire goedkeuring van het Verdrag van 20 september in alle negen landen is afgerond of vaststaat.

ONDENKBAAR

Vóór het laten samenvallen pleiten een waarschijnlijk grotere opkomst van de kiezers en kostenbesparing, er tégen een „versluiting” van de zaken waar het in beide verkiezingen om gaat en de noodzaak de stembureaus langer dan normaal te bezetten. Het is namelijk „ondenkbaar” dat in Nederland op zondag wordt gestemd zoals in andere landen gebruikelijk is. Waarschijnlijk zullen in Nederland de stembureaus donderdag open zijn, maar zal de uitslag pas zondagavond worden bekend-

gemaakt om de stemming in andere landen niet te beïnvloeden.

De Democraat Hans van Mierlo toonde een duidelijke voorkeur voor het laten samenvallen van de Europese verkiezingen met de raadsverkiezingen, omdat de opkomst doorgaans groter is dan bij de statenverkiezingen, en vooral bij de eerste Europese verkiezingen maximale opkomst gewenst is. Bovendien is bij het samenvallen met statenverkiezingen het gevaar van „automatisch stemgedrag” groter, zo meende hij.

De GPV-afgevaardigde Verbrugh was tegen het laten samenvallen van staten- en Europese verkiezingen, zo zei hij aan het adres van de liberale afgevaardigde Cees Berkhouwer, die zich nadrukkelijk voor samenvallen had uitgesproken. „Niet omdat ik hoop dat de Europese verkiezingen een sof worden, maar ter wille van de doorzichtigheid”. De Europese belangstelling van de kiezer wordt niet ge-

prikkeld als hij over twee dingen tegelijk moet denken, aldus Verbrugh.

Mr. Brinkhorst reageerde niet op een opmerking van de socialist Schelto Patijn dat men de datum van de provinciale statenverkiezingen kan verschuiven. „De regering streeft er nog steeds krachtig naar dat in alle EG-landen gelijktijdig, in mei-juni 1978, verkiezingen worden gehouden”. Indien een of twee landen het Verdrag van 20 september niet goedkeuren, dan worden de verkiezingen niet gehouden. Hoewel zuiver formeel de Ministerraad een besluit moet nemen voor het vaststellen van de datum - de periode mei-juni 1978 wordt slechts in de considerans van het Verdrag genoemd - liet mr. Brinkhorst duidelijk blijken een stap van het Europees Parlement op prijs te stellen: „Ik kan mij voorstellen dat ook het Europees Parlement een initiatief neemt om de Raad te porren. De regering zou dit als een steun in de rug beschouwen”.

Eerste nummer van „PKB” verschenen

zich voor planologische kernbeslissingen interesseren. Het PKB-bulletin moet vooral twee functies vervullen:

- periodieke berichtgeving aan belangstellenden over de stand van zaken bij PKB's;
- terugkoppeling van de inspraakresultaten naar personen en organisaties, die over de beleidsvoornemens hun mening hebben gegeven.

„PKB” zal drie à vier keer per jaar verschijnen. Dat zal gebeuren op momenten, waarop belangrijke informatie over PKB's kan worden verstrekt. Het eerste nummer is vrijwel geheel gewijd aan de Verstedelijkingsnota. Deze nota heeft de procedure

van de PKB bijna helemaal achter de rug. De Tweede Kamer moet er nog haar oordeel over uitspreken. Het PKB-bulletin zal gratis worden toegezonden aan iedereen die daarom verzoekt.

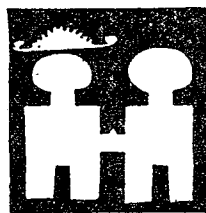
Men kan het aanvragen bij de Centrale Afdeling Voorlichting en Externe Betrekkingen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Van Alkemadeaan 85, Den Haag, telefoon 070-264201, toestel 2301 of 2983. Instellingen op het gebied van onderwijs, vormingswerk en samenlevingsopbouw, bibliotheken, pers- en bestuursorganen ontvangen het blad automatisch.

H. L.

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Het eerste nummer van „PKB” is verschenen. „PKB” is een bulletin met berichten over planologische kernbeslissingen (PKB's). Dat zijn belangrijke beslissingen van de rijksoverheid op het gebied van de ruimtelijke ordening. PKB's komen tot stand na inspraak van de bevolking. De regering heeft de laatste tijd een aantal stukken gepubliceerd, die te maken hebben met de procedure van de planologische kernbeslissing, o.a. de regeringsbeslissing over de Verstedelijkingsnota, drie structuurschema's en de Nota landelijke gebieden. De PKB-procedure is een experiment, dat in 1972 is ontstaan. Een wettelijke regeling wordt nu voorbereid.

Op dit ogenblik is een aantal beleidsnota's in procedure. Zij verkeren in verschillende fasen van behandeling. Daarom wordt het steeds moeilijker het geheel te overzien. Dat geldt niet alleen voor insprekers, maar ook voor provincie- en gemeentebesturen, de pers en instellingen en organisaties die

CHJO - Agenda

Op maandag 9 mei vergadert de CHJO in Den Ham om 20.00 uur in restaurant „De Beuk”, Dorpsstraat in Den Ham. Het onderwerp is: „Actuele politiek”. Tevens zal in deze vergadering de vorming van het CDJA ter sprake komen. **Alle Overijsselse leden van de CHJO worden verwacht, om deel te nemen aan deze bespreking.**

Contact-adres: Grotestraat 47, Den Ham. Dinsdag 10 mei: ledenvergadering CHJO-Groningen. Onderwerp: Nota milieunormen van Gedeputeerde Staten van Groningen. Ook hier zullen de reglementen van het CDJA-Groningen-in-oprichting worden besproken.

Het CDA en de immateriële zaken

door: dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter CHU-fractie Tweede Kamer

Wanneer de VVD voortdurend stelt, dat het CDA geen vlees en geen vis is, dan zeggen wij op onze beurt: onze kleur lijkt niet op die van VVD en PvdA. Ons program heeft een andere, duidelijk herkenbare kleur. Het CDA-programa stelt: „Het gezin is een onmisbare pijler van onze samenleving. Het scheidt het meest geëigende opvoedingsklimaat voor kinderen en verschaft de noodzakelijke basis voor wettelijke regelingen”. Dit program is ons uitgangspunt. Wat zegt de VVD over het gezin?

Ik heb van de heer Wiegel nog steeds niet gehoord, welke gezinspolitiek de VVD voorstaat. De PvdA stelt, dat alternatieve samenlevingsvormen dezelfde rechten dienen te krijgen als het gezin. Het is niet uitgesloten te achten, dat de heer Wiegel zich in deze opstelling aardig kan vinden.

Ik acht dat niet onwaarschijnlijk. Waarmee ik maar eens wil zeggen, dat een stem op de heer Wiegel in wezen een stem op de heer Den Uyl kan worden. De moeite, die de VVD nog steeds met de abortus heeft - en men is er niet in geslaagd dit te verbergen - spreekt in dit verband boekdelen. Zowel bij de VVD als bij de PvdA zijn de waarden, die wij van het grootste belang achten in onze samenleving, niet de onze te noemen.

GROOT BELANG

Daarom acht ik het van zo groot belang, dat het CDA-programa als titel heeft: niet bij brood alleen. En: samen verantwoordelijk.

Niet de een bij voorbaat de ander uitsluitend. Niet die voortdurende verkettering van elkaar. Niet die voortwoekerende polarisatie. Niet die voortdurende bestrijding van b.v. het CNV door Kok en Groenevelt. Maar integendeel: het CDA kiest voor het overlegmodel, voor het onderhandelen om door gesprek te trachten de sociale partners hun samenverantwoordelijk-zijn ook te doen beleven. Samen verantwoordelijk betekent, dat de belangengroepen - zowel werknemers als werkgevers - ook aandacht hebben voor de effecten van hun maatschappelijk gedrag op de inkomenspositie van anderen, die minder weerbaar zijn.

Voor die zwakkeren in de samenleving wil het CDA een schild zijn. Voor die vergeten groepen in de samenleving wil het CDA zich inzetten. Tenslotte: met onze lijsttrekker minister Van Agt zeg ik: het CDA weigert als galeislaven te fungeren in een rode sloep, die naar het socialistische Utopia van Den Uyl en de zijnen is uitgevaren. Evenmin zullen wij accepteren als bijwagens van de VVD te fungeren. Het CDA zal haar eigen koers gaan en dat alleen zal haar vaste grond onder de voeten kunnen geven.

Dr. R. J. H. Krusinga.

Oprichting CDJA op 16 april

Op zaterdag 16 april zal te Utrecht in de Jaarbeurs (Expozaal) de oprichtingsvergadering van het CDJA, Christen Democratische Jongeren Actie, plaatsvinden. Graag nodigt de CHJO langs deze weg haar leden uit hieraan deel te nemen. De vergadering vangt aan om 10.00 uur. In de ochtendvergadering zal prof. dr. P.A.J.M. Steenkamp, voorzitter van het CDA, spreken. 's-Middags hoopt de CDA-lijsttrekker, mr A.A.M. van Agt, een toespraak te houden. Opgave (met vermelding: CHJO-lid) gaarne spoedig aan de KVPJG t.a.v.: Ron Davids, Mauritskade 25, Den Haag. U kunt u ook opgeven voor de lunch (voor een bedrag van f 10,-). Eveneens kunnen bij het KVPJG-bureau treinreductiebonnen besteld worden.

Ontbinding Tweede Kamer der Staten-Generaal

Besluit van 30 maart 1977, houdende de ontbinding van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, sluiting van de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal en opening van de nieuwe zitting der Staten-Generaal.

Staatsblad 1977, nr. 177

WIJ JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Op de voordracht van Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, en Onze Minister van Binnenlandse Zaken d.d. 29 maart 1977, nr. 258382;

Gelet op de artikelen 82, 113 en 114 der Grondwet en artikel F 2 der Kieswet,

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1

De Tweede Kamer der Staten-Generaal wordt ontbonden met ingang van woensdag 8 juni 1977.

Artikel 2

Onze Minister van Binnenlandse Zaken wordt gemachtigd van Onzentwege de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal te sluiten in een verenigde vergadering der beide Kamers op dinsdag 7 juni 1977 des namiddags om 17.00 uur.

Nota van toelichting

Ten einde zo spoedig mogelijk te geraken tot verhoudingen die in ons constitutioneel bestel normaal moeten worden geacht heeft het kabinet de verantwoordelijkheid op zich genomen voor de ontbinding van de Tweede Kamer met ingang van 8 juni 1977.

Het kabinet is thans demissionair. Het heeft in de huidige bijzondere omstandigheden gemeend de ontbinding van de Tweede Kamer te moeten bevoreren, nu gebleken is dat een overgrote meerderheid in de Kamer die ontbinding wenselijk acht, om te bereiken dat de nieuw verkozen Tweede Kamer zo spoedig mogelijk na haar verkiezing bijeenkomt. Ten behoeve van de verkiezing der nieuwe Tweede Kamer wordt de dag der kandidaatstelling bepaald op dinsdag 12 april 1977, hetgeen ingevolge artikel 11 der Kieswet ertoe zal leiden dat de stemming op woensdag 25 mei 1977 zal plaatsvinden. Dit zou ook de datum voor de periodieke verkiezing van de Tweede Kamer zijn.

Artikel 3

De kandidaatstelling voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer zal plaatsvinden op dinsdag 12 april 1977.

Artikel 4

De eerste samenkomst van de Eerste Kamer en de nieuw samengestelde Tweede Kamer zal plaatsvinden in verenigde vergadering op woensdag 8 juni 1977.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken wordt gemachtigd van Onzentwege de nieuwe zitting op die dag te openen om 11.00 uur.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de beide Kamers der Staten-Generaal, aan de Raad van State, aan de ministeriële departementen, aan de Kiesraad en aan de Algemene Rekenkamer, en dat, met de nota van toelichting, in het Staatsblad en de Nederlandse Staatscourant zal worden geplaatst.

Soestdijk, 30 maart 1977.

JULIANA.

De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,
Den Uyl.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
De Gaay Fortman.

Uitgegeven de eenendertigste maart 1977.

De Minister van Justitie,
Van Agt.

Tevens wordt in het besluit de tweede ondergetekende gemachtigd namens Hare Majesteit de Koningin de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal op dinsdag 7 juni 1977 te sluiten en tijdens de eerste samenkomst van de Eerste Kamer en de nieuw samengestelde Tweede Kamer in verenigde vergadering op woensdag 8 juni de nieuwe zitting der Staten-Generaal te openen.

Indien de Eerste Kamer tijdig een of meer van de bij haar aanhangige wetsontwerpen inzake grondwetsherziening zal aannemen, zal de ontbinding van de Tweede Kamer met ingang van 8 juni 1977 tevens als ontbinding als bedoeld in artikel 211 van de Grondwet gelden. De ontbinding van de Eerste Kamer zal dan in een afzonderlijk besluit worden geregeld.

De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,
Den Uyl.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
De Gaay Fortman.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abbonementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abbonementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Wijziging postadres

redactie 'De Nederlander'

Het postadres van de redactie van het christelijk-historische weekblad 'de Nederlander' is gewijzigd. De wijziging betreft niet alleen het postbusnummer, maar ook het toevoegen van de nieuwe postcode aan de plaatsnaam.

Het nieuwe postadres is:
Redactie 'de Nederlander',
postbus 33882
2503 BC-'s Gravenhage.

Congres jonge Europese christendemocraten

Op 22, 23 en 24 april houden de jonge Europese christendemocraten hun tweede congres wederom in Maastricht.

De thema's van dit congres zijn:

- Het programma van de Europese Volkspartij en
- de rechtstreekse verkiezingen van het Europese parlement, welke in het komend jaar zullen plaatshebben.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij John Goessen, Hogeweg 47, Grondveld. Tel. 04408-1483, of door invulling van onderstaande bon.

De deelname aan het congres is gratis, evenals de maaltijden en overnachtingen. Wel zijn de reiskosten voor eigen rekening.

Aftreding van het kabinet en kamerontbinding

door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid en CDA-woordvoerder

Het christen-democratische Tweede-Kamerlid dr. W. de Kwaadsteniet schreef voor het anti-revolutionaire weekblad „Nederlandse Gedachten” een artikel over aftreding van het kabinet en kamerontbinding. Dr. De Kwaadsteniet heeft voor de CDA-fracties in de Tweede Kamer veel staatkundige onderwerpen behandeld. Hij is op dit terrein deskundig. Zijn proefschrift handelde over het recht van kamerontbinding. De redactie van het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” heeft graag een plaats ingeruimd voor het artikel van dr. De Kwaadsteniet.

Wanneer wij in ons land in een politiek moeilijke situatie komen, zijn er - als bijvoorbeeld het compromis en de „ijskast” geen oplossingen bieden - tenslotte de mogelijkheden van aftreding van het kabinet of van Kamerontbinding.

Bij aftreding van het kabinet is het zo, dat dan een nieuw kabinet kan worden geformeerd, waarna de staatsmachine weer loopt. Bij Kamerontbinding is het zo, dat er vervroegde verkiezingen worden gehouden, terwijl dan overigens tevens het kabinet zijn ontslag aanbiedt. Bij „gunstige” uitslag van de verkiezingen kan dan theoretisch natuurlijk vervolgens het ontslag geweigerd worden. De praktijk is echter, dat steeds een formatie van een nieuw kabinet volgt. Theoretisch is het dus: of aftreding van het kabinet (juister geformuleerd: aanbidding van het ontslag door het kabinet aan de Koning), of Kamerontbinding. Practisch is het dan zo, dat in geval van Kamerontbinding bij de vervroegde verkiezingen tevens het Kabinet aftreedt.

In 1958 en 1966 is er nog een andere feitelijke gang van zaken geweest. Immers krijgen wij in 1958-1959 en in 1966-1967 het aftreden respectievelijk van het kabinet Drees en van het kabinet Cals, terwijl de respectievelijke opvolgende interim-kabinetten Beel en Zijlstra direct Kamerontbinding voorbereiden¹.

In die tijd² rijst ook al de vraag of een kabinet, dat ontslag aangeboden heeft - dus demissionair is - alsnog de Kamer kan ontbinden, zonder eerst zelf weer „missionair” geworden te zijn. Deze nieuwe probleemstelling had - en heeft nog - voorzover bekend - slechts bijzonder weinig (wetenschappelijke) benadering ondervonden.

Dr. E. van Raalte aanvaardde in 1965 en 1966 die mogelijkheid niet. In zijn opvatting zou - voor alsnog tot Kamerontbinding zou kunnen worden overgegaan - het Kabinet op zijn verzoek tot ontslag moeten terugkomen.

NOVUM

Dit lijkt ook mij een als eerste voor de hand liggende benadering. Maar ik heb niettemin destijds reeds die mogelijkheid van Kamerontbinding door een demissionair kabinet niet bij voorbaat geheel willen uitsluiten. Het gebruik maken van die mogelijkheid zou overigens in onze staatkundige geschiedenis een „novum” opleveren, want het is nog nooit eerder gebeurd. Maar er is m.i. geen overwegend staatsrechtelijk bezwaar, hoewel het een (nog) vreemde figuur is, en ook zou moeten blijven in die zin, dat dit alleen in een zeer speciaal geval overweging zou verdienen.

Maar men zou zich - zo was in 1968 de door mij gevolgde redenering - bijvoorbeeld een situatie kunnen indenken, waarin het tot een aftreden van een kabinet komt en waarin het niet voor de hand ligt, dat het zittende kabinet direct tot ontbinding van de Kamer overgaat. Tijdens een dan volgende kabinetsformatieperiode kan vervolgens blijken, dat geen kabinet met een eigen beleid en/of voor een betrekkelijke korte overbruggingsperiode te vormen is, omdat de periode tot de volgende normale verkiezingen vrij kort is. Tevens dat Kamerontbinding in dat geval niet uitsluitend het karakter behoeft te hebben van het inbrengen van een conflict tussen Kamer en kabinet als een hoofdpunt bij eventuele verkiezingen, maar Kamerontbinding in die situatie vrij algemeen gezien wordt als slechts eer, door de omstandigheden gevraagde vervroeging van de verkiezingsdatum. In zo'n situatie bijvoorbeeld zou dan Kamerontbinding door een demissionair kabinet niet uitgesloten te achten zijn en zou het demissionair-zijn van het

kabinet gezien kunnen worden als een aftreden op termijn.

In de gangbare opvatting moest er om Kamerontbinding toe te passen een conflict zijn tussen kabinet en Kamer. Die gedachte speelt ook vandaag nog bij sommigen een rol. Ook mijnerzijds is die gedachte evenwel reeds eerder bestreden.

De ontbinding is grondwettelijk gezien bestemd voor en in onze staatkundige praktijk toegepast in uitzonderingsgevallen waarbij er overigens geen grondwettelijk vastgestelde of in de praktijk gegroeide bepaling bestaat tot bepaalde gevallen. Op basis van Grondwet en praktijk is dus ontbinding mogelijk in alle uitzonderingsgevallen. In de theorie is er echter altijd een bijzondere terughoudendheid geweest.

UITZONDERINGSGEVALLEN

In de eerste plaats kan ontbinding worden toegepast wanneer zich een omstandigheid voordoet, waar men op een andere wijze niet uit kan komen (of niet uit wil komen, maar ook dan kan men er uiteindelijk niet uitkomen).

Ontbinding kan met andere woorden toegepast worden als de zaak op de een of andere wijze vastzit, als men in een impasse verkeert. Een dergelijke omstandigheid openbaart zich bij een conflict, strijd, disharmonie tussen regering enerzijds en Tweede Kamer, Eerste Kamer of Eerste en Tweede Kamer anderzijds, tussen Eerste Kamer en Tweede Kamer of in de boezem van de regering.

In de tweede plaats kan ontbinding worden toegepast wanneer zeker, vermoedelijk of mogelijk de Kamer niet meer representatief wordt geacht.

Deze omstandigheid openbaart zich eveneens bij de hiervoor genoemde mogelijkheden van een conflict, strijd, disharmonie, maar kan zich tevens openbaren bij een toestand van harmonie tussen en binnen de betrokken organen. Ontbinding mag dus worden toegepast in alle uitzonderingsgevallen. Dit is overigens dus duidelijk wat anders dan: in alle gevallen.

Normaal is, althans dat is de bedoeling, dat de Kamers hun grondwettelijk bepaalde termijn zitten, de Tweede Kamer vier jaar, de Eerste Kamer zes jaar.

SINDS 1933 ALLEEN ONTBINDINGSVERKIEZINGEN

Ten aanzien van de Tweede Kamer is nog het volgende interessant. De Grondwet bepaalt, dat de leden worden gekozen voor vier jaren. De Kieswet bepaalt nader, dat aan het einde van die vierjarige periode de Tweede-Kamerleden aftreden „met ingang van de derde dinsdag van september”. Verder bepaalt de Kieswet, dat reeds ruim voor die tijd de nieuwe Tweede Kamer wordt gekozen. De dag van de kandidaatstelling is namelijk de tweede dinsdag van april, dit jaar dus dinsdag 12 april. De dag van de stemming is de drieënveertigste dag na de dag van de kandidaatstelling, dit jaar dus woensdag 25 mei. Dit betekent derhalve, dat de oude Kamer na de verkiezingsdag nog ongeveer vier maanden zit, tot op Prinsjesdag de nieuwe Kamer pas in functie treedt. Dit is overigens alleen het geval wanneer er normale verkiezingen worden gehouden. De situatie is anders wanneer er verkiezingen zijn ingevolge Kamerontbinding. Dan wordt in het ontbindingsbesluit, dus bij KB, bepaald met ingang van welke datum de oude Kamer ontbonden wordt en de nieuwe Kamer samen met de Eerste Kamer in verenigde vergadering bijeenkomt. Dat is dan altijd slechts een beperkt aantal dagen na de verkiezingsdag. Dan is er dus niet zo'n lange periode van ongeveer vier maanden, waarin er eigenlijk bij wijze van spreken twee Tweede Kamers zijn. Zo'n situatie is er overigens niet meer geweest sinds 1929. Immers, sinds 1933 zijn alle verkiezingen voor de Tweede Kamer ontbindingsverkiezingen geweest; of tengevolge van een „echte” Kamerontbinding, of tengevolge van een ontbinding (samenvallend met normale verkiezingen) ingevolge grondwetsherziening.

GRONDWETSHERZIENING

Het was de bedoeling, dat ook dit jaar tegelijk met de normale periodieke verkiezingen ontbinding van de Tweede Kamer (en van de Eerste Kamer) zou plaatsvinden ingevolge grondwetsherziening. Zoals men weet heeft de Tweede Kamer in december jl. drie wetsontwerpen tot grondwetsherziening in eerste lezing aanvaard. Die wetsontwerpen zijn nu nog

in behandeling bij de Eerste Kamer. Als ook de Eerste Kamer die ontwerpen zou aanvaarden, zou grondwetsontbinding plaatsvinden. Als de Eerste Kamer die ontwerpen vanwege de betrekkelijk korte tijd - niet meer zou behandelen, of wel zou behandelen, maar verwerpen, zou geen grondwetsontbinding kunnen plaatsvinden. En dan zouden wij in een situatie verkeren die wij sinds bijna vijftig jaar, namelijk sinds 1929, niet meer gekend hebben.

Dat zou een lastige zaak zijn. Aangezien het gewoonte is, dat een kabinet bij verkiezingen zijn ontslag indient, zou de formatie van een nieuw kabinet moeten plaatsvinden, terwijl een oude Tweede Kamer nog maanden zit en de nieuwe gekozenen nog maandenlang geen beëdigde Kamerleden zijn. Wie adviseren de Koningin omtrent de formatie en wie spreken met de (in)formateur: de zittende fractievoorzitters of de lijststaansvoerders bij de verkiezingen, die de (mogelijk) nieuwe fractievoorzitters zijn over vier maanden? He lijkt voor de hand te liggen, dat dit de lijststaansvoerders zouden zijn, maar het blijft een gekunstelde constructie. En hoe zou het dan moeten als binnen twee of drie maanden een nieuw kabinet zou zijn geformeerd? Wordt dan de regeringsverklaring van het nieuwe kabinet afgelegd tegenover de oude nog steeds wettig zittende Tweede Kamer? Het zou een moeilijke zaak zijn.

WIJZIGING VAN DE KIESWET

Het beste zou zijn geweest indien in de afgelopen tijd de Kieswetbepaling met betrekking tot het aftreden „met ingang van de derde dinsdag van september” was herzien. Bijvoorbeeld door een bepaling, dat het aftreden plaatsvindt met ingang van de „zoveelste” dag van de stemming. Niemand heeft hieraan in de afgelopen tijd blijkbaar gedacht. Ik heb dezer dagen de gedachte geopperd, dat - wanneer zou blijken, dat het kabinet en de beide Kamers daar geen moeite mee zouden hebben -

alsnog snel een wetsontwerpje tot wijziging van de Kieswet terzake zou kunnen passeren. Erg fraai is zo'n stukje gelegenheids-wetgeving natuurlijk ook niet. Maar als wettelijke aanpassing aan een langdurige feitelijke praktijk zou het overwegenswaard zijn geweest. Inmiddels weten wij dat dit niet gebeurt. Om de geschetste moeilijkheden te voorkomen haalt men nu overigens even zeer een niet zo erg fraaie krachttoer uit door met behulp van het grondwettelijke ontbindingsrecht de in de Kieswet vastgestelde termijn van aftreding met ingang van Prinsjesdag terzijde te stellen. Wel, om het wetenschappelijk nuchter vast te stellen: dit is een novum. Bovendien moet in dit geval ook nog bedacht worden, dat dit een Kamerontbinding is, welke netzoals normaal - vervroeging van de verkiezingen met zich meebrengt. Het kan immers niet vroeger dan nu al vast stond: kandidaatstelling op 12 april a.s., verkiezing op 25 mei a.s.

HET KAN NIET OP

Ook het novum van Kamerontbinding door een demissionair kabinet is nu werkelijkheid geworden. Wij zouden de voorkeur hebben gegeven - maar dat bleek politiek niet haalbaar - aan de ook staatsrechtelijk fraaiere weg van ontslagweigering, weer „missionair” worden van het kabinet, behandeling van de wetsontwerpen tot grondwetsherziening door de Eerste Kamer, gevolgd door grondwetsontbinding. Dit is evenwel niet gebeurd. Hoe dan ook: er zijn nu zomaar twee nova tegelijk. Het kan niet op.

1) Formeel niet, maar materieel wel waren de kabinetten Beel en Zijlstra eigenlijk bij wijze van spreken „demissionaire” kabinetten.

2) Vgl. mijn proefschrift „Het recht van Kamerontbinding”, VU, 1968, blz. 195/196.

31ste jaargang no. 4

februari/maart/april 1977

Vrouwengeluiden

KWARTAALBLAD VAN DE CENTRALE VAN
CHRISTELIJK-HISTORISCHE VROUWEN

Redactie: Mevr. Mr. L. G. Baud, Kerkplein 16, Breukelen
Tel. 03462 - 1473
Administratie: Mevr. A. Logt-Jalving, Boekweitlaan 25, Hoogeveen,
Tel. 05280 - 65232
Penningm.esse: Mevr. A. M. v.d. Linde-Pelger, Geert Grootestraat 146,
Zwolle, Tel. 05200 - 34024
giro 538750 t.n.v. de Centrale C.H. Vrouwen

Jaarvergadering

Op donderdag 21 april a.s. houdt de Centrale van CH-Vrouwen de jaarvergadering te Utrecht in een der zalen van het jaarbeurscongres centrum. Aanvang 10.30 uur.

De morgen wordt besteed aan het behandelen van de gebruikelijke stukken en een inleiding van de presidente. De middag vergadering staat in het teken van het verkiezingsmotto van het CDA „samen verantwoordelijk”.

De twee vrouwelijke kamercandidaten van de CHU, mevrouw H. Evenhuis-van Essen en mevrouw mr. E. A. Haars zullen beide het woord voeren.

Wie deze kandidaten niet kent kan in het zojuist verschenen nummer van Vrouwen-geluiden over hen lezen. Mevrouw M.H.A. Boers-Wijnberg heeft hen geïnterviewd.

Van het Binnenhof

Mevrouw A.A. ten Kate-Veen schrijft - vermoedelijk - haar laatste artikel als lid van de Eerste Kamer, omdat zij na de

Eerste-Kamer verkiezingen niet terugkeert.

De Centrale hoopt, dat na 25 mei 1977 in de Tweede Kamer weer vrouwelijke leden van de CHU zitting zullen hebben die de taak van mevrouw Ten Kate kunnen overnemen, om de leden van het blad regelmatig te informeren over hetgeen zich rond het Binnenhof afspeelt.

Uit diverse artikelen in Vrouwen-geluiden blijkt de teleurstelling van bestuur en leden van de Centrale, dat de vrouwelijke kandidaten van de CHU zo laag op de lijst zijn geplaatst.

Vandaar dat de presidente mevrouw H. Tegelaar-Boonacker terecht alle vrouwelijke leden van de CHU oproept met de kreet „Stem op een vrouw op lijst één”.

Tenslotte

Wie alles wil lezen wat er in Vrouwen-geluiden staat geschreven en het blad niet ontvangt, kan zich als lid opgeven bij mevrouw A. Logt-Jalving, Boekweitlaan 25, Hoogeveen 05280-65232.

Voor f 5,- per jaar krijgt u het kwartaalblad regelmatig in de bus.

U stemt toch ook?

CDA

Samen verantwoordelijk!

Het CDA en het onderwijs

door: dr. R. J. H. Krusinga, voorzitter CHU-fractie Tweede Kamer

NIET DE GERINGSTE ZORG BIJ KOMENDE FORMATIE

Als een belangrijk uitgangspunt wenst het CDA, dat de vrijheid van onderwijs, zowel naar richting, oprichting als naar inrichting gehandhaafd blijft. Door de verwerping van de voorgestelde wijzigingen van artikel 208 van de grondwet zijn de plannen van het kabinet-Den Uyl voorlopig weer in de ijskast gezet, waar ze uiteindelijk ook in dienen te blijven. Het bijzonder onderwijs zal ook temidden van alle veranderingen over de financiën moeten beschikken om zichzelf te kunnen waarmaken.

Verheugd zijn wij met de brief van de bisschoppen over de eigen identiteit van het katholieke onderwijs. Hieruit spreekt een zorg, een aanhoudende zorg, een brandende zorg over het onderwijs in Nederland. Het ware te wensen, dat in alle kringen deze dingen scherp worden onderkend.

In een steeds meer ontkerstende samenleving heeft de christelijke school - en de openbare school - een grote taak. Zij moet daar in vrijheid in samenwerking van ouders, leerlingen en leerkrachten een positie in het maatschappelijke krachtenveld bepalen.

Wij mogen dankbaar zijn voor het feit, dat er nog christelijke scholen zijn in Nederland en het is onze plicht, voor de vrijheid van het onderwijs te waken. De christen-democraten hebben daarbij een grote traditie waar te maken. Het beleid van de huidige - inmiddels demissionaire - minister verlangt van ons allen waakzaamheid. Ook waakzaamheid in die zin, dat we er op letten, dat deze bewindsman zijn beloften en toezeggingen aan de volksvertegenwoordiging nakomt.

NIET NAGEKOMEN

Er is nagegaan, wat er van die toezeggingen van de minister van onderwijs aan het parlement is terechtgekomen. Welnu, van sep-

tember 1973 tot maart 1977 heeft de heer Van Kemenade tientallen toezeggingen gedaan, die hij tot dusver niet is nagekomen. Dat wil zeggen: moties, die niet uitgevoerd zijn, enzovoorts. En verder nog tientallen zogenaamde toezeggingen van aandacht, die ook nog niet waargemaakt zijn.

WEER ONRUST

Nu is er weer onrust in de kringen van het bijzonder onderwijs over de vestiging van bijzondere scholen voor lerarenopleiding in Zwolle en Sittard. Het ongenoegen in de kringen van het protestants-christelijk onderwijs en van het katholiek onderwijs is ons als fractie vanuit de onderwijsorganisaties nog eens nadrukkelijk onder het oog gebracht. Zij kunnen er van verzekerd zijn, dat zij bij de CDA-fracties niet aan dovemansoren hebben gesproken. In heb zoëven reeds gesteld: Er valt aan het beleid van minister Van Kemenade nog al wat te verbeteren. De tientallen niet nagekomen toezeggingen en de tientallen niet waargemaakte aandacht-toezeggingen betreffen geen kleinigheden.

Ik noem er enkele:

- 1e. Harmonisatie rechtspositie exploitatie personeel.
- 2e. Vermijding van centralistisch karakter van organen voor begeleiding en overdracht op het terrein van het onderwijs.
- 3e. Instelling van een onafhankelijk adviesorgaan ten behoeve van de planning van onderwijsfaciliteiten.
- 4e. Onderzoek naar taak en functie van de vormingsleider.
- 5e. De betekenis van leerrecht van 16- en 17-jarigen.
- 6e. De beëindiging van een studie over de problematiek van de kleine scholen.
- 7e. De uitbouw van de hogere beroepsopleidingen.
- 8e. De hantering van de sleutels bij de opleiding huishoudkunde.

Er is voor minister Van Kemenade nog heel wat te doen. Niet enkel is er veel te doen om gemaakte toezeggingen waar te maken.

VEEL TE DOEN

Zeker is er erg veel te doen om een stuk geknakt vertrouwen tussen een deel van de fracties van het CDA en de minister en een zeer groot deel van het onderwijsveld met name ook uit CDA-kring en de minister te herstellen. De minister zal daar erg zijn best voor moeten doen.

Het onderwijsbeleid van dit kabinet kan niet zonder meer positief worden beoordeeld vanuit christen-democratische visie. Daar zullen de socialistische zich goed bewust van dienen te zijn.

Daarbij gaat het ons om gelijke kansen voor iedereen. Maar het gaat ons ook om de vrijheid van richting, van inrichting en van stichting in het onderwijs. De opmerking van de voorzitter van de Belgische socialistische partij in deze verkiezingsstrijd in België, dat in de huidige maatschappij voor pluriforme - lees niet staatszorg - lees christelijk diaconale ziekenzorg geen plaats meer kan zijn, moge een waarschuwend teken aan de wand zijn. En dat evenzeer voor pluriforme - lees christelijk onderwijs geen plaats meer kan zijn moet voor ons nog een waarschuwing te meer zijn op onze weg in samenwerking in coalities met andere partijen, bij af te sluiten accoorden bij kabinetformaties hieraan bijzondere aandacht te besteden. Wij zullen ons die waarschuwing, ook gelet op het hier in Nederland de afgelopen vier jaren gevoerde onderwijsbeleid terdege bewust moeten zijn.

Minister Van Kemenade heeft aan aandacht voor het pluriforme onderwijs, voor het christelijk onderwijs, tegen de schaalvergroting, voor de schaalverkleining, tegen de omarming van het onderwijs door de zieloze technocratie en voor steun aan een bezield, door ouders, leerkrachten en

leerlingen geïnspireerd onderwijs nog heel wat goed te maken.

Het is te hopen, dat de minister op korte termijn die tekenen ons wil laten zien. Tot nu hebben wij ze nauwelijks kunnen opmerken. Wij willen gelijke kansen voor een ieder. Daarvan kan men zich overtuigd houden.

WELKE?

Wij willen vernieuwing in het onderwijs. Maar het gaat er om welke vernieuwing! Gelijke kansen ja, maar ook gelijke kansen om ja te zeggen tegen het bijzonder onderwijs en nee tegen in een keurslijf van samenwerkingsdiensten verpakt - door de overheid gedirigeerd - onderwijspakket.

Vernieuwing ja, maar het gaat om welke vernieuwing. Geen vernieuwing, die elke inspraak monddood maakt. Geen vernieuwing, die leidt tot massaliteit waar de persoonlijke aandacht voor de leerling slechts een farce is.

Geen vernieuwing die leidt tot de feitelijke onmogelijkheid voor de ouders iets waar te maken van de doopbelofte, die zij niet als uitsluitend formeel willen zien en hun de zo zware opgave geeft iets van een opvoeding in christelijke zin te verwirkelijken. De onderwijsparagraaf is niet onze geringste zorg bij de komende formatie. Bij die formatie zijn wij als christen-democraten aan ons program, aan onze beginselen tot veel verplicht. Het zal ons daarbij in deze wereld, waar de betekenis van het materialisme, van de materiële efficiency en de technocratie zo zeer wordt overschat en waar de betekenis van de geestelijke waarden zo zeer wordt onderschat, dat men over een ethisch reveil nauwelijks mag spreken, niet gemakkelijk worden gemaakt. Een sterk CDA bij de stembusuitslag is ook daarom noodzaak!

dr. R. J. H. Krusinga.

Het kabinet Den Uyl Vier jaar wankel evenwicht

door: prof. dr. J. W. van Hulst, voorzitter CHU-fractie in de Eerste Kamer

Het dagblad „Het Binnenhof”, dat verschijnt in Den Haag en wijde omgeving, publiceerde vorige week een beschouwing over de kabinetscrisis van de hand van prof. dr. J. W. van Hulst, voorzitter van de christelijk-historische fractie in de Eerste Kamer. De redactie van „de Nederlander” meende haar lezers deze beschouwing niet te moeten onthouden.

De laatste dagen komt, begrijpelijkerwijs, vele malen de vraag tot mij: „hoe komt het, dat het kabinet Den Uyl toch nog twee maanden voor de verkiezingen is gevallen?” Deze vraag, hoe vanzelfsprekend ook, is niet juist gesteld. Ze had moeten luiden: „hoe is het mogelijk dat een kabinet met zo'n wankel basis het toch 1412 dagen heeft uitgehouden?”

Zelfs een vluchtige blik op de parlementaire geschiedenis van 1973 tot 1977 bevestigt onze stelling, dat alleen deze laatste vraag reëel is.

Een vluchtige blik in het recente verleden....;

Op een PvdA-congres wordt onder donderende bijval beweerd, dat de socialistische nooit zullen berusten in een getal van 100.000 werklozen; de congressen der socialistische en hun vertegenwoordigers in het parlement tekenen fel protest aan tegen de gang van zaken in de Dennendal-affaire en vooral tegen het regeringsbesluit om 84 gevechtsvliegtuigen te bestellen; de tegenstand tegen de onderwijspolitiek van Van Kemenade groeit, ook in eigen kring; mevrouw dr. Verwey Jonker keert zich in de pers openlijk tegen haar partijgenoot; de nieuwe versie van het onderwijsartikel (208) der grondwet krijgt in de Tweede Kamer de doodsteek: de CDA-fracties begraven dit voorstel met droge ogen; een paar maal wordt het kabinet ongemeen boos op de Kamer: Duisenberg laat het „onaanvaardbaar” horen bij de vermogensbelasting en Gruyters bij de huurverhoging; Vredeling zegt in een interview,

dat hij wegens zijn al te grote openhartigheid zal moeten aftreden: natuurlijk blijft hij zitten, tot hij een functie krijgt die als prettige bijkomstigheid heeft, dat de salariering heel wat hoger ligt dan vijf maal het minimumloon; Den Uyl schijnt een niet-geschreven brief toch geschreven te hebben, wat ondanks het grondwettelijk briefgeheim nochtans uitlekt; Glastra van Loon (D'66) ziet zich door Van Agt de wei ingestuurd; zelfs Joop Boersma krijgt er op een moment genoeg van, als de befaamde resolutie van PvdA en PPR in hoge mate zijn toorn opwekt; en ten slot: door de grondpolitiek wordt het kabinet de grond ingeboord...

Wie vier jaar parlementaire geschiedenis nog eens op zich in laat werken, kan, al naar gelang van z'n eigen politieke overtuiging, een van de twee standpunten innemen:

- A. Het kabinet - Den Uyl heeft bijna vier jaar lang van maand tot maand het beeld vertoond van een dronkemanswandeling langs de rand van een afgrond.
- B. Door de grote scherpzinnigheid van de minister-president is het hem van maand tot maand gelukt elke crisis te bezweren en het kabinet zonder al te grote averij de haven binnen te loodsen. Doorhalen wat niet verlangd wordt....

Ieder weet zo langzamerhand wel, dat de progressieven op nogal dictatoriale wijze het CDA hebben gedwongen examens af te leggen over vier wetsontwerpen. Nu hebben wij in het parlementaire gebeuren deze laatste jaren het volgende verschijnsel kunnen waarnemen; naar mate het politiek voltage van de ingediende wetsontwerpen hoger werd, naar diezelfde mate nam de politieke weerstand toe. In de hierboven genoemde voorbeelden, die aanleiding gaven tot een crisissfeer, is dit verschijnsel waarneembaar: soms voor het politiek voltage, soms voor de weerstand.

De vier wetsontwerpen die aan het CDA als examenopgaven waren voorgelegd, stonden alle vier in het teken van de politieke hoogspanning. Totdat de draad knapte.

Overgenomen uit

„Het Binnenhof”

GEEN DONDRSLAG

De vraag of de grondpolitiek, en met name het punt van de negatieve ontwikkelingschade een kabinetscrisis waard is, meldt zich dan als vanzelf. Toch moeten wij onder geen beding dit punt geïsoleerd beschouwen. De val van het kabinet is geen donderslag bij stralende hemel.

De politieke hemel was vier jaar lang bewolkt. Steeds waren de bliksemafleiders sterk genoeg om de inslag op te vangen. Totdat - eindelijk - op 22 maart 1977 de stoppen doorsloegen. De val van het kabinet is geen momenteel gebeuren, maar het eind van een langdurig proces. Het is op zichzelf wel te begrijpen, dat de progressieven nu roepen om keiharde afspraken, indien zij straks opnieuw met het CDA de politieke zee kiezen. Voor hen is ook de kapiteinspost geen enkel probleem: ook al worden de progressieven niet de grootste combinatie, toch zal Den Uyl premier zijn.

Ter verdediging hiervan voert men graag de geschiedenis ten tonele: het is meerdere malen voorgekomen, dat de premier niet tot de grootste partij behoorde. Nog onlangs bijvoorbeeld in het kabinet-Biesheuvel. Hebben de progressieven dan ongelijk met deze redenering? Neen. Maar het is wel veel erger. Zij hebben geen ongelijk, maar zij hebben bijna gelijk. En dat is net als iemand die bijna zuiver zingt, zo'n beetje tegen de toon aan. Ook hier moet de vraagstelling glashelder zijn: de vraag is niet of in het verleden de minister-president wel eens door een kleinere partij geleverd werd.

De vraag is uitsluitend, of het in het verleden wel eens is voorgekomen, dat een partij voor de verkiezingen het premierschap claimde, ook al zou na de verkiezingen blijken, dat die partij niet de grootste zou zijn. Dit nu is het geval met de PvdA, en wij vinden dit machtsdenken een gevaarlijke zaak in een parlementaire democratie.

In dezelfde lijn liggen de z.g. „keiharde afspraken”. De progressieven willen, dat er bij een kabinetformatie spijkerharde af-

spraken zijn, waarvan men niet mag afwijken. Naar ons inzicht worden zulke afspraken door grote bezwaren gedrukt. Het belangrijkste bezwaar is wel, dat het parlement dan monddood is. Immers, de afspraken liggen er en zeker de regeringspartijen hebben 't maar te slikken, van „gemeen overleg” tussen regering en Staten-Generaal is dan nauwelijks sprake meer.

TANDEN

Als de progressieven werkelijk van mening zijn, dat zij hiermede de politieke zaken kunnen forceren, dan hebben zij toch een facet buiten beschouwing gelaten: de Eerste Kamer. Dit college is namelijk op geen enkele wijze bij een kabinetformatie betrokken, aan gemaakte afspraken heeft het in feite geen boodschap. Als er toch bikkelharde afspraken bij een kabinet-formering plaatsvinden, moet men er zich niet over verwonderen, dat de senaat op een bepaald moment de tanden laat zien. En de recente geschiedenis bewijst, dat die tanden ook nog kunnen bijten.

De oorzaak van de politieke ellende moeten wij niet zoeken in de dagen die onmiddellijk aan 22 maart voorafgingen. De oorzaak ligt in de kabinetformatie zelf. Toen heeft namelijk het begrip „gedogen” een beslissende rol gespeeld. Naar onze opvatting een fatale rol.

In het woordenboek dat voor ons ligt, leren wij van „gedogen” de volgende omschrijving: dulden, lijdelijk aanzien, het gegeven voorbeeld in dit woordenboek luidt: „die vernedering moeten wij gedogen.”

De praktijk heeft thans dwingend bewezen, dat wij met gedogen geen politiek kunnen bedrijven. Het spijt mij voor Jaap Burger, maar wij mogen nooit meer een fundament voor een kabinet leggen waarvan gedogen de belangrijkste hoeksteen is. Daarom gaan wij thans niet speculeren over nieuwe mogelijkheden na 25 mei. Wij willen primair ons respect tonen voor de kiezer. Die beslist. Want in de politieke malaise waarin West-Europa zich bevindt, heeft Nederland behoefte aan een sterk parlementair kabinet.

Geen extra-parlementair kabinet. Geen minderheidskabinet. Maar vooral nooit meer een kabinet dat rust op het gedogen. Want het politieke gedogen heeft op 22 maart 1977 definitief zijn Waterloo gevonden.

(Uit „Het Binnenhof”).

Discussiemiddag CHJO over bedrijfsdemocratisering

Op zaterdag 26 maart hield de CHJO haar algemene ledenvergadering in één van de zalen van restaurant „Suisse” te Zwolle. In de vorige „Nederlander” stond een verslag van de rede die de CHJO-voorzitter, drs. L.P. Heukels, daar gehouden heeft. Naast diverse huishoudelijke onderwerpen kwam aan de orde de actie die de CHJO gevoerd heeft voor een tweetal jongerenkandidaten: Hans Gualthérie van Weezel en Peter Heukels. Hans van Weezel vertelde in deze vergadering over zijn contacten met de CHJO. Uit de handen van onze vice-voorzitter, Jan van den Assem, ontving hij een eerste exemplaar van het door laatstgenoemde ontworpen „CDA-ganzenbord”.

In de middagvergadering besteedde de CHJO aandacht aan de bedrijfsdemocratisering. Dit gebeurde aan de hand van een livijge nota die de commissie binnenland van de CHJO heeft uitgebracht over dit onderwerp. De voorzitter van deze commissie, Paul S. Procee, leidde het onderwerp met enkele opmerkingen in. Daarin kwam naar voren dat de mening van de commissie ten aanzien van het wijzigingsontwerp op de wet op de Ondernemingsraden uit 1971 negatief is.

De samenwerking binnen de ondernemingen is er door ontkracht, de beroepsprocedure is te ingewikkeld, het wijzigingsontwerp draagt teveel de sporen van een compromis. Op deze wijze kan volgens de commissie de gezamenlijke verantwoordelijkheid niet tot uiting komen.

Na deze inleiding kon er in drie groepen gediscussieerd worden over: 1 Wetsontwerp Ondernemingsraad, 2 Vakbonden - werkgevers, 3 Meningingen van de drie grote politieke stromingen.

Na deze discussie hield drs. G. Gerritse uit Soest een inleiding op het onderwerp. Drs. Gerritse is van oorsprong een CNV-man en was als zodanig lid van de SER. Thans is hij verbonden aan het Ministerie van Landbouw.

DUIDELIJK STANDPUNT

Bij de discussie in de Tweede Kamer over dit onderwerp heeft het CDA een duidelijk standpunt ingenomen volgens de heer Gerritse. Hij wilde pogen zijn visie zoveel mogelijk te combineren met de opvattingen van het CDA, zonder te denken dat hij de CDA-opvattingen vertolkte. Het gaat in deze discussie om de onderneming. Wat is dat? Men kan er een economische omschrijving van geven. Dan is het een georganiseerde samenwerking om aan bepaalde behoeften te voorzien met het doel een batig saldo te verkrijgen. Men kan het ook zien vanuit de mens: dan zijn er verschillende groepen mensen bij betrokken. Er is een groep mensen die er kapitaal in steekt.

Dit kan op verschillende niveau's gebeuren. Daarvan hangt af de band die er met de onderneming ontstaat. Een andere groep zijn de mensen die er hun arbeid aan geven. Zo geven ook zij een stuk van hun leven aan een onderneming. Daarom zijn zij er vrij sterk aan verbonden. Weer een andere groep is de leiding van de onderneming. Deze drie groepen werken samen in de onderneming. Zij hebben gezamenlijke belangen: het floreren van de onderneming, maar ook uiteenlopende of zelfs tegengestelde belangen. Toch is de onderneming naar buiten toe een eenheid. Een onderneming heeft macht. Deze wordt gehanteerd door een kleine groep binnen de onderneming, namelijk de leiding. Ze heeft hierbij geen onbeperkte vrijheid, maar is gebonden aan een mandaat. De macht is ingekaderd in de doelstellingen van de onderneming. Achteraf moet het uitoefenen van deze macht gecontroleerd en geëvalueerd worden.

Traditioneel lag deze macht bij de kapitaalverschaffers. De leiding had het mandaat van deze kapitaalverschaffers. Geleidelijk aan werd men zich bewust van de andere factor in de onderneming: de werknemers.

Zo werd voor de Tweede Wereldoorlog de mogelijkheid van overleg in bedrijven bij de wet geregeld. Na de Tweede Wereldoorlog kwam de ondenemingsraad. In eerste instantie was deze gericht op overleg (wet 1950). De wet van 1971 was gericht op overleg en inspraak. In de huidige discussie over bedrijfsdemocratisering gaat het om het betrekken van de werknemers bij de leiding van het bedrijf. Wil men op dit gebied wijzigingen aanbrengen dan moet men letten op de drie factoren die een rol spelen in de onderneming met hun gemeenschappelijke en hun deelbelangen. Deze deelbelangen dienen evenwichtig ingewogen te worden in de doelstellingen van de onderneming. Men kan niet één groep bij de kop pakken en de rest vergeten.

NOODZAAK

Wat wil het CDA in dezen? Het benadrukt de noodzaak van overleg; pleit voor medezeggenschap, ook in de kleine ondernemingen; wil een andere raad voor commissarissen, zodat een evenwichtige verdeling tussen kapitaal en arbeid tot stand komt. In het CDA-programma is niets over de ondernemingsraad te vinden. Drs. Gerritse deed een poging om naar de geest van het CDA-programma enkele punten naar voren te halen betreffende de bedrijfsdemocratisering: Polariseratie dient voorkomen te worden; er dient evenwichtigheid te bestaan tussen de invloed van kapitaal en van arbeid; de mogelijkheid van de voorvergadering dient meer vorm gegeven te worden; de vrijheid van spreken dient gewaarborgd te zijn; er moet overleg mogelijk zijn; er dient een evenredige invloed te bestaan op het toporgaan, in casu: de raad van commissarissen; er dient een beroepsmogelijkheid te zijn, maar dan wel als laatste redmiddel. De vraag is: Heeft de ondernemingsraad de juiste bevoegdheden en voldoende bevoegdheden? De mogelijkheid zou moeten bestaan om de ondernemingsraad adviesbevoegdheid

te geven in de doelstellingen van de onderneming. Drs. Gerritse pleitte voor de instelling van een commissaris algemeen belang die in geval van botsende belangen zou kunnen ingrijpen.

Discussiepunten naar aanleiding van het wijzigingsvoorstel op de wet op ondernemingsraden uit 1971 zijn:

1. Het feit dat de directeur uit de ondernemingsraad gelaten is. Dat de directeur geen voorzitter van de ondernemingsraad is, is op zich niet zo belangrijk. Wel dat hij er nu geen plaats meer heeft. Dat is het accepteren van een stuk polarisatie.
2. De overlegvergadering. Wat hier gebeurt zou in de ondernemingsraad moeten gebeuren. Nu is deze vergadering nodig omdat de directeur uit de ondernemingsraad weg is.
3. Bevoegdheidsuitbreiding. Het gebruik van de formule „zwaarwichtige overwegingen” om een ontsnapingscausule aan de ondernemer te geven voor het verstrekken van informatie, zoals die in de wet van 1971 voorkomt, is in strijd met het vertrouwen dat aan alle betrokkenen in de onderneming toekomt.
4. Beroepsmogelijkheid. Deze moet niet te gemakkelijk zijn. Eerst moet men pogen in de onderneming zelf tot een oplossing te komen.

In het wijzigingsontwerp zijn de aandeelhouders ten onrechte geheel verwaarloosd. Belangrijk is dat er meer mogelijkheden komen om het functioneren van de ondernemingsraad aan te passen aan wat er in de onderneming nodig is. Daarvoor regelt de nieuwe wet te gedetailleerd.

Na de lezing van de heer Gerritse volgde een plenaire discussie, waarin de inleider zijn betoog nog wat kon toespitsen. Daarna kreeg hij de gelegenheid om te vertrekken. Aan het eind van de vergadering werd door de commissie binnenland een verklaring opgesteld over de bedrijfsdemocratisering. Deze verklaring stond in het nummer van „de Nederlander” van vorige week.

Nooit te laat om te restaureren

„Die hele kabinetscrisis berust op een misverstand. Het kabinet heeft de zaak zelf willen opknappen. Maar als de deskundigen tijdig aan het werk waren gezet, had die crisis voorkomen kunnen worden.” „De manier waarop nu tegen Van Agt wordt aangeschoten is niet meer dan politieke stampeij. Het hele kabinet, ook Den Uyl, is verantwoordelijk voor de nu ontstane situatie.”

Tot deze conclusies komt iemand die er met zijn neus opgestaan heeft, prof. mr. P. de Haan, hoogleraar in het administratief recht en grondgebruikrecht aan de Vrije Universiteit en lid van de ARP. Bij de worsteling over de grondpolitiek speelde hij een centrale rol als adviseur van het CDA.

Het Tweede-Kamerlid voor de KVP, L. A. M. de Bekker (van het amendement) deed daarover een boekje open in het Hollands Dagboek van vorige week. Gezeten in het Kamerrestaurant zag hij Hanen voorbijvliegen. „De Haan Een en Twee, aangekleed, verkleed, enz.”

Daarmee doelde De Bekker op voorstellen die, aangedragen door de CDA-adviseur, de kloof moesten overbruggen tussen progressieven en CDA.

Prof. De Haan is nog niet helemaal over zijn verbazing heen, dat het kabinet gevallen is over „zoiets futiels” als de gebruikswaarde van de grond. „Vanuit het algemeen belang is het een bagatel, echt verwaarloosbaar.”

Het struikelblok door de jaren heen van de grondpolitiek werd voor de wetenschapsman, gezien zijn specialisatie, bijna vanzelf de politieke kant van zijn vak. De colleges die hij nu geeft kunnen veel opheldering verschaffen over de verwickelingen die leidden tot de val van het kabinet-Den Uyl.

NIET MOEILIK

Als uitvinder van de inmiddels beroemde en beruchte „negatieve ontwikkelingschade” leek De Haan de aangewezen man om een uitweg te bieden uit de impasse. Zijn advies luidde: „Die negatieve ontwikkelingschade is helemaal niet moeilijk. Er hoeft echt niet verder gestudeerd te worden. Ervaring opdoen met jurisprudentie is belangrijker.” Maar het Tweede-Kamerlid Wieringa (PvdA) wilde uitstel en nadere studie, nadat hij overigens dit moeilijke be-

grip had omhelsd en de billijkheid ervan onderkende.

Negatieve ontwikkelingsschade is de schade die bezitters van onroerend goed oplopen, wanneer zij hun bedrijf niet meer optimaal kunnen uitoefenen, omdat de ondernemer zijn bedrijf niet meer kan aanpassen aan de eisen van de tijd en verder ontstaat er door het achterwege blijven van investeringen en onderhoud een vermogensverlies. Een billijke vergoeding voor die te lijden schade speelde een belangrijke rol in het gehakketak over de grondpolitiek.

De Haan onderstreept de problemen van de boeren „en de middenstanders” die leven onder de slagschaduw van de verstedelijking. Bij onteigening worden zij van hun bestaan beroofd en het is moeilijk, zo niet onmogelijk, om nog elders opnieuw te beginnen. Gezien de prijzen op de grondmarkt (voor een hectare landbouwgrond wordt grif 40.000 tot 50.000 gulden neergegeld), is het voor de onteigende boeren meestal afgegaan. „Marcus Bakker heeft in de roos geschoten met zijn opmerking, dat de belangen van de kleine eigenaren, die voor hun broodwinning direct afhankelijk zijn van hun bedrijf, over het hoofd worden gezien”. De Haan legt uit wie de dupe worden van de absurde stijging van agrarische grondprijzen, in twee jaar 300 procent. „Er ontstaat een vlucht in onroerend goed, in grond en woningen, die wordt aangewakkerd door de inflatie. En het zijn dan de sterken die de zwakken wegdraken”.

Niet alleen speculanten, maar ook sommige gemeenten drijven de prijzen van bouwrijpe grond op, aldus De Haan. Ten behoeve van de sociale woningbouw willen boeren nog wel een veer laten, maar het wordt anders als zij zien dat gemeenten hun vroegere grond voor fabelachtige prijzen doorverkopen aan bouwers van villaatjes, kantoorgebouwen of industrieën. „Er is een enorme wanorde”.

De Haan benadrukt dat hij niet de enige is die deze ontwikkelingen opmerkt. Bij de Wiardi Beckmanstichting (het wetenschappelijk bureau van de PvdA) en bij de woningbouwcorporaties lopen genoeg lieden rond, die heel goed weten wat er mis is en wat er te doen valt. De Haan, CDA-adviseur en ARP-lid, wil met hen wel zaken doen. Het kabinet echter, aldus De Haan, heeft dat niet willen of kunnen zien.

Toen de eerste ondertekenaar van de omstreden wetsontwerpen, minister Van Agt, half februari bemerkte dat bij de CDA-fracties ernstige bezwaren leefden tegen de voorstellen zoals ze toen op tafel lagen, ging hij naar de minister-president. En wat gebeurde? „Zij gingen samen een week lang stoeien, waardoor het debat over de grondpolitiek meteen in een bijzonder zware politieke sfeer terecht kwam, terwijl toen reeds overleg van deskundigen uit beide kampen gemakkelijk tot een compromis had kunnen leiden”.

STAMPEI

De ophef die nu over de handtekening van Van Agt onder het wetsontwerp wordt gemaakt, noemt De Haan politieke stampeij. „Die handtekening was op het moment dat hij werd gezet volkomen verantwoord. Toen, medio 1975, bestond noch bij de christen-democratische ministers, noch bij de anderen, een duidelijk zicht op de problematiek waar het werkelijk om ging, die van de negatieve ontwikkelingschade”.

Een artikel van De Haan in het Nederlands Juristenblad van 3 jan. 1976 zorgde ervoor dat die negatieve ontwikkelingschade voor het eerst in het vizier kwam en daarmee kwamen de kaarten heel anders te liggen. Regerings- en oppositiepartijen onderkenden het belang van deze zaak, en de PvdA zelfs met de meeste nadruk. De Haan: „Iedereen kan dat nalezen in het voorlopig verslag, op pagina 5. Het was de PvdA, die de bewindslieden, onder wie Van Agt, in overweging gaf, het wetsontwerp aan te vullen met een regeling omtrent die negatieve ontwikkelingschade”.

Het geeft dan ook geen pas, zo vindt De Haan, om Van Agt van alles in de schoenen te schuiven.

Terwijl het CDA van het kabinet een oplossing verwachtte, waren de ministers niet in staat om, door een gebrek aan juridisch-technische kennis, een sluitende formulering te vinden voor de negatieve ontwikkelingschade. De Haan verheelt niet, dat hij zijn hand daar niet voor omdraait. Maar de bewindslieden vonden het te complex.

MISVERSTAND

CDA-adviseur De Haan houdt het er op, dat het kabinet eigenlijk is gevallen door een misverstand. Het heeft de zaken zelf

In het licht van de ontstane kabinetscrisis, waarvan de directe aanleiding het wetsontwerp inzake de grondpolitiek was, leek het de redactie van belang over dit onderwerp een artikel op te nemen. Besloten is de tekst van het interview dat J. W. E. Metselaar had met prof. mr. P. de Haan en dat in het NRC-Handelsblad van zaterdag 26 maart jl. werd gepubliceerd, over te nemen. In de meningsvorming over de grondpolitiek binnen het CDA heeft De Haan een belangrijke rol gespeeld o.a. bij de totstandkoming van een studie van de drie wetenschappelijke instituten en op een daarna belegde conferentie, waar een aantal conclusies werd getrokken. Ook trachtte hij de tegenstellingen te overbruggen, die tussen de „progressieven” en het CDA waren ontstaan over m.n. de „negatieve ontwikkelingschade”. In bijgaand interview geeft prof. De Haan zijn mening over de val van het kabinet-Den Uyl.

willen opknappen en heeft verzuimd om de technische problemen tijdig over te laten aan de deskundigen uit beide kampen.

Die grondpolitieke deskundigen uit beide kampen hebben in vijf weken van beraad zelfs niet éénmaal met elkaar gesproken.

„Vooraf na het befaamde overleg in het Catshuis, met o.a. de fractieleiders, toen principieel overeenstemming was bereikt over de zogenaamde De Haan II (gebruikswaarde tot negatieve ontwikkelingschade in één verband te regelen) was er aanleiding geweest om de deskundigen met elkaar te confronteren”.

De manier waarop dit voorstel De Haan II uiteindelijk in het voorstel Wieringa (PvdA) is „uitgekleed”, kan De Haan alleen verklaren uit het gebrek aan communicatie met de deskundigen aan de overzijde.

„De deskundigen uit beide kampen hadden samen moeten overleggen over de kloof tussen de kale en de aangeklede De Haan”. Voor de adviseur, die enkele drukke dagen achter de rug heeft, klinken deze begrippen heel gewoon. Een enkele maal aarzelt hij als hij moet kiezen tussen een kale of uitgekledde De Haan, maar de nuance daartussen blii't nihil.

Hoe het nu verder moet met de grondpolitiek ziet hij ook niet direct, maar uitgaande van zijn idee van „een misverstand”, komt hij tot de voorzichtige conclusie dat „het nooit te laat is om te restaureren”.

Waar en wanneer spreken CDA-politici

Dinsdag 12 april

Schiebroek: Drs. K. de Jong Ozn. om 15.00 uur opening Chr. LEAO-school „Pr. Irene”; Varsseveld: F. Borgman om 20.00 uur; Beilen (Dr.): Mr. O. W. A. Baron van Verschuer; Naaldwijk: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers (politieke scholingscursus); Kamerik: Drs. G. van Leijenhof om 20.00 uur voor het CDA-Kamerik; Alphen a/d Rijn: P. J. S. de Jong om 20.00 uur in Wijkgebouw „Nabij” van Lennepstraat voor het CDA-Alphen a/d Rijn; Blaricum: G. C. van Dam.

Woensdag 13 april

Mariëberg: J. van Houwelingen om 20.00 uur in het gebouw bij de Gereformeerde Kerk aan de Oudeweg 20; Voorburg: Dr. A. Veerman om 20.00 uur in „The Fox” voor het CDA-Voorburg; Alkmaar: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB; Gouda: Drs. K. de Jong Ozn. om 15.00 uur opening Chr. s.g. „De Driestar”; Hengelo: Mevrouw drs. A. C. Grol, politiek café Jash-Babylon; Alphen (Gld.): Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers; Zierikzee: Dr. R. J. H. Kruisinga; Stamprooy: Mr. J. S. L. Gualthérie van Weezel en Drs. C. E. M. de Waal; Drenthe: Mr. A. P. J. M. van der Stee; Drachten: Mevrouw M. A. H. Andela; Rijssen: Th. M. Hazekamp; Roden: Drs. K. de Jong Ozn. 's avonds.

Donderdag 14 april

Amsterdam-Z.: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB; Mil: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Mil; Oss: Mr. W. Aantjes; Oostburg: Mr. A. P. J. M. van der Stee; Klaaswaal: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman voor de Statenkring Ridderkerk; IJsselmuiden: Drs. G. van Leijenhof om 20.00 uur in de zaal van het Hervormd Centrum, Dorpsweg 38 (oprichting CDA); Rotterdam: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur voor het Rotterdams bedrijfsapostolaat bij het vervoer; Zutphen: J. van Houwelingen voor de Politie school.

Vrijdag 15 april

Poeldijk: Mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel voor het VJV-Westland; Hees: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Hees; Nieuwvliet: Drs. H. Eversdijk om 13.00 uur voor de Ev. Vrouwenbeweging Zeeland; Beek: Mr. H. J. B. Aarts en J. H. Franssen (Limburg); Ens (NOP): Drs. J. de Koning om 20.00 uur in het Wapen van Ens; Zeist: Mr. G. H. J. J. Andriessen.

Zondag 17 april

Erp/Boekel: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Erp/Boekel.

Maandag 18 april

Vriezenveen: J. A. Zijlstra om 20.00 uur in Chr. Verenigingsgebouw Hoofdweg 168; Zeist: M. W. Schakel; Rijssen: Drs. G. van Leijenhof om 20.00 uur in Hervormd Centrum Sion, Wilhelminastraat 117; Slaghaaren: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in Café Ome Dries, A. Geerdesplein 5; Wierden: A. J. W. Krosse voor de Volkshogeschool; Krabbendam: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB; 's-Graveland: G. C. van Dam voor 's-Graveland-Kortehoef-Ankeveen; Apeldoorn: Mr. H. van den Broek voor de Chr. Pedagogische Akademie; Schipluiden: P. J. A. van der Sanden; Den Haag: Mr. A. A. M. van Agt.

Dinsdag 19 april

Zwolle: Mr. A. A. M. van Agt om 20.00 uur in de Buitensociëteit aan de Westerlaan; Wijchen: Drs. K. de Jong Ozn. om 13.30 uur aan de Scholengemeenschap HA-VO/MAVO/LBO; Woudenberg: Drs. A. G. W. Schapenk in Huize Poort; Nijmegen: Drs. K. de Jong Ozn. om 17.00 uur voor de NCW Midden-Nederland; Amstenrade en Nuth: P. J. J. Mertens; Doetinchem: Dr. A. G. W. J. Lansink voor de Chr. Pedagogische Akademie; Vlissingen: Drs. J. Boersma; Amstelveen: Mevrouw J. R. H. May voor de Federatieve Vrouwenraad;

Den Haag: Mr. J. Buikema; Enschede: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Congreszaal aan de Langestraat; Nijkerk: Mevrouw Mr. E. A. Haars voor de NCVB.

WOENSDAG 20 APRIL

Dedemsvaart: Drs. R. Lanning; Hoogblokland: Drs. C. P. van Dijk; Bussum: Mevrouw V. N. M. Korte voor de Gooiland-MAVO; Uithoorn: J. Verburg; Utrecht: Drs. R. F. M. Lubbers om 10.15 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor het Nederlands Centrum van Directeuren; Doetinchem: Mr. F. H. J. J. Andriessen; Rhon: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB; Roermond: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman; Delft: Ir. P. A. M. Cornelissen voor de TH Delft; Groningen: Mevrouw M. A. H. Andela; Dieren: J. van Houwelingen voor de Raad van Kerken; Nederweert: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee; Groningen: Drs. K. de Jong Ozn. om 19.30 uur voor de St. Lerarenopleiding Ubbo Emmius.

Donderdag 21 april

Daarle: T. Tolman; Utrecht: Mr. S. J. M. Dijkman en J. H. Franssen om 20.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor het CDA-Kamerkringverband Utrecht; Deventer: Dr. A. G. W. J. Lansink, forumavond school voor Verplegenden; Sittard: Drs. P. R. H. M. van der Linden om 17.30 uur voor de Sociale Akademie; Tiel:

Mr. F. H. J. J. Andriessen; Vierlingsbeek: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Vierlingsbeek; Leiderdorp: Mevrouw Dr. A. M. C. Th. van Heel in Ontmoetingscentrum „De Dreef”, van Alphenplein 7; Aalsmeer: F. Borgman; Maarse: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB; Breda: Dr. R. J. H. Kruisinga; Dirksland: Mr. O. W. A. baron van Verschuer; Den Helder: Drs. W. K. N. Schmelzer; Barendrecht: F. J. van der Heijden; Spijkensse: Mr. W. Aantjes; Volendam: Mr. A. A. M. van Agt; Bruchterveld: Drs. L. P. Heukels om 20.00 uur in het Dorpshuis.

Vrijdag 22 april

Hilversum: Mr. W. Aantjes; Maastricht: Dr. R. J. H. Kruisinga; Rotterdam: Drs. K. de Jong Ozn. om 15.00 uur installatie Onderwijsraad Rijnmond; Rijnsburg: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp; Huissen: Dr. A. G. W. J. Lansink voor het CDA (jongerenavond); Neede: S. C. Weijers oprichtingsavond CDA plaatselijk verband; Silvolde: Dr. A. G. W. J. Lansink om 14.00 uur voor het Isala-college; Lichtenvoorde: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers; Barneveld: Prof. Dr. B. Goudzwaard voor het CDA-Barneveld; Haarlem: Mevrouw V. N. M. Korte voor het Chr. Lyceum; Zeist: P. H. van Zeil om 10.00 uur voor de Academie Bestuurskunde in de provincie Utrecht; Den Bosch: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Den Bosch; Swifterbant: Mevrouw E. Borm om 20.00 uur in „De Hoeksteen” voor de Plattelandsjongeren.

Zaterdag 23 april

Velsen: F. Borgman; Arnhem: J. van Houwelingen (dag van de Werkgelegenheid); Rhon: H. van der Meer; Utrecht: Prof. Dr. J. W. van Hulst.

De gegevens zijn bij de campagneteams bekend.

Zo denk ik erover

EIGENDOM EN HET PROGRAM VAN UITGANGSPUNTEN

Een paar jaar geleden hoorde en zag ik voor de T.V. dat door een bekend staatsman in het jaar 1756 een boek was uitgegeven waar o.a. de stelling werd geponeerd dat zou een wetgeving resultaat opleveren deze steeds moest aanpassen bij de volksaard. (Jammer dat ik naam en titel niet heb genoteerd, maar allicht kan onze geachte redactie of een lezer uitkomst geven). Dit komt mij vaak in de gedachten als ik de Kamer verslagen bij wetsbehandelingen naga. In sterke mate trof mij dit bij de Kamerbehandeling t.o.v. de wetsvoorstellen van de grondpolitiek.

Met name de PvdA-fractievoorzitter drs. E. van Thijn verloochent heel gemakkelijk onze volksaard en gewoonten om zijn doel, Russisch socialisme, te bereiken. Het zou een weldaad voor onze Nederlandse samenleving zijn als drs. Van Thijn als uitgangspunt, even als wij volgens ons de CDA-program voorstellen, aannam zoals Jozua dat volgens beschrijving in de Thora, naar Theocratisch bestel wettelijk regelde. In principe was het eigendomsrecht voor ieder verzekerd. Wilden kapitalistisch ingestelde Israëlieten dit „systeem” tot eigen voordeel doorbreken dan dwong de wet hun weer tot de orde.

In het vaderland van drs. Van Thijn zou en zal ook in dit verband nog veel te doen zijn om tot een rechtvaardige en sociale samenleving te komen. Denk maar aan de eigendomsaankoop in het Palestijnse land om tot de macht over die van alle bezit berooide mensen te komen. Hetzelfde euvel wat ons hier in Nederland ook parten speelt en tot de chaos heeft geleid waar we nu mee zitten.

Door de „Stichting van de Landbouw” en het uitschakelen van de „Vestigingswet 1937”, hebben we alle autochtone boeren en ambachtslieden en middenstanders weggesaneerd. Speculanten, de gezeten boeren inclus, hebben hoge ogen gegooid

op de prijzen die de „stichting” zou vergoeden en zoveel mogelijk grond en gebouwen aangekocht waar de nieuwe wet die enkelgebruikswaarde wil vergoeden de klad ingooit. Maar om deze betrekkelijk kleine groep speculanten te treffen nu alles maar te nationaliseren en te onteigenen zou het onrecht maar vergroten. Dat de samenleving hierdoor ethisch en economisch alleen maar slechter wordt zien we wel achter het ijzeren gordijn. Wat dan? Als we als uitgangspunt nemen wat Jozua bezielde bij de verdeling van het beloofde land verwacht ik bij velen, ook bij CDA sympathisanten, bedenkelijke gezichten. Maar naar mijn bescheiden mening vinden we een eigentijdse vertaling van dit gegeven in ons CDA-program van uitgangspunten art. 1. sub. 5:

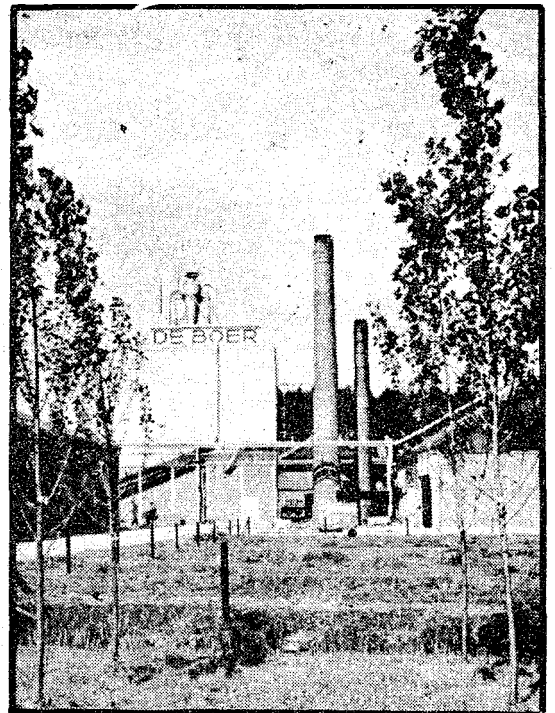
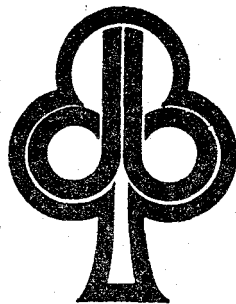
„waarin de macht (vermogen, eigendom) is gespreid en waarin allen die macht (vermogen, eigendom) hebben, over het gebruik daarvan verantwoording afleggen aan degenen wier welzijn daarvan mede afhankelijk is;”

Deze stellingname bevestigt en verklaart de houding van de christen-democratische volksvertegenwoordigers tot nu toe t.o.v. deze materie.

Het merendeel van grondeigenaren en gebruikers mede de bonafide-autochtone middenstanders hebben in de loop der jaren meer dan bewezen een waardevolle taak in onze samenleving vervuld te hebben dat eerder wettelijke bescherming voor een reëel bestaan verzekerd moet worden dan door de z.g. progressieven de poten onder hun stoel te laten wegzagen.

Het voorstel van mr. F. H. J. T. Andriessen dat alle overwinstmakers (woekerwinst noemt de Bijbel dit; dus af te wijzen) door belastingen te treffen zal dit euvel over het gehele front bestrijden. Maar dit is een punt dat aansluit bij de vermogensaanwasdeling. Oosterbierum.

A. Stellingwerf.

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

Stelt u prijs op

VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN
dan

**VAN
ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Groentenhandelaar met levensmiddelenzaak, 46 jaar, Ned. Herv. zoekt een

**EENVOUDIG
NET MEISJE**

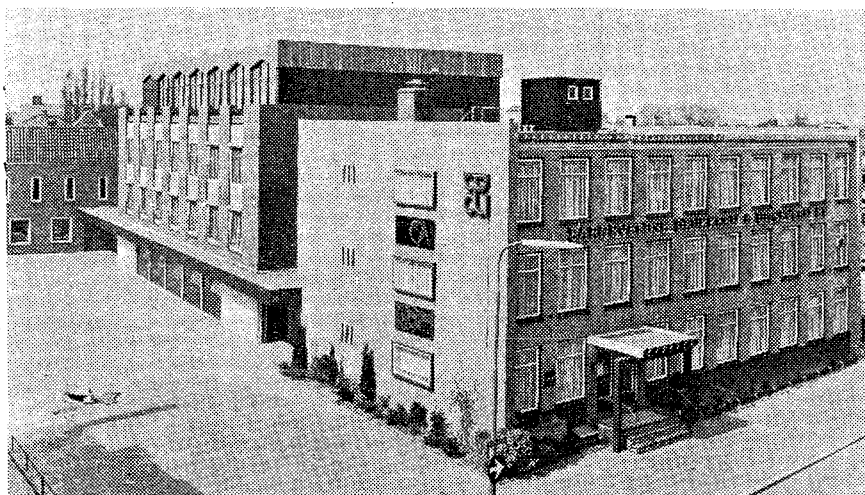
met Christelijke beginselen, dat idee heeft in het zakenleven, liefst Noord-Holland. Brieven onder nummer 489 van dit blad.

BOUWBEDRIJF

**Fa. C. Spijker
& Zn.**

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

En een gesloten verspreidings-geheel voor de West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

De Barneveldse Krant

**De Woudenberger/
Scherpenzeelse krant**

De Stad Nijkerk

De Leusder Krant

De Stad Amersfoort

Lunters Nieuwsblad

Bennekoms Nieuwsblad

Veldhuizen

(weekblad voor nieuw Ede)

Hoewelakens nieuwsblad

De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.

Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukkerij/Handelsdrukkerij

Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Voor uw

- * Dieselolie, Benzine, Petroleum
- * Kolen, Huisbrandolie
- * Tank-transporten
- * Butaan- en Propaan-gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuilafvoer.

„DE KLOK” Handelsmij. N.V.

WEST-VARKENOORDSEWEG 470
ROTTERDAM-24 - Tel. 190200
Tel. 325011 afdeling containers.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGVLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT

Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330

N.V. AANNEMERSBEDRIJF

Ph. de Koning Jr.

VOOR ALLE BETONWERKEN

Vissersbuurt 11C

Telefoon 01850-39543-51543 - Papendrecht

**TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON**

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUIJEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUIJEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en
- afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

HANAB B.V.

VALRENBURG - ZH Telefoon 01718-71941*

VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Sterkste troef van CDA is zijn program

Door Jean Penders, secretaris programcommissie

Nog één maand: dan kiezen wij een nieuwe Tweede Kamer. Nog één maand: dan zeggen de kiezers wat ze van de afgelopen vier jaar vinden. Nog één maand: dan gaan de kiezers vooral uitmaken in welke krachtsverhoudingen de drie grote stromingen – socialisten, CDA en rechts – de komende vier jaar in de Nederlandse politiek vertegenwoordigd zullen zijn.

Een goede verkiezingscampagne vergt dat de partijen de kiezers wervend tegemoet treden en dat zij daarbij de boer opgaan, de aanval gaan. Dat doen de socialistische onderaanvoering van Den Uyl: zij schilderen het CDA af als een groepering lieden vol heimwee naar restauratie van de gezellige dagen van weleer met de VVD. In de aanval gaat ook rechts onder leiding van een gladder en scherpe Wiegel. Daartegenover gaat het CDA geleid door zijn lijsttrekker – en door hem alleen! –, wervend, overtuigend en uitleggend in het offensief.

Heider program

Wij moeten daarbij beter gebruik maken van de troeven die we in handen hebben. Onze sterkste troef is ons program. Het voert een nieuw en uitdagend motto: Niet bij brood alleen. Het heeft een kristalheldere en originele structuur: vier kloelke hoofdstukken en geen niet-aanzijn-eind-kunnende-komend verlanglijstje per departement.

De watermerken

Motto en structuur, dat zijn de watermerken van het CDA-program. Het motto „Niet bij brood alleen” stelt dat de politiek niet alleen maar een centen-kwestie is. Het doorkruist op strakke manier de materialistische en daardoor ook polariserende slogans van de met het CDA concurrerende politieke groeperingen. Herinnert U zich nog de campagne voor de verkiezing van de Provinciale Staten in 1974? Daags voor de verkiezingsdag verschenen in de dagbladen grote advertenties van socialistische en rechts waarin de kiezers beneden dan wel boven een bepaald inkomen uitgenodigd werden hun stem op PvdA of VVD uit te brengen, want daar zouden hun specifieke belangen veilig zijn. Volstrekt materialisme, perfecte polarisatie. Het kiezersvolk wordt dan niet naar denkbeelden, programma's of idealen, ingedeeld, maar volgens de tabel van de belastinginspecteur.

Zo'n instelling leidt niet tot grotere solidariteit tussen mensen en groepen van mensen. Integendeel, groepsbelangen gaan overheersen. Mensen zien alleen de eigen koker, het eigen tunneltje en staan niet meer open voor elkaar. Het CDA staat een andere mentaliteit voor: samen verantwoordelijk. Oog hebben voor anderen en andere groepen. Niet alleen voor zichzelf eisen, maar samen een veelzijdig opgebouwde, veelkleurige, maatschappij bouwen. Niet ieder voor zich en God voor ons allen. Geen reactionaire verschansingsmentaliteit die met de problemen schuilevinkjes speelt. Ook niet het heil uitsluitend verwachten van „de gemeenschap” of „de staat”, zonder dat men terdege nagaat – of durft nagaan? – hoe die gemeenschap en die staat in elkaar zitten. Het CDA is geen gemakkelijke club. Ze legt de nadruk eerder op plichten dan op rechten, eerder op uitdelen dan op vergaren, eerder op het geven van macht dan op het torren daarvan, eerder op het aánmaken van het nationaal produkt dan op het úpmaken.

Mensen leven samen

Het CDA-program presenteert vier brokken beleid: 1. mensen leven samen, 2. groei binnen grenzen, 3. een dienstbaar beheer, 4. verantwoordelijkheid voor de wereld.

Dat wil allereerst zeggen, dat alle mensen „er bijhoren”. Ook dus: zieken, gehandicapten, eenzamen, onderdrukten, bejaarden, drugverslaafden en niet-werkenden. Het „er bijhoren” betekent niet alleen dat er voor hen gezorgd wordt, maar ook dat zij zelf in onze samenleving volwaardig moeten kunnen meedoen.

Voorts wordt in dit hoofdstuk tot uitdrukking gebracht, dat mensen samen voor iets verantwoordelijk zijn. Als het menselijk deelgenootschap in de samenleving tot zijn recht komt worden ook onnodige tegenstellingen verkleind. Dus in de colleges van burgemeester en wethouders en van gedeputeerde staten niet bij voorbaat partijen uitsluiten. In ziekenhuizen, onderwijs- en bejaardencentra

Vervolg op pag. 4

Tekening uit de populaire versie van het CDA-verkiezingsprogram. Zie pagina's 2 en 3 van dit nummer.

prof. mr. P. de Haan

Inhoud

CDA-program: sterke troef in campagne/Lijsttrekker Van Agt:	
Hoe het verder moet	pag. 1
CDA-program	pag. 2/3
Aantjes over de crisis en het CDA	pag. 4
Begrip en onbegrip/Van basis en top	pag. 5
Politici op tournee/Agenda	pag. 6
Prof. De Haan over Grondpolitiek	pag. 7/8/9
Interview met Dieuwke de Graaff-Nauta/Antwoorden op het CDA-Appèl	pag. 10

lijsttrekker van agt

Hoe het verder moet

Halverwege kabinetscrisis en formatie lijkt het wel alsof alles gaat om het partijpolitieke spel met het oog op de verkiezingen. Ook ik vind het belangrijk hoe de uitspraak van de kiezers zal uitvallen. Maar hun keuze zal verantwoord moeten zijn, zich kunnen baseren op de uitspraken van partijen over de toekomst van ons land.

Daarom wil ik hier iets zeggen over de taken die wij als CDA voor ons zien en over de zaken, die derhalve na de verkiezingen geregeld moeten worden.

Heldere afspraken bij de formatie

Bij de formatie van een nieuw kabinet zullen heldere afspraken gemaakt moeten worden tussen de fracties waarop het nieuwe kabinet zal steunen. Dit is, in hun eigen taalgebruik, al door de PvdA toegegeven. Dat betekent dat zij spijt hebben van de formatietactiek waarvan zij zich, bij de formatie van het nu ter ziele gegane kabinet, bedienden.

Ontwikkelingshulp

Wie met het CDA wil praten zal de volgende punten met ons moeten regelen. In de eerste plaats denk ik aan de ontwikkelingssamenwerking. Wij geven nu als hulp 1,5% van ons netto nationaal inkomen. Daar kan niets vanaf, hoe de welvaart in ons land zich ook ontwikkelt. Nederlanders staan er immers veel beter voor dan de miljoenen in de arme landen. Tijdens het CDA-congres heb ik al gesteld, dat er op dit punt met ons niet te marchanderen valt.

Werkloosheid

In de tweede plaats noem ik de bestrijding van de werkloosheid. Concreet gaat het daarbij om de volgende maatregelen:

- het aan de teugel krijgen van de collectieve uitgaven. Het op initiatief van de christen-democraten genomen besluit tot matiging van de uitgaven moet in de volgende periode worden aangescherpt. Zulks om het bedrijfsleven lastenverlichting te brengen.

- een wettelijke regeling op de investeringsrekening moet spoedig tot stand komen. De bedrijvigheid in ons land kan daardoor een extra impuls krijgen, en wel zo dat ook ten aanzien van milieu en beheer van grondstoffen een verantwoorde koers wordt ingeslagen.

Onderneming

Juist in een economisch moeilijke periode blijkt hoe gebrekkig de sociale structuren zijn. Het „Samen Verantwoordelijk” moet door mensen ook in hun beroep beleefd kunnen worden. Daarom is de herziening van de structuur van de onderneming, geen politieke franje! Wij noemen in dit verband:

- aanvulling van de wet op de ondernemingsraden met nieuwe bevoegdheden voor de ondernemingsraad, gericht op meer deelgenootschap van de werknemers in het bedrijf;

- invoering van een vermogensaanwasdeling met een duidelijke betrokkenheid van de werknemer bij het profijt van het eigen bedrijf.

Abortus

In de derde plaats, maar zeker niet van minder gewicht, noem ik het abortusbeleid. Het is duidelijk gebleken dat het indienen van een initiatief ontwerp vanuit de Kamer over deze kwestie een doodlopende weg is. Het woord is aan de nieuwe Regering.

Al sinds het kabinet Biesheuvel hebben christen-democraten naar een duidelijke regeling gestreefd.

Veiligheidsbeleid

Belangrijk zijn voorts de vragen rond de nationale en internationale veiligheid. Het CDA wil dat Nederland in z'n defensiebeleid en door z'n internationale politiek een reële bijdrage blijft leveren, binnen het NAVO-systeem, aan het behoud van de democratie. Daarvan kan men zich niet door lippendienst afmaken.

Onderhandelingsstijl

Tenslotte willen we er op wijzen, dat het CDA hecht aan een faire stijl van onderhandelen. Tijdens de kabinetsformatie moet niet het zaad worden gezaaid van wrevel en tweedracht. De toon die nu her en der door links en rechts wordt aangeslagen zijn we meer dan zat. Bij ons valt daarmee niets te bereiken.

Progressieve grondpolitiek blijft doel van CDA

„Hoe lang nog moeten wij gebukt gaan onder het najagen van hersenschimmen uit de vorige eeuw, waardoor ons land een moderne en progressieve grondpolitiek wordt onthouden?” Dit is één van de vragen welke prof. mr. P. de Haan tot de PvdA-leiding richt in zijn onthullende beschouwing over de oorzaak van de kabinetscrisis. Lees de pagina's 7, 8 en 9 in dit nummer.

De zich progressief noemende politici lieten zich, zo maakt professor De Haan duidelijk, leiden door verouderde dogma's uit socialistische en liberalistische hoek. „Alle grond in gemeenschapshanden” en „bij onteigening de gebruikswaarde aanhou-

den” zijn kreten welke ook gronddeskundigen uit PvdA- en PPR-kring niet meer in de mond nemen. Ook de bijna mystieke eerbied voor „de eigendom”, waarvan vele liberalen vervuld zijn, past niet meer in deze tijd. Het rapport van het wetenschappelijk

instituut van de PvdA, de Wiardi Beckmanstichting, laat van de eenzijdige gebruikswaardentheorie, niet veel heel. Dit rapport stemt dan ook in grote mate overeen met het CDA-program. torale (verkiezings)speculatiewinst?” vraagt professor De Haan.

Maar wat doet de PvdA-leiding? Blozend stopt zij het fraaie rapport van geestverwante deskundigen onder tafel en negeert alles wat er verder aan werkelijk deskundige geluiden uit haar eigen kring voortkomt. In de ban van politieke hersenschimmen holt zij op de eenmaal ingeslagen weg

voort en laat zo het eerste en enige overwegend progressieve kabinet van na de oorlog struikelen.

De CDA-ministers, door alle compromissen heen vechtend voor een werkelijk progressieve grondpolitiek, met een verantwoord beheer van de eigendom als doel, mochten niet slagen. Zelfs de panklare maatregelen tegen speculatie-winst konden niet worden ingevoerd. „Ging het de progressieven misschien meer om electorale (verkiezings)speculatiewinst?” vraagt professor De Haan.

samen verantwoordelijk

Hoofdlijnen uit het CDA-verkiezingsprogramma 1977-1981: „NIET BIJ BROOD ALLEEN”

Het verkiezingsprogramma van het CDA telt 60 pagina's. Dit programma wordt op deze pagina's in hoofdlijnen weergegeven. Het motto van ons programma luidt: „niet bij brood alleen”. De vraag naar ons dagelijks brood is namelijk wel belangrijk, maar het CDA meent, dat een politieke partij op méér dingen moet letten. Onze manier van leven en van omgaan met andere mensen mag niet alleen op onze eigen belangen zijn afgestemd. Op deze aarde zijn wij samen verantwoordelijk. Dat is dan ook het verkiezingsthema van het CDA.

Wie het volledige programma wil bestellen, kan dit doen door f 4,- per exemplaar over te maken op gironummer 15008 t.n.v. Verkiezingsfonds CDA te Den Haag. Op dit gironummer zijn bijdragen ter ondersteuning van de verkiezingscampagne uiteraard ook van harte welkom.

De hoogste tijd

Het is tijd dat we wakker worden. Wakker uit de droom van ieder jaar meer en ieder jaar beter. We moeten terug naar de werkelijkheid. We zijn te ver doorgedraafd in de richting van houden wat we hebben en pakken wat we kunnen krijgen. Daar zijn grenzen aan gesteld. De grens van de economie: we kunnen niet meer opmaken dan er is. En de grens van onze gezamenlijke verantwoordelijkheid: we leven niet alleen om te vechten voor een groter deel van de koek en om die plak dan ook meteen maar op te maken.

Een andere samenleving. Daaraan bouwen we niet mee, als we onze zinnen blijven zetten op geld en andere dingen, die alleen maar aan onszelf en ons gezin ten goede komen. Het gaat in de maatschappij al te veel hard tegen hard. Eigen belang krijgt de overhand; onze groep moet méér hebben dan andere groepen. Eind van het liedje is, dat we niet tevredener zijn geworden, maar wel wantrouwer en afgunstiger. Mensen die het toch al moeilijk hebben, trekken weer aan het kortste eind; de sterken strijken de buit op.

Een paradijs op aarde kunnen we niet bouwen. Zekerheden, die wij dachten te hebben, glijpen als zand tussen onze vingers weg. Vandaag kan onze buurman zonder werk komen te zitten; wie weet is het morgen onze beurt. Of is uw beurt al geweest? Er lopen al zo veel mensen rond zonder vast doel, omdat hun baan is weggevalen. Natuurlijk, het is prachtig dat de sociale voorzieningen in ons land tot de beste van de wereld behoren. En dat werklo-

zen dus verzekerd zijn van een uitkering. Maar meer dan een noodoplossing is het niet en mag het ook nooit worden. Voor de echte oplossing moeten wij samen verantwoordelijkheid aanvaarden. Dan alleen wordt het mogelijk, dat de werklozen van nu weer zinvol aan de slag kunnen gaan.

Het CDA gaat ervan uit, dat dit besef de drijfveer kan zijn om tot een rechtvaardiger en veiliger samenleving te komen. Een samenleving, waarin de mondigheid en volwassenheid van alle mensen zo goed mogelijk tot hun recht komen.

Die gezamenlijke verantwoordelijkheid mogen we niet afschuiven. Niet naar de overheid en ook niet naar andere machtsblokken. Het CDA is tegen iedere samenballing van macht, bij welke groep dan ook. We zijn samen verantwoordelijk.

Het CDA kiest ondubbelzinnig voor de democratische staatsvorm, zoals we die nu in Nederland hebben. Dit stelsel biedt ons de beste kansen onze verantwoordelijkheid waar te maken.

Hoofdlijnen

De samenleving, waarnaar het CDA streeft, kan niet van de ene op de andere dag werkelijkheid worden. Daarvoor zullen - langs de weg van geleidelijkheid - ontzaglijk veel problemen tot een oplossing moeten worden gebracht. Het Verkiezingsprogramma 1977-1981, waarin een groot aantal wensen van het CDA is neergelegd, telt dan ook vele bladzijden. Deze brochure bevat de hoofdlijnen uit dat CDA-programma. Het gaat daarbij om vier groepen problemen, waarop het CDA een antwoord wil geven:

- de Nederlandse samenleving, met gelijke mogelijkheden, vrijheden, rechten en plichten voor alle mensen;
- de grenzen aan onze economische groei;
- de overheid, die de samenleving zo rechtvaardig mogelijk moet dienen;
- onze solidariteit met andere volkeren, in het bijzonder met de armen in de wereld, waarvoor wij mede-verantwoordelijk willen zijn.

Mensen leven samen

Het CDA vraagt aandacht voor de noden en behoeften van vele groepen mensen in ons land. Want wij schieten nog zoveel tekort tegenover bijvoorbeeld zieken, gehandicapten en bejaarden. Zij hebben net zo goed recht op een eigen privé-leven. Maar ze hebben ook recht op onze hulp. De overheid moet daarom meer mogelijkheden bieden voor hulpverlening door vrijwilligers. Toch kan ook de „onpersoonlijke hulp” van wet en overheidsmaatregel nog beter georganiseerd worden. Vooral om deze zwakke groepen te beschermen tegen de vaak liefdeloze behandeling door de maatschappij.

Speciaal wat de bejaarden betreft, vindt het CDA, dat zij gelegenheid moeten hebben om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven.

De overheid moet ook bijzondere aandacht schenken aan de alleenstaanden, met of zonder kinderen, en aan degenen die samenwonen. Het CDA neemt het op voor de jongeren. Zij moeten veel meer dan nu het geval is, een inbreng kunnen leveren in het speciaal voor hen bestemde overheidsbeleid.

Op het terrein van de geestelijke gezondheidszorg is nog veel te doen. Denk maar aan onze slechte leef-, eet- en drinkgewoonten, aan de verslaving aan alcohol, tabak en drugs, en aan het toenemend gebruik van kalmerings- en slaapmiddelen. De overheid moet op dat gebied meer aan onderzoek en voorlichting doen.

Voor verslaafden aan soft en hard drugs moet een betere opvang in speciale klinieken tot stand komen.

Ons land heeft de traditie een vluchthaven te zijn voor buitenlanders, die in strijd met de rechten van de mens worden vervolgd of worden gediscrimineerd. Wij zullen die traditie volledig moeten handhaven.

Het CDA wil ook dat buitenlandse werknemers op voet van gelijkheid met Nederlandse werknemers worden behandeld. Verder verdienen minderheidsgroepen, waartoe ook Surinaamse Nederlanders en Zuidmolukkers behoren, voortdurend onze aandacht.

Bestuur dicht bij de mensen

Ons uitgangspunt „samen verantwoordelijk” betekent ook, dat iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid moet kunnen waarmaken. In het bestuur van de stad en van het land wil dit zeggen dat meer mogelijkheden voor inspraak moeten worden geschapen. Van de andere kant vragen wij van de bestuurders dan ook verantwoording in het openbaar.

Want de overheid is er ten dienste van ons allemaal, wij zijn er niet om de overheid een plezier te doen. Doelstelling van het CDA is daarom de staat te vermenselijken in plaats van de mens te „verstatelijken”. Door inspraak van de burgers en door openbaarheid van het bestuur zullen de mensen in beginsel alle vormen van bestuurlijke besluitvorming moeten kunnen beïnvloeden. Daarvoor is nodig, dat het bestuur zo dicht mogelijk bij de mensen wordt gebracht. Dus: niet het onnodig onttrekken van taken aan de gemeente, maar juist overheidszaken herverdelen. Zodat de gemeenten meer zelfstandig beslissingen kunnen nemen. Het resultaat is, dat de verantwoordelijkheid op de schouders komt te rusten, waar men die dragen kan.

Dienstbare overheid

Er zijn vele gebieden, waarop de overheid kan bewijzen, dat zij er is ten dienste van de mensen. Enkele voorbeelden:

- het aanmoedigen van actieve deelname aan kunstbeoefening door amateurs;
- een betere spreiding van musea;
- het stimuleren van recreatieve sportbeoefening en daaraan gekoppeld: het tegengaan van verzieking-door-geld en verruwing van de sport;
- het beschermen van de mensen tegen misleidende reclame;
- het bijdragen aan het behoud van een

Omslag CDA-verkiezingsbrochure „Samen verantwoordelijk”

vrije en veelsortige pers, alsmede het stimuleren van regionale en lokale omroepen;

■ het verbieden van het opdringen en ongevraagd thuis bezorgen van pornografie.

Op het gebied van de volksgezondheid kan de overheid haar dienstbaarheid aan het volk bewijzen, door sterk de nadruk te leggen op verlagend van de kosten van medische zorg. Daarnaast is het een taak van de overheid te zorgen voor goede gezondheidsvoorziening en opvoeding.

Het CDA vindt stadsvernieuwing en krotopruijing zo'n belangrijke zaak, dat het een van de weinige punten in het programma is, waarvoor méér geld wordt uitgetrokken. Verder moet de overheid het eigen woningbezit stimuleren. En vooral ook veel zorg besteden aan goede en betaalbare huisvesting voor mensen met lage inkomens, gehandicapten, alleenstaanden en buitenlandse werknemers.

Wat de ruimtelijke ordening betreft, staat bij het CDA voorop, dat deze er is terwille van de samenleving. Ruimtelijke ordening mag dus geen aangelegenheid zijn van alleen maar boekenwijsheid.

Ten aanzien van het verkeer staat bij het CDA de veiligheid bovenaan de wenslijst. Daarom: verkeersopvoeding op zoveel mogelijk scholen, extra aandacht voor voetgangers en fietsers, handhaving van maximum-snelheden, verplichte autokeuring en invoering van „woonerven”. Dat alles moet onderdeel vormen van een meerjarenplan voor de verkeersveiligheid. Het CDA heeft ook voorkeur voor het verbeteren van bestaande wegen in plaats van het aanleggen van nieuwe wegen. Wel moeten er meer fietspaden komen.

Als verantwoordelijke mensen treden wij de problemen van de samenleving tegemoet. In die gedachte past het standpunt van het CDA, dat het redelijk is voor elgen vrijheid ook elgen offers te brengen. Dat geldt op het gebied van de elgen huisvesting, de sociale zekerheid en de volksgezondheid. En ook ten opzichte van het

deelnemen aan recreatieve, sociaal-culturele en sportvoorzieningen.

Bescherming van menselijk leven

In toenemende mate voelen mensen in ons land zich bedreigd in hun veiligheid. Hoewel de oorzaken daarvan dieper kunnen liggen, heeft toch ook de overheid hier een taak. Want iedereen in Nederland moet zich veilig kunnen weten en in zijn levensmogelijkheden beschermd. Daarom is voorrang nodig voor de verbetering en versterking van het politie-apparaat. Daarnaast moet de overheid meer zorg besteden aan de slachtoffers van de misdaad.

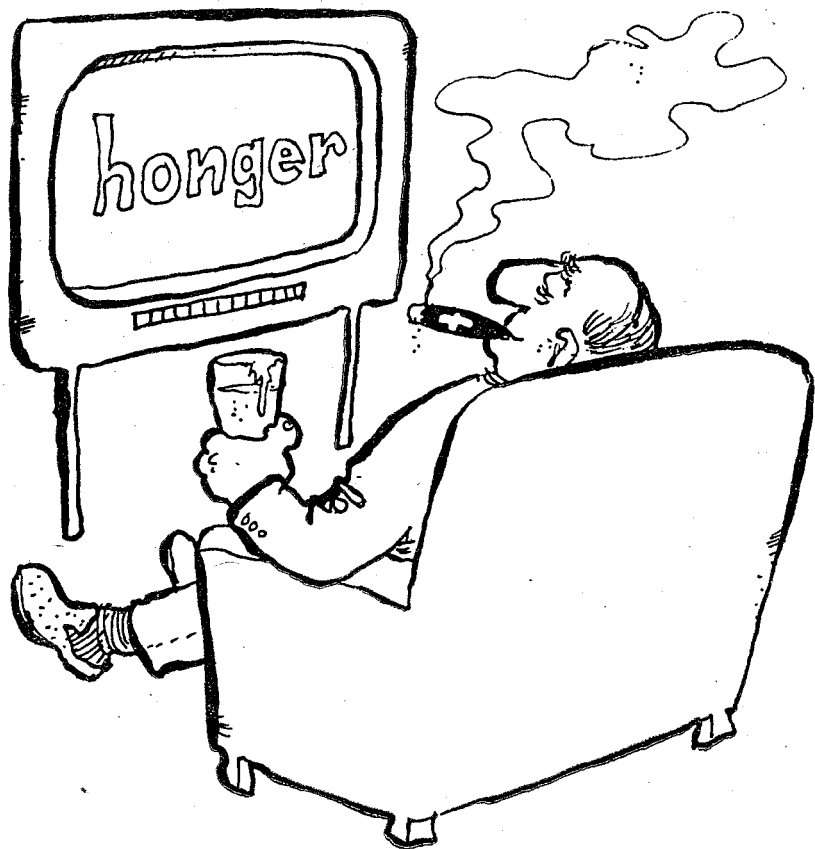
Het streven naar bescherming van de mens dient zich ook uit te strekken tot het ongeboren leven. Het CDA stelt aan zwangerschapsonderbreking dan ook zeer strikte voorwaarden. Abortus mag door een arts alleen worden toegepast in gevallen, dat voortzetting van de zwangerschap een ernstige bedreiging vormt voor de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de vrouw. Het CDA wil dat er meer mogelijkheden komen om de vrouw te helpen vóór en na de beslissing om een abortus wél of niet uit te voeren. Het spreekt in dit verband haast voor zich, dat het CDA van mening is, dat er betere voorlichting over het voorkómen van zwangerschap gegeven dient te worden.

Vorming tot verantwoordelijkheid

In het programma van het CDA is een belangrijke plaats ingeruimd voor het door de overheid te voeren beleid betreffende de emancipatie van de vrouw. Dit beleid moet naar de mening van het CDA op ministerieel niveau worden gecoördineerd.

Gelijke kansen voor man en vrouw. Dit betekent bijvoorbeeld, dat de overheid experimenten met part-time werk en tweelingbanen actief moet steunen. Verder moet een echtpaar kunnen kiezen of

Vervolg op pagina 3

Ellende in arme landen

samen verantwoordelijk

Vervolg van pagina 2

de man dan wel de vrouw als kostwinner wordt aangemerkt.

Emancipatie begint eigenlijk in het onderwijs. Jongen en meisjes krijgen op school nog veel te veel hun latere rol in de maatschappij opgelegd. Daarom moet bij de leerkrachten het begrip voor de emancipatie worden bevorderd. Zij zullen dan hun leerlingen beter kunnen helpen de „rolbepaaldheid“ bij de studiekeuze te vergeten.

Op weg naar de door het CDA gewenste verantwoordelijke samenleving vervult het onderwijs een zeer belangrijke rol. Want onderwijs behoort vorming tot verantwoordelijkheid te zijn. Overigens staat daarbij voorop, dat de vrijheid van onderwijs in geen enkel opzicht mag worden aangetast.

Enkele punten uit het onderwijs-hoofdstuk in het CDA-programma:

■ bevordering van de integratie van kleuter- en basisonderwijs;

■ geleidelijke verlaging van de leerlingenschaal tot maximaal 30 kinderen per klas;

■ een nieuwe opleiding voor leerkrachten van 4- tot 11- tot 12-jarige kinderen;

■ experimenten met een driejarige middenschool voor 11- tot 13- tot 14-jarigen;

■ handhaving van het voortgezet onderwijs in zijn huidige vorm;

■ onderzoek naar de mogelijkheden van vervolg-lager-beroepsopleiding om het vakmanschap van de leerlingen te verhogen;

■ geleidelijke vervanging van onderwijs en vorming voor werkende jongeren door participatie-onderwijs bij bestaande beroepsopleidingen;

■ onderlinge afstemming van hoger beroepsopleiding en wetenschappelijk onderwijs, ieder met behoud van hun eigen karakter;

■ invoering en uitwerking van de Wet herstructurering en de Wet universitaire bestuursvorming in het wetenschappelijk onderwijs;

■ onderzoek en experimenten met „wederkerend“ onderwijs; d.w.z. dat men na zijn opleiding gelegenheid krijgt tot verdere vorming en nascholing. Daarbij krijgen voorrang de mensen, die weinig onderwijskansen hebben gehad in hun jeugd.

Groei binnen grenzen

Jarenlang hebben wij ons gedragen of het niet op kon. Of het steeds verder groeien van onze welstand en van de techniek het hoogste doel in de samenleving is. Maar de schaarste aan grondstoffen, energie en ruimte, waar wij ons de laatste jaren bewust van zijn geworden, zet een rem op deze ongebreidelde groei. Wij zullen er daarom scherp op moeten letten, dat het bedrijfsleven onze schaarse middelen zo goed mogelijk beheert. Het CDA blijft daarbij onverkort voorstander van een verantwoorde en maatschappelijk aanvaardbare ondernemingswijze productie. In dit verband is ook van groot belang, dat het overheidsbeleid wordt gericht op bevordering van de levenskracht van het midden- en kleinbedrijf.

Groei binnen grenzen. Dit uitgangspunt

vraagt in het bijzonder onze aandacht, voor het milieu en voor onze natuurlijke omgeving. Het milieubeheer zal internationaal krachtig moeten worden aangepakt, bijvoorbeeld ten aanzien van de vervuiling van de Rijn en van de zeeën. In eigen land dient de overheid een scherp-kritisch beleid te voeren bij het uitgeven van vergunningen en bij het tegengaan van milieuvcontaminatie. Een goede voorlichting op dit terrein moet hiermee hand in hand gaan.

Het behoud van natuur- en landschapsschoon is een eis van hoge orde. Daarom vraagt het CDA bijvoorbeeld de totstandbrenging van nationale parken, het behoud van waardevolle cultuurlandschappen en de instandhouding van de Waddenzee als natuurgebied van internationale betekenis.

Groei binnen grenzen. Dat wil ook zeggen, dat de milieuzorg eisen stelt aan het op de markt brengen van produkten, bijvoorbeeld ten aanzien van veiligheid, milieubelasting en energieverbruik. De overheid moet daarom het werk van de consumentenorganisaties ondersteunen. Deze organisaties kunnen dan op hun beurt zorgen voor goede voorlichting aan de consument (wij allemaal dus). Dit alles met het doel: meer begrip bij te brengen voor de kwaliteit en de „milieuvriendelijkheid“ van artikelen.

Samen verantwoordelijk – ons richtsnoer voor een nieuwe samenleving – heeft ook zijn betekenis voor het bedrijfsleven. Het houdt het zoeken in naar nieuwe vormen van medezeggenschap, uitgaande van een gezamenlijk aanvaarde verantwoordelijkheid. Het CDA wil die samenwerkingsgedachte tot uitdrukking gebracht zien in:

■ een wettelijke regeling er bevordering van het werkoverleg en de behandeling van klachten in ondernemingen;

■ aangepaste vormen van medezeggenschap in kleine ondernemingen met minder dan 100 personeelsleden;

■ gezamenlijk overleg tussen ondernemingsleiding en de gekozen vertegenwoordigers van de werknemers over beslissingen, waarop vertegenwoordigers volgens de wet invloed hebben;

■ de samenstelling van de Raad van Commissarissen; 1/3 deel van de raad wordt gekozen door de werknemers, 1/3 deel door de aandeelhouders en 1/3 deel door de gekozen commissarissen gezamenlijk. Het CDA stelt grenzen aan de economische groei. Maar het is wel van zeer veel belang – met name voor de werkgelegenheid – dat de structuur van onze economie wordt versterkt. De overheid moet daarom zorgen voor een goed investeringsklimaat. Want dat leidt tot nieuwe arbeidsplaatsen voor morgen. Sterke bedrijfstakken moeten zich kunnen ontwikkelen; de zwakkeren hebben steun nodig voor hun ontplooiing. Dat is niet alleen een zaak voor de overheid. Binnen de bedrijfstakken zullen overlegorganen van werkgevers en werknemers moeten worden opgericht. Deze overlegorganen treden op als verantwoordelijke medespelers en tegenspelers van de overheid. Daarbij denkt het CDA vooral aan het vaststellen van de verdere ontwikkeling van de verschillende takken van het bedrijfsleven. Het is wel weer de taak van de overheid

om de regionale economische ontwikkeling krachtig te bevorderen.

Midden- en kleinbedrijf

Het CDA hecht veel waarde aan een gezond midden- en kleinbedrijf. In het verkiezingsprogramma wordt een aantal maatregelen en beleidsvoornemens opgesomd, die daartoe moeten bijdragen. Zo vindt het CDA bijvoorbeeld, dat het beleid voor zelfstandigen gericht moet worden op sociale zekerheid. Ook moeten zij in ieder geval een inkomen kunnen verwerven, dat gelijkwaardig is aan dat van werknemers. Bij het belastingbeleid dient daarmee rekening te worden gehouden. Verder wil het CDA, dat het midden- en kleinbedrijf door de overheid terzijde wordt gestaan met:

■ advies, onderzoek en bedrijfsontwikkelingshulp;

■ verruiming van de garantiemogelijkheden;

■ systematisch structuuronderzoek per bedrijfstak en per regio;

■ de oprichting van regionale dienstencentra voor o.a. sociale begeleiding;

■ het eventueel voorschrijven van minimum-prijzen;

■ het tegengaan van prijsdiscriminatie.

Voor de land- en tuinbouw en voor de visserij is vooral het beleid in Europees verband van belang. Wat de Nederlandse overheid betreft, moet het beleid naar de mening van het CDA gericht zijn op het behoud van de concurrentiekracht van de Nederlandse agrarische bedrijven en de Nederlandse visserij.

Werkgelegenheid

Het scheppen en behouden van werkgelegenheid staat centraal in het CDA-programma:

„Ieder mens, jong en oud, man en vrouw, moet in staat worden gesteld in zijn onderhoud te voorzien door arbeid, die is afgestemd op de persoonlijke en maatschappelijke behoeften en mogelijkheden.“ Een aantal beleidspunten van de overheid, dat aan deze doelstelling moet bijdragen, is al opgesomd op de voorgaande pagina's van deze brochure. Het gaat daarbij onder andere om onderwijs, verdere scholing, gelijkwaardigheid van man en vrouw, en een levensvatbaar midden- en kleinbedrijf. Speciaal voor de ontwikkeling van jongeren is het funest, als zij niet zinvol bezig kunnen zijn. Daarom wil het CDA voorrang geven aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Nagegaan dient te worden of de capaciteit van het hoger beroepsopleiding en het wetenschappelijk onderwijs, meer dan tot nu toe het geval is, afgestemd moet worden op de te verwachten arbeidsmogelijkheden.

Nieuwe zinnvolle werkgelegenheid kan worden geschapen door snel over te gaan tot uitvoering van openbare werkenprogramma's. Dat geldt met name voor nationale programma's op het vlak van de milieuzuivering, de energiebesparing en het opnieuw gebruiken van grondstoffen. Verder kan de stadsvernieuwing hieraan een bijdrage leveren. Uitvoering van de CDA-verlangens zal ertoe bijdragen, dat de werkloosheid met kracht wordt teruggedrongen.

De hulp, die ons land geeft, zal met name gericht moeten zijn op de landen die een hoge plaats geven aan verbetering van de levensomstandigheden van de allerarmsten, die een relatief laag inkomen per inwoner hebben, die ernst maken met het eerbiedigen van de rechten van de mens. In economisch opzicht streeft het CDA naar gelijkwaardigheid van alle landen. Bijvoorbeeld op het gebied van de wereldhandel (grondstoffenprijzen!), het internationale geldwezen en de industriële productie. In plaats van het Europese voedseloverschottenbeleid moet een wereldvoedselbeleid komen. Het CDA bepleit blijvende, actieve steun aan het werk van de Verenigde Naties in al zijn verscheidenheid. De twee voornaamste invalshoeken van onze buitenlandse politiek blijven:

■ het vestigen en versterken van een internationale rechtsorde;

■ solidariteit met mensen en volken, die verdrukt worden, armoede lijden of op andere wijze een duidelijke achterstand hebben.

Voor de oplossing van de grote problemen van werkloosheid en inflatie is samenwerking tussen de landen van Europa noodzakelijk. De totstandkoming van de Europese Unie wordt bevorderd. En dat onder de democratische controle van het Europese Parlement.

De Europese christen-democraten zullen zich inzetten voor het doen slagen van de rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement.

Aan het streven naar onafhankelijkheid

gevolgen van de inflatie is rechtvaardig. „Zwart geld“, moet worden opgespoord en beunhazerij worden bestreden. Het eigen woningbezit wordt ook door de belasting gestimuleerd (afrek hypotheekrente, afrek onderhoudskosten). De posities van de thuiswerkende gehuwde vrouw en van onvolledige gezinnen verdienen extra aandacht. De belastingvrije voet in de vermogensbelasting wordt verhoogd.

■ **Bezuiniging overheidssector.** In het belang van de werkgelegenheid zullen de uitgaven van de overheid en de uitgaven voor de sociale zekerheid nog sterker moeten worden omgebogen dan nu al gebeurt. Het CDA stelt, dat de stijging van deze uitgaven rond 1980/1981 dient te zijn teruggebracht tot 0,6 à 0,7% per jaar (in procenten van het nationaal inkomen).

■ **Verantwoordelijk voor de wereld**

De ontwikkelingssamenwerking is voor het CDA een zeer wezenlijk deel van het voorgestane beleid. Wij houden dan ook vast aan de bereikte 1,5% van het netto nationaal produkt als bijdrage van het Nederlandse volk. Op die post mag absoluut niet bezuinigd worden.

De hulp, die ons land geeft, zal met name gericht moeten zijn op de landen die een hoge plaats geven aan verbetering van de levensomstandigheden van de allerarmsten, die een relatief laag inkomen per inwoner hebben, die ernst maken met het eerbiedigen van de rechten van de mens.

In economisch opzicht streeft het CDA naar gelijkwaardigheid van alle landen. Bijvoorbeeld op het gebied van de wereldhandel (grondstoffenprijzen!), het internationale geldwezen en de industriële productie. In plaats van het Europese voedseloverschottenbeleid moet een wereldvoedselbeleid komen. Het CDA bepleit blijvende, actieve steun aan het werk van de Verenigde Naties in al zijn verscheidenheid. De twee voornaamste invalshoeken van onze buitenlandse politiek blijven:

■ het vestigen en versterken van een internationale rechtsorde;

■ solidariteit met mensen en volken, die verdrukt worden, armoede lijden of op andere wijze een duidelijke achterstand hebben.

Verdediging en ontwapening

gevolgen van de inflatie is rechtvaardig. „Zwart geld“, moet worden opgespoord en beunhazerij worden bestreden. Het eigen woningbezit wordt ook door de belasting gestimuleerd (afrek hypotheekrente, afrek onderhoudskosten). De posities van de thuiswerkende gehuwde vrouw en van onvolledige gezinnen verdienen extra aandacht. De belastingvrije voet in de vermogensbelasting wordt verhoogd.

■ **Bezuiniging overheidssector.** In het belang van de werkgelegenheid zullen de uitgaven van de overheid en de uitgaven voor de sociale zekerheid nog sterker moeten worden omgebogen dan nu al gebeurt. Het CDA stelt, dat de stijging van deze uitgaven rond 1980/1981 dient te zijn teruggebracht tot 0,6 à 0,7% per jaar (in procenten van het nationaal inkomen).

Verantwoordelijk voor de wereld

De ontwikkelingssamenwerking is voor het CDA een zeer wezenlijk deel van het voorgestane beleid. Wij houden dan ook vast aan de bereikte 1,5% van het netto nationaal produkt als bijdrage van het Nederlandse volk. Op die post mag absoluut niet bezuinigd worden.

De hulp, die ons land geeft, zal met name gericht moeten zijn op de landen die een hoge plaats geven aan verbetering van de levensomstandigheden van de allerarmsten,

■ die een relatief laag inkomen per inwoner hebben,

■ die ernst maken met het eerbiedigen van de rechten van de mens.

In economisch opzicht streeft het CDA naar gelijkwaardigheid van alle landen. Bijvoorbeeld op het gebied van de wereldhandel (grondstoffenprijzen!), het internationale geldwezen en de industriële productie. In plaats van het Europese voedseloverschottenbeleid moet een wereldvoedselbeleid komen.

Het CDA bepleit blijvende, actieve steun aan het werk van de Verenigde Naties in al zijn verscheidenheid. De twee voornaamste invalshoeken van onze buitenlandse politiek blijven:

■ het vestigen en versterken van een internationale rechtsorde;

■ solidariteit met mensen en volken, die verdrukt worden, armoede lijden of op andere wijze een duidelijke achterstand hebben.

Voor de oplossing van de grote problemen van werkloosheid en inflatie is samenwerking tussen de landen van Europa noodzakelijk. De totstandkoming van de Europese Unie wordt bevorderd. En dat onder de democratische controle van het Europese Parlement.

De Europese christen-democraten zullen zich inzetten voor het doen slagen van de rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement.

Aan het streven naar onafhankelijkheid

gevolgen van de inflatie is rechtvaardig. „Zwart geld“, moet worden opgespoord en beunhazerij worden bestreden. Het eigen woningbezit wordt ook door de belasting gestimuleerd (afrek hypotheekrente, afrek onderhoudskosten). De posities van de thuiswerkende gehuwde vrouw en van onvolledige gezinnen verdienen extra aandacht. De belastingvrije voet in de vermogensbelasting wordt verhoogd.

■ **Bezuiniging overheidssector.** In het belang van de werkgelegenheid zullen de uitgaven van de overheid en de uitgaven voor de sociale zekerheid nog sterker moeten worden omgebogen dan nu al gebeurt. Het CDA stelt, dat de stijging van deze uitgaven rond 1980/1981 dient te zijn teruggebracht tot 0,6 à 0,7% per jaar (in procenten van het nationaal inkomen).

■ **Verantwoordelijk voor de wereld**

De ontwikkelingssamenwerking is voor het CDA een zeer wezenlijk deel van het voorgestane beleid. Wij houden dan ook vast aan de bereikte 1,5% van het netto nationaal produkt als bijdrage van het Nederlandse volk. Op die post mag absoluut niet bezuinigd worden.

De hulp, die ons land geeft, zal met name gericht moeten zijn op de landen die een hoge plaats geven aan verbetering van de levensomstandigheden van de allerarmsten,

■ die een relatief laag inkomen per inwoner hebben,

■ die ernst maken met het eerbiedigen van de rechten van de mens.

In economisch opzicht streeft het CDA naar gelijkwaardigheid van alle landen. Bijvoorbeeld op het gebied van de wereldhandel (grondstoffenprijzen!), het internationale geldwezen en de industriële productie. In plaats van het Europese voedseloverschottenbeleid moet een wereldvoedselbeleid komen.

Het CDA bepleit blijvende, actieve steun aan het werk van de Verenigde Naties in al zijn verscheidenheid. De twee voornaamste invalshoeken van onze buitenlandse politiek blijven:

■ het vestigen en versterken van een internationale rechtsorde;

■ solidariteit met mensen en volken, die verdrukt worden, armoede lijden of op andere wijze een duidelijke achterstand hebben.

van de Nederlandse Antillen zal het CDA medewerking verlenen.

Verdediging en ontwapening

We zijn nog mijlenver verwijderd van een „samen verantwoordelijk“ op wereldschaal.

Bewapening is in onze wereld van vandaag helaas nog nodig. De moderne bewapenings-wedloop vervult ons echter met afschuw. Vooral gezien de vernietigingskracht, die deze wapens in zich bergen. En de techniek gaat verder.... Het wapentuig bereikt een perfectionering, die de schepping als zodanig zelfs bedreigt. Daarom mag in zo'n bewapening niet worden berust! De overheid zal zich ernstig dienen te bezinnen op de grenzen van het toegestane wapengebruik. Het CDA bepleit een goede, niet éénzijdige, aanpak van de ontwapening. Het CDA houdt vast aan de kritische verbondenheid van Nederland met de NAVO. Onze defensie blijft gericht op:

■ het voorkomen van oorlog;

■ het beheersen van crises;

■ het beschermen van de democratische en maatschappelijke waarden in onze samenleving;

Afhankelijk van de internationale veiligheidssituatie wordt telkens de omvang van de Nederlandse bijdrage aan de NAVO bepaald. Een zo goed mogelijke onderlinge taakverdeling tussen de NAVO-landen is nodig. Het CDA wil tenslotte meer eenvormigheid in wapens en nauwere samenwerking bevorderen.

■ **Kiezen voor het CDA**

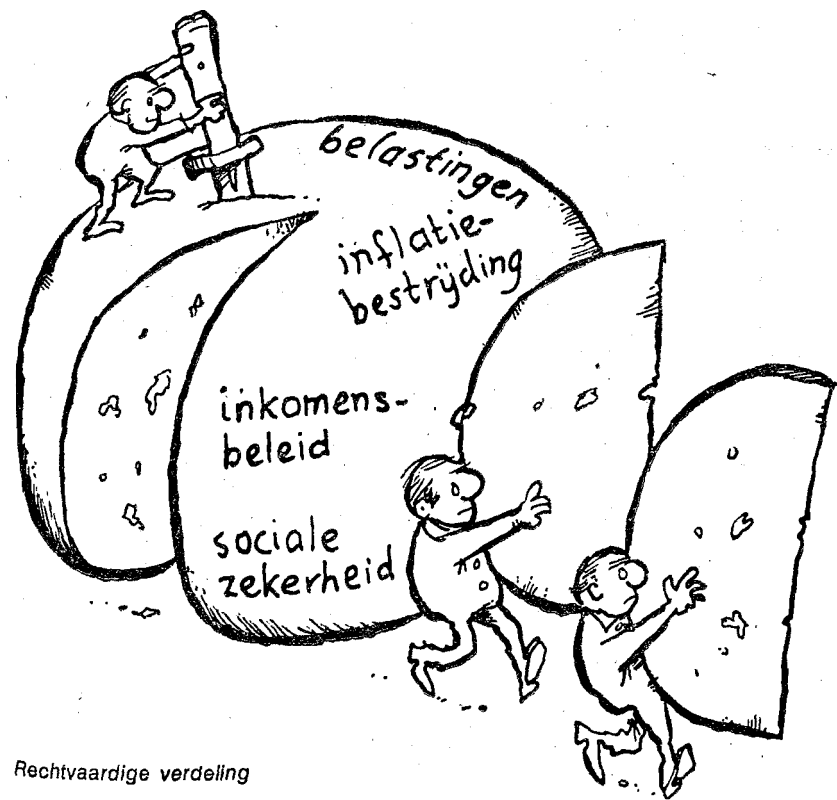
Het Christen-Democratisch Appèl doet in zijn verkiezingsprogramma 1977/1981 maar weinig beloften. Het CDA heeft wel veel verlangens en vraagt van u misschien méér dan het u biedt. Het vraagt u vooral een persoonlijke inzet: de wil om te erkennen, dat wij samen verantwoordelijk zijn. Dat wij wel degelijk de „hoeder van onze broeders en zusters“ zijn.

Appèl wil zeggen: een beroep doen op iemand. Het CDA doet een beroep op u om te kiezen voor een redelijk en verantwoord programma.

Appèl betekent ook het afroepen van namen, in de verwachting dat men zich „present“ meldt. Het CDA verwacht, dat u zich op 25 mei, als de verkiezingsdag daar is, present zult melden in het stemlokaal. En dat u dan de goede keuze zult maken; het eerste hokje van lijst 1.

■ **SAMEN VERANTWOORDELIJK**

Zo luidt het verkiezingsprogramma van het CDA. Wij zijn samen verantwoordelijk. Alleen op die manier worden wij de problemen de baas!

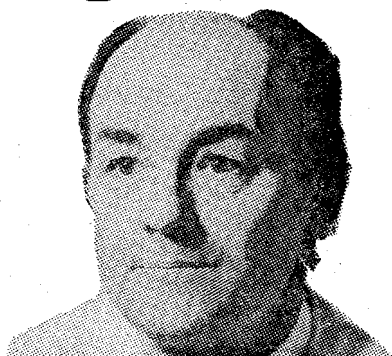

Rechtvaardige verdeling

De kabinetscrisis en de houding van het CDA

Eén van de drie

Mr. W. Aantjes, voorzitter ARP-Tweede-Kamerfractie.

Met betrekking tot de ontstane kabinetscrisis moet onderscheid worden gemaakt tussen oorzaak en aanleiding. Het verschil over de grondpolitiek mag weliswaar niet worden gebagatelliseerd maar was toch meer aanleiding dan oorzaak. Zowel van PvdA- als van VVD-zijde is ons verweten na de crisis de zaak halfslachtig te hebben willen kleineren, maar wij doen er goed aan ons daardoor niet te laten provoceren en de laatste druppel voor te stellen alsof die de gehele emmer vulde. Het zou ook strijdig zijn met de ook van CDA-zijde herhaaldelijk uitgesproken verwachting dat de voorstellen over de grondpolitiek behoorden tot de wetsontwerpen „waar we wel uit zouden komen”.

Daarmee wordt het geschilpunt, waar de crisis tenslotte op ontstond, gebagatelliseerd noch opgeblazen, maar serieus genomen en tot zijn ware proporties teruggebracht. Zo heeft ook Van Agt vanaf de aanvang in zijn publieke uitspraken gedaan.

Oorzaak en aanleiding

De werkelijke oorzaken liggen in de ultimata die ons (uitgerekend in de laatste fase van vier jaar samenwerking!) door de PvdA-fractie werden gesteld, waardoor een redelijk overleg niet meer mogelijk was zonder bij iedere toenaderingsstap het odium van „buigen” op zich te laden. Niet de noodzaak van concessies op zichzelf, maar het karakter dat zij door deze ultimatieve sfeer kregen blokkeerde een oplossing. Een tweede oorzaak is de tegen Van Agt stelselmatig gevoerde hetze van de laatste maanden. Ook hier geldt dat niet de kritiek op zichzelf heeft recht op zijn eigen oordeel maar de manier waarop die jegens de voornaamste exponent van een regeringspartner tot uitdrukking werd gebracht dynamiet legde onder het kabinet. Het is ongetwijfeld mogelijk ook van CDA-zijde elementen aan te wijzen die niet tot een verbetering van de onderlinge sfeer hebben bijgedragen en de dreigende crisis niet hebben belemmerd. Sommigen hadden kritiek op het „Hier en Nu” optreden van Van Agt. Anderen betwijfelden of het amendement De Bekker wel een juist middel was om het kabinet tot concessies te bewegen. Dergelijke verschillen van mening behoeven allerminst krampachtig te worden verbloemd, mits men maar goed doorziet dat zij behoren tot de categorie neveneffecten die niet wezenlijk de crisis hebben opgeroepen.

Failliet der tactieken

De kennelijke bedoeling van de PvdA-fractie om óf het CDA tot aanvaarding te dwingen óf in CDA-kring verdeeldheid te zaaien is faliekant mislukt. Men draait de zaken om door het voor te stellen dat wij het kabinet hebben opgeofferd aan de eenheid van het CDA. Het is anders: wij hebben geweigerd de breuk in het kabinet te doen vergezeld gaan van óf te doen volgen door een breuk in het CDA.

Het is begrijpelijk dat met name de fractievoorzitter van de PvdA de aandacht tracht af te leiden van de mislukking van zijn (in eigen kring allerminst onomstreden) tactiek door uit te varen tegen de christen-democraten. Het is overigens niet de enige tactiek (strategie ware een wat te weids woord) die heeft gefaald. Het amendement-De Bekker had niet ten doel het wetsontwerp om zeep te brengen, maar om de regering te bewegen tot een voor het CDA aanvaardbare wijziging. Ook dat doel is niet bereikt. Ook de vele malen succesvol gebleken tactiek van de minister-president om door uitstel en blijven praten de verschillen te overbruggen heeft ditmaal gefaald. Op het moment waarop hij de kwalitatieve methode (praten, luisteren en overtuigen) verliet en overstapte op de kwantitatieve methode (de bloksgewijze stemming) was de breuk niet meer te vermijden. En tenslotte is ook de strategie van de brugfunctie toen dit kabinet werd gevormd en gedoogd en gesteund op de valreep mislukt. Men behoeft de realiteit van geen der falende strategieën en tactieken te ont-

kennen om toch scherp te zien dat zij niet alle of althans niet alle in gelijke mate tot de crisis hebben bijgedragen. Het is de tactiek van de PvdA-fractie geweest die de breuk veroorzaakt heeft, en het is de stemming in het kabinet geweest die de breuk gerealiseerd heeft.

Schuldvraag

De eerste nuchtere konstatering is, dat de ministers er samen niet zijn uitgekomen. Wel moet gezegd dat het gezamenlijk tot oplossingen komen behoort tot de primaire verantwoordelijkheid van de minister-president. Belangrijker is echter dat de christen-democraten gezien het getalsoverzicht van de progressieven bij een beslissing door middel van een stemming altijd degenen waren, die moesten „buigen of breken”. Maar dit is slechts de formele kant, materieel kan het net zo goed andersom liggen. Om misverstand te voorkomen: met de 10-6 verhouding en dus met de formatie heeft dit niets te maken; bij bijvoorbeeld een 9-7 of 8-7 verhouding was het net zo geweest. Het belangrijkste evenwel is, dat de christen-democratische ministers door geen ontslag te nemen de minister-president hadden kunnen dwingen hen voor ontslag bij de Koningin voor te dragen. Dan zou formeel de breuk geslagen zijn door de minister-president. Daarmee zou dan echter tevens de verwijdering tot een vrijwel onoverbrugbare kloof zijn uitgegroeid. Om nu de brokken niet groter te maken dan onvermijdelijk was en om de politieke gevolgen niet onnodig uit te breiden hebben de zes christen-democratische ministers in overleg met en met instemming van het gehele kabinet de weg gekozen van het ontslag nemen. Het is hoogst onbillijk en deloyaal hen nu deswege als de scheurmakers aan te merken.

Geen groepsbelangenpartij

Van hoe grote betekenis een goed inzicht in oorzaken en aanleiding, in het lot der tactieken en in de vraag naar de directe schuldigen ook is, van nog grotere betekenis is de vraag hoe nu te handelen, in het bijzonder met het oog op de komende periode. De stelling dat nu al voor de derde keer een samenwerking tussen christen-democraten en progressieven is gestrand op de grondpolitiek, is feitelijke en historische onzin en gemakkelijk te weerleggen, evenals het verwijt dat wij grondspekulanten in bescherming hebben willen nemen. De kans de grondspeculatie tegen te gaan was volop aanwezig geweest, indien het voorstel-Grujters-v.d. Stee-Van Agt was gevolgd om in elk geval het wetsontwerp m.b.t. het voorkeursrecht af te handelen. Het is het goed recht van de PvdA dit te hebben geweigerd, het is niet haar goed recht ons nu daarvan een verwijt te maken. Waar het CDA wel heel zorgvuldig op dient te letten, is het vermijden van de indruk als zou de crisis gerechtvaardigd zijn omdat er belangen van boeren, tuinders en middenstanders in geding waren. De PvdA moge er zich op beroemen in het bijzonder op te komen voor de belangen van de werknemers, en de VVD voor die van de ondernemers, het CDA dient niet in het bijzonder op te komen voor weer een ander groep. Het gaat om rechtvaardigheid voor iedereen in de afweging van alle deelbelangen tegenover elkaar en tegenover het algemeen belang.

Dit is geen bijzaak, het is hoofdzak. Het eigen karakter van het CDA is daarbij in het geding.

Onszelf blijven

Anders dan de vertegenwoordigers van sommige belangengroeperingen juichen wij de val van het kabinet dan ook niet toe, Integendeel, wij betreuren die. De slechtste reactie zou zijn nu te verloochenen waar wij t.a.v. het kabinetsbeleid mee hebben ingestemd. Daarmee zouden wij zelf voet geven aan de voorstelling van zaken alsof wij in de afgelopen jaren een socialistisch beleid zouden hebben gesteund. Het tegendeel is het geval. De christen-democratische inbreng is duidelijk herkenbaar en van grote invloed op het kabinetsbeleid geweest.

Daarom zijn wij er ook van de aanvang af op uit geweest de politieke gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

Wielgel en Van Thijn mogen gelijkelijk smalen „lijmen is slijmen”, het op de spits drijven van tegenstellingen is niet onze methode en wij mogen en zullen ons door polarisatie niet tot contrapolarisatie laten provoceren. Alleen dan handelen wij in overeenstemming met het eigen karakter van het CDA.

Wij willen het konflikt met de PvdA niet bagatelliseren maar wij willen het wel lokaliseren. Sommigen menen dat wij nu recht toe recht aan op een combinatie met de VVD moeten aankoersen. Maar als dan op een geheel ander punt opnieuw een konflikt ontstaat moeten wij dan opnieuw van combinatie wisselen en zo van konflikt naar konflikt van de een naar de ander zwenken? Wij zullen heel nuchter moeten stellen dat de deur naar de VVD nooit dicht is geweest en dat de deur naar de PvdA niet dicht gaat. Maar het is niet zo dat het konflikt met de een ons nader tot de ander brengt. Het CDA dient gewoon zichzelf te zijn, zonder verloochening van waar wij verantwoordelijkheid voor hebben gedragen, zonder verschillen en conflicten te kleineren of op te blazen, zonder ook verschillen met de een als verwantschap met de ander, verwijdering van de een als toenadering tot de ander voor te stellen.

Loyaal en geloofwaardig

De tactiek van de PvdA is erop gericht geweest om de CDA-ministers en/of de CDA-fracties voor haar ultimata te doen capituleren dan wel het CDA in het kabinet en/of de Kamer te splitsen. Die opzet is faliekant mislukt.

Er waren stellig wel verschillen van inzicht, het is zowel bij de discussies in de fractie als bij de stemming in het kabinet gebleken. Wellicht heeft de PvdA daarop gespeculeerd, maar dan heeft zij toch de wil onderschat om hoofdzaken van bijzaken te blijven onderscheiden. Het is trouwens ook wel wat erg naïef geweest te veronderstellen dat de onderlinge loyaliteit van de CDA-politici zou stuklopen op een houding van de PvdA, waarvan niet verborgen is gebleven dat zij zowel met betrekking tot het stellen van de ultimata als met betrekking tot het Kosto-optreden slechts op een meerderheidsgevoelen in eigen kring steunde. Het erkennen van verschillen in inzicht binnen het CDA ten aanzien van de gevulde tactiek in Kamer en Kabinet maakt slechts des te duidelijker in welk een werkelijk voorbeeldige loyaliteit is gehandeld.

Waar het nu op aan komt, is dat de betoonde loyaliteit niet wordt gebruikt om elkaar achteraf in een ongunstige kleuroloosheid te dringen, maar wordt gehonoreerd door de ruimte te bieden die niemand geloofwaardigheid aantast. De keuze tussen loyaliteit en geloofwaardigheid mag niemand worden opgedrongen want het is een valse keuze. De kracht en het belang van het CDA dienen te zijn dat de gezamenlijke band aan beginsel en program de fundamentele eenheid waarborgt, waarbinnen geloofwaardigheid en loyaliteit samen gaan. Dit overtuigt ook anderen, want de kiezers begrijpen en aanvaarden wel het in acht nemen van loyaliteit, maar niet het verlies van geloofwaardigheid. Wederzijdse loyaliteit, behoud van ieders geloofwaardigheid en het accent op de inhoud van de eigen boodschap van de christendemocratie, dit is een opstelling van het CDA in de verkiezingsstrijd waardig. Dit is een weg om de strijd om de steun van ons volk tot 25 mei met overtuiging, met enthousiasme en in gesloten eensgezindheid achter de lijsttrekker te voeren.

CDA-program: sterke troef.

(Vervolg van pag. 1)

meer inspraak door de betrokkenen. Samenwerking in het bedrijfsleven. Het CDA wil de Raden van Commissarissen laten bestaan uit 1/3 werkgevers, 1/3 werknemers en 1/3 door beide groepen samen aangewezen. Die laatste 1/3 onderstreept de gezamenlijke verantwoordelijkheid van betrokkenen voor een goede gang van zaken in het bedrijf. Mensen moeten het doen. Dat wil ook zeggen werken van onderop en niet alles overlaten aan staat of gemeenschap. Kansen bieden aan het particulier initiatief, dat dan natuurlijk zelf ook vitaal en niet-verstard moet zijn. Tenslotte, het samenleven van mensen betekent ook bescherming van de bedreigde mens. Dus opkomen voor de veiligheid van de burgers, oorzaken van geweld wegnemen en geweld bestrijden, het menselijk leven beschermen: het gehandicapte, het ongeboren en het naar het einde neigende leven.

Groei binnen grenzen

Geen ongebreidelde groei, want de jacht naar meer heeft problemen opgestapeld: inflatie, werkloosheid, spanning tussen arme en rijke landen, energietekorten, dreigende ineenstorting van ons stelsel van sociale zekerheid.

Daarom kiest het CDA voor een groei binnen grenzen: milieunormen, energieproblemen, grondstoffenschaarste, armoede ontwikkelingslanden, gebrek aan ruimte. De twee speerpunten zijn bestrijding van de werkloosheid en de inflatie. Dat program kan alleen worden uitgevoerd bij een daling van de stijging van wat we met zijn allen uitgeven (dus minder méér). Een verdere eis is dat de reële inkomens maar 1% reëel per jaar zullen kunnen stijgen. Dat betekent een rem op de inkomens en een betere verdeling van inkomens (Raad voor het inkomensbeleid, iets doen aan de positie van de ambtenaren, in de hand krijgen van ons stelsel van sociale zekerheid). Er blijven sterke pluspunten over: werkgelegenheidsherstel, aandacht voor de zwakken in de samenleving, ontwikkelingshulp, onderwijs en milieu.

Een dienstbaar beheer

Uitgangspunten voor de inrichting van het bestuur, het bedrijf, de steden en dorpen, de huisvesting, het verkeer enz. moeten zijn dienstbaarheid en leefbaarheid.

Dienstbaarheid: De staat is er voor ons en niet andersom. De overheid moet dicht bij de mensen gaan staan. De kleine schaal bedient de mensen vaak beter dan de kolossen.

Leefbaarheid: aandacht voor een menselijke maat, waken tegen giganten, kansen geven aan een gezond midden- en kleinbedrijf, het kleine dorp moet overleven, let op voor de schoofabrieken, geef de mensen de kans hun eigen woonomgeving in te richten, laat fietsers niet van de sokken rijden door de auto etc.

Programma-maker Goudzwaard zei het trefzeker op het CDA-congres: we lopen gevaar teveel te kijken naar de opmaaksector, nl. consumeren, vrije tijd vergaren, kleuren-T.V., mijn inkomen. Dan vergeten we aandacht te schenken aan de áánmaaksector, nl. hoe produceren we, hoe werken we, gebeurt dat naar menselijke maat, op menselijke schaal, verdelen we de opbrengst wel rechtvaardig.

We willen een veelkleurige samenleving. Voor alle mensen. Dat betekent opkomen voor mensenrechten overal, van Praag tot Pretoria. Dat betekent een hoge prioriteit voor ontwikkelingshulp ondanks onze eigen moeilijkheden. Geen populaire zaak, wel een rechtvaardige en dus karakteristiek voor het CDA. Een menselijke maat, ook mondiaal: consequent verzet dus tegen de verspreiding van kernwapens. Veelkleurigheid: geen vergelende dictatuur; het NAVO-bondgenootschap en een behoorlijke defensie-inspanning zijn onmisbaar. Veelkleurigheid ook door het activeren van Europese waarden en cultuur. De Europese Unie wordt niet alleen gericht op politieke, militaire en economische macht, maar ook op ontwikkelingshulp, sociaal beleid en milieuvraagstukken. Daarvoor is ook een beetje lef nodig: Lef om in het eigen, nationale beleid steeds de Europese dimensie te willen zien en die niet te reserveren voor de Topconferenties.

Jongeren actief voor CDA

Overleg tussen de besturen van de drie jongerenorganisaties met het CDA-bestuur heeft geleid tot een organisatie-opzet voor een federatie. Het christen democratisch Jongeren Appèl (CDJA) zal vrijdag 16 april in de Utrechtse Jaarbeurs zijn eerste congres houden.

De federatie zal, in eerste instantie, een coördinerende functie gaan vervullen tussen leden van Arjos, CHJO en KVP-jongeren. Daarbij wordt ook aan de rechtstreeks bij het CDA aangesloten jongeren gedacht. De federatie zal o.m. contacten onderhouden met CDA-fracties in Eerste en Tweede Kamer en met het landelijk CDA-bestuur.

Ook met buitenlandse zusterorganisaties zal contact worden gelegd. Voorts ligt het in de bedoeling studieconferenties en seminars te organiseren over onderwerpen waartoe jongeren zich voelen aangesproken. Het bestuur van de federatie bestaat uit negen leden. Daarvan worden er drie door iedere jongerenorganisatie benoemd. Het ligt in de bedoeling dat on-

geveer een half jaar na de oprichting van het CDJA bezien zal worden in hoeverre de federatie „verzwaard” kan worden. Met deze verzwaaring wordt bedoeld een herziening van de positie van de rechtstreekse leden. Ook de functie van de federatieraad, het congres en het federatiebestuur kan dan opnieuw bekeken worden.

Als eerste voorzitter van het CDJA wordt door de drie landelijke hoofdbesturen unaniem Fred. Borgman, voorzitter Arjos, kandidaat gesteld. Wanneer hij op 16 april tot voorzitter wordt gekozen, zullen Peter Heukels (voorzitter CHJO) en Michiel Boersma (voorzitter KVP-jongeren) als vice-voorzitters van het CDJA optreden. Het secretariaat zal tot na de verkiezingen behartigd worden door de KVP-jongeren.

Centrale Werkgroep KVP bedankt werkgroepen!!

Langs deze weg willen wij u berichten dat het werkstuk Kleine Kernen, verschenen in Politiek Nieuws van begin maart, voorlopig het laatste werkstuk zal zijn van dit parlementaire jaar. De verzamelrapporten van, en commentaren op de werkstukken Gezin, MKB en Kleine Kernen worden op zo kort mogelijke termijn gepubliceerd in de gemeenschappelijke nummers van het CDA.

Wat het werkgroepenwerk zelf betreft verheugt het ons te constateren dat de belangstelling hiervoor hernieuwd is. Wij willen u dan ook allen danken voor de inspanning

en moeite die u zich getroost heeft tijdens het afgelopen jaar. Eind augustus 1977 zal gestart worden met een nieuwe reeks van werkstukken. Thema's voor deze werkstukken moeten nog bepaald worden. Wij zouden het dan ook op prijs stellen indien de werkgroepen ons schriftelijk suggesties zouden willen doen van maximaal 5 thema's, en wel in volgorde van prioriteit.

Bent u nog nooit in aanraking geweest met het werkgroepenwerk en wilt u hierover meer weten, dan kunt u ons altijd bellen: tel: 070 - 653934. U kunt dan het beste vragen naar Willy van der Laan.

Begrip en onbegrip

van
Frans Jozef
van der Heijden

Interview met Ed over die deur

Ed ik begrijp het niet goed, je hebt natuurlijk de deur dichtgeslagen maar het schijnt dat hij toch nog op een kier is blijven staan. Hoe zit dat?

„Ik moet wel aannemen, dat het hier om een misverstand gaat. De deur zit pot-

dicht – ik ben trouwens nog woedend – maar we zijn natuurlijk wel realisten. Die deur moet nog een keer open kunnen. Ik zeg dat niet graag, want dat die deur is dicht geslagen is bepaald onze schuld niet. Je zou kunnen zeggen – en dat is natuurlijk het misverstand – dat het feit

dat die deur heel misschien open kan, door anderen is opgevat alsof die zelfde deur eigenlijk nog op een kier staat. Maar dan wel een kier met vier sloten. Een grapje.”

Vier sloten?, op een deur, die op een kier staat?

Ik heb dat al eerder o.m. in de Rooie Haan uiteengezet – en gelukkig is dat nu eens goed in de krant terechtgekomen – de deur zit dus wat ons betreft potdicht, maar er zijn vier sleutels om hem open te maken. Welke sleutels doet er nu even niet toe. Iedereen, die verstand van dit soort deuren heeft kan zo zien welke sleutels erop passen, dus dat is het punt niet!

Los even van die kier, hoe kan men nu aan die vier sleutels komen?

Die sleutels heeft men natuurlijk al zelf in handen. En dat weet men donders goed. Ik vraag mij zelfs af of wij nog wel zo toegevend moeten zijn om die deur op een kier te houden – bij wijze van spreken dan, want hij zit echt goed op slot, laat ik je dat vertellen – terwijl degenen die nu die sleutels in handen hebben die deur uiteindelijk volstrekt onnodig en nota bene geheel ten onrechte hebben laten dichtslaan.

Passen die sleutels dan nog wel. Over de baard van een van die sleutels was tenminste nog al wat onenigheid ontstaan?

Dat ziet u toch niet scherp genoeg. Men is aan die sleutel gaan morrelen en dan zit er dik in dat hij onbruikbaar wordt. Dat zou nog niets geven als men maar de deur niet had laten dichtslaan, want ja, dan zit je al gauw met een niet passende sleutel.

Is dat dan nog oplosbaar, zo'n enorm probleem?

De oplossing is eenvoudig – alhoewel men zelf die sleutels – ik zeg nu even sleutels, omdat ik wel verwacht, dat men inmiddels ook met die andere sleutels al stiekem aan het knoeien is geweest – dus alhoewel men zelf die sleutels kapot gemaakt heeft kan men nieuwe krijgen, maar dan natuurlijk mijn sleutels op mijn voorwaarden. En die van Ria natuurlijk, dat zou ik haast vergeten want als er iemand is die de deur heeft dichtgegooid is het Ria wel. Ik zal het je nog sterker vertellen: het is maar goed dat ik persoonlijk die sleutels in mijn zak gehouden heb want ik garandeer je dat zij die sleutels met een sierlijke boog in het water gegooit zou hebben en dan had iedereen die kier verder wel helemaal kunnen vergeten.

Maar hoe krijgt men nu die sleutels van jullie. De deur is dicht en op slot. Jullie zitten opgesloten.

Ja, maar dan heeft u toch weer niet scherp naar mij geluisterd. Waarom denkt u dat ik steeds over een kier gepraat heb.

Verkiezingsbijdragen

Een verkiezingscampagne kost geld.

Veel geld zelfs.

Een politieke partij, die aan de weg wil timmeren moet zich laten horen.

Dat betekent: program, folders, pamfletten, affiches, documentatie.

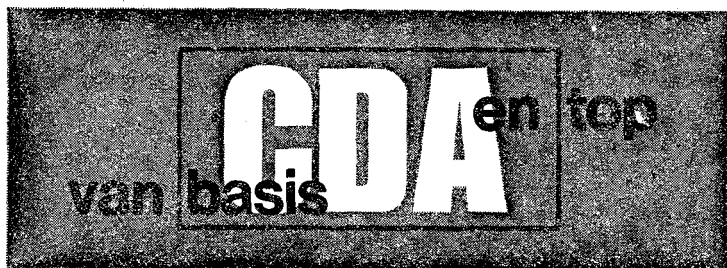
Er moet geadverteerd worden, radio- en t.v.-uitzendingen moeten tot stand komen.

Kortom, er moet als regel meer worden uitgegeven, dan er eigenlijk voor handen is.

Iedere bijdrage is daarom van harte welkom.

Het CDA heeft een verkiezingsgironummer.

U kunt uw bijdrage storten op dat gironummer 15008 t.n.v. verkiezingsfonds CDA, Den Haag.

Eén jaar geleden

Van Agt moet vorig jaar eens gezegd hebben: „Het kabinet zit kreunend de rit uit tot 1977 en daar zit Van Agt dan nog steeds in.

Niet brandschoon

Dagblad Trouw (24 maart 1977): PvdA-leider Van Thijn bracht het tijdens het Kamerdebat tot een tekst die in de oren van zijn aanhang wel als een akte van berouw moet klinken: „Wij hebben het elkaar in de afgelopen vier jaar niet gemakkelijk gemaakt. Wij zijn er niet in geslaagd vele jaren van wantrouwen over en weer weg te poetsen. Ik geef toe dat ook wij zelf in de doorbreking van dat klimaat van wantrouwen niet altijd brandschoon zijn geweest.”

Volstrekt eenstemmig

Minister Van der Stee zegt in de Haagse Post, met zijn hand op zijn hart te willen zeggen dat er gedurende de laatste conflicten rond de grondpolitiek in het kabinet, geen onvertogen woord is gevallen. Het CDA is volstrekt unaniem.

Geen duit

Dat het CDA met het verzet tegen de kabinetsvoorstellen zou zijn opgekomen voor beleggers en speculanten stemt Van Agt tot verontwaardiging. „Geen duit zouden die beleggers en speculanten aan het door hem voorgestelde gewijzigde wetsontwerp hebben verdiend”.

Verkeerde plaats

Prof. dr. W. Albeda zegt (Binnenhof 25 maart) tot de mensen te behoren die het betreuren dat dit kabinet zo dicht bij de haven strandde. „Ik zou vrezen voor een toekomst waarin CDA en PvdA zo definitief van elkaar gescheiden blijven, dat in Nederland in de praktijk de links-rechts-benadering een feit zou zijn. Dat zou slecht zijn voor ons land. Het zou ook betekenen dat de christen democratie op een verkeerde plaats in de Nederlandse politiek aangeland is.

Hans meldt zich

„Wij hebben er rechtstreeks voor gezorgd dat dit krakemikkige kabinet in elkaar is geploft”, verzekert Hans Wiegels in De Telegraaf. „Al weken geleden hebben wij het CDA te verstaan gegeven dat er niet gerekend hoefde te worden op onze steun voor slappe CDA-compromissen in de grondpolitiek. Wij eisten het volle pond voor boeren en tuinders”. (Dit hadden we nog niet eerder gehoord.... Die Hans tocht-red.)

Van twee kanten

Men mag verwachten, schrijft Het Binnenhof, dat het CDA in de komende weken even fel door de VVD zal worden aangevallen als door de PvdA. Dat moet men goed beseffen. Ook als er zelfbeheersing wordt gevraagd dan moet de loyaliteit groot genoeg zijn om deze op te brengen, zoals de zes ministers uit de kring van het CDA zich jegens elkaar loyaal hebben bewezen. Het CDA krijgt in de komende maanden volop de kans te bewijzen wat het innerlijk waard is.

Verkiezingen

Het Brabants Dagblad schreef: „Minister Van Agt, tevens lijsttrekker van het CDA, zou door de PvdA nooit zo totaal onderuit zijn gehaald in de Mentenaffaire, als de verkiezingen niet zo nabij waren geweest. En in het verschil van mening inzake de grondpolitiek, dat zakelijk toch werkelijk geen onoverbrugbare kloof was, had men zonder de ingebouwde stembusgedachte best tot elkaar kunnen komen”.

Zwak voor Dries

Bas De Gaay Fortman (PPR) zegt (in Vrij Nederland) een zwak te hebben voor Dries van Agt. Persoonlijk en als jurist. Niet als partijpoliticus. Dat vindt hij ook niet goed voor hem. Hij laakt de manier waarop de PvdA Van Agt heeft „aangepakt”. „En zoals er tegen hem tekeer is gegaan over Menten. Allemaal tegen één. Een leeuwenkuil. Hij kon geen zin afmaken. Deed me denken aan de groentijd. Een derde-jaars tegen een groen. Met die anti-pornoactie is Van Agt, volgens Bas de Gaay Fortman, het slachtoffer geworden van de wispelturigheid van procureurs-generaal. „Jazeker. Het O.M. begon het aan te pakken, toen kwam er kritiek en dan bij Dries zich vast en slaat door.”

Toch voorkeur

Volgens prof. B. Goudzwaard is het CDA weliswaar niet verplicht altijd bij de progressieven uit te komen, maar zijn er voor deze verkiezingen toch twee zwaarwegende redenen om nu reeds een voorkeur voor de PvdA uit te spreken. Partners mogen alleen met elkaar ruilen als er sprake is van een fundamenteel en onoverkomelijk politiek conflictpunt, waarbij mensen uit hun diepste overtuiging tegenover elkaar komen te staan. Het punt waarop het conflict nu is uitgesproken, is nauwelijks nog aan het volk uit te leggen. Van het CDA-program uit gezien maakt het, volgens Goudzwaard, ook wel degelijk iets uit of het

CDA met de VVD of met de progressieven regeert.

Onjuist stempel

„Het uitreden van de CDA-ministers betekent geenszins dat wij tegen een betere regeling zouden zijn, dat wij de speculatie niet zouden willen tegen gaan. De PvdA wil ons nu dat stempel opdrukken, maar dat is onjuist”, zegt Wim Aantjes in Trouw.

Erg verheugd

Minister Duisenberg schrijft in De Telegraaf: „Natuurlijk heeft de PvdA niet altijd gelijk en zeker niet altijd al één gelijk. Ultraard zien ook andere partijen vaak waar het om gaat, ook voor wat betreft „eerlijk delen”. Zo was ik erg verheugd over de opmerking van lijsttrekker Van Agt in deze krant over de ontwikkelingshulp. Ook al gaat het ons minder goed dan we tot voor kort hadden verwacht, zo schreef Van Agt, van bezuinigingen op ontwikkelingshulp kan geen sprake zijn.

Toch verantwoord

Een kabinetscrisis is bijna nooit goed, maar dit is duidelijk een zaak die wel zo'n crisis waard is. Dit zegt de voorzitter van de chr. boeren- en tuindersbond, de heer Bukman. Blij over de gang van zaken is hij niet, maar gezien het belang van de boeren dat er mee gemoed is, acht hij wat nu gebeurd is, toch verantwoord.

Scheldpartijen

„Wat Brugsma en Hofland aan scheldpartijen in de Haagse Post opzetten is boeiende literatuur, maar het stoot elke aarzelaar af van een progressieve keuze. Men moet er namelijk oog voor hebben dat elk politiek handelen een geestelijk-zedelijk aspect heeft”. Dit schrijft ds L. H. Ruitenbergh (reeds in 1928 lid van de SDAP) in „Tijd en Taak”.

Zó gaat dat daar

Minister Boersma geeft in Vrij Nederland een voorbeeld van wat hem bij socialisten – niet alle – vaak steekt. „Socialisten doen het volgende. Ze zeggen: „Kijk eens wat staatssecretaris Meljer op CRM allemaal heeft bereikt. Kijk eens even wat minister Pronk allemaal op Ontwikkelingssamenwerking heeft bereikt. En kijk eens wat het kabinet allemaal bereikt op het terrein van de inkomenshervreiding. Voelt U de fijne nuanse? Nou ben ik daar niet zo gevoelig voor, maar zo géát dat daar”.

Vier jaar geleden

Frans Andriessen schreef het al in januari 1973 in het KVP-blad: „Den Uyl kan alleen regeren als wij hem steunen. Hij mag regeren van ons, hij voert de grootste combinatie aan, maar wij eisen voor onze partijen een gelijkwaardige behandeling op”. (Geciteerd door VN)

600 jonge christen-democraten in Maastricht

Programmavoorbereiding voor Europese verkiezingen

Zeshonderd jonge christen-democraten uit Frankrijk, Italië, West-Duitsland, België, Luxemburg, Ierland en Nederland houden tijdens het weekeinde van 22 tot 24 april in Maastricht een congres onder het motto „samen verantwoordelijk voor Europa”. Op het congres komen onderwerpen als „de rol van Europa in de wereld”, „de verhouding van Europa met de derde wereld”, „veiligheid en defensie” en „het grondstoffengebruik” aan de orde. Deze onderwerpen vormen tevens de kernthema's van een ontwerp-Europees programma.

Het congres in Maastricht, waarop onder meer het woord zullen voeren het lid van de Europese commissie Natali, de voorzitter van de christen-democratische fractie in het Europees Parlement Bertrand, de Belgische premier Tindemans, die tevens voorzitter is van de Europese Volkspartij (E.V.P.), minister van economische zaken Lubbers en secretaris-generaal Geissler van de C.D.U. in Duitsland, sluit nauw aan op het eerste congres van de jonge christen-democraten in 1974, eveneens in Maastricht.

In april 1974 werd de aanzet gegeven voor een reeks van activiteiten, die erop gericht was de Europese dimensie in de nationale partijen te bevorderen. Nu stellen de organisatoren van het congres, dat de wenselijkheid hiervan maar al te zeer is aangetoond. Zij constateren, dat de crisissituatie in Europa de laatste jaren nauwelijks is afgenomen en al te vaak lid-staten het vege lijf trachten te redden met behulp van nationaal gerichte maatregelen zonder in te zien dat ieders behoud ligt in gemeenschappelijke actie. Het is de organisatoren blijkbaar in het verkeerde keelgat geschoten, dat de ministers in Brussel te vrijblijvend discussiëren over de Europese problemen. Deze vrijblijvendheid vinden zij geen antwoord vanuit een eigen politiek beleid. De jonge christen-democraten menen – alhoewel zij over het algemeen de nationale politieke partijen te kort vinden schieten bij het aandacht geven aan de internationale problemen en die als het ware een samenhangende plaats te geven in de nationale problemen – dat het CDA in Nederland de afgelopen drie jaar niet stil heeft gezeten.

Een van de doelstellingen van het congres in Maastricht is zeker om voorbereidend werk te doen voor het grote congres van de Europese

Volkspartij, dat in september 1977 gehouden wordt en onder meer een definitief programma moet opleveren voor de verkiezingen voor het Europees Parlement, die in 1978 gehouden zullen worden.

Het tweede congres van de christen-democratische jongeren in Maastricht begint vrijdagavond 22 april met enkele voorvergaderingen, zaterdagmorgen om tien uur is de officiële opening gevolgd door een aantal commissiebesprekingen, op zondag 24 april wordt begonnen met eucumenische kerkdienst direct gevolgd door een zogenaamde Europa-meeting. Alles speelt zich af in de Eurohal van Maastricht. Deelnemers kunnen zich tot 20 april opgeven bij: J. Goessen, tel. 04408-1483.

CDA-programma nu verkrijgbaar!

Begin volgende week komt het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke document een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk” vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke discussie. De prijs ervan: f 4,-. Bestellingen: Stort f 4,- op gironummer 15008 t.n.v. CVC/CDA Den Haag, m.v.v. gewenste.

Politici op tournee

Joop van Elsen (K.V.P. - Tweede-Kamerlid):

Een politicus is de goedkoopste one-man-show

Het is met spreekbeurten als met bloembollen, ze lijken allemaal op elkaar maar komen verschillend uit de grond. Ze vereisen ook naar hun aard en aard een verschillende behandeling.

De partij is fout

Laat mij eerst de jeugd eens bij de kop nemen. Vóór je eraan begint moet je weten, is het 'n groep die uit interesse komt of één die onder leiding van leraren of leraar naar je toegedreven wordt. Komen ze uit interesse, dan heb je nog twee groepen; de éne komt om je de waarheid te zeggen en je eens goed te vertellen hoe fout de partij wel is. Dit vereist een zachte behandeling. Natuurlijk hebben ze de eerste tien minuten gelijk. Laat ze maar eens uitzagen. Stel vragen. Na een poosje heb je wel door of ze vinden dat we onze hele economie moeten opofferen aan ontwikkelingssamenwerking, of ze alle fabrieken die rook geven willen sluiten, of dat ze gewoon vinden dat alle mensen boven hun eigen leeftijd mislukkingen zijn. Vele varianten op deze onderwerpen zijn mogelijk. Als je enige jaren meeloopt weet je de dubbele bodem uit hun verhalen zo door te slaan. Maar pas op, laat het ze zelf ontdekken. Geef gerust aan waar je eigen partij gefaald heeft, maar noem ook de goede dingen. Ze raken meer werkelijk geïnteresseerd en er zal een zake-

lijke discussie ontstaan. Eén of twee zullen hun eigen waanidee blijven aanhangen omdat ze bestuurslid zijn van een extreme politieke groepering, maar die worden door de collegae gecorrigeerd.

Open regels invullen

De tweede groep heeft weken of maanden lang op school eens in de week over politiek gepraat en heeft nu ongeveer 50 werkelijke vragen. Ze worden nu geconfronteerd met 't wonder, dat nog even voor het einde van het werkstuk, de open regels kan invullen. Als ze vragen schriftelijk hebben geformuleerd, vraag ze dan op en pik de pijnlijkste eruit. Beken het gebleken ongelijk van je partij, maar ons program is zo goed, dat je daaruit kunt vertellen hoe we de oplossing zien. Overeenkomsten op bepaalde punten met andere partijen moeten worden vermeld. Wij hebben niet alleen het buskruit uitgevonden. Dit waren de groepen met interesse.

Nu niet Artis, maar politiek.

Nu de grote groepen jongeren, die dit jaar nu eens niet naar Madurodam of Artis gaat, maar naar de „politiek”. Ze zakken onmiddellijk onderuit, doodmoe van de ochtendslentering. Eén of twee hebben nog energie genoeg om een enkele vraag te stellen. Pas op dat het geen discussie wordt tussen de leider en jezelf. Ze worden wel wakker. Irriteer ze een beetje op het beledigende af, je krijgt je handdruk of boekenbon aan het eind toch wel. Werk op hun verantwoordelijkheidsgevoel en vertel iets interessants; de boeken van Schmelzer en Faas geven je voldoende stof. Na een halfuur zijn ze gelijk aan de vorige groep.

Roterians en artsen

Voor volwassenen heb je Roterians, artsen enz., die een winterprogramma moeten vullen. Ze hebben daar al toneelavonden gehad, Wim Kan, de pot is leeg en een politicus is de goedkoopste „one man show”. Je houdt er een dineetje en twee flessen wijn aan over. Daar moet je dan 200 km voor rijden en misschien nog overnachten ook. Maar het kan uitermate gezellig zijn. Je kunt er veel leren; ze weten hun weetje, vooral op vakgebied. Ze raken na vijf minuten geïnteresseerd. De regering heeft het natuurlijk niet goed gedaan. Maar als je van te voren even na bent gegaan wat de regering gedaan heeft voor hun groep, dan krijg je een goed debat. Je kunt ze op zijn minst overtuigen dat ons programma hun problemen heeft onderkend en langs welke weg je met anderen daar wat aan wilt doen. Je houdt er vrienden aan over.

Andere politieke groeperingen

Individuele uitnodigingen voor andere politieke groeperingen zijn saai en in

mijn ogen vruchteloos. Ze willen tonen hoe open ze staan voor andere meningen. Ze weten precies waar jouw groepering heeft gefaald en als hun partij nu maar meer zetels had kwam het paradijs binne vier jaar op aarde. Ze willen zich zelf horen; nou vooruit dan maar, de avond komt wel om. Als tijdverdrijf kan je de fouten uit hun program en de misverstanden over onze program zo nu en dan vooral kort - noemen en laat ze dan maar praten.

CDA-uitnodigingen

Uitnodigingen voor eigen CDA. Er zijn altijd twijfelaars in de zaal en mensen met oprechte kritiek op het handelen van de partij, de fractie of je zelf. Ze hebben ook gelijk, we maken nogal wat fouten, maar ze hebben meestal alleen de krant en de T.V., radio, als informatiebron. Deze avonden geven je de gelegenheid de werkelijke achtergronden te geven, maar ken ons programma en dat van anderen. Je ontmoet er veel vrienden. Pas op de plaatselijke grootvorst, die niet de hele avonden vragen stelt, maar wel eigen antwoorden geeft.

Forums

Forums, Forums, Forums, zijn niet te peilen. Zoveel hangt af van de leiding, de samenstelling, de medekameraden en het onderwerp. Twee partijen en een leider gaat nog. Meestal zitten er echter vijf of zes partijvertegenwoordigers. Dat wordt niets. De avond duurt van .20.00-23.00 uur; dat is drie uur. Een kwartier te laat beginnen is 2 u. 45 min. 20 minuten koffiepauze (de caféhouder moet ook leven) blijft 2 uur 25 min. De leider pikt in totaal 25 minuten, blijft 2 uur. De helft voor de zaal, dan heb je met zijn zessen de hele avond ieder 10 minuten. Maar één raad; discussieer niet te veel met de bureu. De zaal wil met je praten en iets van je horen. Probeer aan te sluiten op recente plaatselijke gebeurtenissen.

Voor 100% juist

Na afloop komt de belangrijkste tijd, ga niet weg, ze willen in een hoekje of aan een tafeltje met je doorbomen. Dan kun je bewijzen dat onze partij een goed programma en goede mensen heeft. Wees niet verwonderd als je na duidelijke afspraken en op hoog verzoek, 200 km. reist om in een café zeven mensen aan te treffen. Ga om de tafel zitten en doe een beetje gezellig. Het is voor de voorzitter nog erger dan voor jou. Maar kon hij weten dat Feijenoord zover zou komen? Wees ook niet verwonderd als de zaal te klein is. De voorzitter kon ook niet weten dat de spreker in zaal twee niet gekomen is. Het wordt best gezellig. Wat hier boven staat is 100% juist en met bewijzen te staven.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 16 april 1977

UTRECHT: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp (oprichting jongeren CDA).

Zondag 17 april 1977

ERP/BOEKEL: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Erp/Boekel.

Maandag 18 april 1977

VRIEZENVEEN: J. A. Zijlstra om 20.00 uur in Chr. Verenigingsgebouw, Hoofdweg 168.

WEERT: Drs. C. E. M. de Waal (Oprichting CDA-Weert).

ZEIST: M. W. Schakel.

GRONINGEN: Drs. R. F. M. Lubbers voor de universiteitsvereniging Albertus Magnus.

RIJSEN: Drs. G. van Leijenhof om 20.00 uur in Hervormd Centrum Sion, Wilhelminastraat 117.

NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.

SLAGHAREN: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in Café Ome Dries, A. Geerdesplein 5.

AMSTERDAM (kamerkring): Th. M. Hazekamp.

WIJERDEN: A. J. W. Krosse voor de Volkshogeschool.

LEEUWARDEN: Werkbezoek.

KRABBENDAM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.

's-GRAVELAND: G. C. van Dam voor 's-Graveland-Kortenhoeve-Ankeveen.

BORGER: B. J. M. Hermsen om 20.00 uur in 't Anker voor het CDA-Borger.

APELDORP: Mr. H. v.d. Broek voor de Chr. Pedagogische Akademie.

SCHIPLUIDEN: P. J. A. van der Sanden.

DEN HAAG: Mr. A. A. M. van Agt.

Dinsdag 19 april 1977

ZWOLLE: Mr. A. A. M. van Agt om 20.00 uur in de Buitensociëteit aan de Westerlaan.

NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.

WOUDENBERG: Drs. A. G. W. Schapenk in Huize Poort. NIJMEGEN: Drs. K. de Jong Ozn. om 17.00 uur voor de NCW Midden-Nederland.

OISTERWIJK: J. P. Rijpstra om 20.15 uur in de „Dorpsherbberg” voor het CDA-Oisterwijk.

AMSTENRADE, NUTH EN SCHINNEN: P. J. J. Mertens.

DOETINCHEM: Dr. A. G. W. J. Lansink voor de Chr. Pedagogische Akademie.

VLISSINGEN: Drs. J. Boersma.

MEERLO: G. v.d. Boom.

AMSTELVEEN: Mevrouw J. R. H. May voor de Federatieve Vrouwenraad.

DEN HAAG: Mr. J. Bulkema.

PATERSWOLDE: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee in café Centraal voor het CDA Eelde/Paterswolde.

NIJKERK: Mevrouw Mr. E. A. Haars voor de NCVB.

Woensdag 20 april 1977

DEDEMSVAART: Drs. R. Lanning.

HOOGBLOKLAND: Drs. C. P. van Dijk.

UTRECHT: P. J. J. Mertens.

BUSSUM: Mevrouw V. N. M. Korte voor de Gooiland-MAVO.

LOENEN/VREELAND: Fred Borgman om 20.00 uur in Studio Idee te Loenen.

NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Testerterp.

LEIDEN (kamerkring): Drs. J. Boersma.

UITHOORN: J. Verburg.

UITGEEST: P. Meinema om 20.00 uur voor de Oopenbare Bibliotheek.

UTRECHT: Drs. R. F. M. Lubbers om 10.15 in het Jaarbeurscongrescentrum voor het Nederlands Centrum van Directeuren.

SCHAGEN: S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor het CDA-Schagen.

DOETINCHEM: Mr. F. H. J. J. Andriessen.

RHOON: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.

ROERMOND: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman.

DELFT: Ir. P. A. M. Cornelissen voor de TH-Delft.

GRONINGEN: Mevrouw M. A. H. Andela.

DIJEN: J. van Houwelingen voor de Raad van Kerken.

NEDERWEERT: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee.

WADDINXVEEN: Minister J. Boersma om 20.00 uur in het Anne Franckcentrum, Jan van Bienenpad 1.

Donderdag 21 april 1977

DAARLE: T. Tolman.

UTRECHT: Mr. S. J. M. Dijkman en J. H. Franssen om 20.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor het CDA-Kamerkringverband Utrecht.

DEVENTER: Dr. A. G. W. J. Lansink, forumavond school voor Verplegenden.

TIEL: Mr. G. H. J. J. Andriessen.

VIERLINGSBEEK: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Vierlingsbeek.

ZOETERWOUDE: J. J. P. de Boer in Ons Huis, Kosterspad te Zoeterwoude.

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuiperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres: CDA-Postbus 7676, Den Haag Giro 137000 Telefoon 070-465222.

van agt

1

christen democratisch appèl

CDA

onderwijscentrum oudenbosch

Oudenbosch

van oudsher cultureel centrum in West-Brabant, met goede verbindingen naar alle richtingen, gelegen in een gebied dat rijk is aan natuurschoon, kan door de uitgebreide en gevarieerde mogelijkheden op onderwijs- en vormingsgebied met recht aanspraak maken op de naam "onderwijscentrum" voor jongens en meisjes.

Unieke mogelijkheden voor in- en externen

Basisonderwijs
M.A.V.O.
H.A.V.O.
Atheneum (met Latijn).
Lagere Tuinbouwschool
Lagere Technische School
(metaal/bouwen/bakken/elektrotechniek)
L.E.A.O. en M.E.A.O. (in Roosendaal)
L.H.N.O.
I.N.A.S., O.V.B. en Vormingsklas
Opleiding onderwijzer(es)
Opleiding L.O. Akten.
Bijscholingscursussen voor hoofden en onderwijzers basisonderwijs.

Inlichtingen

Pensionaat St. Anna
Markt 61, heeft internaten voor meisjes (vanaf 1e klas basisschool) en jongens (alleen 1e t/m 4e klas basisschool).
Tel. 01652-2850.
Instituut St. Louis
Markt 34, heeft internaten voor jongens (vanaf 5e klas basisschool).
Tel. 01652-2751.
Pedagogische Akademie
Pagnevaartweg 109, pensionadressen beschikbaar.
Tel. 01652-2162.
Prospektussen op aanvraag verkrijgbaar.

Het CDA en de grondpolitiek

Verouderde dogma's brachten kabinet ten val

Zo is het dan toch kunnen gebeuren, dat een kabinet met een overwegend zgn. progressieve signatuur languit is gevallen over wat ik beschouw als te zijn een uiterst conservatieve grondpolitiek.

Conservatief dan in deze zin dat zij in hoofdzaak steunt op een tweetal dogma's uit de vorige eeuw, waarvan er één van socialistische en één – merkwaardigerwijs – van liberale oorsprong is. Het eerste dogma betreft de leuze, dat alle grond in gemeenschapshanden moet komen, het tweede dat bij onteigening de gebruikswaarde moet worden aangehouden.

Nou ja, zo vreemd is dat nu ook weer niet, want beide – liberalisme en socialisme – hechten in oorsprong even sterk aan de mystieke betekenis van de eigendom. Marx zijn hele theorie was een eigendoms-theorie en het liberalisme is ontstaan uit de Franse Revolutie, waarvan de profeten een absoluut eigendomsbegrip hanteerden. In het laatste geval gold het de individuele eigendom die de mens moest bevrijden en in het eerste de gemeenschapseigendom, maar beide waren even materialistisch en dogmatisch van aard.

De christen-democratische beweging heeft, zoals ook dr. S. W. Couwenberg in zijn preecht over Staatsrecht en economische macht van 1975 stelt, van meet af aan een bemiddelende rol gespeeld 1), zoals trouwens bij de hele opbouw van de tegenwoordige sociale rechtsstaat. Die rol komt ook heel duidelijk naar voren in het CDA-rapport over Grondeigendom en grondbeheer van 1975.

Zie 1) zie ook mijn artikel „De plaats van de eigendom in het hedendaagse bestuursrecht” in Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1976/3/4 blz. 316 e.v.

In dit rapport wordt de eigendom geheel ondergeschikt gemaakt aan het schriftuurlijk rentmeesterschap, een begrip dat in termen van onroerend goed met „beheer” vertaald wordt.

In die bijbelse zienswijze doet het er principieel niets toe of men te maken heeft met gemeenschapseigendom danwel met individuele eigendom en is het enkel een kwestie van doelmatigheid uit een oogpunt van een verantwoord beheer, of men voor de ene of de andere vorm kiest. Om die reden ben ik wat de stedelijke gebieden betreft in het algemeen voor gemeenschapseigendom (erfpacht) en wat de landelijke gebieden betreft voor individuele eigendom, maar er zijn uitzonderingen. Ik kom daar in een tweede artikel in dit nummer

(zie volgende pagina) op terug.

Liberale en socialistische misgunnen ons die bemiddelende rol wel en willen ons, als steeds, in hun merkwaardige sociaal-economische antithese (sociaal-cultureel stoelen ze op dezelfde wortel) laten kiezen. Dat zou dan de politieke duidelijkheid bevorderen. Wat het voor de grondpolitiek zou betekenen, laat het Engeland van na de oorlog zien: wat de socialistische invoeren, schaffen de conservatieven weer af. Met als gevolg dat er helemaal geen grondpolitiek gevoerd wordt.

Gebruikswaarde: conservatief begrip.

Het opmerkelijke feit doet zich voor – ik memoreerde het al even in de inleiding – dat de gebruikswaarde als kostbaar kleinood van de hedendaagse socialistische van liberale oorsprong is. De heer Wierenga heeft daar in zijn inleiding in de Tweede Kamer ook met verwijzing naar Thorbecke jr. en Van Houten op gewezen.

Maar voor hen was het geen dogma, voor de socialistische is het dat wel geworden. Zelfs in zodanige mate dat zij er aan vast blijven zitten, niettegenstaande zware kritiek van hun eigen gronddeskundigen. Ik verwijs daarvoor naar het rapport van de Wiardi Beckman Stichting, dat verleden jaar mede als reflex op ons rapport van 1975 is verschenen en waarin van de gebruikswaardetheorie weinig werd heel gelaten. De voorzitter van de desbetreffende commissie, mr. C. M. van den Hoff, directeur van de Nationale Woningraad, schreef in hetzelfde jaar een boek over Aspecten van grondbeleid, waarin hij een moderne, meer op wetenschappelijke inzichten gebaseerde grondpolitiek bepleit. Ook hier wordt gebruikswaarde als ondeugdelijk middel om grondspeculatie tegen te gaan afgewezen en in De Groene Amsterdammer van 30 maart j.l. herhaalt hij dat standpunt nog eens. Hij spreekt van een gouden tijd die dankzij de gebruikswaarde voor projectontwikkelaars zal aanbreken.

Maar wat doet de PvdA-leiding? Blozend stopt zij het hele fraaie rapport onder tafel en negeert zij alles wat er verder aan werkelijk deskundige geluiden uit

door
Prof. mr.
P. de Haan

Als deskundige op het gebied van de grondpolitiek heeft professor De Haan, ten behoeve van het kabinet, het ene rapport na het andere ingediend. Ze werden als „De Haan I”, „De Haan II” en „De Haan III” aangeduid. Toen de kabinets-meerderheid ook dat laatste „Haantje” steeds meer veren uittrok, bleef er, zoals Van Agt zei, slechts „een gecasteerde diepvries-haan” over.

haar eigen kring voortkomt. In plaats daarvan holt zij blindelings, onder het mom van maatschappijvorming, voort op de eenmaal ingeslagen weg en laat zij haar eerste en enige overwegend progressieve kabinet van na de oorlog uiteindelijk over deze steen des aanstoots struikelen. Want zó liggen de zaken en niet anders.

Compromis-pogingen

Ik dacht dat ik mij na drie jaar inspanning om op het stuk van de gebruikswaarde een compromis met de socialistische te bereiken op basis van een wetenschappelijke benadering van het vraagstuk, deze uittaling wel kon veroorloven. Wie zich voor die benadering werkelijk mocht interesseren verwijs ik naar een bundel artikelen over Grondpolitiek en Grondgebruikrecht, Delft 1976. Dat is dan het serieuze werk, want voor een eenvoudiger benadering kan worden verwezen naar het artikel in Nederlandse Gedachten van 4 december 1976. Daaruit stammen de compromisvoorstellen I en II, waar de socialistische overigens al genoeg aan hadden, want zij werden er volledig door klem gereden. Hetgeen ook de bedoeling was, maar niet dat het kabinet er over zou vallen. Dat dit toch is gebeurd hebben zij geheel en al aan zichzelf te

wijten. Wat toch is het geval? Compromisvoorstel I (het latere amendement-De Bekker) was op zichzelf al een zeer vergaande concessie van de kant van de christen-democraten, die ik zelfs niet zonder moeite op de CDA-studiekonferentie over grondpolitiek heb verdedigd. Niet zonder moeite, omdat er toen – terecht – wel enige weerstand bestond tegen het feit dat alleen aan onteigenden, niet aan andere eigenaren de waardeverhogende invloed van overheidsinvesteringen zou worden ontnomen. Prof. mr. S. F. L. van Wijnbergen, zelf PPR-lid – de enige gronddeskundige uit die kring, voorzover ik weet, wat de voorzitter van die partij niet belette om tegenover ons hoog van de speculatieve toren te blazen – is er om die reden dan ook tegen. De gebruikswaarde werd door hem in 1974 in een debat met Vondeling zelfs volksverlakkerij genoemd. Niettemin riepen de progressieven, toen dit ook in het CDA-programma neergelegde voorstel in de vorm van het amendement-De Bekker bij de Kamer werd ingediend, luide, hoe zeer in grondpolitieke zin door ons woordbreuk werd gepleegd.

Onzin natuurlijk, want ten eerste waren de partijen en fracties van het CDA helemaal niet aan enig compromis gebonden. En ten tweede hadden de socialistische het aan zichzelf te wijten, dat het amendement-De Bekker werd ingediend. Want ruimschoots vóór de behandeling van de wetsontwerpen in de Tweede Kamer was door ons niet alleen Van Agt, maar ook Den Uyl wakker geschud en daarmee het hele kabinet. Veertien dagen lang is toen achter de schermen van CDA-zijde druk op het kabinet uitgeoefend om met een nota van wijzigingen te komen.

Een voorstel daartoe lag zelfs al kant en klaar gereed in de vorm van de zgn. De Haan-III. Toen mij bleek dat het kabinet elke regeling van de negatieve ontwikkelingsschade bleef weigeren, heb ik dit voorstel zelfs brutaal weg in Trouw van 26 februari gepubliceerd. Een en ander onder mededeling dat men bezig was het CDA te dwingen terug te keren tot zijn eigen uitgangspunt, dat van de verkeerswaarde minus overheidsinvloeden. Het meest wezenlijke van de bedoeling van het wetsontwerp zat hier trouwens ook in, zodat het amendement geenszins in strijd was met de strekking daarvan.

Handtekening-Van Agt.

De zo omstreden handtekening van minister Van Agt is echter, ondanks alle tegenwerking van de progressieven, volledig onder het wetsontwerp blijven staan. Hij heeft er geen moment aan gedacht zich op zijn eigen CDA-programma te beroepen, teneinde zich daaraan te onttrekken. Integendeel, met voorbijgaan van elk partijpolitiek streven heeft hij zich formeel en materieel gehouden aan de tekst en de strek-

king van de Regeringsverklaring van 1973: de gebruikswaarde met correcties voor de onbillijkheden en wat voor correcties moet men daarvoor toepassen?

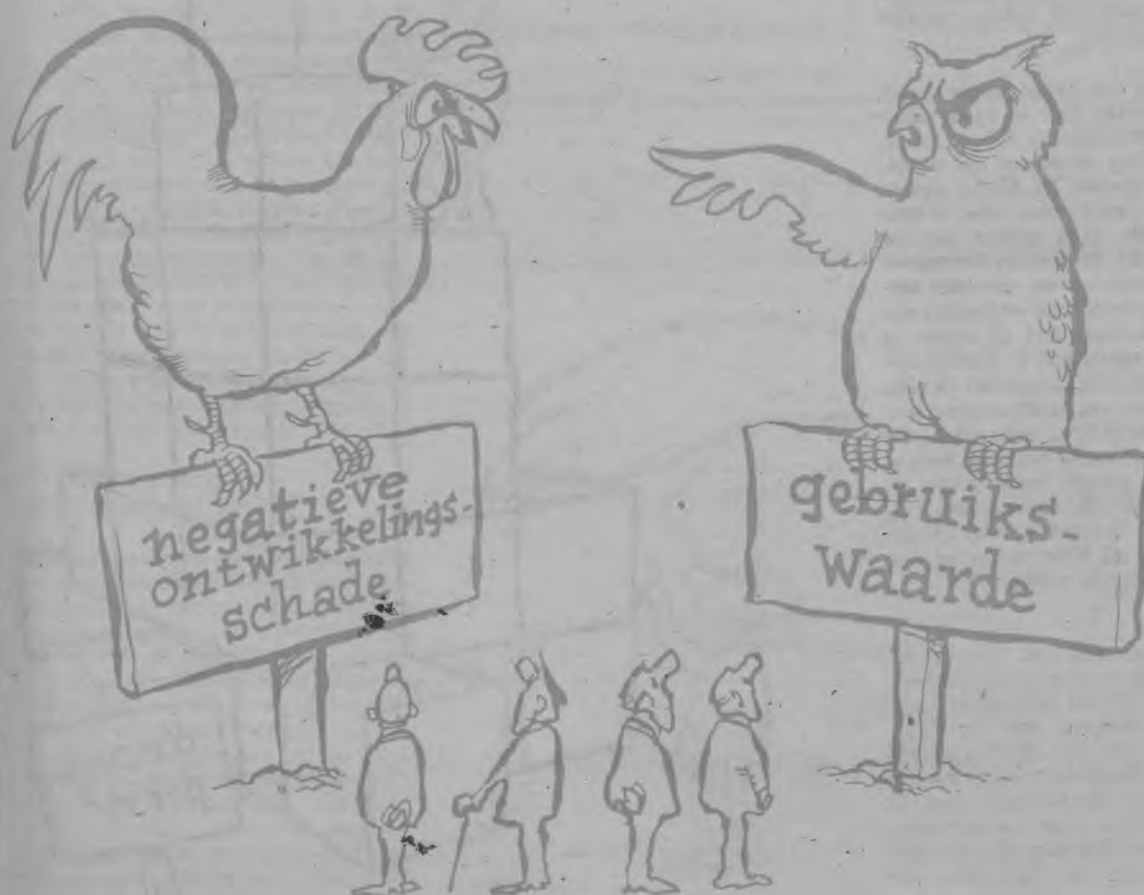
Eerst kan men echter de vraag stellen, hoe het komt dat er aan de gebruikswaarde blijkbaar zoveel onbillijkheden kleven. Hier komt de voosheid van dit door de liberalen allang verlaten en nu door de socialistische zo vurig omhelste oerconservatieve begrip pas goed naar voren. Er wordt namelijk uitgegaan van een zeer statisch waardebegrip, terwijl de waarde juist een dynamische factor is, afhankelijk zowel van de ruimtelijke ontwikkeling als van de bedrijfsontwikkeling. In de vorige eeuw kon men dit waardebegrip nog enigszins staande houden, omdat er toen nog helemaal geen ruimtelijke ordening en weinig bedrijfsontwikkeling was. Maar nu is men met dit begrip eenvoudig nergens, tenzij men het bedrijfsontwikkelingsaspect volledig inbouwt zowel in de waarde – als in de inkomensvergoeding. En daarmee is dan het begrip negatieve ontwikkelingsschade – dat ik beter bedrijfsontwikkelingsschade had kunnen noemen – als tweelingzusje van de gebruikswaarde geboren.

Reeds lang voordat dit begrip door mij in het Nederlands Juristenblad van 3 januari 1976 voor het eerst geformuleerd werd, leefde het besef dat er zoiets moest zijn en trachtte men daar een formulering voor te vinden. De constructie van het wetsontwerp, waar Van Agt zijn handtekening onder zette, was reeds de zoveelste. Zij trachtte met name wat de zgn agrarische exceptie betrof, rekening te houden met het bedrijfsontwikkelingsaspect, maar dan alleen ten aanzien van de waarde. Bovendien werd in de formulering teveel de indruk gewekt dat weiland zonder meer als tuinland zou kunnen worden gewaardeerd, ook los van de ontwikkeling van het betrokken bedrijf. Vandaar de weerstand, ook van de socialistische, tegen deze exceptie.

Toen dan ook mijn artikel in het Juristenblad verschenen was, haakten zij als eersten in het voorlopig verslag positief in op het begrip negatieve ontwikkelingsschade en gaven zij de bewindsleden, waaronder Van Agt, zelfs in overweging daarvoor een regeling in het ontwerp op te nemen. Hoe ter wereld kunnen zij hem dan later verwijten dat hij tractaat aan een in dezelfde richting gaand onderzoek van het CDA te voeldoen? Wie zijn er nou eigenlijk teruggekrabbeld van een aanvankelijk ingenomen standpunt, de socialistische of wij? Wat heeft hen er toe bewogen Wieringa in de Kamer te laten zeggen, dat de negatieve ontwikkelingsschade pas later in algemeen verband moest worden geregeld? Een misverstand? Het heeft er veel van. En daarmee kom ik dan op de voorstellen van de progressieven, wat nog anders is dan progressieve voorstellen.

Voorstellen progressieven.

Voorstellen kan men ze overigens nauwelijks noemen, want het zijn enkele bewerkingen geweest van de vele onzerzijds gelanceerde formuleringen. Maar eerst wat hun argument betrof om de regeling uit te stellen. Een regeling in de onteigeningswet zou rechtsongelijkheid scheppen ten opzichte van niet-onteigenden die ook negatieve ontwikkelingsschade lijden. Daarover twee opmerkingen (à la Den Uyl). Ten eerste scheidt de gebruikswaarde óók een dergelijke ongelijkheid, omdat zij voordelen van de stedelijke ontwikkeling aan onteigenden ontnemt, die aan anderen niet worden ontnomen. En ten tweede doet zich het probleem van de negatieve ontwikkelingsschade bij onteigening tegen gebruikswaarde op een heel andere manier voor dan in gevallen buiten onteigening. Is het in de laatstgenoemde gevallen redelijk dat alleen onevenredige schade ten laste van de gemeenschap wordt gebracht, bij onteigening tegen gebruikswaarde is dit juist in hoge mate onredelijk, omdat die gebruikswaarde immers alle en dus niet alleen onevenredige voordelen van de verstedelijking aan de onteigende ontnemt. Bovendien zou bij onteigening niet de voordien ge-

Het CDA en de grondpolitiek

Echt progressieve grondpolitiek blijft doel CDA

Door prof. mr. P. de Haan

Alvorens ik dit tweede artikel ben gaan schrijven, heb ik opnieuw het rapport gelezen „Grondpolitiek, een discussienota uitgegeven door het wetenschappelijk instituut van de PvdA, de Wiardi Beckman Stichting, augustus 1976, en nog steeds te koop, hoewel de PvdA tegenwoordig andere dingen adverteert.

Met grote belangstelling heb ik het gelezen en dat is geen wonder, want ik heb er een grote mate van overeenkomst met het CDA-rapport en -programma in kunnen aantreffen. Soms zelfs letterlijk, maar vooral wat de wetenschappelijke grondslag betreft. Verwonderlijk is dat niet, want wij gaan allang in diverse maatschappelijke en wetenschappelijke verbanden met elkaar om als deskundigen uit beide kampen. En wij hebben het helemaal niet moeilijk met elkaar, integendeel. Eén van de leden van de werkgroep die het rapport heeft voorbereid, is zelfs een leerling van me en ik ben daar niet weinig trots op. Eigenlijk had ik best een voorwoord voor dit

evenwichtige rapport kunnen en willen schrijven, zoals ik dat ook heb gedaan voor het boek van de voorzitter van de werkgroep, mr. C. M. van der Hoff, Aspecten van grondbeleid, Vugaboekeij 1976, waarin hij op blz. 139 e.v. het volgende opmerkt:

„Misschien nog altijd gebukt onder het trauma van „de nacht van Schmelzer“ heeft het er veel van dat het denken van de progressieven over grondbeleid heeft haltgehouden in het midden van de jaren '60. Mogelijk geprikkeld door onderlinge tegenstellingen getuigt het denken in het CDA over grondbeleid van een veel betere aansluiting bij de huidige ruimtelijke problematiek. In

beide denkrichtingen zit echter zoveel positiefs en gemeenschappelijks dat zakelijk gezien een basis aanwezig is voor een gezamenlijke ontwikkeling van een grondpolitiek systeem dat waarborgen inhoudt voor een goede belangenbehartiging in de ruimtelijke ordening en de volkshuisvesting“.

Ik zou daar graag aan toe willen voegen: ook de landbouw, het milieu en vele andere sectoren van overheidsbeleid, die met onroerend goed te maken hebben. Graag gun ik de schrijver zijn opmerking over de onderlinge tegenstellingen in het CDA, maar — zoals ik al in het vorige artikel zei — zelf heb ik daar nooit iets van gemerkt. Denkt u aan de andere kant nu echter niet, dat deze en andere PvdA-deskundigen hun socialisme hebben afgezworen. Ook een socialistische vos verliest wel zijn haren, maar niet zijn streken. Tot die haren behoort de gebruikswaarde die in hun rapport onder de opschriften „schone doelstellingen, averechtse resultaten en ontduikingsmogelijkheden“ praktisch in de ban

wordt gedaan en alleen voor stadsvernieuwingsgebieden — ook met weinig overtuiging trouwens nog wordt gehandhaafd.

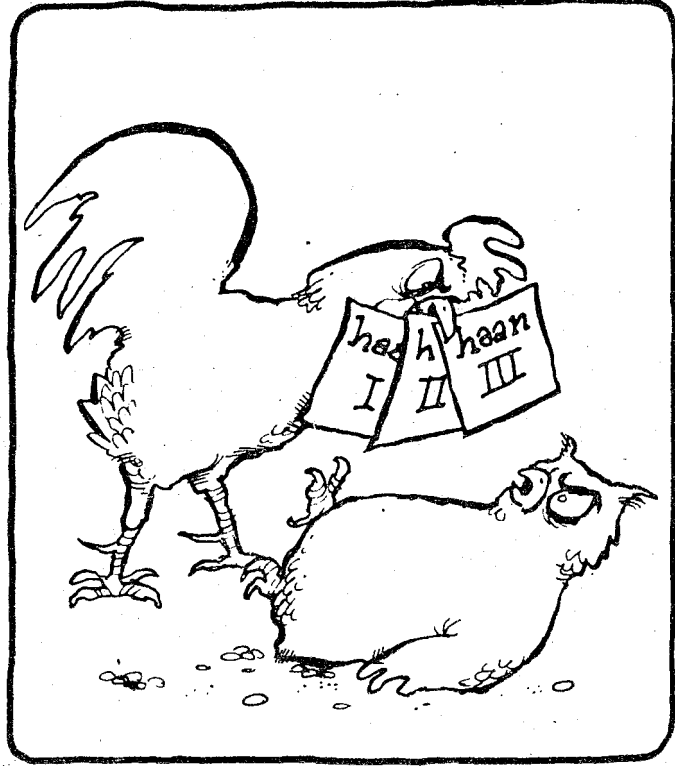
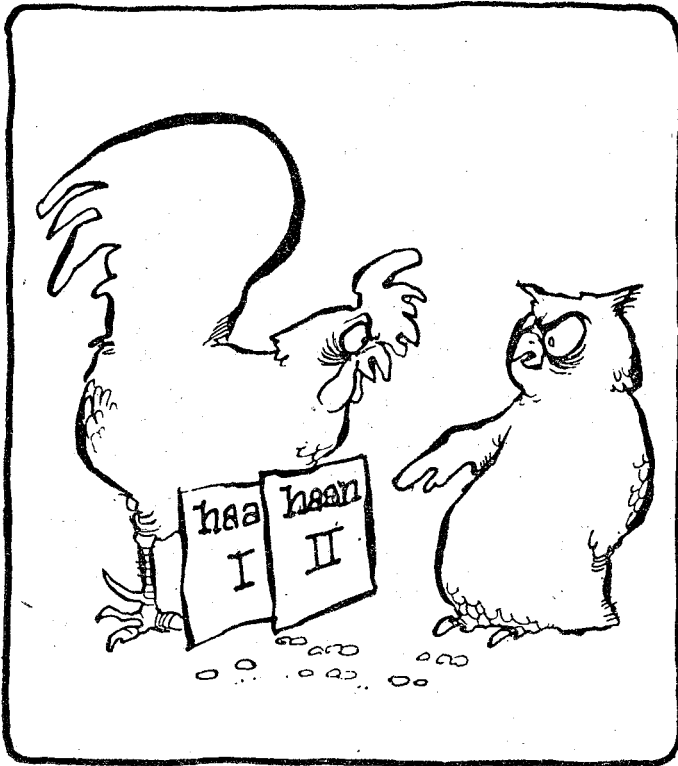
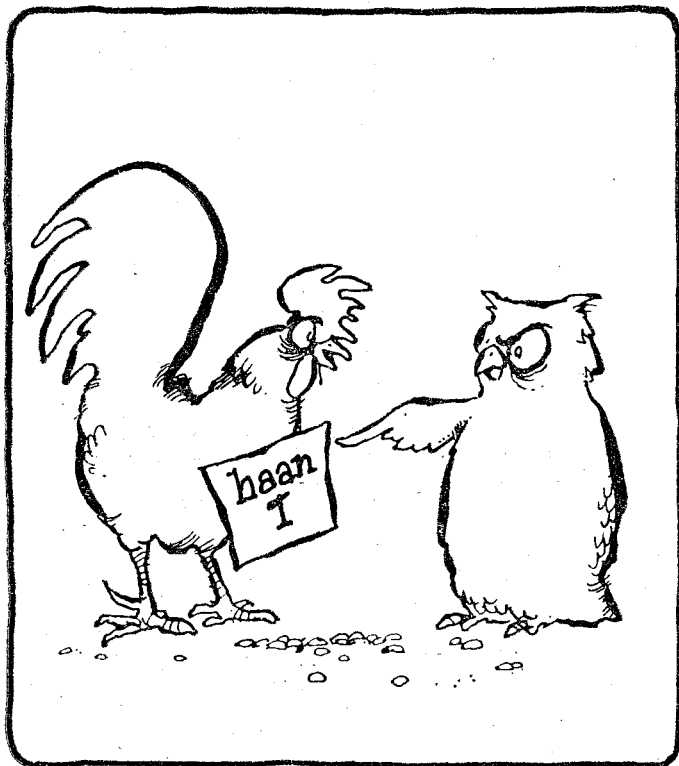
Tot de socialistische streken behoort stellig ook de leuze dat de grond in gemeenschapshanden moet komen. Die leuze wordt in het rapport gehandhaafd, zij het zeer gematigd en genuanceerd en ook uitdrukkelijk op termijn gesteld. Zelfs wordt op blz. 11 toegegeven dat men in de socialistische beweging zowel principiële voorstanders van gemeenschapsbezit vindt, als mensen die zich uitspreken voor particuliere eigendom van de grond, maar die wel uitbreiding van de bevoegdheden van de overheid wensen. Blijkbaar heeft toch ook de PvdA op dit gebied zulke wijd gespreide vleugels dat wij daar met ons grondpolitieke uitgangspunt tussen in liggen. Onder nummer 161 van het CDA-verkiezingsprogramma '77-'81 „Niet bij brood alleen“ wordt dit uitgangspunt namelijk als volgt omschreven:

„Grondpolitiek is nodig om een ruimte-

lijk beperkt land bewoonbaar en leefbaar te houden. Het beheer van de grond staat centraal; de vraag naar de eigendom over de grond behoort daaraan ondergeschikt te zijn“.

Eerlijkheidshalve moet ik erkennen dat aan dit goede en schriftuurlijke uitgangspunt in nummer 163 toch weer enigszins wordt tekort gedaan door de voorkeur die daar wordt uitgesproken voor gronduitgiften door middel van verkoop. Ik zou zeggen dat dit afhankelijk is van de doelmatigheid, terwijl het hier te veel als een principe overkomt. Persoonlijk heb ik ten aanzien van het landelijk gebied in het algemeen een voorkeur voor individuele eigendom en t.a.v. stedelijk gebied voor gemeenschaps-eigendom, omdat ik een en ander uit een oogpunt van beheer het meest doelmatig vind. En ik zal ook uitleggen waarom.

(Vervolg op pagina 9)

Verouderde dogma's brachten kabinet ten val

(Vervolg van pagina 7)

leden ontwikkelingsschade worden vergoed, doch alleen de schade gerekend vanaf de ontgensing.

Omtrent dit alles hebben kennelijk noch de PvdA-fractie noch de progressieve bewindslieden een duidelijk beeld gehad. In ieder geval was datgene wat uiteindelijk aan „voorstellen“ van hun kant ter tafel is gebracht zo benedenmaats dat ik mij niet kan voorstellen, hoe een evenwichtig man als minister Duisenberg deze als evenwichtig kon aanmerken. Met name het voorstel van de progressieve bewindslieden, waar uiteindelijk het kabinet op is gevallen, was voor mij het absolute dieptepunt in de bereidheid om een compromis aan te gaan sinds het begin van de onderhandelingen. Zelfs het aanvankelijke voorstel van Wierenga om alleen een gezamenlijke motie omtrent een toekomstige regeling van de negatieve ontwikkelingsschade aan te nemen was mij nog dierbaarder geweest dan deze wat Van Agt later weinig parlementair noemde „gecastreerde diepvriesthaan“. Inderdaad bleef er inhoudelijk van de regeling van de negatieve ontwikkelingsschade weinig of niets over (beperking tot 7 jaar bedrijfsontwikkeling en tot onevenredige schade) en werd deze regeling ook nog op termijn gesteld voor vier jaar. Ik geloof niet dat er iets beters te verzinnen zou zijn geweest, als men het kabinet opzettelijk had willen doen struikelen. In ieder geval zou ik in

de plaats van de CDA-ministers geen seconde nodig hebben gehad om nee te zeggen. En dan te bedenken dat er van onze kant formuleringen op tafel lagen van gebruikswaarde en negatieve ontwikkelingsschade, die beide standpunten volledig recht deden en geen enkel financieel risico voor de gemeenschap inhielden.

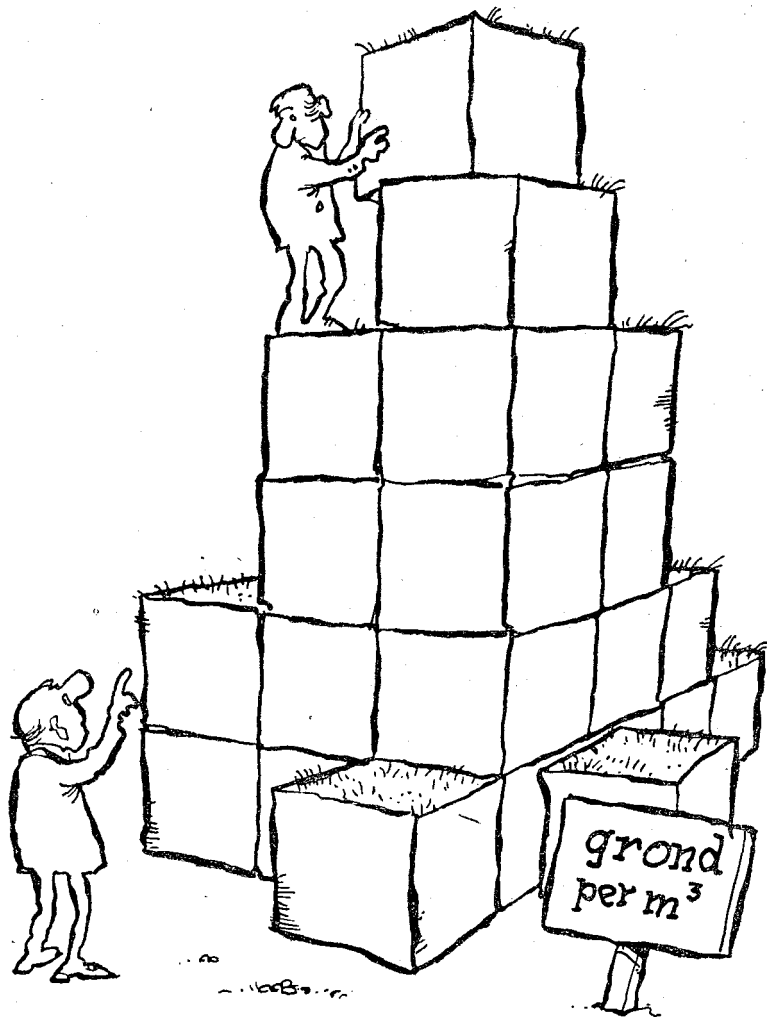
Fabeltjes-krant

Enkele fabeltjes uit de grondpolitieke fabeltjes-krant wil ik hier nog graag ontzenuwen. Allereerst dat het CDA inhoudelijk over de grondpolitiek verdeeld zou zijn geweest. Ik heb mij nu drie jaar met de opbouw van een moderne en wetenschappelijk verantwoorde aanpak daarvan beziggehouden en nog nooit enige weerstand van betekenis in welke hoek van het CDA dan ook ontmoet. Ons deskundigenrapport is niet als discussienota onder tafel gewerkt, zoals dat van de PvdA. Ook tijdens de onderhandelingen is er eensgezindheid geweest, wat de inhoud betreft. Verschil van mening was er alleen in tactiek ten opzichte van de PvdA. In ieder geval moet ik degenen in het progressieve kamp die alsnog een grondpolitieke wig hopen te kunnen drijven tussen bijv. ARP en KVP teleurstellen. Sterker nog: er zijn in onze kring geen principiële voorstanders van de gebruikswaarde. Wij hebben dit begrip alleen als uiterste compromis willen

aanvaarden, in afwijking van ons programma en onder het uitdrukkelijke beding van een volledige vergoeding van de ontwikkelingsschade. Dat beding zal onverkort blijven gelden, omdat het een zaak is van rechtvaardigheid tegenover economisch zwakkere boeren, tuinders en middenstanders.

Daar staan wij voor. Waar staan eigenlijk de progressieven voor in deze zaak? Voor de volkshuisvesting, voor de industrie? Ik zal maar aannemen het eerste, maar wijs er dan wel op, dat het slechts gaat om een kwartje huur meer of minder per week. (Een gulden per m² bouwgrond). En dat kwartje correspondeert met enkele tonnen voor een normaal landbouwbedrijf als vergoeding van onvrijwillige werkloosheid. Of menen zij werkelijk de speculatie te kunnen uitbannen met de gebruikswaarde? Of zelfs de hoge prijzen van landbouwgronden? Met het eerste heeft de gebruikswaarde weinig, met het laatste helemaal niets te maken. Toch moeten beide euvels en nog zoveel meer met een werkelijk progressieve grondpolitiek worden aangepakt. Daarover wil ik het dan in het hierbovenstaande artikel hebben.

Tot besluit nog alleen: als de progressieven werkelijk op korte termijn iets aan de speculatie hadden willen doen, hadden zij het aanbod van de CDA-ministers om wel het voorkeursrecht-ontwerp af te handelen moeten aannemen. Dat was politiek niet omstreden. Of ging het misschien meer om electorale speculatiewinst? Die moet dan wel duur worden betaald. Te duur voor het landsbelang.

Het CDA en de grondpolitiek

Echt progressieve grondpolitiek blijft doel CDA

(Vervolg van pagina 8)

Grondbeleid landelijk gebied.

In het landelijk gebied overheerst het agrarisch gebruik van de grond, ofschoon dit steeds meer gepaard gaat met niet-agrarische beheersdoelinden. Hiervoor dient een goede beheerswetgeving tot stand te komen, die gedeeltelijk al in de vorm van waterstaats- en milieuwetgeving bestaat, maar die in meer geïntegreerde vorm ook voor het landschapsbeheer nodig is. Gemeenschaps-eigendom is hiervoor niet vereist en zelfs in hoge mate onwenselijk, omdat het - zoals ook de links georiënteerde Boerengroep Wageningen in De Groene Amsterdammer van 30 maart 1977 vaststelt - onherroepelijk tot centralisatie van macht bij het Rijk zou leiden. Weliswaar wil de PvdA-werkgroep daaraan ontkomen door deconcentratie en decentralisatie van de grondbank naar de nieuwe provincies toe, maar ik zie deze nog geen landbouwbeleid voeren. En de Staat heeft zich nooit „één van de prettigste verpachters" betoond, terwijl ook het erfpachtrecht van de grondbank nog lang niet is wat het wezen moet. Daarentegen vervullen de particuliere verpachters hun taak meer dan voltreffelijk en het is alleen maar jammer dat het pachtpercentage door de hoge koopprijzen zo sterk terugloopt, nl. van 52% bij de afschaffing van de prijsbeheersing voor landbouwgronden in 1963 tot 44% nu.

En daarmee zitten wij dan meteen bij het kernpunt van het agrarisch grondbeleid: de afschuwelijke prijsstijging van landbouwgronden, sinds twee jaar met meer dan 300% tot een niveau dat de Nederlandse landbouw bezig is de vernieling in te jagen. Gelukkig wordt dit nu ook door jonge boeren onderkend en zit ik met de PvdA-werkgroep op één lijn, wanneer zij op blz. 24 pleit voor een onderzoek naar de mogelijkheid van het opnieuw invoeren van een of andere vorm van prijsbeheersing van agrarisch onroerend goed. Tegen de afschaffing van de Wet Vervreemding Landbouwgronden heb ik mij destijds, toen nog als wetenschappelijk medewerker in Wageningen, reeds fel verzet. Het is de meest fatale misrekening geweest in het landbouwbeleid van na de oorlog, onderdeel als het was van de dwaze liberaliseringsgolf onder invloed van het welvaartsoptimisme uit de zestiger jaren. De CDA-partijen dragen hiervoor medeverantwoordelijkheid. Ik heb geen moeite dat te erkennen. De gevolgen zijn bekend. Niet alleen dreigt de liberalisering om te slaan in haar tegendeel: socialisering - al dan niet via de grondbank - omdat de eigendom als particuliere exploitatievorm niet meer te financieren is. Ook de pacht gaat eraan, zowel kwantitatief als kwalitatief, getuige de bovengenoemde percentages en de rigoreuze pachtverhoging die nu wordt overwogen. Dit laatste is het najagen van een denkbeeldige haas door een hazewindhond. Het jaagt de prijzen alleen nog maar verder op, evenals een structureel beleid dat gericht is op een verdere bedrijfsvergroting in de toekomst, neerkomend op afbraak van arbeidsplaatsen in de landbouw, die elders niet worden teruggewonnen. Aan de andere kant biedt socialisering ook geen enkele oplossing, omdat ook erfpacht aan prijsstijging onderhevig is en de schatkist zich algeheel omzetting in pacht niet kan veroorloven.

Prijsbeheersing landbouwgronden

De enige oplossing zie ik in wederinvoering van een prijsbeheersing voor landbouwgronden, al dan niet in combinatie met een voorkeursrecht, niet ten behoeve van de overheid maar ten behoeve van de boeren die de grond het meest nodig hebben. In een bijlage van het CDA-rapport had ik omtrent een dergelijk voorkeursrecht een balletje opgeworpen en, hoewel dat niet in het CDA-programma is opgenomen, zag ik tot mijn verrassing dat de minister van Landbouw wel in die richting ging werken. Grappig was de wijze waarop het

PvdA-kamerlid Voortman bij de eerste en enige mondelinge behandeling van de omstreden wetsvoorstellen onze woordvoerders De Bekker en Van Dam achtervolgde met de vraag of zij ook die bijlage van het rapport onderstreepten. Zij hoefden toch niet alles te ondertekenen, wat ik ooit heb geschreven? Trouwens ik aarzel zelf sterk of aan zo'n selectief voorkeursrecht wel een goede uitwerking kan worden gegeven. In ieder geval zal echter een prijsbeheersingssysteem nodig zijn, omdat een voorkeursrecht alleen niet voldoende is. En laat men mij nu niet weer vertellen dat een dergelijk systeem niet doelmatig is vanwege zwarte prijzen en zo. Dat is gewoonweg onzin. Zwarte prijzen zijn niet openbaar bekend en hebben op geen stukken na de suggestieve, prijsoprijvende werking die er van de tegenwoordige openbare verkopeningen uitgaat. Direct na de afschaffing van de Wet Vervreemding Landbouwgronden ontstond al een prijsstijging van 100% ten opzichte van de zwarte prijzen uit een eerder gehouden enquête. En een selectief voorkeursrecht zou zelfs afdoende dergelijke prijzen tegengaan. Het recht kan alles, als het moet. En het moet nu, want het gaat om het bestaan van een bedrijfstak die de primaire basis vormt van onze economie en van onze eerste levensbehoeften voedsel en milieu. Er is nu zelfs meer aanleiding voor een prijsbeheersing landbouwgronden dan in 1940.

Andere maatregelen landelijk gebied

Als ik socialisatie in algemene zin als ondeugdelijk en onnodig afwijst, dan wil dat nog niet zeggen dat voor de grondbank geen belangrijke taak zou zijn weggelegd. Dat blijkt ook uit ons verkiezingsprogramma, stelling 166: de grondbank moet de mogelijkheid bieden om onder redelijke voorwaarden (w.o. recht op terugkoop) de eigendom van een bedrijf tegen verpachte waarde over te nemen van iedere boer, ondernemer met een levensvatbaar bedrijf, die vrijwillig deze eigendom in erfpacht of pacht wil omzetten.

Erg belangrijk blijf ik ook vinden het onder b gestelde: de opvolger van de overleden eigenaar-exploitant van een bedrijf wordt onder nader te stellen voorwaarden een voorkeursrecht toegekend in de vorm van een recht op overname in eigendom tegen verpachte waarde of in pacht.

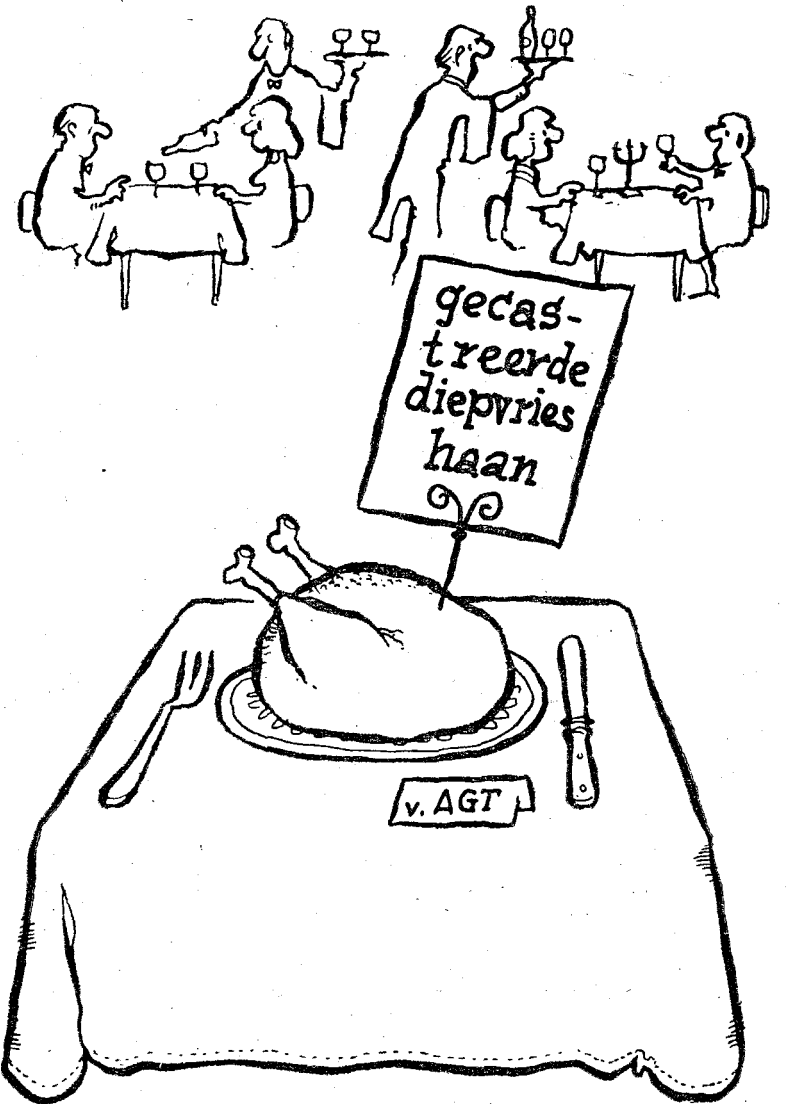
Werk genoeg aan de landelijke winkel dus. En nu het grondbeleid voor het stedelijk gebied.

Grondbeleid stedelijk gebied

Opvallend is ook hier de overeenstemming tussen het PvdA-rapport en het on-

ze. Zo is allereerst van ons overgenomen het pleidooi voor een publiekrechtelijke regeling van het gemeentelijk grondbeleid. Zelf heb ik de gedachten daaromtrent al wat verder ontwikkeld, o.m. in Bouwrecht 1976, blz. 670 e.v. Ook in het PvdA-rapport komt veel uitwerking voor, die mij aanspreekt. De crux van het huidige stedelijk grondbeleid is juist, dat een goed wettelijk kader daarvoor ontbreekt, en dat het zich in hoofdzaak langs privaatrechtelijke banen voltrekt, waardoor ook speculatie zowel door gemeenten als door particulieren haar kansen krijgt. Tot een publiekrechtelijke regeling van gemeentelijk grondgebied reken ik onder meer:

- een regeling van de planning zowel van de grondverwerving als van de gronduitgifte, ook wat financiering betreft;
- een regeling van de stedelijke herverkaveling als publiekrechtelijk plannings- en uitvoeringskader zowel voor stadsuitbreiding als voor stadsvernieuwing;
- een betere regeling van de verwervingsmogelijkheden zowel wat voorkeursrecht als wat onteigening betreft;
- een regeling van de uitgiftevoorwaarden zowel wat verkoop als wat erfpacht of huur betreft;
- een regeling van de projectontwikkelingsovereenkomst zowel met de gemeente als met particuliere grondeigenaren;
- een betere regeling van het verhaal van grondkosten zowel langs fiscale als langs andere weg;
- de invoering van een speculatie-winstbelasting bij onevenredige waardevermeerdering van onroerend goed;
- een betere regeling van de rechtsbescherming zowel wat beroepsmogelijkheden als wat schadevergoeding betreft. Dit alles en nog veel meer maakt bij mij dan deel uit van een gecoördineerd stelsel van wetgeving betreffende de ruimtelijke ordening, de ruimtelijke inrichting, het ruimtelijk beheer, de rechtsbescherming en de informatievoorziening van onroerend goed. Voor een dergelijke coördinatie van wetgeving ontmoet ik tegenwoordig in praktisch alle politieke kampen veel belangstelling, al drukt die zich soms nog niet op de juiste wijze uit. Zo kon een voorstel van de AP-Partijraad om hierover een punt in het programma op te nemen op het CDA-congres waar ik door ziekte niet aanwezig kon zijn, geen meerderheid halen, omdat men meende dat de wenselijkheid van een gecoördineerde wetgeving van zelf sprak. Willen de politieke „vanzelfsprekers" dan a.u.b. wel op het Congres over deze coördinatie van 21 april a.s. in Den Haag aanwezig zijn om te horen wat er allemaal aan vastzit, nl. de onderlinge afstemming van het wetgevingsbeleid van acht departementen over tientallen jaren, waarvan afhankelijk zijn de horizontale en verticale coördinatie van bestuur, incl. het complementaire bestuur? Hiervoor zal een politieke besluitvormingskracht nodig zijn, die in dit land nog niet eerder is opgebracht. Eén ding hoop ik. Dat aan de bovenaangeduide zaken die werkelijk politiek van belang zijn, de partijpolitieke strijd bespaard zal blijven, die het deel is geweest van datgene wat nu de nog zo geringe inzet van de grondpolitiek vormt.

Progressieve grondpolitiek

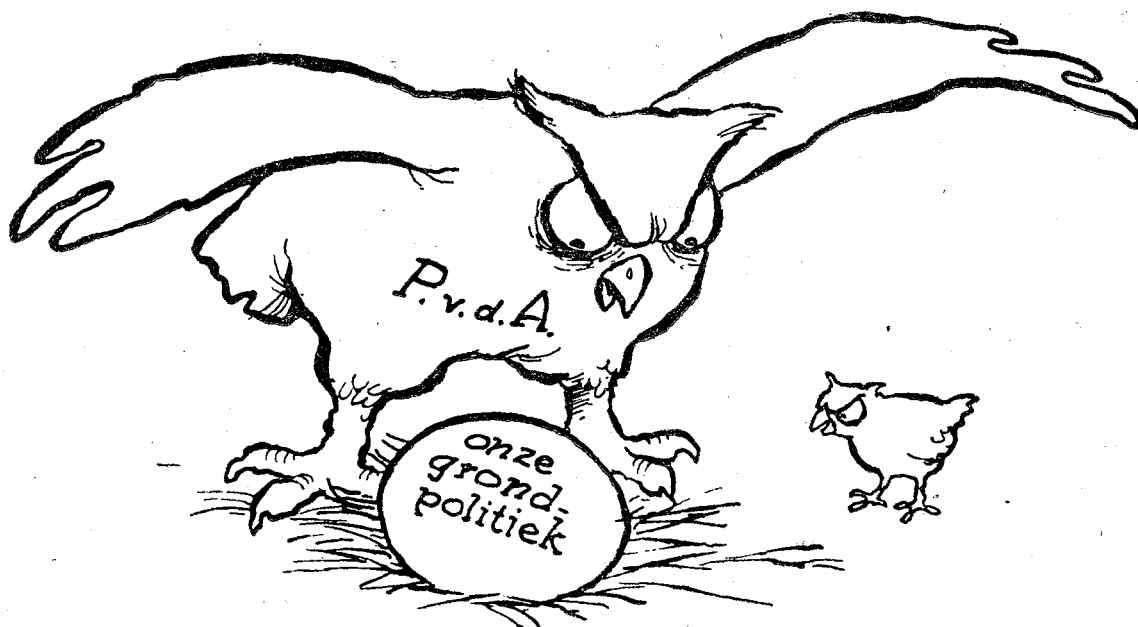
In ieder geval is nu wel duidelijk wat ik onder progressieve grondpolitiek versta: een zodanig wetgevings- en bestuursbeleid dat de gemeenschap optimale - niet maximale - beschikking- en beheersbevoegdheid over de grond krijgt, met behoud van een zo groot mogelijke individuele vrijheid van particuliere eigenaren en gebruikers. De eigendom als zodanig moet daarbij volledig ondergeschikt worden gemaakt aan het beheer door individu en gemeenschap beide. De verantwoordelijkheid voor dat beheer tegenover God en naaste dient daarbij voorop te staan. Noch het uitgangspunt van de gemeenschaps-eigendom noch dat van de individuele eigendom doet aan die verantwoordelijkheid recht. Als ik dan ook voor het landelijk gebied de voorkeur geef aan individuele eigendom, is dat alleen, omdat ik het beheer ook van gemeenschapswege op die wijze het beste verzekerd acht. De boeren zijn door de eeuwen heen de best mogelijke beheerders geweest van het landelijk gebied en zij moeten dat, straks met behulp van een publiekrechtelijke be-

heerswetgeving, kunnen blijven. Kunnen zij daarbij de eigendom zelf financieren, des te beter. Kunnen zij het niet, dan moeten particuliere verpachters en de grondpachters hen hierbij helpen. Pacht- en kooprijksbeheersing zijn daarbij onmisbaar.

Voor het stedelijk gebied ligt het anders. Daar zijn zulke reusachtige investeringen van overheidswege met stadsinrichting en stedelijk beheer gemoeid en daar is bovendien zo'n achterstand ontstaan in het particuliere onderhoud en beheer, dat ik in het algemeen de voorkeur aan gemeenschaps-eigendom, gepaard gaande met erfpacht, geef. Mits die erfpacht dan wel conform ons programma bestuursrechtelijk zodanig wordt geregeld, dat doorzichtigheid en controleerbaarheid vooropstaan en een goede rechtsbescherming is verzekerd. Zelfs mag van mij de stedelijke herverkaveling dienen om een omzetting in erfpacht te bewerkstelligen, uiteraard onder een volledige vergoeding van het waardeverschil met de eigendom. Ook moeten de erfpachtsvoorwaarden geen belemmering vormen voor particuliere investeringen. Uitgifte in eigendom kan echter ook verantwoord zijn, als daardoor aan stedelijke beheersdoelinden niet wordt tekort gedaan.

Het bovenstaande betekent geen claim van alle grondpolitieke progressiviteit door de christen-democraten. Wij gunnen de socialisten en trouwens ook de liberalen hun aandeel in de opbouw van een verantwoordelijke maatschappij. Maar tot de PvdA-leiding zou ik speciaal willen zeggen: hoe lang nog moeten wij gebukt gaan onder het najagen van hersenschimmen uit de vorige eeuw, waardoor ons land een moderne en progressieve grondpolitiek wordt onthouden? Wij hebben het uiterste gedaan om met u tot een accoord te komen, zelfs zodanig dat wij één van die hersenschimmen - waar zelfs uw eigen deskundigen niet in geloven: de gebruikswaarde - tegen ons programma in hebben trachten te aanvaarden. Wilt u met ons zaken doen in de grondpolitiek of wilt u het niet? Het antwoord op die vraag zal in de komende maanden gegeven moeten worden.

Dat vereist een partijpolitieke volwassenheid die aan de gelijkwaardigheid van andere democratische partijen recht doen.

Door Frans Jozef van der Heyden

Dieuwke de Graaff (uit Sneek) over gezin en emancipatie

Meer dan de broodplank alleen

Dieuwke de Graaff-Nauta - 47 jaar oud, getrouwd, twee kinderen van 17 en 19 jaar - is wethouder van onderwijs, volksgezondheid en voorlichting in Sneek. Ook voert zij de CDA-fractie in de Staten van Friesland aan. Van zichzelf zegt ze dat ze is opgegroeid met politiek (haar vader vervulde vele functies in de CHU), zoals nu haar kinderen opgegroeid zijn met een moeder, die in de politiek zit en daar dagwerk aan heeft. Ze zit als sedert 1962 in de provinciale staten en sedert 1966 ook in de raad van Sneek. Voor zij in de politiek functies aanvaardde was zij onderwijzeres en lerares. Met haar praat ik over gezin en emancipatie, waarbij afgesproken is het niet al te persoonlijk te maken omdat zij er geen behoefte aan heeft om haar gezin te etaleren zonder dat haar man en kinderen daar iets in te zeggen hebben. Een van haar aardigste politieke succesjes van de laatste tijd is overigens haar idee om van Friesland binnen de reorganisatie van Binnenlands Bestuur een proefprovincie te maken - een idee waarop Gedeputeerde Staten zijn ingegaan. Er werkt nu een bijzondere werkgroep met als opdracht om met een concrete suggesties te komen om die aan de minister van Binnenlandse Zaken voor te leggen. Een laatste opmerking voor het vraaggesprek zelf. Ze komt over als ervaren, zakelijk maar bovenal als een vrouw, die haar werk niet als een man wil doen maar als een vrouw met haar eigen talenten en haar eigen kijk op de zaak.

- In het CDA-verkiezingsprogramma wordt het gezin opgevat als een onmisbare pijler van onze samenleving. Ervaart u dat ook zo?

Ik ben het daar mee eens. In het gezin ontmoet je elkaar, vind je rust en geborgenheid, maar het moet meer zijn. Het gezin is van groot belang voor de maatschappij. In het gezin moeten vele aspecten van die maatschappij besproken worden en als het ware met de invloed van dat gezin erbij weer aan de maatschappij teruggegeven worden. Het betekent tegelijkertijd, dat die maatschappij het gezin in zijn opstelling beïnvloedt. Ik vind ze direct in elkaars vertengde liggen. Als het gezin zich van de maatschappij afsluit schiet het zijn doel voorbij. Overigens wil ik hiermee niet zeggen dat ik andere samenlevingsvormen niet van belang zou vinden.

- In dat zelfde verkiezingsprogramma wordt in een adem met het gezin gerept over gelijke kansen voor man en vrouw en een doeltreffende uitwerking van het emancipatiebeleid. Is dat terecht, heeft

de vrouw vanuit haar positie in het gezin gelijke kansen?

Om te beginnen vind ik dat de taak van de vrouw als moeder in het gezin wordt onderschat. Het gepraat over de plaats van de vrouw in het arbeidsproces dringt die positie op de achtergrond en dat vind ik jammer. Als een vrouw bevrediging in haar gezin vindt; laat haar die ruimte. Ik vind ook, dat de vrouw oog moet hebben voor haar taak in de maatschappij, die per se per definitie geen mannenzaak is. - Men zou het gezinsleven als een gemeenschappelijke levensopdracht kunnen beschouwen, waarin man, vrouw en kinderen een eigen rol hebben. Hoe ziet u die rollen?

Een gezin vormen is inderdaad een zaak van samen doen, waarbij ieder maar moet doen wat hem het beste past. Het is niet zózeer een kwestie van rollen vervullen maar van taken verdelen, de vrouw krijgt daarbij onherroepelijk een dubbele taak zodra zij ook buiten haar gezin actief wil zijn. Het probleem daarbij is dat niet alle taken in het gezin mooi op

te delen zijn in even zoveel parten als er gezinsleden zijn. Voor wat het aandeel van de man betreft kan dat al helemaal een probleem geven wanneer de man een zware baan heeft. In dat verband vind ik het niet zo gek, dat sommige vrouwen zich neerleggen bij het feit, dat hun man de kostwinner is. Ik zou trouwens voorzichtig willen zijn om van nature mannen en vrouwen bepaalde taken binnen het gezin, binnen de samenleving op te drukken.

Wanneer ik nog even mag terugkomen op het verkiezingsprogramma dat door u geciteerd wordt dan zou ik de nadruk willen leggen op een ander citaat, waarin gesproken wordt van de eigen verantwoordelijkheid van het gezin. We moeten oppassen dat de uitspraak „gezin als pijler van de samenleving” geen kreet wordt. Ik meen dat wij als christelijke partijen te weinig aandacht hebben besteed aan en te weinig studie hebben gemaakt van de eigen plaats van het gezin in de samenleving, de plaats van de vrouw in dat gezin en de plaats van de vrouw al of niet alleenstaand in de samenleving. Een van de taken van het CDA is zeker, dat we veel meer inbreng moeten leveren in de discussie over deze zaken. Trouwens dat geldt ook voor de andere vormen van samenleven in het geding zijn.

Het staat voor mij vast, dat veel vrouwen - die heus geen volle dagtaak in het huishouden hebben - een heel belangrijke inbreng in de maatschappij kunnen hebben en dat de maatschappij daar als geheel haar voordeel mee zou kunnen doen. Wanneer het verkiezingsmotto is „Niet bij brood alleen” dan zou ik haast zeggen, dat voor de vrouw meer dan alleen de broodplank van belang is.

Pleidooi

- In de opvattingen van het CDA is arbeid van grote betekenis voor de indivi-

duële ontplooiing. Hoe ziet u dat voor een vrouw die een gezin heeft?

Arbeid moet zinvol zijn en bevrediging geven. Dat kan heel goed in het gezin zelf. Ik vind het fout dat sommige groepen van vrouwen daarbij de nadruk leggen op betaald werk buitenshuis, waarbij het werk binnenshuis niet telt.

Aan de andere kant is het ook waar, dat een vrouw die zich tijdelijk geheel voor haar gezin inzet - de moeilijkste tijd is vaak die wanneer de kinderen nog klein zijn - nog al moeite heeft om (weer) een eigen plaats in de maatschappij te veroveren. De vraag is bijvoorbeeld of de vrouw nog voldoende geschoold is om weer actief te worden en of zij bij is kunnen blijven in haar vak. Ik vind dat de mogelijkheden voor bijscholing van getrouwde vrouwen veel groter moet zijn dan thans het geval is. Sterker nog: de scholing voor haar huwelijk moet er mede op gericht zijn dat zij enkele jaren

kan terugtreden zonder dat zij daarbij het gevaar loopt verder als uitgeschakeld beschouwd te worden.

- Wanneer u alles nog eens over mocht doen zou u uw leven dan anders inrichten?

Ik heb totaal geen behoefte om het over te doen. Ik heb met plezier gewerkt, ofschoon ik het gevoel heb dat ik nu te veel doe en er te weinig tijd overblijft voor andere dingen: ontspanning en sociale contacten om maar eens wat te noemen.

- Wanneer dezelfde vraag aan de overige leden van het gezin zou worden voorgelegd zou er dan hetzelfde antwoord komen?

Ik denk het wel. Ook zij zouden vinden dat ik op het ogenblik te veel doe, maar ze hebben zeker vrede met de situatie. De kinderen bijvoorbeeld voelen zich erg betrokken bij een aantal dingen, die ik doe en ervaren dat als positief.

Antwoorden op het CDA-Appèl

Je zou 't niet zo zeggen als je de verkiezingsstijd van dichtbij meemaakt, maar toch is 't zo: zowel VVD als PvdA zien in het CDA de meest voor de hand liggende regeringspartner.

PvdA en VVD kunnen het namelijk, op sociaal-economisch gebied, onderling niet eens worden. Zij vormen samen immers het koppel dat maatschappelijke ontwikkeling verwacht van de belangengrijp waarin hun respectieve achterbannen elkaars tegenstanders zijn. Het CDA bevindt zich niet op dat niveau. Wij „geloven” niet in klassenstrijd („Samen verantwoordelijk”) en leggen de politieke accenten niet zo eenzijdig op het sociaal-economische („Niet bij brood alleen”). Van de nood der onenigheid hebben PvdA en VVD een „deugd” gemaakt door hun tegenstelling tot de fundamentele in de politiek uit te roepen. Reeds jaren wordt Nederland met dit gebrekkige denkraam opgescheept. De feiten laten zich er niet in wringen.

Het „ethisch” accoord van VVD en PvdA

In deze verkiezingsstijd valt evenwel op hoezeer in menig forum VVD en PvdA dezelfde snaren roeren. Diverse sprekers werpen zich op als beschermheer van de pornobioscopen tegen Justitieel optreden. Die „eervolle” rol zal het CDA hun niet betwisten. Onze belangstelling zal meer door andere problemen worden geboeid.

Als over respect voor de volwassen mens gesproken wordt zullen wij eerder denken aan de dienst die de politiek kan verlenen aan het vrije onderwijs en aan al die particuliere organisaties waarin volwassen mensen de zorg voor hun gehandicapte medemens opnemen. Dat is een organisatieleven waarvoor bij VVD en PvdA niet diezelfde positieve belangstelling bestaat. (Bepaalde stromingen hebben in deze sfeer weinig of niets gepresteerd. Wij laten verder de vragen onbesproken rond de begeleiding bij ongewenste zwangerschap; een onderwerp

dat onverwacht door VVD en PvdA in alle eendrachtigheid in de verkiezingsstrijd wordt ingebracht!

CDA verwerpelijke bondgenoot.

Intussen staan VVD en PvdA voor de taak om zowel een bondgenootschap met het CDA te propageren als, tegelijkertijd, de verwerpelijkheid van de CDA-partijen toe te lichten.

Daar hebben ze iets op gevonden. Het tactisch regeltje luidt: „beweer dat die kenmerken en standpunten van het CDA die je positief waardeert door je eigen partij aan de christen-democraten zijn afgedwongen. Elke CDA-visie waarmee je het eens bent moet een concessie heten, een knieval voor VVD of PvdA” („kassa” riep Van Thijn toen Andriessen het artikel over bestrijding van speculatiwinsten uit ons program reciteerde). Volgens een tweede tactisch regeltje zijn er in het CDA „weldenkende minderheden” (pro VVD of pro PvdA) die in en buiten de verkiezingen schouderklopjes mogen ontvangen of op wie „een hartstochtelijk beroep” moet worden gedaan teneinde hen van het CDA los te weken. Het „verwerpelijke CDA” kan zodoende later door PvdA en VVD aan hun eigen kiezers als „bruikbare bondgenoot” worden verkocht.

Oude politiek

Het inzicht in oorzakelijke verbanden is bij de PvdA altijd al vrij pover geweest. Zo schreef men destijds de opgang van de wereldconjunction toe aan hun deelname aan kabinetten.

De opzienbarende ontwikkeling van de sociale wetgeving, die steeds vanuit het christelijk sociale denken werd gevoerd, werd in coalitie kabinetten graag door de PvdA toegeëigend.

Het dagblad Trouw schreef eens sarcastisch „waarom zou de PvdA niet met christen-democraten regeren, de impopulaire maatregelen en fouten kunnen immers steeds aan het CDA worden toe-

geschreven?” Moedwillige vertekening van het wezen der christen-democratie is niets nieuws. Ook in deze verkiezingsstrijd zullen ze er de draak mee steken.

Partijbelang contra hervormingen?

VVD en PvdA zijn zeer gehecht aan boven beschreven stijl van optreden. Meer nog dan aan de inhoud van hun politieke doelstellingen. De VVD kondigde open-

lijk aan om geen enkele door het CDA beoogde verbetering van de via maatschappijhervormende wetsontwerpen te zullen steunen, ook niet die verbeteringen waarmee de VVD het eens kan zijn. Voor hen gold slechts het partijpolitieke spel waarmee het CDA moest worden geplaagd. De PvdA hield de bestrijding van grondspeculatie voor gezien toen het CDA, binnen de overeengekomen uitgangspunten, het schot op de speculant nauwkeuriger wilde richten opdat de

omstanders (agrariërs en middenstanders) niet geraakt zouden worden. Erger zelfs, de wet op de ondernemingsraden en de wet op de investeringsrekening, waarover een overeenstemming zich duidelijk aftekende, kregen geen kans meer. Hangt men meer aan het hautaine toontje dan aan de mogelijkheden tot hervormingen van de maatschappij? Sommigen zullen dat niet begrijpen, veel anderen zullen dit gedrag onthullend achten.

Lubbers en Hazekamp op studiedag Midden- en Kleinbedrijf

Op deze studiedag zullen drs. R. F. M. Lubbers en Th. M. Hazekamp resp. minister en staatssecretaris van Economische Zaken, redevoeringen houden.

's Morgens zullen discussiegroepen worden gevormd. In elke discussiegroep zullen aan de orde komen:

- de CDA-opvattingen over de verdere ontwikkeling van onze economie in het algemeen;
- de plaats van het midden- en kleinbedrijf in deze ontwikkeling in het bijzonder.

De Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk ARP. CHU en KVP organiseren op maandag 25 april 1977 in het RAI Congrescentrum te Amsterdam een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf.

Dit naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke instituten van het CDA verschenen studie.

's Middags zal een plenaire discussie plaatsvinden met een forum, onder leiding van H.A. de Boer, lid van de Tweede Kamer, voorzitter van de ARP, waarin voorts zitting hebben: H. v.d. Meulen, secr. van het CNV mr. G. van Muiden, alg. secr. van het NCOV drs. H. A. C. M. Noteboom, lid van de Tweede Kamer dr. L. M. van Leeuwen, lid van de CDA-programcommissie dr. B. de Vries, lid van de studiegroep Midden- en Kleinbedrijf.

Voor deelname kunt u zich uitsluitend aanmelden door overmaking van de deelnemerskosten ad f 15,- op girorekening 379333 ten name van de Alg. Penningmeester KVP, Mauritskade 25, Den Haag, onder vermelding „studiedag MKB”, en het nummer van de groep waarin u wilt deelnemen. Na ontvangst van uw betaling ontvangt u de benodigde documentatie waaronder het rapport Midden- en Kleinbedrijf, de groepsdiscussievragen en het artikel „Beleid getoetst” van H. A. de Boer.

K I E S T

VOOR HET RODE POTLOOD

Wat moet je nu als gewoon burger met de verkiezingen? Welke uitwerking heeft je stem en hoe komt een kabinetsformatie tot stand?

Een antwoord hierop geeft Jan Stroes in HET RODE POTLOOD: 80 pagina's, boordevol illustraties!

Voor boekje + geluidscassette f 5,-
overmaken op postgiro 1501169
t.n.v. St. Burgerschapskunde, Leiden.

STICHTING
BURGERSCHAPS-
KUNDE

BETONFABRIEK „VRIJENBAN”

A. M. HOEKE

Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-56.01.93 - b.g.g. 12.40.08

BETONWAREN

Een goed begin!

Een goed begin
van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let u om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met een welkomstkorting van f 6,55.

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam:

Adres:

Plaats:CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

NIEUW

Boeken Die Licht Verspreiden

Rob Matzken

DE BRUG OVER DE CHIN-RIVIER

Wat hebben de gebeurtenissen in China ons te zeggen? Is Mao het antwoord op alle problemen, waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd? De auteur bekend van zijn boeken 'Anders Denken' en Anders-Denken-Boerderij gaat in deze brochure in op deze vragen.

ISBN 90 70048 132, 28 blz.

f 2,50

verkrijgbaar in de boekhandel

Uitgeverij
EVANGELISCHE LEKTUUR KRUISTOCHT
Postbus 392. Tel. 05490-19927
7600 AJ

ALMELO

BOUWBEDRIJF P. HULSEBOS Jzn. B.V.

Venneperweg 873 - Nw.-Venneper

NIEUW VENNEPER - Telefoon 02526-2277

ABBENES - Telefoon 02524-226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

BUNNIK

BOUW- EN AANNEMINGSBEDRIJF

A. J. van der Tol b.v.

NIEUWBOUW RESTAURATIE BUNGALOWBOUW VERBOUW

Schoudermantel 39, Bunnik - Telefoon: 03405-1400

HANAB B.V.

VALKENBURG - ZH Telefoon 01718-7.19.41*
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN

ZINKERS

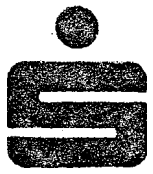
SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1000,-
levert op na:

3 jaar f 1250,- (7³/₄%)

4 jaar f 1375,- (8¹/₄%)

5 jaar f 1525,- (8³/₄%)

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD” GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

BISSCHOPPELIJK COLLEGE

HAGEVELD
HEEMSTEDÉ

INTERNAAT
voor jongens

atheneum (met latijn)

(eigen school)

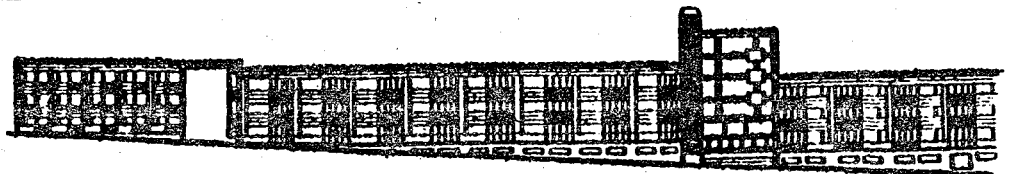
gymnasium/havo/mavo

(scholen in Haarlem en
Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school. Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een school-internaat een mogelijkheid is? Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis. Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een volledige verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT
't VELTHUYS BOSWEG
HATTEM
tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

christen
democratisch
appèl

CDA 1

van agt

CDA, postbus 7676, Den Haag

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

CHU-voorzitter Van Verschuer:

CDA zal zelfbewust zijn weg moeten gaan

„Het CDA zal zelfbewust en standvastig voort moeten gaan op zijn weg. Een weg die bepaald wordt door onze visie op mens en maatschappij en die geen afgeleide is of kan zijn van datgene wat anderen ons als ultimatum of anderszins voorhouden”.

Dit zei CHU-voorzitter mr. O. W. A. baron Van Verschuer vorige week zaterdag in Utrecht, in zijn openingsrede voor de Unieraad.

Van Verschuer gaf in een achttal punten de plaat van het CDA in de huidige politieke situatie kernachtig aan:

1. Het CDA doet noch voor of na de verkiezingen een principiële keus t.o.v. liberalen of socialisten omdat wij deze politieke tweedeling en hun basis afwijzen.

2. Het CDA, wat in meerderheid ruimte wou laten voor het doen van een intentieverklaring voor de verkiezingen, is tot de conclusie gekomen dat deze ruimte er voor de verkiezingen 1977, door de opstelling van andere partijen, niet is.

3. De kabinetscrisis is niet ontstaan, hoe graag men dit ook verkondigt, doordat het CDA speculanten of grondbezitters met onrechtvaardige verlangens in hun belangen wou beschermen. Het is ontstaan en omdat het CDA het principe dat alle grond in overheidshanden dient te zijn afwijst en streeft naar een rechtvaardige vergoeding ook voor diegenen in de samenleving die hun grond ter wille van het algemeen belang moeten afstaan.

4. Het heeft niet aan de CDA bewindslieden maar aan de zogenaamd progressieve bewindslieden gelegen dat het wetsvoorstel voor de regeling van het voorkeursrecht van gemeentes niet als afzonderlijk en veel belangrijker wetsvoorstel is behandeld.

5. Het CDA is bereid na de verkiezingen als eerste met de PvdA te gaan spreken over een mogelijk nieuw kabinet. Dat gesprek zal moeten plaats vinden op basis van de verkiezingsuitslag en de verkiezingsprogramma's of kernpunten daaruit.

Het CDA zal onder geen beding voorwaarden accepteren zoals nu door de PvdA geformuleerd.

Noch minder een kabinetsformule accepteren die niet is gebaseerd op de verkiezingsuitslag.

6. De door onze lijsttrekker genoemde punten, ontwikkelingshulp, regeling van de abortus, de strijd om de vrede en in relatie hiermede de mate van wapeniging, het beperken van de overheidsuitgaven terwille van de bestrijding van de werkloosheid zullen naast de vier zogenaamde hervormingsvoorstellen onderwerp van gesprek dienen te zijn.

7. De VVD wordt als een mogelijk toekomstige regeringspartner door het CDA niet weggeschreven.

8. Hoewel wij niet bij voorbaat een ministerpresidentschap claimen voor onze lijsttrekker, ligt het wel in de rede dat uit de grootste partij de minister-president komt.

DRIE STROMINGEN

Spreker noemde de verkiezingen van 1977 van bijzondere aard omdat de kiezer voor het eerst de keus heeft uit drie grote politieke stromingen, die in hoge mate het politieke krachtenveld beheersen. Dit kan het functioneren van de democratie en de overzichtelijkheid van het parlementair gebeuren bevorderen.

De totstandkoming van het CDA tot het federatieve stadium dat wij thans gerealiseerd hebben is in de eerste plaats terug te brengen tot de herkenning van de christen-democraten van elkaar.

In een tijd dat de materie de geest dreigt te overheersen, dat consumptie en egoïsme hoogtij vieren, is een politieke partij die belangen vertegenwoordigt van speciale

groepen in de samenleving een voor de hand liggende zaak. Nederland is geteisterd door de polarisatie van liberalen en socialisten die samen belang hebben in één onderneming. De onderneming ter verdeling van de macht in Nederland.

De socialisten willen met die macht voornamelijk de belangen van de arbeider, voor hen vrijwel synoniem met de minstbedeelden, behartigen en maken zich daarbij schuldig aan het hercultiveren van ouderwetse klassestrijden. De liberalen hebben het oog gericht op een maatschappij die de vrijheid van het individu als dogma verheft. Beide groeperingen zijn niet bijster inventief in het inslaan van nieuwe wegen anders dan de smaakmakers van het verleden met een modern smaakje te overgieten. Het kan daarbij niet genoeg gezegd worden dat op het gebied van de zedelijkheidswetgeving van het ingrijpen in het nog niet geboren en het bijna gestorven leven hun smaak een volstrekt andere is dan die van het CDA. In die situatie van het Nederlandse krachtenveld komt er een CDA dat vanuit een Christen Democratische visie zich niet wil inzetten voor eigen belang of voor groepsbelangen maar wil zoeken naar en werken voor een rechtvaardige samenleving voor iedereen, aldus de CHU-voorzitter.

KERNVRAAG

Kernvraag voor de christen-democraten is aldus Van Verschuer: „Wat is in deze tijd een rechtvaardige samenleving en hoe bereiken we die?”

De christen-democratische visie op mens en maatschappij is verankerd in het werkstuk „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij” en het CDA-program „Niet bij brood alleen”.

Christen democratische politiek zal, als het goed is, moeten liggen in een hechte en niet te verstoren drieëenheid van uitgangspunt, politiek programma en de personen die het moeten vertolken. De ware Christen Democraat is degeen die geen ander doel voor ogen heeft dan in zijn optreden en handelen dat gestalte te geven.

Het is daarbij duidelijk dat wij daarbij van veel kiezers die gewend zijn in oude patronen van materialistisch denken te blijven verkeren, veel kritiek te verduren krijgen. Hebt u zich ooit afgevraagd of het CDA op de goede weg zou zijn als de kritiek om het zijn van een partij met een beginsel als wij zou verstommen. Misschien zou er dan meer reden voor ongerustheid over de te volgen koers moeten zijn dan nu, nu wij na omhelsd te zijn vanwege het nieuwe, wederom in de Nederlandse publieke opinie dreigen vergeuisd te worden vanwege het onduidelijke, het principiële, van de beginselpartij wat de levenssferen van anderen kan beïnvloeden, kritiek ook vanwege het vasthouden aan het particuliere eigendom en het mede daardoor maken van een breuk in een kabinet wat de wereld net zou gaan hervormen met vier wetsvoorstellen. Niet accoord gaan met de onteigeningswet met vergoeding op basis van gebruikswaarde. En als wij als CDA kritiek ondergaan dan geldt dat heel in het bijzonder onze lijsttrekker die op voor Nederlandse begrippen schandelijke wijze wordt afgeschilderd.

Moet het ons misschien niet verwonderen, pijn doet het ons wel. De pijn die je ondergaat als je bewust mis verstaan wordt, de pijn van verloochening van degeen waarop je meende te kunnen rekenen.

Ik kan nu en hier ten aanzien van onze lijsttrekker niet anders zeggen en niet anders handelen dan hem te verzekeren dat wij achter hem staan en blijven staan en dat wij samen met hem willen proberen door het harnas van onbegrip en onwil heen te

breken met het ideaal dat ons voor ogen staat.

Geen gemakkelijke verkiezingen

Van Verschuer wees er in het slot van zijn rede op dat er bepaald geen gemakkelijke verkiezingen voor de deur staan. Hij zei hierover:

Ons wachten bepaald geen gemakkelijke verkiezingen. Iedereen die dat verwacht of gehoopt had zal het met mij eens zijn dat alle tekenen in een andere richting wijzen. Ons wachten verkiezingen waarop elke keer opnieuw zowel van liberale als van socialistische zijde gepoogd zal worden ons te laten kiezen voor de specifieke belangen die zij behartigen. Gepoogd zal worden het door ons gekozen uitgangspunt als onwerkbaar in de hoek te drukken. Ons streven naar een maatschappij waar normen bestaan ook op gebied van de zedelijkheid zal als belachelijk, ouderwets en het stellen van enige regels voor degenen die juist vrij willen zijn worden afgeschilderd. Van de C.H.U. zal als de conservatieve broer, van de A.R.P. als de progressieve broer en van de K.V.P. als de machtsbeluste oom een karikatuur worden gemaakt om daarmee een wig te drijven tussen de samenstellende delen van het C.D.A. Wat voor de drie partijen geldt, geldt in het bijzonder onze politieke voormannen, al hun uitspraken zullen op een gouden schaalte worden gewogen om daar tegenstellingen uit te proberen te halen.

Onze lijsttrekker zal bij voortduring aan aanvallen bloot staan. Waarom dit alles? Waarschijnlijk omdat de P.v.d.A., op de macht van het regeren belust alleen met dit

soort zaken kan proberen om de aandacht van grote verdeeldheid in eigen kring af te leiden en de weg voor een regering met het C.D.A. open te houden.

Omdat ook de V.V.D. er belang bij heeft de aandacht van eigen impotentie, eigen visie voor een verantwoordelijke en zich veranderende maatschappij af te leiden.

Bovenal omdat in den lande het een doorn in het oog is om op christelijke idealen een partij te stemmen die niet links en niet rechts kan worden en wil zijn ingedeeld.

Onze houding ten opzichte van deze aanvallen lijkt mij niet zo moeilijk. Wij moeten ophouden in eigen doel te trappen. Een grotere discipline van leiding en kader is daarvoor een eerste vereiste, het elkaar vasthouden en respecteren ook in gevallen als we het soms iets anders zien zou ons sieren. Met name onze voormannen dienen zich bewust te zijn dat het nu onze lijsttrekker is die het profiel is voor het C.D.A. voor 25 mei en daarna moet aangeven.

Maar bovenal en daartoe roep ik u met de meeste klem op, moeten wij door woorden en daden duidelijk maken aan de hand van ons programma wat het voor ons wil zeggen dat wij willen streven naar een maatschappij waar gerechtigheid bestaat voor iedereen. Wij weten dat wij ons daarbij mogen gesteerd weten door het geloof in de opgestane Heer die ons vrijgemaakt heeft om ons werk te doen met het perspectief van een naderend koninkrijk. Van daaruit doen wij een appél op de Nederlandse kiezer, die wij vragen met ons onze opdracht te vervullen, aldus Van Verschuer.

H. van Spanning

Nederlandse gelukwensen voor Belgische christen-democraten

De Nederlandse christen-democraten hebben aan het begin van deze week de Belgische christen-democraten gelukwensen gezonden in verband met de bij de verkiezingen in België behaalde stemmenwinst. CDA-lijsttrekker Van Agt zond een telegram naar de lijsttrekker van de Belgische christen-democraten, premier Tindemans. Mr. Van Agt wenste Tindemans geluk met het grote verkiezingsresultaat voor de Belgische Christelijke Volks-Partij CVP. „Het CDA zal het goede voorbeeld van de CVP op woensdag 25 mei volgen”, aldus minister Van Agt.

Het bestuur van de Nederlandse groep van de Europese Unie van Christen-Democraten EUCD zond door de heren Kruisinga (CHU), De Boer (ARP) en Kleisterlee (KVP) ondertekende telegrammen naar premier Tindemans en CVP-voorzitter Martens. In die telegrammen werd de verkiezingsuitslag voor de CVP geweldig genoemd. „De Belgische kiezers hebben de beginselvaste opstelling van de CVP op waarde geschat”, aldus de Nederlandse christen-democraten.

H.L.

Groei CDA

Sinds het Christen Democratisch Appel als politieke eenheid optreedt, najaar 1976, is het aantal rechtstreekse leden van het CDA verveelvoudigd. In die periode hebben zich 3.500 leden aangemeld.

De groei zette de laatste weken onverminderd door. Het totale ledenbestand van het CDA bedraagt nu 174.500 bestaande uit 58.000 ARP-leden, 80.000 KVP-leden, 28.000 CHU-leden 8.500 rechtstreekse leden.

Van het CDA-program 1977-1981 „Niet bij brood alleen” zal binnenkort een tweede druk verschijnen gezien de grote belangstelling voor dit program.

van agt

1

christen
democratisch
appél

CDA

Ruim 4 miljoen gulden extra voor moedermavo's

Staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. (onderwijs en wetenschappen) heeft deze dagen meegedeeld dat hij in totaal 4,5 miljoen gulden extra wil uitgeven voor de moeder-mavo's. Dit, als paddestoelen uit de grond rijzend, dagonderwijs voor volwassenen raakte als gevolg van de explosieve groei financieel in de knel. „Met deze maatregelen wil ik op de eerste plaats bereiken”, aldus staatssecretaris De Jong, „dat het dagonderwijs voor volwassenen, populair „moeder-mavo” genaamd, redelijk onderdak wordt verschaft daar waar men nog niet over dergelijke voorzieningen beschikt. Daar waar men wel over gebouwen en inventaris beschikt wil ik door maatregelen bereiken dat men daar ook kan blijven. Het uitgangspunt daarbij is en blijft, dat zoveel mogelijk onderwijsvragenden gebruik kunnen maken van de gebouwen en inventaris van het gewone dagonderwijs (medegebruik).

Om de samenwerking op het gebied van het medegebruik van gebouwen en inventaris te stimuleren, heb ik al enige tijd geleden besloten het maximum van de vergoeding te

verhogen van f 3,50 tot f 5,- per wekelijkse lesuur per lokaal. Deze maatregel kost plm. 2 miljoen gulden”.

De bewindsman zei te verwachten dat althans in de eerstkomende jaren niet in alle gevallen gebruik zal kunnen worden gemaakt van de faciliteiten van het dagonderwijs. Er zullen dan andere lokalen moeten worden gehuurd, hetgeen uiteraard duurder is dan medegebruik van lokalen van het reguliere dagonderwijs. „Daarvoor heb ik een bedrag van een half miljoen gulden uitgetrokken”, zei de heer De Jong. „Er kunnen zich ook omstandigheden voordoen waarbij noch medegebruik, noch huur van een lokaal mogelijk is. Er is dan geen andere mogelijkheid dan het plaatsen van noodgebouwen. Als aan de voorwaarden is voldaan kunnen ook hiervoor extra middelen ter beschikking worden gesteld”. Anderhalf miljoen gulden wil de staatssecretaris beschikbaar stellen in het geval dat passend meubilair en/of leeren hulpmiddelen ontbreken. Als daarvoor financiële steun noodzakelijk is kan uit dit speciale fonds worden geput.

„Er kunnen zich echter nog meer vraagstukken aandienen dan alleen met betrekking tot de huisvesting. Ik denk hierbij speciaal aan de kosten van beheer en administratie. Ook hiervoor heb ik een deel van de in totaal 4,5 miljoen gulden ter beschikking”, aldus staatssecretaris De Jong die verder zei dat de avondscolen die door de snelle opkomst van de moeder-mavo explosief zijn gegroeid, als gevolg van de bestaande vergoedingssystemen worden benadeeld. De staatssecretaris heeft daarom besloten wijzigingen aan te brengen in dit systeem. De nadelen kunnen daardoor worden verzacht. Naar schatting zal deze extra voorziening 350.000 gulden vergen. De bewindsman tekende hierbij aan dat om allerlei redenen filiaalvorming alleen voor de lessen overdag niet kan worden toegestaan. „Filiaalvorming moet worden beschouwd als een eerste stap naar een nieuwe school en staat als zodanig in nauwe relatie tot de planprocedure. Wanneer echter een avondschoon elders lokalen huurt om de cursisten onnodig reizen te besparen - dit uiteraard na overleg met de betrokken auto-

PARLEMENTARIA

riteiten ter plaatse - ontmoet dat bij mij geen bezwaar”, aldus staatssecretaris De Jong. De extra maatregelen zijn het gevolg van het feit dat het aantal cursisten bij het „avond”-onderwijs vwo-havo-mavo-meao sterk is toegenomen. Er is in dit schooljaar namelijk in ruime mate gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om ook lessen overdag te verzorgen. Daarbij zijn echter financiële problemen gerezen. Aanvankelijk zijn deze problemen door descolen en de gemeentebesturen zelf opgevangen. Waar dit niet mogelijk bleek, moesten afdoende extra maatregelen worden getroffen.

Sommige mensen menen dat de moeder-mavo's er zijn gekomen ondanks de overheid. De staatssecretaris bestreed deze gedachte. Het is echter een verblijvende zaak dat men er in geslaagd is de moeder-mavo's in te passen in de bestaande wetgeving. Dit geeft wel enige groeiproblemen, maar waarborgt juist een goede ontwikkeling in de toekomst.

H. L.

Het rapport Thomassen en de Buitenlandse Dienst

door: dr. R. J. H. Kruisinga, voorzitter CHU-fractie Tweede Kamer

Het stemt tot voldoening dat in het kader van het streven naar een betere en vooral ook modernere functionering van het departement van buitenlandse zaken, het rapport van de z.g. Commissie Thomassen recentelijk tot stand gekomen is. Deze commissie heeft n.l. onderzocht hoe het personeel van buitenlandse zaken zowel in het eigen land als daarbuiten functioneert. De belangrijkste conclusie uit het rapport, dat mede gebaseerd is op de adviezen van het bekende adviesbureau Mc Kinsey, is dat de wisselwerking tussen de ambtenaren van de Buitenlandse Dienst (die op de posten in het buitenland werkzaam zijn) en de departementsambtenaren (die hun werk op het Ministerie verrichten) te wensen overlaat. Op de posten in den vreemde zou men te weinig weten van wat er in het moederland gaande is en aan welke informatie men in Den Haag behoefte heeft. Aan de andere kant zou men op het departement echter te weinig voorstelling van zaken hebben als het gaat om de omstandigheden waarin functionarissen in het buitenland werken, aldus de studie.

INTEGRATIE

De genoemde Commissie nu, geleid door de oud-burgemeester van Rotterdam, bepleit op grond van het bovenstaande unaniem en „met warmte” een integratie van beide groepen van personeel, een modern personeelsbeleid - dat een systeem van overleg en medezeggenschap inhoudt - en de benoeming van een hoog geplaatste functionaris voor één personeelsdienst, onder wiens directe leiding dit zal dienen te worden uitgevoerd. Deze functionaris zal evenwel voor een moeilijke en wellicht ook ondankbare taak geplaatst worden.

Behalve dat een en ander ertoe zal leiden dat Nederlandse diplomaten voortaan veelvuldiger op het departement geplaatst zullen worden, waardoor eerder genoemde vervreemding van het moederland vermeden kan worden, zal het de departementsambtenaar ook noodzakelijk meer in het buitenland te opereren, waardoor anderzijds een beter inzicht verkregen zal worden in de dikwijls moeilijke levensomstandigheden in den vreemde. Het is met name voor deze laatste groep wellicht moeilijk. Zo zouden o.m. in de sfeer der ontwikkelingssamenwerking voortaan meer departementsambtenaren hun werk aan de praktijk moeten gaan toetsen in plaats van dit voornamelijk door diplomaten te laten uitvoeren, hetgeen mij bij mijn recente reis door Afrika in het bijzonder is opgevallen.

BEDRIJFSLEVEN

Ook het bedrijfsleven zal gebaat zijn met de samensmelting van departementsambtenaren en diplomaten tot één dienst.

Ook hier geldt immers weer dat door praktijkervaring buiten het vaderland op het departement een helderder beeld gevormd zal kunnen worden van de activiteiten van het bedrijfsleven in het buitenland. Het is derhalve te betreuren dat in het huidige stadium door de Commissie Thomassen „een zekere mate van onbegrip door gebrek aan kennis” en in sommige gevallen zelfs „ernstige psychologische tegenstellingen” tussen de leden van de Buitenlandse Dienst en de departementsambtenaren geconstateerd wordt. Het heeft mijns inziens dan ook nauwelijks betoog dat deze vorm van „interne ver-

vreemding” door één geïntegreerde dienst mogelijk zou kunnen worden weggenomen. Met de commissie ben ik van oordeel dat aan nieuwe medewerkers de eis van overplaatsbaarheid gesteld zou moeten kunnen worden gesteld. Dit zal in de praktijk betekenen één geïntegreerd wervings, selectie, opleidings, vormingsloopbaan en promotie-beleid.

HUIDIGE SITUATIE

Logischerwijs zou er dan een einde komen aan de huidige situatie waarin de ambtenaren van de Buitenlandse Dienst hoogstens één of twee keer in hun doorgaans 35-jarige carrière op het departement gedetacheerd worden. Deze situatie kent men nauwelijks in andere landen, waar één of twee pe-

riode's in het buitenland automatisch gevolgd worden door een plaatsing op het departement. Het spreekt natuurlijk vanzelf dat wanneer tot integratie zal worden overgegaan zoveel mogelijk rekening gehouden zal moeten worden met ieders persoonlijke voorkeur om voor kortere of langere termijn naar het buitenland te gaan. Terecht is de Commissie dan ook van oordeel dat elke beslissing t.a.v. overplaatsing, promotie en dergelijke verplicht dient te worden gemotiveerd.

Ik zou op grond van het bovenstaande willen besluiten dat het te hopen valt dat het zal gelukken het mede door dit rapport aangevangen streven om de twee diensten tot één hecht apparaat te smeden in concrete besluiten om te zetten. Het rapport verdient niet onder in de van een stoffig departementsbureau te worden opgeborgen zoals met zoveel rapporten geschiedt. Het verdient niet enkel naar de inhoud maar ook naar de geest een essentiële bijdrage bij het functioneren van de buitenlands dienst te leveren.

R. J. H. Kruisinga

Brussel.. machteloos

Helaas heeft het landbouw-prijsoverleg (hoe langdurig ook) geen resultaat opgeleverd. Dat is erg jammer. De hoop is nu gevestigd op eind april. Dan wordt het overleg voortgezet. De hoofdschuldige is Engeland. Hun onderhandelingsstactiek is onbehoorlijk. Engeland is echter niet alleen de veroorzaker van het kwaad. Langzamerhand is het een scala van oorzaken geworden. De problematiek van de monetaire wereld is het grote struikelblok. Het zal op den duur onmogelijk blijken om verder te gaan als dit probleem niet wordt opgelost. Door de sterk uiteenlopende valuta-koersen kan men geen gemeenschappelijke landbouwprijzen handhaven en een verder gemeenschappelijk beleid voortzetten.

COMPROMIS

Bijna was er een compromis bereikt maar Engeland heeft nee gezegd. Het laatste compromisvoorstel van landbouwcommissaris Gundelach (die tot op dit moment nog geen sterke indruk maakt) was: gemiddeld 4% prijsverhoging, voor melk ongeveer 3%.

Onze landbouwminister Van der Stee heeft het mislukte overleg een zwarte dag voor de EEG genoemd.

Toch is hij met dit magere compromis voor Nederland akkoord gegaan. Immers niet 3 à 4% maar 7,4% is nodig om de kostprijsstijging goed te maken. Ongetwijfeld zal Van der Stee zich hebben laten leiden door de gedachte, dat hoe dan ook de gemeenschappelijke landbouwpolitiek dient voortgezet te worden. Wij van onze kant willen hem daarin gaarne gelijk geven.

NATIONALE MAATREGELEN?

Dat neemt niet weg, dat het compromis voor de Nederlandse boer absoluut onvoldoende is. Beraad over nationale maatregelen is nu aktueel. Wat het verdere overleg ook oplevert, één ding is duidelijk: er zal een gat zijn van enkele percenten. Bijna iedere Nederlander krijgt een reële inkomensverbetering, terwijl de boer en

met name de melkveehouder er in het toch al lage inkomen nog verder er op achteruitgaat. Dat is niet aanvaardbaar. Het CDA kan en mag dit ook niet aanvaarden. Op de bres staan voor zwakke groepen in de samenleving is ons uitgangspunt. Welnu, hier ligt een taak!

80% FAILLISEMENTEN?

Minister Van der Stee heeft overigens zelf ook duidelijk uitgesproken, dat hij niet is ingehuurd om 80% van de boeren naar het faillissement te helpen brengen. Een beroep op het feit, dat nationale maatregelen niet passen in het gemeenschappelijk beleid mag in de Nederlandse situatie niet doorslaggevend zijn. Belangrijk is te weten hoe de reactie van de landbouworganisaties zal zijn. Voor de hand liggend is uiteraard dat de heffing op de melk voor de boer om te ruime voorraden zuivel op te lossen, niet aanvaard kan worden wanneer de melkprijs zover achterblijft bij de kostprijsontwikkeling. Eveneens kan op verschillende terreinen de taak van het bedrijfsleven verlicht worden door b.v. dierziektenbestrijding voor rekening van de overheid te nemen. Dat gebeurt ook al in de partnerlanden. In de BTW-sector kan een volgend aanknopingspunt gevonden worden. Kortom: als de wil aanwezig is, kunnen mogelijkheden gevonden worden om tijdelijke maatregelen in het nationale vlak te nemen. Jammer, dat het zo moet, maar het is onontkoombaar.

T. Tolman.

CHU-voorzitter:

Ook in CDA-federatie is goede CHU-inbreng gewenst

„Ook tijdens het groeiproces dat het CDA thans doormaakt is een goed onderbouwde inbreng van de CHU daarin, noodzakelijk. We zullen met de federatieve organisatie eerst ervaring moeten opdoen”.

Dit zei CHU-voorzitter Van Verschuier zaterdag j.l. tijdens de bijeenkomst van de Unieraad.

Van Verschuier zei persoonlijk van oordeel te zijn dat fundamentele vragen betreffende omzetting van de CDA-federatie in één partijverband eerst op een termijn van ongeveer vier jaar aan de orde kunnen worden gesteld; waarbij ook de gevoelens van de achterban zullen worden gewonnen. Het bestuur zal zich nader op dit vraagstuk beraden en te zijnen tijd voorstellen aan de Algemene Vergadering doen. Diverse sprekers in de Unieraad toonden zich bezord over uitspraken van leidende politici van het CDA die blijkens persberichten soms als tegenstrijdig overkomen.

Van Verschuier en Kruisinga antwoordden hierop dat door het CDA-bestuur een goede coördinatie nagestreefd wordt. Diverse media hebben echter een voorkeur voor het zoeken naar verdeeldheid in het CDA. Daarbij worden uitspraken van christen-democratische politici soms eenzijdig geïnterpreteerd ook als de letterlijke tekst daar geen directe aanleiding toe geeft. Vanuit de Unieraad werd voorts gevraagd in de toekomst naast organisatorische problemen nog meer politieke vraagstukken uitvoerig te bespreken. Van Verschuier achtte dit op zichzelf juist maar tekende hier bij aan dat de Unieraad ook in het verleden juist zeer wel over politieke en vraagstukken over belangrijke principiële zaken gesproken heeft. Kruisinga deed de suggestie in de nabije toekomst de vragen rond de energiepolitiek aan de orde te stellen.

H. van Spanning

Eervolle benoeming voor drs. P. B. R. de Geus

De in CHU-kring zeer bekende drs. P.B.R. de Geus uit Maassluis wordt directeur-generaal economie en financiën bij het departement van defensie. Drs. De Geus staat op de kandidatenlijst van het CDA voor de komende Tweede-Kamerverkiezingen.

CHU-fractie-leider Kruisinga in Unieraad CDA heeft eigen herkenbare kleur

christen-democraten hechten aan ethisch reveil

Het CDA is volgens liberalen en socialisten zo'n beetje vlees nog vis. Daar kan niet veel kracht van uitgaan. Het CDA moet kleur bekennen. Ik zeg: wij bekennen kleur. Alleen onze kleur lijkt niet op de rode kleur van de socialisten of op de blauwe kleur van de liberalen. Het is een geheel andere, duidelijk herkenbare kleur. Het gaat om ons program. Daar staan elementen in die wij uiterst belangrijk vinden.

Justitiële wetgeving, abortus, onderwijs, gezinspolitiek, waar wij geheel anders over denken dan de PvdA én VVD.

Gezinspolitiek; daar vind ik in het VVD-program niets van. In het PvdA-program staat dat alternatieve samenlevingsvormen precies dezelfde positie moeten hebben als het gezin.

Uit ons program blijkt duidelijk, dat wij het daar niet mee eens zijn. Wij bekennen wel kleur. Wie wil weten wat onze kleur is moet ons program maar eens goed lezen. Aldus dr. R.J.H. Kruisinga, voorzitter van de CHU-Tweede Kamerfractie, in zijn rede op de jongste bijeenkomst van de Unieraad, vorige week zaterdag in Utrecht.

ETHISCH RÉVEIL

Spreker ging onder meer uitvoerig in op de storm die is ontstaan nadat CDA-lijsttrekker Van Agt over het ethisch reveil gesproken had. Van Agt heeft omstandig uiteengezet hoe dit begrip diende te worden onderbouwd. Daar kunnen we ons goed in vinden; en wij hechten daaraan. Kruisinga verwees naar een artikel van ds. Van Gelder in de NRC, waaruit hij twee punten onderstreepte:

- wij ervaren een diepe affiniteit voor alles wat wortelt in de scheppingsgerechtigheid
- in de bewering geen politicus te zijn maar bij voorkeur een nederig Evangeliebelijder staat Van Agt naast Groen van Prinsterer.

Laten wij toch vooral niet vergeten aldus Kruisinga en laten anderen daar ook rekening mee houden, dat én ARP én CHU hun ontstaan zeker in zeer belangrijke mate aan het christelijk reveil van de 19e eeuw hebben te danken.

Juist in het kader van het CDA moet nu de vraag gesteld worden wat de betekenis juist nu is van het Christelijk reveil van ruim honderd jaar geleden voor de samenleving van nu.

En als wij de situatie waarin de mannen van dit reveil Bilderdijk, Heldring, da Costa, van Dijk leefden, vergelijken met nu, dan zien we enkele kenmerkende overeenkomsten. Wij zien:

Zowel toen als nu, een hooghartige en triomfalistische houding bij de aanhangers van rationalistische en materialistische theorieën. Zowel toen als nu, miskenning van de noodzaak van een plaats van Christus in de wereld.

Het reveil in Nederland was toen een verzet tegen de sterk geïdealiseerde en gerationaliseerde achttiende eeuw, waarvan de geest ook in de vorige eeuw bleef voortbestaan.

Er zijn een drietal kentekenen van het reveil, die met name voor onze tijd, van grote betekenis zijn. In de eerste plaats de evangelische alliantie, die in zijn fundament de oecumenische christelijke gezindheid ademde. Die ook het CDA moet kenmerken.

In de tweede plaats is een kenmerk van het reveil het verlangen naar een gerealiseerde christelijke sociale actie. Naar een actie zoals Slotemaker de Bruïne die zuiver formuleerde in Christelijk Sociale Studiën.

En in de derde plaats is kenmerk van het reveil het verlangen naar arbeid in christelijke gemeenschap. Hetgeen betekende het werken in kleine kernen, in groepen die als krachtig zuurdesem in de maatschappij konden werken.

Het reveil van de negentiende eeuw heeft in deze kenmerken nog zijn volle betekenis voor onze maatschappij behouden. Zij raakt hier aan de essentie van wat wij als psychohygiënische problematiek van de moderne tijd mogen aanduiden.

De oecumenische gezindheid van de christenheid is als ooit noodzakelijk. De christelijk sociale actie krijgt met name vanuit een mondiaal gezichtspunt een nieuw perspectief maar ze heeft het ook in de actualiteit van de welvaartaat.

En over dit laatste wil ik hier graag van zeggen, dat welvaartzorg en daarmee de zorg voor de economie van het land, en dat wordt vaak vergeten, meer is dan economie, meer is dan het opvoeren van de produktiviteit.

En in het CDA-program krijgt het Bijbel-

woord, dat de mens niet alleen bij brood zal leven (dat is de materiële welvaart) juist in een economie van overvloed een nieuwe en een kritische actualiteit.

Daarbij gaat de strijd niet tegen het brood of tegen de welvaart als zodanig, maar wel tegen een ideologie, die deze tot het fundament van het leven maakt. Die de materiële welvaartsbevordering tot het idool van de samenleving maakt.

Het christelijk reveil heeft ons bijzonder iets te zeggen als het verlangt naar gezonde samenlevings-structuren in de maatschappij.

Als het eveneens wijst op het Paulinische woord, dat de christenen elkaar nodig hebben.

En zeker in een gesecculariseerde samenleving anno 1977.

De heenwijzing, de indicatie naar een levende en werkende christelijke gemeente die tal van verschijningsvormen kan hebben is zeker niet de geringste eis van het reveil voor onze huidige gesecculariseerde gemechaniseerde maatschappij.

Juist waar agressie, eenzaamheid, hardheid, gebrek aan waardering voor de ander en een toenemende liefdeloosheid zo kenmerkend zijn voor deze tijd dat zij door geschiedschrijvers wel eens als de meest kenmerkende symptomen van deze eeuw kunnen worden beschouwd.

KABINETSFORMATIE

Kruisinga wees er op dat hij onlangs in een rede te Zierikzee zes punten had genoemd waarover bij de formatie duidelijkheid moet komen en afspraken moeten worden gemaakt: de abortus; het onderwijsbeleid; het welzijnsbeleid; het gezinsbeleid; de defensie en de overheidsuitgaven. Hij voegde er in deze rede nog vier aan toe:

- bevordering eigen woningbezit: omdat ons program hier duidelijk en nadrukkelijk voor kiest (inclusief aftrekbaarheid rentelasten en onderhoudskosten). Het PvdA-program doet dit niet.

- een actief milieubeleid. Het VVD-program is mij daar veel en veel te mager.
- bevordering van de kleinschaligheid op dat terrein.

De programma's van VVD en PvdA zijn mij te mager op dit punt. Onder die bevordering van de kleinschaligheid verstaan wij ook bevordering van het midden- en kleinbedrijf.

De CDA-fracties hebben daar de afgelopen

jaren voortdurend op gehamerd. De middenstanders mogen er op vertrouwen, dat we dat blijven doen.

- grondpolitiek. In het PvdA-program staat: alle grond moet in overheidshanden. Wij zijn daar tegen en wij zijn voor een eerlijke en een billijke vergoeding voor degenen, die door overheidsingrijpen worden getroffen: boeren, tuinders, middenstanders, huurders en pachters.

Zeër duidelijk heeft Prof. de Haan onlangs nog in Trouw uiteengezet hoe de PvdA-fractie hier een progressief beleid onmogelijk heeft gemaakt. Zo was de situatie. En mevrouw Van den Heuvel moet voor ze zulke grove aantijgingen doet, eerst de advertenties en publicaties ook die op het gebied van de middenstand er maar eens op nalezen.

AFSPRAKEN

De CHU-fractie-leider ging voorts in op de discussie over het maken van afspraken. Hij merkte hier over op:

Spijkerharde afspraken wordt er geroepen. Afspraken horen volgens mij in elk geval spijkerhard te zijn. Maar als men van dat woordgebruik houdt wil ik het ook wel gebruiken. Ik zeg dan dus ook: Spijkerharde afspraken moeten er komen. Maar het gaat dan natuurlijk om de inhoud van die afspraken. Wij hebben ons program, dat is anders dan PvdA, dat is anders dan VVD. Met dat CDA-program zal rekening moeten worden gehouden, bij die afspraken. Dat moeten én PvdA én VVD zich goed realiseren.

Aan al die ultimatum, aan al die dictaten die van alle kanten over ons werd uitgestort daar hebben wij geen enkele boodschap aan. Die gaan bij ons rechtstreeks de prullemand in. En nog even dit ter herinnering: wij hebben besloten, als het CDA de grootste partij wordt - niet de grootste combinatie - zijn wij de eerstaangewezenen een premier te leveren. Ook een goeie afspraak.

Bij de punten die ik zoëven noemde zijn nogal wat punten van geestelijke aard. Die wegen bij ons zeer zwaar. Als men de liberalen en socialisten ons hoort beoordelen is het soms net alsof we daar niet over mogen praten. Het zijn geen echte politieke, geen echte staatkundige punten. Zij mogen dan zo nu en dan vinden van niet. Liberalen en socialisten lijken dan nogal eens op elkaar. Wij vinden van wel. En men kan het zich voor gezegd houden. Wij zullen er wel over praten.

H. van Spanning.

Prof. Van Hulst in Unieraad:

'Gedogen' moet definitief uit politiek woordenboek

In zijn rede voor de Unieraad heeft prof. dr. J. W. van Hulst betoogd dat het woord „gedogen” definitief uit ons politiek woordenboek verdwijnen moet.

Nederland moet na de verkiezingen een sterk parlementair kabinet krijgen, dat berust op een duidelijke parlementaire meerderheid.

Er kan geen meerderheidskabinet ontstaan zonder het CDA, tenzij PvdA en VVD samengaan, wat nu nog niet te verwachten is.

Dit betekent, aldus Van Hulst, dat het CDA zich door niemand eisen hoeft te laten opleggen. Alleen het CDA heeft de sleutel van het regeerkasteel in handen. En de weg naar dat kasteel is ons program „Niet bij brood alleen”. Niemand zal verwachten dat wij dit program voor 100% als regeringsprogram gerealiseerd zullen krijgen maar niemand hoeft er op te hopen dat wij bereid zijn ons program te laten verminken omdat wij zo graag het Catshuis willen bewonen.

CHRISTEN-DEMOCRATISCHE SAMENWERKING

Spreker wees op de moeilijke situatie die de afgelopen drie en half jaar voor de christen-democratische samenwerking heeft bestaan doordat de CHU in de oppositie was en KVP en ARP het extra parle-

mentair kabinet- den Uyl in stand hebben gehouden. Voor de CHU betekende dit dat „oppositie tot elke prijs” zou leiden tot vervreemding van onze christen-democratische partners. Ook ARP en KVP hebben het niet gemakkelijk gehad; en zij hebben naar beste weten gehandeld.

De opstelling van de drie christen-democratische partijen heeft er toe geleid dat de samenwerking tussen ARP, CHU en KVP ondanks de verschillende politieke opstelling goede voortgang kan vinden; en er is niet zo'n volstrekte breuk tussen CHU en PvdA ontstaan dat samenwerking per definitie uitgesloten zou zijn.

Van Hulst keerde zich tegen een uitspraak van prof. de Lange in „Trouw” die stelde dat KVP en ARP een sterk polariserende, oppositionele CHU in het CDA geaccepteerd hebben. Ook een recente IKON-uitzending over het CDA gaf een beeld van de christen-democratische samenwerking dat als onrechtvaardig en onjuist gekwalificeerd moet worden. Wie de parlementaire geschiedenis van de laatste vier jaar bestudeert kan tot geen andere conclusie komen dan dat in verreweg de meeste gevallen de eenheid in het CDA in beide Kamers bewaard is gebleven. En als die eenheid er niet was dan liep de scheidingslijn dwars door de fracties heen.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abbonementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abbonementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

In zijn beantwoording van vragen uit de Unieraad wees Van Hulst er op dat de PvdA voortdurend spreekt over verdeeldheid in het CDA om de aandacht van de interne problemen in eigen huis af te leiden.

Zo bestaat er duidelijk verschil tussen de onderwijsparagraaf in het PvdA-program en het beleid van minister Van Kemenade. Met name de paragraaf over de middenschool is milder dan het beleid van de geestverwante bewindsman van de PvdA op onderwijs.

OUD STRIJDEERS LEGIOEN

De voorzitter van de CHU Eerste Kamerfractie ging voorts in op berichten in de pers waarin was vermeld dat hij op verzoek van het bestuur van de CHU een spreekbeurt voor het Oud Strijders Legioen had geweigerd.

Dit bericht is onjuist, aldus Van Hulst. Spreker deelde mee dat hij bezwaar had gemaakt tegen de tekst van de convocatie voor deze spreekbeurt. Hierop was hij aangekondigd als voorzitter van de CDA-fractie in de Eerste Kamer. Behalve deze onjuistheid was hij aangekondigd als voormalig lid van de CHU. Met name tegen dit laatste had Van Hulst bezwaar gemaakt. Hij had de voorzitter van het Legioen per brief meegedeeld niet te zullen komen als deze onjuistheden niet werden gecorrigeerd. Nadien had hij met de voorzitter van het Oud Strijders Legioen gebeld; maar toen was deze buitenlands. Bij een tweede telefoongesprek deelde de voorzitter hem mee dat hij reeds een andere spreker had gevraagd. Van een weigering zonder meer om voor deze organisatie te spreken was echter geen sprake en evenmin van een verzoek van het CHU-bestuur om deze spreekbeurt niet aan te nemen. Dit blijkt ook wel uit het feit dat CHU-senator de Vries op deze bijeenkomst deel neemt aan een forum over de defensieproblematiek. D. de Vries is hiervoor uitgenodigd als CDA-vertegenwoordiger.

H. van Spanning

De onbruikbaarheid van de „gebruikswaarde”

door: mr. G. J. de Lint

HET GAT IN DE AFSPRAKEN

Met het oog op de in aantocht zijnde verkiezingen wordt door een aantal politici propagandistisch misbaar gemaakt over het falen van het Kabinet den Uyl op de weg naar een compromis met betrekking tot de wetsvoorstellen ten dienste van de zgn. grondpolitiek welke aan de Kamer zouden worden en zijn gepresenteerd. Sommigen gaan zo ver te beweren dat dat compromis al was bereikt bij de formatie van het kabinet en vervolgens is gesaboteerd door de CDA-ministers. Deze tegen het CDA gerichte propaganda kan worden weerlegd aan de hand van de eigen mededelingen van ministers, die hun aandeel hadden in de beraadslagingen binnen het kabinet, als voorbeeld waarvan kan worden verwezen naar het getuigenis van D'66 minister Hans Gruyters die het volgende objectieve oordeel heeft kunnen geven. „De les die we uit de val van dit kabinet moeten trekken, is dat we nooit meer op deze basis een kabinet moeten formeren. Dit kabinet was alleen een ministersploeg. Het miste een program. De afspraken van het pre-constituerend beraad, waarop dit kabinet berustte, waren veel te vaag. Wij zijn gevallen in het gat van het gebrek aan afspraken”. Aldus minister Gruyters in Elseviers Magazine van 2 april 1977.

Aan de hand van deze nuchtere visie kan inderdaad worden vastgesteld dat er in plaats van een compromis op de basis waarvan de progressieve ministers en de CDA-ministers in één kabinet aan het werk zijn gegaan inzake de grondpolitiek een gat bestond in het samenstel van afspraken. Dat klopt ook met de verklaringen van minister-president Den Uyl op 28 mei 1973 toen hij het kabinet aan de Kamer presenteerde. In de laatste formatiefase hebben de kandidaat-bewindslieden de conclusies van het pre-constituerend beraad inzake enkele programmapunten aanvaard, waarbij was overeengekomen dat naast het socialistisch program „Keerpunt '72” het CDA-program „Schets van beleid voor 1973 en volgende jaren” grondslag zou zijn van het kabinetsbeleid. Ten aanzien van de grondpolitiek was niet afgesproken hoe door het kabinet als zodanig zou worden besloten indien de progressieve ministers respectievelijk de CDA-ministers, de gevolgtrekkingen makende ieder voor zich uit het eigen aangehangen program, geen overeenstemming zouden kunnen bereiken. Dat in een dergelijk geval het kabinet bij meerderheid van stemmen zou beslissen, zoals in het kabinetsberaad over de aan de Kamer voor te leggen litigieuze wetsontwerpen op 21 maart is gebeurd, was bepaald niet afgesproken en was in strijd met de afspraak dat een beleid zou worden gevoerd dat met de beide programma's in overeenstemming zou worden bevonden met respectering van de uitleg welke daaraan door de ministers ieder voor het eigen program zou worden gegeven.

VOORSPELLINGEN VAN MR. BURGER

Dat het vinden van dat beleid moeilijkheden zou kunnen geven was bij de kabinetsformatie reeds voorspeld door mr. J.A.W. Burger in zijn conclusies van 19 februari 1973, nr. 49: „Bepaald van belang is de vraag naar het standpunt der christen-democraten of de onteigening van grond en opstallen tegen gebruikswaarde mogelijk wordt gemaakt. Daarover was overeenstemming in het kabinet-Cals, maar tot uitvoering is het toen niet kunnen komen. Een zekere gevoeligheid op dit punt bij de progressieven kan men gevoelig aannemen. Voorshands gaat het program op hoofdzaken (pt. 10) niet verder dan: De grondpolitiek dient mede te zijn gericht op het tegengaan van grondspeculatie; toekenning aan de gemeente van een voorkooprecht dient te worden overwogen. Als de christen-democraten niet verder zouden willen gaan dan „overwegen” zou de grondpolitiek voor de derde maal - althans tussen KVP en PvdA - aanleiding kunnen zijn tot een conflict”. Aldus Mr. Burger, die gemakshalve de twee vorige conflicten grotendeels uit de duim heeft gezogen.

LAATSTE WOORD AAN DE KAMER

Minister-president den Uyl heeft bij het presenteren van het kabinet erkend dat met de aanvaarding van de dubbele grondslag van het beleid, van de beide programma's, veel was overgelaten aan het overleg in het kabinet en in uitzicht gesteld dat op een aantal punten het kabinet de beslissing zou overlaten aan de Kamer. Er was volgens

drs. Den Uyl, zo heeft hij in 1973 verklaard, geen plaats voor het verwijt dat de optredende bewindslieden de programs, waarop zij waren gekozen, zouden hebben verloochend. Deze verklaring betekende dat de CDA-ministers niet behoefden te vrezen dat de progressieve ministers hun een uitleg van de CDA-programs zouden gaan opdringen, welke zij niet zouden onderschrijven. Het kon niet worden ontkend, zo zei premier Den Uyl dat de vertaling van de programgrondslag van het kabinet in concrete beleidsmaatregelen veel zou vergen van het besef van saamhorigheid van het kabinet zelf. Het was zo gezien een kabinet met veel risico's. Maar de bewindslieden die tot het kabinet waren toegetreden waren optimistisch op basis van een „progressieve” gezindheid. De minister-president hoopte dat de Kamer het voortbestaan van een dergelijk kabinet - dat was bij de voortgaande „vertaling” van de programgrondslag - zou willen aanvaarden.

Het beroep op de welwillendheid van de Kamer is slechts summier uitgewerkt ten aanzien van het toen (28 mei 1973) voorgenomen beleid. Het kabinet wilde zich in zijn beleid laten leiden door het streven naar opheffing van ongelijkheid en achterstelling, zo werd vooropgesteld. In het kader van de nieuwe grondpolitiek zou om speculatie tegen te gaan aan de overheid, met name aan de gemeenten, een voorkeursrecht worden toegekend en zou in beginsel bij onteigening de gebruikswaarde worden vergoed met correcties voor onbillijkheden, die bijvoorbeeld bij noodzakelijke vervanging kunnen optreden.

ACHTERSTELLING VAN HET PLATTELAND

Naar buiten, met name ten plattelande, hebben deze verklaringen geen bevredigende indruk gemaakt. Het bezigen van de term „nieuwe grondpolitiek” gaf al aanstonds reden tot twijfel. Men onderkende daarin geen progressieve politiek, maar omgekeerd een terugval tot een orthodoxe marxistische politiek. Het was immers bekend dat de socialisten ten aanzien van het platteland en op de lange duur te realiseren grondpolitiek voorstonden waarbij alle grond zou worden gebracht in gerenschapshanden. Zo sprak 10 jaren tevoren het „Socialistisch bestek 1967” van de PvdA reeds van „een grondpolitiek, gebaseerd op een voorkeursrecht van aankoop door de overheid; aankoop en onteigening tegen gebruikswaarde; verbeterde onteigeningsmogelijkheden en handhaving van eenmaal verkregen overheidseigendom met name door uitgifte in erfpacht; een beleid dat de grond tegen redelijke vergoeding geleidelijk brengt waar hij hoort: in gemeenschapshanden”. Het was ook aan ieder bekend dat deze „grondpolitiek” en dat „beleid” voor het CDA met het oog op de eigen beginselen en inzichten niet aanvaardbaar waren. Daar kwam dan nog bij dat het platteland er op mocht rekenen dat het CDA zich zou verzetten tegen discriminatie van het platteland, in dit geval tegen het introduceren in onze rechtsorde van ongelijkheid en achterstelling van de over de grond beschikkende plattelanders ten opzichte van de stedelingen. zo heerste reeds van meet af aan twijfel aan de mogelijkheden voor het kabinet om het standpunt der christen-democraten te verzoenen met de invoering van de onteigening tegen gebruikswaarde, hetgeen volgens mr. Burger in het kabinet-Cals voor elkaar zou zijn gebracht (ontwerp-Samkalden), alhoewel het ontwerp toen het Staatsblad niet heeft gehaald.

De compromis-bepaling van het ontwerp-Samkalden (neergelegd in een aan de Onteigeningswet toe te voegen art. 40b) is in het recente ontwerp van het kabinet den Uyl niet overgenomen en is er ook niet een compromisbepaling van een andere inhoud toegevoegd en men is het in het kabinet ook niet eens geworden over het overnemen van het amendement de Bekker dat een eigen compromisoplossing aan de hand heeft gedaan. In het amendement de Bekker stelden de CDA-fracties zich vierkant op tegen de invoering van de gebruikswaarde als maatstaf voor de berekening van de schadevergoeding bij onteigening. Met die ervaring moest het kabinet verder werken. Zo is een impasse ontstaan binnen het kabinet, waarop het kabinet is uiteengevallen. Commentaren en voorstellen van prof. De Haan, die van alle kanten gretig werden bestudeerd, konden dit proces niet tegenhouden. Als op basis van die

voorstellen alsnog een compromis zou zijn bereikt, zou dat het platteland en het CDA toch uiteindelijk niet hebben bevredigd. Immers vergoeding van de door prof. De Haan bedachte negatieve ontwikkelingschade zou slechts in weinig gevallen uitkomst hebben gebracht ter aanvulling van de schadevergoeding berekend op basis van de gebruikswaarde en het bedrag van die vergoeding was bovendien een andere grootheid dan het verschil tussen gebruikswaarde en werkelijke waarde, waarvoor het alternatief zou moeten zijn. Zo is de impasse, welke tot de val van het kabinet heeft geleid, niet een gevolg van loven en bieden als bij de koop van een huis, zoals het bij minister Gruyters is overgekomen (Elseviers Magazine van 2 april 1977), van twee partijen waarvan de ene niet verder wil zakken dan f 150.000,- en de andere niet hoger wil gaan dan f 120.000,-, maar een principiële zaak van werkelijke allure. Een principiële zaak welke de progressieven en het CDA verdeeld houdt en waarin zij elkaar niet hebben gevonden en ook niet zullen vinden in zgn. harde afspraken, welke nu van beide kanten worden aangeprezen.

HET BEZWAAR VAN DE ONGELIJKHEID EN ACHTERSTELLING

Voor de plattelanders - daar wordt zo gemeerd langs heen gepraat - is het een zaak van al dan niet te worden achtergesteld bij de stedelingen. Het kabinet Den Uyl wilde bij voorrang streven naar opheffing van ongelijkheid en achterstelling, maar de voorgenomen wijziging van de Onteigeningswet zou toch maar tot een omgekeerd effect leiden zoals door de plattelanders van meet af aan is ingezien en onder hen tot grote onrust heeft geleid. Schadevergoeding bij onteigening op basis van het gebruik zou leiden tot een achterstelling van de agrarische gebruiker gebruiker bij de niet-agrarische gebruiker. Bij overgang van land vanuit de agrarische sfeer naar de naastgelegen niet-agrarische sfeer zou eerstgenoemde als verkoper aan laatstgenoemde een vergoeding krijgen

van een fictief karakter - waarbij immers die overgang zou moeten worden weggedacht en eerstgenoemde vervolgens zou moeten aanzien dat de grond die hij heeft moeten afstaan vervolgens aan de rechtverkrijgenden in die niet-agrarische sfeer een profijt zou gaan opleveren dat met een belangrijk hogere waarde correspondeerde, zowel voor de instanties die dat nieuwe gebruik zelf gaan realiseren, als bij doorverkoop voor andere instanties of personen. Er wordt een drempel gelegd tussen het gebruik binnen de agrarische sfeer en het gebruik in de niet-agrarische sfeer en niemand heeft nog kunnen aantonen dat het leggen van die drempel ergens zou kunnen steunen op gronden van billijkheid en rechtvaardigheid. Het criterium van het gebruik heeft nagenoeg geen onderscheidend effect binnen respectievelijk de agrarische sfeer en de niet-agrarische sfeer, maar alleen en in hoofdzaak met betrekking tot de overgang van eerstgenoemde naar laatstgenoemde sfeer. Voor die overgang kan het verschil in waarde anno 1977 misschien weinig uitmaken, maar dat kan in een volgend jaar heel anders worden en daarom was het loven en bieden binnen het kabinet als dat naar de stijl. Gruyters heeft plaats gevonden, een onding, dat niet meer zal mogen voorkomen.

Het met argumenten verdedigen van het leggen van die drempel heeft eigenlijk nooit plaats gevonden. Daar zijn de progressieven niet alleen in geslaagd, maar zij zijn er nooit aan toe gekomen. Want als argumentatie kan onmogelijk doorgaan de bewering dat het leggen van die drempel nodig zou zijn voor het ondervangen of tegengaan van speculatie. Die speculatie, als zij plaats vindt, vindt plaats na de overgang vanuit de agrarische in de niet-agrarische sfeer en zo zouden de agrariërs door het leggen van de drempel de dupe worden van een bewering die niet op hen maar alleen op hun rechtverkrijgenden van toepassing kan zijn.

Den Haag

De Lint

Open brief over oplossing grondproblematiek

Aan de gehele Tweede Kamerfracties van het CDA en de PvdA en aan minister Van Agt, onderwerp: grondbeleid

Korte voorbeschouwing: men is kortzichtig bij de PvdA. Het gekibbel gaat dus over gebruikswaarde plus of verkeerswaarde min (aankoop voor enkele guldens per m2 van particulieren).

Veel en veel belangrijker zaken zijn waarvoor verkoopt de overheid bouwrijpe grond, voorbeeld f 75,- en f 150,- per m2, resp. in de gemeenten Putten en Harderwijk en ook veel belangrijker is dat projectontwikkelingsmaatschappijen niet voor enkele guldens per m2 kopen maar voor vele tientjes per m2 van particulieren, alsook dat men van particulier tot particulier bouwterreintjes verkoopt voor f 100,- of meer per m2 (daar komt dan de heffing voor aanleg openbare werken, het bouwrijp maken, nog overheen). Dit afschermen, via wettelijke maatregelen, is veel belangrijker dan bovengenoemd gekibbel.

Men zou nl. via een sluitende rechtsregeling belanghebbende aannemers en ontwikkelaars moeten verplichten aan „de grond te komen” uitsluitend via de overheid. Dan bestrijdt men de speculatie afdoende, dat is toch werkelijk veel belangrijker dan het genoemde gekibbel.

Oplossing grondproblematiek:

- Introduktie van „de gebruikswaarde” plus „de negatieve ontwikkelingschade” noem ik gelegenheidswetgeving. Het begrip „negatieve ontwikkelingschade” is taalkundig beken ook nog foutief. Genoemde introduktie vormt de overture voor en brengt jarenlang: **willekeur, veel processen en langdurig oponthoud!**
- de **gebruikelijke, de onteigeningswaarde** dient men te **indexeren**, minstens evenredig met de inflatie; de loonontwikkeling ging en gaat immers ver daar bovenuit! **Legt men dit vast, dan is**

men daaraan ook gebonden, dat is een voordeel, anders kan het hek van de dam raken.

Naast die onteigeningswaarde heeft de onteigening waarschijnlijk bedrijfsschade en inkomensschade en recht op vergoeding hiervan *met mate!* Niet zodanig dat men voor een boerderij twee kan terugkopen. Vanzelfsprekend hebben pachters, huurders en middenstanders evengoed hun rechten (denk hierbij ook aan „planologische ontwikkelingschade”).

c. **Minstens zo belangrijk als een redelijke vaststelling van de vergoeding bij onteigening (bij voorkeur langs minnelijke weg) is het sluitend regelen van het voorkeursrecht voor de overheid** opdat projectontwikkelingsmaatschappijen niet al speculerend kunnen optreden maar via de overheid transakties dienen af te sluiten. Ditzelfde moge gelden tegenover particuliere speculanten, de bezitters van bouwterreinen.

Dat men bij de PvdA zich toch zo vastbijt op de gebruikswaarde (dat noem ik kortzichtig), dat gaat om hoogstens enkele guldens per vierkante meter grond, terwijl het bij speculatie wel om f 100,- per m2 kan gaan, ten koste van de hypotheekhouder-eigenaar en de huurder!

d. Voorts dient men te streven naar een **zekere egalitatie** (ook wettelijk te regelen!) van de **aankooprijzen** in den lande, dit is een billijke correctie.

Hopend dat u in bovengenoemde richtingen de oplossing zoekt en vindt teken ik met hoogachting,

Putten

w.g. GJ. Aardema.

Rapporteur tijdens de CDA-Grondconferentie te Arnhem in 1975 alsook adviseur grondaankopen door gemeenten destijds voor Gedeputeerde Staten in Gelderland.

Een Amerika-reis in WEU-verband

door: dr. K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CHU

Van 28 maart tot 1 april j.l. was de defensiecommissie van de WEU (West Europese Unie) op bezoek in de Verenigde Staten. Voor dit bezoek waren ook de voorzitters van de defensiecommissies van de parlementen der lidstaten van de WEU (België, de Bondsrepubliek, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland en het Verenigd Koninkrijk) uitgenodigd. Ik ben van de partij geweest als plaatsvervanger van de voorzitter van de Eerste-Kamercommissie (drs. Y. van der Werff). De overige Nederlandse deelnemers waren: de voorzitter van de Tweede-Kamercommissie (de heer J. van Elsen van de K.V.P.-fractie), drie leden van de WEU-commissie (de heer P. Dankert van de Tweede-Kamerfractie van de P.v.d.A., de heer H. de Koster van de Tweede-Kamerfractie van de V.V.D. en de heer F. P. Ket, mijn collega uit de Eerste-Kamerfractie van de C.H.U.) en de ambtelijke secretarissen van de defensiecommissies van de Eerste en de Tweede Kamer (mev. mr. L. Liesveld en drs. A. Hubert). In totaal namen 34 Europeanen aan het bezoek deel. Pikant was, dat daartoe drie communisten behoorden: één Fransman en twee Italianen.

Van 28 tot 30 maart waren we in Washington. Het programma begon met een bijeenkomst in het State Department (Ministerie van Buitenlandse Zaken), die duurde van 9.15 tot 12.00 uur v.m. De heren J. Lowenstein, J. Armitage en R. Bartholomew spraken achtereenvolgens over de kijk van de nieuwe Amerikaanse regering op de NAVO, de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de landen van het Warschau-pact en de stand van zaken betreffende SALT (de Amerikaans-Russische onderhandelingen over beperking van de strategische kernwapens) en MBFR (de besprekingen tussen de NAVO en het Warschau-pact over wederzijdse evenwichtige vermindering van de strijdkrachten in Midden-Europa).

UITSPRAKEN

Na elke inleiding was er gelegenheid tot het stellen van vragen. Van Amerikaanse zijde werden o.m. de volgende uitspraken gedaan:

- De V.S. is bereid meer voor de NAVO te doen, als de overige lidstaten zich ook extra-inspanning willen getroosten (het enkelvoud „is” gebruik ik in navolging van de Amerikanen zelf).

- De V.S. streeft er naar, nog dit jaar tot een tweede SALT-overeenkomst met de Sovjet-Unie te komen. Alleen als dit lukt, is er kans op succes bij de MBFR.

- President Carter hecht grote waarde aan de uitvoering van het accoord van Helsinki (1975), speciaal van de afspraken inzake de mensenrechten. Hij zal op dit punt geen concessies doen, ook niet terwille van de „détente” (ontspanning).

's Middags werden we ontvangen op het Pentagon (Ministerie van Defensie). Daar voerden achtereenvolgens de heer E. Mc. Auliffe, de heer Ph. Karber en de generaal-majoor C. Bowman het woord. De eerste spreker stipte de belangrijkste NAVO-problemen aan, de tweede gaf een overzicht van de krachtsverhoudingen tussen de NAVO en het Warschau-pact en de derde behandelde het vraagstuk van de standaardisatie. Ook ditmaal werd er gelegenheid tot discussie gegeven. Ik noteerde o.a. de volgende uitspreken:

- De NAVO is momenteel nog sterk genoeg. Het is echter de vraag, of dit in de toekomst zo zal blijven.

- De overmacht aan tanks aan de zijde van het Warschau-pact vormt de grootste bedreiging van de NAVO. Prioriteit dient dan ook te worden gegeven aan verhoging van het aantal anti-tankwapens.

- Bij het invoeren van nieuwe wapensystemen moet worden gestreefd naar standaardisatie. De bestaande wapensystemen moeten zo veel mogelijk op elkaar worden afgestemd („interoperability”).

Na de afwerking van het programma van de eerste dag werd er een persconferentie gehouden. De Franse en Italiaanse communisten maakten van deze gelegenheid gebruik om propaganda te maken voor het zogenaamde „Eurocommunisme”. Deze propaganda kwam neer op een soort aanhankelijkheidsbetuiging aan het adres van de NAVO!

's Avonds werd ons een diner aangeboden op de Nederlandse ambassade. Het was een uitermate aangename samenzijn, mede dank zij de goede zorgen van mr. E. Tydeman (gevolmachtigd minister) en diens echtgenote.

INDRUKWEKKEND

Op de tweede dag brachten we 's morgens een bezoek aan de „Brookings Institution”

en 's middags aan het „Center for Strategic and International Studies” van de Georgetown-universiteit. De kwaliteit van wat ons daar werd geboden was indrukwekkend; de sprekers behoorden tot een „think tank” (een groep onafhankelijke deskundigen, die zich bezig houdt met het bestuderen van fundamentele problemen). De heren B. Blechman en M. Binkin van „Brookings” gaven een analyse van de financiële consequenties van resp. de Russische en de Amerikaanse defensie-inspanning. Voor de Georgetown-universiteit traden op: de heren R. Clive (de relaties tussen de V.S., West-Europa en Japan, het zogenaamde „trilateralism”), D. Simes (het standpunt van de S.U. ten opzichte van de mensenrechten), Th. Callaghan (het standaardisatie-probleem) en M. Ledeer (recente ontwikkelingen in West-Europa, met name op economisch gebied). Daarna volgde een forum-discussie. Ik vroeg de heer Simes (een Amerikaan van Russische afkomst), hoe hij dacht over het optreden van de Nederlandse parlementaire delegatie, die in augustus 1976 de Sovjet-Unie bezocht. Betrof het hier geen muis, die brulde tegen een tijger? Het antwoord was: „keep roaring” (blijf brullen)!

Het programma van de tweede dag werd besloten met een geanimeerde receptie op de Britse ambassade. De volgende morgen brachten we een bezoek aan het Capitol, het imposante gebouwencomplex van het Amerikaanse parlement. In het Russell Building werden we ontvangen door enige leden van de defensiecommissie van de Senaat. De heer S. Nunn gaf een korte samenvatting van het op 21 januari j.l. door hem en zijn collega D. Bartlett uitgebrachte rapport, getiteld „NATO and the new Soviet threat” (de NAVO en de nieuwe Sovjetdreiging) en beantwoordde een aantal vragen.

's Middags vlogen we van Washington naar Los Angeles, een reis van vijf- en een half uur. Het programma van de volgende dag (31 maart) begon met een vliegtocht van Los Angeles naar Santa Maria. Het doel van deze trip, die drie kwartier duurde, was de „Vandenberg Air Force Base”, een vliegbasis ten noorden van Los Angeles, gelegen aan de Grote Oceaan en genoemd naar een beroemde luchtmacht-generaal uit de Tweede Wereldoorlog. Na alles wat

we in Washington hadden gehoord was het nu kijken geblazen.

Op de „Vandenberg Air Force Base” (be-mand door 4000 militairen en 6000 burgers) worden raketten getest: er zijn er tot nu toe 1361 gelanceerd, in de richting van de in de Grote Oceaan gelegen Marshall-eilanden, speciaal de atol Kwajalein. Het eerste punt van het programma van ons bezoek was de vertoning van films van de „Minuteman” en de „Titan”. Daarna woonden we een demonstratie van de procedure van het lanceren van een raket bij. We bezochten vervolgens een controlecentrum, zagen de computers in actie bij een gesimuleerde lancering en beluisterden een met dia's geïllustreerde uiteenzetting van de ontwikkeling van de „space shuttle”: een satelliet, die als vliegtuig uit de ruimte kan terugkeren en dus opnieuw kan worden gebruikt. Het geheel was duizelingwekkend.

De terugreis naar Los Angeles vond plaats per autobus. Na alles wat we van het luchtruim hadden gezien kregen we nu ook een indruk van het landschap van Californië. Het programma van de laatste dag (1 april) bestond uit een bezoek aan de „Edwards Air Force Base”, gelegen in een woestijn, ca. 125 kilometer ten noordoosten van Los Angeles. Ditmaal werd zowel de heen- als de terugreis per autobus gemaakt.

Op de „Edwards Air Force Base” (genoemd naar een in 1948 omgekomen testpilot) zijn 4000 militairen en 5000 burgers gestationeerd. Er worden vliegtuigen en parachutes getest. De hemel is praktisch het gehele jaar door helder.

Met behulp van dia's en films werd ons een overzicht gegeven van de zoëven genoemde activiteiten. Daarna bezichtigden we achtereenvolgens de B-1 (een bommenwerper), de F-16 (een gevechtsvliegtuig, waarvan ons land in 1975 84 toestellen heeft besteld), de A-10 (een gevechtsvliegtuig, dat uitsluitend bestemd is voor steun aan grondstrijdkrachten) en de hierboven genoemde „space shuttle”: stuk voor stuk wonderen der techniek.

's Avonds half zeven waren we terug in Los Angeles. De volgende dag vlogen we naar Chicago, een tocht van drie uur. Daar stapten we over op een KLM-toestel, dat na een vlucht van zeven-en-een-half uur op Schiphol landde. Onze Amerika-reis in WEU-verband was ten einde.

K. de Vries.

De voorkomende waarde („deterrent”) van de strijdkrachten door maximale geoefendheid, paraatheid en hoog moreel

door: L. E. H. Reeser, vice-admiraal buitendienst

In de naaste toekomst zullen hoogst waarschijnlijk belangrijke beslissingen moeten worden genomen op het gebied van de kwaliteit en de quantiteit van de strijdkrachten. Uiteraard zijn er vele aspecten op het gebied van de politiek en van de militaire strategie (twee gebieden, die elkaar a.h.w. in een spectrum beïnvloeden), die van invloed zijn (of behoren te zijn!) op deze beslissingen.

Hoe verleidelijk het ook is voor een gepensioneerde vlagofficier, die in het latere deel van zijn 37-jarige loopbaan zowel theoretisch als praktisch met deze materie te maken had (studie, specialisatie, gezamenlijk bevel in Nieuw-Guinea), om bespiegelingen over vele van de aspecten of factoren van invloed te schrijven, wil ik mij nu beperken tot enige beschouwingen over het vraagstuk beroeps- en/of dienstplichtige strijdkrachten.

1. Hoge operationele gereedheid.

Al vanaf de 50-er jaren behoort een der punten van een juiste strategische grondslag (of die nu bondgenootschappelijk of nationaal is, en betreffende zowel het scheppen van een gunstige situatie ter zee, te land, in de lucht en in de ether i.v.m. radar, radio, geleiding van wapens, enz.) te zijn:

Zowel in een oorlog - b.v. een escalerend conflict waarbij de gehele NAVO betrokken is - als in het lokale conflict is de hoogst mogelijke operationele gereedheid vereist; in het eerste geval voornamelijk door de invloed van de huidige wapens, in

het tweede geval om politieke redenen. Mobilisatie is daarom alleen voor een beperkt aantal en soort eenheden aanvaardbaar.

2. Het zou een uiteenzetting van zoveel aspecten vereisen om deze stelling te adstrueren, dat een artikel als dit hoogstens een enkel kan aanstippen. Gaarne wil ik pogen hier iets te schrijven over:

Het voorkomen van een gewapend conflict (de afschrikking), waarbij uit een militair oogpunt een maximale geoefendheid en paraatheid, alsmede een superieur moreel conditio sine qua non zijn.

3. Het voorkomen van een gewapend conflict.

In het scala van een grote oorlog tot een klein bosbrandje geldt in grote lijnen de volgende overweging: het voorkomen wordt bepaald - uiteraard naast de diplomatieke middelen als ontspanning, toedering, „het gesprek”, enz. - door de indruk, die de strijdkrachten maken op de leiding-gevende instanties bij „de vermoedelijke vijand”. Het zal geen betoog behoeven, dat dictatoriaal geregeerde staten waarschijnlijk niet erg onder de indruk zijn van door democratieën nog te mobiliseren strijdkrachten. De dertiger jaren zijn overduidelijk het voorbeeld met bijkans desastreuze gevolgen van het te laat en te weinig reageren van de Westerse democratieën op bedreigingen door dictatoriale machten. Ik denk zo, dat de vermoedelijke tegenstanders heel goed weten, dat verrassing in het voordeel is van dictaturen tegenover democratieën en dat de

waarde van strijdkrachten het product $a \times b \times c$ is van:

- de hoeveelheid fysiek goed personeel en goed, modern materieel;
- zo groot mogelijke geoefendheid, ervaring en gereedheid;
- het moreel van strijdkrachten en gehele volk.

4. Geoefendheid.

De tijd en de kosten benodigd voor het oefenen en geoefend houden van een deel der strijdkrachten vergeleken met het tijdsbestek, dat dit deel in dezelfde samenstelling beschikbaar blijft, bepalen rendement van de personeelslasten. Het lijkt me, ook na 10 jaar nog, duidelijk, dat er zowel bij KL, KM als KLu (alle drie in verschillende mate) onderdelen zijn, waar een dienstplichtige, al zou hij 2 jaar dienen, een dermate lange opleiding behoeft, dat de periode, waarin hij volledig operationeel is, zeer kort zo niet nihil is. Reeds z.g. in kort verband (4 tot 6 jaar) dienend vrijwillig personeel geeft een veel hoger rendement.

Voor volledig beroepspersoneel geldt dit uiteraard in versterkte mate. Tevens valt hierbij vast te stellen, dat de huidige salariering e.d. van de dienstplichtigen, gezien in het licht van rendement, waarschijnlijk weinig financieel voordeel biedt. Dienstplichtig personeel betekent bovendien het tijdverlies van eerst mobilisatie en formeren van de eenheden, voordat zij militaire waarde hebben. Het is waarschijnlijk, dat te mobiliseren eenheden

bovendien meer dan parate eenheden eerst verplaatst moeten worden.

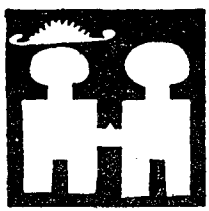
Alleen voor z.g. lokale eenheden zou mobilisatie een juiste oplossing zijn, d.w.z. voor eenheden voor eenvoudige taken, die bestaan uit personeel, dat met elkaar geoefend is, dit geregeld herhaalt en in de naaste omgeving van het opkomstcentrum woont, vanwaar de eenheid met het hun vertrouwde materieel naar het actieterrain op korte afstand vertrekt.

5. Het moreel.

Als hier alleen beperkt over het moreel vóór het daadwerkelijk optreden gesproken wordt, dan moge daarover het volgende gezegd worden, alsmede over de invloed van de publieke opinie, die in een democratie o.m. via de volksvertegenwoordiging tot uitdrukking komt:

Alleen een hoge indruk over de waarden van gerechtigheid, die verdedigd moeten worden en over de gevechtswaarde van de in vredetijd gereedgestelde strijdkrachten kan medewerken tot een goed moreel en wil tot defensie-inspanning van het gehele volk. Meer nog dan in vroeger tijden is het van belang om het personeel reeds in vredetijd de overtuiging te geven, dat het beter uitgerust en geoefend is, zowel in nationaal als bondgenootschappelijk verband, dan de vermoedelijke tegenstander. Daarom zal een gunstige invloed uitgaan van het dienen bij eenheden, die reeds gereed zijn voor hun taak.

L.E.H. Reeser,
vice-admiraal b.d.

chjo Jaarverslag 1976

Het afgelopen jaar 1976 heeft voor de CHJO in het teken van de beweging en de verandering gestaan. Het jaar begon met een demissionair bestuur. Dit bestuur vergaderde enige malen met de begeleidingscommissie bestaande uit L.P. Heukels, G.J. van Asselt, A. Talsma, K. de Leeuw, P. van Akenborg, G. Goedhart en B. Flootman, ter voorbereiding op een algemene vergadering waar een nieuw bestuur gekozen zou worden. Deze vergadering werd gehouden op zaterdag 24 april 1976 in de Jaarbeurs te Utrecht. De samenstelling van het aldaar gekozen nieuwe bestuur luidde: L.P. Heukels, voorzitter, Kosterkamp 73, Den Ham

J. van den Assem, vice-voorzitter, Grave van Solmsstr.13, Utrecht

E. Huizing, secretaris, J.H. Janssenstr.21, Groningen

G.J. van Asselt, penningmeester, C.J. van Houtenln 33, Weesp

G. Goedhart, secretaris buitenl., Wilhelminapark 55, Utrecht

Op 4 mei vergaderden oud en nieuw bestuur om de zaken over te dragen. Op 11 mei gaf het nieuwe bestuur zijn eerste verklaring uit, waarin het bij de 3 christen-democratische partijen erop aandrong te stimuleren dat er één gezamenlijke CDA-lijst zou komen. Op 13 mei vergaderde het bestuur met dr. R.J.H. Kruisinga te Wasenaar. Op 25 mei gaf het CHJO-bestuur een verklaring uit waarin ze het monsterverbond tussen PvdA en VVD in de abortuskwestie betreurde. Driemaal vergaderde het bestuur ter voorbereiding op de algemene vergadering van 12 juni 1976.

In de vergaderingen werden voorbereidingen getroffen voor het indienen van amendementen op het ontwerpverkiezingsprogramma van het CDA door de algemene vergadering. Op genoemde datum vond deze algemene vergadering te Utrecht plaats. Een aantal amendementen op het CDA-programma werd toegezonden aan het CHU-bestuur. Op 23 juni vergaderde het bestuur te Utrecht in welke vergadering kennis werd gemaakt met een mogelijke kandidaat voor de functie van algemeen secretaris van de CHJO. Op 6 juli vergaderde het bestuur gezamenlijk met het Arjos-bestuur, hetgeen resulteerde in een gezamenlijke verklaring over de Europese partijvorming. Beide organisaties spraken zich hierin uit tegen een christen-democratische-middenpartij in Europa. Na het zomerreces was er weer een bestuursvergadering op 30 juli. In deze vergadering werd tot algemeen secretaris van de CHJO benoemd: E.J. Bluemink, Berkelstraat 78, Utrecht en werd besloten tot de oprichting van de „Stichting Politiek Jon-

gerenwerk CHJO". Dit was noodzakelijk i.v.m. het in dienstbetrekking nemen van de algemeen secretaris. Op 4 augustus werd genoemde stichting officieel in het leven geroepen. Driemaal vergadert het bestuur hierna ter voorbereiding op de algemene vergadering van 30 oktober en het studie-weekend over programvergelijking op 30 en 31 oktober. Ter voorbereiding op het studie-weekend is door het bestuur een commissie geïnstalleerd waarin zitting hebben: G.J. van Asselt, P. van Akenborg, B. Flootman en H. Walgemoed. Deze commissie maakte een vergelijking tussen de ontwerp-programma's van CDA, PvdA en VVD.

Conferentie

Op de algemene vergadering van 30 oktober komt de oprichting van de Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO aan de orde, alsmede een nota van de voorzitter over de participatie van jongeren binnen het CDA. Op de conferentie spraken voor ons op 30 oktober in een forum: dr. L.M. van Leeuwen (CDA), dr. de Korte (VVD) en de heer Van den Zandschulp (PvdA). Op 31 oktober was er een forum met bestuursleden van de 3 christen-democratische partijen, nl. de heren Vergeer (KVP), Krol (ARP) en Van Hulst (CHU). De conferentie is naar het oordeel van het CHJO-bestuur zeer goed verlopen. Ook na deze conferentie vergaderde het bestuur nog enige malen. Daarnaast heeft het bestuur een aantal verklaringen uitgegeven. Op 14 september werd een telegram aan Van Agt gezonden over de abortuskwestie. Op 16 september werd gezamenlijk met de Arjos en de Werkende Jeugd van CNV een verklaring uitgegeven rond de affaire Tolman, waarin, onder conditie van juiste weergave in de pers, diens optreden in Zuid-Afrika werd betruurd.

Op 29 september werd een verklaring uitgegeven waarin in Eerste Kamer werd opgeroepen het PvdA-VVD wetsontwerp inzake abortus niet te aanvaarden.

Op 1 november werd een verklaring uitgegeven n.a.v. de programvergelijkingconferentie van 30 en 31 oktober. Hierin werden de conclusies van die conferentie naar buiten gebracht, alsmede de noodzaak voor het CDA om te kiezen tussen PvdA of VVD bestreden. Op 10 november werd een verklaring over Noord-Ierland uitgegeven waarin de strijdende partijen worden opgeroepen van verder geweld af te zien en een menswaardige samenleving op te bouwen. Op 13 november trad er een wijziging op in het CHJO-bestuur: Bert Huizing ging weg als bestuurssecretaris. Het CHJO-bestuur

voorzag in de vacature door de ad-hoc benoeming van Paul S. Procee, Concordiastraat 10 a te Groningen.

Vlak voor de programvergelijkingconferentie overkwam onze penningmeester G.J. van Asselt een ernstig ongeval, waardoor hij voor een langdurig verblijf in het ziekenhuis moest worden opgenomen. Aan het eind van het jaar kwam het overleg met de beide christen-democratische zusterorganisaties weer op gang. Door de heroprichting van de KVPJG was het mogelijk een volwaardig overleg met de partners te voeren over de vorming van een CDJA. De eerste stappen daartoe werden eveneens aan het einde van het jaar gezet.

Met het oog op de ledenwerving is door de voorzitter een informatiemap alsmede een informatiestencil samengesteld. Hiermee is in een grote vraag voorzien.

Goed begin

De activiteiten tot reactivatie van de CHJO hebben er toe geleid dat in de laatste maand van het jaar 1976 een negental nieuwe leden konden worden ingeschreven. Een klein, maar hopelijk goed begin. Hetzelfde geldt voor de oprichting van de plaatselijke CHJO-groep Den Ham. Ook dit vond aan het eind van het verslagjaar plaats. In dezelfde tijd werden er te Utrecht voorbereidingen getroffen om aldaar tot een CHJO-groep te komen, hetgeen na het begin van het nieuwe jaar ook inderdaad geschiedde.

De Commissies

Commissie Binnenland

De commissie binnenland vergaderde zeer regelmatig. In de verslagperiode is van haar activiteiten naar buiten toe niet veel merkbaar geweest. De lijvige nota over bedrijfsdemocratisering die ze thans uitgebracht heeft is echter voldoende bewijs van haar activiteit, ook in het voorgaande jaar. De commissie bestaat uit een zestal leden:

Ellen van Dee, 't Veerhuis 144, Leiden

Binne Flootman, Beetgumerdijk 32, Mars-

sum

Hinne Krolis, Diemerdijkstraat 5, Weesp

George Melse, Schoenerstraat 43, Zaandam

Jan-Willem Pauw, Gerard Doulaan 10, Naarden

Paul S. Procee, Concordiastraat 10 A, Groningen

Commissie Buitenland

Een omvangrijk verslag bereikte ons van de secretaris buitenland van de CHJO, Gerrit Goedhart. Wij geven hier een beknopte samenvatting ervan.

De commissie buitenland heeft vertegenwoordigers in een zevental organisaties, nl.; CDJC, EUJCD, IUJCD; Nederlandse Equipe van de EUJCD; PJK - Werkgroep Internationale Contacten; NKIJ, Europese Beweging.

Doel van de commissie buitenland is de christelijk-historische beginselen d.m.v. beslissingen in acties relevant te maken voor de mens in de wereld. De buitenlandcommissie werkte tot nu toe zelfstandig. Zij verricht studies m.b.t. de Europese integratie of problemen uit de wereldpolitiek. De resultaten van haar werk brengt zij naar buiten in door haar, al dan niet in samenwerking met anderen, georganiseerde congressen of brengt zij in de politieke organen waarin de CHJO vertegenwoordigd is. Met Arjos en KVPJG overlegt ze in het Christen Democratisch Jongeren Contact. Uit het CDJC worden de afgevaardigden bij de EUJCD en de IUJCD gekozen en begeleid.

Overzicht van de activiteiten in de afgelopen periode:

De buitenlandcommissie, een tijdlang de best functionerende commissie van de CHJO, staat op het punt een moeilijke periode af te sluiten. Van de oorspronkelijke samenstelling bleven na de bestuurswisseling slechts twee leden over. Drie leden verdwenen in het bestuur en binnenlandcommissie en twee leden trokken zich terug waarvan Jeanette Stegeman, buitenlandsecretaresse in het vorige bestuur, met ere vermeld dient te worden. Over bleven Anke Procee en Gerrit Goedhart als buitenlandsecretaris, Jan-Bart Radix en Bernard Zweers versterkten de commissie.

Voor de zomer hield de commissie zich bezig met het Europees Manifest, een algemene prestatie van de EVP, die door de commissie van kritisch commentaar is

voorzien. Het resultaat is ingebracht in de Nederlandse Equipe en doorgespeeld aan de EVP-programmawerkgroep te Brussel. Na de zomer heeft de cie. bij ontstentenis van het CDJC zich voornamelijk beziggehouden met algemene politieke besprekingen en organisatorische problemen. Op 8 januari 1977 werd in samenwerking met de Arjos in Utrecht een Europacongres gehouden.

Het CDJC heeft na de reactivatie van de KVPJG op 13 oktober haar eerste vergadering gehad. Tot die tijd zijn haar taken door de buitenlandcommissie waargenomen waarbij de buitenlandsecretaris ter coördinatie enige vergaderingen van de Arjos-werkgroep Europa bijwoonde. Als vertegenwoordiger bij de EUJCD fungeerde de laatste tijd alleen Maarten van Ditmarsch (Arjos). De belangrijkste ontwikkeling binnen de EUJCD van de afgelopen periode is de oprichting van het „team of the Nine". Dit is een commissie met vergrote bevoegdheden, eigen statuten en een eigen bestuur binnen de unie, die fungeert als jongerenorganisatie bij de EVP, de christen-democratische partij in de Europese Gemeenschap. Nederlandse vertegenwoordigers bij het politiek bureau van het team of the Nine zijn G. Goedhart en een KVPJG-er. Bilateraal vinden regelmatig ontmoetingen plaats met de Junge Union. Van 8-10 oktober bezochten de voorzitter van de CHJO en de secretaris buitenland te zamen met een Arjos-delegatie de Junge Union te Bonn. Uit de gelede contacten vloeide o.a. de bijeenkomst van de regio N.O. van Arjos en CHJO met de Junge Union Münsterland voort over ontwikkelingsproblematiek op 18 december te Westerbork.

De drie partijen die deel uitmaken van de Nederlandse Equipe benoemen ieder een vertegenwoordiger van hun jongerenorganisatie in de Equipe. Voor de CHJO is dat de secretaris buitenland. Bernard Zweers vertegenwoordigt de CHJO in de WIK van het PJK.

Het NKIJ zweeft aan de rand van haar bestaan. In brede kring bestaat onvrede over de manier waarop zij zich van haar taak kwijt en gedeeltelijk zelfs twijfel aan de zin van deze activiteiten.

Na beëindiging van de vertegenwoordiging via de WIK van het PJK in het hoofdbestuur van de Europese Beweging hebben CHJO, Arjos en KVPJG in het CDJC besloten Wim Polman bij het hoofdbestuur van de EB voor te dragen als hun gemeenschappelijke vertegenwoordiger.

Vooruitzicht

Zoals uit het voorafgaande mag blijken is de tijd voorbij dat de CHJO zelfstandig haar buitenlandse politiek voerde. Met de totstandkoming van de federatie tussen Arjos, KVPJG en CHJO zal het CDJC een statutair geregelde positie krijgen. Het is dan definitief uitgesloten dat zonder elkaar wordt opgetreden.

De Ledenwerfcommissie

In de verslagperiode was het met de ledenwerfcommissie droevig gesteld. Zij bestond uit 3 leden. Eén hiervan toonde geen activiteit, een ander werd volledig in beslag genomen door werkzaamheden in de commissie buitenland. Eervolle uitzondering geniet het derde lid van deze commissie: Binne Flootman. Gelukkig is na de verslagperiode de toestand ten gunste gekeerd door de benoeming van een nieuwe commissie.

De Commissie Programvergelijking / Verkiezingsactiviteiten

Reeds eerder werden zowel de namen als de activiteiten van de commissie programvergelijking vermeld. Uiteraard was deze commissie ingesteld als ad-hoc commissie. Toen echter de Arjos besloot van haar commissie verkiezingsactiviteiten een gezamenlijke commissie te maken is de CHJO commissie toegetreden tot deze gezamenlijke commissie. Henk Walgemoed is echter teruggetreden, terwijl G.J. van Asselt om eerder vermelde redenen zich ook niet actief kon betonen. Naast Binne Flootman en Peter van Akenborg zijn toegetreden tot deze commissie: Ellen van Dee, Chris van Gulyk en Egbert Bluemink. Doel van deze commissie is te bevorderen dat jongeren worden ingeschakeld bij de verkiezingscampagne van het CDA en acties vanuit de jongerenorganisaties, gericht op de verkiezingen, te coördineren en te stimuleren.

Jongeren en de verkiezingen in Groningen

Op initiatief van een werkgroep van de Provinciale Jeugdraad in de provincie Groningen zijn vertegenwoordigers van politieke jongerenorganisaties en jonge vertegenwoordigers van partijen zonder jongerenorganisatie bijeengekomen om tesaamen enige activiteiten te organiseren, met als doel jongeren meer te interesseren voor politiek en voor de komende verkiezingen in het bijzonder. In de werkgroep doen mee: de FJG, het GPJC, de CPN, D'66, de PPR, de JOVD, de PSP-j.g. de ARJOS en de CHJO. Bij de werkzaamheden wordt veel steun verleend door de medewerkers van de Jeugdraad.

De werkgroep heeft de volgende activiteiten op het programma staan:

Er wordt een viertal verkiezingsmarkten georganiseerd, waarbij iedere deelnemende organisatie een stand mag inrichten, met daarin allerhande verkiezingsmateriaal. Odk krijgt elke deelnemende organisatie de gelegenheid om op een centraal punt, in de zogenaamde sprekershoek, haar zegje te doen. Op 23 april zal de eerste verkiezingsmarkt worden georganiseerd in Winschoten, en wel van ongeveer 2.00 uur tot ongeveer 4.00 uur. Op 7 mei is Leek en op 14 mei Warfum aan de beurt, terwijl op 21 mei de laatste verkiezingsmarkt in de stad Groningen wordt georganiseerd.

In de bibliotheken die aangesloten zijn bij de Provinciale Bibliotheek Centrale worden leestafels ingericht. Op deze leestafels zal materiaal van de politieke partijen zijn plaats vinden, waarbij vooral aan de

partijprogramma's moet worden gedacht.

Er wordt een „data-bank" ingericht in de ruimte van de Provinciale Jeugdraad, A-Kerkhof 43b te Groningen (050-133455). Hier zal vooral materiaal ter inzage liggen voor de verschillende belangstellenden zoals scholen en jeugdhuisen. Ook het duurdere materiaal, zoals rapporten van de wetenschappelijke bureaus, zal hier aanwezig zijn.

In samenwerking met de RONO zal een radio-programma worden gemaakt waarin door vertegenwoordigers van de verschillende organisaties zal worden gepraat over de actuele politieke zaken. Ook zal hieraan door een drietal kamerleden worden deelgenomen. De uitzending zal hoogstwaarschijnlijk plaatsvinden op 18 mei.

Er zal een affiche worden gemaakt met daarop de activiteiten van de werkgroep en de contactadressen van de deelnemende organisaties. Tevens zal er een informatie folder worden gemaakt met daarin de activiteiten van de jongerenorganisaties en hun moederpartijen.

In de werkgroep werken de Arjos en de CHJO nauw samen, en zij zullen beiden hun best doen de verkiezingen voor het CDA tot een succes te maken. Inlichtingen over het project zijn te allen tijde te verkrijgen bij ondergetekende, J.H. Jansenstraat 21 te Groningen.

Bert Huizing,
voorzitter CHJO-Groningen.

U stemt toch ook?

CDA

Samen verantwoordelijk!

Waar en wanneer spreken CDA-politici

Vrijdag 22 april 1977

Hilversum: Mr. W. Aantjes; Noord-Brabant: Drs. Th. E. Westerterp; Maastricht: Dr. R. J. H. Krusinga op het Europees Congres in de Eurohal; Noord-Brabant: Drs. K. de Jong Ozn. (avond); Rijnsberg: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Immanuelkerk aan de Kerkstraat voor het CDA-Rijnsberg; Krommenie: A. J. Hermes om 20.00 uur voor de Hout- en Bouwbond NKV; Huissen: Dr. A. G. W. J. Lansink voor het CDA (jongerenavond); Hoorn: A. J. Hermes om 14.00 uur voor de Werenfridius Scholengemeenschap; Neede: S. C. Weijers oprichtingsavond CDA plaatselijk verband; Nieuw-Buinen: J. van Noord; Silvolde: Dr. A. G. W. J. Lansink om 14.00 uur voor het Isala college; Lichtenvoorde: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers; Avenhorn-Berkhout: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor het CDA-Avenhorn-Berkhout; Barneveld: Prof. Dr. B. Goudswaard voor het CDA-Barneveld; Haarlem: Mevrouw V. N. M. Korte voor het Chr. Lyceum; Hoogkarspel: J. A. Mommersteeg om 20.00 uur voor de Wereldwinkels in de kop van Noord-Holland; Zeist: P. H. van Zeil om 10.00 uur voor de Akademie Bestuurskunde in de provincie Utrecht; Den Bosch: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Den Bosch; Alkmaar: P. Meinema om 14.00 uur voor de Pedagogische Akademie Alkmaar; Swifterbant: Mevrouw E. Borm om 20.00 uur in „De Hoeksteen” voor de Plattelandsjongeren.

Zaterdag 23 april 1977

Velsen: F. Borgman; Westdorp: J. van Noord om 10.00 uur op kampeerboerderij „De Tweehek”; Arnhem: J. van Houwelingen en Drs. H. Borstlap voor het CDA-Gelderland (dag voor de werkgelegenheid); Noord-Brabant: Drs. Th. E. Westerterp; Maastricht: Europees Congres in de Eurohal; Rhon: H. van der Meer; Utrecht: Prof. Dr. J. W. van Hulst.

Zondag 24 april 1977

Maastricht: Europees Congres in de Eurohal met o.a. Drs. R. F. M. Lubbers.

Maandag 25 april 1977

Rotterdam: Drs. J. Boersma en drs. R. F. M. Lubbers 's middags voor de Economische Faculteit; Grootebroek: Drs. J. Boersma om 20.00 uur in „Het Wapen van Grootebroek” voor het CDA-Bovenkarspel; Leeuwarden: Drs. K. de Jong Ozn; Noord-Brabant: Drs. Th. E. Westerterp; Gilze-Rijen: Mr. H. J. B. Aarts; Sauwerd: Drs. B. Beumer; Frederiksoord: H. Wisselink om 20.00 uur voor de Middelbare Tuinbouwschool; Nijmegen: Mr. H. v. d. Broek om 20.00 uur voor de VNKV Centraal Nijmegen; Oldehove: Drs. M. Beinema om 19.30 uur in Dorpshuis Humsterland; Overschie: Mr. W. Aantjes voor het CDA-Overschie om 20.00 uur in de Grote Zaal van de Maranathakerk; Heerlen: W. G. Bremen om 10.00 uur voor de Middelbare Hor. School; Hoogeveen: Mr. A. A. M. van Agt om 20.00 uur in het Menso Altingcollege; Alkmaar: Mr. F. H. J. J. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Alkmaar; Amersfoort: Dr. R. J. H. Krusinga; Kampen: S. C. Weijers om 20.00 uur in de Stadsherberg aan de IJsselkade; Enschede: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur voor de Techinsche Hogeschool in de Agora van de Vrijthof; Warnsveld: H. L. L. M. Pröpper; Heemstede: Mevrouw J. R. H. May; Stiens: Mr. O. W. A. baron Van Verschuer; Amsterdam: Drs. R. F. M. Lubbers, H. A. de Boer en Th. M. Hazekamp, CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf in de RAI; Lelystad: F. Borgman; 's Graveland: P. H. van Zeil.

Dinsdag 26 april 1977

Dordrecht: Mr. A. A. M. van Agt; Hengelo: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in Café Lutikhuis aan de Oldenzaalsestraat;

Drachten: Mr. F. H. J. J. Andriessen; Nijverdal: H. A. de Boer; Bussum: Drs. J. Boersma; Velsen: Drs. R. F. M. Lubbers; Eindhoven: Drs. Th. E. Westerterp; Langeraak: F. Borgman; Utrecht: A. J. Heres voor de vereniging VOBID; Arnhem: Mevrouw M. Nagel voor het KVG; Tilburg: Drs. M. J. Hennekamp; Bergen N.H.: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor de katholieke kring Bergen; Schoorl: P. Meinema om 20.00 uur voor de Gezamenlijke Politieke Partijen; Driebruggen: Drs. C. P. van Dijk; Ulestraten: J. H. Franssen; Valkenburg: Drs. M. van Rooijen; Amsterdam: Mr. Dr. K. de Vries om 20.00 uur in Gebouw „De Brakke Grond”, zaal C, Nes 53-55 voor de Atlantische Commissie; Helendoorn: H. A. de Boer; Halfweg: J. Verburg.

Woensdag 27 april 1977

Heerlen: Mr. W. Aantjes om 10.00 uur in de Stadsschouwburg voor de Instituten HBO Limburg; Heerlen: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in de Stadsschouwburg voor de CDA-Statenskring Heerlen; Waalwijk: Mr. F. H. J. J. Andriessen; Drenthe: Mr. A. P. J. J. M. v. d. Stee; Roermond: Th. M. Hazekamp; Rotterdam: C. L. J. van Lent;

Sneek: W. J. Vergeer; Noord-Brabant: Drs. Th. E. Westerterp; Zeist: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur op voetbalterrein Jonathan; Nieuwleusen: Drs. J. de Koning; Waarland: P. Meinema om 20.00 uur voor het CDA-Waarland; Heel (L): Mevrouw Mr. A. H. S. M. Lückers en mevrouw Van Soest.

Donderdag 28 april 1977

Tilburg: Mr. A. A. M. van Agt; Laren N.H.: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp; Drenthe: Mr. A. P. J. J. M. v. d. Stee; Vorden: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman; Baexem (L): Mevrouw J. J. M. S. Leyten voor het Deka-naal Religieuzen Beraad Heythuizen om 20.00 uur; Oudewater: Mevrouw A. M. C. Groensmit; Reimerswaal: Drs. H. Eversdijk om 20.00 uur voor het CDA-Reimerswaal; Bunschoten-Spakenburg: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenvereniging Bunschoten-Spakenburg; Emmeloord: Drs. L. P. Heukels om 20.00 uur in het Voorhuys aan De Deel; Lemelerveld: S. C. Weijers om 20.00 uur in het Hervormd Jeugdcentrum Kerkstraat 24; Lelystad: F. Borgman; Delft: Dr. A. Veerman voor het Stud. Onderwijs; Maastricht: Dr. D. de Vries voor de studenten van de R.U.L.

Vrijdag 29 april 1977

Utrecht: Mr. W. Aantjes; Noord-

wijk/Voorhout: Mr. F. H. J. J. Andriessen; Helvoirt: Ir. G. J. M. Draks en Mr. H. J. B. Aarts voor het CDA-Helvoirt; Sittard: A. J. Hermes ('s middags); Den Haag: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenvereniging Bunschoten-Spakenburg; Emmeloord: Drs. L. P. Heukels om 20.00 uur in het Voorhuys aan De Deel; Lemelerveld: S. C. Weijers om 20.00 uur in het Hervormd Jeugdcentrum Kerkstraat 24; Lelystad: F. Borgman; Delft: Dr. A. Veerman voor het Stud. Onderwijs; Maastricht: Dr. B. de Vries voor de studenten van de R.U.L.

Vrijdag 29 april 1977

Utrecht: Mr. W. Aantjes; Noord-wijk/Voorhout: Mr. F. H. J. J. Andriessen; Helvoirt: Ir. G. J. M. Draks en Mr. H. J. B. Aarts voor het CDA-Helvoirt; Sittard: A. J. Hermes ('s middags); Den Haag: Mevrouw J. C. Kraayeveld overdag voor het Haags Montessori Lyceum; Ommen: H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Centrum (oprichting CDA-Statenskring); Elst: Dr. A. G. W. J. Lansink; Zandam: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor het St. Michaëlcollege; Kerkrade: W. de Graaff en W. G. Dremen voor de scholengemeenschap; Bloemendaal: J. Verburg.

Uitnodiging voor vrouwen met interesse voor de samenleving en de politiek

Al enige tijd is in de provincie Noord-Holland een CDA-Vrouwenberaad „in wording”. In de afgelopen novembermaand trad deze groep (een samenwerkingsverband van vrouwen uit de ARP, CHU en KVP én rechtstreekse CDA-leden) naar buiten met een studiedag in de Statenzaal van de provincie Noord-Holland, gewijd aan de dialoog tussen christendom en marxisme.

In aansluiting op deze studiedag heeft het CDA-Vrouwenberaad besloten een viertal bijeenkomsten in de provincie Noord-Holland te organiseren waarop het eigen gezicht van de CDA belicht zal worden. Het accent zal vooral liggen op de eigen mens- en maatschappijbeschouwing zoals deze ten grondslag ligt aan het programma van het CDA en zoals deze daaraan beslissend en duidelijk verschillend van andere

maatschappijvisies vorm heeft gegeven. De inleidsters op deze vier bijeenkomsten zullen zittende en toekomstige vrouwelijke kamerleden van het CDA, afkomstig uit Noord-Holland zijn.

U bent natuurlijk vrij deze bijeenkomsten „Verkiezingsbijeenkomsten” te noemen. Het CDA-Vrouwenberaad prefereert echter nadrukkelijk de waarden van informatie en politieke vorming naar voren te brengen en nodigt daarom graag alle vrouwen (en mannen) uit die interesse in de samenleving en de politiek hebben.

U weet het dus: **U bent welkom én U kunt kiezen** uit de volgende bijeenkomsten:

Alkmaar: 5 mei - donderdag om 20.00 uur; inleidster: mevrouw Jeltien G. Kraaijveld-Wouters, lid van de Tweede Kamer. Plaats: „Het Gulden Vlies” - Koorstraat 20 (5 minuten van station)

Haarlem: 11 mei - woensdag om 20.00 uur; inleidster: mevrouw Berthe M.C.V. Groensmit-van der Kallen, lid van de Tweede Kamer. Plaats: „Die Raekse” - Raaks 1-3, in het centrum van Haarlem bij de Zijlweg, bereikbaar met bus 4 vanaf het station.

Hilversum: 12 mei - donderdag om 9.30 uur 's morgens; inleidster: mevr. Mr. Virginia N.M. Korte-van Hemel, candidate voor de Tweede Kamer. Plaats: wijkzaal van de Zuiderkerk, Nieuweg 148; vanaf station bereikbaar met de bussen naar Utrecht en Loosdrecht.

Amsterdam: 17 mei - dinsdag om 20.00 uur; inleidster: mevrouw Hanske Evenhuis-van Essen, candidate van het CDA voor de Tweede Kamer. Plaats: Krasnapolsky, zaal A en B.

Namens het CDA-Vrouwenberaad

Noord-Holland,

M. Verheul-Verhulst.

CDA-studiedag midden- en kleinbedrijf

Op maandag 25 april a.s., organiseren de stichtingen voor Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP in samenwerking met de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen, een openbare studiedag met als thema „Midden- en Kleinbedrijf”. Deze studiedag wordt gehouden in het RAI-Congrescentrum te Amsterdam, vangt aan om 10.00 uur en wordt beëindigd om ca. 16.00 uur.

De bijeenkomst zal geopend worden met een inleiding door de minister van economische zaken, drs. R. F. M. Lubbers, terwijl de heer Th. M. Hazekamp, die als staatssecretaris specifiek belast is met het midden- en kleinbedrijf de deelnemers aan het slot zal toespreken. Basisgegevens voor deze studiedag is het recent verschenen rapport „Midden- en Kleinbedrijf”, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van drs. R. Zijlstra, oud-voorzitter van de CBTB. Uit de analyse van het rapport wordt duidelijk dat de sector van het MKB allermint perspectief-arm is, indien het veerkrachtig blijft en indien het mag rekenen op een regeringsbeleid dat een

aantal centrale problemen ondervangt. De commissie bepleit veel samenhangende beleidsmaatregelen, die kunnen bevorderen dat het MKB haar specifieke en onmisbare functie blijft vervullen. Daartoe mag o.a. gerekend worden het voorstel voor sterkere beperking van de groei van het aandeel van de collectieve sector in het nationaal inkomen dan de 1% per jaar die de huidige regering hanteert. Tijdens de bijeenkomst vindt een groepsdiscussie plaats rond de verschillende beleidsterreinen, genoemd in het rapport, terwijl in de middaguren een forumdiscussie wordt gehouden, waarin zitting hebben:

- dr. L. M. van Leeuwen, vice-voorzitter CDA-programcommissie.
- H. van der Meulen, loondeskundige CNV.
- Mr. G. van Miuden, algemeen secretaris NCOV.
- Drs. H. A. C. M. Notenboom, financieel deskundige, CDA-fractie Tweede Kamer.

Gelderse studiedag werkgelegenheid

Het provinciaal CDA-verband Gelderland organiseert een studiedag over de werkgelegenheidsproblematiek. Deze studiedag wordt gehouden op zaterdag 23 april te Arnhem in de Opstandingskerk aan de Roosendaalseweg, (Naast het Vitesse terrein).

Het onderwerp voor de dag is: „Samen verantwoordelijk voor het werkgelegenheidsvraagstuk”.

Agenda:

- 10.15 uur; Opening.
- 10.30 uur: Inleiding naar aanleiding van het PPAC-advies door drs. H. Borstlap, wetenschappelijk medewerker van de dr. A. Kuypertstichting.
- 10.45 uur: Inleiding naar aanleiding van het CDA-program door prof. dr. B. Goudswaard, voorzitter van de CDA-programcommissie.

11.00 uur Groepsdiscussies aan de hand van stellingen van de heren Borstlap en Goudswaard.

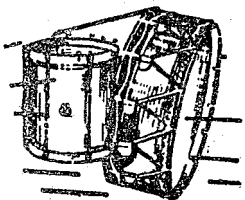
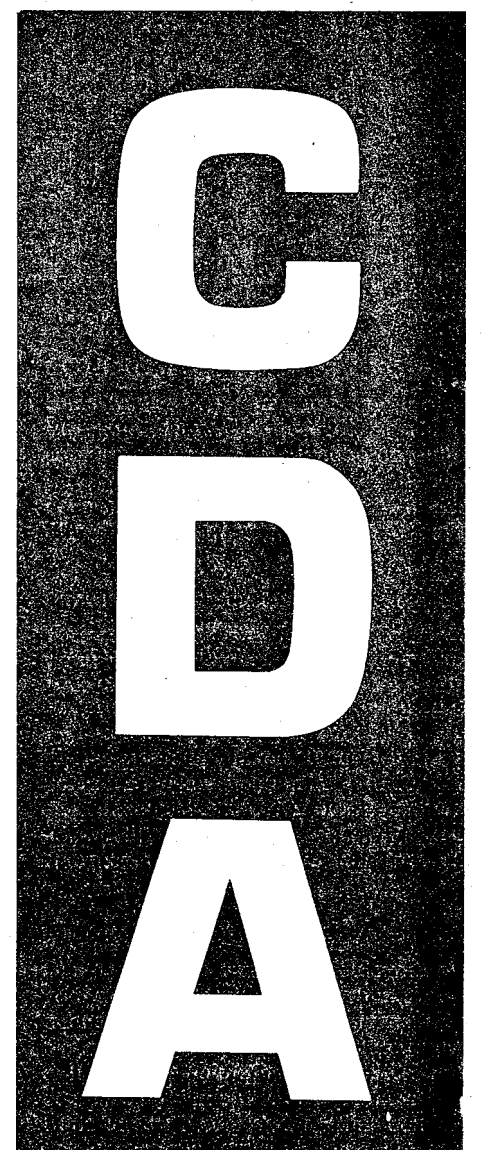
12.30 uur Lunch.

13.30 uur Forumdiscussie. Hieraan zullen deelnemen:

- J. van Houwelingen, Tweede Kamerlid ARP
 - prof. dr. B. Goudswaard.
 - D.H. Grasman, sekretaris CNV, Arbeidsdeskundige CNV.
 - mr. B.M.J. Pauw, sekretaris NCW en vertegenwoordiger van ARKA, KWJ en KNOV
 - 14.30 uur Koffiepauze.
 - 15.00 uur Voortzetting van de discussie onder leiding van drs. H. Borstlap.
 - 16.00 uur Afsluiting door J. van Houwelingen.
- De kosten voor consumpties, lunch en document. f 11,-.

- Dr. B. de Vries, rapporteur van de commissie die het eerder genoemde rapport samenstelde.

De bijeenkomst staat de gehele dag o.l.v. het Tweede Kamerlid, tevens ARP-partijvoorzitter, H. A. de Boer.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiverken
(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.
REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

korteweg
bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

* Adverteer *
* in de *
* Nederlander *

TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON
Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

TOT 140% HYPOTHEEK
Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.

drs. J. A. Uding & Partners
Financ. adv. en vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN
Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Bouw- en Aannemersbedrijf

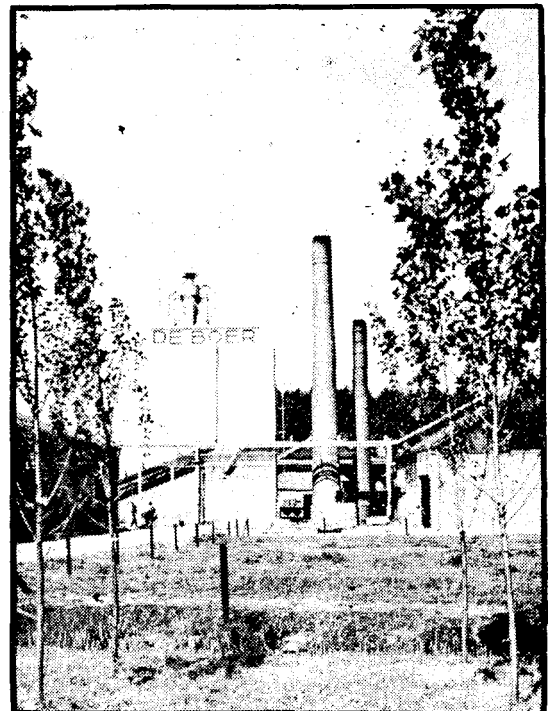
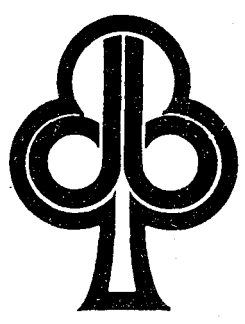
M. de Raad & Zoon C.V.
Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.
Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

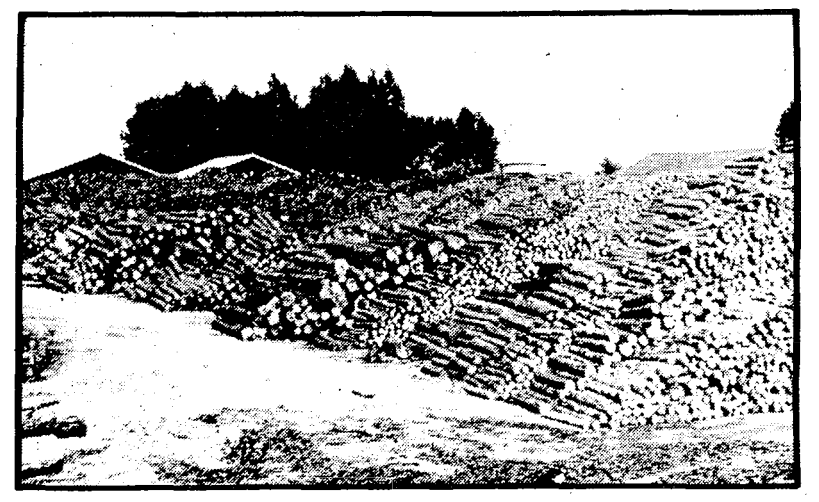
Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**
Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

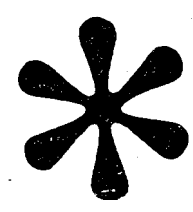
Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

Zaanse klokken

Maaskant
Winkelgalerij Kerschoten
Tel. 15865, Apeldoorn.

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELN
dan
**VAN
ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20
Zutphen

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.
Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

KOCH
Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

de klok

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

HANAB B.V.
VALKENBURG - ZH Telefoon 01718-71941 *
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

**GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS**

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Eugénie van Agt, zie pag. 2

INHOUD

Interview met mevr. Van Agt	pag. 2
Kruisinga: Christen-democraten	pag. 3
bekennen eigen kleur	pag. 3
Van Agt over CDA-program	pag. 4
Begrip en onbegrip	pag. 5
Interview met De Jong	pag. 6
Congressen CDJA en EUJCD	pag. 7
Dag Den Haag met Van Agt	pag. 8
Antwoorden op CD-Appèl	pag. 9
Interview met mevr. Bot	pag. 10
Kernenergie	pag. 11
Verkiezingsmateriaal	pag. 12
Agenda	pag. 13
H. A. de Boer: terugblik met opdracht	pag. 14

Gelden er regels voor de kabinetsformatie?

Door mr P. J. Boukema, vice-voorzitter Raad van State

Sinds 1918 is het gebruik dat een kabinet ter gelegenheid van kamerverkiezingen aftreedt. Formeel kan derhalve een kabinet niet tot inzet van de verkiezingen worden gemaakt. Na de verkiezingen wordt een kabinet geformeerd dat – ook als het uit ongeveer dezelfde personen bestaat als het vorige – als een nieuw kabinet moet worden beschouwd. Kabinetsformaties nemen niet zelden veel tijd in beslag. De laatste duurde bijna een half jaar. Dat is het gevolg van het feit dat geen politieke partij, en zelfs geen groep samenwerkende partijen, kans ziet de meerderheid in de Tweede Kamer te veroveren. Kabinetten zijn dan ook gebaseerd op partijen die in de verkiezingstijd elkaar bestreden hebben. Psychologisch is het dan al moeilijk snel tot overeenstemming te komen.

Nu het kabinet-Den Uyl, vóórtijdig, ontijdig en zonder dat verschillen in politieke opvattingen daartoe noopten, vlak voor de normale verkiezingen ten val is gekomen, dreigt de kabinetsformatie moeilijker te worden dan ooit. Partijen waarop het kabinet-Den Uyl steunde verwijten elkaar onvoldoende gedaan te hebben om de crisis te voorkomen of zelfs daarop aangestuurd te hebben. Daarbij worden soms verklaringen voor de val van het kabinet gegeven die kant noch wal raken en die meer ingegeven lijken door het beeld dat men van de andere partij heeft, dan dat zij gebaseerd zijn op analyse van feiten. Het klimaat voor de kabinetsformatie na 25 mei is er zo niet beter op geworden.

Juist in zo'n situatie is het zinvol na te gaan of en zo ja welke regels bij de formatie van een kabinet in acht moeten worden genomen. Regels kunnen er immers toe bijdragen dat men onoplosbaar lijkende problemen toch in zijn greep krijgt.

Rechtsregels.

Onderscheid kan gemaakt worden tussen, geschreven of ongeschreven, rechtsregels en politieke (fatsoens) regels. Wat betreft de rechtsregels die de kabinetsformatie beheersen zijn we schamel bedeed. De Grondwet bepaalt, dat de Koning de ministers en staatssecretarissen benoemt. Maar over de gang van zaken die aan de benoeming van een kabinet voorafgaat vindt men in de Grondwet, noch in enige andere wet iets geregeld. Op grond van het ongeschreven staatsrecht geldt echter, dat het Staatshoofd in die periode een belangrijke rol speelt. De Koningin benoemt immers de (in)formateur, na het advies te hebben ingewonnen van enkele raadslieden, zoals de vice-president van de Raad van State, en van de fractievoorzitters. Ook formuleert Zij de opdracht waarbinnen de (in)formateur moet werken. Tussen haakjes: een informateur wordt benoemd als de politieke situatie onoverzichtelijk is. Zijn taak bestaat er uit na te gaan welke formatiemogelijkheden er zijn, welke politieke samenstelling de voorkeur verdient en welke formateur in aanmerking komt. Opvallend hierbij is, dat voor die benoeming en voor de activiteiten van de (in)formateur geen ministeriële verantwoordelijkheid geldt. Bezwaarlijk is dat overigens niet, omdat een nieuw optredend kabinet voor de eigen

mr. P. J. Boukema

benoeming door het parlement ter verantwoording kan worden geroepen. Al ontbreken geschreven regels waaraan het Staatshoofd zich bij de benoeming van een (in)formateur moet houden, geheel vrij is de Koningin toch niet. Tot (in)formateur dient immers iemand te worden aangewezen uit de partij die daar, gelet op de uitslag van de verkiezingen, de meeste aanspraak op mag maken. Gezien echter het feit, dat aan de verkiezingsuitslag niet zelden uiteenlopende betekenissen kunnen worden gegeven, ligt de keuze niet steeds voor de hand. In een dergelijke situatie zijn de uitgebrachte adviezen van groot belang. Koningin Juliana heeft zich bij de benoeming van een (in)formateur, blijkens haar eigen verklaringen, steeds door die adviezen laten leiden en niet door haar persoonlijke voorkeuren. Andersluidende berichten dienen dan ook – totdat het tegendeel is bewezen – naar het onafzienbare rijk der politieke fabelen te worden verwezen. Ook voor het werk van de (in)formateur gelden nauwelijks staatsrechtelijke normen. Het staat hun vrij die procedure te kiezen waarvan zij zelf de beste resultaten verwachten. Wel dienen zij – hoe kan het anders – de fractievoorzitters van de potentiële regeringspartners bij hun werk te betrekken. Daarbij moet de (in)formateur er op kunnen rekenen dat de fractievoorzitters globaal het gevoel van hun fracties vertolken. Formele goedkeuring

door de fracties van een regeringsprogramma is niet vereist en zelfs niet gewenst: het zou onder meer de formatieduur negatief kunnen beïnvloeden en valt ook moeilijk te rijmen met de bij ons geldende verhouding tussen kabinet en parlement. Voorts geldt sinds de formatie-Cals, dat de meeste formatiestukken worden gepubliceerd. Hieronder vallen de adviezen van de fractieleiders aan de Koningin en de schriftelijk uitgebrachte rapporten van de (in)formateur. Deze openbaarheid is gewenst, omdat de vorming van een kabinet een publieke zaak is en de kiezers recht hebben op informatie over wat er met hun stem gebeurt. De commissie-Biesheuvel beschouwt openbaarheid van het informatiegebeuren als een ongeschreven regel, die als zodanig algemeen erkend dient te worden.

Andere regels

Welke andere regels beheersen het formatieproces? Een sluitend antwoord hierop is niet te geven; ook dit soort normen ontwikkelen zich vaak als een reactie op minder gewaardeerde formatieactiviteiten in het verleden. Daarom kunnen slechts enkele aanknopingspunten worden geboden.

Allereerst dient de formateur zijn gesprekspartners niet in het onzekere te laten over zijn bedoelingen. Indien hij een partij van deelneming aan het kabinet wil uitsluiten, doet hij er goed aan dit gemotiveerd mee te delen. Politieke goocheltoeren à la De Kort (formateur in 1963) zijn misplaatst en werken averechts.

Voorts: onderhandelen met kandidaat-ministers geheel en al buiten de fractievoorzitters om, dient beperkt te blijven tot gevallen waarin het landsbelang dit onvermijdelijk maakt.

Ook de fractievoorzitters moeten tegenover de formateur open kaart spelen. Daarbij eist het politieke fatsoen, dat tijdens de formatie gehandeld wordt overeenkomstig hetgeen in de verkiezingstijd is toegezegd, zowel aan de kiezers als aan andere partijen (regeringsaccorden). Mede daarom zijn uitspraken waarin partijen anderen als coalitiepartners uitsluiten ook zo bedenkelijk. Of partijen houden zich er aan, en dan kan de bestuurbaarheid van het land in het geding komen. Of men breekt de belofte en dan moet van kiezersbedrog worden gesproken. In beide gevallen wordt het aanzien van de politiek geschaad. Het vooraf meedelen dat na de verkiezingen slechts met andere partijen zal worden onderhandeld indien die bij voorbaat bepaalde (programmatische) voorwaarden aanvaarden, is op zich zelf niet met de regels van het spel in strijd. Wel dreigt hier hetzelfde gevaar als bij totale uitsluiting. Bovendien getuigt het van overschating van de betekenis van programma's in het algemeen. De politieke en maatschappelijke realiteit verandert: handelen in overeenstemming met het programma is dan soms hêt slechts denkbare beleid. Daar komt bij dat waterdichte formuleringen van programma-

Vervolg op pagina 2

lijsttrekker
van agt

Wie van de drie?

In mijn contacten met de kiezers wordt vaak gevraagd naar de opstelling van het CDA in de komende kabinetsformatie. Welke van de drie grote politieke stromingen, socialisten, liberalen of christen-democraten zal naar de oppositiebank worden verwezen. Anders gezegd: welke twee groeperingen zullen samen het kabinet vormen? Het antwoord op deze vraag is afhankelijk van de opstelling van die drie politieke stromingen. Wat is de opstelling van het CDA?

Reeds in augustus 1976 heeft het Algemeen Bestuur een viertal formatiecriteria opgesteld:

1. de realisering van het eigen programma;
2. de verkiezingsuitslag;
3. de wenselijkheid van een parlementaire meerderheidskabinet;
4. de actuele politieke situatie.

Achtereenvolgens wil ik hier het een en ander over opmerken.

ad. 1. Het CDA zal bij formatiebesprekingen opereren op basis van zijn programma. Daar willen wij, zoals iedere politieke partij, zoveel mogelijk van realiseren. Uiteraard zullen er dan compromissen moeten worden gesloten. Het CDA is bereid tot onderhandelingen, desnoods harde. Maar dan wel zonder voorwaarden vooraf. Het resultaat van die onderhandelingen, dus de mate waarin programmatische overeenstemming mogelijk blijkt tussen de gesprekspartners, zal voor het CDA in belangrijke mate bepalend zijn voor de vraag of wij aan een coalitie meedoen of niet. Wij wensen ons duidelijk in het regeerprogramma te herkennen. Naast een aantal materiële aangelegenheden zullen wij onze opvattingen over immateriële zaken op tafel leggen. Zowel met de socialisten als met de liberalen hebben wij hier aanzienlijke verschillen van mening. Wij stellen geen voorwaarden vooraf, wij verwachten dat ook bij onze partners.

Ad 2. Een volgend criterium voor onze houding in de formatie is de verkiezingsuitslag van 25 mei. Deze bepaalt immers hoe de politieke krachtsverhoudingen in de komende periode zullen liggen. De politieke krachtsverhoudingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, maar ook die in het te vormen kabinet. De zetelverdeling in het kabinet behoort weer gebaseerd te worden op de getalsverhoudingen in de Tweede Kamer. Aan algebraïsche formules die sommige partijen op voorhand hanteren hebben wij geen enkele boodschap. Ook voor de keuze van de minister-president achten wij de verkiezingsuitslag relevant. Die coalitiepartner, die als grootste partij uit de verkiezingen te voorschijn komt, achten wij de eerstgeroepene om de minister-president te leveren. De verkiezingen dienen niet om de minister-president te kiezen, zij geven wel een richtlijn.

Ad 3. Het CDA heeft een sterke voorkeur voor een parlementair meerderheidskabinet. Dat vereist echter bij alle betrokkenen de bereidheid tot een loyale samenwerking, en daarmee is het in de Nederlandse politiek helaas niet zo best gesteld. Het is bekend dat het CDA geen partij uitsluit van samenwerking. Het CDA is bereid tot samenwerking zowel met de socialisten als met de liberalen. Wij menen dat het landsbelang deze opstelling vereist. Helaas denken socialisten en liberalen daar niet zo over. Zij zijn niet bereid met elkaar samen te werken. Men noemt dat duidelijkheid. Het is in feite een gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef. Het polarisatie-streven in Nederland is mislukt. Ons volk laat zich niet opdelen in twee blokken. Daar behoren ook socialisten en liberalen hun consequenties uit te trekken.

Ik moet constateren dat er partijen zijn die de vorming van een parlementair meerderheidskabinet sterk bemoeilijken door het stellen van allerlei opgeschroefde eisen. Het lijkt er soms op dat deze partijen erop uit zijn zichzelf op voorhand buiten spel te zetten. Laat men andere wegen zoeken om interne spanningen af te reageren. Het is wel moeilijk bij te dragen aan een verantwoord bestuur van dit land, dat zijn eigen democratische spelregels kent.

Ad 4. De actuele politieke situatie mag evenmin uit het oog worden verloren. De sfeer, het klimaat is vaak in hoge mate bepalend voor de vraag wat kan en wat niet. Het gaat in de politiek immers om wensen, om de geloofwaardigheid, om het gehalte van de compromissen die men keer op keer moet sluiten. Tal van factoren spelen daarbij uiteraard een rol. Ik wil hier nog eens in het bijzonder wijzen op het volgende. Wij staan nog aan het begin van een ongetwijfeld felle verkiezingsstrijd. De stijl waarmee die verkiezingsstrijd zal worden gevoerd zal meetellen bij de formatie. Het is onaanvaardbaar en ongeloofwaardig als men elkaar in strijd met spelregels voor 25 mei bekogelt om na de verkiezingen te doen alsof er niets aan de hand was. Respect voor elkaar behoort ook tot uiting te komen in zelfbeheersing.

Eén zaak staat in ieder geval vast. Een herhaling van een formatie à la Burger is uitgesloten. De christen-democraten zijn toen bereid geweest tot grote offers. Daartoe zijn wij niet opnieuw bereid. Wat mij betreft hoeft de formatie niet zo lang te duren.

Mevrouw Eugenie van Agt:

"Ik wil blijven wie ik ben"

„Het is juist een blijk van onafhankelijkheid en dus van emancipatie, wanneer ik het niet door de maatschappelijke lotgevallen van mijn man laat bepalen of ik al dan niet zelf in de openbaarheid treed”, aldus mevrouw Eugenie van Agt-Krekelberg. Zij was slechts bereid tot een kort vraaggesprek, om uit te leggen wat haar bewogen heeft en nog beweegt om zich buiten de publiciteit te houden. Een publiciteit die haar man als minister van justitie en nu als CDA-lijsttrekker veelvuldig ten deel valt. Tot nu toe heeft zij consequent alle verzoeken om interviews afgewezen.

Zij toonde echter alle bereidheid de redactie van het gemeenschappelijk nummer van Nederlandse Gedachten, De Nederlander en Politiek Nieuws het „waarom” van dit standpunt uiteen te zetten, mede om daardoor ook mogelijke misverstanden rond deze afzijdigheid uit de weg te ruimen.

„Ik heb nu al gedurende ongeveer zes jaar ernaar gestreefd de openbare functie van mijn man gescheiden te houden van mijn leven en dat van onze kinderen. Ook nu weer, nu mijn man lijsttrekker is geworden, wil ik deze gedragslijn graag blijven volgen. Tegenover dit standpunt staat het oordeel van anderen die menen dat ik als echtgenote van de lijsttrekker mij in de publiciteit moet profileren. Blijven zwijgen, meent men, zou een vrouw die het ernstig meent met emancipatie niet passen. Ik acht het juist een blijk van onafhankelijkheid en dus van emancipatie, wanneer ik het niet door de maatschappelijke lotgevallen van mijn man laat bepalen of ik al dan niet zelf in de openbaarheid treed. Als mijn man geen lijsttrekker was zou zich vrijwel niemand erover bekommeren hoe ik over tal van kwesties denk. Niemand zou mij vragen daarover in het openbaar uitspraken te doen.

Anders gezegd: het gaat om de meningen van de vrouw van de lijsttrekker als zodanig. Die meningen krijgen alleen iets interessants, omdat ik met hem getrouwd ben. Ik vind het de zaak van de emancipatie niet dienen om alleen op die grond in de publiciteit te treden.”

Maar betekent dat nu dat zij nimmer met haar man op stap zal gaan?

„Onzjn. Dat is een gevolgtrekking die nergens op slaat. Het niet in de publiciteit willen treden wil niet zeggen dat ik nergens kom. Ik begrijp heel goed dat de maatschappelijke functies van mijn man zekere verplichtingen met zich brengen. Die heb ik steeds vervuld en zal ik blijven vervullen. Ik doe dat heus niet tegen heug en meug. Ik heb daar ook plezier in. Ook tijdens de verkiezingscampagne hoop ik hem een aantal keren te vergezellen. Maar voor het overige vind ik met de basisgedachte van de emancipatie in overeenstemming dat ook de getrouwde vrouw zich naar eigen aanleg en inzicht kan gedragen. Met mijn aanleg en inzicht strookt het niet interviews te geven. Ik wil blijven wie ik ben.”

Hoe staat u zelf tegenover het streven naar meer emancipatie?

„Ik sta zeer zeker achter dat streven. Iedere vrouw, die geen volledige volde-

ning kan vinden in de rol van huisvrouw en in de opvoeding van de kinderen, moet mogelijkheden ontvangen zich verder te ontplooiën, de kans hebben ingeschakeld te worden bij het maatschappelijk gebeuren. Het ligt mij echter niet hieraan via demonstratieve bijeenkomsten en allerlei groepsactiviteiten mee te werken. Ik ben niet zo'n „club”-type. Het ligt meer in mijn aard in individuele contacten een bijdrage te leveren aan de realisering van dit streven. We moeten een mentaliteitsverandering zien te bereiken. Mannen en vrouwen dienen ervan overtuigd te raken dat beiden evenveel recht op ontplooiing hebben. Beiden hebben recht op een gelijkwaardige plaats in onze samenleving. Ik besef echter dat dit een lange moeilijke weg is. Het gaat namelijk om gegroeide verhoudingen binnen een cultuur die eeuwen lang heeft geheerst. Die zijn zomaar niet weg te poetsen.”

We praten ook even over de vraag, die mevrouw Van Agt vaak krijgt gesteld: Waarom verhuist de familie Van Agt niet naar Den Haag?

„Wij hebben toen mijn man minister werd de bewuste keuze gedaan in te blijven wonen. Eén van de redenen was dat toen niets te zeggen was over de duur van deze politieke loopbaan. In de loop der jaren is gebleken dat het ambt van minister van justitie en de functie van vice-premier zeer veeleisend zijn. Het zou een illusie zijn te menen dat het werkelijk bezig zijn met het gezinsgebeuren bij verhuizing naar Den Haag groter zou zijn dan nu het geval is. Er zou op zijn hoogst sprake zijn van meer lijfelijke aanwezigheid. In deze overtuiging zijn wij bevestigd door de ervaringen van collega's die met hun gezin wel naar Den Haag zijn verhuisd.”

In de prachtige, rustige omgeving van de Heilige Landstichting wordt de rust op hoogtijdagen wel eens doorbroken door toeristen die wel eens willen zien waar Van Agt woont, maar overigens is het verkwikkend wonen. Dat alleen al is een reden voor de familie Van Agt daar te blijven.

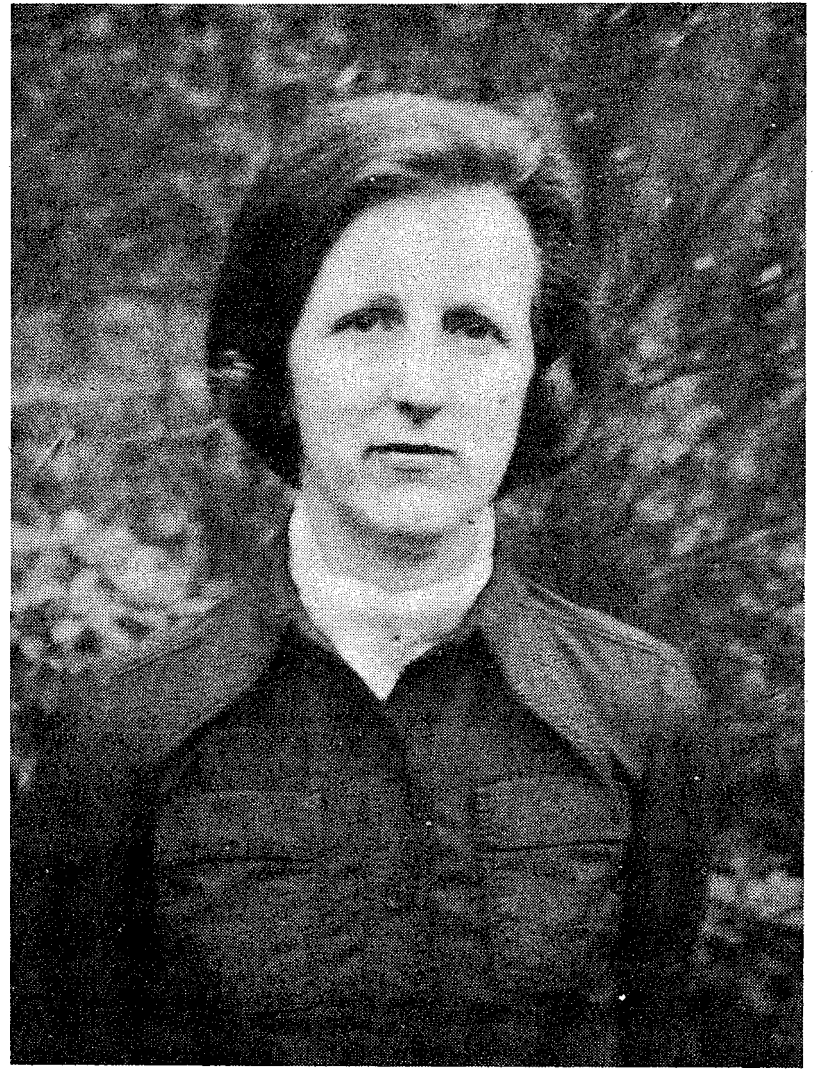
Personalía (te plaatsen bij foto)
Mevrouw mr. Eugenie J. Th. van Agt-Krekelberg is geboren en getogen in Maastricht. Zij stamt uit een zakenmilieu; haar vader was eigenaar van een groothandel in levensmiddelen. Gelijk met haar echtgenoot, — 1949 — is zij rechten in Nijmegen gaan studeren. Met Dries van Agt had zij zitting in het bestuur van het Nijmeegs studentencorps; zij was tevens lid van het bestuur van de vereniging

voor meisjes-studenten.

In hetzelfde jaar als haar man, 1955, studeerde zij af. Enige jaren werkte zij bij de Raad voor de kindbescherming in Den Bosch; dezelfde jaren dat haar toenmalige verloofde werkte in de advocatuur te Eindhoven. In 1958 traden Eugenie Krekelberg en Dries van Agt in het huwelijk. Dat jaar verhuisden zij ook naar Den Haag, waar de huidige CDA-lijsttrekker een ambtelijke carrière begonnen was. Het echtpaar van Agt heeft drie kinderen: Caroline, nu 17 jaar oud, Frans Maarten 16 jaar en Eugenie 15 jaar. Alle drie zitten nog op de middelbare school. In 1968 verhuisde de familie Van Agt naar Nijmegen, toen de vader van het gezin hoogleraar in het straf- en strafprocesrecht werd aan de universiteit aldaar.

Mevrouw Eugenie van Agt:

„Het is juist een blijk van onafhankelijkheid en dus van emancipatie, wanneer ik het niet door de maatschappelijke lotgevallen van mijn man laat bepalen of ik al dan niet zelf in de openbaarheid treed.”

Bezwaar tegen verkiezingspunten

Voorbehoud van CDA-kamerkandidaten door CDA-Bestuur aanvaard

Verscheidene CDA-Kamerkandidaten hebben gebruik gemaakt van hun recht om te laten weten, wanneer zij ten aanzien van bepaalde punten uit het verkiezingsprogramma, voor zichzelf een voorbehoud willen maken. Bezwaren werden vooral geuit tegen de uitspraak dat voor de kinderbijslag de grootte van het inkomen der ouders buiten beschouwing moet blijven.

Tegen de meerderheids-uitspraak van het CDA-congres inzake de regeling van kinderbijslag en -aftrek, (artikel 111), wordt een voorbehoud gemaakt door mr. W. Aantjes, drs. M. Beinema, B. Beumer, H. de Boer, drs. J. Boersma, F. Borgman, dr. S. Faber, L. de Graaf, J. van Houwelingen, dr. W. de Kwaadsteniet, mevrouw J. van Leeuwen en dr. H. van Ruller. Over het algemeen vinden zij dat wél met de grootte van het inkomen rekening moet worden gehouden of dat de nu gedane uitspraak in ieder geval te absoluut is gesteld.

Twee kandidaten, mr. F. H. J. J. Andriessen en M. W. J. M. Peijnenburg, lieten weten niet te kunnen instemmen met hetgeen in artikel 27 over de na te streven wijziging van de samenstelling van raden van commissarissen wordt gezegd.

Tegen hetgeen onder het hoofdstuk „Wapenbeheersing en ontwapening” in artikel 172 in het programma is opgenomen, worden bezwaren ingebracht door drs. M. Beinema, B. Beumer, H. A. de Boer, dr. W. de Kwaadsteniet en dr. H. van Ruller. Zij achten over het algemeen het gebruik van kernwapens een ontoelaatbaar vergeldingsmiddel. De Kwaadsteniet verklaart zich voorstander van een verklaring dat de Navo niet als eerste kernwapens zal gebruiken. Mr. G. C. van Dam acht artikel 190, over ontwikkelingshulp aan landen die ontwikkelingshulp ontvangen, onduidelijk en onjuist en dr. S. Faber heeft er bezwaar tegen dat artikel 125 (over o.a. belastingvrij sparen) z.i. in de richting gaat van een

nieuwe vorm van indexatie. Ook is dr. Faber het er niet mee eens dat de regionale en lokale omroep geheel gefinancierd zou moeten worden uit regionale en lokale middelen (artikel 68). Zowel mevrouw J. van Leeuwen als L. de

Graaf dienen gravamen (bezwaren) in ten aanzien van de artikelen 115 en 116 („Sociale zekerheid”). Het lijkt de heer de Graaf o.a. niet verantwoord nu al bindende uitspraken te doen over vervanging van het thans geldende aanpassingsmechanisme in ons sociale zekerheidsstelsel.

Drs. L. P. Heukels maakt voorbehoud ten aanzien van de (tijdens de behandeling) gewijzigde paragraaf over Volksgezondheid en A. J. Hermes laat weten de punten 4 en 56, met betrekking tot „andere samenlevingsvormen” niet te kunnen onderschrijven.

ARP

Op het partij bureau wordt op korte termijn gevraagd een

Boekhouder

die na een inwerkperiode de huidige boekhouder en chef de bureau zal kunnen opvolgen. De functionaris draagt de eindverantwoordelijkheid voor de financiële administratie.

De taak zal bestaan uit:

- verwerking van de financiële gegevens van de ARP en daarmee verbonden stichtingen,
- opstellen van jaarrekeningen en begrotingen, liquiditeitsoverzichten, begrotingsbewaking en prijscalculatie.

Graag willen wij in contact treden met sollicitanten die christen-democratische politieke partijvorming een warm hart toedragen en die bereid zijn in en voor het CDA te werken.

Voorts denken wij aan de volgende vereisten:

- opleiding MBA of SPD 1,
- leeftijd minimum 30 jaar,
- ervaring in leiding geven,
- goede contactuele eigenschappen.

Het salaris zal — afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring — in overleg worden vastgesteld overeenkomstig functies bij de Rijksoverheid. Eigenhandig geschreven sollicitaties met opgaaf van referenties, mogelijke datum van indiensttreding, richten aan de secretaris van de ARP, D. Corporaal, Leliestraat 55, Moordrecht.

Voor telefonische inlichtingen 070-469620 (toestel 5).

Regels voor kabinetsformatie?

Vervolg van pagina 1

punten niet altijd mogelijk is. Ook het maken van „spijkerharde afspraken” garandeert niet, dat over de uitvoering ervan niet zodanig verschil van mening kan ontstaan dat het kabinet er over struikelt.

Formatiedoel

Bij dit alles dient niet uit het oog te worden verloren waar het om gaat. Doel van de formatie is een kabinet, dat in samenwerking met het parlement gedurende de daarvoor vastgestelde periode kan rege-

ren. Een meerderheidskabinet dat een zo groot mogelijke onderlinge samenhang vertoont, verdient dan verreweg de voorkeur. Een snelle formatie is daarbij geboden. Niet valt in te zien waarom dit bij de komende formatie niet mogelijk is. Het behoort toch ook tot de regels van politiek fatsoen dat politieke partijen bij voorrang proberen samenwerking te continueren wanneer gebleken is dat in de voorafgaande periode een verantwoord beleid kon worden gevoerd, ook al schoten de krachten tekort om ongeschonden de eindstreep te halen.

Christen-Democraten bekennen hun eigen kleur

De verkiezingsstrijd zal tot 25 mei naar het lijkt erg hevig zijn. De voortekenen zijn er al.

Uitingen als van Vondeling over Van Agt die zegt onze lijsttrekker slechts met de grootste aarzeling te willen beëdigen, of van Den Uyl, die op een vraag: Kunt u niet uw politieke macht erachter zetten, dat bij verdere samenwerking met het CDA Van Agt wordt uitgesloten, antwoordt: „Die hier het schrikkelijkst zwijgt, die heeft het meest gezegd”, of van Ien van Den Heuvel die zegt: „Zelfs als de waarheid onomstotelijk vaststaat is het geheel in de lijn van de christen-democratische gewoonte om die waarheid te ontkennen”, zijn voor het CDA onverteerbaar.

Het dagelijks gepraat van Wiegel op zijn verkiezingstoernee doet overigens voor dit niveau van verkiezingsstrijd voeren nauwelijks onder.

Ook het voortdurend wederzijds polariseren van PvdA en VVD en de wijze, waarop dat geschiedt, geeft aanleiding vele vraagtekens te zetten.

Hand in eigen boezem

Wij moeten er ons voor hoeden, dat alles niet gaat escaleren naar het niveau, waarop socialisten, liberalen en christen-democraten elkaar in Duitsland hebben bestreden en waarop wij terecht zoveel kritiek hebben gehad.

Wij mogen en moeten nu de hand maar eens in onze eigen schoolmeesterige boezem steken.

Dat wil niet zeggen, dat er geen duidelijkheid moet komen. Maar de aanscherping van tegenstellingen, de felle polarisatie, leidt vaak juist niet tot duidelijkheid.

Zij leidt vaak tot niets anders dan tot verharding van de tegenstellingen, gebaard op vaak ongenueceerde vage algemeen gestelde gemeenplaatsen.

Eén ding is duidelijk: Het zal bij de komende verkiezingsstrijd met name gaan om de verhouding CDA, PvdA en VVD.

De verkiezingsuitslag is in het bijzonder belangrijk met betrekking tot de verhouding, waarbij die drie uit de bus komen. Daarbij is dan in het bijzonder belangrijk, wie de grootste wordt, de PvdA of het CDA.

Als het CDA als grootste uit de bus komt, zal zij regeringsverantwoordelijkheid willen en moeten willen dragen.

Waar er geen absolute meerderheid is, zullen er compromissen moeten worden gesloten.

Maar het CDA zal, als zij als grootste uit de stembus komt, dat democratisch verkregen resultaat in het program van een te vormen regering en in de samenstelling van het kabinet tot uitdrukking wenssen te zien gebracht.

Hierboven memoreerde ik de scherpe aanvallen van liberalen en socialisten op de christen-democraten.

Het is nog steeds blijbaar moeilijk voor de socialisten en de liberalen de christen-democraten in ons land als een eigen zelfstandige politieke stroming te erkennen.

Wat het CDA mag zijn voor vele socialisten en vele liberalen, dat is zo'n beetje vlees noch vis, want daar kan — denken zij — niet veel kracht van uitgaan.

Maar dat in hun ogen vage CDA moet dan wel het liefst hun kleur bekennen.

Ik zeg: Wij bekeppen kleur. Alleen onze kleur lijkt niet op de rooie kleur van de socialisten of op de blauwe kleur van de liberalen.

Het is een geheel andere duidelijk herkenbare kleur. Het gaat om ons program. Daar staan elementen in, die wij uiterst belangrijk achten.

Justitiële wetgeving, abortus, onderwijs, gezinspolitiek, waar wij geheel anders over denken dan de PvdA en de VVD. Gezinspolitiek b.v., daar vinden wij niets van in het VVD-program.

Evangelische visie

In het PvdA-program staat, dat alternatieve samenlevingsvormen precies dezelfde positie moeten hebben als het gezin.

Uit ons program blijkt duidelijk, dat wij het daar niet mee eens zijn.

Wij bekennen wel kleur. Wie wil weten, wat onze kleur is, moet ons program maar eens goed lezen.

Christen-Democratische partijen hebben hun eigen visie en een eigen geluid. Zij zijn niet te vatten onder het schema progressief/conservatief.

Zij kennen uit het Evangelie de waarheid over het leven.

Het Evangelie gaat uit van andere schema's dan waarmee men gewoon is te werken.

Er komt bij, dat de polarisatie tussen links en rechts en tussen progressief en conservatief geen principiële politiek is.

Want in feite zijn er twee tegenoverelkaar staande stromingen, die allebei hun positieve en negatieve kant hebben.

In het liberalisme verwerpen wij de overschatting van de mogelijkheden die aan de enkeling worden toegekend en de onderschatting van het kwaad, dat de enkeling de gemeenschap kan berokkenen.

In het socialisme keuren wij het eenzijdig accent af, dat men legt op de mogelijkheden van collectiviteit om tot een werkelijke hervorming van onze maatschappelijke orde te komen en de onderschatting van de bedreiging, die van de collectiviteit kan uitgaan op de enkeling en zo weer op de samenleving in haar geheel.

In beide gevallen wijzen wij op grond van de Evangelische visie op overheid, mens en maatschappij het liberalistisch optimisme t.a.v. de mens en de socialistische accentuering van de collectiviteit af.

Dat doen wij ook, omdat beide stromingen o.i. verwachtingen wekken bij het volk, die niet te verwezenlijken zijn.

De christen-democratie heeft in Europa en in ons land een grote traditie.

zaken van meer geestelijke aard in onze samenleving.

Enkele punten kunnen in dat kader in het bijzonder worden genoemd. Zoëven noemde ik al het gezinsbeleid. Daarnaast is te noemen het welzijnsbeleid.

De tendens om in deze sector tot schaalvergroting over te gaan mag niet leiden tot het verlies van het persoonlijk contact en tot professionalering in de slechte zin van het woord.

Natuurlijk zijn er daarnaast tal van zaken van meer materiële aard, die voor de komende periode in het bijzonder de aandacht verdienen.

Met name zou ik in de eerste plaats willen noemen de overheidsuitgaven.

Bij de formatie zullen er in het belang van de werkgelegenheid en geldontwaarding sluitende afspraken over het niveau van de uitgaven moeten worden gemaakt.

De financiële verantwoording in het CDA-program biedt hiertoe een zeer goede reële basis.

Het VVD-program kan in dit opzicht naar onze visie op geen enkele wijze de toets der kritiek doorstaan.

Het PvdA-programma veronachtzaamt in dit opzicht o.a. de belangen van de werkgelegenheid en geldontwaarding en laat de overheidsuitgaven veel te snel stijgen.

In de tweede plaats: een verantwoord hoog peil van ontwikkelingshulp zal bij de komende formatie van grote betekenis zijn.

Ten derde: een zeer actief milieubeleid zal de komende vier jaar moeten worden gevoerd.

Ten vierde: Bevordering van het eigen woningbezit. Ons CDA-program is daar zeer duidelijk over en de teneur daarin is

Eén van de drie

dr. R. J. H. Kruisinga
voorzitter CHU-Tweede-kamerfractie

Evenmin zou het mogen leiden tot het verlies van de identiteit van levensbeschouwelijke organisaties.

Op veel terreinen dreigt dit gevaar. Wij achten levensbeschouwelijke inbreng en in het vrijwilligerswerk en in de welzijnssector van essentieel belang.

In de derde plaats noem ik het onderwijsbeleid.

De CDA-fracties hebben in de afgelopen periode hier grote activiteiten ontplooid. Het ziet er naar uit, dat deze sector van politiek beleid ook voor de komende periode van grote betekenis zal zijn.

In de vierde plaats de abortusproblematiek. Bekend is hoezeer Tilanus principeel de gang van zaken bij de formatie op dit punt één en andermaal op principiële grond heeft bestreden.

Aantjes heeft nadrukkelijk gesteld, dat de visie van Tilanus hier bleek juist te zijn geweest.

Ik acht nauwelijks denkbaar, dat wij (vanuit een principiële visie op de functie van de overheid en op de noodzaak het ongeboren leven de noodzakelijk gebleken bescherming te geven) nog eens bereid gevonden zouden worden medeverantwoordelijkheid te dragen voor een slechte gang van zaken als de afgelopen vier jaar op dat gebied te zien gaven.

Het wordt overigens de hoogste tijd, dat het gezelschapspel der politieke partijen in ons land van onderlinge vrijages en elkaar uitsluitende groepen eens wat minder de hoofdschotel van het politieke gekrakeel in deze verkiezingsstrijd wordt. Het gaat er toch niet om wie met wie! Het gaat erom: wat wordt straks bij de kabinetsformatie en daarna van welk program gerealiseerd."

Sluitende afspraken

Natuurlijk zijn er daarnaast tal van zaken van meer materiële aard, die voor de komende periode in het bijzonder de aandacht verdienen.

Met name zou ik in de eerste plaats willen noemen de overheidsuitgaven.

Bij de formatie zullen er in het belang van de werkgelegenheid en geldontwaarding sluitende afspraken over het niveau van de uitgaven moeten worden gemaakt.

De financiële verantwoording in het CDA-program biedt hiertoe een zeer goede reële basis.

Het VVD-program kan in dit opzicht naar onze visie op geen enkele wijze de toets der kritiek doorstaan.

Het PvdA-programma veronachtzaamt in dit opzicht o.a. de belangen van de werkgelegenheid en geldontwaarding en laat de overheidsuitgaven veel te snel stijgen.

In de tweede plaats: een verantwoord hoog peil van ontwikkelingshulp zal bij de komende formatie van grote betekenis zijn.

Ten derde: een zeer actief milieubeleid zal de komende vier jaar moeten worden gevoerd.

Ten vierde: Bevordering van het eigen woningbezit. Ons CDA-program is daar zeer duidelijk over en de teneur daarin is

in dit opzicht een volstrekt andere dan in het PvdA-program.

Ten vijfde: De bevordering van de kleinschaligheid, op elk terrein waar mogelijk.

Ook in dat opzicht is ons program zeer duidelijk. Dat betekent kleinschaligheid bevorderen in alle structuren van onze samenleving waar zulks mogelijk is.

Dat geldt de structurering op elk terrein dat geldt het particulier initiatief in de welzijns- en gezondheidssector; en dat geldt het bedrijfsleven, dat betekent een speciale aandacht voor het midden- en kleinbedrijf.

Ten zesde: De grondpolitiek. Het PvdA-programma gaat er van uit, dat uiteindelijk alle grond in overheidshanden moet komen.

Wij zijn daar tegen en wij zijn voor een eerlijke en blijvende vergoeding voor al diegenen, die door overheidsingrijpen worden getroffen, boeren, tuinders, middenstanders, huurders en pachters.

Bij al de punten, die ik zoëven noemde, ook van meer materiële aard, zijn er nogal wat met een sterk accent van geestelijke aard.

Dat weegt bij ons zeer zwaar. Als men liberalen en socialisten ons hoort beoordelen is het soms net, alsof wij daarvoor niet mogen praten.

Het zouden geen echte politieke, geen echte staatkundige vraagstukken zijn. Wij vinden dat het dit wél zijn en wij zullen erover blijven spreken.

Reveil

Dat brengt mij op het punt van het Reveil. Geestelijk reveil door Van Agt gelanceerd.

Van Agt heeft omstandig uiteengezet, hoe dat begrip sterk wordt onderbouwd. Wij kunnen ons daar zeer goed in vinden en wij hechten daaraan.

Laten wij ook vooral niet vergeten en laten anderen daar ook rekening mee houden, dat en ARP en CHU hun ontstaan in zeer belangrijke mate aan het christelijk reveil van de 19e eeuw hebben te danken.

En wij mogen ons nu nog wel eens afvragen, wat de betekenis juist nu van dat reveil van 100 jaar geleden voor de samenleving van nu is, wat juist nu de betekenis is van de beleidslijn, die Groen van Prinsterer en de Savornin Lohman ons hebben meegegeven. En als wij denken aan de tijd, waarin de mannen van het Reveil zoals Bilderdijk, Heldring, Da Costa leefden, dan zien wij dunkt mij enkele kenmerkende overeenkomsten.

In de eerste plaats zien wij toen als nu een hooghartig triomfalisme bij de aanhangers van de rationalistische en materialistische theorie.

In de tweede plaats zien wij toen als nu miskenning van de taak welke christenen in de wereld hebben te verrichten.

Dat Reveil was toen een verzet tegen de sterk gerationaliseerde 18e eeuw. Er zijn een drietal kentekenen van het Reveil, dat ook voor onze tijd van grote betekenis is.

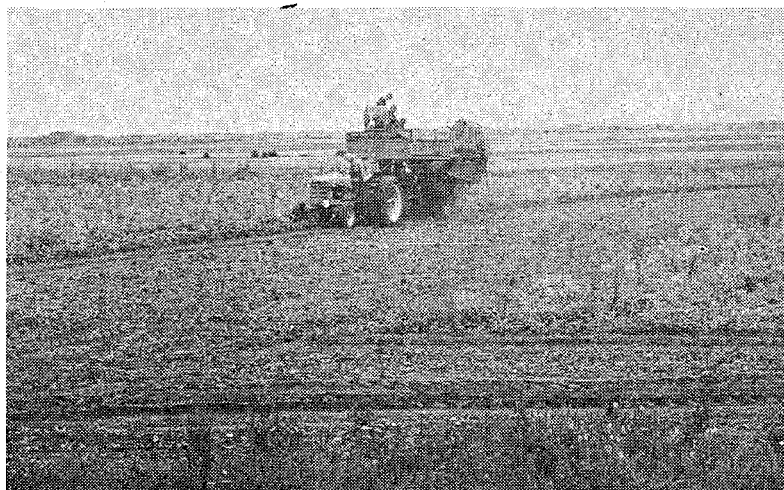
Het Reveil was gekenmerkt in de eerste plaats door de evangelische alliantie, die in zijn fundament de oecumenisch christelijke gezindheid ademde en die ook het CDA moet kenmerken.

In de tweede plaats was kenmerk van het Reveil het verlangen naar gerealiseerde christelijke sociale actie.

In de derde plaats was het Reveil gekenmerkt door het verlangen naar arbeid in christelijke gemeenschap.

Opgave en opdracht

De heenwijzing, de indicatie naar deze drie fundamentele opgaven zullen ook voor het CDA en bij de verkiezingen en voor en na de kabinetsformatie van essentiële betekenis zijn. Zij betekenen voor het CDA zowel een opgave als een opdracht.

Van Agt over CDA-program en aktueel-politieke vragen

Van Agt heeft al heel wat verkiezingsbijeenkomsten achter de rug. Hier onder de samenvatting van hetgeen de CDA-lijsttrekker de laatste weken in verschillende redevoeringen naar voren heeft gebracht.

Ons program met als titel „Niet bij brood alleen” is een document om trots op te zijn, maar méér nog: een opdracht aan onszelf en allen die zich bij ons willen voegen. Een opdracht om vorm te geven aan een verantwoordelijke maatschappij „Vorm aan een gemeenschap van mensen, die zich verantwoordelijk stellen voor eikaars welzijn en voor een zorgvuldig beheer van de aarde. Een inspirerend program. Het is doortrokken van de overtuiging, dat het niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats gaat om het verwerven van welvaart. Die welvaart moet rechtvaardig worden verdeeld. Maar er zijn meer en andere waarden. Waarden waaraan wij met elkaar gestalte moeten geven. Wij moeten de belangstelling daarvoor verheven, sterker: de mensen daarvoor enthousiast maken. Dat is ethisch, of geestelijk, réveil.

Geestelijk réveil

Destijds zijn die woorden misverstaan of in ieder geval onvoldoende begrepen. Er zijn caricaturen van gemaakt.

Blijkbaar is het toch een voor veel mensen boeiend onderwerp.

Het thema roept tegenspraak op, maar laat feitelijk slechts weinigen geheel onberoerd. Gelukkig. Réveil betekent ontwaken. Dit zou juist ook diegenen bijzonder moeten toespreken wie het „ontwaakt, verworpenen der aarde”, dierbaar is!

Réveil is niet de klok terugzetten, geen rechtsomkeer naar het verleden. Ontwaken is herleven. Met nieuwe moed beginnen aan de eerste dag van de toekomst.

Het is onze opdracht te werken aan verbetering van de gemeenschap, binnen onze grenzen en daar overheen. Wij moeten dat doen met een open oog voor alles wat aan onze maatschappij mankeert.

Het apostelwoord „Onderzoek alles en behoudt het goede” dient ook onze opstelling tegenover de maatschappelijke problemen van vandaag te bepalen. Nood dient gelenigd, onrecht hersteld. Ook is er veel dat waard is behouden te blijven of in ere hersteld te worden.

Ethisch of geestelijk réveil kan eenvoudig niet gezien worden als beperkt tot het gebied van individuele ethiek (en daar binnen dan nog weer beperkt tot sexualiteit), maar het gaat vooral om vragen van sociale ethiek die ons bewegen.

Dat blijkt in ieder geval zonneklaar uit ons program.

dat zit ook in ons motto, waarmee wij de kiezers tegemoet willen treden: „Samen verantwoordelijk”. Wij willen streven naar een maatschappij, waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend.

Eerbied voor het leven

Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. te waken voor het leven zelf, in alle fasen van zijn ontwikkeling. Een kerngedachte is: eerbied voor wat de Heer ons toevertrouwt, voor de schepping, voor de waardigheid van de mens. Dit fundamentele respect verplicht ons tot het leven zelf te beschermen, ook het wordende leven, ook het door de naderende dood ogenschijnlijk ontlusterde leven.

Dat is geen hardvochtig standpunt, zoals wel eens wordt tegengeworpen. Dat zou pas waar zijn als wij ons niet bekommerden om de ernstige nood die zich hierbij kan voordoen. Die bekommernis hebben wij wel en ook die spreekt uit ons program. Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. de „ieder-voor-zich”-mentaliteit in het verkeer om te buigen. Hoezeer verdieping van normbesef nodig is toont ook de piraterij in het snelverkeer.

Er is een reeks van maatregelen getroffen ter verhoging van de verkeersveilig-

heid. Maar geen netwerk van voorschriften en voorzieningen is bij machte te belletten dat mensen, bij duizenden, omkomen in het verkeer of ernstig letsel oplopen. Daarvoor is verandering van gezindheid nodig. Daarvoor is nodig een verhoogde bereidheid om rekening te houden met onhandig, door of zelfs kwaadwillig verkeersgedrag van anderen.

Sport en reclame

Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. op te komen tegen de excessen in sport en in reclame waarbij mensen worden verlaagd tot middel en werktuig.

De soms ernstige vergroving in menige tak van sport is een teken van schromelijk tekort aan respect voor de mens.

De verruwing heeft te maken met de commercie die zich van een deel van de sport heeft meester gemaakt. Dat voetballers worden verkocht is — al hebben zij er zelf vaak profijt van — eigenlijk een walgelijke vertoning. Hetzelfde geldt voor de wijze waarop beroepsrenners worden gebruikt als werktuigen van sales promotion. Wedstrijden zijn soms geen sportieve ontmoetingen meer, geen krachtmetingen meer tussen mensen, maar veldslagen tegen mensen. Op die wijze wordt de mens dan gemaakt tot voorwerp.

Geestelijk klimaat

Dit heeft te maken met het geestelijk klimaat waarin wij leven. Ook hier blijkt de noodzaak van herbezinning op wezenlijke waarden. Dit reveil moet uit de samenleving zelf komen. De overheid kan dat niet bewerkstelligen. Zij kan het wel bevorderen.

Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. het drugprobleem te lijf te gaan en te zoeken naar de diepere oorzaken daarvan.

Eerbied voor de waardigheid van de mens verplicht ook tot zorg voor de kwaliteit van zijn bestaan. Voorop natuurlijk de

Op deze pagina enkele beelden van het — zoals uit de foto's blijkt — zeer geslaagde bezoek dat de CDA-lijsttrekker in het kader van zijn verkiezingsstournee onlangs bracht aan Staphorst.

voorziening in primaire levensbehoeften. Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. onze ontwikkelingshulp minstens overeind te houden.

Ontwikkelingssamenwerking dient zo hoog op onze prioriteitenlijst te blijven. Hoe onze economie zich in de naaste toekomst ook zal ontwikkelen, hierop valt niet te bezuinigen. Onze bijdragen, anderhalf procent van het nationaal inkomen, moeten wij niet zelfgenoegzaam vergelijken met wat andere staten afstaan, maar de ten hemel schreiende nood in de landen van de Derde Wereld moeten wij in zelfkritiek leggen naast wat wij voor ons zelf bewaren.

Eerlijke verdeling

In ons land valt gelukkig nauwelijks nog schrijnende armoede te bestrijden. Hier gaat het om een eerlijke verdeling van de welvaart. De inkomensverhoudingen zijn in de afgelopen jaren, goeddeels dankzij de christen-democratische bewindsli-

groot aantal mensen zijn dagen moet vullen met **geestdodende arbeid**. Wij kunnen er niet mee volstaan te zorgen, dat ieder die kan werken daartoe de gelegenheid krijgt. Van minstens zoveel belang is het dat het te verrichten werk menswaardig is, dat wil zeggen zinvol en daardoor een bron van arbeidsvreugde.

Zeggenschap

Ook het **spreiden van zeggenschap** is een opgave van sociaal-ethische aard. De werknemer bejegenen als medewerker, hem deelgenoot maken in de onderneming. Daarom is het C.D.A. voorstander van het toekennen van ruime bevoegdheden aan de ondernemingsraad. Zo worden de werknemers, door de leden van die raad vertegenwoordigd, in staat gesteld te delen in de verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in wat — anders dan in juridische zin — ook hun bedrijf is.

Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. alle krachten in te spannen voor beteugeling van de werkloosheid. Opnieuw is buiten twiffel gesteld, dat wij, christen-democraten, grote waarde hechten aan het verstevigen van de positie van de **ondernemingsraad**, aan het tot verdeling brengen van in bedrijven behaalde **overwinst** en aan het met een zekere besturing stimuleren van de **investeringen**.

Wij wensen evenzeer wettelijke regeling op dat punt. De VVD maakt daar de laatste weken wel misbaar over, maar dat deert ons niet.

In onderhandelingen met de socialisten na de verkiezingen zullen deze onderwerpen ook betrokken moeten worden. Niet omdat de socialisten dat eisen, maar omdat wij die onderwerpen — samen met andere onderwerpen — belangrijk vinden.

Formatie-criteria

Het bestuur van het C.D.A. heeft voor de formatie de volgende criteria opgesteld: — de verkiezingsuitslag, — de mogelijkheden ons eigen program tot uitvoering te brengen — de wenselijkheid een parlementair meerderheidskabinet te vormen — de actuele politieke situatie.

Politieke vernieuwing.

Het Christen-Democratisch Appèl is de enige politieke vernieuwing die uit alle inspanningen en pogingen van de laatste tien jaar is voortgekomen. Het is totstandgekomen over de grootste obstakels heen, tot opluchting van velen, tot verbijstering van vele anderen, tot verwondering van bijna iedereen. Het is op het onwankelbare fundament van het Evangelie gebouwd, de enige van de grote politieke groeperingen die haar beginsel niet aan de mens zelf ontleent. Nu komt het erop aan alle krachten in te zetten om de eerste deelname van het CDA aan nationale verkiezingen tot een succes te maken.

Voorzover verkleining van inkomensverschillen een eis van rechtvaardigheid is, mag onze hand niet talmen. Maar voor onzuivere beweegredenen zijn wij niet toegankelijk. Het gaat erom, dat geen van ons tekort wordt gedaan. Het gaat er niet om anderen wat zij ontvangen te misgunnen.

Werkloosheid

Offers — en dus de wezenlijke bereidheid die te brengen — zullen gedurende een reeks van jaren nodig zijn om de onaantoonbare **werkloosheid** de baas te worden. Het tempo, waarin de collectieve uitgaven jaarlijks stijgen, zal vertraagd moeten worden. Tevens is voor de particuliere inkomens voorshands vrijwel geen reële verhoging mogelijk. Anders kunnen wij niet werkelijk ruimte maken voor het behoud van nog bestaande en voor het maken van nieuwe werkgelegenheid. Een ander zorgwekkend vraagstuk in ons arbeidsbestel: het feit dat een

Door Drs. J. de Koning, Kamerlid, Oud-voorzitter van de ARP

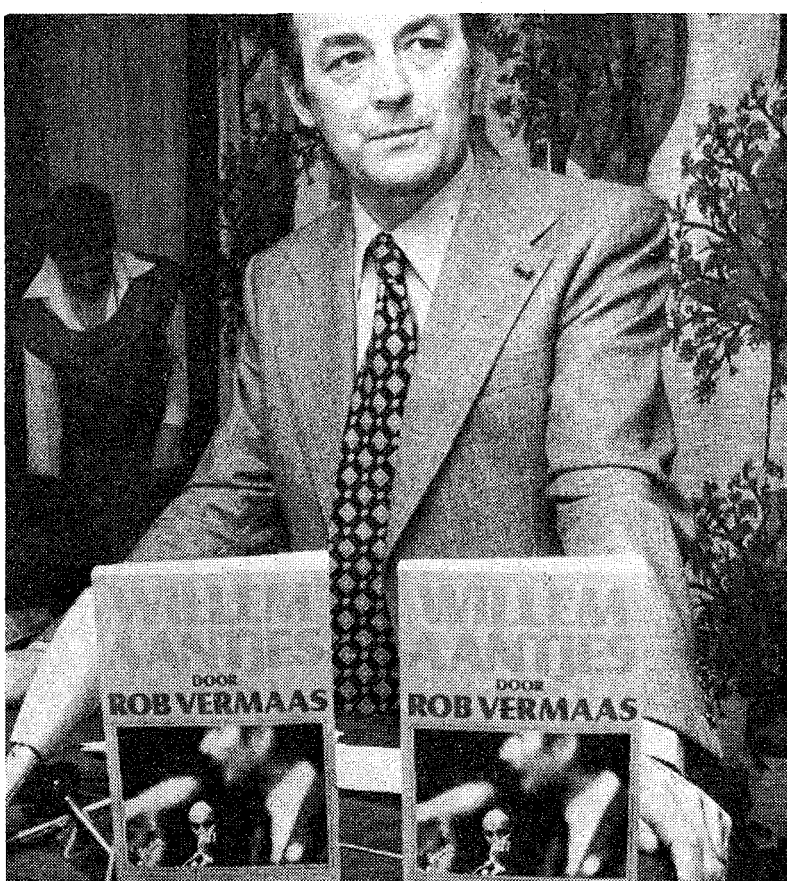
„Willem Aantjes” door Rob Vermaas

Rob Vermaas heeft een aardig boek vervaardigd over een aardige man. Ik zeg met opzet „vervaardigd” omdat slechts een deel door Vermaas zelf geschreven is. Zo op het oog bestaat het boek voor meer dan de helft uit goed gekozen citaten uit redevoeringen en artikelen van Aantjes zelf. Sommigen oefenen kritiek op die werkwijze; ik niet, ik lees liever Aantjes dan Vermaas, al kan de laatste ook schrijven.

De titel suggereert teveel. Het boek zegt weinig over de mens Aantjes. Het spreekt niet over 's mans hartelijkheid en gevoel voor humor, maar evenmin over een enkel vooroordeel of zijn nu en dan scherpe tong. Het gaat niet over zijn grote kennis van de hoofdzaken in de politiek, noch over zijn neiging zich vast te bijten in bijzaken.

Vermaas beschrijft Aantjes als politicus. Daarbij gaat het hem niet om de politieke tacticus, — die Aantjes ook is — met grote kennis van de parlementaire spelregels en een perfect gevoel voor timing. Het gaat om Aantjes als politiek strateeg, om de lange lijnen van zijn politieke denken, om zijn politieke doeleinden.

Dat is ongetwijfeld in overeenstemming met de opvatting van de hoofdpersoon. Aantjes heeft altijd sterk de nadruk gelegd op consistente politiek. De inhoud van christelijke politiek kan niet bepaald worden door politieke situaties, laat staan

door politieke personen die in die situatie een rol spelen; beide wisselen immers voortdurend. Terecht stelt hij altijd de eigen identiteit van christelijke politiek voorop, gekenmerkt door een vaste lijn van Evangelisch uitgangspunt naar politiek doel. Terecht; het enige politieke geschil van belang dat ik ooit met hem had, ontstond toen ik meende dat hij van die vaste lijn dreigde af te wijken. Die eigen identiteit van de christelijke politiek is de leidraad in al zijn politieke verhalen, volgehouden zelfs in de moeilijkste politieke situaties, zoals na de omstreden kabinetsformatie 1973. Ik noteer uit de boeiende herlezing van die verhalen maar enkele punten:

— „Het ga ons... in deze tijd van mascificatie niet om een massa zielen, doch om de zielen van de massa” 1956 (conform de CHU-leuze: Het gaat niet om de majoriteit, maar om de autoriteit. Voor het CDA vandaag volop actueel — deK.)

— Berghuis in 1963 over het ARP-program: „Het wil doen uitkomen in aansluiting op de oorsprongen van de anti-revolutionaire richting dat zij in het kerkelijke oecumenisch is, in het politieke op de wereld gericht, mondiaal is en in het sociaal radicaal”.

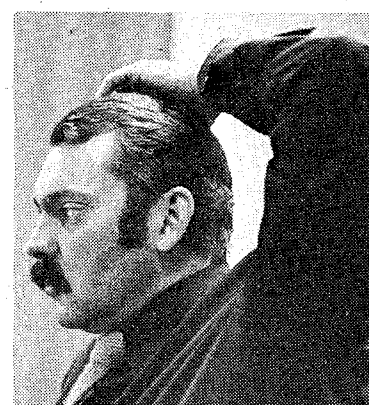
— N.a.v. een door Aantjes gehoorde preek van ds. Abernathy, de opvolger van Martin-Luther-King over 2 Kon. 7: 3 en 4: „Indien zij ons in leven laten, zullen wij leven; indien zij ons doden, zullen wij sterven”. Willem Aantjes leeft! „Hoog” zal hij zeggen met zijn gebruikelijke scepticisme. Ik noteer met mijn gebruikelijke blijmoedigheid — dat hij niet gedood is. Een opmerkelijke prestatie van hemzelf en van de ARP.

— Bij de discussie rond het CDA-congres 1975: „De vraag hoe de principiële uitgangspunten in de praktijk zullen functioneren, is immers een geheel andere en vooral ook een veel belangrijker dan die naar de formulering of definiëring daarvan”. Dat kan de Geref. gezindte, die zo goed is in formulering, zich voor gezegd houden.

De verdienste van Rob Vermaas is dat hij met uitgebreide citaten en met enige entourage, het beeld scheidt van een man die moedig en vasthoudend een eigen koers vaart en bereid is zich daarbij in moeilijke situaties kwetsbaar op te stellen. De ARP heeft aan die opstelling even moeten wennen, maar de koers was herkenbaar. Daardoor is Aantjes partijleider geworden en gebleven.

Begrip en onbegrip

van Franz Jozef van der Heijden

Interview met Ria over die uitgeraakte verloving

Ria, ik kan toch maar niet begrijpen hoe die mooie verloving van jou zo plotseling is kunnen uitgaan?

Dat is eigenlijk heel gek gegaan. Joop en ik hadden enige tijd een vage kennis, ja niet dat we nu zo erg gecharmeerd van hem waren, maar goed, een vage kennis dus, waarmee we samen allerlei dingen deden. Op een goed moment krijgt Joop me daar toch ruzie, dat houd je niet voor mogelijk. Nog niet erg. Wat voor mij echter de deur dicht deed was, dat Joop — nadat hij bij wijze van spreken die kennis nooit meer wilde zien — toch weer afspraakjes begon te maken. Nou en daar is het stuk op gelopen. Heel gewoon.

Hoe zo afspraakjes eigenlijk? Dat begrijp ik nog niet helemaal.

Nu ja, het waren ook geen echte afspraakjes. Meer zo van: als je nog eens langs wil komen, dan ben je welkom mits... en dan kwam een of ander vreemd verhaal. Dat kon ik niet hebben. Trouwens mijn vriendinnen begrepen er ook geen barst meer van: knetterende ruzie en dan toch weer lieve broodjes bakken. Nee hoor, ik heb er toen maar een eind aan gemaakt. Ja, aan die verloving dan.

Wat nu?

Ja, wat nu? Gewoon doorgaan natuurlijk. Kijk in de eerste plaats is het zaak om Joop aan onze afspraken te herinneren, want dáár wil ik hem toch wél eventjes aan houden.

Hoe kan dat nu weer? Jullie hebben het uitgemaakt. Jullie hebben het duidelijk gezegd, dat jullie niet meer samen verder gaan en dan wil je Joop toch houden aan wat jullie hebben afgesproken? Dat begrijpt toch geen mens.

Kijk, dat zit zo. Joop en ik willen gewoon allerlei dingen doen, die wij nodig vinden. Dat heeft niks met ons tweeën te maken, maar met die dingen. Nu zijn we wel uit elkaar — en begrijp me goed; Joop heeft niets uitgemaakt, dus voor hem is er so wie so al geen reden om rot te doen — maar daarom willen we samen nog wel dezelfde dingen. Alleen niet meer écht samen als je begrijpt wat ik bedoel.

Eerlijk gezegd niet.

Ik begrijp nu weer niet waarom je het allemaal zo ingewikkeld maakt. Het is gewoon zo, dat we al nooit verder met die kennis hadden willen blijven omgaan. Ik heb alleen toen nog tegen Joop gezegd: „eventueel”, en dan nog als die vent precies doet wat wij willen. Na die ruzie heb ik alleen maar gezegd dat het woordje „eventueel” wat mij betreft nu ook wel geschrapt kon worden. En dat heeft weer iedereen uitgelegd alsof ik mijn verloving heb uitgemaakt.

Maar Joop toch ook.

Dat is natuurlijk ook in zekere zin wel weer juist, want ik zie ons samen nog niet in het bootje stappen, maar hij is natuurlijk nog niet van me af. Ik zal iedereen, die het horen wil, vertellen wat hij allemaal samen met mij wilde ondernemen en wee zijn gebeente als hij zich er niet aan houdt.

Maar, beste Ria, als je het uitgemaakt hebt met Joop kan je toch onmogelijk eisen, dat hij zich wel aan zijn afspraken met jou houdt.

Er zit natuurlijk wel iets meer achter. Laat ik er voorlopig alleen dit van zeggen. Joop mag altijd bij me terugkomen. Joop is een reuze goede jongen. Veel te goed eigenlijk. Dat heb je maar weer bij Sonja gezien. Woeaaaaa-aaah. . . .

Persoonlijke hetze

Sprekend in Leeuwarden zei Wim Aantjes dat de actie welke de PvdA voert tegen de CDA-lijsttrekker Van Agt steeds meer het karakter krijgt van een persoonlijke hetze. Hij noemde een artikel van Ien van den Heuvel die de CDA-politiek als „bijna per definitie leugenachtig” kenschetste en een uitlating van het PvdA-Tweede Kamerlid Kombrink over Van Agt als „de schizofrene lijsttrekker van het CDA.” De verkiezingsstrijd mag wel scherp zijn maar dient zakelijk te blijven”, aldus Aantjes.

Vies inderdaad

Onder het opschrift „Vies” schrijft Jan Blok over Van Agt en Vondeling. Eén letterlijk citaat: „Zelf heb ik makkelijk praten, zou ik die beunhaas liever de strot afsnijden dan hem voor het aangezicht van God op de maatschappij los te laten. Maar als het die socialist Vondeling menens is, dan zou ik hem ook niet lusten. Zelfs toen hij nog Saulus was, had de Paulus van de ARP moeten snappen dat die Van Agt nooit meer kan worden dan de Hadjemenaar van onze landelijke politiek. Het is kortom een schande dat die evangelist Aantjes nog praatjes had. Voor de haan kraait is het al 25 mei.”

Niets te sleutelen

„Is er op aandringen van uw public relation-man iets aan uw haar gedaan?” zo werd tijdens een KRO-tv-uitzending aan de CDA-lijsttrekker gevraagd. Een verbaasde blik. „Nee hoor, nee. Er is aan deze man niets te sleutelen. Uit een oogpunt van verkoopbevordering is er niet veel met hem te beginnen. Niet omdat ik zo eigenwijs ben, maar er valt aan mij nu eenmaal niet veel te boetsen.”

Leuk of niet

„Ik weiger felle venijnige uithalen in de politiek toe te passen. Ook geloof ik, dat de stijl van harde op de persoon gerichte aanvallen zichzelf zal afstraffen” aldus Van Agt in Zwolle. Wat de bezwaren betreft van Vondeling om Van Agt als Kamerlid te beëdigden, merkte de CDA-lijsttrekker op dat degene die straks Kamervoorzitter is, deze taak toch zal moeten verrichten. „In de wettelijke bepalingen staat namelijk niet: „mits de voorzitter het leuk vindt.”

Niet heilig

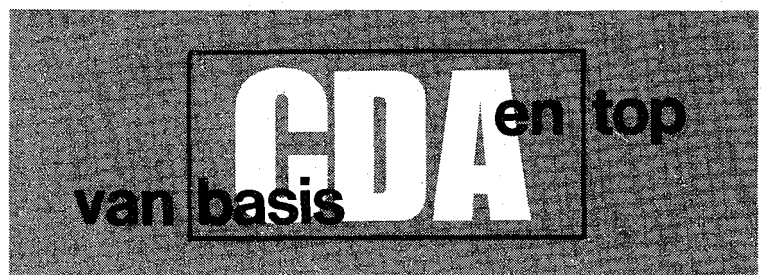
Minister Duisenberg zei in Weesp: „Ik vind niet dat de wetsvoorstellen omtrent grondpolitiek, vermogensaanwasdeling, investeringsrekening en ondernemingsraden, „zoals zij er nu liggen, heilig zouden zijn.” „Integendeel daar valt, ook nu er wat meer tijd is, wel degelijk nog het een en ander aan te verbeteren. Maar verbeteren betekent niet terugdraaien.”

Ien antwoordt

Ien van den Heuvel heeft Van Agt laten weten de door Aantjes bekritiseerde uitlating niet zo bedoeld te hebben als het pers-verslag suggereert. Op een verkiezingsvergadering van de PvdA met Kombrink's beschuldigend geconfronteerd, wilde ze wel eerlijk zeggen dat ze diens woorden nooit zou hebben gebruikt.

Pressen en tergen

Geknipt uit de Haagse Post van drie maanden terug (29-1-77): „Van Thijn ontwierp een strategie in fasen, een soort „drietrapraket.” Eerst zou het CDA geprest moeten worden de vier hervormingsvoorstellen te slikken, vervolgens zouden de confessionelen „tot het uiterste getergd” worden met de eis tot afspraken vooraf, lukte dat niet dan pas zou de kwantitatieve benadering de doorslag geven, die de resolutie uiteindelijk behelsde.”

Leren van falen

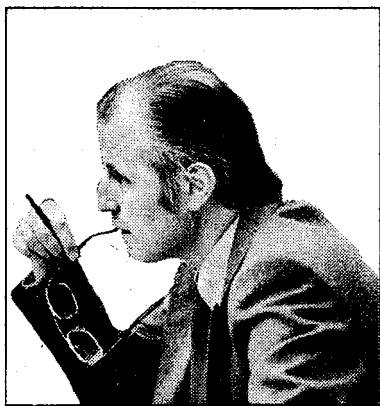
„Wij hebben ook voorwaarden. Er is echter al veel gewonnen wanneer onze socialistische regeringspartners wat hebben geleerd van het falen van hun op polarisatie en wantrouwen gebaseerde strategie. Zo'n strategie laat de ander niet in zijn waarde. En dat loopt altijd fout.” Hans de Boer, voorzitter ARP in Trouw.

Niet verstandig

Sprekend te Hilversum zei Jan Terlouw (D'66) de eis van de PvdA, dat het CDA na 25 mei een viertal plannen van de socialisten geheel en al moet slikken, alvorens over de rest van het kabinetsprogramma gesproken kan worden te verwerpen. „Deze eisen zijn niet verstandig en niet haalbaar”, aldus Terlouw.

De Jong:

In de zgn. Vervolgnota van de Contourennota geven de bewindslieden van O&W antwoord op de kritieken, die door talrijke instanties op die Contourennota zijn geleverd. De Contourennota bepleit verstrekkende veranderingen in ons onderwijs. Zo ingrijpend zijn deze veranderingen, dat je onwillekeurig de indruk zou kunnen krijgen, dat er van het onderwijs tot nu toe niet veel deugt. Staatssecretaris K. de Jong Ozn., die deze Vervolgnota mede heeft ondertekend en die de onderwijspraktijk als leraar en schoolleider zeer goed kent, zegt daarover: Het is zwaar overdreven te menen, dat de Contourennota alleen maar zou hebben te melden, dat het met ons onderwijs maar niks gedaan is. Wij willen ook niet veranderen omdat het tot dusverre alleen maar slecht zou zijn geweest.

Wat niet betekent dat er niet een aantal zaken zijn, die opnieuw moeten worden bekeken, omdat er buiten het onderwijs een aantal dingen zijn veranderd. De maatschappij is veranderd, er zijn politieke keuzen gedaan en ook de onderwijswetenschappen hebben aangetoond dat het goed zou zijn als er in het onderwijs het een en ander veranderde. En dat laatste verbaast me niet, want eerlijk gezegd is in de manier van lesgeven de laatste honderd jaar eigenlijk niet zoveel veranderd. De verhoudingen zijn in de kern hetzelfde gebleven: de leraar, de klas, de schoolvakken. Ik vind het een goede zaak, dat onder invloed van de factoren die ik zojuist noemde de discussie over de vraag „wat nu?” behoorlijk op gang is gekomen.

Scholen, moeten bijblijven

Waar zet u de belangrijkste vraagtekens?

Een paar wil ik er noemen (maar er zijn er natuurlijk veel meer). Op de eerste plaats het probleem van de schoolvakken. Er is, dunkt me, alle aanleiding om eens goed te overwegen of niet meer plaats kan worden ingeruimd voor maatschappelijke en creatieve vakken. Het moment van studie- en beroepskeuze ligt ook problematisch. Vervolgens is er het probleem van de gelijke kansen, de nog steeds bestaande achterstand van meisjes en ga zo maar door. De **Schets van Beleid** van KVP, ARP en CHU van 1973, die mede de grondslag vormde voor het beleid van het kabinet, wijst duidelijk op deze problemen.

Uit welke maatschappelijke veranderingen leidt u af, dat het onderwijs zo in beweging zou moeten komen als nu in de Contourennota staat en verwacht u, dat door aanpassing van het onderwijs aan deze veranderingen de functie van de school in de toekomstige samenleving zich wezenlijk zal wijzigen? En wat betekent het in dit verband, dat in de Vervolgnota staat, dat de overheid verantwoordelijk is voor het maatschappelijk functioneren van de school?

Wat het laatste deel van uw vraag betreft menen wij als overheid te kunnen zeggen: De school is verplicht de leerlingen

goed op de maatschappij voor te bereiden nl. via adequate persoonlijke ontplooiing, inzicht in maatschappelijke verhoudingen en tenslotte door beroepsopleiding c.q. voorbereiding. Een geheel ander punt is, hoe je die eis van goede maatschappelijke voorbereiding naar de scholen toe vertaalt. Hier komt het onderscheid openbaar- bijzonder onderwijs naar voren. De grens voor de overheid ligt bij haar bevoegdheid te bepalen dat

Interview door
Hans Hoyinck

de scholen in het kader van die maatschappelijke voorbereiding een zekere hoeveelheid van de beschikbare tijd besteden aan bijvoorbeeld maatschappijleer. Hoe de scholen dit moeten doen, m.a.w. hoe zij daaraan inhoud geven, is hun zaak. Zij kunnen naar believen het accent leggen op aspecten van maatschappelijke mondigheid of dienstbaarheid. De relatie tussen school en maatschappij is een feit. Het zou de school die relatie negeren, dan betekent dat volgens mij, dat er ondeugdelijk onderwijs zou worden gegeven, en dat mag natuurlijk niet.

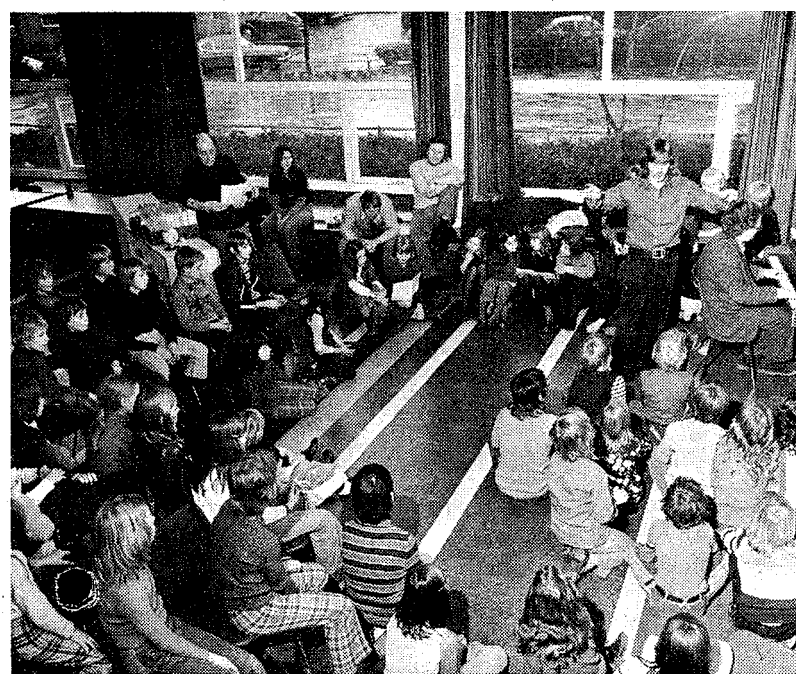
Onderwijs en maatschappij

In de Contourennota wordt dat maatschappelijk functioneren van de school sterk benadrukt in termen van het verwerven van een maatschappelijke startpositie. Er lijkt enige wrijving tussen de zienswijze van de Contourennota en de praktijk, die erop zou wijzen dat de aansluiting onderwijs-maatschappij (onderwijs-arbeidsmarkt) moeilijker zal worden. Niet ondanks, maar juist dank zij de visie van de Contourennota. Waar ligt in uw zienswijze het evenwicht tussen ontplooiing, maatschappelijke voorbereiding en beroepsopleiding als het gaat om de ideale maatschappelijke startpositie?

Als ik daarbij ook de verhouding algemeen vormend onderwijs - beroepsonderwijs mag betrekken dan meen ik dat met de recente uitbreiding van eerstgenoemde in een opleiding als het Lager Beroepsonderwijs nu wel een verzadigingspunt bereikt is. U moet daarbij wel bedenken, dat het overgrote deel van het beroepsonderwijs bijzonder onderwijs is en er is een belangrijke marge voor het door de besturen zelf bepalen van dat evenwicht. Van de dertig wekelijkse uren zijn er twintig voorgeschreven en tien vrij. Daar zou ik deze algemene opmerking aan willen verbinden dat men in dit soort zaken toch flink moet oppassen dat men de overheid niet te veel op haar schouders legt; de overheid moet ook niet te veel op haar schouders willen nemen. Dat kan het risico inhouden dat schoolbesturen de neiging krijgen, het beroepsgerichte element te verwaarlozen. Op dat punt lijkt een waarschuwing wel op zijn plaats.

Vindt u, dat het beeld van de Contourennota niet doorslaat ten gunste van die algemene vorming?

Dat is op dit moment nog moeilijk te zeggen omdat we volop aan het experimenteren zijn. Het is bijvoorbeeld op dit moment nog op geen stukken na te zeggen, wat precies de vakken op de middenschool zullen worden. Wel is duidelijk gesteld dat na de middenschool minimaal twee jaar beroepsopleiding voor het bereiken van een goede startpositie nodig zullen zijn. Ik moet er overigens wel bij zeggen dat in afwachting van deze ontwikkelingen op lange termijn op dit moment belangrijker is de vraag, hoe na het lager beroepsonderwijs (LBO) nog korte beroepsgerichte opleidingen kunnen worden ingebouwd. Ik ben van mening dat dit mogelijk en ook gewenst is voor leerlingen die hun technische kennis na het LBO via een voortgezette opleiding van zeg twee jaar willen aanvullen. Deze gedachte spreekt mij aan, ook al staat voor mij nog niet vast, waar deze voortgezette opleidingen zouden moeten worden ingevuld, bij het lager beroepsonderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs of de beroepsbegeleidende opleidingen. Als het huidige beleid na de verkiezingen van 25 mei a.s. kan worden voortgezet, zullen voorstellen op dit punt zeker niet uitblijven. Concluderend zeg ik dat algemene vorming in het algemeen wel iets meer aandacht nodig zal hebben; de consequentie is, dat pas later met de beroepsvoorbereiding kan worden begonnen, zodat je een beetje tegen de

Een van de vraagtekens die staatssecretaris De Jong bij het huidige onderwijs zet is het moment van studie- en beroepskeuze. Dit moment ligt problematisch.

leerplichtgrens zit aan te kijken.

Participerend leren

Vandaar ook de gedachte, van participeren leren. Op die wijze wordt het immers mogelijk, dat een leerling naarmate het einde van zijn schoolloopbaan nadert, een gedeelte van zijn tijd op de schoolbanken zit en voor de rest stage loopt. Voor een schooltype als het middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en middelbaar sociaal pedagogisch onderwijs zit dat er helemaal in. Het zal er daarbij de komende tijd vooral om gaan, uit te vinden wat er in dit opzicht mogelijk is, en daar ben ik meer dan benieuwd naar, want het middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs is een veel belangrijker categorie dan je zo op het eerste gezicht zou denken.

Hoe past het standpunt, dat in de Contourennota inzake de leerplicht wordt ingenomen in dit geheel?

U stelt de vraag verkeerd. De Vervolgnota (Contourennota 2) neemt wat de leerplicht betreft namelijk een ander standpunt in dan de Contourennota. Het aanvankelijke standpunt, dat er globaal een leerplicht van het vierde tot het 18e jaar zou moeten komen, is verlaten. Daarvoor in de plaats wordt nu gesteld, dat definitieve beslissingen over verlenging van de leerplicht pas na 1980 zullen kunnen worden genomen. Eerst moet duidelijk zijn of de middenschool drie of vier jaar zal gaan omvatten en bovendien zal nog nodige ervaring moeten worden opgedaan met de werking van de gedeeltelijke leerplicht. Tenslotte is er terecht op gewezen, dat het weinig zinvol zou zijn, door te gaan met stap voor stap verlengen van de leerplicht als niet steeds duidelijk is gebleken, dat een voorafgaande stap onderwijskundig en sociaal te verantwoorden was. Daaruit volgt naar mijn idee, dat de leerplicht weer een open zaak is geworden, die aan nog te stellen eisen en uitkomsten van experimenten kan worden aangepast.

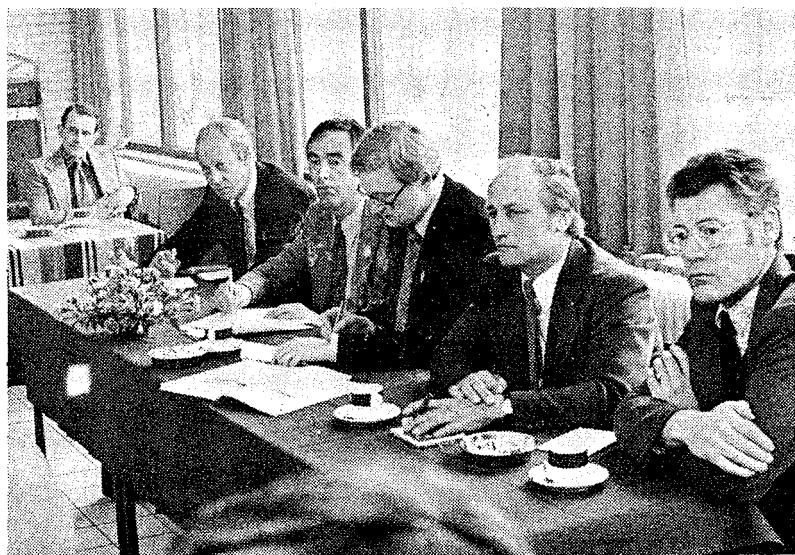
Onderwijskosten en financiering

Onderwijs is verschrikkelijk duur, dat hebben de afgelopen tien, vijftien jaar wel bewezen. Toen de Contourennota kwam is er van vele kanten gevraagd, wat dat voor financiële consequenties zou krijgen. De Vervolgnota geeft daarop, zij het met veel voorbehoud, een duidelijk antwoord. Daaruit blijkt dat het sowieso een hele opgave zal worden om in de toekomst de kosten in de hand te houden. Hoe moet dat nu?

Dat de kosten zullen moeten worden beheerst, is duidelijk. In de Vervolgnota staan een aantal maxima en minima. Zou het aandeel van het onderwijs in het nationaal inkomen gelijk blijven, dan zaten we goed. Maar dat zal wel niet lukken, vrees ik. Dat betekent dat keuzen en prioriteiten onvermijdelijk zullen worden. Geen eenvoudige zaak voor het CDA. Maar ik ben van mening dat op het onderwijs, zoals het nu reilt en zeilt niet al te veel meer bezuinigd kan worden. Vorig jaar hebben wij 450 miljoen moeten bezuinigen en die klap is hard aangekomen.

Veel financiële speelruimte zit er nu echt niet meer in. Ik vertel niets nieuws als ik wijs op de enorme arbeidsintensiviteit van het onderwijs. Die maakt verdere bezuiniging erg moeilijk en meestal ook onderwijskundig en maatschappelijk ongewenst. Het groter maken van klassen bijvoorbeeld is niet alleen onderwijskundig discutabel, maar zou ook tot grotere werkloosheid leiden. Zo zijn er meer voorbeelden van mogelijke bezuinigingen, die echter zonder uitzondering de mogelijkheid om de doelstellingen van het onderwijsbeleid te bereiken op ernstige wijze zouden kortwieken. De financiering van het onderwijs zou daarover afgezien van de vier „sleutelonderwerpen” een belangrijk punt moeten worden bij de komende kabinetsformatie. Ik zou het terecht vinden als het CDA zich daarmee met meer dan gewone aandacht zou bezighouden.

Goede start van CDA in Friesland

Een grote delegatie van het CDA bezocht op maandag 18 april j.l. de provincie Friesland. Deelnemers aan het werkbezoek waren o.a. mr. W. Aantjes, drs. H. B. J. Aarts, mr. F. H. Andriessen, mevrouw Andela-Baur, H. A. de Boer, ing. P. A. M. Cornelissen, drs. D. F. van der Meij, drs. G. van Leijenhorst, mevr. J. C. Kraaijeveld-Wouters, D. Reinders, F. T. van der Maden, T. Tolman, dr. K. de Vries, en de bewindslieden mr. W. F. de Gaay Fortman, mr. P. H. Kooijmans en mr. A. P. van der Stee.

's-Morgens bezochten de politici en de overige leden van de delegatie diverse projecten in Leeuwarden.

's-Middags trok men de provincie in en 's-avonds werden op een vijftal plaatsen spreekbeurten vervuld. Naar schatting duizend mensen vulden op maandagavond de diverse zalen. Kortom, de CDA-karavaan maakte een goede start in Friesland.

Bovenstaande foto toont de kamerleden Andriessen en De Boer en staatssecretaris Kooijmans in gesprek met een aantal middenstanders in de gemeente Achtkarspelen.

Partijraad van 7 mei moet ook dubbel tellen vaststellen

Het partijbestuur heeft zich i.v.m. de wisseling van een aantal organen bij elke verkiezing voor de Tweede Kamer beraden over de vervulling van vacatures door het voorstellen van de volgende dubbeltallen aan de voorjaarspartijraad van 7 mei a.s. Dit ter voorziening in de vacatures van achtereenvolgens Partijbestuur, Organisatie Commissie, Kuypertstichting, Commissie van Beroep en Financiële Commissie. Ieder lid van de Partijraad heeft de bevoegdheid te verzoeken aan een tweetal de naam van een door hem gewenste kandidaat toe te voegen.

Aan dat verzoek wordt voldaan, wanneer het door vijftig leden wordt gesteund en wanneer het verzoek tenminste vierentwintig uur voor de aanvang van de vergadering het partijsecretariaat heeft bereikt.

Partijbestuur

De volgende dubbeltallen biedt het partijbestuur u aan.

1. De Boer-Albeda
2. Kuiper-Jol
3. Krol-V.d. Ploeg
4. Paats-Van Veenen
5. Schouten-Boonstra
6. Mw Zuidema-Mw Hekels
7. Jonker-Wijnmalen
8. Bos-Platteel
9. Mw De Vries-Mw v.d. Waals
10. Bukman-Hoekstra
11. V.d. Sluis-Blokzijl
12. Plantinga-Vierdag
13. Mw L. G. Winsemius-Korfker-Mw Verhoog
14. Faber-Jonkman

15. De Jong Ozn.-Vermaat
16. V.d. Wilde-V.d. Weide (Lelystad)
17. Beumer-Esselink
18. V. d. Meulen-Terpstra
19. Mw v. Leeuwen-Schoep
20. V. d. Meer-Koffeman
21. Nieuwenhuis-Mw Brand
22. Mw van Velthooven-Mw Eienbaas
23. Woldering-J. P. H. Donner
24. J. J. Meyer-Miedema
25. De Graaff-P. M. H. Quist
26. Versteeg-S. van der Linde
27. V. d. Glind-Haeser
28. Mw Westhoff-Mw Debets
29. Van Rijn-Voerman (Zutphen)

- De dubbeltallen 1 t/m 4 betreffen die van de voorzitter; de beide vice-voorzitters en de penningmeester van de partij. Deze kandidaten worden door de kiesverenigingen in functie gekozen.
- De dubbeltallen 15 t/m 29 worden door de partijraad gekozen.
- De dubbeltallen 6 t/m 15 worden door de kiesverenigingen gekozen.

Organisatie Commissie

Ook de voorzitter van de Organisatie Commissie, wordt rechtstreeks in functie gekozen door de kiesverenigingen. Het dubbelnummer onder nr. 5 N. Schouten-D. Boonstra wordt de partijraad aangeboden.

Kuypertstichting

De voorzitter en penningmeester van de Kuypertstichting worden in functie gekozen door de kiesverenigingen. De volgende dubbeltallen gelden daarbij.

- J. H. Grosheide-C. Boertien
- H. M. Krans-J. Achterstraat

Commissie van Beroep.

De leden van deze commissie, evenals hun plaatsvervangers, worden tesamen door kiesverenigingen en stemhebbende leden van de partijraad gekozen. De volgende dubbeltallen worden aangeboden:

Voor de leden:

- L. Schuman-Chr. F. Bramer
- J. J. A. Scholten-B. G. Holtrop
- A. Herstel-W. Blanken (Lopik)

Voor de plaatsvervangers:

- Chr. F. Bramer-L. Schuman
- B. G. Holtrop-J. J. A. Scholten
- W. Blanken-A. Herstel

Financiële Commissie

Deze commissie wordt door de partijraad benoemd voor een periode van ten hoogste vier jaar. Het partijbestuur stelt voor de volgende leden voor een nieuwe periode her te benoemen.

- drs. B. Witteveen
- W. A. van der Velden
- J. G. H. van Wijhe.

Subsidie mogelijk voor financieel zwakke kiesverenigingen

De laatste jaren wordt nogal eens de klacht gehoord dat een aantal kiesverenigingen, en dan in het bijzonder de kleinere kiesverenigingen, vaak over onvoldoende financiële middelen beschikken om bepaalde activiteiten aan te vatten.

Vooraf wanneer de gemiddelde contributie niet gehaald wordt rijzen er nogal eens problemen. Teneinde enig soelaas te kunnen bieden is hiervoor op de begroting 1977 een bedrag gereserveerd. In bepaalde gevallen kan een subsidie worden verschaft aan financieel zwakke kiesverenigingen. De organisatiecommissie en het partijbestuur hebben zich uitvoerig met de problematiek beziggehouden. Als resultaat daarvan is een aantal spelregels opgesteld, waaraan men moet voldoen wil men voor subsidie in aanmerking komen.

Voor subsidie tot een bedrag van f 100,— komen die kiesverenigingen in

aanmerking, die zelf over onvoldoende financiële middelen beschikken, gezien hun beperkte ledental en de zwakke financiële positie geen gevolg is van eigen in-activiteit.

De regeling geldt voorlopig voor een proefperiode van 1 jaar, d.w.z. tot 1.1.1978.

In speciale gevallen kan worden beziën of een Statencentrale ook voor subsidie in aanmerking kan komen.

Voor verdere informatie wende men zich tot het partijburo, dr. Kuypertstraat 3, Den Haag (C. Bremmer). Tel. 070-46.96.20. Maak gebruik van de regeling. Het geld is ervoor gereserveerd.

Lijsttrekker Van Agt spreekt AR-partijraad toe

De voorjaarspartijraad vindt plaats op zaterdag 7 mei a.s. in de Rotterdamse Doelen. Het belooft een boeiende bijeenkomst te worden, met o.a. een rede voor CDA-lijsttrekker Van Agt.

Op de agenda staan o.a. de volgende punten:

- openingswoord door partijvoorzitter H. A. de Boer.
- behandeling van jaarverslagen over 1976 van ARP-partij, dr. Kuypertstichting en Arjos, overeenkomstig art. 33 lid 3 van de partijstatuten.
- vaststelling van diverse dubbeltallen, verkiezingen leden partijbestuur, enkele andere organen en dr. A. Kuypertstichting (zie elders deze pag.)
- afvaardiging naar CDA-congres en financiële verdeelsleutel CDA.
- discussie over het politieke beleid
- voorts toespraken van CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt en fractie voorzitter W. Aantjes, voorzitter AR-Tweede Kamer fractie, ter toelichting op het politieke beleid van de Kamerfractie overeenkomstig art. 321 lid 5 en art. 33 lid 3. van de partijstatuten.

Aanmelding

Bijgaand is een aanmeldingsformulier opgenomen, wij verzoeken u dit uiterlijk **maandag 2 mei a.s.** ingevuld aan het partijsecretariaat te retourneren. Daarbij dient u vooral ook aan te geven of u wenst deel te nemen aan de lunch, zodat de nodige maatregelen door ons kunnen worden getroffen. Als bijdrage in de kosten, inci. lunch en consumptie-

bonnen mogen belangstellenden en partijraadsleden rekenen op enen op een bedrag van ± f 16,— per persoon. Evenals de vorige maal kunnen belangstellenden kinderen meenemen naar een crèche, echter onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat er van voldoende belangstelling sprake is. Belangstellenden krijgen gegevens toegezonden na aanmelding.

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

In de laatste weken hebben wij geregeld de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste week kwamen er o.a. aanvragen binnen uit Bovensmilde, Linschoten/Montfoort, Apeldoorn/Zevenhuizen en Adorp-Sauwerd.

De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor de positie van de ARP in het CDA en voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse po-

litiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.

Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneerkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen week kwamen er weer 116 nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuypertstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

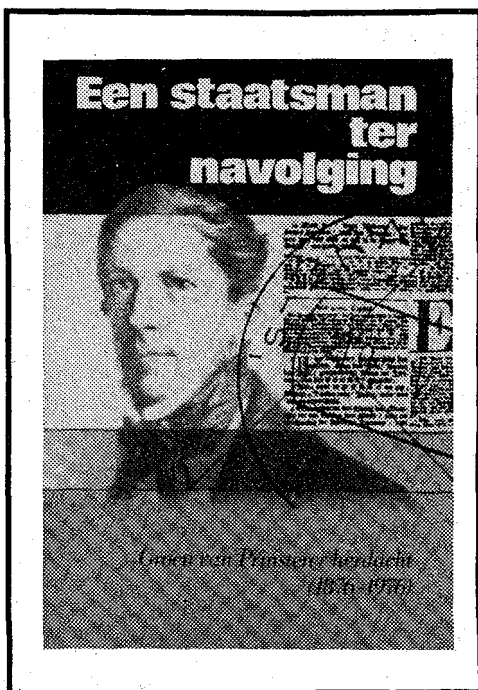
Kiesverenigingen moeten na partijraad van 7 mei stemmen!!

Op de partijraad van 7 mei a.s. worden diverse belangrijke zaken behandeld. Naast de redevoeringen van CDA-lijsttrekker Van Agt en fractievoorzitter Aantjes wordt o.a. de aandacht gevraagd voor het vaststellen van dubbeltallen voor o.a. partijbestuur en voorzitter en penningmeester van de Kuypertstichting. Zo wordt een deel van de leden van het p.b., evenals trouwens de partijvoorzitter, de beide vice-voorzitters en de penningmeester van de partij, door de kiesverenigingen gekozen en een ander deel van het p.b. door de partijraadsleden. Het zal u duidelijk zijn. In de maand mei moeten er vergaderingen worden belegd van de kiesverenigingen. Besturen, leg de vergaderdatum zo tijdig mogelijk vast opdat zoveel mogelijk leden van hun democratische rechten gebruik kunnen maken. En kondig die vergadering ook tijdig aan!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.

„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)”, telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is. Prijs: f 13,50.

AANMELDINGSFORMULIER AR-PARTIJRAAD d.d. 7 mei 1977

ONDERGETEKENDE,

NAAM:

ADRES:

WOONPLAATS:

FUNCTIE:

TELEFOON: 0 -

zal de partijraad van 7 mei a.s. bijwonen.

Zal wel/niet deelnemen aan de lunch. (doorhalen wat niet van toepassing is).

datum: hantekening:

Indien gebruik gemaakt wordt van de crèche, de volgende gegevens invullen. De volgende kinderen zullen graag gebruik maken van de crèche.

- naam:
- 1 leeftijd: jaar
 - 2 leeftijd: jaar
 - 3 leeftijd: jaar
 - 4 leeftijd: jaar
 - 5 leeftijd: jaar

Van Agt z'n dagje in Den Haag

Het benedenzaaltje van het wijk- en dienstcentrum „Mariahoeve” – in de moderne en gelijknamige Haagse wijk – is goed volgelopen. Het is maandagmiddag 18 april tegen tweeën. Ook de thermometer loopt vol. Men wacht op Van Agt, die hier om de drommel zijn verkiezingstournee start. Zelfs de grote zaal boven, waarnaar wordt uitgeweken, blijkt aan de krappe kant. „Ik ben emotioneel met Den Haag verbonden”, begint Van Agt. Hij staat op een kaal podium. En, alla, ik ben gekomen om te luisteren en te leren.”

2.

Hij léert, dat de zaal veel jeugd herbergt en luistert naar voortdurend applaus. En naar veel kritische vragen. Over de woongingsituatie, de socialisten, de Bloemenhove-kliniek en ga maar door. En over de spreiding van rijksdiensten. „Mevrouw, dat is een zaak geweest van alle grote frakties, die motie-Peijnenburg.” De mevrouw, een gericht strijdster tegen de spreiding, kijkt dreigend in de richting van drs. Rinus Peijnenburg, die ook tot de Haagse verkiezingsopocht hoort. „Kijk maar eens, hoe bang zijn gezicht staat” merkt zij onwaar op. Drs. Rinus zal deze Haagse wond nog vaak en kundig verbinden vandaag.

Drammerig

Wat de CDA-lijsttrekker dan vindt van de socialisten? „Tja, ze hebben in ieder geval een plaats in mijn hart. Bewogen mensen, maar wel lastig, eiserig, drammerig. Ja, eigenlijk best 'n arrogant volkje”. Dat is niet onze stijl, zo maakte zijn optreden duidelijk.

De tijd vliegt om. „Er zijn nog zeker zeven vragen”, telt de CDA-lijsttrekker snel. We komen toch niet klaar, en ik wil nou graag wel eens wat rondlopen”, zegt hij na vijf kwartier. „Maar vertelt u nou 'ns wat over de toekomst” vraagt de zaal om hem vast te houden. Van Agt aarzelt. „Ja, maar waarover? Er is zo'n hoop. Nou, de werkloosheid is misschien wel volksprobleem nummer één. Na de bescherming van het leven misschien. Misschien? Nee, zeker, ná. Dat is één en de werkloosheid is twee”. En dan vliegen de CDA-programmapunten weer de zaal in. Onder applaus. Voor de jongeren, voor de werkloosheid, inflatie, voor de woningbouw en voor de mens, die is aangewezen op AOW en uitkeringen.

„En ik zal nog eens wat zeggen”, redenaar hij. „Bloemenhove is een slechte zaak”, da's wel duidelijk hè? Dat die bezetting slaagde, is ontzettend aan mijn hart gegaan. En het ethisch reveil, een heleboel mensen denken dat ik dat woord niet meer in de mond durf te nemen. Maar ik zeg, dat ik daar écht in geloof. Ik bedoel daar gewoon mee een harnaz nning op de vraag, wat we aan 't doen zijn in de wereld. Neen, meneer,

nou niet zeggen, dat u toch nite overtuigen bent van de juistheid van mijn besluit om de Bloemenhove-bezetting niet met politieoptreden te breken. Dat is niet leuk. Nee, het gaat hierom. Het is van ontzettende betekenis, dat we contact houden met de zoekers en de denkers. Dat is van ontstellend belang voor al die ethische vragen, die op ons af komen.” En de tijd tikte zo ongenadig door, dat een lid van het campagne team vriendelijk doch beslist „affloot”. „We moeten nog verder en om kwart voor vier bij de tram staan”. De handen van Van Agt worden gepakt. Warm, fier, bemoedigend.

Lijn 6

Daar komt wel wat uit op 25 mei, evalueerde een man van het Campagneteam bij de tramhalte. Lijn 6. Voor lijst 1. En een pelotonnetje fotografen legde dat vast.

3.

1.

1. „Nee, ik ben hélemaal niet tegen ijshockey. Van mij mogen jullie dat best blijven doen”, aldus onze lijsttrekker tot het jonge tweetal, dat hem had gevraagd, waarom hij tegen ruwe sport was. Dries van Agt maakte duidelijk, dat het CDA bezwaar heeft tegen verruwing in de sport en dat is wat anders dan een sportieve mannelijke sport als ijshockey.

2. Een confrontatie met „oom agent” is toch weer eens wat anders dan een met „ome Joop”. Het werd hier een kort gesprek over de proef in Den Haag met zgn. wijkagenten.

3. „Eigenlijk zou ik u moeten aangeven”. . . tot een Pakistani, illegaal in ons land en vragend om bemiddeling bij het verkrijgen van een verblijfsvergunning.

4. In lijn 6 handtekeningen zetten op CDA-stickers van jeugdige passagiers.

4.

had. ● praatje met een jonge oom agent, een ooploopje veroorzakend van geëerd en geïnteresseerd winkelpubliek. En zo gaat het maar door. En de CDA-lijsttrekker ruikt blijkbaar 25 mei, want hij loopt steeds harder en praat steeds langer met passanten. Dan eindigt ook dit Haagse straatje om.

Van Agt deed ook dit weer goed, wordt gemompeld op weg naar de Haagse Pulchri Studio, waardoor het komend CDA-geweld de rode Haagse kringen ongetwijfeld fiets moeten zijn geworden. Sinds de grootste Haagse CDA-bijeenkomst van 15 maart met presentatie van kandidaten en van het Schmelzer-lied, hindert die vervaagde VARA-adem de CDA'ers niet. Integendeel, het lijkt eer een CDA-bolwerk. Alles is al gereed voor de grote bijeenkomst 's avonds, waar de CDA-

lijsttrekker weer eens de politieke punten op de i's gaat zetten. Maar die mentale verkiezingsdrift moet eerst even rijpen. Zo'n vier uur lijsttrekken gaat ook Dries van Agt niet in de inmiddels kouwe kleren zitten. Misschien dat het informeel persgesprek in de bar van Pulchri daartoe gelegenheid biedt? Versterkend werken in ieder geval het aperitief, de soep en de broodjes.

Meegevalen

De—voornamelijk plaatselijke—journalisten vragen niet al te veel. In ieder geval is hem deze eerste echte verkiezingstournee meegevalen. „Ik ben van nature een geremde jongen bij het ontmoeten van mensen. Maar het is me ontzettend meegevalen. Ik denk, dat ik 't wel kan. Ik heb een goed lijf, daar zit een heleboel in. Ik heb goeie verkiezingszin en mijn mentale conditie is opperbest,” besluit hij. Het bewijs voor zijn gezondheid op alle fronten heeft het Haags verkiezingsdagje tot nu toe al bewezen. En 's avonds wordt dat nog eens onderstreept tijdens zijn rede in een afgeladen Pulchri Studio, waar degenen van de vele honderden CDA'ers, die geen stoel meer kunnen bemachtigen de adem van de tentoongestelde kunst in de nek voelen en de hitte van de radiatoren onderop.

Daar zette Van Agt de PPR om z'n weigering tot verdere samenwerking met 't CDA, goed in de hoek als „het jochie, dat 'n tijdje met de grote jongens (PvdA) mocht mee voetballen, maar nu het speelveld heeft verlaten.” „Wij juichen het vriendelijk uit”, aldus de CDA-lijsttrekker even minzaam als gevat. „Links moet het zelf maar uitzoeken” riep hij uit tegen zijn gehoor, waarvan ook talloze CDA-prominenten deel uitmaakten.

Goed rakende politieke zwiepers sloeg Van Agt de zaal in. Tijdens zijn rede en de discussie na de gekoelde pauze. Zelfs het op een gegeven moment vanuit de Pulchri-kelders duidelijk hoorbaar oprispende Russische Volkslied bracht de CDA-lijsttrekker niet van de wijs. Hij had toongehouden, de hele dag. En wijs als hijzelf is, lukt dat ook na dit enerverend en eerste echt CDA-verkiezingsdagje.

Antwoorden op het CD-Appel:

Waar het op aan komt

Het CDA wii, voor het voor het eerst met een lijst de landelijke verkiezingen in gaat, de kiezer een extra duidelijk „visitekaartje” presenteren.

De politieke stijl en de programmatische hoofdlijnen zijn daarvan de twee zijden. Wij willen daarvan deze samenvatting geven:

Politieke stijl

Het CDA zal de spanning tussen norm en praktijk steeds voelbaar maken. Derhalve praat het de kiezers niet naar de mond, maar wil het zowel tolk als gids zijn. Het schuwt impopulaire maatregelen niet. Het roept op tot een verandering in de manier van leven van mensen en groepen.

Het belooft geen „leuke dingen voor de mensen”, maar brengt de waardigheid van de mens tot gelding door een appel op ieders verantwoordelijkheid.

Burger en Overheid

Het CDA ziet in de politieke overheid niet de „gemeenschapsorganisatie bij uitstek”; de politiek kan niet alles. Het CDA wil de overheid daarom niet van elke misstand de schuld geven.

De lasten kunnen niet steeds maar op de schouders van de overheid worden gelegd. Noch in financieel noch in principieel opzicht. Burgers, en organisaties dienen zich ook van eigen gedrag re-

kenschap te geven. Een grotere mate van eensgezindheid over de doeleinden die in deze samenleving moeten worden nagestreefd, is zonder meer noodzakelijk („bruggen bouwen”). Deze instelling bevrijdt ons van het fanatieke in het streven om de politieke macht te veroveren. Het CDA wil een open en democratisch gebruik van de macht.

Het dragen van gezamenlijke verantwoordelijkheid is de opdracht die aan ons mensen gegeven is. Dat besef steekt ons een hart onder de riem. Samen zijn we niet machteloos.

Gezindheid

Het CDA wil een gezindheidspartij zijn, waarbij aan de kiezers vertrouwen wordt gevraagd. Dat kan omdat onze principes ons de middelen aanreiken die passen op de problemen van deze tijd. Dat blijkt uit onze concrete programpunten.

Het CDA is vernieuwingsgezin met een open oog voor het moeilijke van echte verandering ten goede. Daardoor wint de

vernieuwingsgezindheid aan spankracht en duurzaamheid. Wij troosten ons niet met een droom over een volmaakte, een door de mens geschapen, eindtoestand op aarde.

Het politieke optreden van het CDA moet zich kenmerken door helderheid. Zelfkritiek moet waar nodig niet worden vermeden, hoe zouden we immers anderen tot herziening van hun levenswijze kunnen bewegen als we van onszelf steeds alles goed praten?

We willen de kiezer vooral overtuigen van de grote praktische waarde van christen-democratische politiek waarin het Evangelie richtsnoer en inspiratiebron is.

Hoofdlijnen

Samen verantwoordelijk

Een van de ergste dingen die een mens kan overkomen is dat hij in een toestand geraakt, waarin hij zijn eigen verantwoordelijkheden niet meer kan realiseren. Noch voor zichzelf, noch voor zijn naaste omgeving. Zoiets is het geval met de werkloosheid. De werkloosheidsbestrijding zal zodoende in de verkiezingscampagne van het CDA op de eerste plaats komen te staan.

Ieder mens heeft recht op zinvol werk, waardoor hij de zorg voor zichzelf en zijn gezin op zich kan nemen.

De vernieuwingen in de immateriële sfeer krijgen gelukkig meer aandacht. Het CDA zal de verantwoordelijkheids-gedachte sterk benadrukken zowel ten aanzien van de zeggenschapsverhoudingen in het bedrijfsleven als in de school en haar randdiensten en in de welzijnsorganisaties. Voor sommige sectoren schijnt de neiging tot bevoogding door de overheid onrustbarende vormen aan te nemen. Het CDA zal, vanuit zijn zicht op de menselijke waardigheid en op het belang van de levensbeschouwelijke inspiratie, een bureaucratisering van het welzijnswerk tegengaan.

Niet bij brood alleen

Het CDA richt z'n politiek op een verandering van levensstijl. De verandering zal gericht moeten zijn op een grotere bescheidenheid in het stellen van eisen voor de eigen welvaart. Zo wordt de inflatie teruggedrongen.

Voor de sociaal-economisch zwakken komt dat uit op matiging van inkomens-groei, voor de meer welvarenden is „versobering” het trefwoord.

De bezuinigingspolitiek, waarbij de rijksuitgaven getoetst worden op de doelmatigheid van hun besteding, is noodzakelijk gebleken en moet verscherpt worden. In navolging van „Niet bij brood alleen” zal het CDA als extra overweging laten

gelden dat op grond van milieubezwaren de economische groei niet zo groot zal kunnen zijn als anderen menen.

Menselijkheid

Het CDA streeft naar aanpassing van het bestuur aan de „menselijke schaal”. Zowel bij de organisatie van het binnenslands bestuur als bij de presentatie van het Europees beleid zal hieraan veel aandacht geschonken moeten worden. Dit komt ook tot uiting in een grotere zorg voor de problemen die vroeger onvoldoende aan de orde kwamen (stadsvernieuwing).

Het CDA wil ten aanzien van de relaties met Oost-Europa lering trekken uit de waarschuwingen van politieke bannelingen.

Het internationaal beleid richt zich ook daardoor meer op een humanisering van de omstandigheden in Oost-Europa, Zuidelijk Afrika en Latijns Amerika.

Daarvoor willen wij werken met andere democratische partijen. Er zal een sterke regeringsploeg tot stand moeten komen. Op het punt van de gelijkwaardigheid van coalitiepartners en oprechtheid van samenwerking kunnen we geen halfslachtige houding meer aanvaarden.

Peinzend bij hutspot met klapstuk en zuurkool met worst

DOOR G. J. BRINKMAN

Uit drie menu's konden de bezoekers van de Utrechtse informatieve CDA-bijeenkomst vrijdag 15 april kiezen: boerenkool met worst, hutspot met klapstuk of zuurkool met worst. Voor ze daar aan toe waren hadden ze, terwille van een goede campagne-voorbereiding, dan ook vijf uren vol opwekkingen en praktische aanwijzingen moeten doorstaan.

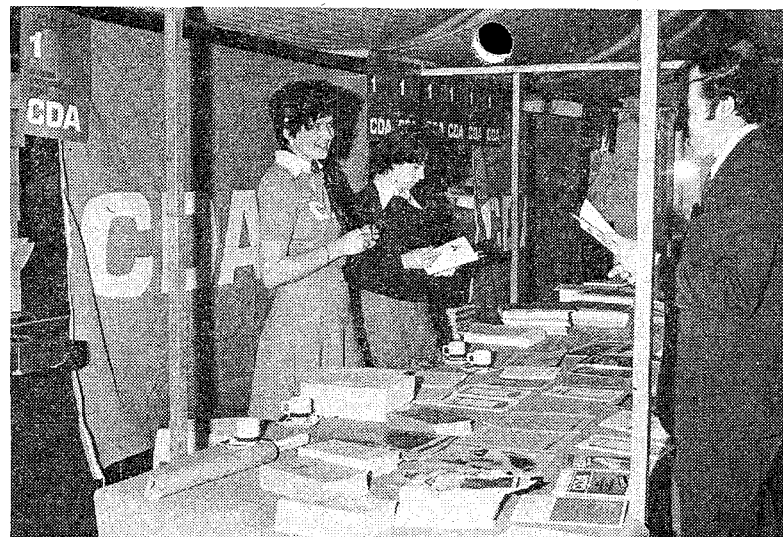
Toen de werkers uit het gehele land, op de „eenvoudige warme maaltijd” werden losgelaten, stonden ze dan voor de keus uit de drie menu's. Het bleek al dadelijk dat het smadelijk gezegde van politieke tegenstanders, als zouden CDA-ers maar moeilijk tot een keus kunnen komen nergens op slaat. Ze laten zich alleen door anderen geen keus opdringen. Zonder enige aarzeling voegde ieder zich in de rij welke naar de maaltijd van zijn voorkeur leidde. Een vluchtig opinieonderzoek mijnerzijds toonde eerstens aan dat de keus niet door geografische of kerkelijke herkomst werd bepaald. Maar evenzeer werd duidelijk dat de CDA-gemeenschap geen collectieve voorkeur voor hutspot koestert zoals roddelaars wel eens beweren. De hutspot-rij was nauwelijks langer dan die met boerenkool of zuurkool als wenkend perspectief.

Wat zou er trouwens van schandelijks aan zijn geweest als de hutspot wél een ruime meerderheid had gekregen? Het is een gerecht dat uit deugdzaam en smakelijke delen bestaat. Oranje wortelen, mogelijk van AR-zijde aangedragen. Uien, afkomstig van geur-gevoelige katholieken. Oer-nederlandse piepers als kenmerk van de CH-bijdrage. Stuk voor stuk heel goed te genieten. Anders dan bijvoorbeeld rode kool welke, zonder bijmenging met pittiger gewas, lafhartige brij blijft.

De scheiding-naar-smaak ging zelfs dwars door de in CDA-kring toch hoog-gewaardeerde gezinsband. En dat verwonderde me een beetje. Had mevrouw Kraaijeveld-Wouters niet kort tevoren duidelijk gemaakt dat man en vrouw een gelijke politieke verantwoordelijkheid hebben? Samen, man en vrouw, naar het politieke café — ja gezellig. Maar dan merk je dat mevrouw bij de uitdeling van klapstuk staat te wachten en haar man in een

andere rij zijn bordje over een hap hutspot ophoudt. Hetgeen echter ook weer niets over de ongelijkwaardigheid van man en vrouw zegt want het omgekeerde kwam ook voor.

In ieder geval werd in alle rijen even opgetogen gesproken over de bezielende openingsrede van voorzitter Steenkamp als over de kwaliteit van de stampot-drieluik. Omdat het gebodene het peil van een eenvoudige doch voedzame maaltijd niet te boven ging, kon dat zonder in strijd te komen met Steenkamp's pleidooi voor een nieuwe, sobere levensstijl. Wel leek de welgedane gestalte van de voorzitter van het centraal verkiezingscomité, mr. J. L. Janssen van Raay,

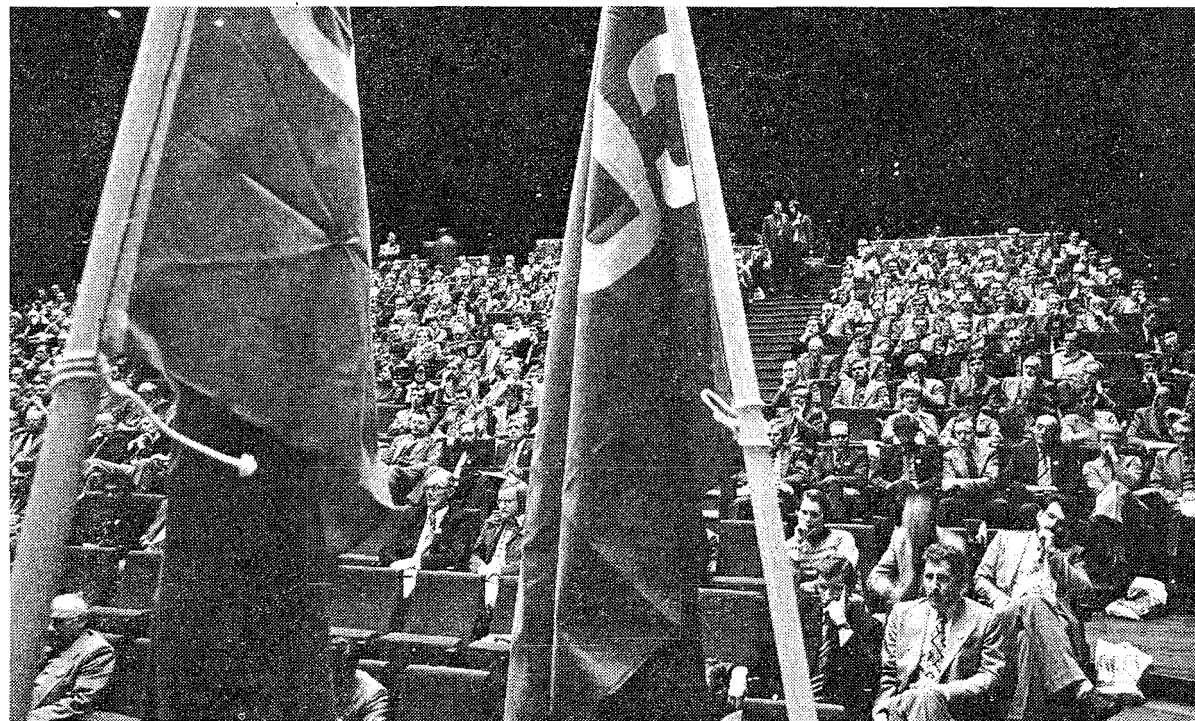
Boven: mr. J. H. Janssen van Raay, voorzitter van het Centraal Verkiezings Comité tijdens zijn openingstoespraak. Links: Grote belangstelling bestond er bij de aanwezigen voor het in de kramen uitgestalde verkiezings- en documentatiemateriaal.

baas van het hele verkiezingscircus, daar weinig bij te passen, maar dat is slechts schijn. Hij nam zelfs met zuurkool-zonder-worst genoegen. Terwijl hij nog

met werkers-uit-het-land vergaderde was de worst namelijk op geraakt. Het belangrijkste van zulke campagne-besprekingen is natuurlijk dat ze uitwer-

king krijgen zodra de mensen in eigen omgeving het verkiezingspad op gaan. Daarvoor werden ze uitgerust met voorlichtende lectuur, met modern-propaganda-materiaal, maar ook met gedegen voorlichting. Mr J. van Leeuwen, sprak over de hoofdlijnen van het program, D. Corporaal („generaal van de verkiezingsactie”) gaf aan hoe het verkiezingspul het best kan worden besteed. J. N. A. Groenendijk, die van het benaderen-van-mensen zijn vak heeft gemaakt, gaf waardevolle tips en P. H. van Zeil voegde daar politieke vingervijzingen aan toe.

Er stonden de sprekers pakkende tekeningen en foto's ter beschikking. Daarmede konden zij hun woorden zowel verduidelijken als afwisselen. Dat verscheidene plaatjes zowel door de ene als door de andere spreker op het scherm werden gebracht, kan een schoonheidsfoutje in deze overigens gaaf-georganiseerde massa-bijeenkomst zijn geweest. Maar bij politici kun je dat nooit helemaal weten. Zij kunnen er ook mee hebben willen aantonen hoe zuinig het CDA met milieu en grondstoffen wil omspringen. Het, waar enigszins mogelijk, voor de tweede maal gebruiken van grondstoffen behoort per slot tot de dingen die het progressieve CDA ons als na te streven doel voor ogen houdt.

Truus Bot (uit Purmerend) over onderwijs

Onderwijs te veel op werk gericht ondanks vele mooie plannen

Door Frans Jozef van der Heijden

Truus Bot-van Gijzen – 37 jaar, getrouwd, moeder van drie kinderen – wil wel vertellen wat zij vindt van een aantal ontwikkelingen in het onderwijs, maar ze wil zeker niet als onderwijsdeskundige gepresenteerd worden. Ze weet er iets van af omdat ze mee gedaan heeft in de CDA-werkgroep documentatie-materiaal voor vrouwen-praatgroepen, die uitvoerig heeft stil gestaan bij wat er op dit moment in het onderwijs te gebeuren staat (of kan staan). Truus Bot is ongeveer zeven jaar politiek actief, hetgeen begon met een uitvoerige bemoeienis met opstellen van een gemeenteraadsprogramma toen ze nog in Muiderberg woonde. Van het een kwam toen het ander: het AR-bestuur van Muiderberg, het AR-vrouwencomité, het bestuur van de kamercentrale Den Helder, het CDA-vrouwenberaad en allerlei min of meer afgeleide werkgroepen binnen het CDA. Ze heeft het er zo druk mee dat ze niet eens meer tijd kan vinden om in haar huidige woonplaats Purmerend aan ouderparticipatie te doen. Om haar portret nog iets verder in te vullen; ze heeft geen betaalde baan, maar volgt momenteel een cursus aan de catechetopleiding van de Nederlands Hervormde Kerk.

In het programma „Niet bij brood alleen” leggen de christen-democraten nogal de nadruk op een verantwoordelijke samenleving, waarbij het onderwijs meer gericht moet zijn op het leren dragen van verantwoordelijkheid dan op het verdienen van de dubbeltjes. Ziet u dat nu terug in alle plannen voor onderwijsvernieuwing, die nu op stapel staan?

Ik vind het een mooi ideaal: samen verantwoordelijkheid dragen en samen werken aan een rechtvaardige maatschappij. Je kunt je kinderen wel willen voorbereiden op een maatschappij, die zo in elkaar zit, maar je weet dat het nog anders is. Je weet dat het voor een belangrijk deel wel om de dubbeltjes gaat en je ziet ook hoe het onderwijs gericht blijft op de bijdrage van de mensen in het arbeidsproces.

Als ik kijk wat minister-Van Kemenade allemaal met het onderwijs zou willen doen dan blijf ik me afvragen of daaruit nu voldoende naar voren komt wat de kinderen in de toekomst echt nodig hebben.

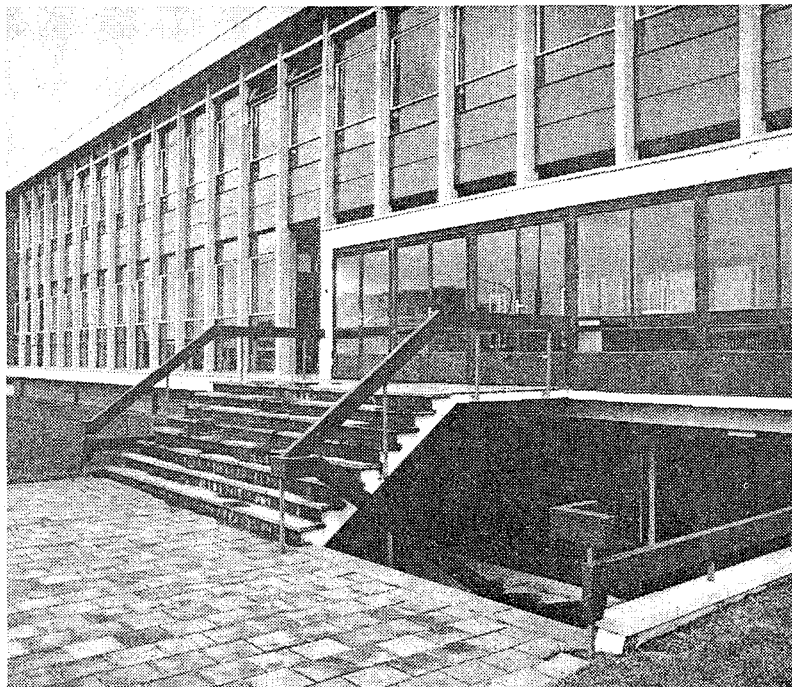
Als je de toekomst van de kinderen bekijkt dan vragen drie grote facetten aandacht. In de eerste plaats is daar de zorgende en verzorgende taak van de mensen. Ik vind dat jonge mensen allemaal moeten leren hoe zij die taken later moeten verrichten. Dat heeft dan iets te maken met koken, het huishouden doen, met huishoudgeld omgaan, met techniek omgaan, met eenvoudige vormen van verpleging en noem maar op.

In de tweede plaats is daar dan het werk. Natuurlijk moeten kinderen leren dat het zinvol is om te werken en dat ze daar dan vaardigheden voor nodig hebben, maar er wordt nu wel veel te veel nadruk gelegd op een soort arbeidsethiek, die er van uitgaat dat betaald werk alles is en de rest alleen acceptabel is nadat iemand gewerkt heeft.

In het verlengde hiervan ligt dan ook mijn derde punt: de vrije tijd van de mensen. Dat is iets dat nog maar mondjesmaat in

het onderwijs teruggevonden wordt. De jonge mensen wordt meer gevoel voor creativiteit bijgebracht, dat is waar, maar waarom ook niet voor vrijwilligerswerk, voor bestuurlijk werk. Trouwens waarom zouden mensen niet een heleboel op school leren, waarvan ze niet in hun werk, maar in hun hobbies of in hun vrijwilligerswerk plezier hebben.

Ik denk trouwens dat in de toekomst veel mensen meer kwijt zullen kunnen van hun idealen voor een verantwoordelijke maatschappij in niet betaalde banen of taken dan in hun betaald beroep. Er zijn nog wel meer dingen, die misschien wat meer bijkomend zijn, maar ze spelen toch een belangrijke rol. Neem het communicatieprobleem, waarbij steeds weer blijkt dat mensen elkaar in de weg staan omdat ze elkaar niet begrijpen. Een duidelijke zaak voor het on-

derwijs. Neem de sociale ethiek, of laat ik maar zeggen de verantwoordelijkheid voor waar je mee bezig bent en wat er uit voort kan komen. Als we over milieubeheer praten – ik geef maar een voorbeeld – dan moet dat al beginnen bij de verantwoordelijkheid van degenen, die een bepaald product helpen ontwikkelen, helpen produceren, helpen verkopen.

Ja en als ik dan zie dat minister Van Kemenade in het nieuwe, samengevoegde kleuter- en basis-onderwijs van 4 tot 12 jaar „een vreemde taal centraal wil stellen” dan denk ik wel bij mezelf is dat nu vernieuwen?

„Een van de sleutelwoorden in het moderne onderwijs is „ouderparticipatie.” Hoe kijkt u daar tegenaan, heeft u er zelf ervaring mee, wat zijn de typische problemen van ouders, die mee willen doen

Truus Bot (hierboven) heeft het met haar politieke werkzaamheden zo druk, dat zij geen tijd meer heeft voor ouderparticipatie. Dit laat zij nu noodgedwongen over aan anderen (linksboven).

Volgens haar wordt op basisscholen over het algemeen les gegeven door mensen, die zeer bewust een keus voor het onderwijs hebben gemaakt en daartoe dan ook hun opleiding hebben gevolgd. Hieronder de ingang van de christelijke pedagogische academie te Emmen.

verder vorm te geven aan het onderwijs?

Ik vind dat verschrikkelijk moeilijk. Participatie preken en het realiseren, dat zijn twee verschillende dingen. Daarbij moet ik wel lachen wanneer ik hoor dat de overheid nu ineens ook de inspraak van de ouders op de openbare school ontdekt heeft, maar daarbij nog steeds niet zover wil gaan als de christen-democraten van ouds gedaan hebben in hun eigen onderwijs. Maar goed. Voor ouderparticipatie (en in het onderwijs als hulp van de onderwijsgeverenden en op bestuurlijk niveau als lid van een schoolbestuur of oudercomité) geldt nog steeds dat men de ouders nog vaak gebruikt voor klussen waar onderwijsgeverenden geen tijd voor hebben of die ze zelf niet zien zitten. Daar komt bij, dat de problemen zo ingewikkeld zijn, dat veel ouders door de bomen het bos niet zien en zich dan ook liever niet mengen in allerlei discussies over vragen als waarom willen we dit of dat op deze school, wat hebben we er precies mee voor, worden er wel de goede methoden gebruikt om ons doel te bereiken en zo meer.

Wil men iets van de ouderparticipatie maken dan zullen er kadercursussen voor ouders moeten komen. De grote onderwijs-koepels voor het confessioneel-onderwijs zijn hier –

althans voor zover ik weet – veel te weinig actief.

Over opleiding en begeleiding van onderwijsgeverenden is op het ogenblik ook nogal wat te doen. Ziet u wat in al die zogenaamde hulpstructuren, die zo nodig schijnen te zijn?

Op de basisscholen wordt over het algemeen les gegeven, door mensen, die zeer gemotiveerd een keus voor het onderwijs gemaakt hebben. Helaas is het in het voortgezet onderwijs zo dat er veel mensen voor de klas komen, die niet principieel voor onderwijs hebben gekozen. Vooral met eerstegraadsbevoegdheden zijn er aanzienlijke motivatieproblemen. Hier zou veel meer aandacht aan besteed moeten worden dan aan de overdreven aandacht voor de begeleiding van met name het basisonderwijs.

Een van de goede zaken uit het onderwijs-bestel zoals dat in de beroemde contourennota is geschetst is het wegnemen van drempels tussen de verschillende vormen van onderwijs om van het gehele onderwijs meer een doorlopend proces te maken. Bent u tevreden met een dergelijke ontwikkeling?

Ik zou inderdaad graag zien dat het onderwijs een doorlopend proces wordt met zo weinig mogelijk drempels. De selectie van kinderen voor bepaalde vormen van onderwijs is nog steeds erg eenzijdig en op het i.q. van het kind gebaseerd.

Op dit moment hebben we nog met de mammoetwet te maken waar ook al tendenzen als het wegnemen van drempels in zijn verwerkt. Wat ik nu zie is dat er een geweldig gat is ontstaan tussen het meer op algemene vorming gerichte basisonderwijs en het toch nog altijd veel te veel prestatiegerichte voortgezette onderwijs.

De vernieuwing van het onderwijs is van onderaf begonnen. Ik kom steeds meer tot de conclusie dat het andersom zou moeten zijn. Waren we begonnen met de eisen aan de mensen, die uiteindelijk in de maatschappij afgeleverd worden, anders te stellen dan hadden we niet keer op keer een geweldig gat gehad tussen hetgeen een onderwijsvorm aanbiedt en hetgeen een hogere opleiding of uiteindelijk de maatschappij vraagt. Geldt dit voor het voortgezet onderwijs, voor het vakonderwijs treedt het nog meer aan het licht. Het zal zaak zijn om bij de gehele ontwikkeling van het onderwijs volgens de contourennota dit soort dingen in de gaten te houden.

Ik wil overigens nog wel over de middenschool (een van de onderdelen van de nieuwe plannen) zeggen, hoezeer ik het eens ben met de pogingen om de kinderen wat later tot een beroeps- of studiemogelijkheid te laten komen, dat we natuurlijk geen zand in de ogen moeten laten strooien door de experimenten, die minister Van Kemenade in gang heeft laten zetten. Immers er is uitdrukkelijk afgesproken, dat geen kind het slachtoffer mag worden van die experimenten. Met mijn nuchtere verstand zeg ik dan: dus zijn de experimenten geslaagd. Ik zal het nog sterker vertellen. Ik ken mensen, die zeggen dat ze hun kinderen naar de „experimentele middenschool” doen. Ze hebben dan tenminste de garantie dat het met die kinderen wel goed zal komen. Dat is mooi, maar het zegt natuurlijk niets meer over de waarde van het experiment zelf. Misschien moet dat experimentele er wel in blijven zitten. Overigens zou ik ook graag zien dat experimenten genomen worden met de verkorte CDA-middenschool om een alternatief te hebben.

Energie

Internationale afspraken dringend nodig

Door J. van Houwelingen: ARP-Tweede Kamerlid

Een van de allergrootste problemen voor de wereld is momenteel zonder twijfel ook het energievraagstuk.

We realiseren ons nog te weinig dat we met grote snelheid koersen naar uitputting van onze bekende energiebronnen; olie en aardgas. Het is geen probleem voor de verre toekomst, want reeds omstreeks 1985 zullen de grenzen aan de bestaande voorraden pijnlijk voelbaar worden; zeker als we in het huidige verbruikstempo doorgaan. Met het tegengaan van verspilling en andere maatregelen ter beperking van het gebruik mogen we geen dag langer wachten.

In de Verenigde Staten is het nieuwe energieprogramma van President Carter niet door iedereen met enthousiasme begroet. Uiteindelijk zullen we echter allemaal, ook in Nederland – met onze aardgasbel – beseffen dat grote inspanningen ter beperking van het huidige gebruik noodzakelijk zijn. De regering heeft dit in zijn energiebeleid reeds aangekondigd. We zullen het echter van concrete maatregelen moeten hebben. Het CDA heeft reeds een jaar geleden gepleit voor bijvoorbeeld een isolatieplan voor alle woningen binnen 10 jaar. Ook andere concrete suggesties zijn gedaan in een recent CDA-rapport. In de komende jaren zullen wij hieraan hoge prioriteit toekennen.

Zoeken naar alternatieven

Naast beperking zullen we ook met kracht moeten zoeken naar verantwoorde alternatieven. Helaas is kernenergie vandaag geen ideaal alternatief. We moeten erkennen dat er nog belangrijke problemen niet opgelost zijn, o.a. het radioactieve afval. Verreweg het belangrijkste probleem is echter het risico dat door de snelle uitbreiding van kernenergie in de wereld (nu al meer dan 200 kerncentrales in vele landen) er een niet vreedzaam gebruik kan worden gemaakt van de nucleaire materialen. Of duidelijker gezegd: de kans op een snelle uitbreiding van het aantal landen met atombommen.

Het is van grote betekenis dat steeds meer landen dit gevaar gaan onderkennen. Tegelijkertijd beseffen we dat het opheffen van dit gevaar nooit door één afzonderlijk land kan worden bereikt. Trouwens ook de gevolgen reiken ver over landsgrenzen heen. Vanuit dit uitgangspunt wil het CDA het kernenergie-

vraagstuk ook voor het concrete Nederlandse beleid beoordelen.

Samenvattend streven wij naar het volgende:

1) Het zo snel mogelijk bereiken van internationalisering van het beheer van alle plutonium activiteiten en verbetering van de bestaande controle-mogelijkheden. Hoogste prioriteit hiervoor is immers nodig om te voorkomen dat nationale overheden misbruik kunnen maken van de kennis en van het nucleaire materiaal.

2) Beperking van plutonium activiteiten waar mogelijk, zeker lang het beheer niet verantwoord is geregeid.

Uit deze doelstellingen volgt logischerwijs dat wij de beslissing over de uitbreiding van Almelo niet los kunnen zien van de noodzaak tot internationalisering. Afwijzing betekent dat niet alleen een multinationale samenwerking wordt omgezet naar een nationale activiteit, wordt in onze visie de situatie alleen maar negatiever. Dit geldt voor andere internationale samenwerkingsverbanden.

Maar ook de uitbreiding van het aantal kerncentrales in Nederland staat ter discussie. Hierbij is het radioactieve afval het belangrijkste probleem. Voortgang is dan ook afhankelijk van de oplossing die wij hiervoor vinden.

De opslag van radioactief afval kan niet los gezien worden van onze wens dit onder internationaal beheer en controle te brengen. Het zoeken naar oplossingen in Nederland (de proefboringen in het Noorden) kan dan ook slechts een onderdeel zijn van de oplossingen welke wij internationaal nastreven. Uiteindelijk zal hierbij ook zorgvuldig de gevoelens van de bevolking, waar een eventuele opslag technisch mogelijk is, bij de uiteindelijke

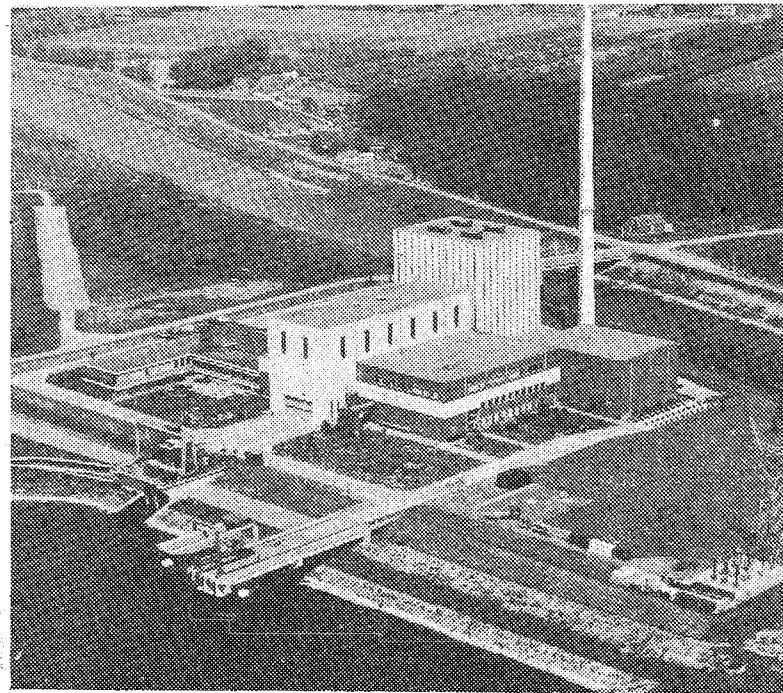
standpuntvorming niet onbelangrijk zijn. Wij erkennen dat de aanvaardbaarheid van technologische oplossingen getoetst dient te worden aan de aanvaardbaarheid voor de samenleving.

Kernenergie geen ideaal alternatief

Dat kernenergie op dit moment geen ideaal alternatief is, is niet iets om je over te verheugen. Immers het niet op tijd vinden van goede alternatieven kan ook een grote ramp veroorzaken. De snelgroeiende wereldbevolking, van 4 miljard naar 6 miljard in nog geen 30 jaar, zal veel energie nodig hebben, zeker ook voor de voedselproductie.

Ook hier is het duidelijk, samen verantwoordelijk zijn betekent niet alleen het veilig stellen van de eigen energievoorziening, of het streven naar onafhankelijkheid.

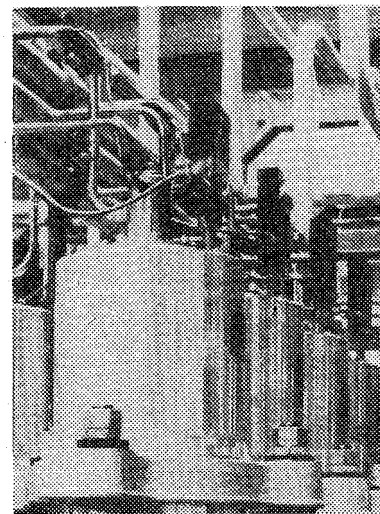
Dringend noodzakelijk is de bereidheid te streven naar een werkelijk internationale samenwerking en afspraken dat niet opnieuw de ontwikkelingslanden in „de kou“ gezet worden.

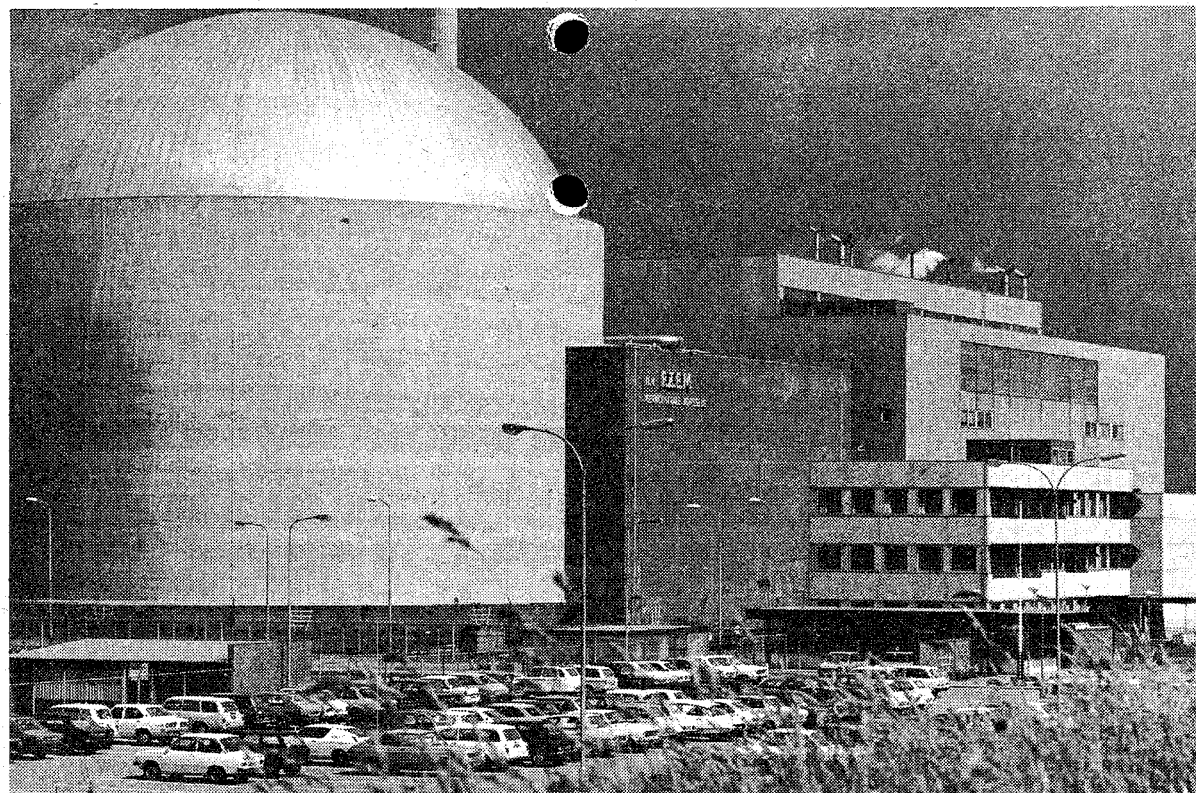
1

BIJ DE FOTO'S

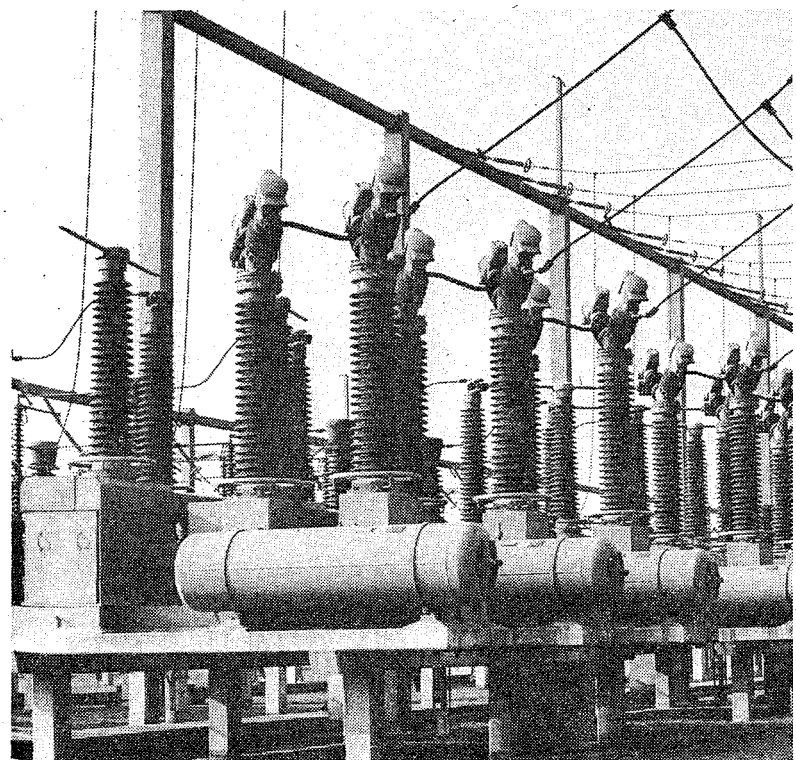
1. De christen-democratische Tweede Kamerfracties nemen een uiterst gereserveerd standpunt in ten aanzien van kernenergie-activiteiten.
2. Een overzicht van de centrifuges in de Almeloze verrijkingfabriek.
3. Met het tegengaan van verspilling van energie en andere maatregelen ter beperking van het gebruik ervan mogen we geen dag langer wachten.
4. Een deel van een verdeelstation bij een elektriciteitscentrale. De regering heeft in zijn energiebeleid reeds verbruiksbeperkende maatregelen aangekondigd.

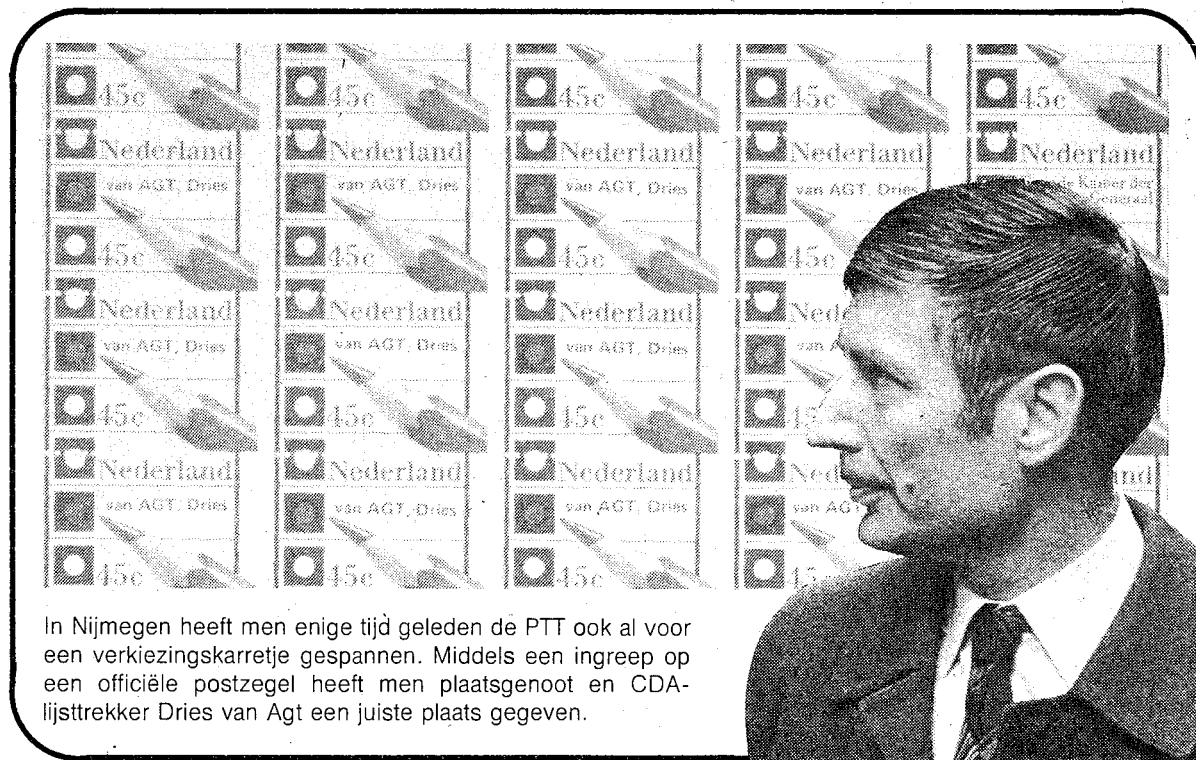
2

3

4

In Nijmegen heeft men enige tijd geleden de PTT ook al voor een verkiezingskarretje gespannen. Middels een ingreep op een officiële postzegel heeft men plaatsgenoot en CDA-lijsttrekker Dries van Agt een juiste plaats gegeven.

Nu met verkiezingsmateriaal op pad

Duidelijk is, dat al het beschikbare materiaal in de CDA-kleuren de campagne herkenbaar maakt.

Aan alle CDA-ers vragen wij met klem om actie.

Volledige medewerking, enthousiasme, vindingrijkheid en initiatief, zijn nodig om onze campagne tot een succes te maken. Intensief gebruik van het aanwezige materiaal kan daarbij helpen.

De verkiezingsstrijd wordt spannend.

Laat het CDA op de politieke markt verschijnen.

Heel Nederland moet groen en blauw zien. Heel Nederland moet onze verkiezingsfolder kenne.

Toon door het materiaalgebruik dat het CDA een partij van actie en beweging is, waarbij duidelijk tot uiting komt wat ons ten diepste beweegt: iets terecht te brengen van een politiek vanuit de boodschap van het evangelie.

Dat mogen en moeten wij propageren, bekend maken.

Welke soorten materiaal zijn beschikbaar?

- Verkiezingsuitgaven en folders
- Ander materiaal
 - kledij
 - aandachttrekkers
- Gratis materiaal

Uitgaven en folders

CDA-program in hoofdlijnen

Een populaire versie van het CDA-program 1977/1981 „niet bij brood alleen”, te bestellen bij uw regionale Campaigne Team (C.T.), tegen de prijs van f 0,20.

Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij

Dit document is het basistuk van het CDA. In een bestek van 20 pagina's wordt in het kort uiteengezet wat de achtergronden zijn voor het politieke denken van het CDA en welke motieven het CDA beweegt.

Te bestellen bij uw C.T. tegen de prijs van f 2,25 per exp.

Verkiezingskrant

Een speciale verkiezingskrant, waarin alles over het CDA staat: het program, de geschiedenis, de lijsttrekker en nog veel meer zaken komen in kort bestek aan de orde. Deze geïllustreerde verkiezingskrant, met groene steunkleur, leent zich zeer goed voor verspreiding.

Te bestellen bij uw C.T. zolang de voorraad strekt.

Pamfletten

De pamfletten dienen om mensen beknopte informatie te geven over die sektor van de politiek waar zij het dichtste bij staan.

Over de volgende onderwerpen zijn pamfletten beschikbaar:

- Inkomstenbeleid
- Werkgelegenheid
- Economische groei
- Het bedrijfsleven
- Het onderwijs
- Welzijn en cultuur
- Volksgezondheid
- Internationale verantwoordelijkheid
- Samen verantwoordelijk
- Midden- en kleinbedrijf
- 65+ in de samenleving
- De binnenschippers
- De jonge kiezer
- Vrouw en maatschappij
- Ontwikkelingssamenwerking.

Huis-aan-huisfolder

Het is de bedoeling dat deze folder vlak vóór 25 mei huis-aan-huis verspreid wordt. In het kort wordt uiteengezet „waarom de kiezer op het CDA moet stemmen”. Te bestellen bij uw C.T.

Vernieuwing in Samenspraak

Deze brochure bevat de redevoeringen op het CDA-congres van 10 en 11 december j.l. te Den Haag.

Opgenomen zijn redevoeringen van prof. Steenkamp, prof. Goudzwaard, premier L. Tindemans van België en lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt van het CDA.

Prof. Steenkamp geeft zijn visie weer op de gestalte van het CDA in de Nederlandse Politiek.

Prof. Goudzwaard schetst een beeld van de ideale samenleving vanuit het politiek program „niet bij brood alleen”.

De Belgische premier schetst vanuit Europees perspectief de politieke marsroute van de Christen Democraten. Lijsttrekker Van Agt schetst tenslotte de

plaats van het CDA in het krachtenveld van de Nederlandse politiek.

Te bestellen bij uw C.T. tegen de prijs van f 2,— per exemplaar.

Politiek program van het CDA „niet bij brood alleen”

Het Program van Agt van het CDA 1977/1981. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuzen „samen verantwoordelijk” vindt u in dit stuk. Dit program gaat een belangrijke rol spe-

Andere aandachttrekkers T-shirts

De shirts worden afgeleverd in de volgende matenverhouding 3 x extra small, 4 x small, 5 x medium, 2 x large, 1 x extra large. Kindermaten: gelijke aantallen in de maten 116, 128, 140, 152, 164. Bestellingen bij uw C.T., prijs f 10,—.

Glazen

Een set van 6 glazen, met groene CDA letter, kosten f 10,— per set. Bestellin-

gen bij uw C.T. De glazen worden afgeleverd in dozen bevattende 12 set glazen.

Buttons

Bestelling bij uw C.T., prijs f 0,50.

Gratis materiaal

Affiches

formaten: 83 x 116 cm; 39 x 59 cm; 29 x 39 cm.

Ballonnen

omtrek 70 cm.

Bierviltjes

2-zijdig bedrukt.

Stickers

2 soorten; verschillend formaat.

Draagtassen (milieuvriendelijk materiaal)

2 kleuren; 2-zijdig; formaat ca 35 x 45 cm.

lucifersdoosjes

kogelspelletjes

jongerenposter

jongerensticker

Toelichting

Het komt nog regelmatig voor dat gemeentelijke- of plaatselijke verkiezingscomités c.q. CDA-verbanden bij het CVC-sekretariaat affiches, T-shirts, glazen of buttons bestellen. Deze bestellingen worden niet uitgevoerd. Uitsluitend via de regionale campagneteams worden bovenstaande materialen geleverd. Naar die adressen zal ook steeds verwezen worden. Het heeft dus geen zin eerst contact op te nemen met het landelijke CDA-sekretariaat.

Bovengenoemde materialen zijn in grote hoeveelheden besteld.

Dat wil niet altijd zeggen dat er ook voldoende van zal blijken te zijn. Nabestelling is niet altijd mogelijk. De adressen van de secretariaten van de regionale campagneteams zijn hieronder vermeld.

Hier enkele voorbeelden van de vele soorten verkiezingsmateriaal waarmee in de campagne wordt gewerkt.

len in de komende verkiezingsstrijd. Een belangrijk wapen in de politieke discussie.

Te bestellen bij uw C.T. tegen de prijs van f 4,— per exemplaar.

Ander materiaal

Verkiezingskledij

- stropdassen
- sjaals
- petten
- kleine vlaggen (bestelling bij uw C.T.)

stropdassen (blauw, met in groen CDA) bestelling bij uw C.T., prijs f 12,50 per stuk.

sjaals bestelling bij uw C.T., prijs f 12,50 per stuk

petjes bestelling bij uw C.T., verkoopprijs f 1,50 per stuk.

SECRETARIATEN REGIONALE CAMPAGNETEAMS

GRONINGEN	Dhr. A. Poort Postbus 1231 Groningen
LEEWARDEN	Dhr. D. Talstra, Anthony Fokkerstraat 20 Hardegarijp
DRENTHE	Dhr. J. van Goor Kleine Beer 32 Hoogeveen
ZWOLLE	De heer W. L. M. Kortekaas Westdorplaan 59 Raalte
GELDERLAND	CDA secretariaat Jonkheer van Sandbergweg 82 Post Elspeet
UTRECHT	K. Grool Galicië 7 Leusden
DEN HELDER	Mw. Gerssen-Bloema Buitenweeren 29 Broek in Waterland
HAARLEM	Dhr. W. v. d. Ploeg Oranje Nassaulaan 64 Overveen
AMSTERDAM	Dhr. mr. P. G. van Oyen Dina Appeldoornstraat 3 Amsterdam

LEIDEN	Mw. T. C. Makkinga-van Loon Schielands Hoge Zeedijk 24 Gouda
	Drs. W. A. Haesen Duke Ellingtonrode 28 Zoetermeer
DEN HAAG	Dhr. A. den Harder Sneeuwbalstraat 36 Den Haag
ROTTERDAM	Dhr. R. Smits Schiedamsedijk 163 Rotterdam
DORDRECHT	Dhr. J. M. van Dijk Oude Campseweg 22A De Lier (Z.H.)
ZEELAND	Dhr. E. P. H. Nieuwkerk, Zuidstraat 19 Poortvliet
MAASTRICHT	Dhr. G. A van der Belt K. S. G. straat 18 Heerlen
NOORD-BRABANT	Dhr. mr. R. Gerrits Noordeinde 8 Grave.

Die moet u hebben!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingsstrijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondeigendom en grondbeheer“ geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs f 3,75.

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven“ wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs f 3,90. Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen“ onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. Prijs f 6,25.

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geogst met het initiatief wets-ontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs f 6,95.

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARP-Partij Stichting, Den Haag m.v.v. gewenste.

Het CDA-Vrouwenberaad Zeeland

nodigt u uit om te komen luisteren naar en te praten met

mevr. T. Gardeniers-Berendsen, lid van de Tweede Kamer voor het CDA

over het verkiezingsprogramma

„niet bij brood alleen“ onder het motto

SAMEN VERANTWOORDELIJK

De bijeenkomst zal plaats vinden op maandag 2 mei 1977 om 14.00 uur in de Prins van Oranje te Goes

Mogen we op Uw komst rekenen?

J. Punt-van Osnabrügge
Boul. Evertsen 56,
Vlissingen tel. 01184-14340

H. Remijn-de Badts
Mr. Risseeuwstraat 18,
Oostburg 01170-2615

A. Westhoff-Hubée
Poppenroedestraat 8,
Middelburg 01180-13115

CDA christen democratisch appél

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris),
OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris)
p/a Dr. Kuiperstraat 3,
DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet,
ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter),
UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Woensdag 4 mei 1977

ZAANDAM e. o.: Drs R. F. M. Lubbers om 13.00 uur voor het CDA-Zaandam.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
ASPEREN: M. W. Schakel.
OLDENZAAL: S. C. Weijers.
ENSCHEDÉ: S. C. Weijers.
KEMPENLAND: Ir P. A. M. Cornelissen voor het CDA-Kempenland.
DORDRECHT: Mevrouw Dr A. M. C. V. Th. van Heel voor een scholengemeenschap.

Donderdag 5 mei 1977

ALPHEN: Mr A. A. M. van Agt.
VENLO: Mr F. H. J. J. Andriessen.
AMERSFOORT: P. Meinema om 14.00 uur voor verpleeginrichting Birkhoven.
HEI- EN BOEICOP: Drs J. Boersma 's middags.
NAALDWIJK: A. B. M. Frinking voor de Wereldwinkel Westland.
AMSTERDAM: Drs J. Boersma 's avonds.
ENKHUIZEN: Mr A. P. J. J. M. van der Stee om 20.00 uur voor het CDA-Enkhuizen.
SOEST: Drs W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA-Soest.
TILBURG: Mevrouw J. J. M. S. Leyten.
WERKENDAM: H. A. de Boer.
UTRECHT: Mr S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor buurtcentrum Fruitbuurt.
ZWIJNDRECHT: Drs R. F. M. Lubbers om 20.30 uur in „De Vonkenberg“ voor het CDA-Zwijndrecht.
URK: Mevrouw J. van Leeuwen.
HEERLEN: W. G. Bremen in „De Keet“.
ALKMAAR: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor het CDA Vrouwenberaad. In „Het Gulden Vlies“, Koorstraat 20.
LEIDEN: P. J. A. v. d. Sanden voor Studenten Ver. Augustinus.
MARIEKERKE: De heer Kerkhof.
NIEUWSTADT: Drs C. E. M. de Waal en J. H. Franssen.
GELEEN: Drs C. E. M. de V.
WESTZAAN: A. J. Hermes om 20.00 uur.
DRONTEN: W. A. Mateman debatavond GPV/CDA.
DALEN: J. van Noord om 20.00 uur in café Kuiper voor het CDA-Dalen.
ZOETERWOUDE: Mr O. W. A. Baron van Verschuer.

Vrijdag 6 mei 1977

EDE: Mr A. A. M. van Agt om 20.00 uur.
ALMELO: Mr F. H. J. J. Andriessen.
ALMELO: S. C. Weijers om 19.00 uur in het Chr. Lyceum.
DRONTEN: Drs J. Boersma om 20.00 uur in „De Open Hof“.
MAASTRICHT: C. L. J. van Lent.
MOOK: Drs P. R. H. M. v. d. Linden.
OVERIJSSSEL: H. A. de Boer.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
GOES: Drs H. Eversdijk, politieke dag voor het Goese lyceum.
BLIJA (Fr.): Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Blija.
WAGENINGEN: W. A. Mateman voor het Geref. Pol. Verbond.
LEKKERKERK: F. Borgman.
DELFT: Mevrouw H. Tegelaar voor het CLD-Delft.
's-GRAVENDEEL: P. J. A. v. d. Sanden.
TREEBEEK: W. G. Bremen.
GENEMUIDEN: H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Wijkgebouw Julianastraat 20a.
AMSTELVEEN: Mevrouw Mr V. N. M. Korte.
ZWEELO: Mevrouw E. Borm.
DWINGELOO: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur in zaal Mulder voor het CDA-Dwingeloo.
UFFELTE: J. van Noord om 20.00 uur in het „Dorpshuis“.
HARMELEN: Drs W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA-Harmelen.
UTRECHT: P. Meinema om 20.00 uur voor de Arjos.
MIJDRECHT/WILNIS: Drs D. F. v. d. Mei om 20.00 uur voor het CDA-Mijdrecht/Wilnis.

Zaterdag 7 mei 1977

NOORD-BRABANT: Mr P. H. Kooijmans.
DRUTEN: Drs J. Boersma voor de VJV.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
BUNSCHOTEN: Verkiezingskaravaan en markt.

Zondag 7 mei 1977

NAALDWIJK: W. v. d. Bos Czn. voor Shalom.

De verdere gegevens zijn bij de campagne teams bekend.

Boeiende politieke lectuur!

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK
Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: **Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.** Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

POLITIEK? KOM NOU!

In de serie „Politiek? Kom nou!“ verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: **De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2).** De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap. In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsgeregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f0,70 per ex.; 25 ex. en meer f0,55 per ex.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS

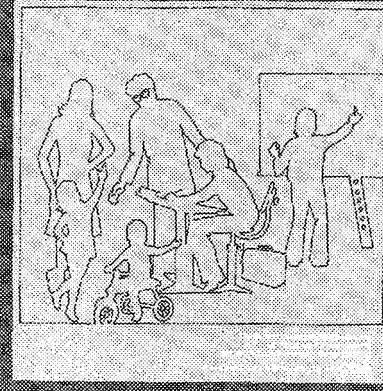
Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het telt 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningsniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport stelt 52 pagina's en kost f 5,25.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Commentaar op de Contourennota

Dit artikel moet over de bevrijding gaan. De tijd van het jaar schrijft het voor. Enkele minuten willen wij er nog georganiseerd aan denken. Aan toen – in mei.

Stralend blinken van...

Door H. A. de Boer, voorzitter ARP

Moet dat wel? Is vandaag niet meer dan gisteren?

Bevrijd van...

Het is goed te weten waarvan we eigenlijk werden bevrijd. Nee, niet van een Duitse overheersing zonder meer. Toch ook niet alleen van een tekort aan eten en drinken. Naar mijn gevoel zelfs niet om het weer baas zijn in eigen huis. De bevrijding was daarom zo totaal omdat ze een totalitair systeem vernietigde. Een systeem dat het kroonschepsel van God in zijn waardigheid aanrandde. Het nationaal-socialisme maakte de mondiale, verantwoordelijke mens ondergeschikt aan eigengemaakte wet en regel. Wet en regel van een duivelse macht. Het systeem wenste de mens aan een touwtje. Wie niet danste zoals de regie voorschreef, viel. Sommige rassen en groepen waren niet eens een touwtje waard. Van dat systeem zijn wij bevrijd. Nu 32 jaar.

Zin

Daaraan denken heeft zin. Jongeren die het zich trachten voor te stellen, voelen aan waarom ouderen het roepen over beëindigen van herdenkingen niet zullen kunnen begrijpen. Die jongeren zullen dan dat praten over beëindigen vergeten. Er is, terugdenkend, reden om hen die vielen in het verzet, met ere te noemen. Reden om dankbaarheid op te brengen voor de positie van het Oranjehuis. Reden om de voor onze vrijheid gevallen Amerikanen, Russen, Canadezen en zoveel anderen, in herinnering te roepen. En God te danken.

Terugblik met opdracht

Als het bij deze terugblik blijft, is het een wat steriele bezigheid. Als we ons dan terecht zo druk gemaakt hebben, dan moeten er waarden zijn die alleen in vrijheid kunnen opbloeien. Ze zijn er.

Een vers van Ad Odiik ertussendoor. *En laat de luister dan geroofd zijn en 't bloed gevloeid, wie in de kracht van 't land gelooft die weet wel wat de dag belooft zodra 't leed vergroeit. Die weet: wat eens verzinken zou wel eenmaal stralend blinken wou als weer een meimaand bloeit.*

Bij een herdenken dient men bij de terugblik, de vraag naar het rendement dat de nieuwe mei van '45 in ruim 30 jaar heeft opgeleverd, niet uit de weg te gaan.

Vergelijkingen I

Bij een vergelijking wordt het snel duidelijk. Wat vernield was is opgebouwd. Altijd beter, doelmatiger. Vaak mooier. De armoede is verder teruggedrongen. Recht op bijstand. Recht op inspraak. Vermageringskuren, parkeernood. Trefwoorden van onze tijd. Rechten zijn hersteld. Er kan vrij gesproken, geschreven, gedemonstreerd worden. De mens heeft weer waarde. Hele medische teams maken zich druk om hem. Welvaart is gevolgd door welzijn. Ja, de meimaand bloeit als nooit tevoren.

Vergelijkingen II

Een voortwoekerende verambtelijking weeft mensen in formele webben. De macht van wetenschap en techniek heeft de kleine mens in de houdgreep. Er is nog woningnood. Er zijn nog krotten. We vechten ons dood tegen diskriminatie van rassen, tegen aantasting van de menselijke waardigheid. Waar is die waardigheid in Oeganda en Rusland en in Chili? De zwarte mens in Zuid-Afrika wordt een menswaardige positie nog steeds onthouden. Er bestaat kommu-

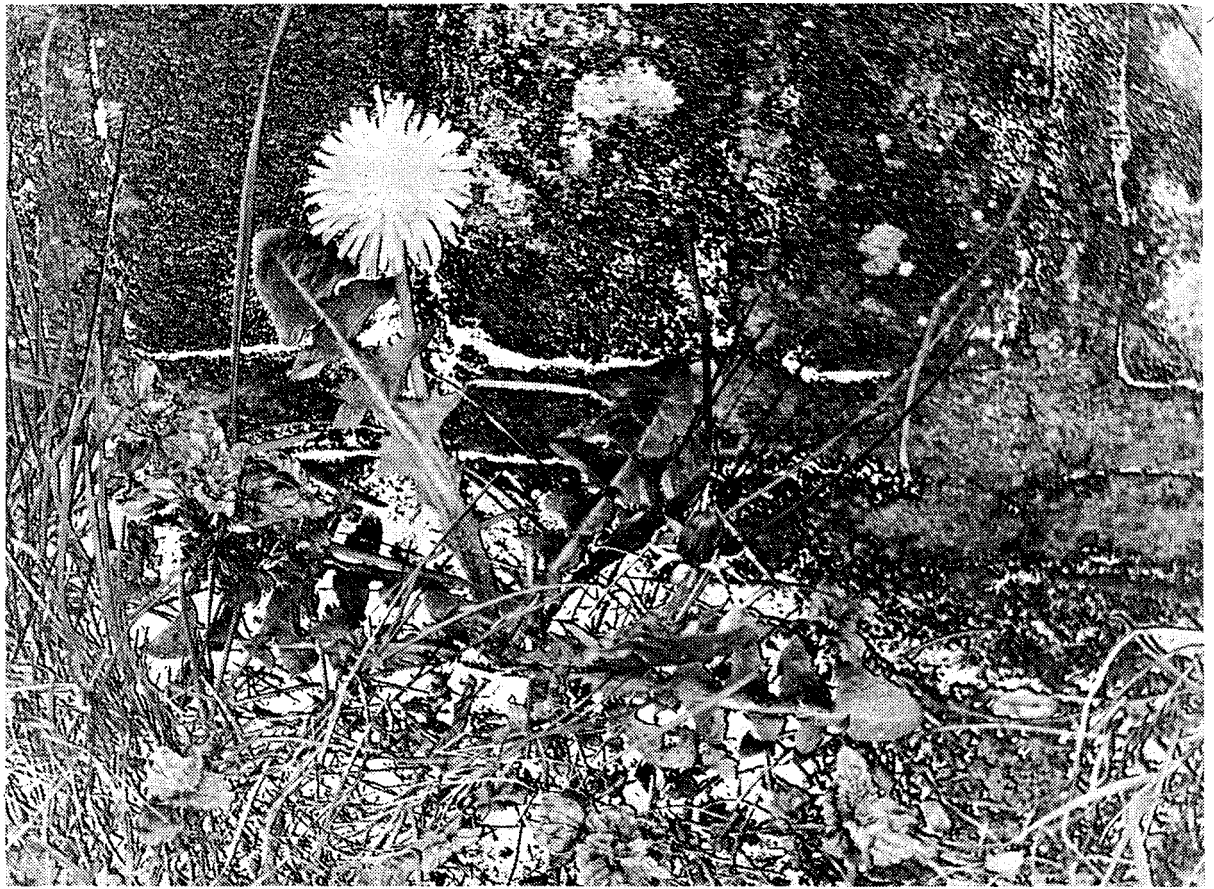
nisme. Een synoniem voor geestelijke onvrijheid. Mensen staan op straat. Geen eten. Geen werk. Ja, allemaal verminkingen. Als toen – in mei.

Opmerkingen

Moet 't nou persé weer bitter eindigen? Nee. Het blij zijn met vergelijking I mag best een keer de overhand hebben. Maar helemaal los zien van II kan eigenlijk niet. Wij rekenen ons tot het christendom. In de partij hebben wij er de mond vol van. Dat is geoorloofd, maar wij dienen wel te

beseffen dat de Bevrijder van Pasen die tweede vergelijking niet wil. En dat ons soort navolgers daarover pijn moet voelen. Pijn om opnieuw kapot gemaakte idealen. Pijn wanneer men moet ervaren dat de ene mens toch weer een wolf is voor de andere. Weer doorgesneden touwtjes. In Lucas 19 breekt Christus in snikken uit als Hij – nota bene bij zijn glorieuze intocht – Jeruzalem ziet. Ik zie dat ook vanuit puur nationale gevoelens, als van hartstochtelijk bedroefd zijn over eigen stad, eigen land, eigen mensen.

Waarom ook weer? „Omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt dat God naar u omzag”. Verwijten maken heeft geen zin. Wij zijn er trouwens zelf ook bij. Herdenken is tegelijk de hand aan de ploeg slaan. Kritische medeverantwoordelijkheid dragen, zoals Veerman het noemde. Wel eenmaal stralend blinken wou... We dragen het in ons. Het grote boek is duidelijk: U bent bevrijd van, uitgeleid uit. Daarom hebben we na 32 jaar nog idealen op de koop toe.

Maak goed gebruik van uw stemrecht

Ook in 1977 zal de meerderheid van het Nederlandse volk gaan stemmen. Door te stemmen draagt hij of zij een stukje indirecte politieke verantwoordelijkheid. Om verschillende redenen kan men gaan stemmen. De een om het beleid van een politieke partij goed te keuren. De andere om het af te wijzen.

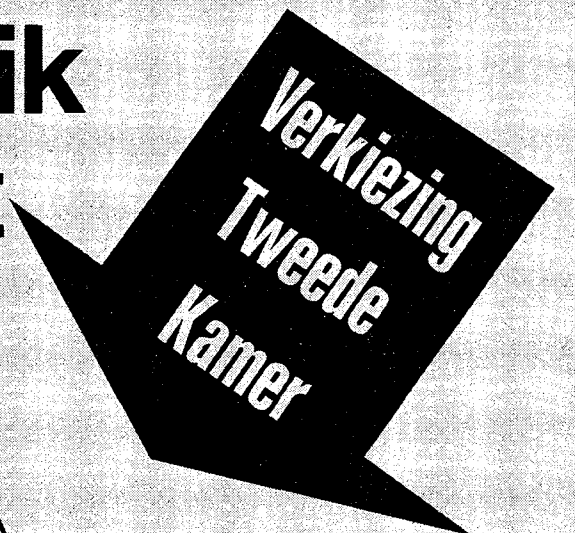
Andere redenen zijn uiteraard ook denkbaar. Echter allen die hun stem uitbrengen, beslissen op dat moment mee hoe onze maatschappij in de komende jaren bestuurd moet worden. Niemand mag zich aan deze beslissing onttrekken. Met zijn allen vormen wij deze maatschappij, met zijn allen zijn wij er verantwoordelijk voor.

Dit laatste, „onze verantwoordelijkheid voor onze naaste”, is in het kort gezegd het uitgangspunt voor het Christen Democratisch Appèl. Het evangelie wijst ons hier voortdurend op.

Voortdurend zullen de potentiële kiezers gewezen moeten worden op hun kiesrecht. Opkomstplicht kennen wij niet meer. Hierdoor zal echter een respectabel aantal Nederlanders het bij de komende verkiezingen laten afweten. Sommigen zullen door hun werkzaamheden, zoals schippers, vissers, zeevarenden, militairen of werknemers in het buitenland, niet in staat zijn om van hun kiesrecht gebruik te maken. Ook geldt dit voor hen die door ziekte, ouderdom of afwezigheid niet persoonlijk aan de stemming kunnen deelnemen. Boven genoemde categorieën kunnen zich laten vervangen door een ander bij vol-

Laat uw stem niet verloren gaan

macht te laten stemmen, waardoor hun stemmen niet verloren gaan. Belangrijk is de groep politiek ongeïnteresseerden! Wij allen kennen hun argumenten om niet te stemmen. Het CDA wil de kiezers vooral overtuigen van de grote praktische waarde van christen democratische politiek, waarin het evangelie richtsnoer en inspiratiebron is.

Stemmen in een andere gemeente

Wilt u buiten uw woonplaats gaan stemmen, vraag dan een kiezerlegitimatiekaart aan, waarmee u in elk stembureau in Nederland terecht kunt. Op de gemeentesecretarie ontvangt u een aanvraagformulier, dat daar uiterlijk woensdag 11 mei ingevuld moet zijn terugbezorgd. Na die datum kunt u tot en met vrijdag 20 mei op vertoon van uw oproepingskaart bij uw gemeente secretarie een kiezerlegitimatiekaart aanvragen.

Op de verkiezingsdag

Op vertoon van uw oproepingskaart, volmachtlegitimatiekaart of kiezerlegitimatiekaart ontvangt u in het stemlokaal een stembiljet. Met het rode potlood dat in het stemhokje ligt, met het rode ander schrijfmateriaal maakt u stembiljet ongeldig. Kunt u onverwachts niet zelf gaan stemmen, dan kunt u alsnog een andere kiezer uit uw eigen stemdistrict machtigen. De machtiging kunt u verlenen op uw oproepingskaart.

Stemmen bij volmacht

Als u niet zelf kunt gaan stemmen, kunt u een andere kiezer machtigen. U bent vrij in de keuze van uw gemachtigde. Op de gemeentesecretarie ontvangt u een machtigingsformulier, dat daar uiterlijk woensdag 11 mei ingevuld moet zijn terugbezorgd. Na die datum kunt u alleen iemand machtigen die binnen uw eigen stemdistrict woont. In dat geval kunt u de machtiging verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Tekst van de folder inzake stemmen bij volmacht en stemmen elders, te verkrijgen via de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Den Haag.

De verkiezingen

staan voor de deur. De partijen vechten om de gunst van de kiezers. De voormannen reizen stad en land af. De beelddubuis kromt zich onder het politiek geweld.

Mensen, partijen en programma's worden beurtelings verheerlijkt en verketterd. Beschuldigingen vliegen over en weer. Aan schone beloften geen gebrek.

In deze chaos probeert het opinieweekblad de Tijd het hoofd koel te houden. Onze lezers hebben geen behoefte aan indoctrinatie. Zij zullen zelf kiezen. Zij willen alleen geïnformeerd worden, kritisch en zonder voor-oordelen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam

Adres

Plaats

Tel.

C3

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel — sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

VERSCHEENEN:

Wreedheden in Rood China

Ruim 60 kleurenreproducties van de kunstenaar Ch'en Yung-Sheng, die de gruwelen tijdens de Culturele Revolutie van nabij meemaakte.

Behalve een inleiding en een levensbericht van de schilder, bevat het boek slechts korte bijschriften. Meer is ook niet nodig.

SPECIALE PRIJS: incl. verzendkosten f 14,—.
Besteladres: I.C.C.C., Antwoordnummer 400,
De Bilt (zonder postzegel!) of op postgironr. 524990, t.n.v. Alg. Secr.
I.C.C.C. — De Bilt.

BON

Zend mij s.v.p.ex. „Wreedheden in Rood China” à f 14,—.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Zojuist verschenen:

WIJSHEIDSGESTALTEN IN DICHTERWOORD

Onderzoek naar de invloed van Spinoza op de Nederlandse literatuur door prof. R. Henrard
348 blz. — Prijs f 62,50.

Een uitgebreid onderzoek naar de invloed die is uitgegaan van de filosofie van Spinoza op de Nederlandse literatuur, waarbij met name het werk van een aantal Nederlandse dichters van rond de eeuwwisseling en het begin van de 20e eeuw de revue passeren.

ETHIEK

door M. Jeuken
104 blz. — Prijs f 15,00

De ethica laat zich verdelen in een algemeen en in een speciaal gedeelte. In het algemene gedeelte worden fundamentele begrippen behandeld als „goed”, „waarde”, „norm”, „vrijheid”, etc. Het speciale gedeelte gaat in op bijzondere terreinen van menselijk handelen.

DENKEND GELOVEN

door prof. dr. H. G. Hubbeling
140 blz. — Prijs f 19,50

Een tegemoetkoming naar het verlangen naar een op de rede gefundeerde levens- en wereldbeschouwing, met verwijzing naar alle moderne stromingen op theologisch en wijsgerig terrein.

Verkrijgbaar via de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgevers Van Gorcum — Postbus 43 — Assen (05920-15647)

Boeken Die Licht Verspreiden

Rob Matzken

DE BRUG OVER DE CHIN-RIVIER

Wat hebben de gebeurtenissen in China ons te zeggen? Is Mao het antwoord op alle problemen, waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd? De auteur bekend van zijn boeken 'Anders Denken' en 'Anders-Denken-Boerderij' gaat in deze brochure in op deze vragen.

ISBN 90 70048 132, 28 blz. f 2,50

verkrijgbaar in de boekhandel

Uitgeverij
EVANGELISCHE LEKTUUR KRUISTOCHT
Postbus 392, Tel. 05490-19927
7600 AJ

ALMELO

voor al uw
verhuizingen

**M. DE LELY
en ZN. B.V.**

wij komen u geheel
vrijblijvend
prijsofgave doen!

Kantoor: Oudedijk 84 A — Tel. 010- 134363
Na 18.00 uur: J. Ton, tel. 010-203846

ROTTERDAM

BAF VLINDERKLEPPEN

het sluitstuk van uw leidingwerk

50 mm t/m 900 mm DOORLAAT
LEVERING UIT VOORRAAD!

BENSCHOP AFSLUITER FABRIEK

„BAF NUMANSDORP”

POSTBUS 7213 - NUMANSDORP
TELEFOON 01865-2000* - TELEX 24648

SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1000,-
levert op na:

3 jaar f 1250,- (7³/₄%)

4 jaar f 1375,- (8¹/₄%)

5 jaar f 1525,- (8³/₄%)

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD” GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

TELEFONISCH GELD LENEN!

Binnen 1 dag gereed en bij u thuis gebracht. Geen informatie bij werkgever. Kwijtschelding bij overlijden. Overname lopende leningen mogelijk. Enige voorbeelden:

f 1500	24 x f 76
f 3000	36 x f 107
f 5000	48 x f 139
f 6000	48 x f 165
f 7500	60 x f 172
f 10.000	60 x f 227

Andere bedragen en looptijden mogelijk (Eventuele tariefswijzigingen voorbehouden)

Financieringsbureau ROXS

Herengracht 560, Amsterdam.
telefoon 020-63815-250433
's AVONDS EN IN DE WEEKENDS TELEFOON
010-505124-500342.

Tevens verzorgen wij hypotheek met een max. looptijd van 30 jaar.

Naam: _____
Adres: _____
Woonplaats: _____
Telefoon: _____
Gewenst bedrag f _____ afl. in _____ mnd.
Netto/bruto-inkomsten* f _____ jr/mnd.*
Gehuwd/ongetrouwd*

*(Doorhalen wat niet wordt verlangd)

**Antwoord-
coupon**

UW
AGENT
VOOR

Prim-Air
Hotelplan
Holland International
Marysol
Christoffel
De Jong Intratours

UW
ANVR-
AGENT

REISBUREAU

BAK

MARKTSTRAAT 6
ALKMAAR
tel. 072-11044

„Stichting Schoolinternaten Nederland”

BISSCHOPPELIJK COLLEGE
HAGEVELD
HEEMSTEDDE

INTERNAAT
voor jongens
atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo
(scholen in Haarlem en
Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school. Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een school-internaat een mogelijkheid is? Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis. Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

PENSIONAAT „KONINGSBOSCH”

KERKSTRAAT 119, KONINGSBOSCH (L)

Afdelingen:

**Scholengemeenschap
Mavo-LHNO (Huishoudschool)
Lager Onderwijs**

Tevens erkend schippersinternaat voor meisjes.
Gelegenheid voor lessen in: steno, typen, zwemmen, gymnastiek, muziek.
Inlichtingen: tel. 04743-391 en 286, b.g.g. 04743-625 (tel. v.h. klooster). Toelating te allen tijde.

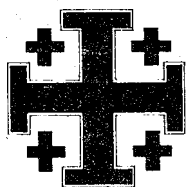
SCHOOLINTERNAAT DON BOSCO LEUSDEN

Het schoolinternaat Don Bosco stelt zich tot taak om jongens die het voortgezet onderwijs volgen een aangepaste begeleiding te geven.

- technische school op eigen terrein
- speciale voorbereidingsklas voor de M.T.S.
- intensieve studiebegeleiding
- volop gelegenheid voor sport en recreatie

Het adres is: Dodeweg 6
LEUSDEN bij Amersfoort. Tel. 033-43544.

wellicht kan ons internaat hulp bieden...

KATHOLIEK SCHOOLINTERNAAT
"JERUSALEM"
GASSTRAAT 5
VENRAY.

Voor inlichtingen bel
de Coördinatrix
Zr. Marie-Claire Vos o.s.u.
Telefoon 04780 - 26 41

...aan meisjes die een VWO- of HAVO opleiding (gaan) volgen

„o.l. vrouw ter eem” amersfoort SCHOOLINTERNAAT VOOR MEISJES

Onderwijsmogelijkheden:
Basisschool (6e klas), L.H.N.O., MAVO, HAVO, Atheneum
en Gymnasium.

Het internaat biedt een goede opvang en begeleiding aan meisjes, die door omstandigheden thuis niet kunnen studeren.

Goede studieaccommodatie. Iedere interne heeft een eigen kamer. Toezicht op de studie. Gelegenheid tot sport en spel in vrije tijd. Mogelijkheid tot instrumentale muziekbeoefening, danslessen, theaterbezoek.

Kostgeld naar inkomen.
Subsidieregeling als gemengd schippersinternaat.

Aanmeldingen vóór 15 mei voor het cursusjaar 1977/78. Inlichtingen bij de directrice, Zr. Bernadette, Daam Fockema-laan 22, Amersfoort. Tel. 033-11041.

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan. Naast een serieuze begeleiding van de studie besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

Internaat 'Beresteyn'
Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-23 41

onderwijscentrum oudenbosch

Oudenbosch

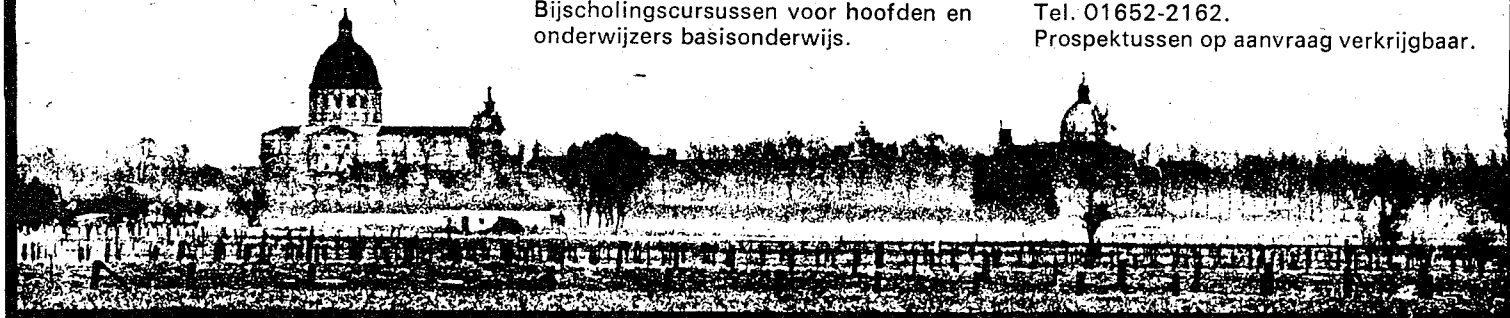
van oudsher cultureel centrum in West-Brabant, met goede verbindingen naar alle richtingen, gelegen in een gebied dat rijk is aan natuurschoon, kan door de uitgebreide- en gevarieerde mogelijkheden op onderwijs- en vormingsgebied met recht aanspraak maken op de naam "onderwijscentrum" voor jongens en meisjes.

Unieke mogelijkheden voor in- en externen

Basisonderwijs
M.A.V.O.
H.A.V.O.
Atheneum (met Latijn).
Lagere Tuinbouwschool
Lagere Technische School
(metaal/bouwen/bakken/elektrotechniek)
L.E.A.O. en M.E.A.O. (in Roosendaal)
L.H.N.O.
I.N.A.S., O.V.B. en Vormingsklas
Opleiding onderwijzer (es)
Opleiding L.O. Akten.
Bijscholingscursussen voor hoofden en onderwijzers basisonderwijs.

Inlichtingen

Pensionaat St. Anna
Markt 61, heeft internaten voor meisjes (vanaf 1e klas basisschool) en jongens (alleen 1e t/m 4e klas basisschool).
Tel. 01652-2850.
Instituut St. Louis
Markt 34, heeft internaten voor jongens (vanaf 5e klas basisschool).
Tel. 01652-2751.
Pedagogische Akademie
Pagnevaartweg 109, pensionadressen beschikbaar.
Tel. 01652-2162.
Prospektussen op aanvraag verkrijgbaar.

VERHUIS RUSTIG

Uw gehele inboedel wordt met de grootste zorg behandeld en veilig overgebracht binnen NEDERLAND en BELGIË/LUXEMBURG.

Fa. Hartgers

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.

1e WORMENSEWEG 88 — APELDOORN
TELEFOON (055) 23 15 56

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met *Trouw*

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van *Trouw* geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U *Trouw* nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met een **welkomstkorting van f 6,55.**

----- ✂

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam:

Adres:

Plaats: CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: *Trouw*-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

... en dit is uw vakantie! een maascruise

naar de Belgische Ardennen en Frankrijk vanaf Maastricht en Nijmegen, met onze comfortabele passagiersschepen „Mariana” en „Benelux”.

Passageprijzen: vanaf f 330,- per persoon, met volledige verzorging.

Net iets meer aandacht, gezelligheid en comfort. Vraag nu gratis kleurenfolder bij:

REDERIJ BOONSTRA BV - KAMPEN
Weegbree 6 - Tel. (05202) 24 74 en 51 39.

„Gave” vakantie voor jongeren

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG
CENTRALE

Vakantie-activiteiten

Paardrijden

Zeilen

Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 — AMSTERDAM — Telefoon: 020 - 22 60 45

Vraag Zomerreisgids!

bescherm uw huis en verfraai het bovendien

PALLADOX®

de nieuwe muurcoating waarop
luchtverontreiniging minder vat heeft

- Vuilafstotend en kleurecht • Verfraait en beschermt
- Geen onderhoud • Voor elk bouwwerk • Op elke ondergrond
- 12 heldere fris-blijvende kleuren, waaronder spierwit • 10 jaar garantie.

DOCUMENTATIE

Vraag nadere documentatie

Naam:

Adres:

Plaats: Tel. nr.

zend deze bon, in open ongefrankeerde enveloppe aan:
Bouw-Chemie Zijlstra B.V. Machtiging 68, Doorn. Tel.: 03430 - 26 98

Te koop - Te huur te Deventer in verzorgingsflat „Beeckestein”

Gelegen aan de rand van de stad Deventer nabij een fraaie bosrijke omgeving nog een beperkt aantal

2- EN 4-KAMERVERZORGINGSFLATS.

die beantwoorden aan hoge eisen van wooncomfort.

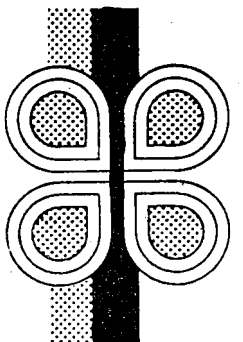
KOOPSOMMEN

2 kamerappartementen f 134.000 v.o.n.
4 kamerappartementen f 205.000 v.o.n.
Parkeerplaats in de garage f 8.000 v.o.n.
Servicekosten per maand vanaf f 581
Exclusief huishoud. hulp

HUURPRIJZEN inclusief servicekosten,

2 kamerappart. middenvak f 1431 p.m.
oostgevel f 1531 p.m.
2 kamerappartementen f 1531 p.m.
Parkeerplaats in de garage f 75 p.m.
Servicekosten exclusief huish. hulp

Aanvraag brochure: receptie Beeckestein, Laan v. Borgele 40, Deventer.
Tel. 05700-15288. Modelflat geopend: maandag t/m zat. 13.30-16.30 uur.

B.V. AANNEMERSBEDRIJF V/H

**Gebr. W. G. en
G.W. Geeve**

**NIEUWBOUW
VERBOUW
ONDERHOUD
ADVIEZEN
OVENBOUW**

Havendam 1 - Rhooon tel. nr. 01890-5500. Postbus 834

**BEZOEK
ONZE**

BOUWVOORLICHTING

wand- en vloertegels · sanitair · keukens en kasten
natuursteen · open haarden · metselsteen
plastics · parket · deuren en ramen

**DE HOOP
TERNEUZEN**

Stationsweg 4
TEL. 01150-7940

Voor de aangekondigde facsimile-uitgave van

De Delftse bijbel van 1477

blijkt zoveel belangstelling te bestaan dat de eerste oplaag reeds vóór verschijning uitverkocht is. Om aan de toenemende vraag te kunnen voldoen wordt thans een aanvullende druk voorbereid, die omstreeks 1 juli a.s. gereed zal zijn.

Het werk verschijnt in 2 delen en is voorzien van een uitvoerige historische toelichting van de Leidse hoogleraar **Prof. Dr. C.C. de Bruin**. De beide delen worden in zware stempelbanden van Amerikaans kunstleer gebonden en in een fraaie cassette geleverd.

Deze kostbare facsimile-uitgave is van groot historisch en cultureel belang. De **DELFTSE BIJBEL** is namelijk de eerste in de Nederlandse taal verschenen Bijbel, tevens de **oudeste Incunabel of Wiegedruk**, zoals de eerste produkten van de omstreeks 1450 uitgevonden boekdrukkunst worden genoemd.

De **DELFTSE BIJBEL** telt 1284 pagina's, bedrukt in 2 kolommen, heeft een formaat van 20 x 28 cm. en wordt gedrukt op 120 grams, lichtgetint, gevegeerd offset (de gewone tekst in zwart; de beginkapitalen der hoofdstukken en kleine ornamentjes in rode druk).

Elke intekenaar ontvangt gratis bij de Bijbel een oorkonde met de speciale herdenkingszegel van de Posterijen, afgestempeld te Delft op de dag van uitgifte, en een fraai gecalligrafeerde bladwijzer met microfiche, waarop alle 1284 pagina's van de **DELFTSE BIJBEL** (220 x verkleind!) zijn afgebeeld.

Dankzij subsidies van verscheidene fondsen bedraagt de prijs van dit unieke, prachtig uitgevoerde werk slechts f 300,—.

Dit bedrag is bovendien betaalbaar in 6 termijnen van f 50,— per maand!

Profiteer van deze bijzondere aanbieding! Als u teleurstelling wilt voorkomen (de aanvullende druk is beperkt!), stuur dan **vandaag nog** het **INTEKENBILJET** in open envelop, zonder postzegel, aan:

T. WEVER B.V.

**Antwoordnummer 5
FRANEKER**

INTEKENBILJET

Zend mij bij verschijning

... ex. DE DELFTSE BIJBEL VAN 1477, compleet in 2 delen, f 300,—.

Ik betaal na ontvangst van deze uitgave het gehele bedrag ineens/in 6 termijnen van f 50,— per maand.*

Naam:

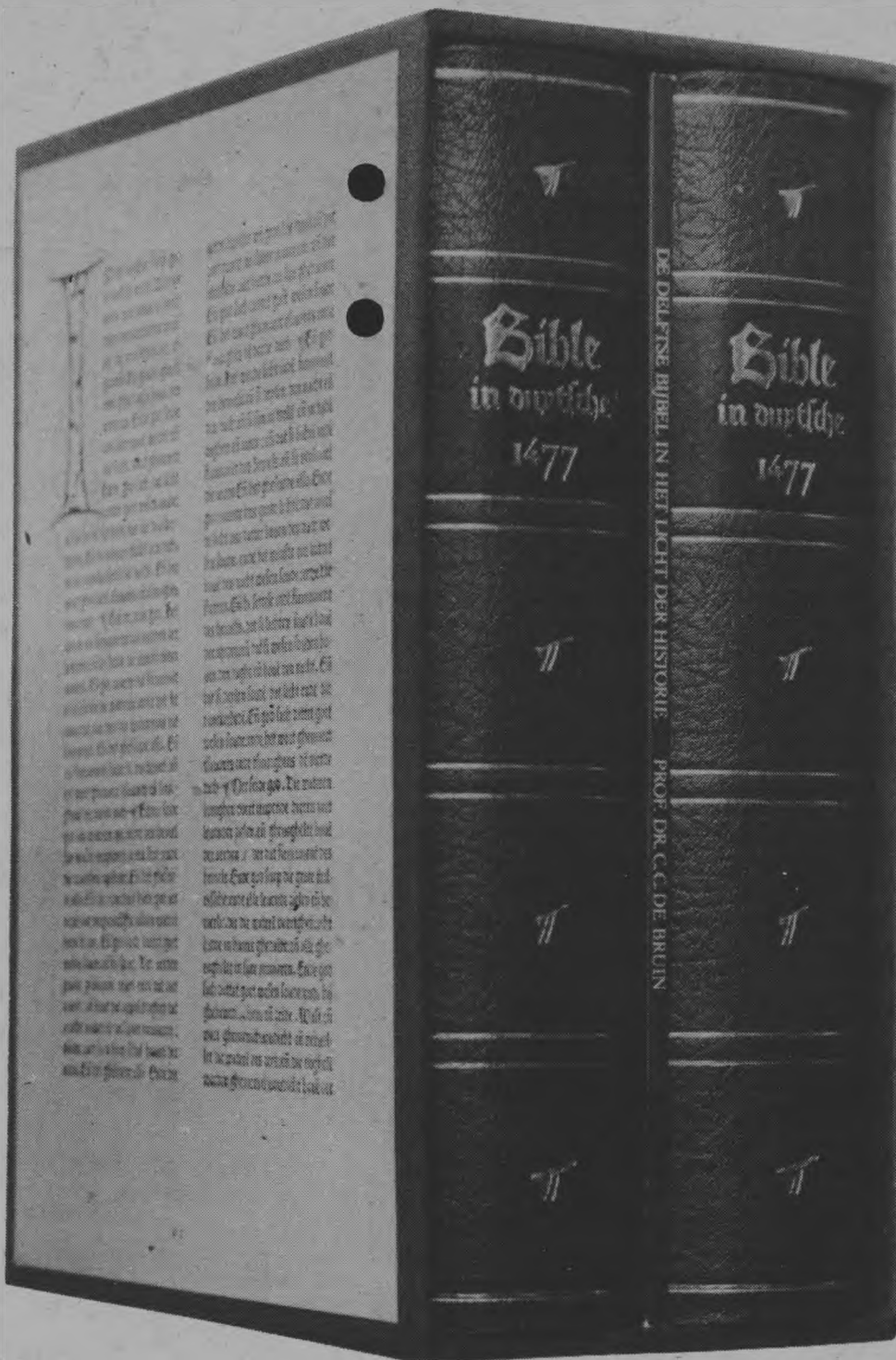
Straat:

Plaats:

Bankrek. of gironummer:

Datum: Handtekening:

* Doorhalen wat u niet wenst. CDA

U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen. Ons telefoonnummer is: (05170) 3147; b.g.g. 2436.

de wind jaagt waar hij wil...

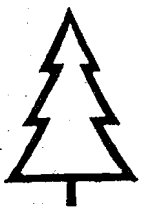
..... en draagt soms vonken mee van gretig vuur, dat zich vastbijt in zijn prooi; ons bos, uw bos.

Los van het verlies van schaarse natuur staat uw zorg, onze zorg, de zorg voor het ruimen van geblakerde resten, de plicht tot herplanten van jong groen.

U stàat ervoor.
OBV staat erachter (lage premie).

onderlinge bossenverzekering maatschappij

arnhem, koningsweg 35^c, telefoon (085) 433125

Bosbrandbon

- Stuur mij meer gegevens over uw modelpolis brandschade
 Graag taxatie en offerte voor een bosperceel.

Bij voorkeur uw afspraak op

Naam:

Straat:

Postbus:

Plaats:

Telefoon:

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

De Algemene vergadering van de Unie op zaterdag 4 juni 1977

door: mr O. W. A. van Verschuer, voorzitter CHU

Kort na de verkiezingen van 25 mei hebben we als Unie onze jaarlijkse toogdag in de vorm van de algemene vergadering. Men kan zich afvragen, en dat geschiedde op de laatst gehouden Unieraadsvergadering dan ook, hoe lang de drie in het CDA samenwerkende partijen KVP, ARP en CHU, nog als afzonderlijke partijen blijven functioneren. De vraag is dan, wanneer de drie partijen het federatief orgaan van het huidige CDA omzetten in één orgaan oftewel één christen democratische partij. Het lijkt mij goed dat ik hierop in deze „de Nederlander”, die dient ter voorbereiding van de algemene vergadering, nader inga.

Ter beantwoording van deze vraag is het goed eerst na te gaan in welk stadium de samenwerking nu is gekomen, wat ons nu bindt en welke zaken ons nog scheiden of eventueel zouden kunnen scheiden.

Wij hebben gemeen één programma met als thema „niet bij brood alleen”; eveneens hebben wij gemeen veel gemeenschappelijke rapporten van onze wetenschappelijke bureaus die men als diepteboringen zou kunnen beschouwen van zeer essentiële zaken. We hebben gemeen het in de statuten verwoorde uitgangspunt dat wij ons denken en handelen in de politiek baseren op Gods woord en de boodschap, de opdracht die daaruit voor ons voort vloeit. We hebben gemeen tenslotte een gemeenschappelijke lijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen en diens gevolg na de verkiezingen één fractie in de Tweede Kamer. Ook de Eerste-Kamerfractie van de drie christen-democratische partijen zullen na de Tweede-Kamerverkiezingen één fractie vormen.

Als we erkennen dat het CDA gemeten kan worden naar drie punten: uitgangspunt, programma en mentaliteit dan is het duidelijk dat het ten aanzien van het programma helemaal goed zit; tenaanzien van uitgangspunt er ook geen grote meningsverschillen zijn en dat tenaanzien van de mentaliteit

we bereidheid moeten hebben, voorzover er nog verschillen zijn, elkaar in de komende jaren in toenemende mate te vinden.

Als er verschillen zijn dan liggen die in de sfeer van het functioneren van het uitgangspunt, en het beginselprogramma dat op basis van onze uitgangspunten voor het CDA kan en moet functioneren.

Wij hebben met elkaar afgesproken dat wij elkaar de tijd gunnen, zonder dat wij het over deze zaken helemaal eens zijn, om in de praktijk naar elkaar toe te groeien. Uit het pré-advies ten aanzien van het voorstel aan de algemene vergadering van de kiesvereniging Alblasterdam blijkt wel dat het bestuur van de Unie van mening is evenals de Unieraad, dat wij in de komende jaren hier bijzonder mee bezig moeten zijn. Het zijn onderwerpen die het waard zijn om tot een verdieping en uitwisseling van onze inzichten te komen. Ik hoop van harte dat van de kant van alle drie partijen men de bereidheid heeft om tot een fundamentele discussie te komen. Een discussie, die niet hoeft te verstoren, maar integendeel kan versterken de samenwerking in de kamer, in de staten en in de raden.

Maar er is nog meer. Het proces van samenwerking moet niet nog meer overhaast worden als het betreft het samenvoegen van al die verbanden die nu, vele soms na jaren van gescheiden optrekken, elkaar aan het vinden zijn. Het nu samenvoegen van drie partijen zou het voor die verbanden onmogelijk maken om hun eigen ritme, hun eigen ideeën voor samenwerking er in te brengen. Dit zou tot gevolg hebben, dat de kans levendig aanwezig is dat verbanden juist door overhaasting elkaar niet kunnen vinden.

Het is om al deze redenen dat het bestuur, en ik neem aan ook de Unieraad, van mening is dat het vraagstuk van éénwording niet alleen geen accuut vraagstuk is maar dat wij er zelfs goed aan doen

voorlopig met het federatieve stadium genoegen te nemen.

Aannemende dat volgende kamerverkiezingen in 1981 zullen plaats vinden, dient omstreeks die tijd de mate van samenwerking geëvalueerd te worden. Nagegaan kan dan worden wat er op het gebied van de nadere verdieping van vragen rond beginselprogramma en het functioneren van de grondslag bereikt is, om dan de vraag te beantwoorden in welke mate gescheiden optrekken nog nuttig of nodig is.

TWEE LIJNEN

Dat betekent wel dat wij gehouden zijn de twee lijnen waarop wij zitten konsekvent vol te houden. Dat is enerzijds in het kader van het groeiemodel van het door ons gekozen federatief orgaan, al datgene te doen wat wij samen kunnen doen, terwijl wij anderzijds moeten zorgen dat onze eigen partij en met name de organen daarvan kunnen blijven functioneren. Dat betekent het blijven houden van kiesverenigingen ook al werken ze in CDA-verbanden samen, eveneens het blijven functioneren van statenkringen, kamerkringen, Unieraad en algemene vergadering. Ik besef dat dit voor velen een dubbele opgave is omdat zij er niet vanaf zijn met het functioneren in en met het CDA. Ik geloof echter dat het voor het uiteindelijk welslagen van het CDA van groot belang is.

Ook het CDA is er niet mee gediend, nu er politiek, en dat is het allerbelangrijkste op dit moment, zulke grote vorderingen zijn gemaakt, de zaak van de partij organisatorische eenwording te overhaasten. Ik hoor graag, als u het niet met mij eens bent, op de algemene vergadering uw reactie!

Bewaar dit nummer van de Nederlander

Dit nummer van het christelijk-historische weekblad/leden-contactblad „de Nederlander” bevat niet alleen de agenda voor de algemene vergadering van de CHU, welke op zaterdag 4 juni aanstaande te Utrecht gehouden wordt. Ook de bij deze agenda behorende stukken zijn afgedrukt.

Er komt voor de jaarvergadering geen apart agendaboekje/programma. Dit nummer van „de Nederlander” dient derhalve bewaard te worden, zodat het gebruikt kan worden bij de voorafgaande besprekingen over de jaarstukken in plaatselijk verband en bij het bezoeken van de algemene vergadering.

ONS DEVIES

Een slotopmerking over de verkiezingen. De strijd wordt nu in hevige mate gestreden. Het is een strijd waarin de profielen van de lijntrekkers meer dan ooit naar voren gehaald worden om daarmee ook het profiel van de partijen die zij vertegenwoordigen te schetsen voor de kiezers. Ik ben erg blij dat voor vriend en vijand het profiel van het CDA, door de presentatie van onze lijsttrekker Van Agt, is het profiel van de eerlijke christendemocratie die zich wil inzetten voor heel het volk.

Moge dat ons in de nog resterende dagen voor de verkiezingen en in de ongetwijfeld moeilijke dagen van de kabinetsformatie, die daarna gaan volgen, tot devies zijn. Als we ons daar allemaal door laten bezien dan moeten wij nog veel twijfelars over onze nieuwe christen-democratische brug kunnen krijgen. Trekt u ook mee?

Verschuer.

Uitnodiging voor de algemene vergadering 1977

De algemene vergadering 1977 van de Christelijk-Historische Unie wordt gehouden op zaterdag 4 juni 1977 in het Jaarbeurscongrescentrum, Jaarbeursplein, Utrecht (telefoon 030-914914), aanvang 10.00 uur.

Tussen 9.00 en 10.00 uur is er gelegenheid voor het indienen van de geloofsbriefjes, het drinken van een gratis kop koffie (voor 10.00 uur uiteraard) en het bestellen van een lunch (prijs f 10.75).

Stemrecht hebben de kiesverenigingen die de afdracht t.m. 1976 hebben betaald, en/of de centrale inning normaal toegepast hebben.

De agenda luidt:

1. Opening door de Unievoorzitter, mr. O. W. A. baron van Verschuer;
2. Redes te houden door de voorzitters van de CHU-fracties der Eerste en Tweede Kamer;
3. Notulen van de Algemene Vergadering van 22 mei 1976 te Utrecht
4. Jaarverslag over 1976 van de secretaris (zie pagina 4);
5. Financieel verslag over 1976 (zie pagina 6);
6. Voorstellen van kiesverenigingen (zie pagina 6);
7. Verkiezing leden Unieraad (zie pagina 1);

MIDDAGPAUZE

8. Aanvullende regeling centrale contributie-inning (zie pag. 1);
9. Discussie over gehouden redevoeringen;
10. Rondvraag;
11. Sluiting.

's-Gravenhage, 6 mei 1977

mr. J. L. Janssen van Raay
secretaris

Verkiezing leden Unieraad

De algemene vergadering van de CHU zal op zaterdag 4 juni door stemming de jaarlijkse vacatures in de Unieraad van de door haar benoemde leden moeten vervullen. De volgende kandidaten treden af en zijn herkiesbaar: mr. G. van Muiden, P. G. van Delden.

De Unieraad adviseert deze leden te herkieszen.

In de vacatures ontstaan door het aftreden en niet herkiesbaar zijn van drs. A. M. de Boo, Maasland, L. C. van Dalen, Assen, L. de Snayer, Vlaardingen, dr. C. Blankestijn, 's-Gravenhage; het overlijden van A. B. Kramer, Breda en het bedanken van ds. G. Bos, Ter Heijde aan Zee, mevrouw H. van Riet-Augsburger, Rotterdam adviseert de Unieraad: ds. K. A. Abelsma, Wateringen (hervormd predikant), J. H. van der Jagt, Rijswijk (hoofdbestuurslid van de Nederlands Christelijke Bond van Overheidspersoneel, A. H. Munsters, Fijnaart, (landbouwer/dijkgraaf), mr. J. M. Boll, Voorburg (advocaat), mevrouw M. J. Vosjan, Ommen, mevrouw J. Punt-van Osnabrugge, Vlissingen, J. B. Ventevogel, Vlissingen (makelaar in assurantiën).

De CH-kiesverenigingen hebben bovendien de volgende kandidaten voorgedragen: C. J. Aafjes, Rotterdam, drs. L. M. Bos, Zegveld (econoom), drs. P. B. R. de Geus, Maassluis (marine-officier/econoom), G. C. de Groot, Alblasterdam (medewerker CH-Tweede Kamerfractie), K. H. van Hout Voorburg (werkzaam op het ministerie van Economische Zaken), J. Kiers, Steenwijk

(industriële), R. H. Koetsier, Almelo, drs. P. Petermijer, Woerden (automatiseringsmanager), mevrouw F. Rademaker-Trip, Zwolle, A. Roosendaal, Driehuis (leraar geschiedenis), A. Sonneveld, Schiedam, drs. ag. K. Timmerman, Rotterdam (hoofd bureau informatie inzake krijgsmacht en samenleving van de Koninklijke Luchtmacht), J. J. Timmerman, Rotterdam-Schiebroek, drs. A. H. Vellekoop, Ermelo, mr. G. D. H. van Woudenberg, Leek (Gr.). Van enkele kandidaten werd door de kiesverenigingen geen beroep opgegeven. De heer J. J. Timmerman deelde mede niet beschikbaar te zijn.

Afwikkeling contributieverdeling

Er is enige onwetendheid over de teruggaaf aan de CH-kiesverenigingen en de uitkering aan Staten- en Kamerkringen van de CHU van hun toekomstige aandeel van de centraal geïnde contributie.

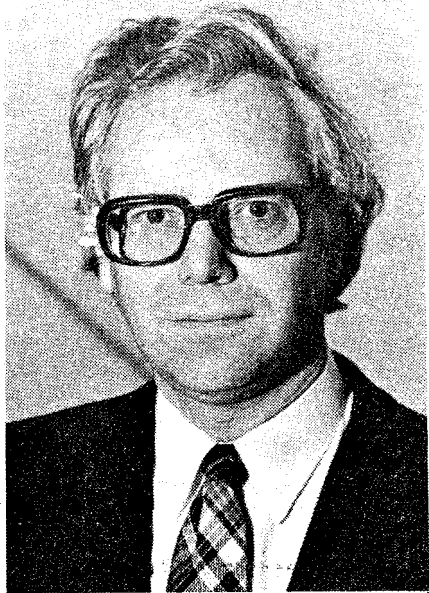
De regel is deze: In de maanden april/mei ontvangt u uw percentage over de dag binnengekomen gelden, mits u het Uniebureau te Den Haag uw giro/banknummer en de tennaamstelling hebt doorgegeven.

Breng deze kandidaten in de Tweede Kamer!

De CHU heeft een belangrijk aandeel gehad in de samenstelling van de kandidatenlijst van het CDA voor de komende verkiezingen op woensdag 25 mei. Op lijst 1 staan vele kandidaten, die door de bevoegde organen van de CHU zijn aangewezen.

Naast de thans zittende Tweede-Kamerleden van de CHU (dr. R. J. H. Krusinga, drs. G. van Leijenhorst, T. Tolman, drs. D. F. van der Mei en H. Wisselink) staan op kans-biedende plaatsen drs. H. Eversdijk, mr. J. S. L. Gualtherie van Weezel, drs. C. P. van Dijk, mr. G. van Muiden en mevrouw C. H. Evenhuis-van Essen.

Om de leden van de CHU en al degenen, die op lijst 1 gaan stemmen, een indruk te geven van de persoon van mogelijke nieuwe Tweede-Kamerleden volgt hieronder een aantal levensbeschrijvingen, veelal aangevuld met een persoonlijke notitie.

DRS. H. EVERSDIJK - GEBOREN ZEEUW

Levensloop: Geboren 21 december 1933 te Kapelle in Zeeland. Na lagere school MULO te Kruiningen. Op 16-jarige leeftijd jongste bediende bij een groente- en fruitveiling. Daarna in militaire dienst, regiment Stoottroepen. Na dienstdienst werkzaam op de commerciële en reclame-afdeling van een grote zaadhandel, D. J. van der Have B.V. te Kapelle. Op 22-jarige leeftijd begonnen met de - schriftelijke - avondstudie voor het staatsexamen onderwijzer. Na drie jaar geslaagd en benoemd tot onderwijzer te Heinkenszand. Twee jaar zaterdagstudie voor hoofddacta A en B. Daarna benoemd tot hoofd der school te Heinkenszand. Vervolgens studie voor de M.O.-acte aardrijkskunde (zaterdagstudie) en na het behalen van deze acte benoemd tot docent aardrijkskunde en maatschappijleer aan de Rijks Pedagogische Akademie te Middelburg. Daarna studie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam; sociaal geografisch en planologisch instituut. Doctoraal examen afgelegd in 1975. (Hoofdvak: sociale geografie, bijvakken: planologie en sociale en economische geschiedenis.)

Nevenfuncties: voorzitter CDA-fractie in Provinciale Staten van Zeeland (15 leden); voorzitter CDA-fractie gemeenteraad var Borsele (10 leden); lid Unieraad; voorzitter KV en Statenkring; adviserend lid KK en CDA-bestuur Zeeland (was eerste voorzitter CDA Zeeland); president/kerkvoogd-ouderling N.H. Kerk/voorzitter schoolraad.

Belangstelling voor o.a.: ruimtelijke ordening en volkshuisvesting; verkeer en waterstaat; milieuhygiëne; binnenlands bestuur.

Varia: gehuwd (ook echtgenote geboren en getogen Zeeuwse (Goesche!)), twee kinderen, dochter 16, zoon 12; blijft te Heinkenszand wonen.

Publicaties: 15 „informatieboekjes” over diverse aardrijkskundige onderwerpen voor de basisschool; aardrijkskundemethoden „Panorama”; 8 aardrijkskundewandkaarten; actuele kaarten en andere onderwijsuitgaven.

P.S.: Voel me met name aangetrokken tot ruimtelijke orderingsvraagstukken en mede daardoor voor verkeer en waterstaat. Mijn doctoraalscriptie had als titel: „De leefbaarheid van het platteland”. Mede daardoor weer heeft ook de landbouw mijn belangstelling, vooral omdat ik ook op een veiling en in een zaadhandel werkte en met name voor deze zaadhandel 18 jaar redacteur was van het blad „Zaaizaadnieuws” en tevens voorzitter van de redactie van het personeelsblad. De scriptie voor sociale en

economische geschiedenis had als titel: De landbouwcrises van 1880 en 1930, voorgeschiedenis, de crises en herstel van het platteland.

Overigens heb ik er geen enkel bezwaar tegen als ik bijvoorbeeld iets voor defensie moet doen. Zaken die ik beslist niet wil doen zijn: financiën, economische zaken en onderwijs (ik geef wel les, maar ben zeer beslist geen onderwijsdeskundige, wellicht integendeel!). Ook de ontwikkelingssamenwerking vind ik interessant, ik schreef daarover een tweetal boekjes voor de basisschool. Het laatste boekje voor de basisschool heeft als titel: „Verkiezingen voor de Tweede Kamer op 25 mei 1977”.

Mijns inziens zou de staatssecretaris Ruimtelijke Ordening (Schaeffer) niet enkel moeten „heten”: „stadsvernieuwing” maar „stads- en plattelandvernieuwing”. Eversdijk.

MR. G. VAN MUIDEN: MIDDENSTANDSKANDIDAAT

Gerard van Muiden, geboren 6 januari 1931 te Gouda, doctoraal examen 1953, is na zijn militaire dienstdienst in 1955 de belangen van het midden- en kleinbedrijf gaan dienen als bondssecretaris van de toenmalige Christelijke Middenstandsbond (thans Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond), waarvan hij sinds 1971 de algemeen secretaris is.

Als sociaal-economisch georiënteerd vakjurist is hij vele jaren betrokken geweest bij het loon-, prijs- en mededingingsbeleid, de middenstandswetgeving, maar ook bij belangrijke privaatrechtelijke ontwikkelingen (hij schreef een commentaar op het nieuwe huurrecht voor bedrijfsruimten). Als voorzitter van de Juridische Commissie van de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf is hij geïnteresseerd bij de totstandkoming van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, consumentenrecht en de nieuwe wetgeving op de onteigening en de stadsvernieuwing.

Voor het midden- en kleinbedrijf zijn belastingen en sociale verzekeringen van groot belang: via commissies en via vele contacten en het schrijven van artikelen en adressen heeft hij mede bijvoorbeeld de totstandkoming van de fiscale oudedagsreserve voor zelfstandigen beïnvloed en andere fiscale en sociale faciliteiten voor zelfstandigen.

In de CHU is hij vanaf zijn studententijd actief: sinds enkele jaren lid van de Unieraad; vele jaren lid van de Belastingcommissie en van de Cie. Economische Zaken van de Lohmanstichting; lid van de Permanente Programadviescommissie en de Commissie Inkomensbeleid Midden- en Kleinbedrijf van het CDA; daarnaast fractievoorzitter in de Gemeenteraad van Nootdorp en oud-lid van de Gewestraad 's-Gravenhage. Als student mede-oprichter van de Jeugdgemeenteraad Gouda en in de vijftiger en zestiger jaren lid en secretaris van de Middenstandscmissie van de CHU (schrijver van o.a. het CHU-middenstandsprogram 1963 en latere programfolders).

In de toekomstige CDA-fractie is de middenstandskundigheid schaars vertegenwoordigd; dit terrein zal dan ook de primaire aandacht vereisen. Andere beleidsterreinen waarvoor Van Muiden beschikbaar is: Economische Zaken, Sociale Zaken, Justitie (privaatrecht, consumentenrecht), Ruimtelijke Ordening en Planologie (voor het midden- en kleinbedrijf van levensbelang), Financiën (met name belastingen). Als belangenbehartiger van het midden- en kleinbedrijf was hij specialist én generalist; in de politiek acht hij dit van even groot belang.

Als CH-lid in de CDA-fractie acht hij de spil- en brugfunctie van de CHU van geweldig belang; het CDA zal in beleid, presentatie en wilskracht duidelijk als een belangrijke stroming in de Nederlandse politiek herkenbaar moeten zijn én overtuigend voor de velen, die het nog niet precies weten. Daarbij is het Evangelisch uitgangspunt, dat ook voor de maatschappelijke organisatie zo belangrijk is, in de politiek helemaal onmisbaar. Evangelieeloos zakelijk pragmatisme, opgesierd met maatschappijkritische dogma's heeft de Nederlandse politiek omlaag gehaald tot het niveau van een politieke markt, waar men knollen en citroenen verkoopt. Het CDA heeft hoge pretenties, die we met vallen en opstaan moeten trachten waar te maken.

C. P. VAN DIJK: NIET POLARISEREN

Naam: van Dijk, Cornelis Pieter.
Geboren: 25 juli 1931 te Rotterdam.
Burgerlijke staat: gehuwd, 3 kinderen.
Godsdienst: Nederlands Hervormd.
Opleiding: 1954 doctoraal examen economie en staatsrecht aan de Economische Hogeschool te Rotterdam.

Huidige functies: 1. zelfstandig economisch adviseur in ontwikkelingsvraagstukken (voorbereiding en uitvoering ontwikkelingsprojecten voor organisaties van de Verenigde Naties, Nederlandse regering etc.).

2. Lid Gemeenteraad van Rotterdam voor het CDA (taken: a. Ruimtelijke Ordening, Verkeer, Openbare Werken; b. Organisatie- en Personeelszaken; c. Onderzoek Rekening).

Loopbaan: 1954-'56: militaire dienst.

1956-'60: werkzaam voor Nederlandse Bank van Suid-Afrika en Imperial Chemical Industries Ltd in Pretoria en Johannesburg.

1960-'62: bestuursambtenaar in voormalig Nederlands Nieuw-Guinea; laatstelijk: Onderafdelingshoofd van Mappi en Hoofd van Plaatselijk Bestuur te Kepi.

1963-'64: werkzaam bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken te 's Gravenhage.

1964-'66: werkzaam bij de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) te Parijs.

1966-'73: als hoofd divisiehoofd werkzaam bij de Wereldbank in Washington D.C. - verantwoordelijk voor de voorbereiding en toezicht op de uitvoering van ontwikkelingsprojecten in Latijns-Amerika, Afrika, het Nabije Oosten en Azië.

Politieke belangstelling: Na mijn terugkeer uit de Verenigde Staten in 1973 werd ik lid van de Christelijk-Historische Kiesvereniging „Hillegersberg” en een jaar later lid van de Rotterdamse Gemeenteraad. Ben steeds dieper overtuigd geworden van de uitnemende betekenis van Gods Woord als richtsnoer ook voor het openbare leven en hoop dat deze betekenis middels principiële én niet-polariserende (tolerante) opstelling van de CHU in het CDA zo krachtig mogelijk kan doorwerken. Hecht grote waarde aan „pluriforme” maatschappijstructuur, waarin onderscheiden levensverbanden optimale ontplooiingskansen krijgen, de kleine verbanden beschermd worden en te grote machtsconcentratie zowel in particuliere als in overheidssfeer wordt beperkt. Heb bijzonder aandacht voor de volgende vakgebieden:

1. financiën en economische zaken;
2. ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing;
3. ontwikkelingssamenwerking.

Rotterdam C. P. van Dijk.

HANS VAN WEEZEL: SAMEN

Voor de meesten van u ben ik, gezien een lang verblijf in het buitenland, nog een onbekende. Dat u mij toch zoveel vertrouwen hebt geschonken stemt mij niet alleen tot

vreugde maar doet mij ook terdege mijn verplichting jegens u beseffen. Juist omdat ik van mening ben dat wij in onze maatschappij samen vooruit moeten komen zal ik deze verplichting gaarne op mij nemen. Dit „samen” betekent voor mij een duidelijk afwijzen van iedere vorm van polarisering in de politiek zonder evenwel voorbij te gaan aan de beginselen waarvoor wij staan.

Het is nu eenmaal zo dat men door ervaringen moet of kan leren. In twee verschillende landen met verschillende culturen en levenspatronen heb ik van nabij dagelijks kunnen waarnemen waartoe polarisatie kan leiden; België en Nigeria. Het eerste land dat vaak hopeloos verdeeld wordt door een taalstrijd, het tweede land dat een zware hypotheek blijvend met zich meestort; de Biafra-oorlog. Laten wij ons derhalve gelukkig prijzen in dit, in materieel opzicht althans, welvarende land noch taalstrijd noch tribalisme te kennen. Wat bij terugkeer in ons land wel opvalt is dat het dicht op elkaar leven in de praktijk vaak leidt tot overdreven bemoeizucht, afgunst en intolerantie. Bij de bestrijding van deze gevolgen biedt in ons geval een evangelisch geïnspireerd engagement een grote historische kans. Het is juist op deze grondslag dat ik mij voorstel als CHU-lid te zullen gaan werken binnen de CDA-fractie.

Het is onvermijdelijk dat het leven buiten Nederland zijn invloed heeft gehad op mijn benadering der realiteiten. Met name het verblijf in Nigeria heeft mijn vrouw en mij doen beseffen hoezeer naast het materiële, het immateriële in dit leven een rol speelt. Zonder aan de materiële behoeften van de mens voorbij te gaan wil ik mijn belangstelling richten op ontwikkelingen die zich op het immateriële gebied voltrekken. Concreet gezegd betekent dit dat ik, eenmaal gekozen, hoop in de gelegenheid gesteld te worden de kennis en ervaring die ik, gezien mijn diplomatieke en departementale achtergrond heb opgedaan, op deze terreinen in te zetten en uit te breiden.

Den Haag Hans Gualtherie van Weezel

C. H. EVENHUIS-VAN ESSEN: VEEL WERK AAN DE WINKEL

Het was een gehele gewaarwording toen ik op zaterdagavond 12 februari opgebeld werd met de mededeling dat op nr. 10 van de kandidatenlijst van de CHU mijn naam stond, en dat in de gegeven omstandigheden het er dus op lijkt dat een Kamerlidmaatschap niet ondenkbaar is.

Wie mij kent en weet dat al vele jaren de positie van de vrouw in de huidige samenleving mij bijzonder ter harte gaat, die zal zich niet verbazen dat dit punt, door dr. Tilanus tot dusver behandeld, mijn grote belangstelling heeft. Tijdens mijn voorzitterschap van de Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen zijn de bekende politieke scholingscursussen opgezet die in samenwerking met 9 vrouwenorganisaties ieder jaar weer 5-6000 vrouwen informeert over de politiek.

Als lid van verschillende commissies van de Savornin Lohman Stichting (o.a. Kader en vorming en abortus) en CDA (o.a. „het gezin” en de net ingestelde commissie betreffende de euthanasie) hoop ik ook aan deze problematiek een bijdrage te kunnen leveren.

De buitenlandse politiek heeft mij tijdens mijn driemaandelijk verblijf in New York als lid van de Nederlandse Delegatie naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, bijzonder geboeid en de ervaringen die ik daar heb opgedaan zal ik graag willen inbrengen.

Maar . . . laten wij eerst werken aan een goed resultaat voor de verkiezingen. Er is nog veel werk in de politieke winkel voordat het 25 mei is!!!

Hanske Evenhuis-van Essen

„Europese eenheid noodzaak”

(rede uitgesproken door Dr. R.J.H. Krusinga op het congres van de jonge christen democraten als vice-voorzitter van de Europese Unie van Christen-Democraten)

De Europese eenheid is meer dan ooit noodzakelijk. Daarom heeft de beweging naar Europese eenheid een nieuwe impuls nodig. Direct na de oorlog was het zo, dat de confrontatie met de ruïnes, die de tweede wereldoorlog had achtergelaten, overduidelijk aan Europa het besef gaven, dat dit nooit meer mocht gebeuren en dat Europese eenwording noodzakelijk was.

Het idealistisch enthousiasme, wat toen door een Europese beweging door Europa gevoeld is vanuit die achtergrond en vanuit die belevenis, is voor de generatie, die dit niet zelf heeft meegemaakt, moeilijk in te voelen. Na meer dan 30 jaren dient zich het probleem van een noodzaak van een Europese eenwording opnieuw in een hevige vorm aan. Verschillende argumenten zullen er in de toekomst in steeds sterkere mate voor gaan pleiten, dat aan de Europese eenwording in het kader van de buitenlandse politiek meer aandacht zal moeten worden besteed.

Crisis in de wereld

1e In de eerste plaats wil ik hierbij noemen het feit, dat Europa wordt geconfronteerd met een economische problematiek van een in de laatste 10-tallen jaren ongekennde ernst.

De werkloosheid is in geheel Europa op een ongekend peil. De geldontwaarding is in geheel Europa op een ongekend hoog niveau. De criminaliteit, de misdadigheid stijgt in geheel Europa. De faillissementen van kleine en middelgrote bedrijven komen in geheel Europa buitengewoon veel voor. Natuurlijk zijn er landelijke verschillen en Nederland neemt toch niet in elk opzicht een gunstige positie in. Maar het algemene beeld van al deze punten is hetzelfde. Het is duidelijk, dat een oplossing voor deze problematiek van en de geldontwaarding en de werkloosheid en de slechte gang van zaken in het bedrijfsleven alleen in een internationaal kader valt te bereiken. Daarbij zal Europa, wil zij iets aan de oplossing van haar problemen kunnen bijdragen, tot grotere eenheid moeten komen. Dat betekent, dat beslissingen, waaraan allen zich gebonden achten terzake van deze financieel-economische problematiek gezamenlijk zullen moeten worden voorgelegd en gezamenlijk zullen moeten worden genomen. Daarop moet nu de Europese politiek en de Nederlandse politiek worden gericht.

Democratisering in Europa

2e Een tweede punt, dat vraagt om sterkere Europese samenwerking zijn de democratiseringsprocessen, die op het ogenblik in Spanje en Portugal gaande zijn. Het is buitengewoon verheugend, dat West-Europa thans ontdaan wordt van haar dictaturen. En dat in Spanje en Portugal bewegingen gaande zijn, die duidelijk en zelfbewust naar een democratisch Spanje en een democratisch Portugal op weg zijn. Die democratiseringsprocessen verdienen de steun van onze landen, maar zij verdienen ook de steun van de verschillende politieke stromingen en groeperingen, zoals die in ieder van onze Europese landen functioneren. Het is buitengewoon verheugend te moeten constateren, hoezeer de steun van de Europese Unie van Christen-Democraten en voor het democratiseringsproces in Spanje en voor het democratiseringsproces in Portugal van essentiële betekenis is geweest. Het moet voor de jongere Europese Christen-Democraten een uitdaging en een opgave zijn om juist nu in Spanje en Portugal, waaraan daar op dit ogenblik grote behoefte bestaat, hun Europese bijdrage aan de democratisering in Spanje en Portugal te geven. Ik neem aan, dat de Europese Christen-Democratische Jongeren zich daarvoor willen inzetten en ook daarvan deze dagen tijdens dit congres willen doen blijken.

Machtstrevende wereldmachten

3e Het is duidelijk, dat wereldmachten als Rusland, de Ver. Staten en China op dit ogenblik hetzij rechtstreeks, hetzij via andere landen als b.v. Cuba in geheel de wereld, maar met name vooral in Afrika en in Azië bezig zijn hun machtssferen te

trachten af te grenzen, dan wel uit te breiden. Hoewel het optreden van deze drie wereldmachten thans wordt gekentekend door een zeer verschillende mate van agressiviteit, is het natuurlijk toch zo, dat wil Europa op een aanvaardbare wijze haar positie in besprekingen, met name, daar waar haar eigen lot aan de orde is, op een aanvaardbare wijze tot gelding kunnen brengen, zulks alleen mogelijk is, als de Europese eenheid verder voortschrijdt dan thans het geval is.

Mensenrechten in Europa

4e. Het probleem van de mensenrechten zal voor een zich verenigend Europa van toenemende betekenis moeten worden. Natuurlijk, de Europese Christen-Democraten hebben een opdracht in dit opzicht voor de gehele wereld, maar zij hebben dat zeer in het bijzonder rond de rechten van de mens in Europa. De resultaten van de Slotakte van Helsinki blijven uit. Het gaat ons als Christen-Democraten bij die mensenrechten natuurlijk om de politieke vrijheid. Maar het gaat ook om meer dan wat daaronder in het algemeen in beperkte zin zal worden verstaan. Ik wil heel nadrukkelijk een drietal zaken noemen, die voor ons bij de verdediging van de mensenrechten in Europa mede voorop staan:

a. De godsdienstvrijheid.

Dat betekent onbelemmerde uitoefening van de religieuze plichten, op een wijze zoals ieder menselijk individu voor zichzelf bepaalt hoe hij deze naar zijn geweten moet vervullen. En dat betekent ook vrijheid en voor de individuele christen en voor de kerkelijke organisatie, om zowel de apostolaire taak (zendingstaak), als de pastorale taak (zielszorgtaak) als de diaconale taak (barmhartigheidsopdracht) ten volle te kunnen vervullen.

b. Vrijheid voor de levensbeschouwelijke en dus voor de christelijke organisatie.

Christenen moeten vrij zijn ook buiten hun eigen kerkelijke gemeente in alle maatschappelijke sectoren, zowel in sectoren van welzijnszorg, als in sectoren van gezondheidszorg, zich vrij te kunnen en mogen organiseren onder dezelfde voorwaarden als genationaliseerde of algemene organisaties dat mogen dan wel kunnen doen.

c. Vrijheid van opvoeding.

Bij de doop hunner kinderen leggen de ouders een doopbelofte af, waarbij zij zich verplichten, voorzover dat enigszins in hun vermogen ligt, hun kinderen in christelijke zin op te voeden. Dat is een zware belofte, dat is een zware opgave. Overheids organen mogen die doopbelofte door maatregelen hunnerzijds niet doorbreken dan wel onmogelijk maken. Vrijheid voor de ouders om zover hun mogelijk hun kinderen een opvoeding in christelijke tint te geven is van essentiële betekenis. Het probleem van de mensenrechten houdt voor de Christen-Democraten niet op bij politieke rechten alleen, het heeft een buitengewoon zwaar accent juist t.a.v. de drie elementen terzake van de godsdienstvrijheid, die ik zoëven noemde.

Christendemocratische richting meer dan ooit noodzaak

5e. De Christen-Democraten in Europa mogen zich verheugen in goede verkiezingsuitslagen. De Italiaanse Christen-Democraten behaalden een betere uitslag dan algemeen werd verwacht. Hoewel er in Italië een situatie is, dat de sociaal-democratie daar niet van de grond is gekomen, waardoor in feite in Italië de Christen-Democraten tot een sinds de oorlog continue regeringsfunctie genoodzaakt werden. Maar al de aantijgingen aan het adres van de Italiaanse Christen-Democraten wassen het feit niet weg, dat Italië na de oorlog door de Christen-Democraten De Gasperi uit de ruïnes van de Tweede Wereldoorlog weer is opgebouwd. Hetzelfde geldt trouwens in niet mindere mate voor wat Adenauer voor Duitsland heeft gedaan en wat Adenauer voor Duitsland, De Gasperi voor Italië en Schuman voor Frankrijk heeft gedaan, dat hebben De Gasperi en Adenauer en Schuman voor

Europa gedaan. Evenzeer was in Duitsland de uitslag van de verkiezingen de op één na de beste sinds de Tweede Wereldoorlog voor de Christen-Democraten. En natuurlijk is het zo, als bij de socialisten, als bij de liberalen, dat de verschillende nationale christelijke partijen elkander als de liberalen en de socialisten kritisch beoordelen. Maar al het water van de zee wast niet weg, dat er nu geen muur staat in Amsterdam en dat dit land niet door een prikkeldraadversperring in twee delen is verdeeld en daarom past ons als Europese Christen-Democraten bescheidenheid, als wij t.a.v. de situatie van de mensenrechten op dit ogenblik met onze zusterpartij over mensenrechten anno 1977 in Europa spreken. De verkiezingsuitslag in België was voor de Christen-Democraten een geweldig succes. De Nederlandse Christen-Democraten hebben Tindemans en de beide voorzitters van CVP en PSC ogenblikkelijk gelukkig gewent. Wij zijn vanuit Nederland geweldig ingenomen met het grote succes van de Belgische Christen-Democraten, vooral omdat wij weten, dat hun succes mede en vooral berust op een beginselvaste opstelling tijdens de verkiezingen.

Toen Willie Claes, de leider van de Belgische socialisten zei, dat er voor christelijke organisaties op het terrein van gezondheidszorg, onderwijs en welzijn geen plaats meer was in de moderne efficiënte maatschappij, hebben Tindemans en Martens dit ogenblikkelijk mede tot hoofdpunt van hun verkiezingsstrijd gemaakt. Dit zijn punten - en dat wordt teveel veronachtzaamd - waar het Belgische kiezersvolk een duidelijke keuze heeft gemaakt en waar de Europese Christen-Democraten voor op de bres willen staan. Hier is met name ook voor de jongere Christen-Democraten een geweldige opgave in te leggen om de grondslag, het geestelijk fundament van hun politieke richting sterk te doen benadrukken.

Het geldt voor het vraagstuk van de mensenrechten. Het geldt voor het vraagstuk van de werkelijke godsdienstvrijheid. Het geldt voor de positie van de mens in zijn verhouding tot God en de naaste. Het geldt voor een consequent beleid als rentmeester op deze aarde en dus een verantwoord milieubeleid. Het geldt voor de toepassing van de gelijkens van de barmhartige Samaritaan en dus voor het doelbewust ontwikkelingsbeleid. De Europese Christen-Democraten staan in Europa en in de wereld juist in deze 20e eeuw voor een geweldige opgave en uitdaging, waarbij de idealen en de fundamenten van de christen-democratie aan de orde zijn en waarbij het juist nu voor de Europese Jongere Christen-Democraten de moeite waard is om in bezieling zich daarvoor in te zetten.

Aanvullende regeling centrale contributie-inning

In de vergadering van 24 mei 1975 hebben wij besloten met ingang van 1 januari 1976 over te gaan tot centrale contributie-inning. Uw vergadering wenste echter die kiesverenigingen die te kennen gaven de inning in eigen hand te willen houden, die bevoegdheid te laten, mits een en ander binnen het kader bleef van de centrale inning d.w.z.:

- dat gewerkt zou worden met dezelfde accept-girokaarten en de landelijke richtlijn voor de hoogte van de contributie;
- het volle bedrag aan gefinde contributie zou worden afgedragen.

Er gaven ongeveer 100 kiesverenigingen te kennen zelf voor de inning te willen zorgdragen. Een deel daarvan houdt zich aan de regels. De contributie komt, zij het veelal vertraagd, voor 100 procent binnen. Een ander deel houdt zich niet aan de voorwaarden. Men draagt slechts een deel af, soms nog f 16,50 per lid etc. Nog een ander deel laat zelfs niets meer horen, ondanks rappelring. Kennelijk is het zaad hier in rotsachtige bodem gevallen!

Om toch tot enige ordening te komen, stellen wij u voor aanvullend te besluiten:

- dat slechts tot plaatselijke inning kan worden overgegaan indien wordt voldaan aan het hiervoor onder a. en b. genoemde,
- de penningmeester te machtigen met ingang van 1978 tot centrale inning over te gaan indien niet voor 1 november 1977 aan de eerder genoemde voorwaarden is voldaan; dit ondanks het verzoek van de betreffende kiesvereniging om de inning in eigen hand te mogen houden.

mr. O. W. A. van Verschuer, voorzitter
mr. J. L. Janssen van Raay, secretaris
A. J. Kaland, penningmeester

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Duist;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abbonementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Tussen Pasen en Pinksteren is het voor christen-democraten de tijd bij uitstek zich op hun taak en hun positie in deze wereld van toenemend materialisme en van toenemende ontkerstening te bezinnen. En meer dan ooit is er daarbij behoefte allen tezamen met alle krachtsinspanning het Woord te willen brengen en aan het Woord ook politiek in ons land in Europa en in de wereld gestalte te geven. En gebed voor onze vervolgde mede christenen in deze tijd meer dan ooit op zijn plaats.

Jaarverslag Christelijk-Historische Unie 1976

De Unie op de weg naar het appèl

Het jaarverslag van de Christelijk-Historische Unie over 1976 kan welhaast niet anders aanvagen dan met de conclusie, dat het een uiterst belangrijk jaar geweest is op de lange weg van de CHU (en de ARP en KVP) naar het CDA. Daarnaast dat het mogelijk gebleken is, meer dan in het voorgaande jaar 1975, bruggen te bouwen, obstakels te vermijden en vorderingen te maken.

VERWACHT EN ONVERWACHT GEBEURTENISSEN

Ook ditmaal was het een voortbewegen op een weg gemarkeerd door verwachte en onverwachte gebeurtenissen. Een afspiegeling daarvan geven de agenda's en notulen van het Bestuur, dat in 1976 elf maal in vergadering bijeen kwam. Met één, van de uiteraard meer, belangrijke agendapunten van deze vergaderingen is de navolgende reeks samen te stellen

14 januari:

Groenherdenking (de voorbereidingen voor de herdenking van het overlijden van Mr. Groen van Prinsterer op 19 mei 1876)

20 februari:

Procedure vervroegde verkiezingen

17 maart:

CDA-Ontwerp-verkiezingsprogramma (enig agendapunt voor een ingelaste extra-vergadering)

29 maart:

Nogmaals Verkiezingsprocedure bij vervroegde verkiezingen

11 mei:

Organisatie e. d. van de Algemene Vergadering van de CHU op 22 mei

2 juni:

Program-amendementen (op het Ontwerp-CDA-program)

6 augustus:

Intentieverklaring

15 september:

Advies lijsttrekker (no. 1 van de CHU-kandidaten) aan Unieraad

14 oktober:

Lijsttrekker CDA (voor de verkiezingen '77)

25 november:

Begroting CHU 1977

16 december:

Advies aan Unieraad inzake kandidatenlijst.

Bij nagaan in de notulen in hoeverre de genoemde agendapunten inderdaad besproken zijn blijkt het volgende:

De Groenherdenking werd volgens voornemen besproken hetgeen, in samenwerking met de ARP, geleid heeft tot een stijlvolle herdenking van deze grote staatsman uit het verleden.

In februari kwam de procedure voor eventueel vervroegde verkiezingen niet of nauwelijks ter sprake, hieraan werd echter wel op 29 maart de nodige aandacht besteed. Dit punt brengt in herinnering dat er in de aanvang van 1976 (en ook verder in dat jaar) veel spanningen bestaan hebben rondom het voortbestaan van het kabinet-Den Uyl. Het kabinet wist echter op de been te blijven.

In de februari-vergadering is wel enigszins uitvoerig gesproken (als voorbode van de naderende lente, ditmaal ook voor het CDA) over aanzienlijke vorderingen bij de samenwerking tussen de CDA-frakties in de Eerste Kamer en de pogingen dit ook te realiseren in de Tweede Kamer via het werk van daartoe ingestelde commissies. Een reeds eind 1975 genomen initiatief van CH-zijde.

De extra-vergadering in maart wijst op het toentertijd met spanning tegemoet geziene Ontwerp-CDA-verkiezingsprogramma.

Dit werkstuk van de program-commissie Goudzwaard (waaraan van CH-inbreng o.m. de zeer belangrijke rol van de voorzitter van de Economische Commissie van de Lohmanstichting, dr. L. W. van Leeuwen, genoemd dient te worden) genaamd „Niet bij brood alleen” is over het algemeen zeer gunstig ontvangen.

Dit geldt overigens in aanzienlijke mindere mate voor het toen gelijk gepubliceerde Program van Uitgangspunten van het CDA. De 29e maart was er naast het genoemde agendapunt aandacht voor het aanvaarden van een CHU-Tweede Kamerzetel door de ex-CHU-er Jac. Huysen.

De 11e mei werd de agenda voor de komende Algemene Vergadering van de Unie - die op 22 mei in het Jaarbeurscongresgebouw te Utrecht werd gehouden - besproken. Een zeer belangrijk punt op deze agenda werd een aan de Algemene Vergadering te vragen

machtiging aan de Unieraad om de uiteindelijke beslissing over één CDA-lijst in september te nemen. Aan deze beslissing was tevens de goedkeuring van een z.g. technisch-lijstvoorstel voor de onderlinge zetelverdeling verbonden. Daar van de Algemene Vergadering reeds een uitvoerig verslag is gepubliceerd in „De Nederlander” van 28.5.1976, kan in deze volstaan worden met de mededeling, dat een en ander na zeer uitvoerige discussies in de gewenste zin werd goedgekeurd.

Terugkomende op de vergadering van het Bestuur van 11 mei blijkt, dat er aanzienlijke vorderingen gemaakt waren bij het politiek meer op één lijn komen van de CDA-frakties in de Tweede Kamer. Dr. Kruisinga kon mededelingen doen van de totstandkoming van wekelijkse ARP-CHU-KVP fraktievergaderingen.

Anderzijds was er toentertijd ook spanning rond de presentatie naar buiten, een bewijs temeer voor de vaak moeizame gang van zaken rondom het CDA, ook in 1976.

In de juni-vergadering werden de Program-amendementen gedelegeerd aan een Commissie uit het Bestuur en namen actuele politieke vraagstukken een groot deel van de vergadering in beslag. Dit betrof o.m. de Bloemenhove-kliniek en de zorgwekkende werkgelegenheid met o.m. als brandpunt de gemiste kernorder van Zuid-Afrika. Het Bestuur besloot tot het uitgeven van een verklaring over de werkgelegenheid.

Daarnaast kwam ook de Christen-Democratie buiten onze grenzen ter sprake en wel door de aanwijzing van een afvaardiging van de Unie naar de oprichtingsvergadering van de Europese Volkspartij/Federatie van Christen-Democraten.

In augustus kwam de - in Unie kringen in meerderheid beslist afgewezen - veelvuldig besproken intentieverklaring ter tafel. Meer in het bijzonder nu de uiteindelijke meerderheidsbeslissing van het CDA-Algemeen Bestuur de mogelijkheid van een dergelijke, wederzijdse, verklaring op grond van programvergelijking open liet.

In september besloot men Dr. R. J. H. Kruisinga aan de Unieraad als eerste CH-kandidaat te adviseren. Dit advies werd in een persbericht verwerkt. In deze vergadering bleek voorts de noodzaak aandacht te besteden aan enige punten die toentertijd in het middelpunt van de belangstelling stonden, zoals het monarchie-debat (uitvloei van de „Lockheeffaire”).

Oktober was, geheel volgens de agenda, de kwestie van de lijsttrekker van het CDA de hoofdmoot van de besprekingen. De keuze van de heer Van Agt naderde toentertijd het beslissende stadium. De daarop volgende beslissing maakte een einde aan veel speculaties en spanningen.

In november werd in aanzienlijke mate van de agenda afgeweken. Zo werd de begroting van de CHU (ondanks het zorgwekkende tekort daarop) naar de volgende vergadering verschoven. Aandacht werd besteed aan inventarisatie van de CH-kandidaten voor de CDA-lijst voor de Tweede Kamer-verkiezingen en - hoe anders mogelijk - werd de „zaak-Menten” besproken.

Uiteindelijk werd in december het advies voor de groslijst aan de Unieraad na diverse stemmingen vastgesteld. Daarnaast werd teruggezien op het - ditmaal zo uitstekend geslaagde - CDA-Congres en werden zorgwekkende punten in de nationale politiek genoemd zoals de abortus-kwestie, de huurverhoging en het onderwijsartikel, die in 1977 naar alle waarschijnlijkheid van groot belang zullen worden.

De vergadering van december stond, - wegens ernstige ziekte van de voorzitter Baron van Verschuer, hij ontving veel medeleven uit de Uniegelederen - onder leiding van vice-voorzitter ds. A. Oliemans.

Op grond van het bovenstaande is te stellen dat de Bestuursvergaderingen een getrouwe afspiegeling geven van de meest belangrijke gebeurtenissen in 1976.

Naast de genoemde punten kwam in het Bestuur vanzelfsprekend nog een veelheid van onderwerpen aan de orde, waarvan te vermelden zijn: ontwikkelingen in de CHJO die aanleiding waren tot de verkiezing van een nieuw Bestuur dat inmiddels veel activiteit ontplooid heeft, de komende Europese verkiezingen, het Europees Manifest van de Christen-Democraten, integratie van de partijsecretariaten, uitgifte van de CHU-informatie- en Adressengids 1976, etc.

Daarnaast talrijke onderwerpen die aangesneden werden naar aanleiding van een veelheid van ingekomen stukken, die daardoor mede bepalend zijn geweest voor het beleid.

Unieraad

Naast de Algemene Vergadering en de vergaderingen van het Bestuur werden enkele zeer belangrijke vergaderingen gehouden door de Unieraad.

De Unieraad vergaderde in het afgelopen jaar vier maal en wel op 17 januari, 10 april, 23 september en 13 november.

De januari-vergadering (een ingelaste extra-bijeenkomst) was vrijwel geheel gewijd aan de onderwijspolitiek. Na referaten van drs. G. van Leyenhorst en prof. dr. J. W. van Hulst werd hierover een motie aangenomen. Tevens werd een verklaring uitgegeven inzake de beveiliging van het Oosterscheldegebied. In de april-vergadering werden enkele vacatures in diverse CDA-besturen vervuld die veroorzaakt waren door de benoeming van mr. J. L. Janssen van Raay tot vice-voorzitter van het CDA.

Gekozen werden tot lid CDA-Dagelijks Bestuur: mevrouw mr. E. A. Haars en tot lid CDA-Algemeen Bestuur; Chr. L. van Gulyk (vacature Janssen van Raay). Voorts tot plaatsvervangend lid CDA-Algemeen Bestuur mevrouw J. Stegeman en Engelse (vacature van Gulyk) en plaatsvervangend lid CDA-Dubbel-bestuur dr. L. M. van Leeuwen (vacature mev. Stegeman).

Een motie werd aangenomen inzake de wijziging van het onderwijsartikel in de Grondwet.

In september nam de Unieraad - op grond van de door de Algemene Vergadering verleende machtiging - het historische besluit betreffende de totstandkoming van één CDA-lijst en wel met 55 stemmen vóór en 3 tegen. De voorzitter van het CDA prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, was getuige van deze stemming. Hij had enkele ogenblikken daarvoor bij de ARP hetzelfde besluit tot stand zien komen.

Een en ander werd in een persbericht verwerkt waarin tevens melding gemaakt werd van de aanwijzing van dr. Kruisinga tot eerste der CH-kandidaten (dit houdt in no 3 op de CDA-kandidatenlijsten) bij acclamatie. Op dezelfde wijze werden mr. O. W. A. baron van Verschuer en mr. J. L. Janssen van Raay herkozen als lid van het Bestuur van de CHU, dat door deze keuze in het afgelopen jaar geen enkele wijziging onderging.

Voorts werd nog een motie aangenomen inzake de intentieverklaring. Tenslotte werden in de november-vergadering de amendementen op het CDA-Ontwerp-Program, aan de vooravond van het Congres, zeer uitvoerig besproken, waarbij dr. Van Leeuwen (van de Program-Commissie) zijn geëerde medewerking verleende.

Steeds toenemende drukte voor Kiesvereniging en Uniebureau

Van actieve leden en kiesverenigingen is in 1976 door middel van het mede-betrokken zijn bij activiteiten zoals de amendering van het CDA-Ontwerp-Program en samenstelling van de groslijst etc., reeds veel gevraagd. Daar waar reeds CDA-verbanden zijn of ontstonden geldt dag nog in sterkere mate door het plaatsvinden van nog meer vergaderingen. Bestuursleden die tevens zitting hebben in Statenkring- en/of Kamerkringverbanden, alsmede de Unieraad of diverse commissies van bijv. de Savornin Lohmanstichting, zullen wel eens verzucht hebben: 't was me het jaartje wel'. Bij alle drukte is er daarnaast nog gezorgd voor een goede opkomst op de Algemene Vergadering en was ook een verheugend grote - zo goed als complete - CH-delegatie, gevormd uit leden en reserve-leden, in december enkele dagen in Den Haag voor de bijwoning van het CDA-Congres.

Ook wist een deel van de actieven nog wat van hun spaarzame tijd los te wrikken ten behoeve van o.m. ledenwerving en andere activiteiten. Over het algemeen kan gesteld worden dat de Unie zich behoorlijk geweeerd heeft in 1976 waarvoor een woord van dank en waardering zeer zeker op zijn plaats is. Dit is nog slechts een begin van de meest gigantische taak die in 1977 wacht bij de eerste verkiezingen waarbij het CDA zich presenteert. De komende verkiezingsdrukte was - zeer zeker in het laatste kwartaal van het jaar - reeds aanwezig op het Uniebureau. Dit is betrokken bij een aantal voorbereidingen die nu eenmaal bij het grote gebeuren behoren. Daarnaast zijn voor het Bureau hoogtepunten geweest verspreiding van lectuur (waaronder het Ontwerp-Program), uitgifte van de Informatie- en Adressengids, organisatie en uitwerking van de besluitvorming daarvan medebetrokkenheid bij de organisatie van het Congres.

De voornaamste problemen en werkzaamheden hebben echter betrekking gehad op de overgang op de computer-administratie van het ledenbestand en de eerste centrale inning van de contributie. Deze beide diepgaande wijzigingen zijn nog niet feilloos verwerkt en in deze wacht ook in het komende jaar nog een aanzienlijke taak.

De bezetting van het Bureau onderging slechts weinig wijzigingen, Mevr. A. Schaap-Manders vertrok per 1 september 1976 (inmiddels is gebleken dat dit geen definitief afscheid was) en mev. P. Marey-Bevaart kwam per 1 oktober 1976 als part time kracht in dienst. Mevrouw C. van Beukering-Vermeer en de heer J. W. Oudshoorn, eveneens part timers en de heren H. Lindenburg en A. van Dam zijn permanent aan het Bureau verbonden.

Het is mogelijk gebleken naast de werkzaamheden voor de Unie ook de nodige aandacht te geven aan de belangen van de Stichting Kader- en Vormingswerk CHU, ten behoeve waarvan medegewerkt werd aan het cursusprogramma van de gezamenlijke CDA-stichtingen voor Kader- en Vormingswerk.

Dit is een opzet waarin elk der Stichtingen de verantwoordelijkheid heeft voor een deel van het totaal cursussen-pakket.

Gezien de te verwachten toename van werkzaamheden in het komende jaar is een beperkte uitbreiding van Bureau personeel per 1 januari a.s. noodzakelijk gebleken.

ZIJ DIE ONS ONTVIELEN

In het afgelopen jaar werd de CHU meer malen getroffen door het verlies van leden, die grote verdiensten gehad hebben voor hetgeen in een reeks van jaren tot stand gekomen is en veelal tot op hoge leeftijd nog aan het werk der Unie deelnamen of daarvoor grote belangstelling toonden. Van de ouderen noemen wij met name: H. C. Kranenburg, oud-lid der Eerste Kamer, prof. dr. H. G. van Beusekom, die onder meer bekend was door publikaties in „De Nederlander”, mevrouw Th. A. Pollema-Tromp weduwe van het oud-lid van de Eerste Kamer mr. dr. R. Pollema, de heer A. van der Boon, oud-wethouder van Ommen, die tot het laatst de Algemene Vergaderingen van de Unie bijwoonde en dr. I. N. Th. Diepenhorst, oud-lid van de Teede Kamer en oud-Staatsstichting, die op 31 december 1976 overleed.

Van een nog actieve functie werden weggeroepen de heren J. Nijenhuis en Th. J. Rijkers, in leven wethouder en loco-burgemeester resp. Putten en Ermelo.

In dit verband is nog te vermelden (voortuitlopend op het jaarverslag van 1977) het onverwachte overlijden van de heer A. B. Kramer op de 15e maart 1977. Een tijdje die veel onsteltnis bracht, gezien de veelvuldige en langdurige activiteit van de betrokkene, die o.m. zeer lang deel uitmaakte van de Unieraad, erelid was van de Jongerenorganisatie en thans in aanmerking kwam voor een verkiezing tot lid van de Tweede Kamer.

De CHU herdenkt hen en de vele anderen die niet met name genoemd zijn in grote dankbaarheid.

Ledenbestand

Gezien de nog niet geheel overzichtelijke toestand, veroorzaakt door het overgangssysteem waarin twee-derde van de leden hun contributie via het systeem van de centrale inning en de rest nog aan de penningmeester van hun kiesverenigingen betalen, wordt ditmaal - in tegenstelling tot voorgaande jaren - het ledenaantal niet genoemd, daar dit teveel op schattingen zou moeten berusten.

Nevenorganisaties

Niet alléén de Unie doch ook de nevenorganisaties ontplooiden in het verslagjaar veel activiteiten. Terloops zijn daarvan reeds genoemd de Lohmanstichting, de CHJO en de Stichting Kader- en Vormingswerk. Voor meerdere gegevens hierover en tevens van de Centrale van Christelijk-Historische Vrouwen, de Vereniging van CH-leden van Gemeenten- en Provinciebesturen, de Stichting Uniepers en het Uniewerksfonds kan verwezen worden naar de daarvoor gepubliceerde en nog te publiceren jaarverslagen en overzicht.

Mr. J. L. Janssen van Raay
secretaris CHU

Stemmen in een ander stembureau en stemmen bij volmacht

Verleden jaar is de Kieswet op een paar onderdelen belangrijk gewijzigd. Daardoor is de mogelijkheid voor de kiezer om persoonlijk of bij volmacht aan de stemming deel te nemen veel groter geworden. Hieronder volgt een overzicht van de mogelijkheden waarover de kiezer in verband met de Kamerverkiezingen van 25 mei a.s. beschikt.

I STEMMEN IN EEN STEMBUREAU NAAR KEUZE VAN DE KIEZER

Op 25 mei heeft de kiezer de mogelijkheid aan de stemming deel te nemen in een willekeurige gemeente in Nederland; dus ook in de eigen woongemeente in een ander stembureau dan op de oproepingskaart is vermeld. Kiezers die naar een andere gemeente verhuisd zijn of binnen hun woonplaats een andere woning hebben betrokken, kunnen verzoeken hun stem in een ander stembureau uit te brengen.

Een inwoner van Amsterdam die aldaar op 12 april 1977 (de dag van de kandidaatsstelling) in het kiezersregister was opgenomen, maar verhuisd is naar bv. Arnhem kan van deze regeling gebruik maken en dus in Arnhem stemmen. Maar ook de kiezer die verhuisd is van Amsterdam-Noord naar bijvoorbeeld Amsterdam-Zuid, kan op 25 mei rustig in de buurt van zijn nieuwe woning stemmen.

Wat moet de kiezer nu doen?

Er zijn twee mogelijkheden waaruit de kiezer de keus heeft:

1. Tot en met 11 mei a.s. kan een schriftelijk

verzoek bij de burgemeester van de gemeente, waar de kiezer op 12 april in het Kiezersregister was opgenomen, worden ingediend; formulieren daartoe zijn gratis bij de gemeentesecretaris verkrijgbaar.

2. Bovendien kan de kiezer onder overlegging van de hem toegezonden oproepingskaart tot en met 20 mei persoonlijk ter secretarie een mondeling verzoek doen. Wordt het verzoek ingewilligd - en dat zal meestal het geval zijn - dan wordt de oproepingskaart ter secretarie omgezet in een zogenaamde kiezerslegitimatiekaart.

STEMMEN BIJ VOLMAGT

Ook de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen is na wijziging van de Kieswet veel groter geworden. In veel gevallen zal het niet meer nodig zijn om een schriftelijk verzoek in te dienen.

Men kan:

1. Tot en met 11 mei a.s. een schriftelijk verzoek bij de burgemeester indienen op een daarvoor vastgesteld formulier, dat gratis ter secretarie verkrijgbaar is. Men hoeft niet op te geven waarom men bij volmacht wil stemmen. Als gemachtigde kan worden aangewezen een kiezer, die op 12 april jl. was opgenomen in een Kiezersregister.

Het verzoek moet worden ingediend bij de burgemeester van de gemeente, waar de kiezer op 12 april jl. in het kiezersregister was opgenomen. Bij inwilliging van het verzoek wordt ter secretarie een verklaring opgemaakt (een zogenaamde volmachten-

gitimatiekaart) die aan de gemachtigde wordt toegezonden. Deze gemachtigde kan zich bij een willekeurige stembureau in een willekeurige gemeente in Nederland aanmelden voor het uitbrengen van de stem van de volmachtgever.

2. De oproepingskaart overdragen; De kiezer kan een andere kiezer, die in hetzelfde stembureau als hij zelf staat ingeschreven, machtigen in het stembureau van het stembureau voor hem te stemmen. Zowel de kiezer als de door hem aangewezen gemachtigde dienen hiervoor het op de oproepingskaart voorkomende formulier te ondertekenen. De gemachtigde kan de volmachtstem uitsluitend tegelijk met zijn eigen stem uitbrengen.

Van deze manier om bij volmacht te stemmen kan dus alleen gebruik worden gemaakt indien zowel op de oproepingskaart van de volmachtgever als van de gemachtigde het zelfde stembureau staat vermeld.

Wat betekent dit nu in de praktijk?

De kiezer die in de periode van 14 dagen vóór de stemming tot aan de stembureau (25 mei) in de onmogelijkheid komt te verkeren zelf aan de stemming deel te nemen, heeft alsnog de mogelijkheid zijn oproepingskaart aan een mede-kiezer (huisgenoot of buurtgenoot) over te dragen. Een kiezer mag niet meer dan twee aanwijzingen als gemachtigde aannemen. Een kiezer die reeds in het bezit is van een kiezerslegitimatiekaart is eveneens

bevoegd op bovenstaande wijze deze kaart alsnog over te dragen aan een gemachtigde. De volgende mogelijkheden zijn dus aanwezig:

1. De kiezer stemt in het stembureau vermeld op de door hem ontvangen oproepingskaart.

2. De kiezer verkrijgt op mondeling of schriftelijk verzoek (zie onder I, 1 en 2) een kiezerslegitimatiekaart en kan dan in een stembureau van zijn keuze aan de stemming deelnemen.

3. De kiezer wordt op schriftelijk verzoek (zie onder II, .) toegestaan bij volmacht te stemmen; de gemachtigde kan deze stem uitbrengen in een stembureau van zijn keuze.

4. De kiezer kan een andere kiezer volmacht geven voor hem te stemmen door overdracht van de oproepingskaart (zie onder II, 2); zowel op de oproepingskaart van de volmachtgever als van de gemachtigde dient het zelfde stembureau vermeld te staan en de gemachtigde kan de volmachtstem uitsluitend tegelijk met zijn eigen stem uitbrengen.

5. De kiezer, in het bezit van een kiezerslegitimatiekaart kan alsnog gebruik maken van de mogelijkheid, vermeld onder 4, eveneens onder de daar vermelde voorwaarden.

Bij de opstelling van dit overzicht is een dankbaar gebruik gemaakt van een artikel in het gemeentelijk informatieblad voor de Rijswijkse burgerij.

Beernink.

CHU-LID = CDA-LID

Een probleem dat géén probleem is

Nu het CDA verward is in een felle verkiezingsstrijd en zich tegen soms fanatieke aanvallen van tegenstanders dient te verdedigen ontstaat er voor sommige leden een probleem, dat in wezen echter in het geheel géén probleem is. Men wil gaarne voor de volle 100 procent achter het CDA, het program en de lijstaanvoerder staan. Daaraan uiting geven door lid van het CDA te worden en toch het van ouds zo vertrouwde politieke onderdak, de CHU, niet de rug toe te keren.

De vraag die ons meermalen bereikt is: wat is nu de oplossing hiervoor, een dubbel lidmaatschap (dus zowel lid van de CHU blijven en tevens rechtstreeks lid van het CDA worden), met uiteraard de daaraan verbonden financiële consequenties?

De oplossing is heel eenvoudig: volgens artikel 1 van de Statuten van de CDA zijn de leden van de in de Unie verenigde kiesverenigingen als zodanig lid van het CDA (met een uitzonderingsbepaling voor hen die daar thans nog geen prijs op stellen). Door CHU-lid te zijn is men dus reeds lid van het CDA zodat het - in feite - wat overbodig is om tweemaal van dezelfde organisatie lid te zijn. Bijv. administratief ontstaan daardoor dan ook dubbele kosten, men ontvangt sommige bladen niet één- maar tweemaal, enz.

Indien men in deze tijd dus iets wil doen zijn er betere mogelijkheden, bijv. een bijdrage aan het verkiezingsfonds (landelijk of plaatselijk, waar het ook veelal krap gesteld is met de financiën).

Dus men hoeft niet te kiezen tussen CHU of CDA, kiezen moet alléén gedaan

worden op 25 mei a.s.: dan natuurlijk wel op het CDA en liefst met heel velen. Denk daarbij eens aan burens, bekenden, collega's die nog aarzelen.

RECHTSTREEKS

Een bijkomende vraag die ons voorgelegd wordt is: waarom dan de mogelijkheid van het z.g. rechtstreekse lidmaatschap van het CDA indien dit toch in feite hetzelfde is. Het antwoord daarop is, dat er ook landgenoten zijn die géén lid willen zijn van de CHU (of de ARP of KVP) en zich toch in de CDA-gelederen wensten te scharen.

Tenslotte komt het ook nog voor dat de vraag is: hoe kan men beter de verdere eenwording - de door velen verlangde totale ineensmelting van de CDA-partners het beste bevorden? Als lid van de CHU of als rechtstreeks CDA-lid?

Dit is ook een eenvoudige kwestie. De beslissing voor verdere stappen ligt in handen van de bestaande partijen, dus bij ARP, KVP en CHU.

Als lid van één van die partijen heeft men meer invloed, kan men meer meebouwen daar waar gebouwd moet worden, meesleutelen daar waar men de sleutels in handen heeft. Daar samen met gelijkgezinden spreken, daar een overtuiging uitdragen. Een lid van de CHU heeft dus meer invloed op de gang van zaken.

Daarom besluiten we met de oproep: Wees lid, blijf lid of word lid. En kiezen dat doen we op de 25e mei. Wie u ook spreekt over deze dingen, geeft u maar het advies: „Even nadenken en dan..... vanzelfsprekend Van Agt!”

Unie bureau.

Briefje van meneer Dokter

In ons land is de opkomstplicht bij verkiezingen in 1970 afgeschaft. In België bestaat deze plicht nog; wie zonder geldige reden niet naar de stembus gaat, loopt de kans zich voor de rechter te moeten verantwoorden. En verklaring van een arts, dat iemand in verband met zijn gezondheidsbestaan zijn huis niet mag verlaten, zal betrokkene altijd wel voor vervolging vrijwaren.

Nu bracht de „Gazet van Antwerpen” van 19 april jl. het volgende berichtje:

„In een stembureau ergens in Berchem stapte een oud moedertje binnen. Ze is 84 en sloft naar de mevrouw, die kennelijk het kiesbureau voorziet. „Madam”, zegt ze, „ik breng hier het briefje van meneer dokter,

dat ik niet buiten mag voor mijn gezondheid en dat ik dus niet kan komen stemmen.”

Algehele verbauwereerdheid, die meteen overslaat in stil, glimlachend begrijpen.

„Dat is heel goed, mevrouw”, zegt de voorzitter, „maar nu ge toch hier zijt, kunt ge misschien best meteen maar stemmen ook?” „Da's waar ook, madame, daar had ik nu echt niet aangedacht”, zei 't vrouwtje.

Maar haar oproepbrief had ze toch maar meegebracht. En het vrouwe slofte een stemhokje binnen.

Het geschiedenisje is echt géén verzinsel.”

Die Belgen toch!

Beernink

Voor mejuffrouw E. Th. Vroegop, die onlangs 75 jaar geworden is

HET GOEDE DEEL

In het vlek Bethanië
als daar kwam de Heer,
zette zich Maria
aan Zijn voeten neer.
Bij die voeten vond zij rust,
die zij wenend had gekust,
had gezalfd, en teder,
met heur haar gedroogd,
daar zat zij terneder,
wist ze zich verhoogd.

Maar haar zuster Martha
had daarvoor geen tijd,
was meer tot de daad
dan tot het woord bereid.
Dagelijks liep zij in een draf

(Met dit gedicht willen de redactie van „de Nederlander” en het bestuur van „Uniepers”, de uitgever van het blad, mejuffrouw E. Th. Vroegop huldigen. Mejuffrouw Vroegop is in de CHU zeer bekend. Vele jaren lang leidde zij de werkzaamheden op het Uniebureau te Den Haag en sinds haar pensionering behartigt zij de administratieve belangen van het CHU-blad).

op wel duizend dingen af;
toen haar broeder Lazarus
in de windselen sliep
snelde zij naar Jezus,
die tot leven riep.

God laat Zich nog vinden
voor wie tot Hem gaat;
geeft het Zijn beminden
immers in de slaap.
Wil ons geven 't goede deel:
maakt wat was gebroken heel.
Heel ons doen en laten
komt dan hier op aan,
of het ook uit liefde
tot Jezus is gedaan.

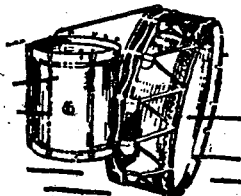
Johan van 's Gravenzande.

Huldiging ds. A. Oliemans

Aan het einde van de vorige maand is te Dordrecht ds. A. Oliemans, vice-voorzitter van de CHU, gehuldigd. Dat geschiedde omdat hij 25 jaar hervormd predikant was, waarvan 20 jaar in zijn huidige woonplaats. Op de huldigingsbijeenkomst in de Dordtse Pauluskerk - tijdens welke bijeenkomst de jubilaris ondermeer een reis naar Israël aangeboden kreeg - waren ook Unieleden aanwezig. De heer W.M.C. de Kruijff, tweede secretaris van de CHU, vertegenwoordigde het Uniebestuur en de heer J. de Swart, medewerker van de Tweede-Kamerfractie van de CHU, bood de gelukwensen aan namens de christelijk-historische kamerleden. Voorts waren er ir. A.B.J. de Koning, lid voor de CHU van de provinciale staten van Zuid-Holland, mr. W. Scholten, lid van de Raad van State en oud-Tweede-Kamerlid en mr. G. van Muiden, Tweede-Kamerkandidaat voor het CDA.

Gelukwens Telegrammen kreeg ds. Oliemans ondermeer van de Belgische minister-president, de heer L. Tindemans, oud-minister drs. W.K.N. Schmelzer en mr. F.H.J. Andriessen, voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de KVP. Deze

telegrammen onderstreepten de waardering voor het werk van de jubilaris voor de Europese Unie van Christen-Democraten EUCD. Het bestuur van de CHU zond ds. Oliemans een bloemstuk.

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Financiële jaarcijfers 1976

Verheugend grote opbrengst van contributies

Uit de hierna volgende overzichten blijkt, dat het boekjaar 1976 van de CHU kon worden afgesloten met een voordelig saldo van f 12.916,39. Daarbij zij dan nog vermeld dat voor verkiezingen 1977 reeds een bedrag van f 34.828,88 werd uitgegeven.

Verheugend is dat de begrote contributie-opbrengst over 1976 niet alléén werd gerealiseerd doch zelfs met een bedrag van ruim twaalfduizend gulden werd overschreden. De cijfers spreken overigens voor zich.

Rekeningen van baten en lasten

	31-12-'76	begroot	31-12-'75				
Lasten				BATEN:			
Unie-Bureau:				Contributies:			
personeelskosten	167.618,93	149.000,00	115.032,12	1973 e.v.	434,00		5.789,50
af: doorberekend	34.910,00	34.000,00	26.447,00	1974	9.067,50	110.000,00	126.069,10
				1975	119.271,82		222.881,91
				1976	559.640,94	537.500,00	
dotatie verz. fonds personeel	132.708,93	115.000,00	88.585,12				
	5.000,00	0,00	5.000,00		688.414,26	647.500,00	354.740,51
				Af: aandeel kiesv. sk. kk.	221.028,68	215.000,00	
bureaukosten	137.708,93	115.000,00	93.585,12				
afschrijving kantoorinventaris	66.004,30	75.500,00	41.492,31		467.385,58	432.500,00	
	100,00	0,00	1.300,00				
	203.813,23	190.500,00	136.377,43	Interest:			
				Rente bankrekening	905,62	0,00	519,40
Kosten van bestuur:				rente deposito's	24.140,34	1.000,00	6.283,75
Bestuur	18.039,85	15.000,00	15.980,55				
Unieraad	8.566,20	8.000,00	6.550,88	Exploitatie pand:			
Algemene Vergadering	3.724,80	4.000,00	9.913,08	Ontvangen huren	6.600,00	6.600,00	6.300,00
Bestuurskosten CDA	40.898,85	33.000,00	22.429,75	Doorberekend intern	10.700,00	10.700,00	9.900,00
Commissies	61,85	0,00	458,65				
	71.291,55	60.000,00	55.332,91		17.300,00	17.300,00	16.200,00
				Af: onderhoud	349,25	10.000,00	6.994,88
Propaganda en publiciteit:				zakel. lasten	873,60	1.100,00	490,73
Informatie- en ledenwerfmateriaal	12.431,57	17.000,00	11.345,51	brandverzekering	197,69	200,00	193,96
Publiciteit	24.690,51	25.000,00	24.305,76				
Ledencontactblad	93.193,03	90.000,00	79.749,43		15.879,46	6.000,00	8.520,43
Kosten 2e Kamerverkiezingen '77	34.828,88	0,00	0,00	Subsidie radio en TV:			
Groenherdenking	1.848,64	0,00	0,00		13.868,00	15.000,00	13.194,00
	166.992,63	132.000,00	115.400,70				
				Bijzondere baten:			
Dotatie verkiezingsfonds:	0,00	10.000,00	30.000,00	Giften	1.902,00	0,00	8.683,00
				Verkocht materiaal	1.579,14	3.000,00	88,14
Bijdragen en donaties:				Nagekomen voorgaande jaren	2.120,82	0,00	4.225,59
Lohman Stichting	40.000,00	40.000,00	32.250,00		5.601,96	3.000,00	12.996,73
Nouvelle Equipe Intern	17.192,28	12.000,00	11.619,47	Totale baten	527.780,96	457.500,00	396.254,82
Stichting Uniepers	2.000,00	0,00	0,00				
CHJO	6.000,00	6.000,00	8.000,00				
Centrale van CH-vrouwen	2.000,00	2.500,00	3.000,00				
Europese Beweging	500,00	500,00	500,00				
Stichting Kader en Vormingswerk	5.074,88	4.000,00	1.606,06				
	72.767,16	65.000,00	56.975,53				
Voordelig saldo	12.916,39	0,00	2.168,25				
Totaal lasten	527.780,96	457.500,00	396.254,82				

VERZORGINGSFONDS PERSONEEL C.H.U.

Balansen per 31 december:

SPECIFIKATIE VOORDELIG SALDO:

	1976		1975	
	f	f	f	f
Ontvangen dotatie Hoofdbestuur C.H.U.	5.000,00		5.000,00	
Ontvangen bankrente, coupons en dividend	3.345,66		3.289,00	
		8.345,66		8.289,61
Af: Pensioenuitkeringen		6.180,00		6.960,00
VOORDELIG SALDO:		2.165,66		1.329,61

STICHTING KADER- EN VORMINGSWERK C.H.U.

Baten en lasten

	1976		1975		1976		1975
	f	f	f		f	f	f
LASTEN:				BATEN:			
Personeel:				Verkopen	0,00		141,40
Doorberekend				Bijdragen cursisten:	2.425,73		2.110,00
C.H.U.	26.910,00	18.447,00	26.910,00	Subsidie Ministerie			
Uitzendkrachten	0,00	2.393,22	20.840,22	Binnenlandse Zaken	37.501,40		29.000,74
			459,35	Subsidie C.H.U.	5.074,88		1.606,06
Bestuurskosten:	1.005,50						45.002,01
Kosten cursussen:							32.858,20
Honorarium leraren	1.150,00	3.357,40					
Reiskosten, zaalhuur e.d.	1.116,85	5.265,23					
Lesmateriaal	2.757,75	4.715,48					
			13.338,11				
			5.024,60				
Discussienota's:	0,00		4.213,64				
Folders:	808,40		422,24				
Bureaukosten							
Kantoorbehoeften	640,00	300,00					
Porto	1.800,00	998,15					
Telefoon	500,00	600,00	2.940,00				
			1.898,15				
			45.002,01				
			32.858,20				

Voorstellen van kiesverenigingen

Slechts één kiesvereniging, t.w. die te Alblasserdam, heeft een voorstel ingediend, ter behandeling op de algemene vergadering-1977 van de CHU. Voorstel: Als agendapunt voor de Algemene Vergadering op te nemen: „Uitspraak van de Algemene Vergadering inzake het program van uitgangspunten van het CDA”. Toelichting: De kiesvereniging Nassau te Alblasserdam wil de Algemene Vergadering voorstellen adhesie te betuigen aan het standpunt van onze voorzitter mr. O. W. A. Baron Van Verschuer t.a.v. het program van uitgangspunten van het CDA, zoals

verwoord in het artikel in „de Nederlander” van vrijdag 25 februari 1977 en wil daartoe de volgende motie aan de Algemene Vergadering voorleggen: De Algemene Vergadering van de C.H.U. bijeen te Utrecht op 4 juni 1977, kennisgenomen hebbende van het standpunt van de voorzitter van de C.H.U. inzake het program van uitgangspunten van het CDA zoals gepubliceerd in „De Nederlander” van vrijdag 25 februari 1977, overwegende dat bezinning op het program van uitgangspunten alsmede geestelijke verdieping van het CDA ten zeerste gewenst is, voorts van mening dat in het pro-

gram van uitgangspunten behoort te worden opgenomen:

- een duidelijke visie van het CDA op de overheid als zijnde Gods dienaar, alsmede
- de erkenning door de overheid van de kerken als zijnde van eigen rechten, benevens
- een passage betreffende de zondagsrust, betuigt haar instemming met het door de voorzitter van de Unie in voornoemd artikel tot uitdrukking gebrachte standpunt en spreekt de hoop uit dat ook in KVP- en AR-kring begrip en ondersteuning van de Christelijk-Historische verlangens verkregen kan worden en besluit dit standpunt van de Algemene Vergadering ter kennis te brengen van de Besturen van CHU, KVP en

ARP en gaat over tot de orde van de dag. Pre-Advies Unieraad: De Unieraad van de C.H.U. staat positief tegenover het voorstel van de kiesvereniging Alblasserdam en adviseert de algemene vergadering dit voorstel over te nemen. Hij onderschrijft hierbij het standpunt dat door de voorzitter van de Unie in het door de kiesvereniging genoemde nummer van „de Nederlander”, t.a.v. deze kwestie is ingenomen.

De Unieraad stelt zich voorts voor bij het bestuur van het C.D.A. aan te dringen op het formeren van een commissie uit de drie partijen die opdracht krijgt deze materie fundamenteel uit te diepen en hierover uiterlijk in het voorjaar 1978 voorstellen te doen.

Fotografisch verslag

De CHJO heeft onlangs te Zwolle haar algemene vergadering gehouden. Drie foto's geven daarvan een indruk.

Het bestuur van de CHJO. Van links naar rechts: Ries Smits, penningmeester ad interim (nog juist zichtbaar); Paul S. Procee, secretaris; Peter Heukels, voorzitter; Jan van den Assem, vice-voorzitter; Gerrit Goedhart, secretaris buitenland en Egbert Bluemink, algemeen secretaris.

De voorzitter heeft zojuist enkele woorden gewijd aan de jongerenkandidatuur. Het woord is nu aan de jongerenkandidaat van de CHJO, Hans van Weezel. Staande v.l.n.r.: Peter Heukels en Hans Gualtherie van Weezel; zittend v.l.n.r.: Jan van den Assem en Gerrit Goedhart.

Volle aandacht voor de discussie vanuit de zaal.

Waar en wanneer spreken CDA-politici

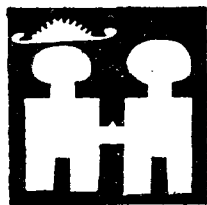
Dinsdag 10 mei 1977

Nijmegen: mr. A. A. M. van Agt, dr. A. G. W. J. Lansink en mevrouw M. H. M. F. Gardeniers; Meppel: mr. W. Aantjes, 20.00 uur, foyer schouwburg Ogterop; Terneuzen: mr. F. H. J. J. Andriessen; Raalte: mr. A. P. J. J. M. van der Stee; Borne: J. van Houwelingen; Gelderland: C. I. J. van lent; Vriezenveen: W. A. Mateman; Hardenberg; P. J. J. Mertens; Nijverdal: drs. M. J. van Rooijen; Delft: H. A. de Boer; Nijverdal: mevrouw drs. A. C. Grol; Joure: drs. R. F. M. Lubbers; Epe/Emst: drs. G. van Leijenhorst; Harderwijk: mevrouw J. van Leeuwen; Heiloo: A. J. Hermes, 20.30 uur; Castricum: mevrouw J. G. Kraayeveld, 20.00 uur; Graft/De Rijk: mr. S. J. M. Dijkman, 20.00 uur; Zaanstad: C. J. J.

Nooy en P. Meinema, 20.00 uur; Ouderkerk a/d Amstel: P. H. van Zeil; Weesp: F. Borgman; Heemstede: mr. G. C. van Dam in het Oude Posthuis; Sliedrecht: mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel; Rozenburg: drs. P. Petermeijer; Barendrecht: P. J. A. v. d. Sanden; Maastricht: J. Hoen.

Woensdag 11 mei 1977

Grootegast: mr. W. Aantjes; Drenthe: mr. A. P. J. J. M. van der Stee; Schagen: prof. mr. W. F. de Gaay Fortman, 20.00 uur; Hoensbroek: drs. K. de Jong Ozn.; Overijssel: H. A. de Boer; Noord-Brabant: drs. Th. E. Westerterp; Aalsmeer: mevrouw J. G. Kraayeveld; Hummelo: W. A. Mateman, 20.00 uur, in „De Gouden Karper”; Hilversum: J. Verburg; Vlaardingen:

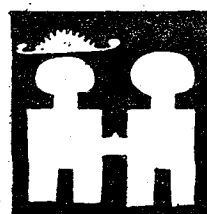

Slechte bezorging van c h j o „De Nederlander”

Velen die een CHJO-abonnement op „de Nederlander” hebben (en niet alleen zij), zullen gemerkt hebben dat de bezorging de laatste tijd zacht gezegd nogal te wensen overliet. Op het secretariaat is een regen van klachten dienomtrent binnengekomen. Hoewel wij die klachten regelmatig aan de met de bezorging belaste instantie doorgaven, scoorde dit naar we telkens moeten ervaren weinig effect. De oorzaak schijnt de laatste tijd geleden te zij in de omschakeling op de CDA-computer. Eén en ander is voor het CHJO-bestuur aanleiding geweest een brief over deze zaak naar het Uniebestuur te zenden. Daarin hebben wij onze bevreemding erover uitge-

sproken dat de bezorging van de bladen van de twee andere partijen die op dezelfde computer zijn overgeschakeld, naar onze informatie geen moeilijkheden heeft opgeleverd. Enkele bestuursleden van de CHJO die op deze bladen zijn geabonneerd ontvingen ze regelmatig. Wij hopen dat alle CHJO-abonnees thans dit bericht lezen omdat enerzijds dat hun enigszins een verklaring geeft van de storing in de ontvangst van „de Nederlander”, anderzijds dit zou betekenen dat nu de bezorging weer correct verloopt.

Egbert Bluemink
algemeen secretaris CHJO

chjo- Agenda

10 mei: ledenvergadering CHJO-Groningen, met als onderwerpen: De nota „Milieunormen” van Gedeputeerde Staten van Groningen en de reglementen van het CDJA Groningen in oprichting.

Plaats: Verlengde Hereweg 42a, Groningen (ten huize van Peter Yspeert).

2 juni: ledenvergadering van de CHJO-Groningen met als onderwerp: Goedkeuring reglementen CDJA-Groningen en nabeschouwing verkiezingen.

mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel; Papendrecht: P. J. A. van der Sanden; Tegelen: mr. J. S. L. Gualtherie van Weezel; Bussum: mevrouw V. N. M. Korte; Heemskerk: F. Borgman; Aarle-Rixtel: ir. P. A. M. Cornelissen; De Bilt: drs. W. J. Deetman, 20.00 uur; Abcoude: mr. F. H. J. J. Andriessen, 20.00 uur; Utrecht: P. Meinema, 20.00 uur.

Donderdag 12 mei 1977

Sittard: mr. A. A. M. van Agt en Th. M. Hazekamp; Hoofddorp: dr. R. J. H. Krusinga; Berkel: mr. A. P. J. J. M. van der Stee; Kerkrade: drs. M. J. van Rooijen; Wijhe: H. Wisselink; Tegelen: P. J. J. Mertens, mr. J. S. L. Gualtherie van Weezel en A. W. Paulis; Noord-Brabant: C. L. J. van Lent; Rhenen: Caravantocht en slotbijeenkomst; Dronten: politieke markt; St. Pancras: mevrouw J. G. Kraayeveld; Oldenzaal: S. C. Weijers; Arnhem: dr. A. G. W. J. Lansink, 20.00 uur; Purmerend: P. Meinema, 20.00 uur; Langedijk: A. J. Hermes, 20.00 uur; Heerhugowaard: mr. S. J. M. Dijkman, 20.00 uur; Maastricht: P. H. van Zeil en de heer Van Bijsterveld; Grubbevorst: drs. W. K. N. Schmelzer, 20.00 uur, in „De Smetenhof” te Lottum; Oirschot: ir. P. A. M. Cornelissen.

Vrijdag 13 mei 1977

Utrecht: mr. A. A. M. van Agt, 20.00 uur; Elst: mr. W. Aantjes, 13.00 uur; Zutphen: dr. R. J. H. Krusinga; Den Haag: drs. H. Borstlap, 20.00 uur in de Gereformeerde Kerk Christus Triumfator; Axel: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Emmeloord: drs. K. de Jong Ozn., 20.00 uur, in „Het Voorhuys”; Rotterdam: C. L. J. van Lent; Vlaardingen: KMRN P. H. Kooijmans; Heino: drs. M. J. van Rooijen; Noord-Brabant: drs. Th. E. Westerterp; Andijk: mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur; Zwolle: politieke markt; Treebeek: W. G. Bremen, 20.00 uur, in het Casino; St. Pancras: mr. S. J. M. Dijkman, 20.00 uur; Alblasterdam: prof. dr. J. W. van Hulst, 20.00 uur, in „De Haven” aan de Ieplaan; Beesel: J. H. Franssen; Sittard: drs. C. E. M. de Waal; Vleuten: P. Meinema, 20.00 uur, politieke avond in het „Buurthuis”.

Zaterdag 14 mei 1977

Amsterdam: mr. A. A. M. van Agt; Utrecht: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Overijssel: Overijssels Appèl; Hilversum: mr. P. H. Kooijmans; Diemen: mevr. J. R. H. May.

Maandag 16 mei 1977

Middelburg: mr. A. A. M. van Agt; Capelle a/d IJssel: mr. W. Aantjes; Middenmeer: dr. R. J. H. Krusinga, 20.00 uur; Schiedam: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Purmerend: drs. K. de Jong Ozn., 20.00 uur; Klaaswaal: drs. M. J. van Rooijen,

20.00 uur in „De Rank”, Kerkstraat 11; Den Ham: H. A. de Boer; Overijssel: mr. P. H. Kooijmans; Woerden: drs. R. F. M. Lubbers; Deventer: P. J. J. Mertens; Noord-Brabant: drs. Th. E. Westerterp; Rozenburg: mevrouw J. G. Kraayeveld; Westerbork: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers; Smilde: M. W. Schakel, 20.00 uur in het Hervormd Jeugdgebouw; Ermelo: drs. G. van Leijenhorst; Zaanstad: A. J. Hermes en J. P. J. Lagrand, 20.00 uur; Zandvoort: mr. G. C. van Dam; Brielle: P. J. A. v. d. Sanden; Rijswijk: mevrouw H. Tegelaar; Lage Vuursche: drs. D. F. v. d. Mei, 's middags voor een bejaardentehuis; Schinnen: drs. P. R. H. M. v. d. Linden, Tj. de Graaf en G. v. Riet; Driebergen: drs. W. J. Deetman, 20.00 uur; Sittard: A. W. Paulis; Baexem: W. G. Bremen voor de school van de Rijks-politie; IJsselstein: drs. D. F. v. d. Mei, 20.00 uur; Nuenen: ir. G. J. M. Braks; Nootdorp: mr. G. van Muiden.

Dinsdag 17 mei 1977

Dokkum: mr. W. Aantjes; Delfzijl: mr. F. H. J. J. Andriessen; Venray: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Waddinxveen: drs. H. Borstlap; 's-Heerenhoek: drs. H. Eversdijk, 20.00 uur; Scherpenzeel: drs. G. van Leyenhorst; Gelderland: J. P. Hendriks; Haarlem: mr. A. A. M. van Agt; Duivendrecht: mr. G. C. van Dam; Bussum: mevrouw mr. V. N. M. Korte; Heerde: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers; Nijmegen: dr. A. G. W. J. Lansink; Krommenie: mevrouw J. G. Kraayeveld, 20.00 uur; Den Helder: mevrouw M. H. M. F. Gardeniers, 13.30 uur; Landsmeer: J. P. J. Lagrand, 20.00 uur; Stompvoren: F. Borgman, 20.00 uur; Monnickendam: mr. S. J. M. Dijkman, 20.00 uur; Zeeland: drs. K. de Jong Ozn.; Barendrecht: M. W. Schakel; Echt: P. J. J. Mertens; Vrieheide: W. G. Bremen, 20.00 uur in „t Heitje”; Tilburg: drs. Th. E. Westerterp; Hattem: mr. O. W. A., baron van Verschuer; Nuth: H. A. de Boer en drs. P. R. H. M. v. d. Linden; Maartensdijk: mr. A. J. Bransen, 20.00 uur; Noord-Brabant: mr. P. H. Kooijmans; Mijdrecht: drs. W. J. Deetman, 20.00 uur; Groningen: C. L. J. van Lent; Brunssum: W. J. Vergeer.

Woensdag 18 mei 1977

Amsterdam: mr. W. Aantjes, 20.00 uur, voor de Werkgroep Israël; Apeldoorn: dr. R. J. H. Krusinga; Gorkum: mr. F. H. J. J. Andriessen; Riethoven: drs. A. van Baars; Zuidhorn: mr. G. van Muiden; Geersdijk: drs. H. Eversdijk; Nieuw-Leusen: drs. G. van Leijenhorst; Voorburg: drs. M. W. J. M. Peijenburg, 20.00 uur; Bussum: mevrouw J. R. H. May; Muiden: mevrouw mr. V. N. M. Korte; Wervershoof: mevrouw J. G. Kraayeveld, 20.00 uur; Den Helder: C. L.

Vervolg op pagina 8

Vervolg van pagina 7

J. van Lent; Vianen: M. W. Schakel; Leerdam: P. J. A. van der Sanden; Middelharnis; drs. P. Petermeijer; Zierikzee: Th. M. Hazekamp; Venray: mevrouw Van Soest; Drenthe: mr. A. P. J. J. M. van der Stee; Rotterdam (KK): P. J. J. Mertens; Zwartsluis: H. A. de Boer; Utrecht: mr. P. H. Kooymans; De Meern: F. G. van der Gun, 20.00 uur; Amerongen en Leersum: dr. I. A. Diepenhorst en B. Bakker, caravantocht en avondbijkomst; Utrecht: drs. D. F. van der Mei, 9.30 uur voor het Stedelijk Gymnasium; Eemnes: P. H. van Zeil, 20.00 uur.

Donderdag 19 mei 1977:

Noord-Brabant: P. J. J. Mertens; Utrecht: drs. W. J. Deetman, 20.00 uur.

Vrijdag 20 mei 1977

Leeuwarden: mr. A. A. M. van Agt; Am-

sterdam: mr. W. Aantjes; Raalte: dr. R. J. H. Kruisinga; Eersel: ir. P. A. M. Cornelissen; Staphorst: drs. G. van Leijenhorst; Aalsmeer: drs. J. Boersma; Arnhem: F. Borgman, 19.30 uur, waarschijnlijk in „De Korenbeurs” (CDA-jongerenavond); Zeist: F. G. van der Gun; Midwoud: A. J. Hermes, 20.00 uur; Sittard: drs. C. E. M. de Waal; Kerkrade: drs. P. H. R. M. v. d. Linden; Winschoten: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Maastricht: P. J. J. Mertens; Leiden: mr. P. H. Kooymans; Noord-Brabant: H. A. de Boer; Oostburg: mr. A. P. J. J. M. van der Stee.

Zaterdag 21 mei 1977

Scheveningen: dr. R. J. H. Kruisinga; Arnhem: drs. J. Boersma, F. G. van der Gun;

Assen: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, 10.00 uur in „Bellevue”; Rotterdam (KK): C. L. J. van Lent; Overijssel: H. A. de Boer; Gelderland: mr. P. H. Kooijmans; Dunschoten: Verkiezingskaravaan.

Maandag 23 mei 1977

Den Bosch: mr. A. A. M. van Agt; Bloemendaal: mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel; Velsen: F. Borgman; Castricum: mr. S. J. M. Dijkman, 20.00 uur; Alkmaar: P. Meinema, 20.00 uur; Naaldwijk: F. J. van der Heijden, P. J. A. van der Sanden; mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel, A. B. M. Frinking en drs. P. Petermeijer; Kerkrade: Th. M. Hazekamp; Den Bosch: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Bolsward: drs. J. Boersma; Amsterdam (K.K.): drs. R. F. M.

Lubbers; Noord-Brabant: mr. P. H. Kooijmans; Overijssel: H. A. de Boer; Naaldwijk: P. J. J. Mertens; Veenendaal: mr. W. Aantjes, 20.00 uur, voor het CDA-Veenendaal; Den Bosch: mr. F. H. J. J. Andriessen; Noord-Brabant: werkbezoek; Amersfoort: mr. G. C. van Dam, 20.00 uur.

Dinsdag 24 mei 1977

Haarlem: F. Borgman; Utrecht: drs. J. Boersma; Groningen: drs. R. F. M. Lubbers; Limburg: Th. M. Hazekamp; Rotterdam (KK): drs. K. de Jong Ozn.; Overijssel: H. A. de Boer; Utrecht: mr. O. W. A. baron van Verschuier; Noord-Brabant: drs. Th. E. Westerterp; Rozenburg: dr. R. J. H. Kruisinga.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58. TELEFOON 051.00-20841.

BETONFABRIEK, VRIJENBAN

A. M. HOEKE

Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008

BETONWAREN

MAKELAARSKANTOOR

HOOGENRAAD

HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken
Taxatiën

INTERIEURVERZORGING B.V.
EEN ZAAK OM MEE IN ZIE TE GAAN

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED
TAPIJT
4000 m² in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
•800 m² toonruimte

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

**TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON**

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUIJEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUJEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelaandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

**HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.**

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**
dan

**VAN
ZEBEN'S**

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

BOUWBEDRIJF

**Fa. C. Spijker
& Zn.**

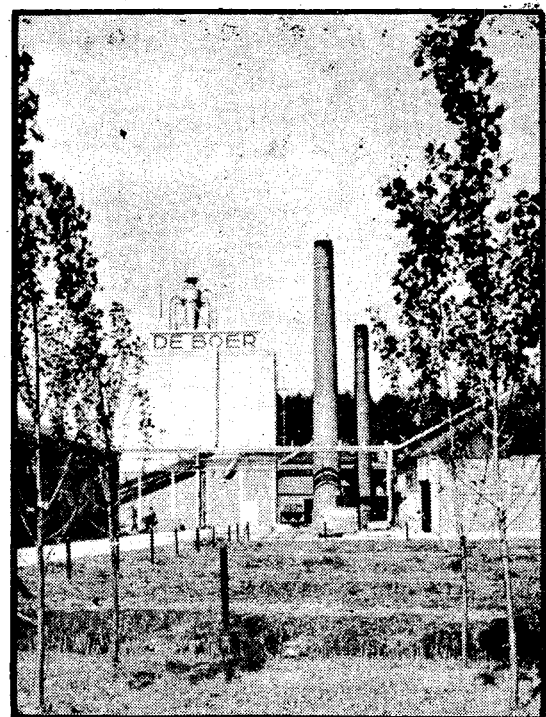
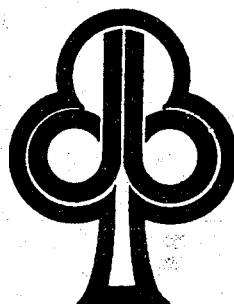
Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid
Badhuisstraat 95
Vlissingen
Postbus 151
Telefoon (01184)

144 61 - 191 92

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★

VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

CHU boos over passages in boekje over kabinetsbeleid

In de afgelopen weken heeft een interessante correspondentie plaats gevonden tussen de christelijk-historische fractievoorzitter in de Tweede Kamer, dr. R. J. H. Krusinga, en de PvdA-minister van onderwijs, dr. J. A. van Kemenade. Onderwerp was de publikatie, door de Rijksvoorlichtingsdienst, van een brochure met een samenvatting van het beleid van het kabinet in de afgelopen vier jaren.

Dr. Krusinga moest bezwaren maken tegen bepaalde passages in de uitgave. En zijn kritiek leidde er uiteindelijk toe, dat voor de tweede druk van het boekje een rectificatie gemaakt zal worden.

De gewisselde brieven waren:

Eerste brief

Op 20 april schreef dr. Krusinga het volgende aan minister Van Kemenade:

„Heden bereikte ons de via de RVD verstrekte uitgave „Samenvatting beleid kabinet-Den Uyl 1973-1977”.

Het heeft ons bijzonder verrast, dat in de beschouwing over het onderwijsbeleid de heren Krusinga en Van Leijenhorst de eer te beurt is gevallen in dit stuk op pagina 42 met name te worden genoemd.

Die verrassing kreeg echter een onaangename teneur, toen wij lazen, dat de bezwaren, die van CHU-zijde de afgelopen jaren tegen onderdelen van het onderwijsbeleid zijn geuit, op een zo volstrekt eenzijdige wijze zijn weergegeven.

De bedoelde passage luidt: „Een ander politiek hangijzer, de vrijheid van onderwijs blijft steeds maar de kop opsteken in de vorm van indoctrinatieverhalen (Van Leijenhorst-Krusinga, beiden CHU, Smit-Kroes (VVD) „Socialistisch spuitje bedreigt schooljeugd”). Deze verhalen bleken niet waargemaakt te kunnen worden. Wel is hierdoor schade aangericht, hetgeen ondermeer resulteerde in het afwijzen van het wetsontwerp tot wijziging van artikel 208 van de Grondwet.”

In dit fragment worden niet alleen ten onrechte onjuiste suggesties gewekt. Ook wordt de principiële visie van de CHU - diverse male gezamenlijk met ARP en KVP geuit - op de vrijheid van richting, inrichting en oprichting, in het onderwijs, volstrekt onvolledig en onjuist gekwalificeerd met de term „indoctrinatieverhalen”.

Wij zullen de komende tijd nog gelegenheid hebben om onze visie op de door u gevoerde onderwijspolitiek uiteen te zetten.

Wij willen u echter reeds nu van onze bedenkingen tegen bovengenoemde passage op de hoogte stellen.

U kunt in de Handelingen en in diverse redes van de heren Van Leijenhorst en Krusinga buiten de Kamer, de visie van de CHU terugvinden.

In dit verband wijzen wij u b.v. op de rede van de heer Krusinga voor de Unieraad van de CHU, gehouden op 10 april 1976.

Hier zijn door de heer Krusinga over het toen ingediende voorstel tot wijziging van artikel 208 der grondwet onder meer de volgende bezwaren geuit:

1. De betekenis van de vrijheid van inrichting wordt essentieel aangetast.
2. De delegatiebevoegdheid wordt véél te vër uitgestrekt en geeft alle opening voor bemoeizuchtig ingrijpen van de overheid, zeker een die dirigistische en centralistisch van aard is als de huidige minister.
3. Met de subsidievoorwaarde kan met de nieuwe redactie politiek worden bedreven in de slechte zin van dat woord.

4. De deugdelijkheidseisen kunnen eveneens in de nieuwe redactie door de overheid worden misbruikt voor doelen, die de vrijheid van onderwijs wezenlijk aantasten.

Wij zouden ons kunnen voorstellen, dat u in het bovengestelde aanleiding vindt pagina 42 te rectificeren en van een gedrukt corrigendum te voorzien.

Gaarne vernemen we hieromtrent ten spoedigste van u. Nu deze aan de CHU gewijde passages in een openbaar stuk zijn gepubliceerd hebben wij gemeend onze visie eveneens publiekelijk kenbaar te moeten maken,” aldus dr. Krusinga.

Tweede brief

Op 21 april antwoordde minister Van Kemenade als volgt: „In antwoord op uw schrijven van 20 april j.l. waarin u kritiek uit op de wijze waarop de bezwaren van de CHU tegen het onderwijsbeleid zijn verwoord in een uitgave van de Staatsuitgeverij, „Samenvatting beleid Kabinet-Den Uyl 1973-1977”, deel ik u het volgende mede.

Mij is bij nader onderzoek gebleken dat de door u gewraakte passage tengevolge van een vergissing in deze publikatie is gekomen. Met u ben ik van mening dat deze passage in deze tekst niet passend is. Er zou bijv. hebben moente staan: „Met name van de zijde van de VVD en de CHU is in de afgelopen jaren gewezen op een bedreiging van de vrijheid van onderwijs. Minister Van Kemenade heeft een en ander maal in de Staten-Generaal aangetoond dat deze bezwaren niet met feiten konden worden gestaafd. Ook zijn met name van genoemde zijde bezwaren aangevoerd tegen de wijziging van artikel 208 van de Grondwet. Minister De Gaay Fortman en minister Van Kemenade hebben deze bezwaren uitvoerig bestreden in de schriftelijke en mondelinge behandeling van deze grondwetswijziging. Voor belangstellenden moge hier worden volstaan met een verwijzing naar de desbetreffende handelingen en kamerstukken.” Gaarne bied ik u mijn verontschuldiging aan voor deze omissie,” aldus de bewindsman.

Derde brief

Op 28 april zag dr. Krusinga zich genoodzaakt de volgende brief aan minister Van Kemenade te zenden:

„De Tweede Kamerfractie van de CHU is erkentelijk voor uw brief d.d. 21 april 1977, waarin u uw verontschuldiging aanbiedt naar aanleiding van een door ons gesignaleerde zeer ten onrechte opgenomen passage in de „Samenvatting beleid kabinet-Den Uyl 1973-1977”.

Het moet ons evenwel van het hart, dat de correctie, welke thans door u is aangebracht ons ook maar matig bevredigt.

In de eerste plaats is ons niet duidelijk welk gedeelte van de „Samenvatting” op bladzijde 42 precies door de in bovengenoemde brief omschreven passage wordt vervangen. Nadere verduidelijking daarvan lijkt ons gewenst.

Vervolgens hebben wij inhoudelijke bezwaren. De principiële bezwaren, die de CHU gedurende vele jaren tegen het gevoerde onderwijsbeleid hebben ingebracht, worden door u al te gemakkelijk met de bezwaren van de VVD onder één noemer gebracht. Met name waar u het verband legt met het bekende grondwetsartikel, moge het u dui-

delijk zijn, dat de drie CDA-fracties - en niet zozeer de CHU met de VVD - bij de schriftelijke zowel als de mondelinge behandeling daarvan, één lijn hebben getrokken. De wijze, waarop u bepaalde fracties groepeerd wordt dus door de feiten gelogenstraft.

Uw opmerking, dat onder meer de CHU haar bezwaren tegen de bedreiging van de vrijheid van onderwijs niet waar heeft kunnen maken, wordt door ons ten zeerste betreurd.

De vertolking van de gevoelens van een zeer groot deel van ons Nederlandse onderwijs - hierbij mogen wij o.a. verwijzen naar de brieven van 10 februari 1976 en 15 november 1976 aan u gezonden door het gehele bijzonder onderwijs - was voor ons niet zo zeer een teken van oppositionele vreugde dan wel van principiële noodzaak. Tenslotte verzoeken wij u ons mede te de-

len, op welke wijze u praktisch uitvoering wilt geven aan de rectificatie van de (thans ook) door (u en) ons gewraakte passage op blz. 42 van bovenvermeld geschrift”, aldus dr. Krusinga.

Vierde brief

Op 3 mei tenslotte schreef minister Van Kemenade terug:

„In antwoord op uw schrijven van 28 april j.l. deel ik u mee, dat een eventuele rectificatie slechts mogelijk zal zijn in een eventuele tweede oplage van de brochure”.

Aldus de teksten van de brieven, die fractievoorzitter Krusinga en minister Van Kemenade over en weer schreven.

H. L.

CDA-lijsttrekker Van Agt

SER-advies op lijn CDA-benadering

Vorige week publiceerde een aantal economische deskundigen van de SER een rapport over de economische ontwikkeling in de komende jaren. CDA-lijsttrekker Van Agt gaf op dat rapport het volgende commentaar:

„Opmerkelijk is dat een SER-deskundigenteam met daarin PvdA-, CDA- en VVD-economen tot een aanpak in hoofdlijnen komt dat gelijk gericht is. Dat geeft nog eens de smalle marges van onze economie en democratie aan.

Opmerkenswaard is de overeenstemming met hetgeen de president van de Nederlandsche Bank, prof. J. Zijlstra, naar buiten bracht.

Het advies bevestigt in hoofdzaak de richting waarin het kabinetsbeleid gaat en waarop de CDA-fracties vier jaar lang hebben aangedrongen. Het advies zit ook op de lijn van de CDA-benadering van het kabinetsbeleid.

Het CDA heeft de afgelopen jaren het pleidooi gevoerd voor een iets sterkere loonmatiging, een nog iets sterkere besparing op de collectieve lasten en het creëren van meer ruimte voor het herstel van de rendementen terwille van de werkgelegenheid.

Ik vind dat de deskundigen in hun pleidooi voor het uitgaan van de nullijn ten aanzien van de groei van de overheidsuitgaven meer rekening moeten houden met de maatschappelijke aanvaarding van zo'n beleid. Mij lijkt dat deze gedachte alleen gefaseerd kan worden uitgevoerd. De gedachte van het CDA-program (terugbrengen van de groei tot 0,6 à 0,7 procent als taakstelling voor de komende periode) getuigt van meer realisme. Dat zal toch al een zware last betekenen. De Minister-president doet het voorkomen, in reactie op Staatssecretaris Van Rooijen, alsof het met de belastingdrukstijging in het PvdA-program wel meevalt. Hij moet de Miljoenennota 1977 van Duisenberg maar lezen om te zien wat ons in de PvdA-plannen ten aanzien van de belastingdruk te wachten staat.

TACHTIGER JAREN

We moeten letten op een goede uitgangspositie voor de tachtiger jaren. Sterk moet dan rekening worden gehouden met een - groter arbeidsaanbod - een mindere aardgasbate en het feit dat er nog geen sprake is van - echte uitbreidingsinvesteringen.

SLAGEN

Het vragen om een op soberheid gericht beleid zal slagen als rekening wordt gehouden met de maatschappelijke wens naar grotere democratisering. Ons motto is „Samen Verantwoordelijk”. Daarom wel (ook Lubbers stelt dat steeds) in overleg nagaan hoe het verhoogde rendement tot meer volwaardiger werkgelegenheid kan leiden.

Vandaar ook ons pleidooi voor versterking van inspraak en medezeggenschap in de onderneming,” aldus CDA-lijsttrekker Van Agt.

TELEVISIE - DEBATTEN

Het gerucht gaat, dat het CDA niet zou willen discussiëren of een debat met Den Uyl zou ontlopen.

Het gerucht moet worden verwezen naar fabeltjesland. AVRO en KRO zijn bezig met de voorbereiding van een debat op 24 mei tussen de lijstvoerders van CDA, PvdA en VVD. De PvdA heeft een debat van deze drie heren niet aangedurfd. Gevolg is dat er nu debatten Van Agt-Wiegel, Den Uyl-Wiegel en Van Agt-Den Uyl zullen plaatsvinden.

De VARA wilde voor 3 mei een debat Den Uyl-Van Agt, maar gezien de opstelling van de PvdA ten aanzien van het andere debat voelde het Centraal Verkiezingscomité (CVC) van het CDA niets voor medewerking aan een thuiswedstrijd voor Den Uyl. Het CVC meent, dat vooral de confrontatie tussen de drie hoofdstromingen in de Nederlandse politiek: christen-democratie, socialisme en liberalisme van belang is. Het CVC ziet er weinig heil in de aandacht daarvan te laten afleiden door de lijsttrekker debatten te laten aangaan met de lijsttrekkers van een aantal kleinere partijen. Het is niet de zaak van het CDA die partijen belangrijker te maken dan ze zijn.

Minder CHU-burgemeesters benoemd

Minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken heeft deze dagen gemaakt, dat hij sinds zijn optreden in 1973 niet altijd bij 't vertrek van een christelijk-historische burgemeester als zijn opvolger een CHU-man benoemde. Er moest in de afgelopen vier jaar voorzien worden in veertig vakatures, ontstaan door het vertrek van een CHU-burgemeester. Er werd evenwel slechts in twintig gevallen een christelijk-historische opvolger aangewezen.

De bekendmaking geschiedde ter gelegenheid van het voor de 250ste maal door de bewindsman medewerken aan de benoeming van een nieuwe burgemeester. Het overzicht van de wisselingen in de politieke kleur van de nieuwe burgemeesters is:

Burgemeesters benoemingen vanaf 11 mei 1973

	Politieke kleur nieuwe burgemeester	Politieke kleur vorige burgemeester	Saldo
PvdA	60	41	+19
PPR	2	1	+1
D'66	1	-	+1
VVD	28	22	+6
KVP	87	95	-8
ARP	50	46	+4
CHU	20	40	-20
SGP	2	-	+2
Onbekend	-	5	+5
	250	250	

Nieuwe open brief over grond-problematiek

Aan het Tweede-Kamerlid K. Wierenga (PvdA)
Dank voor uw uitvoerig antwoordschrijven van 7 april 1977 op mijn brief aan de Tweede-Kamerfractie van de PvdA van 21 maart jongstleden.

Onze standpunten verschillen; de prijsstijging van „de puur agrarische gronden” noem ik echter met u verontrustend. Had men mijn „Agrarische Reconstructieplan van 1966” gerealiseerd, een exemplaar daarvan gaat hierbij, dan was veel onheil voor de landbouw en uiteindelijk ook voor de consument voorkomen! Ik bepleitte daarin introductie van erfpacht voor de agrarische grond, uitgezonderd maximaal 2

ha grond bij de boerderij en tuinbouwgrond plus grond met een niet-agrarische bestemming. Een en ander heeft wel wat overeenkomst met „het bekleemrecht”. Deze gronden te beheren door een vijftal Stichtingen (enigermate vergelijkbaar met de Grondmakers) in den lande, te besturen door overwegend agrariërs en schadeloosstelling van de eigenaren-bezitters (via obligaties, uiteindelijk betreffende woningbezit, alsook bij overgang later naar „niet-agrarisch gebruik”). Dit plan kreeg, mede door publicatie in verschillende bladen, wel bekendheid, maar de politici „namen nauwelijks de draad op”. In de nieuwe polders en verder middels de Grondbank is er betreffende de realisatie

van erfpacht wel een begin gemaakt, mede door Minister Lardinois, die eerst fel tegen invoering daarvan was. Ik heb mijn best gedaan, het Agrarisch Reconstructieplan ligt er nog en „bleef wel overeind” maar nu na de desastreuze prijsontwikkelingen worden de eigenaren-bezitters steeds minder handelbaar, zeer tot schade van de volgende generatie, denk bijvoorbeeld aan de lastenverzwaringen en kostprijsverhoging!

Nu uw brief verder: Het voorkeursrecht, hetgeen ik ook uitermate belangrijk acht, heeft u laten liggen; het is in wezen ook veel belangrijker dan „de aankoopprijs”, waar het kabinet over gestruikeld is.

Alleen al te spreken over negatieve ontwikkelingschade vind ik onjuist, mijns inziens is het veel beter het begrip planologische ontwikkelingschade te introduceren. Wat verstaat de PvdA en wat moet de onteigeningsrechter eventueel later verstaan onder gebruikswaarde: f 15.000,-, f 25.000,-, f

35.000,- of f 45.000,- of meer per ha? Waar en hoeveel, kunt u dat zeggen? Willekeur en veel rechtsongelijkheid bij minnelijke regelingen, w.s. ook bij gerechtelijke uitspraken en oponthoud gedurende een lange reeks van jaren zou te wachten staan betreffende de gewenste hantering van „gebruikswaarde en ontwikkelingsschade”. Onteigening mag ook niet leiden tot eenzijdig tekort doen, evenmin tot eenzijdige bevoordeling. Tijdens het gekibbel, c.q. de discussie-periode van het kabinet had men wederzijds deskundigen in moeten schakelen voor de oplossing van de problematiek! Dat is niet gebeurd.

Een zekere waardevastheid voor te onteigenen gronden, daar kunt u niet omheen, zeker niet wanneer de loonontwikkeling sterker is dan de inflatie, dit vastleggen voorkomt moeilijkheden.

De prijsstijging van landbouwgronden had weinig van doen met de onteigeningsprijs, die twee prijzen zijn elkaar nu nagenoeg genaderd, dus dat argument van u is een oneigenlijk argument. Over de pas genoemde grondprijsstijging overigens nog dit: het wantrouwen ten opzichte van de positie, meer speciaal de toekomstige positie van de gulden is groot, w.s. te groot, geworden. Er is nu (gelukkig) nog maar een beperkt percentage van de landbouwgronden zeer duur verkocht!
Over de aan de orde gestelde zaken heb ik een eigen mening, die ruil ik niet helemaal in bij het CDA, nog minder bij de PvdA. Wel ben ik van mening dat een sluitend voorkeursrecht voor de overheid beslist nodig is om de speculatie afdoende tegen te gaan. De tekst van het meerderheidsbesluit van de Ministerraad leidend tot de val van het kabinet is mij inmiddels bekend, geen wonder dat men elkaar daarop niet vond. Ons volk heeft mijns inziens op korte termijn wel behoeft aan duidelijke aanvaardbare en vernieuwende oplossingen voor de grondproblematiek.

Putten ir. G. Aardema

Van Dulst opvolger mevrouw De Ruiter in Ros

In de vacature ontstaan door het bedanken van mevrouw ir. N.C. de Ruiter, oud-lid van de Tweede Kamer voor de CHU, heeft het Moderamen van de Hervormde synode drs. A.J. van Dulst te Hilversum benoemd tot lid van de Raad voor de zaken van Overheid en Samenleving (R.O.S.). Drs. Van Dulst is directeur van de NUFFIC, de organisatie voor internationale samenwerking van de Ned. universiteiten en instituten voor internationaal onderwijs. Voordat hij in 1970 directeur werd van de World Association for Christian Communication (WACC), maakte hij deel uit van de prot. chr. fractie in de Gemeenteraad van Hilversum en in de Gewestraad van Gooiland. Hij is momenteel ook voorzitter van de Hervormde Raad voor Pers en Publiciteit. Zijn belangrijkste activiteiten hebben

te maken met ontwikkelingssamenwerking. De NUFFIC, die op 25 april in de Ridderzaal in aanwezigheid van vele autoriteiten uit binnen- en buitenland het kwarteeuwfeest vierde, is het Nederlandse centrum voor onderwijsbestand op (post)universitair niveau. Drs. Van Dulst is o.m. secretaris van het Overlegorgaan voor Onderwijssamenwerking met ontwikkelingslanden en vice-voorzitter van het Researchcentrum voor Bedrijfswetenschappen in Delft en Bouwcentrum International Education in Rotterdam. Minister Pronk heeft de NUFFIC zeer recent ook toevertrouwd het secretariaat van de Adviesraad voor het wetenschappelijk beleid inzake ontwikkelingssamenwerking.

Giften voor het CDA

Het Centraal Verkiezingscomité (CVC) van het CDA heeft 4 februari 1977 een persbericht gepubliceerd, waarin mededeling werd gedaan omtrent de bedrijven, die het CDA een gift hadden verstrekt. Een

aantal bedrijven, dat in het verleden CHU en KVP een gift gaf, werd benaderd. Gezien de openbaarheid, die vanaf het begin was toegezegd, deelt het CVC mede, dat de volgende giften van bedrijven nadien zijn ontvangen:

Fort Metaalwarenfabriek B.V., Hardinxveld-Giessendam	f 100,-
N.V. Janssen, Bouwbedrijf Venray	f 300,-
Daf, Eindhoven	f 2.500,-
N.V. Mommersteeg, Vlijmen	f 250,-
Oranje Nassau Mijnen N.V. Heerlen	f 2.500,-
Senzora N.V., Deventer	f 750,-
Bureau dr. B.J.M. van Spaendonck, Tilburg	f 250,-
N.V. Meelfabriek „Weert”, Weert	f 150,-
Kon. Kweekbedrijf en Zaadhandel D.J. van der Have B.V., Kapelle	f 1.000,-
	f 7.800,-

In totaal werd van 24 bedrijven een bedrag van f 33.900,- ontvangen. Het totale verkiezingsbudget bedraagt f 1,1 miljoen gulden. Op de verkiezingsgiro van het CVC komt dagelijks van particulieren een bedrag van f 250,- tot f 300,- binnen.

In memoriam M. Krooshof

Rondom de oprichting van het CDA te Neede overleed aan het einde van de vorige maand nog vrij plotseling, op de leeftijd van 80 jaar, de heer M. Krooshof, in CHU-kringen in Neede en omgeving geen onbekende. De heer Krooshof was een voorstander van het CDA. Onder zijn leiding legde het bestuur van de plaatselijke afdeling het eerste contact, hetgeen leidde tot de oprichting van het CDA te Neede. Enkele dagen na de oprichtingsvergadering overleed de heer Krooshof. Onder overweldigende belangstelling vond op 4 mei jongstleden de begrafenis plaats.

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Voorlichting gemeenten over Europese verkiezingen

(van een medewerker)
De Raad der Europese Gemeenten, sectie Nederland, startte op zijn jaarlijkse ledenvergadering in Bussum de voorlichtingscampagne voor de gemeenten over de verkiezingen voor het Europese Parlement. In overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten ligt de verantwoordelijkheid voor de voorlichting aan de gemeenten bij deze raad. In een speciaal nummer van het maandblad „Europese Gemeente” wordt op een aantal aspecten van deze verkiezingen ingegaan. In zijn jaarrede onderstreepte voorzitter Reijnen de belangrijke taak die de gemeenten hebben bij de voorbereiding van de Europese verkiezingen en hoe deze, door actief deel te nemen, de democratische grondslag van het Europese Parlement kunnen versterken. Ook Commissaris der Koningin De Wit wees op het belang van inspraak van de Europese burger.

in haar ontwikkeling dikwijls belemmerd. Maar die angst is ongegrond: de doorsnee-Europese burger zal er nooit komen, want hij zou, naar Vonhoff's mening, zijn - uitbundig als een Engelsman, - welluidend als een Deen, - pacifistisch als een Ier, - humoristisch als een Duitser, - nauwgezet als een Belg, - onderkoeld als een Italiaan, - zeevarend als een Luxemburger, - organiserend als een Fransman, en - gul als een Nederlander, daarmee de positieve eigenschappen van alle nationaliteiten onderstrepnd. Van betekenis is juist dat het Europese burgerschap bestaat op basis van een lange, gemeenschappelijke geschiedenis. Verscheidenheid is daarbij geen hinderpaal, maar een positief te waarderen gegeven. Dat Europees burgerschap is juist niet gebaseerd op een hetzelfde zijn van allen, maar wel omdat het besef groeit dat er grote gemeenschappelijke doelen zijn. De smeltkroesgedachte afwijzend, noemde Vonhoff de culturele eigenaardigheden van de Europese burgers juist een stimulans. Onze technische middelen leiden tot steeds snellere contacten. Maar helaas blijven die contacten veelal tot vluchtige begroetingen beperkt. Duidelijk is dat een Europees burgerschap slechts geleidelijk aan zal groeien.

Wetsontwerp in voorbereiding:

Kleuterscholen met minder dan 20 leerlingen mogen blijven

Bij het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is een wetsontwerp in voorbereiding waarmee de mogelijkheid wordt geboden onder bepaalde omstandigheden kleuterscholen die niet aan de norm van minimaal 20 leerlingen voldoen, toch te laten voortbestaan. Daarbij geldt de beperking dat het aantal leerlingen niet onder de

15 mag zakken. Verder mag er binnen een straal van 3 km van deze school geen andere gelegenheid zijn tot het volgen van kleuteronderwijs. Een en ander werd bekendgemaakt tijdens de gehouden onderwijsdag in Middelburg, die was gewijd aan de problemen rond de kleine scholen.

IS ER EEN EUROPESE BURGER?

Burgemeester Vonhoff van Utrecht noemde de verkiezingen een uitdaging voor allen die deze - staatkundige - stap vooruit ter harte gaat. De angst voor gelijkstelling en voor vervlakking van typisch nationale of regionale karaktertrekken hebben naar zijn mening de Gemeenschap

Geluiden uit het Warschaupact

door: dr. K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CHU

Onlangs werden mij van bevriende zijde twee brochures toegezonden uit de serie „NVA in Wort und Bild“. Met NVA (Nationale Volks Armee) worden de strijdkrachten van de DDR (Deutsche Demokratische Republik), het communistische Oost-Duitsland, bedoeld. De titels van de brochures zijn: Soldaten der Landstreitkräfte en „Ich diene bei der Volksmarine“. Beide (verschenen in 1975) tellen 32 bladzijden en bevatten een groot aantal illustraties. De serie is een uitgave van het „Ministerium für Nationale Verteidigung“ in Berlijn (Oost-Berlijn wel te verstaan!).

De DDR is één van de zeven lidstaten van het Warschaupact, dat tot stand is gekomen in 1955. Zoals bekend, speelt de Sovjet-Unie in dit bondgenootschap de rol van „grote broer“.

Hier volgt een aantal (vertaalde) citaten uit „Soldaten der Landstreitkräfte“:

- „Samen met de mannen van de andere delen van de NVA en in nauwe wapenbroederschap met de soldaten van de roemrijke Sovjet-armee leveren de soldaten, onderofficieren van de landstrijdkrachten een beslissende bijdrage tot de betrouwbare militaire bescherming van het socialisme. Door hun hoge graad van paraatheid dragen zij er wezenlijk toe bij, de aan de socialistische strijdkrachten overgedragen klasmessie te helpen vervullen - te allen tijde gunstige uitwendige voorwaarden te waarborgen voor de vreedzame opbouw van het socialisme/communisme“.

- „Ingevolge het advies van Lenin, die van

meet af aan voor het Rode Leger de beste wapens eiste, opdat dit de druk van de tot de tanden gewapende imperialisten kan weerstaan, zorgen de communistische partij van de Sovjet-Unie en de partijen van de arbeidersklasse der socialistische broederlanden, steunend op de broederlijke hulp van de Sovjet-Unie en de grootste arbeidsprestaties van de werkers der socialistische staten, ervoor dat de in het Warschaupact verenigde strijdkrachten modern en sterk blijven“.

- „De vaste klasse- en wapenbroederschap tussen onze staten en legers manifesteert zich niet slechts in de uitstekende Sovjet-Russische militaire techniek, die de soldaten van de NVA ter beschikking staat. Zij komt ook tot uiting in de kameraadschappelijke hulp van de soldaten, sergeants en officieren van legeronderdelen van de Sovjet-Russische partner bij het leren hanteren van deze effectieve wapens en technische strijdmiddelen“.

* * *

Aan „Ich diene bei der Volksmarine“ zijn de volgende uitspraken ontleend:

- „Moeten wij - zo vraagt misschien menigeen zich af - vandaag, nu de politieke toestand in Europa en in de wereld door de internationale ontspanning wordt beïnvloed, de vijand nog altijd secuur in het vizier houden? Het klopt: het imperialisme moest zich, hoewel tegenstribbelend, bij de door de superioriteit van het socialisme ge-

stempelde krachtsverhoudingen aanpassen. Betekent dat echter, dat daarmee de agressiviteit, die de monopolie-bourgeoisie eigen is, verdwijnt? Dat is geenszins het geval“.

- „Onze volksmarine heeft zich van meet af aan ontwikkeld als betrouwbare wapenbroeder van de socialistische vloeten in het Oostzeegebied. Hetzij in de dagelijkse voorpostendienst, hetzij bij het afweren van provocaties tegen onze zee-grens of bij gemeenschappelijke oefeningen van de verbonden socialistische vloeten, de mannen van onze volksmarine bewijzen steeds, trouwe en betrouwbare klasse- en wapengezellen te zijn“.

- „Geleid door de partij der arbeidersklasse van de DDR, voelen de matrozen, maten en officieren van onze volksmarine zich hoeders en medevormgevers van onze socialistische orde, die door de besten van de Duitse arbeidersklasse in een aan offers rijke klassenstrijd werd nagestreefd en vandaag dank zij de heldhaftige bevrijdingsdaad van de roemrijke Sovjet-armee een realiteit is“. Tot zover deze „bloemlezing“. Ik zal mij onthouden van commentaar. Nu in de verkiezingsstrijd het defensiebeleid in het algemeen en het Nederlandse lidmaatschap van de NAVO in het bijzonder een belangrijke rol speelt, meende ik er goed aan te doen, iets door te geven van de opvattingen van één der lidstaten van het Warschaupact, niet „tot vermaak“ maar wel „tot lering“.

K. de Vries.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnements, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander“ en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander“ te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

Waardering bij CDA-fracties voor stichting nieuwe lerarenopleidingen

De CDA-fracties in de Tweede Kamer hebben waardering voor het beleidsvoornemen van minister Van Kemenade inzake de eventuele stichting van nieuwe instituten voor de lerarenopleiding gedurende de experimentele periode. Dat hebben de fracties onlangs laten weten, nadat zij kennis hadden genomen van de mededeling, dat de bewindsman van plan is de aanvragen voor de stichting van een protestants-christelijk instituut voor de opleidingen van tweede- en derdegraadsleraren te Zwolle, en van een dergelijk katholiek instituut te Sittard in te willigen en dat te Eindhoven een lerarenopleiding voor de technische vakken, aangevuld met wiskunde en natuurkunde, gevestigd wordt.

De christen-democratische fracties in de Tweede Kamer bepleitten reeds sinds 1972 de totstandkoming van de opleidingen te Zwolle en te Sittard. Zij begroetten de desbetreffende plannen dan ook met instemming.

De leden van de drie fracties van KVP, ARP en CHU zijn van mening, dat wanneer voor de technische COLBO-vakken (werk- en bouwtechniek, autotechniek, bouwtechniek en electrotechniek) slechts één dagopleiding in Nederland wordt gerealiseerd, het een zeer begrijpelijke Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren in het Beroepsonderwijs. Weliswaar wordt hiermee de eenheid van de lerarenopleidingen doorbroken. Daar staat tegenover dat gezien het feit dat er maar één dagopleiding komt voor de technische COLBO-vakken, het belangrijk is dat de verschillende levensverschouwelijke stromingen in het NGOLB samenwerken.

Dat het NGOLB daarnaast ook de verzorging van de part-time opleidingen voor de technische COLBO-vakken tot taak zal krijgen, behoeft volgens deze leden evenmin op bezwaren te stuiten, al zal daarbij een denominatieve spreiding onder verantwoordelijkheid van het NGOLB en in samenwerking met de overige nieuwe lerarenopleidingen op prijs worden gesteld.

Indien verder het NGOLB zelf van oordeel is dat de dagopleiding van de technische vakken in Eindhoven gerealiseerd dient te worden, zal dit zonder meer de instemming van deze fracties kunnen verkrijgen. Het voornemen aan deze opleiding de vak-

ken wiskunde en natuurkunde toe te voegen zou wellicht enige bedenking kunnen oproepen, wanneer daardoor de realisering van deze vakken in het r.k. instituut te Sittard in het gedrag zou kunnen komen, en/of deze vakken een aanzet zouden vormen tot verdere uitbreiding met andere vakken. Aangezien echter in de voornemens van de minister nergens blijkt dat zulks in de bedoeling zou liggen, zijn deze leden van oordeel, dat door het duidelijk stellen van condities de bezwaren zijn te ondervangen, en toewijzing van wiskunde en natuurkunde aan de dagopleiding van het NGOLB geen beletsel zal behoeven te ondervinden.

Begrip

Dat de minister bovendien maatregelen noodzakelijk acht om de realisering van nieuwe instituten budgettair mogelijk te maken, daarvoor hebben deze fracties begrip.

De daarvoor door de minister genoemde maatregelen in zijn beleidsvoornemens ver-

dienen dan ook alle aandacht, en zijn als uitgangspunten voor een nader overleg, zoals door de minister aangekondigd, zeer zeker geschikt.

Desalniettemin zijn deze leden van voordeel dat deze problematiek ook na het overleg nog voor het parlement bespreekbaar dient te zijn. Allereerst willen zij erop wijzen, dat het parlement nog geen uitspraak heeft gedaan ten aanzien van het in principe aanvaarden van een structurele numerus fixus, waarbij dus rekening wordt gehouden met de maatschappelijke behoefte, hetgeen voor het invoeren van een totale numerus fixus in de lerarenopleiding niet onbelangrijk is.

Voorts menen deze leden te moeten wijzen op het budgetrecht van de Tweede Kamer, hetgeen betekent dat voor bepaalde maatregelen, die duidelijk verband houden met financiële mogelijkheden en prioriteiten, bezwaarlijk nu reeds een oordeel gegeven kan worden, temeer omdat de uiteindelijke

Christen-democraten van Europa wenden zich tot de VN

In een vergadering van het politieke bureau van de Europese Unie van Christen-Democraten in Genève hebben de Europese christen-democraten een resolutie aangenomen in het kader van de schending van de rechten van de mens. Inhoudend: de komende vervolgonferentie van Helsinki te Belgrado mag geen eindstation vormen, maar moet een tussenfase zijn in een ontwikkelingsproces.

Alle elementen van de slotact van Helsinki zullen integraal in constructieve geest getoetst moeten worden. Volgens de christen-democraten hangen de echte ontspanning, vrede en veiligheid af van een volledige erkenning van de mensenrechten en de praktische toepassing daarvan. Verder van het wegnemen van obstakels die vrije verkeer van mensen, informatie en ideeën in de weg staan.

Als derde punt een evenwichtige wederzijdse ontwapening. Ten aanzien van de situatie in Chili hebben de christen-democraten opnieuw hun ergernis uitgesproken over de

grove schending van de rechten van de mens in dat land. Zij hebben zich tot de Verenig-

beslissing altijd bij het parlement zal blijven liggen. Het is om deze redenen dat deze fracties van oordeel zijn, dat de verhouding dagopleidingen/part-time opleidingen, de verlaging van de capaciteit van de reeds bestaande instituten en maatregelen met betrekking tot de numerus fixus in het eindstadium, voor het parlement bespreekbaar zullen dienen te zijn.

Dit neemt niet weg, dat de leden van de CDA-fracties de plannen van de minister in grote lijnen acceptabel achten en uitstekend geschikt om het verdere overleg, zoals door de minister in zijn beleidsvoornemens zelf is aangekondigd, te voeren. Zij zullen het dan ook toejuichen, indien de minister over deze waardevolle beleidsvoornemens zo spoedig mogelijk het overleg zou willen openen.

H. L.

de Naties gewend en geëist dat de volkerenorganisatie al haar ter beschikking staande middelen zal aanwenden om de democratische rechten van de Chileenen weer te herstellen.

Boekje lagere school verkiezingen

Kamerleden moeten veelzijdige mensen zijn. Daarom is het aardig om te vermelden dat ook kandidaat-kamerleden in hun vrije tijd nog wel eens wat anders doen dan politiek bedrijven. Zo schrijft ons kandidaat-kamerlid drs. H. Eversdijk al jaren boekjes voor het aardrijkskundeonderwijs op de lagere school. Van zijn hand verschenen bij de uitgeverij De Ruiter te Gorinchem boekjes over onder andere: China, Tanzania, Finland, Canada, de gevolgen van het Deltaplan en het gewas mais. Ook stelde hij een aardrijkskundemethodiek samen en werd onder zijn redactie een achttal thematische wandkaarten uitgegeven.

De Tweede Kamer

Met het oog op de verkiezingen van 25 mei

stelde drs. Everdijk voor de leerlingen van de lagere scholen een zgn. „verkiezingspakket“ samen. Dit bestaat uit een boekje voor de leerlingen, waarin op begrijpelijke wijze wordt uiteengezet wat er op 25 mei gaat gebeuren. Bij het pakket behoort ook een knipvel met een groot aantal foto's, stembiljetten, uitslaglijsten en de emblemen van de partijen. Dit knipvel wordt naast het boekje gebruikt om bijvoorbeeld een werkstuk te maken of een muurkrant samen te stellen. Bij het pakket behoort tenslotte ook nog een toelichting voor de leerkracht, waarin onder meer didactische suggesties in vermeld staan. Evenals zijn andere werk, werd ook dit verkiezingspakket uitgegeven bij De Ruiter.

J. de Swart

Midden- en Kleinbedrijf is het middenrif in de maatschappij

Samenvatting van de rede van de minister van Economische Zaken drs. R. F. M. Lubbers op de studiedag Midden- en Kleinbedrijf te Amsterdam

„Uit het rapport van de wetenschappelijke bureaus van de drie CDA-partijen blijkt duidelijk hoe divers het MKB van samenstelling is en hoe moeilijk het is de grenzen te trekken waar het Midden- en Kleinbedrijf ophoudt en het grootbedrijf begint. Hoewel de verschillende onderdelen van het MKB dus nogal verschillen, moet toch in het algemeen vastgesteld worden dat de problemen in vrijwel alle sectoren ernstig zijn en een geweldige inzet vergen om tot verbetering te komen”, aldus minister Lubbers op de te Amsterdam gehouden, CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf.

Hij vervolgde zijn rede met te stellen dat deze moeilijkheden voor een deel voortkomen uit het algemene vraagstuk van de scheef gegroeide kostenverhoudingen, voor een deel ook door typische structurele verschuivingen in de markt- en distributieverhoudingen en deels ook uit het gegeven dat ook het Midden- en Kleinbedrijf wordt geconfronteerd met allerlei nieuwe maatschappelijke prioriteiten en daarmee samenhangende nieuwe voorschriften en beleid van de onderscheiden overheden. Hij zei hierover: „Bij alle voortdurende verandering in de maatschappij kan de onderneming zich alleen staande houden door zelf ook actief bezig te zijn met het toepassen van nieuwe technieken en nieuwe organisatie methodes. Op dit terrein spreken wij vandaag aan de dag nogal

eens over innovatie. Wil het MKB zichzelf staande houden dan is er inderdaad behoefte aan veel aandacht voor de wijze van bedrijfsvoering en hoe dat verbeterd kan worden. Nu zal het toepassen van nieuwe technieken met overschakelen naar andere produkten of eerdere wijze van marketing, het automatiseren van bepaalde zaken en ga zo maar door, in het algemeen geld vergen. Geld om te investeren en geld om nieuwe risico's te kunnen nemen. Daarvoor is in de onderneming dan echter wel ruimte nodig; financiële armslag is een wezenlijke voorwaarde. Uit een oogpunt van continuïteit in de economische voorzieningen is een behoorlijk rendement en een behoorlijk inkomen in het Midden- en Kleinbedrijf van wezenlijke betekenis.”

Hofstra-problematiek

Minister Lubbers pleit ervoor om de komende jaren een beleid te voeren dat systematisch leidt tot wat gunstiger kostenverhoudingen in de ondernemingen en wel om economische en sociale redenen. Hierover zei hij het volgende: „Wanneer het gaat om de uitvoering van dat beleid, geloof ik allereerst dat het eerlijk is vast te stellen dat daarmee een aanvang genomen is. Dat geldt zowel voor de specifieke aanpak voor het MKB als de aanpak van het algemene probleem van de kostenontwikkeling. Bij deze specifieke aanpak zijn in de laatste jaren een reeks van maatregelen ten gunste van het MKB genomen, met name in de sfeer van de fiscaliteit en ook in de toegankelijkheid tot de kredietverlening. Wij zijn er echter bepaald nog niet. Stapsgewijze zullen verdere verbeteringen moeten plaatsvinden. Voor sommige is al ruimte gereserveerd. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de zogenaamde Hofstra-problematiek. Het is van

wezenlijk belang zo snel mogelijk de resultaten van deze studie in praktische maatregelen om te zetten.”

Principiële politieke opstelling

De bewindsman stelde, dat de regering de positie van het bedrijfsleven systematisch probeert te verbeteren: „Een fors aanvullend beleidsprogramma met daarin onder meer de middelen in het kader van de Wet op de Investeringsrekening en bijdragen uit de rijkskas om de loonkosten onder de knie te houden, gaan gepaard met de principiële politieke opstelling dat het waar het de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden zelf betreft, noodzakelijk is ervoor zorg te dragen dat de loonsom enkele jaren lang systematisch minder stijgt dan de produktiviteitsstijging. Op deze wijze moet het mogelijk zijn de arbeidsinkomensquote jaarlijks met twee punten neerwaarts aan te passen. Bij de praktische uitvoering van het beleid pleit alles ervoor om inderdaad, zoals ook het studierapport aangeeft, zoveel mogelijk aan te sluiten bij de produktiviteitsontwikkeling in de dienstensector.”

Macro-economisch beleid moet gezond zijn

Vervolgens ging de heer Lubbers in op zijn structuurnota, waarin hij heeft aangegeven dat met het oog op de continuïteit van de ondernemingen weliswaar in eerste instantie het macro-economisch beleid gezond moet zijn, maar dat hij daarnaast een lans heeft gebroken om voldoende vrijheid en ruimte te laten voor ondernemers om zelf de problemen op te lossen. Tevens heeft hij in deze structuurnota aangegeven dat er ook behoefte zal zijn

rechtvaardiging vindt in structurele versterkingen van de betrokken sector, wat op langere termijn zowel in het voordeel is van de producenten als van de consumenten.

In het CDA-verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen” vinden wij nu begrippen als rentmeesterschap, onderhoudsconomie e.d. Nu is het belangrijk om deze zaken, zorg voor de omgeving, voor de natuur, voor de derde wereld, voor de uitputting van schaarse grondstoffen en energie, in basisbeginselen tot uitdrukking te brengen. Nog belangrijker is het dat ook op een realistische wijze in de praktijk te kunnen brengen. Dat kan men natuurlijk niet door allerlei wilde en onberaden stappen te nemen. Neen, dat zal moeten komen van een stapsgewijze aanpak in goed overleg. Daarbij zullen wij het met elkaar eens moeten worden over doelstellingen op langere en middellange termijn en over de wijze waarop wij die doelstellingen kunnen bereiken.”

Middenrif in de maatschappij

Afsluitend maakte de bewindsman nog enkele opmerkingen van een meer politiek karakter, welke hieronder volgen: „Als ik U typeerde als het middenrif in de maatschappij, dan vraag ik tegelijkertijd begrip voor de noodzaak om de nog steeds wezenlijke sociale spanningen tussen werknemers enerzijds en het grote bedrijfsleven anderzijds te beheersen. Welnu, als wij deze beheersing aan dat latente conflict dan overlaten aan hetzij de socialisten, die zich zo nauw verbonden weten met het FNV, of de liberalen, die zich als het erop aankomt zo moeilijk kunnen onttrekken aan de identificatie met het grote bedrijfsleven, dan ziet het er voor wat betreft het beheersen van die latente sociale spanning moeilijk uit. Ik geloof werkelijk dat er hier een opgave voor het CDA ligt. De tweede opmerking die ik wil maken is dat ons stelsel van ondernemingsgewijze productie niet als vanzelf voortbestaat. Het kan slechts levend gehouden worden door het steeds verder aan te passen en te ontwikkelen. Het is goed bij dat werk de zaken steeds te beschouwen in het licht van datzelfde middenrif in de volkshuishouding.

Als het CDA zo doelbewust veel van haar beleid wil doormeten in dat middenrif, doe ik dat vanuit een derde uitgangspunt, nl. dat het in onze politieke conceptie wezenlijk is niet alleen zaken te bereiken voor onze kiezers, maar vooral om een beroep te doen op hun medewerking als dat geboden is in het licht van het algemeen belang. Dat is geen uitzondering, dat is eerder regel. Onze politieke lijn is een duidelijke: in continuïteit met het verleden en gericht op verbetering naar de toekomst; men leze er ons programma op na!”

aan een meer intensief beleid op het zogenaamde meso-gebied: „Dit is nogal een technische term maar daarmee bedoel ik het gehele tussengebied tussen de nationale economische vraagstukken en die van de individuele onderneming. Welnu, in tal van sectoren, ook in die van het Midden- en Kleinbedrijf zal het geboden zijn tot een sectorale aanpak te komen, waarbij ondernemers op bepaalde terreinen samenwerken. Ik zie dat primair als een zaak van de bedrijfstak zelf maar de overheid kan daarbij natuurlijk ondersteunend optreden. Naast dit sectorale beleid is er wat wij in het vakjargon noemen het functionele beleid. Daaronder versta ik onder meer op bijzondere situaties toegesneden kredietverlening, het innovatiebeleid, het beleid ter bevordering van export maar ook, en dat kan voor vele sectoren van het MKB van grote betekenis zijn, het prijs- en mededingingsbeleid.”

Prijs- en mededingingsbeleid en CDA-program

Voor wat betreft het prijsbeleid stelde de minister, dat hij bij alle noodzakelijke strakheid van de laatste jaren om de inflatie te bestrijden, altijd weer heeft gepleit voor een actief hanteren van het instrument van de minimumprijzen: „Dit is echter nog maar een onderdeel van het meer algemene vraagstuk van de mededingingspolitiek. Het is mijn vaste voornemen tot een betere integratie te komen van het mededingingsbeleid en een sectorale aanpak van de problemen.” Het zal zo moeten zijn dat een actief, ordenend mededingingsbeleid zijn

Midden- en Kleinbedrijf verdient extra aandacht

Samenvatting van de rede van staatssecretaris Th. M. Hazekamp tijdens de CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf te Amsterdam

Staatssecretaris Hazekamp begon zijn rede tijdens de CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf met het schetsen van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen welke in het beleid met betrekking tot het Midden- en Kleinbedrijf moeten worden ingekalkuleerd. Hierbij memoreerde hij, evenals minister Lubbers voor hem dat reeds deed, het rapport van de CDA-commissie inzake het beleid ten aanzien van het Midden- en Kleinbedrijf. Hij beperkte zijn rede tot het aangeven van een aantal hoofdlijnen voor het toekomstige beleid met betrekking tot deze sector van het bedrijfsleven.

De staatssecretaris stelde dat, de in het CDA-rapport geschetste problematiek rond de loonontwikkeling van veel wijder betekenis is dan alleen voor het Midden-

en Kleinbedrijf. Via lonen, sociale premies op loonsombasis, fiscale systemen welke de verschillen tussen sommige sectoren nog eens extra benadrukken en een prijsbeleid dat ook niet verder kan komen dan tot een beperkte differentiatie worden de arbeidsintensieve activiteiten zwaarder belast dan kapitaalintensieve activiteiten.

Probleem ligt duidelijk

Volgens de heer Hazekamp is het probleem voor het Midden- en Kleinbedrijf duidelijk. „Men moet naast de wens tot beperking van de loonkostenstijging en tot de produktiviteitsstijging in de dienstensector tevens openstaan voor aanvullende en bijbehorende maatregelen t.a.v. de hoogproductieve sectoren, welke niet alleen op het gebied van het prijsbeleid liggen. Ook de vakbeweging zal naast de bereidheid tot loonmatiging niet alleen naar het prijsbeleid mogen uitzien, maar zal inhoud moeten geven aan haar uitspraken, dat zij er iets voor over heeft om beleidsdoelenden van milieu, energie, werkgelegenheid, onderwijs e.d. te realiseren. Hun voorwaarde, dat zij dan zeker moeten weten, dat de door hen

onbenutte loonruimte ook in de gewenste richting wordt aangewend is via de fondsvorming vorm gegeven. De werkgeversorganisaties zullen er geen moeite mee hebben juist de arbeidsintensieve sectoren als richtlijn voor de loonontwikkeling te nemen, maar zij zullen bereid moeten zijn mee te werken aan het afzonderen van dat deel van de loonkosten in hoog productieve sectoren, dat anders als loon (en sociale premie) zou zijn uitgekeerd. De overheid tenslotte zal de bereidheid moeten hebben de uit het overleg resulterende systematiek vast te leggen.”

Beleidslijnen

De staatssecretaris vervolgde zijn rede met te stellen, dat de door de CDA-commissie voorgestelde benadering uiteraard op velelei wijze is uit te werken. Hij zei hierover: „Naast het vastleggen van de loonontwikkeling en de daarbij behorende heffingen is het ook denkbaar te komen tot een gematigde centraal afgesproken norm en daarbovenop een heffingsstelsel te ontwikkelen, waarbij de heffing gerelateerd is aan de mate waarin de gewenste matiging wordt bereikt of overschreden. Daarbij blijft dan in grote lijnen de huidige overlegmethode in tact. Vanzelfsprekend behoort in dit beleid tevens te worden opgenomen mogelijke aanpassing van de sociale premie-basis, het fiscale systeem en het prijsbeleid. De door de CDA-commissie gegeven

benadering zou ook vanuit het consumptiebehoeftepatroon benaderd kunnen worden. Moeten wij in de praktijk de leefbaarheid van onze samenleving laten afhangen van uitsluitend economische wetten? Is het werkelijk zo, dat ons criterium voor het bestaan van een behoefte bepaald wordt door rendementsmogelijkheden? Dan rijst toch de vraag of er niet consumptie-onmogelijkheden gecreëerd worden door ons historisch gegroeide beleid. Ten slotte voeg ik hier dan nog aan toe het loonsysteem, waarbij de lonen verhoogd worden op basis van wat de hoger productieve bedrijfstakken kunnen dragen en wederom verhoogd worden omdat de lager productieve bedrijfstakken de hoge looneisen slechts kunnen realiseren via prijsverhoging. Het minimumloon is daarbij nog een extra complicerende factor. Deze verklaarbare ontwikkelingen werken in het behoeftebevestigingspakket zó uit, dat het economische wet inderdaad hard toeslaat zowel ten aanzien van de dienstensector, als ten aanzien van de consumptiemogelijkheden. Hierbij is geen sprake van bewust beleid, maar van niet voorziene gevolgen. Consumptiebeleid zou deze problematiek vanuit de zijde van de consument en de leefbaarheid kunnen benaderen. Ook dat zou kunnen leiden tot bijsturen van deze gegroeide systemen.”

Minimuminkomensbeleid

Over het inkomensbeleid en daaraan gekoppeld een eventueel minimuminkomensbeleid voor zelfstandigen zei de heer Hazekamp dat dit voor zelfstandige ondernemers niet meer indirect zal zijn: „Via het sociaal-economisch beleid, mededingingsbeleid en structuurbeleid, moet de ondernemer bewegingsvrijheid en toerusting krijgen, welke hemzelf samen met de medewerkers in het bedrijf, in staat stellen een redelijk inkomen te verwerven. Interessanter is daarom de benadering van de problematiek rond de kleine kernen, de stadsvernieuwing en een eventuele minimuminkomensgarantie. Bij deze hier

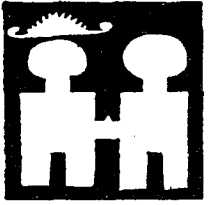
genoemde problematiek rond de bestaansmogelijkheden van veelal de kleinste onder de ondernemers komen principiële discussies op gang over het vrije zelfstandige ondernemerschap.

Het is een discussie, welke m.i. veel realiteitswaarde mist omdat de marktverhoudingen niet bepaald worden door de kleinste. Gezien vanuit rechtvaardige inkomensverhoudingen is er nog wel iets over te zeggen. Indien voor werknemers een minimumbeloning voor een maatschappelijke functie-uitoefening redelijk is, dan is het niet zo eenvoudig te stellen dat dit voor zelfstandige ondernemers niet het geval is. Zou een sociaal zelfstandigenbeleid dat niet als laatste opvangmogelijkheid bewust moeten inbouwen? Daarbij denk ik niet aan een aanvullende bijstandsuitkering, maar aan een bewuste maatschappelijke erkenning van een redelijke minimale vergoeding voor de functievervulling.”

Kleine kernen en stadsvernieuwing

Staatssecretaris Hazekamp vindt dat voor wat betreft de kleine kernen en de stadsvernieuwing een apart beleid nodig is, los van een eventueel minimuminkomen. Hij zei hierover het volgende: „Bij de kleine kernen b.v. is uit recent onderzoek gebleken dat de onderlinge afstand tussen winkelcentra en kernen, alsmede het assortimentsbeleid van de in de kernen aanwezige bedrijven van zeer groot belang is. Voorts zijn er regionaal grote verschillen in situatie en mogelijkheden. Het beleid zal er dus op gericht moeten zijn primair de oorzaken aan te pakken en niet de simpele uitweg van een inkomenssuppletie te bewandelen. Voor de vormgeving van het toekomstig beleid is het toch van belang dat meer dan vroeger gerichte aandacht wordt gegeven en maatregelen meer toegespid worden op de problemen welke opgelost moeten

Vervolg op pagina 5

„Religie en politiek”

„Religie en politiek”, zo luidt de titel van een zeer lezenswaardig boek van wijlen prof. Van Ruler, waaruit we in CDA-verband vele behartenswaardige zaken zouden kunnen leren. Maar over dit boek willen we het hier niet hebben. Het gaat ons om de aandacht die een kerkblad besteedt aan de politiek. In „Hervormd Utrecht” van 22 april jl. werd namelijk een begin gemaakt met een serie artikelen over de politieke partijen. Dit uiteraard met het oog op de verkiezingen. De auteurs van deze stukjes is gevraagd om duidelijk te maken waarom zij als hervormden de vogkeur geven aan een bepaalde partij. Er zijn voor deze stukjes zoveel mogelijk jonge schrijvers aangetrokken.

Het verschijnen van deze artikelen acht ik een goede zaak, omdat het naar mijn mening behoort tot de taak van de kerk om ook in dezen voorlichting te geven teneinde het maken van een verantwoorde keus te stimuleren. Zeker omdat het christen-zijn niet als een zondagse vernislaag over ons leven moet liggen, maar ons dient te bepalen in al onze beslissingen en vooral bij zulke belangrijke beslissingen als het kiezen van een politieke partij. Zo bezien hoort deze keuze tot de heiliging van ons leven. (Hoe de keuze daarbij zou moeten uitvallen is voor een christen niet dwingend voor te schrijven, maar een zaak die in besef van onze verantwoordelijkheid jegens God, onze medemens en Gods wereld dient te worden beslist door ieder persoonlijk.

De eerste politieke partij die in de serie aan de orde wordt gesteld, is het CDA. Er zijn daarvoor twee schrijvers gevraagd; één uit de ARP-hoek en één uit de CHU-hoek. Onze vice-voorzitter, Jan van den Assem, heeft het stukje van CH-zijde geschreven. We laten dit hieronder volgen, omdat het een goede weergave is van de christelijk-historische inbreng in het CDA en tevens de geest van waaruit wij in het CDA willen werken goed weergeeft, daarbij allerlei misverstanden omtrent en valse pretenties binnen het CDA afbrekend. Graag de pen aan onze vice-voorzitter.

„HERVORMD EN DAN TOCH CHU (DUS CDA) STEMMEN?!”

Zie daar maar eens een duidelijk antwoord op te geven, vroeg men mij. Ik wil U een aantal waardevolle gegevens aanreiken die voor velen met mij in bovengenoemde richting inspirerend zijn.

Allereerst: Christelijk-Historisch. Deze term duidt op het besef dat God de geschiedenis leidt, dat Hij zich geopenbaard heeft als de enige die het begrip tijd geheel omspannt (alfa en omega) en derhalve ook de mensheidsgeschiedenis een rol laat spelen in zijn plan. Iedere handeling, ieder gebeuren hoe klein ook vormt een atoom, een onderdeel van die historie. Hij gaat door, ondanks het kwaad van zelfzucht, machtswellust en vernietiging, dat wij als mensen menen in stelling te moeten brengen tegen zijn heilsplan.

Dan: Ook met ons volk heeft God plannen, geen speciale zoals men vroeger wel dacht maar als bescheiden onderdeel, als groep,

als gistend gist en zoutend zout, als denkend-zonder-landsgrenzen in het geheel van de volkerenfamilie die deze aardbol, het feest van zijn schepping, tot een bouwsteen van zijn koninkrijk moet maken. Pretentie hebben wij niet om een christelijke partij te zijn, daar dit ons van andere christenen en andere groeperingen zou scheiden en het waardevolle in hun visie onbruikbaar zou maken voor de nood-

zakelijke samenwerking in ons zo diverse volk.

Wij willen slechts zijn een partij, een groep van christenen, niet dus een christelijke partij, die met elkaar proberen bouwstenen aan te dragen voor een wereld die God beloofd heeft.

Daarbij gaf iemand mij eens een goede uitleg van het Latijnse woord „regere”, waarvan ook „regeren” is afgeleid. Dat „regere” dient voor ons vooral te betekenen „naar de hand gaan staan” en dan wordt het: „Zo te gaan staan dat God je als handvat kan gebruiken”. Als dit de houding van ieder christen in het CDA wordt, kan er iets zeer waardevols uit groeien. Want dat CDA is een groeisel, het moet nog tot ontwikkeling komen. Het wil in zich omvatten al die christenen die menen dat de mens bij meer dan brood alleen leeft, het wil midden in ons volk staan zonder middenpartij te worden, het wil zich laten inspireren door het Evangelie

zonder pasklare zekerheden inzake politiek en ethos te geven. Bovendien wil het CDA met het veel gewraakte Ethisch Reveil ons volk erop wijzen dat Gods normen niet ad infinitum afgebroken kunnen worden. Dat wij ons veel te veel door procenten en centen, door materie en luxe laten leiden en vooral in de politiek daardoor dit - overigens uiterst belangrijke - complex van stoffelijke dingen alle andere levensvragen heeft overschaduwd. Wij willen meer licht op het andere, op het evangelische, op het inspirerende vanuit Christus. Daarom kiezen wij niet voor een partij die zo nu en dan het bijbelse toelaat in een privé-hokje, maar voor een groep die ondanks alle kritiek doorgaat om het licht van de grote letter C overal en altijd, ontmaskerend en verwarmend, bestralend én zoekend in de diepste afgrond, te laten schijnen.

Jan van den Assem
vice-voorzitter CHJO.

Jaarverslag 1976 afdeling Groningen CHJO

De afdeling Groningen was de enige nog bestaande afdeling van de CHJO per 1 januari 1976.

Zij telde op dat moment circa 40 leden en belangstellenden, waarvan een kleiner deel zich actief betoonde door de deelname aan allerhande activiteiten.

In 1976 heeft de afdeling Groningen, tesa- men met andere politieke jongerorganisaties, een verklaring uitgegeven inzake de vermindering van de jeugdwerkloosheid in de provincie Groningen.

Deze verklaring ontving veel publiciteit via radio (RONO en VARA), televisie (NOS-journaal) en regionale nieuwsbladen. Eveneens tesamen met andere politieke jongerenorganisaties is gepraat over de berging van atoomafval in de bodem van de provincie Groningen.

Verder is de afdeling naar buiten getreden middels informatiemarkten ten behoeve van eerstejaarsstudenten van het hoger beroepsonderwijs en voortgezet wetenschappelijk onderwijs alsmede middels een optreden op een politieke voorlichtingsavond van een middelbare school. De CHJO in Groningen heeft diverse vertegenwoordigers in de besturen van CDA en CHU.

Frequent werd een voorzittersoverleg gevoerd tussen CHJO, ARJOS en KVPJG over te plannen gezamenlijke activiteiten en werden elkaars vergaderingen bezocht. Ongeveer zeven ledenvergaderingen werden in 1976 geannonceerd, welke in het algemeen vrij redelijk werden bezocht. Naast minder politieke activiteiten zoals borrels heeft de afdeling zich op ledenver-

gaderingen bezig gehouden met de ontwikkelingen rond de verkiezing van een nieuw landelijk bestuur, discussies over de zogenaamde Eemshavennota en werden de doelstellingen van het CDA en de afdeling zelffoorgepraat.

Per 1 december 1976 is de samenstelling van het bestuur van de afdeling gewijzigd; voorheen was P.S. Procee voorzitter en P. Bloemen secretaris/penningmeester. Thans is de samenstelling als volgt:

B. Huizing, voorzitter, J.H. Janssenstraat 21, Groningen
P. Bloemen, secretaris, Van Heemskerckstraat 1, k. 712, Groningen.
F. Boels, penningmeester, Van Wassenaerstraat 3, Groningen.

CHJO-voorzitter Heukels te Emmeloord

CDA enige werkelijk vernieuwingsgezinde nieuwe politieke partij

Dezer dagen sprak CH-jongerenvoorzitter, drs. L. P. Heukels, voor jongeren in Emmeloord. In zijn betoog noemde hij het CDA de enige werkelijk vernieuwingsgezinde nieuwe partij. Hij besprak hierna de hoofdlijnen van het CDA-program.

Werkeloosheidsbestrijding heeft prioriteit. Naar aanleiding hiervan merkte spreker op dat Den Uyl zich op de borst slaat voor alles wat hij gedaan heeft voor de „gewone man”. Het gevolg is echter wel geweest dat Den Uyl de uitgaven te hoog heeft opgeschroefd en daarmee de werkgelegenheid in gevaar heeft gebracht. Als Den Uyl eerder had ingezien dat Nederland zijn uitgaven diende te beperken dan was er nu minder werkloosheid geweest. Dan moet Den Uyl zijn kiezers ook maar eens vertellen. Ook dat is openheid van bestuur. Hoe kan de PvdA echt aan werkloosheidsbestrijding doen, als zij niet bereid is voldoende op overheidsuitgaven te bezuinigen, zo vroeg de spreker zich af.

Tevens ging drs. Heukels in de positie van het onderwijs, waarin naar de mening van het CDA de verantwoordelijkheid dient te liggen bij de direct-betrokkenen; er mag niet een soort staatsonderwijs ontstaan.

ESSENTIEEL

Essentieel voor het beleid van de komende vier jaar noemde de CHJO-voorzitter de ontwikkelingssamenwerking en de aandacht voor de matiging van het energiegebruik en het milieu. Belangrijk in het bedrijfsleven is echte verdeling van macht over alle betrokkenen in het bedrijf. Het gaat hier niet om overhevelen van macht van leiding naar werknemers. De verantwoordelijkheid voor het voortbestaan van de grondspeculatie legde spreker heel duidelijk bij de PvdA, die immers geweigerd heeft over dit niet-controversiële punt vóór 25 mei een wetsontwerp te aanvaarden.

Bij de komende kabinetsformatie, zo merkte drs. Heukels op, moeten duidelijke afspraken worden gemaakt, met name ook over abortus-wetgeving. Het is in strijd met het belang van het onderwerp dat nog steeds geen wetgeving tot stand is

gekomen. Uitgangspunt dient te zijn dat de waarde van het ongeboren, weerloze leven in voldoende mate bij een abortusaanvraag moet worden meegewogen.

Tenslotte legde de heer Heukels uit, dat de schuld van de kabinetscrisis zowel bij de

PvdA als bij het CDA lag, maar zeker niet alleen bij het CDA. Wij zullen met die partij een regeringscombinatie moeten vormen die ook bereid is het CDA-program voldoende tot zijn recht te laten komen. Daar gaat het ij de kabinetsformatie om!

Stem eens op een vrouw: of is politiek alleen een mannenzaak?

Nog niet eens zestig jaar geleden streden onze grootmoeders verbitterd voor het vrouwenkiesrecht. Wat blijkt in deze tijd? Veel vrouwen en teveel mannen zijn nog altijd van mening dat politiek een mannenzaak is. Hoe komt dat?

- te weinig vrouwen zijn lid van een politieke partij.
- te weinig vrouwen beseffen dat politiek invloed heeft op hun dagelijkse leven.

- Hoe komt dat?
- afgezien van de opvoeding hebben de meeste vrouwen een extra handicap door de gezinsverantwoordelijkheid.
 - nog te vaak wordt als vanzelfsprekend ervaren dat de man zich buitenshuis beweegt en de vrouw binnenshuis.
 - heeft de vrouw al deze barrières genomen dan blijkt zij dikwijls op een onverkiesbare plaats op de lijsten te staan.

Waarom een voorkeurstemmenactie van de Nederlandse Vereniging van Vrouwenbelangen?

- niet omdat op deze manier meer vrouwen in de kamer zullen komen; de regionale lijsten van de meeste politieke partijen maken dit moeilijk, zo niet onmogelijk.
- wél om alle politieke partijen weer eens ervan te doordringen dat er meer bekwame vrouwen zijn dan zij denken.
- wél om de politieke partijen ervan te doordringen dat: ondanks de 180.000 voorkeurstemmen die bij de verkiezingen van 1972 op vrouwelijke kandidaten werden uitgebracht ondanks het Jaar van de Vrouw ondanks het onzerzijds vroegtijdig aan-

dringen meer bekwame vrouwen op verkiesbare plaatsen op de lijsten op te nemen ondanks de telegrammen die verstuurd werden naar partijcongressen zij ook nu, in het jaar 1977, het presteren weer te weinig vrouwen op verkiesbare plaatsen op de lijsten te zetten. Een voorkeurstem is voor de betreffende partij nooit een verloren stem.

Politiek is nog steeds een mannenzaak. De bevolking van Nederland bestaat uit mannen en vrouwen en behoort ook bestuurd te worden door mannen en vrouwen. Wij mannen en vrouwen moeten ons gezamenlijk bezig houden met alle problemen die op bestuurlijk niveau aan de orde komen.

NEDERLAND HEEFT DE VROUW OOK NODIG VOOR DE HUISHOUDING VAN DE STAAT

Wat wij willen is de vrouw, naast de politieke scholingscursussen door het gehele land, ook op deze manier wat meer politiek bewust te maken en de man ervan te overtuigen dat politiek geen mannenzaak is, maar een zaak van mensen.

DUIDELIJK MOET WORDEN GESTELD DAT DEZE ACTIE ZEER BESLIST NIET PARTIJPOLITIEK GEBONDEN IS.

Affiches en stickers kunnen besteld worden door overmaking op giro 110444 t.n.v. penningm. Vrouwenbelangen, Overveen. Prijs ná 31 maart: 2 affiches (opgevouwen in envelop) f 2,50; 10 affiches (in rol) f 7,-; 25 affiches (in rol) f 12,-; 50 affiches (in rol) f 20,-. Stickers: 25 stuks f 3,50, alles inclusief verzendkosten.

Vervolg van pag. 4

worden. Hierbij gaat b.v. het herstructureringsbeleid een uiterst belangrijk onderdeel worden.

Concretisering van de grenzen van de groei ten aanzien van milieu, grondstof, leefbaarheid, spreiding, schaalgrootte en derde wereld, zullen zeker van invloed zijn op het beleid voor het midden- en kleinbedrijf”.

Waakzaamheid blijft geboden

Aan het slot van zijn rede stelde Hazekamp, dat ook al is thans de terugloop van het aantal vestigingspunten van midden- en kleinbedrijven gestopt, dan nog is waakzaamheid geboden. Hij stelde: „Bij een beleid dat bewust de groei en spreiding van werkgelegenheid, van verantwoordelijkheid, van voorzieningen wil bevorderen zal het midden- en kleinbedrijf duidelijk extra aandacht krijgen. Ik denk dat bij één zo op verscheidenheid en menselijke maat gericht beleid een georiënteerde, verantwoordelijke economie vorm kan krijgen waarbij ondernemers, werknemers of medewerkers, consument en overheid samen verantwoordelijk kunnen zijn”.

Loe Lap, Salomons, Van Tijn en co.

door mr. G. van Muiden, CDA-kandidaat voor de Tweede Kamer

De Partij van de Arbeid, laat, veel te laat, gekomen tot het inzicht, dat vele kleine ondernemers in het midden- en kleinbedrijf het veel moeilijker hebben dan werknemers beneden het modale inkomen, door hun lage inkomen, lange werktijden en het in mindere mate beschikken over sociale voorzieningen, is nu plotseling in de aanval gegaan.

Op voorlichtingsbijeenkomsten in Amsterdam en ook in andere plaatsen wordt gewerkt met een pamflet, dat ronduit leugachtig genoemd mag worden. De heer Loe Lap, lid van de PvdA en groot-ondernemer in dumpgoederen, kampeerartikelen etc., geassisteerd door mevrouw Salomons, lid van de Tweede Kamer en slagersdochter, is tezamen met Ed van Tijn een soort openbare vennootschap begonnen om het publiek voor te lichten hoe goed de PvdA voor het midden- en kleinbedrijf gezorgd heeft. Gaarne wil ik hierop puntsgewijs commentaar leveren.

1. ZELFSTANDIGENAF TREK

In de PvdA-folder wordt gesteld, dat vóór 1973 bij het heffen van belasting absoluut geen rekening werd gehouden met de negatieve gevolgen van de inflatie.

Fout. Per 1 januari 1972 is de inflatiecorrectie in de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting ingevoerd door het Kabinet-De Jong als wetsontwerp ingediend en door het Kabinet Biesheuvel toegepast. Onmiddellijk in 1974 stelde Minister Duisenberg de inflatiecorrectie buiten werking, voor 1975 werd zij voor de middengroepen niet toegepast en voor 1976 ging zij gepaard met een verhoging van de loon- en inkomstenbelasting door de tarieven van de schijven met één punt te verhogen.

In de PvdA-folder wordt voorts gesteld, dat in 1975 de zelfstandigenaftrek werd ingevoerd, waarbij over de eerste f 1600,- van de belastbare winst van f 50.000,- geen belasting werd geheven. Een maatregel, die voor 1976 en 1977 nog werd versterkt.

Fout. In september 1974 werd mede naar aanleiding van de grote inkooprijstijgingen in het midden- en kleinbedrijf en de mede door het prijsbeleid en de oliecrisis sterk gedaalde inkomens bij de middenstand (denk aan de Interpellatie Kruisinga in mei 1974) door de Christen-democraat mr. Willem Scholten, toenmaals Tweede Kamerlid, thans lid van de Raad van State, in een artikel in het Financieel Dagblad gepleit voor de invoering van een zelfstandigenaftrek. Bij de Algemene Beschouwingen werd hierover een motie door de Christen-democraten ingediend, die door de Kamer werd aanvaard met de stemmen van de zgn. Progressieve Drie tegen.

Staatssecretaris Van Rooijen en Staatssecretaris Hazekamp hebben als Christen-democratische bewindlieden hard moeten vechten in het Kabinet voor de indiening van een desbetreffend wetsontwerp voor het belastingjaar 1975. Voor het belastingjaar 1976 wilde Duisenberg geen verlenging daarvan en moest bij amendement, ingediend door de Christen-democraten, de verlenging worden afgedwongen. Voor 1977 heeft het Kabinet verlenging voorgesteld, maar voor 1978 afgevozen. Het waren weer de Christen-democraten, die bij amendement ook voor 1978 de verlenging van de zelfstandigenaftrek wisten te bewerkstelligen. Je moet maar durven!

Ik ga verder. Het pamflet bevat 11 punten.

2. DE MEDEWERKENDE VROUW

„De positie van de in het bedrijf meewerkende echtgenote was slecht; met name de kleinste zelfstandigen merkten toen plotseling, dat meer belasting moest worden betaald”, aldus de PvdA-folder.

We citeren verder:

„Met terugwerkende kracht tot 1.1.1973 nam het Kabinet Den Uyl maatregelen om deze onrechtvaardigheid geheel ongedaan te maken.”

TENDENTIEUS

Onze Christen-democratische staatssecretaris Scholten in het Kabinet-Biesheuvel heeft baanbrekend werk verricht door de drastische herziening van de tariefstructuur in de loon- en inkomstenbelasting in te voeren per 1.1.1973. Hierdoor werd de sluipende progressie in de tarieven vervangen door de zichtbare progressie in het schijventarief met belastingvrije sommen aan de voet, waarbij de werkende vrouw (ook de medewerkende vrouw) fiscaal geëmancipeerd werd door haar inkomen niet

langer op te tellen bij dat van haar man, maar haar zelfstandig te belasten met een eigen belastingvrije som. Slechts in enkele gevallen had dit een kleine belastingverhoging tot gevolg, maar in de overwegende gevallen een aanzienlijke belastingverlaging. Bovendien maakte Scholten de kinderbijslag belastingvrij.

De socialisten hebben na 1973 niets nagelaten om de druk van de loon- en inkomstenbelasting ook voor lagere inkomensgroepen te verzwaren en het zijn de Christen-democraten geweest, die alles in het werk hebben gesteld om de verdere verhoging van de steil oplopende progressie te matigen. Daar is in en buiten het Kabinet vaak en lang over gestoeid.

3. VERMOGENSBELASTING

Het PvdA-pamflet stelt, dat onder voorgaande kabinetten het bedrijfsvermogen als middel tot bestaan en groei (prettig dit ook eens door socialisten erkend te zien) bij de belastingheffing niet erkend werd. Men stelt dan verder, dat per 1.1.1975 de eerste f 50.000,- van het bedrijfsvermogen vrijgesteld werd een vermogensbelasting, een bedrag, dat vorig jaar bijna werd verdubbeld tot f 90.000,-.

TENDENTIEUS

Christen-democraten zijn altijd voor matige tarieven in de vermogensbelasting geweest, omdat bij hoge tarieven men juist gezinsbedrijven treft en veel weduwen en wezen, die van vermogensinkomsten moeten leven om van grote groepen bejaarden en invaliden (bij ongelukken krijgt men vaak een schadeloosstelling ineens) maar te zwijgen.

De socialisten in het Kabinet-Den Uyl wensten forse verhoging van de tarieven van de vermogensbelasting. Het zijn weer de Christen-democraten geweest, die in en buiten het Kabinet gevochten hebben voor matiging in de tarieven en voor de vrijstelling van het bedrijfsvermogen, waar al jaren organisaties van zelfstandigen om vroegen.

Hier is duidelijk sprake geweest van een compromis, waarin de Christen-democratische programapunten in te herkennen zijn. (Zie ook „Keerpunt” blz. 24 punt 3d).

4. FISCALE VRIJSTELLING OVERDRACHTSWINST BEDRIJF BIJ STAKING VAN DE ONDERNEMING

Het PvdA-pamflet stelt, dat in de jaren vóór het begin van het kabinet Den Uyl slechts f 10.000,- was vrijgesteld, terwijl dit tijdens de rit van het kabinet Den Uyl is verdubbeld tot een bedrag van f 20.000,-.

OPNIEUW TENDENTIEUS

Het is op grote aandrang geweest van de Christen-democraten en het is te danken geweest aan het initiatief van staatssecretaris van Rooijen, dat bij de jongste Miljoenennota de verduubeling van deze vrijstelling is voorgesteld en ook door de Kamer is aanvaard. Dit had al moeten gebeuren onder het kabinet Biesheuvel, maar in verband met de inwerkingtreding van de fiscale oudedagsreserve en het vrij grote beslag aan middelen dat de invoering vergde, is deze zaak toen uitgesteld. Daarvoor hadden ook de middenstandsorganisaties begrip.

5. INVESTERINGSAF TREK

Het PvdA-pamflet stelt, dat de investeringsafgrek vóór 1973 veel lager was dan sinds 1974, toen het kabinet de percentages heeft verhoogd. Ook hier weer een tendentieuze voorlichting, omdat onder invloed van de sterk stijgende werkloosheid de Regering wel moest komen, begin 1974, met de Werkgelegenheidsnota met de daarin voorgestelde verruiming van de investeringsafgrek, waaraan het bedrijfsleven al lang behoefte had. Men had dan ook verwacht dat men al eind 1973 hiermee was gekomen. Overigens heeft men- en dit stuitte juist op verzet van de kant van de Partij van de Arbeid - het verzoek van de zijde van de zelfstandigen om althans een minimum investeringsafgrek voor de kleine zelfstandigen in te voeren, verre van de hand gewezen. Pas veel later werd op initiatief van de Christen-democraten de zelfstandigenaftrek ingevoerd. Ook een kabinet, waarin geen socialisten zouden hebben gezeten, was gekomen met een verruiming van de investeringsafgrek gelet op de bijzonder verslechterende werkgelegenheids-situatie. Daar hoeft de Partij van de Arbeid niet prat op te gaan.

6. RIJKSGROEPSREGELING OUDERE ZELFSTANDIGEN

Het pamflet stelt, dat vóór 1973 steun aan zelfstandigen, die nog maar een laag inkomen uit hun activiteiten konden verwerven en desondanks wilden doorgaan, niet of nauwelijks werd gegeven. Het pamflet stelt dan verder, dat de Rijksgroepsregeling van het kabinet Den Uyl voor oudere zelfstandigen vanaf 58 jaar het mogelijk maakt door inkomenssteun als zelfstandigen met ere de 65-jarige leeftijd te vieren. Ook hier weer een tendentieuze voorlichting! Vóór 1973 is enorm veel bereikt op het gebied van saneringshulp en voorlichting om zelfstandigen, die het niet langer meer konden volhouden, aan een menswaardig inkomen te helpen. Ook na de staking van hun bedrijf. Het kabinet Den Uyl heeft vrij snel voorrang gegeven aan een verbetering van de Wet Werkloosheidsvoorziening, waarbij werknemers van 58 jaar en ouder tot hun 65ste jaar deze uitkering kunnen genieten. Ondanks aandrang van Christen-democraten en van de organisaties van zelfstandigen om ook zo snel mogelijk een overeenkomstige voorziening als de WWV voor werknemers kent, voor zelfstandigen in te voeren, werd pas begin 1975 hiertoe het voornemen kenbaar gemaakt. Wie verwacht zou hebben dat dan in 1976 deze Rijksgroepsregeling in werking zou zijn getreden, vergist zich. Op dit moment is nog steeds de Rijksgroepsregeling niet in werking getreden en deze is nog maar het kabinet gepasseerd voor goedkeuring. Het ligt bepaald niet aan de Christen-democraten, dat deze regeling zo langzaam tot stand komt. Mertens, Boersma en Hazekamp hebben hier het hunne aan gedaan om deze regeling snel van de grond te krijgen. Het is met name staatssecretaris Meyer van de PvdA geweest, die voor zeer veel oplossingen onmiddellijk weer moeilijkheden zag. Ook het geld, dat dit gaat kosten, kon Duisenberg maar met moeite op zijn begroting vinden.

7. AAW

Het PvdA-pamflet stelt, dat vóór 1973 met de gehele of gedeeltelijke arbeidsongeschikte zelfstandigen het maar droevig was gesteld, terwijl per 1 oktober 1976 de nieuwe volksverzekering AAW is ingevoerd voor de zelfstandigen speciaal. Ook hier een stuk tendentieuze voorlichting. Immers, in het Regeerakkoord opgesteld door Formateur Steenkamp, waaronder het kabinet Biesheuvel heeft geregeerd, was wel degelijk opgenomen de invoering van de AAW. Uiteraard kostte de invoering veel geld en was hier ook een uitvoerige technische voorbereiding voor nodig, waardoor het kabinet Biesheuvel er niet in was geslaagd tijdig een wetsontwerp terzake aan de Kamer aan te bieden. Wie nu verwacht zou hebben, dat de socialisten onmiddellijk in 1973 begonnen zouden zijn om aan de AAW te werken, vergist zich. Het waren met name weer de socialisten, die voortdurend deze zaak voor zich uit schoven vanwege de kosten die ermee gepaard gaan en vanwege het feit, dat andere groepen middels de premieheffing geld moeten inleveren om het nu ook de zelfstandigen mogelijk te maken een minimumvoorziening te krijgen bij invaliditeit. Het zijn de Christen-democraten geweest en de Christen-democratische bewindlieden Boersma en Mertens, die kans hebben gezien, ondanks tegenwerking de invoering van deze belangrijke wet voor de zelfstandigen per 1 oktober 1976 te bewerkstelligen.

8. REDUCTIE- EN VRIJSTELLINGSREGELINGEN PREMIES VOLKSVERZEKERINGEN

Ook hier het verwijt van de Partij van de Arbeid, dat de bijstelling tussen 1965 en 1973 onvoldoende had plaatsgevonden en dat pas tijdens het kabinet Den Uyl een drastische verruiming dit verzuim heeft goedge maakt. Opnieuw tendentieuze voorlichting! Het kabinet Den Uyl heeft onder druk van Christen-democraten en ook van de organisaties van zelfstandigen noodgedwongen aan het eind van de rit de reductie- en vrijstellingsgrenzen aangepast naar boven. Met name de ernstige inkomensdalingen bij de zelfstandigen en de sterk gestegen inflatie in de jaren 1973-1977 hebben deze maatregel noodzakelijk gemaakt.

9. VRIJWILLIGE ZIEKENFONDSVERZEKERING

Ook hier verwijten van de Partij van de Arbeid dat er vroeger weinig aan werd gedaan en zelfstandigen met lage inkomens te

hoge premies moesten betalen, terwijl tijdens het kabinet Den Uyl er lagere premies konden worden ingevoerd en soepele voorwaarden voor premiereductie. Ook hier een tendentieuze voorlichting, omdat het met name uit de Christen-democratische hoek afkomstig is dat men ook in deze richting voor zelfstandigen is gaan werken en niet uitsluitend voor werknemers en bejaarden.

10. VRIJGESTELD VERMOGEN INGEVOLGE DE ALGEMENE BIJSTANDSWET

De Partij van de Arbeid verwijt de andere partijen dat een zelfstandige die aanklopte bij de Algemene Bijstandswet, eerst al zijn eigen vermogen diende op te maken alvorens hij op hulp kon rekenen, terwijl thans een bedrag van f 47.500,- is vrijgesteld, mits dit een oudedagsbestemming heeft. Onjuist. Al onder het kabinet De Jong is door staatssecretaris Van Son er voor gezorgd, dat een bedrag dat aanzienlijk boven de f 30.000,- lag, vrijgesteld kon worden in het kader van de regelingen van het Midden- en Kleinbedrijf, wanneer dit bedrag een oudedagsbestemming had. Ook in het kader van de Rijksgroepsregeling Zelfstandigen is in de zestiger jaren behoorlijk gezorgd voor het in stand houden van het werkzaam vermogen van de zelfstandige, ook als hem bijstand werd verleend. De aanpassingen onder het kabinet Den Uyl die sindsdien hebben plaatsgehad, hebben slechts fractionele betekenis en waren niet minder dan strikt rechtvaardig. De Christen-democraten hebben daarop nauwlettend toegezien.

11. STADSVERNIEUWING/SANERING

Ook hier het verwijt dat er weinig of niets is gedaan vóór 1973 en dat na 1973 regelingen met betrekking tot inkomenssteun en kredietsteun konden worden verleend. Daarbij wordt o.a. nog verwezen naar een passage in het wetsontwerp Stadsvernieuwing over steunregeling aan zelfstandigen en bedrijven. Opnieuw tendentieuze voorlichting. Er is vóór 1973 al enorm veel werk verzet om ook ondernemers in stadsvernieuwinggebieden te helpen aan aangepaste voorlichting en kredieten. Ook de schadeloosstelling aan huurders van bedrijfsruimten is in 1971 behoorlijk geregeld geworden. Wat zelfstandigen echter weigeren, dat is het aanvaarden van steun en fooien wanneer zij in het stadsvernieuwingproces gedwongen worden om te verplaatsen. Dit is één van de redenen geweest van de kabinetscrisis omdat de Partij van de Arbeid notabene niet bereid was om daadwerkelijk behoorlijke voorzieningen te treffen voor de vergoeding van ontwikkelingschade en een redelijke schadevergoeding bij onteigening wanneer men eigenaar, huurder of pachter is. Het is met name onze christen-democratische staatssecretaris van Economische Zaken geweest die in dit opzicht binnen het kabinet zich ingezet heeft om voldoende belangstelling te wekken bij de staatssecretaris Schaefer voor de problemen waar ook de zelfstandigen in stadsvernieuwinggebieden mee worstelen. Bij de komende kabinetsoormening zal dit één van de belangrijke onderwerpen van gesprek dienen te zijn. In het PvdA-pamflet wordt onder meer ook nog ingegaan op de invoering van een rentesubsidieregeling. Ook deze invoering op dringend verzoek van de organisaties van zelfstandigen heeft plaatsgevonden op initiatief van en door de christen-democratische staatssecretaris van Economische Zaken Hazekamp. Het heeft echter ruim een jaar geduurd alvorens ook hier Financiën, de PvdA-minister Duisenberg, de nodige medewerking aan wilde verlenen.

Kort en goed, het zijn de Christen-democraten geweest in en buiten het kabinet en met name ook de christen-democratische fracties in het parlement, die bij voortdurende aandacht hebben moeten vestigen op het nemen van passende maatregelen ook voor de zelfstandigen. De Partij van de Arbeid was de enige politieke partij die in 1972 de euvelen moed had te stemmen tegen het wetsontwerp inzake de Fiscale Oudedagsreserve voor Zelfstandigen. Zelfs de communisten hebben vóór dit wetsontwerp gestemd. Bij de verdere verhoging van de percentages van reservering voor de fiscale oudedagsreserve waren het de Christen-democraten die amendementen moesten indienen om deze verhogingen mogelijk te maken. Pas in de latere kabinetperiode kon staatssecretaris Van Rooijen in het kabinet steun krijgen voor een verdere doorvoering en invoering van de tijdens het kabinet Biesheuvel geplande fiscale oudedagsreserve. Zonder Christen-democraten was er van het zelfstandigenbeleid helemaal niets terecht gekomen.

Mr. G. van Muiden,
21 april 1977.

Waar en wanneer spreken CDA-politici

Vrijdag 13 mei 1977

Utrecht: mr. A. A. M. van Agt om 20.00 uur voor het CDA-Utrecht; Elst: mr. W. Aantjes om 13.00 uur; Ermelo: dr. R. J. H. Kruisinga; Axel: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp.
Emmeloord: drs. K. de Jong Ozn om 20.00 uur in „Het Voorhuys” aan De Deel; Rotterdam-Pernis: C. L. J. van Lent om 20.15 uur in Gereformeerd Jeugdgebouw; Woubrugge/Hoogmade: mevrouw J. van Leeuwen om 20.00 uur; Vlaardingen: mr. P. H. Kooijmans; Winsum: drs. B. Beumer; Heino: drs. M. J. van Rooijen; Noord-Brabant: drs. Th. E. Westerterp; Waspik: mr. J. N. Scholten; Andijk: mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur; Zwolle: politieke markt om 08.30 uur met o.a. S. C. Weijers in „De Sprankel”.
Treebeek: W. G. Bremen om 20.00 uur in het Casino.
Oegstgeest: drs. H. C. Couprie om 20.00 uur in het Rijnlands Lyceum A-ollolaan 1. Gorredijk: T. Tolman; Alblasserdam: prof. dr. J. W. van Hulst om 20.00 uur in „De Haven”; Ieplaan; Beesel: J. H. Franssen voor de jongeren; Sittard: drs. C. E. M. de Waal en J. Hoen voor Donkiesjot; Heerlen: mr. I. S. L. Gualthéria van Weezel voor de MEAO; Vleuten: P. Meinema om 20.00 uur politieke avond in het „Buurthuis”; 's-Gravenzande: drs. P. Petermeijer; Emmen: mevrouw M. A. H. Andela om 19.00 uur; Katwijk: drs. G. van Leijenhof; Schiermonnikoog: Th. M. Hazekamp; Zaandam: drs. M. van Amelsvoort om 20.00 uur voor de Commissie Europese Veiligheid en Samenwerking; Westerbork: H. Wisselink om 20.00 uur in „De Voorhof”; Heerlen: drs. R. F. M. Lubbers; Gieterveen: J. Hollenbeek Brouwer om 20.00 uur in dorpsshuis „Ons Hûs”.

Zaterdag 14 mei 1977

Amsterdam: mr. A. A. M. van Agt; Utrecht: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp; Overijssel: Overijssels Appèl; Hilversum: mr. P. H. Kooijmans om 20.00 uur in de Feesthal aan de Vaartweg; Gorkum: drs. C. P. van Dijk om 14.00 uur; Corculo: drs. Th. E. Westerterp (overdag); Barneveld: mr. J. N. Scholten in de „Markthal”; Schoonebeek: J. J. Stavast om 20.00 uur in Jeugdsoos Goeroe; Diemen: mevrouw J. R. H. May; Leidschendam: J. J. P. de Boer om 14.00 uur in Centrum de Sater; Alphen a/d Rijn: Voetbalwedstrijd om 17.30 uur in Sportpark „De Beilen” in Ridderveld

tussen CDA-politici en het NOS-artiestenelftal. Deelnemende CDA-politici: Aanvoerder: Hannie van Leeuwen. Spelers: Van Elsen, Lubbers, Hazekamp, van Rooijen, J. J. P. de Boer, P. A. M. Cornelissen, Krajenbrink, Buysert, v. d. Berg, Halleen e.a. Grensrechters de dames Van Heel-Kasteel en Groensmit-van der Kallen. Organisator en coach F. Jacobs.

Maandag 16 mei 1977:

Middelburg: mr. A. A. M. van Agt; Capelle a/d IJssel: mr. W. Aantjes om 20.00 uur in „De Hoeksteen”; Wieringerwerf: dr. R. J. H. Kruisinga om 20.00 uur; Schiedam: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in het „Passage”-theater; Purmerend: drs. K. de Jong Ozn om 20.00 uur; Klaaswaal; drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in „De Rank”; Veldhoven: prof. mr. W. F. de Gaay Fortman; Hazerswoude: drs. W. K. N. Schmelzer in „Het Anker”; Den Ham: H. A. de Boer; Soest: prof. dr. I. A. Diepenhorst om 20.00 uur in de „Open Hof” hoek Dalweg/Veenbesstraat; Steenwijk: mr. P. H. Kooijmans; Oldemarkt: H. Wisselink; Woerden: drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in „Het Arsenaal” aan het Kerkplein; Dronten: drs. L. P. Heukels; Noord-Brabant: drs. Th. E. Westerterp; Amsterdam: mevrouw Verhoog om 19.30 uur in het Klaverhuis; Rozenburg: mevrouw J. G. Kraayeveld; Amsterdam: drs. E. Heerma om 19.30 uur in „De Ark”; 's-Gravenmoer: mr. J. N. Scholten; Noordwijk: J. van Elsen om 20.00 uur; Westerbork: mevrouw M. H. M. F. Gardeniens om 20.00 uur in „De Voorhof”; Amsterdam: mr. J. A. Mommersteeg om 20.00 uur voor ASC-AVSV; Smilde: M. W. Schakel om 20.00 uur in het Hervormd Jeugdgebouw; Coevorden: drs. B. Beumer om 20.00 uur in zaal Talens; Ermelo: drs. G. van Leijenhof; Beilen: mr. S. J. M. Dijkman; Zaanstad: A. J. Hermes en J. P. J. Lagrand om 20.00 uur; Den Haag: Chr. Lampe om 20.00 uur in het Buurthuis, Delftselaan 56; Zandvoort: mr. G. C. van Dam; Brielle: P. J. A. v. d. Sanden; Meerlo: drs. H. A. C. M. Notenboom en J. P. Wijnhoven; Rijswijk: mevrouw H. Tegelaar; Lage Vuursche: drs. D. F. van der Mei 's middags voor een bejaardentehuis; Schinnen: drs. P. R. H. M. v. d. Linden, Tj. de Graaf en G. v. Riet; Driebergen: drs. W. J. Deetman om 20.00 uur; Sittard: A. W. Paulis voor het Bisschoppelijk College; Baexem: W. G. Bremen voor de School van de Rijkspolitie; IJsselstein: drs. D. F. v. d.

Mei om 20.00 uur; Nuenen: ir. G. J. M. Braks; Nootdorp: mr. G. van Muiden; St. Pancras: mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur; Spanbeek: J. H. Franssen.

Dinsdag 17 mei 1977:

Warmond: J. van Elsen om 20.00 uur; Zuidaaen: mevrouw drs. F. J. Laning om 20.00 uur in psychiatrisch ziekenhuis Dennoord; Waddinxveen: drs. H. Borstlap om 11.00 uur voor de Chr. Mavo en om 14.00 uur voor de HAVO te Waddinxveen; Sittard: mr. J. H. S. Gualthérie van Weezel voor het CIOS; 's-Heerenhoek: drs. H. Eversdijk om 20.00 uur; Amsterdam: drs. E. Heerma om 20.00 uur voor het Hervormd Lyceum West; Scherpenzeel: drs. G. van Leijenhof; Gelderland: J. Hendriks; Haarlem: mr. A. A. M. van Agt; Leiden: mevrouw J. van Leeuwen om 20.00 uur; Duivendrecht: mr. G. C. van Dam; Delden: drs. B. Beumer; Norg: S. A. v. d. Schoot; Bussum: mevrouw mr. V. N. M. Korte voor het Vituscollege; Amsterdam: mevrouw Verhoog om 20.00 uur in Paradiso aan de Weteringschans; Breukelen: T. Tolman; Heerde: mevrouw M. H. M. F. Gardeniens ('s avonds); Dedemsvaart: J. van Houwelingen; Nijmegen: dr. A. G. W. J. Lansink voor het Canisiuscollege; Amsterdam: mevrouw H. Evenhuis om 20.00 uur in Krasnapolsky voor het CDA-Vrouwenberaad; Krommenie: mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor de Raad van Kerken; Amsterdam: P. H. van Zeil om 20.00 uur in de Bijlmer; Den Helder: mevrouw M. H. M. F. Gardeniens om 13.30 uur voor het CDA-Vrouwenberaad; Landsmeer: J. P. J. Lagrand om 20.00 uur; Stompwijk: drs. W. v. d. Bos om 20.00 uur in „T Blesse Paard”; Lisse: drs. M. J. van Rooijen ('s avonds); Stompeteren: F. Borgman om 20.00 uur; Alkmaar: F. J. v. d. Gun om 20.00 uur; Monnickendam: mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur; Barendrecht: mr. M. W. Schakel; Gelderland: J. Hendriks; Echt: P. J. J. Mertens; Goes: drs. K. de Jong Ozn; Vrieheide: W. G. Bremen om 20.00 uur in „t Heitje”; Tilburg: drs. Th. E. Westerterp; Venray: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp en drs. C. E. M. de Waal om 20.00 uur in de stadsschouwburg; Holten: mr. O. W. A. baron van Verschuer; Grondsveld en Eijsden: H. A. de Boer, drs. P. R. H. M. v. d. Linden en W. J. Vergeer; Delfzijl: mr. F. H. J. J. Andriessen; Maartensdijk: mr. A. J. Bransen om 20.00 uur; Leiden: mr. P. H. Kooymans om 20.30 uur voor S. V. Catena; Mijdrecht: drs. W. J.

Deetman om 20.00 uur; Groningen: C. L. J. van Lent; Amstelveen: D. T. Kuiper; Ensche: drs. R. F. M. Lubbers; Brunssum: mevrouw mr. A. H. S. M. Lückers, Tj. de Graaf, J. H. Franssen en G. van Riet; Dokkum: mr. W. Aantjes; Drunen: mr. J. N. Scholten; Alkmaar: H. v.s. Gunt.

Woensdag 18 mei 1977:

Riethoven: drs. A. v. Baars voor het Riet-hoviuscollege; Assen: J. J. Stavast en R. Kremers om 08.40 uur in de Kohnstamschool (politieke markt); Zuidhorn: mr. G. van Muiden; Woudrichem: mr. J. N. Scholten voor de NCVB; Geersdijk: drs. H. Eversdijk; Voorburg: mevrouw M. H. M. F. Gardeniens om 20.00 uur; Nieuwleusen: drs. G. van Leijenhof; Amsterdam: drs. E. Heerma om 15.00 uur in het v.d. Waalslyceum Mauritskade 58; Voorburg: drs. M. W. J. M. Peijnenburg om 20.00 uur in de aula van de Openbare Dalton-scholengemeenschap Voorburg/Leidschendam aan de Loolaan 125 te Voorburg voor de gezm. pol. partijen; Amsterdam: dr. W. Aantjes voor de Werkgroep Israël om 20.00 uur; Bussum: mevrouw J. R. H. May; Hilversum: mevrouw mr. V. N. M. Korte voor de Ludgerus Academie ('s middags); Muiden: mevrouw mr. V. N. M. Korte 's avonds; Apeldoorn: dr. R. J. H. Kruisinga; Breda: drs. M. J. van Rooijen; Den Helder: C. L. J. van Lent om 14.00 uur en om 20.00 uur; Gorkum: mr. F. H. J. J. Andriessen; Vianen: M. W. Schakel; Leerdam: P. J. A. v. d. Sanden; Hoogeveen: prof. mr. W. F. de Gaay Fortman en F. Borgman om 20.00 uur in het Menso Alting College; Middelharnis: drs. P. Petermeijer; Wateringen: mevrouw M. H. M. F. Gardeniens voor de NCVB; Zierikzee: Th. M. Hazekamp; Venray: mevrouw R. van Soest (lunchdiskussie); Noord-Brabant: mr. A. P. J. J. M. v. d. Stee; Delft: mevrouw dr. A. M. C. V. Th. van Heel voor het Hugo Grotius; Rotterdam: P. J. J. Mertens; Nieuwleusen: drs. G. van Leijenhof; Zwartsluis: H. A. de Boer; Hoogezand: mr. P. H. Kooijmans; Heerhugowaard: mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor een scholengemeenschap; De Meern: F. G. v. d. Gun om 20.00 uur voor jeugdcentrum „Azotod”; Amerongen en Leersum: dr. I. A. Diepenhorst en B. Bakker voor het CDA-Amerongen/Leersum, karavaantocht en avondbijkomst; Utrecht: drs. D. F. v. d. Mei om 09.30 uur voor het Stedelijk Gymnasium; Eemnes: P. H. van Zeil om 20.00 uur.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

Het woord van den kiezer

In toenemende mate sluiten politici hun betogen af met de sympathiek aandoende leuze: het woord is op 25 mei aan de kiezer. Geïnteresseerd, soms geamuseerd, wachten de kiezers na de stemming op de interpretatie van de stembusuitslag door de verschillende politici. Doordat P.v.d.A. en V.V.D. elkaar in een regeringscombinatie bij voorbaat uitsluiten is het nu reeds zeker dat het C.D.A. de partnerkeuze in handen heeft en daarmee de signatuur van de komende regering gaat bepalen. De gewaardeerde medewerking van P.v.d.A. en V.V.D. zal dan ook tot gevolg hebben dat het behalen van de verkiezingsoverwinning in 1977 door het C.D.A. weinig problemen met zich brengt. De vraagstelling aan de kiezer anno 1977 is daarmee gereduceerd tot de vraag: met welke partij vormt het C.D.A. na de verkiezingen een regeringscombinatie? Hoe kan de kiezer, met name de CDA-kiezer, deze vraag beantwoorden? Uitgaande van de veronderstelling dat het C.D.A. bovenstaande kernvraag bij de komende verkiezingen reëel aan de kiezers zal willen voorleggen is het noodzakelijk dat het CDA reeds vóór de verkiezingen uitspreekt, niet wie de partner zal zijn, maar wel hoe de verkiezingsuitslag geïnterpreteerd zal worden. Een procedure zou kunnen zijn dat het C.D.A. na de verkiezingen een regerings-

combinatie poogt te vormen met die partij die nominaal de meeste stemmen behaalt of met die partij die bij de komende verkiezingen de grootste winst boekt. Mirabile dictu, in beide gevallen heeft de C.D.A.-kiezer geen enkele invloed op de vorming van een toekomstige regeringscombinatie, ja zou zelfs in de verleiding kunnen komen zijn stem uit te brengen op de lijst van één der twee mogelijk partners. Het is overbodig te stellen dat de CDA-kiezer zijn/haar stem wél gewicht wil geven, dat de CDA-kiezer wél invloed wil hebben op de vorming van de komende regeringscombinatie. Een eenvoudige wijze waarop het CDA-bestuur aan de kiezer, de gewenste inspraak kan geven is de afspraak dat aan een voorkeurstem een bepaalde betekenis wordt gegeven. Dit kan als volgt gebeuren: Het stemmen op nr-2 van lijst 1 geeft een voorkeur aan voor samenwerking met de partij van lijst 2. Het stemmen op nr. 3 van lijst 1 geeft voorkeur aan voor samenwerking met de partij van lijst 3. Het stemmen op Nr. 1 van lijst 1 geeft geen voorkeur aan voor een bepaalde combinatie. Aldus doende krijgt de stem van de CDA-kiezer een extra dimensie en wordt het stemmen op lijst 1 om meer dan één reden aantrekkelijk. Aldus doende loopt het CDA het risico dat de heer Van Thijn, uit weloverwogen eigen

belang, zijn stem uitbrengt op Nr. 2 van lijst 1 en de heer Wiegel Nr. 3 van lijst 1 verkiest. De overweging dat het bedrijven van politiek niet mogelijk is zonder daarbij enig risico te lopen moge het CDA-bestuur er toe brengen om bezwaren tegen bovengenoemde procedure opzij te zetten en aan eigen kiezers de gewenste inspraak te geven. Oosterbeek. G. J. F. Smit,

Het huwelijk

N.a.v. de CDA-advertentie: het huwelijk is een regeling van de Heer voor een goede samenleving in harmonie. Concubinaat van

verschillende en/of gelijke sexe voldoet niet aan de norm van God als zijnde per definitie niet gelijkstelbaar aan het huwelijk. Het is dan ook een contradictie in terminis. Het CDA onderschrijft het huwelijk als norm van de Heer voor de samenleving. Eventueel mag men wel in vriendschap samen wonen. Dat kan echter nooit gelijk worden gesteld als „alternatieve samenlevingsvorm” met het huwelijk. Ok hier zijn PvdA en V.V.D. het weer eens evenals bij abortus, pornografie, sexfilms, filmkeuring enz. - radikaal tegenover het CDA. 't Beste is een uitsluitend CDA kabinet na 25 mei 1977!

Voorburg

J. Keijzer

Ontvangen publikaties

„Een zingende pechvogel”, door Thijs Weerstra; uitgave: Wytse Benedictus te Hilversum; prijs f 7,90. Dit is een gedichtenbundel van Thijs Weerstra, die ondermeer publiceert in het Friesch Dagblad en het gereformeerde Centraal Weekblad. De gedachten gaan over bijbel en geloof, de mensen en de natuur.

„Gestoorde wereld”, door prof. dr. K. J. Popma; uitgave Wytse Benedictus te Hilversum; prijs f 18,95. Deze paperback gaat over de ziekte. De niet-medicus Popma, hoogleraar te Groningen en te Utrecht, geeft een filosofische beschouwing over de relatie tussen de psychische en fysieke gezondheid. Daarbij wordt aandacht besteed aan de medische ethiek.

„Eerlijk voor elkaar”, door J. van Drie c.s.; uitgave W. B. Meinema BV te Delft; prijs f 3,50. Als nummer 15 in de reeks „Ter sprake”

informatie voor het gesprek over zaken die aan de orde zijn in de gemeente) is verschenen een verslag - een neerslag wordt het in het voorwoord genoemd - van een in 1976 gehouden conferentie van gereformeerde studentenpredikanten. Het gaat hier over het werk van jonge mensen, die studeren en een geheel eigen situatie kennen.

„Stervenshulp: opgave en onmacht”, samengesteld door Eimert Pruijm; uitgave: W. B. Meinema BV te Delft; prijs f 3,50. In dit boekje, nummer 16 in de reeks „Ter sprake (informatie voor het gesprek over zaken, die aan de orde zijn in de gemeente) worden veel zaken behandeld rond de begeleiding van stervenden. Vragen, die nauw verband houden met de stervenshulp, worden beantwoord.

„Diallog zonder dreiging” door R. Gosker; uitgave Buyten en Schippersheyn te Amsterdam.

Vervolg op pagina 8

Vervolg van pagina 7

De stichting „Geen kerkgeld voor geweld” (adres: Oltmansstraat 7 te Amsterdam) kan (daartoe in staat gesteld door enkele giften) dit boek gratis aan te bieden aan een grote kring. R. Gosker, lid van de generale synode van de gereformeerde kerken, werkt in het boek uit, waarom hij meent dat de gereformeerde kerken geen steun moeten verlenen aan het fonds ter bestrijding van het racisme. „Ik spreek een goed woord voor blank Zuid-Afrika”, aldus de schrijver in zijn voorwoord.

„De ondernemingsraad” door dr. P. W. Huizinga; uitgave J. H. Kok BV te Kampen; prijs f 8,90.
Het boek tracht vanuit christelijk standpunt de ondernemingsraad te beschrijven als een belangrijk instrument voor de vernieuwing van de onderneming en van de samenleving. Huizinga pleit ervoor, dat de onderneming een gemeenschap wordt door middel van de ondernemingsraad.

„Zakenman en politicus”, uitgave Stichting Maatschappij en onderneming, post 5859 te Den Haag; prijs f 15.-.
Dit is een dubbel nummer (13/14) in de reeks „Informatief” en het gaat over het particulier bedrijfsleven en de politieke partijen. Auteurs zijn prof. P. Kuin, de fractievoorzitters H. Wiegel, Ed van Thijn, J. C.

Terlouw en W. Aantjes, prof. W. Albeda, de vakbondsvertegenwoordigers W. J. L. Spit, J. Lanser en C. H. A. van Vulpen en werkgeversvertegenwoordiger F. O. J. Sickinghe.
„Nog nergens is bewezen dat een politieke democratie, zoals wij die kennen, kan samengaan met de doodsteek aan de particuliere onderneming”, schrijft Sickinghe, voorzitter van de raad van beheer van VMF en lid van de Unieraad.

„Christendom en cultuur in bloei en crisis” door dr. C. Rijnsdorp, uitgave J. H. Kok te Kampen; prijs f 19,90.
In dit, in de serie „Cahiers voor het christelijk onderwijs” uitgegeven boek gaat dr. Rijnsdorp in op de vraag, wat christelijke kunst is. Het eerste deel behandelt de Europese cultuurgeschiedenis en voor de inhoud putte de auteur uit cultuurhistorisch radiowerk, dat hij voor de NCRV verrichtte. Het tweede deel bevat eigen beschouwingen, eerder uitgesproken of gepubliceerd. De serie „Cahiers voor het christelijk onderwijs” wordt uitgegeven onder auspiciën van de stichting Unie „School en Evangelie”.

„Gods hand in de geschiedenis?” door drs. H. G. Leih; uitgave J. H. Kok, Kampen; prijs f 10,90.
In en onder auspiciën van de stichting Unie „School en Evangelie” uitgegeven serie „Cahiers voor het christelijk onderwijs” is als nummer 8 dit boek verschenen. Het gaat over de geschiedenis van de christelijke scholen en wordt gedragen door de belijdenis van de heerschappij van Christus over alle dingen, over heel de geschiedenis.

„Eerst geloven, dan zien”, door A. S. Ekelmans-van Klaveren; uitgave Wytse Benedictus te Hilversum; prijs f 13,50.
Dit boek bevat gedachten over het meegaan met mensen in hun laatste levensfase. Enkele christenen uit verschillende beroepen, die door hun werk dikwijls geconfronteerd worden met de stervende en zijn nood, geven met hun theoretische kennis omtrent ernstige zieken en met hun ervaring uit de praktijk een beter inzicht in de moeilijke problematiek over de begeleiding in de stervensuren.

„Menswaardig bestaan” door J. Lanser, uitgave J. H. Kok te Kampen; prijs f 15.-.
De ondertitel van het boek is „Motief en doel van sociale actie” en Lanser filosofeert over allerlei sociaal-economische problemen om de mensen te bereiken, die de arbeidsverhoudingen willen verbeteren en zich daarvoor inzet.

„Naar een ware democratie” door V. Giscard d'Estaing; uitgave Elsevier BV te Amsterdam; prijs f 9,90.
Dit boek geeft de toekomstvisie van de Franse president. Bij de verschijning in Frankrijk was de eerste oplage 200.000 exemplaren in één dag uitverkocht en na één maand waren 1,1 miljoen boeken de winkel uit. Giscard wilde met zijn boek een discussie op gang brengen over het functioneren van de democratie. Hij ontwierp een model voor een nieuwe, rechtvaardiger samenleving, waarin de mens centraal staat.

„Problemen der democratie” door prof. mr. W. A. Bongers; uitgave De Trommel, Amsterdam; prijs f 21,90.

Dit boek is een fotografische herdruk van de tweede druk uit 1936. Prof. Bongers publiceerde in 1934 het boek „Problemen der democratie”, in een tijd van het opkomende fascisme, om het functioneren van de democratie te verbeteren.

„Met de rede der wanhoop” door Milo Anstandt; uitgave Het Wereldvenster te Baarn; prijs f 18,50.
Cultuurpolitiek in perspectief. Zo luidt de ondertitel van dit boek. Volgens de auteur moet ijverig gezocht worden naar terreinen en technieken, die de mensen het gevoel kunnen geven creatief en zinvol met de maatschappij te verkeren. Dit lijkt Anstandt een culturele opdracht van de eerste orde.

„Ondernemingsraad ter sprake” door H. van Duynhoven en anderen; uitgave stichting Maatschappij en Onderneming te Den Haag; prijs f 15,00.
Deze uitgave is SMO-boek I „en handelt over het wetsontwerp inzake de ondernemingsraden, waarvan de behandeling in Tweede Kamer is blijven steken. Voor en tegen worden behandeld door vertegenwoordigers van vakcentrales en grote ondernemingen.

„Wij staken” door Erich Rathfelder en anderen; uitgave Het Wereldvenster te Baarn; prijs f 21,50.
Dit boek, met als ondertitel „De socialistische strijd voor de Comisiones Obreras in Spanje”, geeft niet alleen een inzicht in de ontwikkeling van een Spaanse arbeidersbeweging. Het laat duidelijk zien, hoe de strijd om de democratisering in Spanje zich voltrekt.

Adverteer
in de
Nederlander

AANNEMINGSBEDRIJF
HOOGLIET & ZN. B.V.
Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
* NIEUWBOUW
* VERBOUW+
* ONDERHOUD
ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

ALLEZWAAR TRANSPORTEN
EXPEDITIE- EN TRANSPORTBEDRIJF
Fa. M. Bouw & Zonen
VETKAMP 94 - NIJKERK
Tel. (03494) 1355
GEREGELED LINDENSTEN
DOOR GEHEEL NEDERLAND

KOCH
Telefoon 055-214259
APELDOORN.
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek.

Bouw- en Aannemersbedrijf
M. de Raad & Zoon C.V.
Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

korteweg
bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

Op het secretariaat van de op 26 mei 1977 optredende

CDA-TWEEDE KAMERFRACHTIE

bestaat een vacature voor een

coördinerend secretaris/-esse

Het behoort tot zijn/haar taak onder verantwoordelijkheid van de ambtelijk secretaris:

- het toedelen van alle voorkomende algemene secretariaatswerkzaamheden aan de daartoe aangewezen medewerk(st)ers;
- het beheer van en het toezicht op het secretariaatsarchief;
- het zorgdragen voor een vlotte verwerking van binnenkomende telefoongesprekken;
- het verrichten van al die taken die noodzakelijk zijn voor een in samenwerking met de overige medewerk(st)ers tot stand te brengen goede coördinatie van werkzaamheden.

Vereist worden:

- een middelbare schoolopleiding;
- diploma steno-typen;
- een hoge mate van nauwkeurigheid.

De voorkeur zal worden gegeven aan sollicitanten met ervaring in een vergelijkbare functie.

Geboden wordt een interessante werkkring en een salaris, dat afhankelijk van leeftijd en ervaring, minimaal f2024,- en maximaal f2704,- bedraagt.

Sollicitaties richten aan de ambtelijk secretaris van de CDA-Tweede Kamerfractie, de heer G. H. C. Halleen, Binnenhof 1a, Den Haag, tel. 070-614911.

Zaanse klokken

Maaskant
Winkelgalerij Kerschoten
Tel. 15865, Apeldoorn.

TOT 140% HYPOTHEEK
Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje
Drs. J. A. Uding & Partners
Financ. adv. en vastgoed consultants.
v. Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

BOUWBEDRIJF
P. HULSBOS Jzn. b B.V.
Venneperweg 873 - Nieuw Vennepe.
NIEUW VENNEP - Telefoon 02526-2277
ABBENES - Telefoon 02524-226
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

INHOUD

Goudzwaard: Bezinning op levensstijl pag. 1

Steenkamp: eigen weg in Nederlandse politiek/Matiging en economisch perspectief pag. 2

Grondpolitiek als beheersopdracht pag. 3

Kernpunten uit CDA-program pag. 4, 6, 8, 10

Interview met mevr. Leyten . pag. 5

CDA-kandidatenlijsten pag. 7

Vegrip en onbegrip/Agenda pag. 9

Christen-Democratisch Appèl:

Oproep tot bezinning op onze levensstijl

Door prof. dr. B. Goudzwaard

Het CDA heeft in zijn naam het woord „appèl”, oproep, staan. Op het eerste gezicht lijkt dat niet meer te zijn dan een losgekozen woord, dat het „aardig” doet: ledere politieke beweging doet immers op de een of andere wijze een oproep aan de kiezers, om aan haar idealen, program en lijst steun te verlenen. Dus waarom dat niet eens in de naam zelf gebruikt; zo in de trant van; wij wensen geen oproep om liberaal te stemmen, of socialistisch te stemmen, wij kiezen voor een „christen-democratische appèl”?

Maar er zit meer achter dat woord in dit geval. Wanneer in het CDA het woord „appèl” wordt gebruikt, is dat wat meer en ook wat anders dan een oproep tot stemmen op de CDA-lijst. Het heeft veeleer de strekking van een appèl aan het hele Nederlandse volk, of dat nu CDA stemt of niet, en of het nu onze uitgangspunten deelt of niet. Want dat appèl is een kernmoment van de christen-democratische politiek als zodanig. Het is een onmisbaar element in de eigen stijl van onze politiek temidden van de hardnekkige samenlevingsproblemen van onze tijd. Dat klinkt nogal abstract, en daarom wil ik een concreet voorbeeld geven van dat appèl-karakter van onze politiek. Het is een voorbeeld, dat rechtstreeks aan ons program „Niet bij brood alleen” ontleend is.

Werkloosheid en inflatie

Wanneer het om hardnekkige problemen gaat, dan zijn het werkloosheidsvraagstuk en het inflatievraagstuk daarvan uitstekende voorbeelden. Hoe lang al beweegt de jaarlijkse prijsstijging zich nu immers al niet boven zo'n 5% per jaar? En, wellicht nog duidelijker en ernstiger: horen we niet van alle zijden de verwachting uitspreken, dat de „strukturele” werkloosheid van de laatste jaren ons nog tot ver na 1980 zal blijven begeleiden? Bij het constateren van zulke harde, blijvende problemen komt als vanzelf de vraag op: waarom blijven afdoende oplossingen zo lang uit? Is onze economische deskundigheid soms verminderd? Waarschijnlijk is dat toch niet het geval, of zeker niet de grondoorzaak van de huidige moeilijkheden. We komen waarschijnlijker dichter bij het juiste antwoord door te zeggen, dat de werkloosheids- en inflatieproblemen van nu een karakter en aard hebben gekregen, waardoor ze goeddeels immuun, goeddeels ongevoelig zijn geworden voor standaardoplossingen door deskundigen. De standaardoplossing van het liberalisme - de vrije markteconomie - blijkt hier toch echt niet meer te werken: een vergroting van de invloed van de vrije marktkrachten zal alleen in het hoofd van een dogmatisch denkend liberaal nog een afdoend hulpmiddel tegen al deze kwalen kunnen schijnen. Maar tegelijkertijd - en dat is het merkwaardige - moet dat van de socialistische standaardoplossing worden gezegd: het brengen van meer economische macht in de handen van de overheid. Want die overheidsmacht blijkt eenvoudig niet in staat te zijn, om voor allen werk te leveren en de inflatie te keren. Voor wat de inflatie betreft, lijkt soms zelfs het tegenovergestelde het geval te zijn,

En hier nu moet wel het woord „appèl” vallen. Werkloosheid, inflaties; dat zijn hoe we het ook wenden of keren, meer dan toevallige haperingen van een economisch mechanisme. Het zijn blijken van gemiste en falende verantwoordelijkheden van mensen, waaraan zelfs mededelingen als bezucht, groepsegoïsme, vergoedingsdrang, afwentelingswoede aan ten grondslag liggen. Het is hard, maar waar: er zijn duidelijke aanwijzingen, dat pas op basis van een algemeen maatschappelijk aanvaarde matiging van materiële verlangens en van een zekere offerbereidheid van alle betrokken groepen serieuze oplossingen gevonden zullen kunnen worden voor zowel het werkloosheidsvraagstuk als dat van de snelle prijsstijgingen. Daarom, nu de mechanische standaardoplossingen van socialisme en liberalisme falen, moet het CDS des te duidelijker de moed van de impopulariteit opbrengen door te stellen, dat ook voor de oplossing van zulke typisch-economisch lijkende vraagstukken een geestelijke basis: namelijk van offerbereidheid nodig is. En zo is het ook in het program geformuleerd - een program met een appèl als thema. Het is het appèl op mensen, die moeten weten dat zij niet leven bij brood alleen, maar die geroepen zijn om antwoord te geven aan God en ten aanzien van hun naaste. Het is vanuit die achtergrond gezien b.v. niet toevallig, dat in het CDA-programma een zeer laag cijfer voor de inkomensgroei in de komende jaren is uitgetrokken, het laagste cijfer van de drie grote politieke stromingen in Nederland: want daar zit een appèl achter. En evenmin is het toevallig, dat het CDA van het komende kabinet als een van de eerste maatregelen vraagt, het gesprek te openen met het bedrijfsleven, werkgevers en werknemers, om met elkaar te bespreken wat op basis van een reële inkomensmatiging in alle bevolkingsgroepen (zeker ook de vrije beroepen), gepaard gaande aan een matiging van de uitgavenstijging bij de overheid, voor vrijheidsgraden zouden kunnen worden „veroverd” in de komende „jaar-jaren”. En wel om meer te doen aan werkgelegenheidsherstel, aan matiging van de prijsstijgingen, aan milieubehoud en aan de zorg voor de arme landen in deze wereld. Opnieuw: dat is niet toevallig; dáár zit een appèl achter.

Het appèl is dan ook een kernmoment van christen-democratische politiek: Het is een appèl, dat parallel loopt aan de oproep van de kerken tot bezinning op onze hedendaagse levensstijl. En dat poogt, juist aan die oproep ook politiek gezien in onze moeilijke tijd handen en voeten te geven.

lijsttrekker van agt

CDA een ideaal, een perspectief

Nieuwe aanpak vraagt nieuwe mentaliteit

Nog maar een paar dagen en het is zover: 25 mei! Met u allen reken ik op een mooie verkiezingsuitslag. Wij hebben er met z'n allen voor geknokt, ieder op zijn of haar eigen plaats. Nu reeds wil ik al diegenen danken die mij zo geweldig hebben geholpen bij het vervullen van die zware klus: lijsttrekker van het CDA.

Ik wil niet verhehlen, dat ik bij het aanvaarden van het lijsttrekkerschap geen scherp beeld had van wat dat nou in de praktijk precies betekende. Inmiddels ben ik er echt wel achtergekomen. Wat een vermoeiende, maar ook wat een boeiende tijd! Dit had ik niet graag willen missen. Wat ontmoet je veel mensen, wat ontroeft je veel enthousiasme, wat krijg je een kritiek, en ook: wat word je in korte tijd geconfronteerd met geweldig veel problemen. Het is wellicht de meest efficiënte methode om ons volk in al zijn schakeringen te leren kennen. En als je dan na een lange dag eindelijk in je bed ligt in je Haagse flat, kun je niet meteen de slaap vatten. Je blijft nog wat nadenken. Een vraag die mij vaak bezighield en -houdt, is: waar gaat het nou eigenlijk om? Meer persoonlijk: wat probeer ik nou eigenlijk te bereiken in al die toespraken, gesprekken, artikelen, enz.? Gaat het om het winnen van zoveel mogelijk stemmen op 25 mei a.s.? Dat is natuurlijk inderdaad de bedoeling, ja. En in zeer bijzondere mate is het mijn taak het CDA zo goed mogelijk aan de man te brengen. Toch acht ik mij minder geschikt als louter verkoopleider. En ik meen ook dat er in de politiek meer aan de hand is. Eén ding is mij nl. wel heel duidelijk geworden: als je mensen werkelijk wilt aanspreken, als je hen werkelijk wilt raken en in beweging brengen, dan moet je niet alleen aankomen met je concrete opvattingen over een aantal concrete problemen; dan moet je niet primair met programmapunten gaan zwaaien, hoe belangrijk ook. Mensen worden pas echt aangesproken wanneer blijkt dat achter al die politieke standpunten een idee schuil gaat, een ideaal, misschien moet ik ook zeggen: een gezindheid, een mentaliteit. Ik heb mij dan ook gelukkig geprezen lijsttrekker te mogen zijn van een partij met bepaalde idealen, van een partij die een bepaalde idee, een bepaalde gezindheid wenst uit te dragen. **Gezindheid** Het CDA, en ik als uw lijsttrekker, wil de idealen, die ons in de politiek bewegen overbrengen op de Nederlandse volk. Daarvoor vraag ik steun, daarvoor vraag ik een stem. Ik ben daar uiteraard in mijn toespraken meermalen op ingegaan. Mag ik dat hier nog eens in het kort herhalen. Wat is die idee, wat is die gezindheid? Voor het antwoord op die vraag is het nodig eerst nog eens te consta-

teren dat wij in ons landje behoren tot de meest bevoorrechtten in de wereld. Wij hebben uitstekende sociale voorzieningen, wij hebben onderwijs op hoog peil, wij hebben een zeer goede medische verzorging, enz. Belangrijke voorvinden, waar wij uiterst zorgvuldig mee moeten omspringen. Maar tegelijkertijd hebben wij ontzaglijke problemen. Wij verdrinken er bijna in. Denkt u eens aan de werkloosheid, de aantasting van het milieu, de vereenzaming, de onveiligheid. En met een blik over de grenzen: de als maar groter wordende afstand tussen rijk en arm, de rassentegenstellingen, de vele oorlogshaarden in het Midden-Oosten en elders, de onderdrukking en uitbuiting in Oost-Europa, Zuid-Amerika enz. Voor de goede orde: dit zijn uw en mijn, het zijn onze problemen. Wij zijn het laatste kwart van deze eeuw binnengegaan. Het is onze generatie die op deze vragen een antwoord zal moeten weten te vinden. Welnu, het CDA stelt dat deze problemen een nieuwe aanpak vragen. Wij beweren niet voor alles snel een oplossing te kunnen aandragen. Wij menen wel een flinke stap vooruit te kunnen zetten door de grondfout van onze samenleving op te sporen. Nog steeds immers heerst de opvatting bij velen dat wij met onze economische, technische en wetenschappelijke prestaties de moeilijkheden wel te boven kunnen komen en zo het echte geluk binnen ons bereik zullen brengen.

Normen en waarden

In het CDA heerst echter de overtuiging dat het dringend noodzakelijk is om in deze vercommercialiseerde wereld te komen tot een herijking van onze normen en waarden. Wij komen niet ver als we slechts verandering pogen te brengen in structuren en instellingen. Wij zullen ook in de politiek dieper moeten afsteken door een beroep te doen op de gezindheid van de mensen, op het hart van ons volk. Dat klinkt theateraal en zwaar. Het is wel mijn diepe overtuiging. Wij zullen opnieuw inhoud moeten geven aan oude, maar niet verouderde begrippen als eerlijkheid, liefde, verzoening en verantwoordelijkheid. Dat is een ontzaglijk karwei in een liefdeloze samenleving als de onze, een ontzaglijk karwei om te beginnen voor onszelf. Politiek is dan ook in wezen geen zakelijke, maar een geestelijke aangelegen-

heid. En juist daarom achten wij het bijbels Evangelie onmisbaar als krachtbron voor onze politieke actie. Het geeft ons tegelijkertijd de moed er aan te beginnen. De toekomst is immers geen zwaard van Damocles, dat boven ons hoofd hangt. Het is geen dreiging, maar een opdracht.

En daarbij is er perspectief. Wij kunnen als mensen met elkaar goede dingen doen. Wij kunnen grote problemen, waarvoor de samenleving staat, op een zinvolle wijze behandelen. Dat is geen ongefundeerd optimisme. Het is antwoorden op de oproep, op het appèl van het Evangelie.

Ik heb deze gedachtengang ooit eens aangeduid als „ethisch reveil”. Uiteraard is deze aanduiding mij blijven achtervolgen. Ik heb daar niet zoveel moeite mee, als men het maar niet gaat versmallen tot de problematiek op een aantal terreinen, waarmee ik als minister van justitie inzonderheid te maken heb gehad en waarover ik overigens ook wel heel duidelijk mijn opvattingen heb: abortus, pornografie, enz.

Nieuwe bewustwording

Het ethisch, of ook wel geestelijk reveil is een aanduiding waarmee ik veel meer heb beoogd. Het gaat mij in z'n totaliteit om een brede oriëntatie, een nieuwe bewustwording, waarbij ik bijvoorbeeld ook een duidelijke relatie zou willen leggen met de indringende discussie die met name in de kerken wordt gevoerd over de „nieuwe levensstijl”. Het is daarom dat ik ook zo gelukkig ben met het thema van ons program „Niet bij brood alleen”. En het is werkelijk niet toevallig dat bij het CDA trefwoorden als „verantwoordelijkheid”, „verzoening”, „menselijkheid”, en „menswaardigheid” een centrale plaats innemen. En dan geef ik graag toe, dat deze woorden op zichzelf nog niet zoveel zeggen.

Het gaat er dan inderdaad om hoe wij deze woorden in de praktijk vertalen. Wij hebben in ons program daartoe een mijns inziens klemmende poging gedaan. Maar ongetwijfeld zullen we daarover in de komende periode met elkaar en met anderen nog intensieve discussies voeren. Waar het mij om gaat is dat de benadering, de gezindheid of laat ik toch maar zeggen het ideaal van het CDA, aan een ieder volstrekt duidelijk kan zijn. Het is een geheel eigen benadering, die voorzover ik kan zien en heb ervaren haaks staat op die van onze voornaamste politieke tegenstanders. Het Nederlandse volk kan kiezen uit verschillende wegen, verschillende richtingen, verschillende ideeën. Het appèl van het CDA is duidelijk. Ik vind het een enorme uitdaging daar voor te staan.

Wij bieden onze eigen weg in de Nederlandse politiek

Door prof. P. A. J. M. Steenkamp: voorzitter CDA

Waarom kiezen talloze Nederlanders op 25 mei voor het CDA? Vanwege de formule die uit drie delen bestaat waarover ik iets wil zeggen.

Op de eerste plaats de grondslag, op de tweede plaats het program en op de derde plaats onze eigen mentaliteit.

De grondslag

Wij christen-democraten proberen over de geloofsverdeeldheid heen, een politieke organisatie vorm te geven die zich baseert op de Bijbel, op het Evangelie.

Het **Evangelie** pakt de hele mens en is van vitale betekenis voor ieder terrein van het leven. Wel, wij spreken dus ook duidelijk uit dat voor het CDA het Evangelie, de Bijbel het richtsnoer is van het politieke handelen.

En van daaruit doen wij een appèl op alle Nederlanders zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering om met ons mee te doen. Wij moeten door dit nog eens duidelijk te erkennen er toe werken dat tegenstellingen tussen geloofsovertuiging ook in de politiek worden overbrugd. Dat is een bijdrage van het CDA.

Program

Op de tweede plaats hebben wij ons eigen **program**. Het is te lang om daar nu uitvoerig op in te gaan. Het bestaat uit tweehonderd punten en een brede toelichting. Ik wil u wijzen op de problematiek van de werkgelegenheid,

het grootste vraagstuk waarvoor wij nu staan. Iedere arbeidsplaats kost 150.000 gulden. Wij willen de werkloosheidsvraagstukken aanpakken langs drie wegen. Via het inkomensbeleid, de overheidsuitgaven en de investeringen. Wij kunnen de komende jaren nauwelijks enige ruimte verwachten voor een werkelijke reële verbetering van de inkomens. Wij moeten geld zien vrij te maken, om die te besteden voor het tot stand brengen van nieuwe arbeidsplaatsen en het behoud van bestaande arbeidsplaatsen. Dat zelfde geldt voor de overheids sfeer.

Prof. Halberstadt heeft eens gezegd, dat de overheidsuitgaven een supermarkt zonder kassa lijken te zijn. Ja, de uitgaven in de publieke sector lijken soms onbeheersbaar. Het moet ons toch wat zeggen dat onze uitgaven voor de overheidssector en de sociale sector, tot de hoogste van de westelijke wereld behoren; dat het arbeidskostenaandeel in de bedrijven het hoogste van de westelijke wereld is; dat onze arbeidskosten de hoogste in de EEG zijn en dat de terugloop van de industriële beroepsbevolking in Nederland sinds 1965 nergens ter wereld wordt geëvenaard. Wij hebben nu het

rapport van dr. Zijlstra, prof. v. d. Beid van het Centraal Planbureau, en het laatste rapport van de SER-deskundigen. Wanneer breekt nu toch het inzicht door, hoe ver moet onze werkloosheid nog meer omhoog gaan voordat wij met elkaar bereid zijn tot het nemen van ingrijpende maatregelen.

Dat brengt mij tot het derde punt. Wij zullen de investeringen in het bedrijfsleven moeten bevorderen en moeten sturen. Daartoe dient het wetsontwerp van minister Lubbers, de zogenaamde WIR, daarvoor kunnen wij ook het VAD gebruiken, namelijk om de werknemers een deel te geven in het, naar wij hopen, opnieuw groeiende vermogen van onze ondernemingen, en daarvoor moeten wij het vrijgekomen geld gebruiken om de investeringen te bevorderen en de arbeidsplaatsen te behouden. Dat is nu de eerste opgave waarvoor wij staan.

Ondernemingsraden, die zich ook kunnen bemoeien met de investeringen, kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

De ontwikkelingslanden worden de grootste opdracht voor onze generatie. Wij behouden zelf 98 1/2 van ons nationale inkomen en we geven 1 1/2% voor die straatarme zuidelijke helft van de wereld.

Daarvoor moeten we ons opnieuw inzetten en dat dient ook in de komende kabinetsperiode een uiterst belangrijk vraagstuk te zijn. Ik wil u verder wijzen, sprekend over het program, op de NAVO en de EEG. Op onze zorgen voor het milieu en de natuur waarover wij als rentmeesters zijn aangesteld. Ik wil u wijzen op de wens om ook de kleinschaligheid te bevorderen, via kleine eenheden ook in het bedrijfsleven en de kleine kernen. En niet in de laatste plaats op de bescherming van het menselijk leven, ook het nog groeiende, beginnende menselijk leven.

Mentaliteit

Het derde deel van het drieluik, is onze eigen **mentaliteit**. Dat betekent, dat wij bruggen willen bouwen over tegenstellingen heen. Het CDA is de partij van het overleg. Niet het verketteren, het in de hoek jagen van het ander, en het overschreeuwen, nee. Wij zijn de partij van een gedelegeerd vertrouwen, van tegenspel, ja maar wel in samenspel.

En iemand is volgens ons niet alleen verstandig als hij alleen maar onze eigen mening is toegeedaan. Wij moeten bruggen bouwen op alle terreinen van het maatschappelijke en politieke leven. Daarnaast willen wij de bijbelse waarden van rentmeesterschap, verantwoordelijkheid, van recht doen

en gelijkwaardigheid, van verzoening en vergeving gestalte eigen mentaliteit moge ik u er op wijzen, dat wij een partij van de vernieuwing zijn. Maar dat betekent een christen-democratische vernieuwing.

Het is duidelijk dat wij aan het Nederlandse volk iets te bieden hebben. Men kan nu kiezen tussen het CDA, VVD en PvdA. Gelukkig dat het CDA er is. Want je zou er niet aan moeten denken dat het Nederlandse volk alleen de keuze zou hebben tussen Wiegel en Den Uyl. Wij bieden onze eigen weg in de Nederlandse politiek, met onze grondslag, met ons program en met onze mentaliteit.

Laatste loodjes

Wij gaan als CDA de verkiezingen geheel zelfstandig in. Wij gaan die verkiezingen in om te vragen aan het Nederlandse volk nu een keuze te maken. Het CDA stelt de dienst aan het land boven partij-belang.

Wij kiezen niet op voorhand de makkelijkste weg van de oppositie. Hoe sterker het CDA des te betere garanties voor een waardige, eerlijke en harmonieuze behandeling van de problemen van de samenleving.

In deze laatste dagen voor de verkiezingen wil ik u vragen overal actief te zijn voor het CDA. De laatste loodjes wegen het zwaarst. Wij hebben een geweldige campagne gehad, geschraagd vanuit drie partijen die heel lang naast elkaar hebben gewerkt. Dat was moeilijk, want wij hebben nog geen geïntegreerde partij-organisatie.

Ik vraag u: nog één keer de tanden op elkaar, nu doorzetten en proberen te bereiken wat wij willen.

Matiging en economisch perspectief

Door dr. L. M. van Leeuwen

De overheidsuitgaven zijn in de laatste jaren te sterk gestegen en ombuiging in de komende jaren is noodzakelijk. Daar zijn veel Nederlanders het zo langzamerhand wel over eens.

De discussie over de ombuiging van de overheidsuitgaven is voor 't eerst op echt grote schaal gevoerd, nadat het kabinet Den Uyl de zogenaamde 1%-operatie startte. Vooral C.D.A.-parlementsliden hadden daarvoor al de alarmklok geluid. De 1%-norm van het kabinet is een inkomensnorm en betreft de inkomsten van de overheid uit belastingen en uit een aantal niet-belastingmiddelen (bijv. aardgas binnenlands gebruik) en de inkomsten (via premiebepalingen) van de fondsen waaruit de sociale uitkeringen worden gefinancierd, tezamen de collectieve sector vormend. Die inkomsten zouden, uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen, jaarlijks met niet meer dan 1% mogen toenemen. Deze norm betekent nog geen absolute rem op de collectieve uitgaven, omdat door bijv. vergroting van het financieringsstekort - inflatie - de overheid meer kan besteden dan zij uit inkomsten binnenkrijgt.

Ieder een offer

Het C.D.A.-programma heeft voor de komende kabinetsperiode een uitgavennorm, ook weer uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen. De collectieve uitgaven mogen jaarlijks met niet meer dan 0,6 à 0,7% stijgen. Het C.D.A. heeft voor het stellen van deze absolute uitgavennorm zeer gezonde argumenten: inflatie-bestrijding, tempering belastingdruk, voorbeelden van de overheid in een tijd van noodzakelijke matiging voor iedereen en vooral de verbetering van de werkgelegenheid. De economische groei uit de jaren zestig en uit het begin van de zeventiger jaren zal in de komende jaren ontbreken. Meer dan 3 1/2 à 4% per jaar is niet te verwachten. Dat betekent relatief weinig ter verdeling, smalle marges dus. Het C.D.A. gaat er vanuit, dat de groei voor een deel aan het bedrijfsleven ten goede zal moeten komen. Zonder verbetering van rendementen, geen investeringen en zonder investeringen geen teruggang van

de werkloosheid. De smalle marges betekenen ook, dat in de komende jaren de reële inkomens nauwelijks kunnen stijgen. Wat dit betreft wordt van iedereen in feite een offer gevraagd. Het is wel heel erg interessant, dat de in het C.D.A.-programma vastgelegde ideeën voor onze economische verhoudingen voor de komende jaren heel duidelijk worden gedeeld door dr. Zijlstra als President van de Nederlandse Bank in zijn laatste jaarverslag en het college van econo-

mische deskundigen van de SER in hun in unanimitie geschreven economisch rapport, betrekking hebbend op de komende vier jaar.

Drie maal éénderde

Het C.D.A.-programma voegt aan zijn ideeën nog een dimensie toe, waardoor de sociaal-economische paragraaf de noodzakelijke diepgang krijgt. De offers, die gebracht moeten worden in het materiële vlak kunnen alleen gevraagd worden als in het immateriële vlak duidelijk verbeteringen worden aangebracht. Daarbij moeten

wij niet alleen denken aan belangrijke zaken als milieu, ontwikkelingssamenwerking en onderwijs, maar ook aan een eerlijk inkomensbeleid, dat niet alleen CAO-ers mag raken, maar ook de vrije beroepers via de door het C.D.A. voorgestelde Raad voor het Inkomensbeleid. Doorslaggevend in de immateriële sfeer is de verbetering van de werksituatie voor iedereen. Samen verantwoordelijk zal bijv. in een onderneming mee moeten brengen, dat werkoverleg, ondernemingsraad en Raad van Commissarissen georganiseerd worden zoals het C.D.A. dat voorstaat. De onderneming is een samenwerkingsverband en dat vraagt zeggenschap in verantwoordelijkheid. De onderneming is ook een deelgenootschap van kapitaalverschaffers, directie en werknemers. Om dat te onderstrepen wil het C.D.A.-programma

bij de samenstelling van de Raad van Commissarissen exact dezelfde benoemingsrechten voor werknemers als voor de financiële eigenaars van het bedrijf.

(1/3 van de commissarissen wordt benoemd door werknemers, 1/3 door de kapitaalverschaffers en 1/3 door de aldus benoemde commissarissen).

Matigen waar mogelijk

„Niet bij brood alleen" betekent, dat er belangrijker zaken zijn dan welvaart alleen. Van de overheid wordt een forse beperking gevraagd in haar uitgaven- en een beperking in de inkomensontwikkeling wordt gevraagd aan allen, die dat kunnen hebben. Die laatste toevoeging is noodzakelijk, omdat het C.D.A. er nadrukkelijk vanuit blijft gaan, dat aan de positie van de echt-zwakken niet getornd mag worden. Door te matigen daar, waar het kan, ontstaat een zonniger economisch perspectief, waar weer meer mensen, die dat willen, aan het werk kunnen gaan. En ook daarvoor zijn wij samen verantwoordelijk.

De auteur van dit artikel op de CDA-verkiezingsbijeenkomst op 15 april jl. in Utrecht.

Blijf niet thuis maar ga stemmen

GA STEMMEN

Op woensdag 25 mei a.s. Tussen 8.00 uur 's morgens en 7.00 uur 's avonds.

Ga stemmen

*U hebt het druk.
De kinderen vragen aandacht.
Er wachten klanten.
De telefoon kan gaan.
U voelt u niet zo prettig.
Gewoon, u hebt allerlei dingen aan het hoofd.
Natuurlijk.
Maar ga stemmen; gun u (even) de tijd om te kiezen.*

Ga stemmen

*Het is belangrijk.
Voor ons allen samen, als volk.*

*Voor u persoonlijk.
U hebt uw opvattingen.
Anderen hebben hun meningen.
Anderen brengen daarvan iets tot uitdrukking.
Door hun stem uit te brengen.
U kunt niet achter blijven.
U moet zeker stemmen.
U moet één stem uitbrengen.
U moet één hokje rood maken - welk dan ook - voor één van de kandidaten van lijst één. Slechts één hokje rood maken.
Zo brengt u uw stem tot gelding.
Als u dat woensdag 25 mei a.s. nalaat, hebt u er donderdag 26 mei a.s. - één dag later - spijt van.
Ga stemmen.*

En vraag anderen ook hun stem tot gelding te brengen.

*Een stem voor vier jaren.
Ga stemmen.*

Grondpolitiek als beheersopdracht

Door Wil van de Bosch Czn.,
medewerker dr. Abraham Kuypers

De mens voert het beheer over God's schepping. Ook over de grond. Hij is daarover rentmeester. Dit uitgangspunt stelt niet de eigendomsvraag maar de beheersvraag over grond centraal. Steeds zal de overheid daarom moeten toetsen of zowel gemeenschaps-eigendom als individueel eigendom van de grond dienstbaar zijn aan het beheer.

In ons land moeten véél mensen toekomen met weinig ruimte. Daarom is grond erg schaars en is er bij voortdur discussie over de vraag welke bestemming bepaalde grond krijgt. Hier ligt een rechtsgrond voor de overheid om een actieve grondpolitiek te voeren met als doel het welzijn van allen te bevorderen.

Beheersinstrumenten

Indien de overheid een actieve grondpolitiek moet voeren, dienen haar ook de daartoe benodigde beleidsinstrumenten ter beschikking te staan. Dit is

echter tot nu toe onvoldoende het geval. Bovendien wordt het gemeentelijk grondbeleid te veel door privaatrechtelijke regels beheerst, waardoor zowel speculatie (zowel door gemeenten als particulieren) als onvoldoende rechtsbescherming voor de burger optreden. Invoering van een publiekrechtelijke regeling (via algemeen geldende wetten en verordeningen) van dat grondbeleid is dringend gewenst. Te denken valt hierbij aan:

■ Uitbreiding van de verwervingsmogelijkheden van grond: invoering voorkeursrecht, onteigening ook bij een

globaal bestemmingsplan, planning en financiering.

■ Daarop aansluitend een uniformering van de voorwaarden bij gronduitgifte (verhuur, verkoop, erfpacht) zodat inter-gemeentelijke en regionale verschillen hierin verdwijnen en deze voorwaarden uitsluitend zijn gericht op de doelstellingen van het grondbeleid. Daardoor wordt tevens voorkomen dat oneigenlijke voorwaarden bijvoorbeeld bij de erfpacht worden opgenomen.

■ Invoering van de herverkaveling zowel bij stads- en dorpsuitbreidingen als -vernieuwingen. Herverkaveling voorkomt tijdrovende en kostbare grondaankopen door de gemeente, terwijl toch volledig door de gemeenschap over de grond beschikt kan worden. Voor dit laatste is uiteraard een regeling nodig met de eigenaren en gebruikers (toedelingsrechten). Herverkaveling biedt bovendien meer kansen om met de bevolking samen te werken naar het nieuwe gemeenschappelijke doel dan onteigening.

■ Provinciaal toezicht op overeenkomsten tussen gemeenten en projectontwikkelaars. Opstelling uniforme contracts- en exploitatievoorwaarden om gemeentelijke positie veilig te stellen en naar belde kanten rechtszekerheid te waarborgen. Mogelijkheid om projectontwikkelaars te kunnen onteigenen indien het gemeentelijk belang dit vordert.

■ Speculatie met onroerend goed dient met alle mogelijke middelen bestreden te worden. Derhalve invoering van een speculatiewinstbelasting.

Het bovenstaande leidt tot de conclusie dat het grond- en ruimtelijk beleid van zowel het rijk, de provincies als de gemeenten, gecoördineerd dient te worden via administratieve wetgeving.

Agrarische grondpolitiek

De agrarische bedrijfsvoering ondervindt steeds meer problemen door de reusachtige prijsstijgingen van landbouwgrond. Financiering hiervan ten behoeve van een gezonde bedrijfsontwikkeling is nog nauwelijks mogelijk. Ook het opkopen van landbouwgrond door niet-agrariërs stimuleert hoge prijzen. Het leven met en het beheer over de agrarische grond dient zoveel mogelijk in handen van de boe-

reau Veldkamp blijkt van de jonge kiezers (18 tot 20 jaar) twaalf procent zijn stem aan het CDA te willen geven. Een vorige peiling gaf het CDA bij deze groep nog negen procent. Voorts zou het CDA zowel onder studerende als onder werkende jongeren evenveel aanhangers hebben. Nu maar weer wachten op een volgend opinieonderzoek....

Vervelend

„Het is vervelend dat ik steeds de VVD moet verdedigen”, zegt Van Agt in gesprek met „Hervormd Nederland”. Dat komt, vervolgt de lijsttrekker, omdat de PvdA mij in die positie dringt. De PvdA gedraagt zich onverantwoordelijk. Als we allemaal zouden redeneren als de PvdA zou ons land onbestuurbaar worden. De indruk kan ontstaan dat ik in mijn hart verlang naar samenwerking met de VVD. Dat is niet zo.

Gunstig

Het ledental van het CDA blijft zich gunstig ontwikkelen. In de tweede helft van april alleen werden 775 nieuwe leden ingeschreven.

Complimentje

Trouw heeft ten van den Heuvel gevolgd op haar verkiezingstocht per autobus door Friesland. Eén citaat: „In de bus leest ten van den Heuvel Trouw van die ochtend. „Dat vrouwtje van Van Agt stelt zich uitstekend op”, reageert ze op het bericht over de emancipatiegedachten van Eugenie van Agt. „In ons partijbestuur heb ik ook verdedigd dat Liesbeth geen interviews zou geven.”

proeft men vaak teleurgestelde belangstellenden te voorkomen.

Toch doorgaan

„Als de mensen zien dat je ingrijpt in het land omwille van de straatarme andere mensen, dan is dat niet altijd een populaire zaak om dat te vertellen en toch moet je daarmee doorgaan”, zei Steenkamp in een gesprek met „Internationale samenwerking” uitgave van de voorlichtingsdienst Ontwikkelings-samenwerking.

Minister Pronk in gesprek met het Vrije Volk: „Hoeveel kritiek ik ook heb op het CDA en op hun instelling in de Kamer op andere punten, op het terrein van de ontwikkelingshulp hebben ze zich voorbeeldig gedragen. Ik denk ook dat hun steun duurzaam zal zijn.”

Van-gelijke wortel

Volgens mr. W. J. Geertsema (Wiegels voorganger als VVD-fractieleider) zijn socialisten en liberalen van gelijke wortel. In tegenstelling tot de christen-democraten gaan beiden uit van een optimistische levensvisie. Zo liggen, aldus Geertsema in De Tijd, de opvattingen van VVD en PvdA ten aanzien van abortus, zedelijkheidswetgeving en samenlevingsvormen dichter bij elkaar dan die van CDA en PvdA.

Ook bij jongeren

Volgens een opinieonderzoek van bu-

ren te blijven, zodat hun bestaansmogelijkheden worden bevorderd. Daartoe onder meer de volgende voorstellen:

■ De grondbank moet de mogelijkheid bieden om onder redelijke voorwaarden (w.o. recht op terugkoop) de eigendom van een bedrijf tegen verpachte waarde over te nemen van iedere boer, ondernemer met een levensvatbaar bedrijf, die vrijwillig deze eigendom in erfpacht of pacht wil omzetten.

■ De opvolger van de overleden eigenaar-exploitant van een bedrijf wordt onder nader te stellen voorwaarden een voorkeursrecht toegekend in de vorm van een recht op overname in eigendom tegen erfpachte waarde of in pacht.

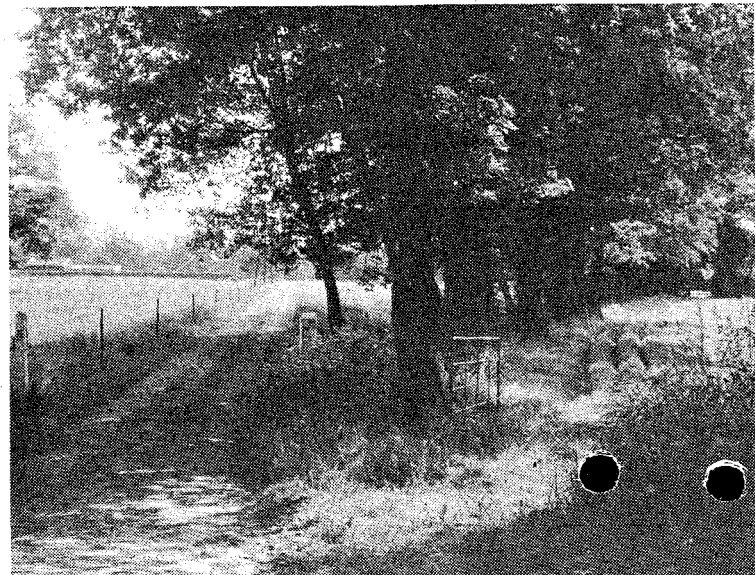
■ Doordenking van het probleem van de vervreemding van landbouwgronden. De toedeling van landbouwgrond dient aan stringente voorwaarden te worden gebonden met als voornaam-

ste doel een vergroting van de bedrijfsmogelijkheden.

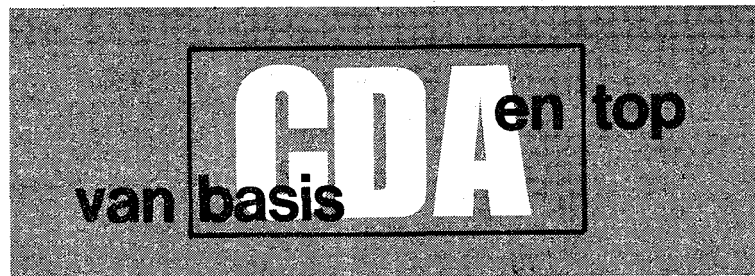
Rechtsbescherming voor de burgers

Een actieve grondpolitiek heeft tevens een goede rechtsbescherming. De burger (eigenaar, gebruiker, huurder) dient daarom het recht te krijgen een algemeen rechtmatigheidsberoep in te stellen tegen overheidshandelingen/besluiten. Onnodige vertraging in de planologische besluitvorming dient echter voorkomen te worden door ook de rechtsprekende instanties aan uitspraaktermijnen te binden.

Bovenstaande ideeën en voorstellen vloeien voort uit en zijn gebaseerd op het verkiezingsprogramma. Het is daarom van groot belang dat bij de kabinetsformatie en daarna zoveel mogelijk punten hier van kunnen worden gerealiseerd. Hetzelfde geldt trouwens voor ons gehele verkiezingsprogramma.

Grond is schaars, daarom is er voortdurend de discussie over de bestemming die bepaalde grond krijgt.

Namen noemen

De socialisten maken het kabinetsbeleid tot inzet van hun verkiezingscampagne, zei Frans Andriessen in Eindhoven, maar het zou hen sieren als ze daarbij dan ook de namen van de christen-democratische bewindslieden noemden. De laagste inkomens en sociale uitkeringen zijn onder het kabinet-Den Uyl flink opgetrokken. Ook het beleid ten aanzien van midden- en kleinbedrijf wordt geprezen. Het was kabinets-politiek. Maar het waren wel christen-democraten (Boersma, Lubbers, Hazekamp, Van Rooijen en Mertens, die het uitvoerden. Zoals Meijer (PvdA) zijn verdiensten heeft gehad voor het bijstandsbeleid. De PvdA houdt zich blijkbaar aan Wim Kan: „Neen, we noemen geen namen....” Hoewel.....

Kiezen

Het CDA pretendaert niet christelijker te handelen dan anderen, aldus Wim Aantjes in Heerlen, maar het kiest wel voor het best denkbare richtsnoer voor de samenleving. Wie kiest voor het CDA dient er zich op voor te bereiden steun aan een beleid te moeten geven, dat vaak tegen zijn eigen belang ingaat.

Zalen te klein

Van Agt trekt overal zoveel mensen, dat als regel telkens mensen naar huis moeten worden gestuurd. Uitverkocht. Met het aanleggen van gesloten televisie-circuit in naastgelegen zalen

Het rentmeesterschap van de mens stelt niet de eigendomsvraag, maar de beheersvraag als uitgangspunt.

Op het secretariaat van het

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPÈL

is plaats voor een

ADJUNCT-SECRETARIS

Taakomschrijving:

- medevoorbereiding en -uitvoering besluiten Dagelijks en Algemeen Bestuur
- voeren van correspondentie
- onderhouden van contacten met regionale en plaatselijke organen
- secretariaatswerkzaamheden in commissieverband

Gedacht wordt aan een man of vrouw, die de christen-democratie is toegedaan en tevens beschikt over:

- academische opleiding of vergelijkbaar niveau
- organisatietalent
- goede contactuele eigenschappen
- uitdrucksvaardigheid zowel schriftelijk als mondeling

Het salaris zal - afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring - in overleg worden vastgesteld, overeenkomstig functies bij de Rijksoverheid. Eigenhandig geschreven sollicitaties met opgaaf van referenties, binnen 14 dagen richten aan de secretaris van het CDA, mr. J. G. H. Krajenbrink, p/a Postbus 7676, Den Haag. Op de enveloppe s.v.p. vermelden: „sollicitatie”.

samen verantwoordelijk

Laat ik het in dit laatste gemeenschappelijke nummer voor de verkiezingen nog eenmaal mogen zeggen: wij zijn samen verantwoordelijk voor de samenleving. Die gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is het richtsnoer voor elk onderdeel van ons verkiezingsprogramma. Zij moet ook ons aandeel bepalen in de nog voor ons liggende verkiezingsactiviteiten.

Het CDA, dat het Evangelie als uitgangspunt voor het politieke handelen aanvaardt, richt zich tot het gehele volk. Zonder onderscheid naar geloof of maatschappelijke groepering. Het doet, ook voor eigen partij-keus, een appél op ieders verantwoordelijkheid. Het CDA vraagt aan de kiezers vertrouwen op grond van zijn geheel eigen aanpak van de problemen in onze maatschappij.

Het CDA legt de nadruk op het vermogen van alle mensen verantwoordelijkheid te dragen. De maatschappij ontwikkelt zich niet automatisch in een goede richting. Maar wij zijn er wel zelf bij. Als burgers zijn wij niet machteloos.

Het CDA vindt het erg belangrijk dat mensen en groepen elkaar weten te vinden op hoofdlijnen van beleid. In de door andere politieke partijen gewenste „scheiding der geesten” zien wij geen enkel heil. Een politiek van belangengroepen die ieder voor zichzelf opkomen, schaadt de hele samenleving. Omdat wij vinden dat mondige mensen samen verantwoordelijk zijn zien wij

voor de overheid een wel belangrijke, maar niet een overheersende rol weggelegd. Zij is er ten dienste van ons allemaal, maar wij kunnen niet al onze problemen op haar afschuiven. Vandaar bijvoorbeeld onze nadruk op het particulier initiatief in het welzijnswerk. Vandaar ook onze keuze voor de vrijheid van het onderwijs.

Vandaar dat wij de medezeggenschap in het bedrijfsleven verder willen ontwikkelen. Dat vereist een beter begrip bij de mensen. Ook bij onze buitenlandse politiek staan we voor problemen die alleen bij samen gedragen verantwoordelijkheid dichterbij een oplossing kunnen worden gebracht. Het streven naar menselijkheid is de kern van onze vredespolitiek.

Prof. mr. A. M. van Agt

ontwikkelings-samenwerking

Telkens weer merk je dat voor veel mensen de „ontwikkelings-samenwerking” er maar een beetje bij hangt. Iets waar je voor voelt of niet. En dat is erg jammer. Het gaat per slot om het bevorderen van rechtvaardige verhoudingen over de gehele wereld. Om het werkelijk erkennen van de onderlinge afhankelijkheid van de ontwikkelde en de ontwikkelingslanden. Wij mogen eenvoudig geen genoegen leren nemen met de schrijnende tegenstellingen in de wereld en met de ongelijke welvaartsverdeling. Miljoenen mensen leven op de grens van leven en dood. Het CDA vindt dan ook dat op de post ontwikkelings-samenwerking beslist niet mag worden bezuinigd. Daar sta ik geheel achter. Wij houden vast aan tenminste 1.5 procent van het netto nationaal produkt als bijdrage van het Nederlandse volk.

Dit is geen sinterklaasje-spelen, maar het ernst maken met het „Samen verantwoordelijk” dat het CDA in zijn hele programma de mensen voor houdt. Doelbewuste ontwikkelings-samenwerking krijgt met veel technische en politieke problemen te maken. Daarom juist is het zo belangrijk dat het CDA weet welk doel het voor ogen staat. Er moet om te beginnen plaats worden gemaakt voor de rechtmatige economische belangen van de ontwikkelingslanden. De ontwikkelingshulp moet gericht zijn op de allerarmsten. Nederland moet daarom overheden en organisaties steunen, die corruptie willen uitbannen en een niet-verpolitiekt vorm van hulp nastreven. De hulp mag niet worden gebonden aan het besteden van geld in

het gevende land. Daarover zullen internationale afspraken moeten worden gemaakt. Kortom: voor mij is „Ontwikkelings-samenwerking” een zeer gewichtig punt uit het CDA-programma. De hulpinspanning moet worden voortgezet en het soort van hulp zal op een nieuwe, rechtvaardige internationale orde gericht moeten blijven. Er is voor ons geen weg terug.

drs. B. Beumer.

internationale verantwoordelijkheid

Ik heb er begrip voor dat sommige mensen het wat moeilijk hebben met hun „internationale verantwoordelijkheid”. Het is, wonend op een bescheiden erfje van een piepklein land, zo'n vaag en ver begrip. Maar het wordt wel steeds duidelijker dat elk brokje Nederlandse welvaart ook afhankelijk is van wat er ver buiten onze grenzen gebeurt. Ook onze verantwoordelijkheid houdt niet bij Zevenaar op.

Wij weten dat er in de wereld vele hongerigen zijn, die niet worden gevoed, maar omkomen in hun uitgedroogde land. Dorstigen die niet worden gelaafd, maar aan hun lot worden overgelaten. Mensen die vreemd staan tegenover hun eigen overheid. Gevangenen die niet worden bezocht, maar worden mishandeld en vergeten.

Wat wij daar in Nederland aan kunnen doen? Op zijn minst begeren dat ook die mensen in vrijheid en welvaart kunnen leven. En daarom ook: proberen onze internationale invloed in die richting aan te wenden. Met het hanteren van doeltreffende middelen. Daarom wil het CDA het werk van de Verenigde Naties versterken. Geen bezuiniging op

ontwikkelings-samenwerking. Het zoekt naar wegen om de levensomstandigheden van de Oosteuropese volken menswaardig te maken. De toekomst van de staat Israël moet verzekerd zijn, gelijk aan die van alle andere staten. Een vredesregeling voor het Midden-Oosten is daartoe nodig.

De Europese Gemeenschap zal, vindt het CDA, als staatkundige organisatie meer democratisch moeten worden. Ons rentmeesterschap over schepping en hulpbronnen moeten wij ook op Europees vlak waar maken. Aan de NAVO zal Nederland zijn eigen kwalitatief verantwoorde bijdrage moeten leveren. De griezelige ontwikkeling van het wapentuig moet tot internationale bezinning dringen.

Verspreiding van kernwapens moet worden tegengegaan. Van een Europese kernmacht wil het CDA niet weten. Dit zijn zo-maar een paar kanten van onze internationale verantwoordelijkheid. Ik wil maar zeggen: het CDA wil dat Nederland streeft naar echte vrede, naar recht, vrijheid en menselijkheid.

Drs. G. Nootenboom

economische groei

Het is bijna grappig te horen hoe simpeltjes er soms over voor en tegen van „economische groei” wordt gesproken. Alsof elk dubbeltje economische winst, hoe ook verkregen, de mensheid rijker zou maken en waarschuwingen tegen milieu-vervuiling, grondstofmisbruik en inflatie modieuze kletsboek zouden zijn. Omgekeerd schijnen anderen bedrijfs-winst onfatsoenlijk te vinden en bereid te zijn om, terwille van het zuivere milieu, elke rokende fabrieks-schoorsteen omver te rammen. Maar voor iedereen die zich, met het CDA, verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van de economische groei staat het wel vast dat alles maar niet weer vanzelf in de goede richting zal gaan groeien. Zonder een gezonde economische groei verliest ons stelsel van sociale zekerheid zijn financiële basis. Aan de andere kant: wanneer we de gevolgen van die groei (werkloosheid, inflatie, toenemende spanning tussen rijke en arme landen, uitputting energie-bronnen) niet weer in de hand krijgen blijft er aan werkelijke winst geen dubbeltje over. Het CDA wil maatregelen om de bestaande milieu-aantasting binnen tien tot vijftien jaar terug te dringen. Milieu-vriendelijke technieken moeten worden bevorderd. Op energie- en grondstoffengebruik moet worden bespaard. Milieuschadelijke wegverpartikelen mogen, wat mij betreft, best worden ingeperkt. Ook de groei van het verkeer moet zoveel mogelijk worden teruggedrongen. Vanwege de risico's past bij gebruik van kernenergie

uiterste terughoudendheid. Veel meer aandacht voor nieuwe energiebronnen, bijvoorbeeld wind- en zonne-energie. Tenslotte: al zouden we het willen, we kunnen maar niet knusjes binnen eigen grenzen een economische groei zitten te bevorderen zonder rekening te houden met de gevolgen voor de rest van de wereld. Het CDA wil dat trouwens ook niet. Onze groei moet, vindt het CDA, passen in een betere verdeling van de arbeid over de wereld. Het Europese voedsel-overschottenbeleid moet tot een wereldvoedselbeleid worden omgebouwd.

J. van Houwelingen.

Meer doen voor de werklozen zelf

Madeleine Leijten over 's lands economie:

Mr. J. J. M. S. (Madeleine) Leijten, 41 jaar oud, moeder van drie kinderen - is vice-voorzitter van de KVP en lid van het dagelijks bestuur van het CDA. Naast deze activiteiten in de top van de partij is mevrouw Leijten lid van Provinciale Staten van Noord-Brabant en van het Stichtingsbestuur van de Katholieke Universiteit in Nijmegen. Na haar studie in de rechten is zij zeven jaar lang aan het Haagse Binnenhof werkzaam geweest als adjunct-griffier van de Tweede Kamer. Daarna heeft mevrouw Leijten, zoals zij zelf zegt, bijna een schoolvoorbeeld van opklimmen in de partij meegemaakt: aanvankelijk was zij lid van het KVP-afdelingsbestuur in Tilburg, en via het kringbestuur van Noord-Brabant kwam ze in het landelijk KVP-bestuur terecht. Met mevrouw Leijten hebben we een gesprek gevoerd over de perspectieven van 's lands economie.

- Het CDA wil zich hard maken om de werkloosheid te lijf te gaan. Meer arbeidsplaatsen betekenen meestal meer produceren. Hoe verdraagt zich dat met de bescherming van het milieu en de eindigheid van grondstoffen en energie?

„Het werkloosheidsprobleem heeft alles te maken met milieubescherming. De Randstad is overvol en dreigt onleefbaar te worden.

Dus moet er meer werk naar de mensen in de zwakkere regio's gebracht worden. Dat betekent minder reizen en minder pendelen. Door overheidsmaatregelen kun je bovendien een bepaald soort investeringen aanmoedigen, door bijvoorbeeld aan subsidies maatstaven te verbinden om milieu en grondstoffenverbruik te ontzien.”

- Soms treden spanningen op nu in de laatste tien jaren veel gastarbeiders naar ons land zijn gekomen om allerlei werk op te knappen, terwijl meer dan 200.000 Nederlanders geen werk hebben.

„Die spanningen vinden wij niet redelijk. Wij kunnen nu het hier in de economie minder gaat niet zomaar zeggen: Nu zijn jullie niet meer nodig dus ga maar weer naar huis. Bovendien is er het laatste jaar een strak toelatingsbeleid en automatisering gehanteerd, en komen alleen nog gastarbeiders binnen die werk doen wat Nederlanders zelf niet willen of kunnen doen. Maar het zijn er niet zoveel meer die dat zeggen.”

- U gelooft dus niet dat er veel Nederlanders meer zijn die bepaalde soorten werk niet meer willen doen. Toch pleit het CDA in haar programma voor een bredere uitleg van het begrip passende arbeid.

„Ja inderdaad pleiten wij voor een aanpassing van het begrip. Maar het gaat daarbij niet alleen om vies en vuil werk. Het kan ook heel goed van nut zijn bij banen voor afgestudeerden. Het is de vraag of iemand die tropische bosbouw wil studeren ook de garantie moet krijgen dat er later voor hem werk in die sector zal zijn. Ik geloof niet dat zo'n garantie kan en moet. Toch moet zo iemand wel de vrijheid hebben dat vak te studeren. Liever pas ik het begrip passende arbeid aan, dan dat ik de vrijheid van onderwijs zou beperken.”

- Om werkloosheid en inflatie te bestrijden wil het CDA de rek die er nog in de economie zit ten goede laten komen aan de bedrijven. Dat betekent dat de bedrijven lucht krijgen, maar de CAO-lonen niet.

„De CAO-lonen zien wij de komende vier jaren nauwelijks stijgen, maar de andere inkomens, die niet onder die overeenkomsten vallen, evenmin. Er moet een strak inkomensbeleid komen, voor alle categorieën. Als we de inkomensgroei beperken krijgen de bedrijven meer lucht. Enkele grote deskundigen als dr. Zijlstra (Nederlandse Bank), prof. Van den Beld (Planbureau) en zes economen van de Sociaal Economische Raad hebben dit tezamen ook binnen een en dezelfde week verteld en dan is het verbazingwekkend te horen dat sommige politici zich hiervan nog steeds afzijdig houden. Zoveel deskundigheid in één week moet ons tot nadenken stemmen.”

- Het CDA wil het verband tussen de hoogte van het minimum-loon en de minimum sociale uitkeringen loslaten. Treft dit nu juist niet de meest zwakke groepen in de samenleving.

„Die loskoppeling betekent niet, dat de zwakkeren er op achteruit gaan. De collectieve lasten vormen een toenemend deel van ons nationaal inkomen. Als je nu het bedrijfsleven meer ruimte wilt geven dan zul je naast de lonen nog moeten kijken welke andere groepen met minder toekunnen. De sociale uitkeringen blijven in ons programma wel een tegemoetkoming krijgen voor de gevolgen van de inflatie, alleen stijgen zij niet meer mee met werkelijke verhogingen van het minimum-loon.

Madeleine Leijten

Anders is het met de invoering van het kostwinnersbegrip dat we willen. Dat komt erop neer dat iemand die niet kost-winner is maar een deel van de uitkering zal ontvangen van de uitkering die een kostwinner ontvangt, en die meestal meer mensen moet onderhouden.”

- Als de lonen de komende vier jaren niet mogen stijgen van het CDA, verwacht u dan grote bonje met de vakbeweging, die al ruim een jaar tegen loonmaatregelen aan heeft moeten kijken.

„Nee, want het is ook in het belang van de vakbonden, dat de blijvende werkloosheid wordt opgelost. Nu al zie je dat op de arbeidsmarkt soms het recht van de sterkste geldt. Jongeren, ouderen en vrouwen en de mensen in de zwakke regio's die er op de arbeidsmarkt bekaaid af komen. Om dat te voorkomen en om die zwakkeren te beschermen moeten we met zijn allen de werkloosheid terugdringen, met de vakbeweging.”

- Zou het CDA het eerder met de vakbeweging aan de stok krijgen als er een kabinet met de VVD dan wel met de PvdA komt.

„De vakbeweging zegt altijd dat zij een kabinet op de daden zal beoordelen en niet op de politieke kleur. En ik hoop dat we een kabinet krijgen, waar de vakbonden zich in kunnen vinden. Op dat punt ligt er een belangrijke taak voor het CDA, maar toch zullen sommigen in de vakbeweging zich misschien openlijk tegen een eventueel VVD-CDA-kabinet opstellen.”

- Welke politieke kleur zal het kabinet na 25 mei hebben?

„Ik denk weer een combinatie van PvdA en CDA, die kan bogen op een zeer grote meerderheid in het parlement. Ik verwacht dat de PvdA in de formatiegesprekken redelijkheid zal betonen. In een economische nood-situatie is een grote meerderheid in het parlement noodzakelijk om maatregelen te kunnen nemen om de economie te versterken. Maar toch sluit ik een kabinet met de VVD niet uit, als de PvdA zich onredelijk opstelt.”

- Wat wordt een heet hangijzer in de formatiegesprekken?

- Als er gesnoeid moet worden bij de overheid komt de werkgelegenheid van ambtenaren dan niet in gevaar. Kort je het aantal arbeidsplaatsen bij de overheid niet in om ze vervolgens in het bedrijfsleven weer te winnen.

„In ons programma staat dat we de overheids-subsidies willen bevroren.

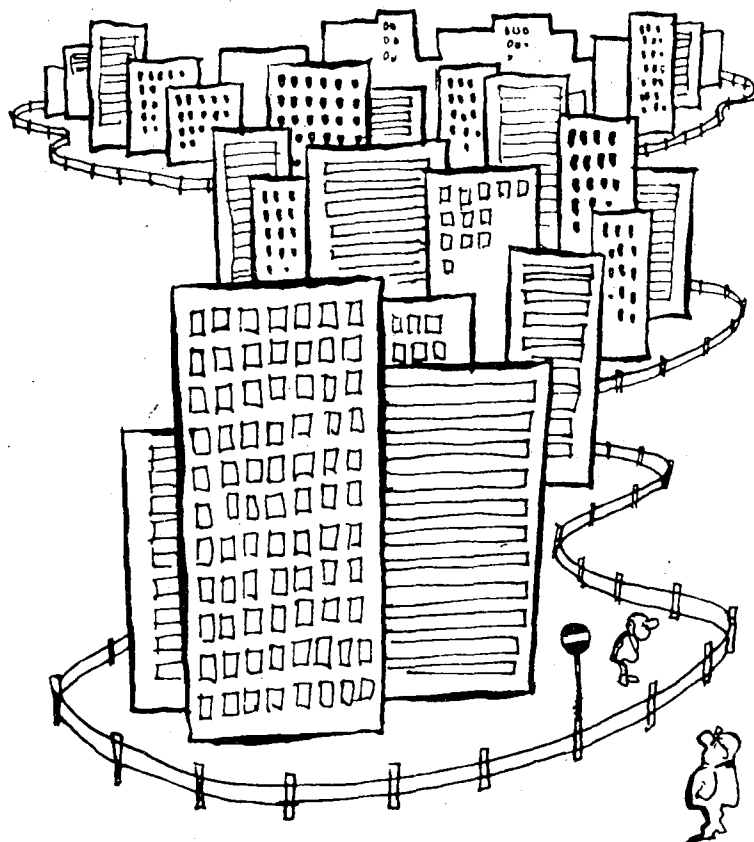
Dit alleen voorzover het niet personeelslasten, arbeidsplaatsen, betreft.

Een andere wijze om de overheid minder te laten uitgeven is om de burgers zelf meer mee te laten betalen aan het gebruik van sport- en recreatieve voorzieningen. De bijdrage van de overheid kan dan geringer zijn. Bovendien willen we dat de burgers meer uit eigen zak betalen aan het wonen door bij een stijgend inkomen huursubsidies sneller te laten verminderen. Tenslotte moet de groei van het ambtenarenapparaat beperkt worden tot 1 procent per jaar.”

- Op zijn beurt zal het volgende kabinet grote bedragen beschikbaar moeten stellen aan het bedrijfsleven om arbeidsplaatsen te scheppen. Is dit niet in strijd met de drang tot uitgavenverlaging.

„Economische Zaken zal inderdaad behoorlijke bedragen moeten uitgeven. Deze uitgaven komen echter voor een groot deel in de plaats van belastingvoordelen die het bedrijfsleven nu nog geniet, en straks waarschijnlijk niet meer. Als dit nieuwe stimuleringsinstrument nieuwe arbeidsplaatsen oplevert, dan verdienen die de uitgegeven gelden deels via belastinginning ook weer terug.

We moeten er trouwens voor oppassen dat we de werkloosheid niet alleen in cijfers bestrijden. We moeten meer doen voor de werklozen zelf, hen helpen met de sociale en psychische gevolgen die zij in hun situatie ondergaan. Deze mensen opvangen en niet in de kou laten staan, door hen in te schakelen bij vrijwilligerswerk. Dit soort onbetaalde arbeid wordt nu nog vaak door vrouwen en anderen naast hun werk gedaan. Daar liggen veel mogelijkheden voor werklozen een zinvolle plaats te vinden. Veel meer mogelijkheden dan nu worden benut!”

Groei binnen grenzen:

„Het is verbazend dat sommige politici zich nog altijd afzijdig houden van alle deskundigenadviezen hieromtrent.”

Contact Tijdsdocumenten

**ROB VERMAAS
WILLEM
AANTJES**

Het leven en denken
van een politicus
f 17,50

IN ELKE GOEDE BOEKHANDEL
BERT BAKKER AMSTERDAM

CDA christen
democratisch
appél

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris),
OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halteen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris)
p/a Dr. Kuiperstraat 3,
DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet,
ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

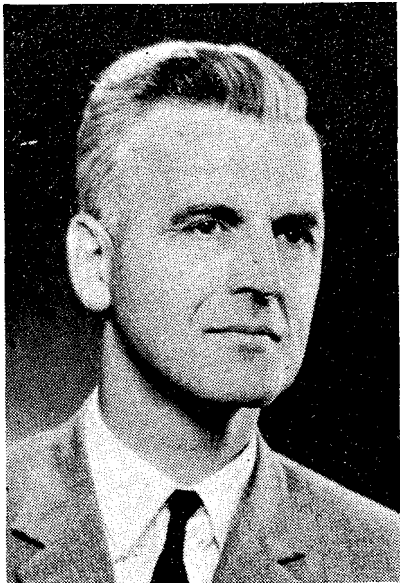
P. H. van Zeil (voorzitter),
UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

werk- gelegenheid

Ook als de uitkeringen „voldoende” zouden blijven kunnen we met een omvangrijke werkloosheid geen vree hebben. Er is iets mis wanneer mensen niets om handen hebben. Ze voelen zich uitgesloten en dat wordt met een handvol guldens niet goedge maakt. Natuurlijk moet alles worden gedaan om de werkloosheid te bestrijden, maar dat zal het meeste succes hebben wanneer de overheid daarbij een verantwoordelijke samenleving voor ogen houdt.

Je kunt het werkloosheidsprobleem bij een ander op de stoep leggen door bij de maatregelen voorbij te zien aan de gevolgen voor de toekomstige generaties of de arme landen. Je kunt werkgelegenheid nastreven zonder te letten op de gevolgen voor de ons onringende natuur. Het CDA wil echter dat die vormen van economische en technologische groei worden bevorderd welke: 1. mensen niet vervreemden van hun verantwoordelijkheid, 2. geen verrijking inhouden ten koste van de armen en zwakken in de wereldsamenleving, 3. beantwoorden aan vooraf te stellen eisen op het vlak van een goed beheer van de natuur. Maatregelen tegen jeugdwerkloosheid moeten helpen tot een verantwoorde opleidings- en beroepskeuze te komen. Omscholing kan vraag en aanbod van jeugdige arbeidskrachten beter in evenwicht brengen. Met de ontwikkeling van het minimum-jeugdloon is het naar mijn oordeel zaak op te passen. Ze legt een zware druk op de totale loonkosten. Vrijwillige vervroegde pensionering, tweelingbanen en z.g. parttime werk kunnen het beschikbare werk mogelijk

beter verdelen. Het uitvoeren van openbare werken schept natuurlijk werkgelegenheid. Maar dan moet ook wel het eerst gedacht worden aan werk om steden te vernieuwen, het milieu te zuiveren, energie te besparen of grondstoffen te besparen. Op die manier wordt de werkgelegenheid op het geheel van een verantwoordelijke samenleving gericht. De werkloosheid is zo benauwend hoog dat ook particuliere investeringen, met steun van de overheid moeten worden bevorderd. Extra aandacht moeten dan krijgen achtergebleven regio's en bedrijfstakken die aan herstructurering toe zijn.

drs. F. van der Mei.

inkomens- beleid

Natuurlijk zullen wij allemaal vinden dat onze inkomens van hoog tot laag, en onze sociale uitkeringen nog verbeterd kunnen worden. Wij moeten echter in alle eerlijkheid opmerken dat er hiervoor de komende jaren nagenoeg geen ruimte is. Ons matigingsverhaal komt er op neer, dat iedereen het kalmer aan zal moeten doen. Nodig is dan ook een strak inkomensbeleid, waarbij de overheid alle inkomensgroepen beperkingen oplegt waarbij echter de laagste inkomensgroepen worden ontzien. Verder zal men de loonkostenstijging moeten houden onder de gemiddelde groei van de produktiviteit. In een vermogensaanwasdeling zal meer accent moeten worden gelegd op gespreide fondsvorming en persoonlijke deelneming van de werknemer in de vermogensvorming binnen zijn onderneming of bedrijfstak. Er moet voor gezorgd worden dat ambtenaren en niet-ambtenaren niet te zeer uiteengroeien in salaris en pensioen.

SOCIALE ZEKERHEID

Voorop staat dat de werkelijk zwakken worden ontzien. Wij vinden dat geprobeerd moet worden te voorkomen dat mensen een beroep moeten doen op sociale uitkeringen. Het accent zal moeten komen te liggen op herstel van arbeidsongeschiktheid, betere arbeidsomstandigheden, nieuwe arbeidsplaatsen. Intensief dient te worden nagaan of uitkeringen niet ten onrechte worden genoten of wellicht te hoog zijn. Sociale uitkeringen behoren te worden gekoppeld aan de bijz.

periodiek moet worden nagegaan of meer mogelijk is.

Herziening van de verhouding tussen de groei van het minimumloon en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen achten wij gewenst. In het stelsel van sociale zekerheid wordt het begrip „kostwinner” ingevoerd; niet-kostwinners krijgen recht op 70% van het kostwinnersbedrag. De kinderafrek kan worden afgeschaft wanneer de hoogte van de kinderbijslag rekening houdt met de minimale kosten van levensonderhoud van het kind. Wel het aantal en de leeftijd van de kinderen, niet het inkomen van de ouder(s) moet bepalend zijn voor de kinderbijslag.

drs. M. W. J. M. Peyenburg.

het bedrijfs- leven

Het CDA staat een ondernemingsgewijze organisatie van produktie en dienstverlening voor ogen, met gespreide zeggenschap en eigen verantwoordelijkheden. Het maken van een redelijke winst behoeft daar niet mee in strijd te zijn en is veelal een eerste voorwaarde voor het voortbestaan van de onderneming. Beheersing van de economische groei vraagt van ondernemingen meer dan een gestage stroom produkten. Zij hebben een eigen verantwoordelijkheid voor:

- de kwaliteit van het milieu
- het spaarzaam beheer van grondstoffen en energie
- het mogelijk maken van zinvolle arbeid
- het ruimte maken voor de eigen ontplooiingskansen van ontwikkelingslanden
- een kwalitatief goede dienstverlening aan de samenleving.

De overheid moet in onze ogen die verantwoordelijkheden van het bedrijfsleven niet overnemen. Het kan wel haar taak zijn het bedrijfsleven aan die verruimde verantwoordelijkheid te houden. De overheid heeft daarnaast tot taak structurele maatregelen te nemen die een goed investeringsklimaat voor het bedrijfsleven waarborgen. In de ondernemingen en de bedrijfstakken moet ruimte zijn voor het verwezenlijken van gespreide verantwoordelijkheid. Goede besluitvorming ten aanzien van de hoofdzaken van het ondernemingsbeleid verlangt van de

leiding en de werknemers dat zij daar, hun medewerking aan geven. De Raad van Commissarissen dient een goede weerspiegeling van de bij de onderneming betrokken groeperingen te geven. Dat is volgens het CDA het geval als de werknemers 1/3 van de commissarissen kiezen, de kapitaalverschaffers 1/3, terwijl zij gezamenlijk het resterende 1/3 deel kiezen. In de produktiesector van onze volkshuisvesting moet, zo vinden wij, de menselijke maat eveneens binnen het gezichtsveld blijven. Hoe groter bedrijven worden, hoe sterker ook de noodzaak wordt verantwoording af te leggen.

F. G. van der Gun

midden- en kleinbedrijf

Het is niet uit een soort medelijden dat het CDA de levenskracht van het - kleinschalige - midden- en kleinbedrijf wil bevorderen. Ik acht het gezond als ook in de productiesfeer van onze volkshuishouding de menselijke maat binnen het gezichtsveld blijft. Het midden- en kleinbedrijf spreidt het dragen van verantwoordelijkheid en van risico's. Het biedt zeer veel mensen (ruim één miljoen) de kans op een zelfstandige beroepsuitoefening.

Bovendien is het voor wat zijn economische functies betreft niet weg te denken uit onze samenleving. Wat er dan voor dat midden- en kleinbedrijf kan worden gedaan?

Allereerst de inflatie krachtig bestrijden. (Het CDA wil het inflatiecijfer tot maximaal 5 pct terugdringen). En schijnwinsten die alleen door de geld-ontwaarding zijn ontstaan moeten niet fiscaal worden belast. In het algemeen pleit het CDA ervoor dat het fiscale beleid voor zelfstandige ondernemers wordt afgestemd op de drie functies van het ondernemersinkomen: consumptie, investering, reservering. Extra premies voor investeringen van kleine omvang.

In het algemene beleid moet rekening worden gehouden met de van werknemers afwijkende positie van zelfstandigen. Zij hebben, voor wat hun sociale zekerheid betreft, recht op een ontwikkeling die gelijkwaardig is aan die van werknemers. Inkomens- en toeslagen,

gekoppeld aan bedrijfsbeëindiging op termijn, kunnen voor zelfstandigen noodzakelijk zijn. Maar er is nog meer mogelijk:

- uitbouw van hulp in de vorm van advies, onderzoek en bedrijfsontwikkelingsmogelijkheden
- verruiming van de garantie-kredietmogelijkheden en van overbruggingssteun bij tijdelijk moeilijke situaties.

Bij de ruimtelijke ordening, het verkeers- en parkeerbeleid, de gronduitgifte, de stadsvernieuwing en de kleine kernen moeten meer dan ooit ook de belangen van het midden- en kleinbedrijf meespelen.

drs. Th. M. Hazekamp.

Kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezingen

Deellijst 1

Ingediend in Kamerkiekring
Groningen, Leeuwarden en Assen:

- 1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
- 2 Aantjes, W., Utrecht
- 3 Krusinga, R. J. H., Wassenaar
- 4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
- 5 Beumer, B., Hoogezand
- 6 Tolman, T., Oldemilpade
- 7 Van der Stee, A. P. J. M. M., Wassenaar
- 8 Faber, S., Hardegarijp
- 9 Van Muiden, G., Nootdorp
- 10 Hermens, B. J. M., Emmen
- 11 Laning, geb. Boersema, F. J., Den Helder
- 12 Deetman, W. J., Gouda
- 13 Andela, geb. Bauer, M. A. H., Tzum (Fr.)
- 14 Van Noord, J., Dwingeloo
- 15 Westendorp, W. S., Workum
- 16 Terpstra, G. H., Utrecht
- 17 Gerritse, G., Soest
- 18 Schakel, M. W., Hoornaar
- 19 De Geus, P. B. R., Maassluis
- 20 De Koning, J., Voorschoten
- 21 Hoekstra, S. P., Leeuwarden
- 22 Van Zwieten, H. A., Sloten
- 23 Drost, H., Den Haag
- 24 Wesselius, D. Zuidwolde (Gr.)
- 25 Achterstraat, J., Badhoevedorp
- 26 Grol, geb. Overling, A. C., Hengelo (O.)
- 27 Jonkman, F., Drachten
- 28 Geerdink Johannink, mej. H. A., Arnhem
- 29 Matthijse, J. J., Groningen
- 30 Van Gelder, W. T., Bangkok (Thailand)

Deellijst 2

Ingediend in Kamerkiekring
Zwolle, Arnhem en Nijmegen

- 1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
- 2 Aantjes, W., Utrecht
- 3 Krusinga, R. J. H., Wassenaar
- 4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
- 5 Gardenijs, geb. Berendsen, M. H. M. F., Leiden
- 6 De Koning, J., Voorschoten
- 7 Van Leijenhorst, G., Garderen
- 8 Van den Broek, H., Velp (Geld.)
- 9 De Boer, H. A., Santpoort
- 10 Wisselink, H., Bathmen
- 11 Weijers, S. C., Hengelo (O.)
- 12 Van Houwelingen, J., Putten
- 13 Lansink, A. G. W. J., Nijmegen
- 14 Mateman, W. A., Aalten
- 15 Van Rooijen, M. J. Oegstgeest
- 16 Kortekaas, W. L. M., Raalte

- 17 Bulte, J. J., Harreveld
- 18 Borm, geb. Luykx, E. M. W., Emmeloord
- 19 Buikema, J., Hengelo (O.)
- 20 Pröpper, H. H. L. M., Brummen
- 21 Heukela, L. P., Den Ham (O.)
- 22 Coonen, P. G. J. A. M., Nijmegen
- 23 Van Leeuwen, mej. J., Zoetermeer
- 24 Van Hattum, G. J., 's-Gravenhage
- 25 Enserink, B., Dinxperlo
- 26 Hesselink, L. A. E., Tubbergen
- 27 Van der Plas, geb. Tanis, L., Terneuzen
- 28 Driessen, P. G. M., Huissen
- 29 Hebly, M. J., Winterswijk
- 30 Van Haarlem, C. B. J., Doetinchem

Deellijst 3

Ingediend in Kamerkiekring
Utrecht, Amsterdam, Den Helder en Haarlem

- 1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
- 2 Aantjes, W., Utrecht
- 3 Krusinga, R. J. H., Wassenaar
- 4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
- 5 Lubbers, R. F. M., Rotterdam
- 6 Boersma, J., Zeist
- 7 Van der Mei, D. F., De Meern
- 8 Hermes, A. J., Beverwijk
- 9 Van Dam, G. C., 's-Gravenhage
- 10 Van Zeil, P. H., Utrecht
- 11 Dijkman, S. J. M., Zeist
- 12 Kraaijeveld, geb. Wouters, J. G., Heerhugowaard
- 13 Van der Gun, F. G., Utrecht
- 14 Evenhuis, geb. van Essen, C. H., Amsterdam
- 15 Borgman, F., Aalsmeer
- 16 Haars, mej. E. A., Breukelen
- 17 Korte, geb. Van Hemel, V. N. M., Bussum
- 18 Bakker, B., Linschoten
- 19 Heerma, E., Amsterdam
- 20 Mommersteijn, J. A., Amsterdam
- 21 Nooy, C. J. J., Krommen
- 22 De Boer, H. A., Santpoort
- 23 Van Leijenhorst, G., Garderen
- 24 May, geb. Weggen, J. R. H., Noordwijk aan Zee
- 25 Van der Burg, V. A. M., Zeist
- 26 Verburg, J. J., Bennekom
- 27 De Boer, G., Amersfoort
- 28 Meinema, P., Heiloo
- 29 Lagrand, J. P. J., Volendam
- 30 Bransen, A. J., Utrecht

Deellijst 4

Ingediend in Kamerkiekring
Leiden, 's-Gravenhage, Rotterdam, Dordrecht en Middelburg

- 1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
- 2 Aantjes, W., Utrecht

- 3 Krusinga, R. J. H., Wassenaar
- 4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
- 5 Peijnenburg, M. W. J. M., 's-Gravenhage
- 6 Van Leeuwen, mej. J., Zoetermeer
- 7 Eversdijk, H., Heinkenszand
- 8 Kleisterlee, C. F., Rotterdam
- 9 Schakel, M. W., Hoornaar
- 10 Van Dijk, C. P., Rotterdam
- 11 Van der Sanden, P. J. A., Rijswijk (ZH)
- 12 Veerman, A., Rijswijk (ZH)
- 13 De Boer, J. J. P., Lisse
- 14 De Kwaadsteniet, W., Rotterdam
- 15 Van Leijenhorst, G., Garderen
- 16 Van der Heijden, F. J., Rotterdam
- 17 Couprie, H. C., Gouda
- 18 Frinking, A. B. M., Rijswijk (ZH)
- 19 Van Heel, geb. Kasteel, A. M. C. Th., 's-Gravenhage
- 20 Van Iersel, J. P., 's-Gravenhage
- 21 Beinema, M., Middelburg
- 22 Molthoff, P. J. G., Hulst
- 23 Petermeijer, P., Woerden
- 24 Frowijn, A. S., Bilthoven
- 25 Van den Bos Czn., W. Gouda
- 26 Van der Maesen, mej. R., Rotterdam
- 27 Olieman, K., Zevenhuizen (ZH)
- 28 Driessen, H. E. A., Leiden
- 29 Van Atten, L. W. J., Rotterdam
- 30 Rutten, E. J., 's-Gravenhage

Deellijst 5

Ingediend in Kamerkiekring
Tilburg en 's Hertogenbosch

- 1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
- 2 Aantjes, W., Utrecht
- 3 Krusinga, R. J. H., Wassenaar
- 4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
- 5 Cornelissen, P. A. M., Best
- 6 Cornelissen, mej. G. M. P., Boxmeer
- 7 Westerterp, Th. E., Ulvenhout
- 8 Scholten, J. N., Andel (N.Br.)
- 9 Hendriks, J. P. M., Tilburg
- 10 Braks, G. J. M., Brussel (België)
- 11 Aarts, H. J. B., Tilburg
- 12 Van Amelsvoort, M. J. J., Veldhoven
- 13 Van Leijenhorst, G., Garderen
- 14 Bennekom, B. M. J., Prinsenbeek
- 15 Van Baars, A. W. B., Eindhoven
- 16 Janssen, A. M. A. J., Bostel
- 17 De Graaf, L., Bilthoven
- 18 Schapenk, A. G. W., Leersum
- 19 Wagemakers, E. C. M., 's-Hertogenbosch
- 20 Appels, A. J. M., Oss
- 21 De Leng, M., Bavel
- 22 Boersma, M. A. M., Bostel
- 23 Elkhuizen, A. B. M., Oisterwijk
- 24 Cornelissen, J., Nuenen
- 25 Verhoog, geb. Bokma, A. J., Waarlant
- 26 Jacobs, geb. Aarts, P. H. M., Deurne
- 27 De Boer, R., Wageningen
- 28 Adriaansen, W. L. M., Gouda
- 29 Schellekens, H. J. M., Bergen op Zoom
- 30 Mikkers, A. P. G., Boekel

Deellijst 6

Ingediend in Kamerkiekring
Maas-tricht

- 1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
- 2 Aantjes, W., Utrecht
- 3 Krusinga, R. J. H., Wassenaar
- 4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
- 5 Notenboom, H. A. C. M., Venlo
- 6 Van der Linden, P. R. H. M., Nuth
- 7 Gualtherie van Weezel, J. S. L., 's-Gravenhage
- 8 Hazekamp, Th. M., Zoetermeer
- 9 Bremen, W. G., Kerkrade
- 10 Beinema, M., Middelburg
- 11 De Waal, C. E. M., Roermond
- 12 De Vries, B., Krimpen a/d IJssel
- 13 De Graaff, W., Zoetermeer
- 14 Van Riet, G. J. M., Brunssum
- 15 Lückers, geb. Bergmans, A. H. S. M., Heerlen
- 16 Seijben, H. J. L. G., Belfeld
- 17 Daems, L. J. J., Maastricht
- 18 Paulis, A. W., Melick
- 19 Wijnhoven, J. P., Bergen L.
- 20 De Borgie, M. M. L., Weert
- 21 Boersma, J., Zeist
- 22 Op de Coul, H. P. M. J., Roermond
- 23 Van Gulyk, Chr. L., Alphen a/d Rijn
- 24 De Sutter, geb. Besters, M. J., Dordrecht
- 25 Van Ruller, H., Voorburg
- 26 Jacobs, L. G. J., Horst
- 27 Poels, geb. Peters, H. L. P., Venray
- 28 Persoon, J. H. Ch., Bochtoltz
- 29 Ammerlaan, P. A. Ch., Nijkerk
- 30 De Graaf, Tj., Brunssum

Politici

op tournee

Door H. Wisselink,

CHU-Tweede Kamerlid

Na het totstandkomen van het kabinet-Den Uyl was er in CHU-kringen grote behoefte aan voorlichting. Het karakter van de spreekbeurten is dan ook de laatste vier jaar sterk veranderd. In de beginperiode van dit kabinet heerste er - en dat niet alleen in de CHU - een grote ongerustheid, zowel over de politieke koers als over het CDA.

Beide elementen vormden steeds de hoofdtrema's. Je kreeg populair gezegd twee boodschappen mee naar huis:

- a. Wees kritisch op dit kabinet vanwege de weefout.
- b. Zorg ervoor, dat jullie oppositie niet de vorming van het CDA in de weg staat.

Good-will

Wat mij bijzonder heeft getroffen is de good-will, die wij overal ontmoeten. Naarmate het CDA zich beter begon af te tekenen nam het aantal gemengde bijeenkomsten van de drie toe. Hierbij bleek overduidelijk, dat er tussen de CDA-partners, wat de politieke benadering betreft, geen grote verschillen liggen. Van meet af aan was te merken, dat de basis sterker op de CDA-toer zat dan de top. Dat heeft als gunstig gevolg gehad, dat het CDA tegen een stootje kan, omdat aan de basis voldoende politieke wil en doorzettingsvermogen aanwezig was om het gestelde doel te bereiken. Wel was er een dieptepunt na het eerste CDA-congres. Men was zeer verontrust over het gekissebis, al kan niet worden ontkend, dat de grondslagkwessie voor een belangrijk deel de discussie beheerste.

Een probleem voor de gezamenlijke vergaderingen was in het begin de opening. De KVP-ers lieten dit aanvankelijk het liefst over aan een voorzitter van ARP- of CHU-kiesvereniging. De laatste tijd is dit geen punt meer en heeft men de juiste stijl weten te vinden. De invloed van prof. Steenkamp is hier duidelijk te merken. Behalve in het Limburgse, ben ik in alle provincies geweest. De verschillen in volksaard zijn duidelijk merkbaar.

De regio

De Friezen vergaderen stoer en stellen scherpe vragen. Vaak moet de voorzitter ze voor je vertalen, maar dat is niet belangrijk.

In de Groningse dorpen staan de gezellige koffiepotten op tafel en men schenkt onderwijl rustig de kopjes vol. Korte vragen stellen ze daar, recht op de man af. Ze verwachten een soortge-lijjk antwoord van je. In het oosten is het weer anders. Erg gemoedelijk en vriendelijk; de vragen worden voorzichtig gesteld en vaak wordt het er erg laat. In het westen en midden van het land is men meer zakelijk ingesteld en zijn de discussies wat harder. De Brabanders en Zeeuwen vergaderen wat ludieker, maar laten zich beslist niet met een kluitje in het riet sturen. De laatste jaren is de opkomst van onze

vrouwen en jongeren veel beter geworden. De besturen zijn bovendien aanmerkelijk verjongd. Wanneer een vrouw de leiding heeft - wat helaas nog te weinig voorkomt - wordt er beter op tijd begonnen en geëindigd. Daar kunnen de mannen nog van leren.

Spreekbeurten blijven belangrijk

Tegen de verkiezingen zijn forums erg in trek. Ik ben hier eerlijk gezegd niet zo wild van. Ze moeten goed worden geleid en het liefst beperkt worden tot vertegenwoordigers van de drie grote politieke stromingen. Op scholen worden vaak proefstemmingen gehouden. Het CDA komt er thans beter uit dan enkele jaren geleden. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan gewone spreekbeurten met eventueel na de pauze een forum, bestaande uit eigen kaderleden, vooral met het oog op regionale problemen. De beeldbuis kan de discussies in de afdelingen niet vervangen. Juist omdat er dan geen weerwoord is. Spreekbeurten blijven belangrijk voor:

- de persoonlijke contacten;
- de betere politieke voorlichting;
- de activering van de partijorganen;
- als informatiebron voor de volksvertegenwoordigers.

De toehoorders zijn over het algemeen kritischer geworden. Kamerleden moeten zich daarom goed voorbereiden. Veel lezen en bij voorkeur ook op de hoogte zijn met streekproblemen. De afdelingbesturen doen er goed aan de spreker vooraf goed op de hoogte te stellen en hun wensen duidelijk kenbaar te maken. Belangrijk is door de leden wat vragen te laten voorbereiden, vooral voor openbare bijeenkomsten. Dikwijls tref je in de zaal vertegenwoordigers van andere partijen, die vantevoren opgestelde vragen op je afuren. Onze mensen doen het omgekeerde dacht ik nog te weinig.

Hartverwarmend

De laatste tijd wordt er vaker gezorgd voor het uitstellen van voorlichtingsmateriaal. Laat dit bij voorkeur verzorgen door onze jongeren om hen te activeren. Ik heb in deze beschrijving mijn ervaringen bewust niet uitsluitend toegespitst op de tournee van de laatste maanden, maar over de afgelopen vier jaar. De contacten met onze kiezers vind ik het meest prettige en boeiende deel van ons werk. Het is hartverwarmend steeds weer te ervaren hoeveel goede en ijverige supporters wij overal aantreffen. Zonder hen zijn wij als volksvertegenwoordigers nergens.

Op het secretariaat van de op 26 mei 1977 optredende CDA-Tweede Kamerfractie

bestaat een vacature voor een

coördinerend secretaris/-esse

Het behoort tot zijn/haar taak onder verantwoordelijkheid van de ambtelijk secretaris:

- het toedelen van alle voorkomende algemene secretariaatswerkzaamheden aan de daartoe aangewezen medewerk(st)ers;
- het beheer van en het toezicht op het secretariaatsarchief;
- het zorgdragen voor een vlotte verwerking van binnenkomende telefoongesprekken;
- het verrichten van al die taken die noodzakelijk zijn voor een in samenwerking met de overige medewerk(st)ers tot stand te brengen goede coördinatie van werkzaamheden.

Vereist worden:

- een middelbare schoolopleiding;
- diploma steno-typen;
- een hoge mate van nauwkeurigheid.

De voorkeur zal worden gegeven aan sollicitanten met ervaring in een vergelijkbare functie.

Geboden wordt een interessante werkkring en een salaris, dat afhankelijk van leeftijd en ervaring, minimaal f 2024,- en maximaal f 2704,- bedraagt.

Sollicitaties richten aan de ambtelijk secretaris van de CDA-Tweede Kamerfractie, de heer G. H. C. Halleen, Binnenhof 1a, Den Haag, tel. 070-614911.

volks- gezondheid

De overheid kan er natuurlijk niet zo heel veel tegen doen dat mensen er slechte leefgewoonten op nahouden. Teveel eten en drinken, aan roken, alcohol en drugs verslaafd raken en zo in stress-situaties terecht komen. De mensen zullen zelf de noodzaak van een nieuwe levensstijl moeten inzien, waarvoor ook het CDA uit overtuiging pleit.

Voor wat het overheidsbeleid ten aanzien van de volksgezondheid betreft zal de komende jaren het voorkomen van ziekten en in het bijzonder de gezondheids-voorlichting en opvoeding voorop dienen te staan.

De opbouw van onze samenleving moet zo worden dat de gezondheid wordt bevorderd. Bestrijding van flat-neurose en geluidshinder. Het bevorderen van kleine leef- en werkgemeenschappen die „de menselijke maat” niet te boven gaan. Meer speelruimte. Meer privacy. Ernstige volksziekten, zoals hart- en vaatziekten, kanker, astma, reuma moeten krachtig worden bestreden door meer voorlichting en periodiek bevolkingsonderzoek. Het CDA vraagt eerbied voor en bescherming van menselijk leven.

Geboren worden, leven en sterven zijn de mens door God gegeven. Het past mensen niet eigen of andermans leven te beëindigen. Evenmin past een tot het onmenselijk toe gebruiken van medisch-technische middelen, die verhinderen op een menswaardige wijze te sterven. De poliklinische functie van

de ziekenhuizen moet beter uit de verf komen. Dan zal de burger duidelijker worden wat het van hulp kan verwachten.

Ook de geestelijke volksgezondheid vraagt bijzondere aandacht. Het wegwerken van achterstand in de nieuwbouw en het moderniseren van bestaande inrichtingen moeten voorrang krijgen. Deze mogen ook niet beperkt worden in verband met de kostenontwikkeling van de gezondheidszorg. Voor verslaafden aan drugs is een betere opvang in speciale klinieken nodig.

Dr. W. Tilanus.

welzijn en cultuur

Het is niet zo dat de maatschappij voor elke gulden die ze meer aan „welzijnswerk” besteedt een pond geluk extra onder de mensen brengt. Ook welzijnswerk vraagt financiële offers, maar sociale gezindheid en beweging zijn niet te koop. Daarom ook wil het CDA de inzet van vrijwilligers krachtig bevorderen. Deze onbetaalde arbeid verdient een hogere maatschappelijke waardering.

Welzijnswerk moet er op gericht zijn dat mensen en organisaties eigen verantwoordelijkheden kunnen dragen. Bij allerlei overheidszorg moet voor levensbeschouwelijke en op burgerzin berustende activiteiten ruimte worden gewaarborgd.

Terwille van het „wel-zijn” van minderheden (Surinamers, Zuidmolukkers, buitenlandse werknemers en hun gezinnen, woonwageneigenaren enz.) zullen ook hun woonstandigheden, opleidingsmogelijkheden en hun cultuur meer aandacht krijgen. Ten aanzien van de gehandicapte mens zal het beleid op voorzieningen in woning, arbeid, sport, onderwijs en verkeer bedacht moeten worden.

Kunst en cultuur zijn, naar mijn smaak, geen zaken welke door de overheid „gemaakt” worden. Maar bij haar beleid zal zij de grote waarde daarvan moeten erkennen. Voor onafhankelijke kunstbeoefening moet ruimte zijn. Bij het inrichten van openbare gebouwen zou de kunstenaar meer kunnen worden betrokken. Kunstbeoefening door amateurs heeft bij het CDA een streepje voor.

Naar mijn mening moet iedereen die dit wil aan sportbeoefening kunnen doen. Niet zozeer terwille van de spierkwekerij als wel met het oog op de ontspanning welke het de deelnemers biedt. Organisatie en beoefening van de sport moet wel het terrein van de particuliere sportbonden blijven. Waar eerlijke sportbeoefening door invloeden van geld en geweld dreigt te worden verziekt, moet de overheid in overleg met de organisaties maatregelen nemen.

Nog één cultureel puntje: de Waddenzee moet als natuurgebied van internationale betekenis worden erkend. In het onderwijs zou meer aan de waardering voor natuur en landschap, plant en dier, moeten worden gedaan.

C. Kleisterlee

onderwijs

Ik vind dat het onderwijs iedereen kans moet bieden voor een zo veelzijdig mogelijke ontwikkeling van de persoonlijke gaven.

Als volwassen mens kan hij dan zijn verantwoordelijkheden in gezin, beroep en maatschappelijk leven op passende wijze dragen. Juist omdat het bij onderwijs om de hele mens gaat houdt het CDA onverkort vast aan de vrijheid van eigen richting en inrichting van het onderwijs.

Het valt me steeds weer op dat de mensen, die je op verkiezingsvergaderingen spreekt, deze principiële visie op onderwijs delen, hoeveel vragen bij de discussie over nota's, contouren, stelsels en methoden ook boven water komen. Om jonge mensen kans te geven zich breed te oriënteren over hun capaciteiten en kansen wil het CDA een algemene vorming, die zich na het basisonderwijs voortzet. Beroepsonderwijs willen we uitdrukkelijk bevorderen. Speciale aandacht vraagt het onderwijs aan gehandicapten. Ook mensen die in hun jeugd weinig opleiding hebben gehad, moeten nieuwe kansen krijgen (moedermavo - open school).

Proeven met een middenschool wil het CDA open benaderen. Een middenschool van het elfde tot het veertiende jaar lijkt voor de huidige plannen een goed alternatief. Deze

biedt meer ruimte voor een passend beroepsonderwijs. Het participatieonderwijs kan volgens het CDA al vanaf het 14e jaar een kans krijgen en hoeft niet tot het 16e jaar worden uitgesteld.

Voor wat het Hoger Onderwijs betreft wil het CDA (ik doe maar een greep) de overstap van hoger beroepsonderwijs naar wetenschappelijk onderwijs vergemakkelijken. Voorts is het CDA voorstander van een nieuw systeem voor studiefinanciering per onderwijssoort voor alle studerende van 18 jaar en ouder. Rechtstreekse toekenning zal hun financiële zelfstandigheid bevorderen.

Mevr. J. G. Kraayeveld-Wouters.

65+ in de samenleving

Het belangrijkste bij het overheidsbeleid ten aanzien van, wat men dan noemt, „bejaarde mensen”, vind ik dat ze als volwaardig en waardevol lid van onze samenleving worden beschouwd en behandeld. Dat is trouwens de visie welke in het CDA-programma overal terug te vinden is: we zijn samen met en voor elkaar verantwoordelijk. Alle overheidsmaatregelen moeten erop gericht zijn, dat ook de bejaarden in de gelegenheid is zo lang mogelijk zijn leven zelfstandig te kunnen bepalen. Daarvoor is een goede samenwerking tussen de verschillende hulpverlenende instanties noodzakelijk.

Wanneer de bejaarde het niet langer alleen af kan, wil het CDA, dat vóórdat iemand in een tehuis wordt opgenomen in iedere gemeente nauw overleg plaatsvindt. Hierbij moeten de instanties voor hulp in de wijk, de bejaardentehuizen, de verpleegtehuizen en de gemeente betrokken zijn.

Niet alles mag van de overheid worden verwacht. Vrijwillige hulpverlening moet volop kans hebben en zo nodig financieel worden gesteund. Een aangepaste woning kan soms het langer zelfstandig blijven van bejaarden mogelijk maken. De betaling van de opname in een bejaardentehuis via de Algemene Bijstandswet is volgens het CDA bepaald niet ideaal. Deze regeling moet worden herzien.

Het CDA vindt het nuttig als iedere bejaarde zich bijvoorbeeld eens per jaar laat onderzoeken. Dat kan op eenvoudige wijze door iedere huisarts voor zijn

patiënten worden georganiseerd en zou binnen het verzekeringspakket moeten vallen. Het CDA streeft naar een premie voor de ziektekostenverzekering voor bejaarden naar draagkracht. Dat zou alleen in een volksverzekering kunnen. Meer dan tot nu toe moet een vrijwillige pensioenleeftijd mogelijk worden gemaakt. Dat geldt zeker voor de zware beroepen. De AOW moeten we als basis-pensioen voor iedereen behouden.

Mevr. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen.

Begrip en onbegrip

van Franz Jozef van der Heijden

regeringsverantwoordelijkheid hebben gedragen. Het is natuurlijk nog te vroeg om juist aan deze uitslag al consequenties te verbinden, maar persoonlijk wil ik toch wel aantekenen

- het spreekt vanzelf dat ik hier nog à titre privé moet spreken - dat er alle aanleiding is om de formatie met gematigd optimisme tegemoet te zien."

Het CDA krijgt 54 zetels

„Mijn voorlopige indruk is, dat wij het beter gedaan hebben dan toch de allersomberste voorspellingen deden vermoeden. Het ziet er naar uit, dat de kiezer iets in ons programma herkend heeft, dat kennelijk aangesproken heeft. Een aantal percentages geeft duidelijk aan, dat wij er redelijk zijn uitgekomen. Ook als wij de absolute cijfers bekijken. Zeker is belangrijk dat de kiezer zich ook politiek heeft willen uitspreken over het feit, dat wij regeringsverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Zoiets werkt natuurlijk door, naar twee kanten ook. Ik acht het nog te vroeg aan deze

uitslag consequenties te verbinden, maar geheel voor eigen rekening wil ik toch wel de kanttekening maken, dat er alle reden is om de formatie gematigd optimistisch tegemoet te zien. Zeker in het licht van de algehele uitslag."

Het CDA krijgt 48 zetels

„Mijn eerste pure reactie is, dat wij hier goed weggomen, waarbij ik al direct voorop moet stellen, dat ik al die enquêtes nooit helemaal vertrouwd heb. Wanneer ik naar de cijfers kijk - vooral de percentages - dan hebben wij ons geconsolideerd. In absolute getallen is het zelfs niet tegengevallen ook wanneer ik Limburg en Friesland buiten beschouwing laat. De kiezers hebben ons zeker niet in de kou laten staan, temeer niet waar wij toch regeringsverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Zoiets moet meegecalculeerd worden. Ik meen dat het te vroeg is om aan deze uitslag direct conclusies te verbinden, maar wanneer ik uitsluitend voor mijzelf mag spreken dan ben ik geneigd om de formatie niet al te pessimistisch tegemoet te zien, ook al niet tegen de

achtergrond van de noodzaak er samen uit te komen."

Het CDA krijgt 44 zetels

„Alhoewel de uitslag mij persoonlijk tegenvalt, wil ik toch opmerken, dat wij hier alles bijeen genomen, rekening houdend met de percentages in Limburg en Friesland, terwijl absoluut gesproken de westelijke regio's er naar verwachting wonderwel zijn uitgekomen, een uiterst redelijke uitslag maken. Verschillende factoren hebben ons parten gespeeld, niet in de laatste plaats het feit, dat wij regeringsverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Dit feit gekoppeld nog aan de slechte vooruitzichten voor de nationale economie geeft toch reden de hand aan de ploeg te slaan, zodat ik - maar wie ben ik, dit is echt een meer persoonlijke benadering - het toch nog waag met optimisme de formatie tegemoet te zien."

De voornaamste amendementen van mijn adviseurs betreffen de zinsneden, die beginnen met: „het CDA krijgt”.

Uitleg van de uitslag

Het wordt tijd om na te denken over de uitleg van de verkiezingsuitslag. Ieder van ons zal thuis in de huiskamer of tegenover de persmedia direct moeten zeggen wat hij er nu van vindt. Daar ik bij de geweldige hoeveelheid informatie van het Centraal Verkiezingscomité niets over „nazorg” heb aangetroffen (een klein foutje, mijne heren) heb ik mij op een aantal eerste reacties beraden.

Hier is duidelijk sprake van suggesties en niet van richtlijnen. De tijd is te kort geweest om de vrucht van mijn beraad door te spreken met het CVC, de Braintrust, de Landelijke Verkiezingsraad, de stafwerkgroepen voor publiciteit en coaching kamer-candidaten, als ook de stafgroep politicologen en last but not least mijn eigen campagne team. Daar staat echter tegenover, dat ik mijn concepttekst aan enkele ingewijden heb voorgelegd, die hebben willen volstaan met een groot aantal wijzigingen.

Ruw ingedeeld kom ik tot het volgende beeld:

Het CDA krijgt 64 zetels

„Mijn eerste indruk is, dat wij het niet al te slecht hebben gedaan. Het ziet er naar uit, dat de kiezer ons duidelijk herkend heeft, zeker wanneer wij naar de percentages kijken, terwijl wij ook absoluut er nog redelijk zijn uitgekomen. Maar belangrijker is nog, dat de kiezers zich ook politiek heeft uitgesproken, niet in de laatste plaats over het feit, dat wij

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 21 mei 1977

SCHEVENINGEN: Dr. R. J. H. Krusinga.
ARNHEM: Drs. J. Boersma, F. G. v. d. Gun en de heer Westerkerk voor het CNV Werkende Jeugd.
ASSEN: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 10.00 uur in „Bellevue” voor het CDA-Assen.
ROTTERDAM (KK): C. L. J. van Lent.
OVERIJSSSEL: H. A. de Boer.
GELDERLAND: Mr. P. H. Kooijmans.
BUNSCHOTEN: Verkiezingscaravan.

Maandag 23 mei 1977

DEN BOSCH: Mr. A. A. M. van Agt.
LEIDEN (KK): Prof. Dr. Mr. W. F. de Gaay Fortman.
BLOEMENDAAL: Mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel.
VELSEN: F. Borgman.
CASTRICUM: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor de gezamenlijke politieke partijen.
ALKMAAR: P. Meinema om 20.00 uur voor het CDA-Alkmaar.
NAALDWIJK: P. J. J. Mertens, F. J. van der Heijden, P. J. A. van der Sanden, mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel, A. B. M. Frinking en Drs. P. Petermeijer.

Maandag 23 mei 1977

KERKRADE: Th. M. Hazekamp.
BOLSWARD: Drs. J. Boersma.
AMSTERDAM (KK): Drs. R. F. M. Lubbers.
NOORD-BRABANT: Mr. P. H. Kooijmans.
OVERIJSSSEL: H. A. de Boer.
VEENENDAAL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur voor het CDA-Veenendaal.
NOORD-BRABANT: Werkbezoek.
AMERSFOORT: Mr. G. C. van Dam om 20.00 uur voor de Pedagogische Akademie.

Dinsdag 24 mei 1977

HAARLEM: F. Borgman.
UTRECHT: Drs. J. Boersma.
GRONINGEN: Drs. R. F. M. Lubbers.
ROZENBURG: Dr. R. J. H. Krusinga.
LIMBURG: Th. M. Hazekamp.
ROTTERDAM (KK): Drs. K. de Jong Ozn.
OVERIJSSSEL: H. A. de Boer.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.

Woensdag 25 mei 1977

Tweede kamerverkiezingen.

Overwegende ...

Tijdens de vorig jaar in West-Duitsland gehouden verkiezingen ging het fors toe. Over en weer werden de meest felle beschuldigingen geuit. En het leidde er uiteindelijk toe dat in de verkiezingscampagne ook personen werden belasterd.

In Nederland kon men toen algemeen horen dat het zo niet moest en dat zo'n campagne, die meer op een lastercampagne dan op een verkiezingscampagne leek, in ons land ondenkbaar zou zijn.

Wij hebben het peil van de burens nog niet bereikt, maar het begint er op te lijken. De volgende ontboezeringen konden reeds worden genoteerd: Den Uyl is een leugenaar, Wiegel is een zakkenroller, Van Agt is schizofreen. Gelukkig houdt Van Agt onze c.d.-stijl hoog. Waardig reageren, van je afbijten, emotioneel worden, het kan allemaal, wanneer wij er de persoon maar buiten laten en de ander in onze weergave recht doen.

Ook dat laatste mag van ons worden gevraagd.

Ik wilde uw aandacht vragen voor een aantal uitspraken vanuit het G.P.V. die naar mijn mening de toets der kritiek niet kunnen doorstaan.

De herder

In het Nederlands Dagblad van 7 mei weet lijsttrekker Verbrugh te melden dat er zich binnen het C.D.A. velen bevinden die nog uit traditie een verslapt soort christendom aanhangen. „Als wij die mensen nu eens weer in het goede spoor konden krijgen, zou het G.P.V. bereid zijn, met zo'n opgepept CDA te regeren”.

Hoe Verbrugh tot zijn oordelen komt blijft onvermeld. Dat het met het C.D.A. helemaal niet goed zit weet men bij het G.P.V. precies. Op een bijeenkomst in Veenendaal zei Verbrugh: „Het C.D.A. heeft geen eigen karakter en kan daarom ook niet de kracht opbrengen die nodig is om de dreiging van het communisme te keren”. Bij deze politieke partij, waarvan uitsluitend vrijgemaakten (binnen-verband) lid kunnen zijn, ontbreekt het niet aan bescheidenheid. De G.P.V.-ers zijn in staat ons weer op de goede weg te krijgen. In het N.D. zegt Verbrugh: „Het GPV wil optreden als herder om de verdwalende schapen steentjes uit de slinger voor de koppen te werpen, zodat zij geschrokken terugrijen naar de juiste reisroute”. Wat een zelfingenomenheid spreekt er uit deze woorden. Het C.D.A. mag dan

wel het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen hebben, karakter heeft het C.D.A. niet. Het G.P.V. schrikt er ook niet voor terug om het oordeel over personen uit te spreken. De GPV-lijstaanvoerder zegt over nr. 4 van de CDA-lijst: „Als meneer Andriessen een groot aantal stemmen krijgt, zal hij alleen maar een beetje harder kunnen praten, maar dan praat hij nog niet christelijk”.

Het G.P.V. brengt het als een christen spreken van Andriessen in discussie. Ik vind er de bewering van Schaefer dat Wiegel een zakkenroller is kinderspel bij.

Bewijsvoering ontbreekt

In een verkiezingstijd gaat het wat anders toe dan in een kamerdebat over de winkelsluitingswet. Maar ook in de verkiezingscampagne gelden normen. En die normen luisteren zeker nauw voor mensen die precies weten wat wel en wat niet christelijk is, en wie wel en wie niet christelijk spreekt. Wanneer de GPV-er Smilde in Heerenveen zegt: „dat in de gelederen van het CDA de kracht van het ongeloof en revolutie al volop merkbaar is en dat de geloofskracht taant en de overtuiging mindert” dan moet mijnheer Smilde maar eens uitleggen waaruit dat ongeloof blijkt en uit welke feiten afgeleid moet worden dat de revolutie binnen het CDA volop merkbaar is.

De GPV-leiders delen tikken uit, beschuldigen, verdraaien de feiten. En dat alles zonder blikken of blozen, zonder enige bewijsvoering. Het is met grote teleurstelling dat ik dit moet opmerken. Maar de feiten spreken een duidelijke taal.

Beginselen

In een folder van het Gereformeerd Politiek Verbond die tot titel draagt: „Waar is de Anti-Revolutionaire of Christelijk-Historische politiek gebleven?” staat het onverbloemd: de christelijke beginselen zijn verdwenen. Ik citeer de folder: „In de nu niet meer functionerende programma's van de ARP en de CHU staat, dat het gezag van het Woord van God in het politieke leven tot erkenning moet worden gebracht en dat alles wat in strijd is met

Gods wil en wet uit het openbare leven moet worden geweerd. Het CDA-programma zwijgt hierover. In het hele program staat niets wat hier op lijkt.” Inderdaad, de programma's van ARP, CHU en KVP zijn vervangen door een CDA-programma. Uit het GPV-folder krijgt de lezer de indruk dat dat een humanistisch aftreksel is, de beginselen zijn verdwenen. Wat staat er wél in het CDA-programma?

1. Het CDA wil zich stellen onder de kritiek van het Evangelie van Christus, en vandaaruit zijn appél op de samenleving laten uitgaan (pag. 8).
2. Wij staan een samenleving voor waarin de verantwoordelijkheid wordt beseft die wij dragen tegenover God voor de instandhouding van zijn schepping (pag. 8).
3. Het CDA aanvaardt het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen (pag. 7).
4. Het CDA wil streven naar een maatschappij waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend (pag. 7).

Uit al deze citaten wordt duidelijk dat het GPV (en een zelfde artikel valt over de RPF te schrijven) er op uit is de kiezer aan te praten dat het met het CDA maar slecht gesteld is. Geestelijke zwakte en karakterloosheid. De lezer oordeelt maar zelf over de GPV-methodes. Wij zullen ons inzetten voor een politieke beweging die God wil dienen en waarbinnen het appél op zijn woord legitiem is. En wij zeggen het het CDA-programma na: Niet bij brood alleen... maar de mens leeft van alles wat uit den mond des Heren uitgaat.

H. A. de Boer.

Vele honderden nieuwe leden!

Werb leden met gratis propaganda-kaarten

Meermalen hebben wij de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste weken kwamen er o.a. aanvragen binnen uit: Luttelgeest (N.O.P), Hoofddorp, Grijpkerk, Borne, Amsterdam, Culemborg en Tholen.

De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-organen of andere postzending als bijsluiters te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar po-

litiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christendemocratie.

Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneerkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen weken kwamen er vele honderden nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Kader- en vormingswerk in seizoen 1977/'78

Momenteel wordt hard gewerkt aan de plannen voor het seizoen 1977-1978. De stichting kader- en vormingswerk ARP zal zich het komende seizoen o.a. beïjsten met de organisatie van drie basis-kursussen, die te Zwolle, Soesterberg en Den Bosch gehouden zullen worden. Elders in dit nummer

meer informatie over de plannen van de CDA-vormingsstichtingen. Voor enkele activiteiten kunt u zich nu reeds aanmelden. Wacht er niet te lang mee. Wie het eerst komt, wie het eerst maalt! Deelname aan de projecten staat open voor alle leden van de CDA-partijen en de rechtstreekse leden!

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mbk). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mbk. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARP-stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Bijzonder nummer AR Staatkunde

In het mei/juni-nummer van Anti-Revolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuiperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het de afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- openbaar bestuur, openbaar verkeer en ruimtelijke ordening door drs. W. van den Bos Czn.
- Sociaal-economisch en financieel beleid, door drs. H. Borstlap
- Onderwijs, door drs. W. J. Destman
- Internationale betrekking, door mr. Frank A. Bibo.

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christendemocratische fracties in het parlement en vanuit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht.

Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje” geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebracht en vanuit de christendemocratische beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van het de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.

Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuiperstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost f 6,95.

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost f 28,- per jaar, voor studenten f 17,50.

Drs. Wijnmalen

Drs. P. J. A. Wijnmalen is politiek adviseur van de heer Gundelach, vice-voorzitter van de Europese Commissie, m.i.v. 1-8-1977 als secr. hoofdredactie Rabo Bank. Dit als aanvulling op personalia dubbeltallen partijbestuur.

Stembiljet vóór 25 mei op partijburo!

Verkiezing leden partijbestuur

Op de partijraad van 7 mei te Rotterdam, zijn overeenkomstig artikel 19, door de stemhebbende partijraadsleden de volgende leden van het partijbestuur gekozen. Drs. Kl. de Jong Ozn., prof. J. P. I. van de Wilde, drs. B. Beumer, mevr. J. van Leeuwen, drs. A. J. v. d. Meer, J. Nieuwenhuis, mevr. E. van Velthooven-Olde, dr. H. F. S. Woldring, drs. J. J. Meyer, W. de Graaff, prof. J. P. Versteeg, A. v. d. Grind, mevr. A. C. Westhoff-Hubée, drs. J. G. van Rijn.

Enkele gegevens

Drs. K. L. de Jong Ozn., is staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen, voorheen rector van een Christelijke Scholengemeenschap te Amersfoort; prof. v. d. Wilde is buitengewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit; drs. Beumer is Tweede Kamerlid voor de ARP, mevr. J. van Leeuwen is ARP-Tweede Kamerlid; drs. v. d. Meer is verbonden aan het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond; J. Nieuwenhuis is voorzitter van de AR-Kiesvereniging te Utrecht; mevr. E. van Velthooven-Olde is presidente van het AR-Vrouwencomité; dr. Woldring is wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Vrije Universiteit; drs. Meyer is werkzaam bij het ministerie van CRM; W. de Graaff is secretaris van het NCOV; prof. Versteeg is hoogleraar aan de Christelijk Gereformeerde Theologische Hogeschool te Apeldoorn; A. v. d. Grind is werkzaam bij de Christelijke Plattelandsjongeren; mevr. Westhoff is vice-presidente van het ARVC, drs. Van Rijn is bestuurskundig medewerker aan de Fryske Akademie.

Stemming kiesvereniging

De overige leden van het partijbestuur, alsmede de partijvoorzitter, de beide onder-voorzitters en penningmeester, voorts de voorzitter van de Organisatie Commissie en de voorzitter en penningmeester van de dr. Kuiperstichting, worden door de kiesverenigingen gekozen. Vóór 25 mei a.s. moeten de stembiljetten op het partijbestuur zijn ontvangen.

Commissie van Beroep

De stemhebbende leden van de partij-

Die moet u hebben!!!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingstijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondbeheer” geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs: f 3,75.

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven” wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs f 3,90. Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen” onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. Prijs: f 6,25.

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geogst met het initiatief wetsontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs: f 6,95.

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag, m.v.v. gewenste.

NIEUW

Boeken Die Licht Verspreiden

Rob Matzken
DE BRUG OVER DE CHIN-RIVIER

Wat hebben de gebeurtenissen in China ons te zeggen? Is Mao het antwoord op alle problemen, waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd? De auteur bekend van zijn boeken 'Anders Denken' en Anders-Denken-Boerderij gaat in deze brochure in op deze vragen.

ISBN 90 70048 132, 28 blz. f 2.50

verkrijgbaar in de boekhandel

**Uitgeverij
EVANGELISCHE LEKTUUR KRUISTOCHT**
Postbus 392. Tel. 05490-19927
7600 AJ
ALMELO

HET NIEUWE TESTAMENT IN DE ONGANGSTAAL

Nu met inleidingen en toeichtingen.
Een hulp tot beter begrip van de bijbel voor jong en oud.

Groot Nieuws voor u - Toegelicht.
Formaat: 11 x 18 cm
Prijs: f 18.50 (exclusief verzendkosten).

**Nederlands
Bijbelgenootschap**
Postbus 620, Haarlem

Ook verkrijgbaar
bij de boekhandel.

de wind jaagt waar hij wil...

..... en draagt soms vonken mee van gretig vuur, dat zich vastbijt in zijn prooi; ons bos, uw bos.
Los van het verlies van schaarse natuur staat uw zorg, onze zorg, de zorg voor het ruimen van geblakerde resten, de plicht tot herplanten van jong groen.

U stáát ervoor.
OBV staat erachter (lage premie).

onderlinge bossenverzekering maatschappij

arnhem, koningsweg 35^c, telefoon (085) 433125

Bosbrandbon

- Stuur mij meer gegevens over uw modelpolis brandschade
 - Graag taxatie en offerte voor een bosperceel.
- Bij voorkeur uw afspraak op

Naam:

Straat:

Postbus:

Plaats:

Telefoon:

**stichting
schoolinternaten
nederland**

Nevenstaande katholieke school-
internaten geven op uw verzoek
graag alle gewenste inlichtingen over
hun opzet, toelatingsvoorwaarden,
werkwijze enz.

een schoolinternaat

kan voor studerende
jongens en meisjes
die daarvoor voelen
en die er in passen
een prettige leef-
gemeenschap zijn
en een goede hulp
bij de opvoeding
en bij de studie.

internaten voor meisjes:

Amersfoort - O.L.V. ter Eem
(vwo, mavo, havo, l.h.n.o., l.o. kl. 6.) 033 - 11041
's-Hertogenbosch - St. Marie
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
073 - 123231
Huybergen - Ste Marie
(l.o.) 01644 - 341 of 650
Koningsbosch - "Koningsbosch"
(mavo, l.h.n.o., l.o.) 04743 - 391
Oirschot - Kemenade
(l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.)
04997 - 1731

Oisterwijk - Catharinenberg
(l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.)
04242 - 4743
Oudenbosch - St. Anna
(l.o., l.h.n.o., m.h.n.o., mavo, havo,
atheneum) 01652 - 2850
Steenwijkerwold - Studiecentrum voor
meisjes en jongens
(l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo, ped. akad.,
opl. NXX) 05210 - 8349
Venray - Jerusalem
(gymnasium, atheneum, havo)
04780 - 2641

internaten voor jongens:

Azelo - Jongensinternaat
(mavo) 05409 - 1868
Deurne - St. Willibrord
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
04930 - 2684
Heemstede - Hageveld
(atheneum, havo, mavo) 023 - 282350
Huybergen - Ste Marie
(l.o., mavo) 01644 - 341 of 650
Kerkrade - Bleijerheide
(l.o., mavo, leao, lts, atheneum,
gymnasium) 045 - 456061
Leusden/Amersfoort - Don Bosco
(l.t.s., havo, mavo, leao) 033 - 13546
Oudenbosch - Saint Louis
(atheneum, havo, mavo, l.o. kl. 4, 5 en 6,
l.t.s., leao, lag. tuinb. sch.)
01652 - 2751
Oudenbosch - St. Anna
(l.o. klas 1-3,) 01652 - 2850

Oss - St. Nicolaas
(l.o. kl. 4, 5 en 6, leao, l.t.s.,
m.t.s., mavo, havo, atheneum)
04120 - 32994
Ossendrecht - O.L. Vrouw ter Duinen.
(l.t.s., l.t.o.) 01647 - 2546
Roermond - Bisschoppelijk College
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
04750 - 22641
Steenwijkerwold - Studiecentrum
(l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo, ped. akad.,
opl. NXX) 05210 - 8349
Stevensbeek - De la Salle
(havo, mavo, leao, l.t.s., atheneum,
gymnasium) 08858 - 2144
Voorschoten - Beresteyn
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
01717 - 2341
Zeist - Katwijk de Breul
(gymnasium, atheneum, havo, mavo,
l.o. 6e klas) 03404 - 14921

Het interconfessioneel Westland-College

Scholengemeenschap voor VWO-Havo
te Naaldwijk

gaat per 1 augustus 1977 uitbreiden met de 3e klassen VWO en Havo.
Het zoekt voor deze uitbreiding

docenter

die samen met de rector en de al aanwezige collega's willen bouwen aan een
eigen gezicht voor deze groeiende school, op basis van de geloofsbelijdenis van
de Christenen van alle tijden en alle plaatsen zoals die is samengevat in het
Apostolicum.

Beschikbaar zijn:

godsdienstleer (bij voorkeur R.K.) 13-19 uur 1e of 2e gr.
geschiedenis 14-16 uur 1e of 2e gr.

Sollicitaties gaarne binnen 7 dagen na verschijnen van dit blad te richten aan de
Rector van de school: Ir. J.M. Schijen, Postbus 114, Naaldwijk, tel. school
01740-29162; tel. privé 070-274562.

BEEK-UBBERGEN

PIUS XII COLLEGE In- en externaat

M.A.V.O. A.V.O. ATHENEUM

(meer individueel onderwijs)

PROSPECTUS OP AANVRAAG

Rijksstraatweg 110 - Beek-Ubbergen
Tel. (08895)-1979 of 1492.

Voor ouders die
moeilijkheden hebben
met de schoolopleiding
van hun zoon, kon dit
wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten
gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken
blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan
een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers
tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen.
Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in
groepen, die toch ook weer niet helemaal
op zichzelf staan. Naast een serieuze begeleiding
van de studie besteden we heel wat aandacht aan
kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl
ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft.
Als u het de moeite waard vindt om wat meer
inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector
krijgen. Het adres is:

Internaat 'Beresteyn'
Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-2341

'Gave' vakantie voor jongeren

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en
buitenland

N.J.H.C.

**STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG
CENTRALE**

Vakantie-activiteiten

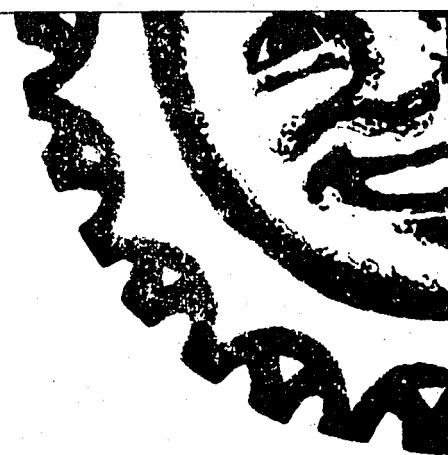
Paardrijden

Zeilen

Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 — AMSTERDAM — Telefoon: 020 - 22 60 45

Vraag Zomerreisgids!

van agt

1

christen
democratisch
appèl

CDA

dlb

**SCHOOLINTERNAAT
DON BOSCO LEUSDEN**

Het schoolinternaat Don Bosco stelt zich tot taak om jongens die het voortgezet onderwijs volgen een aangepaste begeleiding te geven.

- technische school op eigen terrein
- speciale voorbereidingsklas voor de M.T.S.
- intensieve studiebegeleiding
- volop gelegenheid voor sport en recreatie

Het adres is: Dodeweg 6
LEUSDEN bij Amersfoort. Tel. 033-43544.

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met een **welkomstkorting van f 6,55**.

----- ✂ -----

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam:

Adres:

Plaats: CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

ommoord voor 1e en 2e hypotheek

ZENDT MIJ NADERE INFORMATIE

naam

adres

woonplaats

telefoon

OMMOORD
ADVIES-FINANCIERINGS
EN ASSURANTIEKANTOOR

TEL: 010-670598
652100
212534

BERGWEG 130b/ROTTERDAM

Ook verzekeringen!

HYPOTHEEK tot 140%.

Kostel.
Geen afsluitprovisie.
Geen borging. Huizen te k.
gevr. en aangeb.,
ook in Spanje.

**Drs. J. A. UDING
& PARTNERS**

Financ. adv. en
vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7,
Amersfoort, tel. 033-17647

verkiezings- programma's

van alle partijen
die landelijk aan de
verkiezingen deelnemen
met onderwerpenregister
Bijgebracht door
Prof. Dr. I. Lipschits.

bij de boekhandel verkrijgbaar.
prijs f 19,50

nts staatsuitgeverij

De verkiezingen

staan voor de deur. De partijen vechten om de gunst van de kiezers. De voormannen reizen stad en land af. De beeldbuis kromt zich onder het politiek geweld.

Mensen, partijen en programma's worden beurtelings verheerlijkt en verketterd. Beschuldigingen vliegen over en weer. Aan schone beloften geen gebrek.

In deze chaos probeert het opinieweekblad de Tijd het hoofd koel te houden. Onze lezers hebben geen behoefte aan indoctrinatie. Zij zullen zelf kiezen. Zij willen alleen geïnfomeerd worden, kritisch en zonder voor-oordelen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam

Adres

Plaats

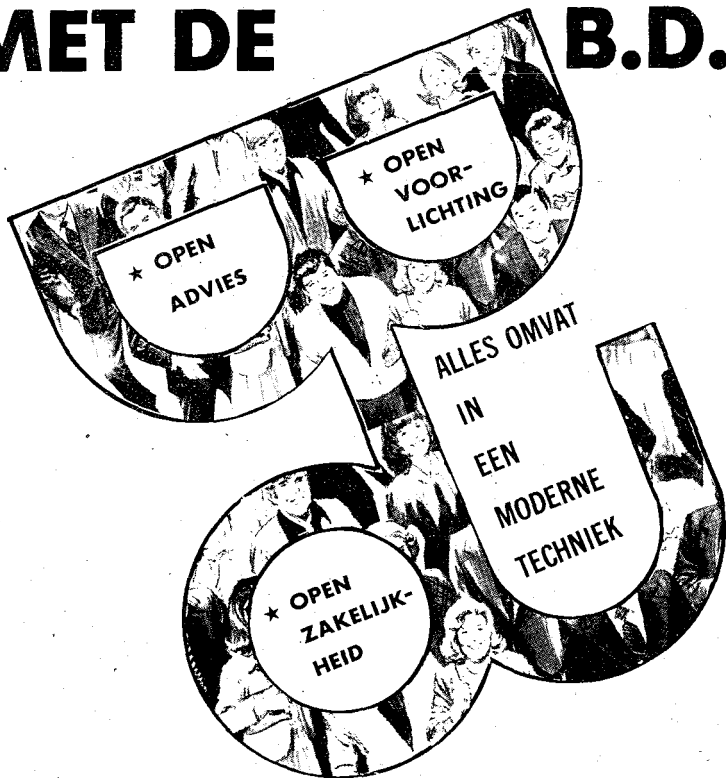
Tel.

C4

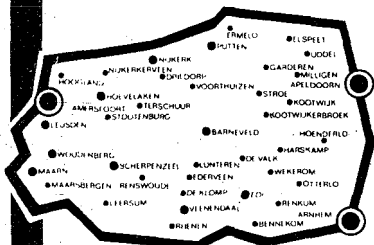
Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel — sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

En een gesloten verspreidings-geheel voor de West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

- De Barneveldse Krant
- De Woudenberg/Scherpenzeelse krant
- De Stad Nijkerk
- De Leusder Krant
- De Stad Amersfoort
- Lunters Nieuwsblad
- Bennekoms Nieuwsblad
- Veldhuizen (weekblad voor nieuw Ede)
- Hoewelakens nieuws- en advertentieblad
- De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.
 Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukke... andelsdrukkerij
 Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

Een cursus burgerschapskunde 39 schriftelijke lessen voor f 35,-

POLITIEKE STROMINGEN

Een boekje open over de verschillende hoofdstromingen in de Nederlandse politiek. 60 pagina's informatie voor f 3,50.

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

8 schriftelijke lessen voor f 25,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(M) LEIDEN. U ONTVANGT PER OMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-853403.

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

Een cursus gemeentepolitiek 24 schriftelijke lessen voor f 25,-

HET RODE POTLOOD

De verkiezingen zijn in aantocht; hoe komen programma's tot stand; hoe werkt de politieke propaganda; wat doet een kamerlid; parlement en pers; de mening van de kiezer. 80 pagina's voor f 3,50; boek + cassette met interviews en commentaar (1 uur) f 5,-.

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-wetten, de ouders en de school, contouren: nota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

DIREKT BESTELLEN KAN OOK; MAAK HET BEDRAG OVER OP GIRO 1501169 T.N.V. SBK, POSTBUS 349, LEIDEN ONDER VERMELDING VAN HET GEWENSTE.

UW AGENT VOOR:

Prim-Air
 Hotelplan
 Holland International
 Marysol
 Christoffel
 De Jong Intratours

UW ANVR-AGENT

REISBUREAU BAK

MARKTSTRAAT 6
 ALKMAAR
 tel. 072-11044

TELEFONISCH GELD LENEN!

Binnen 1 dag gereed en bij u thuis gebracht. Geen informatie bij werkgever. Kwijtschelding bij overlijden. Overname lopende leningen mogelijk. Enige voorbeelden:

f 1500	24 x f 76
f 3000	36 x f 107
f 5000	48 x f 139
f 6000	48 x f 165
f 7500	60 x f 172
f 10.000	60 x f 227

Andere bedragen en looptijden mogelijk (Eventuele tariefswijzigingen voorbehouden)

Financieringsbureau ROXS

Herengracht 560, Amsterdam.
 telefoon 020-263815/250433.
 's AVONDS EN IN DE WEEKENDS TELEFOON 010-505124-500342.

Tevens verzorgen wij hypotheek met een max. looptijd van 30 jaar.

Antwoord-coupon

Naam: _____
 Adres: _____
 Woonplaats: _____
 Telefoon: _____
 Gewenst bedrag f _____ all. in _____ mnd.
 Netto/bruto-inkomsten* f _____ jr/mnd.*
 Gehuwd/ongehuwd*
 *(Doorhalen wat niet wordt verlangd)

DOET U AAN REKREATIE?

Dan kunt u bij ons terecht voor:

trekkerstenten
kampeerartikelen
polyester boten
vrije tijdskleding
hengelsportartikelen

CAMPING SHOP

Bleeklaan 39 - LEEUWARDEN - Tel. 05100-26077

MERCASOL - Roestpantser

voor de Zweedse ML behandeling van automobielen.

IMPORTEUR:

Perquin Import B.V.

Haagweg 15, Leiden. Telefoon 071-769200.

DIAKONAAT van de GEMEENTE

Wat bedoelen we als we zeggen dat de christelijke gemeente de opdracht heeft om diakonaal te leven?

Het is makkelijker daarover een betoog te houden dan het in praktijk te brengen.

Toch wil de Generale Diakonale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk diakenen en gemeenteleden graag bij hun oriëntatie helpen.

Voorbeelden:	De handen van de kerk, voor nieuwe lidmaten, 20 blz.	f 1,75
	Samen voor anderen, voor bruidsparen, 16 blz.	f 2,25
	De gehandicapte in ons midden, 28 blz.	f 2,50
	Dienst aan werklozen, 32 blz.	f 2,50
	Gaat de kerk te ver. . . ?, 32 blz.	f 3,00
	Vooroordeel en discriminatie, 32 blz.	f 2,50
	Ontmoetingen, 44 blz.	f 2,50
	Diakonaat wat is dat?, folder voor gemeenteleden (10 ex. (10 ex.)	f 3,00
	(50 ex.)	f 12,50
	(100 ex.)	f 20,00

Het maandblad ten dienste van het diakonaat in de Nederlandse Hervormde Kerk heet **Diakonia** p.j. f 23,50

In het maartnummer o.m.: Hulp aan alcohol- en drugs-'afhankelijken'; Nes Ammiré als experiment; Uit het Projektenboekje 1977 (werelddiakonaat); Jongerendiakonaat in een bejaardencentrum.

Voor informatie en bestellingen:
**GENERALE DIAKONALE RAAD
DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK**
Postbus 14100, Utrecht, tel. 030-332426, giro 8685.

„SPECIALE VAKANTIEREIZEN NAAR INDONESIË”

Wilt u....

na zoveel jaren nog graag weer eens terug naar het land, waar u zo dikwijls met weemoed aan terugdenkt?

Heeft u....

daarbij een speciale plaats op het oog? Onze directeur zelf zorgt voor een pension-adres in of bij die plaats. Ook zeer goede hotels en guest-houses behoeven niet duur te zijn.

Ook zijn wij gespecialiseerd in vliegvluchten naar Australië te verzorgen. U vliegt reeds vanaf f 2.550,- v.v.

Wendt u tot

REISBUREAU "INTERJET"

Esweg 22 - Hardenberg - Telefoon 05232-2018.

Stoeldraaierstraat 52 'Toko Borobudur' Groningen - Tel. 050-135032

WIJ KUNNEN U RETOURVLUCHTEN AANBIEDEN V.A. f 1.790,-

N.B.

Wilt u hier in Nederland weer eens in de sfeer van 'Tempo Dulu' verkeren en exclusieve Indonesische gerechten maken of klaar kopen, loop dan eens binnen bij onze 'Toko Borobudur' op het zelfde adres.

VERSCHEENEN:

Wreedheden in Rood China

Ruim 60 kleurenreproducties van de kunstenaar Ch'en Yung-Sheng, die de gruwelen tijdens de Culturele Revolutie van nabij meemaakte.

Behalve een inleiding en een levensbericht van de schilder, bevat het boek slechts korte bijschriften. Meer is ook niet nodig.

SPECIALE PRIJS: incl. verzendkosten f 14,—.
Besteladres: I.C.C.C., Antwoordnummer 400,
De Bilt (zonder postzegel!) of op postgironr. 524990. t.n.v. Alg. Secr.
I.C.C.C. - De Bilt.

BON

Zend mij s.v.p.ex. „Wreedheden in Rood China" à f 14,—.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1000,—
levert op na:

3 jaar f 1250,— (7³/₄%)

4 jaar f 1375,— (8¹/₄%)

5 jaar f 1525,— (8³/₄%)

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD" GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

Voor al uw verhuizingen

**M. DE LELY
en ZN. B.V.**

wij komen u geheel
vrijblijvend
prijsofgave doen!

Kantoor: Oudedijk 84A, tel. 010-134363
ROTTERDAM - Na 18.00 uur: J. Ton, tel. 010-203846.

THEOCRATIE
OF IDEOLOGIE

HET DILEMMA
VAN DE HUIDIGE
CHRISTENHEID

Dr. W. Aalders

JNV

Dezer dagen verschijnen:

Dr. W. Aalders

THEOCRATIE OF IDEOLOGIE

Het dilemma van de huidige christenheid

306 blz., gebonden f 37,50

De auteur heeft de stormachtige ontwikkelingen van de laatste jaren in kerk en universiteit, staat en maatschappij van nabij meegemaakt. In dit boek laat hij zien hoe de fundamentele waarheden van de Reformatie en het Réveil dreigen verloren te gaan. De grote vraag vandaag is: waar vindt het confessionele geloof nog een huis om in te wonen sinds de ideologische doorbraak in de kerk, in de christelijke school en in de christelijke politieke partijen heeft plaatsgevonden. Tegenover de „diep-insnijdende veranderingen” past niet langer argeloosheid en naïviteit. Vanuit Groen tracht de auteur de roeping van de hedendaagse christenheid aan te geven. Dit rijke boek is van groot belang voor allen die met beweging en bezorgdheid aanzien dat de invloed van het christendom tanende is, vooral ook door de ondergraving en aanvallen op de fundamentele waarheden van de zijde van het moderne denken, dat niet ophoudt met zijn pogingen binnen de kerk gestalte te krijgen.

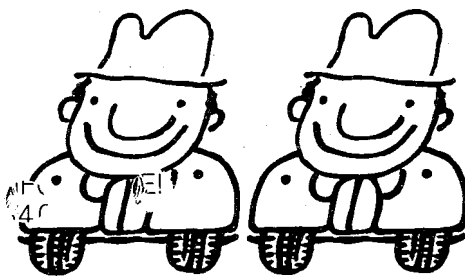
Juist in deze dagen van verkiezingsstrijd en discussie over het ethisch réveil een belangrijk boek, dat allen die de confessionele partijvorming verdedigen een hart onder de riem steekt.

Verkrijgbaar in de boekhandel

UITGEVERIJ J. N. VOORHOEVE - DEN HAAG

JNV

Neem een stem mee

Straks gaan we stemmen. Gaan we gebruik maken van ons recht om een woordje mee te spreken over wat er in ons land gebeuren moet.

Nu is er misschien bij u in de buurt iemand die minder mobiel is dan u. Die de stembus op eigen kracht niet, of met moeite kan bereiken.

Iemand die wèl een stem heeft en die ook wil laten spreken.

Als ú zo iemand kent, is het een kleine moeite om hem of haar even mee te laten rijden.

En als u zo iemand bènt, vindt u vast wel een automobilist die u even mee wil nemen.

Zó kunnen we met z'n allen plezier hebben van ons autootje.

Blij
Dat ik Rij

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro.70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kleine winst voor het CDA

Een kleine winst voor het CDA hebben de tweede-kamerverkiezingen van deze week woensdag opgeleverd. Aan de ene kant is deze uitslag voor velen een tegenvaller, omdat zij de hoop koesterden dat het Christen-Democratisch Appèl als grootste tweede-kamerfractie uit de stembus tevoorschijn zou komen. Maar aan de andere kant moet er toch dankbaarheid zijn voor het feit, dat de nieuwe CDA-fractie in de nieuwe tweede kamer groter zal zijn dan de fracties van KVP, ARP en CHU gezamenlijk in de oude tweede kamer. Want dit is het bewijs, dat de Christen-Democratische samenwerking, welke de afgelopen jaren groeide, een - zij het bescheiden nog - aantrekkingskracht heeft.

Het is in dit nummer van het Christelijk-Historische Weekblad „De Nederlander” niet mogelijk, commentaar van CDA-lijsttrekker Van Agt op de verkiezingsuitslag te geven. Mr. Van Agt ontield zich op de verkiezingsavond van commentaar, omdat hij al zijn aandacht en tijd moest besteden aan de afschuwelijke gijzelingen.

Deze gijzelingen waarvan wij allemaal met ontzetting hebben kennis genomen en die grote beweging met het lot van de gijzelde schoolkinderen en treinpassagiers bij het Nederlandse volk en ver daarbuiten te weeg brachten, zetten een onmiskenbaar stempel op de laatste dagen van de verkiezingscampagne en de verkiezingsdag zelf. Het is dan ook begrijpelijk, dat de lijsttrekker van het CDA, als de eerst-verantwoordelijke bewindsman voor het zoeken naar de oplossing van de gijzelingen, zich niet begaf in beschouwingen over de gevolgen van de verkiezingsuitslag.

VOORZICHTIG

Enkele CDA-politici waagden zich aan voorzichtige beschouwingen. ARP-fractievoorzitter Aantjes was terughoudend en zei het oordeel over wat er zou moeten gebeuren tijdens de kabinetsformatie aan

Van Agt over te laten. Aantjes noemde het onvermijdelijk dat de PvdA de primeur krijgt bij de formatie.

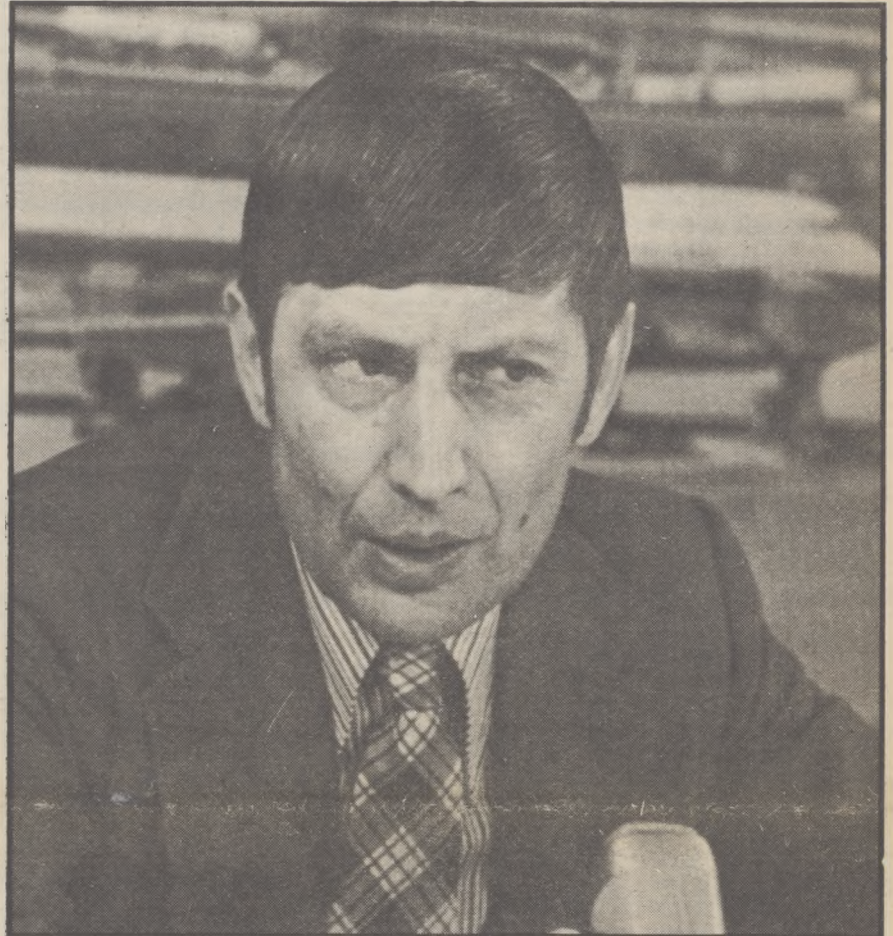
Fractievoorzitter Kruisinga constateerde dat de PvdA haar winst vooral bij de PPR heeft weggehaald, en ook bij de CPN. Volgens dr. Kruisinga zou een en ander wel eens kunnen betekenen, dat de PvdA wordt geradicaliseerd. „Als er een PvdA/CDA-kabinet zou komen, zou dat wel eens een instabiel kabinet kunnen zijn”, aldus dr. Kruisinga. Een dergelijk kabinet kan het dan wel eens geen vier jaar volhouden. KVP-fractievoorzitter Andriessen zei te denken, dat de kabinetsformatie wel eens heel moeilijk zou kunnen worden als de socialisten aan hun eisen vasthouden. In de loop van de uitslagavond hadden diverse vooraanstaande PvdA-ers nog eens herinnerd aan die eis, betrekking hebbend op de grondpolitiek, de vermogensaanwasdeling, de wet op de investeringsrekening en de ondernemingsraden. „De desbetreffende regeringsvoorstellen zullen ongewijzigd het parlement moeten passeren”, aldus de socialistische voormannen.

Mr. Andriessen wees er op, dat het CDA met winst uit de verkiezingen tevoorschijn gekomen is. „Het CDA behoeft daarom niet met de hoed in de hand te onderhandelen”, aldus de KVP-fractievoorzitter.

DRIESTROMENLAND

Er zijn ditmaal weinig kleine partijen in de tweede kamer over gebleven. En als ze er nog zijn, zijn ze wel erg klein. Op de uitslagavond wezen vele politici op dat verschijnsel. De grote partijen PvdA, VVD en CDA hebben gewonnen ten koste van dat verschijnsel. „Nederland wordt een driestromenland, met socialisten, liberalen christen-democraten”, zeiden de commentatoren. Het miniseren van de kleine partijen zal het parlementaire werk vergemakkelijken.

H. L.

Nederland

	KAMER 1972 perc. stemmen		STATEN 1974 perc. stemmen		KAMER 1977 perc. stemmen	
OPKOMST = GELDIG	82,94	7394045	74,54	6751773	87,53	8314082
CDA	31,29	2313473	30,88	2085063	31,91	2653416
PvdA	27,34	2021454	29,54	1994289	33,81	2810636
VVD	14,45	1068375	19,00	1283044	17,95	1492188
PPR	4,80	354829	5,29	357350	1,69	140662
CPN	4,47	330398	3,53	238067	1,73	143420
D'66	4,15	307048	1,05	70900	5,43	451739
DS'70	4,12	304714	1,48	100186	0,72	49508
SGP	2,21	163114	2,42	163289	2,13	177038
BP	1,94	143239	3,10	208945	0,84	69854
GPV	1,77	131236	1,70	114830	0,96	79455
PSP	1,50	111262	1,35	91331	0,94	77790
PKPN	0,92	67658	0,25	16911	0,40	33349
OVERIGEN	1,04	77245	0,41	27568	1,49	124537
SPECIFICATIE OVERIGEN						
DAC	-	-	-	-	0,03	2232
FBN	-	-	-	-	0,05	4492
SP	-	-	-	-	0,29	24425
NVU	-	-	-	-	0,40	33268
VAW	-	-	-	-	0,05	4172
ECU	-	-	-	-	0,00	267
KEN	-	-	-	-	0,03	2722
RPF	-	-	-	-	0,64	52959
NMP	0,45	32970	-	-	0,00	109
GRIEK	-	-	-	-	0,00	88
PVDB	-	-	-	-	0,00	200
JUSIA	-	-	-	-	0,00	93
AWA	0,00	574	0,01	425	-	-
NRP	0,00	236	0,02	1413	-	-
DMP	0,56	41262	-	-	-	-
PVHR	0,01	656	-	-	-	-
STAM	0,02	1547	-	-	-	-
FNP	-	-	0,32	21738	-	-
GRON B	-	-	0,04	2434	-	-
VROUW	-	-	0,02	1558	-	-

Zetelverdeling Tweede Kamer

	1972	1972 na correctie ¹⁾	1977
TOTAAL	150	150	150
CDA	48	47 ¹⁾	49
PvdA	43	43	53
VVD	22	22	28
PPR	7	7	3
CPN	7	7	2
D'66	6	5 ¹⁾	8
DS'70	6	6	1
SGP	3	3	3
BP	3	3	1
GPV	2	2	1
PSP	2	2	1
RKPN	1	1	0
OVERIGEN	-	2 ¹⁾	0

¹⁾ De heer J. Huijsen heeft de fractie van het CDA op 30 maart 1976 verlaten en de heer G. Nooteboom verliet op 4 december 1976 de fractie van D'66. Beide kamerleden hebben thans zitting als onafhankelijke leden.

Provincie Groningen
Inwoners 1-1-'77: 544.267.

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	85,4	314733	79,0 294485
CDA	24,0	75687	24,3 71552
PvdA	34,9	109732	36,9 108697
VVD	11,9	37535	14,7 43130
PPR	3,5	11058	3,9 11370
CPN	8,6	26944	8,1 23849
D 66	3,1	9708	1,1 3269
DS 70	3,7	11616	1,6 4697
SGP	0,3	929	0,3 956
BP	1,5	4721	1,4 4230
GPV	5,2	16329	5,7 16797
PSP	1,6	5030	1,5 4260
RKPN	0,3	1130	0,1 507
OVERIGEN	1,4	4314	0,8 2434
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 86
SP	-	-	0,0 914
NVU	-	-	0,2 852
VAV	-	-	0,0 96
KEN	-	-	0,0 141
RPF	-	-	0,8 2882

Provincie Friesland
Inwoners 1-1-'77: 566.179

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	86,6	306582	80,4 292009
CDA	36,6	112080	35,5 103733
PvdA	31,9	97779	32,2 94026
VVD	10,0	30523	11,8 34338
PPR	3,2	9939	2,5 7406
CPN	3,7	11238	2,8 8161
D 66	2,8	8580	0,5 1411
DS 70	3,4	10568	0,8 2394
SGP	1,1	3312	1,3 3700
BP	1,5	4673	1,4 4078
GPV	3,1	9621	2,7 7920
PSP	1,3	4123	1,1 3104
RKPN	0,4	1065	0,1 405
OVERIGEN	1,0	3081	7,4 21738
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 77
FBN	-	-	0,0 152
SP	-	-	0,1 300
NVU	-	-	0,2 580
VAV	-	-	0,0 52
KEN	-	-	0,0 71
RPF	-	-	0,9 3157

Provincie Drenthe
Inwoners 1-1-'77: 409.655

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	85,4	216523	79,0 206523
CDA	26,8	80667	26,2 54085
PvdA	37,2	80643	39,8 82209
VVD	15,2	32932	19,0 39260
PPR	2,9	6181	3,1 6450
CPN	3,0	7003	2,6 5275
D 66	3,2	6480	0,8 1652
DS 70	5,9	12491	1,3 2746
SGP	0,3	656	-
BP	2,6	5521	3,2 6686
GPV	2,8	6111	3,1 6317
PSP	1,0	2153	0,9 1843
RKPN	0,2	466	-
OVERIGEN	1,4	2916	1,3 3245
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,1 157
SP	-	-	0,2 420
NVU	-	-	0,3 644
VAV	-	-	0,0 114
KEN	-	-	0,0 99
RPF	-	-	0,7 1811

Provincie Overijssel
Inwoners 1-1-'77: 993.003

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	87,0	535924	80,5 505814
CDA	38,7	207230	38,8 196161
PvdA	25,1	134398	27,8 140569
VVD	10,8	58109	14,0 70781
PPR	4,0	21394	4,2 21483
CPN	3,3	17514	2,3 11761
D 66	3,0	16038	1,0 5071
DS 70	3,2	17365	1,2 5972
SGP	3,1	16614	3,4 17053
BP	2,7	14683	3,3 16946
GPV	3,4	18026	3,2 16212
PSP	0,9	4846	0,8 3805
RKPN	0,8	4156	-
OVERIGEN	1,0	5551	-
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 81
SP	-	-	0,2 1337
NVU	-	-	0,2 1051
VAV	-	-	0,0 114
KEN	-	-	0,0 149
RPF	-	-	1,5 9256

Provincie Gelderland
Inwoners 1-1-'77: 1.670.466

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	84,5	881261	76,0 807212
CDA	34,7	306211	34,6 278974
PvdA	26,1	229825	27,1 218798
VVD	14,1	124415	18,9 152292
PPR	4,9	43190	5,0 40236
CPN	1,7	15244	1,2 10037
D 66	3,3	28740	0,7 5859
DS 70	3,7	32225	1,3 10733
SGP	3,9	34099	4,2 33604
BP	2,7	23814	4,5 36069
GPV	1,7	14920	1,5 12170
PSP	1,2	11002	1,0 8440
RKPN	0,8	7198	0,9 3694
OVERIGEN	1,2	10378	1,6 17165
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 220
SP	-	-	0,4 4388
NVU	-	-	0,2 2303
VAV	-	-	0,0 247
ECU	-	-	0,0 70
KEN	-	-	0,0 243
RPF	-	-	1,0 9694

Provincie Utrecht
Inwoners 1-1-'77: 874.885

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	84,4	469568	76,3 434894
CDA	29,9	140524	28,3 123020
PvdA	23,1	108401	24,4 106182
VVD	17,6	82823	24,4 106080
PPR	5,9	27625	6,4 27876
CPN	2,5	11987	2,0 8844
D 66	4,2	19577	1,1 4549
DS 70	6,0	28046	2,0 8747
SGP	3,4	15933	3,7 16107
BP	1,3	6041	2,3 10132
GPV	2,8	12947	2,7 11633
PSP	1,7	8045	1,7 7501
RKPN	0,8	3725	0,9 3788
OVERIGEN	0,8	3894	0,1 425
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 112
FBN	-	-	0,1 436
SP	-	-	0,5 2593
NVU	-	-	0,3 1524
VAV	-	-	0,0 210
KEN	-	-	0,0 143
RPF	-	-	0,9 4780

Provincie Noord-Holland
Inwoners 1-1-'77: 2.301.437

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	83,5	1317642	75,4 1197017
CDA	21,7	286215	20,5 246058
PvdA	27,7	364871	32,2 385358
VVD	16,6	218758	22,0 263333
PPR	5,9	77955	6,6 78734
CPN	9,9	130557	8,3 99383
D 66	5,3	69906	1,4 17515
DS 70	5,6	73308	2,0 24017
SGP	0,5	6855	0,5 6896
BP	1,2	15783	2,4 28333
GPV	1,1	14421	1,0 11646
PSP	2,5	32440	2,3 27346
RKPN	1,0	13005	0,6 7212
OVERIGEN	1,0	13558	1,4 19569
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 445
FBN	-	-	0,1 683
SP	-	-	0,2 2471
NVU	-	-	0,6 9078
VAV	-	-	0,1 618
ECU	-	-	0,0 544
KEN	-	-	0,4 5730
RPF	-	-	0,0 0
GRIEK	-	-	0,0 0
PvdB	-	-	0,0 0
JUSIA	-	-	0,0 0

Provincie Zuid-Holland
Inwoners 1-1-'77: 3.050.540

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	82,7	1710982	74,0 1540573
CDA	24,6	420474	23,8 366810
PvdA	35,2	551061	35,1 540732
VVD	15,6	266367	21,2 327265
PPR	4,5	76589	5,1 78662
CPN	4,2	72031	3,0 45556
D 66	4,9	84297	1,2 18634
DS 70	4,8	82018	1,8 27466
SGP	3,7	63337	4,1 63626
BP	1,0	17274	1,8 28258
GPV	1,7	28597	1,5 23776
PSP	1,3	22807	1,2 18165
RKPN	0,6	10962	0,1 1623
OVERIGEN	0,9	15268	1,6 31507
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 549
SP	-	-	0,1 1251
FBN	-	-	0,2 3979
NVU	-	-	0,7 12546
VAV	-	-	0,0 655
ECU	-	-	0,0 197
KEN	-	-	0,0 618
RPF	-	-	0,6 11668
NMP	-	-	0,0 0

Provincie Zeeland
Inwoners 1-1-'77: 335.627

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	82,4	177454	75,2 164478
CDA	31,7	56321	30,3 49904
PvdA	27,1	48192	27,7 45511
VVD	14,2	25126	17,5 28732
PPR	4,2	7407	6,1 10080
CPN	1,1	2035	0,8 1365
D 66	2,8	4943	0,8 1312
DS 70	2,8	4896	0,9 1539
SGP	9,2	16257	9,6 15764
BP	1,9	3304	3,0 4838
GPV	2,6	4670	2,7 4490
PSP	0,7	1308	0,6 943
RKPN	0,6	1075	0,3 678
OVERIGEN	1,1	1920	1,4 2981
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 47
SP	-	-	0,1 183
NVU	-	-	0,3 652
VAV	-	-	0,0 82
KEN	-	-	0,0 51
RPF	-	-	1,0 1966

Provincie Noord-Brabant
Inwoners 1-1-'77: 1.991.909

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	79,9	956437	69,2 855692
CDA	43,4	415228	43,2 369481
PvdA	20,3	193902	22,0 188127
VVD	13,5	129266	17,4 148926
PPR	5,2	49399	5,2 44305
CPN	2,2	21590	1,5 12623
D 66	4,0	38582	1,0 8361
DS 70	2,7	25801	1,0 8700
SGP	0,5	4785	0,6 5353
BP	3,7	35195	6,4 54665
GPV	0,5	4511	0,4 3869
PSP	1,4	13495	1,1 9724
RKPN	1,5	14508	0,5 5790
OVERIGEN	1,1	10175	0,2 1558
SPECIFICATIE OVERIGEN 1977			
DAC	-	-	0,0 246
FBN	-	-	0,2 1926
SP	-	-	0,6 6410
NVU	-	-	0,2 2632
VAV	-	-	0,0 520
KEN	-	-	0,0 412
RPF	-	-	0,1 1597

Provincie Limburg
Inwoners 1-1-'77: 1.055.654

	KAMER 1972 perc. stemmen	STATEN 1974 perc. stemmen	KAMER 1977 perc. stemmen
OPKOMST = GELDIG	76,2	502854	66,8 453076
CDA	46,6	234276	49,7 225285
PvdA	20,2	101463	18,6 84070
VVD	12,3	61984	15,2 68907
PPR	4,7	23763	6,7 30548
CPN	2,8	14097	2,5 12113
D 66	4,0	19943	0,7 3267

Acht punten van het CDA voor nieuwe regering

Voor het CDA zijn de belangrijkste en wezenlijkste punten voor de komende regeringsformatie.

1. Het CDA kiest voor een economische groei binnen grenzen. Een economische groei waarbij rekening wordt gehouden met de schaarse grondstoffen, de zorg voor het milieu en de kansen op ontwikkeling van de derde wereld. Dit in tegenstelling tot PvdA en VVD, die niet op deze indringende wijze kiezen voor een selectieve groei.

2. Het CDA wil een inkomensbeleid dat alle groepen omvat.

De laagste inkomensgroepen moeten worden ontzien. Het CDA is warm voorstander van het verdelen van overwinsten, die ondernemingen behalen vooral met individuele deelname in de vormingsvorming.

3. Centraal moet staan het behoud van en scheppen van werkgelegenheid. Dat zal moeten gebeuren door het afremmen van de groei van de overheidsuitgaven tot 0,6 á 0,7% in 1981. Verder door snelle be-

handeling van het wetsontwerp van collega Lubbers inzake de investeringsrekening. Juist terwille van de werkgelegenheid is er geen ruimte voor echte loonsverhogingen. Het CDA zegt dat nu hardop; PvdA en VVD aarzelen op dit punt omdat zij daardoor verlies van kiezers vrezen. Een beleid van matiging maakt het spreiden van verantwoording nog noodzakelijker. Het CDA kiest dus voor uitbreiding van de bevoegdheden van de ondernemingsraad.

Verder wil het CDA voorbereiding van een wetsvoorstel ter directe verkiezing van de raad van commissarissen voor 1/3 deel door aandeelhouders, voor 1/3 deel door werknemers en 1/3 deel door de aldus gekozen commissarissen gezamenlijk.

4. Geen gesjoemel met de ontwikkelingsamenwerking. De huidige bijdrage moet minstens zo blijven. Het CDA acht ontwikkelingsamenwerking van een onaantastbare prioriteit. De wens van de VVD tot aantasting van onze bijdrage aan de

armsten der wereld is onaanvaardbaar.

5. Het streven naar vrede en internationale gerechtigheid maken een solide defensie noodzakelijk. Onze verbondenheid met de Navo van groot belang voor het voorkomen van oorlog en het beschermen van onze democratische samenleving.

Het CDA kan niet accepteren, dat de PvdA in haar regeerakkoord met als luis in haar pels de PPR, de defensie wil verlagen tot een onaanvaardbaar peil.

6. Het CDA stelt eerbied en bescherming van het menselijk leven centraal. **Geen vrije abortus!**

7. Samen verantwoordelijk was de verkiezingsleus van het CDA. Daarom moet de taak van de overheid gericht dienen te zijn op dienst aan de zwakkeren in de samenleving; zieken, gehandicapten, bejaarden, alleenstaanden, verslaafden, minderheidsgroepen en anderen die weinig kansen hebben.

Opnieuw christen-democraat voorzitter Europees parlement

Door: Alfred Bertrand, tot voor kort voorzitter christen-democratische fractie in het Europese parlement

Na zes jaar heeft het Europese Parlement het voorzitterschap opnieuw aan een christen-democraat toevertrouwd, en wel aan de Italiaan Emilio Colombo. Om de politieke betekenis van deze gebeurtenis toe te lichten moet men terugblikken naar de verkiezingen van de drie vorige voorzitters. Toen in 1971 een opvolger voor de christen-democraat Scelba moest verkozen worden zag de toestand er eerder verward uit. De socialisten paktten in de laatste stembeurt nog uit met een nieuwe kandidaat, de heer Behrendt, die het tot verrassing van een ieder ook haalde. Algemeen wordt toegegeven dat hij zich van zijn taak als voorzitter ook behoorlijk heeft gekweten. Bij het aflopen van zijn mandaat werd een akkoord gesloten met het doel de christen-democraten van het voorzitterschap te weren. Er werd een regeling getroffen waardoor eerst een liberaal - de Nederlander Berkhouwer werd dan ook in de eerste ronde gekozen - vervolgens een lid van de, hoofdzakelijk uit Franse gaullisten bestaande, DEP-Fractie aan de beurt zou komen. Toen in 1975 de DEP-fractie de Ierse Fianna Fail-afgevaardigde Yeats als kandidaat voordroeg, weigerden de socialisten het akkoord nog verder toe te passen, zinspelend op de geringe Europese representativiteit van de DEP-fractie, en stelden zij een eigen kandidaat, de Fransman Spénale. De verwarring die door deze woordbreuk ontstond was groot en het Parlement zou er een hele dag - vier stemronden - over doen om ten slotte Spénale tot voorzitter te kiezen. De Franse socialist verdient alle lof voor de wijze waarop hij de assemblée met gezag, kennis en grote objectiviteit heeft voorgezeten.

Tijdens de afgelopen constitutieve zitting is het de christen-democratische fractie gelukt de voormalige Italiaanse minister-president Emilio Colombo te laten verkiezen. Dit gebeurde in een context die andermaal de wispelturigheid van de socialistische fractie scherp in het licht stelt. Tegen alle regels in wilden de socialisten het mandaat van Spénale zonder meer verlengd zien. Was het overdreven zelfverzekerdheid of een grove politieke misrekening? Vooraf was immers al bekend dat liberalen en christen-democraten overeengekomen waren de alternatie weer in te voeren en daartoe, bovendien met de stilzwijgende instemming van de Europese conservatieve fractie, zich verbonden op Colombo te stemmen. Van haar kant zegde de DEP-fractie toe alleen in de eerste stemronde symbolisch een kandidaat te stellen. Toch handhaafden de socialisten Spénale. In de eerste stemronde bleek al dat het akkoord tussen de drie fracties stipt nageleefd werd. Tegen de belofte in handhaafde de DEP-fractie in de tweede stemronde haar kandidaat. Na deze tweede stembeurt trokken de socialisten Spénale terug en kondigden aan op Yeats te zullen stemmen, om op die manier een krachtige Europese personaliteit, bovendien afkomstig uit één van de nieuwe lid-staten, te steunen. Merkwaardig is dat diezelfde socialisten 2 jaar geleden Yeats niet waardig achtten voor de hoge functie van voorzitter van het Europese Parlement.

Ik oordeelde het nodig dit alles even in herinnering te roepen om het optreden van de socialistische fractie te onderstrepen, die er in bestond te allen prijze de christen-democraten te isoleren. Daaraan is nu

perk en paal gesteld. Als fractievoorzitter verheug ik er mij ten zeerste over de christen-democraten de steun te hebben kunnen verzekeren van de liberale en de conservatieve fractie ten gunste van Colombo. Deze steun houdt de erkenning in van de constructieve bijdrage die de christen-democraten steeds hebben geleverd in de strijd om de éénmaking van Europa.

POLITIEKE BETEKENIS

De politieke betekenis van de verkiezing van Colombo ontgaat niemand. In de eerste plaats, en dat betwist in politieke middens niemand, omwille van de persoonlijkheid zelf. Maar tevens is hij de laatste voorzitter van het Europese Parlement, in zijn huidige samenstelling. Op hem berust tenslotte de verantwoordelijkheid en de delicate taak om in deze overgangsfase bij de publieke opinie van de Gemeenschap, bij de 180 miljoen stemgerechtigde Europese burgers, het imago te creëren van een instelling die

Veel belangstelling voor experiment met buurtbus

Er blijkt veel belangstelling te bestaan voor het experiment dat minister Westertep (Verkeer en Waterstaat) in enkele landelijke gebieden wil uitvoeren met buurtbussen. Een vijftienvigtal besturen van streekgewesten, gemeenten en plaatselijke groeperingen in allerlei delen van Nederland heeft gevraagd of hun streek in aanmerking kan komen als proefgebied. Dit is ruimschoots voldoende om een keus te maken.

Het departement is nu bezig om al deze aanvragen te onderzoeken en het experiment met de buurtbus verder voor te bereiden. Als het onderzoek is afgerond, zal de minister zo spoedig mogelijk drie gebieden aanwijzen waar de proefneming met de buurtbus zal worden uitgevoerd.

Minister Westertep kondigde onlangs aan in een aantal streken waar onvoldoende vraag is naar openbaar vervoer, een proef te willen nemen met kleine bussen voor maximaal acht personen. Het rijk zal de bussen beschikbaar stellen aan in de streek te vormen buscomités. Ze zullen worden bestuurd door plaatselijke vrijwilligers. Elk proefgebied zou een aantal kleine woonkernen moeten hebben en daarin zouden enkele punten moeten liggen zoals school, markt en winkelcentrum waarheen geregeld een aantal personen vervoerd kan worden.

De proeven met de buurtbussen zullen worden genomen in gebieden die niet

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.
Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

geroepen is om, door de grotere legitimiteit die zij zal putten uit de rechtstreekse verkiezing, op te treden als een ware volksvertegenwoordiging, als de ultieme en stimulerende kracht op de weg naar de éénmaking van Europa.

Bertrand.

J. H. Reinders wordt burgemeester van Boskoop

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 1 juni 1977 benoemd tot burgemeester der gemeente Boskoop: de heer J.H. Reinders, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Willemstad.

De heer Reinders, die 49 jaar is, is sinds 1 mei 1969 burgemeester van Willemstad.

De nieuwe burgemeester is in de kring van de CHU geen onbekende. Hij is niet alleen lid van de CHU. Jarenlang was hij redacteur van „Gemeentebeleid”, het maandblad van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente en provinciebesturen. Sinds kort is de heer Reinders redactielid van „Bestuursforum”, het christen-democratisch maandblad voor gemeente- en provinciebestuurders.

De redactie van de Nederlander verheugt zich in de benoeming van de heer Reinders tot burgemeester van Boskoop.

H.C.

Rectificatie

In de „nieuwe open brief over grondproblematiek”, opgenomen in „de Nederlanders” d.d. 13 mei 1977, geschreven door ir. G. Aardema te lezen „Grondkamers” in plaats van Grondmakers!

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid

Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen 68 pag. : / 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel

bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling 3e druk; 30 pag. : / 3,75

Groen licht 1975

nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw 2e druk; 7 pag. : / 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
giro 604500 t.n.v. Lohmanstichting
te Den Haag; met vermelding van
titel(s) en aantal.
Wassenaarseweg 7, Den Haag;
telefoon 070-246791.

Beleidsplan voor de herstructurering Nederlandse scheepsbouw onderwerp van vele discussies

Afbouw lijkt de hoogste wijsheid.

Beleid onvoldoende gebaseerd op zinvolle benutting van bestaande productie capaciteit

door G. C. de Groot te Alblasterdam

In januari van dit jaar kwam het lang verwachte rapport van de commissie „moeilijke jaren scheepsbouw”, spoedig omgedoopt in „Beleidscommissie Scheepsbouw” officieel ter tafel.

Gezien de omvang en moeilijkheidsgraad van het rapport duurde het even alvorens de meeste redacteuren in de gaten kregen wat nu eigenlijk als voornaamste conclusie uit dit rapport naar voren kwam.

Nog belangrijker dan hetgeen er staat, bleek namelijk hetgeen men er niet in vindt om redenen die voor de hand liggen. De commissie kon het of over een aantal essentiële punten nog niet eens worden ofwel men is aan bepaalde zaken gewoon niet toegekomen.

ANALYSE GOED, DOCH BELEID ALLEEN GEBASEERD OP „AFBOUW”

Toch doet men het rapport te kort als men zou menen er schouderophalend aan voorbij te kunnen gaan. Allereerst is pas nu (althans bij het grote publiek) goed duidelijk geworden hoe groot de problemen in deze bij uitstek Nederlandse bedrijfstak eigenlijk wel zijn. Dit is dan voor een groot deel wel te danken aan de uitstekende analyse in Hoofdstuk I van de Stichting Nederlandse Scheepsbouw Industrie (SNSI). In het verleden kreeg men soms de indruk, dat velen nauwelijks beseften welk een immens grote tragedie bezig was een aanvang te nemen.

Wie geïnteresseerd is in de voor-geschiedenis leze deze de artikelen in „de Nederlander” van 7 en 14 november 1975 onder de titel „Dreigende wolven aan horizon van Nederlandse scheepsbouw” waarin uitvoerig aandacht werd besteed aan de ontwikkeling van de bedrijfstak gedurende de laatste 10 jaren aan de vele commissies die zich met de scheepsbouwproblematiek hebben beziggehouden en waarin een tiental aanbevelingen tot verbetering van de situatie werd gegeven.

DOELSTELLING

Het doel van de Beleidscommissie Scheepsbouw, verder aan te duiden met BS is: „Een gezonde, rendabele scheepsbouw-industrie met geavanceerde produkten en produktietechnieken, die in de wereld goed kan concurreren. Uitgangspunt daarbij is het in zo groot mogelijke mate behouden van de werkgelegenheid in de Nederlandse Scheepsbouwindustrie”.

Van de BS, die op 23 juni 1976 na intensief overleg door de Minister van Economische Zaken werd geïnstalleerd, maken zowel werkgevers- als werknemersorganisaties deel uit benevens vertegenwoordigers van de overheid.

De belangrijkste opdracht van de BS is om in tri-partite overleg te komen tot zodanige oplossingen - onder andere in de vorm van beleidsadviezen aan de overheid - dat aan de huidige dreigende situatie in de scheepsbouw zo goed mogelijk het hoofd kan worden geboden en dat een gezonde scheepsbouwindustrie in de toekomst mogelijk is. Het rapport is ingedeeld in 5 hoofdstukken. Hoofdstuk I bevat de analyse. Hoofdstuk 2 bevat de indeling van de werven in sectoren en regio's. Terwijl de hoofdstukken 3, 4 en 5 respectievelijk bevatten: herstructureringsplan en saneringsplan, sociale begeleiding en financiële problematiek.

ANALYSE VAN DE SITUATIE IN DE WERELDSCHEEPSBOUW

De BS gaf de SNSI opdracht een analyse op te stellen van de huidige situatie in de wereldscheepsbouw. In grote lijnen kan deze analyse tot de volgende samenvatting worden teruggebracht. Vanaf 1958 had de wereldscheepsbouw ongekend goede jaren. De snel stijgende behoefte aan goedkope energie bracht de oliewinning tot grote uitbreidingen met name in het Midden-Oosten, zodat een sterke vraag naar tankers onstond voor het vervoer naar de geïndustrialiseerde landen. In het produktiepakket van de wereldscheepsbouw nam

de bouw van tankers een zeer grote plaats in. In 1975 bestond 66% van de wereldscheepsbouwproductie (gemeten in B.R.T.) uit tankers tegen in 1970 nog „slechts” 48%. Gezien vanaf 1958 is de wereldscheepsbouwcapaciteit ruim vier keer zo groot geworden. Deze uitbreiding vond voornamelijk plaats in Japan en in een aantal derde landen en slechts in geringe mate in Europa waar als jonge scheepsbouwlanden met name Spanje, Polen, Joegoslavië en Griekenland enige betekenis begonnen te krijgen.

Deze ontwikkeling ging derhalve gepaard met grote verschuivingen in het wereldproduktiepatroon. Omstreeks 1950 leverde West-Europa nog 80% van de wereldproductie, Japan slechts 10%. Reeds in 1967 bereikte Japan 50% en was het aandeel van West-Europa gedaald van 80 tot 35%. Thans is de situatie zo dat Japan en de landen van de derde wereld gezamenlijk ongeveer 80% van alle scheepsbouworders ter wereld boeken.

een VLCC bij worldscale 50 à 75. Vele nieuwe schepen moesten worden opgelegd en zijn ver beneden de kostprijs te koop. Een herstel van deze markt zal naar verwachting niet voor 1980 à 1985 optreden. Dit betekent dat meer dan de helft van de toch al te grote wereldscheepsbouwcapaciteit moet gaan uitzien naar andere opdrachten hetgeen tevens een periode inluit van moordende concurrentie waarbij vele bedrijven in verschillende landen, daardoor veelal door hun regeringen in staat gesteld, bereid zijn om orders aan te nemen tegen prijzen die ver beneden het West-Europese kostprijniveau liggen. In sommigen gevallen is dit verschil zelfs 30 à 40%. De vraag naar tankschepen is echter zozeer afgenomen dat het desalniettemin nog twijfelachtig is of een werf, die bereid is om beneden de eigen kostprijs te bouwen, er ook daadwerkelijk in zal slagen een order te boeken. Om een totale ineenstorting van de Europese scheepsbouwindustrie te voorkomen zou

bouwsector tot 70% en één voor reductie van de capaciteit tot 50%.

CAPACITEITSVERMINDERING

De BS is van mening dat het instandhouden van een capaciteit van meer dan 70% niet reëel moet worden geacht, men zegt er vervolgens bij dat een gerichte reductie van de nieuwbouwcapaciteit beoogd wordt met als doelstelling dat de werven met de beste toekomstmogelijkheden gehandhaafd zullen blijven, een doelstelling waarmee de regering zich inmiddels accoord verklaard heeft. Verder wordt aangegeven dat een kwantitatieve (capaciteits)vermindering ten nauwste moet samengaan met een kwalitatieve verbetering van het productieapparaat wat betreft de kostprijs, de specialisatie en de acquisitie. Een definitieve bepaling van het percentage tot hetwelk zou moeten worden gereduceerd was volgens de BS nog niet mogelijk.

Derhalve heeft de gekozen 70% een duidelijk taakstellend karakter waaraan zelfs wordt toegevoegd dat, hoewel een lager percentage dan 50% desastreus zou zijn, het niet uitgesloten mag worden geacht dat men aanmerkelijk lager zou kunnen uitkomen in de toekomst dan 70% omdat het percentage na 1977 nog niet definitief is vast te stellen.

GERICHTE INKRIMPING ALS UITGANGSPUNT

Men zou van alle werven de nieuwbouwafdelingen in gelijke mate kunnen inkrimpen. Deze oplossing werd terecht verworpen omdat dan een groot aantal bedrijven beneden de optimale bedrijfsomvang zouden moeten gaan werken, wat bijna altijd kostenverhogend is. Als uitgangspunt is daarom gekozen dat een klein aantal nieuwbouwafdelingen, die dan onder optimale bezetting zullen moeten werken, in bedrijf gehouden dienen te worden.

Er wordt tevens nog opgemerkt dat werven met nieuwbouwafdelingen die qua ligging en/of lay-out minder geschikt zijn, of werven waar een aanzienlijke investeringsachterstand is, hun nieuwbouwactiviteiten zullen moeten beëindigen, omdat deze werven ook na herstructurering een aanzienlijk groter risico lopen toch achterop te raken.

SOCIALE GEVOLGEN

Teneinde de sociale gevolgen zo goed mogelijk op te vangen wordt in het rapport voorgesteld om, alvorens tot inkrimping of sluiting wordt overgegaan, bedrijfsgroepen te vormen. Daarnaast dienen de werven, behorende tot een bepaalde groep, voorstellen te doen ten aanzien van de noodzakelijke investeringen waarmee men beoogt de huidige produktietechnische achterstand in te lopen. In feite wordt dus een gerichte vermindering van de nieuwbouwcapaciteit beoogd met als doelstelling dat de werven die de beste toekomstmogelijkheden lijken te hebben zullen worden gehandhaafd. Tevens zullen de beste werven nog verder dienen te worden verbeterd.

Uitgaande van de - geringste - capaciteitsvermindering tot 70% (rekenmodel I) gaan er in de scheepsnieuwbouw ca. 6500 arbeidsplaatsen verloren waarvan ten gevolge van natuurlijk verloop het totaal reeds met 2000 was verminderd. Voor op zijn minst 4500 mensen betekent dit dus verlies van een werkkring.

BEGELEIDINGSKOMMISSIES

Bij de uitvoering van het sociale beleid zijn een drietal organen betrokken:

1. Een begeleidingscommissie per werfgroepering,
2. De Centrale Begeleidingscommissie,
3. De Beleidscommissie Scheepsbouw himself.

„Een compleet schip glijdt de scheepsbouwhal uit.” (foto IHC-Holland)

Europa is derhalve nog slechts van marginale betekenis omdat het zwaartepunt van de wereldscheepsbouw reeds vele jaren in Japan ligt. Tevens werd de jonge scheepsbouwindustrie in vele derde landen met alle denkbare middelen gesteund terwijl aan de vraagzijde van de markt de reders aan het eind van de zestiger jaren met hun orders beslist vooruit liepen op de verwachte groeicijfers van het oliegebruik waardoor de uitbreiding van de scheepsbouwcapaciteit opnieuw werd aangemoedigd. De gevolgen van de zogenaamde energiecrisis van 1973-1974 waren dan ook fataal. De verhoging van oliepijzen leidde tot een daling in absolute zin van het oliegebruik tengevolge waarvan er zich reeds snel een groot overschot aan tankers manifesteerde. Het gevolg hiervan was ondermeer dat vele nog in bestelling zijnde schepen werden geannuleerd (ruim 25 miljoen B.R.T.) dat is 2/3 van de gehele wereldcapaciteit per jaar en dat de reisvrachten daalden tot zeer ver onder het break-even point.

Ter vergelijking, de noteringen van reisvrachten voor VLCC's (grote tankers) daalden van worldscale 225 in 1973, tot 30 in 1974 en bedroegen in februari 1976 rond 25.

Medio 1975 lag het break-even point voor

op wereldniveau een capaciteitsreductie moeten worden doorgevoerd, aldus het SNSI.

REGIONALE INDELING VAN WERVEN

Het zou te ver voeren elk hoofdstuk te analyseren en daarom moet noodgedwongen worden volstaan met enkele belangrijke punten uit elk hoofdstuk. Nederland is in het rapport in 5 regio's verdeeld, terwijl men elke regio de werven naar gelang hun personeelsomvang splitst in de drie navolgende sectoren: Groot, Middelgroot en Klein.

- De 5 regio's zijn:
- A. Rotterdam en omstreken
 - B. Amsterdam
 - C. Grote Rivieren
 - D. Noorden des Lands
 - E. Rest van Nederland

Onder „Groot” zijn de werven begrepen van meer dan 750 man. Onder „Middelgroot” wordt verstaan werven met een totale personeelssterkte van 150 tot 750 man. Onder „Klein” zijn tenslotte de werven begrepen met minder dan 150 man personeel. Uitgaande van deze indeling die in 15 „blokken” resulteert is een tweetal rekenmodellen uitgewerkt, namelijk één voor reductie van de capaciteit in de nieuw-

Vervolg op pagina 5

Vervolg van pag. 4

Per werfgroepering wil men een begeleidingscommissie instellen die zou moeten bestaan uit 2 vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties, 2 uit werknemersorganisaties en een onafhankelijke voorzitter. Als adviseur wordt een vertegenwoordiger van de gewestelijke arbeidsbureaus toegevoegd.

De werkzaamheden van de begeleidingscommissies worden gecoördineerd door een Centrale Begeleidingscommissie, subcommissie van de BS. Ook deze Centrale Begeleidingscommissie zal zijn samengesteld uit 2 vertegenwoordigers van respectievelijk werkgevers, werknemers en overheid. De voorzitter van de BS, oud-minister Bakker, zal tevens als voorzitter fungeren van de Centrale Begeleidingscommissie. De Centrale Begeleidingscommissie moet een waarborg zijn voor een zo gelijk mogelijke toepassing en interpretatie van de maatregelen zoals door de BS genoemd. De taken van de begeleidingscommissies zijn:

- algemene inventarisatie t.a.v. de te behandelen problematiek,
- het begeleiden en sturen van het beleid gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van gedwongen ontslag,
- herplaatsing van werknemers d.m.v. scholing naar functies in de scheepsbouw,
- het uitwerken van de te treffen voorzieningen voor de werknemers die naar arbeidsplaatsen buiten de scheepsbouw moeten uitzien.

WERFGROEPERINGS

Enigermate verwarrend is het gebruik van enerzijds de 5 regio's van het land onderverdeeld in Groot, Middelgroot en Klein, op zichzelf zeer logisch, met daarnaast de verdeling in, toevallig ook 5, werfgroeperingen bedoeld als systeem van marktafbakening nl.

- groep 1. grote en zeer grote schepen + offshore,
- groep 2. middelgrote tot grote schepen,
- groep 3. baggerwerktuigen,
- groep 4. kleinere tot middelgrote schepen (Groep grote rivieren)
- groep 5. kleinere tot middelgrote schepen (Groep Noordelijke Scheepswerven)

Uit bovenstaande opstelling van de vijf groepen met de daarbij genoemde deelmarkten blijkt de opvatting van de BS dat bepaalde activiteiten, zoals de bouw van offshore-materiaal en de bouw van standaardiseerd baggermateriaal, voorbehouden zou moeten blijven aan één van die groepen. Een interessant gegeven.

De BS baseert dit op de overweging dat ook de markt voor dit soort producten zeer sterk onder druk van de Japanse concurrentie en die van de jonge scheepsbouwlanden staat en dat daartegen het opereren op de wereldmarkt met één nationale groepering die een evenwichtig pakket van standaardproducten aanbiedt, het beste wapen is.

Voorts, dat de enorme risico's die met de ontwikkeling en vervaardiging van deze producten gepaard gaan, dienen te worden opgevangen door zo sterk mogelijk financiële eenheden met eigen specialisaties.

BELEIDSPAN IS AFBOUWPLAN, OPZET VAN BELEIDSCOMMISSIE ONJUIST

Bij bestudering van dit rapport blijkt overduidelijk dat er sprake is van een groot aantal onzekere factoren en dat vele uitgesproken verwachtingen meer voortkomen uit de hoop op betere tijden dan dat zij gebaseerd zijn op feitelijke gegevens. Dat klinkt onvriendelijk, maar ondanks de prijzenswaardige persoonlijke inzet van de individuele leden van de BS wrekt zich hier de foutieve opzet van de BS.

De meest logische opzet zou zijn geweest dat de regering - toen duidelijk werd dat de Ciel haar tijdslimiet langdurig zou overschrijden zonder opzienbarende resultaten te boeken - een groep onafhankelijke deskundigen aan het werk zou hebben gezet met de opdracht op de kortst mogelijke termijn een aantal conclusies te formuleren die door de overheid als uitgangspunt zouden kunnen worden gebruikt voor haar beleid terzake van de scheepsbouw.

Pas nadat die conclusies zouden zijn geformuleerd, op basis van een onafhankelijk onderzoek, had men de scheepsbouwers en de vakverenigingen moeten betrekken bij het overleg omtrent de te nemen maatregelen. Van een BS in de huidige samenstelling en met de huidige bevoegdheden - zo ongeveer een vetorecht voor alle deelnemende groeperingen - kan eenvoudig niet worden verwacht (indien zij tot eensluidende voorstellen komt) dat deze

dan ook automatisch de beste oplossing voor de Nederlandse scheepsbouw zouden zijn. De huidige opzet heeft tot doel in „tripartite-overleg” bepaalde compromissen te ontwerpen waarin de „pijn naar venredigheid is verdeeld”. Het zal duidelijk zijn dat de herstructurering van de scheepsbouw, wil zij enige kans van slagen hebben, andere criteria behoeft. M.a.w. een beleidsplan nl. dat niet uitsluitend is gebaseerd op de afbouw van scheepsbouwcapaciteit maar primair op het verwerven van orders of anders gezegd, zinvolle benutting van het teveel aan produktiecapaciteit door het zoeken van alternatieve mogelijkheden op kort termijn.

De Minister van Economische Zaken heeft op 16 maart 1977 in de tweede openbare commissievergadering over de herstructurering van de Nederlandse scheepsbouw gezegd dat: „Het instandhouden van 70% een nogal forse taakstelling zal zijn”. De minister gaf toe dat als men uitgaat van de benadering „wat is er te bouwen” men dichterbij een percentage van 50% uitkomt.

Vanuit een economische invalshoek is 70% een te geringe reductie, zei hij letterlijk.

Hieruit, en ook uit andere gegevens, volgt maar al te duidelijk dat met een capaciteitsreductie tot zelfs 50% van de huidige capaciteit ernstig rekening moet worden gehouden en volgt helaas niet dat er enige garantie is voor een betere concurrentiepositie van de Nederlandse scheepsbouw.

BINDENDE INTERNATIONALE AFSPRAKEN EEN EERSTE VOORWAARDE VOOR WELSLAGEN VAN REDUCTIEBELEID

Een reductie van de Nederlandse capaciteit is immers alleen dan zinvol als in internationaal verband wordt overeengekomen dat elk land met hetzelfde percentage zal inkrimpen op hetzelfde moment. Om het extreem te stellen, er is geen enkele zekerheid dat, zelfs ingeval 80% van de capaciteit wordt uitgeschakeld, men voor de overblijvende 20% wel orders zal kunnen verkrijgen. De concurrentiepositie verbetert hiermede immers niet en afbouwmaatregelen waaraan uitsluitend een aantal kleine landen mee te doen heeft praktisch geen effect.

M.a.w. hoewel de door de BS bepleite maatregelen ter verhoging van de efficiency en ter verlaging van de manuurtaarven zeer juist zijn, is met de „afbouwpolitiek”, nog geen enkele garantie verkregen dat voor de overblijvende capaciteit wel werk is aan te trekken.

Dit wil uiteraard niet zeggen dat men er niet goed aan zou doen om te zeer verouderde produktie-eenheden te sluiten, vooral als het eenheden betreft waar men de laatste 10 à 15 jaar geen noemenswaardige investeringen heeft gedaan, maar men moet niet de indruk hebben dat met een forse inkrimping de zaak wel bekeken is.

Het is voorts niet reëel te veronderstellen dat grote scheepsbouwlanden de bereidheid zullen tonen tot zeer grote reductie van de capaciteit. Bovendien, gesteld dat bijvoorbeeld Japan een grote concessie zou doen van ca. 50%, zelfs dan zou Japan nog in staat zijn alleen aan de vraag naar nieuwe tonnage vanuit de gehele wereld te voldoen, althans in de eerste jaren.

Bij deze „sterke” uitspraak baseer ik mij op gegevens van Lloyds die aangeven dat de scheepsnieuwbouwcapaciteit in Japan 16,9 B.R.T. bedroeg in 1975 en dat is $2\frac{1}{2} \times$ de verwachte gemiddelde vraag tot ca. 1980 nl. 6 à 6,5 miljoen B.R.T. per jaar. In 1980 wordt een gemiddelde vraag per jaar verwacht van 12,5 miljoen B.R.T. waarbij men van wel in gedachten moet houden dat de huidige wereldcapaciteit nog altijd ruim 34 miljoen B.R.T. bedraagt, de bouw van marinevaartuigen nog niet eens meegerekend.

Overigens, de Japanse policy is bewust gericht geweest op het scheppen van een overcapaciteit omdat men kost wat kost een marktaandeel van 50% wilde behouden (zelfs na een reductie i.v.m. internationale afspraken). Zelfs toen in 1973 een studie van de Engelse „Shipbuilders and Repairs National Association” reeds uitwees dat de capaciteit aanmerkelijk sneller werd uitgebreid dan noodzakelijk was om in de behoefte aan nieuwe tonnage te voorzien, ging Japan in hoog tempo door met zeer grote uitbreidingen. Dit Engelse onderzoek genaamd „Merchant Ship Demand to 1980” had toen tot gevolg dat in

gezaghebbende scheepsbouwkringen erop werd gewezen dat Japan nauwelijks bereid leek zich ook maar enigszins te bezinnen op de situatie.

In feite waren de Japanse scheepsbouwers echter hun strategie al aan het uitzetten die men in de rest van de wereld kennelijk nog niet erg doorzag.

MINISTER PRONK EN DE SCHEEPSBOUW

Er zijn trouwens wel meer opmerkelijke feiten te boekstaven.....

Zo was het bijvoorbeeld een totaal onbegrijpelijke zaak dat minister Pronk in juli 1973 te Genève een verklaring meende te moeten afleggen die er op neer kwam dat de Nederlandse regering positief stond t.a.v. plannen om de scheepsbouwindustrie in ontwikkelingslanden te gaan bevorderen. Deze verklaring stond in flagrante tegenstelling tot de opvattingen die in EEG-kringen werd gehuldigd, nl. dat Europa zowel uit technologische en strategische alsmede uit sociale overwegingen diende te beschikken over zowel een adequate scheepsbouwindustrie als handelsvloot.

De Centrale Bond van Scheepsbouwmeesters in Nederland (CEBOSINE) reageerde onmiddellijk door te stellen dat het geforceerd terugschroeven van de eigen capaciteit zoals Minister Pronk zich dat toen voorstelde, in het geheel niet aan de armen landen maar in hoofdzaak aan Japan ten goede zou komen. Mateloos irritant is het dan ook, dat onze Minister van Economische Zaken zelfs nu nog geen medewerking mag ondervinden van zijn collega van Ontwikkelingssamenwerking. In de Openbare Commissie Vergadering van 16 maart 1977 zei de Minister: „dat hij het erg spijtig vond te moeten zeggen, dat hij weinig positiefs kon mededelen over de verdere mogelijkheden in een zekere koppeling met de ontwikkelingssamenwerking”, even later gevolgd door de mededeling dat hij naar zijn gevoel niet voldoende in staat gesteld wordt om bestellingen uit ontwikkelingslanden naar eigen werven te leiden zoals bijvoorbeeld Noorwegen dat recentelijk deed en wel op een zodanige wijze dat ze zonder in strijd te zijn met de OECD-richtlijnen, toch kans zien deze bestellingen te verkrijgen omdat ze een duidelijke component van ontwikkelingshulp bevatten. Woordelijk zegt de Minister vervolgens: „Ik ben er helaas tot nu toe niet in geslaagd met de betrokken collega wat dat betreft tot een werkbare formule te komen.

Ik beschouw het als een van die onderwerpen die helaas hier in de gedachtenwisseling niet kunnen worden afgedaan. Wat dat betreft is de situatie onbevredigend. Wij hebben daarvoor nog niet het goede model kunnen ontwikkelen. Waar behoefte aan is, is een gemeenschappelijke activiteit van overheid en bedrijfsleven, erop gericht schepen te verkopen aan ontwikkelingslanden en daarvoor een financieringspakket te hebben dat dit mogelijk maakt.”

De minister concludeert tenslotte - en het is te hopen dat deze conclusie voldoende aandacht krijgt - „Wij zullen tot en principiële discussie moeten komen, waartoe het initiatief van de kant van de Regering moet komen maar waarin ook de Kamer een rol zal moeten vervullen, omdat het niet anders zal kunnen betekenen dan een afwijking van het beleid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking”.

Dit kan dan niet anders betekenen dan dat de minister denkt aan verlegging van het accent in de ontwikkelingshulp in die zin dat langlopende leningen mede kunnen worden gebruikt voor het bouwen van schepen. Het is te hopen dat het recente verlies van orders aan Noorwegen en het niet willen bestellen van schepen door Indonesië en Egypte ook de ogen zal openen van zogenaamde „progressieven”. Misschien kunnen zij - als zij eens de moeite nemen logisch te denken - dan nog een fase verder denken en mogelijk komen zij dan tot de conclusie dat het niet verboden is ontwikkelingshulp te schenken in de vorm van schepen. Hiermede zou gelijktijdig worden bereikt dat een betere controle, op het besteden van door de gemeenschap opgebrachte gelden, kan worden uitgeoefend waardoor het noodzakelijke werk in het kader van de ontwikkelingssamenwerking voor een grotere groep in de Nederlandse samenleving aanvaardbaar wordt gemaakt. Dit zou alleen al een zeer positieve uitwerking kunnen hebben op de houding van het „grote publiek” t.a.v. ontwikkelingsamenwerking.

VELE VRAGEN

Kardinale vragen waarop geen antwoord is te vinden in het rapport zijn er legio. Al was

het alleen maar de vraag waar men de benodigde nieuwbouwers vandaan denkt te halen, al is het zeer zeker een juiste gedachtengang geweest d.m.v. het zogenaamde maritieme plan een aanzet te geven tot een grondige vernieuwing van economisch verouderde verwoerscapaciteit. Juist het beleid gericht op het verbeteren van de concurrentiepositie en het aantrekken van orders (of vervangende werkgelegenheid) ontbreekt vrijwel geheel. En het is toch uitgesloten dat de positie van het Nederlandse bedrijfsleven en in dit geval de scheepsbouw kan worden verbeterd, als wij ons niet willen bezinnen op de manier waarop het buitenland „het spel speelt”.

We zijn geen „eilandbewoners”. Bezinning op vergroting van onze exportmarkt komt in het rapport ten principale helaas niet aan de orde. Het Beleidsplan is een verzameling van noodmaatregelen die slechts zeer kort kunnen gelden, gelet op de precaire financiële situatie van sommige werven enerzijds en het uitgangspunt van het rapport - inzake deelname in het verlies door de werf - anderzijds.

Alleen al gezien de vermogenspositie van een aantal werven is dit uitstel van executie voor zeer korte tijd.

STRUCTUUR VAN HET BELEIDSPAN NIET ALTIJD PASSEND

In het Beleidsplan treffen we soms gedachten aan die op zich wel juist of verstandig zijn, maar die soms qua structuur niet altijd in overeenstemming zijn met de Nederlandse situatie. Zo is een verhoogde rentesubsidie zeker een goede zaak, te meer daar het nu ook voor offshore-producten zal gaan gelden, maar het is een maatregel die alleen dan zinvol werkt als er inderdaad sprake is van een lening van Nederlandse kant. Dat is in de scheepsbouw lang niet altijd het geval. In het Midden-Oosten betaalt men soms cash of zoals veel voorkomt, de klant heeft een lening van de Wereldbank. De Wereldbank geeft „gewone” leningen tegen 7 of 8%; de International Development Association (IDA) onderdeel van de Wereldbank, geeft leningen tegen „zachtere” voorwaarden of tenslotte, de klant heeft bindingen met de I.F.C., ook een onderdeel van de Wereldbank, die over het algemeen leningen verstrekt in de vorm van participatie in ondernemingen in ontwikkelingslanden.

Kortom, de hele financieringsproblematiek moet op deskundig niveau worden „uitgediept” en dan mogen er beslist geen praktijkmensen uit de bankwereld ontbreken aan de vergadertafel. Het Ministerie van Economische Zaken zou zich aanmerkelijk kunnen ontlasten door meer gebruik te maken van de „financiële know-how” die in de Nederlandse bankwereld volop aanwezig is. De bereidheid om in het belang van de nationale economie zonder officiële status op ad-hoc basis waar nodig steun en advies te verlenen is beslist aanwezig. Het is helaas nog te veel mode de ondernemer te zien als een bijkans immoreel figuur aan de rand van de samenleving. Het wordt tijd dat om te beginnen van overheidswege een positieve houding wordt aangenomen t.a.v. captains of industry aan wier zakelijk inzicht tienduizenden mensen mede te danken hebben dat ze nog niet zonder werk zitten.

ONTBREKEN VAN INDUSTRIEPOLITIEK WREEKT ZICH

„Vrij Nederland” drukte het onlangs krachtig uit: „Management bij exception is nog geen industriepolitiek”. Inderdaad is het ontbreken van een duidelijke industriepolitiek een extra handicap voor de scheepsbouw. Indien er een vastomlijnd plan met duidelijke beleidspunten zou zijn geweest had men op dit moment een beslissing kunnen nemen ten aanzien van de vraag of het al dan niet mogelijk is ons land een blijvende functie te verschaffen als „distributeur” van energie. Op basis van een dergelijk plan had men verantwoorde beslissingen kunnen nemen op momenten als deze, nu de bouw van gastankers - indien ze in de nabije toekomst een functie zouden kunnen vervullen voor de aanvoer van buitenlands gas - zo'n groot effect zou hebben gehad op de uiteindelijke afloop van de scheepsbouwproblematiek. De C.H.U. heeft hierover reeds in een zeer vroeg stadium - oktober 1975 - indringende vragen gesteld. Zoals zo dikwijls neemt de C.H.U. het voortouw, maar krijgt dan pas gelijk op het moment dat het al te laat is. Het is niet de schuld van de BS dat het industriebeleid in Nederland nog niet duidelijk uit de verf gekomen is, wel ondervindt zij er sterk de nadelige gevolgen van omdat het haar mogelijkheden ontnemt waartoe een verder uitstel in tijd de commissie zeker in staat zou hebben gesteld.

Ontwikkelingssamenwerking

Ontwikkelingssamenwerking en werkgelegenheid II

door drs. D. J. Barreveld

Enkele weken geleden liet ik, o.m. aan de hand van enkele cijfers, zien dat het over het algemeen met de werkgelegenheid in de ontwikkelingslanden niet best gesteld is. Niet alleen de werkgelegenheid voor de „normale werknemer”, pakweg tussen 15 en 65 jaar, laat veel te wensen over, ook is in veel landen sprake van kinderarbeid en arbeid door 65-plussers. Het laten werken van jonge kinderen wordt veelal uitgelokt door de zeer lage beloningen, alsmede het feit dat de kostwinner te weinig binnen brengt. Dat mensen boven de bij ons gebruikelijke pensioengerechtigde leeftijd blijven werken, komt door het feit dat pensioenen en sociale voorzieningen meestal onbekende begrippen zijn.

WERELDWERKGELEGENHEIDSCONFERENTIE

Gelukkig zijn er inmiddels wel een aantal aanzetten tot verbetering op gang gekomen. In dit verband is in de eerste plaats de Wereldwerkgelegenheidsconferentie van medio 1976 van groot belang. Aan deze, door het Internationaal Arbeidsbureau (ILO) georganiseerde conferentie, namen ongeveer 1300 vertegenwoordigers van regeringen, werkgevers- en werknemersorganisaties uit 121 landen deel.

Na langdurig onderhandelen werden, met algemene stemmen uiteindelijk, twee documenten aangenomen. Enerzijds gaat het om een Principe-verklaring (Declaration of Principles), anderzijds om een Programma van Aktie. Beide documenten hebben als uitgangspunt het streven om in de komende 25 jaar het ontwikkelingsbeleid in de eerste plaats af te stemmen op de in de sociaal-economisch opzicht achtergebleven bevolkingsgroepen in de derde wereld.

PRINCIPE VERKLARING

Drie zaken staan in deze principe verklaring centraal. In de eerste plaats de constatering dat tot op heden de gevolgde ontwikkelingsstrategie in de meeste ontwikkelingslanden niet heeft geleid tot uit-

banning van armoede en werkloosheid, vaak zelfs het tegengestelde tot gevolg heeft gehad. Het ontwikkelingsproces heeft vaak geleid tot een groot aanbod van arbeidskrachten op het platteland hetgeen gepaard gaat met een grote verborgen werkloosheid. Een ander kenmerk is veelal de grote zichtbare werkloosheid in de grote steden.

Men konkludeert dan ook dat de ontwikkelingsstrategie gebaseerd moet zijn op een volledige werkgelegenheid voor iedereen, alsmede een redelijk inkomen. Tegelijkertijd verklaart de Conferentie zich er van bewust te zijn dat ook de Westerse geïndustrialiseerde landen er niet in geslaagd zijn zelf, onder alle omstandigheden, volledig werkgelegenheid te handhaven.

Tenslotte wordt in de declaratie opgemerkt dat werkloosheid, armoede, ondervoeding en analfabetisme worden veroorzaakt door zowel nationale als internationale factoren. Onevenwichtigheden in de wereldeconomie spelen voorts een belangrijke rol. De Conferentie verplicht zich dan ook om te streven naar een billijke verdeling van inkomsten en rijkdom en volledige, productieve werkgelegenheid te bevorderen.

ALGEMENE KRITERIA

De Declaratie formuleert vervolgens enkele algemene criteria voor een mondiaal werkgelegenheidsbeleid. Ten minste een derde van de mensheid is rechtstreeks betrokken bij het vraagstuk van de werkloosheid en/of verkeert aan de rand van het bestaansminimum. Deze situatie tast de menselijke waardigheid in de grond aan. Snelle groei van het Bruto Nationaal Produkt per hoofd van de bevolking blijft lang niet altijd, beter gezegd: zelden, vermindering van armoede en ongelijkheid tot gevolg te hebben.

De ontwikkelingslanden moeten in staat gesteld worden zich meer te kunnen diversificeren, met export van alleen grondstoffen komt men er niet.

ONDERNEMINGEN

De stichting en modernisering van kleine en middelgrote ondernemingen op het platteland zowel als in de verstedelijkte gebieden zou, volgens de conferentie, het volume van de werkgelegenheid in belangrijke mate kunnen vergroten. Men erkent overigens dat in de meeste ontwikkelingslanden de regering de belangrijkste instantie is ter bevordering van ontwikkeling van werkgelegenheid en rechtvaardige inkomensverdeling.

PROGRAMMA VAN AKTIE

In het bijna 20 pagina's tellende Aktieprogramma wordt meer specifiek ingegaan op het door de lidstaten te voeren beleid. Er komen zaken aan de orde zoals opheffing van de discriminatie van de vrouw, betere onderwijsmogelijkheden, stabilisatie van de grondstofprijzen, versterking van de positie van de ontwikkelingslanden in de internationale handel en (uiteraard) het werkgelegenheidsbeleid.

De Conferentie spreekt als haar overtuiging uit dat de internationale economische orde niet tot stand mag worden gebracht ten koste van de werknemers.

Aan het ILO werd verzocht op velerlei terrein ondersteuning te verlenen.

Het Programma van aktie gaat vergezeld van verklaringen van de vertegenwoordigers van de werkgevers- en werknemersorganisaties, voornamelijk betrekking hebbende op de rol van de zogenaamde multinationals. Over dit soort ondernemingen kon de Conferentie geen uniform standpunt formuleren, werkgevers bevoegden dat verder wettelijke beperkingen ongewenst waren, werknemers daarentegen waren van mening dat zij juist meer aan banden gelegd dienden te worden.

EEN ENKELE OPMERKING

Het is natuurlijk van eminent belang dat een groot aantal landen tot een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten is geko-

men en zelfs een aktieprogramma aanvaard heeft.

Dit soort dingen hebben echter alleen dan enig nut indien het niet bij het afleggen van verklaringen en het aanvaarden van fraaie documenten blijft. Te vaak echter zijn goede voornemens op deze manier ver-zand.

Het is in dit verband verheugend dat de begroting voor ontwikkelingssamenwerking van ons land voor 1977 ook onder meer aandacht besteedt aan het probleem van de bevordering van nijverheid en export van de ontwikkelingslanden. Het is geen groot bedrag (slechts f 10 miljoen) maar het is er dan toch. De hulpverlening betreft vooral de aktieviteiten van de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden, deelnemen in de financiering van nationale ontwikkelingsbanken in ontwikkelingslanden en projecten ter bevordering van import uit ontwikkelingslanden.

Een ander punt van belang is het feit dat inmiddels ook in ons land langzamerhand (gelukkig) de overtuiging veld wint dat men veelal beter het bedrijfsleven in de gastarbeiderslanden kan steunen dan al deze mensen hier te werk te stellen.

Achteraf bezien was het bijvoorbeeld voor een aantal textielbedrijven wellicht veel verstandiger geweest om een aantal jaren terug bedrijven te stichten in landen zoals Turkije, Spanje, Griekenland etc. dan uit deze landen gastarbeiders te halen. Nu blijkt immers dat deze fabrieken uiteindelijk toch wegmoeten.

Enkele jaren terug hebben enkele grote verbonden van Nederlandse werkgevers (VNO, NCW) een aantal accentverschuivingen in hun visie en beleid aangebracht. Het bedrijfsleven wordt zich bewust, dat in de nog resterende zeventiger jaren een intensivering van de ontwikkelingssamenwerking plaats zal moeten vinden.

Een begin is er dus, het is te hopen dat op deze weg met voortvarendheid, veelal zo kenmerkend voor ons land, wordt voortgeborduurd.

drs. D. J. Barreveld

Een tekort op de begroting 1977

De begroting-1977 van de CHU ziet er als volgt uit:

Lasten	Begroting 1976	Begroting 1977
Personeelskosten	115.000	130.000
Kantoorkosten	75.500	94.000
Bestuurskosten		
Bestuurskosten CHU	27.000	26.000
Idem CDA	33.000	60.000
	60.000	86.000
Propaganda, voorlichting		
Contactblad	90.000	100.000
Radio, t.v.	25.000	25.000
Drukwerk	17.000	8.000
Vormingswerk	4.000	5.000
	146.000	138.000
Donaties		
C.H. Vrouwen/Jongeren	9.000	9.000
N.E.I.	12.000	14.000
Lohman Stichting	40.000	40.000
	61.000	63.000
Totaal lasten	457.500	511.000
Baten		
Centrale inning	537.500	550.000
Af: 40% afd., s.k., k.k.	215.000	220.000
	322.500	330.000
Afdracht v.j.	110.000	30.000
Intrest	1.000	11.000
Verkopen materiaal	3.000	3.000
Subsidie radio, t.v. uitzending	15.000	17.000
Exploitatie pand	6.000	10.000
Totaal baten	457.500	401.000

tekort 110.000

Een paar posten vragen commentaar. In de eerste plaats dat men op het Uniebureau nog steeds kans ziet het vele werk te verzetten en daardoor de personeelskosten laag weet te houden. Dat is een lichtpuntje. De kosten van centrale inning en computer drukken relatief zwaar, maar deze werkwijze is het offer waard. De kosten van het CDA groeien fors. Gelukkig, zeg ik. Maar... er mag geen vierde partijbureau ontstaan!

De opbouw van CDA-aktiviteiten moet gepaard gaan met afbouw van eigen activiteiten. De één groeien de ander minder worden. Nostalgisch blijven hangen in ons CH-sfeertje heeft geen zin. Dat betekent dat ook een andere post voor een kritische, zéér kritische benadering in aanmerking komt, n.l. die van het ledencontactblad.

MOGELIJK

Kosten ongeveer één ton. Het moet mogelijk zijn om een aktueel, lezenswaardig contactblad te doen bezorgen in zo'n 170.000 CDA-leden-gezinnen. Daar moet in 1977 over beslist worden! Toch zal administratie en pers nu gebundeld dienen te worden. Niet alleen ter besparing van kosten en opvoering van de productiviteit - ja wel, ook dat! - maar ook om in dat christen-democratisch centrum de krachten te bundelen en vandaaruit de christen-democratische gedachte te versterken; inhoud te geven en ingang te doen bewerkstelligen in brede lagen van ons volk conform de CH-traditie: Voor heel het volk.

En nu de ontvangsten. Het eerste jaar van de centrale inning is redelijk goed verlopen. Circa 19.000 leden hebben samen rond 530.000 gulden aan contributie betaald, waarvan 40% voor kringen en afdelingen. Dank daarvoor. Maar ons ledencontactblad gaat naar rond 27.000 adressen. Dat zouden leden moeten zijn. Daar hebben we niets van gehoord. En dat zou niet mogen voorkomen! Ik weet dat sommige kiesverenigingen nog zelf de inningskaarten hebben opgevraagd omdat

die overgang naar centrale inning een te grote stap was bij alle andere aangekondigde maatschappijhervormingen.

Maar van de 170 kiesverenigingen die het zelf wilden innen hebben een 70-tal nog steeds niet gereageerd. Daarom stellen we straks in de algemene ledenvergadering voor de centrale inning voor iedereen verplicht in te voeren.

Dat was 't dan weer voor deze keer. O ja, nog een ding: kijk eens of u de acceptgirokaart 1977 nog hebt liggen? Zo ja, vul dan een aardig bedrag in voor de CHU. We hebben dit jaar veel geld nodig. Een ton te kort is weg als u per lid f 5,- meer betaalt dan u voornemens was te betalen. Mag ik op uw steun rekenen?

Met vriendelijke groet,
A. J. Kaland, penningmeester CHU.

publikaties CDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

gro 60 45 00 t.n.v. de Savormin-Lohmanstichting, Den Haag

Aftrek buitengewone lasten gezinshulp voor één-ouder-gezinnen

Wetsontwerp bij de Tweede Kamer ingediend

Op voordracht van staatssecretaris Van Rooijen van Financiën is bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal een wetsontwerp ingediend waarin wordt voorgesteld de regeling van de buitengewone lasten in de inkomsten- en loonbelasting uit te breiden.

Het gaat hierbij om een voorziening voor de kosten van gezinshulp in één-ouder-gezinnen met jonge kinderen, dat wil zeggen bij weduwnaars, weduwen en gescheiden of ongehuwde mannen en vrouwen met kinderen die jonger zijn dan 14 jaar. Bij aanvaarding van het wetsontwerp zullen de door één-ouder-gezinnen met jonge kinderen gedane uitgaven voor een gezinshulp aftrekbaar zijn als buitengewone last, voor zover deze uitgaven in een kalenderjaar meer bedragen dan 15% van het onzuivere inkomen. Indien het onzuivere inkomen hoger is dan f 76.000 (grens 1977) geldt in plaats van de 15%-grens een bedrag van f 11.400 (15% van f 76.000). De aftrek belooft ten hoogste 30% van het onzuivere inkomen met een maximum van 30% van f 76.000- f 22.800.

De voor 1977 geldende inkomensgrens van

f 76.000 zal jaarlijks worden bijgesteld op basis van de ontwikkeling van de loongrens voor de Ziekenfondswet. Daarmede worden automatisch ook de bedragen van f 11.400 en f 22.800 jaarlijks bijgesteld.

De aftrek is alleen mogelijk als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- De belastingplichtige vormt een huishouden met tenminste één eigen of aangetrouwde kind dan wel pleegkind dat bij het begin van het kalenderjaar jonger is dan 14 jaar,
- de gezinshulp is doorgaans op meer dan twee dagen per week in dienstbetrekking werkzaam in het huishouden van de belastingplichtige.

De regeling zal voor de inkomstenbelasting ingaan op 1 januari 1977 en voor de loonbelasting op 1 januari 1978. Dit betekent niet dat werknemers pas met ingang van 1978 van de nieuwe regeling gebruik kunnen maken. Voor zover zij al niet voor een aanslag in de inkomstenbelasting in aanmerking komen, kunnen zij voor 1977 door indiening van een T-biljet een aanslag in de inkomstenbelasting vragen, waarin met de voorziening rekening wordt gehouden.

DE GRONDGEDACHTEN VAN DE VOORGESTELDE REGELING

In de memorie van toelichting wijst staatssecretaris Van Rooijen erop dat hulpverlening voor gezinsverzorging niet in alle gevallen voorhanden is. Zo kan het voorkomen dat de instellingen voor gezinsverzorging geen hulp kunnen bieden vanwege gebrek aan personeel of omdat andere hulpzoekenden hogere prioriteit hebben. Kunnen de instellingen wel hulp bieden, dan is dit niet altijd mogelijk voor de periode gedurende welke weduwnaars de hulp wenselijk achten. Het is dan ook begrijpelijk dat weduwnaars een permanente kracht - een huishoudster of andere gezinshulp - willen inschakelen voor de hulpverlening in de huishoudelijke sfeer en voor de verzorging en opvoeding van hun jonge kinderen. Het kostenniveau van een particuliere hulp maakt het vele weduwnaars echter onmogelijk uit hun inkomen de kosten van een dergelijke hulp te betalen.

GEEN OPLOSSING IN VERRUIMING VAN BESTAANDE FISCALE VOORZIENINGEN

De staatssecretaris is van mening dat voor

PARLEMENTARIA

deze belastingplichtigen geen oplossing kan worden gevonden door verruiming van bestaande fiscale voorzieningen, met name van de aftrek onvolledig gezin. Deze voorzieningen moeten immers gelden zowel voor situaties waarin hoge extra kosten voor gezinshulp worden gemaakt, als voor situaties waarin relatief lage extra kosten voorkomen. Een dergelijke verruiming zou evenwel vanwege het forfaitaire karakter van de regelingen ertoe leiden, dat deze voor de één ten enen male onvoldoende en voor de ander beslist te ruim zouden zijn. Te meer nu de groep van personen die hoge extra kosten heeft, betrekkelijk klein is, zou een algemeen geldende verruiming over haar doel heen schieten. De staatssecretaris is daarom tot het oordeel gekomen dat de voorkeur moet worden gegeven aan een oplossing in de sfeer van de buitengewone lasten, waarbij de werkelijke kosten uitgangspunt zijn.

EÉN-OUDER-GEZINNEN

Staatssecretaris Van Rooijen wijst erop dat er zich andere gevallen voordoen waarin situaties ontstaan die met die van weduwnaars met jonge kinderen min of meer vergelijkbaar zijn. Te denken valt daarbij aan die van gescheiden mannen, gescheiden vrouwen, weduwen en ongehuwden met jonge kinderen. Deze omstandigheid heeft de staatssecretaris aanleiding gegeven de in dit wetsontwerp voorgestelde regeling niet uitsluitend betrekking te doen hebben op weduwnaars met jonge kinderen, doch mede op andere één-ouder-gezinnen.

DE AARD VAN DE UITGAVEN

Als buitengewone last komen uitsluitend in aanmerking uitgaven die gemaakt zijn voor een gezinshulp die de werkzaamheden in dienstbetrekking verricht. Daarbij is het in beginsel niet van betekenis of de gezinshulp in dienstbetrekking staat rechtstreeks tot het gezinshoofd, dan wel tot een instelling voor gezinsverzorging. De uitgaven voor gezinshulp omvatten alle kosten die daarop betrekking hebben, te weten bij rechtstreekse dienstbetrekking tot de belastingplichtige de werkgeverslasten voor een dergelijke hulp zoals het loon en premies ingevolge de sociale verzekeringswetten, alsmede bij in dienst zijn van een gezinsverzorgende instelling de retributies die een belastingplichtige moet betalen.

DATUM VAN INGANG

De staatssecretaris merkt op dat - gelet op het tijdstip van indiening van het wetsvoorstel - 1 januari 1978 als ingangsdatum voor de hand zou hebben gelegen. Echter het feit dat de Tweede Kamer al in het najaar van 1974 de wens tot een regeling van deze aard te kennen gaf, als ook de omstandigheden van de groep personen voor wie de regeling zal gelden, geven de bewindsman aanleiding voor te stellen de regeling voor de heffing van de inkomstenbelasting een jaar eerder te doen ingaan. Voor de heffingspraktijk van deze belasting zijn hiervan geen moeilijkheden te verwachten omdat de aangiftebiljetten inkomstenbelasting voor het jaar 1977 pas na afloop van het jaar een belastingplichtigen worden uitgereikt. De staatssecretaris gaat er hierbij van uit dat mede door de medewerking van de leden van de beide Kamers de wet tot stand zal komen vóór 1 oktober, het tijdstip waarop met het drukken van de nieuwe aangiftebiljetten en de toelichtingen daarop een begin wordt gemaakt. In de gevallen waarin voorlopige aanslagen over het jaar 1977 bij toepassing van de nieuwe regeling te hoog zijn, kunnen na aanvaarding van het wetsvoorstel door de beide Kamers belanghebbenden een verzoek om vermindering van hun voorlopige aanslag indienen. In verband met de heffingstechniek van de loonbelasting is het niet mogelijk ook voor deze belasting de regeling toepassing te doen vinden voor het jaar 1977. Zoals hiervoor reeds is vermeld, kan in deze gevallen eventueel door indiening van een T-biljet een aanslag in de inkomstenbelasting over 1977 worden gevraagd, waarin met de voorgestelde voorziening rekening wordt gehouden.

BUDGETTAIRE GEVOLGEN

De derving aan belastingopbrengst zal door de invoering van de nieuwe categorie van buitengewone lasten vermoedelijk ongeveer f 5 miljoen bedragen.

Personeel bijzondere scholen voortgezet onderwijs in schoolbestuur

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp tot wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en van de Wet op het leerlingwezen ingediend. Deze wijziging houdt in dat het verbod wordt opgeheven, dat personeel van bijzondere scholen voor voortgezet onderwijs deel uitmaakt van het schoolbestuur. Ook het personeel van de organen voor het leerlingwezen moet volgens het wetsontwerp deel kunnen uitmaken van het bestuur van het orgaan.

De ondertekenaars van het wetsontwerp, de ministers van landbouw en visserij en onderwijs en wetenschappen zetten in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp uiteen dat het nu mogelijk lijkt op realistische procesmatige wijze te komen tot een eigen vormgeving van de democratisering binnen de scholen voor voortgezet onderwijs.

Over het leerlingwezen schrijven zij dat de Wet op het leerlingwezen al sinds 1966 een democratiseringsvoorschrift heeft met betrekking tot de bestuursaanstelling. In dit voorschrift is de invloed van het geor-

ganiseerde bedrijfsleven, de ouders en het georganiseerde schoolwezen verzekerd. De wijziging die nu wordt voorgesteld past dan ook organisch in dit geheel.

Ter vergelijking wordt in de memorie van toelichting gesteld dat de Lageronderwijswet 1920 en de Kleuteronderwijswet niet het verbod kennen dat het personeel van de school zitting heeft in het schoolbestuur. Volgens de ondertekenaars van het wetsontwerp heeft dit bij het kleuter- en lager onderwijs voor zover bekend nooit problemen opgeleverd.

Het opheffen van de verbodsbepaling voor de bijzondere scholen voor voortgezet onderwijs en de organen voor het leerlingwezen wordt o.a. gemotiveerd met de zinsnede dat handhaving van het verbod in deze tijd moeilijk te aanvaarden is, nu de eigen betrokkenheid bij zaken in veel gevallen niet meer wordt ervaren als een reden om mensen uit te sluiten van de besluitvorming over die zaken.

De geest waaruit de verbodsbepaling is ontstaan, verschilt wezenlijk van het huidige klimaat. Er is ook een duidelijke

eenzijdigheid in de formulering van de verbodsbepaling. Deze bepaling richt zich alleen op de betrokkenheid die tot uitdrukking komt in de arbeidsovereenkomst van het personeel. Alle andere vormen van samenhang of vermenging van belangen worden buiten aanmerking gelaten.

H. L.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130-22652

Inspraak over de Nota de Waddenzee afgerond

Ruim 400 personen en organisaties hebben gereageerd op de nota van de regering over de Waddenzee van mei 1976. Een samenvatting van deze reacties, de hoofdlijnen uit de inspraak, is aan de Tweede Kamer aangeboden.

In de Nota de Waddenzee (deel a. beleidsvoornemen) heeft de regering haar voornemens bekend gemaakt over de hoofdlijnen van het te voeren beleid. Voorop staat, dat de Waddenzee als internationaal natuurgebied behouden moet blijven. Wel zijn bepaalde activiteiten toegelaten, maar zij moeten steeds worden afgewogen tegen de belangen van natuur en milieu. De regering heeft in de nota ook haar opvatting gegeven over de gewenste bestuursvorm. Daartoe behoort een provinciale en gemeentelijke indeling.

De nota doorloopt de procedure van de planologische kernbeslissing. In verband hiermee heeft de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening een aantal hoorzittingen gehouden. De vandaag aan de Tweede Kamer aangeboden samenvatting van de schriftelijke reacties op de nota en van de mondelinge reacties op de hoorzittingen verschijnt als deel b. van de nota.

Veel insprekers maken bezwaar tegen het feit, dat de nota alleen betrekking heeft op het zeegebied; zij vinden, dat de PKB ook moet gelden voor de Waddeneilanden en voor de gemeenten langs de kust.

OPEN

De insprekers zijn vrijwel unaniem van oordeel, dat de Waddenzee open moet blijven. Verschil van mening bestaat er over de concessie-aanvraag van de provincie Friesland tot indijking van een strook buitendijks land tussen Zwarte Haan en de pier bij Holwerd. Vanuit de streek zelf wordt vooral gepleit voor een indijking van dit buitendijks land, terwijl de meeste overige reacties pleiten voor de verhoging van de bestaande zeekering.

EEMSMOND

De ontwikkeling van het Eemsmondgebied heeft ook bij de insprekers veel aandacht gekregen. Van verschillende zijden is betoogd, dat de vestiging van zeehavenindustrieën in dit gebied niet kan samengaan met het behoud van de Waddenzee als natuurgebied. Anderen pleiten ervoor een onderzoek te doen naar de mogelijkheden van economische bedrijvigheid met een gunstig effect op de werkgelegenheid en zonder milieurisico's. Daarna kunnen pas beslissingen worden genomen over industriële vestigingen.

Vanuit het bedrijfsleven is bezwaar gemaakt tegen de voorwaarde, dat nieuwe vestigingen alleen aanvaardbaar zijn als deze leiden tot een wezenlijke versterking van de zeehavenindustrie; men vindt dat een onnodige barrière bij het aantrekken van bedrijven, die voor meer werk kunnen

zorgen in dit gebied. Met het oog op de noodzakelijke sociaal-economische ontwikkeling van het Noorden vindt men de vestiging van industriële bedrijven - waaronder de DSM - in het Eemsmondgebied aanvaardbaar. Maar met het oog op het behoud van natuur en milieu en een gevarieerde werkgelegenheid zouden er ook andere dan zeehavenindustrieën toegelaten moeten worden.

Het voornemen van de regering om de Waddenzee provinciaal en gemeentelijk in te delen heeft veel reacties uitgelokt, evenals het plan voor de instelling van een speciale adviesraad voor de Wadden. Als alternatief voor een provinciale en gemeentelijke indeling worden onder meer genoemd een Waddenschap en een „Staatszeebeheer” naar het voorbeeld van het „Staatsbosbeheer”.

Anderen insprekers vinden, dat ter overbrugging van de periode tussen het van kracht worden van de PKB-Waddenzee en de bestuurlijke indeling een voorlopige Waddenadviesraad moet worden ingesteld.

Het streven van de regering naar internationale samenwerking over de gehele Waddenzee wordt door vrijwel iedereen onderschreven. Daaraan wordt wel dikwijls toegevoegd, dat dit streven ook moet zijn gericht op het verminderen van de vervuiling door de Rijn.

H. L.

H. L.

INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM

Een rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie.

In dit CDA-rapport, waaraan onder andere is meegewerkt door prof. dr. F. W. J. Bosman, prof. dr. B. Goudzwaard, prof. dr. A. J. Vermaat, prof. drs. J. Weitenberg, drs. H. J. Ydo en drs. H. Borstlap, wordt aangegeven waarom inflatie bestreden moet worden, wat oorzaken van de inflatie zijn en welke remedies noodzakelijk zijn voor de inflatiebestrijding.

Het rapport telt 38 pagina's en kost f 4,25 per ex.

Bestel uw exemplaar door storting van het bedrag op postgiro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag met vermelding van de titel van de brochure.

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 169900 ter name van CHU, Den Haag, met vermelding van titel en aantal.

Zo denk ik erover

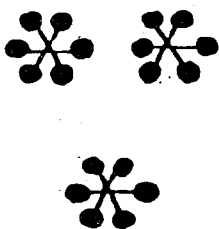
EVANGELIE

Letty Kosterman propageert in VARA's ZO (zaterdagochtend radioprogramma) dat het Evangelie links is. M.i. bedoelt zij het „evangelie” van Marx.

Het Evangelie is nl. niet rechts, noch links, maar centraal radikaal en radikaal centraal! Het Kruis stond in het midden: links en rechts stond een kruis van een moordenaar en een andere misdadiger. Eén van hen legde een geloofsbelijdenis af en tot hem werd gezegd: „Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn!” De andere misdadiger bleef spotten! Verloren? De man van het historisch-materialisme is niet gelijk de Man van smarten.

Voorburg

J. Keijzer

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

TUINAANLEG BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.

BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

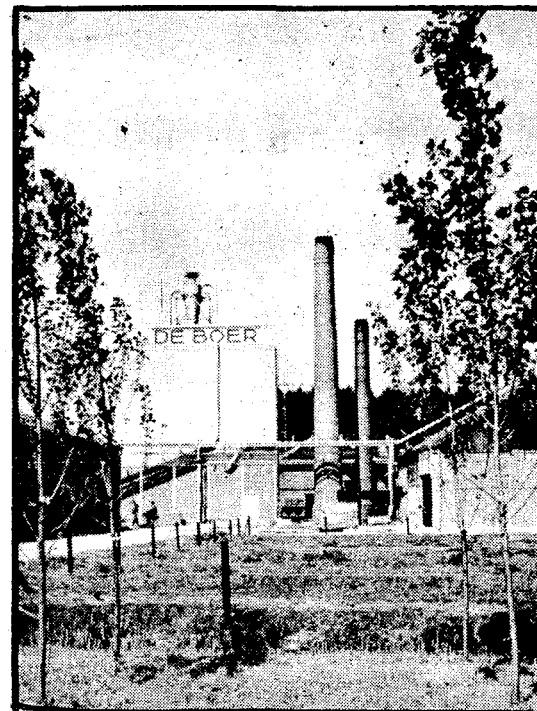
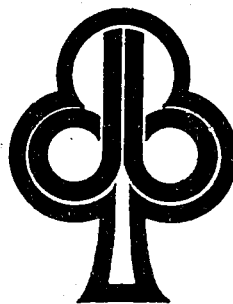
Stelt u prijs op

VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN
dan

VAN
ZEBEN'S

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★

VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Steun van meer dan twee en een half miljoen kiezers voor het CDA

door dr. R. J. H. Krusinga, fractievoorzitter CHU Tweede Kamer

1. Nabeschouwing van algemene verkiezingen

De kiezers hebben gekozen. Duidelijk is, dat de Partij van de Arbeid als de grootste winnaar (10 zetels winst) uit de verkiezingsstrijd tevoorschijn is gekomen. Ook de VVD deed het goed met 6 zetels winst. Het CDA was een derde overwinnaar. Zij boekte één zetel winst. Als geen lijstverbinding tussen PPR, PSP en PvdA had bestaan, zou de laatste restzetel, die nu aan de PPR is toegevalen, aan het CDA zijn toegevalen, dat dan met 50 zetels, dat is met twee zetels winst uit de verkiezingsstrijd tevoorschijn zou zijn gekomen. Opvallend was het grote verlies van vele andere partijen.

De communisten kwamen met een val van 7 op 2 zetels op een naoorlogs laagtepunt.

De PPR duikelde van 7 naar 3.

De PSP ging van 2 naar 1.

DS '70 duikelde van 6 naar 1.

GPV van 2 naar 1.

De Boerenpartij van 3 naar 1.

En dat betekent, dat er straks 4 éénmansfracties, PSP, DS '70, GPV en Boerenpartij, 1 tweemansfractie CPN, 2 driemansfracties PPR en SGP zullen zijn. En dan tenslotte D '66 die als enige niet tot de drie hoofdstromen behorende partijen een winst boekte van 2 zetels, en nu met 8 zetels in de Kamer vertegenwoordigd zal zijn.

Niet valt in te zien, dat de opflukking van D '66 een blijvend karakter zou kunnen dragen.

Telt men het totale linkse blok samen, dan blijkt een verlies van 15 zetels (PSP, PPR, DS '70) en een winst van 12 (10 PvdA + 2 D '66) een verlies dus van drie zetels. Maar door de hergroepering rond de PvdA is links krachtiger georganiseerd.

Wat de christendemocratie betreft kan van een tevredenstellend hoewel niet optimaal resultaat worden gesproken.

Tevredenstellend omdat het gelukt is de drie groeperingen Anti-Revolutionaire Partij, Christelijk-Historische Unie en Katholieke Volkspartij in één bedding te verenigen.

Het zijn drie partijen met een lange politieke historie, die diep geworteld zijn in het Nederlandse volksleven.

Die drie partijen hebben met het tot standbrengen van het CDA de belangrijkste bijdrage tot politieke vernieuwing in ons land geleverd.

Zij zal daarmee moeten doorgaan.

Wij, Anti-Revolutionairen, Christelijk-Historische en KVP-ers zullen ons het CDA niet meer laten afnemen.

Bekijken wij de uitslagen wat meer in detail dan is opvallend, dat de uitslagen boven de Moerdijk veel beter geweest zijn dan beneden de Moerdijk.

Dat zal zorgvuldig moeten worden geanalyseerd. De oorzaken daarvan moeten worden onderzocht.

Voor ons als CHU is het zeer verheugend, dat traditionele CH-bolwerken als b.v. Helendoorn 56% naar 60% en Katwijk 35,5 naar 38% het uitstekend hebben gedaan. De CHU-kiezers zijn binnen het CDA bepaald het CDA trouw gebleven.

Dat laatste kan ook gezegd worden grosso modo van de gemiddelde AR-kiezer. Hoewel mijn eerste indruk is, dat het effect bij de traditionele CH-aanhang toch nog wat beter is geweest.

Toch wel teleurstellend moet worden geacht, dat bezuiden de Moerdijk en met name in Limburg de uitslag bepaald niet optimaal is geweest.

Tijdens de campagne ben ik door het gehele land gereisd en heb in vrijwel alle landsdelen ook gesproken. Daarbij kreeg ik wel de indruk, dat in verschillende landsdelen dit keer verschillend zou worden gestemd. Dat Friesland en Overijssel het goed zouden doen stond bij mij toen wel als een paal boven water. Over Brabant en Limburg had ik aarzelingen.

Dit werd bevestigd echter in sterkere mate dan ik had gedacht.

Ook de resultaten van Zeeland zijn mij enigszins tegengevallen, hoewel hier de volle procent van het R.P.F. in de beschouwing moet worden meegenomen. Een analyse per gemeente en stembureau lijkt mij daarom gewenst.

In Limburg was men vroeger gewend nogal sterk met voorkeurstemmen te werken.

Ook nu zijn voorkeursacties, hoewel binnen het CDA was afgesproken niet te accepteren, toch gehouden.

De vraag mag gesteld worden of bij toekomstige verkiezingen toch niet royaler van voorkeursacties en voorkeurstemmen gebruik zal kunnen worden gemaakt.

Ons kiesstelsel staat het nadrukkelijk toe en als in bepaalde gebiedsdelen er duidelijk behoefte aan bestaat, zie ik niet in, waarom wij toch die voorkeursacties niet zouden moeten accepteren. Uiteraard zie ik de nadelen zeer wel in. Maar er zou binnen het CDA-bestuur toch nog eens over moeten worden gesproken.

Ook de verkiezingscampagne zal nog eens nauwkeurig moeten worden geanalyseerd. Er is door velen zeer hard gewerkt en de warmte, waarmee wij door zeer velen in alle delen van het land zijn ontvangen gaf de mogelijkheid het werk te doen onder de grote overbelasting, die tijdens een verkiezingscampagne nu eenmaal bestaat. Natuurlijk heeft deze eerste campagne van de drie partijen gezamenlijk tal van schoonheidsfouten te zien gegeven. Ik vraag mij b.v. af of de communicatie van regionaal team naar provinciaal team, naar centraal verkiezingscomité en dan weer naar degenen, die als spreker moesten optreden, of het betrokken gebied moesten bezoeken, wel optimaal is geweest.

Dat was zeker niet altijd het geval, zonder daar iemand de schuld van te geven stel ik dit vast.

Verder vond ik de plaatselijke „persdekking” bij de spreekbeurten soms onvoldoende.

Meestal is het belangrijke effect van de spreekbeurt namelijk in het geheel niet te bepalen op de aanwezige kiezers.

Veel belangrijker is wat daarvan naderhand in de plaatselijke pers verschijnt. En die plaatselijke pers was naar mij bleek, soms onvoldoende geïnformeerd en er onvoldoende bij betrokken. Dat geldt ook voor de huis aan huis bladen en de zogenaamde nieuwsbladen.

Maar al met al heeft de campagne, gelet op de moeilijke omstandigheden, waaronder moest worden gewerkt, zeker voldoende gefunctioneerd en van de gemaakte fouten zullen wij bij de volgende staten- en raadsverkiezingen moeten leren.

2. Voorbeschouwing formatie

Nu ik dit schrijf gaat de heer Van Agt als gekozen fractievoorzitter van het CDA naar H.M. de Koningin om advies uit te brengen.

Zijn advies zal zijn de aanwijzing van een formateur uit socialistische kring. Zijn advies zal ook inhouden, dat bij de formatie aandacht zal moeten worden besteed om

rekeninghoudende met de verkiezingsuitslag zorg te dragen voor een gelijkwaardige inbreng van de aan het kabinet deelnemende partijen.

De CDA-fractie denkt bij de aanwijzing van een formateur aan de huidige Minister-president de heer J. M. den Uyl. Gelet op het feit, dat de PvdA duidelijk als grootste uit de stembusstrijd is gekomen, gelet op het feit, dat de PvdA niet minder dan 10 zetels won, moet zij de eerste verantwoordelijkheid voor het vormen van een nieuwe regering, dat kan rekenen op een parlementaire meerderheid in ons land, dragen.

Het CDA denkt onder deze verhoudingen aan een kabinet van PvdA en CDA in de bekende 8+8 formule.

Dat betekent evenveel ministerzetels voor de PvdA als voor het CDA, maar een socialistische premier. De PPR heeft zich voor de verkiezingen zelf uitgesloten van regeringsverantwoordelijkheid, tezamen met de christen-democraten. Daar zal dus wel niet over behoeven te worden gesproken. In hoeverre de PvdA straks D '66 ten tonele zal gaan voeren, valt niet te zeggen.

Mocht de PvdA deelneming van D '66 in een kabinet wenselijk achten, dan ligt het voor de hand, dat zij één van haar zetels aan D '66 ter beschikking stelt.

Het CDA is echter van oordeel, dat gelet op de meer dan 2/3 meerderheid, die thans aan het CDA + PvdA toekomst, opname van meerdere partijen in het kabinet niet noodzakelijk is.

3. Positie van het CDA

Het CDA is goed aangeslagen bij de Nederlandse kiezer.

Meer dan 2 1/2 miljoen Nederlanders stemden op het CDA, dat is bijna 600.000 kiezers meer dan in 1974 en bijna 350.000 meer dan in 1972. Bij alle percentages mag dat ook wel eens gezegd worden.

Het CDA heeft zijn eigen mensen in het algemeen weten te behouden en er is winst geboekt. Dat is iets om dankbaar voor te zijn.

Bij alle moeilijkheden, die er waren eer het CDA tot stand kwam, bij alle soms zeer persoonlijke aanvallen, die de lijsttrekker te verduren kreeg, bij het gebrek van een eigen reclamemedium als de Vara was voor de Partij van de Arbeid, bij dat alles toch nog enige winst behalen, is een krachttoer geweest.

CDA-fractie: Den Uyl moet formateur worden

De CDA-fractie in de tweede kamer meende deze week maandag tot de conclusie te moeten komen, dat drs. J. M. den Uyl, de demissionaire minister-president en lijsttrekker van de PvdA bij de tweede-kamerverkiezingen, aangewezen zou moeten worden als kabinetsformateur. Fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt bracht deze mening maandagmiddag over aan koningin Juliana, die op het Paleis Huis ten Bosch te Den Haag de fractievoorzitters van de nieuwe tweede kamer ontving.

De CDA-fractie vergaderde afgelopen maandag, voorafgaande aan het bezoek van haar fractievoorzitter aan de koningin. De PvdA-fractie in de nieuwe tweede kamer is de grootste fractie en zij won bij de

De grote vraag, waar wij in de Nederlandse politiek voor staan is natuurlijk: Hoe nu verder?

Door het feit, dat vooral extreem links sterk heeft verloren en dat een constructieve vooruitstrevende partij als het CDA stabiel blijft en zelfs wat vooruit ging (wel had ik graag nog één zetel meer gehad, ik zeg dat maar eerlijk), lijkt er nu gekozen te zijn voor een stuk stabiliteit en niet voor avontuur.

Dat ook meer dan 20% van de nieuwe kiezers op het CDA stemden, geeft nog extra hoop voor de toekomst. Het CDA zal nu zichzelf waar moeten maken. Dat is de krachttoer, waarvoor wij de komende 4 jaar staan.

Op korte termijn, de kabinetsformatie, zal het erom gaan om zoveel mogelijk van ons program in een regeringsprogram te realiseren.

Wat de samenstelling van het kabinet betreft hebben wij altijd gesteld, dat de verkiezingsuitslag daarbij leidraad moet zijn. Dat betekent, dat wij in ieder geval geen genoeg zullen mogen nemen met minder dan waarop wij volgens de uitslag recht hebben.

De toekomstige regering zal de actuele problemen moeten kunnen en willen aanpakken.

Uiteenlopende zaken als abortus, vermogensaanwasdeling (b.v. welk deel gaat naar de werknemer en welk deel naar de collectieve sector), billijke vergoeding bij onteigening, energiepolitiek, leefbaarheidsproblemen enz. zullen duidelijk uit de verf dienen te komen.

Ik ben ervan overtuigd, dat het CDA zijn verantwoordelijkheid zal kennen en zijn plaats in de Nederlandse politiek zal waar maken.

Met 10 fractieleden is de CHU in belangrijke mate in de CDA-Tweede Kamerfractie vertegenwoordigd. Evenals in het verleden zal onze houding een constructieve zijn.

Graag roep ik alle CHU-ers op om met ons mee te denken en waar mogelijk mee te werken.

Tenslotte wil ik graag allen - en dat zijn er zeer velen uit deze CHU-kring - die meegewerkt hebben om dit positieve resultaat te bereiken, hartelijk bedanken. In feite is de verkiezingsstrijd voor de Staten- en Raadsverkiezingen nu al begonnen.

Er zal het volgende jaar veel werk aan de winkel zijn.

verkiezingen de meeste zetels. Daarom dient vanuit PvdA-fractie de formateur te komen.

De zetelverdeling in het nieuw kabinet dient overeenkomstig de verkiezingsuitslag te zijn. Onderhandelingen tussen de betrokken fracties moeten plaats vinden onder erkenning van gelijkwaardigheid van de programma's.

Gestreefd zal moeten worden naar een kabinet dat kan rekenen op een rijke steun in en een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging. Voor de bestaanszekerheid van het nieuwe kabinet is het onontbeerlijk dat een basis van vertrouwen aanwezig is tussen de fracties, op welke steun het nieuwe kabinet zal zijn aangewezen.

CDA-fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt:

Matiging en spreiding verantwoordelijkheden

„Matiging in de materiële sfeer en spreiding van verantwoordelijkheden”, dit zijn de twee hoofdlijnen, die mr. A. van Agt, thans voorzitter van de Tweede Kamerfractie, van het Christelijk Democratisch Appèl aangaf in een kort interview voor De Werkgever, het om de veertien dagen verschijnende blad van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW). Het CDA is een nieuwe partij, die praktisch zeker regeringsverantwoordelijkheid in de komende jaren zal gaan dragen. Twee redenen om speciaal aan het CDA een aantal vragen voor te leggen.

Enkele belangrijke uitspraken van mr. Van Agt:

- de scheefgegroeide macro-economische verhoudingen moeten meer in evenwicht gebracht worden, waarbij de werkelijk zwakken hier en elders ontzien moeten worden

- de jaarlijks toelaatbare stijging van de collectieve lasten zal tot 0,6 à 0,7 procent beperkt moeten worden, terwille van het rendementsherstel

- er zal een strak inkomensbeleid gevoerd moeten worden dat alle inkomensgroepen omvat

- het weer in evenwicht brengen van de macro-economische verhoudingen zal alleen slagen indien verantwoordelijkheden verder gespreid worden

- wij willen een meer ondernemings (bedrijfstak) gewijze opgezette vermogensaanwasdeling, waarin de individuele deelneming meer tot haar recht kan komen

- om de samenwerkingsgedachte te ondersteunen, denken wij aan de één derde-formule in de Raad van Commissarissen. Dat mogen echter geen groepsvertegenwoordigers zijn

- wij willen steun van de overheid voor bedrijfsfondsen, waarmee meer arbeidsintensieve en zinvolle productie economisch mogelijk gemaakt kan worden

- het overleg op bedrijfstakniveau moet uitgebouwd worden

- automatische prijscompensatie kan gehandhaafd blijven, mits de indexatie verder wordt gezuiverd en de overheid de bevoegdheid krijgt tot maximering

- overheid, werkgevers en werknemers moeten regelmatig overleggen op basis van meerjarenvooruitzichten

- van het overleg in de formatieperiode zal afhangen of en zo ja, in welke combinatie wij ons voldoende herkennen.

Het in „De Werkgever” afgedrukte vraag-gesprek luidde:

Hoofdlijnen

Mr. Van Agt: „Graag wil ik allereerst de hoofdlijnen van het werkgelegenheidsbeleid van het CDA voor de komende jaren uiteenzetten; op deze wijze kan ik wellicht wat beter de samenhang in ons beleid aangeven.

Het kunnen verrichten van arbeid is, als men daartoe fysiek in staat is, in onze opvatting erg belangrijk; mensen kunnen zich daarin ontplooiën, inkomens verwerven en solidariteit betonen via belasting- en premiebetalingen met hen die niet in de gelegenheid zijn te werken.

Wij willen naast andere maatregelen twee centrale lijnen benadrukken: matiging van de inkomens van actieven, niet-actieven en van de overheid, en een versnelde ontwikkeling van de sociale infra-structuur. Het eerste punt is nodig om de scheefgegroeide macro-economische verhoudingen meer in evenwicht te brengen. Het steekt natuurlijk wel zeer nauw hoe wij dat doen. Het wachtwoord bij alle ombuigingen die

de komende jaren nodig zullen zijn is: het ontzien van de werkelijk zwakken in onze samenleving en elders in de wereld.”

Rendementsherstel

Kunt u dat ook cijfermatig aangeven?

„Wij rekenen met een structurele groei van het nationaal inkomen van 3½ à 3¾ procent, mede gelet op onze eisen van milieubeheer, energie- en grondstoffenbesparing en verdere verschuivingen in de internationale arbeidsverdeling. Indien een schone economische groei hoger uitkomt dan 3½ procent dan moet deze meevaller allereerst worden besteed aan het sneller terugdringen van het financieringsstekort.

Wanneer jaarlijkse toename van de collectieve lasten in het nationaal inkomen 1 procent bedraagt (program PvdA) dan blijft van de groei van 3½ procent slecht 0,6 procent over voor de gehele particuliere sector. Deze 0,6 procent gaat vrijwel geheel op aan de zogenaamde incidentele loonontwikkeling. De contractlonen zitten dan op de nullijn en er is geen enkele ruimte voor herstel van de rendementen, hetgeen bij een gecorrigeerde arbeidsinkomensquote van 92 niet verantwoord is.

Dit brengt ons ertoe, hoe moeilijk dat ook zal zijn, de komende jaren te streven naar een jaarlijks toelaatbare stijging van de collectieve lasten van 0,6 à 0,7 procent. De extra ruimte die hierdoor ontstaat zal voor rendementsherstel aangewend moeten worden. Dan is er ook meer kans dat de beoogde groei gerealiseerd wordt. Het behoeft geen betoog dat deze rekensom ons in het inkomensbeleid voor zware opgaven stelt. Wij zien evenwel geen andere begaanbare weg, er van uitgaande dat werkgelegenheidsherstel de komende jaren in onze benadering centraal staat. Het houdt wel in, dat er een strak inkomensbeleid gevoerd moet worden dat alle inkomensgroepen omvat. Het gaat immers niet alleen de op het eerste gezicht makkelijk te beheersen looninkomens op de magere jaren af te stemmen en de overige inkomensgroepen geheel vrijuit te laten gaan.

De hierboven weergegeven rekensom illustreert overigens in alle duidelijkheid hoe zeer de zaken in ons land al economisch scheef zijn komen te liggen. Te lang is reeds ook door de overheid - stilzwijgend er van uitgegaan dat op lange termijn wel voldoende middelen ter beschikking zouden komen om alle voornemens te kunnen blijven bekostigen.”

Spreiden van verantwoordelijkheden

En wat zijn uw opvattingen over de sociale infrastructuur?

Dat is de tweede hoofdlijn waarvoor het CDA zich de komende jaren met kracht wil inzetten: het verder spreiden van verantwoordelijkheden. Het gaat hier om de mate waarin de sociale infra-structuur is ontwikkeld. Wij moeten ons de vraag stellen of de organisatie van verantwoordelijkheden in onze samenleving is toegesneden op de opgaven waarvoor wij de komende jaren staan. Voor ons staat het vast dat het weer in evenwicht brengen van de macro-economische verhoudingen alleen kans van slagen heeft als het ons lukt de vaak verstarde zeggenschapsverhoudingen te doorbreken en metterdaad op dit punt nieuwe openingen te maken. Het kenmerk van een samenleving, waarin vrijheden zijn ingebed in verantwoordelijkheden is immers dat tamelijk fundamentele beslissingen door de samenleving ondersteund en zoveel mogelijk door de mensen zelf genomen kunnen worden: willen wij elk jaar meer inkomen of handhaving en uitbreiding van zinvol werk. Hoe kunnen wij het werk dat er is beter verdeelen?

Wij staan de komende jaren voor dit soort keuzen. Vroeger kon alles nog tegelijk: meer inkomen, meer werk, meer sociale

uitgaven. Thans moeten wij kiezen.

In dit kader past ook een vorm van vermogensaanwasdeling die de betrokkenheid van werknemers bij de onderneming, waar dit soort keuzen aan de orde komen, kan versterken. Wij willen derhalve een meer ondernemings- (bedrijfstaks) gewijs opgezette VAD waarin de individuele deelneming meer tot haar recht kan komen.

Eén derde-formule

U heeft ook bepaalde voorstellen om in de onderneming de samenwerkingsgedachte verder gestalte te geven.

„Wij willen om de samenwerkingsgedachte te ondersteunen bewerkstelligen, dat één derde van het aantal commissarissen door de werknemers van de betrokken onderneming wordt gekozen, één derde door de kapitaalverschaffers, en één derde door de aldus gekozen commissarissen gezamenlijk. Dit laat onverlet dat commissarissen niet als groepsvertegenwoordigers gezien mogen worden: allen blijven voor het geheel van de onderneming verantwoordelijk.

Wij willen voorts dat de overheid actief pogingen in het bedrijfsleven ondersteunt om een deel van lonen of uitgekeerde vermogenswinsten in een bedrijfsfonds te storten waarmee een meer arbeidsintensieve en meer zinvolle productie economisch mogelijk gemaakt kan worden. Ook hiermede kunnen in de directe belevingswereld van de werknemers keuzen gemaakt worden die voor een werkgelegenheidsbeleid van grote betekenis zijn.

Buiten de onderneming geldt dat het overleg vooral op bedrijfstakniveau uitgebouwd moet worden. Vooral in verband met het voorbereiden en uitvoeren van het structuurbeleid zullen per sector overlegorganen gevormd moeten worden, waarin werkgevers en werknemers paritair zitting hebben. In samenspraak met de overheid kunnen deze globale normen opstellen waarop ondernemingen zich kunnen oriënteren bij de ontwikkeling van hun sociale, investerings-, consumenten- en milieubeleid.

Buiten deze twee hoofdlijnen - matiging in de materiële sfeer en spreiding van verantwoordelijkheden - vermeld ik nog; betere aansluiting van de vraag naar en het aanbod van arbeidskrachten, betere verdeling van het beschikbare werk, erkenning van het vrijwilligerswerk en een gerichte uitvoering van openbare werken.”

Prijscompensatie

Dank u. Wilt u nog in het kort ingaan op de nog overblijvende vragen?

„Bij de discussie rond de automatische prijscompensatie gaat het erom een vorm van samenleving te vinden met de omvang van de initiële loonsverhoging en factoren die de nationale welvaart als geheel beïnvloeden. Een automatische prijscompensatie kan in deze conceptie gehandhaafd blijven, mits de indexatie verder gezuiverd wordt, zodat hier geen collectieve lasten worden afgewenteld en de overheid een wettelijke bevoegdheid krijgt (na overleg met de sociale partners) om een algemene matiging met bijbehorende maximering in de prijscompensatie voor te schrijven.

Zouden wij voorts geen extra drempel moeten overwegen ten behoeve van een genormeerde economische groei?

U vraagt verder naar ons standpunt over de economische groei. Het tweede hoofdstuk van ons program draagt de titel Groei binnen Grenzen. Wij zijn niet meer gelukkig met elke economische groei. Wij moeten die groei verder uitbouwen die past in onze opvattingen over behoud van de natuur, zinvol werk, een zorgvuldig beheer van schaarse grondstoffen en een gewenste internationale arbeidsverdeling.”

Investeren

Zal het CDA in dit verband het wetsontwerp

Investeringsrekening (WIR) al of niet geamendeerd steunen?

„Het wetsontwerp is als gevolg van de kabinetscrisis niet afgehandeld. Dat maakt een beoordeling en het aangeven van eventuele amendementen moeilijk. Twee aspecten hebben wij in ieder geval tijdens de voorbereidende behandeling benadrukt: het milieuo-aspect moet meer naar voren worden gebracht, en ten aanzien van de doelstelling om zinvolle werkgelegenheid te bevorderen is het van groot belang na te gaan op welke wijze dat gebeurt. Hieraan wil ik direct koppelen uw vraag over de particuliere ondernemingswijze productie. Onze economische orde dient gebaseerd te zijn op een verantwoorde, maatschappelijk aanvaardbare ondernemingswijze organisatie van productie en dienstverlening, waarbij door een grote verscheidenheid van ondernemingen en ondernemingsvormen de aanwezige macht is gespreid en verantwoording aflegt. In algemene zin zal de organisatie van elke Nederlandse onderneming dienstbaar dienen te zijn aan:

- de voortrenging van goederen en diensten;
- het instandhouden van de werkgemeenschap, waaraan in een goed werkklimaat zinvol werk wordt aangeboden;
- een goed samenspel tussen leiding, medewerkers en kapitaalverschaffers;
- een zinvol en doelmatig gebruik van grondstoffen, energie en ruimte;
- een verantwoord gedrag ten opzichte van consument, directe omgeving en milieu.

Het maken van een redelijke winst is daartoe een essentiële voorwaarde. Het boeiende van het concept van de georiënteerde marktconomie in de WIR is dat het inspeelt op deze vormgeving van onze economische bedrijvigheid en het met gerichte impulsen stimuleert in een maatschappelijk gewenste richting.”

Overlegstructuur

Bij dit alles is een goede overlegstructuur tussen werknemers, werkgevers en overheid nodig. Wat is uw visie hierop?

„Er zal een goed, regelmatig overleg moeten worden georganiseerd tussen overheid, werkgevers en werknemers, waarin op basis van meerjarenvooruitzichten een beleid wordt overeengekomen, dat gericht is op een evenwichtige ontwikkeling naar gezonde groei, meer werkgelegenheid en goede sociale verhoudingen. Het parlement blijft uiteraard betrokken bij de formulering van de regeringsvoornemens en bij het toezicht op de uitvoering van het beleid.”

Aldus „De Werkgever” van het NCW.

publikaties CDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

De Verkiezingsuitslag

door mr. O. W. A. van Verschuier, voorzitter CHU

Als men mij in het heetst van de strijd in de totstandkoming van het CDA, tijdens de vele moeilijke en lange discussies gevraagd had hoeveel zetels denk je dat de nieuwe combinatie krijgt dan was ik in mijn voorstelling beneden de 40 uitgekomen. Nadien hebben we een tijd geleefd in het roes van het nieuwe. Daarna kwam de tijd dat onze voorlieden het niet konden laten om elkaar tegen te spreken. Althans zo kwam dat in de pers over. Het CDA zou principiële keuzes maken in de richting van socialisten en onze tegenstanders maakten er gretig gebruik van om ons als onduidelijk af te schilderen. Daarbij kwam het ontstaan van een RPF die het probeerden voor te stellen alsof zij de erfgenamen van de principiële lijn van Groen van Prinsterer, Lohman en Kuiper waren.

Socialisten en Liberalen gingen ongemeen fel tekeer tegen onze lijsttrekker - en zal in de Nederlandse politieke geschiedenis nauwelijks iemand te vinden zijn die zozeer belaagd en bevuild werd met zulke infame middelen als Van Agt ten deel viel. Dat beoordelende vind ik dat het CDA met 49 zetels zeer tevreden mag zijn. Die tevredenheid klimt tot grote voldoening als we kijken naar gebieden waar ARP en CHU van ouds her hun aanhang hadden. Deze gebieden, als Geldersman kijk ik dan met name naar de Veluwe, hebben op een meer dan indrukwekkende wijze het CDA hun trouw betoont. Ik ben hiervan diep onder de indruk. RPF, SGP en GPV kregen daar van de traditionele CH en AR-aanhang geen voet aan de grond respectievelijk niet meer voeten aan de grond.

Ik ben mij bewust dat dit met name ten aanzien van het principiële karakter van onze politiek zware verantwoordelijkheden op onze schouders legt. Naast de winst van het CDA in deze hoek valt het terugvallen van het CDA in het zuiden op. Onze politicologen zullen dit nader moeten analyseren. Ik denk dat grotere groepen in deze traditionele KVP-kringen te kampen hebben met een identiteitsproblematiek van het CDA. Zij hebben gemeend dat de Partij van de Arbeid makkelijker en duidelijker voor hun belangen opkomt dan het CDA. Met name in deze gebieden zal op basis van een analyse een actie-programma gemaakt en uitgevoerd moeten worden onder het motto „Wij komen terug”.

Het resultaat van het CDA is uiteraard ook wat verbleekt door het eclatante succes van de Partij van de Arbeid. Wel een beetje om jaloers van te worden. Wat het CDA bereikte na lange en vaak moeilijke sanering deed de PvdA via de verkiezingen. Zij veegde de anderen van de plaat. Fusieregels kwamen er niet aan te pas. Ondanks alles had ik medelijden met Ria Bekkers, het huilen stond haar nader dan het lachen tijdens de verkiezingsuitslag. De opmerking van Bas de Gaay dat ze het toch zo aardig gedaan had was helemaal fataal voor haar. Opvallend, maar met name zeer gelukkig, dat Nederland zich afgewend heeft van de radicalere stromingen en met name van hen van wie men niet kan verwachten dat ze regeringsverantwoordelijkheid dragen. Dat laatste element heeft ook Wiegman parten gespeeld en is het sterkste punt voor de Partij van de Arbeid en CDA.

Voor de Partij van de Arbeid geldt dan wel dat zij zich tijdens de kabinetsformatie met dit votum van de kiezers in de hand redelijk zullen moeten opstellen. Als grootste zullen zij de formateur of informateur moeten leveren. Hun verantwoordelijkheid is zeer groot. Ik hoop van harte dat ze verstandig en redelijk zullen zijn.

Van het CDA mag een standvastige houding verwacht worden, zowel als het gaat om de opstelling van het programma als het gaat bij het verdelen van de ministerzetels. Met name die punten van ons programma die ons zeer na liggen omdat zij te maken hebben met de grondbeginselen van de christen-democratie en die moeten niet versjaggerd worden.

Onze kiezers hebben er recht op dat wij ons in een programma van een nieuw kabinet kunnen herkennen.

Het zal daarbij naast standvastigheid aan uitgangspunt en programma neer komen op trouw aan elkaar. En voor trouw is vertrouwen nodig. Het is in hoge mate te betreuren en op geen enkele wijze goed te praten dat de Tweede Kamer fractie van het CDA juist nu aanleiding geeft voor het

kiezen van een tweede man voor koppen als „machtsstrijd in het CDA”.

Natuurlijk is het zo dat het proces van éénwording niet gemakkelijk is. Natuurlijk hebben wij begrip voor het nog stammen van verschillende takken en daardoor nog enig wantrouwen.

Maar het is wel mijn plicht te zeggen in alle duidelijkheid en openheid dat het zo niet kan. Zo niet kan ten opzichte van ruim twee miljoen kiezers die ons hun vertrouwen schonken en dat niet deden om een machtsstrijd te ontketenen. Niet kan in een tijd van een kabinetsformatie waar we elkaar zullen moeten vast houden willen we niet weer dezelfde fout maken als bij de formatie Burger. Niet kan in een tijd dat lijsttrekker Van Agt, fractievoorzitter Van Agt, zijn handen vol heeft om mensenlevens te redden van een verschrikkelijke gijzeling. Niet kan voor mensen die zeggen dat zij eerst evangeliebelijders willen zijn en daarom een C. vooraan in hun partijnaam zetten.

Macht is voor de Christendemocraten dienen. Laten wij elkaar dan dienen, laten we elkaar vertrouwen en waar wij bezwaren hebben tegen de ander elkaar open en eerlijk elkaars feiten tonen. Dan komt het CDA van drie aparte partijen tot iets werkelijk nieuws.

Ten slotte dit. Wij hechten aan het pluriforme in het CDA. Ook onze achterbannen moeten zich in de top kunnen herkennen. Het lijkt mij daarom een volstrekt juiste zaak dat de top van het CDA in bestuur, fractie en andere organen de eerstkomende jaren nu, zeker nu wij nog federatief bezig zijn wordt opgebouwd uit de drie partijen. De CHU zal en wil niet alle posten bezetten, wij verwachten dat ook niet van KVP of ARP!

Verschuier

Helemaal tenslotte een persoonlijk woord

De inhoud

Ik wil u als hoogste orgaan in de Unie deelgenoot maken van een schrijven dat ik heden de secretaris van de Unie heb overhandigd. In dit schrijven heb ik de Unieraad in kennis gesteld van mijn besluit in de loop van dit jaar mijn voorzitterschap te beëindigen. Ik stel er prijs op u daar ook mijn overwegingen te vermelden. Deze zijn dat nu er na de kabinetsformatie, hoe die ook moge verlopen een nieuwe periode aanbreekt van het CDA en ook voor de CHU het geschiktste ogenblik is ook van voorzitter te wisselen. Toen ik het voorzitterschap van Van Hulst overnam had ik de, nu gebleken ijdele hoop dat ik deze last niet meer dan hooguit twee jaar zou hoeven tillen. De toen ontstane kabinetskrisis en de totstandkoming van het CDA vergden echter naar mijn mening niet dat ik in die tijd mijn post aan een ander overdroeg. Ik meen in het belang van CHU en CDA gehandeld te hebben meer dan 5 jaren te blijven zitten. Ik meen dat ik nu kan gaan zonder van deserte beschuldigd te worden. Ik ben ontzettend dankbaar dat ik aan mijn opvolger een levendige, bloeiende en bovenal eensgezinde CHU achterlaat die weet wat zij wil en dat ook durft uit te spreken, te zijner tijd geheel opgaan in het CDA.

Ik hoop dat de Unieraad er in zal slagen op een goede wijze in mijn opvolging en die van andere vakatures te voorzien. U algemene vergadering en u Unieraad ben ik dankbaar voor het vertrouwen dat u mij schonk noodzakelijk om mijn werk te doen. Ik spreek de wens uit dat u in deze vergadering niet bij mijn afscheid stil staat. Er zijn belangrijker dingen te bespreken.

Ik hoop met u allen en met de vele vrienden en vriendinnen uit ARP en KVP zij het op een zijlijn getuige te mogen zijn van het in alle opzichten tot wasdom komen van het

Christelijk Historisch
weekblad
DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen
voor het CH-weekblad „de Nederlander”
en advertenties): Van Deventerlaan 49,
Voorburg, tel. (uitsluitend overdag):
(070) 861529.

Adresveranderingen voor het
ledenbestand en het ledencontactblad
„de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementprijs f 25,- per jaar,
vooruit te voldoen op postrekening
70154, Voorburg, t.n.v.
Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

CDA. Ik hoop hartstochtelijk, met allen in het CDA, eerst evangeliebelijders en dan staatslieden te zijn.

De cijfers spreken

De totaal-uitslag geeft aan 2.653.416 stemmen voor het CDA. Vergeleken met de kamerverkiezingen 1972 zijn dat er 340.000 meer maar gezien tegen de statenverkiezingen 1974 was er sprake van een winst voor het CDA van niet minder dan 568.000 stemmen. Weliswaar was er woensdag 25 mei jl. een grotere opkomst zowel in vergelijking met 1972 en 1974, maar het percentage CDA-stemmen vertoonde ook in vergelijking met deze beide verkiezingen een stijging. Haalden de CDA-partijen in 1972 een percentage van 31,29% en bij de statenverkiezingen 1974 een percentage van 30,88%, nu liep dit op tot 31,91%.

DE UITSLAGEN PER PROVINCIE

In winstpercentages uitgedrukt, staat de provincie Noord-Holland bovenaan, gevolgd door Friesland, Overijssel en Gelderland, met Utrecht op de vijfde plaats, terwijl Groningen, Drente en Noord-Brabant de rij sluiten.

In percentages in vergelijking met kamerverkiezingen 1972:

Noord-Holland
Friesland
Overijssel
Gelderland
Utrecht
Groningen
Drente
Noord-Brabant

nu 22,9% tegen 21,7% in 1972 winst 1,2%
nu 37,5% tegen 36,6% in 1972 winst 0,9%
nu 39,6% tegen 38,7% in 1972 winst 0,9%
nu 35,6% tegen 34,7% in 1972 winst 0,9%
nu 30,7% tegen 29,9% in 1972 winst 0,8%
nu 24,3% tegen 24,0% in 1972 winst 0,3%
nu 27,1% tegen 26,8% in 1972 winst 0,3%
nu 43,7% tegen 43,4% in 1972 winst 0,3%

Voor de rest bleef de provincie Zuidholland gelijk in stemmenpercentage: 24,6% tegen eveneens 24,6% in 1972, terwijl de verliezen van het CDA werden geboekt in Limburg: van 46,6 naar 44,7% en in Zeeland: van 31,7% naar 29,9%, in beide provincies dus een verlies van 1,9%.

Kijken wij als CHU naar de uitslagen in de vanouds CHU-provincies en gemeenten, dan valt het ons direct op, dat het CDA zich in deze vanouds protestants-christelijke bolwerken over vrijwel de gehele linie zich niet alleen uitstekend heeft gehandhaafd maar in vele gemeenten nog een aardige winst wist te boeken ook.

Ik noem als voorbeeld Katwijk: van 35,6% in 1972 naar 38,0% nu, winst 2,4%.

De Veluwe:

Ermelo, vooruit van 42,8% naar 45,5% winst 2,7%
Harderwijk, vooruit van 39,6 naar 42,1 winst 2,5%
Oldebroek, van 30,2 naar 31,1% winst 0,9%
Putten van 35,7 naar 37,8% winst 2,1%
Scherpenzeel van 30,1 naar 33,0% winst 2,9%

Kijkt u ook eens naar enkele andere vanouds CHU-bolwerken, nu allemaal met winst voor het CDA:

Huizen van 29,5% in 1972 naar 31,7% nu.
Hellendoorn van 56,3% in 1972 naar 60,6% thans.
Marken van 56,7% in 1972 naar 58,9% nu.
Veenendaal van 34,7% in 1972 naar 35,4% thans.

We kunnen zeggen, dat de CHU als geheel binnen het CDA is gebleven en dat niet alleen, maar ook versterkt is teruggekomen in stemmen - en niet te vergeten ook in zetels.

De actie van de RPF heeft hier en daar wat afbreuk gedaan met name op het platteland van enkele provincies, maar naar mijn

Een nauwkeurige analyse zou dienen gemaakt te worden van de betrekkelijk grote verliezen in een aantal Limburgse en Zeeuwse gemeenten.

Ook in enkele plattelandsgedeelten van Noord-Brabant, Zuidholland en Utrecht liep het CDA-percentage enigszins terug. Maar in andere gedeelten van soms dezelfde provincies werd niet onaanzienlijke winst geboekt zoals in de Randstad, de Haagse Agglomeratie, het Gooi, de Utrechtse heuvelrug, Twente, en nog meer anderen.

In Wassenaar b.v. liep het CDA-percentage op van 28,1% naar 30,2%. Maar zéér opvallend was de grote stijging van de CDA-stemmen in het gedeelte van Wassenaar, dat in de wandeling „de Kieviet” genoemd wordt. Daar woont nl. dr. Krusinga, een niet onvermaard man binnen het CDA. Welnu, in deze wijk van dr. Krusinga werd nu niet minder dan 20% van alle stemmen op het CDA uitgebracht, tegen de vorige maal slechts 8%!

Zo waren er nog meer opvallende stijgingen in een aantal plaatsen. Over de voorkeurstemmen zijn momenteel nog niet voldoende gegevens bekend. In een volgend nummer hopen we daar - als de uitslagen daar aanleiding toe geven - nog eens op terug te komen!

J. de Swart.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is
telefonisch te bereiken onder nummer
070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag
08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin
Lohmanstichting is: 070-246791.

Beleidsplan voor de herstructurering Nederlandse scheepsbouw onderwerp van vele discussies

Deel II

Kardinale vraag: Hoe komen we aan lonende orders

door G. C. de Groot te Alblasterdam

In „de Nederlander” van vrijdag 27 mei is commentaar gegeven op een aantal hoofdstukken van het rapport van de Beleidscommissie Scheepsbouw (BS). In het hiernavolgend artikel wordt dieper ingegaan op de te verwachten toekomstige ontwikkeling en worden tevens nog enige knelpunten in de relatie overheid/industrie aan de orde gesteld.

SOCIALE GEVOLGEN INGRIJPEND

T.a.v. de werkgelegenheid kan niet anders worden geconcludeerd dan dat deze er nogal somber uitziet. Het aantal mensen dat tengevolge van de terugslag in deze sector hun werkkring zal verliezen, zal groter zijn dan in het rapport is aangegeven. Het is reëel te veronderstellen dat dit aantal dichterbij de 10.000 zal liggen dan bij de 4500 die er volgens de Cie. bij een reductie tot 70% nog zouden moeten afvloeien, aangezien het opmerkelijk is dat de BS reeds in haar rapport op verzoek van de overheid heeft nagegaan wat de gevolgen zijn bij een reductie tot 50%.

OOSTBLOKLANDEN NIET GENOEMD

Zeer opvallend is dat in het rapport met geen woord wordt gesproken over de uitbreiding van de vloot van de Oostbloklanden. Deze uitbreiding heeft beslist ook tot een zodanig groot aanbod van vrachtcapaciteit geleid dat de Westerse wereld zeker ook mede daardoor wordt geconfronteerd met een grote overcapaciteit.

JAPAN ALS SCHEEPSBOUWLAND

M.b.t. de capaciteit van Japan is het nuttig op te merken dat regionale ontwikkeling in Japan vrijwel alleen aan de kust kan plaatsvinden. Japan heeft voorts geen eigen energie en de scheepsbouw vraagt niet veel energie. Vervolgens bestaan er in Japan zeer grote loonverschillen van regio tot regio. De „concurrentievergelijking” is diensgevolge nogal moeilijk. Uitbreiding wordt bewust gestimuleerd en gaat in toenemende mate buiten de „N.V. Japan” om. Met N.V. Japan wordt bedoeld het geheel van grote consortia, waarin zowel de leveranciers van grondstoffen als banken alsmede de fabrikanten van het eindproduct zijn betrokken, zodat het er soms op lijkt dat heel Japan een grote Vennootschap is. Wellicht is het woord „Besloten Vennootschap” beter op zijn plaats gezien het feit dat men zeer karig is met inlichtingen naar buiten.

dustrieën wel deel uitmaken van het Japanse rijk, zijn deze eilanden dermate verschillend ten opzichte van elkaar in beloning etc. dat het de vraag is of een door de Japanse regering eventueel toegezegde reductie van capaciteit of verhoging van prijs in de praktijk wel kan worden waargemaakt. Gesteld al dat de regering dit zou willen.

Voorts is Japan volslagen afhankelijk van de toevoer van vrijwel alle grondstoffen over duizenden kilometers in tegenstelling tot Europa en Amerika.

De vrees lijkt dus wel gewettigd dat de Japanse capaciteit bijna niet in te perken is. Mogelijk zal er alleen een verschuiving plaatsvinden van de grote concerns onder staatsinvloed naar de regio. Dit verschijnsel ligt in elk geval zeer voor de hand indien de Japanse regering positief zou willen meewerken aan capaciteitsreductie. Het bevolg kan dan slechts zijn dat de concurrentiever verschillen nog groter worden gezien de grote verschillen in beloning tussen de werknemers in de grote industrieën en in de regio's. De Japanse handelsvloot ten slotte zal gezien de noodzaak van enorme invoer groter moeten zijn dan die van de gehele E.E.G. De Japanse „home market” is reeds groter dan de E.E.G. Reductie van de Japanse capaciteit zelfs tot 30% of meer, heeft dus geen wezenlijke betekenis voor Europa aangezien de vraag, zeker voorlopig, veel kleiner is, en tengevolge van een eventuele reductie van de grote door de staat geleide concerns, de regionale scheepsbouwindustrie nog meer accent krijgt. Kortom het is een schijngebaar.

Een ander aspect dat de aandacht verdient is dat thans reeds een deel van de Japanse scheepsbouwinvesteringen gedaan worden in naburige landen met nog lagere lonen zoals Taiwan en Zuid-Korea. Ingeval Japan zal overgaan tot prijsverhoging, dan betekent dat nog niets anders dan dat de Europese subsidies omlaag kunnen. Maar dat impliceert dan nog niet dat er dan meer orders naar Europa komen. Tenzij men dwangmaatregelen neemt. Een Japanse prijsverhoging bij export betekent boven-

mogelijk, in eigen behoeften kunnen voorzien.

Het probleem in de scheepsbouw is derhalve niet met een lokale aanpak oplosbaar. De belangen van alle EEG-landen liggen thans in het „afremmen” van de activiteiten van landen buiten de EEG en vooral in het vinden van substantiële nieuwe activiteiten die eventueel door de overheid administratief moeten worden afgedwongen.

GELIJKE EFFICIENCY NIET VOLDOENDE

Indien de aanbevelingen van de BS stipt worden uitgevoerd levert dit op zijn hoogst een gelijke efficiency op met Franse, Duitse of Zweedse werven. Dat is een stap vooruit, maar op zich nog geen garantie voor werk. Zonder werkscheppende maatregelen valt te vrezen dat de 70% van zelf 50% wordt en vandaar nog minder. Het is merkwaardig te constateren dat in het rapport uitsluitend wordt uitgegaan van 2 vooropgestelde gedachtengangen nl.:

A. Op welke wijze is de 30% (maar waarschijnlijk 50%) reductie van capaciteit te financieren en sociaal aanvaardbaar te maken.

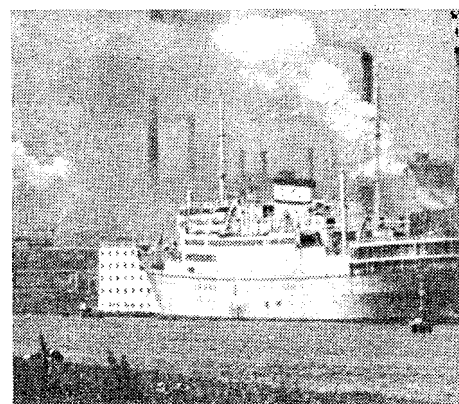
B. Fusie is de oplossing voor alle problemen als er maar werfinvesteringen aan worden gekoppeld.

Ten aanzien van het onder A gestelde valt nog op te merken dat de problemen i.v.m. de financiering minder worden als een groter deel van de capaciteit wordt stilgezet. Vanuit dit gezichtspunt is het ook al de vraag of het behoud van 70% van de capaciteit wel een reëel uitgangspunt is.

Wat men zich had moeten afvragen en niet in het rapport is terug te vinden is: Hoe en met welke maatregelen, kan de positie van de Nederlandse scheepsbouwindustrie ter verkrijging van lonende orders worden versterkt? dat is de kardinale vraag, waarop niet alleen geen antwoord wordt gegeven, maar de vraag wordt zelfs niet gesteld.

Het is daarom dat we mogen hopen dat de aanpak in zogenaamd tripartite-overleg geen vervolg zal krijgen in andere industrietakken omdat men op deze wijze eenvoudig niet kan toekomen aan de aanpak van de wezenlijke problemen. Tezeer wordt op deze wijze immers gestreefd naar compromissen die op basis van onderhandelen tot stand moeten komen, waarmee beslist niet gezegd wil zijn dat er geen diepgaand overleg met bijvoorbeeld werkgevers- of werknemersorganisaties zou moeten plaatsvinden. Wel is van toepassing hetgeen ir. Stikker van RSV zo treffend onder woorden bracht in een interview: „Er is steeds meer vraag naar en behoefte aan inspraak in beslissingen. Dat is begrijpelijk, maar het is moeilijk verenigbaar met economische crisissituaties. Hoe groter de problemen, hoe dieper de ingrepen, hoe minder ruimte voor ingewikkelde overlegstructuren.”

Het is per definitie onmogelijk een goede studie van enig probleem te maken als dit moet gebeuren door mensen die in feite „belangengroepen” vertegenwoordigen. Het gebruik van het woord „belangengroep” is wellicht niet geheel correct, maar toch hebben vertegenwoordigers van de overheid de taak de zaak financieel binnen bepaalde grenzen te houden, hebben vertegenwoordigers van werknemers de taak te zorgen dat het aantal ontslagen tot een minimum wordt beperkt en hebben tenslotte de vertegenwoordigers van de werkgevers de taak te zorgen dat het eigen vermogen van het bedrijf - voorzover nog aanwezig - niet nog verder slinkt. Daarom is het Beleidsplan in de huidige opzet geen aanzet voor de oplossing van het vraagstuk.

ONDUIDELIJKHEID BIJ MARKTAFBAKENING

De BS is tot de conclusie gekomen dat de capaciteit van de Nederlandse scheepsbouw moet worden teruggebracht tot 70% van het niveau van eind 1975. Onbegrijpelijk moet het toch wel zijn voor met name de middelgrote en kleinere scheepsbouwers (regio grote rivieren) dat gerekend wordt met een reductiepercentage van 43% (groep 4, bijlage X blad 4). Het betreft namelijk een inkrimping van 2650 tot 1500 wanneer zoals het rapport zegt: „tevens rekening wordt gehouden met structurele- en regionale indicaties, onder toepassing van de door de BS geprefereerde methode tot sluiting van de minst rendabele afdelingen etc”, aangezien het een duidelijk gegeven is dat de marktvooruitzichten voor deze categorie van werven aanzienlijk minder ongunstig is dan die van de werven in de grote en zeer grote scheepsbouw.

Hier dreigt het gevaar dat een groot deel van het marktgebied van de werven van groep 4 zal worden overgenomen door groep 3 of zelfs groep 2.

Deze verschuiving wordt mogelijk gemaakt, aangezien in het rapport geen afdoende marktafbakening is vastgelegd. Wel wordt deze marktafbakening wenselijk geacht, maar de verwezenlijking ervan wordt aan de groeperingen overgelaten.

Weliswaar staat op blad 22 van het rapport vermeld dat „dit kan betekenen dat als resultaat van de groeps gesprekken nog bijstelling van de thans gegeven indicaties zal moeten plaatsvinden”, maar het feit dat de bedoelde reducties in het rapport voorkomen, heeft al tot gevolg dat ze een eigen leven zijn gaan leiden en naar buiten de indruk wekken, dat een reductie van 43% voor groep 4 een gegeven is.

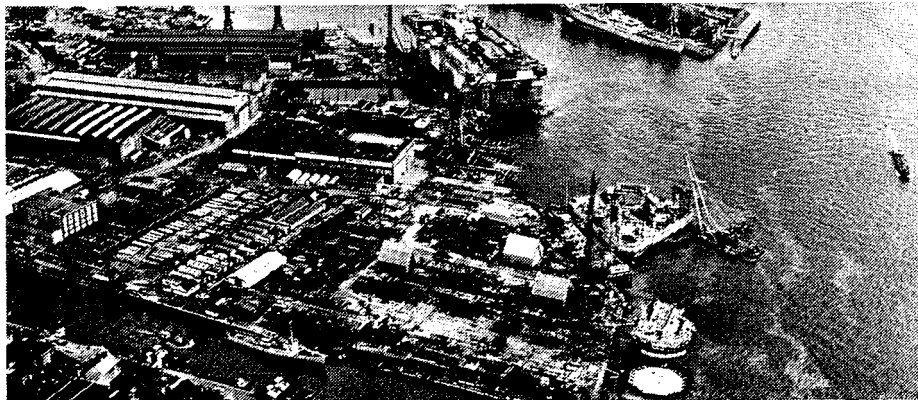
Vervolgens zij al gevallen bekend, dat een gewestelijk arbeidsbureau de betrokken reductie als motief gebruikt heeft om een ontslagaanvraag van personeelsleden in te willigen.

Ook blijken leveranciers bij de beoordeling van de kredietwaardigheid van sommige leden van de groep, zich af te vragen of het voortbestaan van de betrokken werf wel vaststaat, zulks op grond van het voor deze groep vastgestelde hoge reductiepercentage.

ZIJN DE KAARTEN AL GESCHUD?

Vooruitlopend op de conclusies uit de groeps gesprekken, dienen door de BS en het departement van Economische Zaken geen maatregelen te worden genomen in het kader van de nog vast te stellen herstructurering.

In het huidige stadium is het dus nogal een vreemde zaak dat het voorkomt dat op ad hoc aanvragen om steun door bepaalde werven reeds nu afwijzend wordt beslist. Dit wekt de indruk dat de kaarten al geschud zijn in Den Haag. In de grote scheepsbouw is de oorzaak van de problemen gelegen, daarom moet niet onnodig afbouw worden gepleegd in sectoren waar-

Een middelgrote scheepswerf: de werf Gusto te Schiedam (Foto: IHC-Holland.)

Het betreft dus concerns die - in tegenstelling tot de regionale industrie in opkomst - sterk onder overheidsinvloed staan.

Gezien echter het feit dat die regionale industrie in sterke mate aan betekenis wint en veel minder onder directe overheidscontrole staat, is het zeer de vraag of, in geval Japan bereid zou zijn aan een forse capaciteitsreductie medewerking te verlenen, dit veel zou uithalen aangezien de regionale scheepsbouwindustrie naar schatting reeds 60% bedraagt van het totaal van de Japanse capaciteit. En hoewel deze in-

dien een ongunstiger uitgangspunt voor niet-Japanse reders die dan naar verhouding meer moeten betalen voor hun schepen dan hun Japanse concurrenten.

ANDERE OVERWEGINGEN

Mondiaal gezien zijn naast vraagstukken als loonkostenniveau, efficiency van de produktie, financieringsmogelijkheden en hoeveelheid vraag nog andere zaken van grote betekenis. Dat zijn met name de handelspolitieke en strategische overwegingen. Ieder land wil nl. indien maar enigszins

Vervolg van pag. 4

voor nog redelijke marktverwachtingen bestaan. Nog opgemerkt kan worden dat de middelgrote en kleinere werven langs de grote rivieren dikwijls een zeer groot percentage van de inwoners uit de plaats van vestiging van werk voorziet, met het gevolg dat bij sluiting of drastische inkrimping een relatief kleine dorpsgemeenschap daarmee een enorme klap krijgt.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat velen zich afvragen welke overwegingen ertoe geleid hebben een beleid voor te stellen dat beoogt in de kleinere en middelgrote scheepsbouw forst te reduceren terwijl de oorzaak van de problemen elders is gelegen.

Op pagina 15 van het rapport wordt geruststellend gesteld: de gewenste reductie voor de middelgrote scheepsbouw is 22½% voor de kleine scheepsbouw 20%. Wie zal er nog in geloven?

Het is niet uitgesloten dat er zich in de komende maanden een merkwaardige ontwikkeling zal gaan voordoen n.l. deze: Een hecht gesloten front van vakbondsbestuurders en directies van de kleine scheepswerfjes rond de grote rivieren. Het valt alleen te vrezen dat de situatie in de grote scheepsbouw daaraan tegengesteld zal zijn.

BEPALENDE FACTOREN VOOR TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING

Geheel los van het rapport kunnen als factoren die bepalend zijn voor de toekomstige ontwikkeling worden aange-merkt:

- de principiële bereidheid van de overheid om kost wat kost deze industrie te helpen (hoever strekt die bereidheid overigens, als duidelijk is dat het de overheid bij een reductie tot 50% zeer veel minder gaat kosten dan ingeval tot 70% wordt gereduceerd??)

- het prijsniveau van de concurrentie (met name Japan en Korea)

- de grootte van de rentesubsidies voor de scheepsbouw en voor de offshore (waar nog geen rentesubsidie werd gegeven in het verleden)

- de mate waarin de militair-strategische waarde van een eigen scheepsbouw-industrie en handelsvloot politiek wordt gewaardeerd.

- de mate waarin Nederland er in zal slagen koploper te blijven van specialistische scheepsbouw know-how en de wil voor bundeling van deze kennis deze voorsprong te behouden en beter voor de concurrentie af te scherm (Wageningen, Delft)

- de vraag of de overheid tijdig zal inspelen op de mogelijke import van gas en zodoende een zekere distributiefunctie kan blijven behouden met als gevolg mogelijke gastankerbouw en bouw van landinstallaties, kortom benutting van bestaande productiecapaciteit,

- last but not least, de mate waarin politieke factoren invloed zullen uitoefenen bij de herstructurering en verhinderen dat de meest verouderde capaciteit op de regionaal minst kwetsbare plekken kan worden stilgezet.

OPMERKINGEN

T.a.v. de scheepsbouw kan nog worden geconstateerd dat:

- een conjuncturele opleving zal worden gedempt door het nog grote aantal opgelegde schepen,
- er in Nederland een grote know-how is die niet verloren mag gaan,
- de naar verhouding grote omvang van de

Nederlandse scheepsbouw de problematiek extra zwaar maakt

- er in de kringen van scheepsbouwers niet altijd even positief wordt gedacht over de communicatie tussen de overheid en het bedrijfsleven (beslissingen laten te lang op zich wachten om voldoende allert te kunnen reageren op offertes)

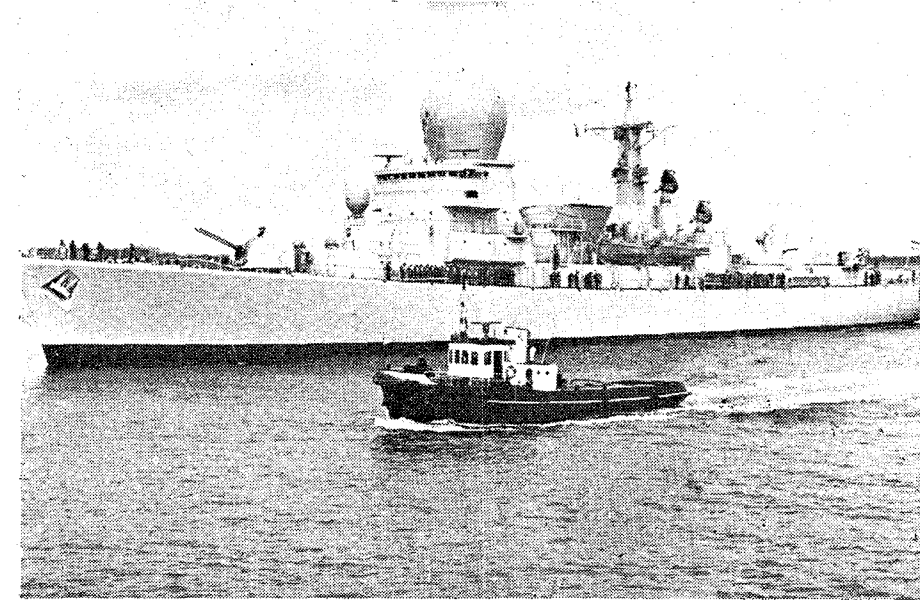
- ambassades van concurrerende landen op elk uur bereikbaar zijn - ook in de week-ends - en in staat directe verbindingen te leggen bij spoedeisende offertes (m.a.w. er is constant de mogelijkheid tot consultatie en overleg vanuit het buitenland met de betreffende regeringsinstantie in het moederland). Dit is uiteraard echter alleen dan zinvol, als één persoon bijvoorbeeld op het departement van Economische Zaken in het kader van zijn instructies zelfstandig beslissingen kan nemen.

- **men in het rapport geheel voorbijgaat aan het feit dat vele scheepsnieuwbouw-werven en scheepsreparatiebedrijven één juridische eenheid vormen, terwijl men de reparatiesector geheel buiten beschouwing heeft gelaten.**

- de werkgeversorganisatie VNO het steunbeleid van E.Z. heeft gekarakteriseerd als een „Navrant voorbeeld van stervensbegeleiding, omdat het beleid niet is gericht op verbetering van onze industriële concurrentiepositie maar de regering haar toevlucht zoekt in maatregelen die op kunstmatige wijze een verdere toename van de werkloosheid moeten voorkomen.”

Het nemen van maatregelen tegen de werkloosheid is op zich een zeer noodzakelijk iets, echter men moet zich wel realiseren, aldus het VNO, dat de kern van het werkloosheidsprobleem schuilt in gebrek aan concurrentiekracht.

- gelukkig zijn er ook nog positieve berichten en is in april bekend geworden dat er voor Nederlandse rederijen een aantal schepen gebouwd zullen worden voor de

kleine handelsvaart. Ook voor rekening van een Deense reder verwacht men spoedig opdracht voor 6 vrachtschepen, terwijl de NSU opdracht verstrekte voor de bouw van 2 grote lijnvrachtschepen bij Van der Giessen-de Noord.

HOUDING VAN DE OVERHEID T.O.V. NIEUWE IDEEËN

Tenslotte rest er nog één brandende vraag die niet direct met de BS maar wel met de scheepsbouwproblematiek als zodanig te maken heeft.

Waarom is de overheid zo weinig inventief en staat zij zo weinig open voor vernieuwing en frisse ideeën, die vanuit het bedrijfsleven - veelal met enige moeite - ten departemente worden aangeboden? Waarom ook worden suggesties die volkomen juiste oplossingen bieden op de diverse departementen in recordtempo „ingevroren”?

In dit verband is bijvoorbeeld o.a. te denken aan de mogelijkheden die het „Bureau voor organisatie en beleidsvorming Berenschot” heeft aangegeven en hun „Notitie inzake Veiligheids- en Milieu-eisen Zeeschepen”.

Deze notitie is niet primair gericht op een restrictieve scheepvaartpolitiek, maar richt zich op veiligheids- en milieu-aspecten, verbonden aan scheepvaart in Europese wateren.

Als afgeleide hiervan vloeien weliswaar restricties voort, doch deze zouden in Europees verband kunnen worden genomen. Amerika heeft dit reeds enkele maanden geleden gedaan. Gezien ook de handelspolitieke effecten die de aangedragen suggestie mogelijk maakt, n.l. het tegengaan

van oneerlijke concurrentie van Oost-Europese landen en het beter waarborgen van het nakomen van conventies, alsmede de positieve uitwerking op het milieu en de scheepsbouw als bedrijfstak is het een begrijpelijke zaak dat ook dit idee weer in de „departementale diepvriezers” verdwijnt, terwijl N.B. in de U.S.A. sedert kort alle tankschepen die de Amerikaanse wateren doorkruisen moeten worden uitgerust met een aantal nieuwe navigatie- en veiligheidsinstrumenten.

Aan de produkten van de automobiellindustrie worden bijv. eisen gesteld zowel op het gebied van veiligheid als ter bescherming van het milieu. Hierbij staat ook nog een ander doel voor ogen n.l. stimulering van de eigen werkgelegenheid.

Dit laatste argument dat waarschijnlijk nooit formeel wordt gehanteerd, heeft zeker in een aantal situaties materieel de doorslag gegeven tot het stellen van de eis. Als voorbeeld hiervan zij verwezen naar de Japanse politiek om nieuwe typen modellen te keuren alvorens toestemming te geven voor invoer.

In de scheepvaartpraktijk zou dit als volgt mogelijk zijn:

- het afgeven van certificaten, waarbij goedkeuring wordt verleend voor installaties inzake opslag c.q. verwerking van afgewerkte olie bij zeeschepen,

- het afgeven van certificaten, waarbij goedkeuring wordt verleend voor beveiligingsinstallaties op zeeschepen, die het wegvloeiën/ontsnappen van gevaarlijke stoffen tegengaan dan wel weggeloeide of ontsnapte stoffen neutraliseren.

- het verplicht aanwezig stellen van automatische meldingsapparatuur op zeeschepen, welke in geval van wegvloeiën of ontsnappen van gevaarlijke stoffen dit auto-

matisch intern op het schip melden en extern (op de wal) aan een centrale meldingskamer, zodat snel en efficiënt gecoördineerde actie kan worden ondernomen.

- het verplicht aanwezig stellen van installaties aan boord van schepen, die het mogelijk maken zeeschepen vanaf de wal op weg naar havens en vanuit havens te begeleiden.

Dit alles is te realiseren indien men op Europees niveau (minimaal EEG) certificaten uitdeelt aan zeeschepen die aan de Europese normen inzake veiligheids- en milieueisen voldoen. Eenzijdige nationale actie is ongewenst uit hoofde van Europese samenwerking, derhalve moet in internationaal overleg een besluit worden genomen.

Als alternatief zou men ook nog een situatie kunnen bedenken dat iedere EEG-haven een eigen certificaat van toelating uitdeelt. Het voordeel daarvan is, dat per land/haven een certificaat kan worden opgesteld dat is aangepast aan de concentratie van gevaren in een bepaalde haven.

BEOORDELING VAN CONCLUSIES VAN HET RAPPORT

Concreet gesteld, men moet eerst een studie maken en daarna onderhandelen. Thans is de studie niets anders dan een „onderhandelingsresultaat” waarmee met ieders belangen zoveel mogelijk rekening is gehouden doch waar de positie van de Nederlandse scheepsbouwindustrie, de concurrentiepositie dus, niet spectaculair mee zal verbeteren en waarmee ook geen alternatieve werkgelegenheid wordt gecreëerd om de overvloedige capaciteit, tenminste ge-

deeltelijk, te vullen. De conclusie van pagina 10 van het rapport „dat er een redelijke kans bestaat dat over enkele jaren een zij het kleinere doch moderne en rendabele scheepsbouwindustrie in ons land zal kunnen bestaan is, indien men uitsluitend de aanbevelingen van dit rapport zondermeer uitvoert, nergens op gebaseerd.

Het resultaat is alleen dat door gebrek aan inventiviteit en vooral door gebrek aan een goede industriepolitiek duizenden werknemers straks op straat komen te staan, terwijl dit drama toch wel gedeeltelijk had kunnen worden voorkomen.

Het huidige rapport legt - alle ontkenningen van overheid en opstellers ten spijt - de basis voor een totale afbouw. Dit wil niet zeggen dat de commissie als zodanig tot een totale afbouw zou willen overgaan, maar dit beleid leidt er automatisch toe. Ook zijn de gevolgen van de problemen in de scheepsbouw van diepgaande aard voor een aantal gespecialiseerde toeleveringsbedrijven met als gevolg dat de sociale problematiek niet beperkt blijft tot de scheepsbouwsector.

Een andere conclusie uit het rapport - pag. 15 - is, dat bij een reductie tot 70% niet minder dan 62½% van de capaciteit van de grote scheepsbouw (groepering I) behouden zal kunnen blijven. Deze conclusie is opmerkelijk en wordt ook met geen enkel steekhoudend argument gestaafd.

Volkomen onbegrijpelijk is ook dat met geen woord wordt gesproken over de positie van de reders en het zijn nog steeds reders (of staatsbedrijven) die schepen bestellen op basis van bepaalde marktverwachtingen.

AANBEVELINGEN

Het is op zijn minst nuttig als eens serieus zou worden nagegaan of er een mogelijkheid is voor Nederland zich m.b.t. de defensie vooral te specialiseren op maritieme taken. In het Marineblad van februari 1977 (no. 1) doet de heer J. H. Scheuer de suggestie tot specialisatie op maritieme taken op de volgende gronden:

- oefeningen op zee veroorzaken geen geluidshinder en overlast in een overbevolkt land,

- door het uitvoeren van marinetafen behoeven geen eenheden in het buitenland te worden gestationeerd wat aanzienlijke besparingen oplevert in personeelstoelagen,

- de in de marine geïnvesteerde gelden vloeien voor het grootste deel terug naar de eigen industrie,

- Nederland kan „gidsland” zijn op het gebied van maritieme standaardisatie,

- Nederland is zeer geïntegreerd c.q. werkt samen met o.a. de Engelse en Belgische marines.

Op zijn minst lijkt het mogelijk te komen tot verandering van de verhouding in de aankoop van materieel. (Europese Navopartners kopen 5 à 6 maal zoveel in de U.S.A. als de U.S.A. in Europa. Levering van schepen aan Amerika is thans vrijwel uitgesloten wegens allerlei protectionistische maatregelen).

Tenslotte en dat is een aspect met vele politieke kanten, **lijkt het noodzakelijk dat een duidelijke grens getrokken wordt voor bemoeiingen van de overheid m.b.t. het subsidiebeleid.** Dr. Kymmell, voorzitter van de Raad van Commissarissen van Van der Giessen-de Noord, zei het onlangs als volgt: „In de nieuwe verhouding tussen onderneming en overheid komt geleidelijk echter ook een klemmender en veel principiële probleem aan de orde. Dat is het vraagstuk van de mate en omvang waarin de overheid voorwaarden kan verbinden aan het verlenen van subsidie. Anders gezegd: „Welke mate van onafhankelijkheid houdt het bestuur van een onderneming welke voor een periode van enkele jaren voor haar voortbestaan afhankelijk is van overheidssteun?” Hij vroeg zich onder meer ook af of de overheid voorwaarden mag stellen m.b.t. het beleid van de onderneming op de terreinen buiten de scheepsbouw. Mag de overheid bepaalde acquisities verbieden of afstoting van andere activiteiten eisen of mede de samenstelling van de directie bepalen? Ook hiervoor moet een duidelijke beleidlijn worden vastgesteld.

Het volgende kabinet hoeft niet zonder werk te zitten.

De scheepsbouwbedrijven ook niet, als Nederland zich tenminste tijdig bewust wordt van zijn grote maritieme traditie en met vindingrijkheid de nieuwe toestand onder ogen durft zien.

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Stichting kader- en vormingswerk CHU in het seizoen 1976-1977

De 11e maart j.l. besloot de Stichting Kader- en Vormingswerk CHU het seizoen 1976-77. Dit houdt niet in dat het werk van de Stichting nu geheel stilstaat tot het a.s. najaar. Een der taken van het vormingswerk is niet aan seizoenen gebonden en komt - mits er geen bijzondere politieke gebeurtenissen plaatsvinden - slechts gedurende de zomervacaties grotendeels tot stilstand. Dit is de verstrekking van allerlei inlichtingen en informatie, aan scholieren, studenten, gesprekskringen, clubhuizen en particulieren, kortom aan iedereen die daar behoefte aan heeft.

Dit gaat dus normaal door in de komende maanden. [Eigenlijk normaal daar er door de komende verkiezingen een enorme behoefte aan informatie blijkt te bestaan]. De organisatie van cursussen en informatiedagen is echter voorlopig beëindigd. Dit is in verband met de verkiezingen vroeger in het jaar dan in het seizoen 1975-'76, het eerste waarin de Stichting actief optrad. Dit is daarom het moment voor:

EEN TERUGBLIK

Daarbij loopt als een rode draad door het geheel, dat de samenwerking met de gelijksoortige Stichtingen van de beide andere CDA-partijen zodanig werd versterkt (door middel van een Coördinatie-Commissie) dat praktisch uitsluitend aan gezamenlijke projecten gewerkt werd. Hierbij is een taakverdeling tot stand gekomen die elk der Stichtingen een eigen aandeel geeft in de organisatie van enkele cursussen uit het totaalpakket. Cursussen die echter wel door één der partners georganiseerd worden, doch bestemd zijn voor het gehele CDA. Een uitzondering daarop vormde slechts de organisatie van een Kaderdag t.b.v. de Cen-

trale van Christelijk-Historische Vrouwen die 6 oktober 1976 gehouden werd voor een 40-tal geïnteresseerde dames.

De wens is uitgesproken dit ieder jaar te herhalen en daarbij zo mogelijk ook de opzet om te vormen tot CDA-Vrouwenkaderdagen. Daarnaast was de Stichting belast met de verzorging van een tweetal-cursussen en wel:

EEN 4-ZATERDAGENCURSUS VOOR GEMEENTERAADSLIEDEN EN ASPIRANT-RAADSLEDEN (in samenwerking met de CDA-verenigingen voor Gemeenten en Provinciebestuurders) en EEN 2-AVONDENCURSUS die ten doel heeft algemene politieke vorming aan de leden van kiesverenigingen en afdelingen te verstrekken.

De organisatie van dergelijke cursussen houdt o.m. in: aantrekken van docenten en werving van cursisten, bespreking van zalen en verstrekking van zoveel mogelijk lesmateriaal. Voor de eerstgenoemde cursus - dus die voor de Gemeenteraadsleden, enz. - bestond het materiaal bijv. o.m. uit het boek „Kijk op de Gemeente”.

De onderwerpen van deze cursus waren (op elk der dagen één):

- 1e Training gesprekstechniek
- 2e Ontwikkelings- en vernieuwingsbeleid van de overheid met betrekking tot integratie kleuter-basisonderwijs, experimenten middenschool en schoolbegeleidingsdiensten
- Subsidiepolitiek en CRM
- Ruimtelijke ordening (woningbouw, inspraakbehoefte)

Gedurende eind '76 en begin '77 is deze cursus gehouden te Utrecht en te Leiden. Het program hiervoor was aanvankelijk nog

breder opgezet (er waren ook plannen voor Zwolle, Goes, 's-Hertogenbosch en Weert), helaas kon echter slechts dat deel ervan gerealiseerd worden waarvoor in voldoende mate aanmeldingen binnenkwamen. Vele aspirant-cursisten hebben in het najaar (dus nog in de nadagen van de zomervacaties) kennelijk de publicaties over het hoofd gezien, hetgeen wel gebleken is uit de ontvangst van vrij veel aanmeldingen ná de daarvoor bestemde termijn en de annulering van de cursussen.

De twee-avondencursus betreft een in het vorige seizoen als CHU-scholingscursus opgezet evenement waarbij op de eerste avond de theologische achtergrond van de politiek en op de tweede avond de toepassing van die grondslag in de praktische politiek behandeld worden.

De opzet was thans deze CH-cursus tot een CDA-cursus om te vormen en dit uiteraard niet alléén door de leden van de ARP en KVP in de plaatsen waar de cursus gehouden is uitnodigingen toe te zenden, doch ook door aantrekking van docenten uit die kringen.

Deze cursus is 7 maal gehouden en wel te: Vriezenveen, Barneveld (twee maal - de aanmeldingen waren te veelvuldig om in éénmaal te kunnen verwerken), Leeuwarden, Vaassen (gemeente Epe), Pijnacker en Heemskerk. Met de laatste avond te Heemskerk werd op 11 maart het seizoen afgesloten.

Hiernaast was een hoogtepunt in het werk voor de Stichting de organisatie van een INFORMATIEDAG POLITIEKE SCHOLING in overleg met het CDA Vrouwenbeeraad.

De achtergrond van deze dag - die 13 januari te Utrecht gehouden is - was de

voorbereiding van de CDA-Vrouwen op een door een negental vrouwenorganisaties georganiseerde politieke scholingscursus (PSC) en dit in het bijzonder voor degene die daarbij als inleider of forumlid dienden op te treden.

Bij de voorbereidingen van deze dag werd een beroep gedaan op de Wetenschappelijke Stichtingen van het CDA voor de vervaardiging van cursusmateriaal gebaseerd op onze uitgangspunten. Dit beroep werd welwillend gehonoreerd.

Dit is dan het een en ander (in een notendop) betreffende het nu dus afgesloten seizoen. Een terugblik waarbij past:

EEN VOORUITZIEN

De, betrekkelijke, voorjaars- en zomerrust die thans is aangebroken dient uiteraard benut te worden voor het maken van plannen voor het nieuwe (dus het 3e) seizoen.

Daarbij dient er van uitgegaan te worden dat respons en enthousiasme dermate waren dat veel voor herhaling in aanmerking komt. Dus zal er gewoon doorgedaan worden met het huidige program. Dit kan echter - indien mogelijk en noodzakelijk - nog aangevuld worden.

Men kan daarbij denken aan een cursus over in de algemene belangstelling staande onderwerpen zoals: milieu, ontwikkelingswerk of ruimtelijke ordening.

Voor het maken van plannen zijn suggesties uit de geleerden van de lezers geïnteresseerden zeer welkom. Vanzelfsprekend zal het niet mogelijk zijn ieder plan of voorstel dat eventueel ontvangen wordt direct of op langere termijn uit te voeren. Doch in ieder geval zal aan iedere te ontvangen wenk of wens de nodige aandacht besteedt worden.

Een tekort op de begroting 1977

De begroting-1977 van de CHU ziet er als volgt uit:

Lasten	Begroting 1976	Begroting 1977
Personeelskosten	115.000	130.000
Kantoorkosten	75.500	94.000
Bestuurskosten		
Bestuurskosten CHU	27.000	26.000
Idem CDA	33.000	60.000
	60.000	86.000
Propaganda, voorlichting		
Contactblad	90.000	100.000
Radio, t.v.	25.000	25.000
Drukwerk	17.000	8.000
Vormingswerk	4.000	5.000
	146.000	138.000
Donaties		
C.H. Vrouwen/Jongeren	9.000	9.000
N.E.I.	12.000	14.000
Lohman Stichting	40.000	40.000
	61.000	63.000
Totaal lasten	457.500	511.000
Baten		
Centrale inning	537.500	550.000
Af: 40% afd., s.k., k.k.	215.000	220.000
	322.500	330.000
Afdracht v.j.	110.000	30.000
Intrest	1.000	11.000
Verkopen materiaal	3.000	3.000
Subsidie radio, t.v. uitzending	15.000	17.000
Exploitatie pand	6.000	10.000
Totaal baten	457.500	401.000

tekort 110.000

Een paar posten vragen commentaar. In de eerste plaats dat men op het Uniebureau nog steeds kans ziet het vele werk te verzetten en daardoor de personeelskosten laag weet te houden. Dat is een lichtpuntje. De kosten van centrale inning en computer drukken relatief zwaar, maar deze werkwijze is het offer waard. De kosten van het CDA groeien fors. Gelukkig, zeg ik. Maar... er mag geen vierde partijbureau ontstaan!

De opbouw van CDA-activiteiten moet gepaard gaan met afbouw van eigen activiteiten. De één groeien de ander minder worden. Nostalgie hangen in ons

CH-sfeertje heeft geen zin. Dat betekent dat ook een andere post voor een kritische, zéér kritische benadering in aanmerking komt, n.l. die van het ledencontactblad.

MOGELIJK

Kosten ongeveer één ton. Het moet mogelijk zijn om een actueel, lezenswaardig contactblad te doen bezorgen in zo'n 170.000 CDA-leden-gezinnen. Daar moet in 1977 over beslist worden! Toch zal administratie en pers nu gebundeld dienen te worden. Niet alleen ter besparing van kosten en opvoering van

de productiviteit - ja wel, ook dat! - maar ook om in dat christen-democratisch centrum de krachten te bundelen en vandaaruit de christen-democratische gedachte te versterken; inhoud te geven en ingang te doen bewerkstelligen in brede lagen van ons volk conform de CH-traditie: Voor heel het volk.

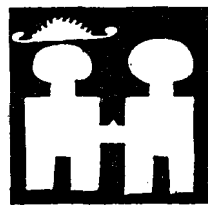
En nu de ontvangsten. Het eerste jaar van de centrale inning is redelijk goed verlopen. Circa 19.000 leden hebben samen rond 530.000 gulden aan contributie betaald, waarvan 40% voor kringen en afdelingen. Dank daarvoor. Maar ons ledencontactblad gaat naar rond 27.000 adressen. Dat zouden leden moeten zijn. Daar hebben we niets van gehoord. En dat zou niet mogen voorkomen! Ik weet dat sommige kiesverenigingen nog zelf de iningskaarten hebben opgevraagd omdat

die overgang naar centrale inning een te grote stap was bij alle andere aangekondigde maatschappijvormingen.

Maar van de 170 kiesverenigingen die het zelf wilden innen hebben een 70-tal nog steeds niet gereageerd. Daarom stellen we straks in de algemene ledenvergadering voor de centrale inning voor iedereen verplicht in te voeren.

Dat was 't dan weer voor deze keer. O ja, nog een ding: kijk eens of u de acceptgiokaart 1977 nog hebt liggen? Zo ja, vul dan een aardig bedrag in voor de CHU. We hebben dit jaar veel geld nodig. Eén ton te kort is weg als u per lid f 5,- meer betaalt dan u voornemens was te betalen. Mag ik op uw steun rekenen?

Met vriendelijke groet,
A. J. Kaland, penningmeester CHU.

Wordt lid van de CHJO

De Christelijke-Historische Jongeren Organisatie geeft jongeren (16-30 jaar) de mogelijkheid om met politiek en wel in het bijzonder de christen-democratische politiek kennis te maken. Op basis van het Evangelie willen wij in de politiek werken, samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij, verantwoordelijk voor je naaste en met oog voor de gehele maatschappij. Niet liberaal, niet socialistisch, maar christen-democratisch, daar wil de CHJO zich voor inzetten. Ook voor de vorming van een Christen-Democratisch Jongeren Appèl, een CDJA.

Help mee christen-democratische politiek en een CDJA vorm te geven. Meld je aan als lid door onderstaande bon in te vullen, dan krijg je een informatiemap over de CHJO alsmede een abonnement op „De Nederlander” met daarin al het CHJO-nieuws.

NAAM :

ADRES :

WOONPLAATS : Leeftijd :

meldt zich aan als CHJO-lid en betaalt f 15,- (tot eind 1977).

Dit bedrag gelijktijdig met de opgave overmaken op gironummer: 200450 t.n.v. penningmeester Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Weesp.

DIT STROOKJE OPSTUREN NAAR HET SECRETARIAAT VAN DE CHJO, Berkelstraat 78 te Utrecht. Belangstellenden kunnen het secretariaat ook bellen: 030-884687.

Kaderwet specifiek welzijn ingediend

Nieuwe verantwoordelijkheden voor lagere overheden

De regering heeft de Tweede Kamer het ontwerp van de Kaderwet specifiek welzijn aangeboden. Dit wetsvoorstel geeft regels voor een gedecentraliseerde, democratische beleidsvoering. Als de beide Kamers akkoord gaan, komt de eerste verantwoordelijkheid voor gemeentelijke voorzieningen bij de gemeenten te liggen, voor voorzieningen op provinciaal niveau bij de provincies en alleen voor landelijke voorzieningen nog bij het rijk. Het gaat er vooral om gemeenten en provincies - en daarmee de gebruikers van de voorzieningen, de burgers zelf dus - een grotere invloed te geven op het welzijnsbeleid.

Deze instanties staan dicht bij degenen voor wie het welzijnswerk bestemd is en zij kunnen de mensen die het betreft dus ook beter bij de bepaling van dat beleid betrekken.

Volgens het voorstel zal er in de toekomst een planning moeten komen van verlangde welzijnsvoorzieningen, niet alleen door het rijk, maar met name door gemeenten en provincies. Die planning dient te geschieden in de vorm van vierjarenplannen en gedetailleerder jaarprogramma's. Daarin moet zowel worden opgenomen wat men aan nieuwe voorzieningen wenst als wat er al is. En men moet de redenen aangeven, waarom men naast het al bestaande iets nieuws wil. Dit is één van de manieren, waarop met behulp van de Kaderwet ook kan worden gewerkt aan het bereiken van meer samenhang tussen de verschillende voorzieningen onderling. En daarmee aan een betere toegankelijkheid ervan en overzichtelijkheid voor iedereen.

Op den duur

Onder de Kaderwet kunnen op den duur allerlei welzijnsvoorzieningen worden ge-

bracht. Voorzieningen waarvoor al een wettelijke regeling geldt, vallen er buiten. Maar bij de planning moet er wel rekening mee worden gehouden en ze dienen in de jaarprogramma's te worden vermeld. Dit ook weer met het oog op die zo nadrukkelijk verlangde onderlinge samenhang.

Volgens het wetsvoorstel moet er te zijner tijd een Raad voor het specifiek welzijn komen, als opvolger van de onlangs door de minister-president geïnstalleerde Harmonisatieraad. Die Raad zal gaan aangeven, welke voorzieningen van lieverlee precies onder de Kaderwet moeten gaan vallen. Bovendien zal de Raad het werk voortzetten dat de huidige Harmonisatieraad al doet, nl. nagaan hoe die verschillende voorzieningen het best op elkaar, maar ook op de al wettelijk geregelde, kunnen worden afgestemd.

Uitvloeisel

De ingediende Kaderwet is een uitvloeisel van de zg. Knelpuntennota uit 1974 en de daarop volgende discussie in de Tweede Kamer. Daarvoor, en wel in de regeringsverklaring van 29 mei 1973, waren al uitgangspunten geformuleerd voor een beleid dat zich erop zou richten meer lijn te brengen in de betreffende wirwar van welzijnsvoorzieningen. Die voorzieningen hebben zich maar al te vaak onafhankelijk van elkaar ontwikkeld en zijn daardoor voor een groot deel niet op elkaar afgestemd. Bovendien is er geen goede taakverdeling op dit punt tussen de verschillende overheden. Hoewel voorzieningen veelal bestemd zijn voor inwoners van een bepaalde gemeente, wijk of buurt, moet nu nog vaak door de rijksoverheid worden beslist of zij er komen of niet. Mede daardoor bestaat er vooral op gemeentelijk niveau nogal wat onduidelijkheid. Andere

ongelijkheden en onduidelijkheden zitten in de financiering van voorzieningen en activiteiten. Soms is er een hechte wettelijke basis voor de bekostiging, dan weer is men aangewezen op een subsidieregeling, maar ook komt het voor dat men op geen enkele regeling terug kan vallen. Rechtsonzekerheid en zelfs gevaar voor rechtsongelijkheid zijn daarvan het gevolg.

Verplicht

Door de Kaderwet nu worden overheden verplicht regels vast te stellen, waaraan moet worden voldaan om voor subsidie in aanmerking te komen. Wijkt een overheidsinstantie daarvan in een bepaald geval af, dan kan zij voor de rechter ter verantwoording worden geroepen. De Kaderwet gaat uit van het principe: wie het beleid bepaalt betaalt. Dit wil zeggen dat opneming van een voorziening in een jaarprogramma, hetzij van gemeente, provincie of rijk, de instelling die voor de uitvoering is aangewezen, ook recht geeft op vergoeding van haar kosten. Provincies en gemeenten worden daartoe in staat gesteld door overheveling van bedragen uit de rijksbegroting naar provincie- en gemeentefonds. Daarbij gaat het om de gelden die zijn uitgetrokken voor directe subsidiëring door het rijk van voorzieningen die onder de werking van de Kaderwet worden gebracht. Door deze financieringsregeling ontstaat rechtszekerheid voor de werkers en voor de mensen die van hun diensten gebruik maken. De Kaderwet schrijft overigens ook voor, dat de rechtspositie van het personeel van instellingen en organisaties centraal moet worden geregeld.

Geleidelijk

De door de wet beoogde harmonisatie en decentralisatie van het welzijnsbeleid kun-

nen zich uiteraard slechts geleidelijk voltrekken. Allereerst zullen aan de orde komen de niet wettelijk geregelde voorzieningen en die waarvoor al een zekere beleidsdecentralisatie in gang is gezet. Al van kracht zijnde en nog te ontwikkelen rijksbijdrageregelingen zullen meehelpen aan een betere vormgeving daarvan. Bovendien is de voorlopige Harmonisatieraad inmiddels met zijn werk begonnen en ook dat zal kunnen bijdragen aan het beoogde doel. Verder bestaat de mogelijkheid ontwikkelingsprojecten op te zetten naar het voorbeeld van de beginselovereenkomst, die Rotterdam sinds eind '75 heeft met het ministerie van CRM. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft laten weten graag meer van deze projecten mogelijk te maken en de regering beraadt zich erop, hoe zij daar medewerking aan kan geven.

In het wetsvoorstel is de mogelijkheid ingebouwd aan de hand van ervaringen die met al deze zaken worden opgedaan, te komen tot bijstelling binnen het voorgestelde systeem door het voorschrijven van invoering bij formele wet, een zg. invoeringswet. Daarin zullen niet alleen regels van overgangsrecht moeten komen, maar ook eventueel noodzakelijk gebleken aanpassingen van het huidige wetsontwerp. Bovendien kan die invoeringswet de inwerkingtreding fasegewijs regelen.

Nog een instrument om te voorkomen dat gemeenten en provincies plotseling voor voldongen feiten zouden worden gesteld, is de geleidelijke invulling van het werkings-terrein van de wet door middel van algemene maatregelen van bestuur. Het is daarmee mogelijk de nieuwe bestuurlijke verantwoordelijkheden die aan de lagere overheden worden toevertrouwd, verstandig te doseren.

H.L.

Verdere uitbouw emancipatiebeleid

De regering heeft dezer dagen de beleidsnota „Emancipatie, proces van verandering en groei” aan de Tweede Kamer aangeboden. Hiermede wordt tevens uitvoering gegeven aan de in februari jl. door de Tweede Kamer aangenomen motie-Kraaijeveld. De nota verschaft informatie over het tot nu toe gevoerde beleid, geeft inzichten die de regering heeft ontwikkeld en bevat elementen die nodig worden geacht voor een verdere uitbouw van het emancipatiebeleid.

Veel aandacht besteedt de nota aan emancipatie als een proces dat slechts verwezenlijkt kan worden via zich langzaam voltrekkende veranderingen. Uitgaande van het emanciperen als groeiproces, dat van onderop gedragen moet worden, is in de nota nadruk gelegd op een voorwaarden-scheppend beleid. Naast mogelijkheden voor het geven van stimulansen zijn er voldoende openingen om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen in de samenleving.

RAAMWERK

De regering vindt dat de nota beschouwd moet worden als een raamwerk waarbinnen in de komende jaren het emancipatiebeleid verder uitgebouwd en in concrete maatregelen vertaald zal worden. Deze uitwerking in concrete maatregelen - waarbij ook de suggesties betrokken zullen worden, door de Emancipatie Commissie gedaan in de „Aanzet tot een vijfjarenplan” - zal in het algemeen tot uiting worden gebracht in de komende

memories van toelichting van de verschillende ministeries.

VOORRANG

In het algemeen wil de regering de komende jaren voorrang geven aan:

- het wegnemen van elementen van discriminatie in wetgeving en bestuur;
- maatregelen en activiteiten die een bijdrage leveren aan bewustwording;
- maatregelen en activiteiten met een voorwaardenscheppend effect;
- onderzoek en verspreiding van informatie gericht op kennis ten dienste van het emancipatiebeleid van de overheid en maatschappelijke organisaties.

Het gaat niet alleen om het voor mannen en vrouwen scheppen van gelijke kansen in formele zin (bijv. in wetten en voorschriften) maar vooral ook om bewustwording van de vrouw en algehele herwaardering van de rollen van vrouwen en mannen in de samenleving.

VERSCHILLEN

Bij het beleid wordt rekening gehouden

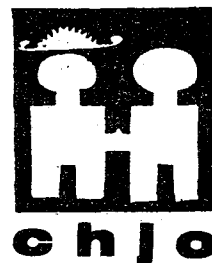
met de verschillen van opvatting over emancipatie en de verschillen in tempo waarin diverse bevolkingsgroepen veranderingen in de man-vrouw-verhouding zich voltrekken.

Bijzondere aandacht krijgen die groeperingen in de bevolking die een voorhoede- of speerpuntfunctie kunnen vervullen. Ideeën en impulsen van deze groepen dienen zoveel mogelijk doorwerking en spreiding te krijgen in bredere kringen in de samenleving.

De eerste twee hoofdstukken van de nota zijn gewijd aan de verantwoordelijkheid van de overheid m.b.t. de doelstelling, prioriteiten en algemene beleidsaspecten van het emancipatieproces. Aandacht wordt daarbij onder meer geschonken aan bevordering van onderzoek en voorlichting, het meer benoemen van vrouwen in commissies en delegaties en aan het wettelijk en in subsidieregelingen werken aan de positieverbetering van de vrouw. Een beperkt aantal experimenten wordt financieel ondersteund en gestimuleerd. Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan:

vrouw en openbaar bestuur; arbeid, inkomen, sociale zekerheid, belastingen; personeelsbeleid overheid; onderwijs; volwassenen-educatie; emancipatiewerk; gezondheidszorg; voorzieningen die het emancipatieproces kunnen ondersteunen en internationale samenwerking. Er is een Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid (ECI) ingesteld waarin de ministeries van Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, Justitie, Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Economische Zaken, Landbouw en Visserij, Sociale Zaken, CRM en Volksgezondheid zijn vertegenwoordigd. Daarnaast wordt in de meeste betrokken departementen de totstandkoming van coördinatiegroepen emancipatiebeleid bevorderd. CRM wordt het verantwoordelijke ministerie voor dit beleid. Het voornemen tot het uitgeven van deze nota emancipatiebeleid heeft de regering reeds aangekondigd tijdens de VN-conferentie in Mexico t.g.v. het internationaal jaar van de vrouw in 1975. Een aanzet tot een vijfjarenplan liet de Emancipatie Commissie - het adviesorgaan van de regering op dit terrein - voorjaar 1976 aan deze nota voorafgaan.

H.L.

voorzitter Heukels in Kampen

A. A. Beckering van Rhijn wordt burgemeester van Stadskanaal

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 1 juli 1977 benoemd tot burgemeester der gemeente Stadskanaal: de heer A. A. Beckering van Rhijn met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Beilen.

De heer Beckering van Rhijn, die 57 jaar is, is sinds 15 februari 1964 burgemeester van Beilen. Hij is hervormd en lid van de CHU.

Aan de vooravond van de verkiezingen, sprak de voorzitter van de CHJO te Kampen. In zijn toespraak stelde hij de vraag centraal of het CDA een kleurloze middenpartij is of een partij met een eigen identiteit die staat voor zijn politieke program. Hij deed dit aan de hand van een analyse waarbij hij verschillende vraagstukken behandelde. Het eerste vraagstuk was dat van de **werkegelegenheid**. De economoom Den Uyl wilde ook onder invloed van de oliecrisis niet bezuinigen. Hij luisterde niet naar mensen die het weten konden. Nu vertelt hij de mensen alleen maar hoe goed de PvdA voor de gewone man is

geweest, kennelijk vergetend dat er ook nog christen-democraten bij waren die een wezenlijke bijdrage aan het kabinetsbeleid hebben geleverd. Heeft de PvdA en zijn lijsttrekker Den Uyl de kiezer ook verteld dat zij eigenlijk verantwoordelijk zijn voor het te grote aantal werkelozen, omdat ze te laat inzagen dat bezuinigingen noodzakelijk waren? Misschien heeft de gewone man zijn werkloosheid ook wel te danken aan Den Uyl en zouden er minder gewone mensen zonder werk zijn als Den Uyl geen Sinterklaas was blijven spelen. **Bezuinigingen** zijn nodig om twee redenen: - echte bestrijding van de werkloosheid;

- veilig stellen van de sociale voorzieningen. Het zou best eens zo kunnen zijn dat degenen die nu niet willen bezuinigen omdat ze de collectieve voorzieningen onaangetast willen laten op de lange duur juist de sociale voorzieningen buiten spel zetten en daarmee de inkomens van vele mensen, juist ook vele zwakken, in de waagschaal stellen. De PvdA schijnt zich dit niet te realiseren.

Er zal ook meer moeten worden gelet op zuinigheid met **grondstoffen**, verstandig omgaan met **energie** en ons **milieu** zal beter moeten worden beheerd. Bezuinigen met energie houdt tevens in dat er minder noodzaak is voor het gebruiken van kernenergie. Het is evenwel niet nodig om, zoals de PPR doet, hiertegen een hetze te voeren.

Ook in de negentiende eeuw waren er mensen die bang waren toen de eerste trein verscheen.

Vervolg op pagina 8

Vervolg van pagina 7

Op ontwikkelingshulp kan en mag niet worden bezuinigd. Het is moreel onaanvaardbaar dit te doen. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de VVD hierop wil bezuinigen. Voor het CDA is dit in ieder geval onaanvaardbaar.

Bij het onderwijs dient voorop te staan dat de direct betrokkenen ook verantwoordelijk kunnen zijn. Belangrijk is dat de vrijheid van onderwijs blijft bestaan. Speciale aandacht dient gegeven te worden aan de zogenaamde kansarme groepen.

In de gezondheidszorg dreigt de situatie te ontstaan dat de overheid als centraal en enig orgaan de zaak van bovenaf gaat regelen. Ook hier dienen de betrokkenen samen verantwoordelijk te zijn voor het te voeren beleid.

GESTALTE GEVEN

Wil het CDA het samen verantwoordelijk zijn ook gestalte geven door spreiding van macht binnen de onderneming, de PvdA wil de macht van de ondernemingsleiding overhevelen naar alleen de werknemers. Het PvdA-program ademt in dezen nog de geest van de klassenstrijd. De VVD wil zoals gewoonlijk alles bij het oude laten. Belangrijke immateriële onderwerpen als bijvoorbeeld de abortus dienen bij de komende kabinetsformatie te worden geregeld. Nederland is het einddoel van een bedenkelijk soort abortustoerisme geworden. Uitgangspunt voor een abortusregeling is voor het CDA dat bij een abortusaanvraag de belangen van het ongeboren en weerloze kind in voldoende mate zullen moeten worden meegewogen. Abortusaanvragen om psychische en sociale redenen vragen niet in de eerste plaats om een abortus, maar om een openstaan voor en een oplossing van deze sociale en psychische problemen.

Wij zullen al onze middelen moeten aanwenden om te komen tot wederzijds stopzetten van de bewapeningswedloop en tot een verspreidingsstop van nucleaire wapens. Wat dit betreft zie ik wel overeenkomsten tussen het CDA en de ideeën die president Carter ontvouwt. Ook op andere terreinen lijkt dit het geval. Onze conclusie uit het voorafgaande is dat

het samen verantwoordelijk en het niet bij brood alleen wezenlijke elementen zijn van de nieuwe, eigen visie van het CDA. Wie dit programma onduidelijk of mistig noemt, wil het CDA-programma niet lezen of is analfabeet. Met dit programma gaat het CDA de verkiezingen in en op basis hiervan worden de onderhandelingen gevoerd, of Den Uyl, Wiegel of Terlouw dat nu leuk vinden of niet.

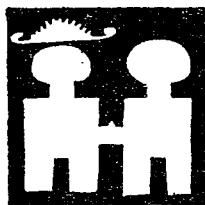
Uit de opstelling van de PvdA tijdens de kabinetscrisis blijkt dat de PvdA geen prijs stelt op de brugfunctie die dit kabinet vulde. Als één partij schuld draagt voor het voortbestaan van de grondspeculatie dan is het wel de PvdA die, kennelijk om electorale redenen, de grondspeculatie wil laten voortbestaan.

Iedereen weet dat door de 8-8+ formule Den Uyl op 25 mei de kiezers buiten spel wil zetten. Den Uyl praat over spijkerharde voorwaarden; welnu het CDA heeft zijn eigen voorwaarden. Daar is het CDA bereid over te praten op basis van gelijkwaardigheid, niet op basis van ultimata. En dat moet Den Uyl niet als een jaloerse bruidegom reageren als het huwelijk dreigt niet door te gaan: „Als je mij niet wilt, mag je nooit meer naar een ander kijken”. Dat lijkt mij voor een man als Den Uyl toch wel erg conservatief. Wanneer de PvdA zich buiten spel blijft zetten en niet samen wenst te overleggen over een regeerprogramma, dan is het best mogelijk dat we met de VVD meer van ons eigen verkiezingsprogramma kunnen verwezenlijken dan met de PvdA.

Want daar gaat het om; om de maatschappijveranderingen in christendemocratische zin, met de nadruk op

samen verantwoordelijk en verantwoorde-lijk voor elkaar en met name voor de zwakken. Daar staan wij voor, dat moet terug te vinden zijn in een komend kabinet.

Samen willen wij bouwen aan een betere en rechtvaardiger wereld, aldus de CHJO-voorzitter aan de vooravond van de verkiezingen.

CHJO - Overijssel

In Overijssel is een overlegorgaan van de CHJO in het leven geroepen. Hierin hebben zitting: mej. A. Enzing en de heren J. Oordt en J. Smit, terwijl onze voorzitter L. P. Heukels als adviseur optreedt.

Mensen uit Overijssel die belangstelling hebben voor de CHJO en graag willen

meewerken aan de verdere opbouw van de CHJO in Overijssel worden uitgenodigd zich op te geven bij J. Oordt, Grotestraat 47, Den Ham. Op 1 juni is er een vergadering van de CHJO-Overijssel. Ook hiervoor wordt ieder die belangstelling heeft hartelijk uitgenodigd. Voor verdere gegevens, zie de agenda.

CHJO - Agenda

In augustus of september hoopt de CHJO een introductieconferentie voor haar nieuwe leden te houden. Dit betekent uiteraard niet dat de oudere leden niet welkom zijn, integendeel het gaat hierbij

juist om de wederzijdse kennismaking!

Houdt daarom in de agenda de weekenda half augustus nu reeds zoveel mogelijk vrij voor een bezoek aan deze conferentie.

AANNEMINGSBEDRIJF
HOOGVLIET & ZN. B.V.
 Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
 * NIEUWBOUW
 * VERBOUW+
 * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
 Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

MAKELAARSKANTOOR
HOOGENRAAD
 HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
 RIJSWIJK (Z.-H.)
 Onroerende goederen - Hypotheken
 Taxatiën

AANNEMERSBEDRIJF
B.V. RADIX & VEERMAN
 Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.
 Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

BETONFABRIEK 'VRIJENBAN'
 A. M. HOEKE
 Rotterdamseweg 376 - Delft
 Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008
BETONWAREN

W. Kort
 INTERIEURVERZORGING B.V.
 Asselsestraat 21-23
 Apeldoorn, tel. 12908
 Th. a Kempis-
 straat 59-61
 Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED
 TAPIJT
 4000 m2 in voorraad
 KARPETTEN
 BEDDEN
 GORDIJNSTOFFEN
 BANKSTELLEN
 SLAAPKAMER-
 AMEUBLEMENTEN
 enz.
 800 m2 toonruimte

Wie aan de toekomst bouwt
 Bouwt op de C.H.U.
 Met een advies dat u vertrouwt
 Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

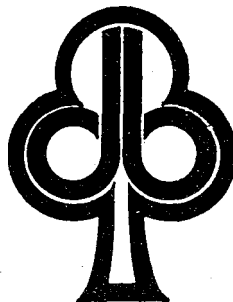
Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
 utiliteitsbouw.

**Meester's
 Bouwbedrijf**
 Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

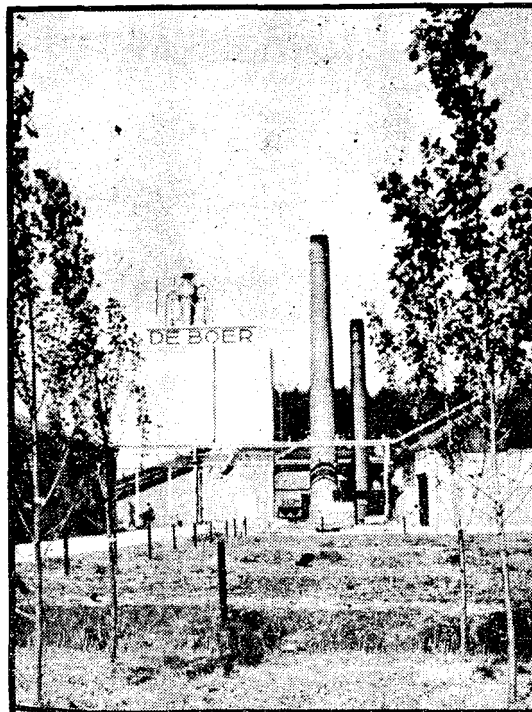

BOUWBEDRIJF
Fa. C. Spijker & Zn.
 Van Ostadelaan 61
 Tel. 02150-11189-16777
 HILVERSUM.

**Ventevogel
 Financiële
 Service Groep**
 Uw adviseur als het
 gaat om
 financiële zekerheid
 Badhuisstraat 95
 Vlissingen
 Postbus 151
 Telefoon (01184)
 144 61 - 191 92

Kistenfabriek
 Nijkerk

N. DE BOER

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kruisinga over de formatie:

CDA laat zich niet in ongelijkwaardige positie drukken

Het CDA laat zich niet via kunstgrepen in een positie drukken waar zij krachtens de verkiezingsuitslag geen genoegen mee hoeft te nemen. Dit heeft Kruisinga vorige week gezegd in zijn rede voor de Algemene Vergadering van de CHU, waarin hij onder meer het formatieadvies van de CDA-fraktievoorzitter toelichtte. Hij onderstreepte dat dit advies met de grootst mogelijke eenstemmigheid is vastgesteld, en ging vervolgens in op de hoofdpunten.

De CDA-fractie wenst te streven naar een kabinet, dat kan rekenen op een ruime steun en een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging.

Voor de bestaanszekerheid van het nieuwe kabinet is het onontbeerlijk, dat een basis van vertrouwen aanwezig is ook tussen de fracties, waarop het kabinet zal steunen. Ik onderstreep dat hier vandaag. De CDA-fractie wenst, dat een basis van vertrouwen aanwezig is en zal worden gedemonstreerd tussen de regeringsfracties.

Ik zeg dat ook tegen de PvdA. Als die basis van vertrouwen er tussen de regeringsfracties niet is, voldoet het bouwsel niet aan een noodzakelijk solide fundament.

In dit uitgangspunt wordt onze wens naar een werkelijk homogeen kabinet onderstreept.

De verantwoordelijkheid voor het te voeren beleid moet door alle bewindslieden gezamenlijk worden gedragen.

Zij moet ook door alle regeringsgezinde fracties gezamenlijk mede gedragen worden.

Dat betekent een kabinet met een duidelijke programgrondslag.

Het betekent geen kabinet, waarin iedere minister zijn eigen partijprogramma in de zak heeft.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid betekent, dat alle ministers ook gezamenlijk voor het beleid verantwoordelijk zijn.

Er mag geen regeringsgezinde fractie zich in de Kamer aan het regeringsbeleid gaan onttrekken.

Uiteraard betekent dit niet een slaafs ja knikken tegen elk voorstel van het kabinet. Maar in het verleden hebben we meermalen gezien, dat de PvdA-fractie zich aan medeverantwoordelijkheid voor bepaalde beleidsbeslissingen onttrok, met name op het terrein van de defensie en de bezuinigingsoperaties.

Dat zal in de komende periode het geval niet meer kunnen zijn.

OPDRACHT AAN DEN UYL

De CDA-fractie heeft voorts geadviseerd de heer Den Uyl een formatieopdracht te geven.

Hierbij hebben twee overwegingen een rol gespeeld:

- De PvdA-fractie is de grootste in de Tweede Kamer;
- De PvdA heeft onder leiding van Den Uyl de meeste winst geboekt bij deze verkiezingen.

Bij deze formatie zullen diverse belangrijke

zaken besproken moeten worden.

Ik denk onder meer aan de vier verlangens van Van Thijn; de 1%-operatie en de abortus.

Van groot belang achten wij ook, dat zo snel mogelijk betrouwbare financiële gegevens op tafel komen.

De financieel-economische situatie is uiterst moeilijk; hier is een adequaat en slagvaardig beleid noodzakelijk. Een beleid, dat ongetwijfeld offers zal vragen. We moeten ons tijdens de formatie niet gaan verstoppen voor deze problemen. De zaken zullen in alle openheid op tafel moeten komen.

Inschakeling van een formateur biedt de mogelijkheid de voorliggende problemen bij de formatie in één keer in zijn totaliteit te kunnen overzien.

Een formatie in twee fases maakt dit vaak gecompliceerder.

Daarbij hebben we thans voor het eerst sedert vele jaren een verkiezingsuitslag, die ons inziens inschakeling van een informateur minder noodzakelijk maakt.

We zijn deze situatie min of meer ontwend. Tenslotte heeft de heer Den Uyl in het verleden duidelijk laten blijken, dat een formatie, zoals de vorige keer door de heer Burger werd geleid, naar zijn mening een volstrekt eenmalige zaak was geweest.

Dit geeft ons het vertrouwen, dat de heer Den Uyl zich als een correct formateur zal gedragen en niet zal trachten de partijen tegen elkaar uit te spelen.

GELIJKWAARDIGHEID

Het derde element uit het formatieadvies van de CDA-fractie is de nadrukkelijke wens naar erkenning van gelijkwaardigheid op basis van de verkiezingsuitslag, zowel in de zetelverdeling in het kabinet als in de programs van de betrokken partijen. U zult zich herinneren, dat juist het ontbreken van die fundamentele gelijkwaardigheid voor de CHU de vorige formatie aanleiding was om uiteindelijk te besluiten geen verantwoordelijkheid voor de formatie van het kabinet-Den Uyl te dragen.

Wanneer opnieuw zou worden getracht via allerlei kunstgrepen het CDA in het kabinet in een ongelijkwaardige positie - die niet overeenkomstig de verkiezingsuitslag is - te drukken zal dit voor de CDA-fractie onaanvaardbaar zijn.

Men heeft via congressuitspraken daar nogal geschermd met voorwaarden en verklaringen, samen met de PPR, terwijl in een later stadium ineens in plaats van de progressieve PPR-broeder, D'66 als bondgenoot omarmd werd. Mij zijn geen gezamenlijke programs van PvdA en D'66 bekend, terwijl nog niet duidelijk is wat er met alle mooie samen met de PPR opgestelde stukken nu gaat gebeuren.

Wij wachten op dit punt met belangstelling de reacties van de PvdA af, aldus Kruisinga.

H. van Spanning.

CHU-voorzitter over de gijzelingen

Aan het begin van de Algemene Vergadering van de CHU, vorige week zaterdag heeft de voorzitter van de Unie, baron Van Verschuier gesproken over de verschrikkelijke toestand waarin wij ons als Nederlands volk bevinden, als gevolg van de gijzelingen in school en trein. Hij zei hierover het volgende:

Het bestuur heeft overwogen of zij deze vergadering onder deze omstandigheden kon laten doorgaan. Wij hebben gemeend dit wel te doen omdat het politieke werk ook in onze organisatie moet doorgaan en omdat dit geen vergadering met een feestelijk karakter is.

Ter inleiding van het gebed voor de aanvang van deze vergadering wil ik onze ongetwijfeld gemeenschappelijke gevoelens proberen sober onder woorden te brengen. Ik ga daarbij hier niet in op achtergronden en oplossingen, er komen tijden en er zijn plaatsen waarop over deze problematiek moet worden ingegaan.

Ik volsta met hier te zeggen dat onze gevoelens en gedachten uitgaan naar de gijzelaars in de trein, naar de onderwijzers en onderwijzeressen in de school in hun grote beproeving en naar aldegene die thuis in grote vertwijfeling op hen wachten.

Wij denken aan de kinderen in Bovensmilde die gelukkig gered zijn en aan hun ouders. Wij denken aan de gemeenschap in Bovensmilde die in grote nood verkeert omdat hun gemeenschap verscheurd is en het moeilijk lijkt om verder te gaan. Wij denken aan het gemeentebestuur van die gemeente die een zo grote en moeilijke verantwoordelijkheid heeft.

Wij denken aan de degenen die in de crisis centra in Den Haag en Assen voor de moeilijke taak staan om de weg aan te geven hoe zonder bloed vergieten en recht te verzetten de gegijzelden vrij moeten komen. Wij denken ook aan de Zuidmolukse gemeenschap in Nederland. Zij die de daden

met ons afkeuren maar door ons onvoldoende van de anderen worden onderscheiden. Wij moeten ook denken aan die Zuidmolukkers die deze daden goed keuren en degenen die deze afzichtelijke

daad beraden en uitvoerden.

Dat hun ogen mogen opengaan voor de realiteit waarin zij leven en voor het onrecht wat zij anderen aandoen.

V. Sp.

Unievoorzitter uit kritiek op NCRV

In zijn rede voor de algemene vergadering heeft Van Verschuier kritisch gereageerd op het optreden van de NCRV in de afgelopen verkiezingscampagne. De media hebben zijns inziens op meer dan schandalige wijze getracht de verkiezingen te beïnvloeden.

Ik kan dan nog enig begrip hebben als dit geschiedt door de VARA, temeer daar een dergelijke wijze van presentatie, mits die maar lang genoeg duurt en dat deed hij, averechts gaat werken. Ik doel met name op de NCRV, veel CH-leden nog het naast aan het hart liggend, die niet alleen al jaren stelselmatig de CHU mijdt maar nu ook blij heeft gegeven van een negatieve instelling ten opzichte van het CDA. Ik heb het bestuur van de NCRV deze week in een gesprek meegedeeld dat de maat bij ons en zeer velen vol is en dat wij genoeg hebben van de behandeling die wij van die kant moeten ondergaan en het misbruik van macht dat op grond van de ook door ons veel geprezen vrijheid van meningsuiting over ons wordt uitgestort. Velen onzer overwegen hun lidmaatschap op te zeggen of deden dit reeds. Het lijkt mij zaak om ook in deze onze christen democratische krachten te bundelen en te bezien wat ons te doen staat. Volgende verkiezingen, en

die vinden al over 10 maanden plaats moeten wat er ook verder gebeurt afspraken over gemaakt worden.

Ik wil niet nalaten, hier melding te maken van een bevredigend gesprek, dat over deze problematiek donderdag jl. tussen een delegatie van de NCRV en een delegatie van de CHU plaats vond. Tijdens dit gesprek heeft uw delegatie de grote onlustgevoelens, die in CHU-kring maar ook in de bredere CDA-kring leven, vertolkt.

Het is ons gebleken, dat ook het bestuur van de NCRV niet gelukkig is met de gang van zaken en aanleiding ziet een gesprek met het bestuur van het CDA te hebben.

Het gesprek was voor de CHU-delegatie verhelderend en wij gevoelden enige opluchting, dat wij onze grieven op bestuursniveau kenbaar hebben kunnen maken. Wederzijds is benadrukt, dat wij met alle verschillen in verantwoordelijkheden een gemeenschappelijke achtergrond en doel hebben: nl. een duidelijke Christelijke signatuur en de opdracht dat uit te dragen. Voor het beter afstemmen op elkaar - om in zendertermen te spreken - is afgesproken, dat wij betere contacten met elkaar zullen onderhouden, aldus Van Verschuier.

v. Sp.

Telegram van Van Agt

Op de Algemene Vergadering van de CHU werd het volgende telegram ontvangen:
„Graag had ik uw vergadering bijgewoond. De gijzelingen verplichten mij op het crisiscentrum in Den Haag te blijven. Ik wens u een goede bijeenkomst.”

Van Agt, voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer.

Kruising in A.V.:

Verheugende eensgezindheid in CHU over de grondslag van het CDA

Als woordvoerder van de CHU-leden in de CDA-Tweede Kamerfractie heeft dr. R. J. H. Kruisinga op de Algemene Vergadering van de CHU onder meer gesproken over enkele punten die in de discussie over de grondslag van het CDA een rol spelen. Hij deed dit naar aanleiding van de ingediende motie-Alblasserdam. Spreker constateerde in de CHU een verheugende eensgezindheid over de grondslag van het CDA.

Onze voorzitter Van Verschuer heeft in het Ledencontactblad van 25 februari heel duidelijk zijn visie gegeven.

Een visie die - en ik constateer dat met blijdschap - in de Unie grote weerklank heeft gevonden.

Dit blijkt ook op overtuigende wijze uit het positieve advies, dat de Unieraad heeft gegeven aan de motie van de Kiesvereniging Alblasserdam, die ik van harte wil ondersteunen.

Lohman heeft aan het einde van zijn leven veel nagedacht over de relatie tussen overheid en kerk.

In 1922 formuleerde hij een gedachte, die mij nog steeds zeer aanspreekt, als volgt: „Van het lid der Christelijk-Historische Unie wordt gevraagd de erkenning, dat de in de Heilige Schrift geopenbaarde ordening Gods, de regel is waarnaar het gezag in den Staat moet worden uitgeoefend.”

Met andere woorden: De Bijbel moet nor-

matief zijn voor het handelen, ook van de overheid.

Lohman vertolkte de CHU-visie op een duidelijke en niet mis te verstane wijze.

Hij deed dit - en dat onderscheidde hem van Kuiper - zonder te willen treden in de persoonlijke relatie tussen de mens (en zijn politieke verantwoordelijkheid) en zijn Schepper.

Hij wenste in die relatie op geen enkele wijze te treden.

De erkenning van het innig verband van onze maatschappelijke en staatkundige beginselen met het Christendom is altijd uitgangspunt van de CHU geweest en zal ook in de toekomst als een waardevol bezit in het CDA moeten worden ingebracht.

Het CDA zal er alleen rijker van worden. Het CDA zal het er zich overigens niet gemakkelijker mee maken, want het betekent een verduidelijking van de principiële stellingname.

Het zijn namelijk geen loononderhandelingen waarover veel te marchanderen is.

Het gaat in de christen-democratie om het hoog houden van geestelijke waarden, zoals die ons in de Bijbel worden voorgedragen.

Een dergelijke opstelling impliceert een zich afhankelijk weten van God.

Een dergelijke opstelling gebiedt ons de normen, die in de Bijbel worden geopenbaard als eerste in de staatkunde van toepassing te verklaren.

Zo is voor mij persoonlijk de weglating van

de bedde in de troonrede een impliciete erkenning van secularisatie van onze samenleving. Een secularisatie, waar wij ons tegen te weer moeten stellen.

Het past ons niet dit punt af te doen met de opmerking, dat een bedde niet als een politiek geschil mag worden gezien. Maar de secularisatie zelf is natuurlijk de zaak, waar het om gaat. Men kan niet genezen zeg ik als arts door symptoombestrijding. Daarmee wordt geen ziekte en geen ziekte genezen.

Met instemming heb ik ook kennisgenomen van het standpunt van onze voorzitter, namelijk, dat het beginselprogramma van de CHU voor allen, die de Unie vertegenwoordigen mogen in Kamer-, Staten- en Raadsfracties, onverkort blijft gelden.

Hierover mag geen misverstand bestaan. De CHU heeft haar principiële visie ten aanzien van de overheid niet ingeleverd. In het CHU-beginselprogramma staat voortreffelijk geformuleerd wat de CHU beoogt.

„Het doel van de CHU is op basis van haar uitgangspunt haar praktisch programma te verwezenlijken. Hoezeer zij als middel daartoe doelbewust vergroting van haar invloed zoekt, bovenal gaat het haar om de doorwerking van het Woord van God in de samenleving.”

Dit is wel een ander geluid dan de gedachte, die onlangs in sommige kerkelijke bladen is geopperd, dat de CHU door mee te doen

aan het CDA, zo ongeveer haar gehele Bijbelse visie op de overheid overboord zou hebben gezet.

Met grote nadruk wil ik dan ook het standpunt van onze voorzitter ondersteunen, namelijk dat bestuur en fractie van de CHU zullen werken en handelen vanuit de achtergrond, zoals die in het CHU-beginselprogramma is verwoord, niet óók maar dès te méér nu zij in CDA-verband samenwerken.

De vrees voor aanvaarding van een neutrale overheid, zoals uitgesproken door het Hervormd Weekblad in het begin van dit jaar, lijkt mij dan ook volstrekt ongegrond. Wij zullen, hoezeer wij ons met het CDA verbonden voelen, blijven trachten om tot een verdere geestelijke verdieping van het programma van uitgangspunten te komen.

In dit verband merk ik op, dat we als christenen zeer dankbaar mogen zijn, dat wij in deze harde en vaak materialistische verkiezingsstrijd op het beginsel juist nauwer aan elkaar verbonden zijn geworden, getuige de verkiezingsuitslag in vele sterk protestantse gebieden.

De verkiezingsuitslag is daarom, aldus Kruisinga, zowel een blijk van oprecht vertrouwen in de christen-democratie als ook tegelijkertijd een opdracht om ons blijvend te realiseren dat wij vanuit de Bijbelse visie naar beste vermogen willen werken.

H. van Spanning.

Besluiten op Algemene Vergadering

Naast de toespraken van de Unievoorzitter, de fractievoorzitters der CHU uit de Eerste en Tweede Kamer, en de heren Steenkamp, voorzitter van het CDA en Aantjes als vice-voorzitter van de CDA-fractie in Tweede Kamer (waarover elders in dit nummer), kwamen ook een aantal huishoudelijke zaken aan de orde.

De Notulen van de Algemene Vergadering van 22 mei 1976 te Utrecht, alsmede het Jaarverslag van de secretaris over 1976 werden zonder commentaar goedgekeurd. Bij de behandeling van het Financieel Verslag over 1976 werd namens de Financiële Commissie van de CHU het woord gevoerd door de heer mr. L. W. Sluyterman van Loo. Daar op het Uniebureau de verkiezingsactiviteiten voorrang hadden (zeer begrijpelijk), zijn de jaarstukken pas laat verzonden met als gevolg, dat twee leden van de commissie deze nog niet konden bestuderen. Een verklaring van de voltallige commissie volgt derhalve later na een bespreking met de penningmeester. Alleen de heer Sluyterman van Loo heeft de jaarstukken en het rapport van de Accountantscombinatie Nederland gelezen.

Hij constateerde, dat in het bedrijvige jaar 1976, voorafgaand aan het verkiezingsjaar 1977, een voordelig saldo is bereikt. Twee posten vielen daar bij op: De centrale inning der contributies bracht een duidelijk beter resultaat. En het geldelijk kasbeheer leverde een aanzienlijk betere interestbijdrage op uitgezette gelden. De heer Sluyterman van Loo zette een vraagteken bij de reconstructieverzekering van f 20.000,-. Hij vroeg zich af of dit bedrag voldoende is, indien ook reconstructie nodig zou blijken van de huidige ledenadministratie via de computer.

Aangezien Uniewerfonds, Stichting Uniepers en De Savornin Lohmanstichting als het ware 100% dochters van Unie zijn, stelt de Financiële Commissie het op prijs deze jaarstukken voortaan gelijk met het Financieel Verslag te ontvangen.

Zijn persoonlijke conclusie was, dat hij voorlopig een verantwoord en juist financieel beheer van de CHU mocht constateren.

De penningmeester, de heer A. J. Kaland, onderschreef, dat de centrale inning goed voldoet. Een aantal kiesverenigingen int echter nog zelf de contributie. Dit zal in 1977 alleen nog mogelijk zijn, indien men zich houdt aan de richtlijnen t.w. het gebruik van dezelfde acceptgirokaart, het innen van de juiste bedragen en het afdragen van de gevraagde bedragen.

De heer Froma van de kiesvereniging 's Gravenzande vroeg voor een eigen gezond-

financieel beleid van de kv om eerder bericht van het Uniebureau over niet-betalende leden, hetgeen de heer Kaland toezegde. toezegde.

Het voorstel van de kv Alblasserdam „Uitspraak van de Algemene Vergadering inzake het programma van uitgangspunten van het CDA” werd met het prae-advies van de Unieraad zonder discussie aangenomen.

Bij de stemming voor de vervulling van een negental vacatures in de Unieraad trok de heer mr. G. van Muiden zich terug i.v.m. het aanvaarden van het lidmaatschap van de Tweede Kamer. In eerste ronde werden acht kandidaten gekozen. De uitgebrachte 363 stemmen waren als volgt verdeeld:

P. G. van Delden, Groningen: 304 stemmen (herkozen)
ds K. A. Adelsma, Wateringen: 278 stemmen.

J. H. van der Jagt, Rijswijk: 252 stemmen.

A. H. Munters, Fijnaart: 261 stemmen.

mr. J. M. Boll, Voorburg: 269 stemmen.
mevrouw M. J. Vosjan, Ommen: 292 stemmen.

mevrouw J. Punt-van Osnabrugge, Vlissingen: 268 stemmen.

J. B. Ventevogel, Vlissingen: 193 stemmen.
Van de overige kandidaten kreeg niemand de vereiste meerderheid. Op voorstel van de voorzitter werd de vervulling van de vacature-Van Muiden aangehouden.

In de middagvergadering was weinig animo om nog met de inleiders van 's morgens te discussiëren over de gehouden redevoeringen. De heer Reeser uit Alkmaar vroeg aandacht voor de zwakken in de samenleving en verwees voor zijn zorg over de defensie naar vorige redevoeringen. Mevrouw Punt uit Vlissingen hekelde de advertentie van 21 mei, waarin o.m. een groot

Van Hulst op Algemene Vergadering

Elk kind moet op school fysiek, moreel en politiek veilig zijn

Onze kinderen zullen in fysiek, moreel en politiek opzicht in die school, die zij wettelijk verplicht zijn te bezoeken, op geen enkele wijze gevaar mogen lopen. Deze uitspraak deed de voorzitter van de CHU-Eerste Kamerfractie, prof. dr. J. W. van Hulst in zijn rede op de algemene vergadering van de CHU.

Spreker was van oordeel dat de gebeurtenissen in Bovensmilde - even geheel afgezien van de gecompliceerde affaire van de Zuidmolukkers - duidelijk heeft gemaakt dat actiegroepen die geweld willen gebruiken, de schoolgijzeling niet meer schuwen. Dit impliceert dat de waakzaamheid verhoogd zal moeten worden, al kan niemand van welke regering ook verwachten dat zij een politiecordoon om elke school trekt.

Hier ligt volgens Van Hulst een juridisch probleem. Leerplichtige kinderen moeten de school bezoeken anders worden tegen de ouders juridische stappen ondernomen. Wanneer men echter van een te grote tolerantie uitgaat, zullen de ouders die weigeren hun kinderen naar school te sturen, omdat zij voor die kinderen fysiek geweld van actiegroepen vrezen, met deze argumentatie bij de rechter geen voet aan de grond krijgen. Het komend kabinet zal met de problemen van tolerantie en veilig-

heid en de veiligheid van onze schoolkinderen in het bijzonder, ernst moeten maken.

MORELE VEILIGHEID

Sprekend over de morele veiligheid van het kind op de school vroeg Van Hulst aandacht voor een onlangs gehouden congres over pedofilie. Daar werd onder meer gesteld dat volwassenen volstrekt vrijheid moeten hebben tot seksuele relaties met kinderen.

Spreker heeft in persoonlijke gesprekken met pedofielen er op gewezen dat zij de school in dit opzicht volstrekt dienen te ontzien. De ouders dienen de garantie te hebben dat hun leerplichtige kinderen ook op dit terrein lichamelijk en geestelijk in een beschermd gebied leven. Zij gaven hem dit volledig toe, maar op genoemd congres is hierover met geen woord gerept. We zullen hier werkzaam moeten zijn, aldus Van Hulst. Als andere morele gevaren die de school bedreigen signaleerde hij het optreden van onderwijzers die de geschiedenislessen uitsluitend misbruiken om oologen en veldslagen in bloedige taferelen te schilderen; alsof geweld het enige belangrijke is; alsook het geruisloos uitrangeren van het Wilhelmus op sommige scholen.

aantal predikanten onder het motto „De P.v.d.A. is niet heilig” opwekt om op deze partij te stemmen. De heer Van der Weide uit Weesp critiseerde de media. „Voor Den Uyl is een monument opgebouwd „Van Agt is uitgejouwd”. Voorts vroeg hij om openbaarheid van de fractievergaderingen van het CDA. De heer De Boe uit Poortvliet, verontrust over de vele vacatures in het Uniebestuur, vroeg om fractieleden niet uit te sluiten van het voorzitterschap. De huidige statuten laten geen cumulatie toe van kamerlidmaatschap en bestuurslidmaatschap. Mevrouw De Graaff-Nauto vroeg naar de organisatorische ontwikkeling van het CDA. Wij zitten nu met de federatie in een tussenfase. Hoe lang duurt het nog voor wij de definitieve fase bereikt hebben?

Rond drie uur sloot voorzitter Van Verschuer na dankgebed door de heer Bode de vergadering.

De Kruyf.

POLITIEKE VEILIGHEID

De voorzitter van de CHU-senaatsfractie wees voorts op experimenten om het taalgebruik van kleuterleidsters en onderwijzers op de taal van het sociaal zwakke kind af te stemmen. Hij achtte dit op zich van groot belang.

Ernstig bezwaar had hij echter tegen een onlangs, in opdracht van de Rooie Vrouwen in de PvdA samengesteld alternatief leesboekje, dat bedoeld is om de kinderen maatschappij kritisch te leren denken. Om elk misverstand te vermijden tekende Van Hulst hierbij aan dat ook een onderwijsdeskundige van socialistische huize, C. Bevelander, tegen de inhoud van dit boekje fundamentele bezwaren heeft geuit. Van Hulst besloot zijn rede als volgt:

„Voor een keer wil ik het Bijbelwoord „Bewaar het pand u toevertrouwd” thans ook zo interpreteren: de ons toevertrouwde panden zijn de kinderen die God ons heeft gegeven. Want kinderen zijn een erfdeel des Heren. Voor hun veiligheid dienen wij met ons leven in te staan. Dat moet ook het standpunt zijn van de algemene vergadering van de CHU en van het CDA.”

H. van Spanning.

CHU-voorzitter Van Verschuer in Algemene Vergadering

CDA moet op basis van program verkregen macht omzetten in dienst aan de naaste

Het CDA moet geïnspireerd door het uitgangspunt, op basis van het program, zijn verkregen macht in dienst van de naaste omzetten. Dit zei de voorzitter van de CHU mr. O. W. A. baron van Verschuer, zaterdag jl. in Utrecht, in zijn openingsrede op de Algemene Vergadering van de Unie. Het CDA zal daarbij standvastig moeten zijn. Is niet bij velen de vrees aanwezig dat het CDA als een gemakkelijke prooi aan kabinet-onderhandelingen ten gronde zal gaan. Juist nu is het belangrijk in het programma van het kabinet de eigen specifieke CDA-punten hard te omlijnen en niet prijs te geven. Met name op het terrein van kwesies van leven en dood kan en mag het CDA geen vuile handen maken. De Partij van de Arbeid en VVD moeten dat heel duidelijk van ons weten. Het CDA zal bereid zijn om met de Partij van de Arbeid, die het CDA nodig heeft om een regering steunende op een parlementaire meerderheid te vormen, te onderhandelen. Op basis van de verkiezingsuitslag, met onze programma's zijn wij bereid tot een open en eerlijk gesprek om te komen tot goede afspraken. Wij kiezen daarbij niet principieel voor de Partij van de Arbeid. Christen-democratische politiek is niet synoniem voor socialistische politiek. Ieder die dat vindt, ook in onze kring doet beter direct bij de Partij van de Arbeid lid te worden.

Hetzelfde geldt uiteraard voor de liberalen. Naast de punten die ons met socialisten binden is er veel wat ons scheidt en niet in de laatste plaats is dat hun mentaliteit die ver van ons af staat. Er zullen komende tijd vele pogingen ondernomen worden om verdeeldheid te zaaien in onze kring. Er lopen nog Burgers in schaapskleren rond, aldus Van Verschuer.

PLURIFORMITEIT; GEEN MACHTS-STRIJD

De CHU-voorzitter ging voorts in op de bestaande pluriformiteit binnen het CDA. Deze pluriformiteit zal binnen het CDA tot uitdrukking moeten komen maar dit mag niet leiden tot een machtsstrijd. Spreker merkte hierover onder meer op: „Wil ik een CDA van Aantjes, Andriessen of Krui-singa? Van wie zijt gij?

Is het daar werkelijk om begonnen? Is dat Christelijke politiek? Gaat het ook ons ordinair om de macht in plaats van het dienen? Is dat het waar onze kiezers op ons stemden? Is dat de mentaliteit die wij voor de christen-democratie hebben geschilderd?

Betekent het CDA bijeengebracht wan-trouwen, afgunst en strijd om de macht? Niemand onzer kan tenminste zeggen dat iets menselijks ons vreemd is. De fouten erkennende moeten wij aan de oplossing daarvan werken. Het is uw vriend die u uw feilen toont. Daarom mag en kan in het openbaar over deze zaken gesproken worden. Wij moeten elkaar beloven, dat wij openlijk elkaar moeten wijzen waar naar onze mening elkaars fouten liggen, waar we afwijken van datgene, waar we op basis van ons geloof niet van mogen afwijken. Wij moeten daarbij bereid zijn elke zucht naar macht, eer en roem en baantjes voor onszelf of onze groep af te zweren. Vraag ik te veel? Aan al de leden van de CDA-Tweede-Kamerfractie met name en aan al de anderen die verantwoordelijkheden dragen? Ik vind van niet.

Ik doe een dringend beroep op hen allen om elkaar te vertrouwen en ernst te maken met het bijbelse woord „zij zoeken zich zelve niet“. Tenslotte dit, het CDA is pluriform samengesteld. Deze pluriformiteit zal in de top van het CDA tot uitdrukking moeten komen. Dat heeft niets met het verdelen van macht te maken, maar dat komt voort uit de behoefte ook in de top elkaar te herkennen. Wat voor raden en staten geldt, geldt mutatis mutandis ook voor Tweede en Eerste Kamer.

VERKIEZINGSUITSLAG

Uitvoerig ging Van Verschuer in op de verkiezingsuitslag. In politiek en democratisch opzicht heeft Nederland geen reden voor klagen. Naast het verheugende feit van een enorme opkomst valt het op dat er een samenbundeling van krachten heeft plaats gevonden.

Het drie stromenland waar Steenkamp bij het tot standkomen van het CDA van droomde is gerealiseerd. Wat in het Christen-Democratisch kamp via overleg en overeenstemming geschiedde is in het linkse kamp via een koude sanering gerealiseerd. Alle partijen in die hoek, de CPN inclusief, gingen op in de Partij van de Arbeid.

Het is de vraag of dit een blijvende zaak is en wat het gevolg hiervan is voor de partij-kaders. Vindt ook daar infiltratie van ultra-linkse krachten plaats? Dan kon het voor de Partij van de Arbeid wel eens een moeilijke tijd worden. Maar niet voor hen alleen.

Het laatste waar wij nu behoefte aan hebben is een zich onredelijk opstellende winnaar. De kabinetsformatie zal leren in hoeverre de Partij van de Arbeid de les uit de vorige kabinetsformatie geleerd heeft. De kabinetsformatie zal aangeven of het huidige kabinet en de tijd dat het geregeerd heeft bruggen geslagen heeft naar ook in dit opzicht gezonde verhoudingen in het Nederlandse parlementair bestel. De liberalen lijken over hun hoogtepunt heen te zijn. Ik maak dit op uit de vrij lauwe reacties alom in de lande over hun lijsttrekker. Daarnaast is de afstand tussen hen en de christen-democraten voor zeer velen te groot geworden waardoor zij weten in mindere mate een redelijk alternatief te zijn dan vroeger het geval was, zij werken een gevoel van onbehagen over de lijn van de VVD in de hand. Elke partij, die zich respecteert moet niet alleen en in de eerste plaats op kiezersgunst uit zijn maar in de eerste plaats om de mogelijkheid gelet op de totale politieke constellatie om verantwoordelijkheid te kunnen nemen om te regeren en daardoor iets van zijn programma te verwezenlijken.

D'66 combineerde op knappe wijze een kritische opstelling ten opzichte van de Partij van de Arbeid, met name wat betreft het radicaliserende, schoolmeesterachtige en dramatische karakter van de socialisten, een anti Wiegeleffect, met tenslotte een pro Terlouw-effect.

D'66 is echter volstrekt afhankelijk van het feit of zij op het moment van de verkiezingen een voor hen gunstige windrichting in hun zeilen kunnen krijgen. De risico's dat dit niet het geval is als er verkiezingen zijn is groot en daarom blijft het een onstabiele en dus moeilijk berekenbare factor in de Nederlandse politiek. Ten aanzien van D'66 en ten aanzien van de Partij van de Arbeid geldt dat de door hen behaalde winst voor een belangrijk gedeelte het gevolg is van de steun die zij ontvangen hebben.

Ik doel daarbij niet op oproepen van predikanten en kunstenaars om progressief te stemmen. Beiden treden naar mijn gevoel ver buiten hun repertoire als zij dat doen. Met name predikanten overschatten hun invloed deernlijk en hebben weinig begrepen van hun kerkvolk als zij de illusie hebben dat dit invloed heeft. Ik voel mij nooit hervormder als ik dit soort oproepen lees. Bisschoppelijke en reformatorische mandementen zijn uit de tijd en moeten ook nooit meer terug komen, aldus de CHU-voorzitter.

CAMPAGNE

De CHU-voorzitter uitte zijn grote waardering voor het enorme werk dat tijdens de verkiezingscampagne door het Centraal Verkiezings Comité is verricht. Hij bracht een eresaluut aan de voorzitter van het CVC, de CHU-secretaris Janssen van Raay. Een tweede dankwoord moet aldus Van

Verschuer uitgaan naar lijsttrekker Van Agt en voorzitter Steenkamp.

Het is aan hen beiden te danken dat in reformatorische kring men kan spreken van een blij herkennen. Zij beiden zijn er in geslaagd de eenheid die er moet liggen in het christelijke uitgangspunt, het politiek programma en de mentaliteit die bij de uitvoering daarvan past op overtuigende wijze te schetsen, daardoor konden al die partijen die opvalligen uit het CDA om deze redenen rekenden bedrogen uitkomen, daardoor heeft de Christen-democratie in al die gebieden diepe wortelen geschoten. Wij moeten er ons van bewust zijn dat dit een zware verantwoordelijkheid op onze schouders legt.

Meer dan bij vorige verkiezingen speelde de verkiezingsstrijd zich af rond de persoon van de lijsttrekker. Voor Van Agt, de eerste lijsttrekker van het CDA betekende dit dat in hem het CDA werd aangevallen en beleidigd.

Van socialistische en liberale zijde werd een karikatuur gemaakt van het ethisch reveille en werd een aantasting van de geestelijke vrijheden bestreden. Het is absurd dat in Nederland alles geregeld schijnt te mogen worden maar zodra men de mens tegen zichzelf beschermt moet ieder mens het recht hebben naar de bliksem te gaan. Het CDA moet op basis van het uitgangspunt, op basis van programma, op basis van mentaliteit ten strijde blijven trekken tegen alles wat slecht is, wat de mens vernedert en ten gronde richt. Ik ben blij dat Van Agt staande is gebleven in deze strijd en geen pas heeft teruggezet.

In het zuiden viel de uitslag tegen. De oorzaak zou aldus spreker kunnen liggen in de doorgaande ontkerstening, wellicht heeft ook de positie van de NKV'ers binnen het FNV hier een rol gespeeld. In ieder geval ligt er voer genoeg voor onze politicologen. Er zal op korte termijn een actieprogramma onder het motto „Wij komen terug“ gemaakt en gestart moeten worden. De uitslag is al met al zeer bevredigend van uit het gezichtspunt van „we hielden bij elkaar waar wij ons verantwoordelijk voor wisten en weten, maar niet wanneer we ons stellen op het standpunt: „wij hadden graag weer aan ons gebonden die in het recente verleden een der christen-democratische partijen de rug toekeerden“. Daarnaast moeten we ons echter wel realiseren dat ruim twee miljoen kiezers hun stem op het CDA uitbrachten.

CHU EN CDA

Tenslotte ging de voorzitter in op de positie van de CHU in het CDA. Hij zei hierover onder meer:

Collega De Boer schreef onlangs in Trouw een artikel dat als kop had „Ondanks het CDA viert de ARP over twee jaar haar eeuwfeest“. Met iets meer bescheidenheid had hij kunnen schrijven: „Dankzij het CDA viert de ARP nog het eeuwfeest.“

Met de strekking van zijn artikel ben ik het overigens eens. Ook ik ben van mening, dat het nu niet opportuun is het federatieve stadium zo snel mogelijk achter ons te laten en op te gaan in één CDA.

Voor de vraag wanneer dat wel moet gebeuren vind ik twee zaken belangrijk. In de eerste plaats hoe het gewenningsproces aan de basis, waar ik overigens de indruk van heb, dat het hard gaat, verloopt en het gewenningsproces, dat in de top verder moet plaats vinden.

Ik realiseer mij daarbij en ik ben ervan overtuigd, dat mijn beide collega's van de KVP en ARP dat ook beseffen, dat er geen weg terug is.

Het federatieve stadium is dus wel tijdelijk en zal t.z.t. over moeten gaan in één partij. Ik ben mij bewust dat dit voor velen uwer extra belasting betekent, want u moet op twee fronten actief blijven. Ik doe daarbij een dringend beroep op u ook uw eigen CHU te onderhouden, want dat is de basis van waaruit wij nu nog werken in het CDA. In zijn boek Theocratie of ideologie, het dilemma van de huidige christenheid geeft

**Christelijk Historisch
weekblad
DE NEDERLANDER**

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abbonementen, adresveranderingen
voor het CH-weekblad „de Nederlander“
en advertenties): Van Deventerlaan 49,
Voorburg, tel. (uitsluitend overdag):
(070) 861529.

Adresveranderingen voor het
ledenbestand en het ledencontactblad
„de Nederlander“ te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abbonementsprijs f 25,- per jaar,
vooruit te voldoen op postrekening
70154, Voorburg, t.n.v.
Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is
telefonisch te bereiken onder nummer
070-244516*

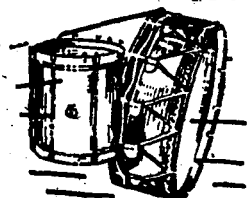
Kantooruren van maandag t/m vrijdag
08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin
Lohmanstichting is: 070-246791.

dr. W. Aalders met de heenwijzing naar werk en leven van Groen van Prinsterer aan hoezeer ons het gevaar bedreigt van het ondergaan in de vele ismes van deze tijd zonder dat wij er in slagen op overtuigende wijze daar tegenover te stellen, beter nog daarboven te stellen de absolute betekenis van Gods woord. Als wij ernst willen maken met de Goddelijke souvereiniteit, en dat willen we als we de C van het CDA niet als een weinig zeggend bindmiddel beschouwen, dan moeten wij met Groen ook eerst evangelie belijden en dan pas staatsman zijn.

Ik eindig met een citaat uit het beginsel-programma van de CHU uit het programma van 1970.

Overheid en volk zijn geroepen in het geheel van een verantwoordelijke maatschappij de bijbelse gerechtigheid gestalte te geven, opdat vrede en recht heersen, het welzijn van allen wordt gediend en de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven.

H. van Spanning

**VAN DER GLAS
Heerenveen**

**Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652**

Kruisinga schetst taakstelling voor CDA-fractie

De CDA-fractie zal de christen-democratische gedachte in de toekomst verder politiek gestalte moeten geven. In zijn rede voor de Algemene Vergadering schetste Kruisinga in een vijftal punten de taken voor deze fractie.

1. De christen-democratie zal zich in moeten zetten voor de werkelijk zwakke groepen in de samenleving.

Momenteel zijn dat vooral de werklozen, de bejaarden en de zelfstandigen, de invaliden.

Wij mogen het hier niet bij mooie verkiezingsbeloften laten, maar we zullen voortdurend werkzaam en waakzaam moeten zijn.

Wij verwachten van een nieuw kabinet, dat het aan deze groepen bijzondere aandacht geeft. Als fractie zullen we hier voortdurend de vinger aan de pols houden.

2. De christen-democratie vraagt aandacht voor de belangrijke rol van de levensbeschouwing in het maatschappelijk handelen.

De afgelopen jaren hebben wij vooral op het terrein van CRM en Onderwijs hier een zware strijd moeten voeren.

Wij wensen meer aandacht voor de plaats van het vrijwilligerswerk in de sfeer van CRM. Ten aanzien van het onderwijs zijn er blijven wij bereid tot voortdurende bezinning en vernieuwing, maar wij wijzen elke poging tot ondermijning van vrijheid van richting, inrichting en oprichting in het onderwijs beslist af.

3. De christen-democratie wenst principieel op te komen voor een zodanige opbouw van de samenleving, dat de mens werkelijk mens kan zijn in zijn levenssituatie. De mens mag niet vervreemden van zijn omgeving er mag geen Kafka-achtige maatschappij ontstaan.

Dat betekent, dat wij ons blijvend inzetten voor een samenlevingsopbouw, waarin steeds aandacht blijft voor levenskrachtige kleine structuren.

Schaalvergroting is in diverse gevallen noodzakelijk, maar het mag nooit leiden tot het onnodig afkappen van structuren, waarin de mens ook op kleine schaal optimaal tot zijn recht komt.

4. Een zodanige samenleving vraagt ook een optimale veiligheid.

Juist in deze dagen ervaren we hoe belangrijk het is, dat de mens zich waarlijk veilig kan voelen.

Daarmee wensen wij niet te gaan zwaaien met de gummiknuppel, maar wel een zodanig politie-apparaat, dat berekend is voor haar taak en waarin niet overmatig zwaar door een te kleine bezetting gewerkt hoeft te worden.

5. Van groot belang is voorts, dat we in ons land kunnen leven in een gezond milieu. Dat geldt zowel voor het milieubeleid in materiële als in geestelijke zin.

Een gezond mens levend in een gezond, ook vooral geestelijk milieu moge één onzer leuzen zijn.

RECENTE PROBLEMEN

Kruisinga ging voorts in op de recente berichten over de gebeurtenissen rond de eerste vergaderingen van de CDA-fractie. Deze fractie heeft een in Nederlandse verhoudingen vrij onbekende nieuwe structuur.

De fractie is rechtstreeks gekozen en functioneert als fractie van het CDA.

Zij bestaat echter uit drie samenstellende delen, die bindingen hebben met de drie pijlers van het CDA: KVP, ARP en CHU.

Dat is zoals gezegd een nieuwe situatie, waaraan we met elkaar zullen moeten wennen en waarmee we ervaring moeten opdoen.

In het verleden is gebleken, dat wij ons bij moeilijke beslissingen altijd gezamenlijk christen-democraat hebben gevoeld. Aan onze gezamenlijke beginselen en doelstellingen is steeds grote waarde toegekend.

Dat gaf ons ook steeds de kracht, het ver-
trouwen en de wil om er gezamenlijk uit te komen.

Politieke tegenstanders staan snel klaar om verdeeldheid en verschillen in het CDA te signaleren.

Dat zal de komende tijd nog wel zo blijven. Daar behoeven we ons geen illusie over te maken.

Gewinning in dat opzicht zal ons in de toekomst wel wat eelt op de ziel gaan geven.

Analyse onzerzijds van de als regel ten principale vaak veel en veel grotere zakelijke verschillen van mening bij en de socialist en de liberalen lijkt mij ook een goed afweermiddel.

Op zichzelf til ik aan het gedrag van politieke tegenstanders in dit opzicht niet zo zwaar. Wij hebben in het verleden getoond, dat we er met elkaar steeds uit kunnen komen.

Andere partijen kennen eenvoudig onze situatie niet.

Van de eens met zoveel fanfare aangekondigde progressieve volkspartij is niets terecht gekomen.

Recentelijk zijn er een aantal vragen gerezen over de vraag op welke wijze de herkomst uit verschillende politieke stromingen ook in de verdeling van functies tot uiting dient te komen.

Dat is een volkomen legitieme vraag. De fractie heeft dit in onderling overleg thans in het concrete geval - de bezetting van het presidium - opgelost.

Ik acht de problemen bij de oplossing van het vraagstuk overtrokken weergegeven. Wij hebben een oplossing gevonden. Daar is de fractie in overgrote meerderheid mee akkoord gegaan.

Wij hebben daar nu een dikke streep onder gezet en gaan verenigd samen verder.

Wij blijven ons inzetten voor het gezamenlijk doel: politiek gestalte te geven aan de gedachten der christendemocratie.

Dat zal ook de komende tijd onze volledige aandacht vragen.

Het CDA is tot stand gekomen.

De fractie is een feit.

Nu zullen we in de volgende fase verder moeten gaan met versterking van de christen-democratie.

Dat vraagt ons aller inzet.

Het CDA mag niet vervallen in een gezapige tevredenheid over de nu bereikte resultaten.

Wij zullen ons gezamenlijk in moeten zetten.

In de Kamer en daarbuiten zullen we - juist nu de omvang van 49 zetels ons hiertoe de mogelijkheid geeft, bezig moeten zijn met de problemen, die vanuit de maatschappij op ons afkomen.

De CDA-fractie moet een fractie zijn, die niet als een onbekende grootheid in Den Haag werkt, maar die midden onder het volk leeft en werkt en haar ervaringen politiek vorm geeft in het parlement.

Dat vraagt een geweldige inzet.

Dat vraagt een voortdurende activiteit.

Wij zullen ons daartoe inspannen.

Met uw steun kan de CDA-fractie een waarlijk nieuw elan in de Nederlandse politiek brengen.

Ik hoop, dat wij ons met elkaar op elke plaats waar we werken in kiesvereniging, in statenkring, in kamerkring, Unieraad of de Algemene Vergadering; in gemeenteraad, Provinciale Staten; in de Staten-Generaal gezamenlijk verantwoordelijk weten voor die opdracht; opdat het CDA tot zegen mag zijn van land en volk.

De christen-democratie is juist in deze tijd van toenemend materialisme en vertechocratisering, van toenemende agressie, misdadigheid en aantasting van geestelijke waarde als politieke richting meer dan ooit noodzaak.

Zij is uw aller steun en inzet waard!

H. van Spanning.

Van Verschuer kondigt aftreden aan

Tijdens de jongste algemene vergadering van de Unie heeft onze voorzitter Van Verschuer meegedeeld dat hij in de loop van dit jaar zijn functie zal neerleggen. Hij gaf de volgende toelichting op dit besluit.

„Door een fout mijnerzijds hebben degenen die geabonneerd zijn op de Nederlandse al kunnen kennis nemen van mijn besluit om in de loop van dit jaar mijn voorzitterschap van de Unie neer te leggen. Het was mijn bedoeling om deze mededeling in deze vergadering als eerste te doen. Heel kort wil ik aangeven wat mijn motieven zijn.

Ik ben voorstander van het rouleren van bestuursfuncties. Dat geldt zeker voor functies waar men grote verantwoordelijkheid op zijn schouders draagt. Ik ben dan ook nooit van plan geweest om lang voorzitter te blijven maar ik heb door schade en

schande geleerd dat een aftreden voor een voorzitter geen gemakkelijke opgave is omdat er altijd wel omstandigheden zijn waarom hij niet kan worden gemist.

Ik meen na ruim 5 jaren voorzitterschap dat ik nu kan weggaan omdat met het aantreden van een nieuwe CDA-fractie in Tweede en ook in Eerste Kamer met het aantreden van een nieuw kabinet er een nieuwe situatie optreedt waarin een nieuwe voorzitter op zijn of haar wijze het werk kan doen.

Met bestuur en Unieraad zullen we spreken over de procedure voor het voorzien in de opvolging van een aantal bestuursleden. Ik ben ongelooflijk dankbaar dat ik een levendige en eensgezinde Unie achterlaat. Met u allen wil ik, zij het op de zijlijn, de ontwikkeling van het CDA tot een goede

en hechte club van geïnspireerde mensen, blijven volgen. Laten wij allen daarbij als belangrijkste doel voor ogen houden hoe wij kunnen slagen in onze opdracht vanuit het geloof politiek te bedrijven”, aldus Van Verschuer.

WAARDERING

Diverse sprekers hebben hun enorme waardering geuit voor het werk dat door Van Verschuer is verzet.

Kruisinga en Van Hulst wezen op de enorme inzet waarmee Van Verschuer zijn functie als voorzitter van de Unie heeft vervuld.

Van Hulst - zelf oud-voorzitter van de CHU-merkte onder meer op dat er wel minder bekwame voorzitters dan Van Verschuer waren geweest.

Aantjes noemde het een geweldige verdienste dat Van Verschuer tijdens diverse vergaderingen de afgelopen jaren soms in staat was een anti revolutionair aan zijn gelijk te doen twijfelen. U weet wat dat zeggen wil, aldus Aantjes.

Prof. Steenkamp wees op de vitale rol die Van Verschuer gespeeld heeft in de totstandkoming van het CDA. Van Verschuer heeft altijd gewerkt zonder bijbedoelingen en zonder uit te zijn op macht;

Wie Van Verschuer ontmoet ervaart aldus de CDA-voorzitter in zijn persoon iets van de woorden van Paulus wanneer hij schrijft aan de Corintiërs dat wij „een brief van Christus” moeten zijn.

H. van Spanning.

Vermindering aantal waterschappen

De regering vindt het noodzakelijk dat er een nieuwe waterschapsindeling komt met een kleiner aantal waterschappen. Dit blijkt uit een door minister Westeterp (Verkeer en Waterstaat) aan de Tweede Kamer gezonden nota over de toekomst van de Nederlandse waterschappen. Deze nota had de minister reeds eerder aan de Kamer toegezegd.

De regeringsnota gaat in op de hoofdlijnen van het in 1974 uitgebrachte rapport van de Studiecommissie Waterschappen, die functie en structuur van de waterschappen heeft onderzocht en hun verhouding tot andere openbare lichamen.

Evenals in het rapport van de Studiecommissie Waterschappen, wordt in de nota het bestuur door waterschappen als de juiste oplossing beschouwd voor de plaatselijke en regionale waterstaatszorg. Anders dan de studiecommissie stelt de regeringsnota daarbij waterkering en waterhuishouding op één lijn. De Studiecommissie had de waterhuishouding het eerste, meest essentiële

bestanddeel van de taak van het waterschap genoemd.

NIEUWE INDELING

Met de studiecommissie spreekt de regeringsnota zich uit voor een nieuwe waterschapsindeling en een kleiner aantal waterschappen. De nota staat echter een minder uniform stelsel voor ogen dan door de studiecommissie was voorgesteld. De indeling van de waterschappen zou moeten worden herzien aan de hand van hun geschiktheid voor de diverse waterschapstaken. In sommige gevallen zullen de waterstaatkundige omstandigheden zo zijn dat een groot „all-in” waterschap kan worden ingesteld. Niet overal zullen echter waterschappen van een dergelijke grootte kunnen worden gevormd. Bepaalde taken kunnen dan niet door het waterschap worden vervuld; in de eerste plaats de actieve waterzuivering. Deze taak zal dan aan andere lichamen moeten worden opgedragen. De verantwoordelijkheid voor de instelling en reglementering van de waterschappen -

dus ook die voor de bepaling van het takenpakket - zou bij de provincies moeten blijven berusten. De centrale overheid zal echter moeten toezien op de wijze waarop een en ander wordt uitgewerkt. Zij zal daarbij een actieve rol moeten kunnen vervullen, aanwijzingen moeten kunnen geven en zonedig zelf een waterschap moeten kunnen instellen.

INPASSING

De nota legt verder de nadruk op de betekenis van de inpassing van het waterschapsbeleid in het algemeen bestuursbeleid. Het gaat hier vooral om het provinciale beleid inzake de waterstaat, ruimtelijke ordening, landinrichting, natuurbehoud, recreatie en milieuhygiëne.

Wat het bestuur van de waterschappen betreft, zegt de regeringsnota dat de zeggenschap daarin in de eerste plaats toekomt aan hen die specifieke belangen hebben bij de werkzaamheden van het waterschap en verplicht zijn in de kosten bij te dragen. Bij

de zorg voor een voldoende waterkering en voor het natuurlijk milieu en het landschap heeft echter iedereen belang die in het gebied van het waterschap woont. Waar dergelijke algemene belangen duidelijk betrokken zijn bij de waterschapszorg zouden daarom, naast de specifiek belanghebbenden, ook de inwoners in het algemeen in het bestuur moeten worden vertegenwoordigd.

Op het punt van de financiën sluit de nota zich in algemene lijnen aan bij de opvattingen van de Studiecommissie Waterschappen. Tenslotte onderschrijft minister Westeterp het voorstel van de studiecommissie dat er een algemene waterschapswet moet komen. De voorbereiding daarvan zal plaatshebben met medewerking van de provincies en de waterschappen.

H. L.

Steenkamp en Aantjes gastsprekers op Algemene Vergadering

CDA-voorzitter prof. P. Steenkamp en de vice-voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie, mr. W. Aantjes, hebben beiden als gast gesproken op de Algemene Vergadering van de CHU.

Steenkamp zei onder meer dat hij in de verkiezingscampagne vier lessen voor de verdere ontwikkeling van het CDA had getrokken.

De grondslag van het CDA is, aldus Steenkamp, van essentiële betekenis. Op spreekbeurten in protestantse gebieden had hij ervaren dat Willem van Oranje een blijvend stempel op het Nederlandse volk heeft gedrukt.

We zullen, naar zijn mening, voorts in versterkte mate aandacht moeten richten op de kiezers, die ons in het verleden verlaten hebben.

Dit moet gebeuren door verscherping van het profiel van het CDA.

Onze kiezers kijken over de schouders van de CDA-Tweede Kamerfractieleden mee, hoe men tijdens de formatie dit profiel in het kabinet gestalte geeft.

Verder zal het CDA, aldus Steenkamp, aanwezig moeten zijn op alle plaatsen waar in de toekomst politieke branden zijn; in fabrieken op scholen, in aktiegroepen en dergelijke.

Spreker adstrueerde dat het CDA duidelijk vier stromingen heeft; naast ARP, CHU en KVP zijn er thans meer dan 10.000 rechtstreekse leden. Deze stromingen moeten gezamenlijk een stroom gaan vormen. Dit is alleen mogelijk wanneer de beste delen uit de vier samenstellende stromingen worden meegenomen.

WAARDERING VOOR CHU-KIEZERS

Mr. Aantjes sprak zijn waardering uit voor

de geweldige steun die de CHU-kiezers aan het CDA hebben gegeven. Schetsend merkte hij op dat de CHU-delegatie bij de samenstelling van de kandidatenlijst door op haast anti-revolutionaire wijze te onderhandelen reeds een voorschot op deze uitslag had genomen. Maar men heeft dit bij de verkiezingen duidelijk waargemaakt.

Over de recente verkiezingen voor het CDA-fraktiepresidium merkte hij op met klem te bestrijden dat hier op enigerlei wijze sprake was geweest van machtspolitiek. Hij voelde zich ook bepaald geen overwinnaar in een machtsstrijd maar had eerder de indruk meer gedoogd dan gewenst te zijn.

De politiek van het CDA wordt zijns inziens gekenmerkt door een spanningsverhouding. Enerzijds mogen wij dankbaar zijn voor veel dingen die wij bezitten; anderzijds hebben we voortdurend onvrede met veel misstanden, die we om ons heen zien. In die spanningsverhouding wil het CDA zich inzetten. Wij wensen geen socialistische bedilzucht of liberale wildgroei maar een politiek beleid bezield door het Evangelie, aldus Aantjes.

H. van Spanning.

Bestuursuittocht

Na voorzitter Van Verschuer kondigden ook de heren mr. J. L. Janssen van Raay, secretaris en A. J. Kaland, penningmeester, hun vertrek aan. De secretaris zei: „Ik treed wel af, doch ga niet weg”. Hij vindt de functies van secretaris CHU en vice-voorzitter CDA onverenigbaar. Wel pleitte hij voor een statutenwijziging, waardoor het mogelijk wordt dat CHU-afgevaardigden naar het CDA-bestuur adviseerend lid blijven van het Uniebestuur. De heer Kaland legt na tien jaar penningmeesterschap - mede gezien zijn aanstaand lidmaatschap van de Eerste Kamer - deze functie neer. Met het vertrek van mevrouw H. van Riet-Augsburger en de heer H. Eversdijk (Kamerlid) zijn er straks vijf vacatures in het Uniebestuur te vervullen.

De Kr.

Tweemaal afscheid

Op de Algemene Vergadering was een extra agendapunt ingelast, nl. het afscheid van mevrouw H. van Riet-Augsburger, tweede penningmeesteresse en drs. A. D. W. Tilanus, Tweede Kamerlid.

De heer Van Verschuer memoreerde, dat mevrouw Van Riet in 1953 penningmeesteresse werd van de Centrale van CH-vrouwen en vervolgens in 1967 van het hoofdbestuur der CHU. „Op uw afscheiden wijze hebt u een heel belangrijke bijdrage geleverd, ook voor het Uniewerfonds”. Na het herstel van haar echtgenoot, die enkele maanden geleden ernstig werd gewond toen hij op een zebra door een auto werd gegrepen, gaat het echtpaar terug naar Zwitserland, waar mevrouw Van Riet geboren is. „De Unie is u veel dank verschuldigd”, aldus baron Van Verschuer, die haar namens de CHU een geschenk onder couvert overhandigde.

De heer Tilanus kwam in 1963, na het vertrek van zijn vader, dr. H. W. Tilanus, in de Tweede Kamer. Daarnaast was hij enkele jaren Unievoorzitter en fractievoorzitter. „’t Is niet eenvoudig de zoon van een belangrijke vader te zijn. Het tekent je grote persoonlijkheid, dat je ondanks je vader voor de Unie een belangrijk man bent geworden. Dank voor wat je deed, het was werkelijk niet gering”, aldus de heer Van Verschuer, die namens de Unie een boekenbon aanbod.

Uit het dankwoord van de heer Tilanus vermelden wij zijn vurig pleidooi en zijn oproep tot de nieuwe CDA-Tweede Kamerfractie voor een goede en intensieve samenwerking. Hij wees de fractie op de reeds jaren bestaande samenwerking in CDA-fracties in gemeenteraden en provinciale staten en vooral aan de basis in de kv-besturen. Immers, wij horen bij elkaar.

De Kruijff.

CHU-kamerleden uit de CDA-fractie presenteren zich

Het was een goede gedachte van het Uniebestuur om de nieuw gekozen leden uit de CDA-fractie in de Tweede Kamer, afkomstig uit de CHU, met de Unieleden - voor zover nodig - te laten kennismaken middels een korte toespraak.

In volgorde was als eerste aan de beurt de heer H. Eversdijk, die deel uitmaakt van het bestuur van de CHU. Hij dankte voor zijn hoge plaats op de kandidatenlijst. 't Is fout om teleurgesteld te zijn omdat anderen meer wonnen dan wij. Immers, noch ds. Van den Heuvel noch Willeke van Ammelrooy konden 2.600.000 kiezers er vanaf houden CDA te stemmen.

Mr. J. S. L. Gualthérie van Weezel herinnerde hoe Bas de Gaay Fortman eens zei,

dat alleen in de PPR een onbekende kandidaat van buiten zo maar in de fractie kan worden gekozen. Welnu, dan hebben wij in dit opzicht een broeder gevonden. Via België en Nigeria nauwelijks terug in Den Haag als assistent-woordvoerder van de minister van buitenlandse zaken ben ik in de fractie gekozen. En ik ben er trots op de kandidaat van de jongeren te zijn.

„Wat ons verenigt, aldus dr. C. P. van Dijk is: Jezus Christus is Koning van de hele geschapen werkelijkheid. Dit zullen wij gestalte moeten geven in het politieke handelen van de komende vier jaar.” De nieuwelingen hebben hun vuurdoop inmiddels in de fractie ondergaan. Het was leerzaam,

krachtadig, indringend en niet van emotionele betekenis ontbloot.

Mr. G. van Muiden gaat na 22 jaar als secretaris van het Ned. Chr. Ondernemers Verbond groepsbelangen te hebben behartigd, thans het algemeen belang behartigen. Dit is niet moeilijk, mits wij altijd het belang plaatsen onder het licht van het Evangelie, aldus spreker. Nu er niets meer is te verdelen, zullen wij toch beslissingen moeten nemen. „Ik hoop het waar te maken.”

Mevrouw C. H. Evenhuis-Van Essen, kandidaat van de CH-vrouwen, zei, dat wij nu de basis leggen voor de verkiezingen van raden en staten in 1978. 't Gaat om de gemotiveerdheid van de kiezers. Sprekende over het emancipatiebeleid zei mevrouw Evenhuis (ik ben niet zo zacht als u misschien denkt): „Wij zijn niet gelijk aan de man, wél gelijkwaardig.”

De Kruijff.

Doelmatiger beheer kustwaterkeringen

Minister Westterp (Verkeer en Waterstaat) heeft de Tweede Kamer een regeringsnota gezonden die voorstellen bevat voor een doelmatiger beheer van de waterkeringen langs de kust. De regering spreekt in deze nota een voorkeur uit voor een gedecentraliseerd beheer door een aantal grote waterschappen; het beheer zal minder versnipperd moeten zijn dan thans, nu het in handen is van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Waar bijzondere omstandigheden een rol spelen of grote kunstwerken zijn gebouwd, zou het rijk de kustverdediging in beheer moeten houden of nemen. Uitgaande hiervan worden in de nota voorstellen gedaan over de drie gebieden waarin de Nederlandse kust te verdelen is. Dit zijn de kust tussen Den Helder en Hoek van Holland, de Deltakust en de Waddenkust. De eerste twee gebieden werden ook reeds bestudeerd door de Studiecommissie Waterschappen, die in 1975 een rapport uitbracht over het kustbeheer. Minister Westterp heeft in zijn nu verschenen nota ook aandacht geschonken aan het beheer van de waterkeringen in het Waddengebied.

De Studiecommissie Waterschappen adviseerde het beheer van de hele Noordzeekust op te dragen aan hoofdwaterschappen. Alleen zeer grote werken zouden in rijksbeheer moeten blijven. Ook in de nota van minister Westterp wordt ervan uitgegaan dat als beheerders alleen waterschappen en het rijk in aanmerking komen.

Het kustvak tussen Den Helder en Hoek van Holland leent zich vrijwel geheel voor beheer door waterschappen. Voor de zee-wering van Den Helder zou nog nader moeten worden bekeken welke beheersvorm de beste is. De kust van het Noordhollandse vasteland is nu voor het grootste deel in beheer bij het rijk.

Voor het deel van de Deltakust tussen Hoek van Holland en Walcheren spreekt de nota zich uit voor beheer door het rijk. Dit onder meer wegens de hier aanwezige del-tadammen en doorlaatwerken en de veranderingen die plaatsvinden aan de kustlijn vóór de dammen. De kusten van Walcheren en Zeeuwsch-Vlaanderen zouden onder waterschapsbeheer kunnen blijven.

Voor het deel van onze zee-wering tussen Den Helder en de Duitse grens behoeft weinig te worden veranderd. De Afsluitdijk en de duinkust van de Waddeneilanden zijn in rijksbeheer. De eilanddijken aan de zijde van de Waddenzee worden beheerd door waterschappen.

De dijken van het vasteland van Groningen en Friesland zijn bijna helemaal in beheer bij waterschappen. Waar nodig zou gezorgd moeten worden voor vergroting van deze waterschappen. Het kleine aantal dijkvakken dat nu nog wordt beheerd door rijk of provincie, zou dan eveneens onder het beheer van deze waterschappen kunnen worden gebracht. De situatie bij de havens van Harlingen, Delfzijl en de Eemshaven moet nader worden bekeken.

REGELINGEN

Om het kustbeheer tot een goed functionerend geheel te maken, wordt gestreefd naar de volgende regelingen:

- Versterking van het toezicht door de provincies en het oppertoezicht door het rijk.
 - Vorming van een permanent overlegorgaan in elke kustprovincie.
 - Vaststelling door de Kroon van de begrenzing van de strook die onder het kustbeheer moet vallen.
 - Het aan de waterschappen verlenen van rijkssubsidies van 60% voor onderhoud en 80% voor buitengewone werken.
- Deze regelingen zouden kunnen worden opgenomen in een wet op de hoofdwaterkeringen.

H. L.

CH-Tijdschrift geeft boeiend nummer uit over het ontstaan van het CDA

Het onlangs verschenen nummer van het Christelijk Historisch Tijdschrift is geheel gewijd aan de ontstaansgeschiedenis van het CDA. Juist dezer dagen is het 10 jaar geleden dat gestart werd met de gesprekken in de groep van 18.

De reactie heeft aan drie auteurs gevraagd weer te geven wat hun verwachtingen waren bij het begin van deze gesprekken en hoe zij thans bereikte resultaten beoordeelen.

Aan dit nummer is meegewerkt door mr. P. J. M. Aalberse, oud voorzitter van de KVP; dr. A. Veerman, lid van de Tweede Kamer en oud voorzitter van de ARP en drs. A. D. W. Tilanus die van 1966 tot 1968 voorzitter was van de CHU.

Deze aflevering van het CH-Tijdschrift (22-ste jaargang nr. 2) kan worden besteld bij de Savornin Lohmanstichting te Den Haag door overmaking van f 1,75 op giro 604500.

Een dezer dagen verschijnt het nieuwe nummer van Vrouwengeluiden.

De presidentie geeft onder de titel „De politieke driehoek” een nabespreking over de verkiezingen. Bij deze uitslag zijn er 3 grote partijen PvdA, CDA en VVD. Het CDA draagt daarin een grote verantwoordelijkheid.

De Centrale wil haar steentje bijdragen. Vandaar dat in dit nummer te lezen is over de plannen van de organisatie. Een vergadering van de Centrale Raad wordt aangekondigd. De oprichting van CDA vrouwen beraden in de diverse gemeentes wordt

aanbevolen. Ook de twee vrouwelijke kandidaten van de CHU op de CDA kandidatenlijst komen aan het woord. Hanske Evenhuis vertelt hoe zij van de ene dag op de andere in het politieke werk is gedoken en Bert Haars schrijft een felicitatie voor het nieuw benoemde kamerlid Hanske Evenhuis.

De verkiezingstijd is voorbij en uit Vrouwengeluiden blijkt dat de Centrale hard werkt aan de intensivering van de contacten binnen het CDA.

L. G. Baud.

32ste jaargang no. 4

mei/juni/juli 1977

Vrouwengeluiden

KWARTAALBLAD VAN DE CENTRALE VAN CHRISTELIJK-HISTORISCHE VROUWEN

Redactie: Mevr. Mr. L. G. Baud, Kerkplein 16, Breukelen
Tel. 03462 - 1473

Administratie: Mevr. A. Logt-Jalving, Boekweitlaan 25, Hoogeveen,
Tel. 05280 - 65232

Penningm.esse: Mevr. A. M. v.d. Linde-Pelger, Geert Grootestraat 146,
Zwolle, Tel. 05200 - 34024
giro 538750 t.n.v. de Centrale C.H. Vrouwen

Ruim baan voor invaliden in het verkeer

Mensen met invalidenwagentjes mogen per 1 juli zelf uitmaken waar zij willen rijden: op de rijbaan, op de stoep of op het fietspad. Bovendien zullen ernstig lichamelijke gehandicapten over enkele maanden een parkeerkaart voor invaliden kunnen aanvragen, waarmee zij een landelijke ontheffing krijgen van parkeerverboden. Dit is de kern van een wijziging van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens en het Wegenverkeersreglement, die dezer dagen is gepubliceerd. De parkeerkaart voor invaliden is dan nog niet meteen verkrijgbaar.

Het ministerie van Verkeer en Waterstaat werkt thans samen met de Vereniging van Nederlandse gemeenten aan de richtlijnen voor de uitgifte van de parkeerkaart. Deze richtlijnen geven aan met welk soort handicap men in aanmerking komt voor de kaart. Het staat vast, dat deze kaart alleen ter beschikking wordt gesteld van ernstig invaliden. Naar verwachting zullen de richtlijnen over drie maanden klaar zijn. Dan kunnen de gemeenten de parkeerkaart gaan uitreiken.

Minister Westerterp (Verkeer en Waterstaat) heeft de nieuwe maatregelen genomen, omdat de huidige voorschriften de invalide in het verkeer onvoldoende kansen geven. In het kader van de nieuwe maatregelen is in de wet het begrip „invalidenauto” ingevoerd. De bestuurders van deze voertuigen zullen voortaan als een afzonderlijke categorie weggebruikers worden beschouwd. Een auto met aangepaste besturing geldt echter niet als invalidenauto. Zo'n auto moet zich in het verkeer aan de normale spelregels houden.

STAPVOETS OP DE STOEP

De nieuwe maatregelen vallen dus in twee delen uiteen. Ten eerste komt, zoals gezegd, de mogelijkheid voor de invalide om met zijn invalidenauto naar keuze te rijden op rijbaan, stoep of fietspad. Op deze hoofdregel bestaat een uitzondering: buiten de bebouwde kom mag de invalide alleen op de rijbaan komen, als stoep of fietspad ontbreekt. Of, als het rijden op stoep of fietspad te moeilijk voor hem wordt. Voorts mag hij met zijn invaliden-

voertuig niet rijden op autosnelweg of autoweg.

Als de invalide met zijn voertuig op de stoep of het fietspad rijdt, zal hij zich moeten houden aan de regels die respectievelijk gelden voor voetgangers en fietsers/bromfietzers. Ook op de rijbaan gelden voor het invalidenauto regels van fietsers/bromfietzers. Op de stoep mogen invalidenauto's slechts stapvoets rijden. Bij deze regeling wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen invalidenauto's met elektrische tractie of voertuigen met verbrandingsmotor.

De nieuwe regeling schrijft eveneens verlichting voor van het invalidenauto als daarmee in het donker of bij slecht zicht wordt gereden op rijbaan of fietspad. Minister Westerterp vertrouwt erop, dat invaliden van deze mogelijkheden een verantwoord gebruik maken. Het is hem gebleken, dat invalidenauto's zelden bij verkeersongevallen zijn betrokken.

HOOGSTENS TWEE UUR

Het tweede deel van de nieuwe maatregelen regelt de invoering van een parkeerkaart voor invaliden. Met zo'n kaart verkrijgt de invalide een landelijke ontheffing van de parkeerverboden, die door een bord worden aangeduid. De ontheffing geldt dus niet voor stopverboden, de bekende gele stoepranden, hoeken van straten; kortom, voor alle plaatsen waar volgens algemene regels het parkeren verboden is. Er zijn beperkingen in het gebruik van de parkeerkaart. Met de auto, waarop de invaliden-parkeerkaart zichtbaar is aangebracht, mag de invalide hoogstens twee uur parkeren op de plaats waar een parkeerverbod geldt. Om controle mogelijk te maken zal de invalide een speciale parkeerschijf zichtbaar in de auto moeten plaatsen. Deze parkeerschijf voor invaliden is een nieuw hulpmiddel.

De invalide mag van de ontheffing geen gebruik maken als in de buurt van de plek waar hij wil parkeren, een vrije parkeerplaats aanwezig is, vanwaar hij redelijkerwijs per voet zijn doel kan bereiken. In parkeerbzones en op plaatsen waar een

tijdsduur voor het parkeren is aangegeven, mag de houder van een parkeerkaart voor invaliden zijn auto onbepaald laten staan. Parkeert hij bij parkeermeters, dan zal hij aan de normale regels moeten voldoen. Voor een goed begrip: de parkeerkaart is ook bestemd voor invaliden die een invalidenauto gebruiken. Hij moet deze kaart dan wel bij zich dragen.

Omdat de parkeerkaart voor invaliden zeer ruime parkeermogelijkheden biedt, zal de kaart alleen aan ernstig lichamelijke gehandicapten worden uitgereikt. De gemeenten die de uitgifte verzorgen, zijn echter vrij om aan invaliden die niet in aanmerking komen voor de parkeerkaart, een plaatselijke ontheffing te verlenen. De algemene, landelijke regeling tast namelijk de hu dige bevoegdheid van de gemeenten niet aan om ontheffing te verlenen van plaatselijke parkeerverboden.

MEER GERESERVEERDE PARKEERPLAATSEN

De mogelijkheid om binnen de gemeente een parkeerplaats voor invaliden te reserveren op woon- en werkkadres, wordt meergroot. Tot nu toe was zo'n reservering alleen mogelijk voor een invalide, die zelf een auto bestuurt. Per 1 juli kunnen ook parkeerplaatsen worden gereserveerd voor invaliden zonder rijbewijs, die voor hun regelmatig vervoer op anderen zijn aangevraagd. Tevens kan de invalide per 1 juli een gereserveerde plaats aanvragen voor zijn invalidenauto. Tenslotte voorziet de nieuwe regeling in een nieuw bord, dat voortaan een algemene parkeerplaats voor invaliden zal aangeven. De gemeenten kunnen deze borden gaan gebruiken bij bestemmingen, die vaak door invaliden worden bezocht, bijvoorbeeld winkelcentra en sportparken.

Invalidenauto's moeten straks ook beter zichtbaar zijn in het donker. Daarom wordt de verplichting ingevoerd, dat zij - evenals fietsers en bromfietzers - te zijner tijd een afzonderlijke rode reflector moeten hebben. Ook zullen in de toekomst op invalidenauto's fluorescerende en reflecterende markeringen moeten worden aangebracht. In bepaalde gevallen zullen

invaliden onder de zestien jaar toestemming kunnen krijgen gemotoriseerde invalidenauto's te besturen. Om alles nog eens kort op een rij te zetten:

- per 1 juli mogen invaliden in hun voertuigen zelf uitmaken waar zij willen rijden. Buiten de bebouwde kom geldt een uitzondering. Rijden op autosnelwegen en auto-wegen blijft verboden.
- per 1 juli kan een invalide zonder rijbewijs een parkeerplaats aanvragen, als hij voor regelmatig vervoer op anderen is aangewezen.
- per 1 juli kan een invalide een parkeerplaats aanvragen voor zijn invalidenauto.
- over ongeveer drie maanden kunnen ernstig gehandicapten een parkeerkaart voor invaliden aanvragen. Zij mogen daarmee landelijk parkeren op plaatsen waar door borden een parkeerverbod wordt aangegeven. Er bestaan beperkingen: hoogstens twee uur parkeren op een plaats waar een parkeerverbod geldt; niet op een verboden plaats parkeren als een vrije parkeerplaats in de buurt is.
- een invalide met een invalidenauto kan ook gebruik maken van de parkeerkaart.
- de gemeenten houden hun bevoegdheid ontheffing te verlenen voor plaatselijke parkeerverboden.
- er komt een nieuw bord, dat een algemene parkeerplaats voor invaliden aanduidt.

NIET ZONDER BEZWAAR

De landelijke ontheffing van parkeerverboden, zoals deze thans wordt geregeld, is niet zonder bezwaar. Minister Westerterp meent echter, dat de grote behoefte aan parkeergelegenheid voor invaliden in dit geval voorrang verdient boven andere aspecten, zoals een vlotte doorstroming van het verkeer. Het relatief kleine aantal ernstig gehandicapten, dat in aanmerking zal komen voor een landelijke ontheffing, zal de huidige situatie bij parkeerverboden slechts in geringe mate beïnvloeden.

H. L.

Kunst bij rijksgebouwen

In opdracht van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft een groep kunstenaars, onder voorzitterschap van rijksbouwmeester W. G. Quist, zich vorig jaar beziggehouden met de vraag hoe kunst in rijksgebouwen tot stand kan komen. Daarbij is tevens onderzocht hoe de ervaring, die daarbij is opgedaan, kan worden benut voor de ontwikkeling van een beleid.

De huidige structuur, waarin de rijksbouwmeester de enige continue figuur is die beeldende kunstprojecten moet beschrijven, starten en begeleiden, voldoet niet meer aan de eisen welke thans worden gesteld. Dit blijkt uit de nota „Kunst bij rijksgebouwen” waarin de werkgroep een verslag geeft van de verrichte werkzaamheden en tot een aantal nieuwe aanbevelingen komt.

De rijksbouwmeester krijgt aan zijn bureau een vaste uitbreiding van drie deskundigen de Kerngroep - uit het gebied van de beeldende kunst.

De Kerngroep zal een proces van samenwerking op gang moeten brengen tussen de betrokkenen bij een project waarin beeldende kunst een rol zal spelen.

De kerngroep heeft de volgende opdracht: - het verzamelen van alle kunstprojecten die vanuit Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening gestart kunnen worden met daarbij het verstrekken van de nodige gegevens;

- het ontwikkelen van te volgen procedures; - het instellen (bij belangrijke projecten) van „Projectgroepen”. Een projectgroep bestaat uit één of meer leden van de Kerngroep plus een beperkte vertegenwoordiging van de gebruikers en de architect van het gebouw;

- het omschrijven van de opdracht, de selectie van documentatie en kunstenaars, enz.;

- de beoordeling van ontwerpen en uitvoeringen;

- het volgen en eventueel begeleiden van bouwproces en ontwerp;

- idem van de formele aspecten: juridische en financiële kanten en procesueel fasering en relationeel;

- het doen van suggesties voor nieuwe

ontwikkelingen, nieuwe vormen en nieuwe toepassingen van beeldende kunst in de te bouwen en de gebouwde omgeving;

- het leggen en onderhouden van relaties met andere departementen op dit gebied; - het op zich nemen door de Kerngroep van de eindverantwoordelijkheid van de keuze van de kunstenaar (artistieke verantwoordelijkheid);

- de verslaggeving en aanbevelingen over procedures en het beleid aan de overheid en informatie over de projecten aan het beroepsveld.

De leden van de Kerngroep worden door de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voor een periode van twee à drie jaar benoemd. Hun richtlijnen zijn:

- Men moet effectief en op kwaliteit gericht bezig zijn en alle ter beschikking staande gelden en andere middelen optimaal benutten.

- Het kunstenaarspotentieel dient bekend te zijn en zo breed mogelijk te worden ingezet.

- Een onmisbaar informatiemiddel is daarvoor documentatie.

- Het proces wordt intensief begeleid.

De werkgroep, onder voorzitterschap van rijksbouwmeester W. G. Quist, bestaat uit de heren E. Terwindt (Raad voor de Kunst), F. Vanèn (Nederlandse Kring van Beeldhouwers), F. Sieger (Beroepsvereniging Beeldende Kunst, BBK), D. Wiecherink (Beroepsvereniging Beeldende Kunst '69, BBK '69), B. Bonies (Bond van Kunst Arbeiders, BKA) en A. Beerends (Bond van Beeldende Vormgevers, BBV).

NIEUWE OPSTELLING

Aan de hand van zeven projecten is de werkgroep tot deze nieuwe opstelling gekomen.

Bij een belastingkantoor in Helmond en een Rijksarchief in Zwolle hebben kunstenaars ontwerpen gemaakt, die nu in uitvoering verkeren.

Voor vijf andere projecten zijn kunstenaars aangewezen of zijn procedures in gang gezet, om tot een goede keuze van kunstenaars te komen, die samen met de architect en de gebruikers hun werkzaamheden gaan verrichten. Bij deze laatste projecten werd voor de berekening van het te gebruiken

budget per project de zogenaamde „glijdende schaal” toegepast, behalve bij de al bestekklare projecten - Zwolle en Helmond - die volgens de 1½%-regeling werden berekend.

(De regeling volgens de „glijdende schaal” houdt in, dat bij lagere investeringen relatief meer geld en bij zéér hoge investeringen relatief minder geld beschikbaar wordt gesteld. Deze regeling zal worden herzien). De werkgroep heeft bij de behandeling van elk project de architect van dat project beschouwd als lid van de werkgroep. Bij het nemen van beslissingen en bij stemmingen had hij dus een gelijkwaardige stem - en ook de gebruiker voor zover dat mogelijk was.

De werkgroep concludeert verder:

- Voordat definitief in bouwkundige en beeldende termen wordt gedacht, moet aandacht worden besteed aan de milieuvorming.

- De percentagegelden c.q. glijdende-schaalbedragen moeten geheel ter beschikking blijven voor de beeldende kunst.

H. L.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van

Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

DN

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

De oude en jonge Christelijk Historische Unie

De Christelijk-Historische Unie werd opgericht op 9 juni 1908 en staat daardoor, haast ongemerkt, aan de vooravond van wat veelal genoemd wordt „een mijlpaal”. Er is nog niets bekend over plannen die daarmee in verband staan, zodat het niet uitgesloten is dat aan de 9e juli 1978 weinig of geen aandacht besteed zal worden. Gezien het feit dat het ontstaan van „de unie” slechts het begin van een nieuw hoofdstuk in het geheel van de Christelijk-Historische historie is, (de eerste CH-afgevaardigde in de tweede kamer nam reeds op de 11e juli 1848 zitting) is dat niet zo erg als het misschien lijkt.

Desondanks wordt volgend jaar de CHU 70 jaren oud. Een leeftijd waarop vele mensen nog vitaal zijn en nog jong vergeleken bij sommigen van diep in de tachtig die nog rustig op de fiets stappen.

Doch ook een leeftijd waarop anderen zich „oud” gevoelen en weten. In het geval van de CHU komt daarbij, dat er onderweg nogal eens problemen geweest zijn. Reeds in 1945 meenden velen, dat het nu wel „gebeurd” was. En alléén al in het laatste tiental jaren zijn zoveel artikelen gepubliceerd over de „vergrijsde Unie”, die geen jeugd meer heeft, in de pers verschenen, dat deze bijeen verzameld een omvangrijke bundel zouden vormen. Al met al reden genoeg voor diegenen, die geloven in dat wat de pers allemaal opdist bij het jubileum alleen maar even langs te komen en met diepe bezorgdheid en enige stemverheffing (vanwege de te verwachten hardhorigheid) te informeren „en hoe gaat het nu met u?” Het gaat er naar uitzien, dat dan maar één antwoord mogelijk is en wel:

HET GAAT HEEL GOED, DANK U

Dat is zo maar geen dooddoener, doch het is met bewijzen te staven! Het beste bewijs is wel de diverse berichten over grote activiteit van de geheel herlevende CHJO. Deze heeft zich ook in de verkiezingsduchtheid gedrukt, zoals van diverse kanten vernomen is. We willen daarmee volstaan en laten verdere berichten gaarne aan deze organisatie zelf over. Er is echter nog meer bijv. een greep uit de in de laatste weken op het Unie-bureau ontvangen post en berichten zoals:

- een schrijven dat begint met de zin: „Hierbij delen wij u mede dat we in de Gemeente Buurmalsen een CHU-kiesvereniging hebben opgericht en wel met 19 leden;

- opgaven van een viertal nieuwe leden uit Lichtenvoorde en een vijftal uit Bruchterveld en omgeving, beiden gevolgd door de mededeling dat dit de voorbiden waren

- van Kiesverenigingen in oprichting;
- een mededeling over grote activiteit van de „ingeslapen” Kiesvereniging te St. Philipsland waarvan reeds een opgave van 5 leden ontvangen werd en nog verdere mededelingen verwacht worden;
- een bericht van de Kiesvereniging Wetering-Scheerwolde waarmee reeds enkele jaren geen contact meer geweest was;

- opgave van enkele leden uit Eck en Wiel waarbij voorts gesproken wordt over bij ons nog onbekende leden uit Maurik, die hun steentje bijgedragen hebben in de CDA-verkiezingsactiviteiten;

- een bijzonder verrassend bericht over de leden te Wormerveer en Krommenie die zich in een officiële kiesvereniging gaan verenigen. Dat er leden waren te Krommenie was ons bekend. De afdeling Wormerveer (waarvan het bestaan met bewijzen gestaafd werd) was ons als zodanig geheel onbekend, zodat dit een afdeling was waarmee op een of andere wijze het contact verloren gegaan is. Bij een speurtocht in de archieven bleek nota bene, dat dit omstreeks het jaar 1922 gebeurd moet zijn! Deze serie berichten vormt onzes inziens een nogal indrukwekkende reeks voor een bijna 70-jarige organisatie! Een hartelijk woord van welkom voor alle nieuwe leden is hier zeer zeker op zijn plaats en voor die uit Wormerveer moet dat welhaast wel een dubbel welkom worden.

Gesterkt door al dit medeleven kan de Unie als een zo krachtig mogelijke organisatie verder gaan op de weg naar voortgaande eenwording van het CDA. Sterk en zelfbewust!

Dat bleek niet geheel uit de opkomst op de zaterdag 4 juni gehouden Algemene Vergadering. Die was op z'n best matig te noemen, doch dit was ook wel te verwachten na alle inspanningen van de leden in de laatste jaren met als hoogtepunt de verkiezingsstrijd. Voor de getrouwen die wel gekomen waren moet het:

EEN HOOGTEPUNT

geweest zijn, toen nadat één van onze meestbekende leden van de tweede kamer, de heer Tilanus, als zodanig afscheid genomen had voor de lunchpauze, na die onderbreking maar liefst vijf nieuwe kamerleden zich aan de vergadering voorstelden. Niet als CHU-leden doch wel als behorende tot het CH-aandeel in de gezamenlijke nieuwe CDA-fractie. Indien voor de volgende Kamerverkiezingen het CDA definitief tot stand komt is het thans de laatste keer geweest dat gekozenen behalve CDA-ers ook nog CHU-ers zijn.

Het is wel wat chauvistisch om te stellen: de CHU heeft vier zetels gewonnen, doch in feite is dit toch zo. Uiteraard dankzij het CDA! In de gehele geschiedenis van de Unie is dat slechts éénmaal eerder gebeurd en wel in 1922 toen er een sprong was van 7 naar 11 zetels van de 100 terwijl we nu van 6 naar 10 van de 150 zijn gegaan. Uiteraard speelt het „geval Huysen” hierbij een rol, doch er is toch geen gering resultaat bereikt.

Gezien het komende jubileum willen we naast deze laatste verkiezingsuitslag even stilstaan bij de eerste Kamerverkiezing na het totstandkomen van de CHU in 1908.

DAT WAS: DE VERKIEZING VAN 1909

Ook toen nam één bekend kamerlid afscheid en wel mr. dr. J. Schokking. Ook toen waren er meerdere nieuwelingen t.w. vier in de plaats van de vijf van nu. Voor de verkiezingen waren er negen, daarna dus twaalf. Dit was niet de meest opvallende overeenkomst tussen toen en nu. Veel meer springt in het oog dat er voordien reeds een fractie (toen nog kamerclub genoemd) was. De CHU viel terug op de bestaande fracties van voor de fusie, zoals het CDA nu teruggevallen is op de nog afzonderlijke, doch reeds nauw samenwerkende, ARP, KVP en CHU-fracties in de oude kamer.

Het meest opvallende verschil is de wijze waarop de verkiezingen toentertijd plaats vonden en het aantal stemgerechtigden. Toen bestond nog het z.g. districtenstelsel en waren alléén de mannen van 25 jaar en ouder, voorzover ze aan bepaalde voorwaarden voldeden en zelf op de kiezerslijst geplaatst wilden worden, stemgerechtigd. Hierdoor waren er slechts 843.550 kiezers,

die overigens lang niet allen naar de stembus gingen. Het genoemde aantal kiezers houdt in, dat 489.911 mannen in de genoemde leeftijdsgroep geen stemrecht hadden of daar geen prijs op stelden. Er waren nl. in totaal 1.333.461 mannen van de vereiste leeftijd. Althans toen ruim voor de verkiezingen de lijst werd samengesteld. De opkomst van de kiezers was uiterst matig, hetgeen temeer opvallend is omdat allen zich toch zelf als kiezer hadden laten inschrijven. Naast pakweg 10.000 ongedige werden er slechts 594.481 geldige geteld. Het de laatste jaren nogal veelvuldig gepraat over toeneming van de belangstelling voor de verkiezingen bij wederinvoering van een districtenstelsel kan op grond van deze cijfers moeilijk verdedigd worden. Er is reeds gesteld dat de uitslag gunstig was voor de Unie, dit gold trouwens voor het gehele CDA van toen, „de coalitie” van AR, CH en katholieken. Een totaalwinst van 11 zetels (11 van de 100).

De CH behield alle districten van vóór de verkiezingen incl. Harlingen waar mr. ds. J. Ankerman (langs een omweg) de zetel van de heer Schokking verwerfde. De gewonnen zetels waren: het district Haarlem (jhr. mr. F. K. Van Lennepe); het district Ede (jhr. G. J. A. Schimmelpenninck); het district Amsterdam II (J. R. Snoeck Henkemans).

De vier nieuwe kamerleden van toen vormden een verjonging van de fractie. De acht „zittenblijvers” waren tezamen ca. 453 jaar oud, de 4 nieuwelingen ca. 186 jaar. In totaal kwam men dus op 12 leden en ca. 639 jaar. Aan het begin van de geschiedenis van de Unie dus vier nieuwe Tweede Kamerleden en aan het einde vijf. De vijf van nu zijn waarschijnlijk tesamen jonger dan de vier van toen!

Met als achtergrond de vijf nieuwe kamerleden die mede de CDA-fractie verjongen kan dus gesteld worden: volgend jaar wordt de Unie 70 jaar „jong”.

Daarmede zijn alle bijzonderheden over de verkiezingen van 1909 lang niet weergegeven. Dit moet overstaan tot een volgende gelegenheid. Nu willen we gaarne besluiten met het verzoek ook in het komende jubileumjaar de Unie jong te houden via een stroom van nieuwe leden (ouderen zowel als jongeren).

(Wordt vervolgd.)

Gehandicaptenbeleid wordt revalidatiebeleid

De bewindslieden van volksgezondheid en milieuhygiëne, cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, sociale zaken, onderwijs en wetenschappen, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en defensie hebben dezer dagen de „Schets van de huidige situatie van het revalidatiebeleid” aangeboden aan de Tweede Kamer.

Hierin worden de huidige structuur, de knelpunten en de uitgangspunten voor het beleid op de korte termijn beschreven. Deze schets is een voorlopige afronding van het overleg, dat schriftelijk en mondeling met de Kamer is gevoerd naar aanleiding van de nota „Inventarisatie van voorzieningen voor gehandicapten”, die op 11 oktober 1974 aan de Tweede Kamer werd aangeboden. Tegelijkertijd is de schets uiteraard een eerste aanzet voor het beleid in de komende jaren.

In een inleidend hoofdstuk wordt een omschrijving van begrippen gegeven en van de belangrijkste aspecten en karaktertrekken van het „revalidatiebeleid”. De regering spreekt in dit eerste hoofdstuk haar voorkeur uit voor het gebruik van deze term in plaats van de door de Tweede Kamer gehanteerde term „gehandicaptenbeleid”. Uit de schets van de huidige structuur blijkt, dat tien ministeries met het revalidatiebeleid bemoeienis hebben. Bij deze bemoeienis is zo'n tien procent van de Nederlandse bevolking rechtstreeks als lichamenteel, zintuiglijk of geestelijk gehandicapt of als geestelijk gestoorde betrokken; en via gezinsleden zelfs ongeveer een kwart van de bevolking.

Behalve de genoemde bewindslieden hebben ook de bewindslieden van verkeer en waterstaat, binnenlandse zaken, justitie, financiën en voor wetenschapsbeleid bijdragen voor de schets geleverd. In het tweede hoofdstuk wordt beschreven wat de bemoeienis van de departementen met het

revalidatiebeleid inhoudt, wat de uitgangspunten voor het beleid zijn en welke problemen zich voordoen. In dit deel van de nota is heel wat - en vooral ook recente - informatie bijeengebracht.

Dat er op dit uitgebreide en gecomplexeerde terrein behoefte is aan coördinatie, is duidelijk. Deze wordt in het derde hoofdstuk beschreven, zowel op landelijk als op provinciaal en regionaal niveau. Daaraan is toegevoegd een beschrijving van het werkkterrein van de belangrijkste gesprekspartners van het particulier initiatief, die blijkens de leiding ook bij de totstandkoming van de nota betrokken zijn geweest.

KNELPUNTEN

Het vierde hoofdstuk beschrijft enige algemene knelpunten, waarmee het revalidatiebeleid en vaak ook de individuele gehandicapte te kampen heeft. Het belangrijkste daarvan is wel het gevaar, dat de categorie van de gehandicapten als zodanig dan wel van speciale groepen onvoldoende aandacht krijgt in een algemeen of meer functioneel gericht beleid. Dit zal nog extra zorg vragen, naarmate het voornemen om het beleid te decentraliseren, realiteit gaat worden.

Andere knelpunten zijn de verschillende in financiering; de - vooral voor lichamentele gehandicapten - ontoegankelijkheid van woningen, gebouwen en de samenleving als geheel; tijdrovende procedures, die juist dan hinderlijk zijn, als de aard van de handicap een snelle oplossing nodig maakt; enz.

BELEID

Het laatste hoofdstuk geeft een samenvatting van alle beleidsvoornemens op korte termijn. Het zijn er 93. De meeste daarvan

zijn uitvoerig beschreven en vooral met het huidige beleid in verband gebracht in het tweede hoofdstuk. Bij de lijst van 93 voornemens zijn er enkele, die speciaal de aandacht trekken.

Zo is door een aantal organisaties van gehandicapten een Gehandicaptenraad opgericht. De positie daarvan en de verhouding tot andere gesprekspartners van de overheid (Nederlandse Vereniging voor Revalidatie; Nationaal Orgaan Zwakzinnigheidszorg) moet binnenkort worden vastgesteld. Een ander belangrijk punt is dat er over ruim een jaar voorstellen verwacht worden van een speciale commissie voor de vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoornissen bij kinderen.

Aan de hand daarvan zal een netwerk worden tot stand gebracht voor een efficiënte onderkenning en daarop volgende behandeling en begeleiding, zodat ouders met hun kind niet meer heen en weer worden gestuurd en niet meer lange tijd in onzekerheid verkeren.

De erkenningsnormen voor verschillende voorzieningen in de zwakzinnigheidszorg worden binnenkort herzien en de keuze bij de plaatsing daarin zal beter en met meer garanties geregeld worden.

In Hoensbroek (L) zal een begin worden gemaakt met een speciale beroepsopleiding voor ernstig lichamenteel gehandicapten naar analogie van de vermaarde Duitse inrichting in Heidelberg.

Er komt een nieuwe wettelijke regeling voor de opnemng van gehandicapten in het arbeidsproces.

De uitzendmogelijkheden voor gehandicapte arbeidskrachten worden - naar het voorbeeld van een Arnheems experiment - landelijk opgezet. Vakantie-, recreatie- en sportactiviteiten voor gehandicapten krijgen belangrijke stimulansen. Op huisvestings- en verkeersgebied bestaat een aantal plannen, die alle tot doel hebben

de deelname van gehandicapten aan het maatschappelijk leven te bevorderen. Het is dit streven naar integratie van de gehandicapten in de samenleving, dat als een rode draad door de hele nota loopt. Uiteraard met behoud van voldoende garanties voor de specifieke noden van de gehandicapte en zijn ouders of gezin.

H.L.

publikaties CDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 9,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat): f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 60 45 00 t.n.v. de Savarin-
Lohninstichting, Den Haag

CARTERS „TOUCH”

Enkele maanden na zijn ambtsaanvaarding heeft de Amerikaanse president een bezoek gebracht aan West-Europa. Hij - president Carter - verbleef o.a. in Londen, waar de economische topconferentie en de bijeenkomst van de Noord-Atlantische Raad plaatsvonden. Er zijn zakelijke besprekingen gevoerd, maar voor de Westeuropese deelnemers was het tegelijkertijd een gelegenheid om persoonlijk met Carter kennis te maken, en andersom.

De nadere kennismaking was nodig, aangezien het een bekend feit is dat in nogal wat Westeuropese hoofdsteden (vooral in Bonn) ooit de voorkeur gegeven werd aan Ford als president (er was sprake van een „sentimentele vriendschap” tussen Ford en Bondskanselier Helmut Schmidt). Carters overwinning in november j.l. werd alleen in Athene en Nicosia met grote vreugde begroet, alwaar men hoopte op een hardere Amerikaanse opstelling jegens Turkije.

ATMOSFEER

In het algemeen brengt iedere Amerikaanse verkiezing een periode van onzekerheid met zich mee, m.n. voor het buitenland vanwege de weerkerende „intrusion of U.S. internal politics into U.S. external policy”, maar toen de regering-Carter de doelstellingen van het buitenlands beleid ging contrasteren met die van vorige regeringen, leidde dat eveneens, mede gezien

het „conceptuele kaliber” van het Kissinger-beleid¹, tot verwarring en irritatie. De bijeenkomsten in Londen nu hebben, zeker voorlopig, de (Atlantische) lucht helpen opklaren: zij zijn in elk geval in atmosferisch opzicht een succes geworden. De Amerikaanse president was duidelijk de centrale figuur en als persoon en door zijn optreden is hij bij de anderen in de smaak gevallen. President Carter kwam, zag en overwon, zou men kunnen zeggen. Zij die in Washington tijdens de voorbereidingen gepleit hebben voor een politiek van propaganda, dit i.t.t. hen die een meer bescheiden optreden adviseerden, hebben gelijk gekregen.

In hoeverre de verklaringen en afspraken praktisch resultaat zullen gaan opleveren, moet afgewacht worden. Het is bijv. niet onmogelijk dat de in Londen opnieuw betoonde Atlantische verbondenheid door eventueel optredende crises op de proef zal worden gesteld. Niettemin is het toe te juichen dat men zegt ernstig te willen streven naar verdere intensivering der betrekkingen, voor degenen die de Atlantische gedachten zijn toegedaan is dat op zichzelf al winst.

ANDER ACCENT

Op de economische conferentie is een programma van zeven min of meer traditionele punten opgesteld, beseft moet

worden dat het uiteindelijk om de materiële uitwerking ervan gaat en niet louter en alleen om formele overeenstemming. Het slotcommuniqué van de NAVO partners daarentegen bevatte minder traditionele accenten. Zo was opvallend dat gewag gemaakt werd van de kwestie van de mensenrechten. Voor Strauss reden om tijdens een debat in de Bondsdag de Amerikaanse president te danken voor zijn loyale en on-dubbelzinnige opstelling in deze. Deze kwestie is vooral door de aanpak van Carter op de voorgrond getreden, geheel in overeenstemming overigens met het „wereldwijde humanisme” („planetary humanism”) dat Brzezinski, zijn voornaamste adviseur op buitenlands terrein, aanhangt.³ Henry Kissinger heeft zich er al eerder over uitgelaten. In een toespraak op 19 oktober 1976 in New York zei hij dat geen enkele poging nagelaten diende te worden om het respect voor de mensenrechten te vergroten, waaraan hij toevoegde: „...een publieke kruistocht is vaak niet de meest effectieve methode”. Inmiddels is duidelijk geworden dat het Carter/Vance/Brzezinski-team andere accenten legt, een grotere betrokkenheid aan de dag legt en -wellicht- ook andere maatstaven aanlegt. In een Amerikaans tijdschrift wordt in één van de artikelen de vraag opgeworpen in welke mate het legitiem, wenselijk, noodzakelijk -of zelfs mogelijk- voor democrati-

sche samenlevingen is om te trachten „de praktijken of de aard van autoritaire regimes te modificeren in een humane en pluralistische richting?”⁴ De auteur, ook één van de adviseurs van de huidige Amerikaanse regering, beantwoordt deze vraag niet in geheel negatieve zin, hij maakt echter wel zijn kanttekeningen. Gezien officiële Amerikaanse uitlatingen en acties bestaat er een grotere bereidheid om wat dit betreft het Amerikaanse gewicht in de schaal te werpen en heeft men de verwachting dat dit succes zal hebben. De doelstelling is geformuleerd, christen-democraten zullen hier geen moeite mee hebben, integendeel. Veel hangt af van de wijze van opereren, dan nog is de kans van slagen evenwel allerminst zeker.

Drs. G.K. Timmerman

1. C.L. Sulzberger in; **International Herald Tribune**, 27/28 maart 1976.
2. **Strategic Survey 1976** (Londen: I.I.S.S., 1977), blz. 6.
3. Zie: Drs. A. Kamsteeg, „Na Henry Kissinger”, **Intermediair**, 4 maart 1977.
4. Marshall D. Shulman, „On Learning to Live with Authoritarian Regimes”, **Foreign Affairs**, januari 1977, blz. 332.

TOT 140% HYPOTHEEK
 Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
 Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
 Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje
Drs. J. A. Uding & Partners
 Financ. adv. en vastgoed consultants
 v. Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-176 47.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
 Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiverken
 (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:
Gebr. BEKKER B.V.
 REIJNERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
 TELEFOON 05100-20841.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

de klok | **HANDELMIJ B.V.**
BANDEN B.V.
 West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam.
 telefoon 010-190200.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.
 Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

Bouw- en Aannemersbedrijf
M. de Raad & Zoon C.V.
 Picketstraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

Stelt u prijs op
VAKWERK Kwaliteits-ARTIKELEN
 dan
VAN ZEBEN'S
 Woninginrichting N.V.
 Laarstraat 12-20
 Zutphen

KOCH
 Telefoon 055-214259
APELDOORN.
 Kerkorgels
 Elektronische orgels
 voor kerk-, school- en huismuziek.

Zaanse klokken

Maaskant
 Winkelgalerij Kerschoten
 Tel. 15865, Apeldoorn.

BOUWBEDRIJF P. HULSBOS Jzn. b B.V.
 Venneperweg 873 - Nieuw Venneper.
NIUW VENNEP - Telefoon 02526-2277
ABBENES - Telefoon 02524-226
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW

korteweg
 bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

HANAB B.V. **GASLEIDINGEN**
KABELWERKEN
 Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800 **ZINKERS**

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

Politiek Nieuws
Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

O. W. A.
baron van Verschuier

INHOUD

Uitslag van de verkiezingen/ Evaluatie verkiezingscampagne	pag. 1
Eind van het begin/ Zuidmolukse kwestie	pag. 2
Analyse verkiezings-commentaren/ Begrip en onbegrip	pag. 3
Grenzen van de groei	pag. 4
ARP: Partijbestuur in nieuwe samenstelling	pag. 5
Stichting Vormingswerk politieke scholing	pag. 6

De uitslag van de verkiezingen, het examen voor het CDA

Er zijn verschillende manieren om de verkiezingsuitslag te benaderen. Afhankelijk van de wijze van deze beoordeling komt men tot een verschillende toon van tevredenheid. De meeste tevredenheid bestaat er in onze kring als we ons realiseren dat 2.600.000 mensen in Nederland hun stem uitbrachten op een partij die zich als een nieuwe stroming in de politiek aandient, die in het recente verleden gedogers en oppositie kende en, wel is waar met een voortreffelijk programma een blanco volmacht vroeg aan de kiezers. Niemand die in de tijd dat wij met de opbouw van het CDA bezig waren had durven voorspellen dat we 49 zetels zouden halen. Het CDA is aangeslagen, het driestromen-land gerealiseerd. Wij moeten nu, met een zware verantwoordelijkheid op onze schouders, aan de slag om waar te maken datgene wat we de kiezers beloofden.

Een tweede invalshoek voor de beoordeling van de verkiezingsuitslag. Veel lieden die van oudsher op ARP en CHU stemden hadden twijfels over de diepte en de waarde, de betekenis van het Christelijk uitgangspunt. Er kwamen aanvallen op het CDA van de bestaande en nieuw opgerichte getuigende reformatorische partijen. Van de eerste verkiezingsuitslag tot de laatste bleek dat de wel eens door ons gekoesterde vrees dat het CDA daar mogelijk stemmen aan zou kwijt raken niet hoefde te bestaan. Niets was minder waar. Het was indrukwekkend hoezeer deze gebieden het CDA aan een forse winst hielpen. Grote dank daarvoor. Het betekent ook een compliment aan Steenkamp en Van Agt die er op hun eigen wijze erin slaagden veel reformatorische kiezers aan het CDA te binden.

VERLATE DOORBRAAK?

Een derde peiling geldt de uitslag van de grote steden. Ik heb de indruk dat het CDA het daar bepaald beter gedaan heeft dan de afzonderlijke partijen in het verleden. Hetzelfde geldt bij de jongere stemmers waar de christen democratie terug kwam. Beiden verheugde constatering en goede uitgangspunten voor het verdere werk met en voor jongeren en in de grote steden met hun geweldige problematiek die om een oplossing vragen. Een blik naar de verkiezingsuitslagen in het zuiden geeft een minder rooskleurig beeld te zien. De daling van het CDA in kiezersaantallen ten opzichte van met name de KVP is opvallend. Hebben we hier te maken met een verlate doorbraak, een proces dat in het noorderlijk deel van ons land zich al eerder voltrok? Opvallend was het daarbij dat dat het met name de Partij van de Arbeid was die daar zijn winsten maakte. Dat doet vermoeden dat het arbeidersgedeelte van het CDA naar de partij van de arbeid overliep. Dat heeft alles te maken met de positie van het NKV in het FNV. Reden voldoende om de relatie met het NKV opnieuw kritisch te bezien en te analyseren wat oorzaken waren om op basis daarvan het recept voor de verbetering op te stellen. Ook daar moeten we ons niet bij neerleggen en terugkomen!

TELEURSTELLEND

Bekijkt men de uitslag vanuit taakstelling van het CDA om terug te winnen, het vertrouwen met name en

dus ook de stemmen, van al degenen die een van de drie christen democratische partijen de rug toekeerde, dan is de uitslag teleurstellend. Ik heb de stellige overtuiging dat deze mensen de kat nog uit de boom zullen blijven kijken en dat ook voor hen het CDA vier jaren lang examen zal moeten afleggen. Het examen van de onderlinge eensgezindheid, van de standvastigheid van de christen democraten om bij de kabinetsformatie niet alles te slikken van wat de partij van de arbeid ons voorhoudt. Bereidheid tenslotte en bekwaamheid om een zo groot mogelijk gedeelte van het eigen programma te realiseren. Mede hierdoor zal het profiel van het CDA, scherper omlind dan nu met de verkiezingen mogelijk was worden omlind.

WAT DOET PVDA?

Een laatste beoordeling van de verkiezingsuitslag kijkende naar de uitslag van de andere partijen en met name de Partij van de Arbeid en de VVD. De Partij van de Arbeid de grootste en dat door het inslikken van PPR en CPN. Van je progressieve partners moet je het maar hebben! Wat gaat de Partij van de Arbeid met deze kiezersgunst doen? Zullen zij zich redelijk opstellen en willen toegeven en erkennen, tegen hun eigen achterban, dat in de politiek van Nederland alleen meerderheidsregeringen gesloten kunnen worden door het sluiten van compromissen? Dat het nieuwe socialistisch-christen democratisch kabinet een kabinet is, als het er komt, dat wezenlijke bestanddelen van Partij van de Arbeid-programma en van CDA programma wil realiseren?

Dat een dergelijk kabinet staat of valt met de mogelijkheid dat ook christen democraten zich in personen en beleid en dus ook mentaliteit van het kabinet kunnen herkennen?

Dat de meest directe weg naar het falen van de formateur en het falen van het kabinet is om drammerig de ene socialistische eis na de ander op tafel te leggen. Actie roept reactie op en die komt dan uit CDA-kring wis en waarachtig. De moraal van deze verkiezingsanalyse?

GOEDE UITGANGSPOSITIE

Dat wij wel is waar een bescheiden winst maakten die alle reden voor tevredenheid geeft en een goede uitgangspositie voor volgende verkiezingen. Over tien maanden staan we voor staten- en radenverkiezingen! Dat deze verkiezingsuitslag en de formatie van één fractie pas het begin van het examen vormt. Dat bij kabinetsformatie en de periode daarna het examen voortduurt tot de volgende kamerverkiezingen. Omdat immers in die tijd het CDA moet tonen wat het waard is. Wij moeten op alle fronten bezig zijn om voor het examen te slagen. Geen moment van verslappung mag daar tussen liggen. Met name moeten wij in woord en daad de diepe waarden van de christen democratie proberen te vertolken. Dat is het belangrijkste dat van de verkiezingen 1977, de eerste verkiezingen van het CDA, ons te zeggen hebben. Ik hoop dat zeer velen zich van hun grote verantwoordelijkheid in deze bewust zijn.

Verschuier.

CDA- verkiezings- campagne 1977

Door mr. J. L. Janssen van Raay,
voorzitter Centraal Verkiezings Comité

De eerste landelijke CDA-verkiezingscampagne is achter de rug. Wij hebben 49 zetels weten te veroveren, hetgeen dus winst betekent. Voor iedereen die zich zoals ik de angstaanjagende prognoses herinnert van 3 jaar geleden is dit een fantastisch resultaat. Bijna éénderde van het Nederlands electoraat heeft de christen-democratische politiek zijn vertrouwen geschonken en daardoor deze als derde richting stevig verankerd in ons staatsbestel.

Anders dan bijvoorbeeld bij de Partij van de Arbeid betreft het hier geen dank voor bewezen diensten (het CDA is nieuw, twee van de christen-democratische partijen hadden geestverwante ministers in het kabinet, de derde was in de oppositie) maar een vertrouwens-votum voor de toekomst.

Het CDA-partijbestuur, de christen-democratische bewindslieden in het te formeren kabinet, doch vooral de nieuw-verkozen fractie zal dit geschonken vertrouwen waar moeten maken. Wat het laatste betreft is de CDA-fractie er reeds een dag na de verkiezingen in geslaagd te zorgen voor een dusdanig dieptepunt dat de climax waar wij vanaf 26 mei 1977 tot aan de verkiezing 1981 naar toe naar toe moeten werken er alleen maar geprononceerder en spectaculairder door kan worden. Ik wens de fractie toe dat zij een eendrachtig, verantwoordelijk en bovenal christelijk geïnspireerd beleid zal gaan voeren. Al die tienduizenden die zich belangeloos voor de

verkiezingscampagne hebben ingezet, en het derde deel van het electoraat dat die inzet heeft gehonoreerd, hebben hier recht op.

Mijn respect gaat in de eerste plaats uit naar onze lijsttrekker, mr. A. A. M. van Agt. Hij heeft deze functie niet geambieerd. Tijdens zijn eerste persconferentie na zijn verkiezing tot lijsttrekker drukte hij dat uit door te zeggen dat de ballon nu eenmaal boven zijn hoofd is blijven hangen. Welnu, hij en zijn gezin hebben het geweten ook! In de verschillende campagnes die ik tot nu toe van nabij heb mogen volgen heb ik nog nooit meegemaakt dat iemand op een dermate infame wijze is vernederd, belasterd en besmeurd. Hij is desondanks rechtverreind blijven staan en heeft ondanks de vervulling van zijn zware taak als minister van Justitie zich met niet aflatende ijver persoonlijk ingezet voor de campagne.

Met name wil ik hier met ere vermelden het ongedwongen optreden van onze lijsttrekker in zijn persoonlijke

contacten met de kiezers op straat. Deze onvervaardde man verdient het dat hij in de eerstkomende jaren onze onverdeelde en hartelijke steun blijft genieten.

Mijn grote dankbaarheid gaat uit naar het vrijwilligersleger van tienduizenden CDA-enthousiastelingen die de verkiezingscampagne hebben gedragen. In zo'n eerste gecombineerde verkiezingscampagne is het onvermijdelijk dat er fouten worden gemaakt, en deze zullen zorgvuldig worden opgetekend om door middel van een grondige evaluatie van de verkiezingscampagne door de Landelijke Verkiezings Raad tot lering te dienen voor de verkiezingen 1981. Er is veel gemopperd, gesteund en geklaagd maar dat heeft onze verkiezingswerkers er niet van weerhouden zich totaal voor de campagne in te zetten. Daardoor hebben wij de campagne in de breedte kunnen voeren zoals ik dat nog niet heb meegemaakt. Voor de volgende campagne rekenen wij weer op u! En dan tenslotte een woord van warme dank voor mijn collega's van het Centraal Verkiezings Comité, de vakkundige leiding van de campagne. Los van alle mogelijke andere vergaderingen hebben wij 52 maal gezamenlijk vergaderd en daarbij is ondanks alle spanningen nooit een wanklank gevallen.

Gesteund door de medewerkers van de wetenschappelijke bureaus en partijbureaus en de stafwerkgroepen is in korte tijd een grondige campagne georganiseerd die bij vriend en vijand bewondering heeft afgedwongen.

Postbusnummer CDA gewijzigd

Alle lezers worden erop attent gemaakt, dat het postbusnummer van het CDA is gewijzigd. Men adresseer thans als volgt:

SECRETARIAAT CDA
Postbus 85676
2508 CJ Den Haag.

Mr. J. G. H. Krajenbrink, secr.

Het eind van het begin

Door Piet Steenkamp; voorzitter CDA

Wat zou ik graag iedereen persoonlijk de hand drukken om dank te zeggen voor alles wat men heeft gedaan tijdens onze verkiezingscampagne.

Ik kan geen namen noemen, want het zijn er ontelbaren, die zich dag en nacht hebben ingezet voor het CDA.

Het CVC, onze adviseurs, onze Kamerleden en die talloze werkers in het hele land op alle niveaus. Zij hebben onze campagne gemaakt. Maar toch moet en wil ik één naam vermelden.

Wij zijn naar mijn vaste overtuiging de grootste dank verschuldigd aan Dries van Agt, die de zwaarste lasten heeft gedragen. Ik ken in de parlementaire geschiedenis geen enkel voorbeeld waarbij zoveel aanvallen, ook in het persoonlijke vlak, op de lijsttrekker van een politieke partij of op een tegenstander zijn gedaan.

Toen wij Van Agt aanzochten in oktober 1976 verwachtten wij dat hij het best in staat zou zijn om uit te dragen en over te brengen wat ons in de politiek beweegt en bezielt.

Hij is daarin geslaagd en hij heeft daarvoor alles ingezet. Als ik enkele conclusies trek dan wijs ik op de volgende punten:

1e. de versplintering is voor een groot stuk teruggedrongen. Het driestromenland bepaalt de Nederlandse politiek. Voor de controle en voor het tegenwicht is het optreden van grotere eenheden een goede zaak.

2e. de vrees dat onze grondslag ongehoord zou zijn is niet bewaarheid.

Integendeel, in grote delen van het land zijn met name de reformatorische kiezers ons trouw gebleven en naar ons toegekomen. Dat is terecht, want over de grondslag kan en mag geen twijfel bestaan en die bestaat kennelijk ook niet meer.

Ons beleid was er in eerste instantie op gericht om de mensen aan te spreken die al tientallen jaren de christendemocratie trouw gebleven zijn. Dat is belangrijk. Welnu, ons huis moet voor hen bewoonbaar en aantrekkelijk blijven.

3e. In tweede instantie was onze doelstelling om de mensen voor ons te winnen die ons vroeger hadden verlaten. Dat lijkt onvoldoende gelukt, alhoewel wij vergeleken met de Statenverkiezingen van 1973 560.000 stemmen meer hebben gekregen; dat is niet niks. Wij moeten echter bezig gaan om met ons appèl ons eigen profiel ook naar die groep die ik bedoelde over te brengen. Dat is onze tweede fase.

4e. In het Zuiden met name in de grote steden hebben wij verloren. Dat is een ernstige zaak. Het verlies geldt niet voor alle kiezers van katholieke huize.

In Twente en op het Brabantse platteland is het veel beter gegaan. Ik geloof dat wij onze grondslag duidelijker hebben kunnen overbrengen dan onze visie op de werkgelegenheid, op de kabinetcrisis en op de sociale zekerheid. Dat moet ons te denken geven.

Daarnaast zullen wij in de komende jaren moeten zijn waar de brand is d.w.z. overal in het land naast de mensen te staan die op ons rekenen. Politiek wordt niet alleen op het Binnenhof gemaakt.

5e. Wij hebben meer jongeren getrokken dan ooit tevoren de drie partijen afzonderlijk en tezamen. Dat moet ons bemoedigen, maar dat appèl op de jongeren moet versterkt worden en daarvoor zullen wij onze maatregelen gaan voorbereiden. Nog duidelijker moet worden dat wij een eigen weg te bieden hebben; ook voor jonge mensen.

Nu gaan we verder. De Kamerfractie die nu gekozen is staat voor een grote

opdracht die tegelijkertijd de vuurproef is. Meer dan 2,5 miljoen kiezers hebben één mandaat in hun handen gelegd.

Dat betekent voor onze Kamerleden afzonderlijk, maar ook als groep tezamen, een geweldige verantwoordelijkheid. Want de kiezers hebben in hen het vertrouwen uitgesproken dat zij samen onze ideale gestalte willen geven.

Daarnaast moet nu het kader in het land worden uitgebouwd en moeten overal CDA-verbanden tot stand komen, mede vanwege de volgende verkiezingen voor de Staten en de gemeenteraden die over tien maanden plaatsvinden.

Die moeten wij nu ook al organisatorisch gaan voorbereiden. Ons werk gaat dus door. Op een ander manier Onze taak is dezelfde gebleven.

Wij moeten namelijk met Gods hulp aan het CDA gestalte geven in de Nederlandse politiek.

Daarvoor zijn wij samen verantwoordelijk.

Waren we voor de Zuidmolukkers te tolerant of hebben we om de kwestie heen gelopen

Door Herman Wisselink; CDA-fraktiëlid

Deze twee vragen worden in de bange gijzeldagen herhaaldelijk gesteld. Slechts enkele vuurwapens in handen van een handjevol jonge mensen, die nauwelijks de draagwijdte van hun daden begripen, kunnen de Nederlandse samenleving ontwrichten. De verkiezingen werden erdoor overschaduwd, de kabinetsformatie enigszins vertraagd en de nieuw gekozen CDA-fractie miste in haar eerste vergadering de leiding van Van Agt. Ook dat laatste had zo zijn gevolgen. En dat valt allemaal nog in het niet bij het onmenselijke leed, en de enorme spanningen, die de gijzelingen in vele gezinnen hebben veroorzaakt.

Is het dan zo verwonderlijk, dat heet van de naald velen beweren, dat onze democratie te tolerant is jegens minderheden, die zich niet naar ons bestel willen voegen?

Gastvrijheid kan ons toch niet ontzegd worden. In de loop der eeuwen hebben wij altijd onze deuren opengezet voor vervolgd en verdrukt. Daar werden wij niet minder van.

Recentelijk heeft de Spaanse regering b.v. een beroep op ons gedaan om Baskische bannelingen op te nemen. Maar de Zuid-Molukkers zijn noch bannelingen, noch vervolgd, want wij Nederlanders hebben in het koloniale verleden van hun diensten dankbaar gebruik gemaakt. Nog meer, wij hebben hen geprezen om hun moed en trouw en soms zelfs van lauwerkranen voorzien. Bovendien behoort het merendeel tot onze geloofsgenoten. Vele CDA-kiezers waren of zijn nog lid van de Stichting „Door de Eeuwen Trouw”.

Merendeel statenloos

Minderheden, die in de loop van onze geschiedenis een gastvrij onderdak verkregen zijn bijna volkomen in onze samenleving opgegaan. Slechts enkele familienamen en culturele overblijfselen herinneren er nog aan. Van de 37.000 Zuid-Molukkers is 20% Nederlander geworden. De meesten geven echter aan hun aparte wettelijke status de voorkeur, maar zijn in feite hierdoor statenloos. Hieruit blijkt, dat het merendeel solidair is met de R.M.S.

(Republiek Maluku Selatan). in het bijzonder de jongeren tonen zich fervente R.M.S.-aanhangers. Deze R.M.S. is destijds uitgeroepen, toen Soekarno kort na de soevereiniteitsoverdracht abrupt een einde maakte aan de federatiegedachte. De eerste voorlopige regering van de Republiek der Zuid-

Molukkers stond onder leiding van Dr. Soumokil, oud-minister van Justitie van Oost-Indonesië, wiens weduwe thans een bemiddelingsrol speelt. Eind 1950 viel Ambon na harde strijd en onderdrukking. Dr. Drees zond in die dagen een telegram van protest aan zijn Indonesische ambtgenoot, waarin duidelijk tot uiting kwam, dat het Nederlandse volk zich diep geschokt voelde door de acties tegen Ambon. Daadwerkelijke steun aan de Ambonezen werd echter niet verleend! Intussen wachtten duizenden KNIL-militairen op demobilisatie. Onze regering wilde dat zij naar Ambon terugkeerden. De meeste Molukkers weigerden echter. De rechter kwam eraan te pas en in januari 1951 sprak het Gerechtshof in Den Haag - later bekrachtigd door de Hoge Raad - uit, dat de Nederlandse staat verplicht was al degenen, die zich niet wilden vestigen in gebieden, die door Soekarno waren bezet, met hun gezinnen naar Nederland te laten overkomen. Om het tijdelijke karakter hiervan te benadrukken werden de Zuid-Molukkers hier in speciale woonoordneden ondergebracht. Daarmee is feitelijk dit treurspel zonder einde begonnen.

Gespleten opvoeding

Deze woonoordneden hebben het aanpassingsproces op z'n minst sterk vertraagd. Het politieke aspect van de zaak werd maar in de ijskast gestopt in de stellige verwachting, dat met het heengaan van de oudere generatie de vrijheidsidealen wel zouden slijten. De tijd heelt immers alle wonden. Niets is echter minder waar gebleken. De wonden zijn lelijk gaan etteren en nu is een operatief ingrijpen geboden. Wat is namelijk het geval? Er is bij de Zuid-Molukkers een diepe kloof ontstaan tussen de oudere en jongere generatie. De ouderen hebben zich in ons land vanwege het door hen ge-

koesterde vrijheidsideaal, de taalbarrière en de afzondering nooit thuisgevoeld. De jongeren daarentegen hier geboren en getogen hadden weinig moeite met onze cultuur, maar moesten wel leven in twee heel verschillende werelden.

- Voor een deel in de sterk geïdealiseerde wereld van hun ouders met hun heimwee naar Ambon;
- Anderdeels in onze huidige maatschappij, waarin ze zich wel zouden kunnen aanpassen, maar het feitelijk niet wilden.

Door die gespleten opvoeding zijn zij gefrustreerd geraakt en hierdoor onaangepast gebleven. De aanpassing werd zelfs een last, die geheel op de schouders van de jonge generatie werd gelegd. De oudere Zuid-Molukkers gaan dus niet vrijuit. Juist in dergelijke situaties kregen extreme groepen hun kansen en werden de leiders, die de ouderen kozen, niet zonder meer door de jongeren geaccepteerd. Dit laatste begint zich helaas steeds duidelijker af te tekenen. Hierdoor is het probleem van de Zuid-Molukkers nog gecompliceerder geworden en zijn de wegen naar een oplossing geblokkeerd.

Te slap

De jongeren vinden de ouderen veel te slap. Kan hierdoor verklaard worden, dat de veel strijdvaardiger jongeren zich vrij goed georganiseerd hebben tot enkele hechte groepen, zoals het Zuid-Molukse Bevrijdingsfront en de Vrije Zuid-Molukse Jongeren? Deze groepen willen harde acties om de Nederlandse regering tot daden te dwingen. Hoewel de meerderheid van de Zuid-Molukse bevolking de gijzelingen afkeurt, zijn ze toch heimelijk trots op de zgn. dappere daden van hun jongeren. Feitelijk is dit een zelfde trots die destijds de ouderen hadden voor hun heldendaden in Indonesië.

Begrip voor politieke realiteit

Trots en dapperheid kenmerken dit volk. Dit mondt gemakkelijk uit in een sterker vrijheidsideaal. Hierdoor wordt duidelijk, dat een oplossing voor het probleem nauwelijks mogelijk is. De Indonesische staat wil geen Zuid-Molukkers toelaten zonder dat zij in het bezit zijn van het Indonesisch paspoort. De Zuid-Molukkers willen dit paspoort niet aanvragen, omdat zij een vrije republiek wensen. Daarom is tot

nu toe slechts 5% Indonesiër geworden. Is er dan geen enkele oplossing denkbaar? Ook dat gaat mij weer te ver. Ik ben het eens met de uitspraak van Ds. J. Wessel uit Assen, dat de redelijk denkende Zuid-Molukkers nauwelijks meer geloven in het ideaal van de R.M.S., maar aan de andere kant elke gedachte aan het opgeven van datzelfde ideaal weer onderdrukken. M.a.w. Ze zijn bang de eigen gevoelens op dit punt objectief en diepgaand te analyseren. Volgens mij kan de kwestie in de komende jaren slechts opgelost worden door de Zuid-Molukkers meer begrip bij te brengen voor de politieke realiteit. Indonesië heeft een staatsvorm, die door militairen wordt beheerst. Het komt in de praktijk neer op een soort vriendelijke politiestaat. De Molukkers zullen moeten kiezen tussen het accepteren van deze staatsvorm of integratie in de Nederlandse samenleving. De huidige situatie kan niet lang meer voortduren.

Daarvoor zijn de spanningen en ongeduld te groot geworden. Een tussenweg zie ik nauwelijks meer. Het nieuwe kabinet zal naast de vele problemen, die er al liggen, ook dit moeten oplossen. De zaak kan niet meer op z'n beloop gelaten worden, anders konden we zelf wel eens gedwongen worden er uit veiligheidsoverwegingen een soort milde politiestaat van te maken. Immers ons volk is de terreur meer dan zat, zeker nu zelfs kinderen gegijzeld worden.

Duidelijkheid

Alles overziende ben ik van mening, dat vanwege het bijzondere karakter van het Zuid-Molukse vraagstuk wij niet te tolerant geweest zijn, maar wel veel te lang om de zaak hebben heen gelopen. Hier moet nu een eind aan komen. De commissie-Köbben (Commissie van 10) zal spoedig duidelijkheid moeten verschaffen over de toekomstmogelijkheden. De Zuid-Molukkers hebben hier recht op, maar zij moeten ook zelf hieraan meewerken door positie te kiezen. Op korte termijn zullen er niettemin extra veiligheidsmaatregelen genomen moeten worden. Ik denk hierbij aan een betere bewaking op kwetsbare punten en van de treinen. Uitbreiding van de politie en de Kon. Marechaussee. Aan de Zuid-Molukse jongeren zal onverbloemd duidelijk gemaakt moeten worden dat hun strijdmethoden volstrekt ontoelaatbaar zijn en zij zich aan

strenge straffen blootstellen. Voorts het opsporen van de illegale wapens.

De BVD uitbreiden met specialisten op dit gebied. Er zijn namelijk aanwijzingen, dat goede tips niet serieus genoemd werden. Er dient haast gemaakt te worden met de nieuwe Wapenwet en onze wapendepôts moeten beter bewaakt worden. Maar..... minstens zo belangrijk zijn maatregelen in de sociale sfeer.

Zolang de Zuid-Molukse jongeren onaangepast blijven, zullen namelijk de moeilijkheden voortduren. De werkloosheid is bij deze jongeren extra groot. Het onderwijs kan hier nog veel worden verbeterd, evenals de woon- en de leefsituatie. Het hoge percentage jeugdcriminaliteit onder deze jongeren hangt ten nauwste samen met het toenemende druggebruik.

Wel is er in materiële zin de laatste jaren veel verbeterd, maar aan de sociale begeleiding wordt te weinig gedaan. Dringend gewenst acht ik ook een actieve bemoeienis van de Raad van Kerken om de verhouding met de Zuid-Molukkers te verbeteren. Hier liggen kansen want zij zijn zeer religieus en de kerk heeft er gezegd. Voorts zouden er op plaatselijk niveau stichtingen in het leven geroepen kunnen worden met het doel de Zuid-Molukkers zich te leren richten op de Nederlandse samenleving zonder de eigen identiteit behoeven prijs te geven.

De dupe

De speciale Tweede Kamercommissie voor het Zuid-Molukse probleem is vorig jaar slechts twee keer bijeen geweest, en heeft zich uitsluitend beziggehouden met de moeilijkheden in het woonoord Vaassen. Deze Commissie zal beslist meer moeten gaan presteren. Tenslotte denk ik aan een betere voorlichting over de feiten en achtergronden van het regeringsbeleid. Het is niet helemaal ten onrechte, dat de Zuid-Molukkers zich in de steek gelaten voelen. Maar voor twee dingen zullen zij in ieder geval zelf moeten zorgen:

1e: dat er nu definitief een eind komt aan de terreurdaden door intern deze acties scherp te veroordelen;

2e: zullen zij na 30 jaar de werkelijkheid onder ogen moeten durven zien en gaan kiezen tussen integratie of vertrek naar Indonesië. Een tussenweg acht ik nauwelijks mogelijk, na alles wat er is gepasseerd.

Onze rechtsstaat kan en mag niet ondermijnd worden door enkele honderden extremisten, waar niet alleen onschuldige Nederlandse burgers, maar ook de Zuid-Molukkers zelf de dupe van dreigen te worden. In deze spannende dagen zijn onze gebeden en gedachten speciaal bij de gegijzelden en hun familieleden.

Teleurstellende analyses

Door J. D. Gabor

Er waren acht redenen om Van Agt te stemmen. Ik nam daarom acht bladen om mij te verdiepen in de analyses van de verkiezingsuitslag van 25 mei. Ik kwam niet verder dan zeven, daar de achtste - de enige christen-democratisch gezinde - het gemeenschappelijke nummer van onze drie bladen, nog niet verschenen was.

In een vlak geschreven hoofdartikel verbindt de Nieuwe Linie aan de verkiezingsuitslag de conclusie, „dat er geen werkelijke veranderingen in aantocht zijn.” Opvallend is, dat de auteur van mening is, dat inhoudelijk gezien de politieke vervlakkings tijdens de campagnes (definitief?) heeft toegeslagen. Mogelijk is het CDA er nog niet voldoende in geslaagd uit te dragen hoe ver zij af staat van de vervlakkings, die met name opgeroepen is door de overeenstemming van materiële zaken. Het is ook denkbaar, dat men liever geen nota neemt van feitelijkheden, waarmee men het kennelijk niet eens is. Op dit punt heeft de Groene Amsterdammer beter opgelet. Deze krant wijst er terecht op, dat het CDA van Van Agt zich veel nadrukkelijker heeft opgeworpen als een dam tegen materialistische verwildering en zedelijk verval dan KVP, ARP, CHU ooit gedaan hebben. Ook lijkt mij een juiste beoordeling, dat er duidelijk meer aan de hand is dan een hergroepering ter linkerzijde, door het opslokken van de PPR, CPN, PSP door de PvdA.

Goed onderbouwd wordt er in dit weekblad op gewezen, dat meer dan de helft van de socialistische winst uit andere categorieën kiezers afkomstig is. Het is de moeite waard om een ogenblik stil te staan bij de opvatting, dat de winst van de socialisten niet zonder meer uitgelegd mag worden als een instemming met het beleid van het kabinet. Met name bij de van oorsprong PPR, CPN, PSP-kiezers zou de gedachte een rol gespeeld kunnen hebben, dat zij ten koste van alles wilden voorkomen, dat het CDA de grootste werd. Het siert deze krant dat de verkiezingsleus „Van Agt eruit - de CPN erin” met terugwerkende kracht belachelijk wordt verklaard.

Eén man

Elseviers magazine belooft de lezer uit te leggen „Hoe het CDA faalde”. Het artikel gaat echter over het thema „nog nooit kozen de kiezers zo duidelijk voor één man”. De opmerkingen, dat de CDA-kampagne te vroeg van start ging, Van Agt voor ordeverstoring boog en antwoorden gaf voor de televisie, die wel eerlijk waren, maar vermoedelijk tot gevolg hadden dat

Wiegel hem daags daarna een bedankbriefje heeft gestuurd, lijken journalistiek aardig, maar vinden geen steun in de electorale uitslag. Op één punt moet ik de schrijver gelijk geven.

De val van het kabinet was in geen enkel draaiboek voorzien. „De kiezers wezen het CDA als de breker aan. Wie breekt betaalt. Het CDA heeft het gevaar daarvan onvoldoende onderkend.” Kortom: Het CDA verzuimde na de breuk van zich af te slaan. „Zelden heeft een minister-president van een coalitiekabinet kans gezien om zo sterk alle „eer” voor zich op te eisen.” Deze opvatting wijst op een doorslaan van de balans na de val van het kabinet.

Daarna werd de strijd vooral in de publiciteitsmedia gestreden. Met een natuurlijke voorsprong van de socialistische lijsttrekker, die naast deze functie nog minister-president was en bovendien veelvuldig op de televisie verscheen in zijn gedaante als crisesbeheerser.

Kardinale fout

Accent is van mening, dat de duidelijkheid het meest gediend zou zijn met een CDA/VVD-coalitie. Hoe is het mogelijk, dat na een val van een kabinet en na verkiezingen weer de oude combinatie terugkeert, terwijl de fundamentele verschillen zijn tussen de partners.

De kiezer zal daar niets van begrijpen. Accent maakt de bekende kardinale fout door te doen alsof er geen verschillende partijen waren en alsof het bij de verkiezingen niet ging om de identificatie van de kiezers met die partij, die hem het meest aanspreekt en waarvan hij hoopt, dat na de verkiezingen getracht wordt het maximale van de eigen identiteit van zijn keuze in een regeringsprogramma te vertalen. De kiezers van het CDA kunnen er verzekerd van zijn, dat als hun partij in de regering komt het beeld anders wordt dan in het laatste kabinet. Dit schijnt moeilijk te begrijpen te zijn, of wil men het niet begrijpen? Dat de identificatie van de lijsttrekker met de partij en niet zo zeer de keuze tussen de programma's een duidelijke rol heeft gespeeld lijkt mij een aannemelijke gedachte. Met name voor Terlouw, Beckers en Den Uyl zal dit opgaan. Voor de komende kabinet-

formatie bevat Accent een aantal waarschuwingen. „Een eerste uitlating van PvdA-voorzitter, ten van den Heuvel, dat de PvdA nu toch wel rechten kan laten gelden op 9 van de 16 ministerzetsels is bedenkelijk”. De PvdA zal ervoor moeten waken, dat zij zichzelf niet overspeelt en het ligt in haar gedragspatroon om dat wel te doen.

Maar de redactie van Accent zal toch weten, dat een gematigde opstelling tot aan de verkiezingen nog niet heeft te betekenen, dat men zich ook daarna gematigd uitlaat.

Alternatief

Vrij Nederland heeft één van de beste analytische commentaren. Het is juist, dat de resultaten van de politieke peilingen van vorig jaar bij de PvdA de neiging deden ontstaan, om de koers naar het midden te verleggen. De kabinetscrisis kwam - als een geschenk - op tijd. Naast een juist lijkende bespreking van de uitslag, die genoemd wordt „de doorbraak in het zuiden”, is vooral de beoordeling van D'66 interessant.

Dat D'66 een geheel andere partij is dan die uit het tijdperk van Mierlo blijkt uit de aanhang, die het sterkst is in de forensengemeenten en de betere buurten van de grote steden. Dit wordt door de cijfermatige analyse van de verkiezingsuitslag bevestigd. „Van Mierlo was een alternatief voor de PvdA, Terlouw is een alternatief voor de VVD”.

Wie heeft gelijk

De Haagse Post bevat een ode aan de gekozen minister-president door Brugsma. Hij wordt beschreven als „Niet een hoge meneer uit Den Haag, omkleed met veel uiterlijk vertoon van gezag en deftigdoenerij, maar een kleine man in een beetje slobberig pak met sigarenas...” Door deze charme zou Den Uyl het midden voor zich hebben ingenomen. Veel sterker is het verhaal van Van den Doel onder de titel: de afgang van de linkse angst halzen. In een bloemrijke taal wordt de „bla-bla” politicologen van links onder de neus gewreven waarom het kabinet

Den Uyl geen historische vergissing was. Aan de hand van de theorie van Downs wordt duidelijk gemaakt waarom er op den duur slechts drie stromingen overblijven. Ook wordt duidelijk gemaakt hoe de PvdA-campagne op de „progressieve CDA-kiezers” werd gericht, waarbij de val van het kabinet een niet te onderschatten rol speelde. De onderstreping, dat in een tijd van een dreigende economische crises de arbeider bereid is te kiezen voor werkgelegenheid en loonbeheersingen in plaats van hogere lonen en lagere prijzen, lijkt door de verkiezingsuitslag naar mijn mening slechts ten dele bevestigd. Het CDA heeft onduidelijk de hele waarheid verteld, door een matigingspolitiek over de gehele linie, dus ook voor de overheid voor te staan. In de houding van de PvdA overheerste een wat rooskleurige voorstelling van zaken. Dit klonk de kiezer beter in de oren. Na de kabinetsformatie zullen wij weten wie werkelijk gelijk heeft.

Volgende fase

De Tijd bevat een interview met onze voorzitter Steenkamp. Hij werkt al aan de volgende fase van het CDA. Dat kan ons alleen maar verheugen. In het artikel „Hoe duurzaam is het driestromenland” wordt o.m. een beschouwing gewijd aan het gevolg van de grote opkomst. Kennelijk zijn de politicologen het erover eens, dat de grote opkomst in het voordeel van de socialisten en D'66 heeft gewerkt. Met name de relatie nog grotere opkomst in Brabant en Limburg zou de doorstromingen van het CDA naar de PvdA hebben bevorderd. Stemmen op de socialistische schijnt in het zuiden sociaal aanvaardbaar geworden en men blijft niet meer thuis als men niet op het CDA wil stemmen. Ook in dit artikel wordt D'66 als een voorbode van de VVD gezien.

Vonhoff ziet de wedergeboorte van D'66 als een incidenteel succes, dat ben ik met hem eens. Wel te verstaan als het persoonlijke - niet politieke -

Begrip en onbegrip

van
Franz Jozef
van der Heijden

Interview met een CDA-kiezer over de ruzie

In het weekblad De Tijd van 3 juni merkt onze eigen Piet Steenkamp over de ruzie in onze eigen CDA-Tweede Kamerfractie op: Het was alsof ik een klap op mijn hoofd kreeg. (...) En al die mensen, die in de campagne zo voor het CDA gesjouwd hebben. Wat moeten die mensen een koude douche gehad hebben. Heeft u nu ook zo'n koude douche gehad?

„Ik stond toevallig onder de koude douche toen mijn vrouw de resultaten van het eerste treffen in de nieuwe fractie uit de krant voorlas. Ik schoot eigenlijk in de lach, maar direct daarop verslikte ik me. In het water dan. Ik heb nog wel gedacht: dat begint goed, maar ja wat moet je? Als je bij zo'n vergadering zou zitten zou je alleen willen roepen: dames en heren, dat was onze bedoeling niet met die twee miljoen zeshonderd duizend stemmen.”

Wie zou er volgens u tweede man moeten zijn?

„Kijk, dat is natuurlijk de verkeerde vraag. De vraag is: Wie zijn onze beste mensen om het hele CDA te vertegenwoordigen? En daar heb ik in alle ruzie en ook bij het vinden van een voorlopige oplossing maar weinig over gehoord. Misschien is daarbij een slimme onderhandelaar nodig. En iemand die Den Uyl aankan. En ook iemand, die straks in de fractie (als hij voorzitter wordt) het beste tegenwicht kan geven aan de regering. Misschien moet dat juist iemand zijn die het best kan duidelijk maken waarom het CDA nu uiteindelijk gaat! Maar bovenal mensen, die het best begrijpen dat zij niet in de kamer zitten voor de KVP, de ARP en de CHU maar namens twee miljoen zeshonderdduizend CDA-stemmers, ja-toch.”

In de kranten wordt er de nadruk op gelegd, dat de ruzie van de eerste dan weer bewijst dat er een geweldige machtsstrijd in het CDA bestaat, die nog lang niet is uitgewoed. Ziet u dat ook zo?

„Wat macht. Niks macht. Ik heb toch niks te maken met al die kleine belangetjes en ambities. Ze hebben niet aan mij gevraagd of ik iets wil met één figuur in het CDA, ze hebben aan

succes van Terlouw. Dat te zijner tijd een doorstroming naar de VVD zal plaatsvinden lijkt mij van de Utrechtse burgemeester aardig bedacht, maar meer een wensdroom dan een reële mogelijkheid. Maar toegegeven, je kunt het nooit weten.

Samengesteld weekblad

Het geheel van de vaderlandse weekbladproductie overziend kan ik maar één harde conclusie trekken: er is alle reden voor ons christen-democraten om een professioneel samengesteld weekblad in onderlinge goede samenwerking tot stand te brengen. Wij zijn ook samen verantwoordelijk voor een ruim gescholeerde, objectieve meningvormende pers.

mij gevraagd of ik iets wil met het hele CDA. Ik heb ja gezegd. En met mij twee miljoen zeshonderdduizend-min-een andere kiezers.”

Blijft toch het feit, dat bepaalde mensen het zware werk moeten opknappen en daarna leiding moeten geven. Of ziet u dat anders? „Kijk eens, daar ben ik gemakkelijk in. Ik heb vertrouwen in die club gehad. Nu moeten ze het samen maken. Samen is natuurlijk niet één van de drie. Samen betekent samen de beste mensen naar voren schuiven. Doen ze dat niet dan staan ze in de ogen van twee miljoen zeshonderdduizend kiezers voor joker.”

Dus als ik het goed begrijp zegt u: het kan me niets schelen wie nu tweede man is en straks eerste?

„Moet u nu eens goed luisteren. Ik zeg dat ik geen boodschap heb aan ruzie en een bepaalde tweede man. Ik zeg dat die mensen in de Tweede Kamerfractie hun verstand moeten gebruiken anders worden ze opgerold door mijnheer Den Uyl himself. Die weet wel raad met ruziemakers. Toen ze in hun eigen partij aan het knokken waren over die resolutie, weet u wel, toen zag hij kans en deed hij verder precies waar hij zin in had. En dan zal ik u nog een ding zeggen. Als dat zo door gaat - dat geruzie zal ik maar zeggen - dan moet er ingegrepen worden. Eventueel door twee miljoen zeshonderdduizend kiezers.”

Die moet u hebben!!!

Enkele bijzonder actuele publicaties voor juist deze verkiezingstijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondbeheer en grondbeheer” geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs: f 3,75.

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven” wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs f 3,90. Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen” onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. Prijs: f 6,25.

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geogst met het initiatief wetsontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs: f 6,95.

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag, m.v.v. gewenste.

CDA christen democratisch appél

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuypersstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

CDA-vrouwen

OPROEP VOOR ALLE CDA-VROUWEN IN DEN LANDE

De tijd is rijp om een duidelijke lijn te krijgen in het landelijk CDA-Vrouwenberaad.

Een coördinatie-commissie gaat hieraan werken en doet een dringend beroep op u voor informatie over plaatselijke en regionale verbanden.

Wilt u ons informatie zenden over: Welke CDA-Vrouwenberaden bestaan er?

Welke activiteiten ontwikkelen zij? Welke organisatievorm hebben zij gekozen?

Welke financiële middelen hebben zij? Belt u of schrijft u ons onmiddellijk.

Mevrouw A. van Vliet-Boers
Losweg 103

Apeldoorn 055-213600

Mevrouw M. Chorus-Menken
Kloosterstraat 38

Lage Mierde 04259-793.

Ontwikkelingen in collectieve sector problematisch

Waar liggen de grenzen van de groei?

Door drs. M. J. van Rooyen

Bij een collectieve druk van rond 55% beschikken we thans over een stelsel van collectieve voorzieningen dat een hoeksteen van het maatschappelijk welzijn is geworden. Het probleem bij de collectieve lasten is niet alleen het absolute niveau, maar vooral het tempo waarin dit toeneemt. En dit tempo heeft in de achter ons liggende jaren ontzettend hoog gelegen. Nam in de 10 jaar na 1953 de collectieve druk inclusief die van de nietbelastingmiddelen slechts met 4,5% toe, in die 10 jaren na 1963 bedroeg de stijging echter bijna 14%. En in de jaren daarna zou dit tempo zich onverminderd voortzetten en steeds meer de neiging krijgen zich te versnellen al kon in 1975 en 1976 de lastenontwikkeling enigszins gematigd worden.

De trend van de uitgaven - en deze is uiteindelijk toch bepalend voor de ontwikkeling van de collectieve lasten - ging echter onverminderd in opwaartse richting.

1%-beleid

Het zgn. 1%-beleid: het beleid dat de totale stijging van belastingen, sociale premies en de meeste niet-belastingmiddelen aan een norm heeft gebonden. Door de introductie van deze norm voor het totaal van collectieve lasten is de problematiek van de grenzen van de belastingheffing verbreed tot die van de grenzen van de totale collectieve lasten. Deze totaalnorm behoeft echter nog niet in te houden dat daarmee ook de problematiek voor de belastingen is verlicht. Het stellen van juist een totaalnorm, zonder enige onderverdeling binnen die totaalnorm, bergt het gevaar in zich dat in feite de belastingen steeds de norm moeten volmaken en dat daarmee de belastingen toch nog sterk overbelast raken.

De 1%-norm betekent voor de problematiek van de belastingen in vergelijking met het verleden - dus niet in vergelijking met een toekomstige ongewijzigde beleidssituatie - geen verlichting. Wanneer men de opbouw van de 1%-norm - gegeven de veronderstellingen zoals beschreven in de Miljoenennota 1977 (blz. 96 e.v.) - vergelijkt met de opbouw van de collectieve lastenstijgingen in het verleden, dan blijft de relevante belastingdrukstijging in de periode 1977/1980 gemiddeld circa 0,6, net als in de periode 1965/1976. In termen van belastingdrukstijging dus geen verlichting. Wanneer men tevens bedenkt dat deze drukstijging moet worden gerealiseerd vanaf een hoger niveau van belastingdruk en bij een geringere reële groei dan in het verleden, is er zelfs sprake van een verzwarende ten opzichte van het verleden. Ook kan worden gesproken van een verzwarende, indien we tot en met 1980 geplande belastingdrukstijging vergelijken met de aflopende belastingdrukstijging die het Kabinet nog voor ogen had in de meerjarenafspraken van 1975. Deze zou toen aflopen tot een stijging van 0,4% in 1978. Voor de jaren 1976 t/m 1978 ging men toen uit van het volgende verloop: 0,5, 0,4, 0,4. **De 1%-norm mag dus niet direct worden geïnterpreteerd als een duidelijke verlichting van de problematiek in de sfeer van de belastingen.** Dit wordt wellicht nog duidelijker wanneer ik straks zal ingaan op de concrete tariefverhogingen van inkomstenbelasting en omzetbelasting, die noodzakelijk zouden kunnen zijn bij de strikte uitvoering van de tot 1980 geplande belastingdrukstijgingen binnen de 1% norm.

Daarentegen betekent de 1%-norm vooral in combinatie met het geplande aanvullende beleid in de sfeer van de sociale verzekeringspremies wel een duidelijke verlichting ten opzichte van het verleden. Het ziet er naar uit dat hier de drukverzwaring zeer gematigd zal zijn.

Lange remweg

De ombuiging van de groei van de collectieve lasten tot 1% is natuurlijk een hele stap. De remweg van matiging van de collectieve sector is - als bij een mammoettanker - lang, juist omdat hierbij in belangrijke mate de positie van de sociaal zwakkere in het geding is. Fel op de rem trappen zou leiden tot sociale kettingbotsingen. Maar bij die 1% kan het natuurlijk niet blijven, indien we bedenken dat, de 1%-norm reeds een beslag van 80% op de groei van het nationaal inkomen legt en dat dit marginale beslag snel verder groeit. Indien de structurele groei van het nationaal inkomen 3,75% zou blijven - een daling zal waarschijnlijk eerder het geval zijn - dan betekent de 1%-norm dat in het midden van de jaren negentig aan de groei van de particuliere sector een eind is gekomen. Dit moment naderen we des te sneller wanneer de 3,75% niet wordt gehaald. Alleen al deze ontwikkeling laat m.i. zien dat aan een verdere matiging niet ontkomen kan worden. Een matiging tot 0,6 à 0,7% zoals het CDA wil betekent - wederom wanneer aan die 0,7% voortdurend zou worden vastgehouden - dat het moment waarop de overheid de hele groei van het nationale inkomen opslukt, wordt uitgesteld tot enige jaren na de eeuwwisseling. Dit maakt een verdere matiging na 1981 tot beneden de 0,7% onontkoombaar om juist het draagvlak van de collectieve sector op de langere termijn veilig te stellen.

Drie varianten

Laat ik nu, terugkeren naar de concrete tariefverhogingen die bij toepassing van de 1%-norm zoals in de miljoenennota 1977 voorzien, noodzakelijk zouden zijn. In deze miljoenennota - blz. 47 en 96 e.v., voor wie het wil nalezen - heeft Minister Duisenberg aangegeven dat de 1%-norm voor de belastingen een relevante drukverhoging tot en met 1980 van 1,85% impliceert. Dit betekent drie jaar lang belastingplannen van ca. 2 miljard per jaar. Dit zou men kunnen vertalen in wat ik al een tijd geleden heb genoemd een meerjarenbelastingplan, een planning van de tariefverhogingen die men bij diverse belastingen moet plegen om de noodzakelijke middelen binnen te krijgen. Er zijn drie hoofdvarianten denkbaar om de noodzakelijke drukstijgingen te realiseren. In al de drie varianten wordt uitgegaan van een 80% inflatiecorrectie. Het niet toepassen van de volle 100% betekent overigens reeds een verzwarende van de druk van de inkomstenbelasting. De eerste variant is dan dat van de loon- en inkomstenbelasting alle tariefpercentages met 5 punten moeten worden verhoogd, hetgeen b.v. zou betekenen dat het marginale belastingtarief voor de modale werknemer stijgt tot 37% naast de sociale premies, die hij moet betalen. Een ander alternatief zou zijn een verhoging van de omzetbelasting met in totaal 4 punten. Dus het algemene tarief van 18 naar 22 procentpunten en het lage tarief van 4 naar 8. Als derde alternatief is nog denkbaar dat de 1,85 macro-belastingdrukstijging (3 x 2 mil-

yard) wordt gerealiseerd via een combinatie van verhoging van loon- en inkomstenbelasting en omzetbelasting. Ik vertel hier niets nieuws, in de antwoorden van Minister Duisenberg op Kamervragen (vraag 8), gesteld naar aanleiding van de miljoenennota 1977, kan men dit alles nog eens nalezen. Hieruit ziet men dat de 1%-norm toch nog in de sfeer van de belastingen zeer forse tariefverhogingen zou inhouden en de marginale tarieven tot ongekende hoogte zou doen oplopen. Voor de gehele komende kabinetsperiode 1978/1981 zal de stijging vooraf van de collectieve lasten tot minder dan 1% beperkt moeten worden, waardoor de genoemde tariefverhogingen lager kunnen uitvallen. Het CDA wil daarom de stijging tot minder dan 1% beperken. Want dat de door mij geschetste tariefverhogingen een groot probleem zijn is duidelijk. In de miljoenennota (blz. 47) schrijft Minister Duisenberg dan ook dat „het vinden van deze bedragen uitsluitend via belastingen een buitengewoon moeilijke opgave zou zijn. Een nadere concretisering van die maatregelen is thans niet mogelijk; daarbij zullen nl. behalve de belastingen ook in de beschouwingen moeten worden betrokken de niet-belastingmiddelen en de rijksbijdragen aan de sociale-verzekeringfondsen.”

Het perspectief voor de belastingen wordt nog somberder indien we bedenken dat na 1980 de aardgasbaten gaan teruglopen. Dit betekent bij ongewijzigd beleid dat de problematiek

voor de belastingen nog verder wordt verzwakt, omdat deze dan de teruglopende financiering uit de aardgasbaten moeten opvangen.

SCHIJNBARE PARADOX

Samengevat zou ik het volgende willen zeggen.

De 1%-norm betekent geenszins dat de problematiek van de belastingen is verlicht. Integendeel. In de komende jaren zouden zelfs bij een strikte uitvoering van de 1%-norm zeer omvangrijke tariefverhogingen van ruim 2 miljard nodig kunnen zijn gedurende 4 jaar. Het 1%-beleid was een belangrijke stap. Desondanks is gebleken dat ook de invulling van deze tot 1% beperkte stijging op grote problemen stuit. Ik heb laten zien zuiver ter illustratie tot welk een hoogte bij het 1%-beleid de tarieven van inkomstenbelasting en omzetbelasting dan zouden stijgen, daarmee tegelijk aangevend dat de 1%-norm moeilijk is vol te houden, maar slechts een eerste aanzet tot verdere matiging van de collectieve lastenstijging moet zijn; want ik wil geenszins de indruk wekken dat de door de regering voor de komende jaren genoemde tariefverhogingen er ook persé moeten komen. Juist niet! Ze zijn echter reeds opgenomen in de meerjarenramingen van het Kabinet van vorig jaar en wanneer geen verdere ingreep plaatsvindt in het tot dusver gevoerde uitgavenbeleid zal het Nederlandse volk met deze grote belastingverhogingen kunnen worden geconfronteerd. Als het maar enigszins kan moeten we die tariefverhogingen zien te matigen, alleen al om de prikkel te verminderen, die dergelijke tariefverhogingen - gegeven de gewenste reële groei voor de werknemer - geven aan het afwentelingsgedrag en dus aan de nominale ontwikkeling. Immers het verder terugdringen van de loon- en prijsstijgingen en dus van de inflatiespiraal is een eerste prioriteit. Mogelijk dat in de toe-

komst enig soelaas voor de belastingen gevonden kan worden door de aanwending van eventuele extra aardgasbaten uit export voor vermindering van de belastingplannen. Tot nu toe bevinden deze middelen zich nog buiten de 1%-norm. Wellicht zou ook een deel van de recente extra belastingopbrengsten kunnen worden aangewend ter verlichting van de enorme dekkingsproblematiek. Maar de duurzame afremming van de stijging van collectieve lasten zal slechts tot stand gebracht kunnen worden via een verdere indamming van de uitgavengroei na de explosieve ontwikkeling in de afgelopen jaren. Deze verdere indamming van de groei van de uitgaven dient uitsluitend om een werkelijk en krachtig herstel van de werkgelegenheid vooral op de langere termijn te bereiken en derhalve ook om aidus de collectieve sector in stand te houden, waar mogelijk te versterken. Een schijnbare paradox.

Wennen

De onenigheid in de kersverse CDA-fractie over de samenstelling van de leiding heeft velen in het land een flinke kater bezorgd.

Iedereen weet, dat het eenheidsstreven in de Nederlandse christen-democratie niet zonder strubbeling verloopt, noch kan verlopen. Daarvoor zijn de tradities te sterk verworteld, de politieke betrokkenheid bij de zaak te groot. Gelukkig maar. Zonder het nemen van barrières kunnen wij ons geen verworvenheden indenken.

Het CDA is geen droom maar een brok levende realiteit met alle goede en kwade kanten vandien.

Het CDA is meer dan de som van de delen, maar ook is het CDA een federatie op weg naar meer. Dat federatieve zal ook zijn weerslag in de samenstelling van de leiding, de gewichten van de door de partners bezette functies moeten hebben. Dat kan op verschillende manieren geregeld worden. De meest elegante manier om dit te regelen is... het niet te regelen; d.w.z. het aan het onderling begrip over te laten. De vraag rijst dan wanneer en in welke vorm het onderling begrip de overhand moet krijgen boven andere motieven. Nog ingewikkelder wordt het als een keuze tussen concrete personen gemaakt moet worden. De leidende persoonlijkheden zijn moeilijk vergelijkbaar, zij verschillen sterk in type. Zij genieten elk een brede waardering, maar op grond van uiteenlopende eigenschappen. Problemen genoeg. Het is dan ook niet wijs om de bezetting van de leidende functies in het CDA steeds ad hoc te bepalen. Er is geen onzichtbare hand die dit vrije spel van krachten vanzelf tot aanvaardbare verhoudingen voert.

Op dat punt heeft de fractie zichzelf overschat. Daaruit zullen wij lering moeten trekken. Natuurlijk gaat het er niet om een krampachtige verdeling van alle posities te construeren. Maar het zal alle groepen in het CDA duidelijk moeten zijn dat men de indruk dient te vermijden als zou men willen overheersen in plaats van te dienen. Dat vereist meer dan onbevangenheid, het eist dat men zich in elkaars positie kan inleven en dat men een soort verdelende gerechtigheid betracht.

Wij willen ons keren tegen diegenen, die in de recente moeilijkheden domweg een persoonlijke strijd om de banen zien.

Zoiets ordinairs is er niet aan de hand. Het gaat om een goede weerspiegeling van de veelkleurigheid van het CDA in de leiding daarvan, zodat wij als kiezers het CDA als ons aller politieke organisatie erkennen, en zodat ieders bekwaamheid optimaal voor het CDA kan worden aangewend.

De fractie heeft zich ingespannen om het geschonden vertrouwen te herstellen. Ook in het openbaar is daarop door onze politici op een waardige wijze gereageerd; dat siert hen. Wij hopen dat het zo verder mag gaan.

Partijbestuur in nieuwe samenstelling bijeen

Het partijbestuur vergaderde 3 juni in zijn nieuwe samenstelling. Het bestuur nam daarmee afscheid van ds. D. Biesma, L. de Graaf, mw. P.C. Ladders-Efferich, mr. K.H. Prins, mw. A.J. Schut-Heidinga, M.H.L. Weststrate en drs. R. Zijlstra en verwelkomde de nieuw gekozen bestuurleden.

W. de Graaf (in het bijzonder gefeliciteerd met zijn benoeming tot algemeen secretaris van het NCOV), A. v.d. Glind, drs. K. de Jong Ozn., drs. J.J. Meijer, ds. J. Plantinga, drs. J.G. van Rijn, prof. J.P. Versteeg, mw. A. de Vries-Hoppe, mw. A.C. Westhoff-Hubée, mw. Winsemius-Korfer, dr. H.E.S. Woldring en mw. N. Zuidema-Van Dijk.

Het met zoveel nieuwe koppen bemande partijbestuur stak van wal met de partij de juiste koers te doen varen en liet zich daarbij vakkundig voorlichten door dhr. Aantjes, die bij het verlaten van de haven als loods aan boord was genomen om het vastlopen tijdens het bespreken van de verkiezingsuitslag, de formatie en het fractieberaad te voorkomen.

Verkiezingsuitslag

Naast tevredenheid over de 49 behaalde zetels kreeg de grote opkomst

tijdens de verkiezingen een bijzondere vermelding. Benieuwd is het bestuur naar de relatie tussen de kabinetscrisis en de verkiezingsuitslag. Na bestudering van het landelijk verkiezingsonderzoek zijn daarover pas conclusies te trekken en consequenties te verbinden. Het achterblijven van de gebieden waar voorheen de KVP een sterke aanhang had vraagt om een bestudering van de relatie van het CDA met het NKV.

Formatie

Het feit dat de spectaculaire winst van de PvdA, haar, ook in absolute cijfers, als de grootste partij uit de verkiezingen te voorschijn doet komen, legt bij deze partij, in het bijzonder bij haar lijsttrekker een grote verantwoordelijkheid.

Het bestuur ondersteunt het advies dat de CDA-fractievoorzitter heeft uitgebracht aan H.M. de Koningin: een par-

lementair meerderheidskabinet steunend op PvdA en CDA omdat zo'n kabinet voldoet aan de inmiddels welbekende door het CDA gehanteerde formatiecriteria.

Evenals de fractie, is het bestuur van mening dat de heer Den Uyl de eerst aangewezen is om als formateur op te treden, omdat:

1e de verkiezingsuitslag daar naar verwijst,

2e van de heer Den Uyl verwacht mag worden over zoveel gezag te beschikken, dat hij t.a.v. de veriangens van de PvdA regulerend kan optreden.

Ten aanzien van eventuele deelname van D'66 aan het te formeren kabinet stelt het bestuur zich op het standpunt dat dit in de eerste plaats een aangelegenheid is van de PvdA en D'66 onderling.

Voor het welslagen van de poging een kabinet te formeren dat steun vindt bij de fracties van PvdA en CDA zal de richting die de PvdA inslaat - die van een gematigd beleid of toenemende radicalisering - van doorslaggevende betekenis zijn.

Fractieberaad

In een uitvoerig gesprek besteedt het partijbestuur aandacht aan de in de CDA-fractie gerezen moeilijkheden. Betreurenswaardig is het dat door deze gebeurtenissen het vertrouwen dat door de kiezer aan de vertegenwoordigers van het CDA is gegeven, een deuk heeft opgelopen. Het bestuur stelt zich dan ook achter de opvatting van het CDA-bestuur, dat reeds aan de fractie van zijn bezorgdheid met betrekking tot de gang van zaken heeft doen blijken.

Bemoedigend is echter het feit dat de fractie de kracht heeft gevonden terug te komen op een foutieve beslissing. De scheidende leden van het p.b. wensten het nieuwe p.b. veel wijsheid toe bij de te nemen beslissingen op weg naar een CDA.

Een niet minder belangrijke zaak waarvoor beslissingen genomen moeten worden in verband met de in 1978 geplande verkiezingen voor het Europees Parlement is het programma van de EVP.

Dagelijks bestuur samengesteld

Tijdens de vergadering van het partijbestuur van 3 juni jl. was ook de samenstelling van het dagelijks bestuur aan de orde. Dit college kan maximaal uit negen stemhebbende leden bestaan. Vijf personen worden door de kiesverenigingen rechtstreeks in functie gekozen: de voorzitter (H. de Boer), twee ondervoorzitters (dr. D. Th. Kuiper en prof. dr. ir. B. Krol), de penningmeester (M. Paats) en de voorzitter van de Organisatie Commissie (N. Schouten).

De overige leden werden door

en uit het partijbestuur gekozen. Besloten werd drie personen te verkiezen en een plaats open te laten tot in ieder geval de augustusvergadering. Het partijbestuur herkoos E. Wiersema en dr. S. Faber. Tot nieuw lid van het db werd gekozen mevrouw N. Zuidema-Booy te Hilversum. Twee personen zijn uit het db verdwenen, mevrouw P. C. Ladders-Efferich en prof. J. H. Prins, die zich beiden niet beschikbaar hadden gesteld voor de functie van partijbestuurslid.

Bijzonder nummer AR- staatkunde

In het mei/juni-nummer van **Anti Revolutionaire Staatkunde**, het maandblad van de **Dr. A. Kuypertstichting**, zijn studies opgenomen over sectoren van het afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- *Openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening* door drs. W. van den Bos Czn.
- *Sociaal-economisch en financieel beeld*, door drs. H. Borstlap.
- *Onderwijs*, door drs. W. J. Destman.
- *Internationale betrekking*, door mr. Frank A. Bibo.

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-

democratische fracties in het parlement en van uit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht. Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje" geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebrachte en vanuit de „christen-democratische" beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid. Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuypertstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost f 6,95.

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost f 28,- per jaar, voor studenten f 17,50.

Minister De Gaay Fortman onthulde dinsdag 7 juni jl. het borstbeeld van oud-minister-president prof. mr. P. S. Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer.

Basiskursussen voor politieke vorming

De in CDA-verband samenwerkende Stichtingen voor kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP bieden de leden van de CDA-partijen in het seizoen 1977/1978 een gevarieerd activiteitenprogramma aan. Als onderdeel van dat programma worden een aantal cursussen voor „beginners" georganiseerd.

Twee avondcursussen

De Stichting Kader- en vormingswerk CHU organiseert deze cursussen. De bedoeling van deze cursussen is in kleine kring op twee avonden de levensbeschouwelijke achtergrond van de politiek en de toepassing daarvan in de praktijk aan de orde te stellen. Indien een afdeling of kiesvereniging gebruik wil maken van deze mogelijkheid, dient zij daartoe contact op te nemen met de vormingsstichting van de CHU.

Werkgroepen werk

Deze werksort - voor KVP-leden niet onbekend - staat open voor alle leden van de CDA-partijen. Een centrale werkgroep stelt jaarlijks een aantal werkstukken op over verschillende thema's. Zo'n werkstuk wordt voorzien van een vragenlijst ter bestudering, ter bespreking en ter becommentariëring toegezonden aan de in het land functionerende werkgroepen. Na beantwoording van de bij het werkstuk gevoegde vragenlijst maakt de Centrale Werkgroep een verzamelrapport en draagt zorg voor verschij-

ning daarvan voorzien van commentaar in het partijblad van de KVP „Politiek Nieuws". Wie aan deze werksort wil meedoen kan zich opgeven bij de vormingsstichting KVP, waar ook ter nadere informatie een folder over het werkgroepen werk verkrijgbaar is.

Landelijke basiscursussen

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP organiseert 3 landelijke basiscursussen. Hiermee richt de stichting zich op leden van de CDA-partijen, die meer willen zijn dan een „lid op papier" met de bedoeling zo breed mogelijk de politiek dichterbij de leden en de leden dichterbij de politiek te brengen. Daartoe staan tijdens de cursussen op het programma:

- Het CDA en de CDA-partijen visie op de overheid
- voorlichting door partij en fractie
- politieke stromingen in Nederland
- discussie over actuele politiek
- sociaal-economische verhoudingen
- binnenlandsbestuur
- gemeenteraadspel
- bezoek aan Tweede Kamer en partijbureau.

Ten behoeve van deze cursus zullen politici, partijkader en medewerkers van de wetenschappelijke instituten worden gevraagd om als docent op te treden. Van hen die aan deze cursus willen deelnemen, wordt verwacht dat

zij de gehele cursus volgen en mede door hun actieve deelname (middels o.a. het voldoen van schriftelijke opdrachten) de cursus tot een succes maken. Van de zijde van de Stichting wordt zorg gedragen voor het nodige

studiemateriaal.

De cursussen vinden plaats:

a) te Zwolle in Hotel-restaurant Wientjes, Stationsweg 7 op donderdag, 1 september 1977, 6 oktober 1977, 10 november 1977, 15 december 1977 en 19 januari 1978.

b) te Soesterberg in het Centrum Kontakt der Continenten, Amersfoortsestraat 20 op 14 en 15 oktober 1977, 4 en 5 november 1977, 13 en 14 januari 1978 en 10 en 11 februari 1978. Deze cursussen beginnen steeds op vrijdagavond 19.00 uur.

c) te 's-Hertogenbosch, in het Jeroen Bosch Huis, Hinthamerstraat 74 op donderdag, 12 januari 1978, 2 februari 1978, 23 februari 1978, 16 maart 1978 en 30 maart 1978.

Het inschrijfgeld voor deze cursussen bedraagt f 25,-. Aanmelding kan geschieden door toezending van bijgaand aanmeldingsformulier.

Aanmeldingsformulier

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Lid van: ARP CHU KVP CDA

Basiskursus

Hierbij geef ik mij op voor de basiscursus te

Zwolle

Soesterberg

's-Hertogenbosch

Deze bon opsturen naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, Dr. Kuypertstraat 3, Den Haag.

Werkgroepenwerk

Ik zou graag willen doen aan het werkgroepenwerk

geïnteresseerd in werkgroepenwerk en vraag folder aan.

Bon opsturen naar Stichting Kader- en Vormingswerk KVP, Mauritskade 25, Den Haag.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Lid van: ARP CHU KVP CDA

Acceptgirokaarten

Op 12/13 mei zijn aan diegenen die tot dan nog niet hun contributie over 1977 betaald hadden acceptgirokaarten verzonden. Door een programmeerfout is op de kaart „1e herinnering" gedrukt, dit had moeten zijn „2e herinnering", wilt u de kaart ook als zodanig beschouwen? Verder maken wij van de gelegenheid gebruik om allen die nu nog niet betaald hebben te vragen dit zo spoedig mogelijk te doen. Bij voorbaat onze hartelijke dank.

Stichting vormingswerk instituut voor politieke scholing

Mauritskade 25-'s-Gravenhage-Telefoon (070) 653934

Commentaar n.a.v. het werkstuk en verzamelrapport midden- en kleinbedrijf

DOOR HET CDA TWEDE KAMERLID T. KROSSE

In het algemeen geven de werkgroepen op de eerste vraag(a) een aantal inzichten weer waarmee kan worden ingestemd. Met name kan hierbij gedacht worden aan de veelvuldig genoemde dienstverlenende, distribuerende en communicatieve functie, alsmede de leefbaarheids- en sociale functie in kleine kernen.

Ook bij de beantwoording op vraag 1b wordt door een groot aantal werkgroepen o.i. een juiste benadering weergegeven doordat zij als belangrijkste functie van het Midden- en Kleinbedrijf zien de dienstverlening, de communicatie en de duidelijke persoonlijke benadering. Wij kunnen tevens onderschrijven dat die functie een stuk verantwoordelijkheidsbesef meebrengt. De grootste problemen van het Midden- en Kleinbedrijf zijn de nogal sterk gestegen loonkosten waarbij we niet moeten vergeten de invoering van het wettelijk minimum jeugdloon per 1

januari 1974. Het is nog altijd zo dat de cao-lonen worden afgesteld op die bedrijven die in het algemeen een hoge produktiviteit kennen maar waar relatief betrekkelijk weinig mensen werken.

En terecht zeggen de middenstandsorganisaties dat dit op den duur niet kan doorgaan, temeer daar een produktiviteitsstoename in deze sector moeilijk is te realiseren.

Ook wordt door de werkgroepen de concurrentiefactor aangevoerd als één van de grootste problemen. Wij menen

evenwel dat juist bij specialisatie en persoonlijk contact de consument niet meer uitsluitend zal kijken naar de prijs. Een voorbeeld hiervan is de „warme bakker” die steeds meer in opkomst is alhoewel dit in de zestiger jaren ondenkbaar was.

Voor wat betreft de fiscale zaken wachten wij op de uitkomsten van de studie Hofstra. Hierop vooruitlopend heeft men wel al de zelfstandigenaftrek toegepast.

Het is verheugend te kunnen constateren dat een groot aantal werkgroepen een betaalde begeleiding en voorlichting bepleiten. Er is aan deze uitbreiding de laatste jaren veel aandacht besteed en er zijn nogal wat nieuwe consulenten op dat terrein aangesteld. Ten aanzien van de kredietfaciliteiten

is een eenvoudige procedure ingesteld die men op aanvraag op het Departement van Economische Zaken kan verkrijgen.

In het kader van de sociale maatregelen is een steunregeling voor oudere zelfstandigen tot stand gekomen. De nieuwe regeling voor oudere zelfstandigen tot stand gekomen. De nieuwe regeling Rijksgroepsregeling Oudere Zelfstandigen (R.O.Z.) is van toepassing op zelfstandigen van 58 tot 65 jaar, die nog minstens de helft van het minimuminkomen in hun bedrijf verdienen. Om voor de aanvulling tot de geldende bijstandnorm in aanmerking te komen hoeven zij hun bedrijf niet te beëindigen. Wel moeten zij tenminste vijf jaar hun bedrijf of beroep uitgeoefend hebben. Het eigen geïnvesteerde vermogen, dat niet bij de bepaling van de aanvulling in aanmerking wordt genomen, zal tot een bedrag van f 100.000,- vrij zijn. Daarboven telt het wel mee.

Om op het werkgroepenwerk terug te komen, kan concluderend gesteld worden dat hetgeen de werkgroepen op het terrein van het Midden- en Kleinbedrijf aan voorstellen hebben gebruikt in overeenstemming is met wat de CDA-frakties trachten te werkstellen.

Aan alle KVP-jongeren

Ondanks tegengestelde verwachtingen bij sommigen breiden de KVP-Jongeren zich met rasse schreden uit wellicht ook mede als gevolg van de successen met betrekking tot het CDJA. Hoe dan ook als wij de Christen-Democratische Jongeren in Nederland willen organiseren in CDJA-verband zullen ook de jonge KVP-ers de mogelijkheden moeten hebben zich daarbij aan te sluiten en omgekeerd het huidige bestuur moet de mogelijkheden hebben te weten waar de jongeren dan wel te vinden zijn. Het blijkt namelijk dat in het komputerledenbestand van de KVP geen gegevens aanwezig zijn omtrent de leeftijd van de leden.

De Stichting KVP-jongeren heeft zich ten doel gesteld werkzaam te zijn voor alle KVP-ers beneden de 35 jaar.

Willen alle KVPJ-ers beneden de 35 jaar hun geboortedatum aan ons bekend maken

Naam:

Voornamen:

Adres:

Woonplaats:

Afdeling:

Verzamelrapport Midden- en kleinbedrijf

In de maand maart verscheen een werkstuk dat handelde over het midden- en kleinbedrijf. Daarop reageerden 39 werkgroepen met een rapportage. In totaal namen aan deze werkgroepen 305 leden deel. Onderstaand geven wij een samenvatting van de gegeven antwoorden en in het bijgaand artikel een commentaar vanuit de Tweede Kamer.

Vraag 1a:

Welke functies vervult volgens u het midden- en kleinbedrijf in onze samenleving?

Uit de antwoorden blijkt dat vooral de sociale functie van het midden- en kleinbedrijf erg belangrijk wordt gevonden. De communicatie tussen ondernemer en zijn cliënt kan in een kleinschalig geheel tot zijn recht komen, terwijl ook het midden- en kleinbedrijf in kleinere woongemeenschappen de leefbaarheid verhoogt. Service en distributie zijn ook functies die bij de werkgroepen hoog staan aangeschreven. Bijna de helft van het aantal werkgroepen noemt ook werkgelegenheid als functie van het midden- en kleinbedrijf.

Vraag 1b:

Welke zijn voor u de belangrijkste functies?

Antwoord:

In volgorde worden dan genoemd:

dienstverlenende functie	13 x
persoonlijke benadering	8 x
werkgelegenheid	8 x
communicatie	7 x
distributie	5 x

Vraag 2:

Welke zijn volgens u de grootste problemen waarmee het midden- en kleinbedrijf kampt?

Antwoord:

Het grootste deel van de werkgroepen noemt als hoofdprobleem de loonkosten (28x). 24 maal wordt ook de concurrentie met het groot bedrijf genoemd. De inflatie wordt 12x genoemd, de premiedruk van sociale premies worden nog eens apart 9 x genoemd,

de kapitaalvoorziening wordt 9 x genoemd, een te zware belastingdruk wordt 7 x genoemd en reglementering door de overheid wordt ook 7 x genoemd.

Vraag 3a:

Op welke wijze en in hoeverre zou de overheid het midden- en kleinbedrijf tegemoet kunnen komen?

Antwoord:

De meest genoemde suggesties volgen hier in volgorde:

Meer c.q. uitgebreidere belastingfaciliteiten	14 x
Subsidiemogelijkheden zowel t.a.v. de kosten van personeel als rentesubsidie	10 x
Door specialisten gratis beschikbaar te stellen	10 x
Door gelijkstelling van sociale voorzieningen van zelfstandigen aan werknemers	8 x
Betere en meer kredietfaciliteiten	6 x
Bestrijding van inflatie	4 x
Eén werkgroep acht een minister voor het midden- en kleinbedrijf noodzakelijk.	

Vraag 3b:

De overheid moet bezuinigen. Hoe zijn uw beleidsaanbevelingen daarmee te rijmen?

8 werkgroepen hierdoor kennelijk wat in verlegenheid gebracht antwoorden niet op deze vraag. Andere werkgroepen doen de volgende suggesties: Het belang van het midden- en kleinbedrijf, alsmede de problemen waarmee het midden- en kleinbedrijf heeft te kampen zijn van dien aard dat ongeacht bezuinigingen noodzakelijk-

heid van extra uitgaven verantwoord wordt geacht. Dit antwoorden 4 werkgroepen. 3 werkgroepen pleiten voor het creëren van financiële ruimte door bezuinigingen op de collectieve voorzieningen. 4 werkgroepen pleiten voor een gefaseerde invoering van de verschillende dor hen geuite wensen bij de vorige vragen. Andere suggesties komen steeds neer op het bezuinigen van overheidsuitgaven op het ene terrein, om dan de extra uitgaven ten aanzien van het midden- en kleinbedrijf te kunnen doen.

Vraag 4:

Wat vindt u van het binden van de gemiddelde arbeidskosten (lonen, sociale premies) aan de arbeidsproductiviteiten van de dienstensector?

Antwoord:

22 werkgroepen vinden dit een aanvaardbaar uitgangspunt. 4 van deze 22 werkgroepen vragen zich echter af hoe de arbeidsproductiviteit in deze sector gemeten kan worden. 6 werkgroepen hebben geen mening. 11 werkgroepen vinden het geen aanvaardbaar uitgangspunt.

Vraag 5a:

Vindt u dat de overheid een minimuminkomen moet garanderen?

Antwoord:

22 werkgroepen zijn van mening dat de overheid een minimuminkomen moet garanderen. 7 werkgroepen zijn van mening dat het garanderen van een minimuminkomen niet zonder meer mag geschieden, een aantal voorwaarden zullen daaraan moeten worden verbonden. Genoemd wordt enerzijds de prikkel tot ondernemen mag niet worden weggenomen en anderzijds de overheid moet een niet al te grote greep krijgen op het particuliere bedrijfsleven. 9 werkgroepen achten het garanderen van een minimuminkomen niet wenselijk. 1 werkgroep tenslotte heeft geen mening.

Vraag 5b:

Wat vindt u van het standpunt van de schrijvers van de CDA brochure Midden- en Kleinbedrijf in deze?

Antwoord:

24 werkgroepen zijn het met dat standpunt eens.
7 werkgroepen staan daar afwijzend tegenover.
8 werkgroepen hebben geen mening.

Kamervoorzitter Vondeling bedankte het bestuur van de ARP voor de aanbieder van het borstbeeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy aan het Parlement.

DOET U AAN REKREATIE?

Dan kunt u bij ons terecht voor:

- trekkerstenten
- kampeerartikelen
- polyester boten
- vrije tijdsleding
- hengelsportartikelen

CAMPING SHOP

Bleeklaan 39 - LEEUWARDEN - Tel. 05100-26077

BISSCHOPPELIJK COLLEGE
HAGEVELD
HEEMSTEDÉ

INTERNAAT voor jongens

atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo

(scholen in Haarlem en Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school. Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een school-internaat een mogelijkheid is? Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis. Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1000,-
levert op na:

3 jaar f 1235,- (7¹/₄%)

4 jaar f 1350,- (7³/₄%)

5 jaar f 1490,- (8¹/₄%)

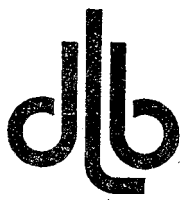

CHR. SPAARBANK

„EIGEN HAARD”

GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

**SCHOOLINTERNAAT
DON BOSCO LEUSDEN**

Het schoolinternaat Don Bosco stelt zich tot taak om jongens die het voortgezet onderwijs volgen een aangepaste begeleiding te geven.

- technische school op eigen terrein
- speciale voorbereidingsklas voor de M.T.S.
- intensieve studiebegeleiding
- volop gelegenheid voor sport en recreatie

Het adres is: Dodeweg 6
LEUSDEN bij Amersfoort. Tef. 033-43544.

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met *Trouw*

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met een **welkomstkorting van f 6,55.**

✂

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam:

Adres:

Plaats: CDA

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

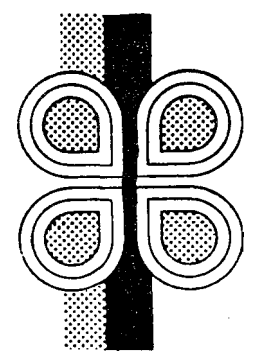
Te koop - Te huur te Deventer in verzorgingsflat „Beeckestein“
Gelegen aan de rand van de stad Deventer nabij een fraaie bosrijke omgeving nog een beperkt aantal

2- EN 4-KAMERVERZORGINGSFLATS.

die beantwoorden aan hoge eisen van wooncomfort.

KOOPSOMMEN	HUURPRIJZEN inclusief servicekosten,
2 kamerappartementen f 136.000 v.o.n.	2 kamerappart. middenvak
4 kamerappartementen f 210.000 v.o.n.	oostgevel f 1431 p.m.
Parkeerplaats in de garage f 8.250 v.o.n.	2 kamerappartementen f 1531 p.m.
Servicekosten per maand vanaf f 581	Parkeerplaats in de garage f 75 p.m.
exclusief huishoud. hulp	Servicekosten exclusief huish. hulp

**Aanvraag brochure: receptie Beeckestein, Laan v. Borgele 40, Deventer.
Tel. 05700-28488. Modelflat geopend: wo. 10-16.30 uur, vrij. 10-12.30 uur.**

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan. Naast een serieuze begeleiding van de studie besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

Internaat 'Beresteyn'
Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-2341

Voor al uw verhuizingen

M. DE LELY en ZN. B.V.

wij komen u geheel vrijblijvend prijsopgave doen!

Kantoor: Oudedijk 84A, tel. 010-134363
ROTTERDAM - Na 18.00 uur: J. Ton, tel. 010-203846.

**EEN BESTAANDE OF EEN NIEUWE WONING KOPEN !
EEN HYPOTHEEK HEEFT U ALTIJD NODIG.**

Wist u dat er plm. 9 verschillende hypotheekvormen bestaan? Dat is wel iets om over na te denken.

denk daarom eens samen met een vertrouwensman

ASSURANTIEKANTOOR OVERWATER

— HELPT U DENKEN —

Maar adviseert u ook welke hypotheek het beste in uw budget past

OOK VERZORGEN WIJ ALLE :

- * 2e HYPOTHEKEN
- * FINANCIERINGEN
- * VERZEKERINGEN
- * PERSOONLIJKE LENINGEN

ASSURANTIEKANTOOR OVERWATER
CHRISTOFFELKRUID 64 ROTTERDAM

TEL. **010-201919** (OOK 's AVONDS)

KNIP DIT HUIS UIT EN STUUR HET NAAR ONS TOE

Stuur vrijblijvend informatie

Naam

Adres

Plaats Tel.

Leeftijd man Inkomen

Nodige hypotheek f

Assurantiekantoor OVERWATER, Christoffelkruid 64, Rotterdam

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw

Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 35,-

POLITIEKE STROMINGEN

Een boekje open over de verschillende hoofdstromingen in de Nederlandse politiek. 60 pagina's informatie voor f 3,50.

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme . . .

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

8 schriftelijke lessen voor f 25,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(M) LEIDEN. U ONTVANGT PER OMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-

HET RODE POTLOOD

De verkiezingen zijn in aantocht; hoe komen programma's tot stand; hoe werkt de politieke propaganda; wat doet een kamerlid: parlement en pers; de mening van de kiezer. 80 pagina's voor f 3,50; boek + cassette met interviews en commentaar (1 uur) f 5,-.

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijswetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën . . .

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

DIREKT BESTELLEN KAN OOK: MAAK HET BEDRAG OVER OP GIRO 1501169 T.N.V. SBK, POSTBUS 349, LEIDEN ONDER VERMELDING VAN HET GEWENSTE.

Volgend jaar zijn er
WEER verkiezingen:
Voor het KRO-bestuur!

**KRO-begunstigers kiezen
iedere 5 jaar
rechtstreeks bestuursleden en
regionale vertegenwoordigers
die mee beslissen
over het KRO-beleid**

**Geen andere omroep biedt
zijn 'achterban' zoveel macht**

Bent U al KRO-begunstiger?

**Ja, dan zit U goed
Nee, dan niet langer wachten
Vul nu deze bon in.**

Ja, ik wil begunstiger van de KRO zijn:

begunstiger en Studielezer f. 44,60 voor een heel jaar

f. 22,60 voor een half jaar

f. 11,60 voor een kwartaal

begunstiger en Mikro-gids f. 26,50 voor een heel jaar

f. 13,95 voor een half jaar

begunstiger zonder gids f. 10,00 voor een heel jaar

*aankruisen wat u wilt.

voorletters, naam _____

straat _____

plaats _____

Ik betaal met de acceptgirokaart, die ik zal ontvangen.

(Invullen, uitknippen en opsturen - in een gesloten envelop naar KRO Antwoorder, 70, Amsterdam.) Postzegel hoeft niet.

Handtekening:

UW
AGENT
VOOR:

Prim-Air
Hotelpian
Holland International
Marysol
Christoffel
De Jong Inratours

UW
ANVR-
AGENT

**REISBUREAU
BAK**

MARKTSTRAAT 6
ALKMAAR
tel. 072-111044

**Eigen reizen per
touringcar naar Lourdes,
Rome en het Zwarte Woud.**

**stichting
schoolinternaten
nederland**

Nevenstaande katholieke schoolinternaten geven op uw verzoek graag alle gewenste inlichtingen over hun opzet, toelatingsvoorwaarden, werkwijze enz.

een schoolinternaat

kan voor studerende jongens en meisjes die daarvoor voelen en die er in passen een prettige leefgemeenschap zijn en een goede hulp bij de opvoeding en bij de studie.

internaten voor meisjes:

Amersfoort - O.L.V. ter Eem (vwo, mavo, havo, l.h.n.o., l.o. kl. 6.) 033 - 11041
's-Hertogenbosch - St. Marie (gymnasium, atheneum, havo, mavo) 073 - 123231
Huybergen - Ste Marie (l.o.) 01644 - 341 of 650
Koningsbosch - "Koningsbosch" (mavo, l.h.n.o., l.o.) 04743 - 391
Oirschot - Kemenade (l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.) 04997 - 1731

Oisterwijk - Catharinenberg (l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.) 04242 - 4743
Oudenbosch - St. Anna (l.o., l.h.n.o., m.h.n.o., mavo, havo, atheneum) 01652 - 2850
Steenwijkerwold - Studiecentrum voor meisjes en jongens (l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo, ped. akad. opl. NXX) 05210 - 8349
Venray - Jerusalem (gymnasium, atheneum, havo) 04780 - 2641

internaten voor jongens:

Azelo - Jongensinternaat (mavo) 05409 - 1868
Deurne - St. Willibrord (gymnasium, atheneum, havo, mavo) 04930 - 2684
Heemstede - Hageveld (atheneum, havo, mavo) 023 - 282350
Huybergen - Ste Marie (l.o., mavo) 01644 - 341 of 650
Kerkrade - Bleijerheide (l.o., mavo, leao, lts, atheneum, gymnasium) 045 - 456061
Leusden/Amersfoort - Don Bosco (l.t.s., havo, mavo, leao) 033 - 13546
Oudenbosch - Saint Louis (atheneum, havo, mavo, l.o. kl. 4, 5 en 6, l.t.s., leao, lag. tuinb. sch.) 01652 - 2751
Oudenbosch - St. Anna (l.o. klas 1-3,) 01652 - 2850

Oss - St. Nicolaas (l.o. kl. 4, 5 en 6; leao, l.t.s., m.t.s., mavo, havo, atheneum) 04120 - 32994
Ossendrecht - O.L. Vrouw ter Duinen. (l.t.s., i.t.o.) 01647 - 2546
Roermond - Bisschoppelijk College (gymnasium, atheneum, havo, mavo) 04750 - 22641
Steenwijkerwold - Studiecentrum (l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo, ped. akad., opl. NXX) 05210 - 8349
Stevensbeek - De la Salle (havo, mavo, leao, l.t.s., atheneum, gymnasium) 08858 - 2144
Voorschoten - Beresteyn (gymnasium, atheneum, havo, mavo) 01717 - 2341
Zeist - Katwijk de Breul (gymnasium, atheneum, havo, mavo, l.o. 6e klas) 03404 - 14921

de wind jaagt waar hij wil...

..... en draagt soms vonken mee van gretig vuur, dat zich vastbijt in zijn prooi; ons bos, uw bos.
 Los van het verlies van schaarse natuur staat uw zorg, onze zorg, de zorg voor het ruimen van geblakerde resten, de plicht tot herplanten van jong groen.

U stáát ervoor.
 OBV staat erachter (lage premie).

onderlinge bossenverzekering maatschappij

arnhem, koningsweg 35^c, telefoon (085) 433125

Bosbrandbon

- Stuur mij meer gegevens over uw modelpolis brandschade
 Graag taxatie en offerte voor een bosperceel.

Bij voorkeur uw afspraak op

Naam:

Straat:

Postbus:

Plaats:

Telefoon:

BEEK-UBBERGEN

PIUS XII COLLEGE

In- en externaat

M.A.V.O. - H.A.V.O. ATHENEUM

(meer individueel onderwijs)

PROSPECTUS OP AANVRAAG

Rijksstraatweg 110 - Beek-Ubbergen

Tel. (08895)-1979 of 1492.

DIAKONAAT van de GEMEENTE

Wat bedoelen we als we zeggen dat de christelijke gemeente de opdracht heeft om diakonaal te leven?

Het is makkelijker daarover een betoog te houden dan het in praktijk te brengen.

Toch wil de Generale Diakonale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk diakenen en gemeenteleden graag bij hun oriëntatie helpen.

Voorbeelden:

De gehandicapte in ons midden , 28 blz.	f 2,50
Dienst aan werklozen , 32 blz.	f 2,50
Gaat de kerk te ver.....? 32 blz.	f 3,00
Vooroordeel en discriminatie , 32 blz.	f 2,50
Ontmoetingen , 44 blz.	f 2,50
Diakonaat, wat is dat?	10 ex. f 3,00
folder voor gemeenteleden	50 ex. f 12,50
	100 ex. f 20,00

Voor informatie en bestellingen:
GENERALE DIAKONALE RAAD
DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK
 Postbus 14100, Utrecht, tel. 030-332426, giro 8685.

VERSCHENEN:

Wreedheden in Rood China

Ruim 60 kleurenreproducties van de kunstenaar Ch'en Yung-Sheng, die de gruwelen tijdens de Culturele Revolutie van nabij meemaakte.

Behalve een inleiding en een levensbericht van de schilder, bevat het boek slechts korte bijschriften. Meer is ook niet nodig

SPECIALE PRIJS: incl. verzendkosten **f 14,-**.
 Besteladres: I.C.C.C., Antwoordnummer 400,
 De Bilt (zonder postzegel!) of op postgiro nr. 524990, t.n.v. Alg. Secr.
 I.C.C.C. - De Bilt.

BON

Zend mij s.v.p.ex. „Wreedheden in Rood China” à **f 14,-**.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

De strijd

is gestreden. De stemmen zijn geteld. Overwinnaars en verliezers zijn bekend.

Maar hiermee is de politieke rust nog niet weergekeerd. Want nu gaat het grote spel beginnen van loven en bieden. Er moet een nieuw kabinet komen en voordat het zover is, zal er nog heel wat politieke opwinding te beleven zijn.

Zoveel misschien, dat de gewone burger het zicht verliest. In zo'n situatie is het nuttig, een opinieweekblad als de Tijd binnen handbereik te hebben. De Tijd kijkt door die opwinding heen en analyseert. Nuchter en kritisch.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam

Adres

Plaats

Tel.

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel — sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

C5

C D A

HYPOTHEEK tot 140%.
 Kostel.
 Geen afsluitprovisie.
 Geldlening. Huizen te k.
 gevr. en aangeb.,
 ook in Spanje.
Drs. J. A. UDING & PARTNERS
 Financ. adv. en
 vastgoed consultants.
 Van Maerlantlaan 7,
 Amersfoort, tel. 033-17647

,Gave' vakantie voor jongeren

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG CENTRALE

Vakantie-activiteiten

Paardrijden

Zeilen

Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 — AMSTERDAM — Telefoon: 020 - 22 60 45

Vraag Zomerreisgids!

U bent't toch eens met de NCRV...

Nou, blijf er dan niet langer buiten staan!

U kijkt en u luistert vaak naar de NCRV omdat u zich thuisvoelt bij de programma's. De NCRV is nu eenmaal geen kleurloze omroep, daar zit een beginsel achter.

Daarom voelt u zich - wellicht onbewust - allang aangetrokken tot de NCRV.

De omroep die is afgestemd op uw levenshouding.

Ga dan nu ook metterdaad achter de NCRV staan. Geef u op als lid en werk er daardoor voortaan bewust aan mee dat de eigen stem van de NCRV in de ether blijft en alleen maar beter en sterker wordt.

Ja, ik word lid van de NCRV.

U kunt mij noteren voor

- f 10,- per jaar (steunlidmaatschap)
- lidmaatschap inkl. jaarabonnement NCRV-gids en betaal dan
- f 36,50 ineens voor een heel jaar*
- f 18,25 per halfjaar*
- * en wacht uw akseptgirokaart af
- f 0,76 per week

Ik ontvang de gids gratis tot 1 juli 1977.

Naam

Straat

Plaats

Postbestelling

Geboortejaar

Knip de bon uit en stuur deze aan NCRV.

Antwoordnummer 50, Baarn. Postzegel is niet nodig.

**PITTIG PLEZIERIG
PRINCIPIEEL**

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Een discussie over Helsinki en Belgrado in Brussel

door: dr. K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CHU.

Op 1 augustus 1975 is in Helsinki de slotakte getekend van een conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa, waaraan 35 landen (33 Europese en 2 Noordamerikaanse: Canada en de Verenigde Staten) hebben deelgenomen. Toen is afgesproken, dat er in 1977 te Belgrado een bijeenkomst zou worden gehouden om na te gaan, hoe het stond met de uitvoering van het gesloten accord. Op 15 juni jl. is er een begin gemaakt met de voorbereiding van deze toetsingsconferentie. Als de diplomatieke vertegenwoordigers van de zoëven genoemde landen het tijdig met elkaar eens worden over de agenda, zullen de regeringsleiders elkaar in oktober te Belgrado ontmoeten.

Het slotaccord van Helsinki bestaat uit drie „manden”. De eerste mand heeft betrekking op de veiligheid. De tweede bevat afspraken op economisch en technisch terrein. In de derde mand treft men onderwerpen als de mensenrechten, voorlichting, cultuur en onderwijs aan.

Het Eerste-Kamerlid dr. K. de Vries

Meer dan eens is in „De Nederlander” aandacht besteed aan de commissie voor onderwijs, culturele zaken en voorlichting van de Noord-Atlantische Assemblée (een adviserend orgaan, gevormd door een aantal parlementariërs uit de 15 lidstaten van de NAVO). Ik ben sinds 1969 lid en sedert 1976 tevens ondervoorzitter van deze commissie, die tweemaal per jaar bijeenkomt. Het valt niet te verwonderen, dat tijdens de laatste vergadering (gehouden in Brussel op 26 mei jl.) de derde mand van Helsinki in het centrum van de belangstelling stond. De dag daarvoor had een subcomité zich reeds met deze materie bezig gehouden aan de hand van een rapport, opgesteld door het Griekse parlementslid C. Gontikas; deze is tot de conclusie gekomen, dat de uitvoering van de in de derde mand vervatte afspraken „verre van bevredigend” is en aanleiding geeft tot „hard onderhandelen in Belgrado”.

„Audi et alteram partem” (hoor ook de tegenpartij). Toen de commissie zich in 1969 bezig hield met de studenten-

oppositie tegen de NAVO, heeft zij een aantal vertegenwoordigers van studentenorganisaties (waaronder twee Nederlanders) uitgenodigd voor een discussie. Op 26 mei jl. behoorde de heer Csaba Kis, de Brusselse correspondent van het Hongaars Nieuws Bureau (MTI), tot haar gasten. Deze oefende critiek uit op wat „het Westen” met de derde mand had gedaan. Hier volgen enige uitspraken:

- „Het heeft mij vijf weken gekost om een visum voor Engeland te krijgen”.

- „Terwijl er in Boedapest tal van in het Westen geproduceerde films worden vertoond, heb ik tijdens mijn vierjarig verblijf in Brussel nog nooit een Hongaarse film gezien, hoewel bepaalde Hongaarse films in Cannes bekroond zijn”.

- „Ik betreurt het, dat de Nederlandse pers ter gelegenheid van het recente bezoek van minister Van der Stoep aan Tsjechoslowakije uitsluitend aandacht heeft besteed aan diens contacten met ondertekenaars van Charta 77”.

Naar aanleiding van deze laatste uitspraak heb ik de heer Kis er op gewezen, dat contacten met dissidenten voor de kranten in een land, waar persvrijheid bestaat, interessanter zijn dan officiële ontmoetingen. Bovendien heb ik hem er aan herinnerd, dat mr. Van der Stoep zich ook niet onbetuigd heeft gelaten, toen er in Griekenland één van de lidstaten van de NAVO! - een kolonelsregiem bestond.

Tot besluit van zijn betoog zei de Hongaarse spreker, dat hij hoopte, dat de vertegenwoordigers van „het Westen” de conferentie van Belgrado niet zouden maken tot „een anti-communistisch tribunaal”. Daar was ik het wel mee eens.

K. de Vries

Jaarverslag 1976

Rijksplanologische Dienst

STERKE DALING VAN DE BEVOLKINGSGROEP

De Nederlandse bevolking nam in 1976 met 0,6 procent toe. In 1975 was dit nog 1 procent. Deze terugloop in de bevolkingsgroei moet vooral worden toegeschreven aan het sterk verminderde aantal buitenlanders dat zich vestigde met 1975 in ons land vastigde. Dit blijkt uit cijfers die vermeld staan in het jaarverslag over 1976 van de Rijksplanologische Dienst (RPD).

Het aantal geboorten bedroeg in 1976 177.000, dat is 900 minder dan in 1975. Er stierven in 1976 144.000 personen. Het geboorteoverschot bedroeg in 1976 dus 62.900. Dit is slechts 1.300 lager dan in 1975. Het migratie-overschot lag echter duidelijk lager dan in 1975. In dat jaar vestigden zich nog per saldo 72.000 mensen in

ons land. In 1976 was dit aantal teruggelopen tot 21.000. Deze teruggang komt zowel voor rekening van de verminderde immigratie uit Suriname en de Nederlandse Antillen als uit de landen rondom de Middellandse Zee. Zo vestigden zich in 1976 slechts 2.800 personen uit Suriname en de Nederlandse Antillen in ons land tegen 39.000 het voorgaande jaar. Voor de migratie vanuit het Middellandse Zeegebied bedroegen deze getallen 16.000 in 1975 en 9.000 in 1976. Al met al telde Nederland op 31 december 1976 13.817.000 inwoners. Volgens de laatste berekeningen zal dit aantal tot het jaar 2.000 nog met tenminste 0,6 miljoen groeien.

H. L.

VOLGENDE WEEK GEEN NEDERLANDER

Omdat de vakantietijd is aangebroken zal het christelijke-historische weekblad „de Nederlander” volgende week niet verschijnen. Het volgende nummer komt uit op

vrijdag 15 juli aanstaande.

Het ligt in de bedoeling gedurende de zomermaanden „de Nederlander” om de veertien dagen te laten verschijnen.

Windenergie zal vermogen van andere centrales waarschijnlijk niet kunnen verminderen

Dezer dagen heeft minister R. F. M. Lubbers van economische zaken op Schiphol-Oost een experimentele windturbine van Fokker-VFW in gebruik gesteld. Dit apparaat is gebouwd in het kader van het Nationale Onderzoekprogramma Windenergie. De op een staande slagroomklopper lijkende molen heeft een middellijn van ruim vijf meter. Door de verticale constructie is het probleem van de windrichting ondervangen, terwijl de belasting van de as lager is dan bij een conventionele molen.

Minister Lubbers voorzag bij toepassing van windenergie op grote schaal problemen, vooral omdat het ruimtebeslag aanzienlijk is. In theorie zouden vijfduizend grote windmolens 10 tot 20% van de elek-

tricitieitsbehoefte in de toekomst kunnen opvangen. Volgens de Minister is onder andere vanwege het sterk wisselende windaanbod niet te verwachten dat het vermogen van centrales met kernenergie en fossiele brandstoffen omlaag gebracht zou kunnen worden. De bewindsman zei het onderzoek op dit terrein overigens volledig de moeite waard te vinden. Nu de eerste fase van het ECN-onderzoek is afgesloten zijn er voorstellen ingediend voor de volgende fase. Daarbij zal ook de mogelijkheid worden onderzocht om windturbines op zee te bouwen. De heer Lubbers zegde voor die tweede onderzoeksfase in principe een bedrag van ruim acht miljoen gulden toe.

UNIE BUREAU - SERVICE BUREAU

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:

De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?”

Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum.

Deze data zijn voor het lopende jaar: 23 juni, 7 juli, 21 juli, 4 augustus, 18 augustus, 1 september, 15 september, 29 september, 13 oktober, 27 oktober, 10 november, 24 november en 8 december. Indien u ruim voor die data uw bestellingen opgeeft heeft u hetgeen u verlangt binnen veertien dagen in huis.

Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).

Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-enveloppen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Leden-

adressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.

De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?”

Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:

- de kiesvereniging recht op 20%,
- de statenkring recht op 5%,
- de kamerkring recht op 15%.

Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.

Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.

Het vlotste kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.

Uniebureau: uw servicebureau!

PARLEMENTARIA

Weinig bezwaren tegen directe verkiezingen Europees Parlement

Hoe precies in Nederland de 25 leden voor het Europees parlement in mei/juni volgend jaar gekozen zullen worden zal pas in het najaar door het nieuwe kabinet worden voorgesteld. Dit verklaarde minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken vorige week in de Tweede Kamer. Oorspronkelijk zou de zogenoemde uitvoeringswet al in april bij het Nederlandse parlement worden ingediend, later werd het tijdstip van indiening verschoven naar juli en uit de opmerking van minister De Gaay Fortman valt op te maken dat men op het

ministerie van binnenlandse zaken te lang heeft moeten wachten op het advies van de kiesraad.

De Kamer keurde de afspraken die de regeringen van de Europese gemeenschappen op 20 september van het vorig jaar hebben gemaakt over de rechtstreekse verkiezingen van het Europese parlement goed. Tot nu toe worden de parlementariërs die in dit parlement zitting hebben door de nationale parlementen aangewezen. Voor Nederland zitten er nu

veertien parlementariërs in afkomstig uit Eerste en Tweede Kamer.

Wanneer volgend jaar de directe verkiezingen doorgaan dan zal Nederland vertegenwoordigd worden door 25 parlementariërs (op een totaal van 410) direct gekozen en al of niet zitting hebbend in een van de Nederlandse kamers.

Op het Verenigde Koninkrijk na bestaan er in de acht andere landen van de EEG geen grote bezwaren meer tegen de directe verkiezingen van het Europese parlement.

In Nederland zijn behalve de CPN, de PSP, het GPV en de SGP alle partijen in de Tweede Kamer voor de directe verkiezingen van het Europese parlement.

Een motie ingediend door de GPV-er Verbrugh (al tijdens de openbare commissievergadering op 21 maart), waarin wordt gevraagd dat de Nederlandse parlementariërs in het Europees parlement nationaal moeten stemmen in plaats van fractiegewijs werd door de regering opnieuw ontraden en kreeg ook tijdens de debatten geen steun.

H. L.

CDA toont waardering voor regeringsbeleid inzake gijzelingen

CDA-woordvoerder Schakel heeft vorige week in de Tweede Kamer, tijdens het gijzelingsdebat in het algemeen zijn waardering uitgesproken voor het beleid van de regering tijdens de laatste acties. Die waardering gold met name de pogingen om met geduld en overreding tot een oplossing te komen en dat de regering geen ijdele toezeggingen heeft gedaan.

De uiteindelijke gewelddadige ingreep vloeide naar de mening van Schakel voort uit de plicht die de overheid heeft soms „het zwaard uit de schede” te halen. De CDA-woordvoerder leverde ongezoeten kritiek op degenen in de Kamer die stelden dat de regering toch nog te snel heeft ingegrepen. Men moet sterk in zijn schoenen staan om dat te beweren. Men moet ook beseffen dat dit mede de bewering inhoudt dat er onnodig bloed is vergoten, aldus Schakel aan het adres van PPR-woordvoerdster Ria Beckers.

De christen-democraat merkte op dat het land thans vol loopt met wijsheid-verkopers-achteraf, maar over de situatie

M. W. Schakel.

in trein en school was zeer weinig bekend. Schakel had overigens nogal wat vragen over het beleid dat na Wijster en Amsterdam is gevoerd, met name wat de signalen betreft die uit Bovensmilde zijn gegeven over Molukse oefeningen, schietpartijen en dergelijke.

De CDA-woordvoerder vroeg minister De Gaay Fortman of hij van de burgemeester van Smilde wensen op zijn bureau heeft gekregen en wat daarmee is gebeurd.

Over de verhouding tussen Nederlanders en Zuidmolukkers zei Schakel dat de Mo-

lukkers hun ideaal mogen beleven maar wel binnen de Nederlandse rechtsorde. Bovendien mag Nederland zich niet voor de Molukse politieke kar laten spannen. Het Nederlandse volk doet er goed aan een antenne te houden voor de solidariteit die in de Molukse samenleving waargenomen kan worden. Overigens zag de Christen-Democraat in de jongste acties de uiting van een generatieconflict. Zit er niet iets in van een opstand van de jongeren tegen hun eigen leiders, zo vroeg hij zich af.

H. L.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging”. In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht. Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., dr. R. J. H. Kruisinga, drs. H. van Spanning en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag, met vermelding van titel en aantal.

De kiezers spreken hun voorkeur uit

Zoals enigermate te verwachten viel, zijn er, bij de Tweede-Kamer-verkiezingen, op 25 mei j.l., bij de eerste parlementaire politieke presentatie van het CDA nogal wat voorkeurstemmen uitgebracht. Onze lezers zullen wel enigermate nieuwsgierig zijn op wie en hoeveel. Welnu hieronder vindt u de gegevens:

Dr. R. J. H. Kruisinga haalde van de tot de CHU behorende kandidaten op de CDA-lijst de meeste en wel in de kieskring:

Den Bosch	2126
Tilburg	1375
Arnhem	7830
Nijmegen	2794
Rotterdam	2021
Den Haag	2638
Leiden	6058
Dordrecht	5751
Amsterdam	1478
Den Helder	2047
Haarlem	3838
Middelburg	1885
Utrecht	5695
Leeuwarden	3858
Zwolle	6424
Groningen	2304
Assen	2162
Maastricht	1012

Totaal 61296

De andere CHU-leden kwamen niet op alle kieslijsten in alle 18 kieskringen voor. In volgorde van de lijst geef ik u hierbij de cijfers voor de andere kandidaten:

Dr. G. van Leijenhorst kieskring:	
Den Bosch	67
Tilburg	27
Arnhem	977
Nijmegen	84
Rotterdam	40
Den Haag	29

Leiden	316
Dordrecht	327
Amsterdam	32
Den Helder	13
Haarlem	82
Middelburg	26
Utrecht	284
Zwolle	304

Totaal 2608

In de kieskring Middelburg haalde drs. H. Eversdijk 849 voorkeurstemmen. In de kieskring Nijmegen kreeg W. A. Mateman 450 voorkeurstemmen. In de kieskring Rotterdam kreeg C. P. van Dijk 100 voorkeurstemmen. In de kieskring Leiden kreeg K. Olieman 127 voorkeurstemmen. Dezelfde haalde in de kieskring Dordrecht nog 106 voorkeurstemmen.

Dr. R. J. H. Kruisinga,

Mevrouw C. H. Evenhuis-van Essen kreeg in de Amsterdamse kieskring 282 voorkeurstemmen.

In de Helderse kieskring kreeg zij bovendien nog 106 stemmen. Haarlem gaf haar 212 voorkeurstemmen, terwijl Utrecht haar 183 voorkeuren waardig achtte.

Mevrouw mr. E. A. Haars kreeg in de kieskring Utrecht 276 maal de rode stip voor haar naam ingevuld.

Drs. D. F. van der Mei haalde in dezelfde kieskring Utrecht 148 voorkeurstemmen. T. Tolman in Friesland 561 voorkeurstemmen, H. Wisselink in Overijssel 679 voorkeurstemmen, Gualtherie van Weezel in Limburg 122, L. P. Heukels in Zwolle nog 154 stemmen, Tj. de Graaf in Limburg 470, H. Wisselink Arnhem nog 108 stemmen.

Beneden de 100 voorkeurstemmen per kieskring zijn hier buiten beschouwing gelaten. Groningen gaf nog 177 voorkeurstemmen aan de heer J. J. Matthijse. Samenvattend: totaal aantal voorkeurstemmen:

Kruisinga	61296
Van Leijenhorst	2608
Eversdijk	974
Evenhuis-van Essen	773
Tolman	691
Mateman	596
De Graaf	470
Haars	437
Van der Mei	273
Olieman	252
Matthijse	203
Van Dijk	202
Heukels	178
J. Cornelissen	145
G. v. Weezel	122
Van der Plas-Tanis	119

Tenslotte: vermeldden we de vorige maal de stijging van het CDA-percentage in de Wassenaarse wijk „de Kievit”, nu kunnen we nog aanvullend mededelen, dat in de gemeente Wassenaar in totaal 333 voorkeurstemmen op dr. R. J. H. Kruisinga werden uitgebracht. Ofwel ruim 6 procent van het totaal aantal CDA-stemmen in Wassenaar.

Overigens was het niet de eerste keer, dat Kruisinga een groot aantal voorkeurstemmen verwierf. Naspeuringen in de archieven leerden, dat in 1971 hij eveneens veel voorkeurstemmen kreeg, namelijk 13486. Samen met Luns en mevrouw Van Someren-Downer behoorde hij ook toen reeds tot de topscorers.

J. de Swart.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130-22652

WAAROM EEN RECHT VAN BEROEP OP DE RECHTER IN DE WET OP DE ONDERNEMINGSRADEN?

door: dr. L.M. van Leeuwen

Zoals bekend, was de wijziging op de wet op de Ondernemingsraden één van de vier wetsontwerpen, waarmee het CDA in de Tweede Kamer naar de mening van de PvdA voor 25 mei 1977 „examen” moest afleggen. Over het ontwerp tot wijziging van de wet is al veel geschreven en gesproken. Het is bekend, dat binnen de CDA-fractie er nogal wat bezwaren waren en dat deze in eerste instantie kenbaar werden gemaakt. Het is niet mijn bedoeling om in te gaan op alle facetten van de voorgestelde wetswijziging. Eén aspect wil ik speciaal onder de loupe nemen: het stappen door de Ondernemingsraad naar de rechter past niet in het concept, dat het CDA volgens haar programma voor de grotere onderneming heeft.

De onderneming is in de CDA-opzet een samenwerkingsverband. Directie, commissarissen, werknemers en kapitaalverschaffers moeten op een zinvolle manier met elkaar zorgen, dat het bedrijf een goede productie of een goede dienst levert, winst maakt, een goed sociaal klimaat heeft en waarborgen houdt voor continuïteit. In dat samenwerkingsverband past een grote mate van overleg tussen directie en werknemers, vertegenwoordigd door de Ondernemingsraad. Het is juist, aan te nemen, dat de Ondernemingsraad over steeds meer zaken, het bedrijf betreffende, moet gaan meedenken. In het samenwerkingsverband is het dan echter wel logisch, dat de gedachtenwisseling binnen de Ondernemingsraad zoveel mogelijk plaatsheeft in het bijzijn van de directeur en dat beslissingen door de Ondernemingsraad niet genomen worden dan na overleg met de directie. Zo staat het ook in het CDA-programma en naar mijn mening hoort in de uitwerking daarvan eigenlijk de directeur gewoon zijn plaats in de Ondernemingsraad te behouden.

Ingebouwd

In de voorgestelde wijziging op de Wet op

de Ondernemingsraden is een beroepsrecht ingebouwd. Wanneer de leiding van het bedrijf in bepaalde gevallen niet luistert naar hetgeen de Ondernemingsraad wenst en een beslissing in afwijking op de mening van de Ondernemingsraad heeft genomen, dan kan de Ondernemingsraad naar de rechter stappen.

Uit het voorstel tot wijziging van de wet wordt niet op een afdoende wijze aangegeven, hoe het in zo'n geval moet met de uitvoering van de beslissing van de directie, wat de gevolgen zijn, ook voor degenen buiten het bedrijf, die door de directiebeslissing zijn gebonden en hoe een beslissing teruggedraaid kan worden als de rechter de Ondernemingsraad volgt. Dit zijn stuk voor stuk wezenlijke zaken, waar geen onduidelijkheid over mag bestaan. Nog veel belangrijker komt het mij voor, dat dit beroepsrecht eigenlijk helemaal niet past in de CDA-opzet met betrekking tot de onderneming. Het hoogste college in een onderneming is de Raad van Commissarissen. Het is logisch, dat conflicten binnen de onderneming ter beslissing worden voorgelegd aan de Raad van Commissarissen. Het CDA heeft in zijn programma aangegeven, dat de Raad van Commissarissen voor 1/3 zal moeten worden gekozen door kapitaalverschaffers, voor 1/3 door werknemers en de overige 1/3 van het aantal commissarissen door de aldus benoemde commissarissen. Een dergelijke samenstelling van de Raad van Commissarissen geeft heel duidelijk weer, dat wij binnen het CDA denken aan de onderneming als een deelgenootschap. Het belang van de onderneming moet gelden voor het voltallige college van commissarissen; de diverse commissarissen zitten niet voor een groepsbelang in dit hoogste college van de onderneming. Een mogelijk conflict tussen personeelsvertegenwoordiging in de Ondernemingsraad en de directeur moet in goed vertrouwen, zowel door werknemers als door de directeur, kunnen worden voorgelegd aan de Raad van Commissarissen, waar niet alleen kapitaalverschaffers,

maar juist op volwaardige- en gelijkwaardige wijze ook de werknemers vertegenwoordigd zijn. Er zal toch één „scheiderechterlijk” college moeten zijn, waarvan de mening doorslaggevend is voor alle betrokkenen bij een conflict binnen de onderneming. Bij de wetswijziging is kennelijk gedacht aan de rechter als „scheiderechter”. De Nederlandse rechter is daar zonder meer toe in staat, maar het is niet nodig en niet nuttig. Alle betrokkenen in de onderneming hebben in de CDA-opvatting hun vertrouwen gegeven aan hun Raad van Commissarissen en dit college is daardoor in staat integer en aanvaardbaar knopen door te hakken. Bovendien is en blijft de Raad van Commissarissen op de hoogte, met de stand van zaken in de onderneming en daardoor is dit college veel meer dan welke instantie ook snel ingespeeld op het nemen van beslissingen, die bindend zijn, ook voor alle betrokkenen binnen het bedrijf. Tenslotte zal het duidelijk zijn, dat het lopen naar de rechter een heel schadelijke zaak kan zijn voor het bedrijf, terwijl het ook duidelijk is, dat een gerechterlijke procedure langdurig zal kunnen zijn en tot erg veel verwarring kan leiden.

Vertrouwen

Als men uitgaat van de onderneming als samenwerkingsverband en deelgenootschap, dan moet men ook een keer vertrouwen kunnen hebben in de mensen in de top van het bedrijf, die men daar zelf heeft geplaatst. Juist daarom past het beroepsrecht niet in de Wet op de Ondernemingsraden en moet er vaart gemaakt worden met het realiseren van een wijziging in de structuurwet waardoor de samenstelling in de Raad van Commissarissen volgens het 1/3 - 1/3 - 1/3-principe kan worden bereikt. Die wetswijziging zou eigenlijk voor moeten gaan op de wijziging van de wet op de ondernemingsraden.

Nieuwerkerk aan de IJssel

dr. L.M. van Leeuwen,
lid CDA-programmacommissie

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spinning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementenprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Advies gevraagd over betaald educatief verlof

Minister Boersma van Sociale Zaken heeft, de Commissie betaald educatief verlof van de Sociaal-Economische Raad advies gevraagd over de verdere ontwikkeling van het betaald educatief verlof.

Dit verdere beleid dient er naar het oordeel van het kabinet op gericht te zijn, dat op den duur iedere werknemer aanspraak krijgt op betaald verlof voor scholings- en vormingsactiviteiten. Uitgangspunt vormt het door Nederland bekrachtigde Internationaal Arbeidsverdrag over betaald scholings- en vormingsverlof. Dit houdt in, dat betaald educatief verlof in principe van toepassing moet kunnen zijn op een brede

reeks scholings- en vormingsvoorzieningen. Voorts dient de keuze over de aard van de voorzieningen in beginsel aan de deelnemer zelf te worden overgelaten.

Het kabinet staat een beleidsontwikkeling in fasen voor ogen, afhankelijk van de economische ruimte die beschikbaar is of komt. Dit betekent dat er uit de mogelijkheden gekozen moet worden.

In de adviesaanvraag komen achtereenvolgens de financiering, de prioriteiten alsmede de formele grondslag van het betaald educatief verlof aan de orde.

VOORKEUR

Uitgangspunt is dat het betaald educatief verlof ontwikkeld moet worden afhankelijk van de beschikbare ruimte voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden. In dit verband wordt de Commissie betaald educatief verlof gevraagd meer uitvoerig te adviseren over de relatie met de arbeidstijdverkorting en met name over de financiering van de kosten in de sfeer van de lonen, het educatieve aanbod en de deelnamekosten. De wijze waarop de financiering van het betaald educatief verlof zal worden geregeld, is immers van grote invloed op de verdere ontwikkeling van dat verlof. Voorkeur wordt uitgesproken voor de oprichting van een educatief fonds.

In de adviesaanvraag wordt verder ingegaan op vraagstukken als reservering uit de loonruimte, de kosten van het educatief aanbod en de mogelijkheden van een eigen bijdrage van de deelnemers.

De SER-commissie is gevraagd om aan de hand van een aantal criteria te komen tot de aanwijzing van een of meer doelgroepen, aan welke prioriteit zou moeten worden gegeven. Bij het bepalen van een keuze dient het uitgangspunt te zijn dat educatief verlof in de eerste plaats ten goede moet komen aan de zwakste groepen uit de samenleving. Behalve de groep 60- tot 65-jarigen die voor hun pensionering staan en waarover al eerder aan de Stichting van de Arbeid advies is gevraagd, zou vooral de groep werknemers die al vijf à tien jaar het onderwijs hebben verlaten, de aandacht moeten krijgen. Deze laatste categorie kan, zeker degenen met weinig opleiding, daarvan nu de gevolgen ondervinden en ervaren dat de verdere mogelijkheden in ontwikkeling en loopbaan beperkt zijn.

GRONDSLAG

Tenslotte gaat de adviesaanvraag in op de formele grondslag die aan het betaald educatief verlof dient te worden gegeven. Het kabinet stelt voor om al op korte termijn aan te sturen op een wettelijke regeling, die als basis kan dienen voor het verdere beleid. De aanspraak van de werknemer, de vrije keuze ten aanzien van de voorzieningen, het beheer van het educatief fonds alsmede de terugkeer naar de arbeidsplaats zouden daarbij geregeld moeten worden. In het verlengde daarvan kunnen bij de algemene maatregel van bestuur en/of bij collectieve arbeidsovereenkomst de andere beleidsvoornemens nader worden uitgewerkt.

H. L.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer. DN

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

publikaties CDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

gro 60 45 00 L.n., de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

KABINETSFORMATIE

PROGRAMBESPREKING BEGONNEN

De kabinetsformatie is einde vorige week, begin deze week eerst goed op gang gekomen. Na de aanwijzing van de demissionaire premier drs. J. M. den Uyl tot kabinetsformateur - enkele dagen na de verkiezingen op woensdag 25 mei jongstleden zijn de eerste weken rustig geweest. De formatiewerkzaamheden bestonden hoofdzakelijk uit schriftelijke stukken.

Besprekingen over onderdelen van het mogelijke regeringsprogramma waren er de oorzaak van, dat de rustige periode als voorbij kon worden beschouwd. Aan deze besprekingen, op uitnodiging van formateur Den Uyl, namen deel de fungerend voorzitter van de PvdA-fractie drs. Ed van Thijn, de voorzitter van de CDA-fractie mr. A. A. M. van Agt en de voorzitter van de fractie van D'66 dr. J. C. Terlouw.

SCHRIFTELIJKE STUKKEN

De kabinetsformatie kwam op gang op woensdag 1 juni jongstleden, met de publicatie van de volgende mededeling van het kabinet van de koningin:

„H.M. de Koningin heeft hedenmiddag ten Paleize Huis den Bosch de heer drs. J. M. den Uyl ontvangen en hem de opdracht verstrekt een kabinet te vormen dat geacht mag worden het vertrouwen van het Parlement te genieten.

De heer Den Uyl heeft de koningin verzocht de opdracht in beraad te mogen houden”. Aldus het kabinet der koningin. CDA-fractievoorzitter Van Agt had, namens zijn fractie, voor het aanwijzen van de kabinetsformateur de koningin het volgende advies, gedateerd 31 mei 1977, uitgebracht:

„Hedenmiddag mocht ik u van advies dienen over de formatie van een nieuw kabinet. Ter bevestiging hiervan moge ik u het volgende mededelen.

Bij het formuleren van mijn advies heb ik de criteria in acht genomen die de door mij vertegenwoordigde politieke groepering voor de formatie heeft gesteld.

Met het oog op de ernstige problemen van immateriële en materiële aard waarin ons land verkeert (met name de werkloosheid nu en in de komende jaren) ware te streven naar de vorming van een kabinet dat kan rekenen op ruime steun in en een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging. Voor de bestaanszekerheid van het nieuwe kabinet is het onontbeerlijk dat een basis van vertrouwen aanwezig is tussen de fracties op welker steun het kabinet in het bijzonder zal zijn aangewezen. Wil dit vertrouwen zich kunnen ontwikkelen dan moeten de onderhandelingen tussen de voorzitters van de betrokken fracties worden gevoerd onder erkenning van de gelijkwaardigheid van de programma's en moet de zetelverdeling in het nieuwe kabinet ten volle recht doen aan de verkiezingsuitslag.

Om tot de vorming te geraken van een Kabinet als in de vorige alinea bedoeld ware, gezien de verkiezingsuitslag, de voorzitter van de fractie van de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer, drs. J. M. den Uyl, tot formateur aan te wijzen. Die fractie heeft immers op 25 mei jongstleden de grootste zetelwinst behaald.

Tot het aanwijzen van een informateur raad ik u niet. Die werkwijze zou naar mijn oordeel eerder leiden tot verstarring dan tot toenadering tussen de fracties die het eerst ervoor in aanmerking komen het nieuwe Kabinet te dragen. Overigens zou ook een informateur van socialistischen huize moeten zijn”, aldus het CDA-advies aan Koningin Juliana.

Nadat formateur Den Uyl CDA-fractievoorzitter Van Agt voor een eerste gesprek op maandag 6 juni had ontmoet, schreef mr. Van Agt twee dagen later de volgende brief aan de formateur:

„Hooggeachte heer Den Uyl,

In de avond van maandag 6 juni jl. heeft u mij voor een eerste gesprek ten behoeve van de kabinetsformatie ontvangen. In dat gesprek heeft u uw voornemen kenbaar gemaakt te komen tot de vorming van een progressief parlementair kabinet, bestaande uit PvdA, CDA en D'66. Voorts heeft u te kennen gegeven hoe u als kabi-

netformateur te werk wilt gaan. Ik heb toen mijn positie voorbehouden zowel ten aanzien van het nagestreefde karakter van het te vormen kabinet en de deelneming daaraan van D'66, als ten aanzien van de beoogde procedure. Ik heb u toegezegd u mijn standpunt na beraad in mijn fractie vóór donderdag 9 juni a.s. te zullen doen weten.

Waarom naar een „progressief” parlementair kabinet? De u als kabinetsformateur verstrekte opdracht „een kabinet te vormen dat geacht mag worden het vertrouwen van de Tweede Kamer te genieten”, houdt in dat u moet streven naar een parlementair meerderheidskabinet. Het ligt in de rede dat u bij het uitvoeren van die opdracht het oog richt op een kabinet dat kan rekenen op de parlementaire steun van ten minste de fracties van de PvdA en van het CDA (over D'66 zal ik dadelijk afzonderlijk spreken). De clausulering dat het te vormen parlementaire meerderheidskabinet „progressief” moet zijn vloeit niet voort uit de door u aanvaarde opdracht. Ook afgezien daarvan is voor mijn fractie die clausulering niet aanvaardbaar. De term „progressief” is in het nabije verleden gemonopoliseerd door de Partij van de Arbeid D'66 en de PPR. Zij heeft daardoor in de vaderlandse politiek een specifieke duiding gekregen. In het nieuwe kabinet zal het CDA een naar programma en zetelverdeling volwaardige plaats moeten krijgen. De door u gewenste betiteling van het nieuwe kabinet is hiermee niet in overeenstemming.

U wenst D'66 van meet af aan bij de formatie te betrekken. Dat is blijkbaar ook de wens van de fractie wier voorzitter in de Tweede Kamer u bent. Onze fractie spreekt die wens niet uit. De argumenten die u voor het betrekken van D'66 bij de formatie aanvoert achten wij, voor zover al op zichzelf juist, niet overtuigend.

Niettemin willen wij ons niet zonder meer tegen deelneming van D'66 aan de kabinetsformatie verzetten. Wij verbinden hieraan evenwel het voorbehoud dat het CDA hierdoor bij de samenstelling van het kabinet niet mag geraken in een ongunstiger positie dan die waarop het aanspraak zou moeten maken in een twee partijen kabinet, derhalve een kabinet van PvdA en CDA.

De te volgen werkwijze mag niet van dien aard zijn dat de regeling van de onderwerpen waarop de wetsontwerpen tot toeziening van de ontegensprekende en tot toekenning van een voorkeursrecht aan gemeenten, tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden, tot invoering van een vermogensaanwasdeling en tot instelling van een investeringsrekening betrekking hebben, in feite als een voorwaarde vooraf gaat functioneren. U heeft zelf verband gelegd tussen deze wetsontwerpen en de problematiek van de werkgelegenheid. Ik acht dat verband voor de beide eerstgenoemde wetsontwerpen niet of nauwelijks aanwezig, maar ik constateer dat u zodanig verband aanbrengt. Voor de andere drie onderwerpen bestaat dat verband, ook naar het oordeel van mijn fractie. In aansluiting hierop achten wij het zinvol de hier bedoelde onderwerpen - die ook wij belangrijk vinden - te bespreken in de context van het in de komende jaren te voeren sociaal-economische en financiële beleid. Beslissingen over de onderwerpen moeten in samenhang en derhalve gelijktijdig met de andere kwesties, dat beleid betreffende, worden genomen. U heeft te kennen gegeven de in de vorige alinea bedoelde onderwerpen allereerst tot voorwerp te willen maken van formatieberaad om een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties te leggen. Ook mijn fractie is van oordeel dat het scheppen van vertrouwen tussen de fracties op welker steun het kabinet in het bijzonder zal zijn aangewezen, geboden is. Maar dat vergt of rechtvaardigt niet het geven van een aparte behandeling vooraf aan de „hervormingsvoorstellen”. De kabinetscrisis van einde maart had alleen betrekking op de grondpolitiek, juist nog op het wetsontwerp tot wijziging van de Onteigeningswet. Als u daarom in de formatie met de grondpolitiek zoudt willen begin-

nen, hebben wij daartegen geen bezwaar. Dadelijk nadat de vraagstukken met betrekking tot het te voeren sociaal-economische en financiële beleid in de formatie hun beantwoording hebben gevonden, zullen de kwesties van immateriële aard aan bod moeten komen. Deze zijn te belangrijk dan dat zij zouden mogen worden uitgesteld tot aan het eind van de formatie.

A. A. M. van Agt.

Aldus de brief van mr. Van Agt d.d. 8 juni 1977.

Een dag later, op 9 juni 1977, kreeg CDA-fractievoorzitter Van Agt het volgende antwoord van formateur Den Uyl:

„Zeer geachte heer Van Agt,

Uw brief van 8 juni 1977 geeft mij aanleiding te concluderen, dat u zich verenigt met ten eerste het van meet af aan bij de formatie betrekken van D'66, ten tweede het aanvatten van het programmatische deel van de formatie met de grondpolitiek en vervolgens van de regeling van de onderwerpen, waarop de wetsontwerpen tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden, tot invoering van een vermogensaanwasdeling en tot instelling van een investeringsrekening betrekking hebben in de context van het in de komende jaren te voeren sociaal-economisch beleid. Dat is geheel overeenkomstig mijn bedoeling en het inzicht van de voorzitters van de fracties van PvdA en D'66. Ik stel mij dan ook voor de voorzitters van de bij de formatie betrokken fracties op korte termijn suggesties ten aanzien van deze onderwerpen te doen toekomen. Het is u bekend, dat ik de spoedige totstandkoming van een kabinet in het belang van het land acht en aldus mijn opdracht versta. Het zijn echter de u bekende omstandigheden van het ogenblik, die mij met betrekking tot de te betrachten korthed van die termijn tot voorzichtigheid nopen.

Uw brief leidt mij ertoe voorts nog het volgende op te merken.

Het bevreemdt mij, dat u bezwaar maakt tegen de betiteling van een kabinet, waarin het CDA een naar program en zetelverdeling volwaardige plaats moet krijgen, met progressief of vooruitstrevend. Voor mij heeft die karakteristiek in elk geval het nut van het voor ieder duidelijke en gewenste onderscheid met een kabinet gevormd uit CDA en VVD. Voor de motivering van het woord verwijs ik overigens naar het advies aan het staatshoofd van de fractievoorzitter van de PvdA, dat mede ten grondslag ligt aan de mij verstrekte opdracht.

Het is juist, dat ik van meet af aan D'66 bij de formatie wens te betrekken. Een daartoe strekkend verzoek van de fractie van de PvdA heeft mij niet bereikt, was ook verbodig. Mijn wens spruit geheel en al voort uit mijn inzicht, dat alleen door dat te doen recht wordt gedaan aan de verkiezingsuitslag, waarbij partijen, die vóór de verkiezingen zich hebben uitgesproken voor een combinatie van PvdA, CDA en D'66 duidelijk hebben gewonnen. Consequenties van deelname van drie partijen voor de samenstelling van het kabinet acht ik thans nog niet aan de orde. Het lijkt mij van belang, dat nu eerst in overleg over programma-punten een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties wordt gelegd. Ik deel overigens het door u in uw advies aan de Koningin geformuleerde uitgangspunt, dat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet ten volle recht moet doen aan de verkiezingsuitslag. Van uw opvatting, dat dadelijk na de vraagstukken van het sociaal-economische en financiële beleid „kwesties van immateriële aard” aan bod moeten komen heb ik goede nota genomen. Uit uw brief heb ik begrepen, dat ook voor u het belangrijkste is dat thans met het program-overleg een begin wordt gemaakt. Ons land heeft dringend behoefte aan een kabinet overeenkomstig de verkiezingsuitslag.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

Drs. J. M. den Uyl.”

Aldus de brief van drs. Den Uyl d.d. 9 juni 1977.

Na de hierboven gesignaleerde brieven vond een gesprek plaats tussen de heren Den Uyl en Van Agt. Dat gesprek was voor CDA-fractievoorzitter Van Agt aanleiding op woensdag 15 juni jongstleden de volgende brief te zenden aan formateur Den Uyl:

„Hooggeachte heer Den Uyl,

Op uw verzoek bevestig ik hierbij op schrift hetgeen ik u gisteren heb medegedeeld over de zetelverdeling in het door u te vormen kabinet.

In mijn brief van 8 juni jl. aan u heb ik u geschreven dat mijn fractie niet de wens uitsprekt dat D'66 bij de formatie wordt betrokken, maar zich niet zonder meer tegen deelneming van D'66 wil verzetten. Niet zonder meer: ik verbond hieraan een uitdrukkelijk voorbehoud met betrekking tot de positie van het CDA bij de samenstelling van het kabinet.

In uw brief aan mij d.d. 9 juni jl. gaat u aan het door mij gemaakte voorbehoud (lees: voorwaarde) voorbij. U opent uw brief met te constateren dat ik mij verenig met het betrekken van D'66 bij de formatie zonder gewag te maken van het proviso dat aan mijn stellingname onverbreeklijk was verbonden. Een eind verderop in uw brief schrijft u dat u consequenties van deelname van de drie partijen voor de samenstelling van het kabinet thans nog niet aan de orde acht.

Uw, zojuist gereleveerde, reactie doet mij vrezen dat u omtrent de zetelverdeling in het nieuwe kabinet andere gedachten koestert dan de fractie van het CDA in de Tweede Kamer. Bijgevolg bestaat het niet licht te nemen risico dat wij, nadat in een reeks van wellicht moeizame besprekingen over de vele gecompliceerde en politiek beladen problemen die zich bij het opstellen van een regeerprogramma aandienen alle horden zijn genomen en alle obstakels verwijderd, tot de bevinding zullen komen dat wij het niet eens worden over de zetelverdeling. In dat geval zou al het dan reeds gedane werk vergeefs zijn geweest. Daarom melden wij thans bij u het volgende aan. Deze formatie zal niet kunnen slagen wanneer de uitkomst ervan zal zijn dat minder zetels in het kabinet worden toegewezen aan personen uit de kring van het CDA dan aan personen uit de kring van de PvdA. Naar het oordeel van mijn fractie zou zodanige samenstelling van het kabinet niet in overeenstemming met de verkiezingsuitslag zijn, mede het feit in aanmerking genomen dat de minister-president zal voortkomen uit de PvdA.

Wij geven er verre de voorkeur aan dat nu reeds een afspraak wordt gemaakt over de formule van de zetelverdeling. Mocht u niettemin eerst de besprekingen over het in de komende jaren te voeren beleid willen openen, dan zullen wij daaraan deelnemen. Op u rust dan evenwel de verantwoordelijkheid voor die werkwijze met inbegrip van het daarin opgesloten risico dat ik eerder in deze brief heb aangeduid. U bepale uw standpunt in de wetenschap dat ik, gehoord mijn fractie, mijn standpunt ten aanzien van de zetelverdeling in het nieuwe kabinet in geen stadium van de formatie zal verlaten.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

A. A. M. van Agt.”

Aldus de brief van mr. Van Agt d.d. 15 juni 1977.

Nog dezelfde dag zond formateur Den Uyl een antwoord aan fractievoorzitter Van Agt:

„Zeer geachte heer Van Agt,

Uw brief van 15 juni bevat een standpuntbepaling ten aanzien van de zetelverdeling in het te vormen kabinet met een daaraan gekoppelde beschouwing over de verantwoordelijkheid van de formateur, indien

vervolg op pagina 5

VAN AGT:

CDA wil gelijkwaardige positie in nieuw kabinet

Naar aanleiding van de briefwisseling tussen Den Uyl en Van Agt op 15 juni jl., in het raam van de Kabinetsformatie had de televisierubriek „Den Haag vandaag” een gesprek met CDA-fractievoorzitter Van Agt. Enkele - door ons redactioneel bewerkte - passages van dit gesprek geven wij hierbij weer.

ZETELVERDELING

Vraag: Midden op de pagina van de brief van de heer Den Uyl d.d. 15 juni jl. (zie elders dit nummer), zegt hij ongeveer dit: Kijk eens over die zetelverdeling, daar komen we nog wel aan toe, maar bedenken dan wel dat de zwaarte van de departementen gaat meetellen. Geeft u toe dat het mogelijk is dat het CDA misschien 7 zetels krijgt en de PvdA 7 en dat de PvdA daarvan dan wat zwaarder departementen krijgt?

HERSTEL VERTROUWEN

Van Agt: Het klinkt wel zo, alsof Den Uyl denkt aan een mogelijkheid van gelijke zetelaantallen voor PvdA en CDA, maar dan zo dat de zetels van de PvdA zwaarder

zullen zijn dan die van het CDA; nee, maar zo doen wij het niet. Het gaat ons om vrijwel gelijkwaardige posities in het Kabinet. Ik zeg vrijwel, omdat de socialisten 4 Kamerzetels meer hebben dan wij, en dat kan tot uitdrukking komen in het feit dat zij de minister-president mogen leveren. Maar dat is dan ook voldoende.

Dan is het mooi betaald en verder moeten die zetels niet alleen in aantal, maar ook in gewicht gelijk zijn. Gelijkwaardige posities in het Kabinet, daar gaat het om, en anders kan er niets komen van herstel van vertrouwen, hetgeen de formateur terecht zo noodzakelijk vindt aan beide kanten.

Vraag: Den Uyl zegt dat het herstel van vertrouwen kan worden bereikt, als je het over het programma eens bent.

Van Agt: Ja, dat is er ook voor nodig, maar het is geen daverende bijdrage aan het herstel van het vertrouwen om nu de indruk te vestigen dat het met die gelijkwaardigheid moeilijk zit en dus de programbespreking te leggen onder de hypotheek dat die gelijkwaardigheid bij langé na nog niet geregeld is en dat er dan een wolk, een zich

aankondigende storm, boven de besprekingen blijft.

PROGRAMONDERHANDELINGEN

Vraag: Wat voor consequenties heeft het nu niet regelen van die zetelverdeling voor de programmatische onderhandelingen?

Van Agt: Ja, dat heeft geen onmiddellijke consequenties; het gaat meer om consequenties voor wat betreft de sfeer waarin de onderhandelingen plaatsvinden. Nu is die sfeer er één, meer nog, dan al het geval was, van achter de schansen zitten, van hoe de posities te betrekken, van zorgen dat je zo weinig mogelijk verliest, van het aan beide kanten flink aan het touw hangen. Nou, dat is niet direct de beste atmosfeer. Als die zetelverdeling van tevoren was geregeld, dan zou dat in onze kring ervaren zijn als een fideel gebaar, als: dat is nou aardig van die formateur, eens een beetje inschikken, eens een beetje toegeven. Dat zal op onze mensen een indruk hebben gemaakt van: kom, nou moeten wij ook met een open geest die onderhandelingen over het programma ingaan. En dat is nu veel minder het geval.

MISLUKKEN?

Vraag: Ik beluister toch zowel bij u als bij Den Uyl een hard standpunt van: hier staan we en we weten niet gauw van wijken. Volgens mij moet de formateur dan op een gegeven moment mislukken.

Van Agt: Nou, dat hoeft niet. Den Uyl is de voorman van de grote verkiezingswinst van de PvdA. Hij kan wel een potje breken in zijn eigen partij. Nou, die invloed zal hij in de komende weken nog eens gebruiken, wil er wat van terecht komen.

VVD

Vraag: Dreigt u nog steeds met het stappen naar de VVD?

Van Agt: Helemaal niet. Wij willen deze formatie indien mogelijk en op redelijke voorwaarden doen slagen, maar het blijft een mogelijkheid.

Vraag: Die sluit u nog steeds niet uit?

Van Agt: Nee, die sluiten we niet uit.

Noot: Enkele vragen en antwoorden zijn door ons taalkundig bewerkt, en soms tezamen genomen. Redactie.

Verbetering positie Surinamers

„Veel migranten uit Suriname zijn na hun vestiging in Nederland niet in staat gebleken zich in korte tijd een positie te verwerven die gelijkwaardig is aan die van andere ingezetenen. Er is voorts geen sprake van een gelijkwaardige deelname aan de samenleving hier en een gelijke behandeling door overheden, organisaties en particulieren. Teneinde de inpassing van deze migranten te realiseren, zal de regering doorgaan voorrang te geven aan de bevordering van goede leef- en woonomstandigheden, werk en scholing”. Aldus een regeringsnota, getiteld „Positie van migranten uit Suriname in Nederland en het beleid op middellange termijn”, die aan de Tweede Kamer is aangeboden.

Volgens die nota zal het regeringsbeleid voornamelijk dan ook gericht moeten zijn op verbetering van de positie van deze migranten, hun behandeling bij de toewijzing van materiële en immateriële waarden en hun relaties met hun omgeving. Hierbij zullen - meer dan voorheen het geval was - de gemeentelijke overheden worden inge-

schakeld. Plaatselijk, dus dicht bij de burger, kan men nu eenmaal beter dan vanaf rijksniveau beoordelen of bepaalde ingezetenen al dan niet een gelijkwaardige positie innemen en eenzelfde behandeling krijgen als anderen. De lokale overheden zal gevraagd worden in overleg met organisaties in de samenleving aan te geven welke maatregelen plaatselijk getroffen moeten worden om dat te bereiken. Ten aanzien van het welzijnswerk onder de Surinaamse Nederlanders is de regering van oordeel, dat afhankelijk van de plaatselijke situatie moet worden bezien, in hoeverre de belangenbehartiging op dit punt kan worden overgenomen door algemene instellingen.

GEEN EXCLUSIEVE STATUS

De regering ziet geen aanleiding de migranten uit Suriname in onze samenleving als groep een bijzondere plaats toe te schrijven. Er is geen sprake van een exclusieve gemeenschap van migranten uit Suriname, waaraan een bijzondere status zou moeten worden toegekend. Dit houdt in,

dat de regering de vrijheid van migranten uit Suriname respecteert om samen met anderen vorm en inhoud te geven aan hun eigen leefwijze, net zoals zij andere ingezetenen die vrijheid laat. Zeer veel groeperingen met uiteenlopende achtergronden hebben hiervan op hun eigen wijze in onze samenleving ook gebruik gemaakt. Zij vormen voor de migranten niet alleen een zekere aanwijziging wat betreft de eigen mogelijkheden, maar evenzeer punten van contact met de nieuwe omgeving. De vormgeving van de eigen leefwijze is echter, zoals de vormgeving van alle intermenselijke relaties, een terrein waarop de overheid de nodige terughoudendheid dient te betrachten. Haar inspanning zal er in de eerste plaats op gericht moeten zijn de voorwaarden te scheppen voor een aantvaardbaar bestaan van de migranten in Nederland.

RELATIES SAMENLEVING EN MIGRANTEN

Het is op dit moment nog niet goed mogelijk een beeld te schetsen van de wijze waarop het proces van maatschappelijke inpassing van migranten in de Nederlandse samenleving feitelijk verloopt. De regering acht het noodzakelijk een beter zicht te krijgen op de mogelijke knelpunten die zicht daarbij voordoen. Zij acht het voor de formulering van een actief beleid gewenst, dat nader wordt bestudeerd welke relatiepatronen zich ontwikkelen tussen leden van migrantengroepen en hun omgeving en tot welke uitkomsten deze leiden. Daartoe wil de regering een adviescommissie instellen van een aantal gedragsdeskundigen, die over het onderzoek naar deze ontwikkelingen adviseert voor een beleid op het terrein van de relaties tussen migranten en de samenleving waarin zij verkeren.

HUISVESTING GROTE GEZINNEN, ALLEENSTAANDEN EN BEJAARDEN

Voor de huisvesting van grote gezinnen en alleenstaanden is in het kader van het werkgelegenheidsprogramma in juni 1974 voor gemeenten en toegelaten instellingen de mogelijkheid geopend geldelijke steun te krijgen van het rijk.

Dit houdt in, dat bij aankoop en verbouwing van gebouwen een financierings- en subsidieregeling mogelijk is, met de bedoeling deze gebouwen aan te kopen, resp. te verbouwen en voor bewoning geschikt te maken. Deze algemene regeling is ook van toepassing op de migranten uit Suriname. Door het Centraal Bureau Uitvoering Vestigingsbeleid zal

voorts getracht worden Surinaamse bejaarden onderdak te verschaffen in bejaardentehuizen.

ONDERWIJS EN VORMING

Voor oudere Surinamers die behoefte hebben aan elementaire scholing en vorming, zullen binnenkort alfabetiseringscursussen worden opgezet. Het ministerie van CRM zal in de loop van de komende jaren - naar het voorbeeld van de Stichting Opvang- en Vormingscentrum voor Jonge Surinamers „Berkenhoven” - meer opvang- en vormingscentra in het leven roepen, waarvan de programma's, die sterk individueel gericht zijn, ontworpen zijn voor de verschillende doelgroepen. De centra zullen zich, zonedig in internetaatsverband, in het bijzonder richten op jeugdigen, die maatschappelijke aansluitingsproblemen hebben bij het volgen van een opleiding of het vinden van een werkkring.

Aan deze projecten zal hoge prioriteit worden gegeven, mede met het oog op problemen, die zich bij de zgn. tweede generatie kunnen voordoen.

HULPVERLENING AAN DRUGSVERSLAAFDEN

Voorzorgen voor de hulpverlening aan Surinaamse gebruikers van zeer riskante drugs als heroïne, worden opgenomen in een landelijk hulpverleningsprogramma dat binnenkort aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden. De regering wil hoge prioriteit geven aan de strijd tegen de verslaving.

vervolg van pagina 4

thans nog geen afspraken worden gemaakt over de zetelverdeling.

Uiteraard heb ik ernstig overwogen of het mij mogelijk zou zijn aan uw voorkeur daaromtrent tegemoet te komen. Mijn slot-som is, dat dit niet wel mogelijk is. Zoals ik in antwoord op een eerdere brief van uw hand heb gesteld, lijkt het mij van belang, dat nu eerst in overleg over programapunten een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties wordt gelegd. Bij het te voeren programoverleg zal in een later stadium ongetwijfeld ook de departementale indeling en in samenhang daarmee de zwaarte van de departementen en het aantal bewindslieden een punt van bespreking uitmaken.

Eerst wanneer daarover in hoofdlijnen overeenstemming wordt bereikt met alle drie bij de formatie betrokken fracties, kan met enige vrucht over de zetelverdeling worden gesproken. Dat daaromtrent bij de deelnemende partijen verschillende en soms uiteenlopende verlangens bestaan is niet ongebruikelijk. Het zal ongetwijfeld over en weer de nodige zin voor verantwoordelijkheid vragen om tot een oplossing te komen.

Zoals ik eerder te kennen heb gegeven, zal mijn uitgangspunt daarbij hetzelfde zijn als u in uw advies aan de koningin hebt neergelegd, te weten dat de zetelverdeling in het

nieuwe kabinet ten volle recht moet doen aan de verkiezingsuitslag. Van uw bereidheid om ook zonder afspraak over de formule van de zetelverdeling niettemin eerst de besprekingen over het in de komende jaren te voeren beleid te openen, heb ik met voldoening kennis genomen. Dat op de formateur de verantwoordelijkheid rust voor de te kiezen werkwijze met inbegrip van het daarin opgesloten risico, onderschrijf ik. Uiteraard berust bij u de verantwoordelijkheid voor het op dit moment in de uitvoering van mijn opdracht formuleren van een ultimatief standpunt thans de voorzitters van de bij de formatie betrokken fracties rond het weekeinde mijn eerste programsuggesties te doen toekomen.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

Drs. J. M. den Uyl.”

Aldus de brief van drs. Den Uyl, d.d. 15 juni 1977.

Na deze wisseling van brieven zijn de besprekingen op gang gekomen. Het eerste gesprek tussen formateur en de drie fractievoorzitters vond vorige week vrijdag plaats. Aan het begin van deze week vond het overleg voortgang.

H. L.

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid

Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen
66 pag. / 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel

bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling
3e druk: 30 pag. / 3,75

Groen licht 1975

nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw
2e druk: 7 pag. / 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
giro 604500 t.v. Lohmansichting
te Den Haag; met vermelding van
titel(s) en aantal.
Wassenaarseweg 7, Den Haag.
telefoon 070-246791.

Voorjaarsnota:

Een zwaluw maakt nog geen zomer

De omvang van het begrotingstekort over het jaar 1977 zal gunstiger uitvallen dan bij de opstelling werd voorzien. Aldus blijkt uit de voorjaarsnota van de regering over de stand van de begroting.

Als gevolg van de gunstige ontwikkeling zal de inflatoire financiering (niet op kapitaalmarkt gedekte deel: extra geldschepping) ook beperkter kunnen zijn en per definitie anti-inflatoire werken. Wij moeten ons echter erg goed realiseren, dat het hier hoofdzakelijk om incidentele oorzaken gaat, die niet een fundamentele verbetering behoeven in te houden.

Dit blijkt bijvoorbeeld zowel uit het rapport van de commissie Economische Deskundigen van de SER (nog voor de verkiezingen verschenen) als - zoals uit verschillende perspublicaties blijkt - het rapport van de Centrale Economische Commissie (verkenning periode 1977-1981). Op grond van de huidige ontwikkelingen verwachten zij dat het financieringstekort zich in de komende jaren weleens ongunstiger zou kunnen ontwikkelen dan door de regering werd beoogd en dus hoger zou kunnen uitkomen dan het door de regering aangegeven maximum van 5 procent.

ZWEEPSLAG

Uitgaande van het 1 procent beleid en het „zweepslag” beleid (extra stimulansen voor de investeringen) wordt gevreesd, dat de nominale (bruto) ontwikkeling van lonen en prijzen weleens tegen zou kunnen vallen, ondermeer als gevolg van hogere invoerprijzen. Ondermeer hiermee samenhangend wordt een grotere omvang van de werkloosheid gevreesd (er is sprake van een te verwachten geregistreerde arbeidsreserve van 250.000 in 1981) en mede als

gevolg hiervan de vermelde verhoging van het financieringstekort.

Het is nuttig de meevallende kortetermijnontwikkeling tegen deze langetermijnverwachtingen te bezien: één zwaluw maakt nog geen zomer.

Zo is in de gunstige ontwikkeling begrepen een geringere daling van de belastingontvangsten dan werd geraamd als gevolg van uitstel van de Wet op de Investeringsrekening.

Budgettaire gevolg: E 1.075 miljard - structureel minder gunstig omdat het later optredende inverdieneffecten (positief effect op investeringen/werkgelegenheid) zal kunnen inhouden. Daartegenover staat een per saldo negatief effect door het uitstel van de kinderbijslagoperatie. (- 270 miljoen). Opvallend in de hogere belastingontvangsten zijn die als gevolg van hogere auto-aankopen: E 15 % t.o.v. 1976 (E 125 miljoen hogere bijzondere verbruiksbelasting) en eenzelfde bedrag aan opwaartse bijstelling overdrachtsbelasting voor woningen als gevolg van sterke prijsstijgingen op de woningmarkt. Voorts wordt nog een deel van de gunstige ontwikkelingen verklaard door een hogere opbrengst van het aardgas E 100 miljoen) als gevolg van een eerdere tariefsverhoging kleinverbruik.

BEPERKING TEKORT

Overigens kijken we met enige zorg naar een lagere bijstelling van het begrotingstekort als gevolg van een gematigder prijsbijstelling. In september 1977 is een loon- en prijsbijstelling van 1.170 miljard opgenomen, terwijl nu gezegd wordt dat een bijstelling van 444 miljoen voldoende zou zijn (- 726 miljoen). Gelet op geluiden omtrent

de inhoud van de eerder genoemde CEC-publikatie zou ondermeer als gevolg van hogere invoerprijzen wellicht een weer wat ongunstiger beeld kunnen ontstaan.

Van hoe groot belang de beperking is voor de omvang van de rente van de staatsschuld blijkt uit een daling van de uitgavenraming met 300 miljoen gulden. Doorgetrokken naar 1981 komt deze verlaging uit op een neerwaartse bijstelling van 1,2 miljard (om de gedachten te bepalen: dit vertegenwoordigt een geringere lastendrukstijging van 0,3 %).

Wij hopen dat onze indruk terecht is, dat deze gunstige ontwikkeling niet gebruikt wordt voor verhoging van andere uitgaven. De beperking is uiteraard niet minder belangrijk gelet op de bijdragen die geleverd moeten worden aan een vermindering van uitzetting van de geldhoeveelheid. In 1976 steeg de geldhoeveelheid met ruim 22% terwijl het nationaal inkomen (nominaal) ophiel met ruim 12%. Ondanks het geringe financieringstekort voor 1977 is immers nog altijd van geldschepping sprake hetgeen uiteindelijk een inflatiestimulerend effect heeft.

In het licht van een op grond van de huidige ontwikkelingen weer te verwachten stijging van het financieringstekort na 1977 blijft zoals ook in de Voorjaarsnota zelf is terug te vinden de monetaire ontwikkeling zorgelijk.

De regering stelt dan ook dat de expansieve monetaire ontwikkeling zich in 1977 tot dusver heeft voortgezet. Het gaat hierbij zowel om geldschepping door banken ten behoeve van de particuliere sector, als om uitdijning via de (sterk positieve) betalingsbalans.

Door drs. B. Beumer, CDA-Tweede Kamerlid

In dit verband wordt geconstateerd, dat in het eerste kwartaal van 1977 een onvolgende export van kapitaal heeft plaatsgevonden om daarmee het overschot op de lopende rekening te compenseren.

Het is noodzakelijk, dat de regering naar mogelijkheden blijft zoeken (in EEG-verband zijn deze wellicht nog aanwezig) om het beleid op dit punt te activeren.

VRAAG DUSENBERG

Waar de Nederlandse Bank besloten heeft op grond van de Wet Toezicht Kredietwezen een beperking aan de kredietverlening te stellen, wordt in de Nota terecht de opmerking gemaakt, dat dit ook temeer eisen stelt aan de monetaire financiering door de overheid.

De betekenis hiervan is groter, als wordt bedacht, dat bij het buiten beschouwing laten van het rentedalend effect als gevolg van de verkleining van de staatsschuld een uitgavenlijn zichtbaar wordt, die uitgaat boven het uitgavenniveau in de meerjarenramingen.

Ook vanuit deze invalshoek dringt daarom de vraag zich op, of het 1% beleid toereikend zal zijn. Het CDA heeft daarop in zijn programma een duidelijk antwoord gegeven, dat helaas alleen maar bevestigd lijkt te worden door de ontwikkelingen sedertdien.

Waar ook minister Duisenberg zich hardop de vraag heeft gesteld of het uitgestippelde beleid tot de daarmee beoogde doelstellingen (omvang werkgelegenheid, maximum financieringstekort) zal leiden, blijft, - waar wij over die doelstellingen niet verschillen - uitzicht op vruchtbaar overleg temeer aanwezig.

Nog geen forse economische ontwikkeling weggelegd voor Europese gemeenschap

(van een correspondent)

Vrijwel gelijktijdig zijn dezer dagen twee „economische documenten” van de diensten van de Europese Commissie verschenen. Het waren het maandelijks conjunctuurverslag en het eens per kwartaal uitkomende rapport over de economische toestand van de Gemeenschap. Uit beide rapporten komt hetzelfde beeld tevoorschijn: er bestaat reden om iets optimistischer te denken over de economische ontwikkelingen in de wereld als geheel, maar voor de Europese Gemeenschap is er dit jaar nog geen forse economische ontwikkeling weggelegd.

Bij het aanbreken van de lente, aldus deze rapporten, bleek dat de wereldconjunctuur een bepaald dynamisme had teruggevonden. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld, waar de industriële productie was afgenomen, mede onder invloed van de koudegolf die dat land getroffen had, is er sinds januari een toename opgetekend. Andere positieve tekenen zijn dat in Canada, sinds eind vorig jaar, eveneens een - zij het nog gering - herstel van de industriële productie kon worden vastgesteld, en ook in Japan begon zich omstreeks maart een matige groei af te tekenen. Bemoedigend is ook dat in die landen een terugval van de werkloosheid kon worden geconstateerd en dat gold dan vooral voor de Verenigde Staten. Het volume van de aankopen van de Verenigde Staten, zo is geconstateerd, is sinds de zomer van vorig jaar nog wel sterk blijven toenemen (vooral onder invloed van een groeiende invoer van aardolieproducten), maar voor de niet tot de Gemeenschap behorende industrielanden vertoont de expansie van de invoer toch een neiging tot afname. Om het beeld compleet te maken: de aankopen van de OPEC-landen vormen nog steeds een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van de wereldhandel (maar de toename van de vraag van die landen ontwikkelt zich minder snel dan in 1974 en 1975), en de invoer van de ontwikkelingslanden vertoont tekenen van opleving. De import van de staatshandellanden daarentegen is slechts weinig gestegen.

MINDER GUNSTIG

Minder gunstig was dat in de geïndustrialiseerde derde landen en dan vooral in de Verenigde Staten en Canada de inflatie in het begin van dit jaar weer een stijgingsneiging vertoonde. De prijzen van grondstoffen (aardolie uitgezonderd) gaan weer in stijgende lijn. In februari bijvoorbeeld was er een wat genoemd wordt „zeer levendige opwaartse druk”, die zich in maart nog voortzette. Sindsdien echter is er, als gevolg van geringere speculaties, een periode van rust ingetreden. Hoe het ging met de grondstoffeprijzen blijkt uit de volgende cijfers: eind april van dit jaar overtrof het indexcijfer van de grondstoffeprijzen, uitgedrukt in dollars, het niveau van begin november 1976 met ongeveer 37 procent. Ten opzichte van medio 1975 was dat percentage 79.

Belangrijk is dat voor de komende maanden een geleidelijke versnelling van de economische groei in Japan, Canada en de Verenigde Staten wordt verwacht. De groeivoet wordt voor deze landen op respectievelijk 5,5 procent, 3,5 procent en 5 procent geraamd. Het algemeen verwachte beeld is dat in die landen voorraadmutaties niet langer meer een rem voor de productie zullen betekenen, dat het gezinsverbruik daar een normaal tempo gaat aannemen. En dat er een expansie van de investeringen in vaste activa wordt verwacht.

In de overige industrielanden (met uitzondering van Noorwegen) zal de economische groei in 1977 waarschijnlijk nog bescheiden zijn. Maar er wordt toch meer groei verwacht dan het totaal van 2,5 procent van het afgelopen jaar. Er wordt rekening gehouden met een, voor de industrielanden die buiten de Gemeenschap liggen, stijgingspercentage van het bruto binnenlands produkt van 4,5 procent. Daar staat een stijging met 5,5 procent in het afgelopen jaar tegenover (maar ook een daling met 0,5 procent in zowel 1974 als 1975). Het volume van de wereldhandel (onder aftrek van de invoer van de Gemeenschap) zal vermoedelijk met ongeveer 8 procent toenemen (tegen een stijging met 9 procent vorig jaar en een daling met 3,5 procent in 1975).

Voor de Europese Gemeenschap wordt de

kans gering geacht dat er dit jaar een conjuncturele expansie bereikt wordt die voldoende sterk is om zich op eigen kracht verder te ontwikkelen. Daarbij spelen twee factoren een rol: er zijn nog onvoldoende resultaten bereikt met de pogingen om de door de energiecrisis veroorzaakte evenwichtsstoornissen te herstellen, maar bovendien is er nog te weinig vertrouwen bij de ondernemingen, hetgeen zal resulteren in te geringe investeringen en weinig of geen opleving van de werkgelegenheid.

Er wordt weliswaar rekening mee gehouden dat er in 1977 een nog voortdurende stijging van de EG-uitvoer naar de OPEC-landen zal zijn, maar de export naar overige delen van de wereld zal beperkt worden door de omvang van de tekorten en de zwaarte van de schuldenlast. De deskundigen zijn daarom van mening, dat de uitvoer van de Gemeenschap dit jaar minder levendig zal expanderen dan vorig jaar. Het reële gemiddelde van de expansie voor dit jaar wordt geraamd op een 7 procent. Van de langzamere groei van het invoervolume verwacht men (ondanks een lichte verslechtering van de internationale ruilvoet) echter een krachtige verbetering van de lopende rekening van de betalingsbalans van de Gemeenschap, zodanig zelfs dat er een evenwicht wordt bereikt. De deskundigen menen dat de „deficitaire” lidstaten van de EG dit jaar hun totale saldo zouden moeten terugbrengen van 15 miljard tot 7,5 miljard dollar, terwijl de „overschotlanden” dat overschot van 5,5 miljard tot 7 miljard zouden moeten verhogen.

VRIJ SOMBER

De deskundigen zijn vrij somber over het afnemen van de inflatie in de Gemeenschap. Opgemerkt wordt dat die totaal ontoereikend zal zijn om een speelruimte te creëren die in staat is de strijd tegen de werkloosheid te versterken. Maar voor de tweede helft van dit jaar is men iets optimistischer, omdat dan bepaalde prijsstijgingsfactoren vermoedelijk zullen verdwijnen. In dat tweede halfjaar zou de stijging van de consumptieprijzen in de Ge-

meenschap als geheel ongeveer 7 tot 8 procent (op jaarbasis) kunnen zijn, terwijl voor het eerste halfjaar nog gerekend wordt met meer dan 10 procent. Na dit jaar zullen de kansen op een nieuwe fase van evenwichtige en duurzame groei in de Gemeenschap verbeteren. Er blijft echter een gevaar: voordat de verwachte groei merkbaar wordt, kan het saneringsproces ongunstig beïnvloed worden door spanningen van externe oorsprong zoals bijvoorbeeld een nieuwe verstoring van de wisselmarkten.

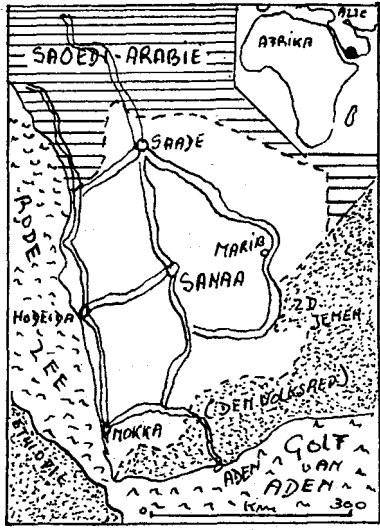
De bezettingsgraad van de productiecapaciteiten - in de meeste sectoren van de industrie op het ogenblik tamelijk laag - zal dit jaar, zo wordt verwacht nauwelijks toenemen. De totale groei van het bruto binnenlands produkt in volume van de EG zal dit jaar waarschijnlijk slechts 3,5 procent bedragen tegen 4,3 procent in het afgelopen jaar. Dat groeipercentage ligt duidelijk lager dan was aangenomen in het vierde program voor de economische politiek op middellange termijn en nog veel lager dan de Gemeenschap onder „normale” omstandigheden had kunnen bereiken. Het komen tot een bevredigende groei op middellange termijn blijft daarom het hoofdprobleem van de Gemeenschap.

Geconstateerd wordt dat bij een economische expansie die blijvend lager is dan de groei van het potentieel, nieuwe moeilijkheden dreigen te ontstaan op de arbeidsmarkt van verscheidene lidstaten. Zelfs in de landen waar de situatie betrekkelijk gunstig is zal de werkgelegenheid voor de afhankelijke beroepsbevolking slechts langzaam toenemen. Dat betekent, aldus de deskundigen, dat de werkloosheid slechts geleidelijk zal teruglopen. Afgezien van ontwikkelingen in de Duitse bondsrepubliek (en vermoedelijk ook in Nederland) zal het werkloosheidscijfer, als jaargemiddelde een stijging te zien geven ten opzichte van het afgelopen jaar (1976). Het zal in ieder geval nauwelijks verbeteren.

De verslechtering van de situatie op de arbeidsmarkt zal zich vooral doen gevoelen vanaf het begin van de zomer, als een groot aantal jongeren zich voor het eerst op die markt zal aandienen.

Ontwikkelingssamenwerking

Het concentratieland Noord-Jemen

ALGEMENE GEGEVENS

Oppervlakte	190.000 km ² (6x Nederland)
Staatsvorm	republiek
Aantal inwoners	6 miljoen
Bevolkingsgroei	2,2 % per jaar
BNP per hoofd	\$ 90 (schatting voor 1972)
Jaarlijkse economische groei	niet bekend
Buitenlandse schuld	bijna \$ 300 miljoen (1973)
Rente en aflossing in % van de export	12 % (schatting '72/'73)
Officiële munteenheid	yemen rial = ca. f. 0,58
Urbanisatiepercentage	5
Analfabetisme volwassenen	90%
Godsdienst	Islam (soennieten aan de kust, sjieten in het bergland)

RECENTE GESCHIEDENIS

Tot aan 1962 werd Noord-Jemen, het vroegere zeer welvarende Arabia Felix, geregeerd door feodale Imams. Deze traditioneel Islamitische heersers trachtten de bevolking zoveel mogelijk te isoleren van buitenlandse invloeden. Weliswaar kwam er na de Tweede wereldoorlog wat verbetering, in 1945 werd het land lid van de Arabische Liga en in 1947 van de Verenigde Naties, voor sommigen ging het veel te langzaam. In 1962 nam een groep militairen, onder leiding van kolonel Sallal de macht over; de Iman vluchtte naar Saoedi-Arabië. Enerzijds betekende de machtsovername een einde van het isolement, anderzijds echter het begin van een bloedige burgeroorlog die vele jaren zou duren. De verdreven Imam had zich de steun van Saoedi-Arabië weten te verwerven, de republikeinen die van Egypte. Beide landen steunden niet alleen met geld, maar ook met georganiseerde troepen de oorlog. Vele pogingen tot verzoening werden ondernomen door diverse Arabische landen. Pas in 1965 gelukte het een overeenkomst tussen Egypte en Saoedi-Arabië te bewerkstelligen waarin bepaald werd dat beide landen zich uit de strijd zouden terugtrekken.

De Egyptische troepen verdwenen echter pas definitief bij het uitbreken van de oorlog met Israël, in 1967. Nu mengden zich echter radicale elementen uit Zuid-Jemen (Aden en omgeving) in de strijd. Kolonel Sallal was inmiddels ook weer verdreven en vervangen door een driemanschap onder leiding van Al-Iriyani. Dit driemanschap toonde zich wat gematigder dan de kolonel. Uiteindelijk kwam er pas in 1970 definitief een einde aan de burgeroorlog. Belangrijk was hierbij vooral de erkenning van het land door Saoedi-Arabië. Ook de verhouding met de Volksrepubliek Jemen, de officiële benaming voor Zuid-Jemen, verbeterde zodanig dat er onderhandeld werd over een unie tussen de beide republieken, tot nu toe echter zonder resultaat. De regering van president Al-Iriyani werd in 1974 vervangen door een militaire junta onder leiding van kolonel Hamadi.

ONTWIKKELINGSNIVEAU EN ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Noord-Jemen behoort tot de allerarmste landen die de wereld momenteel kent. Bovendien behoort het land zowel tot de internationaal erkende groep van „minst ontwikkelde“ als van „meest getroffen“ landen. Kortom, een land dat zonder meer hulp nodig heeft. In 1977 zal de hulp aan dit land voor het eerst geheel als gift plaatsvinden. Hoewel het land een betrekkelijk vrucht-

baar deel van het overigens kurkdroge Arabische schiereiland beslaat, heeft het bij lange na niet het welvaartspeil van zijn buurlanden kunnen bereiken. Deze buurlanden danken hun betrekkelijke rijkdom en welvaart echter vooral aan bodemschatten.

Landbouw kan in het centrale bergland en het westelijk deel van het land worden bedreven, deels met hulp van irrigatie. De Jemenieten staan overigens vanouds bekend als bekwame landbouwers. De voor landbouw geschikte grond beslaat echter slechts 6 1/2% van de totale bodemoppervlakte en is niet of nauwelijks uit te breiden. Veel inwoners trekken daarom, vooral na droogteperiodes, naar de stad om werk te zoeken. In feite duurde het tot 1973-74 voordat serieus met een nieuwe aanpak begonnen kon worden. In deze jaren werd door de Wereldbank en Koeweit een Centrale Planning Organisatie opgericht. Voor het fiscale jaar 73/74 kon voor het eerst een moderne begroting worden opgesteld!!

Tot dan toe was slechts projecthulp verleend door een aantal landen, deze projecten lagen grotendeels in de sfeer van de infrastructuur. De hulp van Saoedi-Arabië en Egypte betrof bijvoorbeeld vooral de verbetering van de wegen ten einde hun troepen beter en sneller te kunnen verplaatsen. Ook nu kan nog nauwelijks gesproken worden van een op moderne leest geschoeid bestuursapparaat.

ONDERWIJS EN GEZONDHEID

Slechts een klein deel van de bevolking is alfabeet (10%). Van de kinderen in de schoolgaande leeftijd gaat slechts circa 10% naar een school. Van de 800 lagere scholen is echter slechts een 90-tal (1971) in staat om een complete cursus van zes leerjaren te bieden. Zoals in veel Islamitische landen het geval is ondervindt onderwijs aan meisjes grote moeilijkheden. Slechts 8% van de onderwijzers is gediplomeert. Een groot probleem is ook het feit dat van de Jemenieten die in het buitenland gaan studeren slechts een klein gedeelte terugkeert.

Voor tuberculose en malaria zijn veel voorkomende ziekten. De kindersterfte is ongeveer 50%, terwijl de gemiddelde levensduur in Noord-Jemen ongeveer 30 tot 40 jaar is. Er is ongeveer één arts per 25.000 inwoners, de helft van de artsen komt overigens uit het buitenland (ter vergelijking: Nederland telt ongeveer één arts per 750 inwoners).

PLANNEN EN PERSPEKTIEVEN

Het eerste Driejarenplan (1974-'76) was vooral bedoeld als een oriëntatie. De regering zoekt naar mogelijkheden welke snel

door drs. D. J. Barreveld

tastbare sociale en economische vooruitgang op brede schaal mogelijk maken.

Prioriteiten zijn vooral:

- vervoer en infrastructuur (ruim 30% van de investeringen)
- onderwijs (ca. 20% van de investeringen)
- verbetering van de agrarische sector (15% van de investeringen)

Voorwat het vervoer en de infrastructuur betreft is men eigenlijk pas na 1962 met wegeaanleg begonnen, vóór dit jaar waren er eigenlijk helemaal geen wegen. Met uitgebreide hulp van Rusland is inmiddels de haven van Hodeida belangrijk verbeterd. Er kunnen nu schepen tot 10.000 ton afgehandeld worden.

Met Duitse hulp wordt een post- en communicatiesysteem opgebouwd.

Met hulp van Unesco wordt getracht om zo snel mogelijk wat te doen aan het tekort aan leerkrachten. Vooral technisch en agrarisch onderwijs staat hierbij sterk in de belangstelling.

De landbouw levert 70 á 80% van het totale BNP en verschaft tevens werk aan bijna 90% van de beroepsbevolking. Deze sector levert ook 90% van de export. Belangrijke produkten zijn gierst, maïs en tarwe. Vanouds werd ook veel koffie verbouwd, veel koffietelers zijn echter overgestapt op de teelt van qat, een licht verdovend middel dat veel inwoners gebruiken, het wordt ook wel - veelal illegaal - geëxporteerd.

Tot voor vijf jaar bezat Noord-Jemen eigenlijk in het geheel geen industrie. Met de uittocht van Jementische joden naar Israël, in de jaren vijftig, waren ook de meeste beoefenaars van het kleinambacht verdwenen.

Er wordt thans, vooral met Chinese hulp, gewerkt aan de opbouw van de textielindustrie.

Aan mineralen en delfstoffen bezit het land, voor zover thans bekend, alleen steenzout.

FINANCIËEL BELEID

In feite staat dit nog geheel in de kinderschoenen, zoals eerder gezegd is men pas sinds enkele jaren in staat een begroting te maken.

De totale inkomsten van de regering bedragen naar schatting circa 3% van het BNP. De uitgaven gaan voor de helft naar defensie, 18% is bestemd voor regionale machthebbers, 12% voor onderwijs, terwijl de gezondheidszorg 3% krijgt. De betalingsbalans vertoont een chronisch tekort, slechts 8% van de import kan door export gedekt worden. Buitenlandse financiële hulp komt vooral van Saoedi-Arabië.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING NEDERLAND - NOORD-JEMEN

Noord-Jemen werd in 1975 toegevoegd aan de lijst van algemene concentratielanden en ontvangt van Nederland hulp op velerlei terrein. De totale bilaterale hulp bedroeg in 1975 f 20 miljoen gulden. Hiervan werd f 6 miljoen geschonken, f 7 miljoen geleend en f 7 miljoen aan technische hulp verstrekt. Wegenbouw en agrarische hulp (vooral pluimveehouderij) hebben prioriteit. In de sociale sector wordt vooral aandacht besteed aan opleiding en training van Jemenieten voor de gezondheidszorg. In 1974 werd voor f 140.000 aan voedselhulp verstrekt.

In 1977 zal de totale hulp 33 miljoen gulden bedragen, hiervan zal 20 miljoen geschonken worden, terwijl 13 miljoen in de vorm van technische bijstand wordt verstrekt.

drs. D. J. Barreveld.

Minister Lubbers

Kernenergie moet

Kernenergie is onvermijdelijk, kernenergie is veilig, (veiliger dan kolen) en Nederland moet nieuwe kerncentrales bouwen, ook om bij de verantwoorde toepassing van kernenergie en de broodnodige intensivering van de internationale zorgvuldigheid een rol te kunnen blijven spelen. Een besluit tot de bouw van Nederlandse kerncentrales dient nu te worden genomen. Hierop komt het betoog neer, dat de minister van Economische Zaken, drs. R. F. M. Lubbers, houdt in Economisch-Statistische Berichten (ESB).

Voor de Europese Gemeenschap bestaat de noodzaak kernenergie toe te passen onverbiddelijk vast, aldus drs. Lubbers. Het is onmiskenbaar duidelijk, zegt hij, dat we afstevenden op een nieuwe oliecrisis. Er zal alles aan gelegen zijn in de komende jaren in de westerse economieën met rigoureuze maatregelen te bereiken, dat er energie wordt bespaard door verbetering van het rendement van de elektriciteitsopwekking, de bevordering van total energy systemen en het afdwingen van gecombineerde stadsverwarming en elektriciteitsopwekking. Hoe erg men zich echter ook zal inspannen, men zal daardoor toch niet de olie-afhankelijkheid tot aanvaardbare grenzen kunnen terugbrengen. Alle berekeningen wijzen op zeer ernstige olietekorten in het midden van de jaren tachtig. Slechts een deel daarvan zal kunnen worden opgevangen door kolen. De Europese Gemeenschap zal dan ook onverantwoorde strategische en politieke risico's lopen als kernenergie niet of vrijwel niet zou worden toegepast. Bovendien zou de Gemeenschap een aanzienlijk economisch nadeel lijden, dat in termen van vandaag 2 à 3 cent per kilowattuur zal bedragen. De

Nederlandse situatie in dit geheel is dat nu beslissingen moeten worden genomen, zodat Nederland in de tweede helft van de jaren tachtig beschikt over 3.000 megawatt additioneel kernenergievermogen. Dat is voldoende om een reële betekenis te hebben en het is bescheiden genoeg om andere opties voldoende open te houden.

Los echter van het aandeel in onze eigen energievoorziening is de wezenlijke vraag: wil Nederland bij de verantwoorde toepassing van kernenergie en de broodnodige intensivering van de internationale zorgvuldigheid een rol blijven spelen? Nederland moet volgens Lubbers de sterkst mogelijke politieke druk kunnen uitoefenen om internationaal tot een zorgvuldige aanpak van de kernenergie te geraken, een aanpak, waarbij essentiële bevoegdheden en verantwoordelijkheden bij supranationale organen komen.

VOORSTANDER

Bij de bespreking van de veiligheidsaspecten zegt drs. Lubbers, dat hij er voorstander van is ook het probleem van de radio-actieve afval in te bedden in een internationale benadering. Bij de discussie rond kernenergie is volgens de heer Lubbers sprake van „het mobiliseren van de angst“. Hij merkt ook onder meer op dat elektriciteitsopwekking door middel van kernenergie veiliger is dan de opwekking via kolen, „tenzij men ongelukken bij het winnen en het transport van kolen in het buitenland niet mee zou willen tellen“. Dat zou volgens drs. Lubbers een macabere benadering zijn, waarvan hij hoopt dat niemand deze zal willen volgen.

H. L.

Zo denk ik erover

„JEROBEAM” POLITIEK

Als we in 1 Kon. 11 kunnen lezen hoe verdorven de moraal is en hoe egocentrisch de samenleving tijdens de laatste jaren van koning Salomo's regeerperiode was, lijkt het onontkoombaar dat bij beëindiging een betere politieke situatie zal intreden. Het profetisch getuigen en de ingegeven openbaring leiden ten slotte tot de realiteit dat Jerobeam de zoon van Neboth de opdracht en de macht krijgt de samenleving naar Gods wil en geboden in te richten. Maar helaas, de zijn doel voorbijschietende Jerobeam

geeft de Israëlische samenleving geen ingetogen verdraagzaamheid maar vijandschap en haat. Uit het vervolg van deze geschiedenis blijkt dat het doel van de opdracht aan Jerobeam niet wordt bereikt. De afscheiding, tegen-gestelde geloofsuitingen, het uitspelen van ismen en -ieën leiden tot radicaal andere doelen dan die we ons zelf stellen. Dit kwam bij mij op toen ik de verkiezingsuitslagen kritisch bezag. De kleinere kerkelijk georiënteerde partijen met name de SGP, GPV, RKPN en RPF, hebben door velen gerespecteerde opvattingen over abortus, pornografie, zondagsrust, taalverruwing maar vertrouwen hun mede-gelovigen niet om gezamenlijk zoveel mogelijk te

bereiken. Dit zich beter (tot meer in staat) te achten dan de ander kan nooit leiden tot het goede doel namelijk een meerderheid voor een Bijbelsverantwoorde zedelijkheidswetgeving. Nu geeft men indirect zijn stem aan de tegenpartij, de PvdA, die merendeels tegen deze wetten is. Hadden de stemmen op bovengenoemde partijen uitgebracht bij het CDA kunnen worden op geteld dan was 36% behaald en hadden we beter onze programmapunten ten opzichte van deze materie, zoals ook deze kleine partijen ze zien, kunnen waarmaken. Helaas zien één op de vijfentwintig kiezers in Nederland, ook trouwe CHUnie-leden, dit anders. Weerstand tegen CHU-, ARP- en KVP-

leden en groepen hebben we allen te overwinnen. Maar de stuwkracht daartoe ligt voor mij nog altijd in het feit, door mij ook op de algemene vergadering van 23 juni 1973 en 7 en 8 februari van 1975, door mij uitgesproken dat de Heer der wereld naar Johannes 17:11b biddend de eis stelt dat wij één zijn zoals wij geloven dat de Vader en de Zoon één zijn. Zoals eens aan Jerobeam een politieke opdracht werd gegeven maar haar doel miste wordt opnieuw in de vaderlandse politiek en Heilige, katholieke Kerk de opdracht tot eenheid gegeven, maar wij schoten helaas bij deze verkiezingen ons doel voorbij.

Oosterbierum

A. Stellingwerf

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Mr. G. van Muiden, lid Tweede Kamer, vraagt

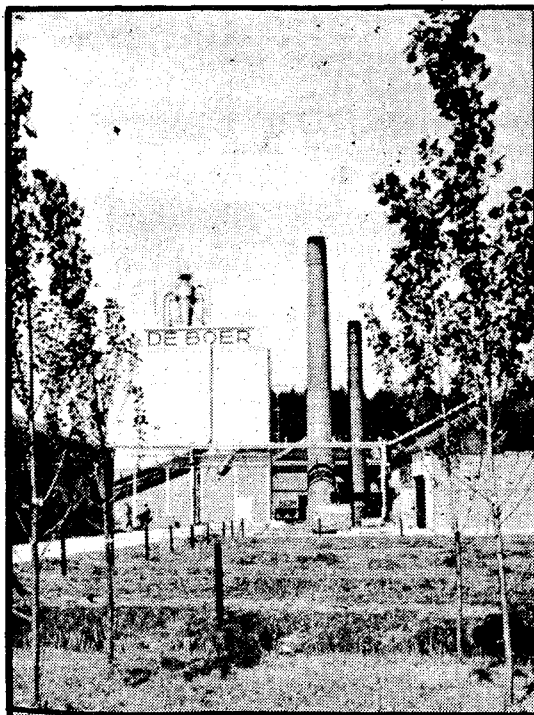
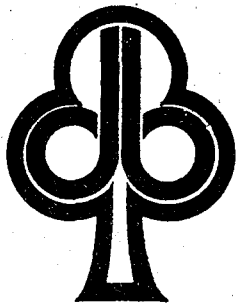
SECRETARESSE/ DOCUMENTALISTE

Het betreft een gedeeltelijke werktaak (60%) waarbij de werktijden in onderling overleg kunnen worden vastgelegd.

De werkzaamheden vinden afwisselend plaats op het Binnenhof en te Rijswijk, terwijl ook thuis gewerkt kan worden.

Tot de taak behoort: het verzorgen van correspondentie, archief, documentatie, het typen van stukken en het regelen van de agenda.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan:
Mr. G. van Muiden, Kerkweg 18, Nootdorp.

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

EXPEDITIE- EN TRANSPORTBEDRIJF
Fa. M. Bouw & Zonen
VETKAMP 94 - NIJKERK
Tel. (03494) 1355

GENEGDE LINDENSTEN
DOOR GEHEEL NEDERLAND

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

VAKANTIE

Te huur in landelijke omg.
te Kootwijkerbroek, een

vrijstaand woonhuis

van 13/8 t/m 27/8.
Lage huur.
TEL. 03423-2010.

Stelt u prijs op

VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN
dan

VAN
ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

HANAB B.V.

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetformatie I

Voor christen-democraten gelijkwaardigheid een eerste vereiste erkenning democratie

door: dr. R. J. H. Kruisinga, voorzitter CHU-fractie Tweede Kamer

1. ERKENNING DEMOCRATIE

De verkiezingsuitslag is duidelijk. De kiezers hebben winst gebracht voor de drie grote stromingen in het Nederlandse politieke bestel.

Op die drie grote stromingen, de christen-democraten, de liberalen en de socialisten rust nu grote verantwoordelijkheid. Een meerderheid uit de door hen verkozenen zal regeringsverantwoordelijkheid moeten dragen. Liberalen en socialisten sluiten elkaar uit.

Dat betekent, dat liberalen en socialisten voor de christen-democraten de oppositietierol, die in de democratie zeker niet minder belangrijk is dan de regeringsrol onmogelijk hebben gemaakt. Men zou ook kunnen zeggen: Zij, liberalen en socialisten hebben die rol voor zichzelf opgeëist met uitsluiting van de christen-democraten voor die positie. Op zich is dat een zeer bedenkelijke zaak. Wij zullen daarover én met liberalen én met socialisten nog een hartig woordje moeten spreken. De achtergrond van die positiebepaling van liberalen en socialisten is immers als men daar wat dieper over nadent, in wezen de miskenning van de christen-democraten als eigen democratische richting in ons parlementaire bestel. In feite is het namelijk zo, dat socialisten en liberalen met bovengeschetste keuzebepaling willen aanduiden, dat hun tegenstellingen bepalend zijn voor de politieke richting, die de kiezer in Nederland in de 20e eeuw zou moeten nemen. Dit is natuurlijk geheel bezijden de waarheid.

De politieke vraagstukken van vandaag zijn niet alleen nog in de eerste plaats vandaag aan de dag materieel bepaald.

De vraagstukken van geestelijke aard, ik kom daar straks nog op terug, zijn voor het politieke beeld van nu vaak van veel grotere betekenis.

Dit neemt niet weg, dat de verkiezingsuitslag een duidelijke vingerwijzing heeft gegeven met betrekking tot de wens van de Nederlandse kiezer over de samenstelling van een volgende regering.

De PvdA won niet minder dan 10 zetels. Natuurlijk is waar, wat vele politieke analisten ook hebben doen weten, dat die 10 zetels overeenkomen met het verlies van wat men links van de PvdA achtte te zijn, namelijk CPN 5, PPR 4, PSP 1. Die analyse moge juist zijn. De PvdA keert met 53 zetels

terug in de Tweede Kamer. En het moge 126 stemmen hebben gescheeld (en zonder lijstverbinding was het zeker het geval geweest), of de laatste zetel was toegevalen aan het CDA en niet aan de PPR, waardoor het CDA er 50 zou hebben gekregen en de PPR er 2, maar dat doet allemaal niets ter zake, want wij hebben te maken met de uitslag en de zetels, zoals die tenslotte in de Tweede Kamer zijn vertegenwoordigd.

De resultaten van de verkiezingen zullen moeten worden erkend en dat betekent, dat in de allereerste plaats moet worden gedacht aan de mogelijkheid van een kabinet van christen-democraten en socialisten. Maar dat kan alleen op de grondslag van gelijkwaardigheid. Er is geen sprake van dat wij als christen-democraten voorwaarden vooraf zullen of willen accepteren. Er is geen meerderheid voor enige partij. In samenwerking zal een regering moeten worden gevormd. Maar samenwerking betekent bereidheid tot het sluiten van een compromis op basis van gelijkwaardigheid. Op die grondslag en op basis van de laatste verkiezingsuitslag zijn wij bereid compromissen te sluiten. Op die grondslag onderhandelen wij. Gelijkwaardigheid van de politieke richtingen, socialistische en christen-democratische, is voor ons een essentieel vereiste.

2. LANDBELANG EIST SNELLE FORMATIE

De cijfers van het Centraal Planbureau, de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek, de cijfers van de organisatie van Economische Samenwerking, de interpretatie van hooggeleerde economen als de president van de Nederlandse Bank, de voorzit-

ter van de Sociaal-Economische Raad, de directeur van het Planbureau en tal van socialistisch hooggeleerden maken duidelijk, dat de financieel-economische situatie van ons land slecht is.

De geldontwaarding is niet werkelijk een halt toegeeroepen. De werkloosheid bevindt zich op een onaanvaardbaar hoog peil. De faillissementen bij de middenstand en tal van andere kleine ondernemingen bevinden zich op een zeer hoog niveau.

Dat betekent, dat het land behoefte heeft aan een besluitvaardige regering.

Een demissionair kabinet is per definitie niet besluitvaardig.

Het karakter van een demissionair kabinet brengt met zich mee, dat het beslissingen uitstelt. De Tweede Kamer heeft geen werkelijke greep op een demissionair kabinet. De huidige situatie met zijn werkloosheidsniveau, met zijn tempo van geldontwaarding, met zijn toenemend aantal faillissementen vereist zowel:

1. besluitvaardigheid als
2. democratische controle vanuit de beide Kamers der Staten-Generaal. Beide zijn nu niet aanwezig.

Daarom bepleit ik een snelle afwikkeling van de formatie.

Daarmee wil ik niet zeggen, dat de formatieperiode onbelangrijk is.

Integendeel. Hoofdlijnen voor het te voeren kabinetsbeleid worden dan uitgezet. Maar het moet onder de huidige omstandigheden wel snel gebeuren!

3. BELANG GEESTELIJKE WAARDEN

Over de geestelijke waarden is bij deze formatie nog betrekkelijk weinig gesproken. Toch is dit een zaak, die de christen-

democraten met name zeer aan het hart gaat.

Zowel op het terrein van het onderwijs als op het terrein van vraagstukken van leven en dood liggen hier voor de christen-democraten nog tal van voetangels en klemmen. Zowel de betekenis van het gezin in de samenleving als het recht van de vrije dus ook van de christelijke organisatie zijn voor christen-democraten van essentiële betekenis.

Ook in de welzijnssector is er behoefte aan een nadere bezinning op de groeiende betekenis van de geestelijke fundering van het werk van de welzijnswerkers en ook op de betekenis van en het particulier initiatief en het vrijwilligerswerk. En dan spreek ik nog niet over het belang van de vrijheid van opvoeding, die in wezen inhoudt de mogelijkheid voor de ouders om een stuk van hun doopbelofte waar te maken, namelijk dat deel van die belofte om te trachten (een moeilijke opgave) hun kinderen in christelijke zin op te voeden.

Vraagstukken ook op het terrein van leven en dood.

En als ik de woorden abortus en euthanasie noem is dat maar een topje van de ijsberg van de geweldige problematiek, die hier de komende jaren zal liggen.

4. BREDE STEUN VAN DE BEVOLKING VOOR HET KABINET JUIST NU

Nu in de 20e eeuw zozeer een crisis van financieel-economische aard aanwezig is, nu in deze helft van de 20e eeuw zozeer een herbezinning op en daardoor de meerdere

Vervolg op pagina 6

Landbouw nog in de mist!

door: T. Tolman, lid Tweede Kamer voor CHU

In dit stadium van de formatie is de aandacht voor de landbouwsector minimaal. Het is enigszins gevaarlijk in een weekblad te komen met beschouwingen, welke op het moment van publikatie verouderd of ach-

terhaald kunnen zijn. Op dit moment moet geconstateerd worden, dat de formateur nog geen merkbare aandacht geschonken heeft aan de brief van het Landbouwschap. De vakbonden en de werkgevers kregen meer aandacht. Wij betreuren deze gang van zaken.

Er is alle aanleiding om juist nu met de grondpolitiek, maar vooral over de gehele positie van de landbouw te spreken.

In het tweede memo van de formateur wordt de teruglopende werkgelegenheid in de landbouw genoemd. Een tweetal punten zou ik in dit kader willen noemen nl. de betekenis van de landbouw in ons economisch bestel en de inkomensontwikkeling in de laatste jaren. Het LEI-instituut geeft in haar jaarbericht 1977 hierover zeer lezenswaardige maar ook zeer trieste gegevens.

HANDELSBALANS

Indrukwekkend is, dat de uitvoerwaarde van landbouwproducten in 1976 toenam met 5,5 miljard gulden ten opzichte van 1975 en daardoor de 20 miljard overschreed.

De invoerwaarde bedraagt ruim 10 miljard gulden. Het handelssaldo is derhalve bijna 10 miljard gulden. Nogmaals een bevestiging, dat de land- en tuinbouw met zijn stabiele werkgelegenheid één van de sterkste pijlers van onze economie is.

INKOMENSONTWIKKELING

Het tweede punt waar ik op wil wijzen is de inkomensontwikkeling in vergelijking met andere groeperingen. De lijn is verontrustend. In '71/'73 verdiende 20 procent van de landbouwers minder dan het vergelijkbare minimum-inkomen, in '73/'74 30 procent, '74/'75 53 procent en in '75/'76 43 procent.

Het vraagstuk van velen om enige matiging van inkomen of bevrozing hoe belangrijk ook wordt in deze fase overbelicht. Het vraagstuk wat hier aan de orde is krijgt onvoldoende aandacht.

CONCLUSIE

De landbouwinkomens staan onder zware druk. Indien men er niet in slaagt dat in het Europese landbouwbeleid de kostenstijging zelfs bij lange na niet wordt goed gemaakt door een aanvaardbare prijsstijging - en er is geen teken dat daarop wijst - dan zal in dit stadium direct een gerichte aandacht aan de landbouw moeten worden geschonken. Gezien de belangrijke positie van de landbouw zou dit so wie so reeds het geval moeten zijn. Inhoud gevend aan een rechtvaardige inkomenspolitiek, waar zoveel over gesproken, klemt dit nog te meer.

T. Tolman

Europeanen vóór directe verkiezingen

Bijna driekwart van de kiezers in de Europese Gemeenschap is vóór het houden van directe verkiezingen voor het Europese Parlement. Dat blijkt uit een enquête - de Eurobarometer - die in april/mei gehouden is. Het grootste aantal voorstanders werd in Luxemburg gevonden (85 procent), Nederland komt op de tweede plaats met 82 procent en daarna komen de Italianen met 80 procent. Maar ook Frankrijk en Britten scoren hoog, respectievelijk 74 procent en 67 procent. Een aanzienlijke stijging vergeleken met september 1973 toen een soortgelijk onderzoek werd gehouden. In dat jaar waren er nog maar 51 procent van de Fransen en

33 procent van de Britten voor dergelijke verkiezingen.

Er is ook onderzocht óf men gaat stemmen. De percentages, die op die vraag correspondeerden, waren heel wat bescheidener: 47 procent van alle kiesgerechtigde Europeanen zegt zeker te gaan stemmen en 27 procent zal dat waarschijnlijk doen. 60 procent van de Nederlanders weet 't zeker, iets minder dan de Italianen die dat voor 64 procent zeker weten. Dat wijkt sterk af van de Westduitsers waarvan pas 28 procent zeker weet dat ze naar de stembus zullen gaan. Een samenvatting van de belangrijkste gegevens staat elders in dit nummer van de Nederlander.

Verkiezing leden Europees parlement in Nederland mogelijk

PARLEMENTARIA

De Eerste Kamer heeft onlangs, met uitzondering van de viermansfractie van de CPN en de éénmansfractie van de SGP, haar in stemming betuigd met het houden van rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Europees Parlement. Vorige week stemde de overgrote meerderheid van de Tweede Kamer er mee in. Thans staat Nederland niets meer in de weg om de desbetreffende overeenkomst van de negen landen van de Europese Gemeenschap te ondertekenen.

Staatssecretaris Brinkhorst van Buitenlandse Zaken noemde tijdens het korte debat over de rechtstreekse verkiezingen in de Eerste Kamer de Europese overeenkomst uniek. „Als het Europees Parlement volgend jaar rechtstreeks wordt gekozen, dan is dat parlement de eerste internationale organisatie met een eigen parlementair orgaan”, aldus de bewindsman. Tijdens het debatje in de senaat spraken de Eerste-Kamerleden Schuyt (CDA, mede namens PvdA, VVD, D'66 en PPR), Ymkers (CPN) en Meuleman (SGP). Bij zijn beantwoording zei minister Van der Stoel van Buitenlandse Zaken, dat de regering het op prijs gesteld heeft, dat senator Schuyt namens een groot deel van de Eerste Kamer gewag had gemaakt van instemming met de rechtstreekse verkiezingen.

„Het betoog van Schuyt was indrukwekkend en bewogen”, aldus de bewindsman. Hij zwaaide Schuyt lof toe en noemde hem een Europeaan van het eerste uur.

„Twintig jaar lang heeft Schuyt, in de Tweede Kamer, in de Eerste Kamer en in het Europees Parlement op de bres gestaan voor de Europese integratie. Allen, die Europa een goed hart toedragen, zullen Schuyt dankbaar zijn”, zei minister Van der Stoel.

Volgens de minister legde Schuyt niet ten onrechte een verband tussen de Europese integratie en de Tweede wereldoorlog. „De integratie is noodzakelijk. Er moet gestreden worden tegen het fascisme en tegen het extreme nationalisme. De Europeanen moeten elkaar niet naar het leven staan. Zij moeten proberen gezamenlijk oplossingen te vinden.”

Het communistische Eerste Kamerlid Ymkers en de staatkundig gereformeerde Meuleman hadden als bezwaar tegen de rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Europees Parlement genoemd de mogelijkheid van het verlies van de eigen, Nederlandse identiteit. „De macht van het eigen parlement wordt ingeperkt en de macht van het Europees Parlement wordt vergroot”, zei Meuleman. Minister Van der Stoel wees de bezwaren van de hand. „De eigen identiteit van Nederland zal blijven. Het systeem van de constitutionele monarchie wordt niet opgegeven”, aldus de minister.

„BEVOEGDHEDEN GROEIEN“

Tweede-Kamervoorzitter dr. A. Vondeling maakt zich niet zulke zorgen over de

geringe bevoegdheden van het Europees Parlement op dit moment. In Nederland, zo stelt hij, zijn zeer wezenlijke bevoegdheden van het Nederlandse parlement niet te vinden in de grondwet, noch in een speciale wet en zelfs niet in het reglement van orde van het parlement. Ze berusten op gewoonten, die feitelijk dezelfde kracht hebben als wetsartikelen.

„Ik denk dat hetzelfde in meerdere of mindere mate voor alle Westeuropese parlementaire systemen geldt. Welnu, zulke gewoonten bestaan er ook al in de verhouding van het Europees Parlement tot de Commissie en tot de Raad van ministers. En er zullen er nog veel meer bijkomen”, aldus de heer Vondeling.

Hij voegt eraan toe: „Ervaren parlementariërs laten zich natuurlijk niet met fooien afschepen, te minder als zij met recht mogen zeggen de gekozen vertegenwoordigers van Europese burgers te zijn.” Kamervoorzitter Vondeling vindt ook, dat bij de verkiezingen voor het Europees Parlement, die volgend jaar mei of juni in alle negen landen van de Gemeenschappen gehouden worden, ieder land niet alleen de grootste politieke zwaargewichten in de strijd moeten gooien, maar dat ook de leden van de Commissie zich in de strijd in de politieke arena moeten mengen. De leden van de Commissie worden nu door de regeringen aangewezen. Het zou veel beter zijn, aldus dr. Vondeling, dat de commissarissen zich ook in de strijd zouden werpen en daardoor aan politiek gewicht winnen. „De korte periode van non-

aktiviteit van die kandidaten moeten we dan maar voor lief nemen.”

De sterke invloed die naar zijn mening uitgaat van de komende Europese verkiezingen, heeft dr. Vondeling onlangs nog eens uiteengezet op een conferentie van de voorzitters van de nationale parlementen in Europa in Wenen. Hij noemde onder meer de sterke invloed die ervan uitgaat op de nationale kieswetten.

Van grote betekenis achtte hij ook dat nu door de belangrijkste politieke groeperingen Europese verkiezingsprogramma's worden opgezet. „Ten nauwste samen hiermee hangt ook de verhouding tussen grote en kleine partijen in een land”, aldus dr. Vondeling.

De zeven kleine partijen die onlangs gekozen werden tot de Tweede Kamer, zouden niet vertegenwoordigd zijn in de Kamer als in Nederland het Engelse of Duitse Kiesstelsel zou bestaan. Maar bij de Europese verkiezingen zal er een kiesdrempel zijn die zesmaal zo hoog is, omdat er voor Nederland maar 25 zetels te verdelen zijn in plaats van 150.

Het CDA-kamerlid Van der Sanden schatte dat er bij de verkiezingen voor het Europees Parlement 300.000 stemmen nodig zijn voor een zetel.

Zo'n hoge kiesdrempel betekent, aldus dr. Vondeling, dat er waarschijnlijk samenwerkingsverbanden zullen ontstaan. En dat heeft ook weer invloed op de nationale politiek.

H.L.

Betere ontwikkeling bouwnijverheid

Het verslag „De ontwikkeling in de bouwnijverheid in het eerste kwartaal 1977” is deze dagen aan de Tweede Kamer aangeboden.

Ook in het eerste kwartaal van 1977 zijn in de bouwnijverheid verbeteringen waar te nemen. Op enkele punten kan zelfs gesproken worden van forse verbeteringen. Het is echter nog steeds niet op zijn plaats van een algemene opleving te spreken. De cijfers van de afgelopen drie maanden geven geen aanleiding tot een bijstelling van de bouwprognoses over 1977.

Het bouwvergunningenvolume in de burgerlijke en utiliteitsbouw is in het eerste kwartaal van dit jaar gestegen met 1 % ten opzichte van dezelfde periode in 1976. Dit is vooral te danken aan de toenemende

nieuwbouw van woningen.

Het volume van de opdrachten aan architecten en andere ontwerpers daalde in het vierde kwartaal van 1976 met 3% ten opzichte van het derde kwartaal van dat jaar. Aan dit cijfer kan echter niet meer dan een globale betekenis worden verleend.

Tegenover een daling van bijvoorbeeld 32% in de herstel en verbouw (die slechts 7% uitmaakt van het totale opdrachtenvolume) staat in de sectoren Nijverheid en Handel en Verkeer (tezamen goed voor bijna 30% van het opdrachtenvolume) een stijging van resp. 45% en 61%. Deze laatste stijgingen zouden kunnen wijzen op een toenemend vertrouwen in de ontwikkeling van de economische positie van ons land.

VOORTZETTING

In het eerste kwartaal van 1977 heeft de verbetering in de situatie op de arbeidsmarkt zich voortgezet. Eind maart bedroeg het aantal werkloze bouwvakkers in de burgerlijke en utiliteitsbouw ruim 15.600. Nog steeds geven de grote regionale verschillen aanleiding tot grote zorg.

Het volume van opgedragen werken in de grond-, weg- en waterbouwsector daalde in het eerste kwartaal van 1977 evenals in het voorgaande kwartaal. De daling bedroeg nu 20%. De situatie in deze sector is aanzienlijk slechter dan in de sector van de burgerlijke en utiliteitsbouw, terwijl voorlopig – op grond van de ontwikkeling van het bouwvergunningenvolume – nog geen opleving te verwachten is. Van het extra werken programma á 400 miljoen, dat na de bouwvak-vakantie in uitvoering komt, zal echter op korte termijn een gunstige invloed uitgaan.

H.L.

Advies kiesraad gevraagd aan binnenlandse zaken

Minister De Gaay Fortman, van binnenlandse zaken, heeft dezer dagen de Kiesraad gevraagd advies uit te brengen over een wijziging van de Kieswet met betrekking tot verkorting van de termijn tussen de dag van de stemming en het eerste optreden van de nieuw benoemde Tweede Kamer.

De huidige bepalingen van de Kieswet leiden ertoe dat deze termijn bij de periodieke Tweede-Kamerverkiezing bijna vier maanden bedraagt. Wanneer een kabinetsformatie vlot verloopt kan dit betekenen dat het nieuwe kabinet zijn plannen presenteert aan een Kamer in oude samenstelling. Dit kan tot een onzuivere situatie leiden, b.v. wanneer de verkiezing een belangrijke politieke verschuiving te zien heeft gegeven. Maar ook als een kabinetsformatie lang duurt is het wenselijk dat de oude Kamer zo snel mogelijk plaats maakt voor de nieuwe. Immers, het overleg over de vorming van een kabinet kan dan geschieden met de nieuwe Kamerfracties.

Bij een verkiezing na Kamerontbinding is het wel mogelijk om de nieuw benoemde Kamer 14 dagen na de verkiezing te laten optreden. Daarom lijkt het minister De Gaay Fortman een juiste gedachte om tot wijziging van de Kieswet over te gaan in die zin, dat ook bij een periodieke verkiezing de termijn tussen de dag van de stemming en het eerste optreden van de nieuw benoemde Tweede Kamer tot een minimum wordt beperkt.

H. L.

Wetenschapsminister is noodzakelijk

„Het blijft noodzakelijk om in het nieuwe kabinet het wetenschapsbeleid op kabinetsniveau al duidelijk identificeerbaar werkterrein te handhaven. Daarom blijft het wenselijk dat aan het ministerie van onderwijs en wetenschappen twee ministers verbonden zijn” – dit schrijft de Raad van advies voor het wetenschapsbeleid RAWB in zijn jaaradvies 1977.

In het advies doet de raad met het oog op de kabinetsformatie een aantal aanbevelingen voor de positie en de taak van de minister voor wetenschapsbeleid. De raad vindt dat in het thans demissionaire kabinet het uitgangspunt voor de coördinatie van het wetenschapsbeleid niet juist is gekozen.

Daarom wil hij dat de minister in het nieuwe kabinet een duidelijk eigen takenpakket en een budgettaire verantwoor-

delijkheid krijgt. Daardoor zal de positie van deze bewindsman in het kabinet en tegenover het parlement worden versterkt.

„Een coördinerend bewindsman kan effectiever optreden als hij zelf de verantwoordelijkheid draagt voor de organisatie en financiering van althans een gedeelte van het fundamentele en het algemene toegepaste onderzoek, aangezien die hem in staat stelt door goede coördinatie de diepgang van het onderzoek van de vakdepartementen te vergroten en voorts mogelijkheden aan te duiden voor nieuwe terreinen van toegepast onderzoek” – zo stelt de RAWB.

De raad meent dat in dit verband gekozen zal moeten worden uit twee varianten:

- een minister zonder portefeuille die belast is met de zorg voor het hoger onderwijs,

inclusief het universitaire onderzoek en enkele grote organisaties als ZWO, TNO en de Koninklijke Akademie of

- een minister zonder portefeuille die niet rechtstreeks is belast met de zorg voor de universiteiten, maar wel met die voor ZWO, TNO en de Akademie en die eventueel ook meer rechtstreeks wordt belast met enkele taken die thans aan de vakdepartementen zijn toevertrouwd.

H.L.

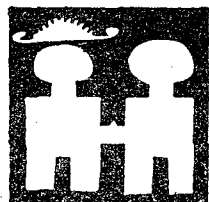
Leerkrachten Friese taal

De ministerraad heeft besloten een wetsontwerp in te dienen, dat tot doel heeft te bereiken dat bij de invoering van Fries als verplicht vak op de scholen voor gewoon lager onderwijs in de provincie Friesland voldoende leerkrachten beschikbaar zullen zijn. Over enkele jaren zal Fries als verplicht vak op deze scholen worden ingevoerd. Tot het geven van dit vak zijn thans slechts bevoegd de bezitters van de akte Fries I.o. Het wetsontwerp opent de mogelijkheid dat ook op andere wijze de bevoegdheid tot het geven van Fries kan worden verleend. Zo kunnen degenen die worden opgeleid voor de akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer op deze akte een aantekening krijgen, die hen de bevoegdheid ver-

leent tot het geven van onderwijs in het Fries.

Verder maakt het wetsontwerp het mogelijk dat degenen die al een akte van bekwaamheid bezitten, alsnog de bevoegdheid tot het geven van Fries kunnen verwerven. De betreffende bepaling in het ontwerp schrijft voor dat bij algemene maatregel van bestuur voorwaarden worden gesteld, waaronder deze bevoegdheid kan worden verkregen. Daartoe zal in elk geval behoren het bezit van een certificaat, afgegeven na het met gunstig resultaat gevolgd hebben van een applicatiecursus Friese taal.

H.L.

chjo

Documentatiemateriaal over de 50-jarige CHJO gezocht!

Graag willen wij langs deze weg allen die een of ander soort documentatie bezitten over de CHJO uit de periode van 1927 tot ongeveer 1960 vriendelijk doch dringend verzoeken zich in verbinding te stellen met het secretariaat van de CHJO, Berkelstraat 78 te Utrecht, tel.: 030-884687 of dit materiaal op te sturen naar het secretariaat.

Dit in verband met een brochure die wij hopen uit te geven naar aanleiding van ons 50-jarig bestaan.

Deze brochure zal aan het eind van de zomer uitkomen. Spoedige reactie is dus gewenst.

Het CHJO-bestuur.

Minder christen-democraten in Eerste Kamer

De vorige week woensdag gehouden Eerste-Kamerverkiezingen hebben verlies opgeleverd voor de christen-democraten. Het CDA (KVP, ARP en CHU) verloor vijf zetels. In de oude Eerste Kamer omvatte de christen-democratische fractie 29 zetels, in de nieuwe „nog maar” 24.

Het verlies voor het CDA bij de Eerste-kamerverkiezingen is een gevolg van de uitslag van de provinciale statenverkiezingen in het jaar 1974. In totaliteit was er toen verlies voor het CDA, alhoewel daar waar de CHU afzonderlijk optrad (en KVP en ARP eveneens) er voor de christelijk-historischen winst genoteerd werd.

De leden van de Eerste Kamer worden, zoals bekend, gekozen door de provinciale staten. De zittingsduur van een Eerste-Kamerlid is zes jaar. Om de drie jaar evenwel treedt de helft af. De ene maal 38 leden en de andere maal 37 leden.

Dit jaar zijn aan de beurt van aftreden de Eerste-Kamerleden, gekozen door de provinciale staten van Gelderland, Overijssel, Groningen en Drenthe (die gezamenlijk een groep vormen) en de provinciale staten van Zuid-Holland, die ook een groep vormt. De vorige week gekozen senatoren zullen zitting nemen in de Eerste Kamer op de komende prinsjesdag, dinsdag 20 september aanstaande.

Als gevolg van de uitslag van vorige week wordt de samenstelling van de nieuwe Eerste Kamer:

	nieuw	oud	winst/ verlies
CDA	24	29	- 5

PvdA	25	21	+ 4
VVD	15	12	+ 3
PPR	5	4	+ 1
CPN	2	4	- 2
SGP	1	1	
BP	1	1	
GPV	1	0	+ 1
PSP	1	0	+ 1
D'66	0	3	- 3
	75	75	

De samenstelling van de opnieuw-samen-gestelde Eerste Kamer zal vanaf de komende prinsjesdag geheel in overeenstemming zijn met de uitslag van de statenverkiezingen van 1974. Die verkiezingen gaven winst te zien voor PvdA, VVD, PPR en GPV, een gering verlies voor de christen-democraten, eveneens geringe verliezen voor CPN, PSP en SGP en flinke verliezen voor D'66 en DS'70.

Van de thans in de Eerste Kamer vertegenwoordigde partijen verdwijnt D'66 geheel. Het GPV komt er voor het eerst in en de PSP keert er in terug.

De uitslag van de vorige week gehouden Eerste-Kamerverkiezing was voor de groep, gevormd door de staten van Zuid-Holland:

	nieuw	oud
CDA	4	7
PvdA	7	5
VVD	4	2

PPR	1	0
CPN	0	1
SGP	1	1
PSP	1	0
D'66	0	2
	18	18

De uitslag van de groep, gevormd door de staten van Gelderland, Overijssel, Groningen en Drenthe was:

	nieuw	oud
CDA	7	9
PvdA	7	5
VVD	3	2
PPR	1	1
CPN	0	1
GPV	1	0
D'66	0	1
	19	19

CHU

In de opnieuw samengestelde christen-democratische fractie van de Eerste Kamer zullen enkele thans zittende christelijk-historische leden ontbreken. Het zijn mevrouw A.A. ten Kate - Veen en D. Rijnders, die niet herkiesbaar waren, en mr. F.H. Picket, die niet herkozen werd. Wel zal van de CDA-fractie deel uitmaken het lid van de Unieraad L.C. van Dalen, voorzitter van de Raad van Arbeid te Assen.

H.L.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

De teerling is geworpen

door: P. Bode

Een bekend gezegde. Het betekent, dat, als men een beslissing van grote betekenis heeft genomen, men daarop niet meer kan terugkomen.

Dat gezegde geldt dan wel met name voor die vele Nederlandse kiezers en kiezeressen die op 25 mei j.l. hun stem hebben uitgebracht op één van die vele partijen, die om de gunst van het kiezersvolk dongen. Wie onder ons had de uitslag voorspeld, die uiteindelijk uit de „stembus” kwam?

Vermoedelijk heeft niemand die uitslag kunnen voorspellen. Men liet zich leiden door de resultaten van de vele gehouden enquêtes. Zeker, die uitslagen kunnen bepaalde indicaties aangeven. Meer niet. Dat is ons opnieuw duidelijk geworden. 25 mei 1977. Het is 19.00 uur. Alle stembureaus in Nederland gaan dicht. Er wordt ijverig geteld.

Eerste conclusie: Het Nederlandse volk bleek in zeer grote getale in onze rechtsstaat van het democratisch recht gebruik te hebben gemaakt. Dat is extra het vermelden waard. En dat gebeurde terwijl een ieder zich niet kon losmaken van wat er in Bovensmilde en bij „De Punt” gebeurde.

Op magistrale wijze werd gemanifesteerd dat wij Nederlanders zijn, dat wil zeggen opkomend voor vrijheid en recht. In het middernachtelijk uur werd de uitslag bekend gemaakt. P.v.d.A. 10 zetels winst. Ongekend in Nederlandse politieke verhoudingen. De C.P.N. verloor 5 zetels. Ook de P.S.P. en de P.P.R. verloren zetels. Een verschuiving van uiterst links naar meer gematigd links. Of... uitgaande van de nek aan nek race tussen het C.D.A. en de P.v.d.A. (de enquêtes gingen daar vanuit), heeft al wat links is gedacht: „Laten wij achter Den Uyl gaan staan, want anders wordt het C.D.A. nog de grootste partij”.

LINK BEKEKEN

Dat de V.V.D. winst zou boeken, dat stond buiten kijf. Hoewel geringe winst voor het C.D.A., mag toch ook niet onvermeld blijven, dat sinds jaren het steeds afbrokkende verlies van de Confessionele Partijen eindelijk tot stilstand is gekomen en is omgebogen naar een - zij het kleine - winst.

Dat D'66 won, zit uitsluitend in de goede presentatie van de heer Terlouw. Beperk ik mij tot de drie grootste partijen dan constateer ik dat het C.D.A. en de P.v.d.A. kunnen bogen op een kamermeerderheid van 49 + 53 = 102 zetels. Het C.D.A. en de V.V.D. slechts op 49 + 28 = 77 zetels.

WAT NU?

Op 25 mei j.l. zei omstreeks even over half acht - de eerste verkiezingsuitslagen werden via de tv bekend gemaakt - een van

mijn ingezetenen in de hal van het raadhuis te Veenendaal: „Het C.D.A. en de P.v.d.A. hebben natuurlijk al onderling afspraken met elkaar gemaakt”.

Als lid van het algemeen bestuur van het C.D.A. heb ik die reactie terstond de grond ingeboord. Maar, zo dacht ik later, zou die reactie van die Veenendaler niet eens een klankborduiting kunnen zijn van wat er onder vele Nederlanders leeft? Moet het C.D.A. in de toekomst dan toch afspraken vooraf maken? O, neen. Waarom moet het C.D.A. kiezen? Een ieder gaat toch zelfstandig de verkiezingen in met een program.

Alleen en uitsluitend daarop moet de bevolking van Nederland kiezen. De bevolking kiest eerst en dan pas hebben de politici hun standpunt te bepalen. Welnu, de Nederlandse bevolking heeft de teerling geworpen.

C.D.A. nu moet je je standpunt bepalen. Is die keuze - bezien in het licht van de verkiezingsuitslag - moeilijk? Daarop past slechts één antwoord. Neen! Al ben je er in je hart niet mee eens, onomstotelijk leert deze verkiezingsuitslag je, dat er alleen maar een voortzetting van de huidige coalitie mogelijk is.

Het advies aan de Koningin zal dan ook moeten luiden: „Wijs de heer Den Uyl aan tot formateur”. Uitgaande van de leer van de Godssouvereiniteit zou ik gaarne een ander beleid in Nederland wensen.

Echter, ik mag niet aan struisvogelpolitiek doen. Dat zou ik doen als ik een andere conclusie uit de verkiezingsuitslag zou trekken. Het alternatief C.D.A.-V.V.D. is te wankel. Het C.D.A. in de oppositie? Daar mag ik bij voorbaat niet van uitgaan. Nogmaals: ook als men theocratisch denkt; ook als men uitgaat van de leer van de

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

VOLGENDE WEEK

GEEN

NEDERLANDER

Gedurende de zomermaanden verschijnt het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” om de veertien dagen. Volgende week komt er derhalve geen blad uit.

Het eerstvolgende nummer van „de Nederlander” is gedateerd vrijdag 29 juli 1977.

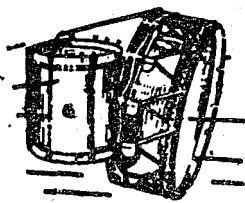
Godssouvereiniteit, mag men niet achteloos voorbij gaan aan datgene dat het volk als politieke „teerling” heeft geworpen. Misschien zijn er nu die hun hoofd schudden.

Ja, als ik alleen maar van dogma's zou uitgaan, zou ik dat wellicht ook doen. Maar Nederland moet geregeerd, bestuurd, worden. Er moet een nieuw kabinet komen. Je moet nuchter blijven. Dat nieuwe kabinet heeft bestaansrecht als het kan rekenen op een zo'n groot mogelijke kamermeerderheid.

Welk kabinet er ook komt, omringd en gesteund met en door het gebed van vele Nederlanders, kan zo'n kabinet ons land in de jaren 1977-1981 toch tot zegen zijn.

Veenendaal.

P. Bode.

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Groeiende meerderheid voor houden Europese verkiezingen

Een groeiende meerderheid van bijna driekwart van de kiezers in de Gemeenschap is voor het houden van de voor 1978 beoogde rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement. Ondanks de stijgende waardering voor de politieke betekenis van deze verkiezingen weet echter nog maar 47 procent van de Europese kiezers zeker volgend jaar te zullen gaan stemmen.

De Europese burgers zijn in meerderheid niet erg tevreden over de informatie die zij over de Europese verkiezingen tot nu toe hebben gekregen. Als belangrijkste motief voor de verkiezingen, althans hun deelnemen daaraan, zien zij de mogelijkheid om aan te geven welke kant Europa op moet (en hoe). In meerderheid zijn zij voor een versnelling van de politieke integratie in de Gemeenschap (hoewel de belangstelling daarvoor in de rijke bondsrepubliek terugloopt!), terwijl geen duidelijke meerderheid of minderheid zichtbaar is ten aanzien van de vraag of een Europees parlementariër zich straks vooral „supranationaal” of allereerst „nationaal” moet gaan gedragen. De tevredenheid over de Gemeenschap neemt in lichte mate af onder de Europese burgers, in landen als Frankrijk en Italië bestaat sterke ontevredenheid over de maatschappelijke structuur en het functioneren van de democratie. Overigens blijkt in de gehele Gemeenschap op het stuk van het verlangen naar (al dan niet geleidelijke) maatschappelijke hervormingen de pendel enigszins naar „rechts” terug te slaan.

Dit blijkt onder andere uit de zevende zogenoemde Eurobarometer, een zeer uitvoerige enquête die sinds 1973 halfjaarlijks in opdracht van de Europese Commissie wordt gehouden. In april-mei 1977 werd een representatieve steekproef van 9.044 Europese burgers boven 15 jaar, onder wie 1.033 Nederlanders, ondervraagd, met als bijzonderheid dat het onderzoek dit keer voor een groot deel was gericht op de a.s. Europese verkiezingen. Die verkiezingen blijken sinds 1973 sterk in de belangstelling en waardering van de kiezers te zijn gestegen. Vooral de opvattingen van de Britse en Franse burgers lijken op onderdelen nogal af te wijken van de gereserveerde houding die „hun” politici soms innemen, zoals uit de volgende staat is af te lezen:

	september 1973			april/mei 1977		
	voor	tegen	geen mening	voor	tegen	geen mening
Luxemburg	67	12	21	85	7	8
Nederland	62	16	22	82	9	9
Italië	74	12	21	80	10	10
Ierland	45	31	24	76	12	12
Frankrijk	51	18	31	74	12	14
BR Duitsland	69	12	19	69	8	23
Ver. Kon.	33	49	18	67	22	11
België	52	14	34	64	13	23
Denemarken	36	43	21	44	27	29
Totaal EG	54	23	23	72	13	15

In het gehele EG-gebied is de waardering voor de bijdrage die de rechtstreekse verkiezingen aan de politieke eenwording van Europa kunnen leveren tussen november 1976 en april/mei 1977 van 54 tot 72 procent van de kiezers gestegen. Alleen bij de Duitse kiezers is in dit opzicht een andere ontwikkeling waarneembaar, namelijk zij is ongewijzigd gebleven. Vooral onder Franse en Britse (!), alsook onder Nederlandse, Luxemburgse en Ierse kiezers steeg de waardering echter sterk (met 30 procent of meer). Naventant, weer met een tegengestelde uitzondering voor de Duitse kiezers, daalde in het algemeen het aantal kiezers dat de betekenis van de verkiezingen betrekkelijk gering achtte omdat de nationale regering toch niet aan uitspraken van het Europarlement gebonden zijn.

Uit een apart enquête-deel, gericht op een groep zogenoemde opinieformers, blijkt dat zich in deze groep dezelfde, zij het nog sterker geprononceerde ontwikkeling in de opvattingen heeft voorgedaan: 62 procent (was 56) van deze groep vindt de Euroverkiezingen van grote betekenis voor de politieke eenwording van Europa.

Merkwaardig afwijkend van het voorafgaande zijn de antwoorden die de geënquêteerden in de negen landen gaven op de

vraag hoe waarschijnlijk het is dat zij volgend jaar zelf zullen stemmen:

Deelnemen aan Europese verkiezingen (in procenten)

	zeker	waarschijnlijk	waarschijnlijk niet	zeker niet	hangt ervan af	geen antw.
België	37	21	11	19	6	6
Denemarken	42	18	7	12	9	12
BR Duitsland	28	36	11	7	4	14
Frankrijk	51	26	5	5	6	7
Ierland	52	26	7	8	3	4
Italië	64	20	5	5	3	3
Luxemburg	44	35	3	3	7	3
Nederland	60	22	5	5	5	3
Ver. Kon.	47	26	11	10	3	3
EG	47	27	8	7	4	7

Uit nadere vragen blijkt dat de opvattingen van mannen wat meer uitgesproken zijn over deze kwestie dan die van vrouwen. Gemiddeld 52 procent van de mannen weet zeker te zullen gaan stemmen (tussen 15 en 24 jaar, de jongste groep ondervraagd, is dit slechts 38 procent), terwijl 43 procent van de vrouwen dit zeker weet (ook hier scoren de jongeren lager, namelijk 34 procent).

Een voor de communicatiemedia, politieke partijen en Europa mogelijk verontrustend gegeven is dat een meerderheid (55 procent) van de Europese burgers meent niet voldoende geïnformeerd te zijn over de Europese verkiezingen. De volgende schaal geeft de tevredenheid/ontevredenheid weer:

Informatie over Europese verkiezingen

	tevreden	ontevreden	teveel info.	geen antwoord
België	44	41	1	14
Denemarken	33	51	2	14
BR Duitsland	34	47	1	18
Frankrijk	37	52	3	8
Ierland	48	44	3	5
Italië	22	65	2	11
Luxemburg	54	38	2	6
Nederland	41	49	2	8
Ver. Kon.	29	64	2	5
EG	32	55	2	11

De beweegredenen om voor of tegen Europese verkiezingen te zijn, zijn in het onderzoek nader gemeten aan de hand van vier mogelijke hoofdmotieven, twee positief en twee negatief. De positieve motieven illustreren het belang van deze verkiezingen aan de noodzaak tot betere parlementaire controle van de Brusselse technocratie dan wel aan de noodzaak om te beslissen wat voor een Europa de burgers wensen. De negatieve motieven zijn: een ongewenste vermindering van de macht van het nationale parlement dan wel dat men Europese verkiezingen als „tijdverspilling” ziet bij de problemen die in eigen land bestaan:

Argumenten voor/tegen Europese verkiezingen (in procenten)

betere controle van „Brussel”

	geheel eens	eens	oneens	geheel oneens	geen antw.
België	24	34	11	8	23
Denemarken	30	24	6	6	34
BR Duitsland	25	44	10	5	16
Frankrijk	18	41	11	5	25
Ierland	42	40	6	3	9
Italië	19	40	15	12	14
Luxemburg	31	38	9	4	18
Nederland	30	36	15	12	7
Ver. Kon.	36	41	6	6	11
EG	25	41	11	7	16

keuze wat voor Europa men wenst

België	40	32	5	3	20
Denemarken	29	25	9	7	30

BR Duitsland	36	40	8	4	12
Frankrijk	37	43	4	2	14
Ierland	48	38	6	3	5
Italië	35	43	7	5	10
Luxemburg	52	29	4	2	13
Nederland	41	43	8	3	5
Ver. Kon.	41	39	5	7	8
EG	37	41	6	4	12

risico van machtsvermindering nationale parlement

België	10	27	21	13	29
Denemarken	18	19	17	9	37
BR Duitsland	11	21	36	14	18
Frankrijk	10	20	31	10	29
Ierland	13	29	29	11	18
Italië	6	19	33	25	17
Luxemburg	11	21	28	16	24
Nederland	11	24	34	24	7
Ver. Kon.	16	31	25	12	16
EG	11	23	31	15	20

tijdverspilling gezien nationale problemen

België	17	20	21	25	17
Denemarken	18	18	17	15	32
BR Duitsland	13	14	30	28	15
Frankrijk	13	16	31	29	11
Ierland	18	24	28	24	6
Italië	14	17	22	38	9
Luxemburg	17	20	22	27	14
Nederland	15	14	25	41	5
Ver. Koninkrijk	18	25	24	26	7
EG	15	18	26	30	11

Uit een analyse van deze antwoorden leiden de onderzoekers af (door vergelijking antwoorden eens/oneens op verschillende vragen pro en contra) dat het belangrijkste motief voor de Europese verkiezingen bij de burgers is de mogelijkheid om het „soort” Europa aan te geven.

Het belangrijkste motief tegen de Europese verkiezingen is niet, zo blijkt uit de antwoorden, de beperking van de soevereiniteit van het eigen parlement (vooral een sterk argument in en van Londen), maar eerder dat van de tijdverspilling die deze verkiezingen zouden zijn.

De krachtsverhoudingen omtrent de gewenste nationale of supranationale houding van de Europese parlementariër blijken over het geheel aardig in evenwicht. Van de Europese kiezers meent 44 procent dat deze zich vooral moet inzetten voor communautaire Europese belangen, zelfs al zouden die af en toe indruisen tegen het nationale belang. Onder Nederlandse kiezers is deze opvatting (met 62 procent) het sterkst, overigens bestaat er onder de kiezers van geen enkel ander Europees land hiervoor een meerderheid. Minder dan 40 procent van de kiezers in België (39), Denemarken (32) en Ierland (39) steunt een „supranationaal” denkende Europese parlementariër. In Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn de percentages vóór respectievelijk 48 en 41, dat wil zeggen niet minder dan in bijvoorbeeld de Bondsrepubliek (41).

Christen-democraten bezorgd over verdwenen Chilenen

De bezetting van een VN-gebouw in Santiago de Chile en de daarop volgende hongerstaking door een aantal Chileense vrouwen, die daarmee uiting willen geven aan hun ongerustheid over de nog steeds plaatsvindende verdwijningen in Chili, zijn voor de Nederlandse equipe van de Europese Unie van Christen Democraten aanleiding geweest te verklaren dat het grote aantal verdwijningen van personen in Chili en in een aantal andere Zuidamerikaanse landen in toenemende mate bezorgdheid wekt.

Niet alleen verkeren hierdoor de verwanten van de betrokkenen in een wurgende onzekerheid, maar ook worden door dit verschijnsel, dat een bijna systematisch karakter schijnt te verkrijgen, de grondbeginselen van de rechtsorde ernstig aangetast. Dat zei een woordvoerder van de

Nederlandse christen-democraten. Naast het feit dat het recht op leven door deze praktijken tot een aanfluiting wordt gemaakt, wordt voorts de regel dat niemand

Uitgesproken laag is onder Nederlanders (29 procent) de wens dat de Europarlementariër zich altijd, Gemeenschapsbelang of niet, moet richten op verdediging van het nationaal belang. Het EG-gemiddelde dat uit de enquête in dit opzicht blijkt, ligt bij 45 procent. Ieren en Britten scoren hier hoog, namelijk 56 en 53 procent, maar ook in Italië (47), Denemarken (46), België en Luxemburg (elk 45), Frankrijk en de Bondsrepubliek (41 en 40) heeft de „nationaal” denkende Europarlementariër veel steun. Jongeren, beter opgeleiden en midden- en hogere inkomensgroepen zijn tegenwoordig onder de aanhangers van de „supranationale” Europarlementariër.

Het onderzoek ten behoeve van de Eurobarometer heeft zich ditmaal ook gericht op vragen naar de gewenste hoofdthema's (dat wil zeggen prioriteiten onder de kiezers) in de campagne voor de Euroverkiezingen. Opvallend homogeen blijkt het oordeel onder kiezers uit de negen EG-staten over vijf opeenvolgende hoofdthema's:

1. gemeenschappelijke aanpak van de economische problemen (59 procent, met een oververtegenwoordiging van Britten en Italianen);
2. bestrijding van milieuvervuiling (46 procent, Denen en Nederlanders oververtegenwoordigd);
3. versterking van Gemeenschap tegenover supermachten (34 procent, Fransen oververtegenwoordigd);
4. greep op multinationals (22 procent, boven het gemiddelde scoren hier Denen en Ieren);
5. versterking van de militaire kracht van de (landen van) de Gemeenschap (14 procent, Duitsers oververtegenwoordigd).

Opmerkelijk hoog (61 procent) blijkt trouwens de voorkeur onder EG-burgers (Fransen 76 procent, nergens minder dan 50 procent) voor een eigen, van de VS onafhankelijke Europese buitenlandse politiek.

Politieke voorkeur

De in de enquête samenwerkende onderzoeksbureaus - waaronder het NIPO - hebben ook nog onderzocht hoe, gebaseerd op de nu in het Europarlement vertegenwoordigde politieke groepen, de politieke voorkeuren liggen. Zij hebben dit voor het eerst gedaan en geven de gebruikelijke waarschuwingen omtrent mogelijke fouten in de marges. De voorzichtige conclusie uit het onderzoek luidt dat de socialistische groep met 33 procent de grootste zou worden. De christen-democraten zouden op 23 procent komen, het liberale blok scoort 14 procent. De conservatieven (10) en de communisten (9) tenslotte zouden elkaar weinig toegeven.

Tenslotte hebben de aanhangers van politieke groeperingen zich in grote meerderheid vóór Europese verkiezingen uitgesproken.

Communisten 71 procent vóór, 21 procent tegen, Socialisten 76 procent vóór, 13 procent tegen, Liberalen 80 procent vóór, 11 procent tegen, Christen-democraten 78 procent vóór, 7 procent tegen, Democraten voor de Vooruitgang 81 procent vóór en 10 procent tegen, Conservatieven 78 procent vóór, 17 procent tegen.

H.L.

H. L.

De middenschool voor de leerlingen?

door D. J. Minderhoud

Nu het begrip middenschool is ingeburgerd, kan met grote zekerheid worden voorspeld welke konsekwenties het nieuwe schooltype zal hebben, nog voordat de school als zodanig is gerealiseerd.

Die konsekwenties overwegende zal het opschrift boven dit artikel duidelijker worden: Is de Middenschoolgedachte werkelijk in het belang van de leerlingen of is het-in-het-leven-roepen-van-de-middenschool niet meer of minder dan het nemen van een risico, waarbij de belangen van de leerlingen worden geriskeerd terwille van een nieuw systeem?

Nog niet zo lang geleden heeft men in een landelijk dagblad het verslag kunnen lezen van de ontwikkelingen in de Middenschool (Comprehensive School) in Engeland, waar men enige jaren verder (?) is dan in Nederland. Dat artikel werd besloten met de rake uitdrukking: Maar wij (Nederland) hebben recht op een eigen mislukking!

In het Engelse Lagerhuis werd met een zeer krappe meerderheid besloten tot invoering van de ene - en voor iedereen verplichte - school voor voortgezet onderwijs en dat nadat de experimenten met deze nieuwe school tot resultaat hadden:

1. De onderwijsresultaten van de leerlingen in de vrijere progressieve Comprehensive waren negatief (gemiddeld 3-5 maanden achter in leerprestaties) in vergelijking met de strakere traditionele methoden van de meer formele scholen.
2. De zo geïdealiseerde en voorspelde gunstiger persoonlijkheidsvorming was niet waarneembaar.
Een paar voorbeelden:
1a. In de London Holland Park School (± 1800 leerlingen) kon slechts aan 35% van de kandidaten een diploma worden uitgereikt.
2a. In Tijndale Comprehensive resulteerde de opvoeding tot mondigheid in scholienterrenur in en buiten de school, terwijl leraren in communeverband levend in een kraakband werden aangevallen.

Onze minister van Onderwijs, dr. J. A. van Kemenade is blijkens zijn uitlatingen geen voorstander van een middenschool naast andere schooltypen. Da' houdt in dat bij invoering van de middenschool in Nederland elk ander schooltype geen bestaansrecht heeft en de ouders én de leerlingen gedwongen worden te „kiezen” uit: één school, de middenschool, ongeacht de geschiktheid van de leerlingen.

Over vrijheid gesproken!
Als de minister nu eens volstond met het institueren van hier en daar een middenschool die dan zichzelf, naast andere schooltypen voor voortgezet onderwijs, moest waar maken. Dan zouden behoeft en levensvatbaarheid vanzelf blijken!

OPVANGEN

Niet ontkend kan worden dat een middenschool de middelmatige leerlingen (het grootste deel) zou kunnen opvangen. Maar dat gebeurt immers al, bijvoorbeeld in de scholen voor mavo, na welke school, de leerlingen thans kunnen kiezen voor hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) of voor middelbaar beroepsonderwijs (b.v. h.t.s., h.e.a.o. of onderwijsopleiding). Echter mag niet uit het oog worden verloren dat enerzijds voor de praktisch ingestelde leerlingen scholen voor lager technisch onderwijs (l.t.o.) en lager huishoudelijk nijverheidsonderwijs (l.h.n.o.), voor de weinig begaafde leerlingen individueel technisch onderwijs (i.t.o.), individueel huishoudelijk nijverheidsonderwijs (i.h.n.o.) en voortgezet buitengewoon onderwijs (v.b.o.) en anderzijds voor de meer

theoretisch ingestelde en begaafde leerlingen scholen voor hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (v.w.o.) uit behoefte zijn voortgekomen.

Voor wat betreft de praktisch ingestelde leerlingen (l.t.o.) kan hieraan nog worden toegevoegd dat in de lagere technische school in de verhouding praktijklessen-theorielessen (in het verleden 70%-30% van overheidswege een verandering is aangebracht waardoor de praktijklessen in de minderheid zijn gekomen. Niet voor niets klaagt men in de bouwwereld over een gebrek aan geschoolde arbeidskrachten en wordt in kringen van het technisch onderwijs overwogen een extra praktijkjaar aan

de l.t.s. toe te voegen opdat men daarna bekwaam ambachtslieden kan afleveren. Een ontwikkeling die geheel tegengesteld is aan wat de minister in de middenschool voorstaat. De minister wil op kunstmatige wijze alle (!) leerlingen bij elkaar houden; de praktijk van het onderwijs geeft een ontwikkeling te zien die is afgestemd op aanleg en niveau van de leerlingen.

In de Engels-sprekende landen zijn naast de middenschool (de Comprehensive School) voor de leerlingen waarvan de ouders het betalen kunnen, particuliere scholen opgericht. Daar heeft het systeem geleid tot elitair onderwijs, zoals wij dat in het verleden ook kenden in de hogere burgerschool (h.b.s.). Het kon toch niet de bedoeling van

het kabinet-Den Uyl zijn de klok weer terug te draaien waardoor onderwijsop-niveau alleen weer mogelijk zal zijn voor de kinderen van welgestelden.

Ja, het begrip middenschool is ingeburgerd! De middenschool als zodanig is nog niet gerealiseerd!

Ik hoop dat het bovenstaande er ons toe brengt dat we ons gaan afvragen of we van het recht op een eigen mislukking wel gebruik moeten maken.

Dat ons onderwijssysteem steeds zal moeten worden aangepast en geperfectioneerd zal bij ieder instemming vinden, maar dan altijd ten bate van de leerlingen, dus: het (onderwijs)systeem in dienst van goed onderwijs!

Spannend geschreven boek over Kerk, Staat en School

„Theologische en wijsgerige achtergronden van de verhouding van Kerk, Staat en School in Nederland” door L. Kalsbeek; 447 pagina's; uitgave Kok, Kampen; prijs f 47,50.

Wie geïnteresseerd is in vragen van gezag en macht in Kerk, Staat en School kan het boek van Kalsbeek moeilijk ongelezen laten. Het gaat namelijk over de verhouding tussen deze drie grootheden in Nederland. Vaak wordt een sluier opgelicht die soms listig gelegd was door een notulist, verslaggever of secretaris, zodat synodeleden, kerkeraden en krantelezers gingen oordelen op grond van onvolledige en daardoor onjuiste gegevens (zie bijv. blz. 321, 322; blz. 295 midden; blz. 345 midden; 346.)

De schrijver heeft een vaardige pen; zijn boek is vlot leesbaar en spannend geschreven. Ik hoop dat alle leraren godsdienst, maatschappijleer en geschiedenis dit boek verplicht zullen stellen voor hun studenten. Wie mee wil spreken over brandende kwesties als zeggenschap in de school door overheid, kerk en ouders; over grenzen stellen aan de bevoegdheden van de overheid; over de plichten van de kerk ten aanzien van alle onderwijs; over consequenties van het beleid van de huidige minister van onderwijs, kan dit kerk eenvoudigweg niet missen.

De schrijver toont aan de hand van authentieke stukken aan welke achtergronden, drijfveren en doelen het beleid van deze en gene bepalen.

Minstens zo belangrijk acht ik het, dat de schrijver zelf bewust weet waar hij zijn gedachten op grondt; waardoor hij gedreven wordt en wat zijn doel is.

Het boek is absoluut niet kleurloos; duidelijk schetst de schrijver het enorme verschil tussen neutraliteit en humaniteit; ware humaniteit stoelt op geloof en niet op wisselende opvattingen van Plato tot heden. Plato zegt u? Ja, want Plato verkondigde al ongeveer 400 v. Chr. dat de Staat (!) geboorteregeld en dodend op moest treden om het kindertal in te perken en het menselijk geslacht gezond te houden. U ziet dat Hitler, Stalin en de voorstanders van abortus heel oude papieren hebben (pag. 427-430)

GRENZEN

Waar liggen de grenzen van de staatsmacht? In de mens? In de meerderheid? In God? Daar gaat het om - ook in ons leven en in ons gezin.

Bijzonder aktueel is de schrijver als hij vergelijkingen trekt tussen heden en verleden en afreken met hoogmoedige kritiek op grote mannen uit het verleden. Dwalen wij met onze humanistische en marxistische (in) toleranties ernstiger? Zijn onze gevangenis en oorlogen beter? (pag. 49, 50). Wie wil weten welke voordelen en gevaren aan (in) tolerantie kleven kan terecht op pag. 50-64. Het Hervormde Raad van Kerk en School wordt vele malen voor het voetlicht gehaald en kritisch begeleid. Dit orgaan heeft het moeilijk, deels omdat hij onvermogen is door zijn samenstelling en kijk op aktuele en principiële zaken (pag. 285 onderaan; pag. 343, 344, 345, 400, 409) en deels doordat zijn opdrachtgever, de synode, nogal wisselt van samenstelling (pag. 364) en opvattingen (pag. 409).

(Kortgeleden - voorjaar 1977 - demonstreerde de Raad dit nog door een groot

artikel van zijn secretaris in diverse bladen, dat later door een ander lid werd tegengesproken. Deze tegenspraak werd echter ergens achteraf geplaatst. Zo sudderen de misverstanden en moeilijkheden voort.)

We lezen dat de Raad voor Kerk en School niet begrepen werd door het christelijk onderwijs. De vraag rijst of het openbaar onderwijs er meer van begreep. Het antwoord moet helaas negatief zijn. De vereniging voor openbaar onderwijs en het N.O.V. (Nederlandse Onderwijzersvereniging) verwierpen beiden de pogingen van de Raad de mogelijkheden van art. 26 (over godsdienstonderwijs) te verruimen. We kunnen dit nog wel begrijpen van hun atheïstische leden, maar niet van hen die lid van een kerk zijn. Ondanks de Raad, ondanks professor Kohnstamm, ondanks dr. Kraemer (pag. 285), ondanks dr. Idenburg (pag. 280, 281, 283), ondanks ds. Aris, moest de kerk buiten het openbaar onderwijs blijven. Gevaarlijk is de Partij van de Arbeid voor het christelijk onderwijs (pag. 416, 417)

Ook is het christelijk onderwijs terecht bezorgd over het beleid van minister Van Kemenade (pag. 418-420).

De slotparagraaf handelt over de Staat als zedemeester, die liever op humanisme stoelt dan op Bijbelse richtlijnen.

Het is zijns inziens de grote verdienste van dit boek dat we royaal worden ingelicht en daardoor kunnen spreken waar zulks nodig is.

Ik meen genoeg over het boek verteld te hebben. Bestuursleden, ouders, predikanten, onderwijzers en leraren en allen die iets begrijpen willen van hetgeen ons beweegt als christenen - in - de - politiek lezen hier klaar en duidelijk het antwoord.

Gaarne hadden we iets meer gelezen over andere kerken; we erkennen echter dat zij veel minder publiceerden.

Het is een keurige uitgave van Kok-Kampen, voorzien van register en bronvermelding.

's-Gravenhage, P. Brouwer de Koning.

Wordt lid van de CHJO

De Christelijk-Historische Jongeren Organisatie geeft jongeren (16-30 jaar) de mogelijkheid om met politiek en wel in het bijzonder de christen-democratische politiek kennis te maken. Op basis van het Evangelie willen wij in de politiek werken, samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij, verantwoordelijk voor je naaste en met oog voor de gehele maatschappij. Niet liberaal, niet socialistisch, maar christen-democratisch, daar wil de CHJO zich voor inzetten.

Help mee christen-democratische publiek vorm te geven. Meld je aan als lid door ondersra taande bon in te vullen. Dan krijg je een informatiemap over de CHJO alsmede een abonnement op „de Nederlander” met daarin al het CHJO-nieuws.

NAAM :
ADRES : tel. nr.:
WOONPLAATS : leeftijd:
meldt zich aan als CHJO-lid en betaalt f 15,- (tot eind 1977). Dit bedrag gelijktijdig met de opgave overmaken op gironummer: 200450 t.n.v. Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Rotterdam.

Dit strookje opsturen naar het secretariaat van de CHJO, Berkelstraat 78 te Utrecht. Nadere inlichtingen eveneens bij het secretariaat, telefonisch bereikbaar via 030-884687.

Voor onze donateurs en belangstellende abonnees

van „de Nederlander” hopen wij in het najaar weer een speciale contactdag te organiseren ter bespreking van de wensen en verlangens van u en van ons. We verwachten u hiervoor op zaterdag 1 oktober 's morgens 10 uur in de nieuwe zaal bij het station te Barneveld.

De politieke situatie kon dan wel eens de moeite waard zijn, dat we die samen met mekaar bespreken, uiteraard onder leiding van één of meer prominenten van onze Unie. Daarnaast is het goed dat we dan elkaars ideeën en wensen leren kennen over de plaats en taak van ons weekblad en ons ledencontactblad.

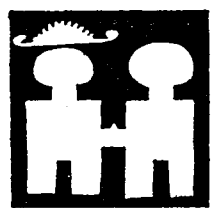
Voldoende stof om met elkaar een goed bestede ochtend te hebben. Noteert u 1 oktober vast? En geeft u zich even op aan onze administratie, Van Deventerlaan 49 te Voorburg?

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter.

Prof. mr. H. Franken in Leiden benoemd

Het lid van de Unieraad, prof. mr. H. Franken, is bij koninklijk besluit benoemd tot gewoon hoogleraar in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Tot dusverre was hij gewoon hoogleraar aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam.

Te Leiden zal prof. Franken werkzaam zijn op het vakgebied van de inleiding in de rechtswetenschap.

chjo -voorzitter:

Jongeren meer bewust maken van christen-democratische politiek

Hoewel van de oprichtingsvergadering van het CDJA een verslag verschenen is in één van de gemeenschappelijke nummers van de drie christen-democratische bladen, was hieruit niet of nauwelijks op te maken dat ook de CHJO-voorzitter L. Heukels op die dag een rede gehouden heeft. Om een zeker evenwicht in de verslaggeving te krijgen willen wij thans alsnog een verslag van deze rede laten volgen.

Na zijn welkomstwoord ging de heer Heukels in op de ontwikkelingen die geleid hebben tot de totstandkoming van het CDJA. Hij noemde in dit verband de bij velen alweer onbekende „Witte-Heiconferenties”. Het heeft tien jaar geduurd voordat er sprake kon zijn van samenwerking tussen de drie christen-democratische jongerenorganisaties. Dit begon in 1973 te veranderen toen het voorzittersoverleg tot stand kwam. In 1975 echter kampte de KVPJG met bestuurstechnische problemen, die de voortgang op dat moment in de weg stonden. In 1976 veranderde dit ten goede, zodat er een zeer constructief overleg tot stand kon komen. Tenslotte heeft de polarisatie ons onze eigen weg als christen-democraten in de Nederlandse politiek duidelijk doen zien.

VOOROP

Drie zaken stonden voorop in het overleg, namelijk:

1. De federatie moet de samenwerking tussen de drie jongerenorganisaties bevorderen en tevens flexibel zijn (groei-model).
2. Er moet voldoende ruimte zijn in de federatie voor de rechtstreekse CDA-leden.
3. Uitgangspunt van de federatie moet, evenals bij het CDA, de bijbel zijn als richtsnoer voor het politieke handelen. Op basis van deze drie punten is er het laatste jaar hard gewerkt. Functies die de federatie kan gaan vervullen zijn o.m.: het onderhouden van contacten met het CDA op al haar niveaus; het organiseren van conferenties en seminaria over belangrijke politieke onderwerpen (in het Christen Democratisch Jongeren Contact heeft de samenwerking op buitenlands gebied reeds jarenlang vorm gekregen). Ook trainings- en kader-vormend werk is een belangrijke functie van de federatie. De heer Heukels had een radio-interviewer gepoogd duidelijk te maken dat het politiek jongerenwerk meer een toeleveringsbedrijf van adspirant-kamerleden dan een politieke kinderkamer is. Toen de interviewer vroeg of dat wel waar was, merkte de heer Heukels op: „Natuurlijk daar staan wij voor Borg, man!”

Vervolg van pagina 1

betekenis van het geestelijk fundament van de christen, die tracht te leven naar Gods geboden en beloften op zijn plaats is, is meer dan ooit in de Westeuropese democratie de wenselijkheid van een zo breed mogelijke steun voor een democratisch gekozen regering noodzakelijk.

Hiermee zijn enkele uitgangspunten gegeven, die voor de christen-democratische volksvertegenwoordigers essentieel zijn bij de vorming van het volgend kabinet.

In een volgend artikel hoop ik hierop verder in te gaan.

Het huidige stadium van de kabinetsformatie, alsmede de ruimte in dit nummer van de Nederlander, laat nog niet toe om op een aantal interessante specifieke punten precies in te gaan. Daartoe behoort zeker ook het punt van de spreiding van macht. Dus ook het tegengaan van concentratie van macht bij welk individu of welke organisatie dan ook.

Wel wil ik zeggen, dat de besprekingen tot vandaag (12 juli) noch de socialisten noch de christen-democraten geheel hebben bevredigd.

Maar dat is misschien een teken in de zin, dat wij werkelijk bezig zijn echte compromissen te sluiten.

Dr. R. J. H. Krusinga.

Ook Hans van Weezel is hier een voorbeeld van: hij kreeg een verkiesbare plaats op de CH-lijst.

Duidelijk is dat we ook de jeugd meer bewust moeten pogen te maken van de christen-democratische politiek. Erg eenvoudig om thuis te raken in het politieke driestromenland is het niet als er voortdurend rookgordijnen worden opgetrokken. De heer Heukels schilderde ons hierop in houtskoolschets de contouren van deze drie stromen in de vaderlandse politiek. Bij het CDA gaat het erom dat we samen verantwoordelijk zijn. Daarom wil het CDJA ook de jongerenorganisatie van het CDA zijn. Het CDA-program is een reëel program: het kondigt bezuinigingen aan, niet

omdat die zo leuk zijn, maar omdat ze nodig zijn. Nodig om het sociale stelsel op de langere duur veilig te kunnen stellen, nodig ook om het bedrijfsleven de financiële ruimte te verschaffen om daarmee meer werkgelegenheid te kunnen scheppen, met name voor de jongeren broodnodig. Ook analyseert het CDA-program de problemen van deze tijd goed. Op ontwikkelingssamenwerking kan en mag niet worden bezuinigd. Er dient een veiligheidsbeleid te worden gevoerd waarbij de nadruk valt op wapenbeheersing en ontwapening. Een verenigd Europa kan in beide aangelegenheden een belangrijke rol spelen.

Het belangrijkste is echter de visie die uit het CDA-program spreekt: Mensen wordt de ruimte gegeven om samen verantwoordelijk te zijn en met name ook solidair te zijn met de zwakkeren uit de samenleving. Hiertoe is niet alleen wetgeving nodig, maar allereerst een persoonlijke bereidheid om je in te zetten voor de naaste.

Vrijwel overal in onze maatschappij geldt dat we samen rentmeester dienen te zijn over Gods schepping.

De conclusie van de heer Heukels was dat het CDA een eigen karakter en een eigen profiel heeft. „Sommigen hopen dat het CDA een linker- en rechtervleugel zal krijgen”, merkte de heer Heukels op. „Ik hoop ook dat het CDA vleugels zal krijgen, maar dan vleugels om samen aan een betere en vooral rechtvaardiger wereld te kunnen en te mogen bouwen”.

„Opzien in verwondering”

Opmerkingen bij de Algemene Vergadering van de CHU 1977

Men kan zich, in de historie vermeiend, afvragen wat er nu aan ontwikkeling is geweest in een totaal decennium Unie-Nieuwe-Stijl. Veel is tot stand gekomen, veel overbodige modevernieuwers hebben de Unie de rug toegekeerd, veel waardevolle leden zagen het „niet meer zitten”. Maar evenzovelen en meerderen hebben uiteindelijk een constructieve bedding weten te vinden, waarin we de CDA-rivier bevaren.

De CHJO heeft meer dan gemiddeld stormen gekend. Heftige emoties in de verbrandings- en steunraketten van de Unie zorgden voor knal- en inzinkingseffecten. Wederzijds. Unie en jongeren werden door scha en schande wijs. Toch bleek het uiteindelijk allemaal een „survival of the fittest”, waarbij aangetekend dient te worden dat „fittest” door Darwin bedoeld werd als „in staat zich aan te passen bij de omringende omstandigheden”. Dat daar iets

waardevols van waar is staat voor de Unie als een paal boven water.

NIET ALLES GOED

Toch is het niet alles goud wat er blinkt in de edelmetalen Unie. Wij vonden 4 juni, de dag van de algemene vergadering van de CHU, een dag met angstwekkend weinig politieke visie. Voorts vragen we ons af hoe het hoofdbestuur eigenlijk tegenover de „jongeren” staat, gezien de korzelige reactie op onze spreektijd. Wij menen de plicht te hebben, in overigens goede verstandhouding, de Unie op deze zwakke punten te moeten wijzen. Is het zo, dat men het hele jongerengedoe een lastig voor-de-voeten-geloop vindt? Zo ja, dan is het voor ons snel bekeken en dat zou te meer jammer zijn daar we nu pas echt met heropbouw van kader en vertrouwen „aanslaan”.

Moeten we voorts de niet al te grote opkomst blijven tolereren, het denken in

Oproep voor alle CHJO-leden en belangstellenden voor de CHJO in Zuid-Holland

In Zuid-Holland is een werkgroep samengesteld, met als taak de CHJO in de provincie Zuid-Holland te reactiveren en de provinciale ledenvergadering, welke gepland is op 9 september a.s. en beschouwd kan worden als officieel begin van de reactivering, voor te bereiden.

Ten einde het ledenbestand te kunnen inventariseren worden jongeren onder de 30 jaar die zich als lid van de CHJO beschouwen of belangstelling hebben voor de CHJO in Zuid-Holland verzocht contact op te nemen met één van de onderstaande adressen.

Hierbij worden tevens alle secretarissen van de CHU-kiesverenigingen in Zuid-Holland opgeroepen aan onderstaande adressen namen door te geven van in hun gemeente woonachtige jonge CHU-leden/sympathisanten.

Wegens de federatieve structuur van het CDA is een aparte, bloeiende CHJO (nog) nodig.

Laten in het CDA de CH-jongeren niet ontbreken!
Bouw mee aan het CDJA door actief

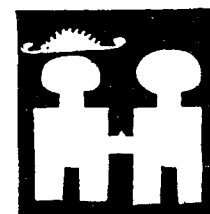
te zijn/worden in de CHJO, ook in Zuid-Holland.

Alle leden/belangstellenden worden bij dezen alvast uitgenodigd tot het

Verslag studiedag inflatie april 1976

Met vertraging is thans het uitgebreide verslag gereed gekomen van de studiedag inflatie, die vorig jaar door de Stichting Kader- en Vormingswerk van het CDA is belegd.

Degenen die graag het verslag toegestuurd willen krijgen, kunnen dat melden op het KVP Partijbureau, Mauritskade 25 te Den Haag, t.a.v. P. F. Dudink, telefoon 070-653934.

chjo - Agenda

Het introductieweekend is gepland op 17 en 18 september a.s., waarschijnlijk in „Overcinge” te Havelte. Reserveren jullie deze datum alvast in jullie agenda? Wij hopen jullie een boeiend en leerzaam programma aan te bieden.

Oproep:

Graag herinner ik jullie aan de afspraak die op de laatstgehouden Algemene Vergadering van de CHJO gemaakt is, dat de leden zelf ideeën zouden aandragen voor de viering van het 50-jarig jubileum van de CHJO! Tot nu toe is er op het secretariaat nog niets vernomen over deze zaak.

27 juli: vergadering CHJO-Overijssel om 20.00 uur in restaurant „De Beuk”, Dorpsstraat, Den Ham.

Onderwerp: „De nieuwe economische orde”.

Alle CHJO-leden en belangstellenden voor de CHJO in Overijssel worden uitgenodigd deze vergadering bij te wonen.

In november a.s. hoopt de CHJO haar 50-jarig bestaan te vieren. Afhankelijk van diverse factoren, zal dit de zaterdag van 12 of van 19 november zijn. Reserveren jullie deze data alvast in jullie agenda?

termen van: het is al CDA, wat nu nog de Unie? Dit is zo mogelijk een nog ernstiger manco. Wij zullen in de komende kabinetsperiode over alle facetten van beleid meningen, moties en gedachtenwisselingen moeten hebben. (Ik spreek voorzichtigheidshalve expres niet over het modeverschijnsel resoluties, die het uitvoerend beleid zo kunnen belemmeren). Daartoe is een veel krachtiger congres nodig. Wij hebben oog voor alle doorzeilde klippen en aflossen-van-de-wacht van het oude praesidium, maar wij hopen een volgend maal uitgebreider met de Unie van gedachten te komen wisselen over wezenlijke en constructieve zaken, waardoor ook wij, na de balans van tien jaren opgemaakt te hebben, tot de nu nog geflatteerde einduitkomst kunnen komen dat de Unie ook werkelijk aan partijpolitiek doet.

Voor het overige was het smaken der Uniesfeer traditioneel en voor fijnproevers derhalve verkwikkend. Laat dit echter geen soft drug zijn tot verdoving in de komende problematische periode, die alles van juist ook onze visie en ons inzicht zal vergen.

J. van den Assem, vice-voorzitter CHJO.

bijwonen van de vergadering op 9 september a.s.

De contactadressen zijn: A. de Jonge, Kloksteeg 21/Jean Pesybhof 11, LEIDEN, Chr. van Gulyk, Marsdiep 58, ALPHEN AAN DEN RIJN, W. van Middendorp, Weverskade 16, MAASLAND, P. van Akenborgh, Ds. C. van Gendstraat 45, RIDDERKERK.

Donateursactie van CHJO

Nu de CHJO in vrijwel elke provincie weer „kadernetwerken” heeft (vorig jaar slechts drie à vier) blijkt dat de eerste etappe van opbouw kan worden afgesloten. De tweede zal er niet eenvoudiger op worden, want nu is het devies „uitbouwen”. Daarvoor is een liquide positie een levensnoodzaak. Dank daarom al degenen die dit reeds giraal onderstreepten. Dringend vermaan aan alle andere Unie-leden iets voor de CHJO te doen. U weet wel . . . dat giroboekje en die pen. Van onze koers, van ons wel en wee kunt u elke week kennis nemen. Die opwekkende mededeling dat er weer toekomst in de Unie zit, moet u daarom niet al te lang doen aarzelen. Klinkende munt en de bel voor de tweede ronde, genoeg geluid om leven in de Unie te maken

J. van den Assem.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

EVANGELIE EN POLITIEK, GEZIEN DE „DOORBRAAK“

Op grond van het Evangelie ben ik in de eerste plaats – behalve belijdend lid van de Ned. Herv. Kerk en lid van de Confessionele Vereniging in die kerk - Christelijk-Historisch: het CHU-beginselprogramma is nog volledig van kracht! In verband hiermee ben ik voorts CDA-lid: het Evangelie - d.i. de complete Bijbel – is (ook mijn) richtsnoer voor het politieke handelen. De CHU hecht er zeer aan, dat haar beginselprogramma in dat van het CDA wordt erkend en herkend. Met name de overheid is Gods dienaar, bekleed met een van Hem ontvangen gezag. Bij de uitoefening van haar taak is zij geroepen een teken te zijn van zijn gezag (artikel Ila van het CHU-beginselprogramma). De CHU heeft kortgeleden wederom uitgesproken dat het (beginsel) programma van uitgangspunten van het CDA in deze zin ver-

der wordt verstrekt. Omdat de PvdA en de VVD niet uitgaan van het Evangelie en de soevereiniteit van God op elk terrein van het samenleven maar van de soevereiniteit van de (zondige) mens en de z.g. volkssoevereiniteit (Franse revolutie!) moet ik deze partijen principieel afwijzen, mede vanwege hun hoogmoedig machtsdenken. Bovendien op grond van het feit dat PvdA en VVD (lood om oud ijzer: Roolvink-ARP) samenspannen wanneer het gaat om abortus, pornografie, drugsmisbruik, filmkeuring, indoctrinatie van het onderwijs (van Kemenade!) en al dat soort zaken van gedrag en zedelijkheid moeten we deze partijen principieel afwijzen omdat ze willens en wetens zich keren tegen het recht Gods en tegen Gods geboden. De Christenen in die partijen fungeren slechts als stemvee maar verder moeten ze hun mond houden: zo er al fatsoenshalve naar zou worden geluisterd men houdt er bij het politiek handelen geen enkele reke-

ning mee: dat kan ook niet want tegelijkertijd moet men rekening houden met humanisten en atheïsten, dus er is al een praktische onuitvoerbaarheid zelfs maar iets rekening te houden met het Evangelie: de bede werd dan ook geschraapt uit de troonrede! (Practisch - niet principieel - misschien wel terecht, want over zo'n beleid kun je haast geen vragen! Ook Dr. Buskes en Dr. A.H. van den Heuvel plus Willeke van Ammelrooy moeten hun mond houden want er wordt toch niet naar geluisterd. Evenals de Zuid-Molukkers lijdt men aan bewustzijnsvernaauwing. Al preken ze nog zo goed, ik laat ze praten want ze volgen een dwaalweg. Velen helaas laten zich van alles en nog wat „wijsmaken”. Prof. Dr. P. Liefstijn en Mr. G.E. van Walsum hebben doorgerekend dat het Evangelie in de PVDA niet

aanwezig is, sterker nog, wordt gereduceerd blijkens program en beleid. Bovendien doet men in de PvdA zo aan **persoonsverheerlijking**: drs. Joop den Uyl is „excathedra onfeilbaar”, al vinden Dr. Buskes en Dr. Van den Heuvel de PvdA niet „heilig”! (sic...!) Den Uyl is goed voor 630.000 werklozen (220.000, WW 410.000, WAO) zou je kunnen zeggen als uit die hoek gezegd wordt: Colijn was goed voor 600.000 werklozen. Bij beide ondanks hun beleid... Christenen van Nederland let op Uw zaak in deze tijd van - ook politieke - afgoderij: De Heer is God en niemand meer of minder. Hij regeert nu en van eeuwigheid tot eeuwigheid. Niets of niemand kan dat verhinderen. En Hare Majesteit de Koningin regeert bij de gratie Gods!

J. Keijzer

Grondprijsbeleid

De president van de Nederlandse Bank, prof. Jelle Zijlstra sprak onlangs over windhandel in onroerend goed; er werd en er wordt ook te veel krediet voor opgenomen, dit mede ten koste van de overheid en het bedrijfsleven! Professor De Haan is voor wederinvoering van prijsbeheersing en prijsbeperking voor de agrarische grond. Drs. G. van der Lely, directeur van de Directie Beheer Landbouwgronden van het Ministerie van Lb. en V. zoekt de oplossing van de grondproblematiek vooral door beperkingen aan de vraagzijde.

Schrijver dezer kwam in 1966 met een Agrarisch Reconstructieplan inhoudende het voor de boer-productief relatief goedkoop houden van de kostenposten: grond, gebouwen en graan! Wat de landbouwgrond betreft door vrij algemeen te introduceren erfpacht (tussenvorm tussen pacht en eigendom), mét eigendom o.a. tot max. 2 ha. grond rond de boerderij, en **schadeloosstelling** voor de eigenarenbezitters via obligaties, uiteindelijk betreffende woningbezit, alsook „extra” bij overgang later naar „niet-agrarisch gebruik”. De erfpachtgronden te beheren door een vijftal Stichtingen in ons land (enigermate vergelijkbaar met de Grondkamers) te besturen door overwegend agrariërs.

In de nieuwe polders en verder middels de Grondbank is er betreffende de introductie van erfpacht een begin gemaakt, de heer Lardinois was daar eerst een tegenstander van! Zeer tot schade van de volgende generatie namen de politici „de draad onvoldoende op” en wordt de realisatie moeilijker met als gevolgen steeds meer lastenverzwaringen en kostprijsverhoging! Dr. P.B. de Boer heeft veel belangstelling voor voldoende rendement van het grondkapitaal via pacht en waardestijging; die waardestijging ging overigens wel abnormaal ver uit boven de inflatie. De Boer noemt daaromtrent „omgerekend in gulden van 1972”, dus na uitschakeling van de inflatietendens, de volgende prijzen per ha. vrije agrarische grond: 1953 ± f 6.000,-, 1962 ± f 8.000,-, 1974/1975 ± f 18.000,- en voor 1977 in Friesland ± f 25.000,-. De laatste jaren ziet men dus duidelijk de gevolgen van schaarste en grondhonger, dat blijft mijn standpunt. Interessant is w.s. een soortgelijk overzicht (veel rustiger) betreffende de prijzenontwikkeling voor luxe auto's, ook in gulden van 1972.

De heer Staats, zie de Landbode van 27 mei '77, wil niets liever dan de huidige toestand bestendigen. Agrarische grond vrij van pacht verkocht kan dan, zeker voor de melkveehouderij, niet of nauwelijks enig arbeidsinkomen opleveren, want rentekosten betaald of niet betaald vormen toch kosten!

Waar ik naar toe wil, dat is o.a. het volgende: tot f 20.000,- per ha de rentekosten aantrekbaar maken voor de Inkomstenbelasting, verder niet. En voor gewone woningen, bijv. tot 500 m³ inhoud, idem tot f 200.000,-. Dat verlicht direct de druk op de prijzen en de overheid wordt „minder geplukt” vanwege de rente-af trek. Men spreekt wel steeds over die hoge grondprijzen maar a een pachter kan gelukkig nog veel goedkoper aankopen en b, dit geldt nu niet zelden nog bij erfopvolging, de zoonopvolger idem dito. Bovendien, kocht men vroeger, dan is men thans ook niet duur uit!

Hoge grondprijzen bevorderen overproductie, met alle gevolgen van dien! Ik ben een tegenstander van nationalisatie, wel vóór toekomstperspectief voor de jonge ondernemende agrariër; dan kan verruiming van het aanbod en beperking van de vraag (is dat misschien ook al een anti-liberaal standpunt?) soelaas bieden.

Beperking aan de vraagzijde kan o.a. door buiten te sluiten niet-agrariërs voor oppervlakten groter dan bijv. 1/2 ha cultuurgrond én oudere boeren zonder opvolger, door de midden-bedrijven extra kansen te bieden én door afstandskriteria (in km's) in te voeren.

Verder is een zekere prijsbeheersing en beperking door **taxatie** mij welkom. Pachtregeling was en is bijzonder waardevol voor de landbouw, waarom zou men dit deelprobleem „overdracht van landbouwgrond”, in het belang van: de komende boerenstand, van een rendabele én concurrerende agrarische productie, hfdz. voor de EEG, van de overheid én de consument, dan ook niet op verantwoorde wijze kunnen regelen!

Met steeds maar afwachten komt men niet verder, de overheid die al zo druk was met subsidieverlening en het bieden van garanties, inkomensvoorzieningen en belastingfaciliteiten voor de landbouw mag wat mij betreft binnenkort met grondkostenbewaking starten.

Putten

Ir. G. Aardema.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

juni 1977

PROJECTONTWIKKELING

„De projectontwikkelaar op bestuurlijk pad” is de titei van het commentaar in dit nummer. Gezien de risico's voor gemeenten bij overeenkomsten met machtige maatschappijen zou een wet die dergelijke overeenkomsten onderwerpt aan de goedkeuring van GS, zeer welkom zijn. Een andere conclusie: bestuurders en politici dienen eventuele banden met projectontwikkelingsmaatschappijen te verbreken: niemand kan twee heren dienen.

WETGEVING EN BESTUUR

In aansluiting op het interview met prof. De Haan over de grondpolitiek (zie het meinumner) volgt in dit nummer een beschouwing van zijn hand over de betekenis van de coördinatie van wetgeving voor het bestuur. Het is de tekst van de inleiding die de auteur onlangs heeft gehouden voor een congres over de coördinatie van de wetgeving op het gebied van het onroerend goed. Daarbij gaat het om het zeer uitgebreide terrein van ruimtelijke ordening, inrichting en beheer. Met het oog op de kabinetsformatie, waarbij een en ander geregeld zou moeten worden, zijn ook de conclusies van het congres in dit nummer samengevat.

SCHOOLBEGELEIDINGSDIENSTEN

Het bijzonder onderwijs moet zelf de keuze en de vorm van schoolbegeleiding kunnen bepalen, en niet de overheid. De samenwerking met het openbaar onderwijs in schoolbegeleidingsdiensten, tot stand gekomen onder financiële druk, mag niet tot uitgangspunt worden verheven. Dat is de strekking van een artikel van de heer Streutker, werkzaam bij de Besturenraad Protestants-christelijk Onderwijs.

EN VERDER....

Een artikel van de Alkmaarse gemeentesecretaris Van Baren over het voor en tegen van bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker. - Besprekingen van VNG-publikaties over milieubeheer en multifunctionele accommodaties. - En tenslotte de gebruikelijke rubrieken: Kroniek, Den Haag, Vraag en antwoord, en Verenigingsnieuws, waarin de kwestie van de wethouderspensionen aan de orde komt.

BON

BESTUURSFORUM

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van

Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

INTERIEURVERZORGING B.V.
VEENENDAAL - NEDERLAND

Asselsestraat 21-23
 Apeldoorn, tel. 12908
 Th. a Kempisstraat 59-61
 Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED
 TAPIJT
 4000 m² in voorraad
 KARPETTEN
 BEDDEN
 GORDIJNSTOFFEN
 BANKSTELLEN
 SLAAPKAMER-
 AMEUBLEMENTEN
 enz.
 800 m² toonruimte

Unie bureau - Service bureau

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:

De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?”

Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum.

Deze data zijn voor het lopende jaar: 21 juli, 4 augustus, 18 augustus, 1 september, 15 september, 29 september, 13 oktober, 27 oktober, 10 november, 24 november en 8 december. Indien u ruim voor die data uw bestellingen opgeeft heeft u hetgeen u verlangt binnen veertien dagen in huis.

Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).

Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-envelopen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Leden-

adressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.

De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?”

Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:

- de kiesvereniging recht op 20%,
- de statenkring recht op 5%,
- de kamerkring recht op 15%.

Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.

Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.

Het vlotste kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.

Uniebureau: uw servicebureau!

MAKELAARSKANTOOR

HOOGENRAAD

HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken
Taxatiën

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOQVLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

Adverteer

in
de

Nederlander

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

BETONFABRIEK VRIJENBAN'

A. M. HOEKE

Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 - b.g. 124008

BETONWAREN

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor
renovatie - nieuwbouw - utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

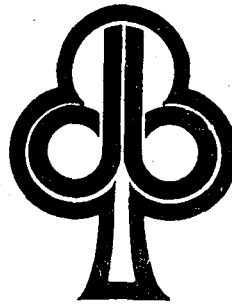
Oudedijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Ventevogel Financiële Service Groep

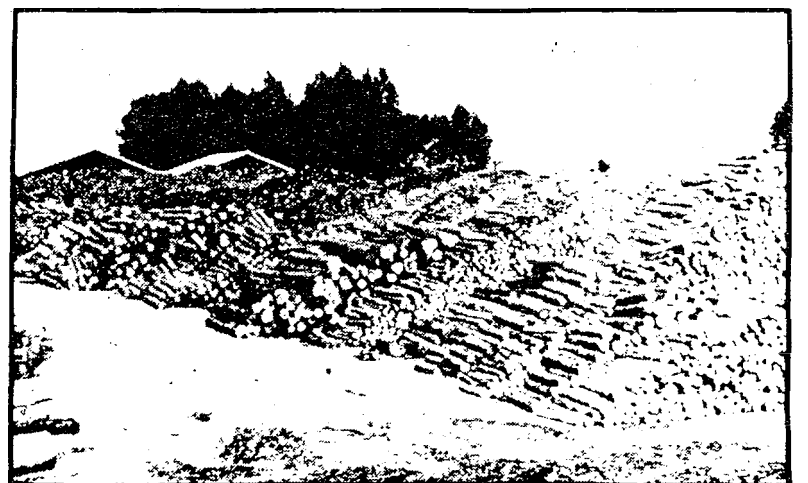
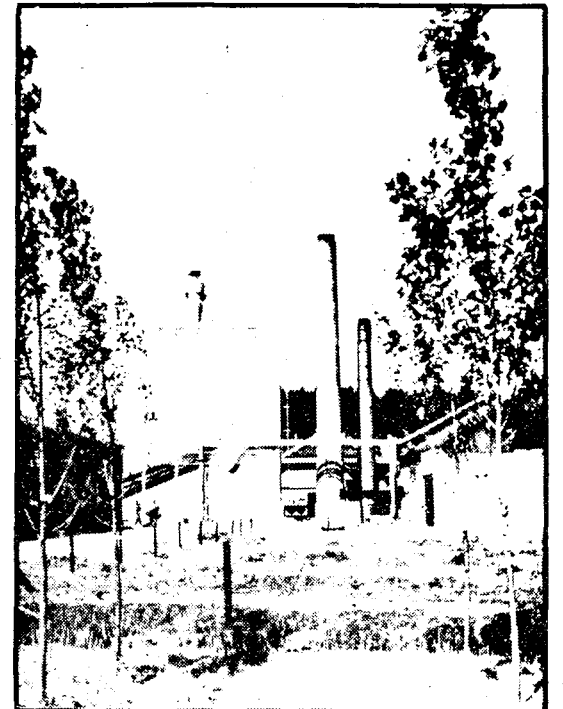
Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid
Badhuisstraat 95
Vlissingen
Postbus 151
Telefoon (01184)

144 61 - 19192

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.

VALKENBURG - ZH Telefoon 01718-71941*

VEENDAM - Telefoon 05987-7800.

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetsformatie II

Christen-democratische verlangens deels aanvaard

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer

1. Formatie sleept zich voort

In het algemeen kijkt men in andere landen nogal op als uiteenzettingen worden gegeven over de gang van zaken bij kabinetsformaties in Nederland. Er is voor zover mij bekend geen land in de wereld waar kabinetsformaties geschieden zoals in ons land. Het duurt vrijwel altijd erg lang. Dat geeft iedere buitenlander, die je dat vertelt, veel opzien. Daarenboven gaat het vaak met veel verwickelingen en de daarbijbehorende manipulaties gepaard. Natuurlijk is het zo, dat de tijd van de kabinetsformatie niet nutteloos wordt gebruikt. In de eerste plaats niet omdat ons land een uiterst deskundig ambtelijk apparaat heeft en het demissionair kabinet toch de noodzakelijke maatregelen neemt om de dagelijkse gang van zaken als een goed huisvader te beheren.

In de tweede plaats niet omdat tijdens de kabinetsformatie de wezenlijk belangrijke beslissingen worden genomen terzake van de lijnen, waarbinnen in de komende kabinetsperiode het land zal c.q. moet worden bestuurd. Deze kabinetsformatie kenmerkt zich wel door enkele ook in de Nederlandse parlementaire geschiedenis ongekende facetten. Daarvan moet een aantal met name worden genoemd. In de eerste plaats is zij ongekend gedetailleerd. Natuurlijk kennen wij voorbeelden in onze parlementaire geschiedenis, waar ook gedetailleerde afspraken werden gemaakt. Het Accoord van Wassenaar moet worden genoemd. Maar daarnaast ligt het Regeerakkoord-Steenkamp, dat ten grondslag lag aan het zo ongelukkig verlopen lot van het kabinet-Biesheuvel ons nog vers in het geheugen.

Wat dat betreft valt niet te hopen dat met deze gedetailleerde afspraken het tweede kabinet-Den Uyl op deze grondslag uiteindelijk dezelfde weg opgaat als het kabinet-Biesheuvel. Maar zonder meer valt dat ook niet meer te verwachten. De heren Biesheuvel en Den Uyl hebben daarbij een verschillende staatkundige geschiedenis. De gedetailleerdheid, de precisie van de afspraken slaat dunk mij overigens wel ieder record. Hele wetsontwerpen tot in punten en

komma's lijken tijdens deze formatie te worden geaccordeerd. Dat heeft natuurlijk grote bezwaren. Met name zijn er staatsrechtelijke bezwaren.

Het heeft het bezwaar dat, zoals ik het wel eens eerder heb omschreven, in rokerige zaaltjes de partijbonzen beslissen over wat in feite tot de taak der Staten-Generaal behoort. Maar onder de omstandigheden, zoals zij nu in ons land zijn, lijkt helaas geen andere weg mogelijk. Wij moeten ons wel realiseren, welke bezwaren aan deze werkwijze verbonden zijn. En wij zullen zeker moeten trachten, dat bij een volgende formatie niet deze detailistische opzet wordt betracht.

De gevolgen van deze werkwijze zijn natuurlijk, dat de formatie lang duurt. Althans langer duurt dan zonder deze onwenselijke opzet mogelijk zou zijn geweest.

Het lijkt er hierbij op, alsof men het risico van een kabinetscrisis bij voorbaat lijkt te bezweren. Maar dat laatste hangt natuurlijk niet af van afspraken tot in de diepste details vooraf, maar is veeleer afhankelijk van de gezindheid en de bereidheid van partners bij het akkoord c.q. contract betrokken om elkaar het vertrouwen te geven, want zoals mijnerzijds ook op de Algemene Vergadering van de Christelijk-Historische Unie is opgemerkt:

De vertrouwensbasis tussen de christen-democraten en de socialisten zal bepalend zijn voor het al of niet slagen van een volgend kabinet. Daar helpen geen gedetailleerde afspraken aan. Die vertrouwensbasis is primair en van essentiële betekenis.

2. Christen-democratische informateur

Formateur Den Uyl heeft zijn opdracht aan Hare Majesteit de Koningin teruggegeven. Hij was van oordeel, dat hij zijn opdracht tot het vormen van een kabinet, dat op de parlementaire meerderheid kon steunen, niet kon waarmaken. Van Agt en Aantjes én ook ondergetekende waren van oordeel, dat de formateur niet werkelijk alle mogelijkheden had beproefd om die coalitie tot steun aan het kabinet tot stand te brengen. Wij waren van oordeel, dat die mogelijk-

heden verder moesten worden onderzocht. Juist onder de huidige moeilijke fiscale sociaal/economische omstandigheden is brede steun voor een kabinet noodzakelijk. Op een enkel geschilpunt moet een formateur niet concluderen, dat zijn opdracht geen zin meer heeft. Daarom verzocht Van Agt niet in aanmerking behoeven te komen een opdracht te aanvaarden, die niet voortvloeide uit de gang van zaken tijdens de kabinetsformatie tot dien. Er is in enkele bladen gesuggereerd dat Van Agt de eerste zou zijn geweest die op een dergelijk verzoek niet positief reageerde. Zulks is echter geenszins het geval. Niet minder dan 6 (alleen al na de laatste oorlog) aangezochte (in)formateurs hebben laten weten, dat zulk een verzoek in dat stadium van de kabinetsformatie geen positief gevolg zou kunnen hebben.

Het heeft natuurlijk geen zin om een verzoek te aanvaarden als men tevoren weet, dat zulk een verzoek niet tot het bedoelde resultaat kan leiden. Veel eerlijker is dan te zeggen waar het op staat en dat deden dan ook mensen als Romme, Van de Brink b.v. De vraag rees dan wie als informateur zou moeten worden aangewezen.

De christen-democratische fractie was van oordeel, dat waar de socialisten hun opdracht niet hadden voltooid de eerst aangewezen een socialistische informateur zou zijn.

De namen die daarbij genoemd werden, waren mevrouw Tineke Schilthuis, Commissaris der Koningin in Drenthe en de leden van de Raad van Staten Van der Hoeve en Van Lier.

De PvdA wilde de verantwoordelijkheid voor een socialistische informateur echter niet dragen en vroeg om een christen-democratische informateur. Die mogelijkheden heeft de CDA-fractie niet willen uitsluiten. Daarvoor had zij de namen van Albada en De Pous in petto. Albada heeft de opdracht aanvaard. Op de socialisten rust zeker, nu zij de verantwoordelijkheid voor een bekwaam socialistisch informateur niet hebben willen dragen, de plicht deze formatie vanuit een positief gezichtspunt te benaderen.

3. Werkloosheid en geldontwaarding

Over de te voeren grondpolitiek zijn wij het in deze formatie grotendeels eens geworden. Dat geldt ook voor de ondernemingsraden en waarschijnlijk zal de Wet Investeringsregeling geen grote moeilijkheden gaan bieden. Wij zitten op het ogenblik dat ik dit schrijf (26 juli) nog middenin de problemen van de Wet op de Vermogensaanwasmeling.

Dat zijn alle vier belangrijke onderwerpen. Niet minder belangrijk is de problematiek rond de werkloosheid en de geldontwaarding. De christen-democratische fractie is van oordeel, dat daaraan in de besprekingen tot nu toe weinig aandacht is besteed. Het memorandum II van Den Uyl is de christen-democratische fractie op tal

van punten nog te vaag. Wel moet worden erkend, dat formateur Den Uyl duidelijke uitspraken heeft gedaan over de nullijn met betrekking tot de loonontwikkeling. De vraag blijft daarbij hoe wil hij dat realiseren?

Eveneens is door Den Uyl scherper dan voordien de noodzaak tot beperking van de overheidsuitgaven aangegeven. Maar ook in dat opzicht moet nog veel worden verduidelijkt. Wij als CHU hebben de afgelopen vier jaren bij iedere algemene beschouwing in deze Kamer op de volgestrekte noodzaak tot meer bezuiniging op de overheidsuitgaven gewezen. Het is wat laat, dan Den Uyl nu tot een gelijksoortige conclusie komt, die eerder vanuit het kabinet werd bestreden, maar het verheugt ons, dat nu deze geluiden ook van de kant van de ex-formateur worden naar voren gebracht. Bezuiniging op die overheidsuitgaven, voorzover dat zonder versterking van het economische proces en het sociaal beleid kan worden doorgevoerd, achten wij voor de bestrijding van geldontwaarding en werkloosheid van zeer grote betekenis.

4. Kernenergie en defensie

Nog verschillende onderwerpen zullen bij deze kabinetsformatie belangrijke moeilijkheden gaan geven. Daarbij moeten worden genoemd de toepassing van de kernenergie en de defensie. Bij de toepassing van de kernenergie moet eraan worden gedacht dat met name de CHU-fractie in de afgelopen jaren een uiterst terughoudend standpunt met betrekking tot de toepassing daarvan heeft ingenomen. Maar deze zaak zal ongetwijfeld nog vele discussies geven.

Terzake van de defensie moet worden opgemerkt, dat kan worden gesteld, dat zowel minister Vredeling als minister Stemerink, ook naar christen-democratisch oordeel, een verantwoord defensiebeleid hebben gevoerd.

In het bijzonder moeten wij vaststellen, dat waar het Congres van de PvdA in 1973 nog om het zacht te zeggen uiterst gereserveerd stond tegenover het lidmaatschap van de NAVO kan worden geconstateerd, en ik weet dan uit eigen aanschouwing, dat het congres van 1976 zich positief tegenover de NAVO heeft opgesteld.

5. Onderwijs en abortus

Ook terzake van het onderwijs en de abortus zullen tijdens deze kabinetsformatie nog vele problemen rijzen. Bij het onderwijs wijs ik op de noodzaak voor de christen-democraten om dirigisme en centralisme tegen te gaan. Daarbij zal het noodzakelijk zijn voor de christen-democraten op de bres te staan voor de vrijheid van levensbeschouwelijke organisatie en de vrijheid van onderwijs.

In het volgend artikel hoop ik met name op de punten kernenergie, defensie, onderwijs en abortus verder in te gaan.

Politiek Manifest

Het uitvoerend comité van de Christen-Democratische Wereldunie kwam te Brussel, onder voorzitterschap van de Italiaan Mariano Rumor bijeen. Op deze vergadering werd het Politiek Manifest aan de internationale pers voorgesteld.

Een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van christen-democratische partijen en bewegingen, stelde het Politiek Manifest op.

Elders in dit nummer van het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” wordt het Politiek Manifest van de CDWU gepubliceerd.

Prijsvraag uitbreiding Tweede Kamer

Architecten die gaan deelnemen aan de door minister drs. J. P. A. Gruijters (Volks-huisvesting en Ruimtelijke Ordening) uitgeschreven prijsvraag „Uitbreiding Tweede Kamer” weten over een jaar of zij mogen deelnemen aan de besloten vervolgprijsvraag voor project.

Thans is namelijk het prijsvraagprogramma bekend gemaakt en heeft de jury, onder voorzitterschap van Rijksbouwmeester W. G. Quist een overzicht gegeven van de data die voor de inschrijvers belangrijk zijn. Minister Gruijters zegt in zijn inleiding bij dat prijsvraagprogramma dat een uitbreiding van de huisvesting van de Tweede Kamer zonder meer noodzakelijk is. Door het kopen van enkele gebouwen in de directe omgeving van het Binnenhof is die uitbreiding mogelijk en behoeft een vestiging van de Tweede Kamer elders, die anders onvermijdelijk zou zijn, niet te worden overwogen. „Het parlementaire werk zal in zijn geheel gevestigd kunnen blijven op die plek die van oudsher ons staatkundig centrum vormt.”

Op voorstel van de directeur-generaal Rijksgebouwdienst is besloten tot een openbare prijsvraag, waaraan alleen Nederlandse architecten kunnen deelnemen. „Te meer is daarom deze prijsvraag een uitdaging aan de gehele Nederlandse architectengemeenschap, niet slechts voor een gebouw-ontwerp maar óók voor een oefening in kwalitatieve stadsvernieuwing,” zo besluit de minister zijn inleiding.

VOORWAARDEN

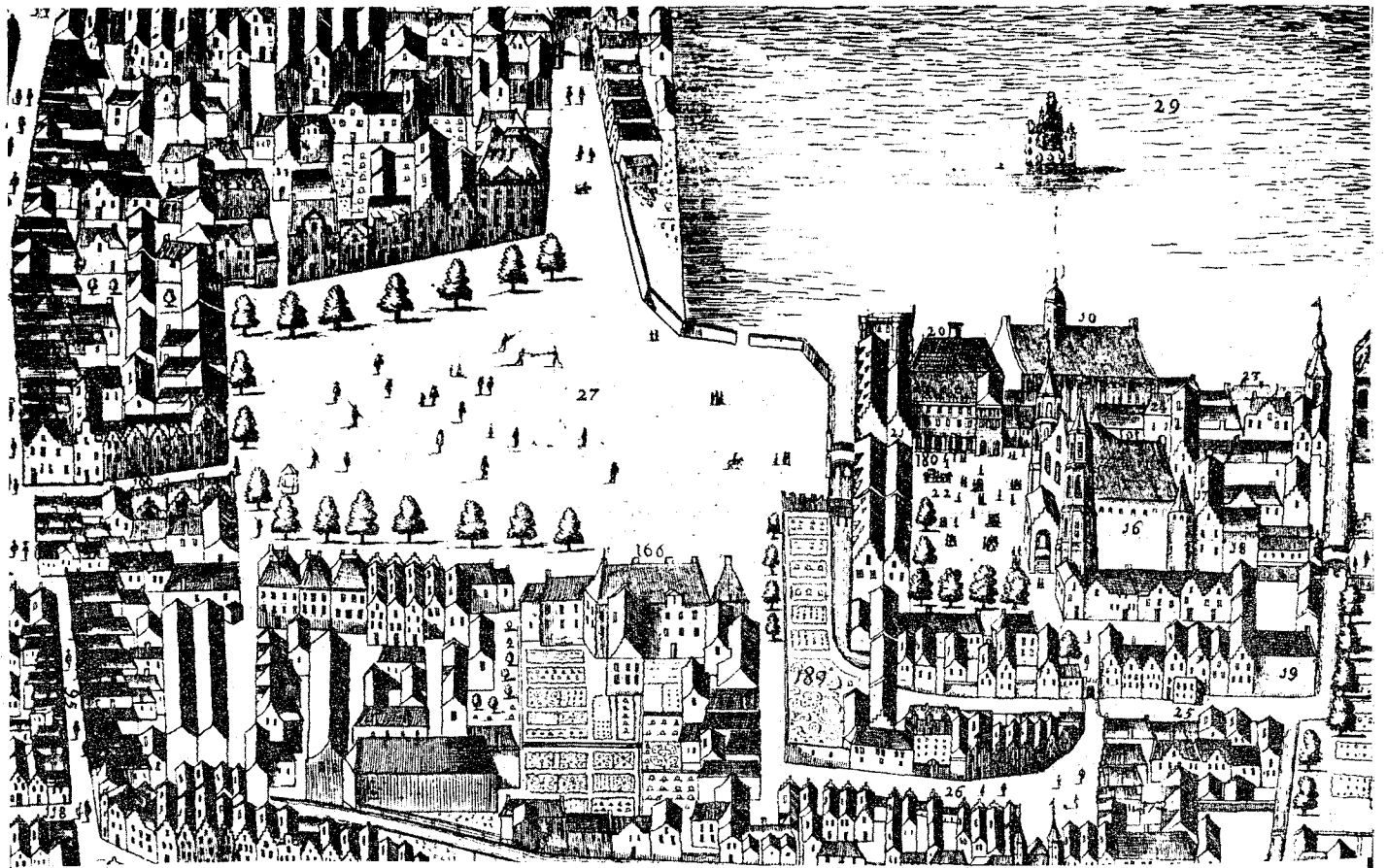
Voordat de Nederlandse architecten aan het werk kunnen gaan en nadat zij via de Staatsuitgeverij alle voorwaarden in boeken tekeningvorm hebben besteld en ontvangen, hebben zij enkele weken de tijd voor het stellen van vragen over de prijsvraag. Vragen en antwoorden worden gebundeld en toegezonden aan de aanvragers van de prijsvoorwaarden. Zij worden ook gepubliceerd in de Staatscourant.

Om de architecten een maximum aan inzicht te geven over het functioneren van de Tweede Kamer en de voorwaarden waaraan deze uitbreiding én de vernieuwbouw moet voldoen, zijn er buiten het programma nog twee mogelijkheden daarover te worden ingelicht.

Op 11 augustus kunnen de deelnemers aan de prijsvraag in de Technische Hogeschool te Delft een voorlichtingsmiddag bijwonen. Die middag worden cursusedelen van de Teleaccursus „Parlement en Politiek” vertoond en geven enige deskundigen een toelichting op het parlementaire wel en wee. Op 19 augustus stelt het Presidium van de Tweede Kamer de deelnemende architecten in de gelegenheid het huidige Tweede Kamergebouw te bezoeken. Ook dan zal informatie worden gegeven.

DATA

Op 8 maart 1978 sluit de openbare prijsvraag, 23 augustus 1978 start de besloten prijsvraag en vragen daarover zijn mogelijk tot 1 november 1978. De antwoorden daarop worden 13 december daaropvolgend verzonden en 13 juni 1979 sluit de vervolgprijsvraag. De jury-uitspraak vindt plaats uiterlijk 22 augustus 1979.

Een tekening uit 1665 van het Binnenhof te Den Haag met omgeving.

PARLEMENTARIA

Na het openbaar maken van het juryrapport zal een openbare tentoonstelling worden ingericht van de ingezonden plannen voor de openbare en besloten vervolgprijsvraag. Deze tentoonstelling zal gratis toegankelijk zijn.

PRIJZEN

De inzenders van ontwerpen die zijn gekozen voor verdere uitwerking in de besloten vervolgprijsvraag (met een maximum van vijf architecten) krijgen een honorarium van f 150.000,- per deelnemer. Door het ministerie is daarnaast een bedrag van f 100.000,- beschikbaar gesteld, dat zal worden verdeeld onder ten minste tien en ten hoogste 20 deelnemers aan de openbare prijsvraag van wie het ontwerp als waardevol wordt beschouwd, doch geen uitnodiging tot deelname aan de besloten vervolgprijsvraag opleverde.

PROGRAMMA VAN EISEN

In het prijsvraagprogramma is een stedenbouwkundig programma van eisen opgenomen, waarin onder meer staat dat de route Lange Poten-Spuistraat een activiteitenzone is waar een sterke functiemenging voorop staat. Het nieuwe gebouw van de Tweede Kamer zal hierin moeten meefunctioneren. Het situeren van de hoofdentree, met op het publiek gerichte voorlichting etc. nabij de kruising Spui-Lange Poten, kan voor de functievercheidenheid een versterking betekenen. Op

voetgangsniveau moeten activiteiten uit de sociaal-culturele sfeer, de horeca en de winkelfunctie in deze rand van het complex worden opgenomen. Op het gebied van verkeer en infrastructuur wordt gewezen op:

- het handhaven van de Hofweg, zij het dat op den duur de intensiteit van het verkeer moet verminderen;
- het handhaven van de Lange Poten, zij het in hoofdzaak bestemd voor voetgangers;
- het eventueel bouwen van een publieke parkeergarage onder het Plein;
- het geheel parkeervrij worden van het Binnenhof.

Het plangebied ligt in het „beschermd stadsgezicht Binnenhof en omgeving”. Dit houdt onder andere in dat het karakter van het gebied behouden moet blijven.

Het gehele prijsvraagprogramma is gebaseerd op de wensen die de Kamer ten aanzien van zijn huisvesting heeft kenbaar gemaakt in zijn besluit van 6 april 1976. Die wensen betreffen zelfs enkele doucheruimten en badkamers, een trimzaaltje van ongeveer honderd vierkante meter, dagwinkels in de vorm van een winkelstraatje en parkeerruimte. Voor dat laatste wordt gedacht aan een parkeerruimte in of onder het gebouw voor maximaal driehonderd auto's. Voor de overige parkeerbehoefte mag ervan worden uitgegaan dat deze geheel of gedeeltelijk zal worden gevonden op of onder het Plein, respectievelijk de parkeergarages van de ministeries van Binnenlandse Zaken en van Justitie aan de Schedeldoekshaven of bij het Centraal Station.

In het geheel is ook rekening gehouden met niet tot de Tweede Kamer behorende instellingen die in het gebouw huisvesting zullen krijgen. In het programma van eisen wordt gesproken over een goed en snel bereikbare peristyle, werkkamers voor de parlementaire pers, een televisielounge en ruimten voor radio en t.v. Het Internationaal Perscentrum „Nieuwspoor” dient bij voorkeur in het complex - of in de directe omgeving - ruimte te krijgen.

VERGADERZAAL

Vrij diep wordt in het prijsvraagprogramma ingegaan op de vorm van de vergaderzaal. „De vorm van deze zaal (heel-, half- of kwarttrond, vierkant, rechthoekig met de voorzitter langs de lange of korte kant, etc.) hangt niet alleen af van praktische bouwtechnische punten, maar ook van principiële uitgangspunten over de verhouding Regering/Parlement, voorzover die kunnen worden gevisualiseerd,” zo zegt de Tweede Kamer.

Kernpunt voor de zichtbaarmaking hiervan is, dat de ruimtelijke opstelling recht moet doen aan de eigen en gescheiden verantwoordelijkheid van Regering en volksvertegenwoordiging binnen de „overlegsituatie” die in de vergaderingzaal aan de orde is. Die opstelling mag dus ook geen onderschikking van één der partijen suggereren waar die niet is.

In de jury heeft ondermeer zitting het oud-Tweede-Kamerlid voor de CHU, drs. A. D. W. Tilanus. Hij was voorzitter van de Tweede-Kamercommissie, die de nieuwbouwplannen voorbereide.

De gevelwand van het Tweede-Kamergebouw aan het Binnenhof te Den Haag.

Een hartverwarmend betoog door: K. de Vries

„De Eerste Kamer heeft onlangs, met uitzondering van de viermansfractie van de CPN en de éénmansfractie van de SGP, haar instemming betuigd met het houden van rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Europese Parlement”, aldus H. L. (onze eind-redacteur Henk Lokkerbol) in de rubriek Parlementaria van „De Nederlander” van 15 juli jl. Met „onlangs” wordt 28 juni bedoeld; de Eerste Kamer hield toen haar laatste vergadering vóór het zomerreces. In de zoëven genoemde rubriek wordt verder o.m. gememoreerd, dat dr. W. J. Schuijt (KVP) tijdens het korte debat over het wetsontwerp „Goedkeuring van de op 20 september 1976 te Brussel tot stand gekomen Akte

betreffende de rechtstreekse verkiezing van de leden van het Europese Parlement”, behalve namens de fracties van het CDA ook heeft gesproken namens die van de PvdA, de VVD, de PPR en D'66 en dat minister Van der Stoep diens rede in zijn antwoord „indrukwekkend en bewogen” heeft genoemd. Men zou het betoog van de heer Schuijt ook als „hartverwarmend” kunnen kwalificeren, niet alleen omdat het werd gehouden namens voor- en tegenstanders van het demissionaire kabinet, maar ook vanwege wat de spreker „mijn persoonlijke betrokkenheid bij deze zaak” noemde.

Dr. Schuijt is sinds 1971 lid van de Eerste

Kamer. Daarvóór maakte hij deel uit van de Tweede (sinds 1956). Hij is bovendien vanaf de oprichting in 1958 lid van het Europese Parlement geweest. Zoals bekend bestaat dit in Straatsburg gevestigde parlement uit leden van de parlementen van de negen lidstaten van de Europese Gemeenschap. De 198 zetels zijn als volgt verdeeld: Engeland, Frankrijk, Italië en West-Duitsland elk 36, België en Nederland elk 14, Denemarken en Ierland elk 10 en Luxemburg 5. Het rechtstreeks gekozen Europees Parlement zal 410 leden tellen: 81 Duitsers, 81 Engelsen, 81 Fransen, 81 Italianen, 25 Nederlanders, 24 Belgen, 16 Denen, 15 Ieren en 6 Luxemburgers. Het is de bedoeling, dat de verkiezingen

voor het eerst in 1978 en vervolgens om de vijf jaar zullen worden gehouden. De Europese Gemeenschap, die tot nu toe voornamelijk een zaak van politici en ambtenaren is geweest, zal hierdoor dichterbij de burgers worden gebracht.

TERECHT

Dr. Schuijt, door minister Van der Stoep terecht een „Europeaan van het eerste uur” genoemd, voerde op 28 juni voor de laatste keer het woord in de Eerste Kamer: op 19 september a.s. treedt hij af. Hier volgt het slot van zijn betoog (Handelingen Eerste Kamer, zitting 1977, blz. 28):

„Er wordt wel eens onderscheid gemaakt tussen emotionele Europeanen en zakelijke. Welnu, ik heb gehoord en behoor

Vervolg op pagina 3

Oosterschelde problematiek weer in het nieuws

Over het al of niet afsluiten van de Oosterschelde is al veel gesproken en geschreven. Na de beslissing de zeearm af te sluiten met een half open dam, leek er rust te komen rond deze zaak. Immers, met dit compromis konden zowel de vóór- als tegenstanders van een open Oosterschelde tenslotte accoord gaan.

Er bleef echter één probleem over, namelijk: „Hoe groot moet het zogenaamde doorstroomgat in de Oosterscheldedam worden.” Studies van Rijkswaterstaat wezen uit dat daarvoor drie mogelijkheden waren, namelijk een betrekkelijk kleine opening, een middelgrote en een grote opening. Inmiddels is echter duidelijk, dat de laatste mogelijkheid 260 miljoen gulden extra zal vragen. Welnu, de Tweede Kamer heeft uitgesproken dat dit een „ontbindende” voorwaarde zou zijn.

ZEEUWS STANDPUNT

De Provinciale Staten van Zeeland hebben over de grootte van de opening een advies uitgebracht aan de regering. Unaniem spraken de Staten zich uit vóór de grootste opening. Dit standpunt behoeft een nadere toelichting. De Staten van Zeeland waren immers in grote meerderheid voor totale afsluiting met een „dichte” dam. Zou het dan niet logisch zijn om dan te kiezen voor het kleinste gat? Wel, dat is niet zo logisch. We moeten bij deze standpuntbepaling vooral bedenken dat het een goede zaak is om - nu de beslissing over de halfopen dam is genomen - dan ook te zorgen voor een zo goed mogelijk milieubehoud in de half afgesloten Oosterschelde. Maar het standpunt van de Zeeuwse Staten vóór het grootste gat is bovendien omkleed met een aantal „mitsen”.

ZEEUWSE VOORWAARDEN

Bij het uitspreken vóór het grootste gat formuleerden de Zeeuwse Staten tevens enkele voorwaarden. De eerste voorwaarde is dat het tijdstip van Deltaveiligheid (1985) niet in gevaar mag komen. Het gaat toch in de eerste plaats om de veiligheid. Tevens werd uitgesproken dat de veiligheid bij de grootste opening niet minder mag zijn dan bij de kleinste opening. Ook spraken de Provinciale Staten de mening uit dat Zeeland niet mag opdraaien voor de hogere kosten aan de achterliggende dijken en de vooroevers, bij de keuze voor de grootste opening. Tenslotte spraken de Staten de wens uit dat Zeeland inspraak krijgt in de wijze waarop het beheer over de sluitingsmiddelen wordt ge-

voerd. Als men dan bedenkt dat de grootste opening de beste waarborgen biedt voor behoud van het natuurlijk milieu en voor de visserij, inclusief de schelpdierencultures, dan is er geen enkele reden om voor het kleinste of het middelgrote gat te zijn, mits aan de eerdergenoemde voorwaarden is voldaan.

MAAR NU DE CENTEN!

Er is echter één aspect wat de Staten van Zeeland niet in de overweging hebben betrokken en dat zijn de financiën. In Zeeland is geredeneerd: „Dat is een Haagse zaak, dat zoeken ze daar maar uit.” Formeel is dat natuurlijk juist. Daarover beslissen de Zeeuwse Staten niet. Maar het zou verstopperij spelen zijn als niet erkend werd dat de centen een grote rol spelen. Het is gemakkelijk om daaraan voorbij te gaan. De Nederlanders moeten nu al ongeveer 3 miljard extra neertellen voor de oplossing die nu is gekozen. Dat is een enorm bedrag, zeker als men weet hoe er momenteel gestudeerd wordt op allerlei bezuinigingen. Nog eens 260 miljoen gulden extra voor de grootste opening, dat zal zeker op grote bezwaren stuiten. Overal waar men maar enige lucht krijgt van mogelijke bezuinigingen vliegen immers de protesten van de grond. Ieder vindt dat zijn afdeling nog lang niet aan de beurt is.

HET WOORD AAN DE REGERING

Het volgende woord is nu aan de regering. Die zal met een standpunt moeten komen, voorzien van argumenten. Minister Westerterp van verkeer en waterstaat deelde dezer dagen mee, dat vóór 1 september een beslissing wordt genomen over de grootte van de doorstroomopening van de stormvloedkering in de Oosterschelde. De vaste commissie voor verkeer en waterstaat in de Tweede Kamer had de suggestie gedaan de beslissing over de grootte van de doorstroomopening eerst na de kabinetsformatie te nemen. Minister Westerterp wees deze suggestie van de hand, omdat het ontwerp geen verdere vertraging kan hebben. Zolang er geen keuze is gemaakt moet er aan de drie varianten worden gewerkt. Dat doet een zwaar beroep op het toch al zeer

door drs. H. Eversdijk,
CDA-lid Tweede Kamer
en voorzitter
CDA-fractie in Staten
van Zeeland

sterk belaste ontwerpteam. Verder uitstel van de beslissing over de doorstroomopening zal de datum van voltooiing van het werk in gevaar brengen, aldus minister Westerterp. Ook ontstaat dan vertraging in het ontwerp van de sluisen in de Philipsdam. Omdat dit onderwerp op het zogenaamde „kritieke pad” ligt, zal stagnatie in dit ontwerp eveneens de datum van voltooiing van het hele werk in gevaar brengen. De onzekerheid over de te kiezen opening begint meer en meer te drukken op de velen die met de voorbereiding van het werk zijn belast. Bovendien begint de capaciteit van de laboratoria een rol te spelen. Minister Westerterp deelde nog mede dat het kabinet in ieder geval vóór 1 september een beslissing zal nemen over de grootte van de doorstroomopening. Hij zal deze beslissing dan dadelijk aan de Kamer meedelen, en de Tweede Kamer zal er een oordeel over geven. Er zijn nogal wat bezwaren tegen, dat een demissionaire regering deze, toch wel politiek geladen beslissing, zou moeten nemen. Maar misschien hebben we dan een nieuwe regering. Laten we maar optimistisch blijven.

NIEUWE STUDIE?

Inmiddels heeft een groep Nederlanders weer aangedrongen om de hele Oosterschelde-problematiek opnieuw te gaan bestuderen. Hun doel is dan te komen tot een geheel open Oosterschelde met verhoging van de dijken. Men moet zich nu toch wel af gaan vragen of men het de Zeeuwen kan aandoen om weer die hele zaak overhoop te halen. Bovendien, welke waarde heeft een beslissing van kabinet en kamer als men weer helemaal opnieuw wil beginnen? Het moeizaam bereikte compromis zal mijns inziens toch, zo het enigszins mogelijk is, uitgevoerd moeten worden. Het wordt toch nog een spannend debat over de Oosterschelde!

Eversdijk

De auteur van dit artikel is voor het CDA lid van de Tweede Kamer. De CHU plaatste hem op de CDA-kandidatenlijst.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Grenzen van Europese samenwerking

door Hans Gualtherie van Weezel, lid van de Tweede Kamer voor het CDA

Terwijl de EEG voor de zoveelste maal, nu vanwege de haringperikelen, door een diep dal schijnt heen te gaan, doemen nieuwe problemen op waarover het laatste woord nog lang niet gesproken is.

Onder het Belgische voorzitterschap dat de weinig succesrijke „presidence” van het Verenigd Koninkrijk overgenomen heeft zal n.l. de kwestie van de uitbreiding van de Gemeenschap zeker aan de orde komen.

Uitbreiding EEG

Zoals bekend hebben de onderhandelingen over het lidmaatschap van Griekenland reeds een aanvang genomen. De aanvraag van Portugal is in behandeling bij de Commissie. Voorts heeft ook Spanje inmiddels belangstelling getoond. In Turkije vormt de verhouding tot de EEG op dit ogenblik een politieke strijdsvraag.

Op grond van zijn associatie-overeenkomst met de EEG die uitzicht biedt op een lidmaatschap en van de economische verwevenheid van Turkije met de Negen moet verder met een mogelijk lidmaatschap van dit land eveneens rekening worden gehouden.

Nader wordt teruggekomen op de speciale positie van Turkije, waarbij enige argumen-

ten zullen worden aangevoerd die vooralsnog pleiten voor uitstel van toetreding van dat land.

Economisch

Bij de beoordeling van de mogelijkheden en moeilijkheden van een uitbreiding van de EEG speelt het toekomst-perspectief van de Westerse economie een cruciale rol. Indien de traditionele groei zou kunnen worden hersteld, dan zullen vele problemen die thans het gevolg zijn van een uitbreiding van de Gemeenschap gemakkelijker oplosbaar blijken. Blijven daarentegen hoge werkloosheidspercentages al dan niet gepaard gaande met hoge inflatie-cijfers, structurele kenmerken van de huidige Westerse economie, dan moet het waarschijnlijk worden geacht dat deze problemen door een vergroting van de EEG nog groter zullen worden. Ofwel zullen zij leiden tot een verlies van het integratie-peil dat de Gemeenschap heeft weten te bereiken.

Voordelen

Politiek gezien lijkt de toetreding van een aantal Mediterrane landen tot de Europese Gemeenschap/Europese Politieke Samenwerking (EG/EPS) de volgende voordelen te bieden:

- a. versterking van de opkomende democratieën aldaar,
- b. vermindering van de scheidslijnen in West-Europa,

realisten noemen dit een illusie, maar zo heeft Romano Guardini eens geschreven, wat eerst een illusie leek, is in de geschiedenis dikwijls werkelijkheid geworden.

Ik ben deze Kamer er dankbaar voor dat zij mij heeft willen afvaardigen naar het Europese Parlement, ook al ben ik een emotionele Europeaan. Aan mijn zakelijke opvolgers de professionelen, die straks het Europese Parlement zullen bemannen, wil ik graag een advies meegeven: vergeet deze emotionele wortel van het Europese integratiestreven niet; hij heeft inspiratieve kracht.”

K. de Vries.

Volgende week geen Nederlander

Gedurende de zomermaanden verschijnt het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” om de veertien dagen. Volgende week komt er geen blad uit. Het volgende nummer van „de Nederlander” verschijnt op vrijdag 5 augustus aanstaande.

Algemeen bestuur CDA:

INSTEMMING

Het algemeen bestuur van het CDA heeft vorige week met veel instemming het tot dan toe gevoerde formatiebeleid van de CDA-Tweede-Kamerfractie beoordeeld, zoals dit onder leiding van de heer Van Agt is gevoerd. Het algemeen bestuur van het CDA meent, dat Van Agt terecht heeft aangedrongen op een verder onderzoek naar de mogelijkheid van een coalitie tussen PvdA en CDA, want dat past het meest bij de verkiezingsuitslag. Bovendien heeft ons land een stabiel kabinet nodig dat kan steunen op een brede parlementaire meerderheid met name om de maatregelen te kunnen nemen, die ter bestrijding van de werkloosheid en inflatie dringend gewenst zijn.

Vervolg van pagina 2

nog tot de eerste categorie, de emotionele Europeanen, en wel om de doodeenvoudige reden dat in 5 lange oorlogsjaren de strijd is gestreden tegen de knechting van onze vrijheid en de verguizing van onze menselijkheid. Die strijd voor vrijheid, recht en erkenning van de menselijke waardigheid is voortgezet op politiek niveau. In een hechte democratische structuur van onze samenleving, klein en groot, ligt het enige middel om de barbaarsheid van het fascistische denken voorgoed uit te bannen. Als dit in Europa zal mogen gelukken, zal het zijn rol in de wereld beter kunnen vervullen dan het geval geweest is in het verleden met militaire machtsmiddelen. Zogenaamde

Vervolg op pagina 4

Voorwoord bij Politiek Manifest

Wij christen-democraten, als volkspartijen en bevrijdingsbewegingen, bevestigen opnieuw onze wil in dienst van alle volken van de wereld te staan, in het bijzonder van hen die lijden onder een culturele, politieke en economische overheersing en die zich verzetten tegen autoritaire en vrijheid onderdrukkende systemen. Wij bieden een eigen systeem aan, gebaseerd op geestelijk-zedelijke en democratische beginselen, dat aan de ene kant het collectivistische communisme en aan de andere het kapitalisme zonder sociale dimensie overtreft, die beiden in een groeiende crisis verkeren. In de verscheidenheid van de politieke, culturele en historische situaties, is onze opvatting van de persoon en de gemeenschap de grondslag van onze politieke actie en biedt een perspectief voor alle mensen.

OP DE DREMPEL VAN EEN NIEUW TIJDPERK

De mens is in gevaar als nooit eerder in de geschiedenis, maar, zoals nooit tevoren, beschikt hij over geweldige mogelijkheden. De grote vooruitgang die bereikt is op het gebied van de vrijheid, de rechtvaardigheid, de arbeidsvoorwaarden en in de ontwikkeling van de politieke structuren heeft vaak reusachtige machtsconcentraties niet kunnen voorkomen die er toe leiden dat de mens hoe langer hoe minder over zijn eigen lot kan beslissen en dat het gezag gebaseerd wordt op macht en niet op rechtvaardigheid en dat de verschillen tussen de volkeren en zelfs binnen de volkeren, toe- in plaats van afnemen. Deze situatie komt voort uit het bestaan van onjuiste culturele, politieke, economische en sociale structuren. Omdat wij in de waardigheid van de mens geloven, strijden wij ervoor, deze te veranderen en andere, meer menselijke en juistere structuren op te bouwen.

ONZE FUNDAMENTELE IDEEËN

Onze opdracht in de wereld van vandaag, als christen-democraten, bestaat in het bouwen van een samenleving van vrije en

solidaire mensen en volkeren. In deze actie inspireren wij ons op de geestelijke en zedelijke waarden van het christendom. Wij zijn bereid om een blijvende dialoog met deze krachten aan te gaan op regionaal- en wereldvlak. Bezield door dit ideaal willen wij een dynamiek van de geschiedenis bevorderen ten gunste van een vrije en rechtvaardige gemeenschap, gebaseerd op de verantwoordelijkheid en de participatie van ieder, de eerbiediging van alle rechten van de mens, het pluralisme in de maatschappij, de gelijke kansen, de actieve solidariteit en de geest van het universalisme. Wij willen een democratie die, in het bewustzijn van de sociale conflicten, de spanningen die bestaande moeilijkheden omhullen, tracht te overkomen door structuren voor inspraak te scheppen die deze geschilpunten oplossen en harmoniseren naar de hogere maatstaf van het algemeen welzijn. Participatie van allen veronderstelt een blijvende bereidheid om de structuren te veranderen: een politieke, sociale en economische democratie die voortdurend hernieuwd moet worden en steeds verbeterd, altijd openstaand ten einde op te kunnen trekken naar de hoogste vormen van soli-

dariteit met behoud evenwel van de positieve waarden van de traditie.

NAAR EEN COMMUNAUTAIRE SAMENLEVING

DEMOCRATIE EN GEMEENSCHAP

Wij zijn ervan overtuigd dat een authentieke communautaire samenleving niet zonder democratie verwezenlijkt kan worden en dat een werkelijke democratie niet bereikt kan worden als zij niet gericht is op het tot stand brengen van een communautaire samenleving als einddoel.

De democratie is een dynamisch proces. Het bestaan van een werkelijke en onafhankelijke oppositie verzekert de mogelijkheid van een democratische dialectiek. Wij veroordelen daarom krachtig de modellen van de eenheidspartij, evenals de systemen die de politieke vrijheden ontkenen.

Aanwending van methoden en middelen gebaseerd op de organisatie en de actie van het volk is een wezenlijk kenmerk van christen-democratisch beleid. Wij verwerpen op krachtige wijze het terrorisme en de guerilla-strategie, geleid door kleine groepen die aan de zelfkant van de overgrote meerderheid van het volk staan. De versterking van de democratie en de bouw van de nieuwe maatschappij die wij voorstellen, kunnen slechts vooruitgang boeken voor zover het proces kan rekenen op een vergaande deelname van het volk, uitgebracht en gemobiliseerd door hen die werkelijk representatief politieke en sociale organisaties zijn.

Wij pleiten in de Verenigde Naties voor de oprichting van een Raad voor de verdediging van de mensenrechten, die gerechtigd is enquêtes te voeren, aanbevelingen aan regeringen te doen en in de algemene vergadering moties in te dienen tegen overtredders.

DE CULTUUR, GERICHT OP ONTPLOOIING EN BEVRIJDING VAN DE MENS

Wij christen-democraten streven naar de integrale verwezenlijking van de mens en van alle mensen; tot dit doel bevestigen wij het recht op deelname in het culturele leven.

Om dit recht op de cultuur te verwezenlijken moet eerst het recht van iedere persoon, van iedere culturele of sociale groep en van ieder volk gewaarborgd worden, om vrij de eigen waarden en gewoonten tot uitdrukking te brengen. Ons doel is een gemeenschap te scheppen die gebaseerd is op de algemene waarden die het culturele pluralisme, de dialoog en de participatie van de mensen waarborgen.

EEN ECONOMIE IN DIENST VAN DE MENS

Voor ons christen-democraten vormen de economische en sociale ontwikkeling een enkele en zelfde taak. Er moeten nieuwe doelstellingen gegeven worden aan het economische groeiproces en het accent moet gelegd worden op de sociale oriëntatie van de produktie en de consumptie. Het belang van de gemeenschap en niet dat van de ondernemingen of afzonderlijke personen bepaalt uiteindelijk het economische en sociale beleid. Wij dringen aan op de participatie van de werknemers in het beheer en in de opbrengsten van de onderneming. Vele ondernemingen van monopolistische of multinationale aard begunstigen bepaalde vormen van machtsconcentratie. Het is de taak van de gemeenschappelijke samenleving misbruiken van deze macht te voorkomen en hiertoe controlemechanismen in te stellen.

Vervolg op pagina 5

Vervolg van pagina 3

c. grotere invloed van de politieke stem van West-Europa in de wereld,
d. vergroting van de stabiliteit van de zuidflank van de NAVO.

Nadelen

Hiertegenover staan de volgende nadelen:
a. moeilijker besluitvorming binnen de Gemeenschap,
b. de import van spanningen met name die tussen Griekenland en Turkije,
c. grotere risico's dat er onder de grotere groep EEG-landen zijn die (na verloop van tijd) niet democratisch blijken.

Wat betreft a: het moeilijker worden van de besluitvorming binnen de Gemeenschap diene dat niet alleen het grotere aantal maar ook het verschil in mentaliteit het EEG-overleg niet zal vergemakkelijken. Er is nu eenmaal een zeker mentaliteitsverschil tussen de Noord- en Zuidouropeanen en bovendien een discrepantie in democratische traditie.

Een uitbreiding met bijv. Noorwegen zal in dit kader bezien waarschijnlijk minder problemen opleveren.

Ten aanzien van b: het geval van toetreding van Griekenland en/of Turkije en/of Cyprus dient verder te worden bedacht dat (potentiële) conflicten binnenshuis kunnen worden gehaald.

Men denke bijvoorbeeld aan de spanningen rond de Aegeïsche Zee en Cyprus. Anderzijds kan men stellen dat juist de import van conflicten de mogelijkheden voor een oplossing ervan kunnen vergroten.

Wat betreft c: Het is duidelijk dat de morele en politieke geloofwaardigheid van de gemeenschap zou worden geschaad, wanneer in één der lidstaten de democratie aan de kant zou worden gezet.

In gevallen waarin de Gemeenschap zich naar buiten zou willen manifesteren - b.v. in situaties waarbij schending van mensenrechten een element vormt - zou zij zich wel zeer kwetsbaar maken indien ook in eigen gelederen in dit opzicht ernstig zou worden gezondigd.

Malta en Cyprus

De toetreding van Malta en Cyprus vormt voorts een apart probleem daar zij behoren tot de groep van de z.g. „ongebonden” landen. Hierdoor kan het vertrouwelijk politiek overleg binnen de gemeenschap gevaar lopen.

Ook hoeft het nauwelijks betoog dat met betrekking tot politieke kwesties in de Verenigde Staten dit mogelijke problemen kan geven ten aanzien van gezamenlijke gedragslijnen. De toetreding van die landen dient derhalve vooralsnog afgewezen te worden.

Turkije

Het vraagstuk van het al dan niet binnen afzienbare tijd toetreden van Turkije tot de EEG lijkt er één van dilemma's zowel aan de kant van de Gemeenschap als Turkije zelf.

Het ontwikkelingspeil van dit land is belangrijker lager dan dat van andere kandidaten, hetgeen ondermeer ten aanzien van de volgende aspecten tot uiting komt:

- Het BNP (Bruto Nationaal Produkt) is aanmerkelijk geringer,
 - De werkloosheidscijfers zijn hoger,
 - Het onderwijssysteem is sterk verouderd,
 - De mechanisatiegraad in industrie en landbouw is gering,
 - Het ambtelijk apparaat is ontoereikend.
- Met name de Turkse industrie heeft nog niet een dusdanig peil bereikt dat deze zonder bescherming concurrentie van de andere landen uit de Gemeenschap zou kunnen overleven.

Om dit peil te bereiken is kapitaal nodig. Hetzelfde geldt voor de Turkse landbouw. Mede op grond hiervan bestaat bij bepaalde Turkse kringen de vrees dat een grotere afhankelijkheid van West-Europa de huidige situatie van economische onderontwikkeling niet alleen zal bestendigen maar ook tot een „neo-koloniale” verhouding zou kunnen leiden.

Bovendien geldt dat mocht er geen kapitaal uit de Gemeenschap toevloeden om industrie en landbouw op te krikken, dit er ongetwijfeld toe zal leiden dat Turkije zijn heil in ontheffingen en ontspanningsclausules zal gaan zoeken. Wat de landbouw betreft diene nog verder dat een Turkse toetreding ongetwijfeld de verwachte tegenstelling tussen Zuidelijke en Noordelijke producenten nog verder zal verscherpen. Het behoeft nauwelijks betoog dat een toetreding van Turkije met zijn grote landbouwpotentieel in dit stadium een ernstige bedreiging zou kunnen vormen voor het voortbestaan van het gemeenschappelijke landbouwbeleid.

Tenslotte zij vermeld dat de huidige ontwikkeling van Turkije's handelsbalans en wisselkoers evenmin een bijdrage lijkt te geven aan een hechtere Europese samenwerking.

Samenvatting

Concluderend zou men kunnen stellen dat een toetreding van Turkije - ondanks dat het concept programma van de Europese Volkspartij (christen-democratisch) daarvoor pleit - vooralsnog grote problemen met zich mee zou brengen.

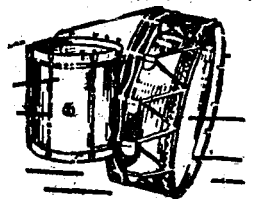
Dit neemt niet weg dat aan economische argumenten ook politieke en militair-strategische motieven toegevoegd moeten worden op grond waarvan een speciale relatie wenselijk lijkt.

Ten gunste van de toetreding van Griekenland, Portugal en Spanje zouden tenslotte ondanks alle eerder genoemde bezwaren de volgende argumenten de doorslag kunnen geven:

- De democratische krachten in deze landen zouden in aanzienlijke mate kunnen worden aangemoedigd en versterkt. Rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement en de grensoverschrijdende partijvorming zouden hiertoe een extra stimulans kunnen geven.
- De toetreding zou ook de op het Westen gerichte oriëntatie van deze landen kunnen versterken.
- In de Oost-West-verhouding zou een gecoördineerde politieke visie van West-Europa aan gewicht winnen.

Hans van Weezel

De auteur van dit artikel is voor het CDA lid van de Tweede Kamer. De CHU plaatste hem op de CDA-kandidatenlijst.

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Unie bureau - Service bureau

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:

De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?”

Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum.

Deze data zijn voor het lopende jaar: 4 augustus, 18 augustus, 1 september, 15 september, 29 september, 13 oktober, 27 oktober, 10 november, 24 november en 8 december. Indien u ruim voor die data uw bestelling opgeeft heeft u hetgeen u verlangt binnen veertien dagen in huis.

Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).

Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-enveloppen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Ledenadressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.

De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?”

Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:

- de kiesvereniging recht op 20%,
- de statenkring recht op 5%,
- de kamerkring recht op 15%.

Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.

Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.

Het vlotste kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.

Uniebureau: uw servicebureau!

Vervolg van pagina 4

In vele landen vormt de landbouwhervorming een van de fundamentele taken voor de bouw van de nieuwe maatschappij. Teneinde de sociale rechtvaardigheid te verwezenlijken en om de sociale functie van het eigendom te verzekeren, moet de dimensie van de publieke, particuliere en gemengde sectoren van de economie flexibel zijn. De organisatie en de ontwikkeling van de communautaire economie worden gebaseerd op een programma dat op democratische wijze met de verschillende sociaal-economische groepen is overeengekomen en uitgewerkt, en in laatste instantie onderworpen aan de beslissing van de openbare macht die met het algemeen welzijn moet overeenkomen. Het industrialisatie-proces, met name in de landen van de Derde Wereld, vereist een ontwikkelingsbeleid dat een ecologisch evenwicht verzekert en rekening houdt met de verschillen van de gewesten.

DE VREDE EN DE SOLIDARITEIT

Het is ons doel een geïntegreerde gemeenschap te scheppen, die de volkeren centraal stelt en als einddoel het vestigen van een werkelijke en duurzame vrede ziet, gebaseerd op de grondbeginselen van vrijheid, internationale sociale rechtvaardigheid, zelfbeschikkingsrecht en volledige eerbiediging van de rechten van de mens en van de gemeenschappen. Beziel door onze christelijke opvatting van universalisme en solidariteit, strijden wij voor dit doel, in de verwachting dat de machtigere en rijkere naties zich inzetten voor de verwezenlijking van de internationale sociale rechtvaardigheid en dat de landen van de Derde Wereld zich verbinden in hun gerechtvaardigde eisen op alle gebieden. Wij nemen kennis van een positieve tendens naar een multi-polarisme. Het politieke eenwordingsproces van Europa streeft aldus naar de versterking van de Europese identiteit en is van wezenlijk belang om dit nieuwe pluralisme te be-

vorderen en om steeds meer organische betrekkingen tussen de geïndustrialiseerde landen met de volkeren van de Derde wereld uit te bouwen, door middel van mechanismen als de Conventie van Lomé.

Wij beklemtonen opnieuw de noodzaak de Verenigde Naties te versterken als instrument van solidaire en universalistische ontmoetingen. Het is dus nodig initiatieven te nemen om het morele en institutionele gezag van de Verenigde Naties te versterken. Daartoe is ook een actievere medewerking van de niet-gouvernementele organisaties in de Verenigde Naties noodzakelijk.

Wij bevestigen opnieuw het beginsel van de vreedzame oplossing van conflicten en eisen een gecontroleerde en evenwichtige ontwapening. Wij veroordelen de bewapeningswedloop en de wapenhandel, met name wanneer die gericht is op conflictzones.

NAAR EEN NIEUWE INTERNATIONALE ECONOMISCHE ORDE

In de wereld van vandaag, verkeert bijna tweederde van de mensheid in grote nood vanwege de onjuiste verdeling van de rijkdommen of bij gebrek aan mogelijkheden om deze te gebruiken.

Teneinde de ontwikkeling naar een nieuwe economische wereldorde te versnellen, moeten de geïndustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden een geest van solidariteit scheppen, een nieuwe opbouwende dialoog aangaan.

De internationale sociale rechtvaardigheid eist van de geïndustrialiseerde landen dat zij bereid zijn zich offers te getroosten en af te zien van een deel van hun nationale rijkdom, en van de kant van de ontwikkelingslanden dat zij bereid zijn in gezamenlijk overleg naar rationele oplossingen te zoeken.

De multinationale ondernemingen spelen een bijzondere rol die van de kant van de bevoegde internationale autoriteiten een

Christen-democratische Wereldunie

De CDWU die in 1961 in Santiago de Chile werd opgericht, bestaat uit de EUCD (Europese Unie van Christen-Democraten) en de ODCA (Organisatie van Christen-democraten in Amerika). Doel van de CDWU is de bevordering en de coördinatie van de internationale actie van de meer dan 50 aangesloten christen-democratische partijen en bewegingen.

Door de Verenigde Naties als raadgevende organisatie erkend, vaardigt de CDWU waarnemers af naar de Algemene Vergadering en de commissies van de VN en de Economische en Sociale Raad. Dit statuut maakt het haar mogelijk ook met andere organen van de VN zoals, de UNESCO, de UNCTAD en de Conferentie voor Ecologie, samen te werken. Op grond van dit statuut behoort zij ook tot de Conferentie van Niet-Gouvernementele Organisaties.

De CDWU waakt in het bijzonder over de eerbiediging van de rechten van de mens en werkt in dit verband nauw samen met de Christen-democratische Fractie van het Europese Parlement en zij onderhoudt contacten met onafhankelijke organisaties als Amnesty International en de Internationale Commissie van Juristen.

De organen van de CDWU zijn het Politiek Comité en het Uitvoerend Comité, de commissie voor de rechten van de mens en de commissie voor economie en ontwikkeling.

Voorzitter van de Wereldunie is thans Mariano Rumor, secretaris-generaal René de Léon en adjunct-secretaris-generaal, Angelo Bernassola.

Het secretariaat van de CDWU bevindt zich in Rome.

passende controle eist aan de hand van een Internationale Gedragscode.

De regionale integratie is een economisch, sociaal en politiek doel van de eerste rang.

Ten opzichte van problemen veroorzaakt door de demografische explosie is het noodzakelijk, juiste menselijke en zedelijke vormen voor een verantwoordelijke regeling van de bevolkingsgroei te zoeken, met verwerping van iedere vorm van ongelegde planning en met de volle eerbiediging van het menselijk leven.

ONS APPËL

De toekomst van de mens en van de volkeren staat op het spel. Tegenover deze uit-

daging kan de mens zich niet meer aan de noodzaak onttrekken een keuze te doen.

Wij zijn overtuigd dat onze fundamentele ideeën en ons ontwerp voor een nieuwe samenwerking een alternatief bieden, het terrein voorbereiden en perspectieven openen voor een juistere, humanere en meer solidaire wereld.

Met dit doel voor ogen richten wij een oproep tot medewerking en inzet tot alle mannen en vrouwen, en met name tot de jeugd en de arbeiders, die zich door de diepe waarden van de persoon laten leiden, om een wereldomvattende beweging te scheppen die in staat is, een nieuwe maatschappij te bouwen.

Wordt nachtpermissie een recht?

door: **H. Wisselink, lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer**

Begin juli is er in het georganiseerd overleg voor militairen uitvoerig gesproken over de nachtpermissie. De verenigingen van dienstplichtige militairen willen dat de soldaten zelf mogen beslissen hoe laat zij „thuis” willen komen. Thans moet een militair aan de commandant toestemming vragen om na twaalf uur binnen te mogen komen. Juist om deze toestemming gaat het.

De gemiddelde leeftijd van de dienstplichtigen ligt iets boven de 21 jaar. In de burgermaatschappij is men ook vrij, waarom dan ook niet in het leger? Men wil weer een stapje verder zetten op de weg naar de gelijkstelling. Op zich is de vermaatschappelijking van de krijgsmacht een goede zaak. Reeds enige jaren is dit proces opgang.

Het begon met het afschaffen van de groetplicht. De jongeren willen graag vrij zijn en vooral niet betutteld worden. In vele gezinnen met grotere kinderen geeft dat spanningen. Zo ook in de kazernes. De jongens willen buiten de diensturen gaan en staan waar ze zelf zin in hebben, net als in de burgermaatschappij. De vraag is of die vergelijking wel helemaal opgaat. De kazernerij van de dienstplichtigen heeft namelijk te maken met de paraatheid. Bovendien spelen training, geoefendheid en discipline in deze tijd nog mee. Wij hebben onze NAVO-verplichtingen en -afspraken. Wij mogen niet al te veel uit de pas lopen, in vergelijking met onze partners. Anders wordt het een janboel.

GEEN DUIVENTIL

Ik heb er volledig begrip voor dat onze jongens gezien hun leeftijd graag als mondig beschouwd willen worden. Het betuttelingsidee van de nachtpermissie mag mijns inziens best verdwijnen. Dat past niet meer in deze tijd. Maar het leger is geen duiventil. Orde en regels zullen nodig blijven. Bovendien moet er bij de landmacht steeds een bepaald aantal beschikbaar zijn (binnen enkele uren). Zwaardere wapens moeten bediend worden in teamverband. Geen man kan er dan gemist worden. Daarom vereisen dienstbelangen beslist bepaalde beperkingen voor de nachtpermissie. Ook bij de primaire opleiding dus de eerste zes weken,

acht ik een beperking nodig. Maar het moet wel zo zijn, dat de commandant uitsluitend om technische redenen of dienstbelang de permissie kan weigeren. Niet om persoonlijke redenen, behalve in het geval de ouders van een minderjarige te kennen geven, dat zij grote bezwaren hebben tegen het verlenen van nachtpermissie. In die situatie neemt de commandant een stukje verantwoordelijkheid van de ouders over. Het zal duidelijk zijn dat er aan de nachtpermissie nog tal van haken en ogen zitten.

Daarom heeft staatssecretaris Van Lent nog geen beslissing genomen. Hij wil eerst overleg met de verantwoordelijke officieren voor personeelszaken en de commandanten.

VOORBARIG

In sommige kranten is vermeld dat de legerorder al uit is, waarbij de dienstplichtigen voortaan niet meer om toestemming behoeven te vragen als zij 's nachts buiten de kazerne willen slapen.

Dat is voorbarig. Er is in het overleg met de belangenverenigingen wel overeenstemming bereikt, maar het besluit moet nog worden genomen. Gaarne willen wij opkomen voor de rechten van de dienstplichtigen. Maar bij rechten horen ook plichten. Ook in dat opzicht willen wij de vermaatschappelijking. Bij een baas mag en kan immers ook niet alles. Op kantoren en bedrijven heersen ook regels ten behoeve van het goed functioneren. Voor onze krijgsmacht geldt dat zeker niet minder.

Herman Wisselink.

De auteur van dit artikel is voor het CDA lid van de Tweede Kamer. Hij werd door de CHU geplaatst op de CDA-kandidatenlijst.

Grondpolitiek

door: **T. Tolman, lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer**

GROND I

Bij al de discussies over de grondpolitiek is men het over een punt eens, namelijk „grond is schaars”. Het „algemeen belang” legt per jaar beslag op vele duizenden hectares voor wegeaanleg, woningbouw, stadsuitbreiding. Dit is onontkoombaar. Minder onontkoombaar is het beslag op productieve grond met bestemming tot parklandschap, beperkt gebruik voor beheersregeling enz. Gelukkig wordt de grondbalans weer enigermate in het evenwicht gebracht door de voortzetting en afronding van de inpoldering van de Flevo-polders. Dat is een goede zaak. De overheid heeft hier goede troeven in handen. Een actieve grondpolitiek, een snel uitgiftebeleid van deze gronden kan knelpunten op het oude land opheffen. Hierbij zijn natuurbehoud en landbouw beide gebaat.

GROND II

Actueel is momenteel de bestemming van het Lauwersmeer. Voor een juiste benadering van dit vraagstuk dient opgemerkt te worden dat de Lauwerszee niet afgesloten is ten behoeve van het creëren van natuurgebieden, militaire terreinen of kostbare landbouwgrond.

Het ging uitsluitend om de veiligheid van de bevolking. Welnu, deze is daar althans verzekerd, eveneens is de waterbeheersing verbeterd. Wat gaat er nu met deze grond gebeuren? Wat zal de bestemming zijn? Duidelijk is dat de defensie hoge prioriteit heeft. Volgens de plannen zullen Marnewaard en de Kollumerwaard met resp. 1500 ha en 1000 ha bestemd worden voor militair gebruik.

Het Lauwersmeer is groot 9100 ha met ±2000 ha water. Puikbeste zavelgronden, uitermate geschikt voor de arbeidsintensieve pootaardappelteelt zijn aanwezig. Hier zal een duidelijke afweging over de belangen en heroverweging moeten plaatsvinden. Geen georganiseerd verzet van landbouw, maar wel overleg over de bestemming. Dat is de juiste weg.

GROND III

En de Markerwaard? De afsluiting door de aanleg van de dijk Lelystad-Enkhuizen is een feit. Meermaals is de Markerwaard getipt als mogelijkheid voor een tweede nationale luchthaven. Recente cijfers over het luchtverkeer van Schiphol zijn bijna gehalveerd in vergelijking met eerdere prognoses. De noodzaak voor een tweede nationale

luchthaven wordt nu zelfs in twijfel getrokken. Hierdoor neemt de kans voor de landbouwbestemming weer duidelijk toe. Een duidelijk perspectief om de grondbalans enigszins in evenwicht te brengen.

GROND IV

Ongetwijfeld zullen er spelregels voor het agrarisch grondverkeer komen. Dat kan een goede zaak zijn. Geen directe prijsbeheersing maar wel spelregels omtrent gebruiksrecht. Verwerving van grond zal voor een ieder mogelijk moeten zijn. Beperking voor gebruik is aanvaardbaar. Terecht komt het zwaartepunt dan te liggen bij het gebruik en het aanvaarden van wettelijke regelingen.

De bereidheid daartoe is in brede kringen van de landbouw aanwezig. Er is echter wel een duidelijke voorwaarde aanwezig, nl. de vraag wat zal het regeringsbeleid zijn. Is de regering bereid uitgaande van het feit, dat grond en met name landbouwgrond schaars is, haar beleid daarop af te stemmen?

Goede landbouwgronden niet in haar bestemming aan te tasten. Optimaal streven naar vergroting van het areaal in de nieuwe polders. Dit is een duidelijke voorwaarde, die gesteld mag worden vanuit de landbouw. Dan is het ook zinvol zelf spelregels te aanvaarden.

Teun Tolman

De schrijver van deze beschouwingen is voor het CDA lid van de Tweede Kamer. De CHU plaatste hem op de CDA-kandidatenlijst.

Visserij... Nationaal of Europees?

door: H. A. de Boer,
lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer

De visserij is in het nieuws. Eenzijdige maatregelen van Ierland en Engeland leggen de haringvisserij stil. Overtredingen zijn door Britse rechters met hoge boetes zwaar gestraft. Wat is er precies aan de hand?

VISRIJKDOM

Al jaren laten biologen waarschuwend geluiden horen over de afnemende visrijkdom in de Noordzee en andere zeeën in N.W. Europa. Grote schepen, een groter motorvermogen en meer geraffineerde vangstmethode zorgden ervoor dat vangst en capaciteit steeds verder uit elkaar kwamen te liggen. De gevangen tonnages van een aantal vissoorten daalden in een aantal jaren sterk. De feiten onder ogen ziende, vaardigden een aantal landen vangstbeperkende maatregelen uit. Ook de Nederlandse vissers kregen met quotering te maken. Lagere besommingen geplaatst tegenover stijgende kosten (b.v. olieprijs) zorgden voor een dalend rendement. Een sanerend en ondersteunend programma moest voor opvang zorgen. Onderwijl zou door overschakeling van een nationaal naar een Europees visserijbeleid voor alle lidstaten een steunplan ontwikkeld moeten worden. Het is er tot nog toe niet van gekomen.

POLITIEK

De politiek heeft overal een plaats, maar zeker in de visserij. Engeland is de grootste visserijnatie van de EEG. Het verliezen van de kabeljauwoorlog met IJsland zorgde al voor een voedingsbodem waarop politici en bedrijfsleven de weerstand tegen EEG-maatregelen verder konden ontwikkelen. Het Engelse (en ook het Ierse) districtenstelsel leidt ertoe dat er parlementsliden uit districten komen waar de visserij een heel belangrijke rol speelt. Om hun herverkiezing veilig te stellen is een sterk onder druk zetten van de regering nodig.

Voor de parlementariërs wegen de lokale belangen veel zwaarder dan de Europese. Niet vergeten moet worden dat de weerstand tegen de Europese Gemeenschap in

Engeland nog sterk aanwezig is en voordurend wordt gevoed, met name door Labourafgevaardigden. In Engeland en Ierland wil de visserij er eigenlijk niet aan dat in de economische gemeenschap geen nationale markten meer zijn, doch dat men met elkaar, met Europa, te maken heeft.

EENZIJDIGE MAATREGELEN

De Europese Commissie had, toen een overeenkomst van de Zeerechtconferentie uitbleef en Amerika, IJsland, Canada en Noorwegen eenzijdig eigen zones instelden, besloten ook in het zeegebied van de lidstaten een visserijzone in te stellen. Bij de instelling van deze gemeenschappelijke 200-mijlszone bleven de nog nader overeen te komen nationale zones buiten beschouwing. Engeland en Ierland wensten deze op 50 mijl te stellen, de overige EEG-staten wilden niet verder gaan dan 12 mijl. Eigenlijk een vreemde discussie. Zou het niet juist zijn geweest om af te zien van nationale zones en te komen tot een regeling van gezamenlijke vangstbeperking?

Europees denken valt niet mee. Gegeven de steeds slechter wordende haringstand zag de Europese Commissie zich gedwongen tot ingrijpende maatregelen te komen. Geadviseerd werd de haringvangst tot 1978 te verbieden. De Britten stonden hierachter. De overige lidstaten vreesden te ernstige gevolgen voor de nationale visindustrie en wensten een commissie. Bedacht dient dat Engeland het hun eventueel toekomende haringquotum al had opgevist.

Op 27 juni poogden de EEG-ministers een oplossing voor de gerezen moeiten te vinden. Het lukte niet. Ook de Europese Commissie weigerde een door acht van de negen lidstaten voorgesteld compromis aan de orde te stellen. Het vetorecht is nog steeds van kracht. Het resultaat van alle geharrewar was: geen enkele gemeenschappelijke maatregel. In dat vacuum kondigde de Engelse regering een eenzijdige maatregel af, inhoudend dat niemand binnen een 200-mijlszone op ha-

Ongewijzigd nieuw...

Volgt u nog op de voet wat minister Pronk doet?

Udink: „Ik volg het wel. In grote trekken zijn de hoofdlijnen sinds het midden van de jaren zestig ongewijzigd gebleven. Nu zie ik even af van het verbale geweld van de minister, dat is niet zo belangrijk. Over de hulp aan Cuba praat ik ook niet, want dat is ook niet belangrijk genoeg. Ik zou het in zijn plaats nooit gedaan hebben.”

Citaat uit interview met de oud-minister voor ontwikkelingssamenwerking in Her-
vormd Nederland van 2 juli '77

* * *

Na het aantreden van het kabinet-Den Uyl in 1973 werd terstond een aanvang gemaakt met de nieuwe aanpak van het ontwikkelingsvraagstuk waartoe in het regeringsprogramma was besloten... Een radicale wijziging van het ontwikkelingsbeleid bleek nodig om de toenemende ongelijkheid en verarming tegen te gaan.

Opening van recente brochure Voorlichtingsdienst Ontwikkelingssamenwerking „Een nieuwe aanpak”: samenvatting van het beleid met betrekking tot de ontwikkelingsamenwerking (1973-1977), gevoerd onder verantwoordelijkheid van minister Pronk.

ring mocht vissen. Elk bovennationaal denken is aan deze maatregel vreemd. De getroffen eenzijdige beslissing maakt de verbittering slechts groter en bemoeilijkt het toch noodzakelijke gezamenlijk overleg van de EEG-lidstaten. Formeel is Engeland echter gerechtigd de gewraakte regeling te treffen.

IERLAND

Anders ligt het met de door Ierland op eigen houtje ingestelde 50-mijlszone. Een maatregel die gekoppeld was aan lengte en motorvermogen van schepen. Het Ierse besluit discrimineert en is alleen daarom reeds in strijd met het verdrag van Rome en het toetredingsverdrag tot de Gemeenschap. Het Europese Hof heeft zich op 11 juli met de instelling van de Ierse zone beziggehouden en de maatregel in strijd genoemd met de geldende Europese verdragen.

Zoals het er nu uitziet staat de haringvisserij er slecht voor. De trawlvissers moet het juist van de haringvangst hebben om financiële stroppen in de rest van het jaar, wanneer men op rondvis vist, op te kunnen vangen. De Nederlandse haringvloot heeft al een flinke sanering achter de rug. Steeds is verklaard dat het huidige schepenbestand varende moet blijven. Ook in de kottersector vond een enorme sanering plaats. Het aantal vaartuigen in de kleine visserij nam af van 458 per 31-12-'74 tot 344 per ultimo 1976. Per 1 januari 1977 is, door de invoering van

de EEG-zee, door de nationale regeringen te kennen gegeven dat er thans een integraal visserijbeleid was. Het enige nationalistisch reageren van Engeland en Ierland heeft de uitbouw van het gemeenschappelijk visserijbeleid sterk belemmerd.

De Europese Commissie geeft tot nog toe niet de indruk dat er van een alert beleid sprake is. Ook de ambtelijke deskundigheid in het Brusselse staat in geen verhouding tot de landbouwkennis die men in de loop der jaren vergaard heeft. Wij kunnen niet aan de indruk ontkomen dat politieke factoren de beslissingen sterk in het nadeel van onze visserij beïnvloeden. Gereguleerde vangst is niet meer weg te denken. De tijd van vrij vissen lijkt voorgoed voorbij.

Hopelijk leidt de huidige conflictsituatie ertoe dat men inziet dat er uiteindelijk alleen gezamenlijk vooruitzichten voor de visserij in de gemeenschap te bieden zijn. Nu is er sprake van een chaos in de West-europese visserij, van eenzijdig getroffen maatregelen die de grondslag van de gemeenschap raken. Indien aan die situatie geen einde komt is er slechts verharding te verwachten. Verharding lost niets op en leidt tenslotte slechts tot schade van alle betrokkenen. In de Europese visserij, en ook in de politiek, bestaat dringend behoefte aan realiteitszin en nuchterheid.

Beslissing over Westerschelde-verbinding voor Zeeland een noodzaak

door drs. H. Eversdijk, lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer

De vaste oeververbinding onder en over de Westerschelde (brug-tunnel combinatie) is weer in het nieuws. We begonnen in Zeeland waarachtig een beetje moed te krijgen dat er nu spoedig een beslissing zou vallen over het al of niet aanleggen van

deze verbinding.

WEER ONZEKERHEDEN

Plotseling zijn we echter weer in onzekerheden terechtgekomen. Het was uiteraard al lang een bekend feit dat minister Duisen-

berg niet zo erg happig was om toestemming te geven om het benodigde geld te lenen. Het rijk moet zelf niets aan deze aanleg betalen, maar alles wat geleend zou worden voor deze verbinding, kan de minister van financiën niet lenen voor andere zaken. De aarzeling van de minister van financiën is wel te begrijpen als je alleen maar naar de centen kijkt en dat is tenslotte voor een groot deel zijn taak.

EEN OPLOSSING

Na lang heen en weer schuiven - een euvel waaraan het eerste kabinet Den Uyl voortdurend leed - kwam er echter de afgelopen winter een redelijke oplossing uit de bus.

Toen werd n.l. besloten om de bouwtijd van deze verbinding te verlengen van 5 naar 7 jaar. Daardoor werd het beroep op de kapitaalmarkt zo gering (hooguit 1/2 procent van de netto-kapitaalbehoefte per jaar) dat dit geen bezwaar meer zou kunnen zijn. Er werd over deze zaak overleg gepleegd met het ministerie van Financiën, minister Westerterp kwam met het Provinciaal Bestuur van Zeeland tot overeenstemming, iedere betrokkene haalde verlicht adem, nu zou het nog maar een kwestie zijn van enkele maanden.

MARTELGANG

De martelgang bleek echter nog lang niet ten einde! Want tot ieders verbazing deelde de heer Duisenberg mede dat hij helemaal niets afweet van de verlenging van de bouwtijd en dat hij zijn oude (afwijzende) standpunt handhaaft. Het meest kwalijke in

deze zaak is echter niet zo zeer dat de minister van Financiën (een uiterst kundig man) niet zo erg voorstander is van de aanleg van deze verbinding. Nee, het meest kwalijke is dat door het voortdurend uitstellen van de beslissing een behoorlijk bestuur in Zeeland ten aanzien van het vervoer over de Westerschelde totaal onmogelijk wordt gemaakt. Zelfs als nu ja of nee wordt gezegd, moet rekening worden gehouden met grote stagnatie en lange wachttijden in de nabije toekomst, want nieuwe aangepaste veerboten met aanleginrichtingen kunnen nooit tijdig gereed zijn.

NU BESLISSEN

Minister Westerterp heeft zijn uiterste best gedaan voor deze verbinding en heeft voortdurend op een beslissing aangedrongen. Ook de Tweede Kamer drong enkele malen vrijwel unaniem aan op het aanleggen van deze verbinding. Ondanks dit alles nog steeds geen ja en geen nee van de regering. Niet beslissen betekent echter in feite ook beslissen, namelijk beslissen dat er in ieder geval stagnatie en lange wachttijden zullen komen. Het gaat niet meer in de allereerste plaats over een positieve beslissing over de aanleg van de vaste verbinding, het gaat er nu om dat beslist wordt:

„Ja of nee”. Is het „ja” dan is dat voor Zeeland uiteraard erg prettig. Is het „nee”, dan kunnen er in ieder geval maatregelen worden genomen om de schade te beperken. Daarom, NU beslissen is een noodzaak voor het voeren van een behoorlijk bestuur.

Eversdijk

Voor onze donateurs en belangstellende abonnees

van „De Nederlander” hopen wij in het najaar weer een speciale contactdag te organiseren ter bespreking van de wensen en verlangens van u en van ons.

We verwachten u hiervoor op zaterdag 1 oktober 's morgens 10.00 uur in de nieuwe zaal bij het Station te Barneveld.

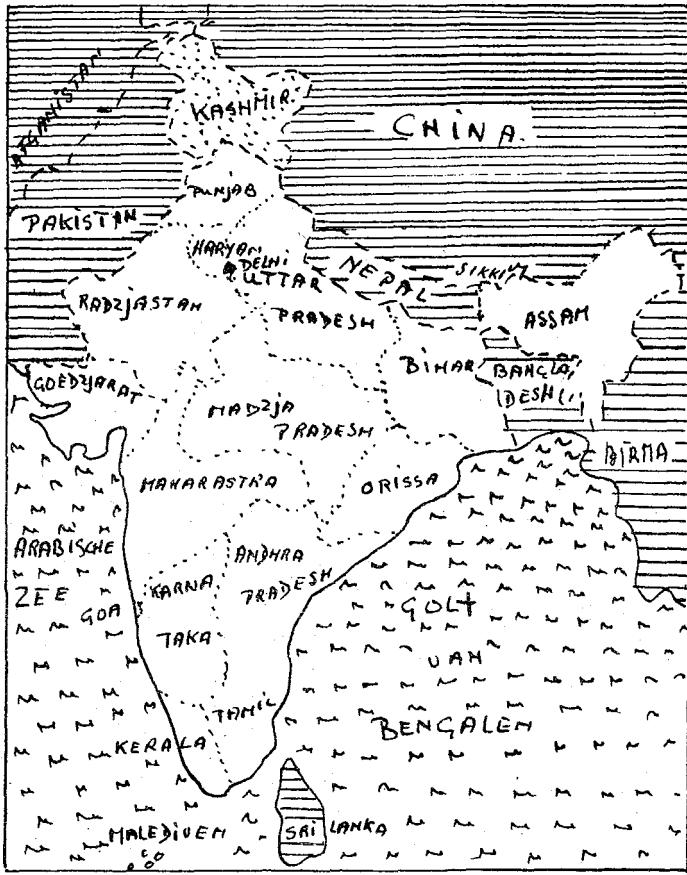
De politieke situatie kon dan wel eens de moeite waard zijn dat we die samen met elkaar bespreken, uiteraard onder leiding van één of meer prominenten van onze Unie. Daarnaast is het goed dat we dan elkaars ideeën en wensen leren kennen over de plaats en taak van ons weekblad en ons ledencontactblad. Voldoende stof om met elkaar een goed bestede ochtend te hebben.

Noteert u 1 oktober vast? En geeft u zich even op aan onze administratie, Van Deventerlaan 49 te Voorburg?

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter

Ontwikkelingssamenwerking

Het concentratieland India

Algemene gegevens

Oppervlakte	3.268.000 km ² (97 x Nederland)
Staatsvorm	Onafhankelijke republiek binnen het Britse Gemenebest
Aantal inwoners	600 miljoen (1975)
Bevolkingsgroei	2,2 % per jaar
Bevolkingsdichtheid	177 km ²
BNP per hoofd	\$ 110 (1973)
Jaarlijkse economische groei	1 %
Buitenlandse schuld	\$ 12,4 miljard
Rente en aflossing in % van export	22 %
Officiële munteenheid	1 rupee = ca. f 0,34
Urbanisatiepercentage	20
Analfabetisme volwassenen	70 %
Godsdienst	83 % Hindoe; 11 % Moslim; 3 % Christen; 2 % Sikhs

RECENTE GESCHIEDENIS

India ontstond als gevolg van een deling van het vroegere Brits-Indische Imperium in twee landen. Het andere deel is het huidige Pakistan. Op 14 augustus 1947 werd India zelfstandig. Eerste minister werd Jawaharlal Nehru, opvolger van Mahatma Gandhi als leider van de Congress Partij. Hij zou het land 17 jaar besturen.

De deling van het Brits-Indische Rijk heeft grote problemen veroorzaakt. Er ontstond al spoedig na de soevereiniteitsoverdracht min of meer een godsdienstoorlog tussen enerzijds de Mohammedanen en anderzijds de Hindoes en de Sikhs. Het gevolg was dat meer dan zes miljoen moslims naar Pakistan vluchten, een ongeveer even groot aantal Hindoes trok van Pakistan naar India. De dood van Mahatma Gandhi, hij werd op 30 januari 1948 vermoord, heeft veel bijgedragen tot de godsdienstvrede. Het centrale Indiase gezag maakte snel

vorderingen met de integratie van de 362 Indiase staten in een twintigtal grotere eenheden. Slechts in een enkel geval was geweld nodig om verzet te breken. Er bleef echter één probleemgebied over: Kashmir. De maharadja van dit vorstendom koos pas voor India nadat een islamitische opstand in zijn gebied was uitgebroken, met het gevolg dat de Indiase troepen slechts een klein deel van zijn land konden bezetten, de rest werd door Pakistan veroverd. Ook in latere jaren zouden herhaaldelijk conflicten over dit gebied blijven bestaan.

NEHRU

In de jaren vijftig voerde Nehru een zeer succesvol beleid. Niet alleen slaagde hij er in een groot aantal hervormingen en modernisering door te voeren, ook internationaal verwierf hij groot aanzien. Na 1960 echter gingen de zaken minder goed, economische problemen namen toe en Nehru raakte vermoeid. De oppositie won aan invloed en macht, hetgeen bij-

Model gemeente- en provincieprogram CDA

Sinds enige tijd is een commissie onder verantwoordelijkheid van de drie wetenschappelijke instituten binnen het CDA en de CDA-gemeente- en provincieorganisaties bezig met het opstellen van een model gemeente- en provincieprogram. Dit ten behoeve van de opstellers van de onderscheiden programs ten behoeve van de gemeente- en provinciebesturen. Want de staten- en raadsverkiezingen 1978 komen steeds dichterbij.

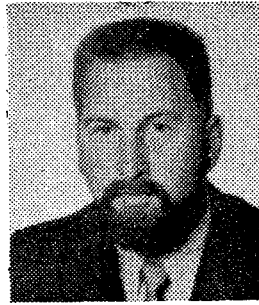
De werkwijze van de commissie is als volgt: Het CDA-verkiezingsprogram 1977-1981 zal lokaal en regionaal vertaald worden. Daarbij staat voorop het aangeven van beleidskaders met de daarbij behorende beleidsinstrumenten. Een nadere toespitsing van het CDA-verkiezingsprogram heeft het voordeel dat er binnen het CDA gepoogd wordt vanuit een geïntegreerde beleidsvisie te opereren. Na vaststelling van het concept-model zal dit vervolgens

op zaterdag 8 oktober a.s. in een vergadering van genoemde organisaties besproken worden. Daarna wordt de tekst van het model vastgesteld en wordt het CDA-bestuur verzocht het model-program aan te bevelen.

De commissie bestaat uit de volgende leden: ir. F. J. Creemer (Zwolle), mr. J. Chr. G. Fijen (Den Haag), F. Jonkman (Drachten), J. H. I. Reinders (Willemstad NB), mr. A. G. J. M. Rombouts (Den Haag), mr. F. J. H. Schneiders (Almelo, voorzitter), mr. W. R. van der Sluis (Hilversum), mr. drs. E. Chr. M. Wagemakers ('s-Hertogenbosch), J. Wagenvoort (Middelburg), drs. W. van den Bos Czn., p/a dr. Kyperstraat 3, (Den Haag), tel. 070-606838, secretaris-rapporteur.

Hebt u suggesties of wensen t.a.v. het model: stelt u zich dan met mij in verbinding.

Wil van den Bos Czn.

door drs. D. J. Barreveld

voorbeeld tot uiting kwam bij de verkiezingen in 1962: de Congress Partij behaalde slechts 70% van de stemmen. Ook de ongelukkig verlopen grensoorlog met China bracht een gevoelige slag teweeg. In mei 1964 overleed Nehru, hij werd opgevolgd door Shastri. Shastri regeerde slechts kort, in januari 1966, kort na de Kashmiroorlog met Pakistan, overleed hij.

INDIRA GHANDI

De leiding van de Congress Partij ging nu over in handen van Nehru's dochter, Indira Gandhi. Zij zou het land besturen tot maart 1977, toen een verkiezingsnederlaag haar regering ten val bracht. De regeringsperiode van mevrouw Gandhi is er een van grote turbulentie geweest. Voedselschaarste, oorlog met Pakistan (1973), ernstige economische moeilijkheden en uiteindelijk het uitroepen van de noodtoestand, waarmee zij alle macht aan zich trok, kenmerkten haar bewind. Van internationaal belang was ook haar toenadering tot de Sovjet Unie.

SOCIALE ONTWIKKELINGEN

Het grootste probleem van India is zonder twijfel de enorme groei van de bevolking. Weliswaar is het geboortecijfer dalende, het sterftecijfer daalt veel sneller. Reeds in het begin der vijftiger jaren werd polygamie verboden, de positie van de vrouw belangrijk verbeterd en werd de discriminatie van paria's verboden. Op onderwijsgebied kunnen veel ontwikkelingslanden aan India een voorbeeld nemen.

ONTWIKKELINGSNIVO EN ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Het spreekt haast vanzelf dat een land met de afmetingen van India een land van grote tegenstellingen moet zijn. Analfabetisme is bijvoorbeeld in de zuidelijke deelstaat Kerala het verst teruggedrongen, de groene revolutie daarentegen heeft het meest succes opgeleverd in de noordelijke deelstaten Uttar Pradesh en Haryana. Sommige delen van het land zijn nog zeer traditioneel, andere tamelijk ver ontwikkeld en gemoderniseerd.

Het land beschikt over een van de grootste spoorwegnetten ter wereld (30.000 km breedspoor en 30.000 km smalspoor), een sterk gediversificeerde industrie (men is er zelfs in geslaagd om atoombommen te maken) en een behoorlijk ontwikkeld bestuursapparaat. Desalniettemin is het een zeer arm land. Het gemiddeld inkomen per hoofd bedraagt slechts 110 dollar per jaar. De werkloosheid, vooral op het platteland, is bijzonder hoog. De grote steden (er zijn ruim 20 steden met meer dan 500.000 inwoners) kennen uitgestrekte mensonterende krottenwijken.

De ontwikkelingsstrategie is er op gericht om het land in 1979 volledig zelfvoorzienend te maken, het ziet er echter niet naar uit dat dit lukken zal. Vooral de agrarische sektor blijft achter bij de verwachtingen. Industriële ontwikkeling heeft een hoge prioriteit.

PLANNEN EN PERSPEKTIEVEN

Het jaarplan 1974-'75 reserveerde 24% van de uitgaven voor publieke ontwikkelingswerken voor industrie en mijnbouw, 21% voor landbouw en rivierbeheersing, 21% voor vervoer, 16% voor de energievoorziening en 10% voor onderwijs, medische en sociale voorzieningen.

Bilaterale samenwerking 1972 - 1975 (excl. voedselhulp) (in miljoenen guldens)

jaar	totale hulp	leningen	schenkingen	technische hulp
1972	74,44	68,00	4,13	2,31
1973	89,48	85,00	2,30	2,18
1974	145,89	136,26	6,13	3,50
1975	168,75	100,00	0,00	68,75

Veel aandacht wordt geschonken aan verbetering van de arbeidsdiscipline, bestrijding van het conservatisme op het platteland en het zoveel mogelijk voorkomen van misoogsten.

De industriële sektor, met inbegrip van de mijnbouw, draagt ca. 25% bij tot het natio-

nale inkomen. Vooral in de vijftiger jaren heeft de regering veel staatsbedrijven opgericht, het is het streven dat alle zware industrie in handen van de overheid komt. Men beoogt momenteel een snelle groei van de kunstmest en staalindustrie. Reeds nu is India een van de grootste staalproducenten ter wereld, ondanks het feit dat het nog veel staal invoert. De staten Bihar en Orissa beschikken over grote ijzererts voorkomens.

AARDOLIE EN STEENKOOL

India voorziet voor ongeveer 30% in de nationale behoefte aan aardolie, de olieproductie bedraagt thans ongeveer 7 miljoen ton per jaar. Vondsten in de kustwateren van West-India bieden goede perspectieven voor productie-uitbreiding. India is ook een belangrijke steenkoolproducent. De huidige productie bedraagt ongeveer 100 miljoen ton per jaar.

DE AGRARISCHE SEKTOR

Op het platteland heerst over het algemeen bittere armoede. De boer verdient gemiddeld slechts 28% van wat een industriële arbeider verdient. Alhoewel de groene revolutie wel een productieverhoging tot gevolg heeft gehad is men nog maar nauwelijks in staat voldoende voor de binnenlandse vraag te produceren. Een enkele misoogst kan de fragiele balans zo om doen slaan. Behalve tarwe en rijst voor de voedselproductie, produceert men ook industriële landbouwgewassen zoals katoen, jute en oliezaden. De uitvoering van de landbouwplannen ligt geheel in handen van de deelstaten; de centrale regering kan slechts richtlijnen geven. Dit geldt ook voor de landhervorming die in veel staten nog op vele hinderpalen.

FINANCIËEL BELEID

Voorals sinds 1972 kampt de centrale regering met ernstige financiële problemen. In de jaren zestig kon men er aardig in slagen de begrotingstekorten zodanig te beperken dat deze geen inflatie veroorzaakten. Na 1972 echter dwongen vooral de teleurstellende oogsten de regering tot onvoorziene extra uitgaven. Zij nam haar toevlucht tot versnelde uitbreiding van de geldvoorraad, 17% in 72/73 en 15% in 73/74. Prijsstijgingen namen toe tot 30% in 1974 (op jaarbasis). Ook de industriële stagnatie leverde een belangrijke bijdrage tot de inflatie, alsmede de oliecrisis. Onder meer via belastingverhoging en een gedwongen spaarregeling voor gesalarieerden tracht men een herstel van het budgetair evenwicht te bewerkstelligen.

Hoewel India profiteerde van de algemene stijging van de grondstofprijzen kampt het land met een groot - en nog stijgend - tekort op de betalingsbalans. Financiële hulp van andere landen en van de internationale financiële instellingen (IMF o.a.) hebben tot nu toe voor belangrijke verlichting gezorgd. Op wat langere termijn zijn de vooruitzichten echter zeker niet gunstig te noemen.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING NEDERLAND - INDIA

India behoort tot de ontwikkelingslanden waarmee Nederland reeds lang samenwerkt. De eerste lening aan India werd al in 1962 verstrekt. Het accent van de hulp komt steeds meer te liggen op financiële hulp. De technische hulp is beperkt daar India over voldoende deskundigheid op dit terrein beschikt.

In 1974 en 1975 ontving India ook nog voor 15 miljoen gulden aan voedselhulp, bovendien ontving het land in 1974 nog eens 9 1/2 miljoen als extra hulp voor de aankoop van kunstmest.

Drs. D. J. Barreveld

AANNEMERSBEDRIJF
B.V. RADIX & VEERMAN
 Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.
 Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

TOT 140% HYPOTHEEK
 Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
 Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
 Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.
drs. J. A. Uding & Partners
 Financ. adv. en vastgoed consultants.
 Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOQVLIET & ZN. B.V.
 Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
 * NIEUWBOUW
 * VERBOUW+
 * ONDERHOUD
 ZWIJNDRECHT
 Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

Wie aan de toekomst bouwt
 Bouwt op de C.H.U.
 Met een advies dat u vertrouwt
 Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.
 Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
 utiliteitsbouw.
**Meester's
 Bouwbedrijf**
 Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Voor uw
 * Dieselolie, benzine, petroleum
 * Kolen, huisbrandolie
 * Tanktransporten
 * Butaan en Propaangas
 * Campingflessen vullen
 * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.
 West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
 telefoon 010-190200.

TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON
 Aanleg en onderhoud van
**GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
 PLANTSOENEN, PARKEN,
 SCHOOLTUINEN etc.**
 - onderhoud van groenvoorzieningen
 - onkruidbestrijdingen
 - kleigrond, teelaarde
 - graszoden en graszaden
 - bloembakken
 - grond- en straatwerken
 - drainages - rioleringen
 - beplantingen
 - windkeringen en afrasteringen
 - aanleg grasgazons
 Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
 telefoon 01890-6111*

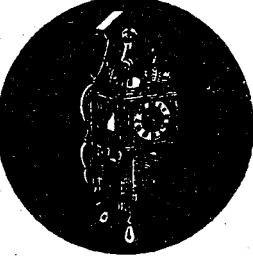
korteweg
 bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.
 Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

KOCH
 Telefoon 055-214259
APELDOORN.
 Kerkorgels
 Elektronische orgels
 voor kerk-, school-
 en huismuziek.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
 Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

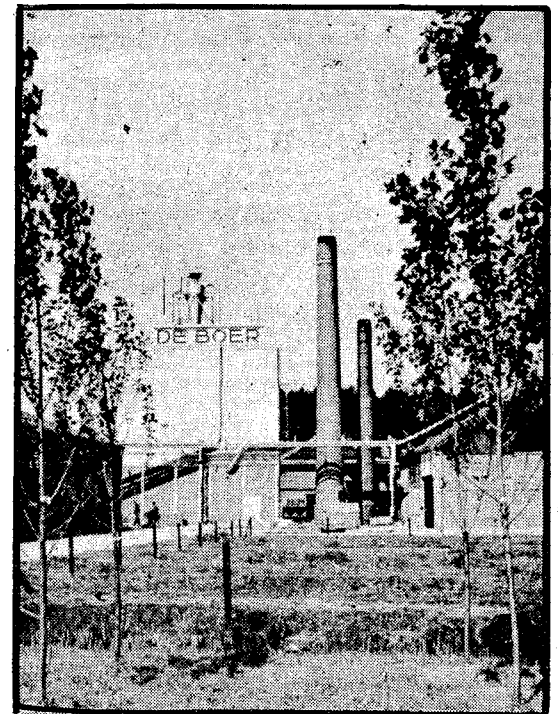
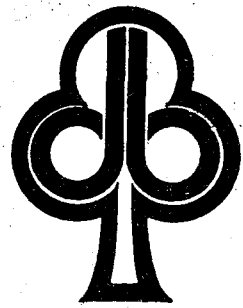
N.V. AANNEMERSBEDRIJF
Ph. de Koning Jr.
VOOR ALLE BETONWERKEN
 Vissersbuurt 110
 Telefoon 01850-39543-51543 - Papendrecht.

Zaanse klokken

Maaskant
 Winkelgalerij Kerschoten
 Tel. 15865, Apeldoorn.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
 en leiwerken
 (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
 naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:
Gebr. BEKKER B.V.
 REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
 TELEFOON 05100-20841.

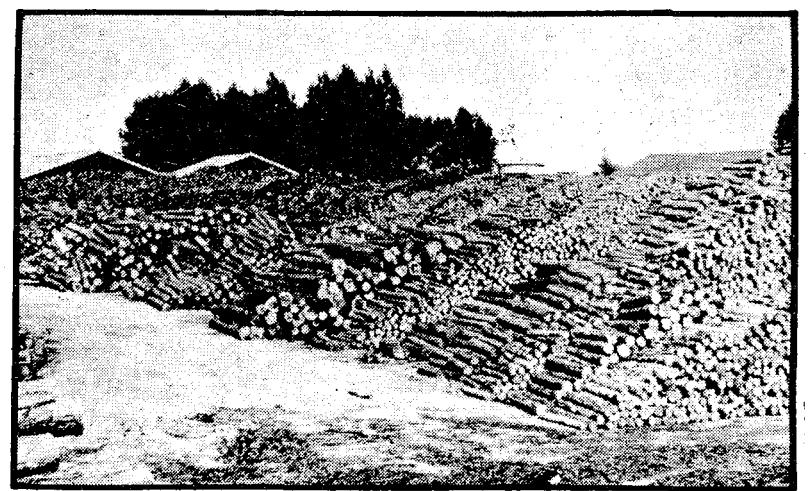
Bouw- en Aannemersbedrijf
**M. de Raad & Zoon
 C.V.**
 Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

BOUWBEDRIJF
**Fa. C. Spijker
 & Zn.**
 Van Ostadelaan 61
 Tel. 02150-11189-16777
 HILVERSUM.

Kistenfabriek
 Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V. **GASLEIDINGEN**
KABELWERKEN
 Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800
ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetformatie III

Moeizame onderhandelingen

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer

1. Verhouding tussen partijen

Die moeizame onderhandelingen behoeven helaas in ons land niet zo grote verbazing en verwondering te wekken. De verhoudingen tussen de belangrijkste Nederlandse politieke groeperingen zijn nu eenmaal - om het zacht te zeggen - niet optimaal.

Ze zijn met name de laatste jaren eerder verslechterd dan verbeterd.

a. liberalen en socialisten

Liberalen en socialisten sluiten elkaar uit. Ze sluiten elkaar uit voor het gezamenlijk dragen van verantwoordelijkheid. Toch kan niet worden ontkend dat op tal van terreinen, die met name door ons als christen-democraten als erg belangrijk worden ervaren, die deze beide groeperingen erg veel bindt. We hoeven daarbij niet alleen te denken aan het buitengewoon moeilijke vraagstuk van de abortus. In een wat verdere historie moeten we ook denken aan de onderwijsproblematiek. Maar zeer recent mag ons voor de geest staan hoezeer liberalen en socialisten elkaar hebben kunnen vinden op het terrein van de justitiële wetgeving. De in de VVD-fractie in het bijzonder verantwoordelijken voor justitiële aangelegenheden en degenen in de PvdA fractie verantwoordelijk voor dezelfde aangelegenheden hebben ook in de afgelopen jaren op een zeer opmerkelijke wijze elkaar kunnen vinden.

Toch blijven ze elkaar uitsluiten voor het dragen van gezamenlijke regeringsverantwoordelijkheid.

b. christen-democraten en socialisten

Er zijn duidelijke verschillen tussen de christen-democraten en de socialisten aanwezig. Dat blijkt o.a. uit de bijzonder moeizame onderhandelingen die bij deze kabinetformatie plaatsvinden.

Natuurlijk kan niet worden ontkend dat er ook dingen zijn waar christen-democraten en socialisten wel goed met elkaar over kunnen spreken. We kunnen daarbij denken aan het gebied van de ontwikkelingssamenwerking.

Het zijn zeker de Nederlandse christen-democraten geweest die aan de nood van de verre naaste steeds aandacht hebben besteed. Zij zijn dat ook aan hun geschiedenis verplicht. En de Nederlandse zending én de Nederlandse missie behoeven zich ook in dit opzicht voor hun geschiedenis niet te schamen. In dat licht moet de aandacht

van de Nederlandse christen-democraten voor de ontwikkelingssamenwerking worden gezien. De noden in de derde wereld zijn zo groot dat de onze daarbij als regel in het niet vallen. Natuurlijk is het zo dat onze samenleving zich daarbij bewust zal moeten zijn dat ze én materieel én geestelijk tot bijstand en steun bereid en in staat zal moeten zijn.

Maar het is niet de ontwikkelingssamenwerking alleen waar tussen de Nederlandse christen-democratie en de Nederlandse socialisten een gesprek mogelijk is. Ook de steun aan de nabije naaste én het tot stand brengen van een verantwoorde sociale zekerheid in ons land hoort tot die gebieden.

socialisten. Men denke daarbij slechts aan de functie en de positie van de mens tegenover de Allerhoogste met name in de verantwoordelijkheid, daarbij ook tegenover zichzelf alsmede tegenover zijn naaste. En die verantwoordelijkheid waar de christen-democraten van oordeel zijn dat zij in een verantwoorde samenleving ten volle moet kunnen worden beleefd, vereist een maatschappijstructuur die het tegengestelde van dirigistisch en centralistisch is maar juist de mens in een vrije beslissingsverantwoordelijkheid plaatst. Hierdoor kan hij wezenlijk die verantwoordelijkheid tegenover de Allerhoogste, tegenover zichzelf en tegenover zijn naaste beleven en waar maken.

Twee hoofdrolspelers van het formatie-overleg: links formateur drs. J. M. den Uyl en rechts CDA-fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt. (Foto: ANP-foto).

Dit alles mag ons de ogen echter niet doen sluiten voor hetgeen ons van de socialisten scheidt.

In de eerste plaats geldt voor hun hetzelfde als voor de liberalen, namelijk dat zij een principiële ander uitgangspunt hebben gekozen dan de christen-democratie. Dat betekent natuurlijk dat er tal van zaken zijn waar wij vanuit onze grondslag een volstrekt andere visie op hebben dan de

Men moet niet denken dat deze principiële ondergrond bij de kabinetformatie niet een belangrijke rol speelt.

Vrijwel bij elk vraagstuk wat bij deze kabinetformatie aan de orde komt, gaat het in wezen om een discussie tussen verschillende maatschappij-opvattingen, tussen verschillende staatkundige overtuigingen. Juist dat maakt de kabinetformatie moeilijk en ingewikkeld. En als boven dit artikel is geplaatst „moeizame onderhandelingen” wil dat niet zeggen dat het om futiliteiten gaat. Integendeel, dikwijls gaat het om belangrijke beslissingen die ook voor toekomstige maatschappijstructuren van veel betekenis kunnen zijn. Ook daarom gaat het allemaal erg moeizaam. Een andere vraag is of alles zo in details zou dienen te worden geregeld als thans naar buiten schijnt het geval te zijn. Ik zeg (schijnt), want het definitieve akkoord is nog niet tot stand gekomen. En pas beoordeling van het definitieve akkoord kan leiden tot de konklusie of het al dan niet te gedetailleerd is geweest.

Het regeerakkoord-1972 is wellicht daarbij een waarschuwend voorbeeld. Als men dat akkoord bestudeert, komt men onder de indruk van

de buitengewone detaillering van dat regeerakkoord. Het heeft het niet erg lang uitgehouden.

De ervaring met een vergaande detaillering van regeerakkoorden is tot nu in ons land niet erg gunstig. Bedacht moet daarbij wel worden dat dat regeerakkoord ook nog een aantal geheime artikelen bevatte. Die weg moeten we nu zeker niet op. Terecht heeft de toenmalige oppositie tegen een dergelijke gang van zaken geprotesteerd. We moeten niet in herhalingen daarvan vervallen.

2. Ombuiging stijgingstempo overheidsuitgaven

Een en andermaal is tijdens de afgelopen kabinetperiode onzerzijds gewaarschuwd tegen een te snelle stijging van de overheidsuitgaven. In het begin is die visie door het kabinet-Den Uyl bestreden. Aan het eind van de periode heeft het kabinet de juistheid daarvan niet meer bestreden en aangekondigd dat zij tot verre gaande ingrijpen op het terrein van de overheidsuitgaven wensten over te gaan. Er is een begin mee gemaakt maar nog niet meer.

Er zal dus in de komende periode nogal het een en ander moeten gebeuren. Dat is door de christen-democratische fractie in de afgelopen weken ook bij voortdurend naar voren gebracht. Het is een moeilijke operatie, dat moeten we ons goed realiseren. In het program van de christen-democraten wordt het beeld opgeroepen van de mammoettanker die plotseling vaart moet verminderen. Dat gaat niet één, twee, drie. Wij hebben in ons program dan ook gekozen voor een ombuiging tot een stijgingspercentage in 1981 van 0.7 en 0.6%. Dat zou kunnen betekenen nog een stijging in 1978 van 1%, 1979 0.9%, 1980 0.8% en 1981 0.7%. Ik heb hoop dat we in staat zullen zijn die percentages te halen.

3. Belastingverhoging - werkgelegenheid

De bovengenoemde ombuiging van het stijgingstempo van de overheidsuitgaven achten wij ook noodzakelijk voor een efficiënte bestrijding van de geldontwaarding en de werkloosheid.

Van de zijde van de christen-democraten is als doel gesteld het werkloosheidscijfer in ons land beneden de 150.000 te brengen. Wij achten dit een van onze belangrijke doelstellingen. Daartoe is echter niet enkel nodig een ombuiging van het stijgingstempo van de overheidsuitgaven maar ook een verbetering van de mogelijkheden tot werkgelegenheid. Dat houdt in dat de loonkosten niet onverantwoord zullen mogen stijgen. De arbeidsquote en ons nationaal produkt zijn erg hoog opgelopen en dat betekent te weinig mogelijkheid tot investeringen en tot besparingen. De voorstellen die in de christen-democratische fractie zijn verdedigd en die op het ogenblik dat ik dit schrijf (namiddags 9 augustus) nog steeds punt van onderhandelingen met de socialisten uitmaken, houden niet enkel ombuiging van de stijging van de overheidsuitgaven in. Zij houden ook in zo mogelijk de nullijn met betrekking tot de inkomensontwikkeling. Dat was ook voorgesteld in het zgn. Tweede Memorandum-Den Uyl.

Maar daarnaast houden zij in (en dat zijn belangrijke nieuwe voorstellen van de zijde van de christen-democraten):

- geen belastingverhoging zolang de nullijn van de inkomensontwikkeling voortduurt.
 - vasthouden aan de 5% norm terzake van het financieringstekort.
 - bij verhoging van de aardgasprijs een deel daarvan ten goede te laten komen aan de financiering voor de sociale verzekering waardoor de premieontwikkeling in de sociale verzekeringen zoveel mogelijk worden gedrukt.
- Dit pakket van voorstellen:
- ombuiging van de stijging van de overheidsuitgaven
 - stop op de belastingverhoging;
 - begrenzing van het financieringstekort;
 - bijdrage uit de aardgasopbrengst aan de sociale verzekeringen

Introductie-bijeenkomst CHJO

op zaterdag 17 september
en zondag 18 september

(Nadere informatie in de CHJO-rubriek elders in dit nummer van „de Nederlander”).

Vervolg op pagina 2

Vervolg van pagina 1

in zijn totaliteit zou naar onze visie een belangrijke bijdrage ter bestrijding van het tempo van de geldontwaarding en de omvang van de werkloosheid kunnen geven. Wij hopen zeer dat vandaag een belangrijk deel van deze voorstellen van de kant van de CDA-fractie zullen worden gehonoreerd.

4. Centralisme en dirigisme

Wij gaan niet uit van een overheid die stil zit en niet ingrijpt in het maatschappelijk gebeuren. We mogen niet blind zijn echter voor de zeer negatieve invloed die kan uitgaan van een dirigistische en centralistische aanpak van het maatschappelijk leven. Er zijn een aantal voorstellen geweest van de formateur op het gebied van de begeleiding van het economisch gebeuren in ons land die naar onze visie sterk negatief zouden werken op de investeringslust van de Nederlandse ondernemers en niet alleen van hen ook op de neiging tot investering van buitenlanders in ons land. Dit betrof o.a. de werkwijze en het werkingsgebied van de Selectieve Investerings Regeling. Maar dat niet alleen, ook daarover en over de uitwerking van een aantal globale voor-

stellen in deze richting zijn de onderhandelingen nog gaande. In het vorige nummer had ik aangekondigd te verwachten in dit nummer al het een en ander te kunnen berichten over de voortgang van een aantal andere zaken, meer op immaterieel gebied, als daar zijn, het onderwijs, het milieubeheer (kernenergie) en de abortus. De voortgang bij de onderhandelingen is echter zo traag dat men daaraan nog niet is toe gekomen. Maar ook op die terreinen zullen nog tal van harde noten moeten worden gekraakt.

Als we denken aan het onderwijs dan zal ook hier centralisme en dirigisme moeten worden vermeden en is het grote goed van de onderwijs vrijheid voor ons onaantbaar, terwijl ook op het gebied van milieubeheer en de abortus de onderhandelingen niet eenvoudig zullen zijn. Op het terrein van de abortus moet daarbij worden bedacht dat liberalen en socialisten het - zoals bij de indiening van het initiatief-ontwerp is gebleken - hartgrondig met elkaar eens zijn en samen beschikken zij over een ruime meerderheid in ons parlement. Een meerderheid die bij de laatste verkiezingen nog aanmerkelijk is vergroot. Dat laatste werpt een sombere schaduw over deze formatie, en dan met name ten aanzien van de realisatie van onze visie op dit onderdeel.

Rapport ervaringen huuraanpassing 1976:

Woningwaardering geeft weinig problemen voor huuradviescommissies

De huuradviescommissies wensen betere definities voor sommige begrippen zoals vertrek, douche, zolder en dergelijke. Ook signaleerden zij enkele knelpunten bij de waardering van de woonomgeving. Verder hebben de 62 commissies in het algemeen weinig problemen met het waarderingstelsel voor huurwoningen, dat vorig jaar, vooruitlopend op een nieuwe huurwetgeving, bij wijze van proef is ingevoerd. De toepassing van het stelsel en van andere nieuwe procedures leidde voor de commissies wel tot een sterke toeneming van de werkzaamheden. Zo werden in 1976 door huurders in totaal 151.000 bezwaarschriften ingediend, waarover de huuradviescommissies de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening moesten adviseren. Dat was ruim vijftien maal zoveel als in 1975. Verder ontstond er veel extra werk door de verzending van herinneringen aan huurders die niet of onduidelijk op de aangezegde huurverhoging hadden gereageerd.

PARLEMENTARIA

procent, het trendmatige percentage in dat jaar. De bezwaren, ook bij huurverhogingen van 8 procent of minder, spitsten zich vooral toe op de slechte of onvoldoende onderhoudstoestand van de woningen. Ruim een achtste deel van alle huurders die bezwaar maakten werd vorig jaar door de huuradviescommissie in het gelijk gesteld. De huuradviescommissies constateren overigens geen negatieve houding van huurders en verhuurders ten opzichte van hun werk. Voorts blijkt een groot aantal huurders niet of onduidelijk te hebben gereageerd op de in 1976 aangezegde huurverhoging. In 230.000 gevallen ontvingen zij een herinnering van de huuradviescommissie. Het resultaat van dit nieuwe rappelsysteem was dat circa 16.000 aangeschrevenen in tweede instantie een bezwaarschrift indienden. Met de 4.000 verzoeken van particuliere verhuurders om de redelijkheid van de door hen aangezegde huurverhogingen te beoordelen, kwam het totale aantal door de huuradviescommissies te behandelen bezwaren in 1976 op 151.000.

NIET GELUKKIG

Dit is circa 13 procent van de bij de huuraanpassing van 1976 betrokken huurders. Uit de enquête blijkt, dat de huuradviescommissies niet bijster gelukkig zijn met het in 1976 gehanteerde rappelsysteem. In het rapport wordt daarom de suggestie gedaan het rappelsysteem meer te richten op die groepen bewoners, waarbij men nog indieners van bezwaarschriften verwacht. Een deel van de knelpunten bij de waardering van de woonomgeving volgens het waarderingstelsel moet volgens de onderzoekers worden toegeschreven aan de positie van de overleggroepen van huurders en verhuurders, die per gemeente over de liggingaspecten moesten adviseren. Zo is slechts in 390 gemeenten een overleggroep tot stand gekomen, terwijl een flink aantal huuradviescommissies de voorstellen van deze groepen niet kon overnemen. Voorts hadden nogal wat huurders bezwaren tegen de berekende punten voor de ligging van hun huis. De secretariaten van de huuradviescommissie ondervonden in verband met de toegenomen werkzaamheden wel moeilijkheden met de personeelsbezetting. Tenslotte waren er enkele secretariaten met huisvestingsproblemen. Zowel op deze punten als op het gebied van het rappelsysteem en van de waardering van de woonomgeving heeft het ministerie dit jaar nog voor verbetering gezorgd.

H.L.

B. Kolbach burgemeester van Goudswaard c.a.

Bij koninklijk besluit is met ingang van 1 september 1977 benoemd tot burgemeester der gemeenten Goudswaard, Nieuw-Beijerland en Piershil: de heer B. Kolbach te Dirksland. De heer Kolbach, die 41 jaar is, is sinds 1971 gemeentesecretaris van Dirksland. Hij is hervormd en lid van de CHU.

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid
Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen 68 pag. / 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel
bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling 3e druk; 30 pag. / 3,75

Groen licht 1975
nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw 2e druk; 7 pag. / 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
gro 604500 t.n.v. Lohmanstichting te Den Haag; met vermelding van titel(s) en aantal.
Wassenaarseweg 7, Den Haag; telefoon 070-246791.

Unie bureau - Service bureau

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:
De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?“
Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum
Deze data zijn voor het lopende jaar: 18 augustus, 1 september, 15 september, 29 september, 13 oktober, 27 oktober, 10 november, 24 november en 8 december. Indien u ruim voor die data uw bestelling opgeeft heeft u hetgeen u verlangt binnen veertien dagen in huis.
Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).
Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-enveloppen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Ledenadressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.
De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?“
Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:
- de kiesvereniging recht op 20%,
- de statenkring recht op 5%,
- de kamerkring recht op 15%.
Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.
Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.
Het vlotste kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.
Uniebureau: uw servicebureau!

Deze gegevens zijn afkomstig uit het rapport „De behandeling van bezwaarschriften door de huuradviescommissies in verband met de huuraanpassing in 1976“, dat het departement van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening heeft opgesteld. Het rapport is aan de Tweede Kamer aangeboden. Het onderzoek, waar dit rapport het resultaat van is, werd ingesteld om de in 1976 opgedane ervaringen met de nieuwe procedures en het woningwaarderingstelsel te evalueren. Uit het rapport blijkt voorts, dat verreweg het grootste gedeelte van de in 1976 ingediende bezwaren was gericht tegen de huurverhogingsvoorstellen van méér dan 8

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Op 1 september:

Start CDA-politieke basiscursus Zwolle

Voor de politieke basiscursus van het CDA, die op 1 september 1977 te Zwolle van start gaat, kan men zich nog opgeven, door bijgaand aanmeldingsformulier toe te zenden aan de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

Het programma voor deze cursus, waarop de politiek zo breed mogelijk aan de orde komt vermeldt op donderdag 1 september 1977 een gesprek met P. H. van Zeil, lid van de Tweede Kamer, lid van het dagelijks bestuur CDA, over het CDA en de kabinetsformatie.

's Middags spreekt de heer J. Hollenbeek Brouwer, gedeputeerde in Drenthe met de deelnemers over „de overheid“.

Op donderdag 6 oktober 1977 staan „voorlichting door partij en fractie“ en „politieke stromingen“ op het programma. Op donderdag 10 november 1977 vindt een discussie plaats naar aanleiding van de dan verschenen miljoenennota over actuele politiek en sociaal-economische verhoudingen.

Op donderdag 15 december 1977, komt in verband met de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen „de gemeente“ aan de orde en zullen we met elkaar de opgedane kennis toepassen tijdens een gemeenteraadsspel. Op donderdag 19 januari 1978,

zullen de deelnemers een bezoek brengen aan de Tweede Kamer en aan het partijbureau.

De cursussen, die openstaan voor alle CDA-leden, vinden plaats te Zwolle in hotel-restaurant Wintjes, Stationsweg 7 van 10.00 uur-16.30 uur.

Het inschrijfgeld bedraagt voor deze cursussen f 25,-.

De Stichting draagt zorg voor het benodigde instructiemateriaal en de maaltijden.

Te 's Hertogenbosch start op donderdag 12 januari 1978 een soortgelijke cursus, waarvoor u zich ook nog kunt aanmelden.

AANMELDINGSFORMULIER

Naam:

Adres:

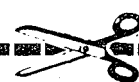
Woonplaats:

Lid van ARP, CHU, KVP, CDA.

Hierbij geef ik mij op voor de basiscursus te
..... Zwolle
..... 's-Hertogenbosch

Deze bon opsturen naar de Stichting Kader- en Vormingsweek ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

(Doorhalen wat niet van toepassing is).

Den Uyl (Oppositieleider): „Het kabinet heeft nog steeds geen van de wezenlijke sociaal-economische problemen opgelost

door Mr. H. van Muiden, Tweede Kamerlid voor het CDA

TERUGBLIK EN VOORUITZICHTEN ROND MEMO II

Met de onderhandelingen over het sociaal-economisch en financieel beleid aan de hand van Memo II d.d. 5 juli 1977, aangevangen in de eerste week van augustus, is pas goed de eigenlijke Kabinetsformatie begonnen.

Hoe belangrijk op zichzelf ook de eerder behandelde onderwerpen grondpolitiek, ondernemingsraden en vermogensaanwasdeling waren, vooral door het oneigenlijke daaraan gegeven karakter van exameneisen door de Partij van de Arbeid (waarbij D'66 zich schielijk naar de eisen van examinatoren Den Uyl en Van Thijn schikte), het waren slechts schermutselingen in het voorterrein; hoofdzaak en onderwerp van een echte „formatieslag“ is bestrijding van werkloosheid en inflatie, ombuiging van de groei van de collectieve uitgaven (overheidsuitgaven, sociale verzekeringen), vermindering van de loonkostenstijging en verbetering van de bedrijfsrendementen.

Reeds in de verkiezingstijd was het een duidelijke van te voren afgesproken tactiek van de Partij van den Arbeid om deze moeilijke problemen in de discussie te omzeilen, het CDA af te schilderen als voorstander van bezuinigingen en ingrepen in sociale voorzieningen, kortom de problemen voor zich uit te schuiven tot na de verkiezingen.

Staatssecretaris van Rooyen kreeg een spreekverbod van Minister Duisenberg om nog langer tijdens de verkiezingstijd te spreken over de miljarden omvattende belastingverhogingen, voornamelijk loon- en inkomstenbelasting, ook voor de lagere inkomensgroepen, welke nota bene in de Miljoenennota 1977 zijn aangegeven en waarop formateur Den Uyl dan ook weer terugrijpt in zijn Memo II. Publieke, reeds gepubliceerde gegevens, buiten de publiciteit houden is een aparte kunst.

Het feit, dat Memo II een week te laat kwam, hij was al beloofd voor de laatste week van Juni, de cijfermatige onderbouw op 11 en 14 juli door het Centraal Planbureau pas werd verzorgd, welke cijfers eerst op 1 augustus aan de CDA-fractie ter beschikking werden gesteld, onder gelijktijdige publiciteit, en niet begin juli, maar begin augustus de gesprekken een aanvang namen, duidt slechts op één hard gegeven: **de PvdA heeft een even grote afkeer van het onder ogen zien van de nuchtere economische en sociale feiten en de snel te nemen maatregelen, als Don Camillo van het innemen van wonderolie.**

Nu maakt het het CDA ook niet om tegen haar kiezers te moeten zeggen, dat populaire maatregelen onvermijdelijk zijn. Bij de achterban en in de fractie is, zeer begrijpelijk, ook weerzin aanwezig. Maar het CDA heeft de moed gehad tijdens de verkiezingscampagne de kiezers hierover eerlijk voor te lichten. Dat heeft stemmen gekost en dat heeft stemmen opgeleverd. Ook daar over lopen de gedachten uiteen. Maar van een Christelijke partij, die de Bijbel serieus neemt als uitgangspunt en als metgezel, mag verwacht worden, dat men verder ziet.

Waar zijn wij in 1981 en hoe zal dan het gevoerde beleid worden beoordeeld? Is er visie geweest of electorale kortzichtigheid? Was er politieke moed en overtuigingskracht of het meedelen op de golven van de volksgunst?

TERUGBLIK

Op vrijdagavond 19 mei 1972 na afloop van de Ministerraad (het Kabinet Biesheuvel I was er nog) wordt opschudding gewekt door een uitspraak van Nelissen, minister van Financiën, die vond, dat het kabinet moest aftreden als het de financieel-economische problemen niet zou oplossen. Als de belangrijkste noemde hij: inflatie, werkloosheid en het miljardentekort op de rijksbegroting. Daarop concludeerde diezelfde avond oppositieleider Den Uyl, dat het kabinet nog steeds geen van de wezenlijke sociaal-economische problemen heeft opgelost. „Een dergelijke erkenning van één van de meest verantwoordelijke ministers is een politieke zelfmoord op klaarlichte dag.“ Nu was de werkloosheid nog lang niet zo erg als nu, het miljardentekort op de Rijksbegroting beliep ongeveer 4 miljard (uitgavetotaal begroting 1973 43 miljard, 1977 86 miljard, te kort 1977 ruim 12 miljard), zodat in feite de inflatie het grote probleem was, dat bij niet tijdige terugdringing de werkloosheid, vooral de structurele werkloosheid, zou vergroten en de collectieve voorzieningen en de financiering van de overheidsuitgaven in

gevaar zou brengen. Nul was meer dan tien, d.w.z. dat meer dan 10% loonsverhoging nodig was om de prijsstijging en de stijging van de belasting- en premiedruk op te vangen. De jaarlijkse loonsomstijgingen, (regelingslonen plus premiestijgingen sociale verzekering ten laste komend van werkgevers) ondanks pogingen in 1970 en 1971 van de toenmalige kabinetten deze te matigen, lagen in de buurt van de 15% en gingen de productiviteitsstijgingen verre te boven. De stijgingen van de consumptieprijzen lagen tegen de 10%. Dr. Zijlstra waarschuwde voor de onomkeerbare inflatie en Prof. Goudswaard pleitte voor de sprong uit de cirkel.

Het Kabinet Biesheuvel overleed aan de meningsverschillen hoe de inflatie aan te pakken: ingrijpen via loonmaatregelen en prijsbeschikkingen (DS'70 en in mindere mate de VVD) of via overleg met de werkgevers en werknemers komen tot een sociaal contract (de drie christelijke partijen).

Er kwam een Centraal Akkoord 1973 (inhoudende prijscompensatie en 3 1/2 initieel) tegen de zin van Arie Groeneveld (Terheide moest als pas opgetreden voorzitter van het NVV aftreden) en een grote stakingsgolf begin 1973 over de aftopping van de prijscompensatie en het leggen van een (hoge) vloer erin.

Intussen slaagde Burger er in het Kabinet Den Uyl te doen vormen, zonder CHU. Dit kabinet verdubbelde de overheidsuitgaven, slaagde alleen in 1976 erin de loonsom- en prijsstijging terug te dringen beneden de 10%, na een nog sterkere loon- en prijsinflatie in 1974 en 1975 dan de jaren daarvoor (tesamen genomen steeg het nationaal inkomen in die jaren niet, zodat de bedrijfsrendementen op het absolute en feitelijke nulpunt, zoals berekend door het Centraal Planbureau, waren aangeland), verdrievoudigde het begrotingstekort en verveelvoudigde de aardgasopbrengst van de overheid, dank zij de meer dan verdrievoudiging van de olieprijsen in 1973-1974, welke werden gebruikt voor normale begrotingsfinanciering.

Na waarschuwingen in 1974, maakte het CDA bij de algemene beschouwingen in oktober 1975 haar beleid hard door in de bekende motie te eisen, dat de regering, zo mogelijk nog voor de begroting 1976 en in elk geval voor de navolgende jaren, met beleidsombuigingen zou komen, waardoor van de weinige groei niet 100% en meer naar de collectieve sector zou gaan, maar er ruimte zou moeten worden geschapen voor het bedrijfsleven, zodat de bedrijfsrendementen zouden kunnen herstellen en op middellange termijn ook de reële koopkracht van de werknemer zou kunnen toenemen, zij het in geringe mate. Een tweemaal met loonmaatregelen ingrijpen in 1976, waarbij werknemers van de 9 1/2% prijscompensatie (niveaubasis) er maar 6 kregen (boven-modale werknemers nog minder) en via premieverlaging (de loon- en inkomstenbelasting werd nota bene toch verhoogd en de BTW eveneens per 1 oktober) de koopkracht van de modale werknemer ongeveer kon worden gestabiliseerd, was het beleid voor het bedrijfsleven. Voor de collectieve uitgaven verschenen vrij laat twee nota's inzake het 1% beleid voor de collectieve uitgaven het „zweepslagbeleid“ voor het aanzwengelen van de investeringen met premies (Wet Investeringsrekening) en het selectief groeien van de economie bevorderen met sturingsmaatregelen (Nota Selectieve Groei).

Minister Duisenberg bepleitte in zijn nota, dat van de groei, die werd aangenomen op 3 3/4 %, waarvan al 55% naar de collectieve sector zonder meer gaat, nog eens 1% naar de collectieve sector zou gaan. Er zou dan nog maar ongeveer 3/4% overblijven voor het bedrijfsleven (rendementen en lonen). Bij ongewijzigd beleid ging zelfs meer dan de gehele groei naar de collectieve sector.

Het CDA heeft in zijn program gekozen voor de 0.6% lijn, ongeveer overeenkomende met 1% voor werkgelegenheid (door verbetering rendementen en enige ruimte voor lonen).

We citeren nu opnieuw Den Uyl, nu als formateur in Memo II:

„Nieuwe berekeningen geven echter aan, dat toch gerekend moet worden met een groei van de economie, die lager uitkomt dan ten doel was gesteld. Loon- en omstijgingen vallen hoger uit, evenals de te verwachten druk van belastingen en premies, terwijl de beoogde daling van de arbeidsinkomensquote niet wordt gerealiseerd.“

„Er is geen twijfel mogelijk aan de ernst en de omvang van het werkgelegenheidsvraagstuk“.

Het is duidelijk, men kan lange tijd de problemen voor zich uit schuiven, het wordt des te moeilijker ze op te lossen.

Toch kwam er na het verschijnen van Memo II opstand in de PvdA-fractie. In en rond het weekend van 9 juli werd gevraagd om nieuwe cijfers van het Planbureau, men had geen behoefte zich nu al paraplu's aan te schaffen voor het geval het in 1981 zou gaan regenen en men was niet bereid ondanks slechtere cijfers dan een jaar tevoren meer aan groeibeperking van de collectieve uitgaven te doen dan de reeds afgesproken maar nog niet ingevulde en uitgevoerde 4 miljard op grond van de Nota Duisenberg van juni 1976. Geen verdere 3 miljard, waarover in Memo II sprake was en geen nog verdere 4 miljard, waar Andriessen op duidde in de radiouitzending „Delta“ op zondagmiddag 10 juli. Toevallig liep de week er op de formatie vast op de VAD, in feite al op dinsdagavond 12 juli toen Den Uyl zijn eerdere voorstellen verving door nog verdergaande, die nog verder afweken van het in het Kabinet Den Uyl (inzet van de verkiezingen voor de PvdA) bereikte compromis vervat in de Memorie van Antwoord. Of was het niet toevallig?

VOORUITBLIK

De in de maand juni verschenen cijfers (zeer ruwe schetsen daarvan waren al voor de verkiezingsdag binnen het kabinet, strikt geheim, beschikbaar) van de interdepartementale Centrale Economische Commissie (CEC-cijfers genoemd) wezen op nog ongunstiger ontwikkelingen voor de werkgelegenheid en de bedrijfsrendementen in de komende 4 jaar dan in 1976 was aangenomen. Ondanks uitvoering van 1%-operatie, zeer geringe reële inkomensverbetering voor werknemers met lagere inkomens en investeringspremies, zou de werkloosheid op 250.000 uitkomen, de arbeidsinkomensquote (aandeel van de looninkomens in het nationaal inkomen) op het te hoge percentage 93 blijven en het begrotingstekort zou ook te hoog blijven. Een zeer slechte uitgangspositie voor de minder gunstiger jaren daarna, als de aardgasopbrengsten verminderden, werd daarmee tevens zonneklaar.

Onontkoombaar diende zich aan, dat aan verdere ombuiging van de groei van de collectieve uitgaven niet te ontkomen viel, terwijl de in 1976 nog aangenomen groei van het reële inkomen van de modale werknemer met 1 1/2% praktisch op 0 zou moeten worden gesteld, daar het zgn. incidentele deel van de loonstijging (door rangverhogingen, verandering van personeelssamenstelling etc.) toch nog zeker 1% zou vergen.

Memo II zocht het niet in deze combinatie, maar in een straffe nullijn voor de lonen gedurende de eerste twee jaar, een straffe beperking van de incidentele loonstijging, het slechts uitvoeren van de afgesproken 4 miljard ombuigingen en nog eens 3 miljard als het begrotingstekort dit zou noodzaken, zodat niet alleen werkgevers zich fel hiertegen afzetten, maar ook gevestigde namen onder economen grote twijfels lieten horen, waaronder zelfs Prof. v. d. Beld, de directeur van het Planbureau.

De cijfers van het CPB hoe de maatregelen uitwerken als voorgesteld in Memo II geven echter toch gunstiger tendenzen aan als werden verwacht: in plaats van 60% collectieve lastendruk (exclusief begrotingstekort en niet-belastingontvangsten) in 1981, 58%, een gelijk blijven van de reële arbeidskosten, daling van de arbeidsinkomensquote van 93% naar 90% en daling van het aantal werklozen van ongeveer 250.000 naar ongeveer 150.000. Belangrijk in Memo II is ook het voor de helft niet laten doorgaan van de jaarlijkse belastingverhogingen in de omvang van telkens twee miljard, indien werkgevers en werknemers er in slagen de nullijn voor de lonen de eerste twee jaar (1978 en 1979) te realiseren.

Dat betekent uiteraard dus toch belastingverhoging, terwijl premieverhogingen ook noodzakelijk zullen zijn.

Nu is het bij loononderhandelingen altijd zo geweest, dat alvorens de nullijn te bereiken, niet alleen de prijzen moeten worden gecompenseerd, maar ook de van de initiële loonsverhoging weer af te dragen belastingverhogingen en premieverhogingen (die bovendien ook worden berekend over de prijscompensatie) er uit moeten komen. Meo II gaat er vanuit, dat er geen initiële loonsverhoging zal zijn, maar gaat

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spinning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen
voor het CH-weekblad „de Nederlander“
en advertenties): Van Deventerlaan 49,
Voorburg, tel. (uitsluitend overdag):
(070) 861529.

Adresveranderingen voor het
ledenbestand en het ledencontactblad
„de Nederlander“ te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar,
vooruit te voldoen op postrekening
70154, Voorburg, t.n.v.
Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67, Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is
telefonisch te bereiken onder nummer
070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag
08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin
Lohmanstichting is: 070-246791.

er ook vanuit, dat de modale werknemer zijn koopkracht behouden ziet. Welnu, hier zit 1 à 2% tussen en dat zijn globaal 1 à 3 miljard gulden.

Als we bovendien weten, dat in alle cijfers nog geen rekening is gehouden met de te hoge loonontwikkeling 1977 (reëel ruim 2% voor de modale werknemer, terwijl in de CEC-cijfers nog 0 is aangenomen als Memo II zou worden uitgevoerd) en de te lage uitvoer over de eerste vijf maanden van 1977 (tekort: handelsbalans 2 1/2 miljard gulden, in 1976 overschot van 2 1/2 miljard gulden), waardoor de raming voor 1977 moet worden bijgesteld van 6% stijging uitvoer naar 3 1/2 %, dan moet het duidelijk zijn, dat ondanks de goede invloed van een nullijn voor de eerste twee jaar en de verdere punten in Memo II, waarvoor ook het CDA begrip heeft, de CDA-fractie toch grote twijfels moet behouden en meer zekerheden verlangt voor een doeltreffend beleid gericht op bestrijding van werkloosheid, inflatie en bedrijfs-sluitingen.

Daarom moet een verdere ombuigingsoperatie voor 1978 en volgende jaren achter de hand worden gehouden: als het beleid voorgesteld door Den Uyl niet slaagt, zullen belastingverhogingen niet moeten worden doorgevoerd en zullen ook premiestijgingen sociale verzekeringen, zeker voor wat betreft het werknemersdeel, moeten worden vermeden.

Het karakter van de te maken afspraken zal ook een meer globaal accent moeten hebben, omdat men zich anders op afgeleide maatregelen en cijfers gaat vastleggen, los van de doelstellingen. De doelstellingen moeten worden gehaald, cijfers en omstandigheden wijzigen zich (dat was de kardinale fout van Program Keerpunt 1972), zodat de koers door de verantwoordelijke ministers onder controle van het parlement moet kunnen worden bijgestuurd, zodanig dat we in de beoogde haven aankomen. Bij de aan te brengen koerscorrecties zijn de opgedane ervaringen in de jaren 1971-1977 nuttig en leerzaam, ook al moet worden erkend, dat beleid voeren in magere jaren veel moeilijker is dan in de jaren van de groei. Maar het is gemakkelijker dan in jaren van teruggang zoals in 1951-1952 en 1956-1957 en toen is bepaald geen onverdienlijk beleid gevoerd. Het kan dus wel.

Rurberg, 8 augustus

Gerard van Muiden.

CDA-adviseur J. N. A. Groenendijk:

„Politici moeten steeds onder de kiezers zijn”

Het Nederlands Genootschap voor Public Relations (NGPR) heeft onlangs in Den Haag een ledenbijeenkomst gehouden. De vergadering was gewijd aan een nabespiegeling van de Tweede-Kamerverkiezingen dit jaar. De heer J. N. S. Groenendijk, directeur van het Adviesbureau Hollander en Van der Mey en adviseur van het CDA voor public en relationsaangelegenheden, was een van de sprekers op deze bijeenkomst. Zijn onderwerp was „De organisatie van een verkiezingscampagne”.

Het blad „Provisorium” van het Nederlands Genootschap voor Public Relations besteedde ruime aandacht aan de ledenbijeenkomst met een verslag van de heer A. van Dijk. Aan het verslag in „Provisorium” is bijgaand artikel ontleend.

Uit de jongste stembusuitslag heeft menig commentaar de conclusie getrokken, dat de Nederlandse kiezer een verblijvende graad van volwassenheid heeft bereikt. Helaas blijkt uit de zorg van de politieke partijen voor hun betrekkingen tot de kiezer, dat wij die volwassenheid niet voldoende honoreren. „De campagne zou de punt op de i van de voorgaande vier jaren moeten zijn, maar is het niet”. Aldus de heer J. N. A. Groenendijk, directeur van het Adviesbureau Hollander en Van der Mey en adviseur van het CDA in zijn beschouwing over de verkiezingscampagne tijdens de ledenbijeenkomst van het NGPR.

GEEN MANNETJESMAKERS

Groenendijk herinnerde aan de ruime belangstelling die de media, in het bijzonder de opinieweekbladen tijdens de campagne toonden voor de verhouding tussen politiek en public relations. Met waardering stelde hij vast, dat de speciale bijlage die Vrij Nederland aan dit onderwerp wijdde, thans gewaagde van de mensen achter de politici en het niet had over mannetjesmakers. Over het algemeen blijkt er inzicht te zijn gegroeid in de functie die de public relationsbeoefenaar heeft in betrekking tussen politicus en kiezer.

Het bedrijven van public relations voor een politieke partij komt op hetzelfde neer als public relations voor welke andere organisatie dan ook. Het spreekt vanzelf, dat je overtuigd moet zijn, van het bestaansrecht van de desbetreffende partij. Maar dat geldt eveneens voor het werken voor andere organisaties. Daarmee achtte Groenendijk de in de kring van vakgenoten soms opgeworpen vraag: „Kun je dat nou wel doen?” voldoende beantwoord. Sinds 1969 adviseert zijn bureau de ARP. Deze partij verzekerde zich van zijn diensten vooral met de bedoeling over een „extern klankbord” te kunnen beschikken. Sinds medio 1976 adviseert Hollander en Van der Mey ook het CDA.

AFBAKENING

Het begeleiden van een politieke partij vraagt natuurlijk wel een aparte benadering. Men dient er vooral zeer op bedacht te zijn, dat public relation-adviezen niet ont-aarden in politieke adviezen. Voor cliënt en bureau is een zeer duidelijke afbakening van beider werkterrein dan ook van groot belang.

Uit de inleiding van Groenendijk bleek steeds weer het gebrek aan tijd waarmee de campagneleiding van het CDA te kampen had. Dat was niet slechts een gevolg van het gebrek aan continuïteit - vier jaar lang vrijwel niets en in de verkiezingsstrijd plotseling alle registers open - maar vooral doordat het CDA pas in september 1976 besloot men met één lijst de verkiezingen in te gaan. En ofschoon in oktober 1976 de ene lijsttrekker was aangewezen, duurde het tot december eer die aanwijzing bekrachtigd werd.

Een bijzondere handicap was voorts, dat het CDA als federatie van drie partijen nog maar op enkele plaatsen in den lande iets van een organisatorisch skelet vertoonde waaraan verkiezingsactiviteiten konden worden gehecht.

BIJDRAGE BEDRIJVEN

De verkiezingsfondsen werden volgens een bepaalde sleutel door de drie betrokken partijen aangedragen en voorts uit verscheidene bronnen geput. Onder andere richtte het CDA een brief aan een aantal bedrijven, waarin om een bijdrage werd gevraagd. Groenendijk vertelde, dat hieraan een lange discussie is vooraf gegaan. Er zijn tenslotte uitsluitend bedrijven aangeschreven, die ook in het verleden een bijdrage hadden gestort en in de brief werd erop gewezen, dat men moest

verwachten dat openbaarheid aan de gift zou worden gegeven. Bovendien werd een maximum van f 5.000,- per bedrijf gesteld. Hij verwachtte, dat het de laatste maal is geweest, dat het CDA of een van de drie partijen, naar dat middel hebben gegrepen. De uitgangspositie van het CDA in september 1976 achtte Groenendijk niet rooskleurig. Opiniepeilingen signaleerden teruggang van de drie betrokken partijen. De KVP had gebrek aan kader. Ter rechterzijde formeerde zich na de totstandkoming van het CDA toenemende concurrentie. Het opbouwen van het CDA, de ledenwerving, liep meer dan eens op hinderlijke wijze dwars door de verkiezingscampagne heen. Tenslotte had de benoeming van de minister van Justitie tot lijsttrekker ook haar consequenties. Voor de campagne stelde het CDA zich ten doel de oorspronkelijke kiezers van de drie te behouden en uit te breiden, de afkalving naar rechts tegen te houden en kiezers in het midden te winnen.

PERSOONLIJK

Bij het nastreven van deze doelstelling speelde de persoonlijke benadering van de kiezers een grote rol. „We weten immers,” aldus Groenendijk, „dat het tweegesprek de beste methode is om iemand ergens voor te winnen.”

In de praktijk is het uiteraard niet mogelijk om de lijsttrekker met elke individuele stemgerechtigde in contact te brengen. Maar wel kun je de lijsttrekker zoveel mogelijk groepen kiezers laten bezoeken. „De persoonlijke benadering langs deze weg heeft een geweldig uitstralings-effect,” stelde Groenendijk vast. „Dat viel onder meer af te lezen uit de vele en uitvoerige verslagen in vooral de regionale pers.” Hij gaf toe, dat lijsttrekker Van Agt op de televisie niet erg wervend overkomt. „Maar in persoonlijke gesprekken wekt hij sympathie op en weet hij mensen te binden. In vergaderingen is hij tijdens de pauzes gemakkelijk te benaderen en weet op ontspannen wijze tot een gesprek met voor- en tegenstanders te komen.”

VERSCHILLENDE GROEPEN

Het programma van bezoeken en spreekbeurten van de lijsttrekker en de andere kandidaten werd zorgvuldig voorbereid. Daarbij werd er rekening mee gehouden, dat zoveel mogelijk verschillende bevolkingsgroepen bereikt moesten worden. Voor de kandidaten werd een documentatiemap samengesteld, met daarin spreek-schetsen en korte notities over landelijke en regionale vraagstukken.

Statements werden in toespraken verwerkt en o.a. via Nieuwspoort verspreid. De kandidaten werden op de hoogte gehouden van elkaars uitspraken en de persreacties daarop. Ook werden ze ingelicht over uitspraken van kandidaten van andere partijen.

De kiezers konden worden voorzien van een weelde aan voorlichtingsmateriaal. Variërend van het verkiezingsprogramma en een informatiekant tot pamfletten over onderdelen van het programma. Voorts was er een ruime hoeveelheid „signalen” in de CDA-kleuren groen en blauw: posters, stickers, badges, dassen, doosjes lucifers, petjes. Dit strooigoed wordt door sommigen wat schouderophalend bezien, maar heeft volgens Groenendijk toch een aanzienlijke aandachttrekkende waarde, zeker wanneer het wordt gebruikt om het bezoek van een kandidaat in een gemeente te ondersteunen.

ADVERTENTIES NIET GESLAAGD

Groenendijk achtte de advertentiecampa-gne van het CDA niet geslaagd. Enerzijds was dit het gevolg van het te laat aantrekken van een reclamebureau, an-

derzijds was de totstandkoming van de ad-vertentieteksten een ware marteling. Daardoor werden de advertenties niet concreet genoeg.

Er zijn erg weinig tv-debatten geweest. De campagneleiding van het CDA vindt achteraf, dat ze wel wat soepeler had kunnen zijn bij het beoordelen van uitnodigingen voor een debat op de buis.

Maar de politici waren huiverig wegens vroegere ervaringen, waarbij wegens gebrekkige leiding het debat de mist inging. Men meent dat de omroepen zo'n debat thans echter beter aankunnen. Een groot tv-debat ter afsluiting van de campagne had vuurwerk kunnen opleveren, vond Groenendijk dan ook.

Wat het voorbereiden van een politicus op zo'n debat betreft onthulde hij, dat dit zeker één dag vergt. De man of vrouw wordt voorzien van gegevens en vervolgens onderworpen aan een kruisvuur van vragen. Beheerst hij of zij de materie, dan pas kan worden geschaafd aan taalgebruik etcetera. „Maar,” zei Groenendijk, „als de mond boeit, als de zakelijke inhoud van het betoog de moeite waard is, als blijkt dat de politicus zijn zaken kent, dan vergeet de tv-kijker de franje.”

NOODREM

Terugblikkend op een aantal ervaringen tijdens de campagne verklaarde Groenendijk, dat de coördinatie tussen de kandidaten onderling vaak te wensen overliet. Zo werd men herhaaldelijk geconfronteerd met elkaars verrassende uitspraken, die men dan wederzijds voor elkaars eigen verantwoordelijkheid verklaarde te laten. Hij kenschetste dit als: „Grijpen naar de noodrem van de persoonlijke verantwoordelijkheid.”

Campagneleiding en PR-adviseur kwamen voorts voor niet geringe problemen te staan wegens het afwijkende levenspatroon van de lijsttrekker. De heer Van Agt pleegt 's nachts te werken en is derhalve 's morgens op een gevorderd uur aanspreekbaar.

Dat verijdelde menige ochtendvergadering. Naderhand werd een oplossing gevonden in het houden van telefonische vergaderingen. „Daarvan hebben we veel nut gehad. We hadden er veel eerder mee moeten beginnen,” aldus Groenendijk.

SLAVEN VAN DE POLITIEK

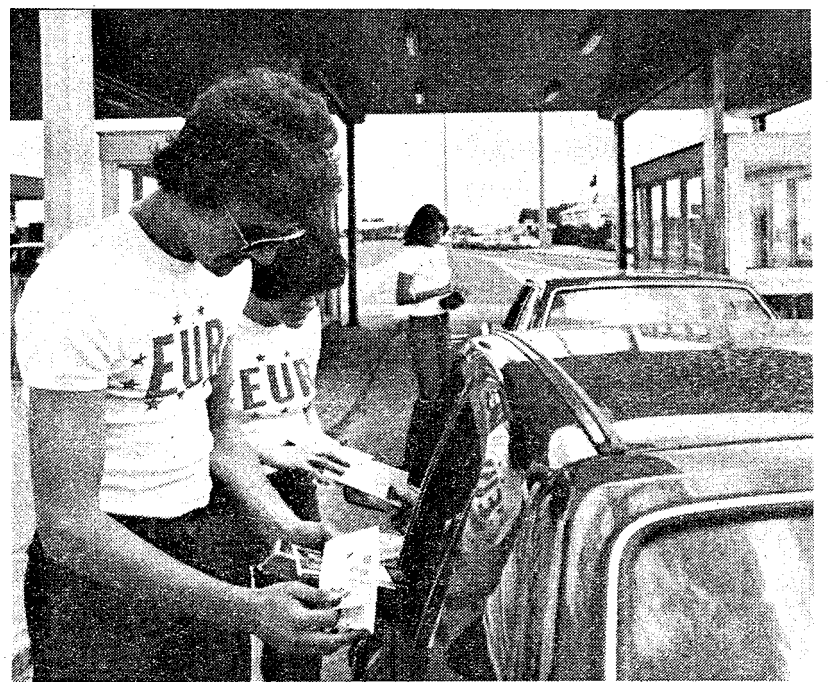
Steeds weer stuitte men ook op het ontbreken van de lange aanloop van vier jaar naar de verkiezingscampagne. Materiaal zoals spreek-schetsen zou je bijvoorbeeld al een jaar van tevoren klaar moeten hebben. Zeer betreunde Groenendijk het, dat uitstekend ingevoerde lieden als de fractie-medewerkers pas zeer laat beschikbaar komen voor de campagnevoorbereiding. Tot op het laatst van de zittingsperiode zijn ze bezig om voor de Kamerleden informatie op te spitten en op velerlei wijze de politici zodanig van dienst te zijn, dat men geneigd is hen aan te duiden als slaven van de politiek. Groenendijk vond voorts onder meer, dat politieke partijen meer gevoel behoren te hebben voor de noodzaak om opinieonderzoek te laten doen. Niet om de kiezers naar de mond te kunnen praten, maar om te weten waarom iemand een bepaalde partij kiest. Ook deze onderzoekingen moeten op lange termijn worden gepland. Opinieonderzoek tijdens de campagne vond hij ongelooflijk hinderlijk, want de politici lieten er teveel op en laten zich daardoor van het uitgestippelde beleid afbrengen.

VOORWAARDEN

Wie als PR-adviseur wordt aangezocht om een politieke partij terzijde te staan, dient twee belangrijke voorwaarden te stellen, meent Groenendijk. De belangrijkste is, dat de adviseur alle besprekingen op beleidsniveau bijwoont. De tweede voorwaarde: er moet een PR-beleid op lange termijn worden gevoerd. „Als je op het laatste ogenblik als adviseur aan boord komt, loop je kans op het brandende schip vlam te vatten,” aldus Groenendijk.

„Wij hebben tegen het CDA gezegd: De campagne 1981 is op 26 mei 1977 begonnen. Nu moet er gestart worden met de vorming van de kandidaten. Nu moet men op pad gaan. De politici moeten maandelijks bezoeken gaan brengen aan gemeenten en regio's. Kortom, de politici moeten steeds onder de kiezers zijn.” Aldus het verslag, van de hand van de heer A. van Dijk, in „Provisorium”, het blad van het NGPR, over hetgeen CDA-adviseur J. N. A. Groenendijk op een ledenvergadering met betrekking tot de verkiezingscampagne van het CDA.

Aandacht voor Europese verkiezingen

Aan de grensovergangen Arnhem/Emmerik en Heerlen/Aken is aan het begin van deze maand een speciale actie gehouden, welke in het teken stond van de volgend jaar te houden directe verkiezingen voor het Europese Parlement. Deze actie, die in alle lidstaten van de Europese gemeenschap plaats vond, paste in het kader van de activiteiten, welke de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de gemeenschap, in de komende maanden gaat uitvoeren om de belangstelling van de Europese burgers voor de verkiezingen te stimuleren.

De actie, waarvan de foto een beeld geeft, bestond uit het uitreiken van folders aan automobilisten. De folder wees op het belang van de directe verkiezingen en gaf een uiteenzetting van hetgeen tot nu toe in de Europese gemeenschap is bereikt en om welke doelstellingen het gaat.

Er is iets mis op de woningmarkt

door: drs. ing. J. de Jong

Wie zich voor de woningbouw interesseert, heeft de laatste tijd niet te klagen over gebrek aan informatie. In een tijdsbestek van enkele maanden verscheen een aantal publicaties met behartigingswaardige gegevens over de woningbouw in Nederland, zowel voor het heden als voor de toekomst.

- Op 1 april 1977 zond de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening het structuurschema „Volkshuisvesting” aan de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal. Hiermede werd de procedure om van een beleidsvoornemen omtrent dit onderwerp tot een planologische kernbeslissing te komen in werking gesteld.

- In juni 1977 verscheen de notitie „Woning-deelmarkten” van het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid. Deze notitie is het resultaat van een oriënterend onderzoek naar de ontwikkelingen op de bouwmarkt. Zij werd vervaardigd in opdracht van de gezamenlijke werkgevers- en werknemersorganisaties in het bouwbedrijf.

- In juni 1977 werd eveneens aan de openbaarheid prijs gegeven het rapport „De woningbouw in Nederland”. Dit rapport behelst een studie, uitgebracht door het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid en het Bouwcentrum. De opdracht tot deze studie werd op 25 maart 1976 verstrekt door de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Het doel van de opdracht was het maken van een raming van de toekomstige bouwactiviteiten in de woningbouw.

- Op 28 juni 1977 deed de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening het verslag over de ontwikkelingen in de bouwnijverheid over het eerste kwartaal van 1977 toekomen aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal. In tegenstelling tot de eerder genoemde publicaties geeft het kwartaal verslag aan wat er werkelijk gebeurd is en heeft als zodanig een meer statisch karakter.

Bij een nadere bestudering van het kwartaalverslag ontdekt men sectoren waarin een duidelijke teruggang is opgetreden in vergelijking met de overeenkomstige periode van het vorige jaar. Opmerkelijk is dat dit juist die sectoren zijn waarin de overheid als opdrachtgever fungeert. Ook zijn er in het kwartaalverslag elementen aanwijsbaar, welke op een verbetering in de bouw kunnen duiden. Terecht stelt het verslag dat het bij de verstrekte gegevens gaat om een indicatie van de op de bouwmarkt te verwachten ontwikkelingen. Aan de woningbouw wordt een afzonderlijke paragraaf gewijd. Onderstaand overzicht is ontleend aan de tabel in deze paragraaf.

Woningbouw 1e kwartaal 1976 en 1977

	Bouwvergunning Verleend		Begonnen		Voltooid	
	1e kw. 1976	1e kw. 1977	1e kw. 1976	1e kw. 1977	1e kw. 1976	1e kw. 1977
Met rijkssteun						
Woningwet	9470	7905	9570	9154	8010	8343
Premie huur						
Premie eigen	11781	10448	13352	12567	9956	10110
	21251	18353	22922	21721	17966	18453
Zonder rijkssteun	4798	6579	5392	8282	4162	5612
Totaal	26049	24932	28314	30003	22128	24065

Het aantal voltooide woningen is in het eerste kwartaal 1977 hoger dan in de overeenkomstige periode van het vorige jaar. Dit geldt zowel voor woningen welke met, als voor die welke zonder rijkssteun gebouwd zijn. Toch is er een verschil tussen beide groeperingen. Bij de met rijkssteun gebouwde woningen is er een teruggang ten opzichte van vorig jaar wat de begonnen woningen betreft. Dit verschil tussen met en zonder rijkssteun gebouwde woningen komt nog duidelijker tot uitdrukking bij de verleende bouwvergunningen.

DOORZETTEN

De verschuiving van de gesubsidieerde naar de ongesubsidieerde sector zal zich ongetwijfeld gedurende de rest van het jaar

doorzetten, althans voor wat de voltooide woningen betreft. Voorts leest men in het kwartaalverslag dat de bouwproductie in lopende prijzen 16% is gestegen ten opzichte van die in de overeenkomstige periode in 1976. De bouwproductie ligt zelfs 7% boven de raming. Er lijkt dus alleszins reden tot tevredenheid te zijn. Het geplande aantal nieuwbouwwoningen zal, onvoorzien omstandigheden daargelaten, in 1977 zeker worden gehaald. Dit aantal bedraagt voor 1977 volgens de begroting Volkshuisvesting 105.500 woningen, exclusief wooneenheden.

Bij een kwantitatief woningtekort is het bouwen van woningen op zich reeds een verdienste. Als een dergelijk woningtekort nog aanwezig is, althans van enige omvang, is genoemde tevredenheid slechts gebaseerd op het tot stand brengen van een sterk dalende trend in de afgelopen jaren. Onderstaand overzicht geeft dit aan:

Jaar	Voltooid woningen
1973	155.412
1974	146.174
1975	120.774
1976	106.813

Bron C.B.S.

Het gaat echter niet om het bouwen van woningen zonder meer. Het gaat om de tegemoetkoming aan de maatschappelijke behoefte aan woningen. In de nota Bouwbeleid van 29 september 1976 (pag. 4) stelt de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening dat het bouwbeleid van de regering gericht is op de afstemming van de uiteindelijke omvang van de bouwproductie op de maatschappelijke behoefte aan bouwproducten. Dus niet bouwen om het bouwen, maar bouwen voor de mensen. Is er eigenlijk wel een meer reëel bouwbeleid mogelijk.

TOETSING

Natuurlijk zal op korte termijn het aantal voltooide woningen getoetst moeten worden aan de raming. Deze raming moet echter afgestemd zijn op de ontwikkeling van de maatschappelijke behoefte. Alleen bij voldoende afstemming van de raming op de maatschappelijke behoefte is er grond voor tevredenheid als de raming inderdaad wordt gehaald. Een moeilijkheid hierbij is de bepaling van de maatschappelijke behoefte, zowel kwantitatief als kwalitatief. Het bepalen van het aantal benodigde woningen is een moeilijke opgave. Velen hebben hiertoe reeds een poging gewaagd, velen zijn er nog mee bezig. Veranderingen in de bevolkinssamenstelling naar omvang en aard, inkomensontwikkelingen en wijzigingen in het woongedrag zijn factoren, welke van invloed zijn op de benodigde woningvoorraad op een bepaald moment. In 1975 werd vrij algemeen aangenomen

dat landelijk de kwantitatieve woningnood was opgeheven. Er zouden in ons land voldoende woningen zijn. In die tijd meende het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid dat tot 1980 volstaan kon worden met het bouwen van gemiddeld 111.000 woningen per jaar. Het structuurschema Volkshuisvesting, in de aanvang van dit artikel genoemd, vermeldt hiervoor een aantal van gemiddeld 109.000 per jaar, exclusief wooneenheden. Neemt men nu op grond van deze gegevens aan dat er globaal elke jaar 110.000 woningen bijgebouwd moeten worden, dan is er in 1976 opnieuw een tekort ontstaan. Zelfs de prettige geluiden over de woningbouw in het eerste kwartaal 1977 geven geen enkele garantie dat dit tekort nog dit jaar zal worden opgeheven. Zo gezien, balanceert het huidige woningbouwbeleid op de ondergrens van

wat nodig is. Zo gezien, want het aangenomen aantal woningen van gemiddeld 110.000 per jaar is geen hard gegeven, zoals uit nadere berekeningen is gebleken. In het in opdracht van de minister uitgevoerde onderzoek „De Woningbouw in Nederland” wordt berekend dat tot 1980 de woningproductie, afgestemd op de behoefte, (en daar gaat het om) gemiddeld ruim 126.000 woningen per jaar moet zijn. In het licht van deze berekening worden er momenteel veel te weinig woningen gebouwd.

KWALITATIEF

In het voorgaande is ingegaan op het kwantitatieve woningtekort. Centraal stond hierbij de vraag of er wel genoeg woningen zijn. Er bestaat echter ook een kwalitatief woningtekort. Kwalitatief slaat hier niet op de constructieve degelijkheid van het gebouwde. Voor een dergelijke kwaliteit bestaat voldoende garantie door middel van technische voorschriften.

Bij het kwalitatieve woningtekort gaat het in de eerste plaats om de vraag of die woningen daar gebouwd zijn waar er behoefte aan bestaat. Om enig inzicht in het kwalitatieve woningtekort te krijgen, splitst men de woningmarkt in deelmarkten. Zo kan de totale woningmarkt in ons land onderverdeeld worden naar regio, naar prijsklasse, naar beheersvorm enz. Ook op een deelmarkt zal het aanbod in voldoende mate afgestemd moeten zijn op de vraag, zal er van een evenwichtige situatie gesproken kunnen worden. Iemand die een woning in het westen wil, heeft er immers niets aan als er ergens een woning in Limburg leeg staat. Iemand die maar f 300,- per maand kan verwonen, is toch niet gebaat bij het bouwen van woningwetwoningen, welke een zodanige huur moeten doen dat individuele huursubsidie nog nauwelijks mogelijk is. Iemand die een koopwoning wil hebben, voelt zich genomen als hij op de tweedehands woningmarkt een bijna niet uit te spreken bedrag moet betalen, omdat de gemeente zo nodig huurwoningen wil laten bouwen. Helaas blijkt het evenwicht op de verschillende deelmarkten van de woningmarkt soms ver te zoeken.

GROOT OVERSCHOT

In de notitie „Woningdeelmarkten” wordt door het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid getracht de oorzaken op te sporen waarom de onbevredigde vraag op een aantal deelmarkten van de woningmarkt niet leidt tot aanpassing van de woningbouwproductie.

Duidelijk wordt in deze notitie aangegeven dat er een groot vraagoverschot bestaat naar twee categorieën woningen n.l. naar goedkope huurwoningen en naar eengezinskoopwoningen.

Wat de goedkope huurwoningen betreft, heeft men geen bouwconoom te zijn om te weten, dat de bouw hiervan vrijwel onmogelijk is. Door de ontwikkeling van de grondprijzen en van de bouwkosten in de afgelopen jaren is het bouwen van goedkope huurwoningen eerder wens dan werkelijkheid. Toch bevat de woningvoorraad in ons land voldoende woningen met een lage huur. Op 7 februari 1977 publiceerde het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening een samenvatting van de resultaten van het woningbouwbehoefteonderzoek 1975.

Onderstaand overzicht over de huurhoogte in ons land is ontleend aan deze samenvatting.

Huurklasse per maand in gulden	percentage
minder dan 120	20%
120-150	21%
150-200	23%
200-250	14%
250 of meer	23%
totaal	100%

Volgende week geen Nederlander

Gedurende de zomermaanden verschijnt het christelijk-historisch weekblad „De Nederlander” om de veertien dagen. Volgende week komt er geen blad uit. Het volgende nummer van „De Nederlander” verschijnt op vrijdag 26 augustus aanstaande.

Het is bijzonder tragisch dat vele goedkope huurwoningen bewoond worden door mensen met hoge inkomens en dat jongeren met lagere inkomens veelal aangewezen zijn op duurdere nieuwbouwwoningen. Doorstroming zou hier de oplossing kunnen zijn. Maar waarom zouden de bevoorrechten met iets meer inkomen hun goedkope huurwoning verlaten als zij voor veel meer geld niet eens kunnen krijgen wat zij wensen. Sommigen van deze bevoorrechten wensen een eengezinskoopwoning. De vraag naar koopwoningen is zeer groot. Het niet kunnen voldoen aan deze vraag heeft nare neveneffecten. De prijs van bestaande woningen is in sommige regio's het viervoudige van de nieuwbouwprijs van 10 jaar geleden. De koopwoede bij woningen is hoog opgelopen.

Het aantal nieuw ingeschreven hypotheek op woonhuizen was in het eerste kwartaal van 1977 niet minder dan 54% hoger dan dat in de overeenkomstige periode van het vorige jaar. De gemiddelde hypotheekhoogte steeg het laatste jaar van f 88000,- tot f 108.000,-. Zelfs de president van de Nederlandse Bank achtte het noodzakelijk zijn bezorgdheid omtrent deze bedenkelijke ontwikkeling kenbaar te maken.

Nog steeds neemt de koopwoede bij woningen toe, ook nadat de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening met ingang van 14 december 1976 de maximale eerste jaarlijkse bijdrage voor eigen woningen heeft teruggebracht van f 5200 naar f 4700,-. Inmiddels is laatstgenoemd bedrag om budgettaire redenen verlaagd tot f 4.000,-. De huidige minister, evenals de beide staatssecretarissen hebben meermalen begrip getoond voor het legitieme verlangen van de Nederlandse bevolking naar de eigen woning. Het is niet de schuld van de centrale overheid dat aan dit verlangen niet wordt tegemoet gekomen. De moeilijkheden liggen op gemeentelijk niveau. Vele gemeentebesturen ontbreekt de politieke moed om het heilige dogma „woningwetwoning” overboord te zetten. Vele gemeentebesturen schijnen nog niet te weten, dat de laagstbetaalden niet verlegen zitten om een woningwetwoning, maar wel om een betaalbare woning.

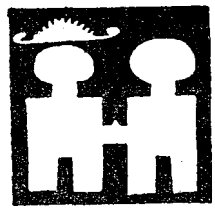
En betaalbare huurwoningen zijn in de bestaande woningvoorraad in ruime mate aanwezig. Deze betaalbare woningen zullen door middel van doorstroming vrij moeten komen. Er is een gericht doorstromingsbeleid nodig naar woningen, waarnaar een grote vraag bestaat. Daarom zullen er meer koopwoningen gebouwd moeten worden.

AFSTEMMEN

Bij een dergelijk beleid krijgen de laagstbetaalden de woningen met de laagste huren, waardoor de overheid een aanzienlijk bedrag spaart aan individuele huursubsidie.

Wellicht kan dit bedrag op een andere wijze aangewend worden ten behoeve van de laagstbetaalden door bijvoorbeeld de mogelijkheden tot het bouwen in de „beschutte sfeer” uit te breiden. Maar zelfs als dit niet gebeurt, is de sociaal zwakkere in onze samenleving nog gebaat bij de geschetste doorstroming. Immers de huidige regeling voor individuele huursubsidie vergoedt boven f 350,- huur per maand niet meer het volledige verschil tussen normhuur en werkelijke huur. Daarom mag het aanbod niet langer beheerst worden door versleten ideologische opvattingen ten aanzien van de eigendom. Het aanbod moet afgestemd worden op de maatschappelijke behoefte. Er is iets mis op de woningmarkt.

Drs. ing. J. de Jong,
raadslid Protestanten
Christelijke Combinatie.
Alphen aan den Rijn.

c h j o

GOED BERICHT

Van onze olim penningmeester, Gerard van Asselt, ontvingen we het navolgende bericht:

Via deze weg wil ik al diegenen van CHJO- en CHU-zijde bedanken voor al de kaarten en brieven die ik van hen ontving in de lange en moeilijke tijd die achter me ligt. Sinds enkele weken heb ik het ziekenhuis bestaan verwisseld voor een normaler leven. De beleving van het weer te kunnen lopen is geweldig.

Al was in deze omstandigheden het penningmeesterschap der CHJO niet te handhaven, toch hoop ik o.a. via commissiewerk me actief te blijven inzetten voor de CHJO.

Beste mensen, hartelijk bedankt voor de belangstelling en het meeleven.

Gerard J. van Asselt
C. J. van Houtenlaan 33
Weesp.

Wegens vakantie gesloten

In de periode van 15 augustus tot 12 september is het secretariaat van de CHJO gesloten. Dit in verband met vakantie van de algemeen secretaris. Post voor de CHJO dus graag naar een ander adres!, bijvoorbeeld eveneens naar onze vice-voorzitter (adres boven) of naar de bestuurssecretaris P. S. Procee, Concordiastraat 10a te Groningen.

Donateursactie

CHJO

Nu we toch aan het herinneren zijn, wil ik graag de Unieleden nog eens herinneren aan de donateursactie die de CHJO voert. Ieder die ervoor gegeven heeft, hartelijk dank; maar helaas heeft nog lang niet ieder Unielid ervoor gegeven. In alle bescheidenheid mogen we toch wel zeggen dat de CHJO „in de groei” is, en u weet het: een kind in de groei heeft veel nodig. Geef ons de kans te bewijzen dat de CHJO in positieve zin iets voor de Unie kan betekenen, door als Unielid iets voor de CHJO te tekenen (namelijk die girokaart!)
Ons gironummer is: 200450 ten name van Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Rotterdam.

De CHJO in Zuid-Holland

In Zuid-Holland is een werkgroep samengesteld, met als taak de CHJP in de provincie Zuid-Holland te reactiveren en de provinciale ledenvergadering, welke gepland is op 9 september a.s. en beschouwd kan worden als officieel begin van de reactivering, voor te bereiden.

Ten einde het ledenbestand te kunnen inventariseren worden jongeren onder de 30 jaar, die zich als lid van de CHJP beschouwen, lid willen worden of belangstelling hebben voor de CHJO in Zuid-Holland, verzocht contact op te nemen met één van de onderstaande adressen.

Hierbij worden tevens alle secretarissen van de CHU-kiesvereniging in Zuid-Holland opgeroepen aan onderstaande adressen namen door te geven van in hun gemeente woonachtige, jonge CHU-leden/sympathisanten. Wegens de federatieve structuur van het CDJA is een aparte, bloeiende CHJO (nog) nodig.

Laten we het CDJA de CH-jongeren niet ontbreken!

Bouw mee aan het CDJA door actief te zijn/worden in de CHJO, ook in Zuid-Holland.

Alle leden/belangstellenden worden bij dezen alvast uitgenodigd tot het bijwonen van de vergadering op 9 september a.s. A. B. L. de Jonge, Kloksteeg 21/Jean Pessynhof 11, Leiden; Chr. van Gulyk, Marsdiep 58, Alphen aan de Rijn; W. O. van Middendorp, Weverskade 16, Maasland; P. van Akenborgh, Ds. C. van Gendtstraat 45, Ridderkerk.

Attentie!

Nogmaals: Documentatiemateriaal

Op onze vorige oproep om documentatiemateriaal over de CHJO uit de periode van 1927 tot ongeveer 1960 is nog geen enkele reactie binnengekomen. Mogelijk vanwege de vakantie. Er moet echter in den lande bij oud-CHJO-leden nog wel wat te vinden zijn. Kijkt u uw archief nog eens goed na. Onze vice-voorzitter die met de samenstelling van een brochure over de 50-jarige CHJ belast is, zit er dringend om verlegen! Hij heeft een nieuw huis gekocht, speciaal om het overvloedige documentatiemateriaal te kunnen opslaan. (Dit laatste is natuurlijk enigszins overdreven, maar laat hem alstublieft niet met lege handen zitten).
Graag het materiaal rechtstreeks naar hem toezenden. Zijn adres is: J. van den Assem, Jan Haringstraat 12, Haarlem, tel. 023-253792.

Introductieconferentie CHJO

De al eerder aangekondigde introductieconferentie van de CHJO op zaterdag 17 en zondag 18 september a.s. vindt plaats in „Overcinge” te Havelte. Graag wil ik via dit blad ieder die belangstelling heeft voor de CHJO uitnodigen deze conferentie bij te wonen. U krijgt hier een goede kans om op het voor velen nog zo gladde ijs van de politiek thuis te raken. Als wereldkampioen op de politieke schaats zult u niet uit Havelte terugkomen, maar u kunt er voldoende training opdoen om de „ijskoorts” te boven te komen.

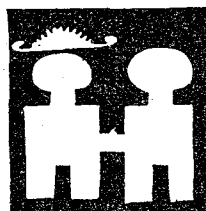
Een kort overzicht van het programma: Zaterdag beginnen we om 10.00 uur. We gaan de zaterdagmorgen en -middag het politieke terrein verkennen met discussies en een inleiding over „Wat is politiek?” De zaterdagavond belooft erg gezellig te worden met het avondprogramma dat verzorgd zal worden door onze vice-voorzitter, Jan van den Assem, en het informeel samenzijn.

Voor zondagmorgen vermeldt het programma de overdenking en een inleiding door onze voorzitter, L. P. Heukels, over „De komende vier jaar”. 's Middags is er een inleiding door mevr. Evenhuis-van Essen over „Wat is christen-democratische politiek?”. Na de discussie hierover wordt de conferentie gesloten.

Kortom: we hopen u een boeiend en leerzaam programma aan te bieden.

Ieder die belangstelling heeft, is welkom! Wek ook zoveel mogelijk vrienden en kennissen die belangstelling hebben voor de politiek op deze gelegenheid om met de politiek kennis te maken aan te grijpen. Wel graag even een berichtje of telefoontje als u van plan bent te komen naar onze vice-voorzitter J. van den Assem, Jan Haringstraat 12 te Haarlem, tel. 023-253792.

Egbert Bluemink,
algemeen secretaris CHJO.

CHJO. Agenda

Op 7 september a.s. vergadert de CHJO Den Ham weer in „De Beuk”, Dorpsstraat in Den Ham. Aanvang van de vergadering: 20.00 uur. Onderwerp: De nieuwe econo-

mische orde. Alle Overijsselse CHJO-leden worden bij dezen wederom hartelijk uitgenodigd de vergadering bij te wonen. Van de CHJO-Friesland ontvingen we het eerste leden-contact-organ. Hulde daarvoor. Over de plannen van de Friese CHJO leerden we eruit dat ze van plan zijn midden september te vergaderen over de mensenrechten (Helsinki-Belgrado). Medio november wordt er vergaderd over het ontwerpprogramma Provinciale Staten. Medio februari wordt er aandacht besteed aan de naderende Statenverkiezingen en in mei vindt de slotvergadering plaats.

Vergaderschema van CHU

ALGEMENE VERGADERING 1978

De algemene vergadering van de CHU in het jaar 1978 wordt gehouden op zaterdag 27 mei volgend jaar. Het ligt in de bedoeling deze vergadering te doen plaatsvinden te Zwolle.

VERGADERING UNIERAAD

De vergaderingen van de Unieraad in het komend seizoen 1977-1978 vinden plaats op:

Zaterdag 24 september te Utrecht (bespreking van troonrede en miljoennota);
Zaterdag 26 november te Utrecht (behandeling van de begroting 1978);
Zaterdag 15 april te Utrecht (voorbereiding van de algemene vergade-

ring van de CHU op zaterdag 27 mei);
Zaterdag 17 juni te Utrecht.

VERGADERINGEN UNIEBESTUUR

Het Uniebestuur, het dagelijks bestuur van de CHU, heeft het volgende vergaderschema: maandag 22 augustus (procedure verkiezingen gemeenteraden en provinciale staten), dinsdag 13 september, woensdag 26 oktober, donderdag 17 november (behandeling begroting 1978), vrijdag 13 januari, maandag 27 februari, dinsdag 4 april (voorbereiding van Unieraadsvergadering op 15 april), woensdag 17 mei en donderdag 8 juni. Alle bestuursvergaderingen worden te Utrecht gehouden.

Contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees

Het bestuur van de stichting „Uniepers”, de uitgeefster van het christelijk-historische weekblad „De Nederlander” belegt het komend najaar weer een speciale contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees. Het is de bedoeling op deze dag de wensen en verlangens, zowel van „Uniepers” als van de lezers van „De Nederlander” te bespreken.

De contactdag wordt gehouden op zaterdag 1 oktober aanstaande in de grote recreatiezaal van het nieuwe BDU-gebouw te Barneveld, aanvang 10.30 uur des morgens.

De politieke situatie kon dan wel eens de moeite waard zijn dat we die samen met elkaar bespreken, uiteraard onder leiding van één of meer prominenten van onze Unie. Daarnaast is het goed dat we dan elkaars ideeën en wensen leren kennen over de plaats en taak van ons weekblad en ons ledencontactblad.

Voldoende stof om met elkaar een goed bestede ochtend te hebben. Na afloop wordt een eenvoudige broodmaaltijd aangeboden. Noteert u zaterdag 1 oktober vast? En geeft u zich even op aan onze administratie, Van Deventerlaan 49 te Voorburg? Na ontvangst van uw aanmelding worden nadere gegevens toegezonden.

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter

Aanmeldingsstrookje voor contactdag Uniepers/de Nederlander

Ondergetekende
wonende te

zal graag deelnemen aan de contactdag van de stichting „Uniepers” op zaterdag 1 oktober aanstaande te Barneveld.

Inzenden aan: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49 te Voorburg.

publikaties CDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector,
met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-
adviescommissie van het CDA, met het oordeel van
het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag.; f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een
toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-
Lohmanstichting, Den Haag

Brief Van Agt aan Den Uyl

's-Gravenhage, 18 juli 1977

Hooggeachte heer Den Uyl
Sinds u op 15 juli jl. aan Hare Majesteit de Koningin uw verslag uitbracht over uw formatie-werkzaamheden en ik daarop ten overstaan van de pers enig commentaar heb gegeven, is er verwarring ontstaan over hetgeen tussen ons beiden in de laatste uren van uw formatie is besproken.

Ik hecht eraan mijn daarvan gemaakte aantekeningen in een brief aan u neer te leggen, zulks in een poging om nodeloze misverstanden op te ruimen, want deze zijn alleen maar schadelijk, wat er verder ook tussen nu en het optreden van een nieuw Kabinet mag gebeuren.

Aan uw verslag aan Hare Majesteit heeft u een bijlage 3 toegevoegd die als hoofd draagt: „Wijzigingsvoorstellen van de fractievoorzitter van het CDA ten aanzien van de concept-conclusies van de formateur, kenbaar gemaakt op 14 juli 1977”. Deze lijst van 9 punten wekt allicht de suggestie dat er met het CDA te deze zake geen goed garen te spinnen viel en die suggestie is in hoge mate versterkt door hetgeen u zelf (met name tijdens uw persconferentie van jl. vrijdagochtend) en de heer Van Thijn zoal aan de pers hebben verklaard.

Toen ik u jl. donderdag vroeg in de middag op uw verzoek bezocht, heb ik u medegedeeld het pakket van concept-conclusies dat u daags te voren had voorgelegd (bijlage 2 bij uw eindrapport aan de Koningin) niet te kunnen aanvaarden. Om niettemin ter wille van de voortgang van de formatie een akkoord ook over deze kwestie te bereiken heb ik u een alternatief voorstel gedaan, zulks aan de hand van schriftelijke notities die ik voordien had opgesteld en in ons gesprek als memorandum gebruikte. De essentie van mijn voorstel was het gewijzigd wetsontwerp op de vermogensaanwasdeling tot uitgangspunt te nemen met inbegrip van hetgeen in het Kabinet is besproken over de mogelijkheid van de Tweede Kamer tot amendering van het in dat wetsontwerp opgenomen maximum van het individuele VAD-deel. Aan het laatste heb ik toegevoegd: als u vindt dat wij in deze formatie ook over dit punt een concrete (en de fracties bindende) decisie moeten nemen, dan wens ik het percentage van dit maximum te brengen op 4%. In afwijking van het gewijzigd wetsontwerp heb ik slechts de wens naar voren gebracht dat de collectieve VAD-gelden zullen worden bestemd voor

pensioenvoorzieningen voor werknemers (dit kwam neer op schrapping van het woordje „primair” in punt 6 van uw concept-conclusies) en dat deze gelden zouden worden geparkeerd bij het bestaande Fonds Voorheffing Pensioenen, met dien verstande dat de werknemers de meerderheid in het bestuur van dat fonds zouden krijgen. Ik liet derhalve de gedachte varen, die in mijn fractie veel weerklank had gevonden, om de collectieve VAD-gelden ten goede te doen komen ook aan anderen dan werknemers. Ik toonde mij bereid om ook overigens afstand te doen van wensen die in het CDA ten aanzien van een wettelijke regeling op de vermogensaanwasdeling leven, in het voorlopig verslag en in het eindverslag tot uitdrukking waren gebracht en door mij in formatiegesprekken waren verwoord.

Tijdens onze ontmoeting op donderdagmiddag heb ik, in aansluiting op hetgeen daarover eerder al in een gesprek à quatre was gezegd, er nog eens op gewezen dat het wel moeilijk zou worden de datum van 1 januari 1976 in het wetsontwerp te handhaven, gelet op het feit dat het ten gevolge van de Kabinetcrisis en al hetgeen daarop volgt veel langer zou gaan duren voordat deze wettelijke regeling het Staatsblad zou bereiken dan eertijds werd voorzien. Ik heb hiervan steeds gezegd dat het hier niet gaat om een specifieke CDA-wens maar om een kwestie van behoorlijke wetgeving. Op donderdagmiddag heb ik hieromtrent nader gezegd dat de formateur er wellicht de voorkeur aan zou geven die datum niet bij Nota van wijziging te veranderen, maar daaraan de opmerking verbonden dat het ondenkbaar moest worden geacht dat het nieuwe Kabinet zijn voortbestaan op het spel zou zetten als het Parlement aan die datum zou willen sleutelen.

Ik constateerde dat uw concept-conclusies op een aantal punten traden buiten hetgeen in het door u geleide Kabinet was afgesproken. Dat gold met name voor de 5 voorstellen die zijn opgesomd onder punt 3 van uw pakket en voor punt 4 daarvan. Over het gestelde in dat punt 4 heb ik hierboven al gesproken. Over de voorstellen, vervat onder punt 3 van uw pakket, heb ik u het volgende doen weten. Ik verklaarde mij bereid (zie punt 3, onder a) te bezien of het gewijzigd wetsontwerp een cumulatief correctief voor inflatie inhoudt en, zo ja, deze cumulatie ongedaan te maken. Ik hoor u aan de drempel waar volgens het wetsontwerp VAD-plichtigheid begint

in aanzienlijke mate te verlagen en wel van f 250 000.- tot f 200 000.- (zie punt 3, onder b). Ik gaf te kennen problemen te zien in het opnemen van een clause (zie punt 3, onder c) dat op grond van opgedane ervaring de wenselijkheid zou worden bezien van het onder de wet brengen van vennootschappen die niet in de vorm van N.V. of B.V. worden gedreven. Daarvan valt immers te vrezan dat aanmerkelijke onrust zal worden opgeroepen in dat deel van het bedrijfsleven dat door het gewijzigd wetsontwerp niet wordt bestreken. In de korte gedachtenwisseling die wij daarover hadden bleek vervolgens dat er misverstand heerste of de voorgestelde verruiming al of niet zou blijven binnen de sfeer van de ondernemingen die aan vennootschapsbelasting zijn onderworpen. Dan het heffingspercentage. Uw pakket bevatte daaromtrent twee voorstellen: verhoging aanstands tot 20% en reeds per 1 januari 1980 eventueel nog hoger.

Tegen het laatste heb ik ingebracht dat het bedrijfsleven snakt naar zekerheid: men heeft er behoefte aan te weten waar men aan toe is. Wat het eerste betreft: ik heb u eraan herinnerd welk een bewogen voorgeschiedenis het heffingspercentage van het gewijzigd wetsontwerp (15%) heeft en daaraan toegevoegd dat u van het CDA wel veel vraagt daaraan toch te willen tornen. Niettemin heb ik de door u voorgestelde verhoging tot 20% bespreekbaar genoemd. Maar dan zou daar wel tegenover moeten staan dat alsnog een wens wordt ingewilligd die ik, hoewel deze in de CDA-fractie sterk leeft, ter wille van het bereiken van een akkoord had laten vallen: aftrekbaarheid van de VAD-heffing voor de vennootschapsbelasting. Tot zover punt 3.

Oorspronkelijk zouden de brieven, die de heren Den Uyl en Van Agt aan elkaar hebben geschreven en die beide op deze pagina staan afgedrukt, met name op verzoek van drs. Den Uyl niet worden gepubliceerd. Pas na afloop van de informatie-Albeda is toestemming voor publicatie verleend.

onder d. van uw pakket. Tenslotte reesteert de verrekenbaarheid van uitkeringen uit hoofde van reeds bestaande winstdelingsregelingen met het individuele VAD-deel. Deze wens heb ik in onze ontmoeting van jl. donderdagmiddag wel gememoreerd: niet echter om alsnog op inwilliging daarvan aan te dringen (want dat zou in strijd zijn met mijn voorstel om het gewijzigd wetsontwerp tot uitgangspunt van ons ter zake te sluiten akkoord te maken), maar om duidelijk te maken hoeveel concessies ik per saldo bereid was te doen.

Dan nog een opmerking over de tweede volle alinea van blz. 4 van uw eindrapport aan de Koningin. U schrijft daarin dat ik geen aanleiding zag mijn fractie te raadplegen alvorens u definitief bescheid te geven. Dit heeft kennelijk betrekking op het telefoongesprek dat wij korte tijd na 8 uur op donderdagavond hebben gevoerd. Ik weet zeker dat ik u in dat gesprek bij herhaling heb gevraagd of u als formateur mijn definitieve antwoord diezelfde dag nog wilde vernemen dan wel uiterlijk in de loop van de daarop volgende dag. In het laatste geval zou ik nog in de gelegenheid zijn met mijn fractie te spreken, in het eerste geval zou dat feitelijk onmogelijk zijn. U vroeg mij toen hoe ik mij eventueel zelf in het gesprek met mijn fractie zou opstellen. Mijn antwoord luidde dat ik uw laatste voorstellen niet in de fractie zou verdedigen, maar dat de fractie daarin wellicht toch zou bewilligen. Daarop zei u me dat u dan prijs stelde op een nog diezelfde dag te geven bescheid. Dat gaf ik u toen en het was negatief.

Ik betreur het dat u bijliken de derde alinea van blz. 4 van uw eindrapport heeft geconcludeerd dat bij het CDA „een onvoldoende bereidheid aanwezig is de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor de medewerking van de vakbeweging aan het te voeren sociaal-economisch beleid”. Het CDA onderkent hoe belangrijk het is de medewerking van de vakcentrales voor dat beleid te verwerven, hetgeen overigens niet impliceert dat aan elke uit die kringen naar voren gebrachte wens kan en mag worden voldaan.

A. A. M. van Agt.
Voord. van de C.D.A.-fractie in de Tweede Kamer.

Brief Den Uyl aan Van Agt

's-Gravenhage, 18 juli 1977

Zeer geachte heer Van Agt,
Met verwondering heb ik kennis genomen van uw ernstige kritiek op mijn eindrapport als formateur uitgebracht aan H. M. de Koningin op 15 juli jl. Ik baseer mij hierbij op verslaggeving door het ANP en berichten in de dagbladen. Uiteraard zal de interpretatie van de gang van zaken tijdens een formatiepoging altijd verschil van inzicht kunnen opleveren. De persberichten wekken echter de indruk als zou van een vlakweg onjuiste weergave mijnerzijds van de gang van zaken sprake zijn. Ik beperk mij tot een drietal stellingen, die ik heb aangetroffen.

1. Ik had niet mogen stellen dat, zoals in mijn brief aan de Koningin gebeurt, verschillende van de door u geformuleerde verlangens in strijd zijn met grondgedachte en opzet van het bij de Kamer ahangige wetsontwerp.

2. Ik had moeten begrijpen, dat de geformuleerde verlangens niet het eindbod waren en heb te vroeg geconcludeerd dat geen overeenstemming mogelijk was.

3. Ik zou u hebben geforceerd tot een antwoord jl. donderdag, zonder u gelegenheid te geven met uw fractie te overleggen.

Bovengenoemde punten laten zich het best behandelen aan de hand van de feitelijke gang van zaken. In mijn memorandum van 21 juni heb ik een aantal suggesties gedaan hoe ik meende, dat de VAD benaderd zou kunnen worden om overeenstemming te bereiken. Op 11 juli hebben de betrokken fractievoorzitters uitvoerig hun standpunt omtrent de VAD uiteengezet, waarbij zoals te verwachten viel van een zeer uiteenlopende benadering kon worden gesproken. Van uw kant is o.a. gevraagd om het voorlopig laten rusten van de verdere behandeling van het wetsontwerp, het instellen van een staatscommissie die omtrent alternatieven zou rapporteren met eventuele interimaire regelingen. Mijnerzijds heb ik gesteld, dat dit naar mijn oordeel een gepasseerd station was na de uitvoerige voorbereiding en de gedane

toezeggingen. Ik heb op mij genomen voor de vervolgbespreking op 12 juli voorlopige conclusies te formuleren.

Wat de aard van die conclusies betreft herinner ik eraan, dat ik bij de eerste bespreking melding heb gemaakt van het feit, dat uit door „ambtelijk Financiën” aan de formateur overlegde gegevens moest worden geconcludeerd, dat de VAD-opbrengst op basis van 1975 exclusief aardgas niet f 150 miljoen, zoals nog gesteld in de memorie van antwoord, maar slechts f 40 miljoen zou bedragen. Ik heb eraan toegevoegd dat dit gegeven naar mijn oordeel dwingt tot heroverweging van de grondslag en de omvang van de VAD-heffing, wil voorkomen worden dat de inlossing van een belofte van het thans demissionaire kabinet met recht als een doolie mus zou kunnen worden gekwalificeerd. In die conclusies zit stellig een correctie van het wetsontwerp in zijn laatste vorm, maar aan een gegeven als genoemd kon, gelet op de eerdere toezeggingen, toch niet zonder meer voorbij worden gegaan. In de vervolgbespreking op 12 juli lieten zich zeker geen onoverbrugbare tegenstellingen verkennen. U gaf uw opmerkingen onder voorbehoud van nader fractieoverleg. De fractievoorzitters van PvdA en D'66 gingen op de meeste punten akkoord maar hadden een aantal ten dele ingrijpende aanvullende verlangens, waarbij zijdens D'66 de instemming mede werd bepaald door het feitelijke aan de VAD toe te kennen politieke belang. Afgesproken werd woensdag in een derde zitting aan de hand van nadere voorstellen van de formateur tot definitieve beslissingen te komen.

De bespreking van mijn nadere voorstellen op woensdag 13 juli eindigde in de conclusie uwerzijds, dat mijn nadere voorstellen voor u niet aanvaardbaar waren. Gesteld voor het feit, dat ook deze derde achtereenvolgende bespreking over de VAD niet tot overeenstemming leidde, heb ik uitgesproken, dat ik mij diende te beraden op de voortzetting van mijn formatiewerkzaamheden. Om daarover geen overhaaste stappen te doen heb ik de fractievoorzitters uitgenodigd voor afzonderlijke besprekingen op donderdag 14 juli. In die gesprekken hebben PvdA en D'66

verklaard, dat zij ondanks anders gerichte verlangens bereid waren akkoord te gaan, gelet op de zwaarwegende gevolgen van afwijzing. Tot mijn teleurstelling voerde u in die bespreking alle punten op, die in bijlage 3 van mijn brief aan de Koningin van 15 juli zijn opgesomd. U hebt daarbij betoogd, dat uw opmerkingen zich meer richten tegen de aan de orde zijnde conclusies van de formateur dan tegen het wetsontwerp zoals het er na de nota van wijzigingen d.d. 25 januari uit was komen te zien. Ik heb daartegenover nogmaals uiteengezet op welke gronden ik tot mijn nadere voorstellen ben gekomen, waarover toen diende te worden beslist. Ik heb ook niet in twijfel gelaten dat naar mijn mening het ecarteren van een afzonderlijk VAD-fonds, het aftrekbaar maken van de VAD-afdracht voor de vennootschapsbelasting, het in mindering brengen van werkgeversbijdragen in winstdelingsregelingen op de VAD-afdracht, en het verhogen van het individuele aandeel, als in strijd met grondgedachte en opzet van het bij de Kamer ahangige wetsontwerp moeten worden beschouwd. Terwille van te bereiken overeenstemming was ik alsnog bereid een aantal andere van uw bezwaren tegen mijn nadere voorstellen te overwegen en u daarover binnen enkele uren te berichten. Toen ik u jl. donderdagmiddag het resultaat van mijn overweging meedeelde, waarbij alle door u opgevoerde punten werden doorgelopen en door u op één onderdeel aangevuld, heb ik u gevraagd hoeveel tijd u voor een eindoordeel

meende nodig te hebben. Ik gaf daarbij aan, dat ik mij kon voorstellen, dat u uw fractie zou willen raadplegen. U hebt toen eigener beweging 20.00 uur genoemd. Toen de reactie negatief was („het verschil is te groot”), heb ik u aangeboden, dat u uw fractie alsnog zou raadplegen. Uw antwoord was dat u daartoe alleen bereid was als ik als formateur u nadrukkelijk zou vragen dat te doen, erbij zeggend dat uw advies aan de fractie zou zijn mijn conclusies te verwerpen.

Na beraad heb ik bevestigd geen bezwaar te hebben, indien u uw fractie zou willen raadplegen alvorens een eindoordeel te geven, wel bezwaar te hebben tegen een uitdrukkelijk verzoek mijnerzijds om dat te doen, wetend dat u de fractie negatief zou adviseren en beseffend dat een formateur tot de uiterste terughoudendheid verplicht is waar het geldt de relatie tussen een fractievoorzitter en zijn fractie. Toen u stelde eigener beweging niet bereid te zijn uw fractie te raadplegen, heb ik om uw definitieve oordeel als voorzitter van de CDA-fractie gevraagd. Samenvattend meen ik, dat mijn kwalificatie van uw bezwaren tegen mijn nadere voorstellen in mijn brief aan de Koningin gemotiveerd is. Dat van een geforceerde besluitvorming niet kan worden gesproken. Dat in redelijkheid alle denkbare overleg met uw fractie is aangeboden.

Ik stel het zeer op prijs, indien u zou willen aangeven waar de weergave van de feiten, zoals hierboven verricht, naar uw oordeel onjuist is danwel essentiële aanvulling behoeft. De blokkade, waarvan ik in de voorlaatste zin van mijn brief heb gerept, beschouw ik als ernstig, temeer waar, zoals ik heb gesteld, de verkiezingsuitslag samenwerking van PvdA, CDA en D'66 tot een gebiedende plicht maakt. Ik meen goed te doen deze brief niet openbaar te maken. Wel zend ik afschrift aan de fractievoorzitters van PvdA en D'66, in de misschien niet verwaarloosbare hoop, dat een nadere overweging van de preciese gang van zaken een sleutel zou kunnen leveren voor de opheffing van de blokkade, waarvan ik gewag heb gemaakt.

Met vriendelijke groet,

Dr. J. M. den Uyl

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

**BOUWBEDRIJF
P. HULSBOS Jzn. b B.V.**

Venneperweg 873 - Nieuw Venneper.

NIEUW VENNEP - Telefoon 02526-2277
ABBENES - Telefoon 02524-226

**KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW**

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

INTERIEURVERZORGING B.V.
EEN ZAAK OM NEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

**KAMERBREED
TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte**

BOUWBEDRIJF

**Fa. C. Spijker
& Zn.**

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiverken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

**MAKELAARSKANTOOR
HOOGENRAAD**

HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken
Taxatiën

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid

Badhuisstraat 95
Vlissingen
Postbus 151
Telefoon (01184)
144 61 - 19192

**TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON**

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

BETONFABRIEK 'VRIJENBAN'

A. M. HOEKE

Rottèrdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008

BETONWAREN

AANNEMINGSBEDRIJF
HOOGVLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

Stelt u prijs op

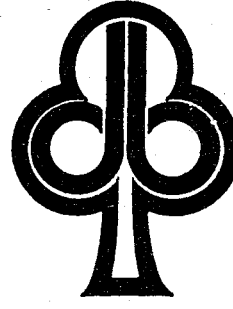
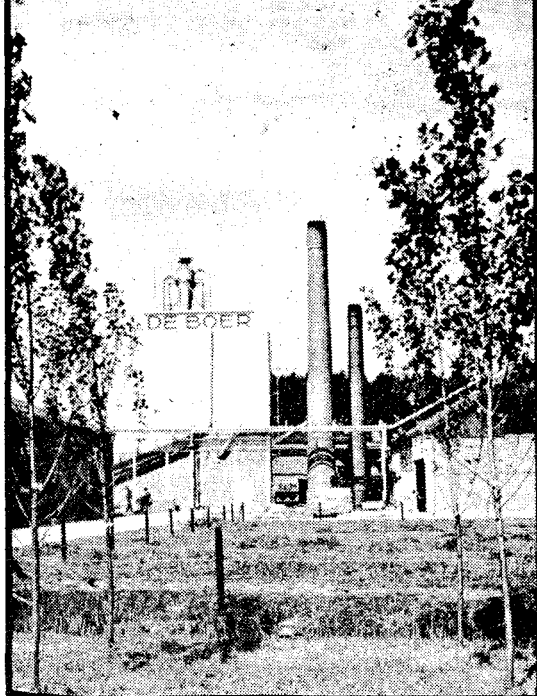
**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**

dan

**VAN
ZEBEN'S**

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

**GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS**

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetformatie IV

Slot van Akte één

door: dr. R. J. H. Kruisinga,
vice-voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer

1. Geen akkoord te bereiken over abortus

Dat is het belangrijkste nieuws na meer dan 80 dagen onderhandelen in de kabinetformatie. Daarmee zijn de moeilijkheden rond deze kabinetformatie natuurlijk geenszins opgelost.

Het is een politiek feit dat minder dan een jaar geleden liberalen en socialisten gezamenlijk en in vereniging tegen de opvattingen van de christen-democraten in op het gebied van de abortus een wetgeving hebben trachten tot stand te brengen die dwars tegen de beginselen van de christen-democraten in ging.

Weliswaar heeft een deel van de liberale fractie in de eerste kamer dit socialistisch-liberale akkoord van de hand gewezen.

Maar sindsdien is in de Partijraad van de liberalen in Amsterdam terzake van het abortus-vraagstuk een besluit genomen, dat in feite niet afwijkt van het eerder gesloten liberaal/socialistische pact.

Ons is daarbij bovendien niet ontgaan hoe de vroegere voorzitter van de liberalen Haja van Someren - één van de belangrijkste tegenstandsters van dit stuk wetgeving in die Partijraad en daarvoor - door haar partijgenoten is tegemoet getreden.

Evenmin is ons ontgaan hoe het bekwame liberale eerste kamerlid Hendrik Jan Louwes - een tegenstander van abortus - bij de eerste kamerverkiezingen is geschouwd. Hij werd zonder pardon van een zeker verkiesbare plaats bij de eerste kamerverkiezingen naar een volstrekt onverkiesbare plaats verwezen wegens zijn opvattingen over de abortus.

Die verschijnselen:

1. De resolutie van de laatste Partijraad van de VVD;
2. het optreden tegenover Haja van Someren;
3. het verwijderen van Louwes uit de eerste kamer

zijn geen symptomen die erop duiden dat er t.a.v. abortus bij de liberalen een meer respectvolle houding terzake van de abortus tegenover de christen-democraten is gaan optreden. Het tegendeel lijkt eerder het geval.

2. Bereidheid tot overleg en compromis

Het wordt thans dikwijls voorgesteld of de

christen-democraten op dit punt tot geen enkel akkoord bereid waren. Het verwijt is daarbij van twee kanten verschillend. Van de kant van de socialisten wordt ons verweten, dat wij star en onverzoenlijk aan ons eigen standpunt vasthielden. Van andere zijde wordt ons dikwijls verweten te weinig standvastigheid en te weinig beginsel te hebben getoond. Beide zijn onjuist!!!!

In een land waar alleen minderheden gezamenlijk een regering kunnen vormen is een compromis noodzakelijk. Wij waren en zijn daartoe bereid. Van de andere kant werd echter geen enkele stap gedaan. Wij waren ertoe bereid, omdat wij ons realiseren geen meerderheidsfractie in de kamer te zijn en dat men dan niet zonder vuile handen te maken voort kan gaan. Bij ons heeft voorop gestaan waar mogelijk de norm van de bescherming van het leven te handhaven. Daarnaast hebben wij voor ogen de mogelijkheid het aantal abortussen in ons land zoveel mogelijk terug te dringen. Het is schrikbarend als we ons realiseren, dat jaarlijks omstreeks 15000 vroege abortussen en omstreeks 250 late abortussen in ons land plaatsvinden. Wat aan de terugdringing daarvan kan worden gedaan moet geschieden.

Daarenboven worden in ons land omstreeks 75000 buitenlandse vrouwen geaborteerd. Zeker dit laatste met een af-

In dit nummer

In dit nummer van het christelijk-historisch weekblad „de Nederlander” heeft een aantal pagina's de aanduiding „CDA-aktueel” gekregen. De artikelen, welke op deze pagina's staan, worden ook geplaatst in het blad „Politiek Nieuws” van de KVP en het weekblad „Nederlandse Gedachten” van de ARP.

De samenstellers van de pagina's „CDA-aktueel” prijzen zich gelukkig, dat er artikelen zijn van mr. A. A. M. van Agt, de voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer, dr. P. A. J. M. Steenkamp, de voorzitter van het CDA, en prof. dr. W. Albeda, CDA-lid van de Eerste Kamer en oud-informateur.

Op de pagina's „CDA-aktueel” wordt voorts aandacht besteed aan de uitslag, voor het CDA, van de Tweede-Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei jongstleden, en diverse organisatorische zaken.

schuwelijk woord „abortustoerisme” genoemd, waarbij ook nogal wat commerciële motieven een rol spelen, stuit ons natuurlijk buitengewoon tegen de borst.

Het is goed nog eens nauwkeurig te vermelden tot welke concessies wij in het belang van een waar mogelijk handhaven van de norm van de bescherming van het leven en terugdringing van het aantal abortussen en de regeerbaarheid van het land bereid waren.

Puntsgewijs was dat het volgende:

- 1e. Instelling van een beraadsgroep.
- 2e. Afspraak dat de beraadsgroep over de abortus binnen een beperkte termijn advies aan het kabinet zal uitbrengen.
- 3e. Bereidheid om bij handhaving van de norm een strafuitsluitingsgrond voor bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden te overwegen.

4e. Bereidheid op grond van het uitgebrachte advies van de beraadsgroep herziening van de wetgeving te heroverwegen. Geen enkel tegemoetkoming van de zijde van de christen-democraten werd door de socialisten met een tegemoetkoming hunnerzijds bejegend.

Steeds werd weer gesteld dat de abortus voor de kamer een vrije kwestie diende te zijn.

Maar het kan natuurlijk niet zo zijn, dat bij een regeerakkoord op sociaal/financieel/economisch terrein in een kabinet socialisten en christen-democraten gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen op basis van op dat gebied gemaakte nauwkeurige afspraken, maar dat op een ander gebied b.v. het gebied van de vraagstukken van leven en dood, of een gebied als dat van het onderwijs, socialisten en liberalen gezamenlijk de zaken regelen buiten de christen-democraten om, die mede de volle regeringsverantwoordelijkheid dragen en daarmee ook voor de ondertekening van de wet en voor de uitvoering van de totstandgekomen wetgeving verantwoordelijk zijn. Dat is niet mogelijk.

Een dergelijke onevenwichtigheid in de afspraken bij de aanvaarding van aansprakelijkheid voor de aan te vormen regering is voor ons niet mogelijk.

Daar komt dan natuurlijk bij, dat vanuit een christelijk-historische visie op de functie van de overheid wij - CHU - altijd van mening zijn geweest, dat in een zo belangrijke zaak de overheid zelve, dat is hier de regering, het initiatief moet nemen en dat niet aan de kamer kan en mag overlaten. Dit is ook in de afgelopen kabinetperiode steeds onze visie geweest.

3. Financieel-economisch akkoord

Tenslotte nog iets over het gesloten financieel-economisch akkoord. In de volgende Nederlander ga ik daar nog meer uitvoerig op in. Er hebben daarover in de afgelopen zoveel halve en hele onwaarheden gestaan, dat het nuttig lijkt daar nog wat uitvoeriger op in te gaan.

Gevoelsgoed is het wel zo, dat van die halve en hele onwaarheden weinig CHU-kiezers onder de indruk zijn gekomen. Want terwijl in het algemeen ten opzichte van politieke kwesties de telefoon en de brief nogal royaal op mijn huisadres, Uniebureau en op het Binnenhof worden gebruikt, heeft mij ondanks deze persreactie in dit geval geen negatieve reactie bereikt. Er is daarover ook op het Uniebureau geen enkel negatief bericht binnengekomen. Ik acht dat - geleet op de gedane verdachtmakingen - verheugend en opmerkelijk.

De overgrote meerderheid van de CHU-leden uit de CDA-fractie meende in volle overtuiging akkoord te kunnen en te moeten gaan met de afspraken op financieel/economisch terrein, die naar ons gevoel het optimaal haalbare waren.

En naar de mening van sommigen onzer ook verder gingen dan in een kabinet met liberalen bereikbaar zou zijn geweest.

De feiten zijn bekend in de aanvang van de vorige kabinetperiode stegen de uitgaven veel te sterk. Wij hebben daartegen gewaarschuwd. Maar wij hebben ook - en ik heb dat zelf de vorige twee jaar bij herhaling gesteld - dat een omhuiging van het stijgingstempo niet halsoverkop kan geschieden.

Ik heb dat in het bijzonder betoogd bij de samenstelling van ons program en met Van Leeuwen erop gewezen, dat het onzinnig was om te veronderstellen, dat het dalings-tempo van de overheidsuitgaven sneller kon dan het tempo 0,9-0,8-0,7-0,6.

Het was volstrekt irreal een andere gang van zaken te veronderstellen en dit tempo werd ongeveer bereikt.

Het is goed nog eens op een rijtje te zetten wat in zijn totaliteit werd afgesproken:

- 1e. De nullijn in de inkomensontwikkeling.
- 2e. Vier miljard bezuiniging zonder meer.
- 3e. Nog eens drie miljard bezuiniging bij een gedeeltelijk falen van de veronderstelling.
- 4e. Geen belastingverhoging indien de christen-democraten die niet wensten.
- 5e. Maximaal 5% financieringstekort.
- 6e. Verhoging van de aardgasprijs. (Verschuiving van directe naar indirecte belastingen).

7e. Aanwending van een deel van de verhoging van de aardgasprijs en de financiering van de sociale verzekering (verlichting van de lasten voor het bedrijfsleven).

Het was een akkoord, waarvan mijn vriend, de oud-thesaurier-generaal Willem Drees, die nu de politiek verlaten heeft, en in de Rekenkamer is benoemd, tegen mij zei: „Het akkoord is macro-economisch schitterend. Het zal moeilijk zijn uit te voeren.”

Maar dat laatste is natuurlijk bij elk bezuinigingsakkoord het geval.

Het is een akkoord, waarvan onze oud-voorzitter van de Unie Henk Beernink, toen we het met algemene instemming dinsdag jl. in het bestuur van de CHU bespraken, zei: „Als je nog verder zou willen gaan met bezuinigingen zou je moeten komen tot de ruwe ingreep van de universiteit van Utrecht. Om eens een paar aardige voorbeelden te noemen.”

Mensen, die nu zo gemakkelijk praten over ruwe ingrepen, in het omhuigingstempo van de stijging van de overheidsuitgaven moeten heel precies aangeven waar dat moet en kan gebeuren. Dat is een niet eenvoudige operatie, die met grote zorgvuldigheid dient te geschieden. De gemaakte fouten in de aanvang van de vorige kabinetperiode zijn te herstellen maar het kan alleen stap voor stap.

Het bovengenoemd akkoord biedt daarvoor een redelijke basis.

In het volgende artikel hoop ik hierop nog nader in te gaan.

Inmiddels is het droevig te constateren, dat na zo lange onderhandelingen nog zo weinig voor de vorming van een nieuw kabinet is bereikt.

In het belang van het land is de komende weken voor de vorming van een regering de grootste spoed geboden.

Hoe lang bestond de CHU-fractie in de Senaat?

door: prof. dr. J. W. van Hulst,
voorzitter CHU-fractie in Eerste Kamer

Nu de C.H.U.-fractie in de Eerste Kamer met ingang van Prinsjesdag 1977 opgaat in de C.D.A.-fractie, is het interessant om eens na te gaan, hoe lang deze fractie het heeft uitgehouden. Een duik in de geschiedenis openbaarde mij het volgende:

In 1894 scheidde Baron J. E. N. Schimelpenninck van der Ooyen zich af van de A.R.P.-fractie in de senaat, hij wenste als zo genaamde vrije anti-revolutionair aangeduid te worden.

Tien jaar later voegden zich bij en baron nog twee dissidenten: J. P. Haavelaar en J. D. Wassenaar van Rosande. Sinds

1904 traden deze drie officieel op als Christelijk-Historische fractie in de Eerste Kamer. Stellen wij het officieuze begin van onze fractie op 1894, dan is haar leeftijd thans 83 jaar. Houden we het officiële jaar 1904 aan, dan heeft zij altijd nog een bestaan van 73 jaar achter zich.

Van harte hopen wij, dat een jong politoloog binnen afzienbare tijd een dissertatie zal schrijven over de C.H.U.-fractie in de senaat. Want zo'n belangrijk brok geschiedenis mag niet verloren gaan.

Van Hulst

Over abortusregeling moet reëel gesproken worden

door: Peter Heukels, voorzitter CHJO

De kabinetsformatie kende tot nu toe vele spannende momenten. Over vrijwel alle politieke problemen bestonden grote of minder grote verschillen van inzicht. Het is toch echter mogelijk gebleken om compromissen te bereiken, die soms meer, soms minder acceptabel voor het CDA waren. Nu ik dit op schrift stel (rond het afgelopen weekeinde) zijn grote problemen gerezen op een zowel voor de socialistische als voor het CDA principieel terrein: de abortus. Op voorstel van de formateur zal er alleen over de procedurele kant van de zaak kunnen worden gesproken. Over de inhoud van de zaak zal dan gelet op de grote verschillen van inzicht niet kunnen worden gesproken.

Dit zou dan met name inhouden dat het initiatief inzake de abortuswetgeving wederom aan de Kamer zal worden overgelaten. Dit betekent in de praktijk dat er een voorstel in de Kamer kan worden geformuleerd en waarschijnlijk ook zal worden geformuleerd dat voor het CDA niet aanvaardbaar is, omdat dit totaal geen recht doet aan zijn opvattingen in deze. De CDA-opvatting over abortus van „neen tenzij” is voor de huidige gesprekspartners niet aanvaardbaar. Terecht heeft het CDA de formateur laten blijken dat het hier een zaak betreft, die voor haar zeer hoog genoteerd staat op het politieke verlanglijstje.

PRINCIPIEEL

Dit zou dus betekenen dat er een breuk in de formatie zou ontstaan. Ook een combinatie met de VVD, zo die al wenselijk, maar vooral haalbaar is, zou een oplossing van dit probleem niet wezenlijk dichterbij brengen, tenzij de VVD zou aangeven, dat hierover met haar te praten valt. Nogmaals abortus is een principiële zaak, en voor die zaak dient het CDA te staan. Terugkomende op de formatie betekent een breuk, dat de mogelijkheid van een PvdA-minderheidskabinet meer tot de mogelijkheden gaat behoren. Ook dan zal een abortuswetsontwerp worden geformuleerd, dat niet het onze is. Kortom, de zaak zit aardig vast. Een van de weinige mogelijkheden die nog over is, is om toch over de inhoud van de zaak te gaan praten. In de gepolariseerde stellingname van dit moment is dit niet goed mogelijk. Handhaven van de huidige (onbevredigende) toestand met instellen van een staatscommissie, lijkt een mogelijkheid om uit deze problemen te komen. Het zal dan wel zo moeten zijn, dat de uitgangspunten van het CDA overeind moeten blijven. Het zou dan bijvoorbeeld zo kunnen zijn, dat we ons er als maatschappij veel meer op richten om voor vele „sociale en psychosociale” abortusaanvragen ook sociale en psychosociale oplossin-

gen aan te dragen. De beoordeling van een abortusaanvraag zal dan niet zozeer ethisch moeten zijn, in de zin van wij zullen wel beoordelen of het mag of niet, maar meer in de zin van: Kunnen we als maatschappij oplossingen aandragen voor een eventuele aanvraag op het sociale terrein, b.v. het verstrekken van passende woonruimte als dat de reden van de aanvraag was, of het verstrekken van financiële hulp als dat de reden van de aanvraag was. Hulp in de vorm van gesprekken kan worden verleend als er sprake is van psychische problematiek. Eerst dan kan er worden gesproken van een adequate hulpverlening.

Het is toch ook niet zo, dat de enige behandeling van een maagzweer bestaat uit het verrichten van een maagoperatie; daarbij is het toch ook niet zo, dat de patiënt dan het recht heeft om zo'n operatie te eisen met voorbijzien van andere behandelingsmogelijkheden. In ieder geval is het belangrijk dat het onderwerp eens wat meer uit de politieke, geëmancipeerde en gepolariseerde hoek komt en er meer de mogelijkheid ontstaat om reëel over het onderwerp te kunnen praten.

Den Haag,
20 augustus 1977 Peter Heukels, voorzitter
CHJO.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spinning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abbonementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abbonementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

Streven invoering gericht op 1 augustus 1983

Wetsontwerp basisonderwijs bij Tweede Kamer ingediend

Bij de Tweede Kamer is het wetsontwerp basisonderwijs ingediend. De doelstelling van het wetsontwerp is de integratie van het kleuteronderwijs en het lager onderwijs. Dat wil zeggen de samenvoeging van beide vormen van onderwijs tot één nieuwe vorm: het basisonderwijs. De bestaande kleuterscholen en lagere scholen zullen als zodanig verdwijnen. In plaats daarvan komt een school voor basisonderwijs. Het zal in de basisschool mogelijk zijn het onderwijs- en ontwikkelingsproces van kinderen van 4 tot en met 12 jaar continue te laten verlopen. De overgang van kleuterschool naar lagere school is dan immers komen te vervallen en de drempel die tussen beide lag is vereffend. In het algemeen zullen de kinderen 8 jaar op de basisschool moeten blijven. Hoewel 4-jarige kinderen tot de basisschool kunnen worden toegelaten, wil dit niet zeggen dat de leerplicht straks ook op deze leeftijd zal beginnen. Het wetsontwerp bevat geen bepalingen over de leerplicht. Als de leerplicht vervroegd zou worden, dan zou dat in de Leerplichtwet moeten gebeuren, maar het is niet de be-

doeling de leerplicht bij een lagere leeftijd dan 5 jaar te leggen.

Toelating

Tot de basisschool worden toegelaten alle kinderen in de leeftijd van ongeveer 4 jaar tot ongeveer 12 jaar, die in staat zijn het onderwijs van de school te volgen. Daartoe zullen ook de kinderen behoren die onder de nu geldende wetgeving bepaalde vormen van buitengewoon onderwijs plegen te volgen. Het staat niet al bij voorbaat vast, welke omvang de toelating van deze kinderen zal aannemen en in welk tempo die toelating zal gaan. Omvang en tempo zijn afhankelijk van de mogelijkheden waarover de basisschool beschikt om deze kinderen te bieden wat zij nodig hebben. Afhankelijk ook van de later te ontwerpen wettelijke regeling van het speciaal onderwijs, dat bestemd zal zijn voor kinderen die tijdelijk of blijvend een bijzondere behandeling vragen die de basisschool hen niet kan geven. Het ligt voor de hand, dat de ervaring die wordt opgedaan met de toelating van deze kinderen tot de basisschool en de inhoud van de wettelijke rege-

ling van het speciaal onderwijs elkaar zullen beïnvloeden. De vorming van een nieuw soort onderwijs, te geven op de basisschool, zal aan de opleiding van de onderwijsgedevenden andere eisen stellen dan op het ogenblik aan de opleiding van leidsters en onderwijzers worden gesteld. Ook de benaming van de onderwijsgedevenden wordt anders. Het wetsontwerp voert voor hen de benaming leraren en voor het hoofd die van directeur in.

Bevoegdheid

In een bijlage bij de memorie van toelichting op het wetsontwerp staat dat er één akte van bekwaamheid komt, die bevoegdheid geeft voor het onderwijs aan 4 tot 12-jarigen. De volledig bevoegde onderwijzers van de huidige opleiding zullen dezelfde rechten bezitten als de abiturienten van de nieuwe opleiding. De onderwijzers, die op het ogenblik niet de volledige bevoegdheid bezitten en de kleuterleidsters - mits zij in het bezit zijn of alsnog komen van de akte van bekwaamheid als hoofdleidster - zullen door het met succes volgen van een applicatie-cursus dezelfde rechten kunnen verwerven als de abiturienten van de nieuwe opleiding. Overigens zal al het zittende personeel de gelegenheid krijgen zich door het volgen van een her- en bijscholingscursus voor te bereiden op het geven van onderwijs op de basisschool.

Kosten

In een andere bijlage van de memorie van toelichting wordt inzicht gegeven in de kosten, die invoering van de basisschool zal meebrengen. Rekening houdend met de

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

voorbereiding van de invoering en uitgaande van het prijspeil 1976 en het aantal leerlingen van dat jaar, kan geconcludeerd worden dat de nieuwe regeling tot 1990 meer kosten zal vragen dan bij voortzetting van de huidige regeling. Verwacht wordt dat op basis van deze regeling in 1990 een kostendaling intreedt die in 1995 in totaal f 97 miljoen zal bedragen.

Inwerkingtreding

Het wetsontwerp bepaalt dat voor de inwerkingtreding voorschriften worden gegeven in een afzonderlijke wet, waarin ook het overgangsrecht zal worden geregeld. De datum van inwerkingtreding staat daarom nog niet vast, maar het streven is gericht op 1 AUGUSTUS 1983.

H.L.

Contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees

Het bestuur van de stichting „Uniepers”, de uitgeefster van het christelijk-historische weekblad „De Nederlander” belegt het komend najaar weer een speciale contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees. Het is de bedoeling op deze dag de wensen en verlangens, zowel van „Uniepers” als van de lezers van „De Nederlander” te bespreken.

De contactdag wordt gehouden op zaterdag 1 oktober aanstaande in de grote recreatiezaal van het nieuwe BDU-gebouw te Barneveld (vlakbij het station), aanvang 10.30 uur des morgens. De BDU is het bedrijf waar „De Nederlander” wordt vervaardigd. Wilt u weten hoe, dan is het mogelijk u daarover die dag alles te laten zien.

De politieke situatie kon dan wel eens de moeite waard zijn dat we die samen met elkaar bespreken, uiteraard onder leiding van één of meer prominenten van onze Unie. Daarnaast is het goed dat we dan elkaars ideeën en wensen leren kennen over de plaats en taak van ons weekblad en ons ledencontactblad.

Voldoende stof om met elkaar een goed bestede ochtend te hebben. Na afloop wordt een eenvoudige broodmaaltijd aangeboden. Noteert u zaterdag 1 oktober vast? En geeft u zich even op aan onze administratie, Van Deventerlaan 49 te Voorburg? Na ontvangst van uw aanmelding worden nadere gegevens toegezonden.

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter

Aanmeldingsstrookje voor contactdag Uniepers/de Nederlander

Ondergetekende te wonende te

zal graag deelnemen aan de contactdag van de stichting „Uniepers” op zaterdag 1 oktober aanstaande te Barneveld. Inzenden aan: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49 te Voorburg.

Model gemeente- en provincieprogramma van CDA

Sinds enige tijd is een commissie onder verantwoordelijkheid van de drie wetenschappelijke instituten binnen het CDA en de CDA-gemeente- en provincieorganisaties bezig met het opstellen van een model gemeente- en provincieprogramma.

Dit ten behoeve van de opstellers van de onderscheiden programma's ten behoeve van de gemeente- en provinciebesturen. Want de staten- en raadsverkiezingen 1978 komen steeds dichterbij.

De werkwijze van de commissie is als volgt. Het CDA-verkiezingsprogramma 1977-1981 zal lokaal en regionaal vertaald worden. Daarbij staat voorop het aangeven van beleidskaders met de daarbij behorende beleidsinstrumenten. Een nadere toespitsing van het CDA-verkiezingsprogramma heeft het voordeel dat er binnen het CDA gepoogd wordt vanuit een geïntegreerde beleidsvisie te opereren. Na vaststelling van het concept-model zal dit vervolgens op

zaterdag 8 oktober a.s. in een vergadering van genoemde organisaties besproken worden. Daarna wordt de tekst van het model vastgesteld en wordt het CDA-bestuur verzocht het model-programma aan te bevelen.

De commissie bestaat uit de volgende leden:

Ir. F. J. Cremer (Zwolle), Mr. J. Chr. G. Fijen (Den Haag), F. Jonkman (Drachten), J. H. Reinders (Willemstad N.-Br.), Mr. A. G. J. M. Rombouts (Den Haag), Mr. F. J. H. Schneiders (Almelo, voorzitter), Mr. W. R. van der Sluis (Hilversum), Mrs. drs. E. Chr. M. Wagenmakers ('s-Hertogenbosch), J. Wagenvoort (Middelburg), drs. W. van den Bos Czn., p/a dr. Kuiperstraat 3, (Den Haag), 070-60.68.38, secretaris-rapporteur.

Hebt u suggesties of wensen t.a.v. het model: stelt u zich dan in verbinding met W. van den Bosch Czn., adres zie boven.

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

Akkoord over financiële, sociale en economische beleid

Fase in moeilijk formatieoverleg

door: mr. A. A. M. van Agt, voorzitter CDA-fractie in Tweede Kamer

Met het vaststellen van conclusies over het sociale, economische en financiële beleid werd opnieuw een fase afgesloten in het moeilijke formatieoverleg. Niet het eenvoudigste onderdeel, maar ook niet het enige obstakel waarop de formatie zou kunnen stranden. Op het moment waarop ik verslag doe over dit onderdeel is het overleg gestart over een aantal nog resterende zaken, waarbij het wellicht nog moeilijker zal zijn elkaar te vinden.

Politiek gezien was de onderhavige materie niet het moeilijkst. Vrijwel iedereen in dit land is er immers van overtuigd, dat in de komende jaren een bijzondere krachtsinspanning nodig is om onze economie door een moeilijke periode te halen. Daarbij is de belangrijkste inzet het terugdringen van de verder oplopende werkloosheid en de inflatie. De verschillen liggen dan ook veeleer in de keuze van de middelen en de afweging van de belangen, al spelen uiteraard daarbij politieke invalshoeken een grote rol. Reeds onder het vorige kabinet is een begin gemaakt met de zogenaamde 1procentsoperatie om de collectieve uitgaven terug te dringen. De voorbereiding van een aanvullend beleid ter stimulering van de investeringen en ter vermindering van de arbeidskostenstijging door loonsubsidies werd ter hand genomen. Latere gegevens toonden aan dat dit voorgenomen beleid nog niet tot beoogde resultaten leidde. Studies van het Centraal Planbureau en een rapport van sociaal-economische topambtenaren (de CEC maakten dat duidelijk. De aanbevelingen gingen in de richting van vergaande inkomensmatiging en verdergaand terugdringen van de collectieve uitgaven.

VARIANTEN

Daartoe waren in het CEC-rapport ook een aantal varianten uitgerekend, waarin de formateur zich kennelijk niet geheel kon vinden. Hij vreesde aantasting van collectieve uitgaven, die voor hem een zaak van de laatste linie is. In zijn tweede memorandum, waarin hij de werkgelegenheidsproblematiek analyseert en zijn eerste inzichten weergeeft omtrent het te voeren beleid, kondigde de

formateur zijn voorkeur reeds aan om de beoogde sanering van onze economie, de bestrijding van de werkloosheid en het terugdringen van de inflatie te bereiken langs de weg van een nog stringenter inkomensmatiging dan in het CEC-rapport was voorzien.

Op zijn verzoek heeft het Centraal Planbureau de uitkomsten berekend welke volgens zijn rekenmodel het gevolg zouden zijn van het volledig achterwege laten van initiële loonstijging in de jaren '78 en '79, het gedurende de hele periode terugdringen van de incidentele loonstijging met 0,5 procent per jaar en een halvering van de belastingplannen die oorspronkelijk voor deze periode waren voorzien.

De uitkomsten waren verbluffend. De werkloosheid loopt terug tot 150.000, de inflatiegraad daalt met 1 procent per jaar en het financieringsstekort blijft binnen de norm van 5 procent. De noodzaak om de collectieve uitgaven verder te verminderen dan de reeds afgesproken 4 miljard was niet meer aanwezig omdat het voor loonkosten zo zeer gevoelige overheidsbudget in zeer sterke mate de gevolgen ondervond van de beoogde matiging der inkomens. Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk beleid een grote wissel trekt op de bereidheid tot medewerking van de burgers in het bijzonder van de werknemers. In het beleid paste dan ook naar de mening van de formateur de realisering van een aantal verlangens dat met name in de kring van de vakbeweging leeft.

Daartoe behoorden de al eerder overeengekomen wetsontwerpen betreffende de ondernemingsraden en de vermogensaanwaddeling en voorts in samenhang met Memo II de Wet Investeringsregening en een aantal zaken die aan de orde zijn in het overleg tussen werkgevers en werknemers ingevolge het zogenaamde Haagse Protocol. De sommen van de formateur toonden aan hoe gevoelig onze economie is voor de ontwikkeling van de arbeidskosten. Dat geldt met name waar het de effecten op de werkgelegenheid en de inflatie betreft.

DISCUSSIE

De discussie over deze zaken tussen de economen in ons land is al enige tijd aan de gang. In deze discussie komen als verschillen van inzicht het meest naar voren a. langs welke weg kan deze inkomensmatiging het best tot stand komen, en b. welke rol daarin een mindere groei van de collectieve uitgaven speelt. Het jarenlang op de nullijn houden van de inkomens uit arbeid komt velen daarbij nogal ongeloofwaardig voor. Nu kan men zeggen dat de zaak de moeite waard is. Het oplopend werkloosheidscijfer vormt een reële bedreiging voor onze volkshuishouding waarbij ook het draagvlak van onze collectieve voorzieningen rechtstreeks in het geding is.

Om die reden meende de formateur voor zijn nogal erg optimistische variant te mogen kiezen. Toch heeft ook hij zich, na discussie, niet aan de twijfel omtrent zijn uitgangspunten kunnen onttrekken. In de conclusies wordt dan ook gesteld dat „er ook ruimte is voor twijfel, of de beoogde inkomensmatiging zal worden gerealiseerd, met name waar het de be-

CDA-aktueel

De samenstelling van de pagina's „CDA-aktueel” in dit nummer van „de Nederlander” geschiedde door een redactie-team, bestaande uit: D. Corporaal, F. J. van der Heijden, N. M. Hogeland, T. de Kok, Wm C. de Kruij, W. de Kwaadsteniet en H. Lokkerbol. Als secretaris trad op: G. J. Brinkman.

Het redactie-adres van „CDA-aktueel” is: postbus 85676, 2508 CJ, Den Haag.

(De artikelen van CDA-aktueel” verschijnen in: „Politiek Nieuws” van de KVP, „Nederlandse Gedachten” van de ARP, en „de Nederlander” van de CHU.)

REACTIES OP AKKOORD

De vraag is wel gerezen of de wijze waarop de beide hiervoor besproken strategische invalshoeken op voldoende zekerheid verschaffende wijze in de conclusies zijn verwoord. Dat daarover twijfel bestaat is gebleken uit verschillende reacties, onder meer van personen die bij de uitvoering van het beleid een belangrijke rol zouden kunnen vervullen. Inderdaad zijn de gesignaleerde risico's zodanig, dat op grotere zekerheid zou zijn gespeeld, indien alvast maar meteen tot een aanvullend omhoogbuigingsprogramma zou zijn besloten, en bij voorkeur nog ingevuld.

Dat laatste zou overigens zeker de formatie aanmerkelijk hebben verlengd, terwijl het bovendien de vraag is of het druk vergaderende team het geëigende gezelschap is om begrotingen tot in detail uit te kammen. Mij lijkt dat de gemaakte afspraken voldoende duidelijk zijn om toetredende bewindslieden duidelijk te maken welke opgave zij op hun weg zullen aantreffen. Mij lijkt dat geen enkel tot het kabinet toetredend bewindsman zich verrast kan betonen wanneer de feitelijke ontwikkelingen tot aanpassing van zijn budget nopen. Ook lijkt mij dat de toekomstige minister van financiën ervan mag uitgaan dat hetgeen in deze passage wordt beoogd door hem ook van zijn collegae mag worden gevraagd. Ik wil het treden in de suggestie van de tweede verdedigingslinie door onze gesprekspartners als serieus en derhalve vertrouwenwekkend beschouwen.

Bovendien zal het niet anders kunnen dan dat een komend kabinet, gegeven de doelstellingen ten aanzien werkgelegenheid en het terugdringen van de inflatie en in samenhang daarmee het vasthouden aan het normatief financieringsstekort, zijn beleid zodanig concretiseert dat deze doelstellingen binnen bereik komen. Wellicht zal een en ander een rol moeten spelen in het constituerend beraad bij de uiteindelijke vorming van het kabinet. Maar hoe dan ook, men zal in het licht van de gemaakte afspraken niet om de problematiek heen kunnen.

NIET IN DETAIL

De overige afspraken betreffen een nadere uitwerking op het terrein van de collectieve uitgaven, het inkomensbeleid, het economisch structuurbeleid en het arbeidsmarktbeleid. Het zou te zeer in detail voeren op al deze onderdelen in te gaan.

In de commentaren is er wel op gewezen dat een aantal van deze zaken wat vaag geregeld of voor uitleg vatbaar is. Ik ontken dat niet, maar wijs tevens op het verwijt, dat in de formatie al zo zeer in detail gegaan wordt.

Men kan niet tegelijkertijd en zich concentreren op hoofdzaken van richtinggeven aan het beleid, en willen dat alles exact en helder vastligt. Nog daargelaten of men bij al deze zaken ook niet ruimte behoort te laten voor de eigen inbreng van straks verantwoordelijke bewindslieden en van het parlement. Ongetwijfeld zullen achter algemene uitspraken dieper liggende tegenstellingen zeker wat betreft de uitwerking schuil kunnen gaan. Maar dat behoort niet bijvoorbaat het inbouwen van „tijdbommen” te betekenen.

Het stuk handelt over het beleid van de overheid op sociaal, economisch en financieel terrein. Aan de orde komen dus telkens onderwerpen of beleidsvoornemens waarmee de overheid wat moet doen.

Dit heeft tot gevolg dat lezing van het stuk de indruk achterlaat van een overheid die zich op alle terreinen met de zaken bemoeit. Is het derhalve dus toch Heer Albedil?

Ik ontken niet dat het stuk om de bovenvermelde reden die indruk maakt. Dat is natuurlijk niet de bedoeling, zeker niet van christen-democraten. Want voor het slagen van het beleid is de medewerking van zeer velen in dit land noodzakelijk. Ik vind ook dat al dezen overtuigd behoren te worden van de noodzaak, ook in hun eigen belang, de gevraagde medewerking te verlenen. Ik ben van mening dat het in de komende jaren te voeren beleid vraagt om constructief overleg en om bereidheid tot samenwerking. Wat dat aangaat komen de geformuleerde conclusies wat kil over. Het lijkt mij wenselijk dat bij de presentatie van het beleid dat appel warmer behoort over te komen met een evenwichtige belangstelling voor alle maatschappelijke groeperingen van wier medewerking een slagen van het beleid afhankelijk is.

Van Agt.

CDA-volgende fase

door: Piet Steenkamp, voorzitter CDA

De redactie heeft mij gevraagd als voorzitter van het CDA in dit nummer een paar opmerkingen te maken over de verdere ontwikkeling van het CDA.

Ik voldoe graag aan dat verzoek en ik zal mij daarbij beperken tot mijn rol als voorzitter van een partij-organisatie.

Allereerst moet dan gezegd dat dezer dagen de organisatie van het CDA indringend wordt besproken binnen het Dagelijks Bestuur van het landelijk CDA. Wij weten immers maar al te goed, dat het CDA ook organisatorisch nog maar in zijn kinderschoenen staat. Er wacht ons nog veel werk. Zonder vooruit te willen lopen op de resultaten van de zojuist genoemde discussie wil ik thans puntsgewijs aangeven hoe ik tegen e.e.a. aankijk.

1. De verkiezingen van 25 mei jl. vormden het sluitstuk van de eerste fase in de totstandkoming van het CDA. Alle begin is moeilijk. Wel, dat kan zeker ook van deze eerste fase worden gezegd. We hebben heel wat doorgemaakt, er zijn vele moeilijke momenten geweest. We hebben geworsteld, maar we zijn ook boven gekomen. Zoals al meer gezegd: de christendemocraten zijn de enigen geweest die een politieke vernieuwing van betekenis in ons land tot stand hebben weten te brengen. Als resultaten van deze eerste fase in de ontwikkeling van het CDA wil ik noemen: een federatieve organisatiestructuur, één program, één lijst, één lijsttrekker en een Tweede Kamerfractie van 49 leden. Uiteraard zou er meer te noemen zijn, maar laat ik het nu maar even zo samenvatten. Ik wil hier nog eens van de gelegenheid gebruik maken om allen die aan dit resultaat hun bijdrage op welke manier en op welke plaats dan ook hebben geleverd, van harte dank te zeggen. Na zoveel inspanning, na zoveel moeite en na zoveel problemen meen ik dit een knap resultaat te mogen noemen.

* * *

2. Wij staan thans voor de volgende fase. En die is gericht op de volledige politieke en organisatorische eenwording. Het groeimiddel, waarover wij zo graag spreken, dient thans zijn voltooiing te vinden in de fusie. Ik weet wel dat ik daarmee iets zeg, dat bij een aantal leden van de ARP, de CHU en de KVP nog de nodige weerstand zal oproepen.

Toch moeten wij hierin volstrekt duidelijk zijn. Wij hebben „A” gezegd en we zullen ook „B” moeten zeggen. Wij kunnen niet halverwege blijven steken. In de komende periode zal de fusie van de drie partijen een feit moeten worden. De leden van de drie partijen en de rechtstreekse leden van het CDA zullen dan met elkaar één partij vormen.

* * *

3. Zoals wij steeds hebben beleden, dient deze organisatorische eenwording niet op zichzelf te staan. Het oude adagium, dat de politieke en de organisatorische eenwording hand-in-hand dienen te gaan, geldt ook nu. Beide aspecten dienen parallel te lopen en elkaar te stimuleren.

Uiteraard dient de politieke eenheid met name te worden gedemonstreerd in het optreden van onze Tweede-Kamerfractie. Daar ligt thans wel een zeer bijzondere verantwoordelijkheid ter zake. Maar laat ook een ieder op zijn eigen plaats daaraan een bijdrage willen leveren.

We zullen er dan aan moeten wennen dat in een politieke beweging van een zo grote omvang er verschillen van opvatting zullen blijven bestaan. Niettemin zullen wij elkaar in de hoofdlijnen moeten vinden. Ik heb goede hoop dat dat zal lukken. Nodig zal echter zijn de bereidheid naar elkaar te

luisteren, de bereidheid veel met elkaar te discussiëren, alsook de bereidheid eigen gelijk te relativëren. Echt, we hebben elkaar nodig.

* * *

4. Wanneer ik thans terugkeer naar de organisatorische eenwording, dan moet de vraag worden gesteld welk tempo we daarbij weten aan te houden. Ik meen, dat voor het tempo mede de volgende factoren van belang zijn.

Allereerst de mening van de leden. En dan denk ik toch wel primair aan de leden van de drie partijen ARP, CHU en KVP, omdat door deze partijen de vitale beslissingen moeten worden genomen. Daarbij moet worden bedacht dat het steeds de bedoeling is geweest een zodanig tempo aan te houden, dat zowel de achterblijvers worden meegenomen, alsook de hardlopers binnenblijven. Dat geeft uiteraard wel eens spanningen, maar alweer: nodig is de bereidheid elkaar de ruimte te geven. Een tweede factor is gelegen in de huidige organisatie-structuur, die zoals gezegd van federatieve aard is.

Het werken in een dergelijke structuur is verre van eenvoudig. Op alle niveaus zal men kunnen getuigen dat een federatie zoals wij die kennen een zekere tweeslachtigheid inhoudt, de slagvaardigheid belemmert, kortom: te moeilijk en te ingewikkeld werkt.

Een moderne politieke partij, zoals wij die met het CDA nastreven, moet anders worden opgezet.

Alleen een eenheidsstructuur biedt daartoe uitzicht.

Mijn ervaringen, en ook die van bijvoorbeeld het CDA-secretariaat, leiden tot de conclusie dat we deze factor zwaar moeten laten meewegen.

Niet onbelangrijk is ook wat je zou kunnen noemen: „de publieke opinie”. Het Nederlandse volk heeft nauwelijks weet van de interne organisatorische perikelen van het CDA. Het beschouwt het CDA veelal als een nieuwe politieke organisatie in de

plaats van de drie oude partijen. En het is natuurlijk met name tijdens de jongste verkiezingscampagne geweest dat wij ook in organisatorisch opzicht verwachtingen hebben gewekt bij de buitenwacht. De christen-democratie presenteert zich via het CDA. De doorsnee krantenlezer hoort en ziet nog slechts het CDA. Wij kunnen aan het aldus opgeroepen beeld, ook in organisatorisch opzicht, niet straffeloos voorbijgaan. Het zal niet worden begrepen wanneer wij ons nog al te lang blijven vermijden met interne organisatorische vraagstukken. Natuurlijk kunnen er meer factoren worden genoemd. Ik meen hier een aantal belangrijke te hebben vermeld. Zij behoren in belangrijke mate het tempo van de organisatorische eenwording mede te bepalen.

* * *

5. Dat tempo moet naar mijn overtuiging in zekere zin worden geplanned. Een poli-

CDAktueel

REKENEN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

tieke beweging is natuurlijk eigenlijk niet te plannen. Er doen zich voortdurend verrassingen in positieve en in negatieve zin voor. Toch is het noodzakelijk ergens op te mikken. De groei moet niet zijn een kwestie van „aanmodderen”, deze moet zoveel mogelijk gestuurd plaatsvinden. Wij moeten globaal kunnen aangeven wanneer wij het fusieproces voltooid willen hebben. Van daaruit terugredenerend zal er iets als een planningsmodel moeten komen. Daarbij kunnen zich vertragende en versnellende factoren voordoen. Noodzakelijk is dat wij duidelijk de weg aangeven waarlangs wij willen gaan, hetgeen ook de onzekerheid en onduidelijkheid in aanzienlijke mate kan beperken.

* * *

6. Ik wil er voor waarschuwen de problemen die ons nog te wachten staan te onderschatten. Een fusieproces is nu eenmaal een moeizame aangelegenheid. Dat geldt zeker voor politieke partijen. Nogmaals, wij hebben „A” gezegd, we zullen nu ook „B” moeten zeggen. We kunnen daar niet opnieuw vele jaren voor uittrekken. De tijd begint echt te dringen.

Tegelijkertijd zullen wij moeten vermijden door overhaasting fouten te maken, die we later zouden moeten betreuren. „Voortvarendheid in wijsheid” dient het parool te zijn. Ik zei u al: op landelijk niveau zijn wij bezig over al deze zaken met elkaar te spreken. Ik hoop van harte dat we op het eerstkomende Congres van het CDA, dat op zaterdag 10 december in de Amsterdamse RAI zal worden gehouden, meer weten.

We staan dan aan het begin van de campagne voor de Staten- en Raadsverkiezingen. Die moeten opnieuw een succes worden. Het zullen opnieuw toetsstenen zijn van onze politieke en organisatorische eensgezinsheid.

Het woord is immers altijd aan de basis.

Piet Steenkamp

Rechtstreekse leden opgelet!

Het is bekend dat het aantal rechtstreekse leden van het CDA in de afgelopen maanden sterk is gestegen. Omstreeks het Congres van december 1976 waren er ongeveer 5.000 rechtstreekse leden. Daarna ging het snel omhoog, hetgeen uiteraard mede een gevolg was van de activiteiten gedurende de verkiezingscampagne. De nauwgezette krantenlezer heeft kunnen constateren dat in mei 1977 mevr. Veenstra in het Friese Makkum door de voorzitter van het CDA, Piet Steenkamp, als 10.000ste rechtstreekse lid is verwelkomd. Ook nadien is de stijging doorgegaan.

Op 1 juli telde het CDA 11797 rechtstreekse leden, naar provincies uitgesplitst als volgt: Groningen 326, Friesland 330, Drenthe 454, Overijssel 798, Gelderland 1662, Utrecht 816, Noord-Holland 1761, Zuid-Holland 1284, Zeeland 169, Noord-Brabant 3036, Zuid-Limburg 1136.

Niet verheelt behoeft te worden, dat de positie van de rechtstreekse leden in de totaliteit van het CDA nog onbevredigend is. De belangrijkste oorzaak ligt ongetwijfeld in het feit dat het CDA thans nog in een federatieve fase verkeert. Ofschoon ook de huidige constructie voor de rechtstreekse leden wel ontlooiingsmogelijkheden biedt, moet toch worden geconstateerd dat het primaat van de besluitvorming dikwijls nog ligt bij de drie partijen ARP, CHU en KVP. Het CDA is op weg van de federatie naar fusie. In dat proces zouden de rechtstreekse leden waar mogelijk een voorttrekkersfunctie kunnen vervullen, zoals ook in de praktijk veelal het geval blijkt te zijn.

VERKIEZING RECHTSTREEKSE LEDEN IN BESTUURLIJKE ORGANEN CDA

Intussen heeft de sterke groei van het aantal rechtstreekse leden in de afgelopen periode een statutaire consequentie, waarvoor ik hier uw aandacht wil vragen.

In art. 6 van de Statuten staat, dat het Algemeen Bestuur uit de rechtstreekse leden na hun te hebben geraadpleegd - één Dagelijks Bestuurslid benoemt, drie leden voor het Algemeen Bestuur en 70 Congresleden. Deze procedure wordt gevolgd tot het moment dat er 10.000 rechtstreekse leden zijn. Vanaf dat moment benoemen de rechtstreekse leden zelf hun vertegenwoordigers in de genoemde bestuurlijke lichamen.

De wijze waarop dat gebeurt staat vermeld in het Huishoudelijk Reglement (art. 11 en 12). Allereerst worden de rechtstreekse leden uitgenodigd schriftelijk kandidaten in te dienen. Namen van kandidaten moeten binnen drie weken na ontvangst van de uitnodiging bij het secretariaat van het CDA worden ingediend. Per vacature kunnen maximaal twee namen worden opgegeven van rechtstreekse leden.

Het Algemeen Bestuur stelt vervolgens de lijst van kandidaten vast en formeert dan per vacature een tweetal dat aan de rechtstreekse leden wordt voorgelegd. De rechtstreekse leden brengen daarna binnen

veertien dagen hun stem uit op de kandidaat die hun voorkeur heeft. Op deze wijze worden de vertegenwoordigers van de rechtstreekse leden in het Congres en in het Algemeen Bestuur gekozen. Voor de benoeming van de rechtstreekse leden in het Congres kan het Algemeen Bestuur afwijken van het opstellen van tweetallen. In de plaats daarvan kan ook aan de rechtstreekse leden een groslijst worden toegezonden die tenminste een aantal namen bevat gelijk aan anderhalf maal het aantal te vervullen plaatsen.

Door het aankruisen van de gewenste kandidaten tot het aantal van de te vervullen plaatsen wordt door het rechtstreekse lid gestemd. Gekozen zijn dan de kandidaten in volgorde van het gekregen aantal stemmen, tot het aantal van de te vervullen plaatsen. Tenslotte wijst het Algemeen Bestuur uit de in het Algemeen Bestuur benoemde rechtstreekse leden het Dagelijks Bestuurslid aan.

Het is deze procedure die thans in gang wordt gezet! Er moeten dus 70 Congresleden en drie leden van het Algemeen Bestuur worden gekozen. Uit de drie voor het Algemeen Bestuur gekozen leden wijst dan het Algemeen Bestuur zelf het Dagelijks Bestuurslid aan.

Bij dezen worden alle rechtstreekse leden uitgenodigd schriftelijk kandidaten in te dienen voor de zojuist genoemde functies.

Kandidaten kunnen worden ingediend tot en met vrijdag 30 september a.s. Dan sluit de termijn.

Omdat er in totaal 70+3=73 vacatures moeten worden vervuld kunnen maximaal 73x2=146 namen worden opgegeven! U dient uw opgave van kandidaten dus te zenden naar het secretariaat van het CDA, Postbus 85676 te Den Haag, waarbij u in de linker-bovenhoek van de envelop gelieve te vermelden de twee hoofdletters „RL”

Krajenbrink, secretaris CDA

Verstedelijkingsnota

De CDA-fractiecommissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in de Tweede Kamer biedt aan personen en instanties die willen meepraten over de Verstedelijkingsnota, de gelegenheid hieromtrent stukken in te dienen en eventueel naar aanleiding hiervan een mondelinge toelichting te geven.

U kunt deze stukken richten aan de CDA-fractiecommissie V.R.O., Binnenhof 1a te Den Haag, maar wel graag vóór 15 september a.s.

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

1978: Staten- en Raadsverkiezingen

Volgend jaar dienen zich opnieuw verkiezingen aan. Ditmaal gaat het om de vertegenwoordiging in de Provinciale Staten en de Gemeenteraden. Zoals bekend vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats op 29 maart 1978 en de Gemeenteraadsverkiezingen op 31 mei 1978. Ook bij deze verkiezingen dient het CDA uiteraard goed voor de dag te komen. Een grondige en vooral tijdige voorbereiding is daarbij van belang.

Een van de opgaven voor het komende seizoen is het CDA in regio en gemeente een hechte fundering te geven. Deze hechte fundering moet zowel in bestuurlijke als in vertegenwoordigende- & politieke zin zijn uitdrukking vinden.

In bestuurlijk opzicht gaat het daarbij om de vorming van CDA-verbanden. In een aantal gemeenten is de besluitvorming terzake afgerond en werkt men met erkende CDA-verbanden. In talloze andere regio's en gemeenten wordt hard gewerkt aan de oprichting van zulke verbanden. De vertraging die ten gevolge van de jongste verkiezingscampagne is ontstaan in de behandeling van aanvragen om erkenning als CDA-verband zal spoedig ongedaan zijn gemaakt.

In vertegenwoordigend/politiek opzicht gaat het om de vertegenwoordiging van het CDA in de Provinciale Staten en de Gemeenteraden. Er ligt nu de taak om met zoveel mogelijk CDA-lijsten aan de twee verkiezingen van volgend jaar deel te nemen om aldus te komen tot CDA-fracties in de Staten en Raden.

Bij de Provinciale Statenverkiezingen van 1974 kwam men in 5 provincies met een CDA-lijst uit. Aangenomen mag worden dat dit in 1978 in alle 11 provincies het geval zou zijn.

Belang, noodzaak

In dit nummer vindt u afgedrukt een brief van de vier partijvoorzitters gericht aan de besturen van de plaatselijke organen van ARP, CHU en KVP en aan de ge-

meentelijke CDA-verbanden. In deze brief wordt gewezen op het belang en de noodzaak om het uitkomen met CDA-lijsten zoveel mogelijk te bevorderen. De verwachting is dat het aantal van ± 200 gemeenten waarin men in 1974 met één CDA-lijst uitkwam volgend jaar vele malen overtroffen zal worden. Overigens zij opgemerkt dat ook indien er in een gemeente nog geen CDA-verband bestaat men toch met één CDA-lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen kan deelnemen. Uiteraard is daarvoor wel de toestemming van de plaatselijke organen van ARP, CHU en KVP voor vereist. De bestuurlijke en politieke op- en uitbouw van het CDA dient ook op plaatselijk en regionaal niveau bij voorkeur hand in hand te gaan. De ontwikkeling van de één kan de andere stimuleren.

In vele gemeenten wordt door de onderscheidende fracties van ARP, CHU en KVP reeds intensief samengewerkt. Het is dan een logische stap om thans de lijn door te trekken en bij de komende raadsverkiezingen ook met een gezamenlijke CDA-lijst uit te komen. In gemeenten waar reeds door middel van een CDA-verband een samenwerkingsvorm bestaat mag redelijker wijze worden verwacht dat men ook met een CDA-lijst zal uitkomen.

Het zal in een nog jonge geschiedenis van het CDA niet de eerste keer zijn dat het weer de basis is die het CDA verder gestalte geeft. Zeker nu de vertegenwoordiging van het CDA op landelijk niveau een feit is kan diezelfde basis niet achterblijven.

De bevoegdheden en de verantwoordelijkheid over bovengenoemde zaken berusten echter bij de provincies en de gemeenten. Zo zal ook iedere provincie en gemeente op basis van zijn eigen opgestelde program een campagne voeren alsmede deze financieren. Dit is ook gewenst gezien de geaardheid van de eigen problemen in de respectievelijke regio's en gemeenten.

Mede gelet op de ervaringen van de jongste campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen is er de vraag in hoeverre de campagnes voor de Staten- en Raadsverkiezingen

landelijk gecoördineerd moeten worden. Bovendien dient men te bedenken dat bij de twee komende verkiezingen ook de vraag zal meespelen in hoever er in het politieke krachtenveld zich sinds 25 mei j.l. verschuivingen hebben voorgedaan. Binnen het CDA is besloten tot het instellen van een zgn. „mini-Centraal Verkiezings-Comité” (mini-CVC).

Mini-CVC

Een mini-CVC -in het verlengde van het CVC zoals dat ten tijde van de Tweede Kamerverkiezingen heeft gefunctioneerd- nu toegespitst op de personen op de Staten en Raadsverkiezingen.

In dit mini-CVC zullen zitting hebben de personen uit het zgn. secretarissen-overleg te weten de heer Corporaal, de heer Krajenbrink, de heer Kolster en de heer Lindenburg alsmede een Public Relation-figuur.

De taak van het mini-CVC is vooral gelegen in het streven naar coördinatie van de verkiezingsactiviteiten in de verschillende provincies en gemeenten. Noodzakelijk is immers dat ook op provinciaal en gemeentelijk niveau een eenduidig beeld ontstaat van het CDA. Daartoe zal dit mini-CVC richtlijnen geven en suggesties doen aan de provinciale en gemeentelijke organisaties. Uiteraard behouden de provincies en de gemeenten terzake hun eigen bevoegdheden en vrijheid van handelen. Indien gewenst kan het mini-CVC assisterend optreden. Ook zal er vanuit het mini-CVC een zekere service verleende werking kunnen uitgaan. Zo zal men bijvoorbeeld een notitie aan alle provinciale en gemeentelijke organisaties doen uitgaan waarin opgenomen de technische gegevens m.b.t. naamsregistratie, gang van zaken rond de kandidaatsstelling en vaststelling van het program etc.

Alle feiten en data alsmede de noodzakelijk te verrichten werkzaamheden zullen in deze notitie op een rijtje worden gezet. Sinds enige tijd is een commissie onder verantwoordelijkheid van de drie weten-

CDAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

schappelijke instituten van ARP, CHU en KVP alsmede de bestuurderorganisaties binnen het CDA bezig met het opstellen van een raam-gemeente- en provincie-program. Dit ten behoeve van de opstellers van de onderscheidde programs door provincie- en gemeentebestuurders. De werkwijze van de commissie is als volgt:

Vertaling

Het CDA-verkiezingsprogram 1977-1981 „Niet bij brood alleen” zal lokaal en regionaal vertaald worden. Daarbij staat voorop het aangeven van beleidskaders met de bijbehorende beleidsinstrumenten. Een nadere toespitsing van het CDA% verkiezingsprogram heeft het voordeel dat er binnen het CDA gepoogd wordt vanuit een geïntegreerde beleidsvisie te opereren. Na vaststelling van het concept-model zal dit vervolgens op 8 oktober a.s. in een vergadering van genoemde organisaties besproken worden. Uiteraard zijn alle belangstellende provincie- en gemeentebestuurders daarbij welkom. Daarom wordt de tekst van dit raam-program vastgesteld en kan men begin november over dit raam-program beschikken. Dit is aan de late kant zult u zeggen. Het raamprogram voorziet echter niet in de streek of plaatsgebonden specifieke problemen van de provincie of de gemeenten. Het is vooral bruikbaar bij de eindredactie van de eigen programs. Het geeft een bruikbare ordening alsmede uiteraard inhoudelijke hoofdlijnen. De werkelijke „stof” zal echter per regio en gemeente moeten worden ingevuld en aangedragen. Daarom is het van belang dat er reeds nu begonnen wordt met het opstellen van de eigen programs in provincie en gemeente.

Secretariaat CDA

Verkiezingsuitslag nader beschouwd

Politieke kaart sterk geregionaliseerd

In het laatste gemeenschappelijke CDA-nummer schreef ik dat de analyses van de verkiezingsuitslag van de landelijke bladen mij teleur stelden. Hoe kon het ook anders? Een grondige benadering vraagt veel tijd en een gefundeerde conclusie is echt niet enkele dagen na de verkiezingen te trekken. Naar verluidt zullen de eerste rapporten over de verkiezingsuitslag pas rond prinsjesdag worden gepubliceerd. Een eindoordel zou dan ook niet eerder dan aan het einde van het jaar gevormd kunnen worden. Des te verheugender is dat het CDA-secretariaat inmiddels een 130 pagina's tellend overzicht heeft samengesteld van de verkiezingsuitslag. Niet zo maar een opsomming, maar een doelgericht stuk met het oog op de komende Staten- en Gemeenteraadsverkiezingen in 1978. Men heeft de

zogenaamde „sterke-zwakke” analyse toegepast. De gegevens zijn gegroepeerd naar statenkringen. Wat blijkt nu?

340.000 méér

Het aantal CDA-stemmers is ten opzichte van 1972 met 340.000 gegroeid.

Er zijn sedert 1972 circa 600.000 stemgerechtigden bijgekomen en er hebben in 1977 van diegenen die in 1972 wel mochten stemmen maar dat toen niet deden per saldo circa 400.000 meer mensen hun stem uitgebracht. Het aantal nieuwe CDA-stemmers was niet alleen voldoende om ons aandeel bij de nieuwe kiezers en degenen die in 1972 thuis bleven maar nu wel hun stem uitbrachten, te verzekeren maar leverde zelfs een zetel winst

op. Zo globaal gesteld zijn deze stellingen voor u niet verrassend. Achter de eindsuitkomst gaat schuil een groei in de ene gemeente en een wat tegenvallend resultaat in de andere gemeente. De „sterke-zwakke” analyse levert indicaties op die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van de situatie per regio, hetgeen bij de voorbereiding op de komende verkiezingen in 1978 van groot belang kan zijn. Het beeld wat men verkrijgt is uitermate wisselend. Zoals bekend wordt tijdens de Tweede Kamerverkiezingen in 18 (kamer kies) kringen gestemd. De analyse van het CDA-secretariaat laat per kamerkieskring het volgende beeld zien: de kieskringen Den Bosch, Leeuwarden en Arnhem pronken boven aan de lijst.

Het slechtste resultaat kwam niet zoals nog steeds algemeen wordt aangenomen uit Limburg maar uit Zeeland.

De positie van het CDA is ook in de grote steden verschillend. In Amsterdam heeft het CDA, ondanks de relatief veel grotere opkomst, zelfs meer stemmen behaald dan in 1972. In Den Haag kreeg het CDA weliswaar iets minder stemmen dan in 1972 maar door het sterk verminderde aantal uitgebrachte stemmen is de positie van het CDA relatief verbeterd. In Rotterdam heeft het CDA duidelijk terrein verloren. Noord

BRABANT LEVERT 49STE ZETEL

Opvallend zijn de grote verschillen in de verkiezingsuitslag per regio en zelfs vaak binnen de regio. In de hele provincie Friesland vertoont de winst van het CDA een zeer regelmatig percentage tussen de 1% en de 2,5 %.

In Noord Brabant heeft het CDA ten westen van de lijn Breda belangrijk verloren, de percentages lopen van 5 % tot

12%. Ten oosten van Breda is daarentegen een heel sterke winst te constateren van Den Bosch en met name rond Eindhoven regelmatig rond 5% en hier en daar zelfs uitschieters tot 10%. Uit de analyse blijkt dat het CDA de ene-zetel-winst, waardoor het aantal Tweede Kamer-zetels op 49 kwam juist in dit district heeft behaald. De groei van het CDA was hier 7,3% boven het landelijk gemiddelde, de winst in de statenkring Eindhoven waarin alleen al 19.000 stemmen meer op het CDA zijn uitgebracht dan in 1972 was hierbij een belangrijke bijdrage. Zeeland geeft over de gehele linie een verlies van 2% te zien. In Limburg is het beeld wisselvallig. De verliespercentages in Noord-Limburg liegen er niet om, zij variëren tussen de 5% en 10%. In Zuid-Limburg is op verschillende plaatsen (15 gemeenten) belangrijk winst geboekt, maar in de overige plaatsen valt aanzienlijke achteruitgang te constateren.

De winst van het CDA rond Utrecht, het Gooi, de Utrechtse Heuvelrug, Overijssel en Drenthe, is vrij regelmatig, variërend van 1% tot 3%.

„WINST” VAN 9 STATENZETELS

De bezwaren van het omrekenen van de uitslag van landelijke verkiezingen op provinciale verhoudingen zijn bekend. De opkomst is meestal verschillend en bovendien kiest men over het algemeen op grond van andere overwegingen.

Als men desalniettemin de uitslag van 25 mei omrekenen krijgt men wat de posities van het CDA betreft voor de verschillende staten het hiernavolgende beeld:

De resultaten van de uitslag van 1977 in relatie tot 1972

Kamerkieskring	groei CDA-stemmers in %	grotere opkomst in %	winst of verlies CDA.
Amsterdam	0,2	- 4,1	+ 4,3
Den Bosch	0,2	- 4,1	+ 3,2
Leeuwarden	17,2	14,2	+ 3,0
Arnhem	18,7	15,7	+ 3,0
Utrecht	16,0	13,1	+ 2,9
Zwolle	15,3	12,6	+ 2,7
Haarlem	11,3	8,6	+ 2,7
Den Haag	- 1,1	- 2,9	+ 1,8
Assen	18,0	16,8	+ 1,2
Nijmegen	19,2	18,1	+ 1,1
Den Helder	20,4	19,4	+ 1,0
Groningen	10,3	10,9	- 0,6
Leiden	17,4	18,6	- 1,2
Tilburg	16,0	18,9	- 2,9
Rotterdam	- 6,3	- 2,8	- 3,5
Dordrecht	10,8	14,1	- 3,8
Maastricht	13,4	18,3	- 4,9
middelburg	8,6	15,3	- 6,9
Nederland		14,7	12,4 + 2,3

Vervolg op pagina 6

Het sociaal-economisch akkoord

Optimistisch en riskant

door: prof. dr. W. Albeda, CDA-lid Eerste Kamer

OPTIMISTISCH EN RISKANT

Eigenlijk nog snel is er een akkoord gekomen over wat in de wandeling is gaan heten „memo-2”, het sociaal-economisch beleid. In de „magere jaren” '70, nog meer dan in de „vette” jaren vijftig en zestig, staat deze paragraaf van het regeringsakkoord in het centrum van de belangstelling. Wanneer men kijkt naar de inhoud van het akkoord valt er al onmiddellijk een zeer belangrijk punt op: het sociaal-economisch beleid is maar voor een deel regeringsbeleid. Een zeer belangrijk onderdeel, men kan wellicht zelfs stellen een hoeksteen van het beleid, wordt niet bepaald door regering en parlement, maar moet worden opgebracht door de organisaties van werkgevers en werknemers. Anders dan sommige hoogleraren in zijn socialistische achterban, wil Den Uyl het inkomensbeleid niet via loonmaatregelen opleggen aan de sociale partners. Hij wil de sociale partners door overtuiging ertoe brengen deze hoeksteen in het regeringsbeleid in te passen.

LOFFELIJK STREVEN

Ik vind dit een loffelijk streven. Ik geloof niet in een herstel van de geleide loonpolitiek, zoals dat met name door de hoogleraren Van den Doel, De Galan en Tinbergen is voorgesteld. Zij overschatten, naar mijn mening, de mogelijkheden voor wat zij noemen „democratische dwang”. Maar ook de exclusieve nadruk op het instrument van de „overtuiging” heeft zijn problemen. Betekent overtuiging, dat de regering zal trachten de sociale partners de ernst van de situatie onder ogen te brengen en hen daardoor ertoe te brengen zich in te spannen om loonmatiging te realiseren: voor de gemiddelde werknemer in de eerste twee jaar geen loonsverhoging (buiten de prijscompensatie) en in de resterende periode van de zitting van het komende kabinet slechts een beperkte verhoging? Een moeilijke, maar gegeven de situatie, niet hopeloze opgave. Of wil men iets anders en betekent „overtuiging”, dat er aan de belangrijkste partner in het overleg, de vakbeweging - en meer in het bijzonder de FNV - het één en ander in ruil voor de loonoffers wordt geboden: een nieuwe ondernemingsraad, een vermogensaanwasdeling, wettelijke maatregelen om ook andere groepen te brengen tot inkomensmatiging, enzovoort?

Men kan hierover het volgende opmerken. In de eerste plaats is het verwerpelijk, wanneer wetgeving wordt voorgesteld op grond van een „deal” met een belangrijke belangengroep. Hoewel de FNV deze gedachtegang uitdrukkelijk verwerpt, weet zij de schijn op dit punt niet altijd te vermijden (men denke aan de reactie van Kok op een onschuldige opmerking van Van Agt over de problemen, die ongetwijfeld kleven aan een regeling voor de inkomens der vrije beroepen en aan de reactie van de FNV op de bezwaren van Duisenberg). In de tweede plaats moet de schijn voorkomen worden, dat alleen van de werknemersgroepering offers gevraagd worden. Dit lijkt mij een redelijk verlangen, al moeten twee dingen niet vergeten worden: 1. veel inkomens volgen de loonontwikkelingen min of meer automatisch; 2. met name aan-de-winstgekoppelde inkomens ondervinden de laatste jaren veel sterker dan de lonen de gevolgen van de slechte economische situatie.

Wel vind ik, (al is het onderscheid wellicht subtiel), dat gestreefd mag worden naar een zo evenwichtig mogelijk inkomensbeleid, maar dat ook de schijn van een „deal” moet worden voorkomen. Sociale hervormingen moeten er komen, omdat wij ze wensen en niet om de vakbeweging over de streep te halen.

HOEKSTEEN

Is het verstandig alleen op overtuiging te mikken? Tot nu toe is dat eigenlijk nooit gelukt. Ook het eerste Kabinet-Den Uyl is daar niet in geslaagd. In 1974 was er een machtigingswet, in 1976 waren er loonmaatregelen en in 1977 was er een nogal omvangrijk arbeidsconflict. Zou een wijze regering niet toch ergens het wapen van de loonmaatregel klaar hebben liggen? Al was het maar om te voorkomen, dat elk jaar opnieuw een „deal”-achtig pakket gevraagd wordt.

Het inkomensbeleid is een hoeksteen voor het gehele beleid. Dit blijkt ook hieruit, dat de mate, waarin de regering zal moeten bezuinigen op haar eigen uitgaven, mede afhankelijk is van de mate waarin het loonbeleid slaagt. Het akkoord is optimistisch en daarmee ook riskant. Het veronderstelt, dat het mogelijk is, de in de CAO op te nemen loonsverhoging tot nul te reduceren en bovendien de zgn. incidentele loonsjijgingen tot het uiterste terug te brengen. Over de vraag, hoeveel bezuiniging op overheidsuitgaven nodig is wanneer de vakbeweging a. in wil gaan op het voorstel van het kabinet; b. samen met de werkgevers in staat is dit voorstel waar te maken, was en is nogal wat verschil van mening. Enerzijds zijn er economen, die argumenteren, dat er een sterke beperking nodig is van de overheidsuitgaven om ruimte te scheppen voor de particuliere sector. Zo denkt de socialistische Minister van Financiën aan een veel groter bedrag. Anderzijds zijn er economen, die wijzen op het gevaar, dat beperking van de overheidsuitgaven weliswaar ruimte voor de groei der particuliere sector schept (en daarmee arbeidsplaatsen oplevert) maar tevens arbeidsplaatsen in de overheidssector kan vernietigen. (Ik heb op dit laatste aspect zelf gewezen in de discussie in de Eerste Kamer). Niet voor niets staat in de „conclusie”, dat overheidsinvesteringen en materiële overheidsbestedingen zoveel mogelijk moeten worden ontzien om arbeidsplaatsen te sparen.

ZEER ESSENTIEEL

Ik denk, dat bij ons (in de CDA-kring dus) nogal sterk gedacht wordt als door Duisenberg. Door het CDA is ook sterk aangedrongen op de noodzaak extra bezuinigingen in de overheidssector door te voeren, wanneer de loonoperatie niet helemaal gelukt. Ik vind dat zeer essentieel. Met de voorgestelde 4 miljard bezuiniging balanciert men op het scherp van de snede. Het lijkt mij een minimum, indien men werkelijk inflatie wil beperken. Maar dat betekent wel, dat hard moet worden gereageerd, indien de loonoperatie niet oplevert wat Den Uyl ervan verwacht. Hier ligt een dubbele wederzijdse afhankelijkheid. Valt de mogelijkheid om de lonen te beheersen tegen, dan zal de daardoor toeneemende inflatoire druk dwingen tot extra maatregelen op het financieel economische vlak. Maar ook het omgekeerde geldt: wanneer door onvoldoende beperking van de collectieve uitgaven de inflatie toch weer aangewakkerd wordt, dan heeft dat zijn uitwerking op de arbeidsmarkt. Een vakbeweging, die haar steun heeft toegezegd aan een matigingsbeleid, komt dan lelijk in de knel. Mensen uit de vakbeweging zullen zich dat goed moeten realiseren. Het is te simpel ervan uit te gaan, dat alleen ondernemers belang zouden hebben bij een zuinig beheerde collectieve sector. De vakverenigingen moeten zich herinneren uit het begin van de jaren zestig, hoezeer zij er in een inflatoire situatie onderdoorgaan. Een gezond financieel economisch management is net zo wezenlijk voor het voortbestaan van een vrije vakbeweging, als voor een vrij ondernemerschap. Het CDA wil beide bewaren. Vandaar onze zorg.

De relatie inflatie, financieel economisch beleid en inkomensbeleid moge dan de grootste belangstelling hebben gewekt, in het akkoord staan meer belangrijke punten. Ik wees reeds op de noodzaak te komen tot een meer samenhangend inkomensbeleid, een logisch sluitstuk van het pretentieuze loonbeleid. Enig verband daarmee houdt de aangekondigde verdere voorbereiding van een algemene aanvullende pensioenvoorziening en de aankondiging van een algemene wet ziektekosten. Wat hierover gezegd is, is nog weinig concreet en dus weinig bindend. Er is weinig aanleiding daarover te treuren. Veeleer is er reden voor zorg, wanneer door een klein gezelschap van fractievoorzitters al te strakke lijnen voor het kabinetsbeleid worden vastgelegd.

STRUCTUURBELEID

Het door het vorige kabinet voorgestelde structuurbeleid wordt verder uitgewerkt en geïmplementeerd. Een nogal uitgebreid instrumentarium wordt voorgesteld, om een

beleid te kunnen voeren, dat zwakke regio's nieuwe injecties geeft, bedreigde bedrijfstakken bijstaat en nieuwe activiteiten bevordert. Van ondernemingszijde is de vrees uitgesproken, dat dit een bedilzuchtig beleid zou kunnen worden. Bij de uitvoering van deze voorstellen moet dit gevaar uiteraard voortdurend in het oog gehouden worden. Maar het zit niet zonder meer in deze voorstellen ingebakken. Wat hier voorgesteld wordt, past goed in wat ons CDA-programm bijv. in de paragrafen 87 tot 91 stelt.

Op twee aspecten zou ik in het bijzonder willen wijzen:

a. het arbeidsplaatsen criterium en b. het midden- en kleinbedrijf.

Hier en daar bestaat de vrees, dat de regering gemakkelijk, onder indruk van de werkloosheid, voor de verleiding zou kunnen vallen kunstmatig arbeidsintensieve productie te bevorderen of in stand te houden. Dit heeft ernstige bezwaren. Niet slechts zou daarmee de wereldarbeidsverdeling kunnen worden geschaad, maar bovendien zou dit kunnen leiden tot een economische stagnatie en achteruitgang. „Het beleid bevordert arbeidsintensieve activiteiten”, lees ik onder 12. Enkele maatregelen vallen hieronder:

- a. de bevordering (ook fiscaal) van een zogenaamde reparatie-economie (ook met het oog op zuiniger gebruik van grondstoffen);
- b. een studie naar de mogelijkheid van een verschuiving in de heffingsgrondslag voor sociale zekerheidspremies, waardoor arbeidsintensieve bedrijven worden ontlast;

CDAktueel

FETENEN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

- c. meer dan voorheen zullen arbeidsplaatsen in het midden- en kleinbedrijf moeten worden ontwikkeld. De nota spreekt van „krachtige steun” aan het midden- en kleinbedrijf;
- d. de overheid bevordert de totstandkoming van arbeidsplaatsenovereenkomsten tussen werkgevers en werknemers. (Hiermede worden waarschijnlijk overeenkomsten bedoeld, waarbij een band gelegd wordt tussen arbeidstijd en arbeidsplaatsen);
- e. creatie van arbeidsplaatsen in de publieke sector;
- f. premies voor kleinschaligheid;
- g. stimuleren en steunen van technologische vernieuwing, mede om arbeidsintensieve (en energie-arme) technieken te bevorderen.

Een nogal omvangrijke lijst van instrumenten zo op het eerste gezicht. Men vergeet hierbij echter niet, dat hierin een belangrijk element van voortzetting van bestaand beleid en doortrekking van bestaande trends ligt, zie bijv. ook artikelen 31 tot 34 van het CDA-programm. Wezenlijke aantasting van de grondslagen van ons economisch stelsel zie ik er niet in. Wel de zo noodzakelijke verdere uitbouw van de gemengde economische orde, in een richting van een betere bestuurbaarheid.

Duidelijk is, dat dit een niet eenvoudig proces is. Het beleid zal voortdurend getoetst moeten worden aan de norm, dat de „menging” in de gemengde orde niet mag plaatsmaken voor „verstatelijking”. De afspraken tasten de ruimte voor die kritische begeleiding van het beleid niet aan.

ARBEIDSMARKT BELEID

De paragraaf over het arbeidsmarktbeleid gaat in hoofdzaak uit van de voortzetting van het door het demissionaire kabinet gevoerde beleid. De gedachte van het „delen van het beschikbare werk”, zal, waar mogelijk, in praktijk worden gebracht. In dit verband worden vervroegde pensionering, educatief verlof, arbeidstrijdverkortings, deeltijd arbeid genoemd Nuttige zaken, waar ik persoonlijk wel wat in zie, maar waarbij men voortdurend in de gaten moet houden, dat het gaat om lapmiddelen. Nu heb ik niets tegen lapmiddelen, als ze maar niet tot een doel-in-zichzelf worden en het zicht op de noodzakelijke, structurele veranderingen in de economie niet verduistert.

Albeda

Vervolg van pagina 5

Zetelverdeling Provinciale Staten voor het CDA.

Provincie	1974	„1977”	„winst of verlies in Statenzetels”
Zeeland	15	15	0
Limburg	34	30	- 4
Groningen	15	14	- 1
Friesland	22	23	+ 1
Drenthe	13	14	+ 1
Overijssel	23	26	+ 3
Gelderland	25	27	+ 2
Utrecht	17	19	+ 2
Noord-Holland	17	19	+ 2
Zuid-Holland	20	22	+ 2
Noord-Brabant	34	35	+ 1
totaal	235	244	+ 9.

Op zichzelf geen onaardig beeld maar wij zullen er meer van moeten maken.

REGIONALISERING POLITIEKE KRACHTENVELD

Uit het rapport van het CDA-secretariaat ben ik geneigd voorlopig de conclusie te trekken dat de verandering van de politieke krachtsverhoudingen een sterk uiteenlopend beeld per regio vertoont. Kennelijk is niet de vraag interessant of het om een plattelandsgemeente, een kleine stad, of een stad boven de 100.000 gaat maar de kwestie hoe reageert de bevolking in een bepaalde regio op de verschillende aangelegenheden en welk stemgedrag vloeit daaruit voort.

Het lijkt aanmerkelijk dat bij de provinciale verkiezingen dit gedragspatroon alleen

maar zal worden versterkt. Geen licht karwei voor de plaatselijke kaders. de campagne van 25 mei heeft al veel gevraagd.

De uitslag van de Staten- en de Gemeenteraadsverkiezingen zal echter nog meer afhankelijk zijn van de regionale activiteiten, hetgeen een waardevolle kans is om het CDA verder te profileren. Het rapport van het secretariaat kan u daarbij mogelijk helpen. Mijn conclusie is in ieder geval dat kadervorming en kaderverbreiding prioriteit no. 1 zal moeten zijn en dat bovendien veel meer dan tot nu toe onze politieke vertegenwoordigers zich onder de kiezers moeten begeven, moeten luisteren, discussiëren en overtuigen.

J.D. Gabor, voorzitter werkgroep van CDA-politieologen.

Van de vier voorzitters

Geacht bestuur,

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit. Daarom wenden wij ons thans tot u. Het jaar 1978 wordt belangrijk. Immers, in dat jaar vinden er verkiezingen plaats voor leden van de Provinciale Staten en de Gemeenteraden. Speciaal met het oog op de laatste verkiezingen wenden wij ons tot u. Het is voor de drie partijen en voor ons samenwerkingsverband, het CDA, van wezenlijke betekenis hoe wij ons - ook in deze verkiezingen - gezamenlijk zullen presenteren.

Vier jaar geleden, op 31 augustus 1973, hebben wij ons ook tot u gericht. Wij deden toen een beroep op u om bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 ten aanzien van program, lijst en fractie tot een zo groot mogelijke eenheid te komen, opdat de christen-democratische verbondenheid duidelijk zou blijken.

Wij waren ons er toen, en ook nu, van bewust dat de regionale en plaatselijke partij-organen hun bevoegdheden hebben en dat rekening moet worden gehouden met wat in regionale en plaatselijke verhoudingen mogelijk is.

Sinds het schrijven van die brief is er het een en ander gebeurd. Het CDA kwam als federatie tot stand; wij namen met een lijst en één program aan de verkiezingen van 25 mei jl. deel. Onze vertegenwoordigers in de Tweede Kamer vormen nu één fractie.

Het mag ons soms niet snel genoeg gaan, maar er zijn wel resultaten geboekt. Het zal duidelijk zijn dat het CDA op provinciaal en gemeentelijk niveau bij deze ontwikkeling niet kan achterblijven.

In 1974 kwamen de christen-democraten in ruim 200 gemeenten met een lijst uit. Onze verwachting is dat dit aantal, gezien de voortgeschreden ontwikkeling, bij de komende Raadsverkiezingen veel groter zal zijn.

Uiteraard ligt het voor de hand dat men met één CDA-lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen deelneemt, indien er een gemeentelijk CDA-verband bestaat.

Het verdient in het algemeen aanbeveling - mede in het licht van de huidige landelijke situatie - het uitkomen met CDA-lijsten zoveel mogelijk te bevorderen, ook als er nog geen sprake is van een gemeentelijk CDA-verband.

Wil het CDA op de lange termijn voet aan de grond krijgen onder de brede lagen van de bevolking, dan moet het CDA ook in ieder vertegenwoordigend gemeentebestuur een stevige basis hebben. Het is naar onze overtuiging logisch en noodzakelijk dat het CDA zich in de gemeentelijke politiek duidelijk presenteert. De gemeentelijke zaken zijn te belangrijk om aan belangengroepen c.q. plaatsgebonden lijsten over te laten.

In overleg tussen de partijsecretariaten zullen er technische en inhoudelijke richtlijnen worden opgesteld voor de verkiezingscampagne voor de gemeenteraadsverkiezingen.

De beslissingsbevoegdheid over bovengenoemde zaken ligt bij u en wij willen die geenszins aantasten. Echter wij hopen, dat een ieder er zich voor in zal zetten het CDA ook op gemeentelijk niveau gestalte te geven.

Wij maken van de gelegenheid gebruik nog eens te wijzen op de wenselijkheid het CDA ook bestuurlijk van de grond te brengen door de vorming van actieve CDA-verbanden. In tal van gemeenten heeft men dat al gedaan of is men er mee bezig. Voorzover dat in uw gemeente nog niet het geval is, dringen wij er bij u aan een en ander ter hand te nemen. Het secretariaat van het CDA is graag bereid u zo nodig van advies te dienen.

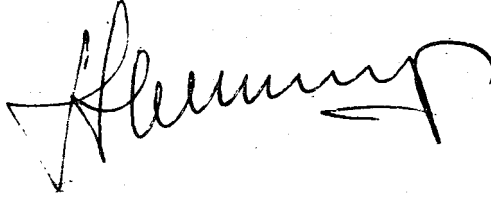
De aandacht dient er in dit verband op gevestigd dat het CDA zich thans in de federatieve fase bevindt, als tussen-fase op weg naar volledige politieke en or-

ganisatorische eenheid.

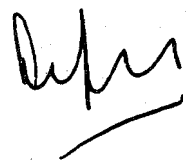
Ook een gemeentelijk CDA-verband dient derhalve vooralsnog federatief van structuur te zijn. De bestaande afdelingen en kiesverenigingen moeten dan ook niet worden opgeheven. Voor een ordelijk verloop van het eenwordingsproces is het zeer gewenst de bestaande organisatorische partijlijnen in de drie partijen intact te houden. Bovendien zou bij een niet functioneren van het „oude” bestuur de verbindingslijn tussen de besturen op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau worden verbroken. Wij vragen terzake uw begrip en uw medewerking.

Laat ons streven ook op gemeentelijk niveau gericht zijn op bundeling van christen-democratische krachten.

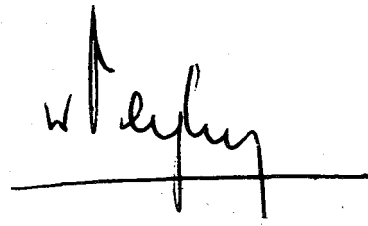
Met vriendelijke groet en hoogachting,

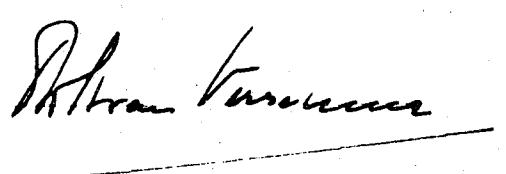
(prof. dr. P.A.J.M. Steenkamp)
voorzitter CDA

(H.A. de Boer)
voorzitter ARP

(W.J. Vergeer)
voorzitter KVP

(mr. O.W.A. Baron van Verschuer)
voorzitter CHU

FEDERATIE- RAAD CDJA

In het kader van de vorming van het CDJA (Christen-Democratisch Jongeren Appel) worden nu in vele provincies overlegorganen gevormd van ARJOS, CHJO en KVPJG teneinde tot een federatieve samenwerking in de vorm van het CDJA te komen.

Bij deze te vormen CDJA-besturen wordt zoveel mogelijk van het federatieve karakter uitgegaan. Dit houdt in dat van iedere federatie-partner zo mogelijk een gelijk aantal leden in het CDJA-bestuur participeert. Voor vele provincies zal dit betekenen dat van iedere organisatie er drie leden in het bestuur kunnen worden be-

noemd. Voor de rechtstreekse CDA-leden bleek dit niet mogelijk.

In november zal voor het eerst de federatieraad kunnen bijeenkomen. Deze raad zal dan o.m. vergaderen over het dan ter tafel liggende rapport van de structuurcommissie, onder voorzitterschap van Jeanette Stegeman. Dit rapport zal voorstellen bevatten over de structuur van het CDJA en zijn relatie tot het CDA en zijn respectieve moederpartijen.

Van de provinciale besturen van de CHJO wordt verwacht dat zij voor 1 september a.s. een lid voor de federatieraad zullen benoemen. Indien dit op dit tijdstip niet aan ons bekend is gemaakt, dan zal het CHJO-bestuur conform de CDJA-reglementen zelf een lid van de federatieraad benoemen.

CHJO-bestuur.

Vijftigjarig bestaan CHJO

In het kader van de viering van het gouden jubileum van de CHJO is een organisatiecommissie nodig. Deze wordt zo spoedig mogelijk gevormd.

Een van de vragen, die zich voordoen is het werven van advertenties voor het programmaboekje, dat dan in ruime oplaag zal worden verspreid. Gaarne willen wij uw

medewerking vragen om hiervoor een oplossing te vinden. Misschien weet u in de buurt vrienden of kennissen die geïnteresseerd zijn in adverteren of misschien bent u dit zelf ook wel. Neem in elk geval dan contact op met Jan van de Assem, Jan Haringstraat 12, Haarlem. Help ons ook in dit opzicht deze dag tot een succes te maken.

Introductie-bijeenkomst CHJO

**op zaterdag 17 september
en zondag 18 september**

Onderwerp: Kennismaking met de CHJO voor nieuwe leden en belangstellenden

De al eerder aangekondigde introductieconferentie van de CHJO op zaterdag 17 en zondag 18 september a.s. vindt plaats in „Overcinge” te Havelte. Graag wil ik via dit blad ieder die belangstelling heeft voor de CHJO uitnodigen deze conferentie bij te wonen.

Een kort overzicht van het programma: Zaterdag beginnen we om 10.00 uur. We gaan de zaterdagmorgen en -middag het politieke terrein verkennen met discussies en een inleiding over „Wat is politiek?” De zaterdagavond belooft erg gezellig te worden met het avondprogramma dat verzorgd zal worden door onze vicevoorzitter, Jan van den Assem, en het informeel samenzijn.

Voor zondagmorgen vermeldt het programma de overdenking en een inleiding door onze voorzitter, L. P. Heukels, over „De komende vier jaar”. ’s Middags is er een inleiding door mev. Evenhuis-van Essen over „Wat is christen-democratische politiek?”. Na de discussie hierover wordt de conferentie gesloten.

Kortom: we hopen u een boeiend en leerzaam programma aan te bieden. Ieder die belangstelling heeft, is welkom!

De conferentie wordt georganiseerd met medewerking van het Politiek Jongeren Kontakt (PJK), dat de CHJO een subsidie geeft.

De kosten van de conferentie zullen ongeveer f 15,- bedragen, waarbij reiskosten boven f 5,- zullen worden vergoed. Een en ander kan op de conferentie worden betaald en verrekend.

Centrale van Christelijk-Historische Vrouwen

KADERDAG

Voor leden van de Centrale Raad van de Centrale van CH-Vrouwen, en voor Vrouwelijke CHU-leden van provinciale staten en gemeenteraden.

op: Woensdag 31 augustus 1977 in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht, aanvang 10.15 uur.

ONDERWERPEN:

1. POLITIEKE RONDBLIK,
DOOR: HANSJE EVENHUIS-VAN ESSEN, LID
TWEDE KAMER
2. DE KANDIDAATSTELLING VOOR
PROVINCIALE STATEN EN GEMEENTERADEN
IN 1978,
DOOR: DIEUWKE DE GRAAFF-NAUTA, LID
PROVINCIALE STATEN VAN FRIESLAND EN
WETHOUDER VAN SNEEK.

Deelneming aan de kaderdag staat open voor leden van de Centrale van CH-Vrouwen, maar meer in het bijzonder voor kamerleden.

Kosten: f 5,00 per persoon.

Opgaven en inlichtingen:

Mevrouw Joke van der Mei-Zilverentant,
Meentweg 96 te De Meern (U.), telefoon 03406-2130.

Ondergetekende meldt zich hierbij aan voor de politieke trainingscursus van de CHJO in Havelte op 17 en 18 september a.s.

Naam: Adres:

Woonplaats: Leeftijd:

Opsturen naar Jan van de Assem, Jan Haringstraat 12, Haarlem voor 1 september a.s.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

Bij de CDA-Tweede Kamerfractie bestaat een vakature voor een part-time

medewerk(st)er

Hij/zij zal tot taak hebben de fractiecommissie Sociale Zaken te assisteren bij de voorbereiding van de behandeling van Regeeringsvoorstellen, (vooral die op het terrein van de sociale verzekeringen en arbeidswetgeving) voorts het assisteren bij de beleidsvoorbereiding op korte en lange termijn.

De voorkeur gaat uit naar iemand, die sociale wetenschappen bestudeert - heeft bestudeerd, inclusief de sociale verzekeringswetten.

Hij/zij zal werkzaam zijn 3/5 deel van het aantal uren per week. Het salaris voor deze interessante part-time functie is afhankelijk van opleiding en ervaring.

Sollicitaties, bij voorkeur vóór 1 september a.s.; richten aan: de sekretaris CDA-Tweede Kamerfractie, Binnenhof 1a, Den Haag.

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Bouw- en Aannemersbedrijf

M. de Raad & Zoon

Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

TUINAANLEG

BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

HANAB B.V.

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiuwerken
(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

TOT 140% HYPOTHEEK
Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
Advies en bemiddeling onroerend goed.

HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.

drs. J. A. Uding & Partners
Financ. adv. en vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

de klok | **HANDELMIJ B.V.**
| **BANDEN B.V.**

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

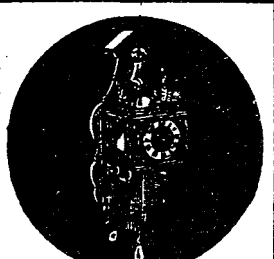
KOCH

Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

Zaanse klokken

Maaskant
Winkelgalerij Kerschoten
Tel. 15865, Apeldoorn.

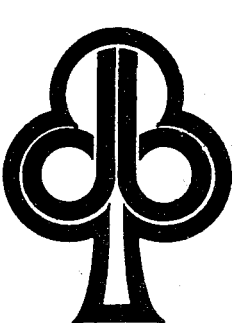

Stelt u prijs op

VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN
dan

VAN ZEBEN'S

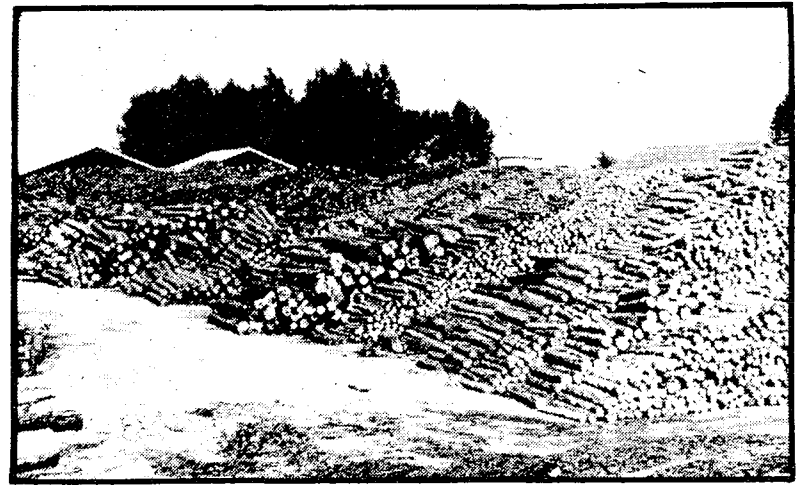
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetsformatie 5

90 dagen weinig voortgang

door: Dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie

1. EINDE FORMATIE-DEN UYL

Aan de vooravond van de breuk in de formatie Den Uyl berichtte ik in de vorige Nederlander reeds, dat naar mijn gevoel het einde van de formatie op zeer korte termijn in zicht was.

Inmiddels heeft formateur Den Uyl zijn formatie-opdracht teruggegeven en rapport over de formatie werkzaamheden aan H. M. de Koningin uitgebracht. Het rapport is een uiterst lezenswaardig stuk en er blijkt uit, dat bepaald op wezenlijke onderdelen van een te voeren regeringsbeleid acceptabele akkoorden waren bereikt.

Achtereenvolgens behandelde de heer Den Uyl de bespreking tot het financieel, sociaal en economisch beleid, waaromtrent mijnerzijds in de vorige Nederlander een eerste beschouwing werd gegeven.

Vervolgens wijdde de formateur een beschouwing over de mogelijkheden bij het voorgestelde ombuigingsbeleid in de collectieve sector om de gecreëerde ruimte voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid zo gunstig mogelijk te bestemmen. Daarna is door hem in het stuk overgegaan tot bespreking van een verbetering van de kostenstructuur van het bedrijfsleven en een matiging van de premie en belastingdruk.

Dit gehele stuk bevestigt nog eens hoe zeer het sociaal-economisch akkoord een compromis karakter tussen socialisten en christen-democraten heeft gehad.

Maken wij dan de balans op na de afbraak van de formatie-besprekingen dan mag geconstateerd worden, dat op het financieel/sociaal/economisch terrein, op het terrein van de wet op de investeringsregeling, op het gebied van de grondpolitiek voor het CDA een redelijk resultaat werd bereikt.

Terzake van de vermogensaanwasdeling waren er natuurlijk van onze kant nog belangrijke bezwaren. Maar in relatie gezien tot de akkoorden op de andere gebieden waren zij in combinatie acceptabel.

Terzake van het abortusvraagstuk schrijft de formateur, dat de mogelijke oplosbaarheid van de regeling, samenhangt met de onmogelijkheid en de onwenselijkheid dat partijen t.a.v. de kern van zo'n regeling compromissen sluiten. Dit nu lijkt ons onjuist.

Terzake van het abortusvraagstuk werd en door de christen-democraten politieke concessies gedaan teneinde tot overeenstemming te komen over een regeling, die ook voor de christen-democraten verdedigbaar zou kunnen zijn. Maar tot politieke concessies moet dan bereidheid van beide zijden bestaan.

Beide partijen moeten als minderheids-groeperingen ook beseffen, dat zij ieder hun eigen wil niet aan de ander kunnen opleggen.

De bereidheid tot politieke concessies vindt dan ook in het laatste stuk, dat van Agt de formateur heeft overhandigd, duidelijk uitdrukking.

Het is dus ook gewoon onwaar dat wij tot geen concessies bereid waren. Anderen hebben hun principes tot dogma verheven. Ook de andere partijen moeten hier tot concessies bereid zijn.

2. DE ADVIEZEN

De adviezen van de belangrijkste partijen weken nogal van elkaar af. De VVD stelde voor een nationaal kabinet. Nu is een nationaal kabinet mijnerzijds in een eerder stadium voorgesteld. Voor het eerst tijdens de oliecrisis in een gesprek met de heer Den Uyl, heb ik in aanwezigheid van de heer Wiegel een dergelijke suggestie op tafel gelegd.

Na de heer Wiegel voordien over mijn voornemen terzake van tevoren te hebben geïnformeerd.

Nadien is zulks ook door mij naar buiten gebracht. Van de zijde van de VVD werd toen voor die suggestie niet gevoeld. Nadien is mijnerzijds de suggestie nog wel eens gelanceerd. Dit met name ook om de voorschrijdende polarisatie tussen liberalen en socialisten te beïnvloeden.

Ik acht deze voortschrijdende polarisatie voor het land een slechte zaak. Voor de verkiezingen werd zulk een suggestie echter noch door socialisten doch door liberalen overgenomen. Integendeel.

Bij de campagne toonde bij voortdurend tot de dag van de verkiezingen een toenemende mate van aanscherping van de tegenstellingen, terwijl ook de stellingname tegenover politieke actuele zaken eerder meer dan minder controversieel werden. In feite is de tegenstelling tussen liberalen en socialisten op tal van beleidsterreinen thans sterker aangescherpt dan zij vier jaar geleden was. Hiertoe droegen beide partijen in de verkiezingscampagne bij.

Om die reden vooral moet een nationaal kabinet, dat in principe niet zonder meer ongewenst mag worden geacht, niet tot de echte reële mogelijkheden worden gerekend. Hiertoe, tot dit laatste resultaat, hebben liberalen en socialisten in de verkiezingscampagne beide in belangrijke mate bijgedragen. Ik zeg helaas.

Maar als - hoe waarschijnlijk ook alle andere mogelijkheden zijn beproefd en onmogelijk zijn bevonden zal het toch nog in welke vorm dan ook - en er zijn verschillende vormen, die moeten worden onderzocht. Ik wil daar echter nu niet van uit gaan. De socialisten gaven een advies, dat met name niet onwaarschijnlijk zou moeten kunnen leiden tot een socialistisch minderheidskabinet.

Die laatste mogelijkheid is door de christen-democratische fractie als uiterst ongewenst gezien. De christen-democraten gaven het advies van een informateur met ruime opdracht.

3. VERINGA

Het was logisch dat nadat een socialistische formateur gedurende meer dan 90 dagen geen resultaat tijdens de formatie had weten te bereiken, een informateur van de op één na grootste politieke groeperingen, dat zijn de christen-democraten, werden aangewezen.

In het personele vlak waren er natuurlijk verschillende mogelijkheden. Genoemd zijn o.m. onze oud-minister van Economische Zaken, de huidige voorzitter van de SER, de heer drs. J. W. de Pous; de huidige minister van Binnenlandse Zaken, mr. W. F. de Gaay Fortman en dr. G. H. Veringa. Veringa is door de Koningin tot informateur benoemd. Het lijkt mij een uitstekende keuze. Hij bergt zeer vele kwaliteiten in zich. Hij beschikt zeker over grote diplomatieke gaven. Een uiterst beminnelijk mens, die vier jaren in een christen-democratisch/liberaal kabinet heeft gewerkt in buitengewoon goede verstandhouding met zijn collega's. Persoonlijk heb ik hem zeer leren waarderen bij de moeilijke beslissingen, die wij moesten nemen bij het samenstellen van de nota medisch hoger onderwijs. Maar er vielen in de tijd van het kabinet-de Jong vele beslissingen te nemen, die voor gezamenlijke rekening van Volksgezondheid en Onderwijs en Wetenschappen waren. Bij al die gelegenheden was er zeer veel te waarderen in het beleid van Veringa. Hij heeft trouwens een zeer boeiende

loopbaan achter de rug en in al die levensfasen kon zijn optreden worden gekenmerkt door grote inventiviteit en creativiteit. Na het einde van de verkiezingscampagne 1971 werd hij zeer ernstig ziek. Daarom moest hij zich toen uit de actieve politiek terugtrekken. Zijn ziekte mag in belangrijke mate als overwonnen worden beschouwd. Hoewel sommige kranten schreven: de terugkeer van Veringa was verrassend, zou ik zulks zeker niet willen stellen. Gelet op het voorgaande mag een wat actievere rol van Veringa in de Nederlandse politiek eigenlijk wel weer worden verwacht.

4. DE OPDRACHT

De opdracht aan de informateur luidt nu een kabinet te vormen dat op voldoende steun in de Kamer zal mogen rekenen. Dat is een zeer ruime opdracht. Zij was in overeenstemming met het advies, dat door de christen-democratische fractie aan H.M. de Koningin is gegeven.

Wij zijn zeer verheugd dat in evenwicht met de andere adviezen Hare Majesteit deze formulering heeft gekozen. Zij geeft de nieuw benoemde informateur een groot aantal mogelijkheden.

Veringa is zijn arbeid begonnen met een onderzoek naar de mogelijkheid van het totstandbrengen van de coalitie socialisten en christen-democraten. Mocht dit geen resultaat hebben, dan zal hij onderzoeken de mogelijkheid van een coalitie christen-democraten/liberalen. Mocht ook zulks niet realiseerbaar zijn, dan blijft alleen over het onderzoek naar een minderheidskabinet, dat gedoogd wordt door andere politieke groeperingen. In feite blijft dan alleen over hetzij een socialistisch, dan wel een christen-democratisch minderheidskabinet.

Beide minderheidskabinetten achten wij geen goede zaak. Maar van die twee laatste mogelijkheden, het socialistisch dan wel het christen-democratisch minderheidskabinet achten wij het christen-democratisch het minst van de twee kwaden.

Het is te hopen dat de voortgang tijdens de informatie Veringa spoediger en voorspoediger zal zijn dan de meer dan 90 dagen durende formatie-Den Uyl heeft opgeleverd.

Introductie-bijeenkomst CHJO

op zaterdag 17 september
en zondag 18 september

Op zaterdag 17 en zondag 18 september a.s. hoopt de CHJO een introductieconferentie te houden in de volkshogeschool „Overcinge”, Linthorst Homanlaan 1 te Havelte. Het thema van de conferentie, die bedoeld is voor de nieuwe leden, luidt „Wat is politiek?”

Het is de bedoeling dit thema zo uit te werken dat mensen die weinig ervaring met politiek hebben, tijdens de conferentie de gelegenheid krijgen wegwijs te worden op dit terrein. Maar ook de meer ervarenen in de politiek hopen we een aantrekkelijk programma te kunnen presenteren, met name door in te gaan op de vraag wat christen-democratische politiek is en waarin het zich onderscheidt van andere vormen van politiek bedrijven. Dit laatste zal voornamelijk op zondag centraal staan. Het programma vermeldt voor zaterdag 17

september: 10.00 uur aankomst; 11.00 uur discussie over „Wat is politiek?” Na de warme maaltijd volgt om 14.00 uur een inleiding op dit thema door mr. P. S. Procee, met aansluitend discussie en thee. Na de maaltijd van 17.30 uur is er 's avonds een informeel, gezellig avondprogramma. Op zondag 18 september staat op het programma, na ontbijt, overdenking en koffie, om 11.00 uur een inleiding over de actuele politiek, getiteld „De komende vier jaar” door drs. L. P. Heukels, voorzitter van de CHJO. Aansluitend plenaire discussie. Om 12.30 uur: warme maaltijd. Daarna, om 14.00 uur, een inleiding over „Wat is christen-democratische politiek?” door mevrouw H. Evenhuis-van Essen, lid van de Tweede Kamer voor het CDA. Na de discussie over dit onderwerp wordt de conferentie gesloten (ongeveer 16.00 uur).

In dit nummer

wordt opnieuw ruime aandacht besteed aan de kabinetsformatie, welke deze week reeds honderd dagen duurde.

Dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer (en tot aan de verkiezingen voorzitter van de CHU-fractie) vervolgt in dit nummer zijn beschouwingen over de formatie. Voorts treft de lezer in dit

weekblad aan de letterlijke teksten van de uitvoerige schriftelijke stukken van vorige week over de mogelijke regeling van de abortus.

De redactie besloot tot letterlijke weergave van deze stukken, omdat zij van groot belang zijn voor de beoordeling van de situatie.

Ondergetekende meldt zich hierbij aan voor de politieke trainingscursus van de CHJO in Havelte op 17 en 18 september a.s.

Naam: Adres:

Woonplaats: Leeftijd:

Opsturen naar Jan van de Assem, Jan Haringstraat 12, Haarlem

Nederland tegen „aanpassing” van resolutie 242

PARLEMENTARIA

Nederland is geen voorstander van aanpassing van resolutie 242 - de resolutie over het Midden Oosten die de Veiligheidsraad na de zesdaagse oorlog van 1967 aanvaardde - aan de gewijzigde opvattingen over de Palestijnse kwestie. Maar het is wel van oordeel dat een „bepaalde interpretatie” van wat wordt gezegd over „het vluchtelingenprobleem” gewenst is.

Dit bleek uit hetgeen minister Van der Stoel vorige week verklaarde in de Tweede-Kamercommissie voor buitenlandse zaken in antwoord op vragen van het CDA-kamerlid Hans Gueltherie van Weezel.

In de resolutie wordt slechts gesproken over „een rechtvaardige oplossing van het vluchtelingenprobleem”. De negen landen van de Europese gemeenschap hebben zich, sinds 1973, meermalen over de Palestijnse kwestie uitgesproken. Op de Londense topconferentie van eind juni verklaarden zij, dat een oplossing van het

geschil slechts mogelijk is „indien het legitieme recht van het Palestijnse volk om zijn nationale identiteit te bewerkstelligen, wordt geconcretiseerd, waarbij rekening moet worden gehouden met de behoefte aan een eigen land voor het Palestijnse volk”.

Van Weezel had geïnformeerd, of naar het oordeel van de minister resolutie 242, wat betreft het „vluchtelingenprobleem” niet „achterhaald” was, en of zij niet diende te worden aangepast.

POLITIEKE KWESTIE

Nederland, aldus minister Van der Stoel, stelt zich al jaren op het standpunt dat het niet gaat om een „humanitair” vluchtelingenprobleem, maar om een „politieke” kwestie. Maar als men eenmaal begint met het amenderen van een resolutie, ontstaan geheel nieuwe problemen, en het bereiken van overeenstemming in de veiligheidsraad is geen eenvoudige zaak.

Door bepaalde afspraken, een bepaalde interpretatie van de resolutie kan men, zonder complicaties, hetzelfde bereiken, aldus minister Van der Stoel

Zoals bekend zijn er de laatste tijd berichten geweest dat onder andere Frankrijk, een der permanente leden van de Veiligheidsraad, zou voorstellen resolutie 242 zodanig te wijzigen dat zij aanvaardbaar wordt voor de Palestijnse bevrijdingsorganisatie, die haar thans als volstrekt ontoereikend van de hand wijst. Aanvaarding van 242 door de PLO zou betekenen dat deze organisatie, zonder haar eigen handvest te behoeven veranderen, een belangrijke stap in de richting van erkenning van, en vrede met, Israël doet, omdat de resolutie immers nadrukkelijk spreekt over het recht van elk land, te leven binnen veilige en erkende grenzen.

H.L.

Verstedelijgingsnota

De CDA-fractiecommissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in de Tweede Kamer biedt aan personen en instanties die willen meepraten over de Verstedelijgingsnota, de gelegenheid hieromtrent stukken in te dienen en eventueel naar aanleiding hiervan een mondelinge toelichting te geven.

U kunt deze stukken richten aan de CDA-fractiecommissie V.R.O., Binnenhof 1a te Den Haag, maar wel graag vóór 15 september a.s.

van de overleggroep te zijner tijd ter beoordeling worden voorgelegd aan het AR-Verband en de CH-Vereniging resp. de partijbesturen van ARP en CHU, het KVP-partijbestuur en het algemeen bestuur van het CDA.

De streefdatum voor de afronding van het advies is 1 oktober a.s.

De overleggroep bestaat uit:

- namens het Verband van verenigingen van anti-revolutionaire gemeente- en provinciebestuurders: mr. W. R. van der Sluis (voorzitter), drs. W. van den Bos Czn. (secretaris) en E. Baerends (penningmeester);
- namens de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen: mr. S. J. H. Scheenstra (voorzitter), G. W. Floors (secretaris) en J. van den Brink (penningmeester);
- namens de KVP resp. het Centrum voor Staatskundige Vorming: dr. G. J. van der Top (secretaris van de KVP), drs. F. G. L. L. Schols (voorzitter van de KVP-commissie Bestuurdersvereniging) en H. G. Cloudt (adjunct-directeur van het Centrum voor Staatskundige Vorming).

Namens de overleggroep,

H. G. Cloudt.

Op weg naar verband voor CDA-bestuurders

Delegaties van het AR-Verband, de CH-Vereniging en de KVP hebben onlangs in het Congresgebouw in Den Haag een gesprek gevoerd om na te gaan welke mogelijkheden er zijn om op korte termijn een samenwerkingsverband voor alle lokale en regionale bestuurders binnen het CDA tot stand te brengen.

De aanwezigen kwamen tot de conclusie dat met ingang van het verkiezingsjaar 1978 een federatief CDA-verband tot stand zou moeten komen, overeenkomstig een bepaling in het Huishoudelijk Reglement van het CDA (art. 18). Men was het er over eens dat gestreefd dient te worden naar een zo groot mogelijke eenheid, gezien de nauwe samenwerking tussen de

CDA-verbanden en de bestuurders in gemeenten en provincies. Een formele fusie is echter nog niet te verwezenlijken, aangezien het AR-Verband en de CH-Vereniging statutaire bindingen hebben met hun partijen, die - zolang het CDA een federatie is - autonome organisaties blijven.

De vertegenwoordigers van de KVP, die geen bestuursvereniging kent, pleitten in het overleg aanvankelijk voor het tot stand brengen van een gefuseerde organisatie van alle CDA-bestuurders. Gezien de verplichtingen van de partners tegenover hun partijen kon men zich van KVP-zijde echter verenigen met het voorstel van het AR-Verband, ondersteund door de CH-Vereniging, om een federatief verband op te richten dat in de praktijk zal werken als

één organisatie, hetgeen inhoudt dat deze organisatie het beleid bepaalt. De KVP-leden en de rechtstreekse leden kunnen dan direct lid van het CDA-verband worden. Voor de KVP zou daarmee de noodzaak vervallen om eerst zelf nog een bestuurdersvereniging op te richten.

In het gesprek werd ook naar voren gebracht dat het op te richten CDA-verband gekoppeld zal moeten worden aan de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU.

Besloten werd de mogelijkheden en de problemen die deze formule zou opleveren, te inventariseren en in een volgende vergadering - op 12 augustus - te beginnen met het invullen van de gekozen formule.

Uiteraard zullen de concrete voorstellen

Van de CHJO-voorzitter

Aan het werk in nieuw politiek seizoen

Het is min of meer gebruikelijk dat de voorzitter van de CHJO aan het begin van een nieuw politiek seizoen een verhaaltje ter opwekking op papier zet. Het is echter niet deze overweging, dat ik dit nu doe. Het is meer om jullie een indruk te kunnen geven van wat er op het politiek terrein speelt en jullie deelgenoot te maken van onze (d.i. bestuurs) plannen voor het komend seizoen, zodat jullie tijdig weten wat er op het programma staat en hier zondig ook op kunnen reageren. Er kan dan een nuttige wisselwerking ontstaan tussen bestuur en leden, m.n. dan ook buiten de normale mogelijkheden, zoals vergaderingen en cie. werk.

Eerst wil ik nog even een blik achterom werpen op de afgelopen verkiezingen. Een jaar waarin de sluipende teruggang van de c.d.-partijen tot staan lijkt te zijn gekomen. Een rustige, mij soms wat te rustige, campagne bracht het CDA bijna 2 zetels winst. Gelet op de soms heftige agitatie tegen het CDA een niet onredelijk resultaat. Helaas blijkt in het zuiden de decon-fessionalisering nog niet ten einde. Het is zonder meer noodzakelijk, dat er onderzoek plaatsvindt naar de oorzaken hiervan. Er zullen ongetwijfeld redenen aanwezig zijn die kunnen verklaren waarom de Rooms-Katholieke kiezer zich nog onvoldoende tot het CDA aangetrokken voelt.

Het moet dan met de oorzaken in de hand minder moeilijk zijn een goed actieplan op te stellen om deze ontwikkeling in meer gunstige zin om te buigen.

MINDER GUNSTIG

Een ander minder gunstig aspect van de verkiezingsuitslag raakt ook ons jongerenwerk. Analyse van de uitslag leert n.l. dat de aanhang van het CDA toch grotendeels onder de ouderen moet worden gezocht. In de leeftijdsgroepen tot 35 jaar blijkt het CDA duidelijk ondervertegenwoordigd te zijn. Zowel P.v.d.A. als VVD scoren aanmerkelijk hoger onder m.n. de jongere

kiezers. Voor mij is dit toch mede één aanwijzing dat er nog onvoldoende jongerenwerk geschiedt. Te weinig hebben wij tot nu toe aan de weg van het jongerenwerk kunnen timmeren. Gelukkig is daar vorig jaar met de komst van een betaald sekretaris een duidelijke verbetering in opgetreden. Er kwam weer een opgaande lijn in ons ledenbestand; er werd het afgelopen jaar een duidelijke ledenwinst geboekt, voor het eerst sinds jaren. Een relatie met demeer professionele aanpak lijkt daarom duidelijk. Helaas pakken zich weer donkere wolken samen boven het nu op gang gekomen jongerenwerk. De subsidie die wij van CRM mochten ontvangen zal namelijk drastisch worden verminderd als gevolg van de vorming van één CDA-Tweede Kamerfractie. Deze zeer aanmerkelijke reductie zal waarschijnlijk tot gevolg hebben dat de aangetrokken sekretaris weer zal moeten worden afgestoten, tenzij het mogelijk blijkt onze inkomsten te vergroten zodat dit werk grotendeels kan worden voortgezet. Indien dit niet mogelijk blijkt dan zal de opleving in de CHJO misschien wel een tijdelijke geweest zijn. Ook met het CHU-bestuur zal hier binnenkort over worden gesproken, teneinde in deze ongelukkige toestand zo mogelijk verandering te brengen.

DRUK

De afgelopen maanden is er al weer druk vergaderd. Ten eerste zijn we verschillende malen bijeen geweest in het kader van het CDA-bestuur, teneinde de samenwerking tussen de drie christen-democratische jongerenorganisaties verder gestalte te geven. Er is een structuurcommissie in het leven geroepen onder voorzitterschap van Jeanette Stegeman om op korte termijn te bekijken welke activiteiten van de jongerenorganisaties gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd. Tevens zal deze commissie voorstellen ter tafel brengen die de wenselijke structuur van het CDJA in de toekomst tot onderwerp hebben. Zo mogelijk kunnen deze voorstellen dan in de fede-

ratieraad van november a.s. worden behandeld. Over de totstandkoming van de statuten in de provincies hebben jullie al bericht ontvangen, zodat ik daar niet verder over uit zal wijden. Ook het CHJO-bestuur vergaderde verschillende keren. Voor deze maand staat een trainingsconferentie op het programma.

Deze is bedoeld om nieuwe leden en belangstellenden wegwijs te maken in de politiek en in de CHJO in het bijzonder. Ook voor leden die reeds langer lid zijn kan dit een oprisser in politieke kennis worden. Voor ons 50-jarig bestaan dat we in november a.s. hopen te vieren zijn de voorbereidingen in volle gang. De organisatie is inmiddels aan de gang en is samengesteld uit mensen uit verschillende regio's. Het is de bedoeling de dag te plaatsen in het kader van de komende Europese verkiezingen. Ik hoop dat jullie met ons aan het werk willen gaan voor een sterke CHJO in het CDJA met een duidelijk christen-democratisch profiel en tot ziens in Havelte op 17 en 18 september.

Peter Heukels.

Contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees

Het bestuur van de stichting „Uniepers”, de uitgeefster van het christelijk-historische weekblad „De Nederlander” belegt het komend najaar weer een speciale contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees. Het is de bedoeling op deze dag de wensen en verlangens, zowel van „Uniepers” als van de lezers van „De Nederlander” te bespreken.

De contactdag wordt gehouden op zaterdag 1 oktober aanstaande in de grote recreatiezaal van het nieuwe BDU-gebouw te Barneveld (vlakbij het station), aanvang 10.30 uur des morgens. De BDU is het bedrijf waar „De Nederlander” wordt vervaardigd. Wilt u weten hoe, dan is het mogelijk u daarover die dag alles te laten zien.

De politieke situatie kon dan wel eens de moeite waard zijn dat we die samen met elkaar bespreken, uiteraard onder leiding van één of meer prominenten van onze Unie. Daarnaast is het goed dat we dan elkaars ideeën en wensen leren kennen over de plaats en taak van ons weekblad en ons ledencontactblad.

Voldoende stof om met elkaar een goed bestede ochtend te hebben. Na afloop wordt een eenvoudige broodmaaltijd aangeboden. Noteert u zaterdag 1 oktober vast? En geeft u zich even op aan onze administratie, Van Deventerlaan 49 te Voorburg? Na ontvangst van uw aanmelding worden nadere gegevens toegezonden.

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter

Aanmeldingsstrookje voor contactdag Uniepers/de Nederlander

Ondergetekende te wonende te

zal graag deelnemen aan de contactdag van de stichting „Uniepers” op zaterdag 1 oktober aanstaande te Barneveld.

Inzenden aan: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49 te Voorburg.

Latijns-Amerika: test-case voor de christen-democratie

door: René de Léon, secretaris-generaal van de Christen-democratische Wereldunie (CDWU)

De perspectieven voor de christen-democratie op wereldvlak worden in hoge mate bepaald door haar optreden zelf als mede door het vermogen om de haar thans geboden historische kans ten volle te benutten.

Bij de beoordeling van de internationale actie van de christen-democraten past het in de eerste plaats te blijven stilstaan bij de toestand op het Latijns-Amerikaanse continent.

De afgelopen 10 jaar hebben een toename van het aantal of een versterking te zien gegeven van de militaire en anti-democratische regimes. Latijns-Amerika telt nog slechts enkele eilanden van democratie zoals Venezuela en Costa Rica en enkele landen met een formele democratie nl. Columbië, Mexico, Guatemala en El Salvador. Bij sommige militaire regeringen die door een staatsgreep de ontwikkeling in hun land zelf in handen hadden genomen, constateert men echter een groeiende neiging om terug te keren naar een stelsel van democratie, zonder overhaasting weliswaar, maar toch met deelneming van de democratische politieke krachten. Zo richtten de militairen in Ecuador een commissie op belast met het ontwerpen van een nieuwe grondwet en een kieswet. Van deze commissie, die wordt voorgezeten door de christen-democratische partijvoorzitter dr. Urpado, maken verder de traditionele democratische krachten van het land, nl. de conservatieven en de liberalen, deel uit. In Honduras vindt een soortgelijke ontwikkeling plaats. De militaire regering nodigde er de traditionele partijen en de christen-democraten als nieuwe politieke kracht uit, voor een gesprek met het oog op het herstel van de democratie. Dergelijke pogingen vloeien kennelijk voort uit het feit dat sommige militaire regeringen duidelijk aanvoelen zelf niet bij machte te zijn hun land een integrale economische ontwikkeling te verzekeren, wat trouwens in het algemeen, met uitzondering evenwel van deze veroorzaakt door rechtse groepen zoals in Chili, Argentinië en Uruguay, de reden was van de staatsgrepen.

VRIJ GOED

De vooruitzichten voor een politieke ontwikkeling op korte termijn in Latijns-Amerika, liggen vooral in het gebied van Centraal-Amerika. Curaçao heeft een christen-democratische regering met minister-president Evertsz. In Venezuela, waar eind 1978 verkiezingen plaatsvinden, liggen de kansen van de christen-democratische presidentskandidaat senator Herrera Campins, vrij goed, niet alleen wegens de blunders van de

huidige regering, die ondanks ruime aardolie-inkomsten er niet in gelukt is de economische problemen op te lossen, maar ook wegens het feit dat de christen-democratische partij er goed georganiseerd en zeer actief is. In El Salvador vonden christen-democraten zich met sociaal-democraten en socialisten in een oppositiefrent, dat echter door een ongehoorde manipulatie van de verkiezingsresultaten, niet voor een alternatief heeft kunnen zorgen. In Guatemala leidt de christen-democratie eveneens de oppositie in de strijd tegen de huidige bewindsploeg.

De kans is groot dat de christen-democraten bij de verkiezingen van volgend jaar aan het bewind zullen deelnemen. De mogelijkheden voor een nieuw elan van de christen-democraten dienen vooral in Centraal-Amerika en in het Caribische gebied gezocht te worden. In dit verband stemt een belangrijk fenomeen ons hoopvol, nl. het resultaat van de presidentsverkiezingen in de VSA. Hoewel van de Carter-administratie niet direct een radicale ommekeer in de houding t.o.v. Latijns-Amerika mag verwacht worden, moeten wij als christen-democraten proberen de Amerikaanse regeringskringen ervan te overtuigen dat de veiligheid van het Amerikaanse continent ook een beter kan gegarandeerd worden door in Latijns-Amerika te steunen op democratische regimes, die werkelijk op de volkswil berusten en die met de VSA militaire pacten, naar het model van de NATO zouden kunnen afsluiten.

De politieke perspectieven van de christen-democratie worden echter niet alleen bepaald door de omstandigheden, maar tevens door hun wil en vitaliteit om zich op wereldvlak te uiten als een politieke kracht. Op hun wereldcongres wees ik de jonge christen-democraten reeds op de noodzaak van een herziening van onze organisatie en ons optreden. De Christen-democratische partijen in Latijns-Amerika werden geconcipeerd naar het model van hun zusterpartijen in Europa. Deze laatste zijn - uiteraard als politieke expressie van een bij uitstek participatieve bevolking en maatschappij - typisch liberaal van constitutie. In die context zijn het dan ook valabele instrumenten gebleken. Anders is het echter in Latijns-Amerika, waar problematische toestanden van sociale en culturele aard, de integratie en de participatie van de bevolking verhinderen. Daarom moet de actie van de christen-democraten, indien ze geen randverschijnsel wil blijven, er vooral gericht zijn op het organiseren

van de bevolking, niet alleen in partij-politiek verband, maar ook cultureel en sociaal-economisch, in grote coöperatieve sectoren, in de vakbeweging, enz.

OPROEP

In tegenstelling tot Europa, waar de christen-democratische partijen blijk gegeven hebben van een grote organisatie- en aanpassingscapaciteit - daarvan getuigen de EUCD en de EVP - is er op het Latijns-Amerikaanse continent, waar nochtans door de ODCA reeds enorm veel bereikt werd, vooral op cultureel vlak, nog geen sprake van een algehele en coherente actie en strategie. Vandaar mijn oproep tot de zusterpartijen in Europa voor meer cohesie op wereldvlak. Zijn zij niet te zeer in beslag genomen door de typische Europese problemen, met name de betrekkingen tussen Europa en de VSA of de verdediging van Europa tegen de bedreiging door de socialistische wereld? Ontbreekt het hen vooral niet aan voldoende begrip voor de mondiale dimensie die de christen-democratie moet hebben, niet alleen in verband met het optreden van onze partijen, maar vooral t.o.v. die volken die nog niet aan christen-democratische organisatievormen toe zijn? Moeten wij er niet aan denken om met die groepen van spiritualistische inspiratie, die waardevolle gesprekspartners kunnen zijn, vooral indien zij een politieke expressie hebben, zoals de Moslims, te komen tot een strategie van begrip en samenwerking om aldus de bouwstenen te leveren voor een nieuwe wereld? Ik denk in dit verband vanzelfsprekend ook aan de landen met socialistisch regime, vooral in Afrika en Azië, die hun maatschappij weliswaar op socialistische leest, maar uitdrukkelijk met behoud van hun eigen fundamenteel cultuurpatroon, hebben geschoeid.

Als christen-democraten is het onze plicht, juist omdat wij een uiting van de volkswil zijn, om in die regimes contact te zoeken met groepen die op populaire basis een spiritualistische inspiratie hebben. Het is geenszins de bedoeling daar over te gaan tot christen-democratische of democratische partijvorming - de politieke toestand maakt zulks onmogelijk - maar om banden te smeden op cultureel vlak en zelfs op godsdienstig vlak. Wij kunnen de bevolking in deze regimes helpen de weg naar hun bevrijding te vinden. Onze partijen zijn immers per definitie volkspartijen en bevrijdingspartijen. Bovendien zijn er landen, bv. de VSA en Canada, waar belangrijke bevolkingsgroepen, om cultureel-religieuze

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

redenen, zich zeer verwant voelen met de christen-democratie. Het mag ons niet ontgaan dat deze groepen voor ons waardevolle gesprekspartners zijn, die invloed kunnen uitoefenen op het beleid in hun land. Het zou een grote politieke blunder zijn de dialoog met deze, vaak goed georganiseerde groepen, niet op gang te brengen.

Aanbevelingen opvang agressieve jongeren

De Raad voor de Jeugdvorming, een adviesorgaan van de regering over het jeugdheleid, heeft kort geleden (1 juli 1977) een advies uitgebracht aan staatssecretaris W. Meijer van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, over de opvang van agressieve jongeren.

In 1974 had de staatssecretaris daarom gevraagd naar aanleiding van de problemen die de instelling van jeugd- en jongerenwerk ondervinden van groepen agressieve jongeren. Oplossingen dienden wel realiseerbaar te zijn binnen de rijksregeling voor het jeugd- en jongerenwerk.

De Raad heeft uitdrukkelijk gewezen op het brede karakter van de problematiek betreffende jongeren met agressief gedrag. Agressiviteit is niet beperkt tot de jongerencentra. Er zijn allerlei vormen van agressief gedrag en een groot aantal instanties heeft er mee te maken. De problematiek vereist een interdepartementale aanpak.

De Raad constateert dat er bijzonder weinig concrete gegevens zijn over de agressiviteit van groepen jongeren en over de achtergronden ervan. De reactie van de omgeving en de maatschappij lijkt van erg groot belang.

De jongeren die door hun agressief gedrag problemen geven in jongerencentra zou men dubbel kansarm kunnen noemen: kansarm in economisch, sociaal, cultureel opzicht, dubbel kansarm, omdat de bestaande

sociaalculturele voorzieningen niet aansluiten bij hun levenssituatie. De programma's, van het jeugd- en jongerenwerk bereiken hen niet, de accommodaties zijn niet aangepast.

AANBEVELINGEN

De Raad voor de Jeugdvorming komt in dit eerste advies over de opvang van agressieve jongeren tot de volgende aanbevelingen die vooral betrekking hebben op het jeugd- en jongerenwerk en het streetcornerwork:

- een duidelijke keuze voor de groepen agressieve jongeren in het beleid van de centrale overheid, de gemeenten en de uitvoerende instellingen
- bemoeiing van stafleden van jongerencentra met de groepen agressieve jongeren, ook buiten het eigen gebouw
- meer expansieve vormen van vrijetijdsbesteding in de programma's van de jongerencentra
- kleine accommodaties en kleine ruimten ook in bestaande grotere accommodaties
- rekrutering van stafleden voor jongerencentra uit de bezoekersgroepen
- samenwerking van jongerencentra met andere dienst- en hulpverlenende instanties
- medezeggenschap van bezoekers over het programma en het beheer van het gebouw
- uitbreiding - kwantitatief en kwalitatief - van het streetcornerwork

- mogelijkheid van rekrutering van streetcornerworkers uit de groepen, waarvoor ze werken
- samenwerking van het streetcornerwork (vanuit een eigen positie) met andere dienst- en hulpverlenende instanties
- stuurinstrumenten in de komende rijksbijdragerelingen ten behoeve van deze groepen agressieve jongeren
- in het kader van deze rijksbijdragerelingen extra financiële middelen ten behoeve van deze groepen jongeren
- nauwkeurige evaluatie van ontwikkelingsprojecten op dit gebied
- aanpassing van salaris- en opleidingssysteem voor mogelijkheden om jongeren uit

Zo denk ik erover

LICHTEN UIT A.U.B.

Maak ons niet wijs dat ons energieverbruik toeneemt en dat we daarom moeten aanvullen met kernenergie. Vertel liever hoe het komt dat dit toeneemt en verklaar dan of dit nodig is. Deze toename zou te wijten zijn aan achteloosheid en onwetendheid, dus de toename is niet nodig. Dan is ook kernenergie niet nodig. Ja maar, onze brandstoffen raken op, dus wel nodig. Nou is warempel

PARLEMENTARIA

bezoekers- en doelgroepen in dienst te kunnen nemen en verder op te leiden

- inventarisatie van de concrete gevallen van hinder die jongerencentra van agressief gedrag hebben gehad over de periode 1973-1977
- opzetten van een onderzoeksvorm om de aard en de achtergronden van incidenten vrijwel onmiddellijk na een incident te kunnen bestuderen.

De Raad heeft de staatssecretaris verzocht het rapport door te zenden aan de gemeenten en de uitvoerende instellingen, met het verzoek te bezien op welke wijze zij de aanbevelingen in de praktijk brengen, en daarvan mededeling doen.

H. L.

kernenergie om een andere reden nodig. Waarom zulke uitvluchten? O, dus brandstoffen raken op, ja da's geen wonder als er zoveel wordt verspild. Waarom doen we dan niet wat zuiniger? Ja maar, de Nederlander laat z'n auto toch niet staan, daarom zullen we het autowegennet nog maar weer verder uitbreiden. En een aantal fietsroutes afsnijden. Ach een verlichting, zoals straatverlichting, is niet het grootste verbruik, dus dat zullen we ook nog maar wat uitbreiden. De staat, de burger, betaalt wel. Niemand is trouwens de grootste verbruiker. Autoloze zondag of kernenergie?

Ing. Hendrik Venema.

EMANCIPATIE - Proces van verandering en groei

Nota over het emancipatiebeleid

door: C. H. Evenhuis-van Essen, lid CDA-Tweede Kamerfractie

Een nota, door de regering op schrift gesteld en verwerkt; een bijzondere kamercommissie voor de emancipatie plus het openstellen voor kritiek van de hele Nederlandse bevolking, de basis, dat samen wekt ongetwijfeld verwachtingen. Het blijft altijd een interessante vraag voor wie nota's geschreven worden. Voor de kleine elite, de voortrekkers op emancipatiegebied, die al een visie hebben en waarvoor nota's - en ook deze - achterlopen, of voor de basis, waar wij de mond vol over hebben, maar die wij eigenlijk nauwelijks bereiken! Is de leesbaarheid van nota's zó, dat de basis werkelijk inspraak kan hebben, of moet men eerst een cursus „ambtenaren-taal” volgen om de essentie te begrijpen en de gevolgen te kunnen overzien? Woorden als ontwikkelingsbeleid, denkbeelden, richtlijnen, raamwerk, samenhangend beleid, op middellange termijn enz., zijn zo vaag, dat ze ook in een nota zonder enig risico rustig gebruikt kunnen worden. Ik ben ervan overtuigd, dat men zijn best heeft gedaan, maar het resultaat is daardoor des te tragischer. De behoefte om lange verhalen te schrijven is groot, de behoefte om kort, krachtig en puntsgewijs de belangrijkste zaken te behandelen, helaas klein. Het is daarom dat ik wil proberen de nota in het kort onder uw aandacht te brengen, met enige opmerkingen mijnerzijds. De laatste ontwikkelingen vanaf 1975 zijn u ongetwijfeld bekend. Het jaar van de vrouw, het instellen van de emancipatie commissie en het eerste advies van de E.K., getiteld: „Aanzet voor een vijfjarenplan” in maart 1976.

De openbare hoorzittingen in de Tweede Kamer betreffende emancipatie in 1976 en 1977 zijn ook niet vergeten en degenen, die deze hoorzittingen gevolgd hebben zullen met mij verbijsterd zijn geweest over het onderschatten van de problematiek, goedwillende onkunde van de betreffende ministers en gebrek aan visie.

En nu de nota:
Hoofdstuk I behandelt de algemene aspecten van het beleid. Hierin wordt onder de verantwoordelijkheid van de overheid verstaan:

1. de ontwikkeling van de vormgeving aan de maatschappij, daarbij uitgaande van het recht op gelijke deelname van alle burgers aan die maatschappij;
 2. de soortgelijke verantwoordelijkheid van de maatschappelijke organisaties;
 3. het scheppen van kansen tot persoonlijke verantwoordelijkheid van iedere burger.
- Dit laatste punt is erg belangrijk, omdat er groepen zijn die menen dat emancipatie alleen kans van slagen heeft, wanneer hún zienswijze gevolgd wordt. Dat emancipatie juist eigen identiteit, eigen keuze enz. kan betekenen, zowel voor vrouwen als mannen, wordt wel eens ontken. Voorkomen moet worden dat bij het doorbreken van rolbeperkingen nieuwe stereotypen ontstaan, bijvoorbeeld dat een vrouw alleen geëmancipeerd is, als zij buitenshuis werkt. De taak van de overheid mag alleen zijn:
1. stimulansen geven, obstakels wegemen en voorwaarden scheppen om een groeiproces alle kansen te geven;
 2. het aanpassen van discriminatoire wetten en voorschriften;
 3. het doen inhalen van achterstanden, b.v. bij vrouwen op onderwijsniveau en op het vlak van de maatschappelijke participatie en bij mannen met betrekking tot de participatie in de persoonlijke levenssfeer;
 4. het bevorderen van waardering bij vrouwen en mannen voor eigenschappen, die traditioneel aan het vrouw-zijn gekoppeld zijn;
 5. het doen van onderzoek ten dienste van het emancipatiebeleid van de overheid en van de maatschappelijke organisaties en het geven van informatie daarover;
 6. het benoemen van meer vrouwen in commissies en delegaties;
 7. het meewerken aan experimenten.

Hoofdstuk II geeft een opsomming van algemene beleidsmaatregelen, waarvan ik de volgende zou willen noemen.

1. Op 8 februari 1977 heeft de minister van C.R.M. de Interdepartementale Coördinatiecommissie Emancipatiebeleid (ICE) ingesteld, voorlopig voor de duur van twee

jaar. Deze commissie moet alle werkzaamheden coördineren en - gevraagd of ongevraagd - de regering en de verschillende ministers adviseren. Vele ministeries hebben vaste leden in genoemde commissies, die volgens de regering het beste kan worden ondergebracht bij de bewindsman/vrouw, die ook belast is met de coördinatie van het welzijnsbeleid. Aangezien vele facetten van de emancipatie ten aanzien van b.v. vorming, onderwijs, belastingen, arbeid, sociale zekerheid, wetgeving, enz. te maken hebben met de betreffende afdelingen van verschillende ministeries blijven de afzonderlijke bewindslieden de eerste verantwoordelijkheid dragen voor die onderdelen van de emancipatie, die hun departement aangaan.

2. Het nog in te stellen Instituut voor Emancipatievraagstukken wordt erg vrijblijvend omschreven. Het is volgens mij ongetwijfeld noodzakelijk eerst meer gegevens te verschaffen over de doelstellingen van een dergelijk instituut.

3. Wat betreft de te veranderen wetgeving geeft de nota een redelijke informatie. Zo zal de ongelijkheid in de behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van het nationaliteitsrecht worden weggenomen. Het Nederlandschap kan dan zowel aan de vader als aan de moeder worden verleend. Ook in het Personen- en Familierecht (Boek I van het Burgerlijk Wetboek) komen enkele bepalingen voor die niet in overeenstemming zijn met het beginsel van gelijkwaardigheid van man en vrouw. Een aantal met name genoemde artikelen en bepalingen kunnen waarschijnlijk zonder veel bezwaar gewijzigd worden in emancipatoire richting.

Binnen de E.E.G. is een wetgeving in voorbereiding betreffende gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het arbeidsproces.

4. Op het punt van voorlichting wordt getwijfeld aan de effectiviteit van radio- en televisie-uitzendingen over emancipatieonderwerpen, die zich rechtstreeks en in het algemeen richten op de groep, die men uiteindelijk wil bereiken. Ik weiger te geloven dat deze uitzendingen niet belangrijk meewerken aan inzicht en discussie. Denk eens aan het programma Ot.... en hoe moet dat nu met Sien? Dat voorlichting op elk gebied noodzakelijk is, is evident, de rol van de vrouwenvereniging in dat opzicht wordt helaas regelmatig erg onderschat!

5. Ter bijstelling van het beleid zal meer informatie beschikbaar moeten komen uit onderzoek. De schrik slaat mij echter om het hart, wanneer ik lees dat er weer een Voorlopige Begeleidingscommissie Emancipatie Onderzoek (VBEO) wordt ingesteld. Hoewel emancipatiekringen (wie zijn dat?), onderzoekwereld (ook dat blijft interessant) en overheid er deel van uitmaken, blijft de opdracht vaag met het oog op de op gang zijnde en nog te verwachten ontwikkelingen en adviezen, zoals: 1. de ontwikkeling van het wetenschapsbeleid; 2. het te verwachten advies van de E.K. inzake het Instituut voor Emancipatievraagstukken; 3. de initiatieven van de werkgroep „Emancipatie-Onderzoek” van het SISWO (Stichting Interuniversitair Instituut voor Soc. Wetenschappelijk Onderzoek) en de groepen „Women Studies” op verschillende universiteiten. Bestaat die

begeleidingscommissie soms uit de werkers van de drie bovengenoemde groeperingen en is het niet eenvoudiger deze mensen gewoon een paar keer bij elkaar te roepen, zonder al die poespas? Het is maar een opmerking! Het gevolg van het instellen van die commissie is nl. dat er twee coördinatoren op kosten van C.R.M. en O. en W. aangetrokken zijn.

6. In een paragraaf over de tijdelijk voorkeursbehandeling wordt er op gewezen, dat het verbod van discriminatie betekent dat het geslacht geen grond mag zijn voor het maken van discriminerend onderscheid. Mannen en vrouwen gelijke rechten, plichten en kansen. Er bestaan echter gevallen, waarin op goede gronden wordt aangetoond, dat het maken van verschillen tussen man en vrouw een objectieve en redelijke achtergrond heeft. Een sprekend voorbeeld is dat het zwangerschapsverlof voor de vrouw. Een tijdelijke voorkeursbehandeling voor vrouwen blijft geboden om een achterstand in te halen, zolang er sprake is van ongelijkheid. Gelukkig worden de problemen van de niet-autochtone groepen ook aan de orde gesteld. Toch vraag ik mij af of een nieuwe werkgroep zinnig is. Er bestaat bij C.R.M. immers al de werkgroep Buitenlandse Vrouwen?

In hoofdstuk III over **Vrouw en Openbaar Bestuur** constateert men dat de vrouw te weinig functies bekleedt. Gelukkig dat na een recente wijziging van de Kieswet de vrouw het recht heeft met haar eigen naam op de kandidatenlijst vermeld te staan, zonder vermelding van gehuwd/ongehuwd.

De paragraaf over vergroting van het aandeel van vrouwen in het openbaar bestuur roept weer enige vragen op.

Hoogst merkwaardig is de zin „In het politiek gevoelig veld van het openbaar bestuur is dat moeilijk te realiseren zonder andere groepen in hun kansen te benadelen en zo weer opnieuw te discrimineren. Bij iedere toedeling per categorie bij een vaststaand aantal plaatsen treedt namelijk altijd discriminatie tussen groepen op. Zie numerus fixus bij de universiteiten. Toekenning van een baan aan een bepaald persoon is altijd discriminerend voor alle andere sollicitanten. Het gaat nl. om het criterium waarom men iemand kiest. Speelt vrouw-zijn een rol of niet?”

De overheid heeft bezwaar tegen subsidiëring van het vormingswerk van politieke partijen onder voorwaarde van de verplichting tot het organiseren van cursussen speciaal voor vrouwen. Dit moge juist zijn, maar men kan ze wel stimuleren door alleen voor dit doel extra subsidie te geven. Geen cursus, geen geld natuurlijk!

Het doet mij goed, dat ook de overheid meer vrouwen in commissies en delegaties op te moeten nemen. Het was trouwens in deze nota al eerder aan de orde, maar nu blijkt een „duidelijke behoefte aan meer geoefendheid in hoedanigheden en technieken die daarvoor nodig zijn.” Het staat er werkelijk, dus vrouwen, scholen en begeleiden? Bedoelt men de hoedanigheden en technieken, die mannen ontwikkeld hebben in de loop der tijden en zijn die zo goed dat wij vrouwen het maar over moeten nemen? Nee toch zeker! Dit kan niet serieus bedoeld zijn! De bijscholing en begeleiding waar de E.K. in de „Aanzet tot een vijfjarenplan” over spreekt, moeten wij dan maar eens nader onder de loupe nemen.

Hoofdstuk IV, **Arbeid, inkomen, sociale zekerheid, belastingen.** Hoofdpunten betreffende het te voeren beleid hierbij zijn:

1. Gelijke rechten op gehele of gedeeltelijke beroepstoekomst;
 2. Verruiming van de mogelijkheden om arbeid en gezinstaken te combineren;
 3. Verbetering van de beroepstoerusting;
 4. Gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het arbeidsproces;
 5. Aanpassing in het inkomensbeleid.
- Nadrukkelijk wordt hierbij gesteld, dat bovengenoemde punten niet de indruk willen vestigen dat betaalde arbeid alleen zaligmakend is. Zij willen alleen de kans geven om, voor zowel man als vrouw, de vrijheid te vergroten naar eigen inzicht en voorkeur

deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Partners moeten zelf beslissen hoe zij onderling de taken binnen en buiten het gezin verdelen.

In het rapport „de emancipatie van de vrouw” van de Voorlopige Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wordt duidelijk gemaakt dat de keuze voor een bepaalde omvang en verdeling van de deelname aan de betaalde arbeid door man en vrouw moet samengaan met keuze voor een bepaalde economische ontwikkeling, voor een bepaalde organisatie van de thans onbetaalde arbeid, voor een bepaalde omvang en verdeling van vrije tijd en voor een bepaalde inkomensverdeling. Het gaat daarbij om onderwerpen als deeltijdarbeid, algemene verkorting van de arbeidsduur, de rol van dienstverlening bij opvoeding en verzorging en om de waardering voor de verschillende maatschappelijke taken, zoals die in de inkomensverdeling tot uiting komt.

Op het terrein van de arbeid zal gelijke behandeling van mannen en vrouwen herziening vergen van de bijzondere, beschermende maatregelen voor vrouwen op grond van de Arbeidswet. Bij herziening van deze wet moet de hoofdgedachte zijn dat de bijzondere bescherming voor vrouwen beperkt zou moeten worden tot hetgeen noodzakelijk is met het oog op de bescherming van zwangerschap en moederschap. Hierbij zullen de vrouwen zich moeten realiseren dat het misbruik is, wanneer na een zwangerschapsverlof de vrouw, na de haar rechtens toegestane zes weken verlof, ontslag neemt. Zowel jegens mensen die arbeid willen verrichten als degenen die arbeid verschaffen, is dit m.i. onjuist.

Wegens in E.E.G.-verband aangegane verplichtingen zal een beperkte anti-discriminatie wetgeving op het terrein van de arbeid zijn beslag moeten krijgen in de eerstkomende periode. Deeltijdarbeid zal uitgebreid worden en tevens de gelijke kansen voor mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt bevorderen. Het klinkt aardigst, maar wij weten dat in tijden van economische teruggang juist de gelijke kansen op een zwak pitje staan.

Een nieuwe inhoud geven aan het woord „arbeid” is geboden, zolang „arbeid” in onze gedachtengang betekent „betaald worden”. In de paragraaf over inkomen, sociale zekerheid en belastingen worden de problemen moeilijker bij de behandeling van de individualisering van het inkomen.

Wanneer man en vrouw beiden werken, willen zij apart voor belasting, sociale zekeringen enz. aangeslagen worden en dat niet zoals nu gebruikelijk, met weliswaar een belastingvrije voet, het inkomen, sociale uitkeringen of pensioenen opgeteld worden bij het inkomen van de man.

Vele brieven ontvang ik juist over dit punt. Het wordt als onrechtvaardig ervaren dat ook pensioen (uitgesteld loon) van een gehuwde vrouw geteld wordt bij het inkomen van de man.

Ten aanzien van Hoofdstuk V: **Overheids-personeelsbeleid** moge ik er op wijzen dat ik de instelling van de inderdepartementale werkgroep „Emancipatie en Deeltijdarbeid als aspecten van het Overheids-personeelsbeleid” (EDO) van harte toejuich.

Bijzondere aandacht zal door de EDO worden besteed aan de bevordering van deeltijdarbeid en het oplossen van de organisatorische problemen, die daaraan verbonden zijn. Onder deeltijdarbeid wordt in dit verband verstaan de arbeid, verricht in rechtstreekse dienstbetrekking, gedurende een arbeidstijd waarvan in overeenstemming met het verlangen van de ambtenaar is bepaald, dat deze korter is dan de gangbare arbeidstijd. Niet te lang vergaderen, vlug inspringen, ook al bestaat er tegenwerking van bepaalde departementen.

Vervolg op pagina 5

VAN DER GLAS
Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Vervolg van pag. 4

Hoofdstuk VI handelt over **Onderwijs**. Doordat de stuurgroep emancipatiebeleid van het ministerie van O. en W. nog maar sinds kort functioneert, draagt dit hoofdstuk van de nota vooral een verkenkend karakter. Zou dit er op kunnen duiden, dat men bij O. en W. op dit terrein nog niet veel visie heeft?

Het advies vragen aan de Adviesgroep Leermiddelen, mede over het rolverdelingsaspect en het „beraden” over de wijze, hoe de zich „wijzigende opvattingen” over rolverdeling tussen man en vrouw kunnen doorwerken in leerplannen, doet mij het ergste vrezzen! Stimulerings-effecten, experimenten, proefprojecten enz. zijn geveugelde woorden bij dit ministerie.

Laten we eerlijkheidshalve een aantal ontwikkelingen en vernieuwingen in het secundair onderwijs noemen: 1. experimenten middenschool; 2. proefprojecten open school voor werkende volwassenen, (werkende) jonge volwassenen, resp. gehuwde vrouwen; 3. experimenten participatie-onderwijs; 4. brugklasprojecten; 5. herstructurering van het middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en het middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs; 6. projekt scholengemeenschappen avo/lbo; 7. geleidelijke invoering van de mogelijkheid examens in gedeelten af te leggen (avondonderwijs).

Bij de middenschool zou ik willen opmerken, in tegenstelling met wat hier gesuggereerd wordt, dat er voor meisjes noch jongens sprake is van een vrije, eigen keus. De testen, aangevuld door het advies van de hoofden van scholen bepalen voor een belangrijk deel de vervolgopleiding.

De herstructurering van het middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en het middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs heeft o.m. ten doel de beroepsopleiding van een grote groep meisjes te verbeteren.

Ook de proefprojecten „open school” zijn voor de ontplooiingskansen van vrouwen van belang. Als tweede-weg onderwijs is de open school van belang voor vrouwen en mannen, die hun deelname aan onderwijs- en vormingsprogramma's willen combineren met een gezinstak of arbeid buitenshuis.

Als tweede-kans onderwijs richt de open school zich juist op die groepen, die in hun aanvankelijke opleiding al vroeg kansen hebben gemist; binnen die groepen zijn vrouwen in de meerderheid. Wat betreft de open school zou ik er op willen wijzen, dat er een grote mate van zelfdiscipline nodig is om met T.V. en schriftelijk materiaal alleen te studeren. Wellicht kunnen vrouwenorganisaties en -groepen stimulerend werken met begeleiding.

Er wordt veel gesproken over algemene en beroepsgerichte opleidingen, maar het is wel typerend dat opleidingen voor apothekersassistenten en bejaardenverzorgsters zich in tegenstelling tot andere meer beroepsgerichte opleidingen in een flinke deelname mogen verheugen. Staat dit soms in verband met de part-time mogelijkheden van deze beroepen?

In de paragraaf over het Hoger Onderwijs staat, dat er slechts 20% vrouwen deelneemt aan het Wetenschappelijk Onderwijs en 35% aan het Hoger Beroepsonderwijs. Het principe-besluit van de regering om te komen tot een Open Universiteit kan meewerken aan een grotere deelname van de vrouw.

Hoofdstuk VII over de **volwassen-educatie** bestrijkt een gebied dat iedereen, die de emancipatie een goed hart toedraagt, direct aanspreekt. Het constateren, dat vrouwen minder kans hebben en minder gebruik

maken van opleidingen is zo evident, dat alle mogelijke vormingscursussen met beide handen moeten worden aangegrepen. Alle cursussen op ontwikkeling gebaseerd, al vele jaren door vrouwenorganisaties bevorderd en de laatste tijd ook door niet-georganiseerde groepen aangegrepen, dienen als no. één op het lijstje te staan. Zonder het a.b.c. is het onmogelijk de O en Open School en Open Universiteit kans van slagen te geven. Kadertrainingen van vrouwen om het bewustmakingsproces op gang te brengen, gewoon in de huiskamer zijn hard nodig. De Commissie Educatieve Netwerken heeft de opdracht te adviseren over een structuur van educatie op plaatselijk vlak met de nadruk op educatie voor volwassenen.

Van de functies met betrekking tot **emancipatiewerk** uit hoofdstuk VIII wil ik de volgende noemen:

1. Documentatie, verricht door het Informatie en Documentatie Centrum en het Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging;

2. Vorming, verdeeld in a. algemene vorming, zoals verzorgd door VOS-cursussen, cursussen maatschappijleer, bestuurlijke vorming, praatgroepen, drempelcursussen, diverse activiteiten van vrouwenverenigingen en b. specifieke vorming/scholing, zoals b.v. talencursussen, technische cursussen, vormingscursussen, waarin ook kenniselementen zijn vervat; c. bevordering emancipatiegerichtheid van invloedsgroepen binnen bestaande kaders zoals introductie-cursussen/conferenties over de emancipatie in het kader van het eigen veldwerk, o.a. ten behoeve van hulpverleners maatschappelijke dienstverlening, buurt- en clubhuiswerkers en peuterleidsters.

Met betrekking tot een aantal van deze functies of delen daarvan bestaan in principe reeds mogelijkheden tot verwezenlijking binnen een aantal algemene, bestaande subsidie- en bijdrage-regelingen van het ministerie van CRM.

Jammer is dat in bovengenoemd rijtje niet speciaal vermeld worden de door de vrouwenorganisaties verzorgde politieke scholingscursussen, die de vrouwen meer betrekken bij het maatschappelijk gebeuren en informatie, maar geen indoctrinatie geven.

Hoofdstuk IX, **Gezondheidszorg** benadert het emancipatieproces vanuit de volgende optieken:

- de vrouw als objekt van prenatale, perinatale en postnatale zorg, een zorg dus, die voortspuit uit het feit, dat de vrouw kinderen baart.
- de vrouw als objekt van gezondheidszorg, als patiënt.
- de vrouw als hulpverleenster, als verzorgster in de gezondheidszorg.

In hoofdstuk X, **Voorzieningen**, die het emancipatieproces kunnen ondersteunen, wordt gewezen op het belang van kindercentra, huisvestingsvoorzieningen en voorzieningen voor bepaalde categorieën van de bevolking zoals de éénoudergezinnen, de jongeren in bijzondere situaties en de problemen, die zich voor kunnen doen bij ouders met jonge kinderen.

Tenslotte geeft hoofdstuk XI een overzicht van de na te streven of reeds bereikte doeleinden op het gebied van de **internationale samenwerking**.

Zo draagt Nederland bij aan het VN-fonds voor de Decade van de Vrouw, welk fonds ten doel heeft het aanvullen van activiteiten ter uitvoering van de doelstellingen van de Decade van de Vrouw door middel van: a. technische samenwerking; b.

ontwikkelen/versterken van regionale en internationale programma's; c. ontwikkelen en uitvoeren van gemeenschappelijke programma's van de gespecialiseerde organisaties van de V.N., d. steun bij communicatie en informatie-activiteiten; e. speciale aandacht voor programma's en projecten voor vrouwen in rurale gebieden, arme vrouwen in urbane gebieden en andere marginale groepen vrouwen.

Het in Teheran te vestigen Internationaal Onderzoeks- en Opleidingsinstituut voor de Vooruitgang van de Vrouw zal onderzoek verrichten naar de positie van de vrouw in de samenleving en de mogelijkheden om deze te verduidelijken en te verbeteren, terwijl een andere taak wordt het zelf doen en bevorderen van vormingswerk door middel van cursussen, symposia e.d. over de positie van de vrouw en de middelen om deze te verbeteren.

Op het gebied van de bilaterale ontwikkelingssamenwerking onderstreept de Nederlandse regering de hoofdpunten van het bilaterale beleid, zoals het opbouwen van kennis, o.m. door gericht onderzoek; het in sterkere mate dan voorheen betrekken van vrouwen bij de planning, uitvoering en evaluatie van de programma's en projecten in het algemeen; het toetsen van het effect van ontwikkelingsprogramma's en projecten op de rol en de positie van de vrouw; het steunen van emancipatie-gerichte programma's en projecten en het betrekken van vrouwen bij de planning, uitvoering en

evaluatie van deze programma's en projecten) het lenigen van directe noden van vrouwen behorende tot de armste bevolkingsgroepen in de derde wereld.

Ik weet dat het een lang verhaal geworden is, maar de nota telt 67 bladzijden met hele kleine lettertjes, dus...

Tenslotte:
Bestaat er visie inzake de emancipatie? Neen, niet in deze beleidsnota. Het is een op een rijtje zetten van wat er is en wat er misschien gebeuren moet. Heeft het zin? Jazeker, ook de regering is zich er van bewust dat er gewerkt moet worden aan deze belangrijke materie, waar alle mensen bij betrokken zijn. Ook de man en veel meer dan hij denkt.

Wat betekent de emancipatie voor de samenleving? Dat mensen, vrouwen en mannen, gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de maatschappij en die verantwoordelijkheid inderdaad samen dragen. Een herverdeling van arbeid, betaald en onbetaald, voor alleenstaande, gezin en buiten het gezin. Een eerlijke verdeling van lasten en lusten, opdat de samenleving leefbaar wordt voor allen!

C. H. Evenhuis-van Essen
lid Tweede Kamer

* Deze nota is à f 7,50 verkrijgbaar bij de Staatsdrukkerij

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

juli - augustus 1977

OPENBAAR VERVOER EN FIETS

Wordt het openbaar vervoer wel zo krachtig bevorderd? En hoe staat het met de voorzieningen die het fietsen echt fijn en vooral veilig moeten maken? Antwoorden op die vragen geven drie auteurs. Drs. Pasmaan, directeur van een streekvervoerbedrijf, onderwerpt het Structuurschema verkeer en vervoer aan een kritisch oordeel. Een diepgaande analyse van het openbaar-vervoersbeleid in de kabinetsperiode 1973-1977 en conclusies voor het toekomstige beleid bevat een artikel van redactiesecretaris Van den Bos. Meer aandacht voor de fietsers bepleit eindredacteur Cloudt in een bijdrage waarin de verkeers(on)veiligheid vooropstaat. Informatie over planning, aanleg en verbetering van fietspaden en de subsidiëring daarvan.

PLATTELAND

De regeringsnota over de landelijke gebieden wordt besproken door mr. Van Wijmen, vice-voorzitter van Het Noordbrabants Landschap. In het bijzonder gaat hij in op de positie van de kleine kernen en op de betekenis van natuur en landschap. - Een voorbeeld van landschapsbeheer is de subsidiëregeling houtopstanden van de gemeente Aalten, beschreven door het raadslid Joldersma.

EN VERDER...

In dit dubbeldikke nummer verder een redactioneel commentaar over de decentralisatie van het welzijnsbeleid. De brief van de VNG aan de kabinetsformateur hebben we voorzien van kanttekeningen.

Andere onderwerpen: de wijziging van de Woonwagenwet, het VNG-congres over „meebesturen”, de uitkering lager onderwijs, en lijstverbinding bij de verkiezingen van 1978.

Ten slotte een groot aantal rubrieken: Boeken en brochures (o.m. twee recente publicaties over de provincie, besproken door oud-commissaris der koningin Kortmann en griffier Matti) - Reacties van lezers (o.a. over projectontwikkelaars) - Kroniek - Den Haag - Vraag en antwoord - Verenigingsnieuws.

Modelprogram ter discussie

Zoals reeds werd medegedeeld, is een commissie van de wetenschappelijke instituten van het CDA druk bezig met het opstellen van een modelprogram voor de raads- en statenverkiezingen 1978. Het is de bedoeling, dat ook, de meest betrokkenen bij deze verkiezingen hun „zegje” kunnen doen over de definitieve tekst van dit modelprogram.

Op zaterdag 8 oktober a.s. zal in het Jaarbeursgebouw te Utrecht daartoe een hearing gehouden worden. Van 10.00 tot 13.00 uur kan daar gediscussieerd worden over het binnenkort verschijnende „Concept-model gemeente- en provincieprogram CDA 1978”. Alle CDA-gemeente-

en provinciebestuurders zijn op deze bijeenkomst van harte welkom. Indien u van plan bent aan de discussie deel te nemen en geïnteresseerd bent in toezending van het gratis concept-modelprogram, dan gelieve u contact op te nemen met mevrouw Eveline van Dam. Zij is bereikbaar op het bureau van de Dr. A. Kuyperstichting, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-606838. Namens de commissie spreek ik de wens uit, dat velen gebruik zullen maken van de gelegenheid een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van het Modelprogram gemeente- en provincieprogram.

Mr. A. G. J. M. Rombouts.

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

De conclusies van formateur Den Uyl inzake abortus en het CDA-tegenvoorstel

Letterlijke tekst van de dinsdagmiddag door formateur Den Uyl aan de drie fractievoorzitters Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA) en Terlouw (D'66) gerichte brief over de nieuwe wettelijke regeling van de abortus:

„Hierbij doe ik u toekomen mijn uiteindelijke voorstellen tot regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord. Ter toelichting acht ik het nuttig de gang der besprekingen die tot deze voorstellen heeft geleid, aan te geven en mijn voorstellen te verantwoorden.

1. Na de totstandkoming van het akkoord over het financiële, sociale en economische beleid heb ik mij niet verzet tegen de door het CDA gevraagde voorrang voor de behandeling van het abortusvraagstuk. Ik wilde ook de schijn vermijden, dat ik de betekenis door het CDA aan het vraagstuk gehecht zou miskennen. De andere gesprekspartners deelden trouwens dit gevoel.

Op 15 en 16 augustus jl. heb ik de fractievoorzitters in afzonderlijke gesprekken meer in concreto een tweetal mogelijkheden voorgelegd. De eerste was het afwachten door het nieuwe kabinet van initiatief ontwerpen terzake onder afspraak dat aan een ontwerp dat door beide kamers zou zijn aanvaard, het contraseign niet zou worden onthouden. De tweede was de voorbereiding door het kabinet in nauw overleg met de bevoegde kamercommissies van een ontwerp, waaromtrent kan worden aangenomen, dat het een meerderheid in beide kamers zou verwerven.

Ik ben tot de toespitsing op deze mogelijkheden gekomen, nadat ik de conclusie had moeten trekken uit de geschiedenis van de afgelopen tien jaren en uit de kamerbehandeling van vorig jaar, dat overeenstemming tussen de bij de formatie betrokken partijen over de kernvraag van nieuwe wetgeving, t.w. wat de wet terzake van abortus dwingend mag en moet voorschrijven, uitgesloten is. Sterker, na hetgeen partijen in hun publieke uitingen daaromtrent hebben verklaard, moet dit als een uitnodiging tot marchanderen over beginselen worden beschouwd. Tegen deze achtergrond bleek in de eerste gespreksronde ook de gedachte van een „pacificatie-commissie” voor alle gesprekspartners niet aantrekkelijk. Het werd ontoelaatbaar geacht dat de politieke verantwoordelijkheid voor een abortusregeling op deze wijze zou worden gedelegeerd aan een commissie van deskundigen; bovendien werd deze weg tijdrovend en uitzichtloos bevonden.

Aan beide mogelijkheden (we zijn van lieverlee van „modellen” gaan spreken) door mij naar voren gebracht, ligt de gedachte ten grondslag dat thans het zwaarst dient te wegen dat in de komende kabinetsperiode een herziening van de verouderde wetgeving haar beslag krijgt. Over de behoefte daarvan bestaat amper verschil van mening. Alle indieners van de vijf wetsontwerpen die sinds 1970 bij de Staten-Generaal aanhangig zijn gemaakt, hebben daar in overtuigende bewoordingen voor gepleit. De argumenten daarvoor heb ik in mijn concept-conclusies van 19 augustus jl. nog eens herhaald. Tegenargumenten zijn op dit punt in de loop van de intensieve besprekingen niet ingebracht. Ik wil er een argument aan toevoegen, dat om voor de hand liggende redenen in mijn concept-conclusies ontbreekt: het uitblijven van een nieuwe wettelijke regeling schept niet alleen toenemende onzekerheid, maar betekent ook een zware belasting van de politieke samenwerking. Incidenten dreigen - de afgelopen jaren hebben het aangetoond het politieke klimaat te vergifigen.

2. Op woensdag 17 augustus hebben de fractievoorzitters mij verslag uitgebracht over de opstelling van hun fracties. Deze opstelling bevestigde, dat een uitweg alleen gevonden zou kunnen worden via de door mij geopperde mogelijkheden. PvdA en D'66 achten, gelet op de voorgeschiedenis, alleen de weg van het parlementaire initiatief begaanbaar. De CDA-fractie gaf er weliswaar verre de voorkeur aan dat het kabinet zelf een wetsontwerp zou indienen, maar dat mocht zich niet begeven buiten de lijnen van het ontwerp-Gardeniers-Van Leeuwen. Aangezien ook naar het oordeel van het CDA de kans op overeenstemming op die basis niet reëel was, werd als alternatief gesteld dat de bestaande wettelijke bepalingen moesten blijven, terwijl PvdA en D'66 moesten afzien van het indienen van of steun geven aan initiatieven uit de kamer. In geen geval kon een binding aan een contraseign worden aangegaan en het

moest onwaarschijnlijk worden geacht, dat CDA-ministers ooit een ontwerp zouden contrasigneren, dat wezenlijk zou verschillen van eigen opvattingen.

Op donderdag 18 augustus heb ik met de fractievoorzitters de reacties van de fracties besproken. Ik heb toen als mijn voorlopig oordeel kenbaar gemaakt, dat a. overleg omtrent de grondslag van de wetgeving tussen de formatiepartners geen uitzicht biedt; b. een herziening van de wetgeving geboden blijft; c. de weg van het kamerinitiatief, hoe ook geconditioneerd, de enig begaanbare is.

In die bespreking zijn door de heer Van Agt enige nadere gedachten naar voren gebracht, die de volgende dag als een tegenvoorstel zijn gepresenteerd. Ze zijn in volgende besprekingen uitgewerkt en als bijlage toegevoegd. Ze culminerend in het voorstel tot instelling van een raad van advies en het voorshands afgezien van de mogelijkheid van enige medewerking door regeringsfracties aan een kamerinitiatief. Ik heb de kern van dit voorstel niet overgenomen in mijn concept-conclusies van jl. vrijdag en stel het op prijs dat nader toe te lichten.

De tot dusver ondernomen pogingen tot herziening van de abortuswetgeving zijn gestrand op een fundamenteel politiek verschil van inzicht in de vraag wat de wetgever dwingend moet en mag voorschrijven terzake van abortus. Het verschil raakt met name de plaats daarbij in te ruimen aan het strafrecht. Het verschil ten principiële is wel aangeduid als het verschil tussen „nee, tenzij” en „ja, mits”. Dat verschil is de afgelopen jaren uitgebreid aan de orde geweest. Het is bepalend geweest voor het interimadvies, dat de door het toenmalige kabinet ingestelde commissie-Kloosterman in 1971 heeft uitgebracht. Het heeft geleid tot meerderheids- en minderheidsstandpunten, die niet konden worden overbrugd. De achterliggende jaren hebben talrijke maatschappelijke organisaties zich herhaaldelijk daarover uitgesproken. Hetzelfde verschil is bediscussieerd in beide kamers in 1976 aan de hand van de toen aangehangige initiatief-ontwerpen.

Wie de Handelingen naleest kan slechts onder de indruk komen van de ernst en de kunde, waarmee dat is gebeurd, het parlement op zijn best. Wie uiteenzettingen op hoog niveau als die van mevrouw Van Leeuwen en dr. Brongersma naast elkaar legt, moet erkennen dat bij een vergelijkbare beleving van eerbied voor het leven als zedelijk beginsel, de keus in de vraag wat de overheid daarin dwingend mag voorschrijven, tegengesteld kan zijn. Ik vermag niet in te zien, hoe na een vrijwel onafgebroken worsteling om een politieke uitspraak in dit geding van bijkans een decennium, een beraadsgroep op dit essentiële punt een begaanbare weg zou kunnen vinden. Ik heb in de gesprekken met fractievoorzitters ook geen argumenten gehoord, die dit wel geloofwaardig maken. Het gaat voorts om een uiteindelijke politieke keus, te maken door degenen die op 25 mei gekozen zijn. Die verantwoordelijkheid kan en mag niet worden weggeschoven. Veel tijd zou verloren gaan. Het nieuwe kabinet zou op basis van een verdeeld advies toch weer voor deze essentiële keus gesteld worden, tenzij de commissie als een arbitragecommissie zou gaan fungeren, hetgeen naar mij gebleken is voor geen der partijen aanvaardbaar is. Dat sluit niet uit, dat een commissie van deskundigen, die op termijn van enkele maanden ontwikkelingen in kaart brengt voor nieuwe wetgeving behulpzaam kan zijn. Dat heeft mij geleid tot mijn voorstel dienaangaande in de concept-conclusies van 19 augustus jl. Doorslaggevend is dat in een vraagstuk dat het publieke leven zwaar belast, een beslissing niet opnieuw op de lange baan wordt geschoven, de totstandkoming van nieuwe wetgeving zeer onzeker wordt en nieuwe incidenten waarschijnlijk.

Er zijn elementen in de bezwaren van het CDA tegen mijn voorstellen van vrijdag 19 augustus, die ik mij wel heb willen aantrekken. Dat geldt in de eerste plaats het bij voorbaat afstand doen door het kabinet van het nemen van een eigen initiatief. Het is op zichzelf volstrekt juist, dat zeker bij de vorming van een parlementair meerderheidskabinet een eerste en eigen verantwoordelijkheid voor een dergelijk kabinet bestaat om voor de regeling van het abortusvraagstuk een oplossing te vinden. Nu mij gebleken is, dat van CDA-zijde daarop hoge prijs wordt gesteld, heb ik die moge-

lijkheid in mijn nieuwe voorstel opgenomen. Het behoeft immers niet bij voorbaat uitgesloten te worden geacht, dat ook bij een principiële verschil over wat de wet dwingend inzake abortus zou mogen en moeten voorschrijven, een minderheid verantwoordelijkheid zou kunnen nemen voor wat een meerderheid beoogt. Dat geldt zeker waar naast dit onoverbrugbare verschil ook veel elementen van overeenstemming aanwezig zijn, zoals ten aanzien van het waarborgen van optimale zorgvuldigheid en het tegengaan van commercialisering.

Een voorbereiding van een wetsontwerp door het kabinet kan dus niet betekenen, dat in het kabinet een uitruil van beginselen plaats vindt. Het mag evenmin betekenen dat, indien het kabinet zou besluiten de voorbereiding van een nieuwe wettelijke regeling ter hand te nemen, daarmee jaren gemoeid zouden zijn. Voorop dient te staan dat een herziening van de wetgeving in deze kabinetsperiode wordt nagestreefd. Vandaar dat het kabinet op overzienbare termijn zijn voorkeur aan de kamer zal meedelen. Mocht het kabinet onvoldoende perspectieven zien ter voorbereiding van een wetsontwerp dat op een meerderheid in beide kamers zou mogen rekenen, dan deelt het dit aan de kamer mee en is de weg voor initiatieven uit de kamer zelf vrij. Ik heb ook de conclusie ten aanzien van het tot wet worden van een door beide kamers aanvaard initiatief-ontwerp wat anders formuleerd dan in mijn voorstellen van 19 augustus jl. Dat de vrijheid in geweten van individuele bewindslieden onaangetast blijft, behoort vanzelfsprekend te zijn en behoeft geen nadere vastlegging. Belangrijker is dat van de zijde van het CDA nadrukkelijk is gesteld, dat voor het CDA een commitment ten aanzien van de verlening van contraseign aan een door beide kamers aanvaard initiatief-ontwerp niet kan worden aangegaan. Ik heb na ampele afweging gemeend daarin te moeten berusten. Het houdt het risico in dat een zodanig kabinetsbeleid kan leiden tot een verbreking van de samenwerking en een kabinetscrisis.

In het beraad is nog aan de orde geweest de mogelijkheid om bij het ontbreken van een gemeenschappelijke conclusie omtrent hetgeen partijen overeenkomen, niets overeen te komen en uitgaande van de status quo een afwachtende houding aan te nemen, uiteraard met de mogelijkheid van parlementaire initiatieven. Hoewel ik een dergelijke afspraak in feite niet af te spreken, als buitengewoon belastend voor het te vormen kabinet en nauwelijks te verantwoorden ervaar, heb ik die mogelijkheid toch ter discussie willen stellen. Het is mij gebleken, dat ook daaromtrent bij elkaar van de fractievoorzitters grote en begrijpelijke bezwaren bestaan.

Ik heb uiteindelijk de conclusie moeten en willen trekken dat de ontwerp-conclusies die ik u thans voorleg, in redelijkheid aanvaardbaar moeten worden geacht voor elk der betrokken partijen. Ik erken dat ze van elk inschikkelijkheid vragen, maar tegelijk het minimum vormen van wat terzake van abortus bij de vorming van een parlementair meerderheidskabinet waartoe mijn opdracht strekt, dient te worden geregeld.

Mijn laatste voorstellen zijn gebaseerd op de overtuiging dat in de komende kabinetsperiode een herziening van de abortuswetgeving tot stand dient te komen. Ze bevatten een regeling van de daarbij te volgen procedure, die recht tracht te doen aan de ernst van het vraagstuk en aan het feit dat tussen de coalitiepartners verschillend wordt gedacht over wat een tot stand te brengen wettelijke regeling in de kern zou dienen te bevatten. Ze zijn voorts gebaseerd op de overtuiging dat bij de herziening van de wetgeving in deze principiële kwestie uiteindelijk het parlement het laatste woord dient te hebben. Het is op dit laatste punt dat bij de intensieve besprekingen die zijn gevoerd, naar mijn gevoelen het wezen van onze parlementaire democratie in geding is. Ik heb geen vrijheid gevonden voorstellen te doen die in feite erop neerkomen dat een parlementaire meerderheidsuitspraak in de wetgeving geen gestalte zou kunnen krijgen. Ik houd mij ervan overtuigd, dat thans een keuze moet worden gemaakt of dit gezichtspunt wordt aanvaard dan wel verworpen.

Het is tegen deze achtergrond dat ik een dringend beroep doe op de bij de formatie betrokken fracties om aan mijn laatste

Op deze pagina's van „de Nederlander” de letterlijke teksten van de brieven, welke vorige week tijdens de kabinetsformatie geschreven zijn en betrekking hebben op de voorstellen, een nieuwe wettelijke regeling van de abortus tot stand te brengen.

Afgedrukt worden:

1. de brief van formateur Den Uyl aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 met zijn conclusies en de tegenvoorstellen van de CDA-fractie;
2. de antwoordbrief van CDA-fractievoorzitter Van Agt;
3. de brief van formateur Den Uyl, waarin hij mededeelt niet op het CDA-voorstel in te gaan;
4. de brief van CDA-fractievoorzitter Van Agt, welke er toe leidde dat formateur Den Uyl besloot zijn formatiewerkzaamheden te beëindigen.

voorstellen hun medewerking niet te onthouden.

Ik stel het op prijs uiterlijk hedenavond, dinsdagavond, 23.00 uur, schriftelijk uw definitieve standpuntbepaling ten aanzien van mijn voorstellen te ontvangen.”

Aldus de letterlijke tekst van de brief van dinsdag 23 augustus van formateur Den Uyl aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66.

Aan deze brief waren toegevoegd de conclusies van de formateur en het voorstel van CDA-fractievoorzitter Van Agt. De letterlijke teksten van de conclusies-Den Uyl en het voorstel-Van Agt zijn:

CONCLUSIES VAN DE FORMATEUR

De drie partijen onderschrijven dat de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus provocatus in deze kabinetsperiode dringend gewenst is. Gezien het principiële karakter van de vraag wat in essentie een wettelijke regeling dient in te houden en gezien de voorgeschiedenis van de tot dusver ondernomen pogingen, is tussen de coalitiepartners op dit punt geen overeenstemming te verwachten. Het nagestreefde parlementaire meerderheidskabinet is deswege alleen te vormen indien de partners bereid zijn uiteindelijk abortus als een vrije kwestie te beschouwen, d.w.z. dat het parlement het laatste woord houdt.

Het kabinet kan terzake initiatieven nemen. Het is mogelijk, dat de ministers van volksgezondheid en justitie in overleg met de beide kamercommissies een wetsontwerp voorbereiden, onder het beding dat ze er geen kabinetskwestie van zullen maken als de kamers aan een andere oplossing de voorkeur zouden geven, danwel zodanig dat het wetsontwerp mag rekenen op een meerderheid in beide kamers. Het is ook denkbaar, dat initiatieven uit de kamer worden afgewacht. Het nieuwe kabinet zal zo spoedig mogelijk zijn voorkeur aan de Kamer meedelen.

Aan het tot wet worden van het ontwerp dat door beide kamers is aanvaard, zal medewerking worden gegeven. Aangenomen mag worden, dat bewindslieden van PvdA en D'66 dit zullen bevorderen. Het C.D.A. acht het onjuist haar bewindslieden daarop bij voorbaat vast te leggen.

Het kabinet zal eveneens zo spoedig mogelijk een commissie instellen, die tot taak krijgt binnen enkele maanden te rapporteren omtrent de ontwikkeling van feiten en omstandigheden terzake van abortus en de daaruit te trekken conclusies. In afwachting van een herziening van de wetgeving zal de minister van volksgezondheid zich verstaan met organisaties en instellingen in de medische wereld om te bevorderen, dat bij het verrichten van abortus zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciële praktijken te weren. Met het oog op de voorgenomen herziening van de wetgeving wordt ervan uitgegaan, dat geen gerechtelijke stappen worden ondernomen resp. rechterlijke uitspraken uitgelokt, anders dan op ernstig vermoeden van kennelijke onzorgvuldigheid in de medische behandeling.

VOORSTEL FRACTIEVOORZITTER CDA

AFSPRAAK IN HET REGEERAKKOORD OVER ABORTUS PROVOCATUS

Partijen in het formatieoverleg, enerzijds onderkendend dat een herziening van de wettelijke regeling met betrekking tot abortus provocatus (a.p.) tot de belangrijkste maatschappelijke problemen behoort en dat het nieuwe kabinet met een

Vervolg op pagina 7

CDA-fractie houdt vast aan eigen voorstel

Aan de Heer Formateur,
Binnenhof 20,
's-Gravenhage.

's-Gravenhage, 24 augustus 1977.

Gisteren, 23 augustus, heeft U aan de fractievoorzitters van de PvdA, het CDA en D'66 Uw voorstellen tot regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord toegezonden. U verbond daaraan het verzoek de definitieve standpuntbepaling van de fractievoorzitters ten aanzien van die voorstellen schriftelijk aan U kenbaar te maken.

Gehoord de beraadslaging in de fractie van het CDA, kan ik Uw conclusies niet aanvaarden. Dat wil niet zeggen dat ik daarvan elk onderdeel verwerp. Zo bestaat tegen de instelling van een commissie als voorzien in punt 3 van Uw conclusies geen bezwaar. Het werk van zulk een commissie kan zelfs waardevol zijn, mits - hetgeen Uw conclusies niet bepalen - met de opstelling van een wetsontwerp wordt gewacht totdat die commissie haar rapport heeft uitgebracht. Ook het gestelde in punt 4 van Uw conclusies wil ik niet met een louter negatief oordeel beleggen. Het eerste deel daarvan heeft zelfs mijn hartelijke instemming: ik waardeer het dat U op mijn voorstel deze bepaling, gericht op de bevordering van een zo groot mogelijke zorgvuldigheid bij het verrichten van abortus provocatus en met name op de bestrijding van commerciële praktijken, in Uw conclusies heeft opgenomen.

Mijn fracties tegen Uw conclusies twee wezenlijke bezwaren. De eerste is deze. Van meet af aan hebben wij in het formatieoverleg de opvatting kenbaar gemaakt dat het kabinet zich tot taak behoort te stellen de abortuskwestie aan te vatten. Wij zijn het er over eens dat deze kwestie tot de belangrijkste maatschappelijke problemen behoort. Wij zijn bezig een kabinet te bouwen dat een zuiver parlementair karakter zal dragen. Welnu, dan mag dit kabinet deze kwestie niet laten liggen, maar moet het tot zijn opdracht rekenen ook voor dit probleem een oplossing te zoeken.

Dat zal heel moeilijk zijn, want tussen de partijen in het formatieoverleg bestaan diepgaande verschillen van mening over dit vraagstuk en de geschiedenis van de tot dusver ondernomen pogingen tot het vinden van een oplossing is niet bemoedigend. Ik heb voorgesteld in het regeerakkoord te bepalen dat het kabinet een beraadsgroep zal instellen teneinde een begaanbare uitweg te zoeken uit de impasse waarin het probleem zich nu bevindt. Mits dit voorstel niet met argwaan wordt bekeken maar in het vertrouwen dat het bij ons voortkomt uit een constructieve gezindheid biedt het kans van slagen.

In de loop van onze besprekingen heb ik dit voorstel in die zin gepreciseerd dat de beraadsgroep haar werk zou moeten voltooien binnen een bepaalde termijn, niet al te krap bemeten (want het vervullen van deze moeilijke opdracht is in tijdnood vrijwel onmogelijk) maar toch aanzienlijk korter dan een kabinetsperiode. Nog belangrijker is het dat ik aan de voorgestelde bepaling over de beraadsgroep in

Vervolg van pagina 6

volstrekt parlementair karakter zich dan ook tot taak moet stellen ook daarvoor een oplossing te zoeken.

Anderzijds constaterend dat overeenstemming over de inhoud van een door het kabinet in te dienen wetsontwerp thans niet te bereiken is, uitweg te zoeken uit de impasse waarin het probleem zich nu bevindt. Deze overeenkomst houdt in dat alle partijen in het formatieoverleg bereid zijn tot heroverweging van hun oordeel wat een nieuwe wettelijke regeling zou moeten of mogen bevatten.

Het ligt in de rede dat de fracties waarop het te vormen parlementaire kabinet zal steunen geen initiatief tot wetgeving ter zake zullen ondernemen of ondersteunen, voordat het kabinet de gelegenheid heeft gehad zich omtrent de uitkomst van het werk van de beraadsgroep uit te spreken. De minister van volksgezondheid zal zich in afwachting van een herziening van de wetgeving met organisaties en instellingen in de medische wereld verstaan om te bevorderen dat met a.p. de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciële praktijken te weren. Het is te verwachten dat de houding van het Openbaar Ministerie jegens het verrichten van a.p. door artsen inmiddels terughoudend zal blijven.

uitdrukkelijke bewoordingen heb toegevoegd dat de instelling ervan betekent dat alle partijen in het formatieoverleg bereid zijn tot heroverweging van hun oordeel wat een nieuwe wettelijke regeling zou moeten of mogen bevatten.

Daarmee gaf ik te kennen dat wij bereid zijn a priori's los te laten. Wij menen die bereidheid ook te mogen vragen van onze partners in het formatieoverleg. Met het verkanselen van principes heeft dit niets te maken, van marchanderen is geen sprake. Waar het wel om gaat is dat met de instelling van zulk een beraadsgroep alle partijen een ernstige poging doen om elkaar alsnog te vinden en dat zij de uitkomsten van het te voeren beraad in welwillendheid tegemoet zullen treden.

Tijdens onze discussie is gebleken dat U in de instelling van een beraadsgroep weinig heil ziet. Zou, zo heeft U tegengeworpen, die groep na vele jaren van discussie in andere verbanden nog iets nieuws kunnen bedenken? Ik meen van wel en heb U dat in onze gesprekken toegelicht. Een belangrijk bezwaar van U was: wij politici mogen dit probleem niet van ons wegschuiven maar moeten er zelf mee in het reine komen. Mijn voorstel had niet ten doel om de verantwoordelijke politici van dit probleem te ontlasten en anderen daarmee op te zadelen. Niettemin heb ik, om aan Uw bedenking tegemoet te komen, maandagavond laat nog voorgesteld in het regeerakkoord te bepalen dat het kabinet binnen zekere tijd na zijn optreden een uitweg uit de impasse zal zoeken en daartoe een wetsontwerp zal opstellen. Het zou dan aan het kabinet worden overgelaten uit te

maken hoe deze taak kan worden volvoerd, al dan niet met behulp van een beraadsgroep. Het gaat ons immers om de wezenlijke bereidheid tot het zoeken in samenspraak naar een oplossing, niet om de daarbij te volgen procedure.

Het tweede bezwaar van wezenlijke aard dat mijn fractie tegen Uw conclusies heeft is het volgende. Steeds heb ik in het formatieoverleg naar voren gebracht dat het C.D.A. niet zou kunnen treden in een regeerakkoord dat erop gericht is te bewerkstelligen dat een door de Kamers aanvaard initiatiefontwerp tot wet zal worden verheven, welke de inhoud ervan ook moge zijn. In punt 2 van Uw conclusies staat een daartoe strekkende bepaling en wel in de vijfde zin daarvan. (Hier doelt Van Agt op de zin: Aan het tot wet worden van het ontwerp dat door de beide Kamers is aanvaard zal medewerking worden gegeven - red.). Daarmee kunnen wij niet instemmen. Heeft die volzin niet eerder het karakter van een prognose dan van een verbindende afspraak? Naar de tekst ervan zou men dit kunnen betogen, maar de bedoeling ervan is een andere, naar de toelichting op de conclusies duidelijk maakt en mij trouwens al was gebleken uit het verzet dat de partners in het overleg maakten tegen eventuele schraping van deze passage.

Aan het slot van Uw toelichting op uw conclusies brengt U de parlementaire democratie in het geding. Van hetgeen daar geschreven staat gaat de suggestie uit dat het CDA de parlementaire democratie geweld zou aandoen wanneer het niet bereid zou zijn in een regeerakkoord af te spreken

dat een initiatiefontwerp dat door de Staten-Generaal is aangenomen tot wet zal worden verheven. Die suggestie moet ik van de hand wijzen. Het behoort tot het wezen van de coalitievorming dat vertegenwoordigers van minderheden met elkaar akkoorden sluiten over onderwerpen die een vrije instemming in de Tweede Kamer een andere regeling zouden krijgen. In de afgelopen jaren is aan mijn geestverwanten bij herhaling het verwijt gemaakt dat zij samen met een of meer oppositiepartijen de mening van de parlementaire meerderheid over omstreden zaken tot uitdrukking lieten komen. In de toen bestaande situatie, waarin mijn geestverwanten in de Kamer in een slechts extraparlamentaire relatie tot het kabinet stonden, was deze handelwijze oirbaar, maar werd, zelfs toen, gecritiseerd.

Ik hoop dat U in de reacties van de fractievoorzitters, waaronder deze, geen aanleiding zult vinden uw formatiepoging te beëindigen. De verkiezingsuitslag wijst in sterke mate naar een kabinet waarin de PvdA en het CDA samenwerken. Die samenwerking kan voor ons land, zeker in de moeilijke periode die voor ons ligt, van grote betekenis zijn. Nog teveel wordt de opstelling van de partijen in dit formatieoverleg beheerst door gebrek aan wederzijds vertrouwen. PvdA en CDA achten zich beide tot behoedzaamheid jegens de ander gehouden. Het blijft een opgave een basis van vertrouwen te leggen."

Met vriendelijke groet,
A. A. M. van Agt

Formateur gaat niet in op CDA-voorstel

Mr. A. A. M. van Agt,
Fractievoorzitter van
het CDA in de Tweede Kamer
der Staten-Generaal,
Binnenhof 1a,
's-Gravenhage.

's-Gravenhage, 25 augustus 1977

Zeer geachte heer Van Agt,

De brieven, waarin de fractievoorzitters antwoorden op mijn laatste voorstel tot regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord, vergen een reactie van mijn kant. Gegeven de aard van de in mijn brief van 23 augustus aan de fractievoorzitters gevraagde besluitvorming heb ik geen vrijheid gevonden tot een andere wijze van reageren dan door een nadere toelichting op mijn conclusies. Ik richt mijn reactie tot u - met afschrift aan de fractievoorzitters van P.v.d.A. en D'66 - omdat u in uw brief twee wezenlijke bezwaren van uw fractie vergezeld hebt doen gaan van het uitspreken van de hoop, dat ik in de reacties geen aanleiding zal vinden mijn formatiepoging te beëindigen. De reacties van P.v.d.A. en D'66 geven daartoe geen aanleiding, de uwe leidt tot een vraag, die ik aan het slot van deze brief formuleer.

Met u ben ik van mening dat de beoogde samenwerking van partijen voor ons land van grote betekenis kan zijn. Wederzijds vertrouwen is nodig. Daarom zou het aanvaardbaar moeten zijn, dat de beslissing over enkele punten wordt gelaten aan het nieuwe kabinet, zoals in mijn conclusies is neergelegd.

Het heeft mij goed gedaan, dat u elementen in mijn conclusies positief waardeert. Terecht constateert u, dat tussen de formateur en de bij de formatie betrokken partijen eenstemmigheid bestaat over de bevordering van een zo groot mogelijke zorgvuldigheid bij het verrichten van abortus

provocatus en de bestrijding van commerciële praktijken. Belangrijk is uw vraag of punt 3 zo mag worden verstaan, dat met de opstelling van een wetsontwerp wordt gewacht, totdat de commissie haar rapport heeft uitgebracht. Ik heb dat in mijn conclusies niet gestipuleerd.

Uit de brief van de fractievoorzitter van D'66 blijkt dat naar het oordeel van D'66 de door het kabinet te nemen beslissing niet hoeft te wachten op de bevindingen van de commissie, voorzien in punt 3 van mijn conclusies. De brief van de heer Van Thijn zwijgt daarover, maar spreekt wel over de wenselijkheid, dat het nieuwe kabinet bij zijn aantreden een tijdschema afspreekt voor de besluitvorming ter voorbereiding van een nadere wettelijke regeling.

Alles afwegende meen ik in antwoord op uw vraag te mogen zeggen, dat het in de rede ligt van mijn conclusie onder punt 3, dat het kabinet het rapport van de in te stellen commissie zal afwachten alvorens de eventuele opstelling van een wetsontwerp aan te vatten en dat het kabinet bij zijn aantreden het bedoelde tijdschema zal afspreken.

U betoogt in uw brief nogmaals hoezeer u eraan hecht, dat het kabinet zelf een wetsontwerp zal opstellen zonder overigens een parlementair initiatief uit te sluiten. U herinnert aan uw suggestie van maandagavond laat om het aan het kabinet over te laten of de opstelling van een wetsontwerp zal worden volvoerd al dan niet met behulp van een beraadsgroep. Bij P.v.d.A. en D'66 bestaat een duidelijke voorkeur voor de weg van een parlementair initiatief zonder een kabinetsonderwerp uit te sluiten. Ik meen dat, hoezeer voorkeuren mogen verschillen, op basis van vertrouwen de keus aan het kabinet kan worden overgelaten, zoals door mij voorgesteld en zoals ik uit uw brief mag begrijpen, ook voor u aanvaardbaar. Uw bekommernis om het gestelde in de vijfde zin van punt 2 van mijn conclusies, begrijp ik. U stelt, dat uw fractie daar we-

zenlijk bezwaar tegen heeft. Ik had niet anders mogen verwachten dan dat u nadrukkelijk zou willen vastleggen, dat u daarmee niet instemt en daaraan niet gebonden bent. Voor de P.v.d.A. en D'66 heeft mijn vaststelling het karakter van een bindende afspraak, voor het C.D.A. kan dit onderdeel van het regeerakkoord niet meer zijn dan een constatering van de formateur, een prognose.

De kernvraag is of ik niettegenstaande dit in mijn conclusies geconstateerde en door u nog eens onderstreepte geschil mijn formatiepoging kan voortzetten. Uit uw slotpassage meen ik te mogen afleiden, dat zulks niet in strijd met uw opvatting behoeft te zijn. De reacties van de fractievoorzitters overziende kom ik tot de slotsom, dat om met de formatie door te gaan het nodig is om te aanvaarden dat binnen de door mij geformuleerde conclusies de invulling van enkele beslissingen moeten worden overgelaten aan het nieuwe kabinet. Dat geldt het preciese moment waarop het kabinet zijn voorkeur, aangeduid in punt 2 van mijn conclusies, bepaalt, de aard van die beslissing een de wijze van uitvoering. Dat u in het slot van uw brief uitsprekt, dat u de beoogde samenwerking van grote betekenis acht, vind ik bepalend voor de conclusies, die ik uit de reacties van de fractievoorzitters moet trekken.

Indien ik de brieven van de fractievoorzitters zo mag lezen, dat in het licht van de in deze brief door mij gegeven toelichting en precisering van mijn conclusies van 23 augustus ook de door u genoemde bezwaren voldoende zijn ondervangen, dan zal ik mijn formatiewerkzaamheden voortzetten. Mocht deze veronderstelling naar het oordeel van de fractievoorzitters niet juist zijn, dan verneem ik dat gaarne vóór heden 16.00 uur.

Met vriendelijke groet,

J. M. den Uyl.

CDA blijft bij zijn standpunt

Aan de Heer Formateur,
Binnenhof 20,
's-Gravenhage.

's-Gravenhage, 25 augustus 1977.

Hooggeachte Heer Den Uyl,

Enkele uren geleden mocht ik een brief van u ontvangen waarin u de veronderstelling uitsprekt dat „in het licht van de in deze

brief door mij gegeven toelichting en precisering van mijn conclusies van 23 augustus" mijn bezwaren tegen die conclusies voldoende zijn ondervangen. Die veronderstelling is niet juist.

Tegen uw conclusies heb ik twee wezenlijke bezwaren aangevoerd. Aan die bezwaren komt u in uw brief van vandaag niet tegemoet. U brengt immers in de conclusies waartegen die bezwaren zich richten geen enkele verandering aan. Uit-

drukkelijk stelt u dat u geen vrijheid heeft gevonden tot een andere wijze van reageren (op mijn vorige brief) dan door een nadere toelichting op uw conclusies. Ik betreur het dat u zichzelf die vrijheid niet heeft verschaft. U schrijft immers zelf dat u die vrijheid niet vond „gegeven de aard van de in mijn brief van 23 augustus aan de

Vervolg op pagina 8

Vervolg van pagina 7

fractievoorzitters gevraagde besluitvorming". In feite beroept u zich daarmee niet op een externe verhindering, maar op een beletsel dat u zelf heeft opgeworpen en dus terzijde zoudt kunnen stellen.

Ook verderop in uw brief maakt u duidelijk dat uw conclusies ongewijzigd blijven, met name in de passage „dat binnen de door mij geformuleerde conclusies de invulling van enkele beslissingen moet worden overgelaten aan het nieuwe kabinet”.

Steeds hebben wij betoogd dat het zuiver parlementaire kabinet dat nu in de maak is zich tot taak behoort te stellen ook de abortuskwestie aan te vatten. Het gaat niet aan dat dit kabinet van start zou gaan op basis van een regeerakkoord waarin allerlei onderwerpen zijn geregeld, soms tot op punten en komma's, maar waarin de afspraak ontbreekt dat het kabinet althans

een heel serieuze poging zal doen om voor het zeer belangrijke probleem van de abortus provocatus zelf een oplossing te vinden. In uw brief van vandaag blijft u erbij dat het aan het kabinet ware over te laten een keuze te maken tussen twee mogelijkheden: de kwestie overlaten aan de Kamer of zelf een wetsontwerp trachten op te stellen. U stelt derhalve niet voor in het regeerakkoord aan de laatste mogelijkheid prioriteit te verlenen boven de eerste. Mijn politieke geestverwanten en ik moeten er wel van uitgaan dat het kabinet zal kiezen voor het afwachten van een parlementair initiatief. Dat wij alle redenen hebben om die uitkomst voor waarschijnlijk te houden, wordt nog bevestigd door de uitdrukkelijke vermelding in uw brief van vandaag, dat bij P.v.d.A. en D'66 een duidelijke voorkeur voor die werkwijze bestaat. U heeft uit mijn vorige brief niet mogen begrijpen dat het voor mij aanvaardbaar zou zijn ter vrije keuze aan het kabinet over te laten of het al dan niet zelf dit probleem ter hand zal nemen.

Het tweede bezwaar van wezenlijke aard dat onze fractie tegen uw conclusies heeft is dat het C.D.A. niet kan treden in een regeerakkoord dat erop gericht is te bewerkstelligen dat een door de Kamer aanvaard initiatiefontwerp tot wet zal worden verheven, welke de inhoud ervan ook moge zijn. In punt 2 van uw conclusies staat een daartoe strekkende bepaling en wel in de vijfde zin daarvan, zo schreef ik u gisteren.

U schrikt die volzin niet, maar u geeft daaraan in uw brief van vandaag een gesplitste interpretatie in die zin dat de betreffende passage voor de P.v.d.A. en D'66 een wezenlijk andere betekenis zou hebben dan voor het C.D.A. Ik vind dat wij met elkaar over een zo belangrijke kwestie klare wijn behoren te schenken. Dat een cruciale volzin in een akkoord tegelijkertijd twee wezenlijk verschillende betekenissen zou dragen, maakt het akkoord op dit punt ondeugdelijk.

Gisteren hoopte ik dat u terwille van het

welslagen van deze formatie en in het zicht van de ernstige problemen die bij mislukking daarvan zouden ontstaan alsnog de uitgestoken hand zoudt pakken die mijn voorstel, gevoegd bij uw brief van gisteren is. Ik blijf hoopvol totdat definitief zou blijken dat u zich daarvan afwendt. U heeft zich vandaag begeven in een bilateraal contact met mij. U deed dit in een brief en ik antwoord u thans op gelijke wijze, evenals u met het zenden van een afschrift aan de fractievoorzitters van P.v.d.A. en D'66. Mocht u het van betekenis achten dit contact in een gesprek voort te zetten, dan houd ik mij daarvoor beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

A. A. M. van Agt.

TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON
 Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
 telefoon 01890-6111*

MAKELAARSKANTOOR
HOOGENRAAD
 HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
 RIJSWIJK (Z.-H.)
 Onroerende goederen - Hypotheken
 Taxatiën

AANNEMINGSBEDRIJF
HOOGVLIET & ZN. B.V.
 Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
 Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

AANNEMERSBEDRIJF
B.V. RADIX & VEERMAN
 Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.
 Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

★
 Adverteer
 in
 de
 Nederlander
 ★

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.
 Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

W. Hart
 INTERIEURVERZORGING B.V.
 EEN ZAAK OM MEE IN ZIE TE GAAN

Asselsestraat 21-23
 Apeldoorn, tel. 12908
 Th. a Kempis-
 straat 59-61
 Zwolle, tel. 16157

**KAMERBREED
 TAPIJT
 4000 m2 in voorraad
 KARPETTEN
 BEDDEN
 GORDIJNSTOFFEN
 BANKSTELLEN
 SLAAPKAMER-
 AMEUBLEMENTEN
 enz.
 800 m2 toonruimte**

**Ventevogel
 Financiële
 Service Groep**

Uw adviseur als het
 gaat om
 financiële zekerheid
 Badhuisstraat 95
 Vlissingen
 Postbus 151
 Telefoon (01184)
 144 61 - 19192

BETONFABRIEK 'VRIJENBAN'
 A. M. HOEKE
 Rotterdamseweg 376 - Delft
 Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008
BETONWAREN

HANAB B.V.

Vaikenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
 VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetformatie 6

Het doek ging op voor het tweede bedrijf Veringa maakt haast

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer

1. Plaats van socialisten en liberalen en CDA ten opzichte van abortus

a. Socialisten

Zaterdag jl. hield de Partij van de Arbeid haar partijraad. Het Vrije Volk dat altijd aan die partijraden veel aandacht besteedt, verborg het verslag ditmaal op pag. 7, een half kolommetje in de 4e kolom onderaan. De meningen over het abortus-akkoord waren daar sterk verdeeld. Het was blijkbaar voor de PvdA geen partijraad om over naar huis te schrijven. Fractievoorzitter Van Thijn verdedigde het akkoord. De „rooie vrouwen” vielen het akkoord scherp aan. Zij deden dat met name op het punt van de mogelijkheid van de weigering van het „contrasign”.

Het akkoord luidt: dat het kabinet het besluit met betrekking tot het contrasign neemt in het licht van het advies van de Raad van State en de gebleken opvattingen over het vraagstuk bij de partijen, die in het kabinet vertegenwoordigd zijn. Hiermede is volstrekt duidelijk hoezeer het contrasign een afzonderlijk punt van discussie en besluit zal vormen bij de beslissing in het kabinet.

Van Agt heeft dat trouwens tegenover Veringa nog eens bevestigd.

Dat betekent ook, dat elke amendement in de Kamer van een ontwerp van het kabinet zal staan onder het beslag van de beslissing omtrent het contrasign in het kabinet en dus van de opvattingen van de partijen.

De „rooie vrouwen” hadden daartegen bezwaren. Van hun zijde begrijpelijk.

Het abortusakkoord was dan ook het meest omstreden discussiepunt op de verzweven Partijraad van de Partij van de Arbeid. Het abortusakkoord was - en dat beseften de rooie vrouwen heel goed - duidelijk afwijkend van de voorstellen van de socialistische formateur Den Uyl.

Ook hiermee is nog eens ten overvloede aangetoond hoe onjuist elke berichtgeving is, die tracht te insinueren, dat er tussen de voorstellen-Den Uyl en de voorstellen - Veringa omtrent de abortus nauwelijks verschil zou bestaan. Het contrasign was trouwens lang niet het enige punt noch het belangrijkste punt van verschil.

b. De liberalen

Reeds eerder heb ik er op gewezen hoe uiterst moeilijk het zou zijn om met de liberalen enig beter akkoord dan met de PvdA over het abortusvraagstuk te verkrijgen. De behandeling van het abortusvraagstuk door de laatste Partijraad van de VVD was immers overduidelijk.

Natuurlijk deed ons goed de open brief aan de VVD van zaterdag 27 augustus in de Telegraaf van drs. H. van Praag, waarin deze nog eens wijst op het feit, dat: onbepaalde beschikking over het ongeboren leven in strijd is met de grondbeginselen van het Nederlandse recht, met de normen van het humanisme en de geboden van het christendom.

Terecht wijst van Praag in dit verband ook naar de stellingname van de grote Nederlandse cultuurfilosoof Huizinga. Ook met Huizinga zijn wij van oordeel, dat de handhaving van de rechtsbescherming voor het menselijk leven van jong tot oud in al zijn

gedaantevormen van essentiële betekenis is.

Wij betreuren dan ook de pro abortus stellingname, die door de liberalen in hun laatste Partijraad is getroffen. De open brief van Van Praag aan de VVD is tevergeefs geweest. Ik hoop dat de redactie van de Nederlander hem in één der eerstvolgende Nederlanders in extenso nog eens zal publiceren.

Opmerkelijk daarbij is dat er ook thans geen enkel echt teken van de liberalen is gekomen, dat zij bereid zouden zijn op dit voor ons hoogst aangelegen punt niet de christen-democraten tot een werkelijk akkoord te komen.

c. G.P.V. en S.G.P.

Onze christen-democratische principes terzake van de abortus zijn duidelijk. Zij verschillen nauwelijks inhoudelijk van die van partijen als S.G.P. en G.P.V.

Deze partijen worden echter niet in onze parlementaire democratische verhoudingen voor de opdracht geplaatst regeringsverantwoordelijkheid te moeten vervullen. Voor ons is die positie van S.G.P. en G.P.V. niet weggelegd. Dat maakt het voor ons een zware opdracht om zovél als enigszins mogelijk is van onze beginselen in de overheidswetgeving over te brengen.

Wij leven in een geschonden wereld. Wij leven ook in een wereld van zondige mensen.

In een wereld, waar een onvolmaakte overheid ertoe zal moeten worden geleid zoveel mogelijk Gods geboden en beloften te verwerklijken. Dit geeft voor ons niet de mogelijkheid terzijde te staan. Wij moeten middenin de wereld staan en daar zoveel mogelijk ons werk in de zin van de Heilige Schrift trachten te doen. Dat is een moeilijke opdracht. Maar wij willen, mogen noch kunnen die opdracht ontlopen.

d. Christen-Democraten

Voor de christen-democraten is niet weggelegd uitsluitend terzijde te staan. Zij moeten in dit land regeringsverantwoordelijkheid dragen. En wij beseffen daarbij, dat als wij de handen aftrekken van de totstandkoming van een abortus-wetgeving anderen die wetgeving zullen regelen in een voor ons vijandige geest. Die anderen zijn de socialisten en de liberalen, die over het abortusvraagstuk gelijkelijk oordelen. Liberalen en socialisten te samen beschikken over een ruime meerderheid in het parlement.

Zij zullen als zij daarbij de kans krijgen abortuswetgeving tot stand brengen, die mijnen ver van onze opvattingen verwijderd zal zijn als wij ons afzijdig houden. Dat resultaat van de samenwerking van socialisten en liberalen achten wij het érgste van de kwaden.

Men kan nu wel zeggen: „maak geen vuile handen”.

„Houd schone handen.” Dat is dan wel de gemakkelijkste weg. Wat baten die schone handen, als het akkoord dan door socialisten en liberalen wordt bepaald. Een ieder kan hier en nu weten wat dit betekent.

De enige mogelijkheid hier iets te bereiken is, dat wij ons met de abortuswetgeving bemoeien. Wij mogen krachtens de uit het evangelie ons gegeven opdracht ook niet terzijde staan. We moeten trachten de abortuswetgeving zoveel mogelijk in een christen-democratische zin te beïnvloeden.

En dat betekent natuurlijk, dat je niet met schone handen terzijde kunt staan, maar waar kan een mens dat overigens in dit leven?

Dat betekent natuurlijk dat je vuile handen maakt. Maar als wij dat niet zouden doen zou het resultaat veel verschrikkelijker zijn en bij dat totstandgekomen resultaat van het pact tussen socialisten en liberalen zouden wij tenslotte niet kunnen zeggen, dat wij terzijde gestaan hebbende, schone handen gehouden hebbende, geen medeverantwoordelijkheid zouden dragen, als wij niet gepoogd hadden alles te doen om althans in dit land, waar de christen-democraten - en laten we dat niet vergeten - een minderheidsgroep vormen, een wetgeving tot stand te brengen, die beter is dan het verbond van socialisten en liberalen tot stand zou brengen.

Dat betekent de verantwoordelijkheid voor vuile handen te aanvaarden in een geschonden wereld.

2. Het akkoord-Veringa

1 september bereikte onze fractie een schrijven van de informateur, de oud-minister Dr. G. H. Veringa.

Veringa, die lijsttrekker was van de KVP in 1971 heeft tijdens de verkiezingscampagne in 1971 zijn oordeel over de abortus buitengewoon duidelijk gegeven. Dat oordeel was volstrekt afwijzend. Het abortusvraagstuk was voor Veringa dus niet nieuw, noch zijn oordeel daarover onbekend.

De christen-democraten wisten dat toen zij juist hem verzochten de informatie-opdracht te vervullen.

In het schrijven van 1 september deed informateur Veringa ons een aantal voorstellen.

Hij deed die voorstellen vergezeld gaan van een schrijven van zijn zijde.

Dat schrijven luidde als volgt: „Bijgaand doe ik U thans een aantal aanbevelingen toekomen. Die aanbevelingen wijzen een, ook naar mijn eigen overtuiging, verantwoorde en begaanbare weg bij de oplossing van de rond de formatie gerezene moeilijkheden.”

Een woord van een christen-democratische informateur aan een fractie, die hem mede om de informatiewerkzaamheden had verzocht, en wiens oordeel over het abortusvraagstuk volstrekt duidelijk was.

Nu is er met name vanuit enkele publiciteitsorganen gesuggereerd, dat het akkoord-Veringa nauwelijks iets afwijkt van de voorstellen-Den Uyl.

Van Agt heeft dit in een t.v.-interview voor de TROS reeds zeer duidelijk bestreden. Ik wil dat hier nog eens bevestigen. Zeker op drie essentiële punten wijkt het

akkoord volstrekt af van de voorstellen-Den Uyl:

a. Waar het gaat over het initiatief. Het initiatief berust krachtens paragraaf A 2 van het akkoord duidelijk bij het kabinet. Het kabinet zal krachtens B 3 van het akkoord binnen de onder A 2 genoemde termijn (1 januari 1979) tot een gemeenschappelijk standpunt moeten komen en anders, als zij dit niet doet, daarvan gemotiveerd kennisgeven aan de Staten-Generaal.

En na dat gemotiveerde schrijven zal er natuurlijk een debat zowel in de Tweede als in de Eerste Kamer volgen, waarvan de uitkomsten niet te voorzien vallen.

Ook deze afspraak onderstreept nog eens hoe noodzakelijk door partijen het tot stand brengen van een overeenstemming binnen het kabinet vóór 1 januari 1979 op dit punt moet worden geacht te zijn.

Het niet tot stand brengen van zo één overeenkomst zou het te vormen kabinet in niet onernstige moeilijkheden brengen.

En vanuit die visie en vanuit de te veronderstellen goede trouw van de partijen mag niet worden verwacht dat een overeenkomst niet zou worden bereikt.

b. Omtrent het contrasign - ik heb daar onder punt 1a reeds op gewezen - kunnen er geen misverstanden over bestaan, dat het akkoord volstrekt anders is dan het voorstel-Den Uyl.

c. Naar mijn mening is ook uitermate belangrijk punt C 6 van het akkoord, dat door Beernink, die het akkoord onderschrijft, bij gebrek aan een beter alternatief, als het belangrijkste werd gezien, namelijk dat getracht zal worden overal bij grote zorgvuldigheid commerciële praktijken te weren en dat kan niet anders dan invloed hebben op de „kwantiteiten van abortussen”, die in ons land met name ook vanuit Duitsland worden verricht. ¹⁾

Te stellen, dat het akkoord dan ook slechts op enkele detailpunten zou afwijken van de voorstellen-Den Uyl achten wij dan ook volstrekt in strijd met de waarheid!

Het zijn insinuaties „pour besoin de la cause”: Voor het doel dat men met de suggestie zelf wil bereiken.

Onze kiezers zullen er doorheen zien. Maar het is goed acht te geven op waar en hoe zulks wordt gesuggereerd. Dat leidt tot meerdere kennis van degenen die trachten te insinueren.

3. Spoed ook verder geboden

H.M. de Koningin heeft nu opdracht gegeven aan de heren Veringa en Den Uyl om thans gezamenlijk verder de informatiewerkzaamheden voort te zetten. Daarbij zullen nog belangrijke struikelblokken moeten worden genomen.

Wel mag worden verwacht - gelet op de werkwijze-Veringa - dat het nu sneller zal gaan dan in de tijd, toen Den Uyl nog zelf de formatie leidde.

Vervolg op pagina 2

Tweede Kamer behandelde vleeskeuringswet

door: H. Wisselink, lid CDA-Tweede Kamerfractie

Na vele jaren van overleg in niet minder dan 8 Staatscommissies is nu eindelijk de grote „doorn” van de nadere keuring uit het vlees verdwenen. Wat was n.l. het geval?

Wanneer vlees van het ene keuringsdistrict werd ingevoerd in een ander district moest het volgens de bestaande wet weer onderworpen worden aan een herkeuring. Dit wetsartikel stemde nog uit de tijd van het ongekoelde transport met paard en wagen! Die binnenlandse keuring brachten niet alleen extra keuringskosten met zich mee maar kostten ook veel tijd. Sommige gemeenten dekten de tekorten van het openbare Slachthuis met een deel van het keurloon. Hoewel begrijpelijk, toek in wezen een ongezonde situatie.

De Kamer heeft de wetswijziging geheel aanvaard, maar uit de discussie bleek teleurstelling over de beperktheid van deze wetswijziging. Een unieke kans om het gehele keuringswezen te gaan reorganiseren is hierdoor gemist. Haast was echter geboden, want in de praktijk werden de voorschriften op vrij grote school ontdekt. Een vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid als gevolg van het te lang handhaven van verouderde regels. Het komt steeds vaker voor dat onze wetgeving achter loopt bij de maatschappelijke ontwikkelingen. Hier zal in de komende jaren extra aandacht besteed moeten worden. Wetten moeten functioneel blijven en ook begrepen worden. In totaal belopen de keuringskosten bijna f 100,- mln. Wij vinden dat hierdoor onze export onevenredig zwaar wordt belast. Daar komt nog bij dat de eerste jaren

een extra heffing wordt opgelegd voor de herstructurering van de openbare slachthuizen.

In Denemarken wordt de exportkeuring sterk gesubsidieerd. Hierdoor verzwakt onze concurrentiepositie met name van de varkenshouderij.

De laatste jaren neemt de export van levende varkens sterk toe, waardoor de slachterijen en met name de vleesverwerkende industrieën lelijk op de tocht komen te staan. Helaas kan de Kamer in de huidige situatie geen vuist maken en ook niet om extra middelen uit de schatkist vragen. Een apart vraagstuk vormen de keuringslasten voor de slagers. Met name in de kleinere plaatsen slachten vele slagers nog zelf. Zij moeten daarvoor een hoog tarief betalen en bovendien nog extra voorrij gelden afdragen. Een hierover ingediende motie werd door alle Kamerfractie gesteund en wij hopen dat de Regering de tarieven zal laten bijstellen zonder daarbij tevens onze exportbelangen uit het oog te verliezen. Dat de opheffing van de binnenlandse keuring grote gevolgen heeft voor de openbare slachthuizen zal duidelijk zijn. Vele gemeenten zullen uit financiële overwegingen hun onrendabele slachthuizen gaan sluiten of verkopen aan particulieren.

Wij willen gaarne een pluim op de hoed steken van de vele gemeenten, die ten koste van offers bereid waren een werkelijke bijdrage te leveren aan de vleesvoorzieningen en de vleeshygiëne. Dat is nu in veel gevallen niet meer nodig, wanneer particuliere slachthuizen zelf in staat blijken de taak over te nemen.

De overheid dient de ontwikkeling echter wel op de voet te volgen, opdat er geen hiaten ontstaan. Er moet voldoende gelegenheid blijven voor de kleinere bedrijven en vleesgrossiers om te kunnen slachten tegen een matig tarief.

Terecht hebben de gemeentebesturen de boycotacties van de vleesgrossiers niet getolereerd, maar de processenverbaal werden geseponeerd. Een bedenkelijke zaak. Zij verwachten dat de gemeenten de geleden verliezen wel vergoed zullen krijgen. Met de afschaffing van de nadere keuring is feitelijk de gehele organisatie van de vleeskeuringsdienst op de helling gekomen. Immers een niet onbelangrijke gemeentelijke taak is overgenomen door het Rijk.

Hoewel de CDA-fractie sterk geporteerd is voor decentralisatie van Rijkstaken, zijn wij in dit geval toch akkoord gegaan met een Rijks-Vleeskeuringsdienst. Op het gebied van de vleeskeuringen moeten namelijk in toenemende mate op internationaal niveau afspraken gemaakt worden. Onze vleesexport en de belangen van het bedrijfsleven hebben wij maar laten wegen.

Bij het Kamerdebat is veel aandacht besteed aan de vereenvoudiging van het keuringswezen. Een volledige integratie van de Vleeskeuringsdienst en de Keuringsdienst van waren ligt in de rede, maar kan niet in een handomdraai worden bereikt. Daarvoor hebben de beide diensten te veel hun eigen historie en structuur.

PARLEMENTARIA

Ook departementale competentiekwesties spelen helaas een rol.

Gelukkig zal er nu een overleggroep gevormd worden uit beide diensten om tot een betere coördinatie te komen. Overlappingen veroorzaken irritaties bij het bedrijfsleven. Bovendien moet er bij de controle wel Retributie betaald worden voor de warenwet, terwijl de vleeskeuring ogenschijnlijk niets kost. Dat laatste is echter maar schijn. Voortaan worden de kosten van de gehele vleeskeuring verhaald bij het slachten van de dieren. Dat is een doelmatig eenvoudig systeem, maar het Rijk betaalt geen enkele bijdrage in de kosten. Vandaar dat wij ervoor gepleit hebben met het instellen van regionale begeleidingscommissies haast te maken. Regeren is vooruitzien! Ook de werkgelegenheid is daarbij in het geding. Op aandringen vanuit de Kamer heeft de Regering de overbruggingsuitkering verruimd en zal de Raad voor de Gemeentefinanciën worden ingeschakeld.

Tenslotte hebben wij gepleit voor het instandhouden van een voldoende aantal noodslachtplaatsen. De Minister van Landbouw deelde mee, dat volgens een E.G.-regeling Nederland minimaal 100 noodslachtplaatsen moet handhaven. Dus hier zal de Regering zich aan dienen te houden. Het moet niet zo worden dat vanwege de extra hoge keuringstarieven, de hoge transportkosten en het voorrijloon van de keurmeesters de uiteindelijke opbrengsten van de in nood geslachte dieren zo laag worden, dat het klandestiene slachten in de hand gewerkt wordt. Dat zou de klok van de vleeshygiëne aanzienlijk terugzetten. Het Rijk zal ook hier de verantwoordelijkheid niet van zich af mogen schuiven door de betrokken gemeenten met de lasten op te zadelen. Niet voor niets bestaat er een E.G. regeling voor de noodslachtvoorzieningen!

Vervolg van pagina 1

Niet ongenoemd mag echter blijven, dat op het lijstje van 12 augustus van de formateur voor een te vormen regeerakkoord nog voorkomen de punten:

1. buitenlands beleid (o.a. ontwikkelings-samenwerking, Europese Zaken en mensenrechten);
2. energiebeleid (kernenergie en doelstellingen van het militaire beleid);
3. veiligheid (defensie en politie);
4. democratisering (particulier initiatief, openheid);
5. onderwijs (o.a. de mate van overheids-invloed);
6. volkshuisvesting (o.a. spreiding rijksdiensten);
7. emancipatiebeleid;
8. stakingsrecht.

Het zijn stuk voor stuk punten waar nog veel over te doen zal kunnen zijn. Ik ben echter van oordeel, dat het bij globale afspraken terzake zal moeten blijven. Anders doet men af aan de functie van de regering en aan de verantwoordelijkheid van het parlement.

Tot een zozeer gedetailleerd akkoord als is geconstrueerd voor het optreden van het kabinet-Biesheuvel zal het naar mijn mening zo mogelijk niet moeten komen. De geschiedenis van 1971 mag zich hier niet herhalen.

De afspraken zullen waar het kan globaler moeten zijn dan destijds bij het akkoord dat

werd gesloten ter voorbereiding van het kabinet-Biesheuvel.

4. Links en rechts en de christen-democraten

Het is voor de liberalen en de socialisten blijkbaar moeilijk te begrijpen, dat de christen-democratie een eigen richting vormt.

Als gevolg daarvan worden voortdurend de christen-democraten in het parlement en in de parlementaire beschouwingen ingedeeld in liberalen met een christelijk sausje en/of socialisten met een christelijk sausje. Onlangs geschiedde iets in die sfeer in een op zich lezenswaardig artikel van de NCR van 3 september jl.

Daar werd n.l. een indeling van de C.D.A.-fractie gegeven in „links”, „midden” en „rechts”.

Hoewel de schrijver van dat artikel de indeling wel relativeert brengt hij ze toch aan. Die neiging tot indeling van de christen-democraten spruit natuurlijk voort uit een lineair of platland denken over de politiek. (Platland: het land van de wezens met alleen twee afmetingen. Wezens, waarbij de derde afmeting ontbreekt).

Maar de politiek heeft méér afmetingen dan de lineaal. Ze heeft ook meer afmetingen dan het platland. Dat is voor socialisten en liberalen t.a.v. christen-democraten blijkbaar moeilijk te onderkennen. Maar het is wel de werkelijkheid. Zij is méér dimensionaal!

De christen-democratie laat zich niet afmeten naar het standpunt van de liberalen of het standpunt van de socialisten.

Al naar het vraagstuk, dat in de politiek aan de orde is, kiezen de christen-democraten hun eigen dimensie. Zij kennen een eigen weg. Deze draagt een eigen karakter. Anders dan de liberalen en de socialisten, al naar gelang van het onderwerp. Of het gaat om het milieu dan wel om het onderwijs. Of het gaat om de sociale rechtvaardigheid en de kernenergie.

De christen-democraten kennen steeds een eigen weg. Die weg wordt bepaald door het eigen uitgangspunt en het eigen program. Daaraan zullen de socialisten en de liberalen moeten wennen. Dat kost blijkbaar moeite.

¹⁾ (In 1876: 70.000 buitenlandse abortussen tegen 14.000 Nederlandse)

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid

Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen
68 pag.; f 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel

bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling
3e druk; 30 pag.; f 3,75

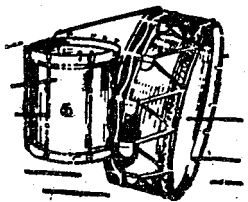
Groen licht 1975

nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw
2e druk; 7 pag.; f 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 60'45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

VAN DER GLAS
Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Is het platteland de achtertuin van de stad?

door drs. H. Eversdijk, lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer

In het kader van de Derde Nota over de Ruimtelijke Ordening is dit voorjaar de nota over de Landelijke Gebieden verschenen. Deze nota volgt de procedure van de planologische kernbeslissing. Dat betekent, dat er een uitgebreide inspraakprocedure aan vooraf gaat, voordat deze nota in de Staten-Generaal wordt behandeld. In veel gebieden is men al begonnen met het organiseren van deze inspraak. Voor het platteland is deze nota „Landelijke Gebieden” van zeer veel belang. In die nota worden bijvoorbeeld alle kernen tot 4.000 inwoners tot de zgn. „kleine kernen” gerekend. Dit betekent dan tevens dat een heel groot gebied direct valt onder de werkingssfeer van de nota. Voor de plattelanders is het gebruik maken van de inspraakmogelijkheden dan ook broodnodig. Nu schijnt het zo te zijn, dat de geboren en getogen plattelander niet zo gemakkelijk deelneemt aan de discussies in inspraakgroepen. Dat zou vooral met betrekking tot deze nota erg jammer zijn. Het mag toch niet zo zijn, dat de inspraak over de landelijke gebieden enkel bedreven wordt door hen, die er in feite „import” zijn. Nu bedoel ik beslist niet dat zij niet zouden mogen meespreken! Maar dat zij alleen de stem van de landelijke gebieden zouden bepalen is volstrekt fout.

INSPRAAK NODIG

Daarom zou ik nu vooral bij deze nota de „echte” autochtone plattelanders en de organisaties die zich met het platteland en de bewoners daarvan bezig houden, dringend willen vragen: „Spreek mee in! Het gaat nu vooral om U!” Bij de organisaties denk ik dan, behalve aan de georganiseerde landbouw, ook nadrukkelijk aan groepen als de zeer actieve en goed georganiseerde organisaties als de N.C.V.B. en dergelijke. Een ieder wordt namelijk in de gelegenheid gesteld om van de stukken kennis te nemen en daarover zijn opmerkingen te maken of tegenvoorstellingen te doen vóór 15 november 1977. (Nadere informatie is op elk gemeentehuis te verkrijgen).

ACHTERTUIN?

Een enkel m.i. belangrijk discussiepunt zou ik nog even willen aansnijden, n.l. de vraag: „Is het platteland de achtertuin van de stad?” Met andere woorden: „Is het platteland er voor de plattelanders? Of is het platteland er voor beiden? En hebben beiden er dan iets over te zeggen?” In de discussie over de nota Landelijke Gebieden zal deze functiebevestiging een belangrijk gesprekspunt kunnen zijn. Al op blz. 4 van de nota wordt gesteld: „De mentale en sociaal-economische verstedelijking van de plattelandsbewoners is vrijwel een feit en grote delen van het landelijk gebied fungeren via dag- en verblijfsrecreatie als achtertuin van de stad.” Deze „achtertuinfunctie” speelt echter niet alleen mee in de directe recreatiesfeer. Er is ook in deze nota veel aandacht besteed aan een betrekkelijk nieuw begrip n.l. „de belevingswaarde” van het landschap.

BELEVINGSWAARDE

Dit begrip wordt al direct bij het begin van de nota geïntroduceerd. Daar wordt n.l. gesteld dat: „Het beleid er op gericht is recht te doen aan de bestaansmogelijkheden van de agrarische bevolking, het leefklimaat van de plattelandsbewoners, de economie van het grondgebruik, de belevingswaarde van het landschap, de natuurwetenschappelijke en ecologische betekenis van het landelijk gebied en - nabij de steden - aan de contrastwerking van de open ruimten.” Met de belevingswaarde wordt bedoeld: „De waarde, toegekend aan een object (bijvoorbeeld een landschap of een deel van een stad) op grond van het geheel van associaties die door het object bij iemand kunnen worden opgeroepen.” Het is natuurlijk heel duidelijk, dat een boer het landschap anders „beleeft” dan een stedeling en hier zitten we dan meteen midden in een verstrengeling van belangen. Immers uit het citaat over het beleid blijkt heel duidelijk dat de rijksoverheid aan het platteland heel wat meer functies toekent dan alleen „productiewaarde”. Want naast de

uiterst subjectieve „belevingswaarde”, worden ook direct genoemd de natuurwetenschappelijke en ecologische betekenis.

BELANGHEBBENDE EN BELANGSTELLENDEN

Jarenlang is de plattelander zelf - vooral de boer - vrijwel de enige geweest die bepaalde wat er met het landschap ging gebeuren. Het landschap werd onder - en vooral met behulp van - zijn handen gevormd en vervormd. Kreeg daardoor zijn huidige - vaak heel fraaie - vorm. Die tijd is voorbij. De autochtone plattelander is niet meer de enige belanghebbende en belangstellende. Of we dit nu leuk vinden of niet, het is de maatschappelijke realiteit.

Daarom is het ook van zo verschrikkelijk veel belang dat juist bij deze nota de geboren en getogen plattelander zich laat horen. Zijn „beleving” van het landschap dreigt overstemd te worden, maar zijn „beleving” dient ook te blijven doorklinken, zonder ook maar iets te willen afdoen van de „beleving” van anderen!

De plattelander, en meer nog in het bijzonder: de agrariër, moet zorgen dat hij mee blijft doen. En.... heeft niet juist de plattelander - misschien vaak onbewust - oog gehad voor het platteland?

Welnu, het „beleving” van plattelander en stedeling zal steeds meer verweven raken; de beleving van beiden is belangrijk, maar een extra oproep aan de autochtone plattelander om zich te laten horen, leek me dit keer op zijn plaats.

BIJZONDERE COMMISSIE

Vlak voor de zomervakantie ben ik benoemd tot lid van de bijzondere Tweede Kamercommissie voor de plattelandsgebieden. Binnen de CDA-fractie zal ik me uiteraard naast alle andere zaken, mede daardoor speciaal met de plattelandsgebieden bezig gaan houden. Voor reacties betreffende het bovenstaande vanuit onze CHU-kring houd ik me dan ook graag aanbevolen.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spinning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

INDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg; tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Van „Europees” gesproken

door: dr. K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CHU

Naar het zich laat aanzien, zullen er in 1978 verkiezingen worden gehouden voor het Europese Parlement in Straatsburg. Momenteel bestaat deze instelling, die dateert van 1958, uit 198 afgevaardigden van de parlementen van de negen lidstaten der Europese Gemeenschap: België, Denemarken, Engeland, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland en West-Duitsland; daar zijn 14 Nederlanders bij. Straks zal het Europese Parlement 410 zetels tellen; 25 daarvan zullen worden bezet door Nederlanders. Het zal dan - daar komt het op aan - de vertegenwoordiging zijn van de stemgerechtigde burgers en burgeressen van de zoëven genoemde landen. We zijn voortaan met z'n allen rechtstreeks bij het reilen en zeilen in Straatsburg betrokken. Dat heeft consequenties voor wat het begrip „Europees” ons te zeggen heeft. „Europees” is afgeleid van „Europa”. Dat is aardrijkskundig gezien een schiereiland van Azië - men spreekt tegenwoordig van het continent Eurazië - maar in historisch opzicht een werelddeel. Het is echter duidelijk, dat de term „Europees” daar niet op slaat, als zij wordt gebruikt in het zoëven genoemde verband: de Europese Gemeenschap omvat slechts de westhelft van het werelddeel Europa en dan ook nog ten dele, zij het dat het hier een groot deel betreft. Het begrip „Europees” is dus rekbaar of, als men wil, krimpbaar. Dit geldt historisch gezien overigens ook van Azië en Afrika. In de Oudheid werden daarmee het tegenwoordige Klein-Azië en het huidige Tunesië bedoeld. Europa was toen de naam van een mythologische figuur: een dochter van ene Agenor, die koning was van een rijkje, dat lag in wat nu Libanon heet - of Libië, daar zijn de Griekse bronnen het niet over eens. Wel komen ze hierin overeen, dat de Griekse hoofdgod Zeus de prinses in de gedaante van een stier naar het eiland Kreta heeft ontvoerd, waar zij de moeder is geworden van koning Minos, naar wie de Minoïsche cultuur - de oudste Griekse beschaving - is genoemd. Het schijnt, dat Europa naderhand in het

aan de noordzijde van Griekenland gelegen Thracië als godin is vereerd en dat dit gebied ook wel Europa werd genoemd, een naam die later, evenals dat het geval is geweest met Azië en Afrika, op een heel werelddeel is overgegaan. Maar dit is slechts een hypothese. Ook over de etymologie van „Europa” zijn de geleerden het niet met elkaar eens: er bestaat een Semietische, een Keltische en een Griekse verklaring. Vast staat, dat Europa, anders dan Azië en Afrika, in de Bijbel niet voorkomt. Men kan dus zeggen, dat het van de zogenaamde „oude wereld”, die zich uitstrekt rondom de Middellandse Zee, het jongste deel vormt.

HISTORISCH

Strikt historisch beschouwd, dus uitsluitend afgaand op geschreven bronnen, dateert het werelddeel Europa pas uit de middeleeuwen. Men treft het als gebiedsaanduiding voor het eerst aan in het zogenaamde „epos van Paderborn”, een Latijns gedicht van een anonieme schrijver uit het jaar 799. Paus Leo III, uit Rome verjaagd, was naar het noorden gevlucht om hulp te zoeken bij Karel, de vrome koning der Franken. Deze had geen vaste residentie en was dus niet gemakkelijk bereikbaar, maar de Paus trof hem tenslotte in Paderborn aan de Lippe. Karel heeft gevolg gegeven aan het verzoek van Leo III en deze gewapenderhand naar Rome teruggebracht.

De dichter van het epos van Paderborn is ooggetuige geweest van de zoëven gememoreerde ontmoeting, waarmee het voorstel begon van de kroning van Karel de Grote tot keizer in de Kerstnacht van het jaar 800 (naast 1600, slag bij Nieuwpoort, het bekendste jaartal uit onze vaderlandse geschiedenis!). Karel wordt in dit gedicht „pater Europae” (vader van Europa) genoemd. Ongeveer een halve eeuw later zegt zijn kleinzoon Nithard in z'n „Historiae” (dus eveneens een Latijnse bron): „Hij liet heel Europa achter in de hoogste mate van welzijn.” In beide gevallen wordt

met „Europa” kennelijk het rijk van Karel de Grote bedoeld, dat zich uitstrekte van de Ebro tot de Elbe, een gebied dat in grote trekken overeenkomt met het „Europa van de Zes” (België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland en West-Duitsland), die zich in 1957 hebben verenigd in de Europese Economische Gemeenschap (EEG), waarbij zich in 1973 ook Denemarken, Engeland en Ierland hebben aangesloten. Dit verklaart, waarom de stad Aken, waar Karel de Grote begraven ligt, elk jaar een prijs (de „Karls-preis”) beschikbaar stelt voor prominente personen, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de Europese eenwording (één der winnaars is onze oud-minister van buitenlandse zaken mr. Luns).

CHRISTELIJK

Het Karolingische rijk, met andere woorden het eerste Europa, droeg een uitgesproken Christelijk karakter. Met de kerstening van de Scandinavische en een deel van de Slavische volken van het westen uit heeft het kader van dit Europa zich in de loop van de eeuwen verruimd. Hierbij heeft de Benedictijner orde een belangrijke rol gespeeld. Vandaar, dat Paus Paulus VI de stichter daarvan, die leefde in de zesde eeuw, Benedictus van Nursia, in 1964 tot „patroon van Europa” heeft geproclameerd. Ondanks de politieke verbroekeling onder invloed van het leenstelsel kwam er in het middeleeuwse Europa een sterk saamhorigheidsbesef tot ontwikkeling, geïnspireerd op het gemeenschappelijk Christelijk geloof, dat front maakte tegen het heidendom in het oosten en de Islam in het zuiden. De Kruistochten van de twaalfde en dertiende eeuw waren Europese ondernemingen. Nadat in 1291 het laatste Christelijke steunpunt, Acco, verloren was gegaan, riep de Fransman Pierre Dubois de Christelijke vorsten van Europa zelfs op tot stichting van een statenbond ter herovering van het Heilige Land (zonder succes overigens).

In de late middeleeuwen werd „Europa” identiek met het „Christelijk Avondland”, bedreigd als dit werd door de Turken. Deze opvatting klinkt nog door in het Lutherlied: „De vijand rukt vast aan met opgestoken vaan”. Het is waar: vijftig jaar later wordt aan reformatorische zijde in het door godsdienstoorlogen geteisterde Europa de leus „liever Turks dan Paaps!” gehoord. En het is niet minder waar, dat onder invloed van de Renaissance en van wat daaruit aan geestesstromingen is voortgevloeid, het Europees besef hoe langer hoe meer seculariseerd is. Soms ook gedegenereerd: men denke aan de nationaal-socialistische slagzin uit de Tweede Wereldoorlog: „Duitsland wint voor Europa op alle fronten!”

„UW ZAAK”

Met dit laatste hebben we een sprong gemaakt naar de twintigste eeuw. In de eerste helft van die eeuw heeft er tweemaal een wereldoorlog gewoed, die in Europa is begonnen. Reeds na de eerste kwam er een „Pan-Europabeweging” op gang. Deze is echter op niets uitgelopen. Drie jaar na de tweede, in 1948 dus, werd in Den Haag door niemand minder dan Churchill het startschot gegeven voor een nieuwe Europese beweging. Negen Europese staten zijn sindsdien, zij het langzamerhand, tot het inzicht gekomen, dat zij zich de „weelde” van politieke rivaliteit en economische verdeeldheid niet meer kunnen veroorloven. Tot nu toe is de Europese Gemeenschap vooral een aangelegenheid van politici en ambtenaren geweest. Als er straks een rechtstreeks gekozen Europees Parlement is, zal daar hopelijk verandering in komen. Dan geldt in elk geval voor iedere stemgerechtigde burger en burgeres het „tua res agitur”: het gaat om uw zaak! Wij Nederlanders hebben in Europa (en daarbuiten) de naam, dat we graag haantje de voorste willen zijn. Welnu, van „Europees” gesproken...

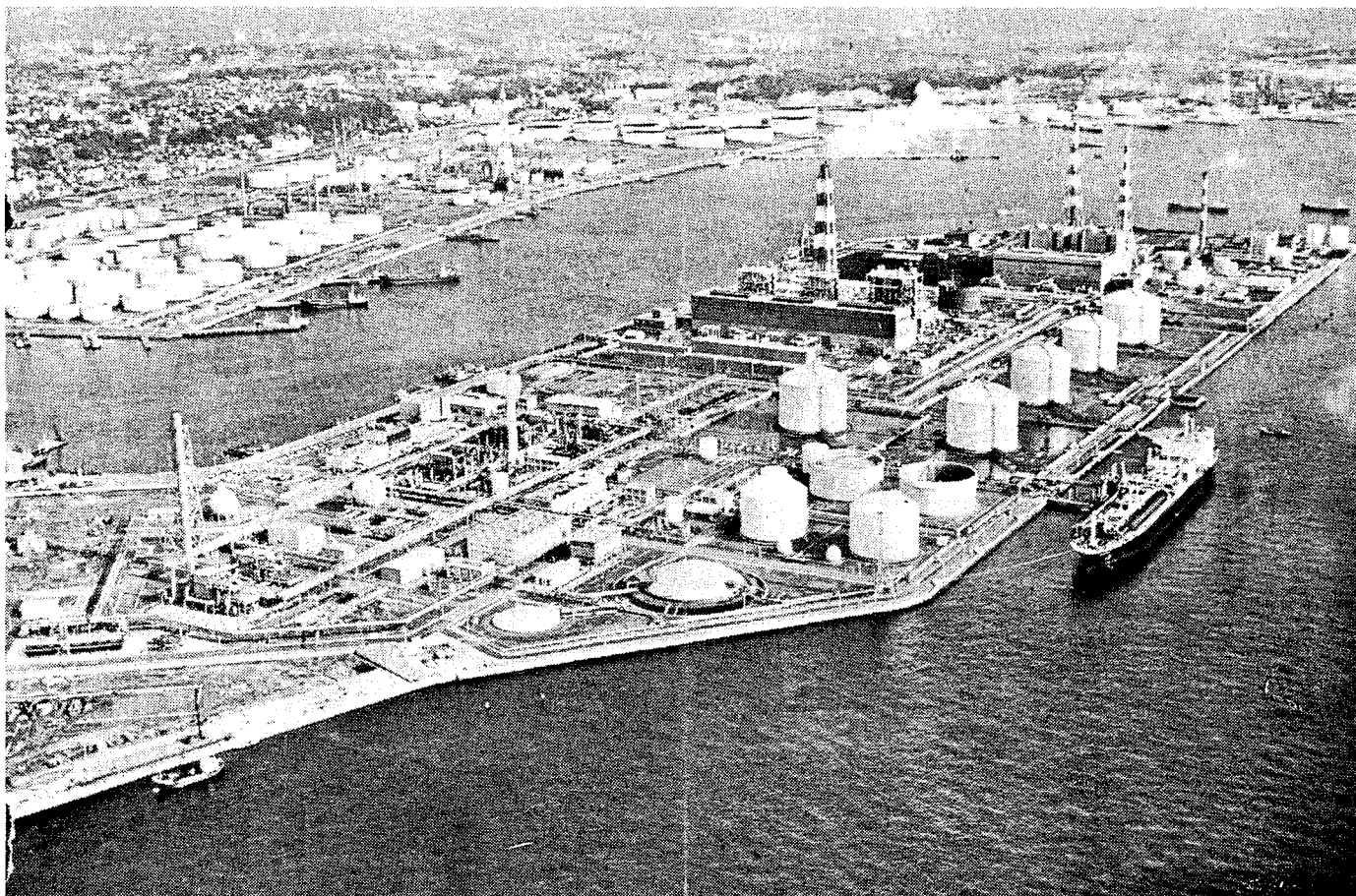
K. de Vries

Mogelijkheden voor overslagstation vloeibaar aardgas

Het verdient overweging dat Nederland een overslagstation krijgt voor van overzee aan te voeren vloeibaar aardgas. De beste plaats daarvoor lijkt de Maasvlakte, maar in verband met de veiligheid dient ook te worden overwogen zo'n overslagstation in te richten op een kunstmatig eiland voor de kust in de Noordzee.

Dit zijn enkele conclusies uit een rapport dat is opgesteld door de Projectgroep LNG-terminal van de Stuurgroep Studie Noordzee-eilanden en Terminal (STUNET). Het rapport is aangeboden aan minister Westertep van Verkeer en Waterstaat.

De STUNET-projectgroep kreeg tot taak zowel de wenselijkheid als de mogelijkheden van aanvoer van vloeibaar aardgas (LNG) in Nederland te bestuderen. Volgens het rapport is deze aanvoer wel gewenst. Het gas speelt een steeds grotere rol in de energie-voorziening. Zelfs wanneer de energiebehoefte van Nederland niet hoger zou worden dan thans, zou de aanvoer van gas in vloeibare vorm van overzee een welkome toevoeging betekenen aan de beschikbare gashoeveelheden. Dit zou des te meer van belang worden wanneer zich in de tachtiger jaren structurele voorzieningsproblemen zouden gaan voordoen met aardolie. Daar komt bij dat Nederland al een uitgebreid net voor transport, doorvoer en distributie van gas heeft en dat het aardgas uit het oogpunt van het milieu grote voordelen heeft boven andere brandstoffen. Ook in andere Europese landen bestaat grote belangstelling voor dit gas. Daar staat tegenover dat elders in de wereld zeer aanzienlijke gasreserves aanwezig zijn. Gasaanvoer over grotere afstand zou - nadat het gas eerst vloeibaar is gemaakt - moeten geschieden met gespecialiseerde tankschepen. Het lossen van de tankers moet gebeuren in een zogenaamde LNG-terminal. Dit is een haven met een losinstallatie die via leidingen is verbonden met opslagtanks en een verdampingsinstallatie waarmee het vloeibare aardgas weer in gasvorm kan worden omgezet. De gasvormige brandstof kan door middel van pijpleidingen landinwaarts worden getransporteerd.

Naar verschillende plaatsen in Japan gaat vloeibaar aardgas. Op de foto de Negishi-installatie aan de baai van Tokio. Een deel van het vloeibaar aardgas in Japan wordt benut voor de opwekking van elektriciteit. Op deze wijze wordt de luchtverontreiniging in Tokio ingeperkt.

VOORKEUR

De projectgroep heeft mogelijkheden bestudeerd voor gasterminals waar maximaal 25 miljard kubieke meter per jaar kunnen worden aangevoerd. Ze heeft daarvoor zowel mogelijkheden aan de vaste wal bestudeerd als op een, nog aan te leggen, kunstmatig eiland in de Noordzee. Wat de mogelijkheden aan land betreft, is een viertal gebieden bestudeerd: de Maasvlakte, Delfzijl-Eemshaven, Vlissingen en het Sloegebied. In het rapport gaat de voorkeur uit naar de Maasvlakte. In Delfzijl zouden er nautische risico's, in bepaalde gevallen diepgangproblemen en in enkele opzichten extra transportkosten ontstaan. Vlissingen en het Sloegebied

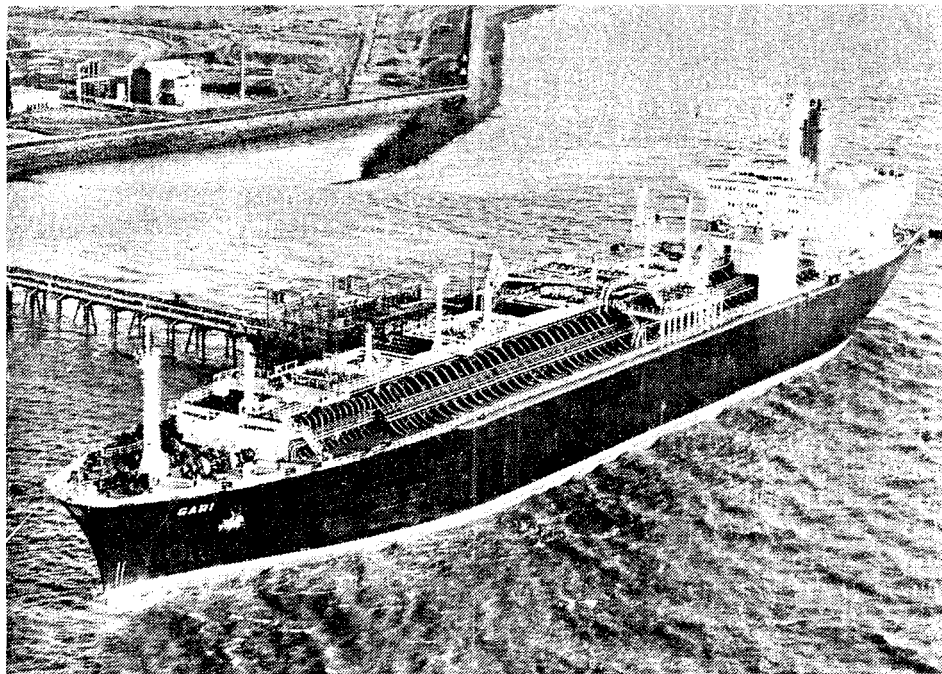
hebben bezwaren op nautische gronden en uit veiligheidsoverwegingen. Rekening houdend met de kosten heeft de Maasvlakte ook de voorkeur boven een terminal op een eiland. Wat de andere, niet in kosten uit te drukken, aspecten betreft, is de Maasvlakte even gunstig als een eiland. Dit echter met één uitzondering, de veiligheid. Om de omvang van eventuele ongevallen zoveel mogelijk terug te dringen zou beter een eiland kunnen worden gekozen. Voor het milieu blijken beide oplossingen weinig nadelige gevolgen te hebben. Voor het zoeken van een geschikte plaats voor een kunstmatig eiland is de projectgroep uitgegaan van het Noordzeegebied binnen een afstand van vijftig kilometer uit de havenmond van Europoort en op ten minste twintig kilometer uit de kust. Binnen dat gebied is een viertal mogelijke plaatsen voor eiland-terminals gevonden. Het bouwen van een aardgasstation op deze plaatsen wordt technisch uitvoerbaar

geacht. Wat de vorm van het kunstmatige eiland betreft, zijn drie mogelijkheden bestudeerd die het meest in aanmerking komen. Dat zijn een cirkelvormig eiland, een langwerpig eiland en een eiland van het strekdamtype. Het laatste brengt een grotere gemiddelde wachttijd voor de tankers mee, maar is het goedkoopst in aanleg. De totale investeringskosten van de drie varianten lopen uiteen van 1,4 tot 2,9 miljard gulden.

STAATSEIGENDOM

De projectgroep heeft zich ook beraden over de beheersvorm van een kunstmatig eiland. Ze is tot de conclusie gekomen dat het eiland zelf in eigendom en beheer van de staat zou moeten komen. Eigendom en beheer van de gasinstallaties op het eiland zouden bij de Nederlandse Gasunie moeten liggen.

H.L.

Een tanker, waarmee vloeibaar aardgas wordt vervoerd.

Vergaderschema van CHU

ALGEMENE VERGADERING 1978

De algemene vergadering van de CHU in het jaar 1978 wordt gehouden op zaterdag 27 mei volgend jaar. Het ligt in de bedoeling deze vergadering te doen plaatsvinden te Zwolle.

VERGADERING UNIERAAD

De vergaderingen van de Unieraad in het komend seizoen 1977-1978 vinden plaats op:
Zaterdag 24 september te Utrecht (bespreking van troonrede en miljoenennota);
Zaterdag 19 november te Amersfoort (Restaurant „Kobus aan de Poort”) (behandeling van de begroting 1978);
Zaterdag 15 april te Utrecht (voorbereiding

van de algemene vergadering van de CHU op zaterdag 27 mei);
Zaterdag 17 juni te Utrecht.

VERGADERINGEN UNIEBESTUUR

Het Uniebestuur, het dagelijks bestuur van de CHU, heeft het volgende vergaderschema: maandag 22 augustus (procedure verkiezingen gemeenteraden en provinciale staten), dinsdag 13 september, woensdag 26 oktober, donderdag 17 november (behandeling begroting 1978), vrijdag 13 januari, maandag 27 februari, dinsdag 4 april (voorbereiding van Unieraadsvergadering op 15 april), woensdag 17 mei en donderdag 8 juni. Alle bestuursvergaderingen worden te Utrecht gehouden.

Contactdag Uniepers

Het bestuur van de stichting „Uniepers”, de uitgeefster van het christelijk-historische weekblad „De Nederlander” belegt het komend najaar weer een speciale contactdag voor donateurs en belangstellende abonnees. Het is de bedoeling op deze dag de wensen en verlangens, zowel van „Uniepers” als van de lezers van „De Nederlander” te bespreken.

De contactdag wordt gehouden op zaterdag 1 oktober aanstaande in de grote recreatiezaal van het nieuwe BDU-gebouw te Barneveld (vlakbij het station), aanvang 10.30 uur des morgens. De BDU is het bedrijf waar „De Nederlander” wordt vervaardigd. Wilt u weten hoe, dan is het mogelijk u daarover die dag alles te laten zien.

De politieke situatie kon dan wel eens de moeite waard zijn dat we die samen met elkaar bespreken, uiteraard onder leiding van één of meer prominenten van onze Unie. Daarnaast is het goed dat we dan elkaars ideeën en wensen leren kennen over de plaats en taak van ons weekblad en ons ledencontactblad.

Voldoende stof om met elkaar een goed bestede ochtend te hebben. Na afloop wordt een eenvoudige broodmaaltijd aangeboden. Noteert u zaterdag 1 oktober vast? En geeft u zich even op aan onze administratie, Van Deventerlaan 49 te Voorburg? Na ontvangst van uw aanmelding worden nadere gegevens toegezonden.

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter

Aanmeldingsstrookje voor contactdag Uniepers/de Nederlander

Ondergetekende te
wonende
zal graag deelnemen aan de contactdag van de stichting „Uniepers” op zaterdag 1 oktober aanstaande te Barneveld.
Inzenden aan: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49 te Voorburg.

Ontwikkelingssamenwerking

Unicef 30 jaar

In december was het precies dertig jaar geleden dat Unicef (United Nations International Children's Emergency Fund), het zogenaamde „kindertfonds” van de Verenigde Naties, bestond. Alhoewel dit jubileum niet onopgemerkt voorbijgegaan is kunnen we rustig zeggen dat ook deze instellingen tegenwoordig meedelen in de vervlakkingsgang die ten aanzien van deze problematiek in gang is gezet. Was het enkele jaren geleden nog mogelijk om met enkele goedgekozen televisieshots miljoenen gulden op tafel te brengen voor een bepaald doel, thans is men niet zo snel meer vrijgevig. Voor een organisatie als UNICEF maakt dat het probleem bepaald niet gemakkelijker, deze instelling is immers geheel van giften afhankelijk. Deze giften komen voor een groot deel van vrijwillige bijdragen van een 130 tal leden. Andere fondsen komen van particuliere organisaties en Nationale Unicefcomité's, die zich in een 30 landen bezighouden met geldinzamelingen en bewustwordingsacties.

UNICEF werd in december 1946 opgericht met als doel hulp te verlenen aan kinderen in het door oorlog geteisterde Europa. Het probleem in Europa was echter niet van blijvende aard en kon binnen enkele jaren worden opgelost. Toen later duidelijk werd dat het merendeel van de kinderen op de wereld er chronisch slecht aan toe was, werd het accent verlegd naar de ontwikkelingslanden.

Aanvankelijk was de hulp vooral geconcentreerd op het kind en zijn medische verzorging, thans ligt de nadruk vooral op scholing, voeding, hygiëne, drinkwater, gezondheidszorg, e.d. Men richt zich vooral op de kinderen van 0 tot 16 jaar. In veel landen omvat deze leeftijdsgroep bijna de helft van de bevolking. Onderstaande tabel geeft daarvan een indicatie.

leeftijd	Noord-Amerika	Europa	Sovjet Unie	Oost Azië	Zuid Am.	Afrika	Zuid Azië	Oceanië
0-4	10,6	8,7	9,9	12,0	16,2	17,9	16,2	11,9
4-14	19,3	16,4	18,5	22,3	25,8	26,4	26,3	20,7
15-64	60,7	63,7	63,2	61,0	54,1	52,8	54,3	60,0
65+	9,4	11,2	8,4	4,7	3,9	2,9	3,2	7,4
alle leeftijden	100	100	100	100	100	100	100	100

BEVOLKINGSGROEI

De enorme aantallen kinderen in de derde wereld, gevoegd bij de toch al zo slechte

voedsel- en medische-situatie, staan er borg voor dat organisaties zoals Unicef in veel gevallen voor gigantische taken staan.

Op wat langere termijn blijkt de situatie eerder moeilijker dan makkelijker te worden. Vooral door verdere daling van sterftecijfers blijft de bevolking van grote delen van de wereld sterk groeien in de komende decennia. Onderstaande cijfers, per 1000 inwoners, geven een beeld hoe het verloop van sterfte- en geboortecijfers in de 20e eeuw is geweest en ten dele vermoedelijk zal zijn.

De grote toename komt, zoals uit de cijfers blijkt, vooral door de zeer sterke daling van het sterftecijfer, het geboortecijfer in de minder ontwikkelde gebieden zal pas aan het eind van deze eeuw op het niveau liggen dat aan het begin van deze eeuw al in West-Europa was bereikt. Het zijn deze cijfers en ontwikkelingen die in een land als India, met al zo'n 600 miljoen inwoners, de regering in wanhoop naar het middel van de sterilisatie doet grijpen.

MEER NOODHULP

Naar aanleiding van de oliecrisis en de daaropvolgende internationale economische crisis riep de uitvoerende raad van Unicef in New York ruim twee jaar geleden de „noodtoestand voor kinderen in ontwikkelingslanden” uit. Deze economische crisis werd in sommige landen overigens nog verergerd door natuurrampen en oorlogen. Het speciale hulpprogramma kwam snel van de grond. In 1975 kon zo voor ruim 108 miljoen gulden aan speciale hulp verleend worden. Deze hulp kwam aan ongeveer 50 landen ten goede, waaruit ook wel blijkt hoe het accent verlegd moest worden.

UNICEF EN DE V.N.

Uiteraard kan Unicef deze taak niet alleen aan. Er is dan ook een nauwe sa-

door drs. D. J. Barreveld

periode	meer ontwikkelde gebieden		minder ontwikkelde gebieden	
	geboortecijfer	sterftecijfer	geboortecijfer	sterftecijfer
1900-1910	34	21	41	34
1910-1920	26	23	40	37
1920-1930	28	16	41	31
1930-1940	22	14	41	29
1940-1950	20	15	40	28
1950-1960	23	10	41	21
1960-1970	19	9	40	18
1970-1980	19	9	37	15
1980-1990	19	9	33	12
1990-2000	18	9	29	10

menwerking met andere organisaties van het V.N. apparaat zoals b.v. de Wereldgezondheidsorganisatie, de Wereldlandbouworganisatie, de Internationale Arbeidsorganisatie en het Ontwikkelingsprogramma van de V.N.

NIEUWE STRATEGIE

Unicef heeft de afgelopen jaren een nieuwe strategie ontworpen. Men richt zich hierbij sterk concentratie van ontwikkelingsactiviteiten op gemeenschapsniveau. Een dergelijke ontwikkeling zou ongeveer als volgt in zijn werk moeten gaan: de dorpelingen of wijkbewoners wijzen uit hun midden enkele geschikte personen aan, die in de buurt van hun woonplaats worden opgeleid. Na hun terugkeer zorgen deze mensen dan weer voor de kennisoverdracht aan hun burens, familie, kennissen e.d. Op deze manier hoopt men vooral via de methode van „laten zien” (demonstratie-effect) de hygiëne te verbeteren, voedsel beter op te slaan (grote voorraden worden thans door de ratten opgevreten) en de kinder- (vooral baby-) verzorging op een hoger peil te brengen.

De nieuwe strategie ging zeker niet zonder problemen van start. Het bleek niet eenvoudig om lokale krachten op te leiden, ook na de opleiding bleef de nazorg veel inspanning vergen. Een ander probleem was vooral het feit dat, in tegenstelling tot het geïndustrialiseerde Westen, uitbreiding van voorzieningen niet gelijk opging met economische groei.

BEGROTING

In 1975 beschikte Unicef over een begroting van 380 miljoen gulden. Men

hoopt in de nabije toekomst dit bedrag nog op te kunnen voeren tot 540 miljoen per jaar. Nederland heeft in het verleden betrekkelijk weinig aandacht aan Unicef geschonken. Echter met de grotere aandacht vanuit Nederland voor de allerarmsten is ook de belangstelling voor deze V.N. organisatie herleefd.

BIJDRAGE NEDERLAND

Van 1971 tot 1976 steeg de Nederlandse bijdrage aan het normale hulpprogramma van 1 miljoen tot 10 miljoen gulden. Eind 1975 en medio 1976 gaf de Nederlandse regering een extra gift van respectievelijk 27 en 13 miljoen gulden, bestemd voor de landen die het ergst getroffen waren door de economische crisis. Daarnaast werden gelden beschikbaar gesteld voor specifieke noodsituaties in landen zoals Egypte, India en Bangladesj. Met deze extra bijdrage is Nederland veruit de belangrijkste donorgeworden van het speciale Unicef hulpprogramma.

HET NEDERLANDSE UNICEF COMITÉ

Ook Nederland kent een Unicef-comité, het is gevestigd in de Bankastraat te Den Haag. Onder leiding van oprichter Jan Egink (67) tracht het comité ook in ons land de fondsvererving op gang te brengen en te houden. Eind 1976 startte onder leiding van het Nederlandse comité een grote spaarpottenactie ten behoeve van de drinkwatervoorziening op Sri Lanka, het vroegere Ceylon.

Drs. D. J. Barreveld

Belangrijke data met oog op statenverkiezingen- 1978

Met het oog op de in het voorjaar van het volgend jaar te houden verkiezingen voor de provinciale staten heeft het Uniebureau van de CHU dezer dagen een brief gezonden aan de secretarissen van de kamerkringverenigingen van de CHU. Een afschrift van deze brief ging naar de secretarissen van de statenkringbesturen van de CHU. De brief bevat een opsomming van de voor de statenverkiezingen belangrijke data. De tekst van de brief luidt:

De verkiezingen voor de Provinciale Staten in 1978 zullen worden gehouden op woensdag 29 maart, terwijl de kandidaatstelling zal plaatsvinden op 14 februari.

Naar het zich laat aanzien zal in alle of nagenoeg alle provincies met een CDA-lijst worden uitgekomen. De invulling geschiedt door in elkaar schuiven van de door elk der partijen volgens eigen procedure samengestelde lijst.

Het Bestuur van de Christelijk-Historische Unie heeft in zijn vergadering van 22 augustus 1977, overeenkomstig de artikelen 28 tot en met 34 van de Statuten, de volgende data vastgesteld:

a) vóór 10 september 1977 moet overeenkomstig art. 28 in elke provincie een Provinciaal Groepsbestuur zijn gevormd. In de provincies, die één kamerkring vormen, treedt het kamerkringbestuur op als provinciaal groepsbestuur; in de provincies

Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland nemen respectievelijk de kamerkringbesturen 's-Hertogenbosch, Arnhem, Leiden en Haarlem het initiatief; b) vóór 1 oktober (art. 29.a), respectievelijk 1 november 1977 (art. 29.b) wordt gehandeld overeenkomstig artikel 30;

c) vóór 12 november 1977 (art. 29.c) vinden de vergaderingen overeenkomstig artikel 31 plaats en wordt overeenkomstig dat artikel gehandeld;

d) vóór 2 december 1977 (art. 29.d) moet overeenkomstig artikel 32 worden gehandeld;

e) vóór 5 januari 1978 (art. 29.e) moeten de kiesverenigingen, overeenkomstig het bepaalde in artikel 33 vergaderen;

f) op 7 januari 1978 (art. 29.f) moeten de vergaderingen van groep- of statenkringvereniging worden gehouden en wordt overeenkomstig de artikelen 34 en 35 gehandeld.

Tenslotte zal na 7 januari 1978 het tijdelijk groepsbestuur zo spoedig mogelijk dienen te vergaderen om overeenkomstig artikel 36 te handelen. Bij de uitvoering van artikel 31 dient, voor zover nodig, rekening te worden gehouden met artikel 37.

Ter voorkoming van misverstand wordt er op gewezen, dat in de Provincies waar de gezamenlijke kamerkringen een provinciaal groepsbestuur vormen, de sekretaris van dit provinciaal groepsbestuur zich

bij de uitvoering van de zaken, de kandidaatstelling betreffende, richt tot de secretarissen van alle kiesverenigingen in de desbetreffende provincie.

Een deze dagen gaat de brief, waarin wij de kiesverenigingen o.a. mededelen, dat zij ten aanzien van de Provinciale Statenverkiezingen de stukken vóór 2 december

1977 zullen ontvangen en dus nu reeds een vergadering kunnen vastleggen in de periode tussen 2 december 1977 en 5 januari 1978."

Aldus de brief aan de CH-Kamer- en Statenkringen.

Toenemende belangstelling voor „Kamerstukken”

Het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf heeft in zijn dezer dagen verschenen verslag over het jaar 1976 een toenemende belangstelling gesignaleerd voor de „Kamerstukken”. Dat zijn de gedrukte stukken, die gewisseld worden tussen regering en Tweede Kamer/Eerste Kamer. De „Kamerstukken” omvatten wetsontwerpen, nota van de regering, brieven van bewindslieden aan de Staten-Generaal, de schriftelijke verslagen van de kamers over wetsontwerpen en de antwoorden van de regering daarop, teksten van moties, amendementen en dergelijke.

„Het beleid is er op gericht de publicaties van regering en parlement toegankelijk te maken voor een zo groot mogelijk publiek”, aldus het jaarverslag van de Staatsdrukkerij. „De kamerstukken bewijzen, hoe door middel van een functionele en aantrekkelijke vormgeving de burger kan worden geholpen om van het voorgenomen beleid kennis te nemen. De stijging in afzet van kamerstukken nam in 1976 toe met 37 procent.”

Vorig jaar produceerde de Staatsdrukkerij 21.191 pagina's kamerstukken, tegenover 20.011 in het jaar 1975. Er verschenen 19

rapporten in omslag. „De formules van kamerstukken in boekvorm, waarbij grote aandacht besteed wordt aan de vormgeving blijkt een succes”, aldus het verslag. „Voor het eerst ziet men kamerstukken in de etalages van de particuliere boekhandel”.

De verkoop van losse kamerstukken en die in boekvorm wordt eveneens sterk gestimuleerd door de invoering van Signaalabonnementen. Sinds september van het vorig jaar bestaat voor geïnteresseerden de mogelijkheid zich te verzekeren van de toezending van de eerste stukken van wetsontwerpen en nota's, die van een bepaald departement uitgaan. Eind vorig jaar waren er 5.585 Signaalabonnementen voor zes departementen. „Er wordt een nieuw publiek bereikt. De kring van lezers van kamerstukken is duidelijk groter geworden”, zo staat in het jaarverslag van de Staatsdrukkerij te lezen.

Bij het begin van het nieuwe parlementaire jaar wordt het aantal departementen, waarvan „eerste stukken” in Signaalabonnement kunnen worden betrokken, uitgebreid.

H. L.

Conclusies over abortus-wetgeving

Vorige week hebben de partners bij het overleg inzake de kabinetsformatie - ten tijde van de eerste fase van de informatiewerkzaamheden van dr. G. H. Veringa (lid van de Raad van State, oud-KVP-lijsttrekker en oud-minister van onderwijs en wetenschappen) - overeenstemming bereikt over de gang van zaken bij de abortuswetgeving.

De tekst van de gesloten overeenkomst luidt als volgt:

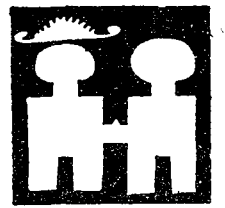
A. 1. De drie partijen onderschrijven dat de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus provocatus in deze kabinetsperiode dringend gewenst is.
2. Het kabinet stelt zich tot taak voor 1 januari 1979 een wetsontwerp terzake van abortus in te dienen. Het kabinet zal bevorderen dat bij indiening van dit ontwerp van wet het advies van de Raad van State wordt overgelegd.

B. 3. Indien de leden van het kabinet van onderscheiden politieke herkomst niet binnen de onder 2. genoemde termijn slagen in hun poging tot een gemeenschappelijk standpunt terzake te komen, geeft het kabinet daarvan zo spoedig mogelijk gemotiveerd kennis aan de Staten-Generaal, waarna initiatieven van de Tweede Kamer worden afgewacht.
4. Het kabinet zal bevorderen dat een door de Staten-Generaal aanvaard wetsontwerp spoedig aan de Raad van State ter fine van advies wordt voorgelegd.
5. Het kabinet zal het besluit met betrekking tot het contraseign nemen in het licht van het advies van de Raad van State en de gebleken opvattingen over dit vraagstuk bij de partijen wier geestverwanten in het kabinet zitting hebben alsmede in het besef dat een herziening van de wettelijke regeling noodzakelijk is.

C. 6. In afwachting van een herziening van de wetgeving zal de minister van Volksgezondheid zich verstaan met organisaties en instellingen in de medische wereld om te bevorderen, dat bij het verrichten van abortus zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciële praktijken te weren. Met het oog op de voorgenomen herziening van de wetgeving wordt ervan uitgegaan, dat geen daden van vervolging worden ondernomen, anders dan op vermoeden van kennelijke onzorgvuldigheid in het medisch handelen."

Informateur dr. Veringa zei, na afloop van de eerste fase van zijn informatie, dat hij in grote openhartigheid met de heren Van Thijn, Van Agt en Terlouw gesproken had. „Een stuk wantrouwen is weggenomen”, aldus dr. Veringa.

H.L.

chjo

Ledenvergadering CHJO- Zuid-Holland

De CHJO in de provincie Zuid-Holland wordt gereactiveerd. Daartoe zal op vrijdag 9 september een ledenvergadering gehouden worden in het hervormde Wijkgebouw „Rehoboth” aan het Rapenburg 10 te Leiden.

De vergadering vangt aan om 19.45 uur. De bijeenkomst is verdeeld in twee gedeeltes, in het eerste gedeelte komen aan de orde: de activiteit van de CHJO in Zuid-Holland, de vorming van het CDJA, de bestuursverkiezing en de vertegenwoordiging in het CDJA. In het tweede gedeelte zal ir. Buijsert, gedeputeerde voor de CHU, een rede houden over „De provinciale politiek in Zuid-Holland”.

Alle leden en belangstellenden van de CHJO in Zuid-Holland worden uitgenodigd voor deze belangrijke en interessante vergadering.

Aldus het advies van CDA-fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt aan koningin Juliana, d.d. 26 augustus 1977. Zoals bekend benoemde het staatshoofd nog dezelfde dag dr. Veringa tot informateur.

H.L.

Advies CDA inzake oplossing impasse

Ruim veertien dagen geleden was in de kabinetsformatie een impasse. Drs. J. M. den Uyl gaf zijn opdracht terug, omdat hij met zijn gesprekspartners drs. Ed. van Tijn (PvdA), mr. A. A. M. van Agt (CDA) en dr. J. Terlouw (D'66) geen overeenstemming wist te bereiken over de regeling van de nieuwe wetgeving inzake de abortus. Drs. Den Uyl gaf toen zijn formatieopdracht terug. Daarna consulteerde koningin Juliana, op vrijdag 26 augustus, ondermeer de drie fractievoorzitters. CDA-fractievoorzitter Van Agt legde zijn advies schriftelijk vast. Het schriftelijk advies van mr. Van Agt aan koningin Juliana luidde als volgt:

„Er is een impasse in de formatie ontstaan doordat de heer Den Uyl gemeend heeft zijn formatiepoging te moeten staken op grond van het naar zijn oordeel ontbreken van de mogelijkheid om met het CDA tot overeenstemming te geraken over een nieuwe wettelijke regeling met betrekking tot het verbreken van zwangerschap. Gezien het allerwege levende besef dat zulk een nieuwe regeling gewenst is, zou het voor de hand liggen te bevorderen dat de Partij van de Arbeid samen met een groepering of groeperingen (b.v. D'66 en de VVD), waarmee wel een naar het oordeel van de PvdA bevredigend accord hieromtrent te treffen zou zijn, in een te vormen kabinet zou trachten zodanige regeling tot stand te brengen. Het is echter aannemelijk dat de PvdA, D'66 en de VVD om andere redenen niet bereid zijn deze consequentie te trekken uit de betekenis die zij aan de door hen voorgestane oplossing van dit vraagstuk hechten. Dit leidt ertoe dat andere vormen van vruchtbare parlementaire samenwerking -

gezien de problemen waarvoor ons land geplaatst is, bij voorkeur de vorm van een parlementair meerderheidskabinet - dienen te worden beproefd.

Vanzelfsprekend behoort de gewenste samenwerking meer te omvatten dan de regeling van het abortusprobleem, dat van een regeringsprogram slechts een - zij het belangrijk - onderdeel is. Ook vraagstukken als de bestrijding van de werkloosheid, de verzekering van onze veiligheid en de internationale solidariteit vragen intense aandacht. Het verdient daarom aanbeveling een in-

formateur te belasten met het onderzoek naar de mogelijkheid een kabinet te vormen dat voor die grote vraagstukken verzekerd zal zijn althans kan rekenen op een vruchtbare samenwerking met het parlement.

Deze formule laat ruimte voor verscheidene vormen van uitwerking. Ik meen dat in dit stadium van de formatie aan een ruime opdracht behoefte bestaat. Gezien het vorenstaande ligt het in de rede de informateur te zoeken in christen-democratische kring. Ik noemde u de namen van achtereenvolgens dr. G. Veringa en mr. W. F. de Gaay Fortman."

Ontvangen boeken

„Fragmenten uit Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog” door dr. L. de Jong; uitgave: Staatsuitgeverij te Den Haag; prijs per deel f 7,90.

In het jaar 1969 is een begin gemaakt met de uitgave van de serie „Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog” van de hand van dr. L. de Jong, de directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie en hoogleraar aan de Erasmus-universiteit te Rotterdam. Sindsdien zijn zeven delen verschenen. Maar het is de bedoeling de uitgave voort te zetten tot en met deel 12. Het Nederlandse volk heeft tot dusverre grote belangstelling getoond voor de serie. Er zijn reeds meer dan 1 miljoen boeken verkocht. De delen uit de serie zijn nogal

prijzig. Daarom is het een goede gedachte geweest een begin te maken met het uitgeven van een serie in pocketformaat, tegen een schappelijke prijs.

Dezer dagen kwamen vier delen van deze serie uit, met de titels „De jaren '30”, „De Duitse invasie”, „De jodenvervolgving” en

„Het illegale werk”. Terecht is bij de verschijning van deze eerste vier delen opgemerkt: „Het werk van De Jong nu bereikbaar voor iedereen”.

H. L.

Het VN-project van het politiek jongeren contact

Nu al voor het zevende achtereenvolgende jaar organiseert het PJK (Politiek Jongeren Kontakt) een project voor scholen en vormingscentra rond de thema's internationale betrekkingen en Verenigde Naties (VN). Het VN-project wordt gemaakt in samenhang met het feit, dat ieder jaar een „jongerenvertegenwoordiger” wordt opgenomen in de Nederlandse delegatie naar de Algemene Vergadering van de VN. Deze jongerenvertegenwoordiger wordt door het PJK geselecteerd uit de aangesloten organisaties. Van half september tot half december verblijft hij in New York, waar hij intensief deelneemt aan het werk van de delegatie. Daarnaast verzamelt hij informatie, schrijft artikelen, neemt interviews af enz. voor het projectmateriaal. Na terugkomst uit New York is de jongerenvertegenwoordiger beschikbaar voor het bezoeken van scholen en vormingscentra.

PROJECT-MATERIAAL

In het projectjaar 77/78 zal het volgende materiaal worden uitgegeven.

- een basisblok, bestaande uit twee leerlingboekjes:
- 1. Internationale Betrekkingen; hierin komen aan de orde begrippen als „staat”, „betrekkingen”, „samenwerking”, „conflict”, enz.
- 2. Verenigde Naties; Dit bevat een kort overzicht van geschiedenis, structuur en werkwijze van de VN. In de loop van het seizoen zal hierbij een

VN-actualiteitenkrant worden uitgegeven.

- een thema-blok Ontwikkelingssamenwerking, bestaande uit
- 1. Basismateriaal over het thema.
- 2. Een dealthemakrant Water en Woestijn.
- een thema-blok Rechten van de Mens, bestaande uit:
- 1. Basismateriaal over het thema.
- 2. Een dealthemakrant Politieke Gevangenen.
- 3. Een drietal radio-uitzendingen in samenwerking met de NCRV.

Bij dit materiaal zal voor de leraren een didactische begeleiding worden uitgegeven, algemeen en per project-onderdeel. Naast algemene didactische aanwijzingen zullen les-opzettingen worden aangeboden, mogelijkheden voor behandeling van onderdelen in spelvorm of anderszins, literatuuroverzichten enz.

SCHOLENTOERNEE

Evenals voorgaande jaren bestaat de mogelijkheid voor scholen, die aan het project deelnemen, de jongerenvertegenwoordiger uit te nodigen voor een bezoek aan de school of het vormingscentrum. Vanuit zijn ervaringen kan hij met de leerlingen van gedachten wisselen over zaken, die aan de orde zijn geweest in het project. Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de projectmedewerker Michiel van de Kasteelen, Politiek Jongeren Kontakt, telefoon 020-246106.

Introductie-bijeenkomst CHJO

Op zaterdag 17 en zondag 18 september a.s. hoopt de CHJO een introductieconferentie te houden in de volkshogeschool „Overcinge”, Linthorst Homanlaan 1 te Havelte. Het thema van de conferentie, die bedoeld is voor de nieuwe leden, luidt „Wat is politiek?” Het is de bedoeling dit thema zo uit te werken dat mensen die weinig ervaring met politiek hebben, tijdens de conferentie de gelegenheid krijgen wegwijs te worden op dit terrein. Maar ook de meer ervarenen in de politiek hopen we een aantrekkelijk programma te kunnen presenteren, met name door in te gaan op de vraag wat christen-democratische politiek is en waarin het zich onderscheidt van andere vormen van politiek bedrijven. Dit laatste zal voornamelijk op zondag centraal staan. Het programma vermeldt voor zaterdag 17

september: 10.00 uur aankomst; 11.00 uur discussie over „Wat is politiek?” Na de warme maaltijd volgt om 14.00 uur een inleiding op dit thema door mr. P. S. Procee, met aansluitend discussie en thee. Na de maaltijd van 17.30 uur is er 's avonds een informeel, gezellig avondprogramma. Op zondag 18 september staat op het programma, na ontbijt, overdenking en koffie, om 11.00 uur een inleiding over de actuele politiek, getiteld „De komende vier jaar” door drs. L. P. Heukels, voorzitter van de CHJO. Aansluitend plenaire discussie. Om 12.30 uur: warme maaltijd. Daarna, om 14.00 uur, een inleiding over „Wat is christen-democratische politiek?” door mevrouw H. Evenhuis-van Essen, lid van de Tweede Kamer voor het CDA. Na de discussie over dit onderwerp wordt de conferentie gesloten (ongeveer 16.00 uur).

Ondergetekende meldt zich hierbij aan voor de politieke trainingscursus van de CHJO in Havelte op 17 en 18 september a.s.

Naam: Adres:

Woonplaats: Leeftijd:

Opsturen naar Jan van de Assem, Jan Haringstraat 12, Haarlem

Brief energieverbruik naar Tweede Kamer

Minister Lubbers wil intensivering van huidige besparingsbeleid

In een brief aan de Tweede Kamer deelt de minister van Economische Zaken, drs. R.F.M. Lubbers, de hoofdlijnen mee van een programma ter versterking van het beleid dat gevoerd wordt om tot energiebesparing te komen. De minister merkt in zijn brief op, dat sinds de oliecrisis onvoldoende resultaten zijn bereikt bij het streven naar een zuiniger omgaan met energie. De regering heeft zich daarom beraden over een pakket voorstellen om het huidige besparingsbeleid te intensiveren. Rekening houdend met de demissionaire status van dit kabinet, zijn een aantal besluiten genomen, resp. beleidsvoornemens opgesteld.

Het betreft besluiten en voornemens op vier gebieden nl.; energieprijzen; juridisch en vooral wetgevend; voorlichting en subsidies. Van dit programma verwacht de minister een forse stimulans voor de energiebesparing. Aan de brief is verder het volgende ontleend.

Energieprijzen

De laatste jaren is gepoogd de energieprijzen zo te laten ontwikkelen dat energiebesparing wordt uitgelokt. Voor kleinverbruikers liggen de gasprijzen echter nog aanzienlijk lager dan die van bijvoorbeeld huisbrandolie. Dit leidt onvoldoende tot het uitlokken van besparingen. Ook de invoering van stadsverwarming en de toepassing van alternatieve bronnen komen daarmee onvoldoende binnen bereik. Mede daarom worden maatregelen in de sfeer van prijzen en heffingen overwogen. Deze zullen deel uitmaken van

het dekkingsplan van de Rijksbegroting voor 1978. Over verdere aanpassingen van de gasprijs voor kleinverbruikers is overleg gaande met VEGIN en Gasunie. Wat betreft de electriciteitstarieven zal het accent bij het prijsbeleid meer komen te liggen op harmonisatie van de vaak sterk verschillende tariefniveaus dan op verdere verhogingen. Hier hebben zich namelijk al forse prijsstijgingen voorgedaan. Gezien overigens onze concurrentiepositie is er voldoende aanleiding om energieprijzverhogingen indien enigszins mogelijk, te doen plaatsvinden in een internationaal verband.

Juridische en wetgevende maatregelen

Een aantal maatregelen op juridisch vlak lijkt noodzakelijk. De gedachten gaan uit naar een wet, die zich in beginsel zal uitstreken over alle terreinen, waarop door middel van voorschriften wezenlijke energiebesparing tot stand kan worden gebracht. In een eerste fase zal gestreefd worden naar een wet waarin die zaken geregeld worden waarover al concrete beleidsvoornemens bestaan. In de toekomst zal deze wet dan uitgebreid kunnen worden. Een belangrijke hoeveelheid energiebesparing kan worden gerealiseerd door de aanleg van stadsverwarming (SV). Voor de aanleg hiervan bestaat een zekere voorkeur voor een aparte wettelijke regeling. Deze zou de toepassing moeten bevorderen van stadsverwarming zowel in nieuwbouw als in vernieuwingswijken.

Voorlichting

Het voorlichtingsbeleid zal verder worden

ontwikkeld. Dit zal gericht worden en meer dieptewerking gaan vertonen. Meer dan voorheen zal het op specifieke doelgroepen worden gericht. Nagegaan wordt hoe bijvoorbeeld op scholen de belangstelling voor energiebesparing kan worden gewekt, resp. vergroot. Via de Stichting Voorlichting Energiebesparing Nederland (SVEN) zal de totstandkoming worden bevorderd van cursussen en symposia voor bijvoorbeeld architecten en bouwkundigen. De op het bedrijfsleven gerichte voorlichting zal worden versterkt met een subsidieregeling voor adviezen aan bedrijven. Het is de bedoeling dat vooral kleine en middelgrote bedrijven subsidie zullen krijgen voor het doorlichten van hun energiehuishouding.

Subsidies

De effecten van hiervoor genoemde maatregelen zullen in het algemeen eerst op wat langere termijn merkbaar zijn. Met name voor de korte termijn is daarom een aanvullend beleid gewenst op het gebied van subsidies. Besloten is de bestaande isolatieregelingen voor woningen en voor andere gebouwen ongewijzigd te verlenen ook nadat de thans hiervoor uitgetrokken bedragen uitgeput zouden zijn. Overigens zijn meer maatregelen om isolatie te bevorderen in ontwikkeling. Er wordt verder een subsidieregeling getroffen voor stadsverwarmingsprojecten, waarover dit jaar nog besluiten genomen kunnen worden. Ook is vooruitlopende op de totstandkoming van de Wet investeringsrekening, besloten een voorlopige investeringspremieregeling te scheppen

PARLEMENTARIA

voor de bevordering van energiebesparende investeringen in het bedrijfsleven. Deze zal betrekking hebben op investeringen voor inrichtingen voor het gebruik van afvalwarmte; voor warmtekracht-installaties; voor het benutten van zonne- en windenergie alsmede voor sommige overige bedrijfsmiddelen die dienen voor het bereiken van energiebesparing. Genoemd werd al een zeer binnenkort te publiceren subsidieregeling met als doel de stimulering van de doorlichting van de energiehuishouding van in het bijzonder kleine en middelgrote bedrijven, gevolgd door concrete advisering hoe op energieverbruik kan worden bezuinigd. Vaak blijven energiebesparende apparaten, technieken en systemen „boven de markt hangen” omdat men toepassing niet aandurft. Dit gezien de mogelijke risico's in de aanloopfase. Daarom zal een regeling in het leven worden geroepen voor het opzetten van demonstratie-projecten. Daarmee kan worden aangetoond dat die risico's aanvaardbaar zijn.

Tenslotte wijst de minister er op dat het voor het bedrijfsleven tevens van groot belang is betrokken te zijn bij het op de markt brengen van nieuwe producten en systemen ter bevordering van energiebesparing. Het is ook uit dit oogmerk dat hij NEOM heeft verzocht te willen nagaan of het mogelijk is bepaalde produktieprogramma's op het gebied van de energiebesparing die van belang zijn voor het bedrijfsleven in Nederland op gang te krijgen. Voor deze programma's van stadsverwarming en aanmoediging van energiebesparende investeringen zal dit jaar in totaal f 55 mln. beschikbaar komen. De financiële ruimte voor isolatie zal al naar gelang de bij het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening gebleken behoefte worden bijgesteld.

H. L.

CDA - Stichtingen Kader- en Vormingswerk - CDA

Ook in het komende seizoen 1977/1978 zijn de gezamenlijke Stichtingen voor het Kader- en Vormingswerk van het CDA voornemens de nodige activiteiten te ontplooiën.

De verdeling van de werkzaamheden is zodanig geregeld, dat elk der drie Stichtingen de verantwoordelijkheid heeft voor enkele cursussen enz. uit het totaal-CDA-pakket van vormingswerk. Daartoe behoort een - voor een groep van ca. tien à vijftien personen bestemde - twee-avondcursus, die tot doel heeft algemene politieke vorming

aan leden van kiesverenigingen of afdelingen te verstrekken. In voorgaande seizoenen is deze cursus met verheugend resultaat in een aantal plaatsen gehouden. Enkele bijzonderheden zijn: Op beide cursusaavonden zal een docent een korte inleiding houden, waarna er een ruime gelegenheid is voor discussie. De te behandelen onderwerpen zijn: „De theologische achtergrond van de politiek” (eerste avond) en „De toepassing van de grondslag in de praktische politiek” (tweede avond). De deelnemers ontvangen vóór de aanvang

van de cursus enig materiaal over de te behandelen onderwerpen. Het cursusgeld is vastgesteld op een bedrag van f 5,- per persoon.

Indien u of het bestuur van uw kiesvereniging verwacht dat in uw woonplaats belangstelling bestaat voor deze cursus kunt u zich voor nadere informatie in verbinding stellen met de organiserende Stichting t.w.: De Stichting Kader- en Vormingswerk CHU, Wassenaarseweg 7, Den Haag. Tel. 070-244516.

CDA-bijeenkomst in Naaldwijk

CDA-bijeenkomst met mevrouw Hannie van Leeuwen. De plaatselijke vrouwenverenigingen en het plaatselijk CDA in de gemeente Naaldwijk organiseren op maandag 12 september een bijeenkomst in de Binnenhaven, Havenstraat 10 in Naaldwijk. Op deze avond zal het CDA-kamerlid mevrouw Hannie van Leeuwen het woord voeren over het onderwerp „Wat verwacht U van ons?”. Aanvang: 8 uur.

Meer samenhang gewenst bij planologisch onderzoek

Er moet gestreefd worden naar meer samenhang tussen de verschillende onderzoeken ten behoeve van het ruimtelijk beleid. Dit staat in het rapport van de „Verkenningcommissie onderzoek van belang voor het ruimtelijk beleid” dat aan de Tweede Kamer is aangeboden. De commissie besteedt in het rapport aandacht aan vijf problemen

- de organisatie van het onderzoek
- de leemten in het onderzoek
- de communicatie tussen onderzoek en beleid
- de coördinatie van onderzoek-activiteiten
- de behoefte aan mankracht en financiën

ORGANISATIE VAN HET ONDERZOEK

De commissie kwam tot de algemene bevinding dat gestreefd moet worden naar meer samenhang in het onderzoek. Er zou meer coördinatie op onderzoekgebied moeten plaatsvinden tussen het departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en andere ministeries, alsook binnen het departement. De provincies doen relatief weinig aan onderzoek met een meer fundamenteel karakter. Zij besteden vooral weinig aandacht aan gemeenschappelijke problemen. Meer samenwerking is zeer gewenst. Dit geldt ook voor het onderzoek dat gemeenten verrichten.

Ook de planologische onderzoek-instituten

zouden nog tot meer onderlinge informatie-uitwisseling kunnen komen. In sommige sectoren van onderzoek waarop de ruimtelijke ordening een beroep moet doen, met name de sociale wetenschappen (uitgezonderd de demografie en de economie) en de verkeerskunde vraagt de organisatie nadere aandacht.

LEEMTEN IN HET ONDERZOEK

De commissie kwam tot de conclusie dat er onvoldoende wordt gedaan aan fundamenteel op het beleid gericht onderzoek. Ook zou er meer gedaan moeten worden aan onderzoek waardoor mogelijke toekomstige ruimtelijke problemen onderkend kunnen worden. Het is verder gewenst dat er meer aandacht komt voor onderzoek dat het gevoerde beleid achteraf toetst. Bovendien moeten er studies komen die vooraf de effecten en neveneffecten van het voorgenomen beleid verkennen. Naar inhoud liggen de belangrijkste leemten in het onderzoek bij twee onderwerpen: „de verstedelijking” en „bestuur en instrumentarium”.

COMMUNICATIE TUSSEN ONDERZOEK EN BELEID

Onderzoekers en beleidslieden moeten proberen zich in te leven in elkaars rollen. De beslissingen over onderzoek moeten door beide partijen gezamenlijk worden genomen. De maatstaven op grond

waarvan beslissingen over onderzoek worden genomen moeten duidelijk geformuleerd worden. Volgens de commissie ontbreekt er zowel een goed communicatiemodel als een stuk scholing van de betrokkenen.

COÖRDINATIE VAN ONDERZOEK

Om te komen tot coördinatie van onderzoek is de commissie uitgegaan van de gedachten die door de minister voor Wetenschapsbeleid zijn ontwikkeld over het instellen van sectorraden. Een sectorraad bestaat uit vertegenwoordigers van de overheid, de onderzoekers en de gebruikers van onderzoek in een desbetreffende sector. Zo'n sectorraad adviseert de voor deze sector verantwoordelijke minister over het onderzoekbeleid. De commissie beveelt aan om een sectorraad voor onderzoek op het gebied van de ruimtelijke ordening in te stellen. Bovendien is er aanleiding te overwegen de sectorraad onderraden te geven voor het provinciale en gemeentelijke onderzoek.

MANKRACHT EN FINANCIËN

Het bereiken van conclusies over mankracht en financiën werd bemoeilijkt omdat niet kon worden vastgesteld hoeveel geld er eigenlijk wordt besteed aan onderzoek van belang voor het ruimtelijk beleid. Ook kon de commissie geen geschikte normen vinden om aan te geven hoeveel geld er

beschikbaar zou moeten zijn. Wel staat vast dat de algemene overweging, dat onderzoekskosten moeten kunnen leiden tot besparingen bij de realisatie van het beleid, ook voor de ruimtelijke ordening moet gelden in die zin dat de besparingen bij de ruimtelijke inrichting op lange termijn mogelijk moeten zijn.

De Verkenningcommissie werd in 1975 ingesteld door de minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en de minister voor wetenschapsbeleid. Zij kreeg opdracht de aard, omvang en doelmatigheid vast te stellen van het onderzoek dat van belang is voor het ruimtelijk beleid en aanbevelingen te doen voor eventuele verbeteringen van dit onderzoek. Aangezien de commissie zich er van bewust was dat zij dit brede terrein slechts in beperkte mate kon overzien, heeft zij zelf ook een onderzoek laten instellen. Dit onderzoek werd opgedragen aan het Planologisch Studiecentrum TNO te Delft. Uit dit onderzoek blijkt dat dat er ten behoeve van de ruimtelijke ordening veel onderzoek wordt gedaan. In ruim vijf jaar zijn ongeveer 5500 onderzoeken verricht (inclusief de nog lopende projecten). Een groot deel hiervan - misschien wel bijna de helft - zijn echter korte studies - korter dan een jaar - die veelal niet diep op de problemen kunnen ingaan. Uit het PSC-onderzoek komen gunstige en minder gunstige kanten van het beeld van het onderzoek naar voren. De commissie heeft vooral aandacht besteed aan de minder gunstige aspecten en komt dan tot een indeling in de eerder vermelde vijf punten.

H. L.

Minderheden kampen met dubbele problematiek

'Karakteristiek voor de culturele minderheden in ons land is, dat zij uit een ander deel van de wereld komen, uit een totaal andere culturele sfeer, dat zij een andere taal spreken, dikwijls een andere godsdienst belijden, een ander waardenpatroon kennen, op een andere manier met elkaar omgaan, dikwijls ander voedsel eten en een andere dagindeling hebben. Dit systeem van gevoelens en waarden noemen we cultuur, in de sociologische zin van het woord?'

Deze verduidelijking van het begrip cultuur geeft mr. G. Ebbeling, hoofd Culturele Minderheden binnen het directoraat-generaal voor Maatschappelijke Ontwikkeling van het ministerie van CRM. Culturele Minderheden voert het welzijnsbeleid voor de minderheden in ons land. Onder die term vallen Surinamers en Atilianen, Molukkers, buitenlandse werknemers, vluchtelingen en woonwagenbewoners. Bij elkaar een grote "klantenkring" want er zijn ongeveer 135.000 Surinamers, 15.000 Atilianen, 32.000 Molukkers, 200.000 buitenlandse werknemers inclusief hun gezinnen en zo'n 20.000 woonwagenbewoners. Die woonwagenbewoners zijn binnen dat totaal aan minderheden eigenlijk buitenbeentjes. Bij hen is eerder sprake van een subcultuur dan van een cultuur. En wat de buitenlandse werknemers betreft, die zijn gemakshalve onder één noemer gebracht, maar het zal duidelijk zijn dat de Italianen, Spanjaarden, Grieken, Joegoslaven, Turken, Tunesiërs, Marokkanen en Portugezen ieder weer hun eigen cultuurpatroon hebben.

"Waarom", aldus de heer Ebbeling, "spreken we niet van etnische minderheden? Omdat je dan de suggestie zou wekken dat er zoiets zou zijn als een volkskarakter waarvan je je niet kunt bedienen, omdat het erfelijk is. De fout die je dan maakt is, dat het menselijk gedrag wordt gezien als uiting van iets dat vastligt. Cultuur is bij uitstek een uiting van vrijheid. Etnisch is fysiek gevormd; cultuur is geestelijk vormgevend."

DUBBELE PROBLEMATIEK

De minderheden in ons land hebben te kampen met een dubbele problematiek. Want niet alleen cultureel, ook in sociaal-economisch opzicht zitten ze aan de rand van de samenleving. Dat betekent, dat ze toch nog weer slechter zitten dan Nederlandse groepen die ook sociaal en economisch aan de onderkant zitten.

Die laatste hebben namelijk geen culturele problemen. Zij hebben, doordat ze in hun eigen Nederlandse cultuur verkeren een aantal maatschappelijke vaardigheden waarover degenen die vanuit een andere cultuur hier gekomen zijn niet beschikken. Een groot deel van die minderheden - Surinamers en buitenlandse werknemers - woont in buurten waar al, relatief gesproken, de minst bedeelden wonen; de Nederlanders die het laagste inkomen, een slechte woning en bovendien slechte onderwijskansen hebben. Daar ontstaan spanningen want die mensen zijn dus al minder in staat om de gedragingen van minderheden te begrijpen. Zij zien de aanwezigheid van die groepen als een bedreiging en juist daar, in de oude buurten van de grote steden is er discriminatie. Ook omdat dáár de mensen elkaar tegenkomen. Wie nooit - in zijn deftige buurtje - een Turk ontmoet kan hem ook niet discrimineren.

Het zijn dus de minderbedeelden, je zou kunnen zeggen degenen die van een stuivertje een dubbeletje zijn geworden, die in de buitenlandse werknemers en ook in de Surinamers concurrenten zien. Concurrenten op de woningmarkt, op de arbeidsmarkt en ook op de huwelijksmarkt. Het klinkt wat cryptisch maar waar het op neerkomt is, dat wie weinig heeft, veel heeft te verliezen. In die sfeer is er maar weinig voor nodig om een rel te ontketenen zoals in '71 in de Rotterdamse Afrikaanderwijk en zoals in '76 in Schiedam.

OPLOSSING

Daarom kunnen de problemen van de minderheden pas worden opgelost als de problemen van de minst draagkrachtige Nederlanders worden opgelost. Als we erin slagen alle mensen onderaan in de samenleving een betere positie te verschaffen dan werkt dat bevrijdend naar twee kanten, zowel naar die van de minstbedeelden, de minderheden, als naar die van de minderbedeelde Nederlanders.

Anderzijds zie je, dat de minderheden zich krampachtig vastklampen aan hun eigen cultuur. Dat is hun steun in deze hen vreemde maatschappij maar dat kunnen ze slechts als groep want iemand die alleen is in een vreemde cultuur moet en zal zich

'...En zij is ons vriendinnetje, dus wat zeuren jullie nou...?'

ook zo snel mogelijk aanpassen aan die cultuur omdat ie het anders niet redt. In een groep staat men uiteraard sterker dan alleen. Maar groepsvorming kan ook tot spanningen leiden. Een duidelijk voorbeeld vormen wat dat betreft de Molukkers. Dat betekent dat een minderheid, wil ze niet aan de rand van de samenleving blijven staan, zich toch enigszins aan de meerderheid zal moeten aanpassen. De minderheden moeten in ieder geval dezelfde kansen hebben als de Nederlanders die met hen vergelijkbaar zijn waar het hun sociaal-economische positie betreft. We zijn dus al ver als een ongeschoolde Turk dezelfde kansen krijgt als een ongeschoolde Rotterdammer. Maar daar schort het nog wel aan. Ik weet van een verzekeringsmaatschappij waar de portier de opdracht had gekregen dat, als een zwarte kwam solliciteren naar de baan van boekhouder, hij moest zeggen dat die functie al was vervuld.

MANIFEST GEDRAG

Hoe bereiken we dat ze dezelfde kansen krijgen? Niet door te roepen dat we lief voor elkaar moeten zijn; niet door te preken maar door manifest gedrag. Het enige wat mij interesseert is het manifeste gedrag. Met andere woorden, je mag best vuil over me denken als je me maar niet vuil behandelt.

Hier heeft de overheid een taak. Voorbeelden van manifest gedrag van de overheid zijn de loonsuppletierregeling van Sociale Zaken waarbij een werkgever, wanneer hij b.v. een Surinamer in dienst neemt, van het rijk een aanvulling krijgt op diens loon en de zogenaamde vijf-procentsregeling voor Surinamers. Dat wil zeggen dat vijf procent van het woningbestand van een gemeente beschikbaar moet worden gesteld voor de huisvesting van Surinaamse gezinnen. Dat moest wel zo van boven worden geregeld omdat het vrije spel der maatschappelijke krachten, waar sommigen voorstander van zijn, geen woningen opleverde. In dat verband is er een treffende uitspraak van Simon Carmiggelt: "We zijn zo rijk, dat we iedereen kunnen laten doodvallen." Behalve die vijf-procentsregeling is er een hele reeks maatregelen te bedenken op sociaal-economisch gebied ten behoeve van de minderheden. Hun problemen kun je alleen maar oplossen als je op alle terreinen rekening houdt met hun minderheidspositie. Die kun je niet alleen met welzijnswerk oplossen. Welzijnswerkers bouwen geen huizen, die scheppen geen werkgelegenheid dan alleen voor andere welzijnswerkers.

Daarom is het onterecht om de problematiek der minderheden alleen maar te zien als een probleem voor het welzijnswerk. Je zult eerst wat moeten doen aan de sociaal-economische en de educatieve achterstand. Pas daarna heeft het zin om met welzijnswerkers iets te doen aan de sociale contacten. Pas dan komt CRM op het tapje", aldus mr. Ebbeling.

NAAR ALGEMENE INSTELLINGEN
Het welzijnsbeleid van CRM ten behoeve

van de minderheden wordt voor een belangrijk gedeelte uitgevoerd door de welzijnsinstellingen voor de diverse categorieën. Het zijn particuliere instellingen die voor 100 procent door het rijk worden gesubsidieerd.

Mr. Ebbeling zegt hierover: "De algemene instellingen voor maatschappelijk werk zouden op den duur het werk van deze categoriale instellingen moeten overnemen. Ja, ik weet dat ik dat in '72 ook al heb gezegd, maar er zijn in die vijf jaren enorme aantallen mensen bijgekomen door gezinshereniging van buitenlandse werknemers en door de komst van grote groepen Surinamers in 1974 en '75. Dat heeft de integratie van de categoriale welzijnsinstellingen in de algemene instellingen min of meer tegengehouden. Wanneer de minderheden in aantal na '72 niet waren toegenomen zouden we op dit punt een eind verder zijn geweest. Maar

goed, dat is waar we naar blijven streven, ook al omdat het bestaan van afzonderlijke instellingen juist isolerend kan werken.

En sommige functies blijven ook dan bestaan. Zo zullen de ontmoetingscentra blijven omdat ze een voorlichtende taak hebben en een "vluchtheuvel functie" vervullen. Bovendien hebben die centra een emancipatoir karakter omdat ze voortdurend achterstanden en andere problemen signaleren. Goede mogelijkheden voor een verbetering van de relaties tussen minderheden en gezeten bevolking biedt het werk van buurt- en wijkbouworganen.

En minstens zo belangrijk is een goede voorlichting naar beide kanten, opdat er meer begrip kan ontstaan voor elkaars doen en laten".

(Overgenomen uit "Trefpunt", blad van CRM)

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

de klok

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**
dan

**VAN
ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

**Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken**

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetsformatie 7

Record dreigt Spoed geboden bij vorming kabinet

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

1. ERELEDEN

De CHU, de Unie, is altijd gekenmerkt geweest door erg veel onderling contact. Ook al maakt de CHU nu deel uit van de Federatie CDA, binnen dat grotere geheel is er nog veel overleg en gesprek tussen degenen, die de inbreng van de CHU in het CDA willen leveren.

Persoonlijk heb ik daar veel steun aan. Juist in een tijd van kabinetsformatie, waar veel moeilijke beslissingen moeten worden genomen, is dat overleg met name met degenen, die een belangrijke rol ook vroeger in de CHU hebben vervuld, van veel betekenis. Natuurlijk hebben de CHU-leden van de CDA-fractie veel contact. Natuurlijk is er veel overleg ook met het bestuur van de Unie. Maar erg belangrijk zijn de adviezen van oudere politici uit onze kring.

Dan denk ik bijvoorbeeld aan mensen als Jan de Pous en Bé Udink. Hun adviezen waren zeer waardevol. Maar bovenal heb ik gewaardeerd de belangrijke steun, die bij de te nemen beslissingen kwam van de ereleden van onze Unie, C. J. van Mastrigt, de oud-voorzitter van het CNV en van de CHU, freule C. W. I. Wittewaall van Stoetwegen en Henk Beernink, oud-fractievoorzitter en voorzitter van de Unie. Zeker Henk Beernink, maar ook de andere ereleden hebben tijdens deze formatieperiode en informatieperiode zeer actief steun gegeven waar dat noodzakelijk was. In dit nummer van in „de Nederlander” staan artikelen van Beernink over het abortusakkoord en de bestuurlijke reorganisatie, die ik zeer in de aandacht aanbeveel.

Het was juist onder deze omstandigheden van grote betekenis hoezeer onze oud-voorzitters met ons hebben meegeleefd en hoe expliciet zij hebben stelling gekozen voor het sociaal-economisch akkoord en voor het abortusakkoord. Bij het geschimp van liberale kant van 12 september in Tiel mag dit bedacht worden.

Daarvan komen, zoals mij ook uit vele reacties in den lande is gebleken, de Unieaanhangers niet onder de indruk. Het regelmatige overleg met degenen, die vroeger in de Unie belangrijke posten hebben bekleed, is voor ons van buitengewoon grote betekenis.

Dat moeten wij ook in de toekomst niet willen missen. De wijsheid van degenen, die wat op een afstand van de politiek staan, maar die vroeger een zo grote rol hebben gespeeld, kunnen wij niet missen en is voor een evenwichtige beoordeling van te nemen beslissingen van essentieel belang.

2. VOLGT HET SPOOR TERUG

Vóór de verkiezingen heb ik één en andermaal gesteld geen voorkeur voor socialisten noch voor liberalen te willen uitspreken. Ik heb daarbij gezegd, dat essentieel zou moeten zijn niet de beslissingen van de partijbonzen in rokerige zaaltjes, maar dat van beslissende betekenis vooral moest zijn de beoordeling van de kiezers, dus de verkiezingsuitslag. Nu, die was duidelijk.

Er was en is geen werkbare meerderheid met de liberalen, nog afgezien van het feit,

dat ons van hen in het abortusvraagstuk evenveel scheidt als van de socialisten. De socialisten behaalden, of wij dat nu prettig vinden of niet, maar het zijn de feiten, duidelijk veruit de grootste verkiezingswinst.

De enige coalitie, die dit land thans een stabiel kabinet kan geven, is een coalitie van christen-democraten en socialisten. Dat betekent, dat die coalitie thans tot stand moet worden gebracht. Daaraan zijn wij nu bezig. Het is een moeilijke opgave. Dat blijkt!

Tweemaal is de formatie onderbroken geworden. Eenmaal over de vermogensaanwasdeling. Dat is opgelost via een informatie-Albeda. Eenmaal over het abortusvraagstuk. Dat is opgelost door de informatie-Veringa. Inmiddels zijn afspraken gemaakt over grondpolitiek, vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden, wet investeringsregeling, sociaal-economisch akkoord en abortus. Het is alles met veel moeite en pijn gepaard gegaan. Zowel voor de socialisten als voor de christen-democraten zijn niet hun idealen terzake van het te voeren regeringsbeleid bereikt. Maar in het belang van een stabiele regering voor dit land zijn beide tot compromissen bereid geweest. Dat is ook de sfeer, waarin coalitievorming in het kader van een te vormen parlementair meerderheidskabinet in ons land dient te geschieden.

Natuurlijk, er zijn wanklanken geweest. Maar tot nu toe is het resultaat niet onbevredigend en in elk geval het minst slecht van de kwaden.

3. ONDERWERPEN NU AAN DE ORDE

Op het ogenblik dat ik dit schrijf wordt nog druk onderhandeld over op zijn minst vijf onderwerpen: kernenergie; onderwijs; defensie; gezinspolitiek en volkshuisvesting. Ik wil op deze onderwerpen niet vooruitlopen. Natuurlijk zal het ook daar niet zijn dat wij als christen-democraten alles kunnen bereiken wat wij zouden willen. Natuurlijk hebben wij vanuit ons programma desiderata. Het is goed, dat wij deze ook nog eens voor de geest halen.

Wat de kernenergie betreft willen wij uiterste terughoudendheid met de toepassing van de kernenergie. En bij de beoordeling van de Energienota '75 stelde de toenmalige CHU-fractie, dat zo mogelijk de eerstvolgende electriciteits-energiecentrales niet op kernenergie zouden dienen te berusten.

Wat het onderwijs betreft hebben wij steeds in het licht gesteld, dat het niet centralistisch dient te zijn, niet dirigistisch dient te zijn, vrijheid zou moeten laten voor de richting van het onderwijs, voor de inrichting van het onderwijs en voor de oprichting van scholen op levensbeschouwelijke grondslag.

Met andere woorden, wat dit laatste punt betreft, concretisering voor de ouders van de vrijheid voor hen om naar hun visie te trachten hun kinderen in christelijke zin op te voeden. Verantwoord defensiebeleid is voor de christen-democraten altijd van groot belang geweest. Op te merken valt echter, dat de afgelopen vier jaren door de socialistische ministers van defensie een

niet-acceptabel defensiebeleid is gevoerd. Bedacht dient daarbij te worden, dat de anti Navo-vleugel in de PvdA sterk in kracht is afgenomen. Een compromis daarover moet dan ook mogelijk zijn.

Wat de gezinspolitiek betreft is bekend hoezeer wij hechten aan de positie van het gezin in onze samenleving. Ook in dit opzicht scheidt ons nogal het een en ander, zowel van de socialisten als van de liberalen. Daarover zal dus bij de komende besprekingen nog wel een hartig woordje moeten worden gesproken.

Wat de volkshuisvesting betreft hebben wij een sterke voorkeur voor de bevordering van het eigen woningbezit. Het eigen huis, dat vele mensen willen, achten wij van veel belang. Waar het enigszins mogelijk is zullen de christen-democraten bij de komende onderhandelingen het eigen woningbezit willen bevorderen.

4. RECORD EN MISLUKKING

Op de dag, dat deze CHU-Nederlander verschijnt, duurt de kabinetsformatie reeds 114 dagen. De langste formatie in dit land staat op naam van het vorige kabinet-Den Uyl, namelijk 163 dagen. Dan komt een formatie van 125 dagen en daarna nog één van 122 dagen. Optimistische voorspellers zeggen, dat de zaak 1 oktober a.s. rond moet zijn. Dan is er 129 dagen geformeerd en geïnformeerd.

Dat is een zilveren medaille in de slechte zin van het woord voor het tweede kabinet-Den Uyl terzake van de formatieduur. Daaruit blijkt iets van de moeite die het geeft thans met de socialisten tot een coalitie te komen.

Spoed is nu geboden. Mislukking van de formatie moet nu worden uitgesloten. Moeilijkheden kunnen er nog komen over de formule en over de bezetting van de posten. Maar wij moeten ons goed realiseren, dat het land niet voor geringe moeilijkheden staat.

Ik wil noemen de werkloosheid, de inflatie, en tal van vraagstukken van geestelijke aard, als daar zijn de abortus, toenemend geweld en toenemende misdadigheid. Dat betekent, dat juist nu het land een hechte coalitieregering nodig heeft. Een coalitie, die op een zo breed mogelijk basis moet steunen.

Bij deze moeilijke situatie zal het voor de regeringspartijen niet gemakkelijk zijn. Tal van impopulaire beslissingen zullen moeten worden genomen. Juist daarom moet de steun voor zo een coalitiekabinet een zeer brede zijn.

Socialisten en christen-democraten kunnen die steun thans leveren. Samen beschikken zij over een meer dan twee-derde meerderheid. Zij zijn - gelet op de situatie - ertoe verplicht in overleg en samenwerking de noodzakelijke compromissen te sluiten en tot een noodzakelijk vergelijk te komen. Ondanks de moeilijkheden, die nog voor ons liggen bij het overleg, moet het uiterste worden beproefd deze formatie te doen slagen.

Beide partijen moeten zich gehouden achten hun akkoord thans op de kortst mogelijke termijn te realiseren.

Kruisinga.

Kom zaterdag 1 oktober naar de

Contactdag

van Uniepers voor lezers en donateurs van DE NEDERLANDER die gehouden wordt in de grote recreatiezaal van de Barneveldse Drukkerij te Barneveld (vlakbij het station).

Aanvang 's morgens half elf.

Na afloop wordt een broodmaaltijd aangeboden.

Sprekers: Dr. R. J. H. Kruisinga

over: Feiten en achtergronden over de KABINETSFORMATIE

Dr. K. de Vries

over: Wat verwacht u van uw blad „De Nederlander”?

(Technische toelichting is mogelijk, want we vergaderen in het gebouw waar onze bladen worden gezet en gedrukt).

Mogen wij onderstaande strook, ingevuld, van u terug ontvangen? Bij voorbaat dank en tot zaterdag 1 oktober.

Stichting „Uniepers”
B. Bol, voorzitter

Aanmeldingsstrookje voor contactdag Uniepers/de Nederlander

Ondergetekende
wonende te

zal graag deelnemen aan de contactdag van de stichting „Uniepers” op zaterdag 1 oktober aanstaande te Barneveld.

Inzenden aan: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49 te Voorburg.

Wetsontwerp beperking cadeaustelsel 1977 aangenomen

PARLEMENTARIA

Amendement van PvdA om ook cadeaus van wederverkopers te verbieden verworpen

door: mr. G. van Muiden, lid Tweede Kamer voor CDA

CDA BETUIGDE INSTEMMING

De parlementaire behandeling in de plenaire zitting van de Tweede Kamer, van het wetsontwerp Beperking Cadeaustelsel 1977, in de afgelopen weken, betekende een belangrijke mijlpaal in de totstandkoming van een verbeterde én eerlijke wetgeving, van belang zowel voor het midden- en kleinbedrijf, de consumenten als voor de bonafide industrie, groothandel en importhandel.

Ondergetekende, die dit namens de CDA-fractie mocht behandelen, (het werd tevens mijn maidenspeech) kon dit doen namens een eensgezinde fractie, die ook eensgezind bleef in de afwijzing van een belangrijk amendement van de zijde van de PvdA, gesteund door de andere linkse partijen (met inbegrip van het „betere alternatief" D'66).

Ik heb mijn welgemeende dank en waardering aan het adres van staatssecretaris Hazekamp uitgesproken, dat na vele adviezen, studie's én aarzelingen hij de knoop heeft durven doorhakken. Het betreffende voorstel dicht het grote gat in de Wet Beperking Cadeaustelsel 1956 door het bijbetalingssysteem te verbieden en alleen cadeaus toe te staan uit eigen assortiment, waarbij de consument bovendien kiezen mag uit een vervangend geldbedrag.

Vanwege de grote verdeeldheid en belangentegenstellingen in het bedrijfsleven durfden zijn beide ambtsvoorgangers Van Son en Oostenbrink dit niet aan. Wel stuurde Van Son in 1969 een gerichte adviesaanvraag naar de SER over de regeling van het Ordelijk Economisch Verkeer, zulks naar aanleiding van het rapport van de staatscommissie Zijlstra-Slagter. De meerderheid van de SER adviseerde in 1971 ongeveer overeenkomstig de wensen van de staatssecretaris, maar zijn opvolger Oostenbrink zag toch nog grote haken en ogen, geleet op de minderheidsopvattingen bij de SER en ook in verband met de belangen van de cadeauproducerende industrie

(werkgelegenheid) en de reclamebureaus, die van cadeauacties moeten bestaan.

EERLIJKE CONCURRENTIE

Aan het slot van mijn betoog in eerste termijn, heb ik er nog eens op gewezen, dat ook in de handel geldt: „Eerlijk duurt het langst". De overheid heeft hier een hoedende en regelgevende taak. Met de door de overheid gestelde spelregels kunnen bedrijfsleven en consument nu het spel verder spelen.

Want anders dan PvdA, PSP en PPR, die eigenlijk het gehele cadeaustelsel in al zijn ook goede en eerlijke vormen - zouden willen verbieden, biedt het wetsontwerp de gelukkige oplossing, dat de bandeloze vrijheid met al zijn uitwassen aan beperkingen en verboden wordt onderworpen, zonder dat het kind zelf; reclamemogelijkheden zijn van belang juist voor de kleinere fabrikant, importeur en winkelier, met het badwater zou worden weggeworpen.

Twee belangrijke euvels verbonden aan het cadeaustelsel zijn namelijk, dat hierdoor prijsvervalsing optreedt én bovendien gestunt wordt met het artikel uit het assortiment van een andere ondernemer, die hierdoor niet alleen zijn omzet, maar soms ook zijn gehele bestaan aangetast ziet. Zo zijn er bepaalde cadeauacties geweest, in breiwool, lakens, bestek, koelkasten, weegschalen enz., waarbij de omzetten in een bepaalde periode vrijwel geheel liepen via de cadeauevende ondernemer(s), maar niet via de vakhandel.

Dat tastte duidelijk ook de werkgelegenheid aan bij de normale industrie, textielhandel en kleinhandel. Dat de consument niet meer weet wat nu eigenlijk de prijs is van het aan te kopen artikel en van het cadeau (en bij bijbetalingsacties van het aangeboden prijsvoordeel) was niet alleen voor de bonafide ondernemer nadelig, maar werd ook door de consumentenorganisaties als onjuist ervaren.

KORTE INHOUD WETSONTWERP

Verboden is het geven van cadeaus in ver-

band met de uitoefening van een bedrijf, waaronder ook wordt verstaan het aanbieden van goederen tegen een voor dat doel vastgestelde prijs (bijbetalingssysteem). En dit, ongeacht of men dit doet door tussenkomst van gratis-zegels of koopzegels. Ook koppelverkoop is verboden (behalve drie halen, twee betalen ten aanzien van gelijke goederen). Uitzonderingen op het verbod zijn:

1 ASSORTIMENTSGOED OF GELD

- het cadeau behoorde al drie maanden of langer tot het assortiment;
- men kan een vervangend geldbedrag ontvangen gelijk aan de helft van het geboden voordeel, waarbij de eigen normale winkelprijs maatgevend is;
- men verkoopt aan particulieren (cadeaus van wederverkopers waren en blijven toegestaan; het desbetreffende PvdA-amendement werd verworpen)
- in alle openbare mededelingen moet hierover volledig en duidelijk informatie worden gegeven (vooraankondigingen via TV, radio enz. in korte reclameboodschappen zijn toegestaan).

2 CONSUMPTIEVERWANTE GOEDEREN

Consumptieverwante goederen met onuitwisbaar reclamekenmerk mogen worden cadeau gegeven, respectievelijk in een bijbetalingssysteem worden betrokken, mits het geboden voordeel niet meer dan vier (inkoopwaarde) ten honderd (verkoopwaarde normale verkochte goederen) bedraagt. (bijv. soepkommen bij soep, koffiezetapparaten bij koffie etc.)

3 KLEINIGHEDEN VAN GERINGE WAARDE

Evenals onder de oude wet mogen deze worden gegeven (ter waarde van ongeveer 25 cent in 1975). Onder goederen, die onder het cadeauverbod met uitzonderingen vallen, zijn ook begrepen nader bij Algemene Maatregel

van Bestuur (gehoord het bedrijfsleven) aan te wijzen diensten (bijv. reizen). Geldzegelsystemen (gratiszegel en koopzegel) blijven vrij. Wel zal in de nabije toekomst hier toezicht op komen in het kader van de Wet Toezicht Kredietwezen. Het aanbieden van cadeaus los van de aankoop van goederen (dus géén koopplicht bij de consument) blijft ook vrij (denk aan relatiegeschenken, proefflacons, enz.).

AMENDEMENT

Evenals de staatssecretaris hebben CDA, VVD, SGP en GPV zich verzet tegen aanneming van het amendement van de PvdA om ook geschenken van wederverkopers te verbieden. Het element prijsvervalsing doet zich hier niet of nauwelijks voor (zakkenlieden calculeren scherp), controle is nauwelijks mogelijk, omdat moeilijk de verplichte voorafgaande afname valt te constateren (hetgeen bij onbekend publiek, dat niet op factuur koopt nu eenmaal onvermijdelijk als voorwaarde in de actie moet worden gesteld), terwijl meestal ook via inkoopcombinaties wordt ingekocht. Een niet werkbaar, oncontroleerbaar en niet door uitwassen gerechtvaardigd verbod, zou de nieuwe wet bepaald ontsieren.

INWERKINGTREDEN

De wet zal, indien de Eerste Kamer het wetsontwerp spoedig goedkeurt, per 1 januari 1979 in werking treden. Er zal nog voorlichting over worden gegeven door het departement van Economische Zaken, terwijl naast toegezegde scherpe controle ook de mogelijkheid van civiele kort geding acties de naleving zal verzekeren. Een belangrijk stuk structuurhervormende wetgeving voor de handel zal zo haar intreden doen in het belang van de bonafide detailhandel en de consument. Nogmaals: bedankt Hazekamp.

Gerard van Muiden

CDA-Tweede-Kamerleden bezochten de Biesbosch

Dezer dagen bracht een groot aantal leden van de CDA-fractiecommissie Milieu uit de Tweede Kamer een bezoek aan de Biesbosch. Het initiatief daartoe was uit de commissie zelf voortgekomen. Deelnemers waren de kamerleden mevr. Kraaijeveld, en de heren Braks, Cornelissen, Van Houwelingen, Lansink, Van Leijenhorst, Peijnenburg en Van Weezel, en commissiemedewerker Fijen. Bovendien gingen mee de oud-kamerleden mevrouw Groensmit en de heer Hutschemaekers. De bedoeling van de trip was om nader kennis te maken met een aantal problemen die in de Biesbosch spelen. De vereniging Biesbosch had daartoe een zeer nuttig programma samengesteld.

Begonnen werd met een twee uur durende rondvaart. Aan boord van „De Lepelaar" - voor deze gelegenheid ter beschikking gesteld door de N.V. Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch - werd het gezelschap door diverse sprekers geïnformeerd over een aantal aspecten en knelpunten van het Biesboschbeheer.

Prof. Knottert van het waterwinningbedrijf had het voornamelijk over de bestaande en aan te leggen spaarbekkens die nodig zijn om de drinkwatervoorziening van Zuid-West Nederland, met name van Rotterdam en een deel van Noord-Brabant en Zeeland, veilig te stellen. De voortschrijdende vervuiling van de Rijn dwong er toe dat voor Rotterdam een andere voorziening van het drinkwater gevonden moest worden. De bekkens - twee in gebruik, een in aanleg, en een in de planning - ontvangen oppervlaktewater uit de Maas, vooral als deze rivier een hoge waterstand kent vanwege rijkelijke regenval. De aanleg van de bekkens vallen onder rijksvoorwaarden, nl. rekening houden met landschap, recreatie, natuurbehoud en landbouw. Het totale leveringsvermogen

van de 4 bekkens bedraagt 500 miljoen m³ ruw water per jaar.

De heer Van Meijenfeldt sprak over de milieu- en natuurbeschermingsaspecten die bij de aanleg van de bekkens een grote rol spelen. Gewezen werd op een aantal verschijnselen waardoor het Biesboschgebied uit oogpunt van natuurbehoud aftakelt. Belangrijk was een bestemmingsplan van de gemeente Made, waarmee zowel de waterrecreatie als het natuurbehoud alsook de bekkens gediend moesten worden. Naar de mening van de natuurbeschermers komt daar in de praktijk echter te weinig van terecht. Vooral de watersport betekent een grote belasting in het gebied.

De heer Van de Es wees er nog eens op dat ook aan de bovenzijde van de Nieuwe Merwede een stuk Biesbosch gelegen is. Ook daar vinden bedreigingen van een natuurgebied, o.a. door baggerwerkzaamheden, plaats.

De heer Dubbelman ging in op het overheidsbeleid met betrekking tot de Biesbosch. Hij pleitte voor een betere bestuurlijke opzet, waartoe de Natuurbeschermingswet op delen van het gebied van toepassing zou moeten worden verklaard. Ook bespeurde hij een lichtpunt in de Nota Nationale Parken. De verschillende betrokken overheidsorganen zouden beter moeten samenwerken.

GOEDE DAAD

Na afloop van de rondvaart vond in Drimmelen een forum plaats waaraan werd deelgenomen door diverse „gebruikers" van de Biesbosch. Weliswaar kwam ieder vooral voor zijn eigen straatje op, maar bereidheid om naar elkaar te luisteren was zeker aanwezig. De kamerleden maakten druk gebruik van de gelegenheid tot vragen stellen. De watersport, de sportvisserij, de

waterwinning, het natuurlijk milieu, enz. passeerden alle nog eens de revue.

De totaal-indruk is dat met dit bezoek een goede daad is verricht. Het milieu en het natuurbehoud dienen het CDA ter harte te gaan. Informatie inwinnen op de plaatsen waar zich knelpunten voordoen biedt vele voordelen: men weet waar men over spreekt, en betrokkenen zijn „op eigen ter-

rein" blijkbaar altijd wat vlotter bereid en in staat om „los te komen", zeker als zo'n bezoek een formeel karakter draagt. Toezeggingen zijn er niet meteen gedaan, wel is beloofd dat met de versterkte inlichtingen en getoonde zorgen gewerkt zal worden zodra de gelegenheid daartoe het meest geschikt is. De begrotingsbehandelingen (o.a. CRM) en ander parlementair overleg bieden daartoe zeker mogelijkheden.

J. Fijen.

Boekenfonds

Staatsuitgeverij ook bij boekhandels

Met ingang van dinsdag 20 september 1977 (Prinsjesdag) zal in een aantal boekhandels, verspreid over het gehele land, een groot deel van het boekenfonds van de Staatsuitgeverij (SDUB) permanent in voorraad zijn.

De groeiende vraag van het publiek om snel geïnformeerd te worden over plannen en voornemens van de regering (wetten, wetsontwerpen, nota's, rapporten), alsmede over uitgaven van adviesorganen van de regering, hebben ertoe geleid, dat de Staatsuitgeverij naar middelen heeft gezocht haar fonds op een aantal plaatsen in Nederland permanent aan te bieden. Een aantal boekhandelaren heeft zich bereid verklaard de uitgaven van de SDUB in hun aanbieding op te nemen en ter

inzage te leggen. De SDUB verwacht dat door deze samenwerking de vele belangrijke uitgaven van o.a. de regering sneller bij het publiek en gemakkelijker verkrijgbaar zullen zijn.

Het spreekt overigens vanzelf, dat evenals tot nu toe het geval was, men via elke boekhandel de uitgaven van de SDUB kan blijven bestellen.

(Lijst van plaatsen, waar boekhandelaren de uitgaven van de SDUB permanent in voorraad zullen houden: Eindhoven; Utrecht; Arnhem; Rotterdam; Deventer; Hengelo (O.); Den Haag; Rijswijk; Leidschendam; Delft; Amsterdam; Roermond; Leeuwarden; Haarlem en 's-Hertogenbosch).

Focus op het Midden-Oosten

door: Hans van Weezel, lid Tweede Kamer voor CDA

Alhoewel de negen EEG-landen al sedert geruime tijd op het standpunt stonden dat de Palestijnse kwestie niet louter en alleen meer als een vluchtelingenzaak beschouwd diende te worden, was het eerst afgelopen zomer, dat de negen Europese regeringsleiders zich openlijk uitspraken voor een soort thuisland van het Palestijnse volk. Een wending, zo men wil, „een politieke invulling”, die voor de Europese Gemeenschap, waarvan enkele leden, waaronder in het bijzonder Nederland, zich nog steeds emotioneel betrokken voelen bij het wel en wee van Israël, nauwelijks minder dramatisch valt te noemen dan voor de jonge Joodse staat zelf. Wanneer ik dit schrijf, 7 september 1977, hebben leden van de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken zo juist een gesprek gevoerd met vertegenwoordigers van de door velen met een zekere afschuw en achterdocht bekeken PLO. (Palestijnse Bevrijdings Organisatie).

NIET ONVERWACHTS

Voor de Israëli's zal een en ander overigens niet geheel onverwachts zijn gekomen, omdat zij al geruime tijd bemerkten hebben dat niet alleen de banden tussen de EEG en de Arabische wereld de laatste jaren langzaam maar zeker steeds nauwer aangehaald werden, maar ook de openbare mening langzaam maar gestaag meer oog heeft gekregen voor het Arabische standpunt. De EEG banden met de Arabieren zijn tweevoudig; enerzijds heeft de Gemeenschap associatie-overeenkomsten afgesloten met op één na alle Mediterrane landen, zowel de zgn. „Mashrak” (Oostelijke Middellandse Zee), als de zgn. „Maghreb” (Noord-Afrika) landen; van veel meer gewicht lijken anderzijds echter de relaties met de Arabische landen geïnstitutionaliseerd in de zgn. Euro-Arabische

dialogo, die gezien moet worden als een blijvende werkelijkheid, die zo als het heet een nieuwe globale dimensie moet toevoegen aan de bestaande betrekkingen van de Gemeenschap met de Arabische landen. Deze Euro-Arabische dialoog is van meet af aan politiek geïnspireerd geweest.

In een verklaring in november 1973 hebben de Ministers van Buitenlandse Zaken van de Negen er namelijk op gewezen, dat zo luidt het „velerlei banden hen sedert lang met de landen aan de zuid en oostkust van de Middellandse Zee verbinden en zij bevestigen dat de Gemeenschap vast besloten is in het kader van een globale en evenwichtige benadering met deze landen over de sluiting van overeenkomsten te onderhandelen.” De Arabische topconferentie, die in hetzelfde jaar te Algiers plaatsvond vermeldde aan de andere kant in een verklaring met betrekking tot West-Europa, dat „over de Middellandse Zee heen Europa verbonden is met de Arabische landen door verwantschap op het gebied van de beschaving en door vitale belangen die zich alleen verder kunnen ontwikkelen in het kader van een samenwerking, die uitgaat van vertrouwen en die hen beide ten goede komt.”

Dit alles betekende overigens niet dat alles meteen koek en ei was tussen de EEG en de Arabische wereld. De Negen weigerden namelijk steeds te buigen voor de Arabische druk om zich openlijk voor een Palestijns „hometown” uit te spreken. Steeds werd geprobeerd de dialoog in veiliger, dat wil zeggen, voornamelijk commercieel vaarwater te brengen. Van hun kant weigerden de Arabieren de EEG en de andere olieconsumerende industrielanden tot nu toe te geven wat zij bovenal wensten: een gemeenschappelijk forum voor het uitstippelen van een energiepolitiek.

Aan de andere kant lieten de Arabische landen en met hen de PLO evenwel niet na Europa voortdurend te herinneren aan de mate waarin men afhankelijk is van de „goodwill” van de olieproducerende landen voor wat betreft de prijs als de leveranties. Mede in dit licht bezien verdient de uiteindelijke verklaring over een „hometown” extra aandacht.

ISRAËLISCHE REGERING

Niet ontken kan worden, dat de Israëlische regering tot nu toe met een zekere gelatenheid gereageerd heeft op de duidelijk pro-Arabische verschuivingen in het EEG-beleid. Met betrekking tot dit laatste is het overigens nog altijd moeilijk de regeringen van de EEG landen te laten erkennen, dat naast politieke motieven, de commerciële banden tussen hen en de Arabische wereld mede van invloed op een en ander is geweest. Aan de andere kant gebiedt de eerlijkheid te erkennen dat met name Nederland, maar ook West-Duitsland, steeds gepoogd hebben zich te verzetten tegen deze zo lijkt het onvermijdelijke verandering in de buitenlandse politieke houding van de EEG jegens de Arabieren. Bij dit alles dient evenwel niet vergeten te worden, dat behalve de nieuwe Amerikaanse politiek ter aanzien van Israël, die omwille van de vrede in het Midden-Oosten vergaande concessies van Israël eist, de harde opstelling van de nieuwe Israëlische regering onder Begin het de Negen gemakkelijker heeft gemaakt haar Midden-Oosten koers openlijk bij te stellen. Het is in verband met dit laatste te hopen, dat ook bij Begin c.s. de mening zal postvatten, dat een onnodige intransigantie de positie van Israël niet alleen verder zal verzwakken, maar ook de publieke opinie negatief beïnvloeden zal.

Hans Gualthérie van Weezel.

De minst slechte oplossing

door: mr. H. K. J. Beernink, oud-minister van Binnenlandse Zaken

Over het door de fracties van PvdA, CDA en D'66 goedgekeurde akkoord betreffende het abortusvraagstuk staat niemand te juichen. Vooral in de kringen van het CDA is er nogal wat kritiek over de gemaakte afspraken.

Ik kan het op zichzelf volkomen billijken, dat een aantal leden van de CDA-fractie de gekozen oplossing dermate onbevredigend achten, dat zij daaraan hun stem niet hebben gegeven. Toch acht ik deze oplossing nog de minst slechte van alle denkbare oplossingen.

Welke mogelijkheden lagen er? De heer Wiegels heeft gepleit voor een nationaal kabinet. Maar afgezien van het feit, dat zulk een kabinet onder de huidige politieke omstandigheden niet haalbaar is, zou er niet de

minste garantie zijn, dat een dergelijk nationaal kabinet weerstand zou kunnen bieden aan de wens van PvdA en VVD om het abortusvraagstuk volgens hun opvattingen op te lossen.

Een tweede mogelijkheid zou zijn geweest een CDA-VVD-kabinet. Van zijn kant begrijpelijk heeft de heer Wiegels hierop niet aangedrongen, omdat hij niet overtuigd is van het feit, dat alle leden van de CDA-fractie hier con amore achter zullen staan. Een dergelijk kabinet zou trouwens slechts tot stand kunnen komen, nadat CDA en VVD het over het abortusvraagstuk eens zouden zijn geworden. En lukt dat? Waarschijnlijk niet.

Een derde mogelijkheid bestond uit een CDA-minderheidskabinet. Maar dit zou volgens insiders onmiddellijk worden weggestuurd.

BUITENSPEL

Overblijven zou dan een vierde mogelijkheid, nl. een progressief minderheidskabinet. Als één van zijn eerste daden zou zo'n kabinet op korte termijn een wetsontwerp indienen, ongeveer gelijk aan het bekende initiatiefontwerp van enkele PvdA en VVD-kamerleden. Het CDA zou dan volkomen buiten spel staan.

Bij geen van de door mij genoemde mogelijkheden zou het CDA inzake het abortusprobleem ook maar iets bereikt hebben. Elke oplossing zou een slechte oplossing zijn geweest. De thans gemaakte afspraken houden geen enkele bepaling in over de inhoud van een eventueel wetsontwerp. Zij gaan niet over inhoudelijke zaken, maar betreffen slechts de te volgen procedure. Prijs gegeven is er niets. En ieder CDA-fractielid houdt altijd nog het recht om te zijner tijd tegen te stemmen. Ik had graag een betere oplossing gezien, maar moet eerlijk zeggen geen enkel bruikbaar alternatief te bespeuren.

De minst slechte oplossing is uit de bus gekomen. Overigens doet men goed de beoordeling van deze oplossing - waarin ook positieve factoren te vinden zijn, zoals de passage over het weren van commerciële praktijken - los te zien van de vraag of men voorstander dan wel tegenstander is van een kabinet onder leiding van drs. Den Uyl. Voorstanders van een dergelijk kabinet kunnen tegenstanders zijn van de gekozen oplossing inzake de abortus en omgekeerd.

Beernink.

Universitaire contacten met Polen

Op uitnodiging van de Poolse Academie van Wetenschappen bracht onze medewerker drs. A. J. van Dulst deze week een bezoek aan een aantal Poolse universiteiten. Drs. Van Dulst, sedert 1974 directeur van de NUFFIC, de universitaire organisatie voor internationale samenwerking, voerde er besprekingen over verdere mogelijkheden van contacten met Polen. Met de eerste uitwerking werd al een begin gemaakt in de organisatie van een wetenschappelijk seminar op het gebied van statistische mechanica. Vonden de eerste drie seminars in deze reeks plaats in Nederland, ditmaal heeft de NUFFIC de internationale samenwerking in Polen kunnen localiseren dank zij de voortreffelijke samenwerking met de Poolse Academie. De derde partner in de organisatie is de Rockefeller Universiteit uit New York-USA. Van de deelnemers komt 40% uit Oost-Europa, inclusief Rusland en 60% uit het Westen. Het seminar werd geopend door de NUFFIC-directeur. De redactie van de Nederlander vroeg hem zijn impressies van het Poolse universiteitsleven voor ons blad weer te geven.

Eindhovense CDA-fractie:

burgemeester leidt niet goed genoeg

De CDA-fractie in de Eindhovense gemeenteraad is van mening dat PvdA-burgemeester mr. J. J. van der Loo de gemeenteraadsvergaderingen niet goed genoeg leidt. Dat schrijft de fractie in een „praatstuk”, dat behandeld zal worden in de raadscommissie voor algemene aangelegenheden.

De burgemeester zou tijdens de vergaderingen strenger moeten optreden, zo meent het CDA. Het veranderen van de agenda, wat Van der Loo weleens heeft gedaan

door later gepland agendapunt, waarvoor grote publieke belangstelling bestond, naar voren te schuiven, noemt de CDA-fractie ook geen goede zaak.

Er zijn naar de mening van de christendemocraten in de Eindhovense raad ook wethouders die niet goed in staat zijn om commissievergaderingen te leiden. Ze zouden meer hun eigen zaakjes verdedigen dan de vergadering leiden, aldus het „praatstuk”.

H.L.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Europese verkiezingen

De Europese verkiezingen staan voor de deur, en ongetwijfeld zal het CDA daaraan deelnemen. Dat betekent dat op de kandidatenlijst van het CDA ook kandidaten vanwege de Unie zullen voorkomen. Vanzelfsprekend voorzien de statuten van de Unie nog niet in de wijze van kandidaatsstelling. Het bestuur van de Unie heeft besloten voor te stellen de Unieraad als het bevoegde orgaan terzake aan te wijzen.

Normaliter zijn het de kiesverenigingen die kandidaten aanwijzen voor gemeenteraden, Provinciale Staten en de Tweede Kamer der Staten Generaal. Er komen evenwel niet meer dan 25 leden in het Europese parlement. Van deze 25 Nederlandse parlementsleden zullen naar schatting 8 à 10 vanuit het CDA verkozen worden. Hiervan zullen niet meer dan 3 afkomstig zijn uit de Unie.

Naar analogie van de Tweede Kamer zou de nummer 1 daarvan toch al door de Unieraad aangewezen kunnen worden. Dit zou betekenen dat het hele zware verkiezingsmechanisme van alle kiesverenigingen uitsluitend in werking gezet zal worden om 1 of 2 Europese parlementsleden vanuit de Unie benoemd te krijgen. Het ligt dus voor de hand dat de Unieraad het bevoegde orgaan wordt. Wel zullen de statuten van de Unie op de eerstkomende algemene ledenvergadering in deze zin aangevuld moeten worden.

Mr. J.L. Janssen van Raay
secretaris CHU

Rotterdam, 6 september 1977.

Defensie-nummer van „Basis”

door: K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CHU

„Basis” is het tweemaal per maand verschijnend „officieel orgaan van de Stichting Geestelijke Weerbaarheid” (administratie: G. H. Bensen, Zomerstraat 1, Heerlen, tel. 045-713076). Het nummer van 31 augustus j.l. is geweid aan de defensieproblematiek. Hier volgt een (zeer beknopte) samenvatting van de inhoud.

Het eerste artikel is getiteld „Binnenlandse politiek en het Nederlandse defensiebeleid” en geschreven door de heer W. Wierda, oud-lid van de Tweede Kamer (PvdA) en voorzitter van de Adviesraad voor Defensie Aangelegenheden. Achtereenvolgens worden aan de orde gesteld: de taak van het kabinet, de functie van het parlement, de invloed van de politieke partijen en de rol van de pers. De schrijver komt, „alles overziende”, tot de conclusie, dat een behoorlijk defensiebeleid alleen kan worden gevoerd door realisten. „Dat soort mensen (zegt hij) vindt men het sterkst vertegenwoordigd onder de bestuurders. Wie nog geen realist was, wordt het als bestuurder wel”.

Drs. G. K. Timmerman (een politicoloog, verbonden aan het Bureau informatie inzake krijgsmacht en samenleving van de Koninklijke Luchtmacht) geeft een beschouwing over „defensie- annex buitenlands beleid”. Deze auteur (voor de lezers van „de Nederlander” geen onbekende) poneert de stelling, dat defensie een functie van het buitenlands beleid dient te zijn, maar voegt daar aan toe, dat het primaat van buitenlandse zaken niet mag worden opgevat als een dictaat: „De politieke en departementale leiding van defensie heeft een eigen inbreng.”

„Is de NAVO-strategie nog wel juist?” Deze vraag wordt gesteld door de heer K. P. Bloema, luitenant-kolonel buiten dienst en medewerker van het ministerie van defensie. De schrijver geeft eerst een samenvatting van de op „flexible response” geleverde kritiek en besteedt vervolgens aan-

dacht aan enige alternatieven: het dambord-systeem, de huis-en-haard-verdediging en de drie-linies-conceptie. Tot besluit brengt hij onder het kopje „tegen atoomgevaar” het conventioneel machtssevenwicht, de sociale verdediging en een eventueel uittreden van Nederland (als „gidsland”) uit de NAVO ter sprake (dit laatste vindt hij „een reactionair idee”).

Behoeft

Het vierde artikel („Onderwijs en defensie”) is geschreven door de heer H. Niezink (adjunct-directeur van de Rijks Pedagogische Academie te 's-Gravenhage en lid van de Atlantische Onderwijscommissie). Volgens deze auteur bestaat er in ons land behoefte aan „een soort van centrum voor democratie, dat met steun van de overheid zich bezighoudt met de problematiek van het verschijnsel democratie”. Zo'n centrum zou z.i. een steun kunnen zijn voor ouders en andere opvoeders. In elk geval moet er naar zijn mening iets worden gedaan aan „het bij velen bestaande gebrek aan inzicht in de structuur van de NAVO”, waardoor de anti-propagandisten dikwijls vrij spel krijgen.

Dr. G. Teitler (militair socioloog en wetenschappelijk medewerker aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam) heeft een bijdrage over „het officierscorps na 1945” geleverd. Volgens hem kenmerkte dit corps zich vóór de tweede wereldoorlog door technische, nationale en maatschappelijke autonomie. Door de invoering van sub- en non-conventionele wapens is de technische autonomie aangetast. De nationale autonomie is verloren gegaan door de toetreding van ons land tot de NAVO. De maatschappelijke autonomie staat „ter discussie”, maar dit is in Nederland altijd al het geval geweest; van een maatschappelijk isolement is nooit sprake geweest.

Prof. dr. F. C. Spits (kolonel titulair buiten-

dienst en bijzonder hoogleraar aan de rijksuniversiteit in Utrecht) geeft een historische schets van „de invoering van de dienstplicht”. Terecht spreekt hij in de ondertitel van zijn artikel van „een moeizame zaak”. De dienstplicht is reeds ingevoerd in 1579, maar de desbetreffende bepaling van de Unie van Utrecht is een dode letter gebleven: de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden opereerde met een huurling. Onder invloed van de Franse Revolutie maakte dit omstreeks 1800 plaats voor een volksleger, maar tot aan het einde van de negentiende eeuw kon ieder, die werd opgeroepen, zich tegen betaling laten vervangen. Pas in 1898 is het remplaçantenstelsel afgeschaft en de persoonlijke dienstplicht ingevoerd.

INTERESSANT

Het zevende artikel („Personeelsbeleid bij defensie”, geschreven door de kolonel der artillerie H. W. Hiddema) begint met een uiteenzetting van het begrip „geïntegreerd personeelsbeleid” aan de hand van het eindrapport van de STUMIK (Stuurgroep Maatschappelijke Invloeden in de Krijgsmacht). Vervolgens wijst de schrijver op enige „specificiteiten” van het personeelsbeleid van defensie, die voortvloeien uit de aard en het doel van de krijgsmacht en uit de driedeling van het bestand (beroepsmilitairen, dienstplichtigen en burgers). De tweede helft van zijn artikel is gewijd aan enige interessante facetten van dit beleid onder de kopjes „werving en opleiding”, „beoordelingen”, „gedwongen werknemers” en „werkomstandigheden”. De „functionering van militaire belangenverenigingen” wordt onder de loupe genomen door de heer H. A. Couzy, voorzitter van de Vereniging van Officieren van de Koninklijke Landmacht en van de Koninklijke Luchtmacht (VOKL). Tegen het einde van de negentiende eeuw werd de eerste onderofficierenvereniging opgericht.

In het begin van de twintigste volgde een aanvankelijk klein aantal officieren dit voorbeeld. In 1966 ontstond de VVDM (Vereniging van Dienstplichtige Militairen). De militaire belangenverenigingen zijn lange tijd slechts overleg-partners geweest. In de laatste jaren hebben zij ook een „waakhondfunctie” gekregen. De schrijver eindigt als volgt: „Waar de roep om meer inspraak voor het personeel ook in de Krijgsmacht steeds vaker gehoord wordt, zal de rol van de militaire belangenverenigingen vermoedelijk alleen nog maar toenemen”.

Het negende en laatste artikel is getiteld „De Nederlandse Defensie: een halve eeuw praktijk” en is geschreven door de heer A. R. de Vries, luitenant-kolonel buiten dienst, erelid en oud-vice-voorzitter van het Veteranen Legioen Nederland. De ervaringen van de auteur hebben onder meer betrekking op de in 1925 gestichtte S.V.O. (School voor Verlofs-officieren) te Kampen, de mobilisatie van 1939, de meidagen van '40 en de naoorlogse wederopbouw van de krijgsmacht. Het artikel eindigt met een oproep tot geestelijke en daadwerkelijke weerbaarheid.

NADRUK

Tot zover deze samenvatting. Het is duidelijk, dat de redactie van „Basis” bij de samenstelling van dit „Defensie-nummer” niet gestreefd heeft naar volledigheid. De nadruk is gelegd op de personele aspecten van de defensieproblematiek. Om te voorkomen, dat hieruit zou worden afgeleid, dat er op het gebied van materieelsbeleid geen problemen zijn, heb ik daarover in een op verzoek van de redactie geschreven inleiding bij wijze van (bescheiden) aanvulling enige opmerkingen gemaakt. Deze hebben voornamelijk betrekking op de door officierenverenigingen in de brochures „Veiligheid bittere noodzaak” en „Bedreigde gevechtskracht” (beide verschenen in het najaar van 1976 geleverde kritiek op het materieelsbeleid ten behoeve van de Koninklijke Landmacht.

Ik beveel het „Defensie-nummer” van „Basis” van harte aan in de belangstelling van de lezers van „de Nederlander” (eigenlijk van elke Nederlander!).

K. de Vries

Personeelssituatie bij Koninklijke Marechaussee

door: H. Wisselink, lid van de CDA-Tweede Kamerfractie

Bij de behandelings van de defensiebegroting 1977 is door ons sterk aangedrongen op een onderzoek naar het structurele tekort aan personeel bij de Koninklijke Marechaussee.

De minister van defensie deed de toezegging met een nota te zullen komen. Deze dagen is betreffende nota openbaar geworden. De hiertoe ingestelde werkgroep is er zondermeer van uitgegaan dat het huidige takenpakket gehandhaafd dient te blijven.

In de afgelopen tijd hebben zich bij de uitoefening van de taken van de Marechaussee aanmerkelijke verzwaringen voorgedaan.

Dit was in belangrijke mate het gevolg van:

- de toenemende criminaliteit,
- de verharding van de criminaliteit,
- het internationaal terrorisme,
- de smokkel en handel in heroïne,
- de handhaving van de openbare orde,
- bewakingsdiensten,

- de intensiteit van het wegverkeer die sterkere begeleiding van de militaire colonnes vergt,
- het vreemdelingtoezicht.

PRIMAIR

Bij het vervullen van politie-taken is de mankracht primair. Een betere technische uitrusting is van betekenis, maar dit kan mankracht hier niet vervangen. Bij de invoering van de werk- en rusttijdenregeling van militairen is gebleken dat de verkregen compensatie voor de Kon. Marechaussee geen oplossing betekent. Bij de treinkapingen waren 12- tot 24-urige diensttijden meer regel dan uitzondering. Wanneer dan de collega's van de burgerpolitie de extra uren wel vergoed krijgen, dan is het duidelijk dat hier met twee maten wordt gemeten. De nota constateert dat de aanzienlijke drukverzwaring gevolgen heeft voor het moreel. Niettemin kan gesteld worden dat ondanks alle moeilijkheden de

dienstuitoefening goed is gebleven. Men kan echter niet blijvend zware wissels op het personeel blijven trekken.

Het ligt voor de hand nu inmiddels besloten is de civiele politie sterk uit te breiden, de Kon. Marechaussee niet tot stiefkind te maken. De laatste jaren worden er door het wapen zo'n 30.000 mandagen aan politiebijstand verleend.

VERANTWOORD

Ook de speciale bewaking van kwetsbare personen en instellingen moet helaas worden voortgezet en soms zelfs verscherpt. In het totaal komt daarom de nota tot een uitbreidingsbehoefte van 348 man. De marechaussee beschikken over speciale bekwaaamheden. Dat is de laatste jaren bij verschillende incidenten duidelijk bewezen.

Er bestaat grote behoefte aan een centraal geleid, niet gebonden, strak georganiseerd en zwaarder bewapend en toegerust politieapparaat voor bijzondere gevallen.

De toenemende zorg voor de openbare orde vergt financiële offers. De extra kosten van de voorgestelde uitbreiding bedragen in totaal over de komende vierjarige periode f 25 à f 30.000.000,-.

Volgens mij is dit offer zelfs in de huidige situatie een verantwoorde uitgave. Wij hopen dat de regering binnenkort in gunstige zin hierover zal beslissen. Voornoemde nota is een duidelijk en goed stuk. Zij zal ongetwijfeld bij de besluitvorming een rol van betekenis spelen.

Herman Wisselink.

Bestuurlijke reorganisatie voorlopig van de baan?

door: mr. H. K. J. Beernink, oud-minister van Binnenlandse Zaken

Formateur Den Uyl heeft aan het begin van zijn optreden als zodanig een lijstje gemaakt van de onderwerpen, die hij in ieder geval met de voorzitters van de fracties van PvdA, CDA en D'66 wilde bespreken. De bestuurlijke reorganisatie van ons land kwam op dat lijstje niet voor.

De drie fracties zijn in de gelegenheid gesteld om andere onderwerpen, die zij beslist besproken wilden zien, aan drs. Den Uyl op te geven. Geen der fracties heeft er blijkbaar behoefte aan gevoeld de bestuurlijke reorganisatie tijdens de formatie een punt van discussie te doen zijn. Uit gesprekken met kamerleden bleek mij, dat zij in deze tijd het werkelijk niet aan durfden deze reorganisatie, waarmee miljarden gemoeid zullen zijn, te bevorderen.

Wat moet hieruit worden afgeleid?

Is de bestuurlijke reorganisatie van ons land voorlopig van de baan? Of zal een bescheidener plan, dat niet uitgaat van 24 provincies, maar de op gang gekomen gewestvorming op vrijwillige basis wil stimuleren, worden ingediend?

Vast staat in ieder geval, dat ook bij dit belangrijke onderwerp rekening zal moeten worden gehouden met het feit, dat nieuwe uitgaven het te verwachten begrotingstekort weer zullen doen toenemen. Misschien zal de memorie van toelichting op de begroting van binnenlandse zaken voor 1978 ons wat meer inzicht in deze materie geven.

Beernink.

Gebedsdienst op Prinsjesdag

Op prinsjesdag-1977, aanstaande dinsdag 20 september, wordt in Den Haag, enkele uren voor de plechtige opening van de nieuwe zitting van de Staten-Generaal, in de Grote Kerk een gebedsdienst gehouden. Deze gebedsdienst is niet alleen bestemd voor politici. Alle belangstellenden kunnen deze dienst, welke om kwart voor elf des morgens begint en een half uur duurt, bijwonen. De gebedsdienst draagt een oecumenisch karakter. De organisatie berust bij het comité ter voorbereiding van de gebedsdienst ter gelegenheid van de opening van het parlementaire jaar 1977/1978. In dit comité werken samen de Baptisten gemeente, de Chris-

telijk Gereformeerde Kerk van Den Haag-centrum, de classis Den Haag van de Gereformeerde Kerken, de Doopsgezinde gemeente, de Rooms-Katholieke Kerk, de Vrije Evangelische gemeente, de Waalse gemeente, de Evangelisch Lutherse gemeente, het Genootschap der Vrienden De Quakers, de Hervormde gemeenten van Den Haag en Loosduinen, het Leger des Heils, de Oud-Katholieke Kerk en de Remonstrants-Gereformeerde gemeente.

De Grote Kerk ligt in het stadscentrum van Den Haag, op slechts enkele honderden meters afstand van het Binnenhof.

Europese defensie verdient meer aandacht

door: G. C. de Groot

De Tweede-Kamer-leden Wisselink en Van der Mei (beiden CDA) hebben op 12 augustus schriftelijke vragen gesteld aan de minister van defensie over de beveiliging van de aanvoerroutes waarlangs de V.S. in tijden van crises voorraden moeten aanvoeren die voor de verdediging van Europa onmisbaar zijn. Dit naar aanleiding van berichten dat in april een zeer groot aantal Russische oorlogsschepen en duikboten in de Noordelijke Atlantische Oceaan verschenen en dat de Amerikaanse en Britse marine niet in staat waren hun taak - nl. lokaliseren en volgen van deze schepen - te volvoeren en andere middelen moesten aanwenden.

De kamerleden vroegen met name of de minister het standpunt van zijn voorganger onderschrijft nl. „dat de Amerikaanse marine in tijden van crises door activiteiten elders gebonden kan worden en daardoor in mindere mate beschikbaar zal zijn ter beveiliging van de Noord-Atlantische Oceaan zodat het zwaartepunt dan naar verhouding meer komt te liggen op de Europese maritieme strijdkrachten. Blijkens het antwoord van 7 september onderschrijft de minister dit standpunt.

Vervolgens deelt de bewindsman in antwoord op vragen van de beide kamerleden nog het volgende mee: „Aangezien er meer Sowjet dan Westerse onderzeeboten ter plaatse waren moesten er extra middelen, vooral lange afstand patrouillevliegtuigen worden ingezet. Hierbij moet tevens worden opgemerkt dat moderne lange afstand patrouille vliegtuigen effectieve mid-

delen zijn om de bewegingen van onderzeeboten te volgen. Doordat een beperkt aantal vliegtuigen beschikbaar was, was het niet mogelijk alle in de Atlantische Oceaan aanwezige Sovjet-onderzeeboten voortdurend te schaduwen.

Vervolgens deelt de minister mee: „Bijna alle aan de oefening deelnemende Sovjet onderzeeboten hadden anti-schiptaken. In tegenstelling tot het gebruikelijke patroon opereerden zij echter gedurende deze vlootoefening noordelijk van de Westerse aanvoerlijnen. Het is van groot belang bij een dreigend conflict over voldoende versterkingen in West Europa te kunnen beschikken. Er zijn plannen in voorbereiding voor een versnelde aanvoer van deze versterkingen en voor de opslag van het daarvoor benodigde materieel in West-Europa. Aldus kunnen bij het uitbreken van een conflict eventuele gevechtshandelingen in West Europa enige tijd worden volgehouden, ook al moeten zoals wordt verwacht, de NAVO maritieme strijdkrachten aanvankelijk voor een groot deel worden ingezet voor andere operaties dan die welke direct verband houden met de overvoer van versterkingen naar West-Europa.

Zoals mijn ambtsvoorganger Vredeling in zijn antwoord op de vragen van de heren Wisselink en Van der Mei van 15 juli 1976 heeft gesteld, kunnen - bij het uitbreken van gevechtshandelingen - voor het gelijktijdig uitvoeren van alle taken onvoldoende NAVO-zeestrijdkrachten op de Noord-Atlantische Oceaan beschikbaar zijn. Dit zal zich met name voordoen wan-

neer een deel van de Amerikaanse zeestrijdkrachten elders is verbonden. In een later stadium wanneer de behoefte aan verdere bevoorrading en versterkingen over zee naar West Europa zich doet voelen zullen naar verwachting weer zeestrijdkrachten kunnen worden vrijgemaakt voor het beschermen van de vitale aanvoerwegen naar West-Europa”, aldus minister Stemerding.

Concluderend:

- In tijden van grote crises zal de meest vitale verbinding tussen Amerika en Europa volstrekt onvoldoende zijn bevrijgd.
- Deze beveiliging zal naar verwachting in een later stadium weer enigermate kunnen worden gegeven mits elders weer zeestrijdkrachten kunnen worden vrijgemaakt. Gezien de grote getalsmatige sterkte van Sovjet schepen - en koopvaardij schepen die zeer snel kunnen worden omgebouwd - is dit „vrijmaken” op zijn minst twijfelachtig. Het feit dat het in een oorlog helaas ook voorkomt dat mensen en materieel buiten gevecht worden gesteld moet kennelijk gemakshalve maar buiten beschouwing blijven.
- Het blijkt thans dat op de strijdkrachten van de NAVO zodanig is bezuinigd dat men zelfs niet eens meer in staat is een plotseling in haar verdragsgebied binnenvarende vloot van schepen te volgen aangezien de NAVO niet over voldoende onderzeeboten „ter

plaatse” beschikte zoals de minister het uitdrukt en slechts een beperkt aantal lange afstand patrouille vliegtuigen beschikbaar was.

- Aangezien de minister in zijn beantwoording meedeelt dat „moderne lange afstand patrouille vliegtuigen effectieve middelen zijn om de bewegingen van onderzeeboten te volgen, heeft hij hiermee zelf de urgentie aangetoond van spoedige vervanging van de Neptune's.
- Er valt te vrezen dat, indien er werkelijk een grote internationale crisis zou uitbreken, de vitale aanvoerwegen naar West-Europa voor het merendeel zullen zijn geblokkeerd.

Indien de NAVO al geen kans meer ziet in vredetijd een binnenvarende vloot te volgen, hoe groot moet dan de kans worden geacht dat de Europese maritieme strijdkrachten, verstoken van Amerikaanse hulp, in geval van oorlog in de eerste periode werkelijk de vitale verbindingswegen zullen kunnen beveiligen?

Het antwoord is even duidelijk als ontstellend.

Gelukkig deelt de minister in het slot van zijn beantwoording mee dat in NAVO-verband naar een antwoord op deze tekortkomingen wordt gezocht en dat Nederland deelneemt aan het opstellen van deze plannen. Totdat deze plannen zijn uitgevoerd zullen verantwoordelijke marine autoriteiten nog wel de nodige slapeloze nachten hebben.

Regering start inspraak-procedure over woning- en stedenbouwbeleid 1977-2000

De minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening heeft dezer dagen de Tweede Kamer het ontwerp-Structuurschema Volkshuisvesting aangeboden. Daarin wordt voor de periode tot het jaar 2000 aangegeven hoeveel woningen moeten worden gebouwd of verbeterd, waar dat moet gebeuren en welke kwaliteitseisen aan de woning en zijn omgeving moeten worden gesteld. Dat beleid is van groot belang voor de hele ruimtelijke ordening in ons land.

Om tot een definitief schema te komen wordt de inspraak-procedure van de zogenaamde Planologische Kernbeslissing (PKB) gevolgd. Daarbij kan iedere burger schriftelijk commentaar leveren en suggesties doen. Onder meer voor dat doel verschijnt binnen afzienbare tijd een in minder technische termen geschreven samenvatting van het Structuurschema.

Het Structuurschema Volkshuisvesting kan worden beschouwd als een aanvulling op de al verschenen Verstedelijkingsnota. Op grond van ervaringen en van algemene doelstellingen op het gebied van welvaart en welzijn heeft de regering in het structuurschema uitgangspunten en doelstellingen van het volkshuisvestingsbeleid neergelegd. Die beschouwing vooraf is volgens de regering noodzakelijk, omdat in de na-oorlogse jaren, onder druk van de noodzaak snel en veel te bouwen, nauwelijks tijd was voor bezinning. Nu is echter een poging gedaan om de verschillende beleidsvoornemens en maatregelen op elkaar af te stemmen.

ACHTERSTAND

De regering stelt vast, dat in de afgelopen jaren opnieuw enige achterstand is ontstaan in de woningvoorziening, die in de jaren 1980-1990 moet worden ingelopen.

Oorzaak van dit (landelijk) tekort is de onvoorzien immigratie in 1975 en de tijdelijke stagnatie bij het gereedkomen van woningen in 1976. Tot 1980 moet rekening worden gehouden met een wat krappe woningmarkt, vooral in het Westen van het land waar de situatie altijd moeilijker is dan gemiddeld. Dat houdt onder meer in, dat daar enigszins vertraagd tegemoet kan worden gekomen aan de nieuwe woningvraag van jongeren en alleenstaanden. Na 1980 zal zo spoedig mogelijk evenwicht tussen behoefte en vraag tot stand worden gebracht, om alle bevolkingsgroepen in staat te stellen hun recht op goede huisvesting uit te oefenen.

In de spreiding van de nieuwbouw denkt de regering aan een lichte bijstelling van de ontwikkeling tot nu toe. In vergelijking met de woningproductie in 1975 zal de bouw in het Westen van het land hoger moeten liggen dan zou overeenkomen met de ontwikkeling van de woningbehoefte volgens „de trend”. De bouw in het Oosten en Zuiden van het land zal dan met een overeenkomstig totaal verminderd kunnen worden. De woningbouw in het Noorden en Zuid-Westen gaat door op het niveau van de bouw in 1975.

Het aandeel van groeikernen en groeisteden in de totale bouwproductie zal in de komende jaren nog toenemen. Bevorderd zal worden, dat de vier grote steden waar mogelijk woningen gaan bouwen op terreinen die nu nog een andere bestemming hebben. Dit als compensatie voor het verloren gaan van woningen door stadsvernieuwingsactiviteiten.

VRIJE KEUS

De regering wil een ieder vrij laten in de keus tussen kopen en huren. Gezien de grote belangstelling van woningzoekenden moeten er daarom meer mogelijkheden worden geopend voor het verwerven van een eigen woning. In groeikernen en groeisteden zullen naar verhouding veel koopwoningen worden gebouwd. Ook in de vier grote steden zal het aantal koopwoningen flink moeten worden opgevoerd. In het structuurschema wordt ook ingegaan op het verbeteren, vervangen en instand-

houden van het voor-oorlogse woningbestand. Verbetering heeft in beginsel de voorkeur, maar als verbetering problemen oplevert kan gefaseerde verbetering soms een oplossing brengen. Mocht ingrijpende verbetering niet verantwoord zijn, dan zal worden volstaan met enkele noodzakelijke ingrepen om de woning tot het moment van slopen bewoonbaar te houden. Afbraak dient spoedig door nieuwbouw te worden gevolgd. Daarbij moet allereerst met de belangen van de aanwezige bewoners rekening worden gehouden. Dit kan betekenen, dat het tempo van de woningonttrekking aangepast moet worden aan de mogelijkheden van herhuisvesting van de bewoners.

Voor het naoorlogse woningbestand worden drie prioriteiten gesteld:

- bouw- en/of woontechnische gebreken verbeteren;
- de bewoners meer vrijheid geven om zelf verbeteringen aan te brengen;
- de bewoners meer betrekken bij het beheer van de woningen.

Bij het ontwerpen van nieuwe wooncomplexen zal meer dan ooit worden gestreefd naar een grotere verscheidenheid in grootte, type en andere kenmerken. Maar tegelijkertijd zullen hogere eisen worden gesteld aan het kostenbewust opzetten van plannen, waarbij een goede verhouding tussen kwaliteitseisen en beschikbare financiën zal moeten worden nagestreefd.

KWALITEIT

In het algemeen kan worden gesteld, dat in de komende jaren veel aandacht aan de kwaliteit van het wonen zal worden besteed. Niet alleen de woning zelf, maar ook de samenstelling van de wijk wat bewoners betreft, de indeling van de wijk, de voorzieningen, enzovoorts, zijn daarop van invloed. Gezinnen met jonge kinderen hebben thans de neiging om de stad te ontvluchten, hetgeen tot een eenzijdige bevolkingsopbouw in na-oorlogse woongebieden kan leiden. Daarom is het belangrijk hen bij voorrang te huisvesten in eengezinswoningen of op de benedenverdiepingen van flatgebouwen. Hoogbouw zal, op goed gemotiveerde uitzonderingen na, alleen in de grote steden mogen plaatsvinden; het aantal woonlagen moet tot zes worden beperkt en deze woonvorm zal maar een klein aandeel in de produktie mogen hebben. Ook de huisvestingsmogelijkheden van zogenaamde „vergeten groepen” zal

meer aandacht krijgen. Het slagen van dit beleid is afhankelijk van versterking van de gemeentelijke zorg voor de stedenbouwkundige aspecten van het wonen.

Te hoge grondprijzen, die een belemmering zouden zijn voor de woningbouw in grote steden en groeikernen, worden door het verlenen van lokatiesubsidies op een normaal peil gebracht. Op die manier kan daar toch een goed woonmilieu tot stand komen. Dit is een noodzakelijke ondersteuning van het ruimtelijk beleid.

Met de uitvoering van het in dit schema geschetst woningbouwbeleid zijn vele miljarden gulden gemoeid. Activiteiten als stadsvernieuwing en de uitgroei van groeikernen en groeisteden zullen grote bedragen vergen. Een „harde” raming voor de lange periode die in het structuurschema aan de orde is kan moeilijk worden gegeven. Jaar voor jaar zullen de mogelijkheden moeten worden afgewogen en kan het beleid zodanig worden bijgesteld.

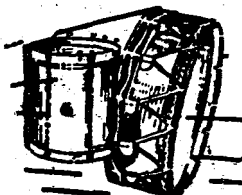
VOORLICHTING EN INSpraak

Van 15 mei tot 15 juli zal het structuurschema ter visie liggen bij alle gemeentehuizen, openbare bibliotheken, provinciale griffies en kamers van koophandel. Daar zal dan ook de samenvattende brochure verkrijgbaar zijn.

Voorts worden tussen 15 augustus en 15 september op verschillende plaatsen voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. Nadere gegevens hierover zullen door middel van advertenties in de dagbladen worden bekend gemaakt. In deze advertenties zal tevens worden uiteengezet hoe de gang van zaken is bij de inspraak over een planologische kernbeslissing (PKB)

Schriftelijke reacties op het structuurschema, die vóór 15 december aanstaande bij de minister binnenkomen, zullen bij de inspraak worden betrokken.

Inzenders van deze reacties zullen in de gelegenheid worden gesteld daar mondeling nadere toelichting op te geven. Dat gebeurt tijdens hoorzittingen die rond half februari door de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening worden georganiseerd. Daarna zal de Raad aan de minister advies uitbrengen over de binnengekomen reacties.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Nederlandse steun voor Spaans toetredingsverzoek

(van een medewerker)

Nederland staat in beginsel positief tegenover het Spaanse verzoek tot de Europese Gemeenschap te mogen toetreden. Het zal alles doen wat in zijn vermogen ligt om Spanje lid van de Gemeenschap te laten worden, maar het is zich zeer goed bewust dat zeer veel grote problemen moeten worden opgelost. Dit bleek uit hetgeen premier Den Uyl, na afloop van de „oriënterende gedachtenwisseling” met de Spaanse premier Adolfo Suarez, onlangs in Den Haag, op een persconferentie verklaarde.

Het was de eerste maal dat een Spaanse premier een bezoek aan Nederland bracht, en Nederland was het eerste land dat hij, in het kader van een rondreis langs alle negen EG-hoofdsteden, bezocht. Spanje heeft op 28 juli officieel om toetreding tot de EG verzocht, en doel van de twee series bezoeken van premier Suarez is het verzoek toe te lichten en de meningen van de diverse regeringen te peilen. Evenals de Spaanse premier maakte drs. Den Uyl, in de speeches die tijdens de lunch werden uitgesproken, melding van de moeilijkheden die moeten worden opgelost voordat Spanje kan toetreden. „Zonder de moeilijkheden te onderschatten die zich ongetwijfeld op de weg, aan het begin waarvan wij thans staan, zullen voordoen, met name op economisch en agrarisch terrein, ben ik ervan overtuigd dat Spanje en de overige Europese landen gezamenlijk, met geduld en vindingrijkheid, tot een oplossing zullen komen die het voor uw land

mogelijk zal maken metertijd tot de Gemeenschap toe te treden. Zoals vanmorgen in onze besprekingen naar voren is gekomen, zal uw land erop kunnen rekenen dat de Nederlandse regering, voor zover zulks in haar vermogen ligt, daartoe op actieve en constructieve wijze zal bijdragen.” Het Spaanse verzoek zal op de eerstkomende bijeenkomst van de Ministerraad, in de tweede helft van september, worden behandeld. Premier Den Uyl verklaarde dat Nederland wil bevorderen dat de Europese Commissie zo spoedig mogelijk wordt gevraagd advies uit te brengen over het Spaanse verzoek, en dit advies ook zo spoedig mogelijk wordt uitgebracht.

ZWIJGEN

Premier Suarez gaf geen rechtstreeks antwoord op een vraag wanneer zijns inziens de toetredingsonderhandelingen kunnen beginnen, deze voltooid zullen zijn en wanneer Spanje tot de Gemeenschap zou kunnen toetreden. Hij merkte op dat hij nog andere hoofdsteden zal bezoeken, en hoopte dat de Ministerraad spoedig een beslissing zal nemen over het verzoek van zijn regering. Zijn minister van Buitenlandse Zaken, Marcelino Oreja Aguirre, had op een persconferentie in Brussel, op 28 juli, de hoop uitgesproken dat Spanje binnen zeven tot negen jaar volledig lid zou kunnen zijn, maar deed er in Den Haag het zwijgen toe.

Bij het opstellen van een nieuwe grondwet waaraan thans door een uit vertegenwoordigers van alle politieke partijen bestaande commissie wordt gewerkt - zal blijken dat Spanje van plan is om de Europese Conventie

over de Rechten van de Mens te onderschrijven, zo verklaarde premier Suarez. Zoals bekend, heeft in de Tweede Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken Schelto Patijn (socialist) voorgesteld dat nieuwe- en kandidaatleden van de Gemeenschap de Conventie over de mensenrechten en het individueel klachtrecht onderschrijven (zoals thans alle huidige EG-leden hebben gedaan) als voorwaarde voor toetreding. Minister Van der Stoel noemde dit een sympathieke gedachte, maar wilde het niet als voorwaarde voor toetreding stellen.

DEMOCRATIE

Premier Den Uyl verklaarde categorisch, dat de verklaring over het democratisch karakter van de Gemeenschap, die de Europese Raad ter gelegenheid van de verkiezingen voor het Europese Parlement zou moeten afleggen (en waarbij de kandidaat-leden zich dienen aan te sluiten) „niets van doen heeft” met het zogenoemde Euro-communisme. Hij legde er tevens de nadruk op dat er nog geen officieel voorstel voor een dergelijke verklaring is, maar dat erover wordt gedacht. (Minister Van der Stoel heeft in de Kamercommissie meegedeeld, dat Nederland op dit punt met initiatieven wil komen).

In antwoord op een vraag of de Nederlandse regering meende dat het democratiseringsproces is voltooid met het houden van verkiezingen of met het goedkeuren van een nieuwe grondwet (die de bevoegdheden van de volksvertegenwoordiging regelt), verklaarde drs. Den Uyl dat een herziening van de grondwet in

democratische zin „uiteraard” behoort tot de vereisten voor een volwaardige democratie. Maar hij voegde eraan toe, geen enkele aanleiding te hebben voor de veronderstelling dat het „in volle gang” zijnde democratiseringsproces niet tot een goed einde zou worden gebracht.

Nederland, dat in het verleden nogal „fel” heeft gereageerd op het gebrek aan democratie in Spanje, beschouwt het bezoek van premier Suarez als „een mijlpaal of zelfs een keerpunt” in de betrekkingen tussen beide landen. „Naast de constructieve Nederlandse instelling ten aanzien van het Spaanse verzoek om toetreding tot de Gemeenschap, zal de Nederlandse regering ook graag het hare willen bijdragen tot een verdere ontplooiing en verdieping van de bilaterale betrekkingen tussen Nederland en Spanje”, aldus de premier. Zo spoedig mogelijk nadat een nieuw kabinet is gevormd, zal de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken een bezoek aan Madrid brengen. Is een nieuw kabinet tegen eind september nog niet gereed, dan zal mr. Van der Stoel, als minister in het demissionaire kabinet, in New York, in marge van de vergadering van de VN-assembly, besprekingen voeren met zijn Spaanse ambtgenoot.

Binnenkort zullen in Madrid besprekingen beginnen over een cultureel verdrag, en plannen voor een vestigingsverdrag zijn in een vergevorderd stadium. „Ik ben ervan overtuigd dat ook op andere terreinen aan de betrekkingen tussen Nederland en Spanje een nieuwe dimensie zal kunnen worden gegeven.”

Vooruitzichten voor de landbouw 1977-1978

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft onlangs de vooruitzichten voor de landbouwmarkten bekendgemaakt. De vooruitzichten voor de landbouw in de komende 12 tot 24 maanden wijzen op een verbetering van de rentabiliteit in de meeste sectoren van de vleesproductie, op handhaving van de structurele overschotten in de zuivelsector, de suikersector en de wijnsector en op moeilijkheden in de graansector.

Zuivelprodukten

Ondanks de communautaire maatregelen tot beperking van de overschotten in de zuivelsector, waarvan het effect pas op langere termijn merkbaar zal worden, zullen de botervoorraden in 1977 toenemen tot ten minste 300.000 ton (momenteel ongeveer 190.000 ton). Eind 1978 zullen de voorraden nog groter zijn. De voorraden

magere melkpoeder daarentegen zullen in 1977 iets kleiner worden (ongeveer 1 miljoen ton tegen ongeveer 1,3 miljoen ton in 1976), en deze daling zou in 1978 verder kunnen gaan. De kaasproductie zal sneller toenemen dan het verbruik. De zuiveloverschotten zullen slechts moeizaam op de wereldmarkt kunnen worden afgezet, daar een aantal derde landen evenzeer met een overproductie in de zuivelsector te kampen hebben als de Gemeenschap.

Suiker

Het gevaar bestaat dat het structurele overschot in de komende jaren een dergelijke omvang bereikt (ongeveer 3 miljoen ton) dat de afzet op de wereldmarkt, die trouwens ook voor suiker gekenmerkt wordt door een grote overproductie, niet gemakkelijk zal zijn. De wereldproductie in de campagne 1976/1977 wordt geraamd op 86,3 miljoen ton, dat wil zeggen een stijging met 5 procent ten opzichte van 1975/1976. Het verbruik stagneert.

Wijn

Gezien de grote voorraden zal de situatie in de wijnsector in het komende en de daaropvolgende wijnbouwjaar marktsaneringsmaatregelen vergen, zelfs bij een normale productie (145 à 150 miljoen hl). Ook al zal op lange termijn de productie minder sterk toenemen, dan nog zal in eerste instantie rekening moeten worden gehouden met de bijkomende productie die het resultaat is van de nieuwe aanplant in de laatste jaren. Het verbruik stagneert en de uitvoermogelijkheden zijn zeer beperkt en zullen zeer beperkt zijn.

Granen

De wereldmarkt voor granen zal onder invloed staan van een iets geringere productie (zachte tarwe: min 10 miljoen ton, secundaire granen: min 6 miljoen ton) dan verleden jaar van hogere voorraden (zachte tarwe in de VS en Canada: plus 18 miljoen ton, secundaire granen op de wereldmarkt: plus 15 miljoen ton). De sterk gestegen productie in de Gemeenschap (1977/78: 105 miljoen ton tegen 90 miljoen ton in 1976/1977) zal problemen geven met name voor de afzet van gerst en zachte tarwe. De voorraden aan het einde van het verkoopseizoen 1976/1977 (totaal voor alle graansoorten) zullen op een normaal peil liggen (ongeveer 12, 7 miljoen ton, waarvan 10,7 miljoen ton in de handel).

Vlees, eieren

De rundvleesproductie zal in 1977 ongeveer 4 procent kleiner zijn en in 1978 tot ongeveer 6,1 miljoen ton dalen. Ook in de komende maanden zal de toestand nog

altijd niet bevredigend zijn, maar de omvang van de productie in het komende jaar en een geringe toeneming van het verbruik zullen dan tot een stijging van de prijzen in deze sector kunnen leiden. Voor varkensvlees zal de seizoencyclus een prijsstijging tot gevolg hebben in de herfst van 1977. De dalende tendens in de productie die zich vanaf begin 1978 zal manifesteren, zal de prijzen tot een nieuw hoogtepunt doen stijgen dat zich waarschijnlijk zal situeren in de winter van 1978/1979. Voor slachtpluimvee wordt in 1978 eveneens een geringe produktiedaling (ongeveer 1 procent) verwacht, waardoor

de prijzen iets vaster zullen worden. Voor eieren daarentegen wordt een geringe toeneming van de productie verwacht. Gezien het volgend jaar waarschijnlijk lagere prijspeil voor soja dan in 1976, het verwachte prijspeil voor granen en de hierboven weergegeven vooruitzichten voor de verschillende dierlijke produkten, mag een verbetering van de rentabiliteit in deze sectoren worden verwacht, behalve wellicht voor de sector eieren.

Andere produkten

Er bestaat een reële mogelijkheid voor lagere prijzen voor aardappelen, hop en tabak, alsmede van iets hogere prijzen voor fruit, bepaalde groentesoorten en zaaizaad.

H. L.

CDA-vrouwen willen bijzondere aandacht voor emancipatiebeleid

Het CDA-Vrouwenberaad meent, dat tijdens de kabinetsformatie bijzondere aandacht besteed moet worden aan het emancipatiebeleid. Daarom heeft het beraad CDA-fractievoorzitter mr. A.A.M. van Agt in een brieftelegram zijn mening kenbaar gemaakt.

De tekst van het brieftelegram luidde: „Het CDA-Vrouwenberaad dringt er bij de fractievoorzitter op aan tijdens de formatiebesprekingen bijzondere aandacht te besteden aan het EMANCIPATIEBELEID. Het CDA-Vrouwenberaad vertrouwt er op dat de serieuze inbreng, die reeds door de commissie emancipatie van de CDA-fractie is geleverd voor de eigen programcommissie in ieder geval wordt overgenomen en wordt hard gemaakt in de onderhandelingen.”

Voorts bepleit het CDA-Vrouwenberaad het voordragen van namen van deskundige CDA-vrouwen wanneer de verdeling van de portefeuilles voor het toekomstige kabinet aan de orde komt. Tenslotte spreekt het CDA-Vrouwenberaad zijn grote waardering uit voor de wijze waarop de CDA-fractie de onderhandelingen heeft gevoerd en wenst de fractievoorzitter veel sterkte en succes bij de voortgang van de kabinetsformatie.”

Aldus de tekst van het brieftelegram van het CDA-Vrouwenberaad, gericht tot fractievoorzitter mr. Van Agt.

publikaties CDA-instituten

Grondpolitiek

„Grondeigendom en grondbeheer - een opdracht voor individu en gemeenschap”
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
30 pag.; f 3,75

Plichten en perspectieven

Aanzet voor een profielschets van het CDA
brochure van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 34 pag.; f 3,90

Energiebeleid

Rapport van de wetenschappelijke instituten
68 pag.; f 5,25

Gerede twijfel

Bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling
nota van de wetenschappelijke instituten
4e druk; 30 pag.; f 3,75
alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

Anti-apartheidsconferentie in Lagos

(van een correspondent)

De ministers van Buitenlandse Zaken van de negen EG-landen onderzoeken initiatieven, die ten doel hebben het gewicht van de Gemeenschap als geheel aan te wenden om Zuid-Afrika ertoe te bewegen de apartheidspolitiek te verlaten. Dit onderzoek, dat spoedig zal zijn voltooid, zal het de ministers mogelijk maken de geëigende politieke beslissingen te nemen.

Dit heeft de Belgische minister van Buitenlandse Zaken, Henri Simonet, verklaard op de anti-apartheidsconferentie van de Verenigde Naties, die onlangs in de Nigeriaanse hoofdstad Lagos is gehouden.

Simonet, sprekend namens de negen als de voorzitter van de EG- en de EPS-Raad, veroordeelde in scherpe bewoordingen de apartheid, gaf een opsomming van de maatregelen die de negen reeds hebben genomen, verklaarde dat „de lidstaten van de Gemeenschap embargo-maatregelen hebben genomen wat betreft de verkoop van wapens aan Zuid-Afrika”, maar sprak met geen woord over een economische boycot of een gedragscode voor Europese bedrijven die in Zuid-Afrika werkzaam zijn.

Vóór zijn vertrek naar Lagos had Simonet aangekondigd dat de Gemeenschap „met economische machtsmiddelen” pressie op Zuid-Afrika zou gaan uitoefenen. Hij achtte het eveneens waarschijnlijk dat de negen hun stem zouden geven aan een oproep voor een wapenembargo tegen Zuid-Afrika.

De Belgische voorzitter herinnerde eraan dat minister Van der Stoep, toen Nederland eind vorig jaar het voorzitterschap van de EG en de EPS bekleedde, namens de negen in de VN-assembly, naar aanleiding van de onlusten in Soweto, een duidelijke verklaring had afgelegd. „De heftige betogingen die in Soweto en andere plaatsen in Zuid Afrika zijn gehouden, zijn een tragische uiting van de revolutie van de meerderheid van de Zuidafrikaanse bevolking tegen de apartheid, en bewijzen het failliet van dit stelsel, niet slechts op het morele vlak, maar ook wat betreft zijn praktische toepassing. Zolang de apartheid wordt gehandhaafd, zullen confrontaties, die steeds heftiger dreigen te worden, onvermijdelijk zijn”.

De negen veroordelen en verwerpen het concept van naar ras gescheiden gemeen-

schappen en betreuren de weigering van de Zuidafrikaanse regering, de weg naar een werkelijk niet-rationale samenleving in te slaan waartoe de gehele bevolking van Zuid-Afrika, op voet van gelijkheid, behoort. De negen beschouwen een dergelijke ontwikkeling als de enig mogelijke oplossing van de problemen waarvoor het land zich gesteld ziet”.

SCHENDING VAN MENSENRECHTEN

„De apartheid”, aldus Simonet, „is een lediging van de menselijke waardigheid. Zij is strijdig met de beginselen van de universele verklaring over de rechten van de mens en het Handvest van de Verenigde Naties, zij is een vorm van geïnstitutionaliseerd racisme en maakt het de meerderheid van de inwoners onmogelijk zijn burger- en politieke rechten onbelemmerd uit te oefenen”. De negen hebben meermalen, onder andere in de Verenigde Naties, duidelijk verklaard dat de apartheid „een flagrante schending van de mensenrechten” is, en dat het stelsel ingaat tegen „de legitieme aspiraties van alle inwoners van Zuid-Afrika om ten volle, op voet van gelijkheid, deel te nemen aan het politieke, economische, sociale en culturele leven van hun land. De negen zijn ervan overtuigd dat er spoedig, en op vreedzame wijze, een einde moet komen aan de apartheidspolitiek.

Zoals bekend hebben de negen ministers - op hun informele overleg in het Friese Beetsterzwaag - besloten het „onafhankelijke” thuisland Transkei niet te erkennen. „De negen zijn van oordeel dat het beleid van de Bantoestans, in tegenstelling tot hetgeen de Zuidafrikaanse regering beweert, geenszins een middel is om de problemen die voortvloeien uit de apartheid op te lossen, maar juist is bedoeld om dit systeem te handhaven”, aldus Simonet.

Simonet gaf vervolgens een overzicht van de maatregelen die de negen hebben genomen „om hun afkeuring van de apartheid te laten blijken en hun solidariteit met hen die zich ertegen verzetten en er slachtoffer van zijn”.

- Zij verzetten zich tegen het beleid van „bantoestanisatie”, en zullen zich van elke handeling onthouden die op enigerlei wijze zou kunnen bijdragen tot volharding in dit beleid.

- Zij verstrekken toenemende hulp aan Zuid-Afrika's buurlanden zodat deze beter

in staat zijn „de specifieke problemen die uit hun geografische situatie voortvloeien het hoofd te bieden.

- Zij dragen bij aan de VN-fondsen voor hulp aan slachtoffers van de apartheid, vooral voor hen die te lijden hebben van repressieve wetgeving en discriminatie, en verlenen bijvoorbeeld rechtskundige en onderwijs hulp.

- Zij verlenen eveneens subsidies aan particuliere organisaties die zich vooral bezighouden met studenten en vluchtelingen uit Zuid-Afrika.

- Ook de Gemeenschap als zodanig verleent steun aan slachtoffers van de Zuidafrikaanse bezetting van, en apartheid in, Namibië, via de Conventie van Lomé, door het verlenen van financiële steun aan het VN-Instituut voor Namibië in Lusaka, en door het verstrekken van beurzen aan Namibische studenten.

- De lidstaten van de Gemeenschap hebben embargo-maatregelen genomen wat betreft de verkoop van wapens aan Zuid-Afrika”.

Volgens het Westduitse persbureau DPA is een in juli door de minister gevormde werkgroep van deskundigen op juridische moeilijkheden gestoten, toen zij wilde nagaan of een economische boycot van Zuid-Afrika mogelijk is. Men zou echter wel hebben vastgehouden aan het plan voor de opstelling van een gedragscode voor ondernemingen.

Minister Simonet beperkte zich tot een verklaring dat „de ministers van Buitenlandse Zaken van de negen onlangs, in het kader van de Europese Politieke Samenwerking, hebben besloten een breed scala van initiatieven te onderzoeken, teneinde het gewicht van de Gemeenschap aan te wenden om Zuid-Afrika te bewegen afstand te doen van zijn apartheidspolitiek. Dit onderzoek wordt thans uitgevoerd en zal spoedig zijn voltooid, waardoor het de ministers van Buitenlandse Zaken mogelijk wordt de geëigende politieke beslissingen te nemen”.

Op hun Londense bijeenkomst van 18 juli hebben de ministers, aldus Simonet, de opvattingen van de 250 miljoen inwoners van de Gemeenschap vertolkt in een verklaring, waarin de negen regeringen hun stijgende ongerustheid over de toename van het geweld in Afrika uitspre-

ken. Over de apartheid merkten de ministers op dat zij „het recht van alle volkeren om in vrede te leven, en de fundamentele rechten zoals die zijn vervat in de Universele Verklaring over de Rechten van de Mens, ondersteunen. Zij bevestigen opnieuw dat zij „al het mogelijke zullen doen om (toepassing van) de democratische meerderheidsregels, en niet-rationaal bestuur van de volkeren van zuidelijk Afrika, te bevorderen”.

„De negen zullen hun steun blijven verlenen aan de pressie die door de internationale gemeenschap op Zuid-Afrika wordt uitgeoefend, en hun eigen activiteiten intensiveren teneinde de apartheid uit te bannen. Zij hopen dat deze conferentie een belangrijke stap op deze weg zal vormen”, zo besloot minister Simonet.

Dr. Kooijmans verklaarde na afloop dat het belang van de conferentie vooral daarin is gelegen, dat de wereld Zuid-Afrika eentemmig duidelijk heeft gemaakt dat de apartheid verwerpelijk is en snel moet worden afgeschaft, wil er geen „enorme explosie” plaatsvinden.

Nederland zou graag hebben gezien, dat minister Simonet had kunnen aankondigen dat de negen hebben besloten een gedragscode uit te vaardigen voor Westeuropese bedrijven die werkzaam zijn in Zuid-Afrika. In antwoord op een vraag, wat Simonet bedoelde met „een breed scala van initiatieven”, verklaarde dr. Kooijmans dat in juni is besloten dat binnen de Gemeenschap zal worden gesproken over het opvoeren van de economische druk op Zuid Afrika. Dit proces is nog niet afgerond, hetgeen in de periode van de zomervakanties ook moeilijk kon worden verwacht. Wanneer de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York bijeen is (de zitting begint in de tweede helft van september) zal waarschijnlijk nader uitsluitel kunnen worden gegeven.

In de bij consensus aanvaarde slotverklaring van 34 punten wordt aangedrongen op „harde” economische maatregelen en beëindiging van elke vorm van nucleaire en militaire samenwerking. In antwoord op een vraag, in hoeverre Nederland gehoor zal geven aan de oproep tot harde economische maatregelen, verklaarde de staatssecretaris dat Nederland bereid is elke maatregel die wordt afgekondigd door de Veiligheidsraad na te komen.

Vrouwen meer ziek dan mannen

Zowel bij het kleuter- en lager onderwijs als bij het voortgezet onderwijs waren de vrouwelijke leerkrachten in het schooljaar 1975/1976 gemiddeld meer en langer ziek dan de mannelijke collega's. In het onderwijs in het algemeen was het verzuim als gevolg van ziekte het grootst in de grote steden, terwijl globaal kan worden gezegd dat het verzuim op oudere leeftijd toeneemt.

Een en ander blijkt uit een onderzoek onder het personeel dat werkzaam is bij het onderwijs en dat werd gehouden in het schooljaar 1975/1976. Dit onderzoek, waarbij het universitair onderwijs buiten beschouwing is gelaten, werd in opdracht van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen uitgevoerd door de Rijksuniversiteit in Leiden.

KLEUTERONDERWIJS

Volgens het rapport van de onderzoekers bedroeg het ziekteverzuim van leerkrachten bij het kleuter- en lager onderwijs 4.2%. Ruim de helft van de verzuimde werkdagen werd veroorzaakt door personen die tussen de 1 en 14 dagen, het zogenoemde kortdurend verzuim, ziek waren, en degenen die van 15 tot en met 30 dagen afwezig waren, het middellangdurend verzuim. Iets minder dan de helft viel onder het langdurend ziekteverzuim. Dat wil zeggen dat deze groep leerkrachten gemiddeld langer dan 30 dagen ziek was. Langdurend ziekteverzuim werd overigens slechts bij een kleine groep mensen aangetroffen, nl. bij 5.6% van alle leerkrachten zo schrijven de onderzoekers. Dit is 10% van alle leerkrachten die zich gedurende het schooljaar 1975/1976 ziek meldden.

De gemiddelde verzuimduur bij deze groep was dan ook zeer hoog, n.l. 64 dagen, wat overeenkomt met 14 weken. Een schoolweek bevat in het kleuter- en lager onderwijs 4 1/2 schooldagen.

Uit het onderzoek blijkt dat in vergelijking met het lager onderwijs het ziekteverzuim bij het kleuteronderwijs het hoogste was en wel 5.6%. De mensen waren daarbij zowel vaker ziek (66% is ooit ziek geweest) als langer ziek gemiddeld 14 werkdagen.

De samenstellers van het rapport vinden het opvallend dat een hoog percentage leerkrachten bij het gehele kleuter- en lager onderwijs niet ziek is geweest, 46%. In tegenstelling tot wat werd verwacht blijkt het ziekteverzuim bij het kleuter- en lager onderwijs geen verband te houden met de grootte van de school. Mogelijk is dit naar de mening van de onderzoekers terug te voeren tot de gekozen indeling in schoolgrootte.

Een ander gegeven dat in het rapport naar voren wordt gebracht is dat naarmate de verstedelijking toeneemt, het ziekteverzuimpercentage ook hoger wordt. Deze relatie wordt niet gevonden bij de gemiddelde verzuimduur, wel echter bij het percentage zieken. In de plattelandsgemeenten is het percentage van de leerkrachten dat zich gedurende het schooljaar had ziek gemeld, lager dan in de grote steden, en wel 49% tegenover 68%. De onderzoekers vermelden verder dat vrouwen meer ziek zijn dan mannen: 5.0% tegen 2.9%, terwijl zij ook vaker ziek zijn, 59% tegenover 45%. Ook is gebleken dat vrouwen langer ziek zijn dan mannen, gemiddeld 13 werkdagen tegenover 10 werkdagen. Wat de functie van de

leerkrachten betreft wordt in de publikatie geconstateerd dat hoofden vaker ziek zijn dan andere leerkrachten, 4.7% tegenover 4.1%. Dit blijkt volgens de onderzoekers te worden veroorzaakt door het aanmerkelijk hoger verzuim in het kleuteronderwijs van de hoofdleidsters, 7.1%. In het gewoon lager onderwijs en het buitengewoon onderwijs zijn het juist de onderwijzers die meer ziek zijn dan de hoofden. De onderzoekers van de Leidse universiteit noemen bij de hoofdleidsters in het kleuteronderwijs de gemiddelde verzuimduur van 18 werkdagen opvallend. Dat geldt ook voor het grote percentage dat zich ziek meldde, n.l. 70%.

VOORTGEZET ONDERWIJS

Uit de gegevens van het onderzoek blijkt verder dat het ziekteverzuim van docenten bij het algemeen voortgezet onderwijs 4.1% van de werkdagen bedroeg. Iets minder dan driekwart hiervan bestond uit kort- en middellangdurend ziekteverzuim. Langdurend ziekteverzuim werd aangetroffen bij 3.8% van alle personeelsleden die zich gedurende het schooljaar 1975/1976 ooit ziek hadden gemeld en bij 2.5% van alle personeelsleden.

Het ziekteverzuim van docenten bij het beroepsonderwijs was 5% van de werkdagen. Tweederde hiervan bestond uit kort- en middellangdurend ziekteverzuim, zo zeggen de samenstellers van het rapport. Langdurend verzuim werd waargenomen bij 5.9% van alle personeelsleden die zich in het onderzoeksjaar ooit ziek meldden en bij 3.8% van alle personeelsleden. Opvallend is dat bij het algemeen voortge-

zet onderwijs het hoogste verzuim werd geregistreerd bij de kleine scholen, 4.3% van het totaal aan gewerkte mandagen, terwijl het hoogste verzuim bij het beroepsonderwijs werd aangetroffen op de grote scholen, 5.5%. Naarmate de urbanisatiegraad hoger is, nemen het ziekteverzuim, het aantal zieken en de gemiddelde verzuimduur toe, zo schrijven de onderzoekers.

NIET-ONDERWIJZEND PERSONEEL VOORTGEZET ONDERWIJS

Volgens de gegevens die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen bestond iets meer dan de helft van het percentage van 5.3 van de leden van het niet-onderwijzend personeel dat ziek was, uit kort- en middellangdurend ziekteverzuim. Langdurend verzuim werd geregistreerd bij 14.6% van al het niet-onderwijzend personeel in het schooljaar 1975/1976. Wat het beroepsonderwijs betreft, het ziekteverzuim bij deze onderwijsvorm bedroeg 7.5% van de werkdagen.

Ruim de helft van dit verzuim bestond uit kort- en middellangdurend ziekteverzuim. Langdurend afwezig was 14.4% van alle leden van het niet-onderwijzend personeel dat zich in 1975/1976 ziek meldde, en 8.5% van dit personeel in het algemeen.

MAART TOPMAAND

Als we het verzuimpercentage per maand bekijken blijkt voor alle onderzochte onderwijssoorten maart een topmaand te zijn. Dat wil zeggen dat in die periode het ziekteverzuim het hoogst was.

Vervolg op pagina 8

Vervolg van pagina 7

DEELNEMENDE SCHOLEN

Ten behoeve van het onderzoek is een steekproef gehouden bij alle schoolsoorten, met uitzondering dus van het universitair onderwijs, te weten 5% van de scholen uit het kleuter- en basisonderwijs, en 10% van de scholen uit het voortgezet onderwijs.

Aan het onderzoek hebben uiteindelijk 1139 van de 1590 aangeschreven scholen meegedaan, een deelnemerspercentage van 72%. Het aantal scholen dat aan het onderzoek meedeed was als volgt verdeeld:

kleuteronderwijs	307
gewoon lager onderwijs	435
buitengewoon lager onderwijs	93
algemeen voortgezet onderwijs	173
lager, middelbaar en hoger beroepsonderwijs	131

De onderzoekers verklaren in hun rapport dat met de publikatie nu ook voor het onderwijs wat meer bekend is geworden over het ziekteverzuim. Tot nu toe waren bijna uitsluitend gegevens bekend over het bedrijfsleven door middel van de registratie van het Nederlands Instituut voor Preventieve Geneeskunde te Leiden, terwijl er alarmerende geluiden over het ziekteverzuim in het onderwijsveld konden worden vernomen. Enige eerder gepubliceerde gegevens over het verzuim in het onderwijs

zijn te vinden in de onderzoeken van het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen (Functies en taken van onderwijsgeevenden).

Dit onderzoek, aldus de samenstellers van het rapport, is een eerste fase in het onderzoek naar het ziekteverzuim in het onderwijs. Voor de komende schooljaren 1976/1977 en 1977/1978 werd de registratie verbeterd en werden pogingen gedaan om de factoren die het ziekteverzuim veroorzaken op te sporen. De gegevens over het schooljaar 1976/1977 zullen nog dit jaar worden gepubliceerd.

VOORZICHTIGHEID BIJ VERGELIJKING CIJFERS

De onderzoekers van de Leidse universiteit verklaren tot slot dat, alhoewel enige voorzichtigheid bij een vergelijking tussen de cijfers van het bedrijfsleven en die van het onderwijsveld geboden blijft, het nuttig lijkt om toch enkele cijfers van het bedrijfsleven uit het jaar 1975/1976 te vermelden. Voor het bedrijfsleven golden de volgende verzuimpercentages: 8.5% voor de mannen en 10.5% voor de vrouwen. Bij het administratief personeel is het echter 5.5% voor de mannen en 8.7% voor de vrouwen. De opstellers van het rapport komen tot de slotsom dat uit de verschillende cijfers van hun onderzoek valt af te lezen dat het ziekteverzuim binnen het onderwijsveld niet hoog mag worden genoemd, wanneer deze worden vergeleken met de gegevens uit het bedrijfsleven.

H. L.

Kamercommissie blijft bezorgd over verdeling Surinaamse projecten

De vaste Tweede-Kamercommissie voor ontwikkelingssamenwerking heeft in een mondeling overleg met minister Pronk wederom haar zorg uitgesproken over de grote nadruk die in Suriname wordt gelegd op het uitvoeren van infra-structurele werken.

„De commissie heeft haar instemming betuigd met het standpunt van de Nederlandse regering om niet eerder weer gelden ter beschikking te stellen dan nadat ook socialeducatieve en produktieve projecten in uitvoering zijn genomen.” Dit vertelde na afloop van het overleg het Tweede-Kamerlid Piet van Zeil die voor het CDA deel uitmaakt van de commissie. De leden van de commissie spraken met de bewindsman over het toetsingsverslag uitgebracht bij de zevende vergadering van de commissie ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname, de CONS.

Bij verdrag is afgesproken dat van de ontwikkelingshulp die Nederland aan Suriname geeft 25 procent naar infra-structurele werken gaat, 25 procent naar socialeducatieve projecten en 50 procent naar produktieve projecten. De nadruk bij de activiteiten in Suriname tot nu toe heeft vooral gelegen op West-Suriname waar een spoorweg wordt gebouwd en waar men de

constructie van een grote waterkrachtcentrale voorbereidt. Inmiddels echter, zijn bij de CONS ook projecten van infra-structurele aard ingediend.

Zorg

Een tweede punt van zorg voor de kamercommissie, en ook voor de CONS, is de gebrekkige gang van zaken rond de accountants-rapporten die over de projecten en de voortgang bij de uitvoering daarvan worden uitgebracht. „Ook daar is afgesproken dat geen gelden meer ter beschikking komen zonder dat accountants-rapporten zijn uitgebracht. Wij billijken dat standpunt. Sinds de CONS-besprekingen in juni/juli is de controle echter wat doelmatiger geworden”, verklaarde de heer Van Zeil.

De CDA-fractie pleitte verder voor de aanpak van vakopleidingen voor Surinamers, zo zei Van Zeil. Het tekort aan arbeidskrachten remt de ontwikkeling van het land. Er kan een verband worden gelegd tussen de aanwezigheid van Surinamers in Nederland. De bereidheid van Nederland om vakopleidingen te verzorgen en het tekort aan kader in Suriname, aldus het Tweede-Kamerlid Van Zeil.

H.L.

Trouw dat is duidelijk de andere manier van een ochtendblad maken.

Een legertje felle journalisten maakt dagelijks een opmerkelijk ochtendblad: Trouw.

Ze doen dat met veel vaart en durf. Grondig, bekwaam en betrouwbaar. Moet ook wel, want de lezers willen nu eenmaal verhelderend en informatief nieuws. En een kritische instelling is de redactie niet vreemd.

Dat is de manier waarop Trouw een ochtendblad maakt. En het resultaat is een opmerkelijke krant! Verrassend goed in z'n berichtgeving, aanpak en benadering!

Niet alleen voor de 355.000 dagelijkse lezers, maar voor een ieder bereikbaar.

Trouw is ook een krant voor het gezin: met een culinaire rubriek, met artikelen over opvoeding en school, met een autorubriek, met konsumentennieuws, strips voor de jeugd en nog véél meer.

Vul de bon in of bel ons even op (020-913456). Veertien dagen lang kunt u TROUW gratis beoordelen. En als u dan besluit dat u TROUW niet meer wilt missen, krijgt u op het abonnementsgeld voor het eerste kwartaal een welkomst-redukctie van f 6,55.

Trouw

Zend deze bon in een ongefrankeerde envelop aan TROUW/KWARTETBV, Antwoordnummer 2792, Amsterdam.

Naam

adres

tel.

Ik wil wel eens kennismaken met TROUW

o Stuur mij die krant veertien dagen gratis

o Noteer mij na deze proefperiode als abonnee

NL 9

bon

AANNEMINGSBEDRIJF HOOGVLIET & ZN. B.V.
Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
* NIEUWBOUW
* VERBOUW+
* ONDERHOUD
ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

TUINAANLEG BINDER B.V. - RHOON
Aanleg en onderhoud van GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.
- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en
- graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons
Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

In nieuw kabinet moet christen-democratische invloed merkbaar zijn

door: mr. O. A. W. van Verschuer, voorzitter CHU

Nog ongeveer twee maanden en dan draagt ik het voorzitterschap van de Unie aan anderen over. Voor mij een reden om de tijd die mij nog rest te benutten u te schrijven. Geen ontboezemingen over bijna zes jaar voorzitterschap. Als ik na mijn aftreden van de redactie nog ruimte in ons blad krijg en er geen belangrijker zaken te behandelen zijn wil ik daar dan best eens wat over kwijt! Maar nu zijn er andere zaken die m.i. uw en mijn aandacht vragen. Ik begin met de kabinetsformatie.

Als het zo is dat er altijd een kabinet komt, zelfs na de grootste worsteling, als het zo is dat PvdA en CDA tot elkaar veroordeeld zijn door de verkiezingsuitslag dan lijkt het inderdaad er op uit te komen dat over enige tijd een kabinet van CDA, PvdA en D'66 tot stand komt. Voor het CHU gedeelte van het CDA een hele gewaarwording. Moeten we onze toon t.o.v. Den Uyl nu matigen?! Worden we nu van bestrijders aanbidders? Ik geef daar het volgende antwoord op. Het

komende kabinet is een parlementair kabinet dat wil zeggen dat het steunt op een meerderheidsbasis in het parlement. Het vorige kabinet was dat niet. Dat betekent dat in dit kabinet meer Christen Democratische invloeden merkbaar zullen (moeten) zijn dan in het vorige kabinet. Het betekent tegelijkertijd dat wij niet integraal ons programma kunnen uitvoeren evenals de PvdA en D'66 hun programma integraal kunnen uitvoeren. Er zijn compromissen gesloten, er is pijn geleden om tot dit kabinet te komen, ook door ons. Maar wat wilt u? Ik kan mij mateloos ergeren aan degenen die zo gemakkelijk zeggen dat het CDA op die en die punten het maar hadden moeten laten breken. Dat zijn degenen die geen CDA/PvdA kabinet wilden, maar wat was hun alternatief?

Er was immers voor Nederland thans geen alternatief. Hadden wij dan onder ons verkiezingsmotto „samen verantwoordelijk” het alleen moeten doen of het de PvdA

alleen moeten laten doen? Het betekent echter niet dat wij nu kritiekloos het beleid van het kabinet dat komt, zullen slikken. Wij zullen wat wij vinden dat gezegd moet worden, zeggen. Het parlement zal, ondanks het vastleggen van de hoofdlijnen, bezig blijven... blijven het kabinetsbeleid te toetsen aan ons programma. Wij zijn t.o.v. onze kiezers zoveel als in ons vermoren ligt en gelet op ons getal verplicht dat wat we werkelijk willen ook proberen uit te voeren. Het kabinet is daarvoor een instrument dat gecorrigeerd kan en moet worden door onze kamerleden. En vindt u dat we meer invloed moeten hebben bij het bepalen van het beleid? Bij de volgend jaar te houden raads- en statenverkiezingen kunt u zorgen dat onze invloed toeneemt door nog massaler op ons te stemmen en iedereen in uw omgeving daartoe op te roepen!

Een voor ons heel moeilijke kwestie is de regeling van de abortus wetgeving. Ik vind juist en te verdedigen wat nu is overeengekomen onder leiding van Veringa.

Als we van de PvdA en D'66 kunnen eisen dat zij t.a.v. dit punt geen overspel spelen met de VVD, zoals zij op alle andere punten ons de kuisheid voorhouden, dan betekent dit dat we bereid moeten zijn, hoe moeilijk het ons ook moge vallen (en het valt ons moeilijk), ook over dit voor ons zo principiële punt een compromis te sluiten.

Het wederzijds vertrouwen van de partners in dit kabinet t.o.v. elkaar, noodzakelijk voor het volbrengen van de vele wetsvoorstellen en besluiten die in de komende regeerperiode moeten worden genomen, zal op een zware proef worden gesteld bij het in de eerste plaats binnen het kabinet en daarna in het parlement bereiken van een voor ons en voor de andere partners aannembaar compromis. Lukt dit niet dan zal dit ernstige gevolgen hebben voor de nu naar alle verwachting optredende combinatie.

Veel predikanten in ons land schijnen als ze brieven hebben te schrijven alleen maar het adres van het CDA te kennen maar als er verkiezingen zijn, haasten zij zich om openlijk uiting te geven van hun socialistische gevoelens. Brieven aan het CDA zoals onlangs weer geschreven en advertenties in de krant voor steun aan de PvdA worden uit een en dezelfde geest gevoed. Het is niet mijn geest en gelukkig niet van heel veel anderen.

Het is voor mij in de eerste plaats een uiting van hovaardij. Alsof Nederland zit te wachten op en moet luisteren naar een aantal predikanten? Vinden zij zich zo belangrijk en vinden zij dat zij via deze brief invloed moeten hebben? Wij weten nu wel dat het bon ton is in bepaalde kringen van theologen om de socialisten te steunen en christen democraten te vergruven. Zijn het dezelfde predikanten die het evangelie vermaatschappelijkt hebben en hun gelovigen elke zondag meevoeren naar alle landen ter wereld behalve naar de eigen geestelijke nood en behoeften? Zouden die predikanten niet beseffen dat het enige wat ze bereiken is dat grote groepen van gelovigen van hen vervreemden? Ik ben blij dat de voorzitter van de Hervormde synode zich duidelijk van de advertentie dominees gedistancieerd heeft. Ik vind dat een predikant zich verre moet houden van het wapen met politieke keuzen. Ter rechter of ter linker zijde loopt hij het gevaar deuren te sluiten, zijn werk ligt op een ander ter-

Veel voor weinig

Bieden u de CDA stichtingen voor het Kader- en Vormingswerk in de vorm van veel Kennis voor weinig Geld. Een unieke aanbieding is bijvoorbeeld de mogelijkheid voor deelneming aan een vier-zaterdag cursus voor gemeenteraadsleden en aspirant-gemeenteraadsleden voor het luttele bedrag van f 40,- per persoon. Bovendien kunt u de reiskosten boven f 40,- vergoed krijgen. Wilt u meer weten over deze cursus en andere mogelijkheden? Raadpleeg dan de meer uitvoerige berichten op pagina 3.

rein, wat met alle respect voor de politiek minstens zo belangrijk is.

Nu nog een ander onderwerp. Ik wees er al op dat er volgend jaar weer verkiezingen zijn voor Raden en Staten. Dat betekent dat veel CDA verbanden moeten worden opgericht en dat onze CDA organisatie moet worden uitgebouwd en versterkt.

Deze zomer hebben de vier voorzitters van CDA, KVP, ARP en CHU met de vicevoorzitters van het CDA een nota voorbereid die nu in het dagelijks bestuur van het CDA behandeld wordt en daarna naar alle partijorganen van CDA en drie partijen zal gaan.

Zonder op de discussie over deze nota te willen vooruitlopen wil ik op één belangrijk aspect van de problematiek die ons moet bezig houden hier vast wijzen opdat u daar ook rekening mee kunt houden en overdenken. Het CDA is tot dat we besluiten geheel in één partij op te gaan een federatie. Dat wil zeggen dat de drie samenstellende delen herkenbaar moeten blijven. Dat heeft consequenties voor de samenstelling van het plaatselijk en regionaal bestuur, consequenties voor de samenstelling van kandidatenlijsten voor Raden en Staten. Het klinkt natuurlijk prachtig en is ongetwijfeld goed gemeend als u plaatselijk en/of regionaal zegt wij erkennen en herkennen geen verschillen meer tussen de drie partijen want wij zijn allen CDA maar u mist elke statutaire basis omdat te doen en u bent dan nog iets te vroeg. Hoeveel te vroeg? Ook daarover spreken wij en wij zullen in onze nota ook proberen een visie te geven op het perspectief voor het CDA. U herinnert zich misschien wat ik daarover op de algemene vergadering van de Unie van dit jaar zei: „Voor de volgende verkiezingen, tijdig daarvoor, is het moment aangebroken ons te beraden over de vraag of we het federatieve stadium omzetten in de ene partij waar velen onzer in geloven en voor hopen!” Dat besluit is op te overziene tijd ook naar de mening van de voorzitter onontkoombaar.

Voordat dat definitieve besluit valt hebben we onze opdracht nog verder te vervullen. Die opdracht luidt voor u en voor mij, zeker in de periode die nu aanbreekt door woord en daad, waar we ook zijn geplaatst, herkenbare christen-democraten te zijn.

Verschuer.

In dit nummer

Dit nummer van „de Nederlander”, het blad van de CHU, is een leden-contactblad. Het wordt toegezonden aan alle Unieleden.

De verschijning van dit nummer van het leden-contactblad „de Nederlander” valt ongeveer samen met het begin van het nieuwe parlementaire jaar. Het wordt een parlementair jaar zonder een Tilanus in de Tweede Kamer. Daarom heeft de redactie gemeend aandacht te moeten besteden aan het vertrek uit de kamer van drs. A. D. W. Tilanus, die een lange reeks van jaren de Unie op belangrijke posten diende. De oud-secretaris van de CHU, mr. W. Scholten (thans lid van de Raad van State) en de oud-fractievoorzitter mr. H. K. J. Beerink (tevens oud-Unievoorzitter en oud-minister) verhalen van hun ervaringen met drs. Tilanus.

Het nieuwe parlementaire jaar bracht ook een wijziging in het aantal christelijk-historische zetels in de Eerste Kamer en de bezetting daarvan. Prof. dr. J. W. van Hulst, die vele jaren voorzitter was van de CHU-senaatsfractie, schreef een afscheidswoord over de vertrekkende Eerste-Kamerleden.

Het leden-contactblad „de Nederlander” verscheen de afgelopen zomermaanden niet. Met de regelmaat van de klok verscheen wel het christelijk-historische weekblad „de Nederlander”. In de verschenen nummers besteedde dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer (en tot aan de verkiezingen voorzitter van de CHU-fractie) ruime aandacht aan de kabinetsformatie. Voorts bevatte het CHU-weekblad tal van artikelen over actuele zaken, nauw verband houdend met de politiek. Auteurs waren onder meer de CDA-kamerleden mevrouw H. Evenhuis-van Essen, mr. G. van Muiden, H. Wisselink, T. Tolman, drs. H. Eversdijk, Hans Gualtherie van Weezel en dr. K. de Vries. Ook waren er beschouwingen van CDA-fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt, oud-informateur dr. W. Albeda en CDA-voorzitter dr. P. A. J. M. Steenkamp.

Zij, die elke week „de Nederlander” willen lezen, kunnen zich abonneren. De abonnementsprijs bedraagt f 25,- per jaar. Nieuwe abonnees wordt verzocht onderstaande strook in te zenden.

Aanmelding als abonnee van het CHU-weekblad „De Nederlander”

Naam

Adres

Woonplaats

abonneert zich op het weekblad „de Nederlander”.

Opzenden naar: Administratie „de Nederlander”,
Van Deventerlaan 48,
Voorburg.

**CHJO -
50 jaar**

**26 november a.s.
in Amersfoort**

Kabinetformatie

Troonrede en Miljoenennota onder het beslag van de formatie

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

1. DE COMMENTAREN

Ieder jaar haast zich elke maatschappelijke organisatie in ons land om commentaar op troonrede en miljoenennota te leveren. Bedacht moet nu wel worden, dat die commentaren geleverd worden op een troonrede en een miljoenennota van een demissionair kabinet.

Zo een kabinet moet zeer beperkt zijn en worden gehouden in zijn politieke beleidsmogelijkheden.

Het kan immers geen werkelijk beleid onder parlementaire controle voeren, aangezien het in feite door de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal niet werkelijk tot verantwoording kan worden geroepen. Daarom hebben die commentaren slechts een beperkte zin. Een nieuw kabinet immers zal bij zijn optreden bij de regeringsverklaring werkelijk verantwoording moeten afleggen tegenover beide Kamers der Staten-Generaal. Onjuist is dan ook hetgeen in de zogenaamde hoofdpunten uit de toelichtingen op de rijksbegrotingen 1978 door het kabinet worden opgemerkt, als zou uitsluitend de definitieve begroting een voorlopig karakter dragen.

Alle begrotingen van alle departementen dragen een voorlopig karakter onder de huidige omstandigheden. De commentaren zullen echter met die voorlopigheid, die natuurlijk pas in de loop van het volgend jaar kunnen worden bijgesteld, echter weinig rekening houden. Bovendien moet worden geconstateerd, dat vele van die commentaren, van welke zijde dan ook, een betrekkelijk bevooroordeeld karakter zullen dragen.

Eén van mijn CHU-vrienden zei mij: „Als jij precies hetzelfde commentaar zou geven als het vorig jaar zal men nu zeggen, dat het vriendelijk is, terwijl men het vorig jaar als onvriendelijk beschouwde. Ik hoop niet dat hij gelijk heeft, maar geheel uitgesloten is het misschien niet. Want vooringenomen denkbeelden over mensen en partijen zijn nu eenmaal geen uitzondering, ook niet in de politiek.

Het commentaar van de CDA-fractie-voorzitter heeft op de dag, dat ik dit schrijf (maandag 19 september) langdurig onderwerp van beraad uitgemaakt tussen de drie

financiële deskundigen, het presidium van de fractie en de voorzitter van de Program-commissie. Wij zijn het over dat commentaar geheel eens geworden. Het is een zeer somber commentaar. Het benadrukt de hoofdzaak van de prioriteit van de bevordering van de werkgelegenheid. Het vraagt zich af in hoeverre de cijfers op basis waarvan de Miljoenennota en macro-economische verkenningen zijn gebaseerd, zijn geflatteerd. En het wijst op de betekenis van het overleg over de arbeidsvoorwaarden als een sleutel voor herstel van goede economische verhoudingen.

2. SOMBERE VOORUITZICHTEN

De vooruitzichten in het sociaal-financieel-economisch vlak zijn zeer somber. De werkloosheid in ons land blijft stijgen, terwijl aan de geldontwaarding daarbij onvoldoende een halt kan worden toegevoerd. De investeringen blijven achter en juist die zijn er terwille van een herstel van de werkgelegenheid van het allergrootste belang. De arbeidsquote blijft erg hoog. Het blijft een somber beeld. Met deze nieuwe cijfers zal bij de uitvoering van het sociaal-economisch akkoord - en dat opent daartoe mogelijkheden - rekening moeten worden gehouden.

Het is een zeer schrale troost, maar het beeld in ons land is weinig anders dan in de andere West-Europese landen. Ook België en Duitsland vertonen in de ontwikkeling van werkgelegenheid en geldontwaarding een somber beeld. Om van Engeland, Frankrijk en Italië maar te zwijgen. Het is duidelijk dat de toepassing van beproefde Keynesiaanse therapieën op dit ogenblik in ons huidige stadium van welvaartsontwikkeling geen algenezend medicijn meer is. Meer dan alleen een toepassing daarvan is noodzakelijk als bijdrage voor de oplossing van de problemen van vandaag. Het is buitengewoon jammer dat zo weinig op dit ogenblik hieromtrent nog in een Europees verband kan worden beslist. De problemen groeien immers in ieder van de afzonderlijke staten in Europa boven het hoofd en meer dan ooit is werken aan de Europese integratie zeker vanuit een gezichtspunt van een wezenlijke aanpak van

de problemen van werkloosheid en geldontwaarding van het grootste belang.

3. WEINIG NIEUWS OOK BUITEN DE MATERIËLE SFEER

De miljoenennota en troonrede zijn niet alleen mager in de sociaal-economische sfeer, maar ook daarbuiten treffen wij, zoals overigens te verwachten was, weinig nieuws. De onderwijsbegroting beperkt zich in hoofdzaak tot algemeenheden, misschien mogen we zeggen gelukkig wel. Op het gebied van justitie moet worden gewaardeerd de positieve passages terzake van de harmonisatie van het vervolgingsbeleid, terwijl zeer terecht de politieparagraaf stelt, dat de politiecursussen zowel in kwantiteit als in kwaliteit versterking behoeven. Het geeft ons voldoening, dat aan het politieapparaat zoveel aandacht wordt geschonken. Wij hebben als CHU-fractie destijds daarop voortdurend aangedrongen. Niet geheel duidelijk is in de passage met betrekking tot de volkshuisvesting en ruimtelijke ordening wat precies bedoeld is met de kwantificering van het richtsnoer terzake van het spreidingsbeleid.

Persoonlijk heb ik bij het spreidingsbeleid met betrekking tot de PTT altijd veel vraagtekens gezet. Ik ben benieuwd wat hier precies wordt bedoeld. Wederom is te waarderen de activiteit op het terrein van de verkeersveiligheid. Ik heb daar in het verleden regelmatig op gewezen, maar het verkeersveiligheidsbeleid in de afgelopen vier jaren is ongetwijfeld een positief punt voor het verdwijnende kabinet.

In de paragraaf over economische zaken wordt veel aandacht gegeven aan het energiebeleid en ook dat is positief te waarderen, terwijl evenzeer belangrijke aandacht wordt gegeven aan de exportproblematiek. In de paragraaf buitenlandse zaken treft het, dat als gesproken wordt over hoofdcategorieën van mensenrechten genoemd wordt enerzijds burgerlijke en politieke rechten en anderzijds economische, sociale en culturele rechten.

Wij missen node de expliciete vermelding van de rechten van godsdienstvrijheid. Daaronder verstaan wij behalve de vrijheid van kerkgang evenzeer de vrijheid voor een levende kerk zijn dienende en

zendende functie te vervullen. M.a.w. vrijheid voor de kerk in het diaconaat en het pastoraat en in het apostolaat. En zeer zeker de vrijheid van de ouders om hun kinderen een opvoeding in christelijke zin te kunnen geven. Ook dit behoort naar onze visie tot de mensenrechten.

4. KABINETSFORMATIE 8

Ik realiseer mij, dit schrijvende, dat velen in de voorgaande nummers van het weekblad der CHU; De Nederlander de eerste zeven beschouwingen over de kabinetformatie hebben kunnen lezen.

Vele anderen, die uitsluitend geabonneerd zijn op het ledencontactblad hebben dat niet kunnen doen. Mochten er onder u zijn, die ook de beschikking willen hebben over de andere beschouwingen over de kabinetformatie, dan zijn deze voor hen op het fractie-secretariaat van het CDA beschikbaar.

Zoudt u dan willen bellen of schrijven naar Binnenhof 1a, telefoon 614911 (toestel 3235)?

Gelet op de geluiden, die ons vanuit de basis van de Unie ondanks verdachtmakingen van bepaalde zijden bereikten, kan er gelukkig van solide steun voor het beleid van de CDA-fractie en de leiding van de CHU vanuit de CHU worden gesproken. Dat is juist in deze moeilijke tijden van kabinetformatie een geweldige steun in de rug.

Wij proberen als christen-democraten in deze formatie een stuk van ons eigen beleid te verwezenlijken. Zeker op het gebied van de geestelijke waarden (abortus, onderwijs) achten wij dat van het grootste belang. Wij realiseren ons daarbij wel, dat wij tegenover socialist en liberalen in een minderheidspositie verkeren en in compromissen met hen vuile handen moeten maken, om althans nog een deel van onze beginselen in de wetgeving verankerd te kunnen krijgen. Dat is één van de belangrijkste vraagstukken, waarmee wij worstelen en waarop ik in een volgend ledencontactblad nog eens hoop terug te komen.

Immiddels moge hierin nog eens een opwekking voor vele leden van de CHU gelegen zijn om hun activiteit binnen de christen-democratie te intensiveren.

Belangrijke data met oog op statenverkiezingen- 1978

Met het oog op de in het voorjaar van het volgend jaar te houden verkiezingen voor de provinciale staten heeft het Uniebureau van de CHU dezer dagen een brief gezonden aan de secretarissen van de kamerkringverenigingen van de CHU. Een afschrift van deze brief ging naar de secretarissen van de statenkringbesturen van de CHU. De brief bevat een opsomming van de voor de statenverkiezingen belangrijke data. De tekst van de brief luidt:

De verkiezingen voor de Provinciale Staten in 1978 zullen worden gehouden op woensdag 29 maart, terwijl de kandidaatstelling zal plaatsvinden op 14 februari.

Naar het zich laat aanzien zal in alle of nagenoeg alle provincies met een CDA-lijst worden uitgekomen. De invulling geschiedt door in elkaar schuiven van de door elk der partijen volgens eigen procedure samengestelde lijst.

Het Bestuur van de Christelijk-Historische Unie heeft in zijn vergadering van 22 augustus 1977, overeenkomstig de artikelen 28 tot en met 34 van de Statuten, de volgende data vastgesteld:

a) vóór 10 september 1977 moest overeenkomstig art. 28 in elke provincie een Provinciaal Groepsbestuur zijn gevormd. In de provincies, die één kamerkring vormen,

treedt het kamerkringbestuur op als provinciaal groepsbestuur; in de provincies Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland nemen respectievelijk de kamerkringbesturen 's-Hertogenbosch, Arnhem, Leiden en Haarlem het initiatief; b) vóór 1 oktober (art. 29.a), respectievelijk 1 november 1977 (art. 29.b) wordt gehandeld overeenkomstig artikel 30;

c) vóór 12 november 1977 (art. 29.c) vinden de vergaderingen overeenkomstig artikel 31 plaats en wordt overeenkomstig dat artikel gehandeld;

d) vóór 2 december 1977 (art. 29.d) moet overeenkomstig artikel 32 worden gehandeld;

e) vóór 5 januari 1978 (art. 29.e) moeten de kiesverenigingen, overeenkomstig het bepaalde in artikel 33 vergaderen;

f) op 7 januari 1978 (art. 29.f) moeten de vergaderingen van groep- of statenkringvereniging worden gehouden en wordt overeenkomstig de artikelen 34 en 35 gehandeld.

Tenslotte zal na 7 januari 1978 het tijdelijk groepsbestuur zo spoedig mogelijk dienen te vergaderen om overeenkomstig artikel 36 te handelen. Bij de uitvoering van artikel 31 dient, voor zover nodig, rekening te worden gehouden met artikel 37.

Ter voorkoming van misverstand wordt er op gewezen, dat in de Provincies waar de gezamenlijke kamerkringen een provinciaal groepsbestuur vormen, de secretaris van dit provinciaal groepsbestuur zich bij de uitvoering van de zaken, de kandidaatstelling betreffende, richt tot de secretarissen van alle kiesverenigingen in de desbetreffende provincie. Een deze dagen gaat de brief, waarin wij de

kiesverenigingen o.a. mededelen, dat zij ten aanzien van de Provinciale Statenverkiezingen de stukken vóór 2 december 1977 zullen ontvangen en dus nu reeds een vergadering kunnen vastleggen in de periode tussen 2 december 1977 en 5 januari 1978."

Aldus de brief aan de CH-Kamer- en Statenkringen.

Europese verkiezingen

De Europese verkiezingen staan voor de deur, en ongetwijfeld zal het CDA daaraan deelnemen. Dat betekent dat op de kandidatenlijst van het CDA ook kandidaten vanwege de Unie zullen voorkomen. Vanzelfsprekend voorzien de statuten van de Unie nog niet in de wijze van kandidaatstelling.

Het bestuur van de Unie heeft besloten voor te stellen de Unieraad als het bevoegde orgaan terzake aan te wijzen.

Normaliter zijn het de kiesverenigingen die kandidaten aanwijzen voor gemeenteraden, Provinciale Staten en de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Er komen evenwel niet meer dan 25 leden in het Europese parlement. Van deze 25 Nederlandse parlementsleden zullen naar schatting 8 à 10

vanuit het CDA verkozen worden. Hiervan zullen niet meer dan 3 afkomstig zijn uit de Unie.

Naar analogie van de Tweede Kamer zou de nummer 1 daarvan toch al door de Unieraad aangewezen kunnen worden. Dit zou betekenen dat het hele zware verkiezingsmechanisme van alle kiesverenigingen uitsluitend in werking gezet zal worden om 1 of 2 Europese parlementsleden vanuit de Unie benoemd te krijgen.

Het ligt dus voor de hand dat de Unieraad het bevoegde orgaan wordt. Wel zullen de statuten van de Unie op de eerstkomende algemene ledenvergadering in deze zin aangevuld moeten worden.

Mr. J.L. Janssen van Raay
secretaris CHU

Rotterdam, 6 september 1977.

Samen verantwoordelijk

door: mr. A. A. M. van Agt, voorzitter CDA-fractie in de Tweede Kamer

Troonrede en Miljoenennota dragen sterk het stempel van een demissionair kabinet. Enkele passages in de Troonrede doen echter twijfel rijzen of het kabinet zich dit wel steeds bewust is geweest, o.a. in de aanhef. Ook het in de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking aangekondigde voornemen het aandeel van de medefinancieringsorganisaties eerst vanaf 1980 tot 6% op te voeren, is daarmee niet in overeenstemming.

De gehele begroting draagt een voorlopig karakter. Er mag derhalve geen enkele bijzondere betekenis aan worden toegekend dat dit alleen bij de begroting van Defensie met zoveel woorden nog eens wordt vermeld. De nu bekend geworden gegevens bevestigen de noodzaak dat zo spoedig mogelijk een politiek volwaardig kabinet tot stand komt. Alle bij de formatiebesprekingen betrokken partijen dienen zich te realiseren dat dit hun gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

De Troonrede geeft een realistisch beeld van de situatie en van de te verwachten problemen.

Meer dan ooit zal de bevordering van de werkgelegenheid prioriteit moeten hebben.

Het is ernstig dat de inspanning om te komen tot een meer aanvaardbaar niveau van werkloosheid wordt verzaamd doordat de geschetste economische voor-

uitzichten somberder zijn dan tot nu toe was voorzien. Doelstellingen die tot nu toe bereikbaar leken zullen opnieuw in onderlinge samenhang moeten worden bezien. Daar komt nog bij dat de Miljoenennota van een optimistisch verwachting inzake de beïnvloedbaarheid van de incidentele loonstijging uitgaat dan het Centraal Planbureau aandurft.

Ook moet de exportverwachting (van wezenlijke betekenis voor de groei in het komende jaar) in de ramingen van het Planbureau als optimistisch worden aangemerkt.

De tot nu toe voorgestelde maatregelen zijn nog gebaseerd op de oude groeicijfers, die eveneens een geflatteerd beeld van de huidige werkelijkheid geven.

BELANGRIJK

Dit alles betekent dat het nieuwe kabinet nog belangrijke beleidsaanpassingen zal moeten voorstellen. In het financieel- en sociaal-economische deelakkoord, dat voor een toekomstig kabinet is getroffen, zijn daartoe veiligheidskleppen ingebouwd.

Terecht noemt de regering het overleg over de arbeidsvoorwaarden een sleutel voor herstel van goede economische verhoudingen. Een andere sleutel vormen de regeringsplannen voor het komende jaar. De problemen kunnen niet worden opgelost, wanneer overheid en sociale partners naar elkaar verwijzen en ieder zijn bijdrage af-

hankelijk stelt van die van de ander. In de huidige ernstige situatie zal niet het beleefde maar passieve „Na U”, maar het actieve, aanmoedigende en uitdagende „Samen met U” voor alle betrokkenen richting gevend dienen te zijn. Meer dan ooit acht ik het CDA-verkiezingsmotief „Samen verantwoordelijk” voor de komende jaren geboden.

De baten van het dekkingsplan zouden kunnen worden aangewend ter verlichting van de lasten. De daarop betrekking hebbende passage in de Troonrede heeft mijn instemming. De tijdelijke vergroting van het financieringsstekort, die daarmee gepaard gaat, is een verantwoord risico, indien het beleid, gericht op vermindering van kosten en inflatie, wordt voortgezet. Dit is een essentiële voorwaarde voor de economische groei en de werkgelegenheid.

ACTIEF

Nu de exportontwikkeling van zo grote betekenis is, is naast de inspanning gericht op verbetering van de concurrentiepositie ook een actief exportbevorderend beleid geboden dat gericht is op het stimuleren van de vraag en dat uitzicht biedt op het openen van nieuwe markten. In dit verband oordeel ik positief over hetgeen daaromtrent in de begroting van Economische Zaken is vermeld. Van grote betekenis is te voorkomen dat in de wereldhandel protectionisme overheersend zou worden.

VAN AGT

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

CDA-cursus voor raads- en adspirant-raadsleden

De stichting Vormings- en Scholingswerk organiseert in samenwerking met de verenigingen van CDA-gemeente- en provinciebestuurders in het komende politiek werkseizoen een CDA-cursus voor gemeenteraadsleden en adspirant-gemeenteraadsleden. De besturen van de afdelingen (kiesverenigingen) wordt verzocht in de kring van kandidaat-raadsleden op deze cursus te wijzen.

ONDERWERPEN

De cursus omvat:

Het behandelen op vier zaterdagochtenden van de volgende onderwerpen:

1. De inbreng van het CDA-raadslid in het gemeentebestuur
vertaling uitgangspunten naar concreet beleid

verhouding B en W tot de raad collegevorming.

2. Inspraak...rem of aanvulling?
Toegespitst op de inspraakprocedures bij ruimtelijke ordening
verschil tussen inspraak en meebeslissen inspraakverordeningen/procedures

3. Welzijnsbeleid van rijksoverheid naar gemeente:
een uitdaging voor CDA-bestuurders. Dit onderwerp zal twee ochtenden in beslag nemen en wordt behandeld aan de hand van drie punten.

de positie van het particulier initiatief de rol van het levensbeschouwelijk denken methode van welzijnsplanning.

Deelnemers ontvangen het boek „Kijk op de gemeenten” en voor elk onderwerp

apart wat materiaal. U kunt inschrijven voor de plaats die voor u het gunstigst is. In zes plaatsen draait dezelfde cursus.

WAAR-WANNEER?

De plaatsen en tijden zijn:
Utrecht: 5 november, 3 december, 28 januari.

Zwolle: 19 november, 17 december, 28 januari.

Alkmaar: 26 november, 21 januari, 18 februari.

Eindhoven: 26 november, 14 januari, 18 februari.

Bergen op Zoom: 12 november, 17 december, 28 januari.

Leiden: 19 november, 14 januari, 11 februari.

De vierde zaterdag per plaats in onderling

overleg te bepalen. Zaal open om 09.00 uur, aanvang om 09.30 uur precies tot ca. 12.30 uur.

INSCHRIJVING

U kunt alleen deelnemen door tijdig het verschuldigde kursussgeld ad.f 40,- over te maken op giro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag (de organiserende stichting).

Na ontvangst van uw girostorting ontvangt u het boek „Kijk op de gemeenten”, het materiaal en nadere gegevens voor de eerste zaterdag. Reiskosten boven de f 10,- kunt u te zijner tijd declareren. De inschrijving zal voor b.v. Utrecht vóór 24 oktober binnen moeten zijn. Vermeldt op uw girokaart naam en adres en plaats van voorkeur!

CDA-vrouwen willen bijzondere aandacht voor emancipatiebeleid

Het CDA-Vrouwenberaad meent, dat tijdens de kabinetsformatie bijzondere aandacht besteed moet worden aan het emancipatiebeleid. Daarom heeft het beraad CDA-fractievoorzitter mr. A.A.M. van Agt in een brieftelegram zijn mening kenbaar gemaakt.

De tekst van het brieftelegram luidde: „Het CDA-Vrouwenberaad dringt er bij de fractievoorzitter op aan tijdens de formatiebesprekingen bijzondere aandacht te

besteden aan het EMANCIPATIEBELEID. Het CDA-Vrouwenberaad vertrouwt er op dat de serieuze inbreng, die reeds door de commissie emancipatie van de CDA-fractie is geleverd voor de eigen programmissie in ieder geval wordt overgenomen en wordt hard gemaakt in de onderhandelingen.

Voorts bepleit het CDA-Vrouwenberaad het voordragen van namen van deskundige CDA-vrouwen wanneer de verdeling van de portefeuilles voor het toekomstige kabinet aan de orde komt.

Tenslotte spreekt het CDA-Vrouwenberaad zijn grote waardering uit voor de wijze

CDA-Den Haag bespreekt actuele politiek

Het CDA-Den Haag belegt op maandagavond 10 oktober een openbare bijeenkomst, waarop de actuele politieke toestand besproken zal worden. Inleiders zijn de christen-democratische parlementariërs prof. dr. J.W. van Hulst (lid Eerste Kamer) en drs. M.W.J.M. Peijnenburg (lid Tweede Kamer).

De vergadering wordt gehouden in een zaal van het Bel-Air-hotel aan de Johan de Wittlaan te Den Haag (tegenover het Catshuis) en vangt om 20 uur aan. Er is ruime gelegenheid voor discussie met de inleiders.

waarop de CDA-fractie de onderhandelingen heeft gevoerd en wenst de fractievoorzitter veel sterkte en succes bij de voortgang van de kabinetsformatie.”

Aldus de tekst van het brieftelegram van het CDA-Vrouwenberaad, gericht tot fractievoorzitter mr. Van Agt.

Wie heeft oud materiaal van/over CHU?

Onze redakteur H. van Spanning wil in verband met de voorbereiding van een dissertatie over de CHU graag in contact komen met personen die materiaal beschikbaar hebben over de volgende onderwerpen:

- brochures van dr. Ph. J. Hoedemaker
- materiaal over de Bond van C.H.-kiesverenigingen in Zuid-Holland (voor 1908)
- jaargangen tussen 1898 en 1908 van

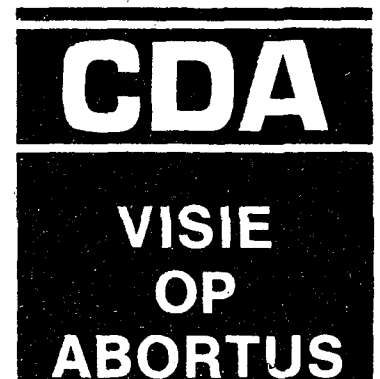
het met de Friese CH sympathiserende weekblad „De Banier”; uitgegeven door fa. S. Brandenburgh te Workum

U kunt zich hiervoor met de heer Van Spanning in verbinding stellen: schriftelijk: Tomatenstraat 236, Den Haag
telefonisch: 070-614911 (Tweede Kamer) toestel 2161 of 070-251310

CDA-visie op abortus

Een actuele uitgave van de CDA-vormingsstichting van ARP, CHU en KVP, waarin zowel de slogan „baas in eigen buik” als „abortus is moord” in hun éézijdigheid terzijde worden gesteld.

Te verkrijgen door overmaking van f 6,95 op giro 60.4500 ten name van de Savornin Lohman Stichting te Den Haag onder vermelding van „CDA-visie op abortus”.

De CHU-fractie in de Senaat

door: dr. J. W. van Hulst, lid Eerste Kamer CDA

Exodus en Exit

6 juli 1977

Toen viel de beslissing, waarvan we wisten, dat deze wel eens hard aan zou kunnen komen. En ze kwam hard aan.

De voor ons ongunstige verkiezingen van de Provinciale Staten wierpen hun schaduwen vooruit. Toch hadden we nog steeds hoop, dat het verlies zich tot één zetel zou beperken. Maar het heeft niet zo mogen zijn. Mevrouw Ten Kate-Veen en mr. Piket verdwenen definitief. Dat betekent dus: twee zetels verlies van de zeven. Rijnders werd niet herkozen en De Geer nam vrijwillig het besluit om er een punt achter te zetten.

Zo blijven er van de 7 zittende leden nog 3 over: De Vries, Heg en Van Hulst, aangevuld met de nieuw gekozenen Van Dalen (vacature-Rijnders) en Kaland (vacature-De Geer).

Ook de ARP moest een harde slag incasseren: de zeer bekwame prof. Christiaanse, fiscalist, zag z'n zetel de mist in gaan...

Nu weet ieder, dat het verhaal hiermede nog niet ten einde is. De exodus (uittocht) van een aantal leden gaat tevens gepaard met de exit (het einde) van de CHU-fractie in de Senaat. Reeds verschillende jaren bestond er naast de fracties van CHU, ARP en KVP een zogenaamde Interfractie van het CDA. Welnu, deze Interfractie heeft besloten de lijn van de drie partijbesturen te volgen, zodat met ingang van Prinsjesdag 1977 er een definitieve CDA-fractie in de Eerste Kamer is. Het is voor ons erg jammer dat deze fractie niet de grootste is: de PvdA won in dit opzicht met neuslengte: één zetel meer.

Kamer geweest, waar veel onderwerpen zijn duidelijke interesse hadden; we noemen slechts: financiën, grondwetszaken, binnenlands bestuur, herziening burgerlijk wetboek, troonopvolging enz.

Als hij sprak, had hij het oor van regering en Kamer. Het politieke debat voerde hij nooit op het scherp van de snede, omdat hij vóór alles de medemens niet wilde kwetsen; dat zou in strijd zijn met z'n geloofsovertuiging die waarschijnlijk beïnvloed is door de filosofie van Rudolf Steiner en de principes van de Johanniter Orde, waarvan hij rechtsridder is. Vandaar dat hij in de Senaat wel tegenstanders maar geen vijanden had. De Geer heeft thans vrijwillig het besluit genomen om terug te treden. Niet omdat hij 70 jaar is geworden, maar omdat hij zelf meent, dat het thans tijd is om zich uitsluitend in gezin en familiekring te bewegen.

Dat brengt ons tot de laatste opmerking. Het gezin-De Geer is een goed gezin, dat veel voorspoed heeft gekend; er heerst nog een wezenlijke harmonie die weldadig aan doet. Samen met zijn vrouw, die wij herhaaldelijk als een charmante gastvrouw leerden kennen, wensen wij onze vriend nog een reeks gelukkige jaren toe.

Mr. F. H. Piket aarzeld na z'n gymnasiumopleiding tussen theologie en rechten. Na met theologie begonnen te zijn, kreeg toch de rechtswetenschap de grote liefde van zijn hart. Dat heeft de Kamer - en de regering! - op ondubbelzinnige wijze ervaren. Piket werd een scherp jurist die door z'n originele jurisprudentie verschillende malen in de stukken van de Hoge Raad werd geciteerd. Er zijn slechts weinig juristen die op die eer kunnen bogen. In de kamer sprak hij graag, veel en goed. En ook dit is een combinatie die slechts weinig

Ruim acht jaar heeft de Senaat van de grote gaven van deze quizendpoot kunnen profiteren. Het verdriet ons en hem dat hij op 6 juli uit de boot is gevallen. Van harte hopen wij, dat er voor hem nog eens een mogelijkheid van een come-back is. In het persoonlijk leven is zware tegenslag hem niet bespaard gebleven; hij is er letterlijk in korte tijd grijs van geworden.

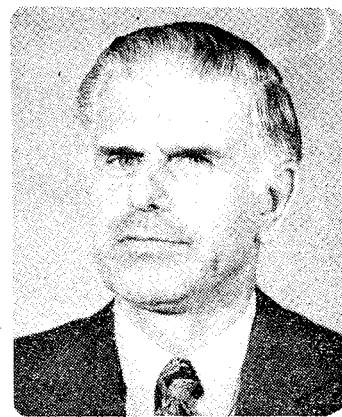
Moge het hem gegeven zijn juist in het persoonlijk leven die harmonie te vinden, waarbij een mens blijmoedig en gelovig verder kan gaan.

te vertroosten. De grote bestuurskracht van Rijnders kon zich tenvolle uitleven in het dynamische Amstelveen, dat ondanks de gigantische uitgaven onder zijn leiding voor een sluitende begroting kon zorgen. Uit de tientallen functies die Rijnders bekleed heeft en nog bekleedt, kunnen we slechts een zeer selectieve opsomming geven: Raad van Advies Ruimtelijke Ordening; voorzitter Commissie Spreidings- en Inrichtingsbeleid van de RRO; Commissie Bestuursvormen R.O.; Directeur Coördinatiebureau Randstad enz. enz. Het is vanzelfsprekend, dat Rijnders in de Kamer over de problemen van de ruimtelijke ordening sprak, omdat hij in dit opzicht de beste specialist van de gehele Senaat was. Daarnaast lagen natuurlijk onmiddellijk de immense problemen der volkshuisvesting. Doch ook verkeer en waterstaat, de Antilliaanse en Surinaamse aangelegenheden en het binnenlands bestuur hadden zijn intense belangstelling. Als voorzitter van de Commissie Verzoek-

De nieuwe senatoren

A. J. Kaland.

L. C. van Balen.

Ook Rijnders is acht jaar lid van de Eerste Kamer geweest. Als het ons gegeven zou zijn in 't putteke van z'n hart te kijken, dan hebben we het sterke vermoeden, dat hij ondanks z'n 68 jaren nog graag een paar

schriften verwierf hij het respect van de gehele Kamer.

Alzo een man van grote activiteit en bekwaamheid.

Mevrouw Ten Kate-Veen was de eerste vrouw die de CHU-senaatsfractie in haar midden welkom mocht heten. Vóór haar huwelijk had zij de middelbare handelsavondschoon doorlopen, op een accountantskantoor gewerkt, en een niet onbelangrijk aantal maatschappelijke functies bekleed op provinciaal en landelijk niveau: penningmeester van de CH-vrouwen, presidente CH-afdeling Groningen, bestuurslid Ned. Chr. Vrouwenbond, bestuurslid Willem Lodewijk Gymnasium.

Hoewel zij te kort kamerlid is geweest om volledig tot ontplooiing te komen, mogen wij toch op z'n minst zeggen, dat haar werk gekenmerkt werd door grote plichtsbetrachting en door strenge zelfdiscipline. Zij las zoveel mogelijk alle stukken en bleek daardoor in de fractievergaderingen steeds uitstekend geïnformeerd te zijn. Zij sprak bij de problematiek der volksgezondheid en toonde in haar stemgedrag, dat zij in staat was een eigen standpunt inzake het druggebruik in te nemen. Na haar uittreden uit de Kamer zal het toch al zo schaarse vrouwelijk element in de CDA-fractie opnieuw een charmant en sympathiek lid moeten missen.

CONCLUSIE

De exodus uit de CHU-fractie is heel erg. De niet terugkerende leden waren elk afzonderlijk mensen die hun plaats in 's lands vergaderzaal meer dan verdienden. Zij hebben, elk maar de talenten hun toebedeeld, met hun gaven gewoekerd. Daarmee hebben ze niet alleen de CHU, maar vooral ook ons land en ons volk gediend. De Unie is hun grote dank verschuldigd. Dat de sfeer in de fractie zonder enige overdrijving als ideaal gekenschetst kon worden, is mede aan hun inzet te denken. Hartelijk dank voor uw vriendschap. Het ga u onder Gods zegen zeer goed.

DE NIEUWE LEDEN

Wij mogen Van Dalen en Kaland heel hartelijk welkom heten. Zij doen als CHU-leden hun intrede in de CDA-fractie. Beiden hebben hun sporen in het maatschappelijk leven meer dan verdiend. Van Dalen in de vakbeweging en als voorzitter van de Raad van Arbeid. Kaland in een reeks van provinciale en landelijke functies, maar speciaal als gedeputeerde van de Staten van Zeeland.

De Unie kent beide nieuwe kamerleden al vele jaren. Hun verkiezing tot senator is zonder enige twijfel een uitstekende keus. Wij hopen van harte dat u beiden de kracht en de wijsheid zult ontvangen om de nieuwe taak met vreugde op u te nemen, want de Eerste Kamer verwacht veel van u, omdat die Kamer uw bekwaamheden heel hard nodig heeft.

De vertrekkende senatoren

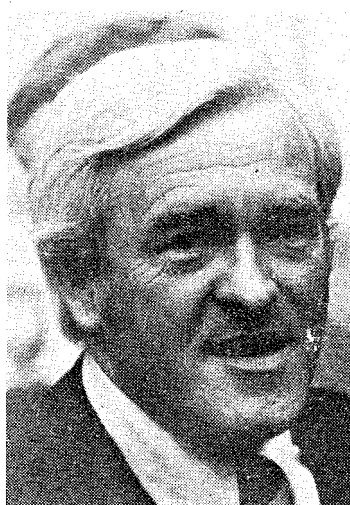
Jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein.

D. Rijnders.

Mevr. A. A. ten Kate-Veen.

Mr. F. H. Piket.

DE SCHEIDENDEN

Het valt voor mij wezenlijk niet mee, om de vier leden die niet terugkeren in een artikel toe te spreken. Tot je vrienden richt men zich niet via drukwerk. Maar de lezerskring van De Nederlander heeft er recht op te weten wie deze vier waren, wat zij presteerden en hoe hun aanwezigheid in de senaat gewaardeerd werd. Allereerst jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein die via het gymnasium rechten studeerde te Utrecht en zich al spoedig aangetrokken voelde tot de bestuurlijke sector. Een zeer arbeidszaam leven legt daar onmiskenbaar getuigenis van af. Nog weten de oudere inwoners van Diemen, randgemeente van Amsterdam, te spreken van de beminnelijke burgemeester die steeds een open oog had voor ieders noden en die als weinigen de gave van het luisteren had. Diemen werd verwisseld voor Vreeswijk en daarna kozen de Provinciale Staten van Utrecht hem als gedeputeerde. Zijn grote bestuurskracht toonde hij eveneens als dijkgraaf, als watergraaf, als voorzitter van de hoofdafdeling sociale zaken van het Landbouwschap, als lid van de kiesraad, lid van de commissie arbeidswetgeving van de SER en als lid van de raad voor territoriale decentralisatie. Vele „kleinere” functies moeten we helaas onvermeld laten.

De Unie leerde hem als voorzitter van de Unieraad kennen als een mild en wijs man die nooit tegenstellingen oppiep, maar die ze wel wist te overbruggen. Veertien jaren is De Geer lid van de Eerste

voorkomt. De politiek interesseerde hem van der jeugd of aan. Zo was hij van 1963 - 1970 lid van de Haagse Gemeenteraad en van de Zuid-Hollandse Staten.

Maar daarnaast ontplooipte hij een breed scala van activiteiten: lid van de reclasseringsraad, en al vele jaren kroonlid van de ziekenfondsrada; uiterst actief was hij in de Raad van Europa en in de Interparlementaire Unie. Deze functies boden hem de gelegenheid om veel te reizen en om in talrijke plaatsen, waar ook ter wereld, als spreker op te treden. Zijn grote talenkennis bewees hem daarbij goede diensten. Zoals gezegd sprak hij in de Kamer over vele onderwerpen, natuurlijk in de eerste plaats over justitie, maar daarnaast over economische zaken, koninkrijksaangelegenheden (Suriname en de Antillen), ontwikkelingsamenwerking, Europese organisaties, volksgezondheid, enz. enz. Wat ons daarbij opviel was niet alleen z'n werkkraft, maar ook z'n werkt tempo. Piket behoort tot de werkers van het laatste uur. In raadslachtig korte tijd maakte hij - meestal 's nachts - z'n redevoeringen. En die waren zonder uitzondering van grote kwaliteit.

Niemand heeft ooit begrepen, dat z'n hoofdfunctie, waarmee hij tenslotte z'n brood moest verdienen, een advocatenkantoor was, dat hij ondanks enig absentisme met vaste hand wist te leiden. Over zijn pleidooien kon hij enthousiast vertellen. Bovendien is hij nog plaatsvervangend kantonrechter...

jaar mee had gedraaid. Maar de Provinciale Staten hebben anders beslist.

In het bovenstaande ligt al dadelijk een gave die ons als een der belangrijkste bij Rijnders opvalt: z'n ongehoorde activiteit. Hij komt uit een heel sterk geslacht - ook z'n moeder leeft nog - dat doorgaat met werken tot men tussen de 90 en 100 is! Daarom legde hij tot ieders verbazing toen hij 62 jaar was het ambt van burgemeester neer. Hij kon namelijk op dat moment enkele functies krijgen die hem niet, zoals het burgemeesterschap, zouden verplichten tot 65-jarige leeftijd met pensioen te gaan!

Wie Rijnders in z'n nauwelijks op te sommen activiteiten observeert, krijgt de indruk dat hij nog wel 30 jaar in dit tempo door kan gaan. Het burgemeesterschap was jarenlang een passie voor hem en voor z'n vrouw. Want ook mevrouw Rijnders toonde zich als burgemeester die plaats ten volle waard. Vier gemeenten hebben dit echtpaar in hun midden gehad: Oude Tonge, Woubrugge, Middelharnis-Sommelsdijk en Amstelveen. De aller-moeilijkste dagen beleefden zij in hun derde gemeente, toen ook het eiland Goeree-Overflakkee op ontzettende wijze door de stormramp geteisterd werd: alleen op dat eiland meer dan 1000 doden. Daar hebben de mensen ervaren, hoe groot de betekenis van een burgemeester kan zijn; het echtpaar is dag en nacht actief geweest om te helpen, te redden, te bemoedigen en

Arnold Tilanus als voorzitter van de Unie

Een gemakkelijke stoel wordt het niet

door: mr. W. Scholten, oud-secretaris CHU

Het was geen ambitie van de „jonge” Arnold Tilanus om - in het voetspoor van onder meer zijn vader dr. H. W. Tilanus - voorzitter van de Christelijk-Historische Unie te worden. Toen bij de overdracht van het voorzitterschap op de algemene vergadering in Middelburg/Vlissingen aan de scheidende man mr. H. R. J. Beernink een vulpen-set werd aangeboden, fluisterde hij zijn directe omgeving toe: „Ik wilde dat ik het daarmee kon afkopen”. Die huiver voor wat komen ging was, zeker achteraf bezien, heel goed te begrijpen; de Unie stond in het midden van de jaren zestig voor belangrijke ontwikkelingen. Tilanus had zich zijn verantwoordelijkheid echter volledig bewust getoond toen hij in januari 1966 door het dagelijks bestuur van de Unie was benaderd met het verzoek om mr. Beernink als voorzitter op te volgen. Beernink had besloten af te treden als voorzitter aldus een communiqué dat op 14 januari 1966 in De Nederlander verscheen - „omdat het een bepaalde voorkeur verdient de functie van voorzitter van de CHU niet te blijven combineren met de functie van voorzitter van de tweede kamerfractie”. Die combinatie van functies had Tilanus niet.

Maar hij vervulde wel reeds - naast zijn lidmaatschap sinds mei 1963 van de Tweede Kamer - vele functies in het maatschappelijk leven. Ik noem er een aantal:

- voorzitter van de Generale Diaconale Raad van de Hervormde Kerk;
- voorzitter van de Nederlandse Federatie van bejaardenzorg;
- voorzitter van het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw;
- voorzitter van de stichting tot ontwikkeling van de Noord-West Veluwe;
- voorzitter van het Hervormde Diaconessenhuis te Arnhem.

Na rijp beraad besloot Tilanus positief te reageren op het verzoek om aan deze lijst het voorzitterschap van de CHU toe te voegen. De vreugde bij het toenmalige dagelijkse bestuur van de Unie was groot een man gevonden te hebben die een grote maatschappelijke en bestuurlijke ervaring combineerde met een politieke dagtaak in de Tweede Kamer.

Tilanus werd in de vergadering van de Unieraad van 19 februari 1966 tot voorzitter gekozen en de daarop volgende Algemene Vergadering in Middelburg/Vlissingen bekrachtigde deze beslissing. Bij de aanvaarding van zijn functie op die algemene vergadering zei Tilanus onder meer: „Ik heb mijn taak met schroom aanvaard. Dat doe ik temeer als ik kijk naar de

lijst van illustere voorgangers: De Savornin Lohman, De Visser, Schokking, Slotemaker de Bruïne, De Geer, H. W. Tilanus, Beernink. Zij zijn allen een begrip in de Unie geworden. Wij hebben de fakkel van de vorige generaties gekregen. Wij zullen die moeten doorgeven aan de volgende generatie. Een fakkel is een brandend vuur, geen gebluste as”.

Tilanus werd geen voorzitter om als regent vanuit een bestuurlijke ivoren toren een sterk persoonlijk stempel op het beleid te drukken al was het anderzijds ook zo, dat hij van een eenmaal ingenomen standpunt niet gemakkelijk was af te brengen. Tilanus stond open voor meedenken en meebeslissen vanuit de basis. In dit verband denk ik aan hetgeen hij op Unifest - de viering van het zestigjarig bestaan van de Unie in juni 1968 - opmerkte: „Wij zullen proberen dit proces van meedenken, meepraten en meebeslissen verder te intensiveren. Het is een noodzaak om als partij goed te kunnen functioneren. Laat de leden, de vrouwen en de jongeren in de Unie maar komen met hun ideeën... Ik meen dat hier een van de grootste winsten van de interne vernieuwing van de Unie zit”.

Twee hoofdlijnen hebben het beleid van voorzitter Arnold Tilanus gekenmerkt:

- een grote aandacht voor organisatorische vraagstukken;
- een intense wil om te streven naar politieke eenwording van de christendemocraten.

VOORZICHTIG

Over de organisatorische kant van zijn taak sprak hij zich bij de aanvaarding van zijn functie nog heel voorzichtig uit: „Ik heb de indruk dat er hier en daar in het organisatorisch raderwerk van de Unie wel een druppeltje olie zou mogen vallen”. Maar in zijn eerste grote interview als voorzitter, gepubliceerd in De Nederlander van 20 mei 1966, legde hij in openhartigheid verschillende organisatorische gebreken in de Unie bloot en concretiseerde hij zijn verlangens. Om een paar dingen te noemen: minder dan de helft van de op papier verschuldigde contributie komt binnen; de bezetting van het Uniebureau is onvoldoende; een aantal kiesverenigingen is slapende; er is versnippering van krachten bij de CH-pers; er is een nogal vrijblijvende verhouding met de Lohmanstichting; er is te weinig oog voor publiciteit.

Zijn organisatorische belangstelling richtte zich zowel op het grote als op het kleine. Wat het laatste betreft: velen zullen zich nog de rode Tilanus-lamp herinneren, be-

vestigd op het spreekgestoelte tijdens algemene vergaderingen. Ontworpen door zijn zoon Erik en bediend door zijn vrouw Jeanne - nimmer op de voorgrond tredend, maar hem met een onverwoestbare trouw vanuit het thuisfront steunend - bleek deze lamp een ideaal middel om al te overvloedige spreeklust binnen aanvaardbare perken te houden. En wat het grote werk betreft denk ik met name aan de instelling van de commissie mr. Y. Scholten na de teleurstellend verlopen verkiezing voor de tweede kamer op 15 februari 1967, waarbij de Unie één zetel verloor (van dertien naar twaalf). Op die avond van de verkiezingen zijn Arnold en ik met onze beide vrouwen - na in de Ridderzaal de presentatie van de cijfers te hebben bijgewoond - thuis bij mij op het Dignaland bij elkaar gaan zitten. Om een beetje uit te huilen, maar ook om ons te bezinnen op wat ons als voorzitter en secretaris te doen stond. We voelden aan dat er iets ging komen in de Unie. En dat bleek ook het geval. De verkiezingsnederlaag - want zo werd dit verlies van één zetel (in het licht van latere uitslagen een nog heel redelijk resultaat) ervaren - veroorzaakte een schokbeweging in de Unie. In het voorafgaande jaar 1966 was men nog verwend geworden door de beste verkiezingsuitslag op één na (1950 was nog beter) voor de Provinciale Staten in de naoorlogse geschiedenis van de Unie (voor een belangrijk deel te danken aan het publieke en politieke optreden van de freule in de zaken rondom het Oranjehuis). De klap van de ene zetel verlies, waardoor de positie van groter dan de ARP weer teloor ging en de Kamerfractie op het peil van 1959 terugkeerde, kwam des te harder aan. Op de vergadering van de Unieraad van 18 februari 1967 werd veel van de nu losgekomen onvrede verwoord. Tilanus reageerde prompt. Bij brief van 27 februari 1967 verzocht het dagelijks bestuur aan het driemanschap mr. Y. Scholten, Kaland, Huijsen advies uit te brengen over de vraag „wat het dagelijks bestuur van de CHU te doen staat gelet op het besprokene op de vergadering van de Unieraad van 18 februari en gelet op de naar aanleiding van de verkiezingsuitslag ontvangen opmerkingen”.

Veel van zijn organisatorische wensen heeft Tilanus op basis van het reeds in juni 1967 door de commissie Scholten uitgebrachte rapport kunnen realiseren. Op de in de annalen van de Unie historische algemene vergadering van 16 december 1967 - ook in het voorzitterschap van Tilanus een hoogtepunt - werd onder meer besloten tot:

- de invoering van een centrale ledenadministratie;
- de uitgave van een leden-contactblad;
- een belangrijke verhoging van de contributie;
- versterking van de politieke functie van de Unieraad;
- een gewijzigde adviesprocedure bij de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer.

Niet alles uit dit lijstje is een verbetering gebleken, maar toch kan gezegd worden dat deze organisatorische vernieuwing, aan de realisering waarvan Tilanus zeer belangrijk heeft bijgedragen, mede de weg heeft geopend voor de politieke samenwerking in het kader van het CDA, zoals dat thans gestalte heeft gekregen. En daarmee kom ik dan op de tweede hoofdlijn van beleid van voorzitter Tilanus.

GEEN TWIJFEL

Tilanus heeft van de aanvang af geen enkele twijfel laten bestaan aan zijn gezindheid om te komen tot grotere eenheid onder christen-politici. Bij zijn eerste kennismaking als voorzitter van de Unie met de pers zei hij onder meer: „Ik zou het liefst zien dat allen die van het Evangelie uitgaan op politiek gebied een zekere eenheid zullen vormen. Men mag verwachten dat allen die zich christen noemen elkaar ook politiek kunnen vinden”. Later spitst hij dit - te hoog gegrepen - ideaal toe op een nauwer samengaan tussen KVP/ARP/CHU. Tilanus benadrukte daarbij keer op keer het belang van het gemeenschappelijke fundamentele uitgangspunt: „Als we elkaar daarin kunnen vinden, kunnen we verder redeneren”. De visie van Tilanus op de noodzaak tot christen-democratische samenwerking kan

ik het beste illustreren met nog enkele citaten.

Op de algemene vergadering in 1967 te Apeldoorn: „Daarom meen ik, dat wij elkaar als christelijke partijen moeten blijven helpen om de juiste weg te vinden en samen moeten zoeken naar nieuwe formules en moderne woorden, waarin wij tot uitdrukking brengen wat ons ten diepste beweegt. Ons uitgangspunt, datgene wat wij in de bijbel vinden, is voor ons gelijk... Maar dan zijn wij ook broeders voor elkaar”.

Op de algemene vergadering in 1968 in Groningen: „Wij zijn hier wel bezig te zoeken naar een samenwerking die willicht vormgevend zal zijn voor de politieke verhoudingen in ons land voor enige decennia... Wij zijn over de grenzen van kerk en partijen heen bezig met elkaar. Wij mogen als christenen elkaar niet meer loslaten. Wij moeten daarbij niet streven naar een machtsconcentratie”.

En in juni 1968 op Unifest: „In deze tijd zijn KVP en ARP onze aangewezen partners. Tezamen zullen wij het oog op de toekomst gericht moeten houden. Dat is vooruitzien; dat is vooruitstrevend”.

De belangrijkste politieke daad van Tilanus als voorzitter is ongetwijfeld het deelnemen na de verkiezingen van 1967 aan het gesprek op bestuurlijk niveau tussen KVP, ARP en CHU. Een gesprek waartoe KVP-voorzitter Aalberse reeds vóór die verkiezingen een eerste aanzet had gegeven. Aalberse en Tilanus hebben beiden deze periode beschreven in het CH-tijdschrift van april 1977. Nu terugziende herkent men de politieke doorbraak die toen met het instellen van de groep van Achtien heeft plaats gevonden. In de kring van de CHU heeft Tilanus aan die doorbraak een zeer wezenlijke bijdrage gegeven.

STORMEN

Stormen zijn Tilanus als voorzitter niet bespaard gebleven. Tijdens zijn bewind ontpleoonden de christenradicalen naar aanleiding van de val van het kabinet Cals hun activiteiten. Een aantal hunner verliet bij de oprichting van de PPR de Unie. Daartegenover ontstond in de Unie, in het bijzonder als reactie op de algemene vergadering van december 1967, de centrumgespreksgroep die tot diep in de zeventig jaren van zijn verontrusting over het beleid zou doen blijken. Problemen in de leiding van de CH-tweede-kamerfractie vroegen van Tilanus, ook als voorzitter van de Unie, alle aandacht.

Het was wonderbaarlijk wat Tilanus er allemaal nog bij deed. Een conferentie in Berlijn in 1967 over gezondheidszorg. Een deelname aan de vierde assemblee van de wereldraad van kerken in Uppsala in 1968.

ZWOEGEN

In zijn open brief aan de leden van de Unie met verzoek om een financiële bijdrage in verband met Unifest en met informatie over wat er met het bijeengebrachte geld gedaan zou worden schreef Tilanus: „Over één ding zijn we het eens, een gemakkelijke stoel wordt het niet”. En daarmee is het voorzitterschap van Tilanus zelf ook ten voeten uit getekend. Geen moeite was hem teveel; geen tijdstip onmogelijk om ten dienste van de Unie aan besprekingen deel te nemen. Hij zwoegde van de vroege morgen tot de late avond, vaak zeven dagen in de week, voor zijn CHU.

Toen bracht de Nederlander van 6 juni 1969 het voor velen schokkende bericht dat Tilanus op 27 mei was opgenomen in het Hervormde Diaconessenhuis te Arnhem wegens een storing in de bloedsomloop van de hartvaten. Enkele weken later deelde Tilanus aan de Unieraad mede, dat hij niet zou terugkeren als voorzitter van de CHU. „Ik acht het noch tegenover mijn gezin noch tegenover de Unie verantwoord het voorzitterschap te blijven bekleden”. We hadden met elkaar teveel van één man gevraagd.

EÉN CONCLUSIE

Terugziende op het voorzitterschap van Arnold Tilanus kan maar één conclusie worden getrokken: hij heeft in een zeer belangrijke - en naar later is gebleken ook beslissende fase in het bestaan van de CHU met vaste hand leiding gegeven aan een politieke organisatie die hem boven zeer veel lief was. De Unie - en naar ik hoop ook Tilanus zelf - kan met dankbaarheid op deze periode terugzien. Wij mogen ons als christelijk-historischen gelukkig prijzen dat Tilanus daarna tot juni 1977 zijn politieke functie als kamerlid nog heeft kunnen en willen vervullen en ook in die kwaliteit verder heeft kunnen bouwen aan de christen-democratische eenwording. Nu hij ook in die functie is teruggetreden was het een goede gedachte van de redactie van de Nederlander nog eens in retrospectief het licht op de figuur van Arnold Tilanus te doen vallen.

Drs. Tilanus als kamerlid

door: mr. H. K. J. Beernink, oud-voorzitter CHU-fractie Tweede Kamer

In het jaar 1963 verlieten niet minder dan vijf leden de Christelijk-Historische Tweede Kamerfractie.

Op verzoek van het dagelijks bestuur heb ik mij toen beziggehouden met het zoeken naar capabele opvolgers. Ook drs. A. D. W. Tilanus kwam op mijn lijstje voor. En dan niet zo zeer omdat hij de zoon van dr. H. Tilanus was, maar omdat hij had blij gegeven van zeer grote belangstelling voor de samenleving en haar maatschappelijke problemen.

Als huisarts, als raadslid in Voorburg, als directeur van de Stichting Gelderland voor Maatschappelijk Werk en als bestuurslid van verschillende instellingen op maatschappelijk en sociaal terrein had hij reeds zijn sporen verdiend. Het kostte enige moeite om Tilanus jr. te bewegen kamerlid te worden, maar tenslotte lukte het.

Op 5 juni 1963 deed drs. Tilanus zijn intrede in de Kamer. Gedurende een viertal jaren mocht ik met hem in fractieverband samenwerken en kon ik zijn verrichtingen als Kamerlid gade slaan.

Hij stapte de Kamer binnen met als politiek credo: „Wij zien de mens als beeldrager Gods en de maatschappij als een structuur

waarin gezag wordt uitgeoefend dat aan God ontleend en van God afhankelijk is.”

Zijn maidenspeech hield hij op 13 november 1963 en wel bij de behandeling van de begroting voor Maatschappelijk Werk.

AKTUEEL

Opmerkenswaard en in zekere zin ook weer aktueel waren de woorden, die hij sprak over de inpassing van de Ambonezen in ons land: „Minder gerust ben ik over de inpassing van de Ambonezen in de Nederlandse samenleving. Met name geldt dit voor de situering van de woonwijken. Men moet niet alleen overleg plegen met de provinciale besturen, die dit wensen en niet snel toehappen als een gemeentebestuur om welke reden dan ook een woonwijk wil realiseren; men zal volgens plan de beste vestigingsplaatsen moeten uitzoeken en dan met de betrokken gemeentebesturen en de provinciale besturen de planologische, financiële en andere aspecten moeten bespreken. Dan kiest men zelf en laat men het niet aan het toeval over. Dit is voor een zo groot mogelijke inpassing gewenst.”

In latere jaren heeft drs. Tilanus regelmatig bij de begrotingen van Maatschappelijk Werk (later CRM) gesproken.

Vanzelfsprekend hadden ook medische vraagstukken zijn belangstelling. Bij menig wetsontwerp bleek zijn grote deskundigheid. Ook de bescherming bevolking had zijn interesse; meermalen heeft hij de instelling van rampenorganisaties bepleit. Als lid van de CHU-fractie nam de „jonge” Tilanus op constructieve wijze aan de discussie deel. Hij lag niet gauw dwars, maar kwam wel altijd voor zijn mening uit. Dankbaar blijf ik hem - en trouwens ook de andere leden van de fractie - voor de tijdens de formatie-Cals aangenomen houding. De CHU zou enige bewindslieden mogen leveren, maar moest dan akkoord gaan met een bepaalde oplossing van het televisievraagstuk. Daarom mochten enige fractieleden uit de boot vallen, maar niet de fractievoorzitter. De fractie stond toen voor de keus om of de oplossing-Cals te aanvaarden, hetgeen het politiek einde van de fractievoorzitter zou hebben betekend, of neen zeggen. Zij koos, hoewel een gedeelte van de fractie de oplossing van mr. Cals niet onaanvaardbaar achtte, het laatste. Voor dit blij van solidariteit blijf ik

Tilanus jr. en de andere toenmalige fractieleden dankbaar.

TROUW EN TOEWIJDING

Na 1967 heb ik drs. Tilanus niet meer van nabij als lid van de Kamer of als fractievoorzitter meegemaakt. Wel heb ik enige malen met hem van gedachten gewisseld over zijn stokpaardje, de rampenorganisaties.

Tilanus Jr. behoorde tot de goede en verstandige Kamerleden. Hij wist wat er van hem verwacht werd, hij deed zijn best en hij deed zijn plicht. Met grote trouw en toewijding.

Enige jaren geleden, waarom zou ik het verzwijgen, zijn onze wegen wat uiteengegaan. Drs. Tilanus volgde toen een koers, die ik onmogelijk de mijne kon noemen. Sindsdien hebben we veel minder contact gehad als van 1963 tot 1971. Ik neem aan, zo goed ken ik hem wel, dat Tilanus jr. uit volle overtuiging gehandeld heeft.

En zijn houding van de laatste jaren is voor mij volstrekt geen belemmering om hem hartelijk dank te zeggen voor zijn collegialiteit en hem bij het klimmen der jaren van ganser harte een goede gezondheid en nog vele gelukkige jaren toe te wensen.

Beernink.

Van grondpolitiek tot kinderbijslag

Enkele opmerkingen inzake jaarverslag 1976 van de jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting

Het wetenschappelijk studiecentrum van de C.H.U., zoals officieel de naam van de Jhr. Mr. A.F. de Savornin Lohmanstichting luidt, ging langs de langzamerhand beproefde paden ook in 1976 zijn weg. Beproefde paden, omdat ook in dat jaar, veel werk kon worden verzet dank zij de vrijwillige inzet van de vele deskundigen, die de Unie onder zijn mensen telt. Wetenschapsbeoefenaars, beleidsamtenaren, bestuurskundigen, vakspecialisten velerlei aard, waarvan de honderden namen in dit bestek niet eens alle genoemd kunnen worden, maakten het mogelijk dat studies tot stand konden komen. Zij werkten mede aan verantwoorde, doordachte adviezen voor beleidsbepalende en -uitvoerende organen van Unie en CDA. In een maatschappij, die zich meer kenmerkt door verandering dan door stabiliteit, bleef gelukkig deze bereidheid tot medewerking, onveranderd voortbestaan.

Gedeeltelijk gaat dit in dankbaarheid ook op voor de vaste kern van donateurs, wiens grote en kleine gaven het de stichting ook in 1976 mogelijk maakten de werkzaamheden te verrichten. Het bestand gaat helaas echter in aantal achteruit en soms ook noodzaakten verminderde eigen inkomsten sommigen ertoe hun donatie niet aan de geldontwaarding aan te kunnen passen. Dank zij de steun van Unie en Uniewerfonds kon echter de stichting blijven draaien.

Op het bureau kwam begin 1976 mevrouw W. v.d. Wall-Hoogervorst als secretaresse in dienst. Na een snelle inwerkperiode kon zij de stichting waardevol terzijde staan. Het studiewerk stond in het verslagjaar onder leiding van de sectorvoorzitters Mr. L.E. de Geer van Oudegein voor de bestuurlijk organisatie, Prof. Dr. J.W. van Hulst voor onderwijs en wetenschappen, Mr. C.A. Bos voor internationale politiek

en defensie, Dr. C. Blankestijn voor de welzijnssector m.i. van volksgezondheid en Drs. B.J. Udink voor het veld van het financieel, sociaal en economisch beleid. Zij stimuleerden daar de arbeid, begeleiden die en stuurden de werkzaamheden. Hun adviezen stonden ook het bestuur van de Stichting ten dienste in het uitzetten van de koers.

Een zwarte dag was het voor de Stichting als geheel en voor het bestuur in het bijzonder toen het eerst in augustus afscheid moest nemen van de man, die zo lang, zo goed en zo op volstrekt eigen wijze, het bestuur had geleid, de voorzitter Dr. I.N.Th. Diepenhorst. Hij was immers de man van het eerste uur geweest, de bezielende voorganger die op een korte onderbreking na, al die jaren vanaf 1955, het bestuur had voorgezeten, beschouwingen velerlei aard had geschreven, waarvan de actualiteitswaarde ook nu nog doet beseffen dat kwaliteit niet tijdgebonden is. Het bestuur had gehoopt nog vele jaren lang van zijn adviezen nu als erelid van het bestuur, te mogen profiteren. Het mocht niet zo zijn, want op Oudejaarsdag 1976 ging de ex-voorzitter plotseling heen, tot grote droefheid van de velen, die hem node konden missen. De Lohmanstichting gedenkt hem in ere en met grote dankbaarheid.

De nieuwe voorzitter, Dr. E. Bleumink, zette het beleid van de stichting in goede samenwerking met het bestuur op dezelfde wijze voort. Namens de CHJO kon men Drs. J. v.d. Assen als nieuwe vertegenwoordiger begroeten.

In 1976 hielden de eigen vaste fractieadviescommissies zich met velerlei zaken bezig; naast het vaste najaarsgebeuren van de behandeling van de diverse begrotingen stonden zo o.m. op het program:

De **Belastingcommissie** over het wetsontwerp Kinderbijslag/Kinderaftrek.

De **Commissie Binnenlands Bestuur** over de bestuudelijke reorganisatie.

De **Commissie Ontwikkelingssamenwerking** over Europees beleid.

De **Defensiecommissie** over de Defensienota.

De **Economische Commissie** over VAD, Ondernemingsraden, Structuurnota.

De **Landbouwcommissie** over grondpolitiek en onteigeningswet.

De **Onderwijscommissie** over Contourennota.

Daarnaast werden diverse bijdragen vanuit het deskundigenbestand, al dan niet in commissies verenigd, geleverd t.b.v. de opstelling van het nieuwe CDA program. De voorzitter van de Economische Commissie, Dr. L. van Leeuwen had een zeer actief aandeel namens de Unie in het werk van de Programcommissie CDA.

In het verslagjaar vervolgde ook de Lohmanstichting haar dienstbestaan aan de Permanente Program Advies Commissie CDA. Via mevrouw Sleijser als een van de secretarissen konden deskundigen uit de stichting inbreng leveren ter onderbouwing van de adviezen van de PPAC, of als ad hoc lid toegevoegd aan deze groep, medewerken eraan.

RAPPORTEN

Voorts kwamen in de samenwerking van de drie wetenschappelijke bureaus de volgende rapporten tot stand:

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs: een zeer belangrijke bijdrage als Commentaar op de Contourennota van de Minister verschenen.

Bouwstenen voor een Europees beleid; zeer waardevol in het kader van de verdere uitbouw van de Europese integratie en het christen-democratisch beleid in dezen.

Inflatie als politiek probleem. Bij uitstek deskundige beschouwing, waardevol om te komen tot een politiek hanteerbaar maken van een vaak als onoplosbaar gezien probleem.

Welzijnsbeleid voor ouderen. Een opstellenbundel die goede diensten bewijst bij allen die een beleid tot stand willen brengen dat de oudere mens in zijn waarde laat en actief wil blijven aanspreken op zijn medeverantwoordelijkheid in christen democratische zin.

Midden- en Kleinbedrijf, een rapport dat voorziet in een diepgevoelde behoefte aan een principieel beleid voor een groep die steeds meer dreigt in de knel te komen.

In het CH Tijdschrift verscheen tenslotte een Commentaar op de Nota Weten-

schapsbeleid van minister Trip van de hand van Dr. E. Bleumink.

In 1976 werden in samenwerking met de stichtingen kader- en vormingswerk studiedagen gehouden, resp. gewijd aan inflatie, onderwijscontourennota, midden en kleinbedrijf. De belangstelling was groot en de resultaten ervan zullen weer in verdere studies en daarop gebaseerde adviezen verwerkt worden.

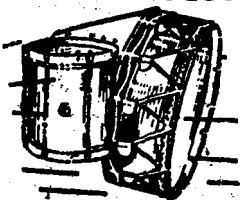
In januari belegden de stichtingen samen nog een afzonderlijke onderwijsstudiedag, waarin de verzorgingsstructuur van het onderwijs met vele deskundigen werd behandeld. Ook deze dag beantwoordde aan de verwachtingen.

VERKIEZINGEN

Tegen het jaareinde begonnen de verkiezingen van 1977 hun schaduw vooruit te werpen en werd ook aan de instituten om medewerking op tal van terreinen aan de verkiezingswerkzaamheden gevraagd. Mevrouw Sleijser woonde op verzoek van het CDA-bestuur een deel van de CDA verkiezingscampagne bij en bracht daarna verslag uit. Een uittreksel daarvan verscheen in de Nederlander. In de herfst en winter bereiden de instituten reeds vele documentaire en analyserende arbeid voor, bedoeld om in de campagne een nuttige rol te vervullen t.b.v. de velen die dan het land in moesten trekken. Zitting werd reeds genomen in een aantal door het CDA opgerichte stafwerkgroepen verkiezingscampagne.

Het Christelijk-Historisch Tijdschrift zette de verschijning van het blad voort en kwam in 1976 met zes interessante nummers uit. Het niveau kon gehandhaafd blijven dank zij de bereidheid van deskundigen van naam hun bijdrage te leveren. Het onderwijs kreeg uitgebreid aandacht in diverse nummers, in mei kwam een speciaal Groen van Prinsterernummer uit dat grote belangstelling kreeg. Den Haag, juli 1977

E. Sleijser-Tegelhaar

VAN DER GLAS
Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

HERHAALDE OPROEP

HET CHRISTELIJK PEDAGOGISCH STUDIECENTRUM

vraagt wegens uitbreiding

een onderwijskundig medewerk(st)er

voor het Buitengewoon Onderwijs
(vak.nr. NED/KBO/004)

Het werk van deze nieuwe medewerk(st)er zal gericht zijn op de landelijke taken van het C.P.S. ten aanzien van:

- vernieuwingen in het speciaal onderwijs
- de speciale zorg voor leerlingen in het Basisonderwijs
- begeleiding van enkele werkgroepen met betrekking tot ontwikkelingen in het Buitengewoon Onderwijs.

Van de medewerk(st)er Buitengewoon Onderwijs wordt verwacht:

- een voltooide doktoraalstudie orthopedagogiek of onderwijskunde, danwel M.O.-B met deze specialisaties
- enkele jaren onderrichtervaring, bij voorkeur bij het Buitengewoon Onderwijs.

Van de kandidaten wordt verwacht dat zij willen werken vanuit een Protestants-Christelijke levensvisie.

De honorering is overeenkomstig de salarisschalen voor medewerkers van de Landelijke Pedagogische Centra, tot een maximum van f 6.191,- per maand, afhankelijk van leeftijd en opleiding (salarisniveau 1-8-1977). De rechtspositie is overeenkomstig die welke geldt voor rijksambtenaren.

Nadere inlichtingen omtrent de aard en inhoud van deze functie worden gaarne verstrekt door de directeur van de afdeling primair onderwijs en opleidingen, drs. J. Hordijk, telefoon 03495-4214 (C.P.S.) of 03418-3557 (privé).

**gps christelijk
pedagogisch
studiecentrum**

Sollicitaties, vergezeld van een beknopt curriculum vitae en onder vermelding van vakatenummer, binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad te richten aan: Dr. H. G. van den Doel, sekretaris van het Dagelijks Bestuur, Amersfoortsestraat 30, Hoevelaken.

Bijzonder plezierige reacties met vragen enz. komen er binnen van hen die zich opgeven voor de

Contactdag

van a.s. zaterdag 1 oktober voor lezers en donateurs van DE NEDERLANDER die gehouden wordt in de grote recreatiezaal van de Barneveldse Drukkerij te Barneveld (vlakbij het station).

Aanvang 's morgens half elf.

Na afloop wordt een broodmaaltijd aangeboden.

Sprekers: Dr. R. J. H. Kruisinga

over: Feiten en achtergronden over de KABINETSFORMATIE

Dr. K. de Vries

over: Wat verwacht u van uw blad „De Nederlander“?

(Technische toelichting is mogelijk, want we vergaderen in het gebouw waar onze bladen worden gezet en gedrukt).

Mogen wij onderstaande strook, ingevuld, van u terug ontvangen? Bij voorbaat dank en tot zaterdag 1 oktober.

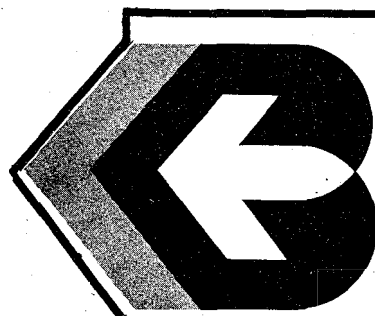
Stichting „Uniepers“
B. Bol, voorzitter

Aanmeldingsstrookje voor contactdag Uniepers/de Nederlander

Ondergetekendete

wonende zal graag deelnemen aan de contactdag van de stichting „Uniepers“ op zaterdag 1 oktober aanstaande te Barneveld.

Inzenden aan: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49 te Voorburg.

- * Vervoer
- * Opslag
- * Distributie
- * Geregelde lijndiensten
- * Verzorging van alle zware transporten

M. BOUW EN ZONEN B.V.
EXPEDITIE- EN TRANSPORTBEDRIJF

Gildenstraat 11 - Nijkerk. Tel. 03494-3854 - Postbus 70 - Telex 40342

Bouw- en Aannemersbedrijf

M. de Raad & Zoon

Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propanaas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

de klok

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

TOT 140% HYPOTHEEK

Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
Advies en bemiddeling onroerend goed.

HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.

drs. J. A. Uding & Partners

Financ. adv. en vastgoed consultants.

Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.

033-17647.

DR. K. RUNIA

VRAGEN VAN ONZE TIJD

Prof. Dr. K. Runia

VRAGEN VAN ONZE TIJD

160 blz., f 15,50

Klaar en helder schrijft Prof. Runia over verschillende onderwerpen die in discussie zijn. Een confrontatie met collega-theologen gaat hij daarbij niet uit de weg. Een onmisbaar boek ter bevordering van een gezonde meningsvorming over diverse brandende kwesties.

Prof. Dr. J. T. Bakker en
Drs. K. A. Schippers

GEMEENTE:
VINDPLAATS VAN HEIL?

108 blz., f 11,95

De auteurs dragen bouwstenen aan om uit de impasse te geraken van niet aflatende polarisatie en het gevoel van onmacht. Zij geven een vernieuwde visie: de gemeente als een dynamische werkplaats van de Geest.

(Serie Cahiers voor de Gemeente).

Prof. Dr. W. H. Velema en I. A. Kole
OP DE KEPER BESCHOUWD 1

80 blz., f 9,90

Een serie lessen over ethische en sociale vragen. Duidelijke en principiële informatie over o.a.: literatuur, humanisme, kunstmatige inseminatie. Elk hoofdstuk is voorzien van aanwijzingen, gespreksvragen en verschillende werkvormen. Geïllustreerd met foto's en tekeningen.

Verkrijgbaar in de boekhandel

Prof. Dr. J. Verkuyll

VOORBEREIDING VOOR DE
DIALOOG OVER HET EVANGELIE
EN DE IDEOLOGIE VAN
HET MARXISTISCH LENINISME

2e druk, 208 blz., f 19,90

Dit boek vormt een uitstekende voorbereiding voor het gesprek tussen christenen en marxisten. „Slechts een open, eerlijke dialoog leert ons antwoorden op een diepgaande wederzijdse uitdaging en zal aan beide kanten leiden tot kritische zelfreflectie“, aldus de auteur.

Drs. H. G. Leih

DE DROOM DER REVOLUTIE

2e druk, 196 blz., f 19,90

Over maatschappijkritiek en revolutie. Na in een aantal hoofdstukken lijnen uit de geschiedenis van maatschappijkritiek en revolutie gegeven te hebben, komt de auteur tot een samenvatting en beoordeling, waarin hij revolutie een levensgevaarlijk middel noemt. Daartegenover stelt hij het bijbels heil dat heel anders is dan revolutionaire verlossing.

(Serie Bijbel en gemeente).

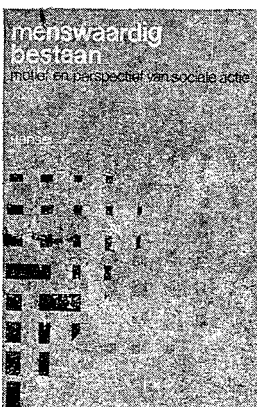
J. Lanser

MENSWAARDIG BESTAAN

Motief en doel van sociale actie. De voorzitter van het CNV geeft zijn visie op het streven naar een maatschappij waarin ieder mens tot zijn recht kan komen. Voor mensen die de arbeidsverhoudingen willen verbeteren en zich daarvoor inzetten. Met als doel een menswaardig bestaan voor allen.

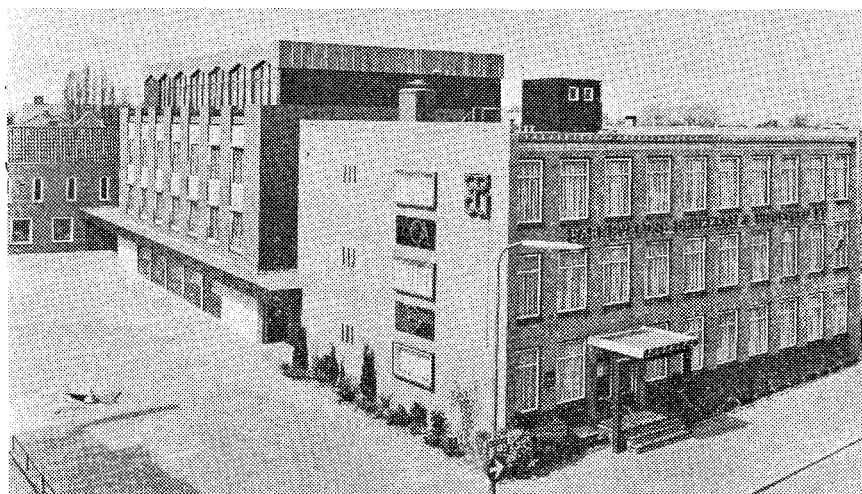

voorbereiding voor
de dialoog over het
evangelie
en de ideologie van het
marxistisch
leninisme

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ J. H. KOK KAMPEN

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

En een gesloten verspreidings-geheel voor de West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

De Barneveldse Krant
**De Woudenberger/
Scherpenzeelse krant**
De Stad Nijkerk
De Leusder Krant
De Stad Amersfoort

Lunters Nieuwsblad
Bennekoms Nieuwsblad
Veldhuizen
(weekblad voor nieuw Ede)
Hoevelakens nieuwsblad
De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.

Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukkerij/Handelsdrukkerij
Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**

dan

**VAN
ZEBEN'S**

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

KOCH

Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

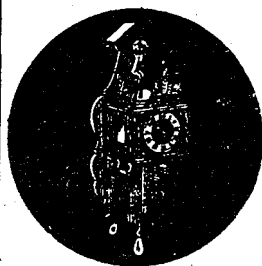
voor kerk-, school-
en huismuziek.

BOUWBEDRIJF

**Fa. C. Spijker
& Zn.**

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Zaanse klokken

Maaskant
Winkelgalerij Kerschoten
Tel. 15865, Apeldoorn.

**Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken**

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

WAT BEZIELT DIE MENSEN EIGENLIJK?

Een blik achter de schermen van de politieke geschiedenis.

Een schriftelijke cursus van 8 boekjes met veel historisch fotomateriaal over de meest toonaangevende stromingen in de Nederlandse politiek. De prijs voor alle deeltjes samen bedraagt — dank zij financiële steun van CRM — slechts f 25,—.

FASCISME: Italië, Duitsland, Mussolini en Hitler, Nederlands fascisme tot '33, oprichting van de Nationaal Socialistische Beweging, Mussert, NSNAP

ANARCHISME: Van individualisme tot socialisme, Rousseau, Max Stirner, revolutionaire experimenten, reformistisch anarchisme

LIBERALISME: De liberale beginselen, prof. mr. P.J. Oud, Thorbecke, ontwikkeling als politieke organisatie in Nederland, de huidige politieke situatie

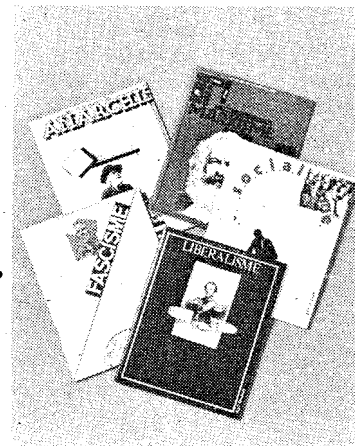
SOCIALISME: De geschiedenis van de SDAP, Domela Nieuwenhuis, Troelstra, oprichting van het NVV, "de Tribune", van SDAP tot P.v.d.A.

CALVINISME: Herleving van het Nederlands Calvinisme in de 19de eeuw, de AR of CH-richting in de Schoolstrijd, ontstaan van een driedeling in de prot. politieke wereld.

MARXISME: Karl Marx, Hegel, de geschiedenis van de klassenstrijd, Marx's visie op de kapitalistische economie, de ontwikkeling van het Marxisme in Nederland

KATHOLICISME: Het karakter en de geschiedenis van de katholieke partij in Nederland, Schaepman, de periode Nolens, van R.K. Staatspartij naar KVP, oprichting CDA

NIEUWE STROMINGEN: Nieuw-Links in de P.v.d.A., Democraten 66, Radikalen, Democratisch-Socialisten '70

**STICHTING
BURGERSCHAPS-
KUNDE**

AFD. SCHRIFTELIJK ONDERWIJS
ERKEND DOOR DE MINISTER VAN ONDERWIJS
EN WETENSCHAPPEN, BIJ BESCHIKKING
d.d. 23.4.1975, BVO/SFO-129.708

BESTELLEN is mogelijk door overmaking van f 25,— op postgiro 150 11 69 t.n.v. Stichting Burgerschapskunde — Postbus 349 — Leiden, o.v.v. "Politiek Veelstromenland".

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Dr. L. M. van Leeuwen wordt nieuwe voorzitter CHU

Dr. L. M. van Leeuwen te Nieuwekerk aan den IJssel wordt de nieuwe voorzitter van de CHU. Hij volgt mr. O. W. A. van Verschuier op, die na zes jaar voorzitterschap de wens te kennen gaf dit in het najaar van 1977 te willen neerleggen.

De Unieraad van de CHU besloot in zijn zaterdag jongstleden te Utrecht gehouden vergadering, op voorstel van het Uniebestuur, de kandidatuur van dr. Van Leeuwen voor het voorzitterschap te steunen en op zaterdag 19 november aanstaande een definitieve beslissing te nemen. Dan vindt ook de officiële overdracht van het voorzitterschap plaats.

De Unieraad komt op die zaterdag 19 november in vergadering bijeen in „Kobus aan de Poort” te Amersfoort. Tijdens de ochtendvergadering, die besloten zal zijn, worden huishoudelijke zaken afgewikkeld naast de definitieve voorzittersbenoeming. Tijdens de middagvergadering, waarin mr. Van Verschuier het voorzitterschap overdraagt aan dr. Van Leeuwen, zijn belangstellenden van harte welkom. Het wordt dan namelijk een openbare bijeenkomst. Elders in dit nummer van het christelijk historische weekblad „de Nederlander” worden bijzonderheden vermeld over dr. Van Leeuwen. Hij is 43 jaar en gereformeerd. Thans is hij plaatsvervangend pre-

sident van de raad van bestuur van het assurantieconcern Stad Rotterdam.

H.L.

dat dat het er zo lang over doet om met de PvdA tot overeenstemming te komen”, aldus de CHU-senator.

Prof. Van Hulst was het er ook niet mee eens, dat in de passage over het buitenlands beleid in de troonrede alleen Zuid-Afrika met name genoemd werd. „Ik ben tegen apartheid, maar als Nederland kritiek op andere landen heeft, dan moet toch ook de Sowjet-Unie genoemd worden, waar in psychiatrische klinieken mensen langs psychiatrische weg omgevormd worden.”

Het christelijk-historische Eerste-Kamerlid noemde nog een andere reden, waarom hij het jammer vond dat alleen Zuid-Afrika met name genoemd is in de troonrede. „Nederland is zelf een schoolvoorbeeld van slechte verhoudingen tussen blank en zwart. Dan past het de Nederlanders om bescheiden te zijn wat betreft uitspraken over anderen”, aldus prof. Van Hulst.

EUROPA

De Unieraad wijdde een eerste bespreking aan het christen-democratische verkiezingsprogramma voor de volgend jaar te houden rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Europese parlement.

Op zaterdag 8 oktober wordt in een gemeenschappelijke vergadering van het algemeen bestuur van het CDA, het partijbestuur van de ARP, de Unieraad van de CHU en het partijbestuur van de KVP van het ontwerp-program van de Europese Volkspartij (EVP), de federatie van christen-democraten in de Europese gemeenschap, besproken. Deze gemeenschappelijke vergadering wordt gehouden in hotel-restaurant Engels te Rotterdam en duurt van 10 uur tot omstreeks half vijf. In de ochtendvergaderingen worden inleidingen verzorgd door afgevaardigden van de Nederlandse equipe van de Europese Unie van christen-democraten over de plaats en taak van Europese christen-democratie in het algemeen en het ontwerp-program van de EVP in het bijzonder. De middagvergadering is geheel gewijd aan de discussie.

H. L.

Unieraad achter beleid CDA-fractie

De Unieraad van de CHU heeft zich in zijn zaterdag jongstleden te Utrecht gehouden vergadering achter het tot dusverre, bij de kabinetsformatie, door de CDA-Tweede-Kamerfractie gevoerde beleid geschaard. De raad verzocht CDA-onderhandelaar, CDA-fractievoorzitter mr. A.A.M. van Agt, bij de nog komende onderhandelingen over de zetelverdeling en de portefeuilletoewijzing over de drie partijen PvdA, CDA en D'66 een zo sterk-mogelijke onderhandelingspositie in te nemen.

De Unieraad debatteerde over de gang van zaken bij de kabinetsformatie aan de hand van de inleidingen van dr. R.J.H. Kruisinga, tot aan de verkiezingen voorzitter van de CHU-fractie en thans vice-voorzitter van de CDA-fractie, en van prof. dr. J.W. van Hulst, tot voor kort voorzitter van de CHU-fractie in de Eerste Kamer. Elders in dit nummer van het CHU-

weekblad „de Nederlander” schrijft dr. Kruisinga zijn gebruikelijk overzicht over de kabinetsformatie. Wat hij op de Unieraadvergadering vertelde, is de lezers van „de Nederlander” wel bekend.

UITERMATE TROUW

Prof. Van Hulst zei, dat de CHU zich, wat de personele bezetting van het tweede kabinet-Den Uyl betreft, geen oren moet laten aannaaien. Volgens de christelijk-historische senator hebben de CHU-kiezers zich bij de Tweede-Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei jongstleden uitermate trouw aan het CDA betoond. „Dat moet worden gehonoreerd in de personele bezetting, of in de sociaal-economisch-financiële sector, of op het terrein van buitenlandse zaken/binnenlandse zaken. Prof. Van Hulst claimde voor de CHU een zware ministerszetel. Hij vond het niet nodig dat in het

nieuwe kabinet twee socialisten zich met het buitenlands beleid gaan bezighouden zoals thans het geval is (minister Van der Stoep voor buitenlandse zaken en minister Pronk voor ontwikkelingssamenwerking). Ook wat de staatssecretaris betreft moet er scherp op worden toegezien, dat de CHU krijgt waarop ze recht heeft, zei prof. Van Hulst.

GROTE RESERVE

Prof. Van Hulst laakte het, dat in de Troonrede van prinsjesdag beleidsuitspraken voorkwamen. „Een troonrede, waarvoor een demissionair kabinet mede-verantwoordelijk is, moet een grote reserve in acht nemen. We hebben geen behoefte aan een uitleg van de verkiezingsuitslag, want dat is in strijd met de mondigheid van politieke partijen en van de kiezers. De uitleg was ook een bedekt verwijt aan het CDA,

Afscheid in de Eerste Kamer

Vorige week hebben de christelijk-historische senatoren jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein, mevrouw Ten Kate-Veen, mr. F. H. Piket en D. Rijnders, afscheid genomen van de Eerste Kamer. In het Eerste-Kamergebouw was er een druk-bezochte receptie, waarop niet alleen vele leden van Eerste en Tweede Kamer verschenen. Ook verscheidene bewindslieden waren aanwezig.

Op de foto: prof. dr. J. W. Van Hulst, vele jaren voorzitter van de CHU-fractie in de Eerste Kamer (welke fractie thans opgegaan is in de CDA-fractie) schudt mr. Piket de hand. (Foto: Dick Coersen van ANP-foto).

Wetsontwerp koopsompolissen

De oppervlakkige manier waarop de pers aandacht heeft besteed aan het toch niet onbelangrijke wetsontwerp „koopsompolissen” dat onlangs door de Tweede Kamer is aangenomen heeft mij er toe gebracht hieronder in het kort uiteen te zetten, waar het werkelijk om draait.

Bij dit soort polissen overheerst sterk het spaarelement maar de rente-inkomsten worden niet of nauwelijks belast in tegenstelling tot rente-inkomsten bij andere spaarvormen. Bovendien gingen deze polissen vaak gepaard met leningen (renteaftrek) met de polis als onderpand, waardoor er voor vaak vele tonnen polissen weer zijn afgesloten.

Het spreekt vanzelf dat het CDA Staatssecretaris van Rooijen heeft gesteund in zijn actie om dit oneigenlijk gebruik van de belastingwetten onmogelijk te maken.

Er schuilt namelijk een groot gevaar om maatregelen in te voeren, die rechtstreeks of zijdelings terugwerken tot perioden vóór de ingang van de wet.

Het is een groot rechtsbeginsel, dat burgers niet met terugwerkende kracht zwaarder belast kunnen worden. Ook al moet oneigenlijk gebruik worden gekeerd, het blijft van groot belang om in een land waar rechtszekerheid hooggehouden wordt, dat een door de wetgever gewekt vertrouwen niet wordt aangetast.

Drs. H. Notenboom,
lid CDA-fractie in Tweede Kamer.

De Raad voor de gemeentefinanciën en zijn scheidende secretaris

door: B. J. Thijssen

Wanneer dit artikel verschijnt is de Miljoenennota-1978 net verschenen. Voor die verschijning hebben vele gemeenten reeds een aanvang gemaakt met de behandeling voor de begroting voor 1978. De Miljoenennota moge officieel heten „nota over de toestand van 's Rijks-Financiën”, dit neemt niet weg, dat de gemeenten en de provincies bij deze nota groot belang hebben. Hoofdstuk zeven handelt nl. over de financiën van de gemeenten en de provincies. Dit is hierom reeds een logische zaak omdat het Rijk in loop der jaren het belangrijkste deel van het gemeentelijk belastinggebied tot zich heeft getrokken. Zo ontvangen zowel het Gemeentefonds als het Provinciefonds een bepaald aandeel in de belastingopbrengsten van het Rijk. Het probleem is uiteraard de grootte van dat aandeel en de verdeling daarvan over de gemeenten. We stuiten daarbij direct op de vraag naar objectieve verdelingsmaatstaven en het vermijden van subjectieve.

Een belangrijke taak heeft ten aanzien van deze gehele materie destijds de zgn. commissie-Oud verricht, welke werd ingesteld op 18 januari 1946. Haar opdracht luidde: maatregelen te beramen tot herstel van de financiële zelfstandigheid van de gemeenten en de provincies, daarbij in het bijzonder aandacht schenkende aan de vraag,

a. of bij de bestaande taakverdeling tussen het Rijk, de provincies en de gemeenten wijziging wenselijk en mogelijk is in de verdeling van de financiële lasten, dan wel of, ter wille van een betere financiële verhouding, wijziging van die taakverdeling nodig is;

b. of het gewenst is te streven naar inkrimping van het gemeentelijk budget door uitgaven van de gemeenten naar het Rijk over te hevelen.

Het is niet onze bedoeling te lang bij het rapport van de commissie stil te staan, hoewel het een belangrijk rapport is en zijn gevolgen nog steeds herkenbaar zijn. Zij concludeerde:

- de instelling van een gemeentefonds, waaruit - wij vatten samen - bepaalde doeleutkeringen moeten worden gedaan en... een algemene uitkering;

- vergroting van het belastinggebied der gemeenten door invoering van een woonplaatsbelasting.

Deze woonplaatsbelasting heeft het nimmer tot leven gebracht; in haar plaats werd de onroerend-goedbelasting uiteinde-

lijk ingevoerd, waaraan thans weer wordt geknabbeld door deze mede als een provinciale belasting aan te wijzen. Persoonlijk betreuren wij, dat naast de oppervlakte de economische waarde voor deze belasting als grondslag is gekozen. Naar ons inzicht is deze waarde - landelijk bezien - te subjectief, terwijl wij overigens van mening zijn, dat men de belastingen van de lagere lichamen naar zo objectief mogelijke grondslagen moet regelen. Grondslagen, welke zonder meer herkenbaar en objectief vergelijkbaar zijn.

Terecht, althans naar onze zienswijze, merkt de regering dan ook op in de memorie van toelichting bij het ontwerp van wet reorganisatie binnenlands bestuur: „Een grondslag voor zakelijke belastingen als de onroerend-goedbelastingen zal:

- zo objectief mogelijk moeten zijn;

- zo weinig mogelijk aan verandering onderhevig dienen te zijn;

- inzichtelijk moeten zijn voor de belastingplichtigen;

- een redelijke - rechtvaardige - verdeling van lasten moeten bewerkstelligen.”

Uiteindelijk concludeert zij: „Dat landelijke invoering van de oppervlaktegrondslag de voorkeur verdient.”

Ten slotte adviseerde de commissie tot de instelling van een Raad voor de gemeentefinanciën.

PRINCIPIEEL

Zij zag de middelen van het gemeentefonds principieel als eigen middelen van de gemeenten. Het volume der ter beschikking te stellen gelden en de maatstaven tot een zo rechtvaardig mogelijke verdeling dienden bij de wetgever te berusten. Zij wilde de uitvoering der verdeling echter onderbrengen bij een orgaan van de gemeenten zelf, en adviseerde tot de instelling van een uit de vertegenwoordigers der gemeenten bestaande en van het Rijk onafhankelijke Raad voor de gemeentefinanciën.

De commissie ging verder en wenste dat deze Raad zou worden belast met het beheer van het fonds en zoveel mogelijk actief zou worden ingeschakeld bij de verdeling van de middelen van het fonds. Hij zou de jaarlijkse begrotingen moeten vaststellen, zo mede de vaststelling en eventuele tussentijdse wijziging van het percentage der algemene uitkering enz.

Het voert te ver hierbij langer stil te staan; het was duidelijk dat de wensen van de commissie te ver voerden.

Nu was dit, gelet op het verleden van de financiële verhouding Rijk - Gemeenten, volkomen te begrijpen.

Bezien wij de samenstelling van de commissie dan treffen wij daarbij aan als één van de adjunct-secretarissen dr. P. J. van Leeuwen, sinds 1954 referendaris bij het ministerie van Binnenlandse Zaken.

OP ZIJN PLAATS

Dr. Van Leeuwen was zijn loopbaan niet bij dit ministerie begonnen. Hij was ambtenaar bij het Binnenlands Bestuur van het voormalige Nederlandsch-Indië geweest. Deze loopbaan als bestuursambtenaar kreeg door de tijdsomstandigheden een voor hem ontijdig einde. Dit te meer omdat hij bij deze dienst een lofwaardige carrière had gemaakt en het, naar wij menen te weten, had gebracht tot assistent-resident op Bali. Ergens is geschreven dat de bestuursambtenaar tot taak heeft het nemen van zakelijke beslissingen voor te bereiden. Hij was dus wel op zijn plaats in de commissie-Oud.

De wet, welke uiteindelijk als gevolg van het werk van de commissie tot stand kwam, kende aan de Raad voor de gemeentefinanciën geen enkele beheersvoegdheid toe. Hij behoort dan ook tot de consultatieve en niet tot de actieve administratie. Hij geeft adviezen, hetzij op verzoek, hetzij uit eigen beweging, en doet voorstellen.

De Raad kreeg een eigen secretaris en een eigen administratie. Uit de aard der zaak ook een eigen voorzitter. Deze wordt door het bestuur van de vereniging van Nederlandse Gemeenten benoemd en ontslagen, onder goedkeuring van de bij de wet betrokken Ministers. In het secretariaat wordt echter voorzien door de V.N.G., welke hiervoor een vergoeding ontvangt ten laste van het Gemeentefonds.

Op 8 november 1961 ving de raad zijn werkzaamheden aan. Voorzitter werd prof. dr. C. Goedhart, hoogleraar aan de universiteit van Amsterdam; secretaris dr. P. J. van Leeuwen.

Wanneer wij goed zijn geïnformeerd stelde prof. Goedhart als voorwaarde voor het aanvaarden van het voorzitterschap de benoeming van de heer Van Leeuwen tot secretaris.

De Raad voor de gemeentefinanciën is een zeer belangrijk lichaam, vooral voor de gemeenten. Hij heeft een adviserende taak, hij wordt krachtens de wet tot het geven van vele - belangrijke - adviezen verplicht. Art. 25 van de wet stelt nl.: De Raad dient de hoofden van departementen van algemeen bestuur op verzoek dan wel uit eigen beweging van advies over de onderwerpen, waarbij de financiën der gemeenten in betekende mate zijn betrokken. De Raad besteedt voortdurend aandacht aan de

werking van deze wet en de ter zake gegeven uitvoeringsvoorschriften. Hij doet daaromtrent, indien hem zulks wenselijk voorkomt, voorstellen aan Onze Ministers.

GROOT

De adviezen van de Raad zijn openbaar, behoudens in uitzonderlijke gevallen. De waarde van deze adviezen is naar onze overtuiging zonder meer groot. Zij hebben een verrijkende invloed. Het is hier niet de plaats om op deze adviezen in het bijzonder diep in te gaan. Integendeel. Voor ons ligt o.m. het advies van 31 mei 1977, betreffende de Gemeentefonds-begrotingen 1976, 1977 en 1978.

De vraag is altijd weer: hoe kun je adviseren?; hoe kom je aan de informatie, welke nodig is om over het inzicht en de gegevens te beschikken om een waardevol advies uit te brengen? Dit klemte te meer wanneer een lichaam, als de Raad, een zo belangrijke plaats inneemt.

Men kan zich ook afvragen: Wat kan de Raad? Deze is naar onze overtuiging in zeer belangrijke mate afhankelijk van zijn apparaat, het secretariaat! De waarde daarvan is op zijn beurt afhankelijk van de kwaliteit van de man of vrouw, die daaraan leiding geeft. Dit klemte te meer wanneer men de plaats en de taak van dit consultatieve orgaan ziet te midden van het Haagse „gedrang”. Te midden van de vele wensen en verlangens, de politiek gevoelige zaken en de druk, welke van verschillende zijden wordt aangewend om bepaalde standpunten en zienswijzen tot erkenning te brengen.

De aanleiding tot het schrijven van deze bijdrage is dan ook de heer dr. P. J. van Leeuwen ook in ons blad „de Nederlander” te danken voor de zeer belangrijke arbeid, welke hij voor de gemeenten - en daardoor ook voor het Rijk - heeft verricht en voor de wijze waarop hij zijn taak heeft vervuld.

Op 1 oktober legt hij zijn taak neer omdat hij de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Hij zal niet aan het begin staan van het opbouwen van een derde carrière! Wij wensen hem dan ook nog goede jaren toe in het besef, dat het moeilijk zal zijn een opvolger van gelijke kwaliteit aan te wijzen, zomede dat het voor die opvolger niet zo eenvoudig zal zijn hem te evenaren, waarbij deze echter wel het voorrecht heeft te kunnen beschikken over een goed apparaat, in de loop der jaren ontstaan en opgebouwd door zijn voorganger, dat vele blijken heeft gegeven van zijn kwaliteit en van zijn kunnen.

Ootmarsum

Thijssen

Kamerlid drs. D. F. van de Mei:

Zorgen voor investeringen in bedrijfsleven

„In elk geval moet er voor gezorgd worden dat de investeringen in het bedrijfsleven weer toenemen”. Dit heeft drs. D. F. van der Mei, een der door de CHU voorgedragen CDA-Tweede-Kamerleden, vorige week gezegd tijdens de door het CDA op prinsjesdag verzorgde politieke radio-uitzending. Drs. Van der Mei gaf zijn eerste commentaar op de Miljoenennota-1978.

Het uitgezonden gesprek met drs. Van der Mei verliep als volgt:

Presentator: Mijnheer Van der Mei, wat is uw eerste indruk van de Miljoenennota?

Van der Mei: De eerste indruk en het is dan ook echt een eerste indruk van de Miljoenennota, is bij mij geweest dat het demissionaire kabinet duidelijk uiteenzet hoe zorgelijk de economische situatie van ons

land is. Zo zorgelijk zelfs dat het demissionaire kabinet nu al zegt, dat het noodzakelijk is, indien er straks een kabinet komt - en er komt natuurlijk een kabinet - dat er nog een aanvullend beleid ontwikkeld wordt om het hoofd te kunnen bieden aan de economische moeilijkheden waar we in ons land voor zijn gesteld. Met name moeilijkheden op het gebied van de werkgelegenheid.

Presentator: Die werkgelegenheidsprognoses voor 1978 zijn erg somber. Wat moet er gedaan worden om een beter vooruitzicht te krijgen?

Van der Mei: Wat in elk geval moet gebeuren is zorgen dat de investeringen in het bedrijfsleven weer toenemen. Het beleid van het kabinet zal dus in sterke mate erop gericht moeten zijn om de particuliere investeringen te stimuleren.

Want daardoor krijg je dus meer werkgelegenheid, daardoor kan weer de structuur van onze economie verbeterd worden, want de structuur van onze economie is bijzonder sterk verzwakt.

MINDER ONDER DRUK

Presentator: Maar hoe stimuleer je die particuliere investeringen?

Van der Mei: Een van de mogelijkheden om investeringen te stimuleren is zorgen dat de rendementen van de bedrijven minder onder druk komen te staan als dat ze thans staan. Een ander middel is de Wet op de Investeringsrekening, maar dat is een wet die slechts in ontwerp nog bij de Tweede Kamer ligt, dus die nog wet moet worden. Daar zullen we een grote mate van haast mee moeten betrachten om dit instrument aan te wenden om daardoor die particuliere investeringen extra te stimuleren.

Presentator: Het financieringstekort van 1978 wordt geraamd op 5½ %. Wat betekent zo'n financieringstekort in feite?

Van der Mei: Het financieringstekort is het tekort dat we op de rijksbegroting kunnen waarnemen; het tekort tussen ontvangsten en uitgaven. Een tekort dat moet gefinancierd worden uit andere hulpmiddelen dan belastingmiddelen en niet-belastingmiddelen. Je moet dus proberen om zo'n tekort te financieren op de kapitaalmarkt.

Welnu, die kapitaalmarkt heeft natuurlijk beperkte mogelijkheden en het is ook om

die reden dat je met een financieringstekort niet al te ver kunt gaan.

Het financieringstekort, zoals dat thans voorzien wordt, nadert toch wel bijzonder gevaarlijk dicht de grenzen die dacht ik bij het in ogenschouw nemen van een financieringstekort, niet mogen worden overschreden. Alles zal dus gedaan moeten worden om te trachten dat financieringstekort terug te brengen in plaats van te vergroten.

Presentator: In de Miljoenennota wordt een accijnsverhoging voorgesteld op sigaretten. Welke betekenis moeten we daaraan hechten?

Van der Mei: Die accijnsverhoging op sigaretten is nodig om de door het kabinet voorziene hogere uitgaven te kunnen financieren.

Presentator: Wat is de betekenis van de verhoging van de aardgasprijs?

Van der Mei: Eigenlijk dezelfde als de betekenis van de verhoging van de accijnzen op sigaretten. Dus het is een dekkingsmiddel om de hogere uitgaven van de overheid te kunnen financieren, maar daarnaast heeft de verhoging van de BTW op de aardgasprijs ook als bedoeling om energiebesparend te werken, dus om daardoor te trachten onze energiebehoefte niet zo hoog te laten oplopen als dat anders het geval zou zijn. En dat uiteraard in verband met de beperktheid van de energiegrondstoffen.

Aldus het CDA-kamerlid drs. Van der Mei in zijn commentaar op de Miljoenennota-1978.

H. L.

Bezoek de Contactdag

voor lezers en donateurs van „de Nederlander” op zaterdag 1 oktober.

Op deze dag, in de grote recreatiezaal van de Barneveldse Drukkerij te Barneveld (vlak bij het station) wordt gesproken over: de kabinetsformatie en het CHU-weekblad „de Nederlander”. Aanvang half elf. Een broodmaaltijd wordt aangeboden. Belangstellenden zijn van harte welkom.

Kabinetsformatie 9

Gerespecteerd, niet getolereerd Overleg in samenwerking noodzaak

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

1. LAATSTE AKKOORD AANVAARDBAAR COMPROMIS

22 September 1977 werd het laatste deelakkoord bij de kabinetsformatie over het program afgesloten.

Zeker, dit akkoord is een aanvaardbaar compromis.

Er zijn daarin tal van punten die zowel aan de kant van de socialisten als aan de kant van de christen-democraten positief worden beoordeeld.

Evenzeer is er een aantal dat aan beide zijden negatief zal worden beoordeeld. Natuurlijk geldt dat voor christen-democraten en socialisten voor verschillende onderwerpen.

Wat de onzerzijds positief te waarderen onderwerpen betreft wil ik er vandaag met name een aantal noemen:

a. Terzake van het buitenlands beleid moet worden gewaardeerd de volgende passage over de ontwikkelingssamenwerking:

„Het beleid erkent de eigen waarde van het ontwikkelingswerk van particuliere organisaties en stelt hen in staat zich binnen het ontwikkelingsbeleid nog verder te ontplooiën.”

Zowel van de zijde van de Katholieke missie als van de kant van de Protestantse zending heeft men ons reeds doen blijken hoezeer men ingenomen is met deze passage. Deze passage namelijk geeft ruime mogelijkheden voor de steun aan de projecten van missie en zending en dat zijn dikwijls activiteiten en vormen van steun aan de 3e wereld, waar wij als christen-democraten zeer in het bijzonder aan hechten.

b. Europa

Onomwonden zegt het akkoord: „Het beleid is gericht op een versterking en verdieping van de Europese Gemeenschap.

Nederland stuurt aan op een gemeenschapsbeleid ter bestrijding van inflatie en ter verwezenlijking van volledige en volwaardige werkgelegenheid, o.a. met behulp van een doelbewust sectorstructuurbeleid.” Dat is een véél positiever geluid terzake van Europa dan de laatste jaren van socialistische zijde is gehoord.

Hoewel de totale paragraaf terzake van Europa ook wel minder positieve elementen kent is het totale beeld daarvan, afgezien ten opzichte van wat in het verleden van de zijde van de PvdA is gesteld, een belangrijke verbetering.

Toch wel winst voor de christen-democraten.

c. Energiebeleid

1. Het akkoord stelt:

„Het onderzoek naar alternatieve energiebronnen en nieuwe besparingstechnologieën wordt krachtig bevorderd.”

Dat is vrijwel een citaat van een mijnerzijds ingediende motie, die destijds van socialistische zijde nauwelijks sympathie kon verwerven om het vriendelijk uit te drukken.

2. Voorts stelt het akkoord dat „uitvoering” van een energiebesparingsprogram een opschorting van de uitvoering van het beginselbesluit 1974 tot bouw van een drietal kerncentrales met een totale capaciteit van 3000 MW mogelijk en gewenst maken.” Dat is geheel in overeenstemming met de inhoud van het persbericht dat de CHU-fractie destijds in 1974 heeft doen uitgaan naar aanleiding van de Energienota van het vorige kabinet.

Een door ons gewenste terughoudendheid terzake wordt nu gelukkig in aanmerking genomen.

d. Veiligheidsbeleid

Aan deze paragraaf kleven zeker manko's, maar er zijn ook positief te waarderen punten.

Het akkoord stelt bijvoorbeeld:

„De Defensienota van 1974 wordt aanvaard als uitgangspunt voor het de komende jaren te voeren defensiebeleid” en „Bondgenootschappelijke verplichtingen worden nagekomen”.

Een ieder die weet hoezeer binnen de Partij van de Arbeid het Navopact lange tijd geheel discutabel is geweest, ziet thans in

dat akkoord een nadrukkelijke vastlegging van de nakoming van de bondgenootschappelijke verplichtingen.

Dat element kan onzerzijds niet anders dan positief worden gewaardeerd.

e. Politie

Juist de CHU heeft de afgelopen jaren bij voortdurend een en andermaal aangedrongen op verbetering van de uitrusting van de politie en ook uitbreiding van de politie.

Ongeveer twee en een half jaar geleden werd daarover door de CHU een motie ingediend, die werd verworpen.

Thans luidt het akkoord:

„Het kabinetsbeleid is erop gericht tijdens de kabinetsperiode de onderbezetting bij gemeente- en rijkspolitie te beëindigen, terwijl daarop aansluitend ook een uitbreiding van de organieke sterkte zal plaatsvinden.” Die passage is winst voor de christen-democraten.

f. Het onderwijsakkoord kent voor ons gelukkige en minder gelukkige passages.

Op twee passages wil ik echter nadrukkelijk de aandacht vestigen.

De eerste passage:

„Het kabinet zal ruime mogelijkheden scheppen tot verdere ontwikkeling van onderwijs en vorming, zodanig dat openbaar en bijzonder onderwijs in gelijkwaardigheid kunnen bijdragen” en „de schoolbegeleidingsdiensten worden tot stand gebracht zodanig, dat de eigen verantwoordelijkheid van de scholen voor de inrichting van hun onderwijs, op aan de plaatselijke situatie en mogelijkheden aangepaste wijze, wordt gewaarborgd.

Het zijn passages, die toch werkelijk niet met socialistische pen zijn geschreven en die ongetwijfeld een christen-democratische signatuur dragen.

g. Het zijn de christen-democraten geweest, die er met name op hebben aangedrongen gehandicapten en bejaarden zo lang mogelijk zelfstandig in de maatschappij te laten meedoen.

U zult dat als U de afgelopen jaren toespraken mijnerzijds systematisch naloopt, herhaaldelijk terugvinden. Wij vinden het in het akkoord terug.

Het is niet een punt, dat van socialistische zijde zo nadrukkelijk is ingebracht.

Thans stelt het akkoord:

„Voorzittingen ten behoeve van bevolkingsgroepen als gehandicapten en bejaarden zullen erop gericht moeten zijn hen zo volledig en langdurig als mogelijk is zelfstandig aan het maatschappelijk verkeer te laten blijven deelnemen.”

h. Ook uit de volkshuisvestingsparagraaf wil ik twee passages lichten, die bepaald een stuk beleid van christen-democratische zijde vertegenwoordigen:

1. „Voorts zal bij de vaststelling van de trendmatige huurverhoging nauw worden aangesloten bij het trendmatig verloop van bouwkosten, prijzen en inkomens.”

Het behoeft geen betoog, dat dat geen zinsnede is die uit een socialistische pen is gevloeid.

2. Ook voor lagere inkomens wordt de mogelijkheid tot verwerving van een eigen woning vergroot.”

Wie het laatste congres van de Partij van de Arbeid heeft bijgewoond en weet hoe Schäfer en Van Dam voor een dergelijke gedachte, die met name van christen-democratische zijde was gelanceerd, hun best hebben gedaan, en gezien heeft hoezeer zij door het congres op dat punt in de kou werden gezet - het congres van de Partij van de Arbeid wilde deze kant bepaald niet uit - moet ook deze paragraaf als een winstpunt voor de christen-democraten beschouwen.

In de publiciteit is in de afgelopen maanden tijdens de kabinetsformatie de voorlichting altijd erg geconcentreerd geweest op voor de christen-democraten negatieve elementen.

Ik heb die voorlichting steeds onjuist geacht. Wij dragen daar zelf mede schuld aan.

Men sluit noch in de politiek, noch in het

culturele of sociale leven, noch in het zakenleven akkoorden, als men daar niet achter kan staan.

Dan moet men die akkoorden niet sluiten, of men moet zijn onderhandelaars naar huis sturen.

Maar men kan niet zeggen: „Wij sluiten een akkoord” en nadien zeggen: „Het akkoord deugt niet.”

Naar mijn mening zijn wij tekort geschoten in de voorlichting terzake van de positieve punten voor de christen-democraten in voorgaande akkoorden. Hier moeten we als de formatie achter de rug is binnen het CDA maar eens een duchtig woordje met elkaar over spreken. Er zijn dingen gebeurd die in dit opzicht gewoonweg niet kunnen en niet mogen gebeuren. Dat is de reden, dat ik in dit artikel wat uitvoeriger heb uitgeweid over de goede elementen, die in dit laatste akkoord zijn te vinden.

Ik wil daarover geen twijfel laten bestaan.

2. C.H.-UNIE GOVERNEMENTEEL

Zaterdag j.l. was er een Unieraad met twee hoofdpunten van gesprek.

In de eerste plaats een discussie over de formatie en in de tweede plaats een eerste aanzet voor een discussie over het program van de Europese Volkspartij.

Ik behoud aan deze Unieraad zeer goede herinneringen en ben dankbaar voor de steun, die de Unieraad aan de fractie heeft willen geven met betrekking tot het bij de formatie gevoerde beleid.

Natuurlijk, er waren bij enkelingen van de vele aanwezigen wel vraagtekens met betrekking tot enkele gesloten deelakkoorden.

Dat lag ook voor de hand, want wij hebben natuurlijk lang niet over alles onze zin gekregen.

Dat hoort ook niet bij een compromis.

En een compromis is een tussen minderheidsgroeperingen voor de vorming van een meerderheidscoalitie kabinet nu eenmaal noodzakelijk.

Het is altijd een belangrijk kenmerk van de Unie geweest dat zij zichzelf gouvernementeel heeft genoemd.

Dat was voor de Unie geen loze kreet. Zij heeft dat ook steeds getracht te zijn.

Ook bij onze oppositietoek de vorige 4 jaren hebben wij steeds getracht aan het gouvernementeel karakter van de Unie recht te doen en geen botte oppositie te bedrijven. Wij hopen dat wij daar zoveel mogelijk in zijn geslaagd.

Natuurlijk hebben wij ook in die tijd fouten gemaakt; maar waar mogelijk hebben wij toen getracht drie zaken te verenigen:

In de eerste plaats een gouvernementele opstelling.

In de tweede plaats duidelijke vervulling van de oppositietoek tegenover het niet parlementair en primair progressieve kabinet.

Ten derde. Zodanige uitvoering van die oppositie dat wij ons niet te ver verwijderen van onze christen-democratische vrienden van de Anti-Revolutionaire Partij en de Katholieke Volkspartij.

Een moeilijke opgave, die wij zo goed mogelijk trachten te vervullen.

Thans is de tijd aangebroken voor een parlementair kabinet, een parlementair coalitie kabinet tussen socialisten en christen-democraten. Daarbij behoort het tot de inbreng van de C.H.-traditie gouvernementeel te zijn en dat betekent het land regeerbaar te houden en het betekent ook niet altijd zelf gelijk te willen hebben, maar ook het recht van de ander te willen erkennen.

Deze karakteristiek, gouvernementaliteit, hebben wij als Unie - en dat geldt zeker voor de Unieraad - ten volle willen honoreren. In die zin stond de laatste Unieraad in het volle licht van de tientallen jaren oude christelijk-historische traditie.

Hoezeer ook in het verleden de wegen van de drie grondleggers van de Unie als Lohman, de Visser en Hoedemaker uiteenliepen, terzake van de gouvernementele instelling is er nooit verschil in opstelling geweest.

Hoezeer ook na-oorlogse leiders van de Unie als b.v. Tilanus en Beernink in taal en

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen
voor het CH-weekblad „de Nederlander”
en advertenties): Van Deventerlaan 49,
Voorburg, tel. (uitsluitend overdag):
(070) 861529.

Adresveranderingen voor het
ledenbestand en het ledencontactblad
„de Nederlander” te zenden aan:

Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar,
vooruit te voldoen op postrekening
70154, Voorburg, t.n.v.
Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is
telefonisch te bereiken onder nummer
070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag
08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin
Lohmanstichting is: 070-246791.

stijl uiteenliepen, nooit behoefde er twijfel te bestaan over de gouvernementele instelling van fractie en partij. Ook van de voortzetting van deze traditie hecht de huidige generatie van de C.H.U. blijkbaar bijzonder.

MET PIJN EN MOEITE

Als je zo na het formatiegebeuren kijkt naar de moeizame onderhandelingen, naar de trage voortgang, naar de misverstanden, naar de onderlinge verwijten, naar veel t.v.- en persgekrakeel, doet het beeld van de krakende wagens wel eens op.

En natuurlijk wordt er dan gespeculeerd over de tijdsduur, dat een toekomstig kabinet zou kunnen bestaan.

Zo in de Haagse roddelhoekjes wordt er dan druk gespeculeerd over die mogelijke tijdsduur.

Ik heb mij daar altijd van willen distantiëren en blijf van oordeel, dat het landsbelang niet gediend is met tussentijdse kabinetcrises. Dat doet grote schade aan de bestuurbaarheid van het land.

Die kant moeten wij naar mijn mening niet op.

En wij moeten ook geen uitspraken in die zin binnenskamers willen doen.

Dat worden gemakkelijk self-fulfilling profecies (profetieën die zichzelf waar willen maken).

Ik zou daartegen willen waarschuwen.

Natuurlijk zal het zo zijn, dat het komend regeringsbeleid mede staat in een spanningsveld van de filosofieën en de programs van christen-democraten en socialisten.

Dat is een heel natuurlijke zaak. Daar behoeven wij ook niet zenuwachtig over te zijn.

Wat met veel pijn en moeite is tot stand gebracht heeft dikwijls het best mogelijke resultaat.

Laten wij in het oog houden, dat het land gediend is met een stabiele regering, die rust op brede steun in de volksvertegenwoordiging.

Unievoorzitter van Verschuier over kabinetsformatie:

Vooruitschuiven beslissingen betekent ook beslissen

„In de golfbeweging van de tijd in deze geordende maatschappij heeft bijkans alles wat we hebben te doen zijn plaats. We besteden veel tijd aan procedures, aan besluitslagen rond procedures en lopen daarbij het gevaar om de kern van de problematiek heen te lopen.

Misschien is het eerlijker om te erkennen, dat de verleiding juist in een tijd als deze groot is om, vanwege de gecompliceerdheid van onze samenleving, problemen die we wel zien liggen, voor ons uit te schuiven.

Menig bestuurder zal met mij moeten erkennen, dat het voor je uitschuiven van beslissingen vaak ook het nemen van een beslissing betekent. Maar dan een beslissing, waarop men niet kan worden aangevallen, omdat zelden het niet nemen van een beslissing in een formele beslissingsformule - waarvoor men verantwoordelijk kan worden gesteld - wordt vervat”.

Aan het begin de vorige week zaterdag gehouden vergadering van de Unieraad sprak de voorzitter van de CHU, mr. O. W. A. van Verschuier, deze ontboezeming uit. De verklaring voor deze ontboezeming was als volgt:

„Deze Unieraadsvergadering”, aldus de Unievoorzitter, „staat aan het begin van een nieuw vergaderseizoen, waarin een aantal elementen zitten die besluitvorming van ons allen zullen vragen. Standpuntbepalingen die gebaseerd zijn op de kern van de zaken waar het om gaat. De taak van voorzitter en bestuur is en zal zijn deze standpuntbepaling voor te bereiden - ruimte latende voor de opinievorming in de

Unieraad en in de Unie - opdat we samen besluiten nemen in actieve en niet in passieve zin”.

WAAROVER?

Over welke besluitvorming gaat het? Het gaat volgens mr. Van Verschuier in de eerste plaats heel gewoon over de vacatures in het bestuur en de vervulling daarvan waarover wij straks een hopelijk openhartige discussie kunnen hebben. Het gaat voorts over een standpuntbepaling over het verloop van de kabinetsformatie.

Sprekende over de kabinetsformatie zei Unievoorzitter Van Verschuier, dat het CDA niet met het gemakkelijkste werk begonnen is door met in nog alle opzichten aan elkaar moeten wettende Tweede-Kamerleden in één nieuw CDA-verband aan deze krachtproef bloot te moeten staan. Het feit, dat de kranten ná een zo lange kabinetsformatie, alleen nog kritiek hebben op het feit, dat het CDA de zaak vertraagt, is tekenend voor de situatie binnen de fractie én hun kracht. „Zij verdienen daarvoor onze complimenten.

Geen mondige kiezer zal nog durven beweren, dat het CDA ongelijk had aan de noodrem van de trein van de kabinetsformatie te trekken toen én bij de sociaal-economische paragraaf én bij het abortusprobleem formateur Den Uyl in alle opzichten faalde”, aldus mr. Van Verschuier. „Het is, zoals CDA-voorzitter Steenkamp het formuleerde: „degenen die wensen dat de kabinetsformatie snel wordt beëindigd moeten goed beseffen, dat dat alleen kan

als het CDA alles slikt wat de PvdA ons voorzet”.

Het werpt in dit stadium van de formatie hooguit vraagtekens op over de houding van informateur Veringa, die in de eerste frontlinie Den Uyl's gebrek van een niet boven de partijen uitgroeiend staatsman, moet corrigeren. Is hij zich van zijn grote verantwoordelijkheid voldoende bewust?”

ONBESTAANBAAR

Mr. Van Verschuier zei het onbestaanbaar te vinden, dat met name ten aanzien van de abortus-paragraaf Den Uyl gedurfd heeft het CDA de hei op te sturen zonder één enkele vastlegging van de PvdA, waarbij het een vrije kwestie voor VVD en PvdA is. „Het oud-kamerlid Franssen van de PvdA heeft de CDA-mentaliteit heel wat beter doorgrond, getuige zijn voortreffelijk artikel in TROUW. Ik heb bewondering voor de moed van CDA-fractieleden als Van Agt en mevrouw Gardeniers als ze bereid zijn om zich ten aanzien van de abortus akkoord te verklaren met het minst slechte van alle oplossingen en daardoor zich bereid verklaren medeverantwoordelijkheid te willen dragen voor een oplossing die niet geheel de hunne is.

Het is misschien wel verklaarbaar volgens oude patronen denkend, maar volstrekt onjuist als de VVD in het politieke krachtveld wederom geen invloed uitoefenende, zich met name keert tegen de houding van de CHU binnen het CDA. Immers degenen die Wiegels volgen in zijn polariserend links en rechts denken moeten hem gelijk geven; er is voorheen slechts een keus tussen Wiegels

en Den Uyl geweest. Met name de CHU in de persoon van Kruisinga wordt door hem op de korrel genomen. Als je geen argumenten voldoende hebt om iemand op zakelijke gronden te bestrijden, hou je altijd de mogelijkheid van de persoonlijke aanval over. Wat ligt er dan meer voor de hand, dan je tegenstander te beschuldigen van opportunistisch denken. „Zo de waard is vertrouwt hij zijn gasten”, gaat ook hier op”, aldus mr. Van Verschuier.

CONSTRUCTIEF

„Beseft men niet, dat de CHU en Kruisinga de taak hebben zich in te zetten binnen het CDA om een constructieve bijdrage te leveren aan een regeringsbeleid, waar het CDA en dus ook de CHU zich in kunnen herkennen?

Beseft men niet, dat het botte oppositie voeren, waar dit een eerste en voortijdig teken is, de VVD misschien wel ziertjes zal opleveren, maar geen enkele mogelijkheid binnen afzienbare tijd regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Voor de VVD wordt de keus steeds onvermijdelijker tussen enerzijds Wiegels plus veel kamerleden zonder regeringsverantwoordelijkheid en anderzijds een gematigder figuur met minder kamerleden om zich heen maar met wel regeringsverantwoordelijkheid. Dat is de kern van de problematiek waar de VVD in de nabije toekomst niet meer om heen kan gaan”. Aldus de voorzitter van de CHU, mr. O. W. A. van Verschuier in zijn beschouwing over de kabinetsformatie.

H. L.

Dr. R. J. H. Kruisinga over Miljoenennota 1978

Aanvullend beleid noodzakelijk

„De Miljoenennota 1978 staat evenals de Troonrede sterk in het teken van de verslechterde economische situatie. Het demissionaire karakter van het huidige kabinet maakte het onmogelijk om thans al gedetailleerd aan te geven waar een verdere ombuiging van het beleid zal moeten plaatsvinden.

Wel is het volstrekt duidelijk - en in de stukken wordt dit ook gesteld - dat er, naast het reeds aangegeven beleid, een aanvullend beleid nodig is. Wie de verwachtingen met betrekking tot onze economie leest, komt onder de indruk van de betekenis, die zowel de uitvoer- als de loonontwikkeling toegekend moet worden”. Dit heeft dr. R. J. H. Kruisinga, vicevoorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer gezegd op de zaterdag jongstleden te Utrecht gehouden vergadering van de Unieraad.

Aan de uitvoerontwikkeling worden bijzonder hoge eisen gesteld om mede daardoor de zo noodzakelijke economische groei te kunnen realiseren. Een economische groei, die overigens lager zal uitvallen dan we de laatste jaren gewend waren. Daardoor zullen de mogelijkheden voor het regeringsbeleid ook geringer worden. Aan de bevordering van de export - meer dan ooit de kurk, waar de Nederlandse economie op drijft - zal grote aandacht gegeven moeten worden in het regeringsbeleid.

Aan de loonontwikkeling wordt eveneens groot belang gehecht, al was het alleen maar in verband met Nederlandse concurrentie op de internationale markten. De betekenis van de loonontwikkeling strekt echter verder. Het gaat in de nabije toekomst, namelijk om een beleid, waarbij de loonontwikkeling om meer dan één reden een zeer gematigd karakter zal moeten dragen. Die loonmatiging ligt namelijk ten grondslag aan het regeringsbeleid zoals dit thans in de Miljoenennota tot uitdrukking komt.

VOORZICHTIGHEID

„Men kan van mening verschillen over de haalbaarheid van een zodanige beleidsdoelstelling op het gebied van de loonontwikkeling. Het risico dat de zaken hier anders gaan lopen dan gewenst wordt is be-

paald niet gering”, aldus dr. Kruisinga.

„Onzekerheden met betrekking tot uitvoer en lonen maken dat in de sector van de overheids huishouding een extra voorzichtig beleid op zijn plaats is. De stijging van de overheidsuitgaven en de ontwikkeling van de lastendruk dienen aan strenge regels onderworpen te worden. Er moeten in het overheidsbeleid - ook op het punt van de overheidsuitgaven - maatregelen worden ingebouwd, die onmiddellijk in werking moeten kunnen treden, nu ont-

wikkelingen elders anders gaan verlopen dan verwacht werd. Dit is een eis van verantwoord overheidsbeleid, die zeker voor de huidige verslechterende economische situatie - met zijn vele onzekerheden - gesteld moet worden”.

In een situatie waarin de werkgelegenheidsvooruitzichten steeds somberder worden aangegeven en waarin de economische groei lager zal zijn dan we gewend waren, moet er volgens dr. Kruisinga meer dan ooit gewerkt worden aan een verster-

king van de economische structuur. In die omstandigheden wordt het een gebiedende eis, dat overheid, werkgevers en werknemers de handen ineens slaan om de problemen aan te pakken. Dat vergt op zijn minst een wederzijds vertrouwen. Daaraan kan een kabinet heel veel doen.

VEILIGHEID

„Dit alles betekent dat het nieuwe kabinet nog belangrijke beleidsaanpassingen zal moeten voorstellen.

In het financieel- en sociaal-economische deelakkoord, dat voor een toekomstig kabinet is getroffen, zijn daartoe veiligheidskleppen ingebouwd”, aldus dr. Kruisinga tot de Unieraad.

H. L.

CHU-voorzitter van Verschuier over groeimodel CDA

Op de zaterdag jongstleden gehouden vergadering van de Unieraad van de CHU heeft de CHU-voorzitter mr. O. W. A. van Verschuier inzicht gegeven in partij-organisatorische aspecten van het CDA. In de afgelopen zomer hielden de voorzitters van KVP (W. Vergeer), ARP (H. A. de Boer) en CHU (mr. O. W. A. van Verschuier) en het presidium van het CDA (met als voorzitter dr. P. A. J. M. Steenkamp) zich bezig met de besluitvormingsprocessen, die nodig zijn om zicht te krijgen in de realisering van het groeimodel, dat gekozen is.

GEEN WEG TERUG

Mr. Van Verschuier noemde het verheugend, dat uit het overleg geconstateerd kan worden, dat geen der partners zich in de discussie opstelt, als ware er een weg terug mogelijk voor één of meer van de drie. De Unievoorzitter zei letterlijk: „Wij realiseren ons ook, dat het groeiproces wat tijdsduur betreft zijn begrenzingen heeft, zowel in de korthed als in de lengte! Met andere woorden zonder dat wij nu overhaast tot besluiten kunnen en moeten komen over het samengaan van de drie partijen, kunnen we ons ook de luxe niet permitteren dit op zijn beloop te laten. Wij beseffen daarbij dat met name in gebieden waar maar een van de drie partijen noemenswaard vertegenwoordigd is en in gebieden waar men

elkaar al veel langer gevonden heeft in één verband, het moeilijk is om de federatieve structuur ook plaatselijk konsekwent vol te houden. Ik zou echter willen waarschuwen tegen het ontijdig afbreken van CH-, AR- en KVP-verbanden, omdat dit geen andere gevolgen kan hebben, dan dat het CDA, dat zijn kracht otleent aan de kracht van de schakels die het vormen, onnodig zwakker wordt. Tegenover dit beroep staat de uitdrukkelijke toezegging, dat bespreekbaar wordt binnen het CDA en binnen de CHU, het besluitvormingsproces op weg naar één CDA.

Zaken als de pers - de uitgave van CD-Aktueel, de Nederlander, Nederlandse Gedachten, Politiek Nieuws; als de huisvesting, de samenvoeging c.q. - werking van de wetenschappelijke bureaus, de integratie van de werkzaamheden voor de drie partijen, de rechtspositieregelingen van het personeel komen daarbij aan de orde. Daarnaast worden ook de werkzaamheden van de organen van het CDA, als er zijn Congres, Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur en Presidium geëvalueerd. Voorstellen zullen worden gedaan voor aanpassingen.

KRITISCH EN LOYAAL

Een rol speelt hierbij dat zeker in een periode dat het gewenst is zowel een kritische

opstelling te handhaven, maar ook een loyale bereidheid tot het dragen van regeringsverantwoordelijkheid aan de dag te leggen, het accent in meerdere mate zal moeten komen te liggen op een gemeenschappelijke beraadslaging binnen het CDA. Het is daarom gewenst ook de mogelijkheid te hebben voor het zoveel mogelijk inschakelen van personen uit die organen uit de drie partijen die deze taak nu in de drie partijen afzonderlijk hadden en nog hebben.

Een laatste woord wil ik in dit verband nog wijden aan de CHU alleen. Het klinkt u misschien niet helemaal logisch in de oren als ik tot slot van dit betoog aankondig, dat de CHU een ledenwerf-campagne wil houden ter versterking van de CHU. Toch zal voor degenen, die goed geluisterd hebben het duidelijk zijn, dat versterking van de CHU - hetzelfde geldt uiteraard voor KVP en ARP - versterking van het CDA betekent. Daarom dat ik u durf te vragen uw medewerking te verlenen aan een nieuwe ledenwerfactie, bedoeld om het natuurlijk verloop van CHU-leden op te vangen. Beoogd ook om daardoor onze positie binnen het CDA terwille van dat CDA te behouden en te versterken”, aldus de Unievoorzitter.

H. L.

Nieuws uit de NAVO

(1) Een speech van Luns

Van 21 tot en met 23 september jl. is te Parijs in het Palais du Luxembourg, de zetel van de Franse Senaat, de 23ste jaarvergadering van de Noord-Atlantische Assemblée gehouden. Tijdens de openingszitting werden de ruim 150 afgevaardigden van de parlementen der 15 lidstaten van de NAVO - de Nederlandse delegatie bestond uit 10 personen - toegesproken door onze landgenoot mr. J. M. A. H. Luns, de Secretaris-Generaal van de NAVO. Hier volgt een samenvatting van diens rede. Het Westen beschikt over enorme economische hulpbronnen, voldoende voor een krachtige, geloofwaardige defensie. Tussen 1968 en 1976 is de productie toegenomen met 30 procent. De NAVO telt onder haar lidstaten zeven van de tien meest welvarende landen van de wereld. De totale productie van de 15 lidstaten is driemaal zo hoog als die van de landen van het Warschaupact.

Tegenover dit alles staat, dat het Westen grote hoeveelheden grond- en delfstoffen moet invoeren. Ontwikkelingen buiten het NAVO-gebied kunnen ernstige gevolgen hebben voor de veiligheid van het Westen. De laatste jaren heeft zich een spectaculaire uitbreiding van de activiteiten van de Russische marine en koopvaardij voltrokken. Tengevolge van de in Afrika en het Midden-Oosten heersende instabiliteit hebben de Sovjet-Unie en haar bondgenoten, speciaal Cuba, de kans gekregen hun invloed in de derde wereld te vergroten, ondanks het feit, dat het Westen in 1976 14 miljard dollar aan ontwikkelingshulp heeft besteed en het Oosten, inclusief China, slechts 600 miljoen. Het is niet uitgesloten, dat de Sovjet-Unie hiervan gebruik zal maken om de bevoorrading van het Westen met grond- en delfstoffen te belemmeren en afbreuk te doen aan de investeringen.

Verontrustend is ook, dat de Sovjet-Unie ca. 12 procent van haar bruto nationaal inkomen aan defensie besteedt, terwijl het gemiddelde percentage van de NAVO-landen nog geen 5 bedraagt (Nederland: 3 1/2, d.V.). Het is duidelijk, dat de veiligheid slechts gewaarborgd is, zolang elk lid van de NAVO bereid is, een redelijk deel van de gezamenlijke defensielast op z'n schouders te nemen. Er mag geen directe correlatie zijn tussen de defensie-uitgaven en de schommelingen in de economische toe-

stand. Het bedrag, dat wordt uitgetrokken voor de veiligheid, moet worden bepaald op grond van een politieke evaluatie van de internationale situatie op lange termijn en van de dreiging van de kant van het Warschaupact. De Westerse defensie is alleen geloofwaardig, als zij in evenwicht is met de verdedigings- en aanvalscapaciteit van het Warschaupact.

Zorgwekkende verschijnselen zijn de inflatie, de internationale monetaire instabiliteit, de werkloosheid en bepaalde symptomen van protectionisme. Dit laatste kan op korte termijn voordelig zijn, maar leidt tot vervreemding tussen de handeldrijvende naties en belemmert de ontwikkeling van

de arme landen, die essentieel is voor de wereldvrede.

De economische recessie van de laatste jaren heeft meegebracht, dat de defensiebegrotingen met argusogen worden bekeken. Dit is een reden te meer om te streven naar standaardisatie van de wapensystemen; het betreft hier niet alleen een militair maar ook een financieel en economische belang. Een hinderpaal vormt de concurrentie tussen bepaalde lidstaten bij de uitvoer van wapens naar landen buiten het NAVO-gebied. Matiging van deze uitvoer is aan te bevelen, mits zij niet leidt tot versterking van de positie van de Sovjet-Unie en haar bondgenoten.

De verdedigingscapaciteit van de NAVO moet worden vergroot. De defensie-uitgaven moeten worden verhoogd, niet alleen om de inflatie op te vangen maar ook om de technologische ontwikkelingen bij te houden. Geen land kan het zich veroorloven, risico's te lopen op het terrein der defensie. De kracht van de NAVO in de komende jaren is afhankelijk van de beslissingen, die

nù worden genomen.

Tot zover mr. Luns. Op zijn rede werd met applaus gereageerd. Van de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de Secretaris-Generaal werd gebruik gemaakt door een Noor, een Italiaan, een Engelsman en twee Fransen. De vragen hadden betrekking op de neutronenbom, de waarschuwingstijd, de uitvoer van gemeenschappelijk geproduceerde wapens, de eventuele toetreding van Spanje tot de NAVO, de standaardisatie en de kans op een bezoek van een Chinese militaire delegatie aan het NAVO-hoofdkwartier in Brussel.

Als minister van buitenlandse zaken van ons land heeft mr. Luns de reputatie verworven, uitermate ad rem te zijn. Tijdens de opening van de 23ste jaarvergadering van de Noord-Atlantische Assemblée te Parijs op 21 september jl. is mij als lid van de Nederlandse delegatie gebleken, dat deze grote landgenoot nog niets aan slagvaardigheid heeft ingeboet.

K. de Vries.

Vervolg van pagina 3

Op de gouvernementaliteit niet alleen van de Unie, maar van alle samenwerkende partners zal straks in het landsbelang een beroep moeten kunnen worden gedaan.

DE TWEEDLING

Van Hulst heeft op de laatste Unieraad van de CHU vernietigende kritiek geleverd op het artikel in het VVD-partijblad terzake van de gesloten akkoorden.

Hij heeft in kritische zin dat artikel zowel naar vorm als naar inhoud een grote politieke groepering onwaardig genoemd. Hij noemde het een vorm van politiek, die sterk de polarisatie, het aanscherpen van tegenstellingen bevordert.

Wij hebben dat als CDA en CHU altijd afgewezen.

Het doet wat merkwaardig aan, nadat in 1973 mijnerzijds een nationaal kabinet is voorgesteld, er van liberale zijde niet is nagelaten om de totstandkoming van zo'n kabinet te belemmeren en de omstandigheden om tot zo'n kabinet te komen te bemoeilijken.

Thans wordt een dergelijk kabinet gepropageerd, terwijl men tegelijkertijd mogelijke partners van zo'n kabinet van zich vereemt.

Van liberale zijde is trouwens ook de afgelopen dagen nog gesteld, dat men het CDA als een groepering van afnemende betekenis acht te zijn. Dat werd door de VVD-voorzitter voor de VARA mikrofoon gezegd.

Reeds eerder heb ik geciteerd de open brief van Van Praag aan de heer Wiegels met betrekking tot een zeer belangrijk aspect terzake van het behoud van geestelijke waarden in deze maatschappij.

Van Praag citeert bijv. Huizinga als die stelt: „Wee de cultuur, die de barmhartigheid mist.”

In het bijbels idioom, zonder hetwelk onze taal en cultuur niet denkbaar zijn, is het woord barmhartigheid rachamien, d.w.z. baarmoederlijkheid.

Wie is de nieuwe voorzitter van de CHU?

Dr. Leendert Marten van Leeuwen wordt de nieuwe voorzitter van de CHU, als opvolger van mr. O. W. A. van Verschuier. De levensloop van dr. Van Leeuwen wordt hieronder in het kort weergegeven, zodat de Unieleiden thans reeds op papier met hun nieuwe voorzitter kunnen kennismaken. Belangstellenden zijn op zaterdagmiddag 19 november aanstaande welkom op de vergadering van de Unieraad te Amersfoort, waar zij dan persoonlijk de nieuwe Unievoorzitter kunnen verwelkomen.

God is barmhartig, dat hij de mens liefheeft als de moeder haar ongeboren „kind”.

Het is liberalen en socialisten beide bekend, hoezeer dergelijke politieke beslissingen en daarmee andere politieke beslissingen e.c. van geestelijke aard voor christendemocraten van essentiële betekenis zijn. Toch zijn er zowel bij socialisten als bij liberalen nog steeds velen, die zulks niet kunnen of willen inzien en ook niet kunnen noch willen inzien hoezeer zulks voor onze politiek essentieel is. En dat wij op tal van punten én van socialisten én van liberalen onderscheiden.

In het laatste interview voor de VARA-microfoon van de huidige VVD-voorzitter stelt deze heel nadrukkelijk, dat het CDA toch verder zal gaan afbrokkelen en dat wij in Nederland toegroeien naar een tweestromenland. In deze situatie is samenwerking tussen die twee stromen - VVD en Partij van de Arbeid - niet erg aannemelijk en ook niet aantrekkelijk. Christen-democraten willen in welke regering dan ook - en zij zijn bereid zowel met socialisten als met liberalen regeringsverantwoordelijkheid te dragen - worden gerespecteerd en niet worden getolereerd. Utlatingen als deze doen aan dat respect voor ons onvoldoende recht.

Leendert Marten van Leeuwen, geboren 29 september 1933 te Sassenheim. Jeugd doorgebracht in de bollenstreek. H.B.S.-B aan het Christelijk Lyceum te Haarlem (eindexamen 1952).

Een jaar in Engeland gewerkt op een bloemenfarm om de Engelse taal beter te leren. Daarbij veel ervaring opgedaan als „arbeider onder de arbeiders”.

April 1953 tot en met 1955 actieve militaire dienst: reserve tweede luitenant luchtdoelartillerie. Daarna een jaar militair sanatorium Amersfoort, omdat bij af-

zwaaien longandoening werd ontdekt. Tijdens sanatoriumperiode de beslissing genomen niet door te gaan in het „bloembollenvak”, maar in plaats daarvan economie te studeren.

1959: gehuwd met Marianne E.B. Veldhuyzen van Zanten, ook uit de bollenstreek (Hillegom). Uit dit huwelijk drie dochters geboren, thans 14, 15 en 16 jaar oud.

Juni 1960 afgestudeerd aan de NEH (Nederlandse Economische Hogeschool) te Rotterdam (thans Erasmus-universiteit) bedrijfseconomie.

Juli 1960 als directie-assistent verkoopbevordering bij een dochtermaatschappij van het Assurantieconcern Stad Rotterdam. Bij dat bedrijf daarna inspecteur levensverzekering, chef buitendienst levensverzekeringmaatschappijen, directeur binnendienst schade- en levensverzekering.

1973: Plaatsvervangend president Raad van Bestuur. Thans vaste voornemen: per 1 januari 1979 president Raad van Bestuur. 1965: Proefschrift aan de NEH te Rotterdam „Levensverzekering en waardevastheid”.

1967: Lid commissie economische zaken van De Savornin Lohmanstichting. 1971: Voorzitter van die commissie.

1975/76/77: Lid programmakommissie CDA, sectorvoorzitter financieel-economische zaken.

1967/1968: Voorzitter van de federatie Junior Kamers Nederland (soort serviceclub voor mensen tot 40 jaar).

1968: Voorzitter van de afdeling Rotterdam van de Nederlandse Hartstichting, onder meer sindsdien organiseren zevenmaal „Nacht van het Hart”.

1972 t/m 1975: Landelijke voorzitter vereniging Vrienden van de Hartstichting. Sinds 1969 lid van het Hoofdbestuur van de Nederlandse Hartstichting. Sinds 1956 belijdend lid gereformeerde kerk.

CHJO -
50 jaar
26 november a.s.
in Amersfoort

Introductie-conferentie van de CHJO in Havelte

Op zaterdag 17 en zondag 18 september hield de CHJO een introductie-conferentie voor haar nieuwe leden in de volkshogeschool „Overcinge” te Havelte. Om meteen maar een oer-Hollands onderwerp aan te snijden: we hadden deze dagen prachtig nazomerweer, zodat we volop konden genieten van het mooie Drentse landschap, dat ons omgaf.

De conferentie was voorbereid door de ledenwervingscommissie van de CHJO bestaande uit Paul S. Procee, voorzitter, Binne Flootman, Jan Willem Pauw en Egbert Bluemink. De conferentiepraeses was Paul Procee.

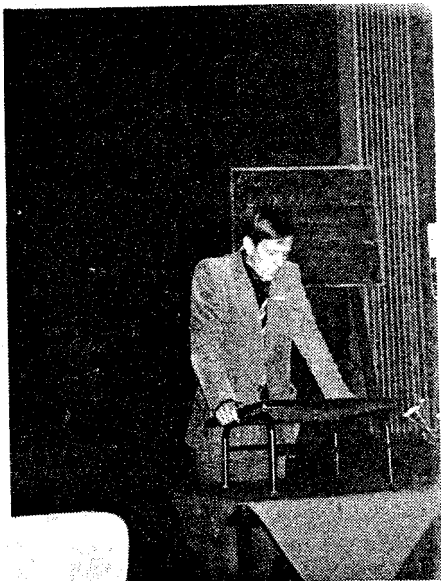

foto 2: Peter Heukels, voorzitter CHJO, tijdens zijn lezing.

Zaterdagmorgen gingen we, na het gebruikelijke kopje koffie en na afhandeling van de formaliteiten, uiteen in vijf groepen. Hier kon een ieder kennis maken met zijn groepsgenoten en vertellen waarom men aan politieke activiteiten was gaan doen en welke problemen men daarbij ondervonden had. Verder werd er aan de hand van een drietal vragen gediscussieerd over de mogelijkheden die er zijn om veranderingen in de politiek door te voeren.

OP DE KORREL

Na de warme maaltijd werd er plenair gediscussieerd, waarbij de resultaten van de ochtendlijke groepsdiscussie naar voren werden gebracht. Diverse onderwerpen werden hierbij op de korrel genomen, o.a. de snelheid (of liever gezegd: de traagheid) van de groei van het CDJA tot een fusie van de drie christen-democratische jongerenorganisaties. Mutatis mutandis kwam hetzelfde t.a.v. het CDA aan de orde. Wat de CHU betreft, men vond dat deze te veel vergrijsde. Ook vond men dat er binnen de Unie teveel aandacht aan huishoudelijke zaken geschonken wordt, ten koste van de aandacht voor de politiek. Een klacht van velen was verder dat men graag binnen de Unie zou meewerken, maar te weinig de wegen ertoe wist.

Na deze discussie hield Paul Procee zijn causerie over „Wat is politiek?” Hij stond achtereenvolgens stil bij de vragen: Wat is politiek; wat zijn politieke partijen; hoe zijn politieke partijen georganiseerd en hoe kunnen we actief zijn in de politiek? Uitvoerig stond hij hierbij stil bij de vraag wat belangen zijn, hoe ze ontstaan en hoe ze behartigd kunnen worden. Ook wees hij erop dat men lid moet zijn van een politieke partij om invloed te kunnen uitoefenen op de samenstelling van een kandidatenlijst voor de verkiezingen. Hij besloot zijn toespraak met de oproep dat meer mensen lid moeten worden van een politieke partij, want zodoende zouden meer mensen zich met de politiek kunnen bemoeien.

Na deze toespraak gingen we weer in groepen uiteen om na te gaan welke stadia een wetontwerp moet passeren om tot wet verheven te kunnen worden. Weer bijeengekomen kon elk van de groepen de resultaten van hun onderzoek meedelen aan de voltallige vergadering, waardoor we een overzicht over deze problematiek kregen. Na deze discussie waren we weer toe aan de versterking van de inwendige mens. Als de restanten van dit festijn zijn weggespoeld door de veeploeg, is de avond reeds gevallen. Nadat we ons wat ontspannen hebben in de buitenlucht of door ons in te spannen bij het volleybal, wordt ons een luchtig avondprogramma aangeboden door „meester Jan” oftewel onze vice-voorzitter. Deze biedt ons in zijn programma o.a. een les in verkeersborden, waarvan er vele een politieke betekenis blijken te hebben, een nieuw CDA-lied ter

vervanging van het door de CDA-top afgekeurde lied van Schmelzer en een prachtig gezelschapsspel voor de op handen zijnde winteravonden, nl. een CDA-ganzenbord.

KOMENDE VIER JAAR

De volgende ochtend werd er, na het ontbijt, een overdenking gehouden door Egbert Bluemink over Job 9:33 „Was er maar een scheidsrechter tussen ons, die zijn hand op ons beiden zou kunnen leggen”. Terwijl we genoten van „het kopje koffie na de preek” mochten we een aantal CHU-ers begroeten, die zitting hebben in de Tweede Kamerfractie van het CDA. Het waren de heren Tolman en Van Muiden met echtgenotes, de heer Van Weezel en mevrouw Evenhuis-van Essen. Ook de vorige dag was er van CHU-zijde belangstelling getoond, o.a. door de heer Van Dalen (lid van de Eerste Kamer voor de CHU) en de heer Mertens (lid van Gedeputeerde Staten in de provincie Utrecht).

Vervolgens hield de voorzitter van de CHJO, Peter Heukels, een rede getiteld „De komende vier jaar”. Hij gaat hierbij in op de voorgeschiedenis van de kabinet-crisis, de crisis zelf, de verkiezingsstrijd en de gang van zaken rond de kabinetsformatie. De oorzaak van de kabinet-crisis was de grondspeculatie. Deze moest en moet worden bestreden.

PvdA en CDA verschillen van mening over de hoogte van het bedrag dat betaald moet worden voor onteigening. Ook over het voorkeursrecht voor de gemeente verschillen CDA en PvdA van mening omdat de PvdA de grond (geleidelijk) in staats handen wil brengen. De PvdA wilde niet de grondspeculatie los van het voorkeursrecht voor de gemeenten regelen. Toen daarop de crisis ontstond schoof zij wel het CDA de schuld in de schoenen en deed voorkomen alsof het CDA de speculanten de hand boven het hoofd hield. De verkiezingsstrijd gaf weinig inhoudelijke discussie te zien. Het vertrouwen tussen CDA en PvdA was weg, zoals ook bleek tijdens de kabinetsformatie.

Verder ging Heukels uitvoerig in op het abortusvraagstuk en de door Veringa ervoor aangedragen oplossing. Ook de sociaal-economische overeenkomst werd diepgaand behandeld. Het belangrijkste is dat er de komende jaren geen reële inkomensverbetering inzit. Het blijft echter de vraag of de matiging zal lukken.

Inmiddels was er een AVRO-verslaggever aan de horizon verschenen, die beslag legde op onze voorzitter teneinde een gesprek met hem op te nemen voor de uitzending van AVRO's radiojournaal van deze middag. Gelukkig kan de heer Tolman dan, in de discussie op de toespraak van de heer Heukels, zijn licht laten schijnen over het vraagstuk van de grondpolitiek terwijl de heer Van Muiden hetzelfde kan doen t.a.v. het sociaal-economische vraagstuk. Terwijl we midden in de discussie over het vraagstuk van de abortus zijn, wordt indringend de bel voor de warme maaltijd geluid.

POLITIEK EN GELOOF

Na deze maaltijd en na wat ontspanning genoten te hebben, is dan het woord aan mevrouw Evenhuis-van Essen. Zij behandelde met ons de vraag „Wat is christen-democratische politiek?” Eerst behandelde ze de verbinding tussen politiek en geloof; een verbinding die voor velen ondenkbaar is. Kerk en staat zijn eeuwenlang verbonden geweest.

Wat onderscheidt de christen-democratie van andere politieke stromingen? Socialisme en liberalisme geloven in de mens. De omstandigheden, door de economie bepaald, bepalen het geluk van de mens: al gaan ze ook uiteen in hun uitwerking hiervan. In de oorlog ontstond het ideaal van één grote volkspartij. Maar na de oorlog kwamen al spoedig de oude verschillen weer naar boven, al was er toen een stroming in het christendom die vond dat er voor christenen ook plaats was in niet-christelijke politieke partijen. En daarmee was het idee van de „doorbraak” een gegeven in de Nederlandse politiek. De bestaande christelijke politieke partijen waren duidelijk geprofileerd; in grote lijnen zou men kunnen zeggen dat de Rooms-Katholieken op de KVP stemden, de Gereformeerden op de ARP en de Hervormden op de CHU. Maar geleidelijk drong het besef door dat men dezelfde inspiratiebron had, dat men bezig was met dezelfde bijbel.

Zodoende kwam men geleidelijk tot de vorming van het CDA. De immateriële waarden waren altijd erg belangrijk voor de christen-democraten. Wij zien niets in de regulerende rol van de overheid zoals de socialisten dat wensen, noch in de haast ongelimiteerde vrijheid die de liberalen aanbieden.

Politiek is een hard bedrijf. Je kunt mensen met openheid bestrijden, maar je kunt ze ook afkatten. Er is veel irritatie ontstaan door de eenwording van de drie christen-democratische partijen; op het unfaire af. In dit verband memoreerde mevrouw Evenhuis de uitval van Wiegel naar de heer Kruisinga. Deze is misselijk te noemen, aldus mevrouw Evenhuis. Wiegel heeft duidelijk aangegeven niet met het CDA te willen onderhandelen. Als hij zelf verantwoordelijkheden afwijst, waarom geeft hij dan schimpscheuten naar mensen die deze wel willen dragen?

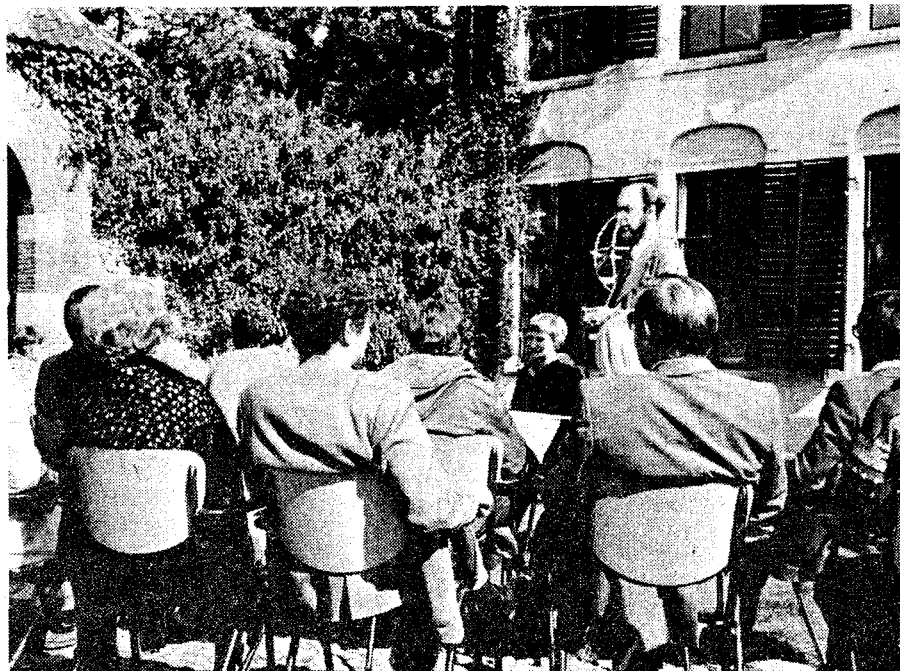
INSPIRATIE

Christen-democratie laat zich niet opsieren met termen als links, rechts, progressief of conservatief. Betekent dat dan dat het een kleurloos middel is? Nee, wij zoeken geen oplossingen in de collectiviteit noch in de vrijheid van de mens, maar wij willen onze inspiratie putten uit de bijbel die zich niet in deze kaders laat indelen.

In de discussie die volgde op de lezing van mevrouw Evenhuis kwam aan de orde: het probleem van het compromissen sluiten in de politiek en hoe dit in overeenstemming te brengen is met beloften aan de kiezers, het abortus-vraagstuk en de negatieve houding van de pers (ook de christelijke) t.a.v. het CDA.

Na deze discussie volgde er nog een evaluatie van de gehele conferentie waarna deze gesloten werd.

Ondanks het feit dat bepaalde onderdelen van de conferentie niet boven alle critiek verheven zijn en er hier en daar wat organisatorische foutjes waren, kunnen we terugzien op een geslaagde conferentie, waarop een goede onderlinge sfeer was.

Discussie na de lezing van CHJO-voorzitter Heukels.

CDA-kadercursussen seizoen 1977-1978 in Groningen

Reeds enige seizoenen achtereenvolgend werden in de kamerkieskring Groningen cursussen opgezet voor leden, kader en bestuurders. In eerste instantie was dit een ARP-aangelegenheid maar in 1976-1977 werd uiteraard ook op dit onderdeel in CDA-verband samengewerkt. Met ingang van dit nieuwe verenigingsseizoen is de samenwerking nog weer uitgebreid met dien verstande dat de cursusopzet, begeleiding enz. werden gerealiseerd mede dankzij de inbreng van de vereniging van CDA Gemeente- en Provinciebestuurders in Groningen. Uiteraard werd zoals voorheen dankbaar gebruik gemaakt van de steun van de ARP-buitendienstmedewerker.

Oproep aan de CHJO-leden in Noord-Holland

Gaerne maak ik de CHJO-leden in Noord-Holland erop attent dat op donderdag 6 oktober a.s. een avond is belegd. Deze avond zal geheel in het teken staan van de dan op te richten provinciale CHJO-afdeling. Vanaf 19.30 uur zijn jullie hartelijk welkom bij Gerard Veerbeek, Keizersgracht 774 in Amsterdam.

Jan Willem Pauw.

Deze cursus omvat zeven avonden; de onderwerpen houden verband met de komende verkiezingen voor de raden (mei 1978) en staten (maart 1978).

Belangstellenden noteren wij graag als cursist, waarbij wij een speciaal oproep richten aan het adres van a.s. staten- en raadsleden. Inschrijving als cursist heeft plaats na ontvangst van de eigen bijdrage van de deelnemers zijnde f 17,50 op giro 3064600 ten name van administratie CDA Groningen met vermelding van plaats van voorkeur. Na inschrijving volgt toezending van documentatie en definitieve opgave van cursusplaats.

De cursusplaatsen kunnen nog een kleine wijziging ondergaan al naar gelang de belangstelling uit een bepaalde regio; aan de data valt echter niet meer te tornen.

In principe wordt gedacht aan de volgende plaatsen en data: Groningen: 14 en 24 november, 10 en 26 januari; 7 en 27 februari; Grijpskerk: 7 en 21 november; 9 en 23 januari en 6 en 20 februari; Loppersum: 10 en 24 november; 5 en 19 januari; 2 en 23 februari; Nieuwe Pekela: 3 en 22 november; 3 en 17 januari; 14 en 28 februari. Er zal één gezamenlijke slotavond zijn te Groningen omstreeks 10 april 1978.

Cursusavond I: Politieke hoofdstromingen en hun uitgangspunten. Docenten dr. W. L. Boelens, Haren - dr. S. Faber, Hardegarijp. Cursusavond II: Het functioneren van

staten- en raadsfracties (collegevorming, behandeling begroting, verhouding fractie tot college, partij en bestuur, ambtelijk apparaat. Docenten A. Berger, Groningen - J. Vries, Baflo.

Cursusavond III: Hoofdpijnen provinciaal beleid - Ruimtelijke Ordening. Docenten ing. J. Ploeger, Groningen - J. van Dijk, Oldekerk.

Cursusavond IV: Hoofdpijnen provinciaal beleid - Werkgelegenheid, Milieu, verkeer en vervoer. Docenten drs. A. Jelsma, Eelde - E. Fennema, Sauwerd.

Cursusavond V: Hoofdpijnen provinciaal beleid - Welzijnsbeleid. Docenten H. J. Boiten, Haren - mevrouw H. Sybesma, Sauwerd.

Cursusavond VI: Hoe brengen we ons verhaal, spreek- en discussietechniek. Docent H. Faber, Borger.

Cursusavond VII: Nabetrachting met provinciaal CDA-lijsttrekker.

Correspondentieadres: CDA Groningen, Postbus 1231, 9701 BE Groningen.

Groningen, september 1977

Commissie Kader- en Vormingswerk CDA Groningen I. van Dellen

CDA-Verband van Gemeente- en Provincie Bestuurders Groningen H. C. Kleemans

CDA-vrouw naar Verenigde Naties te New York

Op maandag 19 september vertrok mevrouw Hanja May-Wiggen, één van de vrouwelijke kamerkandidaten voor het CDA bij de afgelopen verkiezingen, naar New York om deel uit te gaan maken van de Nederlandse delegatie bij de 32e Algemene vergadering van de Verenigde Naties (VN) te New York.

Mevrouw May zal deelnemen aan het werk van de delegatie als adviseuse namens de Nederlandse Vrouwenraad. Ze werd daartoe voorgedragen door het A.R. Vrouwencomité in het CDA-vrouwenberaad. Deze voordracht werd later overgenomen door de Nederlandse Vrouwenraad en het departement van binnenlandse zaken.

De Nederlandse Vrouwenraad, waarbij ruim 50 vrouwenorganisaties met samen meer dan 1 miljoen leden, zijn aangesloten,

heeft al sinds de oprichting van de VN in 1945 het recht om een adviseur voor te dragen in de Nederlandse delegatie naar de Algemene Vergadering van de VN. Ook andere grote organisaties hebben dat recht.

De Nederlandse delegatie bestaat verder uit de ministers van binnenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking, één of beide staatssecretarissen van binnenlandse zaken, leden van de permanente Nederlandse Vertegenwoordiging bij de VN, enkele gespecificeerde ambtenaren van binnenlandse zaken en een groep parlementaire adviseurs (leden van de Eerste en Tweede Kamer). De hele delegatie telt ongeveer 30 mensen.

TERDEGE

Hanja May heeft zich in de afgelopen

maanden terdege moeten voorbereiden op deze belangrijke taak. Een ruime oriëntatie op gebied van de buitenlandse politiek en de politiek met betrekking tot de ontwikkelingssamenwerking was noodzakelijk evenals het verkrijgen van inzicht in de Nederlandse en Europese politiek in de diverse VN-organen en in het functioneren van de VN en de diverse VN-organen zelf.

Ook het beleid van de VN inzake de verbetering van positie van de vrouw in de wereld had haar volle aandacht.

Naast het doorwerken van veel documenten voerde zij gesprekken met gespecialiseerde ambtenaren van binnenlandse zaken en CRM, met leden van het bestuur van de Nederlandse Vrouwenraad en met Nederlandse vertegenwoor-

digsters in Internationale Vrouwenorganisaties.

ACTIEF

De agenda voor de komende Algemene vergadering telt 144 punten waarvan Hanja ca. 12 punten actief hoopt te volgen. Tot de onderwerpen die onze CDA-vrouw zal volgen behoren o.a. de VN-programma's voor ontwikkelingshulp, de discussie voor de „nieuwe economische orde”, de wereldvoedselhulp van de VN, het VN-milieuprogramma, de voorbereiding van „het internationale jaar van het kind” (1979), de kwestie van de mensenrechten en de ontwikkelingen rond en de resultaten van het 10-jarenplan van de VN ter verbetering van de positie van de vrouw in de wereld. Ten behoeve van deze onderwerpen zal Hanja zitting nemen in de 2e en 3e VN-Commissie, nl. de commissie voor economische aangelegenheden en de commissie voor sociale en humanitaire zaken.

Regering koos voor midden opening in Oosterschelde; Kamer legde er zich bij neer

Bijna 25 jaar na de ramp van 1953 debatteerde dezer dagen de Tweede Kamer wellicht voor de laatste maal over de afsluiting van de Oosterschelde

door: drs. H. Eversdijk, CDA-lid Tweede Kamer

Bijna 25 jaar na de ramp van 1953 debatteerde dezer dagen de Tweede Kamer wellicht voor de laatste maal over de afsluiting van de Oosterschelde. De belangstelling voor dit debat was matig, zowel in de kamer als op de publieke tribune. Op de tribune waren slechts enkele vertegenwoordigers van aktie-groepen en enkele mensen uit de visserijwereld aanwezig. Met name de geringe belangstelling uit Zeeland viel velen op. Ook de t.v. besteedde weinig aandacht aan dit debat. Wel was er na afloop een uitvoerig interview met minister Westerterp, die zowel in de kamer als in dit interview goed op dreef was! In de kamer zelf namen partijen als PSP, CPN, DS'70 en BP helemaal niet aan het debat deel. Bij D'66 liet men een pas benoemd kamerlid - mevrouw Lamberts-Hacquebard - de kastanjes uit het vuur halen. Ze moest het tijdens het hele debat vrijwel zonder enige steun doen, de andere D'66-banken waren meestal leeg. Een compliment voor haar inzet!

Zeeuwse opvatting

Wellicht dat de geringe belangstelling te maken had met het feit, dat velen er al van overtuigd waren dat er aan de regeringsbeslissing weinig meer te tornen zou vallen. De week vóór het debat had het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland in een gesprek met de vaste kamercommissie voor verkeer en waterstaat nog een poging gedaan om steun te vragen voor het unanieme standpunt uit Zeeland: „Het grootste gat”. Maar ook Gedeputeerde Staten konden geen keiharde nieuwe gegevens meer op tafel leggen, waarmee bewezen kon worden dat het grote gat zeer veel beter zou zijn dan het middengat. Overigens had het college van Gedeputeerde Staten zich in eerste instantie ook al „neergelegd” bij de midden-opening. Op 24 mei 1977 werd namelijk in de vergadering van de Zeeuwse commissies van advies

en bijstand voor de waterstaat en heh milieu-beheer een ontwerp-voorstel van G.S. behandeld over de grootte van de doorlaatopening. De laatste zin van dit ontwerpvoorstel van Gedeputeerde Staten luidde: „Mocht een doorlaatopening van 20.000 m² uit financiële overwegingen niet aanvaardbaar worden geacht, dan menen wij dat een opening van 14.000 m², hoeveel duidelijk minder, toch voldoende waarborgen lijkt te bieden voor het behoud van het huidige milieu en de schelpdieren-cultuur in de Oosterschelde”. Vanuit deze Zeeuwse commissie werd voorgesteld om uit „taktische” overwegingen deze slotlinea te schrappen en dat gebeurde ook. Maar schrappen uit „taktische” overwegingen maakt de argumenten voor de grootste opening niet veel sterker.

Toch liever grootste gat

Toch was er in de Tweede Kamer wel een meerderheid die liever het grootste gat wilde. De heer Maarten Schakel voerde namens het CDA het woord. Hij zei onder meer: „De mensen, die binnen onze fractie voorstander zijn van de grootst mogelijke opening legden heel duidelijk accenten op de componenten milieu en visserij, die zij in onze steeds meer vercommercialiserende maatschappij - heel nadrukkelijk naar voren willen brengen. Zij hebben bovendien ook het gelijk nog aan hun kant als zij erop kunnen wijzen dat de regionale volksvertegenwoordiging van Zeeland een hartelijk voorstander is van deze „grootste” oplossing en dat de Zeeuwse gemeenschap in het algemeen hier van harte achter staat.” Hij voegde hier nog aan toe: „Het zou wel een wonder zijn als er binnen onze CDA-fractie, regionaal als die gecomponeerd is, geen goed pleidooi voor de grootste oplossing zou zijn gehouden.”

De PvdA en de VVD bleken zelfs vrijwel

unaniem voorkeur te hebben voor de grootste opening. Samen hebben ze al een flinke meerderheid. De PPR deed een niet erg overtuigende poging de zaak weer helemaal terug te draaien en weer over een geheel open Oosterschelde te praten. Daar ging eigenlijk niemand meer serieus op in. D'66 trachtte de beslissing uit te stellen tot het moment dat er een nieuwe regering zou zijn.

Geen motie, geen voorstel

Dus in feite een stevige kamermeerderheid vóór de grootste opening en toch werd er geen motie ingediend of een voorstel in die richting gedaan, zodat aan het eind van het debat de kamer zich unaniem neerlegde bij de beslissing van de regering. Voor dit feit zijn er verschillende redenen aan te voeren, onder meerdere:

- 1) De regering was vorig jaar door de kamer via een motie vastgepin op dit feit: 5,7 miljard en geen cent meer! „Als het meer kost, dan moet de „Oosterschelde maar helemaal dicht”, werd toen gesteld. Welnu, de regering kwam nu weer met het voorstel er geld bij te doen, namelijk 100 miljoen. Degenen, die vorig jaar gesteld hadden „geen cent meer” moesten nu weer eens slikken: 100 miljoen extra door de keel! Met pijn en moeite gebeurde dat. De kamer kan geen zuinigheid worden verweten.
- 2) De VVD was wel voor het grootste gat, maar eiste van de PvdA-woordvoerder Roels dat hij dan eens precies aangaf waar die 160 miljoen extra dan vandaan moesten komen. Dat kon of wilde Roels niet en dus

verviel de steun van de VVD.

3) Uitstel van de beslissing, zoals D'66 wilde, was niet haalbaar. Minister Westerterp - gesteund door uitdrukkelijke uitspraken van Gedeputeerde Staten van Zeeland - gaf duidelijk aan waarom uitstel echt niet meer langer kon. Immers dan zou 1985, het jaar van de beloofde Deltaveiligheid, duidelijk in gevaar komen. En hoewel de heer Roels van de PvdA dat jaar 1985 zeker „geen heilig jaar” noemde en best nog wat uitstel wilde, voelde de kamer daar niets voor. De Deltaveiligheid werd immers al uitgesteld van 1977 naar 1985! Er moest nu vastigheid komen!

Eindbeslissing

Ook speelde het politieke feit een rol, dat, als een motie vóór de grootste opening werd aangenomen, die zeker door de demissionaire regering naast zich neer zou worden gelegd. De PPR-minister Van Doorn had daar een week van tevoren al een voorbeeld van gegeven door een motie over de tuin van Het Loo (5 miljoen gulden besparing), die door een grote meerderheid in de kamer werd gesteund, niet uit te voeren. Een verworpen motie voor het grootste gat wilden de voorstanders zeker niet riskeren. Dat zou immers nog eens een extra bevestiging zijn van het regeringsstandpunt.

Al met al, de beslissing is gevallen. Dezelfde dag kreeg rijkswaterstaat al de opdracht. Sommigen, vooral in PvdA en D'66 menen dat de nieuwe regering op deze beslissing zal terugkomen. De tijd zal het leren, maar ik verwacht het niet!

CDA won in West-Betuwe

Bij de vorige week in de West-Betuwe gehouden gemeenteraadsverkiezingen heeft het CDA winst geboekt, vergeleken met de uitslag van de Tweede-Kamerverkiezingen van woensdag 25 mei jongstleden. De PvdA moest verlies incasseren.

De goede uitslag voor het CDA was voor de CDA-fractie in de Tweede Kamer aanleiding een gelukwenstelegram naar de West-Betuwe te verzenden. Er kwam een telegram terug en daarin wekten de

kiesverenigingen ter plaatse het CDA op om op grond van de verkiezingsuitslag vast te houden aan de formule 7 - 7 - 1 (zeven bewindslieden van de PvdA, zeven van het CDA en een van D'66). „Dat was een duidelijke opwekking, waaraan wij van harte gehoor geven”, aldus dr. R.J.H. Kruisinga op de vorige week zaterdag te Utrecht gehouden vergadering van de Unieraad.

De gemeenteraadsverkiezingen in de West-Betuwe waren noodzakelijk, omdat er ingrijpende gemeentelijke grenswijzingen plaats vonden, hetgeen tot gevolg had dat er vier gemeenten overbleven, te weten Tiel, Geldermalsen, Buren en Neerijnen. De totaal uitslag was in percentages:

	Tweede Kamer 25-5-1977	Raad 21-9-1977
PvdA	41,1	37,8
CDA	24,9	27,7
VVD	19,1	19,4
D'66	3,4	3,3
PPR	0,6	1,5
CPN	0,2	0,4
SGP	4,3	6,4
GPV	0,4	0,6
Overigen	6,0	2,9

In memoriam G. J. Thoolen

In de vroege ochtend van de 8e september jl. overleed na een langdurige ziekte op 73-jarige leeftijd ons Unielid G. J. Thoolen. De heer Thoolen was 50 jaar lid van de CHU.

Hij behoorde tot de CHU-ers van de oude stijl. Hoewel hij het vaak moeilijk had met de ontwikkelingen, welke zich de laatste jaren binnen onze Unie en daar omheen voltrokken, bleef hij, tot zijn ziekte het hem onmogelijk maakte, een actief lid. Gedurende zijn langjarig lidmaatschap heeft hij zich op velerlei manieren voor de CHU ingezet. Nimmer werd er tevergeefs een beroep op hem gedaan.

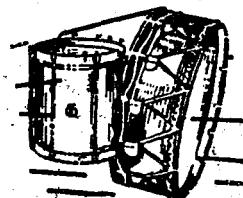
Voor al op het gebied van de organisatie en de propaganda heeft hij de Kamerkring vele diensten bewezen, ook als het om het eenvoudigste werk ging. Op de Algemene

Vergaderingen heeft hij meerdere malen op de hem eigen wijze de gevoelens, welke zeker bij een groot deel van de Amsterdamse CHU-leden leefden, vertolkt.

De Kamerkring Amsterdam verloor in hem een meelevend en verdienstelijk lid, wiens gedachtenis in hoge ere zal worden gehouden.

Bij de teraardebestelling, welke in alle stilte plaats vond, bad de predikant het Onze Vader en hij las enige gedeelten uit het Evangelie, de bron waaruit ook vriend Thoolen bij zijn doen en laten kracht heeft geput. Bij de uiterst sobere plechtigheid was de Kamerkring vertegenwoordigd door voorzitter Van Hoogstraten en door secretaris Steenbergen, die een persoonlijk vriend van de overledene was.

E. Steenbergen

**VAN DER GLAS
Heerenveen**

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Een vreemde verdachtmaking

door: J. G. de Klerk

De voorzitter van de industriebond NVV heeft een vreemde verdachtmaking naar het CDA geslingerd: „Wij hebben de zekerheid”, aldus de heer Groenevelt, „dat het nieuwe kabinet-Den Uyl opgezet zal worden met ministers, die zich tot taak hebben gesteld de bevoorrechtiging van de positie van enkelen in de samenleving te handhaven.”

Hij vervolgt dan met wat minder zekerheid: „Wij hebben de indruk dat het CDA niets wil weten van maatschappelijke veranderingen.”

Na nog een aantal wantrouwige opmerkingen in de richting van het CDA besluit hij met het volgende, op een hem wat bekende terrein: „Wij hebben een regering nodig, die niet bekijkt hoe de lonen moeten worden verlaagd, maar die wil bereiken dat alle mensen die willen werken, maar daartoe geen kans hebben, weer aan de slag kunnen komen.”

Over zijn eerste opmerking kunnen we kort zijn: Welke enkelingen zou Groenevelt bedoelen? Misschien kan hij zijn gedachten daarover nog eens ordenen.

Naar aanleiding van zijn tweede uitspraak zou ik willen zeggen, dat het me voor een vakbondsvoorzitter geen slechte zaak lijkt ons programma eens door te kijken. Als hij daarin een soort statische mentaliteit zou aantreffen, moet hij dat maar eens aantonen.

Tenslotte de gedachten van de heer Groenevelt over de door hem gehoopte beleidsdaden van de nieuwe regering: geen loonsverlaging, maar een goed werkgelegenheidsbeleid.

Kort samengevat een goede weergave van de problematiek die voor ons ligt. De nabije toekomst zal er voor velen in ons land, sinds Prinsjesdag wel wat anders uitzien. De bestedingcijfers blijken tegen te vallen, reden waarom extra stimuleringsmaatregelen zijn aangekondigd, die door de wijze van financiering het inflatiebeleid in gevaar kunnen brengen. Voorts een toenemende werkloosheid in 1977 en 1978 tot een cijfer van 260.000 eind 1978 (als gemiddelde). En dat alles is gebaseerd op zeer optimistische cijfers ten aanzien van de groei van de export. Als die tegenvalt - en dat wordt zelfs door de minister van Financiën niet onwaarschijnlijk geacht - dan zal de werkloosheid nog hoger uitkomen.

Bij al deze vooruitzichten is de stijging van de loonkosten een zaak waar veel van afhangt. Vergeten wordt wel eens dat bij het afsluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten de loonstijging voor de rest van het jaar vaststaat. Immers, bij de aanvang van de contracten wordt een bepaalde loonstijging afgesproken en dat wordt later in het jaar nog eens aangevuld met wat de volautomatische prijscompensatie oplevert. Tegenvallers in de omzet van bedrijven of in de prijsontwikkeling kunnen niet worden opgevangen.

KANS ZEER GROOT

Juist in 1978 blijken de nadelen hiervan, aangezien de kans op tegenvallers als zeer groot wordt aangemerkt.

Een uitweg zou zijn het ontbreken van een maximum op de één of andere manier te laten vervallen. De pogingen daartoe zijn tot op vandaag mislukt. Wanneer de vakbonden op dat punt onwrikbaar blijven, zou de overheid kunnen toezeggen boven een zekere prijsstijging de kosten daarvan op te vangen, teneinde te voorkomen dat bedrijven dieper in het slop geraken en ook daardoor de werkloosheid stijgt.

Hierover zal het gesprek tussen overheid, werkgevers en vakcentrales in het najaar moeten gaan. In het bestuur van de Stichting van de Arbeid, waarin alle organisaties van werkgevers en werknemers zijn vertegenwoordigd, is op 16 september afgesproken bij de minister van sociale zaken aan te kloppen om dit overleg over onder andere de hoogte van sociale premies en het incidenteel loon in gang te zetten. Eveneens zal aan de orde moeten komen op welke wijze het overleg als zodanig wat beter kan worden opgezet. Dit zogenaamde tripartite overleg is nu een ad hoc aangelegenheid. De gedachte dat dit een wat duidelijker en regelmatiger karakter moet krijgen wint veld.

Het belang van de overheid is over-

duidelijk, wanneer we bedenken dat als de lonen hard stijgen, de kosten voor de overheid enorm toenemen, doordat de overheid arbeidsintensief is.

Omgekeerd is het voor de sociale partners belangrijk kennis te nemen van allerlei overheidsplannen en vooral de effecten daarvan op de kostenverhoudingen (voor de werkgevers) en de bestedingsmogelijkheden (voor de werknemers).

Terecht heeft de fractie-voorzitter van het CDA er op gewezen, dat de sociale partners elkaar niet de zwarte Piet moeten zien toe schuiven en dat men zijn bijdrage niet afhankelijk moet stellen van die van de ander. Niet het „na u”, maar het „samen met u” moet voor allen richtinggevend zijn.

PIJN LIJDEN

Wanneer men dit vertaalt naar de situatie waarin de Nederlandse economie zich bevindt, wil dat zeggen dat iedere groepering pijn zal moeten lijden. In dat verband is van belang: de verhouding werkenden/uitkeringsgerechtigden. Sinds enige tijd loopt de inkomensverdeling van beide groeperingen uiteen. Kijkt men naar de inkomensontwikkeling op het modale niveau (ongeveer f 28.000,-) dan geven de cijfers aan, dat in 1978 de niet-actieven er op vooruitgaan en de werkenden hun reëel beschikbaar inkomen zien dalen. Dat hieruit spanningen kunnen voortvloeien zal bij weinig mensen verbazing wekken.

De discussie over het probleem van de sociale uitkeringen zal niet gemakkelijk zijn, maar zoals gezegd: iedere groepering zal pijn moeten lijden en dat is ook logisch, want de werkelijke groei van de nationale koek is er vrijwel uit.

J.G. de Klerk,
secretaris externe betrekkingen NCW.

Geen subsidie voor politieke vrouwenorganisaties

Het is niet mogelijk om aan vrouwenorganisaties binnen de politieke partijen een aparte subsidie te verlenen. Wel zouden deze organisaties kunnen meeprofiteren van de bestaande subsidie die de rijksoverheid geeft voor het vormings- en scholingswerk ten behoeve van de politieke partijen die in de Tweede Kamer zijn vertegenwoordigd. De instituten die zich met dit politieke vormingswerk bezighouden moeten echter zelf beslissen in hoeverre zij aandacht willen besteden aan het bevorderen van de politieke emancipatie van de vrouw.

Dit heeft de minister van binnenlandse zaken, mr. W. F. de Gaay Fortman, geantwoord op een verzoek daartoe van de vrouwenorganisaties van de CHU, KVP, PvdA, PPR, PSP en VVD.

De minister acht het niet juist om naast de bestaande subsidieregeling een aparte regeling voor de politieke vrouwenorganisaties vast te stellen. Men zou dan naar zijn mening de vraag kunnen stellen of op deze wijze niet een scheiding zou worden bevorderd tussen het vormingswerk voor mannen en het vormingswerk voor vrouwen.

Op het verzoek van de vrouwenorganisaties van politieke partijen om in aanmerking te komen voor een zodanige bijdrage dat zij in staat zullen zijn hun werk ten behoeve van vrouwen en van het functioneren van de democratie voort te zetten en uit te bouwen, antwoordde de bewindsman dat politieke partijen als zodanig niet worden gesubsidieerd. De regering stelt zich hiertegenover terughoudend op

om iedere vorm van een mogelijke beïnvloeding te vermijden. Dezelfde bezwaren tegen het subsidiëren van politieke partijen gelden volgens de

minister ook voor het subsidiëren van politieke vrouwenorganisaties als zodanig.

H. L.

Ontsteltenis en verontwaardiging

De Nederlandse Equipe van de Europese Unie van Christen-Democraten neemt met ontsteltenis en verontwaardiging kennis van de dood van Steve Biko.

In hem verloor Zuid-Afrika een van de meest belovende jonge politieke leiders. Alle beschikbare gegevens wijzen erop dat de Zuid-Afrikaanse politie een van haar gedetineerden liet omkomen.

Wij hadden gehoopt de heer Biko spoedig in Nederland te ontmoeten en van zijn denkbeelden in rechtstreeks contact kennis te nemen. De heer Biko was voor ons een man die een vreedzame oplossing van de in Zuid-Afrika heersende problemen nastreefde. Zijn opstelling en benaderingswijze hadden onze sympathie.

De Zuid-Afrikaanse regering, die verantwoordelijkheid draagt voor het gevan-

genemen en houden van medeburgers, lijkt te hebben toegelaten dat een begaafde leider zijn drang naar gerechtigheid met de dood heeft moeten bekopen.

Wij treuren om deze tragische gebeurtenis, en menen dat het bewandelen van een dergelijk destructieve weg heilloos is en nooit zal leiden tot een harmonieuze samenleving in Zuid-Afrika.

Wij verwachten van de Nederlandse regering dat zij duidelijk laat blijken welke gevoelens ons allen vervullen en welke consequenties zij aan de voortgezette en zelfs toenemende rechteloosheid in Zuid-Afrika verbindt.

Kruisinga, voorzitter
De Boer, vice-voorzitter
Kleisterlee, secretaris.

Unie bureau - Service bureau

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:

De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?”

Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum

Deze data zijn voor het lopende jaar:

29 september, 13 oktober, 27 oktober, 10 november, 24 november en 8 december. Indien u ruim voor die data uw bestelling opgeeft heeft u hetgeen u verlangt binnen veertien dagen in huis.

Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).

Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-enveloppen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Ledenadressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.

De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?”

Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:

- de kiesvereniging recht op 20%,
- de statenkring recht op 5%,
- de kamerkring recht op 15%.

Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.

Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.

Het vlotste kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.

Uniebureau: uw servicebureau!

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGVLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

* NIEUWBOUW
* VERBOUW+
* ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

TUINAANLEG

BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
**GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.**

<ul style="list-style-type: none"> - onderhoud van groenvoorzieningen - onkruidbestrijdingen - kleigrond, teelaarde - graszoden en graszaden - bloembakken 	<ul style="list-style-type: none"> - grond- en straatwerken - drainages - rioleringen - beplantingen - windkeringen en afrasteringen - aanleg grasgazons
---	---

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetformatie 10

Rechts en links geschetter Unieraad en Unie eens van zin Einde derde bedrijf

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

1. Spreekbeurten

Het nieuwe vergaderseizoen is weer begonnen. Vele aanvragen voor spreekbeurten bereiken mij thans weer.

Op zich is dat verheugend, maar ik hoop dat er begrip voor bestaat - gelet op de werkzaamheden bij de formatie - dat lang niet alle spreekbeurtaanvragen kunnen worden vervuld.

Vorige week las u in De Nederlander het verslag van de eindredacteur Lokkerbol over de eensgezindheid in de Unieraad. Reeds eerder berichtte ik omtrent tal van positieve telefonische en schriftelijke reacties.

Evenzeer van het praktisch uitblijven van negatieve reacties uit eigen kring op verdachtmakingen, die rechts en links worden geuit. Verheugend is behalve dit de hoge opkomst bij de spreekbeurten, die ik mocht vervullen. Verheugend nog meer de reacties in de discussie tijdens de vergaderingen door de kiesverenigingen van CHU en CDA belegd.

Er is op die vergaderingen veel meer instemming met het door het CDA bereikte, dan men als kijker, toehoorders of lezer van de nieuwsmedia wellicht zou mogen verwachten.

De aantijgingen zijn soms erg verwonderlijk. Zo kenschetst het communistische blad De Waarheid de CHU-vertegenwoordiging als zetbaas van reactionaire en groot kapitalistische krachten uit Duitsland. De liberale verdachtmakingen kortelings weer van de kant van mevrouw Terpstra schetsten wij al eerder.

Zowel de aantijgingen van de communisten als van de liberalen missen natuurlijk elke grond en ook Uniemensen zien daar, zoals mij op iedere spreekbeurt blijkt, gelukkig doorheen.

2. Akkoorden

Zowel op mijn spreekbeurt in Assen woensdag jl. als bij mijn spreekbeurt voor de Stichting Uniepers in Barneveld zaterdag jl. werden vragen gesteld over het feit, hoe het nu mogelijk is, dat nadat men een akkoord had afgesloten, dit akkoord naderhand door degenen, die het hadden gesloten weer werd bestreden.

Die kritische vragen acht ik juist. Ik wil dat nog toelichten met een vergelijking uit het bedrijfsleven. Als een bedrijf een akkoord sluit met een andere partner voor de uitvoering van een belangrijk werk of voor het aangaan van samenwerking met een andere partner voor een bepaald bedrijfs-onderdeel, dan komt zo'n akkoord, als het

om belangrijke zaken gaat, als regel niet dan na moeizame onderhandelingen tot stand. Heeft een directie echter eenmaal een akkoord gesloten, dan moet men van die directie verwachten, dat zij achter dat akkoord staat. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat zij niet erkent, dat er sprake is van een moeizaam bereikt compromis en dat niet al haar wensen zijn vervuld. Maar zij heeft wel de taak het akkoord te verdedigen en de plicht het uit te voeren. Aandeelhouders zouden trouwens een directie naar huis sturen, die overeenkomsten sluiten, waarvan zij zelf zouden zeggen, dat zij niet deugen. Wat in het zakenleven geldt, geldt hier ook voor de politiek. Trouwens, het geldt niet alleen daar, maar ook in het sociaal en in het culturele leven. Kortom in elke sector van het maatschappelijk verkeer.

3. Mensenrechten

Bij herhaling is onzerzijds in de afgelopen jaren opgekomen voor de mensenrechten. Voortdurend is bij de laatste begrotingsbehandelingen mijnerzijds gewezen op de aantasting van de religieuze vrijheden in vele landen. Aan de vervolgd christenen is daarbij in het bijzonder aandacht geschonken. De berichten, die ons nu weer over ds. Georgi Vins bereiken - nu in het strafkamp van Yakoetsk - zijn zeer verontrustend. Zulks bezorgt ons bijzonder. Zeker ook gelet op het feit, dat na de akkoorden van Helsinki nauwelijks verbetering in de situatie optreedt. Niet minder zijn wij ontsteld over de dood van Steve Biko.

In overleg met vertegenwoordigers van de Nederlandse kerken heb ik enkele maanden geleden om een uitreisvisum voor Steve Biko bij de Afrikaanse regering verzocht. Zulks na overleg met de Nederlandse Equipe van de internationale Unies van christen-democraten. Dat verzoek heb ik bij voortduring herhaald. Steve Biko was een belangrijke zwarte Afrikaanse leider, die een vreedzame oplossing in Zuid-Afrika nastreefde. Mij werd meegedeeld, dat er in Zuid-Afrika verschil van mening tussen de departementen bestond over het verlenen van het uitreisvisum.

In verband hiermee is mijnerzijds aan de hier in het land verkerende Nederlandse ambassadeur in Zuid-Afrika, de heer Froger, verzocht een persoonlijke demarche bij de Minister van Justitie, de heer Kruger in Zuid-Afrika te doen, teineinde het uitreisvisum te verkrijgen. Wie schetst onze ontsteltenis daarna het bericht van de dood van Steve Biko, gestorven na twee weken gevangenschap, te ontvangen. Hij was een kerngezonde man en zijn heengaan is volstrekt raadselachtig. Mijnerzijds is bij de Zuid-Afrikaanse Ambassade verzocht het pathologisch anatomisch onderzoekresultaat bij de lijkschouwing te mogen ontvangen en te mogen lezen. Daarover zou ik ook als arts een oordeel willen vellen. Het is een hoogst ernstige zaak, temeer, daar deze raadselachtige gevallen van overlijden in gevangenschap aldaar zich nu regelmatig voordoen. Het regeerakkoord is terzake van het punt van de mensenrechten bijzonder duidelijk. Wij zullen daarvoor op de bres moeten blijven staan.

4. Europa

Morgen zal in een bijeenkomst van het al-

gemeen bestuur van het CDA en de partijbesturen van ARP, KVP en CHU een gemeenschappelijke bijeenkomst plaatsvinden in Rotterdam, waar aan de orde zal zijn het ontwerp-program van de Europese Volkspartij, het verslag van de Werkgroep van de Equipe met betrekking tot het ontwerp-program van de Europese Volkspartij en de daarop voorgestelde amendementen, alsmede het jaarlijks PPAC-advies „Europese Gemeenschap impasse en perspectief”.

De bijeenkomst zal plaatsvinden in het groothandelsgebouw in Rotterdam en een grote opkomst vanuit de Unieraad acht ik wenselijk.

De bespreking dient ter voorbereiding van de komende zittingen van het Politiek Bureau van de Europese Unie van Christen-Democraten, die resp 27 en 28 oktober en 7 november a.s. in Brussel zullen plaatsvinden.

Het program kent ongetwijfeld positieve elementen. Toch is het zo, dat naar het oordeel van de Nederlandse Equipe van de christen-democraten in het kader van de internationale organisaties met name in hoofdstuk 1 en hoofdstuk 4 nog belangrijke wijzigingen dienen te worden aangebracht. Desalniettemin acht ik de totstandkoming van de Europese Volkspartij voor de Europese christen-democraten van enorm gewicht. De realisering van de Europese christen-democratie is voor de bevordering van de eenheid van Europa van geweldige betekenis.

Het zijn sinds de tijden van De Gasperi, Adenauer en Schumann steeds de christen-democraten geweest, die belangrijke impulsen voor een groeiende Europese eenheid hebben gegeven.

Voor de bevordering van die eenheid is gezamenlijke actie nodig. Geen van de deelnemende nationale partijen mogen zich in het Europese Parlement tot isolement, tot GPV- of tot SGP-positie laten veroordelen. Zonder de eenheid, die ook in Europees kader met de noodzakelijke compromissen gepaard moet gaan, is het onmogelijk de noodzakelijke invloed te bereiken. Het manifest van de Europese Unie van Christen-Democraten is een zeer positief te waarderen stuk en wij moeten op de weg van de eenheid van de Europese christen-democraten voort.

Die is zeker in het kader van de toenemende betekenis van die Europese eenwording (werkelijke aanpak van de grote problemen in deze tijd is dikwijls alleen in wijder internationaal kader mogelijk als b.v. de bestrijding van werkloosheid, geldontwaarding en misdadigheid) en van het Europees Parlement van essentieel belang. Daarom ook stellen de Europese christen-democraten zich nadrukkelijk zeer positief op met betrekking tot de toelating van Spanje en Portugal tot de Europese Gemeenschap.

Die toetreding van Spanje en Portugal tot de Europese Gemeenschap is voor ons niet in de eerste plaats nog uitsluitend een economisch vraagstuk, maar is een vraagstuk van politieke aard. Het is ondenkbaar, dat het lot van Spanje en Portugal ons als Europeanen onverschillig kan zijn. De voortgang van de democratisering van die naties is voor de toekomst van Europa van essentieel belang. Ons land zal daaraan alle steun moeten geven.

Wij hebben twee weken geleden in Augsburg die steun aan de Spaanse christen-democraat De Miranda, de huidige voorzitter van het Spaanse parlement en aan Freitas di Amaral, voorzitter van de Portugese christen-democraten nog eens toegezegd. Hoewel wij in het regeerakkoord terzake van Europa zeer zeker een positievere formulering hadden gewenst, achten wij de formulering vergeleken met stellingnames van 4 jaar geleden een duidelijke stap vooruit.

5. Zetelverdeling

In een vorige Nederlander is mijnerzijds reeds op de betekenis van de zetelverdeling gewezen. De discussie daarover is terwijl ik dit schrijf in volle gang. Het gaat natuurlijk voor al die partijen erom zich te kunnen herkennen, ook via hun mensen in het volgende kabinet. Dat geldt voor alle partijen, Partij van de Arbeid, D'66 en CDA. Het geldt ook binnen het CDA, waar de herkenbaarheid van de Federatie van de drie partijen, KVP, ARP en CHU natuurlijk evenzeer aanwezig moet zijn in de mensen, die gestalte geven aan het te voeren beleid. Ook het bestuur van de Unie heeft zich daarover nadrukkelijk uitgesproken. Dat acht ik juist. Zoals Van Verschuer aan de Unieraad vorige week heeft uiteengezet, bestaat het CDA uit een federatie van drie partijen. Dat heeft natuurlijk ook in dit opzicht zijn consequenties. Daarnaast speelt thans een rol de beoordeling van elkaanders kandidaten, bijvoorbeeld die van de PvdA door het CDA en die van het CDA door de PvdA. Ik acht dit een heilloze weg. Het lijkt mij zowel voor socialisten als christen-democraten niet passabel dat men b.v. zegt: wij willen niet mijnheer X van uw partij maar wel mijnheer Y.

Zowel socialisten als christen-democraten dienen zelf te bepalen wie hun vertegenwoordigers zijn.

Socialisten en christen-democraten zullen daar niet minder aan moeten hechten. De eenheid binnen de partijen kan anders zeer gemakkelijk worden bedreigd, terwijl bovendien hierdoor vleugelvorming binnen de partijen wordt bevorderd en dat is noch voor liberalen noch voor socialisten noch voor christen-democraten een wenselijke zaak.

Natuurlijk zijn er nuanceringen in politieke beoordeling binnen elke partij, maar het belang van het land is gediend met in de Nederlandse democratie stabiele grote politieke groeperingen, die niet leven onder de voortdurende bedreiging van extreme vleugelvorming en daarmee gepaard gaande neiging tot scheurmaking. Ook wat dat betreft mogen wij ons aan het verleden spiegelen.

6. Einde derde bedrijf.

Zojuist is de fractievergadering beëindigd, waarin de voorstellen van de informateurs terzake van de zetelverdeling en de portefeuilletoewijzing aan de orde zijn geweest.

De voorstellen zijn als volgt:

1. Formule PvdA 8 - CDA 7 - D'66 1. Daarbij zou dan worden toebedacht aan de Partij van de Arbeid de minister-president, financiën, sociale zaken, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken, onderwijs en wetenschappen, volksgezondheid en milieu, wetenschapsbeleid.

Aan het CDA: economische zaken, ontwikkelingssamenwerking, defensie, justitie, CRM, verkeer en waterstaat, landbouw.

Aan D'66: volkshuisvesting en ruimtelijke ordening plus een extra vice-premier. Het tweede voorstel ging uit van een zetelverdeling 7-7-2.

De Partij van de Arbeid zou dan krijgen: de premier, financiën, sociale zaken, buitenlandse zaken, ontwikkelingssamenwerking, binnenlandse zaken, onderwijs en wetenschappen.

Vervolg op pagina 7

**CHJO -
50 jaar**

**26 november a.s.
in Amersfoort**

Geanimeerde „Uniepers-dag”

„Zo lang mogelijk moet het christelijk-historische weekblad de Nederlander blijven verschijnen”. „Het is belangrijk, dat de Nederlander verschijnt, want met dit weekblad wordt het Uniekader bereikt”. „Wij zijn blij om elke week de Nederlander te mogen ontvangen”. „Elke week spel ik de inhoud van de Nederlander”. Dit waren enkele opmerkingen, welke vorige week zaterdag te horen waren op de te Barneveld gehouden „Uniepers-dag”. Het was een ontmoeting tussen enerzijds een flink aantal lezers en lezeressen van het CHU-weekblad „de Nederlander”, en anderzijds het bestuur van de stichting Uniepers (uitgeefster van de Nederlander) en de redactie van het weekblad.

Het is een geanimeerde bijeenkomst geworden, waarop niet alleen het wel en wee van de Nederlander aan de orde kwam, maar ook de gang van zaken bij de kabinetsformatie in het algemeen en de inbreng van de zijde van de CHU daaraan in het bijzonder.

Het was geen wonder, dat tijdens de besprekingen herinneringen werden opgeroepen aan de, een aantal jaren afgeschafte zomerconferenties van de CHU, de jaar-

lijkse bijeenkomst van twee, twee en een halve dag op het conferentie-oord Woudschoten te Zeist. Op die zomerconferenties vond een uitgebreide ontmoeting plaats tussen het kader van de CHU en vele trouwe leden. Zonder een strakke, zakelijke agenda was het op die conferenties mogelijk uitvoerig met elkaar van gedachten te wisselen over de politieke arbeid van de CHU. „Gezien de goede sfeer hier op de Uniepers-dag zouden we de zomerconferenties van de CHU weer in het leven moeten roepen”, zo klonk het op de Uniepers-dag.

De Uniepers-dag vond plaats in de grote recreatiezaal van de Barneveldse Drukkerij en Uitgeverij (BDU) te Barneveld, de drukkerij waar wekelijks de technische verzorging van de Nederlander in goede handen is. De heer B. Bol, voorzitter van het bestuur van de stichting Uniepers, sprak het begroetings- en openingswoord. Hij kon er gewag van maken, dat er afgelopen jaar in financieel opzicht het bescheiden saldo van f 400 te zien gaf. Het aantal abonnees loopt tegen de 4.000. De financiële zorgen blijven evenwel, want zo langzamerhand overtreffen de kosten, welke PTT rekent voor het verzenden vanaf de

drukkerij naar alle abonnees, de kosten van het zetten en drukken.

De heer Bol zei het van groot belang te vinden, dat de redacties van de politieke bladen van KVP (Politiek Nieuws), ARP (Nederlandse Gedachten) en CHU (de Nederlander) nauw samenwerken en dat in het verleden - denk aan de verkiezingstijd - en in de naaste toekomst gezamenlijke publiciteit bedreven wordt, of in de vorm van gemeenschappelijke nummers of door het plaatsen van dezelfde artikelen. „Maar zolang de CHU nog een zelfstandige partij is en in federatief verband met KVP en ARP in het CDA samenwerkt, zal de CHU een eigen middel moeten hebben om met haar leden te communiceren”, aldus de voorzitter van de stichting Uniepers.

* * *

Dr. R. J. H. Krusinga, vice-voorzitter van de Tweede Kamer-fractie van het CDA en tot aan de eenwording van de drie christen-democratische fracties in de Tweede Kamer voorzitter van de christelijke-historische Tweede Kamer-fractie, gaf een uitvoerig overzicht van de gang van zaken bij de kabinetsformatie.

dr. K. de Vries

Vanwege de actualiteit worden zijn beschouwingen weergegeven in een apart artikel, dat elders in dit nummer van de Nederlander is opgenomen.

Dr. K. de Vries, voorzitter van de redactie van de Nederlander en lid van de Eerste Kamer, beantwoordde de vraag „Wat verwacht u van de Nederlander?”. „De CHU is een politieke partij en de Nederlander, het blad van de CHU, moet dus een politiek blad zijn. De Nederlander is een landelijk blad en het zal dus met name aandacht aan de landelijke politiek moeten besteden. Daarom ook wordt in de Nederlander veel plaats ingeruimd voor het parlementaire nieuws. Het is verheugend, dat de Nederlander kan rekenen op bijdragen van de christen-democratische kamerleden, en in het bijzonder van hen, die door de CHU zijn voorgedragen”, aldus dr. De Vries. Hij wees er voorts op, dat de Nederlander aandacht besteedt aan het werk van de jongeren- en vrouwenorganisaties binnen de CHU en deelde ook mee, dat de inhoud van de Nederlander vaak belangstelling ondervindt buiten de eigen kring.

* * *

De drie inleidingen waren op het tweede deel van de Uniepers-dag onderwerp van een ruimhartige gedachtenwisseling. Daaruit bleek grote waardering voor het werk van de redactie. Enkele suggesties, ondermeer betrekking hebbende op populaire-/anecdote berichtgeving, zullen nader bestudeerd worden.

De directie van de BDU verzorgde aan het slot van de dag een uitstekende broodmaaltijd. Het bestuur van de stichting Uniepers en de redactie van de Nederlander danken de directie van de BDU hartelijk voor haar uitstekende gastheerschap op de Uniepers-dag.

De vergadering zond een telegram naar mejuffrouw E. Th. Vroegop, die als secretaresse van Uniepers de organisatie van de Uniepers-dag ter hand had genomen. Om gezondheidsredenen moest zij evenwel afzien van de reis naar Barneveld.

H.L.

Dr. R. J. H. Krusinga op Uniepers-dag:

Persoonlijke voorkeur voor voorzitterschap CDA-fractie

„Wie in mijn hart kijkt, zal bemerken, dat ik persoonlijk een voorkeur heb voor het voorzitterschap van de CDA-fractie in de Tweede Kamer”. Dit heeft dr. R. J. H. Krusinga, vice-voorzitter van de CDA-fractie en tot voor kort voorzitter van de CHU-fractie, vorige week zaterdag gezegd op de te Barneveld gehouden Uniepers-dag, een ontmoeting van abonnees op de Nederlander met het bestuur van Uniepers (uitgeefster van het CHU-weekblad) en de redactie.

Dr. Krusinga kreeg na zijn inleiding over de gang van zaken bij de kabinetsformatie de vraag voorgelegd, of de kranteberichten over zijn kandidatuur voor een ministerspost in het tweede-kabinet-Den Uyl op waarheid berustten.

„Van de kant van het dagelijks bestuur van de Unie is gesteld, dat als de KVP de nieuwe vice-premier in het nieuwe kabinet levert en als vanuit de ARP de CDA-fractie-voorzitter geleverd wordt, de CHU de eerste keus moet hebben voor wat betreft de ministersposten, welke aan de christen-democraten toevallen”, aldus dr. Krusinga. „En dit betekent dan, dat aan de CHU een belangrijke ministersportefeuille moet toekomen”.

Dr. R. J. H. Krusinga,

Uiteraard kon dr. Krusinga niet vertellen, aan welke figuren CDA-onderhandelaar

mr. A. A. M. van Agt denkt voor het bezetten van de ministersposten, die door het CDA bemand moeten worden. Maar hij meende wel te weten, dat van de zijde van de ARP de CDA-Tweede-Kamerleden J. de Koning en M. W. Schakel (beiden afkomstig uit de ARP) naar voren worden geschoven.

VEEL BEREIKT

Dr. Krusinga legde in zijn beschouwingen over de kabinetsformatie sterk de nadruk op hetgeen de christen-democraten wisten te bereiken bij - de onderhandelingen over het toekomstig regeerprogramma. „Er is te weinig naar buiten gekomen over hetgeen het CDA in de wacht sleepte”, aldus dr. Krusinga. En hij noemde enkele resultaten: bij de afspraak over de WIR (wettelijke investeringrekening) is het CDA er het beste uitgekomen, het resultaat inzake de grondpolitiek is matig voor het CDA, de overeenkomst over de ondernemingsraden is voor het CDA redelijk, en de compromissen over de VAD zijn voor het CDA het slechtste. In het sociaal-economisch-financiële akkoord zitten veel elementen,

welke de christen-democraten altijd gewenst hebben en het CDA kan positief tegen dat akkoord aankijken”, zei dr. Krusinga. Hij meende voorts, dat als het nieuwe kabinet binnen anderhalf jaar met een abortus-wetsontwerp komt, dat ontwerp beter zal zijn dan wanneer de abortusregeling aan socialisten, in samenwerking met liberalen, was overgelaten.

Ingaande op het begin van de door koningin Juliana op prinsjesdag in de Ridderzaal te Den Haag uitgesproken troonrede - in welk begin gesproken werd over de lange duur van de kabinetsformatie - zei dr. Krusinga, zich niet schuldig te achten aan die lange duur. „Inderdaad duurt de kabinetsformatie lang. Dat moet worden afgekeurd. Maar drs. J. M. den Uyl gaat veel te detailistisch te werk. Hij raakt nooit uitgepraat”, zei dr. Krusinga. Hij vond, dat de opmerking van de koningin over de lange duur van de kabinetsformatie geen beschuldigende vinger was in de richting van de christen-democraten, maar veel eerder in de richting van de formateur en de socialisten.

H. L.

Op de grens tussen Oost en West

door: Hans van Weezel, lid Tweede Kamer voor CDA

Een parlementaire delegatie bestaande uit vertegenwoordigers van de vaste kamercommissies voor buitenlandse zaken uit Eerste en Tweede Kamer, onder wie de CDA-leden Scholten, Gooden en ondergetekende heeft onlangs in het kader van de jaarlijkse parlementaire uitwisseling tussen Nederland en Joegoslavië een werkbezoek aan het land van Tito gebracht. Hier volgen enige korte impressies van een uiterst substantieel en leerzaam verblijf.

TITO

Hoewel van Joegoslavische zijde weinig concrete mededelingen werden gedaan over wat er na het bewind van de bejaarde president zal gaan gebeuren, werd telkens de indruk gewekt dat men zich hierover niet al te veel zorgen behoeft te maken. De federale structuur en de traditionele tegenstellingen tussen Kroatiërs, Bosniërs en Slowenen indachtig kan hierachter evenwel een duidelijk vraagteken gezet worden.

Mochten na een ontvallen van de „IJzeren Maarschalk” grote spanningen uitblijven dan is dat voornamelijk te danken aan de vrees, dat hierdoor de Sovjet Unie alleen maar in de kaart gespeeld en de weg voor een tweede „Praag” geopend zou kunnen worden.

Aan de communistische gezindheid van dit land behoeft men ondanks alles nauwelijks te twifelen. De communistische partij is relatief klein, maar heeft gefundeerd op het „harde partizanen-cement” het bestuur van de federatie vooralsnog stevig in handen. Desondanks is de relatie met Moskou niet optimaal te noemen. Met name heeft Joegoslavië met Moskou nog steeds geen overeenkomst kunnen bereiken over de mogelijkheid dat er in een land meer dan één communistische partij kan zijn.

In verband hiermede was het tekenend, dat herhaaldelijk de wens naar voren kwam, dat in het bijzonder de sociaal-democraten in West-Europa het Euro-Communisme wat positiever tegemoet zouden moeten treden. Nog te veel zou in het Westen het communisme met de Sovjet Unie geïdentificeerd worden. Met betrekking tot

het laatste was het opmerkelijk, dat met geen woord gerept werd over contacten tussen de Joegoslavische communistische partij en de Nederlandse CPN. Over de relaties met de Franse en de Italiaanse communistische partijen werd evenwel duidelijk in positieve zin gesproken.

EEG

Naast ontwapeningskwesaties, de rivaliteit tussen de supermachten, het lot van de politieke gevangenen alsmede de positie van de Christenen in Joegoslavië, het probleem van terugkerende gastarbeiders, de bouw van kerncentrales en de komende toetsingsconferentie te Belgrado, kwam de relatie met de EEG uitvoerig ter sprake. Net zoals de Comecon-landen kampt Joegoslavië al sinds enkele jaren met een aanmerkelijk deficit in zijn handel met de geïndustrialiseerde landen. Vooral heeft Joegoslavië het moeilijk met de EEG een evenwichtig handelsverkeer op te bouwen. De Joegoslavische regering hoopt evenwel, dat een nieuw akkoord met de Gemeenschap dat volgend jaar in werking zal gaan treden, deze onevenwichtigheid te niet zal doen.

TRANSIT VERKEER

In gesprekken met de Joegoslavische autoriteiten kwam voorts veelvuldig het wegtransport vanuit het Westen door Joegoslavië naar het Midden-Oosten aan de orde. Het land heeft op het ogenblik zo veel last van het doorgaand vrachtvervoer, dat het overweegt de vrijheid om door Joegoslavië heen te rijden, aan banden te leggen. Vooral het lokale verkeer wordt, zo menen de Joegoslaven, belemmerd door het internationale wegvervoer, waarvan het land zelf maar in zeer beperkte mate profiteert. Om hun eigen vervoersproblemen te ontlasten overwegen de Joegoslaven dan ook het aantal ritten dat vervoerders vanuit de EEG-landen vrijelijk door Joegoslavië maken, te beperken.

Begrip dient opgebracht te worden, dat na de energiecrisis het wegverkeer door Joegoslavië richting Midden-Oosten vertienvoudigd is, waarvoor de huidige infrastructuur van dit land niet berekend is.

Om een en ander te kunnen opvangen willen de Joegoslaven binnen enkele jaren een geheel nieuwe doorgangsroute aanleggen. Hiervoor is evenwel geld en technische „know-how” nodig. Ik acht het dan ook een goede zaak, dat Nederland mede met het oog op het belang van het Nederlandse transportverkeer in de EEG, het initiatief zal nemen om de Joegoslaven hierbij behulpzaam te zijn.

WEINIG SPEELRUIMTE

Voor een land bekneeld tussen Oost en West, gelegen tussen twee duidelijk westers geïntendeerde landen, Italië en Griekenland, heeft Joegoslavië weinig politieke speelruimte. Zonder dit met zo veel woorden te zeggen blijft in gesprekken de vrees voor de Sovjet Unie duidelijk waarneembaar.

In verband hiermede wordt thans behoedzaam getracht openingen naar de volksrepubliek China te maken. De enige kans van dit land om zich te profileren ligt duidelijk in de groep van ongebonden landen. Met Algerije bevindt Joegoslavië zich in deze club in de voorhoede positie en zal deze in de toekomst wat mogelijk proberen te versterken. Het niet buigen naar links en het niet buigen naar rechts schijnt ook hier opgeld te doen. Onderwijl blijven de Joegoslaven op uiterst gespannen voet leven met hun communistische buurlanden, Albanië en Bulgarije. Over de relaties met Oostenrijk werd evenmin hoog opgegeven. Het neo-nazisme zou in dit land hoogtij vieren. Propaganda of vrees? Ik houd het op beide.

De laatste wereldoorlog en de gesel van het Derde Rijk liggen nog vers in het geheugen. Onder het juk is Joegoslavië evenwel nooit doorgestaan en bij herhaling werd de verzekering gegeven, dat dit in de toekomst evenmin ooit zal gebeuren.

„Hitler heeft ons ongewild de motivatie en de inzet gegeven, die wij als het moet wederom in onze onherbergzame natuur ten volle zullen ontplooiën”, aldus de boodschap die aan deze delegatie mee naar huis werd gegeven.

Hans S.L. Gualthérie van Weezel

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntzma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresverandering voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:

Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

werknemers bevoordelen. Bovendien zou de verlaging van deze premies een blijvend karakter moeten hebben. Bij de 300-gulden uitkering staat de tijdelijkheid voorop. Dat voorkomt dat een volgend kabinet met een maatregel zit opgescheept, die niet meer is terug te draaien. Ook het feit, dat het voor iedereen geldt, zoals bejaarden, uitkeringsgerechtigden, middenstanders en boeren doet sympathieker aan dan het FNV-plan. Wij zullen maar afwachten wat de rekenarij op de departementen gaat opleveren.

GARANTIE

Het effect van één en ander zal in elk geval zijn dat de koopkracht van de modale werknemer voor volgend jaar is gegarandeerd. In de werkgeverspositie verandert daarmee eigenlijk niets: een zeker afzetniveau blijft in stand en dat is iets waarmee zij het van harte eens kunnen zijn. Het wettelijk punt echter, de crux waar alles om draait is dan nog niet aan de orde geweest. Dat is de vraag, wie de risico's van mogelijke tegenvallers in 1978 moet dragen. Opnieuw dreigen deze te worden afgewenteld op de bedrijven. Waarom? Omdat de automatische prijscompensatie - zoals het er nu naar uitziet - blijft bestaan. In 1977 heeft dit feit wederom geleid tot hogere loonstijgingen dan was voorzien. En de bedrijven moeten dat betalen.

Zo langzamerhand wordt ook buiten de kring van de bedrijven erkend - zelfs de PvdA is daarvan overtuigd - dat de rendementen omhoog moeten en dat er ruimte moet komen voor nieuwe activiteiten. Wanneer de werknemers op de nullijn gaan zitten moet de groei van het nationaal inkomen worden verdeeld tussen de overheid en de bedrijven. Voor 1978 was een zeer bescheiden stijging van de bedrijfsresultaten gepland. Daarbij was het uitgangspunt een groeicijfer van drie procent van het nationaal inkomen. Wanneer in het kader van de middellange termijnramingen een groei van twee procent zou worden aangehouden - en dat is bepaald eerder verantwoord dan een hoger cijfer - zou het beeld van de verdeling tussen overheid en bedrijven er anders uit komen te zien. Houdt de overheid aan de plannen voor de collectieve sector vast, dan zou zij méér nodig hebben dan de economische groei toelaat. De overheid komt nu zelf in de knel. En de grote vraag wordt dan: „Wie moet wat inleveren? De overheid, de bedrijven of de werknemers?”. Den Haag

J. F. de Klerk,

Secretaris externe betrekkingen
Nederlands Christelijk
Werkgeversverbond (NCW).

Koopkrachthandhaving: een goede zaak

door: J. G. de Klerk

Het demissionaire kabinet beschikt op dit moment over cijfers over onze economie op middellange termijn.

Deze cijfers duiden op een nog grotere werkloosheid en uiteindelijk op een lagere volumegroei van het nationaal inkomen. Die cijfers houdt het kabinet vooralsnog achter, maar wel is aangekondigd dat mede met het oog daarop extra maatregelen voor 1980 nodig zijn.

Deze moeten de koopkracht van de bevolking in stand houden. Het liefst wil de huidige regeringsploeg de invulling van het pakket overlaten aan haar opvolgers. Dat is logisch, want de nieuwe ministers zullen de uitvoering van de maatregelen voor hun rekening moeten nemen.

Voorts zegt het kabinet dat het pakket nauw verband houdt met het arbeidsvoorwaardenoverleg. Ook dat is logisch, want enerzijds is handhaving van de koopkracht voor de vakbeweging een minimale voorwaarde om geen initiële loonstijging te eisen en omgekeerd zou een voor de vakbeweging onaantrekkelijk pakket waarschijnlijk tot hogere loonstijging leiden dan werd geraamd en alsdan de door het kabinet gewenste bestrijding van werkloosheid en inflatie in gevaar brengen.

Een moeilijkheid bij dit alles is dat het kabinet door (technische?) oorzaken gedwongen is over deze maatregelen op een zodanig tijdstip te beslissen dat zij op 1 januari 1978 van kracht kunnen zijn. Eén en ander betekent dat die beslissing zo ongeveer in de derde week van oktober moet vallen. Gezien de trage voortgang van de kabinetsformatie is het derhalve mogelijk dat het huidige, demissionaire kabinet tot de extra maatregelen zal moeten besluiten. In dat geval is het politiek en staatsrechtelijk zeer juist de maatregelen zo te kiezen dat een volgend kabinet zo min mogelijk wordt gebonden.

GROOT PROBLEEM

Maar, ons even los makend van het extra pakket, hoe zal het arbeidsvoorwaardenoverleg gaan verlopen? Het grote probleem is hier dat de werkgevers en werknemers wel om de tafel gaan zitten, maar dat zij in de eerste plaats nog niet alle cijfermatige gegevens hebben en verder pas werkelijk afspraken kunnen maken als zij weten wat de overheidsplannen zijn, met name de plannen van het nieuwe kabinet.

Alles bijeengenomen zullen de werkgevers en werknemers eerst met het nieuwe kabinet willen praten, voordat zij met elkaar afspraken gaan maken over het te voeren arbeidsvoorwaardenbeleid. En als basis voor dat gesprek moeten de allerlaatste cijfers voor 1978 en de jaren daarna bij alle onderhandelingsdelegaties bekend zijn. Hoe eerder, hoe beter, want dan is ook nog enige bestudering mogelijk.

Ondanks de onbekendheid met deze cijfers heeft de FNV de vorige week haar wensen al op tafel gelegd. Deze bestaan uit twee delen:

a. Ten dele moet het pakket extra maatregelen bestaan uit een verlaging van de sociale werknemerspremies. De financiering van deze maatregel mag van de FNV geschieden via een verhoging van het financieringstekort van de overheid.
b. een belastingverlaging van f 200,- voor iedereen. Daarnaast mag de voorgenomen verhoging van de BTW op gas, olie en kolen niet worden ingevoerd. De financiering hiervan zou moeten komen van het niet door laten gaan van de inflatiecorrectie. Dit pakket heeft tot doel de koopkracht van de modale werknemer ongeveer in stand te houden. Het uiteindelijk resultaat zou zijn dat in 1978 de min mumlonen er drie procent op vooruitgaan en Jan Modaal ongeveer 0,5 a 1 procent.

BUI

Nu de vakbeweging de bui voor haar leden ziet hangen, heeft zij kennelijk gedacht:

„Wie het eerst komt, die het eerst maalt”. En mochten sommigen haar dat niet gunnen, dan voegt zij daar dreigend aan toe: „Als op de één of andere manier de koopkracht zou worden aangetast, dan zal de vakbeweging een initiële loonstijging eisen in het arbeidsvoorwaardenoverleg”. De twee overige partners in het spel, de overheid en de werkgevers zien min of meer verbaasd toe. De werkgevers hebben tot hun spijt helemaal niets om te dreigen. Als het rendementsinkomen daalt, dan kunnen zij hun prijzen door het strakke prijsbeleid niet verhogen. En ook de toenemende prijsconcurrentie verhindert een dergelijke aanpak. De overheid zou ook best willen dreigen, bijvoorbeeld met een loonmaatregel. Maar dat is haar tot nog toe verboden door de vakbeweging en aanverwante organisaties.

De vakbeweging zegt in feite: „Wij willen de handen vrij hebben om met de werkgevers te onderhandelen, omdat wij niet weten of de overheid zal doen wat wij voor onze leden nodig vinden”. Gebeurt dat eventueel niet, dan halen we het bij de werkgevers; zo nodig, volgens de heer Schelling van de Voedingsbonden FNV, wederom met stakingen. En aan het eind van zo'n scenario past een loonmaatregel natuurlijk helemaal niet.

RUSTIG VERDER

Tegen deze achtergrond moet men de krantenberichten lezen, die melden dat de overheid al aan het rekenen is geslagen. Het ziet er naar uit, dat we allemaal een belastinguitkering krijgen met het doel deze „winst” zo snel mogelijk in goederen om te zetten en daarmee in „werk”. Voor iedereen een gelijk bedrag van ongeveer f 300,-. De nivellering gaat nog rustig verder. Deze maatregel zou moeten worden gefinancierd via een verhoging van het financieringstekort.

Dit plan wijkt nogal af van hetgeen de FNV beoogt, want die wil - via een verlaging van de sociale werknemerspremies - alleen de

Gemeente en provincie verdienen voortdurend aandacht en zorg

De taak van en de eisen te stellen aan een kandidaat van Provinciale staten en gemeenteraad. Dit was één van de vele titels waaronder de lezing van mevrouw D. de Graaff-Nauta op de studiebijeenkomst van CH-vrouwen was aangekondigd. Als lid van de Provinciale Staten van Friesland en Wethouder van Sneek was deze spreker wel bij uitstek geschikt om over dit onderwerp te praten. Het betoog was dan ook zeer boeiend en inspirerend.

DE VERKIEZINGEN VAN 1978

Het is de vraag of de opkomst voor de Raads- en Statenverkiezing wel even groot zal zijn als in 1977. De lange kabinet-formatie werkt niet inspirerend op de kiezer. De onderwerpen waarover in de politieke top wordt geharreward hebben weinig te maken met de taken van de raad en provinciale staten, maar er moest wel rekening mee worden gehouden. Spreker kwam met drie stellingen:

1. In het belang van staten en raden moeten de raads- en statenprogramma's het belangrijkste zijn in de verkiezingscampagnes. De programma's moeten inhoud hebben en er moeten mensen zijn die het programma kunnen presenteren.
2. Het is kiezersbedrog om met landelijke politici de campagnes te voeren.
3. De programma's moeten worden toegespitst op eigen provincie en eigen gemeente en er moeten goede kandidaten komen.

DE ORGANEN

A. Provincie. De gemeente en de provincie staan dicht bij de bevolking dan de rijksoverheid. Helaas is de laatste 100 jaar meer macht geconcentreerd bij de rijksoverheid in Den Haag. Na de tweede wereldoorlog is de taak van de provinciale staten echter toegenomen. Ook het werk van de statenleden is drastisch uitgebreid. De vaststelling van streekplannen, recreatie plannen, wegen-

aanleg, waterzuivering, landschapsbeheer zijn allemaal belangrijke doch tijdrovende zaken. Is dit werk voor een vrouw? Spreekster is van mening, dat juist de vrouw bij uitstek geschikt is als statenlid. Zij heeft vaak meer tijd dan een man met een volle dagtaak, ook meer tijd voor bestudering van de talloze rapporten en is geschikt voor het leggen van contacten.

In CDA-verband zullen er grote CDA-fracties komen waardoor een goede taakverdeling mogelijk is, zodat ieder statenlid de gelegenheid heeft speciale aandacht te geven aan bepaalde onderwerpen.

B. Gemeente. Het lokaal bestuur is een kostbaar bezit. Toch moeten gemeentes niet al te klein zijn om hun taak naar behoren te verrichten. Taken blijven er genoeg, ondanks de bemoeienis van rijk en provincie: welzijnsplannen, beleidsplannen, bestemmingsplannen, stadsvernieuwing, onderwijs.

Conclusie:

1. Gemeente en provincie verdienen voortdurend zorg en aandacht. Hun taken moeten behouden en verwaard worden. Daartoe moeten zij en de bevoegdheden en de financiële middelen krijgen.
2. Beleid moet worden gevoerd door mensen met tijd, verstand, politiek inzicht, bestuurlijk inzicht, door mannen en vrouwen, jongeren en ouderen.
3. Bij de samenstelling van de colleges van burgemeester en wethouders en gedeputeerde staten moet zorgvuldig gehandeld worden. Bij meerderheidscolleges bestaat het grote gevaar voor polarisatie.
4. Vanuit ons geloof moeten we als christelijke vrouwen de schepping helpen bouwen en bewaren. Met deze oproep tot alle aanwezigen besloot de spreker haar betoog.

L.G.B.

Gezondheidszorg in de belangstelling

door: L. P. Heukels

Begin dit jaar kwamen twee wetsontwerpen betreffende de gezondheidszorg sterk in de belangstelling; n.l. het wetsontwerp tarieven gezondheidszorg en het wetsontwerp gezondheidszorgvoorzieningen. Zoals ik in eerdere artikelen al vermeldde ontmoetten beide wetsontwerpen bij de artsenorganisatie nogal wat kritiek (trouwens ook daarbuiten). Vanuit de Tweede Kamer kwam daarop de vraag: kritiek best, maar wat zijn jullie alternatieven?

Over een van die alternatieven wil ik het nu hebben. De Landelijke Huisartsenvereniging LHV is met een blauwdruk gekomen

met daarin een aantal bouwstenen voor het in de komende tijd te voeren beleid. Twee onderdelen daaruit kwamen reeds in de pers, namelijk de maximering van de praktijkgrootte en de daling van de zogenaamde rekennormpraktijk. Het rapport bevat echter nog meer interessante gedachten, zodat een bespreking in „de Nederlander” gerechtvaardigd lijkt. Het rapport heeft tot doel de voorwaarden te scheppen die leiden tot een zo mogelijke verbetering van de zorg voor de patiënten. Het is de bedoeling maatregelen te nemen die de zorg in de huisartsgeneeskunde verder verbeteren; de huisartsgeneeskunde vormt immers een belangrijk deel van de eerstelijnsgezond-

heidszorg. Het rapport handelt dus voornamelijk over maatregelen, die genomen moeten worden om de kwaliteit op te voeren. Het rapport valt in vier delen uiteen.

Inleiding;

Hier komt direkt een belangrijk punt aan de orde. De LHV is namelijk van mening, dat de zorg voor de kwaliteit van de gezondheidszorg primair een kwestie van de werkers in de gezondheidszorg zelf is en dat zij samen met de overheid voor het scheppen van de juiste voorwaarden voor een goede gezondheidszorg verantwoordelijk is.

Voor de organisatie van de eerstelijnszorg acht de LHV het een goede zaak wanneer er in het eerste echelon meer wordt samengewerkt, daarbij kan de regionalisering een aanwinst zijn wanneer er tenminste inspraak komt voor de beroepsorganisaties.

ZORG VOOR DE KWALITEIT:

Deze kan zich uiten op de volgende terreinen. Een langere opleiding tot huisarts is noodzakelijk. Het wordt daardoor mogelijk de algemeen arts een betere, meer op het huisartsberoep afgestemde opleiding te geven. Hierdoor zal het mogelijk kunnen zijn b.v. meer dingen in de eerste lijn zelf te doen, waardoor minder wijzigingen naar de relatief dure tweede lijn noodzakelijk zullen zijn. Overigens spelen bij verwijzingen nog geheel andere factoren een rol, wanneer men bedenkt, dat een aanzienlijk deel der verwijzingen tot stand komt op verzoek van de patiënt. De toegenomen mondigheid van de patiënt zal hieraan niet vreemd zijn. Hier ligt dus een algemeen maatschappelijk probleem, waarvan de oplossing niet direkt binnen de gezondheidszorg kan worden gevonden.

(wordt vervolgd).

32ste jaargang no. 2

augustus/september/oktober 1977

Vrouwengeluiden

KWARTAALBLAD VAN DE CENTRALE VAN
CHRISTELIJK-HISTORISCHE VROUWEN

Redactie: Mevr. Mr. L. G. Baud, Kerkplein 16, Breukelen
Tel. 03462 - 1473

Administratie: Mevr. A. Logt-Jalving, Boekweitlaan 25, Hoogeveen,
Tel. 05280 - 65232

Penningm.esse: Mevr. A. M. v.d. Linde-Pelger, Geert Grootestraat 146,
Zwolle, Tel. 05200 - 34024
giro 538750 t.n.v. de Centrale C.H. Vrouwen

Studiebijeenkomst voor leden van de Centrale Raad van C.H.-vrouwen en de vrouwelijke leden van provinciale staten en gemeenteraden.

Het wordt een goede gewoonte van de centrale van C.H.-vrouwen in het najaar met de centrale raad en vertegenwoordigers in gemeente- en provinciebesturen bijeen te komen. Tientallen vrouwen, die heel wat tijd en energie voor het politieke bedrijf beschikbaar stellen, ontmoetten elkaar onlangs in Utrecht.

De bedoeling van deze dag: informatie - motivering - vorming - activering. Onder de aanwezigen ons Tweede-Kamerlid Hanneke Evenhuis. Na een kopje koffie worden wij door haar meegenomen langs de weg die formateur Den Uyl en beide informateurs, Albada en Veringa, tot nu toe gegaan zijn. „Politiek is geen kalm bedrijf”, is één van haar uitspraken. Kalm en duidelijk is wel de uiteenzetting die zij er van geeft. Met kennis van zaken sprekend, verhelderend waar vragen komen. Kortom een parlementariër waardig.

Deze dagen worden altijd uitgebuit. Zo doende kwam voor de lunch ook Dieuwke de Graaf-Nauta nog aan het woord. Een vakvrouw in de politiek. Voorzitter van de CDA-fractie in de provinciale staten van Friesland en wethouder van Sneek. Wie zou ons beter kunnen informeren over hetgeen aan de orde komt in het komende voorjaar, met verkiezingen zowel voor de provinciale staten als voor de gemeenteraad. Wat zij aangaf, bracht een discussie op gang waaruit bleek dat onze raadsleden geen robots zijn, maar mensen met een dienende taak en een open oog voor de mogelijkheden anno 1977. Op een gegeven moment staat er dan in de

vergaderzaal een wagen met lunchpakketten, komen er dames met koffie en melk. Altijd te snel, want uitgepraat kom je nooit. Geen zorg. De presidentie houdt zich aan de agenda. Dit kan door de pauzes. Zo zitten we snel in de volgende besprekingen.

De Centrale Raad bestaat uit contactvrouwen in de diverse Kamerkringen. In iedere Kamerkring één, plus een plaatsvervangster. De bedoeling is tweeledig: contact tussen bestuur en Kamerkring en contact tussen Kamerkring en individu.

In verband met het voorstellen van kandidaten voor de komende verkiezingen zijn deze Centrale-Raad-leden zeer belangrijk. De Centrale van C.H.-vrouwen kent ze en kan de verschillende besturen op hen opmerkzaam maken.

De leden van de Centrale Raad kennen de mensen in de Kamerkring en kunnen ze voorstellen en verdedigen.

Daarnaast activeren Centrale Raadsleden de CDA-vrouwenberaden, provinciaal-plaatselijk. Uit de discussies blijkt dit zeer verschillend te werken. In de éne Kamerkring voortreffelijk, in de andere zeer moeizaam.

De balans wordt opgemaakt en de bestuursleden van de Centrale krijgen huiswerk mee. Dat huiswerk zal o.a. resulteren in adressenlijsten van onze leden per Kamerkring voor de Centrale Raad, zodat zij per Kamerkring alle leden kunnen activeren.

Immers: „C.H.-vrouwen wij hebben u nodig!”

Vier uur wordt op deze vergadering het laatste woord gesproken.

Moe-opgepept-voldaan naar huis.

Aan het werk??

A. M. van der Linde-Pelger

Studiedag voor CDA-vrouwen

Op donderdag 27 oktober 1977 wordt in Utrecht een studiedag voor CDA-vrouwen gehouden over het onderwerp „Emancipatiebeleid”.

Op deze dag wordt gesproken over de regeringsnota waarop de CDA-vrouwen moeten reageren. Hoe doen we dat? Op de studiedag van de Centrale van C.H.-vrouwen van 31 augustus 1977 hebben vijf leden zich beschikbaar gesteld voor het bestuderen van elk één hoofdstuk. In ARP- en KVP-kringen is hetzelfde gebeurd. Deze

vijftien CDA-vrouwen zullen een advies voorbereiden dat op 27 oktober wordt besproken. Het resultaat van de studiedag zal als de visie van het CDA-vrouwenberaad ter kennis worden gebracht van regering en de kamerfracties.

Ieder die wil meepraten of luisteren op deze studiedag is welkom.

Wilt u u alvast opgeven? Dat kan. Mevrouw J. J. M. v. d. Mei-Zilverentant, Meentweg 96 te De Meern, tel. 03406-2310 zal u graag noteren.

Oproep aan CHJO-leden

Graag wil ik langs deze weg alle mensen die nog niet gereageerd hebben op ons schrijven betreffende het lidmaatschap van de CHJO (augustus 1977; E.J.B.-336) oproepen dit alsnog en liefst zo spoedig mogelijk te doen. Verder hoorde ik van onze penningmeester dat velen reeds gereageerd hebben door de bijgesloten girokaart in te vullen. Een loffelijke zaak!

Een voorbeeld voor hen die dat nog niet deden.

Edoch, op deze kaart is meestal niet ingevuld van wie het bedrag afkomstig was, zodat we nog niet kunnen nagaan welke CHJO-leden aan hun financiële verplichtingen voldaan hebben.

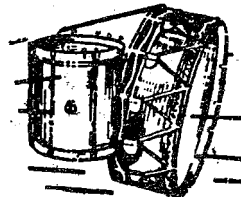
Wij verzoeken hun derhalve nog even een briefkaart naar het secretariaat te verzenden ter bevestiging van een en ander. Zij die reeds betaald hebben, maar nog niet

hebben gereageerd op bovengenoemd schrijven, kunnen volstaan met een aantekening te maken op het strookje.

Zij die nog niet betaald hebben, worden uiteraard verzocht dit zo spoedig mogelijk te doen en dan tevens hun naam en adres op de girokaart te vermelden. Het gironummer van de CHJO is: 200 450 ten name van Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Rotterdam.

Egbert Bluemink,

algemeen secretaris CHJO.

VAN DER GLAS Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Rectificatie

Onder een van de foto's die genomen werden op de introductie-conferentie van de CHJO te Havelte en afgedrukt stond in „de Nederlander” van vorige week, is abusievelijk een verkeerd onderschrift geplaatst. Het betreft de foto die buiten werd genomen. Het onderschrift moet zijn: Mevrouw Evenhuis wordt na haar lezing bedankt door onze vice-voorzitter, Jan van den Assem. (Mevrouw Evenhuis zittend achter de tafel; de heer Van Assem staande).

NIEUWS UIT DE NAVO

(2) Lord Lyell's zwanezang

Aan de 23ste plenaire zitting van de Noord-Atlantische Assemblée in Parijs, waarover in het vorige nummer van „De Nederlander” iets werd meegedeeld, gingen vergaderingen van de vijf commissies van dit adviesorgaan - ten onrechte wel NAVO-parlement genoemd - vooraf.

Als vice-voorzitter van de commissie voor onderwijs, culturele zaken en voorlichting heb ik de aanbieding van en de discussie over het laatste „algemeen rapport” van Lord Lyell bijgewoond.

Lord Lyell (geboren in 1939) bezet als lid van een Schots adelijk geslacht een erfelijke zetel in het Hogerhuis en behoort tot de conservatieve partij. Hij werd in 1973 tot „algemeen rapporteur” van de zoëven genoemde commissie benoemd en was, na vier jaar als zodanig te hebben gefungeerd, niet

herkiesbaar. Het door hem uitgebrachte rapport was dus een soort zwanezang. Hier volgt een samenvatting van de kern van dit stuk, dat op 19 september door de commissie en op 22 september door de gehele Assemblée werd goedgekeurd, in beide gevallen met eenparigheid van stemmen.

De twee belangrijkste ontwikkelingen, die zich het laatste jaar hebben voltrokken op het terrein, waarmee de commissie voor onderwijs, culturele zaken en voorlichting van de Noord-Atlantische Assemblée zich bezighoudt, zijn: het optreden van de nieuwe president van de Verenigde Staten als strijder voor handhaving van de rechten van de mens en de voorbereiding van de op 15 oktober a.s. beginnende conferentie van Belgrado, waar de naleving van het in 1975 te Helsinki door 35 landen gesloten accord

inzake veiligheid en samenwerking in Europa zal worden getoetst.

President Carter heeft de beweging voor de mensenrechten een sterke steun in de rug gegeven. De handhaving van deze rechten vormt thans een van de voornaamste doeleinden van de buitenlandse politiek der Verenigde Staten. Het desbetreffende optreden kenmerkt zich door kracht, doelgerichtheid en flexibiliteit. Er zijn aanwijzingen, dat deze politiek in bepaalde landen tot enige verbetering van de situatie heeft geleid, maar dat de onderdrukking van de dissidenten in de Sovjet-Unie eerder toe dan afgenomen is.

Zijn strijd voor handhaving van de rechten van de mens is president Carter niet overal in dank afgenomen. De meest negatieve reacties zijn afkomstig uit de Sovjet-Unie. Daar is Carter beschuldigd van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van onafhankelijke staten en is zijn politiek schadelijk voor de détente (ontspanning) genoemd. De Russen schijnen Carter's optreden als een vorm van ideologische oorlogvoering te beschouwen. Zij verliezen hierbij kennelijk uit het oog, dat zij zelf herhaaldelijk hebben verklaard, dat „détente” niet inhoudt, dat er een eind wordt

gemaakt aan de ideologische strijd. En wat de door hen signaleerde inmenging betreft: zij zijn blijkbaar vergeten, wat er in 1968 in Tsjecho-Slowakije is gebeurd. Het is duidelijk, dat er in de Russische anti-Carter-campagne gemeten wordt met twee maten.

Ook in het Westen is er kritiek op de Amerikaanse president uitgeoefend, o.a. door de Franse president Giscard d'Estaing (scherp) en door de Duitse bondskanselier Schmidt (minder scherp). Deze kritiek slaat niet op het door Carter gehuldigde beginsel maar op de door hem gevolgde tactiek (confrontatie).

Gelukkig hebben de NAVO-landen ondanks deze meningsverschillen bij de voorbereiding van de conferentie van Belgrado één lijn getrokken. Zij hebben er gezamenlijk voor gezorgd, dat de kwestie van de handhaving van de rechten van de mens op de agenda is geplaatst. Het is te hopen, dat zij bij de discussie over dit cardinale punt een voorbeeld zullen nemen aan het optreden van president Carter, m.a.w. dat hun houding zich zal kenmerken door kracht, doelgerichtheid en flexibiliteit.

K. de Vries

ARUBA

door: P. H. v. Zeil, lid Tweede Kamer voor het CDA

Aruba, een van de zes eilanden van de Nederlandse Antillen, is de laatste tijd veel in het nieuws. In het kader van dit artikel wil ik graag iets zeggen over de achtergronden van acties en activiteiten op en vanuit Aruba.

Op Aruba bestaat reeds heel lang een duidelijk gevoel van achterstelling en ongelijkwaardige behandeling t.o.v. Curaçao. Dat leidde ertoe dat men in het begin van de vijftiger jaren pogingen ondernam om tot een gelijk aantal zetels in de Staten van de Nederlandse Antillen te komen als Curaçao. In de besprekingen die toen met Nederland plaatsvonden werd met instemming van de vertegenwoordigers van Curaçao gepleit voor een 8 - 8 verhouding. Dat voorstel werd door de vertegenwoordigers van Nederland niet geaccepteerd, omdat het niet in overeenstemming was met de verhouding in bevolkingsaantallen op deze twee grootste eilanden van de Nederlandse Antillen. Of anders gezegd, het paste niet in het denken over de evenredige vertegenwoordiging. De vertegenwoordigers van Nederland motiveerden de afwijzing van het voorstel met te wijzen op de in de Staatsregeling van de Nederlandse Antillen en de in de Eilandenregeling van de Nederlandse Antillen neergelegde bedoelingen, dat de taken en bevoegdheden van de Eilandbesturen in omvang zouden toenemen met als consequentie dat op nationaal niveau steeds minder zaken te behartigen zouden zijn en uit dien hoofde de taakstelling van de Staten geleidelijk zou afnemen. Gezegd moet worden, dat van deze bedoelingen bitter weinig is terecht gekomen.

Sinds de oprichting van de MEP (Movimiento Electoral di Pueblo), nu ongeveer 8 jaar geleden, is de

ongelijkwaardigheid van Aruba t.o.v. Curaçao bij voortdurend in de aandacht gebracht. Aanvankelijk streefde genoemde partij naar een rechtstreekse aansluiting dan wel een rechtstreeks verband met Nederland. Op die wens van Aruba is steeds vanuit Nederland gereageerd met de mededeling, dat dat niet kan, niet in het belang is van Aruba, consequenties heeft voor de andere eilanden die tot de Nederlandse Antillen behoren en vreemd is aan het allerwege onderkende streven naar onafhankelijkheid van gebieden.

De MEP kiest daarom de laatste tijd voor een onafhankelijkheid van Aruba, voor het moment dat de Nederlandse Antillen onafhankelijk worden en voor de eerste jaren van de onafhankelijkheid bescherming van Nederland die tot uitdrukking moet komen in het verzorgen van de defensie, het onderhouden van de buitenlandse betrekkingen, het handhaven van het cassatierecht, het verzorgen van een associatieverdrag met de EEG, het realiseren van een ontwikkelingssamenwerking, een garantie voor de nieuwe Arubaanse munteenheid en de mogelijkheid van handhaving van het Nederlandse staatsrecht voor Aruba. Wanneer ik zo nadrukkelijk spreek over de opvattingen van de MEP, dient men te bedenken dat deze partij bij de verkiezingen van leden voor de Staten van de Nederlandse Antillen, zowel in 1973 als in 1977, vijf van de acht voor Aruba bestemde zetels wist te behalen. Bovendien moet worden bedacht dat deze partij in 1975 de meerderheid verwierf in de Eilandsraad van Aruba. Op de derde plaats moet worden bedacht, dat bij een in maart j.l. gehouden referendum de meerderheid van de bevolking van Aruba zich voor een onafhankelijkheid van Aruba

uitsprak. En bij deze gegevens moet nog worden bedacht dat het bedrijfsleven op Aruba zich voor onafhankelijkheid heeft uitgesproken. Dat geldt ook voor een gedeelte van de vakbeweging, terwijl het eveneens van toepassing is op enkele andere op Aruba gevestigde politieke partijen. Niet onvermeld moge tenslotte blijven de door de Staten van de Nederlandse Antillen in 1973 en in 1975 aangenomen moties, die mogen worden uitgelegd als het door dit college aanvaard van het streven van Aruba naar onafhankelijkheid.

Opvallend is dat men op Aruba heel erg veel bezig is met het belang van Aruba en dat men zich weinig of niet bekommert om de belangen van de andere vijf eilanden van de Nederlandse Antillen (Curaçao, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba). Het is onmiskenbaar dat de belangen van die eilanden door een onafhankelijkheid van Aruba worden geschaad. Ook tijdens de recente ontmoeting die de CDA-fractiecommissie voor de Nederlandse Antillen en de vaste kamercommissie voor de Nederlandse Antillen met Arubaanse delegatie hebben gehad, heb ik namens het CDA op dat centraal stellen van het Arubaanse belang en het grotendeels voorbijzien van de belangen van de andere eilanden gewezen. De Arubanen achten het behartigen van de belangen van de andere eilanden echter een verantwoordelijkheid van Nederland.

Voorts is in die recente ontmoetingen gewezen op de consequenties voor de bevolking van Aruba zelf. Meer dan eens is namelijk gebleken dat men zich niet voldoende de consequenties heeft gerealiseerd van een onafhankelijkheid op sociaal, economisch, financieel, fiscaal en bestuurlijk gebied.

Vanuit het CDA is ervoor gepleit om ook daarvan eens een gedegen studie te maken. Bovendien is erop gewezen, dat het realiseren van een onafhankelijkheid die zeker de eerste periode nog gepaard zal gaan, conform de voorstellen van de Arubanen, met banden met Nederland bij veel jonge landen de vraag zal opwerpen of het hier niet om een schijn-onafhankelijkheid gaat. Dat is iets wat én

Aruba én Nederland zullen moeten trachten te voorkomen. Een ander aspect van het streven van Aruba naar onafhankelijkheid, waaraan Nederland niet voorbij kan en mag gaan, is de verantwoordelijkheid die Nederland heeft tegenover andere landen in het Caraïbisch gebied zoals Venezuela, Barbados, Jamaica. Een klein zelfstandig land als Aruba zou zijn, kan namelijk gemakkelijk speelbal van grotere en krachtiger mogendheden worden met alle kansen die dat heeft voor een toeneemende onrust in dat gebied. In dit verband moet gewezen worden op het gemak waarmee Betico Croes, de leider van de MEP, onlangs een beroep deed op onder meer Cuba, om het volk van Aruba de nodige medewerking te geven in zijn strijd naar onafhankelijkheid. Men moet er niet aan denken wat de consequenties geweest zouden zijn als Cuba onmiddellijk en instemmend op dat verzoek zou hebben gereageerd.

Open gesprekken

Tijdens de recente ontmoetingen die de Arubaanse delegatie met een delegatie van de Koninkrijksregering heeft gehad, is afgesproken dat aan de nieuwe bewindsman of bewindsvrouw die de verantwoordelijkheid voor de betrekkingen met de Nederlandse Antillen zal krijgen spoedig naar de Nederlandse Antillen zal gaan om met de nieuwe regering van de Nederlandse Antillen en met een vertegenwoordiging van Aruba het geheel van de problematiek nog eens door te praten. Dat zal een open gesprek moeten zijn.

De CDA-fractiecommissie voor de Nederlandse Antillen is van oordeel dat er ook een parlementaire delegatie naar de Nederlandse Antillen zal moeten om zich op elk van de zes eilanden te oriënteren, alsmede bij de Staten van de Nederlandse Antillen ten einde hun opvattingen over het streven van het eilandgebied Aruba te kunnen verneemen en vast te stellen welke consequenties men aan de eigen opvatting over dat streven kan en wil verbinden. Na deze ontmoetingen zullen regering en parlement dan samen moeten spreken over de door Nederland te trekken beleidslijnen.

Kiezers willen in grote meerderheid PvdA en CDA samen in kabinet

Kiezersonderzoek 1977

De Partij van de Arbeid en het CDA worden door de Nederlandse kiezer het meest genoemd als gewenste deelnemer aan een nieuw kabinet. Bij beide partijen gaat het om een voorkeur van 66 à 70% van het electoraat. De aanhang van zo'n coalitie vormde in 1967 reeds een meerderheid onder de kiezers, maar in de loop der laatste tien jaar is deze steeds groter geworden (van 46% pro-PvdA, tegen 33% pro-VVD in 1967, tot 70% pro-PvdA tegen 43% pro-VVD in 1977).

Het abortusprobleem is het meest omstreden - en tegelijk het meest bekende - vraagstuk onder de kiezers. Extreme standpunten worden verhoudingsgewijs door veel kiezers ingenomen. Zo wil 32% der kiezers de volstrekte vrijheid aan de vrouw toekennen, terwijl 17% de abortus radicaal wenst te verbieden. Een meerderheid (51%) is voor liberalisering, terwijl 24% neigt naar een verbod en 15% een „middenstandpunt” inneemt.

Het vraagstuk van de werkloosheid wordt door verreweg de meeste kiezers (70%) gezien als een van de belangrijkste problemen waarmee Nederland te maken heeft. Veel kleiner (21%) is de groep kiezers die de inflatie als zodanig betitelt. Opvallend is voorts de vermindering in belangstelling voor het milieuprobleem: noemde in 1971 nog 43% der kiezers deze kwestie belangrijk, in 1977 was dat aantal tot 13% gedaald.

Dit zijn enige van de opmerkelijkste uitkomsten van het „Nationaal Kiezersonderzoek” dat in de afgelopen maanden is ondernomen door de samenwerkende politieke vakgroepen en secties van de Nederlandse universiteiten en hogescholen en dat wordt gesubsidieerd door de Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO). Zulke onderzoeken worden sedert 1971 rond elke Tweede Kamerverkiezing ondernomen, nadat de politiconologen van de Vrije Universiteit er in 1967 mee waren begonnen. Dit keer berustte de dagelijkse leiding van het onderzoek bij leden van de Leidse vakgroep politieke wetenschappen. Het afnemen der enquêtes werd nu verzorgd door het Instituut voor sociaal-psychologisch onderzoek en marktanalyse Interact bv. te Dongen. De enquêtes werden tweemaal ondervraagd: een maal kort voor de verkiezingen op 25 mei jl. (1856 geënquêteerden) en een maal kort daarna (1317 ondervraagden).

Een nationaal kiezersonderzoek beoogt niet slechts onderzoek te doen naar het kiesgedrag en verandering daarin, maar ook naar politieke belangstelling en opvattingen over allerlei zaken die met de politiek te maken hebben. De publicatie van „De Nederlandse Kiezer '77”, het eerste verslag dat deze week is verschenen, is niet het hoofddoel van zulk onderzoek. Het Na-

tionaal Kiezersonderzoek moet materiaal verschaffen voor verdergaande wetenschappelijke analyses, onder meer met behulp van ander - vergelijkbaar - onderzoeksmateriaal.

HET MEEST GENOEMD

Niet alleen vormt de werkloosheid het meest genoemde politieke vraagstuk onder de kiezers, het zijn in het algemeen de economische vraagstukken die het meest worden genoemd. De jaren van welvaart, waarin vooral de woningnood en het milieu als probleem werden gezien lijken (voorlopig?) voorbij. Hoewel het om betrekkelijk kleine percentages gaat (minder dan 10) is de groeiende aandacht van belang voor vraagstukken als sociale uitkeringen en criminaliteit. De „politieke problemen” (polarisatie en versplintering) worden in 1977 veel minder genoemd dan in 1971 en 1972. Van belang is tenslotte dat slechts 7% in 1977 de abortus als een der belangrijkste problemen kenmerkt, al moet er worden bijgezegd dat nog niemand in 1972 deze kwestie zelfs maar noemde.

De abortus is niet slechts een omstreden zaak, met uitgesproken standpunten. In doorsnee weet de Nederlandse kiezer vrij concreet aan te geven welke standpunten de diverse partijen in deze kwestie innemen. Overigens weet van de ondervraagden ruim een kwart PvdA, noch CDA te plaatsen als het gaat om het standpunt inzake abortus; bij de VVD loopt dit percentage op tot bijna een derde.

Veel moeilijker hebben de kiezers het met andere politieke twistpunten, zoals de inkomensnivellering, de medezeggenschap en het gebruik van kernenergie. Hun standpunt daarin is, blijkens het onderzoek, minder uitgesproken. Bij inkomenspolitiek is een meerderheid (56%) voor verdergaande verkleining van inkomensverschillen. Bijna de helft der ondervraagde kiezers vindt, dat er verder maar geen kernenergiecentrales moeten worden gebouwd. (Bijna 10% is er sterk voor).

NAUWELIJKS

Zeker voor wat de kernenergie betreft, weet de Nederlandse kiezer nauwelijks waar hij met de grote partijen naar toe moet. Rond 50% weet niet waar de drie grote partijen (CDA, PvdA, VVD) „staan” in deze zaak. Daar moet worden bijgezegd dat slechts 6% van de kiezers de energievoorziening als een belangrijk probleem beschouwt. In het algemeen overigens hebben de ondervraagde kiezers de minste problemen met de standpunten van de Partij van de Arbeid. Maar dat is slechts betrekkelijk: de positie van de drie grootste partijen ten aanzien van vier der opvallendste problemen (abortus, medezeggenschap, inkomensnivellering, kernenergie) is in doorsnee maar voor een kleine meer-

derheid der kiezers duidelijk. Uit het onderzoek blijkt dan ook, dat het doorgaans meer een kwestie van godsdienst of klas-sebewustzijn is op wie men kiest.

Het oordeel van de kiezers over het werk van het Kabinet-Den Uyl is nog het meest gunstig als het gaat om de welvaartsvergroting en de aanpak van het bejaardenprobleem. Minder tevreden is men gemiddeld over de benadering van de abortuskwestie, de werkgelegenheid, de defensie en de bestrijding der inflatie. De aanpak van het milieu komt er ook niet erg rooskleurig af. Het gaat hier overigens om gemiddelden. Bij nader toezien blijkt dat degenen, die zich rekenen tot de arbeidersklasse tamelijk tevreden zijn, terwijl wie zich rekent tot de „hogere middenklasse” rijkelijk ontevreden is. Uit het onderzoek blijkt duidelijk dat de belangrijkste „doelpunten” van het kabinet, in het algemeen de „sociaal zwakkeren”, het meest gunstig oordelen over de verrichtingen van het Kabinet, vooral op het sociaal-economisch terrein.

„De Nederlandse Kiezer 1977” maakt duidelijk dat de netto-winst van de PvdA vrijwel uitsluitend afkomstig is van degenen die dit jaar voor het eerst naar de stembus gingen en van hen die in 1972 thuis bleven. In het verkeer van stemmen tussen diverse partijen leed de PvdA per saldo zelfs verlies. Tegenover winst ten opzichte van vooral de PPR en de CPN stond een iets groter verlies in de richting van vooral D'66 en - in iets mindere mate - de VVD. CDA, VVD en D'66 profiteerden ook van nieuwe kiezers en thuisblijvers in 1972, maar minder dan de PvdA; zij profiteerden per saldo ook nog van de verliezen van andere partijen.

GROTER

Weliswaar geeft een nog steeds groter wordende groep van kiezers aan geen behoefte te hebben aan confessionele partijen (52%), maar niettemin is het aantal kerkelijk georiënteerde kiezers dat in 1977 op het CDA stemde groter dan de percentages dergenen die in 1972 op een der grote confessionele partijen (KVP, ARP, CHU) stemden. Acht procent van de ondervraagden gaf aan, dat de vorming van het CDA van invloed was geweest op hun kiesgedrag. Als het CDA er niet was gekomen, zou dat 2,5% verlies voor de christelijke partijen hebben betekend. De VVD zou er relatief het meest van geprofiteerd hebben (1,5%) en ook de PvdA zou er door hebben gewonnen (1%).

Van de zichzelf als katholiek betitelende ondervraagden stemde 51% op het CDA, van de gereformeerden stemde zelfs 76% op het CDA en van de hervormden bedroeg het percentage 29. Daardoor ging de CDA-aanhang voor 56% bestaan uit rooms-katholieken, voor 17% uit her-

vormden, voor 16% uit gereformeerden en voor 3% uit kleinere protestantse groeperingen.

De Nederlandse kiezer staat nogal wantrouwig ten opzichte van zijn volksvertegenwoordigers: ze praten te veel, laten het algemeen belang te veel wijken voor de belangen der machtigen en gaan nogal eens verkeerd om met de belastinggelden. Voor corrupt houdt men kamerleden en ambtenaren betrekkelijk weinig. Daar staat tegenover dat men de Tweede Kamer als instituut niet graag zou missen. Men wil in groten getale (86%) de Kamer veel invloed geven op de politieke besluitvorming en de kiezer meent voorts, dat de Tweede Kamer veel heeft bijgedragen aan de oplossing van grote problemen in het land. Tenslotte vinden de ondervraagden in grote meerderheid (76%) dat ministers te veel hun gang kunnen gaan zonder het controlerend oog van de Tweede Kamer.

Van de bekende politici der laatste jaren worden de lijsttrekkers van de drie grootste partijen (Den Uyl, Van Agt en Wiegel) het meest door de ondervraagde kiezers herkend. Opvallend is dat tot de zeer bekende gezichten ook dat van Bas de Gaay Fortman wordt gerekend, al kan men zijn plaats in de politiek niet goed bepalen. Tevens is opmerkelijk de vlotte herkenning van Van der Stoel, die meer wordt geïdentificeerd als minister van buitenlandse zaken dan als lid van de PvdA.

Voor wat betreft het Nederlandse buitenlandse beleid, blijkt onder de ondervraagden van een onveranderd grote steun aan het lidmaatschap van de NAVO, ook al huldigen veel ondervraagden (72%) de opvatting dat het gebruik van atoomwapens ontoelaatbaar is.

Als het gaat om de uitgaven ten aanzien van ontwikkelings samenwerking en defensie, houden „verhogers” en „verlagers” elkaar vrijwel in evenwicht. Interessant is wel dat een meerderheid der ondervraagden vindt dat ontwikkelingslanden niet zelfstandig mogen beslissen wat ze met ontwikkelingsgelden zullen doen.

Er is een duidelijke teruggang te bespeuren in de mate waarin men zich politieke informatie verschaft via de kranten. Dit, terwijl sedert 1971 de belangstelling voor wat de televisie aan informatie brengt constant is gebleven. Degenen die weinig onderwijs hebben genoten, lijken zelfs volledig op de televisie te zijn aangewezen voor hun politieke informatie. Het strijdpunt waarover men zich het meest informeerde, bleek de abortus provocatus; defensie trok de minste aandacht van kijkers en lezers, die uit zes onderwerpen (abortus, kernenergie, medezeggenschap, inkomenspolitiek, ontwikkelingshulp en defensie) konden kiezen.

H.L.

Europa ontwerpt gedragscode voor bedrijven in Zuid-Afrika

(Van een correspondent).

De ministers van Buitenlandse Zaken van de negen EG-landen, die dezer dagen in Brussel overleg gepleegd hebben in het raam van de Europese politieke samenwerking, zijn het eens geworden over een code voor goed gedrag voor Europese bedrijven die dochterondernemingen in Zuid-Afrika hebben. Die code is namens de Raad, door Raadsvoorzitter Henri Simonet (de Belgische minister van Buitenlandse Zaken) in de algemene vergadering van de Verenigde Naties meegedeeld.

De code voor goed gedrag behelst in hoofdzaak het volgende: dochterondernemingen van Europese bedrijven in Zuid-Afrika dienen zwarte werknemers het recht toe te kennen zich bij vakbondsorganisaties van hun keuze aan te sluiten. Niet-blanke werknemers moeten dezelfde kansen krijgen op scholing, werk en promotie als blanke werknemers. Er moet salarisgelijkheid komen voor zwarte en blanke werknemers en ook de functiëleiding voor zwarten en blanken moet gelijk worden. Ondernemingen in Zuid-Afrika zullen tenminste aan de zwarten 50 procent meer moeten betalen dan de minimum-kosten van levensonderhoud vereisen.

De Zuidafrikaanse bedrijven zullen zoveel mogelijk bewegingsvrijheid van hun zwarte werknemers moeten bevorderen. Ze moeten goede voorzieningen treffen ten aanzien van huisvesting, vervoer, pensioenen, opleiding en verzekeringen voor zwarte werknemers. De apartheid in de werkplaatsen moet verdwijnen, zo vinden de EG-ministers.

DRINGENDE AANBEVELING

De code is overigens niet meer dan een „dringende aanbeveling” van de EG-landen. De ministers zullen in de toekomst nog bespreken in hoeverre andere maatregelen om Zuid-Afrika onder druk te zetten mogelijk zijn. Er wordt daarbij gedacht aan het ophouden met investeren in Zuid-Afrika en het stopzetten van het geven van investeringskredieten en exportkredieten. Europese ondernemingen die dochterbedrijven in Zuid-Afrika hebben, zal gevraagd worden regelmatig te rapporteren over de mate waarin ze aan de aanbeveling gevolg gegeven hebben. Elk jaar zullen de ministers nagaan wat het effect is van de nu aanbevolen gedragscode.

De Gemeenschapslanden zullen ook de overige landen van de OESO (de Europese Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, waarin de grote industrielanden verenigd zijn) vragen eenzelfde gedragslijn te volgen. Mr. Van der Stoel, de Nederlandse minister van Buiten-

landse Zaken, beoordeelde de nu aanvaarde gedragscode als een „stap vooruit”. De bedoeling van de gedragscode is, aldus de Nederlandse minister, „om in een zeer moeilijke situatie te proberen toch wat beweging te krijgen in de uitermate moeilijke rassenverhoudingen in Zuid-Afrika”.

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid

Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen 68 pag. / 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel

bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling 3e druk: 30 pag. / 3,75

Groen licht 1975

nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw 2e druk: 7 pag. / 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
giro 6045001 n.v. Lohmanstichting
te Den Haag; met vermelding van
titel(s) en aantal.
Wassenaarseweg 7, Den Haag;
telefoon 070-246791.

Bijeenkomst te Joure van CDA-Haskerland

Het CDA-Haskerland belegt op maandagavond 10 oktober een openbare bijeenkomst te Joure, in het gebouw „De Poort”, aanvang 8 uur.

Mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta, voorzitter van de CDA-fractie in de provinciale staten van Friesland en lid van de Unieraad van de CHU, zal spreken over „Het CDA van Friesland”. Na de pauze worden vragen over onderscheiden politieke onderwerpen beantwoord.

Wiel Bremen: Oostelijke mijnstreek heeft oppepper nodig

Staatsmijn Emma weer open?

door: Hans Hoyinck

Bij de presentatie van de zgn. ontwerp-perspectievennota - een hoogst somber geval - enige tijd geleden lanceerde het CDA-Tweede-Kamerlid Wiel Bremen het idee, om de staatsmijn Emma weer in bedrijf te stellen. Het onmiddellijke gevolg van deze suggestie was een serie emotionele reacties aan zijn adres van - zegt hij zelf - verstandige en onverstandige mensen. DSM bijvoorbeeld vroeg hem op een nogal vinnige manier of hij misschien niet goed wijs was geworden. Reden om hem te vragen waarom hij met dit voorstel op de proppen is gekomen.

PAARDEMIDDEL

Bremen: Mag ik beginnen met een paar zaken duidelijk op een rijtje te zetten. Goed. Ik ben de eerste om toe te geven dat heropening van de Emma weinig minder is dan een paardemiddel. En daaraan begin ik pas te denken als het water je tot de lippen komt. Ik ben van mening dat wat Zuid-Limburg - en meer speciaal nog de oostelijke mijnstreek betreft - dat punt is bereikt en misschien zelfs overschreden. Daarbij ga ik uit van twee constatering. Ten eerste dat geen enkel hulpprogramma voor Zuid-Limburg het benodigde nieuwe aantal arbeidsplaatsen heeft waargemaakt. Ik laat daarbij in het midden waarom. Ten tweede stel ik vast, dat de Oostelijke mijnstreek een werkloosheidspercentage heeft van 12,5.

Als u dat niet hoog genoeg vindt zeg ik er bij dat de verhoudingscijfers tussen actieven en inactieven ten opzichte van de rest van het land nog veel ongunstiger zijn. Uit die beide gegevens heb ik voor mij de conclusie getrokken, dat er hoe dan ook iets moet gebeuren.

Vraag: Maar waarom dan de mijn? Is dat echt de oplossing?

SERIEUS BEKIJKEN

Bremen: Ik heb nooit gezegd, dat het de oplossing zou zijn. Maar ik vind wel, dat er een aantal goede redenen zijn om nu heel serieus te bekijken of de heropening van de mijn misschien toch een haalbare kaart is. Daarbij heb ik in mijn achterhoofd het getal 10.000. Zoveel arbeidsplaatsen zullen er

tot 1980 zeker nodig zijn om de werkgelegenheid structureel op een aanvaardbaar niveau te brengen. Het FNV beweert zelfs dat het er minstens 20.000 zullen moeten worden. Hoe dan ook, geen van beide getallen zal worden gehaald, op geen stukken na zelfs, tenzij er vrij rigoureuze maatregelen worden overwogen. Ook op de betrokken departementen ziet men dat nu ook wel in, geloof ik.

Welnu, heropening van de Emma zou in ieder geval 4 à 5000 directe arbeidsplaatsen opleveren plus een veelvoud van dat getal door toeleveringsbedrijven. Dat zou natuurlijk flink zoden aan de dijk zetten.

Vraag: En enorme bedragen vragen waarschijnlijk?

Bremen: Ongetwijfeld is dat een bezwaar, zoals er nog andere zijn te noemen, maar de situatie is zo ernstig, dat het onjuist zou zijn om het alleen maar economisch te bekijken. Want dan zou je het hele idee kunnen afdoen door te stellen, dat wij goedkoper kolen kunnen invoeren dan ze zelf te produceren. Maar zo simpel ligt dat natuurlijk niet. De mijnen zijn voor de infrastructuur van Zuid-Limburg altijd ongeloflijk belangrijk geweest, niet alleen om de werkgelegenheid, maar ook om sociaal-psychologische redenen.

De mijn is immers meer dan alleen maar een werkplaats voor zo- of zoveel mensen, het is per traditie een gesloten circuit van solidariteit en saamhorigheid en ik denk dat ook als de Emma weer open zou kunnen dit in belangrijke mate de mensen weer het

W. G. BREMEN
LID 2e KAMER
VOOR CDA

idee zou geven vaste grond onder de voeten te krijgen, en hun zelfrespect weer op peil te brengen, en dat telt voor mij zwaar mee.

ENERGIE EN TECHNOLOGIE

Bovendien biedt de steenkoolwinning ook op het terrein van energie en technologie nog wel wat perspectieven. Wat zou u denken van de mogelijkheid van met steenkool gestookte centrales? En zou de Emma niet gebruikt kunnen worden voor het nemen van proeven met ondergrondse vergassing van steenkool. Dat zijn volgens mij mogelijkheden die heel nauwkeurig zouden moeten worden bekeken, niet alleen tegen de achtergrond van het werkloosheidsvraagstuk maar ook in verband met de problemen van energievoorziening in de toe-

komst. Ik geef toe dat het een constatering achteraf is, maar het is duidelijk dat de mijnen destijds in een veel te hoog tempo zijn gesloten. Als de regering toen had geweten, wat zij nu weet over de precaire energiesituatie, dan zouden zeer waarschijnlijk de grote mijnen open zijn gebleven.

BELGIË-DUITSLAND

Hoe dan ook, een onderzoek van alle voor en tegens blijft urgent. De regering zou daarbij ook onder ogen moeten zien dat men in België en Duitsland definitief de weg is ingeslagen van steun aan de eigen steenkoolindustrie. Zo staan er in Heinzberg en in de Akense regio twee steenkoolcentrales op stapel. Kennelijk is men er daar van overtuigd dat het ook de moeite waard is de steenkoolindustrie de helpende hand te bieden om precies dezelfde redenen die ik zojuist heb genoemd.

Een reden te meer voor de Nederlandse regering om precies na te gaan in hoeverre deze argumenten ook voor Limburg gelden. Ik voor mij geloof dat er heel wat punten van overeenkomst zijn. Ook de geografische positie van Zuid-Limburg speelt hierbij een niet onbelangrijke rol. Zou Zuid-Limburg in aanmerking worden gebracht voor een bijdrage uit het Europees Sociaal Fonds (ESF) ten behoeve van zwakke regio's van de lidstaten? Daarover kan ik niets met zekerheid zeggen, althans niet op dit moment. Het lijkt me echter, dat de regio's die via het ESF worden geholpen voor een belangrijk deel met andersoortige problemen te maken hebben dan Zuid-Limburg.

INITIATIEF

Vraag: Wat gaat u doen als de regering uw suggestie afwijst?

Bremen: Zover is het nog niet, maar het is wel juist dat het advies van de commissie-Martens, die over deze problematiek moet adviseren, gereed is. Ik heb aanwijzingen, dat in het rapport van die commissie, het idee van heropenen van de mijn zal worden afgewezen op zuiver economische gronden.

Mocht dat gebeuren, dan zal ik me er zeker sterk voor maken, dat de Kamer zich dan nog eens zeer intensief met de materie gaat bezighouden. Want ik blijf van mening, dat met dat rapport de kous niet af kan zijn. Of nogmaals gezegd: er moet nu hoe dan ook iets voor Zuid-Limburg worden gedaan.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

De gevolgen

De kamerverkiezingen en haar gevolgen, speciaal voor het C.D.A.

1. Vele commentatoren hebben als hun mening bekend gemaakt dat de kiezers een kabinet van P.v.d.A. en C.D.A. willen hebben en dat de P.v.d.A. een grote stemmenwinst heeft behaald.
2. Vergeten wordt dat het C.D.A. principieel het kabinet van de heer Den Uyl er bewust buiten de stemming heeft gehouden en zich uitsluitend beperkt heeft tot het vragen van instemming om het land te regeren als vermeld is in het door het C.D.A. vastgestelde verkiezingsmanifest en is de conclusie, hierboven vermeld, volkomen onjuist en wat de winst van de P.v.d.A. betreft, is deze winst niet afkomstig van met de V.V.D. sympathiserenden, noch van C.D.A.-aanhangers en van uiterst links gestemd hebbende personen. Met andere woorden, er is sprake van een rechtse zwenking van de vroeger links stemmende personen, maar het kan natuurlijk ook mogelijk zijn dat deze genoemde kiezers gebiologeerd zijn door de stoet van den volke vertoende kermisshow, verkiezings-toernee genaamd. Als men daarmee stemmen wil verwerven, dan is dat een neerhaling en met voeten treden van de beginselen waarop de democratie berust.
3. Bij het oplossen van de kabinetsformatie is het begrip angst behoorlijk naar voren gebracht van de zijde van het

F.N.V., dat bedreigd heeft met harde acties, als het programma van de zaakwaarnemer van het F.N.V. in deze de heer Den Uyl, zijn zin niet krijgt en de barricaden naar voren zijn gekomen.

4. Het belegging zoekend kapitaal zal niet op de barricaden gaan, maar zoekt naar landen waar het klimaat voor beleggen gunstig is, of men dit nu aardig vindt of niet. Er zijn al vele miljoenen naar het buitenland gegaan en er zullen nog vele volgen ten nadele van de Nederlandse werknemer, dankzij de politiek van het dreigen met de barricaden.
5. Persoonlijk komt het mij voor dat een uiterst klein deel van het C.D.A. de V.V.D. schuwt en niet met haar in een kabinet wil zitten.
6. Het C.D.A. heeft stelling gekozen tegen abortus en daarom is het vele C.D.A.-stemmers onbegrijpelijk dat de heer Van Agt niet direct die kwestie aan de orde heeft gesteld en zo nodig iedere onderhandeling af te breken.

Nu is men verder gegaan en eindelijk is aan het onderhandelen een eind gekomen en is het idee meer dan klemmend dat, als er een kabinet komt waarin het C.D.A. zitting neemt, er een algemene vergadering van het C.D.A. komt, waar het besluit moet vallen.

Dordrecht.

C. Dubbelman.

vervolg van pagina 1

Het CDA: economische zaken (ontdaan van technologie) landbouw, verkeer en waterstaat, defensie, justitie, CRM, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening.

D'66: volksgezondheid en milieu, wetenschapsbeleid en technologie.

Naar Van Agt meedeelde was een bijzondere conditie, dat als in de 7-7 formule het CDA justitie zou krijgen, dit niet door Van Agt zou mogen worden bezet. Verder deelde Van Agt mee, dat hij persoonlijk graag bereid was dit offer te brengen. Hij deelde daarnaast bovendien mede zich dan uit de politiek te zullen terugtrekken, aangezien hij zichzelf ongeschikt achtte om het fractievoorzitterschap te vervullen.

De fractie is terzake van deze voorstellen tot een unaniem standpunt gekomen. Samenvattend is daarover in de fractie het volgende gezegd:

De 8-7-1 verhouding is voor het CDA niet aanvaardbaar. Zij is van oordeel dat die formule geen recht doet aan de verkiezingsuitslag, op grond waarvan de 7+-7-1 (+ = minister president) verhouding redelijk en juist geacht moet zijn. Daarmee verviel in de fractie de verdere beoordeling van de 8-7-1 formule. Het CDA blijft van oordeel, dat de 7-7-1 formule de juiste is.

De 7-7-2 formule werd wel op zijn inhoud nader beoordeeld. Wij - en ik heb dat ook onder punt 4 van dit artikel opgemerkt - zijn van oordeel, dat het beoordelen van elkaars kandidaten een heilloze weg is.

De kandidaten, die door de respectieve groeperingen moeten worden voorgedragen, moeten door de tegenpartij worden geaccepteerd. Wij kunnen ook niet accepteren alleen een beoordeling door een formateur van één kleur. Dat zou er immers op neer komen, dat er alleen een socialistische sluis moet worden gepasseerd.

Neen, dat is geen goede weg. Daarom is het punt van Van Agt niet passabel voor een socialist of Justitie. Wij beoordelen immers ook niet of naar ons gevoel een socialist acceptabel zou zijn. Dat is hun zaak, dat is hun verantwoordelijkheid. Dat was het 1e punt, waarop de 7-7-2 formule strandde. Vervolgens werd met name uit de hoek der

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

CH-leden van de CDA-fractie de 7-7-2 formule sterk bestreden, aangezien daarmee de gelijkwaardigheid van b.v. D'66 tegenover het CDA wezenlijk zou worden aangepast. Bovendien komt het in feite neer op een verhouding 7-9 voor wat belangrijke immateriële vraagstukken b.v. abortus, betreft.

Verder was de fractie unaniem van oordeel, dat het voorstel uiterst onevenwichtig was, zowel in de financieel-economische sector als in de sector van het buitenlands beleid. Algemeen werd gesteld, dat het gekortwiekte Economische Zaken onvoldoende invloed in de financieel-economische sector betekend en dat het continueren van de situatie van twee bewindsliden, beiden van socialistische huize, Pronk en Van der Stoep, voor Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingshulp, voor het CDA voor de komende vier jaar niet passabel is. Dit betekend na de situatie van de vermogensaanwasdeling (informatie Albeda), na de situatie van de abortus (informatie Veringa) een nieuwe ernstige moeilijkheid in de formatie.

Met de grootste spoed moet thans met de formatie voortgang worden gemaakt. Het ligt voor de hand - en daar is ook in de fractie op aangedrongen - dat thans zo spoedig mogelijk de twee formaties, die aan het einde van hun informatie zijn gekomen, hun werk beëindigen en waar mogelijk worden vervangen door twee formaties. Eén CDA en één socialist. Wij moeten afwachten, wanneer het doek voor het vierde bedrijf opgaat. Het duurt te lang. Er moet nu met spoed een nieuw kabinet komen.

Overijsselse studiedagen

In de provincie Overijssel worden twee provinciale studiedagen „CDA-gemeente-program 1978-1982” belegd.

De studiedagen hebben ten doel om met name die leden van een afdeling, die zich zullen belasten met het schrijven van het gemeenteprogram 1978-1982, op weg te helpen en om als Overijsselse afdelingen samen na te denken over de inhoud van een CDA-gemeenteprogram.

Het bestuur van het CDA-Overijssel is van mening dat met toezending van het model-program, dat landelijk wordt samengesteld, niet kan worden volstaan.

Het bestuur heeft daarom besloten een tweetal studiedagen te organiseren en wel op:

I. zaterdag, 15 oktober 1977 te Zwolle, café-restaurant „Suisse”, Luttekestraat 17;

II. zaterdag, 22 oktober 1977 te Almelo, café-restaurant „De Poort van Kleef”, Bornebroeksestraat 4.

De studiedag in Zwolle is in principe bestemd voor het westelijk deel van de provincie; die in Almelo voor het oostelijk deel.

Het programma voor de beide dagen ziet er als volgt uit:

10.00 uur: opening; aansluitend korte inleiding door drs. W. van de Bos Czn, redaktiesekretaris van Bestuursforum en sekretaris van de landelijke werkgroep die het model-program heeft samengesteld.

10.30 uur: in gespreksgroepen zullen we proberen de bedoelingen van het model-program te achterhalen.

12.00 uur: korte rapportage gespreksgroepen.

12.30 uur: lunch (voor eigen rekening).

13.45 uur: commentaar en reactie op de rapportage door een aantal deskundigen; plenaire discussie.

15.30 uur: sluiting.

Aan de studiedagen zijn - afgezien van uw reiskosten en de kosten voor de lunch - geen kosten verbonden.

AANNEMERSBEDRIJF
B.V. RADIX & VEERMAN
Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

BETONFABRIEK „VRIJENBAN”
A. M. HOEKE
Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008

BETONWAREN

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.
Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**
Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

W. Gort
INTERIEURVERZORGING B.V.
KAMERBREED
TAPIJT
4000 m² in voorraad
KARPETEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m² toonruimte
Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken
(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.
REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Voor uw
* Dieselolie, benzine, petroleum
* Kolen, huisbrandolie
* Tanktransporten
* Butaan en Propanaas
* Campingflessen vullen
* Container-vuil afvoer

de klok **HANDELMIJ B.V.**
BANDEN B.V.
West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

BOUWBEDRIJF
**Fa. C. Spijker
& Zn.**
Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

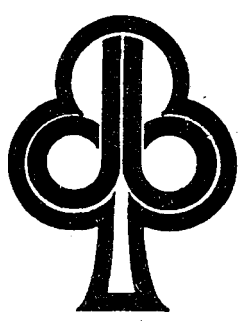

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**
Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid
Badhuisstraat 95
Vlissingen
Postbus 151
Telefoon (01184)
144 61 - 19192

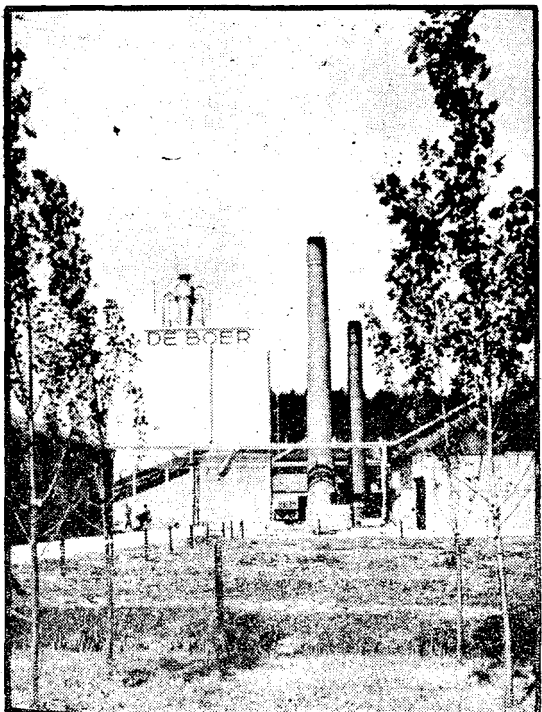
MAKELAARSKANTOOR
HOOGENRAAD
HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
RIJSWIJK (Z.-H.)
Onroerende goederen - Hypotheken
Taxatiën

BOUWBEDRIJF
P. HULSBOS Jzn. b B.V.
Venneperweg 873 - Nieuw Venneper.

NIEUW VENNEP - Telefoon 02526-2277
ABBENES - Telefoon 02524-226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.
Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetsformatie 11

Oranje van onschatbare betekenis Echte gelijkwaardigheid nu noodzaak Recht doen aan kiezersuitspraak

1. DE FUNCTIE VAN DE KROON

Maandag j.l. is door een oud VVD-senator in navolging van een VVD-kamerlid zware kritiek geleverd op „Soestdijk”.

Hij heeft gemeend, zoals hij het uitdrukte, „de vinger te moeten leggen op een wat hij als een vermoedelijk staatsrechtelijk minder wenselijk optreden van Hare Majesteit de Koningin” ziet.

Zijn tweede kritiek betreft het feit „dat Hare Majesteit de Koningin in de troonrede met enige nadruk over een duidelijke verkiezingsuitslag sprak”.

Beide uitspraken van de VVD acht ik hoogst ongelukkig en naar de inhoud onjuist.

De laatste opmerking van de VVD is om 2 redenen onjuist.

In de eerste plaats is die uitspraak staatsrechtelijk onjuist, want de Koningin is onschendbaar, de ministers zijn verantwoordelijk, ook voor de troonrede.

Niemand anders, dat weet de heer Van Riel heel goed.

Bovendien is de verkiezingsuitslag buitengewoon duidelijk.

Partij van de Arbeid en VVD hebben elkaar wederzijds vóór de verkiezingen als regeringspartners uitgesloten. Het geroep van de VVD om een nationaal kabinet nu doet daarbij op zijn zachtst gezegd enigszins komisch aan.

PvdA en VVD vormen bovendien tesamen afgezien daarvan geen voldoende meerderheid en in deze benarde tijden zeer zeker niet.

De verkiezingsuitslag is dus in die zin zeer duidelijk, dat zij dwingt in de richting van een coalitie van socialistische en christen-democraten.

De eerste uitspraak van de VVD is zo mogelijk nog bedenkelijker. Die uitspraak kritiseert in wezen het functioneren van ons staatshoofd.

Ik ben van oordeel, dat als er iemand is geweest tijdens deze droevige kabinetscrisisperiode die al het mogelijke in het werk heeft gesteld om die crisis in de kortst mogelijke tijd op te lossen, het wel onze Koningin is geweest.

Voor mij is nog weer eens bewezen - en daarin verschill ik fundamenteel van de opvatting van de oud-VVD-senator Van Riel en het huidige VVD-kamerlid mevrouw Veder-Smit, hoe dankbaar wij mogen zijn voor het optreden in deze tijd van Hare Majesteit de Koningin.

Trouwens, de vrouwen uit het Huis van Oranje, die ons thans bijna 100 jaar hebben geregeerd, hebben dit op een vrijwel onnavolgbare wijze gedaan.

Dat geldt zowel voor Hare Majesteit de Koningin/Regentes Koningin Emma, ge-

kenmerkt door een grote sociale beweging, die b.v. tot uiting kwam in haar activiteiten bij de bestrijding van de toenmalige volksziekte, de tuberculose en haar grote staatsmanswijsheid.

Het gold niet minder Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, gedurende wiens gehele periode voortdurend een bijdrage tot een goede regeerbaarheid van ons land is gegeven. Waar haar staatsmanschap bij sommige falende politici tijdens de tweede wereldoorlog een hoogtepunt bereikte.

En in geen enkel opzicht geldt het minder voor H.M. Koningin Juliana gedurende de thans bijna 30-jarige periode van haar koningschap. Zeker niet in de laatste plaats gedurende de laatste jaren en maanden. Onze dank daarvoor kan nauwelijks groot genoeg zijn.

Juist in deze tijd van kabinetscrisis valt het volle licht op de functie van de Kroon en haar adviseurs.

Adviseurs zijnde natuurlijk de fractievoorzitters van de partijen.

Maar daarnaast is er een categorie, die normaal niet zozeer voor het voetlicht treedt.

Veelal worden de voorzitterschappen van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal beschouwd als voornamelijk technische en protocollaire functies.

In een periode van kabinetscrisis blijkt hoezeer deze functies wel degelijk ook in kritische tijden grote politieke betekenis hebben.

In die zin rust thans op de schouders van de heren Vondeling en Thurlings een zeer grote verantwoordelijkheid.

Maar bovenal is natuurlijk belangrijk de functie van de Vice-Voorzitter van de Raad van State, de heer M. Ruppert.

Al die functies dienen thans strikt bovenpartijdig te zijn.

De CHU ervaart het als een bijzondere eer dat de heer Van Riel naast zijn kritiek op de Koningin ook de CHU in zijn kritiek meent te moeten betrekken.

Hij heeft het daarbij over het moreel peil. Men vraagt zich dan af wat hij daarmee bedoelt.

Bedoelt hij opvattingen terzake van de justitiële wetgeving als b.v. abortus of andere zedelijkheidswetgevingsvraagstukken, en daarbij te stellen normen?

Maar zulks blijkt geenszins het geval. Hij maakt bij zijn beschouwing de vergissing te denken, dat er twee soorten christen-democraten zijn: christelijk met een liberaal sausje en christelijk met een sociaal sausje.

De ene groep zou dan passen in een socialistisch kabinet en de andere groep in een liberaal kabinet.

Dit is wat ik eerder noemde: platland denken (zie kabinetsformatie nr. 8).

De politiek kent echter meer dan de dimensie tegenstelling liberaal/socialistisch.

De christen-democratie in Europa is een eigen richting.

Zij onderscheidt zich terzake van de voorkeur voor bezitsvorming bij de mensen zelf zeer sterk van de socialistische.

Zij onderscheidt zich terzake van de sociale zekerheid, ontwikkelingshulp en bevordering van de kleinschaligheid zeer sterk van de liberalen.

Dit zijn enkele voorbeelden.

De eigen identiteit van de christen-democraten is voor liberalen en socialistische kennelijk moeilijk te begrijpen.

Natuurlijk moeten wij hierbij ook de hand in eigen boezem steken.

Aan die eigen profilering van de christen-democratie is in de afgelopen 15 jaren te weinig aandacht besteed.

Ik verwacht dat de totstandkoming van het manifest van de Wereldunie van Christen-Democraten, het manifest van de Europese Unie van Christen-Democraten en het Program van de Europese Volkspartij, Federatie van Europese Christen-Democratische partijen, mede aan deze profilering een bijdrage zou kunnen leveren.

2. GELIJKWAARDIGHEID

Van het begin van deze formatie af hebben de christen-democraten er geen allereerste begin van twijfel over laten bestaan, dat gelijkwaardigheid bij de vorming van een kabinet voor hen essentieel is.

Wat bedoelen wij nu met deze gelijkwaardigheid?

Deze gelijkwaardigheid kent drie facetten, die alle drie even belangrijk zijn.

a. Kwantitatieve gelijkwaardigheid

De PvdA verkreeg 53 zetels. Het CDA verkreeg 49 zetels.

Wij zijn van oordeel, dat die gelijkwaardigheid kwantitatief betekent, dat 7 zetels voor de PvdA inclusief de minister-president tegenover 7 zetels van de christen-democraten, waaronder niet de minister-president een redelijke verdeling is.

Wij hebben dat overigens reeds direct in het begin van de formatie duidelijk gemaakt.

b. Kwalitatieve gelijkwaardigheid

Dat betekent, dat bij beoordeling van het gezamenlijk gewicht van de ministersportefeuilles ook die gelijkwaardigheid wordt recht gedaan.

Dat was in de voorstellen Den Uyl/Veringa geenszins het geval.

Ook op die gelijkwaardigheid moet bij een volgend voorstel worden acht gegeven.

c. Gelijkwaardigheid bij de beoordeling van elkaars kandidaten

Ik heb er reeds eerder uiting aan gegeven, dat ik het een heilloze weg acht dat men elkaars kandidaten gaat beoordelen.

Ieder van de partijen immers zal ervoor dienen te zorgen, voldoende herkenbare mensen voor hun achterban middenkader, lager kader en kiezers in het kabinet op te nemen.

Dat bevordert de stabiliteit van het kabinet en een overmaat van linkervleugel dat wel rechttervleugel voor de PvdA lijkt mij voor hen buitengewoon ongewenst.

Een goede dwarsdoorsnee ook voor de presentatie van hun partij lijkt mij voor hen uiterst gewenst.

Maar dat is naar mijn mening hun zaak en wij zouden ons daar niet mee moeten bemoeien.

Hetzelfde geldt natuurlijk voor de christen-democraten.

De politieke federatie, die het CDA vormt, bestaande uit KVP, ARP en CHU dient ook herkenbaar vertegenwoordigd te zijn.

Natuurlijk, er is één christen-democratische fractie, maar er zijn drie politieke partijen, waar de gekozenen uit de tot de Federatie behorende politieke partijen naast hun verantwoordelijkheid tegenover het CDA-congres, hun bijzondere verantwoordelijkheid hebben.

Ook daaraan zal natuurlijk de nodige aandacht moeten worden gegeven.

Men zou ook kunnen zeggen, dat bij de kabinetsformatie men elkanders kandidaten wel wil beoordelen.

Ik acht dit onjuist.

Bovendien leidt het dunkt mij tot bizarre conclusies.

Moet b.v. Van Agt tegen Den Uyl worden weggeschrapd?

Of Andriessen tegenover Duisenberg?

Of Van Leijenhorst tegenover Van Kemnade?

Naar mijn mening moeten wij die weg niet op.

Beide politieke groeperingen, het CDA en de PvdA dienen representanten in het kabinet te plaatsen, die de herkenbaarheid voor alle geledingen van beide partijen zeker moeten stellen.

Dat bevordert de eenheid van de partijen en het bevorderen van de stabiliteit van het kabinet.

Die stabiliteit moet er zijn.

Een kortere dan een vierjarige regeringsperiode acht ik in strijd met het landsbelang.

3. FORMATEURS OF INFORMATEURS

In het vorige nummer van de Nederlander is mijnerzijds gepleit voor de aanwijzing van twee formateurs, één van socialistische en één van christen-democratische zijde.

Waarom formateurs, omdat men niet anders dan van oordeel kan zijn, dat deze kabinetsformatie nu ten spoedigste moet worden beëindigd. En het aanwijzen van informateurs zal wederom vertragend moeten werken.

Daarom formateurs.

Men kan er van meing over verschillen of het er twee, dan wel één zou moeten zijn. In het fractiebestuur en in de fractie lag dat genuanceerd.

Tenslotte bleek de stroming vóór één formateur genuanceerd toch wel sterker.

Zulks is dan ook door de fractievoorzitter aan Hare Majesteit de Koningin meegegeeld.

In volgorde werden genoemd mr. Y. Scholten, oud-CHU-Minister van Justitie, mr. O. W. A. Baron van Verschuier, voorzitter van de CHU en mr. R. J. Nelissen, oud-minister van Economische Zaken en van Financiën van de KVP.

Het stemde ons als CH-leden uit de CDA-fractie tot grote voldoening, dat zich onder deze drie meest aangewezen twee CHU-leden bevonden.

De beslissing tot de keuze werd - en dat is een pikante bijzonderheid - in het fractiebestuur trouwens buiten aanwezigheid van Van der Mei en mijzelf genomen.

Op het ogenblik, dat ik dit schrijf heeft Hare Majesteit nog geen beslissing terzake genomen.

Het lijkt toch wel, gelet op de adviezen van de socialistische, de kant uit te gaan van twee formateurs.

De kans zal dan zijn of een koppel Den Uyl/Van Agt - gelet op de voorgeschiedenis van deze kabinetsformatie lijkt mij zulks minder wenselijk - of een koppel van meer afstandelijke figuren uit CDA- en PvdA-kring, waarbij zeker naar mijn mening de door Van Agt als 1e gekwalificeerde, namelijk mr. Y. Scholten in aanmerking zou dienen te komen.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Van Hulst heeft betreurd dat de adviezen van de gezamenlijke adviseurs tenslotte niet tot die conclusie voor Hare Majesteit hebben mogen kunnen leiden. Helaas de Koningin kan natuurlijk niet meer dan haar positie haar mogelijk maakt. Zij doet het uiterste, zij heeft al ons vertrouwen.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Van Hulst heeft betreurd dat de adviezen van de gezamenlijke adviseurs tenslotte niet tot die conclusie voor Hare Majesteit hebben mogen kunnen leiden. Helaas de Koningin kan natuurlijk niet meer dan haar positie haar mogelijk maakt. Zij doet het uiterste, zij heeft al ons vertrouwen.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Van Hulst heeft betreurd dat de adviezen van de gezamenlijke adviseurs tenslotte niet tot die conclusie voor Hare Majesteit hebben mogen kunnen leiden. Helaas de Koningin kan natuurlijk niet meer dan haar positie haar mogelijk maakt. Zij doet het uiterste, zij heeft al ons vertrouwen.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Van Hulst heeft betreurd dat de adviezen van de gezamenlijke adviseurs tenslotte niet tot die conclusie voor Hare Majesteit hebben mogen kunnen leiden. Helaas de Koningin kan natuurlijk niet meer dan haar positie haar mogelijk maakt. Zij doet het uiterste, zij heeft al ons vertrouwen.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

Hij is een voortreffelijk onderhandelaar en bemiddelaar. Een betere is er nauwelijks te vinden.

**CHJO -
50 jaar**

**26 november a.s.
in Amersfoort**

Maken wij er meer werk van?

De wetenschappelijke raad voor het overheidsbeleid

De Wetenschappelijke Raad voor het Overheidsbeleid (WRR) heeft een rapport aan de regering uitgebracht getiteld „Maken wij er werk van?” - Verkenningen omtrent de verhouding tussen actieven en niet-actieven.

In dit rapport wordt geconstateerd dat het aantal niet-actieven sterk toeneemt. Een steeds grotere groep blijft verstoken van arbeid terwijl zij wel graag wil werken. Daarbij komt dat met name de „zwakke groepen” hiervan de dupe worden. Behalve de recente ontwikkelingen zijn ook de toekomstverwachtingen somber. Niet alleen zal de vraag naar arbeid aanzienlijk achterblijven bij het aanbod van mensen die willen werken, ook de toename in kwalitatieve verschillen vraagt aandacht. Omdat steeds meer mensen niet meer kunnen werken worden in steeds grotere mate eisen gesteld aan het zogenaamde draagvlak. Het draagvlak verschaft de middelen waaruit de collectieve uitgaven gefinancierd worden. Daarnaast is in sociaal opzicht de vraag van belang of er grenzen zijn aan de bereidheid van actieven om inkomens over te dragen.

De geschetste problemen hebben onze maatschappij op een belangrijk punt gebracht, waar ten aanzien van arbeid in principe twee wegen openstaan:

- aanvaarden dat een steeds groter wordende groep niet meer aan het arbeidsproces zal deelnemen. Dit zou een ingrijpend proces van verandering van opvattingen over arbeid vereisen.
- arbeidsplaatsen scheppen c.q. bestaande arbeidsplaatsen herverdelen zodat geen grote aantallen gedwongen niet-actieven voorkomen. Deze benadering sluit aan

bij de opvattingen die thans in onze maatschappij het meest verbreid zijn. In dit rapport is het laatste uitgangspunt gekozen. Dit betekent niet dat bij de uitwerking van de denkbeelden wordt uitgegaan van een aantal met het huidige arbeidsbestel verbonden waarden, zoals „prestatiemoraal” en „consumptiemoraal”.

COMPLEX

Deel I gaat in op de vormen en oorzaken van non-activiteit. Oorzaken van de toenemende non-activiteit blijken buitengewoon complex te zijn. Technologische ontwikkelingen, overcapaciteit in productie en arbeidskosten zijn hoofdcomponenten in dit proces; zij hebben echter uiteenlopende betekenis bij de verklaring van de vermindering van werkgelegenheid in de diverse sectoren en bedrijfstakken. Verder zijn factoren die volstrekt buiten de invloedssfeer van het overheidsbestuur liggen van betekenis (bijvoorbeeld ontwikkeling van de wereldhandel). Mede op grond van deze situatie en de onzekerheid in de toekomst met betrekking tot de werking van de verschillende relevante factoren is in dit rapport gekozen voor de uitwerking van een verscheidenheid aan denkbeelden die kunnen bijdragen tot het oplossen van het vraagstuk van gedwongen non-activiteit.

Deel II behandelt de invloed van het financieringssysteem van de sociale verzekeringen op de werkgelegenheid. Het huidige systeem houdt negatieve effecten voor de werkgelegenheid in, met name voor de arbeidsintensieve bedrijfstakken. Daarom is

een viertal alternatieve vormen verkend. Verdere bestudering van zelfs ingrijpende veranderingen van het heffingsstelsel is noodzakelijk, omdat andere wegen onvoldoende waarborgen kunnen bieden voor het behoud van arbeidsintensieve bedrijfstakken.

TERUGDRINGEN

De arbeidsomstandigheden blijken een belangrijke verklarende factor te vormen voor de toeneming van het ziekteverzuim. Nieuwe initiatieven op dit terrein worden voorgesteld. Ook zullen er experimenten moeten komen om het ziekteverzuim terug te dringen, bijvoorbeeld door het uitbreiden van het gewone verlof met vijf dagen en het afboeken van elke eerste ziektedag als verlofdag met een maximum van vijf dagen.

Deel III gaat in op de toekomstige werkgelegenheidsproblemen en de te verwachten forse stijging van het aanbod van arbeidskrachten. Hier wordt geconcludeerd dat, vooral na 1980 zeer grote inspanningen noodzakelijk zijn om massale werkloosheid tegen te gaan. Tevens komt aan de orde dat voor het te voeren beleid ten aanzien van non-activiteit voorwaarden gesteld moeten worden aan het draagvlak, zowel vanuit economisch als sociaal oogpunt.

Deel IV is voornamelijk gewijd aan het ontwikkelen van beleidsdenkbeelden. De problemen vragen om een breed scala van instrumenten. De aangereikte oplossingen beogen niet het huidige beleidsinstrumentarium te vervangen, ze zijn eerder als verrijkend en verrijkend voor het beleid bedoeld.

NIET ALTIJD

Gesteld wordt dat stimulering van investeringen vanuit een werkgelegenheidsoptiek niet altijd aanbeveling verdient. Het stimuleren van investeringen zou meer plaats moeten vinden in het kader van een produktiviteitspolitiek, zonder dat daarbij onverkort het arbeidsplaatsencriterium wordt gehanteerd. Versterking van het draagvlak is geen op zichzelf staande doelstelling, maar is bedoeld om andere beleidsdoelinden, bijvoorbeeld het scheppen van arbeidsplaatsen in de dienstverlenende sector te kunnen realiseren.

Een paradoxale situatie dreigt te ontstaan omdat zich gelijktijdig zowel ruime overschotten als tekorten aan aanbod zullen voordoen. Gepleit wordt voor humanisering van de arbeidsplaatsen en het tot uitdrukking doen komen van de schaarsteverhoudingen in de lonen. Ingrijpende wijzigingen van de loonstratificatie zal men daarbij niet uit de weg mogen gaan. Er is geen aanleiding het begrip „passende arbeid” te verruimen. Terwille van de kansarme groepen wordt ook aandacht besteed aan „passende vraag”.

In het kader van beperking van arbeidsaanbod worden de volgende mogelijkheden bezien: leerplichtverlenging, vervroegde pensionering, arbeidstijdverkorting.

- Gepleit wordt voor een beleid gericht op een vrijwillige verhoging van de onderwijsdeelneming.
- Het op grotere schaal experimenteren met vervroegde pensionering is noodzakelijk.
- Arbeidstijdverkorting als alternatief voor loonstijging verdient aandacht.

Het rapport gaat uitvoerig in op de mogelijkheden in de niet-commerciële dienstverlenende sector (hier genoemd de quaire sector), bijvoorbeeld de bejaardenzorg en het onderwijs voor volwassenen. Daarbij is uitgangspunt dat er onvervulde behoeften in de samenleving bestaan, die door middel van arbeidsintensieve voorzieningen kunnen worden vervuld.

H. L.

vervolg van pagina 1

duidelijkheid bij herhaling gesteld, dat daarvan geen sprake kan zijn.

Ik hecht eraan, dat vandaag nog eens in De Nederlander vast te stellen.

Men moet zich aan socialistische zijde bepaald geen enkele illusie maken. Een socialistisch minderheidskabinet zal door de christen-democraten niet worden gedoogd. Ook hoort men nog al eens de mogelijkheid opperen, van wederom een socialistisch minderheidskabinet, aangevuld met enkele individuele leden van het CDA.

Dat zou dus een soort herhaling van de formatie Burger/Ruppert van 1973 zijn. Ook daarvan moet nu in alle duidelijkheid worden gezegd en Boersma heeft dat eerder gesteld, dat ook daarvan geen sprake kan zijn.

Een herhaling van 1973 is uitgesloten. Dat moeten de socialisten zich goed realiseren.

Ook is de gedachte geopperd, dat het kabinet-Den Uyl demissionair zou kunnen doorregeren.

Ook dat lijkt mij hoogst ongewenst.

De huidige kritische situatie in ons land, zowel terzake van de stijgende werkloosheid en de criminaliteit maakt een krachtige regering op dit ogenblik noodzakelijk. Dit demissionaire kabinet kan die krachtige politiek niet voeren.

Bovendien zou in dat geval reconstructie noodzakelijk zijn.

Men kan toch niet verwachten, dat b.v. de vertegenwoordiging van de PPR, die zich in de verkiezingsstrijd nadrukkelijk van een coalitie met de christen-democraten heeft gedistantieerd, in zo'n kabinet aanvaardbaar zou kunnen zijn.

Ook die mogelijkheid is dus uitgesloten. De enige mogelijkheid is een coalitie van christen-democraten en socialisten.

Dat moet met spoed tot stand komen.

5. ROTTERDAM

In Rotterdam vond zaterdag j.l. een buitengewoon interessante bijeenkomst plaats. Het was een eerste in zijn soort, waarvan er naar alle waarschijnlijkheid nog zeker een aantal zullen volgen.

Voor het eerst kwamen bijeen de KVP-Partijraad, de ARP-Partijraad en de CHU-Unieraad, alsmede het algemeen bestuur van het CDA.

De vergadering was belegd ter bespreking en beoordeling van het Program van de Europese Volkspartij, de Federatie van de Europese christen-democratische partijen.

Zoals bekend is de samenwerking tussen KVP, ARP en CHU op internationaal gebied van oudere datum dan de nationale samenwerking.

In 1956 bij de totstandkoming van het Europees Parlement werd in het Europees Parlement een fractie van christen-democraten gevormd.

Zij is voortdurend met de socialisten één der grootste fracties geweest.

Per land zijn equipes gevormd, die in ieder land de nationale christen-democratische partijen vertegenwoordigen.

De Nederlandse equipe vertegenwoordigt de Nederlandse christen-democraten in de Wereldunie van christen-democraten, in de Europese Unie van christen-democraten (14 Europese landen) en in de Europese Volkspartij (de negen van de EEG).

De equipe omvat een kerngroep van 6 mensen (H. de Boer, vice-voorzitter, Corporaal, Kleisterlee (secretaris), Kruisinga (voorzitter), Oliemans en Vergeer).

Daarnaast zitten in de equipe nog een aantal andere leden, omstreeks 20, waaronder vertegenwoordigers van de drie vrouwenorganisaties, de drie jongerenorganisaties. Daarenboven zijn er nog een tiental specifieke commissies voor bepaalde beleidsonderdelen met ieder weer een tiental leden.

Het is een zeer actief en goed functionerend geheel, dat formeel weliswaar niet organisatorisch aan het CDA is gebonden, maar zich in feite ten volle tegenover het CDA verantwoordelijk voelt.

Er zijn trouwens zoveel persoonlijke wederzijdse bindingen, dat naast de volstrekt gezamenlijke doelstelling de verwevenheid maximaal en optimaal moet worden beschouwd.

Een zeer belangrijke commissie van de equipe is de Programcommissie, die de voorbereiding van onze amendering op de concept-programma's voor haar rekening heeft genomen.

Die Programcommissie onder leiding van Sjouk Jonker komt erg veel dank toe.

De vergadering was over het program, met name over het hoofdstuk 1 nogal kritisch gesteld en er zal daar nog wel het een en ander moeten worden geamendeerd willen wij het kunnen volgen.

Met name terzake van de filosofisch/religieuze grondslag en terzake van de toekomstige bereidheid met name tot welke groei en welke vooruitgang wij nastreven, welke industrialisatie wij wensen, welke vorm van landbouw wij in relatie tot de 3e wereld dienen te beoefenen, welk type energie wij tot ontwikkeling willen brengen

ter oplossing van de energieproblematiek, welk milieubeleid wij wensen te voeren, welke samenlevingsvormen wij wensen te bevorderen, op welke wijze wij kleinschaligheid wensen tot stand te brengen, welke vorm van arbeid wij wensen te stimuleren en welk soort onderwijs wij wensen tot stand te brengen. De antwoorden op al die vragen in het Program gegeven, moeten kritisch onder de loupe worden genomen.

De Europese politiek zal in de komende kabinetsperiode van vier jaren een belangrijke rol moeten spelen.

Daaraan moet in Europees kader gewerkt worden.

Wij willen daaraan, dan kan niet anders, gezamenlijk met de andere Europese christen-democraten gestalte geven.

De Europese gemeenschap en het Midden-Oosten

Vertegenwoordigers van alle partijen in het Midden-Oosten conflict, „ook die van het Palestijnse volk”, moeten „op een passende wijze, die in overleg tussen alle partijen dient te worden vastgesteld” deelnemen aan onderhandelingen over een vredesregeling. Dit heeft de Belgische minister van Buitenlandse Zaken Henri Simonet dezer dagen namens de negen landen van de Europese Gemeenschap in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York verklaard.

In het kader van een algemene vredesregeling moet Israël bereid zijn de legitieme rechten van het Palestijnse volk te erkennen, en dienen de Arabieren zich bereid te verklaren het recht van Israël te erkennen om binnen veilige en erkende grenzen te leven.

De negen, aldus Simonet, zijn bezorgd over de onwettige maatregelen die de Israëliëse regering onlangs in de bezette gebieden heeft genomen. Zij vormen een extra obstakel op de weg naar onderhandelingen die tot een vreedzame oplossing moeten leiden.

BASIS

De EG-voorzitter deed een beroep op „alle partijen” om een einde te maken aan de strijd in Zuid-Libanon. De negen blijven het allergrootste belang hechten aan de on-

Wij hebben daar als Nederlanders in het internationale kader dikwijls heel bewuste woorden over gezegd.

Soms wordt dat met een glimlach aanhoord.

De Nederlandse katholieken en protestanten staan in het buitenland als dominees bekend.

Soms speelt er wel eens een glimlach om de lippen van onze buitenlandse christen-democratische vrienden, als zij er ons fijntjes aan weten te herinneren, dat wij het allemaal zo goed weten, hoe het buiten ons land moeten worden ingericht, maar er zelf niet in kunnen slagen in vier maanden een kabinet te vormen bij een zo duidelijke verkiezingsuitslag.

Ik hoop dat er voor die glimlach over korte tijd geen aanleiding meer bestaat.

afhankelijkheid „en de territoriale onschendbaarheid” van Libanon.

Simonet herhaalde dat een vredesregeling moet zijn gebaseerd op de volgende punten:

- gebiedsuitbreiding door geweld is onaanvaardbaar,
- Israël moet een einde maken aan de territoriale bezetting waarin het sinds de zesdaagse oorlog van 1967 volhardt,
- de soevereiniteit, territoriale onschendbaarheid en onafhankelijkheid van elke staat in dit deel van de wereld moet worden geëerbiedigd, evenals het recht van elke staat om in vrede binnen veilige en erkende grenzen te leven,
- een oplossing van het conflict is slechts mogelijk als het legitieme recht van het Palestijnse volk om op effectieve wijze uitdrukking te geven aan zijn nationale identiteit in feiten wordt vertaald. Hierbij zou rekening moeten worden gehouden met de noodzaak van een eigen land voor het Palestijnse volk.

Ten aanzien van Zuid-Afrika noemde Simonet de apartheidspolitiek een tot instelling verheven vorm van racisme en een belediging van de menselijke waardigheid. De gedragscode voor bedrijven uit EG-landen die in Zuid-Afrika werkzaam zijn, is „de eerste van een serie maatregelen die worden overwogen”. (anp).

Permanente Programadvies commissie CDA:

Europese Gemeenschap, impasse en perspectief

De ontwikkeling van de Europese eenwording vertoont belangrijke problemen en stagnatieverschijnselen. Het jaar 1978 kan voor de Europese Gemeenschap van veel belang worden door de directe verkiezingen voor het Europees Parlement die dan dienen plaats te vinden.

In het verband van de Europese Volkspartij (EVP) zal het CDA daarvoor actief bezig moeten zijn.

Dit rechtvaardigt alleszins een advies van de PPAC over het Europees beleid.

Voor de dwingende noodzaak voort te gaan met de Europese eenwording zijn sterke motieven aan te voeren. De Europese landen worden in toenemende mate geconfronteerd met grensoverschrijdende problemen die nationaal onoplosbaar zijn. Genoemd kunnen worden de inflatie, de werkloosheid, milieuvervuiling, energiegebrek en industriële herstructurering.

Behalve voor het vinden van een oplossing voor deze problemen is Europese eenheid nodig om internationaal mee te blijven tellen, om zodoende de Christelijke plicht tot solidariteit met de arme landen zo goed mogelijk te kunnen waarmaken en het Europees culturele en geestelijke erfdeel te kunnen veiligstellen en uitdragen.

Tenslotte is de voortgang van de Europese Gemeenschap een eis om het tot nu toe bereikte, wat ondanks alle (terechte) kritiek, niet gering is, te bewaren, mede als uitgangspunt voor verdere actie. Stilstand is achteruitgang. In de huidige sfeer van aarzeling en ontmoediging besteedt dit PPAC-advies veel aandacht aan de noodzakelijkheid van één Europa.

DEMOCRATIE

Bij het voortgaan van de vorming van de Europese Gemeenschap wil de PPAC slechts als voorwaarde vooraf stellen: het bewaren van de democratische verworvenheden die de lidstaten thans kennen en het waarborgen van de rechten van de mens. Het stellen van prealabele voorwaarden van programmatische respectievelijk partij-politieke aard wordt afgewezen.

De christen-democraten zullen bij het vormen van de Europese Gemeenschap zoveel mogelijk van hun beginselen moeten pogen waar te maken.

De hoofdlijnen van die beginselen kunnen als volgt samengevat worden:

1. sociale gerechtigheid tussen mensen, groepen, sectoren, streken en staten;
2. eerbied voor de enkeling, de groep en het land, ook voor de kleine groep en het kleine land en dus ontplooiingskansen en een hanteerbare verantwoordelijkheid in democratische verhoudingen voor ieder;
3. een overheid, ook op Europees niveau, met de nodige bevoegdheden en verantwoordingsplicht, een overheid die dient en niet overheerst.

GEEN VERLENGSTUK

Bij de partijvorming op Europees niveau moet niet gestreefd worden naar het construeren van een verlengstuk van de nationale partijen. De EVP moet fundamenteel op de christen-democratische beginselen steunen en zich bij de uitwerking daarvan richten op het grote nieuwe kader waarin zij moet werken.

De Europese Gemeenschap moet de waardevolle en kenmerkende verschillen die de lidstaten kennen, bewaren. Het Europees beleid moet kaderbeleid zijn. Naar Europees niveau dient overgebracht te worden wat noodzakelijk is, nationaal moet blijven wat kan.

Voor het voeren van een dergelijk kaderbeleid is een sterke Europese executieve nodig, gecontroleerd door een Europees Parlement dat daartoe de bevoegdheden en mogelijkheden heeft.

Een Europees kaderbeleid met zoveel mogelijk ruimte voor eigen beleid van de lidstaten houdt in een voortdurend tegen elkaar afwegen van Europees en nationaal beleid. Christen-democraten hechten veel waarde aan een voortdurende waakzaamheid zowel tegen de doordrivende neigingen tot machtscentralisatie bij de overheid als tegen onderschatting van de taak die aan de overheid toekomt, mede ter bevordering van de maatschappelijke solidariteit.

Het is voor de Europese eenwording essentieel dat het Europees beleid zich op korte termijn bezig houdt met de versterking van de besluitvorming, met het zoeken van oplossingen voor de nijpende sociaal-economische problemen en met het bepalen van de positie van Europa in de wereld.

GROOT BELANG

Voor het voeren van een gecoördineerd en

De samenstelling van de permanente programadviescommissie

De samenstelling van de Permanente Program Advies Commissie van het CDA is: mr. Y. Scholten, voorzitter; drs. W. K. N. Schmelzer, vice-voorzitter; drs. P. C. W. M. Bogaers; prof. dr. J. H. Christiaan; mr. A. M. Donner; mr. A. S. Frowijn; L. de Graaf; B. Heringa; mr. V. N. M. Korte-van Hemel; mr. G. van Muiden; dr. B. Pruyt; drs. J. Tegelaar; drs. B. J. Udink; prof. dr. A. J. Vermaat; drs. F. A. Vissers.

Adviserende leden: J. van Houwelingen; drs. D. F. van der Mei; drs. M. W. J. M. Peijnenburg.

Secretariaat: Het secretariaat van de commissie berust bij de politiek-wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU: mr. Frank A. Bibo; mr. J. M. Boll; drs. G. Gerritse, rapporteur; drs. A. M. Oostlander; E. Sleijser-Tegelaar.

effectief beleid op het ruime sociaal-economische terrein is het tot standbrengen van de Economische en Monetaire Unie waar al in 1969 toe besloten is, van groot belang. Op het niveau van de Gemeenschap moet overeenstemming bereikt worden over vaststelling en realisering van consistente sociaal-economische doelstellingen. Deze doelstellingen moeten richtpunt zijn voor het beleid van de Gemeenschap en voor dat van de lidstaten. Voor de kerngrootheden van de nationale begrotingen moet de Gemeenschap normen stellen. Om de sociaal-economische doelstellingen een zo breed mogelijk draagvlak te geven zal overleg tussen en met de sociale partners hoogst noodzakelijk zijn. Het bevorderen daarvan zal de EVP zich tot taak moeten stellen om zodoende bij te dragen aan het leggen van de verantwoordelijkheden waar ze horen.

Het verkleinen van verschillen brengt onvermijdelijk het overhevelen van financiële middelen mee. De „rijken” betalen voor de „armen”.

In het sociaal-economisch beleid moet de werkloosheidsbestrijding prioriteit hebben. Overwogen dient te worden of meer van de middelen die de lidstaten hieraan besteden via de Gemeenschap uitgegeven zouden kunnen worden.

LEVENSBELANG

De verantwoordelijkheid van de Europese Gemeenschap voor de minder bevoorrechte naasten in de derde wereld kan op uiteenlopende wijzen beleefd worden. Letterlijk van levensbelang is het de arme landen te helpen met het opbouwen van een eigen voedselproductie. Hun immense werkloosheidsprobleem vraagt om de ontwikkeling van een eigen productieapparaat met bijbehorende, ook sociale, infrastructuur. Zij dienen hun produkten ook in de „rijke landen” te kunnen afzetten. Wereldwijde overeenkomsten kunnen voor die afzet en de prijzen ervan garanties scheppen. De Europese Gemeenschap, grootste handelsblok ter wereld, moet daarin een grote rol spelen.

Het is wenselijk dat de ontwikkelingshulp voor een groot deel door of gecoördineerd door de Europese Gemeenschap wordt gegeven. Veel hulp kan echter doelmatiger door particuliere instanties, zoals missie en zending of door nationale staten, gegeven worden. Hiervoor dient de Gemeenschap de ruimte te laten en zonodig steun te geven.

EEN STEM

In het buitenlands beleid moet de Gemeenschap in principe met één stem spreken, om zoveel mogelijk invloed te kunnen uitoefenen.

Daaruit vloeit uiteindelijk een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid voort, dat een integraal onderdeel van het beleid van de NATO vormt. Overeenstemming dient bereikt over het afwijzen van een Europese kernmacht. Beslissingen over nucleaire wapensystemen behoren gezamenlijk genomen te worden binnen de NAVO.

De Europese Gemeenschap dient technische en economische afstemming van wapenproductie binnen de NATO te bevorderen.

WELKOM

Bij uitbreiding van de Gemeenschap is ieder democratische Europees land welkom. Hoe en wanneer een nieuw lid bin-

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Duist;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

nenkomt hangt echter wel af van een onderzoek naar de gevolgen van de toetreding voor het aspirant-lid en voor de Gemeenschap.

Financiële en economische offers van de Gemeenschap op kortere termijn mogen geen doorslaggevend belemmering vormen. Een dergelijk onderzoek is mede in het belang van het land dat om toetreding vraagt.

Versterking van de organen van de Gemeenschap en van de besluitvorming van de Gemeenschap is noodzakelijk zowel voor het voortbestaan als voor uitbreiding van de Gemeenschap.

Een direct gekozen Parlement moet zich grotere bevoegdheden kunnen verwerven ook tegenover een Commissie die zich als Europese regering dient te gedragen.

De invloed van de lidstaten op de samenstelling van de Commissie moet verminderen. De Raad moet zich ontwikkelen tot een Senaat. Het goed functionerende Europese Hof moet ruimer toegankelijk worden, het Economische en Sociaal Comité behoort spreekbuis en toporgaan van het Europese bedrijfsleven te worden.

HERSTEL

De Europese verdragen bieden meer mogelijkheden dan thans gebruikt worden. De meerderheidsregel, die men in het Protocol van Luxemburg liet varen, dient hersteld te worden. Bevoegdheden die nodig zijn en die de Verdragen niet bieden moeten bij voorkeur geregeld worden in afspraken zonder ongetwijfeld veel tijd kostende en daarom riskante Verdragwijziging.

Het is de taak van alle politieke partijen het voor de doorbreking van de Europese impasse benodigde elan weer op te roepen. De Europeanen moeten door aansprekende dingen, zoals Europese munt en paspoort en het verdwijnen van grenzen bij Europa bepaald worden.

In het beleid van de Nederlandse regering en het Nederlands Parlement moet Europa bij alle voorkomende gelegenheden terug te vinden zijn. Duidelijk moet gemaakt worden dat Europa anders, ruimer, vrijer is dan een uitbreiding van verkrampte nationale situaties.

De PPAC vraagt tenslotte het CDA via de EVP te bereiken dat de grote democratische Europese stromingen, sociaal-democraten, christen-democraten en liberalen, die zich door de verkiezing van het Europees Parlement moeten profileren, ieder met hun eigen Europees program, zich onder erkenning van de onderlinge verschillen gezamenlijk gaan beraden wat ze kunnen en moeten doen om de Europese Gemeenschap voor verdere desintegratie te behoeden en deze te versterken en uit te bouwen. Aldus het PPAC-advies.

H.L.

Derde advies van PPAC

De Permanente Program Advies Commissie (PPAC) heeft haar derde advies moeten voorbereiden, gedeeltelijk vóór de verkiezingen en gedeeltelijk daarna. De beraadslagingen werden medio augustus afgesloten toen de kabinetsformatie nog in volle gang was. In het bijzonder deze laatste omstandigheid heeft het werk van de PPAC dit jaar beïnvloed. Reeds tijdens het CDA-Congres van december 1976 is van de zijde van de Commissie naar voren gebracht, dat zij zich in haar advies 1977 zou beperken, omdat te verwachten was, dat het advies zou worden uitgebracht in een periode, dat de onderhandelingen over de kabinetsformatie nog gaande zouden zijn.

Het risico bestaat, dat een advies van de PPAC over actuele politieke onderwerpen de positie van de fractieleider van het CDA in zijn onderhandelingen zou bemoeilijken. Ook zou het mogelijk zijn dat een thans opgemaakt advies op het moment dat het in het Congres wordt besproken, door afspraken, die inmiddels bij een kabinetsformatie zijn gemaakt, minder actueel zou zijn.

Voorts is er voor de PPAC dit jaar uiteraard geen reden om reeds nu over bijstelling van het onlangs vastgestelde verkiezingsprogramma te spreken. Dit zijn de redenen, dat de PPAC heeft besloten haar advies ditmaal te beperken tot één onderwerp, dat enerzijds niet direct één der onderdelen betreft, waaromtrent bij een kabinetsformatie uitvoerig wordt onderhandeld, maar dat anderzijds vanwege zijn grote belang toch in de naaste en verre toekomst hoogst actueel is. Het betreft het

Europees beleid. De Commissie heeft dit onderwerp mede gekozen omdat de eerste directe verkiezingen voor een Europees Parlement voor de deur staan. In haar advies heeft de Commissie geprobeerd de relatie tussen levensovertuiging en politiek handelen tot uiting te brengen.

Het CDA zal in Europees verband in de EVP in het komende jaar voor deze verkiezingen actief moeten zijn. Het is in verband daarmee wenselijk, dat daarbij de elementen, die in het advies omtrent het Europees beleid worden naar voren gebracht, in discussie komen. Het advies wil een bijdrage tot het innemen van een CDA-standpunt geven. Het CDA zal zich nog meer bewust moeten worden, dat tal van vraagstukken niet naar nationale maatstaven en in nationale dimensies kunnen worden aangevat en opgelost.

Het advies behandelt na een korte inleiding de noodzakelijkheid van het ene Europa en de vraag naar welk Europa; het geeft een beschouwing over Europa op korte termijn en bevat tenslotte enige aanbevelingen voor het beleid met betrekking tot het tot stand brengen van een reële Europese Gemeenschap en de plaats en taak daarvan in de wereld. Een zodanige Gemeenschap zal niet kunnen worden gevormd zonder dat de daartoe noodzakelijke politieke wil wordt gemobiliseerd.

Augustus 1977 Mr. Y. Scholten, voorzitter Permanente Program Advies Commissie

Op bezoek bij de middenschool in Zweden

door: Drs. G. van Leyenhorst, lid van de Tweede Kamer

Met zijn dertien, namelijk twaalf leden van de Vaste Commissie van Onderwijs en Wetenschappen en de griffier J. Mulder, mochten we in de laatste week van september een bezoek brengen aan Zweden, teneinde in dit land eens te bekijken hoe het met de aldaar reeds vele jaren draaiende middenschool gesteld is.

Het Zweedse instituut, dat belast was met de organisatie, had, gehoord onze wensen, een uitstekend programma in elkaar gezet. Bezoekt werden achtereenvolgens: de Skolöverstyrelsen, d.w.z. de National Board of Education (het machtige administratieve lichaam op het gebied van onderwijs); de Riksdag (het parlement); het stadsbestuur van Stockholm alsmede inspectie; de „National Board” voor de arbeidsmarkt; een „Grundskola” en een „gymnasium” (de nieuwe Zweedse bovenschool); het hoofd van het departement van Onderwijs en Culturele Zaken; de desbetreffende (vrouwelijke) minister; een vertegenwoordiger van het Zweeds vakverbond en tenslotte enkele bestuurders van de lerarenvakorganisatie.

Al deze bezoeken hebben ons veel geleerd. De middenschool, al zo'n twaalf jaar geleden ingevoerd, is moeilijk meer uit de Zweedse samenleving weg te denken. Wij gingen er heen om van hun ervaringen te leren, om aan onze visie op de middenschool wat meer reliëf te geven. In dit artikel volgen een paar indrukken, die tezamen uiteraard een onvolledig beeld vormen. Voor een volledig beeld kan beter gewacht worden op het verslag terzake van de Vaste Commissie.

DE MIDDENSCHOOL EN DE POLITIEK

Sinds de socialisten onder leiding van Olaf Palme vorig jaar het veld hebben moeten ruimen voor de coalitie van de Centrumpartij, de conservatieven en liberalen, onder aanvoering van Fälldin, is op het gebied van het onderwijsbeleid het roer niet omgegaan.

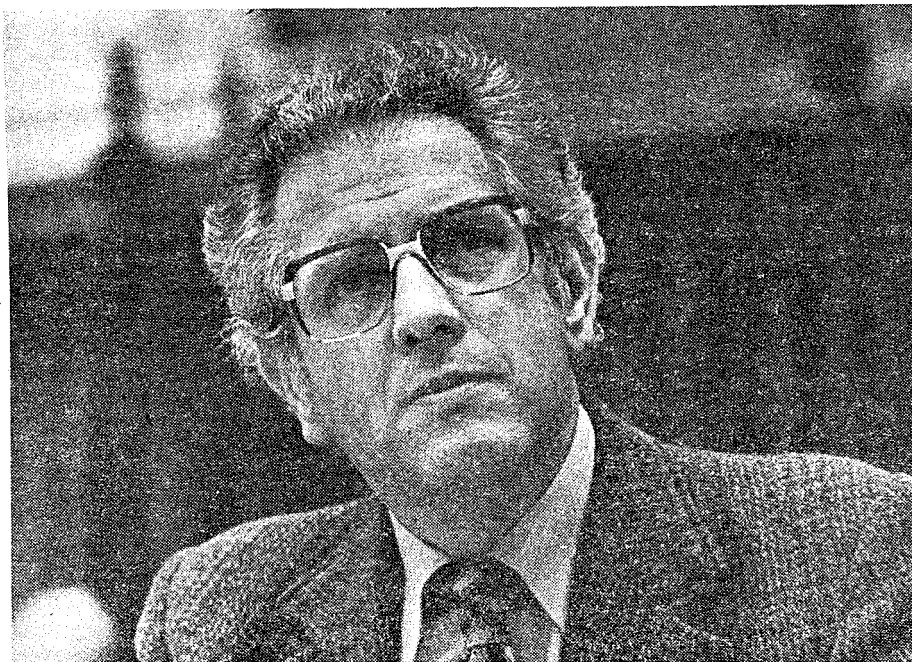
Integendeel, men kan wel zeggen, dat het tot nu toe gevoerde beleid in grote trekken wordt voortgezet. Het onderwijs vormt geen groot struikelblok tussen de politieke partijen.

Alleen de conservatieven hebben zich moeilijk met het nieuwe bestel kunnen verenigen, maar ook zij zien nu in dat de weg terug niet zo gemakkelijk te gaan is. Vertegenwoordigt het parlement dan wel voldoende de achterban?

Uit talloze gesprekken met dezen en genen over een reeks van jaren gevoerd, krijgt men niet de indruk dat men in Zweden zo overdeeld gelukkig is met de middenschool. Is de invoering, of beter gezegd de besluitvorming rond de invoering, wel zo goed verlopen?

In 1950 werd begonnen met experimenteren. Hebben deze experimenten onbetwist uitgewezen dat de „comprehensive school” in onderwijskundig opzicht een verbetering inhield voor de leerlingen? Wij hebben niet de indruk overgehouden dat er destijds een grondige evaluatie („uitwaardering” in het Zweeds) heeft plaatsgevonden. De vertegenwoordigers van de lerarenorganisatie verklaarden dat de zaak politiek is „doorgedreven tegen de wil van de meerderheid van de experimenterende scholen in M.a.w., men zou geen beslissing op onderwijskundige, maar op politieke gronden hebben genomen en wel op basis van een minderheidsopvatting van het veld.

Dit verklaart wellicht, dat men in het veld kritischer geluiden waarneemt dan in de politieke arena, waar men zich nu eenmaal voor het nieuwe bestel heeft uitgesproken en feitelijk ook maar moeilijk terug kan. Het CDA heeft zich in ons land uitgesproken voor experimenten met betrekking tot de middenschool. Bovendien vinden wij dat er niet alleen geëxperimenteerd moet worden met de middenschool

voor 12- tot 15/16-jarigen, maar dat er ook experimenten moeten komen voor de leeftijdsgroep van 11 tot 13/14 jaar.

Maar dan zal vervolgens de zaak zodanig geëvalueerd moeten worden, dat onderwijskundig duidelijk blijkt wat de resultaten daarvan zijn. Pas dan kan beslist worden of eventueel tot invoering van de middenschool kan worden overgegaan. De ouders, de leerkrachten, de besturen enz. zullen daarin een grote inbreng moeten hebben. Het Zweedse voorbeeld lokt ons niet aan. Ik heb ook niet de indruk dat onze bewindslieden die weg op willen.

Een politieke beslissing - met als motto de gelijkheid van kansen - is gauw genomen. Maar elke meerderheidsbeslissing behoeft daarom nog niet als een verantwoorde beslissing te worden aangemerkt.

HET NIEUWE SYSTEEM

In Zweden kent men de leerplicht voor kinderen van 7 tot 16 jaar. Men denkt er niet aan om de leerplicht te verlengen. Trouwens men heeft al genoeg moeite om de oudere leerlingen, de 15/16-jarigen op school te houden. Wat dit betreft kunnen wij ook in Zweden weinig steun vinden om de leerplicht te verlengen tot 18 jaar. Merkwaardig is dat de kinderen in Zweden zo laat „beginnen”, al wordt er wel hard gewerkt om het kleuteronderwijs te stimuleren. De grote afstanden op het platteland zullen daarbij ook wel een gewichtige rol spelen. Bovendien begint men kalmmpjes aan. De zeventienjarigen beginnen met maximaal 20 schooluren (40 minuten) per week. Dit aantal loopt langzaam op tot 35 schooluren voor de laatste „klassen”. De conclusie moet dan wel zijn dat een kind van 12 jaar op de grondskola veel minder onderwijs heeft genoten dan een 12-jarig kind op onze basisschool, zeker als bij ons te zijner tijd de leerplicht beginnend bij 5 jaar wordt ingevoerd. Zoals gezegd geldt de leerplicht in Zweden voor 7 tot 16 jaar. Daarvoor bezoekt men één school, de basisschool (grundskola), welke weer verdeeld is in drie lagen: voor de 7-10-, 10-13- en 13-16-jarigen.

De bovenste laag kan men opvatten als de door ons zo geheten middenschool. De gehele grundskola is dus te vergelijken met wat in de contourennota „het funderend onderwijs” genoemd wordt. Zou men dit toepassen op de Nederlandse situatie - waarbij wij beginnen met 5 jaar i.p.v. met 7 jaar - dan zou onze school voor funderend onderwijs gelden voor kinderen van 5 tot 14 jaar; een ondersteuning voor onze wens om ook middenschoolexperimenten voor de leeftijdsgroep van 11 t/m 13/14 mogelijk te maken.

Na de grundskola volgt de „upper secondary school”, ook nog wel het „gymnasium” geheten, waar men kan kiezen uit 22 richtingen, inclusief de beroepsgerichte vakken: techniek, huishoudkunde, verpleging, landbouw, administratief onderwijs etc. Deze school voor 16-18/19-20-jarigen (cursusduur 2,3 of 4 jaar) is niet verplicht. De praktijk is echter dat ongeveer 80% van de leerlingen toch „doorgaat”, terwijl dit percentage nog verhoogd wordt door het feit dat een zeker aantal jongeren dat eerst één of twee jaar gewerkt heeft alsnog deze school bezoekt. Ook hier blijft men echter zitten met de zogenaamde drop-outs die tussen de wal (de school) en het schip (de arbeidsmarkt) vallen. Men wil wel meer gaan in de

richting van wat bij ons het participatieonderwijs (werkend leren en lerend werken) heet. De oplossing voor deze probleemgroep heeft men ook daar evenwel nog niet gevonden.

Hoe komt men nu vanaf de grundskola in één van de 22 richtingen van het „gymnasium” terecht? De keus is niet geheel vrij. Er kan teveel aanbod zijn voor een bepaalde richting, o.a. afhankelijk van de arbeidsmarkt. Dan wordt er niet geloot, maar dan tellen de cijfers die men aan het eind van de grundskola heeft verworven.

Opvallend is dat als men bijvoorbeeld de techniek in wil, niet alleen de cijfers voor de exacte vakken doorslaggevend zijn. Nee, de cijfers voor de andere vakken (muziek, maatschappijleer, etc.) tellen even zwaar mee. Zo komen leerlingen met lagere cijfers voor wiskunde en natuurkunde toch in de exacte richting terecht, terwijl omgekeerd leerlingen die hoge ogen gooiden in exacte vakken menigmaal de deur, welke leidt naar hun keuze, gesloten vinden.

De filosofie die hier achter steekt is dat men het ene vak niet lager mag stellen dan het andere. De vraag of de jongen of het meisje dan wel een richting vindt, die het meest beantwoordt aan zijn of haar aanleg, wordt dan evenwel niet beantwoord. Of kan een land dat over zoveel talentvolle mensen beschikt wel enig talent verspillen? Maar... staat dan wel de leerling in het middelpunt, of toch de politieke ideologie? De schijn wordt op zijn minst gewekt, dat men er in Zweden bijzonder benauwd voor is, dat er verschillen blijken te bestaan tussen het ene en het andere kind. Daarom wil men op de grundskola nauwelijks (extern) differentiëren. In het gesprek dat we met het vakverbond hadden bleek, dat men zelfs het liefst de splitsing in de op het „gymnasium” aanwezige richtingen wilde wegvagen. Ziedaar, het politieke vuur dat nog steeds onder het nog immer in beweging zijnde Zweedse onderwijsbestel brandt. Een van onze gastheren zei het zo: politici beslissen niet „what can happen, but what actually happens” (politici beslissen niet wat er kan gebeuren, maar wat er werkelijk gebeurt). En een ander merkte ironisch op: „het systeem is perfect, maar het werkt niet”. Dat is natuurlijk wel wat kras uitgedrukt. In de wandelgangen bespeurt men evenwel duidelijk de behoefte dat er althans in de bovenste laag (13-16 jaar) weer meer mogelijkheden voor streaming komen. Blijkbaar wijst de praktijk uit, dat alle leerlingen toch niet tot hun recht komen als een zekere mate van groepsvorming binnen of buiten het klasverband uitgesloten blijft. Is in de politiek soms alleen maar waar datgene wat men nastreeft en niet zo zeer hetgeen de feiten ondubbelzinnig uitwijzen?

NOG STEEDS OP WEG

Zweden heeft de middenschool en de bovenscholen, maar is ook nog steeds bezig deze te krijgen. Er worden nog telkens veranderingen in het systeem aangebracht. In 1978 komt er een commissie klaar, die de regering zal adviseren om het onderwijs meer te decentraliseren.

Wij waren daar nogal benieuwd naar: krijgen de scholen straks meer vrijheid om passend bij de eigen omstandigheden een andere (eigen) onderwijskundige opzet te kiezen? Dit blijkt geenszins het geval te zijn. Het onderwijssysteem is als zodanig

onaantastbaar; de lokale autoriteiten krijgen slechts meer zeggenschap in materiële zaken, een tendens welke overigens ook in ons land valt te bespeuren.

Ook op het gebied van de onderwijsprogramma's is de zaak nog volop in beweging. Vele ouders die ik sprak wilden wel eens wat meer rust zien in het onderwijs. Men is nu al zo'n kleine 30 jaar bezig met het experimenteren. Dé volmaakte school schijnt men nog steeds niet gevonden te hebben. Natuurlijk, men moet niet te bang zijn om wat te veranderen, maar als het kind werkelijk in het centrum staat, moet dan de pedagogische situatie binnen (en buiten) de school, zo nu en dan ook niet eens wedijveren met die politieke idealen, waarvoor geldt dat aan de vervulling ervan een groter gewicht wordt toegekend dan aan het resultaat?

ZWEDEN ALS VOORBEELD?

Kan Zweden voor ons als voorbeeld dienen, of ter waarschuwing? Natuurlijk kunnen wij nimmer het Zweedse model overplaatsen naar ons land. Daarvoor zijn de beide landen te verschillend.

Wij hebben onze eigen historie. Zweden: de formeel nauwe binding tussen kerk en staat, voor meer dan 90% luthers (waarbij de leer van de twee rijken), gevoelig voor centralisme; Nederland: een pluriforme samenleving, met sterke calvinistische invloed, dus politiek meer godsdienstig gemotiveerd, mede daarom christelijk onderwijs en christelijke organisaties, emancipatiestrijd van de rooms-katholieken, o.a. leidend tot eigen r.k. scholen; in het algemeen een sterker ontwikkeld particulier initiatief, gevoelig voor decentralisatie, enz. Zweden: vrijwel alleen maar overheidsonderwijs; Nederland: 70% bijzonder onderwijs.

Ziehier enkele lijnen, welke naar mijn mening een reële betekenis hebben, ja moeten hebben. Technocraten zullen de Nederlandse „geestelijke infrastructuur” als een onmogelijke belemmering beschouwen. De lijnen lopend vanuit het machtscentrum zullen telkens door gevoelige punten hard teruggekaast worden. Centralisten mogen daar kribbig om worden; een feit is dat men dan beter de tijd en de rust kan nemen om met een overmaat van begrip voor die gegroeide - en bovendien te waarderen - situatie om zijn voornemens via een grondig en open overleg in die infrastructuur aan de orde te stellen.

Zou de onvrede, die er in Zweden aan de basis heerst ook niet een beetje veroorzaakt kunnen zijn door het feit, dat er daar te weinig punten waren, die de veelal vreemde van verkomende stralen gevoelig terugkaastten? Mijn kennis reikt niet ver genoeg om deze vraag met een onduidelzinnig ja te beantwoorden. Maar als dit zo is, dan loopt men bij een overdosis bestraling het risico dat de onvrede zichzelf organiseert en dan is men verder van huis dan ooit.

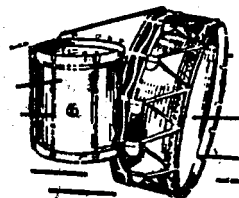
Toch valt er veel van Zweden te leren. Op het gebied van de inrichting van het onderwijs (differentiatie, individualisering, leerplanontwikkeling, begeleiding enz.) heeft men daar zoveel ervaring opgedaan, waarvan we stellig een nuttig gebruik kunnen maken. Ook kunnen we van hun fouten leren. Maar geldt dat niet wederzijds? Onze kennismaking met het onderwijs van dit zo welvarende land (tot nog toe hadden ze er ook het geld voor!) heeft ons inzicht in de door velen in ons land gewenste vernieuwingen van ons onderwijs aanmerkelijk verdiept. De waardering van ons huidige onderwijsbestel - hoewel voor verbetering vatbaar - heeft er niet onder geleden.

Drs. G. van Leijenhorst.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Minimumloonontwikkeling: hoe belangrijk is dat eigenlijk?

door: J. G. de Klerk en J. M. G. Lemmen

Binnenkort zullen de resultaten ter beschikking komen van een onderzoek naar het groeiend aantal minimumloontrekkers. Uit onderzoeken die het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) in het verleden heeft gedaan blijkt dat het aantal werknemers behorend tot deze groep een kleine 10 procent van alle werknemers beslaat. Wanneer we dat percentage voor 1978 aanhouden komen wij op een totaal van 400.000 werknemers.

Hiermee is het verhaal over wie allemaal afhankelijk zijn van beslissingen over de hoogte van het minimumloon nog niet af. Sinds 1 juni 1974 zijn namelijk de bijstandsuitkeringen en de sociale zekerheidsuitkeringen op netto-basis automatisch gekoppeld aan de netto-toename van het minimumloon. Bij de volksverzekeringen levert dat ruwweg 1.600.000 mensen op. Bij de werknemersverzekeringen zo'n 50.000 en bij de werkloosheidsvoorzieningen een 75.000.

Verhogingen in het minimumloon werken derhalve door in het inkomen bij ruim 2 miljoen inkomensstrekkers, waarbij we de ambtenaren nog even vergeten.

AANPASSINGSMECHANISME

Het minimumloon wordt regelmatig aangepast op grond van de verandering in de index van de zogenaamde regelingslonen. Deze index is een goede weergave van hetgeen CAO-partijen overeenvamen. Het geeft vanzelfsprekend niet aan wat werknemers feitelijk verdienen door bijvoorbeeld prestatiepremies, toeslagen voor overwerk en ploegenarbeid. Daarvoor bestaat de index van de verdiende lonen.

Naast deze verhoging op grond van de regelingslonen dient eenmaal per drie jaar (of eerder) bezien te worden of er aanleiding is het minimumloon extra bij te stellen in verband met de feitelijke welvaartsontwikkeling. Voor de beoordeling daarvan neemt men meestal het verschil tussen regelings- en verdiende lonen.

Daarenboven heeft men bij een drietal structurele verhogingen - waartoe de wet verplicht - in de jaren 1973, 1974 en 1975 ook nog rekening gehouden met het effect van nivellerende maatregelen waardoor het minimumloon een achterstand zou oplopen ten opzichte van inkomen dat ten naaste bij gelijk is aan het minimumloon. Om deze structurele aanpassing op te bergen in een mechanisme heeft minister Boersma in juli 1974 een gerichte adviesaanvraag bij de Sociaal-Economische Raad ingediend waarin een uitgewerkt indexeringsmechanisme was opgenomen. En vanwege de gecompliceerdheid van het vraagstuk en omdat men de opstuwende werking van het minimumloon als cruciaal voor de kostenontwikkeling van het bedrijfsleven ging ervaren is deze adviesaanvraag in de ijskast gezet.

Ook toen al is van verschillende kanten gesteld dat zelfs het bestaande aanpassingsmechanisme al tot een ontwrichting van de loonstructuren leidde, laat staan een indexeringsmechanisme waar „alles” in zit en dat zó automatisch werkt dat je als overheid niets meer kunt doen en alleen nog maar toeschouwer bent.

KRITIEK

De kritiek richt zich niet zozeer tegen de juistheid van de index voor de regelingslonen maar wel of deze index nu echt geschikt is om de ontwikkeling van het minimumloon ervan afhankelijk te stellen. Er zit namelijk een aantal elementen in waarvan je je kan afvragen of die in het minimumloon tot uitdrukking mogen komen. Hiervan geven wij twee voorbeelden.

* Als in één enkele bedrijfstak een herstructurering in de salarisschalen wordt doorgevoerd werkt dit verhogend op het minimumloon. Dat was in 1977 het geval met het beroepsgoedervervoer en 't betekende een half procent verhoging. En dat merkt men dus ook in andere bedrijfstakken zoals de textiel en de metaal.

* Het verwerken van het minimumloon in de loonschalen leidt tot „overstroming” van de schalen vlak boven 't minimumloon omdat dit laatste harder stijgt.

Wil men daarenboven geen motivatieverlies in de bedrijven dan wordt dit meestal ongedaan gemaakt door extra verhoging van de schalen vlak boven de nieuwe minimumloongrens. Hierdoor stijgt de index van de regelingslonen en dat „spiraalt” weer door naar het minimumloon. Naast de index van de regelingslonen bestaat zoals gezegd de index van de verdiende lonen. Die index gebruiken voor structurele aanpassingen van het minimumloon lijkt rechtvaardig maar er zijn toch heel duidelijke bezwaren tegen te richten. Wij volstaan met één vraag. Extra overwerk wordt verwerkt in deze index. Waarom moeten minimumloontrekkers daarvan profiteren?

Wij vermelden tenslotte dat de minister van sociale zaken op grond van de wet advies moet vragen over de noodzaak van een structurele aanpassing per 1 januari 1978. Het is voorts niet onwaarschijnlijk dat een nieuw kabinet de „bevroren” adviesaanvraag van 1974 zal vervangen door een nieuwe. Dit zal tot gevolg hebben dat de problematiek van en rondom het minimumloon weer volop in discussie komt te staan.

GEVOLGEN

Op grond van de koppeling van allerlei sociale uitkeringen aan het netto-minimumloon heeft een verhoging van het minimumloon directe gevolgen voor de uitgaven van de overheid en de sociale fondsen waaronder de AOW en bijstandsuitkeringen. Uit de onlangs gepubliceerde Macro-Economische Verkenning valt af te leiden dat het Centraal Planbureau rekening houdt met een stijging van 5,8 procent per 1 januari 1978 en op 1 juli nog eens 2,3 procent.

Wanneer het minimumloon echter de con-

tractlonen - zoals deze voor de modale man waarschijnlijk zullen stijgen - zou bijhouden zou dit een aanpassing betekenen van 2,1 procent op 1 januari en 3 procent op 1 juli. Gerekend op jaarbasis zit hier een verschil tussen van ruim 3 procent.

In geld omgerekend kost dit de overheid en de sociale fondsen op zijn minst 6 à 700 miljoen extra. Wanneer daarnaast de regering de gevolgen voor de bedrijven zou verlichten met een subsidieregeling zoals in het verleden is toegepast, zou hier nog eens een 150 à 200 miljoen gulden bijkomen. Bij dit alles laten we dan nog de directe gevolgen voor de stijging van de overheids-salarissen buiten beschouwing.

VERGELIJKING

Volgens de Macro-Economische Verkenning gaat de modale man met een inkomen van ongeveer f 28.500 er - inclusief incidenteel - circa een half procent op achteruit in koopkracht in 1978. Exclusief incidenteel zelfs anderhalf procent. Dat is ongeveer f 325 gulden. De minimumloner boekt een koopkrachtwinst van een anderhalf procent, hetgeen ongeveer f 230 gulden oplevert. Deze ontwikkeling komt bovenop een uiteenlopende groei van de beide inkomensstrekkers sinds 1971. Stellen we de situatie van toen op 100 dan komt de index van de loonsom per werknemer (exclusief de werkgeverslasten en het incidenteel) in 1978 op 194 en die voor het minimumloon op 230. Hoe deze trend valt om te buigen is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Wel wordt duidelijk dat de „grenzen van de groei” ook op dit punt zijn bereikt. Dat besef zal moeten leiden tot het doorhakken van enkele knopen hetgeen er bijvoorbeeld toe zou kunnen leiden dat de ontwikkeling van het inkomen van de minimumloner en de modale man voortaan langs evenwijdige lijnen gaat lopen.

Drs. J. G. de Klerk, secretaris NCW
J. M. G. Lemmen, adjunct-secretaris NCW

Verbetering van de geneeskundige zorg Over de blauwdruk LHV

door: L. P. Heukels

Zoals ik in het vorige artikel reeds vertelde, is de essentie van de blauwdruk van de Landelijke Huisartsenvereniging om tot een verbetering van de geneeskundige zorg in de zogenaamde eerste lijn te komen. Belangrijke factoren hierbij zijn:

- verbeterde opleiding, waardoor minder verwijzingen naar specialisten nodig zijn.
- betere nascholing, waardoor minder kans op veroudering van kennis bestaat.
- betere samenwerking tussen huisartsen en andere mensen in de eerste lijn, zoals wijkverpleegkundigen, maatschappelijk werkers en eventueel ook fysiotherapeuten.
- op de een of andere manier in te voeren toetsing van de gedane werkzaamheden.

In de praktijk blijkt dit punt nog weerstand te ontmoeten en zal daarom met de nodige tact moeten worden benaderd. Voor dit laatste punt zijn onderzoeksmodellen opgesteld om te zien hoe je nu de kwaliteit van het werk van de huisarts zou moeten meten. De blauwdruk stelt op grond van deze onderzoeken een aantal maatregelen voor om zodoende de kwaliteit beter te kunnen gaan beoordelen. Deze controle zal door collega-huisartsen moeten worden uitgevoerd op basis van door de LHV (Landelijke Huisartsen Vereniging) opgestelde normen.

MEER TIJD

Het zal duidelijk zijn, dat al deze voorstellen meer tijd van de huisarts zullen gaan vragen. De LHV meent daarom dat de gemiddelde praktijkgrootte zal moeten worden verkleind, waarbij de LHV ervan uitgaat dat het salaris van de huisarts hetzelfde zal moeten blijven, omdat men van mening is dat de hoeveelheid tijd die aan de praktijk zal worden besteed zeker niet af zal nemen. Door sommige kranten wordt gesuggereerd dat de huisartsen door deze voorstellen 25 % meer salaris zouden krijgen voor minder werk. De LHV meent daarentegen dat de hoeveelheid werk

zeker niet minder zal worden, terwijl het in de eerste plaats om kwaliteiten gaat. Gemakshalve wordt er in de kritieken ook aan voorbijgegaan dat minder verwijzingen ook aanmerkelijke besparingen teweeg kunnen brengen. Wanneer men besparingen wenst in de gezondheidszorg in de inkomenssfeer dan is het waarschijnlijk verstandiger, maar ook rechtvaardiger, dit te doen in een algemeen inkomensbeleid, zoals in het CDA-programma ook bepleit wordt: daar wordt namelijk gesproken over een Raad voor inkomensvorming. Hier kan dan een echt inkomensbeleid worden ontwikkeld. Waar het hier dus om gaat is een verkleining van de zogenaamde rekennormpraktijk, d.w.z. een verkleining van de gemiddelde praktijk waarvan wordt uitgegaan bij de berekening van het huisartsenhonorarium. Het is zo'n beetje de grootte van de praktijk die op een bepaald moment ideaal wordt geacht om het huisartsenwerk er zo optimaal mogelijk te verrichten. Het derde belangrijke punt is dat de LHV wil komen tot een bepaalde maximum praktijkgrootte om zodoende te voorkomen dat er hele grote praktijken zullen blijven bestaan, waar de geneeskundige zorg mogelijk slechter zou kunnen zijn dan in kleinere praktijken. Overigens is de gemiddelde praktijkgrootte van dit moment ongeveer 2600 mensen.

Het vierde punt uit de blauwdruk is een zogenaamd vestigingsbeleid. Hierbij gaan huisartsen er zorg voor dragen dat hun hulp ook meer gelijkmatig over het land zal worden verdeeld. Ruwweg gezegd zal er dan bij te grote praktijken voor worden gezorgd dat zich één of meer huisartsen zullen vestigen. Hiertoe zullen dan regels worden opgesteld. Er komen dan tevens afspraken over de hoogte van de overnamesom.

De LHV meent dat het duidelijk is dat kwaliteitsverbetering meer tijd en daardoor ook meer geld zal vragen. Zij stelt deze

punten dan ook in onderlinge samenhang voor. Het kan volgens de LHV niet zo zijn dat de beoogde kwaliteitsverbetering binnen de huidige praktijkgrootte wat betreft tijd tot zijn recht zal kunnen komen. Er

zal dan sprake zijn van een toenemende overbelasting van de huisarts. Een belangrijke zaak, waar het laatste woord nog niet over gezegd is. In een volgend artikel wil ik u nog eens wat laten weten over kosten in de gezondheidszorg en waaraan deze besteed worden.

L. P. Heukels
voorzitter CHJO.

*) Zie „de Nederlander” van vrijdag 7 oktober 1977.

Nu is het tijd

Nu is het tijd om zich te abonneren op „De Nederlander”!

Dat geldt dus niet voor u, immers u behoort reeds vele jaren tot de kring van abonnees. Vanzelfsprekend vragen wij dan ook niet aan u om zich te abonneren.

WAT WIJ U WÈL VRAGEN?

Namen en adressen van personen aan wie wij gratis proefnummers van ons blad kunnen zenden. Zoveel mogelijk graag. De zaak, waarom wij het vragen is het waard!

Er moeten méér mensen geïnteresseerd worden voor het thans zo geweldig belangrijke politieke gebeuren, vanuit het ideële

standpunt dat de CDA voorstaat. Het moet bekend worden, dat de C.H.U. in het grote geheel haar eigen principiële visie houdt. Daarvan moeten nog zeer velen worden overtuigd.

Naast onze redactie werken prominente figuren, door het schrijven van artikelen in „De Nederlander” over onderwerpen van velelei strekking, aan verantwoorde meningsvorm, hetgeen een grotere belangstelling verdient.

Help ons door de namen en adressen van familie en kennissen op te geven voor toezending van „De Nederlander” en zo nodig door bepaalde personen dat duwtje te geven, dat zij nog nodig hebben om te worden:

abonnee op „De Nederlander”.

Aanmelding als abonnee van het CHU-weekblad „De Nederlander”

Naam

Adres

Woonplaats

abonneert zich op het weekblad „de Nederlander”.

Opzenden naar: Administratie „de Nederlander”,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

1e verslag 32e zitting Algemene vergadering der Verenigde Naties te New York

Het grote schouwspel is begonnen

door: mevrouw Hanja May-Weggen

Een van de vrouwelijke CDA-kamer kandidaten, mevrouw Hanja May-Weggen is als lid van de Nederlandse delegatie aanwezig bij de 32ste algemene vergadering van de Verenigde Naties te New York. Hiernevens haar eerste indrukken.

De eerste week van de 13 weken durende 32e Assemblee is voorbij en omdat de eerste Assemblee-week doorgaans een geheel eigen karakter heeft leek het me nuttig hierover een apart verslag te maken.

MOEIZAAM EINDE VAN DE 31e ASSEMBLEE

Allereerst moet worden vermeld dat de 31e Assemblee op maandagavond 19 september om ca. 21.30 uur een moeizaam einde vond na dagen van vruchteloos onderhandelen. Het is gebruikelijk om de Algemene Vergadering na 13 weken kort voor de Kerst af te sluiten. In 1976 werd echter besloten de Assemblee te schorsen i.p.v. te sluiten. De zgn. Groep van 77 (127 ontwikkelingslanden) wenste in december 1976 het werk van de 2e Hoofdkommissie, de commissie voor economische aangelegenheden, pas af te ronden nadat de resultaten van de Conferentie over Internationale Economische Samenwerking (C.I.E.S.), beter bekend als de „Noord-Zuid dialoog”, in deze commissie zouden zijn besproken. De C.I.E.S. werd beëindigd in het voorjaar van '77 en de 31e Assemblee werd hervat in de week voorafgaand aan de opening van de 32e Algemene Vergadering. Er werd dagenlang tot in de „kleine uurtjes” gediscussieerd over de resultaten van de „Noord-Zuid dialoog” waarbij de ontwikkelde landen een gematigd positieve beoordeling van de C.I.E.S. wensten terwijl de ontwikkelingslanden in een ontwerp-resolutie tot een negatieve beoordeling kwamen. Voor de groep van ontwikkelde landen was dit onaanvaardbaar. Pogingen, o.a. van Nederland, om de standpunten dicht bij elkaar te brengen mislukten en tenslotte werd op de late maandagavond de 31e Assemblee afgesloten nadat in de 2e Hoofdkommissie een verklaring werd afgelegd door de voorzitter waarin kortweg werd medegedeeld dat men het niet eens kon worden over de evaluatie van de C.I.E.S.

Dinsdagmiddag zou om ca. 15.00 uur de opening plaatsvinden van de 32e Algemene Vergadering. Nadat alle delegaties hun plaatsen in de grote zaal hadden ingenomen werd bekend dat Cambodja (sinds de machtswisseling in 1976 heet dit land Kampucea) z'n financiële verplichtingen jegens de V.N. niet was nagekomen en conform art. 19 van het Handvest dientengevolge kon rekenen op een stemverbod. Na ruim 2 uur discussiëren achter de schermen, waarbij Cambodja bleef weigeren om de contributie te betalen, werd tenslotte besloten Cambodja wel toe te laten tot de Assemblee maar het stemverbod te handhaven.

Cambodja bleef bij haar weigering door te stellen dat de achterstand in de contributie te danken was aan de slordigheid van het vorige bewind. Het is echter zeer begrijpelijk, gezien de vele machtswisselingen in de wereld, dat strak werd vastgehouden aan de inhoud van art. 19 van het Handvest. De diverse delegaties maakten overigens dankbaar gebruik van het oponthoud door elkaar te begroeten en nieuwe contacten te leggen en de wachtende Assemblee vertoende al snel het beeld van een staande receptie zij het dat de drankjes ontbraken.

OPENING

Na 2 uur wachten werd de Algemene Vergadering definitief geopend door de aftredende voorzitter van de 31e Assemblee, de heer Hameed; minister van B.Z. en delegatievoorzitter van Sri Lanka (Ceylon). De opening geschiedde per traditie na 1 minuut stilte voor individueel gebed of voor meditatie. In de korte afscheidsrede die de heer Hameed hield werd in felle bewoordingen gesproken over de problematiek in Zuid-Afrika, over de Midden-Oosten kwestie en

over de noodzaak om te komen tot een nieuwe economische orde. Vervolgens werd de voorzittershamer overgedragen aan de nieuwe, bij acclamatie verkozen, voorzitter van de 32e Assemblee de heer Lazar Mojsos, onderminister van B.Z. van Joegoslavië. De heer Mojsos hield een openingspeech die opviel door de voorzichtige bewoordingen en verzoenende taal die werd gebruikt.

TOELATING VIETNAM

Volgens de gebruikelijke procedure werden daarna, per resolutie, 2 nieuwe landen toegelaten tot de gemeenschap van de Verenigde Naties: Djibouti en Vietnam. Zoals bekend werd de toelating van Vietnam 2 jaar opgehouden door een Veto van de VS in de Veiligheidsraad vanwege de onbevredigende regeling m.b.t. de Amerikaanse krijgsgevangenen in dit land. Nadat de delegaties van de beide landen via een korte ceremonie naar hun plaatsen in de grote zaal werden geleid tekenden maar liefst 32 landen in voor een woord van welkom. Deze 32 speeches namen de rest van de dinsdag en bijna de gehele woensdag in beslag.

ANDREW YOUNG

De meest opvallende toespraak was ongetwijfeld die van de permanente vertegenwoordiger van de VS de heer Andrew Young. Deze herinnerde o.a. aan de vele protesten in de Verenigde Staten tegen de oorlog in Vietnam:

„Ten years ago Martin Luther King and hundreds of thousands of citizens of the United States came to Dag Hammarsjold Plaza in an attempt to end the conflict. Five years ago I was elected by the citizens of Georgia to the ninetythird Congress of the United States which amended our military appropriations legislation to cut off funds for the purpose of waging Vietnam.” Ook maakte de heer Young de Assemblee attent op het feit dat 2 leden van de delegatie van de V.S., w.o. mrs. Martin Luther King, sterke banden hadden met deze vredesbewegingen.

Daarna kregen het staatshoofd van Djibouti mr. Hassan Gouled en de minister van B.Z. van Vietnam de heer Nguyen Duy Trinh het woord.

De heer Gouled legde in een lange rede (met veel herhalingen) de nadruk op het devies van zijn land „eenheid, gelijkheid en vrede” en vroeg aandacht voor grote armoede in zijn jonge staat.

De heer Trinh herinnerde aan de lange strijd van zijn volk om de „vrijheid en soevereiniteit”, haalde wel uit naar een anonieme „imperialistische agressie tegen zijn land, maar sprak verzoenende woorden in de richting van het Amerikaanse volk en dankte m.n. die Amerikanen die protest hadden aangetekend tegen „de bloedige oorlog in zijn land”.

VERKIEZINGEN

In de late woensdagmiddag werden, bij acclamatie, 12 van de 17 vice-voorzitters van de Assemblee gekozen. (De 5 permanente leden van de Veiligheidsraad; de V.S., de USSR, China, Frankrijk en Engeland zijn automatisch lid van het college van vice-presidenten) Nederland, m.n. onze Permanente Ambassadeur bij de V.N., dr. Kaufmann, zal samen met Denemarken de groep van „Westerse landen” vertegenwoordigen in dit hoge gezelschap.

Het werk van de Algemene Vergadering, voor 1977 zijn maar liefst 126 agendapunten opgevoerd, wordt hoofdzakelijk gedaan in een 6-tal z.g.n. Hoofdkommissies. Na de verkiezing van de vice-voorzitters werden, bij acclamatie, ook nog de voorzitters van deze 6 hoofdkommissies gekozen. Het beeld ziet er nu als volgt uit: Commissie I: Politieke en Veiligheidscommissie; De heer Boaten (Ghana) Commissie II: Speciale Politieke Commissie; de heer Neugebauer (DDR) Commissie III: Economische en Financiële Commissie; de heer Jankowitsch (Oostenrijk) Commissie IV: Truistschapscommissie (decolonisatievraagstukken); de heer Allaf (Syrië) Commissie V: Administratieve en-Begrotingscommissie; de heer Talieh (Iran) Commissie VI: Juridische Commissie; de heer Gaviria (Colombia).

De meest opmerkelijke onder deze voorzitters is zonder enige twijfel de Jamaicaanse historica dr. Lucille Mair. Ze werd met veel enthousiasme aanbevolen en oogstte na haar verkiezing een langdurig applaus. De ster van deze rijzige, grijzende lady die haar land in 1975 voor het eerst vertegenwoordigde op de wereldconferentie over Het Internationale Jaar van de Vrouw in Mexico, is snel gestegen. Ze vertegenwoordigde de laatste jaren Jamaica op diverse grote internationale conferenties en wordt in de wandelgangen alhier „zeer bekwaam” genoemd.

AGENDA

De groep van vice-presidenten en commissievoorzitters vormt samen het zgn. General Committee. Deze General Committee heeft zich de gehele donderdag in gesloten zitting beziggehouden met de ontwerp-agenda en met de verdeling van de 126 agendapunten over de Plenaire Zitting en de 6 Hoofdkommissies.

Het resultaat van het werk van deze Committee stond vrijdag ter discussie in de Plenaire Zitting van de Algemene Vergadering.

Uit het verslag van de G.C. bleek dat Indonesië tevergeefs getracht had agendapunt 93 (de kwestie Oost-Timor) uit de agenda te verwijderen, terwijl Frankrijk getracht had de kwestie Mayotte (een eiland van de Comoren dat tot ergernis van deze Comoren via een referendum vóór aansluiting bij Frankrijk heeft gekozen i.p.v. voor aansluiting bij de Comoren) van de agenda af te voeren. (agendapunt 125). Meer succes had Turkije dat de kwestie Cyprus (agendapunt 28) kon laten verschuiven van de 1e Hoofdkommissie naar de Plenaire Zitting. De Afrikaanse landen bepleitten in het vooroverleg met succes de verschuiving van de kwestie Namibië van Commissie IV naar de Plenaire Vergadering (agendapunt 91).

Op vrijdagmorgen bleek dat de Plenaire Vergadering het werk van de General Committee toch niet voor zoete koek aannam en zo werden toch nog de eerste politieke noten gekraakt.

Het kwam tot een stemming over de vraag of de kwestie Cyprus al of niet in de Plenaire Zitting zou moeten worden behandeld. Na de stemming bleek dat de Cyprus kwestie zou blijven staan waar het stond. Nederland en de andere EEG-landen onthielden zich van stemming. De landen van de Europese Gemeenschap houden zich volgens afspraak afzijdig van dit conflict tussen Cyprus, Turkije en Griekenland. Vermeldenswaard is ook nog de aandacht die diverse landen besteedden aan een zeer recent door Egypte opgevoerd agendapunt over de nieuwe Israëliëse politiek in de bezette Arabische gebiedsdelen (agendapunt 126).

De heer Herzog, permanent ambassadeur van Israël bij de VN reageerde met o.m. te stellen dat de zucht om agendapunten te vinden om Israël aan de schandpaal te nagen schier onverzadigbaar leek te zijn. Nadat de 126 punten tellende agenda was aangenomen en ook de verdeling van de agendapunten over de Plenaire Vergadering en de Hoofdkommissies was goedgekeurd kon de eerste week van deze 32e Algemene Vergadering worden afgesloten.

CDA - Wijchen

In verband met het oprichten van een CDA-statenkringverband Wijchen door de bevoegde organen van ARP, CHU en KVP zal op woensdag 26 oktober a.s. om half acht 's avonds in hotel Jurriëns-Telkamp te Beneden-Leeuwen, Zandstraat 53, tel. 08879-1235, een algemene ledenvergadering worden gehouden.

Alle leden van de kiesverenigingen (afdelingen) van ARP, CHU en KVP en alle rechtstreekse CDA-leden kunnen aan de discussie deelnemen, maar alleen de stemgerechtigde leden kunnen mede besluiten.

De 9 bestuursleden (de statenkringen/centrale van ARP, CHU en KVP kiezen er elk 3) zullen aan de vergadering worden voorgesteld.

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

In de komende 3 weken zullen de zgn. algemene beschouwingen worden gehouden. Verscheidene staatshoofden en ministers van Buitenlandse Zaken komen hiervoor speciaal naar New York. Op woensdag 28 september zal minister Van der Stoep voor Nederland deze jaarlijkse toespraak verzorgen. De inhoud van zijn rede zal nog ter discussie staan in een speciale vergadering van onze delegatie a.s. dinsdag. Daarnaast zal het werk in 5 van de 6 Hoofdkommissies beginnen. De 1e Commissie voor Politieke en Veiligheidszaken zal pas na de algemene beschouwingen starten. De leden van onze delegatie zijn na onderling overleg verdeeld over de 6 Hoofdkommissies. Ik heb, vanwege agendapunt 85 (United Nations Decade For Women) gekozen voor de 3e Commissie. Overigens hebben alle delegatieleden de vrijheid om ook de zittingen van alle andere Hoofdkommissies en van de Plenaire te volgen wanneer daar punten aan de orde zijn die men interessant vindt. Voor Hoofdkommissie III (Sociale, Humanitaire en Culturele Zaken) staan 17 agendapunten genoteerd, w.o. het vraagstuk van de rassendiscriminatie, de strijd tegen martelpraktijken, de kwestie van de mensenrechten, de positie van de vrouw in de wereld, het vraagstuk van de godsdienstvrijheid en de kwestie van de vrijheid van informatie.

Over dit agendapunt (het 10-jarenplan voor verbetering van de positie van de vrouw) valt nog weinig te zeggen. Voorlopig staat het genoteerd als punt 13 op de agenda van de 3e Commissie.

Het belangrijkste onderdeel van dit agendapunt: de ontwerp-conventie over „Uitbanning van Discriminatie jegens de Vrouw” zal nog een voorbehandeling nodig hebben. De laatste reacties van de diverse regeringen op dit ontwerp zijn nog niet helemaal verwerkt. Zodra het verzamelaanpak van deze reacties gereed is zal een sub-commissie worden ingesteld die zal moeten komen met een advies aan de 3e Hoofdkommissie. De verwachting is dat het verzamelaanpak half oktober gereed is en dat deze sub-commissie ca. 6 zittingen nodig heeft om tot een advies te komen (2 à 3 weken).

Nederland zal trachten zitting te krijgen in deze sub-commissie en ondergetekende zal in dat geval voor Nederland optreden. De behandeling van agendapunt 85 zal daarna vermoedelijk plaatsvinden in de 2e helft van november.

NEW YORK

Tenslotte valt nog iets aardigs te vermelden uit de New Yorkse regio. De 35-jarige mrs. Carol Bellamy heeft kans gezien om de Democratische kandidatuur voor het voorzitterschap van de New Yorkse gemeenteraad te verwerven. Omdat de Democraten hier in New York in de meerderheid zijn is haar strijd tegen de Republikeinen bij voorbaat gewonnen, wat betekent dat New York binnenkort z'n eerste vrouwelijke gemeenteraadsvoorzitter kan verwelkomen. De functies van gemeenteraadsvoorzitter en burgemeester zijn overigens in het Amerikaanse bestuursstelsel gescheiden.

Uit een voordracht van de rechtstreekse CDA-leden kiest de algemene vergadering nog een bestuurslid en daarna uit deze 10 bestuursleden de voorzitter in functie.

De andere leden van het dagelijks bestuur worden uit en door de bestuursleden gekozen, zodanig, dat elke deelnemende partij in het dagelijks bestuur is vertegenwoordigd.

Het bestuur stelt voor, in de kieskring Wijchen met één CDA-lijst aan de statenverkiezingen deel te nemen. Om kwart over 8 begint in dezelfde zaal een openbare CDA propaganda-vergadering met sprekers, die op de hoogte zijn met de landspolitiek en de problemen van het rivierengebied.

CHJO

Verslag

Tsjechische delegatie

door de heer B. Zweers

Onderstaand treft U een verslag aan van het bezoek dat een Tsjechische delegatie op 19 april aan ons land bracht. De reden van de late verslaggeving wordt gegeven aan het eind van het verslag. Wij geven nu het woord aan de heer B. Zweers, vertegenwoordiger van de CHJO in de Werkgroep Internationale Kontakten van het Politiek Jongeren Kontakt.

Bij dezen alsnog een verslag van het bezoek van een Tsjecho-Slowaakse delegatie op 19 april jl. aan de Werkgroep Internationale Kontakten. De delegatie bestond uit vertegenwoordigers van Tsjechische jongeren-organisaties die een bezoek aan Nederland brachten. Zij ontmoetten hier vertegenwoordigers van de bij het PJK aangesloten organisaties, waaronder de CHJO.

Er werd besloten om eerst vertegenwoordigers van de christen-democraten en liberalen met de Tsjechen te laten praten en daarna de vertegenwoordigers van de progressieve jongerenorganisaties (i.c. PPR-jongeren en FJG).

De Nederlandse vertegenwoordigers voor de liberale en christen-democratische jongerenorganisaties waren: Frank de Grave (JOVD), Hans Adema (KVPJO) en onderkende (CHJO). De Tsjechische delegatie bestond uit: Joseph Hajek (hoofd politieke organisatie van het centraal comité), Iwan Fiala (hoofd internationale betrekkingen), Iwana Lazoska (lid Tsjechisch centraal comité van S.S.M., studente geneeskunde en lid van een studentenorganisatie) en Micolás Dona (hoofd afdeling ideologie van

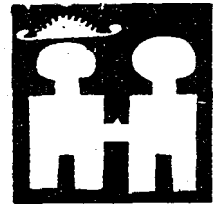
het centraal comité van S.S.M.).

De bedoeling was te komen tot een uitwisseling van gedachten. Om deze dialoog op gang te brengen werd een inleiding gehouden door Hans Pot (stafmedewerker van het PJK) die de Tsjechen verwelkomde en uitlegde wat het PJK ten doel heeft.

Hierna kwam het gesprek op gang, hetgeen zeer moeizaam verliep. Na eerst elkaar geïnformeerd te hebben over alle mogelijke nationale organisatiestructuren, kwam de politieke confrontatie aan de orde, die zich voornamelijk manifesteerde in het vragen stellen aangaande de democratische gezindheid van Tsjecho-Slowakije. Daarna kwamen kwesties aan de orde als „Charta '77“, de Russische inval, persvrijheid, vrijheid van godsdienst, handhaving van de mensenrechten etc.

Elke negatieve kritiek op bovenstaande punten werd terzijde geschoven als zou de westerse pers zeer subjectief zijn en ingekapseld door het kapitalistische systeem en dat Tsjechische dissidenten handlangers zouden zijn van het Westen. Steeds maar weer kwamen ze met dit soort antwoorden (met alle mogelijke variaties daarop). Er was, populair gezegd, „geen doorkomen“ aan.

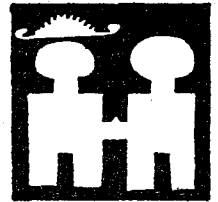
Een verslag leek mij daarom in eerste instantie niet zinvol, maar naderhand kwam ik tot het inzicht dat ook deze negatieve ervaring uw belangstelling zou kunnen genieten.

CHJO

Friesland

Op 21 oktober a.s. hoopt de CHJO-Friesland een Algemene Ledenvergadering te houden in „Trefpunt“, Schrans 90 te Leeuwarden. Aanvang: 20.00 uur. Tijdens deze vergadering zal er aandacht besteed worden aan de conferentie van Belgrado. Een inleiding op dit onderwerp zal gehouden worden door de heer S. Jansen.

CHJO

50 jaar

Zoals U reeds een enkele maal op de voorpagina van „De Nederlander“ hebt kunnen lezen, hoopt de CHJO het heugelijke feit van haar 50-jarig bestaan op 26 november a.s. te vieren. Wij willen dit doen in „Kobus aan de Poort“ te Amersfoort.

Het ochtendprogramma zal gewijd zijn aan onze jeugdherinneringen; het middagprogramma staat in het teken van de naderende Europese verkiezingen. 's Avonds hopen we op feestelijke wijze het gouden jaar van de CHJO te vieren met o.a. een politiek cabaret.

In een volgende „Nederlander“ hopen we nog nadere mededelingen te doen over het programma voor de 26e november, maar reserveert U nu reeds de datum in uw agenda.

Egbert Bluemink,

algemeen secretaris CHJO

35 50
30 35
25 25

Zo denk ik
er over

De redactie van „de Nederlander“ behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

PENSIOEN GEHUWDE WERKENDE VROUW

„Pensioen is uitgesteld salaris“, zo sprak de Hoge Raad. Maar de gepensioneerde gehuwde werkende vrouw ziet na fiscale aftrek van dit uitgestelde salaris heel wat minder terug dan haar ongehuwde of WAO-collega. Sinds 1 januari 1973 wordt het inkomen uit arbeid van de werkende gehuwde vrouw fiscaal afzonderlijk belast; dus niet meer bij het inkomen van haar man geteld. Sedert 1 januari 1976 gebeurt dit ook met het inkomen van de gehuwde WAO-vrouw. Maar zodra deze vrouwen gepensioneerd

worden, wordt haar pensioen uitgesteld salaris en tevens inkomen uit arbeid bij het inkomen van haar echtgenoot geteld (Staatsblad 705 van 18 december 1975). Na deze stap van de regering zijn er geen principiële argumenten meer om het pensioen van de gehuwde vrouw nog bij haar man te belasten. Ook de belastingvrije voet verdwijnt. Dit scheelt op een middelmatig pensioen vele, zo niet ettelijke guldens. Gezien de uitspraak van de Hoge Raad, dat pensioen uitgesteld salaris is, is het onlogisch en onredelijk, dat de fiscale regeling van afzonderlijke inkomstenbelasting

verdwijnt, zodra de vrouw wordt gepensioneerd. Dit juist op een leeftijd, waarop toch al een flinke, financiële teruggang plaatsvindt.

Waarom is dit niet behandeld toen de ont koppeling voor de gehuwde en later WAO-vrouw plaatsvond? De gepensioneerde, gehuwde werkende vrouwen zijn sinds 1973 behoorlijk achterop gekomen. Is er voor deze groep in afwachting van een algehele regeling, niet een voorlopige regeling mogelijk? Zij hebben in het geheel niet of slechts kort van genoemde fiscale regeling kunnen profiteren. Vaak werkten zij - mede - om het pensioen van de echtgenoot, dat gering was, iets te kunnen aanvullen. Dit plan valt nu geheel in duigen. Wij willen een beroep doen op de logica en de redelijkheid van hen, die over deze zaken beslissen. Gaarne zouden wij adhesie-betuigingen ontvangen van hen, die ook slachtoffer van deze regeling zijn, of binnenkort zullen worden. Ook de echtgenoten, die mede de dupe van deze regeling zijn en de te hoge belasting moeten betalen voor hun vrouw, kunnen reageren. Adhesiebetuigingen aan: Kring gepensioneerde gehuwde vrouwen, Roelofstraat 8, Den Haag.

C. Emous-Gijzel,
Den Haag.

GEEF DE JEUGD EEN KANS

Duizenden kinderen worden in hun ontwikkeling klemgezet.

GEEF DE JEUGD EEN TOEKOMST

Vele kinderen en ook ouders kunnen geholpen worden.

DANK ZIJ UW HULP:

leert een gezin weer met elkaar praten; voelt een kind zich weer begrepen; hoeft een jongere misschien niet weg te lopen.

KOOP DE ORANJEKALENDER

Om kinderen goed te helpen is inzet nodig, maar ook goede voorzieningen en deskundige mensen. De overheid betaalt lang niet alles en daarom hebben wij Uw hulp hard nodig.

PROJUVENTUTE
ORANJE
KALENDER 1978

KOOP ÉÉN OF LIEFST MÉÉR
ORANJEKALENDERS 1978

DE PRIJS IS F 5.95
Verzendkosten f 2,- extra

POSTGIRO 51 7400
Kalenderactie Pro Juventute
Postbus 7101 - 1007 JC Amsterdam
Telefoon (020) 79 09 49

(Nederlands en/of viertalig)

CDA-vrouwen over emancipatiebeleid

Op donderdag 27 oktober 1977 houdt het CDA-Vrouwenberaad een studiedag in Pays Bas te Utrecht. De regeringsnota Emancipatiebeleid, die in mei 1977 is verschenen, wordt dan besproken en van commentaar voorzien.

Prof. Dr. W. Albeda, Eerste-Kamerlid voor het CDA en lid van de Emancipatiecommissie zal ter inleiding zijn visie geven, waarna in discussiegroepen verder wordt gesproken. De resultaten van deze studiedag, waarvoor een werkgroep uit het CDA-Vrouwenberaad de voorbereidende werkzaamheden heeft verricht, zullen ter kennis worden gebracht van de Bijzondere Tweede Kamercommissie Emancipatiebeleid.

De discussie groepen zijn als volgt ingedeeld; t.w.

Groep I
- algemene aspecten van het beleid
- algemene beleidsmaatregelen.

Groep II:
- vrouw en openbaar bestuur
- arbeid, inkomen, sociale zekerheid, belastingen
- overheidspersoneelsbeleid.

Groep III
- onderwijs
- volwassen-educatie

Groep IV
- emancipatiewerk
- gezondheidszorg

Groep V
- voorzieningen, die het emancipatieproces kunnen ondersteunen
- internationale samenwerking.

De bijeenkomst wordt gehouden van 10.00-16.00 uur. Reiskosten boven f 10,- worden vergoed.

OPGAVE DEELNAME

Men kan zich voor deelname aanmelden door overmaking van de inschrijfkosten à f 5,- (incl. lunch) op giro 2195300 ten name van Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, onder vermelding van „Studiedag Emancipatiebeleid“ en met vermelding van de groep, waaraan wordt deelgenomen. Na ontvangst van de aanmelding worden de vergaderstukken en routebeschrijving toegezonden.

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid

Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen 68 pag.; / 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel

bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling 3e druk; 30 pag.; / 3,75

Groen licht 1975

nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw 2e druk; 7 pag.; / 1,25

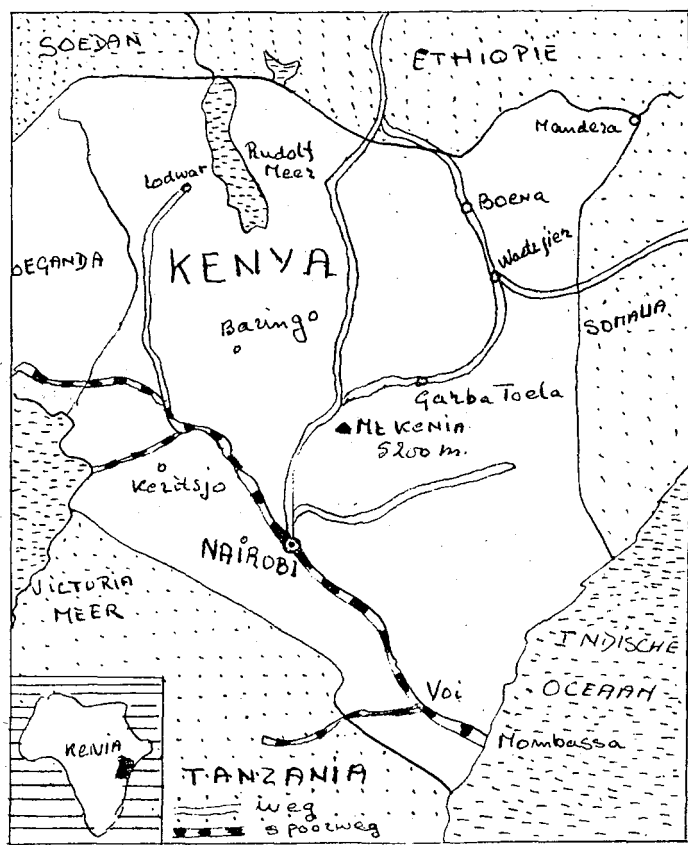
alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
giro 604500 t.n.v. Lohmanstichting
te Den Haag; met vermelding van
titel(s) en aantal.

Wassenaarseweg 7, Den Haag;
telefoon 070-246791.

Ontwikkelingssamenwerking

Het concentratieland Kenya

door drs. D. J. Barreveld

ALGEMENE GEGEVENS

Oppervlakte	582.000 km ² (17 x Nederland)
Staatsvorm	onafhankelijk binnen Britse Gemeenbest
Aantal inwoners	13,3 miljoen (1975)
Bevolkingsgroei	3,3 % per jaar
Bevolkingsdichtheid	22 km ²
BNP per hoofd	180 dollar
Jaarlijkse economische groei	6,4 % (1970 - 1973)
Buitenlandse schuld	401 miljoen dollar
Rente en afl. in % van export	4,2 %
Officiële munteenheid	1 Kenyan shilling = ca. 0,32 gulden
Urbanisatiepercentage	12 (1974)
Analfabetisme volwassenen	70%
Godsdienst	Christenen 20% Moslims 10%

RECENTE GESCHIEDENIS

In 1895 kwam Kenya onder Brits protectoraat, in 1920 werd het geannexeerd als kroonkolonie. De vruchtbare hooglanden werden al spoedig een vestigingsplaats van blanke boeren, terwijl de middenstand in snel tempo in Aziatische handen terecht kwam. Vooral de Europese kolonisten oefenden grote invloed op het binnenlands bestuur uit. De Afrikanen kregen pas in 1944 hun eerste vertegenwoordiger in de deal in 1907 opgerichte Wetgevende Raad. De eerste nationalistische partij werd in 1944 opgericht, de Kikuyu-leider Jomo Kenyatta, thans president van het land, werd in 1947 voorzitter van deze partij. Het land kreeg vooral in het begin van de vijftiger jaren grote bekendheid vanwege de MAU-MAU opstand. De oorzaak van deze, door vaak beestachtige wreedheden gekenmerkte, opstand lag in feite in het tekort aan landbouwgrond. Binnen korte tijd kondigden de Engelsen de noodtoestand af en zetten meer dan 80.000 Afrikanen gevangen. Belangrijke landhervormingen zorgden later voor een geleidelijke verbetering, zodat in 1960 uiteindelijk de noodtoestand weer opgeheven kon worden. Stammentegenstellingen, met name tussen de Kikuyu en de Luo, bleven een grote rol spelen.

In 1963 hadden de Britten zoveel vertrouwen in de toekomst van het land, vooral dankzij het gematigde optreden van Kenyatta, dat zij het land onafhankelijkheid verleenden. Kenyatta werd de eerste president van de nieuwe republiek. Hij werd in 1969 en in 1974 herkozen.

SOCIALE ONTWIKKELINGEN

Toen Kenya onafhankelijk werd waren exportlandbouw, industrie en handel vrijwel geheel in handen van Europese en Aziatische minderheidsgroepen. Het inkomen van de Afrikaan bedroeg per hoofd niet meer dan 50 à 80 dollar per jaar. Mede dankzij verdeling van Europees landbouwbezit onder de Afrikanen nam hun aandeel in de agrarische productie sterk toe. Ook in andere sectoren nam het

aantal Kenyanen sterk toe. Ten dele was deze kenyanisering bittere noodzaak, veel blanken en Aziaten hadden het land inmiddels verlaten. Alleen al in 1968 emigreerden zo'n 25.000 Aziaten.

VERSTEDELIJKING

Het aantal stedelingen is in twaalf jaar tijds meer dan verdubbeld en de slumvorming sterk toegenomen. In 1971 was reeds één-derde deel van de bevolking van Nairobi, de hoofdstad, onvoldoende gehuisvest. Alhoewel het gemiddeld inkomen per hoofd inmiddels is verdubbeld, heeft de grote inkomensongelijkheid zich gehandhaafd. Ten opzichte van de andere stammen is de invloed van de Kikuyu, zowel op politiek als economisch terrein duidelijk toegenomen.

ONTWIKKELINGSNIVO EN ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Ruim driekwart van het Kenyaanse grondgebied ontvangt te weinig regen. Het gevolg is dan ook dat de bevolking zich vrijwel geheel concentreert in de vruchtbare hoogvlaktes in het midden en zuiden van het land. In deze streken vindt men ook de gecommmercialiseerde landbouw- en veehouderijproductie, die een niet onaanzienlijke bijdrage aan het BNP levert. De steden Nairobi en Mombassa huisvesten respectievelijk 45% en 20% van de totale stedelijke bevolking van 1,6 miljoen. De grote trek naar de steden heeft aldaar tot sterke stijging van de werkloosheid geleid. In de steden is op zijn minst 30% van de beroepsbevolking werkloos.

INFRASTRUKTUUR

De infrastructuur is gebrekkig ontwikkeld. Het land heeft slechts één grote zeehaven, Mombassa. Het spoorwegnet bestaat uit één hoofdlijn met een aantal aftakkingen. Van het wegennet is slechts 4000 km geasfalteerd.

PLANNEN EN PERSPECTIEVEN

Kenya heeft zich van het begin af aan de

volgende hoofddoelen gesteld:
- krachtige economische groei
- kenyanisatie van de economie
- betere verdeling van het nationaal inkomen

Het ontwikkelingsplan voor de periode 1970 - '74 werd, voor wat het groeipercentage betreft, een redelijk succes, al werd het beoogde groeicijfer van 6,7% niet geheel gehaald. Het plan voor de periode 1974 - '78 beoogde een groei van 7,4%, tevens werd het accent vooral gelegd op het streven naar zelfvoorziening en plattelandontwikkeling. De oliecrisis maakte bijstelling van de plannen in benedenwaartse richting noodzakelijk. De verminderde economische groei maakt het bereiken van de vermindering van de werkloosheid het meest onzeker.

AGRARISCHE SEKTOR

De agrarische sektor is van zeer groot belang, zij is voor ruim 80% van de bevolking hoofdbron van bestaan. In 1972 bedroeg de bijdrage aan het BNP van deze sektor 31%. Agrarische produkten vormen een belangrijk deel van de export. Men tracht momenteel vooral de minder gunstige streken te ontwikkelen. Met behulp van irrigatieprojecten tracht men b.v. de katoen en rijstaanplant te vergroten.

INDUSTRIE EN MIJNBOUW

In vergelijking met de omringende landen is de Kenyaanse industrie behoorlijk ontwikkeld. Deze sektor neemt ongeveer 15% van BNP voor haar rekening. Belangrijk zijn vooral voedsel-, dranken-, tabaks-, transportmiddelen-, metaal- en chemische industriën. Het streven is een industriële groei van 10% te behalen. De mijnbouw is van weinig betekenis, de belangrijkste produkten zijn soda en zout. Er wordt momenteel hoge prioriteit verleend aan geologisch onderzoek. Een zeer snelle ontwikkeling maakt thans de toeristenindustrie door. Het is inmiddels

een even belangrijke deviezenbron geworden als de koffie-export. Men hoopt de groei van het toerisme tot ruim 11% per jaar op te kunnen voeren.

FINANCIËEL BELEID

Tot aan de oliecrisis van 1974 had Kenya weinig last van financiële problemen. De belastinginkomsten stegen veel sneller dan het nationaal inkomen, de begroting vertoonde overschotten en de inflatie bleef tot enkele procenten beperkt. Na de oliecrisis stegen de importprijzen met niet minder dan 43%, de exportprijzen met slechts 28%.

Het gevolg was aantasting van de koopkracht, daling van het inkomen per hoofd en ernstige betalingsbalansmoeilijkheden.

IMF-hulp was nodig en de deviezenreserves moesten aangesproken worden. Eind 1974 waren de reserves gedaald tot de waarde van twee maanden import.

Herstel van het betalingsbalans evenwicht werd een belangrijk doel, evenals bestrijding van de inflatie.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING NEDERLAND - KENYA

Kenya is een land waarmee Nederland reeds lang samenwerkt en behoort tot de categorie (algemene) concentratielanden. De financiële hulp aan het land bestaat grotendeels uit leningen. De hulp komt o.m. ten goede aan uitrusting van suikerfabrieken, laboratoria en projecten op het gebied van irrigatie.

Ook op technisch vlak wordt samengewerkt en wel vooral met betrekking tot de agrarische sektor (veehouderij, plattelandontwikkeling, bodemkunde e.d.). Aan Kenya werd in 1974 een bedrag van f 145.000,- aan voedselhulp verstrekt (o.m. magere melkpoeder).

Bilaterale samenwerking 1972-'75 (excl. voedselhulp) in mln. gulden

jaar	totale hulp	leningen	scheningen	technische hulp
1972	20,0	11,0	—	9,0
1973	20,0	11,0	—	9,0
1974	36,4	20,0	—	16,4
1975	45,0	30,5	1,5	13,0

Dr. D. J. Barreveld.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**

dan

**VAN
ZEBEN'S**

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

TUINAANLEG

BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
**GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.**

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

De Kabinetsformatie

door: mr. O. W. A. van Verschuer, voorzitter CHU

Er is enige moed voor nodig nog een beschouwing te willen en durven wijden aan dit eindeloze gevecht dat kabinetsformatie heet.

Ik heb tot degenen behoord die van het begin af aan zich wilde richten tot een kabinet PvdA - CDA. Ik heb echter ook altijd verwacht dat dit kabinet pas na een heel lange periode tot stand zou komen.

De eerste gedachte een kabinet PvdA - CDA is en was gebaseerd op de verkiezingsuitslag. Alleen deze combinatie heeft een werkbare meerderheid. Juist die meerderheid is nu nodig om de vele problemen van een aarzelende economie het hoofd te bieden; om loonmatigingen te bewerkstelligen; om een ongunstige betalingsbalans weer in gunstiger richting te sturen.

De tweede gedachte - de lange wordingsgeschiedenis van het tweede kabinet Den Uyl was gebaseerd op de problemen die gerezen zijn bij de totstandkoming van het eerste kabinet Den Uyl.

Wat waren die problemen?

Het was toen de PvdA die - dwars tegen alle parlementaire regels in - genoegdoening vroeg voor de in die kring met name t.o.v. de KVP levende onlustgevoelens. Een genoegdoening die uitmondde in een machtspositie van de PvdA t.o.v. KVP en ARP in het nu demissionaire kabinet.

Is het wonder dat in 1977 het inmiddels tot stand gekomen CDA - overigens tot stand gekomen tegen de hoop en verwachting van de PvdA in - zich op haar beurt wenste los te maken van de frustraties in die kring t.o.v. de machtswellust van de PvdA?

Het was daarom van gezond psychologisch inzicht getuigend - zowel wat in eigen kring als wat in PvdA-kring leeft - dat het CDA bij het begin van de kabinetsformatie aandrang op een procedure waarbij met zetelverdeling begonnen werd. Immers uit de resultaten van dat overleg zou moeten blijken of de PvdA bereid was hun ziekelijke hang naar macht te laten varen om in 's lands belang met het CDA op basis van gelijkwaardigheid te gaan regeren. Uit dat overleg zou het CDA kracht hebben moeten putten om compromissen te sluiten met de PvdA, omdat de compromissen

vanuit een gemeenschappelijke regeringsverantwoordelijkheid zouden worden vreedigd.

Als de heer den Uyl dan toch de formule van 7-7-1, 7-7-2 en 8-7-1 tot het laatste bewaart, is dat zijn verantwoordelijkheid. Een tactische fout en getuigende van onvoldoende inzicht in de nog niet voldoende ingetoomde machtsgevoelens in eigen kring en weinig gevoel voor de gekwetste eer in CDA-kring. Over die formule was en is in CDA-kring weinig of geen toeschietelijkheid t.o.v. de PvdA te verwachten. Een mensenkenner, een bestuurder van enig formaat had dit moeten inzien. Het CDA was zichzelf ontrouw geworden als ze op dit punt compromissen gesloten had.

Wij willen niet meer dan ons toekomt maar ook niet minder. Wij wensen niet nogmaals overheerst te worden door een PvdA die zijn autoritaire wil oplegt op een partij die bijna evenveel kamerzetels heeft.

Het is voor mij niet begrijpelijk dat de heer Den Uyl deze op zich al ontbrandbare situatie nog explosiever gemaakt heeft door ook toe te laten dat een veto werd uitgesproken door de PvdA t.o.v. onze lijsttrekker Van Agt op Justitie.

Niet het CDA heeft als eerste gezegd dat Van Agt op Justitie moest blijven. Neen de PvdA heeft door te stellen dat Van Agt niet op Justitie mocht bij 7-7-2 en 7-7-1 verdeling en wel bij de 8-7-1 van de CDA., een uitspraak over deze zaak in dit stadium gevraagd. Is het dan niet zonneklaar dat de CDA het vertrouwen in haar lijsttrekker uitsprak, ook en met name op Justitie? Nogmaals, Den Uyl had als hij werkelijk een lange termijn denker en politicus was

en is - wat NRC Handelsblad m.i. ten onrechte suggereerde - ook deze kapitale blunder niet mogen laten passeren. Waarom hij dat wel deed?

Ik vermoed omdat in tegenstelling tot zijn (wederom korte termijn) hoop niet het CDA innerlijk verdeeld raakte maar wel de PvdA.

De scheidlijnen in deze partij beginnen zich steeds duidelijker af te tekenen. Het bestuur van de Partij van de Arbeid schaarde zich achter Ontwikkelings-Minister Pronk ten koste van Buitenlandse Zaken - Minister Van der Stoep. Het is bekend dat Den Uyl kiest voor Van der Stoep. Binnen de PvdA opereert een zogenaamde Steenwijk-groep die de progressieve kandidaten voor een kabinet naar voren drukt. Een Minister van Financiën die om dezelfde reden waarom Van Tijn de heer Andriessen probeert buiten het kabinet te houden (het niet geheel accoord gaan met een deel van het regeeraccord) door de PvdA moeilijk wordt geaccepteerd. Partijbelang van de slechtste soort praevaleert hier boven het landsbelang.

Voor het CDA ligt de kwestie gelukkig anders. De CHU draagt Kruisinga als eerste kandidaat-minister naar voren. Voor al degenen die moeite hebben met een CHU in het kabinet na vier jaren oppositie, moet het een geruststelling zijn te weten dat voor ons een herkenbare en aansprekbare figuur optreedt.

Maar het gaat niet alleen en in de eerste plaats om de CHU maar om het CDA. Ik hoop dat in deze tijd van grote spanningen, waar met name onze politici aan bloot staan, de CDA-politici hun hoofd koel hou-

den en zich zullen laten leiden door een op 's lands belang gerichte gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Inmiddels heeft Hare Majesteit de Koningin uit hoofde van haar prerogatief twee informateurs aangewezen. Ik betreur het en acht het onjuist dat daar van bepaalde C.H-zijde negatief op wordt gereageerd. Ik betreur dat en omdat in onze kring zeker eerbied en respect en dus het onthouden van kritiek past bij datgene wat ons Staats-hoofd juist in deze kwaliteit doet.

Ik betreur het ook omdat het suggereert dat de CHU binnen het CDA slecht zou worden bedeed. Dat laatste is niet het geval omdat verdeling van zetels en functies binnen het CDA nog niet heeft plaatsgevonden. Overigens is daarover in onze kring weinig of geen verschil van mening. Onze eerste kandidaat is Kruisinga en als er twee Ministers door ons geleverd gaan worden, wat ik niet uitgesloten acht, dan zijn daarvoor voldoende kandidaten van formaat aanwezig!

Het is te hopen dat de beide informateurs erin zullen slagen de niet geringe hobbels te slechten op de weg naar het kabinet.

Een van de grootste problemen zal erin gelegen zijn om na maandenlange strijd om programma en zetelverdeling een vertrouwensbasis te gaan leggen waarop de vele nog te nemen beslissingen van een nieuw kabinet op moeten rusten.

Als dat niet lukt dan is het komende kabinet geen lang leven beschoren. Niet alleen voor de CHU geldt in hun verhouding t.o.v. het CDA, maar hetzelfde geldt voor het CDA en de Partij van de Arbeid. Houdt het oog niet in eigen boot, preek niet voor eigen parochie, denk niet aan eng eigenbelang. Maar houdt het oog gericht op het gemeenschappelijke belang. Dat is een land in wijder verband gezien zo te bouwen en te bewonen dat er gerechtigheid bestaat in volle omvang. Och moeten onze politici van heden morgen staatslieden zijn!

Verschuer.

Afscheid van CHU-voorzitter mr. O.W.A. van Verschuer op zaterdag 19 november

Zaterdag 19 november aanstaande hoopt mr. O. W. A. van Verschuer in een vergadering van de Unieraad afscheid te nemen als

voorzitter van de CHU, nadat zijn opvolger mr. L. M. van Leeuwen als zodanig is gekozen. De Unieraadsvergadering vindt plaats te Amersfoort.

Het neerleggen van het voorzitterschap, waartoe mr. Van Verschuer begin 1972 werd geroepen, betekent een afscheid van de dagelijkse beslommingen, die deze functie - zeker de afgelopen jaren - met zich meebracht.

Van Verschuer was de vijfde na-oorlogse voorzitter van de Unie. Na beroeps politici als dr. H. W. Tilanus, mr. H. K. J. Beernink, drs. A. D. W. Tilanus en prof. dr. J. W. van Hulst, allen lid van de Tweede of de Eerste Kamer, kreeg de CHU een gedeputeerde als voorzitter.

Nu zijn gedeputeerden niet vreemd in het bestuur van de Unie. Met mevrouw mr. E. A. Haars en de heer A. J. Kaland deden wij reeds ervaring op, doch een gedeputeerde als voorzitter - dus geen kamerlid - was nog niet voorgekomen. Hij stond wat verder en lossen van de praktische politiek zoals deze op en rond het Binnenhof wordt bedreven. Doch mr. Van Verschuer werd er wel degelijk bij betrokken. Immers, de afgelopen jaren stonden in het teken van de (een) wording van het CDA. En met de CHU-fractie in de Tweede Kamer in de oppositie was dit geen eenvoudige zaak.

Van Verschuer - of de baron, zoals hij veelal werd genoemd - heeft heel wat keren moeten interveniëren en sussen. Hij had slechts één doel voor ogen: de CHU binnenloodsen in het CDA. En toen de algemene vergadering van de Unie in 1976 het licht op groen zette, was dat voor hem niet alleen een succes doch ook een grote vol-doening.

Van Verschuer heeft zich doen kennen als een goed organisator. Bestuursvergaderin-

gen en bijeenkomsten van de Unieraad werden door hem vlot en zakelijk geleid. Maar bovenal voelde hij zich thuis op de jaarlijkse algemene ledenvergaderingen, waar de leden van de kiesverenigingen in groten getale kwamen opzetten. Daar ontmoette hij zijn achterban, zowel uit de stedelijke agglomeraties als uit de provincies, en de kracht van de Unie ligt immers buiten, of - zoals vroeger gezegd werd - op het platteland.

En wie herinnert zich niet de sprankelende, goed doorwrochte redevoeringen van mr. Van Verschuer?

* * *

De zes voorzittersjaren zijn niet ongemerkt voorbijgegaan aan de nu scheidende Unievoorzitter. Een jaar geleden werd hij ernstig ziek. Operatief ingrijpen was noodzakelijk, doch verrassend snel herstelde mr. Van Verschuer. Na een korte vakantie met zijn echtgenote in Zwitserland stortte hij zich weer in het werk voor de Tweede-Kamerverkiezingen.

Straks neemt mr. Van Verschuer wat afstand van het directe politieke gebeuren, al zal hij het ongetwijfeld nauwgezet blijven volgen.

Vele jaren mocht het CHU-blad „De Nederlander” pennevruchten van Unievoorzitter Van Verschuer publiceren, ook na zijn afscheid staan de kolommen van ons blad voor hem open.

* * *

Van Verschuer, hartelijk dank voor uw steun, vriendschap en leiding.

Wim C. de Kruijff.
H. Lokkerbol.

In dit nummer

In dit nummer van het ledencontactblad en „De Nederlander”, dat naar alle leden van de CHU wordt toegezonden, treft de lezer een veelheid van artikelen aan, handelende over de actuele politieke onderwerpen.

Het ledencontactblad „De Nederlander”, verschijnt slechts tienmaal per jaar. De Unieleden ontvangen het gratis, omdat de prijs van het blad begrepen is in de contributie.

Maar elke week komt het Christelijk-Historische Weekblad „De Nederlander” uit. Daarin wordt het politieke gebeuren op de voet gevolgd. Zo is in het weekblad „De Nederlander” elke week de kabinetsformatie uitvoerig aan de orde met beschouwingen van de hand van dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer. Ook vele andere CDA-kamerleden komen in het weekblad van de CHU aan het woord.

„De Nederlander” als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende

Naam

Adres

Woonplaats

* verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.

* - wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander”.

..... (handtekening).

* Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

Kabinetformatie 12

Koningschap en vrijheid van onderwijs in discussie:

Rol van adviseurs bij informateurskeuze?

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

1. HET ORANJEHUIS

Was de positie van het koningschap de vorige week reeds aan de orde gesteld door de heer Van Riel en mevrouw Veder-Smit uit de VVD, in mijn vorig artikel kabinetformatie 11 is dat uitvoerig besproken.

De kwestie is nu weer geactualiseerd door het 16e congres van de Partij van de Arbeid.

Dat congres was uitgeschreven om het beginselprogramma vast te stellen.

Aan de orde was het amendement Koog/Zaandijk, luidende: Uitgangspunt: „In een samenleving, die gebaseerd is op democratisch socialistische beginselen zal het staatshoofd gekozen moeten worden.” Doelstelling: „Wij spreken ons dan ook uit voor een republikeinse staatsvorm.”

Het partijbestuur van de PvdA was kennelijk niet erg gelukkig met dit voorstel en heeft het bestreden.

Ook Ien v. d. Heuvel, voorzitter, deed dat nadrukkelijk. Zij zei o.m.: „Natuurlijk zijn sociaal-democraten en liberalen, beide voortzettende tradities van de Franse Revolutie, in beginsel tegen een erfelijk koningschap. Maar een uitspraak en een opname nu in een beginselprogramma acht ik noch noodzakelijk noch gewenst.”

Daarom ontried het partijbestuur zeer dringend de aanvaarding van het amendement.

Desalniettemin werd het aanvaard.

Na die beslissing werd nog een daarop betrekking hebbende nadere motie aanvaard, die inhield, dat gelet op het grote belang van het aangenomen amendement het voorstel niet diende te worden geplaatst in deel 3 van het politiek programma, maar diende te worden geplaatst in deel 2 van het beginselprogramma.

Het standpunt van de Partij van de Arbeid met betrekking tot de meest gewenste staatsvorm is nu meer dan ooit duidelijk.

Persoonlijk betreur ik die uitspraak van zo'n grote democratische partij in ons land in het bijzonder.

Zij wijkt ook duidelijk af van eerder ingenomen standpunten van partijorganen van die partij.

De laatste anti-monarchale uitspraak van de socialistische dateerde van 1921. Meer dan 50 jaar geleden dus.

Het is een uitspraak, die onmogelijk kan worden uitgelegd als een toenadering van socialistische en christen-democraten.

Zeker de CHU zeer nadrukkelijk steeds de betekenis van het Oranjenhuis onderstreept hebbende is hiermee hoogst ongelukkig.

Wij waren er zeer mee ingenomen, dat bij de laatste herziening van het CDA-beginselprogramma - naar ik meen op initiatief van de CHU-Kiesvereniging Alblasterwaard - de betekenis van het Oranjenhuis nog eens in ons CDA-programma ook nadrukkelijk werd onderstreept.

De consequenties van het door het congres genomen besluit laten zich nog niet helemaal overzien.

Van den Doef, vice-voorzitter van die partij, meent dat de resolutie consequenties zou kunnen hebben als Koningin Juliana besluit af te treden.

„Dan zal er een brede discussie in de partij ontstaan over haar opvolgster. Zij komt er dan niet als de dochter, maar als een aanvaardbare kandidaat voor die functie.”

Maar hij zegt tegelijk, sprekende over de leden van de socialistische kamerfractie: „Je moet hen echt vragen of ze nu republikein of monarchist zijn, dan weet je het pas. In beginsel zijn wij allemaal tegen de monarchie; in de praktijk ervoor.”

Het zijn allemaal nogal gekunstelde verhalen.

De uitspraak van het congres moet naar christen-democratische visie worden betreed.

In mijn vorig artikel heb ik onderstreept hoezeer ons land gezegend was onder het Oranjenhuis en hoezeer de laatste drie vrouwen uit dat Oranjenhuis: de Koningin/Regentes Emma, de Koningin Wilhelmina en de Koningin Juliana een functie hebben vervuld van vrijwel onnavolgbare allure.

Er mag geen allereerste begin van misverstand over bestaan dat het koningschap voor de christen-democraten een essentiële hoeksteen vormt voor de Nederlandse parlementaire democratie.

Of, zoals het beginselprogramma van de CHU het kernachtig uitdrukt:

„De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel in de vorm van een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje.”

2. DE INFORMATEURSKEUZE

Er is nogal wat te doen geweest over de beslissing rond de aanwijzing van de informateurs Verdam en Vrolijk.

Er mag geen begin van misverstand over bestaan dat wij in beiden vertrouwen hebben.

Persoonlijk ken ik Verdam al sinds 1946 toen wij samen in het bestuur van de International Students Service zaten en hij door mij als voorzitter is voorgesteld. We hebben toen plezierig en nauw samengewerkt.

Nadien hebben wij elkaar enige tijd uit het oog verloren, maar sinds zijn entree in de Nederlandse politiek heb ik regelmatig weer contact met hem gehad.

Wij mogen in hem bepaald vertrouwen hebben.

Dat daarnaast een oud-medewerker van het CHU-blad De Nederlander is benoemd (vergelijk Parlement en Kiezer pag. 78 jaargang (66/77), geeft ons uiteraard evenzeer reden tot vreugde!

Natuurlijk neemt dat niet weg, dat wij de aanwijzing van Ynso Scholten buitengewoon graag hadden gezien.

Zowel Johan van Hulst, voorzitter van de Eerste Kamerfractie, als Herman Wisselink, als Durk van der Mei als ikzelf hebben van die teleurstelling ook publiekelijk blijk gegeven.

Dat heeft natuurlijk totaal niets te maken - zoals gesuggereerd is - met afwijking van het advies van onze fractievoorzitter Van Agt noch met enige vorm van kritiek op de Koningin. Dat is natuurlijk baarlijke nonsens.

Wat het eerste betreft: Dries van Agt heeft tot de laatste seconde vastgehouden aan zijn voorkeur voor Ynso Scholten. Onze mensen hebben niet anders gedaan dan hem daarin te steunen. Mag dat misschien? Dat het advies Ynso Scholten van onze fractievoorzitter niet is gevolgd, betreur ik en blijf ik betreuren.

In het vorige nummer heb ik hem genoemd als veruit de beste kandidaat, die wij van christen-democratische zijde naar voren konden brengen.

Dat standpunt blijf ik innemen. Dat is hetzelfde standpunt dat ook werd ingenomen door de fractievoorzitter.

Daarmee is ten overvloede ook loyaliteit ten opzichte van het advies van de fractievoorzitter vastgelegd en daarover achten wij verdachtmakingen inacceptabel. Het heeft natuurlijk óók niets te maken met twijfel over de rol van de Koningin, hetgeen óók is gesuggereerd. Maar het heeft wel totaal alles te maken met de adviezen, die Hare Majesteit ontvangt en die door Háár in het kader van de regelen van de Nederlandse parlementaire democratie moeten worden gewogen.

Daarbij wil ik nog een paar kanttekeningen maken.

In de eerste plaats: de adviezen van de fractievoorzitters zijn openbaar.

Naar mijn mening terecht. Iedereen kan de fractievoorzitters vragen wat zij hebben geadviseerd.

De adviezen van de voorzitters der Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal zijn tot nu toe niet openbaar.

Ook het advies van de vice-voorzitter van de Raad van State is niet openbaar.

Nu kan men stellen, dat de publieke verantwoordelijkheid voor de adviezen van de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal wellicht een andere is dan die van de fractievoorzitters en dat zal inderdaad een contra-argument voor openbaarheid kunnen zijn.

Men moet bepaald evenzeer stellen dat de publieke verantwoordelijkheid voor de adviezen van de vice-president van de Raad van State een andere is dan die van de fractievoorzitters.

Zoals bekend ben ik zelf altijd een grote voorstander geweest van een zo groot mogelijke openheid van het bestuur.

Ik acht dat juist in deze tijd van voortgaande democratisering van groot belang.

In de tweede plaats vraag ik mij, in het licht van de kritische kanttekening bij het functioneren van het Huis van Oranje door mevrouw Veder-Smit en de heer Van Riel geplaatst, af, of óók - afgezien van het in de voorgaande zinsnede gestelde - ter bescherming van het functioneren van de monarchie niet wellicht eventueel overwogen zou mogen en kunnen worden ook de adviezen van de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal alsmede het advies van de vice-voorzitter van de Raad van State openbaar te doen maken. Het is uiteraard een eerste suggestie.

Deze nieuwe openheid zou dan twee doeleinden kunnen dienen:

In de eerste plaats grotere openheid van bestuur en in de tweede plaats wegnemen van kritische kanttekeningen bij het functioneren van het Koningshuis. Beide geen geringe doeleinden.

3. DE VRIJHEID VAN ONDERWIJS

Op het congres van de Partij van de Arbeid kwam een zeer belangrijk en principiële amendement aan de orde met betrekking tot de positie van het bijzonder en het openbaar onderwijs.

Er werd voorgesteld, dat de Partij van de Arbeid zou besluiten de absolute voorkeur voor het openbaar onderwijs nadrukkelijk moest vastleggen.

De aanvaarding van dat amendement zou een belangrijke wijziging zijn in het standpunt, dat de Partij van de Arbeid sinds 1902 terzake van het openbaar en bijzonder onderwijs had ingenomen.

Op termijn zou zeker aantasting van het bijzonder onderwijs daarvan het gevolg zijn.

Dat werd ook duidelijk uiteengezet door Anneke Reuvekamp, die het amendement namens het partijbestuur zeer scherp en goed bestreed.

De uitslag van de stemming van het congres van de PvdA was voor de christen-democraten teleurstellend.

Het was praktisch fifty/fifty. Het congres besloot niet op schriftelijke stemming aan te dringen en het amendement werd door het congres-presidium verworpen verklaard.

Op zich is dit laatste verheugend. Toch is het een teken aan de wand hoezeer de vrijheid van onderwijs wel degelijk in

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

socialistische kring in discussie is. Als het op het partijcongres van de Partij van de Arbeid bij zulke indringende betogen als door het partijbestuur van de PvdA zijn gehouden slechts mogelijk blijkt met zo'n krappe meerderheid binnen het congres van de Partij van de Arbeid de vrijheid van onderwijs geëerbiedigd te houden.

Dit moet voor de christen-democraten een teken aan de wand zijn hoezeer het moeilijk en moeizaam verworven erfgoed van het bijzonder onderwijs verdediging behoeft.

De wetgeving van onze oud CHU-minister De Visser behoeft nu weer sterke actieve steun van christen-democratische politici.

4. AANSCHERPEN VAN TEGENSTELLINGEN

Zoëven noemde ik een aantal minpunten van het congres van de Partij van de Arbeid.

Daarbij mag ik het in alle objectiviteit niet laten.

Zoals u weet woon ik al jarenlang en gedurende een lange tijd van deze congresszitting, zelve die congressen van de Partij van de Arbeid bij. Dat is zeer instructief.

Het vorig jaar is door mij in De Nederlander bericht hoezeer een minder polariserende toon op de congressen ingang vond.

Dat aspect heeft zich dit jaar doorgezet.

Er is noch vanuit het congres, noch door het partijbestuur, noch door de overige leidende personen uit de Partij van de Arbeid op dit congres - een enkele onnodige aanval op Van Agt daargelaten - meer dan noodzakelijk polariserend gesproken.

Dat positieve punt wil ik ook daarom nadrukkelijk vermelden, omdat van de zijde van andere politieke partijen rechts en links dat thans dikwijls wel geschiedt.

En er zijn daarnaast in het beginselprogramma ook enkele punten, die ons als christen-democraten wel kunnen aanspreken. Naast

CDAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

EVP program kritisch belicht

Kruisinga: Dubbel mandaat gewenst

Op zaterdag 8 oktober hebben de partijbesturen van ARP, KVP en de Unieraad van de CHU het concept EVP-program in een gezamenlijke discussie besproken en kritisch geamendeerd. De Europese Volkspartij (EVP), het samenwerkingsverband van christen-democratische partijen in de landen van de Europese Gemeenschap, is in volle voorbereiding voor de rechtstreekse verkiezingen van het Europees Parlement, die naar verwachting in de loop van 1978 zullen plaatsvinden.

Met het oog op deze verkiezingen hebben de aangesloten partijen het nodig geoordeeld om hun samenwerking, die tot nu toe een zeer los karakter had, uit te breiden en te verdiepen.

Het meest concrete resultaat hiervan zal zijn een gemeenschappelijk politiek programma, waarmee de christen-democratische partijen in de Gemeenschap de verkiezingen in zullen gaan. De opstelling van dit politiek programma stuit op grote moeilijkheden.

GEHEEL NIEUW

In de eerste plaats moet iets geheel nieuws tot stand komen. Er kan immers niet worden voortgebouwd op een reeds bestaand programma.

In de tweede plaats hebben al deze partijen hun eigen traditie, zijn ze geworteld in uiteenlopende nationale werelden en loopt hun politieke plaats van land tot land soms aanzienlijk uiteen.

Het is daarom niet verwonderlijk, dat het concept-program, waarover overigens reeds geruime tijd Europees overleg wordt gevoerd, nog steeds een diepgaande kritiek oproept in onze kring. Deze kritiek werd op 8 oktober onder woorden gebracht door de vice-voorzitter van de Nederlandse equipe van de Europese Unie van Christen-Democraten, De Boer, die in inleidende rede enkele spanningsvelden bloot legde tussen het CDA-denken en de inhoud van het concept-program.

De hoofdkritiek en daarmee ook het voornaamste probleem in de samenwerking van christen-democraten over de grenzen heen betreft het verschil in opvatting over de christen-democratische geïnspireerdheid in het concrete politieke beleid. In andere landen, waaronder Duitsland, wordt de noodzaak van deze geïnspireerdheid minder uitdrukkelijk ervaren. Met name in

Duitsland leidt dit tot een nogal mechanische politieke praktijk, waarin het spanningsveld tussen wat er gebeurt en wat er moet gebeuren en bewustzijn dat we in de politiek steeds met moeilijke dilemma's worden geconfronteerd, ook programma-tisch, onvoldoende tot uitdrukking komt. De partijbesturen konden zich grotendeels vinden in de reeds in eerdere stadia door de CDA-delegatie ingediende amendementen verenigen. Daarenboven heeft de vergadering nog een aantal amendementen toegevoegd, dat in dezelfde lijn ligt. Het programma valt in vier onderdelen uiteen: een inleiding, de interne verhoudingen binnen de gemeenschap, de externe betrekkingen en de bestuursinstellingen. De inleiding is reeds in eerder stadium ernstig bekritiseerd. Hierin wordt een poging gedaan om de christen-democratische filosofie in verband met de Europese integratie toe te lichten. In dit hoofdstuk blijken de opstellers toch niet veel verder gekomen

CDA-aktueel

De samenstelling van de pagina's „CDA-aktueel” in dit nummer van „de Nederlander” geschiedde door een redactie-team, bestaande uit: D. Corporaal, F. J. van der Heijden, N. M. Hogeland, T. de Kok, Wm C. de Kruijff, W. de Kwaadsteniet en H. Lokkerbol. Als secretaris trad op: G. J. Brinkman.

Het redactie-adres van „CDA-aktueel” is: postbus 85676, 2508 CJ, Den Haag.

(De artikelen van CDA-aktueel” verschijnen in: „Politiek Nieuws” van de KVP, „Nederlandse Gedachten” van de ARP, en „de Nederlander” van de CHU.)

dan een materialistisch getinte opzet, waarin geestelijke waarden en normen, die juist voor christen-democraten aanleiding zijn om zich politiek te organiseren, onvoldoende tot uitdrukking komen. Van Nederlandse zijde is de tekst op basis van het voorstel, herschreven.

BEGRIJPELIJK

In de overige hoofdstukken overweegt eveneens het wat mechanisch karakter. Het programma belicht vooral de economische aspecten. Het is begrijpelijk dat economische vraagstukken een zeer belangrijke plaats innemen, omdat de Europese samenwerking, die gestoeld is op de verdragen van Rome en Parijs, steeds een overwegend economisch karakter heeft gehad. Naar Nederlandse opvatting moet echter de democratisering in Europa aangegrepen worden om een veel bredere politieke dimensie aan te brengen.

Dat betekent, dat in de Europese partijen het debat meer moet worden gepolitiseerd en zich bovendien over een scala van onderwerpen moet uitstrekken. Dit leidt zonder twijfel tot een discussie waarin zich veel pijnlijke momenten zullen voordoen, maar in de CDA-opvatting is deze niet te ontlopen, wil men tenminste op de lange duur tot

een beter gewortelde politieke samenwerking over de grenzen heen komen. De CDA-amendementen zijn er derhalve vooral op gericht om het Europees programma een meer specifiek christen-democratisch stempel te doen verkrijgen. Via de amendementen wordt getracht om zowel de toonzetting als de inhoud van het programma te beïnvloeden.

SOBERHEID

Naar onze opvatting zal het hier en daar triomfalistisch geluid moeten worden vervangen door meer soberheid. De zorg voor de zwakkeren, het onderwijs, de cultuurpolitiek, de emancipatie zullen een duidelijke plaats moeten krijgen. In hoofdstuk 3: externe betrekkingen, zal de nieuwe ontwikkelingsstrategie en de mensenrechten een meer centrale plaats moeten krijgen. Doel is om het programma een meer overtuigend perspectief te laten bieden en een aantal elementen aan te dragen, die de burger in al onze landen in zijn eigen situatie raken.

De Europese samenwerking is er immers niet alleen om de grootschalige dimensie van onze hedendaagse wereld een antwoord te bieden. Een politieke uitbouw is ook nodig om zo goed mogelijke voorwaarden te scheppen voor het individu en zijn „kleinschalige” levenssituatie. Deze overweging draagt er dan ook toe bij, dat het CDA zo positief mogelijk meewerkt aan de internationale christen-democratische formatie. Het stelt zich niet terzijde, maar tracht zijn eigen karakter en zijn eigen inbreng in het grotere geheel te bevestigen. Deze stelling is zowel door De Boer als door dr. Roelof Kruisinga, voorzitter van de Nederlandse equipe, in diens slotwoord toegelicht.

Zoals Kruisinga het uitdrukte: de Europese christen-democraten zullen een alternatief moeten bieden voor de materialistische krachten die in vrijwel alle landen van Europa dreigen te gaan overheersen en zij zullen daarbij aansluiting vinden bij stromingen onder bevolking, die dit alternatief en dit gelukkig in steeds toenemende mate zoeken.

J. P. van Iersel,
lid partijbestuur KVP.

PvdA-congres deed twee markante uitspraken

door: H. van Spanning

Het jongste congres van de PvdA heeft twee markante uitspraken opgeleverd. Namelijk over de gewenste zetelverdeling in het te vormen kabinet (8-7-1); en de voorkeur voor een republikeinse staatsvorm, vastgelegd in het nieuwe beginselprogramma.

De uitspraak betreffende de zetelverdeling vormt de uitwerking van de bij de verkiezingen uitgezette meerderheidsstrategie. De PvdA wenst alleen vanuit een door de kiezers gegeven meerderheidspositie aan een kabinet met het CDA deel te nemen. Van de 10 sprekers bij dit onderwerp bekleemtoonden acht dit argument. Slechts twee woordvoerders meenden dat de PvdA niet vanuit een egoïstische positie moest onderhandelen. Tevens werd in deze motie

volledig vertrouwen uitgesproken in de socialistische formatie-onderhandelaar Ed van Thijn.

In een bijzonder knap opgebouwde speech greep Van Thijn dit onderdeel van de motie aan om zich in de verdede onderhandelingen een zekere speelruimte te verschaffen. De PvdA blijft, aldus Van Thijn, strijden voor de 8-7-1-formule. Hij bekritiseerde de houding van Van Agt en preeste de sterke argumentatie voor de 8-7-1-formule van de informateurs. Daarnaast betoogde hij echter dat een andere formule bespreekbaar moest zijn. De huidige fixatie op de getalsverhouding mag de aandacht niet afleiden van de reeds bereikte programmatische akkoorden. Voorts constateerde hij dat deze motie zijn onderhandelingspositie versterkt maar tevens zijn positie niet onmogelijk maakt omdat niet wordt geëist dat hij ultimata stelt. Op deze wijze schiep Van Thijn zich ten aanzien van de congresuitspraak over de getalsverhouding in het te vormen kabinet de nodige speelruimte.

MEER MOEITE

Dit kostte het Partijbestuur (P.B.) veel meer moeite bij de beslissing inzake de voorkeur voor een republikeinse staatsvorm. De aanvaarding van dit amendement is - gelet op de geschiedenis van de PvdA - van fundamentele betekenis. Vanaf haar oprichting, in 1894, tot omstreeks 1937 was de houding van de SDAP in de praktijk anti-monarchaal. Na 1937 is deze houding steeds meer in positieve zin gewijzigd. Toen de PSP zich in 1965 op het republikeinse standpunt stelde ging de PvdA - ondanks interne discussies - hier niet in mee. SDAP en PvdA hebben zich tot aan vrijdag 14 oktober jl. nimmer in hun beginselprogramma principieel tegen de monarchie uitgesproken. In een toelichting aan de pers zei partijvoorzitter Ien van de Heuvel dat het Partijbestuur dit besluit wat minder ge-

lukkig achtte maar dat het voorlopig geen verandering zal brengen in de opstelling van de PvdA ten aanzien van de monarchie. Koningin Juliana verdient ons aller achtting. Wij hopen haar nog lang als koningin te houden, aldus de PvdA-voorzitter.

Een zestal congresleden vroegen hierop een duidelijke verklaring van het P.B. over dit besluit. De hierbij ingediende motie werd ingetrokken nadat Ien van de Heuvel had geantwoord dat het P.B. deze uitspraak van het congres respecteert. Met dit besluit nam het congres in het beginselprogramma een punt op dat in hoofdlijnen in 1966 door Nieuw Links is geformuleerd.*

Mede gelet op de relatief krappe meerderheid waarmee deze beslissing is genomen (5828 - 4180 stemmen) en de verhouding van het huidige Partijbestuur lijkt het waarschijnlijk dat de opstelling van de PvdA tegenover de monarchie voorshands niet zal veranderen. Met het aanvaarden van deze programwijziging heeft de PvdA zich op langere termijn echter geplaatst voor een beslissende keuze die op zijn laatst bij de troonopvolging van koningin Juliana aan de orde zal moeten komen.

ISOLEMENT?

Het congres van de PvdA heeft echter een besluit genomen dat mogelijk de basis legt voor een toekomstig isolement van de momenteel grootste partij van ons land tegenover andere partijen op het punt van de monarchie. Wij hopen dat de PvdA evenals destijds haar grote voorganger Troelstra spoedig zal inzien dat deze uitspraak ten gunste van de republikeinse staatsvorm op een vergissing berust.

H. van Spanning

Congres CDA op zaterdag 10 december a.s.

Het congres-1977 van het CDA wordt gehouden op zaterdag 10 december a.s. in de RAI te Amsterdam.

Agendapunten zijn o.a.: de openingsrede van de voorzitter, prof. P. Steenkamp; de behandeling van het jaarlijks advies van de Permanente Program Adviescommissie (PPAC), dat ditmaal is gewijd aan de Europese problematiek; politieke discussie aan de hand van een rede van de fractievoorzitter in de Tweede Kamer.

De grote zaal van de RAI biedt maximaal plaats aan 1500 personen. Omdat het aantal congresleden reeds omstreeks 1300 bedraagt is er derhalve slechts in beperkte mate gelegenheid voor belangstellenden het congres bij

te wonen. Wie het eerst komt wie het eerst maalt! Begin december kan pas worden beslist hoeveel belangstellenden kunnen worden toegelaten. Zij krijgen dan de Congresstukken toegezonden.

Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 85676 te Den Haag of telefonisch 070-465222 en 070-647940. Men dient daarbij op te geven of men gebruik wil maken van de lunch. Als bijdrage in de kosten wordt gevraagd een bedrag van f 15,- (incl. lunch) of f 10,- (zonder lunch).

Den Haag, oktober 1977
mr. J. G. H. Krajenbrink, secretaris.

* „Tien over Rood” blz. 70: „Zodra de regering van koningin Juliana eindigt wordt Nederland een republiek. De PvdA dient voorstellen in aangaande de staatsrechtelijke structuur van de republiek.”

De Koningin en de kabinetsformatie

door: dr. W. de Kwaadsteniet, lid Tweede Kamer voor CDA

Zo nu en dan komt ook tijdens deze kabinetsformatie de rol van de Koningin ter sprake. Daar is op zichzelf niets tegen. Zij heeft een staatsrechtelijke rol en die is dus als zodanig bespreekbaar. De Koningin echter te betrekken in de politieke discussie is onjuist en onwijs.

In artikel 86 van de Grondwet wordt bepaald: „De Koning stelt ministeriële departementen in”. En vervolgens: „Hij benoemt ministers en ontslaat hen naar welgevallen”. Intussen stelt het bekende artikel 55 vast: „De Koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk”. Wie is er dus verantwoordelijk voor de benoeming van ministers? Het antwoord is: de ministers zelf. Zij zijn tegenover het parlement verantwoording verschuldigd voor hun optreden - inclusief hun „aantreden” - en als dit het parlement niet zint, maakt dit van zijn bevoegdheid gebruik hen ten val te brengen; hen te doen aftreden.

BENOEMING (IN)FORMATEUR(S)

Maar hoe is de situatie nu met betrekking tot de kabinetsformatie? De Koningin benoemt formatoren of informateuren en verstrekt hun opdrachten. Het is stellig juist, dat die beslissingen van de Koningin op dat moment niet gedekt worden door ministeriële verantwoordelijkheid, (Uiteraard blijft voor alle andere handelingen van de Koningin de ministeriële verantwoordelijkheid gelden van het zittende (demissionaire) kabinet). Het gaat in de fase van de formatie over voorbereidende activiteiten om te komen tot een nieuw kabinet. De uiteindelijke definitieve beslissing, namelijk het feitelijk tot stand brengen van een nieuw kabinet, wordt wel gedekt door ministeriële verantwoordelijkheid. Het Koninklijk besluit tot benoeming van het kabinet wordt voorzien van het ministerieel contraseign. Daarna legt de minister-president van het nieuwe kabinet, verantwoording af tegenover de Kamer. In de debatten over de regeringsverklaring komt ook aan de orde wat tijdens de kabinetsformatie is gepasseerd.

NIET „NAAR WELGEVALLEN”

Betekent het voorgaande nu, dat de Koningin in de fase van het ontbreken van ministeriële verantwoordelijkheid met betrekking tot de kabinetsformatie geheel vrij en „naar welgevallen” haar eigen inzicht volgt en haar eigen weg gaat? Het antwoord op deze vraag moet in stellingheid ontkennend luiden.

In de eerste plaats kent de Koningin de parlementaire en politieke verhoudingen. In de tweede plaats heeft de Koningin adviseurs. Tot de vaste adviseurs kunnen gerekend worden de vice-president van de Raad van State, de voorzitters van de beide Kamers der Staten Generaal en de voorzitters van de Tweede Kamerfracties. Daarnaast kan de Koningin in omstandigheden ook nog andere adviseurs horen, bijvoorbeeld ministers van Staat.

In de derde plaats is er de eigen verantwoordelijkheid van degene, die door de Koningin als (in)formateur wordt aangezocht en die een bepaalde opdracht of aanvaardt of weigert.

ONJUIST EN ONWIJS

Op basis van het voorgaande moet dan ook geconcludeerd worden, dat kritiek op het handelen van de Koningin ook in de formatie onjuist geacht moet worden. Eventuele kritiek moet zich richten tegen degene(n), die voor het handelen van de Koningin aansprakelijk te stellen is (zijn). Behalve dat ministers ten val gebracht kunnen worden, kunnen anderen politiek en publiekelijk afgestraft worden.

Critiek op het handelen van de Koningin is overigens ook onwijs, omdat daardoor het Staatshoofd in de politieke discussie betrokken wordt, terwijl men haar toch buiten de politieke verwickelingen wil houden.

Zoals bekend heeft niettemin mr. H. van Riel, oud-Eerste Kamerlid voor de VVD - op een VVD-bijeenkomst in Capelle aan de IJssel op 10 oktober jl. - kritiek op de rol van de Koningin bij de formatie uitgeoefend.

Hij betoogde o.m.:

„Er zijn in Nederland zeer sterke krachten en vermoedelijk is daar Soestdijk ook bij, ik zeg vermoedelijk, die aansturen op een CDA - PvdA - kabinet”.

Hij sprak ook van een „vermoedelijk staatsrechtelijk minder wenselijk optreden

van de Koningin”.

Van Riel citeerde met instemming het VVD Tweede Kamerlid, mevr. mr. E. Veder-Smit, die (onlangs) betoogd had, dat de Koningin de indruk wekt mee te werken aan uitschakeling van de VVD als eventuele regeringspartner. Van Riel wees erop, dat Van Agt (dezer dagen) zei geen stap meer opzij te zullen gaan voor de PvdA, waarmee de VVD als mogelijke partner aan de horizon opdoemde. „Maar vanmiddag (maandag 10 oktober dus) roept de Koningin de fractievoorzitters van CDA, PvdA en D'66 opnieuw bijeen, terwijl zaterdagmorgen ook de heer Wiegels was gehoord, waarmee ik niet wil zeggen dat de Koningin hiermee iets kwaads heeft bedoeld”.

Van Riel vervolgde: „Want Hare Majesteit is zo vrij als wij zijn. Zij heeft ook bijzondere verplichtingen en de geschiedenis zal dit wel beoordelen. Alleen is het voor de VVD bijzonder onprettig”.

Voor de televisie (Hier en Nu) herhaalde Van Riel op 13 oktober jl. zijn standpunt en hij citeerde in dat kader ook met instemming uit het Nederlands Dagblad van diezelfde datum: „Met haar keuze maakt de Koningin duidelijk, dat zij nog steeds op een kabinet-Den Uyl uit is. Daar kan en mag men kritiek op hebben, zoals bijvoorbeeld mr. Van Riel gedaan heeft, maar het is wel het recht van de Koningin om deze keuze te doen”.

Van Riel voegde daar vervolgens o.a. nog aan toe: „De Koningin staat in niet op zichzelf onbeleefde termen bloot aan dezelfde kritiek waaraan iedere hoge staatsambtenaar blootstaat”.

Wel, het zal - in het licht van onze voorgaande staatsrechtelijke uiteenzetting - duidelijk zijn, dat deze benaderingswijze van Van Riel o.i. nergens naar lijkt en niet getuigt van staatsrechtelijk verantwoordelijkheidsgevoel. Natuurlijk, Van Riel lardeert zijn verhaal met woorden als „vermoedelijk” en „de indruk wekt” en hij betoogt ook nog, dat hij „niet wil zeggen dat de Koningin hiermee iets kwaads heeft bedoeld”. Wel, wel, dat valt dan al weer mee.

De opmerking: „Want Hare Majesteit is zo vrij als wij zijn”, lijkt ook niet erg te getuigen van enig staatsrechtelijk inzicht. De Koningin handelt - zoals hiervoor uiteengezet - gelet op de haar bereikte adviezen en zij is zich zeer bewust van de regels van ons parlementaire stelsel. Zij laat zich niet leiden door bepaalde persoonlijke voorkeuren, die zij overigens natuurlijk kan hebben.

Het optreden van Van Riel is niet geslaagd. Maar wij behoeven er verder ook geen groot gewicht aan te hechten. „Alleen is het voor de VVD bijzonder onprettig”, om Van

Riel te citeren. Gelukkig heeft de VVD partijvoorzitter, mr. F. Korthals Altes, zich van het optreden van Van Riel gedistantieerd. Dat zal dan overigens naar wij aannemen eveneens mevr. Veder-Smit gelden. En voorzover het Nederlands Dagblad de zienswijze van Van Riel deelt is hiermede ook dit blad onze mening bekend.

Van een enigszins andere orde lijkt (voorzover bekend) de kritiek van CHU-zijde met name verwoord door prof. dr. J. W. van Hulst - met betrekking tot het informateursduo Verdam en Vrolijk. Bij de derde informatiepoging had wel een CHU-informateur betrokken mogen worden. Volgens Van Hulst staat de Unie „niet te applausseren” over de benoeming van Verdam/Vrolijk.

CHU-voorzitter, Baron van Verschuer, heeft zich overigens van deze kritische reactie gedistantieerd, evenals de voorzitter van de CDA Tweede Kamerfractie, Van Agt.

Wanneer het hier gaat om de uiting van een gevoel van teleurstelling, omdat geen persoon uit „eigen” kring was benoemd, dan valt hier weinig te zeggen. Niemand behoeft immers ten aanzien van welke benoeming dan ook van (in)formateur(s) te applausseren. En dat mag men zeggen ook. Of dat nu wel of niet verstandig is, is vers twee.

Het is anders wanneer het de kleur krijgt van openlijke politieke kritiek op een beslissing van de Koningin, in die zin, dat zij staatsrechtelijk niet juist zou hebben gehandeld. Afgezien van de vraag of die kritiek was bedoeld, is die kritiek bij voorbaat eigenlijk onmogelijk, omdat de Koningin had gezorgd, dat bij het duo zich een persoon uit de CDA-kring bevond en dit gelet op de parlementaire situatie - voor haar het meest relevant was.

Dat de Koningin afweek van het concrete CDA-advies mag „jammer” zijn, zij had nu eenmaal met meer - en ook nog tegenstrijdige - adviezen te maken in een politiek ingewikkelde situatie. Verder kon deze beslissing als zodanig niets toe of af doen aan het vooralsnog bij de drie betrokken fracties bestaande doel: de formatie van een PvdA/CDA/(D'66) - kabinet.

Hoewel beide thans besproken zaken niet zonder meer gelijk liggen, blijft voorzichtigheid geboden. Een opéénstapeling van dit soort reacties, doet aan het boven de partijen laten staan van het Staatshoofd naar het gevoelen van de burgers geen goed.

VAN AGT

Wij herinneren in dit verband ook nog even aan de situatie rondom de weigering van de formatie-opdracht door Van Agt, nadat

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

Den Uyl zijn formatie-opdracht aan de Koningin had teruggegeven. Het zou dan ook wel zo gemakkelijk kunnen zijn om te zeggen, dat - als Van Agt terecht weigerde - de Koningin hem niet had moeten vragen de opdracht te aanvaarden. Dat is toen algemeen niet de reactie geworden. Ook mijns inziens is toen (in een interview in Algemeen Dagblad d.d. 20 juli jl.) gesteld, dat de fout zat in de door de overige fractieleiders aan de Koningin verleende adviezen. Uit het niettemin volgen van de adviezen blijkt ten overvloede duidelijk, dat de Koningin formeel, constitutioneel juist handelde, zoals algemeen beseft werd.

DUISENBERG

Ook moet men nog weer voorzichtig zijn met op zichzelf wellicht betrekkelijk onschuldige opmerkingen als bijvoorbeeld die van Duisenberg, die op 8 oktober jl. voor de radio sprak over de Koningin „die er ook wel genoeg van krijgt”.

Wel, dat is mogelijk, dat zal ook wel. Wie zou in Nederland nu nog geen nieuw kabinet wensen? Maar wat is eigenlijk de betekenis van zo'n uitlating ten aanhore van het Nederlandse volk? Het lijkt beter ook dit achterwege te laten. Vast staat in ieder geval, dat de Koningin haar taak uiteraard gewoon blijft verrichten. Niemand beter dan zij zal weten dat zuchten niet helpt.

ROL VAN KONINGIN

De Koningin heeft het recht te worden geïnformeerd, het recht om te stimuleren, aan te sporen, aan te dringen op de nodige spoed en om te vermanen - zoals v. d. Pot/Donner zo interessant zeggen - „dat men de werkelijke problemen niet door randgeschillen tussen de fracties laat overwoekeren”.

Aan de Koningin is de taak om op basis van adviezen steeds wanneer nodig een volgende stap te zetten in de formatieprocedure. Naarmate de adviezen meer verschillen en de politieke situatie ondoorzichtiger is, zal er meer ruimte bestaan voor uitoefening van invloed door de Koningin. De rol van de Koningin is bij Kabinetsformaties in zekere zin actief. Maar de hier en daar nogal levende gedachte, dat de Koningin een grote mate van vrijheid heeft bij het uitstippelen van de procedures en het trekken van eigen lijnen, is stellig overdreven te achten.

Wat de Koningin - buiten hetgeen officieel gepubliceerd wordt - nu precies denkt en zegt en doet, dat weten wij niet.

Men kan gissen, men zou zelfs misschien een keer juist kunnen raden, maar men weet het niet. Dat is geen publieke zaak. Het blijft het geheim van Soestdijk. En dat moet niet betrokken worden in de politieke discussie.

Raadsverkiezingen in zicht

De tv-uitzendingen over de kabinetsformatie hebben zo ongeveer een politieke Peyton Place-serie opgeleverd. Langdradig maar vol schokkende verwickelingen. Met natuurlijk onder andere dit verschil, dat Den Haag écht bestaat en dat de geschiedenis van de hoofdpersonen verder gaat nadat de tv-lichten zijn gedoofd.

Reeds toen de „continuous story” nog met gevoelens van afgrijzen en bewondering door de kijkers werd gevolgd, bereidden de partijbureaus een volgende fase van politieke activiteit voor: over een maand of zeven breken immers de gemeenteraadsverkiezingen los. Per slot van rekening heeft Nederland maar één kabinet doch vele honderden gemeente-besturen nodig.

Voorlopig zullen „de media” zich met die voorbereiding wel niet bezig houden. De CDA-commissie die een model gemeenten- en provincieprogramma voorbereidt bijvoorbeeld werkt in stilte. Deskundigen proberen, uitgaande van het landelijk verkiezingsprogramma, richtlijnen op papier te zetten welke voor en na de gemeenteraadsverkiezingen van pas kunnen komen. Het modelprogramma beoogt geen pasklare antwoorden te geven op alle gemeentelijke en provinciale problemen. Wel worden er talloze en héél concrete suggesties voor een op te stellen eigen verkiezingsprogramma gedaan. Tevens wordt achtergrondinformatie gegeven om zo nodig een breder kader aan te geven waarbinnen, naar het oordeel van de modelcommissie, de behandelde problematiek dient te worden beschouwd.

REEDS OP AGENDA

Ook „buiten Den Haag” staan de komende raadsverkiezingen reeds op de agenda van menige CDA-vergadering. Er komen bij de voorbereiding van raadsverkiezingen vaak politieke en ook wel persoonlijke perikelen op tafel die alleen met veel wijsheid en geduld kunnen worden geklaard. Alleen reeds de kandidaatstelling (18 april 1978) stelt hoge eisen aan het organisatie- en communicatievermogen van kiesverenigingen en partij-afdelingen. Bij samenwerking binnen CDA-verband worden in dit opzicht de procedures voorlopig niet eenvoudiger. Plaatselijke of regionale omstandigheden spelen daarbij vaak een grote rol.

Om de mogelijkheden en moeilijkheden tijdig en in breder verband onder ogen te zien heeft het stadsgewest Breda van het CDA een nieuw initiatief ontwikkeld.

INFORMEEL

Reeds enige tijd werden tussen Bredase CDA-leden en leden van de in het CDA verenigde partijen informele besprekingen gehouden over allerlei aangelegenheden die voor Breda van belang zijn. Ook landelijke politieke zaken kwamen daarbij aan de orde. Deze besprekingen zijn nu op wat breder basis geplaatst door er ook gemeenten uit het stadsgewest bij te betrekken. Veel gemeenten, zo overwogen de initiatiefnemers, beperken zich immers niet

tot één gemeente, maar spelen vaak in verscheidene, zo niet alle gemeenten. Zo kwamen reeds enige malen (bestuurs)vertegenwoordigers van Baarle-Nassau, Breda, Chaam, Hoge en Lage Zwaluw, Nieuw-Ginneken, Prinsenbeek, Raamsdonk en Teteringen bijeen. Ook met CDA-vertegenwoordigers uit de gemeenten Dussen, Geertruidenberg, Klundert, Made en Drimmelen, Rijsbergen, Terheyden, Zevenberge en Zundert werd contact gezocht.

OPVULLEN

Doel is het opvullen van „witte vlekken” binnen het stadsgewest, maar ook om te komen tot meer doelgerichte samenwerking. Politieke blokvorming is daarbij niet de eerste opzet, - maar wel een bundeling van krachten om - indien de tijd daartoe rijp is of de omstandigheden daartoe nopen - als CDA eensgezind te kunnen optreden.

Reeds nu werd duidelijk dat bij plaatselijke of regionale samenwerking soms tegenstellingen naar voren komen die met de landelijke politieke scheidslijnen weinig of niets van doen hebben. Des te belangrijker kan het zijn dat men door regelmatige, zij het dan ook informele, ontmoetingen met elkaars personen en problemen vertrouwd raakt. Zulk een persoonlijk contact zou wel eens de beste voorbereiding kunnen zijn van wat er op organisatorisch gebied voor de komende raadsverkiezingen te doen valt. Ook al leveren die ontmoetingen geen stof op voor tv-uitzendingen of krantenverslagen.

G. J. Brinkman.

CDA-cursus voor raads- en adspirant-raadsleden

De stichting Vormings- en Scholingswerk organiseert in samenwerking met de verenigingen van CDA-gemeente- en provinciebestuurders in het komende politiek werkseizoen een CDA-cursus voor gemeenteraadsleden en adspirant-gemeenteraadsleden. De besturen van de afdelingen (kiesverenigingen) wordt verzocht in de kring van kandidaat-raadsleden op deze cursus te wijzen.

ONDERWERPEN

De cursus omvat:

Het behandelen op vier zaterdagochtenden van de volgende onderwerpen:

1. De inbreng van het CDA-raadslid in het gemeentebestuur
vertaling uitgangspunten naar concreet beleid
verhouding B en W tot de raad
collegevorming.
2. Inspraak...rem of aanvulling?
Toegesplitst op de inspraakprocedures bij ruimtelijke ordening
verschil tussen inspraak en meebeslissen
inspraakverordeningen/procedures
3. Welzijnsbeleid van rijksoverheid naar gemeente:
een uitdaging voor CDA-bestuurders. Dit onderwerp zal twee ochtenden in beslag nemen en wordt behandeld aan de hand van drie punten.
de positie van het particulier initiatief
de rol van het levensbeschouwelijk denken
methode van welzijnsplanning.

Deelnemers ontvangen het boek „Kijk op de gemeenten” en voor elk onderwerp apart wat materiaal. U kunt inschrijven voor de plaats die voor u het gunstigst is. In zes plaatsen draait dezelfde cursus.

WAAR-WANNEER?

De plaatsen en tijden zijn:
Utrecht: 5 november, 3 december, 28 januari.

Zwolle: 19 november, 17 december, 28 januari.

Alkmaar: 26 november, 21 januari, 18 februari.

Eindhoven: 26 november, 14 januari, 18 februari.

Bergen op Zoom: 12 november, 17 december, 28 januari.

Leiden: 19 november, 14 januari, 11 februari.

De vierde zaterdag per plaats in onderling overleg te bepalen. Zaal open om 09.00 uur, aanvang om 09.30 uur precies tot ca. 12.30 uur.

INSCHRIJVING

U kunt alleen deelnemen door tijdig het verschuldigde kursusgeld ad.f 40,- over temaken op giro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag (de organiserende stichting).

Na ontvangst van uw girostorting ontvangt u het boek „Kijk op de gemeenten”, het materiaal en nadere gegevens voor de eerste zaterdag. Reiskosten boven de f 10,- kunt u te zijner tijd declareren. De inschrijving zal voor b.v. Utrecht vóór 24 oktober binnen moeten zijn. Vermeldt op uw girokaart naam en adres en plaats van voorkeur!

Openbare vergadering van de Unieraad

Op zaterdag 19 november aanstaande wordt 's middags om half twee in „Kobus aan de Poort” te Amersfoort een openbare vergadering van de Unieraad gehouden. Verschillende bestuursleden van de Unie zullen dan afscheid nemen en wij hopen evenveel nieuwe bestuursleden te kunnen begroeten.

Onze voorzitter, mr. O. W. A. baron van Verschuer, zal in deze vergadering de voorzittershamer overdragen aan dr. L. M. van Leeuwen.

De heren ds. A. Oliemans, vice-voorzitter, mr. J. L. Janssen van Raay, secretaris, A. J. Kaland, penningmeester en H. Eversdijk leggen hun bestuursfuncties neer. Ds. Oliemans is niet meer herkiesbaar, en de heren Kaland en Eversdijk zijn door het aan-

vaarden van het lidmaatschap van de Eerste respectievelijk de Tweede Kamer statutair verplicht af te treden. De heer Janssen van Raay acht het vice-voorzitterschap van het CDA onverenigbaar met zijn functie als secretaris van de de CHU.

Na afloop van de vergadering bestaat gelegenheid de gaande en komende bestuursleden de hand te drukken. Er is helaas niet voldoende ruimte voor een grote receptie, waarop de gehele Unie aanwezig kan zijn. Van harte hopen wij, dat uit de kamerkringen enkele afgevaardigden komen om kennis te maken met de nieuwe voorzitter Van Leeuwen en om de heer Van Verschuer een goed afscheid te bereiden.

mr. E. A. Haars, vice-voorzitter
Wm. C. de Kruijf, tweede secretaris.

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

CDA-Den Haag organiseert gespreksavond met raadsfractie

Het CDA-Den Haag belegt op woensdagavond 9 november een openbare bijeenkomst in één der zalen van hotel Bel Air aan de Johan de Wittlaan (tegenover het Catshuis).

Deze bijeenkomst - een gespreksavond - wordt speciaal georganiseerd om de leden nog vóór de behandeling van de begroting 1978 door de gemeenteraad van Den Haag in de gelegenheid te stellen met de CDA-raadsfractie van gedachten te wisselen over plaatselijke problemen.

In memoriam J. Samson

Op 3 oktober jongstleden is overleden de heer Jan Samson te Vinkeveen, in de ouderdom van 80 jaar.

De heer Samson behoorde tot de medeoprichters van de afdeling Vinkeveen en Waverveen van de CHU. Hij diende de kiesvereniging jarenlang als voorzitter. Ook vertegenwoordigde de heer Samson gedurende een reeks van jaren de CHU als raadslid van de gemeente Vinkeveen en Waverveen.

CDA - Stichtingen Kader- en Vormingswerk - CDA

AVONDCURSUS

Ook in het komende seizoen 1977/1978 zijn de gezamenlijke Stichtingen voor het Kader- en Vormingswerk van het CDA voornemens de nodige activiteiten te ontplooiën.

De verdeling van de werkzaamheden is zodanig geregeld, dat elk der drie Stichtingen de verantwoordelijkheid heeft voor enkele cursussen enz. uit het totaal-CDA-pakket van vormingswerk. Daartoe behoort een voor een groep van ca. tien à vijftien personen bestemde - twee-avondencursus, die tot doel heeft algemene politieke vorming

aan leden van kiesverenigingen of afdelingen te verstrekken. In voorgaande seizoenen is deze cursus met verheugend resultaat in een aantal plaatsen gehouden. Enkele bijzonderheden zijn:
Op beide cursusavonden zal een docent een korte inleiding houden, waarna er een ruime gelegenheid is voor discussie.
De te behandelen onderwerpen zijn: „De theologische achtergrond van de politiek” (eerste avond) en „De toepassing van de grondslag in de praktische politiek” (tweede avond).
De deelnemers ontvangen vóór de aanvang

van de cursus enig materiaal over de te behandelen onderwerpen.
Het cursusgeld is vastgesteld op een bedrag van f 5,- per persoon.

Indien u of het bestuur van uw kiesvereniging verwacht dat in uw woonplaats belangstelling bestaat voor deze cursus kunt u zich voor nadere informatie in verbinding stellen met de organiserende Stichting t.w.: De Stichting Kader- en Vormingswerk CHU, Wassenaarseweg 7, Den Haag. Tel. 070-244516.

publikaties GDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat): f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

giro 60.45.00 t.n.v. de Savornin-Lohmanstichting, Den Haag

vervolg van pagina 2

de zeer duidelijke verschillpunten, die we allen kennen en die er natuurlijk blijven bestaan en waarvan er vele zijn op te noemen. (Hierboven heb ik er al twee genoemd).
Daarnaast zou ik de niet te stoppen neiging tot nationalisatie van bepaalde ondernemingen ook een duidelijk minpunt van het beginselprogramma willen noemen en zo zijn er meer.

5. SPOED GEBODEN

Inmiddels zijn de voorstellen van de informateurs gekomen, eerst op basis van de 8-7-1 verhouding.
Mij is onduidelijk hoe de informateurs met dat voorstel hebben kunnen komen.
Het fractiebestuur van het CDA achtte gelet op het standpunt dat de CDA-fractie eerder had bepaald - het dan ook niet nodig daarover de fractie bijeen te roepen.
Dit voorstel was immers bij herhaling afgewezen.

Bovendien was de 7-7-2 formule alreeds bespreekbaar bevonden door partijen.
Het eerste voorstel van de informateurs in deze situatie is voor mij erg raadselachtig. Gelet vooral ook op het feit, dat zij konden nagaan dat hun voorstel invloed moest hebben op het congres van de Partij van de Arbeid en op de redevoeringen, die daar werden uitgesproken.
De gang van zaken maakt nu de mogelijkheid tot manoeuvreren voor Van Thijn veel moeilijker.
Vlak na de beëindiging van het congres

kwam het voorstel 7-7-2.
Zoals ik in de vorige Nederlander schreef zijn er drie elementen van gelijkwaardigheid aan de orde.
Deze zullen - wij prefereren 7-7-1 - moeten gelden.
Die elementen - en ik herhaal ze hier nog eens - kwantitatieve gelijkwaardigheid (gelijk aantal zetels); kwalitatieve gelijkwaardigheid (gelijk gewicht van de gezamenlijke zetels) en gelijkwaardigheid met betrekking tot de beoordeling van elanders kandidaten.

Van dit laatste ben ik overigens een tegenstander.
Partijen zijn gelijkelijk verantwoordelijk voor hun eigen kandidaten.
Wij moeten wellicht betwijfelen of de gekozen tactiek van de informateurs werkelijk versnellend zal werken op de vorming van een kabinet. Men hoort daar erg verschillende geluiden over.
Daar zet ik voorshands vraagtekens bij. Toch is die spoed geboden.
Onder de huidige materiële en immateriële omstandigheden is een besluitvaardig kabinet noodzakelijk. Zo'n kabinet dient op zo breed mogelijke basis te berusten en het moet een missionair en geen demissionair kabinet zijn.

Suggesties zoals gedaan in deze laatste zinnen blijvend demissionair kabinet - door bijvoorbeeld minister Duisenberg lijkt mij voor de christen-democraten niet acceptabel.
Dat zal ook naar mijn overtuiging - mochten we ooit tot zodanig dieptepunt in de formatie afglijden - uit de politieke opstelling van christen-democraten blijken.

Unie bureau - Service bureau

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:

De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?”

Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum

Deze data zijn voor het lopende jaar:

27 oktober, 10 november, 24 november en 8 december.

Indien u ruim voor die data uw bestelling opgeeft heeft u hetgeen u verlangt binnen veertien dagen in huis.

Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).

Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-enveloppen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Ledenadressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.

De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?”

Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:

- de kiesvereniging recht op 20%,
- de statenkring recht op 5%,
- de kamerkring recht op 15%.

Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.

Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.

Het vlotse kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.

Uniebureau: uw servicebureau!

CHJO-50 jaar: grootse manifestatie

Op zaterdag 26 november a.s. hopen we - zoals u in het vorige nummer van „De Nederlander” reeds heeft kunnen lezen - het heugelijke feit te vieren dat de CHJO dit jaar 50 jaar bestaat. Het bestuur wil dit feit uiteraard niet ongemerkt voorbij laten gaan, getuige de grootse manifestatie die het voor die dag organiseert. Maar uiteindelijk kan een verjaardag alleen maar waardig gevierd worden als de jarige aanwezig is. En de jarige in dit geval, dat zijn natuurlijk allereerst alle CHJO-leden. Maar zij niet alleen, ook de oud-leden horen erbij; kortom allen die deel gehad hebben of nog hebben aan het bestaan van de 50-jarige. Verder hopen we natuurlijk dat een ieder die niet tot bovenstaande categorie behoort, maar toch de CHJO een goed hart toedraagt (en wie binnen de lezerskring van dit blad zou dat niet doen?) deze verjaardag met zijn-haar aanwezigheid luister komt bijzetten.

We willen het feest gaan vieren te Amersfoort in café-restaurant „Kobus aan de Poort”, Utrechtseweg 49. De ochtendvergadering willen we - zoals dat een 50-jarige past - besteden aan retrospectie, introspectie en „prospectie”. Nadat we om ongeveer 10.00 uur de zaal betreden hebben, zullen om 10.30 uur enkele oud-leden van de CHJO terugblikken op het verleden van onze organisatie, de retrospectie dus. Om ongeveer 11.00 uur zal ons een brochure worden aangeboden die handelt over de geschiedenis van de CHJO vanaf de oprichting in 1927 tot de viering daarvan, 50

jaar later. Deze brochure is getiteld: „Vijftig kilometerpaaltjes CHJO”, met als ondertitel „De CHJO ziet Abraham”. Samensteller van deze brochure is drs. J. van den Assem, vice-voorzitter van de CHJO. Na aldus de introspectie voltrokken te hebben gaan we over naar de „prospectie” met de rede van onze voorzitter, drs. L. P. Heukels over de „Betekenis van het christen-democratisch jongerenwerk in Europees perspectief” met hierop de reacties van officiële zijde en discussie.

Voor we ons vervolgens gaan laven zal de zojuist vermelde brochure aan de belangstellenden te koop worden aangeboden. Gezien het feit dat de heer Van den Assem als historicus zijn brood verdient, mogen we verwachten dat deze brochure ons een gedegen overzicht over de ontwikkeling van onze organisatie zal geven. Graag willen we deze brochure dan ook alvast nu in uw aandacht aanbevelen. De prijs ervan is nog niet precies vastgesteld, maar zal rond de f 5,00 komen te liggen (dit kan voor niemand een bezwaar zijn). U kunt deze brochure op de dag zelf kopen, u kunt hem natuurlijk ook achteraf via het secretariaat bestellen, maar dan moet u wel rekening houden met bijkomende porto-kosten.

EUROPA

Na de lunch gaan we ons in het middagprogramma bezighouden met de naderende Europese verkiezingen. Aanvang van het middagprogramma om 14.00 uur.

Eerst gaan we naar een film kijken, die een visuele uiteenzetting zal geven over wat de EEG inhoudt en met welke problemen zij te kampen heeft. Verder hebben we de heer W. Martens uit België, voorzitter van de CVP, uitgenodigd om ons wat te vertellen over het EVP-programma en de rol van de Christen Democraten uit de Benelux-landen in EEG-verband. Na de thee zal er een forum, waarin naast enkele leden uit de buitenland-commissie van de CHJO ook enkele prominente (ex)-politici zitting hebben, zich gaan bezighouden met de kritiek op het EVP-programma. Eventuele dorstige kelen kunnen hierna gesmeerd worden met een aperitiefje, waarna we ons aan het diner zetten.

Na dit diner gaan we echt helemaal verjaardag vieren met het avondprogramma dat ons ontspanning brengt in het politiek cabaret. Door dit cabaret moeten we zo in feeststemming gebracht zijn dat we daarna verder op eigen benen feest kunnen vieren, totdat tegen het slaan van de kleine uurtjes (dus 12 uur middernacht) de zaal gesloten wordt.

AANMELDEN

Verdere mededelingen over de jubileumviering hopen we in de komende weekbladen van „De Nederlander” te doen. Diegenen die hierop echter niet geabonneerd zijn en deze mededelingen derhalve niet onder ogen krijgen, maar toch de 26ste november naar Amersfoort willen komen, worden

CDAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

Agenda CHJO

CHJO Provinciale Vergadering Utrecht: donderdag 27 oktober - 20.00 uur: ten huize van Arthur Rommes, Rembrandtlaan 18, Huis ter Heide, tel.: 03404-31808. Graag bericht van eventuele komst. Belangstellenden hartelijk welkom.

CDJA in de provincie Utrecht:

Dinsdag 1 november: CDJA+borrel in 't Kroegje, Oudegracht 323, Utrecht. Aanvang 20.30 uur.

Maandag 14 november: CDA-kamerkring met Van Agt - Jaarbeursgebouw, Utrecht.

Dinsdag 15 november: Algemene Ledenvergadering CDJA - 20.00 uur in de Marcuskerk, Wijnesteijnlaan 2, Utrecht.

verzocht zich bij het secretariaat op te geven met vermelding of men wel of niet aan diner en/of lunch en/of het feestprogramma wil deelnemen. De deelnemersprijs zal ongeveer f 20,00 bedragen. Het adres van het CHJO-secretariaat is: Berkelstraat 78, Utrecht, tel.: 030-884687.

Egbert Bluemink,
algemeen secretaris CHJO.

CH-Vrouwen actief in CDA-Vrouwenberaad

Onder voorzitterschap van Haty Tegelaar vergaderde het CDA-Vrouwenberaad op 10 oktober 1977 te Utrecht voor de twintigste keer. Deze vergadering had een bijzondere karakter omdat de voortgang af en

toe werd belemmerd door een tv-ploeg van de VPRO, die deze ganse week Til Gardener volgt bij het maken van een filmportret. Belangrijke agendapunten waren o.m. studie en vormingsprogramma's, de

organisatie van het CDA-Vrouwenberaad en afvaardigingen namens Nederlandse Vrouwen Raad.

Bij de ingekomen stukken was een brief van Hanja May uit New York met een puntig verslag over de eerste week Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

Studiedag Emancipatiebeleid op 27 oktober a.s. De organisatie van deze dag verkeert in een eindfase. De voorbereidingswerkgroep heeft een aantal werkstukken opgesteld. De verantwoordelijkheid voor de eindredactie hiervan wordt aan Berthe Groenemits opgedragen. Tevens zal zij in de werkgroep optreden namens het bestuur CDA-Vrouwenberaad. De mogelijkheid wordt overwogen om de werkstukken te bundelen in een brochure. Ons commentaar voor de bijzonder kamercommissie Emancipatiebeleid en de conclusies van deze studiedag kunnen het geheel afronden. Besloten wordt een vaste commissie Emancipatievraagstukken gekoppeld aan de wetenschappelijke bureaus op te richten.

Werkgroep Gezin en Maatschappij. Naar aanleiding van de tussentijdse rapportage over de werkzaamheden van de werkgroep Gezin en Maatschappij - welke opereert onder verantwoordelijkheid van de wetenschappelijke instituten - zal deze werkgroep worden uitgenodigd voor een discussie hierover. Dit gesprek zal op maandag 28 november plaats vinden.

Politieke Scholingskursussen van de Vrouwenorganisaties. De onderwerpen voor de politieke scholingskursussen zijn inmiddels vastgesteld. Het zijn de Staten en de Gemeenteraadsverkiezingen, het begrip „arbeid” en de Europese verkiezingen. Besloten wordt onze - zo langzamerhand traditie geworden - informatiedag te splitsen en per dag telkens twee onderwerpen te behandelen. De data van deze twee bijeenkomsten zijn 16 en 23 januari 1978. Jeltien Kraaijeveld zal worden gevraagd te bemiddelen bij de zorg voor het inhoudelijk gedeelte van deze twee dagen.

Stichting Vormingswerk ARP, CHU en KVP. Aan de Stichting Vormingswerk van de drie partijen zal worden verzocht meer vrouwen op te nemen in de coördinatiecommissie van deze stichtingen. Uit ervaring is gebleken, dat de programma's voor scholing en vorming ten behoeve van vrouwen tot nu toe onvoldoende aandacht krijgen. De vormingsbijeenkomsten voor vrouwen hebben vaak een geheel eigen karakter en traditie, waarvan niet iedereen op de hoogte is.

Organisatie CDA Vrouwenberaad. Inder tijd is het principe-besluit genomen om de drie bestaande vrouwengroepen van ARP, CHU en KVP te bundelen in een CDA-Vrouwenberaad. Het CDA-

Vrouwenberaad stond met deze beslissing in de voorste gelederen bij het tot stand komen van de huidige federatie. Deze vrouwen hadden gaarne verderstrekkende besluiten genomen, maar beseften, dat dit op dat moment niet haalbaar was. Thans bestaat nog geen eensluidende mening over de toekomstige vormgeving. Het CDA-Vrouwenberaad verkeert nu in een groeifase tot samensmelting. De verwachting is uitgesproken dat binnen niet al te lange tijd een structuurschets op tafel wordt gelegd, waarvoor een kleine adviescommissie zal worden benoemd.

Positie rechtstreekse CDA-leden. Asselien van Vliet heeft bedankt voor het algemeen bestuur van het CDA. Zij spreekt haar teleurstelling uit over de uiterst onduidelijke positie van de rechtstreekse leden. In het CDA-Vrouwenberaad functioneert zij, alhoewel zij niet door de rechtstreekse leden is gekozen of door het CDA-bestuur is benoemd. Zij voelt zich niet gerechtvaardigd zo te werken, omdat zij geen achterban heeft en deze ook niet hebben mag. Voor deze onbevredigende situatie moet op korte termijn een goede oplossing worden gevonden.

Nederlandse Vrouwen Raad. De vice-voorzitter van de NVR, Joke van der Mei, wijst op de mogelijkheid een naam te noemen van een vertegenwoordigster namens de NVR voor de „Economic and Social Council” (Eco soc). Het CDA-Vrouwenberaad zal Annemieke van Heel noemen. Als haar plaatsvervangster wil Berthe Groenemits in aanmerking komen. De NVR is eveneens uitgenodigd een vrouwelijke vertegenwoordiger als waarnemend lid van de Raad van Advies voor het Wetenschappelijk Onderzoek Ontwikkelingssamenwerking aan te wijzen. Het CDA-Vrouwenberaad besluit Annemieke van Heel ook hiervoor te noemen.

Namens het CDA-Vrouwenberaad,
de secretaris,
Annelies van den Beld-Pott

Zuidhollandse Vrouwendag

Op donderdag a.s. organiseren de Zuidhollandse vrouwengroepen van KVP, ARP en CHU een provinciedag. Op de dag dat de Staten vergaderen zullen zij zich verdiepen in taak en werkwijze van de provincie.

Aanvang 10 uur in het Provinciehuis, Koningskade 2, Den Haag.

Het programma van deze dag is:

10.00-10.30 uur: aankomst en kennismaking onder het genot van een kopje koffie.

10.30-11.30 uur: de provinciale voorlichtingsdienst zal een overzicht geven van de provinciale taken.

11.30-12.00 uur: koffie.

12.00-13.00 uur: of bezichtiging Provinciehuis of bijwonen deel statenvergadering op de publieke tribune.

13.00-14.30 uur: lunch. Tijdens de lunch zullen de vrouwelijke CDA statenleden ir. Nellien de Ruiter en mr. Marian Overtoom iets vertellen over hun statenwerk.

15.00 uur: sluiting.

Binnen het programma van deze studiedag bestaat veel mogelijkheid tot informeel contact. De praktijk bewijst altijd weer dat er veel behoefte is aan het onderling uitwisselen van ervaringen.

Het aantal deelnemers voor deze bijeenkomst is aan enige beperking onderhevig. Het is daarom gewenst zich bij een van onderstaande adressen op te geven. Mochten er te veel aanmeldingen zijn dan zal er later een extra bijeenkomst worden belegd. U ontvangt daarover uiteraard bericht.

De kosten van deze dag bedragen ongeveer f 5,- per persoon. Aanmelden bij de dames: B. W. Jansen-Marsman (KVP), Han Hollanderweg 168, Gouda, tel. 01820-13803. R. E. van der Waals-Kooi (ARP), Seringenstraat 4, Leiden, tel. 071-156590. C. van Meeteren (CHU), Zuidwerfplein 4, Den Haag, tel. 070-836243.

Op te richten CDJA-afdelingen in Utrecht - Zeist/Driebergen - Houten/Schalkwijk - Amersfoort

Door het CDJA-provinciaal bestuur in de provincie Utrecht is besloten om de christen-democratie voor jongeren dichter bij huis te brengen door de oprichting van plaatselijke afdelingen.

In bovengenoemde plaatsen zullen op zeer korte termijn afde-

lingen worden opgericht. Het is van groot belang dat belangstellende jongeren zo snel mogelijk contact met ons opnemen, met name die in bovenstaande plaatsen, om actief mee te kunnen draaien in die afdelingen, mee te werken aan de oprichting e.d.

Stuur voor meer informatie onderstaande strook op

NAAM:

ADRES:

WOONPLAATS:

TEL.:

GEB. DATUM:

is belangstellend en wil informatie ontvangen

wordt CHJO-lid, contributie f 15,-

is CHU-lid jonger dan 30 jaar

komt naar de CHJO-vergadering op donderdag 27 oktober

Opzenden aan: Jelle Kaastra, Ina Boudier-Bakkerlaan 109-879, Utrecht.

Veel activiteiten: dus, word lid! Arthur Rommes, voorzitter CHJO-Utrecht.

Dagelijks bestuur

Kamerkring Leiden

Het dagelijks bestuur van de kamerkring Leiden van de CHU is na de bestuursvergadering van 6 oktober jl. als volgt samengesteld:

voorzitter: W. J. Deetman, te Gouda; vice-voorzitter: L. H. B. Rienks, te Nieuwerkerk a/d IJssel; penningmeester: A. Quartel, te Alphen a/d Rijn; secretaris: J. Verweij, Dorpsstraat 4 te Waarder.

COMMENTAAR

Loyaliteit geen zaak van formules

De opdracht aan twee commissarissen der Koningin om nu - vrij vertaald - zo snel mogelijk het tweede kabinet-Den Uyl tot stand te brengen houdt een ernstiger veroordeling in dan al het boegeroep over de verwarrende vertoning, waarop de (in-)formatie inmiddels is uitgelopen. De benoeming van de twee commissarissen, die eigenlijk niets meer met de praktische politiek van doen hebben, betekent eigenlijk: heren, het moet nu echt en heel snel anders.

Waar vier kijven hebben vier schuld. Bij het vragen naar de oorzaak zijn echter een paar facetten aan de orde, die nader aandacht verdienen omdat zij niet van betekenis zijn voor de verdere afloop van de formatie maar voor de toekomst van het tweede kabinet-Den Uyl.

Het eerste facet is de rol van Den Uyl. Als eerste verantwoordelijke man - immers hij is de eerst aangewezen geweest om het tweede kabinet-Den Uyl tot stand te brengen - heeft hij er het zijne toe bijgedragen dat de formatie veel weg kreeg van een loopgravenoorlog, waarbij wantrouwen, wederzijds onbegrip en inspelen op verdeeldheid de boventoon zijn gaan voeren. Zeer velen hebben altijd de nadruk gelegd op zijn vermogen het eerste kabinet met zijn naam in uiterst spannende momenten bij elkaar te houden. Deze eigenschap van mensen binden heeft hem kennelijk geheel in de steek gelaten.

Het tweede facet is de mentaliteit van de Partij van de Arbeid. Het heeft er alle schijn van dat veel socialisten, die zich meer veroordeeld voelen tot het samenwerken met

het CDA dan in omgekeerde richting het geval is, de formatie zien in het perspectief van meer electorale macht verwerven om bij de volgende verkiezingen definitief af te rekenen met de christen-democraten en verder geheel hun eigen gang te gaan. In dat licht moet ook de verkettering van sommige leidinggevende CDA-ers gezien worden. De afwijzing van Van Agt, Andriessen en Kruisinga heeft meer te maken met de vraag: is het nieuwe kabinet een forse stap vooruit in de richting van een totale linkse regering, dan met de vraag: welk kabinet kan de actuele problematiek van vandaag aan.

Het derde facet is de gok van de Partij van de Arbeid, dat de veronderstelde verdeeldheid binnen het CDA vanzelf zou leiden tot politieke machteloosheid met geen ander resultaat dan dat uiteindelijk de socialisten de dienst kunnen uitmaken. In dat licht moet het feit gezien worden, dat Den Uyl de uitdrukkelijk bij het begin van de formatie uitgesproken wens van het CDA

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

om gelijk met de Partij van de Arbeid op te delen bij de bezetting van de ministerzetels toen voor kennisgeving heeft aangenomen.

Deze facetten zijn van zo groot belang omdat de kans bestaat dat zij in het tweede kabinet-Den Uyl voortwoekeren. Het klimaat van vier maanden onderhandelen met steeds weer andere bijstand om de vastgelopen trein op hetzelfde spoor voort te duwen geeft thans nog onvoldoende hoop op een regeervrede hetgeen nog iets anders is dan een akkoord.

Of om het anders te zeggen: een akkoord dat alle trekken vertoont van een bevroren oorlog is een uitzichtloze oplossing. De christen-democraten willen voor een tweede kabinet-Den Uyl meer, alle frustraties en teleurstellingen ten spijt. De basis daarvoor dient te zijn loyaliteit ten opzichte van de partner, waarmee vier jaar - wat toch werkelijk te hopen is - samengewerkt moet worden.

Voor loyaliteit bestaan geen formules. Zij is gebaseerd op erkenning en begrip, vertrouwen en waardering, samenwerking en overleg. In dit rijtje is geen plaats voor beslissende macht of getalsmatige overheersing.

F. J. v. d. H.

CDA-Vrouwen over emancipatiebeleid

Op donderdag 27 oktober houdt het CDA-Vrouwenberaad een studiedag in Pays Bas in Utrecht. De aanwezigen zullen de regeringsnota Emancipatiebeleid, die in mei 1977 is verschenen, bespreken en van commentaar voorzien.

Prof. dr. W. Albeda, Eerste-Kamerlid voor het CDA en lid van de Emancipatiecommissie zal ter inleiding zijn visie geven, waarna in discussiegroepen verder wordt gesproken. De resultaten van deze studiedag, waarvoor een werkgroep uit het CDA-Vrouwenberaad de voorbereidende werkzaamheden heeft verricht, zullen ter kennis worden gebracht van de Bijzondere Kamercommissie Emancipatiebeleid. De discussiegroepen zijn als volgt ingedeeld:

t.w.:
Groep I
● algemene aspecten van het beleid

● algemene beleidsmaatregelen

Groep II
● vrouw en openbaar bestuur
● arbeid, inkomen, sociale zekerheid, belastingen
● overheidspersoneelsbeleid

Groep III
● onderwijs
● volwassenen-educatie

Groep IV
● emancipatiewerk
● gezondheidszorg

Groep V
● voorzieningen, die het emancipatieproces kunnen ondersteunen. De bijeenkomst wordt gehouden van 10.00-16.00 uur. Reiskosten boven f 10,- worden vergoed.

VAN DER GLAS Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

CDA-kamerkringverband Leiden

Het Kamerkringverband Leiden van het CDA houdt de jaarvergadering op maandag 31 oktober om 20.00 uur te Leiderdorp in het multifunctioneelcentrum De Menswording, Heelblaadjespad 1, hoek Gallaslaan. De politieke inleiding wordt gehouden door dr. R. J. H. Kruisinga, lid van het presidium van de CDA-fractie in de Tweede Kamer. Er is gelegenheid tot discussie.

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

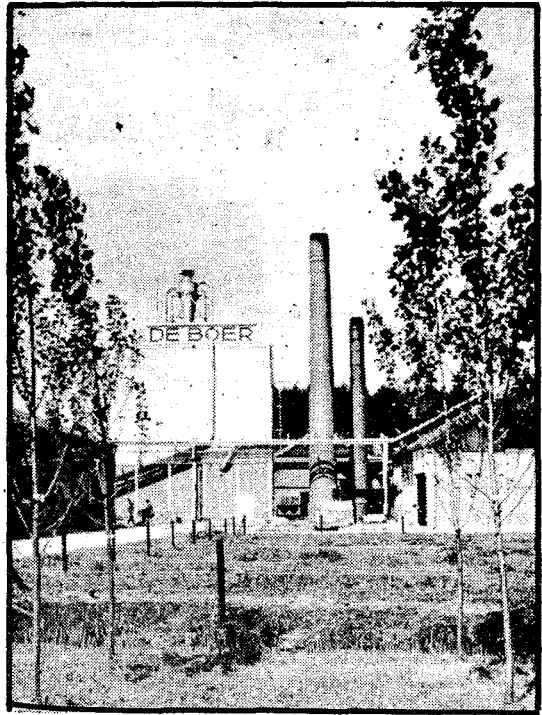

En een gesloten verspreidings-geheel voor de West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

De Barneveldse Krant	Lunters Nieuwsblad
De Woudenberg/Scherpenzeelse krant	Bennekoms Nieuwsblad
De Stad Nijkerk	Veldhuizen (weekblad voor nieuw Ede)
De Leusder Krant	Hoevelakens nieuws- en advertentieblad
De Stad Amersfoort	De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.
Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukkerij/Handelsdrukkerij
Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

Kistenfabriek Nijkerk

N. DE BOER

HANAB B.V.

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

Bouw- en Aannemersbedrijf

M. de Raad & Zoon

Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

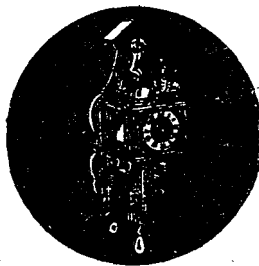
KOCH

Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

Zaanse klokken

Maaskant
Winkelgalerij Kerschoten
Tel. 15865, Apeldoorn.

TOT 140% HYPOTHEEK

Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.

Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.

drs. J. A. Uding & Partners

Financ. adv. en vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiuwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering,
nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische
beleid, woningbouw

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 35,-*

POLITIEKE STROMINGEN

Een boekje open over de verschillende
hoofdstromingen in de Nederlandse
politiek. 60 pagina's informatie voor
f 3,50.

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democra-
tie, marxisme, radicalisme . . .

Een cursus over politieke stromingen in
Nederland

8 schriftelijke lessen voor f 25,-

**STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZON-
DER POSTZEGEL) AAN: STICHTING
BURGERSCHAPSKUNDE, ANT-
WOORDNUMMER 235(N) LEIDEN.
U ONTVANGT PER OMGAANDE
UITGEBREIDE INFORMATIE! TELE-
FOON 071-893403.**

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting,
ruimtelijke ordening, subsidieregelingen,
gewestvorming

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volks-
vertegenwoordigers, recht en
rechtspraak, gemeente en pro-
vincie, milieubeheer

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 12,-*

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-
wetten, de ouders en de school, contouren-
nota, de financiën . . .

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

**DIREKT BESTELLEN KAN OOK;
MAAK HET BEDRAG OVER OP
GIRO 1501169 T.N.V. SBK, POST-
BUS 349, LEIDEN ONDER VER-
MELDING VAN HET GEWENSTE.**

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Regeerakkoord en CDA-program

door: Th. M. Hazekamp, lid Tweede Kamer voor het CDA en oud-staatssecretaris van economische zaken

Bij deze toetsing van het regeerakkoord aan het CDA-program wijs ik erop dat de gevraagde toetsing slechts een deel van het gehele verhaal is. Vele punten staan niet in het akkoord vermeld, maar zullen wel in het beleid van de komende jaren opgenomen zijn. Toetsing aan alleen het CDA-program is voorts een eenzijdige benadering. De acceptatie van varianten en compromissen is wezenlijk in ons denken over volwassen democratisch handelen, waarbij een meerderheid ook het denken van minderheden wil respecteren. Dat deze opvatting over democratie fundamenteel botst met het machtsdemocratisch of volksdemocratisch denken op basis van de 50 + 1 meerderheid is in het laatste halfjaar meer dan eens duidelijk opnieuw aan het licht gekomen. Tussen partners is samenwerken dan slechts rationeel begrip, waarbij werken op basis van vertrouwen wordt vervangen door werken op basis van machtsposities.

Een algemene beoordeling van het regeerakkoord ligt dan sterk mede in de mate van vertrouwen dat men nog kan opbrengen. Gezien de regelmatige crisissfeer, welke tijdens vorige regeringsperiode en tijdens deze formatie is opgeroepen, moet gevreesd worden voor continuatie van deze vorm van „beleid”, waarbij de dialoog vervangen wordt door de maximale realisatiegrens voor het eigen standpunt.

HERKENNING

In het regeerakkoord zijn duidelijke CDA-punten, soms zelfs woordelijk, te herkennen. Op diverse plaatsen is een dubbellinie verwoord, zijn alternatieven naast of achter elkaar gesteld of is een algemene formulering gebezigd, waarop geen beoordeling pro of contra CDA-program kan volgen. Uiteraard geven die onderdelen waar de drie partijen in eenzelfde richting denken een duidelijke lijn. Te noemen is hier bv.:

voorrang voor hulp aan de zwakken in de wereld en in eigen land; fundamentele gelijkwaardigheid; extra aandacht voor leefbaarheid, zinvolle arbeid en kleinschaligheid; ontzien van de laagste inkomensgroepen; democratisering.

De verschillen komen soms duidelijk, soms verhuuld naar voren, daar waar het praktisch politiek handelen mede meer principiële verschillen in denken raakt. De conflictstof is ondanks het lange en moeizame formeren en informeren bepaald nog niet weggenomen. Samenvattend geef ik het volgend overzicht van het regeerakkoord.

CDA-OPVATTING

Het geschil over het grondbeleid dat in maart 1977 tot de kabinetcrisis leidde is ongetwijfeld in de richting van de CDA-opvatting geregeld. Zowel vermogens- als inkomensschade voor boer en middenstander wordt vergoed. Daarnaast is bij het voorkeursrecht een koopplicht in een vrij laat stadium voor de procedure vastgelegd. De bevoegdheid van de centrale overheid op dit gebied ademt een wat te centralistische geest, doch is afgegrensd tot duidelijke gemeenschapsbelangen. De tekst over een eventuele vermogenswinstbelasting spoort geheel met de tekst van het CDA-program.

Uitgaande van de afspraken is conform de CDA-opvatting een regeling voor de overdracht van landbouwgronden met toetsing aan landbouwkundige criteria overeengekomen. Aangezien de PvdA hier geen vertrouwen in heeft is vastgelegd dat na gebleken falen van deze regeling een methodiek van aan- en verkoop zal worden ingevoerd.

Met name omdat ook in dat geval de grond in eigendom is bij de agrarische gebruiker, is hier geen principiële strijdigheid met het CDA-program op het punt van grondbeheer en grondeigendom. Wel zijn er nogal wat bedenkingen t.a.v. de uitvoerbaarheid

en de risico's van willekeur en machtsconcentratie bij het tussenstation van koop en verkoop. Overigens mag verwacht worden dat het geformuleerde alternatief niet in werking zal treden.

OPENING

De afspraken inzake de structuur van de onderneming bevat, naast een aantal details rond het reeds bereikte compromis, een opening naar een meer fundamentele afweging van de verhouding tussen Raad van Commissarissen en Ondernemingsraad. Voor de minder grote onderneming (minder dan 100 werknemers) is het beginsel van medezeggenschap overeengekomen. Bij de uitwerking zal moeten blijken in hoeverre wensen uit het CDA-program kunnen worden gerealiseerd.

Bij de Vermogensaanwasdeling is het individuele deel vergroot, doch een gedecentraliseerde fondsvorming is niet overeengekomen. Wel is de bestemming van de gelden in het centrale fonds vastgelegd (pensioen). Het individuele deel werd fiscaal aftrekbaar doch het percentage VAD werd verhoogd. Een duidelijk compromis tussen op het collectief en op de medeverantwoordelijke individuele werknemer en onderneming gericht denken.

Als doelstelling of uitkomst van het beleid ten aanzien van werkloosheid en inflatie is vastgelegd:

- werkkloosheid naar 150.000 terugdringen.
- inflatie 1% per jaar extra terugdringen.
- selectieve groei conform de nota Lubbers.
- voor het financieringstekort de norm 5% van nationaal inkomen op kasbasis.
- collectieve lastendrukstijging 0,5% per jaar (ex poste) met perspectief op geleidelijke stabilisatie.
- koopkracht modale werknemer (excl. incid.) gelijk.

Voor de inhoud van het beleid wordt het accent gelegd op de actieven, het terug-

houden van de inkomensontwikkeling bij een beleid ten aanzien van alle inkomens. Die intentie ligt dicht bij het CDA-program dan bij het program van de PvdA. De onzekerheidsfactoren bij dit beleid, met name de veronderstelling dat de lonen en inkomens enige jaren op de nullijn (of lager) kunnen blijven, doet een zeer sterk beroep op de medeverantwoordelijkheid van vakbeweging en werkgevers. Als dat niet gerealiseerd wordt of er tegenvallers in het internationaal economisch leven moeten worden opgevangen is een combinatie met de circa 3 miljard extra bezuiniging onontkoombaar. De hier liggende risico's zijn groter dan in het CDA-program waren voorzien. Ook de daadwerkelijke intentie om tot het terugdringen van collectieve lasten te komen lijkt geringer, temeer omdat hier sprake is van compromisteksten. Concretisering is achterwege gebleven en zal nog aanleiding zijn tot heel wat verschillen van inzicht.

Bij de bevordering van de werkgelegenheid wordt extra aandacht gegeven aan arbeidsintensieve sectoren en kleinschalige vormen. De investeringsstimulans wordt conform de Wet Investeringsrekening voorzien. Dat wil zeggen objectieve criteria en geen vergunningstelsel. Het instrumentarium voor het herstructureringsbeleid past goed in het CDA-program. Betere verdeling van werk, de bevordering van de afzet, de verbetering van het arbeidsmarktbeleid en dergelijke zal naast de algemene beleidslijnen nog om veel invulling vragen. Stakingsrecht zal worden geregeld. In de tekst is vanzelfsprekend ook te herkennen het collectivistisch machtsdenken. Vrijwel steeds is er dan sprake van de tweede lijn.

BESCHERMING INDIVIDUELE LEVEN

Bij deze formatie lag het accent op dit gebied bij de abortusproblematiek. Daarbij was de diepergaande vraag: In welk maatschappelijk klimaat van omgang met menselijk leven willen wij in de toekomst als rechtsgemeenschap leven (Van Agt in zijn open brief aan de zeven theologen). Naast een procedure-afspraken is in het akkoord-Veringa vastgelegd dat het kabinet een serieuze poging doet een wetsontwerp in te dienen. Ook bij het contraseigneren van een eventueel initiatief-ontwerpbesluit tot al of niet zullen de opvattingen van coalitie-partners een rol mee moeten spelen, hetgeen uiteraard reeds bij de behandeling van zo'n wetsontwerp aan 't licht komt. De discussie rond deze afspraak is weinig verheffend. Een beoordeling zal pas kunnen worden gegeven aan de hand van de realiteit in de komende jaren. In hoeverre zullen de coalitie-partners de intentie van de afspraak nakomen?

TOEVOEGINGEN

In de onderwijsparagraaf zijn nogal wat passages op verzoek van CDA-zijde toege-

Vervolg op pagina 2

CDA tegen neutronenbom

Het algemeen bestuur van het CDA verworpt de neutronenbom. Dat is gebleken uit een verklaring, welke is uitgegeven na de vorige week vrijdag te Utrecht gehouden vergadering. Ondanks dit afwijzende standpunt heeft het algemeen bestuur van het CDA besloten, niet deel te nemen aan de organisatie van de volgende zaterdag te Utrecht (in de Merwedehal) te

houden demonstratieve bijeenkomst tegen de bom. Aan de organisatie werken wel mee de PvdA, D'66, PPR, CPN, PSP, Pax Christi en het Interkerkelijk Vredesberaad.

Het standpunt van het algemeen bestuur is neergelegd in een na afloop van de vergadering uitgegeven verklaring. De tekst van

deze verklaring luidt:

Het algemeen bestuur van het CDA acht de ontwikkeling van de neutronenbom een uiterst cruciale en zorgwekkende fase in de bewapeningswedloop, alsmede een verdere ontmenselijking van het wapenarsenaal. Het wapen dreigt de nucleaire oorlog dichterbij te brengen. Het verdere internationale overleg over ontwapening zal in belangrijke mate door deze ontwikkelingen worden geblokkeerd.

Het algemeen bestuur van het CDA ziet niet in hoe de neutronenbom een acceptabel wapen in het defensiesysteem kan zijn. Het bestuur is desondanks van oordeel, dat deze problematiek op de kortst mogelijke termijn een punt van diepgaande discussie dient te zijn, waarbij zoveel mogelijk maatschappelijke en politieke groeperingen dienen te worden betrokken, een benadering die het algemeen bestuur, blijkens persberichten, meent terug te kunnen vinden in de positiebepaling van de ministers van buitenlandse zaken en defensie ter zake.

Het algemeen bestuur is op grond van het bovenstaande van oordeel, dat het kader van een demonstratie, zoals deze geïnitieerd is door de PvdA c.s. op 5 november a.s., niet de mogelijkheid lijkt te kunnen bieden voor een benadering van de onderhavige problematiek, zoals het CDA dat wenselijk acht." Aldus de verklaring van het algemeen bestuur van het CDA over de neutronenbom.

H. L.

„De Nederlander” als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende
Naam

Adres

Woonplaats

* verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.
* wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander”.

..... (handtekening).

* Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

CHJO -
50 jaar
26 november a.s.
in Amersfoort

Europese actualiteit

Eerste rechtstreekse verkiezing leden Europese parlement

Embleem en motto voor EVP

door: drs. T. de Kok

De Christen-Democraten binnen de Europese Gemeenschap werken hard om programmatisch en organisatorisch op tijd klaar te zijn voor de verkiezingen van het Europese parlement.

De programmbesprekingen zijn in volle gang en de kans is groot dat de definitieve versie méér zal worden dan alleen maar een doorsnee van de nationale programma's. Natuurlijk kan de Europese Volkspartij van christen-democraten ook de verkiezingen niet in zonder een goed verbaal en visueel herkenningsteken.

EMBLEEM

Vorige week heeft te Brussel de laatste gespreksronde plaats gevonden over embleem en motto (slogan).

Na vier gespreksronden is men uiteindelijk akkoord gegaan met een ontwerp van de CDU collega's. Het embleem is opgebouwd

uit een centraal geplaatste groene E met daarboven 12 sterren in een halve cirkelvorm. De onderste helft van de cirkel zal worden gevormd door de slogan. Onderaan de cirkel hangen in blauw uitgevoerd de afkortingen van de deelnemende partijen. De Italiaanse collega's zorgden op de valreep nog voor een verrassing door heropening van de discussie te verzoeken. Het bleek namelijk dat zij tijdens de vorige bijeenkomsten grotendeels niet aanwezig waren geweest. Kortom, de Italianen hadden overwegende bezwaren tegen het gebruik van de afkortingen onderaan het embleem. Afgezien van het feit dat het natuurlijk een kwalijke zaak is om in een afrondingsgesprek de discussie te willen heropenen, waren hun argumenten vanuit electorale overwegingen wel erg belangrijk. De Italianen stelden dat er in hun land nooit op afkortingen werd ge-

stemd, maar op afbeeldingen. Dit is een overblijfsel uit de tijd dat een groot deel van de Italiaanse bevolking nog analfabeet was. Na veel over en weer gepraat werd besloten dat de Italianen de te voeren afkorting zouden vervangen door hun afbeelding, te weten een schild met gekruiste zwaarden. Verder wensten zij niet de nadruk op de E maar op hun embleem. Het zal er in de praktijk wel op neerkomen dat bij de Italiaanse christen-democraten het schild centraal staat met daaronder de E.

MOTTO

De slogan „vrijheid, solidariteit, gerechtigheid” die na de vorige bijeenkomst aan het politieke bureau was voorgesteld werd als niet dynamisch genoeg afgewezen. De vergadering van vorige week kreeg als opdracht de dynamiek te vinden die aan het vorige voorstel had ontbroken. Nadat de

heren delegatieleden een aantal minder-gelukkige voorstellen hadden afgewezen, bleven er twee alternatieven over.

Het eerste voorstel was van de heer Granelli en luidde: „Samen naar een Europa van vrije mensen”. Het tweede voorstel van de gemeenschappelijke Duitse delegatie: „Samen naar een vrij Europa”.

De Nederlandse delegatie was teleurgesteld door de nadruk die in beide voorstellen werd gelegd op het begrip „vrij”. Bij interventie werd van Nederlandse zijde betoogd dat het begrip „vrij” te weinig dimensie had, dat liberale invloed daarin niet te ontkennen was en dat de verantwoordelijkheid van de mens tegenover de mens in de beide voorstellen niet voldoende tot uitdrukking kwam. De Duitsers, gesteund door de Fransen en niet tegengewerkt door de anderen, bleven op hun standpunt staan. Uiteindelijk kwam het eerste voorstel als definitief uit de bus. De Nederlandse delegatie werd met de volgende argumentatie een onafzienbaar rietveld ingestuurd: Kijk, werd er betoogd, het woord „Samen” geeft aan dat de een verantwoordelijk is voor de ander, dat daar een stuk solidariteits-beleven in zit. Het gebruik van het woord „mens” - dat in het tweede voorstel ontbreekt - onderstreept ons verlangen de mens als individu centraal te stellen. Na deze exegese en de toezegging dat iedere delegatie natuurlijk de ruimte kreeg om de slogan naar de achterban op haar manier uit te leggen stak de Nederlandse delegatie het zwaard in de schede.

T. de Kok,
medewerker voorlichting
CDA-fractie
in Tweede Kamer

Europese verkiezingen

Aanloop van 25 jaar

door: drs. Ton de Kok

De verkiezingen voor het Europese parlement staan voor de deur. Dat „voor de deur staan” is betrekkelijk, want vóór eind 1978 zie ik de plannen nog niet gerealiseerd worden. Echter, al zouden de verkiezingen in 1979 plaatsvinden, dan nóg hebben we ze voor onze deur gezien de aanloop, die de heren parlementariërs nodig hebben gehad om zo ver te komen. Die aanloop begint in 1952. Het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal is in feite de eerste juridische tekst, waarin de mogelijkheid wordt genoemd, Europese afgevaardigden te kiezen door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen.

Een passage uit die tekst luidt: „De vergadering is samengesteld uit afgevaardigden, die de nationale parlementen éénmaal per jaar uit hun midden aanwijzen of die door rechtstreekse algemene verkiezingen worden aangewezen”. Een schitterende pas-

sage, juridisch gesproken althans. In de praktijk van elke dag lag de situatie niet zo eenvoudig. Het nationalisme vierde in de Staten van Europa hoogtij en slechts het aanroeren van het thema „Welke nationale bevoegdheden dragen wij aan de Europese parlementariërs over en wanneer” was voor vele nationale leiders voldoende om op z'n minst één wenkbrauw op te trekken. Tussen 1952 en 1957 werden geen pogingen ondernomen om aan de bovenbesproken passage enige inhoud te geven. De verdragen van Rome (1958) tot oprichting van de EEG bevatten de volgende bepalingen: „De vergadering (het Europese parlement) stelt ontwerpen op voor het houden van rechtstreekse algemene verkiezingen volgens een in alle lid-staten eenvormige procedure”.

STAP VERDER

Wij zijn duidelijk een stap verder. Er is nu

(1958) sprake van het opstellen van „ontwerpen”, terwijl in 1952 nog steeds de wens tot algemene verkiezingen werd geuit.

In 1960 de volgende stap. De goedkeuring van een ontwerp-overeenkomst inzake de rechtstreekse verkiezingen. De Raad van Ministers krijgt dit ontwerp voorgelegd. Gelijk met de ontwikkeling naar Europese verkiezingen evolueerde ook het Europees denken van de EEG-lidstaten.

In 1961 kwamen de regeringsleiders bijeen om plannen te initiëren voor nauwere politieke samenwerking. Tegelijk werd besloten tot periodieke bijeenkomsten van de staatshoofden en regeringsleiders. Deze bijeenkomsten zijn van grote waarde geweest voor de Europese integratie m.n. voor het verwezenlijken van de ontwerp-overeenkomst inzake de rechtstreekse Europese verkiezingen.

Tussen 1961 en 1974 nemen de plannen tergend langzaam vastere vormen aan totdat op 1 en 2 december 1975 te Rome de Europese Raad (Staatshoofden en regeringsleiders) besluit de verkiezingen te laten houden in de periode mei-juni 1978.

Tijdens een bijeenkomst te Brussel (1976) komt de Europese Raad tot een principieel besluit inzake de verdeling van de zetels in het toekomstige-rechtstreeks gekozen -

Europees parlement.

Op 20 september van datzelfde jaar wordt er een akte ondertekend door de vertegenwoordigers van de lidstaten van de Europese Gemeenschap. Deze overeenkomst om tot rechtstreekse verkiezingen te komen moet echter nog door de nationale parlementen worden goedgekeurd, voordat de kiezers in Europa daadwerkelijk hun stem uit kunnen brengen.

Uit deze eerste rechtstreekse algemene verkiezingen - waar 180 miljoen Europese kiezers aan deel kunnen nemen - zal een Europese volksvertegenwoordiging voortkomen van in totaal 410 leden.

Van deze 410 zetels zijn er 25 aan Nederland toegewezen. Aan welke partijen de zetels zullen toevallen is natuurlijk volstrekt open. Veel zal afhangen van de mate waarin de Nederlandse kiezer gemotiveerd kan worden om naar de stembus te gaan. Het is van uitermate groot belang, dat de christen-democraten sterk vertegenwoordigd zullen zijn. Slechts een grote christen-democratische vertegenwoordiging in het Europees Parlement kan invloed hebben op de toekomstige politieke lijn binnen de gemeenschap.

drs. Ton de Kok,
medewerker voorlichting
Tweede-Kamerfractie CDA.

vervolg van pagina 1

voegd. Op sommige punten is de compromistekst niet duidelijk. Zo bijvoorbeeld de passage over experimenten rond de middenschool en de inbouw van beroepsgerichte opleidingen. De positie van het bijzonder onderwijs is onaangetast, te meer daar de eigen verantwoordelijkheid voor de inrichting van het onderwijs nog eens afzonderlijk is vermeld in het kader van realisering van schoolbegeleidingsdiensten.

OVEREENKOMSTEN

Ontwikkelingssamenwerking, met extra aandacht voor verdere ontplooiing van het werk van particuliere organisaties, alsmede het beleid ten aanzien van de mensenrechten spoort met het CDA-program. De Europaparaagraaf is in principe positief gericht op versterking van de Europese Gemeenschap. Wel is er een wat merkwaardig geformuleerde zin over overdracht van nationale bevoegdheden.

Over de defensieparaagraaf is reeds bekend, dat de strijd nog niet is beslecht. Het nakomen van bondgenootschappelijke verplichtingen ligt vast. Ook het uitgangspunt namelijk de Defensienota 1974. De financiële uitwerking kan echter niet binnen de meerjarenraming, zodat de tekst niet klopt. Van een terugdringen van de defensie-inspanning tot beneden 3% N.I. is echter geen sprake.

Overeenkomstig de CDA-wensen is versterking van gemeente- en rijkspolitie afgesproken.

OVERGENOMEN

Een energiebesparings- en onderzoekprogramma moet ruimte maken voor uitstel van de bouw van kernenergiecentrales. Een aanvaardbare oplossing voor de berging van radio-actief afval zal worden gezocht. De term „uiterste terughoudendheid” uit het CDA-program is hier overgenomen. De uitbreiding van de productie van verrijkt uranium - waarbij het probleem van het plutoniumhoudend afval niet speelt - blijft gebonden aan de oude voorwaarden. Bij beide problemen is te voorzien dat de discussie een vervolg krijgt. De milieuparaagraaf is beperkt tot een algemene hoofdlijn inzake een samenhangend milieubeheer.

PASSEN IN PROGRAM

Stadvernieuwing; behoud oude en kleine kernen; woningbouw volgens woningbehoefte ook naar woningcategorie; bevordering eigen woningbezit; huurverhoging overeenkomstig trendkosten en inkomen en prijzen; sterkere positie van huurder bij verkoop van de woning; verschuivingen in de subsidie-instrumenten. Niet gerechtvaardigde verschillen in woonlasten worden onderzocht en weggenomen. Ook al kan er verschil van interpretatie bij de uitwerking optreden, de invalshoek past geheel in het CDA-program.

In algemene termen wordt decentralisatie van taken, inspraak en betrokkenheid bij

beslissingen op breed terrein aangegeven. Ook in welzijnswerk en gezondheidszorg. Particulier initiatief en vrijwilligerswerk wordt recht gedaan. Pluriformiteit bij de media wordt bevorderd.

Het emancipatiebeleid wordt geïntegreerd

onderdeel van het beleid. De algemene doelstellingen en de concretisering voor zover deze is vastgelegd gaf geen problemen en bevat een aantal CDA-programpunten.

Hazekamp.

Talenkennis in Europa

STRAATSBURG - De assemblee van de Raad van Europa heeft dezer dagen in Straatsburg de negentien bij de raad aangesloten regeringen gevraagd, talenonderwijs in hun landen te bevorderen en uit te breiden.

Zij deed dit op voorstel van het Eerste Kamerlid Frederik Piket (CDA), die pleitte voor het onderwijs van meer talen dan in het algemeen thans gebeurt, en voor bijzondere maatregelen ten gunste van maatschappelijk zwakke groepen, vooral gastarbeiders.

De afgelopen jaren is de talenkennis van de Europeaan niet verbeterd, zo citeerde Piket prof. Brugman, rector van het Europees College in Brugge. Het aantal mensen dat niet een paar woorden Engels spreekt neemt snel af, maar meestal is hun kennis beperkt tot enkele woorden van twijfelachtige culturele betekenis. Ook het sociaal toerisme, waarvan aanvankelijk wonderen werden verwacht, heeft nauwelijks bijgedragen tot beter begrip tussen de volkeren. In sommige landen, aldus prof. Brugman, wordt het aantal talen dat wordt onderwe-

zen steeds minder. In Nederland bijvoorbeeld is de kennis van Frans, ondanks het feit dat het land tot de Benelux behoort, in één generatie tijds sterk verminderd.

Piket wees een wat hij noemde „kunstmatige oplossing” als het verplicht leren van een enkele eenheidstaal, bijv. Esperanto, af. Er zou een samenhangend Europees beleid moeten worden gevoerd om te voorkomen dat bevordering van minderheidstalen als Baskisch, Bretons, Elsassisch, Fries of Welsh leidt tot ongewenst nationalisme of regionalisme.

In de meeste Europese landen willen de ouders dat hun kinderen Engels leren. Hier is uiteraard niets tegen, maar wanneer een tweede vreemde taal niet verplicht in het lesprogramma is opgenomen is Engels veelal de enige vreemde taal die het kind leert.

In Frankrijk bijvoorbeeld leerde in 1958 76 procent van de leerlingen tot zestien jaar Engels. Dit jaar was dat percentage gestegen tot 84, niettegenstaande het feit dat het onderwijsbeleid is gericht op diversificatie van het talenonderwijs.

Russische ambassadeur wilde kamerleden niet ontvangen

De Russische ambassadeur in Nederland, M. A. I. Romanov, heeft maandag jl. een aantal leden van de Tweede Kamer niet willen ontvangen om persoonlijk hun pleidooi voor amnestie voor verscheidene Russische dissidenten aan te horen. De kamerleden hebben daarop hun verzoek schriftelijk ingediend.

Het gaat om de Russen Vladimir Balakhonov, Vyacheslav Chornovil, Mustafa Djemilev, Aleksander Guinzburg, Semyon Gluzman, Sgeroi Kovalev, Anatoly Marchenko, Valentin Moroz, Yuri Orlov, Mykola Plakhotnyuk, Mikola Rudenko, Anatoly Shcharansky, Oleska Tikhy, Georgij Vins, Oleg Volkov en al degenen, die veroordeeld zijn vanwege „voor de Russische staat vijandige activiteiten, maar die geen enkele vijandige daad ondernomen hebben of hebben willen ondernemen”.

De kamerleden, Gualtherie van Weezel en De Boer van het CDA, Van den Bergh van de PvdA, Nijpels en Van Eekelen van de VVD, Nijhof van DS'70, Ria Beckers van de PPR, Van der Lek van de PSP en Mertens van D'66 hadden in de loop van vorige week de Russische ambassadeur in Nederland per brief gevraagd of hij hen zou willen ontvangen. „Wij willen u een boodschap overhandigen voor de voorzitter van het presidium van de opperste Sovjet en in

die boodschap zal worden gevraagd om amnestie voor een aantal Russen”, aldus de brief van de kamerleden aan ambassadeur Romanov. De heer Romanov weigerde de kamerleden te ontvangen. En daarom viel het besluit het verzoek om amnestie schriftelijk te doen.

HELSINKI

De kamerleden zonden evenwel een tweede brief aan de Russische ambassadeur. „Wij hebben er behoefte aan u te laten weten, dat wij teleurgesteld zijn over het feit, dat u ons niet kunt ontvangen”, aldus de kamerleden. „Wij geloven niet dat u geen moment zoudt kunnen vinden om met ons te spreken over een zaak, die het gehele Nederlandse volk in sterke mate bezighoudt. Het moet u immers bekend zijn, dat in Nederland een grote belangstelling bestaat voor het lot van Russische dissidenten”.

In hun brief zetten de kamerleden uiteen, waarom zij ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van de Russische revolutie om amnestie vragen: „In heel veel landen, en naar wij meenden te weten, ook in Rusland, is het een gewoonte bij hoge feestdagen mensen die de vrijheid is ontnomen, vrij te laten of vrij te stellen van rechtsvervolgning. De Russische revolutie was een belangrijk

en historisch moment in de geschiedenis van de Sovjet Unie en mede om deze reden meenden wij, met andere leden van parlementen in de wereld, dit verzoek inzake amnestie bij de Russische regering te moeten doen”.

MERKWAARDIG

De kamerleden wezen er in hun tweede brief aan ambassadeur Romanov op, dat ook om een andere reden het merkwaardig gevonden werd, dat hij de kamerleden niet wenste te ontvangen. „Juist deze dagen spreken onze landen in Belgrado over de uitvoering van de zogenaamde Verklaring van Helsinki, een verklaring waarin naast andere zaken, grote aandacht wordt gegeven aan de mensenrechten. Door de Russische regering wordt ook veelvuldig gesproken over de geest van Helsinki om daarmee aan te geven dat de betrokken landen in een geest van vriendschap en openhartigheid met elkaar moeten spreken om oplossingen te vinden voor de problemen in Europa. Een dergelijk uitgangspunt onderschrijven wij. Daarom is het naar onze mening juist strijdig met de geest van Helsinki als van uw kant zelf geweigerd wordt met ons te spreken”, aldus de kamerleden in hun brief aan ambassadeur Romanov.

H.L.

Levert 1978 een versterking van de bedrijven op?

door J. G. de Klerk

Het huidige kabinet: „Wij willen met een zo aantrekkelijk mogelijk pakket de verkiezingen in 1978 in”.

De vakbeweging: „Wij willen met een zo aantrekkelijk mogelijk pakket de lonen van de werknemers op peil houden”.

De werkgevers: „Wij willen met een zo aantrekkelijk mogelijk pakket de bedrijven levenskansen bieden”.

Zie daar een drietal doelstellingen die men de partijen, die vorige week donderdag van half twee tot zes uur in het gebouw van de Sociaal-Economische Raad vergaderden, kan toedenken.

Deze bespreking had een verkennend karakter. Werkgevers en werknemers hadden met het oog op deze bijeenkomst haar wensen bekend gemaakt. De regeringsdelegatie deed dat pas tijdens het overleg: de bekende 2,5 miljard.

Analyseert men de drie „pakketten” tegen de achtergrond van bovengeschetste doelstellingen dan wekken de grote onderlinge verschillen niet zoveel verwondering. Hooguit opmerkelijk was het betoog van regeringszijde dat de doelstellingen van de drie partijen niet zouden verschillen, maar louter en alleen de wegen waarlangs, uiteenliepen. Niet alle delegaties waren het daarmee eens. De vraag is echter of een dergelijke discussie zinvol is, want iedereen vindt vanzelfsprekend zijn eigen pakket het beste voor de economie. Het parlement zal uiteindelijk moeten bepalen wie „gelijk heeft”.

De reacties van werkgevers en werknemers op het pakket van het demissionaire kabinet waren weinig positief. In dat opzicht waren beide groeperingen het in één van die zeldzame gevallen eens. De vraag of echter hoe men nu al die pakketten en reacties daarop van anderen moet beoordelen.

- Bekijken we de slechte gang van zaken in de bedrijven dan kan een krachtig beleid van de kosten voor de bedrijven te drukken geen kwaad. Integendeel.
- Bekijken we de ontwikkeling van de inkomens dan mogen we best erkennen dat de vakbeweging zich ten aanzien van de lonen nogal gematigd opstelt.
- Bekijken we de groei van de overheidsuitgaven dan wordt 1978 zeer waarschijnlijk het jaar waarin de groei van het nationaal inkomen voor het eerst in vele jaren in haar geheel naar de overheid gaat. Ondanks dat doet de overheid er een schepje bovenop - via leningen - om de koopkracht in stand te houden via aanvullende werken mogelijkwerwijs de werkloosheid met 15.000 man terug te dringen.

HET GAAT SLECHT

Al met al: het gaat slecht in de bedrijven, de werknemers doen een loonstapje terug en

de overheid trekt alle nationale extra verdiensten naar zich toe.

Het beeld is hiermee echter niet compleet, aangezien de wensen van de vakbeweging in feite niet op nul liggen. In de eerste plaats zijn allerlei eisen ingediend (o.a. werktijdvermindering, vervroegde pensionering, 1 dag vakantie meer), die omgerekend in geld de reële loonstijging boven nul brengen.

In de tweede plaats bestaat nog steeds de automatische prijscompensatie. Dit laatste systeem betekent dat alle tegenvallers in de prijsontwikkeling door de bedrijven aan de werknemers moet worden vergoed. Voor een goedlopend bedrijf is dat misschien niet zo erg. Voor een groot aantal bedrijven zal dit in 1978 sluiting betekenen.

Uit een oogpunt van nationaal beleid - dat is de enige benadering voor een uiteindelijk beoordeling - moet deze ontwikkeling triest worden genoemd. Politieke en economische realiteiten schijnen vandaag de dag niet meer op elkaar te passen. Het gevolg is wel dat het economisch fundament of draagvlak waarschijnlijk niet zal worden versterkt. Voor een versterking van de bedrijven die „de centen moeten verdienen” is de laatste weken juist krachtig gepleit. Ik wijs op het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeeringsbeleid en een studie van de Commissie Economische orde van het CDA.

Is men het hiermee eens dan rijst de vraag

aan de hand waarvan het te voeren beleid valt te toetsen. De beste toetssteen voorhanden is dan nog altijd de arbeidsinkomensquote.

Aan de hand van dat cijfer wordt de verzwakking van de bedrijven in de laatste jaren zichtbaar. Deze quote steeg namelijk van 84,8 in 1972 tot 92 in 1977.

Bij de presentatie van het 1% en aanvullend beleid voor de middellange termijn ging de regering uit van een terugdringing van deze quote tot 87 in 1980. Dit vereist een verlaging van bijna 2 punten per jaar. Inmiddels zijn nieuwe - slechtere - cijfers beschikbaar over de economie in 1978. De regering reageert daar nu op met haar pakket van 2,5 miljard gulden. Zal dit de gewenste terugdringing van de arbeidsinkomensquote met zich meebrengen?

Het kabinet is van plan daarover uitsluitend te geven in een notitie. Deze notitie zal dienen ter voorbereiding van het tweede driepartijengesprek op 2 november aanstaande.

GROTE BETEKENIS

Tenslotte nog dit. De werkgeversdelegatie hecht blijkens de verklaring van mr. C. van Veen aan de uitkomsten van het driepartijenoverleg grote betekenis. Wanneer er geen beleid op tafel komt dat werkelijk ruimte biedt aan de bedrijven zullen de

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntzma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnements, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

werkgevers geen medeverantwoordelijkheid willen en kunnen dragen voor het dan resulterend beleid. Dit kan niet anders betekenen dan een scheiden van wegen van overheid en werkgevers. Nu worden dergelijke opmerkingen niet zo gauw uitgesproken en dat hoort ook zo. Gebeurt dat toch dan is een terdege afweging door de verantwoordelijke personen op zijn plaats. In het formatieaccorde tussen CDA, PvdA en D'66 is het belang van een goede vertrouwenssfeer met het bedrijfsleven opgenomen. Het concrete beleid zal daarop dan toch moeten mikken en niet het omgekeerde tot gevolg mogen krijgen.

J. G. de Klerk.

CDA-vrouwenberaad Zuid-Holland

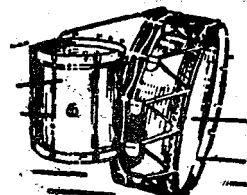
Met het oog op de verkiezingen voor de provinciale staten volgend jaar organiseert het CDA-Vrouwenberaad in Zuid-Holland een studiedag voor de vrouwelijke leden van CHU, KVP en ARP in de provincie Zuid-Holland op donderdag 17 november in het Provinciehuis, Koningskade 2, te 's-Gravenhage van 10.00 uur tot 3.00 uur n.m.

Op de dag, waarop de Staten vergaderen zullen de CDA-vrouwen zich verdiepen in de taak en werkwijze van de provincie.

Het programma bevat o.m. een inleiding van de afdeling voorlichting van het provinciaal bestuur over, „Wat doet de provincie, wat zijn haar taken, wat is haar werkwijze”, rondleiding door het Provinciehuis en bijwonen van een deel der Statenvergadering.

Tijdens de lunchpauze zullen één of twee vrouwelijke CDA-statenleden iets over haar werk vertellen.
De kosten van deze dag bedragen f 5,- per persoon. Aanmeldingen bij de dames C. Weterouwen-van Meeteren, Zuidwterplein

4, Den Haag, tel. 070-836243, B. W. Jansen-Marsman, Han Hollanderweg 4, Gouda, tel. 01820-13803 of R. E. van der Waals-Kooi, Seringenstraat 4, Leiden, tel. 071-156590.

VAN DER GLAS Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid
Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen 68 pag.; f 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel
bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling 3e druk; 30 pag.; f 3,75

Groen licht 1975
nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw 2e druk; 7 pag.; f 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
giro 6045001 n.v. Lohmanstichting
te Den Haag; met vermelding van
titel(s) en aantal.
Wassenaarseweg 7, Den Haag;
telefoon 070-246791

Volkshuisvesting en stadsvernieuwing in de ontwerpbegroting

door: drs. ing. J. de Jong

De ontwerprijksbegroting-1978 is ingediend onder verantwoordelijkheid van het demissionaire kabinet. Als zodanig kan er van een ander, van een nieuw beleid geen sprake zijn. Dit blijkt ook duidelijk bij bestudering van de ontwerpbegroting met bijbehorende toelichting van het departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

In de inleiding stelt de bewindsman dat de memorie van toelichting voornamelijk het karakter heeft van een overzicht van de stand van zaken op het onderhavige beleidsterrein. Toch krijgt men niet de indruk dat deze bewindsman de balans opgemaakt heeft alvorens de zaak aan een ander over te dragen. Voor een dergelijke indruk ontbreken te veel wezenlijke gegevens.

In dit artikel zullen enkele opmerkingen gemaakt worden bij de onderdelen volkshuisvesting en stadsvernieuwing in deze ontwerpbegroting.

De eerste paragraaf in de toelichting geeft een korte omschrijving van het Structuurschema Volkshuisvesting. Duidelijk blijkt hoe nauw huisvestingsbeleid en ruimtelijk beleid in elkaar grijpen. De uitgestippelde lijnen, namelijk meer vervangende nieuwbouw, meer koopwoningen, grotere verscheidenheid in woninggrootte en woningtype, lijken zeer aannemelijk. Ook wordt gewezen op het streven naar grotere bebouwendichtheden in nieuw te ontwikkelen woongebieden. Toch heeft dit weinig met een begroting voor 1978 te maken. Het structuurschema Volkshuisvesting is nog maar een beleidsvoornemen en moet de procedure van de planologische kernbeslissing nog grotendeels doorlopen. Eerst daarna kan de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer plaatsvinden.

Wei proeft men, zij het zeer zwak, nu reeds iets van de aangegeven lijnen in dit structuurschema in de ontwerpbegroting.

HUISVESTING

Uitvoerig wordt ingegaan op de verschillende onderzoeken die met betrekking tot de huisvesting plaatsvinden. Een 16-tal onderzoeken wordt beknopt beschreven. Van één onderzoek, het woningbehoefteonderzoek, zijn de onderzoekresultaten in tabelvorm beschikbaar. De andere onderzoeken staan op het punt voltooid te worden, zijn in volle gang, zijn juist begonnen of zijn in een voorbereidend stadium. Sommige onderzoeken worden nader uitgewerkt in deelonderzoeken. Onderzoek is enorm belangrijk. Men weet veel te weinig van de aard van de bij de bevolking levende huisvestingsbehoeften. Men weet veel te weinig van de omvang van de kosten om al deze behoeften te bevredigen. De uitvoerige opsomming van al deze onderzoeken doet wel bij de argeloze lezer de vraag opkomen hoe de bouwwereld het dan wel tot anno 1977 zonder al deze gegevens gered heeft. Ook zal rekening gehouden moeten worden met de mogelijkheden dat ten tijde dat de middelen beschikbaar zijn om aan alle wensen tegemoet te komen, deze wensen inmiddels weer gewijzigd zijn. Vandaar dat onderzoek ook in de toekomst een belangrijk punt zal blijven. Het technisch onderzoek is waard om afzonderlijk vermeld te worden. Dit onderzoek heeft betrekking op het woningonderhoud en op geluids- en warmteisolatie. Men denke hierbij aan de snel oplopende onderhoudskosten vanwege het arbeidsintensieve karakter van onderhoud. Men denke hierbij aan de toenemende laagproductie in en buiten de woning en aan de schaarser wordende energie. Daarom kunnen de resultaten van deze onderzoeken bijzonder waardevol zijn voor de wijze van bouwen in de toekomst.

INTERESSANT

Onder het hoofd „Huur- en subsidiebeleid” worden enkele interessante dingen vermeld. Zo leest men dat gewinning aan te lage huren op den duur nieuwbouw, met de daarbij behorende huurprijzen, en doorstroming vrijwel onmogelijk maken. Ook wordt vermeld dat sommige gemeenten en toegelaten instellingen lagere huurprijzen in rekening brengen dan uit overwegingen van algemeen volkshuisvestingsbelang gewenst is. Dergelijke uitspraken doen merkwaardig aan als men zich de jaarlijks terugkerende

debatten herinnert over één procentje huurverhoging meer of minder. Vast staat evenwel dat het niet betalen van de kostprijs voor het gebruik van het produkt woning funest is voor het streven naar een goede huisvesting. In dit verband kan gesteld worden dat met handhaving van objectsubsidie naast individuele huursubsidie een doel nagestreefd wordt met middelen, welke onderling strijdige elementen bevatten. Binnen het kader van dit artikel is het niet mogelijk hier dieper op in te gaan.

ANDERS

Wie het nieuwe bouwprogramma vergelijkt met dat van het vorig jaar valt het op dat een andere aanduiding en een andere begrenzing van de verschillende categorieën gebruikt wordt. Sprak men vorig jaar van de sociale sector, dit jaar gebruikt men weer de aanduiding woningwetwoningen; sprak men toen van duurdere huurwoningen en gesubsidieerde eigen woningen, thans gebruikt men particuliere huur- en eigen woningen en geeft deze woningen in één aantal weer. Toen waren de ongesubsidieerde woningen in het overzicht opgenomen, nu is dit niet het geval. Het tegengestelde doet zich voor bij de vermelding van de wooneenheden. Misschien kan de voorlichting van het Ministerie op dit punt in de toekomst iets duidelijker zijn. Na enig rekenwerk komt de volhardende lezer tot de conclusie dat het nieuwbouwprogramma voor 1977 totaal 105.500 woningen was en dat dit aantal voor 1978 op 106.000 woningen is gesteld. Op grond van recente onderzoeksgegevens mag gesteld worden dat dit aantal te laag is om te voorkomen dat er opnieuw kwantitatieve woningnood in bepaalde regio's ontstaat. Volgens het in juni verschenen rapport „De woningbouw in Nederland” dient het aantal nieuw te bouwen woningen ruim 126.000 per jaar te zijn. Dit rapport werd in opdracht van de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening door het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid en het Bouwcentrum samengesteld. Voorts is het jammer dat niet aan de hand van het programma vastgesteld kan worden hoeveel huurwoningen en hoeveel koopwoningen gebouwd zullen worden. Op grond van het gestelde in de memorie van toelichting kunnen er in 1978 aan koopwoningen 28.000 tot 106.000 stuks gebouwd worden. Gezien de manifeste vraag naar koopwoningen is het wellicht gewenst inderdaad enige tijd uitsluitend koopwoningen te bouwen. Door bij de toewijzing voorrang te verlenen aan de aspirant-koper die een huurwoning met een lage huur achterlaat, heeft men de mogelijkheid aan het doorstromingsbeleid meer gestalte te geven.

VREEMD

De stichtingskosten zijn de afgelopen jaren voortdurend gestegen. De stijging van grondkosten speelt hierbij een belangrijke rol. Evenals vorig jaar probeert het ministerie een verklaring te geven voor deze grondkostenstijging. Het doet hierbij enigszins vreemd aan dat als één van de oorzaken van deze stijging gegeven wordt „het bouwen in grotere dichtheden”. Dit lijkt weinig steekhoudend, omdat een hogere bebouwendichtheid leidt tot kleinere kavels. Vorig jaar waren het juist de grote kavels als gevolg van meer laagbouw die de grondkosten deden stijgen. Uitvoerig wordt in de memorie van toelichting ingegaan op het groeienerken- en groeistedenbeleid. Ook hier geldt weer dat een dergelijk beleid eerst mogelijk is na een parlementaire behandeling van zowel de Verstedelijkingsnota als het Structuurschema Volkshuisvesting in de Tweede Kamer. Tijdens de zittingsperiode van het thans demissionaire kabinet is veel aandacht besteed aan stadsvernieuwing. Stadsvernieuwing is een moeilijke materie. Terecht wordt daarom een paragraaf in de Toelichting gewijd aan problemen van stadsvernieuwing. Als zodanig kan genoemd worden de keuze tussen verbetering of vervanging. De moeilijkheid bij een dergelijke keuze is dat niet louter economische, maar ook sociale factoren een rol spelen. Ook kunnen zich moeilijkheden voordoen bij het vaststellen van de mate waarin men

wil verbeteren, bij het oplossen van het parkeerprobleem, bij het geven van inspraak aan belanghebbenden. Steeds dient bij al deze beslissingen in het oog te worden gehouden dat niet beslissen op economische gronden geld kost, dat elders aangewend had kunnen worden, ook voor sociale doeleinden.

Bij de behandeling van het financieel kader voor de stadsvernieuwing 1977 wordt gewezen op de mogelijkheid tot het verlenen van geldelijke steun aan gemeenten en toegelaten instellingen wanneer zij woningen van particulieren aankopen met het doel de bewoners van dergelijke woningen na een ingrijpende verbetering nog geruime tijd een redelijk woongenot te verschaffen. Het is bekend dat juist in de sector particuliere vernieuwbouw grote stagnatie optreedt. Ook laat het zich aanzien dat de sinds 1 januari 1977 van kracht zijnde regeling „Beschikking geldelijke steun verbetering particuliere woningen” hierin geen verandering zal brengen. Zelfs bij deze regeling kan nog nauwelijks van enig rendement van de te investeren bedragen gesproken worden.

ACHTERBLIJVEN

Wat het stadsvernieuwingprogramma voor 1978 betreft, kan gesteld worden dat dit programma over de gehele lijn achterblijft bij dat van vorig jaar. In onderstaand overzicht zijn de aantallen zowel voor het begrotingsjaar 1977 als voor 1978 vermeld.

	1977	1978
Stadsvernieuwingprogramma	20.000	18.000
Woningwetwoningen ingrijpend verbeterd	16.000	14.100
Particuliere sector ingrijpend verbeterd	38.000	36.000
Minder ingrijpende verbeteringen	11.000	7.850
Overig		

CDA verontwaardigd over maatregelen in Zuid-Afrika

Het algemeen bestuur van het CDA heeft, in een vorige week vrijdag te Utrecht gehouden vergadering, zijn verontwaardiging uitgesproken over de maatregelen van de Zuidafrikaanse regering tegen personen en instellingen, die zich verzetten tegen de apartheid. „Het CDA verworpt principieel iedere vorm van discriminatie en het geeft verre de voorkeur aan de vreedzame dialoog boven de gewelddadige strijd”, aldus de verklaring.

De officiële Zuidafrikaanse maatregelen troffen ondermeer het Christelijk Instituut voor Zuid-Afrika van dr. Beijers Naudé.

Als gevolg van die maatregelen riep de Nederlandse regering de Nederlandse ambassadeur in Zuid-Afrika mr. R. Froger, voor consultatie terug en de regering zegde het cultureel verdrag tussen Nederland en Zuid-Afrika op. Onmiddellijk na het bekend worden van de Zuidafrikaanse maatregelen hadden de CDA-Tweede Kamerleden Scholten, Aarts en Gualtherie van Weezel zich reeds met schriftelijke vragen tot de regering gewend, en in die vragen verzochten de kamerleden om stappen van Nederlandse kant.

Het CDA-bestuur sprak over de nieuwe Zuidafrikaanse ontwikkelingen. In de na afloop van de vergadering uitgegeven verklaring werd gezegd, dat het huidige Zuidafrikaanse bewind blindelings een weg volgt, die de dialoog in toenemende mate onmogelijk maakt. Daardoor wordt in dezelfde mate gewelddadige strijd uitgelokt.

In de verklaring herinnerde het CDA-bestuur er aan, dat de Zuidafrikaanse regering zich beroept op de culturele verbondenheid met de Westeuropese landen en de godsdienstige band met Nederland. „Juist daarom ligt het op onze weg om tot uitdrukking te brengen, dat Zuid-Afrika zich op een heilloze weg bevindt.” Het CDA-bestuur deed niet alleen een beroep op de

Evenals vorig jaar wordt met betrekking tot de particuliere sector de enigszins kryptische omschrijving van „zullen kunnen worden verbeterd” gebruikt. Om de reële waarde van het geprogrammeerde aantal van 14.100 te kennen zou het goed zijn te weten hoeveel in deze sector in 1977 „zullen worden verbeterd”. In tegenstelling tot vorig jaar ontbreekt dit gegeven in de huidige memorie van toelichting. In elk geval is te hopen dat dit aantal groter is dan 850 zoals in 1976. Het geprogrammeerde aantal was in 1976 niet minder dan 13.000.

Reeds in de aanvang werd gesteld dat de verantwoordelijke bewindsman de memorie van toelichting zag als een overzicht van de stand van zaken op het onderhavige beleidsterrein. Gezien de omstandigheden, waaronder de ontwerpbegroting 1978 tot stand kwam, zal het Nederlandse volk zich op dit moment met een zodanig overzicht tevreden moeten stellen.

Alphen aan den Rijn.

Drs. ing. J. de Jong,
raadslid Protestants-Christelijk
Combinatie.

Zuidafrikaanse regering van deze weg terug te keren, maar ook op allen, wier stem geacht mag worden bij de Zuidafrikaanse regering enig gezag te hebben.

„Deze mensen met gezag moeten zich tot de regering in Zuid-Afrika richten om hun protest tegen het apartheidbeleid te doen horen. Er mag geen twijfel over bestaan, dat het CDA ook in deze zaak de zijde kiest van de achtergestelden en gediscrimineerden”, aldus de verklaring van het algemeen bestuur van het CDA, uitgegeven na de vorige week vrijdag te Utrecht gehouden vergadering.

H. L.

publikaties CDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-
Lohmanstichting, Den Haag

Ontwikkelingssamenwerking

De Derde Wereld en de internationale communicatie

Enkele weken geleden is in Amsterdam een symposium gehouden over de positie van de ontwikkelingslanden in de internationale nieuwsvoorziening.

Officieel luidde het onderwerp: „Internationale communicatie en de deelname van de Derde wereld”.

Het symposium werd, met financiële steun van de Nederlandse regering, georganiseerd door het in Mexico gevestigde Instituto Latino Americano de Estudios Transnacionales, afgekort ILET.

Dit symposium heeft de afgelopen maanden nog al wat pennen en tongen losgemaakt. Ook tijdens het symposium had men over gebrek aan belangstelling bepaald niet te klagen. Enerzijds dankte het deze interesse aan een vermoeden dat men nauwe contacten onderhield met communistisch georiënteerde instituten, anderzijds aan de ideeën die men heeft om de nieuwsvoorziening in de derde wereld te „begeiden”.

WAT IS HET ILET?

Het ILET is in 1975 opgericht op initiatief van de Chileen Gabriel Valdez, minister van buitenlandse zaken van Chili onder Eduardo Frey (voorganger van Allende) en thans plaatsvervangend administrateur van UNDP (een afdeling van de Verenigde Naties) voor Latijns-Amerika, en Hernan Santa Cruz, die jarenlang, zowel onder Frey en voorgangers als onder Allende zijn land in vele organen van de VN en andere internationale organisaties heeft vertegenwoordigd. Beide Chileen zijn, volgens mededelingen van minister Pronk in antwoord op vragen in de 2e Kamer, van onbesproken integriteit.

„Het instituut is opgericht met volle steun van de Mexicaanse regering en is gevestigd in Mexico City. Het staat onder leiding van Juan Somavia, internationaal erkend economisch deskundige, voorheen Secretaris Generaal van de Andean Pactgroep, lid en rapporteur van de groep eminente personen, die in het kader van de VN in 1973-1974 het vraagstuk van de multinationale ondernemingen bestudeerde (Nederlands lid was Mansholt). In de Raad van Advies van het instituut zitten onder andere de voormalige Mexicaanse minister voor nationale rijkdommen, Alejo, de Oostenrijkse permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, de secretaris generaal van de Commonwealth, en internationaal vooraanstaande persoonlijkheden als prof. Ignacy Sachs en Maurice Strong. Het instituut kreeg een aanloopsubsidie van Nederland (100.000 dollar) en Zweden. Het doel is praktijkgericht onderzoek naar ontwikkelingsvraagstukken van de Derde Wereld, vooral met betrekking tot Latijns-Amerika en onder andere gericht op vraagstukken met betrekking tot transnationale onder-

nemingen”. Aldus minister Pronk, in antwoord op vragen van de 2e kamerleden Ploeg en Waalkens.

DE AANLEIDING VOOR HET SYMPOSIUM

De aanleiding voor het nemen van de internationale communicatie als onderwerp voor het symposium zit eigenlijk in het feit dat al jaren in de Derde Wereld en in wetenschappelijke kringen in de geïndustrialiseerde landen vragen ontstaan zijn omtrent het bestaande systeem van communicatie.

Het huidige systeem van internationale communicatie wordt in feite beheerst door enkele Westerse persburo's. Men denke in dit verband aan buro's zoals Reuter, AFP en Associated Press. Deze agentschappen zijn dermate wijdvertakt en goed geïnformeerd dat zij niet alleen de gehele nieuwsgaring en nieuwsvoorziening van de Westerse wereld in handen hebben, maar ook die van de Derde Wereld.

Dit betekent dus dat de nieuwsmedia van de Derde Wereld gevoed worden door de Westerse Persagentschappen, het spreekt vanzelf dat hierdoor de neiging ontstaat dat in deze nieuwsvoorziening het Westerse nieuws de overhand heeft. Sommige Westerse kranten toonden begrip voor het standpunt van de Derde Wereld. Het Franse blad Le Monde formuleerde dit als volgt:

„Dit bezwaar mag dan verrassend lijken, het is in feite volkomen natuurlijk. Alle informatie die uitgezonden wordt door de grote nieuwsagentschappen is geproduceerd door en voor westerlingen. Daarom worden noodzakelijkerwijs slechts die ideeën, belangen en vooroordelen gepresenteerd die het Westen heeft ten aanzien van de armere landen. De financiële macht van deze agentschappen, gecombineerd met hun uitgebreide netwerk van correspondenten, geven de niet-gebonden landen aanleiding hen te beschouwen als multinationale ondernemingen die over alle grenzen heenreiken en hen eenvoudig verwaarlozen” (Le Monde, juli 1976).

De meeste reacties in de Westerse Pers zijn echter net andersom. De poging van de Derde Wereld om verandering in de zaak te brengen wordt als regel gezien als een „muilkorving” van de Pers, aantasting van de vrijheid van meningsuiting of poging tot invoering van een collectivistisch (dwang)-systeem op het gebied van de nieuwsvoorziening.

HET DOEL VAN HET SYMPOSIUM

Het concrete doel van het symposium was met name het zich richten op de volgende theoretische en praktische aspecten:

- Invloed en betekenis van de huidige internationale communicatiestructuren. Vragen van de Derde Wereld, reacties van de geïndustrialiseerde landen.

- Individuele en collectieve aspecten van de informatievoorzieningen. Informatie als een mensenrecht en als openbare dienstverlening. Rechten en verantwoordelijkheden van beroepscommunicatoren.

- Hoe verhouden zich internationale media, beroepscommunicatoren, nationale culturele en sociale kenmerken, een vrije en evenwichtige informatiestroom, de rol van de overheid en het recht op communicatie.

- Discussie over praktisch haalbare voorstellen ter verbetering, internationale samenwerking en de noodzaak van nationale en collectieve „self reliance”.

ILET IN DE TWEDE KAMER

Ook in de Tweede Kamer zijn dit voorjaar herhaaldelijk vragen gesteld over ILET, zowel aan minister Pronk als aan de minister president. Over het algemeen hadden deze vragen tot doel er achter te komen of ILET nu inderdaad wel zo netjes was als ogenschijnlijk leek.

Niet alleen verkondigt ILET maar al te vaak ideeën en filosofieën die bij Oostbloklanden gemeengoed zijn, de contacten die het, al dan niet vermeend, er op na houdt doen op zijn minst de vraag rijzen of de vlag de lading dekt.

In veel gevallen heeft het er zeker de schijn van dat gepleit wordt voor het bespreken, of soms wel het beëindigen, van de „free flow of information” (de vrije informatiestroom).

Voor wat de contacten betreft wordt vaak verband gelegd tussen ILET en het in Amsterdam gevestigde Trans National Institute. Een logisch verband daar het ILET zich immers met de bestudering van transnationale ondernemingen zou bezig houden. Echter er schijnt verband te zijn tussen Cubaanse communistische activiteiten en dit Trans National Institute (zie b.v. het „Foreign Report” van de Economist van 2 maart jl.).

SAMENVATTING EN KONKLUSIE

Zetten we nu de hele zaak op een rij dan geloof ik dat aan de hele geschiedenis twee kanten zitten. In de eerste plaats kan, dacht ik, geconcludeerd worden dat de door ILET aan de orde gestelde problematiek op zich inderdaad de aandacht verdient. Een ieder die regelmatig ontwikkelingslanden heeft bezocht weet dat zowel krant, bioscoop-journaal, maar ook radio en t.v. (voorzover

men daar over beschikt) onevenredig veel aandacht besteden aan allerlei nieuws (?) aspecten van de Westerse wereld. Men kan vaak ook niet anders, immers men beschikt noch over materiaal, noch over de deskundigheid, noch over de financiën om het anders te doen.

Voegt men hier nog aan toe dat, voor wat t.v.- en bioscoop, (een bijzonder populair en machtig instrument in de Derde Wereld) amusement betreft het ook allemaal Westers is wat men ziet dan zit het er dik in dat men in deze landen een geheel vertekend beeld krijgt van de blanken.

In feite hebben wij er zelf het grootste belang bij dat dit soort zaken recht gezet wordt.

In de tweede plaats is er het probleem van ILET. Uit alles wat inmiddels over dit instituut gepubliceerd is kan men op zijn minst konkluderen dat het een dubieuze zaak is.

De indrukwekkende lijst van namen die o.m. door minister Pronk genoemd zijn als bewijs dat het wel goed zat zegt natuurlijk niet veel. Het zijn in feite allemaal adviseurs, mensen die, veelal op afstand en vaak alleen op verzoek, advies in bepaalde zaken geven. De werkelijke actieve medewerkers van het instituut blijven over het algemeen in het vage. Het is in dit verband jammer dat de minister president niet bereid bleek op verzoek van kamerleden een nader onderzoek naar ILET in te stellen.

Slechts een gedegen onderzoek zou klaarheid in deze zaak kunnen brengen. Ik dacht dat de Nederlandse belastingbetaler, die in feite ILET in leven houdt, er recht op heeft te weten of zijn geld zinvol besteed wordt.

GEMISTE KANS?

Tot slot is er nog één belangrijke vraag waar je eigenlijk niet om heen kunt: waar waren de Nederlandse Christelijke politici?

De problematiek waar de hele materie om gaat is eigenlijk al zo oud als dat er zending en missie bedreven wordt. De eerste zendingen en missionarissen zaten al met het probleem of Christus nu blank of zwart was. Een informatieprobleem van de eerste orde. Vanuit deze gezichtshoek had juist de Christelijke politiek de stoot moeten geven tot een ILET. Nu is dit in feite van uit de socialistische hoek gebeurt, m.i. een gemiste kans van de eerste orde.

Het is te hopen dat wij, juist vanuit de Christelijke levensbeschouwing, voortaan wat agressiever opkomen voor wat wij hoog in het vaandel schrijven: de zorg voor de naaste.

Drs. D. J. Barreveld.

CDA-leden van Europees parlement en Raad van Europa

De Nederlandse leden van het Europese parlement en de assemblee van de Raad van Europa zijn opnieuw aangewezen. Het zijn allen leden van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer.

De aangewezen christen-democraten zijn:
- voor het Europese parlement: Jan Schuijt (lid Eerste Kamer), Durk F. van der Mei, Harry Notenboom, Jan de Koning en Frans van der Gun (allen lid Tweede Kamer),
- voor de assemblee van de Raad van Europa: prof. dr. J. W. van Hulst (lid Eerste Kamer), ir. P. A. M. Cornelissen, mr. J. N. Scholten en drs. M. W. J. M. Peijnenburg (allen leden Tweede Kamer).

H.L.

CDA-Statenvring Maastricht

In een algemene ledenvergadering van KVP, ARP, CHU en rechtstreekse CDA-leden is onlangs de Statenkring CDA Maastricht opgericht. Het uitvoerend bestuur is als volgt samengesteld:

Voorzitter: A. Wijnhoven KVP

1e vice-voorzitter: L. Vleugels KVP
2e vice-voorzitter: T. Lont

1e secretaris: F. van Bun
2e secretaris: J. Dierick KVP
3e secretaris: mevrouw C. Klomp-van de Meer KVP
penningmeester: J. Bartels KVP/CDA
coördinator werkgroepen: Dr. P. Beljaars CDA

Jongeren: C. Gorter CDA
Vakorganisaties: G. de Heus KVP, ir. J. van Duin CHU.

CDA-bijeenkomst in Zuid-Holland

In de afgelopen jaren was het een goede gewoonte geworden, dat de gemeente- en provinciebestuurders van AR- en CH-huize in Zuid-Holland telkenjare gezamenlijke bijeenkomsten belegden. In menige andere provincie was het echter al praktijk geworden, dat bij dergelijke bijeenkomsten ook de KVP-bestuurders werden betrokken. Nu er evenwel in Zuid-Holland ook op provinciaal niveau contacten zijn gelegd tussen de drie CDA-partners, behoort het tot de mogelijkheden om thans ook in deze provincie een bijeenkomst te beleggen voor CDA-bestuurders in Zuidhollandse

gemeenten en staten. Met deze eerste bijeenkomst sluit Zuid-Holland dus als het ware de rij, waarin de andere provincies in dit opzicht waren voor gegaan.

De Zuidhollandse CDA-bijeenkomst vindt plaats op donderdag 17 november 1977 in de Beatrixzaal van het Groothandelsgebouw in de onmiddellijke nabijheid van het Centraal Station te Rotterdam. Aanvang: 20.00 uur.

Een tweetal sprekers zal die avond een inleiding houden. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen, spreekt over „De hedendaagse specifieke positiebepaling van christen-democratische bestuurders in raden en staten”.

Uiteraard wordt ruime aandacht besteed aan het model-Gemeente- en Provincie-program van het CDA. De voorzitter van het Verband van verenigingen van AR-gemeente- en provinciebestuurders, mr. W. R. van der Sluis, burgemeester van Hilversum, doet verslag van het overleg, dat geleid heeft tot de plannen om per 1 januari 1978 te komen tot een landelijk verband van CDA-bestuurders in gemeenten en provincies.

Gespreksavond CDA-Den Haag

Het CDA-Den Haag belegt op woensdag 9 november een openbare bijeenkomst in één der zalen van hotel Bel Air aan de Johan de Wittlaan (tegenover het Catshuis). De bijeenkomst is een gespreksavond met de CDA-raadsfractie over plaatselijke problemen.

Oost-West conferentie te Berlijn

Enige tijd geleden werd op uitnodiging van de Duitse christen-democratische partij CDU door vertegenwoordigers van het CDA deelgenomen aan een studieconferentie in West-Berlijn, waar de Duitse Ost-Politik centraal stond en tevens de actuele Duitse politieke situatie uiteengezet werd.

Aan deze, voor Duitsers spreekwoordelijk grondig georganiseerde en uitstekend verzorgde conferentie werd behalve door het CDA deelgenomen door christen-democraten uit België, Oostenrijk en Zwitserland. Vanzelfsprekend laat de vloed van informatie zich moeilijk samenvatten in een enkel artikel; we bepalen ons tot de ons inziens interessante punten. De houding van West-Duitsland (BRD) en de CDU t.a.v. Oost-Europa zal in een volgend artikel behandeld worden.

Het eerste punt dat ons CHU'ers bij contacten met Duitsers opvalt is hun scherpe en felle wijze van spreken, een spreektrant die ons niet zo aanspreekt. Niettemin hebben wij hiervoor begrip opgebracht en er rekening mee gehouden teneinde hen beter te kunnen begrijpen.

Daarnaast wordt het gedrag van de Duitsers in belangrijke mate bepaald door de angst voor een herhaling van het verleden. Dit uit zich in een pogen te voorkomen dat extreme groeperingen levensvatbaar zijn en een reële politieke invloed verwerven. Deze angst voor radicale groeperingen, zoals de Baader-Meinhof Groep e.d., gecombineerd met de Duitse wil om alles grondig en waterdicht te regelen, leidt tot Berufsverbote en andere vergaande competenties van politie en justitie, waarvoor het beschermen van de democratische rechtsstaat als legitimatie wordt gezien.

Door de aanwezigheid van een communistische buurstaat worden alle linkse extremisten gezien als handlangers van of wegbereiders voor de Oostduitse communisten en behoren zodoende in hun redering buiten haakjes gebracht te worden. Opmerkelijk was het gegeven dat met name communistische en andere links-extreme politieke partijen een aanzienlijke aanhang onder studenten en wetenschappelijke medewerkers hebben. Een en ander uit zich ook in de samenstelling van gemeenteraden e.d. In de universiteitsstad Bochum, waar de studenten weliswaar een relatief grote groep vormen, bezet de communistische DKW 12 van de 40 gemeenteraadszetels. Op de vraag waar de opstandige studenten van 10 jaar geleden gebleven zijn, kwam geen duidelijk antwoord.

ANDERE BETEKENIS

Door enkele Duitse inleiders werd de CDU aangeduid als een conservatieve partij, waar door de Nederlandse delegatie op ingehaakt werd. Uit de beantwoording hiervan en uit persoonlijke gesprekken bleek dat aan het woord „conservatief” een andere betekenis wordt toegekend dan in Nederland, dat het woord geen negatieve associaties opwekt en ook in historisch opzicht dieper geworteld is. Het begrip conservatief moet naar hun mening opgevat worden als het veranderen van datgene wat niet voldoet en het behouden van datgene dat wel blijkt te voldoen. Verwezen werd naar het feit dat een zeer belangrijk deel van de sociale wetgeving tot stand gekomen is met name in CDU-

In de afgelopen zomer hield de „Politische Akademie Eichholz der Konrad Adenauer Stiftung” een studieconferentie, waaraan o.a. een delegatie van het CDA deelnam. De CHU bood de CHJO de gelegenheid om de ene plaats waarop de Unie recht had in deze delegatie, te bemannen. Jan Willem Pauw was bereid om naar de oosterburen te gaan.

Toen op het laatste moment één van de KVP-deelnemers liet afweten, ontstond er de mogelijkheid om nog een tweede CHJO-er de reis naar Berlijn te laten aanvaarden. Gelukkig was Arthur Rommes bereid op zeer korte termijn de noodzakelijke voorbereidingen te treffen en met de CDA-delegatie naar de conferentie te reizen. Hun verslag van deze conferentie staat op deze pagina.

regeringen van Adenauer, zodat er naar hun mening niet van conservatief (in onze zin van het woord) gesproken kan worden. Het is opmerkelijk dat de CDU de SPD verwijt te weinig veranderinggezind te zijn en geen nieuwe concepties aan te dragen voor problemen als de werkloosheid e.d.

Wat betreft het christelijk beginsel, de basering op het evangelie en de gerichtheid op de dienst aan God en medemens bleek de CDU nogal onduidelijk te zijn. Tekenend in dit verband is de drievoudige uitleg van de letter „C”, namelijk christelijk, centrum en conservatief.

In Europees verband lijkt ons een dialoog de beste weg om de ontstane façades af te breken om tot een werkelijke vertrouwensbasis te geraken.

Jan Willem Pauw en
Arthur A. Rommes

chjo

Utrecht

Oproep Utrechtenaren voor CDJA-CHJO

Op 4 april jl. werd het Christen Democratisch Jongeren Appel, provincie Utrecht opgericht door onderlinge samenwerking van Arjos, KVPJ, CHJO en rechtstreekse CDA-jongeren. Iedere organisatie heeft twee afgevaardigden, voor de CHJO zijn dit Jan-Bart Radix (provinciaal CHJO- en CDJA-secretaris) en Arthur Rommes (provinciaal voorzitter CHJO en vicevoorzitter CDJA). Het CDJA-bestuur heeft zich sinds haar oprichting bezig gehouden met de onderlinge taakverdeling, contacten met het provinciaal CDA/CHU-bestuur, financiën, oprichting en instelling van een CDJA-blad en -redactie, het opstellen van een regio-plan en het organiseren van een CDJA-weekend.

CDJA-blad, provincie Utrecht

Het CDJA-blad, een primeur voor Nederland, is kort geleden uitgekomen en wordt op aanvraag toegezonden aan belangstellende CHJO'ers/CDJA'ers. Dit blad bevat informatie over het CDJA, CDA, weekenden, politieke avonden, interviews met prominente CDA'ers e.d. Vraag het op - en laat je op de verzendlijst zetten.

Provinciaal secretariaat CHJO-Utrecht

Provinciaal secretaris van de CHJO in de provincie Utrecht is sinds kort: Jelle Kaasstra, Ina Boudier-Bakkerlaan 109-879 te Utrecht, telefoon 030-510372.

CHJO-Commissie euthanasie

Binnen de CHJO heeft zich een commissie gevormd die zich gaat bezig houden met het euthanasie-vraagstuk. Een uiterst complex probleem. Het is daarom noodzakelijk om dit probleem vanuit diverse gezichtshoeken te bezien. In dit stadium bestaat de commissie geheel uit medici.

Aanvulling van de commissie met mensen die niet uit de medische hoek komen is dan ook dringend gewenst.

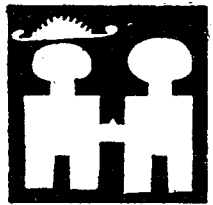
Indien je belangstelling hebt voor dit probleemgebied en mee wilt gaan draaien met deze commissie of er meer informatie over wilt, geef je dan op bij het secretariaat van de CHJO, Berkelstraat 78, Utrecht, telefoon 030-884687.

kiezer in een democratische stelsel gekenschetst. Aan de orde komen: evenredige vertegenwoordiging, het distriktenstelsel en het referendum, terwijl discussiestof met betrekking tot het functioneren van de democratie. Deze lesbrieven zijn geschikt voor gebruik op politieke cursussen, kiesverenigingen en scholen.

Bestellingen
De lesbrieven 1 t/m 4 kosten f 1,25 per ex. Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:

2 t/m 4 ex.	f 1,00 p.ex.
5 t/m 9 ex.	f 0,85 p.ex.
10 t/m 24 ex.	f 1,75 p.ex.
25 lessen en meer	f 0,55 p.ex.
Lesbrief 5 kost	f 2,50 p.ex.
2 t/m 4 ex.	f 2,25 p.ex.
5 t/m 9 ex.	f 2,00 p.ex.
10 t/m 24 ex.	f 1,75 p.ex.
25 lessen en meer	f 1,50 p.ex.

Bestelling kan geschieden door overmaking op giro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag m.v.v. de gewenste les en het gewenste aantal.

chjo

in Noord-Holland opgericht

De verdere groei van de CHJO heeft geresulteerd in de oprichting van de CHJO in de provincie Noord-Holland.

De ook in andere provincies verheugende aanwas van nieuwe leden heeft het de CHJO mogelijk gemaakt zich opnieuw op het provinciaal niveau te begeven. Hierdoor kan de onderlinge binding tussen de leden verster-

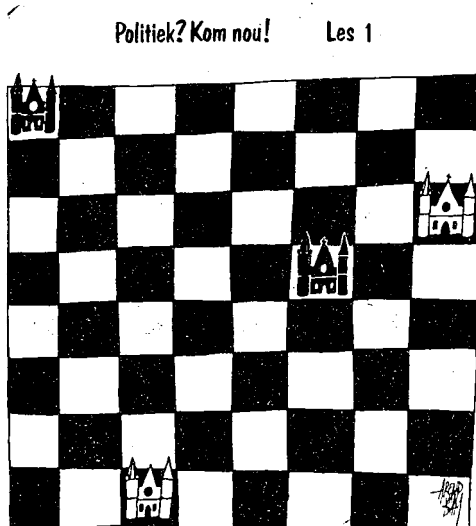
vid worden en wordt een grotere betrokkenheid bij het politiek gebeuren bereikt. Tevens zullen binnenkort besprekingen om te komen tot een federatief CDJA op provinciaal niveau een aanvang moeten vinden. Een federatief CDJA dient gedragen te worden door vier in redelijke mate even sterke „poten”. Het zou wankel komen te staan bij het eventueel ontbreken van één

van de afzonderlijke jongerenorganisaties. Na overweging van het voorafgaande, heeft de CHJO in Noord-Holland in vergadering bijeen op 6 oktober jl. gemeend tot bestuursleden te moeten verkiezen: Jan Willem Pauw (voorzitter), Leen Roosendaal, Da Costalaan 46, Driehuis (secretaris) en Gerard Veerbeek, Keizersgracht 774, Amsterdam (penningmeester). Dit geheel nog in tijden van zich uitbreidende werkzaamheden met raad en daad bijgestaan door Lydia Roosendaal.

Tot slot doe ik een krachtig beroep op alle CHJO'ers en CHU-leden in Noord-Holland om in hun omgeving mensen warm te maken voor de CHJO teneinde te bouwen aan een hecht CDJA. Alle belangstellenden kunnen zich wenden tot en eventuele informatie kan verkregen worden bij: Jan Willem Pauw, G. van der Veenstraat 75-B II, Amsterdam (tel.: 020-724315).

Nieuwe uitgaven CDA in lesbrievenserie

„Politiek? Kom nou!”

Politiek.....

2e herziene druk lesbrief 1
Politiek? Kom nou!

Deze lesbrief handelt over het thema „politiek”. In een bestek van 12 pagina's, voorzien van een aantal opdrachten wordt aangegeven op welke wijze enerzijds de overheid en anderzijds de burger hun

invloed doen gelden op de politieke besluitvorming. Daartoe worden achtereenvolgens behandeld

- politiek... wat is dat?
- de overheid
- bestuur
- partijvorming
- christelijke politiek kan dat?

Lesbrief 5: Gemeente

De vijfde lesbrief geeft een inzicht in het politiek functioneren van de gemeente in onze bestuurlijke organisatie. Een gemeenteraadsvergadering met bijbehorende stukken dient om na behandeling van de lesbrief een gemeenteraadsspel te kunnen spelen.

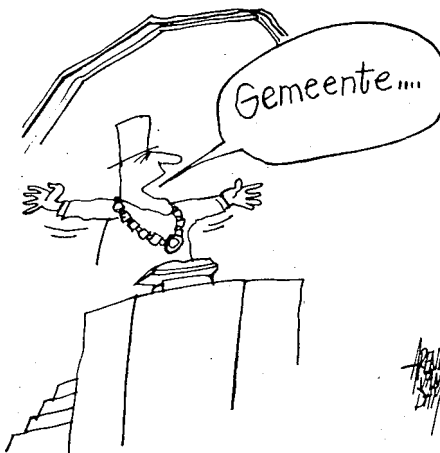
Behandeld wordt:

- de raad
- het college van B. en W.
- de burgemeester
- collegevorming
- taken van de gemeente

Bij deze lesbrieven kan desgewenst een didactische handreiking worden meegezonden. In de serie „Politiek? Kom nou!” verschenen eerder:

Les 2: Politieke Stromingen
Achtereenvolgens worden hierin behan-

Politiek? Kom nou! Les 5

Gemeenteraadsvergadering...

deld: liberalisme, socialisme en christendemocratie.

Les 3: Samenwerken? Een hele onderneming

Aan de orde komt het gebeuren in de onderneming, de geschiedenis van het sociale vraagstuk, de medezeggenschap en opvatting omtrent het begrip arbeid.

Les 4: Verkiezingen en democratie
In deze lesbrief wordt de invloed van de

Open brief aan de CDA-fractie van de Tweede Kamer

Bezorgd om de geloofwaardigheid van het Evangelie en zijn betekenis voor het persoonlijke en maatschappelijk-politieke leven willen ondergetekenden in het openbaar een beroep doen op de leden van de Tweede Kamer van het CDA.

Vaststellend dat het CDA zich op christelijke beginselen beroept, voelen wij als christelijke theologen ons genoodzaakt op het gevaar te wijzen dat men van christelijke beginselen politiek-ideologisch misbruik kan maken.

1. We respecteren uiteraard dat het CDA op ethische gronden noch actieve noch passieve medewerking wil verlenen aan het tot stand komen van een abortuswetgeving die indruist tegen zijn gewetensovertuiging. We delen de opvatting dat het geweten van de christen mede betrekking heeft op zaken

die de gemeenschap raken, met name op de ethiek van wat de Staat in dezen moet doen of laten. Hierbij treedt wel de complicatie op dat het hier over een christelijke opvatting gaat die door een groot deel van ons volk niet gedeeld wordt.

2. We kunnen ons echter niet aan de indruk onttrekken dat het CDA bij zijn beslissing t.a.v. de laatste voorstellen van de kabinetsformateur de christelijke beginselen heeft gehanteerd om zich aan de democratische procedures, waarop onze samenleving is gebouwd, te onttrekken. Vele medechristenen uit verschillende kerken en met uiteenlopend politieke achtergronden zijn van oordeel dat de verwarring door deze handelwijze veroorzaakt, de geloofwaardigheid van het christelijk geloof en van de daaruit voortvloeiende

waardering voor het leven bij zowel christenen als niet-christenen ernstige schade berokkent.

3. Wij vragen het CDA dat het, uit eerbied voor democratische procedures, met het oog op 's lands belang en recht doende aan de verkiezingsuitslagen, alles in het werk zal stellen om, ondanks gewetensbezwaren terzake de abortuswetgeving, aan de formatie van een progressief kabinet mee te werken.

Namens: drs. Th. Beemer, dr. W. J. Berger, prof. dr. F. Haarsma, mevr. drs. C. Halkes, prof. dr. Van Iersel, prof. dr. H. Kuitert, prof. dr. E. Schillebeeckx.

1 september 1977

Zeven theologen zonden vorige maand een open brief naar de Tweede Kamerfractie van het CDA. Dat was nadat tijdens het overleg over de kabinetsformatie, onder leiding van informateur dr. G. H. Veringa, de fractievoorzitters drs. Ed. van Thijn (PvdA), mr. A. A. M. van Agt (CDA) en dr. J. C. Terlouw (D'66) overeenstemming bereikt was over de wijze, waarop de nieuwe wettelijke regeling van de abortus tot stand moet komen.

Fractievoorzitter Van Agt was eerst van plan, de open brief niet te beantwoorden. Een kleine anderhalve maand later schreef hij toch een antwoord.

De redactie van het christelijk-historisch weekblad „de Nederlander” heeft besloten de briefwisseling integraal te publiceren. De tekst van de open brief van de zeven theologen staat elders op deze pagina.

Het antwoord van fractievoorzitter Van Agt besloeg achtentien kantjes papier. Dat antwoord wordt in delen gepubliceerd. Elders op deze pagina de uitwerking van twee door mr. Van Agt gehanteerde stellingen.

Antwoord CDA-fractievoorzitter Van Agt aan theologen (1)

Op 1 september j.l. hebt u aan de CDA-fractie in de Tweede Kamer een open brief geschreven over de abortuskwestie in de kabinetsformatie. Op 4 september j.l. heb ik in antwoord op een vraag voor de radiomicrofoon gezegd dat ik u niet op dezelfde wijze zou beantwoorden, omdat ik de methode van een open brief in combinatie met enkele elementen in de inhoud ervan niet kan appreciëren. Ik kom op dit besluit terug, nadat ik mij nader heb bezonnen op enkele andere aspecten, alsook op mogelijke consequenties van uw brief. Het fundamentele motief van uw schrijven is immers „de bezorgdheid om de geloofwaardigheid van het Evangelie en zijn betekenis voor het persoonlijke en maatschappelijk-politieke leven”.

Omdat ik deze bezorgdheid met u deel, acht ik mij toch verplicht u de nodige opheldering te geven omtrent de handelwijze van mijn fractie in de laatste dagen van de tweede periode van de formatie-Den Uyl. Gegeven eenmaal het feit dat u het middel van de open brief hebt gekozen, voel ik mij genoopt op gelijke wijze te antwoorden en wel met het oog op de verwarring die kenmerkend bij velen is ontstaan en door u wordt signaleerd.

Een kernpunt in uw schrijven is dat u zich niet aan de indruk hebt kunnen onttrekken „dat het CDA bij zijn beslissing ten aanzien van de laatste voorstellen van de kabinetsformateur de christelijke beginselen heeft gehanteerd om zich aan de democratische procedure, waarop onze samenleving is gebouwd, te onttrekken”.

Bij het neerschrijven van deze indruk hebt u zich ongetwijfeld de zware ernst ervan gerealiseerd. Het betreft immers leden van een partij die zich - zo staat in ons programma - heeft uitgesproken „voor een democratische rechtsorde met een parlementair stelsel”.

Ook om deze indruk weg te nemen, bij u en anderen, wil ik onze handelwijze graag openlijk verantwoorden. De ernst van de vragen en de aard van de misverstanden die in het geding zijn, maken het onontkoombaar dat mijn brief aanzienlijk langer zal zijn dan de uwe.

Ik moet daarbij uitvoerig ingaan op de hoogst dilemma's situatie, waarmee niet alleen wij hebben geworsteld, maar ook de kabinetsformateur. Ik betreur het overigens dat u in uw brief niet ingaat op de rol van de PvdA en D'66 in de totale gang van zaken. Want alleen een alzijdige beschouwing maakt een rechtvaardige beoordeling mogelijk.

Om te beginnen de volgende stellingen, die ik nader zal verantwoorden:

- Men mag de democratische procedures waarop onze samenleving is gebouwd, niet identificeren met procedures die een kabinetsformateur voorstelt om uit een impasse te geraken bij de formatie van een parlementair kabinet.
- Daarom mag uit het feit, dat wij de laatste voorstellen van de formateur tot op 25 augustus j.l. niet aanvaardbaar achtten, niet de conclusie worden getrokken dat wij ons onttrokken zouden hebben aan de democratische procedures waarop onze samenleving is gebouwd.
- Het is niet op de eerste plaats op grond van christelijke beginselen, maar juist op grond van de democratische procedures binnen ons parlementair stelsel dat wij die voorstellen van de formateur niet konden aanvaarden, gegeven im-

mers de aard van een parlementair kabinet.

In de toelichting op deze stellingen moet aan de orde komen:

- Het streven naar een kabinetsontwerp en de bereidheid van de CDA-fractie om de eigen opvattingen onder kritiek te stellen en in heroverweging te nemen.
- De verhouding en het onderscheid tussen christelijk geloof en rechtsorde.
- De pluriformiteit van onze samenleving en de gewetensvrijheid.
- De aard van een parlementair kabinet met de daaruit onvermijdelijk voortvloeiende verantwoordelijkheden van de coalitie-partners.

Ad 1.: Het streven naar een kabinetsontwerp

a. Het is volstrekt democratisch bij het formeren van een parlementair coalitie-kabinet van de partners te vragen om samen in het kabinet een serieuze poging te ondernemen van een zo vitaal probleem als de abortuskwestie uit te diepen en te zoeken naar een voor allen aanvaardbare oplossing. Gegeven de geschiedenis van de tot dusver ondernomen pogingen en de meningsverschillen hieromtrent tussen de partners zal het vinden van een dergelijke oplossing moeilijk zijn, maar niet onmogelijk, wanneer het beraad zonder vooringemenheid wordt gericht op de persoonlijke en maatschappelijke werkelijkheid van de abortusproblematiek.

Terugkijkend op de voorgeschiedenis heeft ook de heer Den Uyl in zijn brief van 23 augustus j.l. geconstateerd „een vergelijkbare beleving van eerbied voor het leven als zedelijk beginsel”. Zorgvuldige nalezing van hetgeen in de beide Kamers de laatste jaren zowel schriftelijk als mondeling te berde is gebracht, levert een aantal serieus te nemen formuleringen op, die de coalitie-partners kunnen onderschrijven en die wellicht een basis kunnen bieden tot een voor alle partijen - zij het niet zonder pijn - te aanvaarden oplossing.

Een dergelijke oplossing zal, naar te verwachten is, het karakter van een compromis hebben. Ik heb mij in beginsel tot het sluiten van een compromis bereid verklaard, mede „met het oog op 's lands belang en om recht te doen aan de verkiezingsuitslagen”, om uw eigen woorden te gebruiken. Ik heb onze bereidheid ingebracht tot heroverweging van ons oordeel over hetgeen een nieuwe wettelijke regeling zou moeten of mogen bevatten, zonder uit te gaan van apriori's.

Ik heb diverse suggesties gedaan, niet als afgeronde voorstellen, maar als illustraties van mijn gevoelens, dat de mogelijkheid een dergelijk compromis te bereiken niet van tevoren mag worden uitgesloten.

Natuurlijk heeft het beproeven van een compromis zijn grenzen, wil men niet vervallen in een marchanderen over en in het verkwaselen van beginselen. In een parlementair kabinet behoren de coalitie-partners deze grenzen echter in een inhoudelijke discussie zorgvuldig af te tasten. Van mijn gesprekspartners bij de formatie heb ik slechts de bereidheid gevraagd tot hetzelfde als waartoe wij bereid waren en zijn.

Tot het wezen van de democratie, die niet louter bestaat in neuzen tellen, behoort bij aanwezigheid van belangrijke meningsverschillen een redelijke dialoog over de inhoud daarvan. Een dergelijke dialoog

mag niet taboe verklaard worden binnen een kabinet dat zich tot taak stelt - daarover waren en zijn wij het allen eens - al het mogelijke te doen om te bereiken dat binnen de komende kabinetsperiode een herziening van de wettelijke regeling van de abortus tot stand komt. Daar doen pessimistische verwachtingen op basis van de voorgeschiedenis niets aan af.

b. De fractievoorzitters van PvdA en D'66 waren niet bereid, althans in de laatste dagen van de tweede formatieperiode Den Uyl, om in een formatie-afpraak vast te leggen en te garanderen dat een dergelijke dialoog binnen het kabinet zou plaatsvinden en dat serieus gepoogd zou worden tot een kabinetsontwerp te komen. Zij achtten dit bij voorbaat onvruchtbaar en zagen daarin een zich begeven in gemarchandeerd over beginselen, daarbij bij herhaling verwijzend naar hun eigen uitgangspunt dat „de vrouw beslist”. Aanvankelijk achtten zij daarom ook alleen de weg van het parlementair initiatief begaanbaar. Ook al hebben zij dit later afgezwakt door ook de mogelijkheid van een kabinetsontwerp niet uit te sluiten, toch hebben zij in de formatie-Den Uyl daaromtrent nooit een bindende afspraak willen maken. Daarom - en ook omdat hij zelf aannam dat er een onoverbrugbare kloof tussen de formatie-partners bestaat - was een dergelijke garantie niet in de laatste voorstellen van de formateur opgenomen. Mede daarom waren deze voor ons dan ook onaanvaardbaar, gegeven de verwachte samenstelling van het kabinet en de blijvende voorkeur van PvdA en D'66 voor een parlementair initiatiefontwerp.

De brieven van de heren Terlouw en Van Thijn maken duidelijk, dat het meer dan waarschijnlijk was dat binnen enkele weken na de beëdiging van het kabinet definitief voor de weg van het parlementair initiatief zou worden gekozen. Het later gesloten akkoord-Veringa bevat de door ons gevraagde garantie wel.

c. Dit alles schrijf ik niet neer als een verwijt aan de heren Terlouw, Van Thijn en Den Uyl, noch om aan hen het recht te onttrekken te handelen zoals zij gehandeld hebben. Wel meen ik het aan u te moeten voorleggen, omdat dit alles bedacht moet worden vóórdat men de beslissing van mijn fractie als ondemocratisch bestempelt. Mocht de indruk zijn ontstaan dat een of meer van de gesprekspartners zich te star heeft of hebben opgesteld in die dagen, zich te zeer vastbijtend in de eigen opvattingen omtrent de abortuswetgeving, dan verwondert het mij ten eerste dat daarbij vooral aan de CDA-fractie wordt gedacht. Natuurlijk is onze fractie verantwoordelijk voor de beslissing die zij op 25 augustus j.l. heeft genomen. Ik wil u echter ook herinneren aan mijn eigen voorstel tot een regeerakkoord van 22 augustus, dat door de heer Den Uyl aan zijn brief en zijn conclusies van 23 augustus als bijlage is toegevoegd: een uitgestoken hand die niet werd aangenomen. Tevens herinner ik u eraan dat ik aan het eind van mijn brief van 25 augustus mij beschikbaar heb gesteld voor een nader gesprek met de formateur.

Ook wijs ik erop dat de houding van de andere fracties mede bepalend is geweest voor de inhoud van de voorstellen van de formateur. De heer Den Uyl was verantwoordelijk voor het bestempelen van zijn voorstellen als de laatste, evenzeer als hij de verantwoordelijkheid op zich genomen heeft om zijn formatiewerkzaamheden die

dag te beëindigen. Ik respecteer deze verantwoordelijkheden. Het enige dat ik hiermee wil zeggen is, dat men de verantwoordelijkheid voor de beslissing van de formateur om zijn formatie te stoppen niet alleen op de schouders van de CDA-fracties mag leggen. Het verwijt dat ik met mijn fractie een blokkade-politiek heb gevoerd is geheel bezijden de waarheid.

Ad 2.: De verhouding en het onderscheid tussen christelijk geloof en rechtsorde.

U deelt met ons de opvatting „dat het geweten van de christen mede betrekking heeft op zaken die de gemeenschap raken, met name op de ethiek van wat de Staat in dezen moet doen of laten”.

U geeft hierbij uiting aan een besef dat niet alleen buiten, maar ook binnen de theologie zich in de laatste jaren met hernieuwde scherpte heeft gemanifesteerd, een ontwikkeling waaraan u ook zelf actief hebt deelgenomen. U keert zich hiermede tegen een privatistische beleving van het christelijk geloof. De teneur van uw brief getuigt ervan dat u, met ons, maar ook met vele christenen in andere partijen, het christen-zijn en het democra-zijn volstrekt verenigbaar acht.

U wijst terecht op het gevaar van ideologisch misbruik, dat in de verhouding tussen christelijk geloof en politiek handelen kan binnensluipen. Ik zou hier twee notities aan willen toevoegen:

- christenen dienen in de politiek hun best te doen zelfs de schijn te vermijden dat de verdenking van een dergelijk misbruik van het geloof wel eens gerechtvaardigd zou kunnen zijn. Maar zij kunnen het feitelijk opduiken van deze verdenking niet altijd voorkomen.
- hetzelfde gevaar bedreigt ook anderen, die vanuit een andere levensbeschouwing actief zijn in de politiek. Evenmin als christenen zijn humanisten, zijn socialisten en liberalen hiervoor immuun.

Van ideologisch misbruik is sprake wanneer christelijk geloof en politiek handelen op ongeoorloofde wijze geïdentificeerd worden. U kent ons te goed om niet te weten dat wij het verschil kennen tussen bijbelse teksten en teksten die anno 1977 in een pluriforme maatschappij de naam van wetsteksten verdienen.

Daarom is het van fundamenteel belang - ook in de onderhavige kwestie - ook het onderscheid tussen christelijk geloof en rechtsorde scherp in het oog te houden, wil het eigen karakter van de rechtsorde - zeker in een pluriforme samenleving - niet in het gedrang komen. Dit is wezenlijk voor een goed begrip van onze taakopvatting en onze handelwijze in deze problematiek. Wanneer iemand de indruk mocht hebben dat wij als politici in parlement en kabinet de bedoeling hebben in de abortuskwestie te getuigen van de „christelijke leer”, dan is dit een betreurenswaardig misverstand. Dat is niet de eerste eigenlijke taak van politici, daar zijn anderen voor. Grondige bestudering van het wetsontwerp Gardeners-van Leeuwen met de daarbij behorende Memories van Toelichting en van Antwoord, de discussiebijdragen van onze vertegenwoordigers in beide Kamers, zoals die in de Handelingen te vinden zijn, alsmede - mag ik dit er aan toevoegen - mijn optreden als Minister van Justitie in Kabinet en Parlement, leren een goede verstaander iets anders: ons politici gaat het om het wezen van de rechtsorde in ons land. Daar ligt onze taak, evenals die van

Vervolg van pagina 7

onze collega's, die met ons in deze kwestie van mening verschillen. Het gaat om de vraag wat de wetgeving in een rechtvaardige rechtsorde over deze kwestie al dan niet dient te bevatten. Daarom bestaat er tussen politici, die voor deze rechtsorde op bijzondere wijze gelijkelijk verantwoordelijk zijn, een pijnlijk verschil van mening. Tussen christelijk geloof en rechtsorde staat de ethiek. De vraag wat de wetgeving al dan niet dient en vermag te bevatten is een rechts-ethische vraag. Hoewel ook ethiek en rechtsorde dus een wezenlijke band hebben - dit is niet alleen onze mening, maar ook die van de indianen van het

wetsontwerp Geurtsen c.s. - zijn zij niet identiek en niet verwisselbaar. Niet alles wat ethisch onverantwoord is, dient in een wetgeving verboden te worden. Niet alles wat volgens de wet niet strafbaar is, is daarom ook ethisch verantwoord. Maar ethiek en rechtsorde hebben wel gemeen, dat zij beide een menselijk platform vormen, waarop christenen en niet-christenen met redelijke argumenten met elkaar in dialoog kunnen treden. Op dat niveau willen wij ook door onze tegenstanders beluisterd en verstaan worden. Ik ben het niet met u eens wanneer u schrijft: „Hierbij treedt de complicatie op dat het hier over een christelijke opvatting gaat die door een groot deel van ons volk niet gedeeld wordt”, en wel om de

volgende redenen:

- a. Het woord „complicatie” klinkt te eufemistisch en doet naar mijn gevoel geen recht aan het diepgaand en pijnlijk karakter van de verschillen, dat ons voortdurend aan elkaar de vraag moet doen stellen in hoeverre wij het ons als rechtsgemeenschap kunnen veroorloven dermate van mening te verschillen in een zo vitale problematiek.
- b. Meer nog heb ik bezwaar tegen de ambiguiteit van de term „christelijke opvatting”: deze kan de indruk wekken dat het hier een exclusief particulier bezit van christenen betreft, waaraan niet-christenen geen deel en dus geen boodschap kunnen hebben.

Talrijk zijn de niet-christenen die onze opvattingen omtrent de meest wenselijke wetgeving hieromtrent delen. En wel omdat voor de bescherming van het leven, ook in onvolkomen gestalte, redelijke argumenten kunnen worden aangevoerd. Natuurlijk is er voor ons een wezenlijke band tussen deze opvatting en hetgeen ons het christelijk geloof doet ervaren als de unieke waarde van elk persoonlijk menselijk leven in al zijn stadia en gestalten.

Maar dit houdt niet in dat wanneer ik morgen mijn geloof zou verliezen, daarmee ook mijn mening over de abortuswetgeving veranderd zou zijn. Wanneer morgen Den Haag van de aardbodem zou verdwijnen, volgt uit het feit dat er vandaag gelukkig nog een weg van Den Haag naar Nijmegen loopt, niet dat hiermee ook ipso facto Nijmegen ophoudt te bestaan. Maar wel zijn wij verplicht te erkennen dat deze band terecht door niet-christenen niet als een voor hen beslissend argument ten gunste van onze opvatting omtrent de rechtsorde kan worden aanvaard. Pas wanneer wij deze voor ons bestaande relatie wel als zodanig zouden willen hanteren, zou men ons het verwijt mogen maken onze levensovertuiging door middel van de wetgeving aan anderen te willen opleggen. Pas dan zou

men met recht in mij een levensbeschouwelijke Don Quichotte mogen zien. Wanneer men een geloof niet deelt, kan men er ook geen argumenten aan ontlenu tot het opzetten van een bepaalde wetgeving noch een motivatie tot het instandhouden ervan. Wij zijn er niet op uit aan onze medeburgers op positivistische wijze verplichtingen op te leggen die alleen door het geloof in de openbaring gekend kunnen worden. In de werkelijkheid, die wij als christenen ondanks alles Gods schepping mogen blijven noemen, is er de eigen unieke waarde van elk menselijk leven, die in zichzelf ook door niet-christenen onderkend en als beschermwaardig erkend kan worden, ook al zullen zij het niet als een gave Gods beschouwen.

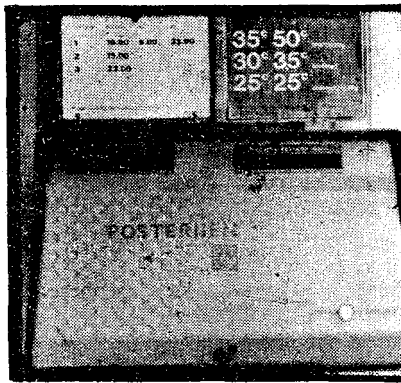
Terecht heeft de heer Terlouw opgemerkt dat niet alleen christen-democraten een geweten hebben. Het tegendeel suggereren zou discriminerend en onwaar zijn. En tevens dom. Waar het om gaat is het volgende. Evenmin als een niet-christen aan het christelijk geloof als zodanig argumenten kan ontlenu, heb ik als politicus een boodschap aan het geweten van de burger Terlouw, waar het zijn persoonlijk leven betreft.

Maar de heer Terlouw bedoelt zijn geweten als politiek geweten, zijn besef van verantwoordelijkheid als deelnemer aan de inrichting van onze wetgeving. Dit geweten dien ik niet alleen te respecteren, als politicus dien ik ook te luisteren naar alle argumenten, die daaruit voortkomen. Dit wederzijds respect en deze wederzijdse openheid maken het conflict niet minder pijnlijk noch garanderen een overbrugging van alle verschillen, maar dwingen wel tot een zorgvuldig beraad, waarin eerlijk wordt gepoogd de verschillende argumenten en voorstellen op de juiste wijze met elkaar te vergelijken en tegen elkaar af te wegen. Ook en allereerst in een parlementair coalitie kabinet.

(wordt vervolgd).

Mr. A. A. M. van Agt, voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer, op weg naar het overleg inzake de kabinetsformatie. (foto: Nick Morelis, Capelle aan den IJssel).

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

Windenergie geen besparing?

„Doordat centrales op verminderd vermogen zullen draaien, daalt hun rendement en op die manier gaat de energie, welke door de wind wordt gewonnen, weer voor een deel verloren.” Aldus was in de dagbladen te lezen. Sommige kranten suggereerden zelfs dat er helemaal geen brandstofbesparing zou zijn. Het betreffende bericht was ontleend aan een artikel in het blad „Informatie”, dat uitgegeven wordt door SEP-KEMA. Men deed in dit blad ook nog enigszins minachtend over windenergie, hoewel wel werd uitgegaan van een vrij groot vermogen. Men had groot gelijk; geen enkele besparing door windenergie valt te verwachten, als we aan verbruikerskant steeds meer extra gaan verspillen (verlichting

overdag e.d.). Dit laatste argument werd echter niet gebruikt. Het ging om de vraag of een centrale, welke op half vermogen draait, minder brandstof vraagt dan dezelfde op vol vermogen. Antwoord: jazerker! Laten we zeggen dat een centrale bij 400 MW op vol vermogen draait en dan per uur 10 eenheden brandstof vraagt. Bij half vermogen, dus 200 MW, wanneer de andere 200 MW door de wind wordt geleverd, zal deze centrale, laten we zeggen, over dezelfde tijd slechts 6 eenheden brandstof vragen. Dat is dan weliswaar niet geheel een halvering, maar toch een enorme besparing.

Utrecht ing. Hendrik Venema

Geen premier gekozen

De Partij van de Arbeid wil ons in haar opzettelijke of onopzettelijke propaganda steeds wijs maken, dat het Nederlandse volk een minister-president gekozen heeft. Ik dacht, dat er Tweede-Kamerverkiezingen waren geweest. Of wil de PvdA ons zo langzamerhand wennen aan het idee, dat het verkiezen van een minister-president bijna gelijk is aan het kiezen van een president? Want de PvdA is toch in haar hart voorstandster van een republiek? We hebben Tweede-Kamerverkiezingen gehad. De koningin wijst een formateur aan, in overleg met de partijen, zoals het in een parlementaire democratie behoort. Het Oranjestad zal de parlementaire democratie in Nederland moeten redden, zoals in 1940-1945 gedaan is door koningin Wilhelmina en in de tachtigjarige oorlog door prins Willem van Oranje. Ik hoop, dat hiervoor de ogen van het Nederlandse volk wijd opengaan.

Hoogeveen. J. Renema.

AANNEMINGSBEDRIJF
HOOGLIET & ZN. B.V.
 Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
 * NIEUWBOUW
 * VERBOUW+
 * ONDERHOUD
 ZWIJNDRECHT
 Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

N.V. AANNEMERSBEDRIJF
Ph. de Koning Jr.
VOOR ALLE BETONWERKEN
 Vissersbuurt 110
 Telefoon 01850-39543-51543 - Papendrecht

TUINAANLEG
BINDER B.V. - RHOON
 Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUIJEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUIJEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
 telefoon 01890-6111*

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Isolatie of dialoog?

door Hans Gualtherie van Weezel, lid van de Tweede Kamer voor het CDA

De indruk, dat premier Vorster hard is gaan optreden uit vrees anders de situatie in eigen land niet meer meester te kunnen blijven, wordt versterkt door het ogenblik waarop hij tot zijn koerswijziging gekomen is. Internationaal gezien had Zuid-Afrika namelijk geen beroerder tijdstip kunnen kiezen om de oppositie tegen de apartheidspolitiek de mond te snoeren. In Londen waren namelijk juist de vertegenwoordigers van de Gemene Bestanden bijeen om over een olie-embargo tegen Zuid-Afrika te spreken, terwijl tegelijkertijd in New York de Verenigde Naties zich over de kwestie Namibië bogen.

Na de tragische dood van Steve Biko kwamen de maatregelen van Pretoria derhalve extra striemend aan.

HISTORISCHE BANDEN

Men hoeft niet romantisch te doen over de historische banden tussen Nederland en Zuid-Afrika. De boerenoorlog en Paul Kruger zijn ver verleden tijd. Wel dient men zich te realiseren, dat er een zekere band was tussen de twee landen, die via de taalverwantschap een communicatiemiddel schiep, dat benut kon worden om gedachten en ideeën aan te dragen, die op de een of andere wijze wellicht tot de zo noodzakelijke veranderingen in Zuid-Afrika zou hebben kunnen bijdragen. Het zgn. culturele verdrag vormde hiertoe een instrumentarium.

Ik schrijf duidelijk „zou hebben kunnen bijdragen”, omdat dit station van dialoog thans gepasseerd is en de Zuid-Afrikaanse regering snel isolatiewaarts koerst. Hoort men de geharnaste taal van Vorster aan, dan zal hij zijn blank bastion tot in de loopgraven verdedigen. Daarmee lijkt de kans om een vreedzame oplossing van dit immense probleem voorgoed verkeken.

De reacties van de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de Bondsrepubliek, die net als Nederland hun ambassadeurs „voor consultaties” terugriepen, tonen aan dat Vorster zich in een uitzichtloos isolement heeft begeven en de pas heeft afgesloten van die blanken, die wel een dialoog willen.

VERENIGDE STATEN

Veel belangrijker dan wat wij als kleine natie kunnen of gaan doen is en blijft de vraag, welke houding de Verenigde Staten

zal gaan innemen. Het gaat hierbij om twee problemen, nl. de vraag of dit land tot eenzijdige sancties tegen de regering in Pretoria zal overgaan en de vraag welk standpunt Amerika zal innemen in het debat, dat de Veiligheidsraad over de kwestie Zuid-Afrika begonnen is. Om uiteenlopende redenen is de regering Carter nogal beperkt in haar bewegingsvrijheid. Op diplomatiek gebied heeft Amerika de steun van de regering Vorster nodig bij haar pogingen om de impasses in de kwesties Rhodisië en Zuidwest Afrika (Namibië) te doorbreken.

Op economisch gebied voeren de Verenigde Staten belangrijke grondstoffen uit Zuid-Afrika in. Verder is niet uitgesloten dat het doorvoeren van strenge sancties tegenover Zuid-Afrika op sterk verzet zou stuiten in het Amerikaanse congres en juist in deze periode heeft president Carter de steun van de congresleden voor twee belangrijke zaken nodig, nl. de goedkeuring van het Panamakanaal-verdrag en de goedkeuring van het energieprogramma.

Bovendien duurt de controverse voort over de vraag in hoeverre premier Vorster de Amerikaanse regering de afgelopen zomer de garantie heeft gegeven, dat Zuid-Afrika niet zal overgaan tot de vervaardiging van kernwapens.

In zijn interview, dat in de rubriek Panoramiek alhier te zien was, verklaarde de Zuidafrikaanse premier in dit verband geen enkele belofte gegeven te hebben. Aan de andere kant is na Saoedi-Arabië, Nigeria de grootste olieleverancier van de Verenigde Staten geworden en in Washington wordt in toenemende mate naar de mening van dit zwarte Afrikaanse land, dat ik zelf heel goed ken, geluisterd.

Ook dient de VS rekening te houden met het verzet, dat er bij Engeland en Frankrijk bestaat tegen een resolutie van de Veiligheidsraad, die economische sancties tegen Zuid-Afrika zou voorschrijven. Met name in Engeland bestaat de vrees aan vakkondzijde, dat genoemde sancties het werkgelegenheidsprobleem in aanzienlijke mate zou vergroten. Ook Frankrijk, een land dat zich veel minder dan Nederland door idealistische en principiële motieven laat leiden, zal niet snel terwille van de baat de relaties met Zuid-Afrika op economisch gebied verbreken.

Tekenend in dit verband is het feit, dat eerst een week na de dramatische ontwikkelingen in Zuid-Afrika de Franse minister van Buitenlandse Zaken de Zuidafrikaanse ambassadeur ontbood om hem op de hoogte stellen „van de Franse ongerustheid” over het onlangs afgekondigde verbod op zwarte groeperingen en kranten in Zuid-Afrika. Het zijn enerzijds de afhankelijkheid van landen als Nigeria en de geloofwaardigheid van president Carter als strijder voor de mensenrechten en anderzijds de afhankelijkheid van landen als Frankrijk en Engeland, waardoor Amerika zich in zijn houding ten aanzien van Zuid-Afrika geremd ziet.

DE VEILIGHEIDSRAAD

Wanneer mocht blijken, dat de Veiligheidsraad er niet toe mocht besluiten economische maatregelen te treffen, wordt de positie van Vorster niet zozeer versterkt als wel de geloofwaardigheid van de westerse wereld aangetast.

De Zuidafrikaanse premier weet heel goed, dat de solidariteit in westerse kringen op dit punt niet erg groot is. Nog maar een jaar geleden discussieerde het Nederlandse parlement over de levering van kernreactorvaten aan Zuid-Afrika. Dat Frankrijk de order overnam en er bovendien in slaagde haar positie in zwart Afrika niet al te zeer te verzwakken, spreekt in dit verband boekdelen.

Derhalve blijft de vraag wat wij in Europa alsnog kunnen doen om te trachten de Zuidafrikaanse regering tot andere inzichten te brengen. Het gevaar dreigt dat een al te rigoreuze aanpak van Zuid-Afrika zal leiden tot een nieuwe fase in dit land. Met deze nieuwe fase bedoel ik de mogelijkheid, dat de regering Vorster zich mogelijk geroepen zal zien de hele pers blijvend de mond te snoeren. In dat geval zal niet alleen het doek over Zuid-Afrika vallen, maar zullen ook gematigde elementen niet meer de kans krijgen om alternatieven naar voren te brengen.

Het zijn deze dilemma's, waarmede de westerse landen hun Zuid-Afrika-politiek rekening moeten zullen gaan houden. Wat de maatregelen van de westerse naties ook mogen zijn, de verwachting is dat deze Zuidafrikaanse regering op korte of ook op middellange termijn in het zadel zal blijven zitten. Op langere termijn bezien zullen alle blanken in Zuid-Afrika zich evenwel moeten realiseren, dat naar verwachting in het jaar 2000 er 5 miljoen blanken en 50 miljoen zwarten zullen leven.

De vraag doet zich dan voor of het alleen bij tranen over Johannesburg zal zijn gebleven en de wereld niet heeft toegekeken op een bloedbad dat zijn weerga in de geschiedenis van de mens nauwelijks heeft gerekend. Het is in dit verband, dat het niet alleen gaat om Zuid-Afrika alleen, maar om de relatie tussen blank en zwart in haar totaliteit. Het is derhalve vurig te hopen dat men alsnog in Zuid-Afrika tot bezinning zal komen.

Model gemeente- en provincieprogram CDA

Begin november is het modelprogram 1978-1982 van het CDA voor iedereen in gedrukte vorm beschikbaar. De opstellers van de provinciale verkiezingsprogramma's kregen reeds eind september de concept-eindtekst ter beschikking. Het model beoogt geen pasklare antwoorden te geven op alle gemeentelijke en provinciale problemen. Wel worden in het modelprogram talloze, heel concrete suggesties voor een op te stellen eigen verkiezingsprogramma gedaan. Er zijn in totaal 227 programapunten opgenomen. Tevens zijn deze van een toelichting voorzien. De opgenomen achtergrondinformatie is bedoeld om zonedig een breder kader aan te geven waarbinnen het oordeel van de commissie de behandelde problematiek beschouwd dient te worden.

Het modelprogram telt, afgezien van de verantwoording en het program van uitgangspunten van het CDA, vijf hoofdstukken:

1. De overheid in een verantwoordelijke maatschappij
2. Collegevorming op programbasis
3. Mensen leven samen (gehandicapten, bejaarden, minderheidsgroepen, emancipatie, educatie, jeugdwelzijn, cultuur, recreatie en sport, volksgezondheid en maatschappelijke dienstverlening, sociale zorg, onderwijs, politie, ambulancervoer en brandweer, persoonlijke levenssfeer).
4. Groei binnen grenzen (milieubeleid, energie- en grondstoffenbeleid, ontwikkelingsamenwerking en Europese samenwerking, werkgelegenheid, sub-

- sidies en belastingen).
5. Een dienstbaar beheer (burger en bestuur, ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing, volkshuisvesting, verkeer en vervoer, recreatie te water).
- Tenslotte bevat het boekje drie bijlagen:
- Voorbereiding raads- en statenverkiezingen
 - Werkschema afspraken in CDA-verband
 - Modelverklaringen kandidaten.
- Leden van het AR-Verband, de CH-Vereniging en de serviceleden van CDA resp. KVP krijgen het modelprogram automatisch toegezonden. Andere belangstellenden kunnen het boekje bestellen door f 6,50 over te maken op giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin Lohmanstichting, Den Haag; met de vermelding „Modelprogram”.

„De Nederlander” als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende

Naam

Adres

Woonplaats

- * verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.
- * wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander”.

..... (handtekening).

* Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

CHJO -
50 jaar
26 november a.s.
in Amersfoort

Het CDA en samenlevingsvormen

door mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters, lid Tweede Kamer voor CDA

Bezinning

Er is werk aan de winkel. Bezinning op de verschillende vormen van samenleven die zich vandaag aan ons presenteren, is in het CDA nog maar nauwelijks op gang gekomen. Dienen er in onze wettelijke regelingen veranderingen te worden aangebracht, omdat het huwelijk niet door allen wordt begeerd en door sommigen ook niet kan worden bereikt? Er ontstaat dan immers ook niet een „gezin”, de ons zo bekende en vertrouwde vorm van samenleven. Als er wijzigingen zouden moeten worden aangebracht, welke dan? Het zijn vragen waar we niet omheen kunnen, zoals in de verkiezingstijd nog eens bijzonder is gebieken.

Sommigen hebben het CDA op nogal hardhandige wijze uitgedaagd om met duidelijke standpunten te komen, daarbij zelfs suggererend dat het CDA de niet-gezinsverbanders discrimineert. Het zijn vragen waar we als CDA ook niet omheen willen. Een politieke beweging dient te reageren op veranderingen in de samenleving, zorgvuldig en weloverwogen. Daarbij moeten moeilijke vragen maar eerlijk onder ogen worden gezien.

Wie struisvogelpolitiek bedrijft, net doet er op dit punt geen problemen bestaan en of er naast de ontwikkeling van de gezinsstructuur (die z'n eigen zorgen baart) geen andere vormen van samenleven bestaan waarop misschien een ander wettelijk antwoord moet worden gegeven, die verzaakt daarmee toch wel z'n politieke plicht: het recht zoeken van allen, onderscheiden welke ontwikkelingen heilzaam zijn en die stimuleren en slechte ontwikkelingen afremmen.

Het gezin

Het gezin is een gewaardeerde en ook zeer vertrouwde vorm van samenleven. Meestal wordt daarbij gedacht aan man-vrouw - kinderen, al is deze invulling van het begrip gezin nog helemaal niet zo oud (zo'n honderd jaar).

Eeuwenlang vormde immers het groot-gezin, de „familie” het samenlevingspatroon, zoals het nu in vele gebieden ter wereld nog het geval is. Het CDA-program spreekt over het gezin als „een onmisbare pijler van onze samenleving”.

We houden het gezin hoog in ere, vooral ook als belangrijk orgaan waarin voor kinderen een geëigend opvoedingsklimaat aanwezig kan zijn. Al weten we zeer we dat er goede en slechte gezinnen zijn, dat het soms maar gelukkig is dat de lamp boven de tafel niet kan spreken, dat het gezinsegoïsme in onze kleine-gezinnen-maatschappij dreigend op de loer ligt, soms zelfs onbarmhartig toeslaat en dat het niet alleen maar zegen is dat we niet altijd allen meer tot het gezin rekenen, die daar vroeger hun veilige plekje vonden (de bejaarden, de ongehuwde moeder, de gehandicapten, de moeilijke patiënten).

Toch prijzen we ons gelukkig met het instituut „gezin”, dat goede kansen biedt op gelukkig-zijn.

Verdere bezinning is nodig op de vraag, hoe belemmeringen in de gezinsstructuur kunnen worden weggenomen, die ontplooiingsmogelijkheden van gezinsleden in de weg staan, waarbij vooral gedacht kan worden aan de vrouw. Dat „bevrijding” van de vrouw zou moeten betekenen: stukbreken van het gezinsverband waarin zij wordt gevangen gehouden - het gezinsverband als basisstructuur van het kapitalistisch stelsel dat omvergeworpen dient te worden door klassenstrijd, waarvan sexe-strijd op bepaalde wijze een onderdeel vormt (ideeën die in bepaalde linkse kringen sterk opgedoed zijn) - dat is een opvatting die wij geheel van de hand wijzen.

Het huwelijk

Aan de gezinsstructuur ligt het huwelijk ten grondslag - een bijzonder duidelijk begrip in onze wetgeving. Je bent gehuwd en hebt dan bewust gekozen voor een langdurig samenlevingsverband, dat

juridisch vorm heeft gekregen en waarop wederzijdse rechten en plichten zijn geënt. Het is een formele binding waarop je kunt rekenen - over en weer als man en vrouw en ook de kinderen die binnen dat huwelijk worden ontvangen.

Niet meer vanzelfsprekend

Hoe je het ook kunt betreuren, het sluiten van een huwelijk wordt niet door een ieder in onze Nederlandse samenleving meer vanzelfsprekend gevonden. Het instituut „huwelijk” staat enigszins op de tocht. Vele jonge mensen wonen langdurig samen zonder het „boterbriefje” te gaan halen. Soms uit ideële, principiële overtuiging, soms uit oogpunt van gemakzucht, „mode”-gedrag of materieel voordeel (b.v. vanwege de studiebeurs). Op den duur trouwt men dikwijls toch, vooral als er een kind in aantocht is, maar met het verschijnsel als zodanig hebben we als samenleving in toenemende mate te maken en het gaat ook de deuren van CDA-huizen geheel niet voorbij! Het behoort niet tot de taak van de Overheid en de volksvertegenwoordiging - van de wetgever - om mensen tot de huwelijksvorm te dwingen. Wel is het dringend noodzakelijk ons samen te bezinnen op de waarde van het huwelijk, wat het ten diepste bedoelt en wat het in de praktijk voorstelt, hoe waardevol het is voor onze samenleving. Vanuit theologische opvattingen gevoed kennen we de heilige huwelijksstaat, of op z'n minst een op hoge prijs stellen van de huwelijksluiting, met kerkelijke bevestiging en afsmecken van de zegen van de Heer daar omheen. We hebben bij een hernieuwde bezinning op het huwelijk, ook ten aanzien van de inhoud en vorm van de kerkelijke huwelijksluiting, hard theologen en ethici nodig.

Onmogelijk

Er zijn ook velen voor wie het onmogelijk is te trouwen. Er zijn mensen die de geschikte huwelijkspartner (nog) niet vinden of bewust ongehuwd blijven. Zij wonen soms alleen, maar ook dikwijls bij (één van) de ouders of met broer of zuster, vriendin, vriendinnen, vriend of vriendinnen samen. Zij functioneren in vele gevallen als een huishouden, een economische eenheid, zonder als „gezin” te worden aangemerkt.

Ook zijn er mensen die graag een zeer langdurige verbintenis met een speciale ander zouden willen aangaan, zonder dat dat mogelijk is - mensen met een seksuele geaardheid die niet gericht is op een partner van het andere geslacht, de homofiele naaste.

Soms wonen zij samen met iemand op wie wel al hun liefde is gericht, een herkenning van de ander waarin trouw zit opgesloten, maar waaraan nooit een huwelijkscontract in de gebruikelijke zin des woords kan worden gehecht. Hoe op al deze verschillende samenlevingsvormen als wetgever te reageren?

Mensen die wel kunnen huwen maar bewust de langdurige verbintenis afwijzen, op basis waarvan juist de rechten en plichten worden vastgesteld, vormen een heel andere groep dan degenen die wel uit zijn op een langdurig samenwonen, maar niet de huwelijksvorm daarvoor kunnen kiezen.

Dient aan al deze groepen tegemoet gekomen te worden in hun verlangen als economische eenheid, als huishouden, als „gezin” te kunnen functioneren met daaraan verbonden mogelijkheden en rechten?

Gedacht kan dan b.v. worden aan woningtoewijzing en belastingen, aan sociale uitkeringen en pensioen en erfrecht en adoptiemogelijkheden, aan posities t.o.v. derden b.v. bij het sluiten van een hypotheek. Op welke wijze dan? Want de gevarieerde groepen vereisen gevarieerde aanpak en hoe kun je nauw de grenzen afbakenen, zoals bij het overduidelijk begrip „huwelijk = langdurige verbintenis” wettelijk wél mogelijk is. De situatie is zeer ingewikkeld en complex.

Je kunt mensen via wetgeving toch niet vragen naar hun seksuele gerichtheid, die al of niet grondslag zou kunnen zijn voor de zeer langdurige relatie. De vraag is bovendien of sexualiteit zo'n doorslaggevend gewicht in de relatie-schaal dient te leggen. Je kunt ook niet formuleringen gebruiken zoals de PPR dat probeerde tijdens de discussies over

emancipatiebeleid in de Kamer: dié leefgemeenschap gelijkstellen aan huwelijk (voor wat betreft de wettelijke gevolgen en de werking ten aanzien van derden) die gebaseerd is op de onderlinge instemming van partners, welke van enige duur is, de omvang van een normaal gezin niet te boven gaat en welke gekenmerkt wordt door een vergaande economische eenheid en gezamenlijkheid van woning.

Wat betekent immers „enige” duur in een wettekst waarop dan ingrijpende rechten en verplichtingen worden gebaseerd? Wat is een „normaal” gezin, wat is een „vergaande” economische eenheid?

Studie en standpuntbepaling

Het CDA zal op korte termijn een diepgaande studie over de verschillende vraagstukken moeten maken en tot bepaling van standpunten moeten komen. Niet alleen omdat het daartoe wordt uitgedaagd, maar omdat het belangrijk is helderheid aan elkaar te verschaffen op dit gevoelige terrein.

Duidelijkheid aan allen - aan degenen die in gezinsverband samenwonen en aan degenen die al of niet gedwongen in een andere samenlevingsvorm verkeren.

Duidelijkheid voorkomt misverstanden - ook het misverstand dat het CDA het gezin tot de enige samenlevingsvorm verheft, waarmee toch discriminatie zou zijn ingebouwd ten opzichte van degenen die ongewild niet in het geijkte gezinsverband verkeren. Niet voor niets staat er in ons program: het gezin „een” onmisbare pijler van de samenleving.

Voor al voor emancipatie-insiders spreekt dat ene lidwoordje boekdelen; een zeer duidelijke onderscheiding van de formulering: het gezin „de” pijler van de samenleving.

Er zit in het woordje „een” ook een volledige ruimte ingebouwd voor het meedenken en meezoeken naar nieuwe antwoorden op de nieuwe eigentijdse uitdaging van andere samenlevingsvormen. Dat de vragen moeilijk zijn, valt niet te ontkennen en dat er op korte termijn niet op alles een duidelijk antwoord zal zijn te vinden, staat nu al vast. Een poging daartoe dienen we echter met elan te ondernemen.

Inventarisatie

Een voorlopige inventarisatie van deelreinen waarop de studie moet worden gericht, laat al zien dat je zo maar niet één-twee-drie CDA-standpunten op tafel zult kunnen toveren; dat zal wel enige inspanning vergen. Het is wel de moeite waard.

● Kunnen „andere” samenlevingsvormen in duidelijke categorieën worden onderscheiden, en welke verschillende rechten en plichten dienen dan te worden toegekend? Welke juridische termen zouden daarbij in wetteksten gehanteerd kunnen worden?

Contracten

● Welke „contracten” zouden kunnen worden gesloten? Een juridisch contract, een maatschappelijk contract? Sommigen die zelf nauw betrokken zijn bij deze vraagstukken, menen dat partners die langdurig samenwonen dat verband in een contract bij de notaris zouden moeten laten vastleggen. De overheid zou dit contract dan moeten erkennen als een bewijs dat men met een tweepersoonshuishouden van doen heeft, waarvoor dezelfde rechten en plichten gelden als voor een huwelijk (al wil men als homofiele mensen daarmee dikwijls niet een pseudo-huwelijk creëren). Bij verbreking van de duurzame verbintenis dient het contract te vervallen.

Woning

● Hoe functioneren de onderscheiden samenlevingsverbanden in het woningtoewijzingsbeleid? Onlangs heeft de Regering de toewijzingsmogelijkheden van woningen aan duurzaam

samenwonenden wel enigszins versoepeld.

Belastingstelsel

● In ons belastingstelsel wordt de niet-gehuwde verhoudingsgewijs hoog aangeslagen. Dienen er t.a.v. langdurig samenwonenden wijzigingen te worden aangebracht? Ingewikkeld wordt het vraagstuk vooral in relatie tot het feit van de verzelfstandiging en het apart belasten van de gehuwde vrouw, die voor wat de lagere inkomens betreft bevoordeeld worden boven de ongehuwde.

Bovendien ligt de wens op tafel te komen tot „rolwisseling” tussen partners in ons belastingstelsel binnen te ontwerpen regels en beperkingen.

Gezinsinkomen

● Op het terrein van de sociale uitkeringen is een regeling t.a.v. andere samenlevingsvormen uiterst moeilijk, zo zegt een CDA-schets uit de verkiezingstijd. Er wordt druk gestudeerd op het begrip kostwinnerschap. De solidariteit waarop ons sociale zekerheidsstelsel rust mag onder geen beding verloren gaan. Het geheel is echter wel geënt op het „gezins”-inkomen en het elkaar bijsprijngen als dat wegvalt.

Tegelijkertijd ook hier een discussie over verzelfstandiging van de gehuwde vrouw, ten aanzien waarvan reeds een precedent is geschapen door een aangenomen PvdA-amendement bij de behandeling van de A.A.W. Intussen zijn we reeds zeer inconsequent bezig! Bij de toepassing van de bijstandswet worden samenwonenden wél als „huishouden” gerekend (al is er geen contract te bekenen) en wordt b.v. aan een ongehuwde moeder bij wie een jongeman intrekt de uitkering onthouden (een ambtenaar komt de slaapkamer inspecteren).

Pensioen

● Moeten er wijzigingen worden aangebracht in de pensioenregeling voor mensen die jarenlang hun leven samen hebben gedeeld zonder gehuwd te zijn?

Samenwonen

● Hoe is ons stadpunt t.a.v. samenwonenden - al of niet op basis van een heterofiele of homofiele relatie - die graag kinderen willen opvoeden? Wat oudere, moeilijk opvoedbare kinderen die reeds lang in instellingen vertoeven, maar noognooig in een warm, koesterend „gezinsmilieu” moeten worden geplaatst, worden af en toe reeds aan twee samenwonende vrouwen of mannen toevertrouwd, omdat er gewoon veel te weinig gezinnen reageren op de steeds herhaalde, indringende oproepen om zich voor zo'n moeilijke, maar zo uitermate belangrijke kinderopvang te melden. Hoe dienen wij te staan ten opzichte van gezinsvoogdij en van adoptie van kinderen door mensen die samen een langdurige verbintenis hebben en niet tot de huwelijksvorm kunnen geraken?

Vererving

● Hoe denken we over het erfrecht als een van de samenwonende partners overlijdt, als het om bovenbedoelde kinderen zou gaan of om de achterblijvende partner? „Ongehuwde” partners vallen nu in de hoogste klassen bij het betalen van belasting bij vererving. Ons CDA-program zegt (art. 129): successierechten voor zeer langdurig samenwonenden worden gelijkgesteld met successierechten in de zijlijn.

● Dienen er wijzigingen te worden aangebracht in de werking van „andere samenlevingsvormen” ten opzichte van derden? Gedacht kan daarbij worden aan het afsluiten van hypotheeken, verzekeringen e.d. Er is werk aan de winkel, want het CDA is het toch haast wel aan zichzelf verplicht om juist t.a.v. deze subtiele, zeer gevoelige materie rustige maar wel duidelijke standpunten te gaan innemen en klare taal te spreken. Een uitdaging voor onze partijen en wetenschappelijke instituten om eerder vandaag dan morgen met deze bezinning van start te gaan. Meedenkers gevraagd - vooral ook uit de kring van de „betrokkenen”.

Advies over oprichting CDA-bestuurdersverband

Per 1 januari 1978 kan een vereniging van CDA-bestuurders van start gaan. Dat is althans de conclusie van de overleggroep die zich in de afgelopen maanden heeft beraden over de oprichting van een Verband van CDA-bestuurders. De groep heeft haar bevindingen neergelegd in een memorandum dat aan de bestuursverenigingen van ARP en CHU alsmede aan het bestuur van de KVP ter besluitvorming is voorgelegd en dat tevens is aangeboden aan de besturen van CDA, ARP en CHU. De overleggroep - die bestaat uit delegaties van het AR-Verband, de CH-Vereniging en de KVP resp. het Centrum voor Staatkundige Vorming - pleit in haar advies voor de oprichting, per 1 januari 1978, van een federatief Verband van CDA-bestuurders dat functioneert als een vereniging. Alle lokale, regionale en provinciale bestuurders die behoren tot het CDA, worden geacht rechtstreeks lid van deze vereniging te worden. (Ingevolge een bepaling in het Huisoudelijk Reglement van het CDA zal het lidmaatschap verplicht zijn voor alle CDA-leden van provinciale staten, gewestraden, gemeenteraden en publiekrechtelijke wijk-raden). Volgens het advies kunnen de bestaande organisaties, het AR-Verband en de CH-Vereniging, binnen het raam van het CDA-verband blijven voortbestaan, zij het uitsluitend statutair. Zolang de CDA-partijen niet gefuseerd zijn, kunnen de be-

stuurdersverenigingen van ARP en CHU statutair niet worden opgeheven. De taken van het op te richten CDA-verband zijn in het memorandum als volgt samengevat:

- bezinning op de positie van de leden in hun hoedanigheid van christendemocratisch bestuurder;
- bevordering van onderlinge contacten en meningsvorming onder de leden (via bijeenkomsten, o.m. in provinciaal kader);
- het (mede) uitgeven van een periodiek (i.c. Bestuursforum);
- het verstrekken van advies en informatie aan de leden;
- het publiceren van standpunten en verklaringen.

De overleggroep is van mening, dat er gezien de raakvlakken in de takenpakketten en om praktische redenen een nauwe samenwerking tot stand zal moeten komen tussen de bestuurdersvereniging en de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. De directeuren van de samenwerkende instituten hebben zich reeds in principe bereid verklaard tegen vergoeding zorg te dragen voor het secretariaat van de bestuurdersvereniging en voor politiek-wetenschappelijke ondersteuning. Behalve voor lokale, regionale en provinciale volksvertegenwoordigers zal het lidmaatschap van het bestuurdersverband openstaan voor alle gekozen en benoemde CDA-bestuurders van provincies, gewes-

ten, gemeenten en deelgemeenten, met inbegrip van de secretarissen en griffiers. Oud-bestuurders kunnen volgens het advies buitengewoon lid van de vereniging worden. De overleggroep pleit voor een geïntegreerde ledenadministratie en voor een uniforme, gestaffelde contributie voor alle leden. In de contributie zal een abonnement op Bestuursforum inbegrepen zijn. Het Verband van CDA-bestuurders zal in elke provincie een afdeling krijgen. De provinciale afdelingen zullen vooral het contact en de onderlinge meningsvorming tussen de CDA-bestuurders in de provincie bevorderen. Daarbij denkt de overleggroep aan bespreking van provinciale en regionale problemen, het ontwikkelen van politieke ideeën en initiatieven, en medewerking aan het opstellen van provinciale en gewestelijke CDA-programma's. Oprichting van een verband van CDA-bestuurders, dat naar schatting 4000 à 5000 leden zal tellen, schept de mogelijkheid een Verband van CDA-bestuurders, dat naar schatting 4000 à 5000 leden zal tellen, schept de mogelijkheid om het CDA op het terrein van de lokale, regionale en provinciale politiek verder te profileren en bij te dragen tot de kwaliteit van het bestuur.

Namens de overleggroep,
H. G. Cloudt,
secretaris.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruyf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

CDA-cursus voor raads- en adspirant-raadsleden

De stichting Vormings- en Scholingswerk organiseert in samenwerking met de verenigingen van CDA-gemeente- en provinciebestuurders in het komende politiek werkseizoen een CDA-cursus voor gemeenteraadsleden en adspirant-gemeenteraadsleden. De besturen van de afdelingen (kiesverenigingen) wordt verzocht in de kring van kandidaat-raadsleden op deze cursus te wijzen.

ONDERWERPEN

De cursus omvat:

Het behandelen op vier zaterdagochtenden van de volgende onderwerpen:

1. De inbreng van het CDA-raadslid in het gemeentebestuur
vertaling uitgangspunten naar concreet beleid
verhouding B en W tot de raad collegevorming.
2. Inspraak....rem of aanvulling?
Toegesplitst op de inspraakprocedures bij ruimtelijke ordening
verschil tussen inspraak en meebeslissen inspraakverordeningen/procedures
3. Welzijnsbeleid van rijksoverheid naar gemeente:
een uitdaging voor CDA-bestuurders. Dit onderwerp zal twee ochtenden in beslag

nemen en wordt behandeld aan de hand van drie punten.
de positie van het particulier initiatief de rol van het levensbeschouwelijk denken methode van welzijnsplanning.

Deelnemers ontvangen het boek „Kijk op de gemeenten” en voor elk onderwerp apart wat materiaal. U kunt inschrijven voor de plaats die voor u het gunstigst is. In zes plaatsen draait dezelfde cursus.

WAAR-WANNEER?

De plaatsen en tijden zijn:
Utrecht: 5 november, 3 december, 28 januari.
Zwolle: 19 november, 17 december, 28 januari.
Alkmaar: 26 november, 21 januari, 18 februari.
Eindhoven: 26 november, 14 januari, 18 februari.
Bergen op Zoom: 12 november, 17 december, 28 januari.
Leiden: 19 november, 14 januari, 11 februari.
De vierde zaterdag per plaats in onderling overleg te bepalen. Zaal open om 09.00 uur, aanvang om 09.30 uur precies tot ca. 12.30 uur.

INSCHRIJVING

U kunt alleen deelnemen door tijdig het

verschuldigde kursugeld ad.f 40,- over temaken op giro 169900 t.n.v. CHU, Den Haag (de organiserende stichting). Na ontvangst van uw girostorting ontvangt u het boek „Kijk op de gemeenten”, het materiaal en nadere gegevens voor de eerste zaterdag. Reiskosten boven de f 10,- kunt u te zijner tijd deklarereren. Vermeldt op uw girokaart naam en adres en plaats van voorkeur!

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Het samengaan van de belangen van landbouw en natuur- en landschapsbehoud is heel wat minder simpel dan in de nota wordt gesuggereerd. De nota is meer filosofisch dan praktisch van opzet. Het gevaar is levensgroot dat de ideeën uit de nota een eigen leven gaan leiden, zonder dat er een goede wettelijke regeling op volgt. Zo heeft bij de ruimtelijke ordening het schadevergoedingsartikel 49 nooit goed gefunctioneerd.

De nota constateert het wel, maar blijft het antwoord schuldig.

POSITIEF

Zijn er dan geen positieve punten? Gelukkig wel. Een goed uitgangspunt is dat de scheiding van functies op het niveau van de bedrijfskavel moet plaatsvinden, dat wil zeggen geen beperkende bepalingen dwars door de bedrijven heen. Vooral in gebieden waar de verwevenheid van cultuurgrond en allerlei houtopstanden groot is, vormt dit een goede basis voor het maken van landschapsplannen in ruilverkavelingen. Indien dan bestaande houtwallen en bosjes de kavelvergroting belemmeren dan zullen hiervoor vergoedingen voor gegeven kunnen worden middels beheers- of onderhoudsovereenkomsten. Positief waardeer ik ook de voortvarende wijze waarop thans gewerkt wordt aan de beheersbeschikking.

Tenslotte waardering voor de wijze waarop het meedenken en het inspreken over de nota landelijke gebieden is opgezet.

Helaas moeten wij hierbij inmiddels constateren dat bij de inspraakgroepen over de nota de tegenwoordigers van natuur, milieu en landschap het veelal laten afweten. Sterker nog, het is mij bekend dat de natuur- en milieufederatie thans in eigen kring haar inspraak organiseert. Dit is geen bijdrage om de spanningen met de landbouw te verminderen. Of durft men niet meer met de boeren rond de tafel gaan zitten?

Wisselink.

Spanningen tussen landbouwers en natuur- en landschapsbeschermers nemen toe

door: H. Wisselink, lid van de CDA-Tweede Kamerfractie

De regeringsnota landelijke gebieden signaleert een spanningsveld tussen de belangen van de landbouw en het behoud van natuur en landschap. Dit is al jaren het geval en daarom hadden wij mogen verwachten dat deze nota duidelijke perspectieven zou bieden om de toenemende fricties te verminderen. Helaas is de nota juist hierin in het vage gebleven. De onzekerheid over hetgeen er gaat gebeuren is toegenomen en juist die vaagheid doet de boeren in landschappelijk waardevolle gebieden het ergste vrezen. Het is erg jammer dat de nota het antwoord te veel is schuldig gebleven. De grondprijzen zijn de laatste jaren sterk gestegen.

Wanneer nu in de nota wordt gesteld dat er 40.000 ha. bos moet worden aangeplant, er 13.000 ha. per jaar nodig is voor de aanleg van wegen en de groei van steden en dorpen, er bovendien tot 1990 nog eens

90.000 ha. bij voorrang tot beheersgebieden zullen worden aangewezen, is het dan zo verwonderlijk dat de boeren en tuinders in verzet komen? Daar komt nog bij dat de uitgifte van landbouwgronden in de Flevopolder volkomen stagneert en de eventuele inpoldering van de Markerwaard voor de landbouw geen enkel soulaas zal bieden. De cultuurgrond in ons land wordt meer en meer een schaarse artikel. Dit heeft een nadelig effect voor onze handelsbalans. Gevoegd bij een afnemende export van industriële goederen, een somber perspectief. Wanneer over enkele jaren de aardgasbaten gaan afnemen zullen wij het aan den lijve ondervinden.

ZUINIGER

Wij zullen daarom veel zuiniger moeten omspringen met onze gronden als productiemiddel bij uitstek.

Veel natuurbeschermers hebben hierop een antwoord klaar. Er zijn immers grote landbouwoverschotten en straks zal de werkgelegenheid toenemen door de invoering van een zogenaamde tweede produktielijn voor de boeren in beheersgebieden. Zij kunnen immers een beloning ontvangen voor het landschapsbeheer. Het eerste argument kan worden ontzenuwd door er op te wijzen dat de overschotten, met name in de zuivel, niet veroorzaakt worden doordat wij een teveel aan cultuurgrond zouden hebben, dat heeft de droge zomer van 1976 wel bewezen. Het tweede argument raakt helemaal kant noch wal, omdat eenvoudig de financiële middelen ontbreken om werkelijk behoorlijke vergoedingen uit te keren. Daar komt nog bij dat onttrekking van landbouwgrond aan de produktie een vermindering van arbeidsplaatsen in de agrarische industrie tot gevolg zal hebben.

Amerika en de mensenrechten

door: K. de Vries, lid Eerste Kamer voor CDA

In de eerste week van oktober is in Belgrado een conferentie begonnen van de 35 staten (33 Europese en 2 Amerikaanse: Canada en de Verenigde Staten), die in augustus 1975 te Helsinki een accord hebben gesloten inzake „veiligheid en samenwerking in Europa”. Het doel van deze bijeenkomst is: toetsing van de ruim twee jaar geleden gemaakte afspraken. Het zevende beginsel en de zogenaamde derde mand van de slotakte van Helsinki hadden betrekking op de mensenrechten. De Amerikaanse president Carter heeft zich hiervoor van meet af aan - hij aanvaardde zijn ambt in januari jl. - sterk gemaakt. In Belgrado heeft de leider van de delegatie der Verenigde Staten zich dan ook reeds in de eerste week - de conferentie zal minstens drie maanden duren - wat dit betreft niet onbetuigd gelaten.

Wat zit er achter dit Amerikaanse optreden? Een antwoord op deze vraag is op 19 september jl. gegeven tijdens een in Parijs gehouden vergadering van de commissie voor onderwijs, culturele zaken en voorlichting van de Noord-Atlantische Assemblée, waarover ik verslag heb uitgebracht in „de Nederlander” van 7 oktober jl. Edward Mezvinsky, Amerikaans „commissaris voor de mensenrechten bij de Verenigde Naties”, hield daar een boeiende rede. Deze is niet gepubliceerd, maar wel

op de band vastgelegd en inmiddels uitgetikt. Hier volgt een samenvatting.

BEGINSELEN

Zal de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten worden gesteund door het Amerikaanse volk, dan moet zij een weerspiegeling zijn van de beginselen, waardoor de nationale identiteit zich kenmerkt en waarop de saamhorigheid is gebaseerd. Terecht heeft de bekende senator en oud-vice-president Humphrey gezegd: „Human rights is what America is all about”, vrij vertaald: „Met de mensenrechten is voor Amerika alles gezegd”. Het betreft hier drie soorten rechten: vrijwaring van de persoonlijke integriteit van gewelddadige aantasting door de overheid, bevrediging van vitale behoeften als voeding, huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs en het genieten van bepaalde burgerlijke en politieke vrijheden. De handhaving van deze rechten is een uitdaging voor alle landen, niet enkel voor de Verenigde Staten.

Als een land daar zelf geen ernst mee maakt, krijgt zijn boodschap aan het adres van andere landen een holle klank. Het lot van de lidstaten van de NAVO - een verbond van 15 landen, die een aantal fundamentele waarden gemeen hebben - staat niet los van dat van de rest van de wereld. Er zijn diepgewortelde verschillen tussen Oost en West, maar ook gemeenschappe-

lijke belangen. Wij moeten met z'n allen proberen tot afspraken te komen, die bevorderlijk zijn voor de wederzijdse veiligheid en de onderlinge samenwerking. Als dit niet lukt, betekent dat een bedreiging van het meest fundamentele van alle mensenrechten: het recht om te leven. Tijdens de twee jaren, die verlopen zijn sinds de conferentie van Helsinki, is de regering van de Verenigde Staten er niet in geslaagd, alle interne problemen op het terrein van de mensenrechten op te lossen. Er bestaan nog steeds verschillen tussen de maatschappelijke realiteit en de idealen, vastgelegd in de wetten. Maar de Amerikaanse regering doet haar best. Zij gaat door met haar pogingen om een einde te maken aan de discriminatie van minderheden en om de burgerlijke, politieke, economische en sociale misstanden te elimineren. De invloed van het goede voorbeeld is niet te onderschatten. Als Amerika zich richt tot landen, die niet voldoende ernst hebben gemaakt met het zevende beginsel en de derde mand van het accord van Helsinki, dan mag dat niet worden opgevat als inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van deze staten. Het betreft hier een beroep op ondertekenaars van de slotakte van augustus 1975, te voldoen aan de verplichtingen, die zij op zich hebben genomen. De realisering van de in Helsinki gemaakte

afspraken is een kwestie van lange termijn. De conferentie van Belgrado is bedoeld als een voortzetting van de dialoog. De staten, die daaraan deelnemen, hebben verschillende sociale en politieke systemen en moeten verschillende oplossingen zoeken voor de problemen, die de uitvoering van de in Helsinki gemaakte afspraken meebrengt. Als zij daartoe bereid zijn, zal dit ten goede komen aan de kwaliteit van het bestaan van alle betrokken volken.

EEN LIJN

De regering van de Verenigde Staten streeft ernaar, in Belgrado één lijn te trekken met haar bondgenoten van de NAVO. Zij zal ook trachten op te treden als een goede partner van de andere ondertekenaars van de slotakte van Helsinki. Alle onderdelen daarvan moeten in Belgrado tot hun recht komen. Dat Amerika zoveel aandacht besteedt aan het zevende beginsel en de derde mand is te verklaren uit het feit, dat het deze onderdelen beschouwt als de belangrijkste stappen op de weg naar verbetering van de verhouding tussen Oost en West. Het gaat hier om een cardinale bijdrage tot de „détente”, de ontspanning, vooral omdat zij aan dit proces een menselijk gezicht geeft.

Tot zover deze samenvatting van wat ik heb ervaren als een indrukwekkend betoog.

K. de Vries.

Maritiem plan stimuleert bouw van zeeschepen op Nederlandse werven

PARLEMENTARIA

De premiereregeling voor investeringen in de Nederlandse zeescheepvaart blijkt gedurende het eerste jaar een duidelijke stimulans te zijn geweest voor vlootvernieuwing in een aantal sectoren.

In de voortgaande veroudering van de Nederlandse vloot is een kentering gekomen en er is nu, vooral in de kleine handelsvaart, sprake van vlootvernieuwing. In het kader van het zogenaamde Maritieme Plan voor de Nederlandse zeescheepvaart was op 1 juni van dit jaar premie toegezegd voor investeringen tot een bedrag van ongeveer f 1815 miljoen.

Daarvan had ongeveer f 1750 miljoen betrekking op de bouw van nieuwe schepen, die ook bijna alle in Nederland zijn besteld. Met name de scheepswerven in het noorden des lands profiteren op deze wijze van de investeringspremiereregeling. Een gevolg is ook dat in het kader van deze

regeling in de zeescheepvaart ongeveer 700 nieuwe arbeidsplaatsen zijn gecreëerd, terwijl nog eens 700 arbeidsplaatsen, die gevaar liepen, behouden zijn gebleven.

Het bovenstaande blijkt uit een nota die minister Westerterp het parlement heeft aangeboden als toevoeging bij de memorie van toelichting op de begroting van Verkeer en Waterstaat. Deze nota bevat een voortgangsrapportage over de werking van het Maritieme plan over de periode van 1 juli 1976 tot 1 juni 1977. Wat de situatie daarna betreft wijst minister Westerterp er in een brief aan de Tweede Kamer op dat de huidige stand van zaken een aanwijzing schijnt te geven dat het tweede jaar van het plan in ieder geval voor de grote vaart niet volledig aan de verwachtingen zal voldoen.

De voortschrijdende zwakke economische ontwikkeling in de wereld begint zich thans meer en meer in het scheepvaartverkeer af

te tekenen, wat aarzelingen in de investeringssector tot gevolg heeft. Dit neemt niet weg dat het plan in zijn eerste jaar de zeer negatieve ontwikkelingen van de Nederlandse scheepvaart heeft doen keren. De plannen tot steun aan onze zeescheepvaart werden ontworpen wegens de sterke teruggang van het aandeel van de Nederlandse koopvaardij in de wereldvloot. Ook de werkgelegenheid bij de Nederlandse vloot verminderde sterk. Het personeel bij de grote handelsvaart bijvoorbeeld liep van 1964 tot 1976 met de helft terug. Mede naar aanleiding van het rapport „De Nederlandse zeescheepvaart”, dat in 1975 werd uitgebracht door de werkgroep Viersen, en de daarop gebaseerde Beleidsnota Nederlandse zeescheepvaart van de staatssecretaris van verkeer en waterstaat besloot de regering in 1976 tot een steunregeling. De steunverlening behelsde een pakket van maatregelen met als voornaamste het verlenen van een investeringspremie. Daarbij werd ervan uitgegaan dat nieuwbouw van schepen voor het overgrote deel op Nederlandse werven zou plaatsvinden. Het werkingsgebied van het zogenaamde Maritieme plan - aanvankelijk alleen de grote en de kleine handelsvaart - werd tijdens de uitvoering uitgebreid tot de vloot van baggermateriaal en voor werken buitengaats.

als volgt worden verdeeld: grote handelsvaart f 805 miljoen, kleine handelsvaart f 524 miljoen, schepen voor werken buitengaats f 43 miljoen, zeegaand baggermateriaal f 443 miljoen. Naar schatting zal het rijk in de periode t/m 1982 f 688,75 miljoen aan premies uitkeren. In het voortgangsrapport wordt geconstateerd dat de belangstelling voor investeringen in zeeschepen, na een periode van betrekkelijke stilstand, van 1 juli 1976 tot 1 juni 1977 duidelijk is toegenomen. Van de investeringspremiereregeling is dus een stimulerende werking uitgegaan. Gebleken is ook dat de neiging om schepen buiten Nederland te registreren is afgenomen. Verder heeft de regeling vooral in de kleine handelsvaart bijgedragen tot een in ieder geval relatieve rendementsverbetering van de ondernemingen. Wegens de verontrustende daling van de werkgelegenheid in de zeescheepvaart is een voorwaarde om voor premie in aanmerking te komen dat zoveel mogelijk Nederlanders op de schepen te werk moeten worden gesteld. Door de investeringen onder de nieuwe regeling zijn zo'n 1400 arbeidsplaatsen, die in principe alle voor Nederlanders beschikbaar komen. De andere 700 zijn bestaande arbeidsplaatsen, die door de premiereregeling behouden kunnen blijven; de helft hiervan wordt ingenomen door Nederlanders.

CDA-bijeenkomsten

Zuidhollandse gemeente- en provinciebestuurders.

Op donderdagavond 17 november wordt in de Beatrixzaal van het Groothandelsgebouw te Rotterdam een bijeenkomst belegd, waarvoor uitgenodigd zal zijn alle gemeente- en provinciebestuurders van het CDA, de KVP, de ARP en de CHU in Zuid-Holland. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen, spreekt over „De hedendaagse specifieke positiebepaling van christen-democratische bestuurders in raden en staten”. Mr. W. R. van der Sluis, burgemeester van Hilversum, spreekt over de komende oprichting van een landelijk verband van CDA-bestuurders in gemeenten en provincies. Voorts zal op deze avond gesproken worden over het model-gemeente- en provincieprogramma van het CDA.

CDA-Den Haag

Het CDA-Den Haag belegt op woensdagavond 9 november een openbare bijeenkomst in een der zalen van het hotel Bel Air aan de Johan de Wittlaan, tegenover het Catshuis. De bijeenkomst is een gespreksavond met de CDA-gemeenteraadsfractie over plaatselijke problemen.

CDA-Vrouwenberaad Zuid-Holland.

Het CDA-Vrouwenberaad in Zuid-Holland belegt op donderdag 17 november een studiedag voor de vrouwelijke leden van KVP, ARP en CHU in het Provinciehuis aan de Koningskade 2 te Den Haag, van 10.00 uur tot 3 uur. Het onderwerp is de statenverkiezingen volgend jaar. Het programma vermeldt onder meer een inleiding over de taken en de werkwijze van het provinciaal bestuur, een rondleiding door het Provinciehuis en het bijwonen van een openbare vergadering van de provinciale staten van Zuid-Holland.

CDA-Noord-Oost-Brabant.

Het bestuur van het district Noord-Oost-Brabant van het CDA, omvattende de statenkringen Den Bosch en Grave, belegt op zaterdag 5 november de eerste ledenvergadering, en wel in De Pas te Heesch (aanvang 10 uur, sluiting half een). De agenda vermeldt onder meer bestuursaamstelling, bespreking verkiezingscampagne voor de statenverkiezingen en een inleiding van gedeputeerde drs. J. J. F. M. van der Heyden.

GROOT AANTAL

Sedert de inwerkingtreding van de investeringspremiereregeling op 1 juli 1976 werd een groot aantal bezoeken gedaan om toekenning van een premie. In de grote handelsvaart werd in totaal voor 18 schepen van verschillende typen een investeringspremie toegekend. Van dit aantal zullen er 16 op Nederlandse werven worden gebouwd. In de kleine handelsvaart werd premie toegekend voor 60 schepen. Hiervan zijn er 55 in Nederland op stapel gezet. Voor de bouw van 6 schepen voor werken buitengaats werd een premie toegekend. Deze worden of zullen alle in Nederland worden gebouwd. Voor zeegaand baggermateriaal werd 15 maal een premie toegekend; al deze vaartuigen worden op Nederlandse werven gebouwd.

Voor alle categorieën samen werden tot 1 juni 1977 premies aangevraagd voor een totaal investeringsbedrag van f 4964 miljoen. Over een bedrag van f 1815 miljoen werd al premie toegekend. Voor f 517 miljoen werd een premie afgewezen. Voor het overige bedrag ging het om voorlopige aanmeldingen. De f 1815 miljoen waarvoor wel premie werd verleend, kan

OOK SCHEEPSBOUW

De investeringspremiereregeling is niet alleen van belang voor de scheepvaart maar ook voor de scheepsbouw. Van de f 1815 miljoen waarvoor premie is toegezegd, heeft ongeveer f 1750 miljoen betrekking op de bouw van nieuwe schepen. Deze zijn vrijwel allemaal in Nederland besteld. Hiermee zijn ruim 10.000 manjaren op de werven en bij de toeleveringsindustrie gemoeid. De nieuwe schepen worden opgeleverd in de loop van dit en volgend jaar. Vooral de scheepswerven in het noorden, waar een vijftigtal kustvaartuigen op stapel wordt gezet, hebben zeer duidelijk baat bij de steunregeling.

De vraag rijst of voor het tweede jaar een voortzetting van deze ontwikkeling mag worden verwacht. Gevreest wordt, en voorlopige cijfers tonen dat aan, dat dat niet het geval zal zijn, en dat met name in de grote handelsvaart de investeringslust aanmerkelijk begint af te nemen, zulks als resultaat van de voortdurende economische recessie, die zich in het vervoer altijd in een vertraagd tempo manifesteert.

H.L.

Antwoord CDA-fractievoorzitter Van Agt aan theologen (2)

ad. 3: Pluriformiteit en gewetensvrijheid

Maar - zo wordt wel gesuggereerd - wordt de meest democratische oplossing dan niet gevonden door de gewetensvrijheid van de burgers als doorslaggevend principe voor een wettelijke regeling te hanteren? Vaak wordt betoogd dat het niet gaat om een verplichting tot verbreking van zwangerschap maar om de vrijheid daartoe. Dit is echter geen juiste probleemstelling. Evenmin is het de juiste vraagstelling of een bepaalde groeps Moraal gerechtvaardigde pretenties heeft, dan wel bescheidener dient te zijn.

Het gaat om de vraag naar **rechtsbescherming van concreet menselijk leven**. Wanneer ik dus spreek over rechtsorde, gaat het niet om een abstract begrip, dat alleen voer is voor juristen. Dan gaat het om zeer concrete zaken. Dan gaat het om de plicht rechtsbescherming te geven ook aan het ongeboren leven, en om de vraag hoe deze rechtsbescherming het meest adequaat geboden kan en moet worden. Anders gezegd: om de vraag waartoe elk ongeboren leven de wetgever verplicht. Al zou het teruglopen van het aantal abortussen op zich zeker verheugend zijn, voor de aard van de te treffen wettelijke regeling vormt het geen beslissend argument.

Wanneer men stelt dat „de vrouw beslist”, wil ik daartegenover niet de formulering „de vrouw beslist niet” plaatsen. In deze vorm wordt het dilemma waarvoor wij ons bij de wetgeving geplaatst zien niet op de juiste wijze gesteld. Daar het om rechtsbescherming van menselijk leven gaat, gaat het om de daad die dat menselijke leven beëindigt, nl. de abortus, en dus dient een wetgeving zich te richten op de **beslissing van degene die de abortus uitvoert**, en dat is de arts.

Niemand wil dat niet-medici abortus verrichten. De vraag „wie er alleen beslist” is niet de juiste vraagstelling, om de simpele reden dat er in werkelijkheid nooit iemand alleen beslist, ook in de huidige abortuspraktijk niet. Niemand wil dat een arts tot abortus kan besluiten en deze verrichten tegen de wil van de vrouw in. Niemand wil dat vrouwen bij zichzelf abortus verrichten. De eigenlijke rechtsvraag is of de wetgever gehouden is de beslissing van de arts aan bepaalde voorwaarden te binden, en zo ja, aan welke. Deze wijze van vraagstelling sluit aan bij alle wetsontwerpen die tot nu toe bij de Staten-Generaal zijn ingediend.

Het is niet mijn bedoeling afbreuk te doen aan de mondigheid van de vrouw. De betekenis van haar beleving van een ongewenste zwangerschap onderschat ik niet. Maar het besef mag niet naar de achtergrond worden gedrongen dat het hier gaat om de **relatie tussen wetgever en de medic**. Het gaat om de rechtsethische vraag naar de vrijheid van de artsen en de eventueel noodzakelijke beperking daarvan. Welke vrijheid dient de wetgever aan de beoefenaren van een bepaald beroep te laten om zelf - zij het op verzoek van haar die bij uitstek de hoedster van het ongeboren leven is - beslissingen omtrent leven en dood te nemen en deze ook uit te voeren. Deze vraag wordt niet zonder meer opgelost door een feitelijk bestaand **ethos** onder de artsen, ook al zou dat uniform zijn: de pioniers van de abortuspraktijk zullen dit laatste van hun eigen optiek uit zeker beamen. Maar wanneer het ethos onder de artsen pluriform is, wordt de vraag nog klemmender.

Men mag - een uiterst belangrijk punt - de abortusproblematiek niet isoleren van de andere grote problemen die in de relatie tussen wetgever en artsen nu en in de toekomst aan de orde zijn en zullen komen. Ik denk met name aan het eventueel inburgeren van selectieve abortus en donorinseminatie, aan experimenten met het ongeboren leven, aan de euthanasie, aan de problemen van de genetica. Daarbij gaat het niet alleen om vrijheid in individuele situaties, maar om zaken waarvan de maatschappelijke consequenties verrekend zijn. Het gaat om de vraag: **in welk maatschappelijk klimaat van omgang met menselijk leven willen wij in de toekomst als rechtsgemeenschap leven?**

De vraag, die steeds klemmender wordt, luidt: is bij al deze en andere problemen wel voldoende terug te vallen op een polyinterpretabele norm als het al dan niet ondernemen van het vertrouwen in de stand der geneeskundigen of in de eigen deskundigheid? Men moet wel een vreemde in Jeruzalem zijn om in het opwerpen van deze vragen een frontale aanval op de eigen verantwoordelijkheid van de artsen te zien.

Onze ethische opvatting als christenen omtrent de geoorlooftheid van abortus hebben wij nooit onverkort in de wetgeving willen vastleggen. Dit is ook in het wetsontwerp Gardeniërs-van Leeuwen niet gebeurd: volgens dit wetsontwerp zou niet iedere abortus die naar onze maatstaven ethisch ongeoorloofd zou zijn, tot een strafbaar feit zijn verklaard. Wij beseffen dat niet alles waartoe mensen ethisch geroepen en dus - al dan niet in het besef van Gods hulp - in staat zijn, door de wetgever worden voorgeschreven en afgedwongen. Wij zijn echter niet van mening dat omwille van de gewetensvrijheid elke rechtsbescherming van het ongeboren leven praktisch kan worden opgeheven!

Gegeven de feitelijke pluriformiteit van de politieke gewetens in onze volksvertegenwoordiging en omwille van de regeerbaarheid van dit land hebben wij ook nu ons bereid getoond onze tot nu toe gedane voorstellen aangaande de abortuswetgeving onder kritiek te plaatsen en in heroverweging te nemen om samen met anderen te blijven zoeken naar een democratische oplossing, waarmee uiteindelijk de coalitie-partners vrede zullen kunnen nemen. Is dat het voeren van een blokkade-politiek

ad. 4: De parlementaire verantwoordelijkheid en de aard van een parlementair kabinet.

Aangezien in Nederland geen enkele politieke partij de meerderheid heeft en bij volledige vrijheid tot het nemen van parlementaire beslissingen zich van onderwerp naar onderwerp wisselende meerderheden zouden vormen, is een parlementair kabinet, dat op voldoende steun in de volksvertegenwoordiging kan rekenen, alleen tot stand te brengen wanneer bij de formatie ervan afspraken worden gemaakt, die op tal van punten een compromis-karakter hebben. Dit is dan ook gedurende heel de formatie gebeurd, met pijn over en weer, maar met het oog op 's lands belang.

Wij zijn van mening dat een parlementair kabinet ook een zo zwaarwichtige en politiek actuele kwestie als de abortusproblematiek dient aan te vatten en waren daarom in de laatste dagen van de tweede formatieperiode Den Uyl bereid een weg te bewandelen die tot een compromis zou leiden. De fracties van PvdA en D'66 waren hier niet toe bereid. Daarmee plaatsten niet wij, maar zij de abortuskwestie in een uitzonderingspositie, op grond van het motief dat inhoudelijke discussie binnen het kabinet alleen zou kunnen leiden tot „mar-chanderen over beginselen”. Ik was het daarmee niet eens, maar verwijt het hun niet. Maar zo u mocht menen, dat op grond van beginselen in de abortuskwestie de formatie niet had mogen stranden, achten wij ons niet het juiste adres voor een dergelijk verwijt. De indruk dat wij ons in onze eigen opvattingen omtrent deze materie hebben vastgebeten, is in strijd met de feiten. En men heeft niet het recht van ons te vragen in de abortuskwestie te handelen op een wijze, waartoe de formatie-partners op andere vitale punten terecht nooit bereid zouden zijn.

Maar - zo zoudt u kunnen insisteren - was het voor de CDA-fractie zelf niet verstandig geweest in deze gevoelige kwestie de beslissing uiteindelijk aan een parlementaire meerderheid over te laten? U zoudt er daarbij op kunnen wijzen dat de fractievoorzitters van PvdA en D'66 alsook de formateur zelf in zijn voorstellen respect hebben betuigd voor de CDA-bewindslieden door hen niet te willen verplichten een uit het parlement gekomen initiatiefontwerp te contrasigneren of met contrasignering daarvan in te stemmen. Het CDA zou zowel in het parlement als in het kabinet de vrijheid hebben gehad, om

tegen te stemmen en daarmee de vrijheid zichzelf niet te verloochenen.

Afgezien van het feit dat - zoals de heer Terlouw schreef - het starten van een parlementair kabinet met een ingebouwde kabinetscrisis niet fraai is, hebben wij hiertegen twee fundamentele bezwaren gehad:

1. Deze oplossing is in strijd met de aard van een parlementair kabinet. Het CDA zou immers in het kabinet gezeten hebben in een dubbele rol en met twee gezichten: enerzijds als volwaardige coalitiepartner en anderzijds als oppositionele getuigenispartij. Misschien heeft iemand die het als de eerste taak van christen-politici ziet „te getuigen van de christelijke leer” daarmee niet veel moeite. Maar wij achten dit tegenstrijdig en onverenigbaar met onze democratische gebruiken.

2. Maar - zo zoudt u kunnen insisteren - hanteert het CDA aldus het beroep op de aard van een parlementair kabinet niet teveel als politiek drukmiddel om zoveel mogelijk van haar eigen inzichten in een wettelijke regeling te doen opnemen? Mijn antwoord daarop luidt ontkennend. Het is volstrekt normaal dat partners van een coalitie in opbouw door middel van afspraken in een formatie aansturen op de totstandkoming van regelingen van omstrede onderwerpen die bij een vrije stemming in het parlement (de meerderheid ad hoc beslist) heel anders zouden komen te luiden.

Daarom zou uw vraag eigenlijk aldus moeten luiden: was het van het CDA niet prudenter geweest om afstand te doen van erkende democratische rechten en procedures, omwille van de geloofwaardigheid van het Evangelie?

Dit brengt mij op een uiterst belangrijke zin in uw brief, die voor onze houding van wezenlijk belang is. U schrijft: „We respecteren uiteraard dat het CDA op ethische gronden noch actieve noch passieve medewerking wil verlenen aan het tot stand komen van een abortuswetgeving die indruist tegen zijn gewetensovertuiging.” Het grote probleem hierbij is dat het realiseren van deze vrijheid niet zo eenvoudig is als het op het eerste gezicht lijkt, wanneer je als een grote fractie in het parlement zit.

Dit geldt niet alleen voor het nemen van deze vrijheid door onszelf, maar ook voor het geven van deze vrijheid door anderen aan ons. Ik wil dit nader verduidelijken.

Ook de heren Terlouw, Van Thijn en Den Uyl wilden aan het CDA de vrijheid geven noch actief noch passief medewerking te verlenen aan een abortuswetgeving die tegen ons geweten als politici indruist. De voorstellen Den Uyl bevatten hiervoor echter - hoe goed bedoeld ook - een schijnoplossing. Ook het nu medewerken aan de formatie van een coalitie-kabinet door de CDA-fractie is een ethische daad, waardoor wij verantwoordelijk worden voor al hetgeen waartoe de gedane afspraken zullen of kunnen leiden. Het eventueel straks tegenstemmen door CDA-bewindslieden bij de beslissing omtrent het al dan niet contrasigneren van een eventueel initiatiefontwerp zou niets afdoen aan de verantwoordelijkheid die de fractie nu zou nemen. Door het aanvaarden van de voorstellen-Den Uyl zou de fractie nu de weg hebben vrij gemaakt naar een beslissing, straks door het kabinet eventueel bij meerderheid te nemen, tot contrasignering van een uit het parlement gekomen initiatief-ontwerp. Hierbij bedenke men dat in de voorstellen-Den Uyl geen enkel inhoudelijk criterium voor deze beslissing was opgenomen, maar wel dat aan het tot wet worden van een door beide Kamers aanvaard wetsontwerp medewerking zou worden gegeven. Dit zou men niet alleen passieve, maar zelfs actieve medewerking kunnen noemen aan het tot stand komen van een wet waarvan de inhoud nu nog onbekend zou zijn, maar die waarschijnlijk zou neerkomen op vrijwel algehele liberalisering. Daarmee zou alle later getuigen in parlement en kabinet een hypocriet karakter gekregen hebben.

Als ethici en theologen zult u het met mij eens zijn dat ook het niet-meedoen, ook het

In het CHU-weekblad „de Nederlander” van vorige week vrijdag 28 oktober heeft de redactie een begin gemaakt met de publicatie van brieven met betrekking tot het bij de kabinet-formatie gesloten abortusakkoord. Zeven theologen zonden de Tweede-Kamerfractie van het CDA een open brief. Fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt beantwoordde met een lang epistel deze open brief.

De antwoordbrief ging uit van vier stellingen, te weten:

1. Het streven naar een kabinet-ontwerp; 2. de verhouding en het onderscheid tussen christelijk geloof en rechtsorde; 3. Pluriformiteit en gewetensvrijheid; en 4. De parlementaire verantwoordelijkheid en de aard van een parlementair kabinet.

In de Nederlander van vorige week stond hetgeen mr. Van Agt de theologen schreef over de eerste twee stellingen.

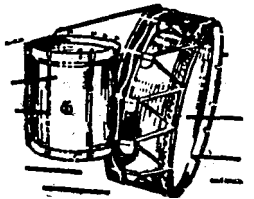
Elders op deze pagina staat de uitwerking van de laatste twee stellingen. Volgende week wordt het slot van de brief van de CDA-fractievoorzitter gepubliceerd.

aan de kand gaan staan, ook het eigener opgeven van invloed een ethische beslissing is, waardoor men medeverantwoordelijk is voor het uiteindelijke resultaat. Ik ben van mening dat wij als grote fractie omwille van 's lands belang alleen in het uiterste geval van het aanvaarden van regeringsverantwoordelijkheid moeten afzien. Uw vrees dat wij voortijdig onze pogingen zouden staken om met PvdA en D'66 tot een akkoord te komen, was dan ook ongegrond, zoals het verloop van de informatie-Veringa heeft aangetoond.

De enige mogelijkheid om enerzijds een parlementaire meerderheidsbeslissing die indruist tegen het politieke geweten van het CDA tot wet te maken én anderzijds het recht van het CDA te sauveren om alle actieve en passieve medewerking daaraan te weigeren, lag niet in onze handen, maar in de handen van de PvdA, D'66 en de VVD: namelijk door samen een kabinet te vormen. PvdA en D'66 hebben evenwel de VVD, waarmee zij aangaande abortus een in hun ogen voortreffelijk akkoord kunnen sluiten, als coalitiepartner in een kabinet uitgesloten. Zij wilden een kabinet vormen samen met het CDA. Blijkbaar achtten zij de verschillen van opvatting tussen hen en de VVD over tal van onderwerpen van andere aard te groot. Hun afwijzing van de VVD steunt op een keuze van prioriteiten: afgezien van de abortuskwestie konden zij beter zaken doen met het CDA. Maar dan willen wij hen aan die keuze ook houden.

Het gaat niet aan van twee walletjes te willen eten. Allerlei zaken in kunnen en kruiken willen brengen met behulp van het CDA als coalitiepartner, maar de abortuskwestie willen afhandelen met de grootste oppositiepartij, dat is een politiek laakbare tweesporigheid.

Wanneer PvdA en VVD elkaar uitsluiten, mag men ons geen blokkade-politiek verwijten, wanneer wij ons niet voor het blok laten zetten. Dat is geen kwestie van machtswellucht, maar de kwestie van het recht op een eigen politiek geweten.

**VAN DER GLAS
Heerenveen**

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Versterking aanbevolen van territoriale strijdkrachten

De Adviesraad Defensieaangelegenheden heeft de minister van Defensie advies uitgebracht over de territoriale verdediging in het kader van de defensie van West-Europa.

In het rapport doet de Adviesraad als slotsom van een beschouwing van de huidige Nederlandse territoriale verdediging de aanbeveling de bestaande territoriale strijdkrachten te versterken.

De raad heeft het begrip territoriale verdediging ook aan een ruimere beschouwing onderworpen en nagegaan of het invoeren van meer territoriale elementen in de verdedigingsconceptie van de NAVO een oplossing zou kunnen bieden voor bestaande problemen. Daarbij heeft de zorg voor het terugdringen van de rol van kernwapens en het optimaliseren van de niet-nucleaire optie vooropgestaan. Een grote meerderheid van de ADA vraagt die gedachten nader te onderzoeken en te beschouwen als een bijdrage in de discussie over de uitvoering van de strategie die Nederland in NAVO-kader zou moeten entameren.

Een minderheid van de raad (bestaande uit: prof. dr. mr. B. de Gaay Fortman en drs. D. M. Schut) erkent dat die ontwikkelde toekomstvisie een bijdrage kan leveren aan het terugdringen van de rol van kernwapens, maar heeft er bezwaar tegen dat toch wordt uitgegaan van een geïntegreerde verdediging in NAVO-verband waarvan kernwapens deel uitmaken. Deze minderheid ontwikkelt dan ook in het rapport een benadering die integratie in het NAVO-kader afwijst en als consequentie een nationale verdediging voorstelt, die vooralsnog niet anders dan op territoriale grondslag kan zijn gebaseerd.

De minister van Defensie vroeg aan de ADA in juli 1975 welke betekenis bij de huidige strategie nog aan de territoriale verdediging moet worden toegekend. Met name vroeg de minister voorts of er aanleiding was om de taak en de organisatie van de Nationale Reserve te herzien. Deze vragen bezag de Adviesraad tegen de achtergrond van de thans bestaande situatie met betrekking tot de Nederlandse territoriale verdediging.

Bij de minister kwam ook - gegeven de bestaande situatie - de vraag op, of beveiliging van de „lines of communication”, de verbindinglijnen over Nederlands grondgebied met strijdkrachten in de Duitse bondsrepubliek nog wel een puur nationale verantwoordelijkheid behoort te zijn. Ons land is immers het voornaamste toegangsgebied (zeehaven) van Noord-West Europa. De Adviesraad meende op grond daarvan niet te kunnen volstaan met het beschouwen van de huidige territoriale verdediging, maar een visie te moeten ontwikkelen op de rol van territoriale verdediging in de defensie van West-Europa, die aanzetten zou geven voor een nieuwe discussie over de uitvoering van de NAVO-strategie van de voorwaartse verdediging.

HUIDIGE TOESTAND

Bij de beschouwing over de huidige toestand van de Nederlandse territoriale verdediging constateert de ADA, dat de thans ter beschikking staande territoriale strijdkrachten te gering in aantal zijn en kwalitatief veel te wensen overlaten. Er lijkt niet te zijn uitgegaan van een goede bepaling van de behoefte aan benodigde middelen. Slechts het deel van de Koninklijke landmacht dat overblijft nadat het Eerste Legerkorps zijn oorlogslocaties in de Duitse bondsrepubliek heeft ingenomen is voorbestemd voor de moeilijke en uitgebreide taak van de territoriale verdediging in Nederland, aldus de ADA. Die taak omvat o.m. beveiliging tegen dreiging over land en uit de lucht tegen objecten (vliegvelden, pijpleidingen, havengebieden, bruggen, installaties); beveiliging tegen luchtlandingen; bestrijden van de luchtlandingseenheden, subversieve groepen en geïnfiltrerde troepen; vrijhouden van aan- en afvoerlijnen.

De territoriale eenheden die voor deze taken zijn bestemd op het niveau van het Nationaal Territoriaal Commando (vijf doeleinden luchtdoelartillerie, drie infanteriebeveiligingsbataljons, enkele compagnieën commandotroepen, twee infanteriebrigades en een geniegroep), staan door hun mobilisabele status niet geheel gereed als het vitale mobilisatieproces van het legerkorps en de verplaatsing naar de Duitse bondsrepubliek op gang komen, constateert de ADA. Ook geven termen als „brigade” en „bataljon” een te optimistisch beeld. Luchtverdediging voor vliegvelden en havens die deel uitmaken van de „lines

of communication” is nauwelijks aanwezig en de genie-mogelijkheden zijn door ontbreken van uitrusting beneden peil, oordeelt de raad. Door maatregelen tot eerdere mobilisatie, door modernisering en uitbreiding van de bewapening (anti-tankwagens, artillerie) en door verhoging van de mobiliteit, wil de ADA de situatie van deze territoriale eenheden verbeteren. Daarbij wordt sneller doorschuiven van materieel van het legerkorps naar de territoriale strijdkrachten voorgesteld.

Ook voor de infanteriebeveiligingscompagnieën en de pelotons Nationale Reserve (bestaande uit part time vrijwilligers), die provinciaal en regionaal zijn ingedeeld, wil de Adviesraad verbeteringen. Er zijn nu negen infanteriebeveiligingscompagnieën paraat; dat is volstrekt ontoereikend voor territoriale beveiliging in een mobilisatiefase, waarschuwt de raad. De mobilisabele status van de andere 46 beveiligingscompagnieën komt de geoeffendheid niet ten goede, zegt de ADA verder. Voor deze eenheden wil de raad invoering van gepantserde personeelsvoertuigen, moderne bewapening en mobiele verbindingsmiddelen.

Ondanks de voorbeeldige inzet van het personeel zijn de honderd pelotons Nationale Reserve maar gedeeltelijk inzetbaar voor de toegedachte belangrijke taken: bewaking bij mobilisatie en in oorlogstijd van verbindingen, wegen, bruggen, e.d. in de omgeving van de plaats van vestiging. De ADA merkt op, dat de wapens van de pelotons Nationale Reserve sterk verouderd zijn, dat de munitie situatie over het algemeen slecht is en dat de verbindingsmiddelen ontbreken. Er zijn ook personeelstekorten en de geoeffendheid laat te wensen over; de aan vrijwilligers toegekende vergoedingen vindt de raad laag, de rechtspositie onvoldoende geregeld. Eigenlijk kunnen de pelotons thans slechts eenvoudige politiediensten verrichten, zegt de ADA, terwijl zij eigenlijk in staat moeten zijn objecten te beveiligen en pogingen tot sabotage of versterking van de openbare orde tegen te gaan.

De voor de huidige territoriale eenheden bepleite verbeteringen brengen hogere kosten met zich mee, vindt ook de ADA. Maar de geloofwaardigheid van de conventionele defensie wordt volgens de raad gediend en de rol van kernwapens zodoende teruggedrongen.

MEERDERHEIDSVISIE

In het denken over de territoriale verdediging op langere termijn komt een grote meerderheid van de Adviesraad tot voorstellen voor een andere uitvoering van de huidige NAVO-strategie, die een reëel defensief vermogen in het achterland schept. Daarbij rechtstreeks betrokken territoriale strijdkrachten zouden dan niet onder nationaal bevel moeten blijven, maar deel moeten gaan uitmaken van de NAVO-strijdkrachten onder geïntegreerd bevel. De raad denkt aan territoriale strijdkrachten die men zou kunnen beschouwen als de „overwegend statische gevechtsarm van de NAVO”. Zij zouden moeten bestaan uit snel oproepbare eenheden met relatief eenvoudige bewapening (antitankwapens, draagbare luchtverdedigingswapens, mijnen, mortieren, enz.). Hun kracht zou liggen in hun grote aantallen en in hun gedecentraliseerde opstelling.

Zulke territoriale eenheden zou men in de visie van de Adviesraad, niet alleen in het etappegebied (de Benelux) moeten vinden, maar ook in dat deel van de Duitse bondsrepubliek waar zich de hoofdmacht van de NAVO bevindt. Zelfs denkt men aan zulke eenheden vlak achter de frontlijn, waardoor de onderdelen van de NAVO-hoofdmacht wat meer tijd zouden krijgen in hun oorlogsopstellingen aan te komen. In een stelsel van louter territoriale eenheden - ongeveer gelijk aan dat van Zweden of Zwitserland - ziet de ADA voor Centraal Europa geen mogelijkheden, omdat grote troepenconcentraties van het Warschaupakt dit stelsel gemakkelijk zouden kunnen doorbreken en daarmee delen van Europa lamleggen.

De Adviesraad noemt een aantal voordelen die een omvangrijker en moderner territoriale organisatie op den duur zou meebrengen. De dienstplichtlast zou eerlijker kunnen worden verdeeld, want alle geschikte jonge mannen zouden kunnen worden opgeroepen. Na hun eerste oefeningen zouden zij deels worden ingedeeld bij de reserve van een NAVO-eenheid (voor Nederland het legerkorps), deels deel gaan uitmaken van een territoriale eenheid, die

Minister Stemerding van Defensie heeft het eerste advies van de Adviesraad Defensieaangelegenheden gepubliceerd. Het advies, dat handelt over de territoriale verdediging, werd 16 september 1977 aan de minister aangeboden. Het is thans o.m. toegezonden aan de vaste commissies voor Defensie van de Eerste en de Tweede Kamer. De minister heeft ten aanzien van de in het rapport van de Adviesraad vervatte voorstellen nog geen standpunt bepaald.

De Adviesraad Defensieaangelegenheden (ADA) werd in mei 1975 ingesteld om de regering te adviseren omtrent tactische en strategische aangelegenheden, het materieel, alsmede technische, organisatorische en financiële problemen van de krijgsmacht. De adviesraad volgde de vroegere Staatscommissie voor defensie op. De raad heeft een brede samenstelling; naast deskundigen uit parlementaire sfeer, maken ook personen die geacht worden het vertrouwen te hebben van werkgevers- en werknemersorganisaties, alsmede wetenschapsbeoefenaars er deel van uit.

Voorzitter van de ADA is de heer W. Wierda, oud PvdA-lid van de Tweede Kamer en oud-voorzitter van de Staatscommissie voor Defensie. Leden van de adviesraad zijn thans mevrouw J. van Leeuwen (lid van de Tweede Kamer-CDA), en de heren J. P. van den Bent

(directeur AKZO-concern), P. Dankert (lid van de Tweede Kamer-PvdA), A. van Es (oud-staatssecretaris van Defensie), J. van Elsen (oud-lid van de Tweede Kamer-KVP), prof. dr. mr. B. de Gaay Fortman (lid van de Eerste Kamer-PPR), prof. dr. V. Halberstadt (hoogleraar openbare financiën in Leiden), mr. J. L. Heldring (secretaris-generaal van het Genootschap voor internationale zaken), P. L. Justman Jacob (oud-voorzitter raad van bestuur Estel en Hoogovens), mr. H. A. F. M. O. van Mierlo (oud-lid van de Tweede Kamer-D'66), ir. A. Meijer (directeur VMF-Werkspoor), H. J. Neuman (directeur NIVV), P. Brussel (oud-bestuurslid NKV), A. Ploeg (lid van de Tweede Kamer-VVD), drs. D. Schut (politicooloog VU Amsterdam), prof. mr. P. J. Teunissen (bijz. hoogleraar en hoofdmedewerker polemologisch instituut Groningen), dr. K. de Vries (lid van de Eerste Kamer-CDA), mr. K. G. de Vries (lid van de Tweede Kamer-PvdA), R. Wijkstra (oud-penningmeester NVV, directeur De Centrale) en drs. Y. P. W. van der Werff (lid van de Eerste Kamer-VVD).

De werkgroep uit de ADA die het advies voorbereide bestond uit de heren dr. K. de Vries (voorzitter), prof. dr. mr. B. de Gaay Fortman, A. Ploeg, prof. mr. P. J. Teunissen en W. Wierda.

ook herhalingsoefeningen zouden moeten houden.

Het voorziene systeem zou ook de bevolking meer aan haar woonplaatsen binden, aldus de ADA, en daardoor een aanpak van het vraagstuk van de in oorlogstijd vluchtende bevolking mogelijk maken. Verder zouden territoriale eenheden niet alleen snel, maar daarbij ook per land of per streek kunnen worden gemobiliseerd. Dit geeft betere mogelijkheden tot crisisbeheersing. Meer en modernere territoriale eenheden zouden de NAVO ook bij een gewapend conflict in de eerste fase minder eenzijdig afhankelijk maken van een snelle aanvoer van eenheden uit de Verenigde Staten en Canada.

In de visie van de ADA is wel een nieuwe gemotiveerdheid bij de bevolking en de strijdkrachten nodig. Het gedachte systeem zal zeker financiële offers vergen (oproepen meer dienstplichtigen) maar „het gevoel dat in de conceptie van een territoriale verdediging een wezenlijke kans zit op het terugdringen van de rol van kernwapens in Europa en dat aldus een bijdrage kan worden geleverd aan het bevorderen van vrede en stabiliteit zal zeker stimulerend werken op de motivatie en de bereidheid tot het brengen van financiële offers,” aldus de meerderheid van de ADA.

MINDERHEIDSVISIE

Een minderheid van de Adviesraad ziet geen aanwijzingen dat de gedachten over de strategie die de meerderheid van de ADA heeft ontvouwd, binnen de NAVO

veel kans maken. Daarom zal volgens deze minderheid ook nagedacht moeten worden over de mogelijkheden tot het doen van eenzijdige stappen op weg naar een meer verantwoord veiligheidsbeleid. Zo'n veiligheidsbeleid zou de tegenstander een afschrikkingsbeeld moeten geven, dat hem bewijst dat slechts tegen hoge kosten een militaire operatie tegen ons land worden voltooid, zonder dat dit als een onmiddellijke dreiging tegen eigen territoriale integriteit wordt ervaren.

Op lange termijn moet worden gezocht naar alternatieven voor militaire verdediging (zoals „sociale verdediging”), aldus deze twee ADA-leden. Intussen moet voor de nog noodzakelijke militaire verdediging een meer aanvaardbare vorm worden gevonden dan de huidige strategie, die een offensieve opstelling inhoudt en die gebruik maakt van dreiging met kernwapens. De minderheid van de ADA ontwikkelt dan ook een visie waarin Nederland zich voor zijn verdediging baseert op een aantal uiterst mobiele conventionele eenheden, die pas aan de hoofdmacht van de NAVO in de Duitse bondsrepubliek mogen worden toegevoegd als die hoofdmacht is losgekoppeld van de nucleaire strategie. Voor de verdediging van Nederlands grondgebied, aldus de ADA-minderheid, wordt deze strijdmacht aangevuld met een aantal snel mobilisabele territoriale eenheden.

H. L.

Ontvangen boeken

TWAALFDE EN DERTIENDE DEEL DOCUMENTATIREEKS „NAAR EEN NIEUWE GRONDWET?” VERSCHENEN

Bij het Staatsuitgeverijbedrijf te 's-Gravenhage zijn verschenen de delen 12 en 13 van de documentatiereeks „Naar een nieuwe grondwet?”. Deze reeks bevat een uitvoerige documentatie over de herziening van de Grondwet.

De beide thans verschenen delen dragen de titel „Nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid”.

Zij bevatten de in 1974 door de regering gepubliceerde Nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid en de behandeling van de nota door de Tweede en de Eerste Kamer, alsmede de brief van de minister van Binnenlandse Zaken over de verdere gang van zaken ten aanzien van de grondwetsherziening.

Met deze in juni 1975 verschenen brief werd de parlementaire behandeling van de nota afgesloten.

De tekst van de delen 12 en 13 vormen een geheel. Aan deel 13 zijn samenvattende

registers toegevoegd met betrekking tot de inhoud van de beide delen.

De documentatiereeks omvat nu, inclusief de twee boven aangekondigde boeken, dertien delen. De delen één tot en met elf bevatten een 3-tal onderwerpen die als volgt in de onderscheiden delen zijn opgenomen: delen 1, 5 en 6: parlementaire geschiedenis van de Proeve van een nieuwe grondwet, respectievelijk rond de algehele herziening van de grondwet; de delen 2, 3 en 4: adviezen van politieke en maatschappelijke organen over vernieuwing van Grondwet en Kieswet; de delen 7 tot en met 11: de grondwetsherzieningsvoorstellen die hebben geleid tot de grondwetsherziening 1972 en hun behandeling in de beide Kamers der Staten-Generaal. Het volgende boek dat in deze reeks zal verschijnen zal betrekking hebben op de parlementaire geschiedenis rond de algemene grondwetsherziening vanaf het optreden van het kabinet-Biesheuvel.

H. L.

Adjunct-sekretaris CDA benoemd

Met ingang van 1 november 1977 is tot adjunct-sekretaris van het CDA benoemd mr. J. W. R. de Savornin Lohman. De heer Lohman, die in Leiden heeft gestudeerd, is 27 jaar en woont te Den Haag. De bezetting van het CDA-secretariaat, dat is gevestigd aan de dr. Kuiperstraat 3 te Den Haag, is thans als volgt:

mr. J. W. R. de Savornin Lohman, adjunct-secretaris

Nel van der Zande, adm. medewerkster

mr. J. G. H. Krajenbrink, secretaris

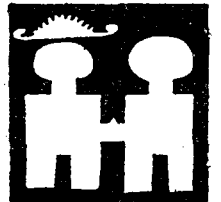
Janny Kroon-Omolee, secretaresse

Marjolein van Geest-Kuipers, telefoniste

Adres: CDA, postbus 85676 te Den Haag.

Tel.: 070-46.52.22 of 070-64.79.40.

chjo

50 jaar

Er zijn, na het vorige nummer van „de Nederlander”, weinig nadere mededelingen te doen over het programma van de viering van het 50-jarig bestaan van de CHJO. Wij zijn nog steeds bezig met de voorbereidingen om een goed programma te kunnen bieden op 26 november a.s. Zodra het programma, met sprekers e.d., definitief vaststaat zul u via dit blad daar ongetwijfeld meer over horen.

Wel willen we in dit stadium graag een overzicht van de deelnemers. Dit o.a. in verband met de reservering van lunch en diner. Het diner zal bestaan uit een eenvoudige, doch voedzame boerenkoolmaaltijd. Wij laten daarom hieronder een opgavevolggen. Hopelijk vult ieder die wil komen deze in en stuurt hem zo spoedig mogelijk op naar het secretariaat van de CHJO, Berkelstraat 78, Utrecht. Men kan zich ook telefonisch opgeven op tel. nr.: 030-884687.

Voor zover u het uit vorige nummers van „de Nederlander” nog niet begrepen had: ieder die belangstelling heeft voor de CHJO en ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de CHJO blijf u geven van zijn of haar medeleven is uiteraard van harte welkom.

Zo denk ik er over

De redactie van „de Nederlander” behoudt zich het recht voor te lange ingezonden stukken te bekorten.

Gasprijs blijft laag

Naar verhouding zal de gasprijs ook na een eventuele verhoging van de BTW betrekkelijk laag blijven. Huisbrandolie zal ongeveer tweemaal zo duur blijven, aangezien de hogere BTW ook voor huisbrandolie zou gelden.

De prijs voor huisbrandolie voor woningverwarming is tegenwoordig met BTW circa 47 cent per liter. (Als men een grotere voorraadtank van 2.000 à 3.000 liter heeft, is die prijs wat lager.) De verbrandingswaarde van een liter olie is ongeveer gelijk aan die van een kubieke meter aardgas. Een kubieke meter aardgas kost momenteel met BTW circa 24 cent. Straks zouden de prijzen van olie en gas respectievelijk 53 cent en 27 cent worden.

D.w.z. voor gas een verhoging van 3 cent, voor olie met dezelfde verbrandingswaarde een verhoging van 6 cent! Natuurlijk, misschien is het beter dat iedereen maar gaskachels neemt, maar er zijn afgelegen percelen waar een gasaansluiting slechts met grote kosten is te maken.

Het voorstel tot BTW verhoging van 4 naar 18 procent op brandstoffen wordt gemotiveerd met het argument dat hogere brand-

stofprijzen zullen stimuleren tot besparing. Terecht. Het is te gek, wanneer het handiger is om ramen extra open te zetten, dan om op de verwarming te letten, of wanneer het voordeliger is om extra te stoken dan om de kou van het dak en de buitenmuren door isoleren wat af te scherpen.

De manier waarop men de brandstofprijzen nu wil verhogen roept zo enkele vragen op.

- De BTW verhoging zou ook gelden voor vastrecht. Door zuiniger stoken kan de bewoner dit niet verlagen.

- Is niet op een andere manier aan de prijscompensatie-regeling te ontkomen?

- Hogere BTW in elk geval liever niet op vastrecht?

- Kunnen meterstanden niet wat vaker dan eens per jaar worden opgenomen, zodat bewoners aan de rekening beter merken wat het werkelijke gasverbruik is geweest? Tenslotte nog dit: Bij een bestaande werkeloosheid is het eigenlijk vreemd dat nog steeds een aanzienlijke belasting op menselijke energie (loonbelasting) wordt geheven of eigenlijk maar weinig belasting op energie uit brandstof. Misschien zouden we BTW moeten vervangen door Etw (Energie toegevoegde waarde).

Utrecht ing. Hendrik Venema

Ondergetekende,

naam:

adres:

woonplaats: telefoon:

geeft zich hierbij op voor het bijwonen van de viering van het 50-jarig bestaan van de CHJO op 26 november a.s. te Amersfoort.

Hij-zij is van plan ... introducé(e)s mee te brengen en neemt deel aan

0 de lunch à f 8,00 p.p.

0 het diner à f 7,50 p.p.

Handtekening:

De prijs voor de deelname aan de maaltijden kan op de dag zelve voldaan worden.

E. J. Bluemink
algemeen secretaris CHJO.

Unie bureau - Service bureau

Er zijn problemen die..... eenvoudig op te lossen zijn. Daartoe behoren bij kiesverenigingen voorkomende zorgen. Bijvoorbeeld:

De secretaris peinst: „Hoe kom ik aan adressen?”

Het uniebureau kan alle gewenste adressen verstrekken, afgedrukt op plakstrookjes, mits deze tijdig besteld worden. Op vastgestelde data geven wij opdrachten voor de vervaardiging van deze strookjes door aan het computercentrum

Deze data zijn voor het lopende jaar:

10 november, 24 november en 8 december.

Indien u ruim voor die data uw bestelling opgeeft heeft u hetgeen u

verlangt binnen veertien dagen in huis.

Adressenmateriaal veroudert snel. De adressen- en informatiegids CHU 1976 is op veel punten al verouderd. Het blijft evenwel een onmisbaar boekje voor elke secretaris (verkrijgbaar door overmaking van f 4,- op giro 169900, t.n.v. CHU, Den Haag).

Voor secretarissen van kamer- en statenkringen kunnen wij, zoals gebruikelijk, CHU-enveloppen leveren met daarop afgedrukt de adressen van secretarissen, penningmeesters of voorzitters van kiesverenigingen. Voor de enveloppen en het afslaan van de adressen wordt een kleine vergoeding in rekening gebracht. Ledenadressen op plakstrookjes kosten 3 cent per stuk. In duplo afgedrukt betaalt u de helft.

De penningmeester peinst: „Hoe kom ik aan geld?”

Het Uniebureau int de contributie centraal op gironummer 169900 t.n.v. CHU, Den Haag. Van de ontvangen bedragen heeft:

- de kiesvereniging recht op 20%,

- de statenkring recht op 5%,

- de kamerkring recht op 15%.

Het landelijk bestuur (en daarmee jongeren, vrouwen, kadervorming Lohmanstichting, uw ledencontactblad, het Uniebureau, enz.) ontvangt 60%.

Het Uniebureau wil graag uw aandeel overmaken, doch heeft daarvoor Uw giro/bankrekeningnummer nodig.

Het vlotste kan de afrekening plaatsvinden indien op de naam van de kiesvereniging een rekening geopend wordt. Dan kan jaarlijks uw contributieaandeel automatisch overgemaakt worden. In de toekomst kunt u er dan op rekenen per maart/april de afrekening van het oude jaar en een voorschot voor het lopende jaar te ontvangen.

Uniebureau: uw servicebureau!

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

MAKELAARSKANTOOR

HOOGENRAAD

HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken
Taxatiën

BOUWBEDRIJF

**Fa. C. Spijker
& Zn.**

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

**Adverteer
in de
Nederlander**

HANAB B.V.

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaan gas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid
Badhuisstraat 95
Vlissingen
Postbus 151
Telefoon (01184)
144 61 - 191 92

BETONFABRIEK 'VRIJENBAN'

A. M. HOEKE

Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008

BETONWAREN

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

**Meester's
Bouwbedrijf**

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

INTERIEURVERZORGING N.V.
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAW

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

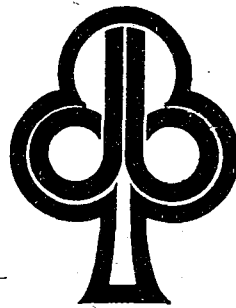
KAMERBREED
TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**
dan

**VAN
ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20
Zutphen

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetformatie 16

De Groot-Vizier en zijn lakeien Victoria en Gladstone

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer

1. KABINETSFORMATIE 16

Het zal de lezers van De Nederlander opgevallen zijn dat in de reeks artikelen over de kabinetformatie er na Kabinetformatie nr. 13 twee weken geen artikel in De Nederlander is verschenen. De reden daarvan was tweërlei.

In de eerste plaats waren de werkzaamheden, verbonden aan het verloop van de kabinetformatie zodanig, dat het nauwelijks mogelijk was, fysiek gezien, een artikel tot stand te brengen.

Een tweede overweging daarbij was echter, dat de situatie ook weinig aanleiding gaf om in De Nederlander over deze zaak op die ogenblikken een artikel te doen verschijnen. Eerder het tegendeel was het geval.

2. Professor Van der Grinten

Zojuist heeft het kabinet van Hare Majesteit de Koningin het volgende meegegeeld:

„Hare Majesteit de Koningin heeft hedenmorgen op Paleis Soestdijk conform het advies van de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van het CDA, mr. A. A. M. van Agt, prof. mr. W. C. L. van der Grinten ontvangen en hem verzocht de mogelijkheden te onderzoeken om op de kortste termijn te geraken tot de vorming van een kabinet dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden.”

Drie elementen uit dit bericht verdienen enige aandacht. In de eerste plaats: Wie is Mr. W. C. L. van der Grinten? In de huidige politiek is Van der Grinten niet meer erg actief. Opmerkelijk in zijn carrière is, dat hij de eerstbenoemde staatssecretaris in Nederland is geweest. In het Ministerie Drees/Van Schaik, dat op 7 augustus 1948 werd gevormd, trad mr. Van der Grinten als staatssecretaris bij het Ministerie van Economische Zaken op. Minister was destijds de huidige president-directeur van de Amrobank, prof. dr. J. R. M. van den Brink. Prof. Van der Grinten geldt als één van de grootste kenners van het vennootschapsrecht. Ook in andere onderdelen van de rechtswetenschappen is hij één der corifeën.

Hij is een zeer actief lid van de Sociaal-Economische Raad. En neemt onder de kroonleden van die Raad een uiterst voor- aanstaande positie in. Hij is daarbij zowel van werknemerszijde als werkgeverszijde een zeer gewaardeerde figuur.

De keuze van deze van de politiek wat afstandelijke figuur lijkt derhalve, gelet op zijn zeer grote kwaliteiten, een buitengewoon goede beslissing.

Het tweede punt dat aandacht verdient:

in het bericht van Soestdijk is het feit, dat verzocht wordt tot vorming van een kabinet dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden. Deze opdracht is een zeer ruime. Het lijkt mij dat die opdracht moeilijk anders kan worden geïnterpreteerd dan dat een zodanig kabinet moet worden gevormd, dat op die voldoende mate van steun kan rekenen. Daarbij wordt het parlementair, dan wel extra parlementair karakter van het kabinet naar het schijn buiten beschouwing gehouden, terwijl eveneens de wijze, waarop die steun wordt verkregen buiten beschouwing blijft.

Dat betekent in feite ruimte voor een zoda-

nige samenstelling van het kabinet, dat de mate van bundeling van het kabinet voor de verschillende partijen, die daaraan steun verlenen, zoals dat ook bij het vorig kabinet het geval was, een verschillend zal kunnen zijn.

dat gebruikt zijn de woorden: „op de kortste termijn”.

Een derde punt dat opvalt in het advies is:

dat gebruikt zijn de woorden: „op de kortste termijn”.

Dat betekent, dat Hare Majesteits wens is, dat nu eindelijk en wel op de kortste termijn tot vorming van een kabinet wordt overgegaan. Het kabinet moet nu op de kortste termijn tot stand komen.

Een mening die wij, zoals ook uit de voorgaande artikelen is gebleken, zeer van harte ondersteunen.

3. BANDOPNAMES

In het Vrije Volk van zaterdag 5 november komt een buitengewoon interessant bericht voor. Zoals bekend is het Vrije Volk zeer nauw verbonden met de Partij van de Arbeid. Vroeger was het formeel het partijblad van die partij zoals onze Nederlander. Het blad vermeldt een weergave van een gesprek, dat de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van het CDA, mr. A. A. M. van Agt tijdens een persconferentie vrijdagmiddags heeft gegeven.

Die weergave lijkt zeer letterlijk, want zij komt erg overeen met bijzondere woordenkeus, die voor onze fractie-voorzitter zozeer kenmerkend is. Opmerkelijk is dan echter, dat het Vrije Volk daarop ontkent, dat de fractievoorzitter van het CDA daarin de waarheid heeft gesproken.

Het Vrije Volk zegt namelijk, dat het beschikt over de letterlijke tekst van een telefoongesprek, dat tussen de formateur (drs. J. M. den Uyl) en de fractievoorzitter (mr. A. A. M. van Agt) is gevoerd. En het ontleent die opvatting aan het feit, dat het beschikt over een bandopname van dat gesprek. Dit is een buitengewoon interessant gegeven. Het verdient ongetwijfeld nader onderzoek.

Ook de Kamer zal ongetwijfeld geïnteresseerd zijn in de vraag of die bandopnames werkelijk bestaan en zo ja, wat de precieze inhoud van deze bandopnames wel is geweest.

Er zijn dus nu drie belangrijke vragen:

- bestaan die bandopnamen werkelijk
- zo ja, wie heeft die bandopnamen opgenomen en in wiens opdracht?
- welke is de nauwkeurige inhoud van die opnamen

4. DE GRONDWET

a. De Ministers.

Artikel 86 van de Grondwet luidt als volgt: „De koning stelt ministeriële departementen in. Hij benoemt ministers en ontslaat hen naar welgevallen. Hij kan ministers benoemen, die niet belast zijn met de leiding van een ministerieel departement” en voorts „De ministers zorgen voor de uitvoering der Grondwet en der andere wetten voorzover dit van de Kroon afhangt.”

Daarin wordt nog eens vastgelegd hoezeer de ministers verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Grondwet en de wetten. Zij zijn voor de uitvoering daarvan ver-

De ministers zijn voor hun daden verantwoordelijk tegenover de Staten-Generaal.

Nog minder dan volksvertegenwoordigers hebben zij een rechtstreekse verantwoordelijkheid tegenover hun partijen.

Het is niet onbelangrijk dit hier te signaleren, aangezien een misbruik met betrekking tot de relatie partij/volksvertegenwoordiger in het bijzonder t.a.v. het afleggen van verantwoordelijkheid zich thans dreigt voort te zetten tot de relatie minister en politieke partij, dat is nog veel bedenkelijker. Ministers zijn dienaren der Kroon en als zodanig verantwoordelijk tegenover de Staten-Generaal. Dat is onze constitutie. Daarnaast dienen de ministers zich te gedragen en als men die situatie wenst te veranderen dient men de grondwet te wijzigen en niet tot gebruiken over te gaan, die in feite een aantasting van de grondwettelijke bepalingen betekenen.

b. De Staatssecretarissen

Omtrent de staatssecretarissen luidt artikel 86 van de Grondwet als volgt:

„Hij (de minister) kan voor een departement één of meer staatssecretarissen benoemen, die in alle gevallen, waarin de minister, hoofd van het departement, zulks nodig acht en met inachtneming van diens afwezigheid in diens plaats als minister optreden.

De staatssecretaris is uit dien hoofde verantwoordelijk, onverminderd de verantwoordelijkheid van de minister, hoofd van het departement.”

Er is bij deze kabinetformatie enige discussie geweest over de aanstelling van staatssecretarissen. Daarbij ging het met name om de keuze van personen en de omschrijving van hun taken. Er is gesteld dat alvorens tot benoeming van ministers over te gaan de omschrijving van de taken der staatssecretarissen zou dienen vast te staan. Eveneens zou vast dienen te staan de persoonskeuze van de betrokken staatssecretarissen.

Zulks nu schijnt mij voorshands in strijd met de grondwet, waarin immers nadrukkelijk is gesteld, dat het de minister is die bepaalt als hoofd van het departement of hij een staatssecretaris nodig acht aan te stellen. Het is de door de kroon benoemde minister die dient te beslissen of er een staatssecretaris op een bepaald departement dient te verschijnen of niet. Het is ook de minister die de aanwijzingen geeft voor het optreden van de staatssecretaris. De minister bepaalt derhalve de taakomschrijving van de betrokken staatssecretaris. Bovendien lijkt mij uit overwegingen van een goed functioneren van een kabinet een goede verstandhouding tussen minister en staatssecretaris volstrekt noodzakelijk. Derhalve zal de minister op de persoonskeuze van deze staatssecretaris ook een buitengewoon belangrijke invloed dienen te hebben.

Ook bij deze kabinetformatie lijkt het mij uitermate belangrijk, dat ook op dit deel van artikel 86 van de grondwet nauwkeurig wordt acht geslagen.

c. De keuze van personen als ministers

In een vorig artikel heb ik er al op gewezen, dat de christen-democraten voor de verkiezingen hebben gesteld op gelijkwaardige wijze in een kabinet met de socialisten te willen zitting nemen. Die gelijkwaardigheid omvat drie elementen. Het eerste element is de gelijkwaardigheid in kwantiteit (hoeveelheid).

Het tweede element van gelijkwaardigheid is het element van kwaliteit (m.a.w. het

totale gewicht der portefeuilles).

Het derde element is het element der gelijkwaardigheid van de beoordeling van elanders kandidaten.

Het lijkt ondenkbaar voor de christen-democraten dat zij aanvaardbaar achten hun kandidaten wensen te zien gewogen en al dan niet te zwaar bevonden, terwijl het omgekeerde niet het geval is.

Daarbij moge met een glimlach misschien eventueel een enkel ogenblik bij opwelling teruggedacht worden aan de bekende fabel van de Groot-Vizier die al zijn grootviziers en viziers (ministers) ontsloeg en tenslotte een kabinet van uitsluitend lakeien overhield. Het ging niet zo goed met die Groot-Vizier en zijn partijen.

Maar die fabel heeft totaal niets met de huidige werkelijkheid te maken.

5. VICTORIA EN GLADSTONE

Een en andermaal heb ik betoogd in De Nederlander, dat met de grootste spoed een kabinet tot stand moet komen. Toch wil ik u een historische gebeurtenis uit 1884 niet onthouden.

Koningin Victoria had in het Engelse imperialistische tijdperk te maken in hoofdzaak met twee belangrijke minister-presidenten.

De eerste was Disraëli, een schijnbaar onderdanig man, die met Koningin Victoria uitstekende relaties onderhield.

Zijn onderdanigheid was slechts schijn, maar koningin Victoria was toch erg met Gladstone ingenomen.

Daarnaast met Gladstone, een zuur, hooghartig mens. Hij stond zeer op de prageratieven van de minister-president en tussen hem en koningin Victoria was een wederzijdse antipathie. Aan het einde van een vijfjarige kabinetsperiode verweet koningin Victoria aan Gladstone, dat hij zo weinig tot stand had gebracht.

Gladstone antwoordde: „It was, Your Majesty, an excellent government: „An no legislation at all” („Het was een uitstekend kabinet, Majesteit: „Geen enkele wetgeving kwam tot stand.”)

Kom daar nu eens om, zou je bijna zeggen.

In elk geval is het wel zo, dat het beter is, dat geen wetgevingen tot stand komen dan slechte wetgevingen en voor dit laatste blijven wij op dit ogenblik in elk geval gespaard.

Maar het is slechts een anecdote, die ons misschien in deze droeve politieke situatie een glimlach mag ontlokken.

Want het is werkelijk zo dat in deze tijd van stijgende criminaliteit en stijgend terrorisme, van zo'n hoge werkeloosheid en een voortdurende geldontwaarding op de kortste termijn een kabinet tot stand dient te komen.

Ook dat is een belangrijke opdracht, die is begrepen in de opdracht, die Hare Majesteit de Koningin aan prof. Van der Grinten heeft gegeven en waarvan wij mogen hopen, dat zij eindelijk zal worden uitgevoerd.

CHJO -

50 jaar

26 november a.s.

in Amersfoort

Van de vier voorzitters

De voorzitters van CDA, KVP, ARP en CHU, respectievelijk de heren prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, W. J. Vergeer, H. A. de Boer en mr. O. W. A. van Verschuer, hebben zich met een brief gericht tot de besturen van alle plaatselijke afdelingen van de christen-democratische partijen. De tekst van deze brief luidt:

Geacht bestuur,

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit. Daarom wenden wij ons thans tot u. Het jaar 1978 wordt belangrijk. Immers, in dat jaar vinden er verkiezingen plaats voor leden van de Provinciale Staten en de Gemeenteraden. Speciaal met het oog op de laatste verkiezingen wenden wij ons tot u. Het is voor de drie partijen en voor ons samenwerkingsverband, het CDA, van wezenlijke betekenis hoe wij ons - ook in deze verkiezingen - gezamenlijk zullen presenteren.

Vier jaar geleden, op 31 augustus 1973, hebben wij ons ook tot u gericht. Wij deden toen een beroep op u om bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 ten aanzien van program, lijst en fractie tot een zo groot mogelijke eenheid te komen, opdat de christen-democratische verbondenheid duidelijk zou blijken.

Wij waren ons er toen, en ook nu, van bewust dat de regionale en plaatselijke partij-organen hun bevoegdheden hebben en dat rekening moet worden gehouden met wat in regionale en plaatselijke verhoudingen mogelijk is.

Sinds het schrijven van die brief is er het een en ander gebeurd. Het CDA kwam als federatie tot stand; wij namen met een lijst en één program aan de verkiezingen van 25 mei j.l. deel. Onze vertegenwoordigers in de

Tweede Kamer vormen nu één fractie. Het mag ons soms niet snel genoeg gaan, maar er zijn wel resultaten geboekt. Het zal duidelijk zijn dat het CDA op provinciaal en gemeentelijk niveau bij deze ontwikkeling niet kan achterblijven.

In 1974 kwamen de christen-democraten in ruim 200 gemeenten met een lijst uit. Onze verwachting is dat dit aantal, gezien de voortgeschreden ontwikkeling, bij de komende Raadsverkiezingen veel groter zal zijn.

Uiteraard ligt het voor de hand dat men met één CDA-lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen deelneemt, indien er een gemeentelijk CDA-verband bestaat. Het verdient in het algemeen aanbeveling - mede in het licht van de huidige landelijke situatie - het uitkomen met CDA-lijsten zoveel mogelijk te bevorderen, ook als er nog geen sprake is van een gemeentelijk CDA-verband.

Wil het CDA op de lange termijn voet aan de grond krijgen onder de brede lagen van de bevolking, dan moet het CDA ook in ieder vertegenwoordigend gemeentebestuur een stevige basis hebben. Het is naar onze overtuiging logisch en noodzakelijk dat het CDA zich in de gemeentelijke politiek duidelijk presenteert. De gemeentelijke zaken zijn te belangrijk om aan belangengroepen c.q. plaatsgebonden lijsten over te laten.

In overleg tussen de partijsecretariaten zullen er technische en inhoudelijke richtlijnen worden opgesteld voor de verkiezingscampagne voor de gemeenteraadsverkiezingen.

De beslissingsbevoegdheid over bovengenoemde zaken ligt bij u en wij willen die

geenszins aantasten. Echter wij hopen, dat een ieder er zich voor in zal zetten het CDA ook op gemeentelijk niveau gestalte te geven.

Wij maken van de gelegenheid gebruik nog eens te wijzen op de wenselijkheid het CDA ook bestuurlijk van de grond te brengen door de vorming van actieve CDA-verbanden. In tal van gemeenten heeft men dat al gedaan of is men er mee bezig. Voorzover dat in uw gemeente nog niet het geval is, dringen wij er bij u aan een en ander ter hand te nemen. Het secretariaat van het CDA is graag bereid u zo nodig van advies te dienen.

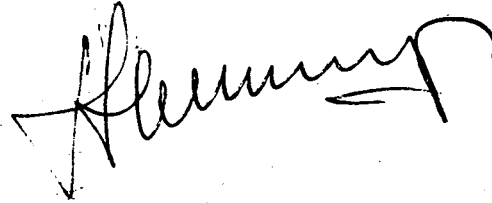
De aandacht dient er in dit verband op gevestigd dat het CDA zich thans in de fede-

ratieve fase bevindt, als tussen-fase op weg naar volledige politieke en organisatorische eenheid.

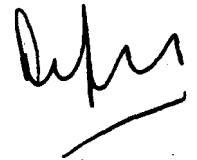
Ook een gemeentelijk CDA-verband dient derhalve vooralsnog federatief van structuur te zijn. De bestaande afdelingen en kiesverenigingen moeten dan ook niet worden opgeheven. Voor een ordelijk verloop van het eenwordingsproces is het zeer gewenst de bestaande organisatorische partijen in de drie partijen intact te houden. Bovendien zou bij een niet functioneren van het „oude” bestuur de verbindingsslijn tussen de besturen op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau worden verbroken. Wij vragen terzake uw begrip en uw medewerking.

Laat ons streven ook op gemeentelijk niveau gericht zijn op bundeling van christen-democratische krachten.

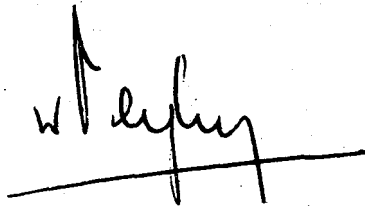
Met vriendelijke groet en hoogachting,

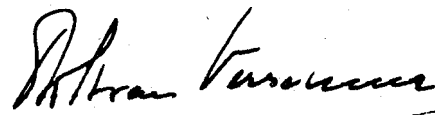
(prof. dr. P.A.J.M. Steenkamp)
voorzitter CDA

(H.A. de Boer)
voorzitter ARP

(W.J. Vergeer)
voorzitter KVP

(mr. O.W.A. Baron van Verschuer)
voorzitter CHU

Staatssecretarissen

door: dr. W. de Kwaadsteniet, CDA-Tweede Kamerlid

Formatieproblemen zijn vorige week gerezend rond de staatssecretarissen. Hetgeen natuurlijk ook verwacht mocht worden. Het zou bij de kabinetsformatie 1977 immers geenszins passen wanneer zich hieromtrent eens geen moeilijkheden zouden voordoen.

Gezegd moet worden, dat de 8-7-1-formule voor de staatssecretarissen na alles wat eerder gepasseerd was vrij vlot tot een akkoord leidde.

Zelfs de toedeling van de zestien posten aan de drie partijen - welke partijen op welke departementen een staatssecretaris zouden krijgen - was in verhouding toch vrij snel geregeld.

PROBLEMEN

De problemen ontstonden evenwel rond de vraag welke taken de staatssecretarissen op de diverse departementen zouden krijgen, alsmede met betrekking tot de vraag in hoeverre de aan te zoeken ministers hunnerzijds zeggenschap zouden hebben over wat zij zelf zullen doen en wat meer het terrein van de staatssecretaris op zijn departement zal zijn. Hierbij is dan nog niet genoemd het punt, dat minister en staatssecretaris als het goed is enigermate op elkaar afgestemd moeten kunnen zijn. Voor een beoordeling van deze problemen is van belang na te gaan hoe de positie van de staatssecretaris is.

WETTELIJKE REGELING

De Grondwet bepaalt in art. 86 o.m.: „Hij (de koning) kan voor een departement één of meer staatssecretarissen benoemen die in alle gevallen, waarin de minister, hoofd van het departement, zulks nodig acht en met inachtneming van dienstaandwijzingen in diens plaats als minister optreden. De staatssecretaris is uit dien hoofde verantwoordelijk, onverminderd de verantwoordelijkheid van de minister, hoofd van het departement”.

Wat de taak van de staatssecretaris op het departement betreft, deze wordt volgens de Wet van 25 januari 1951 (Staatsblad 24) bij ministerieel besluit vastgelegd en gepubliceerd in de „Nederlandse Staatscourant”. In dat besluit moet staan met welke taak de staatssecretaris meer in het bijzonder zal zijn belast, dit dan uiteraard binnen de grenzen van het door de betreffende minister vastgestelde beleid. Afgezien daarvan kan de minister bepalen in welke gevallen hij het nodig acht, dat de

staatssecretaris in zijn plaats optreedt. Wat de in het bijzonder omschreven taak betreft kan het in het ene geval zo zijn, dat de staatssecretaris als taak krijgt alles betreffende een bepaald onderdeel van het departement, in het andere geval de vervanging van de minister met betrekking tot bepaalde onderwerpen. Intern is de staatssecretaris zonder meer aan de aanwijzingen van de minister gebonden. In zijn optreden naar buiten moet de staatssecretaris geacht worden steeds te handelen voor de minister.

De beide Kamers kunnen overigens altijd wanneer zij met de staatssecretaris niet rond komen de minister om zijn standpunt vragen. De minister kan zich niet achter de staatssecretaris verschuilen, anderzijds overigens ook de staatssecretaris niet achter de minister.

Treedt de minister af dan biedt ook de staatssecretaris zijn ontslag aan. Maar als de staatssecretaris weg gaat, kan de minister blijven.

MITACO-RAPPORT

Overigens is de positie van de staatssecretaris in ons land zeker nog niet uitgekristalliseerd. Er zal nog heel wat over geschreven en gesproken worden in de komende jaren. Het is ook van belang dat dit mede gebeurt op basis van het MITACO-rapport¹⁾ en de te verwachten verdere studie. Dat is beter dan het incidenteel politiek wat sleutelen aan dit vraagstuk.

Interessant is ook een citaat uit het MITACO-rapport: „Het feit, dat een staatssecretaris in de eerste plaats wordt benoemd om de taak van de minister als bestuurder van het departement te verlichten, neemt niet weg, dat hij de minister ook voor die meer algemene politieke taken tot steun kan zijn. Daartoe lijkt het voordeel te hebben wanneer de staatssecretaris van dezelfde politieke kleur is als de minister. Tenminste even belangrijk is echter een goede persoonlijke verstandhouding en samenwerking tussen de minister en de staatssecretaris”.

POLITIEKE KLEUR

Tegen de hier weergegeven karakterisering van de staatssecretaris moeten wij proberen de problemen van deze dagen te bekijken.

Terzijde zij overigens eerst nog opgemerkt, dat van het gesignaleerde mogelijke voordeel van dezelfde politieke kleur van staatssecretaris en minister slechts een zeer

gering gebruik is gemaakt. Van twaalf (van de 16) voorgestelde staatssecretarissen is namelijk de politieke kleur nu juist anders dan die van hun minister. Dit is slechts een constatering, geen beoordeling, laat staan veroordeling. Het kan immers ook van betekenis zijn - over en weer - op departementen waar men geen minister heeft dan toch een staatssecretaris te hebben.

GLOBALE TAAKOMSCHRIJVING

Zoals gezegd rezen er problemen rond de door de formateur - in zijn brief d.d. 31 oktober 1977 aan de drie fractievoorzitters voorgestelde „globale taakaanduiding” van de staatssecretarissen en rond de zeggenschap van de ministers²⁾.

Ten aanzien van die „globale” taakaanduiding zegt de formateur in zijn brief, dat hij vastgehouden heeft aan het uitgangspunt dat de taken van de staatssecretarissen ook ten opzichte van de departementale structuur duidelijk dienen te zijn. Wel, dat is een constatering die voor de hand ligt, maar waarmede overigens niet zoveel objectief inhoudelijk is gezegd.

Immers, dat is altijd, op welke wijze dan ook, duidelijk te regelen, wanneer je dat maar duidelijk op papier zet. Kortom, hier kun je diverse kanten mee op. De vraag blijft daarna nog steeds doorgewoond, wat je als taak aan de staatssecretaris geeft en wat tot het eerste terrein van de minister blijft behoren. En daar gaat het nu natuurlijk juist om.

De indruk bij dit alles was, dat de formateur op pad ging om voor bepaalde staatssecretarissen een nogal flink terrein te reserveren ten koste van de zelfstandige arm-slag van bepaalde ministers.

STAATSRECHT

De formateur signaleert zelf in zijn brief, dat wel betoogd is, dat politieke afspraken tijdens de formatie over plaats en taak van staatssecretarissen op niet aanvaardbare wijze de vrijheid van de ministers zou beknotten om naar eigen inzicht hun departement te organiseren resp. de taken van de staatssecretarissen af te stemmen op hun eigen belangstelling en deskundigheid.

De formateur geeft daarop ingaande toe, dat uiteraard een andere gang van zaken denkbaar zou zijn, maar poneert overigens als zijn mening dat er geen sprake is van strijd met geldend staatsrecht.

Daarvoor noemt hij enkele argumenten, die wij achterenvolgens nader bezien. In de eerste plaats wijst de formateur er dan

op, dat de staatsrechtelijke praktijk is, dat staatssecretarissen worden benoemd op voordracht van de minister-president. Dat is echter eerder een formeel, dan een sterk argument. De betreffende minister is daar natuurlijk uiteraard ook zeer nauw en mede-beslissend bij betrokken. Een Koninklijk Besluit tot benoeming van een staatssecretaris wordt bijvoorbeeld niet alleen gecontrasigneerd door de minister-president, maar ook door de betrokken minister.

Iets sterker, lijkt op het eerste gezicht het argument van de formateur: „De individuele verantwoordelijkheid van de minister vindt haar beperking in de collectieve verantwoordelijkheid van het nieuwe kabinet voor zijn samenstelling, ook voor wat betreft taak en plaats van de staatssecretaris”. Met deze formulering wordt de overigens eerste verantwoordelijkheid van de betreffende minister wel verluiderd, maar nog niet weggepoetst. Of wil gezegd zijn, dat een minister gezocht wordt bij een staatssecretaris, in plaats van een staatssecretaris bij een minister?

HUIDIGE SITUATIE

Het dan volgende argument in de brief van de formateur doet een - in zekere zin eerlijke - aap uit de mouw komen. „In de huidige politieke situatie moet onontbeerlijk worden geacht, dat vóór de totstandkoming van het nieuwe kabinet zekerheid wordt verkregen over plaats en taak van de staatssecretarissen. Ze vormt een logisch complement van de overeengekomen verdeling van de ministerposten.

Nog een argument van de formateur: „De vaststelling van het aantal staatssecretarissen en daarmee de vastlegging van staatssecretarissen op de meeste departementen, bleek in een vorige fase van de formatie niet op staatsrechtelijke bezwaren te stuiten.” Neen, maar dit ene is nog niet het andere! Een gezamenlijk ervaringsfeit is, dat op een groot aantal departementen een staatssecretaris (soms zelfs twee) van veel belang is. Maar daarmee wordt diens taak nog niet vastgesteld, ook nog buiten de minister om.

GLOBAAL/DEFINITIEF

Dit weet de formateur natuurlijk ook allemaal wel. Hij is echt niet dom. En hij stuit (tracht te sussen) de rijzende irritatie. Want schrijft hij: „Staatsrechtelijk is essentieel de verhouding tussen minister en staatssecretaris, waarin de minister uiteindelijk verantwoordelijk, ook voor de taakuitoefening van de staatssecretaris, blijft.” Precies; dat is exact juist.

En er volgt nog iets sussends. Immers: de voorgestelde taakaanduidingen zijn (slechts) globaal in die zin dat definitieve

Vervolg op pagina 3

Demissionaire problemen rondom het arbeidsvoorwaarden overleg

door: J. G. de Klerk

Vorige week woensdag kwam de Stichting van de Arbeid bij elkaar voor een tweede gespreksronde met het Kabinet. Onderwerp: de notitie van minister Boersma aan de Stichting waarin een toelichting op de regeringsvoorstellen, het zgn. „aanvullend pakket”, was opgenomen. Was er in eerdere ontmoetingen nog sprake van f 2,5 miljard gulden, nu bleek het nog te gaan om f 2,0 miljard; het resterende bedrag van f 500 miljoen wilde het Kabinet achter de hand houden.

Van de f 2,0 miljard zou overigens ook niet alles dadelijk worden aangewend. Nee, sommige posten zouden pas ter beschikking komen als de werknemers- en werkgeversorganisatie op centraal niveau tot afspraken zouden komen over de arbeidsvoorwaarden in 1978. Dit was het geval met het „uitschuiven” van de verhoging van het minimumloon in 1978 in combinatie met een verlaging van de WAO-premie voor de werknemers.

Een iets tragere stijging van het minimumloon is vooral een wens van de werkgevers, gezien de opkrikkende werking op het hele loongebouw. De verlaging van de WAO-premie was vooral bedoeld om én de minimumlonen weer iets terug te geven én als extra bijdrage aan de koopkracht van de werknemers boven het minimumloon. Een „dubbele worst” voor werkgevers en werknemers derhalve.

Bij monde van de heer W. Kok stelden de werknemers zich hier nogal negatief tegenover op. Toch leek het een beetje op nasputteren.

De werkgeversorganisaties voelden zich door het pakket voor de zoveelste maal in de steek gelaten. Hun eigen plannen die toch aantoonbaar gunstiger zouden uitwerken op de ontwikkeling van inflatie en werkgelegenheid kregen vrijwel geen enkele of onvoldoende weerklank uit het Kabinet. Zij deden toch nog een laatste poging om de gereserveerde 500 miljoen gulden te gebruiken voor het verlagen van de kosten van de bedrijven.

Wanneer - zo luidde het plan - er een verdere zuivering van het prijs-indexcijfer zou komen, voor welks vaststelling het Kabinet de verantwoordelijkheid draagt, met één procent op jaarbasis, zou dat de kosten van de bedrijven terugdringen. De werknemers zouden daardoor natuurlijk een koopkrachtvermindering ondergaan. De overheid zou echter veel geld besparen. Allereerst door het lagere bedrag dat aan overheidssalarissen nodig zou zijn, maar ook omdat lagere lonen tot lagere prijzen leiden, waardoor de overheid goedkoper kan aankopen. Dit zijn de zgn. inverdieneffecten.

Zoals gezegd leidt één procent minder prijscompensatie tot vermindering in koopkracht. Het voorstel was om dit volledig te compenseren door de inverdieneffecten aan de werknemers terug te geven en, aangezien dit niet geheel voldoende was, de 500 miljoen daaraan toe te voegen. De delegatie van de werkgevers verbond aan dit voorstel belangrijke consequenties voor de mogelijkheid tot centrale afspraken met de vakcentrales te komen. Als de overheid zoveel waarde hecht aan het via centrale afspraken overeenkomen van géén initiële loonsverhoging dan zal diezelfde overheid ook een werkelijke bijdrage moeten leveren en niet afzijdig kunnen blijven. De regeringsdelegatie zei hierop geen ja en geen nee. Wel kwam de verzekering dat dit voorstel in het Kabinet aan de orde zou worden gesteld. Voor het Kabinet is nu de vraag wat meer risico's oplevert: ingaan op het werkgeversplan of niet. Het voordeel van ja zeggen is de totstandkoming van centrale afspraken. Daarop kan de overheid direct invloed uitoefenen teneinde te bereiken dat de afspraken zo dicht mogelijk bij de eigen doelstellingen van de overheid komen te liggen.

ONAANVAARDBAAR

Gaat het Kabinet niet op het voorstel in dan blijven centrale afspraken vrijwel zeker uit en zijn CAO-onderhandelingen per bedrijfstak het gevolg. De uitkomst daarvan zal dan landelijk gezien zeer waarschijnlijk boven nul-initieel uitkomen, waarmee een ook voor de overheid onaanvaardbaar hoge loonsomstijging wordt verkregen. De regering kan dan besluiten de 500 miljoen te gebruiken voor de bedrijven, ja zeker, maar de overheid heeft daar bovenop de lasten van een hogere post overheidssalarissen en de effecten van hogere prijzen. Een ander verschil tussen beide scenario's ligt in de te verwachten reacties van de kant van de vakbeweging, indien het Kabinet ja zou zeggen tegen een verdere zuivering van de prijsindex. Die zou wel eens last kunnen krijgen van „aantasting van bevochten rechten” van de volledige prijs-

compensatie. Want een zuivering van de prijsindex werkt ook voor de jaren daarna. Zou het Kabinet de 500 miljoen achter de hand houden dan is geen botsing met de vakbeweging te verwachten.

Zakelijk gezien zijn de voorstellen van de werkgevers voor het Kabinet het meest aantrekkelijk. Doorvoering zal echter politiek haalbaar moeten zijn zowel in het Kabinet als in het parlement. Hoewel de formatie-Den Uyl is mislukt blijft de opstelling van de PvdA van belang als de CDA-ministers Lubbers en Boersma deze stap nu zouden willen nemen.

VAN BELANG

De volgende overwegingen zijn bij de uiteindelijke beoordeling van het werkgeversvoorstel van belang:

- Voor veel bedrijven is de nood zó hoog dat één procent in de prijs-compensatie het verschil tussen doorgaan of het sluiten van de fabrieksdeur betekent.

- Een krachtige versterking van de economische positie van de bedrijven, het economische draagvlak, moet toch gebeuren. Waarom dat uitstellen tot 1979 als in 1978 een eerste begin kan worden gemaakt? De kiezer ziet zo langzamerhand heel goed door een „uitstel politiek” heen.

- Beperking van de loonsomstijging zal onze concurrentiekracht versterken. Dat is voor twee soorten bedrijven belangrijk: de bedrijven die exporteren en die bedrijven die moeten opboksen tegen buitenlandse producten op de Nederlandse markt. Het betekent gerichte exportbevordering én importbeperking zonder de nadelen van handelsbeschermende maatregelen.

Met deze problemen zal ieder kabinet, dat kan worden geformeerd, te maken krijgen. Ook een PvdA-minderheidskabinet om maar een voorbeeld te noemen. Misschien is het toch verstandiger niet te wachten en zal een demissionair kabinetsbesluit mogelijk zijn dat overeenkomt met een reële taxatie van wat „behoort tot het landsbelang”.

De Klerk

Zuidhollandse Vrouwendag

Op donderdag 17 november a.s. organiseren de Zuidhollandse vrouwengroepen van KVP, ARP en CHU een provinciedag, op de dag dat de Staten vergaderen zullen zij zich verdiepen in taak en werkwijze van de provincie. Aanvang 10 uur in

het Provinciehuis, Koningskade 2, Den Haag.

Het programma van deze dag is:
10.00-10.30 uur; aankomst en kennismaking onder het genot van een kopje koffie.
10.30-11.30 uur: de provinciale voorlichtingsdienst zal een overzicht geven van de provinciale taken.
11.30-12.00 uur: koffie.

12.00-13.00 uur: of bezichtiging Provinciehuis of bijwonen deel statenvergadering op de publieke tribune.

13.00-14.30 uur: lunch. Tijdens de lunch zullen de vrouwelijke CDA statenleden ir. Nellien de Ruiter en mr. Marian Overtoom iets vertellen over hun statenwerk.

15.00 uur: sluiting.

Binnen het programma van deze studiedag bestaat veel mogelijkheid tot informeel contact. De praktijk bewijst altijd weer dat er veel behoefte is aan het onderling uitwisselen van ervaringen.

Het aantal deelnemers voor deze bijeenkomst is aan enige beperking onderhevig. Het is daarom gewenst zich bij een van onderstaande adressen op te geven. Mochten er te veel aanmeldingen zijn dan zal er later een extra bijeenkomst worden belegd. U ontvangt daarover uiteraard bericht.

De kosten van deze dag bedragen ongeveer f 5,- per persoon.

P. de Noord, burgemeester van Beilen

Bij Koninklijk Besluit is met ingang van 16 november 1977 benoemd tot burgemeester der gemeente Beilen: de heer P. de Noord, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Smilde. De heer De Noord, die 59 jaar is, is sinds 16 oktober 1960 burgemeester van Smilde. Hij is hervormd en lid van de CHU.

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE: H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abbonementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

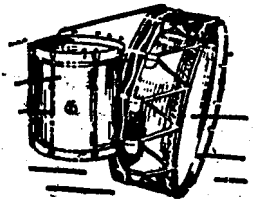
Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

VAN DER GLAS Heerenveen

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Vervolg van pagina 2

afspraken pas naar aanleiding van de gesprekken tussen formateur en kandidaat-ministers gemaakt zullen worden. Welnu, dat is ook prachtig. Dan zijn wij bijna waar wij wezen moeten. Maar, niet te vroeg gejuicht! De onmiddellijk daarop volgende (zeker niet sussende) zin luidt: „De totstandkoming van het kabinet zal mede van de uitkomsten van de gesprekken afhankelijk zijn.”

Wel, de conclusie is dan blijkbaar: globaal is globaal, als globaal maar definitief is. Wie dat wil kan dezer dagen, weken, maanden veel over psychologie leren.

1) Het MITACO-rapport is het in augustus jl. verschenen rapport van de Ministeriële commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie, waarover wij reeds eerder publiceerden.

2) Fractievoorzitter Van Agt heeft inmiddels niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk, in een brief eveneens d.d. 31 oktober 1977 terecht op de brief van de formateur gereageerd.

Dr. K. de Vries 60 jaar

Op vrijdag 11 november hoort dr. K. de Vries te Leeuwarden zijn zestigste verjaardag te vieren. Het bereiken van deze leeftijd is aanleiding om van de verjaardag melding te maken.

Dr. De Vries is in heh dagelijks leven wetenschappelijk directeur van de in de Friese hoofdstad gevestigde Fryske Akademy (Friese Academie). Maar daarnaast besteedt hij vele uren aan de Christelijk Historische Unie, in de eerste plaats als lid van de Eerste Kamer, en voorts als voorzitter van de redactie van het christelijk-historische weekblad (tevens ledencontactblad) „de Nederlander”.

De lezers van „de Nederlander” treffen op gezette tijden artikelen aan van de hand van dr. De Vries. Zijn grote belangstelling gaat uit naar de vraagstukken op defensiegebied en op het terrein van het onderwijs. Graag schrijft dr. De Vries over zijn ervaringen, onder meer als lid van het Navo-parlement. Met veel verve verhaalde hij niet lang geleden van zijn belevenissen tijdens het bezoek van de Nederlandse parlementaire delegatie aan Rusland.

De leden van de redactie van „de Nederlander” zijn verheugd, dat zij dr. De Vries als voorzitter hebben en tijdens de redactievergaderingen met hem het beleid van „de Nederlander” en de gezamenlijke publiciteit van de bladen van KVP, ARP en CHU kunnen bespreken.

Op zijn zestigste verjaardag feliciteert de redactie van „de Nederlander”, mede namens de lezers en lezeressen, haar voorzitter Klaas de Vries van ganser harte. De bede is, dat God hem nog vele jaren de kracht geeft om te mogen werken.

Redactie „de Nederlander”

Tweede verslag 32e zitting algemene vergadering Verenigde Naties te New York

door: Hanja May-Weggen

IMPRESSIES VAN HET ALGEMEEN DEBAT IN DE PLENAIRE VERGADE-RING.

Het Algemeen Debat loopt op zijn eind. Bijna 150 vertegenwoordigers van lidstaten van de V.N. hebben in de „grote zaal” hun licht laten schijnen over de grote en kleine problemen in de wereld.

Opvallend daarbij was dat vrijwel niemand zich enige beperkingen oplegde. Woordvoerders van betrekkelijk kleine landen hielden rustig redevoeringen van anderhalf à tweeënehalf uur en maakten royaal gebruik van deze gelegenheid om de aandacht te vestigen op het eigen land en vooral ook op zichzelf.

De belangrijkste sprekers kregen vanzelfsprekend de meeste aandacht zowel van de kant van de delegaties als van de kant van de pers. Absolute „topper” was de president van de V.S. dhr. Jimmy Carter die op dinsdag 4 oktober een korte, maar voortreffelijke toespraak hield. Andere belangrijke sprekers waren: David Owen (namens Engeland), Gromyko (namens de U.S.S.R.), Simonet (namens België en namens de landen van de Europese Gemeenschap), Genscher (namens West-Duitsland), De Guiringaud (namens Frankrijk), Malik (namens Indonesië), Samora Machêl (namens Mozambique en min of meer namens de zogenaamde Afrikaanse frontlijnstaten) en Mosje Dajan (namens Israël). Voor ons was vanzelfsprekend ook de rede van minister Van der Stoel belangrijk.

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE ONDERWERPEN BIJ HET ALGEMEEN DEBAT:

Het is niet eenvoudig om op zo korte termijn een analyse te maken van de belangrijkste items uit het Algemeen Debat. Het onderstaand overzicht geeft alleen een eerste beeld van wat hier de afgelopen weken aan de orde is geweest.

MIDDEN-OOSTEN

Veel kritiek werd gehoord op de nieuwe Israëliëse politiek met betrekking tot de vestiging van „human settlements” in de bezette Arabische gebiedsdelen. Egypte diende een ontwerp-resolutie in over deze problematiek.

Deze resolutie, die in haar formulering vrij gematigd is, zal later bij de behandeling van een agendapunt terzake waarschijnlijk in stemming worden gebracht.

De rol van de P.L.O. kwam eveneens verschillende keren ter sprake. Algemeen was men van mening dat de Palestijnen niet zouden mogen ontbreken bij de vredesonderhandelingen in Parijs.

RHODESIE

Veel vertegenwoordigers spraken de hoop uit dat deze kwestie op vreedzame wijze zou kunnen worden opgelost.

België stelde o.a. namens de „negen” dat in 1978 een onafhankelijk Zimbabwe op basis van een meerderheidsbewind zou moeten kunnen worden gerealiseerd.

Engeland benadrukte de eigen activiteit op dit gebied. (de rol van Owen en Young). Samora Machêl (Mozambique) sprak in dit verband min of meer namens de frontlijnstaten en benadrukte de belangrijke rol van deze landen bij de oplossing van deze problematiek.

ZUID-AFRIKA

Veel sprekers brachten de dood van Steve Biko in herinnering. Het apartheidbeleid en de Bantoestanpolitiek werden algemeen veroordeeld. Vele landen w.o. Nederland protesteerden tegen intensieve handelscontacten met Zuid-Afrika en sommiges landen pleitten voor een totale boycot.

Namens de „negen” bracht Simonet naar voren dat de E.E.G. onlangs een gedragscode heeft opgesteld t.b.v. bedrijven die handelscontacten hebben met Zuid-Afrika.

CYPRUS

Namens de „negen” stelde Simonet dat de territoriale integriteit van Cyprus diende te worden gerespecteerd en dat besprekingen die een einde zouden maken aan de huidige situatie (bezetting van het noordelijk ge-

deelte van het eiland door Turkije) alle steun verdienden.

Griekenland deed een te verwachten aanval op Turkije waarbij o.a. werd gesteld dat Turkije weigerde om een redelijke verhouding aan te nemen t.a.v. het conflict.

MENSENRECHTEN

Voor de Westerse landen besteedden aandacht aan het vraagstuk van de mensenrechten. Simonet stelde namens de „negen” dat juist de grote belangstelling van de publieke opinie op dit gebied een belangrijke stimulans betekende voor het steeds opnieuw aankaarten van deze vraagstukken en onderstreepte de belangrijke rol van de V.N. als wereldforum en als geweten van de wereld.

Versillende landen gaven uiting aan hun ergernis over de selectieve verontwaardiging over het schenden van mensenrechten.

Noorwegen benadrukte het grote belang van het werk van de Niet-Gouvernementele Organisaties op dit gebied. (N.B. Vandaag las ik in de New York Times dat Amnesty International de Nobel-prijs voor de vrede 1977 heeft ontvangen!)

Uganda hield het bekende „alles is bij ons koek en ei” verhaal waarbij de woordvoerder zelfs beweerde dat in het buitenland een leugenachtige campagne werd gevoerd tegen zijn president.

Enkele Afrikaanse landen hadden de moed om indirecte toespelingen te maken op de situatie in Uganda.

STATUS VAN DE VROUW

Vertegenwoordigers van vijf landen (Mauritanië, Mexico, Zweden, Iran en Nederland) besteedden aandacht aan de strijd van de V.N. ter verbetering van de positie van de vrouw in de wereld.

Opgemerkt werd o.a. dat de plannen die op de Wereldconferentie in Mexico waren gemaakt dringend om praktische uitwerking vroegen.

Ook hechtte men veel belang aan de Ontwerp-Conventie ter uitbanning van Discriminatie jegens de Vrouw, een conventie die tijdens deze 32e Assemblee zal moeten worden aangenomen.

ONTWIKKELINGSHULP

Een aantal landen lichtte het eigen ontwikkelingshulpbeleid toe. Finland en Japan stelden dat zij hun bijdrage aan de ontwikkelingshulp zouden verdubbelen. West Duitsland zegde toe de ontwikkelingshulp met 20 procent te zullen verhogen.

De meeste ontwikkelingslanden uitten kritiek op de ontwikkelingshulp van de zijde van de rijke, ontwikkelde landen en deden een beroep op deze groep om haast te maken met het realiseren van allerlei toezeggingen.

De Sowjet Unie deed verontwaardigd over het feit dat sommige landen deden voorkomen dat zij achter zouden blijven bij de deelname aan de ontwikkelingshulp. De U.S.S.R. vertegenwoordiger liet weten dat de benarde positie waarin veel ontwikkelingslanden verkeerden eenvoudig het gevolg was van „neo koloniale uitbuiting”.

NOORD-ZUID DIALOOG

De ontwikkelingslanden beschreven de resultaten van het Parijse overleg (het overleg tussen geïndustrialiseerde landen en ontwikkelingslanden in de C.I.E.S.) over het algemeen als zeer teleurstellend. De oorzaak werd meestal gezocht bij de „negatieve” houding van de rijke geïndustrialiseerde landen.

Ook de Oost Europese landen drukten zich terzake zeer negatief uit en benadrukten dat de Noord-Zuid dialoog maar verplaatst zou moeten worden naar de V.N.

Westerse sprekers w.o. Nederland waren positiever over de resultaten van het Parijse Overleg. Men vond dat er toch meer begrip was ontstaan over bijvoorbeeld een geïntegreerd programma voor grondstoffen en over een gemeenschappelijk fonds en men sprak de hoop uit dat deze 32e Assemblee de draad weer op zou nemen.

ENERGIE

Vaak werd gesteld dat gezocht zou moeten worden naar nieuwe alternatieve energiebronnen en dat extra financiële en techni-

sche hulp inzake de exploratie nodig zou zijn. Ook werd gewezen op de noodzaak om te komen tot meer internationale samenwerking op dit gebied.

Jamaica deed een concreet voorstel om tijdens deze Assemblee na te gaan of het mogelijk zou zijn om een speciaal instituut in te stellen dat zich bezig zou moeten houden met samenwerking tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden op het gebied van energievoorziening. Dit idee, ooit door Secretaris Generaal Waldheim geopperd, werd ook gesteund door verschillende andere landen.

HET FUNCTIONEREN VAN DE V.N.

Versillende sprekers besteedden aandacht aan dit onderwerp. Aan de ene kant werd door vele landen erkend dat de V.N. een unieke mogelijkheid biedt om met elkaar in gesprek te blijven. De V.N. werd vaak omschreven als een „wereldforum” en als het „geweten van de wereld”. Aan de andere kant werd door velen erkend dat het omzetten van woorden in daden veel moeilijker is dan het houden van fraaie toespraken en het drukken van kilo's papier vol met mooie voornemens en plannen.

Canada deed een verrassend scherpe aanval op het functioneren van de V.N. Veel sprekers stelden ook vast dat de blokvorming binnen de V.N. de open dialoog niet erg bevorderde.

DE REDE VAN PRESIDENT CARTER

De belangrijkste rede die werd gehouden in het Algemeen Debat was ongetwijfeld die van president Carter van de V.S. De hele omgeving van de V.N. was om veiligheidsredenen afgezet en alleen mensen die beschikten over speciale pasjes (delegatieleden, adviseurs, speciale gasten, journalisten en V.N. personeel) kregen toegang tot het gebouw.

In vrij korte (ca. 20 minuten), maar voortreffelijke rede besteedde Carter met name aandacht aan het vraagstuk van vrede en veiligheid.

Opmerkelijk hierbij was dat de V.S. bereid bleken om de helft van het eigen kernwapenarsenaal weg te doen (hoe werd er niet bij verteld), indien de Sowjet Unie hetzelfde zou doen. Ook stelde Carter dat de V.S. niet als eerste gebruik zouden maken van kernwapens tenzij één van de bondgenoten met kernwapens of met conventionele wapens zou worden aangevallen. Opvallend was dat tegen veler verwachting niet werd gesproken over mensenrechten en over de energieschaarste. Deze onderwerpen behoren eigenlijk tot de vaste „items” van de heer Carter.

DE REDE VAN MINISTER VAN DER STOEL

De rede van de heer Van der Stoel stond, in een speciale delegatievergadering, nog ter discussie zodat alle leden van de delegatie nog voorstellen voor wijziging of aanvulling konden doen. Tot mijn genoegen kon ik vaststellen dat er twee passages in waren opgenomen over de positie van de vrouw.

Eén van deze passages was ingevoegd op grond van een opmerking van ondergetekende in de eerste delegatievergadering in Den Haag. Het betrof hier een opmerking over de positie van de vrouw in het ontwikkelingsbeleid en over de centrale rol die de vrouw zou kunnen spelen in de zogenaamde „basic needs strategie”.

Een tweede passage was te vinden in het onderdeel Human Rights en had betrekking op de Ontwerp-Conventie over uitbanning van Discriminatie jegens de vrouw. Op mijn verzoek werd hieraan nog toegevoegd een zin over het „grote belang van het werk van de V.N. ter verbetering van de positie van de vrouw”.

Voor de aardigheid citeer ik nog eens letterlijk de passages uit de toespraak van onze Minister van Buitenlandse Zaken over de positie van de vrouw:

blz. 5: Fully in line with the momentum created by International Women's Year, this session should finalize the Draft Convention on the Elimination of Discrimination of Women.

blz. 7: Such a strategie (bedoeld wordt een nieuwe ontwikkelingsstrategie) should contain new elements: urgan attention to meeting basic human needs in developing countries in the context of structural change in developing as well as developed countries, participation of the people including Youth, more stress on the role of women in development, diversification of instruments according to needs and condition etc. etc.

Ik neem aan dat de vaderlandse pers al uitvoerig aandacht heeft besteed aan de toespraak van onze Minister van Buitenlandse Zaken

Ik besef dat dit verslag over het Algemeen Debat in deze 32e Assamblee nog erg oppervlakkig is. Zelfs onze getrainde diplomaten doen er weken over om de inhoud van de vele toespraken te analyseren.

Ik hoop echter dat deze „eerste impressie” toch een beeld geeft van wat zich hier in de grote zaal van de V.N. gedurende de afgelopen twee en een halve week heeft afgespeeld.

Hanja R. H. May-Weggen.
lid CDA-vrouwenberaad

Studiedag landbouwbeleid

Op maandag 21 november 1977 beleggen de CDA-vormingsstichtingen in samenwerking met de KNBTB en CBTB een studiedag over het EEG-Landbouwbeleid in de Reehorst te Ede. Aanvang 10.00 uur. Deze studiedag zal worden ingeleid door de heer G. J. M. Braks, lid van de CDA-Tweede-Kamerfractie. Vervolgens zullen de deelnemers aan de hand van een basisdocument een aantal stellingen in groe-

pen discussiëren. De studiedag wordt besloten met een forumdiscussie. In dit forum zullen zitting nemen: de heren J. de Koning (voorzitter), G. J. M. Braks, P. Brinkman en J. Schouten.

Opgave (voor een beperkt aantal deelnemers) bij de Vormingsstichting KVP, Mauritskade 25, Den Haag, tel. 070-653934.

„De Nederlander” als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende
Naam
Adres
Woonplaats

* verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.
* wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander”.

..... (handtekening).

* Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

De laatste spannende week van de formatie-Den Uyl

De vorige week was een spannende week wat de kabinetsformatie betreft. Die week eindigde met het teruggeven van de formatie-opdracht door kabinetsformateur drs. J. M. den Uyl. Een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen:

ZATERDAG 29 OKTOBER 1977

Nadat tijdens de informatie-Verdam-Vrolijk overeenstemming bereikt was tussen PvdA, CDA en D'66 over de toedeling van de ministersposten, kon op zaterdag 29 oktober een akkoord bereikt worden over de verdeling van de staatssecretariaten.

De overeengekomen verdeling van ministersposten (volgens de formule 7-7-2) was: PvdA: algemene zaken (tevens minister-president), buitenlandse zaken, onderwijs en wetenschappen, financiën, defensie, volkshuisvesting en CRM.

CDA: binnenlandse zaken (tevens vice-premier), justitie, economische zaken, landbouw en visserij, sociale zaken, volksgezondheid en milieuhygiëne en ontwikkelingsamenwerking.

D'66: Verkeer en waterstaat, en wetenschapsbeleid.

De verdeling van de staatssecretarissen was:

PvdA: justitie, binnenlandse zaken, onderwijs en wetenschappen, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, economische zaken, sociale zaken, cultuur, recreatie en maatschappelijk werk en volksgezondheid en milieuhygiëne.

CDA: onderwijs en wetenschappen, financiën, defensie, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, verkeer en waterstaat, economische zaken en cultuur, recreatie en maatschappelijk werk.

D'66: buitenlandse zaken.

Nadat op zaterdag 29 oktober het akkoord gesloten was over de staatssecretariaten, zou de verdeling van ministers en staatssecretarissen over PvdA, CDA en D'66 als volgt geweest zijn:

Departement	Minister	Staatssecretaris
Algemene zaken	PvdA	geen
Financiën	PvdA	CDA
Buitenlandse zaken	PvdA	D'66
Defensie	PvdA	CDA
Volkshuisvesting	PvdA	PvdA-CDA
Onderwijs	PvdA	PvdA-CDA
CRM	PvdA	PvdA-CDA
Binnenlandse Zaken	CDA	PvdA
Justitie	CDA	PvdA
Sociale zaken	CDA	PvdA
Economische zaken	CDA	PvdA-CDA
Landbouw	CDA	geen
Volksgezondheid	CDA	PvdA
Ontw. samenwerking	CDA	geen
Verkeer en Waterstaat	D'66	CDA
Wetenschapsbeleid	D'66	geen

MAANDAG 31 OKTOBER 1977

CDA-fractievoorzitter Van Agt maakt op maandag 31 oktober in een brief aan formateur Den Uyl bezwaar tegen diens voorstel, om voor het aanzoeken van ministers, de taken van de staatssecretarissen af te bakenen.

Mr. Van Agt schreef onder meer: „In ons staatsrecht is het immers aan de minister te bepalen welk deel van de taken van het door hem beheerde departement in handen van een staatssecretaris zal worden gelegd.”

WOENSDAG 2 NOVEMBER 1977

Formateur Den Uyl stelde op woensdag 2 november de volgende kandidaat-ministers voor:

Minister-president, minister van algemene zaken: J. M. den Uyl (PvdA); vice-minister-president, minister van binnenlandse zaken tevens minister voor Nederlands-Antilliaanse zaken: A. A. M. van Agt (CDA); minister van buitenlandse zaken: M. van der Stoep (PvdA); minister van justitie: W. F. de Gaay Fortman (CDA); minister van onderwijs en wetenschappen: J. A. van Kemenade (PvdA); minister van financiën: W. F. Duisenberg (PvdA); minister van Defensie: A. Stemerdink (PvdA); minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening: J. L. N. Schaefer (PvdA); minister van verkeer en waterstaat: H. J. Zeevalking (D'66); minister van economische zaken: R. F. M. Lubbers (CDA); minister van landbouw en visserij: R. J. H. Krusinga (CDA); minister van sociale zaken: J. Boersma (CDA); minister van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk: W. Meijer (PvdA); minister van volksgezondheid en milieuhygiëne: M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen (CDA); minister voor ontwikkelingsamenwerking: H. J. Neuman (CDA); minister voor wetenschapsbeleid: W. G. Beek (D'66).

Vóór donderdag 3 november 12.00 uur wilde formateur Den Uyl „ja” of „neen” horen ten aanzien van dit voorstel.

DONDERDAG 3 NOVEMBER 1977

Donderdagmorgen 3 november vroeg CDA-fractievoorzitter Van Agt om meer tijd voor beraad met zijn fractie over de kandidaat-ministers.

Formateur Den Uyl stemde toe in het uitstel met de volgende bewoordingen:

„In uw brief van donderdagmorgen vraagt u om meer tijd voor beraad over mijn brief van woensdag 2 november.

In telefonisch overleg hebt u die tijd gepreciseerd tot vóór de dageraad van vrijdagmorgen of zoveel eerder als mogelijk.

Ik hecht eraan te bevestigen, wat ik u reeds telefonisch meedeelde, namelijk dat ik bereid ben akkoord te gaan met het voorgestelde tijdstip, indien, eventueel op grond van nader overleg, dan ook een duidelijk ja of nee op mijn voorstel wordt verkregen.”

VRIJDAG 4 NOVEMBER 1977

Even na het middernachtelijk uur van de nacht van donderdag 3 november op vrijdag 4 november gaf CDA-fractievoorzitter Van Agt formateur Den Uyl - na urenlang beraad van de CDA-fractie en CDA-top - de volgende opties:

1. Handhaving van Andriessen voor de post van economische zaken, defensie toedelen aan het CDA en ontwikkelingsamenwerking aan de PvdA,

2. Aantjes kandidaat voor binnenlandse zaken, Van Agt kandidaat voor justitie en het vice-premierschap.

In de laatste optie wordt de mogelijkheid niet uitgesloten dat Andriessen door de CDA-fractie gekozen wordt als haar nieuwe voorzitter, welke functie thans voor Aantjes bestemd is.

De CDA-fractie legde deze optie aan de formateur voor, omdat zij het niet eens was met het voorstel van de formateur inzake de nieuwe ministers. Het CDA had namelijk aanvankelijk het volgende ministerslijstje: justitie: Van Agt, binnenlandse

zaken: De Gaay Fortman, economische zaken: Andriessen, ontwikkelingsamenwerking: Lubbers, landbouw en visserij: Krusinga, volksgezondheid: mevrouw Gardeniers, sociale zaken: Boersma.

* * *

Formateur Den Uyl wees de twee opties van de CDA-fractie af. Hij handhaafde zijn eigen voorstel met de volgende woorden:

„Na op zijn verzoek gehouden beraad heeft de fractievoorzitter van het CDA mij vrijdagochtend meegedeeld, dat hij niet ja kan zeggen op mijn voorstel tot samenstelling van het kabinet dat ik op 2 november aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 heb doen toekomen. Hij heeft daaraan toegevoegd, dat hij op de kortst mogelijke termijn zijn fractie bijeen zal roepen voor het verschaffen van informatie over hetgeen is gepasseerd en het daarbij technisch niet uitsluit, dat de fractie tot een ander besluit komt.

In verband hiermee heb ik besloten, gelet op het grote belang van de totstandkoming van het nagestreefde kabinet, het trekken van consequenties voor de uitvoering van mijn opdracht op te schorten tot vrijdagmiddag.”

* * *

Vrijdagmorgen schreef CDA-fractievoorzitter Van Agt de formateur het volgende:

„Hoewel in mijn fractie overgrote bezwaren bestaan tegen de ballotage die op sommigen uit onze kring wordt toegepast (mr. Andriessen mag niet naar economische zaken, de heren Andriessen en Krusinga mogen niet samen in het kabinet en ikzelf mag niet naar justitie) hebben wij een reeks van voorstellen willen ontwikkelen, waarin met de specifieke wensen van de PvdA op dit punt rekening wordt gehouden,” aldus Van Agt.

Hij zei verder dat hij in de loop van de nacht nog aan de formateur heeft voorgesteld of er een uitweg zou zijn te vinden als mr. Andriessen naar een ander departement zou gaan dan economische zaken. Den Uyl heeft daarop herhaald dat een kabinet met zowel Andriessen als Krusinga voor hem niet aanvaardbaar is.

* * *

De CDA-fractie wees vrijdagmiddag het voorstel-Den Uyl opnieuw af, op acht leden na.

Op een persconferentie zei Van Agt het merkwaardig te vinden zoals de formatiediscussie zich toespitste op de figuur van Andriessen. De formateur had schriftelijk laten weten dat geen van de kandidaat-ministers op voorhand voor benoeming uitgesloten was. Dit betekent dat Andriessen dus de eerste lijn van de ballotage was gepasseerd. „Waarom hem niet uitgenodigd voor een gesprek, waarin de al dan niet gerechtvaardigde twijfels van de formateur wellicht zouden zijn weggenomen. Duisenberg is toch ook uitgenodigd,” aldus Van Agt.

Volgens Van Agt zijn de moeilijkheden al begonnen nadat het akkoord over de zetelverdeling 7-7-2 was gesloten. Dat bracht zo veel beroering in PvdA-kringen teweeg dat een krachtige tegenbeweging ontstond. Dat moest enigermate worden gecompenseerd. De meerderheidsstrategie was niet gelukt, in zetelverdeling noch in kwalitatieve toedeling van de ministersposten. Nu moest op

een ander front succes worden gebracht. De strijd begon toen met de taakomschrijving van de staatssecretariaten. Van Agt wilde niet spreken van „plundering van de ministersportefeuilles”, maar zo heel ver was het er niet vanaf. Er werd flink uitgekleeft en ontmanteld, „danig gestriptesed”.

Dat kon niet, zonder dat de ministers er bij betrokken werden, maar het moest. Dit werd de eerste fase van een steeds verder opblazend geschil, aldus Van Agt.

De politieke deballotage uitte zich in het feit dat Van Agt niet aanvaardbaar was op justitie, de tweede was dat Andriessen niet naar economische zaken mocht en in de nacht van donderdag op vrijdag kwam vast te staan dat géén kabinet mogelijk is met Andriessen en Krusinga, op welke plaatsen in het kabinet dan ook. Dat kan zo niet, vond Van Agt, met twee bijna even grote politieke partijen. Het wordt dan wel heel erg moeilijk ze samen in een kabinet te krijgen.

Het CDA heeft in geen enkel stadium ballotage uitgevoerd. Er zijn in de CDA-fractie best mensen die zeer aanzienlijke bezwaren hebben tegen Van Kemenade op onderwijs, maar nooit is door het CDA gezegd dat Van Kemenade niet in het kabinet mag terugkeren.

* * *

Vrijdagmiddag 4 november gaf drs. J. M. den Uyl voor de vierde maal zijn formatie-opdracht terug.

ZATERDAG 5 NOVEMBER 1977

Op zaterdag 5 november consulteerde koningin Juliana haar politieke adviseurs en alle fractievoorzitters in de tweede Kamer. CDA-fractievoorzitter Van Agt adviseerde de koningin de aanwijzing van een informateur uit christen-democratische kring, die de mogelijkheden van de vorming van een parlementair meerderheidskabinet zou moeten onderzoeken. In een toelichting wilde mr. Van Agt geen namen noemen van een eventueel aan te wijzen informateur. In zijn advies stelde de CDA-fractievoorzitter zich op het standpunt dat de informateur een brede opdracht moet krijgen, zo breed dat „de deur naar de PvdA heropend kan worden.” Van Agt ontwikkelde geen bezwaren tegen het betrekken van D'66 bij het te vormen parlementair meerderheidskabinet. In dit stadium, zo zei Van Agt, heeft de CDA-fractie wel bedenkingen tegen een minderheidskabinet.

Het algemeen bestuur van het CDA vergaderde zaterdag 5 november en sprak zijn teleurstelling uit over de ontstane politieke situatie, die gemakkelijk kan leiden tot een verharding van de verhoudingen tussen de partijen, die, gezien de verkiezingsuitslag, in 's lands belang primair tot regeringsverantwoordelijkheid geroepen zijn.

Het algemeen bestuur had grote waardering voor het optreden van de CDA-fractievoorzitter Van Agt en stemde in met het door de CDA-fractie gevoerde beleid. Het meende dat gestreefd moet worden naar een parlementair meerderheidskabinet. Daarbij zouden behalve de tot nu toe onderzochte mogelijkheden ook andere in de beschouwingen betrokken moeten worden.

H. L.

Fusie KVP, ARP en CHU in 1980?

Het algemeen bestuur van het CDA heeft in zijn vergadering van 5 november 1977 met algemene stemmen een nota aanvaard met betrekking tot de verdere organisatorische ontwikkeling van het CDA. Het streven is te komen tot een planmatige besluitvorming, die er toe leidt, dat het CDA zich ontwikkelt van een federatie van drie partijen tot een politieke partij.

Het algemeen bestuur heeft hiervoor een tijdschema opgesteld. De voorbereiding en

uitwerking van de voorstellen wordt nu ter hand genomen. De besluitvormingsprocedure ter zake van de fusie dient volgens het algemeen bestuur voorjaar 1979 te starten en is erop gericht dat de fusie medio 1980 in werking kan treden. De nota en het bijbehorende tijdschema zijn aan de drie partijen KVP, ARP en CHU ter behandeling en goedkeuring aangeboden.

H. L.

CDA-bijeenkomsten

CDA-Utrecht.
Maandag 14 november 1977: Open huisavond in Cunera, Nieuwe Gracht 32. Aanvang 20.00 uur;

Donderdag 17 november 1977: Vergadering van het CDA-Kamerkringverband in een van de zalen van het Jaarbeurscongrescentrum. Op de agenda staan enkele huishoudelijke zaken. Spreker is de heer J. van Houwelingen, lid van de Tweede Kamer;

Dinsdag 22 november 1977: Vergadering rechtstreekse CDA-leden uit de provincie

Utrecht in de Marcuskerk Wijnsteynlaan. Er komt o.a. aan de orde kandidaatstelling rechtstreeks lid voor Provinciale Staten. Aanvang 20.00 uur.

CDA-KRING DEN HAAG-ZUID-WEST

Dinsdagavond 15 november wordt de CDA-kring Den Haag-Zuid-West opgericht tijdens een bijeenkomst in de Salvatorkerk aan de Vrederustlaan 94 te Den Haag. Het CDA-Tweede-Kamerlid mevrouw M. Gardeniers-Berendsen spreekt over de actuele politieke situatie.

chjo Vijftig jaar

Op 26 november hoopt de CHJO - zoals meermalen aangekondigd - haar vijftig jarig bestaan te vieren in café-restaurant „Kobus aan de Poort”, Utrechtsestraat 49 te Amersfoort (in de nabijheid van het N.S.-station). Om inzicht in het aantal deelnemers te krijgen laten we onderstaand nogmaals de bon voor opgave volgen. Wij vragen u deze zo spoedig mogelijk in te vullen als u wilt komen. Het ochtendprogramma, waarin we voor-

namelijk terugblikken op onze historie, vangt aan om 10.00 uur en duurt tot 13.00 uur, waarna een lunch volgt.

Het middagprogramma dat voornamelijk gewijd is aan het EVP-programma voor de komende Europese verkiezingen, duurt van 14.00 uur tot 17.30 uur, gevolgd door borrel en diner. Om 20.00 uur begint het feestprogramma. Hieraan komt een einde als de zaal om 24.00 uur gesloten wordt.

Ondergetekende,

naam

adres

woonplaats tel.nr.

geeft zich hierbij op voor het bijwonen van de viering van het 50-jarig bestaan van de CHJO op 26 november a.s. te Amersfoort.

Hij/zij is van plan ... introducé(e)s mee te brengen en neemt deel aan

O de lunch à f 8,- p.p.

O het diner à f 7,50 p.p.

Handtekening:

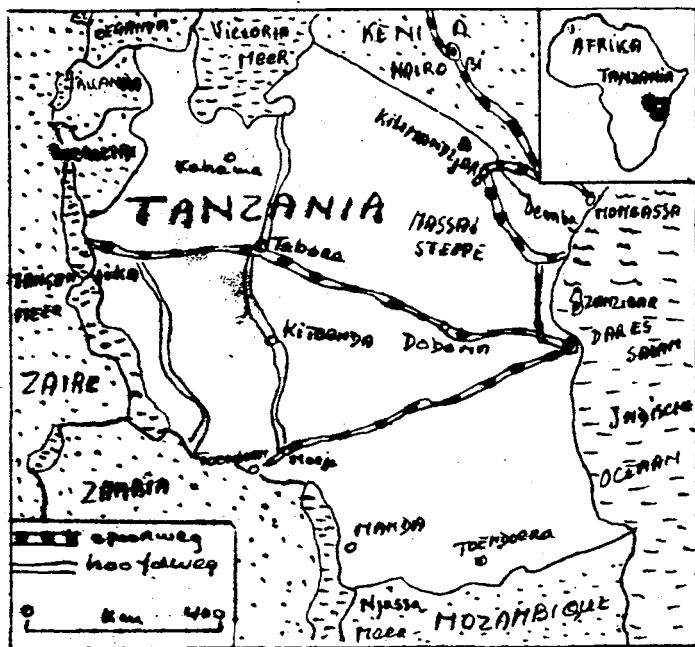
De prijs voor deelname aan de maaltijden kan op de dag zelve voldaan worden.

Ontwikkelingssamenwerking

door drs. D. J. Barreveld

Het ontwikkelingsland TANZANIA

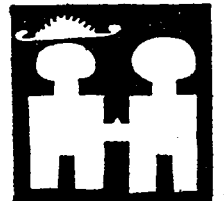
Algemene gegevens
 Oppervlakte: 940.000 km² (28xNederland).
 Staatsvorm: onafhankelijke republiek binnen het Britse Gemenebest.
 Aantal inwoners: 15 miljoen (1975).
 Bevolkingsgroei: 2,7% (1971-'73).
 Bevolkingsdichtheid: 16 per km².
 BNP per hoofd: 110 dollar (1973).
 Jaarlijkse economische groei: 4,4%.
 Buitenlandse schuld: 700 miljoen dollar.
 Rente en aflossing in % van export: 5.
 Officiële munteenheid: 1 Tanzanian shilling is ca. f 0,32.
 Urbanisatiepercentage: 8.
 Analfabetisme volwassenen: 75%.
 Godsdienst: Christenen 25%, Moslims 25%.

Geen deelnemersprijs

In het ledencontactblad van 21 oktober jl. werd vermeld dat de deelnemersprijs ongeveer f 20,00 zou zijn. Dit is echter niet juist. Er is geen deelnemersprijs, de toegang is vrij. Wel gelden de in de bon vermelde prijzen voor deelname aan lunch en diner. Ook zullen we een vrijwillige bijdrage vragen aan de deelnemers aan het feestprogramma.

Slaapgelegenheid

Bezoekers aan de viering van het vijftigjarig bestaan van de CHJO die, in verband met hun afhankelijkheid van het openbaar vervoer, door het late sluitingsuur in moeilijkheden komen met slaapgelegenheid, worden verzocht dit zo spoedig mogelijk te melden bij het secretariaat: Berkelstraat 78 te Utrecht, tel.: 030-884687. We hopen dan voor dit probleem regelingen te kunnen treffen.

chjo agenda

Overijssel

Op 15 november a.s. vergadert de CHJO-Overijssel in restaurant „De Beuk”, Dorpsstraat, Den Ham. Aanvang: 19.00 uur. Onderwerp: Ontwikkelingssamenwerking.

Alle CHJO-leden in Overijssel worden hierbij hartelijk uitgenodigd om deze vergadering bij te wonen. Ook alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Uitnodigingen voor jubileum-conferentie CHJO

Van diverse zijden is ons gevraagd of er voor de viering van het 50-jarig bestaan van de CHJO op 26 november a.s. te Amersfoort nog persoonlijk gerichte uitnodigingen aan oud-bestuursleden, oud-leden en al diegenen die zich in het verleden dienstig gemaakt hebben voor de CHJO te verwachten zijn. Hoe gaarne wij dit ook gedaan zouden hebben, wij moeten hen die dit verwachten evenwel teleurstellen. De reden hiervoor ligt in de archivering. De meesten uwer zullen ongetwijfeld weten dat de vooroorlogse archieven, voorzover ze de oorlog doorstaan hebben, deze zeer geschonden doorstaan hebben. Maar ook de na-oorlogse archieven hebben, bij gebrek aan een vaste plaats van het CHJO-secretariaat, vele omzwervingen, ja ware odyssee's

meegemaakt. Sommigen ervan hebben, na jaren omzwerven, de veilige thuishaven bereikt, anderen zijn nog steeds op hun odyssee en het is allemaal heel spannend of deze ooit hun thuishaven zullen bereiken. Daardoor is het voor ons onmogelijk de namen van oud-bestuursleden, leden van verdienste die de CHJO in haar historie gekend heeft enz. allen te achterhalen. Om nu geen onderscheid te hoeven maken en niemand te passeren, hopen wij dat allen die tot deze categorie behoren door het invullen van de bon in „de Nederlander” van hun verbondenheid met de historie van de CHJO blijken zullen geven.

Secretariaat CHJO

RECENTE GESCHIEDENIS

Tot het jaar 1919 was Tanganyika, de oude naam voor Tanzania, een Duitse kolonie. Daarna werd het ruim veertig jaar Brits mandaat gebied.

In 1961 werd het land onafhankelijk. President werd Julius Nyerere, leider van de TANU (Tanganyika African National Union), de enige in het parlement vertegenwoordigde partij.

Nyerere is de man van het streven naar een klassenloze, socialistische partij (de zogenaamde „Ujaama gedachte”). Dat zijn filosofie veel aanhang kreeg is in niet belangrijke mate te danken aan het feit dat het land geen overheersende stam heeft en het bestaan van een door bijna alle inwoners gesproken taal, het Kiswahili.

Eind 1963 werd het voor de kust liggende eiland Zanzibar onafhankelijk. Na een bloedige machtsstrijd, waarbij de Afrikaanse meerderheid de macht overnam van de Arabische minderheid, sloot het eiland zich aan bij Tanzania. Zanzibar telt ongeveer 400.000 inwoners. Tot een werkelijke integratie is het tot op heden echter nog niet gekomen.

SOCIALE ONTWIKKELINGEN

De bijzonder ongelijke inkomensverdeling, overblijfsel van het koloniale tijdperk, alsmede het uitblijven van buitenlandse investeringen versterkten de leiders van de TANU in de opvatting dat alleen een socialistisch beleid uitkomst kon brengen. De hoofdlijnen van dit beleid werden in 1967 vastgelegd in de Arusha Declaration. Vervolgens werden vele bedrijven en ondernemingen genationaliseerd en trachtte men de boeren in coöperaties samen te laten werken. In 1975 riep de TANU Tanzania uit tot socialistische staat.

ONTWIKKELINGSNIVO EN ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Tanzania behoort tot de 25 armste landen ter wereld. Ongeveer 30 procent van het nationaal inkomen wordt nog buiten de geldhuishouding om geproduceerd en geconsumeerd. Analfabetisme en epidemieën zijn nog „normale” zaken. Het land telt slechts enkele steden met meer dan 30.000 inwoners. Dar es Salaam, de havenstad, is met 350.000 verreweg de grootste stad. Om de trek naar deze stad te verminderen heeft de regering besloten haar zetel te verplaatsen naar Dodoma,

300 km westwaarts, in het relatief minst ontwikkelde gedeelte van het land.

De ontwikkelingsstrategie van Tanzania is gebaseerd op de Arusha Declaration, die self-reliance (groter vertrouwen op eigen kracht) en gelijkheid (een betere inkomensverdeling) propageert. Veel aandacht krijgt vooral ook de landbouw, niet alleen coöperaties tracht men van de grond te krijgen, ook worden er veel staatsboerderijen gesticht.

Een snelle ontwikkeling van de industrie, die overigens nog maar in de kinderschoenen staat en nauwelijks ontwikkeld is, heeft ook hoge prioriteit.

PLANNEN EN PERSPECTIEVEN

De eerste meerjarenplannen hebben tot nu toe in feite teleurstellende resultaten opgeleverd. De geplande investeringen zijn voor ongeveer 75 procent gerealiseerd, de stijging van het BNP bedroeg slechts vier en een half procent in plaats van de geplande zes en een half procent.

In het begrotingsjaar 1974-1975 is meer accent gelegd op direkt productieve investeringen. Belangrijke bedragen werden gereserveerd voor o.a. mijnbouw, opwekking van hydro-electriciteit en verbetering van de veestapel.

De inwerkingtreding van het Derde Vijfjarenplan is voorlopig opgeschort omdat de beschikbare deviezen momenteel geheel aangewend moeten worden voor de aankoop van voedsel en andere dringende levensbehoeften.

AGRARISCHE SEKTOR

Zeven-achtste deel van Tanzania's landbouwgrond wordt door kleine boeren bebouwd. Zij reserveren naar schatting 80 procent van hun land voor eigen gebruik, maar leveren toch meer dan de helft van de marktgewassen.

De vooruitzichten voor de exportlandbouw zijn echter slecht. Sisal, vanouds het belangrijkste exportartikel, is in de westerse landen bijna geheel door synthetische producten vervangen en licht dus slecht in de markt, de vraag naar katoen en k koffie neemt maar weinig toe. Tabak is een goede uitzondering. Zanzibar, eertijds het kruidnagelland bij uitstek, moet dringend wat aan diversificatie van de landbouw doen.

Vervolg op pagina 7

Antwoord CDA-fractievoorzitter Van Agt aan theologen (3) en slot

Na het schrijven van uw brief, maar voordat de CDA-fractie daarvan kennis nam, is het akkoord-Veringa gesloten. Daarin zijn onze twee grootste bezwaren die tesamen voor ons de laatste voorstellen van formateur-Den Uyl onaanvaardbaar maakten, ondervangen:

1. Het kabinet zal tot 1 januari 1979 serieus pogen zelf tot een wetsontwerp te komen en, wanneer dit niet gelukt daarvan in het parlement verantwoording afleggen. Wij achten dit een essentieel verschil tussen de voorstellen van de formateur en de resultaten van de informateur.

2. Bij de beslissing over het contrasigneren van een wetsontwerp, dat na een parlementair initiatief door beide Kamers zou zijn aanvaard, zijn de CDA-bewindslieden niet meer in een uitzonderingspositie geplaatst. Iedere minister en het hele kabinet zal deze beslissing nemen mede „in het licht van de gebleken opvattingen over dit vraagstuk (d.w.z. hoe de wetgever zich ten aanzien van abortus dient op te stellen) bij de partijen wier geestverwanten in het kabinet zitting hebben.” Deze formulering vormt voor ons mede de gronslag van het kabinet. De feitelijke inhoud van een door de Kamers eventueel aanvaard initiatiefontwerp zal derhalve mede bepalend zijn voor het door het kabinet te nemen besluit omtrent al dan niet contrasignering daarvan en wel in die zin dat rekening wordt gehouden met de gebleken opvattingen omtrent het abortusvraagstuk van alle partijen die het kabinet dragen.

Wij hebben, dit akkoord sluitend, een ruim vertrouwen gegeven aan onze partners. Wij zijn immers bereid de beslissing van het kabinet over al dan niet contrasignering van een eventueel uit het parlement komend initiatiefontwerp af te wachten en zullen het kabinet niet voordien verlaten teneinde het nemen van die beslissing te verijdelen. Die beslissing zal volgens het akkoord geen werktuigelijke zijn; hoe zij eventueel zal luiden zal mede afhankelijk zijn van het antwoord op de vraag of het wetsontwerp dat zich voor contrasignering aandient ook met onze opvattingen over de regeling van het abortusvraagstuk rekening houdt. Zo is het afgesproken en die afspraak vindt haar bevestiging in het eindverslag dat de informateur Veringa heeft ugebracht. Mocht een van de akkoordpartners die afspraak betwisten, volhoudend dat een initiatiefontwerp gecontrasigneerd zal worden ongeacht de inhoud ervan, dan vervalt van rechtswege de door ons uitgesproken bereidheid om een eventuele beslissing omtrent de contrasignering lijdzaam af te wachten. De onderdelen van het akkoord staan immers met elkaar in overbrekelijk verband.

Getuigende profeten kunnen en moeten soms weglopen, daarmee hun halsstarregehoor veroordelend. De eigenlijke taak van christen-politici in parlement en kabinet bestaat niet in het getuigen en het veroordelen, maar in het werken aan een goede rechtsorde. U hebt in uw brief ook niemand van ons persoonlijk opgeroepen zijn functie op te geven om zich de profetenmantel om te hangen. Uw brief was gericht aan onze fractie als geheel: die blijft als zodanig politieke verantwoordelijkheid behouden.

Ongeveer een jaar geleden heeft een collega van u in Roldue ons geadviseerd ons te beperken tot het bestrijden van andere wetsontwerpen maar zelf geen wetsontwerp à la Gardeniërs-Van Leeuwen in te dienen, en wel om geen verwarring te wekken bij eenvoudige gelovigen, die het onderscheid tussen wetgeving en ethiek niet kennen: uit het feit dat christen-politici aan een wet hebben meegewerkt waarin strafuitsluitingsgronden voor abortus zijn opgenomen, zou de konklusie kunnen worden getrokken dat in alle gevallen waarin het verrichten van abortus volgens de wet niet strafbaar zou zijn, deze handeling ook ethisch verantwoord zou zijn. Door uw mening dat wij de voorstellen-Den Uyl eigenlijk hadden moeten aanvaarden, tendeert uw brief in dezelfde richting, maar nu om verwarring bij andere gelovigen en niet-gelovigen te voorkomen. Deze verwarring kan alleen worden voorkomen door een goed inzicht in het onderscheid tussen het christelijk getuigen en de directe verantwoordelijkheid voor de rechtsorde. Dit onderscheid is van zeer groot pastoraal belang.

Waar de nodige onderscheidingen niet worden gemaakt, steken allicht verabsoluteringen de kop op.

VERWONDERING

Ik begrijp best dat u na de verkiezingsuitslag een coalitie van PvdA en D'66 met het CDA gewent acht. U mag ons dit ook best kenbaar maken. Maar de vorm waarin u uw oproep hebt gegoten, wekt verwondering. U vraagt ons „alles” - ja, letterlijk „alles in het werk te stellen om, ondanks gewetensbezwaren terzake de abortuswetgeving, aan de formatie van een progressief kabinet meete werken”. Een dergelijke verabsoluterende formulering had ik van theologen anno 1977 niet verwacht. Wanneer u de stelling zou worden voorgelegd dat theologen alles in het werk moeten stellen om ondanks gewetensbezwaren mee te werken aan de realisering van hetgeen kerkelijke gezagsdragers van de gelovigen vragen, dan ben ik benieuwd naar uw commentaar hierop. Ik denk dat u terecht volgens een gezonde katholieke en reformatorische traditie zoudt gaan spreken over het primaat van het geweten, zelfs van het dwalende geweten. Zouden wij dan ondanks gewetensbezwaren alles in het werk moeten stellen om deze coalitie te realiseren?

Het bestaan van het CDA, zo wordt wel gesteld, zou een factor zijn die in feite terecht of niet - de zuiverheid van het evangelisch getuigenis bedreigt. Velen zijn gekant tegen een eigen politieke partij als een mogelijke vorm van de band tussen christelijk geloven en politieke invloed. In uw theologische visie op deze verhouding tussen Evangelie en samenleving wordt deze mogelijkheid echter niet uitgesloten. En het is tevens een feit dat ongeveer één derde van onze bevolking deze konklusie blijkens de door u vermelde verkiezingsuitslag niet trekt.

Maar zeker zo belangrijk is het volgende. Het betreft een problematiek die niet alleen het CDA eigen is. Het geldt voor alle partijen waarvan de leden zich in de politiek begeven uit een geloof, uit een ethische of welke diep-menselijke overtuiging dan ook. Men hoeft daarbij alleen maar te denken aan de discussies binnen de PvdA over de kwestie actiepartij en/of regeringspartij alsook aan de problemen waarmee de PPR zowel vóór als ná de verkiezingen worstelt. Ik schrijf dit niet neer uit leedvermaak, maar juist uit respect voor deze partijen. Wij zitten allemaal in hetzelfde parlementaire schuitje. Iedere partij en iedere politicus staat op zijn wijze in de spanning tussen eigen politieke overtuiging en de smalle marges van de praktijk, die wij moeten in acht nemen om het land regeerbaar te houden. Wij mogen zelfs het elkaar en onszelf niet toewensen dat wij het gemakkelijker hebben dan het kan zijn in een pluriforme samenleving van minderheden: in dit laatste ligt de eigenlijke hardheid van ons politieke stelsel. Maar laten wij daarom de politiek niet harder maken dan strikt nodig is, door het onbe-

gen dat uit de genoemde spanning ons telkens bekruipt, af te reageren op de anderen. Overal is het gevaar van ideologisch misbruik van overtuiging aanwezig, maar dat doet niets af aan ieders recht op een eigen plaats in een democratische samenleving.

In verband met ideologisch misbruik nog de volgende punten:

1. Het gebruiken van de abortuskwestie als voorwendsel om een kabinet op te breken of de vorming ervan te voorkomen, terwijl in feite andere redenen in het spel zijn, is ideologisch misbruik van de eerbied voor het leven. Daaraan mag een christen niet meewerken. Ik zal dit ook nooit doen.
2. Meermaal hebben wij moeten ervaren dat het christelijk geloof als voorwensel werd gebruikt om niet serieus op ons standpunt en onze argumenten in te gaan, en wel door het te doen voorkomen als zou dit geloof in feite ons enige argument zijn, dat per definitie andersdenkenden niet kan overtuigen. Ook dit is ideologisch misbruik van ons geloof, maar dan door anderen.
3. Het gaat ons ook om de strijd tegen een ideologie, namelijk deze dat de overheid verplicht zou zijn ruimte te scheppen voor abortus als een onmisbare faciliteit in een niet-perfekt contraceptieve verzorgingsstaat, waar iedere burger het recht heeft om achteraf bevrijd te worden van iedere dwang van het toeval, ook in alle gevallen waar het resultaat van dit toeval bestaat in de aanwezigheid van nieuw begonnen individueel-menselijk leven, dat niet werd beoogd.

VOORNAAMSTE

Tot slot keer ik terug tot het voornaamste motief van uw brief, dat pastoraal van aard is: de bezorgdheid om de geloofwaardigheid van het Evangelie en zijn betekenis voor het persoonlijke en maatschappelijk-politieke leven. Na het beëindigen van de formatie-Den Uyl zijn wij met u getuige geweest van uitingen van woede, die nauwelijks te onderscheiden zijn van haat jegens geloof en godsdienst. Ook wij als politici mogen daarvoor niet ongevoelig zijn. Maar het zou te ver gaan als wij ons daardoor van onze eigen verantwoordelijkheden zouden laten afbrengen. Dat is niet het juiste antwoord en biedt ook geen echte pastorale oplossing. Met de veel geroemde tolerantie binnen ons Nederlandse volk is het helaas soms merkwaardig gesteld. Ook hierdoor kunnen christenen in verwarring raken.

Wij als politici moeten onze eigen rol op het politieke toneel volgens de democratische procedures, waarop onze samenleving is gebouwd, zo eerlijk en duidelijk mogelijk spelen. Maar wij hebben niet al diegenen in de hand die de schijnwerpers richten en kleuren en soms onverwachts achter onze rug de decors wisselen. Soms worden bepaalde misverstanden gecultiveerd om een

In de CHU-weekbladen „de Nederlander” van vrijdag 28 oktober en vrijdag 4 november heeft de redactie delen gepubliceerd van brieven met betrekking tot het bij de kabinetsformatie gesloten abortusakkoord. Zeven theologen zonden de Tweede-Kamerfractie van het CDA een open brief. Fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt beantwoordde met een lang epistel deze open brief.

De antwoordbrief ging uit van vier stellingen, te weten 1. Het streven naar een kabinetsontwerp; 2. De verhouding en het onderscheid tussen christelijk geloof en rechtsorde; 3. Pluriformiteit en getuigensvrijheid; en 4. De parlementaire verantwoordelijkheid en de aard van een parlementair kabinet.

In de vorige de Nederlander stond hetgeen mr. Van Agt de theologen schreef over de stellingen. Elders op deze pagina staat het slot van de brief van de CDA-fractievoorzitter.

deel van de publieke opinie te manipuleren.

Natuurlijk maken wij fouten en hebben wij onze ondeugden. Wij moeten daarom open staan voor elke kritiek die gebaseerd is op kennis van alle relevante feiten. Wij zijn verplicht alle daartoe nodige informatie te verschaffen, wanneer erom gevraagd wordt.

De indruk echter dat wij het Nederlandse volk zonder meer onze wil wensen op te leggen door bij tij en ontij de woorden: „Hier sta ik, ik kan niet anders” in de mond te nemen, is niet gerechtvaardigd.

Bovendien kan in een parlementair stelsel de meerderheid altijd buiten ons om de kaarten naar eigen believen schudden en daarmee het tijdstip bepalen waarop zij geschud zijn. Zij moet het dan ook wel willen. De pastorale problemen, die worden opgeroepen door de diepe emotionaliteit in het politieke en kerkelijke leven, zijn niet van vandaag of morgen op te lossen.

Daarvoor zijn de historische wortels ervan kennelijk nog te sterk. Veel zou gewonnen zijn, als de echte democratische tolerantie in ons land zou groeien. Dit gebeurt niet door het onder de korenmaat plaatsen van eigen overtuiging noch door het verdoezelen van diepgaande verschillen van inzicht op het vlak van geloof, ethiek en recht. Dit gebeurt wel door het serieus pogen om aan de opvattingen van anderen, met wie men van mening verschilt en met wie men in dit land en misschien ook in dezelfde kerk op democratische wijze moet samenleven, recht te doen en hun handelwijze in het juiste licht te plaatsen. Daaraan kunnen zowel politici als theologen hun steentje bijdragen, zeker als zij met elkaar contact houden.

Daardoor krijgt ook de geloofwaardigheid van het Evangelie met al zijn consequenties een grotere menselijke ruimte, doordat veel te vermijden benauwenis wegvalt.

Tot zover de brief van mr. A. A. M. van Agt aan zeven theologen.

Vervolg van pagina 6

INDUSTRIE

Zoals al eerder opgemerkt staat de industrie in feite nog maar in de kinderschoenen. Zij biedt thans werkgelegenheid aan ca. 60.000 arbeiders!

De industrie draagt sterk het karakter van de importvervanging. Kapitaalgoederen worden er nog maar nauwelijks vervaardigd. Driekwart van de produktie vindt overigens plaats in semi-overheidsbedrijven. Particuliere investeringen zijn welkom, mits de staat de meerderheid van de aandelen in deze ondernemingen blijft behouden.

TRANSPORT

Twee belangrijke projecten kenmerken de verbetering van Tanzania's infrastructuur gedurende de laatste jaren. In de eerste plaats de verbetering van de weg van Morogoro naar de westgrens, een verbetering die vooral met Amerikaanse hulp tot stand kwam. Deze weg is van groot belang voor het niet aan zee liggende buurland Zambia. In de tweede plaats het grote spoorwegproject, de aanleg van 1800 km. spoorlijn van Dar es Salaam naar Kapiri Moshi in Zambia. Voor dit project heet Tanzania uitgebreide Chinese hulp aanvaard. De aanleg heeft, behalve aan 15.000 Chinese, werk verschaft aan ongeveer 45.000 Tanzanianen.

Bilaterale samenwerking 1972-'75 (excl. voedselhulp) in mln. gulden

jaar	totale hulp	leningen	schenkings	technische hulp
1972	18,0	11,0		7,0
1973	18,0	11,0		7,0
1974	49,2	38,0		11,2
1975	45,0	20,0	12,0	13,0

FINANCIEEL BELEID

Voor de laatste jaren kampt Tanzania met ernstige financiële moeilijkheden. Om de stijging van de overheidsuitgaven bij te kunnen benen moesten tussen 1969 en 1974 de belastingopbrengsten met gemiddeld 18 procent per jaar stijgen.

Teleurstellende oogsten, stijging van olieprijs, gepaard gaande met snelle stijging van de uitgaven voor ontwikkeling, hebben de situatie nog moeilijker gemaakt. Buitenlandse hulp heeft tot nu toe de situatie gered.

Waarschijnlijk zal het echter nog lang duren voor dat de toestand weer in evenwicht is. Met behulp van strenge importbeperkingen hoopt men zo snel mogelijk de betalingsbalans weer wat in evenwicht te brengen, in april 1975 had men nog maar voor drie weken import aan deviezen. In Zanzibar, dat overigens een eigen budget heeft, is de situatie aanzienlijk beter. Dankzij een prijsverhoging van de kruidnagelen heeft men niet zoveel problemen.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING NEDERLAND-TANZANIA

Ook Tanzania behoort reeds lang tot de landen die hulp en assistentie van Nederland ontvangen. De hulp vindt zowel plaats in de vorm van leningen als van schenkingen, ook wordt technische assistentie verleend.

De hulp betreft voornamelijk de landbouw, alsmede de verbetering van de infrastructuur.

VOEDSELHULP

In 1974 werd aan voedselhulp verstrekt f 326.000,- (o.m. magere melkpoeder). In 1975 werd als extra hulp bovendien nog een bedrag van 20 miljoen toegezegd ter leniging van de gevolgen van de energiecrisis.

Drs. D. J. Barreveld

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

oktober 1977

CDA-ACTIVITEITEN

Onder meer met het oog op de komende raads- en statenverkiezingen gonst het van activiteiten, waarover in dit nummer informatie wordt verstrekt: het advies over de oprichting van een CDA-bestuurdersvereniging, de totstandkoming van het model gemeente- en provincieprogram, de CDA-cursus voor (aspirant)raadsleden, en nog veel meer (zie ook de rubriek *Verenigingsnieuws*). In dit kader past ook een artikel van KVP-voorzitter *Vergeer*, waarin hij pleit voor een CDA-lijst in elke gemeente en provincie.

DECENTRALISATIE WELZIJSBELEID

De hoofdmoot van dit nummer bestaat uit een viertal artikelen over de decentralisatie van het welzijnsbeleid - een *topic* bij de raads- en statenverkiezingen. De nieuwe ontwikkelingen in het welzijnsbeleid worden beschreven door *mr. Hoogendijk*, hoofd welzijnsafdeling provincie Zuid-Holland. De Friese gedeputeerde *drs. Mulder* schenkt aandacht aan de politieke en bestuurlijke gevolgen van de decentralisatie, aan de hand van de *ontwerp-Rijksbijdrageregeling sociaal-cultureel werk*. VNG-directeur *dr. Van der Top* bespreekt het ontwerp-Kaderwet specifiek welzijn. Tenslotte schetst *mr. Fijen*, medewerker van de CDA-fractie in de Tweede Kamer en raadslid in Zoetermeer, de gang van zaken rond de totstandkoming van een gemeentelijk (c.q. provinciaal) welzijnsplan en -programma.

EN VERDER . . .

Een commentaar over de begroting van Binnenlandse Zaken. En tenslotte de gebruikelijke rubrieken - Boeken en brochures, Kroniek, Den Haag, Vraag en Antwoord - én de eerste aflevering van onze nieuwe subsidierubriek.

Trouw dat is duidelijk de andere manier van een ochtendblad maken.

Een legertje felle journalisten maakt dagelijks een opmerkelijk ochtendblad: Trouw.

Ze doen dat met veel vaart en durf. Grondig, bekwaam en betrouwbaar. Moet ook wel, want de lezers willen nu eenmaal verhelderend en informatief nieuws. En een kritische instelling is de redactie niet vreemd.

Dat is de manier waarop Trouw een ochtendblad maakt. En het resultaat is een opmerkelijke krant! Verrassend goed in z'n berichtgeving, aanpak en benadering!

Niet alleen voor de 355.000 dagelijkse lezers, maar voor een ieder bereikbaar.

Trouw is ook een krant voor het gezin: met een culinaire rubriek, met artikelen over opvoeding en school, met een autorubriek, met konsumentennieuws, strips voor de jeugd en nog véél meer.

Vul de bon in of bel ons even op (020-913456). Veertien dagen lang kunt u TROUW gratis beoordelen. En als u dan besluit dat u TROUW niet meer wilt missen, krijgt u op het abonnementsgeld voor het eerste kwartaal een welkomst-redukatie van f 6,55.

Trouw

Zend deze bon in een ongefrankeerde envelop aan
TROUW/KWARTET BV,
Antwoordnummer 2792, Amsterdam.

Naam

adres

tel.

Ik wil wel eens kennismaken met TROUW

o Stuur mij die krant veertien dagen gratis

o Noteer mij na deze proefperiode als abonnee

NL 11

bon

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

TUINAANLEG BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

AANNEMINGSBEDRIJF

HOOGVLIET & ZN. B.V.
Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
* NIEUWBOUW
* VERBOUW+
* ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Ten afscheid

door mr. O. W. A. van Verschuer, voorzitter CHU

Mijn laatste bijdrage aan „de Nederlander” als voorzitter van de Unie zou eigenlijk heel kort kunnen zijn. Twee woorden: Dank u. Ik zal het wat uitgebreider doen. Ik zou willen beginnen met mijn dank uit te spreken aan de redactie van „de Nederlander” dat zij mij gedurende de jaren van mijn voorzitterschap elke keer dat er een nummer voor alle leden uitkwam mij de gelegenheid gaven om mij, door dit blad, tot hen te wenden. Ik heb dit altijd als een groot voorrecht beschouwd omdat het voorzitterschap een wat eenzame post is. Men moet vaak zelfstandig beslissingen nemen, verantwoordelijkheden dragen en dan is het goed om achtergronden van denken en handelen van degenen die dat moet doen te kennen en door te geven. Toen ik voorzitter werd gingen er allerlei verhalen dat er in de Unie censuur bestond. Ik stel er prijs op te verklaren dat ik daar nooit iets van gemerkt heb!

Door het tot standkomen van het CDA is er ook voor de redactie van „de Nederlander” een nieuw bestel aangebroken. Meer en meer zal de eigen voorziening, eigen commentaren, plaats maken voor de totaliteit van het CDA. Toch hoop ik dat in het pluriforme CDA ook „de Nederlander” karakteristiek herkenbaar zal blijven!

EENSGEZIND

Vervolgens zou ik aan u willen zeggen dat ik zielsdankbaar ben dat ik een eensgezinde Unie over kan dragen aan mijn opvolger. De eensgezindheid van de Unie was de belangrijkste drijfveer voor mij om voorzitter te worden. Het bereiken daarvan is een gemeenschappelijk stuk werk van heel velen in de Unie geweest. Essentieel voor die eensgezindheid is, hoe merkwaardig dat ook moge klinken, dat men de verschillen die er bestaan, politiek, levensbeschouwelijk, mentaal niet verdoezeld maar daar over durft te spreken en daar mede rekening durft te houden. Als men bereid is dat te doen kan er geen vrees meer bestaan voor een eenzijdige overheersing en groeit er een onderling vertrouwen die geen ruimte meer laat voor acties die tot doel hebben personen of groepen uit te schakelen. Een dergelijke mentaliteit, een niet te definiëren sfeer werkt als een olievlek, alle organen door. Zowel in de Unieraad als in de algemene vergadering heb ik deze sfeer de laatste jaren geproefd en ik vertrouw erop dat allen die op verantwoordelijke plaatsen, plaatselijk, regionaal en landelijk in de Unie geplaatst zijn of worden, zich van hun verantwoordelijkheid om dit voort te zetten bewust zullen zijn.

WEG NAAR CDA

Een tweede doelstelling bij het aanvaarden van mijn voorzitterschap was de weg naar het CDA. Toen ik in 1972 kwam zaten we met ons allen midden in de grondslagdiscussie, de vraag naar het hoe en waarom van de open partij, de politieke hypotheek kwam nadien toen de CHU buiten het kabinet bleef en de KVP en ARP er in. Er was alle reden om die ene partij niet te bereiken en gescheiden voort te gaan. Dat we over onze eigen tekortkomingen heen gegroeid zijn door te reiken naar een eenheid die misschien geestelijk nog boven onze macht lag en ligt zal voor mij de meest blijde herinnering aan deze periode zijn. Voor het CDA geldt (als toekomstige unie van drie partijen) hetzelfde als wat ik eerder over de interne verhoudingen in de Unie opmerkte. We moeten ook in het CDA durven verschillen te erkennen en ze niet oplossen door ze toe te dekken of te onderdrukken maar door met elkaar er over te spreken.

Als christen-broeders en -zusters ligt gelet op de bijbelse opdracht zeker bij ons de plicht de lijnen naar de naaste open te houden en te onderhouden.

De eenheid van het CDA, de besluitvorming die nog volgen moet, het naar elkaar toe groeien, was en is een van de meest boeiende processen waar we heden ten dage mee bezig zijn. Ik denk daarbij dat we zullen moeten oppassen niet al te lang bij onszelf stil te blijven staan maar dat het CDA haast zal moeten maken zich ook in meerdere mate naar buiten te wenden. Want daar zal het CDA haar boodschap moeten uitdragen. Zij zal dit moeten doen in samenhang met al diegenen die op grond van het door hen gekozen uitgangspunt en het door het CDA gekozen uitgangspunt eensgezinst genoemd kunnen worden.

BOEIEND

Het was zo een boeiende ervaring bijna zes jaren als voorzitter bezig te zijn en op belangrijke en beslissende momenten aanwezig te zijn om het geluid van de Unie zo goed mogelijk te vertolken. Men zegt daarbij wel eens dat in de politiek weinig vrienden gemaakt worden omdat men in de politiek alleen maar ambitieuze, ijdele en naar baantjes jagende lieden aantreft die weinig oog voor hun naasten hebben anders dan te kijken hoe gauw men ze voorbij kan streven.

Ontegenzeggelijk zit hier een grond van waarheid in. Publiciteit is een onderdeel en bepaald niet een onbelangrijk onderdeel van de politiek. Het is als de beitel voor de meubelmaker. Door die publiciteit wordt menig politicus ijdel en wordt hij opgezweept naar functies die hij misschien in het verleden nooit geambieerd had. Ambitie een goed politicus te zijn is een goede zaak. Te grote ambitie te grote ijdelheid misvormt het karakter en maakt de politicus kwetsbaar en ongeschikt om objectief te oordelen. Zeker tegen de achtergrond van wat de christen-democratie wil is te grote ambitie, te grote ijdelheid verwerpelijk. Immers de belangrijkste drijfveer van de echte christen-democraat moet zijn dat hij in de politiek een mogelijkheid ziet een stuk van de goddelijke opdracht uit te voeren zijn naaste te dienen en deze aarde te bouwen in gerechtigheid. Daarbij moet hij willen dienen en niet heersen en zich niet laten verblinden door een zucht naar roem, macht en eer.

Ik heb deze christen-democratische gezindheid toch ook bij velen in het CDA herkend en met name zij zullen het zijn waaraan ik de meest dankbare vriendschappelijke herinneringen bewaar.

BLIJ

Ik ben blij dat ik een opvolger krijg in de persoon van Van Leeuwen die met en voor de Unie voortgaat. Ik wens hem kracht moed en wijsheid voor de taak die hij op zich neemt. Tot u allen zeg ik ten afscheid: Onderhoudt uw geloof wat uw belangrijkste bagage is en zal zijn, houdt het oog gericht op het C.D.A. en zet met z'n allen de koers uit. Een koers die er op gericht is samen met andere partijen te bouwen aan een rechtvaardige en verantwoordelijke maatschappij. Het zal niet makkelijk worden in de komende tijd. Er is zwaar weer op til op velerlei terreinen van het leven. Houdt elkander daarom vast, steunt en helpt degenen die dreigen onder te gaan omdat zij het niet meer zien zitten. Bezint u op vormen van samenleven die nieuwe impulsen kunnen geven. Kortom werkt en weest waakzaam en weest Gode bevolen.

Verschuer.

De scheidende en de nieuwe voorzitter van de CHU

Links mr. O. W. A. Verschuer, de „oude” Unievoorzitter, rechts dr. W. L. van Leeuwen, de „nieuwe” voorzitter van de CHU.

Onvermoeibaar

Onvermoeibaar werkt men in de Gemeente Achtkarspelen bij een ledenwerfactie t.v.b. de CHU. Onze „vaste briefschrijver” uit Buitenpost (zie meer hiervoor in het artikel elders in dit blad) zond bij zijn voorlaatste zending maar liefst 15 opgaven.

Ditmaal hoofdzakelijk geworven door de heer K. Veenstra, voorzitter van de Kiesvereniging Augustinusga-Surhuizum. Er zijn er nog al wat bij uit Harkema. Voorlopig worden ze lid van Augustinusga. Voorlopig houdt dus in nog even en dan is er ongetwijfeld ook een kiesvereniging te Harkema? Ook te Garijp is de kiesvereniging herleefd.

In dit nummer

In dit nummer van „de Nederlander”, het maandelijks-verschijnende ledencontactblad van de CHU, wordt uitvoerig aandacht besteed aan de voorzitterswisseling bij de Unie. De huidige voorzitter, mr. O. W. A. van Verschuer, hoopt zaterdag 19 november aanstaande de voorzittershamer te kunnen overdragen aan zijn opvolger dr. W. L. van Leeuwen.

De scheidende voorzitter schrijft in dit nummer van „de Nederlander” een persoonlijk afscheidswoord. Eveneens nemen afscheid, namens het Uniebestuur, mevrouw mr. E. A. Haars, de vice-voorzitter, en prof. dr. J. W. van Hulst, de voorganger van mr. Van Verschuer.

Alle leden van de CHU krijgen het ledencontactblad „de Nederlander” toegezonden. De toezending geschiedt tienmaal per jaar en de prijs van het blad

is inbegrepen in de Uniecontributie. Wekelijks verschijnt evenwel het christelijk-historisch weekblad „de Nederlander”. Daarin wordt het politiek parlementair gebeuren op de voet gevolgd met artikelen van CDA-parlementariërs (onder wie dr. R. J. H. Kruisinga, dr. K. de Vries, H. Wisselink, Hans Gualtherie van Weezel en anderen). Het weekblad geeft veel aandacht aan de ontwikkelingssamenwerking, aan de komende Europese verkiezingen, aan het nieuws vanuit het CDA en ook aan het werk van de jongerenorganisatie CHJO.

Een abonnement op het CHU-weekblad „de Nederlander” kost f 25,00 per jaar. Via onderstaande bon is het niet alleen mogelijk zich als abonnee op te geven. Ook proefnummers kunnen aangevraagd worden.

Ondergetekende:

naam:

adres:

woonplaats:

*) geeft zich op als abonnee op het weekblad „de Nederlander”

*) wenst toezending van enkele proefnummers van het weekblad

Inzenden:
Administratie Uniepers,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

*) Doorhalen wat niet wordt gewenst.

Kabinetsformatie 17

Een kabinet en zijn ministers Links minderheidskabinet, vergeet het maar De Unie verwacht een andere heer

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-Tweede Kamerfractie

1. Snelle voorstellen Van der Grinten

In de vorige Nederlander is mijnerzijds reeds betoogd hoezeer wij ingenomen waren met de benoeming van mr. W. C. L. van der Grinten als informateur. Hij heeft door zijn methode van werken nu reeds veel van ons vertrouwen waargemaakt. Het tempo, de snelheid waarmee hij werkt, is verfrissend na de ervaringen van de afgelopen vijf maanden kabinetsformatie. Ook laat de duidelijkheid van zijn voorstellen in het geheel niets te wensen over. Men kan het met zijn voorstellen eens zijn of oneens. Maar zij zijn niet wazig, zij zijn niet warrig, zij zijn buitengewoon duidelijk en lucide.

Het eerste voorstel-Van der Grinten kent de 7-7-2 formule. Het voorstel was ongetwijfeld zeer gunstig voor D'66 met twee ministers. Eén op Verkeer en Waterstaat en één op Wetenschapsbeleid.

Het laatste ministerschap wordt wel eens als volstrekt onbelangrijk afgeschilderd. Die mening wordt door mij niet gedeeld. Het ministerschap voor die portefeuille biedt tal van mogelijkheden. Het hangt ervan af wat ervan wordt gemaakt. Onlangs sprekende met één van de nauwste bekenden uit de periode 1952-1958 van Churchill werd mij nog eens verzekerd hoezeer de toenmalige minister van Wetenschapsbeleid in het Engelse kabinet, Lord Balvour in feite veruit na Churchill de belangrijkste minister in het kabinet was en de belangrijkste adviseur van Churchill, veel meer dan Eden in die tijd was. De precieze samenstelling van het eerste voorstel Van der Grinten laat ik hieronder volgen.

Minister-president,
minister van Algemene Zaken
PvdA (J. M. den Uyl)

Vice-minister-president,
minister van Justitie
CDA (A. A. M. van Agt)

Minister van Buitenlandse Zaken
PvdA (M. van der Stoel)

Minister van Binnenlandse Zaken,
tvs minister voor Nederlands-
Antilliaanse Zaken
CDA (W. Aantjes)

Minister van Onderwijs en Wetenschappen
PvdA (J. A. van Kemenade)

Minister van Financiën
PvdA (W. F. Duisenberg)

Minister van Defensie
PvdA (A. Stermerdink)

Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
PvdA (J. L. N. Schaefer)

Minister van Verkeer en Waterstaat
D'66 (H. J. Zeevalking)

Minister van Economische Zaken
CDA (R. F. M. Lubbers)

Minister van Landbouw en Visserij
CDA (R. J. H. Kruisinga)

Minister van Sociale Zaken
CDA (J. Boersma)

Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk
CDA (M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen)

Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne
PvdA (W. Meijer)

Minister voor Ontwikkelings-samenwerking
CDA (H. J. Neuman)

Minister voor Wetenschapsbeleid
D'66 (W. G. Beek)

D'66 zei ja.
Het CDA zei ja.
De socialisten (Partij van de Arbeid) zeiden nee.

Door deze negatieve reactie op zich al aanvaardden de socialistische een grote verantwoordelijkheid. Zij immers waren het met name die op deze 7-7-2 formule tenslotte hadden aangedrongen. Daarna liet de fractievoorzitter van het CDA de heer Van Agt aan de informateur weten dat het CDA wederom bereid was nog nadere voorstellen van de informateur te willen verwachten.

Een stap genomen door het fractiebestuur, omdat het van oordeel was dat het land thans snel een kabinet diende te verkrijgen.

Wel was het zo dat in het fractiebestuur is gezegd, dat deze stap niet zonder moeite is genomen. Het eindeloos nee van de socialistische op redelijke voorstellen maakte deze beslissing in het fractiebestuur moeilijk. Op grond van deze mededeling van de fractievoorzitter van het CDA kwam informateur Van der Grinten met een nieuw voorstel. Dit voorstel berustte op de 7-7-1 formule.

De nauwkeurige invulling van dat voorstel volgt hieronder:

Minister-President
Minister van Algemene Zaken
J. M. den Uyl (PvdA)

Vice-minister-president
minister van Binnenlandse Zaken
A. A. M. van Agt (CDA)

Minister van Buitenlandse Zaken
M. van der Stoel (PvdA)

Minister van Justitie
H. J. Zeevalking (D'66)

Minister van Onderwijs en Wetenschappen
J. A. van Kemenade (PvdA)

Minister van Financiën
W. F. Duisenberg (PvdA)

Minister van Defensie
A. Stermerdink (PvdA)

Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
M. W. J. M. Peijnenburg (CDA)

Minister van Verkeer en Waterstaat
tevens minister voor Nederlands-
Antilliaanse Zaken
nog in te vullen (PvdA)

Minister van Economische Zaken
R. F. M. Lubbers (CDA)

Minister van Landbouw en Visserij
R. J. H. Kruisinga (CDA)

Minister van Sociale Zaken
J. Boersma (CDA)

Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk
W. Meijer (PvdA)

Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne
M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen (CDA)

Minister voor Ontwikkelingshulp
nog in te vullen (CDA)

Ook daarop heeft het CDA-fractiebestuur en de CDA-fractie positief gereageerd. Iedereen hoopte dat daarmee het einde van de martelgang, de lijdensweg van deze formatie was bereikt. Binnen het CDA verwachtte thans iedereen, gelet op de verdeling van de portefeuilles, dat dit ook voor de socialistische een aanvaardbaar voorstel zou zijn. Wederom echter: het CDA zegt ja. D'66 zegt ja. PvdA zegt nee. Er moest alsnog een ruil tussen Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening tot stand komen. De Partij van de Arbeid legde wederom ultimatieve eisen op tafel.

De fractievoorzitter was van oordeel met het fractiebestuur CDA dat op dat soort ultimata niet kon worden ingegaan. Een coalitie-kabinet berust op wederzijds vertrouwen en kan niet op ultimata van de een of de ander zijn gebouwd.

CONGRES VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID DEN UYL MEER VOLGELING DAN LEIDER?

Elf dagen geleden vond het congres van de Partij van de Arbeid plaats. Vele onlustgevoelens kenmerkten dit congres en er werd door vele afgevaardigden harde taal gesproken. Er werden ook vele verwijten gedaan. Met name gericht tot de christendemocraten. Er werden ook vele mensen toegejuicht. Dat gold voor Ien van den Heuvel. Dat gold voor Ed van Thijn en dat gold voor Joop den Uyl.

Toch was het zo dat bij al die harde woorden, bij al die verwijten en bij als die toejuichingen de uiteindelijk aanvaarde resolutie een betrekkelijk gematigde was. De voorliggende resolutie van de groep Reckman, die veel en veel scherper was, werd met een betrekkelijk grote meerderheid verworpen en een gematigde resolutie van het partijbestuur kreeg een vrij grote meerderheid. Hieruit blijkt nog eens, zo schetsen verschillende Kamerleden de positie van Den Uyl, als zou hij meer volgeling dan leider zijn. Hij had gemakkelijk een oorspronkelijk voorstel in de geest Vrolijk/Verdan in de 7-7-2 formule door het congres kunnen halen. Ik weet niet of dat waar is. Het zou best eens zo kunnen zijn dat de formateur zulks zelf niet heeft gewenst. De vraag rijst daarbij natuurlijk of hij dit niet wenste vanuit een persoonlijke visie, vanuit zijn positie die hij voelt als zijnde een partijleider te zijn, dan wel uit een oogpunt van landsbelang. Op die vraag zou ik op dit ogenblik nog geen antwoord willen geven. Wel is het zeker dat het congres van de Partij van de Arbeid in zijn besluitvorming anders dan in zijn gedragingen op het congres niet een radicale positie heeft ingenomen.

3. Partijraad van de Antirevolutionaire Partij

Vijf dagen geleden vond een Partijraad van de Antirevolutionaire Partij plaats. Zelf aanwezig zijnde op deze Partijraad was het een zeer positieve factor te kunnen constateren, dat de christelijk-historische en de anti-revolutionaire na 70 jaren gescheiden te zijn opgetrokken, elkaar toch steeds nader komen. Natuurlijk zijn er niet onbelangrijke verschillen en die worden erg duidelijk als je een algemene vergadering van de CHU en een partijraad van de ARP vergelijkt. Maar dat wast niet weg hoezeer de eenheid van beginsel in zijn politieke consequenties en in veruit de meeste belangrijke politieke vraagstukken vragen tot een zelfde oordeel over politiek leidt. En die eenheid van politiek beleid is natuurlijk uitermate belangrijk. De toespraken van Aantjes en De Boer waren interessant en belangwekkend. De stemming op de Partijraad was wat mat. Het was duidelijk dat een grote meerderheid van de Partijraad teleurgesteld was in het niet tot stand komen van een coalitie-kabinet van socialistische en christendemocraten dat zou kunnen steunen op een brede meerderheid in ons volk. De resoluties, zowel van het partijbestuur als van de jongerenorganisatie van de ARP brachten dan ook tot uitdrukking dat het alleruiterste dient te worden gedaan om deze coalitie tot stand te brengen. Bij de beantwoording van de gestelde vragen door de 1e vice-voorzitter van het CDA, lid van de Antirevolutionaire Partij, mr. W. Aantjes, was een aantal uitspraken en mededelingen zeker het opmerken waard. Twee zou ik er willen uitlichten. In de eerste plaats signaleerde Aantjes het feit, dat op het kabinetsvoorstel Den Uyl er binnen de CDA-fractie een groep was van leden uit de CDA-fractie, die op het voorstel-Den Uyl t.a.v. de formatie ja hadden willen zeggen. Dat waren, zo zei hij, a. bijna allen antirevolutionairen b. bijna alle antirevolutionairen. Dat was juist en opmerkelijk. Ten tweede. Aantjes ging nogal uitvoerig in

op het geschuif met ministerzetsels. Het deed mij deugd, dat hij nadrukkelijk en publiekelijk vermeldde, dat door mij in de afgelopen weken viermaal persoonlijk elke ministersportefeuille in een te vormen kabinet ter beschikking werd gesteld, indien zulks het welslagen van de formatie ook maar enigermate zou kunnen bevorderen. Dit is inderdaad viermaal geschied. Het geschiedde zonder overleg en tegen de zin van de scheidende en komende Unievoorzitter en het geschiedde ook zonder overleg en tegen de zin van de CHU-leden uit de CDA-fractie.

4. WAT ZIJN MINISTERS?

De Nederlandse media (TV, radio, pers) en de Nederlandse kiezer kijken anders tegen de positie van ministers aan dan verder in West-Europa, zoals bv. in Engeland, Frankrijk en Duitsland het geval is. In dit land ziet men ministers primair geplaatst vanuit een politieke verantwoordelijkheid. Wisseling van portefeuilles vindt daar voortdurend plaats. Niemand kijkt ervan op als tijdens de rit van een kabinet wordt besloten tot een verschuiving van posten en de minister van Defensie naar Financiën gaat en die van Financiën naar Cultuur en die van Cultuur naar Buitenlandse Zaken. Dat zijn in Frankrijk, Engeland en Duitsland en ook in België heel gewone zaken. In Nederland wordt dat nog steeds slecht begrepen. Men denkt daar aan de ministersfunctie vaak minder aan een politieke functie dan aan een deskundigheidsfunctie. Wij verkeren naar mijn overtuiging in dit opzicht wel in een overgangsfase.

Een minister moet zich buitengewoon snel kunnen inwerken in de technische problemen van zijn departement, maar hij behoeft niet een vakdeskundige te zijn en het kan soms een voordeel zijn dat hij niet te nauw met de vakdeskundigheid is verbonden. Vakdeskundigheid is er op departementen vaak ruim voldoende aanwezig. De minister moet op het departement de politieke beslissing nemen. Hij moet kiezen tussen hoogbouw of laagbouw. Dat is geen deskundige beslissing, dat is een politieke beslissing.

Hij moet kiezen tussen bevorderen van eigen woningbezit of bevorderen van meer huurwoningen. Dat is geen deskundigheidsbeslissing maar een politieke beslissing. Hij moet kiezen voor bevordering van midden- en kleinbedrijf of voor concentratie van bedrijven. Dat is geen deskundigheidsbeslissing, maar dat is een politieke beslissing. Hij moet kiezen voor een algemene ziektekostenverzekering of tegen een algemene ziektekostenverzekering. Wederom een politieke en geen deskundigheidsbeslissing. Voor mij is het wel eens de vraag geweest of het werkelijk juist was dat zoveel militairen de politieke top van het defensie ministerie hebben beheerst.

Twee landbouwingenieurs: ir. C. Staf (CHU) en ir. Vredeling (PvdA) behoorden naar mijn visie tot de beste ministers van defensie, die Nederland in de afgelopen tijd heeft gehad. Om maar eens een voorbeeld te noemen.

Het is voor mij ook nog de vraag of het juist is, dat de staatssecretaris voor Financiën altijd een doorgewinterde fiscalist zou dienen te zijn. Met betrekking tot de positie van de minister zou Nederland er goed aan doen maar eens te kijken naar de gebruiken in andere landen van Europa. Naast de politieke functie in zijn eigen kabinet heeft de minister echter nog een andere belangrijke functie. Dat is zijn medeverantwoordelijkheid voor kabinetsbeslissingen.

5. WAT IS EEN KABINET?

De belangrijke beleidsbeslissingen worden in de Ministerraad genomen. Soms wordt erover gestemd, soms wordt er niet over gestemd. Het aantal malen dat gestemd

vervolg op pagina 7

Uitdaging en succes

door: Mevrouw mr. E. A. Haars, vice-voorzitter CHU

Het was een uitdaging voor Baron van Verschuer en een waagstuk voor de CHU om in 1972 samen op weg te gaan. Tot die tijd had de Unie slechts voorzitters gekend, die heel nauw bij de landelijke politiek betrokken waren. En dan wordt ineens een gedeputeerde uit Gelderland aan de Unieleden als voorzitter voorgesteld. Hij leefde niet in de Haagse kringen en zelfs voor sommige kamerleden was hij een onbekende.

Zou hij in staat zijn om fractie en Unietop, maar vooral ook de gewone Unieleden uit alle delen van het land mee te krijgen op de weg naar een Christelijk Democratische samenwerking? Het was een vraag, die bij velen leefde en waarover zorg bestond.

De jongste Statutenwijziging had bepaald, dat er een scheiding zou bestaan tussen de kamerleden en het partijbestuur. Wel hadden en hebben fractievoorzitters toegang tot de bestuurvergaderingen, maar ze konden geen bestuurslid meer zijn. En daarom werd Otto van Verschuer, in zekere zin een buitenstaander, in 1972 voorzitter van de CHU.

Unieraad vergadert zaterdag aanstaande

Zaterdag 19 november aanstaande komt de Unie raad in vergadering bijeen, en wel in een der zalen van „Kobus aan de Poort” te Amersfoort. De vergadering vangt te 10.00 uur aan.

De agenda voor de ochtenduren vermeldt ondermeer een aantal huishoudelijke zaken, als verkiezing van nieuwe leden van het Uniebestuur, de vaststelling van de begroting voor het volgend jaar en de hoogte van de contributie. Voorts wordt gesproken over de kabinetsformatie.

In de middaguren zal, tijdens een openbare bijeenkomst, de overdracht van het voorzitterschap van de CHU plaatsvinden. Mr. O.W.A. van Verschuer treedt af. Zijn opvolger is dr. W.L. van Leeuwen.

H. L.

GROTE INDRUK

Zijn eerste optreden in de Unieraad maakte grote indruk. Direct stelde hij het beginsel en de plaats van de overtuiging in een politieke partij als basis voor zijn beschouwing.

De CHU, aldus stelde hij op dat moment, kan zich vanuit haar uitgangspunt niet anders opstellen dan vooruitstrevend, woekerend met de talenten die ons zijn gegeven, lijnen uit het verleden doortrekend en niet bang om ze waar nodig om te buigen. Deze instelling heeft hij in de thans verlopen periode gehandhaafd. Zowel binnen de CHU als ook in de eindeloos vele besprekingen, die moesten worden gevoerd om tot een CDA te komen, was hij het die altijd weer wees op het beginsel van onze partij, dat hij ook in het CDA wenste terug te vinden. Daarmee kreeg hij het vertrouwen van de gewone Unieleden en het gehoor van de velen, die op allerlei terreinen in de CHU leiding gaven.

Door deze instelling heeft hij ook de waardering van zeer velen buiten de Unie weten te verwerven. Maar het is niet altijd gemakkelijk geweest. Het heeft wel eens gespannen, zowel in het bestuur als in de samenwerking met de fractie of tijdens de besprekingen over het groeimodel van het CDA. Vooral de eerste jaren kostte het onze voorzitter moeite te moeten ervaren, dat oude rotten in de politiek koppig kunnen zijn en niet zo maar opzij gaan voor een misschien in de provincie wel machtig man. Er is een groot verschil tussen een kamerlid en een gedeputeerde al is hen beiden een zekere macht gegeven. En als die gedeputeerde dan ook nog gewend is om heel veel alleen te doen, kunnen botsingen niet altijd uitblijven.

VERTROUWEN

De grote verdienste van Otto van Verschuer is dan geweest, dat hij de mensen zelf achter de problemen bleef zien en hen ook zocht. Als hij meende hard te moeten zijn, deed hij dat terwille van de zaak, maar

hij spaarde de mens zoveel hij kon. Zo groeide langzamerhand het vertrouwen wederzijds en we kunnen nu zeggen: het was Otto van Verschuer, die de Unie als geheel heeft geleid naar het CDA en vele schapen zijn meegegaan omdat ze de herder vertrouwden. Vanuit een innerlijke bezieling wist hij zijn overtuiging aan anderen over te brengen.

Deze zelfde beweging heeft hem ook gemaakt tot een zeer invloedrijk lid van het CDA-bestuur. In de moeilijke periode toen de vraag naar de openheid van het CDA volop in discussie stond, zag hij kans om ons allen duidelijk te maken, dat de open partij die wij als CHU altijd hebben gekend en die ons lief was iets anders was dan de openheid die door anderen werd verkondigd met negatie van de opdracht die wij als christenen ook in dit politieke leven hebben. Voor ons als CHU was en is een open partij een partij met een vast beginsel, die openstaat voor allen die met ons vanuit dit beginsel politiek willen bedrijven. Hiermede heeft Otto van Verschuer kans gezien een heel belangrijke inbreng in het CDA te hebben.

NIET DE MINSTE

Bij de voorbereiding voor de kamerverkiezingen en in de moeilijke kabinetsformatie is hij in het eerste gelid blijven staan. Het CDA is mee door zijn toedoen een belangrijke principiële partij geworden en de kleine CHU is daarin zeker niet de minste schakel.

Opnieuw zullen thans andere handen de leiding over nemen, maar in de geschiedenis van de CHU en het CDA zal de naam van Otto van Verschuer worden opgetekend als een leider met duidelijke uitgangspunten, die de Unieleden in overgrote meerderheid wist te overtuigen, dat de politieke weg van de CHU slechts naar het CDA kon leiden

E. A. Haars

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijff; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

Bijzonder man gaat weg bij CHU

door: P. A. J. M. Steenkamp, voorzitter CDA

Een bijzondere man gaat weg als voorzitter van de CHU. Als ooit in de toekomst de geschiedenis van het CDA zou worden geschreven en als daarbij aan mij gevraagd zou worden iets te vertellen over de ontwikkeling en over de weg die wij gegaan zijn, dan zou ik grote aandacht besteden aan de vitale rol die daarbij gespeeld is door Otto van Verschuer. Een vitale rol, dat wil zeggen een rol die levensbelang is geweest. Dat is niet overdreven.

Vanaf het begin van de zeventiger jaren heeft hij deelgenomen aan het overleg.

Hij was er al voordat de nota van de Contactraad verscheen; hij was lid van bijna alle belangrijke overlegorganen en speelde een grote rol in het DB en het AB van het CDA. Niemand weet hoeveel hij heeft gedaan en niemand kan dat ook precies weten. Wat hij deed en de manier waarop dwingen onze bewondering af. Als ik spreek over de manier waarop, bedoel ik de stijl die eigen moet zijn aan christendemocraten in de politiek. Geen bijbedoelingen; niet het zoeken van een baan; geen persoonlijke ambities op zich zelf.

Dat eist een stijl van volstrekte integriteit en de bereidheid om een gezonde eigen ambitie in het kader van de grote ambitie van ons allemaal te zetten.

Die ambitie is om de idealen van het CDA in Nederland gestalte te geven, te realiseren. In dienst van en voor ons gehele volk. Dat is onze hoogste ambitie. En dat is de essentie van onze politieke stijl. Dat moet het in ieder geval zijn. Daarmee verlies je op de langere duur ook niet van je politieke tegenspelers. Nee, daarmee win je de zaak waar het om gaat. Marcus en Mattheüs hebben het verteld in het verhaal over die zonen van Zebedeüs. Dat is duidelijke taal ook voor onze politieke stijl.

* * *

Ik ben altijd geboeid door dat prachtige woord van Paulus in zijn tweede brief aan

de Corinthiërs. Paulus zegt ons daar dat je „een brief van Christus” moet zijn. Wel, je kunt in je leven veel bereiken, je kunt hoge posten in de politiek of in het bedrijfsleven bekleden. Je kunt hoge onderscheidingen krijgen, je kunt gebracht worden tot belangrijke wetenschappelijke prestaties of zelfs de Nobelprijs winnen. Ja je kunt gouden medailles halen op de Olympische Spelen en een vermogen waard zijn in het sportbedrijf, maar..... boven dat alles uit, boven alles wat het leven te bieden heeft aan posities en eervolle functies gaat uit datgene wat Paulus ons vraagt in zijn brief aan de Corinthiërs.

Ik aarzel om het te zeggen maar toch doe ik het. Ik ben in katholieke noch in reformatische kring maar weinig keren in de politiek iemand tegengekomen die voor mij zozeer overkwam als het levende antwoord op de uitdaging en op de oproep van Paulus.

Wij zullen hem missen bij de uitbouw van ons CDA. Zijn bescheidenheid, wijsheid, doorzettingsvermogen, volstrekte eerlijkheid en zijn diepe geloofsovertuiging hebben op ons allemaal grote indruk gemaakt. En er is in ieder geval één in hun midden die van hem zo veel heeft geleerd. Otto van Verschuer is de vele kritieke ogenblikken gedurende de laatste jaren voor de voorzitter van het CDA een grote steun geweest. De direkte lijn die enkele malen per week gebruikt werd tussen Mariënwaard en Eindhoven zal minder rood staan. Dat wordt wennen. Ik wil gaarne dank brengen aan Van Verschuer zelf en aan zijn gezin. Immers: mevrouw Van Verschuer en hun kinderen hebben zoveel bouwstenen aangedragen voor de ontwikkeling van het CDA. Mensen gaan voorbij. Maar ik wil toch nog eenmaal bij zijn afscheid ervan getuigen dat ik diep erkentelijk ben dat ik Otto van Verschuer in mijn leven ben tegengekomen.

P.A.J.M. Steenkamp.

Waardering voor Van Verschuer

door: H. A. de Boer, voorzitter ARP

Er zijn wel eens mensen, die beweren, dat de „Unie” een apolitieke club is. Ik heb die mening nooit aangehangen. Een partij die een unie presenteert zich op een manier die overeenstemt met de leden van zo'n club.

Naar mijn mening krijgt een organisatie als regel de leiding, die past bij de mentaliteit, bij het gevoelen van de leden. Voor de unie gaat dat ook op. En wat het zijn van een „politieke club” betreft: iedereen heeft in de afgelopen jaren het optreden van uniepolitici kunnen volgen.

Daarmee spreek ik geen oordeel uit over de politiek die de unie voerde; ik doe slechts een constatering.

Otto van Verschuer heb ik leren kennen sinds ik voorzitter ben van de ARP.

Voordien had ik van en over hem gehoord, maar het ze met niet veel meer, dan dat het een bekende CHU-man was. Mensen leer je kennen wanneer je met ze omgaat, wanneer je persoonlijk contact met ze hebt. Mijn ervaring is dat er dan vaak een vonk van herkenning overspringt, ook al verschil je over een aantal zaken.

* * *

De unievoorzitter is binnemelijk en vriendelijk. Volgens sommigen een typische representant van de Unie. Ik vind

het een verdienste wanneer politici die kwalificatie mee krijgen. Tenminste, wanneer het daarbij niet blijft. Er kan van de aftredende unievoorzitter méér gezegd worden. Naast binnemelijkheid en vriendelijkheid kenmerkte hij zich door volharding, doorzettingsvermogen en vastberadenheid. Ook al was ik het daarmee niet altijd eens, ik heb er wel waardering voor.

* * *

Ik vind ook dat een voorzitter die eigenschappen moet hebben. Otto ging niet de gemakkelijke weg van het oogsten van applaus van zijn volgelingen. Hij had en heeft de moed de dingen te zeggen, die hij voor het politieke gebeure, voor de ontwikkeling van christelijke politiek noodzakelijk acht. Het was bij hem nooit spel, maar ernstige overtuiging.

* * *

Het is fijn met zulke mensen samen te spreken en samen te werken. Dat is het gevoel, dat ik bij het vertrek van Otto van Verschuer overhoudt.

H.A. de Boer.

Dr. W. L. van Leeuwen, de nieuwe voorzitter van de CHU

De Unieraad zal in zijn zaterdag aanstaande te Utrecht te houden vergadering dr. W. L. van Leeuwen kiezen tot nieuwe voorzitter van de CHU, als opvolger van mr. O. W. A. van Verschuer.

Wie is de nieuwe voorzitter van de CHU? Dr. Van Leeuwen schreef zelf de volgende beschrijving:

Leendert Marten van Leeuwen, geboren 29 september 1933 te Sassenheim. Jeugd doorgebracht in de bollenstreek. Hbs-B aan het Christelijk Lyceum te Haarlem (eindexamen 1952).

Een jaar in Engeland gewerkt op een bloemenfarm om de Engelse taal beter te leren. Daarbij veel ervaring opgedaan als „arbeider onder de arbeiders”.

April 1953 tot en met 1955 actieve militaire dienst: reserve twee luitenant luchtdoelartillerie. Daarna een jaar militair sanatorium Amersfoort, omdat bij afzwaaien longaanandoening werd ontdekt. Tijdens sanatoriumperiode de beslissing genomen niet door te gaan in het „bloembollenvak”, maar in plaats daarvan economie te studeren.

1959: gehuwd met Marianne E. B. Veldhuyzen van Zanten, ook uit de bollenstreek (Hillegom). Uit dit huwelijk drie dochters geboren, thans 14, 15 en 16 jaar oud.

Juni 1960 afgestudeerd aan de NEH (Nederlandse Economische Hogeschool) te Rotterdam (thans Erasmus-universiteit) bedrijfsconomie.

Juli 1960 als directie-assistent verkoopbevordering bij een dochtermaatschappij van het Assurantieconcern Stad Rotterdam. Bij dat bedrijf daarna inspecteur levensverzekering, chef buitendienst levensverzekeringmaatschappijen, directeur binnendienst schade- en levensverzekering.

1973: Plaatsvervangend president Raad van Bestuur. Thans vaste voornemen: per 1 januari 1979 president Raad van Bestuur. 1965: Proefschrift aan de NEH te Rotterdam „Levensverzekering en waardevastheid”.

1967: Lid commissie economische zaken van De Savornin Lohmanstichting.

1971: Voorzitter van die commissie.

1975/76/77: Lid programmakommissie CDA, sectorvoorzitter financieel-economische zaken.

Sinds 1956 belijdend lid gereformeerde kerk.

Dr. Van Leeuwen is een ondernemer. In een vraaggesprek, gepubliceerd in het weekblad FEM (Financieel Economisch Magazine) ging de heer Van Leeuwen als volgt in op de opmerking, dat veel ondernemers buiten de politiek blijven, omdat dit beter voor hun ondernemerschap zou zijn:

„Die opvattingen ken ik natuurlijk wel en ook al zou ik er nog nooit over nagedacht hebben, dan moet het me toch stellig zijn opgevallen, dat ik zo weinig collega's in de politiek aantref. Men huldigt vaak de opvatting, dat VNO (Verbond van Nederlandse Ondernemingen) en NCW (Nederlands Christelijk Werkgeversverbond) de collectieve politieke visie van de ondernemers, zo die al bestaat, maar over het voetlicht moeten brengen. Ik deel dat standpunt niet. Maar bovendien geloof ik, dat die ondernemers zichzelf en hun bedrijf tekort doen door zich van de politiek afzijdig te houden.”

Ook ten aanzien van mogelijke repercussies bij de „achterban”, zoals bij voorbeeld bij degenen, die beslissen op de markt, waarop de betrokken onderneming actief is, en die zich zouden kunnen ergeren aan het openlijke politieke optreden van degenen van wie zij afnemen, betoont Van Leeuwen zich pragmatisch: „Je moet dat risico niet overtrekken. Veel mensen zijn toch wel zo volwassen dat zij een ieder diens eigen vrije politieke keuze gunnen. Maar als de discussies hoog zouden oplopen kan het natuurlijk ook een factor van betekenis worden. Dan ligt het natuurlijk ook wel aan je politieke keuze. Ik ben ervan overtuigd, dat mijn partij, de CHU, bij de doelgroep, waar de Stad Rotterdam direct mee te maken heeft, de assurantie-tussenpersonen, niet slecht ligt, ook al zullen ze er niet allemaal op stemmen. Maar ze weten natuurlijk wel, dat de CH geen partij is, die hen zakelijk naar het leven staat, bij voorbeeld door voorstander te zijn van nationalisatie van het assurantiebedrijf. Als het CDA in de toekomst nationalisatie van het verzekeringsbedrijf in het programma zou opnemen, dan zou ik geen voorzitter van de CH meer zijn.”

Dr. Van Leeuwen koos voor de CHU, als gereformeerde. FEM liet hem zeggen:

„Voor iemand die gereformeerd is, denkt men dan natuurlijk in de eerste plaats aan de AR. Maar wellicht is het mijn karakter, wellicht ook de beïnvloeding door het liberalisme tijdens de studie (Rotterdam, Oud, Witteveen), dat ik toch niet voor de AR koos. De AR is vooral naar mijn gevoel een partij, waar de leider de grote lijn bepaalt. Daardoor ontbreekt de partijlijn. Als Biesheuvel de partijleider is, is de AR rechts. Met Aantjes als leider is de partij links. De leider bepaalt het gezicht. Dat sprak mij niet aan. In de CH voelde ik meer vrijheid. Er is meer ruimte voor een variatie aan opvattingen. Daar voelde ik me meer op mijn plaats.”

Dr. Van Leeuwen kreeg voor het eerst goed contact met de CHU via zijn lidmaatschap (voorzitterschap) van de commissie economische aangelegenheden van de Lohmanstichting, het wetenschappelijk centrum van de CHU.

„Ik had echt geen politieke carrière voor ogen. Ik had er ook de ambitie niet voor. Nu ik veel meer weet van het politiek metier, zou ik nog aarzelen om van de politiek mijn vak te maken, ook al zou ik zekerheid hebben, dat ik geen president van de Stad Rotterdam zou worden. Dat ik toch besloot de uitnodiging voor het lidmaatschap van de commissie te aanvaarden, vloeide echt zonder verdere bijbedoelingen, voort uit mijn behoefte mijn vak, economie, op een breder vlak in de praktijk bij te houden dan door mijn werk mogelijk was.” Ook het feit, dat hij nu het voorzitterschap van de CH aanvaardt, houdt niet in, dat hij zijn opvatting, dat politiek voor hem hobby moet blijven, verlaten zou hebben.

Het werken met de commissie van de Lohmanstichting leidde er toe, dat dr. Van Leeuwen twee jaar geleden ook werd gevraagd zitting te nemen in de commissie-Goudzwaard, die zou gaan sleutelen aan een programma voor het CDA. Van Leeuwen werd voorzitter van de sectie, die het onderdeel „welvaart” - voornamelijk financiële, economische en fiscale onderwerpen - zou gaan belichten. Dat groepje werd bemaand door de voorzitter van de totale commissie, prof. dr. B. Goudzwaard, en verder door prof. dr. W. Albada van AR-kant en staatssecretaris Hazekamp van de kant van de KVP.

Van Leeuwen gaf in het vraaggesprek met

FEM aan, dat in de commissie vaak onderwerpen aan de orde waren, waar het confessionele karakter van het CDA een echte toetssteen voor de standpuntbepaling was. Van Leeuwen: „Wij zijn verantwoordelijk in Gods schepping ook voor de mensen naast ons en na ons. Daarom liggen zaken als ontwikkelingssamenwerking en milieu principieel duidelijk voor mij. Bij de behandeling van economisch zakelijke punten, ligt het confessionele karakter van het CDA als echte toetssteen lang niet altijd duidelijk. Dat vind je wellicht nog terug bij onderwerpen als een eerlijke verdeling van de welvaart, maar als je praat over de hoogte van de inflatie en de omvang van de stijging van de overheidsuitgaven is de invloed van het richtsnoer De Bijbel gering. Het ging er bij die zaken meer om in hoeverre je je al of niet progressief zou opstellen, waarbij de commissie natuurlijk een beetje het progressieve imago van prof. Goudzwaard meekreeg. Als het de commissie Van Leeuwen zou zijn geweest zou het er wat dat betreft wat anders voorgestaan hebben.”

Overigens heeft Van Leeuwen relatief weinig botsingen meegemaakt tussen uitgesproken vooruitstrevende standpunten en behoudende opvattingen.

Van Leeuwen: „We zaten als CDA op een verrassend gelijke golflengte. Er waren een paar duidelijke geschilpunten, zoals kwesties met betrekking tot de kernenergie, de samenstelling van de Raden van commissarissen en met name: hoever wil je gaan met het structuurbeleid, wil je alleen de grote lijn aangeven of wil je ook de details invullen. De discussies daarover waren prettig, principieel en ook vol begrip voor elkaars standpunt. Over het algemeen werd er op zeer relevante gronden beslist. Ik heb eigenlijk in deze commissie maar één geval meegemaakt, waarin zakelijke opvattingen het verloren van een politieke opstelling. Dat was ten aanzien van het voorstel om de onderhoudskosten van woningen fiscaal weer aftrekbaar te maken.

Daar kwam toen verzet tegen van de kant van de KVP met als argument, dat indertijd „hun” staatssecretaris Grapperhaus een streep door die aftrekbaarheid had gezet en dat men nu de eigen man niet zou kunnen laten vallen door een ander standpunt in te nemen. Dat vind ik flauwekul. Ik heb het in het bedrijfsleven zo vaak meegemaakt, dat een foutieve beslissing later weer teruggedraaid wordt. Maar in de politiek ligt dat veel gevoeliger. En dat is iets, dat ik duidelijk op de politiek tegen heb.”

Aldus de nieuwe CHU-voorzitter.

H. L.

Otto I van Mariënwaerd doet afstand

door: prof. dr. J. W. van Hulst, oud-voorzitter CHU en lid Eerste Kamer

Natuurlijk, wij hadden het al enigermate voorzien, al was er nog steeds de hoop, dat het zo'n vaart niet zou lopen. Maar Otto I, baron Van Verschuer, bewoner van het schone Mariënwaerd in Beesd, doet afstand.

Nog nooit heeft de Unie een Otto tot voorzitter gehad; hoewel, wat wisten wij vroeger eigenlijk van de voornaam van onze grote voorzitters? Natuurlijk kennen we allemaal Arnold Tilanus, maar wie zou ooit de moed gehad hebben om te vragen welke namen er achter de initialen van zijn vader H. W. Tilanus, schuil gingen? Mij is een briefwisseling bekend tussen dr. J. Th. de Visser en een zijner intieme vrienden,

den, een Leids hoogleraar. Maar boven de brieven stond steeds: Hooggeachte heer. Maar de CHU heeft nu gedurende een aantal jaren haar eigen Otto gehad. De tijden zijn ook in dit opzicht kennelijk veranderd.

BETREUREN

Nu heeft Otto geheel vrijwillig afstand gedaan van het voorzitterschap. We kunnen dan natuurlijk zeggen: wij betreuren het, al is 't te begrijpen. Maar veel beter lijkt ons de formulering: ook al begrijpen wij het, wij betreuren dit heengaan in hoge mate. Deze voorzitter heeft de Unie in een wel zeer bewogen periode mogen leiden: de gang van de CHU naar het CDA.

Het „gewone” lid van onze Unie kan zich onmogelijk voorstellen, hoeveel tijd hij in de partijpolitiek heeft gestoken. Het aantal vergaderingen is werkelijk niet meer om te tellen.

Het moet voor onze voorzitter toch wel een grote voldoening zijn, dat niet alleen de Unie hem hogelijk gewaardeerd heeft, maar dat ook KVP en ARP met heel veel respect over zijn persoon en zijn kwaliteiten spraken.

Met vaardige hand wist hij Unieraad en Algemene Vergadering te leiden. Hij ging de problemen niet uit de weg, maar hij was geen scherpstrijper die constant het onderste uit de kan wilde hebben.

Zijn opvolger - zal hij de laatste voorzitter van de CHU zijn? - mag in het door Van Verschuer getrokken spoor verdergaan: de volledige éénwording van de drie christen-democratische partijen. Nog drie jaar en deze eenheid is van fictie tot feit geworden.

BEROEMD

Otto is een beroemde naam in de geschiedenis. Reeds ±950 was er een Otto die Duits keizer en Rooms koning was. Het Duitse Rijk kende zelfs vier Otto's. Maar ook Griekenland, Beieren, en Brandenburg hadden hun Otto. Wat echter veel meer zegt, de provincie Gelderland (Gelre) heeft twee graven gehad die deze naam droegen; en hun regering was van veel betekenis.

Nu heeft ook de Unie haar Otto gehad. In

de rij der voorzitters neemt hij een heel aparte plaats in door zijn ijveren voor de eenheid van de Nederlandse christendemocratie.

De CHU is hem dankbaar. De uit de CHU afkomstige leden van de Eerste Kamer zijn hem dankbaar. En zij roepen hen van harte toe: Otto, het ga je met je vrouw en je kinderen goed, ja zeer goed, op Mariënwaerd! Heus, we zullen je niet vergeten.

J. W. van Hulst.

CDA-Congres op zaterdag 10 december

Het jaarlijkse congres van het CDA zal, zoals bekend plaatsvinden op zaterdag 10 december a.s. in de RAI te Amsterdam, aanvang 10.00 uur.

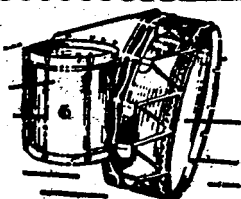
De samenstelling van het congres is als volgt: ARP: 450, CHU: 300, KVP: 450 en de rechtstreekse leden 70 afgevaardigden terwijl ook de 45 leden van het algemeen bestuur van het CDA deel uitmaken van het congres.

Een van de taken welke volgens de CDA-statuten aan het congres is opgedragen is de bespreking van het politieke beleid. Het zal duidelijk zijn dat dit op 10 december a.s. betrekking zal hebben op de kabinetsformatie.

Naast de openingstoespraak door de voorzitter van het CDA, prof. Steenkamp, zal de CDA-fractievoorzitter het woord voeren. Het onvermeld mag blijven de behandeling van het jaarlijks rapport van de Permanente Program Adviescommissie

(PPAC) dat dit jaar mede met het oog op de Europese verkiezingen in 1978 over Europa handelt. Dit rapport, alsmede de beoordeling daarvan door het algemeen bestuur, wordt op het congres ter discussie gesteld.

Naast deze inhoudelijk politieke zaken komen op 10 december ook aan de orde onderwerpen van organisatorische en/of huishoudelijke aard: het financieel jaarverslag 1976, het secretariaal jaarverslag 1976/1977 en de besluitenlijst van het congres gehouden op 10 en 11 december 1976. Wie het congres wil bijwonen dient zich op te geven bij het CDA-secretariaat, tel. 070-465222 of 070-647940. Om teleurstellingen te voorkomen zij vermeld dat slechts voor een beperkt aantal personen plaats is. Eerst begin december kan worden bepaald hoeveel belangstellenden kunnen worden toegelaten. Zij zullen de congresstukken krijgen toegezonden.

**VAN DER GLAS
Heerenveen**

Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

De oude en jonge Christelijk Historische Unie (II)

UIT HET VERLEDEN VAN DE UNIE

In een vorig stukje (Ledencontactblad van 10 juni jl.) werden enkele bijzonderheden vermeld over de eerste verkiezing voor de Tweede Kamer waaraan de CHU heeft deelgenomen te weten die van 1909 (de CHU werd opgericht op de 8e juli 1908).

Hierin werden vier districten genoemd waaronder Amsterdam II waar toentertijd een Kamerzetel gewonnen is. Gezien het algemeen bekende feit, dat de CHU te Amsterdam nimmer tot de grootste partijen behoord heeft werd gevraagd hoe het mogelijk was dat juist daar een zetel gewonnen werd.

Om deze vraag te beantwoorden kan gebruik gemaakt worden van een advertentie uit het dagblad „De Nederlander” van donderdag 10 juni 1909.

Hieruit blijkt dat de CHU'er, de heer Snoek Henkemans (later zeer bekend geworden o.m. als secretaris van de Unie) optrad als de kandidaat van de AR, CH en Katholieke kiesverenigingen en dus niet de Unie doch de gezamenlijke partijen die thans in het CDA verenigd zijn de zetel wonnen.

Dat een CHU'er de kandidaat was berust niet op een toeval, terwijl het ook niet zo was, dat juist de Anti-Revolutionairen en Katholieken in het district Amsterdam II de Unie of de Unie-candidaat zo voortreffelijk vonden, dat ze zich geroepen vonden hierop hun stem uit te brengen.

Amsterdam was toentertijd verdeeld in negen districten, in elk daarvan werd één Kamerlid gekozen en volgens de voor de verkiezing van 1909 geldende afspraak leverden de Katholieken de kandidaten voor I en V, de Anti-Revolutionairen voor III, V, VII, VIII en IX en bleven aldus voor de CH Amsterdam II en VI over. In II, VII en VIII werd de zetel gewonnen.

Een gelijksoortige samenwerking was in 1909 vrijwel in het gehele land tot stand gekomen - bij andere verkiezingen is dat door allerlei oorzaken wel eens minder geweest - zodat er toen reeds van een vrij grote eenheid sprake was.

Uit de advertentie blijkt wel heel duidelijk, dat het indertijd nog niet zo goed zat met de interne organisatie van de Unie. Tegenover de 14 bestuursleden van de Katholieke en de 7 van de AR kiesverenigingen stelden wij te Amsterdam II welgeteld een bestuur van twee leden, bestaande uit een vicevoorzitter en een secretaris-penningmeester.

Landelijk gezien was het niet veel beter, er waren betrekkelijk nog weinig kiesverenigingen en die er waren telden veelal een gering aantal leden.

DE OPBOUW VAN DE ORGANISATIE

In 1918 werd het districtenstelsel ter zijde gesteld en vervangen door de verkiezingen volgens het huidige stelsel van evenredige verdeling. Tevens kwam er toen algemeen kiesrecht (althans voor mannen, de vrouwen kregen in 1922 pas stemrecht).

Daardoor was de CH genoodzaakt bij de Kamerverkiezingen geheel op eigen benen te gaan staan en het resultaat daarvan was - voornamelijk door de zwakke organisatie - op z'n best zeer matig. In plaats van de 12 zetels van 1909, waarvan er in 1913 reeds enkele verloren gegaan waren, bleven er nog slechts zeven over. Een uitslag die beneden de verwachtingen gebleven was. Hier en dar was het meegevallen, de Nederlander is verheugd over de ruim 12.000 (van totaal 87.985) CH-stemmen uit Friesland, terwijl voorts provincies als Drenthe, Brabant en Limburg waar de Unie nog vrij onbekend was met resp. 3467, 3366 en 343 stemmen onmisbaar geweest zijn voor de 7e zetel. Doch er zijn ook streken waar men er nauwelijks achter kon komen wie onze kandidaten waren.

Ondanks de kater houdt men de moed erin. In reeksen ingezonden stukken wordt op actie aangedrongen. De propaganda-commissie meldt dat daarvoor nog beschikbaar zijn: 2640 propanda-blaadjes. Men heeft ze reeds in pakketjes te samen gevoegd en voor één gulden krijgt men 9 blaadjes no. 8 (Onze Chr. scholen), 2 x no. 10 (Buitenlands Beleid), 12 x no. 11 (Waarom Chr. Historisch?) alsmede 19 van no. 12 (De Kamerverkiezingen 1918). De andere acht nummers zijn totaal uitverkocht. Indien de pakketjes nu nog afgenomen worden zijn er in totaal 100.000 verspreid. Wie had dat kunnen denken toen met de uitgave begonnen werd in 1916?

Een van degenen die aan willen pakken is de heer D. Mik uit Krommenie, die echter opmerkt: „De Haagsche blaadjes zijn ons

niet best bevallen en de verkiezingscourant nog minder”. Om het kort te maken: de Unie wordt een levendig geheel en het sprekendste voorbeeld is wel:

DE UNIE IN HET BRONSGROEN EIKENHOUT

Men begon in Limburg het jaar 1918 met geheel niets. Aan het einde van het jaar waren er reeds 7 kiesverenigingen en wel te Heerlen, Hoensbroek, Kerkrade, Schaesberg-Terwindselen, Brummen, Sittard en Gennep.

Er zijn dan minstens twee maal zoveel stemgerechtigden omdat nu ook de vrouwen mee doen. Desondanks zijn er verbluffende cijfers; landelijk wordt het totaal: 318.666!

Drenthe komt nu op 10.235, Brabant slaat ook een uitstekend figuur en wel met 4109 stemmen in de Kamerkring Den Bosch en 5.979 te Tilburg. En de werkers in Limburg bereiken vol trots een resultaat van 1570 stemmen!

TOEN EN NU

De verkiezingen onder het districtenstelsel

Kiezers van District II!

Stelt ge met ons, in 's lands belang, prijs op het behoud van de tegenwoordige Regeering, brengt dan allen op

Vrijdag 11 Juni a.s.

uw stem uit op den kandidaat der Anti-Revolutionaire, Christelijk-Historische en Roomsch-Katholieke Kiesverenigingen: den heer

J. R. SNOECK HENKEMANS.

De stembus is geopend van 8 tot 5 uur.

<p>Het Bestuur der Anti-Revolutionaire Kiesvereniging: L. F. DUUMAER VAN TWIST, Voorzitter. Jhr. Mr. W. Th. GEVEERS DEYNOOT, Vice-Voorzitter. J. N. MUNNIK, Penningmeester. W. G. J. v. d. BERGH. Mr. J. A. DE WILDE. J. VAN BOMMEL. G. K. EGER, Secretaris.</p>	<p>Het Bestuur der Christelijk-Historische Kiesvereniging: J. GOEDHARD, Vice-Voorzitter. G. v. d. LEEUW, Secretaris-Penningmeester.</p>
<p>Het Bestuur der Roomsch-Katholieke Kiesvereniging: Mr. E. REGOUT, Voorzitter. P. N. SMEELE, Vice-Voorzitter. H. AHSMAN, Penningmeester. F. BEKKHOUT. A. FRENTROP. H. D. FIGELET. W. NIEUWENHUIZEN.</p>	<p>J. SMIT. B. G. STAAL. J. VERHOEF. J. J. VERBURG. A. C. BUYS. C. WESTGEEST. G. P. BON, Secretaris.</p>

100

Het meest sympathieke van alle berichten is wel dat de Limburgsche propagandisten een vergadering uit schrijven met het doel serieus te spreken over de oprichting van een eigen Limburgs Christelijk-Historisch orgaan! Met als achtergrond de 343 stemmen getuigt dat wel van hartverwarmend optimisme.

Kort nadien komt er nog een achtste kiesvereniging tot stand en wel een van 5 leden te Venlo. Het gevolg van al die activiteiten is, dat de verkiezingen van 1922 voor de Unie een prachtig resultaat opleverden.

behoren nu reeds tot het verre (bijna vergeten) verleden. Ook zelfstandig optreden van de Unie bij Kamerverkiezingen komt niet meer voor en over tien jaar zal een groot deel van ons volk nauwelijks meer weten, dat de KVP, ARP en CHU voorheen met eigen lijsten het verkiezingspad betraden.

Desondanks dienen de CHU'ers nog een poosje actief te blijven werken aan de eigen organisatie in de nieuw gegroeide verhoudingen. Al is het alléén maar om aan de verplichtingen van de Unie ten opzichte

van het CDA te voldoen. Voorts geldt nog steeds dat de kracht van het CDA in hoofdzaak gevormd wordt door die van de samenstellende delen waaronder de Unie. De (thans nog) voorzitter van de Unie heeft daarom opgeroepen tot een bescheiden, doch hoognodige, ledenwerfactie om het ledenbestand zoveel mogelijk in stand te houden.

Het gaat nog wat aarzelend, maar het begint een beetje te lopen. Het is wat vreemd dat daarbij het verleden toch nog zo'n beetje gaat herleven.

In 1918 werd Friesland geprezen. Nog is men daar actief, bijv. de heer De Haan uit Buitenpost stuurt met de regelmaat van de klok aanmeldingskaarten in (waarvoor hartelijk dank) en een kiesvereniging die een historisch CH bolwerk vormt verraste ons met een elftal nieuwe leden.

Krommenie waar toentertijd dus de heer Mik actief was heeft nu weer een kiesvereniging in wording.

Uit Drenthe (toen ook met ere genoemd) kregen we bericht dat te Een-Norg-Veenhuizen een kiesvereniging werd opgericht. Die komt dan weer naast die in ons vorig artikelje zijn vermeld: Buurmalsen, Bruchterveld en Lichtenvoorde o.a.

Daarnaast kunnen we sinds kort nog noemen Goor en Bennebroek.

Met de snelle groei van CDA-verbanden groeit de Unie dus als het ware mee! Voor het slot bewaarden we Limburg. Onze in omvang kleinste Kamerkring - de lezers van de Nederlander is dat wel bekend - ligt ons na aan het hart.

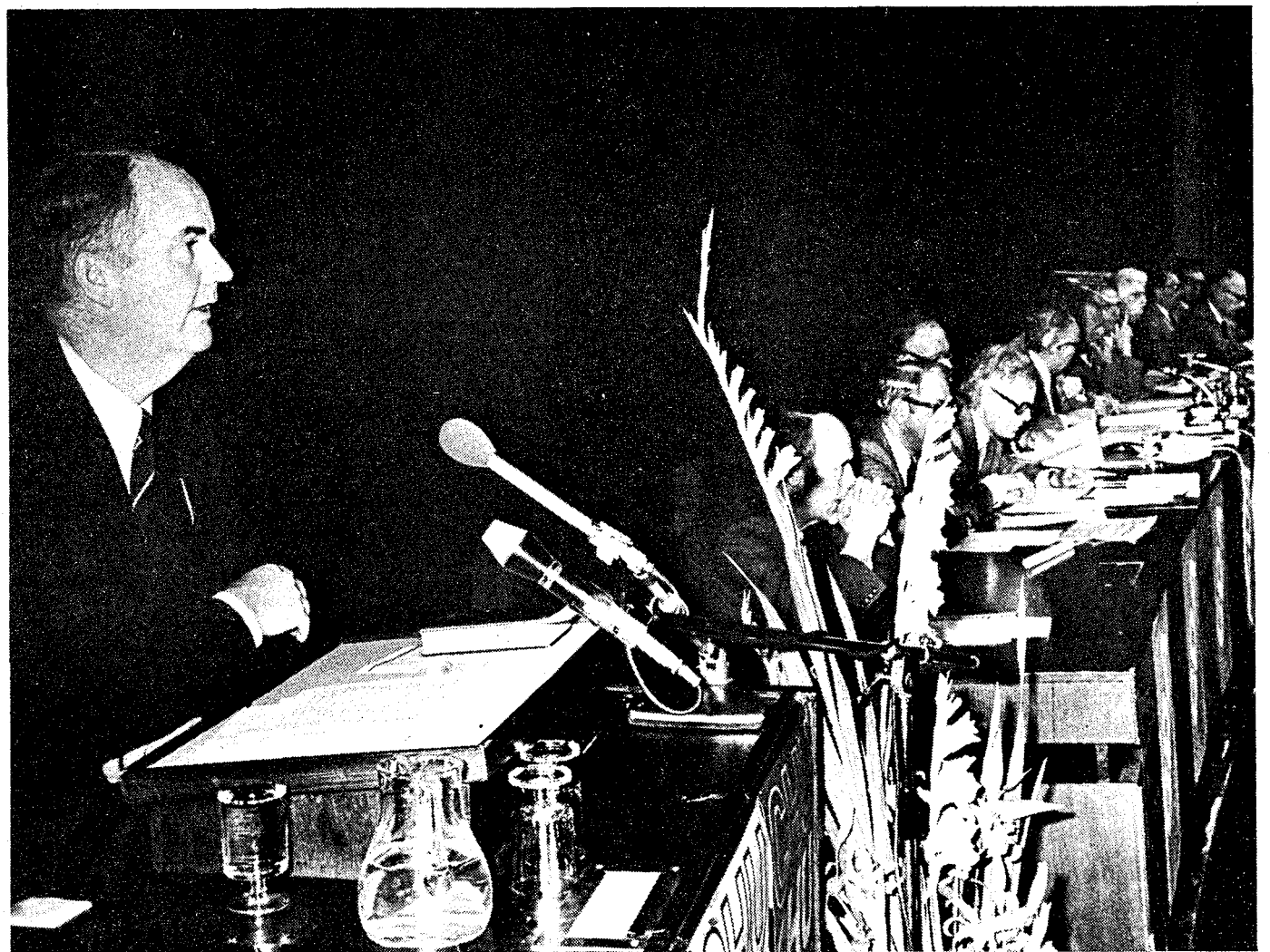
We hebben daar nu natuurlijk geen propagandisten meer zoals in 1918 die plannen smeden voor een provinciaal CH-blad. Wat we er wel hebben is een paar zeer goede bekenden waaronder de heer De Jeu uit Sittard die van tijd tot tijd het Uniebureau bezoekt. Een jaar of drie geleden als een der drie laatste leden te Sittard, het jaar daarna werden dat er twee.

Vorig jaar kwamen er wat nieuwe leden bij, er herleefde een kiesvereniging waar de heer De Jeu voorzitter en de heer Vogel secretaris-penningmeester van is. Daar zijn thans weer drie (misschien wel vijf, de officiële opgave is nog niet binnen) nieuwe leden, waardoor de vereniging ca. een dozijn leden telt.

Dan zijn er plannen: misschien komt er iets van de grond te Weert en omgeving en als het even wil is voor dit gedrukt wordt te Venlo een kiesvereniging ontstaan. Als dat lukt, dan wordt het werk van het vijftal van 1919 daardoor voortgezet. Zo is er in feite nog veel blijven voortleven van het enthousiasme van vroeger.

Daardoor durven wij te besluiten met een verzoek en dat is: goed voorgaan doet goed volgen dus... helpt u ook mede met onze ledenwerfactie in het jubileumjaar?

UNIEBUREAU

Zo kennen vele Unieleiden de scheidende Unievoorzitter mr. O. W. A. van Verschuier. De foto is genomen op de algemene vergadering van de CHU op zaterdag 22 mei 1976.

Druk jaar voor CH-vrouwen

Het jaar 1978 wordt een druk jaar. Er zijn twee verkiezingen in het zicht: voor de Provinciale Staten en voor de gemeenteraad. Het bestuur van de Centrale voor CH-vrouwen werkt hard maar kan het werk niet doen zonder de hulp van alle Christelijke Historische vrouwen in den lande. Vandaar dat het bestuur een dringend beroep doet op alle vrouwen, die lid zijn van de CHU of haar stem op de CHU/CDA uitbrengen.

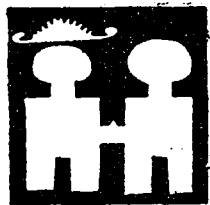
Waarom deze roep om hulp? Allereerst de raadsverkiezing in mei 1978. Iedereen zegt, dat de vrouw zo geschikt is om lid van de gemeenteraad te zijn. Zij staat dicht bij de mensen en kan vanuit haar huis meeleven met alles wat er in de gemeente gebeurt of moet gebeuren. Om echter op de CDA-lijsten één of meer vrouwen als kandidaat te plaatsen moeten de vrouwen eerst lid worden van de CHU. Alleen uit de leden worden de kandidaten gekozen die voor de CHU op de CDA-lijsten staan. Wordt dus lid van de CH-kiesvereniging ter plaatse waar u woont. Bent u lid, bedank dan niet als men u vraagt u beschikbaar te stellen als kandidaat. Juist als vrouw kunt u veel doen! Wil u beslist geen kandidaat zijn, ga dan toch naar de vergadering van de kiesvereniging waar over de kandidatenlijst wordt gesproken en gestemd. Laat uw stem daar horen en zorg dat een goede vrouwelijke

kandidaat ook een goede plaats op de kandidatenlijst krijgt. Ook bij de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de provinciale staten moet de stem van de vrouw worden gehoord. Hoe moeilijk is het soms goede kandidaten te vinden. Als er niet alleen goede mannen doch ook goede vrouwen zijn, die zich beschikbaar stellen, is de keuze gemakkelijker.

EEN TAAK

Tenslotte. U meent dat het bovenstaande ook u niet geldt, omdat u voor een politieke functie toch niet in aanmerking komt? Ook dan hebt u een taak! Wekt uw vrienden en kennissen op om lid te worden van de CHU en dan mee te doen aan de opbouw van de CDA. Vraagt uw dochter, uw schoondochter of uw moeder om lid te worden. Bezoekt de CDA-vergaderingen. Laat Nederland merken, dat er een goede CHU en een goede CDA zijn die niet alleen uit mannen doch uit mannen én vrouwen bestaat. Het bestuur van de Centrale wil u graag terzijde staan. Hebt u hulp nodig of materiaal? Bel onze secretaresse mev. J. M. M. v. d. Mei-Zilverentant te de Meern no. 03406-2130. Zij zal u met raad en daad terzijde staan.

Bestuur Centrale CH-vrouwen.

Viering 50 jaar

Ongetwijfeld weet u zo langzamerhand dat de CHJO op zaterdag 26 november a.s.

bon

Ondergetekende,

naam

adres

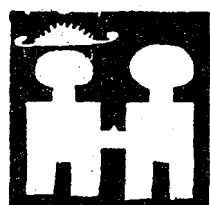
woonplaats

tel.

geeft zich hierbij op voor het bijwonen van de viering van het 50-jarig bestaan van de CHJO op 26 november a.s. te Amersfoort. Hij/zij is van planintroduc e(s) mee te brengen en neemt deel aan
 de lunch à f 8,- p.p.
 het diner à f 7,50 p.p.

Handtekening:

De prijs voor deelname aan de maaltijden kan ter plaatse voldaan worden.

ziet Abraham

Naar aanleiding van de door de CHJO ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan uit te brengen brochure „Vijftig kilometerpaaltjes CHJO”.

Vijftig kilometerpaaltjes CHJO! Wie had ooit kunnen denken dat we de aartsvader nog eens van aangezicht tot aangezicht zouden zien? Menigmaal is voorspeld dat de jongerenorganisatie deze leeftijd niet zou halen. Toch staan we niet louter juichend op deze estafettestreep. Het is op zichzelf geen verdienste van dit bestuur, veel meer is de spirit die de andere 48 jaar voor ons bezielde om de vereniging te doen overleven. Zoets legt dan ook verplichtingen op deze generatie CHJO'ers. We dienen te beseffen dat een mijlpaal er niet voor is om je in de schaduw ervan neer te vlijen met een „es-ist-erreicht"-uitdrukking die we bij de ex-keizer Wilhelm II nogal eens bespeurden.

Wanneer we dan omkijken in het historisch besef van die halve eeuw, is het vooral om er vandaag de dag nuttige zaken uit te leren en vooral de kracht om door te gaan op de nieuwe baanvakken van de jongerenwerkzaamheden die vóór ons liggen, zoals het CDJA, het daarin waarmaken van de CHJO-accenten die de andere samenwerkingspartners als broodnodige vitaminen naast het hunne óók in hun overlevingspakket nodig hebben. Ieder is daar van nut, ook voor de ander en met vier soorten invalshoek wordt het een hechte eenheid. Ziedaar een uit de historie geputte vaandelgroet aan de toekomst. Het documentair karakter van onze herinneringsbrochure is uiteraard gebonden aan het bestek van de beperkte hoeveelheid commercieel verantwoorde drukruimte. Toch is er getracht een boekje zinvolle bloemen uit de CHJO-geschiedenis weer te geven. Er zijn distels en chrysanten, huyslook en uitbundige zomerfleuren bij en vooral de vijftigjarige goudsbloem. We dragen het bouquet op aan de CHU die het verleden met ons doorbracht, wel en wee. Daarenboven wijst het feestgedruis naar de toekomst en komt het CDA als overkoepelelend, enthousiasmerend verband alle wensen en opdrachten van de toekomst toe. Uw CHU-boekenplankje, toch al niet te overvol, komt aanvulling toe met deze schets van 50 jaar Christelijk-Historische Jongeren Organisatie.

J. van den Assem,
vice-voorzitter van de CHJO.

Met milde hand

Met milde hand werd gereageerd op het jaarlijkse verzoek van het Uniewerklonds aan de donateurs van dat fonds om de jaarlijkse bijdragen over te maken. Binnen enkele weken werd een bedrag van ca. f 30.000,- ontvangen, bijeengebracht door de vrij grote groep die op deze wijze het werk van de Unie steunt. Zoals gebruikelijk is kunnen allerlei werkzaamheden (o.m. van Jongeren, Lohmanstichting, Vrouwen) hierdoor gestimuleerd worden. De gulheid van de gevers heeft niet geleiden door de extra-bijdrage die in het afgelopen voorjaar gevraagd werd voor het verkiezingswerk. Vandaar dat hier een woord van dank op zijn plaats is. Ondanks de offerbereidheid is er echter nog meer geld nodig, de huidige structuur van het CDA is nu eenmaal vrij kostbaar. Men kan thans niet verwachten, dat zij die reeds geven nog meer gaan geven. Wel, dat meerderen zullen gaan geven door donateur van het fonds te worden. Daarom willen wij verzoeken: behoort u er thans nog niet bij en wilt u het fonds steunen: stort dan een bijdrage op gironummer 45.015 t.n.v. Uniewerklonds te 's-

Gravenhage. Daardoor gaat u automatisch tot de donateurs behoren. Bij voorbaat onze hartelijke dank.

GEVEN-BESPAREN

Het is dus mogelijk het werk van de Unie te steunen door te: Geven - men kan ook helpen door te: Besparen. Zoals u allen bekend is werd voor enige jaren overgegaan op de computer ten behoeve van de ledenadministratie. Ieder lid heeft daardoor een nummer gekregen. Bij elke wijziging is het nodig dit nummer op te zoeken. Het zoeken kost tijd en tijd is nu eenmaal geld. Met het zoeken naar de lidnummers zijn heel wat uren per jaar gemoeid. Indien bij verhuizingen enz. het nummer door de betrokkene of door de secretaris van de Kiesvereniging) wordt opgegeven werkt dit dus kostenbesparend.

Het eenvoudigste is voor ons op het adresbandje van het Ledencontactblad waarop het lidnummer voorkomt de mutatie te vermelden. Mogen wij daar in het vervolg op rekenen? Zo kan dan de Unie blijven draaien: door te geven, door te besparen!

Nogmaals: CHJO-commissie over euthanasie

In „de Nederlander” van 28 oktober jl. plaatsten wij een oproep voor mensen die belangstelling hebben voor het euthanasievraagstuk en niet uit de medische hoek komen. Dit in verband met een commissie die binnen de CHJO genoemd vraagstuk wil gaan bestuderen. Nog steeds is hierop bij het secretariaat geen enkele reactie binnengekomen. Graag willen wij hierop nogmaals attenderen.

Onderstaand treffen jullie een bon aan die jullie kunnen opzenden als je belangstelling hebt voor het euthanasievraagstuk en mee willen gaan draaien met genoemde commissie.

Opsturen naar het secretariaat van de CHJO, Berkelstraat 78, Utrecht. Ook is het natuurlijk mogelijk je telefonisch op te geven. Het telefoonnummer is: 030-884687.

Naam

Adres

Woonplaats

Tel.nr.

geeft zich op voor deelname aan de CHJO-commissie over euthanasie.

Handtekening.

Programma viering vijftigjarig bestaan CHJO

Het programma van de viering van het 50-jarig bestaan van de CHJO op zaterdag 26 november is:

Ochtendprogramma:

10.00 u: inschrijving, koffie; 10.30 u: opening voorzitter, inleiding congresstema; 10.35-11.05 u: Terugblik in historie CHJO door oud-CHJO-voorzitters H. K. J. Beerink en T. Rademaker; 11.05-11.15 u: Aanbieding brochure „Vijftig Kilometerpaaltjes CHJO”; 11.15-11.45 u: Rede voorzitter CHJO, drs. L. P. Heukels „Betekenis christen-democratisch jongerenwerk in Europees perspectief”; 11.45-12.45 u: Reacties op rede, felicitaties, discussie;

12.45-13.00 u: Verkoop brochure.

Middag- en avondprogramma:

14.00 u: Heropening; 14.10-14.45 u: Film „Europa en de Democratie”; 14.45-15.30 u: Rede EVP'er over „Het EVP-programma en taak en toekomst EVP”; 15.30-16.00 u: Theepauze, waarin gelegenheid bezichtiging stands over Europa en de Europese verkiezingen; 16.00-17.30 u: Forum over EVP-programma. Forumleden zijn zes leden CDJC; 17.30-20.00 u: Borrel en diner; 20.00-21.00 u: Politiek cabaret; 21.00-21.15 u: Sluiting officiële gedeelte; 21.15-24.00 u: Feest met muzikale omlijsting; 24.00 u: Sluiting.

Brochure CHJO

Elders in dit nummer van „de Nederlander” hebt u kunnen lezen over de brochure die de CHJO naar aanleiding van haar 50-jarig bestaan zal uitbrengen. Bedoeld stukje is van de hand van onze vice-voorzitter. Van zijn hand is ook de erin aangekondigde brochure.

Over dit boekwerkje nu nog enkele gegevens. Naar raming zal het boekwerkje ruim 50 bladzijden beslaan. Het zal verschijnen op de dag van onze jubileumviering, dus 26 november a.s.

De prijs zal f 5,- bedragen; voor onze leden is de prijs f 2,50. U kunt de brochure op 26 november in Amersfoort kopen. Uiteraard is het ook mogelijk de brochure bij het secretariaat van de CHJO te bestellen, maar naast de vermelde prijs worden er dan wel portokosten in rekening gebracht.

CHJO -

50 jaar

26 november a.s.

in Amersfoort

Dr. R. J. H. Kruisinga,

6. AFSCHEID VAN OTTO DE EERSTE WELKOM VOOR LUKAS DE TWEDE

Morgen neemt Otto van Verschuer afscheid als voorzitter. Wij hebben bijna 5 jaren samengewerkt in een cruciale periode van de Christelijk-Historische Unie.

Die vijf jaren, Otto, zijn jou en mij niet in de kouwe kleren gaan zitten. Dat is een ieder, die ons van nabij heeft gadeslagen, wel duidelijk. Wij hebben er hard aan moeten trekken. Gelukkig is er veel bereikt. Wij zijn het wel eens oneens geweest. Bijvoorbeeld over het tempo, waarin de eenheid van het CDA gestalte zou dienen te krijgen. Otto wilde sneller gaan dan ik mogelijk en wenselijk achtte. Maar ons doeleinde was hetzelfde.

Zo zijn er ook wel andere verschilpunten geweest, maar de uitgangspunten en de doeleinden waren steeds dezelfde. Er is bij mij grote dankbaarheid voor het feit, dat in

deze moeilijke periode wij gezamenlijk de verantwoordelijkheid hebben mogen dragen. Kortgeleden zeiden een paar CHU-kamerleden tegen mij: „Jullie lijken met al jullie gebruiksaanwijzingen nogal op elkaar.” Dat meende ik als een compliment te mogen kunnen opvatten.

Ik hoop dat dat ook wederzijds het geval is. In de toekomst, Otto, zullen wij elkaar ook in de politiek blijven ontmoeten. Vanuit je toekomstig Eerste Kamerlidmaatschap denk ik dat je nog grote politieke invloed op het beleid gaat uitoefenen.

Luk van Leeuwen is onze nieuwe heer. Een man van grote capaciteit. Persoonlijk heb ik hem van zeer nabij meegemaakt in de Programcommissie van het CDA, waar hij de voorzitter was van de sub-commissie, die het sociaal/economisch/financieel beleid heeft vastgesteld. Zijn creativiteit, zijn inventiviteit, zijn doorzettingsvermogen zijn mij daarbij zeer opgevallen. Zijn

candidatuur was daarom ook voor mij van grote betekenis.

Ik schreef Lukas de Tweede: de Tweede ook omdat na de Savornin Lohman thans voor de tweede maal de Unie een voorzitter verkrijgt van gereformeerde huize. Het was nog niet zo lang geleden, dat de ARP een voorzitter uit Hervormde kring had. Dat is nu niet meer het geval.

Maar het zou best eens kunnen zijn, dat als Kuyper en Lohman ervan hoorden, dat de ARP een hervormde leider en de CHU een gereformeerde leider heeft gekregen onder de huidige omstandigheden, dat zij zich daar beiden over zouden verheugen.

En dat zou dunkt mij een gezamenlijke vreugde zijn waar wij in dit stadium van het tot standbrengen van het CDA allen in zouden kunnen delen, want ik kan mij niet voorstellen, dat in dat geval Schaeppman er anders over zou denken dan Lohman en Kuyper.

Studiedag landbouwbeleid

De samenwerkende stichtingen voor het vormingswerk van ARP, CHU en KVP organiseren in samenwerking met de CDA-Tweede Kamerfractie en de landbouworganisaties KNBTB en CBTB op maandag 21 november een studieconferentie met als thema het EEG landbouwbeleid.

De conferentie zal plaatshebben in het cultureel centrum „De Reehorst”, Bennekomseweg 24 te Ede en aanvangen om 10.00 uur. De studieconferentie staat onder leiding van Tweede-Kamerlid en lid van het Europese Parlement de heer J. de Koning. Tijdens de studieconferentie wordt de inleiding verzorgd door de heer I. G. M. Braks, lid van de Tweede Kamer.

Voor de middag zal door de deelnemers in discussiegroepjes aan de hand van tevoren opgestelde stellingen, worden gediscus-

siëerd en na de middag zal een plenaire discussie met een forum plaatshebben. In dat forum hebben onder meer zitting de heer P. Bukman (voorzitter CBTB) en drs. J. J. Schouten (voorzitter KNBTB).

Het informatiepakket voor deze studieconferentie aangevraagd worden bij het Partijbureau van de KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, telefoon 070-653934 (vragen naar Willy van der Laan).

vervolg van pagina 2

wordt in een kabinet is van kabinet tot kabinet zeer verschillend. In het kabinet-Cals werd zeer veelvuldig gestemd. In het kabinet-De Jong werd praktisch nooit gestemd. Maar met stemming of zonder stemming, de discussie in het kabinet is voor de vorming van het regeringsbeleid van het allergegrootste belang. Daar wordt immers beslist welke hoofdlijnen van beleid door het kabinet zal worden gevolgd. Daar ligt dan ook bijna de hoofdtak van de ministers, omdat zij in die discussie een bijdrage moeten kunnen leveren vanuit een totaalvisie op het gehele beleid, over de beslissingen, die een regering moet nemen. Deze kabinetsverantwoordelijkheid van de minister is buitengewoon belangrijk. Dat wordt in ons land dikwijls vergeten. Daarom echter is de discussie over de samenstelling van zo'n kabinet ook in het persoonlijk vlak een volstrekt reële.

En natuurlijk is het dan ook begrijpelijk, dat men van beide zijden bepaalde persoonlijkheden, hun kennis en inbreng kennende, liever niet of liever wel in een bepaalde constellatie van het kabinet wenst te zien. Dat is geen irreële discussie waar het om ambities gaat, maar dat is een discussie, waar het erom gaat welke persoonlijkheden een belangrijke invloed zullen hebben in het totale kabinetsbeleid. Dat is vandaag aan de orde. Dat is naar mijn mening veel te weinig naar buiten gebracht en duidelijk gemaakt.

„De Nederlander” als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende
 Naam
 Adres
 Woonplaats

- * verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.
- * wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander”.

..... (handtekening).

* Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

TOT 140% HYPOTHEEK
 Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
 Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
 Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.
drs. J. A. Uding & Partners
 Financ. adv. en vastgoed consultants.
 Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

KOCH
 Telefoon 055-214259
APELDOORN.
 Kerkorgels
 Elektronische
 orgels
 voor kerk-, school-
 en huismuziek.

BOUWBEDRIJF
Fa. C. Spijker & Zn.
 Van Ostadelaan 61
 Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiverken
 (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:
Gebr. BEKKER B.V.
 REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
 TELEFOON 05100-20841.

Bouw- en Aannemersbedrijf
M. de Raad & Zoon
 Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
 Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

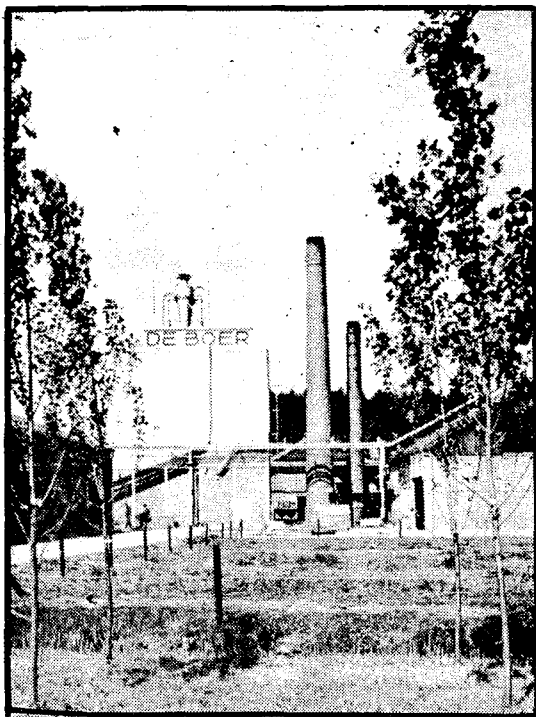
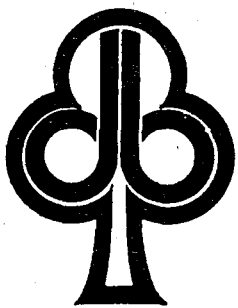
Stelt u prijs op
VAKWERK Kwaliteits-ARTIKELEN dan VAN ZEBEN'S
 Woninginrichting N.V.
 Laarstraat 12-20 Zutphen

 Zaanse klokken

 Maaskant
 Winkelgalerij Kerschoten
 Tel. 15865, Apeldoorn.

korteweg
 bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

HANAB B.V. **GASLEIDINGEN** **KABELWERKEN** **ZINKERS**
 Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
 VEENDAM - Telefoon 05987-7800

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.

VEENENDAAL

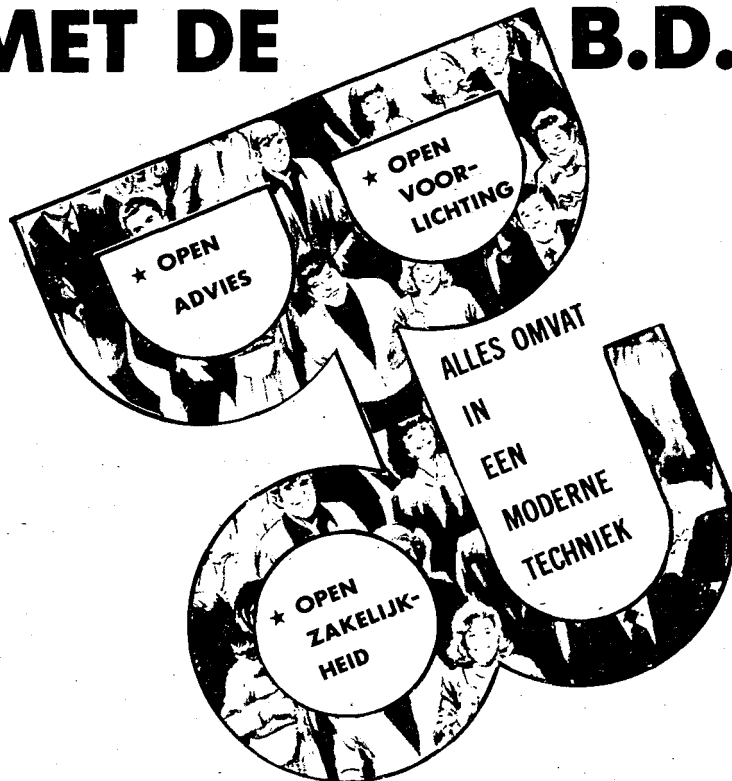
AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

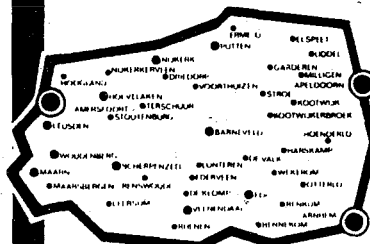
Oudelandseweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

En een gesloten verspreidings-geheel voor de
West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

De Barneveldse Krant	Lunters Nieuwsblad
De Woudenberg/
Scherpenzeelse krant	Bennekoms Nieuwsblad
De Stad Nijkerk	Veldhuizen
(weekblad voor nieuw Ede)
De Leusder Krant	Hoewelakens nieuws-
en advertentieblad
De Stad Amersfoort	De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.

Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukkerij/Handelsdrukkerij
Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

WAT BEZIELT DIE MENSEN EIGENLIJK?

Een blik achter de schermen van de politieke geschiedenis.

Een schriftelijke cursus van 8 boekjes met veel historisch fotomateriaal over de meest toonaangevende stromingen in de Nederlandse politiek. De prijs voor alle deeltjes samen bedraagt - dank zij financiële steun van CRM - slechts f 25,-.

FASCISME: Italië, Duitsland, Mussolini en Hitler, Nederlands fascisme tot '33, oprichting van de Nationaal Socialistische Beweging, Mussert, NSNAP

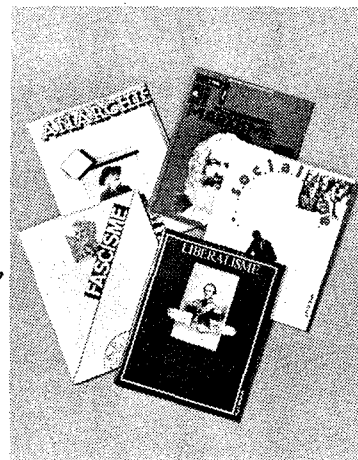
ANARCHISME: Van individualisme tot socialisme, Rousseau, Max Stirner, revolutionaire experimenten, reformistisch anarchisme

LIBERALISME: De liberale beginselen, prof. mr. P.J. Oud, Thorbecke, ontwikkeling als politieke organisatie in Nederland, de huidige politieke situatie

SOCIALISME: De geschiedenis van de SDAP, Domela Nieuwenhuis, Troelstra, oprichting van het NVV, "de Tribune", van SDAP tot P.v.d.A.

CALVINISME: Herleving van het Nederlands Calvinisme in de 19de eeuw, de AR of CH-richting in de Schoolstrijd, ontstaan van een driedeling in de prot. politieke wereld.

MARXISME: Karl Marx, Hegel, de geschiedenis van de klassenstrijd, Marx's visie op de kapitalistische economie, de ontwikkeling van het Marxisme in Nederland

KATHOLICISME: Het karakter en de geschiedenis van de katholieke partij in Nederland, Schaepman, de periode Nolens, van R.K. Staatspartij naar KVP, oprichting CDA

NIEUWE STROMINGEN: Nieuw-Links in de P.v.d.A., Democraten 66, Radikalen, Democratisch-Socialisten '70

AFD. SCHRIFTELIJK ONDERWIJS
ERKEND DOOR DE MINISTER VAN ONDERWIJS
EN WETENSCHAPPEN, BIJ BESCHIKKING
d.d. 23.4.1975, BVO/SFO-129.708

BESTELLEN is mogelijk door overmaking van f 25,- op postgiro 150 11 69 t.n.v. Stichting Burgerschapskunde - Postbus 349 - Leiden, o.v.v. "Politiek Veelstromenland".

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kabinetsformatie 18

Veel van het eigen CDA-program in het ontwerpakkoord Ongemakkelijk alternatief

De 120e vergadering. Hoe nu?

door: dr. R. J. H. Kruisinga, vice-voorzitter CDA-fractie Tweede Kamer

1. DE UNIERAAD

Het was verheugend te constateren hoe groot de belangstelling was voor de laatste Unieraad in Amersfoort. Even verheugend was de eensgezindheid op deze vergadering van de CHU.

Er werd veel informatie uitgewisseld. Kritische geluiden met betrekking tot de fractie en diens voorzitter werden nauwelijks gehoord. Er was van grote eensgezindheid sprake.

Toen mr. Y. Scholten ons voorstelde een vertrouwensvotum in de fractie en diens voorzitter nadrukkelijk uit te spreken was er slechts één enkele spreker die zijn stem daartegen verhief. De Unieraad heeft met dit vertrouwensvotum zijn steun in de CDA-fractie willen bevestigen. De redevoeringen van Otto van Verschuer en Luk van Leeuwen waren beiden zeer indrukwekkend.

Van Verschuer heeft de nadruk gelegd op de noodzaak van politieke partijen om bereidheid te tonen elkaar als gelijkwaardige partners te erkennen. Bovendien onderstreepte hij de noodzaak van de gouvernementele instelling.

Terwijl hij er daarnaast op wees dat van een christen-democraat verwacht mag worden dat als men hem op zijn linker wang slaat hij zijn rechterwang aan degene die slaat toedraait.

Maar er kunnen ogenblikken komen, aldus Van Verschuer, dat de wangen beiderzijds zijn beursgeslagen en dat is wat z.i. in de besprekingen met de socialisten is gebeurd. Er kan een grens komen aan de mogelijkheid van de herkenbaarheid van de christen-democraat in zijn optreden. Die grens was naar de visie van Van Verschuer bereikt. Luk van Leeuwen hield een buitengewoon interessante rede. Hij onderstreepte nadrukkelijk zijn wens de Unie en al de 18 kamerkringen nog intenser te leren kennen. Hij zei dat de ontluistering van Den Uyl, groteske vormen had aangegenomen.

En hij citeerde twee belangrijke passages van Lohman. In de eerste plaats de passage waarin Lohman stelt dat het Evangelie kan verenigen wat de kerken scheidt. Dat is een nog steeds zeer actuele uitspraak. In mijn slottoespraak heb ik eraan herinnerd met instemming van de KVP-voorzitter Vergeer, dat de kardinaal-aartsbisshop van Utrecht, Monseigneur Willebrands, tegenover de KVP-voorzitter Vergeer zei: „Met het CDA, mijnheer Vergeer, moet u doorgaan, want u kunt daarin verwerkelijken een stuk oecumene, dat wij als kerken niet kunnen vervullen.”

Die uitspraak ligt geheel in het verlengde van de uitspraak van Lohman 70 jaar geleden en ik onderschrijf deze van ganser harte.

Ten tweede citeerde Van Leeuwen de uitspraak van Lohman, waarin hij het platland denken van het gesimplificeerde links/rechts schema volstrekt afwees. Ook daar sloeg Lohman de spijker op de kop. In de politiek zijn er meer dimensies dan alleen liberalisme of socialisme.

Wie zogenaamd links is op het terrein van de kernenergie kan zogenaamd rechts zijn op het terrein van de gezinspolitiek. Wie zogenaamd rechts is op het punt van de bezitsvorming kan zogenaamd links zijn op

het terrein van de ontwikkelingshuip.

Wij zullen uit de schablonen rechts/links, liberalisme/socialisme moeten treden willen wij de werkelijke verschillen tussen de politieke richtingen kunnen onderkennen. En het is één van de belangrijkste taken voor de christen-democratie de voosheid van het links/rechts of liberaal/socialistisch dogma aan te tonen. Dat is één van haar belangrijke opdrachten de komende jaren. Het was zeer verheugend dat de Unieraad tenslotte unaniem de door ons voorgestelde motie van vertrouwen steunde. Evenzeer verheugend dat zij unaniem bij schriftelijke stemming Luk van Leeuwen tot haar nieuwe voorzitter verkoos.

2. TOETSING FORMATIECRITERIA

Vandaag was een nieuw akkoord aan de orde, nl. het concept CDA-VVD. De toetsing zal daarbij aan een aantal criteria geschieden.

Het CDA heeft 4 formatiecriteria opgesteld. Die formatiecriteria zouden moeten bepalen met wie het CDA de volgende regeringsperiode zou dienen te regeren.

Zij waren:

1. Realisering van een zo groot mogelijke parlementaire meerderheid.

2e. Rekening houden met de verkiezingsuitslag.

3e. Zo groot mogelijk maatschappelijk draagvlak voor een te vormen kabinet.

4e. Zoveel mogelijk inbreng van het eigen program in het regeerakkoord.

Er zijn nu na zes maanden formieren een aantal bladen in het boek van de kabinetsformatie omgeslagen. Men kan dat betreuren of niet. Maar het zijn realiteiten waarmee wij zullen moeten leven. De CDA-fractie heeft op grond van de formatiecriteria gesteld - en ondergetekende heeft dat zelf een en andermaal nadrukkelijk gesteld, dat op grond daarvan en met name ook van de verkiezingsuitslag een voorkeur bestond voor een kabinet met de socialisten. Dat is onzerzijds ook eindeloos beproefd.

Er komen echter, zoals Van Verschuer zei, ergens grenzen en de fractie was van oordeel, dat deze waren bereikt. Want zij machtigde haar voorzitter in onderhandeling te treden met de liberalen. Het is duidelijk uit de gehele formatiegeschiedenis, dat de liberalen - gelet op de formatiecriteria - niet onze eerste keuze waren noch konden zijn. Daar mag geen allereerste begin van twijfel over bestaan. Zoëven is aan de leden van de CDA-fractie de tekst van het ontwerp-regeerakkoord CDA/VVD uitgereikt. Er kan geen begin van twijfel over bestaan, dat daarin veel van het CDA-programma is terug te vinden. Zowel op het punt van het onderwijs als op het punt van het milieu spoort het program met het CDA-programma. Dat geldt zeker ook voor de paragrafen over de zelfstandigheid en het regionaal beleid. Ook terzake van de mensenrechten en de ontwikkelingssamenwerking moet worden geconstateerd dat het CDA-programma vrij nauwkeurig in het concept-regeerakkoord wordt gevolgd.

Zulks is met name ook het geval terzake van het Europees beleid. In grote lijnen volgt het regeerakkoord vrij nauwkeurig het CDA-programma.

Hoewel er ongetwijfeld nog amendering wenselijk en mogelijk zijn om het acceptabel te maken.

3. HET VRO/CRM-INCIDENT

In de media (televisie, radio en pers) is nogal uitvoerig ingegaan op het zogenaamde VRO/CRM-incident.

Wat is nu precies het geval geweest?

Van Agt heeft bij de afsluiting van de besprekingen met de socialisten nog een aanbod en marge gedaan om Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in het uiteindelijke pakket te ruilen met Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Van Agt heeft dat in het fractiebestuur na afloop van de besprekingen nadrukkelijk meege-deeld.

Hij heeft het daarna nog eens publiekelijk herhaald tijdens de daaraanvolgende persconferentie.

Dat betekende opnieuw nog weer een openheid naar de socialisten.

Tijdens het programma van de VARA „de Rooie Haan” de daaropvolgende zaterdag heeft Terlouw aangekondigd dit aanbod alsnog te willen gaan gebruiken voor heropening van de onderhandelingen voor een te vormen kabinet van socialisten en christen-democraten.

De tekst van Terlouw van zaterdag voor „de Rooie Haan” is terzake van diens intenties duidelijk.

Maandag daaraanvolgend hebben echter noch Van Thijn noch Terlouw de door ons publiek gemaakte opening naar de socialisten willen aangrijpen.

Het blijft nog steeds een raadsel waarom zo expliciet uitgesproken bedoelingen op zaterdag publiekelijk voor de radio gedaan op maandag niet meer werden uitgevoerd. De vraag van de christen-democraten kan niet anders zijn dan deze:

Wat is er tijdens het weekeinde in het contact van socialisten en D'66-ers gaande geweest?

In elk geval is één ding duidelijk: de fractievoorzitter van het CDA heeft na alles wat er van de zijde van het CDA reeds was aangeboden nog een nieuwe tegemoetkoming willen doen. Ook deze tegemoetkoming is geen aanleiding geweest voor de socialisten om heropening van de besprekingen tot stand te brengen.

4. DE VOORBEHOUDEN

Het is opmerkelijk hoezeer op sommige punten het concept-regeerakkoord van CDA en VVD gelijkenis vertoont met het ontwerp-regeerakkoord met de socialisten. Daaruit moge nog eens blijken de invloed, die de christen-democraten ook onweersprekelijk hebben gehad op het regeerakkoord met de socialisten.

Opvallend is b.v. dat de abortusparagraaf gewoon uit het akkoord met de socialisten is gefotokopieerd. Er waren in het christen-democratische kamp destijds een aantal kamerleden, die ten opzichte van dat deelakkoord met de socialisten een voorbehoud hebben gemaakt. De vraag is nu zeer belangrijk of zij dat voorbehoud handhaven.

Die vraag is daarom zo belangrijk, omdat juist nu zeer weinig stemmen kunnen worden gemist in de Tweede Kamer der

Staten-Generaal om op het gebied van de abortus een wetgeving tot stand te brengen, die een stuk christen-democratische idealen weerspiegelt.

Of dat zulks niet mogelijk zal zijn. Die christen-democratische volksvertegenwoordigers zullen nu echt voor de keuze worden gesteld - en dit is een belangrijke uiterst gewetensvolle vraag - of zij getuigende terzijde willen staan en ruimte willen laten voor een socialistisch/liberaal initiatief-ontwerp, waar geen begin van christen-democratische beginselen in te herkennen is. Of dat zij bereid zijn hun handen vuil te maken aan een wetsontwerp, dat weliswaar hun idealen niet ten volle vertegenwoordigt, maar dat toch in deze geschonden wereld althans iets van christelijke beginselen op het terrein van leven en dood overeind laat.

Ik acht deze vraag en de beantwoording daarvan door alle christen-democratische volksvertegenwoordigers één van de meest essentiële vragen, die op dit ogenblik ook aan ons als christen-democratische volksvertegenwoordigers worden gesteld.

Bij dit punt kan noch mag enige onduidelijkheid bestaan met betrekking tot de standpunten, die ieder individueel naar eigen politieke vrijheid en naar eigen vrijheid van bewegen wenst en zal gaan innemen.

Overigens bevat het akkoord tal van citaten „uit het akkoord met de socialisten”.

Persoonlijk ben ik van oordeel dat het tempo van verlaging van de stijging van de overheidsuitgaven in een regering met liberalen zeker langzamer zal kunnen zijn dan op basis met het gesloten regeerakkoord met de socialisten mogelijk was.

Het wordt door mij illusoir geacht dat de nullijn met betrekking tot de inkomensontwikkeling, die door de socialistische premier werd vastgesteld, in een regering met liberalen wordt gehaald.

Hij staat er trouwens ook niet op die wijze in. De invloed daarvan op de stijging van de overheidsuitgaven is zeer groot. Daarom zal het financieel-economisch deelakkoord, dat nu wordt voorgesteld in feite met betrekking tot het tempo van de daling van de stijging van de overheidsuitgaven waarschijnlijk blijken van een lager tempo te zijn dan in het akkoord met de socialisten was voorzien.

Ook daarover wil ik geen onduidelijkheid laten bestaan. Ook in dat opzicht ben ik benieuwd hoe het met de voorbehouden die destijds waren gemaakt, nu verder zal gaan lopen.

5. NOG 3½ JAAR TE GAAN

In de fractie wordt veel gesproken over het feit, dat wij een akkoord sluiten voor de komende vierjarige kabinetsperiode. Daar moet nu wel een kanttekening bij worden geplaatst. Een half jaar daarvan is reeds verstreken. Als wij zo doorgaan wordt het een driejarige kabinetsperiode. Dat zou zeer te betreuren zijn. Het is nu de hoogste tijd, dat een regeringsverantwoordelijkheid aan het parlement optreedt en dat zo spoedig mogelijk een kabinet wordt gevormd.

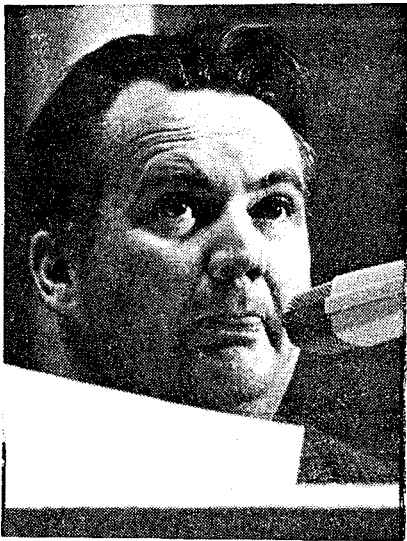
Nieuwe Unievoorzitter dr. L. M. van Leeuwen:

Verplichting om duidelijk politiek beeld te geven

„In de komende jaren hebben wij in onze CHU nog heel erg veel met elkaar te doen. Niet alleen met betrekking tot de vraag, hoe en wanneer wij de samenwerking met ARP en KVP afronden. We zullen ook intensief met elkaar moeten praten en denken over een beleid op langere termijn, waarin ook wij van de CHU ons kunnen en blijven herkennen. Een duidelijk politiek beeld, juist ook voor langere termijn, zijn wij verplicht te geven voor onze kinderen. Een toekomstbeeld, waar ook onze jeugd mee uit de voeten kan”.

Dit heeft vorige week zaterdag de nieuwe voorzitter van de CHU, dr. L. M. van Leeuwen gezegd op de te Amersfoort gehouden vergadering van de Unieraad van de CHU. De Unieraad nam afscheid van de aftredende voorzitter mr. O. W. A. baron van Verschuer en koos in zijn plaats dr. Van Leeuwen uit Nieuwerkerk aan den IJssel tot nieuwe Unievoorzitter. In een openbare vergadering van de Unieraad sprak de nieuwe voorzitter een rede uit.

Dr. Van Leeuwen is de elfde voorzitter van de CHU. Voor hem hanteerden tien voorzitters de voorzittershamer. „Tien mannen, die elk voor zich hun stempel zetten op de Nederlandse politiek. De Savornin Lohman, dr. De Visser, Schokking, Slotemaker de Bruine, De Geer, vader en zoon Tilanus, Beernink, Van Hulst en Van Verschuer. „Ik mag het elftal volmaken. Gelet op de grote namen van mijn voorganger sta ik nu met schroom als voorzitter van de CHU voor de Unieraad”, aldus dr. Van Leeuwen.

De nieuwe Unievoorzitter herinnerde er aan, dat „onze” freule Wittewaall van Stoetwegen in haar lezenswaardig boek „De freule vertelt” schreef, dat zij zelf in de begintijd van haar politieke leven de Unieregel heeft ervaren, dat, als de Unie je niet kent, je met duidelijke terughoudendheid wordt tegemoet getreden.” Ik heb de indruk, dat mij dan nog wel wat te wachten staat, want overbekend binnen de rijen van de CHU ben ik bepaald niet”, aldus dr. Van Leeuwen. Hij zal er zijn uiterste best voor doen, dat de kennismaking, voorzover nodig, snel plaats zal hebben. Hij stelt zich voor, dat hij in de komende maanden samen met de nieuwe Unie-secretaris en dito penningmeester de Kamerkringen zal bezoeken. Daarbij en ook in latere contacten hoopt hij, dat de CHU zal merken, dat door hem in zijn doen en laten steeds getracht wordt de Bijbel als richtsnoer te houden.

„In die Bijbel en dan vooral in het Nieuwe Testament - in het Evangelie - is alles te vinden, waarop wij onze normen kunnen stellen.

Bij alle onzekerheid in het leven en bij alle problemen, waarmee ik als voorzitter van uw Unie zal worden geconfronteerd, wil ik proberen steeds terug te komen bij de zekerheid, die ik in het voor mij persoonlijk mooiste deel van de Bijbel vind, psalm 139: „Heer, U doorgrondt mij en kent mij volkomen. U kende mij al voordat ik geboren werd. U kent van verre mijn gedachten. Waar ik ook heen zou willen vluchten, U weet waar ik ben en wat ik doe”.

NOODZAAK SAMENGAAN

Bij het voorbereiden op zijn nieuwe functie las dr. Van Leeuwen de eerste rede van de eerste voorzitter en de eerste rede van zijn direkte voorganger. Op 9 juli 1908 wees de eerste voorzitter, de heer mr. A. F. de Savornin Lohman al op de noodzaak van samengaan in de politiek: „Er kan slechts één basis zijn en wel de christelijke. Daar het in ons land nog altijd hierom gaat behoren alle christenen saam, ook al bestaat tussen hen verschil op praktisch gebied. Dit verschil - en luistert u goed - lost zich tussen hen, die op de christelijke bodem staan, van lieverlede wel op. Maar niet door kunstmatige of geforceerde partijbesluiten.”

„Als u dan nagaat, dat De Savornin Lohman ook met zoveel woorden de Rooms-Katholieken hierbij betrok, dan

zult u het met mij eens zijn, dat hij toen al een uitspraak deed, die wij voor het CDA van vandaag kunnen gebruiken. Mag ik nog één citaat geven, zo overtuigend ook nog voor de situatie van vandaag, waar velen zo graag praten over al of niet progressief. De Savornin Lohman zei het zo: „Onzin is het, aan de christelijk-historische conservatieve bedoelingen toe te schrijven. Er zijn onder hen conservatieven en vooruitstrevenden, maar die zijn er evenzeer onder de Anti-revolutionairen en ook onder de Rooms-Katholieken.”

Aan de samenwerking tussen ARP, CHU en KVP werd in de maidenspeech van voorganger Van Verschuer veel aandacht besteed. Toen, op 19 februari 1972, was er nog duidelijk sprake van een aarzelend begin. Van Verschuer zei daarover: „Wij staan op een beslissend punt van de partijformatie. Welke richting slaan wij in, wat is onze taak, wat kan ons gevraagd worden. Het antwoord op de vragen voor een nieuwe partijformatie moet ook in onze kring binnen redelijke termijn uit kristalliseren. Wat mij betreft is dat antwoord positief, echter gelet op de veronderstelling, waaruit wij politiek willen bedrijven, niet tegen elke prijs. Wij moeten dat antwoord met zoveel mogelijk mensen geven op een zo breed mogelijke basis. Samen denkende en werkende aan het profiel van een nieuwe partij, die niet een optelsom van KVP, AR en CHU moet zijn, maar waar wij en wat belangrijker is met name ook de komende generatie de basis in kunnen vinden om van uit te kunnen werken”.

Duidelijk is dat Van Verschuer baanbrekend heeft kunnen werken bij het bepalen van de samenwerking van ARP, CHU en KVP, resulterend in het CDA, zei dr. Van Leeuwen. „Hij heeft het natuurlijk niet alleen gedaan, maar wel heeft hij voortdurend aan het stuur van de CHU-trein gestaan, er voor zorgend, dat die trein een goede koers reed. Die trein had kunnen ontsporen of had ontkoppeld kunnen worden, omdat er niet bij allen in de CHU eenzelfde CDA-vaart in zat. Van Verschuer wist CDA-hardlopers wat in te tomen en wist de aarzelenden mee te nemen. Dat is een geweldige prestatie geweest.”

Namen noemen vond dr. Van Leeuwen riskant, want er zijn er zoveel geweest binnen de Unie, die mee koersbepalend werkten. Toch wilde hij naast Van Verschuer één man noemen, die van groot belang is. De heer Krusinga heeft de erkenning van alle CH-ers verdiend. „Hij gaf de Unie een nieuw politiek gezicht, hij heeft met Van Verschuer de CHU op gewetensvolle manier begeleid in de christen-democratische samenwerking.”

We staan binnen de samenwerking nu op een wel heel belangrijk kruispunt van wegen. Gaan we door als federatie of versmelten we met elkaar tot één christen-democratische partij? U weet, dat het Algemeen Bestuur van het CDA in het begin van deze maand een belangrijke nota unaniem heeft aanvaard. In die nota ligt de planning tot volledige fusie vast. Men denkt aan volledige éénwording per juni 1980. Ik wil wat mij persoonlijk betreft over deze zaak geen misverstand hebben. Ik ben verklaard voorstander van die ene christen-democratische partij. Op veel punten is al duidelijkheid voor en van het CDA. Over een aantal naar mijn heilige overtuiging essentiële zaken zal nog duidelijk of in ieder geval duidelijker dan tot nu toe gesproken moeten worden. Geen onduidelijkheid zal bijvoorbeeld mogen bestaan over het feit, dat bij het politiek handelen door en namens het CDA het evangelie richtsnoer zal moeten zijn.

VERKLAARD VOORSTANDER

Voor wat betreft de planning van het algemeen bestuur van het CDA om medio 1980 de fusie van KVP, ARP en CHU een feit te

laten zijn, zei de nieuwe voorzitter van de CHU dat hij een verklaard voorstander is van de ene christen-democratische partij. „Op veel punten is er al duidelijkheid. Over een aantal essentiële zaken zal nog duidelijk of in elk geval duidelijker dan tot nu toe gesproken moeten worden. Geen onduidelijkheid zal bijvoorbeeld mogen bestaan over het feit, dat bij het politiek handelen door of namens het CDA het evangelie richtsnoer moet zijn.

Concreet en duidelijk zal het CDA zich naar mijn overtuiging moeten uitspreken over de eis van de parlementaire democratie in ons land onder ons Koninklijk Huis van Oranje. De punten, die ik hier noem zijn te belangrijk om middels voetnoten opgenomen te worden in statuten, grondslagvastlegging of programma van uitgangspunten. Ik realiseer mij, dat ik als uw voorzitter steeds zal moeten proberen op een juiste en dus verantwoorde wijze de gedachten, die binnen de CHU leven, te vernemen en er voor te zorgen, dat wij met elkaar tot standpuntbepalingen komen.

Het gaat om de gedachten van de individuele Unie-leden, via kiesverenigingen, statenkringen, kamerkringen, Unieraad, algemene ledenvergaderingen en Bestuur. Ik verzeker u, dat ik er alles aan zal doen, dat er binnen de CHU actief kan worden meegedacht en meegepraat. Het verder aangeven van de basis van het CDA is enorm belangrijk voor de komende jaren. Daarbij moeten wij weten, dat we ook verder zullen moeten werken aan het politieke profiel van het CDA”, aldus de nieuwe Unievoorzitter.

VERANTWOORDELIJKHEID

Dr. Van Leeuwen leverde de afgelopen jaren reeds een bijdrage. Hij werkte mee aan de CDA-programmatische, de commissie-Goudzwaard en daarbij beleefde hij daadwerkelijk dat KVP, ARP en CHU op een en dezelfde golflengte kunnen werken. „Het christen-democratisch denken kwam duidelijk tot uitdrukking in het programma. „Niet bij brood alleen”. Dat wil immers zeggen, dat economie - in feite mijn vak dames en heren - belangrijk is, maar dat wij daarnaast zaken erkennen van minstens even evident belang. Wij mogen op deze aarde, in dit land, rentmeester zijn van God. Een moeilijke, maar ook dankbare taak. Dit brengt onder meer mee, dat wij verantwoordelijk zijn voor de mensen, die naast ons leven en voor de mensen, die, als dat binnen Gods plan past, na ons op deze aarde zullen leven. Die verantwoordelijkheid moeten wij als christen-democraten durven aanvaarden met alle consequenties van dien. Hoe nodig, maar ook hoe moeilijk het is die geaccepteerde verantwoordelijkheid uit te dragen en te vertalen heb ik in de verkiezingscampagne persoonlijk kunnen ervaren.”

Een belangrijk deel van de rede van dr. Van Leeuwen was gewijd aan de kabinetsformatie. Hij vindt het zonder meer beschamend voor de Nederlandse politiek, dat er bijna zes maanden na de verkiezingen nog geen nieuw kabinet is. „Een vrijwel volledig gebrek aan vertrouwen is de oorzaak van het conflict PvdA - CDA. Wat werden er in de laatste weken door de PvdA een fouten gemaakt. Beschamend acht ik het, dat er serieus gedacht kon worden aan een bewaking van een minister op zijn departement door een tot de

andere partij behorende staatssecretaris. Ongelooflijk, dat men bereid was te denken over deze wraakhondfunctie, waar Nederland toch mag verwachten, dat minister en staatssecretaris samen als een goed team hun departement zullen runnen.”

In de laatste formatieweken werden grote fouten gemaakt door de PvdA, door de heer Den Uyl. „Huiveringwekkend is, dat weer gebleken is, dat triomf en hoon heel dicht bij elkaar liggen. Den Uyl is een groot politicus hij vergat wel te vaak, dat het land van hem verwachtte, dat hij minder partijtijman zou zijn, meer boven de partijen zou uitgroeien. Duidelijk is de laatste weken veel van de allure van de heer Den Uyl weggevallen. Die ontluistering gun ik hem niet, hij verdiende voor jaren inzet en pushing power die ontluistering ook niet”, aldus dr. Van Leeuwen.

WILLEN EN KUNNEN

Een christen-democraat moet met PvdA en met VVD willen en kunnen samenwerken, zo zei de nieuwe Unievoorzitter. Wim Aantjes schreef dat nog niet lang geleden naar aanleiding van het feit, dat enkele van de CHU-leden uit de CDA-fractie van de Tweede Kamer moeite hadden met de coördinatie, die getroffen waren met PvdA en D'66. „Ik ben het geheel met Aantjes eens.

Een christen-democraat moet ook willen en kunnen samenwerken met de VVD. Voor mij is altijd al duidelijk geweest, dat men niet kan spreken - en dat duidelijk in negatieve zin - over „die van de VVD”. Daarvoor alleen al ken ik teveel oprechte mensen binnen die belangrijke partij, waar op 25 mei toch bijna 20 procent van Nederland op stemde. Ik heb goede hoop, dat niet alleen nu, maar ook in de toekomst de christen-democraten hun verantwoordelijkheid zullen kennen. De problemen lijken bijna niet te torsi. De werkloosheid, het energieprobleem, de inflatie als belangrijkste economische vraagstukken. Daarnaast de problemen van het samenleven in de wereld met de vraagstukken van de derde wereld, discriminatie, oorlog en vrede. Ik vertrouw er op, dat wij de strijd om de erkenning van mensenrechten als koplopers mee blijven voeren. Dat vertrouwen kan ik alleen al daarom hebben als ik mij realiseer, hoe de belangrijkste politieke exponent van onze CHU, Roelof Krusinga, als één der eersten dit gigantische vraagstuk signaleerde en bleef benadrukken. Ik ben dankbaar wanneer ik beseft, dat ik in tegenstelling tot ontelbaar veel andere mensen in de wereld vrij mijn mening kan uiten, kan zijn wie ik wil zijn en naar mijn eigen geweten me mag opstellen.

Ik word er koud van, dat in Afrika, in Zuid-Amerika, in Oost-Europa mannen en vrouwen zijn, 44 jaar oud, net als ik, die in hun leven nog nooit die vrijheid hebben gekend, die ik ken. Laten wij er voor blijven waken, dat dat klimaat van vrijheid bewaard blijft.”

Aan het slot van zijn rede sprak dr. Van Leeuwen over de noodzaak van een duidelijk politiek beleid, juist voor langere termijn. Hij riep op de jongeren bij de discussies te betrekken. „De CHU is gelukkig met de zo gezond functionerende CHJO”. De nieuwe Unievoorzitter besloot met de volgende woorden: „Het CDA-programma „Niet bij brood alleen” is een goed kompas bij het uitstippelen van de route, die wij naar een duidelijk politiek toekomstbeleid moeten gaan.

Ik roep u met nadruk op, om met élan mee te werken aan het bepalen van de christen-democratische identiteit. Ik weet zeker, dat we zullen slagen als we de toekomst aandurven met de bede uit psalm 139: „Doorgrond ons, o God, en ken ons hart, toets ons en ken onze gedachten, of bij ons een heilloze weg is en leid ons op de eeuwige weg”.

Leden van de Unieraad, met die bede in ons hart en in ons hoofd, en met uw blijvende steun durft uw bestuur, durft uw voorzitter de komende tijd aan. Dan zal het waarachtig wel gaan.”

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

De kabinetsformatie

CDA moest grenzen trekken

Toen de „provinciale” informateurs Verdam en Vrolijk de fakkel van het duo Veringa-Den Uyl hadden overgenomen en tenslotte, na enkele keren langs afgronden te hebben gebalanceerd, de heren Van Thijn, Van Agt en Terlouw tot overeenstemming brachten, leek de weg voor formateur Den Uyl geplaveid.

Voor het CDA stond bij de onderhandelingen over de zetelverdeling één duidelijke kiezersbelofte centraal: geen herhaling van de formatie 1973. Het CDA doet gelijkwaardig mee of het CDA doet niet mee. Vandaar dat CDA-fractievoorzitter Van Agt reeds op 15 juli formateur Den Uyl meedeelde dat het CDA in geen enkel stadium van de formatie het standpunt zou verlaten dat het CDA op grond van de verkiezingsuitslag evenveel zetels in het nieuwe kabinet diende te ontvangen als de PvdA. De laatste partij had weliswaar een grote verkiezingsoverwinning geboekt, maar de vier zetels, die de PvdA in de Kamer meer bezat dan het CDA, werden in de minister-president en een aantal zware portefeuilles goed betaald.

PARTIJPOLITICUS

Waarom leek de weg geplaveid voor Den Uyl? Hij behoefde alleen nog maar de personen te zoeken voor het ministerschap. Maar zie er dook een aantal flinke barrières op. De partijraad van de PvdA keurde het bereikte akkoord over de zetelverdeling 7 PvdA, 7 CDA en 2 D'66 af. Ondanks het feit dat Van Thijn met de meerderheid van zijn PvdA-fractie deze uitspraak eigenlijk aan zijn laars lapte, raakte formateur Den Uyl, - in deze formatie helaas vaak meer partijpoliticus dan bemiddelaar -, in de versnelling. Het was in deze formatie niet voor het eerst dat hij angstig over zijn linkerschouder naar zijn achterban gluurde. Zo ook nu. De PvdA riep een bijzonder congres bijeen om de partij-twisten te bezweren en alsnog een tweede kabinet-Den Uyl door te laten.

Met dit congres in het vooruitzicht ging Den Uyl een aantal vreemde manoeuvres uithalen. Bij de zeven ministerposten voor het CDA, zoals onder Verdam en Vrolijk overeengekomen was, - justitie, binnenlandse zaken, economische zaken, sociale zaken, landbouw, volksgezondheid en milieu, en ontwikkelingssamenwerking -, moesten staatssecretarissen komen met overdreven zware portefeuilles. Zij ontvingen tevens de functie van waakhond bij CDA-ministers. Hoogst ongebruikelijk was overigens het feit dat Den Uyl dit voor het aanzoeken van de ministers zo wilde regelen, terwijl de grondwet uitdrukkelijk bepaalt dat de ministers de taakverdeling met hun staatssecretarissen behoren te regelen. Spottend werd dan ook vaak opgemerkt dat Den Uyl CDA-ministers zocht bij PvdA-staatssecretarissen. Zelf kreeg het CDA een aantal minuscule staatssecretarisposten toebedeeld. Dit nu was het CDA teveel van het goede: eerst een akkoord over de zetelverdeling dat via een verdeling van de staatssecretarissen moest worden teruggedraaid. Hiermee werd de gelijkwaardigheid opnieuw aangetast. De kwestie van de staatssecretarissen is overigens nooit opgelost, - zij het dat Den Uyl deze eisen later heeft afgezwakt - maar heeft wel de formatie mee doen mislukken.

DE PERSONELE VETO'S

Van Agt niet op justitie, Andriessen niet op economische zaken en Andriessen en Krusinga niet tegelijk in het kabinet. Dat waren de eisen van de PvdA, die tenslotte

deze formatie hebben doen stranden. Het zij toegegeven, niet zonder problemen kwam het CDA met zijn ministerskandidaten: Van Agt op binnenlandse zaken, Andriessen - economische zaken, Boersma - sociale zaken, De Gaay Fortman - justitie, Neuman - ontwikkelingssamenwerking en mevrouw Gardeniers-Berendsen - volksgezondheid en milieu.

Toen bleek, - enkele dagen voor het PvdA-congres -, dat Andriessen niet op economische zaken mocht; Den Uyl verwierp dit voorstel.

Het CDA toonde zich bereid met andere voorstellen te komen, waarbij Lubbers op economische zaken kwam, en Van Agt wel op justitie. Dit was voor de PvdA weer niet aanvaardbaar. Ook een tussenvoorstel waarbij Andriessen een andere post zou ontvangen dan economische zaken, - door Van Agt gedaan buiten het mandaat van de fractie om - werd door Den Uyl en PvdA verworpen. Op die personele veto's strandde tenslotte Den Uyl (na de abortus, de vermogensaanwasdeling, de zetelverdeling) voor de vierde keer.

Weer toonde het CDA zich bereid een laatste lijmpoging te aanvaarden. Van der Grinten kwam op het toneel en probeerde eerst, overeenkomstig de verkiezingsuitslag de kar van de zo gewenste coalitie weer op gang te brengen. Hij deed daartoe twee voorstellen: zij werden beide door de PvdA verworpen. Zijn laatste voorstel was gebaseerd op de 7-7-1 formule; D'66 kreeg justitie, verkeer en waterstaat ging naar de PvdA, de minuscule post van wetenschapsbeleid, bestemd voor D'66 werd afgeschafte, en voor het verlies van de post justitie kreeg het CDA als compensatie volkshuisvesting en ruimtelijke ordening (VRO). Ondanks het feit dat het CDA hiermee drie personele veto's accepteerde, zei de PvdA nee tegen dit voorstel.

MISVERSTAND

Het misverstand als zou CDA-fractievoorzitter Van Agt nog een suggestie in de binnenzak hebben gehouden, die tenslotte deze formatie had kunnen redden is snel te ontzenuwen. In plaats van het ministerie van VRO zou CRM naar het CDA gaan. Op de persconferentie, na het mislukken van het voorlopig laatste gesprek PvdA-CDA verbaasde Van Agt zich over het feit dat PvdA-fractievoorzitter Van Thijn niet meer te vertellen had dan dat het ministerie van VRO weer terug moest naar de PvdA en bijvoorbeeld niet met de gedachte was gekomen dat CRM naar het CDA mocht in ruil voor VRO. Tenslotte was Van Thijn degene die „nee” gezegd had tegen het laatste voorstel van informateur Van der Grinten en lag het in de verwachting dat hij het initiatief zou nemen. Van Thijn deed dit niet; wel suggereerde hij na afloop dat dit misschien nog een mogelijkheid had geboden.

Men kan zich verwonderen over het feit dat Van der Grinten niet met dit voorstel kwam. Dit was de bekende druppel die een emmer doet overlopen, daar de rek volstrekt uit de onderhandelingen was en de wil om het CDA gelijkwaardig te behandelen had ontbroken.

OORZAKEN

Een coalitie tussen PvdA en CDA is door de CDA-Tweede Kamer-fractie uitdrukkelijk nagestreefd. Vier maal strandde de formatie op vaak onredelijke eisen van de PvdA; meestal riep de PvdA dan „het CDA zoekt het nu maar met de VVD uit”. Zo handelde het CDA niet; het zocht evenals bij het optreden van Van der Grinten de

CDA-aktueel

De samenstelling van de pagina's „CDA-aktueel” in dit nummer van „de Nederlander” geschiedde door een redactie-team, bestaande uit: D. Corporaal, F. J. van der Heijden, N. M. Hogeland, T. de Kok, Wm C. de Kruijff, W. de Kwaadsteniet en H. Lokkerbol. Als secretaris trad op: G. J. Brinkman.

Het redactie-adres van „CDA-aktueel” is: postbus 85676, 2508 CJ, Den Haag.

(De artikelen van CDA-aktueel” verschijnen in: „Politiek Nieuws” van de KVP, „Nederlandse Gedachten” van de ARP, en „de Nederlander” van de CHU.)

de PvdA aan de meerderheid in het kabinet zou moeten helpen. Dat is tenslotte niet gelukt, maar de PvdA probeerde hiervoor compensatie te zoeken. Daarom sjoemelde de PvdA met drie van de vier kopstukken van het CDA, waarbij vooral met onze lijsttrekker onaanvaardbaar werd gehandeld. Terecht hield Hans de Boer zijn ARP-partijraadsleden op 12 november vóór hoe de woede bij de PvdA zou zijn geweest als het CDA, na weging Joop den Uyl voor algemene zaken zouden hebben verbannen op een zelfde manier als de PvdA dat met Van Agt deed. De PvdA wilde wel met personen van het CDA samenwerken maar echter niet met het CDA zelf. Dat nu is een ongelijkwaardige behandeling, die tenslotte de formatie deed mislukken.

TOCH NOG STAP?

Maar, zo is vaak de vraag gesteld, zou een partij die in haar naam het woord christelijk gebruikt toch niet bereid moeten zijn dan nog maar een stap te doen? Een vraag die binnen het CDA terecht aan de orde is. Anders kunnen de we „C” beter schrappen. Maar, waar ligt de grens, voor het verlies van zelfrespekt als je in de programmatische besprekingen bereid bent compromissen te sluiten. Als je bereid bent te accepteren dat je eigen lijsttrekker niet op justitie komt, als je goed vindt dat de PvdA één van jouw kopstukken niet als minister wenst, als je tenslotte bereid bent bij de staatssecretarissenverdeling met het mindere genoegen te nemen. Waar ligt dan de grens die de barricade moet vormen tegen de hoogmoed van de ander? Over het trekken van die grens kan ook in onze groepering discussie mogelijk blijven. Tenslotte was er ook een minderheid binnen de CDA-fractie die vond dat het laatste voorstel van Den Uyl (met Lubbers in plaats van Andriessen op economische zaken) aanvaardbaar was in het licht van de andere mogelijkheden. Ook was er een minderheid die vond dat het CDA het laatste voorstel tot ruil van VRO met CRM toch zelf had moeten doen. Maar die grenzen moeten getrokken worden wil het CDA niet het slachtoffer worden van foute strategieën van andere partijen.

Commentaar CDA-VVD

Het CDA is met een duidelijk program de verkiezingen ingegaan, dat als titel had „Niet bij brood alleen”.

Dat program staat in deze fase van de kabinetsformatie voor het CDA centraal, zoals het ook centraal stond bij de gesprekken met PvdA en D'66. Het CDA wil zichzelf in een ontwerp-regeringsprogram herkennen, zoals het zich herkende in het program-akkoord met PvdA en D'66. Het CDA kan niet alle kanten uit. Het CDA heeft geen Januskop. Zijn program is duidelijk en geeft de koers, de kleur en teneur aan.

Wie meent, dat het CDA in een overleg met de VVD zich sterk zal maken voor andere zaken dan in een andere combinatie vergist zich. De identiteit ligt vast in het program en daarop mag iedereen het CDA beoordelen.

Niettemin willen wij niet verhehlen, dat de ontwikkeling reden tot zorg geeft. Het gesprek met de VVD is uit nood geboren, omdat het voor de hand liggende niet mogelijk bleek te zijn als gevolg van het feit, dat de PvdA meende te kunnen opereren vanuit een eigen machtspositie, die zij ten onrechte als meerderheidspositie zag.

Een combinatie CDA-VVD heeft een uiterst wankele meerderheid in het parlement.

* * *

In ons land staat ieder kabinet voor moeilijke, pijnlijke en ingrijpende operaties. Om een goed beleid te kunnen voeren, is een brede steun nodig. Dat geldt voor het parlement, maar het geldt ook voor de steun van de maatschappelijke groeperingen. Die groeperingen dragen overigens ook zelf een verantwoordelijkheid van het sociaal-economische beleid. Het is ondenkbaar in Nederland politiek te bedrijven op sociaal-economisch en ander terrein, zonder dat het die brede steun in de samenleving vindt.

Mede in dat licht zal een eventueel regeer-akkoord tussen CDA en VVD bezien moeten worden. Ook door de PvdA die méér verantwoordelijk is voor zo'n gegroeide situatie dan wie dan ook.

PvdA - CDA - D'66

Na vijf en halve maand onderhandelen kwam er een einde aan de poging een kabinet te vormen, dat steunde op PvdA, CDA en D'66. Gedrieën zouden zij hebben kunnen beschikken over een meerderheid van meer dan tweederde in het parlement. Zo'n kabinet zou steunen op een grote meerderheid in het parlement, maar het zou ook verzekerd kunnen zijn van de steun van belangrijke maatschappelijke groeperingen. Het is er niet van gekomen.

De PvdA bleek haar verkiezingswinst niet aan te kunnen, ze had haar eigen strategie, die van de meerderheid en die moet hoe dan ook zegenvieren. De PvdA had vergeten, dat ze een minderheid is. Twee van de drie Nederlanders stemden anders dan op de PvdA. KVP en ARP hadden in 1973 een kabinet met de PvdA „gedoogd” en daarbij duidelijk gemaakt, dat een kabinet op zo'n wijze één keer gemaakt kon worden en niet weer. De PvdA heeft dat niet aanvaard noch begrepen. Ze dacht, dat zij kon bepalen wie de CDA-bewindslieden zouden zijn.

Niet alleen overeenstemming over het program was voldoende. Den Uyl en de PvdA wilden ook bepalen wie vanuit het CDA voldoende progressief waren. Het CDA heeft dat niet kunnen en willen slikken; al laat dit onverlet het antwoord of de vraag of het CDA in alle opzichten juist heeft geopereerd.

Door het CDA zijn tal van stappen gedaan. De fractie wilde vele mijlen gaan, maar meende dat er een eind aan het „meegaan” was gekomen. Liefde van één hart leidt tot mislukkingen. De wijze waarop Van Agt werd bejegend was ook weinig bemoedigend. Terecht is erop gewezen, dat de PvdA een dergelijke bejeging van haar voorman niet zou hebben geaccepteerd. In heel deze formatie schuilt tragiek.

Tragiek, omdat de winnaars bij de verkiezingen deze winst niet in een kabinet konden omzetten.

Tragiek, omdat de beginstellingen in ons land worden verscherpt door dit mislukken. Niets en niemand is daarmee gediend. Het is niet in het belang van ons land en van ons volk. De geschiedenis zal oordelen over de formatie en over de spelers daarin.

Iedereen zal fouten hebben gemaakt. Naar onze overtuiging draagt Den Uyl de grootste verantwoordelijkheid, omdat hij niet boven zijn partijchap kon uitstijgen.

Voorstel van algemeen bestuur: Medio 1980 moet fusie CDA een feit zijn

Op 1 juni 1980 moet de fusie van KVP, ARP en CHU een feit zijn. Hiertoe heeft het algemeen bestuur van het CDA in een dezer dage gehouden vergadering besloten.

De federatieve fase, waarin het CDA zich thans bevindt, moet gezien worden als een tussenfase op weg naar de volledige politieke en organisatorische eenheid. Het CDA is steeds geplaatst in het kader van een groeimodel, en daarin vormde de federatieve fase een belangrijke schakel.

De verkiezingen van 25 mei jl. vormden in zekere zin het sluitstuk van een belangrijke periode in het groeimodel van het CDA. Als resultaten van veel inspanningen mogen worden vermeld: een federatieve organisatiestructuur, één program, één lijst, één lijsttrekker en één fractie van 49 leden in de Tweede Kamer. Nu staan wij voor de volgende fase. We willen uitgroeien tot een volledige politieke en organisatorische eenwording. Het federatiemodel van nu moet worden uitgebouwd tot de fusie.

VEEL AANDACHT

De voorbereiding daarvan heeft in de afgelopen maanden veel aandacht gevergd. Tal van gesprekken tussen de partijvoorzitters en verschillende extra vergaderingen van het Dagelijks Bestuur zijn aan deze materie gewijd. Op zaterdag 5 november heeft het algemeen bestuur van het CDA een hele dag besteed aan het behandelen van de vele

vragen die verbonden zijn aan het realiseren van het CDA als één politieke organisatie. Men denke niet te licht over al hetgeen daarbij aan de orde is. Allerlei zaken van politieke, organisatorische en personele aard vragen de aandacht en een zorgvuldige behandeling.

Het spreekt vanzelf dat ook in de voorliggende fase de politieke en organisatorische eenwording hand in hand dienen te gaan. Wat die politieke eenwording betreft ligt hier derhalve een bijzondere taak voor de vertegenwoordigers van het CDA in de vertegenwoordigende lichamen op de resp. niveaus, in zonderheid toch ook wel op de fracties van het CDA in Eerste en Tweede Kamer. Op het organisatorische terrein moet de structuur van het nieuwe CDA worden voorbereid. Hoe zal het CDA als de ene politieke partij er gaan uitzien, zowel op landelijk als op regionaal en plaatselijk niveau? Men denke hierbij voorts ook aan zaken als kandidaatstellers-procedures, contributie-regelingen, publiciteitsbeleid enz., enz.

Niet onvermeld mag hier blijven de noodzaak om te komen tot één landelijk partijbureau. Alweer, men denke niet te licht over deze zaken!

Bij dit alles dient te worden bedacht, dat wij in de komende periode ook de gedachtenwisseling over de relatie tussen grondslag en politiek handelen wensen voort te zetten. Een gedachtenwisseling overigens,

die permanent zal moeten zijn in een christen-democratische politieke organisatie.

MIJLPAAL

De vergadering van het algemeen bestuur van 5 november jl. mag een mijlpaal genoemd worden. Unaniem werd een nota vastgesteld, waarin de te volgen beleidslijnen worden aangegeven.

Het zou te ver voeren hierop thans in den brede in te gaan. Wij volstaan thans met het weergeven van het globale planningsmodel, zoals het algemeen bestuur dat ziet. Het streven is er daarbij op gericht de fusie op 1 juni 1980 een feit te doen zijn.

Wie enig weet heeft van fusieprocessen zal zich realiseren dat er dan voordien nog wel het een en ander zal moeten gebeuren. De haven is nu echter in zicht!

De door het algemeen bestuur vastgestelde nota is aan de drie partijen aangeboden met het verzoek daaraan via de partijraden van KVP en ARP en de Unieraad van de CHU hun goedkeuring te hechten. Afgesproken is dat inmiddels met de interne voorbereiding van de voorstellen kan worden begonnen. Het globale planningsmodel staat elders in dit nummer van „de Nederlander”.

Mr. J. G. H. Krajenbrink,

secretaris CDA.

- Emancipatie is een proces van modernisering.
 - Relaties tussen mensen en groepen zijn altijd per traditie bepaald geweest.
 - In de na-industriële samenleving zal niet meer het accent liggen op de manier waarop de mens de natuur en de techniek beheerst, maar op hoe beheerst de mens de mensen.
- Dit zei Prof. Dr. W. Albeda, lid van de Emancipatie Commissie en Eerste Kamerlid CDA-fractie op de Studiedag van het CDA Vrouwenberaad.

DOOR ANNELIES V. D. BELD-POTT

CDA-studiedag over Emancipatiebeleid

Hoe beheersen we de mensen?

De CDA-vrouwen kwamen bijeen om de nota Emancipatiebeleid van de regering te bespreken.

Na de opening door mevrouw Aat Westhoff-Hubée, gaf prof. W. Albeda zijn visie op het huidige emancipatiegebeuren. Hij plaatste het voor vele mensen toch wat lacherige onderwerp in het kader van de ontwikkeling naar een moderne maatschappij.

In de agrarische maatschappij waren de relaties tussen mensen en groepen altijd sterk traditioneel bepaald. De adel in het kasteel, de boer in zijn hut. De mensen moesten hun plaats kennen. De rollen waren duidelijk. Het produktieproces in de agrarische samenleving had zich aan te passen aan de regels van de natuur.

Voor de industriële maatschappij daarna was de maximale beheersing van de natuur het kenmerk. Er was geen plaats ingeruimd voor de arbeider. De strijd om erkenning van de arbeiders was een van de eerste emancipatieprocessen.

In de na-industriële samenleving-waarnaar we op weg zijn - zal de nadruk niet meer komen te liggen op de manier waarop de mensen, natuur en techniek beheersen, maar hoe beheersen we de mensen, hoe kunnen we als mensen met elkaar omgaan.

DOORBRAAK

Dit moet leiden tot doorbraak van tradities en tot de noodzaak de relaties tussen mensen te herzien.

Modernisering brengt de traditionele rol ter discussie, ook voor de vrouw. Dit leidt tot rolvrijheid. Mensen en groepen willen zelf gaan kiezen. Bewustwordingsprocessen komen op gang. Dit is noodzakelijk maar heeft wel risico's.

Zo'n proces kan gemakkelijk worden verideologiseerd: als voorbeeld het alles verdrukkende kapitalisme heeft de schuld. Zo'n proces kan ook doodlopen omdat het als elitaire beweging wordt weggehoond. Daarom moet een beleid worden gevoerd, dat niet exclusief op de rol van de vrouw moet zijn gericht. Het gaat om rollen van mensen.

Drie belangrijke elementen voor zo'n beleid zijn:

1. Het verwijderen van vooroordelen uit de wetgeving o.m. t.a.v. naamgeving, plaats van het gezin en het begrip kostwinner.
2. Bevorderen van emancipatoir onderwijs en vorming. Vooral het onderwijs werkt rolbevestigend hetgeen in het beroeps onderwijs nog wordt versterkt.
3. De problematiek van de arbeid is heel wezenlijk.

De arbeidsmarkt is een harde noot om te kraken. De arbeidsmarkt verdeelt de rollen in de samenleving, wie wat moet doen en hoe de status wordt verleend. De discrimi-

natie is hier een zelfversterkend mechanisme. De gediscrimineerde aanvaardt de vooroordelen (bijv. vrouwen kunnen geen leiding geven).

De symptomen zijn goed zichtbaar. Vrouwenberoepen passen in rolverwachting, ze zijn laag betaald en ze zijn subaltern (lagere rang). Gevraagd mag worden of de overheid via positieve discriminatie of voorgeschreven quota's een mogelijke bijdrage tot oplossing kan bieden.

Met een schat aan achtergrondinformatie gingen de discussiegroepen aan de slag om het resultaat van de werkgroepen, die reeds eerder commentaar hadden gegeven op de nota van de regering over het emancipatiebeleid, kritisch te bezien.

In de plenaire discussie, die 's middags onder leiding van Anne Lies van den Beld-Pott werd gehouden, is de definitieve tekst van het commentaar van de CD-vrouwen op de Emancipatienota vastgesteld. Een redactiecommissie met Berthe Groensmit-van der Kallen en R. T. van der Waals-Kooi legt de laatste hand aan het werkstuk.

ANTWOORD

Haty Tegelaar-Boonakker gaf in haar samenvatting als belangrijkste vraag door

Positie van de rechtstreekse CDA-leden

Primair zijn de rechtstreekse leden van het CDA landelijk georganiseerd. Als zodanig ressorteren zij onder het landelijk CDA-bestuur, waarin ook rechtstreekse leden zitting hebben. Over deze positie van de rechtstreekse leden bestaat onvrede, omdat de CDA-leden niet altijd op voldoende wijze ingeschakeld worden op plaatselijk niveau.

In de loop van de tijd zijn evenwel ook plaatselijke besturen van het CDA ontstaan, ondermeer in Den Haag en Rotterdam. De Haagse ervaringen kunnen een handleiding zijn voor het opzetten van CDA-verbanden elders en het betrekken van de rechtstreekse CDA-leden bij de politieke arbeid.

Dat CDA-bestuur Den Haag is formeel-juridisch het bestuur van de federatie CDA, waarin de plaatselijke afdelingen van ARP, CHU en KVP zich hebben verenigd. De bestuursleden van deze federatiepartners werken vanuit hun eigen achterban (de Haagse partij-afdelingen) en kunnen daarop zonedig terugvallen. Ook de rechtstreekse leden zijn in het

Haagse CDA-bestuur vertegenwoordigd. De positie van de rechtstreekse leden is echter anders. Zij zijn immers individueel en niet vanuit een eigen achterban - rechtstreeks bij de federatie CDA aangesloten; niet alleen landelijk, maar ook plaatselijk. Eerder dit jaar is overwogen een aparte afdeling van rechtstreekse CDA-leden in Den Haag op te richten omdat van een totale organisatorische en politieke integratie voorlopig nog geen sprake is. Hiervan is echter afgezien omdat een dergelijke ontwikkeling een stap terug zou betekenen op de weg naar samensmelting van de federatiepartners ARP, CHU en KVP. Om die reden is de verantwoordelijkheid over en de verantwoording tegenover de rechtstreekse CDA-leden in Den Haag bij het totale CDA-bestuur Den Haag gelegd en bijvoorbeeld niet bij de vertegenwoordiging van de rechtstreekse leden in het bestuur.

Daar de drie federatiepartners echter nog steeds vanuit hun eigen achterban werken, dreigen de rechtstreekse leden in een politiek en organisatorisch vacuüm te belanden, waardoor zij niet kunnen meewerken

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

PLANNINGSMODELFUSIE CDA

Seizoen 1977 - 1978: voltooiing en/of verbetering van de federatieve structuur, met name ook in regio en gemeente.

November 1977: instelling commissie integratie huisvesting, aanbeveling AB (algemeen bestuur) aan de regionale en plaatselijke CDA-verbanden ter zake van de communicatiestructuur met de rechtstreekse leden.

1 februari 1978: instelling van een brede commissie voor het ontwerpen van de statuten etc. van het CDA als eenheidspartij (fasering en finalisering van het groeimodel).

1 februari 1978: instelling commissie met betrekking tot de relatie grondslag en politiek handelen.

1 maart 1978: uiterlijke termijn indiening bij het dagelijks bestuur van het CDA van het rapport opgesteld door de commissie integratie huisvesting.

1 oktober 1978: uiterlijke termijn indiening bij het dagelijks bestuur van de rapporten opgesteld door de commissies die op 1 februari 1978 zijn ingesteld.

1 januari 1979: alle secretariaten in één pand.

1 januari 1979: een zoveel mogelijk gemeenschappelijke rechtspositieregeling voor alle personeel.

1 januari 1979: verdere egalitatie contributie-regelingen partijen.

1 februari 1979: start besluitvormingsprocedures drie partijen met betrekking tot de fusie (behandeling van de ontwerp-statuten van het CDA als één politieke partij).

1 juni 1980: de fusie treedt in werking.

„Hoe beheersen we de mensen? Hoe gaan we met elkaar om?”

Na het wegvallen van oude waarden en normen zullen nieuwe spelregels moeten worden opgesteld. Door het CDA zal hierop een antwoord moeten worden gegeven. Daarmee zal het CDA zich in de toekomst kunnen profileren.

Veel vragen uit de discussie die betrekking hadden op het gezin zijn door de werkgroep Gezin en Maatschappij meegenomen. In een later stadium zal aan dit onderwerp een aparte studiedag worden gewijd.

aan de doelstelling zo snel mogelijk te komen tot één CDA, tot een fusie.

Vandaar dat de rechtstreekse leden zich genoodzaakt zien zich (tot de fusie een feit is) op enigerlei wijze te organiseren. Echter niet als zogenaamde „vierde poot” van de federatie. De rechtstreekse leden willen worden gezien als een werkgroep binnen het CDA-Den Haag. Om de onderlinge coördinatie en de contacten met de federatiepartners centraal en zo efficiënt mogelijk te laten verlopen zal deze „werkgroep” op de ledenvergadering een werkbestuur benoemen of herbenoemen.

De werkzaamheden van dit bestuur beperken zich tot het organisatorisch vlak. Alle politieke activiteiten vinden uitsluitend plaats in samenwerking met de federatiepartners.

ACTIEPLAN

Rechtstreekse leden sluiten zich aan bij bestaande CDA-werkgroepen en zo deze niet bestaan nemen zij het initiatief tot oprichting ervan, waarbij leden van de Haagse afdelingen van ARP, CHU en KVP worden uitgenodigd erin deel te nemen.

Scheidende CHU-voorzitter suggereerde bestuursgesprek PvdA/CDA

Bij zijn afscheid als voorzitter van de CHU heeft mr. O. W. A. van Verschuier gezegd het wenselijk te achten, dat op korte termijn een gesprek op bestuursniveau tussen PvdA en CDA tot stand komt. In het gesprek moet dan worden nagegaan, hoe in de toekomst een situatie kan worden voorkomen, zoals zich onlangs tijdens de kabinetsformatie voerde.

Mr. van Verschuier zei in zijn afscheidsrede op de te Amersfoort gehouden vergadering van de Unieraad, dat Nederland, om geen verdere schade te doen aan de democratie, zich niet veel meer kan veroorloven op het gebied van het samenwerken van partijen, die elkaar op de beslissende punten niet weten te vinden.

GRENZEN

De scheidende Unievoorzitter zei, sprekende over de kabinetsformatie, het eens te zijn met degenen, die zeggen en gezegd

hebben, dat het CDA met de PvdA moet regeren. „Maar er zijn grenzen aan de tolerantie. Het was een bevrijdend ervaren dat het CDA voet bij stuk hield bij het invullen van aantallen en namen van ministers. Tevoren was Van Agt vaak onder het juk van het socialistisch machtsdenken doorgegaan”, aldus mr. Van Verschuier. „Een christen-democraat moet zelfrespect hebben en moet zeggen: tot zover en niet verder. Hij moet principieel het socialistisch machtsdenken bestrijden als verderfelijke voor het bereiken van een zodanig vertrouwensklimaat dat nodig zal zijn om de vele problemen, waarvoor het Nederlandse volk staat, tot een begin van oplossing te brengen”.

SPIJT

Mr. Van Verschuier zei er verschrikkelijk spijt van te hebben, dat hij niet eerder een van zijn voorwaarden van voor de

Tweede-Kamerverkiezingen voor een kabinetsformatie niet harder hanteerde. Hij doelde op de voorwaarde, dat het CDA tevoren zijn kandidaat-ministers zou noemen. „Als dat gebeurd was, hadden wij ons grote problemen kunnen besparen”.

PLAN VAN ACTIE

In zijn afscheidsrede ontwikkelde mr. Van Verschuier nog een tweede plan van actie, waarvoor het CDA-bestuur en de CDA-fractie in de Tweede Kamer zich in eerste instantie moeten inzetten. „Onze samenleving en onze maatschappij kraken in de fundamenten. Onze geestelijke weerstand is niet bestand tegen een ongekend zware aanval op de geestelijke orde”.

Omdat het te gemakkelijk is om tegen die aanval alleen een handhaving van orde en gezag te zetten, riep de scheidende voorzitter van de CHU op tot beraad. „Wij

CDAktueel

FETENEN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

moeten ons diepgaand beraden over onze houding ten opzichte van de huidige ontwikkelingen. Wij moeten bereid zijn een strategie te ontwikkelen voor de tachtiger jaren om fundamenteel de problemen en de crisis-situaties te kunnen weerstaan en tot oplossing te brengen”.

Naast CDA-bestuur en fractie zullen volgens mr. Van Verschuier allen, die een politiek ambt dragen zich in gemeenten en regio's moeten inzetten voor de oplossing van de problemen.

H.L.

Afscheid en verwelkoming bij de CHU

De unie heeft vorige week zaterdag op indrukwekkende wijze afscheid genomen van haar voorzitter gedurende de laatste vijf en een half jaar, mr. O.W.A. van Verschuier. En tegelijk vond op ingetogen wijze de begroeting plaats van de nieuwe voorzitter, mr. L. M. van Leeuwen. Een en ander geschiedde tijdens het openbare gedeelte van de vergadering van de Unieraad van de CHU, in het zalencentrum „Kobus aan de Poort” te Amersfoort.

Onder de genodigden bevonden zich dr. P. Steenkamp, voorzitter van het CDA, W. Vergeer, voorzitter van de KVP, H. A. de Boer, voorzitter van de ARP, mevrouw Madeleine Leijten, vicevoorzitter van de KVP, de Tweede-Kamerleden mevrouw Til Gardeniers en Piet van Zeil, enkele gedeputeerden en de oud-commissaris der koningin in de provincie Gelderland en de gezinnen van mr. Van Verschuier en dr. Van Leeuwen.

GOED VOORZITTER

Namens de Unie, en in het bijzonder namens het Uniebestuur, sprak de vicevoorzitter mevrouw mr. E. A. Haars, de scheidende voorzitter toe. Zij prees mr. Van Verschuier als een goed voorzitter en bood hem een diplomatenkoffertje aan. Namens de CH-vrouwen schonk mevrouw

Haars een sierpop, en zij herinnerde er aan, dat mr. Van Verschuier in het begin van zijn voorzitterschap moeite had om in het politieke gebeuren de vrouw als de gelijke van de man te erkennen.

De negenjarige Mariët Keulemans, het jongste kind van de jongste zuster van mevrouw Haars, welke zuster het enige vrouwelijke CDA-raadslid te Amersfoort is, bood de dames Van Verschuier en Van Leeuwen een bloemstukje aan.

De oud-penningmeester van de CHU, tevens oud-senator mr. dr. J. van Bruggen, gewaagde er van, dat hij reeds 62 jaar lid van de CHU is. Hij maakte alle Unievoorzitters mee en bracht het woord van de eerste voorzitter De Savornin Lohman in herinnering: de kerk verdeelt, het evangelie verenigt.

Voorts waren er toespraken van dr. R. J. H. Kruisinga, de vroegere voorzitter van de CHU-Tweede-Kamerfractie en thans vice-voorzitter van de CDA-fractie. Hij zei er dankbaar voor te zijn, dat de fractie met mr. Van Verschuier mocht samenwerken en prees de grote onderlinge verbondenheid. Namens de fractie schonk dr. Kruisinga een cypres, een ceder en een wijnstok (die in de bijbel genoemd worden), zodat in de tuin van Marienwaard te Beesd, de woning van mr. Van Verschuier, de herinnering aan de

CHU bewaard kan blijven. Namens de CHJO sprak haar voorzitter P. Heukels. Hij bood symbolisch een Eerste-Kamerzetel aan, daarmee doelend op de mogelijkheid, dat mr. Van Verschuier spoedig een plaats in de Eerste Kamer kan innemen.

DANKWOORD

Mr. Van Verschuier sprak tot velen een persoonlijk afscheidwoord. Hij dankte zijn bestuursleden, de staf van het Uniebureau, de leden van het CDA-bestuur, de kamerleden en vele anderen. „Het werk was niet altijd even gemakkelijk. Dankzij de vriendschapsband kon het gelukken”, aldus mr. Van Verschuier. Hij riep allen op mee te werken aan de totstandkoming van het CDA, maar vroeg er ook voor te zorgen, dat de CHU-mentaliteit in het CDA herkenbaar zal zijn.

Vermeld moet nog worden, dat mr. Van Verschuier met enkele woorden en geschenken afscheid nam van de christelijk-historische Eerste-Kamerleden, die op prinsjesdag jongstleden niet in de Eerste Kamer terugkeerden, te weten mevrouw Ten Kate-Veen en de heren jhr. De Geer van Oudegein, Piket en Rijnders.

H.L.

Brief van KVP-voorzitter aan scheidende CHU-voorzitter

In het ledencontactblad van de CHU, tevens weekblad „de Nederlander” van vorige week vrijdag 18 november is met enkele artikelen afscheid genomen van de scheidende voorzitter van de CHU, mr. O. W. A. van Verschuier.

Er waren in dat blad afscheidsartikelen van de voorzitter van het CDA, dr. P. Steenkamp, en van de voorzitter van de ARP, H. A. de Boer. Het afscheidsartikel van KVP-voorzitter W. Vergeer kwam net te laat bij de redactie binnen om in „de Nederlander” van vorige week geplaatst te worden.

Maar in dit nummer van „de Nederlander”, dat ook voor een deel gewijd is aan het afscheid van mr. Van Verschuier, plaatst de redactie gaarne de bijdrage van de heer Vergeer.

Mr. O. W. A. van Verschuier, voorzitter Christelijk Historische Unie.

Beste Otto,

Via de redactie van „de Nederlander” bereikte mij het sympathieke verzoek een schriftelijke bijdrage te leveren t.g.v. jouw afscheid als voorzitter van de CHU. Het spreekt vanzelf dat ik hieraan gaarne gevolg wil geven. De CHU kan zich

gelukkig prijzen dat zij erin is geslaagd een uitstekend opvolger te vinden. Ik wil haar hiermede geluk wensen. Jouw aftreden als voorzitter nu acht ik desondanks voor je partij doch in het bijzonder voor het CDA een groot verlies. Wij mochten elkaar voor het eerst ontmoeten in mei '77 toen ikzelf geroepen werd het voorzitterschap van mijn partij onder moeilijke omstandigheden te aanvaarden. In het regelmatig bijeenkomend voorzittersoverleg bekleedde je de belangrijke functie van nestor. Je deed dat altijd op geheel eigen wijze met charme maar vooral met warmte en genegenheid. Onze club moest soms moeilijke beslissingen nemen resp. knopen doorhakken. Desondanks was het voor mij immer een genoegen in dit gezelschap te mogen vertoeven. Het ontmoette mijnerzijds veel waardering, dat jouw uitgangspunt zonder meer was het CDA te dienen waarbij het strikt eigen partijbelang wel eens secundair gesteld moest worden. Vanuit een diep geworteld geloof probeerde je politiek te bedrijven hoewel je zelf wist nooit een „echte” politicus te zullen worden. Ik herinner mij nog goed hoe verslagen wij allen waren toen we kennisnamen van jouw plotselinge ernstige ziekte geruime tijd geleden. Het was alsof een van onze allernaasten ons zou kunnen ontvallen. Hoe verheugd en hoe dankbaar waren we dan ook toen een voorspoedig herstel zich ging aftekenen. Ik weet vrijwel zeker, dat je geen echte twijfels hebt gehad m.b.t. het realiseren van het CDA, omdat het jouw overtuiging is dat in onze tijd christenen

samen naast elkaar moeten werken aan een nieuwe samenleving waarin de zwakkere onder ons onze grootste zorg en aandacht dient te hebben. Een samenleving waarin mensen zich gelijkwaardig kunnen voelen onafhankelijk van ras of stand. Je eigen levenswijze is hierop in ieder geval afgestemd. Het is jammer, dat de laatste fase van het CDA nl. de weg naar de ene partij afgewikkeld zal moeten worden zonder jouw directe inbreng en betrokkenheid. Wij hebben in ieder geval de taak en de plicht in jouw voetspoor verder te werken om dat ideaal te bereiken. Otto, ik heb jou leren kennen als een rustig,

Unieraad CHU

heeft vertrouwen in CDA-fractie

De unieraad van de CHU heeft in zijn vorige week zaterdag te Amersfoort gehouden vergadering zijn vertrouwen uitgesproken in het beleid, met betrekking tot de kabinetsformatie, van de Tweede-Kamerfractie van het CDA en haar fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt. De vice-voorzitter van de CDA-fractie, dr. R. J. H. Kruisinga, leidde op de Unieraadsvergadering de besprekingen over de kabinetsformatie in. over de gang van zaken gedurende de laatste dagen van de vorige week kon hij geen bij-

verstandig en sympathiek mens wiens integriteit buiten enige discussie staat. Mij past slechts jou te danken voor de inzet maar bovenal voor de bijzondere vriendschap die ik heb mogen ontvangen. Het moge Kathrien en jou met Gods hulp goed blijven gaan in de komende jaren.

Utrecht, november 1977,
Wim Vergeer,
partijvoorzitter KVP.

Aldus mr. O. W. A. van Verschuier in zijn afscheidwoord, als voorzitter van de CHU, op de vorige week zaterdag te Amersfoort gehouden vergadering van de Unieraad.

Blij met thuiskomst

Als men verre reizen doet kan men veel verhalen, zo luidt een gezegde en een ander: Het prettigste van het reizen is het weer thuiskomen.

Beide gezegden gaan voor mij nu en hier op nu ik mij de laatste maal tot u allen mag richten als voorzitter van de Christelijk Historische Unie.

Ik maakte in die functie veel reizen niet alleen in letterlijke zin maar met name in figuurlijke zin.

Mijn reis ving aan op 18 februari 1972 in Utrecht en zij voerde mij via Driebergen, waar de nota van de Contactraad besproken en aanvaard werd, naar Woudschoten waar de statuten aanvaard werden. Zij voerde... naar Berg en Dal waar de grondslagdiscussie in alle hevigheid woedde en naar Haafte waar het ging over de politieke eenwording. We kwamen vervolgens in Den Haag waar het congres het politiek programma aanvaardde en de eerste lijsttrekker aangewezen werd. Mijn eindstation is Amersfoort waar ik het voorzitterschap overdraag.

Uit de plaatsen die ik u noemde waar de reis langs ging, kunt u opmaken dat ik het als het meest essentieel in mijn periode heb beschouwd de worsteling om te komen tot het CDA. Alle andere problemen vallen daarbij in het niet.

Het resultaat van die worsteling, de totstandkoming van het CDA en de situatie in en de houding van de Unie, maken het mij mogelijk blij te zijn met mijn thuiskomst. Blij met de mogelijkheid het voorzitterschap in vertrouwde handen over te dragen.”

H.L.

Verkiezingsprogramma Europese Volkspartij

(Naar aanleiding van middagprogramma voor viering 50-jarig bestaan van de CHJO.)

Op zaterdag 26 november a.s. viert de CHJO haar 50-jarig bestaan. De middag van deze verjaardag reserveert zij voor het bespreken van het verkiezingsprogramma van de Europese Volkspartij, de federatie van Christen-Democraten in de Europese gemeenschap. Dat is in twee opzichten van bijzonder belang.

In de eerste plaats wil de CHJO hiernee aangeven dat zij, ontstaan in de Nederlandse verhoudingen om zich bezig te houden met Nederlandse problemen vanuit toch wel Nederlands gestempelde beginselen, bewust 50 jaar wordt in Europese verhoudingen.

In de tweede plaats brengt het onderwerp met zich mee dat de middag georganiseerd wordt onder verantwoordelijkheid van het CDJC. Eerst over het laatste punt. Zoals bekend zijn na het op gang komen van het Europese eenwordingsproces na de Tweede Wereldoorlog Europese Unies gevormd van Christen-Democratische partijen en jongeren-organisaties. Per land hebben deze unies maar één lid. Wat tot gevolg heeft dat ARP, CHU en KVP samen

als Nederlandse Equipe lid zijn van de EUCD en ARJOS, CHJO en KVPJO samen van de EUJCD. De jongerenequipe heet Christen-Democratisch Jongeren Contact omdat dit gezamenlijk lidmaatschap het eerste vaste punt van samenwerking tussen de drie jongeren-organisaties was. Nu deze in april een algehele federatie zijn aangegaan, is het CDJC in het CDJA ondergebracht. Het CDJC organiseert de middag van 26 november.

IN BRUSSEL

Dan over Europa. De ontwikkeling van de Europese Economische Gemeenschap heeft ertoe geleid dat veel zaken waarover vroeger de regeringen van de afzonderlijke landen zelfstandig beslisten, nu in Brussel worden geregeld op bijeenkomsten van de ministers van de negen lidstaten van de EG (de Europese ministerraad). Een gigantisch Europees ambtenarenapparaat o.l.v. de Europese commissie, een soort EG-regering zonder politieke beslissingsbevoegdheid, voert de daar genomen besluiten uit. Het Europese Parlement kan de commissie ter verantwoording roepen en heeft daarmee praktisch alleen ten aanzien van het budget van de gemeenschap enige controlemogelijkheid.

De ministers die in de Europese ministerraad politieke beslissingen nemen, kunnen namelijk alleen door de nationale parlementen naar huis gestuurd worden.

Die hebben echter weinig vat op wat er in Brussel bedisseld wordt en zolang nationale belangen goed behartigd worden, zullen zij geen sancties nemen. Hopelijk brengt het uitschrijven van rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement een begin van verbetering in deze ondemocratische toestand.

De Europese burgers worden als kiezers direct bij de Europese ontwikkelingen betrokken en bovendien wordt het parlement numeriek uitgebreid. De bedoeling is dat deze geruggesteunde en uitgebreide volksvertegenwoordiging zich vergroting van haar bevoegdheden bevecht, zodat uiteindelijk een op basis van haar samenstelling gevormde Europese regering met eigen beslissingsbevoegdheid door haar volledig gecontroleerd kan worden. Voor rechtstreekse verkiezingen zijn Europese partijen met eigen programma's en kandidaten nodig. Daarom is binnen de EUCD de EVP gevormd, waarvan de Belgische premier Tindemans voorzitter is, door

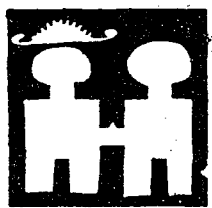
Christen-Democraten uit zeven lidstaten van de gemeenschap. Engeland en Denemarken zijn niet vertegenwoordigd. Bij haar oprichting publiceerde de EVP een Europees Manifest. Voor de verkiezingen die voor het voorjaar van 1978 gepland zijn, wordt nu een concept-programma opgesteld. De CDA-jongeren zijn hierbij via de Nederlandse Equipe en via een inmiddels als commissie binnen de EUJCD gevormde jongerenorganisatie van de EVP betrokken.

Om met het programma aan het werk te gaan zijn Europese parlementariërs van voldoende politiek zwaargewicht nodig. Franz Josef Strauss heeft zich al kandidaat gesteld.

Het programma voor de middag vermeldt een inleidende film „Europa en de Democratie”, een spreker uit de EVP en een forumdiscussie over EVP en EVP-programma waarin we zullen bekijken wat we van de EVP verwachten (kunnen) en in hoeverre wij ons in het programma herkennen.

EVP = Europese Volks Partij
EUCD = Europese Unie van Christen-Democraten
EUJCD = Europese Unie van Jonge Christen-Democraten.

Utrecht Gerrit Goedhart
lid CHJO-bestuur.

chjo

zoekt een nieuwe secretaris

Het ligt in de bedoeling dat per 1 januari 1978 Egbert Bluemink als algemeen secretaris de CHJO gaat verlaten om daardoor meer tijd te verkrijgen voor het beëindigen van zijn studie.

Het bestuur van de CHJO zoekt daarom met ingang van deze datum een man of vrouw die de taak van Egbert tegen een nader overeen te komen salaris wil gaan overnemen.

Een resumé van de taak van algemeen secretaris kan als volgt gekenschetst worden:

- besluiten van het bestuur uitvoeren,
- contact onderhouden met de leden van de CHJO,
- contact onderhouden met al dan niet politieke organisaties,
- redacteur van het CHU-blad „de Nederlander”, ten aanzien van de verzorging van de CHJO-rubriek,
- deelname aan allerlei vergaderingen in den lande als vertegenwoordiger van het bestuur der CHJO,
- beheren van het secretariaat.

Het bestuur van de CHJO zoekt als opvolger(ster) van de algemeen secretaris iemand die:

- een goede mondelinge en schriftelijke uitdrukingsvaardigheid bezit
- goede contactuele eigenschappen heeft,
- zich betrokken weet bij het CHU-/CDA-gebeuren,
- bereid is zich in te zetten voor een verdere uitbouw van de CHJO en het CDJA.

Sollicitaties dienen vóór 1 december te worden gericht aan ondergetekende, terwijl nadere inlichtingen kunnen worden verkregen op het adres van het secretariaat: Berkelstraat 78 te Utrecht, telefoon 030 - 884687.

Mr. P. S. Procee,
secretaris van de CHJO,
mr. J. C. Bührmannlaan 5,
Ankeveen (N.H.).

Unie-bestuur voor groot deel vernieuwd

Het Uniebestuur, het dagelijks bestuur van de CHU, is voor een groot deel vernieuwd. In zijn vergaderingen van zaterdag 24 september en zaterdag 19 november jongstleden benoemde en koos de Unieraad de nieuwe bestuursleden.

Het dagelijks bestuur van de CHU bestaat thans uit:

- voorzitter: dr. L. M. van Leeuwen,
- vice-voorzitters: mevrouw mr. E. A. Haars en Wm C. de Kruijff (was tot dusverre tweede secretaris),
- secretaris: dr. G. Gerritse,
- penningmeester: drs. M. Smits,
- bestuursleden: J. B. Ventevogel, mevrouw drs. M. H. A. Boers-Wijnberg, J. Korten, J. C. van Twist, P. Bode en mr. J. L. Janssen van Raay (was tot dusverre secretaris),
- titulair vice-voorzitter: ds. A. Oliemans (was tot dusverre vice-voorzitter).

De nieuwe secretaris van de CHU, drs. Gerritse (geboren in 1937) is woonachtig te Soest. Hij is sociaal-economisch medewerker van het stafbureau van het de-

partement van landbouw en visserij te Den Haag. Voorts is hij lid van enkele commissies van het CNV, de Lohmanstichting (het wetenschappelijk centrum van de CHU) en van het CDA, lid van de raad van advies van de Amro-bank en commissaris van de NS, Van Gelder Papier, het verzekeringsconcern Ennia en de glasfabriek „de Maas”.

De nieuwe penningmeester drs. Smits (geboren in 1944) woont te Rotterdam. Hij is stafmedewerker van de FME, de werkgeversorganisatie voor de metaal- en de elektrotechnische industrie. Voorts is hij ondermeer penningmeester ad interim van de CHJO.

Het nieuwe bestuurslid Kiers (geboren 1930) is directeur van „Vastgoed Kiers en van Soest” B.V. Hij woont te Steenwijk. Het nieuwe bestuurslid Ventevogel (geboren 1943) woont te Vlissingen. Zijn beroep is makelaar in assurantiën. Mevrouw Boers-Wijnberg, het derde nieuwe bestuurslid, woont te Amerongen.

H. L.

CDA- vormingsproject Europa

Hoewel het nog steeds niet zeker is, gaan wij ervan uit dat in 1978 rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement zullen plaatsvinden. In dat kader organiseren de gezamenlijke stichtingen voor het kader- en vormingswerk van het CDA ook dit seizoen weer een serie studiedagen onder de titel „De christen-democratische visie op de toekomst van Europa”.

Bijgaand staat een overzicht waaruit een plaats gekozen kan worden. Wie interesse heeft om op één van deze studiedagen aanwezig te zijn kan een bedrag van f 10,- overmaken op giro 2195300, ten name van de Stichting Vormingswerk KVP onder vermelding van Europese studiedag en de plaats waar deel genomen wordt. Direct daarna wordt een uitgebreid studiepakket toegezonden waarin zijn opgenomen:

- samenvatting van het recentelijk verschenen derde jaarlijks advies van de Permanente Program Advies Commissie van het CDA met de titel: „Europese Gemeenschap, impasse en perspectief”,
- de brochure „Christen-democraten bouwen aan Europa”,
- het Europees Manifest,
- standpuntbepaling van de Europese Unie van Christen-Democraten,
- „Bouwstenen voor een Europees beleid” een rapport van de wetenschappelijke bureaus van de ARP, CHU en KVP,
- de Europese mini-almanak.

Tijdens de studiedagen is de dagindeling als volgt: Vanaf 9.30 uur: ontvangst met koffie, 10.00 uur: opening en inleiding, 10.45 uur: discussie in groepjes, 12.30 uur: gezamenlijke lunch, 13.30 uur: rapportage vanuit de discussiegroepen en een forumdiscussie, omstreeks 16.00 uur: sluiting.

Voor nadere informatie bij het Partijbureau van de KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, telefoon: 070-653934.

OVERZICHT STUDIEDAGEN

Zaterdag 17 december

ALMELO

Inleider: F. J. van der Gun, lid Tweede Kamer, voorzitter: J. van Iersel, organisator, W. L. M. Kortekaas, tel.: 05720-1315.

HAARLEM

Inleider: mr. W. Scholten, lid Raad van State, voorzitter: mevrouw A. M. V. C. Groensmit-van den Kallen, oud-lid Tweede Kamer, organisator: R. van Gestel, tel.: 023-374615.

Zaterdag 14 januari

MAASTRICHT

Inleider: R. v. d. Linden, lid Tweede Kamer, voorzitter: S. Jonker, lid CDA-bestuur, organisator: P. van Essen, tel. 04494-43881.

GRONINGEN

Inleider: dr. R. J. H. Kruisinga, lid Tweede Kamer, voorzitter: drs. A. M. Oostlander, directeur Kuyperstichting, organisator: A. Poort, tel. 050-779041.

Zaterdag 21 januari

EINDHOVEN

Inleider: drs. Notenboom, lid Tweede Kamer, voorzitter: dr. G. J. M. Braks, lid Tweede Kamer, organisator: J. v. d. Linden, tel.: 040-436108.

MIDDELBURG

Inleider: drs. D. F. van der Mei, lid Tweede Kamer, voorzitter: M. van Ditmarsch, organisator: de heer Wilderom, tel.: 01196-82315.

N.B. Alle zalen zijn vanaf de N.S.-stations zeer goed bereikbaar.

publikaties GDA-instituten

Midden- en kleinbedrijf

studie over kenmerken en problemen van deze sector, met talrijke beleidsvoorstellen
rapport van de wetenschappelijke instituten
52 pag., f 5,25

Offers voor de toekomst

tweede jaarlijks advies van de Permanente Program-adviescommissie van het CDA, met het oordeel van het CDA-bestuur
96 pag., f 5,90

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
60 pag., f 6,50

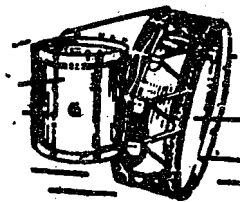
Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

giro 60 45 00 t.n.v. de Savornin-
Lohmanstichting, Den Haag

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Focus op het Midden-Oosten (II) *

door Hans Gualtherie van Weezel, lid van de Tweede Kamer voor het CDA

Met de komst van de Egyptische president Sadat naar Israël lijkt een nieuwe fase in het Midden-Oosten te zijn ingeluid.

De vraag is echter of de Egyptische president, wiens positie intern verzwakt is, deze nieuwe benaderingspolitiek zal overleven. De ontslaanvraag van de Egyptische minister van Buitenlandse Zaken Fachmi, een gematigd man en vriend van het Westen, lijkt erop te duiden, dat de handelwijze van de Egyptische president ook bij gematigde elementen op sterke tegenstand is gestuit. Met zijn bezoek aan de Knesset, het Israëlische parlement, heeft president Sadat een derde poging ondernomen de impasse in het nabije Oosten te doorbreken. Het tijdperk Nasser lijkt hiermee heel lang geleden.

SOVJET UNIE

De eerste poging ondernam president Sadat in 1972 door de alliantie met de Sovjet Unie te verbreken en de Russen de kanaalzône uit te wijzen. Ondanks beloften van Washington het vertrek van de Russen op enigerlei wijze te compenseren, bleek daarvan in de praktijk niet veel. De Israël's voelden zich voorts militair zo superieur, dat van hun kant evenmin een gebaar gemaakt werd. De Verenigde Staten legden zich bij de nieuwe situatie neer en Kissinger

liet de Egyptenaren weten, dat hij niets kon doen zolang er geen direkte aanleiding was om tussen Egypte en Israël te bemiddelen. Terwijl niemand geloofde in een nieuw Egyptisch offensief, verblufte president Sadat de Wereld door z'n troepen in 1973 het Suezkanaal te laten oversteken. Hiermee werd de vierde ronde in het Israëlisch-Arabisch geschil „manu militari” uitgevochten. Kissinger kwam in actie en in december van hetzelfde jaar kon te Genève een vredesconferentie beginnen, die echter al na enige dagen vergaderen zonder resultaat uiteen viel.

Wel resulteerde de verdere bemiddeling van Kissinger in troepenscheidingsakkoorden tussen Israël en Egypte, waarbij dit laatste land een stuk van de Sinaï woestijn herwon.

Met de Amerikaanse presidentsverkiezingen in het zicht met de daarbij behorende aantrekkingskracht van Joodse stemmen, verwaterde Kissinger's inspanningen en het Arabisch eenheidsfront viel uiteen. Aanleiding hiertoe was het tweede Egyptisch-Israëlisch troepenscheidingsakkoord, waar Syrië zich niet geheel ten onrechte buitengesloten voelde. Hierop ontstond vervolgens de Libanese burgeroorlog. Eerst vorig jaar kwamen onder druk van Saoedi-

Arabië, Egypte en Syrië weer tot elkaar, waardoor een eind kon worden gemaakt aan de burgeroorlog in Libanon en opnieuw aan een nieuwe Geneefse conferentie kon worden gedacht.

ISRAËL

Ondertussen ging in Israël het roer van de arbeiderspartij over in handen van de Likoeid partij, die het ideaal van een groot Israël hoog in het vaandel voert. Er werd en wordt door de nieuwe Israëlische regering herhaalde malen gesteld, dat er geen sprake kan zijn van ontruiming van de bezette westelijke Jordanoever, noch van de creatie van een nieuwe Palestijnse staat. Ondanks de inspanningen van president Carter bleven de meningsverschillen bestaan en werden de vooruitzichten voor een nieuwe conferentie in Genève nog voor het einde van dit jaar steeds somberder. In verband met het bovenstaande heeft president Sadat gemeend de kansen voor een nieuw vredesoverleg te kunnen vergroten door een spectaculair aanbod om in Jeruzalem rechtstreeks met de Israëlische leiders te gaan praten. In Arabische kringen, met name van Syrische en Palestijnse zijde wordt evenwel gevreesd, dat dit zal resulteren in een aparte vrede voor

Egypte en Israël. De tragedie is evenwel, dat deze vrees onbegroot lijkt, ook al mocht de Egyptische president tot het uiterste willen gaan. Het zal de Egyptische president n.l. onmogelijk zijn de Arabische en Mohammedaanse solidariteit te doorbreken zonder het straatarme Egypte een nog onzekerder toekomst in te jagen.

In dit verband denke men alleen al aan de financiële hulp van het olierijke Saoedi-Arabië aan Egypte. De reis van de Egyptische president moet men dan ook zien als een laatste gebaar van een land, dat zijn militaire uitgaven zonder Sovjet-hulp niet langer kan dragen. Ondanks alle bedenkingen van Arabische en Israëlische zijde verdient bewondering opgebracht te worden voor een gebaar, dat in dit land snel als een knieval zal worden gezien, maar dat in feite Israël niet alleen met de werkelijkheid zal confronteren maar ook tot nadenken zal moeten stemmen: Blijvende vrede of een groot Israël. In ieder geval heeft de Egyptische president de wereld getoond waar grote mensen groot kunnen zijn en waar kleine mensen klein. Wellicht dat het hier in het kleine Nederland ook de heer Den Uyl tot nadenken zal hebben gebracht.

Hans Gualtherie van Weezel.

* (Het eerste artikel „Focus op het Midden-Oosten” stond in het CHU-weekblad „de Nederlander” van vrijdag 21 oktober j.l.).

Oorlogvoering tegen Zuid-Afrika

door: mr. G. J. de Lint

Toen vorige maand een delegatie van het African National Congress (ANC) Nederland bezocht heeft zij ten overstaan van de pers ruiterlijk toegegeven een organisatie met niet-humanitaire doeleinden te zijn. Men vindt dat vermeld in het NRC-Handelsblad van 5 oktober 1977. De delegatie verklaarde dat het hoofddoel van het ANC was de gewapende strijd tegen Zuid-Afrika te intensiveren, dat ieder compromis door de beweging werd afgewezen en dat de beweging de hand had gehad in gewapende acties, die in Zuidafrikaanse steden plaats vonden. Zo manifesteerde het ANC zich onomstotelijk als een oorlogsorganisatie, als een alternatief van een organisatie die het doel had met humanitaire middelen als dialoog en compromis de maatschappelijke ontwikkeling in Zuid-Afrika te beïnvloeden.

De volgende dag, 6 oktober, ontving minister Pronk de delegatie en verleende het ANC een half miljoen gulden subsidie: voor humanitaire doeleinden. Het verlenen van subsidie voor humanitaire doeleinden aan een organisatie die het omgekeerde nastreeft was niet geloofwaardig. De werkelijkheid was dat hier een half miljoen gulden uit de Nederlandse schatkist is beschikbaar gesteld voor de oorlogvoering tegen Zuid-Afrika: voor de oorlogvoering nieuwe stijl, uitgevochten op een onbestemd niveau met terroristische activiteiten, niet afgekeurd door de Verenigde Naties maar in het gegeven geval juist onderbouwd met besluiten van de VN welke pal tegen de fundamentele doelstellingen van het Handvest ingaan.

GEWRAAKT

Met betrekking tot deze oorlogvoering nieuwe stijl tegen Zuid-Afrika dient te worden aangetekend dat de besluiten van de VN, waarbij zij werd gebillijkt, zonder voorbehoud zijn gewraakt door de in de Algemene Vergadering der VN vertegenwoordigde EEG-landen. Als woordvoerder van deze landen heeft de Nederlander mr. Kaufmann op 9 november 1976 tegen die besluiten aangevoerd dat Zuid-Afrika niet was een koloniale macht en de strijd in Zuid-Afrika niet een strijd tot bevrijding uit een koloniale situatie. Zuid-Afrika was een onafhankelijke staat en alle voorstellen ter VN-vergadering welke aan die kwaliteit te kort deden, waren onverenigbaar met het universaliteitsprincipe van de VN en de daarbij passende volwaardigheid van haar leden. De belangrijke rol van politieke organisaties als het ANC kon worden erkend, maar zij konden niet worden beschouwd als bevrijdingsbewegingen in de betekenis van het woord welke voor andere landen van Zuidelijk Afrika kon opgaan. Met alle duidelijkheid werd in dit betoog van de woordvoerder der EEG-landen de oorlogvoering nieuwe stijl in en tegen Zuid-Afrika als onrechtmatig afgewezen. Er bestond

daar geen situatie, welke vatbaar was voor „dekolonisatie” en „bevrijding”. De Zuidafrikaanse regering was niet verstoken van het recht om zich tegen geweld te verdedigen, en de oorlogvoering tegen dat land kon aan de hand van dat VN-Charter onmogelijk worden goedgepraat. Zo luidde het oordeel van de EEG-landen en Nederland dient zich daaraan ook voor het vervolg te houden.

Zo voor de vuist weg kan men tot het oordeel komen dat het krankzinnig en ongerijmd is dat juist Nederland of Nederlandse instanties of personen in een oorlogvoering nieuwe stijl tegen Zuid-Afrika, nu die eenmaal een werkelijkheid is geworden, de kant zouden kiezen van de partij welke Zuid-Afrika beoorlooft. Nog ongerijmd is het dat wij in die oorlogvoering nieuwe stijl gaan optreden als bondgenoot van de vijand van Zuid-Afrika. Nog ongerijmd dat wij medeplichtig worden aan het be-

drijven van terroristische aanslagen in Zuid-Afrika, welke het ANC daar wil gaan plegen of uitlokken. Als het werkelijk die kant uitgaat zouden internationale organisaties als de EEG en de NAVO ons daarvoor moeten afhouden. In haar zullen wij een betere gids vinden dan in de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAU) die het ANC op het schild heeft geheven en het triomfantelijk door de wereld ronddraagt.

REEDS IN 1963

Blijkens een bericht in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 26 maart 1963 waren in Zuid-Afrika toen al plannen bekend geworden om in dat jaar een gewapende opstand „tegen de blanken” ten uitvoer te leggen. Het lid van oppositie Henry Tucker betoogde toen in het Zuidafrikaanse parlement dat ondanks de tussen de politieke partijen bestaande fundamentele verschillen, er geen enkel verschil tussen hen be-

stond „in de volstreekte vastbeslotenheid dat er in Zuid-Afrika geen tweede Algerije of een tweede Kenya mag komen”. „Het terrorisme is een zeer ernstige bedreiging. Wij zijn allen onder de indruk van de urgentie van deze zaak,” zo zeide hij. De uitgelekte plannen waren beraamd door een tak van het ANC geleid door Robert Sobukwe. Met de blanken zou gewelddadig worden afgerekend. Ook toen al werd ieder compromis door de beweging afgewezen. Dat is zo gebleven.

Er dient bij de beoordeling van de situatie in Zuid-Afrika op dit moment te worden bedacht dat de blanke bevolking met ondergang, onderwerping en uitstoting wordt bedreigd door de krachten, die zich in en achter het ANC hebben verenigd en dat die blanke bevolking daar zelf met alle goede wil niets aan kan veranderen, omdat haar geen enkel compromis wordt gegund. Onder deze omstandigheden betekent alle steun aan het ANC een wreedheid tegenover de blanke bevolking van Zuid-Afrika. De oproep in kranten-advertenties „steun Zuid-Afrika - steun het ANC” is een valse oproep. Men moet zich bewust zijn dat gelden voor het ANC zullen worden aangewend voor het financieren van zijn wrede plannen.

Den Haag

G. J. de Lint

Minister Pronk:

Geld voor ANC voor humanitaire hulp

Het bedrag van vijf ton, dat Nederland aan het African National Congress (ANC) heeft toegezegd, moet voor humanitaire doeleinden gebruikt worden. De Nederlandse ambassade te Dar es Salaam ziet toe op de juiste besteding van het geld. Dit heeft minister Pronk voor ontwikkelings-samenwerking geantwoord op schriftelijke vragen van de CDA-Tweede-Kamerleden drs. D. F. van der Mei en H. Gualtherie van Weezel.

De vragen werden gesteld nadat in de eerste helft van oktober een delegatie van het ANC bestaande uit de heren Tambo, K. Nkobi en Nzo Nederland had bezocht. Tijdens dit bezoek spraken Tweede-Kamerleden met de delegatie. De delegatie beklemtoonde tijdens het gesprek de humanitaire opstelling van het ANC en meegedeeld werd, dat het ANC pleit voor gelden ter financiering van scholen en ziekenhuizen voor Zuidafrikaanse vluchtelingen in Tanzania.

De vragen en antwoorden waren:

Vraag 1 van Van der Mei en Weezel:

Kan de minister medelen, hoe de toezegging aan de delegatie van het African National Congress (ANC) tot het verstrekken van een half miljoen gulden aan deze organisatie voor hulp aan Zuidafrikaanse vluchtelingen precies luidde?

Antwoord 1 van minister Pronk:

Ik heb aan de delegatie van het African National Congress (ANC/SA) een bedrag van f 500.000,- toegezegd voor projecten.

Dit bedrag zal in beginsel kunnen worden besteed aan een onderwijs- en gezondheidszorgproject, en aan een kleermaakproject in Tanzania. Deze projecten zijn opgezet ten behoeve van vluchtelingen uit Zuid-Afrika die zich in Tanzania bevinden.

Vraag 2: Welke hulp valt hieronder? Zouden de in vraag 1 bedoelde gelden mogelijk anderszins aangewend kunnen worden voor personen die elders, bij voorbeeld in een buurland, een militaire opleiding volgen?

Antwoord 2: Hieronder valt hulp bij de bouw en inrichting van schoollokalen en ruimten ten behoeve van elementaire gezondheidszorg, technisch en huishoudelijk onderwijs, alsmede huisvesting.

De in het antwoord op vraag 1 bedoelde gelden kunnen niet aangewend worden voor personen die elders, bij voorbeeld in een buurland, een militaire opleiding volgen. Ik wijs erop dat de Nederlandse hulp niet à fonds perdu wordt verstrekt doch wordt verleend ten behoeve van concrete individueel te identificeren en goed te keuren projecten.

De hulpverleningsgeldten zijn in beheer gegeven bij de Nederlandse Ambassade te Dar es Salaam die op de juiste besteding zal toezien.

Vraag 3: Zo het laatste tot de mogelijkheden zou kunnen behoren, is dit dan

onderwerp van overleg geweest in het gesprek tussen de Minister en de delegatie van het African National Congress en welke standpunten heeft de Minister daarbij ingenomen?

Antwoord 3: Zoals in het antwoord op vraag 2 is vermeld is dit niet mogelijk. Wel is het onderwerp van eventuele gewapende activiteiten van het ANC/SA tijdens het gesprek naar voren gekomen. Ik heb het ANC/SA met nadruk gewezen op het humanitaire karakter van de Nederlandse hulpverlening alsmede op het feit dat Nederlandse hulpverleningsgeldten niet aan gewapende activiteiten besteed mogen worden.

Vraag 4: NRC-Handelsblad van 5 oktober 1977 heeft, in het licht van het bovenstaande gezien, de minister kennis genomen van een publicatie in het NRC-Handelsblad van 5 oktober 1977, waarin wordt meegedeeld dat de algemeen secretaris van het ANC Alfred Nzo op een persconferentie zou verklaard hebben dat „het ANC alles zal doen om de gewapende strijd te intensiveren” en dat vervolgens dit als belangrijkste doelstelling van de beweging gekenmerkt werd?

Antwoord 4: Ik heb van het door u vermelde artikel kennis genomen. Het antwoord van minister Pronk was gedateerd 11 november 1977.

H. L.

Kiezen en dan begint het pas!

Veel CDA gemeente- en provinciebestuurders zijn deze dagen „hun zegje” komen doen over het ontwerp - modelprogramma voor de komende raads- en statieverkiezingen. De commissie die het „model” heeft ontworpen zal het nog wel enige hoofdbreken kosten de talloos aangedragen suggesties, voorstellen en amendementen te verwerken alvorens de eindtekst te kunnen vaststellen.

Het lijvige modelprogramma (meer dan 60 pagina's dik) bevat talloze deels concrete suggesties voor het opstellen van een programma voor eigen gemeente of provincie. Het legt zeer duidelijk verband tussen het „programma van uitgangspunten” van het CDA en het landelijk verkiezingsprogramma 1977-1981 „niet bij brood alleen”.

Vanzelfsprekend is het belangrijk dat in elk gemeente- of provincieprogramma die relatie kan worden teruggevonden, zij het zoveel mogelijk vertaald naar de problemen die zich in die afzonderlijke gemeente of provincie voordoen.

Christen-democraten zullen in hun bestuurlijk handelen als zodanig herkenbaar moeten zijn ongeacht of zij op rijks-provinciaal of gemeentelijk niveau werken. Een program vormt daarvoor een belangrijke basis, zij het niet de enige.

De betekenis van een meer programmatisch denken en handelen heeft in 1973 er toe geleid dat wij binnen onze kring ook het vraagstuk van de collegevorming (het vormen van colleges van burgemeester en wethouders en van colleges van Gedeputeerde Staten) vanuit die optiek hebben bestudeerd en een standpunt hebben bepaald. Dit standpunt aldus ook de programcommissie heeft nog niets aan waarde ingeboet. In het kort komt het er op neer dat christen-democraten vanuit hun eigen verkiezingsprogramma na de verkiezingen met andere partijen gaan onderhandelen en met zoveel mogelijk partijen tot programmatische overeenstemming trachten te raken. Daarbij ligt de prioriteit bij de programmatische overeenstemming, terwijl toch getracht wordt hiervoor een zo breed mogelijke basis te krijgen in de gemeenteraad of Provinciale Staten. Het is een goede gedachte geweest dit standpunt nog eens uitdrukkelijk onder de aandacht te brengen tegenover het idee van de meerderheidscolleges, (steunend op een soms zeer krappe meerderheid in de raad of staten) zoals de PvdA die nog steeds als de meest wenselijke ziet.

Het is bovendien goed te realiseren dat achtergrond van die discussie over de betekenis van politieke programma's en het vraagstuk van de collegevorming was en is de discussie over het functioneren van de plaatselijke en regionale politieke democratie. Van werkelijke en voortdurende participatie van de burger in het overheidsbeleid is geen sprake als deze zich beperkt tot het eens in de vier jaar kiezen van een aantal vertegenwoordigers. Er zullen daarnaast nieuwe kaders moeten worden aangegeven en toegepast die een werkelijke participatie mogelijk maken”.

FUNDAMENTEEL

Natuurlijk mag en moet men bij het dage-

lijks bestuurlijk handelen van bv. het college van burgemeester en wethouders of de raad uitgaan van een vertrouwensbasis. Die vertrouwensrelatie tussen kiezers en gekozenen is fundamenteel voor elk bestuurlijk handelen maar legt tegelijkertijd de plicht op dit vertrouwen telkens te blijven houden.

Het modelprogramma geeft daarvoor een aantal randvoorwaarden en hulpmiddelen. Een geregelde consultatie en confrontatie van de leden van de provinciale staten en van de leden van de raad met hun eigen kiezers en met de kiezers in het algemeen (niet alleen als het programma tussentijdse aanpassing behoeft); openheid en openbaarheid; doorzichtigheid en toegankelijkheid van het bestuur, ambtenaren en bestuurders; goede informatie; hoorzittingen, werkgroepen, begeleidingscommissies; enquête; referendum; commissies ex art. 61-64 gemeentewet; spreekrecht van de publieke tribune zijn evenzoveel middelen om de burger ook tussentijds de mogelijkheid te geven het beleid te beïnvloeden. Wanneer vooraf goede afspraken worden gemaakt over de spelregels kunnen het goede, soms noodzakelijke hulpmiddelen

zijn voor een verantwoorde besluitvorming.

Algemeen geldende regels of modellen zijn hierover niet te geven, omdat vaak én de deelnemers verschillen én de problemen die om een oplossing vragen. Van belang is allereerst de (politieke) wil om burgers te laten participeren, daarvoor ruimte te bieden en wel op een wijze die afgestemd is op de deelnemers en het aan te pakken probleem.

Dat het merendeel van de burgers niet een voortdurende participatie wenst en ook niet bij alle zaken die zich voordoen behoeft niet tot de conclusie te leiden dat burgers niet geïnteresseerd zouden zijn of dat ze zelfs wantrouwen zouden hebben, hoewel je ook met dit laatste wel rekening moet houden. Het zegt meestal dat we het juiste hulpmiddel (nog) niet hebben gevonden of een bepaalde behoefte veronderstelde waar ze (nog) niet was. De ervaring leert dat buiten de meer gestructureerde vormen van participatie (het maken van partij-programma's, het instellen van bestuurscommissies, advies commissies etc.) vooral de „losse” participatievormen veelvuldige toestemming mogelijk maken.

CDAktueel

FITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

BLIJVEN ZOEKEN

Veel burgers wensen en zijn ook bereid zich wel voor een bepaalde zaak gedurende een korte tijd in te zetten, maar schrikt het af zich voor een langere tijd te binden. Die algehele verantwoordelijkheid wensen zij liever over te laten aan de door hen gekozenen en hun politieke organen. Uiteraard wordt hiermee niet gepleit voor een afwachtende houding. We zullen actief moeten blijven zoeken naar wegen om de burger bij het bestuur en het besturen te betrekken en andersom. Die mentaliteit zal in ieder geval als één van die groene lijnen door de verkiezingsprogramma's van de christen-democraten moeten lopen en nog meer daarbuiten in de bestuurspraktijk van alledag.

Sterkte en veel succes.

Mr. J. H. A. G. van Maasakkers
burgemeester van Terheijden

Nieuwe verkiezingscampagne op komst

In het kader van de voorbereidingen op de campagnes van het CDA voor de raads- en statenverkiezingen in 1978 is de Landelijke Coördinatiegroep (LCG) raads- en statenverkiezingen ingesteld, bestaande uit de heren Bremmer, Groenendijk, Kolster, Krajenbrink en Lindenburg. Deze dagen heeft een oriënterende bijeenkomst plaatsgevonden van de LCG met de campagneleiders en de politiek- en bestuurlijk verantwoordelijke vertegenwoordigers uit de resp. provincies. Deze bijeenkomst was vooral bedoeld om inzicht te krijgen in de wensen en verlangens die er in de regio's leven. Uitgangspunt is uiteraard, dat de verantwoordelijkheid voor de komende verkiezingscampagnes bij de provinciale of gemeentelijke verbanden ligt.

Afgezien van enkele accentsverschillen werd men het erover eens dat de verkiezingen voor de provinciale staten, provinciale verkiezingen zullen worden met landelijke aspecten. In dit verband zal de nodige informatie over de kabinetsformatie en over het beleid van de Tweede-Kamerfractie vanwege het de LCG worden verstrekt.

Ook wordt overwogen om met een landelijk verkiezingsmotto te werken dat per provincie vervolgens nader kan worden ingevuld. Verder kwam onder meer aan de orde de noodzakelijkheid van spreekchetsen, campagneberichten, pooling van landelijke sprekers en de eventuele training/coaching van kandidaten. Niet overmeld mag blijven dat werd overeengekomen om met een gemeenschappelijke

affiche uit te komen, dat centraal zal worden aangemaakt.

LVR

Algemeen was de wens om een (kleine) landelijke verkiezingsraad in te stellen (LVR). Hiervan maken deel uit de leden van de LCG plus de campagneleiders. Deze LVR vormt een belangrijke schakel in de

communicatie tussen de LCG en de campagne-organisaties in de regio's. De eerste bijeenkomst van de LVR vond plaats op 17 november j.l. en heeft de technische aspecten van de hierboven genoemde punten nader uitgewerkt.

J. W. R. de Savornin Lohman,
adjunct secretaris CDA

DE EVANGELISCHE OMROEP zoekt voor zijn Radio- en Televisie-Actualiteitenrubriek een

redacteur/ verslaggever

Deze zal een actief aandeel krijgen in de voorbereiding en samenstelling van de E.O.-actualiteitenrubriek Klankbord (radio) en Nader Bekeken (televisie), alsmede van de kerkelijke informatierubriek Reflector (radio).

Van hem wordt verwacht:

Een behoorlijke kennis van en een goed inzicht in de achtergronden van de theologische, sociaal-economische en politiek-maatschappelijke ontwikkelingen in binnen- en buitenland.

Een opleiding op minstens middelbaar niveau met bij voorkeur enkele jaren voortgezette opleiding in een politiek-sociale of theologische richting.

Het vermogen om in teamverband te werken.

Een goede uitdrucksvaardigheid en journalistieke capaciteiten.

Instemming met de doelstelling van de Evangelische Omroep.

Sollicitaties kunnen schriftelijk worden gericht aan:

Stichting
De Evangelische Omroep,
Afdeling Personeelszaken,
Postbus 565,
Hilversum

N.B. Ook hij, die op freelance en/of part-time basis redactionele en verslaggevingswerkzaamheden kan verrichten, kan solliciteren.

TUINAANLEG BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kiegrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

AANNEMINGSBEDRIJF HOOGVLIET & ZN. B.V.

Burgerlijke- en Utiliteitsbouw

- * NIEUWBOUW
- * VERBOUW+
- * ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Parlementair meerderheidskabinet van CDA en VVD kan gevormd worden

Een parlementair meerderheidskabinet van CDA en VVD kan gevormd worden. Dat kabinet steunt op de fracties van het CDA en de VVD. Deze conclusie heeft informateur Van der Grinten afgelopen dinsdag getrokken, nadat de fractievoorzitters Van Agt (CDA) en Wiegel (VVD) hem verslag hadden uitgebracht van de besprekingen in deze fracties over het herziene regeerakkoord.

Dinsdagmiddag reeds ving het overleg tussen de informateur en de beide fractievoorzitters aan over de zetelverdeling in het nieuwe kabinet. Omdat het overleg vlot verliep was afgelopen woensdag de verwachting gerechtvaardigd, dat rond het komend weekeinde de uiteindelijke formatie van het nieuwe kabinet zou kunnen worden aangewezen. Als dit het geval is, kan het nieuwe kabinet er volgende week zijn. En dat zou dan kunnen inhouden, dat de nieuwe regering nog in de week voor Kerstmis in de Tweede Kamer verschijnt voor het afleggen van de regeringsverklaring.

De ontwikkelingen bij de kabinetsformatie hebben zich in de afgelopen veertien dagen in een snel tempo afgewikkeld. Vorige week dinsdag kregen de tweede kamerfracties van CDA en VVD de eerste versie voorgelegd van een tussen CDA en VVD te sluiten regeerakkoord. Deze versie onderzocht bij de VVD-fractie praktisch geen bedenkingen. Maar de CDA-fractie kwam, na

dagenlang vergaderen, met zeer vele wijzigingsvoorstellen.

Vorige week vrijdag en zaterdag overlegden de fractie-voorzitters Van Agt en Wiegel, onder leiding van informateur Van der Grinten, opnieuw over het regeerakkoord en dit had tot resultaat, dat menig CDA-amendement in het akkoord verwerkt kon worden.

HERZIEN AKKOORD

Maandagmiddag deze week kwam het herziene regeerakkoord in de openbaarheid. En daaruit bleek inderdaad dat aan vele christen-democratische wensen tegemoet was gekomen. In het sociaal-economische hoofdstuk werd met name meer nadruk gelegd op de positie van de middeninkomens. Bij de doelstelling de individuele koopkracht van de lagere en de middeninkomensgroepen tot ongeveer tweemaal modaal te handhaven (volgens het akkoord neerkomend op ongeveer f 50.000) zullen tal van regelingen gelegen in de tertiaire sfeer, tezamen met marginale belastingdruk en premies, in beschouwing worden genomen. De post incidenteel - promoties, extra verhogingen enz. - wordt reëel ingeschat. Voorts kon aan het akkoord worden toegevoegd, dat er een evenwichtig pakket van omhoogingen van de overheidsuitgaven zal komen. Overheidsinvesteringen en materiële overheidsbestedingen zullen zoveel mogelijk worden ontzien. Ingevolge de

wens van de CDA-fractie kwam er in het akkoord te staan, dat de sociale minima niet mogen worden aangetast.

Ten aanzien van de vermogensaanwasdeling vermeldde het nieuwe akkoord, dat deze met ingang van 1 januari 1977 zal moeten worden ingevoerd.

Wat Zuid-Afrika betreft werd in het akkoord ingevoegd, dat de Nederlandse overheid geen medewerking zal verlenen aan het verstrekken van exportkredietgaranties en exportvergunningen voor transacties met Zuid-Afrika voor strategisch materiaal. In de defensieparagraaf werd de clausule opgenomen, dat in het bijzonder gestreefd wordt naar vermindering van de rol van kernwapens. Nieuw was ook in het akkoord dat de regering de sociaal-economische raad (SER) een oordeel moet vragen over het kiezen van commissarissen van naamloze en besloten vennootschappen: eenderde deel door de aandeelhouders, eenderde deel door de werknemers en eenderde deel door aandeelhouders en werknemers gezamenlijk. Een geheel nieuwe paragraaf in het regeerakkoord gaat over het stakingsrecht. Dat moet er ook voor ambtenaren komen.

LOYALISTEN

De CDA-fractie in de Tweede Kamer sprak maandagavond en vele uren in de nacht van maandag op dinsdag jongstleden over het herziene regeerakkoord. Een grote meer-

derheid kon ermee instemmen. Zes fractieleden gaven er hun stem niet aan. Het waren Dijkman (door de KVP op de CDA-kandidatenlijst geplaatst) en Aantjes, vicevoorzitter van de CDA-fractie, De Boer, voorzitter van de ARP, Beumer, Scholten en Van Houwelingen (allen door de ARP geplaatst op de CDA kandidatenlijst).

Tijdens het overleg van dinsdag jongstleden tussen informateur Van der Grinten en de fractievoorzitters Van Agt en Wiegel deelde mr. Van Agt het volgende mee over de tegenstemmers: „Enkele leden van mijn fractie hebben gesteld, dat zij de totstandkoming van een kabinet op basis van het herziene regeerakkoord van CDA en VVD niet willen bevorderen. Maar zij willen ook niet beletten, dat het kabinet tot stand komt. Zij zullen het kabinet na zijn totstandkoming in loyaliteit beoordelen op zijn daden.

Na de fractievergadering deelde fractievoorzitter Van Agt op een persconferentie mee, dat zijns inziens de kans groot was dat er een kabinet van CDA en VVD tot stand komt. „Het is het enige kabinet, dat nu op redelijke voorwaarden te vormen valt,” aldus mr. Van Agt. Naar zijn oordeel is de basis van het nieuwe kabinet stevig genoeg.

In het overleg binnen de CDA-fractie over het herziene regeerakkoord ontwikkelden ook de fractieleden Faber en de Kwaadsterniet (beiden ARP) bezwaren tegen onderdelen van het regeerakkoord. Van Leijenhof (CHU) en Hermes en Andriessen (beiden KVP) tekenden bezwaar aan tegen de abortusparagraaf in het regeerakkoord, de paragraaf, die gelijkluidend is aan die, welke stond in het akkoord van PvdA, CDA en D'66.

H. L.

Informatiedag politieke scholing

Evenals vorige jaren wordt ook in 1978 door een negental vrouwenorganisaties weer een politieke scholingscursus georganiseerd. Ter voorbereiding op deze cursus, speciaal voor degenen die als inleider of forumlid zullen optreden, belegt de CDA-stichting voor het kader- en vormingswerk in samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad informatiedagen op maandag 16 januari 1978 en maandag 23 januari 1978 in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

De vier onderwerpen die in 1978 op het programma staan, zullen op deze informatiedagen kort worden ingeleid door deskundige politici, waarin discussie mogelijk is. De wetenschappelijke bureaus van het CDA zullen de discussievragen (die zijn opgesteld door de organisatoren van de politieke scholingscursussen) bestuderen en beantwoorden in hoofdlijnen voor allen die met de Politieke Scholingscursus te maken hebben.

Aan de orde komen: op 16 januari: provinciale politiek, ingeleid door mev. A. M. C. V. Groensmit-van der Kallen, oud-KVP-tweede kamerlid en Europees Parlement, ingeleid door drs. D. F. van der Mei, tweede kamerlid CDA; op 23 januari: gemeentelijke politiek, ingeleid door mev. M. H. van Soest-Jansbeke, burgemeester van Arcen en Velden arbeid en inkomen, ingeleid door prof., dr. W. Albeda, eerste kamerlid CDA.

Aanmeldingen voor deze informatiedagen kunnen uitsluitend geschieden door tijdig f 15,- over te maken op giro 169900 t.n.v. CHU, 's-Gravenhage (de organiserende stichting). Als u één dag wilt meemaken dan betaalt u f 10,- onder vermelding van welke dag u wilt komen. De lunch en consumpties zijn gratis. Reiskosten boven f 5,- per dag worden vergoed. Gireert u vroegtijdig en in elk geval vóór 10 januari 1978.

De informatiedagen, die onder leiding

zullen staan van het CDA-Vrouwenberaad, worden gehouden van 10.00 - 16.00 uur, onderbroken door een lunchpauze.

CDA-radio- en tv-uitzendingen

RADIO:

De radio-uitzendingen van het CDA zijn op dinsdag om de veertien dagen er wel op: 13 december 1977; 27 december 1977; 10 januari 1978; 24 januari 1978; 7 februari 1978; 21 februari 1978; 7 maart 1978; 21 maart 1978; 4 april 1978; 18 april 1978; 2 mei 1978; 16 mei 1978; 30 mei 1978; 13 juni 1978 en 27 juni 1978.

De radio-uitzendingen zijn via Hilversum I van 18.19 - 18.29 uur.

TV: De tv-uitzendingen van het CDA zijn op: woensdag 14 december 1977; woensdag 22 februari 1978 en woensdag 3 mei 1978. Alle tv-uitzendingen zijn op Nederland 1 om 19.50 uur.

Mogelijkheden tot energiebesparing

Dezer dagen hield de CHU-kiesvereniging Bezuidenhout-Mariahoeve te Den Haag haar jaarvergadering. De voorzitter drs. N. Beets sprak over „mogelijkheden tot energiebesparing”.

Besloten werd erop aan te dringen, dat hij isolatie van oude woningen de subsidieverlaging - van 33 procent met een subsidiabel bedrag van f 1000,- naar 22 procent met een subsidiabel bedrag van f 667,-! - ten spoedigste ongedaan wordt gemaakt. Zo mogelijk zou dit maximale subsidiabele bedrag van f 1000,- nog wat moeten worden verhoogd.

Ook werd gepleit voor een aanvullende wettelijke regeling op de appartementswet,

opdat zonodig een vereniging van eigenaren - bij meerderheid van stemmen - voor allen bindende besluiten kan nemen om tot woning-isolatie over te gaan, de z.g. gedoogplicht.

Tegelijkertijd zou voor de eventuele financiering van isolatiekosten de mogelijkheid tot het afsluiten van een z.g. „isotheek” moeten worden geboden. Deze isolatie-hypotheek zou neerkomen op een overeenkomst tussen het gasbedrijf, de woning-eigenaar en een financieringsinstelling (b.v. een spaarbank). Het door isolatie ontstane besparingsvoordeel zou dan gebruikt kunnen worden voor aflossing van de kosten.

„De Nederlander” als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende

Naam

Adres

Woonplaats

* verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.
* wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander”.

..... (handtekening).

* Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

Nederlandse parlementariërs volgend jaar naar Antillen

Naar verwachting zal volgend jaar mei/juni een Nederlandse parlementaire delegatie de Antillen bezoeken in het kader van het zogenoemde contactplan. Dat plan voorziet in intensievere en beter voorbereide contacten tussen Nederlandse en Antilliaanse parlementariërs, die jaarlijks zouden moeten plaatsvinden. Dat is nodig met het oog op zaken die in de toekomst actueel kunnen worden, zo staat in een nota aan het Nederlandse parlement van de voorzitters van de vaste commissies voor Antilliaanse zaken uit de beide kamers. Die nota, waarmee beide parlementen nog

moeten instemmen, is dezer dagen in Den Haag besproken door de voorzitter van de Antilliaanse staten Bikker, en de vaste commissie voor de Antillen uit de Tweede Kamer. Voorlopig is afgesproken, dat de Nederlandse delegatie voor eind 1977 zal zijn samengesteld. De besprekingen op de Antillen zullen o.m. worden voorbereid door enkele Nederlandse en Antilliaanse parlementariërs, die als rapporteurs de onderwerpen van gesprek zullen verkennen. Het bezoek van de Nederlandse volksvertegenwoordigers zal drie weken duren. Vier dagen zullen worden uitgetrokken

voor werkvergaderingen. Gedurende negen dagen zullen twee groepen van parlementariërs bezoeken brengen respectievelijk aan Curaçao en Bonaire en aan Aruba en de Bovenwinden. Gesproken zal worden met Eilandelijke autoriteiten en vertegenwoordigers van bedrijfsleven en vakbeweging. Verder zullen bestaande ontwikkelingsprojecten worden bezocht en zal het opzetten van eventuele nieuwe projecten worden besproken. Ook zal tijd worden vrijgemaakt voor het leggen van persoonlijke contacten.

Het is de bedoeling, dat ook in 1979 een Nederlandse parlementaire delegatie een bezoek zal brengen aan de Antillen. In 1980 zouden Antilliaanse parlementariërs naar Nederland moeten komen.

H.L.

PARLEMENTARIA

beroep op de gespecialiseerde organen van de V.N. om meer vrouwen op te nemen in beleidsfuncties. De Canadese onderminister dr. Julie Loranger benadrukte dat internationale instrumenten, zoals conventies, wel belangrijk zijn, maar dat we er niet op moeten zitten te wachten. De Zweedse afgevaardigde merkte op dat het moderne industrialisatieproces vrouwen heeft teruggedrongen in hun traditionele, beperkte rol binnen het gezin. Dhr. Baroudy (Saoedi Arabië) verbaasde de bijna gehele 3e Commissie door vast te stellen dat de emancipatie van de vrouw een typisch „Westers verzinsel” was. Hij maakte, zoals gewoonlijk, gebruik van de situatie om Israël aan te vallen en beledigde de Israëlische diplomaat door haar alsmaar aan te spreken als „Young man”.

China (mevr. Huang Kuo) hield een zeer provocerende politieke redevoering en concludeerde met een merkwaardige draai dat China dus (?) geen behoefte had aan een ontwerp-Conventie, niet zou deelnemen aan het overleg over de amendementen en ook niet zou stemmen.

Japan (mevr. Sato) maakte veel opmerkingen over de Ontwerp-Conventie en kondigde aan zich constructief te zullen opstellen bij de bespreking van de amendementen.

Een evenwichtige en verrassend moderne interventie kwam van de kleine gedelegeerde van de Bahama's mr. Hepburn. Vóór 1960 was de positie van vrouwen in zijn land erg slecht, maar sindsdien zijn er veel verbeteringen ten goede. Meisjes worden speciaal gestimuleerd om hun opleidingen af te maken. Sinds 1962 hebben vrouwen kiesrecht.

Maar, aldus de afgevaardigde van de Bahama's, wanneer we vrouwen werkelijk meer ruimte willen geven om deel te nemen aan het politieke werk en aan de sociale en economische vooruitgang, dan zullen vrouwen én mannen hun rollen in gezin en beroep moeten herzien. Mannen zullen meer directe verantwoordelijkheid moeten dragen bij de opvoeding van hun kinderen en bij de huishoudelijke taken en vrouwen zullen moeten leren dat zij niet alleen huisvrouw en moeder zijn, maar ook een stuk verantwoordelijkheid mogen dragen in de maatschappij.

De Noorse, Deense, Canadese, Zweedse en Nederlandse afgevaardigden die vergelijkbare opmerkingen maakten in hun verklaring hadden deze bescheiden negerdiplomaat niet kunnen verbeteren.

„V.N. 10-jarenplan

ter verbetering van de positie van de vrouw”

door: Hanja May-Weggen

Met de regelmaat van de klok stuurt onze afgevaardigde naar de Verenigde Naties, Hanja May-Weggen, ons uitvoerige en boeiende verslagen over het gebeuren tijdens de 32ste Algemene Vergadering van de V.N.

Het debat over het „V.N. 10-jarenplan ter verbetering van de positie van de vrouw” is gehouden. Daarvoor lagen verschillende documenten op tafel, waarvan het belangrijkste stuk: De Ontwerp-conventie ter Uitbanning van Discriminatie van de Vrouw, het hoofdonderwerp van het debat werd.

Door een aantal landen was gevraagd om een algemeen debat over dit document te houden.

Het debat, waaraan bijna honderd landen deelnamen, kreeg een vrij algemeen karakter. Slechts enkele landen, w.o. Nederland, beperkten zich tot de ontwerp-conventie. De meeste delegaties gaven een uitvoerig beeld van de positie van de vrouw in hun land.

Mevrouw Helvi Sipilä, Ass. Secretaris Generaal bij de V.N. leidde het onderwerp namens het V.N. secretariaat in. Zij gaf een overzicht van het werk van de V.N. t.b.v. de rechtspositie van de vrouw.

In veel landen was en is de rechtspositie van vrouwen buitengewoon slecht. Elementaire mensenrechten, zoals verwoord in de „Verklaring van de Rechten van de Mens” worden in veel landen geschonden. Vrouwen zijn daarvan helaas veel meer de

dupe dan mannen. In ons land is de positie van vrouwen oneindig veel beter dan de positie van vrouwen in ontwikkelingslanden. Toch behoeven ook wij ons niet in hoogmoed op de borst te slaan. Het is nog niet zo lang geleden dat een zeer elementair recht „gelijk loon voor gelijke arbeid” in Nederland na een beschamende discussie werd omgezet in wet.

Er is ook in ons land nog steeds een groot verschil tussen het gemiddelde opleidingsniveau van mannen en vrouwen en nog steeds doen ook in ons arbeidsbestel vrouwen het lager betaalde werk.

Hanja May heeft al op de eerste ochtend van het debat namens de Nederlandse delegatie de interventie uitgesproken. In deze interventie heeft zij gesteld dat de „Com-

mission on the Status of Women” de moeilijke taak had om een ontwerp-conventie op te stellen, die recht zou moeten doen aan gerechtvaardigde wensen van landen met volstrekt verschillende culturen en sociaal-economische systemen. Tegen die achtergrond prees zij de ontwerp-conventie als een positief en constructief compromis.

Daarnaast heeft zij nog een korte algemene beschouwing gehouden over de achtergrond van de Nederlandse amendementen waarbij zij evenals enkele andere delegatieleden wees op de noodzaak van rolverandering van mannen én vrouwen wil het emancipatieproces werkelijk tot een goed en positief resultaat komen.

IMPRESSIES

De volgende korte impressies zijn bedoeld een indruk te geven van de diverse interventies. Er waren landen die gewoon kwamen vertellen, dat in hun land geen enkele discriminatie bestond. Vooral de Oostblokklanden gaven een vertekend beeld van de werkelijkheid.

Sri Lanka deed in zijn interventie een

EVP Program: enige ontwikkeling

door: drs. A. M. Oostlander, directeur Kuypersstichting

Het tot stand brengen van een aanvaardbaar program voor de Europese Volkspartij (EVP) is voor de Nederlandse christen-democraten geen eenvoudig werk. Was het bij de vorming van het CDA al niet eenvoudig om onderling tot een goed begrip en tot het ontwikkelen van een gemeenschappelijke principiële visie te komen, in Europees verband zijn de problemen niet geringer.

Aangezien evenwel binnenslands deze arbeid toch met een redelijk succes is bekroond, zijn wij van mening dat ook ten aanzien van de Europese christen-democratie op zijn minst goede mogelijkheden aanwezig zijn om tot een aanvaardbare overeenstemming te komen. Sommige vergaderingen die de program-opstellers in Europees verband hebben, wettigen dit voorzichtige optimisme.

De grote hoeveelheid amendementen en het alternatief voor hoofdstuk I dat van Nederlandse zijde werd ingebracht, is in eerste instantie met waardering begroet. Ook buiten onze delegatie had men er oog voor dat het christelijk karakter van de Europese Volkspartij duidelijker uit het program moet blijken, en dat ook de politieke concretisering van deze visie hun beslag zou moeten krijgen. Daarbij gaat het met name over het afwijzen van het eenzijdig economisch karakter van de Europese gemeenschap, het wijzen op de noodzaak van verbreding der doelstellingen, de introductie van enkele paragrafen op cultureel en handelspolitiek gebied die volgens ons nadere aandacht verdienen, en een hardere toon ten aanzien van een aantal zaken in het Europees beleid die volgens ons een grotere duidelijkheid behoeven.

Volgens ons immers, kan een Europese Volkspartij zichzelf niet voldoende recht-

vaardigen door verwijzingen naar tradities en naar een erfgoed, hoe rijk ook, en diende een program als het voorliggende niet te vaag te zijn op de punten waarop werkelijk beleid zou moeten worden gevoerd.

TEGENSTAND

De tegenstand, die bij de redacteurs van het program toch steeds weer de kop op steekt, is er naar ons idee de oorzaak van, dat de zeer welwillende houding die wij ten aanzien van onze inbreng mochten ervaren niet geheel vertaald werd in de nodige correcties op de bekritiseerde tekst.

Wij zien dan ook in het laatste concept, dat de principiële fundering, zoals wij die hebben voorgesteld, niet in die mate werd overgenomen. Met name ergeren wij ons in hoge mate aan zinsneden waarin christendom en humanisme in één adem in positieve zin worden vermeld.

Vanuit onze partijgeschiedenissen, geldt deze zinsnede als de leuze van die groepen die christelijke partijvorming niet wel gezind waren.

Bovendien vragen we ons af of de eervolle vermelding die aan het humanisme wordt gegund, slaat op alle vormen van humanisme die wij in Europa zijn tegengekomen. Liberalisme, socialisme, conservatisme en nog een aantal andere politieke denkrichtingen, kunnen zich zeer wel met de titel humanisme sieren.

Nochtans is het zeer betwifelbaar of in de Europese Volkspartij aan deze denkrichtingen een gelijkwaardige plaats naast het christendom wordt gegeven voorzover het onze eigen principiële opvattingen betreft. Ofwel met humanisme wordt iets christelijks bedoeld, en dan kan het begrip beter weg om verwarring te voorkomen; ofwel het slaat op iets niet-christelijks en dan moet het zeker weg.

Voor ons geldt het hier dus een uitdrukking die principieel onaanvaardbaar en politiek onverstandig moet worden genoemd. Wij zullen er ons in de komende besprekingen sterk voor maken dat zinsneden als genoemde uit het program verdwijnen.

Wij moeten immers een goede uitvalsbasis scheppen voor toekomstige doorwerkingen in de Europese christen-democratie van een politiek die zich wil laten leiden door het evangelisch richtsnoer.

Gelukkig heeft men van andere zijde wel het begrip christelijke inspiratie aanvaard en in het program ingebracht.

Ook zijn concretisering op een aantal door ons gewenste punten tot stand gebracht met name waar het verbreding van de doelstelling betrof, en is de volgorde van de hoofdstukken nu van dien aard dat daarin het primaat van het economische niet meer wordt gesteld.

Over het geheel genomen moeten we evenwel tot onze teleurstelling zeggen dat 80 procent van het door ons ingebrachte materiaal niet in de herzieningen is terug te vinden.

NOG NIET AANVAARDBAAR

Dit was dan ook voor de Nederlanders een reden om het huidige concept nog niet aanvaardbaar te achten.

Nader overleg in Europees verband is nodig, opdat meer van onze voorstellen op een passende wijze worden verwerkt. Het gevolg van een en ander is dat de definitieve afronding van het Europees Program nog op zich laat wachten.

Wij hebben dat er graag voor over gezien het feit dat een program voor ons uiteraard van grootste betekenis is.

Wij als christen-democraten in Nederland zijn gewend om zulke zaken nauwkeurig te bekijken en de voorstanders van de

christen-democratie in dit land rekenen daar ook op.

A. M. Oostlander.

publikaties CDA-instituten

Energiebeleid

Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen 68 pag. ; / 5,25

andere recente publikaties:

Gerede twijfel

bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling 3e druk; 30 pag. ; / 3,75

Groen licht 1975

nota van de Landbouwcommissie van de CDA-fracties in de Tweede Kamer over de problemen in land- en tuinbouw 2e druk; 7 pag. ; / 1,25

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen: giro 604500 t.n.v. Lohmanstichting te Den Haag; met vermelding van titel(s) en aantal.

Wassenaarseweg 7, Den Haag; telefoon 070-246791.

Kroonjaar mr. dr. K. de Vries met bijzondere bijeenkomst gevierd

door: J. Algra-Feddema

Het Historisch Werkverband van de Fryske Akademy hield op zaterdag, 19 november een bijzondere bijeenkomst in de Hofzaal van de Kanselarij te Leeuwarden.

Thema op deze middag was: „Confessionele partijvorming in Friesland”, en over dit thema spraken de heren H. Algra, drs. G. Abma en ds. S. Kooistra. De bijeenkomst kreeg een bijzonder accent, omdat het gebeuren als verjaardagsgeschenk werd aangeboden aan mr. dr. K. de Vries, wetenschappelijk directeur van de Fryske Akademy, die op 11 november zijn zestigste verjaardag vierde.

De voorzitter van het werkverband, dr. H. Oldenhof, zei er in zijn openingswoord dit van:

„Dat deze bijeenkomst is georganiseerd tussen Sint Maarten en Sint Nicolaas, is geen toevaligheid. Immers, veel Friese kerken dragen de namen van deze heiligen, en veel Friese ouders hebben hun kinderen de namen Marten en Klaas gegeven. De bekendste kerk is in dit verband de Martinikerk te Bolsward. Het was in die stad, dat op Sint Maarten van het jaar 1917 een jongetje geboren werd, dat de naam Klaas de Vries kreeg”.

Dr. Oldenhof ging de maatschappelijke carrière van mr. dr. de Vries na, en noemde zijn vele functies, ook die op politiek terrein. „Zijn verjaardag is aanleiding geweest deze middag te beleggen”, aldus dr. Oldenhof. Mevrouw de Vries werd een prachtig boekje bloemen aangeboden.

dr. K. de Vries

volkspetitionnement van 1878 kan gezien worden als een wapenschouw; een grote manifestatie van eensgezindheid en kracht, waardoor het gevoel van machteloosheid wordt overwonnen; men weet, geen kansloze minderheid meer te zijn.

BEGIN

Over het ontstaan van de confessionele partijen sprak drs. G. Abma, die werkt aan een proefschrift over dit onderwerp. Hij vond het begin van de confessionele politiek in Friesland terug in een advertentie in de Leeuwarder Courant van 1852, waarin Ages Tromp en H. van Reenen een kandidaat stellen voor de Kamer: Groen van Prinsterer. Confessionele politiek moet in die dagen worden gezien als een reactie op de opkomende secularisatie. Deze secularisatie-gedachte stond een neutrale staat voor, waarbij het individu economisch, sociaal en geestelijk zelf kiest. Christenen gingen hier duidelijk tegenin. Het bijzonder onderwys kan dan ook worden beschouwd als zowel oorzaak als gevolg van de confessionele politiek.

In de jaren die volgen, ontstaan er binnen die confessionele politiek tegenstellingen tussen Kuyper en Hoedemaker en ook Groen van Prinsterer. Vandaag lijkt de theocratische idee verder en dieper vergeten van ooit. Toch blijft recht overeind dat neutraliteit niet bestaat. Daarover zijn christen en marxist het eens. Is er dan toch vandaag weer ruimte voor de belijdende staat, die bepleit werd in de advertentie uit het jaar 1852?

ACHTERGRONDEN

De theologische en kerkelijke achtergronden van de confessionele partijvorming waren het onderwerp van de inleiding van ds. S. Kooistra. „De confessionele partijen vinden hun wortel in het Reveil, de geestelijke opwekkingsbeweging der negentiende eeuw. Als reactie op het modernisme van die tijd werd in 1864 opgericht de Confessionele vereniging, die als doel heeft het herstel van de belijdenis in de kerk.

Parallel daaraan bestaat in Friesland de provinciale vereniging van vrienden van de waarheid; een belangrijke figuur uit deze beweging was ds. L. Tinholt, die in 1874 het weekblad „De Banier” oprichtte, een voorloper van het Chr. Hist weekblad „Land en Volk”. Belangrijkste figuur in het ontstaan en uiteengaan van de confessionele partijen in Friesland was dr. Ph. J. Hoedemaker.

Na de breuk met de doleantie en dus met Kuyper, wordt Hoedemaker de vader van de Friese Chr. Historische richting. Ds. Kooistra tekende de moeilijke positie van Hoedemaker, en ging de geschilpunten op kerkelijk en politiek vlak na. Uitkomend bij vandaag zei ds. Kooistra: „Als de confessionele partijen deze historische bronnen van hun ontstaan loslaten, is het met hen gebeurd. Hervormden en Gereformeerden zijn vaak „feindliche Brüder” geweest op menig terrein. Maar nu ze samen meer en meer op weg gaan, gaat het feindliche er af, en houden we broeders over, die zelfs met Rome in één CDA zitten. Of Hoedemaker dit zou hebben kunnen verwerken? Ik weet het niet. Enerzijds wel, omdat hij het uitdrukkelijk opnam voor de Katholiciteit van de kerk. Anderzijds keerde hij zich fel tegen de Curie, het Hof van Rome...”

Leeuwarden

J. Algra-Feddema

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:
Dr. K. de Vries, voorzitter;
Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker;
A. Buntsma;
Wm. C. de Kruijf; D. Rebel;
Drs. H. van Spanning;
Drs. G. van Leyenhorst
en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:
H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:
Mevrouw J. Algra-Feddema;
Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst;
Prof. Dr. J. W. van Hulst;
Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:
Postbus 33822,
2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:
(abonnementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan:
Bureau CHU,
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage.
Telefoon (070) 244516.

Abonnementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld.
Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m.
Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

hij niet meer actief in de politiek. Wel weten wij dat hij in 1946 nog een boek schreef: Ein Requiem in Rot-Weiss-Rot (de Oostenrijkse vlag).

Wij hopen dat de lezers van „de Nederlander” het met ons eens zijn, dat Von Schuschnigg bij zijn dood beter lot verdient, dan in enkele onnozele krantenregels weggedrukt te worden.

Amsterdam

Van Hulst

Bij de dood van Von Schuschnigg

door: dr. J. W. van Hulst, lid Eerste Kamer CDA

Een kort krantenbericht november 1977: Von Schuschnigg in de leeftijd van 79 jaar overleden. De jongeren zullen zeggen: Wie was die man? Nooit van gehoord.

De ouderen zullen zeggen: De naam komt ons bekend voor, maar wij weten niet precies meer wie hij was. Hij heeft echter een te belangrijke rol in de wereldgeschiedenis gespeeld, om hem zonder een woord van waardering te laten verdwijnen. Vandaar de volgende feiten.

Op 25 juli 1934 werd de Oostenrijkse Bondskanselier Engelbert Dollfuss door nationaal-socialisten vermoord. President Miklas benoemde toen de 36-jarige bejaafde Kurt Edler von Schuschnigg tot diens opvolger.

De taak waarvoor hij stond was eigenlijk bovenmenselijk. Hitler deed alle moeite om de „Anschluss” tussen Duitsland en Oostenrijk te bewerkstelligen. Von Schuschnigg werd hierin zijn grote tegenstander. Bovendien was het Hitler een doorn in het oog, dat veel gevluchte Duitse Joden in Oostenrijk op Von Schuschniggs bescherming konden rekenen. Maar ook in Oostenrijk zelf woonden 300.000 Joden; dat was 5% van de totale bevolking. De meeste Joden woonden in Wenen, nl. 200.000; dat was 10% van alle inwoners der hoofdstad. Von Schuschnigg had zelfs dr. Desider Friedmann, President van de Joodse Gemeente te Wenen, tot staatsraad benoemd.

Deze Friedmann schreef over de Bondskanselier: „Dr. Von Schuschnigg heeft ons altijd een willig oor geleend. Hij verwerpt principieel het anti-semitisme. Hij doet dat als bewaker der Constitutie, als hoofd der regering, maar ook als mens. Hij is devoot

katholiek die elke achtenswaardige belijdenis haar achtenswaardig karakter laat behouden. In een rede te Innsbruck legde Von Schuschnigg de nadruk op de gelijke behandeling voor allen die de zaak van Oostenrijk en de Oostenrijkers dienen. Wij, Oostenrijkse Joden staan die zaak voor. Uit zelfverdediging tegen rassenhaat en uit onwankelbare liefde tot ons Vaderland zullen wij de voorstellen van Von Schuschnigg volgen”.

Ook de vakverenigingen lieten in het meest kritieke uur van Oostenrijk's bestaan hun stem horen: „Wij willen een onafhankelijk Oostenrijk. Geen Nazi-terreur. Wij willen voor constructieve doeleinden werken, niet om ons voor een oorlog tegen de gehele wereld te wapenen. Wij willen het behoud van de wereldvrede. Wij willen vrijheid, geen schrikbewind.”

Wat toch was het geval?

Op 12 februari 1938 was Von Schuschnigg bij Hitler te Berchtesgaden ontboden. Hitler stelde dusdanige eisen, dat Oostenrijk eigenlijk z'n gehele zelfstandigheid verloor. Niet-inwilliging van deze eisen betekende oorlog. En Von Schuschnigg wist, dat hij in deze oorlog geen schijn van kans zou maken. Weliswaar willigde hij onder enorme hoogspanning de eisen in, maar hij nam zich voor onmiddellijk na z'n terugkeer in Wenen een volksstemming uit te schrijven. Het volk moest maar over Hitler's eisen beslissen.

Toen Hitler dat vernam liet hij op 11 maart 1938 zijn troepen Oostenrijk binnenrukken. Von Schuschnigg wist dat militaire tegenstand zinloos was; hij voorkwam een massamoord.

Onmiddellijk werden de Jodenwetten in Oostenrijk ingevoerd. Von Schuschnigg bracht zeven jaar door in gevangenis en concentratiekamp (1938-1945). Eerst bij de capitulatie van Duitsland werd hij bevrijd. Amerika bood hem een professoraat aan. En de laatste 30 jaar van zijn leven was

MODEL GEMEENTE- EN PROVINCIEPROGRAM 1978-1982
MODEL GEMEENTE- EN PROVINCIEPROGRAM 1978-1982
MODEL GEMEENTE- EN PROVINCIEPROGRAM 1978-1982
MODEL GEMEENTE- EN PROVINCIEPROGRAM 1978-1982
MODEL GEMEENTE- EN PROVINCIEPROGRAM 1978-1982
MODEL GEMEENTE- EN PROVINCIEPROGRAM 1978-1982

CDA christen democratisch appél

Model gemeente- en provincie-program

- Een solide handleiding voor de opstellers van CDA-programma's in provincies en gemeenten voor de verkiezingen in 1978.
- En tevens een onmisbare gids

voor elk CDA-staten- en -raadslid, voor alle bestuurders, voor ambtenaren, voor het partij kader en voor geïnteresseerden.

- Een gids die in 240 punten, met toelichting en achtergrondinformatie, de christen-democratische weg wijst in de gemeentelijke en provinciale politiek. Alle beleidssectoren komen aan bod. Bovendien bevat deze omvangrijke brochure o.m. een hoofdstuk over collegevorming. Kortom, „verplichte” lectuur en een handig hulpmiddel voor elke bestuurder en voor belangstellenden - vier jaar lang.

Het modelprogram is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van de bestuurdersverenigingen en uitgegeven door de wetenschappelijke instituten binnen het CDA.

88 pag.; f 6,50

(incl. verzendkosten)

Bestellingen:

- giro 60 45 00 t.n.v. Savornin Lohmanstichting, Den Haag.

Wat willen wij?

door: W. de Kwaadsteniet, lid van de Tweede Kamer voor het CDA

Nu de kabinetsformatie zo lang duurt en op dit punt alle records worden geslagen, rijst natuurlijk her en der weer de vraag hoe je zou kunnen bevorderen, dat het korter duurt. Er worden - zoals ook in vroeger dagen - weer oplossingsoplossingen bedacht.

Breed besproken is enkele jaren geleden de gedachte van de door de kiezers gekozen minister-president, althans de gekozen kabinetsformateur, mede in relatie met een districtenstelsel. Die gedachte is na brede discussies in en buiten het parlement door de Tweede Kamer verworpen.

Een rol heeft ook gespeeld de gedachte van de invoering van een verhoogde kiesdrempel. Er zouden dan minder kleine splinterpartijen in de Tweede Kamer komen, hetgeen een overzichtelijker beeld en gemakkelijkere coalitievorming zou bevorderen. Ook deze gedachte is in de Tweede Kamer verworpen.

UITSLAG 25 MEI

Er kwam bij de laatste verkiezingen inmiddels een uitslag uit de bus, waarbij een concentratie van de kiezers - uit eigen beweging - op de grote partijen opviel. PvdA 53, CDA 49 en VVD 28; drie partijen met 130 van de 150 zetels.

Dit was in ieder geval een overzichtelijk beeld, maar nog niet in elk opzicht een situatie die op zichzelf en als zodanig reeds tot gemakkelijke coalitievorming zou leiden. Dat zou cijfermatig wel het geval zijn indien uitgegaan wordt van PvdA 53 en CDA 49, totaal 102; nog sterker met de 8 zetels van D'66 erbij, totaal 110 zetels. PvdA 53 en VVD 28 leveren een totaal van 81; een werkbare combinatie, zeker met D'66 erbij; immers dan zijn dat 89 zetels. Minder wordt het met CDA 49 en VVD 28, samen 77 zetels. Een erg krappe meerderheid; maar dat zou kwantitatief beter worden met D'66 erbij; immers dan zijn dat samen 85 zetels.

WERKELIJKHEID

Zó ziet het er technisch, op papier, sommetjes makend, uit. Maar de werkelijkheid is anders, omdat partijen dat zomaar niet allemaal willen. De PvdA wil niet met de VVD; omgekeerd ook niet. D'66 wil niet met de VVD, omgekeerd de VVD wil niet met D'66; maar daar hebben wij niets aan, want je moet het nu eenmaal samen willen.

Een nationaal kabinet - of: een kabinet van zo breed mogelijke samenstelling - zei alleen de VVD te wensen. Onmogelijk dus. Informatie van der Grinten heeft het allemaal afgetast, evenals de combinatie PvdA, CDA en D'66. PvdA en CDA zonder D'66 is het enige wat in feite nog niet geprobeerd is. Momenteel loopt de poging van CDA en VVD samen.

GLASTRA VAN LOON

Omdat het allemaal niet zo vlot en gesmeerd verloopt - ondanks de zo duidelijke verkiezingsuitslag - is men ook in D'66-kring weer eens aan het filosoferen geslagen. Zodanig zelfs, dat een verwekte persoonlijke gedachte door prof. mr. J. F. Glastra van Loon ter wereld werd gebracht op de ledenvergadering van D'66 in Nijmegen vorige maand. Wat is die gedachte? Wel, die gedachte beoogt mogelijkheden tot verbetering in twee richtingen. In de eerste plaats in de richting van een sterker dualisme in de verhouding tussen regering en parlement. In de tweede plaats in de richting van een niet directe, maar indirecte invloed en controle van de kiezers op de vorming van regeringsmeerderheden. Verder zouden de oplossingen, die in deze twee richtingen denkbaar zouden zijn, ook kunnen worden gecombineerd.

Het eerste punt. Glastra van Loon meent, dat naarmate regering en parlement zelfstandiger tegenover elkaar staan de mogelijkheid om een regeringsmeerderheid te vormen een minder hoog struikelblok oplevert; immers een regering kan dan meer met wisselende meerderheden trachten te regeren. In dit kader zou volgens Glastra van Loon gedacht kunnen worden aan het toekennen van twee stemmen aan de kiezer. De eerste stem voor de partij van zijn keuze. De tweede stem om voorkeur voor een regering van een bepaalde samenstelling aan te geven.

Daarbij signaleert Glastra van Loon overigens nog een moeilijkheid. „Wanneer er meer dan twee partijen zijn - van wie niet

één op zichzelf een meerderheid verwerft - blijft echter een moeilijkheid dat je met die tweede stem wel een formateur kunt aanwijzen (die dan nog op eigen kracht een regeringsploeg moet samenstellen die, rekening houdend met de krachtsverhoudingen in het parlement, verwacht kan worden overeind te blijven), maar dat die kiezer niet de combinatie van partijen kan aangeven, die hij in de regering vertegenwoordigd wil zien. Ook met zijn eerste stem kan die kiezer dat niet; hij kan immers wel verdelen, niet combineren”.

Glastra van Loon blijft dus zitten met het „combinatie-vraagstuk”. Hij herinnert er aan, dat eerder (o.a. door D'66) de oplossing hiervoor werd gezocht in een terugbrengen van het aantal partijen tot twee (met hoogstens een of meer te verwaarlozen kleine andere). Dan heeft een van beide een meerderheid en is dus geen combinatie nodig. Maar die gedachte zegt Glastra van Loon nu verlaten te hebben.

Hij signaleert, dat „een twee-partijenstelsel in Nederland (zeker voorlopig) geen haalbare kaart is”. En hij voegt daaraan toe: „Ik laat nu rusten dat er aan een twee-partijenstelsel nadelen zijn verbonden die het in mijn ogen op zijn minst twijfelachtig maken of het wel zo wenselijk is”. Wel, dat is in ieder geval - zij het wat laat - een goede gedachte.

Maar Glastra van Loon legt nu weer een nieuwe gedachte op tafel voor het „combinatie-vraagstuk”. Hij ontleent een „oplossing” aan het Australische kiesstelsel. „Ook daarin stemt de kiezer enerzijds voor de volksvertegenwoordiging, anderzijds voor de regering die hij wenst. De stem voor de regering is echter „meervoudig” in die zin dat de kiezer op een lijst kan aangeven welke partijen hij in welke volgorde in de regering vertegenwoordigd wil zien. Met behulp van een computer wordt berekend welke combinatie van partijen het grootste aantal van de uitgebrachte overdraagbare stemmen op zich verenigt. Uit die combinatie wordt vervolgens de regering gevormd. Die regering zal op een globale steun van een aantal partijen in het parlement kunnen rekenen.

Er zijn echter geen op afspraken berustende bindingen tussen regering en bepaalde partijen in het parlement”. Aldus deze „oplossing”.

STUDEERKAMERACHTIG

Het boeiende van zo'n gedachte is op zichzelf natuurlijk de nieuwigheid, het anders dan tot nu toe, het tot nu toe dat op zichzelf ook zijn bezwaren bewijst. Maar het lijkt weer wat studeerkamerachtig, die „oplossing”. Hoe werkt zoiets dan in ons land, in de Nederlandse situatie. Is dat doordacht? Wat zou dat nu concreet betekend hebben bij de verkiezingen van bijvoorbeeld 1972 en bij die van dit jaar. Hoe vertaalt zich dit nu in het kader van de Nederlandse partijverhoudingen? Dat wordt - om welke reden dan ook - zelfs niet enigermate aangeduid.

Als men spelregels wil verbeteren - wat op zichzelf positief beoordeeld mag worden - moet men beginnen zijn gedachtenspel grijpbaar te maken. Anders speelt men met de gedachten van de kiezers. Waaraan zijn zij toe met de gedachte van Glastra van Loon? Wat koopt de kiezer er voor? Evenveel als voor de gedachte van een paar jaar geleden van de aardigheid van het twee-partijen - althans twee-blokken - stelsel? Dat is dan zacht uitgedrukt niet veel. Maar, accoord, geef de kiezer twee stemmen. Toegepast nu op de verkiezingen, van 1977. De kiezers geven met hun eerste stem de PvdA 53 zetels en het CDA 49 zetels. Met hun tweede stem geven zij aan, dat zij bijvoorbeeld in meerderheid een regering wensen van PvdA en CDA. Niet zo'n gekke veronderstelling. Maar er rijzen enkele vragen. Hoe wordt dan de samenstelling van het kabinet?

Bijvoorbeeld 8-8 (+) of 8-7? Wat wordt het regeringsprogramma? Stel: men wordt het niet eens, wat dan? Nieuwe verkiezingen soms of toch een kabinet van andere samenstelling? Een andere mogelijkheid is, dat men zegt: wij maken slechts een beperkt, globaal programma. Waar je het niet over eens wordt laat je liggen. De rest zoekt men elke keer wel uit. Per slot van rekening gaan wij immers met wisselende meerderheden regeren? Het is wel een door de kiezers per stemming gegeven PvdA-CDA-kabinet, maar zaak X regel je als kabinet dan blijkbaar met de steun van PvdA- en VVD-kamerleden en zaak Y met de steun van de

PvdA- en CDA-kamerleden. Het spiegelbeeld is gemakshalve vergeten. Regeren met wisselende meerderheden kent als tegenpool het tegenhouden door het parlement met wisselende meerderheden. Zaak Z wordt bijvoorbeeld tegengehouden door CDA en VVD. Wel, het behoeven allemaal geen rampen te zijn, maar wel groot voordeel heeft de kiezer hiermee? Afgezien van dit alles, ook zonder een tweede stem mocht politiek en gewoon Nederland ervan uitgaan dat een PvdA-CDA-kabinet voor de hand lag. PvdA en CDA hebben daaraan dan ook maandenlang consequent gedacht en gewerkt. Maar men wilde te weinig een op elkaar afgestemd geven en nemen toepassen. Denkt Glastra van Loon dat dit anders ligt in zijn „oplossing”? Verder is een vraag: lenen inderdaad partijen zich voor het mogelijk maken van regeren bij wisselende meerderheden? Het Australische systeem mag overigens interessant zijn: in Australië gaan de kiezers op 10 december a.s. voor de vierde keer binnen vijf jaar naar de stembus. Laten wij daar in ieder geval één voorbeeld aan ontleenen.

PRIKKELS

Glastra van Loon heeft - zoals hiervoor aangekondigd - nog een tweede „richting waarin verbeteringen van ons kiesstelsel kunnen worden gezocht”. Hij stelt, dat ons huidige kiesstelsel aandringt uitoefening op de partijen om de vorming van regeringscoalities uit te stellen tot na de verkiezingen. Die aandring moet verminderd worden en er zouden prikkels moeten worden ingebouwd tot het maken van regeringsafspraken vóór de verkiezingen.

Glastra van Loon zegt, dat prikkels tot coalitievorming vóór de verkiezingen kunnen worden ingebouwd door de volgende regels vast te stellen. Wat bedoelt hij? Wel, partijen die vóór de verkiezingen samen een kandidaat-formateur aanwijzen krijgen een voordeel boven partijen die dat niet doen. „Dat voordeel zal hieruit bestaan dat de op ieder van die partijen uitgebrachte stemmen bij elkaar worden opgeteld als stemmen voor die kandidaat-formateur. Partijen die niet tot een gezamenlijke kandidaatstelling komen, missen dat voordeel en hebben daardoor een idem zoveel kleinere kans tot regeringsverantwoordelijkheid te worden aangewezen.

Iedere kiezer heeft in deze constructie één stem. Die stem telt echter dubbel als hij wordt uitgebracht op een partij die afzonderlijk of samen met andere partijen een kandidaat-formateur heeft gesteld: éénmaal voor de verdeling van de kamerzetels en éénmaal voor de aanwijzing van een formateur. De kiezer vergroot zijn invloed op de regeringskeuze als hij zijn stem uitbrengt op een partij die samen met een andere een kandidaat-formateur heeft gesteld. Die invloed is kleiner wanneer hij stemt op een partij die niet zo'n combinatie heeft gevormd”.

REALITEIT

Opnieuw rijst de vraag hoe de studeerkamerwijsheid past op de realiteit. Glastra van Loon vertaalt zijn filosofie niet. Wij stellen slechts een paar vragen; voorlopig uit de losse pols. Stel: de PvdA en het CDA hadden vóór de verkiezingen samen een kandidaat-formateur willen stellen. Wie dan? Den Uyl of Van Agt? Van Agt, dunkt ons. Zijn toenmalige Kamerzetels verdroegen (KVP 27, ARP 14, CHU 7) 48. De PvdA had 43 zetels. Dus: kandidaat-formateur Van Agt. Of niet soms? Neen, zou de PvdA hebben gesteld: wij hebben nog makkers; PPR met 7 en D'66 met 6 zetels; dus wij zijn met 56 en jullie maar met 48 en wij vinden: Den Uyl. Mooie constructie, maar wie trapt - vóór de verkiezingen - daarin? Bij voorbaat? Trouwens, de PPR voelde voor de verkiezingen niets voor een meedoen in een kabinet waarin ook het CDA zat. Dus die 56 zetels, waren er maar 49. En dan van het CDA met toen 48 zetels verwachtten Den Uyl bij voorbaat kandidaat-formateur te maken? Laat ons niet lachen! Waarom zouden wij? Bovendien hadden wij geen dringende behoefte dat D'66 mee zou doen. PvdA en CDA hadden immers samen reeds 43 plus 48 is 91 zetels. Een redelijke meerderheid.

Overigens hebben wij er nooit enig probleem van gemaakt, dat, toen na de verkiezingen de PvdA 53 en het CDA 49 zetels bleek behaald te hebben, Den Uyl

formateur en minister-president zou zijn. Logisch! Maar vooraf? Nonsens!

AFSPRAKEN VOORAF

Overigens had het nog heel anders gekund. CDA met 48 en VVD met 22 hadden 70 zetels. Dat beide partijen winst zouden boeken was niet geheel onvoorspelbaar. Afspraken vooraf. Van Agt kandidaat-formateur. Wel, dat zou er in hebben gezeten. CDA 49 en VVD 28 is 77 zetels. En de PvdA? 53 zetels. Samen met D'66? 61 zetels. Welk kabinet? Uiteraard CDA-VVD. Men begrijpt de problematiek. Maar Glastra van Loon zit nog steeds in zijn studeerkamer. Met alle voordelen van dien; en alle nadelen tevens.

Ja, wacht even zegt Glastra van Loon. Het volgende nog graag. „Het moet uitgesloten worden gedacht dat partijen tot overeenstemming komen over een kandidaat-formateur zonder tevens een regeringsaccoord te sluiten en afspraken te maken over een verdeelsleutel en de bezetting van de belangrijkste portefeuilles. Een nieuwe regering zal daarom snel na de verkiezingen kunnen aantreden. Die regering zal worden geleverd door de partij die afzonderlijk of - wat meer waarschijnlijk is - de combinatie van partijen die na optelling van de op hen uitgebrachte stemmen de meeste stemmen heeft”. Simpele werkelijkheidsvraag: wat is dan de inhoud van zo'n vooraf te sluiten regeeraccoord? Is dat niet - mede afhankelijk van de krachtsverhoudingen van de dan nog onbekende verkiezingsuitslag?

Heeft die verkiezingsuitslag geen invloed meer op de verdeelsleutel en op de bezetting van de belangrijkste posten? Een verkiezingsuitslag van PvdA 49 (was 43, winst 6) en CDA 52 (was 48, winst 4) had er toch even goed ingezet?

LICHTVAARDIG

Maar goed, wij zeuren niet over zo'n zogenaamde kleinigheid. Wij maken op die manier een kabinet, hoe dan ook. Er komt zo'n afgesproken regering. En wat dan? Dan zegt Glastra van Loon! „De nieuwe regering zou niet door het parlement naar huis moeten kunnen worden gestuurd dan op straffe van Kamerontbinding en nieuwe verkiezingen. Hierdoor wordt voorkomen dat regeringen die niet kunnen steunen op een meerderheid in de Kamer lichtvaardig naar huis worden gestuurd”. Wel, dit is natuurlijk het absolute einde, om het hedendaagse taalgebruik niet onbenut te laten.

In de actuele situatie zal een constructie van partijen niet alleen de meeste stemmen hebben, maar ook een meerderheid. Een uiterst krappe of een ruime meerderheid. Geen van beide wordt direct naar huis gestuurd. Als een hoogleraar in de rechtsgeleerdheid spreekt over „op straffe van Kamerontbinding” zijn wij met het staatsrecht en met de politiek wel erg-ver van huis. Welk gezond parlement zal zich van dreigende ontbinding laten weerhouden van wat het in meerderheid als in 's lands belang noodzakelijk acht? „Op straffe van”. Dat lijkt ons een bureaucratische regenten-benadering. En wanneer stuurt een Kamermeerderheid „lichtvaardig” een kabinet naar huis? Wel, laten wij ons als Kamerlid niet tezeer opwinden over de benaderingswijze van een hooggeleerde ex-staatssecretaris-professor, die het parlement nooit van binnenuit heeft leren kennen.

Het slot van het betoog van Glastra van Loon lijkt vriendelijk. „Ik laat het nu bij deze summere aanduiding van twee manieren waarop iets aan het gebrekkige, verkwistende en zijn geloofwaardigheid ondermijnende functioneren van ons parlementaire stelsel zou kunnen worden gedaan. Ik dien ze op ter nadere inspectie en als een uitnodiging tot verder denken en zoeken naar mogelijke oplossingen”. Maar het is niet zo vriendelijk. Het functioneren van ons parlementaire stelsel is gebrekkig. Akkoord. Is verkwistend. Gaarne nadere adstructie. Ondermijnd zijn geloofwaardigheid. Inderdaad?

DE SPELREGELS EN WIJ

Hoe kan het beter? Twee manieren zijn aangedragen. „Ter nadere inspectie”. Wij hebben hiervoor een voorlopige inspectie verricht. Die spreekt, dunkt ons, voor zichzelf. Er is ook de uitnodiging tot verder

Vervolg op pagina 5

CHJO-voorzitter Peter Heukels:

Sterke motieven voor Europese eenwording

„Voor de Europese eenwording zijn nog steeds en zelfs in toenemende mate zeer sterke motieven aan te voeren om met kracht te streven naar een verenigd Europa. Deze redenen worden vooral gevormd door de toenemende behoefte om grensoverschrijdende vraagstukken ook echt Europees aan te pakken, omdat deze problemen ook nationaal gezien onoplosbaar blijken te zijn. Gedacht kan worden aan vraagstukken als inflatie, energie, werkloosheid in het bijzonder onder de jeugd, milieuvervuiling en een verantwoord beleid als Europese gemeenschap ten opzichte van de ontwikkelingslanden. Dit heeft de voorzitter van de CHJO, Peter Heukels, vorige week zaterdag gezegd in zijn rede tijdens de viering van het vijftigjarig bestaan van de Christelijk Historische Jongeren Organisatie. Voor een belangrijk deel was deze rede gewijd aan de eenwording van Europa.

„Als de ontwikkeling naar een verenigd Europa niet voortgaat, wordt datgene verloren, dat we tot nu toe met elkaar tot stand hebben gebracht”, zei Peter Heukels. Nagegaan moet worden waarom verschillende landen er de voorkeur aan geven de oplossingen van hun problemen in min of meer toenemende mate nationaal te zoeken. Een van de oorzaken zal gelegen zijn in de stagnerende economische omstandigheden. Er is sprake van te weinig solidariteit tussen de rijke landen en de landen die hun problemen in onvoldoende mate zelf kunnen oplossen. De daaruit voortvloeiende spiraal van het steeds weer opwerpen van nieuwe beschermende maatregelen kan ons in tamelijk korte tijd terug naar de dertiger jaren voeren. De neiging de zaken in eigen hand te willen houden vindt een belangrijke oorzaak in het feit dat de Europese landen bang zijn

om een deel van hun soevereiniteit aan Europese organen over te dragen. In dit verband is het belangrijk, dat de Europese gemeenschap erkent, dat er kenmerkende en waardevolle verschillen tussen de Europese landen bestaan. In dit kader is het essentieel te noemen dat slechts op Europees niveau wordt geregeld wat absoluut noodzakelijk is en dat wat mogelijk is nationaal wordt aangepakt. Dit subsidiariteitsbeginsel kan in belangrijke mate tegemoet komen aan de angst van verschillende landen bevoegdheden aan Europese organen over te dragen. Van verschillende zijden wordt er voorts op gewezen dat de stagnatie op Europees niveau mede wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van vele socialistische regeringen in Europa.

ALS EERSTE

Het is verheugend om te zien dat juist de Europese christen-democraten er als eerste het belang van hebben ingezien dat Europese partijvorming en een Europees program van zeer groot belang zijn. De opstelling van het programma stuitte echter op moeilijkheden. Aangezien er nog geen Europese verkiezingen geweest zijn moest een geheel nieuw programma tot stand komen. Ten aanzien van de praktische politiek en het uitgangspunt bleken er verschillende opvattingen te bestaan. Op de partijraden van christen-democratische partijen in Nederland is over deze punten een stevige discussie gevoerd. Een belangrijk punt van kritiek is hierin gelegen dat men het ontwerp-EVP-program te materialistisch van opzet vindt. Te weinig wordt de evangelische inspiratie teruggevonden, die in belangrijke mate toch uit het CDA-program spreekt. In grote lijnen ontbreken veel begrippen uit

het CDA-program, als naastenliefde, christelijke solidariteit en dienstbaarheid aan God en medemens. Teveel wordt de aandacht gevraagd voor het begrip: ontplooiing van het individu en het begrip: vrijheid van het individu. Te grote nadruk ligt ook hierop dat het program teveel zijn identiteit ontleent aan het zich afzetten tegen andere politieke groeperingen. Belangrijke zaken als zorg voor het milieu en internationale solidariteit vinden we er in onvoldoende mate in terug.

Wat kan daarin nu de rol van ons jongeren zijn? De jongeren zullen de katalisator, de gangmakers, moeten zijn, omdat het hier uiteindelijk om de toekomstige samenleving gaat, d.w.z. hun eigen samenleving. Zij zullen actief moeten pogen in het CDA de zo noodzakelijke discussie mede op gang te brengen over de totstandkoming van een verenigd Europa. De suggestie van de commissie buitenland van de CHJO om hiervoor ook in toenemende mate het onderwijs te gebruiken verdient van harte aanbeveling. Psychologische ondersteuning van een Europese munt en paspoort is eveneens van groot belang.

Wanneer over de bevoegdheden van de Europese Commissie en het Europese parlement gesproken wordt dan blijkt de Europese politiek toch nog steeds en naar het schijnt in toenemende mate nationale kanten te hebben. Het heeft er alle schijn van dat de socialisten op Europees niveau alleen geïnteresseerd zijn in een verenigd Europa, wanneer dit in overwegende mate door socialistische kan worden geregeerd.

Ook in Nederland worden de socialistische voortdurend in beslag genomen door het begrip macht. De voorgeschiedenis van de kabinetscrisis, de verkiezingen en daarna

de kabinetsformatie zijn evenzevele voorbeelden hiervan.

SPOED NODIG

Na een uitvoerige beschouwing over de kabinetsformatie besprak CHJO-voorzitter Heukels het samenwerkingsverband van de jongeren van KVP, ARP en CHU, het CDJA (christen-democratische jongeren appèl).

„Het deed ons veel genoegen, dat op 16 april jl. het CDJA kon worden opgericht. Velen op dit CDJA-congres hadden hooggespannen verwachtingen van hún CDJA! Wij zijn zeer teleurgesteld dat tot nog toe weinig vorderingen zijn gemaakt. Dit klemt des te meer omdat wij uit interviews moeten vernemen, dat er stromingen binnen het CDJA zijn die de eenwording van het CDJA als minder urgent beschouwen. Wij vinden het jammer dat sommigen menen dat hun identiteit onvoldoende terug te vinden zal zijn en daarom pas op de plaats maken. Deze overwegingen moeten bespreekbaar zijn en zijn naar onze vaste overtuiging ook oplosbaar. Wij zijn bereid om daarover in alle ernst te spreken. Wij vinden dat de wensen van het CDJA-congres niet alleen gehoord, maar juist ook verwezenlijkt moeten worden.

Als CHJO zijn wij van mening dat op korte termijn vorderingen moeten worden gemaakt naar de totstandkoming van een functionerend CDJA en zijn bereid ons daarvoor maximaal in te zetten. Het is niet in het belang van de christen-democratie wanneer we dit niet met gepaste spoed tot stand brengen”, aldus CHJO-voorzitter Peter Heukels tijdens de CHJO-bijeenkomst te Amersfoort.

H. L.

Studies over gezin en samenleving

Mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters, een der CDA-Tweede-Kamerleden, die zich onder meer bezig houdt met vraagstukken van emancipatie, onderwijs en opvoeding, legt terecht de vinger op een enigszins wonde plek, als zij vragend stelt dat bezinning en studie broodnodig is in CDA-kring omtrent de vraagstukken rond het functioneren van het gezin, rond de emancipatie van man en vrouw, rond het samenleven anders dan in (traditioneel) gezinsverband, rond de positie van de vele alleenstaanden, rond opvoeding en onderwijs van het kind etc. etc.

Een wonde plek, maar toch niet geheel zo dat haar noodkreet aan het einde van haar lezenswaardig artikel terecht bij velen de mening zou kunnen vestigen alsof het CDA daar helemaal geen mening over zou hebben, geen enkele studie onderneemt. Dat is onjuist. Het CDA-Vrouwenberaad geeft leiding aan veel werk op dit gebied. Het heeft dan ook al enige tijd geleden een Vrouwenwerkgroep in het leven geroepen die al een eindweegs gevorderd is met een studie over „Gezin en Maatschappij”.

Daarin houden „meedenkers” van diverse

kwaliteiten zich bezig met alle problemen die onder die noemer samenvallen. Dat is geen geringe taak en geen gemakkelijke. Deze studiegroep die coördinerende en organisatorische assistentie krijgt van de CDA Wetenschappelijke Instituten zou heel gemakkelijk haar arbeid al een half jaar geleden hebben kunnen afronden door het ter tafel brengen van een aantal min of meer provocerende instellingen, waarover „dan maar eens nagedacht zou moeten worden”. Zo echter vat de groep haar taak niet op.

Zij werkt in stilte (kennelijk in te grote stilte gezien het feit dat velen niet eens van haar bestaan en werken op de hoogte zijn) zo verantwoordelijk mogelijk voort; verantwoord in dien zin dat velen zich zullen herkennen in de analyses die zij opstelt, dat even zo velen uit de christen-democratische „bewogen afstandelijkheid” waarmee het vraagstuk wordt belicht, moed en aanmoediging zullen putten, actief mee te doen aan de discussies rond het eindresultaat van de studie en wellicht zodoende een positieve bijdrage kunnen leveren aan een evenzeer verantwoord beleid in dat opzicht. Dat vraagt tijd.

een land de gemeenschap samen willen dienen, met geven en nemen, in voldoende mate, om rekening houdend met elkaar, het best mogelijke te bereiken. De vraag is uiteindelijk niet: wat zijn de spelregels, maar hoe willen wij in de politiek de samenleving dienen; wat willen wij. Politici maken er met elkaar - tegen hun eigen zin - soms een troep van. Wij moeten ons dan niet achter zogenaamde onvoldoende spelregels verschuilen, maar erkennen dat wij redelijke spelregels onvoldoende gebruiken. De vraag is niet wat willen de spelregels, maar wat willen wij - met welke spelregels dan ook.

1) *Interessant is overigens, dat een D'66-delegatie in verband met de Europese verkiezingen zaterdag jl. aanwezig was op een vergadering van de „federatie van liberale en democratische partijen in de EG”, waarin voor Nederland de VVD zitting heeft. D'66 zoekt blijkbaar aansluiting bij de liberale groep en niet bij de socialistische in het Europese parlement.*

AANPAKKEN

Ook wat het specifieke probleem van de andere samenlevingsvormen betreft wordt er aangepakt. Het CDA-Bestuur vroeg de Wetenschappelijke Instituten hieraan een aparte studie te wijden. De CDA-Instituten hebben daar positief op gereageerd en hopen dezer dagen met die studie een aanvang te maken.

De regering heeft na lange tijd wachten de Emancipatienota uitgebracht. Van alle politieke partijen werd commentaar gevraagd.

Het CDA-Bestuur liet ook hier geen verstek gaan. Het CDA-Vrouwenberaad zette een groep aan het werk voor een eerste opzet van dit commentaar, dat vervolgens op een studiedag in discussie in een grotere groep werd genomen. Het resultaat is tijdig ingeleverd en zal ook naar wij hopen binnenkort in gedrukte vorm voor iedere geïnteresseerde verkrijgbaar zijn, mede met het doel aan de hand hiervan de discussie in eigen kring verder aan te zwingelen. Ook hierin gaat het niet alleen om emancipatie in de beperkte opvatting, namelijk die van de vrouw. Het gaat én in de nota én in het CDA-commentaar om emancipatie van man én vrouw, het gaat ook om opvoeding, onderwijs en vorming van het kind, het gaat ook om het gezin, het gaat ook om onze hele samenleving.

TE WEINIGEN

Dat ik toch in de eerste alinea sprak van een „wonde plek” slaat dus niet op het feit dat er in het CDA niet al zou worden nagedacht en ook zal zou worden gestudeerd op alle deze problematieken, maar op het feit dat inderdaad te weinig mentaal deze studies en denkwerk steunen. „Men” vindt bijvoorbeeld emancipatie te veel een gelegenheid alleen voor vrouwen (Op de studiedag van oktober waren géén mannen); „men” vindt ook dat andere samenlevingsvormen alléén een zaak is van sexueel anders geaarden; „men” vindt ook dat opvoeding, onderwijs en vormen uitsluitend ouders aangaat en dat hoogstens de overheid hier structureel ruime ruimte voor moet bieden. „Men” in zijn geheel gaat er dan geheel aan voorbij dat overheid en samenleving geen twee los naast elkaar staande en opererende instan-

ties zijn, maar dat in ons Nederlands cultuurpatroon én de pluriformiteit én de sterk-dichte verwevenheid van individu en samenleving, eigen zijn aan onze samenleving én dat wat de overheid doet, wat die overheid al dan niet tot haar taak heeft, uiteindelijk mede door dat individu bepaald wordt. Met andere woorden: emancipatie, gezinsbeleid, onderwijs, opvoeding, vorming, zijn geen zaken voor specifieke groepen, het zijn zaken die ons allen aangaan én zaken die ons aller gezamenlijke overheid aangaan.

Daarom is inderdaad „meedenken” vereist. Straks als de resultaten van de studies gereed zijn en in het CDA in discussie en bespreking komen, maar ook nu, voor uzelf in eigen kring en daarbuiten, voor u als man, voor u als vrouw, voor u als enkeling, voor u als onderdeel van de samenleving.

E. Sleijser-Tegelaar
directeur Lohmanstichting

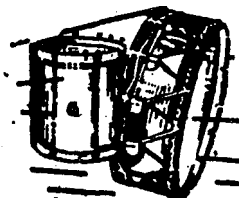
* Dit artikel is een reactie op het artikel „Het CDA en samenlevingsvormen” van het CDA-Tweede-Kamerlid mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters. Dat artikel stond in „de Nederlander” van vrijdag 4 november jongstleden.

Vervolg van pag. 4

denken en zoeken naar mogelijke oplossingen. Dat mag niet vergeten worden. Die uitnodiging behoort niet verdonkeremaand te worden.

Wij hebben op dit moment geen concrete oplossing in de sfeer van veranderde, aangepaste spelregels. Die zien wij (nog) niet. Wij willen wel helpen zoeken. Waarom niet?

Wij menen echter vooralsnog, dat het niet voornamelijk gezocht moet worden in formele spelregels. Glastra van Loon zegt aan het slot van zijn betoog: „Waar het boven alles op aan komt is spelregels te vinden die door de kiezers worden begrepen en billijk gevonden”. Wel, ons oordeel is, dat het daarom niet gaat, maar dat het gaat om de vraag wat politici met spelregels - welke dan ook - concreet doen. Staatsrecht is als het goed is een levende zaak. Staatsrecht wordt gevormd door mensen, die samen in

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Politieke bureaus van EUCD en EVP in Lissabon bijeen

Dezer dagen zijn de toppolitici van de christen-democratische beweging in Europa in Lissabon bijeen geweest. De belangrijkste onderwerpen die aan de orde kwamen waren de uitbreiding van de Europese Gemeenschap, de politieke situatie in Portugal en de christen-democratische verhoudingen in Spanje.

UITBREIDING GEMEENSCHAP

De vergadering in Lissabon was de eerste keer dat de Europese Christen-democraten zich in een dergelijk verband met de toetreding van Spanje, Griekenland en Portugal hebben bezig gehouden. Vele sprekers deden het woord. De teneur van hun interventies was dat wij, christen-democraten, de toetreding van andere landen systematisch moeten begeleiden en de regeringen van de lidstaten politiek moeten oriënteren. Toetreding van nieuwe leden heeft primair politieke betekenis. Natuurlijk zal de Gemeenschap na de toetreding van economisch zwakkere landen als Portugal, Spanje en Griekenland van karakter veranderen. De Gemeenschap zal niet meer een verbond zijn van hoog geïndustrialiseerde landen met enige achtergebleven gebieden zoals zuid-Italië en Ierland. Bovendien zullen de landbouwproblemen nog moeilijker op te lossen zijn dan voorheen. De E.G. krijgt de verantwoording de drie Middellandse Zeelanden op een aanvaardbaar niveau te brengen, waarbij bedacht moet worden dat de grote agrarische achterstand niet anders dan regionaal opgelost kan worden. Gezien de huidige politieke situaties in Spanje en Portugal zou het levensgevaarlijk zijn de toetreding van die landen nog vele jaren op te houden totdat de landen zelfstandig op hoger niveau zijn gekomen. De politiek-sociaal-psychologische gevolgen zullen niet te overzien zijn. De onontkoombare consequentie van uitbreiding van de Gemeenschap is dat de huidige besluitvorming op de helling moet. De institutionele structuur van de Gemeenschap van de Negen is in feite de structuur die ontworpen werd voor het Europa van de Zes. De gevolgen daarvan zijn dagelijks merkbaar in de gemeenschappelijke besluitvormingsprocessen. Met andere woorden: of de Gemeenschap nu uitgebreid wordt of niet, institutionele reorganisatie zal er toch moeten komen.

LANGDURIGE DISCUSSIE

De vrij langdurige discussie kan samengevat worden in de volgende punten:

1. Wij, christen-democraten, ondersteunen de toetreding van Griekenland, Portugal en Spanje tot de Europese Gemeenschap, daar deze landen naar een pluralistische democratie zijn teruggekeerd. Deze landen behoren, gezien hun cultuur, geschiedenis en politieke wil tot Europa. De drie landen zullen de Europese solidariteit in economische en sociale zin versterken alsmede de buitenlandse politiek ten opzichte van de andere Middenlandse Zee-landen.
2. Wij nodigen de bevoegde organen van de EG uit de toetredingsonderhandelingen met de drie landen - onder inachtneming van de positiebepaling van de Commissie - in te leiden met het doel hen zo snel mogelijk in staat te stellen in de Gemeenschap politiek mee te functioneren.
3. De materiële en technische problemen die door de uitbreiding zeker zullen ontstaan moeten in een redelijke overgangstermijn door overeenkomstige maatregelen opgelost worden.
4. De toetredingsonderhandelingen moeten met ieder land afzonderlijk gevoerd worden. Daarbij zal de samenhang van de opgeloste problemen goed in het oog worden gehouden.
5. De juridische, administratieve en institutionele aktief van de Gemeenschap behoort bij het inwerkingtreden van de verdragen gewaarborgd te blijven. De toetredende landen zullen zich daar overeenkomstig aan moeten aanpassen.
6. Met het oog op deze nieuwe verantwoordelijkheid zal de EG haar samenhang versterken, haar eenheid verdiepen en tenslotte haar besluitvorming verbeteren, in het bijzonder ter verwezenlijking van de economische en monetaire unie; dat geldt in het bijzonder voor de Ministerraad, die weer naar meerderheidsbesluitvorming zal moeten

terugkeren, zoals het Verdrag van Rome dat bepaalt.

POLITIEKE SITUATIE IN PORTUGAL

De economische situatie in Portugal is buitengewoon zorgelijk. Enerzijds is dit te wijten aan decennia-lange dictatuur met haar geringe drang tot fundamentele verandering en anderzijds kan de versnelde teruggang van de Portugese economie toegeschreven worden aan het destructieve optreden van de communisten direct na de revolutie.

Momenteel stijgen de prijzen angstaanjagend en is het culminatiepunt van de werkloosheidscurve nog lang niet in zicht. De inflatie is van juni 1976 tot oktober 1977 naar 40% opgelopen.

De regering-Suarez, een minderheidsregering van socialisten, is naar verwachting van Freitas do Amaral - leider van de christen-democratische partij C.D.S. - niet in staat de crisis te overwinnen. De sociale situatie wordt door de economische problemen met de dag erger. Het resultaat is dat grote apathie zich van de bevolking begint meester te maken en het verlangen naar de tijden van weleer, van rust en stabiliteit recht evenredig toeneemt.

Het is duidelijk dat onder dergelijke omstandigheden de communistische partij goed gedijt. Voor de bevolking is dat de overgang van een rechtse dictatuur naar een linkse dictatuur geestelijk makkelijker op te vangen dan de overgang naar een pluralistische democratie met alle onzekerheden van dien. „Men moet de pluralistische democratie leren”, zo verzekerde mij een vooraanstaand Portugees politicus. De pluralistische democratie geeft, volgens hem in het begin-stadium veel meer instabiliteit dan een volksdemocratie.

In ieder geval is het duidelijk dat ook behalve een rechtse dictatuur, ook een linkse dictatuur de gewenste rust en stabiliteit kan brengen, iets wat de pluralistisch-democraten voorlopig nog niet kunnen beloven. Daar komt nog bij dat de communistische partij, zoals overal in de wereld, gekenmerkt wordt door haar strakke partijstructuur en partijdisciplie, goed geschoold kader en een duidelijk doel. Een gegeven dat voor velen altijd veel aantrekkingsrecht heeft gehad.

De communisten van Cunhal - zelf opgeleid in Moskou en een stalinist van de eerste orde - worden daadwerkelijk door de Russen gesteund. Uit betrouwbare bron heb ik tijdens mijn verblijf in Lissabon vernomen dat de Russen een groot aantal boeren uit het zuiden van het land - waar de communisten het sterkst zijn - naar de Sovjet-Unie hebben overgevoerd om ze te tonen hoe de landbouw er in een „ontwikkelde socialistische maatschappij” (kwalificatie van Brezjnev) uitziet. De propagandistische waarde van dergelijke „studiereizen” laat zich raden. In het recente verleden hebben de communisten drie maal getracht de macht te grijpen. Een vierde - misschien meer succesvolle - poging moet niet uitgesloten worden geacht onder invloed van het voor de communisten dreigende lidmaatschap van de EG. Voor de communisten is het duidelijk dat een Portugal, eenmaal lid van een democratisch Europa, niet makkelijk meer tot een volksdemocratie is om te vormen. Vele Portugese politici zien in een lidmaatschap - met de politieke, psychologische en economische voordelen - dan ook een redelijke bescherming tegen een nieuwe dictatuur.

De minderheidsregering van Suarez heeft belangrijke wetten doorgevoerd die - zoals Amaral dat stelde - belangrijke schade door de communisten aangericht heeft hersteld. Momenteel verkeert de regering-Suarez in grote moeilijkheden. Zonder steun van de CDS en de PSD (socialistische stroming tussen de christen-democraten en de Suarez-socialisten in) is een regeringscrisis onvermijdelijk. Om dit te voorkomen heeft Suarez onlangs pogingen gedaan om een „Italiaans” model te creëren, waardoor hij in de minderheidspositie zou blijven regeren mét steun van de CP, CDS en PSD. Een coalitie-regering met CDS en PSD durft hij niet aan, omdat hij bang is zijn wortels in de arbeidsbeweging te verliezen. Formeel is de verklaring dat hij het electoraat heeft beloofd alleen te regeren. Bovendien worden de CDS en PSD door de communisten als reactionair aangemerkt en aangezien Suarez ook de passieve steun van de communisten nodig heeft is een der-

gelijk waarde-oordeel politiek relevant. Duidelijke oplossingen zijn er niet. Coalitie is vóór de verkiezingen niet mogelijk. Dit tegen de achtergrond van zijn belofte aan het electoraat alleen te regeren. Na de verkiezingen zou een coalitie formeel wel mogelijk worden, maar dan blijft nog de vrees te vervreemden van de arbeidsbeweging. Een alternatief is een „presidentiële regering”. De staatkundige inhoud van dit begrip is niet geheel duidelijk. Wel is duidelijk dat een dergelijke staatsvorm kan evolueren naar een linkse, militaire dictatuur. Blijft over nieuwe verkiezingen. Volgens niet erg betrouwbare opinieonderzoeken zouden verkiezingen resulteren in winst voor CDS, verlies voor PS (Suarez); PSD zou zich handhaven en CP zou gelijk blijven of iets vooruit gaan.

De houding van de christen-democraten (CDS) zal in de komende maanden in het teken staan van een dreigende crisis en mogelijke machtsgreep van links. Getracht zal worden met PS en PSD een regeringscoalitie te vormen. Blijft dit voor Suarez onaanvaardbaar dan zal men de steun aan de regering niet onthouden.

POSITIE SPAANSE CHRISTEN-DEMOCRATEN

In de Spaanse equipe zijn meerdere groepen christen-democraten opgenomen, t.w. Catalanen (Canellas), Basken, de groep van Quimenez, Federacion Democr. Popular (Qil Robles) Valencia, Galicie el de PDC (de Miranda). Deze laatste groep zit in de UDC (Union del Centro). De overige

door: Ton de Kok

christen-democratische groeperingen hebben electoraal gesproken weinig meer om het lijf. De Miranda is in het Congres met 25 zetels vertegenwoordigd en in de Senaat met 15.

Het democratisch centrum van Suarèz is uit nood geboren. Een krachtig centrum zou het land moeten behoeden voor afglijden naar links of rechts.

De beslissing van de Miranda-groep (PDC) om zich bij de UDC aan te sluiten is terdege afgewogen. Bij de toetreding is Suarèz duidelijk gemaakt dat de christen-democraten een eigen gezicht willen bewaren. Suarèz is nu zover dat hij van de coalitie-groeperingen een eenheidspartij wil maken. De Miranda wil daar alleen op ingaan als de vorming van een dergelijke partij geschiedt op christen-democratische grondslag. Overigens heeft de PDC (Miranda) een sterk groeiende jongerenorganisatie.

In de vergadering werd een dringend beroep gedaan op de Spaanse christen-democraten om in het belang van Spanje zelf en de christen-democratische beweging in Europa, de geleerden te sluiten. Canellas, de voorman van de Catalanen, antwoordde dat met de andere christen-democratische groeperingen een akkoord was gesloten om in Europa gezamenlijk op te treden. Verder wordt er gewerkt aan een christen-democratisch platform in Spanje. Hieraan zou ook de regeringspartij van de Miranda deelnemen.

Ton de Kok, medewerker voorlichting CDA-fractie Tweede Kamer

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud

november 1977

COMMENTAAR

In dit nummer van Bestuursforum, dat nu 5000 betalende abonnees telt, een commentaar over het pas verschenen Model gemeente- en provincieprogramma van het CDA - een gids voor vier jaar lokale en provinciale politiek. Een tweede commentaar somt argumenten op die pleiten tegen verkoop van woningwetwoningen.

ARTIKELN

Het openingsartikel, van burgemeester Smallembroek (Waddinxveen), handelt over meerjarige programma's en begrotingen. In een bijdrage over regionalisatie en onderwijs waarschuwt drs. De Haan, directeur van de Besturenraad PCO, voor het gevaar van wildgroei; in het bijzonder gaat hij in op de positie van het bijzonder onderwijs in het kader van de regionalisatie. Verder bevat dit nummer artikelen over het Interprovinciaal Overleg (IPO), geschreven door secretaris Bruijnzeels van het „moeder-IPO”; over het al dan niet bevredigende karakter van de stichting als rechtsvorm voor gesubsidieerde instellingen, van de hand van eindredacteur Cloudt; over de problemen rond de opvang van zigeuners, geschreven door ons redactielid mr. dr. Van Haren; en een kritische bijdrage van mr. Van Splunder, burgemeester van Hardenberg, over de bekibbeling op de aanleg van wegen in het noorden van ons land.

RUBRIEKEN

Wat de vaste rubrieken betreft wijzen we deze keer in het bijzonder op de rubriek Boeken en brochures, waarin ongeveer alle belangwekkende publikaties op het gebied dat Bestuursforum bestrijkt, successievelijk de revue passeren. In dit nummer besprekingen van boeken en brochures over: straatrecht, onderwijsuitkeringen, ruimtelijke ordening, indicatiecommissies bejaardenoorden, en over een „vergeten provincie”.

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

- Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van
- Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam:

Adres:

Plaats:

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Ontwikkelingssamenwerking

**Conferentie over
verwoestijning in Nairobi**

Reeds een aantal jaren houden verschillende groepen binnen de organisatie van de Verenigde Naties zich bezig met het vraagstuk van de groeiende woestijnen. De noodzaak tot dergelijke onderzoeken bleek eens te meer bij de ramp die het Sahel gebied tussen 1969 en 1973 trof. Besloten werd door de Algemene Vergadering van de VN dat er een aparte conferentie over deze problematiek gehouden zou worden in augustus/september 1977.

Deze conferentie, die in Nairobi (Kenya) gehouden werd, is inmiddels afgelopen. Veel concreets is er niet uit de bus gekomen, dit is overigens zelden het geval op dergelijke mammoet-conferenties. Wel is er veel goede wil betoond, zij het met name van de geïndustrialiseerde landen schoorvoetend.

Waarom echter nu ineens zoveel aandacht voor de verwoestijning? Was de Sahel ramp de aanleiding of alleen maar de versnelling in de aandacht? Woestijnvorming is toch immers een proces dat zich waarschijnlijk altijd al op aarde afgespeeld heeft. Het antwoord op deze vragen is vrij eenvoudig: nog nimmer tevoren hebben alle woestijnen tegelijk zo'n sterke uitbreiding vertoond.

herstellen kan en er dus nog meer grond weg kan spoelen. Niet alleen echter ontbossing, ook verkeerde landbouwmethoden kunnen erosie, zoals men dit verschijnsel veelal pleegt aan te duiden, te weegbrengen.

LESSEN UIT HET VERLEDEN

Archeologische opgravingen leren ons dat ook in het verleden door ontbossing en verkeerde technieken veel land verloren is gegaan. Vele beschavingen hebben met elkaar gewedijverd in het slopen van de beroemde cederwouden van de Libanon vroeger het materiaal bij uitstek van de scheepsbouw. Niet alleen de bossen verdwenen, ook de grond. Het zelfde ziet men in Noord Afrika, eens de graanschuur van het Romeinse Rijk, en Spanje. De woestijnen in het gebied van Mesopotamië zijn vele duizenden jaren geleden dor verkeerde irrigatie-methoden veroorzaakt door de Sumeriërs. Wat voor enorme gevolgen erosie kan hebben moge blijken uit het feit dat de orkanen van mei 1934 de Great Plains (de graanschuur van de Verenigde Staten) van maar liefst 350 miljoen ton aarde beroofden. Het stof van deze stormen bereikte zelfs de stad New York.

grasland kaalgevreten heeft, moet de nomade vertrekken. In het verleden was dit de normale situatie daar de putten slechts een beperkte capaciteit hadden. Gaat men nu de watervoorziening verbeteren dan vertrekt de nomade niet. Waarom zou hij ook? Er is immers nog gras. Het gevolg is dat hij nu pas vertrekt wanneer al het gras op is. Na het gras trekt men veelal de takken van de bomen naar beneden en voert de takken en bladeren aan het vee. In korte tijd verandert de omgeving van dergelijke putten dan ook in woestijn. In sommige landen probeert men door overleg met de stammen de zaak zo te regelen dat overbegrazing voorkomt wordt. In de praktijk blijkt dit echter een uiterst moeilijke zaak te zijn. Andere landen, zoals bijvoorbeeld Opper Volta, nemen rigoreuzere maatregelen en gooien sommige putten weer dicht. De putten bleken soms omringd door de kadavers van duizenden stuks vee.

VERMINDERING VAN HET AANTAL GEITEN DE OPLOSSING?

De geit wordt wel genoemd als het dier dat bij uitstek de schuldige aan het woestijnvormingsproces is. De geit is een dier dat over een uitstekende aanpassing aan het leefmilieu beschikt. Alles dat ook maar enigszins eetbaar lijkt is niet veilig voor hem. Hier komt nog bij dat de geit het enige huisdier van de mens is dat ook klimmen

kan. Tegenover deze schadelijke kanten staat echter tenminste één zeer belangrijk argument ten voordele van de geit: hij is de leverancier van onmisbaar vlees (eiwitten) voor velen. Hij wordt dan ook wel „de koe van de arme man” genoemd. Kortom rigoreus inkrimpen van het geitenbestand betekent aantasting van de weinige voedselbronnen die de bevolking van deze streken heeft.

EEN DEFINITIEVE OPLOSSING

Uit het voorgaande blijkt dat we eigenlijk in een soort vicieuze cirkel zitten, een cirkel echter met een steeds grotere straal. Doordat een aantal factoren zoals klimaat, gebrek aan kennis van lokale bevolkingen en uitbuiting van de hulpbronnen steeds in dezelfde richting werken wordt het probleem steeds erger. Ondoordachte hulp kan men hier overigens gerust ook aan toevoegen. Een definitieve oplossing om de verwoestijning tot staan te brengen zal dan ook primair op eliminering van deze factoren gericht moeten zijn. De kennis om de problemen op te lossen is er, men zal echter vaak over allerlei vooroordelen heen moeten stappen. Alleen een gezamenlijke inspanning zal er voor kunnen zorgen om het tij te keren. De VN conferentie in Nairobi is dan ook zeker een stap in de goede richting.

Drs. D. J. Barreveld.

WOESTIJNGEBIEDEN OP AARDE

werelddeel	% van landoppervlakte dat woestijn is	% van landoppervlak dat woestijn dreigt te worden
Zuid Amerika	1,1	19
Noord en Centraal Am.	0,2	18,2
Afrika	21,6	35,3
Azië	5,4	31,6
Australië	-,	82,5
Europa	-,	9,1

De woestijnen rukken de laatste jaren zo snel op dat nu reeds één op de acht bewoners van de aarde in zijn bestaan bedreigd wordt. Zo als uit voorgaand staatje te zien is gaat het niet alleen meer om de traditionele woestijngebieden, zelfs Europa ziet op den duur een tiende deel van zijn oppervlak bedreigd. Van het totale landoppervlak van de aarde is op het moment al zo'n 9 miljoen vierkante kilometer verloren gegaan, nog eens 48 (!) miljoen vierkante kilometer wordt thans bedreigd.

WOESTIJNVORMING NIETS NIEUWS

Op zich zelf is het woestijn-fenomeen niets nieuws. De gehele geschiedenis van de aarde wordt gekenmerkt door het uitbreiden en weer inkrimpen van woestijnen. De wetenschap leert ons dat klimaatzones over de aarde verschuiven. Ook ons land heeft veel warmere en vochtiger periodes gehad dan thans het geval is (onze steenkool dateert uit een dergelijke periode), maar resten van recentere ijstijden herinneren ons eraan dat het ook anders kan. Het enige verschil met enkele decennia terug is echter het feit dat momenteel alle woestijnen tegelijk zich uitbreiden en dat deze groei zich versneld heeft. Voegt men hier aan toe dat de uitbreiding voornamelijk plaats vindt in de armste landen ter wereld, landen die normaliter al over onvoldoende voedsel beschikken, dan is het beeld aardig compleet. Immers de beschikbare hoeveelheid land neemt nu nog verder af met als gevolg catastrofes zoals in de Sahel recentelijk plaatsvonden.

WIE HEEFT DE SCHULD?

Zoals eerder gezegd is het klimaat niet standvastig, dit geldt echter vooral voor de zeer lange periodes. Echter ook op korte termijn kunnen plotselinge veranderingen optreden. Bekend is bijvoorbeeld dat zich tussen 1910 en 1920 in de Sahel ook een ernstige droogte heeft voorgedaan. In de jaren dertig was er de grote droogte in de Great Plains in de Verenigde Staten (de z.g. Dustbowl), in de vijftiger jaren herhaalde deze droogte zich. Onderzoekingen hebben aangetoond dat er een nauw verband bestaat tussen begroeiing (vegetatie) en verwoestijning. Hakt men bijvoorbeeld veel bos om dan spoelt bij regen de grond weg, gevolg is dat de begroeiing zich niet

CENTRAAL STAAT HET ECOSYSTEEM

Ieder ecosysteem bestaat uit een verzameling van dierlijk en plantaardig leven dat in een zeker gebied met elkaar om het bestaan wedijvert. Ieder soort of individu strijdt met de overigen om een zo groot mogelijk aandeel, door deze strijd vindt evolutie plaats. Van alle elementen binnen een ecosysteem is de mens echter altijd de gulzigste, hij is immers de enige die ook behoeften tracht te bevredigen die niet direct met de strijd om het bestaan te maken hebben. Deze gulzigheid heeft vaak versterking van het ecosysteem tot gevolg. Bekende voorbeelden hiervan zijn de ongelimiteerde houtkap in de West-Afrikaanse landen. Duurzame houtsoorten doen momenteel record-prijzen in West Europa en Noord-Amerika, de West-Afrikanen hebben weinig anders te verkopen met als gevolg een soort uitverkoop aan de ene kant en enorme gronderosie aan de andere kant. De „groene revolutie” uit de zestiger jaren, een poging om met speciale graanvariëteiten de opbrengst te vergroten, is een ander voorbeeld. Na korte tijd bleken deze variëteiten de aanleiding tot misoogsten te zijn, immers de velden werden nu met één bepaalde soort bebouwd en waren daardoor erg kwetsbaar voor schimmels en ziektes.

OOK WATER LOST MEESTAL WEINIG OP

Een veel gehoorde, en aanvankelijk ook toegepaste, opvatting is dat met behulp van water de woestijn en verwoestijning bestreden zou kunnen worden. Niets is echter minder waar.

Voor de laatste decennia heeft men langs en in de Sahara, maar ook elders, getracht door het slaan van putten verbetering in de situatie te brengen. Immers het is bekend dat zich bijvoorbeeld onder de Sahara enorme watervoorraden bevinden. Deze putten hebben helaas echter een averechtse uitwerking gehad. De eersten die van deze putten profiteerden waren de nomaden en half-nomaden die gewoon waren met hun kudden van waterput naar waterput te trekken. De trekbeweging van deze stammen hangt gewoonlijk van twee factoren af: in de eerste plaats de aanwezigheid van water en in de tweede plaats de aanwezigheid van gras voor hun vee. Als het water op is, voordat het vee al het

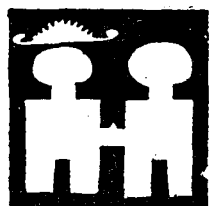
door drs. D. J. Barreveld

CDJA - Zuid-Holland

Het CDJA Zuid-Holland organiseert in samenwerking met de KVPJO in de provincie Zuid-Holland een themaavond over jongerenhuisvesting, op maandag 12 december a.s. De bijeenkomst vindt plaats in de CDA-fractiekamer van het Tweede-Kamer gebouw te Den Haag. De avond begint om 20.00 uur. Lange tijd hebben de leden van de Arjos, CHJO en KVPJO alleen maar ledenvergaderingen van hun eigen organi-

saties kunnen bezoeken. Sinds 9 juni j.l. is dit de eerste maal dat de bij het CDA aangesloten jongeren in Zuid-Holland elkaar weer eens kunnen treffen in CDJA verband.

Inlichtingen over de avond en het CDJA bij de secretaris: Michiel Werkhoven, adres: Haarlemmerstraat 71, Leiden, Telefoon: 071-120358.

CHJO

**zoekt een
nieuwe secretaris**

Het ligt in de bedoeling dat per 1 januari 1978 Egbert Bluemink als algemeen secretaris de CHJO gaat verlaten om daardoor meer tijd te verkrijgen voor het beëindigen van zijn studie.

Het bestuur van de CHJO zoekt daarom met ingang van deze datum een man of vrouw die de taak van Egbert tegen een nader overeen te komen salaris wil gaan overnemen.

Een resumé van de taak van algemeen secretaris kan als volgt gekenschetst worden:

- besluiten van het bestuur uitvoeren,
- contact onderhouden met de leden van de CHJO,
- contact onderhouden met al dan niet politieke organisaties,
- redacteur van het CHU-blad „de Nederlander”, ten aanzien van de verzorging van de CHJO-rubriek,
- deelname aan allerlei vergaderingen in den lande als vertegenwoordiger van het bestuur der CHJO,
- beheren van het secretariaat.

Het bestuur van de CHJO zoekt als opvolger(ster) van de algemeen secretaris iemand die:

- een goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid bezit
- goede contactuele eigenschappen heeft,
- zich betrokken weet bij het CHU-/CDA-gebeuren,
- bereid is zich in te zetten voor een verdere uitbouw van de CHJO en het CDJA.

Sollicitaties dienen vóór 15 december te worden gericht aan ondergetekende, terwijl nadere inlichtingen kunnen worden verkregen op het adres van het secretariaat: Berkelstraat 78 te Utrecht, telefoon 030 - 884687.

Mr. P. S. Procee,
secretaris van de CHJO,
mr. J. C. Bührmannlaan 5,
Ankeveen (N.H.).

HANAB B.V.

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

ZINKERS

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

HANDELMIJ B.V.
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw,
utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf

Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

BETONFABRIEK 'VRIJENBAN'

A. M. HOEKE

Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 - b.g.g. 124008

BETONWAREN

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.

Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

MAKELAARSKANTOOR

HOOGENRAAD

HAAGWEG 171 - TEL. 070-99.65.60
RIJSWIJK (Z.-H.)

Onroerende goederen - Hypotheken
Taxatiën

Adverteer

in
de

Nederlander

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire-
en leiuwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken
naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.

REIJNDERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**

dan

VAN Zeben's

Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20.
Zutphen.

INTERIEURVERZORGING B.V.
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21-23
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempis-
straat 59-61
Zwolle, tel. 16157

**KAMERBREED
TAPIJT**
4000 m² in voorraad
KARPETTEN
BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
**SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN**
enz.
800 m² toonruimte

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

**Ventevogel
Financiële
Service Groep**

Uw adviseur als het
gaat om
financiële zekerheid
Badhuisstraat 95
Vlissingen
Postbus 151
Telefoon (01184)

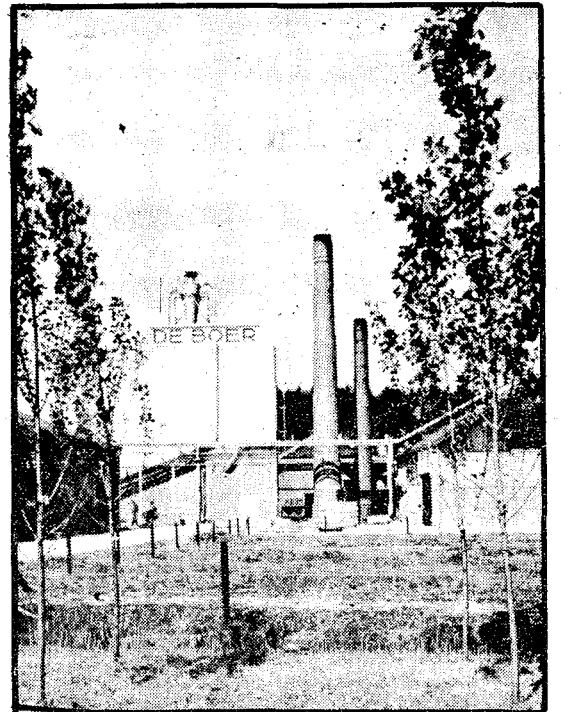
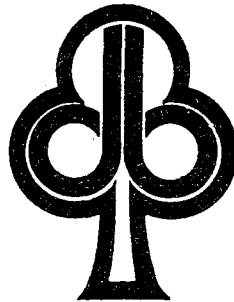
144 61 - 19192

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN

Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

BOUWBEDRIJF

P. HULSBOS Jzn. b B.V.

Venneperweg 873 - Nieuw Venneper.

NIEUW VENNEPER - Telefoon 02526-2277

ABBENES - Telefoon 02524-226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGELIJKE EN UTILITEITSBOUW

de nederlander

CH-WEEKBLAD

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Met kabinet CDA/VVD in zicht:

Stijgende belangstelling voor christen-democraten

In de week waarin het regeerprogramma van CDA en VVD tot stand kwam is de animo van de kiezers voor de Partij van de Arbeid enigszins teruggelopen. Dit blijkt uit de NIPO-enquete die zaterdag jongstleden in VARA's Rooie Haan werd bekendgemaakt. De PvdA zou, volgens de enquete, over de periode van 21 tot 28 november met 32 procent van de stemmen op 50 kamerzetels uitkomen, een achteruitgang ten opzichte van de daaraan voorafgaande periode van vier weken met anderhalf procent en ten opzichte van de kamerverkiezingen van mei '77 van drie kamerzetels.

Het CDA daarentegen gaf een stijging te zien met 1,6 procent en kwam langszij de Partij van de Arbeid. Met eveneens 32 procent zouden de christen-democraten eenzelfde aantal kamerzetels behalen: 50.

De VVD gaf een stabiel beeld te zien. Met 20 procent van de stemmen zouden de liberalen 31 kamerzetels bezetten, drie meer dus dan zij bij de kamerverkiezingen van mei jl. behaalden. D'66 tenslotte handhaafde zich op de negen kamerzetels waarop de democraten in de voorafgaande periode stonden, een zetel meer dus dan bij de verkiezingen werd behaald. Blijkens de analyse van Maurice de Hond wordt het resultaat van de PvdA sterk

beïnvloed door het stemgedrag van de ondervraagden die zeggen niet meer te weten welke partij zij moeten kiezen. Bij de PvdA nam het percentage niet-weters met vier procent toe. Ten aanzien van het CDA was de reactie positiever: de CDA-kiezers die in de vorige peiling nog verklaarden niet te weten welke partij ze moesten

Percentages:

PvdA	33,8	35,0	33,5	32
CDA	31,9	30,8	30,4	32
VVD	18,0	19,8	20,1	20
D'66	5,4	5,8	6,3	6

Tweede Kamerzetels:

PvdA	53	54	52	50
CDA	49	48	47	50
VVD	28	31	31	31
D'66	8	9	9	9

kieszen, liepen met ruim twee procent terug. De Hond tekent hierbij nog aan sprake is van een zeker schokeffect dan wel van een zich voortzettende tendens. De cijfers van 31 oktober tot 21 november hebben betrekking op een periode waarin enkele belangrijke politieke gebeurtenissen plaatsvonden: het 7-7-2-akkoord tussen PvdA, CDA en D'66,

de mislukte lijmpoging van Van der Grinten en de start van de besprekingen tussen CDA en VVD.

CIJFERS

Enig cijfermateriaal uit de laatste enquete van VARA/NIPO/De Hond:

	25 mei	sept.	nov.	21-28/11 '77
PvdA	33,8	35,0	33,5	32
CDA	31,9	30,8	30,4	32
VVD	18,0	19,8	20,1	20
D'66	5,4	5,8	6,3	6

	25 mei	sept.	nov.	21-28/11
PvdA	53	54	52	50
CDA	49	48	47	50
VVD	28	31	31	31
D'66	8	9	9	9

Naar aanleiding van deze enquete-uitslag zei CDA-onderhandelaar mr. A. A. M. van Agt:

„Al voordat ik deze cijfers hoorde had ik de overtuiging dat het nieuwe kabinet de rit zal volmaken. Dus zal zitten zolang als het staatsrecht dat goed vindt. Vier jaar. Maar de enquete sterkt mij in mijn overtuiging.

Dit is een voorlopig oordeel van de kiezers over wat er in de afgelopen maanden politiek is voorgevallen. Deze plus drie voor de VVD zijn toegekend omdat de mensen het gehaspel van de afgelopen half jaar beu zijn. En aan dat gehaspel had de VVD geen deel. Wie dan wel? Vooral PvdA en CDA waren toen de partijen die met elkaar voortdurend aan het knokken waren. Maar wat zeggen de mensen: min drie voor de PvdA, plus een voor ons. De mensen hebben goed begrepen wie de redelijken waren en wie niet.”

UITSPRAKEN

Enkele uitspraken van de afgelopen week zijn:

Van Agt over zijn premierschap: „Ik heb mij voor die verantwoordelijkheid beschikbaar gesteld. Dat was een moeilijke beslissing, want het is een van de hoogste verantwoordelijkheden, die je in dit land op je kunt laden en ik was me daar heel wel van bewust en dat doe je niet in een handomdraai, op een achternamiddag. Een kabinet bestaat uit meer mensen dan alleen de premier, er is ook een minister van financiën, een van sociale zaken, een van economische zaken enzovoort. Die kunnen hun eigen belangrijk aandeel leveren in het werk van het kabinet en in de verdediging van dat werk. Punt twee is: economische vraagstukken zijn gewichtig en de oplossing daarvan is van groot belang, maar er is veel meer in dit land wat de aandacht vraagt.”

Den Uyl over zijn nieuwe rol als oppositieleider: „Ik hou helemaal niet van woorden als bikkelhard, keihard, spijkerhard. Ik gebruik die woorden nooit. Een woord als meedogenloos hoort u ook van mij niet. Zakelijke oppositie.”

Wiegel over de oppositie van de PvdA: „Ach, we zullen wel zien wat de heren ervan maken in de oppositie. We gaan trachten ons beleid zo goed mogelijk te voeren. En wat ik tot nu toe aan oppositionele kreterij heb gehoord van de heer Den Uyl en de zijnen, u kent natuurlijk ook wel de verwijten die indertijd aan mijn adres zijn gemaakt, van ongenueanceerde oppositie. Nou, ik ben een brave borst in vergelijking met datgene wat ik nu uit de kring van de PvdA hoor.”
CDA-voorzitter Steenkamp over de nieuwe bewindslieden:

„Ik wil erop wijzen dat in ons omringende landen zoals bijvoorbeeld Frankrijk, Engeland, België en Duitsland het heel normaal is dat de minister van een departement naar een ander departement gaat. Hij is de politieke leider van het departement. Daarvoor hoeft je dus niet een bijzondere deskundigheid op het gebied van verkeer of van defensie te hebben. Dan zou je moeten zeggen dat er op defensie altijd een generaal zou moeten zitten. Dat wil men nu juist niet. Nee, ik geloof dat als ik het bekijk, dat het enige departement waarvan ik zeg daar moet je inderdaad een hele bijzondere deskundigheid voor hebben, dat is Justitie. Je kunt eigenlijk op Justitie niet anders dan een jurist zetten. Maar op de andere departementen is het inderdaad mogelijk om mensen te zetten die niet een bepaald vak hebben gestudeerd of een bepaalde opleiding hebben genoten, maar die politieke feeling hebben en leiding kunnen geven aan zo'n departement en de kennis zich weten eigen te maken.”

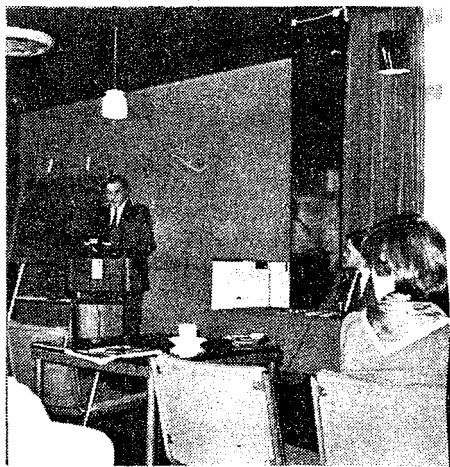

Het presidium van de Tweede-Kamerfractie van het CDA overlegt over de kabinetsformatie. Van rechts naar links: fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt, tevens de onderhandelaar namens de fractie tijdens de langdurige formatie, dr. R. J. H. Krusinga, tweede vice-voorzitter van de fractie en mr. W. Aantjes, eerste vice-voorzitter van de fractie (Foto: ANP-foto).

Viering 50 jaar CHJO

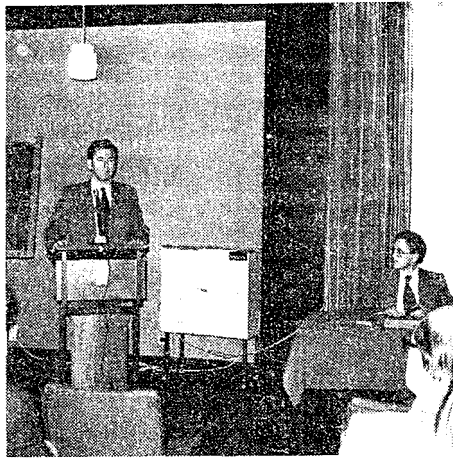
Het is typisch najaarsweer; het ene moment is het stralend weer, even later regent het. Misschien zou men dit weer typerend kunnen noemen voor de jongerenorganisatie die op deze dag de 50 jaren van haar bestaan overziet. U begrijpt, wij hebben het over de Christelijk-Historische Jongeren Organisatie, die op zaterdag 26 november j.l. haar 50-jarig bestaan vierde in café-restaurant „Kobus aan de Poort” te Amersfoort.

De vergadering werd geopend door de voorzitter van de CHJO, Peter Heukels, met het lezen van Psalm 91 en stil gebed. Daarna sprak de voorzitter zijn welkomstwoord tot de aanwezigen, in het bijzonder dr. L. M. van Leeuwen, de nieuwe voorzitter van de Unie en de vertegenwoordigers van de Lohmanstichting. Na nog enkele woorden ter inleiding gesproken te hebben gaf hij het woord aan mr. H. K. J. Beernink. Deze memoreerde in zijn toespraak vier uitdrukkingen die ontleend zijn aan de aartsvader Abraham. Twee ervan achtte hij wel van toepassing op de CHJO en twee niet. „De CHJO ziet Abraham”. De heer Beernink feliciteerde de CHJO daarmee en overhandigde het symbolische bedrag van f 1,- voor elk jaar van het bestaan van de CHJO, tezamen f 50,- dus. Een tweede uitdrukking die op de CHJO van toepassing is, luidt „U weet waar Abraham de mosterd haalt”. Op de CHJO van toepassing gebracht betekent dit dat u het politieke gebeuren op de voet volgt. Een derde uitdrukking is „Rusten in Abrahams schoot”. Deze uitdrukking gaat bepaald niet op voor de CHJO, want ze heeft behoorlijk haar partij meegeblazen. Een vierde uitdrukking luidt „Abrahampje spelen”, d.w.z. halve waarheden vertellen. Ook deze uitdrukking achtte de heer Beernink niet op de CHJO van toepassing. Integendeel, ze zeg-

Mr. H. K. J. Beernink tijdens zijn toespraak in de ochtendvergadering.

gen het vaak „recht voor zijn raap”. Daar is niets op tegen als het maar eerlijk gebeurt. Verder memoreert de heer Beernink enkele zaken die in zijn CHJO-dagen politieke opschudding teweeg brachten, zoals de „nacht van Kersten” in 1925 rond de kwestie van het gezantschap bij de paus. Reeds in de jaren '27-'33 bespeurde hij bij de toenmalige bestuursleden van de CHJO neigingen van wat later de „Doorbraak” genoemd zou worden. In de CHJO waren drie typen groepen te onderscheiden: 1. de studiegroepen, die zich voornamelijk bezighielden met de beginselen voor de christelijke politiek. 2. De groepen waar het gezelligheidsmoment grote aandacht kreeg en waar minder aan studie gedaan werd (voornamelijk op het Friese platteland) en 3. de groepen die zich bezighielden met het voeren van propaganda voor de verkiezingen. Nadat de heer Beernink aldus de vooroorlogse periode belicht had, was het woord aan mr. T. Rademaker om iets te vertellen uit de periode kort na de oorlog. De heer Rademaker had een duik genomen in de koffer waarin hij zijn archief bewaart. Daaruit was een brief tevoorschijn gekomen met nogal forse kritiek op de radiotoespraak, die hij in 1953 gehouden had. Men was inderdaad vaak wat non-conformistisch in zijn FCHJG-tijd (want dat was de naam van de CHJO toen: Federatie van Christelijk-Historische Jongeren Groepen). De heer Rademaker bewaart goede herinneringen aan deze tijd, men ervoer de FCHJG als een grote familie. In het éénwordingsproces van de christelijke politieke partijen is het goed dat er een CHJO is om de Christelijk-Historische gedachte door te geven in CDA, respectievelijk CDJA. De heer Rademaker gaf een schets van het reilen en zeilen van de organisatie in zijn

Mr. T. Rademaker houdt zijn toespraak.

tijd. Er werden conferenties en toogdagen georganiseerd. Er werd zelfs een eigen conferentieoord, „t Trefpunt”, gesticht. Ook „De Jonge Nederlander” mocht er zijn. Vaak hadden de ringen ook een eigen orgaan. Er waren ook schaduwzijden: het werk werd vaak door weinigen gedaan, op 300 uitnodigingen kwamen eens 7 reacties. De contacten met de ouderen waren niet altijd even stimulerend. Een groot bezwaar achtte de heer Rademaker dat hij achteraf bezien moest vaststellen dat de FCHJG in die tijd te weinig zelfstandig positie bepaald heeft. Daarom juicht hij het bijzonder toe dat er nu een commissie als de euthanasiecommissie geïnstalleerd is.

PROBLEMEN

Vervolgens schetste de heer Rademaker enige problemen uit de jaren '50.

a. De samenwerking met de andere confessionele organisaties. Men werd hierbij te zeer gevoed vanuit het vooroorlogse denken. Breed werden de accent-verschillen tussen ARP en CHU uitgemeten. Waarom brak opeens aan de basis de christen-democratische gedachte door? Was dat de inspiratie van Steenkamp? Of zag men in dat het om de grote lijn gaat en niet om accentverschillen?

b. De „doorbraak”. Achteraf geredeneerd werd er teveel aandacht besteed aan de vraag „Waarom een confessionele partij?” en te weinig aan politieke standpuntbepaling gedaan. Daarom is het goed dat het CDA nu duidelijk politieke positie kiest in „Niet bij brood alleen”.

c. De kwestie Indonesië. Dit gaf spanningen in de eigen gelederen, omdat velen zich niet in de nieuwe verhoudingen konden vinden. De Federatie heeft aan de discussie het hare bijgedragen.

d. De nasleep van de Indonesië-kwestie en van de Tweede Wereldoorlog. Het repatrianten-probleem is, als men denkt aan de grote culturele verschillen, redelijk goed verlopen. Tevens was er een geweldige stroom emigranten uit Nederland. Toch bloeide de economie geweldig op. Daarop kwam de mechanisatie, de invloed van de computer nam toe en het gevolg was toenemende werkloosheid. Zo ging de koffer weer dicht. De heer Rademaker besloot met de CHJO op te wekken de problemen van nu onder ogen te zien.

Daarna was het woord aan onze vice-voorzitter, Jan van den Assem. Hij wijdde enkele woorden aan de door hem geschreven brochure „Vijftig kilometerpaaltjes CHJO”. Hij preees voornamelijk de foto's erin aan en gaf de tekst als huiswerk mee, zich aldus een typische leraar betonend. Vervolgens overhandigde hij het eerste exemplaar aan de voorzitter van de CHU, dr. Van Leeuwen.

POSITIEF

Vervolgens hield de voorzitter van de CHJO, Peter Heukels, zijn rede. Sprekend over het regeerakkoord met de VVD zei de voorzitter daarin ook veel positieve punten te bespeuren. Het gesloten akkoord ligt waarschijnlijk dicht bij het CDA-programma dan het regeerakkoord met de PvdA. Het CDA zal herkenbaar moeten zijn in het nieuwe kabinet. Voorzitter betreurt dat de CDA-fractie niet eensgezind naar buiten treedt. Als een schaduw blijft het akkoord met de PvdA boven het akkoord met de VVD hangen. Dit brengt verzwaaring van de onderhandelingen met zich. Zes maanden onderhandelen brachten geen kabinet. De deur naar de PvdA is daarmee dicht. De voorzitter deed een

klemmend beroep op de Tweede-Kamerfractie van het CDA om eensgezind het nu begonnen karwei te klaren en er voor te zorgen dat Nederland snel een parlementair meerderheidskabinet krijgt, waarin de CDA-idealen zowel in programma als in personele bezetting herkenbaar doorklinken.

DUIDELIJK

Na deze rede was er gelegenheid gelukwensen aan de 50-jarige aan te bieden. Als eerste maakte dr. Van Leeuwen van deze gelegenheid gebruik. De CHJO is een instelling geweest die zich 50 jaar lang duidelijk gepresenteerd heeft, merkte de heer Van Leeuwen op. „Met Peter gaat het beter”. In de CH-kringen zijn er veel mensen die hun politieke training in de CHJO ontvangen hebben. Toch wilde de heer Van Leeuwen de CHJO niet nog eens 50 jaar toewensen. Het CDJA is symbolisch: CD-ja!

Moeilijk is het éne CDA wel gezien de verdeeldheid in de CDA-fractie. Toch moeten we hierbij wel zinnig blijven. Door de media wordt gesuggereerd dat de messen op tafel zijn bij het CDA. Dit is bepaald niet waar. Ook doet men het voorkomen alsof het programma dat van Van Agt met Wiegel ontworpen heeft ver zou afstaan van het CDA-programma. De heer Van Leeuwen, zelf nauw betrokken geweest bij de opstelling van het CDA-programma, is echter van mening dat het ontwerp-akkoord met de VVD veel dichter bij het CDA-programma ligt dan het akkoord met de PvdA. Op het ontwerp-akkoord met de VVD zijn misschien 20 essentiële amendementen. We moeten ons niet laten verleiden door het zo vaak vermelde getal van 100. Vaak betreffen de amendementen alleen maar kwesties van punten en komma's. De heer Van Leeuwen zei er voorstander van te zijn dat er eerst onderhandeld wordt met de VVD. Ook hij vond dat er eerst onderhandeld moest worden met de grootste partij, maar de deuren zijn een aantal malen dichtgeslagen. De wil tot samenwerking was duidelijk niet aanwezig. Daarom moeten we nu verdergaan met de VVD.

„In deze tijd heeft de fractie en de fractieleider de steun nodig van uw jongerenorganisatie”, aldus de heer Van Leeuwen.

VERBONDENHEID

Vervolgens was het woord aan mevrouw Joke van der Mei, die sprak namens de Centrale van Christelijk-Historische Vrouwen.

Er is altijd een gevoel van verbondenheid geweest tussen de Centrale en de CHJO: beide hebben ze geen meerderheid, geen geld en weinig man- of vrouwkracht. Toen 's ochtends het bestuur achter de tafel plaatsnam, had ze zich afgevraagd: Is politiek dan toch een mannenzaak? In de tijd toen mevrouw Van der Mei lid was van de CHJO heerste de gedachte dat straks een aparte vrouwenorganisatie niet meer nodig was. Toch bleek steeds weer dat vrouwen zich apart moesten organiseren. Een jongerenorganisatie zal er in het jaar 2000 als CDJA nog wel zijn, maar als vrouwen hopen we in het jaar 2000 toch geen aparte organisatie meer nodig te hebben, aldus mevrouw Van der Mei. Ze kondigt aan een bedrag te zullen overhandigen, maar daar is het verzoek bijgevoegd dat de CHJO over alle ontwikkelingen in de laatste tijd naar buiten zat treden. Na haar toespraak overhandigt ze dan een gift aan de CHJO namens de Centrale.

MOTIE

Het bleek dat de CHJO onmiddellijk aan het verzoek van de CHU-voorzitter gevolg kon geven, getuige de verklaring die aan de vergadering werd voorgelegd. De verklaring luidde:

De CHJO, ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan bijeen te Amersfoort constaterende:

- dat de onderhandelingen met de PvdA zijn vastgelopen.
- dat er nu besprekingen met de VVD worden gevoerd die hebben geleid tot een concept-regeerprogramma overwegende dat een combinatie met de PvdA op gelijkwaardige basis op dit moment niet tot de mogelijkheden blijkt te behoren

SPREEKT HAAR VERTROUWEN UIT IN Van Agt en de Tweede Kamerfractie van

het CDA vraagt de fractie met klem op korte termijn een parlementair meerderheidskabinet te vormen, waarin de doelstellingen van het CDA-programma duidelijk tot hun recht komen.

Deze verklaring, mede ondertekend door de KVPJO, werd na enige discussie met meerderheid van stemmen aanvaard. Nadat de inleiders, de heren Beernink en Rademaker, door de voorzitter bedankt waren en hun elk een boekenbon was overhandigd, werd de ochtendvergadering gesloten.

Na de lunch werd de middagvergadering geopend door de voorzitter van de buitenlandcommissie van de CHJO, Gerrit Goedhart. Er werd een film vertoond, ter beschikking gesteld door de Europese Gemeenschappen.

Na deze film sprak dr. R. J. H. Krusinga, en hij begon met zijn gelukwensen uit te spreken aan het adres van de 50-jarige CHJO. Hij wenste haar een goede volgende 50 jaar, „als u begrijpt wat ik bedoel”. Sprekend over de toekomst van Europa merkte hij op dat vele hoofdsteden te typeren zijn als protocollaire schijnbeslissingscentra. De werkelijke beslissingen, zeker in financieel-economisch vlak worden op Europees niveau genomen. (Denk bijvoorbeeld aan het complex werkloosheidsprobleem). De toekomst van Europa mag niet alleen worden bepaald door financieel-economische overwegingen, maar zal moeten worden bepaald door een nieuwe bezieling van meer dan materieel karakter, een bezieling zoals die ook na 1945 over Europa spoelde. Ook de beslissing over de uitbreiding van de EEG is een politieke beslissing (Spanje en Portugal).

De grote problemen als inflatie en werkloosheid kunnen slechts op continentaal of zelfs mondiaal niveau worden opgelost. Daarom is het zo goed contact en overleg met de Derde Wereld te hebben.

NIET OVERAL

Sprekend over het program van de Europese Volkspartij merkte dr. Krusinga op dat de Nederlandse christen-democraten niet overal hun zin gekregen hebben, net zo min als elk van de drie christen-democratische partijen in Nederland dat gekregen heeft bij de opstelling van het CDA-program. Toch is de invloed van de Nederlandse christen-democraten duidelijk aanwezig in het program van de EVP.

Toch zijn er nog wel wensen, met name ten aanzien van:

- a. de ontwikkelingshulp en -samenwerking
- b. de functie van het Evangelie in het program
- c. de dienende functie van de overheid
- d. de dienende functie van de economie ten opzichte van de onafhankelijke positie van de mens.
- e. de noodzaak dat de mens zijn verantwoordelijkheid tegenover God kan beleven.
- f. de mensenrechten, in die zin dat ze ook betekenen: vrijheid van religie. Dit betekent ook: vrijheid voor de kerk om haar functie waar te kunnen maken en vrijheid voor de ouders om hun doopbelofte na te komen.

De resultaten die de Nederlandse christen-democraten in de opstelling van het program behaald hebben zijn niet gering, maar ook nog niet voldoende. Wel

Drs. J. van den Assem (links) overhandigt de voorzitter van de Unie, dr. L. M. van Leeuwen, het eerste exemplaar van de brochure „Vijftig kilometerpaaltjes CHJO”.

Briefwisseling PvdA-CDA:

„Hartgrondige afschuw van elke vorm van terrorisme

In de afgelopen weken heeft er een briefwisseling plaatsgevonden tussen het partijbestuur van de PvdA en het CDA-bestuur. Het onderwerp was de houding ten opzichte van het terrorisme. De briefwisseling begon met de onderstaande brief van het partijbestuur van de PvdA, welke de vorm had van een open brief.

AAN HET DAGELIJKS BESTUUR VAN HET CDA

Zonder enige twijfel is men ook in uw kring op de hoogte van de discussie in de Bondsrepubliek over de maatregelen die genomen worden ter bestrijding van diverse vormen van terrorisme.

In die discussie is een aantal elementen naar voren gekomen, die het Dagelijks Bestuur van de Partij van de Arbeid, ongeacht onze absolute en hartgrondige veroordeling van het terrorisme, verontrust hebben. Dat geldt ten aanzien van de campagne die door delen van de Duitse pers gevoerd wordt, op een uitzonderlijk demagogische en onge-rechtvaardige wijze, tegen schrijvers en intellectuelen. Met veel genoegen hebben wij gezien dat zowel de Bondsprezident als de Bondskanselier tegen deze hetze stelling heeft genomen. Een ander element dat ons in toenemende mate verontrust, zijn de opvattingen die met name een aantal leiders van de CDU/CSU uitmenen m.b.t. de inperking van verschillende democratische vrijheden. Daarnaast moeten wij helaas ook vaststellen, dat door de CDU/CSU een hetze wordt gevoerd - overigens niet van recente datum - die er op neerkomt dat al diegenen die zich progressief opstellen, worden geïdentificeerd met allerlei in hun ogen verwerpelijke politieke stromingen.

Daarbij wordt het grofste taalgebruik niet geschuwd. Het Dagelijks Bestuur van de Partij van de Arbeid is van mening dat de CDU/CSU een weg opgaat, die zeer verontrustend is en een bedreiging vormt voor een democratisch en tolerant politiek klimaat in de Bondsrepubliek.

De Partij van de Arbeid voert met haar zusterpartij de SPD een dialoog over de ontwikkelingen in de Bondsrepubliek, omdat het naar onze mening om meer gaat dan een puur nationale zorg van onze partijenoten in de Bondsrepubliek. Wij moeten u zeggen dat het ons teleurgesteld heeft dat er van de zijde van het CDA tot nu toe geen - althans voor ons merkbare - stellingname is geweest ten opzichte van de CDU/CSU. Wij menen dat daarvoor alle redenen zijn, te meer daar u met de CDU/CSU

verenigd bent in een fractie in het Europees Parlement en u ook met deze partij samenwerkt in de Wereld Unie van Christendemocraten. Wij vragen u daarom door middel van deze brief, uw positie te bepalen met betrekking tot de rol van de CDU/CSU in de BRD en deze partij duidelijk te maken dat ook het CDA verontrust is over haar zusterpartij en bereid is met haar een kritische dialoog aan te gaan.

het partijbestuur PvdA

ANTWOORD

Het bestuur van het CDA beantwoordde de brief van de PvdA als volgt:

Geacht bestuur,

In antwoord op uw brief van 10 oktober jl., waarvan ons bestuur niet zonder enige verwondering heeft kennis genomen, zouden wij het volgende willen opmerken. Elke nationale partij, die lid is van een internationale politieke partij of politieke stroming, stelt van tijd tot tijd vast dat zij het niet eens kan zijn met bepaalde standpunten van één harer zusterpartijen. Zij geeft zich er daarbij rekenschap van dat zij de eigen politieke en maatschappelijke omstandigheden van een ander land en een andere partij minstens moet respecteren. Dat is trouwens ook de PvdA welbekend. In geval van duidelijk meningsverschil zijn verschillende wegen te bewandelen. Openbare distantiëring of kritiek is niet de eerste. Dat is de PvdA eveneens welbekend.

Wij zullen dan ook niet nalaten om - zoals in het verleden in verschillende bilaterale contacten reeds gebeurde - ook aan onze zusterpartijen in de Bondsrepubliek te kennen te geven dat wij het op grond van onze gemeenschappelijke christen-democratische opvattingen met bepaalde politieke stellingnamen van hen niet eens kunnen zijn.

Daarnaast mag de vraag gesteld worden of u van het CDA niet meer meent te moeten eisen dan uzelf van uw eigen partij verlangt. Immers, indien wij dezelfde behoeften zouden hebben om ons met uw mogelijkheden bezig te houden als waarvan u blijk geeft zich bezig te willen houden met onze aangelegenheden, zouden wij met minstens evenveel grond de volgende vragen aan u kunnen voorleggen.

a. De leider van de Franse socialistische

partij, Mitterand, heeft verleden jaar in zijn partij een comité opgericht voor de controle van de toepassing van het fameuze „Berufsverbot” in de Bondsrepubliek. Kort daarna bracht hij met een delegatie van zijn partij een officieel bezoek aan de Hongaarse Communistische Partij in Budapest. Aan het einde van dit bezoek werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven waarin beide partijen beloven voor de erkenning van de democratische beginselen in de wereld op te komen. In uw gedachtengang zou onze vraag derhalve geweest kunnen zijn: heeft de PvdA bij de heer Mitterand geïnformeerd waarom hij in Budapest niet geprotesteerd heeft tegen de agressie, gericht tegen communisten (groep Hegedus e.a.), socialisten en christenen en hoe hij de democratie tesamen met een totalitaire partij (geen euro-communistische partij) wil dienen.

b. In de Labour-party en in het bijzonder op haar laatste congres werd door een groot en belangrijk gedeelte van de Engelse socialistenaudrukkelijk tegen de EG positie gekozen. Het grote gevaar bestaat dat de Engelse regering onder deze druk haar engagement voor de EG (uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Parlement) aanzienlijk afremt. U uw eigen verantwoordelijkheid toekennend hebben wij u niet gevraagd wat de PvdA hieraan in het openbaar gedaan heeft.

c. De Wereldunie van Christen-Democraten heeft de heer Brandt als voorzitter van de Socialistische Internationale en de voorzitter van de Liberale Internationale uitgenodigd gemeenschappelijk een actie te voeren voor de erkenning van de mensenrechten in de gehele wereld. De liberalen hebben ingestemd, de socialistische internationale heeft geweigerd - op voorstel van Mitterand. Brandt heeft dit onlangs (in een artikel in „Die Zeit”) meegedeeld en duidelijk betruerd.

U in uw eigen verantwoordelijkheid latend hebben wij de PvdA niet gevraagd bij de heer Mitterand stappen te ondernemen om een belangrijke gemeenschappelijke actie van alle democraten niet te doen torpederen.

Er mag geen twijfel over bestaan dat zowel de Nederlandse christen-democraten als alle Europese christen-democraten (zie verklaring Politiek Bureau EVP dd. 19 oktober 1977) een hartgrondige afschuw hebben van elke vorm van terrorisme, waar door wie en tegen wie ook bedreven. Op welke wijze een democratische samenleving zich daartegen kan en dient te verdedigen zal veel studie en nationaal en internationaal overleg vragen.

Dat bij het nemen van maatregelen de uiterste waakzaamheid is geboden om te voorkomen dat - om de democratisch verworven vrijheden te verdedigen - die vrijheden structureel worden ingeperkt behoeft geen betoog.

Een ieder die er blijk van geeft met dit gegeven al te gemakkelijk om te springen verdient kritiek langs de daarvoor meest geëigende wegen, die aan u minstens zo

Christelijk Historisch weekblad DE NEDERLANDER

REDAKTIE:

Dr. K. de Vries, voorzitter; Mevrouw H. Tegelaar-Boonacker; A. Buntsma; Wm. C. de Kruijf; D. Rebel; Drs. H. van Spanning; Drs. G. van Leyenhorst en Egbert Bluemink.

EINDREDAKTIE:

H. Lokkerbol.

VASTE MEDEWERKERS:

Mevrouw J. Algra-Feddema; Dr. E. Bleumink; Drs. A. J. van Dulst; Prof. Dr. J. W. van Hulst; Ds. A. de Haan.

REDAKTIE-ADRES:

Postbus 33822, 2503BC - 's Gravenhage.

ADMINISTRATIE-ADRES:

(abbonementen, adresveranderingen voor het CH-weekblad „de Nederlander” en advertenties): Van Deventerlaan 49, Voorburg, tel. (uitsluitend overdag): (070) 861529.

Adresveranderingen voor het ledenbestand en het ledencontactblad „de Nederlander” te zenden aan: Bureau CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Telefoon (070) 244516.

Abbonementsprijs f 25,- per jaar, vooruit te voldoen op postrekening 70154, Voorburg, t.n.v. Stichting Uniepers.

Druk: B.D.U. B.V., Barneveld. Postbus 67. Telefoon (03420) 6141.

UNIEBUREAU

HET BUREAU VAN DE CHR. HIST. UNIE, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage is telefonisch te bereiken onder nummer 070-244516*

Kantooruren van maandag t/m vrijdag 08.30 v.m. tot 16.45 n.m. Het telefoonnummer van de Savornin Lohmanstichting is: 070-246791.

bekend behoren te zijn als aan ons. De hand en de eigen boezem horen nog steeds bij elkaar.

Aldus de tussen PvdA en CDA gewisselde brieven.

H.L.

Vorster's verkiezingsoverwinning

door: mr. J. S. L. Gualtherie van Weezel, lid Tweede Kamer voor het CDA

Terwijl ik dit artikel op vrijdag 2 december neerschrijf, hangt er over het gehele Binnenhof een gelaten rust. De rook van met name Anti-Revolutionaire kruitdampen lijkt wat opgetrokken te zijn. Achter stevig gesloten deuren schijnt de laatste hand te worden gelegd aan wat wij mogen hopen een zo goed mogelijk doortimmerd kabinet. Wanneer deze editie van De Nederlander in uw bus valt weet u al veel meer, misschien wel alles van wat de uitkomst van een en ander zal zijn. Derhalve voor dit nummer enige aandacht mijnerzijds voor de recente parlementaire verkiezingen in Zuid-Afrika, die mede van belang zullen zijn voor de houding van een nieuwe Nederlandse regering ten aanzien van dit land.

OPPOSITIE

De traditionele voornamelijk Engelstalige oppositie heeft op spectaculaire wijze het onderspit gedolven. De restanten van wat zich eens oppositie noemde, heeft zich verschanst in de Vooruitstrevende Federale Partij welke voor een hopeloze taak is komen te staan om de onlustgevoelens jegens de huidige regering op parlementaire wijze nog langer te vertolken.

Een weinig opwekkend uitzicht voor het anders denkend blank Zuid-Afrika. Als een verrassing is deze uitslag evenwel niet gekomen, omdat de oppositie de rekening heeft gepresenteerd gekregen voor een gebrek aan voldoende alternatief voor het apartheidsbeleid. Veel te veel is men in

deze kring blijven steken in vage denkbeelden over een niet raciale samenleving, waarin de blanke suprematie toch zou moeten worden gehandhaafd. Hiermede wordt bevestigd, dat het overgrote deel der blanken ervan overtuigd is, dat het de leiding van het land niet of nog niet kan overlaten aan de grote niet-blanke meerderheid: 18 miljoen negers, 2 1/2 miljoen kleurlingen en een half miljoen Aziaten. Immers de Federale Partij die nog het dichtst bij de gematigde niet-blanke Zuidafrikaan staat is van oordeel dat het door haar bepleite gekwalificeerde kiesrecht weliswaar uiteindelijk tot een meerderheidsbewind moet leiden, maar dat tegelijkertijd de overheersende positie van welke raciale groepering dan ook, wordt afgewezen. Opvallend is dat ditmaal de historisch gegroeide tegenstelling tussen Engels- en Afrikaanstalige blanken geen rol gespeeld heeft. Integendeel, de indruk wordt gevestigd dat gebeurtenissen van de laatste tijd de groeperingen die elkaar van oudsher naar het leven hebben gestaan, op een hoop heeft gejaagd. Met succes werd door de Zuidafrikaanse premier het schrikbeeld opgeroepen van een alternatief dat voor onmiddellijke invoering van het algemene kiesrecht is en de communisten in de kaart zou willen spelen. Bovendien wist de Zuidafrikaanse eerste minister zich gesteund door het feit, dat de westerse wereld ten aanzien van Zuid-Afrika niet op een lijn te brengen is.

Zo werd door het merendeel van de EEG-landen in Brussel onlangs de door Nederland bepleite stringente maatregelen ten aanzien van Zuid-Afrika op economisch gebied van de hand gewezen, waardoor niet zo zeer de positie van Vorster versterkt werd als wel de geloofwaardigheid van de westerse wereld aange-tast. Het gevoel dat het allemaal niet zo'n vaart zal lopen alsmede deze monsterzege hebben de Zuidafrikaanse premier in zijn gedachten gesterkt dat zijn politiek de enige juiste is.

MONSTERZEGE

Het zijn deze aspecten die bepaald niet tot optimisme stemmen. Blank Zuid-Afrika is in feite één-partij staat geworden en verschilt daardoor in de praktijk weinig van het merendeel der staten elders op het Afrikaanse continent. Meer dan een spreekbuisfunctie in een parlement dat nadrukkelijker dan ooit in het bestaan van een nationale partij van Vorster, Kruger, Mulder en Botha wordt gedomineerd zit er thans voor de oppositie nauwelijks in. De indruk bestaat zelfs dat de kiezers Vorster een mandaat hebben gegeven om verder te gaan naar een stelsel met een sterk presidentiële inslag. Weliswaar is het verder de bedoeling dat er in Zuid-Afrika een parlement van blanken, kleurlingen en Aziaten zal komen maar ook in deze optiek zal de verdeelsleutel dusdanig zijn dat de blanken voor zaken,

die direct het landsbelang treffen, het laatste woord zullen hebben.

Het wegvallen van een daadwerkelijke oppositie betekent in feite de opheffing van de parlementaire waakhondfunctie. Veel meer dan ooit te voren zal thans actie gevoerd worden door buiten-parlementaire groeperingen. Met deze situatie voor ogen zullen wij in de westerse wereld nog meer dan ooit te voren ons moeten afvragen wat wij kunnen doen om de Zuidafrikaanse regering alsnog tot andere inzichten te brengen. Sympatisanten van het apartheidsbeleid redeneren dat Vorster met zijn versterkte positie thans de mogelijkheid krijgt impopulaire maatregelen te treffen. Een dergelijke voorstelling van zaken zou misschien nog een beetje hoop voor de toekomst bieden, maar vooralsnog lijkt het dat blank Zuid-Afrika juist voor het tegenovergestelde, d.w.z. voor een zeer behoudende koers heeft gekozen.

In ieder geval zal het er ons thans meer dan ooit om te doen moeten zijn wegen te vinden om de gematigde elementen ten volle in de wereldpers aan het woord te laten. Eerder reeds schreef ik, dat het gevaar dreigt dat een al te rigoureuze aanpak van Zuid-Afrika tot een nieuwe fase in dit land kan leiden, d.w.z. dat de Zuidafrikaanse regering zich mogelijk oproepen zal zien de hele pers blijvend de mond te snoeren. Op grond van de uitslag van de laatste verkiezingen ontkomt men niet aan de indruk dat het overgrote deel der blanken in Zuid-Afrika als één man achter hun Calvinistische leider en de politiek van de Nasionale Partij is komen te staan en daarmee het blank bastion tot in de loopgraven verdedigen zal.

Hans Gualtherie van Weezel.

Jaarverslag CDA

Afsluiting van een periode

Op het CDA-congres 1977, dat zaterdag 10 december aanstaande te Amsterdam gehouden wordt, komt ondermeer aan de orde de goedkeuring van het jaarverslag van het CDA. Dit verslag beslaat de periode van 1 augustus 1976 tot en met 31 juli 1977. Aan het jaarverslag is het onderstaande ontleend.

De activiteiten van het CDA in 1976-1977 hebben vooral in het teken gestaan van de voorbereidingen op en het voeren van de campagne voor de Kamerverkiezingen, die op 25 mei 1977 hebben plaatsgevonden. Deze sterk arbeidsintensieve bezigheid heeft zeer velen, van basis tot top, voor het CDA in beweging gebracht. Het was voor het eerst dat het CDA aan Kamerverkiezingen deelnam, het was ook voor het eerst, dat op zo grote schaal christendemocraten van verschillende origine aan het eenwordingsproces van het CDA concreet gestalte konden geven. De resultaten, zowel op inhoudelijk als organisatorisch terrein, maken duidelijk, dat het CDA, ofschoon er nog veel werk te wachten staat, een hoopvolle toekomst tegemoet gaat. Het jaar 1976-1977, waarvan als hoogtepunten kunnen worden genoemd de beslissing over het uitkomen met één lijst d.d. 25 september 1976, het Congres van 10 en 11 december 1976 en uiteraard de verkiezingen van 25 mei 1977, vormt in zekere zin de afsluiting van een periode. De verkiezing van een sterke christendemocratische Tweede-Kamerfractie, welks leden een duidelijk christendemocratisch politiek program in hun tas, maar ook in hun hoofd hebben, is immers een jarenlang gekoesterde wens geweest. Thans is dit een feit, waarvan we enerzijds met voldoende kunnen kennismaken, maar dat anderzijds ons voor nieuwe uitdagingen plaatst.

Allereerst uiteraard de fractie zelf, die de zware verantwoordelijkheid draagt het geschonken vertrouwen waar te maken. Maar ook het CDA zelf moet verder. We zijn immers op weg naar volledige politieke en organisatorische eenwording. In de verslagperiode kon worden geconstateerd, dat de verkiezingsactiviteiten ook duidelijk hun effect hebben gehad op de opbouw van de federatieve organisatiestructuur in regio en gemeente. Een ontwikkeling die zich in het licht van de komende Staten- en Raadsverkiezingen sterk zal voortzetten. Tegelijkertijd is er de langere termijnplanning noodzakelijk. Meteen na de verkiezingen is men begonnen met de voorbereiding van de discussie en de besluitvorming over de verdere stappen die op de weg naar de eenwording moeten worden gezet. Welke streefdatum houden we aan voor fusie en hoe ziet het planningsmodel eruit om zover te komen! Daarover zal het in de komende periode gaan.

VERKIEZINGEN

Voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse christen-democratie werd aan Kamerverkiezingen deelgenomen met één gemeenschappelijke lijst, één program en met één lijstadviseur. Voor het eerst ook stond men voor de opgave één gezamenlijke verkiezingscampagne te voeren.

De verantwoordelijkheid voor de te voeren campagne berustte uiteindelijk bij het Algemeen Bestuur van het CDA. Het Algemeen Bestuur delegerde deze bevoegdheid aan het Dagelijks Bestuur. De feitelijke technisch-organisatorische

leiding van de campagne werd vervolgens in handen gelegd van het Centraal Verkiezingscomité (CVC).

Met betrekking tot de hoofdpunten van beleid koppelde de CVC terug op het Dagelijks Bestuur, terwijl ook de beslissingen inzake de politiek inhoudelijke vragen door het Dagelijks Bestuur werden genomen. Er was geen sprake van een campagneleider. Het CVC functioneerde als collectief. Het CVC, dat in totaal 52 keer heeft vergaderd, begon op 10 mei 1976 met de voorbereidende werkzaamheden, onder het voorbehoud dat de in september daarop te nemen beslissingen met betrekking tot de ene lijst positief zouden uitvallen.

Het CVC stond voor de taak een organisatorische structuur op te bouwen voor het voeren van een landelijke campagne. Daartoe werden in alle Kamerkringen regionale campagneteams van de grond gebracht, terwijl het streven er ook op was gericht in iedere gemeente een gemeentelijk verkiezingsteam te doen formeren. Als communicatielijn tussen het CVC en de regionale campagneteams werd de Landelijke Verkiezingsraad ingesteld, waarmee op gezette wekeinden de hoofdlijnen van het campagnebeleid werden doorgesproken, veelal ook in aanwezigheid van de lijsttrekker.

Ter behartiging van de meer specifieke taken in het kader van de verkiezingscampagne stelde het CVC een groot aantal stafwerkgroepen in, waarvan één der leden van het CVC als voorzitter optrad.

Als verkiezingsmotto werd gekozen voor de woorden „Samen verantwoordelijk”, welk motto in vrijwel alle publicaties was terug te vinden.

De inhoudelijke basis voor de campagne was uiteraard het verkiezingsprogram „Niet bij brood alleen”. Vervolgens werden een aantal onderwerpen uitgekozen als in de campagne te accentueren themata: werkgelegenheidsproblematiek, inflatie, defensie/veiligheid, de onderneming, het inkomensbeleid, gezin en samenleving, ontwikkelingshulp en onderwijs. Gegeven de moeilijk werkende federatieve structuur van het CDA kan worden geconstateerd dat de campagne organisatorisch gesproken uitstekend is doorlopen. Er is door zeer veel mensen zeer veel werk verzet, en ondanks het feit dat op dit punt de campagne nog kritisch zal moeten worden geëvalueerd, mag zeker worden vastgesteld, dat de organisatie van de campagne duidelijk perspectieven biedt voor de toekomst.

Politiek inhoudelijk gesproken lag één en ander duidelijk moeilijker. Enerzijds is het onvoldoende gelukt te komen tot functionerende overlegstructuren, anderzijds bleek het op een aantal punten erg moeilijk de pluriformiteit van het CDA genoegzaam binnen één bedding te brengen. Bij de evaluatie van de campagne zal dit grondig moeten worden geanalyseerd.

Het geheel overziende en de moeilijke startpositie in aanmerking nemende, mag het resultaat van de verkiezingen, 49 zetels, zeker bevredigend worden genoemd. Tegelijkertijd is er alle aanleiding uit de opgedane ervaringen de nodige lering te trekken.

ALGEMEEN BESTUUR

Het Algemeen Bestuur heeft in de verslagperiode 10 maal vergaderd. Op de vergadering van 20 augustus 1976 werd vooral ge-

discussieerd over de vraag of het CDA bereid zou kunnen zijn om vóór de Tweede-Kamerverkiezingen een intentieverklaring af te geven omtrent de gewenste kabinets-samenstelling na de verkiezingen, en zo ja, op welke condities.

Het positieve antwoord van het Algemeen Bestuur is in een persverklaring neergelegd.

De vergadering van 6 september 1976 was primair gewijd aan de behandeling van het jaarlijks rapport van de Permanente Program Advies Commissie en het daarover te geven oordeel van het Algemeen Bestuur.

De vergadering van 22 oktober 1976 stelde de pre-adviezen vast voor de amendementen, die op het ontwerp-verkiezingsprogram waren ingediend, terwijl op 1 november 1976 de financiële verantwoording van het verkiezingsprogram werd geformuleerd.

De vergadering van 23 november 1976 hield zich vooral bezig met de actuele discussie rondom de minister van Justitie.

Op 11 februari 1977 heeft het Algemeen Bestuur een aantal belangrijke organisatorische beslissingen genomen, o.a. met betrekking tot de samenstelling van het Congres en de financiering van het CDA.

Op 11 maart 1977 zijn de door de Kamerkandidaten ingediende gravamina op het program besproken, terwijl voorts werd geconstateerd dat de Congresresolutie van de Partij van de Arbeid het het CDA onmogelijk maakte om een intentieverklaring af te geven als bedoeld op de vergadering van 20 augustus 1976.

De vergadering van 24 maart 1977 werd geheel besteed aan het bespreken van de ontstane kabinetcrisis, terwijl op 15 april de verkiezingscampagne hoofdmoot van de agenda was.

Op 7 juni 1977 heeft het Algemeen Bestuur van gedachten gewisseld over de gevoerde verkiezingscampagne, de verkiezingsuitslag en de consequenties daarvan, terwijl op 19 juli 1977 de formatieopgingen het voornaamste onderwerp van gesprek vormden, waarbij het Algemeen Bestuur zich met het door de Tweede-Kamerfractie gevoerde beleid bleek te kunnen verenigen.

DAGELIJKS BESTUUR

Gedurende het jaar 1976-1977 heeft het Dagelijks Bestuur 24 maal vergaderd. Daarbij dient te worden aangetekend dat, behalve de lopende zaken van het CDA, vooral ook het politiek leiding geven aan de verkiezingscampagne veel tijd en aandacht heeft gevergd.

De samenstelling van het Dagelijks Bestuur was per 31 juli 1977 als volgt: prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp - voorzitter, H. A. de Boer, D. Corporaal, mev. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, mev. mr. E. A. Haars, mr. J. L. Janssen van Raay, A. J. Kaland, dr. D. Th. Kuiper, mev. mr. J. J. M. S. Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, mr. R. E. J. M. van den Toorn, W. J. Vergeer, mr. O. W. A. Baron van Verschuer, P. H. van Zeil, drs. R. Zijlstra.

Adviserende leden van het Dagelijks Bestuur zijn: mr. W. Aantjes, mr. A. A. M. van Agt, mr. F. A. Bibo, mr. J. G. H. Krajenbrink, dr. R. J. H. Krusinga.

CONGRES

Het Congres van het CDA d.d. 10 en 11 december 1976, dat wederom werd gehouden in het Nederlands Congresgebouw te

Den Haag, was een hoogtepunt in de verslagperiode. Het Congres stelde de definitieve tekst van het politiek program vast en bekrachtigde de aanwijzing van de heer mr. A. A. M. van Agt als lijsttrekker van het CDA. Op het Congres werd voorts het jaarlijks rapport van de PPAG en het daarover gegeven oordeel van het Algemeen Bestuur behandeld.

SECRETARIAAT

De groei van het CDA heeft ook in de verslagperiode weer geleid tot een sterke toename van de werkzaamheden op het landelijk secretariaat, dat is gevestigd in het pand van de dr. A. Kuypersstichting aan de dr. Kuypersstraat 3-5 te Den Haag. Dit heeft o.a. geleid tot de aanstelling van een administratief medewerkster met ingang van 1 september 1976 (speciaal belast met de ledenadministratie), terwijl voorts werd besloten over te gaan tot de aanstelling van een adjunct-secretaris. Ofschoon het niet de bedoeling kan zijn een afzonderlijk vierde secretariaat op te bouwen, moet toch de personele bezetting van het CDA-secretariaat, gezien de sterke groei der werkzaamheden in de huidige federatieve fase, als krap worden aangemerkt.

Per 31 juli 1977 zijn op het secretariaat werkzaam de heer mr. J. G. H. Krajenbrink, secretaris van het CDA, mev. J. A. Kroon-Omvlee, bureau-secretaresse, mej. P. J. A. van der Zande, administratief medewerkster, terwijl de heer mr. J. W. R. de Savornin Lohman als tijdelijk medewerker is aangesteld. Als boekhouder fungeert de heer A. van der Wees.

CDA IN REGIO EN GEMEENTE

De afgelopen verkiezingscampagne heeft een krachtige impuls gegeven tot de vorming van bestuurlijke CDA-verbanden in regio en gemeente.

De behandeling van de aanvragen om erkenning als officieel CDA-verband - waarmee het hierna te noemen Secretarissen-Overleg is belast - heeft in de verslagperiode ten gevolge van de vele verkiezingsactiviteiten weliswaar de nodige vertraging ondergaan, toch mag worden geconstateerd dat in deze periode in alle 18 Kamerkringen bestuurlijke CDA-verbanden zijn gaan functioneren c.q. van de grond komen, terwijl hetzelfde kan worden gezegd van ongeveer 300 gemeenten. Het is een ontwikkeling die zich met de verkiezingen van 1978 in het verschiet nog krachtig doorzet.

Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat er op gemeentelijk niveau ook nogal wat witte plekken zijn, terwijl voorts de federatieve organisatiestructuur ook nog wel de nodige ongemakken meebrengt. Enerzijds doet zich daarbij de uiteenlopende gaardheid van de respectievelijke regio's gelden, anderzijds is het ook de organisatiestructuur zelf die voor de nodige problemen zorgt. Om de organisatorische gang van zaken, zowel in de huidige federatieve fase alsook bij de ombouw daarvan tot een fusie, in de hand te kunnen houden, is een grote mate van zorgvuldigheid vereist ten aanzien van de vorming van CDA-verbanden en de in dat kader nog bestaande organisaties van ARP, CHU en KVP.

Aldus een deel van het jaarverslag van het CDA.

H. L.

Winst voor het CDA in Rotterdam

Onlangs zijn in de stad Rotterdam verkiezingen gehouden voor wijkraden/deelgemeenteraden in de stadswijken Prins Alexander (stadsdelen Ommoord, Alexanderpolder en Kralingseveer), IJsselmonde en Centrum-Noord. Het opkomstpercentage bij deze verkiezingen was gering en lag onder de 50 procent. In de drie wijken, boekte het CDA, vergeleken bij de Tweede Kamerverkiezingen op 25 mei jongstleden, winst.

Prins Alexander:		november 1977	
	mei 1977		
CDA	22 procent	25,5 procent	
PvdA	38,6	33,3	
VVD	22,1	24,3	

D'66	7,1	6,9
IJsselmonde:		
CDA	18,3	24,8
PvdA	55,5	45,3
VVD	10,8	10,8
Centrum-Noord:		
CDA	18,7	24,2
PvdA	36,7	48,2
VVD	16,8	15,4
D'66	6,2	4,7

Deze uitslagenpercentages zijn ontleend aan de verkiezingsdienst van het ANP. H. L.

CDA-kadercursus in provincie Utrecht

In de provincie Utrecht wordt een CDA-kadercursus georganiseerd. De eerste cursusbijeenkomst is reeds gehouden, maar deelnemers kunnen zich nog aanmelden. De overige bijeenkomsten zijn op:

Zaterdag 17 december: Onderwerp: Politieke stromingen. Ideologie van: socialisme-liberalisme. Grondslag CDA.

Zaterdag 7 januari 1978: Onderwerp: Het praktisch functioneren van de provincie in relatie tot de gemeenten. Rollenspel.

Zaterdag 14 januari: Onderwerp: Sociaal-economisch beleid (toegespitst op een actuele zaak). Rollenspel.

Zaterdag 28 januari: Onderwerp: Welzijnsbeleid; planning, par-

ticulier initiatief en vrijwilligerswerk.

Inlichtingen bij F. J. Dijkster, Postbus 106 te Maarssen.

Nieuwe ondervoorzitter CDA

De ondervoorzitter van het CDA, die destijds vanuit de ARP is voorgedragen, drs. R. Zijlstra, heeft de wens te kennen gegeven zijn functie thans neer te leggen. Het algemeen bestuur van het CDA heeft aan het CDA-congres als opvolger voorgesteld dr. S. Faber uit Hardegarijp, lid van de Tweede-Kamerfractie voor het CDA, lid van het dagelijks bestuur van de ARP en hoofdredacteur van het Fries Dagblad.

CDA-gemeente- en provincieprogram

Dragen van verantwoordelijkheid

Het dragen van verantwoordelijkheid, het bevorderen daarvan en het samenwerken met andere niet-christen-democratische partijen is geboden, gelet op de problemen die zich in gemeente en provincie voordoen. Samenwerking uiteraard niet tot elke prijs. In het gezamenlijk te voeren beleid dient het CDA zich te kunnen herkennen. In het gezamenlijk collegeprogram zal het CDA een reële programmatische invloed moeten hebben. De collegevorming in raden en staten dient te geschieden op grond van een program. Indien toch een college zonder program ontstaat is dat onverenigbaar met de onderliggende gedachte van het goed functioneren van onze lokale en provinciale democratie.

Dit zijn enkele punten uit het CDA-model gemeente- en provincieprogram, dat onlangs gereed kwam. Andere onderwerpen, welke in het model aan de orde komen, betreffen onder meer de minderheidsgroepen, het onderwijs, de persoonlijke levenssfeer, het energie- en grondstoffenbeleid, de ontwikkelingssamenwerking, de werkgelegenheid, de burger en het bestuur, de kleine kernen, de stadsvernieuwing, de volkshuisvesting en het verkeer en vervoer.

MINDERHEIDSGROEPEN

Er van uitgaande dat de thans aanwezige minderheden zich veelal blijvend in Nederland hebben gevestigd, dient elke betrokken gemeente en provincie een daarop gericht beleid te voeren. Dat betekent het opstellen van een sociaal integratieplan. Daarbij is nauwe samenwerking met de regionale consultants en maat-

schappelijk werkers dringend gewenst. Ook het plaatselijk particulier initiatief kan daarbij een belangrijke rol spelen. Er wordt voor gepleit om het Centraal Bureau Uitvoering Vestigingsbeleid Rijksgenoten een coördinatiebureau in te laten richten wat permanent de gemeenten ten dienste kan staan.

ONDERWIJS

Principiële bezwaren bestaan bij het CDA tegen de samenwerkingsschool, d.w.z. een school waar kinderen van ouders met verschillende, vaak elkaar uitsluitende levensovertuigingen, elkaar ontmoeten. De overheid behoort deze samenwerkingsschool dan ook niet te stimuleren. Wanneer een groep ouders echter meent wel voor een samenwerkingsschool te moeten kiezen en wanneer daarbij voldaan is aan de te stellen wettelijke eisen, dan behoort een dergelijke aanvraag uiteraard gehonoreerd te worden.

PERSOONLIJKE LEVENSSFEER

Persoonsgegevens dienen alleen gebruikt en zonodig geregistreerd te worden overeenkomstig het doel waarvoor zij nodig zijn. Het zogenaamde correctierecht van persoonlijke gegevens (d.w.z. het recht van de burger om zijn eigen gegevens te bekijken en zo nodig te corrigeren) dient veilig gesteld te worden. In afwachting van wettelijke regelingen dienen de gemeenten voldoende aandacht aan de privacy aspecten te wijden en zo nodig via een gemeentelijke verordening een en ander op voorhand veilig te stellen.

ENERGIE- EN GRONDSTOFFENBELEID

Het verdient aanbeveling om op provinciaal niveau te komen tot het stichten van zogenaamde recycling-fabrieken, die het huis- en industrievuil selecteren en in een aantal weer te gebruiken grondstoffen zoals papier en metaal scheiden. Hoewel het al dan niet toepassen van kernenergie een nationaal probleem is, worden een aantal gemeenten en provincies door de voorgenomen lokatie van kerncentrales hiermee eveneens geconfronteerd. Aan welke normen een eventuele vestigingsplaats moet voldoen is echter nog niet duidelijk. Een breed opgezette discussie tussen de deskundigen van rijk, provincies en gemeenten dient snel op gang te komen om genoemde normen vast te stellen.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Het verdient aanbeveling dat gemeenten, zo mogelijk in samenwerking met andere gemeenten, duurzaam contact zoeken met gemeenten in Derde Wereldlanden teneinde steun te verlenen bij het opzetten en ontwikkelen van lokale voorzieningen aldaar (bijvoorbeeld culturele, geneeskundige en onderwijsvoorzieningen). Genoemd kunnen worden die gemeenten aldaar, vanwaar veel gastarbeiders in gemeenten alhier zijn geconcentreerd.

WERKGELEGENHEID

De regionale ontwikkelingsmaatschappijen, waarin de provinciale en gemeentelijke overheden benevens het georganiseerde bedrijfsleven vertegenwoordigd moeten zijn, dienen actief door provincie en gemeente gesteund te worden, o.m. door toelevering van gegevens t.a.v. het bedrijfsleven. Deze ontwikkelingsmaatschappijen hebben vooral een taak - mede als verbindingsschakel met de ministeries van Economische Zaken en Sociale Zaken - in sociaal-economisch zwakke en in grensregio's. Zij dienen allen over hetzelfde instrumentarium en dezelfde bevoegdheden te beschikken.

BURGER EN BESTUUR

Om de inspraak zo effectief mogelijk te doen zijn worden spelregels opgesteld, zo mogelijk vast te leggen in een inspraakverordening. Daarin dient o.m. aan de orde te komen:

- dat inspraak deel uitmaakt van het totale besluitvormingsproces;
- in welke mate met de resultaten van inspraak rekening wordt gehouden;
- aan welk tijdschema alle betrokkenen gebonden zijn;
- met welke randvoorwaarden en keuzemogelijkheden rekening zal moeten worden gehouden;
- dat de resultaten van inspraak regelmatig met raad of staten (of een commissie daaruit) besproken worden.

KLEINE KERNEN

Voor de leefbaarheid van kleine kernen is het essentieel dat de verzorgingssituatie zoveel mogelijk gehandhaafd blijft. Dit is niet primair door het toelaten van groei te realiseren, maar daartoe dienen vooral in de kwijnende kernen andere, vervangende, met name financiële maatregelen te worden getroffen.

STADSVERNIEUWING

Steu maatregelen om te komen tot een goede regeling voor het opvangen van overbruggingsproblemen bij middenstand en andere bedrijven in stadsvernieuwingsgebieden zijn een essentieel onderdeel van het stedelijk vernieuwingsproces. Ook uit een oogpunt van bevordering van werkgelegenheid zal daarbij in de toekomst de minister van Economische Zaken een actieve rol moeten spelen.

VOLKSHUISVESTING

Alleen de overheid is verantwoordelijk voor de woning- en woonruimteverdeling. Het feitelijke toewijzingsbeleid geschiedt in overleg tussen overheid en woningcorporaties c.q. particuliere eigenaren. Wat betreft de woonruimteverdeling kan gedacht worden aan de volgende uitgangspunten:

- bij uitgifte van grond zal als ontbindende voorwaarde moeten worden opgenomen, dat de uitgegeven grond binnen een bepaalde termijn aan zijn bestemming moet beantwoorden; speculatie moet voorkomen c.q. bestreden worden;
- het zo nodig van toepassing laten verklaren van de Woonruimtetwet 1947 en de Woonruimtebeschikking 1974 (eis van economische en sociale gebondenheid, voorrang voor eigen inwoners, bevordering doorstroming);
- de verstrekking van gemeentegarantie beperken tot de groep van economisch zwakkeren;
- de bouw van koopwoningen stimuleren indien daarmee de doorstroming wordt bevorderd (daarbij ware een kettigbeding op te nemen, ook voor de volgende kopers, die ook bewoners moeten zijn);
- het instellen van woningtoewijzingscommissies, waarin het gemeentebestuur, de woningeigenaren en maatschappelijke groeperingen vertegenwoordigd zijn; daarmee wordt een zo objectief mogelijk verdeling van het woningbestand gewaarborgd.

VERKEER EN VERVOER

Iedere gemeente, ook de kleinere, stelt een verkeersveiligheidsplan op waarin voetgangers en (brom)fietsers een centrale plaats innemen:

- woon-schoolroutes;
- winkelroutes;
- aanleg van fietspaden en verkeersluwe routes.

Aldus een korte weergave van het CDA-model gemeente- en provincieprogram. Het modelprogramma is in brochurevorm verschenen. De prijs bedraagt f 6,50 inclusief verzendkosten. Het kan besteld worden via giro 604500, ten name van de Savornin Lohmanstichting te Den Haag.

H. L.

Mr. A. A. M. van Agt, de nieuwe premier

De financiën van het CDA

Op het op zaterdag 10 december te Amsterdam te houden CDA-congres komen ook de financiën aan de orde. De rekening

van baten en lasten geeft het volgende beeld:

	rekening 1976	begroting 1976	rekening 1975
	f	f	f
Baten			
contributie van leden	85.027	76.000	35.708
bijdrage ARP	101.931	78.785	50.998
bijdrage CHU	50.966	39.390	25.499
bijdrage KVP	140.155	108.325	70.122
ontvangen giften	1.246	1.000	33.500
opbrengst brochures	6.257	4.700	-
overige baten	3.832	-	-
tekort	-	3.700	-
	389.414	311.900	215.827
Lasten			
personeelskosten	159.936	142.000	110.800
huisvestingskosten	10.860	10.300	6.240
bureaunkosten	66.061	51.900	34.190
reis/vergaderkosten	55.037	50.900	27.182
interne/externe publiciteit	88.779	46.800	30.024
overige lasten	8.741	10.000	7.391
	389.414	311.900	215.827

Cor Kleisterlee:

Wat een mens

Schrijf eens een portret van Cor Kleisterlee, de secretaris van de CDA-fractie in de Tweede Kamer, maar alstublieft geen opsomming van al zijn politieke heldendaden van de afgelopen twintig jaar.

Met woorden van ongeveer gelijke strekking werd dit verzoek aan mij overgebracht. Nu is gewoonlijk portretten schrijven een wat vreugdeloze zaak. Dat komt omdat de te beschrijven persoon meestal weinig medewerking verleent en de coöperatie niet verder strekt dan het op mijn bureau deponeren van een lijstje „mijlpalen”. Daar wordt dan aan toegevoegd: „maak er maar wat van, ik vind alles best.”

Cor heeft zijn lange loopbaan duidelijk weten te markeren. Wat dat betreft zou er stof genoeg zijn om een boek te schrijven. Misschien is dat wel iets voor hemzelf, na zijn pensionering, als iemand er tenminste in slaagt hem duidelijk te maken dat het halen van vijftig jaar trouwe parlementaire dienst beslist geen „must” is.

Ik heb Cor de afgelopen vijftien maanden leren kennen als een man zonder pathologische carrière-drift, die dienstbaarheid als een natuurlijk gegeven aanvaardt. Dit neemt overigens niet weg dat hij van achter „de groene gordijnen” de „eerste violspeelers” bij tijd en wijle stevig weet te beïnvloeden.

Hoe belangrijk hij de politiek ook vindt, de mens blijft bij hem centraal. Het is daarom goed dat de redactie nu uitsluitend belang stelt in de mens Cor en niet in de politicus Kleisterlee.

EXTRAVERT

Cor is een volstrekte extravert. Ik herinner me de eerste keer dat wij elkaar ontmoeten. Het was maandagmorgen, de eerste dag dat ik aantrad. Ik zat rustig in een van de gemakkelijke stoelen in zijn kamertje toen een luid hoefgetrappel (Cor vergeve mij deze omschrijving) aankondigde dat er iemand in grote haast door de gang trok. Plotseling vloog de deur met donderend geraas open en daar stond de heer Kleisterlee.

Hij ging op tien centimeter van me af staan, gooide zijn hoofd onder een hoek van 45 graden omhoog, greep mijn hand en riep: „Ik ben Cor, laten we elkaar bij de voornaam noemen.”

Mijn eerste gedachte was: „die heeft geen last van contactstoornissen, dat is duidelijk.”

Cor heeft een natuurlijke gave om mensen voor zich in te nemen, of misschien beter, voor zich open te breken. Hij weet het gevoel te wekken dat hij niet alleen geïnteresseerd is in de mens, de functionaris, maar ook in hetgeen die mens achter zijn masker verbergt.

Zijn houding en benadering wekken vertrouwen en scheppen een gevoel dat je bij hem ook terecht kan met andere dan dienstproblemen.

DRUK

„Een bosje vlooiën”, zo werd hij eens door een presidiumcollega gekarakteriseerd. Een betere omschrijving van zijn turbulente natuur heb ik nog niet gehoord. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Cor uitstekend op kan schieten met zuid-Europeanen. De manier waarop hij discussieert is voor iemand die hem voor het eerst ontmoet indrukwekkend. Mijn eerste indruk was: „die man is zelfs in staat om een plant van zijn argumenten te overtuigen.”

Cor is niet het type van de rustige visser die 's zondagsmorgens om vijf uur met een pijp in de mond urenlang naar zijn dobbertje kan staren, onderwijl mijmerend over de diepere gedachten van Socrates. Nee, vissen goed, maar dan moeten die beesten wel binnen vijf minuten bijten anders wordt de verhouding tussen bestede tijd en verkregen resultaat al snel ongunstig.

Verder is Socrates een beste man om af en toe eens te citeren, maar niet om veel tijd aan te spenderen. Ook hij weet geen oplossing voor de toenemende afname van de werkgelegenheid in de Europese Gemeenschap.

GEZELLIG

Hoewel hij voortdurend in de hoogste versnelling functioneert is gezelligheid voor hem een van de levensvoorwaarden. Hij vindt het heerlijk om met een broodje kaas en een broodje Ardenner ham aan een tafeltje neer te strijken. De grappen en grollen rollen dan weldra over de tafel, onafhankelijk van de diepte der ellende waarin ons land verkeert. Vooral 's avonds neemt hij nog wel eens de tijd. Dan kunnen zijn kwinkslagen omslaan in diepgaande en serieuze gesprekken en wordt gauw duidelijk waarom Cor als een linkse CDA-er gekwalificeerd wordt. Mensen en groeperingen die sociaal of psychisch knel zitten hebben zijn spontane belangstelling.

COR DE RITSELAAR

Een van zijn talenten is zeker zijn vermogen om schier onmogelijk situaties tot een oplossing te brengen. Dat is dan ook een van de redenen waarom niemand in de fractie er maar over zou piekeren om de functie secretaris van Cor over te nemen. De lading paperassen in zijn kamer neemt soms angstwekkende vormen aan en iemand heeft al eens voorgesteld Cor een polsstok te geven om de gang naar zijn bureau wat te vergemakkelijken.

De integratie van de drie secretariaten (ARP, CHU, KVP) is een voorbeeld waar Cor's kwaliteiten als secretaris en hoofd van het personeel zo duidelijk naar voren komen.

Ik zal de lezer de details besparen over wat die reorganisatie voor voeten in de aarde heeft gehad.

Maar u kunt zich indenken wat Cor voor goochelkunsten heeft moeten uithalen om alle grote en kleine koningen en koninginnen in de fracties tevreden te stellen.

Problemen worden door Cor bij voorkeur min of meer op diplomatieke wijze opgelost. Lukt de „zachte” benadering niet dan is het op relevante momenten hanteren van de botte bijl iets waar hij niet voor terugschrikt. In een dergelijke grote fractie is dat soms ook de enige uitweg.

SECRETARESSEN

Wie Cor een beetje kent weet dat hij liever naast een lelijke vrouw zit dan naast drie mooie mannen. Het vrouwelijke gedeelte van de fractiemedewerkers - waar geen lelijke vrouwen tussen zitten, afgezien van de vraag of lelijke vrouwen überhaupt bestaan, - neemt bij hem (terecht) een bijzondere plaats in. Als er door wie dan ook op de dames kritiek wordt geuit, zal Cor daar onmiddellijk inspringen en de verdediging op zich nemen. De persoonlijke waardering is wederzijds groot.

Er is slechts een geringe dissonant in de verhouding met Cor en dat is dat hij vaak vuurrode hemden draagt onder licht doorschijnende overhemden. Deze nonchalance doet de dames pijn.

RELATIE MET DE PERS

Cor Watergate, Cor de sluiper, Cor Cerberus. Dit zijn enige kwalificaties die de heren journalisten voor Cor hebben bedacht. Naar aanleiding van het „uitlekken” van Notulen en vertrouwelijke informatie heeft Cor enige maanden geleden wat maatregelen genomen die herhaling zouden moeten voorkomen of althans bemoeilijken. Zo werden deuren bij afwezigheid op slot gedaan en worden te grote concentraties journalisten met zachte maar dwingende hand uit het secretariaat verwijderd.

Ondanks deze maatregelen is de verhouding Cor-Pers uitstekend gebleven. De journalisten weten dat er altijd bij Cor een nieuwtje te halen valt, ook al zijn de nieuwtjes die Cor kwijt wil lang niet altijd politiek relevant, maar daar is hij politicus voor.

COR DE POLYGLOT

Cor is ook actief in de Equipe van de Europese Unie van Christen-democraten. Dat impliceert dat er af en toe gereisd moet worden. Het vliegtuig vormt voor hem een klein probleem. Het is allemaal niet zo duidelijk waarom zo'n ding in de lucht blijft hangen. Bovendien, de techniek mag dan wel voor niets staan, toch kan er aan zo'n machine veel, heel veel kapot. Eenmaal op de plaats van bestemming zijn er geen problemen meer. Met dezelfde verve waarmee hij in het parlement functioneert gooit hij zich ook in het internationale krijgsgewoel. Binnen de kortste keren is hij in drie talen tegelijk bezig zonder dat er een moment hapering ontstaat in het communicatieproces. Maar ik heb hem er wel eens op betrapt

door: Ton de Kok

CDA-radio- en tv-uitzendingen

dat hij in een communicatieve noodsituatie zijn kerklampje te hulp riep...

Voor hem zijn deze kortstondige, eigenlijk te weinig voorkomende, verblijven in het buitenland een ware verademing. De problemen waar hij in het buitenland mee geconfronteerd wordt zijn vaak lange termijn problemen die hem niet opjagen. Tijdens deze internationale bijeenkomsten ontmoet hij vaak vriend en partij-genoot Henne Hahn. Een ontmoeting tussen die twee staat garant voor vele uren informatief en vooral recreatief samenzijn. Dan merk je goed dat Cor niet zonder mensen kan en de mensen niet zonder Cor

Ton de Kok, medewerker voorlichting CDA-fractie in de Tweede Kamer.

RADIO:

De radio-uitzendingen van het CDA zijn op dinsdag om de veertien dagen er wel op: 13 december 1977; 27 december 1977; 10 januari 1978; 24 januari 1978; 7 februari 1978; 21 februari 1978; 7 maart 1978; 21 maart 1978; 4 april 1978; 18 april 1978; 2 mei 1978; 16 mei 1978; 30 mei 1978; 13 juni 1978 en 27 juni 1978.

De radio-uitzendingen zijn via Hilversum I van 18.19 - 18.29 uur.

TV: De tv-uitzendingen van het CDA zijn op: woensdag 14 december 1977; woensdag 22 februari 1978 en woensdag 3 mei 1978. Alle tv-uitzendingen zijn op Nederland 1 om 19.50 uur.

vervolg van pagina 2

merkte de heer Krusinga op dat bescheidenheid past. Wij zijn wel eens teveel theologant. Ook de glimlach van zelfspot moet er zijn, vooral als we denken aan de lengte van onze kabinetsformatie, die een Europees record is. Met het aandringen op spoed bij het tot stand komen van een kabinet besloot dr. Krusinga zijn rede. In de erop volgende discussie werd ingegaan op de plaats van de christen-democraten tegenover socialisten en liberalen, de vraag of Europa een macht moet vormen (dr. Krusinga beantwoordde deze vraag bevestigend, maar merkte op dat deze macht van een geheel andere intentie moet zijn dan bijvoorbeeld het imperialisme van de Sovjet-Unie), de defensie van Europa en de positie van de CDU en CSU in Duitsland.

Na het vertrek van dr. Krusinga en de theepauze was er een forum over het EVP-programma met forumvoorzitter Gerrit Goedhart en forumleden Rie Smits, Dennis de Jong, Wim Polman, Pieter Dink, Maarten van Ditmarsch en Hans van Weezel. In zijn inleiding van het forum merkte Gerrit Goedhart op dat de taak van de jongeren is het op gang houden van het streven naar de Europese Eenwording. Tijdens de behandeling van de hoofdstukken van dit program bleek telkens weer dat het program te weinig duidelijk maakt wat de inbreng van

christen-democraten in Europa is, dat het eenzijdig is, niet samenhangend, te veel het stempel van compromissen draagt.

Na deze inleiding was er gelegenheid om vragen aan het forum te stellen. West-Berlijn werd genoemd als toetssteen van de ontspanningspolitiek, de procedure van de totstandkoming van het EVP-programma werd besproken en het streven naar decentralisatie. Vooral het al dan niet toetreden van de Young Conservativs tot de EVP verwekte een hevig gedrang rond de interruptiemicrofoons.

Na deze Europese middag was er gelegenheid tot het nuttigen van een oer-Hollandse boerenkoolmaaltijd. De Hollandse gezelligheid die deze kost met zich meebrengt deed de tijd voortsnelen naar het avondprogramma.

In dit programma vond eerst het optreden plaats van „Meester Jan”, in wie trouwe lezers van dit blad niemand minder dan onze vice-voorzitter Jan van den Assem zullen herkennen. Hij bleek behalve een verdienstelijk schrijver ook een verdienstelijk cabaretier te zijn.

Na zijn cabaret-programma was het officiële programma afgelopen. De rest van de avond speelde een bandje nog gezellige muziek, op de maat waarvan de liefhebbers zich op de dansvloer konden wagen. En zo heeft de CHJO weer een historische dag aan haar 50-jarige historie toegevoegd.

Aanmelding als abonnee van het CHU-weekblad „De Nederlander”

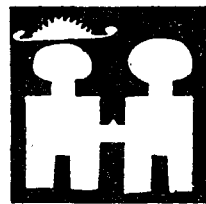
Naam

Adres

Woonplaats

abonneert zich op het weekblad „de Nederlander”.

Opzenden naar: Administratie „de Nederlander”, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Wordt lid van de CHJO

De Christelijke-Historische Jongeren Organisatie geeft jongeren (16-30 jaar) de mogelijkheid om met politiek en wel in het bijzonder de christen-democratische politiek kennis te maken. Op basis van het Evangelie willen wij in de politiek werken, samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij, verantwoordelijk voor je naaste en met oog voor de gehele maatschappij. Niet liberaal, niet socialistisch, maar christen-democratisch, daar wil de CHJO zich voor inzetten. Ook voor de vorming van een Christen-Democratisch Jongeren Appèl, een CDJA.

Help mee christen-democratische politiek en een CDJA vorm te geven. Meld je aan als lid door onderstaande bon in te vullen, dan krijg je een informatiemap over de CHJO alsmede een abonnement op „De Nederlander” met daarin al het CHJO-nieuws.

NAAM :

ADRES :

WOONPLAATS : Leeftijd :

meldt zich aan als CHJO-lid en betaalt f 15,- (tot eind 1977).

Dit bedrag gelijktijdig met de opgave overmaken op gironummer: 200450 t.n.v. penningmeester Stichting Politiek Jongerenwerk CHJO te Weesp.

DIT STROOKJE OPSTUREN NAAR HET SECRETARIAAT VAN DE CHJO, Berkelstraat 78 te Utrecht. Belangstellenden kunnen het secretariaat ook bellen: 030-884687.

Derde verslag 32e zitting Algemene Vergadering Verenigde Naties

door: Hanja May-Weggen

Tussen de normale werkzaamheden door (delegatievergaderingen, commissiewerk en luisteren in de „plenaire”) worden soms interessante bezoeken afgelegd of werklunches georganiseerd die de moeite van het vermelden waard zijn. Dit verslag zal hoofdzakelijk hieraan zijn gewijd.

BEZOEK AAN UNICEF

Op uitnodiging van de heer Beerman, directeur van de afdeling fondsenwerving van Unicef, brachten een aantal leden van de delegatie een bezoek aan het hoofdkantoor van dit Kinderfonds van de Verenigde Naties.

De heer Beerman, die behoort tot die Nederlanders die al jaren bij de Verenigde Naties werken, ontving vorige week uit handen van minister Van der Stoep de versierselen behorend bij de Orde van Oranje Nassau wegens zijn verdienste voor het bijeenbrengen van gelden voor de programma's voor vluchtelingen hulp van de Verenigde Naties en voor het werk van Unicef. Bij ons bezoek aan Unicef maakten we kennis met de heer Henri Labrousse, directeur van het Kinderfonds.

Deze vertelde in een korte inleiding iets over het werk van Unicef. Unicef werd opgericht kort na 1945 om hulp te bieden aan kinderen die sterk hadden geleden door het geweld van de Tweede Wereldoorlog. Het Kinderfonds heeft zich in haar eerste jaren dus vooral ingezet voor Europese kinderen. Nadat de situatie in Europa was genormaliseerd heeft Unicef haar werkterrein verlegd naar de ontwikkelingslanden.

Het geld voor Unicef wordt gedeeltelijk verkregen door vaste giften van ca. 40 donorlanden. Het totale jaarbudget bedraagt ca. 150 miljoen dollar. Met dit geld financiert Unicef vooral lange-termijnprojecten.

Daarnaast leveren tal van ontwikkelingslanden „korte-termijnprojecten” in bij Unicef. Een speciale commissie van het Kinderfonds maakt jaarlijks een overzicht van deze hulpaanvragen en deponeert die bij de donorlanden. Deze kunnen een keus maken uit de lijst en met het desbetreffende land in overleg treden over hulp bij de uitvoering. Unicef functioneert hierbij dus vooral als „bemiddelingsbureau”. Nederland heeft vorig jaar naast de gebruikelijke hulp van ca. 4,3 miljoen dollar een extra gift van 10 miljoen dollar aan Unicef geschonken. Over de besteding van deze 10 miljoen dollar is recent een rapport verschenen waarin alle projecten die met dit geld geheel of gedeeltelijk zijn betaald zijn beschreven. Dit rapport werd op deze

bijeenkomst aan de Nederlandse gasten uitgedeeld.

De heer Labrousse maakte duidelijk dat Unicef door haar manier van werken vrij weinig geld nodig heeft voor de eigen organisatie. Er blijft betrekkelijk weinig geld aan de bekende strijkstok hangen. Unicef heeft zelf ongeveer 1200 mensen in dienst. Het werk van Unicef kan grofweg verdeeld worden in de volgende activiteiten: het verzamelen van fondsen voor lange-termijnprojecten, het doorgeven van korte-termijnprojecten van ontwikkelingslanden aan bepaalde donorlanden, het evalueren van projecten door zorgvuldige rapportage.

Door de keus van bepaalde projecten kan Unicef een stukje beleid tot stand brengen. De heer Labrousse beschreef dit beleid met een zeer moderne term als „basic needs strategie”. Daarmee wordt bedoeld dat men zoveel mogelijk projecten tracht te steunen die aan de basis worden uitgevoerd en die betrekking hebben op de directe basisbehoeften van kinderen. In de praktijk betreft het meestal kleine projecten in dorpen in plattelandgebieden of in arme wijken van grote steden, projecten die direct ten goede komen aan diegene voor wie ze bestemd zijn.

„Daarmee veranderen we de wereldgeschiedenis niet,” aldus de directeur van Unicef, „maar we weten zeker dat we daarmee een steentje bijdragen aan de verbetering van het lot van vele kinderen.” Als voorbeeld noemde hij projecten die gericht zijn op het bevorderen van de gezondheid van kinderen: poliklinieken voor regelmatige medische controle, zorg voor vaccinaties, aandacht voor goede prenatale en post-natale zorg, adviesbureaus voor verantwoorde gezinsplanning, zorg voor voeding, zorg voor hygiëne.

Unicef houdt zich ook bezig met opvoeding en scholing en de laatste tijd wordt veel aandacht besteed aan de opvang van kinderen van werkende moeders. In veel landen is de moeder genoodzaakt om buitenshuis te werken om te voorzien in de basisbehoeften van haar gezin. Vaak worden de kinderen aan hun lot overgelaten of krijgt een ouder zusje de dagelijkse zorg voor jongere kinderen uit het gezin opgedragen. Het resultaat is dan weer dat dit meisje zelf nauwelijks aan scholing toe komt. Unicef steunt steeds meer projecten die voorzien in de opvang van jonge kinderen.

Op mijn vraag of Unicef sinds 1975 extra aandacht besteedt aan de positie van meisjes en moeders antwoordde de heer Labrousse bevestigend. „Unicef heeft altijd al veel aandacht aan de positie van de

moeder besteed,” aldus de heer Labrousse, „het welzijn van de moeder is vaak voorwaarde voor het welzijn van haar kinderen.” Sinds 1975 wordt extra aandacht besteed aan de positie van moeders en meisjes in plattelandgebieden in ontwikkelingslanden.

In Oost-Afrika is door Unicef een speciaal adviseur voor activiteiten en projecten ten gunste van meisjes aangesteld.

In Tanzania werd door Unicef de organisatie van een Seminar, opgezet door de United Women of Tanzania en bedoeld om problemen samenhangend met het bewaren van voedsel te bespreken, actief gesteund. Dit Seminar werd gevolgd door een hele serie „workshops” in plattelandgebieden van Tanzania.

In Kenia steunde Unicef een serie vergaderingen van vrouwengroepen in plattelandgebieden. Deze vergaderingen waren bedoeld om specifieke problemen van vrouwen in veraf gelegen plattelandgebieden te bespreken en na te gaan welke prioriteiten er zouden moeten worden gesteld bij hulpverlening.

In Addis Abeba werd financiële hulp gegeven aan een speciaal African Training en Research Centre for Women in Addis Abeba. Vrijwilligsters uit verre omgeving ontvangen hier training in allerlei soorten van directe hulpverlening.

Verder is Unicef sinds 1975 nog meer dan voorheen attent op deelname van meisjes aan onderwijsprojecten.

Voor de nabije toekomst heeft Unicef een „lange-termijnproject” in gang gezet om te komen tot meer schoon water in de ontwikkelingslanden. In de meeste ontwikkelingslanden staat de zogenaamde waterzuivering nog in de kinderschoenen. Wasen, baden, voedsel bereiden en drinken gebeurt vaak in en met hetzelfde vervuilde water. Moeders lopen uren in de hete zon om een beetje „schoon” bronwater te halen.

Dit project zal een belangrijke rol gaan spelen bij het „Internationale Jaar van het Kind” dat voor 1979 door de Verenigde Naties is uitgeroepen.

De inleiding en het vraaggesprek met de heer Labrousse werden afgesloten met de vertoning van een film.

Al met al was dit een nuttige en informatieve ochtend, niet in de laatste plaats voor onze parlementariërs in de delegatie die de neiging hebben zich vooral bezig te houden met „grote dingen” en „de grote lijnen” en die tijdens dit bezoek letterlijk met hun neus op de „kleintjes” werden gedrukt.

BEZOEK AAN HET WOMEN'S CENTER VOOR COMMUNITY LEADERSHIP

We hebben deze week nog een bezoekje afgelegd dat de moeite van het vermelden waard is, namelijk een bezoekje aan een instituut dat zich alhier presenteert onder de fraaie naam van „Women's Center for Community Leadership” en dat gehuisvest is aan de Madison Avenue 790.

Omdat onze nieuwsgierigheid groter was dan onze bescheidenheid pleegden we een telefoontje en maakten een afspraak.

„We” waren in dit geval Martha Burgers (echtgenote van één van de hier tijdelijk vertoevende hoofdamttenaren van buitenlandse zaken), raadslid voor de PvdA in Den Haag; Jacqueline de Beer (echtgenote van VVD-kamerlid Pol de Beer) actief in haar woonplaats Vlaardingen en ondergetekende.

Het „Center” leek uiterlijk als twee druppels water op het kantoor van de Nederlandse Vrouwenraad: Gezellig, rommelig, vol met bezige vrouwen met te veel werk en te weinig tijd, geld en mankracht. De stemming was desondanks voortreffelijk.

De medewerkster die ons te woord stond legde ons bij een gigantische kom koffie uit dat het educatieve werk was ontstaan uit het sociale werk in de New Yorkse wijken. Steeds opnieuw was gebleken dat vrouwen hun weg niet konden vinden binnen de omvangrijke bureaucratie van de stad New York. Ook hebben vrouwen veel te weinig contacten met plaatselijke politici om langs deze weg „iets te regelen”.

In 1976 is men gestart met kleine gespreks-groepen en op 't ogenblik heeft men een omvangrijk en degelijk programma voor vrouwen op veel niveaus.

De bedoeling is vrouwen meer bewust te maken van hun positie in samenleving en vrouwen wegwijs te maken in het sociale en politieke veld in New York.

De toeloop van belangstellenden is erg groot en er wordt gezocht naar wegen om deze hele educatieve kant van het sociale werk wat professioneler op te zetten.

Het cursuswerk drijft nu nagenoeg helemaal op vrijwillige inzet van studenten en medewerkers van het Hunter College van de City University van New York en op vrijwillige inzet van individuele vrouwen. Van onze kant werd informatie verstrekt over politieke scholingscursussen, en moeder-mavo's.

Wat ons overigens vooral opviel was de „fijne neus” die deze vrouwen blijkbaar hebben voor public relations. De presentatie van de activiteiten is zeer Amerikaans, royaal opgezet volgens alle regels van de kunst.

Hanja May-Weggen.

Advertentiecampagne trok veel aandacht

Het departement van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening heeft in het voorjaar van 1977 een voorlichtingscampagne gehouden over inspraak bij planologische kernbeslissingen (pkb's). In opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst heeft de N.V. v/h Nederlandse Stichting voor Statistiek een onderzoek gedaan naar de resultaten van deze campagne. De uitkomsten van dit onderzoek tonen aan dat de campagne aan haar doel heeft beantwoord. De campagne heeft zeer veel mensen bereikt en geleid tot grotere bekendheid met de mogelijkheid

van inspraak bij planologische kernbeslissingen. Zoals ook werd verwacht, is de winst vooral geboekt bij personen met hogere opleiding.

DOEL VAN DE CAMPAGNE

De voorlichtingscampagne had tot doel:

- het publiek bewust te maken van de problemen, die zich voordoen bij het bestemmen van de (schaarse) ruimte;
- aandacht te vestigen op de mogelijkheid van inspraak bij het ruimtelijk beleid van het rijk (de procedure van de planologische kernbeslissing);
- bekendheid te geven aan het „Denk-mee”-vignet, dat het symbool vormt van de procedure.

Om dit te bewerkstelligen is in de maanden maart en april 1977 in dag- en opinieweekbladen een viertal fors bemeten advertenties geplaatst. In dezelfde periode is herhaaldelijk een TV-spot over de pkb uitgezonden. Uiteraard kon op deze wijze slechts de kern van de boodschap worden overgebracht. Voor meer informatie was via Postbus 51 een vouwblad met nadere bijzonderheden over de inspraak bij het ruimtelijk beleid van het rijk verkrijgbaar. Ruim 22.000 mensen hebben dit vouwblad aangevraagd.

ONDERZOEK

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek zijn de volgende:

- Ongeveer 50 procent van alle Nederlanders (18 jaar en ouder) zegt dat zij zelf

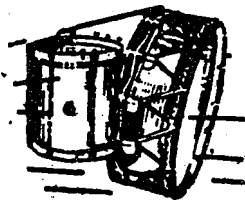
met de problemen van de ruimtelijke ordening in aanraking komen. Het is ook vooral deze groep, die de TV-spots en/of een of meer advertenties van de campagne heeft gezien.

- Bijna tweederde van de Nederlanders meent dat het verdelen van de schaarse ruimte een groot probleem vormt; de campagne heeft alleen onder de hoger opgeleiden tot een toename van dit aantal geleid.
- De voorlichting heeft vooral bij de hoger opgeleiden grotere bekendheid met de pkb bewerkstelligd; van alle Nederlanders kent nu ongeveer éénderde deze mogelijkheid van inspraak.
- Het „Denk-mee”-vignet is bij ongeveer éénderde van de bevolking bekend. Ook hier boeken de hoger opgeleiden een guntiger resultaat.

H. L.

Verschuiving van „de Nederlander” in komende weken

Volgende week verschijnt „de Nederlander” als leden-contactblad van de CHU. Het blad zal voor een groot deel gewijd zijn aan het op zaterdag 10 december te houden CDA-congres. Het nummer van „de Nederlander” van volgende week is het laatste nummer, dat dit jaar verschijnt. Als christelijk-historisch weekblad verschijnt „de Nederlander” niet op de vrijdagen 23 december en 30 december. Het eerstvolgende weekblad komt uit op vrijdag 6 januari aanstaande.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

Kamerkring Dordrecht neemt afscheid van J. W. Sleumer

De Kamerkring Dordrecht van de CHU neemt op woensdagavond 14 december, in een algemene ledenvergadering, afscheid van zijn voorzitter J. W. Sleumer. Deze vergadering wordt gehouden in de Piet Hein-zaal van het Groothandelsgebouw te Rotterdam.

De heer Sleumer, die de CHU vele jaren

heeft gediend, zag zich om persoonlijke redenen genoodzaakt zijn activiteiten voor de CHU te beperken. Zijn afscheid van de Kamerkring Dordrecht valt aan het slot van de algemene ledenvergadering. Eerder op deze vergadering, welke om 8.00 uur aanvangt, spreekt de nieuwe voorzitter van de CHU, dr. L. M. van Leeuwen.

Vrede

Geblinddoekt en Ongewapend

VOORJAAR 1945 - Het einde van de Tweede Wereldoorlog is in zicht. Reeds is het zuidelijk deel van ons land bevrijd door de Canadese troepen. Boven de grote rivieren handhaaft zich nog de slinkende legermacht van de Duitsers. Er is een pauze ingetreden tussen de wederzijdse beschietingen. Na het onafgebroken kanongebulder is het vreemd stil. Wat heeft dat te betekenen?

Maar..... aan de zuidelijke kant van de grote rivieren stappen enkele officieren in een bootje. Bij hen had zich aangesloten Prins Bernhard, die zich al die jaren volledig had ingezet voor de bevrijding van Nederland. Zij hadden een witte vlag bij zich. Het waren onderhandelaars, die met de Duitsers gingen onderhandelen over de wapenstilstand.

Aan de noordelijke kant worden zij opgewacht door de Duitsers. Die Duitse officieren controleren de onderhandelaars of zij wel volledig ongewapend zijn. Ze worden geblinddoekt en dan door de Duitse stellingen geleid naar een lokaal, waar de onderhandelingen plaatsvinden.

Zal de Duitser bereid zijn zich onvoorwaardelijk over te geven? Minder wordt niet gevraagd.

* * *

Destijds las ik dit in een persmededeling. Dat bericht heeft zich begin 1945 wel in mijn geheugen vastgezet. Vredesonderhandelaars, geblinddoekt en ongewapend in het kamp van de vijand!

Is dit niet een duidelijk voorbeeld van de vredesonderhandelingen Gods,

gelijk die ingezet zijn in de Kerstnacht? Vrede op aarde, in mensen een welbehagen. Dat is het onverantwoordelijke vredesaanbod van God. God biedt volkomen vrede aan allen, die hun wapens van ongeloof en vijandschap inleveren en zich aan Zijn genade overgeven.

Zijn het eigenlijk wel vredesonderhandelingen? Neen, het is niet God wat en wij wat. Het is van Gods kant een vredesaanbod. Discussie is daarover niet mogelijk. Aanmerkingen over de weg Gods worden niet aanvaard. Men heeft Gods genadeverbond onveranderd te aanvaarden. Wel wil God langdurig met ons handelen om ons tot rede te brengen, om onze weerstand te ontzenuwen, maar onderhandelen is uitgesloten. Genade wordt geschonken!

* * *

Omdat God in Zijn Zoon Jezus Christus vrede wil brengen, is de Zoon ook ongewapend en geblinddoekt gekomen. Hij is niet neergedaald met een heiliger van engelen, hij is niet neergedaald in majesteit en heerlijkheid, maar „als een kindeke klein en teer“, in doeken gewonden en liggende in de kribbe. Ongewapend en geblinddoekt komt de bode Gods tot ons allen. Anders is het evangelie geen evangelie meer. Geloven wij dat? Buigen wij hoofd en hart voor dat vredesaanbod? In mensen een welbehagen. Welbehagen voor eeuwig!

Moge het voor u allen een gezegend Kerstfeest zijn.

Veenendaal

P. Bode.

Europees

vormingsproject voor jongeren

JONGEREN HEBBEN DE TOEKOMST! EUROPA OOK?

Steeds vaker wordt twijfel geuit aan de kansen, die de Europese Gemeenschap heeft. Sommigen spreken van „het gaat bergafwaarts, Europa valt uiteen“. Anderen spreken van „stagnatie“ en „verzanding“.

Gelukkig blijven er echter ook nog „Europeanen“, die in de zaak geloven en met alle kracht, energie en creativiteit Europa verder willen uitbouwen tot een hechte gemeenschap van bewuste burgers. Zijn dat onverbeterlijke optimisten, hebben de pessimisten gelijk en is het tijd-verknoeien door nog langer aan de Europese kar te willen trekken?

Dit en vele andere vragen over Europa staan centraal tijdens een tweetal studieweekenden, die de buitenlandcommissie van het CDJA organiseert op vrijdag 16 en zaterdag 17 december in Vught en op vrijdag 6 en zaterdag 7 januari in Dalfsen bij Zwolle.

Het programma voor beide vormingsweekends ziet er als volgt uit:

Vrijdagavond: 19.00 uur: ontvangst met brood en koffie, 19.30 uur: opening, - tekenfilm over de „Europese Gemeenschap“ (Eurobus), discussie en vragen naar aanleiding van de brochure „Christen Democraten bouwen aan Europa“, 10.00 uur: inleiding Europaspel.

Zaterdag: 7.30 uur: ontbijt; 9.00 uur: vertoning van een diaserie; 9.30 uur: Europa-

spel; 12.00 uur: lunch; 13.00 uur: Europaspel; 14.30 uur: pauze; 15.00 uur: evaluatie Europaspel; 16.30 uur: sluiting.

Voor beide weekenden wordt een lid van het Europese Parlement uitgenodigd. Voor het Europaspel worden de deelnemers verdeeld naar zowel de lidstaten van de gemeenschap als de politieke fracties in het Europees Parlement om vanuit die situatie gefungeerde voorstellen te bestuderen en daarmee de besluitvormingsprocedure, zoals die in Europa geldt, na te bootsen. Als voorbeeld wordt het EEG-landbouwbeleid genomen. De deelnemers zullen daarvoor heel directe en gerichte informatie ontvangen.

Na inschrijving ontvangen de deelnemers een informatiepakket met algemene informatie bestaande uit: de brochure „Christen Democraten bouwen aan Europa“; het Europees manifest; de Europese minimalaanak; samenvatting van het recentelijk verschenen derde jaarlijks advies van de Permanente Program Advies Commissie van het CDA met de titel „Europese Gemeenschap, impasse en perspectief“.

Geïnteresseerden kunnen zich als deelnemer aanmelden door het overmaken van f 10,- op postgiro 3774123 ten name van Stichting Politiek Jongerenwerk KVP, Mauritskade 25, Den Haag onder vermelding van studieweekend Europa. Op dit adres is ook nadere informatie te verkrijgen bij Pieter F. Dudink, telefonisch bereikbaar onder 070 - 653934 (alleen tijdens kantooruren).

„De Nederlander“ als weekblad: de prijs van een abonnement is slechts f 25,- per jaar. Proefnummer en abonnementen aanvragen bij de Administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ondergetekende
Naam

Adres

Woonplaats

- * verzoekt om toezending van een proefnummer van het CHU-weekblad.
- * wenst zich te abonneren op het weekblad „de Nederlander“.

..... (handtekening).

- * Doorhalen wat niet gewenst wordt.

Deze bon zenden naar: Administratie Uniepers,
Van Deventerlaan 49,
Voorburg.

TUINAANLEG BINDER B.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN,
PLANTSOENEN, PARKEN,
SCHOOLTUINEN etc.

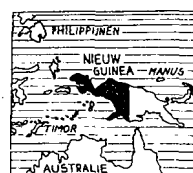
- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond, teelaarde
- graszoden en graszaden
- bloembakken
- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 820 - RHOON
telefoon 01890-6111*

AANNEMINGSBEDRIJF
HOOGVLIET & ZN. B.V.
Burgerlijke- en Utiliteitsbouw
* NIEUWBOUW
* VERBOUW+
* ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Tel. 01850-26651-27034-24330.

Adverteer in de Nederlander

STICHTING HULP AAN PAPOEA'S IN NOOD

Aan allen, die niet willen vergeten.

VERGETEN AARDE

Jan van Eechoud gaf in 1951 deze titel mee aan zijn boek over Nieuw Guinea. Wij pakken een paar regels op uit zijn voorwoord:

Voor Nieuw Guinea bestond geen tijd; Nieuw Guinea bleef in de duisternis der tijden zichzelf gelijk. Zijn sterrenhemel omspant hetzelfde beeld als eeuwen geleden. Een boom viel om door ouderdom, een nieuwe groeide op; een mens stierf, een nieuwe werd geboren; het beeld veranderde niet.

Vijftien eeuwen van onze christelijke jaartelling verliepen, voordat de Papoea ontdekt werd door de westelijke wereld. En nogmaals driehonderdvijftig jaren gingen voorbij, voordat de eerste predikers de boodschap van het Licht in zijn duisternis kwamen brengen. Wij hebben verantwoordelijkheid gedragen voor de Papoea, lange tijd. We deden hem onrecht door hem te vergeten.

De Papoea heeft vol vertrouwen zijn toekomst in onze handen gelegd. Hij verwacht van de Nederlander dat deze hem op de weg zal voeren. die leidt naar ontwikkeling en voorspoed. Hij verwacht dit van ons, zoals een kind naar vader opziet.

Presidentie
Mev Th. Baun-Voorstad
Kaai 17 Veere Tel 0181 - 303
Secretaris
N. Paddong Scholeksterstr 7
Amersfoort Tel 033 - 28690
Penningmeester
G G Stek Margrietstr 1
Veldhoven IN B 1
Adviseurs
NICOLAAS JOLUW DELFT
ZACH SAWOR WAGENINGEN

Postgiro 24 30 00
PAPOEAFONDS
Postbus 2100, Eindhoven
Bank: Amro, Eindhoven
Rek. no. 44.40.72.470

VERGETEN VOLK. . .

De geschiedenis is verder gegaan. Jan van Eechoud schreef zijn woorden tegen de achtergrond van een politiek tijdsbeeld waarin Nederland mogelijkheden had om samen met de Papoea's verder te komen. Het is buiten de Papoea's om gegaan dat Nederland zich toch terugtrok. Al vijftien jaar zucht het volk onder de bezetter.

Een Papoea vraagt ons:

Als u nog ergens tot de mensen in Nederland kunt doordringen, zeg ze dan, dat wij geen tijd meer hebben. Steeds meer Papoea's worden uit hun baan gedrukt. Hoe kunnen we elkaar nog helpen als er geen inkomsten meer zijn? Er komt ook al geen water meer uit de kranen. Voor onze zieken is er geen dokter en de medicijnen zijn peperduur. Aan wie kunnen wij anders iets vragen? De Nederlanders waren onze vrienden....

Zo ziet de haast wanhopige Papoea naar ons „zoals een kind naar vader opziet“.

GEEF EEN TEKEN VAN LEVEN . .

Het is straks weer Kerstfeest. Het Licht schijnt overal. Gods genade is er toch niet zonder onze barmhartigheid? Maar dan komt allereerst de Papoea. Hij was één van de onzen en hij is het als mens gebleven. Zijn nood, onze nood; in een solidariteit die in liefde is gevat en naar die maat geeft. En vertrouw 't:

UW PAPOEAFONDS BRENGT UW HULP VERDER

de nederlander

LEDENKONTAKTBLAD CHU

Redactie: Postbus 33822 - 2503BC - 's Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49 - Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Brief aan alle leden van de CHU

Nieuwe Unievoorzitter presenteert zich

Nieuwerkerk a/d IJssel, 9 december 1977,

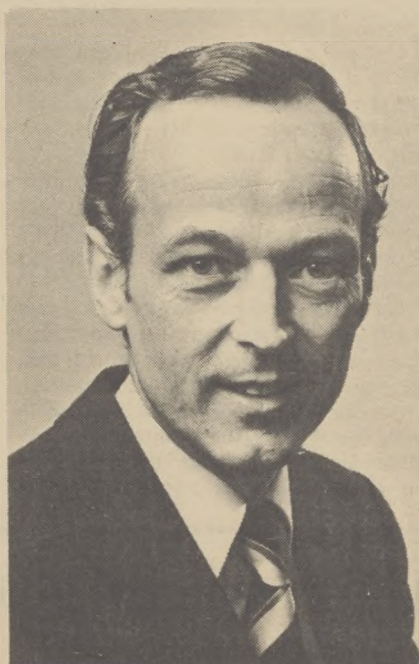
Beste Unieleden,

Op zaterdag 19 november jl. werd ik benoemd tot voorzitter van uw CHU. Als eervol beschouw ik het, dat de Unieraad unaniem was bij deze benoeming. Dat is een enorme steun en tegelijkertijd een uitdaging om het echt zo goed mogelijk te gaan doen. U heeft bij de beoordeling van de vraag, of het goed gebeurt, een geweldige mogelijkheid van vergelijking. Mijn voorganger, mr. O. W. A. Baron van Verschuer, heeft het immers voortreffelijk gedaan. Het zal moeilijk zijn uit zijn schaduw te komen. Ik ga er van uit, dat u mij enige tijd gunt, voordat u tot uw beoordeling komt. Duidelijk is in ieder geval, dat „mijnheer de Baron” voor mij een inspirerend voorbeeld is.

Op 19 november werden in het bestuur van de Unie nog vier nieuwe leden gekozen, mevrouw Boers, de heer Ventevogel en de heren Gerritse en Smits, als resp. secretaris en penningmeester. Vooral de stemming in de Unieraad over die laatste benoeming was spannend. Een uitslag 32-31 geeft in ieder geval aan, dat de Unie de man niet uit het oog mag verliezen, die met het kleinste mogelijke verschil niet in het bestuur kwam.

We kunnen rustig spreken over een fors vernieuwd bestuur. Voor de nieuwelingen is het fijn, dat van de ervaring van de „zittenblijvers” uitgebreid kan worden geprofiteerd. Mevrouw Haars en de heer De Kruijff zijn resp. eerste en tweede vicevoorzitter, de heer Kortzen accepteerde inmiddels de functie van tweede penningmeester en de heer Bode werd tweede secretaris.

We zullen elkaar in de komende tijd echt goed moeten leren kennen. Daarom wil ik steeds, vooral ook namens het bestuur, regelmatig aan u schrijven in dit ledencontactblad. Wij willen u op die manier

volledig blijven informeren over alle belangrijke zaken, die de Unie raken. Op een heel open wijze zal de discussie gevoerd moeten worden over de toekomst van het CDA, over de inbreng van de CHU daarin en over de politieke ontwikkelingen. Het bestuur rekent op reacties van u. Wij willen als bestuur ook in het land kennis komen maken. Dat worden ontmoetingen met Kamerkringen, waarbij we hopen, dat in ieder geval de besturen van die kringen als kern van de groep van onze gesprekspartners aanwezig zullen zijn. De eerste afspraken voor deze ontmoetingen zijn inmiddels al gemaakt.

Zelden zal een nieuwe partijvoorzitter meteen al zo in politieke spitsuren terecht zijn gekomen als ik. Vanaf medio oktober liep ik in de gesprekken rondom de kabinetsformatie mee aan de hand van mijn voor-

gang. Vanaf 19 november zat ik wat dit betreft alleen. Veel dank aan de wijze adviseurs, waar ik ter tijen ontij steeds terecht kon. Op het moment, dat ik u deze brief schrijf, zijn nog niet alle mistgordijnen rondom de nieuwe regering opgelost. Ik reken op dezelfde voortvarendheid in de laatste stadia van afronding, die ook de laatste fasen kenmerkte. Ik constateer, dat voor het eerst in jaren weer een ploeg van vijf CHU-mensen kabinetsverantwoordelijkheid zal dragen. Ze zullen het vast en zeker niet gemakkelijk krijgen. Wilt u ze met uw beste wensen en met uw gebeden begeleiden?

In de laatste weken van de formatie was het duidelijk, dat de grootste partij van ons land zich zelf uit de komende regering had geprijsd. Op zich jammer, maar daar kan niemand blijvend treurend bij stil blijven staan. Er moet immers worden doorgevoerd. Er is al veel gezegd over het accordo CDA-VVD. Critici, ook uit onze kring, missen het een en ander in kleur en toonzetting van het accordo. Ik vertrouw er volledig op, dat verdere kleur en toon aangebracht zullen worden door de komende regeringsverklaring en vooral door het komende beleid van de ploeg van Van Agt. Met vertrouwen in de regeringspartner VVD wijs ik er in dit verband nog maar eens op, dat meer dan 60 procent van deze regeringsploeg uit de rijen van ons eigen CDA komt.

„Ons eigen CDA”. Ik schrijf dat in de stellige overtuiging, dat het CDA een zaak zal moeten zijn, waarin wij ons nu en in de toekomst zullen kunnen herkennen.

Daarom juist moet eigenlijk elk Unie-lid voortdurend op de hoogte gehouden worden over de verdere ontwikkelingen.

De opstelling in actuele politieke kwesties speelt in dit verband natuurlijk een grote rol. Wezenlijker nog is de basis, waarop wij elkaar in het CDA ontmoeten. Dat zal ook de basis zijn van waar uit door en voor het CDA gehandeld zal moeten worden. De discussie over de grondslag is bepaald nog niet gesloten. Begin november heeft het Algemeen Bestuur van het CDA unaniem de nota „Het CDA en zijn organisatie” aanvaard. In die nota is onder meer vastgelegd, dat gestreefd moet worden naar éénwording per 1 juni 1980. Een

streefdatum is prima, maar voordat spijkers met koppen geslagen worden, zal er nog heel wat voorafgaande besluitvorming nodig zijn. Het Algemeen Bestuur heeft dat natuurlijk ook gezien. Men heeft besloten, dat er commissies moeten komen, die adviezen gaan uitbrengen over een groot aantal heel belangrijke zaken. In al die commissies ook CHU-mensen. Het bestuur wil ook tussentijds de Unie door deze vertegenwoordigers laten informeren. Ieder kan dan weten, wat er gebeurt en welke vooruitgang wordt geboekt. Tegelijkertijd krijgen deze mensen dan de kans uw mening bijtijds te horen. Die informatie zal plaatshebben in vergaderingen van de Unieraad, in de Algemene Ledenvergaderingen en in dit contactblad. Grote betekenis moeten we hechten aan de CDA-grondslagcommissie. Het bestuur van de CHU en van het CDA heeft met instemming gehoord, dat de heer Van Verschuer deze grondslagcommissie zal voorzitten. Evenals de overige commissies zal ook voor deze commissie de CHU-afvaardiging bepaald worden door uw bestuur in overleg met de commissievoorzitter. U hoort over de samenstelling van de commissies en over de voortgang, die zij boeken, in de komende tijd ongetwijfeld meer.

Er is eigenlijk nog veel meer, dat ik u zou willen schrijven. Maar het geduld van de redactie raakt op. Namens het bestuur van uw Unie wens ik u goede feestdagen, een goed uiteinde van dit jaar en een gelukkig Nieuwjaar. Ik wens u bovenal God's zegen in uw privé-leven en bij de uitvoering van uw verantwoordelijkheden, waarvoor u allen, waar dan ook, in onze samenleving geplaatst bent. Ik verblijf inmiddels, met vriendelijke groet,

Nieuwerkerk aan den IJssel. M. van Leeuwen,
voorzitter CHU

P.S.

De Unie moet ook in de komende tijd sterk blijven. Daarom is afgesproken, dat in 1978 leden werfacties zullen worden gehouden. Heeft u al in uw kring besproken, hoe u dat gaat doen?

v. L.

Dit nummer

Dit nummer van het CHU-blad „de Nederlander” is een ledencontactblad. Het wordt toegezonden aan alle leden van de CHU.

„De Nederlander” verschijnt tienmaal per jaar, maandelijks behalve in de maanden juli en augustus. In het contributiebedrag, dat de leden van de CHU betalen, is begrepen de toezending van tien leden-contactbladen per jaar.

„De Nederlander” is er ook als christelijk-historisch weekblad en verschijnt als zodanig elke week (in de zomermaanden om de veertien dagen). Wie het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” wil lezen, dient zich daarop te abonneren.

De lezers van het CHU-weekblad „de Nederlander” worden doorlopend op de hoogte gehouden van het parlementair/politieke gebeuren. Bij de berichtgeving daarover wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de christen-democratische politiek. Belangstellenden voor een abonnement op het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” kunnen proefnummers aanvragen.

Ondergetekende

Adres te

* wenst toezending van proefnummers van het weekblad „de Nederlander”

* wil abonnee worden op het weekblad „de Nederlander”.

Ondertekening

Zenden naar: administratie Uniepers, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Bestuur CHU

Na de vergadering van de Unieraad van de CHU op zaterdag 19 november jongstleden, waarin enkele nieuwe bestuursleden gekozen werden (onder wie voorzitter, secretaris en penningmeester) is de samenstelling van het bestuur van de CHU als volgt:

dr. L. M. van Leeuwen, John F. Kennedyplantsoen 7, Nieuwerkerk aan den IJssel (voorzitter)
drs. G. Gerritse, Emmalaan 4, Soest (secretaris)
drs. M. Smits, Schiedamsedijk 163, Rotterdam (penningmeester)
mevrouw mr. E. A. Haars, Kerkplein 16, Breukelen (vice-voorzitter)
Wm. C. de Kruijff, Stokroosstraat 245, 's-Gravenhage (vice-voorzitter)
Leden:
P. Bode, Zuylenburg 11, Veenendaal
mevrouw drs. M. H. A. Boers-Wijnberg, Holleweg 34, Amerongen

mr. J. L. Janssen van Raay, Postbus 21150, Rotterdam
J. Kortzen, Prins Hendrikstraat 2, Urk
A. van Twist, Midlumerlaan 70, Harlingen
J. B. Ventevogel, Badhuisstraat 95, Vlissingen

Adviserende leden c.q. honorair lid:
mr. H. K. J. Beernink, Thomas Jeffersonlaan 611, Rijswijk (ZH)
L. P. Heukels, Kusterskampen 73, Den Ham (O)
prof. dr. J. W. van Hulst, Oosterpark 33, Amsterdam
drs. R. J. H. Krusinga, Prins Frederiklaan 6, Wassenaar
ds. A. Oliemans, Erasmuslaan 32, Dordrecht (honorair lid)
mr. S. H. Scheenstra, Schoutlaan 4, Asperen (ZH)
mevrouw H. Tegelaar-Boonacker, Dr. Augustijnlaan 60, Rijswijk (ZH)

God met ons

Men had mij in de Adventsweken gevraagd om een jeugddienst te leiden. Het was ergens op de Veluwe.

Een week voor de dienst ontving ik van de jeugdouderling een brief. Een aantal jongeren bleek zich op de jeugddienst te hebben voorbereid in een gesprek. Als resultaat daarvan vroegen ze, of ik twee bijbelgedeelten wilde lezen en daaruit ook wilde spreken.

Ik was bijzonder verbaasd. Neen, niet omdat ze vroegen om over een bepaald bijbelgedeelte te spreken. Dat gebeurt meer. Mijn verbazing kwam voort uit het feit, dat ze juist deze gedeelten gekozen hadden. Daardoor mocht ik in hun hart kijken. En mijn verbazing kwam ook voort uit de verrassing, dat bij de jeugd de roep naar Gods nabijheid te horen was.

Misschien hebt u al een paar keer gevraagd: „Wees wat duidelijker!” Welnu, ik ga u vertellen, wat die jongeren vroegen. Allereerst vroegen ze, of ik wilde lezen Deuteronomium 31:1-8 en vervolgens 2 Corinthiërs 5:6-10. En dan moest de tekst zijn: Deuteronomium 31:6. Het eerste gedeelte vertelt ons, dat Israel na veertig jaar in de woestijn te hebben gezworven nu op het punt staat Kanaän binnen te trekken. Maar dan hoort het volk, dat Mozes niet meegaat. Dat is een bittere tegenvaller. Maar de Here heeft het zo besloten.

Echter, hoe moet dat nu? In gedachten zie ik dat volkje voor me. Daar staat het voor Mozes. Hij heeft juist een lang verhaal gehouden over wat de Here gedaan heeft in al die jaren. Hij heeft het niet gemakkelijk gehad met dit volk. Later zal een dichter in Psalm 95 deze moeiten van God onder woorden brengen, als hij de Here laat zeggen: „Veertig jaren heb Ik Mij geërgerd aan dat geslacht.”

Maar dan was altijd Mozes daar. Hij pleitte voor zijn mensen. Heeft hij niet een keer, ja meerdere keren gezegd: „Here, als U niet met dit volk meegaat, dan kunt u mij ook wel schrappen!”

Ik zie ze staan met hun verweerde gezichten, uitgedroogd door de hitte overdag en verzwakt door de koude van de nacht. Met hoevelen zullen ze geweest zijn? De getallen in de bijbel zijn voor ons altijd nog een raadsel. De Israëlieten zijn ook niet best bewapend. En ze weten: zoals toen gaat het niet meer. Er is geen weg terug. Er zal gevochten moeten worden tegen sterke vijanden. Zeker, Jozua zal generaal zijn. Maar dat geeft weinig troost. Het betekent bloed, zweet en tranen, om een woord van een groot staatsman aan te halen uit de Tweede Wereldoorlog.

En nu valt Mozes weg. Maar God laat Zijn volk niet vallen. Mozes mag dit woord doorgeven: „Weest sterk en moedig, vreest niet en sidert niet voor hen, want de Here, uw God, zelf gaat met u; Hij zal u niet begeven en u niet verlaten.”

Begrijpt u nu mijn verbazing? Beter: mijn blijdschap?

Er waren in die gemeente jongeren, die mij vroegen deze boodschap aan hen en de gemeente door te geven!

Je zou toch zeggen, dat bij jong en oud alleen maar pessimisme heerst. Vooral de jongeren moeten straks leven in een tijd, waarin ongelofelijke problemen naar onze gedachten onoplosbaar zullen zijn. Denk slechts al aan de energie, aan de snel slinkende voorraden van onze aarde. En dan laat ik hier de verhoudingen in de samenleving maar rusten. Nu, ja rusten... het benaamt me en ik weet, dat vele jongeren het ook niet meer zien zitten. En wij ouderen zien het bij de jongeren niet meer zitten. Welnu, er zijn jongeren, die vragen om een

woord Gods! En met grote vreugde heb ik dat woord doorgegeven. Ik heb, zoals Mozes dat in zijn dagen mocht doen, mogen zeggen, dat God het leven der mensen voor Zijn rekening genomen heeft.

Dat is de boodschap van Kerstfeest. Het is de boodschap „God met ons”. En nu wil ik met grote nadruk zeggen, dat het niet is de kreet van de Kruistochten of van hen, die God voor de beste levensverzekering houden. Het is ook niet de kreet van politiek denkende mensen, die handelden vanuit de vanzelfsprekendheid van het oude, zo vaak misbruikte, psalmvers: „Hoe zalig is het volk.”

Ik zou zo graag willen, dat u, die dit leest, weet, dat „God met ons” een wonder is. Dat Kerstfeest een wonder is, dat we zonder God alleen maar wanhopig naar de Jordaan staren, waar aan de andere kant Enakskinderen wonen.

Als ik van Paulus mag horen, dat er een roep is van een wanhopige wereld, dan mag ik zeggen, dat Kerstfeest het antwoord van God is op de ellende van de wereld.

Nu hadden die jongeren nog een tekstgedeelte opgegeven. En dat begint met de woorden: „Daarom zijn wij te allen tijde vol goede moed.”

Heel kort wil ik ook nu vertellen, waarover het in de context gaat. De apostel Paulus heeft het in dit gedeelte van de tweede brief aan de Corinthiërs over het feit, dat aan ons de gave geschonken is van het feit, dat we kinderen Gods mogen zijn door Jezus Christus. Dat maakt mensen echter niet tot supermensen, neen, deze gave dragen we mee in een lichaam, dat naarmate we ouder worden steeds zwakker wordt. Je zou dus kunnen zeggen, dat die gave niet veel uitwerkt. Toch wel, er verandert heel veel, want naarmate wij zwakker worden, wordt de kracht van Christus sterker. Daarom verliezen we de moed niet, ja het is zelfs zo, dat de dood niet het einde is. Er volgt een leven na dit leven. En dat nieuwe leven verschilt met dit aardse, zoals een

gebouw zich verhoudt tot een tent. En dat is nogal wat.

Dan volgt de tekst: „Daarom zijn we te allen tijde vol goede moed.” Wij zijn immers mensen met een grote toekomst.

Dat betekent ook, dat we hier als toekomstige „gebouw”-bewoners moeten leven. Want ons zal rekenschap worden gevraagd. Wat bedoelden nu die jongeren, toen ze dit gedeelte opgaven?

Ik meen, dat ze vanuit het „God met ons”, vanuit Kerstfeest wilden, dat ik de jeugd (en natuurlijk ook de ouderen) op zou roepen mee te doen.

Als u mij nu vraagt, waarom een mens christelijke politiek bedrijft, dan zeg ik „Wel, om die reden, dat God de wereld in Christus voor Zijn rekening genomen heeft.”

Als God nu bij alle uitzichtloosheid zegt, dat Hij bij ons is, als God nu tegen ons zegt, dat we niet moeten sidderen, dat we integendeel moedig moeten zijn, zullen we dan niet met Paulus moedig durven te zijn? Zullen we dan ook niet de hand aan de ploeg slaan?

Ik meen in volle oprechtheid, dat juist een christen nog wat ziet in de toekomst van ons land, niet omdat hij altijd bemoedigende elementen in mens en maatschappij zou ontdekken, dus niet vanuit een optimisme over de mens, maar heel wonderlijk, omdat God Zijn Zoon in de wereld gezonden heeft.

Slechts vanuit de verzoening bloeit het handelen van de mens op en durft hij het aan de wereldproblemen te lijf te gaan. Ook al zijn het Enakskinderen.

Kerstfeest is Gods bemoediging en Gods bemoediging met en aan de mens.

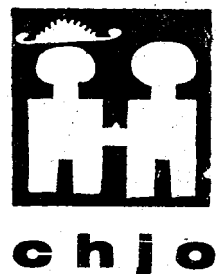
Die mens wordt opgeroepen tot geloof in Christus. Want dan krijgt de bemoediging gestalte.

Zo wijs ik u heen naar het Kind in de kribbe, die ook was de man aan het kruis en de verzezen Heiland op Pasen.

Elburg

C. Jongeboer, hervormd predikant

Herhaalde oproep!

zoekt nieuwe secretaris(esse)

Het ligt in de bedoeling dat per 1 januari 1978 Egbert Bluemink de CHJO als algemeen secretaris gaat verlaten. Het bestuur van de CHJO zoekt daarom met ingang van die datum een man of vrouw die de taak van Egbert tegen een nader overeen te komen salaris wil gaan overnemen.

Een resumé van de taak van algemeen secretaris kan als volgt gekenschetst worden:

besluiten van het bestuur uitvoeren; contact onderhouden met de leden van de CHJO; contact onderhouden met al dan niet politieke organisaties; redakteur van het CHU-blad „de Nederlander” voor de verzorging van de CHJO-hoek daarin; deelname aan allerlei vergaderingen in den lande als vertegenwoordiger van het CHJO-bestuur; beheren van het secretariaat.

Het bestuur van de CHJO zoekt als opvolger(ster) van de algemeen secretaris iemand die een goede mondelinge en schriftelijke uitdrucksvaardigheid bezet; goede contactuele eigenschappen heeft; zich betrokken weet bij het CHU-/CDA-gebeuren; bereid is zich in te zetten voor een verdere uitbouw van de CHJO en het CDJA.

Sollicitaties dienen zo spoedig mogelijk te worden gericht aan ondergetekende, terwijl nadere inlichtingen kunnen worden verkregen op het adres van het secretariaat: Berkelstraat 78 te Utrecht, tel. 030-884687.

Mr. P. S. Procee, secretaris van de CHJO, Mr. J. C. Bührmannlaan 5, Ankeveen (N.H.).

Enkele mededelingen aan onze abonnees

I. HET VOORTBESTAAN VAN „DE NEDERLANDER”

Er zijn onder de abonnees op het CHU-weekblad „De Nederlander” enkele personen die menen, dat er nu binnen afzienbare tijd uitsluitend één CDA-blad zal verschijnen. Dat zou wel heel mooi zijn en nuttig zijn, doch is nu helaas nog niet uitvoerbaar. „De Nederlander” blijft verschijnen, zo lang dit gewenst en nodig is. Daarin zal het CDA-nieuws evenals tot nu toe zo uitgebreid mogelijk worden opgenomen.

II. BETALING ABONNEMENTSGELD 1978

Het is ons in 1977 gebleken, dat het bij een regelmatige verschijning van het weekblad - in verband met steeds hogere kosten - wel heel moeilijk was om financieel de eindjes bij elkaar te houden. Vandaar dat voor het abonnement 1978 aan het einde van deze maand een accept-giro-kaart met een ingevuld bedrag van f 27,50 zal uitgaan. Het wil ons voorkomen, dat wij nog steeds niet te veel vragen voor een blad dat iedere week bij de abonnees komt, met uitzondering van enkele vakantieweken.

Wij willen de abonnees, die begrip hebben getoond voor enkele kinderziekten, opgetreden bij het overgaan op de computer voor de verzending, dankzeggen voor het door hen opgebrachte geduld. Wat de expeditie betreft, zijn wij „bijna” uit de moei-

lijkheden. Dat „bijna” moet „geheel” worden. Om dat te bereiken zullen de acceptkaarten met het ingevulde bedrag aan alle abonnees worden gezonden. Dus ook aan de abonnees die collectief zijn geschreven of voor rekening van derden staan genoteerd, of het blad als ruilnummer- of enkelen, die het om bepaalde redenen gratis ontvangen. Aan deze kleine groep van abonnees verzoeken wij vriendelijk de toegezonden accept-girokaart te retourneren met de woorden: „retour, reden bekend”. Dit geschiedt dus uitsluitend voor controle. Alle abonnees die rechtstreeks betalen worden opgewekt de giro-acceptkaart af te wachten en na ontvangst onmiddellijk te betalen per giro of per bank.

III. NIEUWE ABONNEES

Zoals elders medegedeeld, komen steeds nieuwe abonnees binnen. Wij doen een beroep op alle abonnees na te gaan in eigen kring wie voor toezending van een gratis proefnummer in aanmerking kan komen.

Hoe meer adressen u hiervoor aan ons toezendt, hoe liever het ons is. Nu er belangstelling leeft voor hetgeen „de Nederlander” biedt moet ieder de kans aangrijpen om nieuwe abonnees te winnen. **Doet u ook mee?**

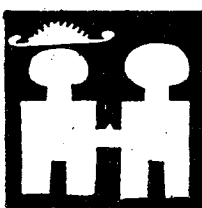
Secretariaat Stichting Uniepers Administratie „de Nederlander”

Bijeenkomst Provinciale contactpersonen CHJO

Voor dinsdag 27 december heeft het CHJO-bestuur een bijeenkomst van provinciale bestuursleden c.q. contactpersonen van de CHJO belegd. De agenda van deze bijeenkomst luidt: Gang van zaken CDJA, ledenwerving, financiële positie plaatselijke groepen en wat verder ter tafel komt. Deze bijeenkomst zal naar alle waarschijnlijkheid te Amersfoort gehouden worden. Nadere mededelingen hierover zullen we de desbetreffenden nog doen toekomen, maar reserveer alvast de datum.

Verschijning „de Nederlander” in komende tijd

Het christelijk-historische weekblad „de Nederlander” verschijnt niet op de vrijdagen 23 december en 30 december aanstaande in verband met de feestdagen. Het eerstvolgende nummer van het weekblad zal als verschijningsdatum hebben vrijdag 6 januari 1978.

CHJO-agenda

Donderdag 29 december: Reactivering van de CHJO-Overijssel, vergadering in café-restaurant „De Beuk”, Dorpsstraat, Den Ham om 20.00 uur. Alle Overijsselse CHJO-leden worden dringend opgeroepen bij deze bijeenkomst aanwezig te zijn.

Donderdag 11 januari: Vergadering CHJO-Overijssel in café-restaurant „De Beuk”, Dorpsstraat, Den Ham. Aanvang: 20.00 uur. Onderwerp: „Ontwikkelingssamenwerking”.

Welkom nieuwe abonnees!!

Gedurende de laatste weken mochten wij tientallen nieuwe abonnees op „de Nederlander” inschrijven. Dat zegt wat! Slechts een korte opwekking in het Ledencontactblad leidde tot een tot nu toe ongekend resultaat. Een hartelijk welkom roepen wij toe aan allen die juist nu „in de politieke branding” de geleerden komen versterken! Daarvoor onze welgemeende dank. Deze aanwas is voor ons een duidelijk bewijs dat steeds meer personen op **verantwoorde wijze** wensen te worden voorgelicht over het politieke gebeuren. Dat zal ook degenen die politieke verantwoording dragen, zeker tot morele steun zijn.

Stichting Uniepers.

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

CDA-congres: vertrouwen in toekomst

Inleiding:

Het CDA-congres heeft in grote eenstemmigheid de verwachting uitgesproken dat het met de VVD gesloten regeerakkoord de mogelijkheid biedt om een vernieuwingsgezind beleid te voeren in de geest van het CDA-verkiezingsprogramma. Dat de ernstige en herhaalde pogingen om tot een coalitie met PvdA en D'66 te komen mislukten wordt evenwel teleurstellend genoemd.

Het dagelijks bestuur had het congres een ontwerp-resolutie voorgelegd welke, aan het eind van de discussie, vrijwel algemene instemming kreeg.

In de bestuursresolutie werd wel zo ongeveer samengevat wat er omtrent de kabinetsformatie tevoren aan verwachtingen en teleurstellingen vanuit het congres tot uiting was gekomen. Er was daarover een drietal moties ingediend: van het gewest Den Haag, van het kamerkringverband Overijssel en van een zestal „verspreide” leden. De daarin van het congres gevraagde uitspraken kwamen zeker niet in strijd met hetgeen Piet Steenkamp, als voorzitter van het CDA en Wim Aantjes, als fungerend fractievoorzitter, reeds hadden betoogd. Er is, zo werd door beide sprekers duidelijk gemaakt, door het CDA langdurig en loyaal getracht om met de PvdA tot een kabinet te komen. Van Agt heeft daartoe ook al het mogelijke gedaan en zowel Steenkamp, Aantjes als de ingediende moties, bevestigden dit nadrukkelijk.

Zeer demonstratief kwamen de gevoelens,

jegens de man die (om Steenkamp te citeren) „zo bar en boos als geen enkele politicus sinds de bevrijding bejegend werd” tot uitdrukking, toen deze 's middags tóch nog even op het congres verscheen. Ovationeel gejuich. Langdurig handgeklap. Tussen zijn gesprekken met kandidaat-ministers door kon er nog net een hartelijk woordje voor de congresgangers af. Plus een groet voor zijn vrouw, Eugenie, die zo „formidabel” maandenlang de veelvuldige afwezigheid van haar man aanvaardde. Wim Aantjes moest er zijn rede voor onderbreken. Het aanbod aan Van Agt om de tekst verder voor te lezen („Je kunt er zo vlug toch niets meer in veranderen”) werd lachend afgevoerd.

ZWERFKATTEN

De vraag waarom het kabinet PvdA/CDA er niet kon komen, kreeg zowel in Steenkamp's openingsrede als in Aantjes' uiteenzetting brede aandacht. Zie de verslagen in dit nummer. Kleurrijke beeldspraak van de voorzitter: „De CDA-kandidaten werden behandeld als zwerfkatten die, waar zij dan eindelijk werden geduld, nog een socialistische waakhond toegevoegd kregen. En Aantjes: „De PvdA heeft onze uitgesproken voorkeur voor een kabinet met PvdA niet opgepakt om de hand te drukken, maar om ons de duim-schroeven aan te zetten”. Om er ons mee onder druk te zetten, bijna te chanteren: „Ga anders maar met de VVD praten”.

In dit nummer

In dit nummer van het ledencontactblad „de Nederlander”, dat aan alle CHU-leden wordt toegezonden, dragen enkele pagina's de aanduiding: „CDA-aktueel”. De artikelen op die pagina's worden ook geplaatst in het ARP-blad „Nederlandse Gedachten” en het KVP-blad „Politiek Nieuws”. Bovendien worden de pagina's als blad met de naam „CDA-aktueel”; toegezonden aan de rechtstreekse leden van het CDA.

Ditmaal zijn de artikelen van CDA-aktueel voor een belangrijk deel gewijd aan het CDA-congres van zaterdag 10 december. De samenstelling van „CDA-aktueel” geschiedde door een redactie-team, bestaande uit: Anne Lies van der Beld-Pott, D. Corporaal, F. J. van der Heyden, N. de Gouw, Wm C. de Kruijf, dr. W. de Kwaadsteniet en H. Lokkerbol en G. J. Brinkman, secretaris en N. M. Hogeland, adjunct-secretaris.

bezorgd waren geweest over de houding van de „loyalisten” kennelijk enigszins gerust. Een congresganger wilde echter graag dat Aantjes nog wat verder ging: dat hij zich staande ter vergadering bereid zou verklaren het voorzitterschap van de fractie te aanvaarden, wanneer hem dat gevraagd werd. Maar deze zaak wilde Aantjes toch liever aan de fractie overlaten.

Ook was hij wat terughoudend toen hem nader naar de overwegende bezwaren van „de loyalisten” werd gevraagd. Die waren trouwens in zijn rede al genoemd. „Er zijn individuele beslissingen genomen, geen groepsbeslissingen”, zei Aantjes, die zelf tot het „zevental” behoort. Hij paste er voor om als woordvoerder van „een groep” te worden beschouwd. Zo'n „groep” bestaat ook niet. Mocht ze ooit worden gevormd, aldus Aantjes, dan zal ik er niet bij horen.

Eén spreker vond het woord „loyalisten” minder gelukkig gekozen. Het zou verwarring kunnen wekken „omdat ook de Ierse protestanten zich loyalisten noemen” (boe-groep in de zaal). Het is overigens interessant na te gaan hoe makkelijk zo'n „gevlugeld woord” ontstaat. Een ANP-verslaggever heeft het eenmaal onwillekeurig in een bericht over het zevental gebruikt. Zo kwam het ook in het radio- en tv-journaal terecht. En daarmee kreeg het vleugels.

VOORLICHTING

Over de wijze waarop de massa-media voorlichting geven over het CDA lag een kritisch-gestelde motie ter tafel. Het gewestbestuur Den Haag klaagde over eenzijdige berichtgeving en vroeg mogelijkheden voor bredere informatieverstrekking te onderzoeken. Het bestuur gaf er de voorkeur aan maar-es te bekijken in hoeverre het CDA zelf zijn voorlichting kan verbeteren. Een commissie is daarmee bezig.

Een motie van CDA-jongeren in Limburg kreeg algemene bijval. Er wordt daarin binnen de Europese organisaties van christen-democraten „een duidelijke terrechtwijzing” van Frans Josef Strauss geëist. De veelbesproken CSU-leider noemde, tijdens een bezoek aan Chili, o.a. de christen-democraten „huiligerige, versleten typen” en deed berichten over moorden en martelpraktijken in Chili als „linkse mythe” af. Het CDA-bestuur had over die uitspraken van Strauss trouwens reeds zijn verontwaardiging kenbaar gemaakt. Steenkamp maakte er bij de opening van het congres al melding van. „Frans Josef Strauss dat kan niet. Dat kan echt niet”, riep Steenkamp toen uit. Een duidelijk gestelde waarschuwing.

G. J. B.

Uitspraak van het CDA-congres

Het CDA-congres, op zaterdag 10 december 1977 bijeen te Amsterdam, heeft, op voorstel van het dagelijks bestuur van het CDA, een uitspraak gedaan over de kabinetsformatie.

Deze uitspraak heeft de vorm van een resolutie. De tekst van deze resolutie luidt:

„1. Het Congres acht het juist dat na de verkiezingsuitslag van 25 mei jl., gezien in het licht van de door het CDA opgestelde formatiecriteria, is gepoogd te komen tot een coalitie van CDA, PvdA en D'66.

2. Het Congres heeft grote waardering voor de wijze waarop de CDA-fractie en haar voorzitter hebben getracht met de PvdA en D'66 tot een coalitie te komen.

3. Het Congres is teleurgesteld over deze coalitie, ondanks ernstige en herhaalde pogingen daartoe, niet tot stand is gebracht. De oorzaak daarvan moet met name worden gezocht bij de PvdA, welke partij star wenste vast te houden aan een zogeheten meerderheidsstrategie.

4. Het Congres stemt ermee in, dat vervolgens het overleg tussen CDA en VVD is geopend. Het stemt tot voldoening dat - gezien de lange duur van de formatieperiode en de noodzaak om middels een volwaardig kabinet de grote problemen van onze samenleving aan te vatten - dit overleg met de VVD tot resultaten lijkt te kunnen leiden. Het Congres wil er niettemin zijn bezorgdheid over uitspreken dat slechts een

coalitie met een zo beperkte meerderheidsbasis gerealiseerd kan worden.

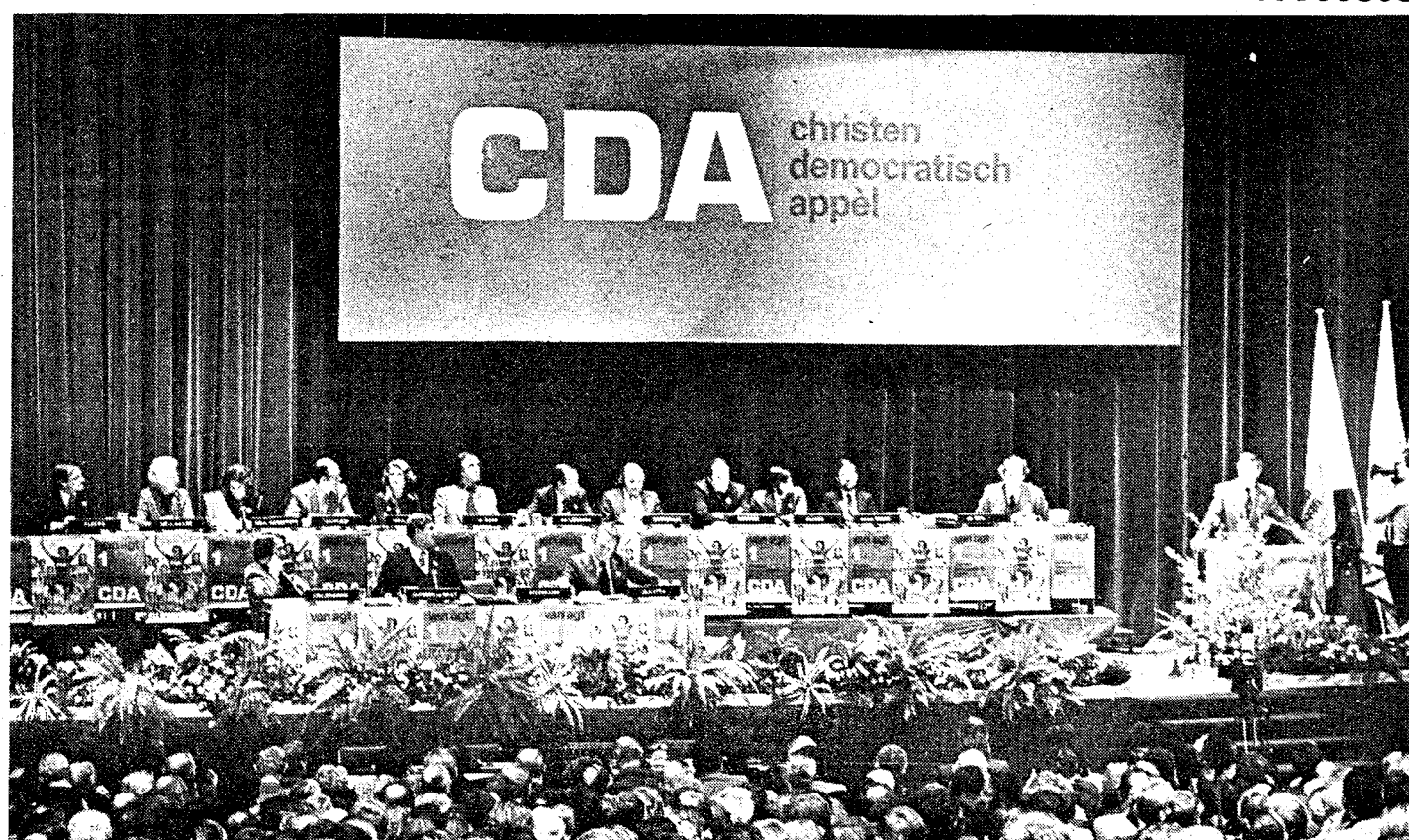
5. Het Congres spreekt de verwachting

uit dat het met de VVD gesloten regeerakkoord de mogelijkheid biedt om ook onder de huidige en toekomstige moeilijke omstandigheden een ver-

nieuwingsgezind beleid te voeren in de geest van het CDA-verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen.”

Aldus de uitspraak van het CDA-congres.

H. L.

Een overzicht van het CDA-congres tijdens de jaarrede van CDA-voorzitter Steenkamp. Op het podium het CDA-bestuur. (Foto: Nick Morelis te Capelle aan den IJssel).

CDA-voorzitter Steenkamp:

Eigen stijl waarmaken

„Het kabinet van CDA en VVD is geen vluchtig avontuur, geen korte ontmoeting. Den Haag is geen duiventil". Dit heeft de voorzitter van het CDA, prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp zaterdagmorgen jongstleden gezegd in zijn openingsrede op het jaarlijks CDA-congres te Amsterdam.

Nu het CDA voor de weg van het samen met de VVD regeren gekozen heeft, moet het zijn steun geven. De christendemocraten hebben een eigen stijl van politiek bedrijven. En tot die eigen stijl behoort het open tegemoet treden van de coalitiepartner, thans de VVD. „Door handelwijze en taalgebruik mag de samenwerking niet geblokkeerd worden", zei de CDA-voorzitter. Hij noemde de VVD een constructieve partij en sprak het vertrouwen uit dat CDA en VVD samen nieuwe wegen kunne opgaan en problemen kunnen oplossen.

Prof. Steenkamp zei, dat velen binnen het CDA aarzelingen hebben, nu er een nieuwe situatie is ontstaan. Er wordt dan gekeken naar de verhouding in West-Duitsland tussen de SPD, de socialistische partij, en de CDU, de christen-democratische unie. „Daar in Duitsland is de CDU de natuurlijke tegenpool, de structurele antipode van het socialisme. De CDU-leiders gaan daarop ook prat. Dat gevaar bedreigt ook ons, „Morgen en overmorgen", zei de CDA-voorzitter. Hij deed een beroep op de leden van het CDA-congres zich niet in die situatie te laten manoeuvreren. „Alleen als wij geheel onze eigen lijn volgen en onze eigen politieke inhoud ijkken en herwaarder worden wij niet in die situatie gebracht".

ONJUIST

CDA-voorzitter Steenkamp weerlegde, bij zijn bespreking van de gang van zaken tijdens de kabinetsformatie, de bewering dat het CDA nooit een coalitie met de PvdA zou hebben gewenst. „Dat is onjuist, onwaar en gelogen. Wij hebben een half jaar met de PvdA onderhandeld. Het algemeen bestuur van het CDA heeft herhaaldelijk met algemene stemmen de uitgezette lijn van het zoeken van samenwerking met de PvdA bevestigd", zei prof. Steenkamp. Hij herinnerde er aan, dat er tussen CDA en PvdA programmatisch volstrekte overeenstemming werd bereikt, over welke overeenstemming volgens hem de PvdA zeer tevreden kon zijn. Het CDA riep formatie en informateurs vanuit alle windstreken om de zaak te redden. „Ik heb nog nooit een dergelijk toppunt van vrijgevigheid meegemaakt als het CDA ten toon spreidde".

Prof. Steenkamp vond, dat het CDA tot heel veel bereid is geweest, getuige ook het feit, dat een aantal christen-democraten, onder wie hij zelf, tot het laatste ogenblik toe geprobeerd heeft de gewenste coalitie van PvdA en CDA te redden.

Maar volgens de CDA-voorzitter gingen de wensen van de PvdA te ver. Het CDA had, met opzet, zijn top-vier Van Agt, Aantjes, Kruisinga en Andriessen bovenaan zijn kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei jongstleden geplaatst. Het waren de eerste vier politici van het CDA, die door het CDA in een parlementair kabinet gewenst werden. Dank zij de top-vier vergaarde het

CDA veel stemmen, ook veel voorkeursstemmen. Wat deed nu de PvdA, aldus de CDA-voorzitter. „De PvdA kwam met een voorstel voor uitgeholde CDA-ministersfuncties en voor versterkte PvdA-staatssecretariaten". Dat was de dwaasheid gekroond. „Is dat de verkiezingsuitslag. Is dat de kiezerswil, waarmee de PvdA zes en een halve maand terecht schermde?" aldus de CDA-voorzitter.

GEEN VREDE

De grondoorzaak van het mislukken van de samenwerking tussen PvdA en CDA is gelegen in het feit, dat de PvdA reeds sinds de oprichting van het CDA geen vrede kan hebben met het bestaan van één Christen Democratische Politieke Partij, zei CDA-voorzitter Steenkamp. De PvdA betwist het CDA zijn bestaansrecht. De PvdA wil een twee-partijensysteem met een gekozen minister-president. De PvdA wil keuze dwang tussen alleen rechts en links. De PvdA vindt allang dat het CDA niet thuis hoort in het politieke krachtenveld en dat het over de grens zou moeten worden gezet, als ongewenste vreemdelingen in de politiek door de minister van justitie, met zijn maar niet Dries van Agt heet".

Prof. Steenkamp vroeg zich af, of er bij het CDA wel iemand is, die vindt dat de PvdA op een dergelijke wijze zou moeten worden opgeruimd of die zo spreekt en schrijft over de PvdA als een aantal socialisten doet over de mensen van het CDA en zijn organisatie. „Zolang de PvdA het bestaansrecht van het

CDAAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPËL

CDA niet erkend, zullen de moties van Lammers, akties van Reckman en trauma's van Schmelzer en Burger blijven. Maar dan ligt daar de grondoorzaak", aldus de CDA-voorzitter. En hij voegde daaraan toe: „Ondanks de samenwerking in het kabinet-Den Uyl is de kloof niet overbrugd".

CDA-voorzitter Steenkamp meende, dat er tijdens de nu bijna voorbij kabinetsperiode een „historisch moment" geweest is, waarop de coalitie CDA/PvdA tot stand gebracht kon worden. Het CDA sprak toen heel duidelijk openlijk en herhaaldelijk zijn voorkeur uit. Het wilde de brug slaan voor een ruimere periode. „Maar Den Uyl, die gedreven en actieve man, heeft de kans niet gegrepen. Hij faalde op een historisch moment. Den Uyl werd weggezogen, weg van het CDA in de polarisatiebranding".

Voordat in de komende dagen de christendemocraten afscheid gaan nemen van de PvdA wilde CDA-voorzitter Steenkamp zijn PvdA-collega's nog een goede raad geven. „U heeft bij de PvdA de bekende doctorandus uit Buitenveldert, en een zeer bekwame politieke doctorandus in Ed van Thijn. Trekt u ook eens een doctorandus in de psychologie aan, die u kan vertellen hoe je met mensen moet omgaan, zelfs als zij politieke tegenstanders zijn. En vergist u zich niet. U heeft bij goede vrienden diepere wonden geslagen dan u zelf nu veronderstelt".

H.L.

Fungerend CDA-fractievoorzitter Aantjes:

„Samen de weg vrijgemaakt voor kabinet-Van Agt

Het verschil in opstelling binnen de CDA-fractie in de Tweede Kamer is natuurlijk zeer te betreuren. Maar als gelet wordt op de wijze, waarop er voor de spanning tussen individuele verantwoordelijkheid en loyaliteit van de groep (wederzijdse loyaliteit) dan moet gezegd worden dat er een het CDA sierende gezamenlijke weg is gevonden. „Een weg, waarbij de meerderheid de minderheid niet dwingt, en waarbij de minderheid de meerderheid niet blokkeert. Zo hebben we samen toch de weg voor een kabinet-Van Agt vrijgemaakt", aldus mr. W. Aantjes, waarnemend voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer vorige week zaterdag op het te Amsterdam gehouden derde CDA-congres.

Het was de bedoeling geweest, dat CDA-fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt op het congres de politieke rede zou houden. Maar omdat mr. Van Agt enkele dagen voor het congres het formatiechap op zich nam, was het de taak van de waarnemend fractievoorzitter de congresgangers toe te spreken en een uiteenzetting te geven van het politieke handelen van de CDA-fractie in de afgelopen maanden. Mr. Aantjes sprak in zijn kwaliteit van fungerend fractievoorzitter. Hij behoort tot de zeven fractieleden, die bezwaar hebben tegen het regeerakkoord tussen CDA en VVD, maar die zich loyaal tegenover het nieuwe kabinet zullen opstellen. Maar in zijn politieke rede benaderde mr. Aantjes de gang van zaken vanuit het gezichtspunt van de fractievoorzitter.

„Er is nu een beslissing genomen, op heel verdedigbare gronden. Wie het anders zag, stelt zich niet op met de gedachte, dat het allemaal heel ellendig zal gaan. Wij zien niet achteruit. Wij willen in de nu ontstane situatie samen vooruit zien. Ook wie geen parlementaire binding kon aanvaarden, voelt zich met een kabinet-Van Agt verbonden", aldus de fungerend voorzitter van de CDA-fractie.

OVERTUIGEN

Het komt tenslotte aan op het beleid van het nieuwe kabinet. „Of wij het kabinet nu met binding of met verbondenheid tegemoet treden, voor beide groepen geldt: het beleid zal ons moeten overtuigen. Onze eerste zorg dient te zijn en te blijven: wat komt er terecht van wezenlijke punten van

het CDA-programma", zei mr. Aantjes. Hij vindt, dat het nieuwe kabinet niet mag worden beoordeeld vanuit de actuele geschilpunten tijdens de laatste formatiewerken. „Hoe moeilijk het ook zal zijn om daarvan de nodige afstand te nemen, het kabinet zal straks beoordeeld worden op de vraag of dit het kabinet is, met het program, dat de zaken aan kan en dat de zaken op de goede manier aan kan. Hoe langer het kabinet zit, hoe meer dit het oordeel zal bepalen".

Vanuit het door hem geschetste perspectief, zo meent mr. Aantjes, zal de verantwoordelijke politicus zijn oordeel ten opzichte van het kabinet moeten bepalen. „Hij moet zich afvragen of dit een kabinet is, waaraan hij zich met zijn volle parlementair-politieke verantwoordelijkheid kan binden. Niet alleen nu, maar ook volgend jaar met een voortdurende grote werkloosheid, over twee jaar met het oog op de positie van onze monarchie, over drie jaar met de naderende uitputting van het aardgas, over vier jaar bij de volgende Tweede-Kamerverkiezingen", aldus de fungerend fractievoorzitter van het CDA.

MISKENNING

Over de gang van zaken tijdens de kabinetsformatie zei mr. Aantjes, dat er volgens hem twee hoofdoorzaken zijn voor het mislukken van de besprekingen tussen PvdA en CDA over de vorming van een nieuwe coalitie. „De eerste hoofdoorzaak is de meerderheidsstrategie van de PvdA en de tweede het weren van Van Agt van het departement van justitie". Mr. Aantjes vindt een meerderheidsstrategie niet ondemocratisch in zichzelf, maar zij maakt de parlementaire democratie, zoals Nederland deze kent, onwerkbaar. De meerderheidsstrategie miskent de door de kiezers, op woensdag 25 mei jongstleden gewilde indeling in drie politieke hoofdstromingen duidelijk. „Als gevolg van de meerderheidsstrategie ontbrak het bij de PvdA aan werkelijke bereidheid tot een echte coalitievorming. Het CDA daarentegen verlangde geen samenwerking op basis van rekensommetjes. Het CDA wilde een echte politieke coalitie, niet van tot elkaar veroordeelde politieke vijanden, maar van op elkaar aangewezen politieke bondgenoten. Het CDA wilde een politieke coalitie,

waarin niet de mensen, niet de posities, maar het beleid primair zou zijn", aldus mr. Aantjes.

HOMOGEEN

Het CDA wilde met de PvdA een homogeen kabinet. Die wil is er nu ook voor wat betreft het kabinet van CDA en VVD. „In een homogeen kabinet moeten de partners het niet hebben van hun getalssterkte, maar van hun beleidsovereenstemming. Wij willen niet alleen op de ander genoeg bevochten hebben, wij willen als coalitiepartners ook samen ergens echt warm voor kunnen lopen", zei de fungerend fractievoorzitter.

Voor de naam van het nieuwe kabinet moet niet iets verwrongs worden bedacht, zei mr. Aantjes. „Het is geen parlementair meerderheidskabinet, maar het is wel een kabinet met op dit moment de grootste denkbare parlementaire bindingen en daarnaast een loyale beoordeling. Aan de ene kant zullen de christen-democraten er voor moeten zorgen, dat wezenlijke punten van het CDA-programma worden uitgevoerd. Maar voor het CDA zelf geldt, dat zijn herkenbaarheid allereerst in het eigen beleid zal moeten worden gevonden", aldus mr. Aantjes.

HERKENBAARHEID

De waarnemend voorzitter van de CDA-fractie wees het CDA-congres op het gevaar, dat het CDA de natuurlijke tegenspeler van de PvdA wordt. „Als de PvdA werkelijk terugkeert tot de genadeloze oppositie, die zij heeft aangekondigd, als de PvdA weer terugvalt in de polarisatie en als de PvdA de les van haar fouten in de formatie-1977 niet geleerd heeft, dan moet het CDA oppassen zich niet tot contrapolarisatie te laten verleiden. De grote politieke tegenstelling in Nederland mag niet de tegenstelling CDA-PvdA worden", zei mr. Aantjes. „Op de herkenbaarheid van het eigen gezicht, ongeacht de coalitie en ongeacht politieke binding of niet, zal het in de komende jaren aankomen". Mr. Aantjes ging voorbij aan de onderdelen van het nieuwe regeerprogramma. Maar hij zei er toch iets over. „Velen onderschatten de angst voor een coalitie met de VVD, welke leeft bij mensen, die in de knel zijn. Het CDA moet evenwel voor die mensen,

in het nieuwe kabinet en in de Tweede Kamer garant zijn. Ten tijde van het kabinet-Den Uyl werden juist, omdat er christen-democraten in dat kabinet zaten, de lasten van de economische stagnatie niet op de zwakste schouders afgewenteld. Er moet nu geen twijfel mogelijk zijn: met het CDA zal geen kabinet gevormd kunnen worden, waarbij de zwaksten in angst moeten leven".

In de slotpassage van zijn politieke rede deed mr. Aantjes een beroep op het CDA-congres het CDA-motto „samen verantwoordelijk" waar te maken. „Nu moet blijken, wat het waard is dat christendemocratie iets eigens heeft en iets anders is. Dat de „C" werkelijk inhoud heeft, dat de „D" werkelijk iets betekent. Dat de „A" echt functioneert. Wie de krachtproef aan gaat en het samen verantwoordelijk aanvaardt, juist nu, die bouwt werkelijk aan één echt, aan één hecht CDA. Dan kan het kabinet - Van Agt er niet alleen komen, dan kan het ook slagen. Dank zij de mensen met binding en de mensen met verbondenheid. En dan is het nog maar de vraag waar van het kabinet-Van Agt meer te verwachten heeft: van de binding of van de verbondenheid", aldus mr. Aantjes.

Een journalist zei eens tegen mr. Aantjes, dat het zijn fout is dat hij de harten telt en niet de koppen. Mr. Aantjes zei nu tegen het CDA-congres te hopen, dat die uitspraak van de journalist waar is en dat zij voor velen geldt. „Dan kan het kabinet-Van Agt, ook al zou het met de nachtschuit vertrekken, toch met het ochtendgloren aankomen".

Rectificatie

In de overdenking, onder de kop „Vrede - Geblinddoekt en Ongewapend" geplaatst in het nummer van „de Nederlander" van vrijdag 9 december jongstleden, is een vervelende zetfout geslopen.

In de passage, waarin gesproken wordt over de vredesonderhandelingen van God, die in de Kerstnacht zijn ingezet, staat dat hier sprake is van het onverantwoordelijke vredesaanbod van God. Dit moet evenwel zijn: van het onvoorwaardelijke vredesaanbod van God.

Luck van Leeuwen: Na felle stembusstrijd niet weg van 't front

door: G. J. Brinkman

De nieuwe voorzitter van de Christelijke Historische Unie, dr. L. M. van Leeuwen is een slanke veertiger. Vlot van kleding en beweging. Hij maakte een snelle promotie bij een Verzekeringsmaatschappij („De Stad Rotterdam” waarvan hij mede-directeur is) en had als lid van de commissie-Goudzwaard aandeel in het formulieren van de sociaal-economische paragraaf van het CDA-program. Ook stond hij Van Agt, tijdens diens verkiezingstochten terzijde. In een gesprek met CDA-aktueel legt Van Leeuwen nadruk op het nationale belang van een gezond bedrijfsleven. Zegt echter tevens makkelijker over het uitgeven van een miljoen te beslissen dan over een maatregel waarbij een mens in de verdrukking zou komen.

Wat verschijning en (kerkelijke) afkomst betreft schijnt de nieuwe CHU-voorzitter moeilijk in het rijtje van zijn elf voorgangers te passen. Hij onderscheidt zich, wat dit betreft, niet alleen van „de baron”, mr. J. W. A. baron van Verschuier, van wie hij 19 november de voorzittershamer overnam. Ook vroegere voorzitters, Van Hulst, Beerink en Tilanus waren bij hun aantreden, voor het meelevende volk meer als „typisch christelijk historisch” te herkennen. Om van nog oudere illustre namen als De Geer, Slotemaker de Bruine, Schokking, De Visser en De Savornin Lohman maar te zwijgen. Het bedachtzame: „moet dat nu zo?”, de kenmerkende verzuchting van „de oude Tilanus” zal hem niet zo gauw invallen. Hij is spontaan. Gewend snel te oordelen en beslissingen te nemen. Loopt ook nog niet lang genoeg in het politieke bedrijf mee om elk woord op mogelijk onwelwillende uitleg af te wegen.

In een gesprek met „FEM”, een tijdschrift voor management, was Van Leeuwen nogal duidelijk als „ondernemer” uit de verf gekomen. „Politieke hobby loont” stond er boven. Alsof vooral eigenbelang als motief voor politiek meeleven werd aangereikt. Aan de andere kant hield de nieuwe CHU-voorzitter in zijn eerste rede voor de Unieraad zijn gehoor een bijbelse bede als leidraad voor persoonlijk en politiek handelen voor. Het was psalm 139: „Doorgrond ons, o God, en ken ons hart, toets ons en ken onze gedachten, of bij ons een heilloze weg is en leid ons op de eeuwig weg”.

Het wat uitdagende opschrift boven het FEM-artikel voor rekening van de redactie latend, aarzelt Van Leeuwen geen ogenblik als we in het gesprek interview en openingsrede met elkaar in verband brengen. Gespreksstof voor dagen. Er stond ons evenwel maar één uur ter beschikking. En niet meer dan een paar kolom ruimte.

„Je wordt”, zo licht Van Leeuwen vlot toe, „er in het bedrijfsleven dikwijls op aangekeken als je openlijk een politieke keus doet. Alsof je daarmee je zaak zou benadelen. Daartegenover heb ik gesteld dat het bedrijfsleven er baat bij kan hebben vertrouwd te zijn met het terrein waar politieke beslissingen vallen. Maar dan is het ook wel nodig dat leidinggevende bedrijfsmensen zich meer in politieke vraagstukken verdiepen dan zij nu over het algemeen plegen te doen. Aan de andere kant bestaat in politieke kring vaak een lachwekkende voorstelling van problemen en verhoudingen binnen het bedrijfsleven. „Dikke mannen die grote sigaren roken, alleen weten van geld-maken en hun personeel niet zien staan.”

Wat mij betreft: ik ben geen socialisten-vriend. Daarvoor ben ik te vast overtuigd van het belang van het vrije ondernemerschap. Hoe vaak ook beschimpt. Daarin kan, naar mijn mening, de mens met zijn gaven en initiatieven het best tot zijn recht komen. Bedrijfs-nationalisatie verwerp ik. Goede sociale politiek kan ook alleen op basis van gezonde economische politiek worden bedreven.

MEDEZEGGENSCHAP

Met „rechts” of „links” heeft dat niets te maken. Ik ben voorstander van zeer verregaande medezeggenschap. Sta ook wat dit betreft achter hetgeen het CDA-program bepleit. Elke bedrijfsleiding moet bereid zijn tegenover de werknemers volledige

verantwoording af te leggen. Ook in de omgang tussen leiding en werknemers moet deze mentaliteit tot uiting komen. Alle mensen zijn gelijkwaardig. Het belang van de werknemer, die voor zijn broodwinning op zijn baan is aangewezen mag maar niet zo aan het bedrijfsbelang ondergeschikt worden gemaakt. Soms een moeilijke beslissing. Toch durf ik te zeggen dat ik makkelijker over het uitgeven van een miljoen beslis, dan over een maatregel waarbij het lot van een mens in het geding komt.

Eén voorbeeld: door het inschakelen van computers werden bij ons verscheidene mensen overbodig. We hadden toen, van het bedrijf uit gezien, het best krachten van boven de vijftig kunnen laten afvloeien. Maar waar zouden die weer aan de slag komen. Ik heb toen veelbelovende jongere employeés eerlijk gezegd dat ik ze bij ons niet de carrière in het vooruitzicht kon stellen welke hen ongetwijfeld voor ogen stond. Verscheidene van hen hebben daarna elders een goede baan bevonden.

ONTWIKKELINGSHULP

En verder: als ik naar waarheid zeg voorstander te zijn van een sterke defensie zal dat misschien als „conservatief” worden uitgelegd. Mijn mening dat anderhalf procent voor ontwikkelingshulp veel te weinig is, zou dan weer „vooruitstrevend” kunnen worden genoemd. Een percentage dat overigens door vrijwillige particuliere bijdragen kan worden verhoogd. Neen, in het rechts-links-schema kan ik me moeilijk plaatsen. Ik heb op de Unieraad met overtuiging het CDA-program „Niet bij brood alleen” een goed kompas naar een duidelijk politiek toekomstbeleid genoemd.

En psalm 139? vraag ik.

„Ik heb altijd sterk het besef gehad dat mijn leven wordt geleid. Bijna alle belangrijke veranderingen in mijn leven hebben zich buiten eigen beslissingen om voltrokken.” Luck van Leeuwen (43) werd in Sassenheim geboren. Hij was, als veel ondernemende jongelui in zijn omgeving voor de bolhandel bestemd. Na de militaire dienst. Er was al een plaats op de Nieuw Amsterdam besproken. Maar hij kwam niet aan boord doch in bed terecht. Hij moest zich aan een langdurige sanatoriumverpleging onderwerpen. Deze gedwongen rustkuur werd voor studie gebruikt. Vrienden uit militaire dienst die in Rotterdam economie studeerden zorgden er voor dat hij op afstand de colleges kon blijven volgen. Zijn vrouw nam de studiekosten voor haar rekening. Afgestudeerd (bedrijfseconomie, staatsrecht en boekhouden) vond hij bij het Van Marle-concern (de latere Stad Rotterdam) een werkterrein waar hij zijn studie voortgezet in de richting van verzekeren en beleggen - in de praktijk kon brengen.

„GEWELDIG...!”

Ook zijn contact met „de politiek” kwam uit zijn studie-zin voort. Hij zag in deelname aan de adviescommissie van De Savornin

Lohmanstichting een middel om met actuele sociaal-economische vragen op de hoogte te blijven. Door deze functie bij de CHU kwam hij ook in de CDA-programcommissie terecht. Van Leeuwen spreekt over dit overleg binnen de economische commissie met jeugdige geestdrift. „Geweldig. Die bezielende leiding van Goudzwaard en die algemene wil om eenstemmig tot conclusies te komen.”

Op het CDA-congres waar het program werd vastgesteld kreeg Van Leeuwen de verdediging van de economische paragraaf te verdedigen. Vele malen stond hij ook Van Agt tijdens diens verkiezingstocht terzijde.

MET VAN AGT OP PAD

„Ja daarmee was, dacht ik, mijn politieke activiteit voorlopig wel ten einde. Maar ik zat er eenmaal tussen. Vooral de wijze waarop Van Agt en daarmee het CDA menigmaal op verkiezingssamenkomsten werd miskend en belasterd hielden mij aan het politieke front. Die onverbloemde haat,

CDAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

dat soms gewelddadig dreigen, al die ervaringen hebben mij doen besluiten mij niet terug te trekken toen ook verder een beroep op mij werd gedaan. En op deze manier is dan ook het voorzitterschap van de CHU binnen het gezichtsveld gekomen.”

Van Leeuwen heeft die functie aanvaard in de overtuiging dat de drie partijen absoluut één partij zullen moeten gaan vormen. Maar hij wil daarbij wel „alle schaapjes meemen”. Durft voor die fusie ook nog geen onwrikbare streefdatum te noemen.

Als voorzitter van de CHU wil hij absoluut voor zijn leden aanspreekbaar zijn. Steeds moeten zij ook goed geïnformeerd worden over de gemeenschappelijke weg naar het CDA. Zij dienen te kunnen meespreken en meebeslissen.

Voorlopig hoopt hij zich in ieder geval, naast zijn drukke baan, volledig aan het Unievoorzitterschap te wijden. Zonder vrouw en drie dochters te verwaarlozen. De hobbies (tennissen, tuinieren, postzegels) zullen echter wel even in de verdrukking komen.

Commentaren

Kabinet-Van Agt

Delijsttrekker van het CDA is druk aan het formeren. Misschien is het kabinet reeds beëdigd wanneer u dit leest. Van Agt zal dan minister-president zijn van de combinatie CDA-VVD. Het kwam op hem af en hij ging de verantwoordelijkheid ervan niet uit de weg. Dat getuigt van moed en karakter. In de onderhandelingen met andere partijen stond hij zijn mannetje. Het merendeel van de politici heeft aan gezag en vertrouwen ingeboet.

Dat geldt echter niet ten aanzien van Dries van Agt. Hij staat nu voor de zware taak leiding te geven aan een kabinet. Het zal belangrijk zijn dat het kabinet als een team opereert. Het zal minstens even belangrijk zijn dat het kabinet de relatie met de fracties in het parlement goed onderhoudt. Niet minder wezenlijk is het de vinger aan de pols te houden van de maatschappelijke ontwikkelingen.

Een kabinet zit niet in een ivoren toren, maar werkt in een bruisende samenleving. Wij hopen, dat Van Agt zijn stuurmanskunst zal tonen en dat er een goede teamgeest zal ontstaan. Wij wensen hem goede vaart en een vaste koers; het volk ten baat.

Congres

Het CDA-congres was met enige spanning tegemoet gezien. Zouden de politieke spanningen zich op het congres ontladen? Of zou er misschien sprake zijn van een splijtzwan nu de fractie zich niet geheel eensgezind had getoond?

Deze en vele andere vragen leefden bij de rond 1500 congresgangers. De politieke betogen hadden niveau en de bijdragen aan de discussie eveneens.

Er was geen sprake van een sfeer van verkettering. Wel van een inzicht, dat wij elkaar nodig hebben en dat er ruimte moet zijn voor een verschillend standpunt. Begrip daarvoor zal te meer aanwezig zijn wanneer duidelijk is dat het niet mankeert aan solidariteit en aan gebondenheid en verbondenheid met elkaar.

Welnu uit de verhalen van CDA-voorzitter Steenkamp en fungerend fractievoorzitter Aantjes bleek zonneklaar, dat het daaraan niet ontbrak. Het was verheugend te constateren, dat beide verhalen een zelfde toonhoogte hadden. Het congres getuigde van politiek inzicht en politieke wijsheid van de deelnemers. De ontwerp-resolutie, die het dagelijks bestuur van het CDA, unaniem indiende ondervond dan ook geen fundamentele kritiek. Op het congres was geen sprake van zinloos geschreeuw, van pogingen tot uitsluiting of van verheerlijking van eigen standpunten. Teleurstelling over het moeizame verloop van de formatie, aanvaarding van de feitelijke politieke situatie en de verwachting, dat er sprake zal zijn van een vernieuwingsgezind beleid zoals verwoord in „Niet bij brood alleen”.

Dat zag het congres als een uitdaging én een opdracht voor de gehele fractie.

Aan de bestuurstafel op het CDA-congres. Van links naar rechts: formateur Van Agt, mevrouw Madeleine Leyten aftredend vice-voorzitter van de KVP, Hans de Boer, voorzitter ARP en Luck van Leeuwen, voorzitter CHU. (KVP-voorzitter Vergeer was afwezig op het congres, in verband met zijn afscheid als wethouder van de stad Utrecht). (Foto: Nick Morelis te Capelle aan den IJssel).

Formateur Van Agt kwam even langs

Fungerend CDA-fractievoorzitter Aantjes werd midden in zijn rede tijdens het CDA-Congres op een onverwacht moment door een aanhoudend applaus onderbroken. Formateur Van Agt kwam namelijk op dat moment binnen. Hij werd met een ovationeel applaus ontvangen en voerde direct daarna gedurende enkele minuten het woord.

De formateur was van oordeel dat het zijn staatsrechtelijke plicht was bij het toespreken van congressen uiterste behoedzaam-

heid in acht te nemen; zodoende sprak hij met geen woord over de formatie. Van Agt bracht een woord van dank aan de velen die het CDA tijdens en na de verkiezingscampagne hebben gesteund. In zijn dank betrok hij ook zijn vrouw. Zij heeft voor hem vooral in de laatste maanden een grote morele steun betekend.

Met vreugde constateerde Van Agt dat het CDA steeds meer een politieke groepering aan het worden is „die groeit in vertrouwen in zich zelf”. In de zes punten vatte hij doel

en karakter van het CDA samen: vernieuwings-gezind in redelijkheid; aandacht voor immateriële zaken; behoud van de schepping; staan voor de kwaliteit van het bestaan; zorg voor de zwakkeren in de samenleving en samen verantwoordelijk voor het land. Van Agt besloot zijn korte toespraak met de woorden: „Wij gaan opnieuw op weg op hoop van zegen!”

J. D. G.

32e jaargang no. 3

november/december 1977/januari 1978

Vrouwengeluiden

KWARTAALBLAD VAN DE CENTRALE VAN
CHRISTELIJK-HISTORISCHE VROUWEN

Redactie: Mevr. Mr. L. G. Baud, Kerkplein 16, Breukelen. Tel. 03462-1473

Administratie: Mevr. A. Logt-Jalving, Boekweitlaan 25, Hoogeveen. Tel. 05280-65232

Penningmeesteresse: Mevr. A. M. v. d. Linde-Pelger, Geert Grootestraat 146, Zwolle. Tel. 05200-34024.

Giro 538750 t.n.v. de Centrale C.H. Vrouwen.

Terugkijken en vooruitzien. Een dezer dagen verschijnt het nieuwste nummer van Vrouwengeluiden, het kwartaalblad van de Centrale van CH-Vrouwen. Het opent met een artikel van de presidente mevrouw H. Tegelaar-Boonacker onder het motto „Terugkijken en vooruitzien”. Zij geeft een terugblik op de politieke situatie in 1977, en maakt een aantal opmerkingen over het afscheid van de CHU-voorzitter. Tenslotte richt zij de blik vooruit naar 1978.

Welkom! Een van de redactieleden voerde een gesprek met mevrouw Van Leeuwen, de echtgenote van de nieuwe Unie-voorzitter. Zij verklaart dat zij de politiek steeds op een afstand volgde. Het is wel zeker, dat zij nu na enkele weken voorzitterschap van haar man, al bemerkt hoe veel tijd het voorzitterschap van de Unie in beslag neemt en hoeveel offers een gezin moet brengen als de man een dergelijke functie aanvaardt.

CDA-Vrouwenberaad. Het is goed te lezen, dat de CDA-vrouwen zowel landelijk als provinciaal hard aan het werk zijn. Allereerst is er een verslag over een landelijke studiedag over emancipatiebeleid. Daarnaast een verslag van een bijeenkomst van het CDA-Vrouwenberaad Zuid-Holland. Ook in Twente zijn de dames actief.

Andere activiteiten. Enige tijd geleden werd een manifestatie gehouden in Amsterdam onder het motto „Vrouwen van Nederland helpen Vrouwen van Noord-Ierland”. Als resultaat van deze actie brachten 28 Noordierse vrouwen een bezoek aan Nederland. Een enthousiast verslag over dit verblijf staat in „Vrouwengeluiden”.

INFORMATIEDAG POLITIEKE SCHOLING

Evenals vorige jaren wordt ook in 1978 door een negental vrouwenorganisaties weer een politieke scholingscursus georganiseerd. Ter voorbereiding op deze cursus, speciaal voor degenen die als inleider of forumlid zullen optreden, belegt de CDA-stichting voor het kader- en vormingswerk in samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad informatiedagen op maandag 16 januari 1978 en maandag 23 januari 1978 in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

De vier onderwerpen die in 1978 op het programma staan, zullen op deze informatiedagen kort worden ingeleid door deskundige politici, waarna discussie mogelijk is. De wetenschappelijke bureaus van het CDA zullen de discussievragen bestuderen en beantwoorden in hoofdlijnen. Deze antwoorden zullen beschikbaar zijn voor allen die met de Politieke Scholingscursus te maken hebben.

Aan de orde komen: op 16 januari: provinciale politiek, ingeleid door mevrouw A. M. C. V. Groensmit-van der Kallen, oud-Tweede-Kamerlid voor de KVP, en Europees Parlement, ingeleid door drs. D. F. van der Mei, Tweede-Kamerlid CDA; op 23 januari: gemeentelijke politiek, ingeleid door mevrouw M. H. van Soest-Jansbeke, burgemeester van Arcen en Velden en arbeid en inkomen, ingeleid door prof. dr. W. Albeda, Eerste-Kamerlid CDA.

Aanmeldingen voor deze informatiedagen kunnen uitsluitend geschieden door tijdig

In memoriam mevrouw

Annie van der Borch tot Verwolde-Maris

Op 82-jarige leeftijd is mevrouw A. van der Borch tot Verwolde-Maris heengegaan in een rusthuis te Tiel na een zeer bewogen leven. Zij kwam in 1946 bij de CH-Vrouwen als het ware binnenrollen. „De heer Kolff heeft gezegd dat ik hier naar toe moest, hij was razend, dat ik op Krijger gestemd had!” Dat was haar introductie bij ons. Nadien heeft ze nooit meer anders dan CHU gestemd. Uiteindelijk CDA als zij 25 mei nog haar stem heeft kunnen overdragen. De opgewektheid straalde van haar af en ze vond het op onze conferenties maar een saaie boel. Vrolijkte dan ook speciaal de maaltijden op, zodat ik aan het eind moest zeggen: „Annie stop nu even met je verhalen, want niemand heeft gegeten aan je tafel van het lachen. En we moeten echt opschieten nu.”

Toch verborg ze veel verdriet. Eén van haar

f 15,- over te maken op giro 169900 t.n.v. CHU, 's-Gravenhage (de organiserende stichting). Als u één dag wilt meemaken dan betaalt u f 10,- onder vermelding van welke dag u wilt komen. De lunch en consumpties zijn gratis. Reiskosten boven f 5,- per dag worden vergoed. Gireert u alstublieft vroegtijdig en in elk geval vóór 10 januari 1978. De informatiedagen, die onder leiding zullen staan van het CDA-Vrouwenberaad, worden gehouden van 10.00-16.00 uur, onderbroken door een lunchpauze.

TENSLOTTE

Leest u het blad van de Centrale van CH-Vrouwen, „Vrouwenbelangen”, nog niet? Geeft u dan op als lid of abonnee bij mevrouw J. J. M. van der Mei-Zilverentant, Meentweg 96 te de Meern, telefoon 03406-2130.

L. G. Baud.

twee zoons was in de oorlog gefussilleerd. Dat had haar tot in de ziel geroerd. Later na de oorlog stierf een zoon in Canada, met zijn vrouw. Dat was haar tweede en laatste zoon. De kleinkinderen werden opgeëist door de familie van de moeder. Ik geloof niet dat ze ze nog ooit gezien heeft. Ze trouwde na een vrolijke meisjestijd - ze was officiersdochter in Breda -, de 18 jaar oudere heer Van der Borch, die ver in de 90 is geworden.

* * *

Zelf begon zij al jaren geleden erg te sukkelan met artrose in haar knieën, zodat het lopen zwaar viel, en de pijnen heviger waren. Ze had een huis in Geldermalsen dat veel werk gaf en haar zoveel oudere man mankeerde niets. Ondertussen was ze jarenlang lid van de gemeenteraad van die plaats.

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPEL

De burgemeester van Geldermalsen mevrouw Van de Wall-Duyvendak spelde haar de orde van Ridder van Oranje-Nassau op en sprak haar zeer waardierend toe. Het was een glansdag in haar leven en ze had het echt verdiend. Lang trachtte ze ook een vrouwengroep op de been te houden maar moest dat later overlaten aan jongere krachten.

Ik moest eens spreken in Tiel, of was het Geldermalsen, waar zij resideerde. Zij had de hele vergadering in bedwang. Ter rechterzijde zaten mevrouw Kolff en mevrouw Van Verschuer, moeder van onze zo juist afgetreden voorzitter. Ter linkerzijde de heer Kolff met een fruitmagnaat, wiens naam ik niet meer weet. Bij de vragenstellerij zei niemand iets voordat de heer Kolff een serie vragen op mij had afgevuurd en niet zulke malse. Maar Annie gooide er een grapje doorheen en zorgde toch dat anderen ook aan de beurt kwamen. Achterin stond een heer op, wiens naam ik niet verstaan had. Hoe heet hij, vroeg ik haar. Hoe heet Albert van z'n van, vroeg zij schielijk aan mevrouw Van Verschuer. Van Dorp was het antwoord. Hij is de chauffeur van mevrouw Van Verschuer zei ze me. Ik heb toen de heer Van Dorp even uitvoerig beantwoord als de heer Kolff. Wat hebben we na afloop weer gelachen met de voorzitter.

Zo zal ze mij blijven, altijd opgewekt en hartelijk. Doe ik het fout, zei ze soms midden in de zaal. Welnee, zei ik altijd, ga je gang maar. Als je het maar niet te bont maakt. Ik heb haar nog in het rusthuis in Tiel opgezocht. Wonderbaarlijk zoals ze daar in een klein kamertje een eigen sfeer had opgebouwd. In een piepklein hoekje! De gezellige sfeer was er helemaal, onder alle pijnen en lasten door. Ook de oude belangstelling had ze behouden. Ik moest alles vertellen wat ik wist van de politiek, die in Den Haag bedreven werd. De jongeren hebben haar niet gekend. Daarom leek het mij goed haar in herinnering te roepen en haar beeld vast te leggen. We zijn haar veel dank verschuldigd als CHU. We zullen je missen, Annie! Maar wij gunnen je de rust en het vrij zijn van pijn en leed.

C. W. I. Wittewaall van Stoetwegen.

Schema CDA-radio- en tv-uitzendingen

CDA-Radio-uitzendingen (altijd op dinsdag)

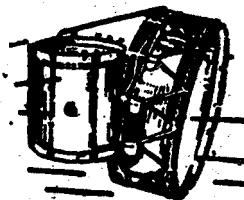
27 december 1977	7 februari 1978	2 mei 1978
10 januari 1978	21 februari 1978	16 mei 1978
24 januari 1978	7 maart 1978	30 mei 1978
	21 maart 1978	13 juni 1978
	4 april 1978	27 juni 1978
	18 april 1978	

De radio-uitzendingen vinden alleen plaats via Hilversum 1 van 18.19-18.29 uur.

CDA-TV-uitzendingen

woensdag 22 februari 1978 Ned. 1 19.50 uur.

Woensdag 3 mei 1978 Ned. 1 19.50 uur.

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130-22652

EUROPESE BEWEGING NEDERLAND AFDELING LEIDEN

Maandag 23 januari 1978 te 20.00 uur spreekt

Drs. Schmelzer

in het St. Antoniusclubhuis aan de Mare te Leiden

Thema: Europese Volkspartij en haar programma.

korteweg

bouw en aanneming maatschappij b.v. breda

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiverken
(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER B.V.
REIJNERSBUURT 11-13, LEEUWARDEN, POSTBUS 58.
TELEFOON 05100-20841.

STICHTING HULP AAN PAPOEA'S IN NOOD

Aan allen, die niet willen vergeten.

VERGETEN AARDE

Jan van Eechoud gaf in 1951 deze titel mee aan zijn boek over Nieuw Guinea. Wij pakken een paar regels op uit zijn voorwoord:

Voor Nieuw Guinea bestond geen tijd; Nieuw Guinea bleef in de duisternis der tijden zichzelf gelijk. Zijn sterrenhemel omspant hetzelfde beeld als eeuwen geleden. Een boom viel om door ouderdom, een nieuwe groeide op; een mens stierf, een nieuwe werd geboren; het beeld veranderde niet.

Vijftien eeuwen van onze christelijke jaartelling verliepen, voordat de Papoea ontdekt werd door de westelijke wereld. En nogmaals driehonderdvijftig jaren gingen voorbij, voordat de eerste predikers de boodschap van het Licht in zijn duisternis kwamen brengen.

Wij hebben verantwoordelijkheid gedragen voor de Papoea, lange tijd. We deden hem onrecht door hem te vergeten.

De Papoea heeft vol vertrouwen zijn toekomst in onze handen gelegd. Hij verwacht van de Nederlander dat deze hem op de weg zal voeren, die leidt naar ontwikkeling en voorspoed. Hij verwacht dit van ons, zoals een kind naar vader opziet.

Presidente
Mevr. Th. Beun-Voorstad
Kaa. 17 Veere Tel. 01181 - 303

Secretaris
N. Paddang Schoolesterstr. 7
Amersfoort. Tel. 033 - 28690

Penningmeester
G. G. Sierk Margrietstr. 1
Veldhoven (N.B.)

Adviseurs
NICOLAAS JOLUW DELFT
ZACH SAWOR WAGENINGEN

Postgiro 24 30 00

PAPOEAFONDS
Postbus 2100, Eindhoven
Bank: Amro, Eindhoven
Rek. no. 44.40.72.470

VERGETEN VOLK . . .

De geschiedenis is verder gegaan. Jan van Eechoud schreef zijn woorden tegen de achtergrond van een politiek tijdsbeeld waarin Nederland mogelijkheden had om samen met de Papoea's verder te komen. Het is buiten de Papoea's om gegaan dat Nederland zich toch terugtrok. Al vijftien jaar zucht het volk onder de bezetter.

Een Papoea vraagt ons:

Als u nog ergens tot de mensen in Nederland kunt doordringen, zeg ze dan, dat wij geen tijd meer hebben. Steeds meer Papoea's worden uit hun baan gedrukt. Hoe kunnen we elkaar nog helpen als er geen inkomsten meer zijn? Er komt ook al geen water meer uit de kranen. Voor onze zieken is er geen dokter en de medicijnen zijn peperduur. Aan wie kunnen wij anders iets vragen? De Nederlanders waren onze vrienden

Zo ziet de haast wanhopige Papoea naar ons „zoals een kind naar vader opziet“.

GEEF EEN TEKEN VAN LEVEN . .

Het is straks weer Kerstfeest. Het Licht schijnt overal. Gods genade is er toch niet zónder onze barmhartigheid? Maar dan komt allereerst de Papoea. Hij was één van de onzen en hij is het als mens gebleven. Zijn nood, onze nood; in een solidariteit die in liefde is gevat en naar die maat gééft. En vertrouw 't:

UW PAPOEAFONDS BRENGT UW HULP VERDER

King pepermunt heb je altijd bij de hand.

...vitale natuurzuivere bestanddelen

Maar je gebruikt deze 'instant verkikker' pas als het ogenblik dáár is - voor een frisse mond en frisse nieuwe energie.

KING Op zak, in tas of autokastje.

Adverteer in de Nederlander

Wie aan de toekomst bouwt
Bouwt op de C.H.U.
Met een advies dat u vertrouwt
Bouwt Meester's Bouwbedrijf voor u.

Vrijblijvend advies voor renovatie, nieuwbouw, utiliteitsbouw.

Meester's Bouwbedrijf
Oude Dijk 5, Oldebroek. Tel. 05253-1230.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61
Tel. 02150-11189-16777
HILVERSUM.

AANNEMERSBEDRIJF

B.V. RADIX & VEERMAN
Oudelandsweg 30 - Tel. 03480-2204 - WOERDEN.

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland.

wij openen voor u een nieuwe wereld...

Met onze bladen hebben wij een gesloten verspreidings-geheel: de West-Veluwe en Oost-Utrecht.

- De Barneveldse Krant
- De Stad Amersfoort
- De Stad Nijkerk
- Lunters Nieuwsblad
- De Leusder Krant
- Bennekoms Nieuwsblad
- De Woudenberg/Scherpenzeelse Krant
- Veldhuizen (Weekblad voor nieuw-Ede)
- Hoevelakens Nieuwsblad/De Hooglander

BARNEVELDSE DRUKKERIJ EN UITGEVERIJ B.V.

KRANTEN KOMBINATIE

Nieuwstraat 15 - Barneveld
Telefoon 03420-6141 (8 lijnen)

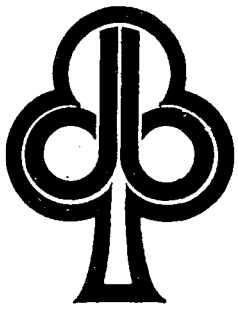
HANAB B.V.

Valkenburg - ZH Telefoon 01718-71941 ★
VEENDAM - Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

Kistenfabriek
Nijkerk

N. DE BOER

Voor uw

- * Dieselolie, benzine, petroleum
- * Kolen, huisbrandolie
- * Tanktransporten
- * Butaan en Propaangas
- * Campingflessen vullen
- * Container-vuil afvoer

de klok **HANDELMIJ B.V.**
BANDEN B.V.

West-Varkenoordseweg 470, Rotterdam,
telefoon 010-190200.

BUDDINGH NATUURSTEEN B.V.
Kanaalweg 10-11 - Telefoon 08385-19119.
VEENENDAAL

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825-590 - BERGAMBACHT.

Bouw- en Aannemersbedrijf
M. de Raad & Zoon
Pickestraat 62, Noordwijk, tel. 01719-12100 en 15257.

TOT 140% HYPOTHEEK
Kostel. vrijbl. off. Geen afsluitprovisie.
Geldlening f 5.000,- = 36 x f 171,- enz.
Advies en bemiddeling onroerend goed.
HUIZEN te koop gevraagd en aangeboden, ook in Spanje.
drs. J. A. Uding & Partners
Financ. adv. en vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7 - Amersfoort.
033-17647.

Stelt u prijs op

**VAKWERK
KWALITEITS-
ARTIKELEN**

dan

**VAN
Zeben's**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20.
Zutphen.

KOCH
Telefoon 055-214259
APELDOORN.

Kerkorgels
Elektronische
orgels

voor kerk-, school-
en huismuziek.

Zaanse klokken

Maaskant
Winkelgalerij Kerschoten
Tel. 15865, Apeldoorn.

Trouw dat is duidelijk de andere manier van een ochtendblad maken.

Een legertje felle journalisten maakt dagelijks een opmerkelijk ochtendblad: Trouw.

Ze doen dat met veel vaart en durf. Grondig, bekwaam en betrouwbaar. Moet ook wel, want de lezers willen nu eenmaal verhelderend en informatief nieuws. En een kritische instelling is de redactie niet vreemd.

Dat is de manier waarop Trouw een ochtendblad maakt. En het resultaat is een opmerkelijke krant! Verrassend goed in z'n berichtgeving, aanpak en benadering!

Niet alleen voor de 355.000 dagelijkse lezers, maar voor een ieder bereikbaar.

Trouw is ook een krant voor het gezin: met een culinaire rubriek, met artikelen over opvoeding en school, met een autorubriek, met konsumentennieuws, strips voor de jeugd en nog véél meer.

Vul de bon in of bel ons even op (020-913456). Veertien dagen lang kunt u TROUW gratis beoordelen. En als u dan besluit dat u TROUW niet meer wilt missen, krijgt u op het abonnementsgeld voor het eerste kwartaal een welkomstdredukatie van f 6,55.

Trouw

Zend deze bon in een ongefrankeerde envelop aan
TROUW/KWARTET BV,
Antwoordnummer 2792, Amsterdam.

Naam

adres

tel.

Ik wil wel eens kennismaken met TROUW

o Stuur mij die krant veertien dagen gratis

o Noteer mij na deze proefperiode als abonnee

NL 12

bon